COLLECTIO
CONCILIORUM
RECENTIORUM
ECCLESIAE UNIVERSAE

CURANTIBUS

IOANNE BAPTISTA MARTIN

SACERDOTE, PROFESSORE IN CATHOLICA UNIVERSITATE LUGDUNENSI

ET

R. P. LUDOVICO PETIT

E CONGREGATIONE AUGUSTINIANA AB ASSUMPTIONE.

TOMUS NONUS
SYNODI ORIENTALES, 1860-1884.

[SIVE AMPLISSIMAE COLLECTIONIS CONCILIORUM A MANSI ET CONTINUATORIBUS EDITAE, TOMUS XLV.]

Nous avons fini l'impression des tomes:

0 **(Introduction).** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17A-18A (reliés ensemble), 17bis, 18bis (les tomes 17bis et 18bis contiennent les **Capitularia Regum Francorum,** de **Baluzius,** d'après l'édition de Chiniac de 1780), 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31A (appelé 31 tout court dans l'ancienne édition), 31bis, 32, 33, 34, 35, 36A, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 et 46, ce qui fait 50 volumes reliés en 49 (17/18 étant reliés ensemble).

Nous avons sous presse, pour paraître en 1912, les tomes 36bis et 47.

La Collection des Conciles a été tirée à 350 exemplaires complets. Il a été imprimé en outre quelques exemplaires supplémentaires de certains volumes, en vue de permettre aux possesseurs de l'ancienne édition de compléter leur collection.

Les 50 volumes prêts actuellement (décembre 1911) coûtent maintenant:

Prix fort 5000 francs; **Net: 3300 francs,**

Les tomes 1 à 31 sont la réimpression pure et simple de l'ancien Mansi. Ils ne se vendent pas sans engagement pour les suites.

Les 19 volumes déjà ajoutés par nous à la réimpression de l'ancienne édition peuvent être obtenus à part pour **1900 francs NET.** Ce sont les tomes 0, 17bis, 18bis, 31bis, 32 à 46. On peut renoncer aux tomes 17bis et 18bis (voir la note ci-contre); le prix sera alors **1800 francs NET.** Les volumes encore à paraître seront comptés aux nouveaux souscripteurs 100 francs prix fort, et **85 francs prix net** par volume relié.

Si quelques-uns des volumes de la *première* série (Tomes 1 à 31) étaient nécessaires pour parfaire une collection défectueuse, nous faciliterions dans la mesure du possible leur acquisition, au prix de 200 francs par tome, à condition qu'on souscrive aussi pour nos continuations et compléments.

Maintenant nous avons encore à publier: 2 volumes pour conduire la partie occidentale jusqu'à 1869, 4 volumes pour le Concile du Vatican d'après des documents secrets et restés inédits jusqu'ici, 3 volumes pour la période de 1870 à nos jours, 5 volumes pour les églises: maronite, syrienne, arménienne, chaldéenne, copte, russe et ruthène, 1 volume pour l'Inde, 1 volume pour la Chine et le Japon, 1 tome 36bis (Supplément pour les années 1569 à 1720, partie occidentale), et 35bis (partie grecque de 1440 à 1720), puis 3 volumes contenant les suppléments latins de l'an 1 à 1545, 3 volumes pour la partie orientale au moyen-âge (grec, arménien, géorgien, nestorien, syrien et chaldéen), et enfin 2 volumes de Tables générales. De sorte que notre Collection aura en fin de compte 76 volumes. Elle sera indispensable aux Bibliothèques et aux Monastères et ne craindra ni la critique, ni la concurrence. Ce sera le monument le plus important de la librairie du vingtième siecle.

La souscription à forfait, payable entièrement d'avance, pour **l'ouvrage complet en 76 volumes,** coûte aujourd'hui **4600 francs net.** A partir de 1912 ce prix sera augmenté tous les ans de 250 francs jusqu'à l'achèvement de la Collection; il deviendra **7600** francs aussitôt que le dernier volume aura paru.

On peut souscrire aussi, pour le prix net de 1300 francs, prix forfaitaire payable entièrement d'avance et en une fois, aux 26 volumes à publier encore et dont le détail est donné ci-dessus.

PARIS (VIe) & LEIPZIG

4, RUE BERNARD-PALISSY, 4 — 16, SALOMONSTRASSE, 16

1911.

H. WELTER, EDITEUR.

MANSI
AMPLISSIMA COLLECTIO CONCILIORUM.

État de la Collection au 1er déc^bre 1911.

Vol.	Années
0	Introductio, seu Apparatus ad *S. C.*, quae in ea continentur, sequens syllabus indicat.
1	1-304
2	305-346
3	347-409
4	410-431
5	431-441
6	441-451
7	451-492
8	492-536
9	536-590
10	590-653
11	653-687
12	687-787
13	787-814
14	814-854
15	855-868
16	869-871
17A	872-884
18A	885-967
17*bis* / 18*bis*	Baluzius* 560-921
19	967-1070
20	1070-1109
21	1109-1166
22	1166-1225
23	1225-1268
24	1269-1299
25	1300-1344
26	1344-1409
27	1409-1418
28	1414-1431
29	1431-1434
30	1434-1439
31A	1440
31*bis*	1438-1446
32	1438-1549
33	1545-1565
34	1565-1727
35	1414-1724
36A	Conspectus ou Table sommaire des Tomes 1 à 46, et Supplément pour les années 1546-1569
37	1720-1735 †
38	1733-1789 †
39	1790-1845 †
40	1806-1867 †
41	1797-1817
42	1865-1874 †
43	1846-1850
44	1850-1853
45	1860-1884 †
46	Synodi Melchitarum 1716-1902.

Sous presse les tomes 36bis et 47 pour paraître en 1912.

† Les volumes 37, 38, 39, 40, 42 et 45 contiennent, les 2 premiers principalement, les 4 autres exclusivement, les *Synodes orientaux.*

* Dans l'ancienne édition Mansi, les *Capitularia Regum Francorum, de Baluzius,* publiés dans nos tomes 17 *bis* et 18 *bis* d'après l'édition de Chiniac de 1780, se trouvent en appendice à la fin des tomes 11 à 18, d'après une édition antérieure et moins bonne. A la rigueur donc, les possesseurs d'un Mansi ancien peuvent se dispenser d'acheter nos tomes 17 *bis* et 18 *bis*. Nos Tables toutefois renvoient à notre réédition de Baluzius (celle de Chiniac), et non pas à l'édition donnée par Mansi.

SEGRETERIA DI STATO
DI SUA SANTITÀ

DAL VATICANO, 11 Januarii a. 1909

N° 34.747

Reverendissimi Domini!

Laeto ac libenti animo munus, honoris illud quidem plenum, expleturus sum quod Beatissimus Pater Pius PP. X mihi detulit, gratias scilicet quam plurimas vobis persolvendi pro comptis nitidisque tribus voluminibus ad Eamdem Sanctitatem Suam missis, quibus novam collectionem adgressi estis quae « Conciliorum omnium Catholicae Ecclesiae Collectio amplissima » inscribitur, quamque praeclarissimi viri Huberti Welter Editoris Parisiensis sumptu eo consilio vulgastis, ut excellentissimum illud opus quod Dominicus Mansi instituerat, morte autem eius interruptum fuerat, ad exitum adduceretis. Id etiam libenter vobis significo Augustum Pontificem volumina il-

Rev.mis Dominis
Joanni Baptistae Martin
Professori in catholica Universitate Lugdunensi
et P. Ludovico Petit
e Congregatione Augustiniana ab Assumptione

la esse valde admiratum, Eumdemque laudibus ornavisse tum maximam, qua edita sunt, elegantiam, tum copiam uberrimam et paene dixi sylvam rerum, omni cum diligentia a vobis collectam, non sine multo labore atque sudore, quippe cum innumerabiles prope pervestigationes in bibliothecis ac tabulariis ad hujusmodi opera conficienda necessariae omnino videantur. Quibus rebus omnibus Beatissimus Pater in eam spem perjucundam adductus est, ut tantum opus tantoque judicio peractum, non solum eruditissimo cuique, sed etiam, immo vero praecipue, universo clero maximopere profuturum sit: idque eo magis quod latinorum textuum ubertati multa Orientis documenta addidistis quorum summa utilitas facile percipi potest, non solum quod ad scientias, verum etiam quod ad Ecclesiae veterem atque usitatam disciplinam attinet.

Sanctitas igitur Sua hisce bene meritis laudibus ut animi Sui grati benevolentisque pignus et testimonium adjungere posset, singularem vobis atque Editori Benedictionem, coelestium munerum auspicem eamdemque conficiendi tanti operis auxilium, impertita est.

Quod dum vobis libentissime renuntio, meas ipsius grates quam maximas vobis persolvo pro tribus aliis exemplaribus ejusdem operis, quae ad me perhumaniter misistis, quorum et editionis elegantiam et rerum copiam atque gravitatem, summopere admiratus, omnes vobis laudes tribuo; ac praeterea sensus grati erga vos animi mei libenter exprimo et maximam, qua vos prosequor, existimationem dum confirmo, sum et permaneo vobis

Addictissimus

R. Card. Merry del Val

COLLECTIO
CONCILIORUM
RECENTIORUM
ECCLESIAE UNIVERSAE.

TOMUS NONUS

SYNODI ORIENTALES, 1860-1884.

Catholic Church. Councils

COLLECTIO
CONCILIORUM
RECENTIORUM
ECCLESIAE UNIVERSAE

CURANTIBUS

IOANNE BAPTISTA MARTIN
SACERDOTE, PROFESSORE IN CATHOLICA UNIVERSITATE LUGDUNENSI
ET
R. P. LUDOVICO PETIT
E CONGREGATIONE AUGUSTINIANA AB ASSUMPTIONE.

TOMUS NONUS
SYNODI ORIENTALES, 1860-1884.

[Sive Amplissimae Collectionis Conciliorum a MANSI et Continuatoribus editae, tomus XLV.]

ALMA COLLEGE
LIBRARY
Alma, California

PARISIIS
MDCCCCXI.
EXPENSIS HUBERTI WELTER, BIBLIOPOLAE.

9482

INDEX CHRONOLOGICUS MONUMENTORUM TOMI IX.

Anno Christi	
1859	iulii 12. — Supplex libellus Bulgarorum loci vulgo dicti Kukuč in Macedonia 51
1859	novembris 15. — Paulus Brunoni vicarius apostolicus Constantinopolitanus praecedentem libellum cum praefecto sacrae congregationis de Propaganda fide communicat 2
1860	decembris 30. — Bulgari Constantinopolitani fidem catholicam propalam profitentur 53
1860	decembris 18/30. — Bulgari uniti Pio papae IX 53
1860	decembris 20 / 1861 ianuarii 1. — Bulgari uniti fidem catholicam profitentur 53
1861	ianuarii 2. — Paulus Brunoni vicarius apostolicus Constantinopoleos Alexandro Barnabò congregationis de Propaganda fide praefecto 55
1860	decembris 23 / 1861 ianuarii 4. — Bulgari uniti Antonio Hassun Armenorum primati 55
1861	ianuarii 2. — Testis quidam anonymus modum narrat quo Bulgari Constantinopolitani in gremium ecclesiae catholicae recepti fuerint 3
1861	ianuarii 1/13. — Synodus graeca Constantinopolitana Bulgaros monet ut catholicorum societatem sedulo devitantes fidem orthodoxam firmiter teneant 55
1861	ianuarii 8/20. — Bulgarorum non unitorum responsum ad praecedens monitum 59
1861	mense innuario. — Bulgari schismatici concives suos recens conversos maledictis insectantur 61
1861	ianuarii 24. — Pius papa IX Bulgaris ad fidei unitatem reversis vehementer gratulatur 65
1861	februarii 24. — Hilarion et Auxentius discidii bulgarici duces a synodo Constantinopolitana depositionis poena plectuntur 65
1861	februarii 24. — Paisius Philippopolitanus eadem poena mulctatur 71
1861	februarii 25. — Synodus Constantipolitana enarratis rebus a Bulgaris dissidentibus gestis quindecim pacis ineundae capita proponit 73
1861	martii 5. — Patriarcha Constantinopolitanus fidelibus significat antistites bulgaros fuisse depositos, cunctosque ad concordiam hortatur 89
1861	mense februario. — Regium diploma quo capita a synodo proposita rata habentur 91
1861	aprilis 14. — Ioseph Socolski in archiepiscopum Bulgarorum Romae a papa consecratur et eiusdem fidei professio 4-6
1861	aprilis 14. — Pii papae IX allocutio in consecrando Iosepho Socolski habita 6
1861	aprilis 19. — Pius papa IX Iosephum Socolski vicarii apostolici munere insignitum ad Bulgaros mittit 93
1861	aprilis 30. — Paulus Brunoni praefecto congregationis de Propaganda fide significat adventum Iosephi Socolski in urbem regiam 7
1861	iunii 8. — Regium diploma quo Iosephus Socolski praepositus civilis Bulgarorum catholicorum renuntiatur 93
1861	iunio mense. — Iosephi Socolski apostasia pluribus verbis narratur 8-10
1861	iulii 3. — Paulus Brunoni nova consilia pro componendis Bulgarorum negotiis Constantinopoli inita praefecto congregationis de Propaganda fide significat 11
1861	augusti 13/25. — Regulae sodalitii ad scholas inter Bulgaros fovendas conditi proponuntur 12
1861	septembris 13. — Bulgari uniti novum praepositum petunt 95
1862	mense ianuario. — Regium diploma Petro Arabadjiski novo Bulgarorum antistiti a gubernio turcico collatum 95
1862	ianuarii 14. — Paulus Brunoni Ludovicum-Petrum Pététot de rebus Bulgarorum certiorem reddit 14
1862	iulii 31. — Paulus Brunoni ad nuntium Vindobonensem 15
1862	novembris 25. — Idem eidem 16
1863	februarii 17 / martii 1. — Bulgari Sistovienses unionem cum ecclesia catholica postulant 95
1863	martii 29. — Nonnullae in praecedentem libellum animadversiones 97
1863	februarii 3. — Petrus Arabadjiski praepositus civilis Bulgarorum a munere se abdicat 99
1863	martii 3. — Consilium Constantinopolitanum unioni Bulgarorum fovendae Arabadjiski abdicationem in deliberationem vocat 101
1863	martii 18. — Bulgari Adrianopolitani a vicario apostolico Constantinopolitano Franciscum Malczynski in praepositum postulant 109
1863	iunio exeunte. — Bulgari uniti Constantinopolitani Franciscum Malczynski praepositum suum agnoscunt 109
1863	iunii 24. — Caroli Testa epistola super negotiis Bulgarorum 18
1863	septembris 21 / octobris 3. — Bulgari uniti Constantinopolitani a vicario apostolico alterum praepositum postulant 111

Anno Christi		
1863	octobri exeunte. — Plurimi Macedoniae incolae unionem cum Romana ecclesia amplectuntur	113
1863	novembris 6. — Pauli Brunoni epistola ad patrem Fougeray	23
1863	octobris 4. — Paulus Brunoni ad praefectum congregationis de Propaganda fide	24
1863	iunii 14. — Carolus Champoiseau consul gallicus apud Adrianopolitanos administrum rerum exterarum de negotiis Bulgarorum certiorem reddit	29
1864	februarii 21 / martii 5. — Sophronii patriarchae Constantinopolitani relatio ad synodum super negotio bulgarico	119
1864	aprilis 12/24. — Consilii negotio bulgarico expediendo praepositi relatio ad synodum	129
1865	martii 16. — Raphael Popov renuntiatur moderator et administrator sine charactere episcopali ecclesiae unitae Bulgarorum	161
1865	iunii 12. — Relatio patribus congregationis de Propaganda fide exhibita super rebus Bulgarorum cum adnexis rescriptis	40
1865	iulii 15/27. — Bulgari uniti Adrianopolitani in episcopum petunt Raphaelem Popov	161
1865	augusti 4. — Pius papa IX Raphaelem Popov administratorem ecclesiae bulgarae unitae ad episcopalem dignitatem evehit	165
1865	septembris 14. — Vicarii apostolici Constantinopolitani epistola ad Bulgaros unitos Adrianopoleos	47-8
1865	septembris 25. — Paulus Brunoni ad praefectum congregationis de Propaganda fide	48
1865	septembris 18/30. — Bulgari Adrianopolitani Paulo Brunoni vicario apostolico Constantinopolitano	165
1865	novembris 6/18. — Raphael Popov sacram episcopatus ordinationem suscepturus fidem catholicam profitetur	167
1865	novembris 22. — Paulus Brunoni ad praefectum congregationis de Propaganda fide	50
1865	decembris 23. — Regium diploma Raphaeli Popov Bulgarorum catholicorum administratori concessum	173
1866	aprilis 9/21. — Ultimae Bulgarorum non unitorum conditiones ad componendum cum Graecis negotium	175
1866	mense decembri. — Bulgarorum schismaticorum supplex libellus Turcarum imperatori oblatus	177
1867	iunii 7/19. — Gregorii patriarchae Constantinopolitani schema propositum ad absolvendam controversiam	177
1867	iunii 9-10/21-22. — Patriarcharum quondam Constantinopolitanorum sententiae de schemate proposito	179
	a) Sententia Anthimi patriarchae IV	179
	b) Sententia Anthimi patriarchae VI	180
	c) Sententia Cyrilli patriarchae VII	182
	d) Sententia Sophronii patriarchae III	182
1868	octobris 3/15. — Scriptum gubernii turcici quo duo schemata exhibentur ad componendum bulgaricum negotium	183

Anno Christi		
1868	novembris 5/17. — Legati bulgari cum concivibus suis communicant schemata a gubernio turcico elaborata	187
1868	novembris 15/27. — Synodus Constantinopolitana in examen revocat schemata a gubernio turcico proposita	189
1868	decembris 2/14. — Epistola synodalis ad singulos throni oecumenici antistites	217
1868	decembris 3/15. — Scriptum a patriarcha administratori turcico datum	217
1868	decembris 7/19. — Litterae synodales ad singulos antistites datae	219
1868	decembris 13/25. — Patriarcha oecumenicus administratori turcico	221
1868	decembris 16/28. — Litterae synodales ad singulas autocephalas ecclesias	221
1868	decembris 20/1869 ianuarii 1. — Patriarcha oecumenicus administratori turcico	249
1868	decembris 20/1869 ianuarii 1. — Antistites bulgari a quolibet sedis oecumenicae munere se abdicant	249
1868	decembris 24/1869 ianuarii 5. — Gregorii patriarchae responsum antistitibus bulgaris datum	251
1869	ianuario-maio. — Ecclesiarum autocephalarum responsa ad litteras synodales data	251
	a) 1869 ianuarii 31/februarii 12. Responsum ecclesiae Antiochenae	251
	b) 1869 ianuarii 24/februarii 5. Responsum ecclesiae Hierosolymitanae	253
	c) 1869 ianuarii 7/19. Responsum ecclesiae Cypriae	255
	d) 1869 aprilis 19/maii 1. Responsum ecclesiae Rossiacae	257
	e) 1869 aprilis 7/19. Responsum ecclesiae Helladicae	261
	f) 1869 martii 12/24. Responsum ecclesiae Hungrovlachicae	261
	g) 1869 maii 10/22. Responsum ecclesiae Serbicae	263
1869	februarii 25/martii 9. — Antistitum bulgarorum litterae ad singulas autocephalas ecclesias	263
1870	februarii 27/martii 11. — Regium diploma quo exarchatus bulgaricus creatur	283
1870	martii 3/15. — Bulgari antistites regium diploma cum concivibus suis communicant	285
1870	martio-aprili. — Commercium litterarum inter gubernium turcicum et sacram synodum habitum super regio illo diplomate	287
	a) 1870 martii 24/aprilis 5. Sacra synodus ad summum Turcarum administratorem	287
	b) 1870 martii 28/aprilis 9. Summus Turcarum administrator ad patriarcham	289
	c) 1870 aprilis 7/19. Patriarcha ad summum Turcarum administratorem	292
1870	aprilis 2/14. — Litterae synodales ad singulos sedis oecumenicae antistites	295
1870	mense maio. — Antistites bulgari litteras synodales modo exhibitas confutant	297
1870	maii 19/31. — Gennadius metropolita Belissi reiecta patriarchae iurisdictione ad Bulgarorum partes transit	301

Anno Christi	
1870	augusto-septembri. — Scripta ad oblatam a patriarcha Constantinopolitano abdicationem spectantia 303
	a) 1870 augusti 20/septembris 1. Gregorius patriarcha summo Turcarum administratori significat se velle a munere recedere 303
	b) 1870 augusti 28/septembris 9. Sacra synodus ad summum Turcarum administratorem 303
	c) 1870 augusti 29/septembris 10. Summus Turcarum administrator Gregorio patriarchae 303
	d) 1870 septembris 5/17. Gregorius patriarcha summo Turcarum administratori 305
1870	septembris 30/octobris 12. — Synodi Constantinopolitanae litterae encyclicae ad singulas autocephalas ecclesias 305
1870	novembri-decembri. — Ecclesiarum autocephalarum responsa ad litteras synodales supra exhibitas 317
	a) 1870 decembris 12/24. Responsum ecclesiae Alexandrinae 317
	b) 1870 novembris 20/decembris 2. Responsum ecclesiae Antiochenae 319
	c) 1870 decembris 19/31. Responsum ecclesiae Hierosolymitanae 321
	d) 1870 novembris 9/21. Responsum ecclesiae Cypriae 323
	e) 1871 martii 2/14. Responsum ecclesiae Rossiacae 323
	f) 1870 novembris 27/decembris 9. Responsum ecclesiae Helladicae 329
	g) 1870 decembris 14/26. Responsum ecclesiae Serbicae 331
	h) 1871 aprilis 8/20. Responsum alterum ecclesiae Cypriae 333
1870	octobris 27/novembris 8. — Ordinatio exarchatus bulgarici administrandi 335
1871	ianuarii 8/20. — Synodi bulgaricae litterae ad singulas autocephalas ecclesias 359
1872	ianuario-martio. — Conventus synodales Constantinopoli habiti ad componendum negotium 371
1872	ianuarii 15. — Oratio synodalis a patriarcha Constantinopolitano habita 375
1872	ianuarii 15. — Depositionis et excommunicationis sententia in Bulgaros contumaces lata 377
1872	ianuarii 18. — Epistola synodalis ad clerum et populum bulgaricum 380
1872	februarii 1. — Gubernii turcici responsum super negotio bulgarico 390
1872	februarii 18. — Novissimum schema a Graecis propositum ad dirimendam controversiam 394
1872	aprilis 3. — Regium diploma novo Bulgarorum exarcho datum 397
1872	aprilis 5. — Germani Aphtonidis ad synodum relatio super colloquio a se cum exarcho bulgaro habito 400
1872	aprilis 12. — Exarchi Bulgarorum oratio ad imperatorem turcicum habita 402
1872	aprilis 27. — Epistola synodalis qua exarcho bulgaro terminus triginta dierum ad causam dicendam praescribitur 405
1872	maii 1/13. — Sententia synodalis qua Anthimus exarcha Bulgarorum depositionis poena plectitur 410
1872	augusti 29/septembris 10 - septembris 17/29. — Concilium Constantinopolitanum in quo Bulgari dissidentes ab ecclesia orthodoxa damnantur 417
	a) Missa solemnis pro inchoando concilio 417
	b) Ordo sacrae caeremoniae adhibendae in inchoando sancto concilio 419
	c) Concilii acta et decreta 423
	d) Conventus postsynodalis et definitionis dogmaticae promulgatio 537
1872	septembri-novembri. — Synodi Hierosolymitanae in causa Cyrilli patriarchae Bulgarorum studiosi et fautoris 545
	a) Actio synodalis prima 545
	b) Actio synodalis altera 547
	c) Epistola synodalis ad Cyrillum data 549
	d) Extrema conditio a synodo Cyrillo proposita 549
	e) Synodus Hierosolymitana quamlibet cum Cyrillo societatem abrumpit 551
1872	octobri-decembri. — Ecclesiarum autocephalarum responsa ad sibi missam concilii definitionem 551
	a) Responsum ecclesiae Antiochenae 551
	b) Responsum ecclesiae Helladicae 553
	c) Responsum ecclesiae Hungrovlachicae 553
1872	mense septembri. — Synodi bulgaricae acta ad hierarchiam suam constituendam 555
	a) Synodi bulgaricae epistola ad populum 555
	b) Synodi bulgaricae epistola ad ecclesias autocephalas 558
1874	augusto-1875 septembri. — Synodus Constantinopolitana ad componenda negotia Rossici in monte Atho monasterii 561
	1) 1874 augusti 21/septembris 2. Antonii Psycharis libellus coram synodi mixtique consilii congressu recitatus 563
	2) 1874 septembris 18/30. Protestatio quinque consilii mixti sodalium 571
	3) 1874 septembris 26/octobris 8. Protestationis supra exhibitae confutatio ipsius patriarchae cura evulgata 573
	4) 1874 septembris 27/octobris 9. Ad hanc confutationem responsum a quinque consilii sodalibus factum 577
	5) 1874 mense septembri. Litterae synodales quibus probatur electio Macarii in praefectum monasterii Sancti Panteleemonis 581
1875	martii 1/13. — Synodus Hierosolymitana a qua novae eduntur normae pro administrando patriarchatu 587
1875	iunii 30/iulii 12. — Synodus Hierosolymitana ad creandum novum patriarcham 589
1877	martii 14/26. — Ordinatio seu regulamentum monasteriorum montis Atho 591
1878	octobris 4/16. — Synodus Constantinopolitana ad creandum novum patriarcham 609
1879	ianuarii 12/24. — Conventus nationalis Constantinopoli a Graecis habitus ad reformanda generalia totius gentis statuta 609
	1) Ioachim patriarcha Constantinopolitanus iubet conventum nationalem iterum congregari 611

Anno Christi	
	2) Concio a Ioachim patriarcha habita in aperiendo conventu nationali 611
	3) Relatio ab eodem patriarcha viris deputatis praelecta 613
1879	octobris 20 / novembis 1. — Synodus Constantinopolitana a qua ecclesia serbica sui iuris esse declaratur 617
	1) Milanus Obrenovič princeps Serbiae patriarchae Constantinopolitano 617
	2) Michael metropolitanus Albae Graecae seu Belgradensis patriarchae Constantinopolitano 619
	3) Ioachim patriarcha Constantinopolitanus principi Serbiae 619
	4) Synodus Constantinopolitana metropolitano Belgradensi 621
	5) Synodus Constantinopolitana universae Serborum genti 621
	6) Tomus synodalis quo ecclesia serbica sui iuris esse declaratur 623
	7) Synodus Constantinopolitana singulis ecclesiis autocephalis 627
	8) Michael metropolita Belgradensis ac totius Serbiae patriarchae Constantinopolitano 627
1879	decembris 5 / 17. — Synodus Constantinopolitana a qua magna pars dioecesis Drystrensis metropoli Rumenorum coniungitur 629
	1) Synodus Constantinopolitana metropolitae Bucharestensi 629
	2) Acta synodalia quibus dioecesis Drystrensis metropoli Valachorum coniungitur 629
	3) Metropolita Bucharestensis patriarchae Constantinopolitano 631
1880	mense ianuario. — Synodus Constantinopolitana a qua *embaticium* seu vectigal a presbyteris pro adepto gradu solvendum tollitur 633
1880	martii 28. — Synodus Constantinopolitana a qua conventio cum imperatore Austriae inita circa hierarchiam in Bosnia et Herzegovina constituendam confirmatur 635
1880	iulii 25 / augusti 6. — Synodus Constantinopolitana iubet sacras ordinationes ad canonum normam exacte fieri 639
1880	novembris 4 / 16. — Statuta cleri Constantinopolitani reformata et Ioachim III patriarchae auctoritate approbata ac iussu edita 641
	1) Statuti cleri Constantinopolitani 641
	2) Series emolumentorum a clero percipiendorum 649
	3) Vicarius generalis patriarchae Constantinopolitano 649
	4) Patriarcha Constantinopolitanus vicario suo generali 649
	5) Patriarcha Constantinopolitanus statuta promulgat 649
1881	novembris 24 / decembris 6. — Synodus Constantinopolitana mandata circa sacras ordinationes iam edita renovat 651
1882	maii 11 / 23. — Synodus Constantinopolitana a qua nonnullae dioeceses Thessaliae et Epiri in ditionem ecclesiae Helladicae subiiciuntur 653
	1) Synodus Atheniensis synodo Constantinopolitanae 653
	2) Acta synodalia quibus dictae dioeceses in ditionem synodi Helladicae rediguntur 653
	3) Synodus Constantinopolitana synodo Atheniensi 655
	4) Epistola synodalis ad antistites dioecesium recens adiectarum 657
	5) Epistola synodalis ad moderatores monasteriorum in dioecesibus illis comprehensorum 657
	6) Ioachim patriarcha Constantinopolitanus metropolitae Thessalonicensi 659
	7) Ioachim patriarcha Constantinopolitanus metropolitae Ioanninorum 659
1882	1882 maii 31 / iunii 12. — Synodus Constantinopolitana a qua sedes episcopalis Σερβίων καὶ Κοζάνης in metropolim erigitur 661
	1) Tomus synodalis quo praedicta sedes in metropolim erigitur 661
	2) Epistola synodalis ad metropolitam recens institutum 663
	3) Litterae synodales ad universos novae metropolis fideles 663
1882	maii 30 - iunii 6. — Concilium provinciale secundum provinciae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis 663
	Epistola indictionis concilii provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis 666
	Series eorum, quae tum in congregationibus generalibus, tum in sessionibus publicis synodi provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Fogarasiensis et Alba-Iuliensis in diem 30 maii 1882 Blasium indictae ac subsequentibus diebus celebratae acta sunt 668
	Programma seu methodus celebrandi synodum II provincialem provinciae graeco-catholicae Alba-Iuliensis convocatam Blasium pro 18/30 maii 1882 672
	Officiales concilii 678
	Sermo inauguralis concilii provincialis ab excellentissimo ac reverendissimo domino Ioanne Vancea de Buteas'a archiepiscopo et metropolita Alba-Iuliensi et Fogarasiensi habitus die 18/30 maii 1882 680
	Decretum de inchoanda synodo provinciali 688
	Decretum de professione fidei 690
	Decretum de modo vivendi tempore synodi provincialis 690
	Decretum de non discedendo 692
	Decretum de non praeiudicando 692
	Commissiones synodales 692
	Decretum conclusionis 694
	Oratio habita ab excellentissimo, illustrissimo ac reverendissimo domino archiepiscopo Fogarasiensi et Alba-Iuliensi in fine concilii provincialis II 696
	Epistola, qua excellentissimus et reverendissimus archiepiscopus Alba-Iuliensis et Fogarasiensis acta et decreta synodi provincialis II sacrae congregationi de Propaganda fide subiicit 700
	Titulus I.
	De professione fidei 702
	Titulus II.
	Constitutiones capituli metropolitani 710

Anno Christi

Sectio I.

Capitulum qua corporatio.

Caput I. Consistentia capituli metropolitani 712
Caput II. Agenda capituli qua corporationis 712
Caput III. Repraesentatio capituli qua corporationis 714
Caput IV. Iura capituli metropolitani sede archiepiscopali vacante 716

Sectio II.

Capitulum qua functionarius ecclesiasticus.

Caput I. Agenda capitularium qua functionariorum ecclesiasticorum 716
Caput II. Curator ecclesiae metropolitanae 716

Sectio III.

Capitulum qua consiliarius metropolitae.

Caput I. Capitulares qua assessores consistoriales, et consiliarii penes alia tribunalia archidioeceseos 718
Caput II. Capitulares qua referentes consistorii et tribunalium 718

Sectio IV.

Capitulum qua administrator fundorum archidioecesanorum.

Caput I. Capitulares qua administratores et gestores fundorum et fundationum archidioecesanarum 720
Caput II. Capitulares ut censores et revisores rationum publicarum 720

Titulus III.

Executio restaurationis ordinis religiosi Basilitarum in hac provincia ecclesiastica.

Caput I. De religiosis viris Basilitis 722
Caput II. De monialibus 722

Titulus IV.

Instructio pro iudiciis ecclesiasticis provinciae metropolitanae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis quoad causas matrimoniales.

Sectio I.

Caput I. De matrimonio 722
Caput II. De impedimentis matrimonium dirimentibus 724
Caput III. Impedimenta matrimonium impedientia 728
Caput IV. De dispensatione 734

Sectio II.

Caput I. De iudicibus in causis matrimonialibus 734
Caput II. De matrimonii accusatione 738
Caput III. De appellatione 742
Caput IV. De sententia 742
Caput V. Ordo instantiarum qua sunt fora iudicialia 744
Caput VI. Separatio a thoro et mensa 748

Titulus V.

Normae pro iudiciis ecclesiasticis provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis quoad proceduram in causis ecclesiasticis civilibus et criminalibus observandae.

Caput I. De causis et iudiciis ecclesiasticis in genere 748
Caput II. De procedura ecclesiastica iudiciaria civili 750
Caput III. De appellationibus 766
Caput IV. De procedura ecclesiastica criminali 770

Titulus VI.

Statuta administrationem bonorum ecclesiasticorum et scholasticorum spectantia.

Caput I. De bonis ecclesiasticis et scholasticis 776

Anno Christi

Caput II. Administratio bonorum ecclesiasticorum et scholasticorum 778
Caput III. Conservatio bonorum ecclesiasticorum et scholasticorum 778
Decretum de subscribendis synodi decretis 778
Decretum, quo concilium secundum provinciae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis recognoscitur 780

Appendix

ad acta et decreta concilii provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis anno Domini 1882 celebrati.

Supremae sacrae congregationis Sancti Officii instructio ad probandum obitum alicuius coniugis edita anno 1868 781
Instructio ad patriarchas, archiepiscopos, episcopos rituum orientalium in causis matrimonialibus adhibenda probata in congregatione generali eminentissimorum ac reverendissimorum patrum in rebus fidei inquisitorum generalium feria IV die 20 iunii 1883 784

1882 iunii 6/17. — Synodus Constantinopolitana a qua usus quidam parum decentes in matrimonio ineundo vel inito occurrentes prohibentur 799

1882 iulio-novembri. — Synodi Constantinopolitana et Bucharestensis habitae circa ius sacrum chrisma consecrandi 801
1) 1882 iulii 10/22. Synodus Constantinopolitana synodo ecclesiae rumenae 803
2) 1882 novembris 22 / decembris 4. Synodi ecclesiae rumenae responsum ad praecedentem epistolam 803

1882 novembris 7-12. — Synodus dioecesana Magno-Varadinensis Rumenorum catholicorum 819

1882 novembris 12-14. — Synodus dioecesana Szamos-Ujvariensis seu Armenopolitana Rumenorum catholicorum 819

1882 novembris 12-19. — Synodus dioecesana Lugosiensis Rumenorum catholicorum 821

1883 februario - 1884 maio. — Synodi Constantinopolitanae habitae pro tuendis civilibus sacrorum antistitum iuribus 821
1) Ioachim patriarcha administro turcico rerum ad iustitiam pertinentium 823
2) Turcicus iustitiae administer Ioachim patriarchae 853
3) Duorum apud Graecos summorum rebus regundis collegiorum libellus administro turcico oblatus 861
4) Administri turcici epistola quacum regium diploma patriarchae mittitur 878

1883 augusti 4/16. — Synodus Hierosolymitana ad creandum novum patriarcham 879

1884 augusti 23 / septembris 4. — Synodus Hierosolymitana a qua seminarium Sanctae Crucis instauratur 879
1) 1884 augusti 28 / septembris 4. Acta synodalia quibus seminarii Sanctae Crucis instauratio praecipitur 881
2) 1884 mense augusto. Litterae sigillatae praedicto seminario a sacra synodo concessae 881
3) 1884 septembris 2/14. Seminarium praedictum solemni ritu rursus aperitur 883

1884 octobris 1/13. — Synodus Constantinopolitana ad elegendum novum patriarcham 885

INDEX ALPHABETICUS SYNODORUM TOMI IX.

Alba-Iuliense et *Fogarasiense* in Transilvania concilium provinciale secundum Rumenorum catholicorum, 1882 maii 30-iunii 6 663

Alexandrina in Aegypto synodus, 1870 decembris 12/24 317

Antiochena in Syria synodus, 1869 ianuarii 31/februarii 12 251

Id., 1870 novembris 20/decembris 2 319

Id., 1872 decembris 2/14 551

Armenopolitana in Transilvania synodus. Vide *Szamos-Ujvariensis.*

Atheniensis in Graecia synodus, 1869 aprilis 7/19 261

Id., 1870 novembris 27/decembris 9 329

Id., 1872 octobris 25/novembris 6 553

Id., 1882 aprilis 28/maii 10 653

Bucharestensis in Valachia synodus, 1869 martii 12/24 261

Id., 1873 februarii 8/20 553

Id., 1880 aprilis 4/16 631

Id., 1882 novembris 22/decembris 4 803

Cypria in insula Cypro synodus, 1869 ianuarii 7/19 255

Id., 1870 novembris 9/21 323

Id., 1871 aprilis 8/20 333

Constantinopolitana in Turchia synodus, 1861 ianuarii 1/13 55

Id., 1861 februarii 24/martii 8 65

Id., 1861 februarii 24/martii 8 73

Id., 1861 februarii 25/martii 9 73

Id., 1864 februarii 21/martii 5 119

Id., 1868 novembris 15/27 189

Id., 1868 decembris 2/14 217

Id., 1868 decembris 7/19 219

Id., 1868 decembris 16/28 221

Id., 1870 aprilis 2/14 295

Id., 1870 augusti 28/septembris 9 303

Id., 1870 septembris 30/octobris 12 305

Id., 1872 ianuarii 15/27 377

Id., 1872 ianuarii 18/30 380

Id., 1872 aprilis 27/maii 9 405

Id., 1872 maii 13/25 410

Id., 1872 augusti 29/septembris 10-septembris 17/29 417

Id., 1875 mense septembri 581

Id., 1877 martii 14/26 591

Id., 1878 octobris 4/16 609

Id., 1879 ianuarii 12/24 609

Id., 1879 octobris 20/novembris 1 617

Id., 1879 decembris 5/17 629

Id., 1880 mense ianuario 633

Id., 1880 martii 28/aprilis 9 635

Id., 1880 iulii 25/augusti 6 639

Id., 1881 novembris 24/decembris 6 651

Id., 1882 maii 11/23 653

Id., 1882 maii 31/iunii 12 661

Id., 1882 iunii 6/18 799

Id., 1882 iulii 10/22 803

Id., 1883 februario-1884 maio 821

Id., 1884 octobris 1/13 885

Fogarasiense concilium. Vide *Alba-Iuliense.*

Hierosolymitana in Palestina synodus, 1869 ianuarii 24/februarii 5 253

Id., 1870 decembris 19/31 321

Id., 1872 septembri-novembri 545

Id., 1875 martii 1/13 587

Id., 1875 iunii 30/iulii 12 589

Id., 1883 augusti 4/16 879

Id., 1884 augusti 23/septembris 4 879

Lugosiensis in Transilvania synodus dioecesana, 1882 novembris 12-19 821

Magno-Varadinensis in Transilvania synodus dioecesana, 1882 novembris 7-12 819

Russiaca in Russia synodus, 1869 aprilis 19/maii 1 257

Id., 1871 martii 2/14 323

Szamos-Ujvariensis seu *Armenopolitana* in Transilvania synodus dioecesana, 1882 novembris 12-14 819

SACRORUM

CONCILIORUM

NOVA ET AMPLISSIMA COLLECTIO.

TOMUS QUADRAGESIMUS QUINTUS.

SYNODI CONSTANTINOPOLITANAE
pro componendis Bulgarorum negotiis habitae
1860-1873.

Bulgari anno 865 ad fidem conversi a summo pontifice sancto Nicolao I acceperunt episcopos Paulum a Populonia et Formosum Portuensem, qui eos romanos ritus docuerunt. Sed mox graecam disciplinam amplexati sunt, ac postea per patriarcham Constantinopolitanum a catholica ecclesia fuerunt divulsi. Ab hac tamen defectione aliquot abstinuisse monumentum exstat latinorum antistitum per longam annorum seriem in sede Nicopolitana successio. Saeculo XV, cum Bulgaria Turcarum iugo premeretur, in catholicos tanquam in imperii hostes animadversum est. Plures pro fide passi, plurimi in finitimas regiones, Hungariam praesertim, sese receperunt. Paucos, qui ibi permanserant, opem ac solatium a Roma expectantes, primum circa medium saeculum XVIII societati missionariorum Baptistinorum Ianuae commissos, Pius VI, anno 1781, curis demandavit congregationis clericorum a sanctissima Cruce et Passione domini nostri Iesu Christi, qui in principatu Bulgariae strenuam hodiedum navant operam rei catholicae per illas regiones promovendae. In altera Bulgariae parte, quae Rumelia audit, Franciscales inde ab anno 1360 Christi praecones profecti plurimum sese illic dilatarunt, *custodiam Bulgariae* efformantes. Minus prospera tamen religionis christianae conditio in iis provinciis evaserat, Turcarum praesertim insectationibus saepius impetitae. Verum iis sensim remittentibus, aliquantulum ad medium anteacti saeculi res catholica in melius vertit.

Anno enim 1860 quaedam Bulgarorum legatio primatem Armeniorum Constantinopolitanum Antonium Hassun adiit enixe postulans nomine ceterorum Bulgarorum, ut ad unionem cum Romana ecclesia reciperentur, ea tantummodo conditione interposita, ut ipsis liceret ritum graecum et slavonicam liturgiam retinere. Optimum sane consilium si ex animo sincero et fide non ficta profectum fuisset: at ingenue fatendum est, plerosque id consilium cepisse non fidei catholicae amplexandae causa, sed ut a diro Graecorum iugo sese citius securiusque eximerent. Sed de his postea.

Ad unionem illam Bulgarorum cum catholicis quod attinet, compertum est eam primum initam fuisse ab incolis pagi cuiusdam Macedoniae, vulgo Kukuč dictum, ut plane liquet ex sequentibus

A litteris a Paulo Brunoni, vicario apostolico Constantinopolitano, datis die 15 novembris 1859:

„Je venais de m'embarquer à Salonique, et, au même instant où le vapeur levait l'ancre, une députation de Bulgares arrivait de loin pour m'exprimer leur intention de rentrer dans le giron de l'église. Dans l'impossibilité d'avoir une entrevue avec moi, ils remirent au digne monsieur Turroques, supérieur de la mission des Lazaristes, une longue déclaration de leur pieux projet. Je reçus ce document aux Dardanelles, et je ne crois pas déplacé d'en dire ici un mot. C'est d'abord un navrant récit des avanies et des cruautés auxquelles la nation bulgare est soumise de la part du patriarcat schismatique de Constantinople. ‚Depuis douze ans,
B disent-ils, notre archevêque se conduit envers nous, non pas en pasteur, mais en loup rapace qui dévore les brebis du Christ.' Fatigué de tant d'oppression et de scandale, ce peuple malheureux a pris le parti de secouer le joug grec et de rentrer dans le sein du catholicisme, auquel ses ancêtres ont longtemps appartenus. Il déclare reconnaître dans la personne du pontife romain le successeur de l'apôtre Pierre, l'évêque des évêques. Il exprime le désir d'être admis à la communion de l'église latine, tout en conservant son rit particulier, sa langue, ses usages, et un clergé indigène parmi lequel il puisse choisir son évêque et le présenter à l'approbation du saint siège. Voilà le résumé de cette déclaration signée par quatre-vingts séculiers et quatre
C prêtres.

„En réponse à cette communication, je conseillai à monsieur Turroques de se rendre lui-même sur les lieux, et j'apprends qu'il y a été reçu à bras ouverts. De mon côté, j'envoyai à la sacrée congrégation de la Propagande la pièce originale, et je pris des mesures pour mettre ses auteurs à l'abri de la persécution; car il est à croire que les Grecs de Constantinople feront jouer tous les ressorts de leur influence pour indisposer le gouvernement turc contre ces malheureux qui ne sont coupables d'autres crimes que de chercher à secouer le joug odieux des schismatiques, tout en restant les sujets dévoués et fidèles du sultan."

Conceptum fidei catholicae amplectendae propositum in opus transtulerunt anno 1860 ad finem

vergente. Rem ita narrat testis quidam ocularis in epistola die 2 ianuarii 1861 data:

„L'entrée des Bulgares dans l'église romaine est un fait accompli. Cet acte important a eu lieu dimanche matin avec une grande solennité à l'église du Saint-Esprit.

„Dans ma dernière lettre, je vous ai dit un mot des motifs qui poussaient les Bulgares à hâter leur séparation de l'église grecque. Voici ce qui a déterminé leur soudaine résolution:

„Vendredi dernier, Ali-Pacha avait donné ordre aux notables bulgares établis à Constantinople d'aller reconnaître au nom de toute la population de la même race l'autorité du patriarche grec. Ces notables ou *tchorbadjis,* comme on les appelle, se sont trouvés fort embarrassés. Pour montrer de la déférence envers la Porte, et en même temps pour ne pas choquer le sentiment populaire qui est hostile au patriarche, ils ont dit à leurs compatriotes: ‚Nous irons chez le patriarche pour ne pas désobéir à la Porte; mais nous ne le reconnaîtrons pas. Notre démarche n'aura la valeur que d'une visite de politesse.' Ce raisonnement n'a pas été goûté. Le peuple qui dans tous les pays du monde aime les situations nettes, a eu peur de quelque intrigue; il s'est groupé autour des chefs du mouvement et a manifesté ses craintes. Ces chefs ont alors tout préparé pour consommer l'union.

„Dimanche matin, avant la grand'messe, deux archimandites bulgares, trois prêtres et une vingtaine d'*esnafs* ou chefs de corporations, munis de deux mille signatures, et suivis des principaux membres de chaque corporation, sont arrivés à l'archevêché latin, au nombre d'environ deux cents. Ils ont été reçus par l'archevêque, monseigneur Brunoni, et par monseigneur Hassun, archevêque primat des Arméniens catholiques.

„Monseigneur Brunoni leur a demandé ce qu'ils voulaient. Un des chefs, nommé Manoli Ivanov, qui avait été choisi pour porter la parole, a répondu qu'ils étaient venus pour demander l'union avec l'église romaine. Sur quoi monseigneur Brunoni a répliqué: ‚Croyez-vous au dogme de l'église romaine, la seule vraie? — Nous croyons au dogme, mais nous voulons conserver notre liturgie. — Etes-vous prêts à signer un tel acte de foi? — Nous sommes prêts, et nous vous prions, monseigneur, de vouloir bien présenter notre demande au saint père.' — Là-dessus, les Bulgares ont signé, leur clergé en tête.

„Après la signature, l'archimandrite Macarios a prononcé, en langue bulgare, un discours plein de chaleur. Citant l'histoire, il a rappelé qu'autrefois les Bulgares étaient catholiques, et qu'ils remplissaient un devoir sacré en adoptant leur ancienne croyance. Mais en changeant d'église, a-t-il ajouté, il ne faut pas oublier que nous restons les fidèles sujets du sultan, et que nous devons aimer un souverain qui nous accorde la liberté de conscience. A ces paroles, les Bulgares ont répondu par le cri de *Vive Abd-ul-Medjid!*

„Ensuite on est descendu dans l'église; monseigneur Hassun, en habits pontificaux, a fait prêter serment sur l'évangile aux nouveaux convertis, puis il a célébré la messe. Après la messe, les néo-catholiques ont baisé la main à monseigneur, et les prêtres bulgares ont embrassé avec effusion les prêtres romains. Quand la cérémonie religieuse a été achevée, les chefs bulgares ont remis à monseigneur Brunoni l'acte d'union pour qu'il le transmît à Rome, puis ils se sont retirés."

Inita hoc pacto cum sede Romana unione, Bulgari catholici, empta apud Galata domo satis ampla, eam in ecclesiam mutarunt inde a 6 ianuarii

A 1861, qua sacram natalis Domini solemnitatem ibidem peregerunt. Neo-catholicis mox episcopus datus est, operam in primis navantibus Paulo Brunoni, vicario apostolico, Antonio Hassun, primate Armeniorum, et Eugenio Boré, praeposito Lazaristarum. Is fuit amborum archimandritarum senior, Iosephus nempe Sokolski, cui Romam adscito Pius papa IX propriis manibus sacram ordinationem contulit, die 14 aprilis 1861. Audiatur iterum magni illius spectaculi testis rem his verbis referens in actis litterariis quibus titulus: *La Civiltà cattolica*[1]:

„Dopo di che (id est post initam Constantinopoli unionem) una deputazione dimandò di venire a Roma per rinnovare le proteste di unione a sua beatitudine; e, presi gli opportuni accordi con la sagra congregazione di Propaganda fide, fu essa formata dall' archimandrita Giuseppe Socolski, de-
B signato dal santo padre a ricevere la consagrazione episcopale, dal diacono Raffaele, e dai due laici Dragan Zancoff e Georgio Mirkowitch, accompagnati dal reverendissimo signor Eugenio Borè, prefetto apostolico dei Lazzaristi di Constantinopoli, il quale in tutte le relazioni che sono passate fra questi neocattolici e il santo padre e le congregazione Romane si prestò a compiere l'uffizio d'interprete.

„Arrivati nella città eterna, meta dei loro desideri, furono la mattina di lunedì, 8 del mese di aprile, presentati alla santità sua dall' eminentissimo e reverendissimo signor cardinale Barnabò, prefetto, é da monsignore Capalti, segretario della sacra congregazione di Propaganda. Essi prostraronsi dinnanzi al santo padre dominati dalla ricordanza che i loro maggiori erano venuti altra volta, mossi da uguale scopo, a presentarsi al successore di Pietro. Onde fu che il diacone Raffaele, espo-
C nendo il concetto che da quella memoria sorgeva spontaneo, a nome dell' archimandrita Giuseppe, degli altri due deputati, e dei nazionali che mandavanli, disse in favella bulgara al santo padre: aver quelli che vedeva ai suoi piedi, e gli altri di loro gente, rinnovato il fatto del figliuol prodigo, poichè dissipando i tesori della eredità della fede, dei quali chi teneva il luogo di Pietro aveali già fatti partecipi, fossero iti a dissiparli cadendo nella miseria dello scisma: fare adesso ritorno, dimandando di trovare nella santità sua il padre amoroso che li accogliesse e li restituisse all' abbondanza della grazia divina. Il reverendissimo Borè lesse in latino il concetto del Bulgaro, e sua beatitudine rispose dolci e consolanti parole, pianse teneramente, e diè loro l'accoglienza di pace.

„A compiere però i suoi divisamenti, il santo padre volle egli stesso conferire la consagrazione episcopale al suddetto archimandrita Giuseppe So-
D colski, e preconizzarlo nel tempo stesso arcivescovo vicario apostolico pei Bulgari. E destinò a compiere l' augusta ceremonia, nella cappella di Sisto IV, il giorno della domenica, 14 di aprile. Per accrescere poi la solennità dispose che, oltre gli eminentissimi e reverendissimi signori cardinali palatini, fossero invitati ad assistervi gli eminentissimi porporati componenti la sagra congregazione di Propaganda fide; e che vi si trovassero in abito corale tutti gli alunni del pontificio collegio Urbano di Propaganda, nonchè quelli del collegio Greco-Ruteno. Inoltre dispose vi assistessero pure i monaci Antoniani coi loro alunni, ed i reverendissimi padri procuratori delle due congregazioni Mechitaristiche di Venezia e di Vienna, e gli altri dei diversi ordini monastici dell' inclita nazione Maronita e dei

[1] Serie IV, vol. X (27 aprile 1861), p. 352-6.

Greci-Melchiti, come pure il procuratore dell' ordine Basiliano di Polonia.

„Gli eminentissimi porporati e gli altri invitati avendo preso il conveniente posto nel magnifico presbiterio, alle ore sette e mezzo matutine il santo padre entrò in cappella, ascese il trono, e dopo che ebbe assunti gli abiti pontificali, alla sinistra di sua santità si pose a sedere l' eminentissimo e reverendissimo signor cardinale Alessandro Barnabò, prefetto della sagra congregazione di Propaganda, e si fecero al trono i monsignori Annibale Capalti, segretario, e Stefano Bruti, protonotario apostolico della stessa sagra congregazione. Allora venne presso ai gradini monsignor Socolski, vestito degli abiti sacerdotali proprii del suo rito, accompagnato dal diacono Raffaele, vestito pure cogli abiti sacri nazionali, ed i signori Zancoff e Mirkowitch. Quivi monsignor Socolski, dopo aver con brevi parole significato l' omaggio che era lieto a nome dei suoi nazionali di tributare al sommo pontefice, dimandò permesso di potere con solennità di formole rinnovare l' atto di unione di quei Bulgari con la chiesa cattolica apostolica Romana, che erasi già fatto in Costantinopoli al vicario apostolico patriarcale. E con ferma voce, in sua lingua nazionale, lesse le parole seguenti, che quindi vennero dal reverendissimo signor Borè lette latinamente in questo tenore:

„Vellem equidem, pater beatissime, in hoc auspicatissimo iucundissimoque eventu, tua in nos promerita non obscuris grati animi significationibus prosequi. Vereor tamen, ne parum cumulate pro magnitudine beneficiorum tuorum gratias egerim. Tuum namque est, si *cum essemus mortui reviximus, cum perierimus inventi simus*[1]. Satius existimo, et meo, et Bulgarorum meorum nomine, publicum ac solemne fidei, quam tenemus, exhibere testimonium. Scias itaque, pater beatissime, nos credere et profiteri omnia et singula, quae continentur in symbolo fidei, quo sancta Romana utitur ecclesia. Veneramur etiam et suscipimus omnes universales synodos, auctoritate Romani pontificis celebratas et confirmatas, et praesertim Florentinam synodum; ac profitemur, quae in ea definita sunt, videlicet:

„‚Spiritum sanctum ex Patre et Filio aeternaliter esse, et essentiam suam, suumque esse subsistens habere ex Patre simul et Filio, et ex utroque aeternaliter, tamquam ab uno principio, et unica spiratione procedere:

„‚Dictionem illam *Filioque*, veritatem declarandi gratia, et imminente necessitate, licite et rationabiliter symbolo fuisse appositam:

„‚In azymo, sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, sacerdotesque in altero ipsum Domini corpus conficere debere iuxta suae ecclesiae sive occidentalis, sive orientalis consuetudinem:

„‚Si vere paenitentes in Dei caritate decesserint, antequam dignis paenitentiae fructibus de commissis satisfecerint, eorum animas poenis purgatorii post mortem purgari; et ut a poenis eiusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia, missarum scilicet sacrificia, orationes, et eleemosynas, et alia pietatis officia, quae a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt, secundum ecclesiae instituta; illorumque animas, qui post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quae post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus vel eisdem exutae, sunt purgatae, in caelum mox recipi, et intueri clare ipsum Deum trinum et unum, sicuti est, pro meritorum tamen diversitate alium alio

[1] Luc. XV.

A perfectius; illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, poenis tamen disparibus puniendas:

„‚Sanctam apostolicam sedem, et Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum Romanum pontificem successorem esse beati Petri principis apostolorum et verum Christi vicarium, totiusque ecclesiae caput, et omnium christianorum patrem ac doctorem existere: et ipsi in beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem ecclesiam a Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse; quemadmodum etiam (ut eadem Florentina synodus asserit) in gestis oecumenicorum conciliorum, et in sacris canonibus continetur.

„‚Suscipimus tandem ac profitemur quae recipit et profitetur sancta Romana ecclesia, simulque con-
B traria omnia, et schismata, et haereses ab eadem ecclesia damnatas, reiectas, et anathematizatas, pariter damnamus, reiicimus, et anathematizamus.'

„Haec tenent et credunt Bulgari, qui nuperrime, adspirante Spiritus sancti gratia, alacres et laeti optatissimam sanctissimamque instaurarunt unionem cum hac Petri sede, ad quam *propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire ecclesiam*[1]. Haec ego teneo et credo, haec docebo oves a beatitudine tua mihi committendas. Felix heu nimis! si viribus meis sic enitar, ut felicia coepta iugi sollicitudine beatitudinis tuae felicem progressum exitumque consequantur. Caeterum *si quid a nobis recte agetur, recteque discernetur, si quid a misericordia Dei quotidianis supplicationibus obtinebimus, illius erit operum atque meritorum, cuius in hac sede Romana vivit potestas, et excellit auctoritas.*"[2]

A queste parole sua beatitudine, visibilmente
C commossa, degnò rispondere nel modo seguente:

„Disiecta tandem diuturni dissidii caligine, splendidum catholicae unitatis iubar et Bulgaris affulsit; indubiis siquidem documentis compertum nobis est, non exiguam illorum partem in communionem rediisse cum hac Petri sede, *quae vitae aeternae gratiam consecuta, et vivit in aeternum, et vivificat Dei populum*[3]. Quis bonorum omnium largitori debitas non agat gratias? Quis divinae miserationis divitias non miretur? Cuius vel ferreum pectus tanta supernae pietatis magnitudo non emolliat? Sunt ista prorsus divina opera, atque ideo eximia cum veneratione suscipienda, ac divinis prosequenda laudibus. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, Iesu Christe, fons misericordiarum ac totius consolationis, qui in generatione nostra pietatis tuae miracula demonstrasti, ut enarrent omnes mirabilia tua. De sincera unitorum mente dubitare
D nos haud sinunt tum allata documenta, tum praesertim solemnis illa professio, quam modo et tuo et tuorum nomine edidisti. *Confidimus itaque quod protectio Dei corda illorum fidemque custodiat*[4]. Te interim obtestamur vehementer, ut quod divinitus incoeptum est opus, sedulitate tua, adiuvante Spiritus sancti gratia, perficias, atque ita cooperatorem Dei et dici et esse merearis. Faxit Deus omnipotens, ut vera Christi ecclesia ‚foecunditate, successibus copiosa, ramos suos in universam Bulgariam extendat, ac profluentes largiter rivos latius expandat'[5]. — Hac spe freti Bulgaros catholicos paterna caritate complectimur, ac tibi tuisque apostolicam benedictionem peramanter impertimur."

[1] Ir., lib. III, cap. 3.
[2] Leo M., serm. III, cap. 3.
[3] Cypr., epist. 71.
[4] S. Leo M., serm. 96.
[5] S. Cypr., *De unitate ecclesiae.*

„Le parole di sua beatitudine furono ripetute in slavo dal reverendissimo Borè. Allora monsignor Socolski e gli altri deputati Bulgari, la copia del recitato discorso nelle due lingue bulgara e latina, che aveano già munita delle proprie firme, deposero nelle mani di monsignor Ferrari, prefetto delle ceremonie pontificie, il quale ebbela tosto consegnata a monsignor segretario di Propaganda, affinchè di questo atto della unione di quei Bulgari alla chiesa Romana rimanga perpetuo negli archivi il documento autentico.

„Dopo ciò monsignor Socolski e gli altri deputati ascesero il trono, e prostraronsi a baciare il piede al santo padre. Terminato l' atto, il santo padre lasciò il trono, e portatosi al faldistorio, che era presso l' altare, diede principio alla ceremonia della consagrazione. La quale fu tutta condotta sul prescritto dal pontificale romano; ma la professione di fede fu emessa dall' eletto secondo la formola stabilita per gli orientali dalla santa memoria di Urbano VIII. Gli altri atti precedenti la messa si compierono per parte di sua santità in latino, in slavo per parte dell' eletto, che leggeva tutta la funzione tradotta appositamente in questo suo linguaggio. Monsignor Socolski fatto ritorno al suo altare, vi ebbe deposti gl' indumenti sacerdotali, ed assunse quelli vescovili, propri del suo rito. Quindi, dopo l' esame, si incominciò il santo sagrificio, celebrato da sua santità in lingua latina, e concelebrato dall' eletto in lingua slava liturgica. E per conservare, quanto era possibile, il rito orientale, non gli furono imposti i guanti, e gli si consegnò il pastorale e la mitra secondo la forma greca.

„Presero parte alla sacra ceremonia come conconsagranti i monsignori Stefano Missir, arcivescovo d' Irenopoli, di rito greco, e Ludovico Eugenio Regnault, vescovo di Chartres, assistiti ciascuno da ecclesiastici della rispettiva nazione. Di tal modo a quest' azione solenne, fatta dal Romano pontefice, centro dell' unità cattolica, concorse l' opera di un prelato della chiesa orientale e di uno della occidentale: quello sembrava fare atto di riparazione del danno recato dai suoi nazionali dissidenti alla fede dei Bulgari, questo rappresentare la generosa Francia ed il suo clero, che fino dal tempo dell'imperatore Carlo il Calvo, principalissima opera data aveano a consolidare la fede di Gesù Cristo presso i Bulgari...

„Il santo padre, perchè tutti i componenti la deputazione bulgara portassero seco un ricordo del fausto avvenimento che li ebbe condotti a Roma, si è degnato di far dono di sacri oggetti preziosi a monsignor Socolski, al reverendissimo Borè ed al diacono Raffaele; ed ha decorato delle pontificie insegne del suo ordine Piano i signori Dragan Zancoff e Giorgio Mirkowitch.“

Mira profecto primordia. Universam Bulgarorum gentem vestigiis Socolski insistentem contemplabatur catholicus orbis. Summus pontifex, ut vir prudens, patriarchatus bulgarici instaurationem, quae ab eo postulabatur, in illum diem distulit quo quinque vel sex episcopi aliquot catholicorum millia regenda suscepissent. Novus antistes Constantinopolim redux summis honoribus exceptus est, quos plurimis verbis refert vicarius patriarchalis sequenti epistola ad praefectum congregationis Propagandae fidei die 30 aprilis 1861 data:

„Il giorno 27 corrente (id est 27 aprilis) di buon mattino giunse felicemente in Costantinopoli il novello arcivescovo vicario apostolico bulgaro. E questa inopinata, perchè insolita anticipazione dell' arrivo del vapore non permise lo sfogo alle entusiastiche dimostrazioni che dovevano aver luogo nello sbarco del sullodato arcivescovo; nè lasciò A luogo alla pompósa processione da lungo tempo organizzata pel suo accompagnamento dal mare alla chiesa. Ma ciò che non riuscì loro di fare la mattina, riuscì a maraviglia dopo pranzo nel venire a visitarmi. Egli era assiso su d' un superbo cavallo, con guadrappa splendidamente trinata d' oro, prestatogli da un signore armeno impiegato alla Sublime Porta; lo seguiva d' appresso l' archimandrita parimente a cavallo; era fiancheggiato da due ale di Bulgari, scelti d' alto taglio e di bell' aspetto, ricamente vestiti, e aventi lunghi bastoni in mano; i suoi preti non ci distaccavano da' suoi fianchi; e questa processione trionfale, preceduta da dodici gendarmi turchi mandativi dal governo, diretta dai due deputati ultimamente decorati da sua santità, lentamente s' incamminava in mezzo ad un' immensa folla di popolo curioso per la gran via di Pera, ricevendo gli onori militari da tutti i corpi di B guardia che s' incontravano.

„All' aspetto del trionfante vecchio a cavallo, ricordante tutto il precedente, e facendo presagire l' avvenire, produceva mirabili effetti ne' spettatori di differenti classi e religioni; a tal vista s' animava a più non posso la stizza del popolo foziano del quale i più illuminati s' impallidivano silenziosi; si storcevano le viscere al clero ecumenico, mentre che dei nostri il più indifferente della gloria cattolica, non poteva dissimulare il suo contento.

„E monsignor Socolski, a suoi Bulgari appena giunto, a me, cui visitò pel primo, e poi in tutte le sue visite, ad ogni domanda che gli vien fatta di Roma, risponde sempre: Roma è tutta amore!

„Non essendoci occorso altro di particolare mi limito per ora a questi pochi ragguagli sugli effetti prodotti in Costantinopoli dall' arrivo di questo monsignor Socolski.

C „Con ogni maggior ossequio ecc.“

Operi tam feliciter incoepto brevi tristis responditi exitus. Pravis enim artibus tum Graecorum tum Russorum tum etiam Anglorum factum est, ut Iosephus Socolski, nuntio fidei catholicae dicto, ad schismaticorum castra rursus confugeret. Luctuosum facinus satis luculenter describitur in relatione quam adhibitis undequaque monumentis sacrae congregationi exhibuit consultor anonymus in *positione* quae dicitur mensis februarii anni 1865. Eam utpote nemini fere obviam placuit repetere:

„Non sono occulte, aiebat ille, all' eminenze vostre reverendissime le vive premure, onde la santa sede si è adoperata a pro dei Bulgari recentemente convertiti in Oriente, e ben rammenteranno come nel 1861 venne chiamato in Roma l' archimandrita Giuseppe Socolski proposto da monsignor Antonio Hassun arcivescovo primate armeno di Costantinopoli e da monsignor Paolo Brunoni vicario apostolico patriarcale pari-
D menti di Costantinopoli per governare quei Bulgari che erano ritornati al grembo della chiesa cattolica. Il suddetto archimandrita arrendendosi senza indugio a tale invito giunse in Roma ai primi d' aprile 1861 accompagnato dal signor Borè prefetto dei padri Lazzaristi di Costantinopoli insieme al diacono bulgaro Raffaele Popov ed a' due connazionali laici, uno de' quali era il signor Zancoff direttore del giornale intitolato *La Bulgaria.* Degnavasi la santità di nostro signore il 14 dello stesso mese di consagrare arcivescovo il menzionato archimandrita nominandolo quindi con breve pontificio vicario apostolico dei Bulgari uniti alla chiesa Romana.

„Non tardò il nuovo arcivescovo ad esercitar la missione affidatagli, e con lettera del 15 maggio 1861 dava contezza del suo arrivo in Costantinopoli e di quanto andava egli facendo per il bene spirituale de' Bulgari. Mentre sembrava potersi da ciò nutrire

le più belle speranze, pervenne alla Propaganda una A lettera di monsignor Hassun in data del 26 giugno 1861 ove annunziavasi che ‚fin dal mattino del 18 corrente monsignor Socolski era uscito dalla chiesa bulgara all' insaputa di quei che v' erano. Un solo l' avea veduto andare con un laico che quella mane di buon ora era venuto a trovarlo. Dopo molte ricerche si seppe infine che quell' individuo era un agente russo che presolo quella mattina l' avea imbarcato sul vapore russo che quel medesimo giorno partiva di qui per Odessa. Nessun altro dato si ebbe malgrado tante perquisizioni fatte sia da noi, sia dalla Sublime Porta. Quel che però si verificò si è che fu manovra russa che agì, ma fin ora non si può spiegare come mai monsignor Socolski vi siasi indotto, mentre fino all' ultimo giorno mostravasi tanto attaccato alla santa sede e al santo padre.'

„Altri ragguagli vengono forniti dal dispaccio B spedito il 12 luglio 1861 al suo governo dall' internunzio Austriaco presso la Porta Ottomana, il quale dopo aver accennato il ritorno in Costantinopoli dell' anzidetto prelato così soggiunge: ‚Ce vieillard peu intelligent mais d' un extérieur fort vénérable a fait sa visite aux ministres de la Porte et à plusieurs représentants accrédités près du sultan. Il fut reçu partout avec les égards dûs à son rang. Un des prêtres de sa suite lui conseilla d'aller aussi chez le prince Labanoff. N'ayant pas trouvé ce ministre il accepta l'invitation que celui-ci lui adressa pour Buyukdéré. Il s'y rendit accompagné de ce même prêtre. Après un long entretien il monta sur le bateau russe en station devant la villa du prince Labanoff. Bientôt après il était en route pour la mer Noire. Depuis le bateau est revenu, mais sans lui.

„‚On parla d'un enlèvement, mais il y a deux C jours, une lettre datée d'Odessa annonça l'arrivée de l'évêque Joseph venu de Constantinople sur un paquebot russe. Le bateau russe du ministre l'avait, selon cette lettre, conduit jusqu'à l'entrée de la mer Noire, où l'attendait le paquebot qui le porta à Odessa. Il fut bien reçu et habite chez un Grec de distinction.

„‚Je n'ai pas encore réussi à lever le voile qui couvre cet épisode. L'évêque est-il allé de son gré à Odessa, ou bien y a-t-il été conduit de force? Les opinions diffèrent là-dessus.'

„Questo grave avvenimento, siccome accenna il sullodato internunzio imperiale, venne interpretato in varie guise accagionandosi dai più ad una frode ordita dalla Russia a danno di monsignor Socolski che ne rimase vittima. *Le Courrier d' Orient* nel suo foglio numero 66 del 24 agosto 1861 pubblicò sugli aflari bulgari l' articolo seguente: ‚Nous avons D des nouvelles de monseigneur Josif *(Socolski).*

„‚On sait que ce malheureux évêque était à Odessa. Nous apprenons qu'il a été envoyé à Kiev.

„‚Pendant son séjour à Odessa, l'ex-patriarche alla visiter le séminaire, où se trouve un nombre considérable d'étudiants bulgares. Quelques-uns d'entre eux l'interrogèrent sur les motifs de sa fuite; ses yeux se remplirent de larmes, et après un moment de silence, il répondit qu'on l'avait indignement *trompé:* il se plaignit amèrement de se voir relégué dans un pays étranger, loin de son nouveau troupeau, dont il emportait sans doute les malédictions, et privé de sa dignité. Un des séminaristes lui ayant demandé s'il consentirait à retourner à son poste: *Impossible,* répondit-il, *je suis dans des mains de fer;* et il recommença à pleurer.'

„A confermare siffatta interpretazione monsignor Brunoni scriveva nella sua del 26 agosto 1861: ‚Persone tornate da Odessa raccontano che il vicario apostolico Socolski era stato *ingannato* di recarsi in Bujuk-dere onde trattare con i dissidenti della sua nazione per unirli a sè: colà l' ambasciadore russo fece la sua parte, che si suppone di promesse grandi, se andava in Russia; che troverebbe mezzi per la costruzione de' suoi conventi, chiese ed altro, che Dio solo conosce e quelli che erano presenti. Da persone addette all' ambasciata mi venne raccontato che l' ambasciadore russo, dopo aver fatto evadere monsignor Socolski, era molto inquieto per alcune circostanze di quest' evasione e temeva che l' ambasciata francese lo reclamasse, come altresì il governo turco, e che allora sarebbe obbligato di restituirlo; ma avanti Nabucco bisogna che si trovino degli eroi simili a Sidrach, Misach ed Abdenago per non prostrarsi ad adorare la statua, i quali eroi non trovandosi, nulla si fece.'

„Più recentemente il padre Giovanni Battista da Falerone prefetto dei Minori riformati di Costantinopoli comunicava all' eminentissimo signor cardinale prefetto la seguente corrispondenza di Kiev ch' era riferita nel *Giornale* parimenti di *Costantinopoli* pubblicato il 28 ottobre 1862: ‚Voi avete annunziato che il vescovo bulgaro Giuseppe Socolski non era morto e non avea rinegato la sua fede; ed io vi posso confermare questa notizia, ben triste per rapporto alle sue prigionie, ma molto consolante a riguardo di questo povero prete.'

„V' ha però chi ritiene al contrario che monsignor Socolski abbia disgraziatamente fatto ritorno allo scisma e siasi di buon grado arreso al partito propostogli dal ministro russo di recarsi in Odessa. Ciò rilevasi dal giornale polacco *Le Czas* che nel suo numero del 23 dicembre 1862 riporta una corrispondenza di Costantinopoli in data dei 12 del medesimo mese, nella quale verrebbe smentita la notizia data dal padre Giovanni Battista da Falerone. ‚Le *Monde (scrive il menzionato corrispondente),* parle dans un de ses derniers numéros de la persévérance de Socolski dans l'orthodoxie catholique. Cette fausse nouvelle a été d'abord imprimée dans le *Journal de Constantinople.* Etant plus proche de la source, je dois démentir encore une fois cette nouvelle appuyé sur la lettre de Sokolski lui-même dont j'ai parlé, et sur le témoignage de personnes compétentes. J'ajoute même que Sokolski ayant obtenu du synode de Pétersbourg la confirmation de sa dignité, a déjà célébré plus d'une fois la liturgie dans le couvent Peczerski, et qu'il touche (outre son maintien) 60 roubles (240 francs) par mois. Quoiqu'il jouit de sa liberté et voit ses compatriotes, il s'ennuye cependant, et il ne serait pas étonnant qu'il revînt ici. Je tiens ces détails d'un Bulgare qui l'a vu dernièrement. S'il est libre, et ne proteste pas, c'est une preuve de plus que son enlèvement involontaire est une historiette sans consistance . . .'"

Episcopi apostasiam alii imitati sunt, atque in primis Theodorus sacerdos, de quo haec ad praefectum congregationis de Propaganda fide scribebat Paulus Brunoni, vicarius patriarchalis Constantinopolitanus, in epistola diei 26 iunii 1861: „Il prete Teodoro che era stato mandato ad Adrianopoli con il terzo sussidio di sessanta lire turche (franchi 1380) per soldare i conti della nuova chiesa bulgara ivi eretta, arrivato a Rodosto, si è lasciato guadagnare dai nemici della chiesa unita, e ritornò a Costantinopoli in compagnia d' un membro della legazione russa."

Tot tantisque malis opportuna adhibiturus remedia, Paulus Brunoni nova iniit consilia, de quibus ipse in epistola modo memorata scribebat:

„Da tutto quello che si vede, la difezione di monsignor Giuseppe Sokolski e di qualche prete non comprometterà in cosa alcuna il movimento bulgaro. La bruta condotta degli ecclesiastici in luogo di far disertare gli uniti, sembra di avergli maggiormente fortificati; varii laici de' più istruiti si offrono per essere ordinati preti onde sostenere la chiesa unita. Sono state tenute varie assemblee generali che hanno avuto per resultato la redazione di un statuto, di cui le principali disposizioni sono:

A

„Sarà formato un consiglio composto di dodici membri, otto laici e quattro ecclesiastici; il presidente del quale sarà il capo della chiesa bulgara di Costantinopoli. L' autorità suprema della communità resiederà in questo consiglio, il quale sceglierà tra i suoi membri un agente principale, un cancelliere, un secretario e un tesoriere; e questo consiglio si unirà due volte la settimana. Lo statuto fu sottoscritto da tutti quelli dell' assemblea; un archimandrita che rifiutò di segnarlo, fu licenziato dalla communità bulgara, come falso fratello."

B

Atque paucis interiectis diebus, idem antistes, missis ad praefectum congregationis de Propaganda fide litteris, haec super eodem negotio scribebat, sub die 3 iulii:

„Dopo l' infausta defezione di monsignor Giuseppe Sokolski e di alcuni suoi preti, i Bulgari uniti lungi di scoraggirsi, non facevano altro che di venire ad assediarmi, e presentarsi da monsignor Hassun pregandolo di unirsi a me onde avessimo dato un provvedimento alla loro chiesa. A dire il vero, ai primi momenti io era inaccessibile; e mostrandomi inflessibile a tutte le preghiere che mi facevano tanto i Bulgari quanto i Latini per rimovermi da quella tenace mia opposizione, io non faceva altro che rinfacciare loro tutte le assicurazioni e lusinghe che sempre a tal oggetto mi avevano dato, e che io sempre aveva respinto come insussistenti e futili; e li rimproverava che ad onta de' miei sinistri presentimenti provenienti da fondati dubbî, tante e tante volte da me ripetuti e palesati loro, non volevano, prima che li avessero veduti averati come ora lo sono, cessare di menare tanto rumore coi loro leggeri scritti, pubblicati e diffusi da per tutto; il che in parte mostrava una certa vanità di distinguersi nella chiesa di Gesù Cristo.

C

„Non fidandomi della fede greca, diedi con monsignor Hassun l' ultimato ai Bulgari, concepito nelle seguenti condizioni, intimando loro che se le avrebbero accettate, gli avrei appoggiati in Roma; altrimenti che non intendeva in conto alcuno d' occuparmi più di loro, ne dare un soldo delle elemosine dell' Europa rimaste nelle mie mani, per elevare palliati foziani nel seno della santa chiesa cattolica.

D

„1ª condizione. Professione nuda e aperta di cattolici, senza raggiri, coperture e mezzi equivoci.

„2ª. Che uno o due sacerdoti bulgari noti cattolici, latini ed alunni di Propaganda, fossero posti alla testa della chiesa bulgara, i quali col permesso della santa sede passassero nel rito bulgaro.

„3ª. Che l' istruzione della giuventù bulgara fosse devoluta ai missionarii latini.

„4ª. In fine che oltre a ciò, attendessimo le istruzioni che di vostra eminenza reverendissima ci avrebbe date, dopo le prove che abbiamo avute della mala fede di alcuni di loro, quindi fossero disposti ad esseguire tutti gli ordini che ci sarebbero venuti da Roma.

„Dopo che essi ebbero sentito il mio ultimato, si riunirono in assemblea, discussero e pesarono le condizioni imposte loro, e intesì, che le trovarono un poco troppo pesanti, e che mi accusano di tropo rigoroso; pure non di meno, presentati da me, si protestarono di non opporsi in cosa alcuna che credessimo d' imporre loro, e mi presentarono l' accluso processo verbale, sottoscritto da tutti i loro capi.

„Resta ora che vostra eminenza reverendissima ci faccia sapere le sue disposizioni. Se crede dia ordine al sacerdote alunno di Propaganda signor Samanei di Filippopoli, che altre volte ci era promesso da monsignor Canova per segretario di monsignor Sokolski, che venga a dirigere questa chiesa; e se crede anche, faccia aggiungere a questo un altro prete bulgaro nato cattolico, ottenendo loro dal santo padre il permesso di passare nel rito bulgaro."

Consilio pro publicis Bulgarorum negotiis instituto alterum mox adiectum est. Huic praecipuus finis fuit, ut litterarum studia inter neo-catholicos foveret novas scholas condendo et iam conditas amplificando. Alterius huius sodalitii regulas, cum prorsus ignotae sint, evulgare non abs re erit. Ita porro se habent:

Statuts de l'association des écoles bulgares.

1° Dans le but de développer l'instruction publique le conseil des Bulgares unis vient de décider la formation d'une association des écoles bulgares.

2° Cette association des écoles bulgares unies est une institution de bienfaisance; on devient membre de cette association en payant une contribution annuelle.

3° Les fonds dont cette association pourra disposer seront affectés à la construction, à l'entretien et à l'amélioration des écoles nationales.

4° Cette institution qui est placée sous la direction et la surveillance du conseil, est destinée à créer les ressources nécessaires pour développer et répandre l'instruction nationale.

5° Le conseil peut employer une partie de ses fonds à l'établissement d'une école spéciale pour les arts et métiers.

6° Les règlements spéciaux seront publiés par le conseil pour les écoles mentionnées aux articles 3 et 5.

7° Le conseil nomme un comité permanent chargé de la perception des revenus de l'association et de la comptabilité. Ce comité doit en outre étudier et soumettre à l'approbation du conseil les projets du placement des fonds. Il se compose des membres ordinaires et des membres extraordinaires du conseil. Leur mandat est annuel; ils sont rééligibles.

8° La contribution que les membres de l'association paieront, est disposée par actions en trois catégories: 1° Des actions perpétuelles de vingt livres turques payables d'avance une fois pour toujours, ou bien de trois mois en trois mois par cinq; 2° des actions annuelles d'une livre turque payables d'avance, ou bien de trois mois en trois mois; 3° des actions annuelles de douze piastres, payables d'avance.

9° Une corporation peut prendre collectivement une des actions des deux premières catégories.

10° Toute corporation ou particulier qui prendra une action de la première catégorie aura une voix dans l'assemblée de l'association.

11° L'association tiendra une fois chaque année une assemblée générale pour procéder au changement des membres du comité; l'association pourra être convoquée en assemblée générale extraordinaire toutes les fois que le président du conseil l'invitera d'accord avec le comité pour délibérer sur des questions d'utilité commune.

12° Le conseil remet à chaque membre un billet signé par le trésorier, portant le cachet du conseil et indiquant le nombre des actions souscrites, avec les versements opérés. Il lui remet, à la fin de l'année, un exemplaire du compte rendu des travaux et de l'emploi des fonds de l'association.

13° Le comité nomme un trésorier, avec deux adjoints, pris parmi les membres, et qui ont la caisse de l'association.

14° Aucun membre démissionaire ne peut réclamer ni en totalité, ni en partie, la restitution de ce qu'il aurait donné ou payé à l'association, à quelque titre que ce soit. Il ne peut de même réclamer une récompense quelconque pour les services qu'il lui aura rendus.

15° Tout membre qui pendant une année n'a point payé le montant de ses actions est considéré comme démissionaire.

16° La liste des membres de l'association sera dressée et publiée annuellement dans le compte-rendu des travaux de l'association.

17° Tous ceux qui font une donation quelconque à cette association, ou lui rendent un autre service, auront une mention honorable dans le compte-rendu de l'association. Pour des donations importantes ou des services signalés, le conseil témoignera sa reconnaissance par une marque de distinction spéciale.

18° Tout étranger bulgarophile qui devient membre de l' association, aura une mention honorable dans le compte-rendu annuel. Le conseil témoigne toute sa reconnaissance pour les marques de bienveillance dont l'association deviendrait l'objet de la part des étrangers bulgarophiles.

19° Les donations volontaires feront partie du capital, à moins que l'emploi n'en soit désigné par le donateur.

20° Le comité aura soin de pourvoir à l'ouverture d'une école à Constantinople, immédiatement après qu'il aura disposé d'une somme de cent mille piastres. Le choix des professeurs et des villes où seront établies des écoles, appartient au comité.

21° Les écoles construites aux frais particuliers des membres de l'association portent leur nom, et une inscription analogue sera placée sur la porte principale de l'établissement.

22° Tout membre qui voudra soumettre au conseil un projet ou des observations dans l'intérêt de l'association, devra les adresser par écrit au secrétaire du conseil.

23° La première moitié du montant total des revenus de l'association sera employée à l'établissement des écoles; la seconde moitié sera capitalisée, et l'intérêt en sera employé à l'entretien des écoles.

24° Les principes fondamentaux des présents statuts sont inviolables.

Adopté et signé par le conseil national de la communauté bulgare unie dans la séance du 13/25 août 1861.

Pour la mise en exécution de ces statuts de l'association des écoles bulgares et jusqu'à l'apparition de membres suffisants à procéder à l'élection du comité permanent, le conseil nommera un comité provisoire composé de quatorze membres.

Pour copie conforme à l'original.

Cristo D. Vaclidoff, secrétaire.

Les étrangers bulgarophiles qui désireront être membres de l'association des écoles bulgares, peuvent adresser leur contribution, tous les jours de la semaine, excepté le mardi et le dimanche, au secrétaire du conseil, à l'église bulgare unie, Galata, Patrik Sokak, 5.

Cristo D. Vaclidoff, secrétaire.

A Hactenus de consiliis. Ad praepositos ipsos Bulgarorum quod attinet, quonam videlicet pacto illis regendis consultum fuerit post Iosephi Sokolski apostasiam, audiendus est omnino vicarius patriarchalis Constantinopolitanus, his verbis ad patrem Pététot, e congregatione Oratorii, praesidem consilii Parisiensis pro unione inter Bulgaros fovenda, in epistola die 14 ianuarii 1862 data:

„A dater de la défection de Sokolski, et en attendant la nomination du nouveau chef, monseigneur l'archevêque primat arménien catholique reprit en main l'administration des affaires temporelles, tandis que l'administration spirituelle restait toujours entre les mains du vicaire apostolique. Pendant cet intervalle, le gouvernement ottoman eut à lutter contre les pressantes insinuations de ceux qui croyaient avoir porté un coup mortel à la réunion bulgare en entraînant à la défection son
B premier évêque, et qui ne laissaient pas que de faire jouer tous les ressorts pour empêcher la nomination de celui qui devait être appelé à le remplacer. Nonobstant toutes les intrigues, la Porte persista à donner un remplaçant à Sokolski, en déclarant toutefois qu'elle ne remettrait le bérat ou diplôme impérial qu'à un ecclésiastique choisi parmi ses sujets, et qui fût d'une fidélité reconnue. De son côté, le saint siège, pour prévenir le retour d'un nouveau scandale, prit le parti d'éloigner de cette dignité les ecclésiastiques nouvellement convertis, et de ne faire son choix que parmi les prêtres bulgares nés et élevés dans le sein de l'église catholique. Enfin, pour éviter plus tard toute opposition de la part de la nation bulgare, nous obtînmes d'elle la déclaration formelle qu'elle acceptait cette dernière condition posée au nom du saint siège.

C „La sacrée congrégation de la Propagande fit le choix du sujet: elle jeta les yeux sur le révérend père Pierre Arabadjiski, qui exerçait depuis plusieurs années le ministère dans la Bulgarie, sous les ordres de sa grandeur monseigneur Canova, évêque de Philippopoli. Ce digne missionaire réunit en effet les qualités requises: et d'abord, bulgare de nation, il est par là bien vu du gouvernement ottoman dont il est sujet, et de ses connationaux dont il parle la langue; ensuite, élevé au collège de la Propagande où il a puisé un sincère attachement au catholicisme, il est très agréé par le saint siège. Cédant aux invitations réitérées de Rome, le père Arabadjiski a consenti de venir à Constantinople, et le gouvernement ottoman a favorablement accueilli la présentation qui lui en a été faite. La Porte vient de lui remettre par l'entremise de monseigneur Hassun, archevêque primat arménien catholique, le bérat ou diplôme impérial, qui
D l'établit chef de la nation bulgare unie.

„La pauvre église bulgare s'est bien ressentie de l'état de veuvage où l'avait jetée trop tôt, hélas! la défection de son évêque. Quelques-uns des prêtres qui avaient suivi ce prélat dans sa réunion au catholicisme, ne tardèrent pas à le suivre dans son apostasie. Du reste, en se retirant d'eux-mêmes, ces malheureux ne firent qu'épargner aux catholiques la pénible tâche de les éloigner. Pendant la durée de la vacance, il a été impossible de bien gouverner l'église bulgare dans son administration financière, et de régler convenablement l'emploi des fonds que la générosité de la chrétienté a bien voulu accorder. Mais une nouvelle ère commence aujourd'hui; cette intéressante catholicité, menacée un instant d'être étouffée dans son berceau, va reprendre une nouvelle vie. Son chef, qui n'est pas revêtu du caractère épiscopal, n'a pu prendre que

le titre *d'administrateur archiépiscopal;* mais il n'en a pas moins les pouvoirs pour gouverner ses administrés, tout en restant néanmoins quant au spirituel sous la dépendance du vicaire apostolique. Le père Arabadjiski est secondé dans son zèle par les efforts du très excellent missionnaire François-Cyrille Malczynski, auquel il a conféré le titre et les pouvoirs de *protosinghelos,* ce qui répond chez nous à la dignité de vicaire général. Tous deux d'accord travaillent déjà à tirer le clergé de sa profonde ignorance, à lui inspirer le sentiment de la dignité du sacerdoce, et s'appliquent surtout à l'instruction de la jeunesse, sur laquelle nous devons principalement fonder nos plus grandes espérances et du sein de laquelle l'église bulgare pourra tirer un jour son clergé indigène instruit et discipliné. Nosseigneurs les évêques ruthènes contribueront, nous l'espérons, à cette bonne œuvre, en admettant de jeunes bulgares dans leurs séminaires.

„Le comité de l'union bulgare établi avec l'approbation du saint siège s'estimera heureux de prêter aussi son faible concours au nouveau chef bulgare, et nous espérons que sous peu l'église bulgare de Constantinople sera mise sur un pied satisfaisant, et que les provinces en ressentiront les heureux effets. Le mouvement religieux dans ces provinces continue à s'étendre de plus en plus. A Andrinople, deux chapelles sont déjà en voie de construction; à Kisanlik, la chapelle est très avancée; enfin dans la Macédoine, les populations bulgares se montrent bien disposées."

Ad evitandos nonnullos abusus qui inter neophytos iam irrepserant, consilium Constantinopolitanum pro unione fovenda haec iniit consilia in suo congressu die 12 aprilis 1862 habito:

„Nella seduta tenuta li 12 aprile corrente è stata unanimamente riconosciuta la necessità di troncare l'abuso invalso nella cancelleria bulgara unita di dare il *teskere* di bulgaro cattolico a degli individui che si dichiarano uniati di bocca soltanto, e nella sola mira di esimersi dall' autorità greca, rimanendo di cuore aderenti allo scisma foziano. Sul proposito si è dunque deciso che da ora innanzi a niuno dovrà rilasciarsi il predetto *teskere,* ne alcuno potrà essere passato nel registro nazionale bulgaro unito, il quale prealabilmente non sia stato bastantemente istruito, abbia abjurata l'errore, professata la fede cattolica, e sia stato ricevuto nel seno della chiesa."

Interim, ut sponte currentibus calcar adderet praepositorumque augeret auctoritatem, Pius papa IX, collatis cum vicario apostolico consiliis, tum Petrum Arabadjiski, praepositum civilem, tum Franciscum Malczynski, praepositum ecclesiasticum, per breve apostolicum die 6 maii 1862 datum, titulo archimandritae auxit, addito etiam annulum ferendi iure, ut pluribus verbis refertur in epistola sequenti ad nuntium Vindobonensem die 31 iulii missa:

„Monseigneur Hassun, archevêque arménien catholique de Constantinople, peu de jours après son retour de Rome, convoqua dans ses salons une réunion extraordinaire des membres du comité bulgare, à laquelle sa grandeur voulut aussi faire intervenir les membres du clergé de l'église bulgare et une députation des principaux de la nation. Le but de cette réunion était de faire remettre solennellement à monseigneur Pierre Arabadjiski, chef civil de la nation bulgare unie, l'anneau et la croix accompagnés du bref pontifical qui l'autorise à en faire usage à l'instar des archimandrites des églises orientales. Le père Jérôme Kaissevich, prêtre polonais de la congrégation des Résurrectionistes, récemment arrivé de Rome, était chargé de remettre

A ces insignes au nom de sa sainteté. Le père Jérôme prononça un discours analogue à la circonstance, et monseigneur Hassun eut l'obligeance de le rendre en langue turque pour ceux des Bulgares qui ne comprenaient pas l'italien. Sa grandeur profita de cette circonstance pour dire aux Bulgares qu'il avait pu être témoin dans les différentes contrées qu'il venait de traverser, combien la réunion des églises d'Orient à l'église mère excite les sympathies des catholiques d'Occident. Sa grandeur leur dit en outre que partout sur son passage, en France comme en Autriche, elle a trouvé les populations disposées à faire les plus généreux sacrifices en faveur des chrétiens d'Orient, et qu'à Rome, à Vienne, à Paris, et ailleurs, il s'est fondé des œuvres pour recueillir des aumônes en leur faveur."

Honores illi haudquaquam spernendi Bulgarorum
B invidiam, nedum amorem in Petrum Arabadjiski concitarunt. Quibus vero ex causis, ex epistola a vicario apostolico ad nuntium Vindobonensem die 25 novembris 1862 missa satis liquet. Quapropter eam fere integram repetere iuvat, idque eo libentius quod nonnulla ibi referantur scitu dignissima. Haec igitur ille:

„A buon diritto poi vostra eccellenza reverendissima desidera esser informata dell' andamento degli affari bulgari, i quali formano l' oggetto delle simpatie dell' Europa cattolica, e tanto stanno a cuore del santo padre. Richiamando dunque alla mente di vostra eccellenza quanto ebbi già l' onore di parteciparle di viva voce sul proposito, posso ripetere oggi che tutto tende a vieppiù confermarmi nell' opinione che il movimento bulgaro, benche abbia i caratteri esclusivi d' un movimento puramente nazionale, e che l' ignoranza profonda in cui
C lo scisma tiene dappoi secoli inviluppate codeste popolazioni, non escluso neppur l' alto clero, ed a cui si aggiungono i gravi pregiudizii radicati da secoli contro la chiesa Romana, siano un' ostacolo fortissimo all' ingresso della verità presso queste popolazioni, per cui poco o nulla si può sperare dalla presente generazione; pure, io dicea, tutto tende a confermarmi che si può sperare del bene per un avvenire più o meno remoto. Onde però ottenere l' intento, fà d' uopo combattere poco per volta, con somma prudenza, e con isforzi non discontinuati gli ostacoli che s' incontrano.

„Grazie alla generosità dell' Europa cattolica, non passerà molto che la Bulgaria avrà un principio di clero nazionale nei quindici giovani (quanto sarebbe da desiderarsi che se ne potesse accrescere il numero) che si preparano al sacerdozio ne' semi-
D narii in cristianità, e che saranno un giorno gli apostoli della loro nazione. Ma disgraziatamente sino alla formazione d' un clero nazionale istruito e disciplinato (a meno che non si chiamino de' missionarii dalla cristianità, a cui si faccia prendere il rito bulgaro), dovremmo servirci de' preti venuti dallo scisma; tutti, senza eccezione, privi della necessaria scienza e delle doti indispensabili ai ministri del santuario. Vero è che si è formato il progetto d' introdurre de' missionarj che passerebbero al rito bulgaro, come pure delle suore per far penetrare l' istruzione nel seno delle famiglie; ma l' esecuzione di questo piano non è senza gravi difficoltà.

„Il movimento bulgaro non segue una marcia regolare; ora progredisce ed ora si rallenta. In mezzo a queste oscillazioni, il duplice sentimento rimane costante, sarebbe l' allontanamento de' Bulgari dal clero greco, o un attaccamento fortissimo

alla propria nazionalità. E, diciamolo, senza tema A di sbagliare, *alla fede cattolica come la sola vera fede,* non si pensa punto per ora.

„Due sono per ora i punti principali ove si agita la questione dell' unione: la città di Jenige-Vardar nella Macedonia, poco distante da Salonicco; e la provincia di Adrianopoli. Costantinopoli non è importante pel numero degli uniati, ma piuttosto perche è la residenza del capo nazionale riconosciuto dalla Sublime Porta.

„E quì cade a proposito di accennare in succinto all' eccellenza vostra reverendissima la nuova fase in cui vien d' entrare l' unione, riserbandomi di tenerla a corrente degli avvenimenti a misura che andranno sviluppandosi.

„Più o meno, circa un mese addietro, gli uniati di Costantinopoli mi presentarono una supplica chiedendo un vescovo nazionale. Dovea io suporre che il desiderio de' supplicanti non era altro se B non che quello, d' altronde giustissimo, di vedere elevato alla dignità episcopale l' attuale capo civile della nazione, il prete Arabagiski, nominato dopo la defezione di Sokolski. Ma del tutto diverse erano le mire de' Bulgari.

„Pochi giorni dopo la supplica mi viene riferito che un telegramma giunto da Adrianopoli, e spedito dal prete uniate di detta città, annunziava per il giorno seguente l'arrivo in Costantinopoli del vescovo bulgaro Crisante, pregando che fosse ricevuto cogli dovuti onori.

„Di fatti arrivò il giorno indicato; ma il comitato dell' unione bulgara, entrando in sospetto di qualche intrigo ordito, non stimò prudente d' introdurre il nuovo arrivato prelato nella residenza bulgara e pregò i signori Lazzaristi di riceverlo come ospite.

„Invitato pertanto di esternare il suo desiderio C e le sue intenzioni, il vescovo Crisante disse apertamente che vi sono due altri vescovi disposti a dichiararsi per l' unione; ma che tutti trè mettano per condizione che il posto di Costantinopoli sarà dato a un vescovo vero bulgaro. Non ci è stato difficile di accorgerci che intendevano positivamente la deposizione dell' attuale capo.

„E quì non posso far a meno che di osservare che la ripugnanza estrema di Arabagiski pel rito bulgaro sino a non aver voluto sinora celebrare in questo rito, gli abbia alienato gli animi.

„Monsignor Crisante aprendosi poco per volta giunse a dirci che era già inteso cogli altri due vescovi di non fare l' unione se non colla indicata condizione.

„I due vescovi in questione sono Doroteo, di Soffia, ritirato in Adrianopoli; e Paisios, che trovasi in una città non molto distante dalla predetta. D Di quest' ultimo nulla saprei dire. In quanto a Doroteo, è un uomo capace ed astuto. Già ha occupato trè sedi vescovili. Alcune settimane addietro ha scritto per chiedere l' unione; ma le sue condizioni erano:

„1° che gli si fornirebbe una determinata somma per pagare i suoi debiti;

„2° che gli verrebbe assicurato il suo mantenimento;

„3° che gli verrebbero somministrate le somme necessarie per propagare l' unione;

„4ª condizione, e la più degna di attenzione, che sarebbe il capo di tutti quanti gli uniati presenti e futuri in Costantinopoli, e nelle provincie.

„Incorraggiti pertanto dalla presenza di Crisante, per non dire istigati da lui, i Bulgari presero motivo dalla rimozione che volea fare l' attuale capo d' un suo impiegato per fare una dimostrazione. In seguito d' un' adunanza irregolarmente tenuta nella residenza stessa, una deputazione invitò Arabagiski a dare la sua demissione e a lasciare il posto a un altro. Vero è che quest' atto d' insubordinazione non andò più oltre, e che gli stessi agitatori fecero le dovute scuse; ma poco si può prestar fede alla sincerità del loro ravvedimento.

„Tal è pel momento lo stato delle cose. È consolante, non si può negare, il vedere de' vescovi aderire all' unione; ma non è indifferente il vedere la nazione entrare nella via degl' intrighi e de' complotti. Se la situazione diviene assai grave, contiamo sull' ajuto delle fervide preghiere che sicuramente non ci mancheranno.

„Il movimento greco seguita tanto trà i vescovi che il numeroso clero; ma disgraziatamente sono mossi da uno spirito d' insubordinazione verso i loro capi e dal desiderio di un maggior ben essere temporale. La carità con cui la chiesa cattolica si diporta con questi ha il grande e forse per ora l' unico vantaggio di dissipare nelle masse i pregiudizj radicati contro la chiesa Romana. Onde ove trattasi de' Greci abbiamo ancora de' motivi di sperare per l' avvenire.“

Machinationes adversus praepositum civilem concitatae eo usque pervenerunt, ut consilium in urbe Constantinopolitana institutum pro unione fovenda claudi iusserit non solum cancellariam Bulgarorum unitorum, verum etiam eorundem ecclesiam, ut fusius narratur in sequenti relatione, quam Carolus Testa sacerdos, consilii modo memorati a secretis, ad moderatorem associationis scholis per Orientem fovendis praepositae die 24 iunii 1863 transmisit:

Monsieur.

„Je ne crois pas devoir différer plus longtemps de porter à la connaissance du comité de l'œuvre des Écoles d'Orient les principaux incidents survenus en ces derniers temps dans l'affaire de l'union bulgare, en vous priant de les communiquer aux membres du comité bulgare de Paris qui s'intéressent aussi très vivement à cette œuvre de l'union.

„Pour mettre un certain ordre dans mon rapport, il est nécessaire de le commencer par vous transmettre un extrait du procès verbal de la séance tenue le 3 mars 1863, où il a été décidé que monsieur Arabadjiski donnerait sa démission de chef de la nation, et qu'il serait remplacé par monsieur Malczýnski.

Extrait de la séance.

„Le secrétaire du comité, après la prière d' usage, donne lecture de la lettre de monsieur Arabadjiski par laquelle il prie nos seigneurs Brunoni et Hassoun de vouloir bien accepter sa démission.

„Nos seigneurs les archevêques, avant d'accepter cette démission, prient monsieur Arabadjiski de raconter au comité les divers incidents de la dernière manifestation des Bulgares.

„Monsieur Arabadjiski raconte que les Bulgares, ignorant encore qu'il était décidé à donner sa démission, se sont réunis tumultueusement le 21 février. Averti par un jeune homme qu'ils voulaient le lendemain faire une protestation contre lui, il croyait cependant que la présence de monseigneur Benjamin, évêque grec-uni, invité à officier dans l'église bulgare à l'occasion de la fête de saint Charalambos, les retiendrait un peu, et il n'a pas cru devoir s'absenter. Le lendemain matin, après la messe, il était avec l'évêque dans sa chambre déjà pleine de monde, lorsque plusieurs personnes se sont présentées portant les agapes et s'écriant: ‚Nous allons voir maintenant qui va bénir ces

agapes.‘ Le même jeune homme qui avait averti monsieur Arabadjiski répondit: ‚L'évêque a bénit ces objets à la messe, et un prêtre ne peut donner une nouvelle bénédiction à un objet déjà bénit par un évêque.‘ La plupart sont descendus au premier étage en criant beaucoup; là ils ont eu divers pourparlers, et monsieur D. Zancoff était avec eux. Monsieur Arabadjiski avait été averti qu'on rédigeait une lettre pour exiger sa démission; aussi, sous prétexte d'accompagner monseigneur Benjamin, il est allé aussitôt avertir le secrétaire du comité, et de là nos seigneurs Brunoni et Hassoun de tout ce qui se passait. Ce dernier a mandé chez lui monsieur Zancoff et les principaux chefs. A leur retour, informés par monseigneur Hassoun que monsieur Malczýnski devait remplacer monsieur Arabadjiski, démissionaire, ils ont protesté contre cette substitution, et déclaré qu'ils n'en voulaient pas. Le 28 février, les Bulgares se sont encore réunis, et un membre présent à la réunion a averti monsieur Arabadjiski de ne pas laisser paraître à l'office le lendemain les deux prêtres polonais (passés au rit bulgare), parce qu'il pourrait arriver quelque chose de fâcheux; et conformément à cet avis, le pope Stancio, prêtre bulgare-uni indigène (beau-père de Zancoff), a paru seul à la messe.

„(Il est inutile d'entrer dans le détail des circonstances qui prouvent à n'en pas douter que Zancoff est le grand meneur des intrigues.)

„Quant au pope Stancio, monsieur Arabadjiski dit: Pope Stancio n'a assisté à aucune réunion; seulement, pendant celle de l'autre dimanche, il se tint dans l'escalier, et on l'a entendu dire plusieurs fois à ceux qui montaient ou descendaient: ‚Tenez ferme, aujourd'hui il faut agir; l'autre jour vous avez beaucoup parlé sans rien faire; il ne doit pas en être ainsi maintenant.‘ En outre monsieur Arabadjiski ajoute qu'on entendait les Bulgares dire: ‚Nous voulons bien reconnaître le pape pour chef, mais à condition qu'*aucun catholique* ne sera parmi nos évêques et nos prêtres.‘ (Il est bon de faire observer que par ces mots, ils entendent les prêtres catholiques qui embrassent le rite bulgare.)

„Le dimanche suivant, monseigneur Hassoun reçut une députation des Bulgares, et après de longs pourparlers, sa grandeur conclut en ces termes: ‚Vous désirez la retraite de monsieur Arabadjiski: il se retirera, et il a même déjà donné sa démission; mais vous devez savoir qu'il est en même temps votre chef civil, il doit donc donner sa démission à la Porte, et vous devez pourvoir à vos affaires.

„‚Pope Stancio est veuf, et les canons de l'église orientale, qui n'admettent que de rares exceptions, ne permettent pas de vous le donner pour évêque. La retraite de monsieur Arabadjiski nous oblige à vous choisir un nouveau chef. Le gouvernement n'est pas disposé à accepter aucun de vos prêtres; la fuite de Sokolski et la retraite forcée d'Arabadjiski lui font craindre de nouveaux embarras si un des vôtres était encore choisi. Vous avez à choisir: Acceptez monsieur Malczýnski, ou nous ne nous mêlons plus de vos affaires.‘

„Avant de répondre à monseigneur Hassoun, les députés se sont tournés vers Zancoff qui ne disait rien, et après un moment d'hésitation ils ont déclaré que le peuple n'accepterait pas monsieur Malczýnski.

„‚Qui voudra l'accepter l'accepte, ajouta monseigneur Hassoun, que les opposants fassent ce qu'ils voudront.‘ Cependant ils ont paru accepter une combinaison par laquelle monsieur Malczýnski
A étant chef de la nation aurait pour l'aider un évêque d'origine bulgare.

„Le samedi suivant onze Bulgares se sont présentés de nouveau chez monseigneur Hassoun; Zancoff était avec eux, et ils ont commencé par dire qu'ils avaient réuni toutes les corporations, qu'une nombreuse assemblée avait eu lieu, et que monsieur Malczýnski était repoussé par le peuple. Monseigneur Hassoun fit tout son possible pour faire entendre à la députation bulgare que *pour le moment* le saint siège d'un côté et le gouvernement ottoman de l'autre ont toutes les raisons de se méfier des prêtres bulgares néo-convertis. Vos prêtres, lui a-t-il dit, vont et viennent, notre seul espoir est dans le pope Raphael (celui-ci a suivi, n'étant encore que diacre, Sokolski à Rome; sa défection ne l'a pas ébranlé; plus tard il a été ordonné prêtre, et aujourd'hui il est à la tête de la
B chrétienté bulgare-unie d'Andrinople, mais nous avons besoin d'attendre pour l'éprouver encore). Il faut exhorter la nation à prendre patience, à accepter *provisoirement* monsieur Malczýnski, et plus tard, si le pope Raphael persévère, on pourra vous le donner pour chef. Ces paroles de monseigneur Hassoun ont un peu calmé les députés bulgares, et ils ont paru accepter cette proposition; mais quelques instants après, Zancoff est venu déclarer que le peuple n'accepterait jamais un Polonais pour chef de la nation. Nouvelle preuve que Zancoff est l'auteur et l'instigateur du mouvement et de l'opposition.

„Après une longue discussion sur les mesures à prendre dans la situation actuelle, le comité s'arrête aux dispositions qui suivent:

„Monsieur Malczýnski sera substitué à monsieur Arabadjiski, dont la démission est acceptée.

C „Monsieur Arabadjiski remettra par écrit sa démission à monseigneur Hassoun, et, par son intermédiaire, à la Porte. Après quoi il communiquera sa résolution aux principaux des Bulgares, et puis il se retirera personnellement de la résidence emportant le sceau avec lui. Par cette retraite, ne pouvant obtenir aucun passeport, ni gérer leurs affaires temporelles, les Bulgares se trouveront fort embarrassés, et ils se décideront eux-mêmes à accepter le chef qu'on leur propose. Le comité reconnaît que, dans la situation actuelle, il doit agir avec une énergie modérée par la prudence. Nos Bulgares comme les Grecs sont habitués à expulser selon leurs caprices leurs évêques et leurs prêtres, il faut leur prouver qu'il n'en peut être ainsi avec les catholiques. Monsieur Arabadjiski, avant de se retirer, aura soin de mettre en lieu sûr les objets de prix, et ne laissera que le strict nécessaire
D pour desservir l'église. Monsieur Malczýnski se retirera de son côté afin de n'être exposé à aucune insulte. Le pope Laurisiewicz restera avec le pope Stancio pour le service de l'église.

„Telles furent les décisions du comité; suivons les événements, et nous verrons les raisons qui obligèrent de fermer même l'église. Ces résolutions furent prises à l'unanimité, *moins une voix;* elles paraissaient indispensables pour amener les Bulgares à accepter monsieur Malczýnski. Elles étaient sur le point d'être mises à exécution, lorsque des entraves suscitées, par imprévoyance, ou peut-être même avec intention, par le seul membre du comité qui avait refusé de se ranger du côté de l'opinion générale, obligèrent d'en surseoir l'exécution. Il fut alors décidé qu'en attendant, monsieur Malczýnski ferait une tournée dans la province d'Andrinople pour s'assurer par lui-même de la disposition des esprits et de la situation actuelle de l'union. Il

s'y rendit accompagné du père Galabert, religieux A
Augustin de l'Assomption (de la congrégation du révérendissime père d'Alzon). Il y séjourna environ deux mois, et, dans cet intervalle, les uniates de la province d'Andrinople firent parvenir à sa grandeur monseigneur Brunoni une adresse pour demander que monsieur Malczýnski fût nommé en remplacement d'Arabadjiski, démissionnaire. Les uniates de Constantinople, influencés par le trop connu Zancoff, persistèrent dans leur refus, et poussèrent même l'opposition jusqu'à intimer au très digne monsieur Malczýnski, à son retour d'Andrinople, de ne pas se hasarder à célébrer la messe dans l'église bulgare-unie; invitation, pour ne pas dire intimation formelle, qui lui fut faite avec menace que les uniates pourraient, dans le cas contraire, en venir même aux voies de fait. En même temps ils présentèrent une adresse à Aali Pacha, ministre des affaires étrangères, pour protester contre la nomination de Mal- B
czýnski. Par prudence, monsieur Malczýnski se tint à l'écart.

„Nos uniates, encouragés par ces concessions successives et excités par Zancoff, devenaient de jour en jour plus arrogants. Ils tenaient des assemblées dans la résidence même du chef national, non seulement sans que celui-ci en eût la présidence, mais entièrement à son insu. Ils discutaient, ils décidaient par eux seuls, et puis, pour sauver les apparences, ils demandaient à monsieur Arabadjiski la mise à exécution de leurs décisions. Ils se croyaient les maîtres absolus de l'église jusqu'à s'arroger le droit d'inviter tel ou tel évêque grec-uni à célébrer pontificalement, sans même songer à en prévenir le supérieur légitime.

„Inutilement on a cherché à persuader les uniates de Constantinople que la nomination de mon- C
sieur Malczýnski comme chef de leur nation ne portait aucune atteinte à la promesse du saint siège qu'ils auraient la hiérarchie nationale, dès qu'ils pourraient présenter des sujets qui méritassent la confiance du saint siège et du gouvernement. En vain a-t-on cherché à les convaincre que la nomination de monsieur Malczýnski n'était que provisoire, et n'était nullement dictée par l'arrière-pensée de les soumettre adroitement et pour toujours aux slaves polonais. Agissant toujours sous l'influence passionnée de Zancoff, qui ne cherche que l'indépendance nationale sous le manteau de l'union, les Bulgares persistaient dans leur refus d'accepter monsieur Malczýnski. Leur obstination sur ce point, leur insubordination sur d'autres, la menace d'en venir aux voies de fait, si monsieur Malczýnski osait célébrer malgré eux dans l'église bulgare, obligèrent nos seigneurs les D
archevêques d'en venir à la mesure extrême de fermer tout à la fois l'église et la chancellerie, et de mettre le personnel à la porte, tout en prenant cependant les mesures de prudence pour ne pas indisposer ceux des Bulgares qui sont plutôt les victimes des intrigues de Zancoff.

„Cette mesure de rigueur avait été à peine mise à exécution, que le pope Stancio et quelques autres uniates se présentèrent à monseigneur Brunoni, et avouant leurs torts passés, et promettant de reconnaître pour chef monsieur Malczýnski, ils demandèrent ce qu'il y avait à faire pour le dimanche suivant, en lui faisant observer qu'il ne convenait guère de laisser le peuple sans messe un jour de dimanche. Sa grandeur les reçut avec bienveillance et leur répondit que, puisqu'ils désavouaient le passé et qu'ils promettaient de faire acte de soumission et de signer une adresse pour demander Malczýnski, elle leur permettait de célébrer la messe; non pas dans leur église, qui devait rester fermée jusqu'à un arrangement définitif, mais dans une église latine; d'autant plus que par cet acte ils professeraient publiquement d'être réellement catholiques. Le pope Stancio et ceux qui l'accompagnaient répétèrent leur promesse à monseigneur Brunoni, et, au sortir de là, ils passèrent chez monsieur Malczýnski et lui firent des excuses. Le lendemain, dimanche, le pope Stancio célébra à l'église paroissiale de Sainte-Marie; plusieurs Bulgares assistèrent à sa messe. Dans la matinée de ce même jour, le pope intervint à la procession de la fête-Dieu.

„Quoique toute une semaine se fût écoulée sans que l'adresse promise fût présentée, le samedi, les Bulgares demandèrent d'avoir la messe de leur pope dans l'église de Saint-Benoît des Lazaristes. Sa grandeur accorda cette nouvelle faveur, et c'est là qu'ils continuent à avoir la messe, quoiqu'ils aient manqué à la parole donnée. Loin de tenir leur parole, ils présentèrent à sa grandeur monseigneur Brunoni la requête dont je transmets ci-joint une copie. Il faut cependant observer que le pope Stancio a refusé sa signature.

„Le comité se réunit tout exprès pour discuter sur la réponse à donner à cette adresse. Considérant donc d'une part que loin de reconnaître et d'accepter monsieur Malczýnski pour chef, comme il avait été convenu avec monseigneur Brunoni, les Bulgares se considèrent toujours comme les seuls appelés à se choisir un chef; considérant en outre que les expressions employées dans l'adresse indiquent clairement que les Bulgares persistent toujours à vouloir prendre ce chef parmi les prêtres nationaux (ce que le gouvernement n'accepte pas pour le moment); considérant, d'autre part, que la proposition de faire gérer provisoirement les affaires des Bulgares unis par la chancellerie latine ne pourrait être acceptée sans exposer la nationalité bulgare à être abolie et confondue aves les latins sujets du gouvernement ottoman, circonstance dont les Grecs et Bulgares non unis pourraient se servir pour insinuer aux unis que l'église catholique cherche insensiblement à les latiniser, le comité a formulé dans les termes suivants la réponse à donner aux signataires:

„1° Nos seigneurs les archevêques ne croient pas pouvoir acquiescer au désir des signataires de faire gérer les affaires des Bulgares unis, fût-ce même provisoirement, par la chancellerie dite *des latins sujets de la Sublime Porte.*

„2° La chancellerie bulgare unie ne sera ouverte de nouveau que lorsque la nation aura son chef régulièrement installé.

„A la suite de cette réponse, notifiée aux signataires par l'entremise du pope Stancio, les Bulgares se sont partagés en deux partis. L'un, ayant pour chef Zancoff, vient d'adresser une demande à Fuad Pacha, grand vézir, pour obtenir que les affaires des Bulgares soient gérées provisoirement par la chancellerie latine. L'autre parti, ayant pour chef un certain Constantin, dont le fils étudie au collège de la Propagande, consent à accepter monsieur Malczýnski. Constantin se fait fort d'avoir la signature de plusieurs de ceux qui ont mis leurs noms au bas de l'adresse présentée à Fuad Pacha, et assure qu'ils l'ont signée par crainte de Zancoff, ou parce que celui-ci leur a fait envisager la situation sous un faux point de vue.

„Je me ferai un devoir de vous communiquer le résultat de cette affaire qui prend de grandes proportions.“

Discidiorum auctor praecipuus habebatur Draganus Zancov, Iosephi Sokolski Romam adeuntis olim in itinere comes, ac postea ephemeridis bulgaricae, cui titulus *Bulgaria,* in urbe Constantinopolitana moderator. Hoc munere amotus die 1/18 aprilis 1863, novas artes moliendi inde cepit occasionem. Hinc duae illae factiones inter Bulgaros Constantinopolitanos, de quibus nonnulla etiam habentur in relatione positionis sacrae congregationis de Propaganda fide mensis februarii 1865, videlicet:

„Dietro siffata determinazione i Bulgari di Costantinopoli si divisero in due partiti: l' uno capitanato dal Zancoff, il quale avendo fatto istanza alla Sublime Porta per chè contro il parere del comitato gli affari bulgari fossero disbrigati dalla cancellaria dei latini sudditti ottomani, venne questa soltanto autorizzata a rilasciare provvisoriamente dei passaporti ai viaggiatori bulgari; l' altro partito formato da Costantino, che nel desiderio di far cessare lo stato anormale a cui sono ridotti i suoi connazionali, supplica affinche sia nominato il Malczynski in luogo del' Arabadjiskji dimissionario."

Ex epistola quadam Pauli Brunoni ad patrem Fougeray, comitatus Parisiensis a secretis, die 6 novembris 1863 data, alia placet excribere ad rem spectantia:

„... L'œuvre de l'union va bien dans les provinces, et elle promet encore davantage pour l'avenir. La nomination du chef à Constantinople n'a pu encore être fixée. Le gouvernement turc paraissait au commencement assez bien disposé à accepter monsieur Malczynski; seulement, comme il n'ignore pas que celui-ci est polonais, et par conséquent sujet russe par son origine, quoique porteur aujourd'hui d'un passeport pontifical, son altesse Aali Pacha, ministre des affaires étrangères, pour ne pas donner lieu à des réclamations de la part de la légation russe, exigeait de la part du consulat (celui de France), qui avait reçu monsieur Malczynski sous sa protection à son arrivée à Constantinople, une déclaration qui l'autorisât à se déclarer sujet ottoman, condition indispensable pour être nommé au poste de chef d'une nation sujette de la Sublime Porte. Le consul de France et son excellence l'ambassadeur lui-même n'ont donné que des réponses évasives qui équivalent à un véritable refus. Il parait donc certain que monsieur Malczynski ne pourra pas recevoir la mission importante de chef de la nation bulgare unie; d'autant plus qu'Aali Pacha objecte ajourd'hui et insiste beaucoup sur la contrariété que les Bulgares unis (au moins en partie) externent pour la personne de cet ecclésiastique. En attendant, monsieur Arabadjiski maintient toujours la démission qu'il a offerte depuis quelques mois, et se dispose à partir très prochainement pour Philippopoli. Le poste restera vacant pour quelque temps encore, et on laissera courir les choses comme elles vont depuis la fermeture de la chancellerie."

Brevi interiecto tempore, Draganus Zancoff, catholica fide omnino relicta, munus accepit apud praefectum ottomanum urbis Constantinopoleos, ut ex epistola vicarii apostolici ad reverendissimum Emmanuel d'Alzon, vicarium generalem Nemausensem, die 30 novembris data, colligitur. Paulo post, Stancio popa, eiusdem Zancoff socer, qui sacra hucusque perfecerat in templo Lazaristarum Galata sito, ad Graecos et ipse aufugit.

Lugenda profecto ista Bulgarorum aliquot agendi ratio: de ipsa tamen unione nunquam desperarunt cum vicarius apostolicus, tum missionarii, tum Bulgari ipsi, qui in fide fortiter hucusque permanserant. Pusilli gregis statum optime descriptum reperies in relatione a Paulo Brunoni ad praefectum congre- A gationis de Propaganda fide missa die 4 octobris 1863, quam integram iuvat exhibere:

Eminenza reverendissima.

„In esecuzione del venerato ordine contenuto nel foglio sul numero 51 in data 17 dello scaduto settembre prossimo passato ho l' onore di rimettere un breve rapporto su lo stato dell' unione bulgara, affinchè la sagra congregazione, cui secondo la mente del santo padre sarà commesso l'esame del divisamento da me proposto di creare vescovo di Adrianopoli popp Raffaele, possa con piena cognizione di causa proferire in proposito il suo giudizio. E per procedere con ordine e chiarezza, divido il mio rapporto in tanti articoli distinti quante sono le dimande propostemi dall' eminenza vostra reverendissima.

„E primieramente: ‚Qual è lo stato attuale dei B Bulgari convertiti del vicariato apostolico patriarcale di Constantinopoli? 2. Quali le vicende cui fra i medesimi andò fino al presente soggetta la santa unione?'

„In risposta a questi due primi quesiti, per non tediare l' eminenza vostra reverendissima con delle ripetizioni inutili, la prego di sommettere all' esame del sacro consesso la lunga relazione che l' abbate Testa, durante la mia assenza, ebbe l'onore di rimettere alla eminenza vostra sotto data 24 giugno ultimo passato, alla qual relazione posso aggiungere che lo stato attuale delle cose bulgare continua ad essere presso a poco il medesimo. Si rileva dal precitato rapporto quali sono stati i gravi motivi per cui si è divenuto alla rigorosa misura di chiudere contemporaneamente la cancelleria e la chiesa. Terminavasi l' indicato rapporto col dire che, comunicate ai Bulgari le risoluzioni prese dal comi- C tato all' unanimità de' voti, meno uno (del signor Faveyrial, missionario lazzarista), questi si erano divisi in due partiti. Il partito organizzato da Zancoff in opposizione con noi, ed il partito a noi favorevole, formato da un tale Costantino, di cui il figlio studia in Roma nel collegio Urbano di Propaganda.

„Il partito Zancoff diresse una istanza alla Sublime Porta per implorare che, malgrado il rifiuto del comitato, gli affari bulgari fossero provisoriamente devoluti alla cancelleria de' *latini* sudditi ottomani. Il partito di Costantino si occupò di raccogliere delle firme di adesione alla risoluzione presa dal nostro comitato di sostituire il sacerdote don Francesco Cirillo Malczynski a monsignor Pietro Arabagiski che dava la sua dimissione.

„Zancoff ottenne da sua altezza Ali Pascià, ministro degli Affari esteri, il permesso di potere uni- D camente rilasciare de' passavanti ai viaggiatori bulgari, dichiarando però sua altezza che il concesso permesso era provisorio, e dovrà cessare tosto che verrà regolato definitivamente l' affare in controversia della nomina del capo nazionale. Ottenuta quest' autorizzazione, di cui attesa la sua poca importanza Ali Pascià neppur pensò di dar parte a monsignore Hassun, Zancoff aprì un officio sotto il nome di cancelleria, e spinse l' ardire sino a chiedere da me, ripetute volte, che io dassi l' ordine che certi sigilli e i registri rimasti dentro la cancelleria chiusa per ordine del comitato, venissero rimessi al nuovo officio da lui aperto. Non ho bisogno di dire che per tutta risposta il signor Zancoff ricevette un' assoluta negativa.

„Il partito di Costantino persiste tuttora a non riconoscere la cancelleria aperta dal Zancoff, ed anzi fa le più vive istanze per ottenere la sollecita istallazione del signor Malczynski, e porre così un

termine allo stato anormale delle cose. Monsignor Hassun ed io pensiamo che sia omai tempo di mettere in esecuzione le risoluzioni del comitato. E siccome nel seno del partito dell' opposizione sussistono presentemente de' dissapori perchè i capi non possono giustificare l' impiego delle rendite della sedicente cancelleria, si può con fondamento sperare che molti dei contrari si sommetteranno, tosto che colla nomina d'un capo l' amministrazione bulgara riprenderà il suo corso regolare. Debbo però fare qui osservare che Costantinopoli è di poca o niuna importanza se si considera l' unione sotto l' aspetto del numero degli uniti. Questi sono pochi e di una sincerità dubbia assai. Costantinopoli ritrae la sua importanza dall' essere il centro degli affari e la residenza del capo nazionale.

„Scendiamo ora a far parola dello stato dell' unione nelle provincie. Tre sono i punti che si meritano una menzione speciale:

Adrianopoli, Jenigè, Monastir.

Adrianopoli.

„Tengo nelle mani un' indirizzo diretto dagli uniti di questa città con cui dichiarano di accettare il signor Malczynski per capo della nazione bulgara unita (N. B.) ‚per un tempo indeterminato, cioè sino a tanto che la nazione bulgara possa presentare un soggetto capace e degno della fiducia della santa sede e del governo'. Popp Raffaele non pago di quest' adesione collettiva mi scrisse in particolare nel medesimo senso. Durante il mio soggiorno in Adrianopoli, gli uniti esternarono una vera divozione verso la santa sede ed un sincero attaccamento alla fede cattolica. Debbo però dire, per essere nel vero, che quando ne sono venuto a parlare del signor Malczynski come destinato ad occupare il posto di capo nazionale, essi hanno conservato un silenzio rispettoso bensì, ma abbastanza significativo. Non è vero peraltro che abbiano ritrattata l' accettazione già fatta del signor Malczynski, come falsamente lo andò spargendo il noto Zancoff allegando una lettera che dicea aver ricevuta da popp Raffaele, in cui gli prometteva di ritrattare senz' altro la data adesione tosto che sarei arrivato in Adrianopoli. Non mi è stato possibile di accertarmi dell' esistenza della citata lettera; ma, ammessane l' autenticità, uopo è di dire che colla riflessione popp Raffaele ha cambiato di opinione. Quindi la prima lode che si meritano gli uniti Adrianopolitani è di essersi mostrati sommessi all' autorità. Non minore lode si meritano per l' entusiasmo religioso col quale mi accolsero in occasione della visita pastorale.

„Passando poi al numero degli uniti in detta città, per non cadere nell' esagerazione, bisogna restringerlo a sette cento incirca. Parlo di quei che sono uniti di cuore. Ne' primi momenti d' entusiasmo, quando i Bulgari s' immaginavano che l' unione dovea essere per essi una sorgente inesausta di tutti i beni *temporali,* le unioni si contavano a migliajo (alcuni pretesero di contarne venti mila); forse è vero sino a un certo punto; ma poco per volta si andò raffreddando l' entusiasmo, e rimase solo nei cuori bulgari una somma aversione pel clero greco. Abbiamo in Adrianopoli due chiese bulgare unite, costruite colle limosine dell' Europa.

„Si trovano degli uniti in parecchi villaggi della provincia di Adrianopoli; ma per disgrazia la mancanza di chiese e d'un clero capace rende la loro unione molto precaria. Difatti numerose sono stato le defezioni, poichè, piuttosto che di non andare in chiesa, molti si decidono a ritornare A nella chiesa ch' erano assuefatti a frequentare sino dall' infanzia.

Jenigé Vardar.

„Al dire del missionario lazzarista di Salonicco, l'unione progredisce in Jenigé, e codesti uniti sembrano animati di sincero attaccamento alla chiesa cattolica. Si sta presentemente fabbricando una piccola chiesa. Due mila franchi allocati per questa costruzione sono già esauriti, e me ne chiedono mille ancora per non essere costretti a sospendere i lavori con disonore della religione. Disgraziatamente la cassa bulgara ha dei debiti.

Monastir.

„L'unione fa parimente de' progressi nella Macedonia. Ho ricevuto sinora l' adesione di nove villaggi, ma in termini troppo generici e non abbastanza soddisfacenti.

B „Non potrei precisare il numero degli uniti di ciascun villaggio; si può però arguire del loro maggiore e minore numero dalle firme che coprono ogni indirizzo. Per esempio:

„L' indirizzo di Podles è coperto di 60 firme.
Quello di Gorbavez di 18.
„ Scescicov di 25.
„ Fariche di 34.
„ Neret di 104.
„ Orechorez di 20.
„ Papadia di 47.
„ . . . . . di 48.
„ . . . . . di 44.

„Gl' indirizzi sono presso a poco redatti tutti nei medesimi termini. Sono intitolati:

„‚Al superiore provisorio del patriarcato bulgaro-cattolico di Costantinopoli.' — Espongono primieramente, senza precisarli, i grandi patimenti, C gl' indicibili disonori, gl' insaziabili saccheggi che patiscono per parte del clero greco. Poi conchiudono così: ‚Noi dichiariamo solennemente che siamo bulgari cattolici, e che vi riconosciamo pel nostro superiore spirituale, come anche riconosciamo la chiesa cattolica e non più quella del patriarca greco del Fanale, la quale ci comandava sinora pel mezzo dei suoi vescovi e del suo clero. Aspettiamo da voi l' ordine che dobbiamo seguire nelle cose spirituali per uniformarci alla chiesa bulgara cattolica in Costantinopoli.'

„Tutte queste adesioni mi sono pervenute pel canale del signor Le-Pavec, missionario lazzarista in Monastir. Nel rimettermeli mi annunzia il ritorno in patria di due neo-convertiti recentemente ordinati preti in Costantinopoli, (l' uno da monsignor Melezio, e l' altro da monsignor Beniamino), e mi dice d' avere affidata a ciascuno di questi la cura di D due villaggi. Mi annunzia di più di aver ricevuta l' abjura d'un prete, e di averlo confermato nella parrocchia che desserviva da venti anni.

„Le popolazioni bulgare della Macedonia, se si vuol credere ai prenominati missionarii lazzaristi, non si ridurranno mai ad accettare che sia messo per capo nazionale tutt' altro fuorchè un vero bulgaro indigeno; e giungono a dire che il tentarlo sarebbe un esporre l'unione alla rovina. Debbo però far qui osservare che le predette popolazioni non mi hanno mai esternata direttamente la pretesa ripugnanza.

„Arrivo al terzo quesito del venerato dispaccio: ‚Quali sono le speciali ragioni che sembrano consigliare la nomina di un vescovo di nazione bulgara; — quali i pericoli, se ve ne sono, che potrebbero da essa temersi; — qual' è l' età del prenominato popp Raffaele; gli studj da lui fatti; — quale l' indole del medesimo?'

„Le ragioni speciali, a mio parere, sono:

„1° Di rimuovere uno de' principali ostacoli ai progressi dell' unione col riaccendere lo zelo ne' cuori de' Bulgari, i quali sono umiliati assai dell' estrema diffidenza che la santa sede esterna pel clero bulgaro dopo la defezione di Sokolski.

„2° Di troncare ogni motivo agli scismatici, greci e bulgari, di rinfacciare agli uniti che la stessa chiesa Romana li reputa indegni di avere un vescovo nazionale.

„3° Di consolidare l' unione in Adrianopoli come punto importante, e formarne un centro d' onde l' unione possa diramarsi di più in più.

„4° Di rimunerare l' attaccamento che gli uniati di Adrianopoli esternano per la santa sede.

„‚Quali i pericoli, se ve ne sono, che potrebbero da essa temersi?'

„Astrazione fatta del soggetto proposto, si può temere che, fatto appena un vescovo nazionale, questo stesso e la nazione tutta non soffriranno che rimanga sottoposto al capo nazionale residente in Costantinopoli, segnatamente se questo non è insignito del carattere episcopale. È da temersi quindi che ben presto principieranno gl' intrighi per farlo trasferire nella capitale e dichiararlo capo nazionale.

„Venendo poi alle qualità personali del popp Raffaele, risponderò ai varj quesiti con tutta sincerità.

„Popp Raffaele deve avere da trentadue a trentatre anni. È stato ordinato prete da me vi sono presso a poco due anni. Era monaco in un monastero del Grande Balcano, ed ivi ha fatto i studj che soglion fare i monaci bulgari. Dotato però di qualche intelligenza ha saputo ricavare profitto delle conferenze avute con i preti cattolici, e segnatamente con don Malczynski. Quindi è che ho potuto dire ch' egli è abbastanza istruito, se si mette in confronto cogli altri preti suoi connazionali. Credo però di dover aggiungere, per quiete di mia coscienza, che creandolo vescovo bisognerebbe mettergli a fianco un bravo e dotto consigliere.

„‚Qual' è la sua indole?'

„Lo credo dotato di buone qualità, e la sua costanza nella fede, malgrado le defezioni di cui è stato testimonio, indica un' anima docile e che ubbidisce alle ispirazioni della grazia.

„Finalmente ‚quali sono state le sue relazioni e legami col noto Zancoff?'

„Popp Raffaele sino alla partenza di Zancoff da Costantinopoli era in regolare carteggio con lui; e si sa che questo intrigante non lasciava le occasioni per cercare di attirarlo al suo partito. Posso dire che non ho motivo alcuno per mettere in dubbio la sincerità dell' attaccamento suo alla chiesa cattolica; anzi posso addurre due fatti che militano in suo favore. Quando Zancoff ed i suoi aderenti, ne' momenti de' disturbi, invitarono popp Raffaele a venire in Costantinopoli, esso scrisse a monsignor Arabagiski per informarsi se dovesse o nò arrendersi all' invito, ed avendone ricevuto una risposta negativa, rimase tranquillamente al suo posto. Egualmente, quando Zancoff seppe che la popolazione di Adrianopoli avea aderito alla nomina di don Malczynski, subito spedì al popp Raffaele una dichiarazione contraria, già firmata dagli opponenti di Costantinopoli, invitandolo a firmar da esso pure ed a farla firmare. Popp Raffaele, senza rispondere a Zancoff, mandò l' atto a monsignor Arabagiski per metterlo sulle traccie degl' intrighi che si ordinavano in Costantinopoli.

„L' ultimo quesito è: ‚Quali sono i mezzi d' adoperarsi per conservare ed accrescere la santa unione?'

„Disgraziatamente manca l' elemento il più necessario per ottenere l' intento a seconda de' desiderj della santa sede. Sino a tanto che le popolazioni bulgare saranno governate da un clero ignorante, venale, demoralizzato, qual' è l' attuale clero indigeno, pocchi progressi vedrà la santa unione. Allora si progredirà, coll' ajuto di Dio, e se l' Occidente verrà in ajuto, almeno per alcuni anni, con de' generosi sussidj, quando, giunti al sacerdozio, ritorneranno da missionarii nella patria i giovani bulgari che fanno i loro studii in Roma ed altrove. In questo frattempo bisognerà contentarsi de' preti che ci verranno dallo scisma, procurando di metterli sotto la sorveglianza di missionarii latini, rimasti tali, se non possono passare al rito bulgaro.

„Un mezzo indispensabile per conservare l' unione è di costruire delle chiese cattoliche in quei luoghi ove, rimanendo alcune famiglie attaccate allo scisma, le chiese esistenti rimangono, per ordine del governo, in mano dei scismatici.

„Intanto offrendo all' eminenza vostra reverendissima i sensi del mio più profondo rispetto, passo all' onore di rassegnarmi, devotissimo, ubbidientissimo servitore

† P. Brunoni, arcivescovo di Taron, vicario apostolico di Costantinopoli."

Res in praesenti negotio ulterius gestae satis luculenter, etsi brevius, repraesentantur in relatione iam saepius laudata congregationis de Propaganda fide mensis februari 1865, hoc pacto:

„Da questi cenni potranno l' eminenze vostre reverendissime agevolmente rilevare lo stato in cui trovasi al presente tanto nella capitale quanto nelle provincie dell' impero ottomano la missione dei Bulgari, verso cui la Propaganda non ha cessato giammai di spendere le provvide sue cure, sia inviando colà per istruire i neofiti dei sacerdoti ed anche alcuni padri della congregazione della Risurrezione di nostro signore Gesù Cristo e dell' altra degli Agostiniani dell' Assunzione fondati dal padre d' Alzon vicario generale di Nîmes, sia ricevendo in Roma fra gli alunni del collegio greco di sant' Atanasio parecchi giovani bulgari, sia procurando alcuni libri liturgici in lingua slava fatti venire appositamente da Presmislia per uso di quei missionarii, sia incorraggiando con titoli ed onorificenze coloro che s' eravano resi benemeriti dell' unione bulgara, ed anzi trovasi ancora nelle mani di monsignor Brunoni un calice assai prezioso spedito dal santo padre in dono all' arcivescovo Sokolski, ma che giunse fortunatamente in Costantinopoli quando questo prelato era già partito per Odessa, come fu riferito di sopra.

„Ora però fa di mestieri che l' eminenze vostre si degnino di togliere ad esame lo stato presente in cui trovasi la missione bulgara per quindi adottare quei provvedimenti che giudicheranno più proficui al buon andamento ed al progresso della medesima. E qui cade in acconcio di far menzione del rapporto diretto dal console francese di Adrianopoli al suo ministero degli Affari esteri e da questo rimesso all' opera pia della Propagazione della fede, il cui presidente vedendo che questo rapporto trattava dello stabilimento di una missione, recavasi a dovere di consegnarlo al nunzio apostolico di Parigi, che spediva il tutto alla Segreteria di Stato, dalla quale per ordine del santo padre venne teste partecipato alla Propaganda, affinchè fosse preso nella dovuta considerazione."

Relationem hanc consulis gallici apud Adrianopolitanos, cum gravissima sit et rerum plena, integram dabimus[1]:

Andrinople, 14 juin 1863.

Monsieur le ministre.

Le mouvement qui s'est produit dans une partie de la nation bulgare pour la rapprocher de l'église Romaine est une des premières questions qui ont naturellement appelé mon attention. J'ai cherché à me rendre compte de son esprit et de ses tendances en étudiant les causes qui l'ont provoqué; en outre j'ai constaté sa situation actuelle et enfin les moyens qui pourraient aider à ses progrès dans l'avenir.

Les causes qui ont donné naissance à ce mouvement paraissent être au nombre de deux principales: le désir de former une nation séparée et l'oppression du clergé grec.

La première cause est avant tout le fait des laiques les plus riches, les plus instruits et les plus influents de la Bulgarie appelés *Tchorbadji*. L'instruction que quelques-uns d'entre eux ont reçue à l'étranger, leur contact avec les idées nouvelles de nationalité qui circulent dans l'Europe, ont fait penser à ces hommes qu'il était temps pour les Bulgares de cesser d'être la chose lige du patriarcat grec de Constantinople et que le jour était venu pour eux de reprendre leur autonomie. Ce mot qui au point de vue purement ecclésiastique n'aurait aucun sens dans nos pays, en a, au contraire, un très significatif en Orient, où le clergé est encore plus l'administrateur civil que religieux de ses ouailles. Aussi dans les circonstances présentes signifiait-il pour les chefs des Bulgares, la faculté de s'administrer eux-mêmes, de juger leurs procès, de percevoir leurs contributions, en un mot d'appliquer au profit exclusif de leur nationalité la latitude que le gouvernement ottoman laisse aux différentes communions pour le réglement de leurs affaires intérieures.

Leur sujetion au patriarcat de Constantinople où le titulaire du siège est toujours un grec, dont le synode n'est composé que de grecs, qui n'envoie en Bulgarie que des évêques, et pour ainsi dire, que des prêtres grecs, leur paraît de jour en jour plus lourde. Aussi sous l'influence des idées nouvelles, ces hommes ont-ils commencé à songer, il y a environ quinze ans, à obtenir un patriarche, un synode, des évêques et des prêtres bulgares, de la présence desquels résulterait une entière autonomie de la nation ne relevant plus désormais que d'elle-même et du gouvernement ottoman.

Les manœuvres de la Russie ont puissamment contribué à faire naître ce courant d'idées. Sous l'empire de ses préoccupations panslavistes, la Russie, qui n'a qu'une confiance médiocre dans la reconnaissance et dans le concours futur des Grecs d'Orient, a toujours manifesté une grande sollicitude pour tout ce qui tient à la race slave. Envers les Bulgares notamment elle a depuis longtemps multiplié les moyens de séduction. Secours d'argent, dons d'ornements sacrés aux églises, propagande au nom du tsar, ont été ses procédés les plus usités. De plus, elle a ouvert à Odessa des écoles pour les jeunes bulgares et elle a cherché à établir des rapports plus étroits et plus fréquents entre cette nation et elle par les émigrations sur son territoire, comme l'a prouvé l'existence de nombreuses colonies bulgares dans la portion de la Bessarabie cédée lors du traité de Paris.

[1] Apographum quod nactus eram cum originali conferre dignatus est clarissimus vir Tinayre, qui hodie Adrianopoli consulem gallicum agit.

A Ainsi s'est trouvé relevé peu à peu l'esprit de la nation bulgare et s'est formé chez quelques-uns de ses membres le désir de l'affranchissement. Il ne faut donc pas se faire illusion. Ce n'est nullement l'idée de l'union avec Rome qui a provoqué l'agitation religieuse en Bulgarie, mais bien une aspiration d'indépendance. Aussi est-ce en cherchant à la réaliser, en dehors de Rome, que les Bulgares ont commencé leur mouvement. Dès 1857 l'évêque bulgare Hilarion envoyé du côté de Sàlonique pour contrebalancer l'influence de monsieur Eugène Boré, est revenu ensuite à Constantinople. A-t-il fait les premières démarches auprès de la Porte, pour obtenir la reconnaissance d'une hiérarchie complètement indépendante du patriarcat? Ces démarches se sont prolongées inutilement plusieurs années, car la Porte a vu immédiatement le danger qui la menaçait. Elle a compris que si elle accordait
B aux Bulgares un patriarche séparé et une église indépendante, elle constituerait une nationalité placée entièrement sous l'influence russe et qui ne tarderait pas à lui échapper. Mehmed Kubrisli Pacha, le gouverneur actuel d'Andrinople et grand vizir à cette époque, s'est donc réfusé de la manière la plus absolue à ce que l'on demandait de lui. C'est alors seulement que l'évêque Hilarion, muni des autorisations d'une soixantaine de villes et de villages bulgares, a fait les premières démarches pour s'unir avec Rome.

Je n'ai pas à entrer ici dans les détails des différentes menées qui ont eu lieu de la part des chefs laïques de la nation *(Tchorbadji)* qui voulaient rester dans le schisme en se séparant du patriarcat de Constantinople. Je tenais seulement à établir que la manifestation uniate qui a eu lieu en 1860, ne s'est effectuée qu'après l'échec subi auprès de
C la Porte, et lorsque celle-ci eut déclaré qu'elle ne s'opposerait pas à l'union.

Ce désir d'indépendance, principal mobile des chefs de la nation bulgare, est moins caractérisé dans le reste de la population qui a principalement en vue d'échapper aux exactions du clergé grec. Là est la seconde cause que j'ai indiquée du mouvement de *l'uniatisme*. Le patriarcat de Constantinople et le synode étant exclusivement composés de Grecs, on s'explique facilement comment il n'a guère envoyé en Bulgarie que des archevêques et des évêques grecs, et placé presque partout des prêtres de cette nationalité. Avec les habitudes corrompues et rapaces du clergé oriental en général, on voit de premier abord quel développement ces habitudes ont dû prendre encore, lorsque des prélats et des prêtres grecs ont eu entre les mains la gestion des intérêts d'une population qui leur
D était à peu près étrangère. L'énumération des abus enfantés par cette situation serait vraiment trop longue, et la mention succinte de quelques-uns d'eux suffira pour vous en donner la mesure.

En dehors donc des contributions à payer au gouvernement ottoman, qui comprennent les dîmes sur tous les produits, l'impôt personnel, l'impôt pour le remplacement de la conscription, les transports pour les troupes, tous impôts déjà aggravés par les rapines des employés turcs, viennent s'ajouter 1° la dîme pour l'évêque; 2° le payement de 9 piastres que chaque couple doit lui faire; 3° l'impôt du recrutement que le gouvernement turc n'exige des individus qu'à l'âge de 20 ans et que l'évêque perçoit dès qu'ils ont 12 ans; 4° le payement de 5 piastres lors de la visite des maisons deux fois par an; 5° les dispenses ou permissions pour chaque mariage, taxées suivant la fortune et s'élevant parfois à 5000 piastres; 6° les divorces provoqués et

prononcés arbitrairement et donnant lieu à un nouveau mariage souvent entre les mêmes individus, moyennant de nouvelles sommes aussi fortes que les premières; 7° le prix de l'absolution et de la communion parfois très élevé. Voilà quelques-uns des moyens employés par les évêques et les prêtres grecs pour extorquer l'argent de la malheureuse population qu'ils *pressurent,* sans compter que la plupart des procès entre chrétiens, étant d'après l'organisation de l'empire remis à la juridiction des évêques et du patriarche, il y a là une nouvelle occasion de rapine qui n'est pas moins fructueuse que les autres. Et ce qui est le plus odieux dans ces pratiques, c'est que leur exécution est assurée par le concours des autorités et des cavas turcs, qui viennent aider des prélats chrétiens à rançonner leur troupeau et en partager avec eux les dépouilles. Ainsi, l'on calcule qu'il reste chaque année au paysan à peine une moitié des fruits de son travail.

Dès lors s'explique comment le désir tout humain d'échapper à un état aussi intolérable a poussé certains habitants des villes et des campagnes de la Bulgarie à accepter l'idée de l'union avec Rome, comme un moyen de salut matériel, pendant que quelques-uns de leurs chefs, mus par leurs aspirations d'indépendence, aboutissaient à la même voie. Mais il était indispensable de bien préciser la nature des mobiles qui ont fait agir les uns et les autres, avant d'aborder l'exposé de la situation actuelle.

L'uniatisme, tel qu'il se présente aujourd'hui, ne réalise pas toutes les espérances qu'il avait fait naître. Le peu d'ensemble qui a existé dans la direction supérieure de cette question, le caractère vénal et déloyal de plusieurs ecclésiastiques bulgares, ont contribué à le compromettre. Plusieurs villages qui s'étaient convertis à l'union n'ont pas tardé à apostasier. De telle sorte qu'aujourd'hui l'état réel de l'uniatisme se réduit aux proportions mentionnées dans la note ajoutée (Pièce n° 1). Il résulte de cette pièce qu'il reste encore dans l'union les trois faubourgs d'Andrinople et 14 villages donnant ensemble 1117 familles ou 5585 âmes avec 5 églises et 4 prêtres. Ce résultat est peu considérable et ne répond pas aux premiers débuts.

Mais peut-être ne faut-il pas adresser aux Bulgares de reproches trop amers pour le pas en arrière qu'ils ont fait. Ils se sont vus un peu abandonnés à eux-mêmes et privés de prêtres dès le commencement de leur conversion. Or pour des villages où chaque jour se présentent des naissances, des décès et des mariages, dans un pays où l'on attache tant d'importance à la partie extérieure de la religion, il n'est pas étonnant que la privation d'églises et de sacrements en ait promptement ramené une partie à son premier culte. Le patriarcat de Constantinople, d'ailleurs secondé avec grande énergie par les agents russes, a travaillé à provoquer des apostasies. Les uns et les autres ont semblé vouloir donner quelque satisfaction aux deux espèces d'aspirations signalées plus haut. Aux chefs de la population demandant une hiérarchie ecclésiastique indépendante et nationale, on a fait des promesses, et le patriarche grec a répondu par la création de deux évêques et quelques prêtres bulgares. A la population elle-même on a fait espérer du soulagement aux exactions dont elle est victime. La Russie est allée plus loin sur le premier point; elle s'est avancée jusqu'à assurer que dans un délai très court un patriarche bulgare complètement indépendant serait nommé, et avec lui, tout un ensemble hiérarchique. Ce qu'il y a d'étrange, est que les agents anglais, non moins

A ardents que les russes dans cette campagne contre l'union, se sont associés aux mêmes démarches et aux mêmes promesses. Toutes ces causes réunies expliquent, sans le justifier, le temps d'arrêt, et même de recul que l'uniatisme a éprouvé. Cependant on ne peut pas dire qu'il soit compromis. Peut-être même pourrait-on ajouter qu'il est entré dans une phase plus calme et meilleure, où il sera loisible de le régulariser en utilisant pour l'avenir les leçons données par le passé.

Il reste donc à examiner quels seraient, à mon sens, les moyens les plus efficaces à employer pour assurer désormais à l'uniatisme une marche constante et régulière. L'expérience a déjà démontré que si l'on a contre soi l'hostilité déclarée de la Russie et l'opposition beaucoup moins explicable de l'Angleterre, on est assuré de ne pas rencontrer les mêmes dispositions en Turquie. La Porte préférerait sans doute, qu'aucun changement trop radical ne s'effectuât dans les rapports entre les Bulgares et le patriarcat grec. Mais ne pouvant pas méconnaître ce qu'il y a de fondé dans les plaintes des populations; d'un autre côté, sentant qu'il s'est établi là un courant de séparation dont il faut, bon gré malgré, tenir compte, elle calcule avec raison qu'il vaut mieux le diriger dans un sens qui ne soit pas nuisible à ses intérêts. Mehmed Kubrisli Pacha s'en est expliqué fort nettement avec moi. Je lui témoignais ma surprise de ce qu'un musulman comme lui s'était montré favorable à l'union des Bulgares avec Rome. — „Croyez-vous donc, m'a-t-il répondu, que nous ne connaissions pas tout ce qu'a fait la Russie pour pousser les chrétiens à chasser les Turcs de l'Europe? Nous n'accorderons jamais aux Bulgares un patriarcat séparé qu'ils demandent. Nous aimerions mieux, il est vrai, les voir rester sous le patriarcat grec ou s'adresser à un des patriarcats déjà existants, arménien ou grec-uni, voire même au grand rabbin, que nous reconnaissons également comme une autorité. Mais puisqu'ils tendent à se constituer en dehors du patriarcat de Constantinople, nous préférons de beaucoup qu'ils passent au pape de qui nous n'avons rien à redouter.“

Il est difficile d'être plus catégorique, et la grande position que Kubrisli Pacha occupe dans l'empire ottoman doit faire admettre qu'il a exprimé en cette circonstance la vraie pensée de son gouvernement. C'est déjà un fait acquis, très important, que cette demi-bienveillance de la Porte, et en menageant ses susceptibilités il est possible d'en tirer un utile parti. Je me permettrai d'y joindre encore l'indication de quelques moyens pratiques d'exécution que l'étude de cette question m'a suggérés.

1° Centraliser la direction du mouvement uniatiste dans une seule main. Malgré les excellentes intentions qui ont animé les personnes qu'un pieux zèle a amenées à attirer les Bulgares dans le giron de l'église Romaine, on ne peut s'empêcher de reconnaître qu'il n'y a pas toujours entre elles cette unité de vues indispensable au succès. Il paraîtrait donc d'une grande utilité qu'un seul et même ordre religieux fût à l'avenir chargé de conduire les Bulgares dans la nouvelle voie. Pour opérer une concentration plus complète, il serait à désirer que le siège réel de la mission fût dans une ville bulgare telle que Philippopoli ou Andrinople, car pendant longtemps il suffira aux chefs de cette mission d'avoir un délégué direct à Constantinople, chargé des rapports d'administration à entretenir avec la Porte. Les Bulgares verraient d'un bon œil qu'on s'occupe d'eux chez eux et qu'ils

peuvent facilement entrer en relation avec le prélat chargé de leur direction.

2° Établir un moins 5 missions réparties entre les villes d'Andrinople, Tirnovo, Monastir, Sofia et Chumla, chacune d'elles ayant deux prêtres du rite oriental, une église et une école. En outre un collège où se donnerait une éducation plus relevée et dont la place semble indiquée à Philippopoli. Ce n'est point en effet par des prédications bruyantes que l'on parviendra à apprivoiser l'esprit ignorant et ombrageux des Bulgares. Il est préférable que ces missions s'établissent modestement dans les centres les plus importants, et amènent peu-à-peu à elles des hommes qui viendront d'autant plus facilement que l'on paraîtra moins empressé d'aller à eux. Le chiffre indiqué sera regardé peut-être comme trop élevé dans l'état actuel de l'uniatisme. Mais on doit espérer que cet état n'est que transitoire, et d'ailleurs des missions un peu nombreuses sont indispensables, puisqu'une des principales causes des apostasies a été le manque de prêtres et d'églises. Au surplus on peut prendre exemple sur la propagande *protestante* qui, malgré le petit nombre de ses prosélytes, n'en possède pas moins plusieurs missions, car la note ci-jointe (Pièce n° 2) mentionne l'emplacement de 13 d'entr'elles, et encore sais-je qu'il en existe d'autres dont je n'ai pu me procurer les noms assez exactement.

3° Organiser la mission de Bulgarie autant au point de vue matériel qu'au point de vue spirituel. La position des nationalités chrétiennes en Turquie est assez connue pour qu'il soit inutile d'insister sur cette question. La Porte a laissé et laisse à ces nationalités une véritable autonomie administrative sous la direction du clergé, pourvu qu'elles lui payent régulièrement les impôts. Le gouvernement ottoman abandonne à ces nationalités le soin de toutes leurs affaires intérieures; et leurs véritables employés civils aussi bien que leur administrateur, sont les patriarches, les évêques et les prêtres. Ce sont même, ainsi que je l'ai dit, les abus administratifs de ces pseudo-fonctionnaires qui ont indisposé les populations. Elles attachent donc une grande importance à ce que feront les missions dans cette circonstance, puisque le gouvernement turc n'ayant pas d'employés civils à fournir, l'administration des intérêts des populations converties reviendra forcément à ceux mêmes qui les auront rapprochées de Rome. Par conséquent on commettrait une grave erreur si l'on arrivait dans ces pays avec nos idées occidentales sur le rôle du clergé au point de vue civil et si l'on ne s'efforçait pas d'organiser le temporel aussi complètement que le spirituel. En Orient ce ne sont pas seulement des âmes que le clergé doit édifier et diriger, ce sont des citoyens qu'il faut administrer et juger; cette condition indique la nature des aptitudes à rechercher dans les missionnaires et l'étendue des pouvoirs à leur donner.

4° Munir la mission de fonds suffisants, non pas sans doute pour acheter les consciences, mais afin que dans les premiers temps de leur création, ces missions se suffisent à elles-mêmes, et que leur entretien ne retombe pas à la charge des populations. Il est triste, sans doute, lorsqu'il s'agit de ramener un peuple à la vraie foi, d'être obligé de s'occuper de questions d'argent, mais enfin elles sont nécessaires, dans les circonstances présentes, puisqu'une des principales causes de ce mouvement est le désir d'échapper aux exactions du clergé. Ce serait donc un mauvais début que de commencer auprès des Bulgares appauvris par leur demander des secours. Leur esprit au contraire sera vivement frappé par la vue d'un clergé qui ne réclame d'eux que leur conversion. Du reste, des sommes considérables ne sont pas nécessaires: dix mille francs par an pour chacune des missions; trente mille francs pour le collège; soit en tout 80 000 francs, suffiraient largement aux premiers besoins. Plus tard, et lorsqu'on nommera dans les villages des curés bulgares, on pourra assurer leur entretien à l'aide des fonds fournis par les paysans, mais en usant des plus grandes précautions dans l'établissement de ces charges.

5° Respecter le rite oriental, auquel les Bulgares sont habitués. Je sais que c'est un point déjà acquis, mais on ne peut trop insister sur son observation. Les pratiques extérieures tiennent encore malheureusement la première place dans la vie religieuse de l'Orient. Respecter scrupuleusement le carême et les différents jeûnes; baiser les images et multiplier à l'infini les signes de croix, passent aux yeux de ces peuples pour plus méritoires. Quel exercice de la vraie piété et de la morale! Encore ces observances, comme les cérémonies de l'église, n'ont-elles de valeur à leurs yeux, que si elles sont accomplies conformément à leur rite habituel. Aussitôt que quelques familles furent passées à l'union, leur principale préoccupation a été de savoir s'il serait changé quelque chose à la langue et aux cérémonies employées dans les prières et dans la célébration de la messe. Le nom de *catholique,* qui dans le principe leur a été imprudemment appliqué, a failli les faire fuir. Il a fallu du temps pour leur démontrer que ce mot n'était pas synonyme de latin et que Rome savait respecter le rite des Arméniens, des Chaldéens, des Grecs, tout en les admettant sous son obédience. Dès l'enfance, on a inspiré aux Bulgares une telle horreur du nom de latin, qu'ils sont accoutumés à nous regarder à peu près comme des payens, parce que nos pratiques sont moins extérieures, et surtout parce que notre baptême ne se fait pas par immersion. Ces préjugés sont tristes à signaler, sans doute, mais souvent il est nécessaire de prendre les hommes comme ils sont, lorsqu'on veut les améliorer. Ce ne sera qu'avec une certaine tolérance et une grande patience qu'on parviendra à instruire les nouveaux convertis, et l'on ne peut même espérer d'en faire des chrétiens éclairés qu'à la seconde génération.

6° Ne pas précipiter le mouvement de l'union. Ce dernier point est la conséquence naturelle de celui qui précède. Je l'appuierai encore de deux autres considérations. Une propagande trop active et qui attirerait trop l'attention sur elle, provoquerait immédiatement l'opposition des adversaires de l'uniatisme qui ont déjà prouvé la fertilité de leurs ressources. Enfin, je dirai que si les conversions venaient à se multiplier trop rapidement, la mission elle-même se verrait dans un véritable embarras. L'état d'abjection dans lequel vit le clergé grec-bulgare est tel qu'il serait impossible de lui confier en masse la direction et l'administration des nouveaux néophytes. On s'exposerait alors au danger de laisser bien des communes sans desservants et l'on retomberait dans les inconvénients où le manque de prêtres a contraint les convertis à retourner au schisme. Or, comme il est plus difficile de ramener une seconde fois ceux-ci, que d'opérer une première conversion, on pourrait compromettre l'œuvre par trop de précipitation. Tout concourt donc à démontrer la nécessité d'allier la prudence au zèle, dans la mission de Bulgarie, et ma conviction est telle sur ce point, que je me suis permis de le mentionner avec une certaine insistance.

J'aurais pu encore parler d'un dernier moyen d'action exclusivement temporel, et qui donnerait un puissant appui à l'œuvre de la mission: ce serait pour les populations bulgares l'espoir de trouver une protection, au moins officieuse, contre les vexations et les avanies des autorités turques etc.

Mais l'extrême réserve qui m'a été prescrite par son excellence monsieur le marquis de Moustier, ambassadeur de France à Constantinople, m'impose le devoir de ne le mentionner que pour mémoire.

Du reste je peux dire que depuis mon arrivée à mon nouveau poste, j'ai veillé avec le plus grand soin à rester scrupuleusement dans les limites de cette réserve, et pénétré des instructions contenues dans la dépêche de monsieur le marquis de Moustier du 25 juillet 1862, j'ai fait en sorte de me procurer les renseignements qui ont servi de base à ce rapport, „sans me compromettre en quoi que ce soit en cherchant à les obtenir."

Charles Champoiseau[1].

Hactenus optimus ille vir. Inita ab eo consilia ad trutinam revocata fuerunt in relatione iam saepius memorata sacrae congregationis de Propaganda fide mensis februarii 1865 hoc pacto:

„Il sullodato console francese sarebbe pertanto di parere che dovesse affidarsi alle cure di un solo ordine religioso l' intera missione de' Bulgari, collocando la sede del capo della medesima in una principale città della Bulgaria, ed inviando contemporaneamente a Costantinopoli un delegato per trattare gli affari de' Bulgari uniti presso il governo ottomano. Oltre a ciò converrebbe di stabilire le residenza dei missionari almeno in cinque città, cioè in Adrianopoli, Tirnovo, Monastir, Sofia e Sciumla, che sono le più importanti per l' unione, fondando nello stesso tempo in Filippopoli un collegio, ove dare un' educazione civile e specialmente religiosa ai giovani neofiti. Sarebbe poi necessario di fornire ciascuno dei suddetti cinque luoghi di missione della dote di 10 000 franchi per anno, mentre pel menzionato collegio credesi sufficiente la rendita di 30 000 franchi, cosicchè sarebbe provveduto ai primi bisogni dell' l' unione bulgara con l' annuo assegnamento di 80 000 franchi. (*Sommario*, numero II, col. 34 A.)

„Non sembra difficile di trovare tal somma, perocchè il prelodato nunzio apostolico nel rimettere alla segretaria di stato il suesposto disegno assicurava che il presidente di quel consiglio centrale dell' opera pia della Propagazione della fede gli avea dichiarato di assumere a sè il pensiero di somministrare i mezzi necessarii, qualora la santa sede avesse mandato ad effetto lo stabilimento della nuova missione. La difficoltà piuttosto consiste nel trovare un ordine religioso, che possa disporre di tanti soggetti quanti ne bisognano per i cinque divisati centri di missione, poichè rapporto alle due congregazioni sopramenzionate si è veduto in fatto che, malgrado la miglior volontà dei rispettivi superiori generali, quella della Risurrezione di nostro signore Gesù Cristo non ha inviato ai Bulgari che il padre Ignazio ed il padre Tommaso, i quali ora stanno in Adrianopoli, mentre l' altra congregazione degli Agostiniani dell' Assunzione, per quanto è notizia della Propaganda, ha spedito colà unicamente il padre Galabert. E quantunque possa sperarsi che in appresso saranno destinati altri soggetti per la missione bulgara, devesi sempre avere in vista che le suddette due con-
A gregazioni essendo ora nascenti non potranno sul momento provvedere a tutti i bisogni della medesima missione.

„Deve in pari tempo recarsi a notizia dell' eminenze vostre che vi sono altresì i padri Lazzaristi che hanno cura dei neofiti dello stesso rito in Monastir, in Salonicco ed in Costantinopoli, ove però quei padri sembrano contrariare con grave danno dell' unione quanto viene ordinato da monsignor Brunoni vicario apostolico patriarcale di Costantinopoli. In fatti il missionario Malczynski nella sua ultima del 20 gennaro dell' anno corrente dando conto degli affari religiosi de' Bulgari scrive in questi termini all' eminentissimo prefetto: ‚Zancoff l' antico redattore protetto fortemente dai padri Lazzaristi (ove si celebrava la messa nel rito bulgaro) fù messo alla testa delle congreghe sediziose sostenendo i principj di nazionalità, disprez-
B zando gli ordini di monsignor vicario e calunniando presso il popolo i missionarj cattolici.

„‚Fra molti fatti che potrei allegare come prova che i padri Lazzaristi mi sono più ostili che i Bulgari stessi, mi basta citare un fatto recente che lo dimostra ad evidenza. Dopo la defezione del prete bulgaro Stancio, preconizato dai suoi connazionali pel capo della comunità unita, sua eccellenza monsignor vicario ha creduto opportuno che io celebrassi la santa messa pei Bulgari nella chiesa de' padri Lazzaristi. A nome di monsieur Borè, un prete Lazzarista si era opposto a quest' ordine, dichiarando che i Bulgari non mi vogliono, e si era affrettato d' accettare un prete bulgaro capitato qui da poco tempo, senza avere una sufficiente garanzia delle qualità che si richiedono indispensabilmente.'

„Oltre a questi fatti che già erano a notizia
C della Propaganda si stimò opportuno d' interpellare in proposito monsignor Brunoni ed il signor Le Pavec missionario Lazzarista in Monastir, ai quali venne comunicato il surriferito divisamento (col. 35 B) del console francese di Adrianopoli. Ora il prelodato monsignor Brunoni (*Sommario*, numero IX) conviene in massima nell' affidare la direzione delle missioni bulgare ad un solo ordine religioso, però non saprebbe quale prescegliere osservando oltre la pochezza dei soggetti che la congregazione del padre d' Alzon sembra troppo animata dallo spirito di nazionalità francese, e che quella del padre Kajisievvicz[1] per essere una istituzione polacca non gode tutta la simpatia della popolazione bulgara. Soggiunge poi che invece di aprire le cinque missioni designate dal suddetto signor console converrebbe piuttosto limitarsi per ora soltanto a due, cioè l' una in Adrianopoli, l' altra a Monastir, sebbene anche in questo caso sarebbero da adoperarsi
D alcune precauzioni onde evitare dei conflitti coi padri Lazzaristi e Resurrezionisti, i quali da parecchi anni spendono con zelo e successo le lor fatiche a pro dei Bulgari di Monastir e Adrianopoli. Non approva finalmente il lodato monsignore di fondare un collegio in Filippopoli a motivo dell' antipatia che regna in quella città fra i Bulgari scismatici e i Bulgari cattolici di rito latino, che dai primi vengono scherniti col nome di *Paulichiani*.

„Al contrario il signore Le Pavec (*Sommario*, numero XII) dichiara esser oltremodo utile di accrescere nell' Oriente il numero delle missioni cattoliche, ma però non vede affatto la necessità di affidar quelle della Bulgaria ad un solo ordine religioso, bastando a suo avviso che tutte debbano

[1] Nuperrime, die nimirum 29 iunii huius anni 1909, Parisiis obiit vir ille bonus, octoginta annos natus.

[1] E quella stessa della Risurrezione di nostro signor Gesù Cristo di cui vi è parlato di sopra.

naturalmente convergere ad un centro, che è il Romano pontefice: ed egli sarebbe dolentissimo dovere oggi abbandonar la sua missione ove ha dimorato per tempo assai lungo. Riguardo poi al collegio da fondarsi in Filippopoli secondo il menzionato progetto (col. 33 A), avvisa lo stesso padre, che questo stabilimento riuscirebbe di una certa utilità perchè formerebbe de' giovani abili ad occuparsi degli affari civili e commerciali; crede però assai migliore il partito d' istituire un seminario ecclesiastico, ove educare il clero bulgaro, il quale essendo presentemente ignorantissimo è del tutto incapace ad istruire il popolo, e fa dubitare perfino del valore dei sagramenti, che amministra.

„Queste sono le osservazioni fatte dai nominati personaggi intorno al presente progetto del console francese d' Adrianopoli, al qual progetto rannodansi le relazioni del signor abate de Briey sul movimento dei Bulgari e Greci verso la chiesa Romana, che trovasi riferito al *Sommario*, numero XIII. Il lodato signor abate dopo di aver intrapreso un viaggio in Oriente, ed esaminato lo stato in cui trovansi quelle missioni volle presentare all' eminentissimo signor cardinale prefetto ragionato rapporto di tutto esponendo sommessamente i provvedimenti che sarebbero da adottarsi a vantaggio di quelle nascenti comunità religiose. E dapprima egli avvisando il poco zelo anzi l' antipatia onde il clero latino di Costantinopoli è generalmente animato verso gli scismatici ed in ispecie verso dei Greci, è quindi di parere che a dare un vero sviluppo all' opera della santa unione farebbe mestieri che la sede apostolica oltre il vicario patriarcale dei latini avesse ancora a Costantinopoli un nunzio o un delegato, il quale dovrebbe aver cura particolare degli affari religiosi dei Bulgari e de' Greci, recandosi per qualche tempo d' ogni anno in Adrianopoli affin di visitare le missioni bulgare. A raggiungere efficacemente lo scopo bramato suggerisce il signor de Briey siccome mezzi indispensabili di erigere in Costantinopoli una chiesa pei Bulgari ed un altra pei Greci, di ottenere dal governo ottomano il riconoscimento officiale della comunità greca stanziata in Costantinopoli, di pubblicare un giornale che difendesse gl' interessi di quei neofiti, ed infine di fondare in Costantinopoli un collegio per l' insegnamento delle scuole superiori.

„Aggiunge poi che il menzionato rappresentante della santa sede dovrebbe trattare direttamente coi ministri del governo turco ed in tal guisa potrebbe assai bene tutelare e proteggere quei neofiti dalle mene ostili dell' ambasciata russa e del patriarcato scismatico, soddisfacendo insieme ai voti dei Bulgari e Greci i quali altro non bramano se non di sottrarsi alle vessazioni dei vescovi scismatici, e di avere un clero indigeno ed una gerarchia nazionale. Anche il governo di Costantinopoli amerebbe meglio d' aprire relazioni dirette col rappresentante pontificio specialmente perchè in siffata guisa sarebbe libero dalle esigenze, cui spesso va soggetto nel trattare colle grandi potenze d'Europa.

„Non dissimula però il mentovato signor de Briey che la nomina di un nunzio pontificio residente in Costantinopoli troverebbe un ostacolo per parte della Francia, ma sostenendo esser necessario per gl' interessi del cattolicismo in Oriente di mantenere l' influenza di questa nazione, ha motivo de ritenere, che sarebbe per cessare qualsiasi difficoltà se la santa sede prendesse in antecedenza gli opportuni accordi col governo di Parigi, specialmente nel caso che invece di un nunzio inviasse piuttosto colà un delegato apostolico, sempre però colle suespresse attribuzioni.

A „Non si tralasciò di comunicare siffato divisamento tanto al signor abbate Malczynski che trovasi presentemente in Roma e per essere stato, come fu avvertito di sopra, parecchio tempo addetto alla missione bulgara ben conosce lo stato della medesima, quanto a monsignor Brunoni vicario patriarcale di Constantinopoli, che ha cura della stessa missione unitamente a quella de' Greci. Il primo pertanto *(Sommario,* numero XII) conviene pienamente sulla divisata nomina di un nunzio o delegato apostolico al quale dovrebbero a suo avviso accordarsi facoltà spirituali assai ampie onde meglio apparisca la sua autorità presso gli orientali, e dal medesimo dovrebbe dipendere in ogni cosa la direzione delle missioni bulgare e greche. Il secondo poi *(Sommario,* numero XV) non solo approva questo partito ma aggiunge che la nomina di un rappresentante della santa sede nella capi- B tale dell' impero turco sarà un avvenimento, che *inaugurerà un era di felicità per la religione in Oriente: esso sarà salutato da tutti i cattolici con plausi e con viva allegrezza.* Teme per altro delle difficultà, che per non perdere la sua influenza non lascerebbe certamente di opporre la Francia all' attuazione di questo progetto, aggiungendo perciò che il nunzio o delegato apostolico non dovrebbe essere inviato a Costantinopoli senza l' assenso delle potenze cattoliche perchè all' occorrenza avesse in esse un appogio nelle sue trattative col governo turco. Nel caso poi non riuscisse di nominare il divisato rappresentante pontificio, proporrebbe il medesimo prelato un altro provvedimento egualmente vantaggioso alla religione cattolica, cioè di ottener dalla Francia , che ogni qualvolta la santa sede destina un vescovo, un delegato, o altro superiore ecclesiastico per una qualche provincia dell' C impero ottomano venga questo presentato in Costantinopoli dall' ambasciata stessa francese, e nelle provincie dai rispettivi consoli, al governo per essere officialmente riconosciuto, e quindi ammesso a trattare immediatamente gli affari religiosi, restando però sempre sotto la protezione della Francia, la quale nell' occorrenza avesse a porgergli il suo valevole appoggio.'

„E qui non sarà fuor di proposito l' accenar che la Propaganda prima assai che lo suggerisse il signor console francese di Adrianopoli erasi occupata dell' erezione di una chiesa in Costantinopoli ad uso dei Greci, e del riconoscimento officiale della comunità de' medesimi per parte del governo turco, presso cui interponeva a questo fine i buoni officii di monsignor Hassun, il quale però facea conoscere non essere ancora giunto il tempo opportuno ad ottenere siffatto riconoscimento, atteso D specialmente il ristretto numero dei neofiti greci, e la mancanza che essi hanno di una chiesa dello stesso rito. Per questa altresì eccitavasi lo zelo di monsignor Brunoni, il quale sebbene vedesse la somma necessità di un tale provvedimento non riuscì fino ad ora di recarlo in atto per difetto dei mezzi pecuniarii, giacchè quelli che gli pervengono dalla carità dei fedeli d' Europa sono appena sufficienti per mantenere nello stato in cui trovasi la piccola comunità greca unita di Costantinopoli.

„Tornando ora ai Bulgari fa d' uopo in ultimo luogo richiamar l' attenzione dell' eminenze vostre reverendissime sulla necessità di nominare pei medesimi un capo nazionale, giacchè dopo la partenza di monsignor Socolski essi hanno sofferto di mal' animo di esser soggetti tanto all' Arabagiski bulgaro latino quanto al Malczynski polacco ruteno (vedi sopra col. 18-25) facendo mai sempre voti di avere a loro capo uno del clero indigeno. Il

signor Le Pavec esponeva *(Sommario,* numero III) A all' eminentissimo signor cardinale prefetto che a motivo di non essersi nominato pei Bulgari un vescovo della loro nazione vennero grandemente impedite le nuove conversioni dei medesimi, e molti dei già convertiti facciano ritorno allo scisma. Contemporaneamente monsignor Brunoni proponeva di consacrar vescovo popp Raffaele pei Bulgari uniti d' Adrianopoli, aggiungendo (supra, col. 27 A) le ragioni che sembravanno consigliare la nomina di un vescovo per la nazione bulgara, che sono:

„,1. Di rimuovere uno de' principali ostacoli ai progressi dell' unione col riaccendere lo zelo nel cuore de' Bulgari i quali sono umiliati assai dell' estrema diffidenza che la santa sede esterna pel clero bulgaro dopo la defezione di Sokolski.

„,2. Di troncare ogni motivo agli scismatici Greci e Bulgari di rinfacciare agli uniti che la stessa chiesa Romana li reputa indegni di avere B un vescovo nazionale.

„,3. Di consolidare l' unione in Adrianopoli come punto importante e formarne un centro d' onde l' unione possa diramarsi di più in più.

„,4. Di rimunerare l' attaccamento che gli uniti di Adrianopoli esternano per la santa sede.'

„Monsignor Hassun ed il signor Le Pavec interpellati in proposito convengono pienamente sulla necessità di dare ai Bulgari un vescovo nazionale *(Sommario,* numero VII, VIII), somministrando in ispecie informazioni favorevoli sul candidato popp Raffaele. Monsignor Hassun ritiene esser più sicuro di affidare per ora al medesimo soltanto la diocesi di Adrianopoli che è il centro principale del movimento religioso dei Bulgari, mentre in appresso ove il suddetto Raffaele rispondesse alla fiducia in lui riposta dalla santa sede, si potrebbe nominarlo capo di tutta la comunità bulgara. Il signor Le C Pavec al contrario suggerisce di stabilir fin da ora in Costantinopoli la sede del nuovo vescovo ordinandogli d' intendersi nel disbrigo degli affari religiosi e civili con alcuno dei vescovi ivi residenti, ovvero di aver presso di sè una persona istruita da cui prender consiglio nel dirigere la missione affidatagli.

„Monsignor Brunoni *(Sommario,* numero IX) confermando le buone doti onde è fornito popp Raffaele, dopo più matura considerazione abbandona il divisamento di promuovere pel momento questo sacerdote alla dignità vescovile, ed anzi crede neppur convenire di conferirgli il titolo di vicario apostolico: ,Basterebbe *(egli scrive)* secondo il mio debole parere, che fosse nominato *amministratore della chiesa bulgara unita,* e che gli fosse concesso l' uso de' pontificali, come erasi usato col signor Arabagiski. Non sarebbe forse fuor di proposito D di fargli intendere che la santa sede non lascerà di maggiormente elevarlo qualora si mostri fermo nel suo attaccamento all' unione. Converrebbe di accordare al medesimo le facoltà necessarie pel governo spirituale della sua nazione *con una certa subordinazione però al vicario apostolico latino e nei limiti che questi crederà di asseguare* fino al momento in cui la santa sede crederà opportuno d' innalzarlo alla dignità episcopale.' Soggiunge poi, che converrebbe limitare la giurisdizione ecclesiastica di questo nuovo amministratore solamente al territorio soggetto al vicario apostolico latino di Costantinopoli, mentre per gli affari civili tutti i Bulgari delle provincie turche anche quei che dimorano fuori del territorio anzidetto dovrebbero riconoscerlo per loro capo, ed a questo scopo sarebbe necessario di autorizzare il medesimo, che rimarrebbe in Adrianopoli, a nominare un protosincello che lo rappresenti nella capitale dell' impero ottomano.

„Per altro il nominato sacerdote Raffaele Popov venne ultimamente riconosciuto dal governo ottomano in qualità di capo civile de' Bulgari uniti, ed il sullodato monsignor Brunoni dovette interessarsi per ottenere questo riconoscimento, affine di appagare l' esigenze di quegli orientali. Però non sembra con ciò punto diminuita la necessità di nominare un capo ecclesiastico per la stessa comunità de' Bulgari, giacchè le ultime informazioni fornite a questa sacra congregazione dal missionario apostolico signor Le Pavec *(Sommario,* numero XVI) chiaramente dimostrano come i nemici della santa unione non cessano di rimproverare ai neofiti di rito bulgaro la mancanza assoluta, che eglino hanno, di un vescovo nazionale, cercando con tal mezzo di ricondurli all' obbedienza del patriarca grecoscismatico di Costantinopoli.

„Esposto in tal guisa quanto concerne lo stato della missione bulgara, altro non resta che sottoporre al sapiente giudizio dell' eminenze vostre reverendissime i seguenti dubbj:

„I. Se debba recarsi ad effetto il divisamento d' affidare la missione de' Bulgari ad un solo ordine religioso, e quale sia da prescegliersi.

Quatenus negative

„II. Se credasi sufficientemente provveduto alla stessa missione con i religiosi, che vi sono presentemente.

III. Se convenga alla santa sede di nominare a Costantinopoli un nunzio pontificio ovvero un delegato apostolico espressamente incaricato degli affari di rito bulgaro e greco.

„IV. Se debba supplicarsi il santo padre perchè si degni nominare il sacerdote Raffaele Popov a capo ecclesiastico de' Bulgari uniti.

Quatenus affirmative

„V. Se convenga insignirlo del carattere episcopale, e conferirgli la dignità di vescovo di Adrianopoli ovvero il titolo di vicario apostolico, o di amministratore della chiesa bulgara unita.

„VI. Se e quali altri provvedimenti sieno da adottarsi per il buon andamento e progresso della missione bulgara di rito orientale."

Dubiis istis quodnam responsum datum fuerit, ex altera positione quae dicitur eiusdem congregationis de Propaganda fide mense iunio anni 1865 exhibita colligere est: hanc ob rei gravitatem integram repraesentabimus:

„Nella congregazione 7 marzo ultimamente decorso si occuparono l' eminenze vostre reverendissime dei provvedimenti necessari per il buon andamento e progresso della missione dei Bulgari: e dopo aver stabilito, che il sacerdote Raffaele Popov venisse dichiarato capo ecclesiastico dei bulgari uniti, presero ad esame il dubbio V: ,Se convenga insignirlo del carattere episcopale e conferirgli la dignità di vescovo di Adrianopoli, ovvero il titolo di vicario apostolico, o di amministratore della chiesa bulgara unita;' al quale risposero: ,Negative ad primam et secundam partem; ad tertiam affirmative; et pro nunc cum titulo administratoris ecclesiae unitae Bulgarorum sub dependentia vicarii apostolici Constantinopolitani absque charactere episcopali: ornetur tamen insignibus, quibus uti solent archimandritae ritus orientalis.' La quale risoluzione venne approvata dal santo padre nella udienza del 14 dello stesso mese ed anno. In conseguenza di che fu spedito a monsignor Brunoni

vicario apostolico di Costantinopoli il decreto di questa sacra congregazione, onde il Popov era dichiarato amministratore dei Bulgari, ed il breve pontificio, con cui gli venivano concesse le insegne usate dagli archimandriti orientali, cioè croce ed anello, col privilegio di celebrare pontificalmente, siccome erasi già fatto coi due sacerdoti don Pietro Arabagiski e don Francesco Malcynski, l' uno capo nazionale, l' altro capo ecclesiastico dei Bulgari uniti.

„Sono però sopraggiunte due recentissime lettere, l' una del 27 aprile ultimo del signor Le Pavec missionario apostolico di Monastir *(Sommario,* numero 1), l' altra di monsignor Brunoni vicario patriarcale di Costantinopoli del 15 maggio prossimo passato *(Sommario,* numero II, p. 5), le quali, siccome l' eminenze vostre si degneranno vedere nei luoghi citati del Sommario, sono dirette ad ottenere con qualche sollecitudine che ai cattolici bulgari si conceda dalla santa sede un vescovo del loro rito e nazione. Il santo padre, cui si è riferita questa nuova domanda, ha ordinato che venisse subito la medesima sottoposta all' esame dell' eminenze vostre onde manifestino su di essa il savio loro parere, al qual effetto sono pregate di riassumere l' analoga ponenza del febbraro ultimamente decorso, ove si trattò di proposito di questo affare.

„Le succennate lettere aggiungono due osservazioni, per le quali si reputerebbe urgente la nomina di un vescovo bulgaro: la prima di queste è la necessità di salvare i neofiti bulgari dalle vessazioni, che soffrono specialmente a Monastir. Il signor Le Pavec ne aveva già scritto fin dai 15 ottobre 1864 (citata Ponenza del febbrajo 1865, *Sommario,* p. 65): ‚Nous avons à lutter contre le patriarcat grec, contre les évêques attachés au parti russe[1], contre la Russie elle-même.' Onde inferiva la necessità di consolidare la nascente chiesa bulgara con un vescovo di quel rito; la mancanza del quale specialmente dopo la sparizione del disgraziato monsignor Sokolski somministra agli scismatici un titolo ben grave per umiliare ed atterrire i neofiti, mentre fornisce alle autorità turche provinciali, le quali al dire dello stesso Husni Pascià ‚sont souvent corrompues par les schismatiques' (citata Ponenza, *Sommario,* p. 57), un mezzo più potente per vessare ed opprimere i neofiti. Della quale persecuzione il signor Le Pavec mentre indicava il principio nella citata sua lettera, annuncia ora nella ultima *(Sommario,* numero I, p. 2) il compimento. ‚Nos pauvres Bulgares unis,' ei dice, ‚sont l'objet de continuelles persécutions, on les dépouille, on les bat, on les emprisonne. Les autorités locales n'ont aucun égard au firman, qui a permis l'union de ce peuple avec l'église catholique.' Conclude poi colla necessità di creare sollecitamente un vescovo bulgaro: e ricordando rispettosamente di aver altre volte espressa questa idea, soggiunge: ‚*Je crains qu'on la réalise trop tard.*'[2]

„Certamente non è a dimenticare, che il signor Le Pavec è uno dei Lazzaristi: e che sono forse quei buoni missionarii, dei quali si dice che colle più rette intenzioni ‚credono cosa opportuna condiscendere in tutto alle idee di nazionalità dei Bulgari, e per difendere i loro pretesi diritti di

[1] Il signor abate de Briey (ibid., p. 55) avvertiva: „Il ne faut pas oublier en effet, que la Bulgarie est à la fois *slave* et schismatique; et que comme telle elle est une proie doublement convoitée par le panslavisme."

[2] Si può vedere la stessa idea espressa dallo stesso signor Le Pavec nella lettera del 5 novembre 1863 (Ponenza, febbrajo 1865, *Sommario,* p. 28), in risposta alla relativa interpellanza direttagli dall' eminentissimo prefetto.

A affidare tutto al loro clero nazionale' *(Sommario,* febbrajo 1865, p. 39)[1]. In pari tempo non può dissimularsi la gravità di quella riflessione di Le Pavec, e dei fatti specialmente più recenti, onde la conferma.

„L' altra osservazione in ordine a concedere un vescovo bulgaro viene indicata da monsignor Brunoni *(Sommario,* p. 3), il quale crede esser questo un mezzo indispensabile per conservare la novella chiesa bulgara distinta ed indipendente dalla greco-cattolica, di cui non esistono che pochissimi elementi, e la cui esistenza non è ancora riconosciuta.

„La quale considerazione sembra meritare qualche peso. Difatti i Bulgari non sono in origine, che una semplice trasformazione della chiesa greca; di cui per quanto può sapersene meno la diversità della lingua liturgica (poichè i Bulgari usano la slava), conservano i riti e le costumanze, come ne

B hanno seguito gli errori. Di più si conosce come fino al giorno di oggi siano stati sotto il patriarcato scismatico dei Greci; dal quale non si sono separati, che per l' oppressione, che ne soffrivano *e per far risorgere la loro nazionalità.* Onde potrebbe non riuscire di loro soddisfazione di esser confusi con i Greci, e di avvedersi che in ultimo null' hanno ottenuto sotto questo punto di vista, se non che passare dalla soggezione dei Greci scismatici a quella dei Greci cattolici.

„Nè parrebbe che potesse tutto ciò riuscire utile nelle viste della chiesa cattolica. Poichè conoscendosi la profonda depravazione dell' episcopato scismatico, notoriamente diffamato[2] (tacendo dei costumi) per la più sordida e impudente simonia, non potrebbero i vescovi che poco fa vi appartenevano, ispirare ancora molta fiducia per l' andamento disciplinare da indursi nella chiesa

C bulgara; ed è pur noto, che la disciplina ecclesiastica è la più valida custodia della purità del dogma.

„Or tale indipendenza che vorrebbesi della chiesa bulgara dalla greca unita, soffrirebbe grave pregiudizio secondo l' avviso dello stesso monsignor Brunoni, se l' arcivescovo greco di Drama monsignor Melezio proseguisse a conferire gli ordini al novello clero di Bulgaria per mancanza di un vescovo proprio, e se si permettesse al monaco Pandaleimone di seguire il rito greco. Il vivo impegno che ha questi di associarsi ai Greci uniti, non che i principali motivi che ve lo spingono, potranno dall' eminenze vostre scorgersi nel precitato rapporto di monsignor Brunoni *(Sommario,* numero II, p. 4) e da una lettera del missionario don Giovanni Marango *(Sommario,* numero III, p. 8). Checchè debba giudicarsi della libertà concessa al Pandaleimone dal rimentovato monsignor Brunoni di

D scegliersi quel rito che fosse di suo maggior gradimento, la quale in conformità al decreto della Propaganda del novembre 1838 gli sarebbe bensì spettata, *nell' atto però unicamente di sua conversione alla fede cattolica;* egli ancor di recente ha chiaramente manifestato *il desiderio di distaccarsi dalla chiesa bulgara unita e di dichiararsi prete del*

[1] Può anche vedersi nella rimentovata Ponenza il § 19 del ristretto, ed il numero XI del *Sommario,* p. 40.

[2] In una memoria del signor Ravelet, segretario del comitato dell' unione bulgara, presentata alla Propaganda li 26 decembre 1861, si legge su tal proposito: „Nous ne ferons pas le tableau des crimes dont elles (cioè le chiese scismatiche orientali) sont couvertes. Chacun sait que la simonie, le meurtre, la plus honteuse impureté se trouvent à tous les degrés des hiérarchies schismatiques non seulement comme vices privés, mais comme institutions publiques et comme moyen de gouvernement; des plus hautes dignités ecclésiastiques aux plus modestes, tout s'achète."

rito greco sotto la dipendenza di monsignor Melezio A
(Sommario, numero II, p. 4); e ciò principalmente perchè prevedendo di non poter sperare alcuna preeminenza nella chiesa bulgara, ove già vede istallato il sacerdote Popov, si prepara a cercarla nella chiesa greca presso l' arcivescovo di Drama, e perchè non gli sarebbe cosa troppo gradevole di rimanere sotto la dipendenza dell' amministratore apostolico dei Bulgari uniti *(Sommario,* numero III, p. 9). Per amore di brevità si omette di qui riferire le ragioni esposte da monsignor Brunoni *(Sommario,* numero II, p. 5), le quali dimostrano, che la separazione del ridetto monaco dalla chiesa bulgara per far parte della greca, non sarebbe nè prudente, nè giovevole, anzi di evidente nocumento alla prima, al cui consolidamento e progresso ravvisa appunto lo stesso monsignor Brunoni essere necessario di non confonderla colla seconda, e di darle un vescovo nazionale assicuran- B
done così pieppiù la indipendenza [1].

„Dopo tutto ciò non resta che ponderare i motivi, che possono addursi per favorire o escludere il progetto di dare ai Bulgari un vescovo del loro rito e nazione, e che si trovano espressi nel ristretto nella citata Ponenza del febbrajo 1865, § 27. Se non che a quelli, che favoriscono tale progetto è necessario aggiungere alcuni altri in conseguenza delle suindicate lettere giunte posteriormente, e che si riducono ai seguenti. Il primo già indicato dal signor Le Pavec *(Sommario,* febbrajo 1865, p. 65) forse come un semplice presentimento, e che oggi disgraziatamente è una realtà, secondochè il medesimo missionario ne riferisce *(Sommario,* p. 2), sono le persecuzioni contro i Bulgari cui da motivo, o pretesto, o incorraggimento la mancanza di un vescovo di loro rito: onde consegue, che vacillano i convertiti, e si raffreddano i convertendi. Il se- C
condo è l' influenza, che sembra vada acquistando monsignor Melezio vescovo greco-cattolico per le ordinazioni che da lui si fanno di parecchi sacerdoti [2] bulgari: la quale potrebbe aver maggior consistenza, se si verificasse il passaggio di Pandaleimone al rito greco, cui probabilmente terrebbero dietro i suoi monaci e monache, ed altri suoi seguaci: passaggio che indebolirebbe la chiesa bulgara senza consolidare l' esordiente greco-cattolica. Il terzo finalmente è il vivo desiderio di avere un vescovo nazionale, che hanno i Bulgari, dei quali scriveva già il sudetto signor Ravelet in un rapporto presentato alla Propaganda li 22 ottobre 1861, che sono disposti ad ammettere tutto, purchè *on ne porte aucune atteinte à des privilèges qu'elle considère comme le seul signe de la nationalité;* e tal' è certamente l' aver vescovi nazionali. La mancanza dei quali a giudizio del summentovato missionario D
Le Pavec non solo impedisce ulteriori conversioni, ma benanche espone a grave pericolo le già eseguite: come già sfortunatamente avvenne pel semplice allontanamento di monsignor Sokolski.

„E ciò sembra meritare molta attenzione riflettendo, che il patriarcato scismatico di Costantinopoli nel marzo 1861, quando appunto cominciava a stabilirsi [1] la nuova chiesa bulgaro-cattolica, concedeva ai Bulgari con un suo atto solenne [2] vescovi nazionali, scuole proprie, ed uso della lingua slava. La qual cosa potrebbe essere un motivo di tentazione, o almeno un mezzo di seduzione per i Bulgari, i quali si vedessero rifiutato dalla chiesa cattolica quel tanto ambito distintivo di nazionalità, che gli offriva il patriarcato scismatico di Constantinopoli, onde ritenerli nell' errore.

„Resta ora a dir qualche cosa dei motivi, che si oppongono alla nomina di un vescovo bulgaro. E primieramente è d' aversi presente la dolorosa esperienza avuta con monsignor Sokolski; il quale sia pure apostata, o confessore della fede (poichè finora non è riuscito di conoscere chiaramente questo fatto), fù sempre almeno da principio vittima della propria imprevidenza e dabbenaggine. In secondo luogo la renitenza, che fino all' ultima adunanza del febbrajo del corrente anno si è avuta dalla Propaganda ad accordare questo nuovo vescovo, la quale ha sempre temuto le funestissime conseguenze, che deriverebbero dalla defezione di un vescovo bulgaro senza paragone maggiori di quelle che potrebbero derivare dalla incostanza di un semplice sacerdote. A tutto ciò deve oggi aggiungersi in terzo luogo il timore, che i Bulgari dopo avere ottenuto un vescovo del proprio rito, vogliano dirigere a modo loro e da per se le loro cose; timore che potrebbe dirsi giustificato dalle manovre ed attentati dei Bulgari-uniti di Costantinopoli nelle vertenze circa il capo civile della nazione: e assai peggiore ancora sarebbe la ipotesi non del tutto improbabile, che vogliasi dai Bulgari una propria gerarchia cattolica, per poi costituirsi chiesa scismatica indipendente dal patriarcato eretico di Costantinopoli; al che però fortunatamente la Sublime Porta non volle finora consentire. Le quali cose tutte considerate, l' eminenze vostre nell' alta loro sapienza vedranno qual decisione convenga prendere a vantaggio di quella nascente chiesa. Che se opportuno si credesse concedere ai Bulgari un vescovo di loro rito e nazione, ne sembra che si dovrebbe in pari tempo provvedere ad altre particolarità.

„Questo novello vescovo sarebbe diocesano con determinata sede e giurisdizione ordinaria, ovvero *in partibus* e con giurisdizione delegata? Nel primo caso sarebbe necessario l' erigere una diocesi, definirne i limiti: e forse non potrebbe omettersi di preordinare in qualche modo l' elezione dei successori; se cioè dovesse conservarsi l' uso che generalmente si pratica dagli orientali, o modellarla sulle basi fissate per gli Armeni di Costantinopoli nella istruzione *Licet* ben nota all' eminenze vostre [3], ovvero riservarne alla santa sede la nomina e la istituzione. Questione delicatissima, la quale meriterebbe profonda discussione: e sulla quale se pur sarebbe comodo il tacere oggi (parlando sempre della istituzione di un vero vescovato bulgaro), potrebbe però in appresso presentarsi più ardua e più spinosa appunto per questo silenzio.

„Sarebbe a vedersi in secondo luogo, ove convenisse stabilire questo vescovato. Se si erigesse

[1] Non deve però dimenticarsi la grande oscillazione, con cui monsignor vicario apostolico patriarcale di Costantinopoli in breve intervallo di tempo ha variato più volte di opinione su questo gravissimo argomento, siccome risulta dalle precedenti sue lettere, che l' eminenze vostre ben conoscono, e se ne ha una conferma nell' ultimo rapporto citato più volte di sopra, ed inserito nel *Sommario* della presente Ponenza (numero II).

[2] Oggi per la prima volta conosce la Propaganda, che monsignor Melezio abbia già ordinato con intelligenza di monsignor Brunoni quindici sacerdoti bulgari: siccome era fino al presente ignota la riapertura della cancelleria bulgara, che quest' ultimo prelato asserisce essere avvenuta da oltre un anno.

[1] Li 24 gennaro 1861 il santo padre dirigeva a monsignor Brunoni il breve, col quale riceveva i Bulgari nella chiesa cattolica: e li 14 del successivo aprile consecrava in Roma monsignor Sokolski.

[2] Questo atto fù riportato nei pubblici giornali *Journal de Constantinople,* 20 marzo 1861, e *Courrier d'Orient,* 28 marzo detto anno, trasmessi alla Propaganda da monsignor Brunoni con lettera del 2 aprile seguente: la quale con i suddetti inserti si passa all' eminentissimo Ponente.

[3] Eam exhibuimus in tomo XL, col. 927.

in Costantinopoli, si metterebbe forse la base a dir così di quel patriarcato bulgaro, al quale questi novelli convertiti non oscuramente aspirano [1]; e non sarebbe difficile, che il nuovo vescovo venisse piano piano prendendo il titolo di patriarca, che il governo ottomano accorda a tutt' i capi religiosi delle varie nazioni di quell' impero, e quindi coll' andar del tempo volesse anche, o fosse dalla nazione astretto ad arrogarsene i diritti. Che se altrove fosse stabilito per esempio in Adrianopoli, potrebb' egli permanentemente risiedervi, siccome dovrebbe fare? Non vi è al presente fra i Bulgari altra persona d' aversi in vista per la dignità vescovile, che il sacerdote Raffaele Popov, già costituito capo civile della nazione. Ora chi è investito di questo officio trovasi necessariamente obbligato a passare molto tempo in Costantinopoli, dovendo essere in contatto con il governo superiore per il regime civile dei nazionali, che a lui è affidato. E' vero che monsignor Brunoni *(Sommario* del febbrajo 1865, p. 30) era dapprima di avviso, che il Popov come capo civile potesse risiedere in Adrianopoli avendo un rappresentante a Costantinopoli. Ma piacerà alla nazione bulgara, o almeno agl' intriganti, i quali come avviene ovunque, ne assumono la rappresentanza? Non si può dimenticare che presso gli orientali il laicato ha e vuole avere una grande preponderanza sul clero e sull' episcopato.

„Che se al nuovo vescovo, restando com' è attualmente amministratore dei Bulgari, si desse un titolo *in partibus infidelium,* o avrebbe il titolo di una sede già ritenuta dai Bulgari prima dello scisma, o di altra qualunque diocesi orientale: nel primo caso potrebbe avvenire, che convertendosi in essa una parte del popolo volesse egli esercitarvi ordinaria giurisdizione; e ne divenisse così vero ordinario diocesano, ciò che appunto vorrebbe evitarsi col darglisi il titolo di una chiesa *in partibus infidelium.* Che se avesse il titolo di altra qualunque diocesi, sarebbe forse a temersi, che ciò non sembrasse ai Bulgari cosa derisoria, o almeno che come tale non venisse loro rappresentata dagli stessi scismatici. Nemmen può prendersi in ciò esempio dalla promozione di monsignor Sokolski; poichè quando fu consecrato non gli venne dato il titolo di veruna diocesi. Almeno il breve del 19 aprile 1861 col quale fu dichiarato vicario apostolico, ha questa semplice direzione: *Venerabili fratri Josepho Sokolski archiepiscopo.*

„In qualunque caso non sarebbe forse inopportuno, che l' eminenze vostre decidessero, *se* questo nuovo vescovo, ancorchè fosse ordinario, debba dipendere dal vicario apostolico di Costantinopoli; *se* convenga far menzione di questa dipendenza nel relativo breve; e *se* determinarvi i limiti di sua giurisdizione.

„In quanto al primo monsignor Brunoni *(Sommario,* febbrajo 1865, p. 30), allorchè proponeva che il sacerdote Popov fosse nominato amministratore, domandava eziandio, che il medesimo dovesse avere una certa subordinazione al vicario apostolico latino *fino al momento, in cui la santa sede crederà opportuno d' inalzarlo alla dignità episcopale.* E l' eminenze vostre nell' adunanza del 13 febbrajo prossimo passato opinando per la nomina del ridetto Popov ad amministratore della chiesa bulgara-unita, conobbero la necessità della dipendenza richiesta

[1] Gioverà il vedere l' indirizzo dei Bulgari di alcuni villaggi trasmesso da monsignor Brunoni nel novembre 1864 *(Sommario,* febbrajo 1865, p. 24, num. 7-8), il quale sebbene appartenga ad alcuni luoghi particolari, rivela però molto bene lo spirito e le intenzioni di quella nazione.

A come sopra da monsignor Brunoni; senza incaricarsi del caso, in cui il medesimo venisse promosso al vescovato. Sembra però che anche in questo caso la sorveglianza e l' autorevole direzione del vicario apostolico si renda necessaria. Difatti prescindendo da questa dipendenza che avrebbe a sperarsi da un prelato che potrebbe ancor dirsi neofito, non molto istruito, e che difficilmente avrà ancora deposito i pregiudizj in fatto di disciplina attinti nello scisma, in cui nacque, come abbandonato a se stesso potrà sostenersi contro gl' intrighi e l' esigenze dei connazionali? Che seppure tale dipendenza potesse sembrare alquanto odiosa, specialmente qualora ne venisse fatta menzione nel breve apostolico, tuttavia potrebbe sperarsi che la consecrazione di questo vescovo tanto desiderata dai Bulgari, e oggi ad essi inaspettata, riuscisse ad addolcire tale misura, massime se il vescovo non

B avesse il titolo di una diocesi residenziale.

„Finalmente sulla determinazione dei limiti di sua giurisdizione, è d' avvertire che monsignor Brunoni *(Sommario,* febbrajo 1865, p. 31), ricordando che monsignor Sokolski era stato nominato vicario apostolico e arcivescovo per i Bulgari senza indicazione del territorio, osservava che forse non sarebbe prudente di concedere oggi una giurisdizione spirituale tanto estesa, e proponeva che si limitasse al territorio compreso nel vicariato apostolico di Costantinopoli, ove si trova il maggior numero dei Bulgari convertiti. Ciò non ostante l' eminenze vostre portarono opinione, che il Popov dovesse esser nominato amministratore di tutta la chiesa bulgara unita; la quale risoluzione meritò l' approvazione del santo padre. Resterebbe ora a vedersi, se l' osservazione di monsignor Brunoni venisse ad acquistare maggior peso, qualora si

C giudicasse conveniente d' insignire il sacerdote Raffaele del carattere vescovile.

„Un' ultima riflessione sulla consecrazione del nuovo vescovo, da chi riceverà egli il carattere episcopale? Vedranno l' eminenze vostre si attese le riflessioni esposte precedentemente sta opportuno, che venga consacrato dall' arcivescovo greco-cattolico monsignor Melezio; ovvero se non fosse più conveniente commetterne la consecrazione al vicario apostolico di Costantinopoli assistito da monsignor Melezio e da altro vescovo orientale o greco o armeno. In tal modo non vi sarebbe tanta preponderanza del rito greco, e si rinnoverebbe in piccolo l' esempio del santo padre, il quale assistito da un' arcivescovo greco e da un vescovo latino consecrava in Roma monsignor Sokolski; se pure tale divisamento non fosse per dispiacere ai Bulgari, i quali, come tutti gli orientali, credono di

D vedere ovunque lo spirito di *latinizzare,* anche nella consecrazione, quasichè il vescovo consecrante latino in un col sacro carattere imprimesse anche il *latinismo.*

„Dopo ciò sono pregate l' eminenze vostre reverendissime a risolvere i seguenti dubbj:

„1. Se convenga consecrare vescovo il sacerdote Raffaele Popov attualmente amministratore della chiesa bulgara unita.

Quatenus affirmative

„2. Se nominarlo vescovo diocesano, dov' erigerne la diocesi, e come determinarne i confini.

„3. Ovvero promuoverlo ad una chiesa *in partibus infidelium.*

„4. Se nell' una o nell' altra ipotesi conservarne la dipendenza dal vicario apostolico di Costantinopoli.

„5. A qual vescovo commetterne la consecrazione.

„6. Se e quali altri provvedimenti convenga prendere in proposito."

In congregatione generali de Propaganda fide pro negotiis ritus orientalis habita die 12 iunii 1865 eminentissimi et reverendissimi domini cardinales Patrizzi, Altieri, Di Pietro, Reisach, Barnabò, Panebianco, Pitra et De Luca ad proposita dubia responderunt ut infra:

Ad 1. „Affirmative".

Ad 2 et 3. „Negative, et ad mentem". Mens est, che il sacerdote Raffaele Popov continuando ad essere amministratore della chiesa bulgare unita, venga consecrato vescovo pei Bulgari uniti senza il titolo di alcuna chiesa in partibus infidelium, siccome si fece in ordine a monsignor Giuseppe Sokolski.

Ad 4. „Affirmative".

Ad 5. „In peragenda consecratione servetur ritus orientalis; et ad eminentissimum praefectum ut provideat".

Ad 6. „Affirmative et ad mentem". Mens est:

1º D' impegnare il vicario patriarcale e il primate armeno di Costantinopoli ad operarsi maggiormente dopo la consecrazione del sacerdote Popov a promuovere la santa unione, ed a proteggere i convertiti dalle persecuzioni degli scismatici e delle autorità turche.

2º D' inviare il sacerdote Popov, dopo che sarà consecrato, sulla faccia dei luoghi per provare ai papià ed agli scismatici, che la chiesa bulgara unita esiste, e che ha ottenuta la ricognizione officiale del sultano; e d' insistere poscia per la separazione civile dei Bulgari uniti dagli scismatici.

3º D' ingiungere al novello vescovo amministratore, che stabilisca un suo rappresentante officiale, ove lo ravvisi necessario.

4º Di procurare i mezzi necessarii per le scuole, chiese, e per gli altri gravi bisogni di quella chiesa nascente.

5º Di prescrivere, che i monasteri di religiosi e religiose fondati dal monaco Pantaleone siano immediatamente subordinati al novello vescovo Popov sotto l' alta direzione del vicario apostolico patriarcale di Costantinopoli.

Ita est.

Ludovicus cardinalis de Alteriis, relator.

Ex audientia sanctissimi habita die 13 iunii 1865. Sanctissimus dominus noster Pius divina providentia papa IX, referente me subscripto secretario sacrae congregationis de Propaganda fide pro negotiis ritus orientalis, praedictas eminentissimorum patrum resolutiones adprobare dignatus est.

Ioannes Simeoni.

Uti Romae sancitum fuerat, ita contigit. Raphael Popov sacerdos inde a mense martio praepositus civilis Bulgarorum unitorum renuntiatus a gubernio turcico, sedem suam habuit in civitate Adrianopoli, dum Constantinopoli reliquit qui personam suam gereret sacerdotem Vaclidov; atque autumno insequenti ad episcopalem dignitatem evectus est. Sacram ordinationem Constantinopoli adeptus est mense novembri, sacra peragente episcopo rutheno Sembratovič, qui se illuc contulerat ex sanctae sedis praescripto. Nonnulla documenta ad rem pertinentia iuvat exhibere, servato temporum ordine.

Atque primum quidem repraesentetur epistola vicarii apostolici ad Bulgaros Adrianopolitanos missa, qua eis significat Raphaelis Popov promotionem:

„Aux bulgares unis de la ville et des villages d'Andrinople salut en notre seigneur Jésus-Christ.

„Nous avons reçu en son temps la lettre collective que vous nous avez écrite pour demander l'élévation à A l'épiscopat du protopope Raphael Popov administrateur de l'église bulgare unie. Lorsque votre lettre nous est parvenue, nous avions déjà fait des démarches auprès du saint siège pour obtenir le rétablissement de la hiérarchie ecclésiastique bulgare, et nous avons par conséquent attendu pour vous répondre que le saint siège eût pris une détermination à ce sujet.

„Vous comprendrez aisément que la décision d'une affaire aussi importante demandait le temps de la réflexion. Nous sommes heureux d'avoir à vous annoncer aujourd hui que vos vœux sont accomplis, et que le protopope Raphael a été promu à la dignité épiscopale. Il sera consacré à Constantinople d'après le rite oriental, et pour donner plus d'éclat à la cérémonie notre saint père le pape a ordonné que l'un des évêques orientaux résidant à Rome viendrait expressément dans notre ville. B Nous l'attendons très prochainement.

„La bonne nouvelle que nous vous annonçons est une nouvelle preuve que l'église catholique apostolique et romaine vous donne de la sincère affection qu'elle porte à votre nation; et nous-mêmes qui avons le bonheur de la représenter à Constantinople, nous partageons les mêmes sentiments. Nous avons une pleine confiance que les Bulgares catholiques répondront à ces sentiments par un redoublement d'affection et de dévouement pour l'église catholique.

„Sur ce, nous vous accordons notre bénédiction et prions le bon Dieu de vous accorder tous les biens spirituels et temporels.

„A Constantinople le 14 septembre, fête de l'exaltation de la sainte-croix de l'année 1865."

Ex epistola quadam eiusdem vicarii apostolici C praefecto congregationis de Propaganda fide inscriptae ac die 25 septembris 1865 datae haec selegimus:

„Ho ricevuto il venerato dispaccio che racchiudeva le bolle di monsignor Raffaele Popov, eletto vescovo della chiesa bulgara unita. Mi sono affrettato di darne avviso privato al novello prelato riserbandomi di fargliene la consegna più tardi con qualche solennità.

„Richiamando pertanto alla mia mente che l' epoca fortunata in cui il cattolicismo ricomparve in Calcedonia con tutto lo splendore del suo culto, dopo di esserne stato tenuto espulso per tanti e tanti secoli dal fanatismo musulmano, coincideva coll' epoca non men fortunata del ritorno della nazione bulgara al seno materno della chiesa romana, dopo di essere stata pel tratto di più secoli la schiava del patriarcato scismatico di D Costantinopoli, mi determinai a fare precedere la consegna delle bolle di una funzione religiosa secondo il rito bulgaro nella nuova chiesa di Calcedonia. Scelsi a tal uopo l' ultimo giorno delle quaranta ore, che principiano in detta chiesa il dì 16 del mese corrente, festa della virgine e martire santa Eufemia, scelta a patrona di Calcedonia dai primi tempi del cristianesimo. Intendevo così porre il vescovo eletto ed il gregge affidatogli sotto le protezione di una delle più illustre sante che riportarono in Oriente, e nella stessa città di Calcedonia, la palma del martirio. Avea di più fiducia nelle ferventi preghiere di tante anime divote, che accorrevano a piè del sagramentato Signore, le quali attireranno senz' altro sulla nascente chiesa le più abondanti benedizioni celeste.

„Sono certo di fare cosa grata all' eminenza vostra reverendissima col farle conoscere il dettaglio di questa ceremonia, che riuscì di somma

edificazione e produsse una pia emozione degli A animi.

„Avea invitato monsignor Raffaele a cantare una messa solenne il terzo giorno delle quaranta ore, all' altare dedicato a santa Eufemia. Era per la prima volta che desso facea uso de' pontificali, benchè il privilegio gliene fosse stato già concesso da qualche tempo, quando la santa sede lo nominava amministratore della chiesa bulgara unita. Fui presente io stesso alla funzione assistito da alcuni del mio clero. I religiosi dei vari ordini, che si erano portati in Calcedonia per l' adorazione delle quaranta ore, si trovarono pure presenti. E debbo dire a lode de' Bulgari che tutti rimasero edificati della divozione e dignità con cui fù eseguita la sacra funzione.

„Terminata la messa, i sacerdoti e religiosi si trasferirono ne' miei appartamenti, ove monsignor Raffaele si recò parimente dopo di aver fatto il B suo ringraziamento. Diressi poche parole al novello prelato. Dopo d' avergli ricordato la consolazione recata al cuore, d' altronde cotanto amareggiato del santo padre col ritorno della chiesa bulgara al seno della chiesa romana; dopo d' avergli ricordato l' insigne onore che il santo padre erasi degnato fare alla nazione bulgara col consecrare egli stesso in persona il suo primo vescovo, alla quale funzione esso monsignor Raffaele avea avuta la bella sorte di assistere; dopo di avergli rammentate le indefesse premure degli eminentissimi padri della sacra congregazione di Propaganda pel bene della nascente chiesa bulgara, e segnatamente dell' eminenza vostra reverendissima secondata dallo zelantissimo monsignor Simeoni segretario; in fine dopo di avere accennato con delicatezza le circostanze dispiacevoli che, inaspettatamente e in modo tuttavia inesplicato, aveano rapito alla nascente chiesa il C suo pastore, pubblicai che il santo padre, nella sua paterna sollicitudine, avea stabilito di non lasciare per un più lungo tempo la nazione bulgara priva d' un pastore del proprio rito, e che erasi degnato di scegliere per vescovo monsignor Raffaele Popov.

„Colsi con piacere questa occasione, per rendere pubblica testimonianza della fedeltà, dell' attaccamento filiale, della sincera divozione, di cui monsignor Raffaele avea dato prove costanti e indubbie, e per cui si era meritato quelle raccomandazioni che gli procuravano oggi l' onore del episcopato. Dissi in fine che il santo padre, per dare un contrassegno del suo particolare affetto e speciale benevolenza verso la nazione bulgara, avea ordinato che il vescovo greco, assistente al trono pontificio e residente abitualmente in Roma, verrebbe in Costantinopoli per dare la consecrazione episcopale a monsignor Popov. . . . Monsignor Raf- D faele rispose brevemente, ma con cuore commosso, alle mie parole. Mi pregò di ringraziare il santo padre del alto onore ch' erasi degnato di fargli, onore di cui si riconosce del tutto indegno. Mi ringraziò per le buone raccomandazioni, a cui attribuisce l' onore di cui viene insignito, e mi pregò di continuargli la mia assistenza; rivolgendosi poi al clero riunito, lo pregò di accordargli il soccorso delle sue preghiere. Uno dei membri presenti rispose con queste concise, ma significative parole: ‚Monseigneur, à vous nos bras, à vous nos cœurs.'

„Gli consignai le bolle dandogli l' amplesso fraterno. Monsignor Raffaele abbracciò l' uno dopo l' altro i membri del clero. Intervennero a tutto i preti e alcuni Bulgari. La ceremonia produsse in me e negli astanti una consolante impressione. Possa essere questo sentimento il felice presagio d' un felice e consolante avvenire . . ."

In alia epistola eiusdem vicarii ad eundem praefectum congregationis de Propaganda fide die 22 novembris eiusdem anni data, haec habebantur:

„La consecrazione di monsignor Raffaele Popov ebbe luogo domenica prossima passata, 19 novembre, nella chiesa del Crisostomo. A monsignor Giuseppe Sembratovicz, arcivescovo di Nazianzo, ch' era il consacrante, assistevano monsignor Melezio, arcivescovo di Drama e monsignor Benjamino, vescovo di Neapolis, di rito greco unito. I ministri erano bulgari e greci. Assistevano con me in abito corale, monsignor Hassun, monsignor Placido Sukian, monsignor Trioche, monsignor Crasnik, abbate mitrato in Albania, monsignor Azarian, segretario di monsignor Hassun. Assistevano parimente due di ciascuna delle communità latine ed i sacerdoti giorgiani dell' ordine de' servi di Maria, testè fondato dal sacerdote don Pietro Carisciarian. L' illustrissimo e reverendissimo monsignor Gregorio Yussef, patriarca de' Melkiti, temendo di essere di scandalo ai Greci coll' assistere a una consagrazione fatta da un arcivescovo, ricusò d' intervenire alla funzione. Non furono bastevoli a dissipare il suo timore nè l' osservazione che il consecrando non era del rito melchita, ma bensi del rito bulgaro; neppur quella che monsignor patriarca non si trovava in luogo di sua giurisdizione; nè tampoco la riflessione, che nella circostanza attuale monsignor Sembratovicz dovea considerarsi quale delegato speciale della santa sede. Prese nondimeno parte al banchetto, e in molte circostanze diede a monsignor Sembratovicz delle prove di deferenze e di onore. Assistevano anche alla funzione sua eccellenza l' internunzio d' Austria, con un suo segretario, ed il signor console generale austriaco. L' ambasciatore francese, benchè avesse graziosamente accettato l' invito di monsignor Sembratovicz, non comparve in chiesa.

„Vi fu un numeroso concorso: i Bulgari uniti di Costantinopoli, e due deputati della città di Adrianopoli, non che il padre Kaczanowski, venuto espressamente, malgrado la sua provetta età e il rigore della stagione, per rappresentare la communità de' padri Resurrezionisti polacchi e dare al novello prelato un contrassegno della loro rispettosa affezione. Fra la folla si distinguevano, oltre de' Greci scismatici e qualche russo, molti di quei Bulgari che tuttora aspettano una gerarchia nazionale independente.

„Mi astengo dall' entrare qui in ulteriori dettagli lasciando a monsignor Sembratovicz il raccontare ogni cosa; sono sicuro che la sua relazione sarà di consolazione al santo padre ed all' eminenza vostra reverendissima. Esso stesso dirà quali sono le sue speranze per l' avvenire e in pari tempo esporrà i più urgenti bisogni della chiesa bulgara. Fra questi tiene il primo luogo la sostituzione di libri liturgici cattolici ai libri stampati o in Russia o in Costantinopoli, ad uso de' scismatici, di cui, come ho già avuto l' onore di significarlo all' eminenza vostra reverendissima, i nostri Bulgari fanno uso costretti dalla necessità. Monsignor Sembratovicz insisterà sul bisogno di costruire una chiesa in Costantinopoli; esporrà le forti spese a cui danno motivo le attuali circonstanze della chiesa bulgara . . ."

Novus Bulgarorum antistes, Adrianopolim redux, totus incubuit in componendis omne genus negotiis nascentis ecclesiae bulgaricae catholicae: quibus utcunque expeditis, suae provinciae visitationem canonicam suscepit. Comes in itinere datus est Victorinus Galabert, e congregatione Augustinia-

norum ab Assumptione, qui episcopo de itinere A peracto praefectum congregationis de Propaganda fide certiorem facienti et mens et calamus fuit. Relationem istam, qua res Bulgarorum unitorum uti ea aetate se habebant luculenter describuntur, exhibere non patiuntur neque operis nostri ratio neque impositi huic volumini fines.

Atque haec quidem de re catholica apud Bulgaros feliciter instaurata. De negotiis Bulgaros inter et Graecos a nobis dissidentes interpositis ne verbum quidem hic facere statuimus, cum ea satis exponantur in relationibus (ἐκθέσεσι) infra adducendis, quae diversis temporibus pro re nata fuerunt conscriptae.

1.

SUPPLEX LIBELLUS BULGARORUM LOCI VULGO DICTI KUKUČ IN MACEDONIA*

1859 iulii 12.

Ἡμεῖς οἱ ἐνθάδε ὑπογεγραμμένοι κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Πολυάνας μὲ ἄκραν ἐγκάρδιον στενοχωρίαν καὶ μὲ βαθεῖαν καὶ ἀνέκφραστον ψυχικὴν θλίψιν ἀναγκαζόμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν ἐνώπιον ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου ὅτι ἡ ἡμετέρα ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ ἐκκλησία κατήντησεν σήμερον εἰς μίαν τοιαύτην ἀξιοθρήνητον κατάστασιν ἥτις δὲν δύναται νὰ περιγραφθῇ. Καὶ τόσον βαθυτέρα εἶναι ἡ ἡμετέρα θλίψις καὶ ψυ- B χικὴ ταραχή, ὅταν ὁμολογῶμεν τοιαύτην πικρὰν ἀλήθειαν, ὥστε τὸ κακὸν ὑπερέβη τὴν ὑπομονήν. Φεῦ! ἐξ ἐκείνων ἐξ ὧν ἔπρεπε νὰ ἐκρεύσῃ ὁ φωτισμὸς καὶ πᾶσα χριστιανικὴ ἀρετή, δηλαδὴ ἐκ τῶν ἡμετέρων κορυφαίων ποιμένων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν, ἄλλως ὀνομαζόμενοι ἀρχιερεῖς, σφετερισθέντων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν, πρόσωπα τινὰ ἱερωμένα τὰ ὁποῖα οὔτε πίστιν οὐδεμίαν ἔχουσιν, οὔτε συνείδησιν, οὔτε χαρακτῆρα, ἄνθρωποι φίλαρχοι, φιλόδοξοι, αἰσχροκερδεῖς, διὰ χρήματα καταπατοῦσιν ἀναφανδὸν ὅλους τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ μυστήρια. Ὅταν ἡ πατριαρχικὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως σύνοδος συνίσταται ἀπὸ τοιαῦτα ἄτομα, αὐτὴ γνωρίζει καλῶς ὅτι καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πεμπόμενοι ἀρχιερεῖς εἶναι ὁμοιότροποι μὲ ἐκείνους οἵτινες τοὺς ἀποστέλλουν πωλοῦντες αὐτοῖς τὰς ἐπαρχίας μὲ ὑπέρογκον τιμήν. Ὁ σκοπὸς τοιούτων ἀρχιερέων δὲν εἶναι οὔτε νὰ διδάσκωσι τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, C οὔτε νὰ μεριμνῶσι διὰ τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, ἀλλ' ἰδιαιτέρως ἀποβλέπουσι νὰ συνάζουν χρήματα νομίμως καὶ ἀνομίμως, νὰ τρυφῶσιν ὡς σαρδανάπαλοι, καὶ νὰ τὰ ἀποστέλλουσιν καὶ εἰς τὸ Φανάριον εἰς τοὺς ἑαυτῶν προστάτας. Ἀπὸ αὐτοὺς ὁ λαὸς ὄχι μόνον δὲν ἀπολαμβάνει οὐδεμίαν πνευματικὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ μεγάλην βλάβην ὑλικὴν καὶ ἠθικήν, καὶ μέγιστον σκάνδαλον ἀπὸ τὸν παραλελυμένον καὶ ἐξηχρειωμένον βίον των. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, οἱ τοιοῦτοι ἀρχιερεῖς εἰσὶν ἓν βάρος καὶ μία ὀδυνηρὰ πληγὴ εἰς τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ. Ἰδιαιτέρως ὅμως τὰ πάνδεινα ὑποφέρει ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀχρεῖον καὶ διεστραμμένον γραικικὸν ἱερατεῖον ὁ ἡμέτερος ἄκακος καὶ θεοσεβὴς λαὸς τῶν Βουλγάρων, διότι ἀσυνηθήτως καὶ ἀθεοφόβως καταχροῦνται τὴν ψυχικήν του ἀθφότητα, ἀφώνωσιν καὶ πραότητα.

Εἷς ἐκ τῶν πλέον διασήμων διὰ τὸν ἑαυτοῦ ἀπόλυτον καὶ παντελῶς διεστραμμένον βίον, εἶναι ὁ μέχρι D τοῦδε ἡμέτερος ἀρχιερεὺς Μελέτιος. Ἕνδεκα ἔτη συμπονοῦνται ἀφ' οὗ αὐτὸς ἐπισκοπεύει ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἀκόρεστος λυσσᾷ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπαρχίαν, ὡς δὲν ὑπάρχει παρανομία, τὴν ὁποίαν μυστικῶς ἢ φανερῶς δὲν ἐξετελεύει. Καὶ τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὰ μιαρὰ αὐτοῦ ἔργα, μὲ τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἐμόλυνε καὶ περιεβρώμισε τὴν ἀληθοῦν ἡμῶν πίστιν καὶ τὸν ὑψηλόν του βαθμόν, ἐνώπιον ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου; Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὰς ἀπείρους αὐτοῦ αἰσχρότητας, βιαιοαρπαγίας καὶ βιαιοπραγίας; Πόσας οἰκογενείας αὐτὸς δὲν κατέστρεψε, καὶ δὲν ἔβλαψε πολυτρόπως; Τρεῖς φοραῖς ἡμεῖς ἐπαραπονήθημεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ προβατοσχήμου λύκου, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἠθέλησεν οὔτε ἀπόκρισιν νὰ μᾶς δώσῃ. Εἰς μάτην ἡμεῖς παρεστήσαμεν ὅλην τὴν βλάβην ἥτις προέρχεται ἀπὸ τοιοῦτον ποιμένα, εἰς μάτην ἐβασανιζόμεθα νὰ διεγείρωμεν τὸν ἐλάχιστον χριστιανικὸν οἶκτον καὶ συναίσθησιν εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς κυριαρχίας. Αὐτὴ ἤκουε τὰ ἡμέτερα ὀδυνηρὰ παράπονα μετὰ μεγίστης ἀδιαφορίας καὶ ψυχρότητος. Τότε ἡμεῖς διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν πίστιν ἡμῶν σῶαν καὶ ἀβλαβῆ, καθὼς τὴν ἐδέχθημεν ἀπὸ τοὺς προπάτορας ἡμῶν, καὶ νὰ διαφυλάξωμεν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπὸ τὰς σκανδαλώδεις καὶ ἀνυποφόρους μιαρότητας καὶ παραβιάσεις τοῦ αἰσχροῦ καὶ διεφθαρμένου γραικικοῦ ἱερατείου, ἀπεφασίσαμεν σταθερῶς νὰ παρατήσωμεν αὐτό, καὶ νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν αὐτοῦ ἁγιότητα τὸν πάπαν Πῖον ἔννατον καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν διὰ πνευματικὸν ἡμῶν ἀρχηγὸν κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον·

α'. Ἡμεῖς δεχόμεθα τὴν συγκοινωνίαν τῆς καθέδρας τοῦ ἁγίου Πέτρου, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐθεμελίωσε τὴν ἐκκλησίαν του, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας Πῖος ὁ ἔννατος κυβερνᾷ καὶ διευθύνει τὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. Ταὐτοχρόνως ἡμεῖς τῷ ὄντι πιστεύομεν ὅτι ὁ Πῖος ἔννατος εἶναι ἀληθὴς κληρονόμος τοῦ ἁγίου Πέτρου. Πιστεύομεν δὲ τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν ἡμῶν ἐκκλησίαν καὶ θρησκείαν ὅπως μᾶς τὴν παρέδωκαν οἱ ἅγιοι πατέρες, καὶ ὁποίαν αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐτακτοποίησαν.

β'. Ἐπιθυμοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν τὸν Πῖον ἔννατον νὰ μὴ κάμῃ μεταβολήν τινα εἰς τὸ σύνολον τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, εἰς τὴν μετάδοσιν τῶν μυστηρίων, εἰς τὴν ἐνδεμένιαν τῶν ἱερέων μας, καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν εἰς τὴν ὁποίαν γίνονται αἱ ἐκκλησιαστικαὶ εὐχαὶ μεταξὺ ἡμῶν, ἥτις γλῶσσα εἶναι ἡ ἀρχαία βουλγαρική, ἄλλως ὀνομαζομένη σλαβουνική.

γ'. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ διεύθυνσις τῆς ἐπαρχίας θέλει ἐμπιστευθῇ εἰς ἕνα ἀρχιερέα διὰ κοινῆς ἡμῶν ἐκλογῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἡ αὐτοῦ ἁγιότης ὁ Πῖος ἔννατος παρακαλεῖται νὰ συννοηθῇ.

δ'. Ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ ἱερατεῖον οἱ διοριζόμενοι παρ' ἡμῶν νὰ διευθύνωσι τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὰς ἐνορίας θέλουν εἶσθαι σὺν τῆς αὐτοῦ ἁγιότητος τοῦ Πίου ἐννάτου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ.

ε'. Τὰ σχολεῖα θέλουσιν εἶσθαι εἰς τὴν διεύθυνσιν καὶ σκέπην τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν προὐχόντων. Ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα μὲ τὰ ἐθνικὰ γράμματα θέλει εἶσθαι πάντοτε γλῶσσα κεφαλαιώδης καὶ βάσις εἰς τὴν σπουδὴν τῆς νεολαίας· οἱ διδάσκαλοι θέλουν ἐκλέγεσθαι παρὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν ἐπιτρόπων, οἵτινες θέλουν εἶσθαι ἐκλελεγμένοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς ἐνορίας.

Μὲ τοιοῦτον τρόπον ἡμεῖς παρακαλοῦμεν τὴν αὐτοῦ ἁγιότητα τὸν Πῖον ἔννατον νὰ μᾶς δεχθῇ εἰς τὴν μάνδραν του καὶ ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ. Τοιαύτη εἶναι ἡ συνένωσις ἡμῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἥμεθα μὲ τὴν ἁγίαν ἀποστολικὴν καθέδραν διὰ νὰ ἵσταται ἀκωλύτως καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ συμπατριῶται καὶ ὁμογενεῖς ἡμῶν νὰ μᾶς μιμηθῶσιν, καὶ οὕτως νὰ ἀποσπασθῶμεν ἀπὸ τὸ διεφθαρμένον καὶ ἐπίβουλον γραικικὸν ἱερατεῖον. Εἴθε ὁ θεὸς νὰ δοξασθῇ μεταξὺ ἡμῶν καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁμογενῶν Βουλγάρων!

Τελευταῖον ἡμεῖς παρακαλοῦμεν τὴν αὐτοῦ ἁγιό-

* Ex originali adnexo ad epistolam a vicario apostolico Constantinopolitano Romam missam die 21 septembris 1859.

τητα ὅπως νὰ παρακαλέσῃ τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν διὰ A νὰ εὐδοκήσῃ εἰς ἀναγκαίαν περίστασιν νὰ μᾶς δωρήσῃ τὴν καλὴν ὑπεράσπισιν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀγαπητῷ αὐτοκράτορι σουλτὰν Ἀπτοὺλ Μενζίδ, κατὰ πάσης ἀδίκου καταδρομῆς καὶ ῥαδιουργίας ἥτις δύναται νὰ ἐγερθῇ ἐναντίον ἡμῶν ἐκ μέρους τοῦ ἐπιβούλου καὶ πανούργου γραικικοῦ ἱερατείου. Πεποιθότες δὲ ὅτι θέλουσιν εἰσακουσθῇ αἱ ταπειναὶ ἡμῶν αἰτήσεις, ὑποσημειούμεθα εὐσεβάστως.

Ἐν Κουκούχῳ, τῇ 12 ἰουλίου 1859.

Πιστοὶ καὶ ἀφοσιωμένοι ῥαϊάδες τοῦ κραταιοτάτου σουλτάνου Ἀπτοὺλ Μενζὶδ ἐφένδι μας.

2.

BULGARI CONSTANTINOPOLITANI FIDEM CATHOLICAM PROPALAM PROFITENTUR*

1860 decembris 30.

In Pera di Costantinopli. L' anno del Signore 1860, 30 decembre, presente l' illustrissimo monsignor Hassun, primate Armeno cattolico, presenti i molti reverendi prefetti apostolici, i reverendi parrochi, e molti del clero sì latino come armeno-cattolico, nella residenza di monsignor vicario apostolico, si presentarono i deputati della nazione bulgara, per domandare d' essere ammessi nel seno della chiesa cattolica apostolica romana. A questi B rappresentanti della nazione bulgara monsignor Paolo Brunoni arcivescovo di Taron vicario apostolico patriarcale di Costantinopoli indirizzava le seguenti domande:

„Cosa domandate? R. Supplichiamo nella persona di monsignor vicario apostolico il beatissimo papa di Roma accoglierci nel numero de' suoi figli e conservarci tutte le nostre prerogative ed usi esistenti ab antiquo nella nostra chiesa e nazione. — Credete ed ammettete tutto quello che la santa chiesa Romana insegna? R. Crediamo di tutto cuore, ed abbraciamo tutto quello che la chiesa cattolica insegna."

Interrogati dallo stesso monsignor vicario apostolico, se tutti erano uniformi e d' accordo, per acclamazione rispondevano: „Siamo tutti d' accordo." — A questa risposta dei deputati, i capi loro ecclesiastici, nonche molti della C nazione in numero di cento incirca ripetevano: „Siamo tutti d' accordo, così desideriamo, così vogliamo."

Firmati:

† Brunoni arcivescovo di Taron vicario apostolico di Costantinopoli.

† A. Hassun arcivescovo primatiale armeno cattolico di Costantinopoli.

Monsignor Andrea Calomati vicario generale, — Архимандритъ Макария Савковъ, — Архимандритъ Иосифъ, — Попъ Тодоръ, — Священнодиаконъ Висарионъ, — fra Giovanni Battista di Falerone prefetto apostolico minore riformato, — fra Pietro da Settingiano prefetto apostolico cappuccino, — fra Giuseppe Tratini vice-prefetto dei padri minori conventuali, — frater pater Hyacinthus Campiaso ordinis praedicatorum pro-prefectus apostolicus vicarius Sancti Petri, — fra Teofilo di Castignano minore riformato parroco di Santa Maria di Costantinopoli, — fra Carlo Matteo Brignardelli de' predicatori parroco di San Pietro di Galata, — fra Antonio Guglielmi minore conventuale parroco di Sant' Antonio di Pera, — fra Filippo Kunić vicario del convento di San Giorgio in Galata, — reverendo padre fra Emanuel Martin ex-procurador general de Terra-Santa, — fra Joannes Gutić de' minori osservanti, — fra Salvatore dalli Graniti missionario apostolico cappuccino, — fra Arcangelo da Gnadava missionario apostolico cappuccino, — Stefano Azarian segretario generale dell' arcivescovo armeno cattolico, — Stefano Pehlivanian sacerdote patriarcale, — Giacomo Barozzi cancelliere vicariale.

3.

BULGARI UNITI PIO PAPAE IX

1860 decembris 18/30.

Très saint Père.

Nous soussignés, clergé et laiques de la nation bulgare, au nom de nos confrères, nous déclarons reconnaître votre sainteté pour chef de toute l'église catholique, successeur de saint Pierre et vicaire de Jésus-Christ, et nous déclarons que nous confessons toutes les vérités que la sainte église romaine enseigne, conformément à l'acte de profession de foi que nous avons présenté, en présence de leurs grandeurs monseigneur Brunoni, vicaire apostolique, et monseigneur Hassun, primat arménien. Nous prions votre sainteté de daigner conserver nos rites et nos coutumes ecclésiastiques, d'après les décisions des saints conciles œcuméniques, et surtout celui de Florence . . .

Le 18/30 décembre 1860.

(Sequebantur subscriptiones.)

4.

BULGARI UNITI FIDEM CATHOLICAM PROFITENTUR

1860 decembris 20/ianuarii 1.

Aujourd'hui dimanche 20 décembre 1860, nous D soussignés, bulgares, sujets fidèles de notre auguste souverain sa majesté impériale le sultan, réunis en conseil national dans notre église de Constantinople, sous la présidence de notre clergé national, munis de pleins pouvoirs de la part d'une partie de la nation, déclarons de la manière la plus solennelle nous être unis, conformément à notre acte de profession de foi, librement et spontanément, à l'église catholique apostolique romaine, et avoir par conséquent reconnu le souverain pontife pour notre chef spirituel, auquel nous prêtons une pleine soumission, et nous nous adressons à monseigneur Hassun, archevêque-primat arménien catholique à Constantinople pour solliciter son intervention provisoire auprès du saint-siège pour tout ce qui concerne nos intérêts spirituels, et auprès de la Sublime Porte pour l'expédition de nos affaires religieuses et civiles. En foi de quoi, etc. etc.

Constantinople, le 20 décembre 1860 / 1er janvier 1861.

(Sequebantur subscriptiones clericorum et praepositorum bulgarorum.)

* Ex ipso originali in archivo delegationis apostolicae Constantinopolitanae asservato.

5.

PAULUS BRUNONI VICARIUS APOSTOLICUS CONSTANTINOPOLEOS ALEXANDRO BARNABÒ CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE PRAEFECTO *

1861 ianuarii 2.

Eminentissimo e reverendissimo principe.

Facendo seguito a quanto sin' ora si è detto delle trattative dei Bulgari per unirsi alla chiesa cattoloca, ho il piacere di significare e vostra eminenza reverendissima che una porzione dei Bulgari stabiliti in Costantinopoli a loro nome, e di tre mila firme ricevute dalle provincie, dopo un' anno e mezzo di trattative, e di gravissime opposizioni suscitate dalla Russia e dal patriarcato greco di Costantinopoli, decisamente si sono presentati nella nostra residenza in numero di quattro ecclesiastici, di varii deputati delle provincie, seguiti da un centenajo di popolo, cercando di fare l' abjura degli errori di Fozio, e riconoscere la supremazia del capo della chiesa. Il numero ne sarebbe quintuplicato se la mia residenza fosse capace di contenerli tutti, ed il gran numero non apportasse confusione. Antecedentemente avevo preso tutte quelle precauzioni che un affare di tale entità richiedeva, e per non agire isolatamente e senza consiglio, invitava nella detta riunione dei Bulgari monsignor Hassun primate armeno cattolico con i suoi officiali, inoltre tutti i prefetti apostolici e superiori delle corporazioni latine e parrochi della capitale, con parte del mio clero; dinnanzi ai quali tutti ho fatto il processo verbale, dopo il quale gl' invitai alla chiesa per l' abjura. Commisì a monsignor Hassun, avendo riguardo all' alto suo grado, la cerimonia A ecclesiastica, la quale si è fatta con nostra non solo ma con grande anche soddisfazione e gioja dell' accorso popolo.

Ora abbiamo preso una casa per formare alla meglio una chiesa pei neoconvertiti, e una casa pei loro preti; ed ho destinato alcuni sacerdoti latini per istruire questi e tutti quelli che vengono nel seno della chiesa cattolica.

Riguardo a questa conversione, fra quelli che meritamente si affaticarono con inauditi sacrifizî d' ogni genere, il primo luogo è dovuto al signor Boré prefetto apostolico lazzarista, con i suoi sacerdoti della congregazione di san Vincenzo di Paolo. Monsignor Hassun in questa santa causa B non ha mancato alla sua parte, e la sua posizione nella qualità di suddito ottomano lo mette in diretta relazione col ministero turco da poter fare per l' avvenire molto di più; non cessando i scismatici di muovere cielo e terra contro i neoconvertiti. Umilio a vostra eminenza reverendissima la supplica dei Bulgari diretta al santo padre.

Possano questi nostri voti essere di lieti successi, e vedere la nazione bulgara in massa venire nel grembo della santa madre chiesa cattolica, e consolarsi il paterno animo del nostro immortale papa Pio IX tanto amareggiato dai suoi figli snaturati, e vedere il trionfo della fede essere di eterna confusione de' suoi nemici.

Con ogni maggior ossequio ecc.

6.

BULGARI UNITI ANTONIO HASSUN ARMENORUM PRIMATI **

1860 decembris 23 / 1861 ianuarii 4.

Excellence.

L'église romaine a eu de tout temps une sollicitude paternelle pour les chrétiens d'Orient et pour la conservation de leurs cérémonies religieuses, de leurs coutumes et autres institutions adoptées de temps immémorial et conservées jusqu'à nos jours. A cet effet, nous avons l'assurance qu'en faisant l'union avec la sainte église romaine, conformément aux décisions du concile œcuménique de Florence, notre liturgie, nos rites, nos cérémonies C et nos coutumes religieuses, instituées par les saints pères et conservées religieusement, ne seront nullement modifiées, mais bien au contraire elles seront respectées ainsi que notre hiérarchie nationale et notre clergé national, qui seuls nous administreront. De cette manière, tous nos compatriotes seront à l'abri des mauvaises suggestions qu'on ne cesse de faire en cette occasion. Nous demandons votre sainte bénédiction et nous sommes vos enfants spirituels.

Constantinople, le 23 décembre 1860.

7.

SYNODUS GRAECA CONSTANTINOPOLITANA BULGAROS MONET UT CATHOLICORUM SOCIETATEM SEDULO DEVITANTES FIDEM ORTHODOXAM FIRMITER TENEANT ***

1861 ianuarii 1 / 13.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ ὅλου τοῦ Καταστένου, καὶ λοιποὶ ἁπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοί, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Ὕστερον ἀπὸ τὰς τοσαύτας ἀλλοκότους καὶ ἀπαραδειγματίστους σκηνάς, τὰς ἀπό τινος καιροῦ ἐν ὄψει τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ κόσμου καὶ ἐνώπιον ὅλων τῶν ἐθνῶν διαδραματιζομένας ὑπό τινος μερίδος χρι- D στιανῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι, παρασυρθέντες ἀπὸ εἰσηγήσεις δολίας καὶ καταχθονίους, σκοπὸν ἐχούσας τὴν ἀπόσπασιν αὐτῶν κυρίως ἀπὸ τῶν πατρῴων ἱερῶν δογμάτων αὐτῶν, καὶ δελεασθέντες δι' ἐλπίδων κενῶν κόμπου καὶ ἐπιδείξεων ἐθνικῆς δῆθεν φιλοτιμίας, εἰς ἐπίτευξιν προόδων καὶ θρησκευτικῆς ἀνεξαρτησίας, ἐξετραχηλίσθησαν μέχρι τοῦ νῦν εἰς διάφορα ἀντιθρησκευτικὰ καὶ ἀντικανονικὰ κινήματα, εἶδε τελευταῖον μετ' ἐκπλήξεως καὶ λύπης καιρίας ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα τὸ τραγικὸν καὶ ὀλέθριον τέλος τῆς ἐπὶ ψυχικῇ ἀπωλείᾳ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχεκάκου σατὰν διαπαιζομένης ταύτης σκηνῆς, καὶ ἀνά-

* E tabulario delegationis apostolicae Constantinopolitanae.

** Huius aliorumque id genus documentorum translationem tantum nactus sum. Equidem non semel modo et iterum, sed ter quaterque hodiernum patriarcham Armeniorum catholicorum, Paulum Sabbaghian, adivi, ut mihi daretur facultas ipsa exscribendi originalia in tabulario patriarchatus asservata. Ille vero, qui suus est mos, licentiae petitae una manu annuit, altera abnuit.

*** *Ἐκκλησιαστικὰ ἢ ἐκκλησιαστικὸν δελτίον* (Constantinopoli, 1861), p. 57-62. Habetur eadem tabula gallice reddita apud baronem d'Avril, *Actes relatifs à l'église bulgare* (Parisiis, 1863), p. 4-8.

λογον τῶν ἀπ' ἀρχῆς μυριοτρόπων σατανικῶν μηχανημάτων. Οὐδένα γὰρ τῶν χριστιανῶν λανθάνουσιν ὅσαι καταχρήσεις, καὶ ἀπὸ ἀτόπου εἰς ἄτοπον παρεκτροπαί, οὐ μόνον ἠθικῶν, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικῶν καθηκόντων ἐτολμήθησαν ἐνταῦθά τε καὶ ἔν τισι τῶν ἔξω βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν μέρεσι κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τῶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς ἐπὶ κοινῷ σκανδάλῳ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀναφυέντων, κρίμασιν οἷς οἶδε κύριος, βουλγαρικῶν τούτων κινημάτων· φαμὲν δὴ τὴν διάλυσιν καὶ κατάργησιν παντὸς ἱεροῦ χρήματος, συνδέοντος αὐτοὺς μετὰ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων λαῶν καὶ ὁμοψύχων ἀδελφῶν αὐτῶν, τὴν ἐπέμβασιν καὶ ἰδιοποίησιν αὐτῶν ἐπὶ τῶν κοινῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν, τὴν ἀποστροφὴν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μέχρι καὶ τῆς πυρπολήσεως τῶν κατ' αὐτὴν ἱερῶν βιβλίων, καὶ ὅσα ἄλλα τὸ τοῦ φατριασμοῦ μισάδελφον πνεῦμα ὑπηγόρευσεν εἰς τὴν ἄκριτον ὁρμὴν αὐτῶν, πρὸ πάντων δέ, τὴν παρὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας αὐτοχειροτόνητον ἀνακήρυξιν αὐτοκεφάλου καὶ ἀνεξαρτήτου πνευματικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, προσωποποιηθείσης αὐτεπαγγέλτως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς οὐδαμόθεν κανονικῆς ἢ ἄλλης νομιμότητος εἰς τὰ ἄτομα τῶν γνωστῶν τοῦ τε ἐπισκόπου Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου Αὐξεντίου, οὐχ ἧττον καταπατησάντων τὰς πρὸς θεὸν ἐν τῇ χειροτονίᾳ αὐτῶν φρικτὰς ὑποσχέσεις τοῦ συμφρονεῖν κατὰ πάντα τοῖς ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν τεθεῖσιν ὅροις καὶ θεσμοῖς τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μυκτηρισμῷ καὶ χλευασμῷ τῶν ἱερωτέρων αὐτῆς ἐθίμων, τῇ ἰδίᾳ μόνον ἀλαζονίᾳ δουλευσάντων πρὸς πλάνην καὶ ἀπάτην τῶν ἁπλῶν καὶ ἀνιδέων τούτων ἰδιωτῶν χριστιανῶν, ὑπὸ τῶν ὁποίων καὶ μόνον ἐγχειρισθέντες καὶ ἀξιωθέντες τὴν σαθρὰν καὶ ἀνεμώλιον, δὸς δ' εἰπεῖν, καὶ γελοίαν ἀξίαν τοῦ ἀνεξαρτήτου, διατελοῦσιν ἀδιορθώτως ἐμμένοντες τοῖς σαθροῖς αὐτῶν φρονήμασι, καὶ ὑποσκελίζοντες εἰς τὴν κακοφροσύνην αὐτῶν καὶ τοὺς ἁπλουστέρους τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν.

Ἀλλὰ τὰς θλιβερὰς ταύτας ἀνοδίας καὶ τοὺς ψυχωλέθρους κρημνούς, εἰς τοὺς ὁποίους περιέπεσον οἱ πολλοῦ οἴκτου ἄξιοι τῆς συμμορίας ταύτης χριστιανοί, διεδέχθη ἐσχάτως καὶ ἄλλο θλιβερώτερον τόλμημα, εἰς ὃ ὤθησάν τινας αἱ κακαὶ καὶ παράφοροι μέχρι τοῦδε προτροπαὶ καὶ εἰσηγήσεις τῶν εἰρημένων δύω, ὡς μὴ ὤφελεν, ἀρχιερέων, ὥστε νὰ κρημνισθῶσιν εἰς τὸ τῆς κακοδοξίας βάραθρον, λεληθότως καὶ ἀνεπαισθήτως ἀπαρνησάμενοι τὴν πίστιν τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ ἀποσχισθέντες ἀπὸ τῆς ὁλομελείας τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν· καθότι, ὡς ἔγνωμεν, τινὲς ἐξ αὐτῶν, προχωροῦντες θερμότερον ὅπου ὁ πονηρὸς δαίμων προέθετο ἀπ' ἀρχῆς ὠθῆσαι καὶ καταντῆσαι αὐτούς, ἐγκατεστάθησαν εἰς ἑτερόδοξόν τινα ναὸν τοῦ Γαλατᾶ, καὶ πρεσβεύσαντες τὴν ὑποταγὴν καὶ τὸ μνημόσυνον τοῦ δυτικοῦ πνευματικοῦ ἀρχηγοῦ, ἔστησαν ἐν αὐτῷ ἱερὰ σύμβολα καὶ σκεύη, καὶ ἐξετέλεσαν, φεῦ! θείαν λειτουργίαν, προεξαρχόντων αὐτῶν τριῶν ἱερέων βουλγάρων, τῶν μὲν δύω παραφρόνων καὶ μωρῶν, τοῦ δέ, ἐπὶ ἀρνησιθρησκείᾳ καὶ κλοπαῖς καὶ ἄλλαις κακουργίαις ἐστιγματισμένου δραπέτου· ὁ φρικτὸς οὗτος ἐμπαιγμὸς τῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως καὶ ἡ ἀσυνείδητος βεβήλωσις τῶν ἱερωτέρων δὲν περιωρίσθη μέχρι τούτων τῶν ἀπονενοημένων κινημάτων, ἀλλὰ οἱ οὕτως ἀναξίως ἀποσκιρτήσαντες, εἴτε ἐν πεποιθήσει αὐτῶν, εἴτε θέλοντες ἀπατῆσαι καὶ ἄλλους τῶν ἁπλουστέρων, διατείνονται ὅτι οὐδεμίαν μετῆλθον παράβασιν ἢ παραλλαγὴν τοῦ θρησκεύματος αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι ἐξακολουθοῦσιν ὑπάρχοντες μέλη τῆς ἁγίας ἡμῶν ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὡς ἐμμένοντες δῆθεν εἰς τὰ αὐτὰ δόγματα καὶ τὰς αὐτὰς παραδόσεις καὶ διατυπώσεις αὐτῆς, μὴ συνιέντες οἱ ἄθλιοι ὅτι ἀντιτασσόμενοι τοῖς κανονικοῖς αὐτῶν ἐπισκόποις, οἵτινες διακρατοῦσι πιστῶς καὶ ἀπαραχαράκτως τὰ πατροπαράδοτα θεῖα δόγματα, τὰ ὑπὸ

A τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων θεσπισθέντα, καὶ ὑποτασσόμενοι εἰς ἐπίσκοπον ἑτερόδοξον ἄλλο σύμβολον πίστεως ὁμολογοῦντα, παρ' ὃ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν ἐκανόνισαν, καὶ ἀνακηρύττοντα ἑαυτὸν ἀναμάρτητον εἰς τὰ τῆς πίστεως καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων ὑπέρτερον, καὶ τοῦτον ἀναγνωρίζοντες ὡς ὑπερτάτην καὶ ἀλάνθαστον κεφαλὴν τῆς ἐκκλησίας, καθίστανται προφανῶς σχισματικοὶ καὶ ἀλλότριοι τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἧς κεφαλή, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, ὁ Χριστός· καὶ ἐκτὸς τούτου, μὴ ἐννοοῦντες ὅτι τὸ παραδεχθῆναι αὐτοὺς ὡς προσηλύτους διὰ τοσούτων παραχωρήσεων, ἀντικειμένων τοῖς ἐκείνων δόγμασιν, ἀρκεσθῆναι δὲ μόνον τῇ τοῦ δυτικοῦ ἐπισκόπου ἀναγνωρίσει, ὑπάρχει προφανῶς τρόπος τοῦ κατὰ μικρὸν καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου εἰσάξαι αὐτοῖς καὶ τὰς μεγάλας καινοτομίας τῶν οὐσιωδεστέρων ἱερῶν ἡμῶν δογμάτων, καθὼς πολλὰ τοιαῦτα πρόκεινται παραδείγματα.

B Ταῦτα πάντα μετὰ καιρίας λύπης βλέπουσα ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, μολονότι, γινώσκουσα καλῶς τὰς ἀρχὰς καὶ αἰτίας τῆς τεκταινομένης ἀποπλανήσεως τῶν εἰρημένων βουλγάρων χριστιανῶν, καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς τοῖς ἐκτεθεῖσι κατάκριτα μέσα ἐμεθοδεύθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐν οἷς εἰσι καὶ αἱ ἐν ὅλῳ τῷ μεταξὺ χρόνῳ χαλκευόμεναι ὑποκινήσεις διὰ παρεξηγήσεως προσωπικῶν ἢ καιρικῶν ἐλλείψεων, ἐπὶ κατηγορίᾳ καὶ δυσφημίᾳ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν κλήρου, ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις διαφόροις πνευματικαῖς χρησαμένη οἰκονομίαις ἐν ἀνοχῇ καὶ μακροθυμίᾳ, καὶ συγκαταβάσεις μετελθοῦσα ἐπὶ τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν καὶ παραχωρήσεις εἰρηνοποιάς, διὰ τὰς ὁποίας καὶ παράπονα πικρὰ ὑπέφερεν ἄλλων ἐπίσης ὀρθοδόξων τέκνων αὐτῆς, μόνον ἵνα προλάβῃ καὶ ματαιώσῃ τὰ ὀλέθρια τῆς πλάνης καὶ ἀπάτης ἀποτελέσματα, περὶ ἧς πολλάκις καὶ διὰ πολλῶν παραινέσεων παρέστησε καὶ ἐξήγησεν, ὅτι παρ' αὐτῇ, C ὡς κοινῇ ἁπάντων τῶν ὀρθοδόξων μητρί, οὔτε Γραικὸς ἢ Βούλγαρος, οὔτε Ἀσιανὸς ἢ Ἀλβανός, οὔτε ἄλλης οἱασδήποτε καταγωγῆς χριστιανὸς θεωρεῖται ἔχων ἐξαίρεσίν τινα ἢ διαφορὰν καὶ διάκρισιν, ἀλλ' ὡς πάντας γεννήσασα ἐν Χριστῷ διὰ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῷ γάλακτι τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν πατρῴων δογμάτων ἐκθρέψασα καὶ διὰ τοῦ ἑνὸς θείου βαπτίσματος ἐν μιᾷ κολυμβήθρᾳ ἀναγεννήσασα, πάντας γνωρίζει ἀδελφοὺς ἐν Χριστῷ ὁμοψύχους, ἓν σῶμα πνευματικὸν ἀποτελοῦντας, καὶ πάντας ἀνεξαιρέτως ὡς τέκνα αὐτῆς ἀγαπητὰ ὁμοίως θάλπει εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς διὰ τῶν πνευματικῶν χαρίτων· μολονότι, φαμέν, παντοιοτρόπως ἠγωνίσθη μέχρι τοῦ νῦν, ἵνα πληροφορήσῃ αὐτούς, ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστιν ἐκκλησία τῶν Βουλγάρων, οὔτε τῶν Γραικῶν, οὔτε τῶν Ἀσιανῶν, οὔτε τῶν Ἀλβανῶν, οὔτε τῶν Ἀρμενίων (Χαϊχορούμ), οὔτε τῶν Ἀράβων, ἀλλὰ καθολικὴ κοινὴ μήτηρ καὶ προστάτις ἁπάντων τῶν D ἁπανταχοῦ γῆς εὑρισκομένων ὀρθοδόξων χριστιανῶν, μολοντοῦτο ἐν ἄκρᾳ αὐτῆς ὀδύνῃ εἶδε ματαιουμένας μέχρι τοῦ νῦν τὰς προσπαθείας αὐτῆς ἐναντίον τῶν δολίων εἰσηγήσεων καὶ τῆς σατανικῆς ἀπάτης, τῆς ὁποίας, τέλος πάντων, θῦμα ἐγένετο τὸ μέρος τοῦτο τῶν ὀλίγων ἀποσχισθέντων, ὡς εἴρηται, χριστιανῶν. Ἀλλὰ τούτους μὲν τοὺς ἐθελοκάκως τοιαύτην κορωνίδα θεμένους τῶν ἀπονενοημένων κινημάτων καὶ τῆς ματαίας ἐθνικῆς αὐτῶν φιλοτιμίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, κακοβουλίας, ἤτοι τὴν ἀποσκίρτησιν ἀπὸ τῶν πατρῴων τῆς εὐσεβείας ὅρων καὶ τὴν ἀνευλαβῆ καταφρόνησιν καὶ τὸν ἐμπαιγμὸν τῶν ἱερωτέρων τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως ἐθίμων, ᾠκτείραμεν καὶ ἠλεήσαμεν ὡς ἀξίους θρήνων, δι' ἣν ἕξουσι τιμωρὸν τῆς κατακρίτου αὐτῶν διαγωγῆς θείαν ἐκδίκησιν, ἣν μὴ ἀνανήψαντες τὸ θεῖον ἐξαιτήσωνται ἔλεος· „Οὐαὶ γάρ, φησὶν ὁ κύριος ἡμῶν, τῷ ἀνθρώπῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον γίνεται· καλὸν ἦν, εἰ μὴ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος."

Προνοίᾳ δὲ κεκινημένοι ἐκκλησιαστικῇ, ὅπως προφυλάξωμεν ἀπὸ τῆς ὀλεθρίου αὐτῶν λύμης τοὺς λοιποὺς ὀρθοδόξους Βουλγάρους τε καὶ ἄλλους εὐσεβεῖς χριστιανούς, γράφοντες διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν ἀποδείξεως, συμβουλεύομεν πατρικῶς, καὶ παραινοῦμεν καὶ παραγγέλλομεν ἁπαξάπαντας, ὅπως διατηροῦντες ἑαυτοὺς προσεκτικοὺς καὶ ἀνωτέρους τῆς σατανικῆς ταύτης ἀπάτης, πρῶτον ἀποκλείητε τὰ ὦτα ὑμῶν τῶν σοφιστικῶν ἐπινοιῶν αὐτῶν καὶ δολίων εἰσηγήσεων, δι' ὧν σπεύδουσι παρασύραι καὶ ἄλλους εἰς τὴν ἰδίαν ἀπάτην κατὰ τὴν μυθευομένην ἀλώπεκα, καὶ μηδεμίαν θρησκευτικὴν καὶ πνευματικὴν κοινωνίαν ἔχητε μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ θεωρῆτε αὐτοὺς ὡς σχισματικοὺς καὶ ἀλλοτρίους τῆς τῶν ὀρθοδόξων ὁλομελείας καὶ λειποτάκτας καὶ ἀντάρτας τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἣν ἀγνωμόνως ἀπελάκτισαν, ὑποβαλόντες ἑαυτοὺς τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίοις, ἅτινα ὑπὸ τῶν θείων κανόνων κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων ἐπάγονται· συγχρόνως δὲ ἀπαγορεύομεν πάντας τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς καὶ ἄρδην ἀποτρέπομεν ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσέρχωνται μὲ σκοπὸν προσευχῆς καὶ ἐκκλησιασμοῦ εἰς τὸν ῥηθέντα ἑτερόδοξον ναὸν ἐν Γαλατᾷ, ὅπου οἱ προσήλυτοι οὗτοι καὶ σχισματικοὶ συνέρχονται· διότι ὡς γνωρίσωσι καλῶς ὅτι ἁμαρτάνουσιν εἰς τὸν θεόν, καὶ ἐφέλκουσι κρίμα ἑαυτοῖς βαρύτατον, ὄχι μόνον διότι πιστεύουσιν ὅτι οὐχ ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν καὶ τῆς συναγωγῆς τῶν κακοφρόνων τούτων σχισματικῶν, ἥτις οὐδεμίαν ἔχει καθιέρωσιν διὰ μαρτυρικῶν λειψάνων, καὶ ἱερῶν εὐχῶν καὶ τελετῶν τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ διότι, παρὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς ἀποστολικὰς ἐντολάς, συμπροσεύχονται μετὰ σχισματικῶν, A τοὺς ὁποίους οἱ θεῖοι πατέρες ἀποφαίνονται χείρονας καὶ τῶν αἱρετικῶν, ὡς σχίσαντας τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἑνότητα τῶν χριστιανῶν διαιρέσαντας, τὸ ὁποῖον ἁμάρτημα εἶναι βαρύτερον καὶ αὐτῆς τῆς εἰδωλολατρείας, κατὰ τὸν θεῖον ἡμῶν πατέρα Διονύσιον τὸν ὁμολογητήν. Διὰ τοῦτο ὁ λγ' κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἁγίας συνόδου λέγει· „Οὐ δεῖ αἱρετικοῖς ἢ σχισματικοῖς συνεύχεσθαι.“ Ὁ δὲ ξε' ἱερὸς ἀποστολικὸς κανὼν λέγει· „Εἴ τις, κληρικὸς ἢ λαϊκός, εἰσέλθοι εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν προσεύξασθαι, καὶ καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω.“ Ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι, ὅσοι τῶν χριστιανῶν εἰσέρχονται εἰς τὸν ναὸν αὐτόν, ἀντὶ χάριτος καὶ εὐλογίας, ἐπισύρουσι κατὰ τῆς κεφαλῆς των τὰς ἀρὰς τῶν θείων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων, καὶ ἡ προσευχὴ αὐτῶν ἀποβαίνει αὐτοῖς εἰς ἁμαρτίαν καὶ κόλασιν αἰώνιον· „Ὁ γὰρ κοινωνῶν, φησί, τοῖς ἀκοινωνήτοις, ἔστω καὶ αὐτὸς ἀκοινώνητος.“ Ἀλλὰ καὶ οἱ B ἐξ ἁπλῆς περιεργείας εἰσερχόμενοι οὐχ ἧττον ἁμαρτάνουσι καὶ αὐτοί, ὡς γινόμενοι θεαταὶ τῶν εἰς τὰ θεῖα καταχρήσεων καὶ τῶν ἀνιέρων τελετῶν, δι' ὧν ἐμπαίζονται, ὡς εἰς θέατρον κοσμικόν, ἀνίπτοις χερσὶ καὶ ψυχαῖς ἀμυήτοις καὶ συνειδήσεσι πονηραῖς τελεσιουργούμενα τὰ ἄχραντα καὶ φρικτὰ μυστήρια τῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως. Ταῦτα, κατὰ χρέος ἡμῶν πατρικόν, συμβουλεύομεν καὶ παραγγέλλομεν ἁπαξάπαντας τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανοὺς τὰ γνήσια ἡμῶν πνευματικὰ τέκνα, ἀπεκδεχόμενοι τὴν εἰλικρινῆ καὶ ἐγκάρδιον ὑμῶν ὑπακοὴν καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν φιλόστοργον φωνὴν τῆς πνευματικῆς ταύτης μητρὸς ὑμῶν ἁγίας ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

,αωξα', ἰανουαρίου α'.

8.

BULGARORUM NON UNITORUM RESPONSUM AD PRAECEDENS MONITUM*

1861 ianuarii 8/20.

Vers les derniers jours de la semaine passée parut une lettre encyclique adressée aux orthodoxes de Constantinople par sa sainteté le patriarche grec de cette capitale, monseigneur Joachim. Cette épître, ostensiblement publiée à l'adresse de ceux de nos malheureux frères que les moines du pape ont trompés, attaque tous les orthodoxes bulgares qui ont secoué le joug des prélats grecs, ont rompu toute communion avec eux, et ont élu, d'après leur conscience, pour chef spirituel le très saint évêque Hilarion, qu'ils ont installé dans leur église nationale de Constantinople.

Nous sommes très satisfaits de ce que sa sainteté a pu dire contre le mouvement papiste que quelques individus ont suscité parmi nos Bulgares . . . Sa sainteté a fait son devoir. Mais nous sommes profondément affligés de voir que sa sainteté s'est mal acquittée de ce devoir. Le patriarche a été imprudent.

C'est lorsque nous espérions que le patriarche remplirait les prescriptions de l'évangile et des saints canons de l'église en satisfaisant spontanément aux demandes des Bulgares; c'est lorsque nous attendions qu'il donnerait avec douceur des conseils paternels à son troupeau, en lui enseignant comment il devait se conduire pour conserver pure et intacte la foi orthodoxe contre les machinations des hétérodoxes, que nous avons été douloureusement impressionnés à la lecture d'une encyclique capable d'affliger le cœur de tout véritable fils de cette église orthodoxe, et réunissant tout ce que le moyen âge pouvait produire de plus scolastique, de plus injurieux, de plus indécent contre la nation bulgare orthodoxe qui a demandé son indépendance ec- C clésiastique conformément aux canons des saints pères.

Cette impression douloureuse devient d'autant plus grande que l'audace de sa sainteté paraît plus hypocrite. Le patriarche ose s'appeler, lui et les cinq évêques du synode, *église du Christ!!!* C'est une injure faite à Dieu, si elle n'est pas la conséquence de la complète ignorance d'un homme perverti.

Nous pensons donc que personne ne sera plus trompé par ce titre illégal de *sainte église du Christ* que se sont arrogé les patriarches de Constantinople. Ils ne craignent pas Dieu; mais qu'ils rougissent devant les hommes, en se servant de ce titre quand ils parlent de leurs intérêts et de ceux de leurs frères les archevêques! Ils se jouent de nous.

C'est pourquoi il ne paraîtrait étrange à aucun D de nous, quand le patriarche de Constantinople, usurpant ce titre de *grande église du Christ,* s'établit chef et maître, que la nation pieuse des Bulgares, selon l'esprit de l'évangile et des saints canons, rejette son autorité illégale et oppressive, renvoie et pourchasse des provinces bulgares les évêques que ce patriarche y délègue, ces évêques vraiment impies, et se nomme très tranquillement des pasteurs qui craignent Dieu, et dont elle peut attendre tout secours et toute doctrine spirituels. Il est probable que le patriarche, avec ces cinq gérontes synodaux qui ont vieilli dans l'iniquité, ont pensé que la nation bulgare ignore la doctrine chrétienne et les canons de l'église; c'est pourquoi, sans aucun remords de conscience, il veut la pousser à l'erreur, en lui disant: „C'est vous, Bulgares, qui avez transgressé ces lois.“ — Et pourquoi?

* Apud d'Avril, op. cit., p. 9-12.

C'est parce que les Bulgares ont foulé aux pieds A une autorité haïe de Dieu même, autorité sous laquelle le trône œcuménique a écrasé et écrasera encore davantage leur langue et leur nationalité. Ce trône a renversé le fondement de la foi par son oppression, ses abus, ses iniquités! Personne n'ignore que notre sainte foi est devenue le jouet et la fable des évêques grecs, qui ne s'occupent qu'à percevoir, sans pitié ni merci, au moyen des zaptiès (gens de police), de l'argent, et toujours de l'argent, mangent et boivent comme des brutes, se livrent à des actions infâmes et abominables, sans jamais prêcher la parole de Dieu, car ils en sont incapables; sans jamais parler la langue de leurs ouailles, se moquent des Bulgares et de leur langue; n'ont aucune sollicitude pour l'instruction et l'amélioration des fidèles; deviennent maîtres à l'occasion, persécutent leurs professeurs, et, tout en célébrant le terrible sacrifice de la messe, in- B jurient à haute voix les prêtres qui les desservent; vendent le sacerdoce pour de l'argent, suscitent des scandales parmi les citoyens et jouissent des rixes qu'ils ont motivées. Les Bulgares ont foulé aux pieds les saints canons, parce qu'ils ont rejeté ces impies!

Nous nous demandons quelle est cette église du Christ qui ordonne à ses évêques d'opprimer les pauvres chrétiens, qui ne donne que du scandale, qui est l'image de l'iniquité. Cette église ne souffre pas que nous lui disions: „Ou remplissez les commandements du Christ, seul fondateur de la foi et des préceptes des saints apôtres, ou bien nous les remplirons, nous, et nous vous chasserons; ou observez les canons de l'église et donnez à la nation ses droits, ou bien nous observerons ces canons et nous revendiquerons ces droits que ces canons mêmes nous accordent. Ou soyez le modèle parfait C de votre troupeau, et instruisez-le; il suffit que vous l'ayez si longtemps opprimé, que vous l'ayez perverti par vos iniquités. Sinon, nous vous rejetterons et nous trouverons des pasteurs selon la foi.“

Les Bulgares, après avoir longtemps supplié le trône œcuménique, après avoir invoqué leurs droits, après avoir placé leur confiance dans la perversité de ceux qui occupent le trône, qui l'entourent, de ceux qui se sont enracinés dans la voie de l'iniquité; les Bulgares, disons-nous, ont repoussé ces indignes pasteurs et se sont conduits ainsi que la foi leur prescrivait.

Que votre sainteté ne croie pas que les Bulgares sont des brutes qui ne savent point ce qu'ils font, et qu'elle peut par conséquent les mener comme elle veut et les placer sous son joug, en leur disant qu'ils ont foulé aux pieds les saints canons et en exerçant son autorité inique. Mais nous, nous D cesserons de reconnaître l'autorité des évêques grecs qui se jouent de la foi, persécutent notre langue et notre nationalité, ferment les écoles, entravent le progrès de la lumière, tout cela pour satisfaire leur *grande idée,* qui est celle de ramasser de l'or, d'écraser les malheureux chrétiens et de les opprimer; mais nous les forcerons bon gré mal gré, s'il plaît à Dieu, de reconnaître ce Dieu et de venir à résipiscence.

Votre sainteté n'a aucun droit de nous sermonner, ni nous, ni nos malheureux frères qui ont eu la faiblesse de se séparer de nous et d'embrasser la foi catholique. La conduite inique de son trône est la cause de leur désertion. Ils l'ont quitté dans l'espoir de retrouver la paix, cette paix qu'ils ont perdue, car leur religion a été vilipendée; mais cela se comprend, ces malheureux sont tombés de mal en pis. Tout autre pourrait leur adresser ces reproches, mais votre sainteté jamais! Elle devrait se frapper la poitrine, se maudire, si elle en avait la conscience!!! Avons-nous dit assez les iniquités, les abominations, les mensonges du clergé grec? Nous en avons peu parlé; mais qui pourrait jamais les dire? Demandons cependant à votre sainteté pourquoi dans ces derniers jours seulement elle a élevé la voix contre les Bulgares, tandis que depuis neuf mois ils se sont déjà séparés de son trône du gré de Dieu même! C'est la perversité du cœur qui fait parler votre sainteté; cette perversité travaille à opprimer les Bulgares. Le patriarche a vu qu'il ne lui reste plus rien, qu'il ne pourra désormais rien, et sa colère tombe sur les Bulgares d'une manière ridicule et indécente; il témoigne de sa sollicitude pour la foi et veut prémunir les chrétiens contre nous!

Compatriotes! gardez-vous du levain des Phanariotes; ce levain est pire que celui des pharisiens. Voyez dans l'évangile ce que c'est que le levain des pharisiens, et vous comprendrez la qualité de celui des Phanariotes. Votre justice vaincra le mensonge des Phanariotes dans ce siècle de lumière et pendant la glorieuse époque de l'empire ottoman, temps du règne de notre très clément souverain Abd-ul-Medjid, dont Dieu protège à jamais les années! Notre souverain met toute sa sollicitude dans le bien-être et dans le progrès de ses sujets, sans nulle distinction. Telle est la situation. Quoi qu'il en soit, nous aurons une hiérarchie indépendante du patriarche et du pape. Le gouvernement de sa majesté impériale a fait des promesses satisfaisantes aux Bulgares, dont les réclamations ont été accueillies partout avec bienveillance (quant à l'impôt surtout). Prêtez foi à ces assurances, à ces conseils, et ne vous laissez pas ébranler ni sous les efforts du vent qui souffle du pape, ni par celui qui vient du côté du Phanar. Persistez encore un peu, car d'aussi graves affaires ne sont pas expédiées tout d'un coup.

Fait à Constantinople, le 8 janvier 1861, à l'église nationale orthodoxe bulgare.

9.

BULGARI SCHISMATICI CONCIVES SUOS RECENS CONVERSOS MALEDICTIS INSECTANTUR *

1861 mense ianuario.

Très pieux et orthodoxes Bulgares, nos chers fils en Jésus-Christ, que la grâce du Saint-Esprit, et l'amour de Dieu le Père, et la paix de Notre-Seigneur Jésus-Christ soient à jamais avec vous tous!

Il a plu à la divine Providence d'envoyer, dans ces derniers temps, à la fidèle nation bulgare, parmi tant d'autres épreuves, mille tentations dangereuses, éprouvant ainsi la fermeté de leur foi et de leur piété.

* Apud d'Avril, op. cit., p. 13-16. Invectivae huius orationis auctores illi ipsi sunt quos synodus Constantinopolitana ut catholicos damnaverat! Horum prior, Hilarion monachus ex monte Atho ad sedem (mere titularem) Macariopolitanam evectus fuerat anno 1858, consecrationem adeptus in templo patriarchali die 5/17 octobris illius anni. Alter Auxentius a sede *Βελισσοῦ* amotus anno 1855, mense octobri, in dioecesi *Κεστεντηλίου* egerat vices Arthemii patriarchae (titularis) Alexandrini et *προέδρου* Kestendilii. Arthemio autem vita functo die 6/18 novembris 1858, ad sedem Dyrrachiensem designatus fuerat Auxentius die 10/22 eiusdem mensis novembris; quam electionem sibi parum gratam semper recusaverat. Quapropter successor ei datus fuerat die 21 ianuarii / 2 februarii 1859, Ioseph nimirum *πρώην Τρίκκης*.

D'un côté, l'indignité notoire, l'iniquité enracinée du haut clergé grec, ses abus, au nom de la foi, ont mortellement frappé les cœurs des fidèles. D'un autre, les blasphèmes scandaleux des jésuites contre notre religion orthodoxe orientale, et leurs insinuations trompeuses, troublent l'esprit des plus faibles et suscitent des soupçons dangereux.

Au milieu de toutes ces perplexités, vous avez fait preuve, ô chers fils en Jésus-Christ et compatriotes coreligionnaires, d'un volonté inébranlable pour la doctrine de l'église orthodoxe orientale, et cela fut une véritable joie pour nous.

Ne pouvant plus souffrir la conduite scandaleuse des évêques grecs qui ont la prétention illégale d'exercer une juridiction inadmissible sur la fidèle nation bulgare, vous avez secoué leur joug, conformément à la loi orthodoxe; vous reconnûtes avec empressement notre hiérarchie que nous avons conservée intacte et sacrée depuis des siècles, toujours conforme à la doctrine de l'église orientale orthodoxe, fermes dans la foi nos pères; vous n'avez jamais prêté d'attention ni aux intrigues des évêques grecs, ni aux blasphèmes passionnés contre la doctrine de notre église orientale ni aux fausses promesses des jésuites, des missionaires papistes qui vous travaillaient dans tous les sens pour rejeter cette divine doctrine, et vous faire soumettre au pouvoir sacrilège de l'évêque de Rome et vous imposer la doctrine de son église.

Votre conduite si sage et si pieuse a réjoui le cœur des fidèles et honora toute la nation bulgare.

Et pourtant quelques individus, faibles dans la foi et hommes pervertis, ont trompé quelques-uns de nos compatriotes les plus simples, et les ont menés devant le patriarche des Arméniens catholiques et devant le représentant du pape. Avec eux on compte trois prêtres, deux moines et un prêtre séculier, lesquels, chacun de vous l'avouera, n'ont aucun sentiment, ni de leur haute dignité, ni de la sainteté de la religion, ni de leur propre honneur . . .

Ces malheureux ont changé de religion et ont embrassé le papisme. Ensuite, par la voie d'un journal, ils ont publié que la hiérarchie indépendante des Bulgares *catholiques* a été reconnue.

Contre notre attente, nous recevons des nouvelles de l'intérieur qui nous apprennent que quelques-uns de nos compatriotes expriment le désir de suivre l'exemple de cette petite portion de Bulgares simples qui ont à leur tête des hommes pervers et indifférents en matière de religion.

Nous croyons peu à ces informations, et cependant une vive douleur saisit nos cœurs, nous rappelant la conduite si pieuse et si prudente de nos compatriotes, lesquels, malgré les insinuations perfides répandues partout par un journal organe des jésuites, et corroborées de lettres écrites par des jésuites, ont tenu ferme pendant si longtemps, et ne sont pas tombés dans le piège.

Nos chers frères, ne croyez pas à tout esprit qui vous parle, dit le Seigneur, mais restez fermes dans la doctrine des apôtres et des pères. Que l'exemple des insensés et des infidèles ne vous entraîne pas; ne suivez pas les traces d'hommes simples et grossiers. Ne contribuons pas de nos propres mains à l'assassinat de notre nation, ne la tuons pas moralement et corporellement. Vous désirez tous l'indépendance de notre hiérarchie spirituelle: votre désir est saint; mais cette hiérarchie indépendante, quelle sera-t-elle? Est-ce celle qui a été acceptée sous la dépendance du pape ou du patriarche des Arméniens catholiques? Les malheureux qui ont reconnu la doctrine de l'église d'Occi-

A dent n'ont pas obtenu jusqu'ici leur indépendance ecclésiastique, puisque leur première obligation, c'est celle de reconnaître pour chef suprême le pape. Ils dépendent, en outre, absolument du patriarche arméno-catholique, la sublime Porte ne reconnaissant que le sceau de celui-ci, et ce patriarche ne certifiant que la légalité du sceau *national*. Quelle sera donc cette hiérarchie nationale que vous espérez avoir par votre communion avec les jésuites, qui ne travaillent que pour le changement de votre religion, sans se soucier d'une hiérarchie bulgare indépendante?

Ne vous faites donc pas illusion. Le pape ne vous permettra jamais de rester fermes dans votre foi, en ne changeant point la partie dogmatique, tout en conservant votre rite; la religion n'est pas principalement dans le rite, mais dans le dogme. Les prosélytes, admettant l'union papiste, s'en-
B gagent à reconnaître comme saints les dogmes papistes, espérant conserver intacte la partie dogmatique de la foi. Donc, en reconnaissant la sainteté des dogmes du pape, tout en restant ostensiblement orthodoxes, fidèles sectateurs de leurs propres dogmes, ils resteraient tout à la fois papistes et orthodoxes. En peut-il être ainsi? peut-on être chrétien et juif? Ils reconnaissent un dogme comme saint et sacré, et ils en observent un autre; et si cette profession de foi ne leur est pas permise, ils tiendront cependant à la sainteté de cette double croyance, et seront en même temps papistes et orthodoxes.

Fils chéris en Jésus-Christ, vous avez longtemps attendu; attendez encore un peu, sans vous laisser entraîner à des inconvénients, sans vous laisser couvrir de honte devant Dieu et les hommes. Dans ce temps glorieux du règne de sa majesté Abd-ul-
C Medjid, l'amour de son peuple (que Dieu prolonge ses jours à jamais!), qui a ordonné le libre exercice de toute religion, l'extirpation des abus, dans cette époque si glorieuse, la nation bulgare devra-t-elle abandonner la foi de ses pères et de ses aïeux, une fois surtout que la Sublime Porte jette un regard de compassion et de bienveillance sur notre oppression?

Notre nation a traversé tant de circonstances malheureuses ferme dans sa croyance des dogmes de la sainte église orthodoxe d'Orient, et déjà lorsque le temps est arrivé pour elle de se présenter devant sa majesté pour avoir la jouissance de tous ses droits religieux, devra-t-elle changer de religion, et croire aux insinuations futiles et aux promesses mensongères des organes jésuitiques? Quelle folie! quelle honte! Quelle opinion aura de nous le gouvernement impérial, l'univers entier? Passant outre sur
D le reste, devons-nous, pour des causes légères et pour manquer d'un peu de patience, abandonner notre foi?

Loin, loin de nous, véritables enfants de la Bulgarie, un pareil procédé, un procédé si absurde, si honteux! Détournez vos oreilles des insinuations perfides des ennemis de la nation bulgare, et, constants dans votre foi, soyez sûrs que vous atteindrez votre but par la voie que vous avez suivie jusqu'ici, savoir, par le gouvernement de sa majesté qui est tout bienveillant pour vous.

Les difficultés que les jésuites vous font sont chimériques. Le gouvernement du sultan, de jour en jour, se montre plus condescendant pour notre question religieuse, et la fin est proche. Ayez constamment sous vos yeux l'importance de cette question, et vous pourrez comprendre que cette importance même est susceptible de longueur de temps et de retard.

Prenez garde de tomber dans un désespoir plein de danger pour vous. Le gouvernement de notre sultan Abd-ul-Medjid en serait offensé. Nous prions ardemment pour sa prospérité, car il est notre soutien et notre espérance, et il tranquillisera bientôt vos consciences en sanctionnant vos droits religieux. Ces moyens sont les plus propres à appuyer A vos espérances, à dissiper les mauvaises impressions et les calomnies répandues par nos ennemis.

Ceux qui prient le Christ pour vous,

† Hilarion.

† Auxentius.

1861, en janvier.

10.

PIUS PAPA IX BULGARIS AD FIDEI UNITATEM REVERSIS VEHEMENTER GRATULATUR

1861 ianuarii 24.

Venerabili fratri Paulo Brunoni, archiepiscopo Taronensi vicario apostolico patriarchali Latinorum, — Constantinopolim.

Pius papa IX.

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem.

Maxima in Domino laetitia affecti fuimus, ubi, post varias notitias iamdiu vulgatas de Bulgarorum ad catholicam fidem et unitatem reditu, vidimus tam salutarem tamque exoptatam rem, Deo bene iuvante, feliciter esse inchoatam. Namque hisce diebus nobis misisti, venerabilis frater, litteras a plurimis clericis laicisque bulgaris catholice unitis ad nos datas, ex quibus cum summo animi nostri gaudio novimus, ipsos, divina adspirante gratia, e funestissimo schismate emersos ad amantissimae matris catholicae ecclesiae sinum rediisse. Itaque in eisdem litteris ipsi nobis luculenter declarant, se ea omnia credere et profiteri, quae haec sancta Romana ecclesia omnium ecclesiarum mater et magistra credit ac docet, seque recognoscere omnique observantia prosequi Romanum pontificem veluti adspectabile totius catholicae ecclesiae caput et Christi Domini hic in terris vicarium, ac beatissimi Petri apostolorum principis successorem, quemadmodum in solemni fidei professione coram te ac venerabili fratre Antonio archiepiscopo primate Armeniorum, aliisque praefectis apostolicis, et utriusque catholici cleri viris, die XXX proximi mensis decembris emissa palam publiceque declarare gloriati sunt. Equidem cum primum in maximis nostris angustiis propter acerbissimas, quibus hoc luctuosissimo tempore ecclesia Dei premitur, calamitates, et plurima, quae catholicum gregem undique circumstant, pericula, commemoratae ad nos pervenerunt litterae, maximas in humilitate cordis nostri Deo totius consolationis egimus gratias, cui placuit hoc laetissimo sane eventu non mediocre nostris angoribus afferre levamen. Nulla autem interposita mora hanc tibi, venerabilis frater, scribimus epistolam, qua tibi committimus, ut nostro nomine eisdem Bulgaris catholice unitis significes, nos de hoc optatissimo eorum ad catholicam fidem et unitatem reditu vehementer laetari. Ac nostro etiam nomine ipsos amantissimis verbis certiores facies de singulari ac prorsus paterna caritate qua eos prosequimur et tamquam carissimos nostros et catholicae ecclesiae filios amanter complectimur, et qua parati sumus ad ea omnia peragenda, quae maiori spirituali eorum utilitati conducere possint. Atque utinam alios omnes et singulos inclytae bulgarae nationis, et illos praesertim qui sacris fun- B guntur muneribus, et maiori etiam ecclesiastica dignitate fulgent, cum hac Petri cathedra nobisque iterum coniunctos quamprimum videre et amplecti possemus! Hoc quidem assiduis fervidisque precibus a clementissimo luminum et misericordiarum patre exposcere non desistimus. Iam vero iidem dilecti filii bulgari catholice uniti in commemoratis obsequentissimis suis ad nos litteris exposuerunt, suis in votis esse, ut sacri legitimique eorum ritus, ceremoniae, liturgiae et hierarchia serventur. Quocirca ipsis, venerabilis frater, nostro nomine confirmabis, quod eis iam respondit venerabilis frater Antonius archiepiscopus primas Armeniorum, nos scilicet ea omnia perlibenter praestituros quae de hisce rebus per nostram encyclicam epistolam die VI ianuarii anno MDCCCXLVIII ad orientales datam clare aperteque diximus et declaravimus [1]. Nihil vero dubitamus quin iidem Bulgari pergant C legitimum suum principem magnum Turcarum dominum debita fidelitate prosequi, quemadmodum catholicos decet. Dum vero haec omnia ipsis dilectis filiis bulgaris catholice unitis nunciabis, et hanc nostram communicabis epistolam, eos etiam certiores facies tum de apostolica benedictione, quam ex intimo corde profectam, et cum omnis verae felicitatis voto coniunctam ipsis peramanter impertimus, tum de impensissimis precibus, quibus Deum optimum maximum indesinenter oramus et obsecramus, ut abundantes divinae suae gratiae divitias super eos propitius semper effundat. Denique praecipuae nostrae in te benevolentiae pignus apostolicam benedictionem tibi ipsi, venerabilis frater, cunctisque clericis laicisque fidelibus tuae curae commendatis peramanter impertimur.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die XXIV ianuarii MDCCCLXI, D pontificatus nostri anno XV.

[1] Encyclica *In suprema Petri.*

11.

HILARION ET AUXENTIUS, DISCIDII BULGARICI DUCES, A SYNODO CONSTANTINOPOLITANA DEPOSITIONIS POENA PLECTUNTUR *

1861 februarii 24.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ, ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι· καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποι· ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί· καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἑκάστης ἐπαρχίας· καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς·

* *Ἐκκλησιαστικὰ ἢ ἐκκλησιαστικὸν δελτίον,* t. cit., p. 62-68; Manuel I. Gedeon, *Ἔγγραφα πατριαρχικὰ καὶ συνοδικὰ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος* (Constantinopoli, 1908), p. 77-85. Habetur quoque gallice reddita apud d'Avril, op. cit., p. 16-22. Aliunde scimus hanc sententiam a synodo latam die 24 februarii stylo vetere recitatam fuisse in singulis urbis ecclesiis domenica insequenti 26 februarii. Ad circumstantias quod attinet, satis exponuntur in annotatione quadam B. D. Calliphronos, *Ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ* (Constantinopoli, 1868), p. 191; eam iuvat referre: *Μετὰ πολλὰς συζητήσεις καὶ σκέψεις,*

καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι· οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Καταστένου καὶ ἁπανταχοῦ· καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Τοὺς τῶν ἱερῶν κανόνων κατορχουμένους καὶ τῶν ἀποστολικῶν πατρικῶν ὅρων καὶ θεσμῶν ὑπερόπτας καὶ καταφρονητάς, τῶν τε πρὸς θεὸν ἐπαγγελιῶν αὐτῶν παραβάτας ἀποδειχθέντας καὶ τὸ ὑπερφυὲς τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα ἕρμαιον δυσσεβῶς ὑπολαμβάνοντας, καὶ τούτῳ ὀργάνῳ κακοβούλων ἔργων καὶ σκοπῶν κεχρημένους κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, τούτους ἀπαραίτητον ὑπέχειν δεῖ τῆς μοχθηρίας καὶ ἀνταρσίας τὴν δίκην· κλέπται γάρ εἰσιν οὗτοι καὶ λῃσταί, ὡς ὁ κύριος ἡμῶν ἐν εὐαγγελίοις φησί, καὶ ἄκαρπα δένδρα, μὴ ποιοῦντα καρπὸν καλόν, ἃ καὶ ἐκκόπτειν τῇ τοῦ πνεύματος ἀξίνῃ καὶ εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἐπάναγκες, ἵνα μὴ τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους παρασυρόμενοι ὅσοι τῶν πιστῶν ἀφελέστεροι εἰς βάραθρα καταπίπτωσι ψυχικῆς ἀπωλείας. Τοιοῦτος τοίνυν ἐκ τῶν ἔργων ἀναφανεὶς καὶ ὁ πρὸ δύο καὶ ἡμίσεος ἤδη χρόνων ἐπίσκοπος, ὡς μὴ ὤφελε, χειροτονηθεὶς Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ὅσα μὲν ἐν ἀλαζονείᾳ πολλῇ μελετήσας τὸ „θήσω τὸν θρόνον μου ὑπεράνω τοῦ ὑψίστου“, ὡς ὁ πρῶτος κατὰ τοῦ θεοῦ ἀποστάτης Ἑωσφόρος, ἐτεκτήνατο φρικτὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς δαίμοσι στασιώδη κινήματα, πρὸς τὸ δημιουργῆσαι ἐν τῷ ἀτόμῳ αὐτοῦ αὐτοκέφαλον καὶ ἀνεξάρτητον ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ἀρξάμενος μὲν καὶ πρῶτον βῆμα ποιήσας ἀπὸ τῆς παύσεως τοῦ μνημονεύειν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν ᾧ ἐτύγχανε προϊστάμενος εὐκτηρίῳ οἴκῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου κατὰ Βαλατᾶν, ἀκολούθως δὲ φρόνημα διαιρέσεως ἐμπνεύσας καὶ διάθεσιν μισάδελφον καὶ ἀναστατώσας τινὰς τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων χριστιανῶν ἔν τε τῇ βασιλευούσῃ καὶ τοὺς ἐν βουλγαρικαῖς τισιν ἐπαρχίαις ἁπλουστέρους, καὶ παρορμήσας εἰς ἀνευλάβειαν καὶ ἀπείθειαν πρὸς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τοὺς νομίμους ἀρχιερεῖς αὐτῶν, δι᾽ ἀνηκούστων συκοφαντιῶν κατὰ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου ἡμῶν ἱεροῦ κλήρου (καὶ γὰρ μαθητεύσας ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἄνδρον πρὸ χρόνων συστηθείσῃ σχολῇ τοῦ ἀντιθέου Καΐρη, ὡς ἐγνώσθη τῇ ἐκκλησίᾳ ἐσχάτως, καὶ ἀπομαξάμενος, ὡς ἔοικεν, ἐκ τῆς ἐκείνου σχέσεως καὶ ἀναστροφῆς τὰς κακοδοξίας καὶ τὰ ἀσεβῆ καὶ ἀντιχριστιανικὰ αὐτοῦ φρονήματα, οὐ μόνον αὐτὸς διεφθάρη καὶ ψυχὴν καὶ διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν εὐσεβῶν ἐγένετο καὶ γίνεται διαφθορᾶς παραίτιος)· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα, τῷ φυσήματι τοῦ αὐτοκεφάλου ἐπαρθεὶς καὶ ταῖς ἐλπίσιν ὑποθερμαινόμενος, κατεπράξατο, προεξάρχων καὶ πρόαρχος τοῦ πονηροῦ ἀγῶνος καταστάς, περὶ τούτων φαμέν, ὡς πασιγνώστων καὶ ἀναντιρρήτων καὶ τὴν κοινὴν τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ διεγειράντων μομφὴν καὶ κατάκρισιν, περιττὸν ἂν εἴη διηγουμένους μακρηγορεῖν. Καί τοι δέ, ὡς ἔγνωμεν, προσκληθεὶς συνοδικῶς ὑπὸ τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν, παρουσιαζόντων καὶ τῶν μακαριωτάτων καὶ ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ τε Ἀλεξανδρείας κυρίου Καλλινίκου, τοῦ Ἀντιοχείας κυρίου Ἱεροθέου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου Κυρίλλου, καὶ A μετὰ τὸ ὑπομνησθῆναι καὶ συμβουλευθῆναι τὰ δέοντα, ἐπισήμως ἀνομολογήσας αὖθις τὴν πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὀφειλετικὴν εὐπείθειαν αὐτοῦ, καὶ καθυποσχεθεὶς ἐπανορθῶσαι τὴν ἀντικανονικὴν αὐτοῦ πρᾶξιν, ἧς οὐκ ἠδυνήθη ἔξαρνος γενέσθαι, ἀλλ᾽ ὅμως ἀντὶ τούτου αὐθαδέστερον προσενεχθείς, ἔτι δὲ προσλαβόμενος συμπράκτορα αὐτοῦ καὶ συνεργὸν καὶ τὸν πρώην Δυρραχίου Αὐξέντιον, συμφρονοῦντα αὐτῷ καὶ τοῖς ὅλοις σύμφωνον καὶ τὰ πάντα ὁμοιοκακόβουλον, τότε δὲ ἀμφότεροι τὸν κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης πόλεμον συνεστήσαντο, παρασυναγωγὰς συγκροτοῦντες καὶ φατριασμοὺς καὶ βέλη ἐπάλληλα περιφρονήσεως ἀποτοξεύοντες κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ μυρία ἐν σκότει κατεργαζόμενοι πρὸς τὸ σχίσαι καὶ μελίσαι τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἑνότητα· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ ἀποταξάμενοι ἀναφανδὸν καὶ ἀθετήσαντες τὸ γνωρίζειν ὅλως πατριάρχην καὶ πνευματικὸν ἀρχηγόν, οὐδ᾽ ἐν νῷ ἔθεντο τὰ τῆς νομίμου B καὶ κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας ἐν ταῖς ἐκτελουμέναις ἀρχιεροπραξίαις αὐτῶν ἐν τῷ ῥηθέντι εὐκτηρίῳ οἴκῳ.

Ταῦτα ἡ μετριότης ἡμῶν καὶ πρότερον μετὰ καιρίας λύπης διεπυνθάνετο, καὶ μετὰ τὴν θείῳ ἐλέει ἀνάβασιν ἡμῶν ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον ἐν μεγίστῃ ψυχῆς ἀγανακτήσει καθορῶσα καὶ ἀμηχανίᾳ συνεχομένη δεινῇ, δι᾽ ἣν κρίμασι θεοῦ εὗρε διεγηγερμένην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πνευματικὴν ταύτην θύελλαν, ἀλλ᾽ οὖν ἀνοχῇ χρησαμένη πρὸς τὰς περιστάσεις καὶ τὸ πρᾷον τῆς ἐκκλησιαστικῆς μακροθυμίας ἀφορμὴν καὶ καιρὸν διορθώσεως καὶ γνωσιμαχίας προτιθεῖσα τοῖς ἀκρίτοις τούτοις καὶ κακοβούλοις, ὑπομνησθεῖσι μάλιστα ἐκ πλαγίου καὶ δι᾽ ἐπισήμων ἐκκλησιαστικῶν προσώπων τὴν ἐπίγνωσιν τῆς τῶν ἱερῶν αὐτῶν καθηκόντων παραβάσεως, ἐπειδὴ τελευταῖον κατεῖδεν αὐτοὺς οὐ μόνον ἀδιορθώτους καὶ τῇ μοχθηρίᾳ καὶ ἀνταρσίᾳ ἐμμένοντας C ἀμεταστρεπτί, ἀλλὰ καὶ χείρονας ἑαυτῶν γενομένους· κατὰ γὰρ τοὺς ἀχαλίνους τῶν ἵππων φερόμενοι καὶ ἀπὸ ἀτόπου εἰς ἄτοπον ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτοντες, ἔνθεν μὲν δι᾽ ἐγγράφων ἀνοικείων καὶ αὐθαδῶν καὶ πολλῆς λαυροστομίας καὶ λαλαγῆς συγκαλύπτοντες τῆς παρανόμου αὐτῶν διαγωγῆς τὸν ἔλεγχον, οὐ διαλείπουσιν ἐπιτείνοντες τὴν κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ψυχρότητα τῶν πνευματικῶν αὐτῆς τέκνων βουλγάρων χριστιανῶν, καὶ δολιώτερον παροτρύνοντες αὐτοὺς εἰς τὴν ἀποσκίρτησιν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὴν ἀφοσιώσεως καὶ ὑποταγῆς, ὥστε καὶ ἀποπλανῆσαί τινας τῶν ἁπλουστέρων τούτων χριστιανῶν τῆς πατρῴας εὐσεβείας καὶ εἰς οὐνίτας καταντῆσαι· ἔνθεν δὲ ἐν οὐ παικτοῖς παίζοντες τὰ τῆς ἀπολύτου αὐτῶν αὐθεντείας ἐν τῷ ῥηθέντι εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ὡς ἐν ἀσύλῳ πάσης ἀρρητοποιΐας αὐτῶν, χειροτονίας τε ἐκτελοῦσιν ἀγνώστων ὅλως τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἀμαρτύρων ἀτόμων, καὶ λειτουργίας καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀρχιεροπραξίαν, D ἄνευ μηδεμιᾶς ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἀδείας, τῆς παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων ὁριζομένης, σφετεριζόμενοι καὶ καταπατοῦντες ἐν ἀψηφησίᾳ τὰ τοῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν θρόνου δικαιώματα, πρὸς δὲ καὶ ἄνευ τῆς ὀφειλομένης κανονικῆς παρατηρήσεως μετερχόμενοι τὰς ἱερουργίας αὐτῶν· πρὸς γὰρ τοῖς λοιποῖς, διακόνους

τρὶς προσεκλήθησαν εἰς τὰ πατριαρχεῖα ὁ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων καὶ ὁ πρώην Δυρραχίου Αὐξέντιος, α΄) διὰ τοῦ μεγάλου ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ συγκέλου, β΄) διὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ πνευματικοῦ, καὶ γ΄) διὰ τοῦ δευτερεύοντος καὶ τοῦ τριτεύοντος, ὅπως, παραστάντες ἐνώπιον τῆς συνόδου, δῶσι λόγον τῶν πράξεών των· ἀλλ᾽ οὗτοι ἀπεφήναντο, ὅτι δὲν δύνανται νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ Γραικικὸν πατριαρχεῖον, ἄνευ προηγουμένης συγκαταθέσεως τῶν ὁμοεθνῶν των Βουλγάρων· ὥστε ἡ σύνοδος προέβη παμψηφεὶ εἰς τὴν παρὰ πάντων τῶν μελῶν ὑπογραφεῖσαν καθαίρεσιν τῶν δύο τούτων ἀρχιερέων, καθὼς καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν τοῦ Φιλιππουπόλεως Παϊσίου, μὴ ἀναγνωρίζοντος καὶ τούτου τὴν κυριαρχίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ὡς δῆλον ἐγένετο καὶ ἐκ τῶν συνοδικῶς ἀναγνωσθεισῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ (μολονότι ἓν σεβαστὸν μέλος ἐκ τῶν πρώην πατριαρχῶν ἐνέμεινεν εἰς τὴν προταθεῖσαν γνώμην του, ὅτι πρέπει ἡ σύνοδος, ὅσον περὶ τούτου τοῦ μητροπολίτου, νὰ ὑπομείνῃ, ἕως οὗ, ἐλθών, ἀπολογηθῇ αὐτοπροσώπως, κατὰ τὰ νενομισμένα). Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης Κύριλλος δὲν παρευρέθη ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ συνόδῳ, ὡς ἀσθενῶν. Τὴν πρᾶξιν τῆς καθαιρέσεως ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἔπεμψεν αὐθημερὸν μὲν πρὸς τὸν ἁρμόδιον ὑπουργόν, ἀκολούθως δέ, ἐν ἀντιγράφῳ, καὶ εἰς τὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας καὶ Ἑλλάδος, καθὼς καὶ εἰς τὰς τῆς Μολδοβλαχίας, Σερβίας καὶ τὰς λοιπάς. Ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην ἐστάλησαν καὶ ἄρθρα τινά, δηλοῦντα τὰς ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰς τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος γινομένας παραχωρήσεις, κατὰ τὰς ἀληθεῖς καὶ πραγματικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας.

συναποσχισθέντας μετὰ τῶν οὐνιτῶν γενομένων βουλγάρων, ἐπιστραφέντας δὲ πάλιν, παραδεξάμενοι ἀκαταρτίστους καὶ χωρὶς τῆς ἐκτελέσεως τῶν νενομισμένων εἰς ἀπόδειξιν τῆς τῶν ὀθνείων δοξασιῶν ἀποπτύσεως, εἰς ἱερεῖς ἐχειροτόνησαν.

Ταύτην γοῦν τὴν ἐφάμαρτον καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσιν ἱερωμένοις καὶ λαϊκοῖς σκανδαλωδεστάτην αὐτῶν διαγωγήν· μηκέτι ἀνεχόμενοι ὁρᾶν ἐμφωλεύουσαν ἐν αὐτοῖς τοῖς κόλποις, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ ἀνοσίως καὶ αὐθαδῶς κατορχουμένην πρὸ αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, δέον ᾠήθημεν καὶ ὄφλημα ἱερὸν προνοήσασθαι ἐνεργητικώτερον τῆς ἀναγκαιοτάτης τοῦ κακοῦ θεραπείας. Ἔνθεν τοι ἐπὶ τοῦ οὐσιώδους τούτου ἀντικειμένου συνόδου ὑπερτελεστάτης συγκροτηθείσης, παρευρισκομένων αὐτοπροσώπως τῶν τε παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ κυρίου Γρηγορίου καὶ τοῦ κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου, καὶ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρείας κυρίου Καλλινίκου, τοῦ Ἀντιοχείας κυρίου Ἱεροθέου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου Κυρίλλου, καὶ πάντων τῶν ἐνδημούντων ἐν τῇ βασιλευούσῃ ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, σκέψις προὐτέθη καὶ συζήτησις ἀκριβὴς ἐν ἐλευθέρᾳ ἐπεξεργασίᾳ καὶ εἰλικρινεῖ ἑκάστου ἐκφράσει γνώμης ἀπαθοῦς καὶ κρίσεως ὀρθῆς καὶ δικαίας. Καὶ προηγουμένως μὲν ἐξετέθη ἀναπτυχθεῖσα ἐν πᾶσιν ἡ πρὸς τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἀρχιερατικὰ καθήκοντα πολιτεία τῶν εἰρημένων δύο ἀρχιερέων Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ πρώην Δυρραχίου Αὐξεντίου, μηδένα τῶν ἁπάντων λανθάνουσα, ὡς δι᾽ ἱκανοῦ χρόνου ἐκ τῶν πασιφανῶν αὐτῶν πράξεων καὶ ἀπὸ διαφόρων δεδημοσιευμένων ἐγγράφων καὶ ἄλλων μυρίων πραγματικῶν ἀποδείξεων κατάδηλος γενομένη καὶ ὃν τρόπον περιείληπται ἐν τῷ παρόντι συνομολογουμένη· ἀκολούθως δὲ ἀνεπτύχθησαν τεθέντες ὑπ᾽ ὄψιν καὶ οἱ ἱεροὶ ἀποστολικοί τε καὶ συνοδικοὶ κανόνες, οἱ περὶ τῶν τοιούτων κανονικῶν ἐγκλημάτων πραγματευόμενοι, καὶ παρεξετασθέντες πρὸς τὸ ἐκείνων πολίτευμα καὶ τὰς ἐν ἐπιγνώσει καὶ ἐπιμονῇ τολμηθείσας παραβάσεις, ἀπέδειξαν αὐτοὺς ὑπευθύνους προφανῶς καὶ ἐνόχους καθαιρέσεως τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῶν (ἅτε ματαιωθείσης καὶ τῆς τελευταίας προσεπιγενομένης ἀποπείρας περὶ τῆς διορθώσεως αὐτῶν κατὰ τὴν διάληψιν τῶν ἱερῶν κανόνων· ἐκτὸς γὰρ τῆς πρώτης, ὡς διείληπται, ἐμφανίσεως τοῦ Μακαριουπόλεως ἐν τῇ προσκαλεσαμένῃ τότε αὐτὸν ἱερᾷ συνόδῳ, καὶ μετὰ τὴν ἐφεξῆς διάψευσιν τῶν πρὸς αὐτὴν ἐπισήμως δοθεισῶν αὐτοῦ ὑποσχέσεων, προσκληθέντες σήμερον ἀμφότεροι, οὐ μόνον ἅπαξ καὶ δίς, ἀλλὰ καὶ τρίτον διὰ προσώπων ἱερατικῶν, παραγενέσθαι καὶ ἀπολογηθῆναι ἐνώπιον τῆς ἁγίας ταύτης καὶ ἱερᾶς συνόδου, οὐκ ἠβουλήθησαν ἐλθεῖν, οὐδὲ κατεδέξαντο, ἀλλ᾽ ἠπείθησαν καὶ παρήκουσαν κορωνίδα καὶ τοῦτο τῆς ἀδιορθώτου ἀνταρτικῆς αὐτῶν γνώμης ἐπιθέμενοι). Ὁ μὲν οὖν λα´ ἱερὸς ἀποστολικὸς κανὼν ἀποφαίνεται· „Εἴ τις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου χωρὶς συναγάγῃ καὶ θυσιαστήριον ἄλλο πήξῃ, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος· τύραννος γάρ ἐστιν· ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ καὶ ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται· οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν· ταῦτα δὲ μετὰ μίαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ ἐπισκόπου γινέσθω“. Ὁ δὲ ε´ κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἁγίας συνόδου φησίν· „Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ συνήγαγε καὶ θυσιαστήριον ἔστησε, καὶ τοῦ ἐπισκόπου προσκαλεσαμένου ἀπειθείῃ καὶ μὴ βούλοιτο αὐτῷ πείθεσθαι καὶ ὑπακούειν καὶ πρῶτον καὶ δεύτερον καλοῦντι, τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς καὶ μηκέτι θεραπείας τυγχάνειν, μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμήν· εἰ δὲ παραμένοι θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας, ὡς

A στασιώδη αὐτὸν ἐπιστρέφεσθαι“. Καὶ ὁ λε´ δὲ ἀποστολικὸς κανὼν ἀποφαίνεται οὕτως· „Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν“. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ ιε´ κανὼν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου ταῦτα ὑπαγορεύει· „Τὰ ὁρισθέντα περὶ πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ πατριαρχῶν ἁρμόζει· ὥστε εἴ τις πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τολμήσῃ ἀποστῆσαι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι.“ Καὶ ταῦτα μὲν οἱ ἱεροὶ κανόνες διαγορεύονται, καί τοι πολλῷ τῷ μέτρῳ βαρυτέρων ἐλεγχομένων τῶν
B ἐκείνοις κατεργασθέντων παρανομημάτων· οὐ μόνον γὰρ τῆς πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν κοινωνίας ἀφώρισαν ἑαυτούς, ἀρχιερεῖς ὄντες καὶ παρ᾽ αὐτῆς τὴν πνευματικὴν ἀξίαν καὶ χάριν δεξάμενοι, οὐδὲ ἠρκέσθησαν τῷ μὴ μνημονεύειν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος καὶ πατριάρχην μηδόλως γνωρίζειν καὶ ἀπειθεῖν καὶ χωρὶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας ἀρχιεροπρακτεῖν, ἀλλὰ καὶ πολέμιοι ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς καὶ σχισματίαι καὶ δημεγέρται κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ ἐφωράθησαν, καὶ συκοφάνται καὶ ὑβρισταὶ καὶ μηδεμίαν ἀκμὴν παραλείψαντες ἐπιθέσεως κατὰ τῆς πνευματικῆς ταύτης μητρὸς καὶ κατὰ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου ἱεροῦ κλήρου, τοῦ ὑπὸ τὸν κατ᾽ αὐτὴν ἁγιώτατον οἰκουμενικὸν θρόνον διατελοῦντος.

Διὰ ταῦτα τοίνυν, κοινῇ ἐγκρίσει καὶ ὁμογνώμῳ συναποφάσει ἡμῶν τε καὶ πάσης τῆς ἱερᾶς ταύτης τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων χορείας καὶ
C ἁγίας συνόδου, δέδοκται δικαία, ἔννομός τε καὶ ἀπαραίτητος ἡ ὑπὸ τῶν ἐκτεθέντων ἱερῶν κανόνων ὑπαγορευομένη κατ᾽ αὐτῶν ἐσχάτη ποινὴ τῆς παντελοῦς καθαιρέσεως, ἀνταξίως τοῖς παρανόμοις αὐτῶν ἔργοις καὶ πράξεσιν ἐφαρμοζομένη καὶ ἐπιβαλλομένη· „Πᾶσαν γὰρ παράβασιν καὶ παρακοὴν τὴν μισθαποδοσίαν ἔνδικον ἔχειν“, διακελεύεται ὁ θεῖος ἀπόστολος. Καὶ δὴ γράφοντες ἐν ἁγίῳ πνεύματι μετά τε τῶν εἰρημένων σεβασμιωτάτων πατριαρχῶν καὶ μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι λίαν ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ὁριζόμεθα καὶ συναποφαινόμεθα, ἵνα οἱ ἐξονομασθέντες ὅ τε Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων καὶ ὁ πρώην Δυρραχίου Αὐξέντιος, ὡς τοιοῦτοι τὴν φαυλότητα καὶ ὑπόκρισιν καὶ μοχθηρίαν ἀναφανέντες, καὶ ἐν παραβάσει τῶν πρὸς θεὸν ἐν τῇ χειροτονίᾳ αὐτῶν ἐπαγγελιῶν καταχρησάμενοι πολυτρόπως τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας
D καὶ χάριτος καὶ ἀντὶ σεβασμοῦ καὶ κανονικῆς ὑποταγῆς ἀνταρσίαν ποιήσαντες κατὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ καὶ πολέμιοι ἐπίσημοι καὶ ἀντίμαχοι αὐτῆς φωραθέντες, ἀπὸ δὲ ὁδηγῶν καὶ διδασκάλων ἀγάπης ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ καὶ συμπνοίας καὶ ἑνότητος πνευματικῆς, διαίρεσιν καὶ ψυχρότητα μισάδελφον καὶ χωρισμὸν ἀπ᾽ ἀλλήλων τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς ὑποθέμενοι καὶ ὑπαγορεύοντες ἀθεοφόβως, χλεύην τε τὰ θεῖα ἡγησάμενοι καὶ ἀρχιεροπραξίας παρὰ τὰ νενομισμένα κανονικῶς ἐκτελέσαντες, καὶ κοινὸν σκάνδαλον τῷ χριστεπωνύμῳ πληρώματι καταστάντες, καὶ ἐκ πάντων τούτων ἐγκληματίαι ἀποδειχθέντες καὶ ἀνάξιοι τοῦ ἀρχιερατεύειν τῷ ὑψίστῳ θεῷ καταμαρτυρηθέντες, καθῃρημένοι ὑπάρχωσι πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, καὶ ἔκπτωτοι τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ ἱερατικοῦ καταλόγου, καὶ γεγυμνωμένοι τῆς θείας χάριτος, καὶ ἀλλότριοι τῆς χορείας τῶν ἱερωμένων, καὶ ἀπόβλητοι τῶν ἱερῶν περιβόλων, καὶ ὡς βάναυσοι καὶ ἰδιῶται γνωριζόμενοι· καὶ μηδεὶς

τολμήσῃ συμφορέσαι αὐτοῖς, ἢ συλλειτουργῆσαι, ἢ τὰς A ἀνιέρους αὐτῶν χεῖρας ἀσπάσασθαι, ἢ ὡς ἀρχιερεῖς καὶ ἁπλῶς ἱερωμένους δέξασθαι καὶ τιμῆσαι, ἢ ὅλως ὑπερασπισθῆναι καὶ βοηθῆσαι αὐτοῖς, ὡς καθῃρημένοις καὶ πάντῃ ἀνιέροις, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ, τοῦ ἀπὸ θεοῦ κυρίου παντοκράτορος. Σὺν δὲ τούτοις καὶ οὓς αὐτοὶ ἐχειροτόνησαν ἐν τῷ ῥηθέντι εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ἄνευ πατριαρχικῆς ἀδείας καὶ ἐκδόσεως, ἱερεῖς ἢ διακόνους, ὡς ἀθεμίτου γνωριζομένης καὶ συγκατακρινομένης παρὰ τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς κανόσι τῆς τοιαύτης χειροτονίας αὐτῶν, ἔστωσαν καὶ αὐτοὶ καθῃρημένοι πάσης ἱερατικῆς καὶ διακονικῆς ἀξίας, καὶ ἀνίεροι καὶ εἰς τὴν τῶν λαϊκῶν τάξιν κατενηνεγμένοι. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως.

,αωξα', κατὰ μῆνα φεβρουάριον, ἐπινεμήσεως δ'.

† ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀποφαίνεται.

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος συναποφαίνεται. B

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος συναποφαίνεται.

† ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Καλλίνικος συναποφαίνεται.

† ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἱερόθεος συναποφαίνεται.

† ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριλλος συναποφαίνεται.

† ὁ Ἐφέσου Παΐσιος.

† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος.

† ὁ Κυζίκου Ἰάκωβος.

† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος.

† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.

† ὁ Δέρκων Γεράσιμος.

† ὁ Πόσνας Ἰγνάτιος.

† ὁ Ῥόδου Ἰγνάτιος.

† ὁ Σερρῶν Νικόδημος.

† ὁ Φιλαδελφείας Μελέτιος.

† ὁ Μελενίκου Διονύσιος.

† ὁ Σοφίας Γεδεών.

† ὁ Χίου Γρηγόριος.

† ὁ Ἐλασσῶνος Ἰγνάτιος.

† ὁ Κασσανδρείας Νεόφυτος.

† ὁ Σαμακοβίου Ματθαῖος.

† ὁ Δρυϊνουπόλεως Παντελεήμων.

† ὁ Νυσσάβας Δωρόθεος.

† ὁ Σβορνικίου Ἀγαθάγγελος.

† ὁ Βράτζης Παΐσιος[1].

† ὁ Τρίκκης Μελέτιος.

[1] Subscriptio slavonicis litteris exarata.

12.
PAISIUS PHILIPPOPOLITANUS EADEM POENA MULCTATUR*
1861 februarii 24.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ, ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι· καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποι· ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί· καὶ ἐντιμότατοι C κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἑκάστης ἐπαρχίας· καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς· καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι· οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Καταστένου καὶ ἁπανταχοῦ· καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Ὁ μὴ γνοὺς καὶ ποιήσας, ὀλίγα, ὁ δὲ γνοὺς καὶ ποιήσας, πολλὰ δαρήσεται, ὁ κύριος ἡμῶν ἐν εὐαγγελίοις φησίν, ὃ ἐστὶ παιδείας ἐπάγεσθαι δεῖ κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων· καὶ εἰ μηδὲ τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ πταίοντας ἀτιμωρήτους ἀφίησι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἐν ἐπιγνώσει καὶ καταφρονητικῶς ἐκ συστήματος πλημμελοῦντας. Ἦν δέ γε κρίμασι θεοῦ, κατὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, καὶ παρὰ προσώπων ἀρχιερατικῶν, τῶν τὴν ἐκείνων διατήρησιν καὶ φυλακὴν ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην δεξαμένων, τὰ τῆς παραβάσεως ἔργα τετόλμηται, ἐπὶ σκανδάλῳ καὶ ψυχικῇ D βλάβῃ τῶν εὐσεβῶν, τότε δὴ καὶ ἀνυπέρθετον τοῖς ἀλαζόσι τούτοις τὴν παρ' ἐκείνων τῶν θείων κανόνων ὁριζομένην ποινὴν ἐπάγεσθαι δίκαιον ἅμα καὶ ἀναγκαῖον· καὶ γὰρ „ἀποστατοῦντες, φησί, τῶν τοῦ θεοῦ δικαιωμάτων ἐξωθοῦνται ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ“.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ ἀπὸ τριῶν ἤδη χρόνων μετατεθεὶς ἀπὸ Σμύρνης εἰς τὴν ἁγιωτάτην μητρόπολιν Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, καίτοι παιδείᾳ συγκεκροτημένος καὶ γνώσεις κεκτημένος τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐθίμων καὶ τάξεων, ἀστάθμητον μέντοι, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἰδιόρρυθμον ἐνδειξάμενος πολίτευμα, πεφώραται ἀπό τινος καιροῦ ἀσυγγνώστοις κανονικαῖς παραβάσεσι καὶ παρεκτροπαῖς ἐπιρρίψας ἑαυτόν· ἵνα δὲ τἄλλα παρῶμεν, ἀπόχρη μόνον στηλιτεῦσαι καὶ ἀποδεῖξαι τὰς τῆς ἀνταρσίας αὐτοῦ κατὰ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας δολίους καὶ καταχθονίους πράξεις, δι' ἃς ἐνδίκως ἤδη, ἀποκοπτόμενος τῆς τῶν ἱερωμένων ὁλομελείας, ὡς μέλος ἄχρηστον καὶ σεσηπὸς ἀπορρίπτεται· τῇ γὰρ ὡς λοιμώδει ἐπιδημίᾳ ἀπό τινος καιροῦ κρίμασι θεοῦ ἐνσκηψάσῃ ἀνταρτικῇ φαντασίᾳ αὐτοκεφάλου ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἧς ἀντιθέου προθέσεως πρόαρχος ἐγένετο ὁ παλαμναῖος ἐκεῖνος Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ὁ πρὸ μικροῦ ἐνδίκῳ καθαιρέσει συνοδικῶς καθυποβληθεὶς μετὰ τοῦ ὁμόφρονος αὐτῷ πρώην Δυρραχίου Αὐξεντίου, καταληφθεὶς καὶ οὗτος ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, πρῶτον μὲν ἐν τῇ προγεγονυίᾳ πανδήμῳ καὶ κοινῇ παντὸς τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν κλήρου καὶ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, τοῦ ἐν πάσαις ταῖς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐπαρχίαις διατελοῦντος, κανονικῇ ἐκλογῇ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, προσκληθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκκλησιαστικῶς δοῦναι τὴν γνώμην αὐτοῦ, οὐκ ἠθέλησεν, οὐδὲ ψηφοδέλτιον ἀπέστειλε, μόνος ἐξ ἁπάντων τῶν μητροπολιτῶν ἀποκλείσας ἑαυτὸν καὶ ἀποτειχίσας τῆς ἱερᾶς ἐκείνης πράξεως. Γράψας δὲ τότε τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔτι δὲ καὶ ἴσον γράμματος παρά τινων ἐκεῖσε χριστιανῶν ἐπιδοθέντος αὐτῷ συναποστείλας, οὐ μόνον ὡμολόγησε καὶ διετράνωσε τὴν παραδοχὴν τῆς κατακρίτου ἀρχῆς τοῦ αὐτοκεφάλου καὶ τῆς ἀποσπάσεως ἑαυτοῦ ἀπὸ τῆς ὁμοψύχου πνευματικῆς ἑνότητος πρὸς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, παραστήσας ἐκ προκαταβολῆς, ὡς εἰπεῖν, ὅτι οὐ γνωρίσει τὸν ἐκλεχθησόμενον πατριάρχην, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τοῦτο ἀπέδειξεν ἀκολούθως, καταργήσας καὶ ἐξαλείψας τὸ πρῶτον γνώρισμα τῆς πρὸς τὸν ἁγιώτατον οἰκουμενικὸν θρόνον ὑποταγῆς αὐτοῦ, καὶ παυσάμενος μνημονεύειν τοῦ λοιποῦ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς ἀπ' ἐναντίας τῆς διαγορεύσεως τῶν ἱερῶν κανόνων· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἀπαρακαλύπτως ἔν τινι πρὸ τριῶν μηνῶν ἀποσταλέντι ἡμῖν γράμματι αὐτοῦ ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἀλλότριον πάσης πρὸς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν σχέσεως αὐτοῦ, ἅτε δὴ παρακολουθήσων καί, καθὰ ἐπὶ λέξεως ἔγραψε, συμμορφωθησόμενος τῇ θελήσει τῆς μερίδος τῶν τὴν αὐτοκέφαλον ἐκκλησιαστικὴν ἐν Βουλγαρίᾳ ἀρχὴν ἐπισπευδόντων. Ταῦτα δὲ τὰ ἀνταρτικὰ αὐτοῦ κινήματα καὶ φρονήματα, εἰ καὶ ἀρκούντως εἶχον πρὸς ἀνυπέρθετον καὶ ἔνδικον αὐτοῦ

* *Ἐκκλησιαστικά*, t. cit., p. 68-71; Gedeon, op. cit., p. 85-90.

κατάκρισιν, ἀλλ' ὅμως μακροθυμίᾳ ἐκκλησιαστικῇ A τρόπον αὐτῷ διορθώσεως προμνηστεύοντες, μετεκαλεσάμεθα διὰ πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἐλθεῖν καὶ δοῦναι τῇ ἐκκλησίᾳ λόγον τῆς τοιαύτης ἀκαταλλήλου καὶ ἀντικανονικῆς αὐτοῦ διαγωγῆς. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης προσκλήσεως οὐ μόνον κατεφρόνησε, μὴ φανεὶς ἐς δεῦρο, δύο μηνῶν ἤδη διαγενομένων, ἀλλ' οὐδὲ ἀποκρίσεως ὅλως ἠξίωσεν ἡμᾶς ὁ ἀλαζὼν οὗτος καὶ ἀγνώμων πρὸς τὴν εὐεργετήσασαν αὐτὸν καὶ τιμήσασαν παρ' ἀξίαν πνευματικὴν ταύτην μητέρα.

Ἔνθεν τοι ἐν εὐθέτῳ καιρῷ τῆς ἐν Χριστῷ συγκροτηθείσης πρὸ μικροῦ μεγάλης καὶ ἁγίας συνόδου, συμπαρουσιαζόντων προσωπικῶς τῶν τε παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ κυρίου Γρηγορίου καὶ τοῦ κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου, καὶ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρείας κυρίου Καλλινίκου, τοῦ Ἀντιοχείας κυρίου Ἱεροθέου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου Κυρίλλου, καὶ B τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, ἐκτεθεῖσα ἐνώπιον πάντων καὶ μετὰ σκέψεως ἀπαθοῦς καὶ δικαίας συζητηθεῖσα καὶ ἀκριβῶς ἐπεξεργασθεῖσα ἡ ὡς διείληπται διαγωγὴ τοῦ εἰρημένου ἀρχιερέως Φιλιππουπόλεως Παϊσίου πρὸς τὰ τοῖς γνησίοις ἀρχιερεῦσιν ἀπαραιτήτως ὀφειλόμενα ἱερὰ καθήκοντα, ἐξελεγχθεῖσα καὶ διαβεβαιωθεῖσα ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ γραμμάτων, τῶν τε πρὸ τῆς ἡμετέρας θείῳ ἐλέει πατριαρχείας καὶ ἐφεξῆς σταλέντων τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀνεφάνη πανταχόθεν καὶ ἀνωμολόγηται ἀντικειμένη τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τῷ βαρυτάτῳ ἐγκλήματι τῆς ἀνταρσίας χαρακτηριζομένη, σκανδαλώδης τε καὶ ἀφόρητος τῇ ἐκκλησιαστικῇ εἰρήνῃ καὶ ἰδίως τοῖς χριστιανοῖς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης Φιλιππουπόλεως ψυχοβλαβὴς καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφικῆς καὶ χριστιανικῆς ἑνότητος αὐτῶν πολέμιος, καὶ διὰ ταῦτα ὑπεύθυνος τῇ παρὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλομένῃ ποινῇ τῆς παντελοῦς καθαιρέσεως. C Πολλῶν μὲν οὖν καὶ ἄλλων ἱερῶν κανόνων ἐναργῶς περὶ τῶν τοιούτων καθοσιώσεως ἐγκλημάτων πραγματευομένων καὶ παντελεῖ καθαιρέσει τοὺς τολμητίας ὑποβαλλόντων, ἀρκέσει μνησθῆναι μόνον τοῦ ιε' τῆς αβ' ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας συνόδου ἱεροῦ κανόνος ἀποφαινομένου· „Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τολμήσῃ ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι.“

Κοινῇ οὖν ὁμοψήφῳ γνώμῃ τε καὶ ἐγκρίσει, συνῳδὰ τῇ διακελεύσει τῶν ἱερῶν κανόνων, γράφοντες ἐν ἁγίῳ πνεύματι ὁριζόμεθα καὶ συναποφαινόμεθα, ἵνα ὁ διαληφθείς, ὡς μὴ ὤφελε, Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, ὡς παραβάτης τῶν πρὸς θεὸν ἐν τῷ καιρῷ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ δι' ἐγγράφου καὶ ἐνυπογράφου αὐτοῦ ὁμολογίας ὑποσχέσεων τοῦ συμφρονεῖν κατὰ πάντα τῇ D ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ πείθεσθαι καὶ ὑποτάσσεσθαι τῷ κατὰ καιροὺς οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, ὡς ἀνταρσίαν νοσήσας κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καὶ σκάνδαλα καὶ μισαδέλφειαν καὶ ταραχὴν ἐμποιήσας τοῖς τὴν εὐαγγελικὴν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν ὀφείλοντι νουθετεῖν ἐμπιστευθεῖσιν αὐτῷ χριστιανοῖς, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ὑπερόπτης καὶ καταφρονητὴς φωραθεὶς ἔν τε τρόποις καὶ ἐν γραφαῖς, καὶ ἐκ πάντων τούτων καὶ ἄλλων αὐτοῦ παρεκτροπῶν ἐγκληματίας καὶ ἀνάξιος τοῦ ἀρχιερατεύειν τῷ ὑψίστῳ θεῷ καταμαρτυρηθείς, καθῃρημένος ὑπάρχῃ πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, καὶ ἔκπτωτος τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ ἱερατικοῦ καταλόγου, καὶ γεγυμνωμένος τῆς θείας χάριτος, καὶ ἀλλότριος τῆς χορείας τῶν ἱερωμένων, καὶ ἀπόβλητος τῶν ἱερῶν περιβόλων, καὶ ὡς ἰδιώτης καὶ λαϊκὸς γνωριζόμενος, καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συμφορέσαι αὐτῷ ἢ συλλειτουργῆσαι, ἢ τὴν ἀνίερον αὐτοῦ χεῖρα ἀσπάσασθαι, ἢ ὡς ἀρχιερέα καὶ ἁπλῶς ἱερωμένον δέξασθαι καὶ τιμῆσαι, ἢ ὅλως ὑπερασπισθῆναι καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὡς καθῃρημένῳ καὶ πάντῃ ἀνιέρῳ, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ, τοῦ ἀπὸ θεοῦ κυρίου παντοκράτορος. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως.

,αωξα', κατὰ μῆνα φεβρουάριον, ἐπινεμήσεως δ'.

† ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀποφαίνεται.
† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος συναποφαίνεται.
† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος συναποφαίνεται.
† ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Καλλίνικος συναποφαίνεται.
† ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἱερόθεος συναποφαίνεται.
† ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριλλος συναποφαίνεται.
† ὁ Ἐφέσου Παΐσιος.
† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος.
† ὁ Κυζίκου Ἰάκωβος.
† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος.
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Γεράσιμος.
† ὁ Πόσνας Ἰγνάτιος.
† ὁ Ῥόδου Ἰγνάτιος.
† ὁ Σερρῶν Νικόδημος.
† ὁ Φιλαδελφείας Μελέτιος.
† ὁ Μελενίκου Διονύσιος.
† ὁ Σοφίας Γεδεών.
† ὁ Χίου Γρηγόριος.
† ὁ Ἐλασσῶνος Ἰγνάτιος.
† ὁ Κασσανδρείας Νεόφυτος.
† ὁ Σαμακοβίου Ματθαῖος.
† ὁ Δρυϊνουπόλεως Παντελεήμων.
† ὁ Νυσσάβας Δωρόθεος.
† ὁ Σβορνικίου Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Βράτζας Παΐσιος.
† ὁ Τρίκκης Μελέτιος.

13.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA ENARRATIS REBUS A BULGARIS DISSIDENTIBUS GESTIS QUINDECIM PACIS INEUNDAE CAPITA PROPONIT *

1861 februarii 25.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι, καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἡμῶν ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί· καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί· εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερο-

† Иокимъ милостию Божиею архиепископъ Константиня-града новаго Рима и Вселенский патриархъ.

† Иже нашему свѣтѣйшему патриаршескому апостолскому и Вселенскому престолу подчинении свѣщеннѣйшии митрополити и пречестнии, и боголюбезнѣйшии архиепископи и епископи, во свѣтѣмъ дусѣ возлюблении братие и сослужители, и честнѣйшии клирици, благо-

* Ex originali typis ea aetate impresso ex 15 pag. in-8°; textus graecus habetur etiam apud Gedeon, op. cit., p. 91-102; eadem tabula gallice reddita exstat apud d'Avril, op. cit., p. 23-31.

μόναχοι· τίμιοι προεστῶτες καὶ πρόκριτοι· καὶ λοιποὶ A ἁπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ ἑκάστης ἐπαρχίας· τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Ὁ δεσπότης τῶν ἁπάντων καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δι᾽ οὐδὲν ἄλλο τέλος κατῆλθεν ἐκ τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος, εἰμὴ ἵνα σώσῃ τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν τὴν ὀρθὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀληθῆ λατρείαν τοῦ θεοῦ, παρέδωκε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, συνεστήσατο διὰ τῶν ἱερῶν αὐτοῦ μαθητῶν καὶ ἀποστόλων τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν, ὅπως, λαμβάνοντες ἐξ αὐτῆς οἱ πιστοὶ ἀεννάως τὰ σωτηριώδη μαθήματα, ἐπιτυγχάνωσι τῆς ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας. Ἀλλὰ μόλις τὸ φῶς τοῦ εὐαγγελίου ἐπεφάνη εἰς τὸν ζοφερὸν ὁρίζοντα τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἰδοὺ ὁ πολέμιος τῆς σωτηρίας ἡμῶν διάβολος ἐξεγείρεται μανιωδῶς B κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας, κινεῖ κατ᾽ αὐτῆς διωγμοὺς χαλεπωτάτους, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ἐκκλησία ἐμβαπτίζεται εἰς τὰ αἵματα μυριάδων μαρτύρων. Ἀλλ᾽ ἅπασαι αἱ κατ᾽ αὐτῆς ἔφοδοι καὶ ἐπιβουλαὶ „ἀράχνης εὐκολώτερον διεσπάσθησαν, καπνοῦ θᾶττον διελύθησαν, κονιορτοῦ ταχύτερον παρῆλθον“. Ἰδὼν δ᾽ ὅτι οἱ ἐξωτερικοὶ διωγμοὶ οὐ μόνον οὐκ ἐκλόνησαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκράτυναν τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, τί πονηρεύεται; Ὑπεγείρει ἑτέρους διωγμοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ κινδυνωδεστέρους τῶν πρώτων, καὶ ἰδοὺ σμῆνη αἱρετικῶν ἀλληλοδιαδόχως παρουσιάζονται, οἷον Ἄρειοι, Ἀπολλινάριοι, Σαβέλλιοι, Μακεδόνιοι, Εὐτυχεῖς, Διόσκοροι καὶ λοιποί, οἵτινες ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὀρθῆς ἑρμηνείας τῆς πίστεως ἐνσπείρουσι παντοῖα κακοδοξίας ζιζάνια ἐν τῷ εὐανθεῖ καὶ ἀκηράτῳ λειμῶνι τῆς ἐκκλησίας, διαστρέφουσι τὴν πάνσεπτον τῶν ἀποστόλων διδασκαλίαν, ἓν καὶ μόνον σύνθημα ἔχοντες, τὴν παντελῆ ἐξάλειψιν καὶ ἀνατροπὴν τῆς ὀρθοδοξίας! Ἀλλὰ C καὶ τούτους ἅμα πάντας τοὺς αἱρετικούς, τὰ σκότια ταῦτα τέκνα τῆς πλάνης καὶ τοῦ ψεύδους, ἡ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία καταβαλοῦσα, οὐχὶ „ἐν ἅρμασι καὶ ἐν ἵπποις“, ἀλλὰ τῷ κραταιῷ βραχίονι τοῦ οὐρανίου αὐτῆς νυμφίου ἐξέωσε τῶν ἱερῶν αὐτῆς περιβόλων.

Ἀλλ᾽ ὁ ἄσπονδος τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐχθρός, καίτοι τοσαύτας ἥττας ὑποστὰς τῇ ἀηττήτῳ τοῦ ἐσταυρωμένου δυνάμει, οὐκ ἐνάρκησεν ὅμως, ἀλλὰ μετὰ πολλὰς καὶ ἄλλας κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐπιθέσεις καὶ ἐπιβουλάς, νέον καὶ αὖθις ἐγείρει πόλεμον κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας, ἐπιρρίπτων τὴν δᾷδα τῆς διχονοίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς φιλογενείας μεταξὺ ἀδελφῶν καὶ τέκνων ἁπάντων ἐπίσης τῆς ἐκκλησίας πεφιλημένων, βουλγάρων φαμέν, γραικῶν καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων λαῶν (οἵτινες ἀπ᾽ αἰώνων διὰ δεσμῶν αἵματος καὶ πίστεως εἰσὶ συνημμένοι), καὶ ἐπιζητῶν ἐπιμόνως ἵνα D διασπάσῃ καὶ καταμελίσῃ τὸ σῶμα τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Καὶ ἰδοὺ πῶς συνέβη ἡ θλιβερωτάτη αὕτη σκηνή. Πρό τινων ἐτῶν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημοῦντες ὀρθόδοξοι βούλγαροι ἐξῃτήσαντο δι᾽ ἀναφορᾶς αὐτῶν παρὰ τῆς κοινῆς τῶν ὀρθοδόξων μητρὸς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ὅπως ἐνεργηθῇ ἡ ἔκδοσις βασιλικῆς ἀδείας πρὸς οἰκοδομὴν ἐνταῦθα ναοῦ, ἐν ᾧ ἅπασαι αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι νὰ τελῶνται εἰς τὴν σλαβωνικὴν γλῶσσαν πρὸς πλείονα πνευματικὴν καρποφορίαν καὶ ψυχικὴν αὐτῶν ὠφέλειαν. Ἡ ἐκκλησία ἐν τῇ μητρικῇ αὐτῆς μερίμνῃ καὶ τὴν αἴτησιν αὐτῶν εὐμενῶς ἀπεδέξατο, καὶ δραστηρίως ἐνήργησε τὸ ἐπ᾽ αὐτῇ, ὡς μηδεμίαν διάκρισιν ἐθνικότητος τῶν ἑαυτῆς τέκνων ποιουμένη. Καὶ πρῶτον μὲν ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως, καὶ ᾠκοδομήθη ἐντὸς τῆς πατριαρχικῆς ἐνορίας κατὰ τὸν Βαλατᾶν εὐκτήριος οἶκος (παπὰζ ἐβὶ) ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου,

говѣйнѣйшии свѣщенници, преподобнѣйшии свѣщенноиноци, честнии первостоятелие и первенствующии и прочии вси благословени християни всякой епархий, чада во Господѣ возлюбления нашей умѣрености благо́дать буди вамъ и миръ отъ Бога.

Владика всѣхъ и Господь нашъ Исусъ Христосъ не за никоя друга цѣль сниде отъ отеческите нѣдра, и стана человѣкъ, но̀ за̀ да̀ спаси падшийатъ человѣкъ. За това показа му правото вѣдѣние и истиното служение Божие, предаде православната вѣра, състави чрезъ свѣщенните си ученици и апостоли святата си церковь за да, зимающе вѣрните неисточимо изъ нея спасителните учения, восполучаватъ душевното си спасение. Но едвамъ евангелскийатъ свѣтъ се изяви на мрачното окружие греха, и ето врагътъ на нашето спасение диаволъ воздигнувасе свирепо верху православието, дига верху това лютѣишия гонения и симъ образомъ погружается церквата въ кровите на безчислени мученици. Но сичките противъ нея нападения и вражди „по лесно и отъ пауджина се разцѣпиха, по скоро и отъ димъ се разнесоха, по скоро и отъ прахътъ се разгнаха“. Видя же, че вонкашнитѣ гонения не само не расколебаха, но паче укрѣпиха православната перкова, що лукавствуетъ? возбуждаетъ други гонения, по опасни отъ первите. И ето множества еретикъ взаимно се представляватъ, т. е. Арий, Аполинарий, Савелий, Македоний, Евтихий Диоскури и прочии, които подъ видъ на правото истолкувание на вѣрата разсѣяваха всекакви плевела на злославието въ драгоцвѣтниятъ и нескверний садъ на церквата, превратиха всечестните апостолски учения, едно и само знамение имуще: сиречъ съвършеното изгнание и нарушение на православието! Но и тиа сичките заедно еретици, темнитѣ тиа чада на заблуждението и на лажата като ги побѣди соборната Христова церковь „не съ колесницами и конями“ но крѣпкою мишцею небеснаго ея жениха̀, изгони ги отъ священните си ограждения.

Но непримирниятъ на нашето спасение врагъ, ако и толкова побѣди претерпѣ непобѣдимою распеншаго ся силою, обаче не се умори, но подиръ много и други по разни времена нападения и вражди, ново пакъ дига гонение противъ православието като хвърга огънътъ на несогласието, подъ любороденъ видъ, между братия и чада сички равно прелюбезни на церквата болгари, думамъ, греци и други православни народи (които са соединени отъ вѣка чрезъ узи крове и вѣри) и иска настоятелно да расцѣпи и раздроби тѣлото на едната Христова церковь. И ето какъ стана прискорбното това позорище: предъ нѣколко години православнитѣ болгаре, които живѣятъ въ Цариградъ, попросиха чрезъ прошение отъ общата матеръ на православните велика Христова церковь, за да издѣйствува изданието на едно царско дозволение за построението тукъ въ Цариградъ на една церква, въ която сичкитѣ священни послѣдования да се совершаватъ на славянский языкъ за по много духовно плодоносие и душевна имъ полза. Церквата въ матерното свое попечение, и прошението имъ благоприятно восприя и строго издѣйствува, колкото ѝ принадлежаше, защото ни едно различие народности на своите си чада прави. И перво поиска дозволението на високото правителство, и се построи въ

συνδραμοῦσα καὶ χρηματικῶς· εἶτα ἐκζητήσασα ἀπή- A
λαυσεν ὡσαύτως τὴν ὑψηλὴν ἄδειαν, ἵνα ἀνεγερθῇ ἐν τῷ αὐτῷ μέρει ἱερὸς ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς παναγίας τριάδος, οὗτινος τῆς οἰκοδομῆς ἤδη ἐγένετο ἔναρξις. Ἐν τῷ ῥηθέντι οὖν εὐκτηρίῳ οἴκῳ ἔκτοτε διορισθέντων τῶν ἀναγκαιούντων αὐτῷ κληρικῶν, οἱ θέλοντες ἐκ τῶν παρεπιδημούντων βουλγάρων ἐκκλησιάζοντο ἐν αὐτῷ. Ἀλλὰ πέρυσι, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ σωτηρίου πάσχα, ὅτε ὁ ὀρθόδοξος καὶ περιούσιος τοῦ κυρίου λαὸς ἦν ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς συνηγμένος, γηθοσύνως πανηγυρίζων τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ σωτῆρος, ὁ ἐν τῷ εἰρημένῳ εὐκτηρίῳ οἴκῳ, ὡς μὴ ὤφελεν, ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος ἀποστάτης καὶ ἐπίορκος Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων ἔπαυσε τὸ κανονικὸν μνημόσυνον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου! Ἡ ἐκκλησία ἅμα τῷ ἀκούσματι τούτῳ σύνοδον μεγάλην καὶ ἱερὰν συγκροτήσασα, ἐν ᾗ παρῆσαν καὶ οἱ μακαριώτατοι πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, μετεκαλέσατο τὸν διαληφθέντα Ἱλαρίωνα καὶ συν- B
εβούλευσε τὰ δέοντα μετὰ πολλῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας, ὑπομνήσασα αὐτῷ τὰς φοβερὰς ὑποσχέσεις, ἅσπερ ἐν καιρῷ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ ἐδεδώκει, κρατῶν ἐν χερσὶ τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, „ἐπὶ τῷ πείθεσθαι τοῖς ἀποστολικοῖς καὶ συνοδικοῖς ἐντάλμασι καὶ κανόσι καὶ ὑποτάσσεσθαι κατὰ πάντα τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, καὶ φυλάττειν ἀπαραμείωτα καὶ ἀπαρασάλευτα τὰ προνόμια τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου,“ ἅμα δὲ καὶ ὑποδείξασα τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων ἐπαγόμενα ἐπιτίμια· ἀλλ' αὐτός, καίτοι ἐπισήμως αὖθις τὴν πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀνομολογήσας ὀφειλετικὴν εὐπείθειαν αὐτοῦ καὶ ὑποταγὴν καὶ καθυποσχεθεὶς ἐπανορθῶσαι τὴν ἀντικανονικὴν αὐτοῦ πρᾶξιν, κατεφρόνησεν ὅμως τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμβουλῶν καὶ παραινέσεων καὶ ἀνεπέτασεν ἀναφανδὸν τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας! Οὐ μόνον γὰρ ἐν ταῖς ἱεροπραξίαις αὐτοῦ οὐκ ἐλάμβανεν ἔκδοσιν πατριαρχικήν, ὡς νενόμισται, ἄνευ τῆς C
ὁποίας οὐδ' αὐτοὶ οἱ παρεπιδημοῦντες πατριάρχαι δύνανται κανονικῶς νὰ ἐκτελέσωσιν ἀρχιεροπραξίαν τινά, ἀλλὰ πρὸς μείζονα ἔνδειξιν τῆς ἀπειθείας αὐτοῦ πρὸς τὴν ὑπερτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ἐτέλει αὐτὰς πανηγυρικώτερον, μνημονεύων ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις, ἀντὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, „πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων,“ ὅπερ μόνοις τοῖς πατριάρχαις καὶ τοῖς αὐτοκεφάλοις ἀρχιεπισκόποις συγκεχώρηται. Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ παρανομήμασιν, ἀσυνειδήτως ἐτόλμησε καὶ χειροτονίας ἱερέων τελέσαι, ὁμόζηλος καὶ ὁμότροπος ἐν πᾶσιν ἀναδειχθεὶς τῶν ἀρχαίων καὶ δυσωνύμων ἐκείνων τῆς ἐκκλησίας ἀποστατῶν. Καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, ἀλλὰ καὶ λίαν πιθανὸν τὸ νὰ χωλαίνῃ καὶ οὗτος εἰς τὰ κυριώτερα τῆς εὐσεβείας, σαλεύων τὸ φρόνημα εἰς αὐτὰς τὰς βάσεις τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως· καθότι μαθητεύσας ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἄνδρον πρὸ χρόνων συστηθείσῃ σχολῇ τοῦ ἀντιθέου Καΐρη, ὡς ἐγνώσθη τῇ ἐκκλησίᾳ ἐσχάτως, καὶ D
ἀπομαξάμενος, ὡς ἔοικεν, ἐκ τῆς ἐκείνου σχέσεως καὶ ἀνατροφῆς τὰς κακοδοξίας καὶ τὰ ἀντιχριστιανικὰ αὐτοῦ φρονήματα, οὐ μόνον αὐτὸς διεφθάρη καὶ ψυχὴν καὶ διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν εὐσεβῶν ἐγίνετο καὶ γίνεται διαφθορᾶς παραίτιος· ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις αὐτός τε καὶ ὁ συμφρονήσας αὐτῷ πρώην Δυρραχίου Αὐξέντιος καὶ ἕτεροί τινες, οὓς ἠδυνήθη ἐξαπατῆσαι, οὐ διέλιπον καὶ ἐν ἐφημερίσι καὶ φυλλαδίοις, δωρεὰν διανεμομένοις, μυρίας λοιδορίας ἐκχέοντες μετὰ πλείστης ἀναισχυντίας κατὰ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ὅσας οὐδ' αὐτοὶ οἱ κεκηρυγμένοι τῆς ὀρθοδοξίας πολέμιοι εἰπεῖν ἢ γράψαι ἐτόλμησαν.

патриаршеската енурия кадѣ балатъ единъ молебни домъ (папазъ еви) въ имени святаго первомученика Стефана, като спомогна и съ пари, то пакъ испроси и взе также високото дозволение за да се построи въ истото мѣсто священний храмъ во имени пресвятиа Троици, когото и захванаха да построяватъ. Въ реченниятъ прочее молебни домъ отъ тогива, като се опредѣлиха нужните священници, ходеха които отъ тукашнитѣ българи искаха: но лани, въ самиятъ день спасителния пасхи, когито православните и избраните людие Божи бяху собрани въ священните церкви радостно торжествующе еже изъ мертвихъ Христово воскресение, първенствующиятъ, по злощастию, архиерейски, въ реченниятъ молебни домъ отступникъ и клятвопреступникъ Иларионъ исхвърли правилниятъ споменъ Вселенскаго патриарха! Като чу това църквата, собра велики и священни съборъ, въ който присутствуваха и блаженнѣйшите патриарси Александрийскиятъ, Антиохийскиятъ и Иеросолимскиятъ, и призва реченниятъ Иларионъ и прилично го совѣтува съ много кротость и благоприятие, като му наповни страшните обѣщания, които во времето на рукоположението си даде когито держете въ руцѣте си священното евангелие сиречъ: „да се повинува на апостолскитѣ и соборни повелѣния и правила и се покорява непремѣнно Вселенскому патриарху и да сохранява цѣли и непремѣнни правдините на патриаршескиятъ престолъ“ заедно же му показа и запрещенията които са опредѣлени противъ ония, които дерзнатъ да направатъ такива преступления, но той, ако и официално пакъ исповѣда долженствуемото послушание и покорение камъ Вселенскиятъ престолъ, и се обѣща да исправи противоправилното си това дѣло, обаче презрѣ церковнитѣ совѣти, и возвиши явно знамята на возбунтованието! защото не само въ священнодѣйствията си не зимаше отъ тогива патриаршеско дозволение както е узаконенно, безъ което, и тия приствующи патриарси неможатъ правилно да издѣйствуватъ нѣкое священнодѣйствие, но за по голѣмо доказателство на непослушанието си към върховната църковна власть, дѣйствуваше и по тържественно като спомянуваше въ священнитѣ помяници въ мѣсто патриаршеското име „всякое епископство православнихъ“ което само на патриарсите и на независимите архиепископи е упростено. А при другитѣ си безакония дързна безсовѣстно и священници да рукополага, единоревнитель единонравни показався во всѣхъ на древните ония злоимени отступничи на църквата! И не е чудесно, но и ми го вѣроятно да е и той нечестивъ, и да не мисли право за нашата православна вѣра, защото както се сега, научаваме се е училъ въ училището, което богопротивни Каиринъ предъ много години вѣче построилъ во островъ Андро (кадѣ Белото море) отъ когото си е научилъ злославието и противо християнските си мисли, и не само той се разврати и въ душата и въ мисъльта, но и на мнозина отъ благочестивите причини развращение. А при сичкото това, той и единомисленикъъ му прежде бивши архиепископъ Дирахий Авксентий и други нѣкои които можи да прелсти не престанаха и въ вѣстници и въ книжици, даромъ раздаваемия, да излива безбройни поругания съ много безстидность противъ великата Христова церковь,

Ἡ ἐκκλησία, εἰ καὶ κατὰ πρόσωπον καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τοῦ οἰκουμενικοῦ αὐτῆς θρόνου ὑβρίζετο, εἰ καὶ ἠδύνατο κυριαρχικῶς ἐπενεγκεῖν κατὰ τῶν ὑβριστῶν τῶν ἱερῶν καὶ ἀπαραγράπτων αὐτῆς δικαιωμάτων, ἅτινα διὰ τῶν κανόνων καὶ ψηφισμάτων τῶν οἰκουμενικῶν πανσέπτων συνόδων κέκτηται, καίτοι ἠδύνατο, λέγομεν, ἐπενεγκεῖν τὴν δέουσαν πνευματικὴν τιμωρίαν, ἀλλ᾽ ὅμως τῇ συνήθει αὐτῆς μακροθυμίᾳ χρησαμένη, ἠνέσχετο νουθετοῦσα καὶ ἀπεκδεχομένη τὴν μεταμέλειαν αὐτῶν καὶ ἐπιστροφήν. Καὶ ἡμεῖς δέ, μετὰ τὴν θείῳ ἐλέει ἀνάβασιν ἐπὶ τὴν ἀνωτάτην ταύτην πατριαρχικὴν περιωπήν, οὐ διελίπομεν κατὰ τὸ ἱερὸν ἡμῶν καθῆκον ὑποδεικνύοντες τὸ ἀντικανονικὸν καὶ ἄθεσμον τοῦ τολμήματος, συμβουλεύοντές τισι προσελθοῦσιν ἡμῖν ἐκ τῶν ἐπισήμων βουλγάρων καὶ δι᾽ αὐτῶν καὶ δι᾽ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν προσώπων τῷ τε Ἱλαρίωνι καὶ τῷ Αὐξεντίῳ τὰ εἰκότα, καὶ προαναγγέλλοντες τὴν ἄβυσσον, πρὸς ἣν ὠθοῦσιν ἑαυτοὺς καὶ τὸν ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν λαὸν ἐπὶ προσχήματι φιλογενείας· καὶ δυστυχῶς ἐψεύσθησαν οἱ λόγοι ἡμῶν, διότι ἡ μέχρι τοῦ νῦν ὑποκεκρυμμένως ἐνεργοῦσα χείρ, φανερώτερον καὶ ἰσχυρότερον ἐνεργήσασα, ὤθησέ τινας ἐν τῷ βαράθρῳ τῆς ἑτεροδοξίας· ἀποσκιρτήσαντες γὰρ οὗτοι τῆς πατρῴας ὀρθοδοξίας, ηὐτομόλησαν πρὸς τὸν παπισμόν. Καὶ ἰδοὺ πῶς τοῦτο συνέβη.

Τῇ ιη´ δεκεμβρίου, ἡμέρᾳ κυριακῇ, δύο ἱερομόναχοι, εἷς ἱερεὺς καὶ δύο διάκονοι, τὸ γένος βούλγαροι, ὧν εἷς ἦν ἐφημερεύων ἐν τῷ διαληφθέντι εὐκτηρίῳ οἴκῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, μετὰ καί τινων ὁμοίως βουλγάρων χριστιανῶν ἑκατὸν περίπου τὸν ἀριθμόν, τῇ συνευδοκίᾳ πάντων τῶν διαληφθέντων ἀνταρτῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, τοῦ τε Μακαριουπόλεως καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου, ἄραντές τινα τῶν ἱερῶν ἀμφίων καὶ σκευῶν τῆς θείας μυσταγωγίας καὶ βιβλία τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν, ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἐν Γαλατᾷ ἀρμενο-καθολικὸν ἐπίσκοπον, ὅστις ὑπεδέξατο αὐτοὺς ἐντὸς παρεκκλησίου εὐρωπαϊκοῦ τινος νοσοκομείου· ἐκεῖ δὲ συνελθόντων καὶ ἄλλων δυτικῶν ἱερέων, ἀνεγνώσθη ἔκθεσίς τις περιέχουσα τοὺς ὅρους τῆς ἀποσκιρτήσεως ἐκ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ῥωμαίου ποντίφηκος συμφωνίας πρῶτον ἑλληνιστί, δεύτερον βουλγαριστὶ καὶ τρίτον γαλλιστί· μετὰ δὲ τοῦτο ἐγένετο ἀσπασμὸς τῶν τεσσάρων ἐκείνων ἱερωμένων μετὰ τῶν δυτικῶν καὶ τοῦ ἀρμενο-καθολικοῦ ἐπισκόπου, καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ σκηνὴ αὕτη.

Ἡ τοιαύτη οὖν ἀνέλπιστος πρᾶξις τῆς ἀποσκιρτήσεως τῶν εἰρημένων βουλγάρων βαθείας λύπης ἐνέπλησε τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, καθόσον ψευδῶς καὶ ἀναισχύντως οἱ τολμηταὶ οὗτοι διακηρύττουσιν, ἐπὶ δυσφημίᾳ παντὸς τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὅτι εἰσὶν ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ, πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἁπλουστέρων. Ὅθεν πρὸς κατεύνασιν τοῦ ἀκηρύκτου τούτου πολέμου, ὃν ὁ κοινὸς ἡμῶν πολεμήτωρ διάβολος ἤγειρε καὶ ἐπ᾽ ἐσχάτων κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, συνεκροτήθη σύνοδος μεγάλη καὶ ἱερά, ἐν ᾗ προκαθημένης τῆς ἡμῶν μετριότητος, παρεδρευόντων τῶν παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν, τοῦ κυρίου Γρηγορίου καὶ τοῦ κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου, καὶ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν, τοῦ Ἀλεξανδρείας κυρίου Καλλινίκου, τοῦ Ἀντιοχείας κυρίου Ἱεροθέου, καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων κυρίου Κυρίλλου, καὶ πάντων τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, καὶ τῶν

A които нито и тия проповѣдими на православието врази дързнаха да кажатъ или да пишатъ.

Църквата, ако и на лице и въ самата срѣда на Вселенскиятъ си престолъ се поругаваше, ако и можеше государно да понесе противъ ругателите на священнитѣ и и неопрѣдѣлими правдини, които притяжаваха чрезъ правила и избрания на всечестните Вселенски собори, ако и можеше, казваме, да принесе приличното духовно наказание, но обаче употрѣби долготърпение по обичаять си и претърпе, като ги совѣтуваше и ожидаваше покаянието и возвращението имъ. И ние по опредѣлението ни милостию Божею на верховниятъ Вселенски престолъ, не оскудѣвахме по священната ни должность отъ да показуваме противоправилната тая и беззакона смѣлость като B совѣтувахме нѣкои си приходивши при насъ отъ почтените болгаре и чрезъ нихъ и чрезъ други церковни лица Илариона и Авксентиа приличните совѣти, и предвозвѣщавахме бездната, камъ която бутатъ себе си и православниатъ болгарски народъ, подъ видомъ любородия, и по злощастию не се излъгаха нашите думи, защото руката, която скришно дѣйствуваше до днесъ, по явно и по силно фана да дѣйствува, и привлече нѣкащина въ ямата на инославието, защото като отступиха тиа отъ отеческото си православие, станаха Павликяне! и ето какъ стана това.

На 18 декемвриа день недѣля, двама иеромонаси, единъ попъ и единъ дяконъ родомъ болгаре, отъ които единятъ попуваше въ речениятъ молебни домъ святаго Стефана, съ нѣкои и други до сто души подобно болгари C християни, съ споразумѣнието неотмѣнно на реченните отступници на соборната церковь, т. е. на Макариуполскиятъ и прежде Дирахийскиятъ, като зеха нѣкои отъ священните одежди и сосуди на божественното священнодѣйствие и служебни церковни книги отидоха при армено-католишкиятъ на Галата епископъ, който ги восприя въ една церквица на една европейска болница. Тамо като се собраха и други западни священници исчете се едно изложение, което имаше предѣлите на отступлението имъ отъ непорочната наша вѣра, и согласията които направиха по между си съ Римскиятъ понтификъ, перво на елински, второ на болгарски, и трето на французки, послѣ това би цѣлование мѣжду ония четире священници со западните и съ армено-католишкиятъ епископъ, и тъй се укончи това позорище.

D Това прочее нечаянно дѣло на отцѣплението на речените болгаре глубока скорбъ причини на святата Христова церковь и толкова много, колкото лжевно и безстидно проповѣдуватъ че са полномощници на сичкиятъ болгарски народъ за да прелстатъ (излъжатъ) простите хора, тиа които причиняватъ безчестие на сичкиятъ болгарски народъ. Тѣмже за утолението на непроповѣданата тая брань, която общиятъ нашъ боритель дияволъ воздвигна и въ послѣднихъ противъ православната церковь, собра се великиятъ и святѣйши соборъ подъ предсѣдателството на нашата умѣренность, като присутствуваха и двамата прежде насъ бивши всесвятѣйши патриарси господинъ Григори и господинъ Антимъ Визанди и блаженнѣйшите патриарси Александрийскиятъ господинъ Калиникъ, Антиохийскиятъ господинъ Иеротей и Иерусалимскиятъ господинъ Кирилъ и сич-

ἱερῶν κανόνων ὑπ᾽ ὄψιν τεθέντων, καὶ τῆς διαγωγῆς A τοῦ Μακαριουπόλεως καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου πρὸς τούτους ἀντιπαρεξετασθείσης, ἐξηνέχθη συνοδικὴ ἀπόφασις, ἵνα οἱ διαληφθέντες μέν, ἅτε δὴ ἐκ προθέσεως παραβαίνοντες τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας καλῶς ἀπ᾽ αἰῶνος κείμενα διασείοντες καὶ τὴν τῶν ὀρθοδόξων ἡσυχίαν διαταράττοντες, καθαιρεθῶσι τοῦ οὗ κατεῖχον ἀρχιερατικοῦ βαθμοῦ καὶ ἀπογυμνωθῶσι πάσης ἱερατικῆς ἀξίας, ὃ δὴ καὶ ἐγένετο· πρὸς ὑμᾶς δέ, ποιμένας τε καὶ ποιμαινομένους, ἀνακοινωθῶσι τά τε προγεγονότα καὶ τὰ κατὰ τῶν εἰρημένων παρὰ τῆς ἱερᾶς καὶ μεγάλης συνόδου ἀποφανθέντα, καὶ ὅπως ἀπευθυνθῶσιν ὑμῖν αἱ προσήκουσαι ἐκκλησιαστικαὶ παραινέσεις καὶ συμβουλαὶ πρὸς στηριγμὸν καὶ προφυλακὴν παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος.

Καὶ δὴ γράφοντες διὰ τοῦ παρόντος ἀδελφικοῦ καὶ εὐχετικοῦ ἡμῶν γράμματος, ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν τοῖς μὲν ἱεροῖς ποιμέσιν, ὅπως ἦτε ἄοκνοι καὶ ἀκριβεῖς περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ποιμαντορικῶν ὑμῶν καθηκόντων ποιμαίνοντες τὸ θεόθεν ἐμπεπιστευμένον ὑμῖν λογικὸν ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ „μὴ ἀναγκαστικῶς, ἀλλ᾽ ἐπιεικῶς" καὶ „τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου", φυλάττοντες ἀπαραποίητον καὶ ἀνόθευτον τὴν θεόσδοτον παρακαταθήκην τῆς εὐσεβείας, προφυλάττοντες τὰ λογικὰ ὑμῶν ποίμνια ἀπὸ τῶν δολερῶν εἰσηγήσεων, τῶν ἐπὶ διαφόροις προσχήμασι περιαγόντων τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἀπόρων καὶ ἁπλουστέρων ὀρθοδόξων, καὶ μηδεμίαν ἐπιτρέποντες καινοτομίαν ἢ παραλλαγὴν τῶν ἱερῶν παραδόσεων καὶ τῶν πατροπαραδότων ἐθίμων καὶ διατυπώσεων τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, C ὡς λόγον ἀποδώσοντες πρὸ τοῦ ἀδεκάστου βήματος τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ. Ὑμῖν δὲ πᾶσι τοῖς εὐλογημένοις καὶ ἀγαπητοῖς ἐν Χριστῷ τέκνοις προτρεπόμεθα καὶ συμβουλεύομεν πατρικῶς, ἵνα μένητε ἑδραῖοι καὶ στερεοὶ καὶ ἀκράδαντοι ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως, „ἀντεχόμενοι τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας, ἀποστρεφόμενοι τὰς βεβήλους κενοφωνίας", καὶ ἐμφράττητε τὰ ὦτα ὑμῶν πρὸς τὰς ὑποσχέσεις, στρεψολογίας καὶ σοφιστικὰς αὐτῶν ἐπινοίας, λεγόντων καὶ κηρυττόντων ψευδῶς, ὅτι οὐδεμίαν μεταβολὴν ἢ ἀλλοίωσιν ἐποιήσαντο εἰς τὰ θεοπαράδοτα δόγματα τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως ἑνωθέντες μετὰ τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης· διότι ἂν καὶ τοῦτο δὲν ὑπάρχῃ ἀληθές, ὡς διὰ πολλῶν παραδειγμάτων δύναται ν᾽ ἀποδειχθῇ, ἀλλὰ καὶ τοιοῦτον ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι οὐδεμία δηλονότι μεταβολὴ ἐπενεχθήσεται εἰς τὰ τῆς πίστεως αὐτῶν ἐν τῇ ἑνώσει ταύτῃ, μόνη ἡ ἀποσκίρτησις χριστιανοῦ τινος ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκ- D κλησίας καὶ ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ὑποταγῆς πρὸς τοὺς κανονικοὺς αὐτοῦ ποιμένας ἐστὶ μέγα καὶ θανάσιμον ἁμάρτημα. Διὰ τοῦτο τὴν τοιαύτην ἐκκλησιαστικὴν ἀνταρσίαν πολλοὶ τῶν θείων πατέρων ἀποκαλοῦσι μοιχείαν πνευματικήν· καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας διδασκόμεθα, ὅτι πολλοὶ τῶν σχισματικῶν τὸ πάλαι, καίτοι διατηροῦντες πάντα τὰ δόγματα καὶ τὰς παραδόσεις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπακριβῶς καὶ ἀναλλοιώτως, ἀλλὰ διότι μόνον ἀπέστησαν τῆς πνευματικῆς κοινωνίας καὶ τῆς ὑποταγῆς, ἣν ὤφειλον πρὸς τοὺς κανονικοὺς αὐτῶν ἐπισκόπους, κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ἀνεθεματίσθησαν. Φεύγετε λοιπόν, ἀγαπητοί, τοὺς σοφιστὰς καὶ διαστροφεῖς τούτους τῆς ἀληθείας, οἵτινες πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑποκρινόμενοι ζῆλον ἀκραιφνῆ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ὑμῶν εὐημερίας, συρράπτουσι κατὰ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας συκοφαντίας, ὡς δῆθεν ἐπιβουλευομένης τῇ βουλγαρικῇ ὑμῶν γλώσσῃ καὶ διακω-

A ките пребиваюощи священнѣйши митрополити и боголюбезнѣйши епископи во святѣмъ дусѣ зѣло намъ возлюбленните братия и сослужители, и като се туриха священните правила и обхождението на Макариуполскиятъ и на прежде Дирахийскиятъ въ обзоръ, и като се соразмѣрно испита обношението имъ, би соборно рѣшение, понеже речените отъ произволение отступуватъ отъ божествените и священни правила и отъ церковните дѣла, които са отъ вѣка добрѣ остановлени, като расколебаватъ и на християните миролюбието, да се извержатъ отъ архиерейскиятъ, когото имаха, санъ и се оголятъ отъ всякое священническо достойнство, което и бидѐ. Камъ васъ же пастирите и пасомите да се сообщатъ и прежните и сегашните дѣла противъ реченните, които се отъ священниятъ и велики соборъ осудиха, B и да се испращатъ вамъ приличните церковни совѣти за укрѣплението и сохранение на сичкото православие.

И като писуваме чрезъ настоящето братско и молитвенно наше послание, заповѣдуваме и завѣщаваме на васъ священните пастире, да сте бодри и точни въ исполнението на пастирските ваши должности пасующе увѣренното вамъ отъ Бога словесно стадо Христово и не „съ понуждение но съ благоприятие" и „образи бивающе на стадото" сохраняще непритворенъ и нескверненъ богоданниятъ залогъ на благочестието, чувающе словесните ваши стада отъ коварните сношения на ония, които подъ разни видове путешествуватъ по сухо и по море за да прельстатъ бѣдните и по простите православни и ни една новость упрощавайте или измѣнение на священните предания и на оте- C ческите обичаи и устави на православната восточна церковь, че ще отдадете слово предъ нелицемерното судище Христово во страшното нѣгово пришествие. Васъ же сичкитѣ благословени во Христа чада побуждаваме и совѣтуваме отечески, да стоите утверждени и непоколебими на камени вѣри и восприемлюще здравото поучение, и ненавидяще нечестивите новости „затискающе ушите ваши камъ обѣщанията развратословията и ухитрителните, на токива человѣчи, изнамѣрения, които казватъ и лжепроповѣдуватъ, че никое измѣнение не са направили въ богопреданните догми на непорочната наша вѣра като са соединиха съ Римскиятъ папа. Защото освенъ дето и това не е истинно, както чрезъ много примѣри може да ся докаже, но и ако речеме, че никое Божемъ измѣнение не ще да се принесе на D церковните имъ послѣдования отъ това соединение, самото обаче отступление на единъ християнинъ отъ православната восточна церковь и отъ духовното послушание камъ правилните му пастири е велики и смъртни грѣхъ, за това мнозина отъ божествените отци таково церковно отступление наричатъ го духовно прелюбодѣйство. Но и отъ церковната история ся научаваме че мнозина отъ расколниците у ветото врѣмя, ако и да сохраняваха сичките догми и предания на соборната церковь точно и неизмѣнно, но защото отступиха само отъ духовното приобщение и послушание, което долженствуваха камъ правилните свои епископи, осудиха се отъ соборната церковь и са туриха подъ анатема. Бѣгайте прочее, возлюбленни, отъ тия коварни развратители на истината, които при другите си беззакони като се притворяватъ че иматъ искренна рев-

λυούσης τὴν ἀνάλογον προαγωγὴν τῶν ὁμογενῶν ὑμῶν A εἰς βαθμοὺς ἱεραρχικούς, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια, καὶ διὰ τοιούτων τροπολογιῶν καὶ ἀθεμίτων μέσων σπουδάζουσιν ἵνα ἀποσπάσωσι τὸν ὀρθόδοξον καὶ εὐσεβῆ βουλγαρικὸν λαὸν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς κυριαρχίας τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἐπ᾽ ἀνατροπῇ πάντως καὶ ἀθετήσει τῶν ἀπαραγράπτων, ἀναλλοιώτων καὶ αἰωνίων δικαιωμάτων καὶ προνομίων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ὅστις οὐκ ἔστιν ἴδιον κτῆμα τῶν γραικῶν, ἀλλὰ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος. Οὐδέποτε, ἀγαπητοί, ἡ ἐκκλησία διάκρισιν ἐποιήσατο γραικοῦ, ἀλβανοῦ, βλάχου, σέρβου, βουλγάρου, ἄραβος, ἀρμενίου (χαϊχουρούμη) κ. τ. λ., ἀλλὰ πάντας τοὺς εἰς Χριστὸν ὀρθοδόξως πιστεύοντας ἐπίσης ὡς τέκνα ἑαυτῆς προσφιλῆ περιπτύσσεται, ὑπὲρ πάντων τὴν αὐτὴν πνευματικὴν μέριμναν καὶ στοργὴν ἐπιδείκνυται, καὶ πάντας τοὺς ἀξίους ἀνεξαιρέτως προάγει εἰς βαθμοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ἄνευ παρατηρήσεως ἐθνικότητος, ἀείποτε ἐν τῷ B νῷ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ἀπόφθεγμα περιστρέφουσα· „Οὐκ ἔνι ἰουδαῖος οὐδὲ ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.“ Ὑπῆρξαν καὶ πρότερον, καὶ νῦν ἤδη ἐν τῷ ἱεραρχικῷ συλλόγῳ ὑπάρχουσι βούλγαροι, βλάχοι, ἀλβανοὶ καὶ ἄραβες· χθὲς ἔτι καὶ πρώην ἡ ἐκκλησία ἀποκατέστησε βουλγάρους ἀρχιερεῖς, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐκ βουλγάρων ἔσχε κατὰ διαφόρους καιροὺς πατριάρχας, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν τὴν αὐτὴν ἐνδείξεται πρόνοιαν, διορίζουσα δηλονότι ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις ἀρχιερεῖς βουλγαρικῆς καταγωγῆς καὶ τοὺς εἰδότας τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν, ἣν οὐδέποτε ἀποκλείει ἐκ τῶν ἱερῶν ναῶν καὶ τῶν σχολείων τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν, ὥσπερ ψευδῶς περικροτοῦσιν· ἐπὶ τούτῳ εἰσήγαγεν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ ἱεροσπουδαστηρίῳ τῆς Χάλκης ἅμα τῇ συστάσει αὐτοῦ, προτρέπουσα καὶ ὑποχρεοῦσα τοὺς μαθητευομένους πρὸς ἐκμάθησιν αὐτῆς. C

Ἀλλὰ πρὸς περισσοτέραν βεβαίωσιν ὑμῶν, ὅτι εἴχετε μέχρι τοῦδε καὶ ἕξετε καὶ τοῦ λοιποῦ παρὰ τῆς κοινῆς τῶν ὀρθοδόξων μητρὸς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ὅσα οἱ ψευδάδελφοι οὗτοι ὡς νέας τινὰς προνομίας ὑμῖν ἐπαγγέλλονται, ὅπως ἀποπλανήσωσιν ὑμᾶς τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἰδοὺ καταγράφομεν ταῦτα σαφέστερον πρὸς πληρεστέραν ὑμῶν γνῶσιν·

Ἄρθρον α′. Οἱ ἐκ τοῦ κλήρου βουλγαρικῆς καταγωγῆς ἱκανοὶ καὶ ἄμεμπτοι ἱερεῖς, κάτοχοι δὲ καὶ τῶν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀπαιτουμένων προσόντων, ὡς καὶ οἱ εἰδότες ἀκριβῶς τὴν βουλγαρικὴν διάλεκτον, μέλλουσιν ἐκλέγεσθαι καὶ διορίζεσθαι ἀπὸ D τοῦ νῦν μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς μητροπόλεσι καὶ ἐπισκοπαῖς.

Ἄρθρον β′. Ἐὰν οἱ χριστιανοὶ μητροπόλεώς τινος ἢ ἐπισκοπῆς καθαρῶς βουλγαρικῆς προτείνωσι τυχὸν ὁμοφώνως διὰ χηρεύουσαν θέσιν ἄνδρα ἱερωμένον, ἔχοντα μὲν τὰ κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀπαιτούμενα προσόντα, ἐγνωσμένον δὲ τῇ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ δεδοκιμασμένον ἐπὶ φρονήσει, ἱκανότητι καὶ τιμιότητι, ἡ ἐκκλησία συγκατατεθήσεται καὶ εὐμενῶς ἀποδέξεται τὴν υἱϊκὴν παράκλησιν τῶν χριστιανῶν ἐκείνων.

Ἄρθρον γ′. Ἔν τινι προσφόρῳ βουλγαρικῇ μητροπόλει συστηθήσεται θεολογικὴ σχολὴ πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν βουλομένων ἱερατεῦσαι, ἡ δὲ πρὸς συντήρησιν αὐτῆς ἀπαιτουμένη δαπάνη καταβληθήσεται ἐγκαίρως ὑπὸ πάντων τῶν ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις χριστιανῶν, ἐλευθέρων ὄντων καὶ τῶν ἐν ταῖς

ность камъ вашето народно приуспѣние сошиватъ разновидни клевети противъ церквата, че Божемъ ненавижда вашиятъ болгарски езикъ и возбранява соразмѣрното произвождение на вашите единородци въ священноначалнически степени, и прочая, и чрѣзъ такива беззаконни срѣдства мочатъ се да отцѣпатъ православниятъ и благочестивъ болгарски народъ духовното управление на великата Христова церковь съ явно превращение и преступление на неопредѣлимите, неизмѣни и вѣчни оправдания и прономи на Вселенскиятъ патриаршески престолъ, който не е свойственно притежание на греците, но на сигкото православно исполнение, никоги, возлюблени, е направила церквата различие между греци, албанци, власи, сърбе, болгаре, арапи, арменци (хайхуруме) и прочий, но сичките вѣрующия православно во Христѣ подобно като чада свои прелюбезния обимаетъ, на сичките истото духовно попечение и любовь показува и преизвожда сичките достойни на церковни степени безъ да имъ гледа народностьта, като има за всегда въ памятьта си апостолското онова изречение: „Нѣсть юдей, ни елинъ, нѣсть рабъ, ни свободь: нѣсть можески полъ, ни женски, вси бо ви едино есте о Христѣ Исусѣ.“ Намѣрваха ся и въ старото време и днесъ още се намиратъ въ священноначалническото сословие и болгари и власи, и албанци и арапи: вчерà еще и прежде церквата постави болгари владици, и не само това но и патриарси болгаре во разни времена имѣ. Но и отъ сега на тамъ истото ще покаже промишление като фане да опрѣдѣлява въ чисто болгарските епархии владици родомъ болгари, които да знаятъ мѣстниятъ язикъ, когото никогда неисключава церквата отъ священните храмови и училища на речените болгарски епархии, както лжевно нблядословлявъ церковните врази. За това бо воведе славянскиятъ езикъ въ Халкидонското богословско училище още отъ когито са построи, като побуждава и задолжава учениците за да го изучатъ.

Но за по много увѣрение ваше че сте имали до сега и ще да приимувате и за напрѣдъ отъ общата на православните матеръ велика Христова церковь, сощите правдини, които лжебратията, тиа, като нѣкои нови вамъ прономии обѣщаватъ, за да ви отцѣпатъ отъ отеческата и непорочна наша вѣра, ето ги написвами по явно за полното ваше вѣдѣние:

1. Достойните и непорочни отъ болгарски клиръ священници, които знаятъ добре болгарскиятъ язикъ и иматъ нуждните преимущества, които отъ священните правила се повеляватъ, тиа ще ся избиратъ и опредѣляватъ отъ днесъ митрополити и епископи въ чисто болгарските епархии.

2. Ако християните жители на нѣкоя чисто болгарска епархия нематъ владика и испросатъ нѣкои священъ мужъ, който да има нужното по священните правила достоинство, и да е познатъ на великата Христова церковь и испитанъ въ разумъ достоинство и въ честнесть, церквата ще пристане и благоприятно ще восприемне синовното прошение на ония християни.

3. Въ една благословна болгарска епархия ще се построи богословско училище, за да се учатъ които щатъ да станатъ священници. А потребното иждивение за това училище ще ся приложи отъ сичките християни жители на сичките чисто-болгарски епархии, а свободни

λοιπαῖς ἐπαρχίαις βουλγάρων καὶ λοιπῶν ὀρθοδόξων A χριστιανῶν εὐχαρίστως θελόντων νὰ συνεισφέρωσι. Τὰ δ' ἐν αὐτῇ διδαχθησόμενα μαθήματα προσδιορισθήσονται διὰ προγράμματος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἄρθρον δ'. Ἡ ἐποπτεία τῆς θεολογικῆς σχολῆς ταύτης ἀνατεθήσεται τῷ ἀρχιερεῖ τῆς μητροπόλεως ἐκείνης καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐφόροις, κληρικοῖς οὖσι καὶ ἔχουσι τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας ἐκκλησιαστικὰς γνώσεις.

Ἄρθρον ε'. Ἐν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ σχολείοις προηγηθήσεται πάντων τῶν ἄλλων ἡ σπουδὴ καὶ διδασκαλία τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῆς, ἀπαγορευομένων τῶν συγγραμμάτων τῶν ἐναντίων τῷ ἱερᾷ ἡμῶν ὀρθοδόξῳ θρησκείᾳ καὶ τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει.

Ἄρθρον ς'. Πᾶσα ἐνδεχομένη τῶν διατάξεων τούτων παράβασις καὶ πᾶσα ὀλιγωρία ἐπὶ τῆς προσφόρου B τῶν διδασκάλων ἐκλογῆς καθίστησιν ὑπευθύνους τόν τε ἐπόπτην μητροπολίτην καὶ τοὺς ἐφόρους καὶ ἐπιτρόπους τῶν σχολείων τούτων.

Ἄρθρον ζ'. Εἷς ἢ δύο τῶν μητροπολιτῶν τῆς Βουλγαρίας μέλλουσι παρεδρεύειν, ὡς πρότερον, ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ, ἀνταλλαττόμενοι ἐγκαίρως ἢ κατὰ διετίαν διὰ κανονικῆς ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

Ἄρθρον η'. Ἐν τῇ κατὰ τὴν Χάλκην θεολογικῇ σχολῇ ἔσονται παραδεκτοί, ὡς πρότερον, νέοι βούλγαροι, ἵνα διδάσκωνται τὴν θεολογίαν καὶ τὰ λοιπὰ ἐν αὐτῇ διδασκόμενα μαθήματα, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ὁμόδοξοι ἡμῖν χριστιανοί.

Ἄρθρον θ'. Τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων αἱ πρόσοδοι ὁρισθήσονται προσηκόντως δι' εἰδικοῦ ἐπισήμου κανονισμοῦ. C

Ἄρθρον ι'. Ἅπασαι αἱ ἱεραὶ τελεταὶ θέλουσι τελεῖσθαι καὶ ἀναγινώσκεσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν βουλγαριστί.

Ἄρθρον ια'. Ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβόντων προκρίτων ὀρθοδόξων βουλγάρων μέλλουσι παραλαμβάνεσθαι καὶ ἀποκαθίστασθαι εἰς τὰς ἐπιτροπὰς τοῦ κοινοῦ καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ γένους καταστημάτων.

Ἄρθρον ιβ'. Ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς ἐκκλησίας συστηθήσεται σχολεῖον προκαταρτικῶν μαθημάτων πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς ἐνταῦθα βουλγαρικῆς νεολαίας, ὑπὸ τὴν ἄμεσον μὲν ἐφορίαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει προκριτοτέρων ὀρθοδόξων βουλγάρων, ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν δὲ καὶ ἐποπτείαν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἄρθρον ιγ'. Τὰ εἰς καθαρῶς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ἀποστελλόμενα ἐγκύκλια πατριαρχικὰ γράμματα D καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα γραφήσονται πάντοτε καὶ βουλγαριστί.

Ἄρθρον ιδ'. Ἡ μεγάλη ἐκκλησία θέλει καταβάλλει, ὅσον οἷόν τε αὐτῇ, πᾶσαν σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν πρὸς διευκόλυνσιν τῶν εὐλόγων αἰτήσεων καὶ τακτοποίησιν τῶν ὑπαγομένων αὐτῇ ὑποθέσεων ἐκ μέρους τῶν ὁμοδόξων ἡμῖν βουλγάρων.

Ἄρθρον ιε'. Χρείας τυχούσης, μέλλουσιν ἀποστέλλεσθαι ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἁρμόδιοι κληρικοὶ πρὸς ἐξέτασιν τῆς διαγωγῆς τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, καὶ ἐν γένει τῶν ἱερέων καὶ διδασκάλων, καὶ καταβάλλεσθαι πᾶσα φροντὶς ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἀγγελλομένων τυχὸν παρεκτροπῶν καὶ ἐλλείψεων.

Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπροκαταλήπτως σταθμίζοντες, ἀποστρέψατε τὰ ὦτα ὑμῶν ἀπὸ τῶν κακοβούλων καὶ δολερῶν εἰσηγήσεων ἀτόμων, ἅτινα διὰ λόγων μειλιχίων θωπεύοντα τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν

са и болгарети, които живеятъ во други епархии, както и прочиите православни християни ако щатъ да спомогнатъ благодарно; а уроците, които ще се предаватъ въ това училище ще се опредѣлатъ съ прописъ на великата церковь.

4. Надзирателството на това богословско училище ще се даде на владиката на оная епархия и на церковните надзиратели, които ще да се клирици, и ще да иматъ нужните за такава работа църковни разуми.

5. Въ сичките болгарски училища ще первенствува болгарскиятъ езикъ; съ исключението на ониа само списания, които са противни на священната наша православна вѣра и на царското правителство.

6. Всяко, возможно, на тия уставления преступление и всяко презрѣние надъ приличното избрание на учителите, причинява обвинение на надзирательтъ, който ще да е владиката, и на надзирателите и полномощници на тия училища.

7. Единъ или двамина владици болгарски ще присутствуватъ, както и отъ напредъ, въ священниятъ соборъ, които ще се изменяватъ временно или подиръ две години, чрезъ правилно избрание на Вселенскиятъ патриархъ.

8. Въ Халкидското богословско училище ще се восприемуватъ, каквото и отъ напредъ со восприимаха, болгарски юноши, за да си учатъ богословието, и другите които се тамъ предаватъ уроци, както се восприимуваха и прочиите единовѣрни намъ християни.

9. Приходите на болгарските владици ще се опредѣлатъ прилично чрезъ собствени официални уставъ.

10. Сичките священни обряди и последования ще се совершаватъ и четатъ въ църквитите на чисто болгарските епархии на болгарски языкъ.

11. Отъ почтените православни болгари, които живѣятъ въ Цариградъ ще се восприемуватъ и поставляватъ въ назирателствата на общото (киното) и на прочиите народни заведения.

12. Въ дворатъ на Цариградската болгарска церковь ще се построи едно училище за приготовителни уроци които ще учатъ тукашните болгарски юноши, подъ срѣдственното надзирателство на первите отъ Цариградските болгари, а подъ разсуждението и надзирателство на великата церковь.

13. Окружните патриаршески послания и церковни писма, които се пращатъ въ чисто болгарските епархии ще се писуватъ всегда и по болгарски.

14. Великата церковь ще приложи, колкото ѝ е возможно, всяко поспѣшение и прилежание за улеснението на благословните прошения, и наредението на подчинените ѝ работи отъ страната на единовѣрните намъ болгари.

15. Когито стане нужда ще праща великата църква прилични причетници за да испитатъ обхождението на владиците, и общо на священниците и учители, и ще се заложи всяко старание отъ великата церковь за исправлението на извѣствуемите, ако би се случило, преступления и недостатки.

Сия и нимъ подобните свободно измѣряюще отъ вратите ушите ваши отъ зломислените и коварни внушения, на человѣци, които чрѣзъ медлени думи галятъ народното ви честолюбие,

ὑμῶν, ἐξογκοῦντα ἐκ προθέσεως καταχρήσεις ἀρχιερέων τινῶν (πρὸς τὴν ῥιζικὴν ἐξάλειψιν τῶν ὁποίων ἐλήφθησαν καὶ ἤδη παρὰ τῆς ἐκκλησίας μέτρα δραστήρια), ἀναπλάττοντα καταθλίψεις καὶ καταδυναστεύσεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου, ὑπεκκαίοντα τὰ μίση καὶ τὰς μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων ἀντιζηλίας, παντὶ σθένει σπουδάζουσιν ἵνα διασπάσωσι τὰ μέλη τῆς ἐκκλησίας, καὶ οὕτω ποιήσωσιν αὐτὴν ἕρμαιον πρόχειρον καὶ ἐλεεινόν! Ταῦτα κατὰ χρέος ἐκκλησιαστικῆς προνοίας ὑμῖν ὑποτιθέμενοι, ὡς μὴ δυνάμενοι παριδεῖν ἀσυμπαθῶς καὶ ἀναλγήτως τὸ βαρὺ τραῦμα τὸ ἐπαπειλοῦν ὁλόσωμον γάγγραιναν, αἴρομεν χεῖρας καὶ διανοίας καὶ ὄμματα πρὸς τὸν οὐράνιον πατέρα τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν, ἐν κατωδύνῳ ψυχῇ δεόμενοι, ὅπως φωτίσῃ καὶ συνετίσῃ τοὺς ὁπωσδήποτε, εἴτε ἐκ συναρπαγῆς, εἴτε δι᾽ εἰσηγήσεων πονηρῶν, ἀποπλανηθέντας καὶ τῶν πατρῴων ἀποσκιρτήσαντας, καὶ ἐπαναγάγῃ αὖθις εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ μάνδραν. Ὑμῖν δὲ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσι καὶ ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς χαρίζοιτο φωτισμὸν γνώσεως καὶ εὐσεβείας, ζῆλον ἀκραιφνῆ καὶ ἀνυπόκριτον, εἰρήνην, ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ πάσης ἀρετῆς τὸ κεφάλαιον καὶ τὸ γνώρισμα παντὸς χριστιανοῦ ὀρθοδόξου· „Ἐν τούτῳ γάρ, φησί, γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.“ Τοῖς δὲ πνευματικῶς προϊσταμένοις ἀγαπητοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς παρακελευόμεθα καὶ αὖθις ὅπως ἦτε ἀκριβεῖς περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν ὑμῶν καθηκόντων, ἀναπολοῦντες ἀείποτε εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν τὰς φοβερὰς ὑποσχέσεις, ἅσπερ ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐν καιρῷ τῆς χειροτονίας ὑμῶν δεδώκατε, φυλάττοντες ἀκεραίαν τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῆς πίστεως, γινόμενοι τύπος καὶ ὑπογραμμὸς ἐναρέτου καὶ εὐαγγελικῆς πολιτείας, ἐφελκύοντες διὰ τῆς χριστομιμήτου ὑμῶν κατὰ πάντα συμπεριφορᾶς τὸν κοινὸν ἔπαινον, νουθετοῦντες συνεχῶς κατὰ χρέος ἀρχιερατικὸν τὰ ὀρθόδοξα πνευματικὰ ὑμῶν τέκνα, ἐπαγρυπνοῦντες εἰς τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων καὶ τῶν καθηκόντων τῆς πιστῆς ὑπηκοότητος πρὸς τὴν εὐεργέτιδα κραταιὰν ἡμῶν βασιλείαν τὴν ἐπιδαψιλεύουσαν εὐμενῶς πρὸς ἅπαντας τοὺς πιστοὺς αὐτῆς ὑπηκόους προστασίαν πατρικὴν καὶ εὐμένειαν ἀπαράμιλλον, καὶ ἀναδεικνύμενοι ἐς ἀεὶ ἐπαινετοὶ καὶ ἀξιοσέβαστοι παρά τε τῷ λογικῷ ὑμῶν ποιμνίῳ καὶ παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ πληρώματι, ἐναρίθμιοι τοῖς ἀληθινοῖς καὶ γνησίοις ποιμέσι τῆς ἐκκλησίας καὶ εὐάρεστοι τῇ αὐτοκρατορικῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει, ὅπως ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἔργων ἀνταποδόσεως ἀξιωθῆτε ποιμένες τε καὶ ποιμαινόμενοι τῶν οὐρανίων καὶ ἀτελευτήτων ἀμοιβῶν παρὰ τοῦ ἀρχιποίμενος ἡμῶν τοῦ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

,αωξα', φεβρουαρίου κε'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριλλος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

A увеличаватъ отъ свое си произволение злоупотребленията на нѣкои си владици (за коренното очищение на които взеха се сега отъ великата церковь скроги мѣрки). Притворяватъ утеснения и пресиления на священниятъ клиръ, возбуждаватъ ненависта между православните за да се завиждатъ, стараятъ се со сичка сила за да разцѣпатъ църковните уди, и тай да ви направатъ случайни ловъ и жалостенъ! Сия по должность на церковно промишление вамъ предлагающе, защото не можеме да презираме нежалостно и неболезнено тяжката рана, която настрошава гангрена (неисцѣлителна болѣсть) на сичкото тѣло, воздигаме и руцѣ и помишления и очи къ небесному Отцу милости и щедрость, молящеся съ душевно прискорбие, да просвѣти и вразуми ония, които, както и да е, или отъ совосхи-
B щение или чрезъ лукави внушения се заблудиха, и отступиха отъ отеческите догми, и да ги возврати пакъ въ духовната си ограда. Всѣмъ же вамъ благочестивимъ православнимъ християнѣ да би подарилъ просвѣщение разума и благочестия ревность непоколѣбима и нелицемѣрна, миръ, согласие и любовь, която е главизната на всяка добродѣтель и знамение на всяки единъ православни християнинъ „о семъ бо, глаголетъ, разумѣютъ вси, яко мои ученици есте аще любовь имате между собою“ духовно же первостоящимъ возлюбленимъ во Христѣ братиямъ повеляваме и паки, да сте точни во исполнението на священните ваши должности, като размишлявате за всегда въ памята ви страшните обѣщания, които предъ Бога и предъ человѣци во времето на рукоположението ви дадохте, сохраняюще цѣль
C священниятъ залогъ на вѣрата, образъ бивающе на добродѣтелно и евангелско житие, восторгнующе чрезъ христоподражателното ви во вся обношение общата похвала, совѣтующе прилѣжно по архиереиска должность православните духовни чада, и бдяще въ точното соблюдение на священните правила и на церковните предания и на должностите на вѣрното поданство камъ благодѣтелното крѣпко наше царство, което произлива благоприятно камъ сичките си вѣрни поданици отеческо предстателство и благосердие несравняемо, и показующеся за всегда похвални и достопочетни при словесното ви паство и при сичкото православно исполнение, и сочисленици на истините и искрени пастири на церквата, и благоугодни на царското високо правителство, яко да, во времето на дѣловоздаянието се удостоите, и пастири
D и пасуеми, на небесните и безконечни мзди отъ пастиреначалника нашего и спасителя Исуса Христа. Егоже благодать и чрезмѣрная милость съ нашею молитвою и благословениемъ буди со всѣми вами.

1861, февруарий 25.

† Констандинуполски во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Преждебивши патриархъ Констандинуполски Григори во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Преждебивши патриархъ Констандинуполски Антимъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Патриархъ Александрийски Калиникъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Патриархъ Антиохийски Иеротей во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Патриархъ Иеросалимски Кирилъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† ὁ Ἐφέσου Παΐσιος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης. A

† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Κυζίκου Ἰάκωβος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Δέρκων Γεράσιμος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Πόσνας Ἰγνάτιος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ῥόδου Ἰγνάτιος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Σερρῶν Νικόδημος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Φιλαδελφείας Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης. B

† ὁ Μελενίκου Διονύσιος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Σοφίας Γεδεὼν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Χίου Γρηγόριος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἐλασσῶνος Ἰγνάτιος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Κασσανδρείας Νεόφυτος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Σαμακοβίου Ματθαῖος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Δρυϊνουπόλεως Παντελεήμων ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Σβορνικίου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Τρίκκης Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης. C

† ὁ Νυσσάβας Δωρόθεος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης [1].

† ὁ Βράτσης Παΐσιος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης [1].

† Ефески Паиси во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Ираклийски Панаретъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Кизически Яковъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Никомидийски Диониси во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Халкидонски Герасимъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Деркски Герасимъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Боснански Игнати во Христѣ братъ и молитkенникъ.

† Родоски Игнати во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Сереcки Никодимъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Филаделфийски Мелети во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Меленички Диониси во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Софийски Гедеонъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Хийски Григори во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Еласcонски Игнати во Христѣ братъ и молитвенника.

† Касандрийски Неофитъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Самоковски Матей во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Дрийнуполски Пантелеимонъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Сворнички Агатангелъ во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Нишавски Доротей во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Врачански Паиси во Христѣ братъ и молитвенникъ.

† Триски Мелети во Христѣ братъ и молитвенникъ.

[1] Duo postremae subscriptiones non graece, sed slavonice exaratae sunt.

14.

PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANUS FIDELIBUS SIGNIFICAT ANTISTITES BULGAROS FUISSE DEPOSITOS, CUNCTOSQUE AD CONCORDIAM HORTATUR *

1861 martii 5.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ ὅλου τοῦ Καταστένου, D καὶ λοιποὶ ἁπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Καὶ εἰς πᾶσαν μὲν κοινωνίαν καὶ τάξιν ἀνθρώπων ὑπάρχει ἀναγκαία ἡ εὐάρεστος καὶ καλὴ συμπεριφορὰ καὶ ἐν ἀμοιβαίᾳ ἀγάπῃ συζωΐα, μεταξὺ δὲ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν καθίσταται ἀπαραίτητος καὶ θεωρεῖται χρέος ἱερόν, ἐπιβαλλόμενον παρ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὅστις διὰ τῆς ἀγάπης χαρακτηρίζει τοὺς λατρευτὰς αὐτοῦ. „Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.“ Τὰ δὲ σκάνδαλα καὶ οἱ διαπληκτισμοί, καὶ πᾶς τρόπος φιλαπεχθείας καὶ ἀλληλομαχίας ὑπάρχει ξένος καὶ ἀλλότριος τοῖς εὐσεβέσι χριστιανοῖς, οἵτινές εἰσι μέλη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος, τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας, καὶ ὀνομάζονται πάντες παρὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀδελφοί· „ὑμεῖς δὲ ἀδελφοί ἐστε πάντες.“ Ταύτην τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀσκανδάλιστον καὶ ἄμαχον πρὸς ἀλλήλους διαγωγὴν ἔγνωμεν καὶ ἤδη ὑπομνήσαντες νὰ ὑπαγορεύσωμεν πρὸς πάντας ὑμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς, ἐκ προνοίας ἐκκλησιαστικῆς κεκινημένοι· ἐπειδή, μολονότι τὸ προαναγνωσθὲν πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἡμῶν γράμμα ἀπέβλεπε μόνον τὴν πνευματικὴν παιδείαν τῆς καθαιρέσεως τῶν δύω ἀνταρτῶν κατὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ πονηρῶν κατὰ τῆς ἑνότητος τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν ἐχθρῶν καὶ λυμεώνων, ἤτοι τοῦ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου Αὐξεντίου, συμφώνως τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς κανόσιν ἐπιβληθεῖσαν αὐτοῖς· ἀλλ' ἵνα μὴ ὡς ἐκ τούτου προκύψῃ παρεξήγησίς τις καὶ παρεννόησις ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν αἰτίαν καὶ τοὺς δικαίους καὶ νομίμους λόγους, τοὺς ὑπαγορεύσαντας τὴν ἐκείνων καθαίρεσιν, οἵτινές εἰσιν ὁμολογουμένως ἡ ἐξάλειψις τῆς διαιρέσεως καὶ μισαδελφίας, τὴν ὁποίαν οἱ κακόβουλοι ἠγωνίζοντο παντὶ σθένει ἀπ' ἀρχῆς νὰ ἐνσπείρωσι μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἐμπνέοντες καὶ ἐγείροντες τοῖς τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων χριστιανῶν

* Ἐκκλησιαστικὰ ἢ ἐκκλησιαστικὸν δελτίον, t. cit., p. 71-3.

ἁπλουστέροις φρόνημα διαιρέσεως ἀπὸ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων ἀδελφῶν αὐτῶν χριστιανῶν· διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας κεκινημένοι καὶ ἤδη, ἤτοι τῆς συντηρήσεως τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀσκανδαλίστου συμπολιτεύσεως πάντων ὑμῶν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν οἱασδήποτε καταγωγῆς, ὡς ἁπάντων ἀδελφῶν ὄντων ἐν Χριστῷ, διὰ τῆς αὐτῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας ἀναγεννηθέντων καὶ μὲ τὸ αὐτὸ καθαρὸν γάλα τῆς εὐσεβείας ἀνατραφέντων εἰς τοὺς κόλπους μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μητρός, τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, καὶ σπεύδοντες ἵνα προλάβωμεν καὶ ἐξαλείψωμεν πᾶσαν ἀφορμήν, ἥτις ἐνδέχεται νὰ φέρῃ ψυχρότητα καὶ σκάνδαλον μεταξὺ τῆς ἐν Χριστῷ εἰρηνικῆς καταστάσεως ὑμῶν καὶ ἀντιδιαθέσεις τῶν μὲν πρὸς τοὺς δὲ καὶ ἀντιζηλίας πρὸς ἀλλήλους καὶ ἄλλα δυσάρεστα ἀποτελέσματα, γράφοντες διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν ἀποδείξεως, συμβουλεύομεν πατρικῶς καὶ παραινοῦμεν καὶ παραγγέλλομεν, ὅπως παντὶ τρόπῳ ἀποφεύγητε ἕκαστος τὸ νὰ προσβάλλῃ καὶ ἐπηρεάζῃ, ἄλλης ὑπάρχων καταγωγῆς, ἄλλον τινὰ ἀδελφὸν αὐτοῦ χριστιανόν, ἑτέρας πατρίδος καὶ καταγωγῆς ὄντα, καὶ μήτε διὰ τρόπων καὶ λόγων ἐρεθιστικῶν ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἐθνισμοῦ, μήτε διὰ παρεξηγήσεων οἱωνδήποτε θελήσῃ ἀκρίτως νὰ προξενήσῃ δυσαρέσκειαν ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἄλλου, καὶ ἔριδας καὶ παραπικρασμούς, ἐν ᾧ, χάριτι θείᾳ, σύμπαντες, ὁθενδήποτε καταγόμενοι ἕκαστος, ὑπάρχετε μέλη τῆς ἐν Χριστῷ ὀρθοδόξου ὁλομελείας καὶ συνηνωμένοι τῷ συνδέσμῳ τῆς χριστιανικῆς ἑνότητος, ἥτις A οὐδεμίαν διάκρισιν ποιεῖ μεταξὺ Γραικοῦ, ἢ Βουλγάρου, ἢ Ἠπειρώτου, ἢ Χαρβάτου, ἢ Ἄραβος, ἢ ἄλλης ὁποιασδήποτε φυλῆς· κατὰ γὰρ τὸν θεῖον ἀπόστολον, „οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ," ὃν τρόπον καὶ ἡ κοινὴ μήτηρ ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἀνεξαιρέτως περιθάλπει ἐν ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ στοργῇ καὶ ἀγάπῃ καὶ προστασίᾳ πάντας ὑμᾶς. Νὰ ἐκλείψῃ λοιπόν, μέχρι καὶ ἰδέας ἁπλῆς, πᾶσα ἐπήρεια διὰ τρόπου ἢ λόγου ψιλοῦ πρὸς ἐρεθισμὸν καὶ σκάνδαλον προφερομένου ἐπίτηδες, ἢ ἐξ ἑνὸς μέρους ἢ ἐξ ἄλλου ὑμῶν τῶν ἐκ διαφόρου καταγωγῆς ὁμοδόξων καὶ ὁμοψύχων χριστιανῶν, καθότι τοιαύτη διαγωγὴ μισαδέλφου διαθέσεως καὶ ἀλληλομαχίας οὐ μόνον ἠθικῶς ὑπάρχει ἐπιλήψιμος, ἀλλὰ καὶ ἀνοίκειος εἰς τὸ πολίτευμα τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους πρέπει πάντοτε καὶ ἐν παντὶ νὰ ἔχῃ συνδεδεμένους ἡ εἰλικρινὴς καὶ ἀνυπόκριτος καὶ B ἄδολος ἀδελφικὴ ἀγάπη· καὶ τέλος πάντων, ἂς γνωρίσωσιν οἱ τοιοῦτοι ἀκριτόμυθοι καὶ σκανδαλοποιοί, ὅτι καθίστανται καὶ ἁμαρτήματος ψυχικοῦ ἔνοχοι· φησὶ γὰρ ὁ κύριος ἡμῶν ἐν εὐαγγελίοις· „Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει." Ποιήσατε τοίνυν, καθὼς ἐκκλησιαστικῶς ὑμῖν γράφοντες συμβουλεύομεν καὶ παραγγέλλομεν· ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

,αωξα', μαρτίου 5.

15.
REGIUM DIPLOMA QUO CAPITA A SYNODO PROPOSITA RATA HABENTUR *
1861 mense februario.

Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν ὅτι ἡ μεγαλητέρα ἀνακτορική μου ἐπιθυμία εἶναι ἡ κατὰ πάντα ἄνεσις καὶ ἀσφάλεια ἑκάστης τάξεως τῶν αὐτοκρατορικῶν πιστῶν ὑπηκόων μου.

Ἐπειδὴ ὅσα τὸ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας διατελοῦν βουλγαρικὸν σῶμα ἀνέφερεν ἐγγράφως τε καὶ προφορικῶς πρὸς τὴν ὑψηλήν μου κυβέρνησιν περὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ πατέρων καὶ κυβερνητῶν, ἐπισκόπων τε καὶ μητροπολιτῶν αὐτοῦ, ἐξαιτούμενον ἵνα ὦσιν οὗτοι ἐξ ἐκείνων, εἰς οὓς ἔχει τὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ ἵνα γνωρίζωσι προσέτι καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς τάξεις αὐτοῦ, ἐπεδοκίμασεν αὐτὰ ἡ βασιλεία μου, ἅτε δὴ βασιζόμενα εἰς τὸ ὅτι ταῦτα θέλουσιν ἐπιφέρει τὴν τελείαν εὐδαιμονίαν τοῦ σώματος τούτου, ὡς καὶ τὴν ἄνεσιν αὐτοῦ καὶ ἡσυχίαν πρὸς τὰ θρησκευτικὰ αὐτοῦ πράγματα, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐπίτευξις τῶν εὐλόγων αἰτήσεων τοῦ εἰρημένου σώματος θεωρεῖται περὶ πολλοῦ παρὰ τῇ βασιλείᾳ μου, διὰ τοῦτο εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὸν γενικὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀνατολικῆς θρησκείας — τὸν πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων, — ἵνα σκεφθῇ περὶ τῶν παραχωρήσεων, τὰς ὁποίας οἱ θρησκευτικοὶ κανόνες ἤθελον ἐπιτρέψει, καὶ ἀναφέρῃ αὐτάς· ὁ δὲ διαληφθεὶς πατριάρχης, συγκαλέσας γενικὴν σύνοδον, συγκειμένην ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ βασιλευούσῃ μου διατελοῦντας πρώην καὶ προπρώην Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχας, τοὺς ἤδη Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, τὰ μέλη τῆς ἐνδημούσης συνόδου τῶν μητροπολιτῶν, καὶ ἀπὸ ἐπισκόπους, συνεζήτησε τὸ ἀντικείμενον τοῦτο μετ' αὐτῶν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συζητήσεων τούτων καθυπέβαλε διὰ μαζπατᾶ, ἐσφραγισμένου παρὰ πάντων τῶν ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ παρευρεθέντων, ἐν ᾧ (μαζπατᾷ) διαλαμβάνονται τὰ ἀκόλουθα ἄρθρα·

α'. Εἰς τὰς καθαρῶς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας μέλλουσι προτιμᾶσθαι καὶ διορίζεσθαι ἀπὸ τοῦ νῦν μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι κληρικοὶ ἐκ βουλγαρικῆς καταγωγῆς, ἄνδρες ἄμεμπτοι καὶ εὐθεῖς, φέροντες τὰ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἀπαιτούμενα προσόντα, ὡς καὶ οἱ εἰδότες ἀκριβῶς τὴν βουλγαρικὴν C γλῶσσαν.

β'. Ἐὰν εἴς τινα τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν πόλεων ἤθελε χηρεύσει μητρόπολίς τις ἢ ἐπισκοπή, καὶ οἱ χριστιανοὶ προτείνωσιν ὁμοφώνως διὰ τὴν χηρεύουσαν θέσιν κληρικόν τινα, φέροντα τὰ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἀπαιτούμενα προσόντα, ἄνδρα δόκιμον καὶ ἐγνωσμένον τοῖς πατριαρχείοις ἐπὶ φρονήσει καὶ ἱκανότητι, τὴν τοιαύτην τῶν χριστιανῶν ἐκείνων αἴτησιν εὐχαρίστως ἀποδέξεται τὸ πατριαρχεῖον.

γ'. Θέλει συστηθῆ θεολογικὴ σχολὴ ἐν καταλλήλῳ μέρει πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν βουλομένων ἱερατεῦσαι βουλγάρων· ἡ δ' ἐτησία αὐτῆς δαπάνη καταβληθήσεται ὑπό τε τῶν ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπικρατείας εὑρισκομένων χριστιανῶν. Τὰ δ' ἐν αὐτῇ διδαχθησόμενα μαθήματα, ἵνα μὴ ἀντιβαίνωσιν εἰς τὴν ἀνατολικὴν θρησκείαν, θέλουσι προσδιορίζεσθαι διὰ προγράμματος D τοῦ πατριαρχείου.

δ'. Ἡ ἐποπτεία τῆς σχολῆς ταύτης ἀνατεθήσεται τῷ μητροπολίτῃ τῆς ἐπαρχίας, εἰς ἣν εὑρίσκεται, καὶ ἐφόροις ἐκλεγομένοις ἐκ τῶν δοκίμων κληρικῶν.

ε'. Ἐν πᾶσι τοῖς βουλγαρικοῖς σχολείοις προτιμηθήσεται πάσης ἄλλης ἡ σπουδὴ τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης καὶ τῆς φιλολογίας αὐτῆς, ἀπαγορευομένου παντὸς τῇ τε ὀρθοδόξῳ θρησκείᾳ καὶ τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει μου ἐναντίου συγγράμματος.

ϛ'. Πᾶσα παράβασις τῶν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἄρθροις περὶ σχολείων διαγραφέντων ὅρων καὶ τάξεων καὶ πᾶσα ἔλλειψις ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν διδασκάλων, ἔτι δὲ καὶ πᾶσα ὀλιγωρία τούτων ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διδασκαλικῶν αὐτῶν καθηκόντων, καὶ ἐν συνόψει ἀδιαφορία ἢ παράβλεψις ὡς πρὸς τὴν ἐποπτείαν καὶ διεξαγωγὴν τῆς σχολῆς καθίστησιν

* Ἐκκλησιαστικὰ ἢ ἐκκλησιαστικὸν δελτίον, t. cit., p. 73-6; Gedeon, op. cit., p. 26-7. Instrumentum illud e turcico graece redditum typis patriarchicis expressum fuit die 27 martii.

ὑπευθύνους τόν τε μητροπολίτην καὶ τοὺς ἐφόρους.

ζ'. Εἷς ἢ δύω τῶν μητροπολιτῶν τῆς Βουλγαρίας θέλουσι παρεδρεύει, ὡς καὶ πρότερον, ἐν τῇ συνόδῳ τῶν μητροπολιτῶν, ἀνταλλαττόμενοι ἐγκαίρως, ἢ ἐναλλὰξ κατὰ διετίαν, διὰ κανονικῆς ψήφου τοῦ πατριάρχου.

η'. Ἐν τῇ κατὰ τὴν Χάλκην θεολογικῇ σχολῇ θέλουσι λαμβάνεσθαι καὶ ἐκ τῶν βουλγάρων μαθηταί, ὡς καὶ πρότερον.

θ'. Αἱ πρόσοδοι τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ὁρισθήσονται δι' εἰδικοῦ ἐπισήμου κανονισμοῦ.

ι'. Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν καθαρῶς βουλγαρικῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν αἱ θρησκευτικαὶ τελεταὶ θέλουσι τελεῖσθαι βουλγαριστί.

ια'. Ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβόντων προκρίτων ὀρθοδόξων βουλγάρων θέλουσιν ἐκλέγεσθαι καὶ διορίζεσθαί τινες εἰς τὰς ἐπιτροπὰς τοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνικῶν καταστημάτων.

ιβ'. Πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ μου εὑρισκομένων ὀρθοδόξων βουλγάρων καὶ ἐκμάθησιν τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης συστηθήσεται προκαταρκτικὸν σχολεῖον ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ πατριαρχείου.

ιγ'. Τὰ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς καθαρῶς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις εὑρισκομένους μητροπολίτας, ἐπισκόπους καὶ χριστιανοὺς ἀποστελλόμενα ἐπίσημα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα θέλουσι γράφεσθαι ἑλληνιστὶ καὶ βουλγαριστί.

ιδ'. Τὸ πατριαρχεῖον θέλει καταβάλλει πᾶσαν ἐνδεχομένην σπουδὴν πρὸς διευκόλυνσιν καὶ διαίτησιν A τῶν ὑπαγομένων αὐτῷ εὐλόγων αἰτήσεων καὶ ὑποθέσεων τῶν βουλγάρων.

ιε'. Χρείας τυχούσης, μέλλουσιν ἀποστέλλεσθαι ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἁρμόδιοι κληρικοὶ πρὸς ἐξέτασιν τῆς διαγωγῆς τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ὡς καὶ παντὸς ἐν γένει κληρικοῦ ἢ διδασκάλου, ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἀγγελλομένων παρεκτροπῶν καὶ ἐλλείψεων αὐτῶν.

Ἐπειδὴ τὰ ἀνωτέρω ἐκτιθειμένα δέκα πέντε ἄρθρα καθυπεβλήθησαν εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην μου διὰ μαζπατᾶ, ὡς εἴρηται, ἀναγνωσθέντα δὲ καὶ μελετηθέντα ἓν πρὸς ἓν ἐν τῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ τῆς κραταιᾶς βασιλείας μου ἀνηγγέλθησαν καὶ τῇ αὐτοκρατορίᾳ μου, καὶ ἐβεβαιώθη αὕτη ὅτι αὐτά εἰσιν ἱκανὰ ὡς πρὸς τὰς βελτιώσεις, τὰς ὁποίας οἱ ἐν Βουλγαρίᾳ χριστιανοὶ κάτοικοι δικαίως ζητοῦσι, καὶ τὰς ἐνεστώσας ἀληθεῖς αὐτῶν ἀνάγκας, καὶ ὅτι ἡ ἐντελὴς αὐτῶν ἐφαρμογὴ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐκκλη- B σιαστικὰ αὐτῶν πράγματα τὴν ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν τῶν ἐπὶ εὐθύτητι καὶ εὐαρέστῳ διαγωγῇ πεφημισμένων αὐτοκρατορικῶν ὑπηκόων μου βουλγάρων, διὰ τοῦτο ἐξέδωκα ὑψηλὸν βασιλικὸν ἰραδὲν μου, ὅπως διακοινωθῶσιν ἀμέσως τὰ ἄρθρα ταῦτα, καὶ ἐν ταὐτῷ σπεύσῃ ἕκαστος καὶ ἐνεργήσῃ τὸ πρέπον εἰλικρινῶς καὶ εὐθέως, ἀπέχων παντὸς ἐναντίου πρὸς αὐτόν. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐξεδόθη καὶ τὸ παρὸν ὑψηλὸν αὐτοκρατορικόν μου φιρμάνιον ἐπικεκοσμημένον καὶ μὲ ὑψηλὸν βασιλικόν μου αὐτόγραφον.

Ἐγράφη κατὰ τὸ 1277 ἔτος τῆς Ἐγείρας, περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς ῥαμαζὰν (κατὰ μῆνα φεβρουάριον, 1861).

16.

PIUS PAPA IX IOSEPHUM SOKOLSKI VICARII APOSTOLICI MUNERE INSIGNITUM AD BULGAROS MITTIT

1861 aprilis 19.

Venerabili fratri Iosepho Sokolski archiepiscopo

Pius papa IX.

Venerabilis frater, salutem et apostolicam benedictionem.

Illud benedicente Domino catholicae ecclesiae fauste ac feliciter evenit, ut non exigua Bulgarorum pars cum hac Petri sede, ad quam propter potentiorem principalitatem omnem oportet convenire ecclesiam, eodem fidei ac caritatis vinculo consociaretur. Quod ubi nobis innotuit, bonorum omnium auctori Deo meritas grates in humilitate cordis nostri persolvimus et appositas nostras in forma brevis apostolicas litteras dedimus venerabili fratri Paulo Brunoni sanctae sedis vicario pro latinis in urbe Constantinopolitana, ac nihil pro paterno nostro officio praetermisimus ut unitorum bono consuleremus, eorumque numerum amplioribus augeremus incrementis. Cum omnia prospere cesserint atque indubiis constiterit argumentis de recta unitorum Bulgarorum mente haud posse dubitari, nos rebus mature perpensis de consilio venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium Propagandae fidei praepositorum, auditis etiam tum praefato vicario apostolico latinorum in urbe Constantinopolitana, tum venerabili fratre Antonio Hassun in dicta urbe primate Armeno- C rum, in eam mentem venimus ut aliquem archiepiscopum vicarii apostolici munere insignitum ad Bulgaros mitteremus. Ad hoc porro gravissimum munus de eorumdem cardinalium consilio te, venerabilis frater, eligendum existimavimus, qui tuo ac tuorum nomine in templo Constantinopolitano solemnem fidei professionem edideris, pro certo habentes fore ut pro tua pietate, prudentia, gravitate et erga apostolicam sedem fide et observantia muneris eiusdem partes in catholicae religionis bonum summa cum laude geras. Te igitur, qui ad apostolorum limina accessisti et cui nos ipsi detulimus consecrationis munus, archiepiscopali dignitate auctum in vicarium apostolicum Bulgarorum tenore praesentium eligimus, constituimus et renuntiamus cum facultatibus necessariis et opportunis. Mandamus proinde omnibus ad quos spectat seu spectabit, D ut te in vicarium apostolicum Bulgarorum iuxta praesentes litteras suscipiant et admittant, tibique in omnibus, quae officium huiusmodi pertinent, faveant, pareant ac praesto sint, contrariis etiam speciali atque expressa mentione dignis non obstantibus quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die XIX aprilis MDCCCLXI, pontificatus nostri anno XV.

17.

REGIUM DIPLOMA QUO IOSEPHUS SOKOLSKI PRAEPOSITUS CIVILIS BULGARORUM CATHOLICORUM RENUNTIATUR *

1861 iunii 8.

Ἐπειδὴ ὁ αἰδεσιμώτατος ἱερεὺς Ἰωσὴφ διωρίσθη ἀρχιεπίσκοπος, ἵνα διέπῃ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑπο-

Le très révérend prêtre Joseph étant désigné en qualité de principal évêque pour diriger les

* E turcico graece redditum in sylloge B. D. Calliphronos, *Ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικά* (Constantinopoli, 1867), p. 195-6. Ibidem refertur eundem Sokolski die 8/20 iunii ad patriarcham oecumenicum accessisse, obtentaque ab eo venia,

θέσεις ἐκείνων ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους ὑπηκόων A τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεώς μου, οἵτινες ἡνώθησαν μὲ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν· καὶ ἐπειδὴ συγχρόνως διαμένει πιστότατος ὑπήκοος τῆς αὐτοκρατορικῆς μου κυβερνήσεως, καὶ μεστὸς συνέσεως καὶ εὐθύτητος, τὸ ἀξίωμά του τοῦτο ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μου κράτους· ἑπομένως, ὅπως διέταξα διὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μου ἰραδὲ νὰ δοθῇ εἰς τὸν εἰρημένον ἀρχιεπίσκοπον τὸ βεράτιόν μου, ἵνα δύναται νὰ ἀποφέρηται καὶ ἀπευθύνῃ τακρίρια πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, κατὰ τὰς ἀνάγκας, περί τε τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ περὶ ἄλλων ἀναγκαίων ὑποθέσεων, ἐδόθη καὶ παρεχωρήθη αὐτῷ τὸ παρὸν αὐτοκρατορικὸν βεράτιον.

Τῇ 1 ζιλχιτζὲ 1277 (27 maii / 8 iunii 1861).

affaires ecclésiastiques de la nation bulgare, sujets de mon gouvernement impérial, qui ont fait l'union avec l'église catholique, étant en même temps très fidèle sujet de mon gouvernement impérial et plein de sagesse et de droiture, cette qualité vient d'être reconnue également de la part de mon autorité impériale; par conséquent, comme j'ai ordonné par mon *iradé* impérial de donner au susdit principal évêque mon *bérat* impérial afin qu'il puisse communiquer avec la Sublime Porte et lui présenter des *takrir*, suivant les besoins, tant sur les affaires ecclésiastiques que sur d'autres affaires nécessaires, le présent *bérat* impérial vient de lui être accordé et remis.

1 zilhidjé 1277 / 8 juin 1861.

18.

BULGARI UNITI NOVUM PRAEPOSITUM PETUNT

1861 septembris 13.

A leurs grandeurs messeigneurs Brunoni, vicaire B *apostolique des Latins, et Hassoun, primat des Arméniens catholiques, à Constantinople.*

Par une pétition antérieure, nous, soussignés, avons eu l'honneur de soumettre à vos grandeurs l'approbation du choix que nous avions fait de monsieur Etienne Azarian pour être le chef provisoire de notre communauté bulgare unie. Vos grandeurs ont jugé convenable de ne pas approuver ce choix et elles ont bien voulu nous promettre de mettre à notre tête une autre personne, capable de diriger les affaires de notre communauté.

Nous nous soumettons à cette décision, à la condition que vos grandeurs fassent en sorte que cette personne, choisie par vos grandeurs, quelle qu'elle soit, prenne notre rite oriental et qu'il soit sujet ottoman.

De vos grandeurs les très humbles et très obéissants serviteurs: Д. Цанковъ, — Трифонъ Ивановъ, — М. Ивановъ, — попъ Герасимъ, — попъ Рафаилъ, — попъ Партения, — Дюлюнъ Иванъ, — С. Джиковъ, — Анастасъ Торпо, — Ц. Чончуковъ, — Теню Б. Бозвели, — Костадинъ Груовъ, — Димитри Давидовъ, — Димитри Ивановъ, — Стефаниту, — Киру Димитровъ, — Христо Кюрчи, — Гаврилъ Ивановъ.

Constantinople-Galata, ce 13 septembre 1861 [1].

[1] Praepositus Bulgarorum unitorum brevi post designatus est Petrus Arabadjiski, bulgarus sacerdos latini ritus e Philippopoli oriundus, ea tamen conditione ut ritum orientalem quantocius amplecteretur. Adiutor ei datus est Franciscus Petrus Malczynski, sacerdos ruthenus dioecesis Chelmensis a nuntio apostolico Vindobonensi Constantinopolim missus, ut in praefatione fusius narratum est.

19.

REGIUM DIPLOMA PETRO ARABADJISKI NOVO BULGARORUM ANTISTITI A GUBERNIO TURCICO COLLATUM *

1862 ineunte mense ianuario.

Par la disparition de Yosif qui, par un bérat C impérial, avait été reconnu archevêque pour diriger les affaires ecclésiastiques de ceux d'entre les sujets de mon gouvernement impérial, bulgares de nationalité, qui venaient d'embrasser la religion catholique, le siège archiépiscopal étant vacant, l'archevêque catholique de Constantiuople et de ses dépendances avait demandé que la direction des dites affaires fût confiée, par vicariat, au vénérable prêtre Pétro, doué de prudence et de droiture, en faveur duquel est émané mon présent bérat impérial.

Les registres ayant été consultés, il a été constaté qu'un bérat en date des premiers jours de zilhidjé 1277 avait été donné au susdit Yosif pour la reconnaissance de son archevêché. En conséquence, conformément à mon bérat impérial, et suivant l'exemple ci-dessus indiqué, le prêtre Pétro est autorisé à diriger, suivant les besoins, vis-à-vis de notre Sublime Porte, les affaires ecclésiastiques et nationales des Bulgares qui auront embrassé la religion susmentionnée. A cet effet, notre présent bérat a été émané et accordé.

Commencement de rédjeb 1278.

20.

BULGARI SISTOVIENSES UNIONEM CUM ECCLESIA CATHOLICA POSTULANT **

1863 februarii 17 / martii 1.

Au patriarcat bulgare à Constantinople, les habitants D *de Sistov.*

Nous Bulgares, habitants de Sistov, clergé et laiques, ayant invoqué le secours de la grâce du Saint-Esprit, déclarons solennellement et publiquement ce qui suit, à savoir: que nous renonçons au pouvoir anticanonique et illégal que l'archevêque grec de Constantinople exerce sur notre église bulgare orthodoxe. Et en rompant tout lien et toute communication spirituels avec lui ainsi qu'avec le clergé grec qui lui est soumis, nous revenons, à l'exemple de nos pères et de nos aieux, au souverain domaine canonique et légal du siège du chef des apôtres, saint Pierre, et nous renouvelons la communication et participation avec la sainte église occidentale Romaine. Nous prions donc sa sainteté le vicaire apostolique pape Pie IX de nous recevoir dans l'unité de cette commune église du Christ en approuvant et confirmant les principes et la manière de réunion contenus dans l'arrangement suivant:

apud Russos aufugisse insalutatis catholicis. Atque haec fuit toties decantata Moscovitarum victoria; haec mira Sokolski stoliditas! — Gallice habetur apud Baron de Testa, *Recueil des traités de la Porte ottomane*, t. V (Paris, 1868), p. 174.

* Testa, op. cit., p. 174.

** Translationem a domino Faveyrial e congregatione Missionis adornatam evulgamus prout iacet, etsi quandoque admodum rudis videatur.

1° Nous croyons vraiment notre église orientale A telle que nous l'avons reçue des saints pères et des saints conciles œcuméniques. En même temps nous croyons et confessons que les souverains pontifes Romains sont les vrais successeurs de saint Pierre et nous renouvelons notre communication avec le siège de saint Pierre sur lequel Jésus-Christ a fondé son église et sur lequel est assis et gouverne souverainement cette même église Pie IX, que nous reconnaissons, nous aussi, pour chef spirituel et protecteur de notre église bulgare orthodoxe.

2° Pendant que d'une part nous continuerons toujours d'être très fidèles à sa majesté le sultan notre souverain, d'autre part et en même temps nous garderons aussi une fidélité pleine et sincère et une soumission très cordiale et filiale à sa sainteté le pape Pie IX et à ses successeurs sur le saint siège. Dès aujourd'hui et pour toujours nous avons et reconnaissons la sainte église bulgare de B Constantinople pour notre vraie mère spirituelle.

3° La sainte église romaine ayant déjà dans les temps anciens réglé qu'il y eût dans notre église bulgare une hiérarchie canonique et indépendante, sa sainteté le pape Pie IX, qui est maintenant son chef suprême, daignera lui aussi rétablir et reconnaître cette notre hiérarchie canonique et indépendante.

4° Le principal archevêque de notre église bulgare à Constantinople sera le chef de toutes les églises et de tout le clergé bulgares, et il les gouvernera conformément aux règles ecclésiastiques et aux lois impériales. Pour ce motif ils porteront, lui et ses successeurs, le titre de *patriarche bulgare.*

5° Le patriarche bulgare aussi bien que les métropolitains, les évêques et tout le clergé qui dirigeront les éparchies et les énories (paroisses) bulgares seront tous d'origine bulgare. Les évêques seront choisis à la majorité des voix par les éparchies et ils seront approuvés par le patriarche. Le patriarche sera choisi par le commun désir du haut clergé et de toute la nation et il sera approuvé par le pape Pie IX sous la protection duquel il se trouvera.

6° Tous les rites et instructions de notre église orientale, telles que: la messe, les solennités et usages et coutumes ecclésiastiques de notre haut et bas clergé, la manière d'administrer les saints mystères et de donner la communion, restent invariables sous tous les rapports; comme ils ont été en usage jusqu'à présent, ainsi le seront-ils à l'avenir.

7° La lecture du symbole de la foi se fera en la manière qu'il se trouve dans les livres ecclésiastiques et il restera invariable. Le calendrier restera de même à la manière ancienne et avec les saints et les fêtes reçus dans l'église orientale.

8° Les livres d'église dont nous avons fait et ferons usage pour le service divin restent les mêmes qui sont aujourd'hui en usage dans la langue slave ou ancien bulgare. Pareillement dans nos écoles la langue bulgare avec les lettres et caractères nationaux sera toujours la langue principale et la base de l'enseignement de notre jeunesse.

Sistov 1863, 17 février / 1 mars.

(Suivent les signatures.)

21.

NONNULLAE IN HUNC LIBELLUM ANIMADVERSIONES*.

A sa grandeur monseigneur Brunoni, archevêque de C *Taron, vicaire apostolique de Constantinople.*

Monseigneur.

Vous nous avez demandé des observations sur le projet de réunion que vous ont fait parvenir les habitants de Sistov. Nous avons l'honneur de vous les soumettre en vous priant, tout d'abord, de remarquer une difficulté qui se présente en jetant un simple coup d'œil sur cette pièce.

En effet, elle est tellement incomplète et si remplie d'inexactitudes que l'on se demande si c'est à la plus absolue ignorance des choses ou à la mauvaise foi qu'il faut attribuer ses nombreux défauts de rédaction.

Si ce n'était que l'ignorance unie à la bonne foi, nous proposerions de passer sur une foule de détails, que plus tard l'instruction corrigerait, pour D aller au point essentiel, l'*union;* malheureusement les Bulgares vous ont fait faire de tristes expériences de leur mauvaise foi. Nous pensons donc, sauf meilleur avis, que le mieux est de discuter ligne par ligne la pièce, comme si ceux qui l'ont écrite connaissaient la portée de tous les détails. S'il y a malentendu, des explications seront données, et, dans tous les cas, ceux qui veulent venir vers nous ne pourront nous accuser d'avoir espéré les prendre par surprise.

Cette pièce pèche par sa suscription même. Elle est adressée *au patriarcat bulgare à Constantinople.* Ce patriarcat, où est-il? Veut-on dire que l'union subsistera quand le patriarcat sera érigé? La condition est inacceptable. S'unira-t-on avant que l'érection du patriarcat n'ait lieu? On s'adresse alors à un être imaginaire. La suscription ferait seule chanceler sur sa base même tout le projet soumis à notre examen. Nous proposons de supprimer cette suscription et de la remplacer par celle-ci:

Au très saint père le pape Pie IX, évêque de l'église „catholique, apostolique et romaine".

Dans ce paragraphe qui sert de préambule, les Bulgares déclarent renoncer au pouvoir du patriarche grec sur *notre église bulgare orthodoxe.* Ce mot *orthodoxe* est parfaitement légitime, mais puisque, dans le langage généralement accepté, cette désignation s'applique aux Grecs schismatiques, pourquoi la conserver si l'on veut revenir franchement à l'unité? Nous proposerions de mettre seulement „notre église bulgare". Si les Bulgares y tiennent, ils peuvent conserver leur titre d'*orthodoxes,* mais, dans la situation actuelle, il leur fera peu d'honneur aux yeux des catholiques, et excitera peut-être les réclamations des schismatiques qui s'intitulent orthodoxes eux aussi. Que si, par cette dénomination, ils veulent se laisser une porte de derrière pour se former un jour en église nationale, il faut absolument leur en ôter le prétexte. Votre grandeur sait quels graves motifs peuvent faire croire qu'ils ont cette idée. Vers la fin du paragraphe: *Nous renouvelons notre communication et participation* ... il faudrait ajouter „soumission". — Même paragraphe: *Le vicaire apostolique pape Pie IX,* supprimer: *vicaire apostolique. — Confirmant les principes et la manière de réunion contenus dans l'arrangement suivant.* Ceci semble traiter un peu

* Cum libellum istum vicarius apostolicus tradidisset examinandum tum Carolo Testa, ipsius secretario, tum Emmanueli d'Alzon, Augustinianorum ab Assumptione institutori, qui Constantinopolim venerat sacras quadragesimae conciones habiturus, animadversiones illae ab ipsis factae sunt, quas evulgamus ex ipso autographo Emmanuelis d'Alzon.

trop de puissance à puissance. Peut-être vaudrait- A il mieux mettre: „A cet effet, nous présentons à son examen et à son approbation, s'il y a lieu, l'arrangement suivant."

§ 1. — *Nous croyons vraiment notre église orientale telle que nous l'avons reçue des saints pères et des conciles œcuméniques.* Le sens de cette phrase est ambigu: ou vous croyez votre église telle qu'elle est aujourd'hui, et alors vous êtes hérétiques; ou vous croyez votre église telle que l'avaient faite vos pères et les conciles œcuméniques, mais telle qu'elle n'est plus depuis le schisme, et alors il faut le dire clairement.

Voici ce qu'il serait essentiel de dire: „Repoussant les erreurs de Photius et de ses successeurs qui ont détruit l'unité de l'église catholique et mêlé plusieurs erreurs au dogme véritable, nous acceptons la profession de foi telle qu'elle a été proposée aux chrétiens d'Orient par le pape Grégoire XIII." B

Que nous reconnaissons aussi pour chef spirituel et protecteur de notre église bulgare orthodoxe. Le mot *protecteur* dit trop et trop peu, — le supprimer. — Même observation faite plus haut pour le mot *Eglise bulgare orthodoxe.* Ne pourrait-on pas mettre: „Que nous reconnaissons pour le père et le chef de toute l'église catholique, et par conséquent de notre église bulgare qui veut rentrer dans l'unité."

§ 2. — Le second paragraphe est excellent, mais sa rédaction manque de clarté. Il faudrait indiquer la fidélité due au sultan „pour les choses temporelles", et la fidélité au souverain pontife „pour les choses spirituelles". L'oubli de cette distinction, qui ne vient évidemment que d'un défaut de rédaction, peut donner matière à des réclamations; en l'établissant, on évite tout embarras.

Nous reconnaissons la sainte église bulgare de C *Constantinople pour notre vraie mère spirituelle.* La paroisse est une mère, l'église cathédrale est une mère, l'église métropolitaine, l'église patriarcale le sont aussi; mais, quand il s'agit de l'union, déclarer une église autre que l'église catholique, apostolique et romaine pour sa mère, c'est s'exprimer très incorrectement. Voici notre projet:

„Nous déclarons la sainte église catholique, apostolique et romaine la mère de toutes les églises; et plus particulièrement notre mère à nous la sainte église bulgare, quand elle sera établie à Constantinople, et tant qu'elle restera en union avec l'église romaine."

§ 3. — *Une hiérarchie canonique et indépendante:* supprimer le mot *indépendante,* ou, tout au moins, le remplacer par le mot *„distincte".*

§ 4. — *Pour ce motif, ils porteront, lui et ses successeurs, le titre de patriarche bulgare.* La première partie du paragraphe peut passer. La seconde que nous transcrivons est absolument inacceptable; quelles que soient les intentions du souverain pontife, nous croyons très dangereux d'engager ses promesses, à moins qu'il ne se soit explicitement exprimé, ce dont nous nous permettons de douter.

§ 5. — Le *patriarche bulgare* ... mettre: „l'archevêque bulgare." La fin du paragraphe peut être acceptée si votre grandeur croit pouvoir répondre de la volonté du saint père.

§§ 6, 7 et 8. Ces paragraphes veulent une observation générale. Les Bulgares se montrent jaloux de leurs privilèges, il faut les leur maintenir, établir que leurs rites, leur symbole, leur langue, leurs saints, leur calendrier seront maintenus, sauf les abus. S'il s'est glissé des erreurs dans les livres liturgiques par l'effet du schisme, si on a introduit de faux saints, tout cela doit être corrigé sans toucher ni au rite, ni aux prières, ni aux cérémonies. Il faudrait ajouter ces mots: „Sauf les erreurs et abus évidemment introduits par le schisme photien"; et, pour les saints, „sauf les saints introduits depuis le schisme."

Quant au calendrier, il faut d'une part leur laisser toute liberté, mais constater que cette délibération n'implique pas que, si d'eux-mêmes ils veulent revenir au calendrier adopté par les vrais savants, ils ne se croiront pas arrêtés par cette déclaration.

Quant à leur langue et à leurs caractères, nous n'avons pas à nous en occuper; ceci ne nous regarde point. Il faut leur laisser toute liberté à cet égard, mais nous n'avons pas à nous en mêler.

Telles sont, monseigneur, les observations que nous avons l'honneur de vous soumettre, et qui paraissent d'autant plus importantes que l'expérience est là pour prouver combien il faut se tenir sur ses gardes avec des hommes qui cachent leur duplicité derrière leur ignorance.

Nous sommes avec le plus profond respect, monseigneur, vos très humbles et dévoués serviteurs.

Signés: Emmanuel d'Alzon.

Charles Testa, missionaire apostolique.

Constantinople, le 29 mars 1863.

22.

PETRUS ARABADJISKI, PRAEPOSITUS CIVILIS BULGARORUM, A MUNERE SE ABDICAT *

1863 februarii 3.

A sua eccellenza monsignor Paolo Brunoni arcivescovo D *di Taron, vicario apostolico di Costantinopoli.*

Eccellenza.

Mi permetta di esporre sinceramente in pocche linee i motivi, che mi rendono, e renderanno inetto a sostenere il peso dell' officio in cui mi trovo. — Non avendo io disgraziatamente avuto di giovine occasione di imparare la lingua slava, la quale d' altronde (come tutte le lingue morte) è ben difficile, mi è assai malagevole subire un' estranea mutazione in quest' età se non troppo avanzata, almeno tale, da non permettere un' energia di talento distratto in diversi pensieri e cure. Di più dopo tanti anni di un rito innato fa sì chè provo una tale ripugnanza ad applicarmi ad un rito difficile, e lungo in tutte le sue funzioni, e cerimonie, che non mi fido di riuscire, come sinora è accaduto.

D' altra parte il mio naturale è sì debole e timido, chè non può reprimere un popolo, il quale tutt' altro, che disciplina e verità, cerca, come l' esperienza l' ha mostrato.

Si aggiunga la poca armonia, l' aperto rifiuto, le calunnie ecc., quali mostrano chiaramente, che la mia presenza è nocevole, non utile all' unione; sicchè non sarò mai capace, rimarrò sempre in uno stato forzato, e mai caro e affezionato. — Questi possenti motivi mi obbligano in coscienza a cedere il posto a un capace, e degno soggetto, e ritirarmi donde sono venuto per non diventar pietra d' inciampo, e per tranquillare l' anima mia.

Dell' eccellenza vostra reverendissima umillissimo ossequentissimo servo

D. P. Arabagiski.

Galata-Costantinopoli, 3 febbrajo 1863.

* Ex ipso originali quod in tabulario delegationis apostolicae Constantinopolitanae asservatur.

23.

CONSILIUM CONSTANTINOPOLITANUM UNIONI BULGARORUM FOVENDAE ARABAGISKI ABDICATIONEM IN DELIBERATIONEM VOCAT *

1863 martii 3.

Séance du 3 mars 1863, ouverte à dix heures A du matin, sous la présidence de monseigneur Brunoni, vicaire apostolique.

Sont présents:

Monseigneur Hassoun, vice-président.

Le très révérend père d'Alzon et le révérend père Galabert.

Messieurs Arabagiski et Malczinski.

Messieurs Azarian, Testa, Faveyrial.

Messieurs Glavany, Hipfingher, Vivaldi.

Absent: Le colonel Yordan.

Après la prière d'usage, le secrétaire donne lecture d'une lettre par laquelle monsieur Arabagiski, chef des Bulgares-unis, prie nosseigneurs B Brunoni et Hassoun de vouloir bien accepter sa démission.

Monseigneur Hassoun, avant d'accepter cette démission, prie monsieur Arabagiski de raconter au comité les divers incidents de la dernière manifestation des Bulgares.

Monsieur Arabagiski raconte que les Bulgares ignorant encore sa démission se sont réunis tumultueusement l'autre samedi, 21 février. Averti par un jeune homme qu'ils voulaient le lendemain faire une protestation contre lui, il croyait cependant que la présence de monseigneur Benjamin, évêque grec, invité à officier à l'occasion de la fête d'*aghios Charalambos,* les retiendrait un peu, et il n'a pas cru devoir s'absenter. Le lendemain matin après la messe il était avec l'évêque dans sa chambre, déjà pleine de monde, lorsque plusieurs se sont présentés portant les agapes et s'écriant: „Nous C allons voir maintenant qui va bénir ces agapes.“ Le même jeune homme, qui avait averti monsieur Arabagiski, répondit: „L'évêque a bénit ces objets à la messe, et un prêtre ne peut donner une nouvelle bénédiction à un objet déjà bénit par un évêque.“ La plupart sont descendus au premier étage en criant beaucoup; là ils ont eu divers pourparlers, et monsieur Zancoff était avec eux. Monseigneur Arabagiski avait été averti qu'on rédigeait une lettre pour exiger sa démission; aussi, sous prétexte d'accompagner monseigneur Benjamin, il est allé aussitôt avertir monsieur l'abbé Testa et de là nosseigneurs Brunoni et Hassoun de tout ce qui se passait. Ce dernier a mandé chez lui monsieur Zancoff et les principaux chefs. A leur retour, informés par monseigneur Hassoun que monsieur Malczýnski devait remplacer monseigneur Arabagiski, démissionnaire, ils ont protesté contre cette D substitution, et déclaré qu'ils n'en voulaient pas. Samedi dernier, 28 février, les Bulgares se sont encore réunis, et un membre présent à la réunion a averti monsieur Arabagiski de ne pas laisser paraître à l'office le lendemain les deux prêtres polonais parce qu'il pourrait arriver quelque chose de fâcheux; et conformément à cet avis, le pope Stancio, prêtre bulgare-uni indigène (beau-père de Zancoff), a paru seul à la messe.

Monseigneur Brunoni: Quels sont les auteurs de ces intrigues?

Monseigneur Arabagiski: Deux personnes; un certain Crajo, qui a déjà été en prison pendant quelques mois, et un certain Minko.

Monseigneur Brunoni: N'y a-t-il pas un moteur secret et caché?

Monseigneur Arabagiski: En vérité je n'ai aucune preuve. Je soupçonne monsieur Zancoff, qui est toujours avec eux, d'être le moteur secret; mais, je le répète, je n'ai aucune preuve.

Monseigneur Brunoni: Et pope Stancio a-t-il participé à quelque chose?

Monseigneur Arabagiski: Pope Stancio n'a assisté à aucune réunion; seulement pendant celle de l'autre dimanche il se tint dans l'escalier, et on l'a entendu dire plusieurs fois à ceux qui montaient ou descendaient: „Tenez ferme; aujourd'hui il faut agir; l'autre jour vous avez beaucoup parlé sans rien faire; il ne doit pas en être ainsi maintenant.“ En outre il ajoute qu'on les entendait dire: „Nous voulons bien reconnaître le pape pour chef, mais à condition qu'aucun catholique ne sera parmi nos prêtres et nos évêques.“

Monsieur Malczýnski confirme les détails donnés par monsieur Arabagiski, et ajoute que d'après le rapport de leur domestique, monsieur Zancoff était l'instigateur secret.

Sur la demande de monseigneur Brunoni, le secrétaire donne lecture d'une lettre adressée à son excellence, et signée *Manoli Joannu,* dans laquelle monsieur Zancoff est accusé d'être l'auteur de toutes ces clameurs et récriminations. Monsieur Azarian, secrétaire de monseigneur Hassoun, a reçu une lettre identique.

Monseigneur Brunoni croit donc d'après ces divers renseignements, que l'ambition de monsieur Zancoff est la véritable cause de ce mouvement des Bulgares. Il veut faire nommer évêque son beau-père (pope Stancio) afin de devenir lui-même le chef. Or, monsieur Zancoff a déclaré plusieurs fois qu'il ne croyait à rien; et le mettre directeur de l'union bulgare, ce serait manquer à nos devoirs et oublier nos obligations. C'est un homme faux qui trompe tout le monde, particulièrement le bon monsieur Faveyrial; il est la peste de l'union.

Monsieur Faveyrial prie son excellence de croire que monsieur Zancoff ne l'a pas trompé. Il s'occupe depuis longtemps des Bulgares, et il les connaît aussi bien que personne de l'assemblée; il est loin de croire monsieur Zancoff une perfection; mais il agirait contre sa conscience, s'il disait qu'il est trompé par lui.

Monseigneur Brunoni, à l'appui de son assertion, accuse monsieur Zancoff d'expédier le journal „La Bulgaria“ pour payer ses dettes, et d'avoir pris irrégulièrement deux mille piastres sur les revenus de la chancellerie.

Monsieur Azarian dit que monsieur Zancoff s'est toujours déclaré contraire aux Polonais, et il presse le peuple à ne pas recevoir un Polonais pour chef. Il l'a montré ces jours-ci; car après avoir forcé monsieur Arabagiski à se retirer, ils sont revenus demander de laisser les choses dans l'état primitif plutôt que de mettre un Polonais à sa place.

Monsieur Malczýnski observe qu'un seul mobile fait agir les Bulgares; ce mobile c'est leur intérêt particulier, et la plus grande jalousie règne entre eux.

Monsieur Fareyrial cherche à montrer que les accusations de Manoli sont un acte d'ingratitude envers monsieur Zancoff qui n'a reculé devant aucune démarche pour obtenir son élargissement. Il demande la vérification du fait suivant qu'il tient

* Ex actis congressuum illius consilii cui titulus erat: *Comité de l'Union bulgare.* Relationem scripsit Victorinus Galabert augustinianus ab Assumptione.

de monsieur Zancoff lui-même. Celui-ci a été abordé A hier par un Bulgare qui lui a tenu ces paroles: „Je sais une chose très curieuse; d'un côté vous, Manoli et Geikoff vous vous entendez ensemble pour mettre monsieur Malczýnski à la place de monseigneur Arabagiski, et vous me priez d'agir en ce sens: et voici que Geikoff me charge de dire à ce dernier que l'auteur de toutes les intrigues, c'est vous-même. Je n'y comprends plus rien."

Monseigneur Hassoun fait observer que l'on s'écarte de la question, et demande la permission de raconter au comité ses rapports avec les Bulgares dans ces derniers jours.

„L'autre dimanche, informé par monseigneur Arabagiski de la réunion des Bulgares, je fis prier monsieur Zancoff et les principaux de venir chez moi; ils ne se présentèrent que le lendemain. Après leur avoir demandé les détails sur l'incident de la veille, je leur dis: ‚Puisque vous désirez la retraite B de monseigneur Arabagiski, il se retirera, et il a même déjà donné sa démission; mais vous devez savoir qu'il est en même temps votre chef civil; il doit donc donner sa démission à la Porte, et vous devez pourvoir à vos affaires. Pope Stancio est veuf, et les canons de l'église orientale, qui n'admettent que de rares exceptions, ne permettent pas de vous le donner pour évêque. — La retraite de monseigneur Arabagiski nous oblige à vous choisir un nouveau chef; le gouvernement n'est pas disposé à accepter aucun de vos prêtres. La fuite de Sokolski, et la retraite forcée d'Arabagiski, lui font craindre de nouveaux embarras si un des vôtres était encore choisi. Vous avez à choisir: *Acceptez monsieur Malczýnski, ou nous ne nous mêlons plus de vos affaires.*‘ Avant de répondre ils se sont tournés vers Zancoff qui ne disait rien; et, après un moment d'hésitation, ils ont déclaré que le C peuple n'accepterait pas monsieur Malczýnski.

„Qui voudra l'accepter, l'accepte, ajoutai-je; que les autres fassent ce qu'ils voudront. ‚Cependant ils ont paru accepter une combinaison par laquelle monsieur Malczýnski, étant chef de la nation, aurait pour l'aider un évêque d'origine bulgare.

„‚Le samedi suivant, onze Bulgares se sont présentés de nouveau chez moi, monsieur Zancoff était avec eux, et ils ont commencé par me dire qu'ils avaient réuni toutes les corporations, qu'une nombreuse assemblée avait eu lieu, et que monsieur Malczýnski était repoussé par le peuple.

„‚Je vous dirai, ai-je répondu, que depuis lundi dernier j'ai vu Aali Pacha, ministre des affaires étrangères; je lui ai parlé de la démission de monseigneur Arabagiski, et il a fait des difficultés pour l'accepter, mais enfin il a consenti. J'ai parlé de son substitut; mais Aali Pacha m'a déclaré *qu'il ne* D *voulait vous donner aucun chef de votre nation, et qu'ils fassent ce qu'ils voudront,* m'a-t-il dit. A ce moment les Bulgares ont été troublés, et ils ont dit qu'ils feraient une supplique à Aali Pacha.

„‚Vous pouvez la faire, leur ai-je dit, mais elle ne sera pas acceptée.‘ J'ai ensuite ajouté que monsieur Malczýnski sous ma garantie serait accepté par le gouvernement, à la condition qu'il se ferait naturaliser *sujet ottoman.*

„Ils ont répondu qu'ils adresseraient une supplique à la Porte.

„Je leur ai répété que leur supplique ne serait pas acceptée, et ai ajouté ensuite que puisqu'ils veulent correspondre directement avec la Porte, je n'ai plus à me mêler de leurs affaires. — J'ai ajouté: ‚Vous n'avez à vous plaindre de personne; c'est votre faute à vous. Vos prêtres vont et viennent; notre seul espoir est dans le pope Raphael, mais nous avons besoin d'attendre pour l'éprouver encore. Il faut exhorter la nation d'avoir patience, d'accepter en attendant monsieur Malczýnski; et plus tard, si le pope Raphael persévère, on pourra vous le donner pour chef.‘ — Ces paroles les ont un peu calmés, et ils ont paru accepter cette proposition; mais monsieur Zancoff est revenu déclarer quelques instants après à l'abbé Azarian que le peuple n'accepterait jamais un Polonais pour chef de la nation. Cette dernière démarche de monsieur Zancoff m'a confirmé dans l'opinion qu'il était l'auteur de tout le mouvement."

Sa grandeur monseigneur Hassoun propose ensuite au comité d'adopter les mesures suivantes:

Monseigneur Arabagiski doit donner sa démission par écrit; et monsieur Malczýnski sera substitué à sa place. Après avoir remis sa démission à monseigneur Hassoun, monseigneur Arabagiski communiquera sa résolution aux principaux chefs, et puis se retirera personnellement de la maison emportant le sceau avec lui. Par ce moyen, ne pouvant obtenir aucun passeport, les Bulgares se trouveront fort embarrassés, et ils se décideront eux-mêmes à accepter le chef qu'on leur propose. Dans cette circonstance il faut agir énergiquement et prudemment; nos Bulgares comme les Grecs sont habitués à expulser selon leurs caprices les évêques et les prêtres grecs, nous devons leur montrer qu'il n'en peut être ainsi avec les catholiques. — Monseigneur Arabagiski avant de se retirer aura soin de mettre en lieu sûr les objets de prix et ne laissera que le strict nécessaire pour desservir l'église. — Monsieur Malczýnski se retirera de son côté afin de n'être exposé à aucune insulte. — Le père Stefano Laurysievicz restera avec pope Stancio pour le service de l'église.

Monseigneur Arabagiski observe que ce matin même Zancoff est venu lui dire: „Persuadez au comité d'appeler le pope Raphael, et tout le monde sera content; mais déclarez que la nation n'acceptera jamais Malczýnski."

Monseigneur Hassoun répond qu'Aali Pacha faisait des difficultés pour accepter monsieur Malczýnski; pour les vaincre, il a dû prendre sous sa responsabilité personnelle la conduite de ce nouveau chef; il a par conséquent besoin d'un homme sur lequel il puisse compter, et le pope Raphael ne lui présente pas des garanties suffisantes. S'il était choisi, il se verrait dans la nécessité de dégagèr sa responsabilité.

Monseigneur Brunoni déclare que le désir de la Propagande est que monseigneur Hassoun soit auprès de la Porte le représentant des intérêts des Bulgares sous le rapport civil.

Avant de prendre la parole, le père d'Alzon demande à monseigneur Hassoun s'il peut s'exprimer en français. Monseigneur Hassoun répond affirmativement.

Le très révérend père d'Alzon raconte que dimanche dernier monsieur Zancoff, avant midi, lui a présenté les chefs des corporations bulgares. Après les avoir remerciés de leur visite, il leur a dit qu'on était disposé à faire pour eux tout ce qu'il serait possible de faire; — que le pape lui avait exprimé le désir qu'il consacrât à cette œuvre une petite somme qu'il destinait d'abord aux chrétiens de Syrie; — qu'en France on faisait des souscriptions pour leur venir en aide; — que l'on se chargerait d'instruire leurs enfants, et qu'il venait à Constantinople exprès pour s'occuper de la fondation d'un séminaire; — qu'il avait apporté les ornements particuliers à leur rite, et qu'il en attendait une autre caisse avant la fin du mois. Ces

messieurs Bulgares lui ont répondu qu'ils voulaient A une hiérarchie nationale immédiatement.

Le très révérend père d'Alzon leur a répliqué qu'il savait de monseigneur Hassoun qu'Aali Pacha n'accepterait aucun des leurs pour chef de leur nation. Alors ils se sont retirés.

Le père d'Alzon déclare n'avoir aucune preuve directe contre monsieur Zancoff; mais il est convaincu qu'il les conduisait lui-même, et que les autres parlaient sous son inspiration. D'autant plus que le soir il est revenu avec deux autres Bulgares seulement, et, quoiqu'il ne parlât pas, l'examen attentif de sa physionomie à certaines paroles prononcées avec intention ont confirmé ses soupçons du matin. — Le père d'Alzon déclare n'avoir parlé aussi catégoriquement que conformément aux ordres de monseigneur Brunoni.

Les deux Bulgares ci-dessus annoncèrent d'abord que *vingt-cinq mille familles* de l'éparchie de Slivna B étaient disposées à embrasser l'union, si on leur donnait pour chef un national.

Le père d'Alzon leur répondit que les premiers apôtres de toutes les nations avaient été des étrangers, et qu'aujourd'hui encore des évêques français administraient divers diocèses d'Amérique habités en grande partie par des Anglais; qu'en Angleterre la plupart des paroisses catholiques sont administrées par des prêtres irlandais: pourquoi n'en serait-il pas ainsi chez les Bulgares jusqu'à ce qu'ils aient des prêtres instruits et capables d'administrer? Pourquoi seraient-ils mieux traités que les autres nations? Il ajouta: Vous avez été traités sous le rapport de l'abjuration avec des ménagements qu'on n'a jamais eu pour d'autres; vous vous montrez cependant d'une exigence qui n'existe nulle part. Au reste dans ce moment vous n'avez que quatre choses à faire: C

1° Aller au Phanar. — Nous n'irons jamais au Phanar, répondirent-ils. — Cependant quelques-uns d'entre vous y sont déjà allés; et ils ont été forcés de le reconnaître, en disant toutefois que la nation les désavouait.

2° Ou bien aller aux Russes. — Cela n'arrivera jamais, dirent-ils.

Mais puisque vous ne voulez pas de l'union comme on vous la propose, vous voulez donc avoir une église nationale. Vous demandez des prêtres et des évêques de votre nation pour vous déclarer ensuite indépendants, et constituer ainsi une église purement nationale. Or c'est ce que nous ne voulons pas.

Vous êtes d'ailleurs bien extraordinaires: vous vous êtes déjà séparés plusieurs fois de l'église romaine; et une de ces fois, la première, si je ne me trompe, vous avez fait un schisme parce que D le pape a refusé de vous donner pour patriarche un étranger, le cardinal Marin, qui est devenu pape à son tour. Aujourd'hui vous menacez de vous séparer parce qu'on veut vous donner un étranger. Au reste, malgré votre menace, il nous restera toujours quelques milliers de Bulgares-unis, et nous attendrons avec ceux-là d'avoir un clergé national instruit et capable, car en ce moment vous n'avez pas un seul prêtre instruit.

Vous calomniez les Bulgares, répondirent-ils, il y a dans l'intérieur des personnes instruites. Eh bien, leur dis-je, voici une proposition que je m'engage à faire accepter par nosseigneurs les évêques:

„Appelez à Constantinople douze hommes de mœurs irréprochables et doués d'une véritable piété; qu'ils subissent les examens voulus, et s'ils donnent des preuves d'avoir la science convenable, je vous garantis qu'ils seront ordonnés prêtres et évêques.

„En France nous mettons douze à quatorze ans pour former notre clergé, et vous voudriez du jour au lendemain avoir votre hiérarchie. C'est impossible. Mais nous savons votre but secret; vous prétendez à une église nationale indépendante, et vous ne l'aurez pas.“

Les Bulgares: „Mais le pape nous a promis un clergé national.“

Le très révérend père d'Alzon: „Très vrai; et conformément à ses promesses, il vous a accordé Sokolski. Par sa défection, et les inconstances de vos prêtres, qui vont du schisme à l'union et de l'union au schisme, le pape se trouve dégagé de ses promesses; et néanmoins encore pour condescendre à vos désirs, il consent à voir des prêtres latins renoncer à leur rite, et soyez persuadés que si vous tenez à votre liturgie, ils ne sont pas moins attachés à la leur. — Le pape a fait pour vous une exception en n'exigeant pas votre abjuration, et c'est ainsi que vous témoignez votre reconnaissance pour sa bonté à votre égard.

„Quant à moi, je vous déclare que je demanderai demain au comité pourquoi vous seriez traités autrement que les Grecs, desquels on exige l'abjuration, et autrement qu'aucun peuple de la terre.“

Les Bulgares: „Mais alors l'union de Slivna n'aura pas lieu.“

Le très révérend père d'Alzon: „Ceci ne m'effraye pas trop; la plus grande partie ne saurait pas ce qu'elle fait; et nous préférons aller plus doucement. Si vous m'en croyez, vous vous soumettrez aux désirs de nosseigneurs les évêques, et vous accepterez un chef étranger pour quelque temps. D'ici là on vous donnera une église, on soutiendra un journal, et l'on élèvera vos enfants. — Sachez d'ailleurs qu'Aali Pacha l'a formellement déclaré: vous n'aurez pas encore un national pour chef.“

Pendant cette conversation, ajoute le père d'Alzon, monsieur Zancoff par sa physionomie et ses regards lui paraissait exciter les autres. Il n'a cependant aucune preuve matérielle de ses instigations secrètes.

Le père d'Alzon approuve les propositions de monseigneur Hassoun.

Monsieur Glavany partage le même avis, et demande si l'on ne pourrait pas appeler d'Andrinople un prêtre qui vint aider monsieur Malczýnski, et renvoyer pope Stancio dans les provinces.

Monsieur Testa appuie cette dernière proposition. Monsieur Malczýnski fait observer que le pope Raphael est le seul prêtre uni d'Andrinople qui sache célébrer en langue slave; et monseigneur Hassoun ne croit pas prudent de l'appeler en ce moment à Constantinople.

Monseigneur Brunoni, pour prouver qu'on pourrait tirer bon parti du pope Stancio en l'éloignant du centre des intrigues, cite l'exemple du prêtre Vaclidoff, qui était nuisible à Constantinople, et qui rend de vrais services en Macédoine. Il regarde monsieur Zancoff comme la pierre de scandale qu'il faudrait retrancher.

Monseigneur Hassoun observe que Zancoff a été un des plus ardents promoteurs de l'union, qu'il faut user de ménagements à son égard: il est capable, intelligent, et en ce moment il ne serait pas facile de le remplacer.

Monsieur Azarian reconnaît que monsieur Zancoff est surtout contraire à Malczýnski; mais si le comité venait à le renvoyer brusquement, il deviendrait un grand obstacle et un dangereux adversaire; il vaut mieux chercher à le gagner et à l'attacher à l'union, tout en se tenant en garde contre ses intrigues. Monseigneur Arabagiski s'étant

A retiré, les Bulgares viendront d'eux-mêmes redemander monsieur Malczýnski; car le peuple, j'en suis convaincu, n'est pour rien dans le mouvement actuel. Ils n'iront pas aux Grecs qu'ils détestent, et qui d'ailleurs ne manqueront pas de se venger de leur première défection.

Monseigneur Brunoni dit qu'en attendant Malczýnski pourrait partir pour sa mission.

Monseigneur Hassoun croit plus prudent d'attendre quelques jours et voir la tournure des affaires.

Monsieur Malczýnski a entendu tenir par les Bulgares certains propos contraires aux dogmes catholiques. L'union est chez eux une affaire purement nationale, et la religion catholique leur importe peu.

Monsieur Testa rappelle que le comité avait autrefois demandé qu'on exigeât l'abjuration des nouveaux convertis, et demande pourquoi cet ordre
B n'a pas été exécuté.

Monsieur Malczýnski répond que plusieurs n'ont pas cru prudent de l'exiger; et le pope Raphael en particulier a représenté qu'il y aurait de graves inconvénients pour Andrinople.

Le très révérend père d'Alzon propose les moyens pratiques suivants: Que monseigneur Arabagiski porte le sceau à monseigneur Hassoun, qui en a pris la responsabilité devant la Porte, et qui aura la bonté de s'occuper des affaires des Bulgares. Ceux-ci pour leurs passeports devront s'adresser à sa grandeur. Elle leur répondra: Je réfléchis à votre conduite, et sur ce que je dois faire. Pour m'occuper de vos affaires, je poserai certaines conditions. J'en ai pris la responsabilité devant la Porte, je ne puis en confier la direction qu'à une personne sûre. Sa grandeur pourrait ensuite proposer monsieur Malczýnski comme son substitut, et les affaires repren-
C draient insensiblement leur cours. On poserait comme condition l'abjuration du schisme photien. Le pope Raphael serait un évêque bien singulier puisqu'il s'attribue le droit de ne pas se soumettre aux décisions du comité. En attendant, l'autorité de monsieur Malczýnski se fortifierait insensiblement, et lorsque les Bulgares seraient rentrés dans la voie, on le leur donnerait pour chef.

Le très révérend père d'Alzon demande à monseigneur Hassoun s'il avait bien compris tout ce qu'il avait dit jusqu'ici en français. Sa grandeur répond qu'il l'avait compris en partie, et fait les observations suivantes:

Monseigneur Hassoun fait observer que la Porte ne reconnaît d'autre sceau que celui du chef qu'elle a accepté; ce sceau est seul admis dans les actes publics jusqu'à l'acceptation de la démission du titulaire, auquel on donne immédiatement un suc-
D cesseur, dont le sceau est nécessaire pour donner une valeur authentique aux actes publics.

Monsieur Testa, secrétaire, propose au comité les décisions suivantes:

1° Monseigneur Arabagiski donnera par écrit sa démission à la Porte, et la remettra à monseigneur Hassoun.

2° Il se retirera ensuite dans une maison particulière après avoir mis en sûreté les objets les plus précieux.

3° Monsieur Malczýnski se retirera de son côté, et il ne restera à l'hospice bulgare que monsieur Laurysievicz et le pope Stancio avec le diacre pour les seules fonctions ecclésiastiques.

4° Le pope Stancio sera renvoyé sous peu en Macédoine sous la direction de messieurs les Lazaristes, et un prêtre sera appelé d'Andrinople pour le remplacer.

Ces propositions sont adoptées par le comité; monsieur Faveyrial seul déclare qu'il ne partage pas cette manière de voir.

Monsieur Azarian demande s'il faut ménager Zancoff quoiqu'il le regarde comme l'auteur des intrigues.

Le très révérend père d'Alzon: „Il sera plus prudent de le garder, il est nécessaire pour la rédaction du journal (et je vote pour sa continuation). Averti par ce qui vient de se passer, monsieur Zancoff sera plus tranquille; peu importe sa sincérité, il peut nous rendre de grands services, et si nous le mécontentons trop, il nous suscitera de graves embarras.“

Monsieur Faveyrial observe que la véritable cause de ces mouvements, c'est l'absence d'une hiérarchie nationale; il a lu toutes les correspondances de l'intérieur, et elles sont unanimes sur ce point. En second lieu, dit-il, les Bulgares ne veulent aucun étranger à leur tête; ils regardent comme tel monsieur Arabagiski; cependant ils s'accoutument peu à peu à lui, et en ce moment il serait accepté par le peuple préférablement à un Polonais, plus étranger, moins âgé, et par conséquent moins apte aux affaires, moins expérimenté. L'imposer à la nation, c'est la contrarier dans ses goûts, ses désirs et ses inclinations; la répulsion pour l'étranger est la seule et unique cause du mouvement actuel; les autres causes sont purement accidentelles, et les diverses intrigues qui peuvent avoir fait éclater le mouvement actuel n'auraient certainement pas abouti, si elles n'avaient pas été conformes au sentiment national. Monsieur Faveyrial ajoute qu'il sait d'ailleurs par divers rapports, qu'en ces dernières circonstances monsieur Zancoff a soutenu messieurs Arabagiski et Malczýnski contre ses compatriotes.

Monsieur Testa demande si l'on doit continuer le journal *La Bulgaria* jusqu'au mois d'avril, comme il avait été décidé dans la séance du 12 janvier. Il faut dans ce cas donner à l'imprimeur Stamat les six cents piastres par numéro qui ont été convenues. Il fait observer que l'on n'a pu obtenir de monsieur Zancoff les comptes du troisième trimestre. Il y a, dit-il, de graves irrégularités sur ce point.

Monsieur Azarian est pour la continuation du journal, à condition que l'on garde le silence sur les faits actuels, et que les articles soient surveillés.

Monsieur Faveyrial observe qu'il est difficile de garder le silence sur des faits que d'autres journaux ne manqueront pas de reproduire; et il refuse de continuer la surveillance du journal.

Monseigneur Hassoun déclare qu'après la démission de monseigneur Arabagiski, il ne peut consentir à la publication d'un journal qui ne serait pas surveillé.

Le très révérend père d'Alzon montre que le journal peut être pour monsieur Zancoff un moyen de se justifier des soupçons qui pèsent sur lui; et monsieur Faveyrial, en en acceptant la surveillance, rend un service à monseigneur Hassoun, est utile à monsieur Zancoff et empêche le journal de succomber.

Monsieur Faveyrial, après quelques hésitations, promet de voir les divers articles qui paraîtront dans le journal.

La séance est levée à 1 heure après-midi.

† Paul Brunoni, archevêque, vicaire apostolique de Constantinople.

24.

BULGARI ADRIANOPOLITANI A VICARIO APOSTOLICO CONSTANTINOPOLITANO FRANCISCUM MALCZYNSKI IN PRAEPOSITUM POSTULANT *

1863 martii 18.

Ваше високо прѣосвещенство. A

Ний долоподписани ти съединени българи въ Едерне; като искрени и покорни духовни чада на Христовата велика Римска църква, майка и воспиталница хрістіянска, дѣрзаимъ на ваше то миралюбиво сърдце да просимъ молитва та и благословеніе то вы, които сѫ за насъ непобѣдими оружія противъ вразити ни.

Отъ нѣколко врѣме слушаме да ставатъ различни смутенія та и негодованія въ патриаршіа та ни, отъ страна на наши ти съединени братія българи противъ началникътъ ни господинъ М. Арабаджискій когото искатъ да измѣнятъ, и на негово мѣсто друго духовно лице отъ нашити български священици да поставятъ; ние твърдѣ благодарни остаяме отъ господинъ Арабаджискій и смѣемъ да са похвалимъ отъ него че весма добрѣ управлява чрѣзъ ваше посрѣдничество църква та ни едно цѣло годишно разстоятние; но кроткій духъ на това священно лице като неможе да търпи разногласіята на наша та община самоволно рѣшилъ да си даде оставката отъ управленіето както ся научаваме, за да остани спокоенъ и той и народътъ. Вый като не намирате по настоящемъ благословно и достоинъ отъ нашити священици за началникъ, дѣрзнувами да Вы помолимъ за господинъ Ф. Малчинскій, който е отпознатъ отъ сичко ма ни отъ толко врѣме въ пребиваніето му въ наша та църква за врѣмененъ началникъ въ мѣсто господина Арабаджискій, като опитенъ вече въ църковното ни богослуженіе и въ сички ти ни обряди, които са по въсточному начину испълняватъ, увѣрени сми на вашити мудри разсѫждения че не ще отлагате время отъ да турити общината ни въ спокойствіе, и църковата въ тишина, като испълни ти презначеното ни желаніе, ако ваше прѣосвещенство намѣрити го благословно.

Оставямы благонадѣждны на ваши ти человѣколюбиви чувства, просяще св. ви молитвы.

На ваше високо прѣосвещенство най покорни слуги.

Едерне, 1863 марта 18ӣ.

Excellence.

Nous soussignés, Bulgares unis d'Andrinople, sincères et humbles fils spirituels de la grande église de notre seigneur Jésus-Christ, l'église romaine, mère et maîtresse du christianisme, pleins de confiance en la bonté du cœur paternel de votre excellence, après nous être recommandés à ses prières, nous la supplions de nous accorder sa bénédiction qui est pour nous une arme invincible contre nos ennemis.

Depuis quelque temps nous entendons dire que certains de nos frères bulgares unis excitent des troubles et des mécontentements contre notre chef B monseigneur Arabadjiski dont ils réclament le changement, afin de mettre à sa place un ecclésiastique choisi parmi nos prêtres bulgares. — Quant à nous, nous sommes très contents de monseigneur Arabadjiski, et nous ne craignons pas de louer celui qui, sous la direction de votre excellence, a si bien régi notre église pendant l'espace d'une année entière. Mais le caractère pacifique de cet ecclésiastique ne pouvant plus supporter les dissensions de notre communauté, il s'est volontairement décidé à donner sa démission, comme nous l'avons entendu dire, pour sa tranquillité personnelle et celle de notre nation. — Maintenant votre excellence ne trouvant parmi nos prêtres aucun digne d'être mis à notre tête, nous vous supplions de nous donner pour chef provisoire, en remplacement de monseigneur Arabadjiski, monseigneur F. Malczynski, connu depuis longtemps de nous tous par sa per- C sévérance dans notre église, comme étant assez pratique en notre liturgie et en nos rites sacrés qui s'accomplissent selon l'usage oriental. Nous sommes assurés que votre excellence, dont la bonté et la prudence sont si connues, s'empressera de rétablir la tranquillité dans notre communauté et l'ordre dans notre église en remplissant notre vœu, si elle le juge utile.

Convaincus de vos sentiments affectueux pour nous et que nous ne serons pas oubliés dans vos prières, nous sommes de votre excellence les très humbles serviteurs.

Andrinople, 1863, 18 mars.

(9 печати приложени, въ което число една отъ покрованъ.)

(Подписватъ подписи:) по гречески — Дончо Цанчевъ, — у: Петку Николовъ, — Христо Конюлу (съ михирътъ) Лултру Щури, — Гешу Гогаре, — Рашко Курте, — Тодоръ Стефановъ, — Матей Ивановъ, — Петръ Кехая, — Дяду Великъ, — Тодоръ Астарци, — Яни Петку, — Донко Ивануvъ, — Димитро Николовъ, — Но .... Бава Враноевъ, Герови Димитриевъ, — Ивановъ Гусано, — Христанъ Гюрувъ.

(Сичкитѣ подписи 19.)

25.

BULGARI UNITI CONSTANTINOPOLITANI FRANCISCUM MALCZYNSKI PRAEPOSITUM SUUM AGNOSCUNT **

1863 iunio exeunte.

Ний соединени българе ваши братя, молимъ D ви свѣтая Владико, господине Брунони и свѣти бладико господине Хасуне заради доброто наше, целуваме ви дѣсницата, да ни прѣстоите каквото сте ни прѣтоявали и до сега заради

Nous les soussignés Bulgares-unis supplions humblement le saint évêque Brunoni et le saint évêque Hassoun de prendre à cœur nos intérêts; et, en leur baisant la main, nous implorons pour l'avenir l'assistance qu'ils ont bien voulu nous ac-

* Translatum a Victorino Galabert e congregatione Augustinianorum ab Assumptione.

** Tabulam hanc Carolus Testa, vicariatus apostolici secretarius, ad Antonium Hassun primatem Armeniorum misit die 7 iulii 1863, una cum eiusdem translatione a Francisco Malczynski adornata. Instrumentum ipsum conscripsit Constantinus Grouev, dux partium Dragano Zangov oppositarum.

нашето добро, благодаримъ ви, и ваше свѣ- A щенноначалство каквото удобрите за господине Малчински и ние сме склонени на вашето изволение за да ни бѫде началникъ безъ врѣменни и да ни удобрява нашите работи догдѣ да си удобримъ отъ нашиятъ народъ человѣкъ каквото да удобрите и вие че ние безъ васъ неможемъ да удобримъ никоя работа и онова прошение що са дели на високота Порта на негово величество Али Паша, ние него неприпознаваме но молимъ на ваше свѣщенно началство за да ни примете молбитѣ.

Ние Еснафи доло подписанитѣ Българе ка- B толици:

corder par le passé. En lui exprimant notre vive reconnaissance pour les bienfaits passés, nous déclarons appreuver le choix qu'ils font du prêtre Cyrille Malczynski pour gérer nos affaires auprès de la Sublime Porte, et nous acceptons ce prêtre pour notre supérieur, pour un temps indéterminé, c'est-à-dire jusqu'à ce que nous ayons un prêtre de notre nation qui mérite la confiance. Nous protestons en même temps de ne pas adhérer à l'adresse récemment présentée à son altesse Aali Pacha, et prions d'accueillir avec bienveillance la présente adresse.

Les chefs soussignés des Bulgares catholiques appartenants aux divers esnafs.

Костадинъ Груовъ, — Ангелъ Андоновъ, — Христо Груевъ, — Георги Коте, — Илия Наумъ, — Костадинъ Наумъ, — Петъръ Грую, — Арсо Ивановъ, — Нешо Спасовъ, — Михалъ Никола, — (L. S.) Едрене Капя Мухдаръ: Нешо Спасовъ, — (L. S.) Мухтаръ на Вланга: Костадинъ Грую, — (L. S.) Устабашия: Кюрчю: Костадинъ Наумъ, — (L. S.) Устабашия Сюкюкъкидижи: Танасъ Андонъ, — (L. S.) Устабавшия хайлякчи въ Бахчаванъ: Стави Наумъ, — (L. S.) Устабашия екмекчи: Коста Треповъ, — (L. S.) Бешликташъ Ярнутскую: Илия Наумъ, — Синадилъ Гурчефъ отъ Тетово села Еловце, — Мерцинъ Велиовъ отъ Тотово, — Рале Панчо, — Ванъ Цуро, — Лулчо Нетко (L. S.), — Славчо Становъ, — Тенчо Становъ, — Димитъръ Христо, — Петко Панаиотъ, — Нейко Стайко, — Димо Стайко, — Ованъ Рашко, — Нешо Конме, — Христо Овановъ, — Василъ Яневъ, — Атанасъ Василевъ, — Христо Трайковъ бахчуванъ, — Анастасъ Бунихъ, — Георги Котевъ, — Ретро Андоновъ сеизинъ, — Никола Анли, — Пере Гуровъ, — Кости Отванъ, — Никола Гачо, — Янаки Андонъ фефчи, — Иванъ Димчовъ, — Димитри Котевъ Коркчаевъ, — Ангеле Николовъ Кюрчия, — Таукчи Наумъ, — Никола Ани, — Христе Пере, — Атанасий Карповъ, — Петросъ Янисъ, — О. Анатасъ Яни Бояджи, — Коста Пешо.

26.

IIDEM AB EODEM ALTERUM PRAEPOSITUM POSTULANT

1863 septembris 21 / octobris 3.

Ваше высоко прѣосвещенство.

Вчера, петъкъ, едно общо събрание стана въ нашата канцелария. Това събрание имаше за цѣль да разиска една много важна точка която е C да се натовари приврѣменно единъ отъ нашити български попове изключително съ гражданскими работи на нашата община, въ случаятъ, дѣто господинъ Арабаджиски поиска да си даде оставката.

Подиръ много распитвания и едно зрѣло испитание, събранието рѣши слѣдующето:

Първо да моли ваше високо Прѣосвещенство, да задължите, ако е възможно, господина Арабаджиски щото да слѣдува да ни бѫде началникъ съ сѫщитѣ условия съ които го приехми въ началото за такъвъ.

Второ, и то ако господинъ Арабаджийски ся откаже безъ друго отъ тази служба, ний ви молимъ отъ страната на сичкити съединени Българе да изберете приврѣменно едного отъ слѣдующити четире попове, самитѣ, които сѫ останали вѣрни на съединението съсъ католи- D ческата церква:

Господи попъ Димо, въ Ениджe,
„ Станчо, въ Цариградъ,
„ Рафаилъ, въ Едерне,
„ Ваклидовъ, въ Ениджe.

И подиръ като ни назначите оногова когото ваше високо прѣосвещенство види за по достоенъ, ний ся натоварями отъ наша страна да искаме и да добиеми отъ В. Порта една оторизация чрѣзъ която той да може да влезе на право сношение съ нея за все що се касае за гражданскити работи на нашата община.

Вий знайте по добрѣ отъ насъ, високопрѣосвещенство, колко такъво едно лице, доро ся сдобиемъ съ единъ истиненъ началникъ, е неубходимо нужно нашата община за да може тя да сиществува.

Monseigneur.

Hier, vendredi, une réunion générale a eu lieu dans notre chancellerie. Elle avait pour but de délibérer sur un point très essentiel, qui est de charger provisoirement un de nos prêtres bulgares des affaires exclusivement civiles de notre communauté, dans le cas où monsieur Arabadjiski voudra donner sa démission.

Après plusieurs recherches et un mûr examen, l'assemblée a donc décidé ce qui suit:

De supplier, en premier lieu, votre grandeur, d'obliger, si cela est possible, monsieur Arabadjiski de continuer a être notre chef avec les mêmes conditions que nous l'avions reconnu dans le commencement comme tel.

En second lieu, et c'est dans le cas où monsieur Arabadjiski refusera absolument cette charge, nous vous prions de la part de tous les Bulgares-unis de choisir provisoirement un des quatre prêtres suivants, les seuls qui sont restés fidèles à l'union avec l'église catholique:

Messieurs pope Dimo à Enidjé,
„ Stantcho à Constantinople,
„ Raphael à Andrinople,
„ Vaclidoff à Enidjé.

Et après nous avoir désigné celui que votre grandeur jugera le plus capable, nous nous chargerons de demander à la Sublime Porte et en obtenir pour lui une autorisation en vertu de laquelle il puisse entrer en relations directes avec elle pour tout ce qui concerne les affaires civiles de notre communauté.

Vous savez mieux que nous, monseigneur, combien une telle personne, jusqu'à ce que nous aurons un véritable chef, est indispensablement nécessaire à notre communauté pour que celle-ci puisse subsister.

Слѣдователно, ний сми отъ сега увѣрени че ваше високопрѣосвещенство ще благоволи да дойде на наша помощь и безъ забава ще удволитвори исканието на сички съединени Българи въ Цариградъ които ся казватъ на ваше високо прѣосвещенство най покорни слуги. A

Цариградъ, 21/3 октомврий 1863.

Or, nous sommes d'avance convaincus que votre grandeur voudra bien venir à notre aide et sans retard satisfera la demande de tous les Bulgares catholiques de Constantinople, qui se disent de votre grandeur, les très humbles et très obéissants serviteurs.

Constantinople, 21/3 octobre 1863.

(L. S.) Стоянъ Джечовъ, — Манолъ Ивановъ, — Димитаръ Ивановъ, — Симеонъ Янчовъ, — Д. В. Манчевъ, — Добри Хрис. Дупчинои, — П. Ганчо Нейковъ, — Тасю Ивановъ, — Андрей Георгиосъ Охрида, — Христо Нешовъ, — Георги Славувъ, — Петру Николувъ, — Петъръ Атанасувъ, — Василъ Николувъ, — Станку Николовъ, — Акмакъ оглу Оанесъ, — Кири Д. Кондувъ, — Петку Иванувъ, — Ламбо Танасовъ, — Брайко Х. Павловъ, — Якова Геровъ, — Иванъ Дечковъ, — Наумъ Тенйовъ, — Димо Пеювъ, — Стоянъ Никола (L. S.), — (L. S.) Русю Стояновъ, — Иванъ Тобровъ, — Димитаръ Иванувъ, — Минчу Нановъ, — Иванчо Б. Бозвелий, — Тодоръ Неновъ, — Минчу Веловъ, — Никола Христовъ, — Нисторъ Дончу, — Петъръ Бенку, — Георги Костадиновъ, — Дечко Христовъ.

27.

PLURIMI MACEDONIAE INCOLAE UNIONEM CUM ROMANA ECCLESIA AMPLECTUNTUR *

1863 exeunte octobri.

На негово святѣйшество папа Пия IX истински глава на сичкити християни жителити отъ село Цврквино. B

Ний Вългари жители отъ село Цврквино, велешка каза мирски и духовни, като призавахми на помощь благодатьта на Святаго-Духа, тържественно и всенародно обявявами това което слѣдува, сирѣчь: че се отказувами отъ неканоническата и противозаконната власть, която Константинополскиятъ гръцки архиепископъ извършюва надъ нашата българска черкова. И като прикъснувами всяка духовна врѣзка и съпричястие съ него както и съ сичкото подчинено нему гръцко духовенство, повръщами ся, по примѣратъ на нашити прадѣди, въ законната и каноническата власть на сѣдалището на върховниятъ отъ апостолити святаго Петра, и чрѣзъ това подчинение подъ наслѣдникатъ на святаго Петра подновяваме общението и съпричястието си съ сичката свята западна римска църква. C

Слѣдователно, ни умоляваме негово-святѣйшество папа Пия IX да ни приеме въ единството на всеобщата тази Христова Черкова. Ни го молимъ още да благоволи да даде своето одобрение и потвърдение на слѣдоющити прѣдложения които изразяватъ нашата вѣра, нашити обряди и нашити желания най горѣщи:

1° Като отблъскваме заблужденията на Фотия и на неговити наслѣдници, които не само развалиха единството на католическата църква, нъ още размѣсиха много заблуждения въ истинскити догми показани отъ святити отци и отъ вселенскити събори, ни вѣрувами наистина сичко което е показано и опрѣдѣлено отъ сѫщити тия отци и вселенски събори и именно отъ Флорентийскиятъ съборъ. D

2° Въ сѫщото врѣме, ни вѣрувами и исповѣдувами че римскити първосвященници сѫ

A sua santità papa Pio IX vero capo di tutti i cristiani gli abitanti del villaggio Zercvino.

Noi Bulgari, abitanti del villaggio Zercvino, nel distretto di Velisce, secolari ed ecclesiastici, dopo avere invocato la grazia dello Spirito Santo, unanimamente e solennemente dichiarianno ciò che siegue: noi rigettiamo l' anticanonica ed illegale giurisdizione che si usurpava l' arcivescovo della chiesa di Costantinopoli sopra la nostra chiesa bulgara. Siccome rompiamo qualunque legame spirituale con esso lui e con tutto il clero greco soggetto al medesimo; noi seguendo l' esempio de' nostri antenati, ritorniamo sotto la legittima e canonica giurisdizione della sede del principe degli apostoli san Pietro e conseguentemente rinnoviamo la comunione col successore di san Pietro e con tutta la chiesa occidentale Romana.

Noi preghiamo il santo padre Pio IX che ci riceva all' unione dell' universale chiesa di Cristo. Noi lo preghiamo ancora che si degni di approvare e confermare le seguenti proposizioni, le quali esprimono la nostra fede, i nostri lamenti ed i nostri desiderj i più caldi:

1° Siccome rigettiamo gli errori del Fozio e de' suoi successori, i quali non solamente hanno distrutto l' unione colla chiesa cattolica, ma ancora mischiarono degli errori ai dommi sostenuti dai santi padri e sagri concilj ecumenici, noi crediamo tutto ciò che ci hanno mandato a credere i santi padri ed i concilj ecumenici, specialmente il concilio di Firenze.

2° Nel medesimo tempo, noi crediamo e professiamo che i Romani pontefici sono i veri suc-

* Cum nobis haudquaquam liceat singulos id genus libellos evulgare, unum speciminis gratia in lucem edi curavimus; ceterorum vero, quorum tenor fere idem est, inscriptio tantum et subscriptiones ad fidem faciendam exhibebuntur. De libellis illis haec habebantur in epistola vicarii apostolici Constantinopolitani die 19 novembris data ac praefecto congregationis de Propaganda fide nuncupata: „Eminenza reverendissima. Nel trasmettere il mio rapporto sullo stato dell' unione bulgara, come me lo avea ordinato l' eminenza vostra reverendissima, feci menzione del movimento che vieppiù va dilatandosi nella Macedonia. E nello stesso tempo per mettere la sagra congregazione al giorno de' motivi di questo movimento, aggiunsi la traduzione succinta degl' indirizzi che mi giungevano dai vari villaggi. Oggi mi fo un dovere di trasmetterle qui compiegata la traduzione in extenso degl' indirizzi di quattro villaggi, che recentemente si sono dichiarati. Paragonandoli coi primi, l' eminenza vostra reverendissima potrà rilevare che poco per volta il movimento prende un aspetto più religioso; che lo scisma Foziano viene rigettato esplicitamente, professata la debita sommessione alla santa Romana chiesa. Offerendo pertanto all' eminenza vostra reverendissima l' omaggio del mio più profondo rispetto passo all' alto onore di rassegnarmi dell' eminenza vostra reverendissima, umilissimo obbedientissimo servitore. † Paolo Brunoni, arcivescovo di Taron, vicario apostolico di Costantinopoli.“ — Translationem damus prout iacet in *Positione* quam vocant congregationis de Propaganda fide diei 25 februarii 1865, *Sommario*, p. 23-5.

истинни наслѣдници на святаго Петра, върху A
когото Исусъ Христосъ е основалъ своята черкова, и подновяваме съпричястито съ сѣдалището на святаго Петра, върху което върховно е сѣднялъ и управлява тази истинска черква Пия IX, когото и ни припознаваме за отецъ и глава на сичката католическа църква и особенно на нашата българска църква.

3ª Като отъ една стърна продължавами да бѫдемъ за свѣтскити работи, сѣкоги най вѣрни на негово величество султанатъ, нашиятъ господарь; отъ друга страна и въ сѫщото врѣме ни ще пазимъ още, за духовнити работи, пълна и чисто сърдечна вѣрность и най усърдно синовно послушание къмъ негово святѣйшество папа Пия IX и къмъ неговити наслѣдници на святото сѣдалище.

4º Отъ днесъ за сѣкоги, ни припознавами святата българска съединена черкова въ Цари- B
градъ за наша истинска майка, както и, колкото тя остане съединена и послушна на папата, за центръ мѣжду насъ и Римската църква, истинна майка и учителка на сичкити черкови на вселенната.

5º Святата западна Римска църква, споредъ както е въ старо врѣме още узаконила да има въ българската наша църква една ерархия каноническа и независима отъ другити народни ерархии, негово святѣйщество папа Пий IX, който е сега нейнъ върховенъ началникъ, ще благоизволи да възобнови и да припознае тая наша ерархия каноническа и независима отъ другити народни ерархии.

6º Главниятъ архиепископъ на нашата Българска черкова въ Цариградъ ще бѫде глава на сичкити наши български черкови и на сичкото българско духовенство, и той ще C
го управлява съобразно съ черковнити правила и царскити закони. За тая причина, туку като числото на съединенити Българи стане достаголѣмо, ще носятъ, той и неговити законни наслѣдници, титлата български патриархъ.

7º Главниятъ български архиепископъ както и митрополитити, епископити и сичкото духовенство, които ще управлявать българскити епархии и енории ще бѫдатъ сичкити родомъ българи. Туку като нашата каноническа ерархия ся възобнови и нареди, святиятъ отецъ ще благоволи да ся споразумѣй съ главнити членове на тая ерархия за да наредатъ формата на владишкити избирания по единъ начинъ съобразенъ съ святити канони и способенъ да избѣгне сѣкакъвъ видъ смущения и симонии. Колкото за сега святиятъ отецъ ще благоизволи да въсприеми за владика на една D
епархия едного отъ священницити, когото жителити на сѫщата тая епархия прѣдложятъ на неговото избирание, око обаче тоя священникъ би му ся видѣлъ достоенъ да бѫде владика.

8º Сичкити обряди и постановления на нашата българска черкова, както богослужението, тържествата, състоянието и черковнити обичаи на нашето горне и долне духовенство, способътъ и вършанието на святити тайнства и раздаванието на причястието оставатъ си неизмѣнени въ сяко отношение каквото сѫ били въ употрѣбление до сега така ще бѫдатъ и занапрѣдъ. Нъ око би ся открили злоупотрѣбления или заблуждения на явно вмъкнати въ България отъ фотиевътъ схизмъ ще ся направятъ да исчезнатъ.

9º Четението въ символътъ на вѣрата ще бива споредъ както стои въ черковнити наши

cessori di san Pietro, sopra di cui Gesù Cristo ha fondato la sua chiesa e rinnoviamo l'unione colla sede di san Pietro, la quale occupa presentemente e governa la chiesa il papa Pio IX, e lo riconosciamo come padre e capo di tutta la chiesa cattolica della nostra chiesa bulgara.

3º Da una parte dichiarandosi sudditi fedeli di sua maestà il sultano nostro padrone, dall' altra, per gli affari spirituali, conserveremo la figliale ubbidienza e fedeltà al santo padre Pio IX ed ai suoi successori nella santa sede.

4º D' ora innanzi noi riconosciamo la nostra santa chiesa bulgara unita in Costantinopoli come madre e centro, fin a tanto che rimarrà unita al santo padre ed alla chiesa Romana, vera madre e maestra di tutte le chiese dell' universo.

5º La santa chiesa occidentale Romana siccome ha riconosciuto anticamente per la chiesa bulgara una gerarchia indipendente da tutte le altre gerarchie nazionali, il santo padre Pio IX si degnerà riconoscere la nostra gerarchia indipendente da tutte le altre gerarchie indipendenti.

6º L' arcivescovo primate della nostra chiesa bulgara sarà il capo di tutte le nostre chiese bulgare e di tutto il clero bulgaro, ed esso ci governerà secondo i canoni della chiesa e le leggi dell' impero. Perciò, se il numero de' Bulgari uniti sarà abbastanza grande, esso, come anche i suoi successori, prenderanno il titolo de' patriarchi bulgari.

7º L' arcivescovo de' Bulgari, come anche i metropoliti, i vescovi e tutto il clero, i quali governeranno le diocesi e le parrocchie, saranno della nazione bulgara. Quando la nostra gerarchia sarà ben organizzata, il santo padre si degnerà d' intendersi coi principali membri della detta gerarchia affine di stabilire il modo di eleggere i vescovi secondo i canoni della chiesa per evitare delle turbolenze e delle simonie. Quanto al presente, il santo padre si degnerà accettare il vescovo che sarà eletto e proposto dal popolo, se un tal soggetto sarà giudicato degno di essere costituito vescovo.

8º Il rito, le costituzioni della chiesa bulgara, la liturgia, le feste e tutte le usanze della nostra chiesa rimarranno immutabili, come furono finora praticate. Se poi si troverà qualche errore manifesto, introdotto dallo scisma foziano, che sia eliminato o corretto.

9º Il simbolo della fede, come tutti i nostri libri liturgici, rimarranno immutabili. Così il ca-

книги и оставя си неизмѣненъ. Така и календарьтъ ще си остане по вѣхтому и съ приетити отъ българската черкова святии и празднувания.

10° Черковнити книги, които сме употрѣблявали и ще употрѣбляваме за богослужението оставатъ сѫщити както ся употрѣбляватъ днесъ на славянски или на старобългарски язикъ. Тъй и въ нашити училища българскиятъ езикъ съ народнити слова и характери ще бѫде сѣкоги главниятъ язикъ и основата на учението на нашата младежь.

A lendario e tutte le feste saranno osservate all' antica.

10° I libri liturgici nella lingua slava ossia bulgara antica, che abbiamo usato finora pel culto divino, gli conserveremo in avvenire. Così nelle nostre scuole la lingua bulgara sarà la lingua fondamentale nell' insegnamento della gioventù nostra.

Каза Велешка село Цѫрквино.

Distretto di Velisce, villaggio di Zercvino.

1. Янко Пехливанъ и внукътъ му Димо, — 2. Георги Ничовъ и синъ му Димо, — 2. Манасия Петровъ и синъ му Георги и внуковети му Никола и Орде, — 4. Димо Кимовъ и синъ му Тоде, — 5. Ангелъ Деловъ и синовети му Пано и Мартинъ, — 6. Мите Енмовъ синовети му Насто, Коцо и Стоянъ, — 7. Муфтарътъ Арсо Недевъ Тоде и братята му Ризо и Ангелъ и внуковети му Темелко и Димо, — 8. Тоде Дашковъ, братъ ми, Насто, и синовети му Лазо, Христо и Стоянъ, — 9. Георги Трайковъ братъ му Мице и синовети му Манче и Арсо, — 10. Тоде Пановъ, синъ му Георги, братята му Димо и Христо, и внуковети Филипъ и Орде, — 11. Янко Митевъ, синъ му Лазо и внуковети му Орде, Христо, Филипъ, Насто, — 12. Мице Никовъ синовети му Петрушъ и Тево, внукъ му Насто, — 13. Тево Янковъ синъ му Лазо, — 14. Арсо Урваръ и синовети му Гошо, Орде, — 15. Арсо Димовъ братъ му Тоде, — 16. Лазо Натковъ и братъ му Петре, — 17. Никола Цървенковъ и братята му Димо Коста.

(Това село съдържава до 40 кѫщи отъ които $^1/_2$ та сѫ мюзюлмански.)

II. *На негово святѣйшество папа Пия IX истински глава на сичкити християни жителити отъ село Владиловци.*

Каза Велешка.

1. Дано Темелко, — 2. Терзи Петре, — 3. Смиле Дудигъ, — 4. Трако Труси, — 5. Толе Труси, — 6. Яне Труси, — 7. Трако Злате, — 8. Стоянъ Доле, — 9. Косте Доле, — 10. Никола Доле, — 11. Бургасъ Кръсте, — 12. Манасъ Бургасъ, — 13. Мице Симонъ, — 14. Найдо Умовъ, — 15. Здраве Левко, — 16. Горе Левко, — 17. Спасе Левко, — 18. Стоянъ Левко, — 19. Мане Кръстевъ, — 20. Аце Кръстевъ, — 21. Димо Витанъ, — 22. Мане Злате, — 23. Стоянъ Брилковъ, — 24. Петрушъ Брилковъ, — 25. Іовъ Виле, — 26. Стоянъ Вичевъ, — 27. Трако Илковъ, — 28. Стоянъ Митко, — 29. Момиръ Морисвали, — 30. Ацо Марковъ, — 31. Вилко Христо, — 32. Митре Морали, — 33. Димо Ангелко, — 34. Ангеле Иле, — 35. Андо Дупугъ, — 36. Давле Китанъ, — 37. Петре Китанъ, — 38. Ницо Димитрако, — 39. Иванъ Миленко, — 40. Ицо Миленко, — 41. Алексо Дуко, — 42. Стоянъ Миленко, — 43. Стоянъ Богевски, — 44. Трако Боге, — 45. Іовле Боге, — 46. Мосо Трене, — 47. Трако Трене, — 48. Станко Трене, — 49. Стоянъ Мурле, — 50. Стано Пейо, — 51. Велко Киловъ, — 52. Лазарко Топалъ.

III. *На негово святѣйшество папа Пия IX истински глава на сичкити християни жителити отъ село Скачанци.*

Велешка каза.

1. Пд. Арсо, — 2. Тоне Петре, — 3. Іовче Тодоръ, — 4. Иле Ризо, — 5. Мане Тане, — 6. Давче Тане, — 7. Гимо Трако, — 8. Соколъ Трако, — 9. Никола Косте, — 10. Пано Горги, — 11. Кочо Зафиръ, — 12. Яковъ Тоше, — 13. Ангеле Коле, — 14. Мохале Секо, — 15. Бошко Труіо, — 16. Зафиръ Горо, — 17. Петрушъ Іорде, — 18. Яне Стоіо, — 19. Петру Бошко, — 20. Димко Здраве, — 21. Арсо Стоянъ, — 22. Наунъ Давишъ, — 23. Димко Іорде, — 24. Давче Ангеле, — 25. Ангеле Марко, — 26. Димо Атанаско, — 27. Никола Яковъ, — 28. Лазо Трако, — 29. Мане Іорди, — 30. Тево Камче, — 31. Мино Карче, — 32. Камче Давишъ, — 33. Димко Горавъ, — 34. Ханчи Димо, — 35. Арсо Саздо, — 36. Димо Тодоръ, — 37. Бошко Гега, — 38. Мице Тасе, — 39. Петре Стоянъ, — 40. Боге Трако, — 41. Бошко Іове, — 42. Яне Горе, — 43. Диме Тодоръ, — 44. Арсо Мице.

IV. *На негово святѣйшество папа Пия IX истински глава на сичкити християни жителити отъ Зързе.*

Каза Прилепска.

1. Янко Спасе, — 2. Здраве Браянъ, — 3. Коте Никола, — 4. Иованче Подинъ, — 5. Цветанъ Трпче, — 6. Трако Иванъ, — 7. Костадинъ Секула, — 8. Богатинъ Секула, — 9. Мирче Веланъ, — 10. Косте Іосифъ, — 11. Трале Іосифъ, — 12. Харизанъ Іосивовъ, — 13. Іоле Стамболчи, — 14. Науме Митре, — 15. Андге Надовъ, — 16. Секула Близнакъ, — 17. Петре Ангеле, — 18. Янкула Стефанъ, — 19. Наумъ Стоянъ, — 20. Хрисанте Стоянъ, — 21. Сточе Веланъ, — 22. Атанасъ Неделко, — 23. Іоле Янкура, — 24. Хрисанте Здраве, — 25. Богатинъ Момиръ, — 26. Стеванъ Тошевъ, — 27. Силанъ Дамасетъ, — 28. Трпче Ивановъ, — 29. Костадинъ Момиръ, — 30. Илия Момиръ, — 31. Илия Горгевъ, — 32. Христе Неделко, — 33. Петре Горовъ, — 34. Сточе Бошко, — 35. Христе Никола, — 36. Трако Никола, — 37. Митко Алекса, — 38. Велко Наумъ, — 39. Здраве Груевъ, — 40. Костадинъ Іосивовъ.

V. *На негово святѣйшество папа Пия IX истински глава на сичкити християни жителити отъ село Войница.*

Велешка каза.

1. Давче Крсте, — 2. Саздо Трако, — 3. Алексо Мано, — 4. Мане Тоше, — 5. Янко Миновъ, — 6. Насто Цанко, — 7. Коста Алекса, — 8. Димо Ацо, — 9. Андо Ничовъ, — 10. Петрушъ

Соколъ, — 11. Ташо Соколъ, — 12. Косте Дивче, — 13. Димо Нетко, — 14. Мане Надовъ, — 15. Мице Гамо, — 16. Мице Цветко, — 17. Никола Наунъ, — 18. Миле Нетко, — 19. Иле Косте, — 20. Михо Ангеле, — 21. Марко Яковъ, — 22. Горгия Нетко, — 23. Христо Нетко, — 24. Наунъ Трако, — 25. Манасия Трако, — 26. Иове Трако, — 27. Никола Трако, — 28. Янаки Ангеле, — 29. Траче Алекса, — 30. Михо Давге, — 31. Наунъ Каре, — 32. Петрушъ Бошко, — 33. Бошко Алексо, — 34. Насто Ничовъ, — 35. Трако Ничо, — 36. Насто Мосо, — 37. Насто Бошко, — 38. Наунъ Янко, — 39. Гоче Янко, — 40. Андо Янко, — 41. Орде Петрушъ, — 42. Манаси Горче, — 43. Петрушъ Горче, — 44. Боге Тоше, — 45. Стоянъ Давче, — 46. Тане Соколъ, — 47. Петрушъ Ангеле, — 48. Косте Тале, — 49. Масе Ангели, — 50. Маше Петре, — 51. Давче Шопъ, — 52. Матко Гимо, — 53. Гуре Гимо, — 54. Арсе Цвете, — 55. Наунъ Милошъ, — 56. Горга Краче, — 57. Яне Даскале, — 58. Стоянъ Косте, — 59. Алексо Даскале, — 60. Весо Яко, — 61. Гоче Алекса, — 62. Никола Мирче, — 63. Сопое Арсе, — 64. Петрушъ Соколъ, — 65. Стоянъ Малевъ, — 66. Филипъ Иорге, — 67. Секула Иосивъ, — 68. Сасдо Иосивъ, — 69. Иованъ Мариавала, — 70. Иовъ Гамо, — 71. Гоче Наго, — 72. Петрушъ Наго, — 73. Манче Наго, — 74. Арсе Трако, — 75. Насто Арсо, — 76. Севанъ Иовъ, — 77. Трако Ангеле, — 78. Мане Иорданъ, — 79. Петре Капесилия, — 80. Андо Петре, — 81. Ангеле Иосифъ.

28.

SOPHRONII PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANI RELATIO AD SYNODUM SUPER NEGOTIO BULGARICO *

1864 februarii 21 / martii 5.

Ἀναβάντες τὸν πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον [1], B ἀμέσως σὺν τοῖς ἄλλοις ἐπελαβόμεθα καὶ τούτου τοῦ ζητήματος, τοῦ βουλγαρικοῦ. Καὶ πρῶτον ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον, ἵνα λάβωμεν γνῶσιν τῶν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου μέχρι τῆς σήμερον πεπραγμένων παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τῆς ἐκ μέρους τῶν πατριαρχείων διορισθείσης ἐπιτροπῆς. Διὸ καὶ πρῶτον συνεκαλέσαμεν ἐπὶ τούτῳ τὴν διαληφθεῖσαν ἐπιτροπήν, ἥτις ἐξέθηκεν ἡμῖν τὰ μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου διενεργηθέντα ὡς ἀκολούθως·

Συνεπείᾳ τῆς ἀπό τινος ἤδη χρόνου μεταξὺ τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων ὑφισταμένης διαφορᾶς, ἡ ὑψηλὴ πύλη πρὸς λύσιν ταύτης ἀπεφάσισε τὴν σύστασιν δεκαμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἧς τὰ πέντε μὴ βουλγαρικὰ μέλη ἐξελέγησαν δυνάμει ὑψηλοῦ αὐτῆς τεσκερὲ παρὰ τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ C συμβουλίου, συνελθόντος τῇ 24 ἀπριλίου τοῦ 1862 ἔτους ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τοῦ πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Ἰωακείμ [2]· τὰ δὲ ἕτερα ἐξελέγησαν παρὰ τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων [3]. Συνελθούσης τῆς διαληφθείσης ἐπιτροπῆς, τὰ βουλγαρικὰ μέλη προέτειναν ὀκτὼ ἄρθρα, ὡς ἀποτελοῦντα τὸ κεφάλαιον τῆς διαφορᾶς αὐτῶν·

Ἄρθρον α′. Τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ζητεῖ ἵνα μετέχῃ τῆς ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ.

Ἄρθρον β′. Τὸ ἥμισυ τῆς συνόδου ζητεῖ ἵνα ἀπαρτίζηται ὑπὸ βουλγάρων.

Ἄρθρον γ′. Νὰ συσταθῇ ἓν μικτὸν βουλγαρικὸν συμβούλιον.

Ἄρθρον δ′. Νὰ δοθῇ ἐθνικὴ σφραγὶς εἰς ἓν κληρικὸν καὶ λαϊκὸν μέλος τοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον ε′. Ὁ πατριάρχης νὰ μὴ δύνηται νὰ παύῃ ἢ διορίζῃ τὸν πρῶτον μητροπολίτην καὶ τὸν βοηθὸν D αὐτοῦ λαϊκόν.

Ἄρθρον ς′. Οἱ ἀρχιερεῖς τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν νὰ προτείνωνται παρὰ τῆς χηρευούσης ἐπαρχίας καὶ νὰ ἐκλέγωνται παρὰ τοῦ ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον ζ′. Εἰς δὲ τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουσιν ἀναμὶξ γραικοὶ καὶ βούλγαροι, οἱ ἀρχιερεῖς νὰ ἐκλέγωνται ἐξ ἐκείνου τοῦ ἔθνους τῆς ἐπαρχίας, τὸ ὁποῖον εἶναι πολυπληθέστερον.

Ἄρθρον η′. Εἰς ἕνα ἕκαστον ἀρχιερέα νὰ ὁρισθῇ ἐτήσιος ἐπιχορήγησις ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ.

Καὶ πρῶτον ληφθὲν ὑπ᾿ ὄψιν τὸ α′ ἄρθρον, τὸ περὶ ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, μετὰ πολλὰς συζητήσεις ὡρίσθη κοινῇ παρὰ πάντων τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἀκολούθως·

1. Τροποποιουμένου τοῦ τρίτου κεφαλαίου τοῦ κανονισμοῦ [1], ὁ προσωπικὸς σχηματισμὸς τῆς ἐκλογικῆς συνελεύσεως καὶ ὁ τρόπος τοῦ διορισμοῦ τῶν διαφόρων ἐκλογέων ὁρίζεται ὡς ἐφεξῆς·

2. Ἐκ τῶν κληρικῶν ἔσονται ἐκλογεῖς μόνα τὰ μέλη τῆς συνόδου ὡς τοὺς πάντας μητροπολίτας ἀντιπροσωπευούσης καὶ ὁ Ἡρακλείας (ἐὰν μὴ οὗτος ἀποτελῇ μέλος τῆς συνόδου), διὰ τὴν ἀρχαίαν ὡς πρὸς τοῦτο τάξιν· ἀποκλείονται δὲ πάντες οἱ τυχὸν παρεπιδημοῦντες ἄλλοι ἀρχιερεῖς.

3. Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως λαϊκοὶ ἐκλογεῖς ἔσονται·

α′. Εἷς τῶν κληρικῶν τοῦ πατριαρχείου, ὁ μέγας λογοθέτης·

β′. Τὰ λαϊκὰ μέλη τοῦ μικτοῦ συμβουλίου·

γ′. Τρεῖς τῶν φερόντων πολιτικὸν βαθμόν, ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ δευτέρου, ἢ στρατιωτικὸν μέχρι τοῦ μίρι-αλάϊ, καὶ δύο τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων·

δ′. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἡγεμονιῶν Βλαχο-Μολδαβίας καὶ Σερβίας καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Σάμου, ἢ ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ·

ε′. Ἐκ τῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν δύο ἰατροί, εἷς νομικὸς καὶ εἷς διδάσκαλος ἐκ τῶν διακεκριμένων·

ς′. Ἓξ τῶν σημαντικωτέρων ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν·

ζ′. Δέκα ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων συντεχνιῶν, οἷον γουναράδων, καπνάδων, τσοχατσίδων, ἀπατζίδων, ἀρτοποιῶν, κηπουρῶν, ζαρζαβατζίδων, πακάλιδων καὶ ζαχρετζίδων, χαλκέων καὶ γαλακτοπωλῶν·

η′. Ἐκ τῶν ἐν τῇ Πόλει καὶ περὶ τὴν Πόλιν μετὰ τοῦ Καταστένου ὑπαρχουσῶν ἐνοριῶν·

θ′. Ὁ α′ τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἐν Φαναρίῳ βουλγαρικῆς ἐκκλησίας.

[1] Sophronius Amasiae metropolita patriarcha creatus fuerat die 20 septembris / 2 octobris 1863. Confer tom. XL huius operis, col. 641 C.

[2] Consilii huius sodales graeci renuntiati sunt metropolitani Artae et Larissae, Stephanus Karatheodores, Paulus Musurus, Constantinus Adosides.

[3] Fuerunt hi: Parthenius episcopus *Πολυανῆς*, Gabriel Chrestides, Sfetcos N. Uzunoglus, Stoiannus Tsomacov, Th. Bourmov. — Utriusque gentis deputatos gubernium turcicum agnovit die 13/25 iunii.

[1] Caput istud vide, si lubet, in tomo XL huius operis, col. 529 B.

* Gedeon, op. cit., p. *πα′-γς′*. Nonnullas adnotationes ipsi adiecimus ad illustrandos quosdam gravissimae huius relationis locos. Exhibitam fuisse coniecimus die 21 februarii / 5 martii 1864, quo commissio novem virorum, *διαφωτιστικὴ ἐπιτροπὴ* dicta, primum convenit in aedibus patriarchalibus.

4. Ἐκ τῶν κατοίκων τῶν ἔξω ἐπαρχιῶν ἔσονται ἐκλογεῖς λαϊκοὶ οἱ παρὰ τῶν ἑπομένων ἐπαρχιῶν ἐκλεχθησόμενοι καὶ σταλησόμενοι ὑπήκοοι ὀθωμανοί.

5. Ἡ ἐκλογὴ καὶ ὁ διορισμὸς τῶν διαφόρων τούτων ἐκλογέων γενήσεται ὑπὸ τῶν συγκαλεσθησομένων κατὰ τοὺς ἐφεξῆς προπαρασκευασθησομένους καταλόγους ἅμα τῇ χηρεύσει τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐκλογικῶν συλλόγων·

α'. Τῇ προτάσει καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου ὁ τοποτηρητὴς θέλει ἀμέσως ζητήσει διὰ τακριρίου παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης κατάλογον ἐπικεκυρωμένον ὅλων ἐν γένει τῶν φερόντων πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν βαθμόν, καὶ τῶν θέσεις πολιτικὰς κατεχόντων ὑπηκόων, ὀρθοδόξων χριστιανῶν, τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μονίμως κατοικούντων, σημειουμένου ἐν αὐτῷ καὶ τοῦ εἴδους τοῦ βαθμοῦ ἢ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν. Τοῦ καταλόγου δὲ τούτου ληφθέντος, θέλει κρατήσει μὲν ἀντίγραφον ὁ τοποτηρητής, διαβιβάσει δὲ τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ μικτὸν συμβούλιον ἵνα καταχωρισθῇ ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτοῦ.

β'. Τὸ μικτὸν συμβούλιον μετὰ τοῦ τοποτηρητοῦ πορίζόμενον τὰς γνώσεις του οἴκοθέν τε καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, καὶ μάλιστα ἐξ ἀνδρῶν ἀξιοπίστων, ἀνηκόντων εἰς τὰς διαφόρους τῶν ἐπιστημόνων κλάσεις, θέλει συντάξει τάχιστα κατάλογον πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατοικούντων καὶ τῇ ἐπιστήμῃ διακρινομένων ὀρθοδόξων χριστιανῶν, οἱασδήποτε ὀθωμανικῆς ὑπηκόου ἐθνικότητος, οἷον ἰατρῶν, νομικῶν, διδασκάλων, μηχανικῶν, γεωμετρῶν καὶ λοιπῶν, τὸν ὁποῖον, ὁμοφώνως ἐν συμβουλίῳ ἐγκριθέντα, ἐπικυρῶν ὁ τοποτηρητής, θέλει κρατεῖ μὲν ἀντίγραφον αὐτοῦ, στέλλει δὲ τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ μικτὸν συμβούλιον πρὸς καταχώρισιν καὶ φύλαξιν, ὡς ἄνω εἴρηται.

γ'. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον θέλει συνταχθῇ παρὰ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου καὶ ἐπικυρωθῇ, παρακατατεθῇ καὶ φυλαχθῇ, ὡς εἴρηται, εἰς τὸ ῥηθὲν συμβούλιον κατάλογος πάντων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐϋπολήπτων καὶ σημαντικωτέρων ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν χριστιανῶν ἐκ πάσης ἐθνικότητος ὑπηκόου.

δ'. Ἑκάστη τῶν ἐν τῷ ζ' ἐδαφίῳ τοῦ γ' ἄρθρου σεσημειωμένων συντεχνιῶν νὰ προσκαλῆται ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ, τῇ προτάσει καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου. Συνερχόμενοι δὲ οἱ πρώτιστοι ἑκάστης τούτων κατ' ἰδίαν εἰς ἕν, νὰ συντάττωσιν ἐν εὐθύτητι καὶ δικαιοσύνῃ τὸν κατάλογον τῶν εὐϋποληπτοτέρων καὶ προκρίτων αὐτῆς ἐξ ἁπάντων τῶν τμημάτων, ἐὰν πολλὰ ὑπάρχωσι, καὶ τοῦτο ἐκ πάσης ὑπηκόου ἐθνικότητος. Ὁ κατάλογος οὗτος τακτικῶς ὑπογεγραμμένος ἢ ἐσφραγισμένος, ὑποβαλλόμενος διὰ τοῦ τοποτηρητοῦ εἰς τὸ μικτὸν συμβούλιον, ἀφοῦ καὶ παρὰ τούτου ἐγκριθῇ, θέλει ὡσαύτως ἐπικυρωθῇ καὶ σταλῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου εἰς τὸ συμβούλιον πρὸς καταχώρησιν καὶ φύλαξιν αὐτοῦ.

ε'. Νὰ συνταχθῇ ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου κατάλογος τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ περὶ τὴν πόλιν μετὰ τοῦ ῥουμελικοῦ Καταστένου ὑπαρχουσῶν ἐνοριῶν, ὁ ὁποῖος ἐπικυρούμενος ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ, νὰ διαβιβάζηται ὁμοίως εἰς τὸ μικτὸν συμβούλιον πρὸς καταχώρησιν καὶ φύλαξιν αὐτοῦ.

ϛ'. Τῇ προτάσει καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου ὁ τοποτηρητὴς θέλει ἀπὸ τοῦδε διατάξει δι' ἐγκυκλίων τοὺς μητροπολίτας τῶν ἔξω ἐπαρχιῶν, ὅπως, μετὰ τῶν ἐν τῇ μητροπόλει προκρίτων χριστιανῶν συντάξαντες καὶ συνυπογράψαντες, στείλωσιν εἰς τὰ πατριαρχεῖα κατάλογον τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὰς ἐπισκοπὰς αὐτῶν κειμένων πόλεων, κωμοπόλεων καὶ χωρίων, προσεπισημειουμένων ἐκείνων ἐκ τῶν ῥηθεισῶν πόλεων, ὅσαι εἰσὶ πρωτεύουσαι μητροπόλεων, ἐπισκοπῶν ἢ καζάδων. Ἐκ δὲ τῶν καταλόγων τούτων, διαβιβαζομένων ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτῶν ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ πρὸς τὸ μικτὸν συμβούλιον, ὁδηγούμενον τοῦτο, θέλει συντάξει τὸν τελειωτικὸν κατάλογον δι' ἑκάστην τῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες συμφώνως τῷ δ' ἄρθρῳ
A τοῦ παρόντος παραρτήματος πρόκειται νὰ ἐκλέξωσι καὶ διορίσωσιν, εἴτε ἐκεῖθεν εἴτε ἐντεῦθεν, μόναι ἢ πολλαὶ ὁμοῦ ἀνὰ ἕνα ἐκλογέα διὰ τὴν ἐκλογικὴν τοῦ πατριάρχου συνέλευσιν. Τὰ πρωτότυπα τῶν καταλόγων τούτων, ἐπικεκυρωμένων ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ, θέλουσι φυλάττεσθαι ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ μικτοῦ συμβουλίου, ἀντίγραφον δὲ αὐτῶν θέλει καταχωρίζεσθαι, ὡς ἄνω εἴρηται, ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ κρατουμένῳ κώδικι.

6. Τῶν καταλόγων οὕτω προπαρεσκευασμένων, ὁ τοποτηρητὴς τῇ γνώμῃ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου, ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει θέλει προσκαλεῖ διὰ προσκλητηρίου ἕκαστον τῶν ἐν τοῖς τῶν διαφόρων σωματείων ὡς ἄνωθι ἐσχηματισμένοις καταλόγοις, καὶ τοὺς καψιμάλιδες ἢ πρώτους τῶν ἐπιτρόπων ἑκάστης ἐνοριακῆς ἐκκλησίας, ὅπως οἱ ἐξ ἑκάστου σωματείου, συνερχόμενοι κατ' ἰδίαν εἰς ἕν, ἐκλέξωσι καὶ διορίσωσιν ἐν πλειονοψηφίᾳ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας τοὺς ὡρισμέ-
B νους ἐκλογεῖς αὐτοῦ διὰ τὴν ἐκλογικὴν τοῦ πατριάρχου συνέλευσιν, λαμβανομένου κατὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην ὑπὸ δικαίαν ἔποψιν καὶ τοῦ στοιχείου τῶν ἐθνικοτήτων, ἵνα μηδεμία, τοὐλάχιστον τῶν κυριωτέρων αὐτῶν, καὶ μάλιστα τῶν βουλγάρων, ἀποκλείηται τῆς εὐλόγου ἀντιπροσωπείας, ὡς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, οὕτω καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Διὰ δὲ τὰς ἐπαρχίας θέλουσιν ἐκδίδει ἐπιστολάς, πρὸς τοὺς μητροπολίτας καὶ τοὺς κατοίκους ἀποτεινομένας, ἵνα οἱ πρόκριτοι ἑκάστης ἐν τῷ προειρημένῳ καταλόγῳ σεσημειωμένης πόλεως, κωμοπόλεως καὶ χώρας, προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, στείλωσι δι' ἀναφορᾶς ἀνὰ τέσσαρας μὲν ἐκ τῶν πρωτευουσῶν μητροπόλεων, ἀνὰ δύο δὲ ἐκ τῶν τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ ἀνὰ ἕνα ἐκ τοῦ καζᾶ ἢ ἐκ τῶν λοιπῶν, εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς μητροπόλεως· ὅπου δὲ πλειότεραι μητροπόλεις εἰσὶν ἡνωμέναι, εἰς τὴν πρώτην ἐν τῷ καταλόγῳ σεσημειωμένην μητρόπολιν, ὅπου ἐπὶ παρουσίᾳ μέν, ἀλλ' ἄνευ τῆς ψηφο-
C φορίας ἢ ἐπιρροίας τοῦ μητροπολίτου ἢ τῶν μητροπολιτῶν τῶν ἡνωμένων ἐπαρχιῶν, συγκροτουμένου ἐκ τῶν συνελθόντων πληρεξουσίων ἐκλογικοῦ συλλόγου, ἀφοῦ προηγουμένως παρατηρηθῶσι καὶ παραδεχθῶσιν ὡς τακτικὰ τὰ πιστευτήρια τῆς ἀντιπροσωπείας των ἔγγραφα, καὶ κρατουμένου τακτικοῦ πρωτοκόλλου, θέλει ἐκλέγεσθαι ἐν πλειονοψηφίᾳ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ὁ ἀπαιτούμενος διὰ τὸν πατριάρχην ἐκλογεύς, λαμβανόμενος εἴτε ἐκ τοῦ τόπου, εἴτε ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, εἴτε καὶ ἀλλαχόθεν, ἀνὴρ εἰδήμων, εὐϋπόληπτος καὶ ὑπήκοος ὀθωμανός, καὶ στέλλεσθαι ἀμέσως εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἐφωδιασμένος μὲ τὸ ἐκλεκτήριον αὐτοῦ ἔγγραφον ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου συντεταγμένον καὶ ὑπογεγραμμένον ἢ ἐσφραγισμένον, ὑπὸ δὲ τοῦ μητροπολίτου ἢ τῶν ἡνωμένων μητροπολιτῶν ἐπικεκυρωμένον. Ἐπειδὴ δὲ ὡς εἴρηται, ὁ μητροπολίτης ἢ οἱ ἡνωμένοι μητροπολῖται δὲν θέλουσιν ἔχει ψῆφον οὐδὲ ἐπιρροιάν τινα εἰς τὸν σύλλογον,
D ἀλλ' ἁπλῆν ἐπιτήρησιν τῆς εὐταξίας καὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκπληρώσεως τῶν νενομισμένων, ἐὰν οὗτοι ἀρνηθῶσι τὴν ἐπικύρωσιν ἐκλεκτηρίου δι' ὁποιονδήποτε λόγον, τὰ μέλη τοῦ συλλόγου δύνανται νὰ ζητήσωσι τὴν ὡς ἄνωθι ἐκ νέου ἐνέργειαν τῆς ἐκλογῆς ἐνώπιον τοῦ ἐπιτοπίου διοικητοῦ, καὶ τότε ἡ ἐπικύρωσις τοῦ ἐκλεκτηρίου γίνεται παρὰ τούτου.

7. Ἀφοῦ ἅπαντες οἱ ἀνωτέρω ἐκλογεῖς εὑρεθῶσιν ἕτοιμοι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὡρισμένων, ἢ ὁ τοποτηρητὴς μετὰ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου πληροφορηθῶσιν ἐγγράφως παρὰ τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν προκρίτων μητροπόλεώς τινος, ὅτι οἱ κάτοικοι, εἴτε ὡς μὴ συμφωνήσαντες, εἴτε ὡς μὴ θελήσαντες, δὲν ἔχουσι νὰ στείλωσιν ἐκεῖθεν ἢ διορίσωσιν ἐντεῦθεν ἐκλογέα αὐτῶν, τότε τῇ εἰδήσει καὶ τῇ γνώμῃ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι τὰ ὑπὸ τοῦ δ' καὶ λοιπῶν ἄρθρων τοῦ α' κεφαλαίου τοῦ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου κανονισμοῦ ὡρισμένα.

Σημ. Οἱ ἐν τῷ δ' ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ μνημονευόμενοι λαϊκοὶ ἐκλογεῖς τῶν ἔξω ἐπαρχιῶν ἔσονται οἱ πεντήκοντα ὀκτὼ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἐγκριθέντος καταλόγου, φαινομένου ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς δ' συνεδριάσεως [1].

Ἀκολούθως ἡ ἐπιτροπὴ ἐπελήφθη τοῦ β' ἄρθρου, τοῦ περὶ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς συνόδου. Ἐνταῦθα τὰ βουλγαρικὰ μέλη ἐξεφράσαντο πικρότατα παράπονα καὶ ἀγανάκτησιν μεγίστην ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους αὐτῶν, ἀξιοῦντα, ὅτι οἱ γραικοὶ ἀρχιερεῖς, ὡς ἀποκαλοῦσιν αὐτούς, ὄντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄνθρωποι διαγωγῆς ἐπιληψίμου, οὐδέποτε ἐφρόντισαν περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς μορφώσεως τοῦ ποιμνίου αὐτῶν, ὡς μόνον δὲ μέλημα αὐτοῖς ἦν ἡ ἀργυρολογία καὶ ἡ γύμνωσις τῶν λαῶν· ὅτι οἱ ῥηθέντες ἀρχιερεῖς ἐκ συστήματος καταδιώκοντες τὴν γλῶσσαν, οὐδεμίαν ἔτρεφον συμπάθειαν πρὸς τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, μηδ' αὐτῶν τῶν ἀγαθωτέρων ἐξαιρουμένων, ἐν ᾧ ἐν ταῖς γραικικαῖς ἐπαρχίαις καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ὑπεστήριζον καὶ ἐνεψύχουν, καὶ ἐν χαλεπαῖς περιστάσεσιν παντὶ σθένει ἠγωνίζοντο· ὅτι συνεπείᾳ τούτων ἁπάντων τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἀπολέσαν πᾶσαν ἐμπιστοσύνην, ἀξιοῖ ὅπως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς αὐτοῦ ἐκλέγωνται παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος συγκροτῆται, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ ἥμισυ αὐτῆς, ἐκ βουλγάρων, καὶ ὅπως ὁ ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμὸς τροποποιηθῇ, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι, δυνατὸν ἵνα μή, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τούτου, εὑρεθῶσιν ἀρχιερεῖς ἐκ Βουλγαρίας. Ἀπέναντι τῶν παρὰ τῶν βουλγαρικῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς προβαλλομένων αἰτιάσεων, τὰ μὴ βουλγαρικὰ μέλη ἀντέταξαν τὰς δεούσας παρατηρήσεις, καὶ ἀποχρῶσαι ἐξηγήσεις παρ' αὐτῶν ἐγένοντο πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι τὰ φρονήματα ταῦτα τῶν βουλγαρικῶν μελῶν προῆλθον ἐκ παρεννοήσεως. Τὰ βουλγαρικὰ μέλη ἐμμένοντα εἰς τὰς ἰδέας αὐτῶν, διετέλουν ζητοῦντα τὴν παραδοχὴν τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν. Τὰ μὴ βουλγαρικὰ μέλη τότε, ἐπειδὴ τὰ βουλγαρικὰ μέλη κατ' οὐδένα τρόπον παρεδέχοντο τὸ περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἄρθρον τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμοῦ, παρουσίασαν τὸ ἀκόλουθον σχέδιον. Προέτειναν ὅπως ἅπασαι αἱ ὑπὸ τὸν οἰκουμενικοῦ θρόνον κείμεναι ἐπαρχίαι καταταχθῶσιν εἰς ἓξ τοπικὰ τμήματα, ὡς ἀκο-

A λούθως· α') εἰς τὸ τῆς Ἀσίας· β') τῶν νήσων· γ') τῆς Θρᾴκης· δ') τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας· ε') τῆς Μακεδονίας καὶ ς') τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς Βοσνίας. Ἐκ τῶν τμημάτων τούτων προέτειναν ἵνα λαμβάνωνται ἀνὰ δύο ἐκ τῶν μητροπολιτῶν ἑκάστου τμήματος συμφώνως τοῖς κανονισμοῖς [1]· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο τὸ σχέδιον οὐκ ἐγένετο παραδεκτὸν καὶ ἑπομένως οὐδεμία ἐλπὶς συννενοήσεως ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τούτου ἔμενε, συνεφωνήθη κοινῇ παρ' ἑκατέρων τῶν μερῶν, ὅπως τά τε βουλγαρικὰ μέλη καὶ τὰ μὴ ὑποβάλωσιν ἰδίᾳ ἔκθεσιν τῇ ὑψηλῇ πύλῃ, ἠτιολογημένην τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἡ μετάφρασις τῆς παρὰ τῶν μὴ βουλγαρικῶν μελῶν ὑποβληθείσης τῷ ὑψηλοτάτῳ ὑπουργῷ ἐκθέσεως ἐστὶν ἡ ἀκόλουθος·

„Ὑψηλότατε.

„Τὰ ταπεινῶς ὑποφαινόμενα μὴ βουλγαρικὰ μέλη
B τῆς ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος διωρισμένης ἐπιτροπῆς διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν ἐκθέσεως ἀναφέρομεν πρὸς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα, ὅτι ἐκ τῶν ὀκτὼ αἰτημάτων, ἅπερ τὰ βουλγαρικὰ μέλη ὑπέβαλον εἰς συζήτησιν, ἐλήφθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ ἐξέτασιν καὶ σκέψιν τὸ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου αἴτημα αὐτῶν, περὶ οὗ ἐγένοντο πολλαὶ καὶ μακραὶ συζητήσεις, αἵτινες εὐτυχῶς ἀπέληξαν εἰς τὴν συννενόησιν τῶν δύο μερῶν, συγκατατεθέντων ἡμῶν, πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων, εἰς ἱκανὰς τροποποιήσεις τοῦ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου σήμερον ἐν ἐνεργείᾳ ὑπάρχοντος κανονισμοῦ.

„Ἀκολούθως προέβημεν εἰς τὸ δεύτερον τῶν εἰρημένων ὀκτὼ αἰτημάτων, ὅπερ ἐστὶ τὸ περὶ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς συνόδου. Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τούτου ἀπαιτοῦσι τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως ἡ ἱερὰ σύνοδος συγκροτῆται ἐξ ἡμισείας ἐκ βουλγάρων καὶ γραικῶν ἀρχιερέων. Τὰ μὴ βουλγαρικὰ μέλη μὴ
C δυνάμενα νὰ συναινέσωσιν εἰς τοιαύτην ἀπαίτησιν, ἥτις εἶναι καὶ ἄδικος καὶ ἀντιβαίνουσα ἐνταυτῷ τῇ ἀνέκαθεν ἐπικρατούσῃ συνηθείᾳ καὶ τάξει τῆς ἐκκλησίας, ἠγωνίσθημεν ἐν πολλαῖς συνεδριάσεσι καὶ διὰ πολλῶν καὶ μακρῶν λόγων, ἵνα πείσωμεν τὰ βουλγαρικὰ μέλη, ὅπως παραδεχθῶσιν ἀναλλοιώτως καὶ ἀτροποποιήτως τὸν ὑπὸ τοῦ προσωρινοῦ συμβουλίου συνταχθέντα καὶ ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ ὑπάρχοντα κανονισμὸν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς συνόδου, καθόσον δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἅπαντες οἱ ἐν τῷ οἰκουμενικῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι μητροπολῖται κέκτηνται ἤδη τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζεσθαι μέλη τῆς συνόδου κατὰ σειρὰν περιοδικήν, καὶ οὐδεμία πλέον ἔμενεν ἀφορμὴ παραπόνων, ὡς πρὸς τοῦτο, εἴτε παρὰ ἀρχιερέων, εἴτε παρὰ τῶν κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ λόγοι ἡμῶν καὶ αἱ προσπάθειαι ἀπέβαινον μάταιοι, ἐπιμενόντων τῶν βουλγαρικῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τῇ ἀπαιτήσει αὐτῶν, ἡμεῖς ὁρμώμενοι ἐκ
D τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας τοῦ διευκολῦναι τὸν συμβιβασμόν, προὐτείναμεν ὡς τρόπον λύσεως τοῦ ζητήματος τὸν μόνον ἴσως δυνάμενον ἵνα συνᾴδῃ πρὸς τὸ δίκαιον καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἀρχάς, τὴν κατάταξιν τῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων ἐπαρχιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου εἰς ἓξ τμήματα· α') τῆς Ἀνατολῆς· β') τῶν νήσων· γ') τῆς Θρᾴκης· δ') τῆς Μακεδονίας· ε') τῆς Θεσσαλίας μετὰ τῆς Ἠπείρου καὶ ς') τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς Βοσνίας, ἐξ ἑκάστου τῶν ὁποίων ἀνὰ διετίαν θέλουσιν ἔρχεσθαι εἰς τὴν σύνοδον δύο μητροπολῖται·

[1] Tabulam hanc iuvat referre prout habetur impressa in volumine: *Τὰ ἐν τῇ Ἁρμονίᾳ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος* (Constantinopoli, 1866), p. 9-10.

Καισαρείας καὶ Ἀγκύρας	1	*Δημητριάδος καὶ Φαναριοφερσάλων*	1
Ἐφέσου	1	*Ἰκονίου*	1
Ἡρακλείας	1	*Βοδενῶν*	1
Σηλυβρίας καὶ Γάνου καὶ Χώρας	1	*Μογλενῶν*	1
Κυζίκου καὶ Προικονήσου	1	*Βόσνης*	1
Νικομηδείας	1	*Κρήτης*	1
Προύσης καὶ Νικαίας	1	*Τραπεζοῦντος καὶ Χαλδείας*	1
Χαλκηδόνος	1	*Σκοπείων*	1
Δέρκων	1	*Βελισσοῦ*	1
Θεσσαλονίκης καὶ Κασσανδρείας	1	*Κεστεντηλίου*	1
Βερροίας, Σισανίου καὶ Γρεβενῶν	1	*Σβορνικίου*	1
Τορνόβου	1	*Νυσσάβας*	1
Λαρίσσης καὶ Ἐλασσῶνος	1	*Λήμνου καὶ Ἴμβρου*	1
Φιλιππουπόλεως	1	*Χίου*	1
Πισσιδείας	1	*Βιζύης καὶ Σωζοαγαθουπόλεως*	1
Ῥόδου, Κώου καὶ Καρπάθου	1	*Βιδύνης*	1
Σερρῶν	1	*Δρύστρας*	1
Δράμας	1	*Πρεσλάβας*	1
Σμύρνης καὶ Φιλαδελφείας	1	*Βάρνης*	1
Μιτυλήνης καὶ Μηθύμνης	1	*Καστορίας*	1
Μελενίκου	1	*Σοφίας*	1
Πρεσπῶν	1	*Βελεγράδων, Κορυτζᾶς καὶ Δυρραχίου*	1
Δεβρῶν	1	*Μεσημβρίας καὶ Ἀγχιάλου*	1
Μαρωνείας, Αἴνου καὶ Ξάνθης	1	*Δρυϊνουπόλεως*	1
Ἀδριανουπόλεως	1	*Νύσσης*	1
Ἀμασείας καὶ Νεοκαισαρείας	1	*Ἐρσεκίου*	1
Ἰωαννίνων καὶ Ἄρτης	1	*Σαμακοβίου*	1
Διδυμοτείχου καὶ Λιτίτζης	1	*Ῥασκοπρεσρένης*	1
Πελαγωνείας	1	*Στρωμνίτζης*	1

[1] Cum sedes episcopales throno oecumenico subiectae 84 haberentur, Graeci postulabant ut in sex sectiones ex 14 dioecesibus distribuerentur, ex quibus bini assumerentur antistites ad synodum efformandam; Bulgari vero, cum contenderent dioeceses bulgaricas esse 24 numero, eas in tres sectiones ex octo dioecesibus constantes dividi volebant, ex quibus bini eligerentur antistites; reliquas vero 60 dioeceses in 20 sectiones dispertiebant, quarum unaquaeque binos antistites ad synodum mitteret.

καὶ ἡ τροποποίησις ὅμως αὕτη, καίτοι ἀσφαλίζουσα A τοὺς βουλγάρους περὶ τῆς ἀείποτε παρουσίας ἐν τῇ συνόδῳ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ μητροπολιτῶν τῶν βουλγαρικῶν καὶ σλαβικῶν ἐπαρχιῶν, δὲν ἤρεσε δυστυχῶς εἰς τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, ἅτινα ἑπομένως ἀντέσχον μάλιστα, ὅτι ἀδύνατον ἦν αὐτοῖς, ὅπως συνευδοκήσωσιν εἰς σχέδιον, μὴ ἀσφαλίζον αὐτοῖς τὴν ἀείποτε παρουσίαν ἐξ βουλγάρων μητροπολιτῶν ἐν τῇ συνόδῳ.

„Τὸ αἴτημα τοῦτο, ὑψηλότατε, τῶν βουλγαρικῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς εἶναι, ὡς προλαβόντως εἴπομεν, καὶ ἄδικον καὶ ἀντιβαῖνον τοῖς καθεστῶσι τῆς θρησκείας, καθότι τὸ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ὀρθόδοξον πλήρωμα δὲν σύγκειται μόνον ἐκ βουλγάρων καὶ γραικῶν, ἀλλ᾽ ἐκ διαφόρων ἐθνῶν καὶ λαῶν· ἑπομένως ἐὰν τὸ συγκροτεῖν τὴν σύνοδον καθορισθῇ κατὰ τὰς ἀξιώσεις τῶν βουλγάρων, ὡς δικαίωμα ἀποκλειστικὸν βουλγαρικῆς καὶ γραικικῆς καταγωγῆς μητροπολιτῶν, ἡ διά- B ταξις αὕτη θέλει δώσει χώραν εἰς πολλὰ ἄτοπα, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰ ἀκόλουθα δύο· α΄) Ὅτι ἐξ ἀνάγκης δέον ἵνα ἀποχωρήσῃ τῶν ἱερατικῶν δικαιωμάτων πᾶς ὀρθόδοξος μὴ καταγόμενος ἐκ βουλγάρων καὶ γραικῶν, διότι ἐὰν ἰουδαῖός τις παραδείγματος χάριν ἀσπασθεὶς τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα, εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἱερατείαν, δέον ἵνα προβιβασθῇ, ὅταν ἔχῃ τὰ προσόντα, καὶ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερέως, καταλάβῃ καὶ ἕδραν μητροπολιτικήν, καὶ οὕτω κτήσεται τὸ δικαίωμα τοῦ διορισθῆναι μέλος τῆς συνόδου, ὅταν πραγματοποιηθῇ ἡ ἀξίωσις τῶν βουλγαρικῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς. β΄) Ὅτι οἱ μητροπολῖται θέλουσιν ἔρχεσθαι ὡς μέλη τῆς συνόδου κατὰ διαστήματα λίαν ἄνισα· διότι αἱ ὑπὸ τῶν βουλγάρων οἰκούμεναι μητροπολιτικαὶ ἐπαρχίαι εἰσὶν ὀλιγαριθμότεραι τῶν ὑφ᾽ ἑτέρων ὀρθοδόξων φυλῶν οἰκουμένων ἐπαρχιῶν, καὶ ὡς ἐκ τούτου θέλει συμβαίνει, ὥστε ἐκ μὲν τῶν βουλγαρικῶν καὶ σλαβικῶν ἐπαρχιῶν, ὁ Νυσσάβας παραδείγματος χάριν θέ- C λει ἔρχεσθαι εἰς τὴν σύνοδον ἀνὰ πᾶσαν τριετίαν ἢ τετραετίαν, ἐκ δὲ τῶν μὴ βουλγαρικῶν οἱ Καισαρείας, ἐν παραδείγματι, Κρήτης καὶ Βελαγράδων, θέλουσιν ἔρχεσθαι ἀνὰ πᾶσαν δεκαετίαν ἢ δωδεκαετίαν. Ἐκ τῆς ἀνωτέρω μικρᾶς ἀναπτύξεως καταφαίνεται, νομίζομεν, ἀρκούντως, ὑψηλότατε, ὁποίας ἀτόπους συνεπείας δύναται ἵνα ἔχῃ ὁ τρόπος, δι᾽ οὗ ἀπαιτοῦσι τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἵνα σχηματισθῇ ἡ ἱερὰ σύνοδος.

„Τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὡς αἰτίας δῆθεν, αἵτινες κυρίως ἠνάγκασαν τὸν ἐντολέα αὐτῶν λαὸν ἵνα διεγερθῇ εἰς τοιαύτην ἀπαίτησιν, προβάλλονται· α΄) ὅτι οἱ βουλγαρικῆς καταγωγῆς κληρικοί, παραγκωνιζόμενοι, δὲν προάγονται εἰς μητροπολιτικὰς θέσεις· β΄) ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγιστοι βουλγαρικῆς καταγωγῆς μητροπολῖται πολυτρόπως παρεμποδιζόμενοι ὑπὸ τῶν γραικῶν ἀρχιερέων δὲν ἀξιοῦνται ποτὲ τοῦ συνεδριάζειν ἐν τῇ συνόδῳ· καὶ γ΄) ὅτι οἱ γραι- D κικῆς καταγωγῆς μητροπολῖται ὑπῆρξαν ἡ κυριωδεστέρα αἰτία, δι᾽ ἣν παρημελήθησαν αἱ ἐθνικαὶ αὐτῶν ἀνάγκαι, καὶ τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος δὲν ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε ἵνα ἀνοίξῃ τοὺς διανοητικοὺς αὐτοῦ ὀφθαλμούς, ἀλλ᾽ ἔμεινε τὸ ἀμαθέστερον ἁπάντων τῶν κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν ἐθνῶν.

„Αἱ ἀνωτέρω καὶ αἱ παρόμοιαι ταύταις ἐγκλήσεις, ἃς τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς προβάλλουσι κατὰ τῶν γραικῶν ἀρχιερέων, εἰσὶν ὅλως ἀνυπόστατοι. Ἡ παραγκώνισις ἐν πρώτοις τῶν βουλγαρικῆς καταγωγῆς κληρικῶν ἀπὸ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωμάτων τῆς ἐκκλησίας δὲν ἔλαβε καὶ δὲν ἠδύνατο ἵνα λάβῃ χώραν, διότι ὡς οὐδεμία ἑτέρα χριστιανικὴ ἐκκλησία, ὡς καὶ ἡ ἰσλαμικὴ θρησκεία, δὲν ἐπιτρέπει τὴν διαστολὴν ἔθνους, ὅταν πρόκηται περὶ πραγμάτων ἀναγομένων τῇ ἐκκλησίᾳ, οὕτω καὶ ἡ ὀρθόδοξος μεγάλη ἐκκλησία οὐδέποτε ἐποίησε διαστολὴν ἐθνότητος, ἀλλ᾽ ἀνέκαθεν πάντας τοὺς ἐκ τῶν ὑπηκόων τοῦ ὑψηλοῦ κράτους κληρικούς, ἐξ οἱασδήποτε φυλῆς καὶ ἂν ὦσι, διετέλεσε μεταχειριζομένη ἐξ ἴσου, προβιβάζουσα εἰς μητροπόλεις, δεχομένη αὐτοὺς ὡς μέλη τῆς συνόδου καὶ ἀνυψοῦσα εἰς τὴν πατριαρχικὴν περιωπήν, καὶ δυνάμεθα ἵνα πληροφορήσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν βουλγάρους, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τρεῖς βούλγαροι ἀρχιερεῖς ἐντὸς τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν ἀνεβιβάσθησαν εἰς τὸν πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον.

„Καθὼς δυνάμει τῆς ἰσότητος, ἣν ἡ ἐκκλησία συνέστησεν ὑπὲρ πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς, γίνεται δεκτὸν καὶ σεβαστόν, ὅταν ἡ σύνοδος συγκροτῆται κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος, ἢ ἐξ ὁλοκλήρου ἐξ ἀρχιερέων ἀλβανικῆς, ἀραβικῆς, ἀρμενικῆς, ἰουδαϊκῆς καὶ πάσης ἄλλης καταγωγῆς, ἐπίσης εἶναι δεκτὸν καὶ ὅταν συμπέσῃ ἵνα ὦσι τὰ μέλη τῆς συνόδου κατὰ μέγα μέρος ἢ ἐξ ὁλοκλήρου ἀρχιερεῖς βουλγαρικῆς καταγωγῆς. Οἱ ἀρχιερεῖς ὅμως οὗτοι δὲν ἀντιπροσωπεύουσιν ἐν τῇ συνόδῳ τὴν ἐξ ἧς κατάγονται φυλήν, ἀλλ᾽ ὡς τέκνα ἰσότιμα τῆς θρησκείας αὐτῶν ἀντιπροσωπεύουσι τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἡ αἰτίασις ὅτι οἱ γραικικῆς καταγωγῆς μητροπολῖται ἐκ προθέσεως διετήρησαν τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἐν τῇ ἀγνοίᾳ καὶ ἀμαθείᾳ, δύναται ἵνα ἀποδειχθῇ διὰ πολυφύλλου πραγματείας, ὅτι εἶναι ὅλως ἄτοπος καὶ ἀπερισκέπτως ἐκφερομένη· ἡμεῖς ὅμως περιοριζόμεθα ἵνα εἴπωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἐκ τῶν λόγων, δι᾽ ὧν τὰ βουλγαρικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἐπειράθησαν ἵνα ἀποδείξωσι τὴν ὑπόστασιν τῆς αἰτιάσεως ταύτης, δὲν ἐξάγεται, ἢ ὅτι κατὰ καιρὸν εὑρέθησαν ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ἀρχιερεῖς γραικοί, περιπεσόντες εἰς ἐλλείψεις, εἰς ἃς δύνανται ἵνα περιπέσωσι καὶ ἀρχιερεῖς μὴ γραικικῆς, ἴσως δὲ καὶ ἀρχιερεῖς βουλγαρικῆς καταγωγῆς· ἀλλ᾽ εὐτυχῶς ἔχομεν σήμερον ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς αὐτοῦ αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος τοῦ φιλονόμου ἡμῶν ἄνακτος κανονισμοὺς ἀπαγορεύοντας τὸν διορισμὸν ἀναξίων κληρικῶν εἰς ἀρχιερατικὰς θέσεις, καὶ δυναμένους, ἐὰν φαίνωνται ἐλλιπεῖς, ἵνα καταρτισθῶσιν ἐπὶ τὸ τελειότερον.

„Οἱ γραικικῆς καταγωγῆς μητροπολῖται κατηγοροῦνται ὡς ἡ κυριωδεστέρα αἰτία τῆς παραμελήσεως τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ. Αἱ ἐθνικαὶ αὗται ἀνάγκαι, αἵτινες εἰσὶν ἡ σύστασις σχολείων καὶ τυπογραφείων, ἡ ἔκδοσις καὶ διάδοσις τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας βιβλίων, ἡ ἀνίδρυσις καὶ διατήρησις νοσοκομείων καὶ ἄλλων τοιούτων ἀγαθοεργῶν καταστημάτων, ἢ ἡ θεώρησις καὶ ἐξομάλυνσις ὑποθέσεων, οἷαι εἰσὶν αἱ συζυγικαὶ διαφοραὶ καὶ τὰ παραπλήσια, δὲν καθιστῶσι, νομίζομεν, ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου ἐκ μητροπολιτῶν ἐξ ἡμισείας βουλγάρων καὶ γραικῶν. Τὰ καθήκοντα τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου εἰσὶ καθαρῶς πνευματικὰ καὶ ἐκκλησιαστικά· τὰ δὲ κοσμικὰ καθήκοντα, ἅτινα πρὸ αἰώνων ἀνετέθησαν παρὰ τῆς σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως εἰς τὸν πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον, ταῦτα διὰ τῶν σήμερον ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἐν ἐνεργείᾳ ὑπαρχόντων κανονισμῶν διεκρίθησαν ἀπὸ τῶν πνευματικῶν καθηκόντων τῆς συνόδου, καὶ εἰσὶν ἀνατεθειμένα εἰς τὸ καθ᾽ ὑψηλὴν αὐτοκρατορικὴν εὐμένειαν συσταθὲν μικτὸν συμβούλιον, εἰς τρόπον ὥστε ὅλαι αἱ τοιαῦται ἐθνικαὶ ἀνάγκαι, ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει ἀνάγονται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐνοριῶν συγκροτουμένου συμβουλίου, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις ἐκπληροῦνται ὑπὸ τῶν προκρίτων ἑκάστου τόπου καὶ τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν.

„Πρὸς τούτοις γινώσκει καλῶς ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης, ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀξία τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τοὺς ἐκ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐξαρτωμένους ἀρχιερεῖς, ἀλλ᾽ εἶναι καὶ τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν δικαστήριον ἁπάντων τῶν ὀρθοδόξων λαῶν. Καθότι καὶ αἱ λοιπαὶ ἀνεξάρτητοι πατριαρχεῖαι τε καὶ ἐκκλησίαι, ὁσάκις παρουσιάζονται ζητήματα θρησκευτικά, ἀπευθύνονται

πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν A περὶ αὐτὸν σύνοδον, καὶ πλεῖσται ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις τῶν ἡγεμονιῶν Μολδοβλαχίας καὶ Σερβίας καὶ τῶν Ἰονίων νήσων θεωροῦνται καὶ διευθετοῦνται ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ. Ἐὰν λοιπόν, ὡς ἀξιοῦσιν οἱ βούλγαροι, δοθῇ εἰς τὴν σύνοδον Κωνσταντινουπόλεως χρῶμα ἐθνότητος, τὸ τοιοῦτον οὐ μόνον θέλει προκαλέσει τὰς ἐπικρίσεις καὶ τὴν μομφὴν ὅλων τῶν κατὰ τὴν ὑφήλιον ὀρθοδόξων, ἀλλὰ μέλλει ἐξασθενήσειν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ βαρύτητα, ἣν ἀποδίδουσιν εἰς τὴν σύνοδον ταύτην.

„Τοιαῦτα εἰσίν, ὑψηλότατε, τὰ αἴτια, ὧν ἕνεκα δὲν ἠδυνήθημεν οἱ ὑποφαινόμενοι ἵνα συναινέσωμεν εἰς τὴν περὶ συνόδου αἴτησιν τῶν βουλγαρικῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ὁριστικῶς διεδηλώσαμεν αὐτοῖς, ὅτι, ἐὰν μὴ δεχόμενα τὸ περὶ κατατάξεως ὅλων τῶν ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἐπαρχιῶν εἰς ἓξ τμήματα σχέδιον, δι' οὗ εὑρίσκεται ὁ τρόπος ἄνευ διαστολῆς ἐθνότητος τῆς ἀείποτε παρουσίας ἐν τῇ συν- B όδῳ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ μητροπολιτῶν ἐκ Βουλγαρίας, ἐμμένωσιν ἵνα ἐπιβάλωσιν ἡμῖν τὴν ἀρχὴν τῆς διαστολῆς ἐθνότητος ἐπὶ ἀντικειμένων θρησκευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν, οἷον εἶναι καὶ ὁ ἐν λόγῳ σχηματισμὸς τῆς συνόδου, ἡμεῖς θεωροῦμεν ἑαυτοὺς συγγνωστέους μὴ παραδεχόμενοι τοιαύτην ἀρχήν, ἥτις οὐ μόνον, βασανιζομένη διὰ τοῦ κοινοῦ νοός, ἀποδείκνυται παράλογος, ἀλλὰ καταφαίνεται ἐναντία καὶ πρὸς πολλὰ ἱερὰ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ῥητά, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ τοῦ ἀποστόλου Παύλου λέγοντος· ‚Οὐκ ἔνι ἰουδαῖος οὐδὲ ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος,' καί, ‚πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.'"

Διακοπεισῶν ἐπί τινα χρόνον τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς[1], ἀκολούθως συνεφωνήθη κοινῇ παρ' ἑκατέρων τῶν μερῶν, ὅπως, ἕως οὗ ἀποφανθῇ ἡ ὑψηλὴ πύλη, ἀναλάβωσι τὰς ἐργασίας αὐτῶν ἐπὶ ἑτέρου ἄρ- C θρου· διὸ καὶ τῇ προτάσει τῶν βουλγαρικῶν μελῶν ἐπελήφθη ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ ς' ἄρθρου τοῦ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων. Τὸ ἄρθρον τοῦτο, μετὰ τὰς δεούσας συζητήσεις, ἐλύθη ὁρισθὲν κοινῇ ὡς ἀκολούθως·

Ἀπεφασίσθη ὅπως ὁρισθῇ κατάλογος, ἐν ᾧ θέλουσι καταγράφεσθαι οἱ προτεινόμενοι ὡς ἐκλέξιμοι, φέροντες τὰ ὑπὸ τῶν κανονισμῶν ὡρισμένα προσόντα καὶ ὑφιστάμενοι κατ' αὐτοὺς τὰς νενομισμένας ἐξετάσεις. Ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ θέλουσι καταγράφεσθαι οἱ ὑπό τε τῶν ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν προτεινόμενοι κατὰ τὸν κανονισμὸν ὡς ἐκλέξιμοι, ἐν περιπτώσει δὲ χηρεύσεως ἐπαρχίας τινός, θέλουσι προτιμᾶσθαι πάντοτε οἱ ἐν τῷ καταλόγῳ ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης προταθέντες, εἰ δὲ μὴ εὕρηνται τοιοῦτοι ἐν τῷ καταλόγῳ, τότε θέλουσι προκρίνεσθαι οἱ ἐν τῷ καταλόγῳ ἐκ τῶν γειτνιαζουσῶν ἐπαρχιῶν προταθέντες οἱ ἱκανώτεροι καὶ ἁρμοδιώτεροι καὶ οἱ μᾶλλον ἐνήμεροι τῶν ἠθῶν, ἐθίμων καὶ ἰδιωμάτων τῆς γλώσσης τῆς χηρευσάσης D ἐπαρχίας· ὁ δὲ τοιοῦτος κατάλογος γενήσεται διπλοῦς, καὶ ὁ μὲν εἷς ἔσεται ἀείποτε παρὰ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ πρὸς χρῆσιν αὐτῆς, ὁ δὲ ἕτερος παρὰ τῷ συμβουλίῳ.

Οὕτως ὁρισθὲν κοινῇ τὸ ς' τοῦτο ἄρθρον, ὅτε ἔμελλεν ἵνα ὑπογραφῇ, ἓν τῶν βουλγαρικῶν μελῶν ἐπήνεγκεν ὅτι τὰ βουλγαρικὰ μέλη δὲν δύνανται νὰ ὑπογράψωσι τὸ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων ἄρθρον, ὡς ἤδη ὡρίσθη, ἐὰν μὴ προηγουμένως λάβωσι γνῶσιν τῆς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐξενεχθησομένης γνώμης ἐπὶ τοῦ περὶ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς συνόδου ζητήματος. Συνεπείᾳ τῆς πρὸς ὑπογραφὴν τοῦ ῥηθέντος ἄρθρου ἐπιφυλάξεως τῶν βουλγαρικῶν μελῶν διεκόπησαν αὖθις αἱ ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ἱκανοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἑκάτερα τὰ μέλη προσεκλήθησαν παρὰ τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ συνεξητήθη αὖθις τὸ περὶ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς συνόδου ζήτημα. Ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης βλέπουσα ὅτι οὐδεμία συνεννόησις ἐστὶ δυνατὴ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, χάριν συμβιβασμοῦ προέτεινεν, ὅπως εὑρεθῇ τρόπος τις πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, βασιζόμενος, εἰ δυνατόν, ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἐπαρχιῶν. Ἐπὶ τῇ ὑποδείξει ταύτῃ τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος ὁ κύριος Παῦλος Μουσοῦρος ἐπήνεγκεν ὅτι δυνατὸν ἵνα εὑρεθῇ τρόπος συμβιβασμοῦ ὡς πρὸς τοῦτο ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πληθυσμοῦ, ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν θεωρουμένου. Ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης ἀνέθετο τὴν περὶ τούτου διάσκεψιν τῇ ἐπιτροπῇ[1], ἥτις ἐπὶ τῇ ὑποδείξει ταύτῃ τοῦ ὑπουργοῦ ἀπεχώρησεν ἀναλαβοῦσα αὖθις τὰς ἐργασίας αὐτῆς[2]. Τὰ μὴ βουλγαρικὰ μέλη παρουσίασαν σχέδιον βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν, ὅπως δηλονότι ἅπασαι αἱ ἐπαρχίαι θεωρηθῶσι διῃρημέναι εἰς τρεῖς τάξεις, καὶ ἡ μὲν α' τάξις περιλαμβάνει ὅσαι ἔχουσι πληθυσμὸν μὴ ὑπερβαίνοντα τὰς τριάκοντα χιλιάδας, ἡ β' ἐκείνας, ὧν ὁ πληθυσμὸς δὲν ὑπερβαίνει τὰς 50 χιλιάδας, ἡ δὲ γ' ἐκείνας, ὧν ὁ πληθυσμὸς ἐστὶν ἄνω τῶν πεντήκοντα χιλιάδων, καὶ ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ, ὑπὸ τοιαύτην γενικὴν ἔποψιν θεωρουμένου, ὁρισθῇ ἓν μέτρον· ἀλλὰ τῶν βουλγαρικῶν μελῶν μὴ παραδεξαμένων τοῦτο, τὰ μὴ βουλγαρικὰ μέλη προέτρεψαν αὐτά, ὅπως ληφθῇ αὖθις ὑπ' ὄψιν τὸ πρῶτον σχέδιον, δηλονότι ἡ εἰς ἓξ τοπικὰ τμήματα ταξιθέτησις τῶν ἐπαρχιῶν· πρὸς πλείονα δὲ διευκόλυνσιν τοῦ ζητήματος προέτειναν, ὅπως αἱ πολυπληθέστεραι βουλγαρικαὶ ἐπισκοπαὶ ἀναδειχθῶσιν εἰς μητροπόλεις, καὶ ὅπως αἱ πολυπληθέστεραι τινῶν μητροπόλεων διαιρεθῶσιν εἰς δύο ἢ καὶ τρεῖς μητροπόλεις ἀναλόγως, καὶ τοιαύτας διαιρεσίμους μητροπόλεις ἐθεώρουν τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ Φιλιππούπολιν ἐν Θρᾴκῃ, τὸ Κενστεντήλιον ἐν Μακεδονίᾳ, τὸ Τούρναβον ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ τελευταῖον τὴν Βόσναν. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο, βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν μὴ ἀπᾷδον πρὸς τὴν ἀξίωσιν τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ δυνάμενον ἵνα ἱκανοποιήσῃ ἀρκούντως τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων, ἄνευ διαστολῆς ἐθνότητος, κατὰ πᾶσαν περίοδον ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ ἤθελον συνεδριάζει τέσσαρες, πέντε ἢ καὶ πλείους ἀρχιερεῖς τῶν βουλγαρικῶν καὶ σλαβικῶν ἐπαρχιῶν. Ἀλλὰ τὰ βουλγαρικὰ μέλη καὶ αὖθις ἀπέκρουσαν τὸ σχέδιον τοῦτο, καὶ διετέλουν ζητοῦντα, ὅπως ὁ πληθυσμὸς τῶν ἐπαρχιῶν ἀκριβῶς ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, καὶ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστης ἐπαρχίας ὁ ἀρχιερεὺς αὐτῆς εἰσέρχηται ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ θᾶττον ἢ βράδιον. Ἡ ἀξίωσις αὕτη τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων ἤθελεν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ὅπως οἱ ἀρχιερεῖς τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες σχετικῶς πρὸς τὰς μὴ βουλγαρικὰς εἰσὶν ἐλάττους τὸν ἀριθμόν, ἐπειδὴ αὗται εἰσὶ πολυπληθέστεραι, εἰσέρχωνται ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ λίαν συνεχῶς, καί τινες μάλιστα, οἷοι εἰσὶν ὁ Τορνόβου, Φιλιππουπόλεως καὶ Βόσνης, μηδόλως σχεδὸν ἀποδημῶσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ

[1] Haec congressuum intermissio accidit ineunte mense octobri 1862.

[1] Consilium a turcico administratore ad ineundam concordiam propositum fuit in congressu diei 5/16 februarii 1863. Erat tenoris sequentis: *„Ἐπειδὴ οἱ ἀρχιερεῖς ἀντιπροσωπεύουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν χριστιανῶν ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ· ἐπειδὴ κατὰ τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμοὺς ἅπαντες ἀνεξαιρέτως καὶ οἱ πολυαρίθμους καὶ ὀλιγαρίθμους χριστιανοὺς ποιμαίνοντες ἀρχιερεῖς ἔχουσιν ἐξίσου τὸ δικαίωμα κατὰ περίοδον 14 ἐτῶν νὰ συγκροτῶσι τὴν ἱερὰν σύνοδον· ἐπειδὴ ἡ κατὰ τὴν εἰρημένην περίοδον ἐπάνοδος τῶν ἀρχιερέων εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον ἀντιβαίνει προφανῶς εἰς τὰ συμφέροντα τῶν ὑπὸ πλειόνων χριστιανῶν κατοικουμένων ἐπαρχιῶν· διὰ ταῦτα νομίζω (εἶπεν ὁ ὑπουργὸς) καὶ δίκαιον καὶ εὔθετον, πρὸς εὐάρεστον λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ πληθυσμὸς τῶν ἐπαρχιῶν· ὥστε, ἐὰν ἐπαρχία τις, παραδείγματος χάριν, ἰσοδυναμῇ κατὰ τὸν πληθυσμὸν πρὸς 10 ἐπαρχίας, ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ χρόνου διαστήματι νὰ ἐπανέρχωνται εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον ἐκεῖνοι μὲν δεκάκις, ἅπαξ δὲ ἕκαστος τούτων."*

[2] Die scilicet 19 februarii / 3 martii eiusdem anni.

Ἡρακλείας, Ἐφέσου καὶ Κυζίκου ἤθελον εἰσέρχεσθαι κατὰ χρονικὰ διαστήματα λίαν μακρά. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὐδεμία συνεννόησις ἐγένετο ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μεταξὺ τῶν βουλγαρικῶν καὶ μὴ μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, αὖθις διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι. Μετὰ παρέλευσιν δὲ χρόνου τινὸς ἑκάτερα τὰ μέρη προσεκλήθησαν πρὸς τὸν ὑπουργόν, ἔνθα συζητηθέντος τοῦ ζητήματος τούτου ἐν ἐκτάσει, καὶ ἑκατέρωθεν ἀνταλλαγέντων λόγων πολλῶν, ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης βλέπουσα τὸ ἀσυμβίβαστον, ἐξεφράσατο τελευταῖον ὅτι τὸ ζήτημα ἔμενεν ἵνα ὑποβληθῇ εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον διὰ τὰ περαιτέρω.

Λαβόντες ἡμεῖς γνῶσιν διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς πάντων τῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου πεπραγμένων καὶ τοῦ σημείου ἐν ᾧ εὑρίσκεται, ἀκολούθως ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον, ὅπως συγκαλέσωμεν καὶ τοὺς ἐνταῦθα ἀντιπροσώπους τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων, οἵτινες καὶ ἐνεφανίσθησαν ἅπαξ [1] κατ' ἐντολὴν τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος τοῦ ὑπουργοῦ. Ἐν τῇ συνεντεύξει ταύτῃ ἐζήτησαν ὅπως ἐκτεθῶσιν ἡμῖν ἅπασαι αἱ παρ' αὐτῶν προβαλλόμεναι ἀξιώσεις, αἵτινες προφορικῶς διακοινωθεῖσαι ἡμῖν παρ' αὐτῶν τὸ πρῶτον, ἀκολούθως ἐπὶ τῇ αἰτήσει ἡμῶν διεκοινώθησαν ἡμῖν καὶ ἐγγράφως. Αἱ ἀξιώσεις αὗται, συγκεφαλαιούμεναι ἐν ὀκτὼ ἄρθροις, εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι·

„α'. Τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, πιστὸν ὑπήκοον τοῦ ἐνδόξου ὀθωμανικοῦ θρόνου, ἐπειδὴ κατὰ τὸ θρήσκευμά του ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ γραικικοῦ πατριαρχείου, παρακαλεῖ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ μετέχῃ τῆς ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ του.

„β'. Τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἥτις μέχρι τοῦδε συνίστατο μόνον ὑπὸ γραικῶν ἀρχιερέων, μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς βουλγάρου, ἀπὸ τοῦδε νὰ ὦσιν ἐξ ἡμισείας, δηλαδὴ ἓξ βούλγαροι καὶ ἓξ γραικοί, οἵτινες ἅπαντες ὁμοῦ νὰ φροντίζωσι καὶ μεριμνῶσιν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου, περὶ τῆς διεξαγωγῆς τῶν θρησκευτικῶν ὑποθέσεων.

„γ'. Οἱ βούλγαροι ἀρχιερεῖς, οἵτινες θὰ ὦσι μέλη τῆς συνόδου, νὰ σχηματίζωσιν ἐκτὸς τούτου, ὁμοῦ μὲ ἄλλα ἰσάριθμα λαϊκὰ μέλη ἐκλεγόμενα ἐκ τῶν ἐντιμοτέρων βουλγάρων, ἓν μικτὸν βουλγαρικὸν συμβούλιον νὰ θεωρῇ ἁπάσας τὰς μὴ θρησκευτικὰς ὑποθέσεις τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους.

„δ'. Εἰς τὸν ἱκανώτερον ἐκ τῶν ἐν τῷ βουλγαρικῷ μικτῷ συμβουλίῳ εὑρισκομένων ἀρχιερέων καὶ ἕνα λαϊκὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἐκλεγόμενον ἐκ τῶν ἐντιμοτέρων βουλγάρων, νὰ δοθῇ μία ἐθνικὴ σφραγίς, ὥστε νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα ν' ἀναγγέλλωσι καὶ ἐκλιπαρῶσι τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν· πρὸς δὲ τούτοις οἱ δύο οὗτοι νὰ διαμένωσιν ἀείποτε παρὰ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῇ ἐκκλησίᾳ.

„ε'. Ὁ πατριάρχης νὰ μὴ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν νὰ παύῃ καὶ ν' ἀντικαθιστᾷ τὸν πρῶτον μητροπολίτην καὶ τὸν βοηθὸν αὐτοῦ λαϊκόν· ἡ δὲ παῦσις καὶ ἀντικατάστασις αὐτῶν νὰ ἐκτελῆται ὑπὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ὅταν οὗτοι ἀποδειχθῶσιν ἔνοχοι παρεκτροπῆς τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου.

„ϛ'. Προκειμένου νὰ διορισθῇ εἴς τινα βουλγαρικὴν ἐπαρχίαν ἀρχιερεύς, τότε νὰ προτείνωνται ὑπὸ τῆς χηρευούσης ἐπαρχίας δύο ἱερωμένα ἄτομα καὶ ν' ἀποστέλλωνται τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, καὶ ὅστις ἐξ αὐτῶν ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, οὗτος, συστηθεὶς πρῶτον εἰς τὸν πατριάρχην, ἔπειτα νὰ χειροτονῆται ἀρχιερεὺς τῆς χηρευούσης ἐπαρχίας κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς κανόνας.

„ζ'. Εἰς δὲ τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουσιν ἀναμὶξ Γραικοὶ καὶ Βούλγαροι, ὁ ἀρχιερεὺς νὰ ἐκλέγηται ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐξ ἐκείνου τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶναι πολυπληθέστερον, δηλαδὴ ἂν μὲν οἱ Γραικοὶ ἦναι περισσότεροι, νὰ ἦναι Γραικός, ἂν δὲ οἱ Βούλγαροι ἦναι περισσότεροι, νὰ ἦναι Βούλγαρος. Ὁ εἰς τοιαύτην ἀνάμικτον ἐπαρχίαν διοριζόμενος ἀρχιερεὺς ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ καλῶς καὶ τὰς δύο γλώσσας, τήν τε γραικικὴν καὶ βουλγαρικήν. Ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ γίνεται οὐδὲν ἐμπόδιον εἰς τοὺς κατοίκους χωρίου ἢ πόλεώς τινος βουλγαρικῆς νὰ μεταχειρίζωνται τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν εἴς τε τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ σχολεῖα.

„η'. Ἀφ' οὗ ἐγκριθῶσι τὰ ἄνω εἰρημένα ἄρθρα, ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς κληρικοὺς δὲν συγχωρεῖται νὰ εἰσπράττωσι διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὸν βασιλικὸν ῥαγιᾶν ὑπὸ τὸ ὄνομα μιρὶ διαφόρους φόρους, πρέπει νὰ ὁρισθῇ, κατ' ἔγκρισιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, μία ἐτήσιος ἐπιχορήγησις, ἀναλόγως μὲ τὸν βαθμὸν ἑκάστου."

Τὰ ἄρθρα ταῦτα ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἀλλ' ἐθεωρήσαμεν κοινῇ ὡς ἀντικείμενα οὐ μόνον πρὸς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμούς, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀπᾴδοντα πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν προνομίων καὶ ὡς ἀνατρέποντα αὐτοὺς τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας. Τὴν κοινὴν ταύτην γνώμην ἡμῶν τε καὶ τῆς συνόδου ὑπεβάλομεν τῇ αὐτοῦ ὑψηλότητι τῷ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργῷ. Ἔκτοτε παρελθόντος χρονικοῦ τινος διαστήματος, αἴφνης τηλεγραφοῦνται ἡμῖν τὰ ἐν Ῥουστσουκίῳ κατὰ τοῦ ἀρχιερέως τῆς ἐπαρχίας ταύτης διαδραματισθέντα παρά τινων ἐκ τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων [1]· τὰ τηλεγραφήματα διαδέχονται ἐπιστολαὶ διαζωγραφοῦσαι οἰκτρῶς τὰ κατὰ τοῦ ἀρχιερέως διαπραχθέντα. Διασκεψάμενοι μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου, ἐξηγάγομεν ὅτι ἡ τοιαύτη ἐκκρεμὴς τῶν πραγμάτων κατάστασις δὲν δύναται ἵνα παραταθῇ μακρότερον· διὸ καὶ ἐνεκρίθη κοινῇ, ὅπως μεταβάντες παρὰ τῷ ὑψηλῷ ὑπουργῷ διακοινώσωμεν αὐτῷ τὸ δρᾶμα τοῦτο, κοινοποιήσωμεν δὲ αὐτῷ συνάμα καὶ τὴν γνώμην ἡμῶν καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου πρὸς συγκρότησιν γενικωτέρας συνελεύσεως περὶ τοῦ ζητήματος τούτου· ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης παρεδέξατο τὴν γνώμην ταύτην. Διὸ καὶ συνεκαλέσαμεν ὑμᾶς [2] ἐπὶ τούτῳ, ὅπως λαβόντες γνῶσιν ἀκριβῆ τοῦ ζητήματος τούτου, τῶν φάσεων, ἃς διῆλθε, καὶ τοῦ σημείου, ἐν ᾧ ἤδη εὑρίσκεται, καὶ διασκεψάμενοι ἰδίᾳ, ἐξενέγκητε ἕκαστος ἀκολούθως τὴν γνώμην ὑμῶν, καὶ πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς ὁριστικὴν ἐπὶ τούτου διάγνωσιν, ὑποβάλωμεν τῇ αὐτοῦ ὑψηλότητι τὸ προϊὸν τῶν διασκέψεων ἡμῶν.

[1] Die 2/14 decembris 1863.

[1] Die 15/27 ianuarii 1864 Synesius *Τζερβενοῦ* episcopus ex aedibus episcopalibus Rhutsukii per vim pulsus apud praefectum turcicum aufugere fuerat coactus.

[2] Consilium videlicet novem virorum die 21 februarii / 5 martii 1864 delectum ad expediendum illud negotium.

29.

CONSILII NEGOTIO BULGARICO EXPEDIENDO PRAEPOSITI RELATIO AD SYNODUM *

1864 aprilis 12/24.

Ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς τῆς διορισθείσης ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῆς 21 φεβρουαρίου 1864 πρὸς διαφώτισιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος.

Παναγιώτατε δέσποτα, σεβασμία καὶ ἀξιότιμος ὁμήγυρις.

Λαβόντες οἱ ὑποφαινόμενοι παρὰ τῆς σεβαστῆς γενικῆς ταύτης συνελεύσεως τὴν ἐντολήν, ἵνα διαφωτίσωμεν αὐτήν, τό γ' ἐφ' ἡμῖν, περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, καθυποβάλλομεν αὐτῇ σήμερον τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν.

* Recitata fuit haec relatio in magno conventu patriarcharum, episcoporum, clericorum et laicorum in aedibus patriarchalibus habito die 12/24 aprilis. Habetur apud Gedeon, op. cit., p. 3-72. Eam utpote gravissimi momenti integram damus, etsi quandoque peccet in rei veritatem ex insito atque innato cuique homini graeco partium studio.

Δέκα πληροῦνται ἑκατονταετηρίδες, ἀφ' ὅτου οἱ σλαβικοὶ λαοὶ διεῖδον τὸ φῶς τῆς ὀρθοδόξου ἀληθείας, ὅπερ ὁ νῦν ἐν ἁγίοις Φώτιος ἐλαμπαδούχησε πρὸς αὐτούς. Καθὸ δὲ γνήσια τέκνα τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἐπαπολαύοντα τῶν ἀπείρων ἀγαθῶν τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας, οὐδόλως ἐπαύσαντο ἔκτοτε τιμῶντες καὶ γεραίροντες τὴν μεγάλην ταύτην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. Ἀλλ' αἴφνης, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, βαρεῖαι ἐξετοξεύθησαν κατηγορίαι κατὰ τῆς ἱεραρχίας τῆς γεραρᾶς ταύτης ἐκκλησίας, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ βίᾳ προσηνέχθη κατ' αὐτῆς ἐν ὀνόματι τῶν ἀπογόνων ἐκείνου τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὃν ὁ μέγας Φώτιος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἄρχοντος αὐτοῦ ἀπεκάλει τὸ καλὸν ἄγαλμα τῶν πόνων αὐτοῦ, εὐγενὲς καὶ γνήσιον γέννημα τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ὠδίνων [1].

Πολλὰ ἀπό τινων ἐτῶν διενηργοῦντο ἐν Βουλγαρίᾳ κατὰ τῆς ἱεραρχίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου· κατὰ δὲ τὸ 1848 ἔτος, ὅπως παραλείψωμεν τ' ἀρχαιότερα, ἐστάλησαν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀναφοραί, ἐν αἷς ὁ μητροπολίτης Βιδύνης κατηγορεῖτο ὡς καταχραστὴς καὶ διώκτης τῶν Βουλγάρων. Τότε δὴ ἐζητήθη κατὰ πρῶτον καὶ ἡ μισθοδοσία τῶν ἀρχιερέων [2]. Καὶ ἡ μὲν μεγάλη ἐκκλησία, προλαμβάνουσα τὰ ἐνδεχόμενα δυσάρεστα τῆς καταφορᾶς τῶν κατοίκων Βιδύνης, οἵτινες προσέλαβον ἰσχυροὺς βοηθούς, ἀντικατέστησε τὸν κατηγορούμενον ἀρχιερέα. Περίπου δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν [3] μεταβάλλεται εἰς βουλγαρικὸν ναὸν ἡ ἐν Φαναρίῳ οἰκία τοῦ μακαρίτου πρίγκηπος Στεφάνου Βογορίδου καὶ συνιστᾶται αὐτόθι καὶ σχολεῖον βουλγαρικόν. Ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἐχομένη τῆς ἀρχῆς τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης, συνήργησε τότε παντὶ σθένει εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ναοῦ τούτου ἐν αὐτῇ τῇ πατριαρχικῇ ἐνορίᾳ, ἐπὶ τῷ τελεῖσθαι ἐν αὐτῷ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας σλαβιστί, ἐπεκύρωσε δὲ διὰ πατριαρχικοῦ σιγιλλίου γράμματος τὸ δωρητήριον τοῦ μακαρίτου πρίγκηπος, καθ' ὃ ὁ ναὸς οὗτος ὑπαγόμενος κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀναγνωρίζει ἀρχὴν τὸν πατριάρχην, παρ' οὗ καὶ θέλει λαμβάνει τοὺς ἱερεῖς. Ἀλλὰ καὶ τοὺς μακαριωτάτους πατριάρχας καὶ πολλοὺς τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν προέτρεψεν ἡ μεγάλη ἐκκλησία καὶ συνεισέφερον πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τούτου, καὶ ἀρχιερέα, κατ' αἴτησιν τῶν βουλγάρων, ἐν αὐτῷ τιτουλάριον ὁμόγλωσσον κατέστησε τὸν Λαοδικείας Στέφανον, εἶτα τῶν Πατάρων Πολύκαρπον, μεθ' ὃν τὸν τότε ὀρθοφρονοῦντα Ἱλαρίωνα. Σημειωτέον δὲ ὅτι, καὶ κατὰ τὴν καταβολὴν τοῦ θεμελίου λίθου τῆς νέας ἐκκλησίας, οἱ τέσσαρες πατριάρχαι μετὰ πάσης τῆς ἐνδημούσης ἱερᾶς συνόδου ἱερὰν ἐτέλεσαν τελετήν. Ἐφεξῆς τὸ πατριαρχεῖον ἐξέδωκεν ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς πρὸς πάντας τοὺς ἔξω ἀρχιερεῖς ὅπως συνδράμωσιν οἱ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν χριστιανοί, τὸ κατὰ δύναμιν.

Ἀλλὰ δυστυχῶς, ὅσοι ὑπὸ τὴν ξενικὴν ἐπιρροὴν [4] πολιτικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ προσηλυτισμοῦ εὑρισκόμενοι, ἐτάραττον τοὺς φιλησύχους Βουλγάρους, ἀφορμῆς δραξάμενοι ἐκ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ναοῦ τούτου πρὸς σύστασιν ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ κέντρου τινὸς πολεμίου τῇ ἐκκλησίᾳ, συστηματικῶς παρεξήγησαν τὰς μητρικὰς διαθέσεις αὐτῆς. Μάλιστα οἱ πρὸς συλλογὴν βοηθειῶν ὑπὲρ τῆς ἐν Φαναρίῳ ἐκκλησίας ἀπεσταλμένοι Βούλγαροι οὐκ ὀλίγον συνετέλεσαν πρὸς διάδοσιν ἐπιβλαβῶν τῇ ἐκκλησίᾳ ἰδεῶν [5].

Ἰδίως συνεκινήθη ἡ Φιλιππούπολις, ὅπου Βούλγαροί τινες, ἔξωθεν ἐλθόντες καὶ ἐπαγγελλόμενοι τὸν

[1] *Φωτίου ἐπιστ. βιβλ. α', η' πρὸς Μιχαὴλ τὸν ἄρχοντα Βουλγάρων.*

[2] *Presse d'Orient, 1858 ἀπριλ. 24.*

[3] *Ὅρα πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον 25 φεβρ. 1861 σελ. 2* (supra col. 76 D); *καὶ Φωνὴν τῆς Ἀληθείας, σελ. 9, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1861.*

[4] *Les Slavianophiles en Orient, σελ. 4.*

[5] *Φωνὴ τῆς Ἀληθείας, σελ. 9.*

A διδάσκαλον, ἐξῆπτον τὰ πνεύματα ἀπὸ τοῦ 1847 ἔτους καὶ διῄρουν τοὺς χριστιανοὺς οἰκειοποιούμενοι τὴν Φιλιππούπολιν, μετατρέποντες τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς πόλεως εἰς Πλώδβηγ ἢ Πλοβδίφ [1], σκευωροῦντες κατὰ τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Χρυσάνθου καὶ ταράττοντες τὰς ἀκολουθίας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις [2]. Τὰς σκανδαλώδεις ταύτας ἐπεμβάσεις τούτων τῶν δῆθεν ζηλωτῶν πληροφορηθεῖσα ἡ μεγάλη ἐκκλησία δι' ἀναφορῶν τῶν χριστιανῶν Φιλιππουπόλεως τῆς 10 ἰανουαρίου 1853, ἔπεμψε πρὸς τὸν μητροπολίτην Χρύσανθον ἐπιστολήν, διατάττουσαν αὐστηρῶς ἵνα μείνωσιν ἄθικτα καὶ ἀνεπηρέαστα τὰ ἀπ' αἰῶνος ἱερὰ καθεστῶτα εἰς τὰς αὐτόθι ἐκκλησιαστικὰς τελετάς [3]. Ἔκτοτε ηὔξησαν αἱ κατηγορίαι κατὰ τοῦ μητροπολίτου Χρυσάνθου.

Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ 1856 ἔτους, οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἤρξαντο θρασυτέρων κινημάτων παρεξηγοῦντες τὰς ὑπὸ τοῦ χάτι χουμαγιοὺν ἐκ νέου καθιερωθείσας ἀρχὰς τῆς ἀνεξιθρησκείας [4].

B Ἐφημερίς τις μάλιστα γαλλική, ὁ Τύπος τῆς Ἀνατολῆς, ἐκδιδομένη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ πολλάκις ἐπιτιμηθεῖσα παρὰ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως [5], ἀπὸ τοῦ αὐγούστου τοῦ ἔτους 1856 ἐπετέθη συστηματικῶς κατὰ τοῦ ἡμετέρου κλήρου καὶ συνετέλεσεν οὐσιωδῶς εἰς τὴν δείνωσιν τοῦ κακοῦ, ἔχουσα συνεργάτην βουλγαρικήν τινα ἐφημερίδα ὁ Ἄγγελος τῆς βασιλευούσης. Μετ' οὐ πολὺ συνέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ βουλγαρικὴ Φιλολογικὴ ἑταιρία, ὑπὸ τὴν προστασίαν προϋχόντων τινῶν Βουλγάρων, ἐνταῦθα εὑρισκομένων καὶ προβαλλομένων τὴν δημοσίευσιν περιοδικοῦ, τὴν ἐκτύπωσιν διδακτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης ἀπὸ παντὸς ξενισμοῦ [6]. Τοιαῦται συνέστησαν ἀκολούθως καὶ ἐν Κιζανλικίῳ, ἐν Σιστοβίῳ, ἐν Ἐσκί-Ζαγρᾷ, ἐν Σιλίμνῳ, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Βουλγαρίας [7].

Κατὰ τὸν ἰούλιον τοῦ ἔτους 1856, ἐπεδόθη ἱκετηρία πρὸς τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα τὸν σουλτάνον, ἐπ'
C ὀνόματι τῶν Βουλγάρων, διαλαμβάνουσα ὅτι οἱ Βούλγαροι κέκτηνται τὰ αὐτὰ προνόμια, ἅτινα κέκτηνται καὶ οἱ Γραικοὶ καὶ οἱ Ἀρμένιοι, ὅτι παραπονοῦνται διὰ τὴν καταδίωξιν τῆς γλώσσης αὐτῶν ἐν αὐτοῖς αὐτῶν τοῖς σχολείοις ὑπὸ τῆς γραικικῆς ἱεραρχίας, καὶ ὅτι ὁ ἐθνικὸς κλῆρος αὐτῶν ἔχαιρε μέχρι τοῦ 1767 προνόμια καὶ δικαιώματα, ἐπιδαψιλευθέντα ὑπὸ τῶν σουλτάνων, καὶ τῶν ὁποίων ἐξαιτοῦνται τὴν ἀνάκτησιν [8].

Συγχρόνως ἠκούσθησαν πικραὶ αἰτιάσεις κατὰ τοῦ τότε μητροπολίτου Τουρνόβου κυρίου Νεοφύτου, κατηγορουμένου πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι δὲν ἐπέβαλλεν ὑποχρεωτικῶς τὴν διδασκαλίαν τῆς βουλγαρικῆς εἰς ἅπαντα τὰ αὐτόθι σχολεῖα [9]. Ἐν τούτοις, ἐπισυμβασῶν αὐτόθι ταραχῶν τινων [10], ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις ἔσπευσεν ἵνα δι' ἰδιαιτέρου ἀπεσταλμένου ἐξακριβώσῃ καὶ τὰς κατὰ τῆς πανιερότητος αὐτοῦ αἰτιάσεις, αἵτινες ὅμως ἐξηλέγ-
D χθησαν ἀβάσιμοι [11]. Εἶχε δὲ ἐκδώσει καὶ ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν [12] πρὸς ἐν Τουρνόβῳ χριστιανούς, συνιστῶσα αὐτοῖς εἰρήνην, ἡσυχίαν καὶ τὴν πρὸς τὰ καθεστῶτα πειθαρχίαν [13].

[1] *Ὅρα Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέρων δι' ὧν πρόκειται νὰ μεταβληθῇ ἡ Φιλιππούπολις εἰς Πλόβδηφ κτλ. πρόλογος.* — Opusculum Athenis prodiit anno 1860.

[2] *Ὅρα ἀναφορὰν τῶν Φιλιππουπολιτῶν (1857 φεβρ. 22) πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν.*

[3] *Αὐτόθι.*

[4] *Presse d'Orient, 1857 μαρτ. 23.*

[5] *Presse d'Orient. Ὅρα Communiqué ὑπὸ ἡμερομηνίας 24 μαρτίου 1857.*

[6] *Presse d'Orient, 1857, 19 ἰανουαρίου.*

[7] *Courrier d'Orient, 1861 μαρτίου 13.*

[8] *Presse d'Orient, 1856 αὐγούστου 11.*

[9] *Presse d'Orient, 1857 αὐγούστου 12.*

[10] *Presse d'Orient, 1857 μαΐου 21.*

[11] *Presse d'Orient, 1858 φεβρ. 27.*

[12] *Τῇ 3 σεπτεμβρίου 1856.*

[13] *Presse d'Orient, 1857 φεβρουαρίου 12.*

Ἐν δὲ τῇ Φιλιππουπόλει καὶ πάλιν ἐταράττοντο τὰ πνεύματα. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς διὰ δύο ἀναφορῶν αὐτῶν ἀπὸ 22 φεβρουαρίου 1857 μετὰ δακρύων ἀνέφερον πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τὴν ἐπαπειλουμένην ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος αὐτῶν· „Μὲ φρίκην ἡμῶν,“ ἔλεγον οἱ ἀναφερόμενοι, „πρό τινος καιροῦ βλέπομέν τινας θέλοντας ἵνα εἰσάξωσι διὰ τρόπου σκανδαλώδους καὶ ἐπικινδύνου καινοτομίας, διαταράττοντας τὰ ἱερὰ καθεστῶτα τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης καὶ τῶν περιχώρων, χωρὶς νὰ σεβασθῶσι τὴν ἱερὰν ἀρχαιότητα αὐτῶν, ἥτις ἀπεκατέστησεν αὐτὰ ἀδιαφιλονείκητα. Καὶ οὗτοι, ἐλθόντες πρὸ καιροῦ ἐκ τῶν ἀπωτάτων βορείων περιχώρων τῆς ἐπαρχίας, ἐκατοίκησαν ἐνταῦθα, ἵνα συζήσωσιν ὑπὸ τὰ αὐτὰ καθεστῶτα. Ἀλλὰ . . . πλανηθέντες ὑπὸ τυχοδιωκτῶν τινων, καθημερινῶς ἀνησυχοῦσιν ἡμᾶς . . ., μέχρι φανατισμοῦ ἐπιμένοντες, ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι βουλγαρικὴ καὶ μητρόπολις τῆς ὅλης Βουλγαρίας . . . πῶς εἶναι δυνατὸν οὗτοι νὰ θέλωσι νὰ ὑποχρεώσωσιν ἡμᾶς εἰς ἀλλαγὴν ἐθνικότητος καὶ γλώσσης καὶ ἐθίμων; . . . Ἡμεῖς αὐτοὶ συνεισφέρομεν πρὸ δέκα ἐτῶν εἰς τὴν ἀνέγερσιν δύο ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς βουλγαρισταὶ ἐκτελοῦσι τὰς λειτουργίας, καὶ σχολεῖα ἔχουσιν ἐκπαιδευόμενοι, ὡς αὐτοὶ θέλουσιν· εἰς αὐτὰ οὐδεμίαν ἐπιφέραμεν ἀντίρρησιν.“

Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀναφορᾷ ἐξέθετον οἱ Φιλιππουπολῖται, ὅτι κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ἀνέκαθεν παρ' αὐτοῖς ὑπαρχούσης δωδεκαμελοῦς ἐπιτροπῆς, βουλγαρισταί τινες ἐξέφερον ἀξιώσεις, αἵτινες ἀπερρίφθησαν ὑπό τε τοῦ μητροπολίτου καὶ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, συνεπήγαγον ὅμως ἐν ταὐτῷ καὶ φυλακίσεις προκαλεσάσας νέας κατηγορίας κατὰ τοῦ μητροπολίτου, „ἐν ᾧ οὗτος,“ ἔλεγον οἱ ἐν τῇ ἀναφορᾷ ὑπογεγραμμένοι, „πατρικῶς φέρεται, κατὰ τὰ ἱερὰ καθεστῶτα, τά τε πολιτικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἡμῶν, ἔν τε τῇ πόλει καὶ ἐν ἁπάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ, θεωρῶν ἅπαντας ὡς ἓν ὅλον πολιτικῶς καὶ θρησκευτικῶς ἡνωμένον, οὐδόλως οὐδαμοῦ εἰς μέρη διακρινόμενον, ἀλλὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ποίμνης πρόβατα.“

Ἕνεκα τῶν ἐπισυμβασῶν τούτων διενέξεων, προσεκλήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως παρά τε τῆς ὑψηλῆς πύλης καὶ τοῦ πατριαρχείου, κατ' ἀπαίτησιν τῶν κατηγόρων αὐτοῦ, καὶ ἠθῳώθη μὲν ὁ κύριος Χρύσανθος ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῆς δικαιοσύνης[1], ἀλλ' ἡ ἐκκλησία, ἵνα ἄρῃ ἐκ μέσου πᾶσαν πρόφασιν ταραχῶν, αὐτὸν μὲν μετατίθησιν εἰς Σμύρνην[2], ἀντ' αὐτοῦ δὲ διορίζει μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως τὸν κύριον Παΐσιον.

Παρομοίας ταραχὰς διήγειρεν ἕτερός τις ξένος ταραξίας, καὶ οὗτος τὸν διδάσκαλον ἐπαγγελλόμενος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σοφίας, διαδίδων διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς ἐφημερίδος ὁ Ἄγγελος τῆς βασιλευούσης πλείστας ὅσας συκοφαντίας κατὰ τοῦ ἀρχιερέως. Οὕτως, ἡ ἐφημερὶς αὕτη[3] ἀνέφερε, διὰ ῥητῶν ὀνομάτων, ὅτι ἓξ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Σοφίας ἀφωρίσθησαν ἄνευ λόγου, καὶ ὅτι ἵνα γένηται συγχώρησις αὐτῶν ἐδέησεν ὅπως λάβῃ ὁ ἀρχιερεὺς παρ' αὐτῶν σημαντικὰς ποσότητας· καὶ ὅμως εὐθὺς μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἵ τε πρόκριτοι Σοφίας καὶ τὰ ἓξ ὡς ἀφορισθέντα ἀναφερόμενα πρόσωπα, δι' ἐντύπου καὶ ἐνυπογράφου ἐπιστολῆς αὐτῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 14 ἀπριλίου 1857, διέψευσαν καθ' ὁλοκληρίαν τοὺς λόγους τῆς ἐφημερίδος.

Ταὐτοχρόνως σχεδὸν ἀναφοραὶ ἐστάλησαν πρός τε τὴν κυβέρνησιν καὶ τὰ πατριαρχεῖα κατὰ τοῦ μητροπολίτου Δρύστρας Διονυσίου, ὡς καταχραστοῦ καὶ διώκτου τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης[4]. Ἔσπευσεν ἡ μεγάλη ἐκκλησία νὰ στείλῃ αὐτόθι ἔξαρχον, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ κυβέρνησις ἀνακριτήν, ὅστις ἐρευνήσας ἐπιμελῶς

[1] *Presse d'Orient, 1857 ἰουλίου 29.*
[2] *Presse d'Orient, 1857 δεκεμβρίου 16.*
[3] *Ἀριθμ. 322.*
[4] *Presse d'Orient, 1857 δεκεμβρίου 19.*

A ἀπεφάνθη ὅτι δὲν ὑπῆρχον παράπονα κατὰ τοῦ μητροπολίτου[1].

Ἀλλ' ὅμως ἥ τε ὑψηλὴ κυβέρνησις καὶ ἡ μεγάλη ἐκκλησία, διαστέλλουσα τὸν βουλγαρικὸν λαὸν ἀπὸ τῆς εἰς τὰ τοιαῦτα ἀτοπήματα περιπιπτούσης μερίδος, οὐδόλως ἔπαυον φροντίζουσαι ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς ἀναπτύξεως τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἡ μὲν ἐκκλησία, οὐδεμίαν ποιουμένη διάκρισιν ἐθνικότητος, ἐξέδιδεν ἐγκυκλίους, κατὰ τὸ ἔτος 1856, πρὸς ὅλας τὰς ὑπὸ Βουλγάρων οἰκουμένας ἐπαρχίας, ἵνα πέμψωσι μαθητὰς εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ θεολογικὴν σχολήν, καὶ παρ' ἐλπίδα ἐλάμβανε πρὸς ἀπάντησιν, ὅτι οἱ Βούλγαροι στεροῦνται τοιούτων ἱκανῶν. Ἡ δὲ ὑψηλὴ κυβέρνησις παρεδέχετο ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ αὐτῆς ῥητῶς εἴκοσι νέους Βουλγάρους[2].

Ἐν τούτοις ἐπέστη καὶ ἡ συγκρότησις τῆς ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 3 τοῦ χάτι χουμαγιοὺν ἀγγελθείσης συνελεύσεως πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. B Κατὰ τὸν ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1857 ἐκοινοποιήθη τὸ ἐπὶ τοῦτο πουγιουρουλτὶ εἰς τὰ πατριαρχεῖα[3].

Τότε δὲ μέγισται κατεβλήθησαν προσπάθειαι παρὰ τῶν βουλγαριστῶν ἔν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει διὰ τῆς γαλλικῆς καὶ βουλγαρικῆς δημοσιογραφίας ὡς καὶ ἐν Ῥωσσίᾳ διὰ τῶν ἐφημερίδων ὁ Ῥῶσσος Ἄγγελος[4] καὶ ἡ Ῥωσσικὴ Ὁμιλία[5] πρὸς παντοίαν συκοφαντίαν τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, κατηγορουμένου ὡς διώκτου τῶν Βουλγάρων, ὡς ἀποκλειστικοῦ, ὡς πλεονέκτου καὶ τέλος ὡς ἀνεπιδέκτου διορθώσεως. Τὸ κοινὸν σύνθημα ἦν ἀνεξάρτητος βουλγαρικὴ ἱεραρχία, καὶ τοσοῦτος ἐγίνετο περὶ τούτου λόγος, ὥστε καὶ ἡμιεπίσημόν τι ὄργανον τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως ἔκρινεν ἀναγκαῖον ἵνα ψέξῃ αὐστηρῶς τὴν τοιαύτην τάσιν χαρακτηρίζον αὐτὴν ὡς ἐναντίαν εἰς τὸ χάτι χουμαγιούν, ὡς ὅλως ἄτοπον καὶ ἐπισφαλῆ διά τε τὰ γενικὰ καὶ μερικὰ συμφέροντα τῶν ἀνατολικῶν λαῶν[6]. Ἐάν, προσέθετεν ἡ ἐφημερίς, C εἰσηκούοντο αἱ αἰτήσεις τῶν φιλοδόξων βουλγάρων, τὸ τοιοῦτον δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἐπικύρωσις τῶν πνευματικῶν προνομίων καὶ ἀτελειῶν τῆς γραικικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ κατάργησις αὐτῶν, τοῦθ' ὅπερ ἡ αὐτοῦ μεγαλειότης ὁ σουλτάνος δὲν θέλει.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἐδημοσιεύοντο καὶ ἡ ἐθνοσυνέλευσις εἰργάζετο, αἴφνης ἀνεφάνησαν σκάνδαλα εἰς Πολυανήν, ἐπισκοπὴν τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ὑποκινούμενα καὶ ταῦτα πρὸ πολλοῦ. Ἐντεῦθεν τὰ δυσάρεστα ἐκεῖνα[7], ἡ διχόνοια Βουλγάρων καὶ Γραικῶν χριστιανῶν τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, ἡ ἀλλαγὴ δύο ἐπισκόπων ἐντὸς τριῶν μηνῶν, ἡ ἀποβολὴ τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ἡ μετάβασις αὐτόθι τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Λαζαριστῶν, ἡ σύνταξις ἀναφορᾶς πρὸς τὸν πάπαν, δι' ἧς 100 περίπου ὀρθόδοξοι οἰκογένειαι ἐξητοῦντο τὴν μετ' αὐτοῦ ἕνωσιν, ἡ ἀποστολὴ τοῦ πρώην Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος ὡς ἐξάρχου, ἵνα καθησυχάσῃ τὰ πράγματα, καὶ ὁ διο- D ρισμὸς τοῦ νῦν ἐπισκόπου Πολυανῆς Παρθενίου.

Αἱ ταραχαὶ αὗται, τὰς ὁποίας ὁ ῥηθεὶς ἔξαρχος ἐχαρακτήρισεν ὡς ἐχούσας μᾶλλον πολιτικὸν ἢ θρησκευτικὸν χαρακτῆρα[8], ἠνάγκαζον ἔτι μᾶλλον τὴν ἐθνοσυνέλευσιν νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ὀλίγον ὅμως πρὸ τῆς λήξεως αὐτῶν, ὁ παρὰ τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀντιπρόσωπος Τουρνόβου ἐνεφάνισεν[9] ἀναφορὰν ὀγδοήκοντα περίπου κατοίκων

[1] *Presse d'Orient, 1858 μαΐου 22.*
[2] *Presse d'Orient, 1858 ὀκτωβρ. 9.*
[3] *Ὅρα* Eichmann, *Die Reformen κτλ. σελ. 449.*
[4] *Ὅρα πρὸ πάντων 1858, βιβλ. β' τοῦ φεβρ. Τουρκία, καὶ σελ. 248, 249, 259.*
[5] *1858 (Ἀναγέννησις τῶν βουλγάρων), σελ. 11, 34, 40, 61.*
[6] *Journal de Constantinople ἐν Presse d'Orient, 1857 ἀπριλίου 26.*
[7] *Ὅρα πρακτικὰ συνόδου 1861 μαρτίου 8.*
[8] *Ὅρα ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἱερᾶς συνόδου 1859 σεπτεμβρίου 23.*
[9] *Ὅρα πρακτικὰ ἐθνοσυνελεύσεως 5 φεβρουαρίου 1860.*

Τουρνοβιτῶν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 15 ἰανουαρίου 1860. „Ἀποσυρομένου,“ ἔλεγον οἱ ἀναφερόμενοι ἐν αὐτῇ, „τοῦ ἡμετέρου πληρεξουσίου, χρεωστοῦμεν νὰ παρέξωμεν αὐτῷ πᾶσαν πληρεξουσιότητα εἰς τὸ νὰ διεκδικήσῃ, ὅπως καὶ ὅπου δεῖ, τὸ κανονικῶς παραχωρηθὲν ἡμῖν δικαίωμα, διότι ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα ν' ἀναγνωρίσωμεν ὡς δικαίαν τὴν ἤδη παρὰ τῆς συνελεύσεως ταύτης καθιερωθεῖσαν ἀρχὴν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων, καὶ πρὸ πάντων τῶν κατὰ τὴν Βουλγαρίαν, καθότι ἡμεῖς ἔχομεν τὴν μεγαλητέραν ἀνάγκην τῆς παρ' ἡμῶν αὐτῶν ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων ἡμῶν.“ Ταύτην δὲ τὴν ἀναφορὰν ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ ἀνέπτυξεν ὁ εἰρημένος ἀντιπρόσωπος, ἑρμηνεύων τὰ ἀνωτέρω ὡς ἀκολούθως[1]·

α'. Ὅτι οὐ κατ' ἀναλογίαν τῆς τῶν Γραικῶν καὶ Βουλγάρων ἀνδροπληθύος προσεκλήθησαν ἐξ ἀμφοτέρων ἀντιπρόσωποι εἰς τὴν συνέλευσιν, οὐδὲ κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως.

β'. Ὅτι ἐπὶ μεγίστῃ τῶν Βουλγάρων ζημίᾳ κατηργήθησαν οἱ δύο αὐτῶν αὐτοκέφαλοι θρόνοι, ὁ μὲν ἐν Τουρνόβῳ, πατριάρχης πάσης Βουλγαρίας, ὁ δὲ ἐν Ἀχρίδι, ἀρχιεπίσκοπος πρώτης Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας, καὶ τοῦτο μόνον πρὸς ἴδιον τοῦ γραικικοῦ κλήρου ὄφελος.

γ'. Ὅτι ὁ βουλγαρικὸς κλῆρος ἥττων λογίζεται παρὰ τῇ σφετερισαμένῃ τοὺς θρόνους τούτους μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὀφείλων εἶναι ἰσοβάθμιος τῷ γραικικῷ· καὶ ἀδικεῖται μὲν αὐτὸς μὴ ἀξιούμενος ἀρχιερωσύνης, ἀδικοῦνται δὲ αἱ βουλγαρικαὶ ἐπαρχίαι στερούμεναι ὁμοφύλων καὶ ὁμογλώσσων ἀρχιερέων.

δ'. Ὅτι οἱ εἰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ἀποστελλόμενοι γραικοὶ ἀρχιερεῖς, παρεκτὸς τῶν μυρίων ἄλλων ὅσας προξενοῦσιν αὐταῖς καταχρήσεων, ἐπιβάλλουσιν, ὡς ἐκ συστήματος, τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἴτε εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἴτε εἰς τὰ σχολεῖα αὐτῶν, ἀποκλείοντες τὴν μητρικήν των σλαβοβουλγαρικήν.

ε'. Ὅτι πρὸς ῥιζικὴν καὶ κανονικὴν διόρθωσιν ὅλων τούτων, προκειμένου λόγου νὰ εὑρεθῇ ὁ καταλληλότερος τρόπος τῆς τῶν ἀρχιερέων προχειρίσεως καὶ ἀποκαταστάσεως, πρέπει νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, καὶ νὰ κανονισθῇ τὸ νὰ ἐκλέγωνται μὲν οἱ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν, νὰ χειροτονῶνται δὲ οἱ μὲν ἐπίσκοποι ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν, οἱ δὲ μητροπολῖται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου.

ς'. Ὅτι διὰ νὰ γίνῃ δεκτὸν τὸ κοινὸν λεγόμενον χρέος, πρέπει προηγουμένως νὰ ὑποβληθῇ εἰς αὐστηρὰν καὶ λεπτομερῆ ἐξέτασιν, καὶ ἂν μὲν ἀποδειχθῇ ὅτι ἐγένετο ἐθελοντὶ ἢ κατ' ἀνάγκην, πρὸς ὄφελος ὅλου τοῦ ὀρθοδόξου τῶν χριστιανῶν πληρώματος, νὰ πληρωθῇ ὑπ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μή, ν' ἀφεθῇ εἰς βάρος τῶν ὅσοι αὐθαιρέτως ἐνήργησαν αὐτό, καταχρώμενοι τῆς αὐτεπαγγέλτου ἐκ μέρους των ἀντιπροσωπείας καὶ ὑποτιθεμένης ἐμπιστοσύνης τοῦ ἀθῴου λαοῦ, ἢ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτῶν.

Τὰς αἰτήσεις ταύτας οὐ προσεδέξατο ἡ ἐθνοσυνέλευσις, τὸ μὲν ὡς ἐπὶ αἰτιάσεων ἀναποδείκτων βασιζομένας, τὸ δὲ ὡς εἰσαγούσας ἐν ταῖς συζητήσεσι θέματα ξένα ὡς πρὸς τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν ἁρμοδιότητα τῆς συνελεύσεως[2]. Ἐπὶ τῇ ἀρνήσει ταύτῃ ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν Τουρνοβιτῶν ἀπεχώρησε τῆς συνελεύσεως, μὴ ὑπογράψας τὰ ἐπίσημα ἀντίγραφα τῶν κανονισμῶν[3].

Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ συνέλευσις ἐπέρανε τὸ ἔργον αὐτῆς, καθυποβαλοῦσα κατὰ τὸν φεβρουάριον 1860 εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως τοὺς κανονισμούς, οὓς εἶχεν ἐντολὴν ἵνα συντάξῃ.

Τότε ἐπετέθησαν οἱ βουλγαρισταὶ κατὰ τοῦ πατριαρχείου μετὰ πλείονος σφοδρότητος[1]. Καὶ ἐν μὲν τῇ

---

[1] *Ἀπάντησις εἰς τὸν λόγον τοῦ κυρίου Στεφάνου Καραθεοδωρῆ κτλ. σελ. 6-7.*

[2] *Λόγος Στεφάνου Καραθεοδωρῆ σελ. 14.*

[3] *Αὐτόθι σελ. 7 καὶ 13.*

A ἐπαρχίᾳ Βελισσοῦ, διδάσκαλός τις ἐκ Σαμακοβίου ἐλθὼν διήγειρε σκάνδαλα κατὰ τοῦ ἀρχιερέως[2], ἐν δὲ τῇ Σιλίστρᾳ εὐάριθμοί τινες Βούλγαροι κατεκράτουν βίᾳ τὸ σχολεῖον καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν αὐτόθι Γραικοβλάχων[3].

Τὸν σχηματισμὸν ἀνεξαρτήτου ἐκκλησίας, οἵαν κατά τινας εἶχον οἱ Βούλγαροι ἀπὸ 565-1767 ἔτους, ὑπεστήριζε πρὸ πάντων τὸ περιοδικὸν Β ο υ λ γ α ρ ι κ ὴ φ ι λ ο λ ο γ ί α[4], πικρῶς ἐπιπίπτουσα κατ' ἐκείνων τῶν ὀρθοφρονούντων βουλγάρων[5], οἵτινες ὑπεστήριζον τὸ ἀσυμβίβαστον τῆς ἀνεξαρτήτου βουλγαρικῆς ἐκκλησίας πρός τε τὰ καθεστῶτα καὶ πρὸς τὰ ἀρχαῖα βεράτια καὶ φιρμάνια τοῦ πατριάρχου.

Τούτων δ' οὕτω γινομένων, τὰ πάθη τοσοῦτον ἐξήπτοντο, ὥστε ἐν Πρεσλάβᾳ, κατ' ἀρχὰς τοῦ 1860, Βούλγαροί τινες παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἑλληνικὸν εὐαγγέλιον εἰς τὴν αὐτόθι γραικικὴν ἐκκλησίαν[6].

B Αἴφνης δὲ καὶ εἰς ἔκπληξιν παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου, κατὰ τὴν 3 ἀπριλίου 1860, ἡμέραν τοῦ πάσχα, ὁ Ἱλαρίων λειτουργῶν ἐμνημόνευσεν, ἀντὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, π ά σ η ς ἐ π ι σ κ ο π ῆ ς ὀ ρ θ ο δ ό ξ ω ν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἐχοροστάτησεν ἄνευ ἀδείας πατριαρχικῆς. Ἡ μεγάλη ἐκκλησία, καταπλαγεῖσα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ, σύνοδον συνεκάλεσε τῇ 9 ἀπριλίου 1860, ἥτις, προσποιηθέντος τότε τοῦ Ἱλαρίωνος ἀσθένειαν, συνῆλθεν[7] αὖθις τῇ 13 ἀπριλίου 1860, ὅτε, παρουσιασθεὶς ὁ Ἱλαρίων καὶ ἐρωτηθεὶς τὴν αἰτίαν τοῦ ἀντικανονικοῦ τούτου τολμήματος, ἀπέδωκε ταύτην εἰς τὸν λαόν, προσειπὼν ὅτι ὁ λαὸς ὑπάρχει δυσηρεστημένος ἐν γένει κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, καὶ οὐχὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου τοῦ πατριάρχου. Καὶ τότε μὲν νουθετηθεὶς ἀπελύθη. Συγχρόνως δὲ τὸ πατριαρχεῖον καθυπέβαλε ταῦτα πάντα δι' ἐπισήμου ἐγγράφου εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην[8].

Τοιαύτη ἐγένετο ἡ πρώτη κατὰ τῶν ἱερῶν κανό-
C νων καὶ ψηφισμάτων τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων ἀπόπειρα τοῦ Ἱλαρίωνος, ὅστις συμπαραλαβὼν συνένοχον καὶ τὸν πρώην Βελισσοῦ Αὐξέντιον αὐτεχειροτονεῖτο ἀρχηγὸς τῆς ἐθνικῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας.

Μάτην πραγματεία τις[9] ὑπέδειξεν εὐθὺς ἔκτοτε, δι' ἱστορικῶν ἀναντιρρήτων ἀποδείξεων, τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ πάσης τῆς Βουλγαρίας.

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα οὐδόλως ἀφώπλισαν τοὺς ἐναντίους, οἵτινες εὕρισκον προστασίαν, καθὰ ἔλεγεν ὁ Τ ύ π ο ς, ἐν Βάρνῃ, ἐν Τουρνόβῳ[10], ἐν Ἀδριανουπόλει[11] παρά τισι ξένοις προξένοις, ἐν Φιλιππουπόλει δὲ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ μητροπολίτῃ Παϊσίῳ.

Φθάσαντος τούτου αὐτόθι, κατὰ τὸν μάρτιον τοῦ 1858 ἔτους[12], πρὸς καθησύχασιν τῶν συμβαινουσῶν μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Γραικῶν διαφορῶν, ἐπροτάθη ἵνα εἰσαχθῇ ἡ βουλγαρικὴ εἰς τὸν ἕτερον τῶν χορῶν
D ἑκάστης τῶν δύο ἐκκλησιῶν, τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου[13]. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ

---

[1] Ὅρα *Ὁ ἀ ν ώ τ ε ρ ο ς γ ρ α ι κ ι κ ὸ ς κ λ ῆ ρ ο ς, σελ. 12-13.* — Gallice etiam prodiit sub titulo: *Les Bulgares et le haut clergé grec.*

[2] *Πρακτικὰ συνόδου, 1860 ἰούνιος.*

[3] *Πρακτικὰ συνόδου, 1860 ὀκτωβρίου 29.*

[4] *Βουλγαρικὴ φιλολογία, 1859, τεῦχ. Β', μαΐου, σελ. 311 καὶ ἑπ.*

[5] *Βουλγαρικὴ φιλολογία, 1860 ἰανουαρίου 2.*

[6] *Πρακτικὰ συνόδου, 1860 μαρτίου 29.*

[7] *Πρακτικὰ συνόδου, 1860 ἀπριλίου 9 καὶ 13.*

[8] *Αὐτόθι σελ. 377.*

[9] *Π ρ α γ μ α τ ε ί α π ε ρ ὶ τ ῆ ς κ α ν ο ν ι κ ῆ ς δ ι κ α ι ο δ ο σ ί α ς τ ο ῦ ο ἰ κ ο υ μ ε ν ι κ ο ῦ π α τ ρ ι α ρ χ ι κ ο ῦ θ ρ ό ν ο υ ἐ π ὶ τ ῶ ν ἐ ν Β ο υ λ γ α ρ ί ᾳ ἐ κ κ λ η σ ι ῶ ν κτλ. ὑπὸ Γρηγορίου 1860.*

[10] *Courrier d'Orient, 1861 ὀκτωβρ. 20, — καὶ αὐτ. δεκεμβρίου 7.*

[11] *Presse d'Orient, 1858 ἰανουαρίου 27 καὶ μαρτίου 3.*

[12] *Presse d'Orient, 1858 ἀπριλίου 17.*

[13] *Π ε ρ ὶ τ ο ῦ τ ρ ό π ο υ κ α ὶ τ ῶ ν μ έ σ ω ν κτλ. σελ. 11.*

Ἁγίου Δημητρίου τὸ μέτρον ἐφάνη ὅλως ἀνέφικτον, A τῶν ἐνοριτῶν ἀποκρουσάντων ὁμοφώνως τὴν μετατροπὴν τῶν καθεστώτων[1]· ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας συνέβη αἱματοχυσία[2], στάσις, διατραγῳδούμεναι διὰ μακρῶν ἐν ἀναφοραῖς[3] τῶν κατοίκων πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν. Μετὰ δὲ ταῦτα, κατὰ μάϊον τοῦ 1860, παραιτηθέντος τοῦ πατριάρχου κυρίου Κυρίλλου τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ ἀντικατασταθέντος διὰ τοῦ παναγιωτάτου κυρίου Ἰωακεὶμ κατὰ ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος οὔτε ψηφοδέλτιον ἀπέστειλεν, ὥσπερ οἱ λοιποὶ ἀρχιερεῖς[4], οὔτε λόγον ἔδιδε τῶν πράξεων αὐτοῦ, ἐρωτώμενος παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀλλ᾿ ἐπροφασίζετο ὅτι ὤφειλε συμφρονῆσαι τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ, τέλος δὲ ἔπαυσε καὶ τὸ κανονικὸν μνημόσυνον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου[5].

Τὴν αὐτὴν καὶ χείρονα ἀντικανονικὴν διαγωγὴν ἐξηκολούθει δεικνύων καὶ ὁ προϊστάμενος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ἀντιστρατευόμενος τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὥσπερ ποτὲ ὁ Ναυάτος ἐν τῇ παλαιᾷ Ῥώμῃ, πήξας ἕτερον θυσιαστήριον. B

Αἱ ἀπὸ τόσων ἐτῶν προσπάθειαι τῆς δυτικῆς προπαγάνδας, αἱ μηχανορραφίαι τοῦ Ἱλαρίωνος, προὐκάλεσαν τέλος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ κίνημα τι δυτικόν, ὅμοιον τοῦ ἐν Πολυανῇ ἀναφανέντος. Τῇ 18 δεκεμβρίου 1860[6] δύο ἱερομόναχοι καὶ τρεῖς ἱερεῖς βούλγαροι μετὰ καί τινων ὁμοίως βουλγάρων χριστιανῶν, ἑκατὸν περίπου τὸν ἀριθμόν, ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἐν Γαλατᾷ ἀρμενοκαθολικὸν ἐπίσκοπον, ὅστις ὑπεδέξατο αὐτοὺς ἐντὸς παρεκκλησίου εὐρωπαϊκοῦ τινος νοσοκομείου[7]. Ἐκεῖ δὲ συνελθόντων καὶ ἄλλων δυτικῶν ἱερέων, ἀνεγνώσθη ἔκθεσίς τις, περιέχουσα τοὺς ὅρους τῆς ἀποσκιρτήσεως ἐκ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ῥωμαίου ποντίφηκος συμφωνίας, πρῶτον ἑλληνιστί, δεύτερον βουλγαριστί, καὶ τρίτον γαλλιστί. Ταύτην τὴν ἔκθεσιν, κατὰ τὴν δημοσιευθεῖσαν μαρτυρίαν[8] τῶν οὐνιτῶν, εἶχε συντάξει αὐτὸς ὁ Ἱλαρίων καὶ ἐγχειρίσει ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Αὐξεντίου (ὅπως ἐπιδοθῇ τῷ ἀρμενοκαθολικῷ ἐπισκόπῳ) τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν οὐνιτῶν. Ἡ πρᾶξις αὕτη ἀπεστάλη πρὸς τὸν πάπαν, ὅστις[9] μετ᾿ ἀπείρου ἀγαλλιάσεως καὶ εὐχόμενος ἵνα ἀποδοθῶσιν αὐτῷ, ὅσον τάχιον, ὅλα τὰ μέλη τοῦ εὐγενοῦς βουλγαρικοῦ ἔθνους, ἀπήντησε τῇ 21 ἰανουαρίου 1861[10], παραδεχόμενος τὰς αἰτήσεις τῶν οὐνιτῶν. Οὗτοι δὲ ἀμέσως ὀνομάσαντες δεκαπέντε μιχτάριδες[11], καὶ σβεσθέντες ἀπὸ τὰ κατάστιχα τοῦ πατριαρχείου, συνέστησαν ἰδιαιτέραν κοινότητα, μεταχειριζόμενοι σφραγῖδας ἰδίας, μίαν μὲν διὰ τὸ πνευματικόν, ἑτέραν δὲ διὰ τὸ μὴ πνευματικόν· καὶ ἔχοντες ἀρχηγὸν μὲν τὸν πρὶν παρὰ τῷ Ἱλαρίωνι συνεργαζόμενον Ἰωσὴφ Σοκόλσκη ἀρχιμανδρίτην, ὄργανον δὲ ἐπίσημον τὴν ἐν Γαλατᾷ ἐκδιδομένην βουλγαρικὴν ἐφημερίδα Βουλγαρίαν[12]. Μετ᾿ ὀλίγον ἀπελθὼν εἰς Ῥώμην ὁ ῥηθεὶς Σοκόλσκης, μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Λαζαριστῶν, ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ C D

[1] *Αὐτόθι, σελ. 15.*

[2] *Αὐτόθι, σελ. 11.*

[3] *Αὐτόθι, σελ. 18, ἀναφορὰ τῆς 13 ἰανουαρίου 1860.*

[4] *Ὅρα τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς συνόδου 24 φεβρουαρίου 1861.* — Supra col. 72 B.

[5] *Αὐτόθι.*

[6] *Ἐγκύκλιος πατριαρχικὴ τῆς 25 φεβρουαρίου 1861, σελ. 5, 6.* — Supra col. 79 B.

[7] Agitur de templo sancti Benedicti, cui moderando operam navant Lazaristae ex provincia Gallica.

[8] *Ὅρα ἐφημερίδα Βουλγαρία ἐν Courrier d'Orient, 1861 φεβρ. 9.*

[9] *Annuaire de la Revue des Deux Mondes, 1861, σελ. 544,* — *καὶ Βυζαντίς, ἀριθ. 441, 1861 φεβρ. 4.*

[10] Legendum 24: vide supra col. 65-6.

[11] *Courrier d'Orient, 1861 μαρτ. 13.*

[12] *Annuaire, αὐτόθι.*

πάπα αὐτοῦ ἀρχιεπίσκοπος οὐνίτης πάσης Βουλγαρίας, ἔλαβε πολύτιμα δῶρα[1], ἐπιστρέψας δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν κατώρθωσε νὰ τῷ παραχωρηθῇ καὶ βεράτιον αὐτοκρατορικόν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 μαΐου 1861, ἵνα δύνηται ν᾿ ἀναφέρηται καὶ ἀπευθύνῃ τακρίρια πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην κατὰ τὰς ἀνάγκας, περί τε τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ περὶ ἄλλων ἀναγκαίων ὑποθέσεων[2].

Συγχρόνως ἀπόστολοι οὐνῖται διέτρεχον τὰς ἐπαρχίας φέροντες ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς τῆς βουλγαρικῆς οὐνιτικῆς μητρὸς ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἔξω Βουλγάρους, προσκαλουμένους εἰς τὸν οὐνιτισμόν. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο διεκρίθη μάλιστα ὁ πρὸς τοὺς 148 οὐνίτας τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀποσταλεὶς παπᾶ Θεόδωρος βούλγαρος[3].

Ἅμα ἀναφανέντος τοῦ δυτικοῦ τούτου κινήματος, οἱ ὑπογραφόμενοι ἀντιπρόσωποι τοῦ βουλγαρικοῦ γένους διαμαρτυρόμενοι ἀπεκήρυξαν τοὺς ἐν Γαλατᾷ δυτικίσαντας Βουλγάρους, ὡς προδότας, κακοήθεις, ἐπικινδύνους κτλ. „Τὸ ἡμέτερον, ἔλεγον οὗτοι, βουλγαρικὸν γένος ἔχει τὴν ἐκκλησίαν του. Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἐπιθυμεῖ, ὅπως ἀνακτήσωμεν τὴν ἀνεξάρτητον ἱεραρχίαν; ἀλλ᾿ ἕκαστος ἐπιθυμεῖ μὲ δίκαιον τρόπον νὰ γίνῃ τὸ τοιοῦτον πρὸς εὐτυχίαν πάντων ἡμῶν.“[4]

Τὰς κατηγορίας ταύτας ἀντεπέστρεψαν οἱ οὐνῖται βούλγαροι, διακηρύττοντες[5] ὅτι οἱ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ διαμαρτυρήσει συκοφαντούμενοι ἦσαν χθὲς καὶ πρώην συνεργάται καὶ συνέταιροι τῶν ἄνευ οὐδενὸς πληρεξουσίου ἐγγράφου αὐτοκλήτων ἀντιπροσώπων τοῦ βουλγαρικοῦ γένους.

Ἐνῷ δὲ αἱ δύο αὗται φατρίαι κατεμήνυον ἀλλήλας, ἡ ἐκκλησία ἐλάμβανε σύντονα μέτρα πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἐκπεσόντων, ἐκδίδουσα παραινετικὰ γράμματα, ἐν οἷς ἀπηγόρευεν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους βουλγάρους τὸ προσέρχεσθαι εἰς τὸν ἀρμενοκαθολικὸν ναὸν τῆς ἐν Γαλατᾷ οὐνίας[6]· ἀναφέρουσα δὲ τὸ λυπηρὸν τοῦτο γεγονὸς τῆς ἀποσκιρτήσεως ὁμοδόξων ἀδελφῶν, κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν ἀνέδραμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν προκαλέσασαν αὐτήν, καὶ δὴ ἀνέφερε τὰ κατατολμώμενα παρὰ τῶν ἐν Βαλατᾷ εὐαρίθμων ἀποκαλούντων ἑαυτοὺς ἐθνικὴν ὀρθόδοξον βουλγαρικὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐνοχοποιούντων ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν πλήρωμα[7].

Ἡ λογικὴ αὕτη σχέσις, ἣν ἡ πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος ὑπεδείκνυε μεταξὺ τῶν ἐν Βαλατᾷ καὶ τῶν ἐν Γαλατᾷ συμβάντων, κατεθρόησε τοὺς περὶ τὸν Ἱλαρίωνα. Κατὰ συνέπειαν ἐξεδόθη, τῇ 8 ἰανουαρίου 1861, Ἀπάντησις εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν[8], φέρουσα ὑπογραφήν· Ἐκ τῆς ἐθνικῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, συγγραφεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Ἱλαρίωνος, ἐν ᾗ οὗτος, ὅστις προλαβόντως καὶ χάρτην εἶχεν ἰχνογραφήσει τῶν ἐπαρχιῶν τῶν ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀνεξάρτητον δικαιοδοσίαν[9], διεκήρυττεν, ὅτι „τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἐζήτησε τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν[10], ὅτι ἅπαντες οἱ Βούλγαροι ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐκτινάξαντες τὰ ὀνόματα τῶν γραικῶν ἀρχιερέων, διακόψαντές τε πᾶσαν μετ᾿ αὐτῶν κοινωνίαν, ἐπωνόμασαν, κατὰ τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν συνείδησιν, ἐκκλησιαστικὸν ἀρχηγὸν τὸν πανιερώτατον Ἱλαρίωνα, ἐπίσκοπον παρὰ τῇ βουλγαρικῇ ἐν

[1] *Annuaire, αὐτόθι.*

[2] *Βυζαντίς, 1861 ἰουνίου 7.*

[3] *Courrier d'Orient, 1861 ἀπριλίου 6 καὶ αὐγούστου 24.*

[4] *Ὅρα τὴν διαμαρτυρίαν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 δεκεμβρίου 1860 ἐν τῷ ἀριθμῷ 431 τῆς Βυζαντίδος.*

[5] *Ὅρα ἐφημερίδα Βουλγαρία ἐν Courrier d'Orient, 1861 ἰουνίου 9.*

[6] *Φωνὴ τῆς ἀληθείας, σελ. 2.*

[7] *Αὐτόθι.*

[8] Vide supra col. 59-62.

[9] *Αὐτόθι.*

[10] *Αὐτόθι, σελ. 11.*

A Κωνσταντινουπόλει ἐθνικῇ ἐκκλησίᾳ[1], ὅτι ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἀνέκαθεν κατεδίωξε τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἐθνικότητα τῶν Βουλγάρων, ἔκλεισε τὰ σχολεῖα αὐτῶν, παρεμπόδισε τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλολογίας αὐτῶν, ὅτι ἡ κυβέρνησις ὑπεσχέθη τὴν ἱκανοποίησιν τῶν αἰτημάτων τῶν βουλγάρων“[2].

Τὴν παρὰ τοῖς Βουλγάροις ἀναφυεῖσαν ταύτην ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἐπωφελεῖτο ὁ προτεσταντικὸς προσηλυτισμός. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑταιρία τῆς εὐαγγελικῆς συμμαχίας διεκήρυττεν ἐπισήμως[3] τῇ 10 φεβρουαρίου 1861 ὅτι „ἐξέφρασε πρὸς τοὺς Βουλγάρους τὰς διακαεῖς συμπαθείας αὐτῆς διὰ τοὺς ἀγῶνας, οὓς καταβάλλουσι πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν χειραφετήσεως, διαβεβαιοῦσα αὐτούς, ὅτι θέλει παντὶ σθένει τοῖς συνδράμει, ὅπως ἀπολαύσωσι τοῦ ποθουμένου“. Τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας παρηκολούθησεν ἡ σύστασις προτεσταντικῶν σχολείων ἐν Τυρνόβῳ, ἐν Σούμλᾳ[4] καὶ ἀλλαχοῦ.

B Περίπου δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ χιλιάδες Βουλγάρων μετηνάστευσαν εἰς ξένην γῆν, ὅθεν ὅμως, μετά τινας μῆνας, ἐπανέκαμπτον μετανενοημένοι[5].

Αἱ ξέναι ὅμως αὗται ὑποκινήσεις οὐδόλως ἐσάλευον τὰς πεποιθήσεις τῆς μεγάλης καὶ ὑγειοῦς μερίδος τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, τὴν πρὸς τὰ πατρῷα ἀφοσίωσιν αὐτοῦ, ἣν καὶ ἐν ταῖς δειναῖς ἐκείναις περιστάσεσι δι᾽ ἀναφορῶν ἀδιαλείπτως διετράνου πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν.

Οὕτως οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Κεστεντιλίου[6] ἀναφερόμενοι πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν διεμαρτύροντο κατὰ τῶν κινησάντων ἀγωγὴν κατὰ τοῦ κυριάρχου των, κατεμήνυον τὸν πρώην Δυρραχίου Αὐξέντιον, ὡς πειρώμενον, διὰ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ, ἀποπλανῆσαι αὐτοὺς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀνεκήρυττον τὸν ποιμένα αὐτῶν ὡς κανονικὸν καὶ ὠφέλιμον πολλαχῶς, καὶ ἀπεκάλουν τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τροφόν, διδάσκαλον, καὶ ἐν πᾶσι προστάτην αὐτῶν.

C Ἐπίσης οἱ κάτοικοι Νύσσης[7] δι᾽ ἀναφορᾶς αὐτῶν τῆς 20ῆς ἰανουαρίου 1863, ἐξέφραζον τὴν ἀγανάκτησιν αὐτῶν, διὰ τὴν προσέλευσιν τινῶν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Βουλγάρων εἰς τὴν οὐνίαν, προσθέτοντες· „Κηρύττομεν πάντας τοὺς ἐπιχειροῦντας ἵνα διαταράξωσι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς ἐκκλησίας, ὡς ἀντάρτας καὶ ἀποστάτας τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας . . . Οὐδὲ ποσῶς συμμεριζόμεθα τὰς ξενικάς τινων καὶ καινοτρόπους ἰδέας, ἐπὶ ἰδίᾳ καὶ ἐμπαθεῖ ἰδιοτελείᾳ κινηθείσας . . . καὶ πιστοποιοῦμεν ὅτι ἐμμένοντες εἰς τὰ πάτρια ἡμῶν . . . στέργομεν, ὡς θρησκευτικὸν ἀρχηγόν, ὅντινα, ὡς ἱκανὸν καὶ δεδοκιμασμένον, ἤθελεν ἀποστείλει ἡμῖν ὡς πνευματικὸν κυρίαρχον ἡ μεγάλη ἐκκλησία . . . καὶ ὡς ἀνέκαθεν οἱ πατέρες ἡμῶν ἦσαν εὐχαριστημένοι ἀπὸ ἀδιακόπου σειρᾶς ἁγίων ἀρχιερέων, πρὸς ἡμᾶς ἀποσταλέντων παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, οὕτως ἐσμὲν ὑπερευχαριστημένοι ἐκ τοῦ κυριάρχου ἡμῶν“ κτλ. D

Οἱ κάτοικοι Βράτζης (ἐπισκοπῆς Τουρνόβου)[8], δι᾽ ἀναφορᾶς αὐτῶν τῆς 24ης ἰανουαρίου 1861, ἐξέφραζον καὶ οὗτοι τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τὴν ἄκραν αὐτῶν εὐγνωμοσύνην διὰ τὸν διορισμὸν τοῦ νέου αὐτῶν ἐπισκόπου.

Ὡσαύτως[9] οἱ κάτοικοι Βελιγρατζικίου, δι᾽ ἀναφορᾶς αὐτῶν τῆς 29ης ἰανουαρίου 1861, διεμαρτύροντο καὶ κατέκρινον τοὺς ἀποσκιρτήσαντας ἐκ τῶν κόλπων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὀλίγους ὁμογενεῖς αὐτῶν Βουλγάρους, καὶ ἐξέφραζον τὴν ἄκραν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀρχιερέα αὐτῶν εὐχαρίστησιν.

Πάλιν οἱ κάτοικοι Κεστεντιλίου, δι᾽ ἰδιαιτέρας μεταγενεστέρας αὐτῶν ἀναφορᾶς[1], κατεδίκαζον τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐνιτικὸν κίνημα καὶ ἐξῃτοῦντο τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτῶν ταραχοποιῶν τινων, πολλὰ ζιζάνια μεταξὺ Γραικῶν καὶ Βουλγάρων ἐμβαλλόντων.

Οἱ κάτοικοι Λοφτζοῦ (ἐπισκοπῆς Τουρνόβου)[2] δι᾽ ἀναφορᾶς αὐτῶν ἀπένειμον πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν εὐχαριστίας διὰ τὸν πρὸ ἐννέα ἐτῶν πατρικῶς ποιμαίνοντα αὐτοὺς ἀρχιερέα.

Τέλος οἱ κάτοικοι Βιδύνης[3], „φωτισθέντες, ἔγραφον πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τῇ 26 φεβρουαρίου 1861, ὑπὸ τῆς πατριαρχικῆς ἐγκυκλίου, τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν ἀπώλειαν ὀλιγίστης μερίδος ἀπονενοημένων τινῶν ὁμοφύλων Βουλγάρων ἀπό τινος ἤδη χρόνου μηχανωμένων παντοίοις προσχήμασι καὶ ὑπούλοις τρόποις καινοτομίας εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, παρὰ τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις, τοὺς ἱεροὺς κανόνας κτλ., κατεκρίναμεν αὐτοὺς δικαίως . . . Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ τὰ δύσφημα στόματά των οὐκ ἐφείσαντο οὐδὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπολήψεως τοῦ ἱεροῦ κλήρου, καὶ τὸ τοιοῦτο φέρουσι πρόχειρον πρόσχημα τῶν καταχθονίων αὐτῶν βουλευμάτων, κρίνομεν καθῆκον, ὅπως ἀποδῶμεν ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τὰς εὐγνωμοσύνας ἡμῶν ὅτι ἠξίωσεν ἡμᾶς τοιούτου ἱεράρχου . . . Σεμνυνόμεθα δ᾽ ἔτι διὰ τὸ συγκαταλέγεσθαι τῇ ὀρθοδόξῳ ὁλομελείᾳ, ἀδελφοὶ ὑπάρχοντες ἅπαντες ἄνευ διακρίσεως φυλῆς ἢ ἔθνους . . . Ταῦτα ἀνθομολογοῦντες ἐν συνειδήσει, στηλιτεύομεν τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτην ἐκείνων, οἵτινες κηρυττόμενοι αὐτοχειροτόνητοι ἀντιπρόσωποι δῆθεν τῶν Βουλγάρων, ὑπενεργοῦσι τοὺς καταχθονίους σκοπούς, προβάλλοντες δικαιώματα πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐκ μέρους δῆθεν ἁπάσης τῆς Βουλγαρίας“ κτλ. κτλ.

Ἐκ τούτων βλέπων ὁ τότε παναγιώτατος πατριάρχης κύριος Ἰωακεὶμ τὸ ὀρθόδοξον γένος τῶν Βουλγάρων ταραττόμενον ὑπ᾽ εὐαρίθμων τινῶν, τὸ δὲ χριστεπώνυμον πλήρωμα μεμψιμοιροῦν κατὰ τῆς μακροθυμίας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, σύνοδον συνεστήσατο μεγάλην τῇ 24 φεβρουαρίου 1861 ἐκ τῶν παναγιωτάτων πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως, τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν καὶ πάντων τῶν τότε παρεπιδημούντων ἁγίων ἀρχιερέων, ἐν οἷς παρῆσαν καὶ Βούλγαροι τὸ γένος, οἷον ὁ Ῥόδου Ἰγνάτιος, ὁ Νυσσάβας Δωρόθεος καὶ ὁ Βράτζης Παΐσιος[4]. Ἡ σύνοδος αὕτη, λαβοῦσα ὑπ᾽ ὄψιν ἅπασαν τὴν ἀντικανονικὴν τοῦ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου Αὐξεντίου διαγωγήν, καὶ τρὶς αὐτοὺς κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας προσκαλεσαμένη εἰς ἀπολογίαν, ἐπειδὴ ἀπειθήσαντες οὐκ ἐνεφανίσθησαν, καθεῖλεν αὐτοὺς κανονικῶς τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος, „ὡς πήξαντας νέον θυσιαστήριον“ ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὡς ἀπειθεῖς, ὡς ἀποστάτας καὶ ὡς παραβάτας τῶν κανόνων λα´, λε´, τῶν ἀποστόλων, ιε´ τῆς πρωτοδευτέρας οἰκουμενικῆς συνόδου, τοῦ ε´ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ κτλ., ἐπιβαλοῦσα τὴν αὐτὴν διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ποινήν, ἣν ὑπέβαλε τοῖς εἰρημένοις, καὶ εἰς τὸν μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως κύριον Παΐσιον, οἵτινες ἅπαντες κατεδικάσθησαν καὶ εἰς ὑπερορίαν. Ἡ αὐτὴ σύνοδος καθεῖλε καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν εἰρημένων χειροτονηθέντας ἱερεῖς καὶ διακόνους.

Καὶ νέον δεῖγμα διδοῦσα τῆς ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων μερίμνης αὐτῆς, διετύπωσε ιε´ ἄρθρα, ἃ καὶ δι᾽ ἐντύπου ἐγκυκλίου αὐτῆς, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 25 φεβρουαρίου 1861, διετύπωσε πρὸς ἅπαντας τοὺς ἁγίους

[1] *Αὐτόθι, σελ. 4.*
[2] *Courrier d'Orient, 1861 φεβρουαρίου 2.*
[3] *Courrier d'Orient, 1861 φεβρουαρίου 16.*
[4] *Courrier d'Orient, 1861 ὀκτωβρίου 20 - 1862 ἀπριλίου 9.*
[5] *Courrier d'Orient, 1861 σεπτεμβρίου 14, καὶ 1862 ἰανουαρίου 4.*
[6] *Πρακτικὰ συνόδου, 1861 ἰανουαρίου 31.*
[7] *Ὅρα πρακτικὰ ἱερᾶς συνόδου, 1861 φεβρουαρίου 21.*
[8] *Πρακτικὰ συνόδου, 1861 μαρτίου 2.*
[9] *Πρακτικὰ συνόδου, 1861 φεβρουαρίου 21.*

[1] *Πρακτικὰ συνόδου, 1861 μαρτίου 10.*
[2] *Πρακτικὰ συνόδου, 1861 ἰουνίου 17.*
[3] *Βυζαντίς, 1861 ἀπριλίου 15.*
[4] *Πρακτικὰ καθαιρέσεως.* — Supra col. 65-72.

ἀρχιερεῖς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, καὶ ἅτινα ἐπεκυρώθησαν δι' ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου κεκοσμημένου μὲ αὐτοκρατορικὸν αὐτόγραφον ὅπως ἐνεργηθῇ ἀπαραλλάκτως· ἔχει δὲ τοῦτο ὡς ἑξῆς·

„Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν,“ *etc., ut supra col.* 91-4.

Ἡ αὐτὴ μεγάλη σύνοδος ἐψηφίσατο μητροπολίτην Φιλιππουπόλεως, ὡς ἱκανὸν καὶ ἐπιτήδειον πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ταραχῶν, τὸν Ξάνθης κύριον Πανάρετον, ὅστις ὅμως, καθὼς καὶ ὁ μετὰ ταῦτα διορισθεὶς Πρεσλάβας κύριος Ἄνθιμος, ἀντὶ τοῦ παυθέντος ἕνεκα τῶν βουλγαρικῶν ταραχῶν Βενιαμίν, διαμένουσιν ἄχρι τῆς σήμερον ἐν τῇ βασιλευούσῃ, προβάλλοντες τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος.

Καὶ πολλὰ μὲν ἐτολμήθησαν καὶ μετὰ τὰς συνοδικὰς ταύτας ἀποφάσεις, οὐχ ἧττον ὅμως ἔφερον αὗται ἀγαθὸν καρπόν. Αἴφνης ὁ τοσαῦτα ὑπὸ τῶν δυτικῶν ἐπαινεθεὶς Ἰωσὴφ Σοκόλσκης, οὐνίτης ἀρχιεπίσκοπος πάσης Βουλγαρίας καὶ τριῶν, κατ' αὐτούς, ἑκατομμυρίων Βουλγάρων, παραλαβὼν τὸ μόλις πρὸ δέκα ἡμερῶν χορηγηθὲν αὐτῷ βεράτιον, ἅμα δὲ καὶ τὰ πολύτιμα δῶρα τοῦ πάπα[1], ἐγένετο ἄφαντος, τῇ 18 ἰουνίου 1861, ἀποτείνας ἔγγραφον νουθεσίαν τοῖς ὁμοφύλοις αὐτοῦ, ὅπως μὴ προσέχωσι ταῖς ὑποσχέσεσι τῶν δυτικῶν, ὅτι γενόμενοι οὐνῖται τεύξονται ἀνεξαρτήτου βουλγαρικῆς ἱεραρχίας. Οἱ δὲ πλεῖστοι οὐνῖται Βούλγαροι, διϊδόντες καὶ οὗτοι τὴν ἀπάτην, ἐπανέκαμψαν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀπολογούμενοι δημοσίᾳ ὅτι „ἐξηπατήθησαν ἀγνοοῦντες τὴν σημασίαν τῆς λέξεως οὐνία, ὅτι πρὶν δοθῇ τὸ βεράτιον ἕκαστος ἐνόμιζεν ὅτι ἡ οὐνία δὲν εἶναι καθολικισμός. Ποῦ λοιπόν, ἔλεγον οἱ αὐτοί, εἶναι ὅσα ὁ Τσαγκὼφ (συντάκτης τῆς οὐνιτικῆς ἐφημερίδος Βουλγαρία) καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὑπέσχοντο;... Τὴν ἀπάτην ἐννοήσαντες οἱ Βούλγαροι ἤρξαντο ν' ἀποσύρωνται. Καὶ πρῶτος ὁ γέρων Ἰωσὴφ ὡς ἀρχηγός, εἶτα ὁ ἀρχιμανδρίτης Μακάριος καὶ οἱ ἄλλοι ἱερεῖς... Προφυλάχθητε, Βούλγαροι, ἀπὸ τῶν ἰδεῶν τῆς ἐφημερίδος Βουλγαρία, συντάκται αὐτῆς εἰσὶν οἱ ἰησουῖται[2] τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου“ κτλ.[3].

Τὸ παράδειγμα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐνιτῶν βουλγάρων ἠκολούθησαν καὶ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐν οἷς καὶ ὁ τοσαῦτα ἐν Ἀδριανουπόλει πράγματα παρασχὼν παπᾶ Θεόδωρος[4].

Μετ' οὐ πολὺ ἔπαυσε καὶ ἡ ἐφημερὶς Βουλγαρία[5], καὶ μολονότι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν τῶν καθολικῶν, ἰσχυραὶ ἐκκλησιαστικαὶ δυτικαὶ ἑταιρεῖαι, οἷα ἡ τῶν Σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ τῆς Προπαγάνδας, οὐκ ὀλίγα ἐξώδευσαν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ οὐνιτικοῦ κινήματος, συνιστῶσαι σχολὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν, Ἀδριανούπολιν, Καζανλίκιον καὶ ἀλλαχοῦ[6], ἡ οὐνία, χάρις εἰς τὰ συντόνως παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ληφθέντα μέτρα, ἐπλήγη καιρίως, καὶ ἑπτὰ μῆνες παρῆλθον πρὶν ἢ ἡ ὑψηλὴ πύλη ἀναγνωρίσῃ, κατὰ τὸν δεκέμβριον 1861[7], Ἀραβατζίσκην τινά, ὡς διάδοχον τοῦ δραπέτου Σοκόλσκη καὶ διαχειριστὴν „τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ὑποθέσεων τῶν οὐνιτῶν Βουλγάρων“.

Ἀφ' ἑτέρου ἐπετέθη φραγμός τις καὶ εἰς τὰς βιαίας καὶ ἀντικανονικὰς ἐπηρείας τοῦ Ἱλαρίωνος. Ἡ καθαίρεσις καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πρωτευούσης, ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ ἡ ἐν τοῖς προμνημονευθεῖσι 15 ἄρθροις διατυπωθεῖσα νέα μέριμνα τῆς ἐκκλησίας
A ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων καθησύχασαν πολλαχοῦ τὰ πνεύματα.

Δυστυχῶς ὅμως ἔν τισι μέρεσιν οἱ ἐναντίοι ὑπερίσχυσαν. Οὕτως ὁ ἅγιος Σοφίας Δωρόθεος, καίτοι βούλγαρος τὸ γένος, ἀπεπέμπετο ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ τῇ 14 δεκεμβρίου 1861, διότι, ἔλεγον οἱ κάτοικοι Σοφίας ἐν τῇ πρὸς τὸν διοικητὴν ἀναφορᾷ αὐτῶν, ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἀφώρισεν ὅλον τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ Αὐξεντίου[1]. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Νύσσῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1861, συνέβησαν ταραχαί, ἐξ ὑποκινήσεως κακοβούλων τινῶν, καθ' ὧν ὅμως[2] διαμαρτυρόμενοι οἱ κάτοικοι Νύσσης καὶ ἐκ Λόφτζης ἀνεφέροντο πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπικυρωθέντες παρὰ τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως ἐτέθησαν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ οἱ ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως συνταχθέντες κανονισμοί.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐφαρμοσθῶσι καθ' ὁλοκληρίαν οἵ τε
B κανονισμοὶ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ τὰ ἐν τῷ φιρμανίῳ τοῦ 1277 ὀθωμανικοῦ ἔτους περιεχόμενα 15 ἄρθρα, ἡ ὑψηλὴ πύλη ἠθέλησεν ἵνα ὑποβληθῶσιν εἰς διάσκεψιν προτάσεις τινές, ὀκτὼ τὸν ἀριθμόν, γενόμεναι ἐπ' ὀνόματι τῶν Βουλγάρων. Ἰδοὺ δὲ ποία ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῶν ὀκτὼ τούτων προτάσεων, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν Βουλγάρων αὐτῶν.

Μετὰ πολυειδεῖς ἀποπείρας περὶ ἀνεξαρτήτου βουλγαρικῆς ἱεραρχίας, τινὲς τῶν προκρίτων βουλγάρων, ἀκριβέστερον κατανοήσαντες τὴν στάσιν τοῦ ζητήματος, ἤρξαντο νὰ παρακινῶσι τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν, ὅπως ζητήσωσι παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἕτερόν τι ἰσοδύναμον μὲν ἐν τῇ πράξει, μετριώτερον δὲ κατὰ θεωρίαν. „Δὲν ὑπάρχει ἆρά γε ἕτερον μέσον, ἔλεγεν ὁ κύριος Γαβριὴλ Κρέστοβιτζ ἐν τῇ Βουλγαρικῇ φιλολογίᾳ[3], ἕτερον μέσον, δι' οὗ νὰ δυνηθῶμεν ν' ἀπολαύσωμεν τὴν δικαίαν ἡμῶν ἐπιθυμίαν, ἥτις ἐστὶ ν' ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τῶν γραικῶν ἀρχιερέων; Ἀπαν-
C τῶμεν, ὑπάρχει! καὶ τὸ μέσον τοῦτο ἐστὶν εὐκολώτερον καὶ νόμιμον, καὶ σύμφωνον πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τὸ Τανζιμάτιον καὶ τὸ Χάττι Χουμαγιοῦν, καί, ἐὰν θέλῃς ἀκόμη, προλαμβάνει καὶ ἐκμηδενίζει τὴν κατηγορίαν, ὅτι θέλομεν ν' ἀποχωρισθῶμεν ἀπὸ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν Γραικῶν, ἡ δὲ διαίρεσις πάντοτε ἐφάνη δυστυχής, ἐπιβλαβὴς καὶ ἀνωφελής. Τὸ μέσον τοῦτο εἶναι τὸ ἀκόλουθον· Νὰ δοθῇ ἀναφορὰ παρ' ὅλων τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν βασιλικὴν κυβέρνησιν, δι' ἧς νὰ δεικνύεται ὅτι ἀρχαῖον ἔθος ὅλης τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἦτο, κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις, ὅπως ἑκάστη ἐπαρχία διὰ τῶν μερικῶν αὐτῆς κληρικῶν καὶ τῶν διακεκριμένων λαϊκῶν κατοίκων ἐκλέγῃ τὸν ἀρχιερέα αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἔπειτα νὰ χειροτονῆται, ἐὰν μὲν ἦναι ἐπίσκοπος, παρὰ τοῦ μητροπολίτου, ἐὰν δὲ μητροπολίτης, παρὰ τοῦ πατριάρχου, χωρὶς ν' ἀναμιγνύεται
D ὁ ῥηθεὶς μητροπολίτης ἢ πατριάρχης εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων.“

Αὕτη δὲ ἡ διὰ τῆς Βουλγαρικῆς φιλολογίας προταθεῖσα ἰδέα, περὶ γενικοῦ τινος κινήματος παρὰ τῇ κυβερνήσει, εὗρεν ἠχὼ εἴς τινας τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἑπομένως κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1861 ἔτους συνῆλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει διάφοροι Βούλγαροι ζητοῦντες, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἔθνους αὐτῶν, τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν, μεθ' ὃ ἔμελλον συντάξαι κανονισμὸν προσδιορίζοντα τὰ δικαιώματα ἑκάστου ἀτόμου καὶ παντὸς τοῦ ἔθνους[4]. Τὴν παρασκευὴν 9 ἰουνίου, οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι ἀπῆλθον ἐν σώματι πρὸς τὰς αὐτῶν ὑψηλότητας τὸν μέγαν βεζύρην καὶ τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν· ἀλλ' ἀμφότεροι οἱ

[1] *Annuaire, σελ. 545.*

[2] *Iesuitas* in odium nominis viri illi *φιλαλήθεις* dicunt quos supra, recte quidem, *Lazaristas* nuncuparunt.

[3] *Ὅρα ἐπιστολὴν τῶν βουλγαρουνιτῶν ἱερέων πρὸς τὸν συντάκτην τοῦ Ἀγγέλου τῆς βασιλευούσης, ἐν ἀρ. 482 τῆς Βυζαντίδος 1 ἰουλίου 1861.*

[4] *Courrier d'Orient, 1861 ἰουνίου 22.*

[5] *Annuaire, σελ. 545.*

[6] *Αὐτόθι.*

[7] *Ἀρχὴ Ῥετζὲπ 1278. Ὅρα Courrier d'Orient, 1862 ἰανουαρίου 18.* — Habetur supra col. 95, nº 19.

[1] *Βουλγαρικὴ φιλολογία, 1861 σεπτεμβρίου 15.*

[2] *Πρακτικὰ συνόδου, 1862 ἰανουαρίου 17.*

[3] *Βουλγαρικὴ φιλολογία, 1860 ἰανουαρίου, σελ. 50.*

[4] *Ἐγκύκλιος τῶν ἀντιπροσώπων ἐν τῇ Βουλγαρικῇ φιλολογίᾳ, 1861 δεκεμβρίου, ἀρ. 25.*

ὑπουργοὶ ἀπεφάνθησαν ὅτι „ὅσον καὶ ἂν ἐπιθυμῶσι A νὰ εὐχαριστήσωσι τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον εἶναι πιστὸν εἰς τὴν βασιλείαν, ἀπαντῶσι μεγάλας δυσκολίας, ὅπως τοῖς χορηγήσωσι τὸν ἐπιθυμητὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου, διότι τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὰς ὑπαρχούσας συνθήκας, αἱ ὁποῖαι ἐπεκύρωσαν τὰ δικαιώματα τοῦ πατριαρχείου. Πᾶν ἄλλο ὅμως, τὸ ὁποῖον ζητοῦσιν οἱ Βούλγαροι πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἔθνους των κατὰ τῆς καταπιέσεως καὶ τῶν καταχρήσεων τοῦ γραικικοῦ κλήρου, θέλει τοῖς δοθῇ πληρέστατα, ὥστε νὰ ἰσοδυναμῇ τελείῳ ἀποχωρισμῷ. Αἱ αὐτῶν ὑψηλότητες προσέτι ἐκοινοποίησαν αὐτοῖς ἐξ ὀνόματος τῆς αὐτοῦ αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος καὶ ἐξ ἑαυτῶν, ὅτι πᾶν σχέδιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς διοικήσεως τῶν Βουλγάρων οὐχὶ μόνον θέλει γίνει παραδεκτὸν παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ θέλει ἐνισχυθῇ παντὶ σθένει, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ τὸν πνευματικὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ πατρι- B αρχείου". „Τότε, λέγουσιν οἱ ἀντιπρόσωποι [1], οἵτινες εἶχον μόνην ἐντολὴν νὰ ζητήσωσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Βουλγαρίας, ἵνα μὴ ἀπέλθωμεν ἄπρακτοι, ἐπροτείναμεν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν τὰ ἑξῆς ὀκτὼ ἄρθρα." Ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ γνωστὰ ὀκτὼ ἄρθρα, ἅτινα ἡ ὑψηλὴ πύλη, κατὰ ἰούνιον τοῦ 1861, διεβίβασεν ἡμιεπισήμως [2] τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωακείμ. Ἡ δὲ αὐτοῦ παναγιότης διασκεψαμένη διεκοίνωσεν εἰς ἀπάντησιν τῷ ὑψηλοτάτῳ ὑπουργῷ, ὅτι αἱ προτάσεις αὗται εὑρέθησαν ἀσυμβίβαστοι πρός τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, καὶ ὅτι οἱ Βούλγαροι ὑπ' ἄλλην ἔποψιν τὴν αὐτὴν καὶ ἔτι εὐρυτέραν ἀνεξαρτησίαν ζητοῦσιν [3].

Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι, ἅμα διατυπωθέντων τῶν ἄρθρων τούτων, τινὲς ἐκ τῶν, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ἀντιπροσώπων, κατιδόντες ὅτι, „οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιζητοῦσιν ἀντικανονικὰ δικαιώματα, C ἔγνωσαν ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν καὶ ἐζήτησαν ἐπὶ τούτῳ συστατικὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας" [4]. Πλὴν δὲ τούτου καὶ οἱ κάτοικοι ἐπαρχιῶν τινων, οἷον Ῥουχτσουκίου, Νυσσάβας καὶ Τουρνόβου, ἀπεδοκίμασαν τὰς ὀκτὼ ταύτας προτάσεις, καὶ διατηροῦντες τὰς μετὰ τοῦ πατριαρχείου σχέσεις αὐτῶν ἠλέγχοντο παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχηγῶν ὡς ἀβέλτεροι καὶ ἐπιβλαβεῖς [5].

Ἀφ' οὗ δὲ αὐτοκρατορικῇ διαταγῇ ἤρξαντο νὰ ἐφαρμόζωνται οἱ κανονισμοὶ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ συνεκροτήθη τὸ διαρκὲς ἐθνικὸν μικτὸν συμβούλιον, ἐλήφθη καὶ αὖθις ὑπ' ὄψιν ἡ ὀδυνηρὰ αὕτη κατάστασις τῆς ἱεραρχίας τῆς ἐκκλησίας.

Ἑπομένως [6], δυνάμει ὑψηλοῦ τεσκερὲ τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος τῶν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ, ἐξελέγησαν παρὰ τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, συνελθόντες τὴν 24 ἀπριλίου τοῦ 1862, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τοῦ πρώην Κων- D σταντινουπόλεως κυρίου Ἰωακείμ, οἱ πανιερώτατοι ἀρχιερεῖς Ἄρτης Σωφρόνιος, Λαρίσσης Στέφανος, καὶ οἱ κύριοι Στέφανος Καραθεοδωρῆ, Παῦλος Μουσοῦρος καὶ Κωνσταντῖνος Ἀδοσίδης, οἵτινες μετὰ πέντε Βουλγάρων, τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Πολυανῆς Παρθενίου καὶ τῶν κυρίων Δαψιλέστα, Γαβριὴλ Κρεστίδου, Τσωμάκωφ καὶ Βουρμόφφ, συνεστήσαντο παρὰ τῇ ὑψηλῇ πύλῃ ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἐπὶ διετίαν σχεδὸν ἐργασθεῖσα, συνεφώνησε μὲν ἐπί τινων ζητημάτων, διαφωνήσασα δὲ εἰς τὸ περὶ σχηματισμοῦ τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὰς ἐργασίας αὐτῆς, ὧν τὸ ἀποτέλεσμα εὑρίσκεται κατακεχωρημένον ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἐκθέσει [1].

[1] *Πρακτικὰ συνόδου, 1861 ὀκτωβρίου 18.*
[2] *Βυζαντίς, ἀρ. 490, 1861 ἰουλίου 29.*
[3] *Πρακτικὰ συνόδου, 1861 ἰουλίου 22.*
[4] *Βουλγαρικὴ φιλολογία, 1861, ἀρ. 24, σελ. 184 καὶ 483.*
[5] *Βουλγαρικὴ φιλολογία, 1861, ἀρ. 24, σελ. 184, 483.*
[6] *Ὅρα πατριαρχικὴν ἔκθεσιν.*

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ταραχαὶ συνέβησαν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας, οἷον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλιππουπόλεως, ὅπου κατὰ τὰς ἐκ Στενημάχου πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἀναφοράς, βουλγαρισταί τινες [2] διηρέθιζον Βουλγάρους καὶ Γραικούς, ἁρπάζοντες τὰς τῶν Γραικῶν ἐκκλησίας καὶ μονάς, καταδιώκοντες τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἀντεισάγοντες βίᾳ τὴν βουλγαρικήν· ἐν Φιλιππουπόλει, ὅπου ἠπείθουν εἰς τὸ πρὸς τὸν διοικητὴν Φιλιππουπόλεως διάταγμα [3] τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως περὶ ἀποδόσεως εἰς τοὺς γραικοὺς τῆς ἐν Περιστερᾷ ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου· ἐν Βιδύνῃ, ἔνθα ἔξωθεν ἐλθών ταραξίας τις μετὰ πολλῆς τῆς ἀποσκευῆς βιβλίων καὶ γραμμάτων κατὰ τοῦ γραικικοῦ κλήρου, ἠγωνίζετο νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς ἁπλοϊκοὺς χριστιανούς, μέχρις οὗ συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς τοπικῆς ἀρχῆς ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν [4]. Οὕτω τέλος καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν Ῥουστσουκίῳ ὄχλος ἄτακτος ἐφορμήσας κατὰ τῆς μητροπόλεως ἐλεηλάτησεν αὐτήν, ἔθεσε δὲ εἰς κίνδυνον καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ ἀρχιερέως.

Βαρυαλγοῦσα ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης διὰ τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην κατάστασιν καὶ διὰ τὴν στέρησιν ποιμαντορικῆς ἐπισκέψεως τῶν χριστιανῶν Φιλιππουπόλεως, Σοφίας, Πρεσλάβας, Βελισσοῦ καὶ Σαμακοβίου, ἐν ᾧ αἱ πλεῖσται τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα βουλγαρικῶν καὶ μικτῶν φερομένων ἐπαρχιῶν, οἷον, τὸ Τούρνοβον, ἡ Βράτζα, τὸ Κεστεντίλι, ἡ Νύσσα, ἡ Δρύστρα, ἡ Λίτιτζα, ἡ Βιδύνη, ἡ Πολυάνη, ἡ Βάρνα [5], ποιμαίνονται ὑπὸ ἀρχιερέων, παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀποστελλομένων, καὶ ἐπὶ τούτοις συνδιασκεψαμένη [6] μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου, συνεννοήθη μετὰ τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ συνεκάλεσε τὴν παροῦσαν γενικὴν συνέλευσιν ὅπως καθυποβληθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συνδιασκέψεων αὐτῆς τῇ αὐτοῦ ὑψηλότητι.

Τοιαῦτα εἰσὶ τὰ γεγονότα. Τί δὲ αἰτιώμενοι διετάραττον εὐάριθμοί τινες τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας; Αἱ αἰτιάσεις αὐτῶν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, αἱ κατηγορίαι εἰσὶ πολλαὶ καὶ διάφοροι. Παραθέτομεν δὲ ἐξ αὐτῶν ἐνταῦθα τὰς κυριωτέρας μετὰ τῶν κατὰ καιροὺς γενομένων ἀντιρρήσεων.

Κατηγορία Α'.

Ὁ γραικικὸς κλῆρος διεφθάρη [7].

Ἀναίρεσις.

Εἰς τὴν γενικὴν ταύτην κατηγορίαν, ἵνα μὴ χρονοτριβῶμεν, ἀναφέροντες ὅσα συνέλεξαν πλεῖστοι ὅσοι, ὑπομιμνήσκομεν, ὅτι ὁ γραικικὸς οὗτος λεγόμενος κλῆρος, ἐν συνόλῳ λαμβανόμενος, καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν οὐ διέλιπεν ἀναδεικνύων κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς ἄνδρας καὶ ἐπὶ σοφίᾳ εὐδοκιμωτάτους καὶ ἐπὶ λαμπρότητι βίου ἐπιφανεστάτους [8], καὶ ἀρκούμεθα εἰς μίαν καὶ μόνην μαρτυρίαν, τὴν τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος τοῦ Κυπρισλῆ Μεχμὲτ πασᾶ, ὅστις μέγας βεζύρης κατὰ τὸ 1860 ἔτος, περιελθών, ἐν ἐπισήμῳ περιστάσει, αὐτὰς δὴ ταύτας τὰς ἐπαρχίας, ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων προσήχθησαν παράπονα, ἀφ' ἑτέρου δὲ οὐδόλως τυφλώττων πρὸς τὰς καταχρήσεις τινῶν, οἵτινες παραγνωρίζουσι τὴν φύσιν τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν ἀποστολῆς, ἔλεγεν ἐν τῇ πρὸς τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα τὸν σουλτάνον ἐπισήμῳ ἐκθέσει αὐτοῦ [9]· „Ἀποδίδω δικαιοσύνην εἰς τὴν σεβασμιότητα τῶν πλείστων

[1] Quam supra edidimus, col. 119-30.
[2] *Ὅρα πρακτικὰ συνόδου, 1862 ἰουνίου 2.*
[3] *Πρακτικὰ συνόδου, 1863 νοεμβρίου 28.*
[4] *Πρακτικὰ συνόδου, 1863 δεκεμβρίου 19.*
[5] *Πρωτόκολλον πατριαρχείου.*
[6] *Ἔκθεσις πατριαρχική.*
[7] *Ὅρα Ὁ ἀνώτερος γραικικὸς κλῆρος, σελ. 6-12.*
[8] *Φωνὴ τῆς ἀληθείας, σελ. 7, 8, 46 κτλ.*
[9] *Βυζαντίς, 1860 δεκεμβρίου 10.*

μελῶν, τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν ἀνώτατον κλῆρον", προστιθεὶς ὅτι πρὸς κατάπαυσιν τῶν καταχρήσεων προσεχῶς θέλει καθυποβάλει εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ἔγκρισιν αὐτοὺς δὴ τούτους τοὺς κανονισμούς, οὓς τὸ πατριαρχεῖον ἔχει ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ.

Κατηγορία Β'.

Ο γραικικὸς κλῆρος ἐστὶ σιμωνιακός, ὁ δὲ πατριάρχης καὶ ἡ σύνοδος θεωροῦσι τὰς ἐπισκοπὰς καὶ ἀρχιεπισκοπὰς ὡς τιμάρια, ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνουσιν ὅσον ἔνεστι πλείονα χρήματα, ὅπως πληρῶσι τὰ κιβώτια αὐτῶν[1].

Ἀναίρεσις.

Οὐδεὶς πώποτε ἐφαντάσθη, ὅτι ἅπαντα τὰ μέλη πολυπληθοῦς κλήρου διὰ τοσούτων διελθόντα περιπετειῶν ἤθελον μείνει ἀναμάρτητα· ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ γενικῆς καταχρηστικῆς ἕξεως χρηματολογίας παρὰ τὸ κανονικόν, παρὰ τὸν νόμον. Νόμοι δὲ πρὸς προμήθειαν χρηματικῶν πόρων διά τε τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τὸν πατριάρχην λογίζονται τὰ ὑψηλὰ βεράτια, τῶν ὁποίων αἱ χρηματικαὶ διατάξεις βασίζονται, ὡς τοῦτο ἀπεδείχθη[2], ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀποφάσεων καὶ χρυσοβούλλων ἀρχαίων, ἰσχυόντων παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τούτων πάλιν ἀναφερομένων εἰς συνοδικὰς καὶ ἀποστολικὰς διατάξεις. Τὰ περὶ τούτου εὑρήσει ἕκαστος ἐκτεθειμένα κατὰ πλάτος ἔν τινι πραγματείᾳ ἑλληνιστί τε καὶ βουλγαριστὶ δημοσιευθείσῃ καὶ ἐπιγραφομένῃ Ἡ φωνὴ τῆς ἀληθείας. Ἐνταῦθα ἀναφέρομεν μόνον τὸ συμπέρασμα τῶν ἐρευνῶν τοῦ συγγραφέως, καθ' ἃς[3] δυνάμει τῶν βασιλικῶν βερατίων ὁ μὲν πατριάρχης δικαιοῦται λαμβάνειν 24 ἑκατομμύρια γροσίων κατ' ἔτος, ὁ Τουρνόβου παραδείγματος χάριν 800 χιλιάδας, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Σοφίας, ἐνῷ αἱ ἐτήσιαι ἐπιχορηγήσεις σήμερον[4] τοῦ μὲν πατριάρχου συμποσοῦνται εἰς 500 χιλιάδας, τοῦ Τουρνόβου εἰς 70 χιλιάδας, ἐπίσης καὶ τοῦ Σοφίας· πρὸς ὁρισμὸν δὲ τῶν ἐπιχορηγήσεων τούτων ἐλήφθησαν ὡς βάσις[5] οἱ πρὸ τοῦ κανονισμοῦ κατάλογοι τῶν πραγματικῶν εἰσοδημάτων τοῦ τε πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων. Ἐκ τούτων πρόδηλον γίνεται, ἂν δύναται κατηγορηθῆναι κλῆρός τις ὡς σιμωνιακὸς καὶ φιλοχρήματος, μόλις ἐλάχιστον μέρος τῶν κανονικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων συνάζων.

Ὅτι ἐνίοτε καταχρήσεις συνέβησαν, τοῦτο, ἐπαναλαμβάνομεν, οὐδεὶς ἠρνήθη, μάλιστα ἡ περιστολὴ αὐτῶν διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ ἀναλόγων ἐπιχορηγήσεων ἦν ἡ κυριωτέρα ἐντολὴ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1857, κατά τε τὸ ἐπὶ τούτῳ πουγιουρουλτίον καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δοθείσας ὁδηγίας (ἄρθρ. 1ον)[6]. Τοῦτο ἰδίως συνίστα τότε καὶ τὸ ἡμιεπίσημον ὄργανον τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ὡς ἀποχρῶντος ἱκανοποιοῦν τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Βουλγάρων[7]. Τοῦτο καὶ ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἠγωνίσθη νὰ κατωρθώσῃ, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς βλέπομεν προσηκόντως ἐκτιμώμενον σήμερον παρὰ τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, ὅπου δὲν εἰσακούονται εἰσηγήσεις ὀλίγων τινῶν. Οὕτως ἡ βουλγαρικὴ ἐφημερὶς Σύμβουλος ἀνήγγειλεν ἐσχάτως[8], ὅτι συνῆλθον πρὸς διανομὴν τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ μητροπολίτου Τουρνόβου οἱ ἀντιπρόσωποι Τουρνόβου, καθ' ὧν καὶ ἐπιπίπτει σφοδρῶς, ἅτε λέγει

A τῆς ἐπαρχίας Τουρνόβου μὴ ὑποστηριζούσης, ὡς πρέπει, τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀνεχομένης φαναριωτικὴν κυριαρχίαν. Ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι αἱ περὶ χρηματικῶν καταχρήσεων κατηγορίαι ἦσαν αὐτόχρημα πρόφασις.

Μάλιστα ἡ τακτοποίησις τῆς χρηματικῆς ἐπιχορηγήσεως τῶν ἀρχιερέων τόσον εὐπρόσδεκτος ἐφάνη τοῖς Βουλγάροις, ὥστε βλέπομεν αὐτοὺς ζητοῦντας νὰ ἐφαρμόσωσιν ἀνάλογόν τι μέτρον εἰς τοὺς κατὰ τόπους προὔχοντας καὶ τσορμπατζῖδας αὐτῶν, οὓς αὐτοὶ πάλιν παριστῶσιν ὡς καταχραστὰς καὶ πλεονέκτας. „Οἱ ἡμέτεροι τσορμπατζῖδες, ἔλεγεν ἡ Βουλγαρικὴ φιλολογία, εἰσὶν ἅπαντες Βούλγαροι, ἀλλὰ πόσας καταπιέσεις, πόσας ἀδικίας προξενοῦσιν εἰς τὸ ἔθνος! διατί; διότι στερούμεθα τάξεώς τινος ἐξασφαλιζούσης τὰ δίκαια ἑκάστου καὶ περιστελλούσης τὰς καταχρήσεις." Ὅθεν καὶ προέτεινεν ὁ συγγραφεὺς σχέδιον κανονισμοῦ περὶ τούτου[1]. Τοιοῦτον κανονισμὸν τῶν τσορμπατζῖδων εἶχε θέσει ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις
B ἐν ἐνεργείᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1858 ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τουρνόβου[2].

Κατηγορία Γ'.

Κατηγορήθη ὁ γραικικὸς κλῆρος ὡς διώκτης τῆς ἐθνικότητος τῶν Βουλγάρων[3].

Ἀναίρεσις.

Ἡ γενικὴ αὕτη κατηγορία ἀπεδείχθη ἀβάσιμος ἐκ τῶν λόγων αὐτῆς ἡμῶν τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως, ἥτις ἐν τῷ πολυκρότῳ ὑπομνήματι τῆς 13 μαΐου 1855[4] ἐξεφράσθη ὡς ἑξῆς· „Ἀληθῶς ἡ ἀνεξιθρησκεία τῶν σουλτάνων διατελεῖ μοναδικὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ· εἰς τὰς χώρας, ἃς οἱ ὀθωμανοὶ κατέκτησαν, τὰ πλήθη διετήρησαν τὴν ἐθνικότητα, τοὺς νόμους, τὴν θρησκείαν αὐτῶν, καὶ ἐνῷ πανταχοῦ σχεδὸν ἡ συγχώνευσις τῶν διαφόρων στοιχείων τῶν συναπαρτιζόντων τοὺς λαοὺς ἐπεδιώχθη διὰ βιαίων μέσων, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν σουλτάνων τὰ διάφορα στοιχεῖα διετηρήθησαν ἐν εἰ-
C ρήνῃ καθ' ὅλην τὴν ποικιλίαν τῆς ἀνομοιότητος αὐτῶν, καὶ μέχρι τῆς σήμερον διατελοῦσι προστατευόμενα καὶ συντηρούμενα."

Ἀλλ' ἀφ' οὗ οὕτως ἔχει, ἀφ' οὗ ἡ κυβέρνησις ἀείποτε φροντίζουσα διετήρησε τὰς διαφόρους ἐθνικότητας ἀνεπηρεάστους, τίς ἀγνωμονῶν πρὸς τὸ τοιοῦτον ἀγαθὸν τολμήσει ἀντιλέξαι διατεινόμενος, ὅτι μόνον οἱ Βούλγαροι ἐθλίβησαν ὑπὸ τῶν Γραικῶν;

Εἶναι προσέτι γνωστόν, ὅτι, ὅτε κατὰ τὸ 1861 ἐπεδόθησαν τῇ ὑψηλῇ πύλῃ αἱ ὀκτὼ προτάσεις, αὐτὴ ἐξέφρασε πρὸς τοὺς ἐξ ὀνόματος τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους ἐκλιπαροῦντος αὐτήν, ὅτι, μολονότι πολλὰ ἐρρέθησάν τε καὶ ἐγράφησαν κατὰ τοῦ γραικικοῦ κλήρου, οὐδόλως ὅμως προσηνέχθησαν ἀποδείξεις τῶν λεγομένων, ἐφ' ᾧ καὶ ἀμέσως μετὰ ταῦτα οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Βουλγάρων ἐξέδωκαν ἐγκύκλιον διὰ τῶν βουλγαρικῶν ἐφημερίδων, προσκαλοῦσαν ὅλους τοὺς φιλογενεῖς, ἵνα κοινοποιήσωσι δι' αὐτῶν ὅ τι
D ἐγνώριζον κατὰ τοῦ γραικικοῦ κλήρου, ὅπως πληροφορηθῇ ἡ ὑψηλὴ πύλη τὰς συστηματικὰς καταπιέσεις, τὰς ὁποίας δῆθεν οἱ Βούλγαροι ὑπέστησαν παρὰ τῶν Γραικῶν[5].

Κατηγορία Δ'.

Κατηγορήθη τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἀναλαβὸν παρὰ τῇ κυβερνήσει ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ῥοὺμ (γραικικόν) ἀποκλειστικὸν γραικικὸν χαρακτῆρα[6].

Ἀναίρεσις.

Τὴν κατηγορίαν ταύτην ὡς αὐτόχρημα ἀμάθειαν ἐξεσύριξεν ὁ παρὰ τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀντιπρόσωπος

[1] *Ὁ ἀνώτερος γραικικὸς κλῆρος, σελ. 7.*
[2] *Φωνὴ τῆς ἀληθείας, σελ. 34-35.*
[3] *Αὐτόθι, σελ. 36 καὶ ἑπ.*
[4] *Ὅρα κανονισμὸν ἐπιχορηγήσεων.* — Tabulam hanc evulgavimus in tomo XL, col. 555-8.
[5] *Φωνὴ τῆς ἀληθείας, σελ. 39 (α).*
[6] *Ὅρα τὰς ὁδηγίας ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν κανονισμῶν.* — Vide tomum XL, col. 513-20.
[7] *Morning Post ἐν Presse d'Orient, 1857 μαΐου 3. Ὅρα καὶ ὑπόμνημα τοῦ λόρδου Στρατφόρδ, τῆς 15 ἰανουαρίου 1856, ἐν τέλει ἐν* Eichmann, *Die Reformen, σελ. 393.*
[8] *1864 μαρτίου 23.*

[1] *Βουλγαρικὴ φιλολογία, 1861, ἀρ. 4, σελ. 83, καὶ αὐτ. ἀρ. 20, σελ. 337.*
[2] *Presse d'Orient, 1858 φεβρουαρίου 14.*
[3] *Ῥῶσσος ἄγγελος, 1858 φεβρουαρίου, τεῦχος β'.*
[4] Eichmann, *Die Reformen, σελ. 376.*
[5] *Βουλγαρικὴ φιλολογία, 1861, ἀρ. 23.*
[6] *Ῥῶσσος ἄγγελος, 1858 φεβρουαρίου, τεῦχος β'.*

τῶν Τουρνοβιτῶν [1]. „Πρέπον εἶναι, λέγει, νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ κυβέρνησις ὁμιλοῦσα, εἴτε διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἴτε διὰ τὰς ἐπαρχίας, περὶ Ῥωμαίων καὶ ῥωμαϊκοῦ ἔθνους, δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι διὰ τῆς ὀνομασίας ταύτης ἐννοεῖ πᾶσαν φυλὴν τὴν τῶν Ῥωμαίων ὀρθόδοξον θρησκείαν πρεσβεύουσαν, καθότι ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις οὖσα θεοκρατής, οὐκ ἄλλως ἢ κατὰ θρησκείαν διαιρεῖ τὰ διάφορα ὑπ' αὐτὴν ἔθνη, καὶ λέγει ῥοὺμ μιλλετί, κατολὶκ μιλλετί."

Κατηγορία Ε'.

Κατηγορήθη τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὡς σφετερισθὲν τὰ βουλγαρικὰ πατριαρχεῖα· „εἴχομεν, λέγουσιν, ὁ κόσμος τὸ γνωρίζει, πατριάρχας καὶ πατριαρχεῖα, ἀλλ' ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κατήργησεν αὐτὰ διὰ τῶν παρὰ τῇ κυβερνήσει ῥᾳδιουργιῶν αὐτοῦ." [2]

Ἀναίρεσις.

Ἱστορικῶς βασανισθέντος τοῦ αἰτιάματος τούτου τῶν Βουλγάρων, καὶ παραλειπομένων τῶν περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου (διότι ἡ ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη, καθὰ λέγουσι καὶ αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι, ἦν σερβική) [3], ἀπεδείχθη,

α'. Περὶ τοῦ πατριαρχείου Τουρνόβου ἐξ ἐπισήμου πράξεως τῆς ἐκκλησίας [4], „ὅτι ὁ πατριάρχης Τουρνόβου ἦν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκόπου ὄνομα φέρων, ὕστερον δὲ... διὰ τιμὴν τῶν Βουλγάρων καὶ τοῦ τοιούτου ἔθνους ἐδωρήθη συγκαταβάσεως λόγῳ πρὸς τὸν Τουρνόβου τὸ ὀνομάζεσθαι πατριάρχην Βουλγαρίας, οὐ μέν τοι εἶναι καὶ συναρίθμιον τοῖς λοιποῖς ἁγιωτάτοις πατριάρχαις..., ἐπειδὴ πέντε πατριάρχαι ἐτάχθησαν τὸ καθ' ἀρχὰς παρὰ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, μέχρις ἂν συνῆν ἡμῖν καὶ ὁ πάπας Ῥώμης, δι' ὃ καὶ... κοσμικὴν τὴν κοινωφέλειαν ἐπαγγελόμενος ὁ πατριάρχης Γερμανὸς τῷ τετιμημένῳ τοῦ τῶν Βουλγάρων ἔθνους ἀρχιερεῖ τὸ αὐτοκέφαλον εἶναι ὁλόκληρον οὐκ ἐτομογράφησεν..., ἀλλὰ δασμοφορήσει πάλιν, τουτέστι δώσει τέλη καὶ φόρους τῷ τιμήσαντι πατριάρχῃ καὶ τὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναφορὰν ὡς συνεισφοράν, ὡς εἷς τῶν ὑπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν μητροπολιτῶν, καὶ εἰς λογιστεύσεις καὶ εὐθύνας, τουτέστι κρίσεις, ἀχθήσεται, ἐάν ποτέ τις παρατραπεὶς τῆς δυσμορφίας ἐξελεγχθῇ." Οὕτω τοίνυν ἀπονεμηθέντος ψιλοῦ τίτλου πατριάρχου τῷ ἐπισκόπῳ Τουρνόβου (ὥσπερ καὶ σήμερον τιτλοφορεῖται παναγιώτατος ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης), καὶ τοῦτο μόνον πρὸς τιμὴν τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, μετὰ ταῦτα ἐκλείψαντος τοῦ τοιούτου βασιλείου εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ τῶν Τουρνοβιτῶν [5], ἐξέλιπε καὶ ὁ τίτλος τοῦ Τουρνόβου, διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ βερατίῳ τοῦ πατριάρχου οὐδόλως ἀναφέρεται οὔτε ὁ Τουρνόβου ὡς πατριάρχης, συγχωνευθεὶς εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, οὔτε ἐπαρχία τις ὡς πρότερον ὑποκειμένη τῷ Τουρνόβῳ.

β'. Περὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε [6] ἀνεγνώρισεν αὐτὸν ὡς πατριάρχην, ἢ συγκατέλεξεν αὐτὸν ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνεξαρτήτων ὀρθοδόξων πατριαρχῶν, καθὼς οὔτε τὸν Τουρνόβου [7]. Ἀπενε-

[1] *Ἀπάντησις, σελ. 6.*

[2] *Le haut clergé, σελ. 13. — Ὅρα καὶ Ἀπάντησις, σελ. 6, β'.*

[3] *Ἀπάντησις, σελ. 26.*

[4] *Ὅρα* Miklosich et Mueller, *Acta patriarchatus, κτλ. Τόμος Α', σελ. 436, δεκέμβριος 1355. Παράβαλε καὶ αὐτόθι τ. Β', 570 (ἔτος 1402), ὅπου καὶ ὁ τίτλος παναγιώτατος ἀντικατέστη διὰ τοῦ τίτλου πανιερώτατος.*

[5] *Ἀπάντησις, σελ. 26, 2.*

[6] *Ὅρα ἀνωτέρω ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν δεκεμβρίου 1355.*

[7] *Ὅρα περὶ τούτου κατὰ πλάτος ἐν τῇ Πραγματείᾳ περὶ τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας κτλ. ὑπὸ Γρηγορίου, σελ. 116, κεφ. γ'.*

A μήθη δὲ αὐτῷ πρὸς ὄφελος τῶν χριστιανῶν ἁπλῆ ἐλευθέρα ἐνέργεια παρὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς περὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις· ἀκολούθως δέ, κατὰ τὸ 1767 ἔτος [1], δεινῶς ἐκινδύνευσεν ὁ χριστιανισμὸς κατ' ἐκείνας τὰς χώρας, καὶ οὐδεμία ὑπελείπετο ἐλπὶς σωτηρίας οὔτε εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἀχρίδος, οὔτε εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους, ἀλλ' οὔτε εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῶν χωρῶν ἐκείνων, πλὴν τῆς ἀμέσου ὑποταγῆς πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ὀλεθρίου ταύτης ἐλευθερίας περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν ὑποθέσεων, ὡς ταῦτα διὰ μακρῶν ἐξηγοῦνται ἐν ἐπισήμοις ἐγγράφοις καὶ ἐπιμαρτύρονται ἀκόμη καὶ διὰ τῶν πρὸ τῆς καταργήσεως ἐκδεδομένων φιρμανίων, καὶ ἰδίως τοῦ βασιλικοῦ φιρμανίου τοῦ ὀκτωβρίου 1763 (ῥεβιοὺλ-ἀχὶρ 1177). Ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ὡς μήτηρ φιλόστοργος, συνήνεσε τότε εἰς τὴν ὁμόφωνον ταύτην αἴτησιν τῶν χριστιανῶν, ἣν παρεδέξατο καὶ ἡ σεβαστὴ B κυβέρνησις. Ἄλλως τε οὐδεμίαν βλέπει τις συνάφειαν μεταξὺ τῆς καταργήσεως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ἥτις συνέστη κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα, καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῶν γενομένων, ἐπ' ὀνόματι τῶν Βουλγάρων, οἵτινες προσῆλθον εἰς Χριστὸν κατὰ τὸν ἔννατον αἰῶνα.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὴν ἀπαίτησιν ἀνεξαρτήτου πατριαρχείου οὐδέποτε ἐξέφρασαν ἐπισήμως πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ἀντιπρόσωποι τῶν Βουλγάρων. Οὕτως ἐν τῇ πρὸς τὴν συνέλευσιν ἐπισήμῳ αἰτήσει μελῶν αὐτῆς, ὑπογραφομένων Οἱ ἀντιπρόσωποι Βόσνης καὶ Βουλγαρίας, καταχωρηθείσῃ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τῆς 2 ἰανουαρίου 1859, οὐδὲ κἂν νύξις ὑπάρχει πρὸς τοῦτο· ἐπίσης ἐν τῇ ἀναφορᾷ Τουρνοβιτῶν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 15 ἰανουαρίου 1860, οὐδεὶς περὶ τούτου λόγος [2]. Τέλος δὲ καὶ ἐν ταῖς ὀκτὼ προτάσεσι ταῖς εἰς τὴν ἐπιτροπὴν καθυποβληθείσαις οὐδὲν περὶ ἀνεξαρτήτου εὑρίσκει τις. Τοῦτο C δὲ οὐδόλως παράδοξον διὰ τοὺς λόγους, οὓς ὁ κύριος Γαβριὴλ Κρέστοβιτζ ὑπέδειξεν ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ Περὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, κατακεχωρημένῃ ἐν τῇ Βουλγαρικῇ φιλολογίᾳ [3], δι' ἧς ἐπιθυμῶν νὰ λύσῃ τὸ ἀναφυὲν παρὰ τοῖς Βουλγάροις ζήτημα περὶ ἀνεξαρτήτου ἱεραρχίας, ἐκτίθησιν ἰδίαν γνώμην λέγων· „Ἡ ἀνεξαρτησία ἐστὶν ἀδύνατος, ὡς ἀντιβαίνουσα εἴς τε τὸ β' ἄρθρον τοῦ χάτι χουμαγιοῦν καὶ εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς κυβερνήσεως (οὐσούλι)"· „Ἓν τῶν δικαιωμάτων, προστίθησιν ὁ κύριος Γαβριὴλ Κρέστοβιτζ, ἅτινα δὲν δύναται νὰ καταργήσῃ ἡ κυβέρνησις, ἐστὶ καὶ τὸ δοθὲν ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα δεσπόζῃ ἱεραρχικῶς οὐ μόνον ἐπὶ τῶν Γραικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὅλων τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων ὑπηκόων τῆς βασιλείας, οἷον Βουλγάρων, Σέρβων, Βοσνίων, Μαυροβουνίων καὶ Ἀλβανῶν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐπεκύρωσε καὶ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν τὸ ἐκδοθὲν χάτι χουμαγιοῦν D διὰ τοῦ β' αὐτοῦ ἄρθρου..." Καὶ [4] ἵνα γένηται ἡ ἀνεξαρτησία τῆς βουλγαρικῆς ἱεραρχίας, ἀνάγκη πρῶτον νὰ καταργηθῶσι τόσα σουλτανικὰ βεράτια καὶ φιρμάνια.

Κατηγορία Ϛ'.

Κατηγορήθη ὁ γραικικὸς κλῆρος καὶ τὸ πατριαρχεῖον, ὅτι ἐμποδίζει τὴν διάδοσιν τῶν σλαβικῶν βιβλίων κατὰ τὴν Βουλγαρίαν [5].

Ἀναίρεσις.

Ἡ κατηγορία αὕτη ἐξεσφενδονίσθη πρὸ πάντων συνεπείᾳ κατασχέσεώς τινος, συμβάσης εἰς τὸ τελω-

[1] *Ὅρα πατριαρχ. ἀρχεῖα.* — Acta singula ad rem pertinentia edidimus in tomo XXXVIII, col. 897-922.

[2] *Ὅρα πρακτικὰ ἐθνοσυνελεύσεως.*

[3] *1861 ἰανουαρίου 2.*

[4] *Αὐτόθι, σελ. 49.*

[5] *Ῥῶσσος ἄγγελος, 1858, βιβλ. β', φεβρ., σελ. 249 καὶ ἐπ. — Presse d'Orient, 1857 μαΐου 3.*

νεῖον Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ A ἔτους 1856. Μέγας ἐγένετο τότε λόγος περὶ τούτου πρὸ πάντων ἐν Ῥωσσίᾳ, ὥστε ἐζητήθησαν πληροφορίαι παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορικῆς ῥωσσικῆς πρεσβείας, ἥτις ἐν ἐπισήμῳ πρὸς τὸ ἐν Πετρουπόλει ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν ἀπαντήσει, δημοσιευθείσῃ κατὰ τὸ 1858 ἔτος[1], ἰδοὺ πῶς ἐξεφράσθη περὶ τούτου·

„Συκοφαντοῦσιν ἐνώπιον τῆς ἁγιωτάτης συνόδου πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν καὶ τῆς κυβερνήσεως τὸ ἀθῷον γραικικὸν πατριαρχεῖον, ὅτι αὐτὸ διὰ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως κατέσχε τὰ βιβλία τὰ ἀποσταλέντα ἐκ Ῥωσσίας διὰ τὴν Βουλγαρίαν. Ἰδοὺ τί συνέβη· ὁ Α... Ε... ὁδηγὸς τῆς βουλγαρικῆς συμμορίας, ... ἐξέδοτο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος σλαβωνικὸν Ἀπόστολον καὶ Εὐαγγέλιον διὰ τὴν Βουλγαρίαν ... Κινούμενος δὲ ὑπὸ μίσους κατὰ τοῦ πατριαρχείου, ἀντὶ νὰ ὑποβάλῃ τὰ ῥηθέντα βιβλία ὑπὸ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου αὐτοῦ, ἀπέρχεται πρὸς B τὸν ... ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐπιμόνως παρακαλεῖ αὐτόν, ἵνα ἀναγκάσῃ τὸν πατριάρχην, ὅπως χορηγήσῃ τὴν ἄδειαν εἰς ἔκδοσιν τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ ὑπουργὸς ἐγγράφως ἀνεφέρθη εἰς τὸν πατριάρχην, ἀποστείλας συγχρόνως καὶ τὸ χειρόγραφον. Ἕκαστος ἐννοεῖ πόσον ἡ πρᾶξις αὕτη κατέθλιψε τὴν αὐτοῦ παναγιότητα. Ἀλλ' ἵνα μὴ φανῇ ἀντιπράττων τῷ ὑπουργῷ καὶ τῷ βουλγαρισμῷ, ἐπέτρεψε τὴν ἐκτύπωσιν αὐτῶν ... Συγχρόνως ἦλθον εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει τελωνεῖον βιβλία, προσδιωρισμένα διὰ τὴν Βουλγαρίαν. Ὁ Α... Ε... μαθὼν τοῦτο καὶ φοβούμενος, μὴ στερηθῇ τοῦ προσδοκωμένου ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν βιβλίων αὐτοῦ κέρδους, ἀπέρχεται πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἀναφέρει αὐτῷ ὅτι εἰς τὸ ἐν Γαλατᾷ τελωνεῖον ἦλθον βιβλία σλαβωνικά, ἐμπεριέχοντα ἰδέας κατὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, καὶ τὰ ὁποῖα, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, ἐξεδόθησαν κατὰ διαταγὴν τῆς ῥωσσικῆς κυβερνήσεως C καὶ τῆς συνόδου. Καὶ ἐν τούτοις ὅλην ταύτην τὴν κατηγορίαν ἀποδίδουσιν εἰς τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καὶ συκοφαντοῦσιν ἐνώπιον τοῦ ῥωσσικοῦ λαοῦ. Ἡμεῖς πεπείσμεθα, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι δὲν παρασύρονται ὑπὸ τοιούτων συκοφαντιῶν καὶ πλεκτανῶν ἀνθρώπων ἀπονενοημένων.“ Ἐκ τούτων καταφαίνεται πόσον ἀνυπόστατοί εἰσιν αἱ περὶ τούτων κατηγορίαι.

Ἐπίσης ἀβάσιμοι εἰσὶ καὶ αἱ περὶ μὴ ἐκτυπώσεως παρὰ τῆς ἐκκλησίας βιβλίων ἐκκλησιαστικῶν καὶ διδακτικῶν πρὸς χρῆσιν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ[2]· διότι οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἡ μεγάλη ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνέλαβεν ἐκ συστήματος τὴν ἐκτύπωσιν οὐ μόνον σλαβικῶν βιβλίων, ἀλλ' οὐδὲ ἑλληνικῶν.

Κατηγορία Ζ'.

Ἡ ἐκκλησία χειροτονεῖ γραικοὺς ἐπισκόπους, παραγκωνίζουσα ἐκ συστήματος τοὺς D βουλγάρους[3].

Ἀναίρεσις.

Ὅτι ἡ ἐκκλησία χειροτονεῖ ἀδιακρίτως οὓς ἂν νομίσῃ ἀξίους, τοῦτο ὑπεστήριξαν πολλοὶ διὰ μακρῶν[4], οἵτινες ἀπηρίθμησαν καὶ πατριάρχας καὶ ἀρχιερεῖς βουλγάρους καὶ παλαιοτέρους καὶ συγχρόνους. Ἀλλὰ τὴν αἴτησιν περιώρισεν ἐντὸς στενωτέρων ὁρίων ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν Τουρνοβιτῶν, ἐξηγῶν ὅτι κατηγορεῖται τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως οὐχὶ ὡς μὴ χειροτονοῦν βουλγάρους ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ διότι εἰλικρινῆ βούλγαρον οὐδέποτε ἡ ἐκκλησία προῃρέθη ν' ἀποκαταστήσῃ μητροπολίτην εἰς ἐπαρχίαν βουλγαρικήν[1]. Ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν περὶ εἰλικρινῶν Βουλγάρων αἰτίασιν ἀναιρεῖ ἡ ἀναφορά, ἣν ὡς προείπαμεν μέλη τινὰ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως, ἐν οἷς καὶ ὁ ῥηθεὶς ἀντιπρόσωπος Τουρνόβου, ὑπέγραψαν ὡς ἀντιπρόσωποι Βόσνης καὶ Βουλγαρίας, ἐν ᾗ φέρεται ἐπὶ λέξεως καὶ τάδε[2]· „Καθ' ἡμᾶς ὁ διορισθησόμενος εἰς μίαν ἐπαρχίαν ἀρχιερεὺς πρέπει παρεκτὸς τῶν ἐσωτερικῶν, οὕτως εἰπεῖν, προσόντων καὶ συστατικῶν αὐτοῦ (οἷον τὸ νὰ ἦναι ἐνάρετος καὶ ἀνεπίληπτος, ὥστε καὶ τοῖς θύραθεν αὐτοῖς σέβας ἐμπνέειν, παιδείας κοσμικῆς τε καὶ πνευματικῆς κάτοχος καὶ τὰ τοιαῦτα), νὰ ἔχῃ τὸ ἀναπόφευκτον μέσον τῆς ἀμέσου καὶ ἐντελοῦς συνοικειώσεως καὶ συνδυάσεώς του μὲ τὸν λαόν, ὃν πρόκειται νὰ ποιμαίνῃ, δηλαδὴ νὰ ἦναι κάτοχος τῆς καθομιλουμένης γλώσσης αὐτοῦ· καθότι διὰ μόνου τοῦ ἰσχυροῦ τούτου μέσου δύναται νὰ ἐξοικειωθῇ μὲ τὸν λαὸν αὐτὸν καὶ μὴ θεωρῆται ὡς ξένος· πρὸς δὲ καὶ νὰ ἐκπληροῖ δεόντως τὰ ἀρχιερατικὰ καὶ διδακτικὰ αὐτοῦ καθήκοντα. Ἕκαστος ἔχων τὰ τοιαῦτα ἐσωτερικά τε καὶ ἐξωτερικὰ προσόντα, οἱουδήποτε γένους καὶ ἂν ᾖ, δύναται βεβαίως νὰ γίνῃ ἀρχιερεύς, καθὼς εἰς ὅλας, οὕτω καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν· διότι ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ὑπήκοοι τοῦ κράτους εἶναι καὶ πρέπει νὰ ἦναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν δὲν πρέπει νὰ χαίρῃ ἐξαιρετικὰ δικαιώματα καὶ ἀνύπαρκτα προνόμια.“

Ταῦτα ἐξέφρασαν ἐπισήμως οἱ ῥηθέντες ἀντιπρόσωποι ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει, μὴ λησμονοῦντες οὔτε τοὺς νόμους τοῦ κράτους, οὔτε ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥωσσίᾳ ὁ κλῆρος ἐθεώρησε τιμὴν αὐτοῦ τὴν πρόσκλησιν ἀρχιερέων ὁμολογουμένως γραικῶν, οἷοι, ἵνα παραλείψωμεν τὰ ἀρχαιότερα, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις, ἀρχιεπίσκοπος Χερσῶνος, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ἀρχιεπίσκοπος Ἀστραχανίου καὶ Σταυροπόλεως, καὶ ὁ ἐπιζῶν Ἀγαθάγγελος Τυπάλδος, ἐπίσκοπος Σεβαστουπόλεως.

Κατηγορία Θ'.

Κατηγορήθη ὁ γραικικὸς κλῆρος, ὡς ἐργαζόμενος πρὸς ἐξελληνισμὸν τῶν Βουλγάρων καὶ ὡς μετερχόμενος πᾶν μέσον πρὸς ἔξωσιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν γλώσσης ἔκ τε τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολείων[3], ἔτι δὲ καὶ ὡς καύσας ἑκατὸν βιβλία, περιέχοντα πᾶσαν τὴν βουλγαρικὴν φιλολογίαν[4].

Ἀναίρεσις.

Ἡ μεγάλη ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνέλαβεν ἐπίσημον ἀποστολὴν πρὸς ἐνθάρρυνσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς βουλγαρικῆς ἐθνικότητος, καθὼς οὔτε τῆς γραικικῆς ἢ ἀλβανικῆς, ἑπομένως οὐδὲ δίκαιον νὰ τῇ προσάπτηται ἀμέλεια καθηκόντων, ἅπερ οὐδέποτε ἀνέλαβεν. Ἐὰν ὅμως ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἀληθῶς ἀντέπραττεν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἁμάρτημα. Εὐτυχῶς ὅμως ἔχομεν μαρτυρίας αὐτῶν τῶν σφόδρα βουλγαριζόντων, ἄρδην ἀναιρούσας τὴν τοιαύτην κατηγορίαν καὶ ἀποδεικνυούσας τὴν μεγάλην καὶ ἐλευθέραν περὶ τὰ γράμματα πρόοδον τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους. — „Εἶναι πασίγνωστον, ἔλεγεν ἡ Βουλγαρικὴ φιλολογία[5], ὅτι οἱ Βούλγαροι, ἐπιθυμοῦντες τὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας, συντηροῦσι κατὰ πόλεις καὶ χωρία μικρά τε καὶ μεγάλα σχολεῖα, καὶ ὅτι πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ὑπάρχουσιν ὡρισμέναι

[1] *Ὅρα ἀπάντησιν εἰς τὸν Ῥῶσσον ἄγγελον περὶ τῶν βουλγαρικῶν, ῥωσιστί, 1858, Πετρούπολις, σελ. 37.*

[2] *Presse d'Orient, 1857 μαΐου 3.*

[3] *Ῥῶσσος ἄγγελος, 1858, βιβλ. β', φεβρ., Ἀπάντησις..., σελ. 6 καὶ 7.*

[4] *Φωνὴ τῆς ἀληθείας, σελ. 10, καὶ ἑπόμενα, Λόγος Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, σελ. 10.*

[1] *Ἀπάντησις, σελ. 33.*

[2] *Ἀναφορὰ ἀντιπροσώπων Βόσνας καὶ Βουλγαρίας ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως 1859, ἰανουαρίου 2.*

[3] *Ἀπάντησις, σελ. 19 καὶ 30, δ', καὶ 38. — Ῥῶσσος ἄγγελος, 1858, τεῦχος β', φεβρ. (Τουρκία). — Le haut clergé grec, σελ. 9. — Ὅρα καὶ ἐν Presse d'Orient, 1856, ὀκτωβρίου 23. — Ἀπάντησις εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον ἐν Presse d'Orient, 1861 φεβρουαρίου 2.*

[4] *Presse d'Orient, 1856 νοεμβρίου 20, καὶ 1857 ἀπριλίου 2.*

[5] *1861 αὐγούστου, ἀρ. 13.*

καὶ σταθεραὶ πρόσοδοι.“ Καὶ πάλιν[1]· „Ἡ κυβέρνησις δὲν ἀναμιγνύεται ποσῶς εἰς τὰ πράγματα τῆς βουλγαρικῆς κοινότητος. Κατὰ τοῦτο οἱ Βούλγαροι ἐξασκοῦσιν ἐν Τουρκίᾳ δικαίωμα, ὅπερ εἰς οὐδὲν ἕτερον κράτος ἐξασκοῦσιν ὑπήκοα ἔθνη. Ἐλευθέρως δυνάμεθα νὰ κυβερνήσωμεν τὰς ἐκκλησίας, τὰ σχολεῖα καὶ τὰ ἄλλα κοινωφελῆ καταστήματα, χωρὶς νὰ δώσωμεν λόγον εἰς οὐδένα.“ „Εἰς τὴν ἡμετέραν ἐποχήν[2], ἔλεγεν ἄλλη ἐφημερίς, ὁπότε οἱ νότιοι Σλάβοι συνησθάνθησαν πλέον τὴν ἐθνικότητα αὐτῶν, ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα ἔν τε ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς σχολείοις καταστενοχωρεῖ τὴν ἑλληνικήν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀνάγκη τῶν σλαβωνικῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων κατέστη ἐπαισθητή.“ Καὶ ἀλλαχοῦ· „Οἱ Βούλγαροι[3], ὄντες μᾶλλον πεπαιδευμένοι τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς Τουρκίας καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν Γραικῶν, ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλους νὰ ἐκτινάξωσι τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν φαναριωτῶν.“ Καὶ αὖθις ἡ Βουλγαρικὴ φιλολογία[4]· „Ἀπό τινος καιροῦ οἱ ἡμέτεροι Βούλγαροι ἀνέλαβον ν᾽ ἀποστείλωσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς Εὐρώπην πρὸς ἐκπαίδευσιν· τοῦτο ἐστὶ καλόν, καὶ ἡμεῖς χαίρομεν· ἀλλὰ κάλλιον ἤθελεν εἶναι, ἐὰν πρὶν ἀποστείλωσιν αὐτὰ εἰς καλῶς συγκεκροτημένα σχολεῖα, οἷα ἔχομεν ἐν Βουλγαρίᾳ, ἵνα καταρτίζωνται εἴς τε τὴν βουλγαρικὴν φιλολογίαν καὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ οὕτω ν᾽ ἀποστέλλωσιν αὐτά. Πολλοὶ τοιοῦτοι βουλγαρόπαιδες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἀπροπαρασκεύαστοι, καὶ διὰ τοῦτο αἱ γνώσεις καὶ αἱ πεποιθήσεις αὐτῶν, ἀφ᾽ οὗ ἐπιστρέψωσιν εἰς Βουλγαρίαν, φαίνονται λίαν συγκεχυμέναι. Ἑπομένως οἱ τοιοῦτοι εἰσὶν ἀνάξιοι πάσης ἐργασίας.“

Ὅτι δὲ εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ σχολείων συνετέλεσαν καὶ συντελοῦσιν πάντες οἱ κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς, δῆλον μὲν καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ παραδείγματος τοῦ τελευταίως ἀποθανόντος πρώην πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ προέδρου Κεστεντηλίου κυροῦ Ἀρτεμίου τοῦ Κρητός, ὅστις οὐκ ὀλίγας κατέλιπε χρηματικὰς ποσότητας εἰς τὰ σχολεῖα Ῥαδομιρίου, Ἰστιπίου, Κότζανι καὶ Κρατόβου[5].

Εἰ δέ ποτε τὸ πατριαρχεῖον τὸ οἰκουμενικὸν παρέσχε βοήθειαν εἰς καταστήματα ἔχοντα χαρακτῆρα ἀποκλειστικῶς γραικικόν, τοῦτο ἐγένετο, διότι πάντοτε τὸ πατριαρχεῖον οὐ μόνον ἐπροστάτευσε τὰ καταστήματα, ἅτινα ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἐκ περισσεύματος ζήλου καὶ προὐκάλεσε πολλάκις τὴν σύστασιν τοιούτων, ὡς ἐν φερμανίῳ τοῦ 1277 ἔτους, ἐν ᾧ διετυπώθησαν τὰ 15 ἄρθρα, ἔπραξεν ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ κύριος Ἰωακεὶμ προτείνων τὴν σύστασιν θεολογικῆς σχολῆς (ἄρθρον γ′) ἐν Βουλγαρίᾳ, καὶ πάλιν σχολείου βουλγαρικοῦ προκαταρκτικοῦ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ (ἄρθρον ιβ′) κτλ.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ λεγομένου καταδιωγμοῦ τῆς γλώσσης τῶν Βουλγάρων ἐν τοῖς σχολείοις. Ὅτι δὲ ἐπροχειρίζοντο καὶ προχειρίζονται ἱερεῖς βούλγαροι καθ᾽ ὅλην τὴν Βουλγαρίαν ἐξ αὐτῶν τῶν χωρίων, ἔνθα ἔμελλον νὰ ἐφημερεύωσι, καὶ ὅτι ἀπενέμοντο τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀφφίκια εἰς πρόσωπα ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ τῶν κωμοπόλεων ἢ χωρίων ἐκλεγόμενα, τοῦτο ἐστὶν ὁμολογούμενον παρὰ πάντων[6].

Οὐδέποτε οἱ Γραικοὶ ἐθεώρησαν τοὺς Βουλγάρους ὡς κατωτέρους ἢ ὡς ὑποτελεῖς[7], ὡς λέγουσι τινές. Ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν ἐκκλησιάζοντο, ἐν τοῖς σχολείοις αὐτῶν ἐξεπαιδεύοντο, ἐν τοῖς νοσοκομείοις αὐτῶν ἐνοσηλεύοντο ὡς ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ ὁμότιμοι. Πρόχειρος ἀλλ᾽ ἀρκοῦσα ἀπόδειξις ἔστω, ὅτι, κατὰ

[1] *Αὐτόθι, ἰουλίου, ἀρ. 7.*
[2] *Ῥῶσσος ἄγγελος, 1858 φεβρουαρίου, σελ. 250.*
[3] *Αὐτόθι, σελ. 249.*
[4] *1862 μαΐος, σελ. 671.*
[5] *Πρακτικὰ συνόδου, 1859 σεπτεμβρίου 22.*
[6] *Λόγος Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, σελ. 8, καὶ Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων κτλ., σελ. 8.*
[7] *Ἀπάντησις, σελ. 31.*

A τοὺς παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει νοσοκομείου τοῦ γένους καταστρωθέντας καταλόγους, ἐν μόνῳ τῷ ἔτει 1863 πλείους τῶν 500 Βουλγάρων εὗρον ἐν αὐτῷ περίθαλψιν.

Τοιαύτην μάλιστα τὸ πατριαρχεῖον ἔδειξε συμπάθειαν πρὸς τοὺς Βουλγάρους, ὥστε καὶ ἐκατηγορήθη ὡς βουλγαρίζον, ὡς ἀπό τινος καιροῦ ἐνδίδον εἰς πάσας τὰς αἰτήσεις τῶν Βουλγάρων[1]. Δὲν εἶναι πολὺς καιρός, ἔγραφεν ἐπισήμως πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τῇ 13 ἰανουαρίου 1863, ἡ ἐν Φιλιππουπόλει γραικικὴ λεγομένη μερὶς προσκλαιομένη κατὰ τῆς αὐτόθι βουλγαρικῆς μερίδος, „δὲν εἶναι πολὺς καιρός, τὸ λέγομεν μετὰ λύπης καὶ συγκινήσεως βαθυτάτης, ἀφ᾽ ὅτου ἡ μεγάλη ἐκκλησία οὐδεμίαν δίδει ἀκρόασιν πρὸς τὰς δικαίας καὶ πρὸς τὰ καθεστῶτα συμφώνους αἰτήσεις τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις πολυειδῶς ἠδικήθη ἕνεκα τούτου“ κτλ.[2]

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν καταστροφὴν τῆς βουλγαρικῆς
B φιλολογίας ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως Τουρνόβου Ἱλαρίωνος, ἀληθῶς νομίζομεν ὅτι οὐδεμία σοβαρότης ἐνυπάρχει ἐν τῇ τοιαύτῃ κατηγορίᾳ, καίτοι ἐπαναλαμβανομένῃ πολλαχοῦ μέχρι κόρου, διότι καὶ ἐάν τι τοιοῦτο συνέβη, ὅπερ οὐδέποτε ἀπεδείχθη, παρὰ παντὶ εὖ φρονοῦντι ἔνοχος τὰ μάλιστα λογισθήσεται ὁλόκληρος λαός, ὅστις διὰ τοσούτων αἰώνων ἠμέλησε νὰ λάβῃ τοὐλάχιστον ἓν ἀντίγραφον τῶν μόνων ἀρχαίων αὐτοῦ βιβλίων, διατηρηθέντων μέχρι τοῦδε ὑπὸ γραικῶν ἀρχιερέων, εὑρισκομένων ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν αὖθις γραικοῦ, ὅστις καὶ ἐκ περιστάσεως ἠδύνατο ν᾽ ἀπολέσῃ αὐτά.

Κατηγορία Θ′.

Οἱ Γραικοὶ οὐδέποτε λαμβάνουσιν ὑπ᾽ ὄψιν τὸν πληθυσμὸν τῶν Βουλγάρων, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ συγκροτήσει τῆς συνελεύσεως τοῦ 1857 ἔτους οὐ κατ᾽ ἀναλογίαν τῆς τῶν Γραικῶν
C καὶ τῶν Βουλγάρων ἀνδροπληθύος προσεκλήθησαν ἐξ ἀμφοτέρων ἀντιπρόσωποι, οὐδὲ κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως[3].

Ἀναίρεσις.

Ὁ πληθυσμὸς λαμβάνεται ὑπ᾽ ὄψιν μόνον ὅταν τὰ προκείμενα ζητήματα ἐξαρτῶνται ἀπ᾽ αὐτοῦ· τοιαύτης δὲ φύσεως οὐδόλως ὑπάρχουσι τὰ πλεῖω τῶν ἐν τοῖς πατριαρχείοις διεκπεραιουμένων, ἅτινα ἀφορῶσιν οὐ μόνον Γραικοὺς καὶ Βουλγάρους, ἀλλὰ πάντας ἐν γένει τοὺς ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει ὀρθοδόξους χριστιανούς. Διὰ τοῦτο καὶ οὐδεμία μέχρι τοῦδε ἀνεφάνη παρ᾽ ἡμῖν ἀνάγκη ἐπισήμου τινὸς ἐθνογραφικῆς στατιστικῆς, ἥτις ἄλλως θὰ ἦτο ἀδύνατος, διὰ τὴν ἔλλειψιν πάντων τῶν πρὸς τοῦτο ἀναγκαίων στοιχείων[4]. Τὰς περὶ τοῦ σχετικοῦ πληθυσμοῦ πληροφορίας αὐτῶν ἀρύονται ἐν γένει οἱ τὰς τοιαύτας κατὰ Γραικῶν ἐκσφενδονίζοντες αἰτιάσεις ἀπὸ πραγματείας, εἰς ἃς πολλὴ προσγίνεται
D τιμή, διότι, ἐὰν σκοπὸς ἡμῶν δὲν ἦτο ν᾽ ἀποφύγωμεν πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ διερεθίσῃ φιλοτιμίας ἐθνικάς, εὐκόλως ἠθέλομεν ὑποδείξει τὰς παχυλὰς ἀντιφάσεις καὶ ἀπάτας, εἰς ἃς περιπίπτουσιν οἱ τοιοῦτοι αὐτόκλητοι ἐθνογράφοι.

Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἀντιπροσωπείας τῶν Βουλγάρων, παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ τρόπος τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῆς εἶχεν ὁρισθῇ δι᾽ εἰδικῶν ὁδηγιῶν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ἥτις καὶ ἐπικυρώσασα ἀκολούθως τοὺς ὑπὸ ταύτης τῆς ἐθνοσυνελεύσεως συνταχθέντας κανονισμοὺς ἀνεγνώρισε τὴν νομιμότητα τῆς συγκροτήσεως αὐτῆς καὶ ἔθετο πέρας εἰς τὸ περὶ τούτου ζήτημα. Κατὰ τοὺς λόγους μάλιστα τοῦ ἀντιπροσώπου Τουρνόβου καὶ αὐτοῦ τοῦ βουλγαρίζοντος τύπου, ἡ κυρία ἔλλειψις τῶν παρὰ τῇ ἐθνο-

[1] *Περὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν μέσων, σελ. 9.*
[2] *Αὐτόθι, σελ. 18-19.*
[3] *Ἀπάντησις κτλ., σελ. 6, 10 καὶ ἑπ.*
[4] Eichmann, *Die Reformen*, σελ. 15.

συνελεύσει ἀντιπροσώπων τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν A προῆλθεν οὐχὶ ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ [1].

Κατηγορία Γ΄.

Οἱ Γραικοὶ συκοφαντοῦσι παρὰ τῇ κυβερνήσει τὰς πολιτικὰς πεποιθήσεις τῶν Βουλγάρων [2].

Ἀναίρεσις.

Μολονότι αἱ ἐπ' ὀνόματι τῶν Βουλγάρων γενόμεναι κατηγορίαι κατὰ Γραικῶν ἐξῆψαν εἰς πολλοὺς αὐτῶν οὐκ ὀλίγην ἀγανάκτησιν, ἐν τούτοις οὐδέποτε Γραικοὶ ἄξιοι λόγου ἐξέφερον οὐχὶ κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὃν θεωροῦσι λαὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ κατ' αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ λαοῦ διεγειρόντων τὰ πάθη κατηγορίας, οἵας ἐξέφερον, λόγου χάριν, αὐτοὶ αὐτῶν οἱ ὁμόφυλοι ἐν Βιδύνῃ [3], ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδομένη ἐφημερὶς Βουλγαρία [4], ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα ἀπάντησις τῆς ῥωσσικῆς πρεσβείας [5], τὸ B ἡμιεπίσημον ὄργανον τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως [6], καὶ τέλος αὐτὴ ἡ ἡμιεπίσημος ἐφημερὶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως [7].

Ἰδού, παναγιώτατε δέσποτα, σεβασμία καὶ ἀξιότιμος ὁμήγυρις, ἐπὶ τίσι προφάσεσιν ἐπεζήτουν καὶ ἐπιζητοῦσι τινὲς τὴν μεταβολὴν τῶν καθεστώτων ἐπ' ὠφελείᾳ, ὡς λέγουσι, τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὑπό τε τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πολιτικὴν ἔποψιν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐξετάσωμεν τὰ περὶ τῆς ὠφελείας τῆς ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν.

Ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία συγκροτεῖται ὑπὸ πάντων τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων ἐθνῶν ἄνευ διακρίσεως ἐθνικότητος, φύλου, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως· „Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, εἶπεν ὁ σωτὴρ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.“ [8] Διὰ τοῦ οὐσιώδους τούτου χαρακτῆρος αὐτῆς, ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία C διακρίνεται τῆς ἀποκλειστικῆς ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς, καὶ εἰς τοῦτον ἀφορῶν ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει· ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ „οὐκ ἔνι ἰουδαῖος οὐδὲ ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν τῷ Χριστῷ“ [9].

Ἀλλ' ἡ ἐκκλησία σημαίνει οὐ μόνον τὸ καθόλου ὡς εἴρηται ἄθροισμα τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν, ἀλλ' ἰδίως τὴν διδάσκουσαν ἐκκλησίαν, ἧς ἡ σύστασις καὶ ἡ βαθμολογία ἀνατρέχουσι μέχρι τῶν ἀποστόλων. Καὶ λοιπὸν [10] βλέπομεν ἔτι κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων διωρισμένας ἐκκλησίας ἢ ἐπισκοπάς, εἰς ἑκάστην τῶν ὁποίων προήδρευε μεταξὺ τῶν πρεσβυτέρων ὡς πνευματικὸς προεστὼς ὁ κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν ἄγγελος [11] καὶ κατὰ Παῦλον κυβερνήτης ἢ ποιμὴν ἢ ἐπίσκοπος ἢ ἀρχιερεύς, ὡς ῥητῶς εὕρηται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· „Πᾶς ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίστα- D ται τὰ πρὸς τὸν θεόν.“ [12] Αὐτὴν δὲ τὴν ὑφ' ἑκάστου ἐπισκόπου προστατευομένην ἐκκλησίαν [13] ὠνόμασαν οὐ μόνον ἐκκλησίαν καὶ ἐπισκοπήν, ἀλλὰ καὶ παροικίαν τοῦ ἐπισκόπου, ὀνομασθεῖσαν οὕτω μάλιστα πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες ὀφείλουσιν ἵνα καὶ αὐτοὶ μελετῶσι καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκωσι τὸ πάροικον, τουτέστι τὸ πρόσκαιρον καὶ παροδικὸν τῆς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ διαγωγῆς, „ἐν ᾧ πάροικοι ἐσμὲν καὶ παρεπίδημοι,“ [1] „ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ἡμῶν χρόνον ὀφείλοντες ἀναστρέφεσθαι.“ [2]

Μετὰ τὸν πληθυσμὸν τῶν πιστῶν [3], ἔτι κατὰ τὸν δεύτερον αἰῶνα αἱ ἐγχώριοι καὶ μικρότεροι ἐκκλησίαι εἶχον σχετικὴν ἀναφορὰν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς γειτονευούσης πόλεως, καὶ τῶν εἰς μίαν τινὰ πολιτικὴν ἐπαρχίαν κειμένων παροικιῶν ἤτοι ἐπισκοπῶν οἱ ἐπίσκοποι ἐγνώριζον πρῶτον κατὰ τάξιν τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ πόλεως ἢ μητροπόλεως. Τοιαύτη δὲ σχετικὴ ἀναφορὰ τῶν ἐπισκόπων πρὸς τὸν μητροπολίτην ἐπίσκοπον ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἀναγκαία διὰ τὰς ἀναφυομένας αἱρέσεις καὶ τὰς ἐκ τῶν διωγμῶν ἀταξίας.

Ἐπειδὴ δὲ πολλαὶ ὁμοῦ πολιτικαὶ ἐπαρχίαι συνεκεφαλαιοῦντο εἰς μίαν διοίκησιν ὑφ' ἑνὸς ἐπάρχου ἢ διοικητοῦ κυβερνωμένην, καὶ ὁ ἐπίσκοπος λοιπὸν τῆς ἐν ὅλῃ τῇ διοικήσει πρωτευούσης μητροπόλεως διωρίσθη πρῶτος τῶν ἐν ταῖς ἀπαρτιζούσαις τὴν διοίκησιν ἐπαρχίαις πρωτευόντων μητροπολιτῶν, προσλαβὼν καὶ τὸ κῦρος τῆς τούτων χειροτονίας. Τοιαῦτα προεδρίας πρεσβεῖα ἐδόθησαν ἐξαιρέτως εἰς τὸν Ῥώμης, εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως τὰ ἴσα (διὰ τὴν τῶν σκήπτρων μετάθεσιν) καὶ εἰς τὸν Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν Ἀντιοχείας (ἀμφοτέρων ἐπισημοτάτων πόλεων εἴς τε τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν), καὶ εἰς τὸν Ἱεροσολύμων (τῆς πρώτης τῶν πιστῶν μητροπόλεως). Καὶ ταῦτα τὰ προνόμια ὁ ς΄ κανὼν τῆς Α΄ συνόδου ὀνομάζει ἀρχαῖα· Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω [4]. Κατὰ τὴν Δ΄ σύνοδον ὀνομασθέντος πατριάρχου τοῦ Ῥώμης, ὡς ἐκ τῶν πρακτικῶν καταφαίνεται, εὐθὺς μετὰ ταῦτα εὑρίσκομεν τὸ ὄνομα τοῦτο ἀποκεκληρωμένον ἰδίως καὶ μόνον εἰς τοὺς πέντε γνωστοὺς πατριάρχας [5]. Καθὼς δὲ τοιαύτας ἄλλας συνόδους οἰκουμενικὰς οὐδόλως θέλει ἴδει ὁ χριστιανικὸς κόσμος συγκροτουμένας πρὸς ἀπαρτισμὸν ἢ σύνταξιν ἑτέρου συμβόλου τῆς πίστεως, οὕτως ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε θέλει ἴδει ἀνεγειρόμενα πατριαρχεῖα τοσοῦτον γεραρά, τοσοῦτον σεπτά, τοσοῦτον ἀληθῶς οἰκουμενικά, οἷα ταῦτα δὴ τὰ πέντε. Καὶ ἔστι μὲν ὅτε καιρικαὶ ἀνάγκαι καὶ προσωπικαὶ φιλοτιμίαι συνεπέφερον απονομὴν τίτλων πατριαρχικῶν, οὐδέποτε ὅμως οὐδεμία κοσμικὴ θεωρία κατισχύει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀληθείας, καθ' ἣν οἱ πρῶτοι κληθέντες εἰς τὸ κήρυγμα καὶ εἰς τὸ μαρτύριον λογίζονται πρῶτοι καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τιμὴν καὶ τάξιν.

Εἴδομεν ἀνωτέρω ὁποῖά τινα ἐφρόνει ἡ ἐκκλησία καὶ σὺν αὐτῇ τὸ σύνολον τῶν ὀρθοδόξων περὶ τοῦ λεγομένου πατριάρχου Τουρνόβου· ἔστω τούτου πολλῷ ἐπισημότερον παράδειγμα τὸ ἑξῆς·

Μεγαλυνθείσης τῆς ῥωσσικῆς ἐπικρατείας κατὰ τὸ τέλος τοῦ 16ου αἰῶνος εἰς ἀχανὲς κράτος, ὁ τσάρος Θεόδωρος [6], „εἰ καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἔχῃ ἐν Ῥωσσίᾳ πατριαρχεῖον, ἀμφεταλαντεύετο ὅμως, ἵνα μὴ προσβάλῃ τὰ δικαιώματα τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως διὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ῥωσσικῆς ἐκκλησίας·“ συνεσκοπεῖτο δὲ μετὰ τοῦ τότε ἐν Ῥωσσίᾳ ἀπελθόντος πατριάρχου Ἀντιοχείας [7], „πῶς ἂν οὗτος ἠδύνατο νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ, οὗτος δὲ μετὰ τῶν

[1] *Ἀπάντησις, σελ. 11-12, καὶ Presse d'Orient, 1859 ἰανουαρίου 8.*

[2] *Le haut clergé grec, σελ. 5. — Presse d'Orient, 1857 φεβρουαρίου 12 καὶ ἰουλίου 4.*

[3] *Βυζαντίς, 1861 ἀπριλίου 15.*

[4] *Βουλγαρία ἐν Courrier d'Orient, 1861 μαρτίου 9.*

[5] *Ὅρα ἀναίρεσιν κατηγορίας ς΄.*

[6] *Morning Post ἐν Presse d'Orient, 1857 μαΐου 3.*

[7] *Journal de Constantinople ἐν Presse d'Orient, 1857 ἀπριλίου 26.*

[8] *Μάρκου XVI, 15.*

[9] *Πρὸς Γαλάτας III, 28.*

[10] *Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, Περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν βαθμῶν, σελ. 92.*

[11] *Ἀποκάλυψις II, 1, καὶ Κλήμης. Ὅρα Οἰκονόμου, αὐτόθι, σελ. 105.*

[12] *Πρὸς Ἑβραίους V, 1.*

[13] *Βλέπε Οἰκονόμου, αὐτόθι, σελ. 93, σημείωσις γ΄.*

[1] *Ψαλμὸς CX.*

[2] *Α΄ Πέτρου I, 17.*

[3] *Οἰκονόμου, αὐτόθι, σελ. 39 (α΄).*

[4] *Παράβαλε καὶ τῆς Β΄, β΄ καὶ γ΄· τὸν η΄ τῆς Γ΄, τὸν κη΄ τῆς Δ΄.*

[5] *Οἰκονόμου, αὐτόθι, σελ. 283 σημ.*

[6] *Ἱστορία τῆς ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας, μετάφρασις ὑπὸ Θ. Βαλλιάνου, σελ. 143.*

[7] *Αὐτόθι, σελ. 321.*

λοιπῶν ἱεραρχῶν καὶ μεθ᾽ ὅλης τῆς ἐν Ἀνατολῇ ὀρθοδόξου γραικικῆς ἱεραρχίας.“ Ἀκολούθως δὲ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β' ἐγκαταστήσαντος πατριάρχην πάσης Μοσκοβίας τὸν μητροπολίτην Μόσχας Ἰώβ, καὶ ἀνακηρυχθείσης τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας ὑπὸ συνόδου συγκροτηθείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἕτερον ἀνεφύη ζήτημα. Ὁ μακαριώτατος Ἰὼβ τρίτος ἠξίου μνημονεύεσθαι ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις [1], ἀλλ᾽ οἱ τέσσαρες πατριάρχαι οὐκ ἐνεδίδοσαν, ἐχόμενοι τῆς ἐν ἱεροῖς κανόσι διαγεγραμμένης τάξεως τῶν τεσσάρων πατριαρχῶν. Διὸ καὶ διὰ πράξεως γενομένης ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡρίσθη ἡ τάξις τοῦ πατριάρχου Ῥωσσίας ὡς πέμπτου ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, τῶν πρεσβείων τῶν πατριαρχικῶν θρόνων Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, καίτοι ἀνθρωπίνως ἐλαχίστων, τιμηθέντων ὅμως, ὡς εἰκός, παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὲρ τὸ πατριαρχεῖον τῆς ἀσυγκρίτως πολυανθρωποτέρας καὶ πλουσιωτέρας ἰσχυρᾶς Μοσχοβίας.

Αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ διέπουσι καὶ τὰ τῶν ἐπισκοπῶν ἢ τόπων κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἔκφρασιν [2]. Αἱ τὰ πρῶτα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ φέρουσαι ἐπισκοπικαὶ ἕδραι εἰσὶν αἱ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων αὐτῶν ἱδρυθεῖσαι. Ἡ ἀποστολικὴ αὕτη ἐγκατάστασις τῆς ἐκκλησίας ἐν Ῥώμῃ ἐστὶν ὁ τίτλος, δι᾽ οὗ ἵδρυται ἡ περὶ ἀποκλειστικῆς ὑπεροχῆς καὶ δυναστείας ἀπαίτησις τῶν παπιστῶν. Καὶ ταύτην μὲν οὐδέποτε ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία παρεδέχθη, ἀντιλέγουσα, ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ πολλοὶ ἔνεισι τοιοῦτοι φωστῆρες τοῦ νοητοῦ στερεώματος, πολλαὶ ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι, ἃς κατέστησαν οἱ μακάριοι Πέτρος καὶ Παῦλος καὶ Βαρνάβας καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, ἐν οἷς καὶ Ἀνδρέας „ὁ πρὶν κληθῆναι καλῶν [3], ὁ πρὸ τοῦ Πέτρου Πέτρος, ὁ τοῦ θεμελίου θεμέλιος, ἡ τῆς ἀρχῆς ἀπαρχή“ [4]. Ἐὰν οἱ θρόνοι οὗτοι, πολλὰ παθόντες ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, ἀνθρωπίνως ἐσμικρύνθησαν, ἀλλ᾽ ὅμως ἐκκλησιαστικῶς καὶ τιμῶνται προσηκόντως, θεοῦ δὲ εὐδοκοῦντος, τάχ᾽ αὔριον πάλιν ἔσονται καὶ πλούσιοι καὶ πολυάνθρωποι. „Ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.“ [5] Μή τι ἐγίνετο διάκρισις ἐν ταῖς πανσέπταις συνόδοις μεταξὺ μεγάλων καὶ μικρῶν ἀρχιερέων, μεταξὺ εὐγενῶν καὶ μὴ εὐγενῶν, μεταξὺ πλουσίων καὶ πενήτων, μεταξὺ μᾶλλον ἢ ἧττον φορολογουμένων; Μή τι ἡ ἐκκλησία ἡμῶν ἀριθμεῖ, ὡς ἡ δυτική, τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῆς, ὅπως ἀποδείξῃ τὴν καθολικότητα καὶ ὀρθοφροσύνην αὐτῆς; Ἐν τοιαύταις ἰδέαις κοσμικοῦ τύφου καὶ γηΐνης ἀλαζονείας οὐδὲν ἐστὶν ἄξιον τῆς γνησίας ὀρθοδόξου διδασκαλίας.

Αὕτη ἀκόμη ἡ χρῆσις ἢ μᾶλλον κατάχρησις τῆς λέξεως ἐπαρχία ἀποδεικνύει ἄγνοιαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης καὶ ἰδέας, καὶ γίνεται αἰτία μυρίων ἀτόπων συλλογισμῶν. „Ἄτοπος,“ λέγει ἐπίσημός τις τῶν καθ᾽ ἡμᾶς θεολόγων [6], „ἄτοπος καὶ τῆς τῶν ἱερῶν κανόνων ἀκριβείας ἀλλοτρία ἡ κατάχρασις τοῦ τῆς ἐπαρχίας ὀνόματος.“ Οὐδαμοῦ τῶν ἱερῶν κανόνων ὠνομάσθη ἐπαρχία, εἰμὴ κατὰ σημασίαν πολιτικήν. Ἓν καὶ μόνον παράδειγμα (καὶ τοῦτο ῥωμαϊκὸν) ἐπιδέχεται παρεξήγησιν τὸ ἐφεξῆς· „Μηδεὶς ἐπίσκοπος ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν, ἐν ᾗ τυγχάνουσιν ὄντες ἐπίσκοποι, διαβαίνῃ“ (τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου κανὼν γ')· ἀλλὰ καὶ τοῦτο σημαίνει τὴν πολιτικὴν ἐπαρχίαν, „ἐν ᾗ τυγχάνει ὁ ἐπίσκοπος,“ τουτέστιν, ἐν ᾗ κεῖται ἡ τοῦ ἐπισκόπου παροικία ἢ ἐπισκοπή. Ἡ ἐπισκοπὴ κεῖται πάντως ἐν ἐπαρχίᾳ· ἐκ δὲ τούτου προῆλθε καὶ ἡ κατάχρησις τῆς ἐπαρχίας ἀντὶ τῆς ἐπισκοπῆς. Ἀλλ᾽ ἡ κατάχρησις ὑπάρχει καὶ παράλογος καὶ ψευδής. Οὔτε ἔπαρχός ἐστιν, ἀλλ᾽

[1] *Αὐτόθι, σελ. 148.*
[2] *Πράξεις I, 25.*
[3] *Ἰωάννου I, 41.*
[4] *Ἱεροσολύμων Ἡσύχιος παρὰ Φωτίῳ, κώδ. 169.*
[5] *Β' Κολ. X, 17.*
[6] *Οἰκονόμου, αὐτόθι, σελ. 97 σημ.*

A οὐδὲ λέγεται ὁ ἐπίσκοπος, οὔτ᾽ ἐπαρχίαν ἔχει πολιτικήν, οὔτε κυριαρχεῖ καὶ κυριεύει τῆς ἐπαρχίας ὡς δυνάστης πολιτικός. Ἡ „παροικία“ μου, ἡ „ἐπισκοπή“, τὸ „ποίμνιόν“ μου, ἀρκοῦσιν ἵνα καὶ σαφῶς ἐκφράσωσι καὶ σεμνῶς τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα τοῦ ἱεροῦ ποιμένος, ὅστις παροικεῖ ἐπὶ τῆς γῆς ποιμαίνων τὴν ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν, καὶ τοῦτο μόνον σπουδάζων, ὅπως καὶ τούτους μετὰ τὴν ἐπὶ γῆς παροικίαν ἀναδείξῃ „συμπολίτας τῶν ἀγγέλων εἰς τὴν ἐπουράνιον πατρίδα, ὅπου τὸ ἀληθὲς ἡμῶν ὑπάρχει πολίτευμα“ [1].

Ὀλίγον πρὸ τῆς ἁλώσεως ἀνατρέχοντες, εἴ τις ἀνάγκη καὶ προσφάτου παραδείγματος ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, εὑρίσκομεν τοὺς μητροπολίτας τῆς πολυανθρώπου καὶ πλουτούσης Ῥωσσίας Μοσχοβίας παρακαθεζομένους [2] ἐν τῇ συνόδῳ Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἰσοψήφους καὶ ὁμοτίμους ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς μετὰ ἀρχιερέων, εἰς οὓς ἡ χαλεπότης τῶν καιρῶν μικρὸν εἶχεν ἀφήσει καὶ τοῦτο πενέστατον καὶ μόλις ἀποζῶν ποίB μνιον. Διατί δὲ τοῦτο; Διότι καὶ ἂν ἀκόμη, ὡς τοῦτο ἀνάγκη γενέσθαι πολλαχοῦ, οἱ ὀρθόδοξοι ἀρχιερεῖς εὑρίσκωνται ἐμπεπιστευμένοι πολυειδῆ κοσμικὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλ᾽ ὅμως οὐδέποτε ἐπιτρέπουσι τὸ κοσμικὸν τοῦτο μέρος ἵνα ἐξασκήσῃ βλαβεράν τινα ἐπήρειαν ἐπὶ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ. Ἑνοῦνται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὀρθοδόξου ἐπισκόπου θρησκευτικαί τε καὶ πολιτικαὶ λειτουργίαι, ἀλλ᾽ οὐ συγχέονται. Ἐξ αὐτῶν τῶν πρώτων αἰώνων εὑρίσκομεν τοὺς ἀρχιερεῖς κατ᾽ ἀνάγκην καὶ δίκας δικάζοντας καὶ τοῖς ἄρχουσι συμπαρακαθεζομένους καὶ προστασίας πολιτειῶν ἀναλαμβάνοντας [3], διατηροῦντας ὅμως ἀείποτε τὴν πρὸς ἀλλήλους εὐαγγελικὴν ἰσότητα καὶ ἐκκλησιαστικὴν σχέσιν, καὶ οὐδόλως ἐπιτρέποντας ἵνα ἡ κατ᾽ ἀνάγκην περὶ τὰ κοσμικὰ ἀπασχόλησις κατισχύσῃ τοῦ κατ᾽ οὐσίαν θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος τῆς ἱεραρχίας, καθ᾽ ἣν „ἱερῶς τις ἄρχει καὶ ἱερῶς ἄρχεται“ [4]. Οὕτως οἱ ὀρθόδοξοι ἀρχιερεῖς [5] συναρμολογούμενοι εἰς ἓν ὁλοC μελὲς καὶ ἄρτιον σῶμα, μίαν ἔχον κεφαλήν, τὸν Χριστόν, διάγουσι κατὰ τὸν νόμον τῆς ἰσότητος τῆς ἀληθινῆς καὶ γνησίας, „τῆς ἰσότητος τῆς ἐχούσης τὸ κατ᾽ ἀξίαν,“ ὡς ὁ μέγας εἶπε Γρηγόριος [6].

Μόνην τοίνυν ἀναγνωρίζει ἡ ἐκκλησία διαφορὰν μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων, τὴν κατὰ τὴν προσωπικὴν ἀξίαν αὐτῶν καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ζῆλον, κατὰ τό· „Οἱ ἔργῳ καὶ λόγῳ κοπιῶντες διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν.“ [7]

Ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ μὲν τῶν χρόνων τῆς ἀποστολικῆς ἁπλότητος ἐγίνετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἅμα τῷ πρεσβυτερείῳ καὶ τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις [8]. Ἀκολούθως ὅμως δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς ὄχλους [9] διὰ τὰς στάσεις καὶ ταραχὰς [10] τὰς συμβαινούσας, ἀλλ᾽ ἀπῃτεῖτο ἡ κοινὴ πάντων τῶν ἐπισκόπων ψῆφος [11].

Καὶ συνηθροίζοντο μὲν οὗτοι κατ᾽ ἀρχὰς κατὰ περιόδους [12] πρὸς διάλυσιν τῶν ἑκάστοτε συμπιπτόντων ζητημάτων· τούτων δὲ αὐξομένων ὁσημέραι, συνD έστησαν σύνοδοι διαρκεῖς, λαμβανόμεναι ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἴσων καὶ ὁμοτίμων ἐπισκόπων ἑκάστης ἐκκλησίας.

Τοιαύτην σύνοδον ἔσχε καὶ ἡ μεγάλη αὕτη ἐκκλησία, ἀληθῶς ὀρθόδοξον, ἀληθῶς χριστιανικήν, διατηρή-

[1] *Φιλίππ. III, 20.*
[2] *Ὅρα* Miklosich, *Acta patriarchatus Constantinopolitani, ὁ Ῥωσσίας (Β', 131), ὁ Λιτβῶν (Α', 433), ὁ πάσης Ῥωσσίας (Β', 6), ὁ Χερσῶνος (Β', 178), ὁ Γαλίτσης (Α', 171) κτλ.*
[3] Cod. Theod. 1, 27, De episcopis defensoribus 1, *καὶ* 1, 4. C. I., De episcopali audientia 26, 30, *καὶ* de defensoribus 1, 8.
[4] *Παχυμέρης εἰς Διονυσίου Ἀρειοπαγίτου Ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν, τόμ. Α', τμ. γ', σελ. 199.*
[5] *Οἰκονόμου, αὐτόθι, σελ. 307.*
[6] *Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, λόγος Α', τομ. α', σελ. 2.*
[7] *Α' πρὸς Τιμόθεον, Ε', 17.*
[8] *Ἀποστολικαὶ διαταγαί, Η', δ'.*
[9] *Λαοδικείας συνόδου ιγ'.*
[10] *Ζωναρᾶς, ἑρμηνεία κανόνος ιγ' Λαοδικείας συνόδου.*
[11] *Σύνοδος Α', ς'.*
[12] *Ἀποστολικὸς κανὼν λζ', ε' τῆς Α' καὶ κ' Ἀντιοχείας.*

σασαν δι' ὅλων τῶν καιρικῶν περιπετειῶν αὐτὸν δὴ τοῦτον τὸν γενικὸν χαρακτῆρα, ἐφ' ᾧ σεμνύνεται, ἔχουσαν τὴν μέριμναν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν [1].

Καὶ ἐπὶ παραδείγματι [2].

Ἐπὶ τοῦ Ἱερεμίου τοῦ Γ' τῷ 1718, ὅτε ἡ ἐν Παρισίοις λεγομένη ἀκαδημία τῆς Σορβόνης ἔπεμψε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Πέτρον τὸν μέγαν καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἁγιωτάτην σύνοδον τῆς ῥωσσικῆς ἐκκλησίας δογματικά τινα κεφάλαια, προβάλλουσα τὴν ἕνωσιν τῆς δυτικῆς μετὰ τῆς ῥωσσικῆς ἐκκλησίας, ἡ σύνοδος ἔπεμψε τὰ κεφάλαια ταῦτα πρὸς τὴν μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν, τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλην ἐκκλησίαν, ἥτις ἀνακρίνασα ταῦτα, ἀπέπεμψεν ὀπίσω μετὰ τῆς δικαίας ἀντιρρήσεως, γράψασα πρὸς τὴν ἐν Ῥωσσίᾳ ἀδελφὴν ἐκκλησίαν, ἵνα κρατῇ σταθερῶς ἃ παρέλαβε δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας [3].

Εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι ἀληθῶς οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, οἱ τοιαύτης τυγχάνοντες προστασίας, οἵα ἡ τῆς ἁγίας μητρὸς ταύτης ἐκκλησίας.

Εἰ δέ ποτε συνέβη νὰ χειραφετηθῶσι καὶ τέκνα τινὰ αὐτῆς, τοῦτο ἐγένετο συνεπείᾳ μεγάλων πολιτικῶν ἀλλοιώσεων καὶ τῇ ἐγκρίσει τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας, εἰς ἣν καὶ βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορες καὶ λαοὶ μυρίανδροι καὶ χῶραι ἀκαταμέτρητοι προσέφερον πάντοτε τὸν υἱϊκὸν φόρον τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Κρινέτω τοίνυν ἕκαστος, ἐὰν αἱ ἀρχαὶ αὗται τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας δύνανται δικαιολογῆσαι τὰς ἐπιδιωκομένας βελτιώσεις δῆθεν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους.

Εἴπωμεν δέ τινα καὶ περὶ τῆς ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἔποψιν ὠφελείας τῆς βουλγαρικῆς ἐθνικότητος.

Ἐν τῇ Τουρκίᾳ ὑπάρχουσι Βούλγαροι, ἤτοι ἄνθρωποι λαμβάνοντες τοῦτο τὸ ὄνομα, ὅπερ οὐδεὶς διαφιλονεικεῖ αὐτοῖς, ἐνόσῳ, ὡς μέχρι σήμερον, τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν θέλει συνεπιφέρει οὐδὲν ἀποκλειστικὸν δικαίωμα. Βουλγαρικὸν ἔθνος ὅμως διαιρούμενον νομικῶς τῶν λοιπῶν, ἔχον ἴδιον βίον, ἴδια συμφέροντα, ἴδιον κύκλον ἐνεργείας, τοῦτο οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη. Ἀφοῦ ὅλοι οἱ πολῖται τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους συναπαρτίζουσι σήμερον ἔθνος ἕν, ἡ δὲ ἐν γένει διεξαγωγὴ τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους τούτου τοῦ ὀθωμανικοῦ διενεργεῖται παρὰ τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει, οὐδὲν ἕτερον σῶμα δικαιοῦται νὰ ἐπικαλῆται, ὡς πρὸς τὸ πολιτικόν, ἀποκλειστικὰ ἐθνικὰ συμφέροντα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μεταχειριζόμεθα καὶ ἡμεῖς συνεχῶς τὴν ἔκφρασιν. Ἡ λέξις ἔθνος μεταφράζει ἐν τῇ τοιαύτῃ περιπτώσει τὴν λέξιν μιλλέτ, ἥτις ἐνταῦθα ἔχει ῥητὴν διοικητικὴν σημασίαν ἐμφαίνουσα οὐχὶ πολιτικῶς ἔθνος τι, ἀλλὰ κοινότητα χαρακτηριζομένην διὰ τοῦ θρησκεύματος, ἔχουσαν, καθ' ὃ τοιαύτην, κύκλον ἐνεργείας ἴδιον καὶ ἀνεγνωρισμένην ὡς αὐτοτελὲς σῶμα παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης. Εἶναι τῷόντι πρόδηλον, ὅτι ἡ μεγάλη διαφορὰ τῶν θρησκευμάτων συνεπήνεγκε κατ' ἀνάγκην τὴν κατὰ ταῦτα διαίρεσιν τῶν ὑπηκόων καὶ κατέστησεν ἀδύνατον τὴν καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ὁμοιόμορφον τοῦ κράτους διοργάνωσιν. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀνέκαθεν σοφῶς καὶ φιλοδικαίως τὰς τοιαύτας ἐξοικονομοῦσα ἀνάγκας ἡ ὑψηλὴ πύλη ἀνεγνώρισε καὶ συνέστησε κοινότητας, περὶ τὰς ὁποίας συνεκέντρωσε πᾶν ὅ τι θρησκευτικὸν ἢ μή, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διεξαχθῇ ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως ἀπ' εὐθείας.

[1] *Κολ. XI, 28.*

[2] *Μελετίου, Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, τόμος Α', σελ. 34, καὶ Οἰκονόμου, Περὶ τῶν τριῶν ἱερατικῶν βαθμῶν, σελ. 296.*

[3] Relationis huius scriptores in errorem incidisse nobis videntur. Etenim si ad patriarchas orientales a Petro I transmissae fuerunt litterae antistitum Anglorum *Non-iuratorum* qui dicuntur (eas integras evulgavimus in tomo XXXVII huius operis), non idem dicendum de scripto sorbonico. Vide de universo hoc negotio Pierling, *La Sorbonne et la Russie* (Parisiis, 1882).

A Τοιαύτη ἀνάγκη ὑπηγόρευσε καὶ τὸν παρὰ τοῦ προφήτου τῶν μωαμεθανῶν τοῖς Σιναΐταις δωρηθέντα καὶ τοὺς παρὰ τοῦ καλίφου Ὀμὲρ καὶ τοῦ δευτέρου κατακτητοῦ τῶν ἁγίων τόπων Σελαχεδδὶν πρὸς τοὺς ἀοιδίμους πατριάρχας Ἱεροσολύμων παραχωρηθέντας ἀχτιναμέδες, καὶ τέλος τὸ πρὸς τὸν πατριάρχην Γεννάδιον ἐπιδαψιλευθὲν βεράτιον ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ σουλτὰν Μεχμὲτ τοῦ Β'. Οὗτος εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν μετακαλεσάμενος τὸν σοφὸν Γεννάδιον ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὴν πατριαρχικὴν ἐξουσίαν ἐπειπών· „Πατριάρχευε ἐπ' εὐτυχίᾳ καὶ ἔχε τὴν φιλίαν ἡμῶν, ἐν οἷς ἂν θέλῃς ἔχων πάντα τὰ σὰ προνόμια, ὡς καὶ οἱ πρὸ σοῦ πατριάρχαι." „Καὶ ὑπετάχθησαν," λέγει ὁ ἱστορικός, τῷ Γενναδίῳ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι Κωνσταντινουπόλεως καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν ἐπαρχιῶν." [1] Οὕτω συνεκεντρώθη πληρέστατα εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πατριάρχου τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐθνάρχου, ἥ τε θρησκευτικὴ καὶ ἡ μὴ θρησκευτικὴ δικαιοδοσία B τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, χάριν, εἰς ἣν ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει ὀρθόδοξοι διῆλθον μακροὺς αἰῶνας. Τούτων ἡ προοδευτικὴ πορεία δὲν ἠλλοίωσε κατ' οὐδὲν τὴν μνημονευθεῖσαν προνομιοῦχον θέσιν τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως [2], ἥτις βασιζομένη ἐπὶ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων, ἐκανονίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου πορθητοῦ, διετηρήθη καὶ ἀνεπτύχθη ὑπὸ ἄλλων ἐνδόξων βασιλέων καὶ τέλος ἐπεκυρώθη ἐσχάτως ἀκόμη ἐν τῷ 2ῳ ἄρθρῳ τοῦ χάτι χουμαγιοῦν φέροντος ἐπὶ λέξεως· „Ἅπαντα τὰ προνόμια καὶ αἱ ἀτέλειαι αἱ πνευματικαί, αἱ ἐπιδαψιλευθεῖσαι ἀνέκαθεν καὶ κατὰ μεταγενεστέρας ἐποχὰς πρὸς ἁπάσας τὰς χριστιανικὰς κοινότητας ἢ ἄλλα δόγματα μὴ μουσουλμουνικὰ ἀνεγνωρισμένα ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς προστασίας μου, θέλουσιν ἐπικυρωθῇ καὶ διατηρηθῇ." Ἐξ οὗ δῆλον ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ παρόντος πρὸς τὸ παρελθὸν ἐν τούτῳ μόνῳ ἔγκειται, ὅτι οἱ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος διατελοῦν- C τες χριστιανοὶ κατέστησαν μέτοχοι νέων ἄλλων εὐεργετημάτων ἄλλης φύσεως.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱαδήποτε ἐθνικὴ ἀπαίτησις ἐντὸς τῆς ἀνεγνωρισμένης δικαιοδοσίας τῶν κοινοτήτων ἐστὶν ἀσυμβίβαστος, καθότι ἤθελε χορηγήσει τὸ αὐτὸ δικαίωμα καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐθνικότητας καὶ συνεπιφέρει ἑπομένως τὴν διάλυσιν εἰς τὰ ἐθνικὰ στοιχεῖα τῶν θρησκευτικῶν τούτων κοινοτήτων, ὧν τὴν συντήρησιν περὶ πολλοῦ ποιεῖται ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις. Τὰ ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει εὑρισκόμενα λείψανα ἐθνικοτήτων ὑπάρχουσιν ἄρα οὐχὶ ὡς ἀρχὴ διέπουσα οἱανδήποτε θεσμοθεσίαν, ἀλλ' ὡς ἁπλοῦν γεγονός, ἁπλῆ τοῦ παρελθόντος συνέπεια, ἥτις κατὰ τὰ καθεστῶτα οὔτε προστατεύεται οὔτε πολεμεῖται. Οὕτως ἐν τῇ Γαλλίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ ὑπάρχουσιν ἐθνικότητες, ἀριθμοῦσαι πολλὰ ἑκατομμύρια, ἰδιαιτέραν δὲ ἔχουσαι καὶ ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν, καὶ ὅμως αἱ ἐθνικότητες αὗται, ὡς καὶ ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει, D οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀνεγνωρισμένην πολιτικὴν δικαιοδοσίαν ἰδίαν, ἀλλὰ διέπονται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ δικαίου.

Ἔστω τοίνυν παρ' ἡμῖν ἕκαστος ἐλεύθερος νὰ λέγηται βούλγαρος, σέρβος, βοσνιάκος, ἐρσέκιος, γραικός, ῥωμαῖος, βλάχος, ἀλβανός, καὶ εἴ τε ἄλλο. Ἐπὶ τοιούτων ἀρνήσεων καὶ καταφάσεων ἑκάστου κατὰ τὸ δοκοῦν δύναταί ποτε ἵνα θεμελιωθῇ ἐν τῇ πράξει πολιτικόν τι σύστημα;

Τίνες ἔσονται οἱ Βούλγαροι; οἱ κατοικοῦντες τὴν Βουλγαρίαν. Ἀλλὰ ποῦ ἐστιν αὕτη; Ἐὰν ἀναζητήσωμεν αὐτὴν διὰ τῆς ἱστορικῆς γεωγραφίας, ἀνὰ πᾶσαν φάσιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς θέλομεν εὑρεῖ καὶ νέα ὅρια, ποτὲ μέν, κατὰ τοὺς διϊσχυρισμοὺς τινῶν [3], ἐκτεινομένης αὐτῆς ἀπὸ τῆς μεγάλης ἢ βουλγαρικῆς Μοραβίας μέχρι τοῦ στομίου τοῦ Δουνάβεως, καὶ ἐκεῖθεν

[1] *Turco-Graecia*, βιβλίον Γ', σελ. 15.

[2] *Ὅρα κανονισμοὺς Α', κεφ. β', 3.*

[3] *Βουλγαρικὴ φιλολογία, 1858 φεβρουαρίου, φυλλάδιον Α'.*

μέχρι τοῦ Πύργου, περιλαμβανούσης ἅμα μέρος τῆς A βορείου Θράκης, τὴν ἄνω Ἰλλυρίαν, καὶ σχεδὸν ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν μέχρι τοῦ Ἰβάρεως ποταμοῦ, ποτὲ δὲ περιοριζομένης ἐντὸς τῶν φυσικῶν αὐτῆς ὁρίων, τοῦ Αἵμου δηλαδὴ καὶ τοῦ Δουνάβεως.

Ἐὰν δὲ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἐθνογραφικὴν διαστολήν, τότε ἡ σύγχυσις ἔσται πολλῷ μείζων. Τίς ἔσται βούλγαρος; Ὁ ἀπὸ πατέρα βούλγαρον; Ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶν ἀδιεξίτητον ζήτημα. Ἐν τοῖς διεθνέσι περὶ ἐθνικότητος ζητήμασιν ὑπάρχουσιν ἐνδείγματα ἐξωτερικὰ καὶ ἐναπόδεικτα τῆς προσκτήσεως καὶ ἀπωλείας τῆς ἐθνικότητος. Ἀλλὰ περὶ τοιαύτης ἐπισήμου ἐθνικότητος οὐδεὶς ἐνταῦθα ὁ λόγος, διότι οὐδεὶς ἀναγνωρίζει ἄλλην τοιαύτην ἐν Τουρκίᾳ παρὰ τὴν ὀθωμανικήν.

Θέλομεν βασισθῇ ἐπὶ τῆς γλώσσης μόνης; Καὶ λοιπὸν βούλγαρος ἔσται πᾶς ὁ λαλῶν τὴν βουλγαρικήν; Τοιαύτη βάσις ἐθνικότητος πρῶτον ἤδη ἤθελεν ἀναφανῇ ἐν ταῖς νομικαῖς θεωρίαις. Διότι ἡ γλῶσσα B ἔστι γνώρισμά τι λίαν ἐπουσιῶδες καὶ σφαλερόν, ἐφ' οὗ οὐδὲν δικαίωμα ἐθεμελιώθη.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἐθνικότης διεκδικοῦσα ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἔποψιν δικαιώματα, χωρὶς νὰ δύναται ν' ἀποδείξῃ τὴν νομικὴν ὕπαρξιν αὐτῆς, καθ' ὃ ἐθνικότητος, διὰ τῶν συνήθων μέσων, ἐστὶ πρωθύστερόν τι ἐπινόημα, φέρον εἰς ἀτόπους ἐπαγωγάς. Ἐθνικαὶ πολιτικαὶ κοινότητες οὐχ ὑπάρχουσιν ἐν Τουρκίᾳ, διότι τὰ πατριαρχεῖα ἱδρύονται ἐπὶ βάσεως θρησκευτικῆς. Ἐκτὸς δὲ τῆς σφαίρας ταύτης τῆς ἐπισήμου ἐνεργείας, ἐλεύθερα παντὸς δικαιώματος καὶ πάσης ὑποχρεώσεως, κινοῦνται τὰ λείψανα τῶν προϋπαρξασῶν ἐθνικοτήτων δυσδιάκριτα, ἀδιοργάνιστα, ἐπὶ τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἐνήμερος τῶν ἐσχάτως μάλιστα ἐν Τουρκίᾳ μεταρρυθμίσεων δύναται ν' ἀπαιτῇ νὰ θεμελιώσῃ ἐθνοπολιτικόν τι σύστημα οἱονδήποτε.

Κρινέτω τοίνυν ἕκαστον τῶν σεβαστῶν μελῶν τῆς παρούσης συνελεύσεως κατὰ πόσον τὰ γενόμενα κινή- C ματα συμβιβάζονται πρὸς τὴν θέσιν καὶ τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῆς ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει βουλγαρικῆς ἐθνικότητος.

Ὑπολείπεται ἡμῖν ἤδη ἡ διαφώτισις τῶν ὀκτὼ προτάσεων τῶν ἐν ὀνόματι τῶν Βουλγάρων γενομένων καὶ ἐχουσῶν ὡς ἑξῆς·

„α'. Τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος," etc. — Supra, col. 129 B - 130 B.

Ἐξ αὐτῶν τοίνυν τῶν ὀκτὼ προτάσεων, ἡ μὲν πρώτη, ἡ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου, ἀντικατέστη ὑπὸ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς διὰ τῆς ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἐκθέσει καταχωρηθείσης [1]. Ἐπίσης δὲ καὶ αἱ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων ἕκτη καὶ ἑβδόμη πρότασις ἀντικατέστησαν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς δι' ἑτέρας περιεκτικῆς τῶν δύο τούτων, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἀνεφέρετο μόνον εἰς τὰς βουλγαρικὰς χώρας, ἡ δὲ εἰς τὰς μικτάς, περιέχουσα ἐν τέλει καί τινα περὶ σχολείων, περὶ ὧν ἀρκοῦσι D νομίζομεν τὰ εἰς ἀναίρεσιν τῆς Η' κατηγορίας ῥηθέντα.

Ἕκαστον μέλος τῆς σεβαστῆς συνελεύσεως, ἔχον ἤδη ὑπ' ὄψιν τὰς ὑπὸ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς προτεινομένας τροποποιήσεις, δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ κρινῃ κατὰ πόσον αἱ εἰς τὰ ἄρθρα τῶν ἐπισήμων κανονισμῶν γενόμεναι παραλλαγαὶ ἱκανοποιοῦσι τὰ συμφέροντα τῶν ὀρθοδόξων.

Ἡ ὀγδόη πρότασις, καθ' ὃ ἀφορῶσα τὸ μ ι ρ ί, ἤτοι τὴν πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν καὶ τὰς ἀρχιερατικὰς προσόδους, ἐλύθη, κατ' ἔγκρισιν τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως, διὰ τοῦ ε' κεφαλαίου τῶν κανονισμῶν [2].

Μένουσιν ὅθεν τὰ ἄρθρα δεύτερον, τρίτον, τέταρτον καὶ πέμπτον. Ἐκ τούτων τὰ τρία τελευταῖα, λαμβανόμενα ἐν συνόλῳ, σημαίνουσιν, ὅτι δέον ἵνα ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους διοργανισθῇ συμβούλιόν τι ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς μητροπολίτου καὶ ἑνὸς βοηθοῦ λαϊκοῦ, ἔχον σφραγῖδα ἐθνικὴν ἰδίαν καὶ ἐπιφορτισμένον νὰ διεξάγῃ τὰς ἐθνικὰς ὑποθέσεις τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους καὶ ἐκλιπαρῇ τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν. Ἕκαστος ὁρᾷ ὅτι ἡ πρότασις αὕτη προῆλθεν ἐκ συγχύσεως λέξεων καὶ ἰδεῶν. Τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει μικτὸν ἐθνικὸν συμβούλιον, τοπικὸν χαρακτῆρα φέρον, ἔχει καθήκοντα δικαστικὰ καὶ διαχειριστικὰ ὡρισμένα, οὐδένα δὲ χαρακτῆρα γενικῆς καὶ πολιτικῆς ἀντιπροσωπείας. Τὸ προτεινόμενον βουλγαρικὸν συμβούλιον ἀπ' ἐναντίας ἤθελε φέρει χαρακτῆρα πολιτικὸν καὶ γενικόν, ὡς ἔχον τὸ δικαίωμα τοῦ θεωρεῖν πᾶσαν μὴ θρησκευτικὴν ὑπόθεσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους καὶ καθυποβάλλειν ἐπισήμως τῇ σεβαστῇ κυβερνήσει πᾶσαν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἆρά γε τοιαύτη μετατροπὴ συνάδει πρὸς τὰ ἀνέκαθεν προνόμια τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου; Δύναταί ποτε νὰ παραχωρηθῇ ὑπὸ τῆς εὐθυδίκου σεβαστῆς κυβερνήσεως ἐπ' ὀνόματι μιᾶς καὶ μόνης ἐθνικότητος;

Ὁπωσδήποτε ὅμως σχέδιον παρόμοιον τοῦ ἐν ταῖς τρισὶ προτάσεσι διαλαμβανομένου ἀτελεσφορήτως εἶχε προταθῇ καὶ ἄλλοτε ἐπισήμως καὶ διὰ τοῦ τύπου. Οὕτως ἔν τινι γνωστῷ ὑπομνήματι συνταχθέντι κατὰ τὴν τελευταίαν Βιενναίαν σύνοδον τοῦ 1855 ἀναγινώσκομεν [1]·

„Ἄρθρον 10. Τὸ διά τινας ἐπαρχίας καὶ κοινότητας ὑπάρχον προνόμιον τοῦ νὰ ἔχωσι παρὰ τῇ πύλῃ καπουκεχαγιάδες ἢ ἐπιτρόπους ἐπιφορτισμένους τὰ συμφέροντα αὐτῶν, θέλει ἐπεκταθῇ βαθμηδὸν εἰς τοὺς πληθυσμούς, οἵτινες ἤθελον δικαιοῦσθαι ἀρκούντως πρὸς τοῦτο ἀπό τε τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν.“

„Ἄρθρον 19. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία δὲν θέλει ἐμποδίσει τὴν ἐκκλησίαν ἑκάστης χριστιανικῆς κοινότητος νὰ προσαρμόσῃ τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν αὐτῆς πρὸς τὰς εὐχὰς καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους, καὶ ἰδίως καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν ἐν ταῖς ἀκολουθίαις καὶ τὴν ἐθνικότητα τῶν ἱερέων καὶ ἐπισκόπων.“

„Ἄρθρον 21. Ἡ ὑπερτάτη ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἑκάστης λατρείας χριστιανικῆς *(rite)* εὑρίσκεται ἐμπεπιστευμένη, συνῳδὰ πρὸς τοὺς θεμελιώδεις θεσμοὺς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, τὴν ὑπεράσπισιν τῶν θρησκευτικῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἔθνους της καὶ παρὰ τῇ ὀθωμανικῇ κυβερνήσει. Ἐπομένως θέλει ἐξασκεῖ καὶ τὰς πολιτικὰς καὶ ἀστυκὰς αὐτῆς δικαιοδοσίας διὰ μέσου ἀξιούχων τῆς πολιτικῆς τάξεως, ἐκλεγομένων παρὰ τοῦ ἔθνους, ἐπικεκυρωμένων παρὰ τῆς ῥηθείσης ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, ὑπευθύνων κατὰ τὴν διαχείρισιν τῆς ὑποθέσεως τῆς ἁρμοδιότητος αὐτῶν πρός τε τὴν κυβέρνησιν καὶ τὸ ἔθνος, ὅπερ ἔθεσεν ἐν αὐτοῖς τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ, ἑπομένως δυναμένων νὰ παυθῶσι, καὶ βαθμολογουμένων ἐν τῇ πολιτικῇ ἱεραρχίᾳ τοῦ κράτους.“

Ἐκ τῶν ὀκτὼ εἰρημένων προτάσεων μένει ἤδη ἡ περὶ συστάσεως τῆς συνόδου, καθ' ἣν „τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἥτις μέχρι τοῦδε συνίστατο μόνον ὑπὸ γραικῶν ἀρχιερέων, μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς βουλγάρου, ἀπὸ τοῦδε νὰ ὦσιν ἐξ ἡμισείας, δηλαδὴ ἓξ βούλγαροι καὶ ἓξ γραικοί, οἵτινες ἅπαντες ὁμοῦ νὰ φροντίζωσι καὶ νὰ μεριμνῶσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου περὶ τῆς διεξαγωγῆς τῶν θρησκευτικῶν δικαιωμάτων“. Μετὰ πολλὰς καὶ μακρὰς συζητήσεις, ὑποδειχθέντος τοῦ ἀντικανονικοῦ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης, τὰ βουλγαρικὰ μέλη ἀπέσυρον τὴν πρότασιν αὐτῶν καὶ ἀντικατέστησαν αὐτὴν διὰ τῆς αἰτήσεως, ὅπως ὁ πληθυσμὸς τῶν ἐπαρχιῶν ἀκριβῶς ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστης ἐπαρχίας ὁ ἀρχιερεὺς αὐτῆς εἰσέρχεται ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ θᾶττον ἢ βράδιον [2].

---

[1] Supra, col. 120-3.

[2] Vide tom. XL, col. 555 seq.

[1] *Ὅρα ὑπόμνημα ἐν τῇ ἐφημερίδι* Le Nord, *ἀριθμ. 123 καὶ 124 τῶν 2 καὶ 5 μαΐου 1856.* — Eichmann, *Die Reformen, σελ. 423.*

[2] *Ὅρα πατριαρχικὴν ἔκθεσιν.* — Supra, col. 123.

Ἡ αἴτησις αὕτη, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἰδέας, ὅτι ἀδιαφόρως ὡς πρὸς τὴν ἐθνικότητα αἱ πολυανθρωπότεραι ἐπισκοπαὶ δικαιοῦνται ν' ἀντιπροσωπεύωνται καὶ συνεχέστερον ἐν τῇ συνόδῳ, οὐδὲν περιέχει ἰδιάζον εἰς βουλγαρικὰς ἢ μὴ ἐπισκοπάς, καὶ ἑπομένως δυνάμεθα νὰ συγχαρῶμεν ἡμᾶς αὐτούς, ὅτι τὸ περὶ σχηματισμοῦ τῆς συνόδου ζήτημα ἔπαυσε νὰ ἦναι ἐθνικὸν ζήτημα μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Γραικῶν καὶ περιορίζεται ἐκκλησιαστικῶς ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ· ὑπάρχουσιν ἄραγε ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα, ἅτινα δύναται ὁ πληθυσμὸς νὰ χορηγήσῃ εἰς οἱανδήποτε ἐπισκοπήν.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τ' ἀνωτέρω βλέπομεν, παναγιώτατε δέσποτα, σεβασμία καὶ ἀξιότιμος ὁμήγυρις, ὅτι ἐκ τῶν ὀκτὼ προτάσεων τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν Βουλγάρων γενομένων, αἱ μὲν τέσσαρες, ἤτοι ἡ περὶ ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου καὶ ἡ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέως καὶ ἡ περὶ ἐπιχορηγήσεως, παρουσιάζονται ὑπὸ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς ὡς λελυμέναι· αἱ δὲ τρεῖς, ἤτοι αἱ B περὶ συστάσεως βουλγαρικοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου, ἀναφέρονται εἰς ἰδέας γενικῆς ἁρμοδιότητος, καὶ τελευταῖον, ἡ περὶ σχηματισμοῦ τῆς συνόδου ἀντεκατέστη δι' ἄλλης, ἥτις, καθ' ὃ μὴ ποιουμένη λόγον οὔτε περὶ Γραικῶν, οὔτε περὶ Βουλγάρων, δὲν ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ λεγομένου ζητήματος, τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπερ, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἔκφρασιν A φιλογενῶν τινων εὐσεβῶν κατοίκων Πρεσλάβας[1], ἐπέφερε πολλὰ ἠθικά τε καὶ φυσικὰ κακά, διῃρέθισεν ἔθνος κατ' ἔθνους, ἀδελφὸν κατ' ἀδελφοῦ, περὶ ὧν δώσει ἀπολογίαν εἰς τὸν ὕψιστον ὁ αἴτιος.

Διατελοῦμεν εὐσεβάστως τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος τέκνα ἐν κυρίῳ πειθήνια καὶ δοῦλοι ταπεινότατοι.

Ἄνθιμος Μαζαράκης ἀρχιμανδρίτης.
Ἀλέξανδρος Λάσκαρις ἀρχιμανδρίτης.
Γερμανὸς Γρηγορᾶς ἀρχιμανδρίτης.
Εὐστάθιος Κλεόβουλος ἀρχιμανδρίτης.
Γρηγόριος Γῶγος ἱεροδιάκονος.
Ξενοφῶν Ζωγράφος.
Ἠλίας Ταντάλίδης.
Σταυράκης Ἀριστάρχης.
Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆς[2].

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 4 ἀπριλίου 1864.

[1] *Βλέπε ἐπιστολὴν τῶν κατοίκων Κοτέλι τῆς Πρεσλάβας πρὸς τοὺς πατέρας τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονῆς τῶν Ἰβήρων, ἐν τῇ Βουλγαρικῇ φιλολογίᾳ, 1861, σελ. 168, ἰουλίου 22, ἀρ. 9.*

[2] Easdem Bulgarorum conditiones fusiori calamo evertere conati sunt Graeci in altero libello quem utpote minoris momenti negligendum duximus. Habetur tum in volumine: *Τὰ ἐν τῇ Ἁρμονίᾳ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος,* p. 5-10, tum apud Gedeon, op. cit., p. 104-11.

30.

RAPHAEL POPOV RENUNTIATUR MODERATOR ET ADMINISTRATOR, SINE CHARACTERE EPISCOPALI, ECCLESIAE UNITAE BULGARORUM *

1865 martii 16.

Decretum sacrae congregationis de Propaganda fide pro negotiis ritus orientalis.

Cum gens Bulgarorum catholicam religionem recens amplexa iterum iterumque apostolicae sedi enixas obtulerit preces, ut nascenti eorum ecclesiae C vir propriae nationis ac ritus praeficeretur, hinc eminentissimi patres sacrae congregationis de Propaganda fide negotiis orientalibus praepositae in generalibus comitiis habitis die 13 februarii proxime elapsi, attentis informatione et voto praesertim reverendi patris domini Pauli Brunoni archiepiscopi Taronensis et vicarii apostolici patriarchalis Constantinopolitani, nec non perspectis bonis moribus constantique studio, quod erga catholicam ecclesiam plures per annos ostendit sacerdos ritus bulgari Raphael Popov, censuerunt supplicandum sanctissimo domino nostro, ut eumdem sacerdotem renuntiare dignaretur ecclesiasticum praedictae nationis moderatorem sub dependentia laudati vicarii apostolici patriarchalis Constantinopolitani absque charactere episcopali, et pro nunc cum titulo administratoris ecclesiae unitae Bulgarorum. Quam quidem eminentissimorum patrum sententiam, in audientia diei 14 eiusdem mensis februarii ab infrascripto secretario relatam, sanctitas sua in omnibus confirmavit, et hoc sacrae congregationis decretum expediri iussit.

Datum Romae, ex aedibus dictae sacrae congregationis, die 16 martii 1865.

Alexander cardinalis Barnabò, praefectus.
Ioannes Simeoni, secretarius.

31.

BULGARI UNITI ADRIANOPOLITANI IN EPISCOPUM PETUNT RAPHAELEM POPOV

1865 iulii 15/27.

На негово високопреосвѣщенство г-на м-с-ра Павла Брюнони папскаго намѣстника.

Ваше високопреосвѣщенство! D

Съ благодатьта Божия, ний долоподписанити Едирненски Българо-католици, зарадвани прѣди четири години отъ благодѣянията, които негово всѣсвятейшество папа Пия IX благоволи да ни направи, като ни ръкоположи и испрати единъ народенъ нашъ священникъ по нашето желание, който въ продължение на четири години, съ своята си кротость и пастирски наставления, не малко изпълни нашити сърдца съ духовна пища. Задо волени ний твърдѣ много отъ тѣзи негови наставления и поучения и добри примѣри, смѣемъ днесъ съ настоящето си да припаднеме прѣдъ нозѣтѣ на ваше високопреосвященство като ви молиме да благоволите да чюйте йоще и тази наша единственна и покорна прозба:

A sa grandeur monseigneur monseigneur Paul Brunoni vicaire apostolique.

Grandeur.

Par la grâce de Dieu nous soussignés Bulgares catholiques d'Andrinople, jouissant depuis quatre ans des bienfaits que sa sainteté le pape Pie IX selon notre désir a bien voulu nous accorder en faisant ordonner et nous envoyer un prêtre de notre nation, qui, pendant l'espace de quatre ans, par sa douceur et ses instructions pastorales a rempli nos cœurs d'aliments spirituels. Bien contents de ses instructions, de son enseignement et de ses bons exemples nous osons aujourd'hui par notre présente lettre nous prosterner aux pieds de votre grandeur et vous prier de vouloir bien agréer notre unique et humble demande d'aujourd'hui:

* E tabulario congregationis de Propaganda fide.

Воистина, ний като бѣхме покорни подъ A грѫцкото Духовенство, тѫй да рѣчемъ подъ грѫцкия патрикъ, нъ прѣди 5 год. както и горѣ ви казахме, като имахме честь да ся отървемъ отъ него и отъ неговити зли и чужди за насъ пастири, и на подиръ да ся присъединимъ и пригърнемъ истината христова църква майка и припознаемъ за неинъ глава святаго отца папа Пия IX, който е истинний намѣстникъ на Исусъ Христа отъ тогасъ насамъ, прѣминахме, хвала Богу и до днешенъ денъ дни се вѣсели и радостни!

Давно Богъ чуй нашити молби и продължи днитѣ на святаго отца на многая лѣта.

Нъ това като сторихме ний сир. като се присъединихме съ Римската Църква, то нашити неприятели гърци отъ зависть, неможаха да търпятъ отъ да не ни обезпокояватъ всяки B денъ и часъ съ всякакви неприлични укори.

Това тяхно бясно поругание бѣше до сега все търпимо, като казвахме въ сърдцата си, да ги оставимъ и да не слушами глупостити имъ защото тѣ като сѫ заблуждени, не виждатъ истината и незнаятъ що говорятъ. Нъ това тяхно бѣсовство като стана въ нястояще нетърпимо, най повѣче като са отнесоха и до правителството съ разни укори върху ни (а пѣкъ ний невинни въ нищо), наподиръ водимо отъ тѣхъ, почна и то само да ни прѣзира и не ни слуша въ нищо!...

Това истото не малко търпятъ и бѣдните съединени сѣляни отъ своите си управители мюдюри а и повѣче отъ тукашното мѣстно началство.

Тѣмъ, за всяко едно уплаквание и за каква да е до правителството работа, като му ся C прѣдставятъ отговаря имъ ся съ едно призрѣние така: „Идете си отъ тукъ гиди итаатсъзи (непокорници) и дайте тамъ що иска владиката, платете си, хайде при него, той ви е глава, йоще ний другъ владика католикъ, що казвате вий, непознаваме; той не е владика, но е попъ. Владика трѣбва да има конакъ и да го знайме и ний, нъ той гдѣ му е митрополията и гдѣ му е конака? Йоще кой му е както другити владици, тукъ царския мизлишъ, чиляка припознатъ отъ Цариградъ и пратенъ нарочно за това???“

Въ такова жалостно положение сми ний въ настояще заедно и селата, въ такова ви казваме ваше прѣосвященство, а не въ друго, като ний бѣдните нѣмаме владика!

Земете прочее на покорнити ваши во Христа чада и слуги и обърнете внимание на проз- D бата имъ, и като благоразумни и тепли желатели и покровители на святото съединение, благоизволете, молимъ ви снабдете ни съ приличенъ началникъ владика въ такова жалостно положение, снабдете ни молимъ ви, за да ги прѣвожда духовно, както и политично прѣдъ правителството...

И така като сме увѣрени за вашето къмъ насъ желание, че неще ся откажете отъ настоящата ни единствена покорна прозба, като ни рѫкоположите избрания отъ народа владика отца Рафаила, който днесъ се намира прѣдъ лицето ви, повиканъ отъ васъ въ Цариградъ, за то смѣемъ да ся нарѣчемъ за всѣгда ваши най покорни въ Христѣ чада и слуги.

Едрене, 15 юлий 1865.

En vérité, soumis au clergé grec, c'est-à-dire au patriarche grec, nous avons eu cinq ans auparavant, comme nous vous l'avons déjà dit, l'honneur de nous affranchir de lui ainsi que de ses mauvais pasteurs étrangers à nous, et ensuite de nous unir à la vraie église de Jésus-Christ notre mère, l'embrasser et reconnaître son chef le saint père Pie IX, qui est le vrai vicaire de Jésus-Christ, ce qui depuis ce temps, grâce à Dieu, nous comble de joie.

Plût à Dieu que nos prières soient agréées par le bon Dieu et qu'il accorde de longs jours à notre très saint père.

Mais accomplissant cette œuvre, c'est-à-dire en nous unissant à l'église Romaine, nos ennemis les Grecs, envieux de notre bonheur, ne firent que nous inquiéter chaque jour et à chaque moment par toutes sortes d'outrages.

Jusqu'à présent nous avons supporté ces outrages, en disant en nous-mêmes qu'il faut les laisser et n'entendre plus leur folie, puisqu'ils sont égarés, ils ne voient pas la vérité et ils ne savent ce qu'ils disent. Mais leur fureur étant devenue actuellement insupportable, et surtout depuis qu'ils se sont adressés au gouvernement formulant plusieurs reproches contre nous (et nous innocents en tout), le gouvernement dirigé par eux commença à nous mépriser et à ne nous écouter en rien...

Les pauvres paysants unis endurent les mêmes choses de la part de leur sous-gouverneur ainsi que de l'autorité supérieure locale.

A toute plainte qu'ils adressent et à toute affaire qu'ils lui soumettent, l'autorité leur répond d'une manière méprisante, disant: „Allez-vous en d'ici vous désobéissants, et donnez là ce que l'évêque vous demande; payez lui, allez chez lui, c'est lui qui est votre chef; nous ne reconnaissons pas l'évêque catholique que vous nous montrez, celui-ci n'est pas un évêque, mais il est prêtre. Un évêque doit avoir une maison que nous connaissions aussi. Cependant où est la métropole de votre évêque et où se trouve son konak? Il y a plus: à l'exemple des autres évêques, où est son représentant reconnu et envoyé expressément de Constantinople pour assister dans le medzliss impérial?“

C'est dans cette position pitoyable que nous nous trouvons, position qui nous est faite par le manque d'un évêque.

Daignez donc, monseigneur, recevoir la demande de vos fils et serviteurs en notre seigneur Jésus-Christ, et comme protecteur raisonnable et zélé de la sainte union, accordez-leur un évêque qui leur convienne dans cette position pitoyable, accordez-le leur, monseigneur, car il leur est indispensablement nécessaire pour les diriger spirituellement ainsi que civilement auprès du gouvernement.

Ainsi, étant persuadés de votre bienveillance envers nous, vous ne refuserez pas notre demande présente, en consacrant pour évêque l'élu de la nation monsieur pop Raphaïl, qui, appelé par votre grandeur, se trouve à présent à Constantinople. Nous osons nous nommer pour toujours vos très humbles fils et serviteurs en Jésus-Christ.

Andrinople, 15 juillet 1865.

(L. S.) Луле Куртовъ, — Рачо Куртовъ, — Нейко Илия, — Матеа Иванъ, — Стайко Ивановъ, — Роме Раде, — Лулчу Ивановъ, — Нешо Тодоровъ, — Иаковъ Станевъ, — Василъ

Манафъ, — Христо Митре, — Иванъ Пешко, — Дечио Димитри, — Иванъ Христовъ, — Танасъ Добре, — Георги Гуяновъ, — Нягулъ Костадинъ, — Черниo Петку, — Х. Лула, — Моамеда Некиуспжа.

32.

PIUS PAPA IX RAPHAELEM POPOV ADMINISTRATOREM ECCLESIAE BULGARAE UNITAE AD EPISCOPALEM DIGNITATEM EVEHIT *

1865 augusti 4.

Dilecto filio Raphaeli Popov presbytero administratori apostolico ecclesiae bulgarae unitae,

Pius papa IX.

Dilecte fili, salutem et apostolicam benedictionem.

Magnam animo nostro consolationem affert singulare studium, quo Bulgarorum natio erga catholicam fidem exardescit et ad pristinam cum Romana ecclesia unitatem reverti satagit, a qua maiores sui misere desciverant. Quod potissimum studium ut, quantum cum Domino possumus, foveamus, nihil B intentatum relinquimus quod spirituali eiusdem nationis consolationi et emolumento esse possit. Eo sane consilio selectos nationis illius oratores hic in alma urbe nostra humanissime suscepimus, et Iosephum Sokolski présbyterum, quem ecclesiae isti Bulgarorum unitae apostolicum vicarium constitueramus, nostris ipsis manibus episcopum consecravimus. Ubi vero propter improvisam atque diuturnam huius antistitis absentiam catholicos bulgaros veluti gregem sine pastore haerere intelleximus, primo eorumdem curam tam civilem quam spiritualem probatissimis sive eiusdem sive alius nationis sacerdotibus, ad bulgarum tamen ritum traductis, committendam censuimus. Deinde compertum habentes Bulgaris ipsis fore gratissimum, si a proprii ritus et nationis praesule regerentur, te, dilecte fili, in administratorem apostolicum iis praefecimus, facta tibi praeterea per apostolicas litteras, quas die XXVIII martii C huius vertentis anni ad te dedimus, facultate, ut pontificalia eisdem modo atque forma quibus orientales archimandritae uti consueverunt, exercere posses. Nunc autem animo reputantes utilius multo Bulgarorum genti fore, si, quo et sacras Bulgarorum ordinationes nec non reliqua episcopalis ordinis munia recepto apud eos ritu peragere valeas, et nova auctus dignitate, non solum nationi tuae, verum etiam exteris maiori sis in honore et reverentia, episcopali quoque charactere decoraveris, omnibus rei momentis cum venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus congregationis fidei propagandae pro negotiis ritus orientalis expediendis sedulo perpensis, de eorumdem venerabilium fratrum consilio, te, dilecte fili, ad episcopalem dignitatem evehere constituimus. Quae cum ita sint, a quibusvis excommunicationis et interdicti aliisque ecclesiasticis censuris, sententiis et poenis quovis modo vel quavis de causa latis, si quas forte incurristi, huius tantum rei gratia absolventes et absolutum fore censentes, te hisce litteris episcopum de apostolicae nostrae potestatis plenitudine eligimus, facimus, renuntiamus, tibique omnia et singula iura et facultates tribuimus, quae episcopalis ordinis propria sunt. Porro praecipimus atque mandamus ut episcopalis consecrationis munus, emissa catholicae fidei professione iuxta formam ab Urbano VIII praedecessore nostro recolendae memoriae praefinitam, a tribus episcopis ritus orientalis, gratiam et communionem habentibus cum hac sancta sede apostolica, suscipere tenearis, utque in tuo administratoris apostolici munere obeundo a vicario apostolico patriarchali Constantinopolitano dependentia firma iugiter maneat. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum in Arce Gandulphi, sub annulo Piscatoris, die IV augusti MDCCCLXV, pontificatus nostri anno XX.

† Nicolaus cardinalis Paracciani Clarelli.

33.

BULGARI ADRIANOPOLITANI PAULO BRUNONI VICARIO APOSTOLICO CONSTANTINOPOLITANO

1865 septembris 18/30.

L. † S.

На негово високо прѣосвященство г-г-на Павла Брюнони паискаго намѣстника на патриаршеския тронъ въ Цариградъ.

Ваше високо прѣосвященство!

Като съ нетърпение чакахме отговоръ на нашата просба, и като бидохме въ разни раз- D мишления, т. е ще ли имаме ний тая честь да ся чуй и иважи нашия слабъ гласъ чрѣзъ ваше високо прѣосвященство до святаго отца, нъ каква бѣше тази наша радость като видяхме чрѣзъ ваше едно да ни увѣдомлявате че нашето желание ся испълва съ най голѣма точность.

Зарадвани прочее отъ тази радостна новина подписанити Българо-католици Едирненскаго еалета, неможахме да търпимъ отъ да не ся отговоримъ на ваше високо прѣосвященство, съврѣменно и ви принесемъ едногласно една най голѣма благодарность отъ дъното на нашити сърдца.

Възобновлението на нашата черковна и народна иерархия, и ржкополаганието на единъ

L. S.

A sa grandeur monseigneur Paul Brunoni vicaire apostolique à Constantinople.

Monseigneur.

Comme nous attendions avec impatience la réponse à notre prière et que nous étions dans l'incertitude, nous demandant si nous aurions le bonheur d'apprendre que notre faible voix était arrivée par votre entremise jusqu'au saint père, quelle n'a pas été notre joie de voir arriver la lettre de votre grandeur qui nous annonce l'exact accomplissement de nos désirs.

Réjouis par cette agréable nouvelle, nous, les soussignés bulgares catholiques de l'eyalet d'Andrinople, nous n'avons eu rien de plus empressé que de répondre à votre grandeur pour lui témoigner du fond de nos cœurs notre unanime reconnaissance.

Le renouvellement de notre hiérarchie nationale et l'ordination d'un évêque bulgare catholique montre

* *Iuris pontificii de Propaganda fide pars prima*, t. VI (pars prima), p. 432, iterumque t. VII, p. 258.

нашъ народенъ Българинъ епископъ, явно доказва вѣче че негово всѣсвятеийшество папа Пия IX е билъ готовъ всякогашъ да удовлетворява на нашити нужди. При всичко това ний къто незнайме съ какви рѣчи да изразимъ чувствованията си и привязанностьта си къмъ святата католическа вѣлика хр. църква, тъй сѫщо и къмъ негово всѣсвятейшество, зато молимъ небеснаго отца да чуй нашити къмъ него тепли молби, за да щлива всякога своята неисчерпаема благодать надъ намѣстникътъ Исусъ Христовъ, и надъ неговити услужници на многая лѣта.

Обаче, къто ще ся радвами вѣче за излятата милость отъ негово ваше святейщество на насъ Българете, йоще неще прѣстанемъ отъ да не хранемъ добра надѣжда че и другити ни еднородци неще мине дълго врѣме отъ да не дойдать въ съзнание и пожелаять да пригърнатъ пакъ истата си майка католическата църква, отъ която сѫ бѣха отдѣлили неотдавна.

Наконецъ, като незнайме пъкъ потомството какъ ще уважава ходатайствата на ваше високо прѣосвященство, и тѣзи ваши услуги, кои ни посрѣщате днесъ съ равна чувствителность, както и ний, то ви увѣрявами че тѣзи ваши услуги неще бѫдатъ на друго мѣсто написани, освѣнъ на най първата страница на нородната ни история.

И така като ще приемете снисходително настоящити ни чистосърдечни благодарения, които както виждате, че сѫ недостаточни да изразятъ чувствованията и привязанностьта ни къмъ негово святейшесто святаго отца папа Пия IX и къмъ ваше високо прѣосвященство, зато, къто ви молимъ да не ни забравяте никогашъ въ службити ви божественни, и кото ви просимъ апостолското благословение, смѣемъ да се нарѣчемъ за всѣгда ваши най покорни во Христѣ слуги и чяда.

clairement que notre saint père le pape Pie IX est toujours prêt à satisfaire nos besoins. Mais, de notre côté, ne sachant de quelle manière exprimer notre affection et notre attachement envers la sainte, catholique et grande église de Jésus-Christ et envers sa sainteté Pie IX, nous supplions le père céleste d'écouter nos ferventes prières et de répandre toujours ses inépuisables grâces sur le représentant de Jésus-Christ et sur ses coopérateurs en ce monde.

Quant au reste de nos frères, nous ne cesserons pas, tout en nous réjouissant de la faveur accordée par le saint père, de nourrir le bon espoir qu'il ne se passera longtemps avant qu'ils ne rentrent en eux-mêmes et ne désirent revenir à leur mère, l'église catholique, dont ils sont séparés depuis assez peu de temps.

Enfin, monseigneur, quoique nous ne connaissions pas si la postérité se montrera aussi sensible que nous-mêmes à votre intervention et aux services que votre grandeur nous rend, toutefois nous osons l'assurer que ces services seront écrits au premier rang dans les pages de notre histoire nationale.

En attendant, veuillez recevoir les humbles et sincères actions de grâce que nous vous en rendons ici, bien qu'elles n'expriment pas nos sentiments et notre attachement comme nous les sentons, d'abord envers sa sainteté Pie IX et ensuite envers votre grandeur.

Veuillez aussi ne pas oublier dans vos prières du saint sacrifice de la messe et ne pas refuser votre bénédiction apostolique à ceux qui osent se dire pour toujours vos très humbles serviteurs et fils.

Нейко Илия, — Матео Иванъ, — Райку Иванъ, — Томе Кунчо, — Бачолъ Буинъ, — Лулулъ Курте, — Рашко Курте, — Лулчо Иванъ, — Нейко Тодоровъ.

Дадено на негово ваше прѣосвященство г-г-на Павла Брюнони папскаго намѣстника.

Едрене, 18 септемврия 1865.

34.

RAPHAEL POPOV SACRAM EPISCOPATUS ORDINATIONEM SUSCEPTURUS FIDEM CATHOLICAM PROFITETUR *

1865 novembris 6/18.

Православно вѣроисповѣданіе.

Азъ Рафаилъ Поповъ епископъ на съединенити Българи, вѣрвамъ съ една твърда вѣра, и исповѣдвамъ сички ти и сѣки отъ членове ти, които ги има въ зимволъ тъ на вѣра та кого то употреблява святата Римска църквѫ, както слѣдва:

Вѣрвамъ въ едного Бога, отецъ вседържитель, творецъ на небото и на землѫ тѫ, и на сичкы-ты нѣща, кои то ся видатъ и не видятъ; й въ едного господа Іисусъ Христа, единороденъ сынъ Божи, роденъ отъ отца предъ сички ти вѣкове. Богъ отъ Бога, свѣтлина отъ свѣтлина, истински Богъ отъ истински Богъ, роденъ не направенъ, единосѫщенъ съ отца, и отъ кого то сичкы ты нѣща сѫ направени; кой то заради насъ человѣци ти, и заради наше то спасеніе, е слѣзълъ отъ небеса та и ся е въплотилъ отъ Духъ святи и отъ дѣвица Марія, и е станалъ на человѣкъ; който ся е распѣлъ за насъ на врѣмя то на Понтійскій

Professio catholicae fide.

Ego Raphael Popov, Bulgarorum unitorum episcopus, firma fide credo et profiteor omnia et singula, quae continentur in symbolo fidei, quo sancta Romana ecclesia utitur, videlicet:

Credo in unum Deum patrem omnipotentem, factorem caeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium; et in unum dominum Iesum Christum filium Dei unigenitum, et ex patre natum ante omnia saecula; Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; genitum non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt: qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis; et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas; et ascendit in caelum, sedet ad dexteram patris. Et iterum venturus est cum gloria

* Ex ipso autographo Raphaelis Popov, adiecta translatione latina. Lectorem monitum volo hanc fidei professionem non esse Urbani VIII pro orientalibus, ad cuius formam Pius IX per litteras superius exhibitas illam emitti a novo antistite praeceperat, sed Gregorii XIII pro Graecis editam.

тъ Пилатъ и е страдалъ и погребенъ и A въскръсналъ въ третій тъ день спорѣдъ писаніе то, и е възлѣзлъ на небеса та и сѣдналъ отъ дѣсна та страна на отца и кой то пакъ ще дойде съсъ слава да сѫди живи ти и мъртвы ти и на кой то царствуваніе то не ще има край; и въ Духъ святи, господъ кой то оживотворява, който излиза отъ отца и отъ сына, кой то съсъ отца (и сына)[1] наедно му ся кланятъ и ся слави; който е говорилъ чрѣзъ пророци ты; и въ църквѫтѫ, която е една, свята, католическа и апостолска. Исповѣдвамъ едно само кръщеніе за отпущеніе то на грѣхове ти, и чекамъ въскресеніе то на мьртвы ти и животъ тъ на бѫдѫщій тъ вѣкъ. Аминъ.

Вѣрвамъ още, пріемамъ, и исповѣдувамъ всочко това, което святій тъ всселенки Флорентійски съборъ е опрѣделилъ и обявилъ относително за съединеніе то на западна та и B источна та църква, сиречъ:

Че святи Духъ е вѣчно отъ Отца и Сына; че като сѫществува на едно отъ Отца и Сына, той има своето вѣщество и свое то сѫщство отъ единійтъ и отъ другій тъ, и че той излиза вѣчно отъ единій тъ и отъ другій тъ като отъ едно само начало и чрезъ едно единственно въздышаніе. Че израженіе то на отци ти и учители ти: *Свѣти Духъ излиза отъ Отца чрезъ Сына,* ще каже и означава, че сынъ тъ е и той както отецъ тъ причина, спорѣдъ гръци ти, а начало спорѣдъ латини ти, на сѫществуваніе то на свѣти Духъ. Че сичко кое то отецъ има, той го е далъ на Сына тъ, като го родилъ, освѣнъ да е Отецъ; и че Сынъ тъ да произвежда свѣти Духъ е едно нѣщо, кое то Сынъ тъ пріема вѣчно отъ Отца, чрѣзъ своето вѣчно рожденіе. Най послѣ, думи ты, и отъ Сына, вмѣстени въ C символъ тъ, за да истълкуватъ и обяватъ истинна та, притурени сѫ законно, разумно и за една нужда тогази неизбѣжна.

Вѣрвамъ още че въ пшеничній тъ хлѣбъ, съсъ квасъ или безъ квасъ, тѣло то на Іисуса Христа на истина ся освящава; и че священници ти трѣбва да освящаватъ сѫщо то тѣло на господа или съ единій тъ или съсъ другій тъ хлѣбъ, съобразно съ обычаятъ на тѣхна та църквѫ западна или въсточна.

Подобно сѫщо че ако человѣкъ умрѣ въ Божіѫ тѫ любовь, наистина раскаянъ, нъ предъ да удовлетвори Бога чрезъ достойны плодове на покаяніе за грѣхове ти отъ радѣніе или не радѣніе, негова та душа ся очиства слѣдъ смърта чрезъ наказанія та на *чистилище то;* че може да и ся олѣгчатъ тія наказанія чрезъ помощь та на живи ти вѣрни, сир.: чрезъ D служби, молитвы, мылостиня и други добри работи, кои то вѣрни ти иматъ обычай да правятъ за други вѣрни съобразно съ черковны ты правила; че души ти на онія, които подиръ кръщеніе то си, не сѫ направили съвсѣмъ никакво леке отъ грѣхъ, очистили сѫ ся было въ тоя животъ было въ другій тъ, както ся каза по-горѣ, пріематъ ся завчасъ на небо то и видятъ ясно сѫщій тъ Богъ единъ и Тройченъ, единъ обаче по-съвършенно отъ други ти, по причина на различіе то на тѣхнити достойнства; нъ че души ти на оныя, кои то умиратъ въ единъ дѣйствителенъ смъртенъ грѣхъ, или въ сѫщій тъ първороденъ грѣхъ, слизатъ завчасъ въ пѫкълъ тъ за да ся наказватъ тамъ, обаче съ разновидны наказанія.

iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit: qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per prophetas. Et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

Credo etiam, suscipio atque profiteor ea omnia, quae sacra oecumenica synodus Florentina super unione occidentalis et orientalis ecclesiae definivit et declaravit, videlicet:

Quod Spiritus sanctus ex Patre et Filio aeternaliter est, et essentiam suam suumque esse subsistens habet ex Patre simul et Filio, et ex utroque aeternaliter tamquam ab uno principio et unica spiratione procedit; cum id quod sancti doctores et patres dicunt, *ex Patre per Filium procedere Spiritum sanctum,* ad hanc intelligentiam tendat, ut per hoc significetur, Filium quoque esse secundum graecos quidem causam, secundum latinos vero principium subsistentiae Spiritus sancti, sicut et patrem; cumque omnia quae patris sunt, ipse pater unigenito filio suo gignendo dederit praeter esse patrem, hoc ipsum quod Spiritus sanctus procedit ex filio, ipse filius a patre aeternaliter habet, a quo aeternaliter etiam genitus est; illamque verborum illorum *Filioque* explicationem, veritatis declarandae gratia et imminente tunc necessitate, licite ac rationabiliter symbolo fuisse appositam.

Item, in azymo sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici; sacerdotesque in altero ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque scilicet iuxta suae ecclesiae, sive occidentalis sive orientalis, consuetudinem.

Item, si vere paenitentes in Dei caritate decesserint, antequam dignis paenitentiae fructibus de commissis satisfecerint et omissis, eorum animas poenis purgatorii post mortem purgari; et ut a poenis huiusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia, missarum scilicet sacrificia, orationes et eleemosynas et alia pietatis officia, quae a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum ecclesiae instituta; illorumque animas, qui post baptisma susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quae post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus vel eisdem exutae corporibus, prout superius dictum est, sunt purgatae, in caelum mox recipi et intueri clare ipsum Deum trinum et unum sicuti est, pro meritorum tamen diversitate alium alio perfectius; illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, poenis tamen disparibus puniendas.

[1] Haec vox in autographo deerat, profecto ex scriptoris ἀβλεψίᾳ.

Подобно най-послѣ, че на апостолскій тъ A престолъ и на Римскій тъ първосвященникъ принадлежи първенство то върху сичка та вселенна; че той е наслѣдникъ тъ на блаженній тъ Петра, князъ на апостоли ти, истинній тъ Христовъ намѣстникъ, глава та на сичка та църквѫ, баща та на сички ти христіяне и тѣхънъ учитель; че нему Римски първосвященникъ, въ лице то на блаженній тъ Петра дала ся е чрѣзъ нашій тъ господъ Іисусъ Христосъ една пълна сила да пасе, нарежда и управлява вселенска та църквѫ, както това ся съдержава дори и въ актове ти на вселенски ти събори и въ святи ти канони.

Освѣнъ тыя нѣща, и онія, кои то ся съдержаватъ въ предидѫщій тъ симловъ на вѣра та исповѣдувамъ и пріемамъ сичко, кое то свята та Римска и апостолска църквѫ е предложила и заповѣдала да ся вѣрува и да ся пріема, B спорѣдъ рѣшенія та на святій тъ и вселенски Тридентійски съборъ, сирѣчъ:

Въспріемамъ и пригръщамъ твърдо апостолски ти и църковни ти преданія, и сички ти други запазванія и учрежденія на сѫща та тая църквѫ.

Освѣнъ това въспріемамъ свято то писаніе, спорѣдъ разума тъ който дава, и е дала свѣта та майка църквѫ, на която принадлѣжи да сѫди за истинскій тъ разумъ и за истинското истълкуваніе на святи ти писанія; и не ща го разумѣвамъ и го тълкувамъ никоги инакъ, освѣнъ спорѣдъ единодушно то съгласіе на святи ти отци.

Исповѣдвамъ още, че сѫщо и истинско има седемъ тайнства отъ новійтъ законъ, основанни отъ Іисуса Христа, нашій тъ господъ, за спасеніе то на человѣческій тъ родъ, макаръ и C сички ти да не сѫ потребни за сѣки единъ. Тѣ сѫ: Кръщеніе то, миропомазаніе то, причащеніе то, покаяніе то, масло-освяшеніе то, рукоположеніе то и бракъ тъ, кои то сѣко отъ тѣхъ даватъ благодатьта, и отъ кои то, кръщеніе то, миропомазаніе то и Рукоположеніе то не могатъ да ся повтарятъ, освѣнъ съсъ святотатство.

Въспріемамъ още и обычаети на католическа та църква, пріети и подтвърдени въ тържественно то извършваніе на горѣказанни ти тайнства. Пріемамъ и прегръщамъ сички ти и сѣко отъ нѣща та, кои то сѫ опредѣленни и прогласенни въ святій Тридентійски съборъ, върху първороднійтъ грѣхъ и оправданіе то.

Исповѣдамъ още, че въ служба та ся прави една жертва истинна, собственна и умилостивителна, за живи ти и за умрѣли ти; че въ най свято то тайнство на причащеніе то тѣло D то и кръвь та сѫ истинско, дѣйствително, и вѣщественно на едно съ душа тя и съ божество то на нашій тъ тосподъ Іисусъ Христосъ; и че става едно измѣненіе на сичкото вѣщество на хлѣбъ тъ въ негово тѣло и на сичкото вещество на вино то въ негова кръвь, измѣненіе, кое то католическа та църква нарича пресѫществленіе.

Исповѣдувамъ още, че Іисусъ Христосъ ся пріема цѣлъ и истинно тайнство подъ едно то или подъ друго то на тія два видове.

Държа още, че има едно чистилище, и че душити, които ся задържатъ тамъ помагатъ са отъ мылостини те на вѣрни ти.

И че святій ти, които царуватъ съ Іисуса Христа, и тѣ трѣбува да ся тачатъ и да ся викатъ на помощь; и че тѣ отдаватъ молитвы ти си на Бога за насъ, и че тѣхни ти мощи трѣбува да ся тачатъ.

Item, sanctam apostolicam sedem et Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum pontificem Romanum successorem esse beati Petri principis apostolorum et verum Christi vicarium, totiusque ecclesiae caput et omnium christianorum patrem ac doctorem existere: et ipsi in beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem ecclesiam a domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse; quemadmodum etiam in actis oecumenicorum conciliorum et in sacris canonibus continetur.

Insuper profiteor ac recipio alia omnia, quae ex decretis sacrae oecumenicae generalis synodi Tridentinae, sacrosancta Romana et apostolica ecclesia, etiam ultra contenta in supradicto fidei symbolo, profitenda ac recipienda proposuit atque praescripsit, ut sequitur:

Apostolicas et ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem ecclesiae observationes et constitutiones firmissime admitto et amplector.

Item, sacram scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit et tenet sancta mater ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione sacrarum scripturarum, admitto; nec eam unquam nisi iuxta unanimem consensum patrum accipiam et interpretabor.

Profiteor quoque, septem esse vere et proprie sacramenta novae legis a Iesu Christo domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis, necessaria, scilicet baptismum, confirmationem, eucharistiam, paenitentiam, extremam unctionem, ordinem, et matrimonium, illaque gratiam conferre: et ex his baptismum, confirmationem, et ordinem sine sacrilegio reiterari non posse.

Receptos quoque et approbatos ecclesiae catholicae ritus in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio et admitto.

Omnia et singula, quae de peccato originali et de iustificatione in sacrosancta Tridentina synodo definita et declarata fuerunt, amplector et recipio.

Profiteor pariter in missa offerri Deo verum, proprium et propitiatorium sacrificium pro vivis et defunctis, atque in sanctissimo eucharistiae sacramento esse vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem una cum anima et divinitate domini nostri Iesu Christi; fierique conversionem totius substantiae panis in corpus et totius substantiae vini in sanguinem, quam conversionem catholica ecclesia transubstantiationem appellat.

Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum verumque sacramentum sumi.

Constanter teneo purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuvari.

Similiter et sanctos una cum Christo regnantes venerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas.

Подтвърдявамъ твърдѣ яко, че икони ти на Іисуса Христа и на свята Богородица, сѣкоги дѣва, както и на други ти святій трѣбува да ся пазятъ и държатъ и че трѣбува да имъ ся дава честь и поклоненія приличны.

A Firmissime assero, imagines Christi ac Deiparae semper virginis necnon aliorum sanctorum habendas et retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem impartiendam.

Увѣрявамъ още, че силата на снисхожденія та (индулгенціи ти) е оставена отъ Іисуса Христа въ църквѫ тѫ; и че тѣхно то употрѣбленіе е твърдѣ спасително за христіянскій тъ народъ.

Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse, illarumque usum christiano populo maxime salutarem esse affirmo.

Припознавамъ святата Римска, католическа и апостолска църква, за майка и учителка на сички ти църквы; и ся заклѣвамъ и обричамъ за една истинска покорность на Римскій тъ първосвященникъ, намѣстникъ на Іисуса Христа, наслѣдникъ на всятаго Петра, князъ тъ на апостоли ти.

Sanctam catholicam et apostolicam Romanam ecclesiam, omnium ecclesiarum matrem et magistram agnosco; Romanoque pontifici, beati Petri apostolorum principis successori ac Iesu Christi vicario, veram obedientiam spondeo ac iuro.

Исповѣдувамъ и пріемамъ още, безъ сѣко съмнѣніе, и сички ти други нѣща оставени отъ преданіе то, опредѣленни и обявенни чрезъ святи те канони и чрезъ вселенски ти събори, и особенно чрезъ святій тъ и священній тъ Тридентійски съборъ.

Cetera item omnia a sacris canonibus et oecu- B menicis conciliis, ac praecipue a sacrosancta Tridentina synodo tradita, definita ac declarata, indubitanter recipio atque profiteor; simulque contraria omnia et schismata atque haereses quascumque ab ecclesia damnatas et reiectas et anathematizatas ego pariter damno, reiicio et anathematizo.

Въ сѫщо то врѣмя отъсѫждамъ, отхвърлямъ и проклѣвамъ сички ти противни нѣща и сички ти ереси, каквито и да сѫ, кои то сѫ отсѫдени, отхвърлени и проклѣти отъ църква та.

Тая е вѣрата истинска и католическа, вънъ отъ която, никой не може да ся спасе, която азъ исповѣдвамъ сега отъ сичка та си волѫ, и която азъ наистина държа. Заклѣвамъ ся обрычамъ ся и ся садължавамъ да ѩ държа и да я исповѣдвамъ съ Божіь тѫ помощь, постоянно небутнато, и на цѣло до послѣдне то издышане на живота ми; и ще ся грыжа, колко то ще ся държи отъ мене, да ся проповѣдва, учи и пази отъ онія които зависятъ отъ мене, или отъ онія, които спорѣдъ слажба та ми, ще ся дадатъ на мои ти грыжи. Азъ Рафаилъ Поповъ, избранній епископъ[1] на съединени ти българи, обѣщавамъ ся обричамъся и присягамъ; тако мнѣ господъ Богъ поможетъ, и сіе святое евангеліе.

Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in praesenti sponte profiteor et veraciter teneo, eamdem integram et inviolatam usque ad extremum vitae spiritum constantissime, Deo adiuvante, retinere et confiteri, atque a meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri et praedicari, quantum in me erit, curaturum. Ego idem C Raphael Popov, electus Bulgarorum unitorum episcopus, spondeo, voveo ac iuro. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei evangelia.

Цариграъ, денъ 6/18 неемврій година 1865.

Constantinopoli, die 6/18 novembris anni 1865.

(L. † S.) Рафаилъ Поповъ, избраній епископъ и управитель въ църквѫтѫ на съед. Българи.

Raphael Popov, electus episcopus et administrator ecclesiasticus Bulgarorum unitorum.

(L. † S.) Coram me doctore Iosepho Sembratowicz archiepiscopo Nazianzeno[2].

Ignatius Kaczanowski, missionarius appostolicus (sic) pro Bulgaris, ex congregatione Resurrectionis domini nostri Iesu Christi.

I. C. Faveyrial, testis, prêtre de la Mission.

35.

REGIUM DIPLOMA RAPHAELI POPOV BULGARORUM CATHOLICORUM ADMINISTRATORI CONCESSUM*

1865 decembris 23.

(Tougra) *Sultan Abdul Azis khan,*
fils de sultan Mahmoud khan.

Ce noble signe de la puissance souveraine, ce resplendissant signe impérial est émané aux effets suivants:

D L'archevêque-primat catholique de Constantinople et dépendances ayant exposé par takrir officiel que le moine Raphael porteur de ce rescrit impérial, primat intérimaire chargé de l'administration des affaires spirituelles des Bulgares catholiques ottomans, vient, attendu sa capacité dans

[1] In autographo post verbum епископъ haec etiam legebantur, quae omnino abundant: И тѫй нека ми бѫдатъ на помощь Богъ и тія святи Божій евангелія.

[2] Manuel Gedeon, vir ille inter Phanariotas doctissimus, hunc Iosephum Sembratovič asserit novum Bulgarorum catholicorum episcopum creatum fuisse! Vide op. cit., p. ος'. Facetus idem scriptor, quem doleo citra ridicula non potuisse consistere, pro *catholicis* ibidem scribit *κατολικίζοντας*, in quo barbare loquendi genere socium habet Athanasium Papadopulum Keramea Petropolitanum, una ista in vere catholicos invidia *gedeonizantem*.

* E Iohannis Vaklidov archimandritae schedis, quae Philippopoli in collegio a sancto Augustino nuncupato asservantur.

la bonne gestion des affaires de cette communauté, d'être nommé évêque-primat de la dite communauté.

Les archives ayant été consultées, attendu que, selon la tenue des enregistrements, mon bérat impérial a été délivré au dit moine comme administrateur, dans la première décade de 1280[1].

En conséquence et conformément à mon firman impérial rendu *ad hoc*, le présent bérat souverain A est émané portant reconnaissance du dit moine Raphael, auquel il est remis, de sa qualité d'évêque-primat, à l'effet par lui, comme il est dit plus haut, d'administrer les affaires spirituelles des Bulgares catholiques résidant en Turquie, et au besoin de faire auprès de ma Sublime Porte les démarches voulues pour certaines affaires nécessaires intéressant cette communauté.

Écrit dans la première décade de chaban 1282 (23 décembre 1865).

[1] Id est 6-16 iunii 1863.

36.

ULTIMAE BULGARORUM NON UNITORUM CONDITIONES AD COMPONENDUM CUM GRAECIS NEGOTIUM*

1866 aprilis 9/21.

Α΄. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ πατριάρχου θέλει γίνεσθαι, ὅπως διεγράφη καὶ καθωρίσθη παρὰ τῆς γραικο-βουλγαρικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς συστάσης κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ τούτῳ συνεδριασάσης ἐν τῇ ὑψηλῇ πύλῃ.

Β΄. Ἡ ἱερὰ σύνοδος θέλει ἐκλέγεσθαι εἴτε ἀπὸ ἀρχιεπισκόπων, εἰς δύο μὲν ἴσας στήλας τεταγμένων, ἀνηκόντων δὲ εἰς τὰ δύο μέρη καὶ ἐρχομένων περιοδικῶς ἐξ ἑκατέρας στήλης τριῶν ἀνὰ πᾶσαν διετίαν, εἴτε ἀπὸ σήμερον ὁριζομένων ἐκ μέρους τῶν δύο ἐθνῶν δώδεκα ἐπαρχιῶν, ὧν οἱ μητροπολῖται ἀποκλειστικῶς συναπαρτίσουσι τὴν ἱερὰν σύνοδον ἐπὶ δέκα ἤδη ἔτη.

Σημείωσις. Ἑκάτερος τῶν συνδυασμῶν τούτων, εἰς οὓς κατήντησεν ἐν ταῖς συζητήσεσιν ἡμῶν τὸ περὶ συγκροτήσεως τῆς ἱερᾶς συνόδου ζήτημα, φαίνεται ἐξ ἴσου παραδεκτὸν ὑπό τε τῶν Γραικῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Βουλγάρων μετὰ τῶν ἑξῆς παρατηρήσεων·

1ον. Ἐν περιπτώσει παραδοχῆς τοῦ πρώτου συνδυασμοῦ πρέπει, μέχρις ἀποκαταστάσεως τῆς ἀναγκαίας τάξεως καὶ μέχρις ἄρσεως τῆς μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν ὑπαρχούσης δυσπιστίας, ἵνα ἐξ ἕδρας συνοδικὰς κατέχωσιν ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τρεῖς περιόδους μητροπολῖται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐκλεγόμενοι.

2ον. Ἡ στήλη τῶν Βουλγάρων μητροπολιτῶν σύγκειται ἐκ τῶν ἐφεξῆς μητροπόλεων·

Τουρνόβου, Φιλιππουπόλεως, Σοφίας, Βιδύνης, Τζερβενοῦ, Σκοπίων, Μογλενῶν, Καστορίας, Κεστεντηλίου, Νύσσης, Σαμακοβίου, Δρύστρας, Πρεσλάβας, Βάρνης, Δεβρῶν, Βελισσοῦ, Βράτζης, Νυσσάβας, Λοφτζοῦ (προβιβαζομένης εἰς μητρόπολιν, καθὼς καὶ τῆς Βράτζης), Βόσνας, Ἐρσεκίου, Σβορνικίου, Πολυανῆς (προβιβαζομένης ὁμοίως εἰς μητρόπολιν), Ῥασκοπρεσρένης, Ἀδριανουπόλεως, Πελαγωνείας, Πρεσπῶν, Στρωμνίτζης, Βοδενῶν καὶ Ἀγχιάλου.

3ον. Εἰ δὲ προτιμηθήσεται ὁ δεύτερος συνδυασμός, ληξάσης τῆς δεκαετίας, δυνατὸν ἵνα γένηται τροποποίησις τοῦ τοιούτου συστήματος, ἐὰν ἡ πεῖρα δείξῃ τὴν ἀνάγκην. Περὶ δε τῆς ἀνάγκης καὶ τοῦ τρόπου τῆς μεταρρυθμίσεως θέλει ἀποφαίνεσθαι εἰδικὴ ἐπιτροπὴ μικτή, συγκειμένη ἐξ ἰσαρίθμων Γραικῶν καὶ Βουλγάρων κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰσοδικίας μεταξὺ τῶν δύο ἐθνικοτήτων, ὡς βάσιν ἑδραίαν τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἑνότητος αὐτῶν.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ μεταξὺ τούτων τῶν ἓξ ἐπαρχιῶν, ὧν οἱ μητροπολῖται, ἑδρεύοντες ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ, θέλουσιν ἐκπροσωπεῖ τὸν βουλγαρικὸν κλῆρον, οὐδέποτε ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει θέλουσι διορίζεσθαι ἄλλοι, παρὰ τοὺς ἀρεστοὺς εἰς τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος καὶ ἀπολαύοντας τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ.

Γ΄. Ἡ ἐγκατάστασις ἀρχιερέως θέλει γίνεσθαι συνεπείᾳ ἐκλογῆς, γινομένης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, καθὼς τοῦτο ἤδη ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου· αἱ δὲ ἐκλογαὶ αὗται θέλουσι γίνεσθαι συμφώνως κανονισμῷ, συνταχθησομένῳ ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐξ ἰσαρίθμων μελῶν τῶν δύο ἐθνῶν.

Σημείωσις. Ἐν τοῖς πατριαρχείοις θέλει ὑπάρχει ὁ κατάλογος τῶν ὑποψηφίων· ἡ δὲ ἐγγραφὴ αὐτῶν B θέλει γίνεσθαι κατὰ πρότασιν, οὐχὶ τῶν ἀτόμων, ἀλλὰ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ μετὰ προηγουμένην ἐξέτασιν τῆς ἱκανότητος τῶν ὑποψηφίων ὑπὸ ἁρμοδίας ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐξ ἰσαρίθμων συνοδικῶν ἀρχιερέων, Γραικῶν καὶ Βουλγάρων, ἢ ἐξ ἐπιτροπῆς συγκροτουμένης κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Ὁ κατάλογος οὗτος, εἰς τρεῖς διαιρούμενος στήλας, θέλει δεικνύει τοὺς ἱκανοὺς διὰ τὰς γραικικάς, τὰς βουλγαρικὰς καὶ τὰς μικτὰς ἐπαρχίας, ἀναλόγως τῆς γλώσσης αὐτῶν καὶ τῆς ἐθνικότητος.

Δ΄. Ἐκλογῇ καὶ προτάσει τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς κοινότητος καὶ συναινέσει τοῦ πατριάρχου, εἷς τῶν συνοδικῶν βουλγάρων ἀρχιερέων θέλει προΐστασθαι τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, ἱερουργῶν ἐν αὐτῇ ἐφ' ὅσον ἔσεται μέλος τῆς συνόδου, ἀδείᾳ πατριαρχικῇ ἅπαξ διὰ παντὸς διδομένῃ· ἐὰν δὲ ὁ αὐτὸς προσκληθῇ εἰς ἄλλην C ἐπαρχίαν, θέλει συμμορφοῦσθαι πρὸς τὴν καθεστῶσαν συνήθειαν.

Σημείωσις. Οἱ ἱερεῖς τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ἐπειδὴ ἔχουσιν ἐπαρχιώτας αὐτῶν πάντας τοὺς ἐν ταῖς διαφόροις συνοικίαις τῆς πρωτευούσης εὑρισκομένους Βουλγάρους, ἀκωλύτως θέλουσιν ἱερουργεῖ πανταχοῦ ὅπου ἂν προσκληθῶσι.

Ε΄. Ἀναγκαίως ἀπαιτεῖται ἵνα, μετὰ τὸν συμβιβασμὸν τῶν δύο μερῶν, γένηται ἀναθεώρησις τοῦ ἐν ἰσχύϊ κανονισμοῦ τοῦ πατριαρχείου περὶ πάντων τῶν μὴ περιεχομένων ἐν τῷ σχεδίῳ τούτῳ, δι' ἐπιτροπῆς ἀπαρτιζομένης ἐξ ἰσαρίθμων μελῶν ἑκατέρων τῶν ἐθνῶν τούτων.

Μετὰ δὲ τὴν ἀναθεώρησιν ταύτην, οὐδεὶς νέος νόμος εἰσάγεται καὶ οὐδεμία γίνεται τροποποίησις τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ νόμου, εἰμὴ τῇ κοινῇ συμπράξει ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν, μετὰ τὴν ῥητὴν καὶ νόμιμον αἴτησιν D ἑκατέρων.

Ϛ΄. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀστυκὰς ἡμῶν ὑποθέσεις, ἐπιφυλαττόμεθα τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ συμβιβασθῶμεν κατόπιν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 9/21 ἀπριλίου 1866.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Βουλγάρων

Ν. Π. Ταπτσίλεστωφ.
Δόκτωρ Στογιαν. Τσομάκωφ.
Δ. Κεσόγλους.
Χ. Π. Ταπτσίλεστωφ.
Στ. Α. Καμπούρωφ.
Ζαχαρίας Χ. Γιούρωφ.
Δ. Δόπροβιτζ.

* *Τὰ ἐν τῇ Ἁρμονίᾳ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος*, p. 11-3; Gedeon, op. cit., p. 111-4.

37.

BULGARORUM SCHISMATICORUM SUPPLEX LIBELLUS TURCARUM IMPERATORI OBLATUS *

1866 mense decembri.

Μεγαλειότατε.

Ὡς ὁ θεὸς δέχεται τὴν παράκλησιν καὶ τοῦ ταπεινοτάτου τῶν ἀνθρώπων, ἀξιώσατε ὡσαύτως ν' ἀκούσητε τὴν φωνήν, τὴν παρὰ τῶν ὑποφαινομένων ἀνεγειρομένην, οἵτινες κολακεύονται, ὅτι εἰσὶν οἱ ταπεινότατοι καὶ πιστότατοι ὑπήκοοι τῆς ὑμετέρας αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος.

Υἱοὶ πατέρων, ἁπλοϊκῶν μὲν καὶ ἀμαθῶν, ἀλλ' ἐχόντων καρδίαν εὐθεῖαν καὶ εἰλικρινῆ, οἱ Βούλγαροι ἔμαθον καὶ ἐνεχάραξαν ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν ἀνεξαλείπτως, ὅτι τὸ ἱερώτερον τῶν καθηκόντων εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν εὐεργέτην, ἡ δὲ ἄμεσος συνέπεια τοῦ καθήκοντος τούτου, ἡ ἀφοσίωσις.

Ἀφότου ὁ παντοδύναμος θεός, ὑποβαλών, πρὸ πέντε σχεδὸν αἰώνων, τοὺς Βουλγάρους ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῶν Ὀσμανλίδων, ἔθηκεν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν αἰγίδα τῶν σουλτάντων καὶ αὐτοκρατόρων, οὗτοι εἶδον καὶ ἐγνώρισαν, ὅτι ἀείποτε ἐπροστατεύοντο ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν, ἐναντίον παντὸς πολεμίου ἐσωτερικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ, καὶ ὡς πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν πρόσωπον, καὶ ὡς πρὸς τὰ κτήματα, τὴν ἐθνικότητα καὶ τὴν θρησκείαν.

Ἐναντίον λοιπὸν τῶν συμβαινόντων ἐν πολλοῖς Εὐρωπαϊκοῖς κράτεσιν, ἔνθα παρ' ἀξίαν καὶ μετ' ἀδικίας, ἐμποιούσης μεγίστην ἀγανάκτησιν, καταπράττεται ἡ σκληροτέρα καταδίωξις τῶν δυνατῶν κατὰ τῶν ἀδυνάτων, τῶν πλουσίων κατὰ τῶν πτωχῶν, τῶν ἐπικρατούντων αἱρετικῶν κατὰ τῶν δεσποζομένων θρησκειῶν κτλ., ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει ἀείποτε λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν τὸ προστατεύειν τοὺς ἀδυνάτους κατὰ τῶν δυνατῶν, τὸ ἀπονέμειν ἴσην δικαιοσύνην τοῖς τε πλουσίοις καὶ τοῖς πτωχοῖς, καὶ τὸ σέβεσθαι ἐξίσου πάσας τὰς ἐθνικότητας καὶ πάσας τὰς θρησκείας.

Χάρις εἰς τὴν διαγωγὴν ταύτην, ἣν οἱ μεγαλόψυχοι ὀθωμανοὶ αὐτοκράτορες καὶ αἱ γενναῖαι αὐτῶν κυβερνήσεις διεχάραξαν ἑαυτοῖς, καὶ ἐξ ἧς οὐδέποτε ἐξετράπησαν — ἐπειδὴ οἱ ἀνδρεῖοι μουσουλμάνοι βασιλεύουσιν, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Χαζρέτι Ὀμέρ, ὅστις, εἰσερχόμενος εἰς τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, εἶπε πρὸς τὸν πατριάρχην καὶ τὸν λαὸν τὸν χριστιανικόν· Τὸ αἷμα ὑμῶν εἶναι αἷμα ἡμέτερον — ἐθεώρησαν πάντοτε τοὺς χριστιανοὺς αὐτῶν ὑπηκόους ὡς ἀδελφοὺς ἐξ αἵματος· χάρις, λέγομεν, εἰς τὸ γενναῖον τοῦτο A αἴσθημα τῶν ὀσμανλίδων, πάντες αὐτῶν οἱ ὑπήκοοι, ἰδίως δὲ οἱ Βούλγαροι, διετήρησαν ἄθικτα μέχρι τοῦδε τά τε πρόσωπα καὶ τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν θρησκείαν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἐθνικότητα αὐτῶν, καὶ ἠδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσιν αὐτὰ μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας, ἃς κατέβαλον οἱ ἐν θρησκείᾳ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ Γραικοί, διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῶν πατριαρχῶν καὶ ἐπισκόπων αὐτῶν, ὅπως ἐκμηδενίσωσιν αὐτά, συγχέοντες, μεταμορφοῦντες καὶ συγχωνεύοντες αὐτὰ τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν ἐθνικότητι.

Ἡ προφανὴς αὕτη ἀδικία, ἣν μεθ' ὑπομονῆς ἐπ' αἰῶνας ὑπέστησαν, ἐξήγειρεν ἐπὶ τέλους τοὺς Βουλγάρους, οἵτινες ἐπιφυλάσσουσι τὸ προστατευτικὸν πνεῦμα, B ὅπερ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀναφανδὸν ἐξεδήλωσεν ὑπὲρ τῶν καταδυναστευομένων, ἀπηύθυναν πρό τινων ἐτῶν τὰ παράπονα καὶ τὰς εὐχὰς αὐτῶν κατὰ τοῦτο, καὶ ἐξητήσαντο παρὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ γενναιότητος αὐτῆς τὴν ὁριστικὴν αὐτῶν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ καταπιεστικοῦ συστήματος τῆς γραικοπατριαρχικῆς κυριαρχίας.

Λοιπόν, οἱ μέν, ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν βουλγαρικῶν κοινοτήτων διὰ τὴν ἐπιδίωξιν καὶ τακτοποίησιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης παρὰ τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει, οἱ δέ, ὡς ἐπίσκοποι, καὶ ἄλλοι, τέλος, ὡς κάτοικοι ἐπίσημοι τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Βουλγαρίας, γνωρίζοντες κατὰ βάθος τὰ αἰσθήματα τοῦ φιλησύχου καὶ ἐργατικοῦ τούτου λαοῦ, ἡμεῖς, ταπεινότατοι ὑπήκοοι τῆς αὐτοκρατορίας, ἐνομίσαμεν καθῆκον ἡμῶν, κατὰ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἀπονενοημένου καὶ πλήρους ἀγνωμοσύνης κινήματος τῶν Κρητῶν, νὰ διαμαρτυρηθῶμεν, πάσαις δυνάμεσιν, ἐπ' ὀνόματι παντὸς τοῦ βουλγαρικοῦ C λαοῦ, κατὰ τοῦ κινήματος τούτου, καὶ νὰ καταθέσωμεν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου τὸν σεβασμὸν τῆς ἀπεριορίστου αὐτοῦ πίστεως, καὶ τὴν σταθερὰν ἔκφρασιν τῆς ἐντελοῦς αὐτοῦ ἀφοσιώσεως. Διότι, διὰ τῆς πίστεως ταύτης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως, μεγαλειότατε, ἐννοεῖ τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος νὰ πληρώσῃ τῇ ὑμετέρᾳ μεγαλειότητι καὶ τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει τὸν φόρον τῆς ζωηρᾶς αὐτοῦ εὐγνωμοσύνης διὰ τὰ ἔξοχα εὐεργετήματα, ἅπερ γενναίως παρεχωρήθησαν αὐτῷ, καὶ δι' ὅσα ἐλπίζει νὰ ἐπιτύχῃ.

Κωνσταντινούπολις, δεκέμβριος 1866.

(Sequebantur subscriptiones.)

38.

GREGORII PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANI SCHEMA PROPOSITUM AD ABSOLVENDAM CONTROVERSIAM **

1867 iunii 7/19.

α'. Αἱ ἐν Βουλγαρίᾳ ἐπαρχίαι, συναπαρτίζουσαι ἴδιον θέμα τῆς περιφερείας τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὑπὸ τὸ ὄνομα θέμα βουλγαρικόν, ἀπολαύσουσιν ἰδιαιτέρων τινῶν ἐκκλησιαστικῶν προνομίων.

β'. Ὁ ἐν τῷ θέματι τούτῳ, κατὰ τὸ συνταγμάτιον, ἀνώτερος τῇ τάξει μητροπολίτης ἐστὶν ὁ κανονικὸς ἔξαρχος ὅλου τοῦ θέματος.

γ'. Τοὺς ἐν τῷ θέματι τούτῳ ὑπάρχοντας ἐπισκόπους ἡ ἐκκλησία προθύμως τιμήσει εἰς μητροπολίτας, ἐὰν ἀπὸ κοινοῦ ζητηθῇ τοῦτο.

δ'. Ὅ τε ἔξαρχος καὶ πάντες οἱ τοῦ θέματος μητροπολῖται μνημονεύουσι κανονικῶς τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

ε'. Ἅπαντες οἱ τοῦ θέματος μητροπολῖται, συνερχόμενοι ἐκ περιτροπῆς, τακτικῶς ἢ ἐκτάκτως, περὶ D τὸν οἰκεῖον ἔξαρχον, συγκροτοῦσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ ἐπαρχιακὴν σύνοδον, ἀγρύπνως φροντίζουσαν περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς εὐταξίας, συνῳδὰ τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς θεσμοῖς καὶ κανόσι, καὶ κατὰ τὰ πατροπαράδοτα ἔθη τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ θεωροῦσαν πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ λοιπὰς ὑποθέσεις τῶν χριστιανῶν τοῦ θέματος. Αἱ δὲ ἀποφάσεις τῆς συνόδου ταύτης ἔχουσι κῦρος ἐπαρχιακὸν καὶ ἐπιτόπιον, σῳζομένου τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκκλήτου πάντοτε τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ς'. Ἡ σύνοδος τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος ὀφείλει ὁρίσαι τὰ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς καὶ δι' εἰδικοῦ κανονισμοῦ, ἐγκεκριμένου ὑπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.

* B. D. Calliphron, *Ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικά*, p. 267-9. Plurima per annos 1864-6 habita fuerunt comitia ad componendum negotium bulgaricum, sed infelici semper successu.

** B. D. Calliphron, *Ἐκκλησιαστικὰ ἢ ἐκκλησιαστικὸν δελτίον*, t. IV (Constantinopoli, 1870), p. 117-222; Gedeon, op. cit., p. 114-8.

ζ'. Ἡ ἐπαρχιακὴ αὕτη σύνοδος ἐγγράφει ἐν ἰδίῳ A βιβλίῳ, μετ' ἀκριβῆ δοκιμασίαν καὶ ἔρευναν, τὰ ὀνόματα καὶ τὰ προσόντα τῶν εἰς ἀρχιερατείαν ἐκλεξίμων κληρικῶν, τῶν ἀπὸ παντὸς τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος.

η'. Αἱ ἐκλογαὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος ἐνεργοῦνται παρὰ τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου ἐπὶ τῶν ἐν τῷ εἰρημένῳ ἐπαρχιακῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλεξίμων, φυλαττομένου τοῦ κανονικοῦ κύρους τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ· αἱ δὲ χειροτονίαι τελοῦνται κατὰ πατριαρχικὴν ἔκδοσιν, εἴτε ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου, εἴτε ἐν τῇ χηρευούσῃ μητροπόλει ἢ ἐπισκοπῇ.

θ'. Τὰ ἀρχιερατικὰ διπλώματα (βεράτια) τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος αἰτῶν ὁ πατριάρχης παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης, πέμπει πρὸς τὴν ἐπαρχιακὴν σύνοδον, ἵνα δι' αὐτῆς ἐγχειρισθῶσι πρὸς τοὺς χειροτονηθέντας.

ι'. Ἡ ἐπαρχιακὴ σύνοδος ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ πατριάρχου πᾶν, οὗ ἂν χρήζῃ (οἷον, ἅγιον μῦρον καὶ B τὰ τοιαῦτα), καὶ ἀναφέρεται πρὸς αὐτὸν περὶ πάσης ἐπαρχιακῆς ὑποθέσεως, ἀπαιτούσης τὴν πατριαρχικὴν προστασίαν καὶ συνδρομήν, ἄλλην τε καὶ τὴν παρὰ τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει.

ια'. Ἡ ἐπαρχιακὴ σύνοδος φροντίζει ὅπως συστηθῶσιν ἐν τῷ βουλγαρικῷ θέματι τὰ ἀναγκαῖα ἱερατικὰ σχολεῖα πρὸς μόρφωσιν τοῦ κατωτέρου κλήρου, καθὼς καὶ μία θεολογικὴ σχολὴ ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς συνόδου, συντηρουμένη κοινῇ δαπάνῃ ἁπαξαπάντων τῶν τοῦ θέματος μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων καὶ τοῦ ὀρθοδόξου βουλγαρικοῦ λαοῦ. Δύναται δὲ πέμπειν καὶ ἀριθμόν τινα ἱεροσπουδαστῶν βουλγαροπαίδων εἰς τὴν κατὰ Χάλκην θεολογικὴν σχολὴν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

ιβ'. Ἡ τάξις τῶν σταυροπηγίων μοναστηρίων τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου διατελέσει ἀναλλοίωτος.

ιγ'. Ἐὰν ἔν τισι τῶν ἐν τῷ βουλγαρικῷ θέματι ἐκκλησιῶν αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι ἀναγινώσκωνται ἑλ- C ληνιστί, ἐν δέ τισι τῶν ἐκτός, σλαβιστί, καὶ τοῦ λοιποῦ διατελέσει τὸ αὐτὸ γινόμενον, πλὴν ἐάν, κοινῇ συμφωνίᾳ πάντων τῶν συνενοριτῶν ἢ συνδημοτῶν, ἐξαιτηθῇ ἡ τοῦ μητροπολίτου ἄδεια πρὸς οἱανδήποτε τῆς γλώσσης μεταβολήν· τὸ μέρος δέ, ὅπερ δὲν εὐαρεστεῖται εἰς τὴν γλῶσσαν, ἧς ἡ χρῆσις ἀνέκαθεν ἐξακουλουθεῖ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ, δύναται νὰ κτίσῃ ἰδίαν ἐκκλησίαν· τὸ δικαίωμα ὅμως ἔσεται πάντοτε τὸ καθεστώς.

ιδ'. Τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος ἱερῶν ἐκκλησιῶν ὁ κλῆρος ἀπαραιτήτως ὑπάγεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ποιμαντικὴν ἐποπτείαν καὶ κανονικὴν ἐξάρτησιν τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου, οὗ καὶ μνημονεύει, παρ' οὗ καὶ διορίζεται καὶ κρίνεται καὶ παύεται, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας. Ἑπομένως καὶ ἡ ἐν Παλατᾷ κειμένη ἱερὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἡ ὑπὸ Βουλγάρων συντηρουμένη, ὑπάγεται εἰς τὰς αὐτὰς κανονικὰς διατάξεις, χορηγουμένου αὐτοῖς, ἐὰν θέλωσι, τοῦ δικαιώματος τοῦ ἔχειν ἴδιον τιτουλάριον ἐπίσκοπον, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἐνορίᾳ κειμένων ἐπισημοτέρων ἐκκλησιῶν.

ιε'. Ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου οἱ μητροπολῖται τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος ἀπολαύουσιν, ὡς ἐκλογεῖς καὶ ὡς ἐκλέξιμοι, τῶν αὐτῶν δικαίων, ὧν καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ θρόνου μητροπολῖται.

ις'. Ὅσοι τῶν μητροπολιτῶν ἢ ἐπισκόπων τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος, ἕνεκα ἰδίων ἢ ἐπαρχιακῶν ὑποθέσεων, ἀναγκάζονται μεταβῆναι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἰσχύουσι καὶ ἐπ' αὐτῶν αἱ αὐταὶ κανονικαὶ διατυπώσεις, ὅσαι καὶ περὶ τῆς λοιπῆς ἱεραρχίας τοῦ θρόνου.

ιζ'. Οἱ ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος τυχὸν ἐνδημοῦντες εἰς Κωνσταντινούπολιν μητροπολῖται χοροστατοῦσιν ἐπ' ἐκκλησίας, ἢ καὶ παρεδρεύουσιν ἐν τῇ συνόδῳ, κατὰ πρόσκλησιν τιμητικὴν τοῦ πατριάρχου, ἀπαραλλάκτως, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ τυχὸν ἐνδημοῦντες μητροπολῖται τοῦ θρόνου, οἱ μὴ ὄντες ἐνεργείᾳ μέλη συνοδικά.

ιη'. Ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει νομίμως ἀνεγνωρισμένοι λαϊκοὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ θέματος τούτου, προσκαλοῦνται καὶ αὐτοὶ εἰς ἐκείνας τὰς ἐν τοῖς πατριαρχείοις γενικὰς συνελεύσεις, εἰς ὅσας καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι ἄλλων ἐπαρχιῶν.

39.

PATRIARCHARUM QUONDAM CONSTANTINOPOLITANORUM SENTENTIA DE SCHEMATE PROPOSITO *

1867 iunii 9-10/21-22.

a.

Sententia Anthimi patriarchae IV.

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην, σοφωτάτην καὶ σεβασμιοτάτην αὐτῆς παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμεθα. Διὰ τοῦ ἁγίου Κρήτης καὶ ἁγίου Βοδενῶν ἐλάβομεν τὸ σεβασμιοπόθητον ἡμῖν ἀδελφικὸν αὐτῆς, καὶ εἴδομεν τὰ ἐν αὐτῷ σημειούμενα· ἀνέγνωμεν καὶ τὸ σχέδιον δίς, καὶ εὕρομεν αὐτὸ κατὰ πάντα σύμφω- D νον τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσιν καὶ τῇ τάξει, καὶ πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων· καὶ εἴθε διὰ τῶν παναγίων τῆς ὑμετέρας παναγιότητος εὐχῶν λάβῃ καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη τέλος πρὸς ἡσυχίαν καὶ αὐτῶν τῶν ἀδελφῶν μας βουλγάρων καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν, καὶ τὰ δικαιώματα νὰ διασώσῃ, οἰκονομοῦσα συμφώνως ταῖς πατροπαραδότοις κανονικαῖς διατάξεσι. Καὶ ταῦτα μὲν ταπεινῶς περὶ τῆς ἐμῆς γνώμης· εἶεν δὲ τὰ πανάγια καὶ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη θεόθεν πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα.

Τῆς ὑμετέρας πανσεβάστου ἡμῖν παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ὁ Βυζάντιος.

,αωξζ', ἰουνίου θ'.

b.

Sententia Anthimi patriarchae VI.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε κύριε Γρηγόριε, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ ἀξιοσέβαστε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἐμῆς μετριότητος· τὴν ὑμετέραν ἀξιοσέβαστόν μοι ἀδελφικὴν κορυφὴν μετὰ τοῦ ἀνήκοντος σεβασμοῦ ἀδελφικῶς ἐν ἁγίῳ πνεύματι κατασπάζομαι. Τὸ ἄνευ ἡμερομηνίας ἀξιοσέβαστόν μοι πατριαρχικὸν αὐτῆς πιτάκιον μετὰ τοῦ σχεδίου περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος μετὰ πάσης τῆς δεούσης εὐλαβείας ἐδεξάμην παρὰ τῶν ἀποσταλέντων ἁγίων ἀδελφῶν ἡμῶν. Ἀφ' οὗ ἀρυσάμενος πρωτίστως τὰς θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχάς, εἶδον ἑπομένως τὰ ἰδίως παρὰ τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος ἕνεκα τῆς μετεώρου εἰσέτι μενούσης αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποθέσεως σκεφθέντα· ἅπερ καθυποβάλλουσα καὶ τῇ ἐμῇ ἀδυναμίᾳ, διακελεύεται ὅπως μελετήσας αὐτὸ ἀκριβῶς διακοινώσω τῇ ὑμετέρᾳ βαθυνοίᾳ καὶ τὴν ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην. Ἀδελφὲ ἀξιοσέβαστέ! Ἂν καὶ τὸ διάταγμα ὑπερτερεῖ τῆς δυνάμεώς μου, πρὸς διατήρησιν ὅμως τῆς ὑπακοῆς ἐμελέτησα αὐτὸ ἐσκεμμένως, ὡς διεκελεύσθην· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐμὴν ἀσθενῆ γεροντικὴν γνώμην, θεωρῶ αὐτὸ πολλὰ προσβλητικὸν

* Gedeon, op. cit., p. 185-92.

εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἐκκλησίας, οὐ μὴν δ᾽ ἀλλὰ A
καὶ τέλος μελιστικὸν ἐκ τοῦ ὅλου ὀρθοδόξου σώματος· δὲν ἀντιτείνω εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς, ἀλλὰ γνώμην δίδωμι, ἐπειδὴ ἐπιτάττομαι, ὅτι τὸ σχέδιον αὐτὸ ὡς ὂν μυστικὸν νὰ παρασιωπηθῇ, καὶ νὰ ληφθῇ φροντὶς παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἵνα διορισθῇ ἐκ νέου μία μικτὴ ἐπιτροπή, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν διαφερομένων μερῶν, ἵνα σκεφθῇ βαθύτερον περὶ τούτου, ὥστε ὁποιαδήποτε καὶ ἂν γίνῃ ἐκ ταύτης τῆς ἐπιτροπῆς ἀπόφασις, ἡ ἐκκλησία νὰ ἦναι ἀπηλλαγμένη τῆς κατηγορίας, διότι ἡ μονομερῶς γεγονυῖα ἤδη αὕτη ἀπόφασις, θὰ νὰ φέρῃ νομίζω κατηγορίαν καὶ μῶμον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς πρώτη αὕτη ὑπὸ μισαδελφίας κινουμένη ἔρριψε τὸν κῦβον τοῦ μελισμοῦ. Ἐξ ἄλλου δὲ δὲν πρέπει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὸ πρὸ τοσούτων αἰώνων τὴν ὀρθοδοξίαν δεχθὲν ἔθνος, παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἰσαποστόλου, καὶ ἐξ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἄχρι τῆς σήμερον ἓν σῶμα μεθ᾽ ἡμῶν, ἄνευ τινὸς διακρίσεως B
ἐν ἁπάσαις ταῖς ἱεροτελεστίαις, ἐπιγαμβρεύσεις τε καὶ λοιπὰ θρησκευτικά τε καὶ ἐθνικὰ ὀρθόδοξον λογιζόμενον, δὲν πρέπει, λέγω, μίαν τοιαύτην παλαιτάτην καὶ ὀρθὴν ἁγίαν οἰκοδομήν, πρώτη ἡ ἐκκλησία, ἥτις ἀνήγειρεν αὐτὴν ἀπ᾽ ἀρχῆς, ὡς εἴρηται, αὐτὴ ἡ ἰδία ἄνευ πολυειδοῦς, πολυτρόπου τε καὶ ἀνεκτικῆς προγεγονυίας ἀποπείρας, ἤδη νὰ καταστρέψῃ αὐτήν. Ἡ ἐκκλησία, ὡς κοινὴ μήτηρ καὶ ἀνεξίκακος νύμφη τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλει, ἵνα μεταχειρισθῇ κάθε λογῆς ἤπιον τρόπον ἵνα περιμαζεύσῃ τὰ τέκνα αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς, ὡς ἡ ὄρνις τὰ νοσία ἑαυτῆς. Ποῦ θέσωμεν δέ, ἀδελφέ, τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου πρὸς τὸν κύριόν μας· „Ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;“ καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ κυρίου μας· „Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά!“ Ἀόριστος ἀμνηστεία καὶ ἄφεσις! Καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος διδάσκει ἡμᾶς, λέγων· „Ἐάν τις ἐν ἡμῖν πλανηθῇ C
ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.“ Ὁ δὲ θεῖος Χρυσόστομος εἰς τὴν ια᾽ ὁμιλίαν ὅπου κάμνει εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴν τοῦ ἀποστόλου Παύλου, λέγει· „Οὐδὲν οὕτω παροξύνει τὸν θεὸν ὡς τὸ ἐκκλησίαν διαιρεθῆναι· κἂν μυρία ὦμεν ἐργασάμενοι καλά, τῶν τὸ σῶμα αὐτοῦ διατεμόντων οὐκ ἐλάττονα δώσομεν δίκην, ὡς τὸ πλήρωμα κατατέμνοντες τὸ ἐκκλησιαστικόν . . .“ καὶ πάλιν· „Ἀνήρ τις ἅγιος ἐφθέγξατο, ὅτι οὐδὲ μαρτυρίου αἷμα ταύτην δύναται ἐξαλείφειν τὴν ἁμαρτίαν,“ καὶ πάλιν· „Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ταῦτα φαμέν, ἵνα ὑμῖν μὴ ἐξῇ κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν λέγειν, οὐδεὶς ἡμῖν εἶπεν, οὐδεὶς διεστείλατο, ἠγνοήσαμεν, οὐδὲν ἡγούμεθα τὸ ἁμάρτημα εἶναι· διὰ τοῦτο λέγω, καὶ διαμαρτύρομαι, ὅτι τοῦ εἰς αἵρεσιν ἐμπεσεῖν τὸ τὴν ἐκκλησίαν σχίσαι οὐκ ἔλαττον ἐστὶ κακόν.“ Καὶ πάλιν· „Φρίττεις ταῦτα D
ἀκούων; ἂν εἴπω, ἐμὲ ῥάπισον, φρίττεις· καὶ τὸν δεσπότην σου σπαράττεις, καὶ οὐ φρίττεις; τὰ μέλη τὰ δεσποτικὰ διαξαίνεις, καὶ οὐ τρέμεις; οἶκος ἐστὶν ἡ ἐκκλησία πατρικός, ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα.“ Καὶ πάλιν, ἐπὶ τέλους λέγει· „Εἰ μὲν οὖν περὶ ἡμῶν ταῦτα ὑποπτεύετε, ἕτοιμοι παραχωρῆσαι τῆς ἀρχῆς ὅτῳ περ ἂν βούλοισθε, μόνον ἐκκλησία ἔστω μία.“ Ἐγὼ μέν, ἀξιοσέβαστε ἀδελφέ! ὁμολογῶν τὴν ἀδυναμίαν μου, ἵνα μὴ ὑποπέσω δὲ εἰς τὸ τῆς παρακοῆς ἁμάρτημα, ἑκὼν ἀέκων, ταῖς εὐπροσδέκταις αὐτῆς εὐχαῖς θαρρήσας, ὑπέμνησα αὐτῇ τ᾽ ἀνωτέρω, ἅπερ ἡ ἀσθενὴς γεροντική μου διάνοια ἐνεθυμήθη. Ἡ δὲ ὑμετέρα ἀξιοσέβαστός μοι περίνοια, ὡς παρὰ θεοῦ τεταγμένη ὅπως διευθύνῃ τά τε ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ πράγματα, ποιησάτω ὅπως παρ᾽ αὐτοῦ φωτισθῇ. Ἐξαιτούμενος δὲ τὰς θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχὰς εἰς βοήθειάν μου, μένω μὲ τὸ ἀνῆκον ἀδελφικὸν σέβας τῆς ὑμετέρας θειοτάτης καὶ ἀξιοσεβάστου μοι παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος.

Τῇ 15ῃ ἰουνίου 1867. Κανδηλῆ.

c.

Sententia Cyrilli patriarchae VII.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἡμῖν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ κύριε κύριε Γρηγόριε, τῇ σεβασμίᾳ αὐτῆς κορυφῇ τὸν ἐκ μέσης ψυχῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἀπονέμομεν. Τὸ διὰ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, τοῦ τε Κρήτης κυρίου Διονυσίου καὶ Βοδενῶν κυρίου Νικοδήμου ἐπιδοθὲν ἡμῖν σεβαστὸν αὐτῆς πατριαρχικὸν πιτάκιον ὑπὸ ἡμερομηνίαν ζ᾽ τοῦ παρόντος μηνός, ἀσμένως κομισάμενοι, ἔγνωμεν ἐν συνόλῳ τὴν ἔμφρονα βουλὴν καὶ πρόνοιαν, ἣν καταβάλλει πρὸς λύσιν τοῦ πρὸ πολλοῦ, ὡς μὴ ὤφειλε, λεγομένου ζητήματος, καὶ μυρία ὅσα ἄλγη τῇ τε ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ ἱερᾷ ἀδελφότητι παρασχόντος, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπισυνημμένον σχέδιον τὸ περιγράφον τοὺς ὅρους, ἐφ᾽ οἷς πρόκειται γενέσθαι τὴν κατ᾽ ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν λύσιν ταύτην, περιεσκεμμένως διελθόντες, καὶ τὰς προφορικὰς διασαφήσεις τῶν εἰρημένων ἀδελφῶν ἀκροασθέντες, ἔγνωμεν, ὅτι ἅπαν τὸ ἐν τῷ σχεδίῳ τούτῳ περιεχόμενον, οὐ μόνον ἀρκούντως ἱκανοποιεῖ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων, εἴ γε οὗτοι πρὸς χριστιανικὸν σκοπὸν ἀφορῶσιν· ἀλλὰ καὶ (ὅπερ πρώτιστον) τοῖς ἱεροῖς καὶ πατροπαραδότοις θεσμοῖς καὶ κανόσι καὶ τοῖς ἀπαραγράπτοις δικαιώμασι τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου οὐκ ἀντιλέγει.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ σεβασμία αὐτῆς παναγιότης εὐηρεστήθη ἐκζητῆσαι καὶ τὴν ἡμετέραν ἐπὶ τούτοις ταπεινὴν γνώμην, ἀπαντῶντες, πρωτίστως μὲν διαπυνθανόμεθα μετὰ πόθου τὰ τῆς εὐκταίας ἡμῖν ἀγαθῆς αὐτῆς ὑγείας, ἑπομένως ἀποφαινόμεθα, ὅτι ἐσμὲν πληρέστατα σύμφωνοι, μηδὲν ἔχοντες οὔτε ἀφαιρεῖν, οὔτε προσθεῖναι· διὸ καὶ ἐξαιτούμεθα θερμῶς παρὰ τοῦ ἄρχοντος τῆς εἰρήνης κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως δι᾽ ἀποτελεσματικῆς ἐπιτυχίας καὶ ἑνώσεως τῶν διεστώτων, εὐδοκήσῃ ἐπιστέψαι τὰς προσπαθείας αὐτῆς πρὸς ἡσυχίαν καὶ εὐημερίαν τῆς ἐκκλησίας. Τὰ δὲ πανάγια αὐτῆς ἔτη εἶεν θεόθεν ὅτι πλεῖστα καὶ σωτηριωδέστατα.

Τῆς θειοτάτης καὶ σεβασμιωτάτης αὐτῆς παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος.

,αωξζ᾽, ἰουνίου ι᾽.

d.

Sententia Sophronii patriarchae III.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύριε κύριε Γρηγόριε, τὴν προσφιλεστάτην ἡμῖν αὐτῆς σεβασμίαν παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν. Δεξάμενοι χθὲς περὶ λύχνων ἁφὰς τὸ ἀπὸ τῆς ζ᾽ τοῦ ἱσταμένου σεβάσμιον ἡμῖν αὐτῆς ἀδελφικὸν πιττάκιον ἀνέγνωμεν αὐτὸ μετὰ προσοχῆς, καὶ μετ᾽ ἐπιστασίας ἐμελετήσαμεν τὸ περὶ οὗ ποιεῖται μνείαν σχέδιον πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ὅπερ ἐπαρουσιάσθη ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἐν Χριστῷ ἀγαπητῶν ἀδελφῶν τοῦ τε ἁγίου Κρήτης καὶ τοῦ ἁγίου Βοδενῶν. Ἐπειδὴ δὲ προσκαλούμεθα ὑπὸ τῆς σεβασμίας ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητος, ἵνα διακοινώσωμεν αὐτῇ τὴν ἐπὶ τούτου σκέψιν καὶ γνώμην ἡμῶν, ἀποκρινόμεθα διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἀδελφικοῦ, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ σχέδιον, καθόλου τε καὶ κατὰ μέρη θεωρούμενον, φαίνεται καὶ ἡμῖν εὐστόχως σκοποῦν ὅπως καὶ τὰς αἰτήσεις τῶν

ἀδελφῶν βουλγάρων ἱκανοποιήσῃ καὶ τὰ κανονικὰ δικαιώματα τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἀλώβητα τηρήσῃ, τῷ τῆς οἰκονομίας μέτρῳ ἐν τῇ δυσχερείᾳ ταύτῃ τῶν πραγμάτων χρώμενον, ὅσον οἷόν τε κανονικώτερον, καὶ ὅσον τε συμφωνότερον πρὸς ἄλλα ἔκτακτα οἰκονομικὰ μέτρα, ἅτινα κατὰ διαφόρους καιροὺς ὑπηγορεύθησαν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ δι᾽ ἐπισήμων ἐκκλησιαστικῶν τόμων ἢ πράξεων καθιερώθησαν. Ἐν τούτοις ἐπειδή, ὡς κάλλιστα γινώσκει ἡ σεβασμία ἡμῖν αὐτῆς παναγιότης, δὶς ἐν τῷ διαστήματι μιᾶς πενταετίας προέβη ἡ ἐκκλησία εἰς ἐπισήμους ἀποφάσεις ἐπὶ τοῦ πολυθρυλλήτου, ὡς μήποτ᾽ ὤφελε, καταστάντος βουλγαρικοῦ τούτου ζητήματος, καὶ κατὰ δυστυχίαν οὔτε διὰ τῆς πρώτης, τῆς γενομένης ἐπὶ τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἡμῶν προκατόχου κὺρ Ἰωακεὶμ καὶ δι᾽ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου κυρωθείσης, οὔτε διὰ τῆς δευτέρας, τῆς πρὸ τριῶν περίπου ἐτῶν ἐν ἑπτὰ συνεδριάσεσιν ἀπαρτισθείσης καὶ τῇ ὑψηλῇ πύλῃ ἀκολούθως διὰ τὰ περαιτέρω ὑποβληθείσης, οὐδετέρωθεν, λέγομεν, ἐπῆλθε τὸ ποθούμενον καὶ ἐλπιζόμενον ἀποτέλεσμα, ἀλλ᾽ ἐξ ἐναντίας τοσούτῳ μᾶλλον ἀπαιτητικώτεροι ἀπέβαινον οἱ λεγόμενοι τῶν βουλγάρων ἀντιπρόσωποι ὅσῳ ἔβλεπον τὴν ἐκκλησίαν πλείονα προσοχὴν διδοῦσαν εἰς τὰς αἰτήσεις αὐτῶν, διὰ ταῦτα πάντα ἐσόμεθα, νομίζομεν, συγγνωστοί, ὅτι ἐπισυνάπτοντες ὑποβάλλομεν τῇ συνέσει αὐτῆς τὴν ἑξῆς ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην· ἔστι δὲ αὕτη, τὸ νὰ καταβληθῇ ἡ προσήκουσα φροντὶς ὅπως μὴ καὶ αὖθις ἐκτεθῇ ἐπὶ ματαίῳ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ πατρι- A αρχικοῦ θρόνου τρίτην ταύτην φορὰν καὶ περιφρονηθῇ ὑπὸ τῶν ἑσημέραι ἐπιθετικώτερον χαρακτῆρα ἀναλαμβανόντων ἀντιπροσώπων τῶν βουλγάρων. Ἐντεῦθεν πρὸς ἀποφυγὴν τούτου καὶ πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν τῆς ἐκκλησίας, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον καὶ συνεπὲς πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἓν ἐκ τῶν δύο· ἢ νὰ ζητήσῃ προηγουμένως ἡ ἐκκλησία διὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης ἀπάντησιν παρὰ τῶν βουλγάρων περὶ τῆς γενομένης δευτέρας ἀποφάσεως πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, καὶ ἀφοῦ μάθῃ οὕτω, κατ᾽ ἀναφορὰν πρὸς ἕκαστον ἄρθρον, τοὺς λόγους δι᾽ οὓς δὲν ἐγένετο ὑπ᾽ αὐτῶν παραδεκτὸν τὸ σχέδιον ἐκεῖνο, τότε νὰ σκεφθῇ περὶ ἑτέρου σχεδίου κατὰ συνέπειαν τῶν γενησομένων παρατηρήσεων, ἢ ἄλλως νὰ εὑρεθῇ ὁ τρόπος ὥστε νὰ προβῶσι πρῶτοι οἱ βούλγαροι προτείνοντες τοιοῦτο μέτρον, ὅ ἐστι τὴν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀναγνώρισιν ἰδίου βουλγαρικοῦ θέματος, καὶ ἡ ἐκκλησία νὰ φανῇ τότε συγκαταβαίνουσα καὶ οἰκονομικῶς παραδεχομένη διὰ παραχωρήσεως B ἰδιαιτέρων ἐκκλησιαστικῶν προνομίων, ὁποίων ποιεῖται μνείαν τὸ ἀποσταλὲν ἡμῖν νέον σχέδιον. Καὶ ταῦτα μὲν παρ᾽ ἡμῖν ἀποκριτικῶς. Εἴεν δὲ τὰ πανάγια αὐτῆς ἔτη θεόθεν ὅτι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα.

Τῆς προσφιλεστάτης ἡμῖν αὐτῆς σεβασμίας παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Σωφρόνιος.

Ἐν Πριγκήπῳ, ‚αωξζ΄, ἰουνίου θ΄.

40.

SCRIPTUM GUBERNII TURCICI QUO DUO SCHEMATA EXHIBENTUR AD COMPONENDUM BULGARICUM NEGOTIUM *

1868 octobris 3/15.

Τεσκερὲς (διάγγελμα) τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν τῆς ὑψηλῆς πύλης πρὸς τὸν παναγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην μετὰ δύω σχεδίων λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος.

Ἐπειδὴ τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος ἀποχωρισθὲν πρὸ ἱκανοῦ ἤδη χρόνου τῆς πνευματικῆς διοικήσεως τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἐπιθυμεῖ νὰ διατελῇ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔθνους· καὶ ἐπειδὴ πρὸς ἐξέτασιν τῶν τῇ ὑψηλῇ πύλῃ καθυποβληθεισῶν αἰτήσεων, ἂν καὶ συνεκροτήθησαν πολλαὶ ἐπιτροπαί, καὶ κατεβλήθη πᾶσα σπουδὴ καὶ προσπάθεια πρὸς διαίτησιν τοῦ πράγματος μέ τινας τῶν πατριαρχείων θυσίας, ὡς καί τινας ἐκ τῶν αἰτήσεων ἐκείνων, δὲν κατωρθώθη ὅμως ἵνα ὁμοφωνήσωσιν ἀμφότερα τὰ μέρη· καὶ ἐπειδή, καθόσον εἶναι ἀναγκαῖον ἡ διατήρησις τῶν δικαιωμάτων, ἀσυδοσιῶν καὶ προνομίων τοῦ ῥωμαϊκοῦ πατριαρχείου, κατὰ τοσοῦτον ἀπαιτεῖται καὶ ἡ διατήρησις τῶν εἰς πᾶσαν τάξιν ὑπηκόων τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἐπιδαψιλευομένων ὑψηλῶν συγκαταβάσεων ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν· καὶ ἐπειδὴ ἡ κατάστασις αὕτη, εἰς ἣν εὑρίσκονται τὰ πράγματα ἀφ᾽ ὅτου ἀνεφύη τὸ ζήτημα τοῦτο, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξακολουθῇ· διὰ ταῦτα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ εὑρεθῇ εἷς τρόπος διαιτήσεως, ὅστις νὰ μὴν ἤθελε προσβάλῃ τὰ δικαιώματα καὶ τοὺς θεμελιώδεις θρησκευτικοὺς κανόνας, καὶ νὰ μεταβληθῇ οὕτως ἡ ἐκ τοῦ ζητήματος τούτου ὑφισταμένη ἤδη, ὡς εἴρηται, διχόνοια εἰς ἡσυχίαν, ἡ ὑψηλὴ πύλη ἔλαβεν ὑπ᾽ ὄψιν δύο σχέδια, ἅτινα καὶ μελετηθέντα ἀκριβῶς καὶ ἐμβριθῶς ἐν τῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ, στέλλονται ἐσωκλείστως εἰς τὰ πατριαρχεῖα.

C *Teskéré (adresse) du ministère des affaires étrangères de la Sublime Porte à sa sainteté le patriarche œcuménique avec deux projets de solution de la question bulgare.*

La nation bulgare, séparée depuis quelque temps de l'administration spirituelle de l'église grecque, désire se placer sous l'administration de ses propres chefs spirituels. Bien que plusieurs commissions aient été formées successivement pour examiner les demandes adressées à la Sublime Porte et que de grands efforts aient été faits pour arriver à un arrangement basé sur des concessions réciproques, il n'a pas été possible d'établir une entente entre les deux parties. Considérant que si le maintien des privilèges et immunités du patriarcat grec est nécessaire, il n'est pas moins nécessaire que les hautes faveurs accordées par le gouverne- D ment impérial à toutes les classes de ses sujets relativement au libre exercice de leurs cultes soient également maintenues, et que l'état de choses existant depuis que cette question a été soulevée ne peut durer plus longtemps; la Sublime Porte, désirant trouver un moyen d'arrangement qui ne soit pas contraire aux droits et canons fondamentaux de l'église, afin que la discorde actuelle puisse être remplacée par le calme, a pris en considération deux projets qui après avoir été mûrement examinés dans le conseil des ministres sont envoyés ci-joint au patriarcat.

* B. D. Calliphron, tom. cit., p. 76-9; Gedeon, op. cit., p. 135-9. Primum prodierat tum graece tum gallice in libello: *Ἀπάντησις τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας πρὸς τὰ παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης ἀρτίως ἀποσταλέντα ἔγγραφα περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Ἐν μηνὶ νοεμβρίῳ 1868. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις „Βυζαντίδος"*, p. 11-5. — *Réponse du patriarchat œcuménique à la récente communication de la Sublime-Porte concernant la question bulgare. Novembre 1868. Constantinople, imprimerie de „Byzantis"*, p. 3-6. Utrumque textum placuit exhibere.

Ἐπειδὴ ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως A ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἶναι ἡ συνδιάλλαξις, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ νὰ φθάσῃ εἰς μίαν δικαίαν ἀπόφασιν· καὶ ἐπειδὴ τὰ σχέδια ταῦτα δὲν ἀφορῶσι τὴν θρησκείαν (καθότι ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα ζητήματα, τὰ ἀφορῶντα καθαρῶς τὴν θρησκείαν, ἀπέχει πάντοτε τοῦ ἐκφέρειν γνώμην περὶ αὐτῶν), ἡ ὑψηλὴ πύλη ἐπιθυμεῖ ἵνα μελετηθῶσι ταῦτα, λαμβανομένων συγχρόνως ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν καιρικῶν ἀναγκῶν, καὶ ὅσον οὔπω γίνῃ παραδεκτὸν ἓν τῶν δύω τούτων σχεδίων, ἢ εὑρεθῇ ἓν ἄλλο μέτρον παραδεκτὸν ἀμφοτέρωθεν, καὶ οὕτω δοθῇ ἓν τέρμα εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ὅπερ καὶ νὰ καθυποβληθῇ εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην.

1285 τζεμαζὶλ-ἀχὶρ 28 (1868 ὀκτωβρίου 3).

Σχέδιον Α'.

α'. Εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπικρατείας ὑπάρχουσι κάτοικοι, βούλγαροι μὲν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, ὀρθόδοξοι δὲ τὸ θρήσκευμα, οὗτοι θέλουσιν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν B διὰ τὰς ἐκκλησίας των καὶ διορίζειν ἱερεῖς, εἰδότας τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν.

β'. Εἰς τὰς ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι εἰσὶ τὸ πλεῖστον βούλγαροι, οἱ μητροπολῖται θέλουσιν εἶναι βούλγαροι· εἰς ἐκείνας δέ, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι εἰσὶν οἱ πλεῖστοι γραικοί, θέλουσιν εἶναι καὶ οἱ μητροπολῖται γραικοί· ἐὰν οἱ κάτοικοι μιᾶς ἐπισκοπῆς, τῆς ὁποίας ὁ μητροπολίτης θέλει εἶναι βούλγαρος, εἰσὶν οἱ πλεῖστοι γραικοί, θέλει εἶναι καὶ ὁ ἐπίσκοπος γραικός· καὶ τἀνάπαλιν, ἐὰν οἱ κάτοικοι μιᾶς ἐπισκοπῆς, τῆς ὁποίας ὁ μητροπολίτης εἶναι γραικός, εἰσὶν οἱ πλεῖστοι βούλγαροι, θέλει εἶναι καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς βούλγαρος· θέλουσι δὲ ὑπόκεισθαι, οἱ μὲν ἐν τῇ βουλγαρικῇ μητροπόλει γραικοὶ ἐπίσκοποι τῷ βουλγάρῳ μητροπολίτῃ, οἱ δὲ ἐν τῇ γραικικῇ μητροπόλει βούλγαροι ἐπίσκοποι τῷ γραικῷ μητροπολίτῃ.

γ'. Πρὸς ἐποπτείαν τῆς πνευματικῆς διοικήσεως C τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν θέλει διαμένει ἐν Κωνσταντινουπόλει εἷς μπάς-μητροπολίτης, ἔχων παρ' ἑαυτῷ ἄθροισμα περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν πνευματικῶν.

δ'. Οἱ βούλγαροι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ πνευματικοῦ ἀθροίσματος, θέλουσι διορίζεσθαι μὲ ὑψηλὸν βεράτιον.

ε'. Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν πνευματικῶν αὐτῆς ἀρχηγῶν καὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν, ἡ βουλγαρικὴ ἐκκλησία θέλει μὲν εἶναι ἓν σῶμα κεχωρισμένον καὶ ἀνεξάρτητον· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ θρησκευτικὰ ἀντικείμενα, θέλει ἔχει τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν κεντρικὴν ἀρχήν, ἤτοι εἰς τὴν πατριαρχεῖαν Κωνσταντινουπόλεως, φέρουσαν τὸν ἐξαιρετικὸν τίτλον „οἰκουμενικός“, μνημονεύοντες, κατὰ τὰ καθεστῶτα, τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

ϛ'. Εἰς τὰς καθέδρας μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων θέλουσιν ἐνοικεῖ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἤθελον εὑρεθῇ ἀρχη- D γοὶ ἐξ οἱουδήτινος ἔθνους· εἰς ὅσας δὲ ἐκκλησίας ἐκκλησιάζονται ἀποκλειστικῶς μέχρι τοῦδε οἱ βούλγαροι, αὗται θέλουσι μείνει εἰς αὐτούς· εἰς ὅσας δὲ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν γραικῶν συνεκκλησιάζονται καὶ οἱ βούλγαροι, αὗται θέλουσι μείνει εἰς τοὺς γραικούς, οἱ δὲ βούλγαροι θέλουσιν ἀνεγείρει νέας ἐκκλησίας.

ζ'. Ἡ βουλγαρικὴ πνευματικὴ σύνοδος σχηματιζομένη, θέλει καθυποβάλει ἔκθεσιν κανονισμοῦ τῇ ὑψηλῇ πύλῃ, ὁρίζουσα τὰ καθήκοντα ἑαυτῆς τε καὶ ἐν γένει τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν, τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, καὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας, ἅτινα καὶ θέλουσιν ἐφαρμοσθῇ, ἀφ' οὗ ἤθελον γείνει παραδεκτά.

Σχέδιον Β'.

α'. Εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπικρατείας ὑπάρχουσι κάτοικοι, βούλγαροι μὲν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, ὀρθόδοξοι δὲ τὸ θρή-

Comme le but principal du gouvernement impérial est d'arriver à une décision équitable par la voie de la conciliation et comme les projets en question ne touchent pas à la religion (car le gouvernement impérial s'abstient toujours de donner son avis dans les questions purement religieuses), la Sublime Porte désire que ces projets soient étudiés avec considération des nécessités de l'époque, et que l'un des deux soit accepté le plus tôt possible, ou bien qu'un autre moyen agréé de part et d'autre soit trouvé et lui soit soumis afin que cette affaire reçoive une solution.

Tchémasi-ul-ahir 28, 1285 (3 octobre 1868).

Projet I.

1. Partout où dans l'empire se trouvent des habitants d'origine bulgare, parlant la langue bulgare et professant la religion orthodoxe, ils auront le droit d'élire pour leurs églises et de nommer des curés qui connaissent leur langue.

2. Dans les provinces où les bulgares sont les plus nombreux, les métropolitains seront bulgares; dans celles où les grecs sont les plus nombreux, les métropolitains seront grecs. Si dans un évêché dont le métropolitain est bulgare les grecs sont les plus nombreux, l'évêque sera grec; et *vice-versa,* si dans un évêché dont le métropolitain est grec les bulgares sont les plus nombreux, l'évêque de ce diocèse sera bulgare. Les évêques grecs qui se trouveraient sous la juridiction d'une métropole bulgare dépendront du métropolitain bulgare, et les évêques bulgares qui se trouveraient sous la juridiction d'une métropole grecque dépendront du metropolitain grec.

3. Pour surveiller l'administration spirituelle des églises bulgares, un premier-métropolitain séjournera à Constantinople ayant auprès de lui une *réunion* administrant les affaires spirituelles.

4. Les métropolitains et les évêques bulgares seront élus par la réunion spirituelle bulgare et seront nommés par *bérat* impérial.

5. Pour ce qui concerne le choix de ses chefs spirituels et l'administration spirituelle, l'église bulgare formera un corps séparé et indépendant; mais pour ce qui concerne la confirmation spirituelle de ces chefs et les autres questions religieuses, l'église bulgare devra en référer à l'autorité centrale, c'est-à-dire au patriarche de Constantinople qui porte le titre exceptionnel d'*œcuménique* et qui doit avoir le *mémento* selon les règles établies.

6. Les métropoles et les évêchés seront habités par ceux qui se trouveraient être chefs de l'une ou de l'autre nation. Les églises qui étaient exclusivement fréquentées par des bulgares, resteront aux bulgares; les églises qui étaient fréquentées en commun par des grecs et des bulgares resteront aux grecs, et les bulgares bâtiront de nouvelles églises.

7. Le synode spirituel bulgare devra soumettre à la Sublime Porte, dès qu'il sera constitué, un projet de statuts réglant ses attributions et les attributions des chefs spirituels bulgares en général, ainsi que le mode d'élection de ces derniers et l'administration spirituelle de l'église bulgare. Ces statuts seront appliqués après avoir été approuvés.

Projet II.

1. Partout où dans l'empire se trouvent des habitants d'origine bulgare, parlant la langue bulgare et professant la religion orthodoxe, ils auront

σκευμα, οὗτοι θέλουσιν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν A διὰ τὰς ἐκκλησίας των καὶ διορίζειν ἱερεῖς, εἰδότας τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν.

β'. Οἱ ὀρθόδοξοι βούλγαροι θέλουσιν ἔχει εἰς ἕκαστον βιλαγέτι, τὸ ὁποῖον θέλουσιν, ἀνὰ ἕνα μητροπολίτην, εἰς ἕκαστον δὲ σαντζάκιον ἀνὰ ἕνα ἐπίσκοπον.

γ'. Πρὸς ἐποπτείαν τῆς πνευματικῆς διοικήσεως τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν θέλει διαμένει ἐν Κωνσταντινουπόλει εἷς μπάς-μητροπολίτης, ἔχων παρ' ἑαυτῷ ἄθροισμα διαχειριζόμενον τὰ πνευματικά.

δ'. Ἐπειδὴ αἱ τῷ ῥωμαϊκῷ πατριαρχείῳ προσηρτημέναι ἐπαρχίαι θέλουσι διαμείνει εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, οἱ δὲ πνευματικοὶ αὐτῶν ἀρχηγοὶ εἰς τὰς θέσεις των, ὡς καὶ πρότερον, οἱ βούλγαροι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι θέλουσι κατοικεῖ εἰς τὰ βιλαγέτια καὶ σαντζάκια ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ κωμοπόλεων, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἔχουσιν ἕδρας οἱ γραικοὶ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι, καὶ θέλουσι τιτλοφορεῖσθαι μὲ B τὸ ὄνομα μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος τοῦ μέρους ἐκείνου, εἰς τὸ ὁποῖον θέλουσι κατοικεῖ.

ε'. Καθὼς οἱ τὴν καταγωγὴν γραικοὶ κάτοικοι θέλουσιν ὑπόκεισθαι εἰς τοὺς γραικοὺς πνευματικοὺς ἀρχηγούς, οὕτω καὶ οἱ βούλγαροι οἱ θέλοντες νὰ διαμείνωσιν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν πνευματικῶν γραικῶν ἀρχηγῶν εἶναι ἐλεύθεροι· ἀλλὰ τὸ νὰ ἦναι ὡς ἐκ τούτου βούλγαρος ἐπίσκοπος εἰς ἓν σαντζάκιον, τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αἰτήσεως τοῦ πλείστου μέρους τῶν κατοίκων βουλγάρων.

ς'. Οἱ βούλγαροι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ πνευματικοῦ ἀθροίσματος, θέλουσι διορίζεσθαι μὲ ὑψηλὸν βεράτιον.

ζ'. Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν πνευματικῶν αὐτῆς ἀρχηγῶν καὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν, ἡ βουλγαρικὴ ἐκκλησία θέλει μὲν εἶναι ἓν σῶμα κεχωρισμένον καὶ ἀνεξάρτητον· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν, ἔτι δὲ καὶ εἰς λοιπὰ C θρησκευτικὰ ἀντικείμενα, θέλει ἔχει τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὴν πατριαρχείαν Κωνσταντινουπόλεως, τὴν φέρουσαν τὸν τίτλον „οἰκουμενικός", μνημονεύοντες, κατὰ τὰ εἰθισμένα, τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

η'. Αἱ γραικικαὶ καθέδραι μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων θέλουσι διαμείνει εἰς τοὺς γραικούς· εἰς ὅσας δὲ ἐκκλησίας ἀποκλειστικῶς ἐκκλησιάζονται μέχρι τοῦδε οἱ βούλγαροι, αὗται θέλουσι μείνει εἰς αὐτούς· εἰς ὅσας δὲ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν γραικῶν συνεκκλησιάζονται, αὗται θέλουσι μείνει εἰς τοὺς γραικούς, οἱ δὲ βούλγαροι θέλουσιν ἀνεγείρει νέας ἐκκλησίας.

θ'. Ἡ βουλγαρικὴ πνευματικὴ σύνοδος σχηματιζομένη, θέλει καθυποβάλει ἔκθεσιν κανονισμοῦ τῇ ὑψηλῇ πύλῃ, ὁρίζουσα τὰ καθήκοντα ἑαυτῆς τε καὶ ἐν γένει τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν, τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν καὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας, ἅτινα καὶ θέλουσιν ἐφαρμοσθῇ, ἀφ' οὗ ἤθελον γείνει παραδεκτά.

A le droit d'élire pour leurs églises et de nommer des curés qui connaissent leur langue.

2. Les bulgares orthodoxes auront dans chaque *vilahet* qu'ils voudront un métropolitain et dans chaque *sandjak* un évêque.

3. Pour surveiller l'administration spirituelle des églises bulgares, un premier-métropolitain séjournera à Constantinople ayant auprès de lui une *réunion* administrant les affaires spirituelles.

4. Comme les provinces qui dépendent du patriarcat grec resteront dans la même situation et leurs chefs spirituels conserveront leurs résidences comme par le passé, les métropolitains et évêques bulgares habiteront dans les *vilahets* et les *sandjaks* des villes et des bourgs autres que les villes et les bourgs où résident les métropolitains ou évêques grecs, et B prendront le titre de l'endroit où ils habiteront.

5. De même que les habitants d'origine grecque dépendront des chefs spirituels grecs, de même les habitants bulgares qui voudront rester sous l'administration des chefs spirituels grecs seront libres de le faire. Mais, pour qu'un évêque bulgare soit nommé dans un *sandjak*, il faut que les habitants bulgares y soient les plus nombreux.

6. Les métropolitains et évêques bulgares seront élus par la réunion spirituelle bulgare et seront nommés par *bérat* impérial.

7. Pour ce qui concerne le choix de ses chefs spirituels et l'administration spirituelle, l'église bulgare formera un corps séparé et indépendant; mais pour ce qui concerne la confirmation spirituelle de C ces chefs et les autres questions religieuses, l'église bulgare devra en référer à l'autorité centrale, c'est à dire au patriarche de Constantinople qui porte le titre exceptionnel d'*œcuménique* et qui doit avoir le *mémento* selon les règles établies.

8. Les cathédrales des métropolitains et évêques grecs resteront aux grecs. Les églises qui étaient jusqu'à présent exclusivement fréquentées par des bulgares, resteront aux bulgares; les églises qui étaient fréquentées en commun par les grecs et les bulgares resteront aux grecs, et les bulgares élèveront d'autres églises.

9. Le synode spirituel des bulgares devra soumettre à la Sublime Porte, dès qu'il sera constitué, un projet de statuts réglant ses attributions et les attributions des chefs spirituels bulgares en général, ainsi que le mode d'élection spirituelle de l'église bulgare. Ces statuts seront appliqués après avoir D été approuvés.

41.

LEGATI BULGARI CUM CONCIVIBUS SUIS COMMUNICANT SCHEMATA A GUBERNIO TURCICO ELABORATA *

1868 exeunte octobri - novembris 5/17.

a.

Πρὸς τοὺς συμπατριώτας ἡμῶν βουλγάρους.

Περιχαρῶς ἀναγγέλλομεν σήμερον εἰς τοὺς συμπατριώτας καὶ ὁμογενεῖς ἡμῶν τὴν λύσιν, ἣν ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις μετὰ ὥριμον σκέψιν ἔδωκεν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα. Συνίσταται δὲ ἡ λύσις αὕτη ἐκ δύο σχεδίων, ἅτινα συγκαταβατικῶς προτείνει εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ὅπως ἐκλέξῃ ἓν τῶν δύο, καὶ ὑπὸ ἄκρας δὲ ἀβροφροσύνης ἀφίησιν αὐτὸ ἐλεύθερον, ἵνα προτείνῃ τι, εἴ γε ἔχει, ἐκτὸς τῶν σχεδίων τούτων, ἱκανὸν ὅμως ἵνα εὐχαριστήσῃ καὶ τοὺς βουλγάρους.

Ἀληθῶς ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις σέβεται μὲν προνόμια, χορηγηθέντα κατ' ἄλλας τινὰς ἐποχάς, οὐχ ἧττον δὲ σέβεται καὶ τὸ πνεῦμα τῆς σημερινῆς ἐποχῆς καὶ τὰς πανδήμους ὑποσχέσεις, δοθείσας ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως. Καὶ ἡμεῖς δέ, ἐκτιμῶντες τὸν ὑψηλὸν σκοπόν, ὑφ' οὗ χειραγωγουμένη, συνέταξε τὰ δύο ταῦτα σχέδια, εὐγνωμόνως κηρύττομεν, ὅτι ἑκάτερον τῶν

* B. D. Calliphron, tom. cit. pag. 80-2. Harum tabullarum altera habetur etiam apud Gedeon, op. cit., p. 221-3.

σχεδίων τούτων εἶναι παραδεκτὸν εἰς ἡμᾶς. Δὲν ἠθέλομεν δὲ ἀπορρίψει καὶ οἱανδήποτε πρότασιν ἐκ μέρους τοῦ πατριαρχείου, ἐὰν αὕτη ὑπῆρχε σύμφωνος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ ἱκανή, ἵνα ἱκανοποιήσῃ τὰς νομίμους ἐπιθυμίας καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἑνότητα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Quae sequitur epistola encyclica data est die 5/17 novembris.

b.

Ἔντιμοι ὁμογενεῖς.

Τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἐστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς τὰ σχέδια τῆς κυβερνήσεως περὶ τῆς λύσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν ζητήματος, ἐκ τῶν ὁποίων κατενοήσατε, ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπεριμένομεν ἀπὸ τὸ βασιλικὸν ἔλεος, ἐδωρήθη εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἡ διάπυρος ἐπιθυμία ἡμῶν τοῦ νὰ ἔχωμεν δίκαιον ἀμέσως, νὰ δεώμεθα τοῦ θεοῦ ἀμέσως, νὰ παρουσιαζώμεθα ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ αὐθέντου ἡμῶν, ὅτι ἡ φλογερὰ ἐκείνη ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἤμεθα ἐλεύθεροι εἰς τὰ τῆς συνειδήσεως, τοῦ νὰ μὴ παρεισάγηται ἐν ταῖς οἰκίαις ἡμῶν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς θρησκείας, ἀλλοεθνὴς κλῆρος, ὅστις οὐδέποτε ἔτρεφε φιλικὰ πρὸς ἡμᾶς αἰσθήματα· ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν αὕτη ἐξεπληρώθη, δόξα τῷ θεῷ, πληρέστατα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ καθῆκον τῆς εὐγνωμοσύνης εἶναι ἐκ τῶν πρωτίστων τοῦ ἀνθρώπου, καθότι τὸ τοιοῦτον αἴσθημα χαρακτηρίζει τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἑνὸς ἔθνους, καὶ διότι, ἀφ᾽ ἑτέρου, πρὸς αὐτὸ μόνον ἀποβλέπουσι καὶ δι᾽ αὐτοῦ μόνον ἱκανοποιοῦνται οἱ γενναιόψυχοι εὐεργέται, ἡμεῖς, φίλτατοι ὁμογενεῖς, ὀφείλομεν, ἀφοῦ συνέλθωμεν ἀπὸ τὸν μέγαν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν ἀνεκλάλητον χαράν, ἥτις συνεκίνησε τὰς καρδίας ἡμῶν διὰ τῆς καλῆς ἀγγελίας περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἀπελευθερώσεως διὰ τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος καὶ αὐθέντου, ὀφείλομεν νὰ ὑποβάλωμεν ὑπὸ τὸ ὑποπόδιον τοῦ περιφανοῦς αὐτοῦ θρόνου τὴν ἄκραν ἡμῶν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην περὶ τοῦ ἀνεκτιμήτου δικαιώματος, τὸ ὁποῖον ηὐδόκησε καὶ ἐδωρήθη ἡμῖν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ χρέος ἡμῶν τοῦτο πρὸς τὴν αὐτὴν μεγαλειότητα διὰ λόγου δὲν δύναται νὰ ἐκφρασθῇ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τοῦτο καλλιεπέστερον ἐκφράζεται διὰ τῆς διπλασιάσεως τῆς πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως ἡμῶν πρὸς αὐτόν, τὴν δὲ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν ἡμῶν ταύτην θέλομεν καταστήσει ἐκφαντικωτέραν διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῆς ἐπιμελείας ἡμῶν πρὸς τὴν παιδείαν, πρὸς τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ εἰς πᾶσαν οἱανδήποτε ἐπιχείρησιν, καὶ διὰ τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, τὴν ὁποίαν χρεωστοῦμεν νὰ δώσωμεν εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν, ὅπως ὦσιν αὐτὰ διπλασίως εὐγνώμονα καὶ ἀφωσιωμένα. Ἐπειδὴ αὐτὰ πρῶτα θέλουσιν ἀπολαύσει τοὺς καρποὺς τῆς ἐλευθερίας ταύτης, τὴν ὁποίαν εὐτυχήσαμεν ἵνα ἴδωμεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν νὰ δωρηθῇ εἰς ἡμᾶς.

Διὰ ταῦτα προσκαλοῦμεν ὑμᾶς ἵνα συντάξητε εὐχαριστήριον ἀναφορὰν (τεσεκιουρναμὲ) πρὸς τὴν αὐτοῦ αὐτοκρατορικὴν μεγαλειότητα τὸν εὐσπλαγχνικώτατον ἡμῶν σουλτάνον καὶ αὐθέντην, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκφράσητε τὰ αἰσθήματα ὑμῶν ἐπὶ τὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς νέας ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τῆς ἐθνικότητος ἡμῶν.

Ἡ εὐχαριστήριος αὕτη ἀναφορὰ νὰ γίνῃ εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν, διότι καὶ εὐκολώτερον θὰ εὕρητε ἄξιόν τινα κιατίπην ἵνα συντάξῃ αὐτήν, καὶ ἐντιμότερον εἶναι, ἵνα διὰ τῆς ἐπισήμου γλώσσης ἐκφράσητε τὰ αἰσθήματα ὑμῶν.

Ἐπὶ τέλους ἐνθυμίζομεν εἰς ὑμᾶς μετὰ χαρᾶς, ὅτι πρέπει ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ νὰ ψάλωμεν δοξολογίαν πρὸς τὸν ὕψιστον, τοιαύτην δὲ ἡμέραν ἐξελέξαμεν τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπως δυνηθῶσιν ἁπανταχοῦ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἵνα ἑτοιμασθῶσιν εἰς τοῦτο. Ἂς ἱκετεύσωμεν θερμῶς τὸν κύριον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅπως εὐλογήσῃ τὴν αὐτοκέφαλον ἡμῶν ἐκκλησίαν στερεὰν καὶ ἀνθίζουσαν, τὴν ἡμετέραν νέαν ζωὴν προοδευτικὴν εἰς τὴν παιδείαν, εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ εἰς πᾶν ἀγαθόν, τὸν δὲ βασιλέα καὶ αὐθέντην ἡμῶν μακροημερεύοντα καὶ γαλήνιον, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἔνδοξον.

Ἔχομεν τὴν τιμὴν ὅπως ὦμεν τῆς ὑμετέρας ἐντιμότητος ἐν Χριστῷ πατέρες καὶ εἰλικρινεῖς φίλοι.

† ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.
† ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.
† ὁ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων ἐν Χριστῷ εὐχέτης.
Ν. Δ. Μιντζόγλου.
Δ. Στ. Τζομακώφ.
Χ. Π. Δαψιλεστώφ.
Ζαχαρίας Χ. Γιουρώφ.
Μιχαηλόβσκης Δ.
Χ. Ἰωάννης Χ. Β. Πέντζκοβιτζ.
Γ. Ε. Τζαλόγλου.
Ζαχαρίας Στρούμσκης.
Δ. Μ. Γιέσογλους.

1868, νοεμβρίου 5, Κωνσταντινούπολις.

42.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA IN EXAMEN REVOCAT SCHEMATA A GUBERNIO TURCICO PROPOSITA *

1869 novembris 15/27.

a.

Oratio Gregorii patriarchae in inchoanda synodo habita.

Ὤφειλον μέν, σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ υἱοὶ ἐν πνεύματι περισπούδαστοι, μηδὲ εἶναι ὅλως τὰ σκάνδαλα καὶ αἱ ἐκ τούτων ἔριδες καὶ διχοστασίαι ἐν τῇ ἐκλεκτῇ τοῦ Χριστοῦ ποίμνῃ, τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ ἀμωμήτῳ ἡμῶν ἐκκλησίᾳ, μηδὲ κατεξανίστασθαι ἀλλήλων τὰ μέλη Χριστοῦ, ἀδελφοὺς κατὰ ἀδελφῶν, καὶ τέκνα κατὰ πατέρων, ποιμαινομένους, λέγομεν, κατὰ ποιμαινόντων· ἀλλ᾽ ὥσπερ καὶ ἐκλήθημεν ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν, οὕτως εἶναι τοὺς πάντας ἕν, ἓν λέγοντας καὶ τὸ αὐτὸ φρονοῦντας, καὶ τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης διώκοντας μεθ᾽ ὁμονοίας καὶ ἀγάπης ἀνυποκρίτου. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τοῦτο ἀνένδεκτόν ἐστι διά τε τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν καὶ τὰς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ κοσμοκράτορος παντοδαπὰς ἐπηρείας τε καὶ ἐπιβουλάς, χρέος χρεῶν ἁπάντων ἱερώτατον ἐπίκειται τοῖς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ψυχῶν ἐμπεπιστευμένοις, μὴ διδοῦσιν ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς βλεφάροις αὐτῶν νυσταγμόν, πᾶσαν καταβάλλειν σπουδὴν καὶ πάντα κινεῖν λίθον, ὥστε τὰ σκάνδαλα, ὁπόσα ποτὲ καὶ ὁποῖα εἶεν, ὅτι

* Acceptis duobus illis schematibus, tum sacra synodus tum consilium mixtum quod vocant primum una convenerunt die 29 octobris/10 novembris, deputationemque trium virorum, metropolitarum scilicet Cyzici, Berrhoeae et Bodenorum, designarunt, quae schemata ad trutinam revocaret; deinde per epistolas rogata est sententia patriarcharum illorum, qui nuper sedem oecumenicam tenuerant. Alter conventus generalis in aedibus patriarchalibus habitus est die 6/18 novembris, in quo perlectis tum patriarcharum dictorum responsis tum relatione a trium virorum deputatione elaborata, sancitum est tertium conventum eumque solemniorem habitum iri die 15/27 eiusdem mensis, in quo, probata prius schematum confutatione a tribus metropolitis conscripta, ratum etiam haberetur responsum ad gubernium turcicum mittendum. Orationem celeberrimam in eo conventu habuit Gregorius patriarcha, quam primo loco posuimus.

θᾶττον ἐκ μέσου τῆς ἐκκλησίας περιαιρεῖσθαι καὶ τὸ A τῆς ἀγάπης καὶ ὁμονοίας καλὸν ἢ ἐξασθενῆσαν ἀναρρώνυσθαι, ἢ ἀποιχόμενον ἀνακαλεῖσθαι.

Τοιοῦτον ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς σκάνδαλον ἐλεεινὸν καὶ πολλῶν δακρύων ἄξιον εἰσέφρησεν, ὡς ἅπαντες ἴστε, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς διοικήσεως τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ θρόνου, τὸ ἔν τισι τῶν ἐν τῷ κλίματι τούτῳ ἐπαρχιῶν παρὰ τῷ ὀρθοδόξῳ βουλγαρικῷ λαῷ ὅθεν ποθὲν ἐμφυσηθὲν καὶ ἐξεγερθὲν καὶ κατὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθεστώτων προαχθὲν πνεῦμα τῆς ἔριδος καὶ διχοστασίας, πολλὰ μὲν τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ πράγματα παρασχόν, οὐ μικρὰν δὲ καὶ τὴν ἐνόχλησιν τῇ σεβαστῇ κυβερνήσει τοῦ πολυχρονίου ἡμῶν ἄνακτος, μεγίστην δὲ καὶ οὐδ' ἂν εἴποι τις ἡλίκην βλάβην ταῖς ἀκεραιοτέραις συνειδήσεσι τοῦ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις καὶ ἀλλαχοῦ τῆς πατριαρχικῆς ἡμῶν διοικήσεως χριστεπωνύμου βουλγαρικοῦ λαοῦ.

Ὅθεν μὲν οὖν τὸ κακὸν ἐξ ἀρχῆς κεκίνηται, καὶ B τίνα τὰ ἀληθῆ αἴτια, καὶ τίς ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός, πολλὰ ζητήσαντες καὶ πολλὰ σκεψάμενοι, οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἐπήρεια καὶ τοῦτο τοῦ πολυμηχάνου τῆς ἡμετέρας σωτηρίας πολεμήτορος, δεινοῦ σπείρειν ἀεὶ τὰ ζιζάνια εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κυρίου. Εὐλογητὸς δὲ ὁ θεός, ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, καθ' ἧς ἀδίκως ἐξανίστανται, ἔχει μετὰ παρρησίας ἀπολογεῖσθαι πρός τε τὸν κύριον καὶ θεὸν αὐτῆς, καὶ πρὸς σύμπασαν τὴν καθολικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, καὶ δὴ καὶ πρὸς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ὡς οὔτε αὐτὴ ἀπ' ἀρχῆς, ἑκοῦσα, παρέσχε τὰς ἀφορμάς, οὔτε τῶν αἰτιάσεων, ἃς κατ' αὐτῆς ἐπάγουσιν, ἔνοχος οὐδ' ὁπωστιοῦν ἐξελέγχεται, καὶ τὴν ταραχὴν ἄρτι ἀναφανεῖσαν οὐ περιεῖδεν, ἀλλὰ καὶ ἔκτοτε ἐπὶ τῶν παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν καὶ μέχρι τοῦ νῦν πᾶσαν ἔθετο σπουδήν, πάσῃ δυνατῇ καὶ θεμιτῇ ἐχρήσατο οἰκονομίᾳ καὶ συγκαταβάσει πρὸς τὸ δυσωπῆσαι, εἰ δυνατόν, τοὺς τραχυνομένους καὶ θεραπεῦσαι C τὰς εἴτε πνευματικὰς ἀνάγκας εἴτε ἐθνικὰς αὐτῶν φιλοτιμίας. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, μετέθετο χάριν αὐτῶν ἀρχιερεῖς, οἷς ἐμέμφοντο ὡς δῆθεν καταχρασταῖς καὶ διώκταις τῶν βουλγάρων· συνήργησε παντὶ σθένει καὶ παντοίαις προτροπαῖς καὶ χρηματικαῖς εἰσφοραῖς εἰς ἀνέγερσιν βουλγαρικοῦ ναοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν αὐτῇ τῇ συνοικίᾳ τοῦ πατριαρχείου τούτου, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ καθίδρυσιν αὐτοὶ παρόντες καὶ οἱ τέσσαρες τῆς ὀρθοδοξίας ἁγιώτατοι πατριάρχαι μετὰ πάσης τῆς ἐνδημούσης ἱερᾶς συνόδου τὸν θεμέλιον λίθον ἡγίασαν καὶ ηὐλόγησαν. Ἀλλὰ καὶ ἐν Φιλιππουπόλει, ἔνθα τὸ τῆς διχονοίας κακὸν ἐσφάδαζεν ἰταμώτερον, διέταξεν ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ὅπως χάριν τῆς εἰρήνης ἐν δυσὶ τῶν ἱερῶν ἐκεῖσε ναῶν ἀναγινώσκηται ἡ ἀκολουθία σλαβωνιστί, ἀκόντων καὶ διαμαρτυρομένων τῶν γραικῶν ἐνοριτῶν, τῶν ἀνέκαθεν νομίμων κατόχων αὐτῶν. Τελευταῖον, ἐν ἔτει 1861 φεβρουαρίου λήγοντος, ἐπὶ τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν D κὺρ Ἰωακείμ, διὰ συνοδικῆς ἐγκυκλίου, ἐπικυρωθείσης καὶ διὰ σουλτανικοῦ φιρμανίου, διετύπωσεν ἐν πεντεκαίδεκα ἄρθροις πάσας τὰς ἀναγκαίας παραχωρήσεις. Καὶ ἀρχιερεῖς δὲ ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις, βουλγάρους τὴν καταγωγήν, τοὺς μὲν κατέστησεν ἤδη, τοὺς δὲ προὐτίθετο καταστῆσαι ἐν ταῖς κατὰ καιροὺς χηρευούσαις, τοῦθ' ὅπερ ἦν καὶ ἡ κυρία τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος πρόφασις. Ἀλλά, καίπερ ἐξαντλήσασα σχεδὸν ἤδη πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῇ, ὅσον ἱκανὸν ἦν τὴν τῶν βουλγάρων ἐφελκύσασθαι εὐγνωμοσύνην, ἤνυσεν ὅμως οὐδὲν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἡσυχίας. Ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐκ ἀπενάρκησεν, ἀλλ' ἐπιλαβομένη αὖθις καὶ τῶν κατὰ τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους διὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης διαβιβασθεισῶν αὐτῇ ὀκτὼ βουλγαρικῶν προτάσεων, συνεσκέψατο ὡρίμως ἐπ' αὐτῶν μετὰ καὶ ἄλλων ἐλλογίμων ὀρθοδόξων ἀνδρῶν, ἱερωμένων καὶ λαϊκῶν, καὶ προέβη χάριν αὐτῶν εἰς ἑτέρας παραχωρήσεις μείζονας, ἃς ἐγκριθείσας ἐπὶ γενικῆς συνελεύσεως ἐπισήμως διεδήλωσε τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει πρὸς ἀπάντησιν. Καὶ πάλιν δέ, οὐδὲ τῶν παραχωρήσεων τούτων φανεισῶν αὐτοῖς ἐπαρκῶν, ἀλλὰ νέων αὖθις βουλγαρικῶν προτάσεων τῷ 1866 ἔτει κατὰ ἀπρίλιον ἐμφανισθεισῶν, ἐκ νέου συνεκάλεσε τὴν συνέλευσιν, ἥτις, ὡς γνωστόν, ἐξελέξατο ἑξαμελῆ ἐπιτροπήν, ὅπως διασκέψηται ἐπὶ τῶν νέων τούτων προτάσεων, καὶ παρουσιάσῃ σχέδιόν τι θεμιτῆς καὶ δικαίας λύσεως τοῦ λυπηροῦ τούτου σκανδάλου.

Ἐν τούτοις ὄντων τῶν πραγμάτων, τῆς δὲ διαληφθείσης ἐπιτροπῆς ἐγγιζούσης εἰς τὸ τέρμα τοῦ ἐπιβληθέντος αὐτῇ ἔργου, ὑπεκχωρεῖ μὲν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ὁ παναγιώτατος προκάτοχος ἡμῶν κὺρ Σωφρόνιος, ἀνακαλούμεθα δέ, ἐλέει τοῦ κρείττονος, ἐπὶ τὴν περιωπὴν ταύτην ἡμεῖς, οὐκ ἄνευ ἀθυμίας καὶ δειλίας τὴν πολυτάραχον ἀρχὴν ἀντὶ τῆς φίλης καὶ ἀπράγμονος καὶ τῇ ἡμετέρᾳ λοιπὸν ἡλικίᾳ ἁρμοζούσης ἡσυχίας ἀνταλλαξάμενοι. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὕτως ἔδοξε τῷ τὰ ἡμέτερα πανσόφως οἰκονομοῦντι θεῷ, προθύμως ὑποδύντες καὶ δεύτερον τὸν ζυγὸν τοῦ κυρίου πρὸς τὴν μεγίστην τῆς ἐκκλησίας διακονίαν, τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων ἐπὶ τὸ κρεῖττόν τε καὶ κανονικώτερον διαρρύθμισιν κύριον ἡμῶν σκοπὸν ὅλῃ τῇ ψυχῇ προτιθέμενοι, πρώτιστον ἑαυτοῖς ἐπεβάλομεν μέλημά τε καὶ σπούδασμα τὴν κανονικὴν καὶ ἑκατέρωθεν, ἔκ τε δηλονότι τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, εὐχάριστον λύσιν αὐτοῦ δὴ τούτου τοῦ βουλγαρικοῦ λεγομένου ζητήματος.

Πολλὰ μὲν οὖν τὰ κατεπείγοντα ἡμᾶς ἦν πρὸς τὴν ἐπίσπευσιν τῆς τοῦ ζητήματος τούτου λύσεως. Τὸ δὲ μέγιστον καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἀνιαρώτατον, ὅτι τὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀπειθείας καὶ ἀνταρσίας κακόν, καθ' ἡμέραν μεταδιδόμενον καὶ ἐφαπλούμενον, καὶ τῷ χρόνῳ ἐνιζάνον καὶ παγιούμενον ταῖς ψυχαῖς, καὶ ταῖς νεωτέραις συνεκτρεφόμενον ἡλικίαις, κίνδυνον ἠπείλει λοιπὸν τοῦ ἀποβῆναι πάνδημον καὶ ἀνίατον νόσημα, ὄλεθρον ἐπάγον ψυχῶν καὶ ἀκρωτηριασμὸν ἐπώδυνον τοῦ τῆς ἐκκλησίας σώματος.

Ἐν τούτοις ὄντες καὶ οὕτω διανοούμενοι, καὶ τὴν μεγάλην, ἣν ἀνελάβομεν, εὐθύνην περὶ τῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας ἐνώπιον Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν συναισθανόμενοι, καὶ τὸν ἄνωθεν φωτισμὸν μετὰ δακρύων ἐπικαλούμενοι, καὶ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ἐξ ἀρχῆς καθ' ἑαυτοὺς σπουδαιότερον ἀναλαβόντες, ἐφ' ὅσον αἱ ἄλλαι πολλαὶ τῆς πατριαρχείας ἐπέτρεπον μέριμναι, οὐδὲν τῶν περὶ ταύτης κατὰ καιροὺς προταθέντων σχεδίων παρείδομεν, πρὸς τὴν τοῦ ζητήματος τούτου λύσιν, ἵνα δὴ θᾶττον καὶ ῥᾷον τοῦ σκοποῦ ἐπιτύχοιμεν.

Πρῶτον μὲν οὖν, ἐπειδὴ πάντα τὰ ἕως τοῦ 1864 ἔτους ἀναφανέντα καὶ ἀνακριθέντα (ὅτε καὶ ἡ προμνησθεῖσα ἐπίσημος ἐγένετο τῇ ὑψηλῇ πύλῃ ἀπάντησις) φθάντες ἤδη προανεγνώκειμεν, προήχθημεν λοιπὸν κατὰ χρονικὴν τάξιν εἰς τὸ διεξελθεῖν τὰ τῆς ἑξαμελοῦς ἐπιτροπῆς πρακτικά, λίαν, ὡς ἡμῖν ἔδοξαν, φιλοπόνως καὶ μετὰ τῆς δεούσης ἀκριβείας τε καὶ κανονικῆς πολυμαθείας ἀνακρίνοντα καὶ δὴ καὶ ἀνασκευάζοντα τὰς τελευταίας βουλγαρικὰς προτάσεις· ἰδίᾳ δὲ ἐπεστήσαμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος σχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς, ὅπερ ἔδοξεν ἡμῖν πολλὰς καὶ ἀρίστας ἔχον τὰς διατάξεις, οὗ χάριν ἔπαινος καὶ εὐγνωμοσύνη αὐτῇ ἐποφείλεται. Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὑπελάβομεν, ὅτι κινδυνεύσει ἀπορριφθῆναι ὁμοίως ὑπὸ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν βουλγάρων, ὥσπερ οὖν καὶ αἱ προηγηθεῖσαι παραχωρήσεις. Αἴτιον γάρ, ἢ γοῦν πρόφασις, ὑπ' αὐτῶν προὐβάλλετο παράλογός τις πάντως καὶ ἄδικος δυσπιστία πρὸς τὴν πλειονοψηφίαν τῆς ἱερᾶς συνόδου τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ θρόνου· ἐφ' ᾧ καὶ ἀπῄτουν, ἀθέμιτον ὅλως καὶ καινοφανῆ ἀπαίτησιν, τὴν εἰς δύο διαφόρους ἐθνικότητας διχοτομίαν αὐτῆς, ἰσαρίθμους ἐχούσης ἐξ ἑκατέρας ἐθνότητος τοὺς ἱεράρχας,

παρεδρεύοντας εἰς τὸ αὐτὸ ἐν ταῖς ἐθνικαῖς αὐτῶν A ἰδιότησι καὶ ἀντιπροσωπεύοντας διάφορα καὶ ἀντίθετα τυχὸν ἐθνικὰ συμφέροντα. Τοὺς τοίνυν οὕτω τὰ θεῖα ἐξανθρωπίσαι σπουδάζοντας καὶ τὰς κοσμικὰς καὶ ἐθνικὰς θεωρίας ὑπεράνω θεῖναι τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πνευματικῶν φιλονεικοῦντας, εἰκὸς ἦν καὶ τὸ λυσιτελὲς τοῦτο τῆς ἐπιτροπῆς σχέδιον, ὡς ἀνεπαρκὲς ταῖς κοσμικαῖς αὐτῶν ἐπιθυμίαις, ἀπορρίψαι τε αὖθις καὶ ἀποσκυβαλίσαι. Τούτου δὲ γενομένου, πικρὰ μὲν καὶ αὖθις ἐγίνετ' ἂν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ παρὰ τῶν τέκνων αὐτῆς νέα περιφρόνησις καὶ σκληροκαρδία, φρικτὰ δὲ καὶ ἀπαίσια καὶ τὰ μετὰ τοῦτο ἐνδεχόμενα ἀτοπήματα.

Τοῦτον τοίνυν οὐκ ἀπεικότως, ἀδελφοί, φοβηθέντες τὸν φόβον, καὶ μήτε νύκτωρ μήτε μεθ' ἡμέραν ἀναπαυθῆναι δυνάμενοι, ἑτέραν ἐδοκιμάσαμεν τραπέσθαι ὁδόν, ἐλπίζοντες ἀσφαλέστερον καὶ ἐπιτυχέστερον καταντήσειν εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

Καὶ δὴ ἀναμελετήσαντες τὸ πνεῦμα τῶν τότε παρουσιασθεισῶν βουλγαρικῶν ἀπαιτήσεων, καὶ περιστεί- B λαντες αὐτὸ ἐντὸς τῶν ὅρων τῶν πατροπαραδότων ἐθίμων τῆς ὀρθοδόξου ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ ἀντεξετάσαντες αὐτὸ πρός τε τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς θεσμοὺς καὶ κανόνας, καθ' οὓς τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ῥυθμίζονται δίκαια, καὶ πρὸς τὰ ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν ἐνδόξων σουλτάνων κεχορηγημένα τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ προνόμια, καὶ ἐξευρόντες λύσιν τινὰ συμβιβάζουσαν, ὥς γε ἡμῖν ἐδόκει, τά τε ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου μετὰ μετρίας παραμειώσεως, ταύτην ἐξεθέμεθα ἐν σχεδίῳ, βάσιν μὲν ἔχοντι τὴν ἀδιάσπαστον ἐκκλησιαστικὴν ἑνότητα ἁπασῶν τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ μητροπόλεων μετὰ τῆς μεγάλης ταύτης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας κατά τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς ἐκκλησίας διάταξιν, ἐπιτρέποντι δὲ ὡς ἐκ πατριαρχικῆς ἀναθέσεως καὶ ἐντολῆς τὴν ἄμεσον θρησκευτικὴν ἐποπτείαν καὶ οἰκονομίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων τῆς ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ἐκκλη- C σιαστικῆς περιφερείας τοῖς ἐκεῖ ἀρχιερεῦσι, συνερχομένοις ἐν ἐπαρχιακῇ τινι συνόδῳ καὶ ἐπιζητοῦσιν ἑκάστοτε τὸ κῦρος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ συνάμα ἐξασφαλίζοντι τὰ πνευματικὰ καὶ κοινωνικὰ αὐτῶν συμφέροντα, καὶ διὰ ταῦτα παραδεκτῷ αὐτοῖς πιθανῶς ἐσομένῳ, ἐὰν μὴ μάτην ἄρα φιλονεικεῖν ἐθέλωσιν.

Τὸ σχέδιον τοῦτο, σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν κυρίῳ περιπόθητα, ὑποβαλόντες τῇ ἐμβριθεῖ σκέψει καὶ μελέτῃ τριῶν παναγιωτάτων καὶ σεβασμιωτάτων πατριαρχῶν καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς συνόδου, ἐκ δὲ τῆς τούτων κοινῆς ἐμπειρίας καὶ συμφωνίας ἐπιρρωσθέντες ἐν ταῖς χρησταῖς ἡμῶν περὶ ἐπιτυχίας τοιούτου σχεδίου ἐλπίσιν, ἐθαρρήσαμεν καὶ τοῖς δυσὶ κορυφαίοις καὶ περινουστάτοις ὑπουργοῖς τοῦ κράτους ἀνακοινώσασθαι ἰδιωτικώτερον, ὅπως κἀντεῦθεν βεβαιωθέντες περὶ τῆς δεούσης ὑποστηρίξεως αὐτοῦ, ὑποβάλωμεν αὐτὸ ἀκολούθως τῇ παραδοχῇ D τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐπιλέκτων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν ἐπὶ γενικῆς συνελεύσεως.

Ἐν ᾧ τοίνυν εὐέλπιδες καὶ ἐφησυχάζοντες ἀνεμένομεν τῶν αὐτῶν ὑψηλοτήτων τὴν ἔγκρισιν, ἐλάβομεν ἔναγχος ἀντὶ τούτου ὑψηλὸν διάγγελμα παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, διαβιβάζον καὶ δύο σχέδια πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ προκειμένου ζητήματος, ὅπως ἢ θάτερον τούτων ἀποδεξώμεθα, ἢ μέτρον ἕτερον ὑποδείξωμεν δυνάμενον συμβιβάσαι ἑκάτερα τὰ μέρη. Τὰ νέα ταῦτα σχέδια, συγκείμενα τὸ μὲν ἐξ ἑπτά, τὸ δὲ ἐξ ἐννέα ἄρθρων, ἐφάνησαν ἡμῖν πολὺ χείρονα πάντων τῶν μέχρι τοῦδε προταθέντων κατὰ τὸ ἀντικανονικόν, ἅτε ἄρδην ἀνατρέποντα τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἐγγράφως παραδεδομένα παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν θεοφόρων πατέρων, καὶ διὰ πάντων τῶν αἰώνων ἐν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ διακρατήσαντα. Ἀλλὰ καὶ ἐν συνόδῳ κοινότερον συμμελετηθέντα, τοιαῦτα ἀληθῶς ἀπεδείχθησαν, οἷά εἰσιν· ὅλως δηλαδὴ ἐναντία τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν καὶ κανόνων. Ἔνθεν τοι ταῦτα μὲν ἀποχρώντως ἀνεσκευάσθησαν καθ' ἕκαστον ἄρθρον, αὐτοῖς δὴ τούτοις τοῖς ἀποστολικοῖς καὶ συνοδικοῖς κανόσι καὶ τῇ λοιπῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει ἐπιμελῶς παρεξετασθέντα· τῇ δὲ ἀνασκευῇ ἐπισυνῆπται καὶ ἡ προσήκουσα ἀναλυτικὴ ἀπάντησις πρὸς τὸ διαβιβάσαν καὶ συστῆσαν αὐτὰ ὑψηλὸν ὑπουργικὸν διάγγελμα.

Καὶ ἐπειδή, τούτων ἀνασκευασθέντων, ἀπαραίτητον ἐδόκει τὸ ὑποδεῖξαι, κατὰ τὴν ὑπουργικὴν καθυφήγησιν, ἄλλο μέτρον παραδεκτὸν ἀμφοτέρωθεν, ἡμεῖς ἐξ αὐτῶν ἤδη τῶν πραγμάτων πεπληροφορημένοι, ὅτι πάντα μονονοὺ τὰ πρὸς κανονικὴν ἐπίλυσιν τῆς προκειμένης ἐκκλησιαστικῆς διαφορᾶς συντελεστικὰ ἐξαντλήσαντες διὰ παντοίων θυσιῶν καὶ συγκαταβάσεων ἀπ' ἀρχῆς μέχρις ἐσχάτων, ὅμως οὐδὲν τελεσφόρον ἠνύσαμεν, τελευταῖον ἀναγκαίως προήγμεθα εἰς τὸ συμπεράναι, ὅτι μόνος γνώμων ἀκριβὴς τοῦ ζητήματος ὑπάρχει σύνοδος ἁγία τῆς καθόλου ἐκκλησίας, λύσουσα καθάπαξ καὶ ἀσφαλῶς τὸ προκείμενον.

Ταύτην οὖν τὴν ὑστάτην καὶ ἀναγκαίαν σκέψιν, ἣν ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς συνόδου ἐποιησάμεθα, ἔτι δὲ καὶ τὴν προρρηθεῖσαν ἀνασκευὴν καὶ ἀπάντησιν εἰς τὰ παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης παραπεμφθέντα ἡμῖν ἔγγραφα φέροντες προθύμως καθυπεβάλομεν τῇ κρίσει πολυμελεστέρας συνόδου, συγκροτηθείσης ἔκ τε τῶν ἐνδημούντων καὶ παρεπιδημούντων ἁγίων ἀρχιερέων καί τινων τῶν τοῦ θρόνου ὁσιολογιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν καὶ ἱεροδιδασκάλων. Καὶ ὑπ' αὐτῆς δὲ ταύτης τῆς πληρεστέρας συνόδου τήν τε σκέψιν καὶ τὰς ἀπαντήσεις, συμφώνους τῇ καθεστώσῃ ἱερᾷ καὶ ἀρχαιοπαραδότῳ ἐκκλησιαστικῇ θεσμοθεσίᾳ ἀναγνωρισθείσας καὶ ὁμοφώνως ἐγκριθείσας καὶ κυρωθείσας, κοινοποιοῦμεν καὶ προβαλλόμεθ' αὐτὰς τελευταῖον καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ ἐν τῇ παρούσῃ ταύτῃ γενικῇ συνελεύσει, ἣν ἐπὶ τούτῳ συνεκαλέσαμεν σήμερον, ὥστε τῇ κοινῇ ἁπάντων ὑμῶν εἰδήσει καὶ πληροφορίᾳ, ὡς γνησίων μελῶν τῆς ἐκκλησίας, διαβιβάσαι αὐτὰς πρὸς τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν.

Γενέσθω δὲ τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ ἵλεως ὁ ταύτης δομήτωρ καὶ ἀρχηγός, ἐπιδαψιλευόμενος ἡμῖν ἄνωθεν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, αἴρων μὲν καθάπαξ τὸ προκείμενον σκάνδαλον, ἐπιβραβεύων δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς ἀδελφότητι τὴν πρὸς ἀλλήλους ὀφειλομένην ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν, καὶ καταισχύνων τὸν πειράζοντα ἡμᾶς πολεμήτορα εἰς δόξαν καὶ θρίαμβον τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως!

b.

Sententia Anthimi patriarchae IV.

Παναγιώτατε, καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως, κύριε κύριε Γρηγόριε, τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν. Μετὰ πόθου ἀδελφικοῦ ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ τῆς β' ὡς καὶ τὸ ἀπὸ θ' τοῦ τρέχοντος μηνὸς σεβάσμια ἡμῖν ἀδελφικά, καὶ ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ δι' αὐτῶν πληροφορίᾳ τῆς ἀγαθῆς ὑγιείας της. Εἴδομεν ἑπομένως καὶ ἐν αὐτοῖς σημειούμενα περὶ τῶν δύο σχεδίων καὶ τοῦ ὑψηλοῦ τεσκερὲ τῶν ἀφορώντων τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, καὶ ἐπειδὴ τότε δὲν ἠδυνήθημεν, ἕνεκα τῆς φιλασθένου καταστάσεως ἡμῶν, νὰ κατέλθωμεν εἰς τὴν γενομένην τὴν παρελθοῦσαν τετάρτην συνέλευσιν, οὐδὲ νὰ ἀπαντήσωμεν ἐγγράφως πρὸς τὴν ὑμετέραν παναγιότητα, ἐξαιτούμεθα τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς συγγνώμην· ἤδη δὲ ἐν τῇ ἐλεύσει τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Βοδενῶν ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ κὺρ Νικοδήμου, ἐπισταμένως διεξελθόντες τάς τε κανονικὰς ἀναλύσεις καὶ ἀνασκοπὰς καὶ τὴν πρὸς τὸν ὑψηλὸν τεσκερὲν ἀπάντησιν, οὐκ ἔχομεν ἕτερον εἰπεῖν,

A εἰμὴ ὅτι εὕρομεν τὰς ἀναλύσεις ταύτας κανονικωτάτας καὶ συμφώνους ἐν πᾶσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου καὶ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὰ ἀνέκαθεν παρὰ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως χορηγηθέντα τῇ ἐκκλησίᾳ προνόμια. Ἐπειδὴ δὲ πεποίθαμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι ἐξαντλήσασα ἡ ἐκκλησία πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῇ πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, οὐδὲν ἕτερον ὑπολείπεται αὐτῇ, εἰμὴ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συνδρομὴν τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἥτις μόνη λογίζεται καὶ ὑπάρχει ὁ ἁρμόδιος καὶ ἀσφαλὴς γνώμων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, παραδεχόμεθα καὶ ἐπιδοκιμάζομεν τὸ μέτρον, ὅπερ προτείνεται, καὶ λογιζόμεθα τοῦτο συμφέρον τῇ τε ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς βουλγάροις, πρὸς δὲ καὶ σύμφωνον τῇ φιλολάῳ προθέσει καὶ ἐπιθυμίᾳ τῆς σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως τοῦ νὰ δοθῇ μία ὁριστικὴ καὶ ἀσφαλὴς λύσις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Καὶ ταῦτα μὲν ὁριστικῶς εἰς ἀπάντησιν αὐτῆς.

Εὐγνωμονοῦντες δὲ τῇ σεβασμίᾳ ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητι καὶ δι' ἃς ἐπιδαψιλεύει ἡμῖν εὐχὰς πρὸς ἀπαλλαγὴν ἡμῶν ἀπὸ τῆς κατεχούσης σωματικῆς ἀσθενείας διατελοῦμεν τῆς φίλης ἡμῖν σεβασμίας αὐτῆς παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ὁ Βυζάντιος.

,αωξη', τῇ ι' νοεμβρίου.

c.

Sententia Sophronii patriarchae III.

B Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύριε κύριε Γρηγόριε· τὴν φίλην ἡμῖν σεβασμίαν αὐτῆς παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμεθα. Ἐγκαίρως δεξάμενοι τὸ ἀπὸ ια' τοῦ παρελθόντος ὀκτωβρίου σεβάσμιον αὐτῆς ἀδελφικὸν πιττάκιον καὶ εὑρόντες ἐν αὐτῷ ἐμπερίκλειστον ἐν μεταφράσει ἀντίγραφον τοῦ τε ὑψηλοῦ τεσκερὲ καὶ τῶν δύο σχεδίων τῶν ἀφορώντων τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἀνέγνωμεν ταῦτα μετὰ προσοχῆς καὶ μετ' ἐπιστασίας ἐμελετήσαμεν. Πρὸ δύο δὲ ἡμερῶν ἐκομισάμεθα καὶ τὸ ἀπὸ β' τοῦ τρέχοντος σεβάσμιον αὐτῆς ἀδελφικόν, δι' οὗ προσκαλούμενοι ἐν τῇ γενησομένῃ αὔριον συνελεύσει, ἵνα ἐκφράσωμεν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις σχεδίοις ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην. Μετὰ λύπης ἀναγγέλλομεν τῇ σεβασμίᾳ αὐτῆς παναγιότητι, ὅτι ἐνοχλούμενοι ὑπὸ σωματικῆς ἀδιαθεσίας, ἣν συνήθως ὑποφέρομεν κατὰ τὰς παρούσας ἐποχάς, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν σεβασμίαν αὐτῆς ἀξίωσιν, ὑποβάλλομεν διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἀδελφικοῦ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην καὶ λέγομεν, ὅτι ἡ ἐκκλησία ὁσάκις προέβη εἰς ἐπισήμους πράξεις καὶ ἀποφάσεις ἐπὶ τοῦ πολυθρυλλήτου τούτου ζητήματος, διετήρησεν ἀλώβητα τά τε ἐκκλησιαστικὰ προνόμια καὶ τὰ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου κανονικὰ δικαιώματα· καὶ ἤδη πάλιν ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας, δύναται νὰ προβῇ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν αἰτήσεων τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων ὅσον οἷόν τε ἐπὶ τὸ κανονικώτερον καὶ συμφωνότερον πρὸς τὰ προηγούμενα. Καὶ ταῦτα μὲν παρ' ἡμῶν ἀποκριτικῶς. Εἴεν δὲ τὰ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη θεόθεν ὅτι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα. Τῆς φίλης ἡμῖν σεβασμίας αὐτῆς παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Σωφρόνιος.

Ἐν Πριγκήπῳ, ,αωξη', νοεμβρίου ε'.

d.

Sententia Cyrilli patriarchae VII.

C Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως, κύριε κύριε Γρηγόριε, τὴν ἐν Χριστῷ περισπούδαστον καὶ σεβασμίαν ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητα ἀδελφικοῖς χείλεσι κατασπαζόμενοι ἥδιστα προσαγορεύομεν. Ἀσμένως ἐκομισάμεθα διὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Βοδενῶν καὶ ἐν Χριστῷ ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἀδελφοῦ κὺρ Νικοδήμου τὴν ἀπὸ θ' τρέχοντος μηνὸς ἡμερολογουμένην σεβασμίαν αὐτῆς ἐπιστολὴν μετὰ καὶ τῶν δύο ἀντιγράφων, τῆς τε ἀνασκευῆς καὶ τῆς ἀπαντήσεως, τῶν ἀφορώντων τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, ἅπερ καὶ κατὰ τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς ἀξίωσιν ἐπισταμένως διεξελθόντες μετὰ πνευματικῆς εὐαρεστήσεως κατείδομεν τὸν ἐπὶ προασπισμῷ τῶν πατροπαραδότων διαλάμποντα ἐν τούτοις ζῆλον, δι' οὗ λόγοις κανονικοῖς καὶ D τοῖς τῆς εὐσεβείας θεσμοῖς ἀνασκευάζοντες, καὶ οὐ μόνον ἐναντία τῶν προνομίων τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοπαραδότου τῆς ἑνότητος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ δόγματος τὰ δύο ἐκεῖνα σχέδια ἐξελέγχοντες. Καὶ ἐκ τῆς ἁπλῆς ὅθεν ἀναγνώσεως τῶν σχεδίων, κατά γε τὸ ἐφ' ἡμῖν, προσχηματίσαντες τὴν πεποίθησιν ὅσον ταῦτα εἰσὶν ἀντικανονικά, ὅσον κατεξανίστανται τοῖς καθεστῶσι τῆς ὀρθοδόξου μιᾶς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ ταῖς ἀρχαῖς, ἐφ' ὧν ἑδράζεται τὸ κατὰ Χριστὸν τοῦ περιουσίου λαοῦ πολίτευμα· πρὸς ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἐν μόνῃ τῇ ὑπονοίᾳ τῆς ὑπερισχύσεως αὐτῶν φρικιάσαντες καὶ ἀθυμίᾳ συσχεθέντες, ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ ἤδη κατησπάσθημεν τὸ κατὰ πρόνοιαν τῆς τε θεοσόφου αὐτῆς παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας συνόδου ἔργον, ὅπως ταῦτα διὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἀνασκευασθῶσι, καὶ πεπαρρησιασμένως ἀναιρεθῶσι, πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς ἐκκλησίας ἐκ τῆς ἀπὸ τούτων ἐπικειμένης προφανοῦς βλάβης.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ τελευταῖον τῆς ἐκκλησίας μέτρον ὅπως συνῳδὰ τῇ διακαεῖ αὐτῆς εὐχῇ ἐπενεχθῇ λύσις τῆς διαφορᾶς ταύτης κανονικὴ καὶ ὁριστικὴ καὶ αὐτῷ τῷ ὀρθοδόξῳ βουλγαρικῷ λαῷ συμφέρουσα· ἐπειδὴ πανωμολόγητον ὑπάρχει, ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις ἐκκλησιαστικοῖς καὶ θρησκευτικοῖς ζητήμασιν ἡ καθόλου ἐκκλησία ἐστὶ τὸ ὑπέρτατον καὶ ἀδέκαστον κριτήριον, πληρέστατα δικαιοῦμεν καὶ ἐπιδοκιμάζομεν καὶ ἡμεῖς τὸ μέτρον τοῦτο, καθορῶντες πλέον ἔγκαιρον καὶ ἀναγκαίαν τὴν διὰ μόνης τῆς καθόλου ἐκκλησίας λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος. Καὶ ταῦτα μὲν ἀδελφικῶς. Εἴεν δὲ τὰ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη θεόθεν πλεῖστα καὶ κατ' ἄμφω σωτήρια. Τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος.

,αωξη', τὴν ια' νοεμβρίου.

e.

*Sententia Ioachim patriarchae II.**

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύριε κύριε Γρηγόριε· τὴν σεβασμιωτάτην καὶ περισπούδαστον ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα

* Tabulam hanc, etsi serius missam, hic tamen damus, prout rerum ordo postulat.

προσαγορεύομεν. Μετὰ πόθου ἐλάβομεν τὴν ἀπὸ A τῆς ζ' τοῦ παρελθόντος ἰανουαρίου περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἤδη ὑπερμεσοῦντος σεβασμίαν αὐτῆς ἀδελφικὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς εὐηρεστήθη ὅπως δηλώσῃ καὶ ἡμῖν τὴν νέαν φάσιν, εἰς ἣν περιῆλθεν ἐσχάτως τὸ βουλγαρικὸν λεγόμενον ζήτημα, ὡς ἐκ τῶν ἐσχάτως ἀποσταλέντων παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης δύο σχεδίων πρὸς λύσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν δέουσαν ἀνασκευὴν αὐτῶν, ἣν κατὰ συνέπειαν προαχθεῖσα ἡ ἐκκλησία ἐποιήσατο, ἀποδείξασα τὴν ἀντικανονικότητα αὐτῶν δι' ἐγγράφων, ὧν τὸ σύνολον συναπέστειλε καὶ ἡμῖν ἐν ἀντιγράφῳ ἐντύπῳ ὅπως διελθόντες ἐπισταμένως καὶ μελετήσαντες τὸ περιεχόμενον ἐκφράσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀσθενῆ γνώμην ἡμῶν. Ἀπαντῶντες τοίνυν καὶ πρωτίστως ἀνερευνῶντες μετὰ πόθου τὰ τῆς εὐκταίας ἡμῖν δεσποτικῆς ἀγαθῆς ὑγείας τῆς σεβασμιοποθήτου ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητος, ἣν τὸ κρεῖττον χειρίζοιτο αὐτῇ διὰ βίου ἀμεταποίητον, εἰδοποιοῦμεν αὐτῇ ὅτι καὶ πρὶν τῆς λήψεως τῆς ὑμετέρας ἀδελφικῆς ἐπιστολῆς καὶ τοῦ B συναποσταλέντος συνόλου τῶν ἐκδοθέντων παρὰ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας ἐγγράφων, ἐγινώσκομεν καὶ ἡμεῖς τὰ γενόμενα, τὰ μὲν ἐκ φήμης, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἐφημερίδων, καὶ ἐπιδοκιμάζομεν ταῦτα, ἐπευχόμενοι μακρόθεν τὴν αἰσίαν ἔκβασιν αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ ἤδη μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς διελθόντες ταῦτα καὶ μελετήσαντες εὕρομεν κατὰ πάντα σύμφωνα τῇ ἐννοίᾳ τῶν ἱερῶν κανόνων, τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησιαστικῇ τάξει καὶ τῷ πνεύματι τῶν κεχορηγημένων προνομίων τῇ ἐκκλησίᾳ παρὰ τῆς κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας, ὡς ἦτο βεβαίως ἑπόμενον νὰ ἐλπίσωμεν, ἐνεργούσης τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν ἔμφρονα καὶ περιεσκεμμένην κηδεμονίαν καὶ διεύθυνσιν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, διὸ καὶ ἐπεδοκιμάσαμεν ταῦτα πληρέστατα· δῴη δὲ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὅπως καὶ ἡ ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένη κραταιὰ καὶ ἀήττητος βασιλεία, ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ αὐτῆς δικαιοσύνῃ καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ περὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας τῶν ὑπηκόων αὐτῆς, ἐπινεύσῃ εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας δικαίαν καὶ εὔλογον πρότασιν, ὅπερ εὐχόμεθα μετὰ ζέοντος πόθου νὰ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἐλπίζοντες ἐκ τούτου, σὺν θεῷ, οὐ μόνον τὴν λύσιν τοῦ προκειμένου, ὡς μὴ ὤφειλε, τούτου ζητήματος, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων σωτηρίων ἀποτελεσμάτων πρόξενον, ὑπέρ τε τῆς πνευματικῆς προόδου τῶν ἀδελφῶν βουλγάρων καὶ παντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς ἀδελφικῶς ὅπως γνωσθῇ καὶ ἡ ταπεινὴ ἡμῶν γνώμη τῇ μητρὶ ἐκκλησίᾳ· ἀσπαζόμενοι δὲ αὐτὴν νοερῶς μετὰ πόθου, καὶ ἐπευχόμενοι αὐτῇ ὑγιείαν ἀμετάπτωτον καὶ τὴν ἐπίτευξιν παντὸς σωτηρίου ἐφετοῦ διατελοῦμεν τῆς λίαν περισπουδάστου ἡμῖν σεβασμιωτάτης αὐτῆς παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ.

Ἅγιος Ἀνδρέας, τῇ ιζ' φεβρουαρίου ,αωξθ'.

f.

Schemata tam in seipsis quam secundum canones perpenduntur.

Τὸ πρῶτον ἄρθρον ἀμφοτέρων τῶν σχεδίων, ἁπλῶς μὲν ἀναγινωσκόμενον, ἤθελε λογισθῇ ὡς ἀσαφές, διότι ἐνῷ οὐδέποτε ἀπηγορεύθη ἡ ὕπαρξις ἱερέων βουλγάρων ἢ εἰδότων τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν, δὲν ὁρίζει ὅμως πόθεν „οἱ ἁπανταχοῦ τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας διεσπαρμένοι Βούλγαροι“ θέλουσι ζητεῖ καὶ λαμβάνει τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν· παρὰ τῶν κατὰ τόπους ἀρχιερέων C δηλαδή, ἢ ἀλλαχόθεν· διότι εἰς πολλὰς γραικικὰς ὅλως ἐπαρχίας ἔν τε τῇ Ἀσιατικῇ καὶ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις αὐτοκεφάλοις ἐκκλησίαις ὑπάρχουσι βεβαίως πολλοὶ ἢ ὀλίγοι κάτοικοι Βούλγαροι, ὡς καὶ εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ὑπάρχουσι τοιοῦτοι ἐξ ἄλλων ἐθνῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀορίστως κεῖται, εἶναι πιθανώτατον, ὅτι οἱ ὁπουδήποτε τῆς ἐπικρατείας διεσπαρμένοι Βούλγαροι, ἀντεχόμενοι τοῦ γράμματος τοῦ ἄρθρου τούτου, — ὅτι „ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ διορίζειν τοὺς ἑαυτῶν ἱερεῖς“, — ἢ ἀφ' ἑαυτῶν θέλουσι διορίζει τοὺς τυχόντας ἀπολελυμένους ἱερεῖς, ἢ θέλουσι ζητεῖ καὶ λαμβάνει αὐτοὺς ὅθεν τυχὸν ἤθελον ἐγκρίνει, καὶ τότε βεβαίως οἱ τοιοῦτοι ἱερεῖς θέλουσιν εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ὑποτάσσωνται ἢ ὄχι εἰς τὰς κατὰ τόπους κανονικὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς· τότε δέ, ἐκτὸς τῆς ἀναρχίας, τῆς ἀναποφεύκτου συγχύσεως καὶ ἀταξίας, ἥτις ἀναμφιβόλως εἰς τὰς ἁπανταχοῦ ἐπαρχίας D συμβήσεται, ἀθετοῦνται συγχρόνως καὶ παραβαίνονται πολλοὶ ἱεροὶ κανόνες, οἱ διατάττοντες τοῖς πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις „μηδὲν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ κατὰ τόπους ἐπισκόπου ἐπιτελεῖν“, οἱ διακελεύοντες „ἀβίαστα μένειν τὰ δίκαια ἑκάστης ἐπαρχίας“, καὶ οἱ μὴ ἐπιτρέποντες „μηδενὶ ἐπισκόπῳ ὑπερορίως χειροτονεῖν καὶ ὅλως ἱερατικόν τι ἐπιτελεῖν“ [1].

Τὸ δεύτερον ἄρθρον τοῦ πρώτου σχεδίου, τὸ διαγορεῦον ὅτι ὁ γραικὸς ἐπίσκοπος θέλει ὑπόκειται τῷ βουλγάρῳ μητροπολίτῃ, καὶ τἀνάπαλιν, ὅτι ὁ βούλγαρος ἐπίσκοπος θέλει ὑπόκειται τῷ γραικῷ μητροπολίτῃ,

Le premier article des deux projets, à première lecture, aurait paru obscur; car, bien qu'il n'ait jamais été défendu de nommer des prêtres bulgares ou parlant le bulgare, néanmoins cet article ne définit pas où les Bulgares, répandus dans tout l'empire, demanderont et d'où ils recevront leurs C prêtres; est-ce aux archevêques de chaque province, ou bien autre part? car dans plusieurs provinces tout-à-fait grecques de la Turquie d'Asie et d'Europe et dans les autres églises indépendantes il y a sans doute un nombre plus ou moins grand de Bulgares, de même qu'il y a dans les provinces bulgares des habitants d'autres nations; mais, comme cet article ne définit rien, il est très-probable que les Bulgares habitant toutes les parties de l'empire, forts de la lettre de cet article „qu'ils ont le droit d'élire et de nommer leurs prêtres,“ nommeront le premier venu des prêtres sans paroisse, ou bien ils demanderont et recevront leurs prêtres d'où bon leur semblera, et alors ces prêtres seront libres de se soumettre ou non aux autorités locales canoniques. Dans ce cas, outre l'anarchie, la confusion et le trouble inévitables qui en résulteront sans doute dans toutes les provinces, on manquera aussi D à plusieurs canons sacrés qui ordonnent aux prêtres et aux diacres de ne rien faire contre la volonté de l'évêque de leur localité. Ces canons ordonnent aussi de conserver inviolables les droits de chaque diocèse et défendent à tout évêque de conférer les ordres ou d'exercer en quoi que ce soit son ministère hors de son diocèse [1].

Le deuxième article du premier projet qui prescrit que l'évêque grec se soumettra au métropolitain bulgare et, vice-versa, que l'évêque bulgare se soumettra au métropolitain grec, comparé à

[1] *„Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν“ (Ἀποστ. λε'). — „Οἱ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου*

[1] „Que nul évêque n'ose conférer les ordres hors de ses limites dans les villes et les pays qui ne lui seront pas soumis; et s'il est convaincu d'avoir enfreint ce canon sans le consentement des titulaires de ces villes et de ces pays, qu'il soit dégradé lui et ceux qu'il aura ordonnés“ (Canon XXXV des apôtres). — „Que les prêtres et les diacres n'exercent rien de leur ministère sans le consentement de leur évêque; car c'est

συσχετιζόμενον πρὸς τὸ τέταρτον ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ σχεδίου, ὅπερ ῥητῶς λέγει· „Ἅπαντες οἱ βούλγαροι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι θέλουσιν ἐκλέγεσθαι ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ πνευματικοῦ ἀθροίσματος,“ ἐννοεῖ βεβαίως ὅτι ὁ μὲν βούλγαρος ἐπίσκοπος θέλει μὲν ἐκλέγεται, ψηφίζεται καὶ χειροτονεῖται παρὰ τῆς προτεινομένης βουλγαρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, θέλει δὲ ὑπόκειται τῷ γραικῷ μητροπολίτῃ· καὶ τἀνάπαλιν, ὁ τῷ βουλγάρῳ μητροπολίτῃ ὑπαγόμενος γραικὸς ἐπίσκοπος θέλει μὲν ἐκλέγεται, ψηφίζεται καὶ χειροτονεῖται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, θέλει ὑπόκειται ὅμως τῇ βουλγαρικῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ. Ἀλλ᾽ ἡ τοιαύτη ἀλλοπρόσαλλος ἐκκλησιαστικὴ πειθαρχία εἶναι λέξις κενή, καὶ καθ᾽ ἑκάτερον λόγον καὶ πρόσωπον ἀτελεσφόρητος· κατ᾽ οὐσίαν δέ, συγχύσεως καὶ ἀπειθείας καὶ λειποταξίας ἀφορμή· διότι δύο ἐντελῶς ὁμόδοξοι θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ ἐν τῇ αὐτῇ περιφερείᾳ θέλουσιν ἔχει δύο διαφόρους τὰς κεντρικὰς ἀρχάς των, ἄλλην ἐν τῇ ἀποκαταστάσει καὶ ἄλλην ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τῆς ἀρχιερατείας των. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες οἱονδήποτε ἐπίσκοπον ὑποχρεοῦσι νὰ ὑποτάσσηται εἰς ἐκεῖνον καὶ μόνον, παρ᾽ οὗ τὴν ἐκλογὴν καὶ χειροτονίαν ἔλαβε, παρ᾽ αὐτοῦ καὶ μόνου ν᾽ ἀνακρίνηται, καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀναφορὰν νὰ ἔχῃ [1].

A l'article quatrième du même projet qui dit en propres termes: „Tous les métropolitains et les évêques bulgares seront élus par l'assemblée spirituelle des Bulgares“, fait entendre sans doute que l'évêque bulgare sera élu, voté et sacré par l'autorité bulgare proposée dans le projet, mais qu'il se soumettra au métropolitain grec, et, vice-versa, que l'évêque grec soumis au métropolitain bulgare sera élu, voté et sacré par le patriarche de Constantinople, mais qu'il se soumettra à l'autorité ecclésiastique bulgare. Cette discipline versatile qui est un mot sans signification et sans effet dans les deux cas et pour les deux parties, sera au fond une source de confusion, de désobéissance et de désertion; car deux chefs religieux, ayant en tout le même dogme, et dans la même circonscription, auront deux autorités centrales différentes: une dans l'investiture, et une autre dans l'exercice de B leur ministère. Mais les canons sacrés obligent tout évêque de ne se soumettre qu'à celui par qui il aura été élu et sacré; de n'être jugé que par lui seul et de n'en référer qu'à lui [1].

Διὰ τοῦ τρίτου ἄρθρου ἀμφοτέρων τῶν σχεδίων ἐγκαθιδρύεται ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἷς ἀρχιμητροπολίτης (μπὰς-μητροπολίτης). Ἐν ἄλλαις λέξεσι δύο ἐπίσκοποι ἐγκαθίστανται ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει, δύο ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ ἐντελῶς ὁμόδοξοι καὶ ὁμόθρησκοι, χάριν φυλετικῆς διακρίσεως, ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἀλλ᾽ οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες οὐδ᾽ ἱερατικόν τι ἐπιτρέπουσι τελεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἐν τῇ μὴ ὑπ᾽ αὐτὸν τελούσῃ πόλει, πολλῷ ἔλαττον καὶ διαρκῶς ἐν αὐτῇ ἑδρεύειν, καὶ σύνοδον διαρκῆ περὶ ἑαυτὸν ἔχειν, ἀρχιερεῖς ἐκλέγειν, ψηφίζειν καὶ χειροτονεῖν, ὡσεὶ ἕτερόν τινα πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως [2].

Par le troisième article des deux projets un archi-métropolitain (bach-métropolite) est établi dans Constantinople: en d'autres termes, deux évêques sont établis dans une seule et même ville, deux autorités ecclésiastiques ayant en tout le même dogme et la même religion et dans le même endroit, seulement dans le but de créer une distinction de race. Mais les canons sacrés ne permettent pas aux évêques d'exercer leur ministère dans une ville qui ne leur serait pas soumise, encore moins leur permettraient-ils d'y résider con- C tinuellement, d'y tenir un synode permanent, d'y choisir, élire et sacrer des évêques, comme un second patriarche de Constantinople [2].

Τὸ τέταρτον ἄρθρον ἀναλύεται καὶ ἀναιρεῖται μετὰ τοῦ δευτέρου, καθὼς καὶ τὸ ἕκτον τοῦ δευτέρου σχεδίου.

Le quatrième article du premier projet, ainsi que le sixième du second projet, vient d'être analysé et refuté en même temps que le second.

Τὸ πέμπτον ἄρθρον τοῦ πρώτου σχεδίου καὶ τὸ ἕβδομον τοῦ δευτέρου καὶ καθ᾽ ἑαυτὰ θεωρούμενα καὶ πρὸς ἄλλα ἄρθρα τῶν σχεδίων ἀντιπαραβαλλόμενα,

Le cinquième article du premier projet et le septième du second, considérés en eux-mêmes et comparés à d'autres articles des projets, sont dé-

---

καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος“ (Ἀποστ. λθ′). — „Ἔδοξε τοίνυν τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ σῴζεσθαι ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ αὐτῇ προσόντα δίκαια ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος, ἄδειαν ἔχοντος ἑκάστου μητροπολίτου τὰ ἴσα τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀσφαλὲς ἐκλαβεῖν· εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὡρισμένοις προσκομίσαι, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ“ (τῆς Γ′, η′).

[1] *„Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη, . . . ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γενομένων καὶ τῶν ἀπόντων, . . . τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι, τὸ δὲ κῦρος τῶν γενομένων δίδοσθαι καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ“ (τῆς Α′, δ′). — „Εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχοι, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, . . . ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ· ἢ γοῦν, γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ᾽ οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτεῖσθαι . . . Εἰ δὲ καὶ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχοι πρὸς τὸν ἴδιον ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ δικαζέσθω“ (τῆς Δ′, θ′ — ὅρα καὶ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ιδ′ τῆς Β′, β′).*

[2] *„Περὶ τῶν ὀνομαζόντων μὲν ἑαυτοὺς καθαρούς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε, χειροθετουμένους αὐτούς, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ . . . Εἰ δέ, τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου ὄντος, προσέρχονταί τινες, πρό-*

lui à qui le peuple du Seigneur est confié et qui doit rendre compte du salut de ses âmes“ (Canon XXXIX des apôtres). — „Ce saint concile a arrêté que les droits de chaque diocèse soient conservés purs et inviolables selon la coutume ancienne en vigueur dès l'origine, de manière que ces mêmes prescriptions puissent servir également à chaque métropolitain pour sa propre sûreté. Si jamais quelqu'un produit un ordre contraire à ces décisions, que cet ordre soit sans aucun effet selon l'arrêt unanime de ce sacré concile œcuménique“ (Con- D cile III, canon 8).

[1] „L'évêque doit principalement être élu par tous les évêques du diocèse; mais si cela est difficile, . . . il faut au moins, pour procéder au sacre, que trois évêques soient réunis et qu'ils aient (par écrit) les voix des absents; mais dans chaque diocèse la sanction de ces faits appartiendra au métropolitain“ (Concile I, canon 4). — „Que nul clerc en différend avec un autre clerc ne puisse abandonner son propre évêque . . . mais qu'il lui soumette d'abord l'affaire, ou du moins que l'affaire soit jugée par celui que les parties voudront d'un commun accord, pourvu qu'elles en aient obtenu l'autorisation de l'évêque . . . Dans le cas où un clerc sera en différend avec son évêque ou un autre, qu'il soit jugé par le synode de son diocèse. Si un évêque ou un clerc est en querelle avec le métropolitain du même diocèse, qu'il saisisse de son affaire l'exarque du diocèse, ou le siège de Constantinople“ (Concile IV, canon 9; cf. concile II, canon 2; concile d'Antioche, canon 14).

[2] „Le saint et grand concile a arrêté que les nommés cathares (puritains anciens) convertis à l'église catholique et apostolique, conserveront, après l'imposition des mains, leur rang dans le clergé . . . Si dans un diocèse catholique ayant son évêque un évêque cathare fait sa conversion, il est clair

εὑρίσκονται καὶ ἀντικανονικὰ καὶ ἀντιφατικά· ἀντικανονικὰ μέν, διότι πρῶτον ἐνταῦθα περιληπτικῶς ἐπονομάζεται καὶ συνιστᾶται βουλγαρικὴ ἐκκλησία ἀπολύτως καὶ χωρὶς προηγουμένως νὰ γνωσθῶσι τὰ ὁριά της, ἐναντίον τοῦ τε ὀρθοῦ λόγου καὶ ῥητῶν ἱερῶν κανόνων[1], καθ᾽ οὓς οὔτε ὑπῆρξεν οὔτε δύναται νὰ ὑπάρξῃ ποτὲ ἐκκλησία καὶ ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις ἄνευ ὡρισμένων ὁρίων, καθὼς οὔτε πολιτικὴ διοίκησις γεωγραφικῶς ἀπεριόριστος ὑπῆρξέ ποτε, ἢ δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Καθὼς δὲ πᾶσα ἐκκλησία αὐτοκέφαλος ἐν

δηλον ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἕξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου· ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις καθαροῖς ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει . . . ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν" (τῆς Α', η'). — „Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὥς τινες, παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς προσδραμόντες δυναστείαις, διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο τολμᾶσθαι παρὰ ἐπισκόπου, ἐπεὶ τὸν τοιοῦτον ἐπιχειροῦντα ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ" (τῆς Δ', ιβ'). — B „Ἐπίσκοπον μὴ ἐπιβαίνειν ἀλλοτρίᾳ πόλει, τῇ μὴ ὑποκειμένῃ αὐτῷ, μηδὲ χώρᾳ τῇ αὐτῷ μὴ διαφερούσῃ ἐπὶ χειροτονίᾳ τινός, μηδὲ καθιστᾶν πρεσβυτέρους ἢ διακόνους εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, εἰ μὴ ἄρα μετὰ γνώμης τοῦ οἰκείου τῆς χώρας ἐπισκόπου. Εἰ δὲ τολμήσειέ τις τοιοῦτο, ἄκυρον εἶναι τὴν χειροθεσίαν, καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν" (Ἀντιοχ. κβ' — παράβαλ. καὶ τῆς Β', β'). — Τὰ αὐτὰ ὁρίζει καὶ ὁ λδ' ἀποστολικὸς κανὼν λέγων· „Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις." Ὅπου σημειούσθω ἡ λέξις ἔθνος ἐκλαμβανομένη οὐχὶ ὅπως σήμερον οἱ Βούλγαροι ἑρμηνεύουσιν αὐτὴν κατ' ἀρέσκειαν, ἐννοοῦντες γένος καὶ φυλήν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς μητροπολιτικῆς (ἢ πατριαρχικῆς) παροικίας καὶ διοικήσεως. Εἰ δὲ μή, ὁ κανὼν οὗτος ἤθελεν ἀντιφάσκῃ πρὸς τοὺς παραλλήλους συνοδικοὺς κανόνας, καθ' οὓς εἷς μόνος ἐπίσκοπος ἐγκαθίσταται ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ ἢ πόλει περιεχούσῃ χριστιανοὺς συγκροτουμένους οὐχὶ πάντοτε ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ἀλλ' ἐκ πλειόνων. Τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην ἐκδοχὴν τοῦ ἔθνους ἀντὶ τῆς μητροπολιτικῆς ἐπαρχίας ἐπιβεβαιοῖ καὶ ἡ ἐν Ἀντιο- C χείᾳ σύνοδος (κανόνι θ') ἐπαναλαμβάνουσα καὶ ἑρμηνεύουσα τὴν αὐτὴν διαταγὴν τῶν ἀποστόλων ὡς ἀκολούθως· „Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει ἐπίσκοπον, καὶ (τοῦτον) τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας διὰ τὸ τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. Ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτόν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ." Ἐντεῦθεν καὶ ὁ Ζωναρᾶς ἑρμηνεύων τὸν λδ' ἀποστολικὸν κανόνα, λέγει· „Ὁ παρὼν κανὼν τοὺς ἑκάστης τῆς ἐπαρχίας πρώτους ἐπισκόπους, τοὺς τῶν μητροπόλεων δηλονότι ἀρχιερεῖς, κεφαλὴν ἡγεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας κελεύει, καὶ χωρὶς ἐκείνων μηδὲν ποιεῖν, ὃ εἰς κοινὴν ἀφορᾷ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, οἷον ζητήσεις δογματικάς, οἰκονομίας περὶ σφαλμάτων κοινῶν, καταστάσεις ἀρχιερέων, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἀλλὰ περὶ τούτων ἐκείνῳ συνιόντας συνδιασκέπτεσθαι, καὶ τὸ πᾶσιν ἄριστον δόξαν ψηφίζεσθαι."

[1] *„Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας· ἀλλά, κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον τὰ ἐν D Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν . . . καὶ τοὺς τῆς Θρᾳκικῆς τὰ τῆς Θρᾴκης μόνον οἰκονομεῖν. Ἀκλήτους δὲ ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονίᾳ ἢ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς· φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὔδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἡ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικήσει, κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὡρισμένα" (τῆς Β', β'). — „Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον . . . μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε . . . καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν . . . περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἢ ἐπιχειρεῖν" (Ἀντιοχ. θ'). — „Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι εἰ μὴ ειδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο· τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος" (τῆς Δ', ς').*

A montrés anticanoniques et contradictoires. Ils sont anticanoniques, parce qu'ils établissent une église bulgare sommairement et indéfiniment, c'est-à-dire sans en faire connaître les limites, contre la droite raison et des canons ecclésiastiques exprès[1]. Selon ces canons, il n'a jamais existé ni ne peut exister d'église ni d'administration ecclésiastique sans limites déterminées, de même qu'il n'y a jamais eu ni ne peut y avoir d'administration civile sans limites géographiques. Comme toute église indépendante en général

que l'évêque catholique conservera sa dignité, et le prosélyte, évêque chez les cathares, descendra au rang de prêtre . . . afin qu'il n'y ait pas deux évêques dans la ville" (Concile I, canon 18). — „Il est venu à notre connaissance que certains évêques, en dépit des institutions ecclésiastiques, ont employé le pouvoir civil pour obtenir par des pragmatiques la division d'un seul diocèse en deux, de manière à créer deux métropolitains dans le même diocèse. Or le saint concile ordonne que désormais nul évêque n'ose pareille chose sous peine de B dégradation" (Concile IV, canon 12). — „Que nul évêque ne puisse empiéter dans une ville ou un pays qui ne lui est pas soumis pour conférer les ordres à un prêtre ou à un diacre, à moins que ce ne soit du consentement de l'évêque respectif . . . Toute transgression de cet arrêt entraînera la nullité des ordres conférés et la censure synodale pour celui qui les aura conférés" (Concile d'Antioche, canon 22; cf. concile II, canon 2). — Le 34e canon des apôtres contient la même prescription: „Les évêques de toute nation doivent reconnaître le premier parmi eux et le considérer comme leur chef, et ne rien commettre au delà de leur compétence sans son consentement, et chacun administrera les affaires qui incombent à l'endroit de sa résidence et aux pays qui en relèvent." — Il faut ici noter le mot nation *(ἔθνος)* pris non dans l'acception que lui donnent aujourd'hui les Bulgares, c'est-à-dire de nationalité ou de race, mais dans l'acception de diocèse métropolitain ou patriarcal; autrement, ce canon serait en contradiction avec les canons synodaux correspondants, suivant lesquels un seul évêque peut être établi dans un diocèse ou une ville qui contient des chrétiens n'appartenant pas toujours à la même nation, mais à des nations différentes. Cette acception ecclésiastique particulière du mot nation pour diocèse C métropolitain ou patriarcal est aussi confirmée par le 9e canon du saint concile d'Antioche, qui répète et explique le même ordre des apôtres ainsi qu'il suit: „Les évêques de chaque diocèse doivent reconnaître le premier évêque de la métropole qui doit être chargé du soin de tout le diocèse; car c'est à sa capitale que se rendent, de tous côtés, ceux qui ont des affaires; c'est pourquoi il a été arrêté qu'il aurait le premier honneur et que les autres évêques ne feraient rien au delà de leur ministère sans son consentement." C'est ce qui fait dire à Zonaras dans son explication du XXXIV canon apostolique: „Ce canon ordonne que les autres évêques d'un diocèse considèrent comme leur chef le premier évêque de chaque province, c'est-à-dire l'archevêque de la métropole, et qu'ils ne fassent sans son consentement rien qui concerne l'état de l'église en général, comme, par exemple, des discussions dogmatiques, des ménagements sur des fautes publiques, des nominations des prélats, et choses pareilles; pour discuter toutes ces questions, ils doivent s'unir au métropolitain afin de délibérer avec lui et résoudre ce qu'ils auront approuvé en commun."

[1] „Les évêques ne doivent pas empiéter sur les églises, sises hors de leur diocèse, ni confondre les juridictions ecclé- D siastiques; mais, suivant les canons, l'évêque d'Alexandrie n'administrera que les affaires d'Egypte; . . . ceux de Thracè n'administreront que les affaires de Thrace . . . Les évêques, sans être appelés, ne doivent pas dépasser les limites de leurs diocèses pour conférer les ordres ou pour toute administration ecclésiastique. Il est clair que, tout en observant le canon précédent, les affaires de chaque diocèse seront régies par le synode du diocèse selon les arrêts du concile de Nicée" (Concile II, canon 2). — „Les évêques de chaque diocèse doivent reconnaître le premier évêque de la métropole; . . les autres évêques ne feront rien au delà de leur ministère sans son consentement, selon l'ancien canon de nos pères, ou les affaires seules qui incombent à l'endroit de sa résidence et aux pays qui en relèvent; car chaque évêque a le droit d'administrer son diocèse . . . et d'avoir soin de tout le pays qui relève de sa cathédrale . . . et ne rien faire au delà" (Concile d'Antioche, canon 9). — „Que nul prêtre ni diacre ni clerc en général ne soit ordonné sans paroisse, mais spécialement pour l'église d'une ville ou pour un endroit consacré à un martyr ou pour quelque monastère; ceux qui seront ordonnés sans paroisse déterminée, seront cassés par ordre de ce saint concile et ne pourront nulle part exercer leur ministère, pour le mépris de celui qui les aura ordonnés" (Concile IV, canon 6).

γένει, καὶ πᾶσα μερικὴ ἢ ἐπαρχιακή, ὑποκειμένη εἰς αὐτοκέφαλον, ἔχουσι τὰ ὅρια αὐτῶν, ἐξ οὗ καὶ ὀνομάζονται „ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς Καισαρείας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Ἡρακλείας, τῆς Πετρουπόλεως, τῶν Ἀθηνῶν" κτλ., οὕτω καὶ ἡ προτεινομένη βουλγαρικὴ ἐκκλησία πρέπει ἀναγκαίως νὰ ἔχῃ τὰ ὅριά της, καὶ νὰ λάβῃ καὶ τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ τόπου κατὰ μίμησιν τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἔθνους. Διότι καὶ αὐτοκέφαλος τυχὸν βουλγαρικὴ ἐκκλησία ἐὰν ἤθελεν ἀναγορευθῇ, πάλιν ἔδει νὰ ἔχῃ τὰ ὅριά της, καθὼς ἔχουσι τὰ ἑαυτῶν ὅρια πᾶσαι αἱ αὐτοκέφαλοι ἐκκλησίαι, ἀρχαῖαί τε καὶ νεώτεραι, καὶ ἐπονομάζονται οὐχὶ ἐκ τοῦ ἔθνους ἢ τῆς φυλῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ τόπου. Διὰ ταῦτα οὐδείς ποτε πατριάρχης, οὐδεὶς μητροπολίτης, οὐδεὶς ἐπίσκοπος, ἐν οὐδεμιᾷ ἐποχῇ καὶ περιστάσει ἔσχεν ἢ ἔχει ἀξιώσεις δικαιοδοσίας ἐπὶ τῶν ἔξω τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιφερείας κατοικούντων ὁμοδόξων καὶ ὁμοεθνῶν αὐτῷ, διότι οὐδεμιᾶς ἐποχῆς καὶ περιστάσεως ἀνάγκη ἀπήτησεν ἢ ἀπαιτήσει τὸ τοιοῦτον· ἑπομένως, καθὼς ὁ Ἱεροσολύμων, ὁ Καισαρείας, ὁ Ἐφέσου δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι δικαιοδοσίαν τινὰ ἐπὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατοικούντων Ἱεροσολυμιτῶν, Καισαρέων καὶ Ἐφεσίων, οὔτε οἱ τῆς Ῥωσσίας μητροπολῖται ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα ῥώσσων, οὔτε οἱ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν ἐνταῦθα τοσούτων ἑλλήνων, ἀπαραλλάκτως οὐδεὶς πνευματικὸς ἀρχηγὸς βούλγαρος δύναται νὰ χειροτονηθῇ ἀπολελυμένως πάντων τῶν ἁπανταχοῦ βουλγάρων (ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ πρώτου ἄρθρου), οὔτε ἐκκλησία βουλγαρικὴ νὰ ὑπάρξῃ ἀπεριόριστος καὶ ἀπολελυμένη χωρὶς ν' ἀθετήσῃ πάντας τοὺς νόμους τῆς λογικότητος καὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου πάντων τῶν αἰώνων. — Ἀντιφατικὰ δέ εἰσι τὰ ἄρθρα ταῦτα, διότι, ἀφοῦ ἐν τῷ τετάρτῳ ἄρθρῳ ὁρίζεται, ὅτι οἱ βούλγαροι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ πνευματικοῦ ἀθροίσματος θέλουσι διορίζεσθαι δι' ὑψηλοῦ βερατίου, ἡ κανονικὴ ἐπικύρωσις ἡ παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐπιζητουμένη ποίαν σημασίαν θέλει ἔχει; Πρόδηλον ὅτι, ἢ θέλει ἐπικυροῖ ὁ πατριάρχης ἀπαρατηρήτως καὶ ἀνεξετάστως πάντας τοὺς προτεινομένους αὐτῷ καὶ καλοὺς καὶ ἀκαταλλήλους, ἢ θέλει συγκρούεται πρὸς τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν, ἀναγκαζόμενος τυχὸν ἐνίοτε διὰ λόγους κανονικοὺς νὰ μὴ ἀποδεχθῇ ἐκλελεγμένον τινὰ καὶ διωρισμένον ἤδη διὰ ὑψηλοῦ βερατίου.

Τὸ δὲ μνημονεύειν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος τότε καὶ μόνον θὰ ἦτο σύμφωνον πρὸς τὰ καθεστῶτα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐὰν ὁ μνημονεύων ἐλάμβανε καὶ τὴν χειροτονίαν παρὰ τοῦ μνημονευομένου καὶ τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ εἶχε πρὸς αὐτόν (ὅρα τοὺς ἐν τῷ β' ἄρθρῳ παρατεθέντας κανόνας).

A et toute église particulière ou provinciale soumise à une église indépendante ont leurs limites déterminées d'où elles sont appelées, par exemple „église de Constantinople, d'Alexandrie, d'Antioche, de Jérusalem, de Césarée, d'Ephèse, d'Héraclée, de Saint-Pétersbourg, d'Athènes", etc., ainsi l'église bulgare proposée doit nécessairement avoir ses limites et recevoir son nom du pays, à l'exemple des autres églises, et non pas de la nation. En effet, une église bulgare indépendante, fût-elle reconnue, devra toujours avoir ses limites, de même que toutes les églises indépendantes anciennes et modernes ont leurs limites et tirent leurs noms non pas de la nation ou de la race, mais du pays. C'est pour ces raisons que jamais patriarche, jamais métropolitain, jamais évêque dans aucun cas n'a eu ni n'aura des prétentions de juridiction sur les fidèles de la même religion et de la même nation qui B habiteraieut hors de sa circonscription locale; car dans aucune circonstance, aucune nécessité n'a exigé ni n'exigera cette transgression; par conséquent, de même que le patriarche de Jérusalem, le métropolitain de Césarée et celui d'Ephèse ne peuvent étendre leur juridiction sur les fidèles de leurs diocèses habitant Constantinople, ni ceux de la Grèce sur les grecs si nombreux qui habitent cette ville, de la même manière aucun chef spirituel des Bulgares ne peut indéfiniment étendre sa juridiction sur tous les Bulgares à quelque endroit qu'ils résident (ainsi qu'il découle du 1er article); il ne peut non plus exister d'église bulgare absolue et indéterminée, sans violer les lois de la raison et du droit canon de tous les siècles. — Ces mêmes articles sont contradictoires; car après qu'il a été posé dans le quatrième article que les métropolitains et les évêques bulgares, élus par l'assemblée spirituelle C des Bulgares, seront nommés par un très-haut bérat, quelle sera la signification de la sanction canonique donnée par le patriarche œcuménique? Il est évident que le patriarche accordera sa sanction canonique, sans observation, à tout évêque proposé, bon ou mauvais, ou bien il sera en conflit avec le très-haut gouvernement en se voyant obligé de refuser quelquefois peut-être, pour des raisons canoniques, sa sanction à un évêque élu et déjà nommé par un bérat.

Quant à la mention dans les offices du nom du patriarche, elle serait d'accord avec les institutions de l'église, si celui qui fait cette mention était sacré et dépendait du patriarche mentionné (voir les canons invoqués au 2e article).

Ἄρθρον ς' τοῦ πρώτου σχεδίου καὶ η' τοῦ δευτέρου.

α'. Οἱ βούλγαροι οἱ μέχρι τοῦδε συνεκκλησιαζόμενοι μετὰ τῶν γραικῶν, ἐὰν θελήσωσι νὰ κτίσωσι νέας ἐκκλησίας, ἐπειδὴ θέλουσι κατοικεῖ εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, εἰς τίνος ἀρχιερέως πνευματικὴν δικαιοδοσίαν θέλουσιν ὑπάγεσθαι; Ἐὰν εἰς ἐκείνου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν δικαιοδοσίαν ὑπήγοντο μέχρι τοῦδε συνεκκλησιαζόμενοι μετὰ τῶν γραικῶν, καλῶς· διότι τὸ τοιοῦτον εἶναι σύμφωνον πρός τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὸ δόγμα τῆς ἑνότητος τῆς ἐκκλησίας. Ἐὰν ὅμως θέλουσιν ὑπάγεσθαι ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν ἐξάπαντος τοῦ βουλγάρου μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, τότε περιπίπτομεν εἰς τὸ ἄτοπον τῆς συνυπάρξεως δύο ἐπισκόπων εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον (παράβαλε τοὺς κανόνας τοὺς κατὰ τοῦ γ' ἄρθρου).

β'. Πῶς εἰς τὰς καθέδρας μητροπόλεων θέλουσιν ἐνοικεῖ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἤθελον εὑρεθῆ ἀρχηγοὶ ἐξ οἱουδήποτε ἔθνους, ἀφοῦ, κατὰ τὸ β' ἄρθρον, ὁ πληθυσμὸς τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας προσδιορίζει τὴν

D

Article 6 du 1er projet et 8 du 2e.

1° Si les bulgares qui jusqu'aujourd'hui ont les mêmes églises que les grecs veulent s'en construire de nouvelles, puisqu'ils demeurent au même endroit, à la juridiction spirituelle de quel archevêque se soumettront-ils? S'ils se soumettent à la juridiction de celui dont ils dépendaient lorsqu'ils avaient les mêmes églises que les grecs, tout est bien; car ceci est d'accord avec les canons sacrés et le dogme de l'unité de l'église; mais s'ils se soumettent à la juridiction du métropolitain ou de l'évêque bulgare, nous retombons alors dans le même inconvénient de la coexistence de deux évêques dans le même endroit (voir les canons relatés au 3e article).

2° De quelle manière dans les sièges métropolitains pourront demeurer les chefs actuels, — qu'ils soient grecs ou bulgares, — si selon le 2e article c'est le nombre des habitants du diocèse qui déter-

ἐθνικότητα τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου; Πρόδηλον ὅτι καὶ τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀντιφάσκει μὲν πρὸς τὸ δεύτερον, συγχύσεως δὲ καὶ ταραχῆς πρόξενον γίνεται τοῖς ὁμοδόξοις ἔθνεσιν, ἐὰν οἱ μὲν μὴ βούλγαροι ἐπιστηρίζωνται εἰς τοῦτο, οἱ δὲ βούλγαροι εἰς ἐκεῖνο.

Ἄρθρα β′ καὶ δ′ τοῦ δευτέρου σχεδίου.

Τὸ περιεχόμενον τῶν ἄρθρων τούτων εἶναι πολλαχῶς ἐναντίον εἰς τοὺς κανόνας τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

α′. Διότι ἐπιφέρουσι κατατομὴν καὶ διαίρεσιν τῶν ἐπαρχιῶν, ὅπερ οὐκ ἔξεστιν[1]. Εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἐκ μιᾶς ἐπαρχίας σχηματίζονται ἐνίοτε νέαι ἐπισκοπαί, σῳζομένης πάντοτε τῆς μητροπόλεως, ἀλλὰ τοῦτο γίνεται ἢ λόγῳ ἐκτάσεως τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, ἢ λόγῳ πληθυσμοῦ, ἢ λόγῳ νέας πόλεως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἐν γένει πρὸς οἰκοδομὴν καὶ σωτηρίαν τῶν πιστῶν, πάντοτε δὲ τῇ γνώμῃ καὶ συγκαταθέσει τοῦ μητροπολίτου[2], οὐδέποτε ὅμως λόγῳ φυλετικῆς διακρίσεως, ὅπερ ἀντιβαίνει εἰς τὸ δόγμα τῆς ἑνότητος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, „ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός" (Κολοσσ. Γ′, ια′).

β′. Ἐπειδὴ ὁ βούλγαρος μητροπολίτης τοῦ βιλαετίου, καὶ ὁ βούλγαρος ἐπίσκοπος τοῦ σαντζακίου δὲν θέλουσιν ἔχει ὅρια τῆς περιφερείας αὐτῶν ὡρισμένα, ἕνεκα τοῦ ὅτι εἰς πολλὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς αὐτῆς περιφερείας εἰσὶ διεσπαρμένοι καὶ βούλγαροι καὶ μὴ βούλγαροι, θέλουσιν ἔχει μετὰ τῶν γραικῶν ἀρχιερέων κοινὰς τὰς περιφερείας καὶ τὰ ὅρια τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν περιπίπτομεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀντικανονικότητα, τοῦ εἶναι δηλαδὴ δύο ἐπισκόπους ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἐπαρχίᾳ· εἶναι δὲ ἀναγκαία συνέπεια τούτου οὐ μόνον οἱ ἐπίσκοποι νὰ ἦναι διηρημένοι λόγῳ φυλῆς καὶ γλώσσης, ἀλλ᾿ ἐν τῷ προσώπῳ τούτων καὶ τὰ ποίμνια αὐτῶν θέλουσιν εἶσθαι διηρημένα οὐ μόνον κατὰ πόλεις καὶ χώρας, ἀλλὰ καὶ κατὰ οἰκίας καὶ συζυγίας, ἕνεκα τῶν ὑπαρχουσῶν συγγενειῶν καὶ ἐπιγαμιῶν μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν. Παραδεχθείσης δ᾿ ἅπαξ τῆς ἀρχῆς ταύτης τοῦ εἶναι εἰς ἕκαστον βιλαέτιον ἕνα μητροπολίτην βούλγαρον, καὶ εἰς ἕκαστον σαντζάκιον ἕνα ἐπίσκοπον, πῶς δυνάμεθα ν᾿ ἀποφύγωμεν τοῦτο καὶ δι᾿ ἄλλα ἔθνη, οἷον Ἀλβανούς, Βλάχους κτλ., πρὸς πλείονα ἐπαύξησιν, προϊόντος τοῦ χρόνου, τῆς κατατομῆς καὶ κατακερματίσεως τῆς ἑνότητος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ;

Ἄρθρον ε′ τοῦ δευτέρου σχεδίου.

Ἐπίσης τὸ ἄρθρον τοῦτο συντείνει πρὸς ἐπαύξησιν τῆς κατατομῆς καὶ διαιρέσεως τῶν χριστιανῶν βουλγάρων τε καὶ μὴ βουλγάρων, καὶ συγχύσεως περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν πνευματικῶν καθηκόντων· καθότι οἱ χριστιανοὶ βούλγαροι

A mine la nationalité du métropolitain ou de l'évêque? Il est clair que cet article aussi est en contradiction avec le 2e et produira la confusion et le trouble parmi les nations coreligionnaires, si les bulgares veulent s'appuyer sur celui-ci, les autres sur celui-là.

Articles 2e et 4e du 2e projet.

La teneur de ces articles est de plusieurs manières en contradiction avec les canons de l'église orthodoxe.

1° Par ce qu'ils fractionnent et divisent les diocèses, ce qui est défendu[1]. Il est vrai que quelquefois on forme du même diocèse de nouveaux évêchés tout en conservant la métropole; mais c'est toujours à cause de l'étendue de ce diocèse ou de la population, ou de la fondation d'une nouvelle ville dans le diocèse, et en général pour l'édification
B et le salut des fidèles, et toujours avec le consentement du métropolitain[2]; jamais pour la diversité de race, ce qui est contraire au dogme de l'unité de l'église dans laquelle „il n'y a ni grec, ni juif, ni circoncision ni incirconcis, ni barbare, ni scythe, ni esclave, ni libre, mais Jésus-Christ y est tout". (Saint Paul, épître aux Colossiens III, 11.)

2° Comme le métropolitain bulgare du vilayet et l'évêque bulgare du sandjak n'auront pas de limites fixes de leur circonscription, parce que dans plusieurs villes et bourgs de la même circonscription il y a des bulgares et d'autres habitants, ils auront avec les archevêques grecs des circonscriptions et des limites de diocèse communes, et par conséquent nous retombons dans la même contradiction avec les canons: c'est-à-dire dans celle d'établir deux évêques dans la même ville et le même diocèse. C'est une conséquence nécessaire
C de cet état de choses que non seulement les évêques seront divisés par raison de race et de langue, mais leurs troupeaux seront aussi divisés en leurs personnes dans le même pays et dans la même ville, et quelquefois dans la même maison et la même famille, à cause des parentés et des alliances qui existent entre les deux nations et les deux peuples. Dès que nous admettrons le principe que dans chaque vilayet il peut y avoir un métropolitain bulgare, et dans chaque sandjak un évêque, comment pourrons-nous l'éviter à l'égard des autres nations, des Albanais, des Valaques etc., afin de ne pas augmenter, avec le temps, la division et le fractionnement de l'unité de l'église?

Article 5 du 2e projet.

Cet article contribue également à augmenter la division et le fractionnement des chrétiens, bulgares
D et autres, et la confusion de l'administration ecclésiastique et de l'exercice des devoirs spirituels. En effet, les chrétiens bulgares (et pourquoi les grecs

---

[1] *„Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὥς τινες παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς προσδραμόντες δυναστείαις διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον τολμᾶσθαι παρὰ ἐπισκόπου. Ὅσαι δὲ ἤδη πόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, μόνης ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν διοικῶν ἐπίσκοπος, δηλονότι σῳζομένων τῇ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων" (τῆς Δ′, ιβ′, ὅρα καὶ β′ τῆς Β′).*

[2] *„Ἑκάστῳ ἐπισκόπῳ τὸ πρέπον ἐφυλάχθη ἵνα ἐκ τῆς συγκτησίας τῶν παροικιῶν μηδὲν ἀποστρεφθείη πρὸς τὸ ἴδιον κτήσασθαι ἐπίσκοπον, εἰμὴ κατὰ συναίνεσιν τοῦ ἐξουσίαν ἔχοντος· ἐὰν δὲ αὐτὸς παραχωρήσῃ ὥστε τὴν αὐτὴν διοίκησιν ἐπιτραπεῖσαν ἴδιον κτήσασθαι ἐπίσκοπον, εἰς τὰς λοιπὰς τὸν προχειρισθέντα μὴ ἐπιβαλέσθαι διοικήσεις, διότι μία ἐκ*

[1] „Il est venu à notre connaissance que certains évêques, en dépit des institutions ecclésiastiques, ont employé les pouvoirs civils pour obtenir par des pragmatiques la division d'un seul diocèse en deux, de manière à créer deux métropolitains dans le même diocèse. Or, le saint concile ordonne que désormais nul évêque n'ose pareille chose sous peine de dégradation; que les villes qui ont déjà été honorées, par des lettres royales, du nom de métropole, n'aient que l'honneur de ce nom, de même que l'évêque qui administrera cette église, sans que pour cela les droits de la véritable métropole soient lésés." (Concile IV, canon 12; cf. concile II, canon 2.)

[2] „Nous avons conservé à chaque évêque des limites qui lui appartiennent afin que nulle partie de son diocèse ne puisse être détachée pour être érigée en nouvel évêché, si ce n'est avec le consentement du titulaire: dans le cas où le titulaire voudra ériger une partie de son diocèse en évêché particulier, le nouvel évêque ne pourra empiéter sur le reste

(διατί δὲ ὄχι καὶ οἱ γραικοί, ἐπωφελούμενοι ἐκ τῆς A πρὸς τοὺς βουλγάρους δοθησομένης ἐλευθερίας τοῦ κατ' ἀρέσκειαν προτιμᾶν τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν ποιμένα;) λαβόντες ἅπαξ τὴν ἄδειαν ἕκαστος κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ κατὰ τὸ τῆς ἀτομικότητος συμφέρον, ν' ἀποσκιρτᾷ ἀδεῶς καὶ ἀνενόχως νὰ μεταβαίνῃ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν παρακαθημένην, καὶ ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν, ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι γινόμενοι περὶ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα, θέλουσιν ὀλιγωρῇ καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης, μόνον δὲ καθ' ὑπόκρισιν, καὶ πρὸς τὸ ἄλλοτε ἄλλο ὑλικὸν συμφέρον αὐτῶν, θέλουσι καταφεύγῃ ὁτὲ μὲν εἰς τὴν μίαν, ὁτὲ δὲ εἰς τὴν ἄλλην. Ἐν δὲ τῇ ἐξάψει τῶν παθῶν τῆς ἀντιζηλίας καὶ τῶν ἐρίδων οὐδόλως εἶναι ἀπίθανον καὶ αὐτοὶ οἱ ποιμένες νὰ παρανομῶσιν. Οὕτω λοιπὸν καθιστῶμεν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ βαβυλώνειον πύργον, οὐχὶ πλέον διὰ τῆς ἑτεροδόξου καὶ ἐξωτερικῆς προσυλητομανίας, ἀλλὰ δι' ἐσωτερικῶν καὶ ὁμοδόξων φυλετικῶν διαιρέσεων καὶ συγχύσεων, ὥστε ἡ ἐκκλη- B σία τοῦ Χριστοῦ νὰ μὴ κυβερνᾶται ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ συμφερόντων.

profitant de la liberté accordée aux bulgares ne préféreraient-ils pas à leur gré ce pasteur-ci à celui-là?) ayant une fois reçu la permission de se détacher, chacun selon son bon plaisir et son intérêt personnel et sans crainte, d'une autorité ecclésiastique pour passer à une autre du même lieu, ils deviendront ainsi froids et indifférents à leurs devoirs religieux, ils négligeront l'une et l'autre autorité et ne se réfugieront que par hypocrisie tantôt à l'une, tantôt à l'autre, selon leur intérêt personnel de tous les jours. Il n'est pas non plus impossible de voir les pasteurs eux-mêmes commettre des injustices, dans l'ardeur des passions, de la rivalité et des querelles. Ainsi nous changerons l'église du Christ en une tour de Babel, non par la manie du prosélytisme étranger, mais par des divisions et des troubles intestins de nos coreligionnaires, en sorte qu'elle ne paraisse pas gouvernée par le Saint-Esprit, mais par l'esprit des passions et des intérêts humains.

g.

Synodi responsum administratori turcico datum.

Ὑψηλότατε.

Ἡ ὑμετέρα περινουστάτη ὑψηλότης, εὐαρεστηθεῖσα νὰ συνοδεύσῃ τὰ ἅπερ διαβιβάζει δύω νεώτερα πρὸς ἐξομάλυνσιν καὶ ἄρσιν τῆς βουλγαρικῆς διαφορᾶς σχέδια, δι' ἰδίου αὐτῆς ὑψηλοῦ τεσκερέ, ἀποσταλέντος παρὰ τοῦ σεβαστοῦ αὐτοκρατορικοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, ἀποφαντικώτερον γνωματεύει, ὅτι τὰ σχέδια ταῦτα „δὲν προσβάλλουσι τὰ δικαιώματα καὶ τοὺς θεμελιώδεις θρησκευτικοὺς κανόνας, οὔτε ἀφορῶσι τὴν θρησκείαν". Καὶ πρὸς μείζονα ἐπισύστασιν τῶν σχεδίων τούτων προστίθησι καὶ τὰς ἑπομένας λέξεις· „Καθόσον εἶναι ἀναγκαία ἡ διατήρησις τῶν δικαιωμάτων, ἀσυδοσιῶν καὶ προνομίων τοῦ ῥωμαϊκοῦ πατριαρχείου, κατὰ τοσοῦτον ἀπαιτεῖται καὶ ἡ διατήρησις τῶν εἰς πᾶσαν τάξιν ὑπηκόων τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἐπιδαψιλευομένων ὑψηλῶν συγκαταβάσεων ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν κτλ." C Ἰδοὺ λόγοι ὄντως ἐμβριθεῖς καὶ ἐνθαρρυντικοί, ὑπὸ πατρικῆς καὶ συνετῆς ἐμπνεόμενοι κυβερνήσεως, φιλοστόργως κηδομένης καὶ προνοούσης περὶ πάντων ἀνεξαιρέτως καὶ ἀδιακρίτως τῶν ὑπηκόων αὐτῆς, ὡς τῶν πάντων ἰσοτίμων τέκνων τῆς αὐτοῦ αὐτοκρατορικῆς καὶ φιλολάου μεγαλειότητος. Ἀλλ' ἐπιτραπήτω ἡμῖν, ὑψηλότατε, ἵνα μετὰ σεβασμοῦ καὶ θάρρους παρατηρήσωμεν, ὅτι αἱ καθ' ἑαυτὰς ὀρθαὶ καὶ δίκαιαι αὗται θεωρίαι τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος δυστυχῶς δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τῶν βουλγάρων.

Ἐν πρώτοις ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ἀγνοοῦσα πιθανῶς ὅτι πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητή- D ματα εἰσὶ θρησκευτικὰ κατ' οὐσίαν, νομίζει ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαφορὰ τῶν βουλγάρων δὲν σχετίζεται μετὰ τῆς θρησκείας, καὶ θρησκείαν ἐννοεῖ ἐξάπαντος τὸ δόγμα. Ἀναγκαζόμεθα λοιπὸν ἵνα πληροφορήσωμεν αὐτὴν ἁρμοδίως καὶ κατὰ χρέος ἱερόν, ὅτι οἱονδήποτε ζήτημα ἐκκλησιαστικόν, ἁπτόμενον τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν καὶ κανόνων, ἐστὶν θρησκευτικόν· καὶ ἑπομένως, ἐν ὅσῳ τις ὁμολογεῖ, ὅτι, ὡς χριστιανὸς ὀρθόδοξος, ὑπάρχει μέλος τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, οὗτος δὲν δύναται ν' ἀθετήσῃ ἀνεγκλήτως οὐδένα τῶν ἀποστολικῶν καὶ τῶν συνοδικῶν κανόνων, ἀλλὰ ὀφείλει ν' ἀποδέχηται πάντας ὡς λόγια θεοῦ· διότι καὶ ἀπόστολοι καὶ αἱ ἅγιαι οἰκουμενικαὶ σύνοδοι πιστεύονται ἐν ὅλῃ τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκ-

Monsieur le ministre.

Votre excellence a bien voulu accompagner les deux nouveaux projets concernant l'aplanissement du différend bulgare d'un très-haut teskéré qui nous a été transmis par le ministère impérial des affaires étrangères. Dans ce teskéré, votre excellence déclare expressément que „les deux projets non seulement n'attaquent ni les droits du patriarcat œcuménique ni les canons fondamentaux de l'église, mais encore qu'ils n'ont aucun rapport avec la religion". Pour mieux appuyer ces projets, votre excellence ajoute ces mots: „De même qu'il est nécessaire de maintenir les droits, immunités et privilèges du gréco-romain, il est également nécessaire de maintenir les hautes concessions accordées à toutes les classes des sujets de l'empire pour le libre exercice de leurs cultes." — Voilà des paroles vraiment sages et encourageantes, prononcées par un gouvernement éclairé et paternel, qui comprend dans sa prévoyante sollicitude tous les sujets de l'empire sans distinction ni exception, comme autant de fils égaux et chéris de sa majesté impériale le sultan. Mais que votre excellence nous permette de lui faire remarquer avec respect et confiance que ces théories, sages et justes en elles-mêmes, ne sont malheureusement pas applicables dans le cas actuel des Bulgares.

En premier lieu, l'auguste gouvernement de sa majesté impériale, ne sachant probablement pas que toutes les questions ecclésiastiques sont essentiellement religieuses, pense que le différend bulgare n'est pas en rapport avec la religion, et il entend, sans doute, par religion le dogme. Nous sommes donc forcés de porter à sa connaissance, et par compétence et par un dévoir sacré, que toute question ecclésiastique touchant aux institutions et aux canons sacrés de l'église est également une question religieuse; par conséquent, tant qu'on avoue appartenir, comme chrétien orthodoxe, à notre église, on ne peut sans blâme déroger à aucun des canons apostoliques et synodaux, mais on doit les accepter tous comme *paroles divines;* car c'est un article de foi dans toute l'église orthodoxe, que les

---

τοῦ σώματος τῶν πολλῶν ἀφαιρεθεῖσα αὐτὴ καὶ μόνη ἠξιώθη τιμῆς ἰδίας ἐπισκοπῆς ἀναδέξασθαι" (τῆς ἐν Καρθαγένῃ ξε').

du même diocèse, car c'est à une seule partie détachée que l'honneur d'avoir un évêque particulier a été donné." (Concile de Carthage, canon 65.)

κλησίᾳ θεόπνευστοι [1]. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα δὲν δύναται νὰ λυθῇ χωρὶς νὰ προεξετασθῇ κατ' ἀντιπαραβολὴν πρὸς τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ τοὺς συνοδικοὺς κανόνας, φανερὸν ὅτι εἶναι ζήτημα θρησκευτικόν. Καὶ ἐπειδὴ τὰ προβαλλόμενα δύο σχέδια πρὸς λύσιν αὐτοῦ εἰσὶ προφανῶς ἐναντία πρὸς πολλοὺς τῶν ἱερῶν κανόνων, ἄρα εἰσὶν ὅλως ἀντιθρησκευτικά.

Οὗτος καὶ μόνος ὁ λόγος θὰ ἦτο βεβαίως ἱκανὸς νὰ δικαιώσῃ ἐνώπιον τῆς τε σεβαστῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τὸ ἀπαράδεκτον τῶν σχεδίων τούτων· ἀλλὰ καὶ ἄλλως τὸ σύνολον αὐτῶν, καλῶς ἐξεταζόμενον, ἀποδείκνυται ἐναντιούμενον οὐ μόνον πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν οὐσίαν καὶ δύναμιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὅπερ ἐστὶν εἰς τὸ δόγμα τῆς πίστεως.

Γνωστὸν ὑπάρχει, ὅτι πᾶς ὀρθόδοξος χριστιανός, ἐν ὅσῳ ὁμολογεῖ ἑαυτὸν μέλος γνήσιον τῆς καθ' ἡμᾶς B ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ὀφείλει πρὸς τοῖς λοιποῖς δόγμασι νὰ ὁμολογῇ, ὅτι πιστεύει εἰς μίαν καὶ μόνην ἐκκλησίαν (ἄρθρ. θ' τοῦ ἱεροῦ συμβόλου τῆς πίστεως). Ἔστι δὲ καὶ λέγεται μία ἡ ἐκκλησία, ὅταν οἱ ὁπουδήποτε γῆς ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ πιστεύωσι τὰ αὐτὰ δόγματα τῆς πίστεως ἀπαραλλάκτως, ἔχωσι τὰς αὐτὰς τελετάς, καὶ διοικῶνται κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν, τὴν διατετυπωμένην περιληπτικῶς μὲν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, ἀνεπτυγμένως δὲ ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς καὶ συνοδικοῖς κανόσι· πάντα δὲ ταῦτα ὑπὸ πνευματικοὺς ἀρχηγοὺς κατὰ τὴν διατύπωσιν τῶν αὐτῶν ἱερῶν κανόνων διοριζομένους· ἅμα δὲ μερίς τις χριστιανῶν ἓν ὁποῖον δήποτε τούτων ἤθελε μεταβάλῃ ἄλλως ἢ ὡς ἡ γραφὴ διδάσκει καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες διακελεύονται, ἡ μερὶς αὕτη διαφωνοῦσα, ἀποτελεῖ ἄλλην παρὰ τὴν μίαν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ σχέδια ταῦτα ὑποδεικνύουσι καὶ συνιστῶσιν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν, εἰσάγουσαν ἀρχὰς ἐκ δια- C μέτρου ἀντευαγγελικάς, καὶ πολλαχῶς παραλλάσσουσαν τῆς διὰ τῶν ἱερῶν κανόνων ὁριζομένης καὶ διαγεγραμμένης, ἕπεται ὅτι ταῦτα προτίθενται νὰ συστήσωσιν ἀλλοίαν τινὰ παρὰ τὴν μίαν ἐκκλησίαν, ἄρα ἀντίκεινται καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ εὐαγγελικὸν καὶ θεοπαράδοτον δόγμα τῆς πίστεως.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἴσην ἀνάγκην, ἐξ ἑνὸς μὲν τῆς διατηρήσεως τῶν δικαιωμάτων, ἀσυδοσιῶν καὶ προνομίων τοῦ ῥωμαϊκοῦ πατριαρχείου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἐλευθέρας ἐξασκήσεως τῶν θρησκευτικῶν παντὸς ὑπηκόου, περὶ μὲν τοῦ ἂν διατηρῶνται τὰ προνόμια καὶ δικαιώματα τοῦ πατριαρχείου μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν

A apôtres et les saints conciles œcuméniques sont inspirés de Dieu [1]. Or, comme cette question ne peut être résolue sans être examinée comparativement aux canons apostoliques et synodaux, il est évident que c'est une question religieuse. De même, comme les deux projets proposés pour la solution de cette question sont évidemment opposés à plusieurs canons sacrés, il s'ensuit que ces projets sont contraires à la religion.

Cette raison seule suffirait, sans doute, pour justifier devant l'auguste gouvernement et l'église orthodoxe universelle le rejet de ces projets. Mais en outre, ces projets, bien examinés dans leur ensemble, paraissent opposés non-seulement aux canons de l'église, mais à l'essence même et à l'esprit du christianisme, c'est-à-dire, au dogme de la foi.

C'est un fait notoire que tout chrétien orthodoxe qui s'avoue membre véritable de notre église orthodoxe, doit, outre les autres dogmes de l'église, confesser *une seule église* (art. IX du saint symbole). L'église est *une* et reconnue telle, quand les chrétiens orthodoxes, en quelque endroit de la terre qu'ils se trouvent, confessent invariablement les mêmes dogmes, observent les mêmes rites et sont gouvernés d'après la même administration ecclésiastique, sommairement formulée dans l'écriture sainte et développée dans les canons des apôtres et des conciles; et tout cela sous la direction de chefs spirituels établis selon ces mêmes canons sacrés. Dès qu'une partie de chrétiens orthodoxes aura changé quoi que ce soit de ce que l'écriture sainte et les canons sacrés ordonnent là dessus, cette partie dissidente formera une église autre que l'église orthodoxe *une*. Comme les projets en question suggèrent et tendent à établir une administration ecclésiastique qui introduit des principes diamétralement opposés au saint évangile et qui diffèrent en plusieurs points de l'administration établie et prescrite par les canons sacrés, il s'ensuit que ces projets ont pour but d'établir une autre église que l'église *une*, et comme tels, ils sont opposés au dogme évangélique et divin de la foi.

Quant à l'égale nécessité de maintenir, d'un côté, les droits, immunités et privilèges du patriarcat œcuménique, et de l'autre, le libre exercice de la religion de tous les sujets de l'empire, — nous ne voulons pas examiner maintenant si les privilèges et droits du patriarcat ne seront pas lésés par

[1] *„Τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καθ' ἑκάστην σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν“ (τῆς Δ', α').*

„Ἔδοξε καὶ τοῦτο τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ κάλλιστά τε καὶ σπουδαιότατα ὥστε μένειν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν βεβαίους καὶ D *ἀσφαλεῖς πρὸς ψυχῶν θεραπείαν καὶ ἰατρείαν παθῶν τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων δεχθέντας καὶ κυρωθέντας ... Εἰ δέ τις ἀλῷ κανόνα τινὰ τῶν εἰρημένων καινοτομῶν, ἢ ἀνατρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν τοιοῦτον κανόνα ὡς αὐτὸς διαγορεύει τὴν ἐπιτιμίαν δεχόμενος ...“ (τῆς ς', β').*

„Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεών εἰσιν ὑποτυπώσεις ἃς ἀσμένως δεχόμενοι ... ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν τῶν τε ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπίγγων τοῦ πνεύματος πανευφήμων ἀποστόλων, τῶν τε ἐξ ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν· ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος αὐγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέροντα“ (τῆς Ζ', α').

„Θεσπίζομεν τοίνυν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων ἑπτὰ συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας· τῶν γὰρ προειρημένων ἁγίων συνόδων τὰ δόγματα, καθάπερ τὰς θείας γραφὰς δεχόμεθα καὶ τοὺς κανόνας ὡς νόμους φυλάττομεν“ (τῶν Βασιλ., βιβλ. ε', τίτλ. γ', κεφάλ. β').

[1] „Nous avons décrété que les canons publiés jusqu'à présent par les saints pères de tous les conciles seront en vigueur“ (concile IV, canon 1).

„Le saint concile a aussi mûrement et sagement décrété que les canons reconnus et sanctionnés pour le salut des âmes par les saints et bienheureux pères nos prédécesseurs restent désormais fixes et immuables. ... Celui qui sera convaincu d'avoir tenté d'innover ou de renverser un de ces canons sera passible de la sanction pénale fixée par ce canon“ (concile IV, canon 2).

„Les signes distinctifs et les devoirs de tout clerc sont formulés dans les prescriptions canoniques que nous acceptons avec empressement et plaisir. ... Or, nous observons fermement toute ordonnance des saints canons exposés, soit par les apôtres, ces trompettes de l'Esprit saint, soit par les six conciles provinciaux convoqués dans ce but, soit par nos saints pères; car toutes ces autorités, éclairées par le même Esprit saint, ont défini ce qui est utile à l'église“ (concile VII, canon 1).

„Nous ordonnons que les canons ecclésiastiques rendus ou sanctionnés par les sept saints conciles œcuméniques aient rang de loi; attendu que nous acceptons les dogmes de ces saints conciles à l'égal des écritures saintes, et nous en observons les canons comme des lois“ (Basilicorum, lib. V, tit. III, cap. 2).

τῶν σχεδίων τούτων, ὡς ἔχουσιν, οὐδὲν λέγομεν ἐπὶ A τοῦ παρόντος. Περὶ δὲ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, μυρίας τῷ ὄντι καὶ τὸ ἡμέτερον καὶ πᾶν ἕτερον ὑπήκοον ἔθνος τῆς κραταιᾶς, μὴ μουσουλμανικόν, ὁμολογοῦσι τὰς χάριτας πρὸς τὸν ἄκρως φιλόλαον καὶ ἀνεξίθρησκον ἡμῶν αὐτοκράτορα δι' ὅσας ἐπεδαψιλεύσατο καὶ καθ' ἡμέραν ἐπιδαψιλεύει πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις ἐλευθερίας, δυνάμει τῶν ὁποίων πᾶς λαὸς καὶ ἕκαστον ἄτομον ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ἑαυτοῦ συνειδήσεως ἐν ὅλῃ τῇ ἐπικρατείᾳ ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ ἀσπασθῇ ὁσάκις καὶ ὁποιανδήποτε θρησκείαν ἤθελεν ἐκλέξῃ, καὶ νὰ ἐξασκῇ αὐτὴν ἐλευθέρως καὶ δημοσίως· ἀφ' ἑτέρου ὅμως ὑπάρχει βέβαιον ὅτι ἕκαστον ἔθνος καὶ ἕκαστον ἄτομον, ἐνόσῳ ἐμμένει εἰς τὴν θρησκείαν ἐκείνην, ἐν ᾗ ἐγεννήθη, ἢ ἣν ἔπειτα ἐξελέξατο, δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα οὐδένα νόμον, οὐδεμίαν τελετήν, οὐδεμίαν τάξιν αὐτῆς νὰ μεταποιήσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν· ἀλλ' ἐξ ἅπαντος ὀφείλει νὰ διατηρῇ ἀπαραλλάκτως καὶ ἀναλλάκτως καὶ ἀναλλοιώτως τὰ πάντα, καθὼς εἶναι B νενομοθετημένα καὶ διατεταγμένα, καὶ καθὼς τηροῦσιν αὐτὰ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς αὐτῆς θρησκείας, ὃν τρόπον ἕκαστον μέλος τῆς πολιτικῆς ἐπικρατείας ὀφείλει νὰ διατηρῇ ἀπαρεκκλίτως καὶ ἀκριβῶς τοὺς νόμους καὶ τὰς διατάξεις τῆς πολιτείας ἐκείνης, εἰς ἣν ἀνήκει. Ὁμολογοῦντες λοιπὸν ἑαυτοὺς οἱ βούλγαροι ὀρθοδόξους χριστιανοὺς καὶ γνήσια μέλη καὶ τέκνα τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, τὸ νὰ θέλωσιν ἔπειτα νὰ μεταβάλωσι τοὺς νόμους καὶ τὰς διατάξεις αὐτῆς κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ νὰ ζητῶσι παρὰ τῆς ὑψηλῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἵνα ὑποστηρίξῃ τὴν τοιαύτην αὐτῶν ἰδιοτροπίαν ἐπὶ τῇ προφάσει δῆθεν ἐλευθέρας ἐξασκήσεως τῆς θρησκείας αὐτῶν, ἐνῷ ὁμολογουμένως ἀπολαύουσι πληρέστατα τῆς τοιαύτης ἐλευθερίας μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοθρήσκων αὐτοῖς ἐθνῶν, τοῦτο δὲν εἶναι πλέον ἐλευθερία συνειδήσεως, διότι δὲν μεταβάλλουσι θρήσκευμα· δὲν εἶναι ἐλευθέρα ἐξάσκησις τῆς θρησκείας αὐτῶν, διότι οὐδέποτε ἐστερήθησαν ταύτης· C ἀλλ' εἶναι ἀνατροπὴ τῆς θρησκείας καὶ παραβίασις τῆς ἐλευθερίας τοσούτων ἄλλων λαῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν θρησκείαν. Οὕτω δὲ ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ἐὰν μονομερῶς ἀκούσασα τοὺς παρουσιαζομένους ὡς ἀντιπροσώπους τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, ὑποστηρίξῃ καὶ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδια ταῦτα, θέλει παρασυρθῇ, ἀπ' ἐναντίας τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς προθέσεων καὶ πόθων, εἰς τὸ νὰ ἀνατρέψῃ μὲν τὰς βάσεις τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας, παραβιάσῃ δὲ ἄκουσα καὶ λεληθότως τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας τοσούτων ἄλλων ὀρθοδόξων αὐτῆς ὑπηκόων λαῶν, καὶ τότε συγκαταστραφήσονται καὶ οὐκ ὀλίγα οὐσιώδη προνόμια καὶ δικαιώματα τοῦ πατριαρχείου, ἀφορῶντα οὐχὶ πλέον τὴν ἔκτασιν ἢ ἐλάττωσιν τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς τῆς πατροπαραδότου ἡμῶν θρησκείας.

Ὅτι δὲ ἀληθῶς ἀμφότερα τὰ σχέδια ταῦτα ἐναντιοῦνται πρός τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς D παραδόσεις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ἀνὰ χεῖρας ἡμῶν ὑψηλὰ σουλτανικὰ βεράτια, ἀρκέσει τῇ ὑμετέρᾳ περινουστάτῃ ὑψηλότητι ἡ ἐπισυνημμένη σύντομος καὶ προχειροτάτη αὐτῶν ἀνάλυσις.

Διὰ πάντας ἄρα τοὺς ἐν τῇ ἐπισυνημμένῃ ταύτῃ ἀναλύσει ἐκτιθεμένους λόγους, λόγους ἰσχυροὺς καὶ ἀναντιρρήτους, ἐκπηγάζοντας ἐξ αὐτῆς τῆς θρησκείας ἡμῶν, καὶ βεβαιουμένους ἐξ αὐτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας πάσης ἐποχῆς, λόγους, τοὺς ὁποίους καὶ αὐτοὶ οἱ βούλγαροι δὲν δύνανται ν' ἀρνηθῶσι καὶ ἀθετήσωσιν, ἐὰν θέλωσι νὰ διαμένωσιν ὀρθόδοξοι, καὶ διὰ τοῦτο πιθανῶς ἀποφεύγουσι τὴν μετὰ τῆς νομίμου ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἀπαθῆ καὶ ἀμερόληπτον συνδιάσκεψιν περὶ καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ ἀντικειμένου, ἐσμὲν εἰς θέσιν νὰ διακηρύξωμεν, ὑψηλότατε, ὅτι τὰ ἀνὰ χεῖρας δύο σχέδια βασίζονται ἐπὶ ἀρχῶν, οὐ μόνον κανονικῶς ἐπιληψίμων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ

l'application des projets tels qu'ils sont; mais pour les libertés religieuses, notre nation, ainsi que toute autre nation non musulmane, sujette de ce puissant empire, est pénétrée de la plus vive reconnaissance envers notre bien-aimé empereur, pour sa sollicitude pour son peuple et sa tolérance, qui lui fait tous les jours dispenser avec tant de profusion ces libertés à tous ses sujets. Ce sont ces libertés qui permettent à tous les peuples et à tous les individus de l'empire d'embrasser la religion qu'ils auraient choisie en toute liberté de conscience et d'en exercer librement et publiquement le culte. D'un autre côté cependant, il est incontestable que toute nation et tout individu, tant qu'ils restent dans la religion où ils sont nés ou qu'ils se sont choisie dans la suite, n'ont aucun droit de changer à leur gré les lois, les cérémonies et l'ordre de cette religion: ils doivent, au contraire, observer invariablement tout, tel qu'il a été décrété légalement, et comme tous les autres membres de la même religion l'observent, — de même que tout citoyen doit observer fidèlement, et sans en dévier, les lois et les ordonnances de l'état auquel il appartient. Ce n'est plus de la liberté de conscience que de vouloir, comme les Bulgares, tout en s'avouant chrétiens orthodoxes, fils et membres de l'église orthodoxe orientale, en changer à leur gré les lois et ordonnances, et de solliciter l'appui du gouvernement impérial dans une démarche bizarre sous prétexte de liberté de culte, — liberté, dont ils jouissent pleinement avec toutes les autres nations coreligionnaires. Ce n'est pas là de la liberté de conscience, puisqu'ils ne changent pas de religion; — ce n'est pas là le libre exercice du culte, puisqu'ils n'en ont jamais été privés; mais c'est un renversement de la religion et une violation de la liberté de tant d'autres peuples qui s'intéressent à cette même religion. Ainsi, si l'auguste gouvernement, n'écoutant que les soi-disant représentants du peuple bulgare, soutient et réalise ces projets, il sera entraîné, contrairement à ses bonnes intentions et à ses désirs, à renverser les bases de la religion orthodoxe, et à violer, sans le vouloir et à son insu, le libre exercice du culte de tant d'autres peuples orthodoxes ses sujets, et c'est alors que plusieurs privilèges et droits essentiels de ce patriarcat seront détruits, droits concernant non plus l'étendue et la restriction, mais l'intégrité elle-même de notre religion traditionnelle.

Il suffira, en effet, à votre excellence éclairée de jeter les yeux sur l'analyse succincte ci-jointe pour être convaincue que les deux projets en question sont en opposition avec les traditions et les canons sacrés de notre foi orthodoxe, en opposition avec la raison et avec les hauts bérats impériaux accordés à notre patriarcat.

Pour toutes les raisons exposées dans l'analyse ci-jointe, raisons fortes et incontestables, parce qu'elles découlent de notre religion même, et qu'elles sont confirmées par l'histoire ecclésiastique de tous les temps, nous sommes à même, monsieur le ministre, de déclarer que les deux projets en question sont basés sur des principes non seulement canoniquement répréhensibles, mais encore attaquant directement le dogme même de l'unité de l'église orthodoxe d'Orient, au grand scandale de tous les chrétiens. Les Bulgares ne peuvent nier toutes ces raisons; et c'est là probablement pourquoi ils se refusent à discuter, sans passion ni partialité, avec

καίρια προσβαλλουσῶν αὐτὸ τὸ δόγμα τῆς ἑνότητος A τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἐπὶ κοινῷ σκανδάλῳ τῶν ἁπανταχοῦ χριστιανῶν.

Ἐκκλησιαστικὴ καὶ θρησκευτικὴ διοίκησις ἐπὶ τοιούτων ἀρχῶν θεμελιουμένη εἶναι ἀπαραδειγμάτιστος εἰς τὰ χρονικὰ οὐ μόνον τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς, ἀλλὰ καὶ πάσης ἄλλης χριστιανικῆς λεγομένης ἐκκλησίας, ἥτις νόμους ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας κεκτημένη, οὐδέποτε οὔτε παρεδέχθη, οὔτε δύναται νὰ παραδεχθῇ διὰ τὰ ὑπ' αὐτὴν ὑπαγόμενα διάφορα κατὰ γλῶσσαν ἢ φυλὴν γένη καὶ ἔθνη τοιαύτην λύσιν ὁμοίου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ θρησκευτικοῦ σκανδάλου, διὰ τῆς τοιαύτης λύσεως οὐ μόνον δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ παρὰ πάντων ποθουμένη γενικὴ εἰρήνη καὶ ἡσυχία ἡ μεταξὺ τῶν ὁμοδόξων λαῶν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. Διὰ τῆς κατατομῆς καὶ διαιρέσεως τῶν ἐπαρχιῶν ἐπὶ βάσει πληθοφυλετικῇ, διὰ τῆς συγχύσεως καὶ ἀοριστίας τῶν ὁρίων τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας, καὶ διὰ τῆς ἀκωλύ- B του αὐθαιρεσίας τῶν χριστιανῶν εἰς τὸ ἐκλέγειν κατὰ τὸ δοκοῦν ὁτὲ μὲν τὸν γραικόν, ὁτὲ δὲ τὸν βούλγαρον ἐπίσκοπον, προσβαλλομένης τῆς ἑνότητος τῆς ἐκκλησίας καὶ περιστελλομένης τῆς διοικητικῆς αὐτῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἐποπτεύειν τὰ τῆς πειθαρχίας τῶν πιστῶν, κλονίζονται μὲν αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις τῶν χριστιανῶν, διαιωνίζονται δὲ αἱ φυλετικαὶ ἀντιζηλίαι καὶ τὰ πάθη, καὶ ἐπαυξάνουσιν αἱ διαιρέσεις καὶ οἱ διαπληκτισμοὶ οὐ μόνον ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ καὶ πόλει, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ καὶ οἰκογενείᾳ, ὥστε νὰ δίδωνται καθ' ἡμέραν ἀκατάπαυστοι ἀφορμαὶ πρὸς παραβίασιν καὶ καταπάτησιν τῶν ἱερῶν νόμων τοῦ κατὰ Χριστὸν πολιτεύματος ποιμένων καὶ ποιμαινομένων.

Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὑψηλότατε, ὅτι ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ἐκ πατρικῆς προνοίας ὁρμωμένη, τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν διεστώτων ἐπιδιώκει· καὶ ἀποφεύγει μέν, ὡς καὶ πάντοτε, νὰ ἀναμιγνύηται καὶ C γνωμοδοτῇ ἐπὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, κατὰ δυστυχίαν ὅμως τὰ σχέδια ταῦτα, ὡς σαφῶς ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἀναλύσεως αὐτῶν, λεληθότως παρορμῶσιν αὐτήν, ἵνα ἀντὶ μὲν ἡσυχίας προξενήσῃ ταραχὴν καὶ σύγχυσιν, ἀντὶ δὲ ὠφελείας βλάβην εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτῆς, ἐπιφέρῃ δὲ πληγὴν καιρίαν εἰς τὴν θρησκείαν αὐτῶν, καθόσον τὰ ἐν λόγῳ σχέδια εἰσὶ πολλῷ ἀντικανονικώτερα τῶν κατὰ καιροὺς ὡς ἐκ μέρους τῶν βουλγάρων προταθέντων αἰτημάτων. Διὸ καὶ πεποίθαμεν, ὅτι τοιαύτην λύσιν ἐκ διαμέτρου ἐναντίαν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων αὐτοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ παραδεχθῇ ἐν γνώσει καὶ αὐτὸς ὁ ὀρθόδοξος βουλγαρικὸς λαός, ὃν οὐδέποτε ἐθεωρήσαμεν οὔτε ἡμεῖς, οὔτε ἡ καθόλου ἐκκλησία, κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ πατριαρχείου.

Ἐὰν ὅμως (ὅπερ ἀπευχόμεθα) ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις παραπεισθεῖσα τυχὸν ὑπὸ τῶν ὡς ἀντιπροσώπων παρουσιαζομένων βουλγάρων ἐνδώσῃ D ἀπολύτως εἰς τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν, ἐχούσας ὡς ἔχουσιν, ἐν τοιαύτῃ περιστάσει πολὺς ὁ φόβος, μὴ πρὸς τῇ φλογὶ τῆς ταραχῆς καὶ διχονοίας, ἥτις ἐξάπαντος ἀνάψει μεταξὺ τῶν ὁμοθρήσκων ὑπηκόων αὐτῆς λαῶν, διασεισθῶσι ταὐτοχρόνως τὰ θεμέλια θρησκείας, ζωὴν μετρούσης, ἐν γένει μέν, ἐτῶν χιλίων καὶ ἐννεακοσίων, ὑπὸ δὲ τὸ νικηφόρον σκῆπτρον τῆς ὀσμανικῆς μεγάλης δυναστείας σχεδὸν πεντακοσίων ἐν ὅλῃ τῇ ἀκεραιότητι αὐτῆς. Ἀλλ' ἀδιστάκτως πεπείσμεθα, ὑψηλότατε, ὅτι ἡ πατρικὴ κυβέρνησις τῆς αὐτοῦ αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος τοῦ οὐχ ἧττον φιλολάου ἢ καὶ ἀνεξιθρησκοτάτου ἄνακτος ἡμῶν σουλτὰν Ἀπδοὺλ Ἀζὶζ-Χάν, οὐδέποτε προβήσεται εἰς μέτρον τόσον ἐπικίνδυνον καὶ ἀκροσφαλὲς θρησκευτικῶς τε καὶ κανονικῶς.

Ἐμμένοντες δὲ ταύτῃ τῇ δικαίᾳ πεποιθήσει καὶ εὐχῇ περὶ οὕτω νοημονεστάτης κυβερνήσεως, λαμβάνομεν τὸ θάρρος καὶ τὴν ὑψηλὴν τιμὴν τοῦ ὑπομνῆσαι τὴν ὑμετέραν περινουστάτην ὑψηλότητα, ὅτι, ἐπειδὴ

leur autorité ecclésiastique une question purement religieuse.

Une administration ecclésiastique et religieuse basée sur de pareils principes est sans exemple non seulement dans les annales de notre église orthodoxe, mais dans celles de toutes les églises chrétiennes. Aucune église ayant ses lois hiérarchiques n'a accepté ni ne peut accepter pour les nations et les peuples de race ou de langue différentes soumis à sa juridiction une telle solution dans une question ecclésiastique de cette nature.

Outre le scandale religieux, par cette solution on n'obtient pas la paix et la tranquillité générale tant désirée parmi des peuples coreligionnaires; bien au contraire, par le fractionnement et la division des diocèses d'après le nombre de la population et la race, par la confusion et la fluctuation des limites de la juridiction canonique et par la liberté des chrétiens d'élire arbitrairement tantôt un évêque grec, tantôt un bulgare, l'unité ecclésiastique est attaquée; la compétence administrative de surveiller la discipline des fidèles est restreinte, les convictions religieuses ébranlées, les rivalités de races et les passions perpétuées, les divisions et les rixes augmentées non seulement dans la même province, mais encore dans la même ville, la même paroisse et la même famille, de manière à donner tous les jours de nouveaux prétextes pour violer et fouler aux pieds les lois sacrées qui doivent régir les relations entre le troupeau du Christ et ses pasteurs.

Nous ne doutons pas, monsieur le ministre, que le gouvernement impérial, mû par sa sollicitude paternelle, poursuit la réconciliation des parties dissidentes, tout en évitant, comme toujours, de s'immiscer et de se prononcer dans des questions religieuses; mais malheureusement ces projets, ainsi que le prouve l'analyse, lui suggèrent insensiblement de faire naître le trouble au lieu de la tranquillité, et de causer du préjudice à ses sujets en portant un coup mortel à leur religion, car les projets en question sont beaucoup plus anticanoniques que toutes les propositions faites jusqu'aujourd'hui par les Bulgares. Nous sommes convaincus, monsieur le ministre, que le peuple bulgare lui-même, que l'église universelle n'a pas un instant regardé comme séparé de ce patriarcat, ne saura jamais, en connaissance de cause, accepter cette solution qui est diamétralement opposée à la religion de ses pères.

Mais si (ce que nous repoussons de tous nos vœux) l'auguste gouvernement impérial, abusé peut-être par ceux qui se présentent comme les représentants du peuple bulgare, cède absolument à leurs demandes telles qu'elles sont, il est à craindre qu'avec la flamme du trouble et de la discorde, qui en sera allumée entre les peuples coreligionnaires, ne soient ébranlées les bases d'une religion qui date de dix-neufs siècles et qui a vécu intacte cinq siècles sous le sceptre victorieux de la grande dynastie des Osmanlis. Nous sommes fortement convaincus, monsieur le ministre, qu'un gouvernement aussi paternel et aussi tolérant que celui de notre sultan bienaimé Abdul Aziz-Chan, ne voudra jamais adopter une mesure aussi dangereuse et risquée au point de vue religieux et social.

Forts de cette conviction sur la résolution d'un gouvernement aussi éclairé, nous prenons la liberté de rappeler à votre excellence que, comme les projets précédents et les deux projets actuels ren-

τά τε προλαβόντα καὶ τὰ ἤδη ἀναλυθέντα δύο σχέδια A ἀποδείκνυνται πολλῶν ἀτόπων περιεκτικά, αἱ δὲ λεγόμεναι αἰτίαι καὶ ἀφορμαί, ὑπὸ τὰς ὁποίας οἱ παραγαγόντες παρήγαγον εἰς μέσον τὸ βουλγαρικὸν ὀνομασθὲν τοῦτο ζήτημα, ἐξηλέγχθησαν ἀβάσιμοι ἢ ὑπερβολικαί, ὡς μαρτυροῦσι τὰ κατὰ καιροὺς τῇ ὑψηλῇ πύλῃ ἐπιδοθέντα ἔγγραφα τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχείου, τὸ μὲν πατριαρχεῖον εἰλικρινῶς ἐπιθυμοῦν ἵνα συντελέσῃ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν περὶ ἡσυχίας καὶ εὐημερίας σύμπαντος τοῦ ὑπηκόου προσπάθειαν καὶ ἔφεσιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ἐποίησε κατὰ καιροὺς παντοδαπὰς θυσίας καὶ παραχωρήσεις, περὶ ὧν μαρτυρεῖ καὶ ὁ ἀρτίως ἀποσταλεὶς ἡμῖν ὑψηλὸς τεσκερές. Οἱ τὸ ζήτημα ὅμως ὑποκινήσαντες καὶ ὑποθάλποντες οὐδεμίαν οὐδέποτε μετριότητα ἐνεδείξαντο περὶ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν, ἀλλὰ προκαλέσαντες τὴν ἀπραξίαν τοῦ κατὰ τὸ 1861 ἔτος ἐκδεδομένου ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ αὐτογράφου, ἐφάνησαν ἀείποτε ἀπαιτητικώτεροι παρὰ πρότερον ἕως οὗ παρήχθησαν εἰς μέσον καὶ τὰ παρόντα σχέδια. B Ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἐπιμονὴν αὐτῶν ἐπὶ τὰ χείρω, τὸ πατριαρχεῖον θέλον ὡς ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ νὰ μὴ φαίνηται κατώτερον τῆς κυβερνήσεως περὶ τὴν εἰρηνοποίησιν τῶν ὁμοδόξων χριστιανῶν, καὶ ἐν ταὐτῷ μηκέτι ἀνεχόμενον νὰ βλέπῃ τὸν ἀθῷον βουλγαρικὸν λαὸν διατελοῦντα ἐν τοσαύτῃ ἀκαταστασίᾳ ἠθικῇ τε καὶ θρησκευτικῇ, εἰς ἣν ἐνέβαλον αὐτὸν οἱ τὸ οἰκτρὸν τοῦτο ζήτημα ὑπεκκαύσαντες, ἐκφράζει καὶ πάλιν διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου τὴν εἰλικρινῆ αὐτοῦ ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ δοθῇ μία λύσις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ νὰ παύσῃ ἡ ἀνώμαλος αὕτη κατάστασις μεταξὺ τῶν ὁμοθρήσκων ἐθνῶν.

Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς εἴρηται, οἱ μὲν βούλγαροι πάντοτε φαίνονται ἀπαιτητικώτεροι, παρουσιάζοντες σχέδια πάντοτε ἀντικανονικώτερα τῶν προτέρων, αἱ δὲ ἐκ μέρους τοῦ πατριαρχείου κατὰ καιροὺς γενόμεναι δυναταὶ παραχωρήσεις καὶ θυσίαι ἐφάνησαν ἀνεπαρκεῖς· C ἐπειδὴ οἱ κανόνες οἱ ὁρίζοντες τὴν ὁμοιόμορφον διοίκησιν τῆς ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους αἱ ἀπαιτήσεις τῶν βουλγάρων ζητοῦσι ν' ἀνατρέψωσιν, ἐτέθησαν ὑπὸ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ μία τις τοπικὴ ἐκκλησία ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει δύναται νὰ μεταβάλῃ αὐτούς, χωρὶς νὰ κατακριθῇ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν ὅτι διασπᾷ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἑνότητα, διὰ τοῦτο μόνον μία σύνοδος ὅλης τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας δύναται νὰ λύσῃ καὶ τὸ βουλγαρικὸν τοῦτο ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, καὶ διὰ τοῦτο τὸ πατριαρχεῖον ἐξαντλῆσαν πᾶν ὅ τι ἠδύνατο ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ πράξῃ ἐντὸς τῶν διαγεγραμμένων ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ὁρίων, τοῦτο τὸ μέτρον θεωρεῖ εἰς τὸ ἑξῆς ἀναγκαῖον, διότι μόνον τοῦτο τὸ μέτρον δύναται καὶ ὁριστικὴν καὶ ἀμετάτρεπτον λύσιν τοῦ ζητήματος νὰ ἐπιφέρῃ, καὶ τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν ν' ἀπαλλάξῃ ἅπαξ διὰ παντὸς τῆς ἀνησυχίας, καὶ τὴν μεταξὺ τῶν ὁμοθρήσκων ἀπό τινος καιροῦ ἐπικρατοῦσαν δυσαρέσκειαν νὰ ἐξαλείψῃ. D

Ἐὰν ὅμως καὶ τοῦτο τὸ μέτρον δὲν φανῇ ἀρεστὸν εἰς τοὺς βουλγάρους, ἡ μὲν σεβαστὴ κυβέρνησις θέλει ἔχει πᾶσαν δικαιολογίαν ἐνώπιον παντὸς τοῦ κόσμου, τὸ δὲ πατριαρχεῖον εὐπρόσδεκτον ἀπολογίαν καὶ ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως καὶ ἐνώπιον ἁπάσης τῆς χριστιανωσύνης καὶ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Πεποίθαμεν δέ, ὅτι ἡ τοιαύτη σύνοδος ἐν τῇ κανονικῇ ἐξουσίᾳ, ἣν κέκτηται, δύναται καὶ ταχύτερον καὶ ὁριστικώτερον νὰ ἐπιφέρῃ τὴν λύσιν.

Ταύτας τὰς ταπεινὰς ἡμῶν σκέψεις καθυποβάλλομεν ὑπὸ τὴν ἔμφρονα καὶ ἐμβριθῆ κρίσιν τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, — καὶ ὅπως ὁ ὑψηλὸς αὐτῆς ὁρισμός.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος.
† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος.
† ὁ Κυζίκου Νικόδημος.

ferment, — ainsi que le prouve l'analyse, — plusieurs graves inconvénients; comme les raisons données par les promoteurs de la question dite bulgare ont été démontrées sans fondement ou exagérées, ainsi qu'il appert des pièces adressées en différentes époques à la sublime porte par ce patriarcat; le patriarcat désirant ardemment contribuer, autant qu'il dépend de lui, au désir et aux efforts du gouvernement impérial pour la tranquillité et le bonheur de tous ses sujets, a fait à différentes époques des sacrifices et des concessions de toute nature, dont fait foi le très-haut *teskèrè* qui nous a été dernièrement adressé. Les auteurs et les promoteurs de cette question, au contraire, n'ont jamais montré aucune modération dans leurs demandes, mais après avoir obtenu l'inapplication du très-haut *hatti-chérif* impérial rendu en 1861, ils se sont montrés de plus en plus exigeants jusqu'à ce qu'ils ont produits les projets qui nous occupent. Malgré leur insistance à empirer la situation sur cette pente, le patriarcat ne voulant pas, à cause de sa position et de sa mission, paraître inférieur au gouvernement impérial dans la pacification de ses coreligionnaires; d'un autre côté ne pouvant pas souffrir de voir plus longtemps le peuple innocent des Bulgares dans le désordre moral et religieux où l'ont plongé les instigateurs de cette triste question, le patriarcat exprime encore, de la manière la plus solennelle, son sincère désir de voir une solution définitive mettre fin à cette situation anormale entre des nations d'une même religion.

Mais comme d'un côté, ainsi qu'il a été dit, les Bulgares se montrent de plus en plus exigeants et qu'ils mettent en avant des projets de plus en plus anticanoniques, et que d'un autre côté les sacrifices et les concessions possibles faites à différentes époques par le patriarcat ont paru insuffisantes; comme les canons qui ordonnent l'administration uniforme de toute l'église orthodoxe, canons que les demandes des Bulgares veulent renverser, ont été établis par les conciles œcuméniques et qu'il n'est permis à aucune église locale de les changer, sous aucun prétexte, sous peine de s'attirer de la part des autres églises le blâme de démembrer l'unité ecclésiastique; — pour ces raisons ce n'est qu'un concile général de toute l'église orthodoxe qui peut résoudre la question bulgare; et le patriarcat, après avoir épuisé tout ce qui était en son pouvoir selon les canons sacrés, considère désormais ce seul moyen comme nécessaire. Cette mesure pourra seule donner une solution définitive et irrévocable, délivrer le gouvernement, une fois pour toutes, de l'inquiétude et faire disparaître les griefs qui existent, depuis quelque temps, parmi des peuples coreligionnaires.

Nous sommes persuadés que le concile, dans son pouvoir canonique, aura promptement et définitivement prononcé la solution. Mais si, par hasard, cette dernière mesure même n'agrée pas aux Bulgares, l'auguste gouvernement impérial sera justifié devant tout le monde et le patriarcat aura une excuse envers le gouvernement impérial, envers toute la chrétienté et envers Dieu.

Telles sont les humbles réflexions que nous avions à soumettre au jugement sage et éclairé du gouvernement impérial, — qui en ordonnera selon son bon plaisir.

† Grégoire de Constantinople.
† Panarète d'Héraclée.
† Nicodème de Cysique.

† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος.
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Βερροίας Σωφρόνιος.
† ὁ Κρήτης Διονύσιος.
† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Φιλαδελφίας Μελέτιος.
† ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος.
† ὁ Βοδενῶν Νικόδημος.
† ὁ Κορυτζᾶς Νεόφυτος.

,αωξη', τῇ ις' νοεμβρίου [1].

A

† Dionisios de Nicomédie.
† Gérasime de Chalcédoine.
† Néophyte de Derkon.
† Sophronios de Véria.
† Dionisios de Crète.
† Agathangelos de Drama.
† Mélétios de Philadelphie.
† Procope de Sozagathopolis.
† Nicodème de Bodènes.
† Néophyte de Koritza.

Le 16 novembre 1868.

[1] Apud nos 28 novembris.

43.
EPISTOLA SYNODALIS AD SINGULOS THRONI OECUMENICI ANTISTITES
1868 decembris 2/14.

† Γρηγόριος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐγνώσθη βεβαίως καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι, ὅτι προλαβόντως σταλέντων παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης εἰς τὰ πατριαρχεῖα δύο σχεδίων, ἀφορώντων μὲν τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, ἀνατιθεμένων δὲ διὰ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὰ ὑψηλοῦ τεσκερὲ εἰς τὴν ἐλευθέραν ἔγκρισιν τῆς ἐκκλησίας, τὴν παραδοχὴν θατέρου αὐτῶν, ἢ τὴν ἐκ μέρους αὐτῆς ὑπόδειξιν ἑτέρου μέτρου πρὸς ἐπίτευξιν τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, ἡ ἐκκλησία μελετήσασα καὶ κατιδοῦσα τὰ σχέδια ταῦτα ὅλως ἐναντία τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἀπήντησεν ἀρνητικῶς πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην, συντάξασα ἅμα καὶ ἐμφανίσασα κανονικὴν ἀνασκευὴν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις παραστήσασα, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἐξακολουθούσης ἐπιμονῆς εἰς τὰς ἀντικανονικὰς αἰτήσεις τῶν βουλγάρων, οὐ δύναται ἄλλως γενέσθαι ἡ λύσις τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος, εἰμὴ διὰ συγκαλέσεως καὶ ἀποφάσεως οἰκουμενικῆς συνόδου. Καὶ μέχρι μὲν τούτου προεχώρησαν τὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὁμολογουμένου ὅτι ἡ σεβαστὴ ἡμῶν κυβέρνησις ἀπέσχετο πάντοτε πάσης ἐπεμβάσεως ἐν τοῖς καθαρῶς θρησκευτικοῖς ἡμῶν πράγμασι, καθὰ καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ῥητῶς ἐξεφράσθη ἐν τῷ πρὸς ἡμᾶς ὑψηλῷ τεσκερέ. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ οἴδαμεν ὅπως ἐκ μέρους τῶν ἐνταῦθα ἀντιπροσώπων λεγομένων ἢ ἄλλων βουλγάρων διεφημίσθη καὶ ἐκηρύχθη, ὅτι δῆθεν ἔλαβε πέρας ἡ λύσις τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σταλέντων σχεδίων, ἡ δὲ ψευδὴς αὕτη φήμη διαδοθεῖσα καὶ ἐν τοῖς ἔξω μέρεσιν, ὡς ἔγνωμεν, παρέσυρε τοὺς πολλοὺς ἵνα πιστεύσωσι τοῦτο ὡς ἀληθὲς γεγονός, καίτοι, ὡς ἔφημεν, ὑπάρχει πᾶν τοὐναντίον ἕνεκα τῶν κανονικῶν λόγων καὶ ἀποδείξεων, δι' ἃς τὰ εἰρημένα σχέδια οὐ παρεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἐπειδὴ ὡς ἐκ τῆς διαστροφῆς τῆς ἀληθείας προκύπτει συκοφαντία ἄντικρυς κατὰ τῆς ὑψηλῆς ἡμῶν κυβερνήσεως, σεβασθείσης ἀείποτε τὴν διατήρησιν καὶ ἀκεραιότητα τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων καὶ τῶν παρ' αὐτῆς ἐπικεχορηγημένων προνομίων τοῦ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικοῦ θρόνου, διὰ ταῦτα ἔγνωμεν ἐκδοῦναι τὴν παροῦσαν ἐγκύκλιον ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ἐπιστολήν, δι' ἧς πληροφοροῦντες διαβεβαιοῦμεν καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι τὸ ἀνυπόστατον τῶν διαδοθέντων ὡς πρὸς τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία ἀπεποιήθη τὴν παραδοχὴν τῶν παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης σταλέντων δύο σχεδίων, ὡς ἀντικειμένων τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἵνα μὴ μονομερῶς, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τῆς καθόλου ἐκκλησίας γένηται ἡ περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἐκκλησιαστικοῦ ἀντικειμένου ἀπόφασις ἐν οἰκουμενικῇ συνόδῳ. Τούτου δὲ ἕνεκα ὑπάρχει ἐν φροντίδι, ἵνα, ὅσον οὔπω, διακοινώσῃ πρὸς πάσας τὰς ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξους ἐκκλησίας τὸν σκοπὸν αὐτῆς διὰ συνοδικῶν γραμμάτων μετὰ τῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν λαβόντων χώραν διαφόρων ἐγγράφων πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, ἑτοίμως ἔχουσα παρακαλέσαι αὐτὰς ἀδελφικῶς εἰς συγκρότησιν οἰκουμενικῆς συνόδου, τῇ ἐπινεύσει τῆς σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως. Ἐφ' ᾧ καὶ προτρεπόμεθα τὴν αὐτῆς ἱερότητα, ὅπως μὴ μόνον αὐτή, ἔχουσα ἀκριβῆ γνῶσιν, ἐμμένῃ ἑδραία εἰς τὴν ἀλήθειαν ταύτην τῶν πραγμάτων, συμφώνως τῷ πνεύματι τῆς ἐκκλησίας, ἀπεκδεχομένη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μέχρι τοῦδε ἐνεργείας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τοῖς χριστιανοῖς ἐπαρχιώταις αὐτῆς κοινοποιήσασα ταῦτα, διαφωτίσῃ αὐτούς, ἵνα μὴ ἐξαπατώμενοι ἀποπλανῶνται ἀπὸ ἀνυπάρκτων θρυλλημάτων, καθιστάμενοι ἀπερισκέπτως ὄργανα τῶν δι' ἰδίους σκοποὺς ἐπιζητούντων τὴν ἀνωμαλίαν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ταραχὴν τῶν χριστιανῶν. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

1868, δεκεμβρίου 2.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.
† ὁ Κυζίκου Νικόδημος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
† ὁ Βερροίας Σωφρόνιος.
† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Φιλαδελφείας Μελέτιος.
† ὁ Γάνου καὶ Χώρας Χρύσανθος.

44.
SCRIPTUM PATRIARCHAE ADMINISTRATORI TURCICO DATUM
1868 decembris 3/15.

Ὑψηλότατε.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἀποστολὴν τῶν τελευταίων δύο σχεδίων περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἐφάνη δημοσιευθὲν φυλλάδιον, οὗτινος ἀντίτυπον περικλείομεν ἐνταῦθα, περιέχον ἑλληνιστί, βουλγαριστὶ καὶ τουρκιστὶ αὐτά τε ταῦτα τὰ σχέδια καὶ τὸν συνοδεύσαντα ταῦτα ὑψηλὸν τεσκερέν, ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ διακήρυξιν μόνον βουλγαριστὶ πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ βουλγάρους, ὡς ἐκ μέρους τῶν λεγομένων βουλγάρων ἀντιπροσώπων, λέγουσαν, ὅτι ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις ὁριστικῶς διὰ τῶν σχεδίων τούτων ἔλυσε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα, κατὰ συγκατάβασιν δὲ μόνον ἀπέστειλε ταῦτα εἰς τὰ πατριαρχεῖα, καὶ χάριν ἀβροφροσύνης ἐπιτρέπει τοῦ νὰ προτείνωσι ταῦτα τρίτον μέτρον ἐν περιπτώσει μὴ παραδοχῆς τῶν σχεδίων τούτων. Μετὰ δὲ τὴν εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην ἐκ μέρους τῶν πατριαρχείων ἀποστολὴν τῆς τε ἀνασκευῆς τῶν σχεδίων καὶ τῆς ἀπαντήσεως πρὸς τὸν ὑψηλὸν τεσκερέν, διεθρυλλήθη καθ' ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅτι συνεπείᾳ λύσεως οἱ ἐνταῦθα λεγόμενοι τῶν βουλγάρων ἀντιπρόσωποι καὶ διὰ γραμμάτων καὶ διὰ τηλεγραφημάτων εἰδοποίησαν εἰς πολλὰ μέρη τὴν κατ' αὐτοὺς λύσιν αὐτὴν καὶ προσεκάλουν τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν βουλγαρικῶν μερῶν ὅπως, ἐλθόντες εἰς

Κωνσταντινούπολιν, σχηματίσωσι συνέλευσιν, εἰς τὴν A ὁποίαν νὰ διαρρυθμίσωσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτῶν πράγματα. Τὸ πατριαρχεῖον οὐδεμίαν σημασίαν ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς ταῦτα πάντα, διότι ἡ μὲν ἔντυπος διακήρυξις ἀντιβαίνει καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν καὶ εἰς τὴν λέξιν τοῦ ὑψηλοῦ τεσκερέ, οἱ δὲ τοῦ τίτλου ἀντιπροσώπου ἀντιποιούμενοι, οἱουσδήποτε καὶ ἂν τοὺς ὑποθέσῃ τις, ποτὲ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ τόσον νὰ παρεκτραπῶσιν, ὥστε αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν, ἐναντίον τῆς ἐννοίας τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, νὰ στέλλωσι διακοινώσεις εἰς τοὺς λαοὺς καὶ προσκλήσεις πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς. Ἀλλά, δυστυχῶς, οὐ πρὸ πολλοῦ, γράμματα ἀρχιερέων ἔξωθεν ἐλθόντα ἐβεβαίωσαν αὐτά τε πάντα καὶ πλείονα τούτων· εἰδοποιοῦσι δηλαδὴ ὅτι οἱ ἐνταῦθα λεγόμενοι ἀντιπρόσωποι τῶν βουλγάρων διά τε γραμμάτων καὶ τηλεγραφημάτων προσκαλοῦσιν ἀληθῶς τοὺς ἀρχιερεῖς τούτους, ὅπως μεταβάντες εἰς τὴν πρωτεύουσαν, λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἐν Ὀρτάκιοϊ τοῦ Βοσπόρου συγκροτηθησομένην αὐτῶν συνέλευσιν. B Καὶ δι' ἄλλων ἐκ τῶν κατοίκων ἐκεῖ, οὓς μεταχειρίζονται ὄργανα (ἐπειδὴ πάντες οἱ κάτοικοι δὲν συμμερίζονται τὰς τοιαύτας ἀνατρεπτικὰς τῶν καθεστώτων ἰδέας των) προξενοῦσι πολλὰς ταραχὰς καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν χριστιανῶν βουλγάρων, καὶ διεγείροντες μερίδας τινὰς κατὰ τῶν ἀρχιερέων, πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως προπηλακίζουσι τούτους, καὶ ἀπειλοῦσιν ἐπὶ τέλους ν' ἀποβάλωσι καὶ τῆς μητροπόλεως αὐτῶν. Τὸ δὲ λυπηρότερον πάντων, ὅτι μεταξὺ τῶν τοιούτων ὀργάνων διαθρυλλεῖται ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἐκ τῶν βουλγάρων ὑπαλλήλων τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ὡς ἐν Νύσσῃ ὁ μουαβίνης Τζαγκώφ, καὶ ἐν Βιδύνῃ ὁ διερμηνεὺς Στογιάντζος, ἀνεψιὸς τοῦ ἐνταῦθα Ἱλαρίωνος.

Τὰ τοιαῦτα κινήματα τῶν τε ἐνταῦθα λεγομένων ἀντιπροσώπων βουλγάρων καὶ τῶν ἐκτὸς αὐτῶν ὀργάνων, ὅσον καὶ ἂν ἦναι βέβαιον ὅτι ἐνεργοῦνται ἐνταῦθά τε καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, τόσον ἀφ' ἑτέρου εἶναι βέ- C βαιον ὅτι γίνονται ἐν ἀγνοίᾳ καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς αὐτοκρατορικῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ἥτις καὶ ἐπιθυμεῖ καὶ παντὶ σθένει ἐπιδιώκει τὴν ἡσυχίαν τῶν ὑπηκόων αὐτῆς καὶ πάντοτε διεκήρυξε πανδήμως, ὅτι οὐδόλως ἐπεμβαίνει εἰς τὰ θρησκευτικὰ τῶν ὑπηκόων αὐτῆς, ὡς καὶ εἰς τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα, ἀφοῦ μάλιστα διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου ἐβεβαιώθη, ὅτι εἶναι λίαν θρησκευτικόν, οὐχ ἧττον ὅμως, καθῆκον ἐκπληροῦντες ἱερὸν καὶ ἀναπόφευκτον, εἰδοποιοῦμεν ταῦτα πάντα πρὸς τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν, ἐκφράζοντες συγχρόνως τὴν μεγάλην λύπην ἡμῶν διὰ τὴν θρασύτητα καὶ τόλμην τῶν ἀνθρώπων τούτων τῶν λεγομένων ἀντιπροσώπων, οἵτινες, ἀπορρίψαντες πάντα φόβον καὶ συστολήν, προάγονται τοιαύτας διακοινώσεις ἐντύπους τε καὶ χειρογράφους ἐν ὀνόματι τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως ν' ἀποστέλλωσιν ἔξω εἰς τὰς ἐπαρχίας, δι' ὧν ἡ ἡσυχία τῶν φιλησύχων κατοίκων διαταράττεται, καὶ ἀρχιερεῖς, ἄνθρωποι δηλαδὴ καὶ ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς ἐπίσημον χαρακτῆρα φέροντες, περιφρονοῦνται ὑπὸ τῶν τυχόντων ἰδιωτῶν, ἐν ᾧ τὸ πατριαρχεῖον, καί τοι ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἀνεγνωρισμένη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, οὐδὲν μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν τελευταίων γεγονότων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἰς οὐδένα τῶν ἀρχιερέων ἔγραψεν, ἤδη δὲ μετὰ τὰς διακοινώσεις αὐτῶν ταύτας εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κοινοποιήσῃ ἐν περιλήψει πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας, ὅπως μένωσιν εἰς τὰς θέσεις των μέχρι τῆς κανονικῆς λύσεως τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος.

Ταῦτα τοίνυν ἐκθέτοντες εἰς γνῶσιν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, παρακαλοῦμεν αὐτὴν θερμῶς, καθὼς εἰς οὐδένα ἐπιτρέπει, ἀλλὰ διὰ νόμων ἀπαγορεύει καὶ αὐστηρῶς τιμωρεῖ τοὺς ἀναφανέντας τυχὸν παραιτίους ταραχῶν καὶ διχονοιῶν καὶ ὀχλαγωγιῶν μεταξὺ τῶν πιστῶν αὐτῆς ὑπηκόων, πολλῷ μᾶλλον νὰ εὐδοκήσῃ νὰ περιστείλῃ τὴν τόλμην καὶ θρασύτητα τῶν ἀνθρώπων τούτων, οἵτινες διεγείροντες ταραχὰς καὶ ὀχλαγωγίας εἰς ὁλοκλήρους ἐπαρχίας, ἐνεργοῦσιν ἐν τῇ παραφορᾷ αὐτῶν διωγμὸν κατὰ τῆς θρησκείας μου καὶ τῶν προνομίων τῆς πατριαρχικῆς θέσεώς μου, ἀμφοτέρων τῶν ὁποίων ἡ προστασία καὶ ὑπεράσπισις ἐτέθη θεόθεν ὑπὸ τὸ κραταιὸν σκῆπτρον τῆς μεγάλης ὀσμανικῆς δυναστείας ἀπὸ πεντακοσίων ἤδη ἐτῶν, καὶ νὰ τοῖς διατάξῃ νὰ ἀναμένωσιν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ εὐταξίᾳ τὴν λύσιν τοῦ ἀναφυέντος τούτου ζητήματος διὰ τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς ὁδοῦ, ἕως οὗ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐπινεύσῃ νὰ δηλώσῃ τὰς ὑψηλὰς αὐτῆς σκέψεις ἐπὶ τῶν σταλέντων αὐτῇ ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου τελευταίων ἐγγράφων καὶ κατὰ συνέπειαν νὰ δώσῃ τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς πρὸς τοὺς κατὰ τόπους διοικητάς, ὥστε νὰ μὴ συμβαίνωσι τοῦ λοιποῦ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὰ τοιαῦτα ἀτοπήματα.

Τῇ 3 δεκεμβρίου 1868.

45.

LITTERAE SYNODALES AD SINGULOS ANTISTITES DATAE
1868 decembris 7/19.

† Γρηγόριος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα ... ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ ... καὶ τιμιώτατοι προεστῶτες καὶ πρόκρι- D τοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Μόλον ὅτι πρὸ ὀλίγου ἐκδόντες ἐγκυκλίους ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν ἐπιστολὰς πρὸς πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς πρὸς ἀναίρεσιν τῶν ψευδῶς διαδοθέντων θρυλλημάτων περὶ λύσεως δῆθεν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, διεκοινώσαμεν αὐτοῖς ἐν περιλήψει τὴν ἔννοιαν τοῦ τε πρὸς τὴν ἐκκλησίαν σταλέντος ὑψηλοῦ τεσκερέ, τοῦ συνοδεύσαντος τὰ ἀφορῶντα τὸ ζήτημα τοῦτο δύο σχέδια, καθὼς καὶ τῆς ἐκ μέρους αὐτῆς ἀπαντήσεως μετὰ τῆς συνεπιδοθείσης κανονικῆς ἀνασκευῆς τῶν σχεδίων, καὶ διεφωτίσαμεν αὐτοὺς ἀπέναντι τῶν γενομένων παρεξηγήσεων, ὡς ἐξ ἐκείνης τῆς ἐπιστολῆς ἡμῶν ἔγνω καὶ ἡ αὐτῆς ἀρχιερωσύνη, ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς εὐρυτέραν γνῶσιν τῶν ἁπάντων καὶ βεβαίαν πληροφορίαν ἐπὶ τῆς σπουδαίας ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ὑποθέσεως, ἐκρίναμεν καλὸν καὶ ἀναγκαῖον ἐκδοθῆναι εἰς τύπους καὶ διανεμηθῆναι κοινῶς αὐτὰ τὰ ἴδια ἐπίσημα ἔγγραφα τῆς τε ὑψηλῆς πύλης καὶ τῆς ἐκκλησίας, ὅπως ἕκαστος τῶν συναδέλφων ἁγίων ἀρχιερέων, καθὼς καὶ οἱ ὑπὸ τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτῶν προστασίαν διατελοῦντες εὐσεβεῖς χριστιανοί, κατανοήσωσι τοὺς κανονικοὺς λόγους, δι' οὓς ἡ ἐκκλησία ἀπεποιήθη τὴν παραδοχὴν τῶν ἐν τοῖς ῥηθεῖσι σχεδίοις ἀντικανονικῶν ἀπαιτήσεων, καὶ μέχρι τίνος σημείου διάκειται τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα, διὰ ταῦτα ἀποστέλλομεν καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι ἐσώκλειστα ἐν τῇ παρούσῃ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ ἀντίτυπα τῶν ἐν λόγῳ ἐπισήμων ἐγγράφων, ἤτοι τοῦ ὑψηλοῦ τεσκερὲ μετὰ τῶν δύο σχεδίων καὶ τῆς ἀπαντήσεως τῆς ἐκκλησίας μετὰ τῆς ἀνασκευῆς ἐκείνων, καὶ συνάμα προτρεπόμεθα ἐκκλησιαστικῶς, ὅπως ἥ τε ἀρχιερωσύνη αὐτῆς καὶ ὑμεῖς οἱ πρόκριτοι καὶ λοιποὶ χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, βεβαιούμενοι ἐκ τῆς μετ' ἐπιστασίας ἀναγνώσεως αὐτῶν, ὅτι ἡ ἐκκλησία κατὰ τὸ ἱερὸν αὐτῆς καθῆκον οὐκ ὤφειλεν ἄλλως προσενεχθῆναι, ἢ βαίνειν κατὰ τὰς διακελεύσεις τῶν ἱερῶν κανόνων, πρὸς ἀκαταιτίατον διεξαγωγὴν τοῦ πρὸ πολλοῦ ἀνησυχοῦντος αὐτὴν ζητήματος τούτου, συμφρονῆτε αὐτῇ ἀπαραλλάκτως καὶ διατελοῦντες ἀνώτεροι τῶν ἐπὶ ἀποπλανήσει καὶ διαστροφῇ τῆς ἀληθείας

διαδιδομένων φημῶν. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ A ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

,αωξη', δεκεμβρίου ζ'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.
† ὁ Κυζίκου Νικόδημος.
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
† ὁ Βερροίας Σωφρόνιος.
† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Φιλαδελφείας Μελέτιος.
† ὁ Γάνου καὶ Χώρας Χρύσανθος.
† ὁ Βοδενῶν Νικόδημος.
† ὁ Κορυτζᾶς Νεόφυτος.

46.

PATRIARCHA OECUMENICUS ADMINISTRATORI TURCICO

1868 decembris 13/25.

Ὑψηλότατε.

Διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1 ῥαμαζὰν καὶ 3 δεκεμβρίου ταχριρίου μου ἔσπευσα ἵνα καθυποβάλω πρὸς γνῶσιν αὐτῆς ὅσα ἐθεώρησα ἀναγκαῖα κατὰ συνέπειαν τῶν ἐγγράφων καὶ προφορικῶν διακηρύξεων τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ἀντιπροσώπων τῶν βουλγάρων, διαδιδόντων ὅτι ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις θεωρεῖ τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα λελυμένον κατὰ τὰ δύο γνωστὰ σχέδια. Ἤδη δὲ ἔχων ἀφ' ἑνὸς προσφάτους πληροφορίας ἔκ τινων ἐπαρχιῶν, ὅτι καὶ διοικηταί τινες ἐπισήμως διεκοίνωσαν ἐπὶ συμβουλίων, ὅτι λέλυται τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰρημένων σχεδίων, καὶ ὅτι ἐνεργοῦνται καταγραφαὶ τῶν θελόντων ἢ μὴ ἐμμένειν τοῖς καθεστῶσι, κάτοχος δὲ ὢν ἀφ' ἑτέρου γραμμάτων ὑπογεγραμμένων παρά τε τοῦ ἐνταῦθα μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, τῶν δύο καθῃρημένων Παϊσίου καὶ Ἱλαρίωνος, καὶ τῶν Δ. Στ. Τζομακώφ, Ζαχαρίου Χ. Γιούρωφ, Κ. Μιχαηλόφσκη καὶ Γ. Σ. Τζαλόγλου, δι' ὧν οὗτοι κοινοποιοῦντες τὴν ἐν λόγῳ λύσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὡς παρὰ τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως γενομένην, προσκαλοῦσιν ἀρχιερεῖς ὅπως μεταβῶσιν ἐνταῦθα, καί, συγκροτήσαντες συνέλευσιν ἐν Ὀρτάκιοϊ, ἐργασθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου· διὰ ταῦτα, ὡς μὴ πιστεύων τὴν διακηρυττομένην λύσιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος παρὰ τῶν οὕτω πως διατεινομένων, ἅτε δὴ στερούμενος τοιαύτης ἐπισήμου κοινοποιήσεως, καὶ ἐπερειδόμενος ἅμα ἐπὶ τῆς ἰδέας ὅτι πάντα ταῦτα ἐνεργοῦνται ἐν ἀγνοίᾳ τῆς σεβαστῆς B κυβερνήσεως, εὑρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην ἵνα διαμαρτυρηθῶ ἐπισήμως ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως κατὰ τῶν τοιούτων αὐθαιρέτων κινημάτων τῶν ὑπογραψάντων τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πρόσκλησιν, ὡς προφανῶς παραβιαζόντων τὰ κανονικὰ δικαιώματα τῆς θρησκείας μου, καὶ προνόμια τοῦ πατριαρχείου περὶ τῆς νομίμου καὶ ὁριστικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, καθὼς καὶ κατὰ τῆς ἐν Ὀρτάκιοϊ προπαρασκευαζομένης συγκροτηθῆναι συνελεύσεως. Ἐφ' ᾧπερ καὶ αὖθις θερμῶς ἐπικαλοῦμαι τὴν σύντονον καὶ ταχεῖαν ἐνέργειαν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως εἰς τὸ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν εἴσοδον τῶν ἄνευ ἀδείας πατριαρχικῆς τυχὸν κινησάντων καὶ περιμενομένων παρ' αὐτῶν ἀρχιερέων.

1868, δεκεμβρίου 13.

47.

LITTERAE SYNODALES AD SINGULAS ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥΣ ECCLESIAS

1868 decembris 16/28.

α'. Ἔδει μὲν ἔδει, ὦ σεβασμία καὶ ποθεινὴ κορυφή, C μηδέποτε μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὀνομάζεσθαι τὰ σκάνδαλα καὶ τὰς ἀπ' αὐτῶν ἔριδας καὶ διχοστασίας ἐν ἁπάσῃ τῇ ἐκλεκτῇ καὶ θεοκαταστάτῳ ποίμνῃ τοῦ κυρίου, μήτε ἀλλήλων ἀντεπανίστασθαι τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ἀδελφοὺς κατὰ τῶν συγγενῶν καὶ τέκνα κατὰ πατέρων· ποιμαινομένους, φαμέν, κατὰ ποιμαινόντων· καὶ γένος ἓν ὁτιοῦν εὐσεβὲς καθ' ἑτέρου, οὐχ ἥκιστα καὶ τούτου βασιλικὴν καὶ ἀνεξίτηλον ἐθνικότητα ἐπιγραφομένου τὴν εὐσέβειαν. Ἀπαξάπαντας δὲ προσῆκε τὴν πᾶσαν ἐνδείκνυσθαι προθυμίαν καὶ μέριμναν, ὥστε „τηρεῖν ἀνενδότως καὶ ἀστεμφῶς τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθημεν ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν", τὸ αὐτὸ φρονοῦντας καὶ λέγοντας ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ. Εἰς τοῦτο μὲν γὰρ ὁ σωτὴρ τοῦ D κόσμου οὐ μίαν τινὰ φυλὴν ἢ γλῶσσαν μίαν ἐκάλεσεν ἐν ᾗ ἔπηξεν ἁγίᾳ καὶ σωστικῇ καὶ πανανθρώπῳ κιβωτῷ τῆς ἐκκλησίας, οὐχ' ἓν ἔθνος ὁτιοῦν τοῖς χρόνοις καὶ τοῖς καιροῖς ἀλλοιούμενον, ἀλλὰ σύμπαν ἀδιακρίτως τὸ ἀνθρώπινον, καθάπερ οἶκον ἕνα καὶ μίαν πατριὰν θεογενῆ, ὡς ἂν ἐν τῇ ἑνότητι τῆς ἀληθείας ἡ τοῦ θείου πνεύματος, τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν αὐτῇ, ἐνδοξασθῇ ἑνότης, ἑνότης ἐν τῇ πίστει, ἑνότης καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ, „ἀγάπῃ οὐ ζηλούσῃ, οὐκ ἀσχημονούσῃ, οὐ τὰ ἑαυτῆς ζητούσῃ, οὐ παροξυνομένῃ, οὐ χαιρούσῃ ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαιρούσῃ δὲ τῇ ἀληθείᾳ." Εἰς τοῦτο δὲ καὶ ὁ πανεύφημος τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος, εὐαγγελιζόμενος τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγὺς εἰρήνην εὐαγγελικὴν καὶ ἀφυλέτιστον, ἦρε θεοσόφως ἀπὸ καλοῦ καὶ γλαφυροῦ τῆς ἐκκλησίας σώματος πᾶσαν πάσης γενεᾶς ἀνομοιομερείας κῆρα καὶ κηλῖδα, ἅπαν ὕψωμα καὶ βάθος, ἅπαν μεσότοιχον τῆς κατὰ κόσμον ἐθνικῆς τε καὶ φυλετικῆς χροιᾶς καὶ κλίμακος, ἵνα ἐν τῷ ἰουδαίῳ

I. Il eût été désirable, cher et vénéré frère en Jésus-Christ, que jamais le troupeau choisi de notre Seigneur n'eût à souffrir des scandales qui font naître des discussions et des controverses fâcheuses, et qu'il ne nous eût jamais été donné de voir les membres de l'église du Christ animés de sentiments hostiles les uns envers les autres, et d'assister à une lutte de frères contre frères, d'enfants contre leurs propres pères, d'administrés contre leurs chefs spirituels, d'une nation pieuse enfin contre une autre non moins fière de sa piété dont elle fait sa nationalité en Jésus-Christ. Ils auraient dû, au contraire, montrer tous le même zèle et le même empressement à garder soigneusement „l'unité de l'esprit dans le lien de la paix, et ne former qu'un corps et un esprit, comme, en effet, nous avons été appelés dans un même espoir de vocation", et croire et professer les mêmes doctrines d'amour sincère. Ce n'est pas, en effet, une seule race, ce n'est pas un seul idiome, ce n'est pas une seule nation, — toutes choses susceptibles d'être détruites par le temps, — que le Sauveur du monde a appelées dans le sein de sa sainte et universelle arche ecclésiastique, mais le genre humain tout entier. Il n'a point voulu faire d'exception, car il a considéré l'univers entier comme une demeure et une patrie divine, dans laquelle devait être glorifiée, dans l'unité de la vérité, l'unité du saint Esprit, qui réside dans l'église, unité dans la foi, unité dans l'amour, „non dans un amour égoïste, ingrat, jaloux, irascible, et jouissant de la vue de l'injustice, mais dans cet amour pur et sans tache qui se complait dans la vérité". C'est pour cela que l'illustre apôtre des nations, annonçant à ceux qui

καὶ τῷ ἕλληνι, ἐν τῇ περιτομῇ καθάπερ καὶ ἐν τῇ A ἀκροβυστίᾳ, ἐν τῷ σκύθῃ καὶ βαρβάρῳ, ἐν τῷ δούλῳ καὶ τῷ ἐλευθέρῳ, ἐν τῷ ἄρρενι καὶ ἐν τῷ θήλει „τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν ᾖ Χριστὸς καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ“.

Ἐπειδὴ μέν τοι, τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἀνθρωπείαν ἀσθένειαν, τὸ δέ τοι πλέον διὰ τὰς παντοίας καὶ κακομηχάνους ἐπηρείας καὶ ἐπιβουλὰς τοῦ κοσμοκράτορος, δεινοῦ ποικίλα καὶ ἀεὶ λοιμώδη καὶ ψυχώλεθρα συνάγειν ζιζάνια εἰς τὴν ἅλωνα τῆς εὐσεβείας, καὶ μυρίαις πλάναις καὶ ὑπούλοις δελεάσμασιν ὑποσκελίζειν οὐ διαλείποντος τοὺς πειθομένους αὐτῷ, „ἀνένδεκτόν ἐστι μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,“ καθὼς προείρηκεν ὁ κύριος, χρεῶν ἁπάντων ἱερώτατον ἐπείγει πάντας τοὺς παρὰ θεοῦ πεπιστευμένους ψυχῶν ἐπιμέλειαν, B καὶ „δυνατοὺς δοκοῦντας τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν τὰ ἀσθενήματα“, τὸ ἐν φροντίδι καὶ μερίμνῃ γίνεσθαι διηνεκεῖ, ὅπως μὲν εἰς τὴν εὐθεῖαν καὶ βασιλικὴν τρίβον τοὺς τυχὸν παρατραπέντας ἀσφαλῶς ἐπαναγάγοιεν· ὅπως δ' αὐτορρίζους τὰς πονηρὰς παραφυάδας πάσας ἀνεπιβλαβῶς ἐκκόψειαν· καὶ ὅτῳ ποτὲ τρόπῳ τὸ τῆς ἐν θεῷ εἰρήνης καὶ ἀγάπης θεόσπαρτον λήϊον, μειωθὲν μέν, ἀριστοπόνως προεπαυξήσειαν, καταναλωθὲν δὲ καὶ ἐκλεῖπον, ᾗ τάχους, σῶον καὶ ἄρτιον ἀποκαταστήσειαν.

β'. Μέμνηται δή που, ἐκ τῶν δέλτων ἀναλεξαμένη τῆς ἱστορίας, καὶ ἡ ὑμετέρα μάλα περισπούδαστος ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀγάπη, ὅτι δέκα που ὀλβίους αἰῶνας τὰ εὐλογημένα καὶ πολυσπερῆ τῶν σλάβων φῦλα, τῷ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀπαστράπτοντι φωτὶ λαμπόμενα, τῷ ἐκ πατριαρχικῆς αὐτοῖς καὶ φωτωνύμου λυχνίας θεοπυρσεύτως καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐκκλησίας λάμψαντι, οὐ διαλελοίπασιν ἐς δεῦρο, θεοῦ χάριτι C τελεσφορούσῃ, δαψιλῶς καὶ ἀπροσκόπτως πᾶσαν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν καρποδοτοῦντες εὐσέβειαν. Τούτοις τοῖς φίλοις τοίνυν ἐναρίθμιοι ἀπὸ τοῦ συγγενοῦς τῆς γλώττης, τῷ χρόνῳ προϊόντι καὶ τῶν καιρῶν αὐτοῖς εὐροούντων, ἀγαθῇ τύχῃ γεγονὼς λαὸς μυρίανδρος ὁ βουλγαρικός, καὶ εἰς θαυμασίαν μὲν μετακλίνας ἡμερότητα καὶ θεογνωσίαν, θαυμασίως δὲ εἰς τὴν σωσίκοσμον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως συνεγκεντρισθεὶς καλλιέλαιον, ἔκτοτε τέκνα γνήσια καὶ οὗτοι καυχώμενοι καθόλου μὲν τῆς μιᾶς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τοῦ σωτῆρος ἐκκλησίας, μερικωτέρως δὲ (ἕνεκά γε τῆς ἱεραρχίας καὶ τοῦ φωτισμοῦ) τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας ταύτης πατριαρχικῆς καὶ μεγάλης, οὐκ ἐπαύσαντο διὰ παντὸς σὺν υἱϊκῇ τῇ στοργῇ τὰ πνευματικὰ τροφεῖα τῇ πνευματικῇ μητρὶ καὶ εὐεργέτιδι ἀντιδωρούμενοι, καὶ εὐγνωμόνως μὲν αὐτήν, ᾗ θέμις, γεραίροντες, καρποὺς δὲ ἀγλαοὺς τῆς ἐν Χριστῷ προκοπῆς αὐτῶν, τὸ κατὰ δύναμιν, ἀποφέροντες. D

Ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων τούτων τῶν δύο κάτω δεκαετηρίδων, ἐν αἷς ἀδιαλείπτως ξυγκυκᾶται γῆ καὶ θάλαττα ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ σκότους, τῶν δίκην μονιοῦ ἀγρίου ἐμπηδώντων εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ κυρίου καὶ ποσὶν αὐτὸν καὶ ὀδοῦσι κατανεμομένων, νῦν ὀψὲ πέρα πάσης προσδοκίας ζήλῳ δῆθεν ἐθνικότητος καὶ ἐξάρματι φρονήματος, ἐξάλλῳ μυρίαι ὅσαι λοιδορίαι δύσφημοι καὶ ἀδυσώπητοι ἐπιβουλαί, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἰδίᾳ καὶ ἀναφανδὸν ἐξετοξεύθησαν καὶ καθ' ἡμέραν ἐκτοξεύονται κατὰ πάσης τῆς ἱεραρχίας ταύτης δὴ τῆς, ὡς ὁ κύριος αὐτῆς, τὸν ἀκανθωτὸν περικειμένης στέφανον τῶν αὐτῆς ἀδιαλείπτων παθημάτων μεγάλης ἐκκλησίας, χάρμα μὲν πᾶσι τοῖς τῆς πίστεως ἐχθροῖς, δριμὺ δὲ ἄλγος καὶ σκάνδαλον ἐνδήμιον πᾶσι τοῖς τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ ἀποστολικῷ καὶ πατριαρχικῷ θρόνῳ προσκειμένοις ὀρθοδόξοις, ἐπὶ λύμῃ ἠθικῇ, οὐδ' ἂν εἴποι τις ἡλίκῃ, τῶν ἀπονήρων καὶ εὐθραύστων συνειδήσεων τοσούτων εἰκῇ καὶ δωρεὰν καταρρᾳδιουρ-

étaient loin et à ceux qui se trouvaient près de lui la paix évangélique, s'est servi de l'inspiration qui lui venait de Dieu pour sauver le corps sacré de l'église de toute tache et de toute inégalité, de toute distinction mondaine de nationalités ou de races; afin que „le Juif et le Grec, le Scythe et le barbare, l'esclave et l'homme libre, l'homme et la femme, tous portent en eux le Christ et son esprit“.

Mais puisqu'il est impossible „d'éviter parfois le scandale“, selon les propres paroles de notre Seigneur, à cause de la faiblesse de l'intelligence humaine et des influences malignes de toute nature qui sèment la zizanie de l'erreur dans le champ de la piété, tous ceux qui ont charge d'âmes et qui ont reçu de Dieu „le pouvoir de soutenir les défaillances des faibles“, doivent considérer comme leur devoir le plus sacré celui de veiller sans relâche à ce que les pécheurs qui auraient dévié de la voie droite y soient sûrement ramenés. Ils doivent aussi se préoccuper de la manière d'étendre le champ des convictions religieuses de l'humanité, lorsqu'il est amoindri, et de le rétablir au plus tôt sain et sauf là où par malheur il aurait été dévasté.

II. Vous savez par les annales de l'histoire que pendant dix heureux siècles la race bénie des Slaves, éclairée par la lumière de la foi orthodoxe que ce foyer patriarcal n'a cessé de lui déverser pour le bien de l'église, n'a jamais, grâce à Dieu, manqué jusqu'à ce jour de nous rendre en théorie et en pratique son tribut de piété. Les Bulgares aussi y compris, grâce à l'identité du langage et à des circonstances favorables, et miraculeusement entrés dans l'enceinte de la foi orthodoxe, n'ont jamais cessé de s'enorgueillir, depuis, d'être les fils légitimes de l'église catholique apostolique d'Orient, et d'appartenir tout particulièrement, pour des raisons de hiérarchie et de prédication, à ce saint siège patriarcal, auquel ils ont de tout temps exprimé, avec un amour tout filial, des sentiments de reconnaissance et de dévouement.

Mais dans ces vingt dernières années, pendant lesquelles la terre et la mer ont été continuellement troublées par les ministres de l'enfer, qui se précipitent comme des bêtes sauvages dans la vigne du Seigneur, tout dernièrement, disons-nous, contre toute attente, sous le dehors d'une aspiration nationale et d'une exaltation d'esprit, des accusations malveillantes et des calomnies insidieuses ont été lancées sourdement et ouvertement contre la hiérarchie de cette grande église qui, à l'instar de son Seigneur, porte la couronne d'épines, symbole de son éternelle passion. La vue de cet immense préjudice porté aux consciences innocentes et fragiles de tant de pieux diocèses bulgares, en butte à des intrigues de toutes sortes, réjouit tous les ennemis de la foi et remplit de douleur et d'amertume le cœur de tous les orthodoxes, enfants bien aimés de notre très saint siège apostolique

-γουμένων εὐσεβουσῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, ὧν ἔστιν A ὅπου οἱ τοῖς ἤθεσιν ἀναγωγότεροι καὶ τὴν θρησκείαν ἐπιπόλαιοι, τὸ δὲ πρέπον καὶ τὸ δίκαιον ἀνὰ τὴν κορύνην φέροντες, προήλασαν καὶ μέχρι βίας ὀχλαγωγικῆς καὶ χειροδίκου, χεῖρα ἱερόσυλον καὶ ἀσεβῆ ἐπιβαλόντες κατὰ τῶν μεγίστων σεβασμάτων τῆς θρησκείας καὶ κατὰ τοῦ ἱεροῦ προσώπου τῶν κανονικῶν καὶ γηραιῶν ποιμένων, καὶ ἀτέχνως αὐτὸ δὴ τὸ τῆς παροιμίας λεῖαν Μυσῶν τὰς ἐκκλησίας ποιησάμενοι ἐν ὀνόματι καὶ ἐπὶ γαυριάσματι τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὃν ὁ μέγας Φώτιος ἀπεκάλει ἐν τῷ ἄρχοντι αὐτῶν „τὸ καλὸν ἄγαλμα τῶν πόνων αὐτοῦ, τὸ εὐγενὲς καὶ γνήσιον γέννημα τῶν πνευματικῶν ὠδίνων αὐτοῦ".

γ΄. Ὅθεν μὲν οὖν καὶ ὅτου ἕνεκα ἐξ ἀρχῆς τὸ κακὸν κεκίνηται, ὅσας τε, χρονίσαν, ἐποιήσατο τὰς ἐπιδόσεις, καὶ τίνων μὲν προφάσεων καὶ ἐγκλημάτων ἀντεχόμενοι οἱ στασιάσαντες, ὁποίας τὰς αἰτήσεις προὐβάλλοντο, ποίοις δὲ τρόποις τῇ ἀνάγκῃ ἐπαρή- B γουσα ἡ τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, κατὰ τὸ ἐνὸν ἐπεμελήθη τὰς προφάσεις ἄρδην τῶν ἀτακτημάτων ἆραι, ταῦτα μακρὸν ὄν, τάχα δὲ καὶ ἄκαιρον, καθ᾽ ἕκαστον διεξιέναι τῇ ὑμετέρᾳ ἐν κυρίῳ θεοσυντηρήτῳ ἀδελφότητι, οὐδὲ αὐτῇ τὰ πλείω ἀγνοούσῃ ἐκ παμπόλλων πολλαχοῦ εἰρημένων τε καὶ γεγραμμένων, τὰ κεφαλαιωδέστερα ἱστορικώτερον διεξελθεῖν πειρασόμεθα, ἐξ ὧν μάλιστα πρῶτον μὲν σαφῶς δηλωθήσεται, ὅτι ἡ μεγάλη ἐκκλησία τῇ θείᾳ ἀντιλήψει οὔτε τῶν αἰτιαμάτων, ὧν ἐγκαλοῦσιν αὐτῇ, ἔνοχος οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν ἠλέγχθη τοῖς ἔργοις, οὔτε τὸν τάραχον, ὅθεν ποθὲν ἄρτι φυέντα, παριδεῖν ἠνέσχετο· ἀλλὰ τὴν πᾶσαν ἐξ ἀρχῆς ἀνείληφε μέριμναν, καὶ τὴν προσήκουσαν μετελήλυθε μακροθυμοῦσα οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν, εἴπως τοὺς τραχυνομένους δυσωπήσειε, καὶ τοὺς διακενῆς ἀποβουκολουμένους εὐσεβεῖς λαοὺς λυτρώσαιτο, καὶ θεραπεύσειεν αὐτῶν τὰς ὑπ᾽ ἐνίων ἐπ᾽ ἐσχάτων προβαλλομένας, εἴτε πνευματικὰς χρὴ C λέγειν ἀνάγκας, εἴτ᾽ ἐθνικὰς φιλοτιμίας· εἶτα δὲ τῇ ἀφηγήσει καταφανεστέραν τὴν ἀνάγκην καταστήσομεν, δι᾽ ἣν τὴν τούτων εἴδησιν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἀποστολικῇ συνέσει ἀνενεγκεῖν ἐδικαιώσαμεν, ὡς ἂν τῶν μειζόνων δῆλά γε δὴ καὶ δημοσίων ἀρρωστημάτων ἐπιφανέστερα καὶ δραστικώτερα ἐπιπλάσσοιτο καὶ τὰ φάρμακα.

δ΄. Οὐκ ἔσθ᾽ ὅπως λέληθεν οὐδὲ τὴν ὑμετέραν ποιμαντικὴν καὶ ἄγρυπνον πρόνοιαν, ὅτι ἀεὶ μέν, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς κάτω τούτοις χρόνοις, ὅτε τοῖς πολλοῖς μικρὰ τῶν οὐρανίων μέλει, ἐπτοημένοις εἰς τὰ γήϊνα, πολυσχημάτιστος ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς ἔωθεν καὶ ἐν αὐτῇ ἰσχυρᾶς ὀρθοδοξίας, θεασαμένη ὄμματι βασκάνῳ τὸ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας οὐράνιον καὶ τῇ τοῦ νυμφίου αὐτῆς χάριτι ἀκαταγώνιστον ὕψος καὶ σθένος, ἀνθρωπίναις δὲ ταῖς φαντασίαις διανοηθεῖσα πονηρῶς, ὡς, εἰ ἄρα τῶν σαρκῶν αὐτῆς ἅψαιτο (ἐπεὶ οὐκ ἴσχυσε μετακινῆσαι τὸ πνεῦμα ἀπὸ τῆς D θεοσκεπάστου καὶ οὐρανομήκους πέτρας τῆς πίστεως), ῥᾷστα καὶ ἀπόνως αὐτὴν χειρώσεται καὶ καθυποτάξει, ταῦτα συμβουλίᾳ τοῦ κακομηχάνου ὄφεως τυρεύσασα καὶ μηχανησαμένη, ὥρμησε λοιπὸν τὰς ἐθνολόγους καὶ φυλετικὰς φιλοτιμίας καὶ τὰ κοσμικῶς λυσιτελοῦντα τοῖς ἑκασταχοῦ ποιμνίοις ὑπανάψαι καὶ κεντῆσαι, ἐκεῖθεν ἕκαστον ἐξέλκουσα καὶ δελεάζουσα, ὅθεν μάλιστα τρωτὸν ἑώρα καὶ εὐάλωτον. Οὐκ ἔχουσα δὲ ὅθεν πιθανώτερον καθάψαιτο τοῦ σεβασμίου κλήρου τῆς ἀνατολῆς, τοῦ ἀηττήτου τούτου ὑπερμάχου τε καὶ διδασκάλου τῆς πατρῴας εὐσεβείας, πλάττει αὐτοῦ παρ᾽ ἀκροαταῖς ἁπλοϊκοῖς ἢ τὰ ξενότροπα παιδεύματα καὶ ἤθη καὶ θέσμια θαυμάζουσι καὶ εὐχερῶς ὀλιγωροῦσι τῶν πατρίων, βιαίας δῆθεν καὶ ἁδρὰς χρηματικὰς εἰσπράξεις καὶ ἑκουσίαν καταπάτησιν τῶν ἐθνικῶν δικαίων ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς φυλῆς (ἥτις ἂν αὐτοῖς ἑκασταχοῦ συμφέρῃ), „κινδυνευούσης (φάσκουσι καὶ ποτνιῶνται) ὑπὸ τοιαύτην τυραννίδα διαιωνίσαι

lique et patriarcal. Dans quelques-uns de ces diocèses, il s'est même trouvé des gens, ayant, il est vrai, des mœurs vulgaires et le sentiment religieux très émoussé, et ne tenant aucun compte des convenances et du droit, qui ont eu recours même à la force brutale, en portant une main sacrilège et impie sur les choses les plus respectées de la religion, et jusque sur la personne sacrée de vieux pasteurs canoniques, et en ravageant les églises au nom et pour la gloire de ce peuple bulgare, dont le grand Photius appelait le chef d'alors: „la belle statue de ses œuvres, le fils noble et légitime de ses douleurs morales."

III. Nous n'entreprendrons point de vous raconter (car cela serait aussi long qu'inopportun) comment et pourquoi le mal a pris naissance, — combien, une fois mûri, il nous a porté de coups, — de quels prétextes et de quels méfaits se sont servi les récalcitrants, — quelles demandes ils ont soumises à l'approbation de la grande église, ni combien celle-ci, cédant aux besoins de l'époque, s'est appliquée à distinguer les simples exigences des emportements coupables. Nous essaierons seulement de retracer au point de vue historique les principaux épisodes de la question. Vous comprendrez ainsi que la grande église n'a point, grâce à Dieu, donné prise par ses actes aux accusations qu'on lui a portées, mais qu'elle a tout fait, au contraire, pour mettre un terme aux scandales qui venaient la troubler. Elle a mis, dès le commencement, tous ses soins à être condescendante, autant qu'il le fallait, afin de désarmer les récalcitrants, et de sauver les populations pieuses qu'on voulait égarer, en satisfaisant tant leurs besoins spirituels que leur amour-propre national. Puis ce récit démontrera la nécessité dans laquelle nous nous trouvons d'en référer à votre sagesse apostolique, afin qu'une grande calamité publique puisse être combattue par des remèdes violents, éclatants, efficaces.

IV. Il ne doit point avoir échappé non plus à votre providence de pasteur que toujours, mais surtout dans ces derniers temps, où le plus grand nombre se préoccupe peu des aspirations célestes pour ne penser le plus souvent qu'aux choses de la terre, des projets perfides, tramés sur l'instigation du serpent infernal contre la force et la gloire toute céleste de l'église orthodoxe, ont été malheureusement conçus. Et comme il a été impossible de détacher l'esprit de cette église de la pierre fondamentale de la foi, on a essayé de flatter l'amour-propre de race et de nationalité de nos ouailles et de mettre en jeu des intérêts privés, afin de gagner ainsi chacun par son côté faible. Ne pouvant non plus rien reprocher au vénérable clergé d'Orient, — cet infatigable champion et prédicateur de la religion de nos pères, — on a cherché à persuader aux ignorants ou à ceux qui n'admirent que les us et coutumes des pays étrangers et méprisent les leurs propres, que ce clergé a soi-disant perçu, au moyen de la force, des sommes considérables. On lui a reproché en outre de faire volontairement bon marché des droits de telle race (selon les besoins de la cause), „qui risque dans ce cas, disent-ils, d'éterniser, sous le poids d'une telle tyrannie, son esclavage religieux et politique, et de paraître ainsi la pire et la plus vile des nations." Les persécuteurs pervers et les calomniateurs systématiques de notre clergé essayè-

τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς δουλείαν, A
ὥστε πάντων τῶν ἐθνῶν ἀναφανῆναι τὸ ποταπώτατον καὶ χείριστον"· εἰς δὲ τοσοῦτον ἀπονοίας ἤλασαν οἱ τοῦ ἡμετέρου κλήρου ἀπηνεῖς καὶ δόλιοι διῶκται καὶ συκοφάνται, ὥστε τὴν ἔξωσιν αὐτῶν πάσῃ μηχανῇ ἐκ πάσης γῆς βουλγάρων προκατασκευάζοντες, ἔπεισάν τινας ὡς ἄρα πλήθει καὶ φυλῇ ἀκολουθεῖν ὀφείλει καὶ ἡ τοῦ ποιμένος οὐχ ὁμογλωσσία γοῦν, ἀλλὰ φυλετικότης, ὥσπερεὶ ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόστολος οὐ τὴν πίστιν καὶ τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ τὸ φῦλον καὶ τὸ ἔθνος διεκπροσωπεῖν κεκλήρωτο, ὃν δὴ τρόπον ὁ ἐν ἀνθρωπίνοις συνεδρίοις περὶ ἀνθρωπίνων καὶ κοινῶν πραγμάτων βουλευόμενος· οὗ τί ἂν γένοιτο παραλογώτερον καὶ βλασφημότερον ἐν τῇ θεοκυβερνήτῳ ἐκκλησίᾳ; Ἀλλὰ γὰρ ἐχρῆν, ὡς ἔοικε, πᾶσαν ἀνακινῆσαι μηχανὴν τοῦ πονηροῦ, καὶ πάντοθεν φαλαγγηδὸν πολιορκῆσαι τῆς ὀρθοδοξίας τὴν ἀκρόπολιν, ἐφ' ᾧ ἢ τὰ θεμέλια αὐτῆς σαλεῦσαι, ἢ ταῖς πυκναῖς φυλετικαῖς βολίσι περικεῖραι γοῦν τὰς κάλλει καὶ δυνάμει πίστεως B
ὀρθῆς κομώσας πολλὰς καὶ κραταιὰς αὐτῆς ἐπάλξεις καὶ περιπυργώσεις.

ε'. Τοιγαροῦν ἀπὸ φαρέτρας οὕτως ἀπαισίας ἀνθρώπων σπερμολόγων βελῶν ἀδιαλείπτων καὶ πικρῶν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας βαλλομένων, οὕτω πυκνὰ καὶ μικροῦ δεῖν θανάσιμα ἐνέσκηψε τὰ ἐν τῷ σώματι τῶν ἐν Χριστῷ πεφιλημένων καὶ τιμίων τέκνων, τῶν βουλγάρων ἢ βουλγαροφώνων, τραύματα, ὡς ἐνίους τούτων ἀρχαῖς βεβήλοις καὶ ἐπιθυμίαις νεωτερικαῖς καθυπαχθέντας προνομίας μέν τινας καὶ δικαιούχους προτιμήσεις θηρᾶσθαι, οἵας καὶ ὅσας οὐκ ἦν τῶν ἐφ' ἡμῖν οὔτε δοῦναι οὔτ' ἀφελεῖν· ἐγκλήματα δ' ἐπάγειν καὶ αἰτήματα ἄλλοτ' ἄλλα (οὐδὲ γὰρ στῆναι δύναιτ' ἂν διάθεσις, ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγομένη καὶ ὑπὸ ἀλλοτρίας διανοίας φρενουμένη) οὐκ αὐτοὺς ἐν τῇ αὐλῇ τῆς ἐκκλησίας πρόσωπον πρὸς πρόσωπον παρισταμένους, ὅπου ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν, ἀλλ' ὀπίσω κρυπτομένους φιλολάου μὲν καὶ περίφρονος, C
κοσμικῆς δ' ἐξουσίας, ἐξ ἧς οὐκ ἂν ἕτερον προέλθοι παρὰ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν, μηδένα δὲ μηδαμῶς προσίεσθαι ποιμένα τῶν παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας στελλομένων καὶ αὐτῇ συντεταγμένων ἐν κυρίῳ, κἂν ὦσι τήν τε γλῶτταν καὶ τὸ γένος ἐκ βουλγάρων βούλγαροι, ἀλλ' ἰδίαν μὲν καὶ ἐθνικὴν (φασίν) ἱεραρχίαν τε καὶ ἐκκλησίαν ἀγωνίζεσθαι κατασκευάζειν, γεωγραφικῶς τε καὶ ἱστορικῶς ἀπεριόριστον καὶ ἀπαραδειγμάτιστον, ὡς ταύτην οὖσαν ἱκανὴν κλέος αὐτοῖς ἐθνικὸν καὶ μεγαλεῖον δόξης καὶ δυνάμεως περιάψαι, τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἀγαθά, τὰ νεώτερα καὶ τὰ παλαιά, σκύβαλα καὶ ὡς τὸ οὐδὲν ἡγεῖσθαι.

Οὐκοῦν μάτην μὲν ἄρα ἡ τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, στοιχοῦσα τῷ εὐαγγελίῳ τῆς ἀγάπης, παντὶ D
σθένει καὶ παντοίαις προτροπαῖς καὶ ἐκτενεῖ τῇ παρακλήσει καὶ εἰσφοραῖς χρηματικαῖς συνήργησε, τό γ' ἐπ' αὐτήν, εἰς τὸ οἰκοδομηθῆναι ὑπὲρ τῶν τῇδε παρεπιδημούντων εὐσεβῶν βουλγάρων καὶ βουλγαροφώνων ἤδη ἀπὸ τοῦ ,αωμη' ἔτους οὐ μόνον ἴδιον βουλγαρικὸν σχολεῖον, ἀλλὰ καὶ ἱερὸν ναὸν ἐν Φαναρίῳ, ἐπὶ τῷ τελεῖσθαι δηλονότι τὰ ἱερὰ μυστήρια καὶ τὰς ἀκολουθίας καὶ τὸ κήρυγμα βουλγαροσλαβιστί. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ τοῖς βουλγάροις τούτοις ἐξαιτησαμένοις ἴδιον αὐτοῖς καὶ ὁμόγλωσσον ἐπίσκοπον ἐπέστησεν ἡ ἐκκλησία τὸν Λαοδικείας Στέφανον, μεθ' ὃν τῶν Πατάρων Πολύκαρπον καὶ μετὰ τοῦτον τὸν οὔπω τότε νεωτερίσαντα Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνα. Τοιαῦτα δὲ χαριζομένη ἀνθρώποις ἄλλα κεύθουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐλελήθει ἄρ' ἑαυτὴν προμαχῶνα στάσεως αὐτῇ χειρὶ κατασκευάζουσα. Ὅσοι γὰρ ἐνεστερνίσαντο τὴν ἐκφυλέτισιν καὶ τὴν φυλετικὴν διάρρηξιν τῆς ἐκκλησίας, οὗτοι σπουδῇ τῇ πάσῃ δραξάμενοι τῆς εὐκαιρίας

rent de préparer par tous les moyens à leur portée le renvoi de nos évêques de toute terre bulgare, en persuadant à quelques crédules qu'il ne suffit pas qu'un pasteur sache la langue de ses ouailles, mais que sa nomination doit se faire sur la base du nombre des habitants et de l'indentité de race, comme si l'apôtre de Dieu n'était point appelé à représenter la foi et l'évangile, mais la race et la nationalité, à l'instar de celui qui traite des affaires humaines dans les assemblées terrestres. Que pourrait-il arriver de plus absurde et de plus blasphématoire au sein de ce gouvernement de Dieu qu'on appelle l'église? Mais il était dit, paraît-il, que le mal devait remuer toute machine pour assiéger de tous côtés l'acropole de l'orthodoxie, afin d'en saper les fondements ou d'en endommager les nombreuses et solides fortifications par de fréquentes attaques au nom de la diversité de race.

V. Les flèches empoisonnées, que des hommes qui se plaisent à semer la discorde lancent continuellement contre l'église orthodoxe, ont occasionné des blessures si fréquentes et presque mortelles sur le corps de nos fils en Jésus-Christ, les Bulgares ou de ceux qui parlent la langue bulgare, que quelques-uns d'entre eux, mus par des principes vils et le désir d'innover, ont cherché à obtenir des préférences et des privilèges, qu'il n'était pas plus en notre pouvoir d'accorder que de retirer. Ils n'ont épargné les accusations d'aucune sorte, tout en ne cessant de demander tantôt une chose et tantôt une autre, sans pouvoir mettre un terme à des exigences qui, encouragées par des influences extérieures, tendent toujours à se multiplier. Ils n'ont jamais paru ouvertement dans l'enceinte de l'église, d'où découle le salut des âmes, mais ils se cachent derrière un gouvernement sage, il est vrai, et paternel, mais qui, en sa qualité de simple pouvoir temporel, ne peut donner que le bien-être provisoire et terrestre. Ils ont résolu de n'accepter aucun évêque relevant de la grande église et envoyé par elle, même lorsque cet évêque serait bulgare, mais ils travaillent (d'après leur propre dire) à former une église et une hiérarchie nationale et indépendante, sans limites géographiques et sans exemple dans l'histoire, qui peut seule, croient-ils, leur donner la grandeur nationale après laquelle ils aspirent. Quant aux bienfaits que l'église leur a octroyés „ab antiquo" et ceux qu'elle leur a accordés tout dernièrement encore, tout cela est considéré par eux pour rien.

C'est en vain que la grande église, se conformant à l'évangile de l'amour, a eu recours, autant qu'il était en son pouvoir, à des prières, à des conseils, à des secours d'argent, pour contribuer à la construction, en 1848, non-seulement d'une école bulgare, mais aussi d'une église au Phanar, afin que les pieux Bulgares résidant à Constantinople fussent à même d'y prêcher et d'y célébrer les saints sacraments, ainsi que toutes les cérémonies du rite orthodoxe, en slavon. Elle leur a même concédé, sur la demande qu'ils ont formulée, d'avoir un évêque particulier qui sût leur langue, Etienne, évêque de Laodicée, remplacé plus tard par Polycarpe, évêque de Patares, auquel a succédé ensuite celui qui a passé dernièrement dans le camp de l'innovation, alors évêque de Macariopolis, Hilarion. En faisant des concessions aussi larges à des hommes qui nourrissaient d'autres pensées dans leur cœur, nous ne croyions pas élever de nos propres mains le rempart de l'in-

τοῦ εἰσπράττεσθαι ἐράνους ἀργυρίου πάντας τοὺς A ἀπράγμονας βουλγάρους, ἐπὶ τῷ ἱδρῦσαι δῆθεν μεγαλοπρεπῆ ναὸν βουλγαρικὸν ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Κωνσταντίνου πόλει, καὶ χρώμασι ποιητικοῖς καὶ θωπευτικαῖς χρηστολογίαις ἐγκοσμοῦντες καὶ ἐξαίροντες τὸν ἱερὸν τοῦτον σηκόν, ὡς πυρῆνα ἄντικρυς καὶ θρόνον τῆς ἐσονοῦ ἀνατελλούσης βουλγαρικῆς αὐτονομίας καὶ αὐθυπαρξίας, ἐποίουν ἀδεῶς ἀμφότερα· καὶ ἀργύριον συνῆγον ἀπὸ πάντων ἐπ' ἀδήλοις ἀμύθητον, ἄλλην ἄλλῳ χρῆσιν στωμύλοις καὶ σεμνοῖς τοῖς ῥήμασιν ὑπεγγυώμενοι, καί, ὃ σχέτλιον, τὸν σπόρον τῆς ἀνταρτικῆς αὐτῶν ἐθνολογίας πανταχοῦ διέσπειρον, καθάπερ θούριον σαλπίζοντες τὴν ἀπὸ τοῦ γραικικοῦ ζυγοῦ βουλγαρικὴν ἐθνεγερσίαν καὶ χειραφέτησιν.

Μάτην δὲ ἄρα καὶ ἐν τῇ Φιλίππου πόλει, ὅπῃ τῆς διχοστασίας τὸ δεινὸν ἐσφάδαζεν ἰταμώτερον διὰ B τοὺς ἀπὸ τοῦ ,αωμζ' ἔτους παρεισδύντας ἐπήλυδας, διδασκάλους μὲν οὔ, δημηγέρτας δὲ καὶ φρεναπάτας τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν, ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἐπιεικῶς συγκαταβαίνουσα τῇ ἀσθενείᾳ τῶν φυλετικῇ μαχαίρᾳ διχοτομεῖν καὶ μετὰ βραχὺ πολυτομεῖν τε καὶ σπαράσσειν ὡρμημένων τὴν μίαν ποίμνην τοῦ σωτῆρος, ἐντόνως ἐνετέλλετο καὶ παρηγγύα τοῖς πολλῷ τῷ μέτρῳ πλεονάζουσι τῷ πλήθει ἑλληνογενέσι καὶ ἑλληνοφώνοις Φιλιππουπολίταις, ἄκρους γιγνομένους τὴν φιλαδελφίαν, μηδαμῶς κωλύειν ὥστε σλαβιστὶ τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας ψάλλεσθαι ἐν δυοῖν ἐξ ἅπαντος τῶν ὑπαρχόντων ἱερῶν ναῶν, καί περ ὧν μὲν γυγγυζόντων, ἔστιν ὧν δὲ ἰσχυρῶς ἀντιβοώντων καὶ διαμαρτυρομένων τῶν ἀνέκαθεν ἐνοριτῶν καὶ νομίμων κτιτόρων αὐτῶν γραικῶν.

Μάτην ὁμοίως ποῦ μὲν ἀρχιερεῖς βουλγάρους ἢ βουλγαρογλώσσους, χάριν τοῖς βουλγάροις φέρουσα ἡ C ἐκκλησία καὶ τὴν κυρίαν τῆς ἀνταρτικῆς κινήσεως αὐτῶν ἐκκόπτουσα πρόφασιν, τοὺς μὲν εἶχεν ἤδη καταστησαμένη, τοὺς δ' ἔμελλέ τε καὶ προετίθετο ἐν παροικίαις χηρευούσαις· ποῦ δὲ καὶ μετατιθέναι τινὰς ἠναγκάζετο, ἐπεὶ σφοδροὺς ἑώρα τοὺς βουλγάρους αὐτοῖς ἐγκειμένους, καὶ ἄλλα τε ἐγκλήματα ἐπισωρεύοντας καί, τὸ τῆς συνηθείας, τὴν τῆς βουλγαρικῆς φυλῆς καταδρομὴν καὶ ἐπήρειαν.

Μάτην ὡσαύτως ἐκκλησία καὶ κυβέρνησις πολλὰ πολλαχόθεν παρὰ τῶν ὀρθὰ φρονούντων καὶ εἰρηνικῶν βουλγάρων γράμματα κοινὰ καὶ ἴδια κομιζόμεναι, τῶν μὲν εὐαρίθμων ταραχοποιῶν τὰς πολλὰς συκοφαντίας ἐξελέγχοντα, αὐτῶν δὲ διαστέλλοντα καὶ ἐξαιροῦντα τὸν ἄθῳον καὶ φιλήσυχον βουλγαρικὸν λαόν, προσεκάλουν μαθητὰς βουλγάρους ἡ μὲν εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ θεολογικὴν σχολήν, ἡ δὲ εἰς τὴν ἰατρικήν, ἀμφότεραι, τὰ εἰς ἑκατέραν ἧκον, προάγουσαι D εἰς τελειότητα κοινωνικὴν καὶ ἠθικὴν τὸ ὑπήκοον, οὔτε ταύτῃ μᾶλλον ἢ ἐκείνῃ τῇ φυλῇ προσέχουσαι.

ς'. Μάτην, φαμέν, ταῦτα καὶ τὰ ἔτι πρότερον καὶ τὰ ἐς ὕστερον παρὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μητρὸς μεγάλης ἐκκλησίας εὐεργετήματα καταβέβληται ἐπὶ τῷ δυσωπῆσαι τούτους δὴ τοὺς νεωτεριστάς, ὥστ' ἀνανήψαντας φυλάξαι ἑαυτοὺς καὶ τὸ οἰκεῖον ἔθνος καὶ τοὺς ὁμοδόξους ἀπὸ μειζόνων σάλων καὶ κοινῶν σκανδάλων, ὧν τὸ αἰώνιον οὐαὶ εὐθύνει τὸν αἴτιον.

Μετὰ γὰρ τὸν ἀνατολικὸν ἐκεῖνον πόλεμον, ἄρτι τῶν πραγμάτων καταστάντων, τῆς δ' ἐφ' ἡμᾶς φιλονόμου καὶ μεγαλοδώρου κυβερνήσεως πανδήμως αὖθις ἀνακηρυξάσης τοὺς πολιτικοὺς θεσμοὺς τῆς ἀνεξιθρησκείας, οὓς διὰ τοῦ ὑψηλοῦ χάττι-χουμαγιοὺν κεκύρωκε, ταύτης ἐπιλαβόμενοι τῆς προφάσεως, καὶ κομιδῇ ἐκτόπως ἀνεξιθρησκείαν ὑπειληφότες οὐ τὸ ἀνέχεσθαι ἀλλήλων,

subordination. C'est pourtant ce qui est arrivé; car tous ceux qui avaient en vue la séparation de l'église en différentes races se sont habilement servi du prétexte de la construction, dans la grande ville de Constantin, d'une église bulgare, qu'ils prédisaient devoir être grandiose, pour faire payer aux simples et paisibles Bulgares des sommes d'argent considérables. En représentant, sous les apparences les plus flatteuses et les couleurs les plus poétiques, l'érection de ce monument comme l'aurore, le foyer et le trône de l'autonomie bulgare, non-seulement ils ont amassé de l'argent, qu'ils devaient pourtant employer à toute autre chose, mais, ce qui est plus répréhensible encore, ils ont semé partout le grain de l'insurrection et audacieusement entonné le chant „de la délivrance de la nationalité bulgare du joug des Grecs".

C'est en vain qu'à Philippopolis, où le germe de la discorde avait pénétré plus violemment dès l'année 1847 par le canal de quelques apôtres de l'erreur, la grande église a traité avec bienveillance les insensés qui, ayant en main l'arme de la séparation des races, ont osé se précipiter au milieu du troupeau du Seigneur pour le diviser, l'effrayer et le blesser de tous côtés. C'est à cette époque, en effet, qu'elle avait formellement ordonné aux Grecs et à tous ceux qui parlent la langue grecque résidant à Philippopolis, qui sont plus nombreux cependant que les Bulgares, de se conduire fraternellement, et de ne jamais et sous aucun prétexte empêcher que les cérémonies sacrées ne fussent célébrées en langue slave dans deux églises de la localité, malgré les cris et les protestations formelles des paroissiens et des fondateurs légaux de ces églises qui étaient tous grecs.

C'est en vain que, dans sa bienveillance pour les Bulgares, l'église avait déjà nommé des archevêques appartenant à cette nation ou parlant sa langue, — qu'elle se proposait d'en nommer d'autres aux premiers diocèses qui seraient devenus vacants, et qu'elle s'est même vue quelquefois dans l'obligation de destituer des prélats contre lesquels les Bulgares portaient, parmi d'autres accusations, celle „d'opprimer et de persécuter leur race". L'église supprimait ainsi le principal prétexte du mouvement insurrectionnel.

C'est en vain que l'église et le gouvernement, après avoir reçu à plusieurs reprises de la part des Bulgares paisibles et raisonnables des lettres officielles et privées, qui dévoilaient les nombreuses calomnies des fauteurs de troubles et l'abîme qui sépare ceux-ci de cet innocent et paisible peuple slave, admettaient des élèves bulgares, l'une dans son école de théologie de Chalki, l'autre à l'école de médecine, aidant ainsi d'un commun effort le développement social et moral des sujets de l'empire sans distinction de race ou de nationalité.

VI. C'est en vain, disons-nous, que leur mère en Jésus-Christ, la grande église, a accordé aux Bulgares tous les bienfaits que nous venons de relater et bien d'autres encore, afin d'éclairer les innovateurs, de les faire revenir à eux-mêmes et de préserver leur nation ainsi que le troupeau entier de l'orthodoxie de plus grands bouleversements et scandales, dont les premiers auteurs sont seuls responsables.

Après la guerre de Crimée, notre juste et magnanime souverain ayant de nouveau, dans un hatti-houmayoun mémorable, proclamé la liberté de conscience, ces fauteurs de troubles ont eu la ridicule et impertinente pensée d'entendre sous ces mots, au lieu de l'obligation qui était imposée à chacun de respecter la religion d'autrui, une dé-

ὥσπερουν εἰκός, τὰς ἑτεροδόξους ἐκκλησίας καὶ θρησ- A κείας, ἀλλὰ τὸ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ θρησκείᾳ τε καὶ ἐκκλησίᾳ ἐξεῖναι νηποινεὶ παρανομεῖν τὸν βουλόμενον καὶ ἐν ἀλλοτρίῳ καὶ ἀθέσμῳ πνεύματι ἀνατρέπειν τὰ εὖ καὶ πατροπαραδότως κείμενα, καὶ τὸ προσωπεῖον λοιπὸν ἀφελόμενοι, καὶ ῥαγδαίως ἤδη καὶ ἀναφανδὸν ἐπιτιθέμενοι κατὰ τοῦ κλήρου τοῦ κυρίου, ἄλλως τε καὶ δι' ἐφημερίδων, ὧν ἔστιν ἃς γεζουϊτικὸς ὑπεφύσα καὶ συνέταττε καὶ νοῦς καὶ κάλαμος, ἐδείνωσαν τὸ κακὸν ἐν ἀπαιδεύτῳ κοινωνίᾳ εἰς τοὔσχατον. Ἡ δέ τοι δείνωσις αὕτη οὐ μόνον τὰς πολυειδεῖς καὶ πάσης τραγῳδίας καὶ θρήνων ἀνάπλεως κακώσεις τῶν ἑλληνοφώνων κληρικῶν καὶ διδασκάλων ἔστιν ὅπου τῶν ἐπαρχιῶν ἐπεσπάσατό τε καὶ παρεσκεύασεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτοις τὸν μὲν ἰούλιον τοῦ ,αωνς' σωτηρίου ἔτους ἱκετηρίαν τῇ αὐτοῦ αὐτοκρατορικῇ μεγαλειότητι, τῷ μεγαθύμῳ σουλτάνῳ, ἐπ' ὀνόματι δῆθεν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ προεκάλεσεν, ἐξαιτουμένου ταὐτὰ καὶ παραπλήσια τοῖς τῶν γραικῶν καὶ ἀρμενίων ὑπηκόων B προνόμια καὶ δίκαια, οἵων καὶ αὐτοὶ (ἔφασαν) ἕως μεσούσης τῆς παρεληλυθυίας ἑκατονταετηρίδος ἀπολελαυκότες, τὰ πάντ' ἀφῄρηνται πρὸς τοῦ γραικικοῦ πατριαρχείου. Τοῦ δ' ἐπιόντος ἔτους ἦρος ἄρτι διαγελῶντος, ἐπειδή περ τὸ σουλτανικὸν διάγγελμα διεπεφοιτήκει πανταχόσε περὶ τῆς συγκροτήσεως τῆς διὰ τοῦ τρίτου ἄρθρου τοῦ μνησθέντος χάττι-χουμαγιοὺν προαγγελθείσης γενικωτέρας τῶν ἀνὰ τὸ κράτος χριστιανῶν συνελεύσεως ἐπὶ διευθετήσει τῶν κοινῶν πραγμάτων, τοῦτον νομίσαντες ἥκειν τὸν καιρὸν τοῦ ἀποκαταστῆσαι κατ' εὐχὴν τὴν κατ' αὐτοὺς ἐθνικὴν καὶ ἀνεξάρτητον ἱεραρχίαν, καὶ ἓν τοῦτο φέροντες τὸ σύνθημα ἐπί τε γλώττης καὶ ἐπὶ καλάμου, πάλιν οὔτε λοιδορίας, οὔτε συκοφαντίας, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς ἀπέσχοντο, ὁπόσα ἀποδείξειν ἔμελλε τὸν παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας κλῆρον ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, ἀπὸ ἕλληνος ἕως βουλγάρου, ἀπηνῆ δῆθεν διώκτην ὄντα τῆς βουλγαρικῆς ἐθνότητος, καὶ C ἀποκλειστικὸν καὶ πλεονέκτην καί, ὃ μάλιστα σατανικόν, τὴν ἀρχὴν ἀδιόρθωτον. Αἱ δὲ δὴ οὕτω χαλεπαὶ καὶ βαρύταται διαβολαὶ καὶ δυσφημίαι, οὐ πολὺ ἀφεστηκυῖαι τοῦ γελοίου καὶ ἀπιθάνου διὰ τὴν ὑπερβολήν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εὐστοχήσασαι τοῦ σκοποῦ τῶν διαδιδόντων, εἰσώθησαν ὅμως εἰς τὰ οὐνιτικὰ τῆς προπαγάνδας δίκτυα δι' ἀντεκδίκησιν μᾶλλον καὶ κέρδος ὑλικόν, ἢ κατ' ἐπίγνωσιν, ὀλίγην ἄγραν βουλγαρικήν, πρῶτα μὲν ἐν Πολυάνῃ τῇ θεοσώστῳ ἐπισκοπῇ τοῦ Θεσσαλονίκης, κατόπιν δὲ καὶ ἄλλοθι, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος· τὸ γὰρ ψεῦδος βραχύβιον.

ζ'. Ἐφ' ὅσον μὲν οὖν ἀφανέστερον καὶ ἰδιωτικώτερον ἐλέγετό τε καὶ ἐγράφετο τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν βουλγαριστῶν αἰτήματά τε καὶ αἰτιάματα, τέως ἰδιωτικῶς ὁμοίως καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτη ἐκκλησία D διετέλει τὴν οἰκείαν τάξιν, τάξιν φύλακος ἀγρύπνου καὶ μητρὸς πολυμερίμνου, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον καταλείπουσα, ἀεὶ διά τ' ἐπιστολῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ διὰ εἰδικῶν πραγματειῶν, καί, σπανιώτερον, ἐν δημοσιογραφικαῖς μελέταις νουθετοῦσά τε καὶ παραινοῦσα, προλαμβάνουσα καὶ αἴρουσα, ὅσον ἐνῆν, τὰ τῆς διχοστασίας λαοκτόνα σκάνδαλα, ὥστ' εἰρηνοποιῆσαι καί, εἰ θέμις λέγειν, μειλίξαι καὶ ἐξευμενίσαι παῖδας στρυφνούς, νεανικώτερον σφαδάζοντας κατὰ τῆς ἑαυτῶν μητρὸς καὶ ἀγνοοῦσι μὲν ἐοικότας οἷον θαυμαστὸν τυγχάνει τὸ ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ ζῆν τὰ τέκνα σύμπαντα ὑπὸ τὸ ζωογόνον θάλπος μητρικῆς στοργῆς καὶ τῆς ἰσότητος συναπολαύειν, ἰσότητος ἐχούσης τὸ κατ' ἀξίαν, κατὰ τὴν θεολόγον φωνήν, οὐκ εἰδότας δὲ τί καὶ προσαιτοῦνται ἴδιον ἐκ τῆς κοινῆς κληρονομίας τοῦ κυρίου.

η'. Ἀλλ' ἄρτι τοῦ ,αωξ' σωτηρίου ἔτους ἀνατεταλκότος (τῇ ιε' ἰανουαρίου), ὀγδοήκοντα Τυρνοβιτῶν

claration d'impunité pour ceux qui dans le sein de la même église voudraient désobéir aux lois qui la régissent, et, dans un esprit d'innovation coupable, en modifier les sublimes traditions. C'est alors qu'ils ont jeté le masque et qu'ils se sont servi de tous les moyens en leur pouvoir, et même de journaux rédigés par des plumes et des têtes jésuitiques, pour se ruer ouvertement contre le clergé du Seigneur et porter ainsi le mal à son comble au sein d'une société ignorante. C'est à cette aggravation du mal que l'on doit attribuer les vexations tragiques dont les prêtres et les professeurs grecs ont été victimes dans quelques diocèses. Au mois de juillet de l'année 1856, une supplique fut déposée aux pieds de sa majesté impériale le sultan au nom (soi-disant) du peuple bulgare, qui était censé réclamer les mêmes privilèges et immunités que ceux dont les sujets grecs et arméniens de l'empire sont en possession, privilèges dont d'ailleurs il jouissait, selon les auteurs de la supplique, jusqu'au moment où ils lui ont été enlevés par le patriarcat grec.

L'année suivante, au commencement du printemps, après la publication du décret impérial de convocation d'un conseil qui devait, ainsi qu'il avait été annoncé au IIIme article du hatti-houmayoun sus-mentionné, être composé de membres laïques dans des proportions plus larges que par le passé, ayant pour mandat de régler les affaires publiques, ces mêmes individus ont cru que le temps était venu d'établir „une hiérarchie nationale et indépendante". C'est en ayant continuellement dans la bouche et au bout de la plume ce mot de ralliement qu'ils ont encore une fois accablé alors de sarcasmes et de calomnies le clergé de la grande église, n'en épargnant aucun, depuis le plus petit jusqu'au plus grand, depuis le grec jusqu'au bulgare lui-même, les accusant tous de vouloir persécuter la nationalité bulgare, et d'être exclusifs, insatiables, et, ce qui est satanique, complètement incorrigibles. Des accusations aussi ridicules dans leur exagération qu'insoutenables de leur nature, ne pouvaient atteindre le but que poursuivaient ceux qui les propageaient; aussi n'ont-elles pénétré que dans les filets de la propagande romaine, pour y attirer, au moyen du sentiment de la vengeance et de quelques profits matériels, une certaine proie de Bulgares, d'abord à Polyani, évêché relevant de l'archevêché de Salonique, et plus tard dans quelques autres parties de l'empire. Mais cela non pour toujours, car le mensonge a la vie courte.

VII. Tant que les bulgarisants formulaient leurs demandes et leurs accusations d'une façon moins évidente et plus privée, c'est officieusement aussi que notre très-sainte église, fidèle à son rôle de gardienne vigilante et de mère, n'a cessé de leur donner les conseils les plus salutaires, tantôt au moyen d'encycliques ecclésiastiques, tantôt par des lettres particulières, et bien rarement dans des brochures. En essayant ainsi de prévenir l'influence désastreuse du scandale de la discorde, elle espérait calmer et adoucir des enfants acariâtres qui, dans leur emportement juvénile contre leur propre mère, paraissaient ignorer combien il est admirable de vivre dans la concorde et dans l'amour fraternel sous l'égide vivifiante de l'affection maternelle et de jouir de l'égalité, — „de cette égalité" que le théologien veut baser „sur le mérite individuel", — et qui ne savaient ce qu'ils voulaient détacher, pour leur profit particulier, de l'héritage de notre Seigneur.

VIII. Mais, le 15 janvier de l'année 1860, quatre-vingts habitants de Tornovo remettaient à la Sublime

ἱκετηρίαν ἔγγραφον ὁ ἐν τῇ προρρηθείσῃ συνελεύσει A ἀντιπρόσωπος αὐτῶν ἐπιδεδωκὼς τῇ ὑψηλῇ πύλῃ, ἐπανελάμβανε τὰ ἐν αὐτῇ ἐγγράφως καὶ πρὸς τὴν συνέλευσιν, ἐν ἓξ προτάσεσι διατυπώσας τά τε περὶ τῆς ἀμφοῖν τῶν τὰ πρώην ποτ᾽ αὐτοκεφάλων δῆθεν γενομένων ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν καὶ Τυρνόβου ὀφειλομένης ἀποκαταστάσεως, καὶ τὸ χειροτονεῖν ἀρχιερεῖς βουλγαρογενεῖς, πάντῃ πάντως ἰσοτίμους τοῖς ἐκ τῶν γραικῶν ἐσομένους, ἔτι μὴν τὴν τῆς οἰκείας γλώττης ἀδέσμευτον χρῆσιν, καὶ τελευταῖον τὴν τοῦ ἐπιλεγομένου κοινοῦ χρέους ἀκριβῆ ἐξέλεγξιν, ἵνα γνωσθέντες οἱ τὰ πατριαρχεῖα παρὰ λόγον (ἔφη) χρεώσαντες αὐτοὶ ἀναγκασθεῖεν ποιήσασθαι τὴν ἐξόφλησιν. Ἐπεὶ δὲ ἡ συνέλευσις τὰ Τυρνοβικὰ ταῦτ᾽ αἰτήματα, καί περ ἕνεκά γε τοῦ προτείναντος ἀντιπροσώπου τύπον ἐπαρχιακῆς βουλήσεως φέρειν δοκοῦντα, οὔτε συνεζήτησεν, ἀλλ᾽ οὔτε τὴν ἀρχὴν προσήκατο, τοῦτο μὲν διὰ τὸ ἐποικοδομηθῆναι ἐπὶ αἰτιάσεων καὶ διϊσχυρισμῶν ἀναποδείκτων, τοῦτο δὲ διὰ B τὸ ξένα εἶναι τῆς συνελεύσεως ἐντολῆς· ὁ μὲν ἀντιπρόσωπος, διαμαρτυράμενος πρὸς τὸ συνέδριον, ἀπέστη. Οἱ δὲ ὁμοφρονοῦντες αὐτῷ, ὥσπερ ἀπέλπιδες καὶ ἀπόλυτοι γεγονότες, καὶ ἐπιθετικώτερον ἤδη τῆς κατὰ τῶν πατριαρχείων ἀνταρσίας καὶ καταφορᾶς ἀψάμενοι, προὔβησαν, φεῦ, καὶ εἰς βεβήλωσιν καὶ ἐμπρησμὸν τῶν παναχράντων εὐαγγελίων καὶ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ ἱερῶν τινων εἰκόνων, ὡς φθεγγομένων ἑλληνιστί, οὐ μὴν δ᾽ ἀλλὰ καὶ εἰς διαρπαγὴν ὅλων ἐπισκοπῶν καὶ μητροπόλεων, ζητοῦντες τὰς ψυχὰς τῶν ἐν αὐταῖς ποιμένων τοῦ ἀπολέσαι αὐτάς.

θ᾽. Ἀλλ᾽ ἦν ἄρα τούτων τῶν τοῦ ὄχλου ἀχαλίνων σκιρτημάτων καὶ ἀσεβημάτων ἄλλα τόσῳ βαρύτερα καὶ χαλεπώτερα, ὅσῳ οἱ πράττοντες ἐδόκουν οὐκ ἀγνῶτες εἶναι τῶν κανόνων, τῶν δ᾽ ἄλλων νουνεχέστεροι καὶ τόπον διδασκάλων εὐσεβείας, ὡς ἐπίσκοποι, ἐπέχοντες. Τῇ τρίτῃ γὰρ ἱσταμένου τοῦ ἀπριλίου κατὰ τὸ αὐτὸ σωτήριον ἔτος, ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ κλητῇ C καὶ κοσμοσωτηρίῳ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ ζωοδότου ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, ἐν ᾗ ἐχθροὶ καὶ φίλοι, ὡς ἐν ἐπινικίῳ χαρᾷ καὶ πανηγύρει περιπτυσσόμενοι ἀλλήλους ἐν ἀδελφικῷ φιλήματι, πανηγυρίζομεν τὰ κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἁμαρτίας τρόπαια καὶ νικητήρια τῆς ἐκκλησίας διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ταύτῃ τῇ λαμπρᾷ καὶ τῆς κοινῆς ἀγαλλιάσεως ἡμέρᾳ, ὁ τοῦ προμνησθέντος Βαλαταίου βουλγαρικοῦ ναΐσκου (ἔστι δ᾽ ὁ Βαλατᾶς ἀρχιτέρμων τῇ τοῦ Φαναρίου συνοικίᾳ, ὧν ἀμφοῖν μέσος ἵδρυται ὁ βουλγαρικὸς ναὸς) χωρεπίσκοπος Ἱλαρίων, ἀνιλέῳ διανοίᾳ καὶ παντόλμῳ γλώττῃ ἀπαλείψας ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων τὸ μνημόσυνον τοῦ οἰκείου καὶ κανονικοῦ πατριάρχου, οὐδὲν παθὼν αὐτός, οὐδενὸς ἐκεῖνον κατεγνωκότος, ἐμνημόνευσε καὶ τότε κἀν τῷ ἐπιόντι, καθάπερ αὐτοκέφαλος καὶ αὐτοχειροτόνητός τις ἀρχιεπίσκοπος πάντων τῶν ἁπανταχοῦ βουλγάρων, „πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων“· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ καὶ ἐφεξῆς ἀδεῶς καὶ ἀσυστόλως ἐχοροστάτει D δίχα τῆς κανονικῆς ἀδείας, καὶ λάρυγγι σχισματικῷ ἠλάλαζε τὸ ἀποτρόπαιον τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἐπαναστάσεως κήρυγμα. Τηνικαῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ ἦν εἰκός, μετὰ δευτέραν πρόσκλησιν ἑκὼν ἀέκων ἐπὶ συνόδου παραστὰς (τῇ ιγ᾽ ἀπριλίου), οὐχ εἶχεν ἄλλως συσκιάσαι τὸ ἔγκλημα, ἢ τεχνηέντως ἐπισείων τῷ ἱερῷ τουτῳῒ συνεδρίῳ τοῦ λαοῦ τὸ κέλευσμα, καὶ ἀπειλῶν μέν, ὡς ἀπαρέσκοι ἄρα τῷ βουλγαρικῷ λαῷ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, ὑποδεικνὺς δὲ οὕτω τὸ ἀμεταμέλητον. Καὶ ἀληθῶς τῇ ἀντικανονικῇ ἐμμένων βουλῇ, καὶ ἔκτοτε συμπαρασύρας τόν τε πρώην Δυρραχίου Αὐξέντιον καὶ κατόπιν τὸν Φιλιππουπόλεως Παΐσιον, ἄμφω οὐδενὸς δευτέρους τὴν ἀντικανονικὴν ἀπόνοιαν ἀναφανέντας, ἑδραῖον ἔπηξεν ἔν τε Κωνσταντινουπόλει παρὰ τὰς πύλας τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, καὶ βραδύτερον ἔσθ᾽ ὅπου τῶν βουλγαρικῶν παροικιῶν, ἑδραῖον καὶ ἀπεσχισμένον θυσιαστήριον, νέος Ναυάτος ἐν τῇ νέᾳ Ῥώμῃ ἀρχηγὸν ἑαυτὸν τῆς

A Porte, par le canal de leur représentant qui siégeait dans l'assemblée dont nous avons parlé plus haut, une supplique formulée en six propositions. Dans ce document, ils demandaient „l'affranchissement“ des archevêchés d'Ochrida et de Tornovo, qu'ils prétendaient avoir été autrefois indépendants, — le pouvoir d'ordonner des évêques bulgares, absolument égaux aux évêques grecs, — l'emploi illimité de leur propre langue, et enfin la revision détaillée de ce que l'on appelait „la dette communale“, afin de connaître, disait-on, ceux qui sans raison avaient endetté le patriarcat pour les obliger à se charger seuls de l'acquittement de cette dette. L'assemblée, soit parce que ces propositions contenaient des exigences insoutenables, soit parce qu'elles lui ont paru étrangères à son mandat, ne les a ni discutées, ni prises en considération. Le représentant s'est alors retiré, après avoir protesté B devant l'assemblée. Et peu de temps après, ceux qui pensaient comme lui, ne mettant plus de bornes à leur fureur, ont résolu de poursuivre le patriarcat d'une manière plus systématique, et l'audace a été poussée si loin, qu'ils n'ont pas hésité à profaner et à brûler les saints évangiles et d'autres livres sacrés ainsi que quelques images sacrées, sous prétexte qu'on y lisait des caractères grecs, et à envahir et saccager des évêchés et des archevêchés, cherchant à perdre les prélats canoniques qui y habitaient.

IX. Ces écarts impies d'une multitude sans frein n'ont pas tardé à être malheureusement dépassés par les actes de ceux qui, en leur qualité d'évêques, devaient ignorer les canons moins que personne et enseigner aux autres l'obéissance et la piété. En effet, le 3 avril de cette même année 1860, le jour C même de la sainte résurrection de notre sauveur, pendant lequel amis et ennemis se donnent, avec une joie indicible, le baiser fraternel et célèbrent avec un légitime orgueil l'anniversaire de la victoire remportée par l'église au nom de Jésus-Christ sur l'esprit du mal et sur le péché, pendant ce jour, disons-nous, d'universelle allégresse, Hilarion, évêque de l'église bulgare sus-mentionnée, sise entre le Phanar et le quartier de Balata, a eu l'audace inouïe de ne point mentionner, pendant la messe, le nom de son patriarche canonique, mais de laisser au contraire tomber de sa bouche sacrilège les mots: „de tout évêché orthodoxe,“ — paroles qu'il n'est permis qu'à un évêque indépendant de prononcer, — comme s'il s'était constitué l'archevêque suprême et indépendant. Le lendemain et les jours suivants, il se plaçait sans scrupule et sans avoir obtenu la permission canonique sur le trône archi-D épiscopal, et ainsi d'une langue schismatique il criait le cri de l'insurrection spirituelle et morale. Ayant été ensuite, après une seconde assignation, forcé de comparaître, le 13 avril, à la barre du saint synode, il n'a pu autrement couvrir son forfait qu'en s'appuyant avec ruse sur ce qu'il appelait „la volonté populaire“, et d'un ton menaçant, qui trahissait son impénitence, faisant comprendre à l'autorité ecclésiastique qu'elle courait le danger „de se voir renier par le peuple bulgare“. Dès lors il n'a cessé de persister dans cette conduite anticanonique; il a même entraîné, depuis, avec lui Auxentios, alors ex-évêque de Dyrrachium, et plus tard Païsios, archevêque de Philippopolis, tous deux ne le cédant à personne pour leur égarement coupable. C'est ainsi qu'il a fait établir une église bulgare séparée, nouveau Novatien dans la nouvelle Rome, aux portes mêmes du patriarcat, et plus tard partout où il y a un centre bulgare;

τῶν βουλγάρων ἐθνικῆς ἐκκλησίας καὶ ὀνομάζων καὶ κηρύττων καὶ μνημονευόμενος. Τῶν δ' ἄλλων δύο (ἵνα μὴ τὸν κοιμηθέντα ταράξωμεν) ὁ πρὸ τοῦ καθαιρεθῆναι Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, ἐν τῇ Φιλίππου πόλει τέως τὰς διατριβὰς ποιούμενος, οὔτε τὸ εἰωθὸς ψηφοδέλτιον εἰς βασιλεύουσαν ἔπεμπε, τὸ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ πατριάρχου (φθὰς γὰρ κατὰ μάϊον ὁ παναγιώτατος κὺρ Κύριλλος τὴν παραίτησιν ἐποιήσατο), οὔτε μήν, λόγον ἀπαιτούμενος ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας περὶ ὧν κατηγορεῖτο, διδόναι ἤθελεν, ἐπηρκεῖτο δὲ γράφων χρῆναι τὸν ποιμένα τῇ οἰκείᾳ ποίμνῃ ἕπεσθαί τε καὶ συμφρονεῖν· ἕως οὗ ἐξ ἀλογίας εἰς ἀλογίαν μεταπηδῶν, ἐξέκοψε καὶ αὐτὸς τὸ κανονικὸν τοῦ πατριάρχου μνημόσυνον, καὶ στάδιον εὐρὺ ἀδιαλείπτων καὶ ποθ' αἱμοσταγῶν σπαραγμῶν ἀπέφηνεν ὁ δείλαιος τὴν ἑαυτοῦ πολυπληθῆ καὶ εὐανδροῦσαν μητρόπολιν.

ι'. Ἐν τούτοις τοίνυν σαλευόντων τῶν βουλγαρικῶν πραγμάτων, καὶ πολλαχόθεν μὲν γραμμάτων ἱκετευτικῶν ἀφικνουμένων ὁσημέραι καὶ ἀνακλαιομένων τὰ μυρίων θρήνων ἄξια ἐμφύλια δεινά, τὰ ἠθικὰ καὶ τὰ κοινωνικά, διὰ τοὺς παρεισφρήσαντας ὀλίγους δημοκόπους καὶ λυμεῶνας, τοὺς νηποιεὶ κατορχουμένους τῶν ἄγαν μακροθύμων τρόπων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, τοῦ δὲ λοιποῦ παντὸς χριστεπωνύμου πληρώματος, ὅσον μὴ βουλγαρικόν, ἀσχάλλοντος καὶ ἀγανακτοῦντος ἐπὶ τῇ τηλικαύτῃ ἀνοχῇ τῆς ἐκκλησίας, ὑφ' ἧς ἀνάστατος γενέσθαι κινδυνεύει ὅλος λαός· ταῦτα ἐμβριθῶς σκεψάμενος καὶ τὸ μέγεθος ἀναμετρήσας τῆς εὐθύνης ὁ παναγιώτατος προκάτοχος ἡμῶν κὺρ Ἰωακείμ, σύνοδον ἔγνω συγκροτῆσαι ἱερὰν καὶ μεγάλην (τῇ δ' φεβρουαρίου ,αωξα' σωτηρίου ἔτους) ἀπό τε τῶν παναγιωτάτων πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ συνενδημούντων μακαριωτάτων, καὶ πάντων τῶν παρεπιδημούντων μητροπολιτῶν (ἐν οἷς καὶ βούλγαροι τὸ γένος, ὅ τε Ῥόδου Ἰγνάτιος, καὶ Νυσσάβας Δωρόθεος, καὶ ὁ Βράτζας Παΐσιος). Ἡ δὲ ἁγία καὶ μεγάλη αὕτη σύνοδος εὐλαβῶς καὶ προσηκόντως ἀνασκεψαμένη πᾶσαν τὴν ἀντικανονικὴν διαγωγὴν καὶ πολιτείαν τοῦ τε Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου Αὐξεντίου, καὶ τὸ ἐν γνώσει καὶ ἐπιμόνως στασιαστικὸν καὶ παντάπασιν ἀγνωσιμάχητον τῶν ἐπισκόπων τούτων ἐν συνοχῇ καρδίας κατιδοῦσα, καὶ μὴν καὶ τὰς ἐνδένθεν συνεπείας πάσας ἀνὰ μίαν ἐπὶ μακροῦ ἀναλογισαμένη, τρὶς δὲ κατὰ τοὺς κανόνας μεταπεμψαμένη πρὸς ἀπολογίαν, ὡς εἶδεν αὐτοὺς ἀπειθοῦντας καὶ σκληροτραχήλους, καθεῖλε μὲν τοῦ ἀρχιερατικοῦ βαθμοῦ ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ὡς οὐκ αὐτοὺς μόνους τῶν ἱερῶν καθεστώτων κατεπανεστηκότας, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καὶ κανόνων καταφρονητάς, ἀλλὰ τὸ ἐπ' αὐτοῖς καὶ ὅλῳ τῷ βουλγαρικῷ λαῷ κακοὺς κακίστης ἀνταρσίας καὶ διαφθορᾶς εἰσηγητὰς καὶ κήρυκας καὶ λαοφθόρων σκανδάλων σπορεῖς γεγονότας· συγκαθελοῦσα δὲ διὰ παραπλησίους λόγους καὶ τὸν συνένοχον Παΐσιον, καὶ τοὺς τρεῖς ἠνάγκαστο ἐπὶ χρόνον ὑπερορίσαι ἅτε δὴ καὶ μετὰ τὴν καθαίρεσιν τῇ κακοτρόπῳ μὲν ἐπιμένοντας προαιρέσει, τοὺς δὲ σὺν αὐτοῖς ἀναταράττειν ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιχειροῦντας. Ἵνα δὲ ἡ σύνοδος μὴ μόνον παιδεύουσα φαίνοιτο τοὺς ἐν ἀταξίᾳ πρωταγωνιστήσαντας, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν ἐνδείξαιτ' αὖθις ἐξαίρετον καὶ ἀτεχνῶς μητρικὴν τῆς ἐκκλησίας στοργὴν καὶ προσπαθεστάτην κηδεμονίαν, τρεῖς μὲν πάλιν ἐδωρεῖτο μητροπολίτας, Ἄνθιμον καὶ Πανάρετον καὶ Ἰγνάτιον, τὸν μὲν εἰς τὴν τοῦ Φιλίππου, ἐκεῖνον δὲ εἰς τὴν Πρεσλάβαν, τὸν δὲ Ἰγνάτιον εἰς τὸ Κεστεντήλιον, καὶ τοὺς σύντρεις τῆς βουλγαροσλαβικῆς φωνῆς ἐθάδας γνωριζομένους. Συνάμα δὲ καὶ προνομίας

A c'est ainsi qu'il s'est fait nommer et proclamer „chef de l'église nationale des Bulgares". Des deux autres, (car nous ne voulons point troubler dans sa tombe celui qui dort du sommeil éternel), celui qui était archevêque de Philippopolis avant d'avoir été dégradé, Païsios, étant jadis à Philippopolis, n'avait pas même voulu envoyer, ainsi qu'il est d'usage, son vote à Constantinople lors de l'élection du patriarche qui devait succéder, au mois de mai de la même année, à sa sainteté le patriarche Cyrille qui venait d'abdiquer. Il n'a jamais consenti à se justifier des erreurs coupables qu'on lui imputait envers son église, à laquelle il se contentait d'écrire „qu'il suffit au pasteur d'être en harmonie avec son propre troupeau". C'est ainsi que d'erreur en erreur ce malheureux a fini par omettre de faire mention, dans les offices, du nom de son patriarche canonique, et par rendre un diocèse, aussi
B populeux et aussi florissant que le sien, le théâtre de troubles continuels et parfois même sanglants.

X. Cet état irrégulier des affaires bulgares a provoqué l'envoi fréquent au patriarcat de suppliques et de protestations déplorant des maux intestins aussi tristes au point de vue moral qu'au point de vue social, dûs au petit nombre de gens turbulents qui abusaient de la patience et de la longanimité de l'autorité ecclésiastique. D'un autre côté, les populations non bulgares de l'orthodoxie se récriaient aussi sans cesse contre la douceur des procédés de l'église, menaçant de se révolter contre son autorité. C'est à cause de cet état de choses qu'après mûre réflexion, ayant mesuré la grandeur de la responsabilité qui pesait sur lui, notre prédécesseur, sa sainteté le patriarche Joachim, a convoqué, le 4 février 1861, un saint synode composé de leurs saintetés les ex-patriarches de Constantinople, de
C leurs béatitudes les patriarches des autres sièges qui se trouvaient, en ce temps-là, dans la capitale, et de tous les métropolitains résidant alors à Constantinople, y compris les prélats purement bulgares, comme l'archevêque de Rhodes Ignace, l'évêque de Nyssava Dorothée et l'évêque de Vratza Païsios. Le saint synode s'étant constitué, après avoir pris en sérieuse considération la conduite anticanonique d'Hilarion évêque de Macariopolis et d'Auxentios ex-évêque de Dyrrachium; attendu que ces prélats avaient, en connaissance de cause, revêtu un caractère d'insubordination et qu'ils persistaient dans cette résolution coupable et fertile en conséquences désastreuses; attendu qu'après s'être révoltés eux-mêmes contre leur autorité et les canons de l'église, ils ont semé, autant qu'ils pouvaient, les germes scandaleux et dextructeurs de la perdition et de l'insubordination dans l'âme des populations bul-
D gares; attendu qu'ils se sont endurcis dans la désobéissance; après les avoir, selon les prescriptions des canons, invités trois fois à se justifier, les a dégradés de leur dignité d'archevêques. Ensuite le saint synode a cru devoir pour les mêmes motifs prendre des mesures analogues à l'égard de leur complice Païsios, et les a même exilés tous les trois, pour quelque temps, ne les voyant point départir de leurs projets impies, mais s'apercevant au contraire qu'ils essayaient par tous les moyens en leur pouvoir de semer le désir de troubles et l'esprit d'insubordination dans les rangs de leurs acolytes. Mais le synode, qui, en dehors de la punition qu'il était en droit d'infliger aux principaux instigateurs de ce désordre, désirait témoigner de nouveau son affection toute particulière aux populations bulgares, accorda aux diocèses de Philippopolis, de Preslava et de Kustentil les métropolitains Anthimos, Panarète et Ignace, tous trois possédant

καὶ φιλοτιμίας ἔστιν ἃς ταῖς ἀνὰ τὴν Βουλγαρίαν παροικίαις εἰδικῶς ἐχαρίζετο, ἐν πεντεκαίδεκα μὲν ἄρθροις διατυπωσαμένη, τὴν δὲ εἰς τὸ διηνεκὲς ἰσχὺν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν διά τε ἐγκυκλίου (τῇ κε' φεβρουαρίου ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ἐκδεδομένης) καὶ διὰ σουλτανικοῦ θεσπίσματος εἰσάπαξ κατοχυρωσαμένη.

ια'. Αἱ μὲν οὖν πράξεις αὗται ταυτησὶ τῆς ἐκτάκτου συνόδου οὐκ εἰς μακρὰν αἰσίως ἐκαρποφόρησαν· ἔνθεν μὲν γὰρ φραγμός τις ἐπετέθειτο ταῖς αὐθαιρέτοις τῶν περὶ τὸν Ἱλαρίωνα ἐπηρείαις· ἔνθεν δ' οὕτω λωφῆσ' ἐπεγένετο τὴν ἐκ τῶν βουλγάρων οὐνίαν, ὥσθ' οἵ γε πλείους τῶν ἀπάτῃ πτερνισθέντων, κἀκ τῶν κόλπων τῆς ὀρθοδοξίας ἀποσκιρτησάντων, ταχὺ τοὺς ἐξαπατήσαντας ἀπελάκτισαν. Καὶ δὴ ὁ μὲν παποχειροτόνητος ἐπίσκοπος Ἰωσὴφ Σοκόλσκης σὺν τῷ περὶ αὐτὸν πρεσβυτερίῳ τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀφανὴς ἐγίγνετο, πολλά τε καλά τε πρότερον νουθετήσας καὶ ἐντειλάμενος τοῖς ὁμογενέσι μεμνῆσθ' ἀπιστεῖν ταῖς ὅθεν ποθὲν ἀναδυνούσαις ἀλώπεξιν, οὐδὲν ὅτι μὴ καθ' ὑπισχνουμέναις ὑπὲρ τοῦ ἀγρεῦσαι ψυχάς τε καὶ σώματα. Τὰ δὲ ἐν τῇ οὐνίᾳ περιληφθέντα συντρίμματα, ἑπταμήνου διεληλυθότος, μόλις εὕρισκε τὸν ἐπιτροπεύσοντα κοινωνικῶς παρὰ τῇ ὑψηλῇ πύλῃ Ἀραβαντζίσκην τινά, οὐνιτομανῆ διὰ τὸν μαμωνᾶν τῆς ἀδικίας, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. Ἀλλ' ἔμπης οἱ τοῦ βουλγαριστικοῦ φυλετισμοῦ θερμότεροι θιασῶται καὶ πρόμαχοι, οὕτως ἐμφανῶς καὶ κραταιῶς ἀναχαιτισθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἑτέραν ἐτράποντο, καὶ μάλα σκολιάν, εὐτυχεστέραν δ' αὐτοῖς ἀτραπόν. Τὴν γὰρ τῶν ὁμοτρόπων ψευδεπισκόπων καθαίρεσιν δολίως ἡρμηνευκότες ὡς ὅλου τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ βαρὺν ἀφορισμόν, οὕτω τὰς ἐπαρχίας ὑπεξέκηαν καὶ ἠγρίαναν, ὡς ἐνιαχόθεν μὲν πάντας, μικροῦ δεῖν, τοὺς παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας σεπτοὺς ἱεράρχας ἑνὶ συνθήματι ἤτοι ἀνάγκῃ ἀπελαθῆναι, ἢ ἀεικῶς ὑβρισθῆναι, ἢ τὸ ζῆν λιμῷ τε καὶ χειρὶ ἐπαπειληθῆναι, καὶ ὥσπερ ἀλλοφύλων καὶ ἀλλογενῶν (καὶ τοῦτο γὰρ ἐλοιδόρησαν ἡμᾶς, ὃ ἡ γραφὴ οὐκ ἄλλοις νέμει, ἢ τοῖς ἀλλοθρήσκοις, ἐξονειδίζουσα) οὐκ ἐθελησάντων συναποστῆσαι, ἐξηλεῖφθαι αὐτῶν τὰ κανονικὰ μνημόσυνα ἐν ταῖς ἱεραῖς μυσταγωγίαις καὶ ἁγιστείαις, ἵνα παναθέσμως μνημονεύοιτο τὰ τῶν κανονικῶς καθῃρημένων καὶ ἀποστάντων· καὶ καλὸν λοιπὸν καὶ ἀναπεπταμένον, ἀφύλακτόν τε καὶ ἀποίμαντον ποίμνιον τῇ τε ἀγυρτείᾳ ἱερέων βαναύσων καὶ ἀσυνειδήτων ἢ καὶ ψευδωνύμων καὶ τῇ λύττῃ θηρῶν ἁρπαλέων καταλελεῖφθαι· πάνυ δὲ χρηστῆς καὶ φιλομαθεστάτης φύσεως ἀβροὺς βουλγαρόπαιδας τῶν ἑλληνικῶν διδακτηρίων ἀποσπασθέντας, αὐτῇ χειρὶ τῶν οἰκείων βουλγαριστῶν γεννητόρων, σχολαῖς ἑτεροδόξοις ἐκδίδοσθαι τὰ ἔκφυλα διδασκούσαις καὶ τῶν πατρίων ὑπεροπτικά.

ιβ'. Οὐδὲ μὴν ἔστερξαν τὰ ἰδιωτικὰ καὶ ἐπαρχιακὰ καθ' ἑαυτοὺς διαπραττόμενοι ἀτακτήματα· ἀλλὰ πενταμήνου μὲν ἄρτι διεληλυθότος ἀπὸ τῆς συγκροτήσεως τῆς προρρηθείσης μεγάλης συνόδου, ἤδη δὲ καὶ τῶν κοινῶν κανονισμῶν καὶ τῶν μνησθέντων πεντεκαίδεκ' ἄρθρων κεκυρωμένων, βούλγαροί τινες τῶν τὰ πρῶτα φέρειν δοκούντων ἐν τῇ σπείρᾳ, ἀνενεχθέντες μὲν τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει δι' ἱκετηρίας περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τῶν βουλγάρων χωρισμοῦ ἀπὸ τοῦ γραικικοῦ

A la langue des Bulgares. En même temps le synode accordait à quelques diocèses des pays bulgares des privilèges formulés en quinze articles, dont il garantissait l'exécution ponctuelle par une encyclique publiée le 25 février de cette même année 1861 et par un décret émané du souverain.

XI. Les actes de ce synode extraordinaire ont porté pour quelque temps d'asez heureux fruits. D'un côté un frein salutaire a été mis aux influences arbitraires de l'entourage d' Hilarion, et d'un autre côté un coup si violent a été porté à la propagande romaine, que la plupart de ceux qui avaient succombé aux enseignements de l'erreur et s'étaient détachés des bras de l'orthodoxie, se sont pressés de chasser loin d'eux tous ceux qui avaient voulu les tromper. Joseph Socolski lui-même, qui s'était fait nommer par le pape évêque de cette poignée d'égarés, a disparu avec les prêtres de sa juridiction B le 18 du mois de juin de cette même année, après avoir d'abord exhorté ses concitoyens à se rappeler toujours qu'il fallait se défier de „ces renards qui viennent on ne sait d'où" et qui promettent tout pour prendre des âmes dans leurs filets non moins politiques que religieux. Quant aux détritus englobés dans le giron de l'église qu'on appelle „unie", à peine trouvaient-ils, sept mois après, comme leur représentant temporel auprès de la Sublime Porte, un certain Arabatjiski, qui se disait „uni" moins par conviction que par amour de l'injustice. Cependant les plus chauds partisans de la séparation de la race bulgare voyant la conduite toute de tolérance suivie à leur égard avec autant de franchise que de dignité par l'église, ont pris une autre route, plus tortueuse encore, il est vrai, mais qui leur offrait des chances de succès. Ils ont à dessein mal interprété la dégradation infligée aux faux C évêques, qu'ils ont fait semblant de considérer comme une terrible excommunication lancée contre le peuple bulgare tout entier. De cette manière, ils ont tellement excité les passions dans quelques provinces, que presque tous les prélats respectables, à qui la grande église avait confié la garde des fidèles, ont été les uns renvoyés par la force après un signal convenu, les autres indignement insultés, quelques-uns menacés de perdre la vie au moyen de la faim et de toutes sortes de malversations. Les noms mêmes de ces prélats, qui par leur refus de suivre le mouvement insurrectionnel ont été traités avec un mépris pareil à celui que la sainte bible exprime pour ceux qui appartenaient à d'autres religions, ont été effacés des saints offices, pour être, contrairement à toutes les prescriptions canoniques, remplacés par ceux qui ont été dégradés conformément aux canons. Le cher troupeau de D notre Seigneur a été abandonné sans défense et sans guide à la merci de pasteurs vulgaires, de charlatans, et quelquefois même à la discrétion de faux prêtres. Des enfants bulgares d'une nature excellente et studieuse ont été arrachés par les mains mêmes de leurs parents aux écoles grecques, pour être placés dans des établissements où l'on enseigne une religion étrangère et des doctrines diamétralement opposées à celles que leurs pères leur avaient transmises.

XII. Ces hommes égarés ne se sont point contentés de se livrer à des désordres, pour ainsi dire, particuliers et provinciaux. Cinq mois s'étaient à peine écoulés depuis la réunion du synode extraordinaire dont nous avons déjà parlé, et tandis que les réglements généraux du patriarcat et les quinze articles susmentionnés étaient déjà revêtus de la sanction souveraine, quelques Bulgares, — de ceux qui se font les chefs du parti séditieux, — ont soumis de nou-

πατριαρχείου (οὕτω γὰρ καλεῖν εἰώθασιν οἱ φυλετισταὶ τὸν καθ' ἡμᾶς ἁγιώτατον, ἀποστολικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον), οὐ μὴν εἰσακουσθέντες, ἀλλ' ἕτερα προτραπέντες αἰτήσασθ' αἰτήματα, ἅττ' ἂν ἐθέλωσι, περὶ τῆς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς διοικήσεως, ἐπέδοσαν αὐτῇ (τῇ θ' ἰουνίου τοῦ ,αωξα' ἔτους) ὀκτὼ προτάσεις, ἃς ἡ ὑψηλὴ καὶ φιλυπήκοος κυβέρνησις οὐκ ὤκνησεν ἡμιεπισήμως συστήσασθαι τῇ κρίσει καί, εἰ ἔνι, τῇ ἀποδοχῇ καὶ ἐγκρίσει τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Ἡ δὲ αὐτοῦ παναγιότης ὁ σεβασμιώτατος κὺρ Ἰωακεὶμ μετὰ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου ἐξ ἑτοίμου ἀπεκρίναντο, τὸ ἀσυμβίβαστον ἀποδεικνύντες πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰ καθεστῶτα τοῦ πατριαρχείου. Ἡ μέν τοι ὑψηλὴ κυβέρνησις, ἔτος ὅλον ἀναμείνασα καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶς στασιαζόντων τὴν ὁρμὴν οὐ βίᾳ μετελθεῖν προθυμουμένη, ἀλλὰ μαλακωτέροις καὶ ἠπίοις τρόποις καθυφιέναι ἠρέμα καὶ χαλινοῦν, προεκαλέσατο διαγγέλματι ὑπουργικῷ (τῇ κδ' ἀπριλίου τοῦ ,αωξβ' ἔτους) τὴν σύστασιν μικτῆς ἐπιτροπῆς ἀπὸ γραικῶν ὁμοῦ καὶ βουλγάρων ἀνὰ πέντε, ἣ καὶ διετίαν που μάλα δυσχερῶς καὶ ἐν ἀντιφωνίᾳ συνεργασαμένη παρὰ τῇ ὠθωμανικῇ πύλῃ (οὐ γὰρ ἐν τοῖς πατριαρχείοις, εἰς ἃ καὶ ἀντιβλέψαι τισὶ τούτων τῶν φυλετιστῶν δοκεῖ ἀπαίσιον), ἐξ ἀνάγκης προσήραξέ τε καὶ ἐναυάγησε κατὰ τῆς αἱρετικῆς ὑφάλου τοῦ πληθοφυλετισμοῦ. Καὶ τηνικαῦτα δὲ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, ὅσα μὴ βούλγαροι, ἀποχωροῦντες τοῦ ἀκάρπου τούτου συνεδρίου ὑπέβαλον τῷ ὑψηλοτάτῳ ὑπουργῷ τὴν περὶ ὧν καὶ ὅπως εἰργάσαντο, καὶ ὧν τὰ βουλγαρικὰ μέλη παρεμβεβλήκεισαν πρὸς τὴν νόμιμον εἰρήνευσιν ἀνυπερβλήτων προσκομμάτων ἔκθεσιν. Πάλιν οὖν αὖθις ἡ τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, τὴν πατριαρχείαν διαδεξαμένου τοῦ παναγιωτάτου κὺρ Σωφρονίου, προτροπῇ μὲν τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως οὐκ ἄκουσα πειθομένη, οἴκτῳ δὲ μητρικῷ καμφθεῖσα ὑπὲρ τοσούτων προβάτων, τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ θεανθρώπου ἐξηγορασμένων, ἀποιμάντων δὲ ἀποβουκολουμένων τε καὶ διαρπαζομένων πρὸς τοῦ παρατυχόντος, καὶ διὰ τοῦτο σπουδῇ ζεούσῃ τῆς ἐπιμελοῦς ἐρεύνης ἐπιλαβομένη τῶν ὀκτὼ τούτων βουλγαρικῶν προτάσεων, καὶ ἐπὶ κοινοτέρᾳ διασκέψει περὶ τῶν αὐτῶν γενικὴν συνέλευσιν προσκαλεσαμένη (τῇ κδ' φεβρουαρίου τοῦ ,αωξδ' σωτηρίου ἔτους), ἐκ δὲ τῶν αὐτῆς λογιωτέρων μελῶν ἐννεαμελῆ διαφωτιστικὴν ἐπιτροπὴν ἐκλεξαμένη, σαφέστερόν τε καὶ συστηματικώτερον φωράσουσαν τὰ ἀντικανονικὰ καὶ πλημμελῆ μετὰ τοῦ σαφηνίσαι τὰ εὔλογά τε καὶ δίκαια, καὶ μετὰ ἑπτὰ συνεδριάσεων συνδιασκέψεις τὴν προσήκουσαν ἀπάντησιν συνταξαμένη, οἵαν ἡ τῆς συνελεύσεως πλειονότης ἐπιεικέστερον ὑφηγεῖτο, παρέπεμψεν αὐτὴν πρὸς τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν, δι' ἧς καὶ πᾶσαι αἱ βουλγαρικαὶ προτάσεις πρὸς τὴν ἐκκλησίαν διεπέμποντο.

A veau au gouvernement impérial des demandes concernant la séparation de l'église bulgare *du patriarcat grec,* ainsi que ces adeptes de la séparation des races appellent notre très saint-siège apostolique et œcuménique. Une réclamation aussi franche n'ayant pu être prise en considération, ceux-ci ont été conviés à présenter des demandes, tant qu'ils en voudraient, relatives „à la manière dont ils entendraient se gouverner au point de vue ecclésiastique", et c'est alors qu'ils ont remis, le 9 juin 1861, huit propositions, que notre gouvernement paternel n'a pas négligé de soumettre officieusement à l'appréciation, et, s'il y avait lieu, à l'acceptation du patriarcat œcuménique. Sa sainteté le patriarche Joachim, assisté de son saint synode, démontra alors le désaccord qui existait entre les propositions soumises, d'un côté, et les canons sacrés ainsi que les traditions du patriarcat, de l'autre. Le gouverne- B ment impérial, après avoir attendu un an, ne voulant pas avoir recours à la force pour arrêter l'élan de ceux qui s'étaient révoltés contre leur autorité ecclésiastique, mais préférant des procédés plus doux et moins rigoureux, a ordonné, par un arrêté ministériel daté du 24 avril 1862, la formation d'une commission mixte, composée de cinq membres Grecs et de cinq Bulgares. Cette commission, après avoir travaillé deux ans au milieu de difficultés de tout genre et de dissentions, à la Sublime Porte et non au patriarcat (car jeter seulement les yeux sur celui-ci parait un péché à quelques-uns de ces Bulgares), a forcément fait naufrage, après avoir échoué contre l'opposition *hérétique* des partisans de la séparation religieuse des différentes races. Les membres non-bulgares de la commission, en se séparant d'un conseil qui ne pouvait porter aucun fruit, ont soumis à son altesse le ministre C leur rapport sur ce qu'ils ont fait et sur les obstacles insurmontables que les membres Bulgares ont opposés à la solution légale de la question. Plus tard, le trône œcuménique étant occupé par sa sainteté le patriarche Sophronius, celui-ci a admis avec empressement une nouvelle instance du gouvernement impérial tendant à examiner de nouveau les huit propositions bulgares. La grande église, se sentant fléchir par l' affection toute maternelle qu'elle ressent pour les âmes rachetées par le divin sang de l'Homme-Dieu, n'a pas voulu les laisser plus longtemps sans pasteurs et à la merci du premier venu. A cet effet, elle a convoqué le 24 février 1864 une assemblée générale qui devait consciencieusement examiner les propositions bulgares. Cette assemblée a immédiatement nommé une commission, composée de neuf membres des plus éclairés, qui avaient pour mandat de distinguer D ce qu'il y avait d'anticanonique de ce qu'il pouvait y avoir de juste dans ces propositions. A la septième séance une réponse conforme aux dispositions bienveillantes de la majorité de l'assemblée a été rédigée, et envoyée, peu après, par le patriarcat à la Sublime Porte, par le canal de laquelle se transmettaient toujours aussi les propositions des Bulgares.

ιγ'. Καί τοι γὰρ οὐδ' ὁ τοσοῦτος ἀγὼν τῶν ἐπιτροπῶν τούτων καὶ τῶν συνελεύσεων τερματιεῖν τὸ δρᾶμα τοῦτ' ἤμελλεν, οὐδ' ἐγγύς· οὔπω δὲ ὅλη διετία διήνυστο, καί, ἐπεί περ οὐ διέλειπον ἀνένδοτοι τὴν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ὑποτρέφοντες ἐπανάστασιν οἱ ὑπηρέται καὶ πράκτορες τοῦ βουλγαριστικοῦ φυλετισμοῦ, τούτων, ὡς εἰκάσαι, τῇ ἀπαραιτήτῳ καὶ δυσαπαλλάκτῳ φορτικότητι ἐνδιδοὺς αὖ πάλιν ὁ καὶ μάλ' ἀνεκτικώτατος ὑπουργὸς παρέπεμπεν εἰς τὰ πατριαρχεῖα (τῇ κς' ἀπριλίου τοῦ ,αωξς' σωτηρίου ἔτους) ἑτέρας ἓξ βουλγαριστικὰς προτάσεις, ὁμοίως

XIII. Les travaux des commissions et des assemblées ne devaient pas de sitôt mettre un terme à ce drame. Et en effet, deux ans après, comme les serviteurs et agents des prétentions bulgares ne cessaient d'alimenter le feu de la révolte contre l'église, le ministre, un peu trop indulgent dans cette affaire, cédant encore aux instances importunes de cette poignée d'hommes égarés, transmettait au patriarcat (le 26 du mois d'avril 1866) six nouvelles propositions bulgares. Ces propositions également basées sur le nombre des habitants

ταῖς προλαβούσαις, ἰδέας καὶ ταύτας πληθοφυλετικὰς καὶ στασιώδους ἔργῳ βεβαιούσας, ὅτι ἐπὶ ψάμμου κτίζει καὶ τὸν αἰθίοπα λευκαίνει εἴ τις ἀρέσκειν ἀνθρώποις ἐπιχειρεῖ, ἤτοι ἐν δευτέρῳ λόγῳ τὸ θρήσκευμα ποιουμένοις, ἢ τὰ ἴδια καὶ ὑλικὰ ὑπεράνω πάντως δῆτα τῶν πνευματικῶν καὶ δημοσίων τιθεμένοις, οἵοι ἀνομολογοῦνται οἱ πρωτουργοὶ τοῦ δράματος. Πλὴν ἀλλ᾽ οὐδαμῶς διὰ τὴν τηλικαύτην ἰσχυρογνὼμοσύνην ἀποναρκήσασα ἢ ἀθυμήσασα ἡ καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησία, ἀπείπατο τοῖς ὅλοις μὴ οὐ πολυπραγμονῆσαι καὶ περὶ αὐτῶν δὴ τῶν προτάσεων καὶ τὰ εἰκότα συσκέψασθαι· ἀλλὰ τετληότι καὶ ἀνεξικάκῳ νῷ ἀναλαβοῦσα τάξιν ἀπαθοῦς καὶ μάλα φιλοστόργου μητρός, οὐδὲν ὅτι μὴ πάθημα ὑπομενούσης ἕως ἂν σωθῇ αὐτῇ τὸ τεκνίον, ἐκ καινῆς αὖθις τὴν γενικὴν ἐκάλει συνέλευσιν, τὴν ἐκ λογάδων κληρικῶν ὁμοῦ καὶ λαϊκῶν, ἣ ἐκ τῶν αὐτῆς εὐδοκιμούντων ἐμπειρίᾳ καὶ σπουδαιότητι μελῶν ἑξαμελῆ ἐπιτροπὴν ἐξελέξατο, τὴν ἐκμελετήσουσαν καὶ σταθμησομένην τὴν τῶν προτάσεων τούτων δύναμιν. Ἡ οὖν ἐπιτροπή, οὐ μόνον τὰς προτάσεις ἀναλύσασα, ἀπεδείκνυ, ὡς εἰκός, κανονικῶς τε καὶ κοινωνικῶς ἀπαραδέκτευς οὔσας, ἀλλὰ τὸ ἀξιολογώτερον, ἴδιον σχεδίασμα παρεσκεύασε, ζητοῦσα λύσιν θεμιτὴν μὲν οὐσιωδῶς, ἐπιτηδείαν δέ, εἰ δυνατόν, μήτε τοῖς βουλγάροις ἀπαρέσκειν, μήτε τοῖς ἄλλοις ὀρθοδόξοις δόξαι διασπᾶν τὴν τοῦ θρόνου διοικητικὴν ἑνότητα.

ιδ΄. Ἤδη δὲ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης πρὸς τῷ τέρματι, ὅσον οὐκ ἤδη, γεγονυίας οὗ ἐπετέτραπτο ἔργου καὶ φροντίσματος, ἐπὶ ἐνιαυτόν, ὀλίγου δεῖν, αὐτὴν ἐνησχοληκότος, μάλιστα διὰ τὸ δυσκάμπτως ἔχον πρὸς τὸ θέλειν μεταπείθεσθαί τε καὶ ἀναδιδάσκεσθαι τὰ ὀρθὰ βουλγαρογενὲς (ὡς γοῦν αὐτὸς αὑτὸν ὀνομάζει) ἕκτον μέλος (ἦν δὲ οὗτος ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, πολλῷ χείρων τοῦ προκατόχου γενόμενος τὴν προαίρεσιν), ὑπεκχωρεῖ μὲν τοῦ θρόνου ὁ προκάτοχος ἡμῶν παναγιώτατος κὺρ Σωφρόνιος, ἀνακαλούμεθα δὲ ἡμεῖς, ἐλέει τοῦ κρείττονος, σὺν πολλῇ τῇ δειλίᾳ καὶ ἀθυμίᾳ, ὅπως δὲ δήποτε, καὶ δεύτερον ὑποδύντες τὸν ζυγὸν τοῦ κυρίου, αὐτίκα πρώτιστον ἐποιησάμεθα μέλημα εἰς πέρας ἀγαγεῖν ὡς τάχιστα τὴν κανονικὴν καί, καθ᾽ ὅσον ἐφικτόν, ἑκατέροις οὐκ ἄχαριν τούτου δὴ τοῦ πολυκρότου βουλγαρικοῦ καλουμένου ζητήματος λύσιν. Εἰς τοῦτο γὰρ πολλῶν ἡμᾶς καὶ μεγάλων ἐξοτρυνόντων καὶ κατεπειγόντων, μέγιστον ἐδόκει, ὃ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ διαφερόντως ἀνιαρὸν καθειστήκει, τὸ τηλικοῦτο, φαμέν, ἐπιδήμιον καὶ λοιμῶδες σκάνδαλον τῆς ἐνίων τῶν ἡμετέρων βουλγαρικῶν τούτων τέκνων ἐκκλησιαστικῆς ἀνταρσίας, ὃ καθ᾽ ἡμέραν διαδιδόμενον ἐν τῷ ἀλλήλους ἀνερεθίζειν, καὶ τῷ χρόνῳ ταῖς ψυχαῖς ἐνιζάνον καὶ παγιούμενον, ταῖς δὲ νεωτέραις ἡλικίαις ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ὑπεισερπύζον καὶ συντρεφόμενον, πάνδημον ἠπείλει καὶ ἀνίατον ἀποβήσεσθαι νόσημα, σὺν τῷ ψυχικῷ ὀλέθρῳ καὶ τὸν ἀκρωτηριασμὸν ἐπάγον τοῦ ἑνιαίου καὶ συμπαγοῦς σώματος τῆς ἐκκλησίας. Ταῦτα τοίνυν οὐκ ἐν παρέργῳ διανοούμενοί τε καὶ ἀναπεμπάζοντες, καὶ τὴν βαρεῖαν, ἣν ἀνειλήφαμεν, εὔθυναν ἐνώπιον αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν οὐ κατὰ πάροδον ἐνθυμούμενοί τε καὶ δεδιότες, καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν ἄνωθεν μετὰ δακρύων ἐπικαλεσάμενοι φωτισμόν, σπουδαιότερον ἀναθεωρῆσαι καθ᾽ ἑαυτοὺς τὴν ὑπόθεσιν ὡρμήθημεν, ὅσον γ᾽ ἐνῆν ἀπὸ τῶν ἄλλων μεριμνῶν τῆς πατριαρχείας σχολάσαι, τῶν δὲ ἐν τῷ πρόσθεν παρηγμένων παντοίων ἐπὶ λύσει τῆς διαφορᾶς σχεδίων οὐδενός, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὀλιγώρως ἔσχομεν, εἴπως δὴ ῥᾷον τοῦ ἐπιδιωκομένου περιγενοίμεθα. Τούτων τοίνυν τ᾽ ἄλλα τὰ πρότερα σαφῶς ἤδη καταμεμαθηκότες, καί τοι πόρρω τῆς ὑπὲρ βουλγάρων ἐπιεικείας καὶ συγκαταβάσεως ἐλάσαντα, ὅμως ἀνεπαρκῆ τοῖς στασιάζουσι καὶ ἀδόκιμα ἀποδεδειγμένα,

A et sur la séparation religieuse des races et tout aussi révolutionnaires que les précédentes, ont clairement démontré qu'il bâtit sur le sable, celui qui entreprend de plaire à des gens qui laissent au second rang les intérêts sacrés de la religion pour mettre au-dessus d'eux les intérêts matériels et privés, ainsi qu'en ont été convaincus les principaux auteurs et acteurs de ce drame. Notre très sainte église, sans se décourager nullement de cette insistance, ne s'est pas refusé à examiner ces nouvelles propositions. D'un esprit tranquille et bienveillant, elle a entrepris la tâche d'une mère tendre et affectueuse, qui supporte patiemment toute souffrance jusqu'à ce que son enfant soit sauvé. Elle a de nouveau convoqué une assemblée générale composée d'ecclésiastiques et de laïques éclairés, qui a élu une commission de six membres choisis parmi les plus connus par leur expérience et leurs lu-B mières, afin d'étudier et d'apprécier la valeur de ces propositions. La commission, après avoir analysé les demandes qui lui étaient soumises, les a déclarées canoniquement et socialement inacceptables, et, ce qui est plus digne de remarque, elle a élaboré un projet par lequel elle indiquait une solution qui, pour être légale, n'en était pas moins de nature à ne pas déplaire aux bulgares et à ne pas paraître aux yeux des autres orthodoxes vouloir mettre en pièces l'unité administrative du trône œcuménique.

XIV. Cette commission était presque au bout de ses travaux, qui l'ont occupée durant à peu près un an à cause de la persistance opiniâtre dans l'erreur d'un de ses membres qui s'est dernièrement attribué la qualité de Bulgare, l'actuel archevêque de Philippopolis Panarète, dont les dispositions se sont révélées beaucoup plus hostiles que C celles de son prédécesseur; et c'est alors que sa sainteté le patriarche Sophronius ayant abdiqué, nous avons été appelé par la grâce de Dieu à occuper ce très saint siège. A peine nous étions-nous courbés devant la volonté du Seigneur, en acceptant pour la seconde fois, avec hésitation et découragement, la charge patriarcale, que notre première préoccupation a été de donner à la célèbre question bulgare une solution conforme aux canons de l'église et aussi agréable que possible aux uns et aux autres. Cette question nous a paru dès l'abord immense, urgente, nuisible entre toutes. Le germe pestilentiel de la révolte ecclésiastique de quelques-uns de nos enfants bulgares gagnait journellement du terrain, pénétrait et se consolidait avec le temps dans les âmes, entrait dans la première éducation de la jeunesse, et menaçait de devenir ainsi une maladie endémique, incurable, D capable de causer la perdition des âmes et la destruction partielle du corps compact de l'église. Aussi est-ce à cause de toutes ces considérations et vu la lourde responsabilité que nous avons assumée vis-à-vis de notre seigneur Jésus-Christ lui-même, qu'après avoir invoqué du fond de notre cœur la lumière céleste, nous avons entrepris d'étudier particulièrement cette question, autant du moins que nous le permettaient les autres charges du patriarcat. Et afin d'atteindre plus facilement le but que nous poursuivions, nous n'avons négligé aucun des projets qui avaient été mis en avant pour la solution de ce différend. C'est cependant sur celui de cette commission composée de six membres que nous avons principalement porté notre attention, car le gouvernement impérial et les événements ne nous ont point caché que les premiers projets avaient paru insuffisants aux récalcitrants, bien qu'ils aient été remplis de bien-

ὅτι μὴ τοῖς ὅλοις αὐτοῖς ἐνεδίδου, καθὰ γοῦν ἡμᾶς A ἐδίδασκεν ἥ τε ὑψηλὴ κυβέρνησις καὶ τὰ πράγματα, τούτῳ μᾶλλον τῷ τῆς ἐξαμελοῦς ἐπιτροπῆς σχεδιάσματι προσέσχομεν καὶ συνεπεστήσαμεν τὴν διάνοιαν. Τὴν μὲν οὖν αὐτοῦ τῶν διατάξεων γενικότητα οὐκ ἀσυντελῆ τινα καθ' ὅλου τοῖς καθ' ἡμᾶς πράγμασι τάχα γενέσθαι δυναμένην σαφῶς ἐνεωρακότες, καὶ ἕνεκά γε τούτου ἐπαινέσαντες δεόντως τὸ πονηθέν, μερικώτερον μέν τοι μηδὲ τοῦτ' ἂν εὐδοκιμῆσαι, ἀποβληθῆναι δ' ἂν μᾶλλον ὑπειληφότες, ὡς ἀπὸ τῶν προλαβουσῶν εἰκάσαι παραχωρήσεων, παρ' ἀνθρώπων ἅπαν μονονοὺ τὸ ἐν ταῖς συνόδοις ἐνὸν θεῖον καὶ ἱερὸν βεβηλῶσαι καὶ ἐξανθρωπίσαι γλιχομένων, καὶ θεωρίας τοῦ νῦν αἰῶνος ὑπεράνω θέσθαι τῶν πνευματικῶν πάντα κάλων κινούντων τε καὶ φιλονεικούντων, ἑτέραν ἐξ ἀνάγκης τραπέσθαι ὁδὸν ᾠήθημεν· ἐδόκει γὰρ τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ τῇ σὺν ἡμῖν ἱερωτάτῃ συνόδῳ τῶν μητροπολιτῶν, ἡμῶν αὐτῶν ἴδιον παρασκευάσαντας σχέδιον, ἥκιστα μὲν ὑπερβαίνειν τολμῶν τὰ παναγῆ B καὶ ἀδαμάντινα τῶν ἱερῶν κανόνων θριγκώματα, μετρίαν δέ τινα τὴν παραμείωσιν ἐνεισάγον ἐν ταῖς τοῦ θρόνου τούτου πατριαρχικαῖς καὶ διοικητικαῖς προνομίαις ὑπὲρ τῶν ἀγαπητῶν ἐν Χριστῷ βουλγάρων, ἰδιωτικώτερον αὐτὸ τοῖς κορυφαίοις ἀνακοινοῦσθαι τῶν ὑπουργῶν, καὶ τούτων ἀναμένειν τὴν ὡς τοὺς βουλγαριστὰς διοχέτευσιν. Τοῦθ' ὃ δὴ καὶ γέγονεν ἤδη ἐν μηνὶ ἰουνίῳ τοῦ παρεληλυθότος ἐνιαυτοῦ.

ιε'. Οὕτω δὲ μετὰ χρηστοτέρων τῶν ἐλπίδων καὶ ἀμεριμνότερον ἡμῖν ἀπεκδεχομένοις τὴν παρὰ τοῦ ὑπουργείου ἔγκρισίν τε καὶ ὑποστήριξιν καὶ τὴν ὡς ἔνι μάλιστ' ἀποφάσιστον τοιούτου σχεδίου παρὰ τῶν βουλγάρων παραδοχήν, οὗ πέρα εἴσω τοῦ φραγμοῦ τῶν ἱερῶν κανόνων, εἴσω τῆς περιφερείας ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πατριαρχείου τε καὶ κράτους καὶ τοῖς στασιάζουσιν ἀρέσκον οὐκ ᾔδειμεν ἕτερον, ἐξάπινα τὸν παρεληλυθότα μῆνα τούτου δὴ τοῦ ἐπὶ δυσμὰς δρόμῳ ἐλαύνοντος ἔτους, ὑπουργικὸν διάγγελμα παρέπεμπέ τε καὶ συνίστα C ἕτερα δύο σχέδια εἰς λύσιν τῆς διαφορᾶς, ἐντελλόμενον ἤτοι τούτων θάτερον ἀσπάσασθαι, ἢ τρόπον ἕτερον ἀποδεικνύναι, οὐχ ὅστις γε καὶ τοὺς βουλγαριστὰς ἑλκύσει, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν σὺν τῇ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀφυλετίστῳ ἑνότητι φυλάξει τε καὶ βεβαιώσει, ἀλλ' ἁπλῶς τοιοῦτον, οἷον παρ' ἑκατέρων δοκιμασθῆναι καὶ ἐγκριθῆναι, ὥσπερ τῆς τῆς λύσεως ὀρθότητος οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν γραφῶν καὶ τῶν συνόδων ἀπαραχαράκτου ἀληθείας, ἀλλ' ἐκ θελήματος ἀνθρώπου, ἄλλοτ' ἄλλου καὶ γεηροῦ, κρεμαμένης.

Τὰ οὖν σχέδια ταῦτα ἐῴκει ἡμῖν, ἰδίᾳ τε καὶ ἐν κοινῷ σκοπουμένοις, πολὺ τὰ προλαβόντα πάντ' ἀπολελοιπέναι τὴν ἀντικανονικότητα, ἀπαρακαλύπτως μὲν καὶ ἀνακεκηρυγμένως διαγράφοντα καὶ καθορί- D ζοντα τὴν κατὰ φυλὰς καὶ πλήθη ἀσεβῆ καὶ βέβηλον διχοτομίαν τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν, τοὺς δὲ ἀνυπερβάτους ὅρους τοῦ ἱερατεύειν καὶ ἐπισκοπεῖν συγχέοντα οὐ μόνον ἐν τῇ πατριαρχικῇ περιφερείᾳ καὶ πάσαις τῶν ἁπανταχοῦ ἐπισκοπῶν καὶ μητροπόλεων, οὗ ἂν συναυλίζωνται βούλγαροι, ἀλλ', ὃ ἀνύποιστον καὶ ταραχωδέστατον, καὶ ἐν παντὶ οἴκῳ χριστιανικῷ, ἐν ᾧ ἂν μέλος ἓν ἢ πλείω, ἀνὴρ ἢ γυνή, ἢ τῶν τις οἰκετῶν καὶ θεραπόντων, τύχῃ τὸ γένος ἕλκειν δοκῶν ἐκ βουλγάρων· καὶ ἄρδην ἄρα καὶ προθέλυμν' ἀνατρέπειν ἐπειγόμενα πάντα τὸν τῆς ἐκκλησίας διὰ πάντων τῶν αἰώνων ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον εὐαγγελικόν τε καὶ συνοδικὸν διάκοσμον, μάλιστα τὸν ἠθικὸν καὶ διοικητικόν. Ἔνθεν τοι καθ' ἕκαστον ἄρθρον ἐπιμελῶς βασανισθέντων, καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τῇ λοιπῇ ἐκκλησιαστικῇ καὶ ἱερᾷ παραδόσει παρεξετασθέντων καὶ ὡς οἷόν τ' ἀποχρώντως ἀνασκευασθέντων, γνώμῃ τε καὶ κρίσει ἰδίᾳ καὶ κοινῇ,

veillance et de condescendance envers les bulgares. Mais comme nous avons pensé que le remarquable travail de cette commission, quoique pouvant par ses dispositions générales être fort utile à la question, ne serait cependant pas accepté, à cause de quelques-unes de ses particularités, par ces hommes qui ont refusé toutes les concessions précédentes et qui ont toujours placé les théories de ce siècle au-dessus des idées religieuses et de ce qu'il y a de saint et sacré dans les synodes, nous avons nécessairement dû suivre une autre voie. Il a paru convenable à notre médiocrité ainsi qu'au très saint synode des métropolitains qui nous entoure de préparer, nous-mêmes, un autre projet, dont le dispositif n'irait pas au-delà des saintes prescriptions des canons sacrés, mais qui ferait quelques concessions sur les privilèges administratifs de notre trône patriarcal en faveur de nos bien-aimés fils en Jésus-Christ, les Bulgares. Ce projet a été officieusement communiqué à leurs altesses le grand vizir et le ministre de affaires étrangères dans le mois de juin de l'année passée.

XV. Tandis que nous attendions avec calme et confiance la notification de l'approbation et de l'appui du gouvernement ainsi que de l'acceptation pure et simple par les Bulgares d'un projet tel qu'il nous eût été impossible d'en imaginer un autre pouvant, dans la mesure de ce qui est décrété par les saints canons, satisfaire aussi les exigences d'hommes qui sont sous la juridiction d'un même patriarcat et d'un même état, une communication ministérielle est venue tout à coup nous surprendre. L'avant-dernier mois de l'année qui va bientôt se perdre dans le passé, nous recevions deux autres projets de solution revêtus de la recommandation du gouvernement. Le ministère nous recommandait ou d'adopter un des deux projets ou d'indiquer une autre mesure, qui sût, non pas attirer les Bulgares en conservant intactes parmi les adeptes d'une même croyance la tradition ecclésiastique et l'unité évangélique, mais tout simplement satisfaire également les deux parties; comme si la justesse de la solution dépendait de la volonté des mortels, et non de l'inaltérable et imprescriptible vérité qui découle des livres saints et des conciles.

Ces projets, bien examinés à part et de concert avec notre saint synode, nous ont paru dépasser de beaucoup les précédents par leur qualité d'anticanoniques. Ils proclament ouvertement le principe impie et hérétique de la séparation des saintes églises de Dieu en différentes races d'après la population de chaque diocèse; ils confondent les juridictions essentielles de la prêtrise et de l'épiscopat, non seulement dans la circonscription du saint siège patriarcal et dans celles de tous les évêchés et archevêchés où se trouveraient des Bulgares, mais, ce qui est plus scandaleux encore, dans tout intérieur chrétien, dans lequel un ou plusieurs membres de la famille, le mari ou la femme, ou quelque domestique, croirait appartenir à cette race; ils essaient de renverser le système administratif et la doctrine morale de l'église, cette auréole séculaire que celle-ci doit à l'évangile et aux conciles œcuméniques. Après avoir analysé minutieusement tous les articles de ces deux projets et les avoir confrontés avec les saints canons et la tradition sacrée, un synode extraordinaire

παρὰ ἐκτάκτου ἱερᾶς συνόδου ἀπὸ τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὁσιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν καὶ διδασκάλων συγκροτηθείσης, ἡ μετριότης ἡμῶν ἀπέσταλκεν ἤδη τήν τε ἀνασκευὴν καὶ τὴν προσήκουσαν ἀπάντησιν τῷ ὑπουργῷ, οὐ τρόπον ἕτερον λύσεως (οὐδὲ γὰρ ἦν ἡμῖν ἐξευρεῖν ἔτι) συναποδεικνῦσα εὐθαρσῶς καὶ ῥήμασιν ἀνενδοιάστοις παρὰ τὴν συγκρότησιν ἁγίας οἰκουμενικῆς συνόδου ἀπὸ πάσης τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, σώματος ἁγίου, πᾶσαν ἀξιοπιστίαν φέροντος ψήφου θεοκράντου καὶ ἀπαρατρέπτου, καὶ οὐχ ἧττον αἰδεσίμου καὶ τιμίου ἐσομένου τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν, ἢ καὶ σεβασμιωτάτου, καὶ διαφερούσης προσοχῆς ἀξίου, ἐὰν μὴ πᾶσι τοῖς ἐπονομάζουσιν ἑαυτοὺς ἀντιπροσώπους τῶν βουλγάρων, ὧν ἡγοῦνται οἱ καθῃρημένοι ἐπίσκοποι, ἀλλὰ πάντως σύμπαντι τῷ ἐκ πατέρων εὐσεβοῦντι βουλγαρικῷ λαῷ καὶ τοῖς εὖ φρονοῦσι πρωτοστάταις αὐτοῦ.

ιϛ'. Τοιαῦτα, σεβασμιώτατοι καὶ λίαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ περιπόθητοι ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, τοιαῦτα, ὡς ἐν κεφαλαίῳ, καὶ παραπλήσια τὰ κατὰ τὴν διαβόητον μοίρας τινὸς βουλγαρογενοῦς ἢ βουλγαροφώνου (οὐ γὰρ τοῦ ὅλου οὐδὲ τοῦ πλείονος λαοῦ τῶν βουλγάρων) ἐκφυλετιστικὴν καὶ ἀσύμφυλον καχεξίαν καὶ ἐπανάστασιν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, καχεξίαν, ἐξ ἧς (ὃ μὴ γένοιτο) εἰ διαδιδοῖτο, κινδυνεύσειαν μετὰ βραχὺ αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ διασπασθῆναί τε καὶ ὑπ' ἀλλήλων σπαραχθῆναι τοῖς ὄνυξι τῶν γενεαλογιῶν καὶ μύθων, ὃ οὐδεμία ἴσχυσε ποιῆσαι τῶν προτοῦ αἱρέσεων μηδ' ἰσχύσειεν εἰς τὸν αἰῶνα, τῇ παντοδυνάμῳ χάριτι τοῦ συναγαγόντος τὰ ἐσκορπισμένα καὶ μίαν ποίμνην ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς ὑφηλίου συγκροτήσαντος. Ταῦτα δὲ δὴ οὕτω τολμηθέντα καὶ ἀσεβηθέντα κατὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μητρός τε καὶ τροφοῦ καὶ εὐεργέτιδος παρὰ ἠγαπημένων ἐν τῇ πίστει γεννημάτων, τῶν βουλγάρων, πρὸς οὓς εἶχε λέγειν ἡ ἁγιωτάτη τῶν Φωτίων ἐκκλησία, τὴν ἐν κυρίῳ οὐκ ἀφρόνως καυχωμένη καύχησιν, τὰ ῥήματα τοῦ μακαρίου Παύλου· „Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἐν Χριστῷ γὰρ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα“ (Κορινθ. Α', θ', 2—δ', 15). Χόλος τοσοῦτος παρὰ βουλγάρων εὐσεβῶν, χωρῶν μέχρι τοῦ ἐθέλειν ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ τεκτήνασθαι τὸ ὄνειδος καὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς ἑαυτῶν πνευματικῆς μητρός, διὰ δὲ τῆς ταπεινώσεως αὐτῆς ἐγεῖραι βουλγαρεθνικόν, φασίν, ἐκκλησιαστικὸν οἰκοδόμημα ἐπὶ σαθρῶν θεμελίων καὶ ἀπὸ ὕλης σαπρᾶς, τῆς συκοφαντίας, τῆς μισαδελφίας καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης· ὀργὴ τοσαύτη καὶ οὕτως ἀμείλικτος μετὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα παρὰ τῆς ἐκκλησίας μειλίγματά τε καὶ θωπεύματα. Τοιαύτη ὥσπερ ζάλη τις καὶ φλεγμονὴ ἠθική, ὠθοῦσα καὶ ἐκτραχηλίζουσά τινας βουλγάρους κατὰ τοῦ πρανοῦς νέων ἀεὶ καὶ ἀλλήλοις ἀνομοίων καὶ σχετλίων καὶ ἀντικανονικῶν προτάσεων καὶ αἰτημάτων καὶ εἰς ἀπέλασιν κανονικῶν καὶ ἀποστολικῶν ποιμένων, ὥστ' ἀφυλάκτους γενομένους, εὐεπιβάτους λοιπὸν τοῖς ἀγρεύουσι ψυχὰς καταστῆναι. Τοιαῦτα, φαμέν, σκυθρωπὰ καὶ τὸ ἐπίπαν ἀπαίσια σκιρτήματα λαοῦ εὐσεβεστάτου, μαθητοῦ τῆς ἐκκλησίας ταύτης γενομένου, καὶ συγκοινωνήσαντος αὐτῇ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀτιμίας, τοῦ πλούτου καθάπερ καὶ τῆς ἀπορίας, τῶν στεφάνων καὶ τῶν ὀδυνῶν, καταλελύπηκε καὶ κατέδακεν ἡμῶν (πῶς δοκεῖς;) σφόδρα σφόδρα τῆς καρδίας, καὶ τὰ σπλάγχνα διέπειρεν· οἰόμεθα δ' ὅτι καὶ τῆς ὑμετέρας ἐν Χριστῷ περισπουδάστου τε καὶ σεβασμίας κορυφῆς οὐχ ἧττον ἀνιάσει τὰς θεοφιλεῖς ψυχάς, εἰκότως, τά γε κοινὰ τῶν τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν παθήματα, τόσῳ δριμύτερα καὶ χαλεπώτερα ἐνσκήψαντα, ὅσῳ ἐκ τῶν οἰκείων· „Εἴτε γὰρ πάσχει (φησὶν) ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη“

A composé des métropolitains, des archimandrites et des docteurs en théologie résidant à Constantinople, les a réfutés et détruits de fond en comble. Notre médiocrité a déjà transmis au gouvernement impérial ce travail de la réfutation ainsi que la réponse à la communication ministérielle. Nous y avons indiqué avec fermeté et résolution, comme l'unique moyen d'arriver à une solution satisfaisante (car nous ne pouvions plus en trouver d'autre), la convocation d'un concile œcuménique formé de toutes les églises indépendantes de l'orthodoxie. Ce grand corps, dont la décision suprême ne peut qu'être inspirée de Dieu, doit, à nos yeux, offrir des garanties sérieuses de loyauté à nos gouvernants et s'attirer l'attention respectueuse, sinon de tous ceux qui s'intitulent *représentants des Bulgares,* en tête desquels se trouvent placés les évêques déposés, mais certainement du pieux peuple bulgare et de B ses sages primats.

XVI. Voilà, très éminent et bien aimé frère en Jésus-Christ, voilà, en résumé, les principaux épisodes de la trop célèbre révolution tentée dans le sein de notre très saint siège par une poignée d'hommes dont les uns appartiennent à la race bulgare et les autres parlent sa langue, sans que la majorité du peuble bulgare puisse nullement être accusée d'y avoir pris part. Si le malaise qui en est résulté pouvait (ce qu'à Dieu ne plaise) se propager, toutes les églises du Christ courraient le risque d'être déchirées en peu de temps par les griffes *des généalogies et des mythes,* ce qu'aucune des anciennes hérésies n'a pu faire et aucune nouvelle ne fera jamais, grâce au Tout-Puissant qui a réuni ce qui était séparé, pour ne former qu'un seul troupeau de toutes les nations de la terre. Or, tant d'audace et d'impiété envers leur mère C spirituelle qui les a nourris et comblés de bienfaits de la part de fils bien aimés dans la foi, auxquels la très sainte église des Photius pourrait adresser avec un orgueil légitime ces paroles de l'apôtre Paul: „Si je ne suis pas un apôtre pour les autres, pour vous du moins je le suis, car c'est moi qui, au nom de l'évangile, vous ai donné la vie du christianisme“ (I épître aux Corinthiens, IX, 2—4, 15); — tant de fiel de la part des Bulgares jusqu'à présent pieux, allant jusqu'à vouloir l'opprobre et l'humiliation de leur mère spirituelle et à tâcher d'arriver à ce but par l'institution, basée sur la calomnie, la haine du prochain et l'ingratitude, d'une nouvelle autorité ecclésiastique qualifiée du nom de *nationale;* — tant de fureur après toutes les concessions accordées par l'église; — une fièvre aussi chaude poussant à former des propositions et des demandes toujours nouvelles, toujours dis- D semblables les unes aux autres et toujours anticanoniques, à chasser des pasteurs apostoliques et à rester sans défense à la merci de toutes les propagandes; tous ces sombres écarts d'un peuple très pieux, disciple de notre église, dont il a partagé *la gloire et les humiliations,* la fortune et les revers, les couronnes et les douleurs, a profondément endolori et meurtri nos entrailles et notre cœur. Nous pensons que plus les malheurs publics qui frappent une des églises de Dieu sont grands et difficiles à subir, plus votre âme remplie de l'amour du Seigneur en sera affligée et qu'elle les considérera comme des malheurs arrivés à elle-même. „Si un membre souffre,“ dit l'apôtre, „tous les membres souffrent avec lui; si un membre est glorifié, tous les membres se rejouissent“ (I épître aux Corinthiens, XII, 26). C'est dans cet espoir que nous avons pris dernièrement la détermination, suivant l'ancienne coutume, de vous communiquer à vous, notre

(Κορινθ. Α', ιβ', 26.) Διὸ δὴ μᾶλλον καὶ τῇ ὑμετέρᾳ A γεραρᾷ καὶ σεβασμίᾳ ἐν κυρίῳ ἀδελφότητι, καθὼς καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς προέδροις τῆς καθόλου ἐκκλησίας, ἔθει παλαιῷ καὶ θεοφιλεστάτῳ κατακολουθοῦντες, τὰ γεγονότα περιληπτικῶς, ὅσον ἐξῆν, καὶ κεφαλαιωδῶς γνωρίσαι, νῦν ὀψὲ γοῦν, ἥδιστα ἐδικαιώσαμεν· ὥστε καὶ αὐτήν, ἀγαθυνθεῖσαν ἀποστολικῶς καὶ φιλαδέλφως, μηδαμῶς τὴν τάξιν λείπειν, ἣν οἱ πατέρες παρέδοσαν· ἀλλὰ πρόθυμον ἀναφανῆναι καὶ συναγωνιστὴν καὶ συναντιλήπτορα, ὅπου σύντριμμα λαοῦ καὶ ψυχῶν ἀπώλεια, νυνὶ μὲν γράμμασιν αὐτῆς ἀποκριτικοῖς παραμυθουμένην τὰ εἰκότα καὶ συνεπιρρωννῦσαν πόρρωθεν· ὅταν δέ, σὺν θεῷ φωτίζοντι καὶ εὐδοκοῦντι (καὶ τῆς ἐφ' ἡμᾶς αὐτοκρατορικῆς ἐπινευσάσης ἂν δηλονότι κυβερνήσεως), συναγείρηται καὶ συγκροτῆται ἡ ἐφ' ἣν ἐξεκαλεσάμεθα τὸ ζήτημα ἁγιωτάτη τῆς καθόλου ἐκκλησίας σύνοδος, τηνικαῦτα καὶ αὐτὴν παρουσιάζουσαν καὶ συμπαραστατοῦσαν. Ἀγαθοὶ μὲν γὰρ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἕνα, καὶ πολλῷ πλέον B οἱ πλείους, εἰς τὸ μεταδιδάξαι καὶ συνετίσαι τὸν ἡμαρτηκότα καὶ ἀκμὴν ἐξαμαρτάνοντα ἀδελφόν, ἄλλως τε καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας οὐχὶ ἅπαξ οὔτε δὶς καταφρονοῦντα καὶ παρακούοντα (Ματθ. ιη', 16-17). Οἴδαμεν δὲ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, τῆς περὶ τὸ δόγμα ὁμοίως καθάπερ καὶ τῆς περὶ τὴν πρακτικὴν ἀκρίβειαν, τῶν δύο τούτων χαριτοβρύτων πηξίων τοῦ παναγίου πνεύματος, οὐχ ἕνα τινὰ μόνον καθ' ἕκαστον, ἀλλὰ καὶ συλλήβδην πάντας τοὺς ἁπανταχοῦ ἐπισκόπους καὶ ποιμένας παρὰ κυρίου τεταγμένους διδασκάλους καὶ φύλακας, καὶ ὅσῳ περ τῶν ἄλλων εὐσεβῶν ὑπερέχουσι, τοσοῦτο νομοφυλακεῖν ὀφείλοντας ἰδίᾳ καὶ κοινῇ εἰς τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εὐστάθειαν καὶ τὴν τῶν ποιμνίων σωτηρίαν. Τοιγαροῦν ὑπτίαιν ταῖν χεροῖν καὶ ἀναπεπταμένῃ τῇ καρδίᾳ καὶ τὰ παρὰ τῆς ὑμετέρας γερασμίας καὶ θεοφρουρήτου κορυφῆς ἀπεκδεχόμενοι ἐπίκαιρα γράμματα, ἐν ἀδελφικοῖς τοῖς χείλεσι καὶ ὁλοψύχως τὸν ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν C αὐτὴν πάλιν καὶ πάλιν κατασπαζόμεθα.

Ὁ δὲ τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δομήτωρ καὶ τελειωτὴς καὶ κυβερνήτης Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς θεὸς ἡμῶν, ὁ πρῶτος καὶ μέγας καὶ αἰώνιος ἀρχιερεύς, ὁ σφάγιον ἑαυτὸν ἑκούσιον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας καλλιερησάμενος καὶ μόνος τοῦ παντὸς εἰρηνάρχης, αὐτὸς καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ χαρίζοιτο καρδίαν σαρκίνην καὶ ὦτα εἰς ἀκοὴν πίστεως, τῆς ἐν τῇ πράξει καὶ τῇ θεωρίᾳ πατροπαραδότου πίστεως, καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας μητρικῶν νουθετημάτων, ἥτις ἐστὶ στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. Τῇ δὲ ἐκκλησίᾳ πάσῃ δοίη πλάτυνσιν καὶ στηριγμὸν ἐν τῇ ἑνότητι τοῦ πνεύματος καὶ ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, εἰς δόξαν πατρός, υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, τῆς μιᾶς ὑπεραρχίου θεότητος καὶ βασιλείας, παρ' ἧς καὶ τὰ ὑμέτερα σεβάσμια ἔτη κρείττω γίγνοιτο πάσης ἐπηρείας, καὶ ὄλβια, καὶ πανευφρόσυνα, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῆς D ποιμαινομένοις πᾶσι σωτήρια. Ἀμήν.

,αωξη', δεκεμβρίου ις'.

Τῆς ὑμετέρας λίαν ἡμῖν περισπουδάστου καὶ σεβασμίας κορυφῆς ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ ὅλως πρόθυμοι

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος.
† ὁ Κυζίκου Νικόδημος.
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
† ὁ Βερροίας Σωφρόνιος.
† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Φιλαδελφείας Μελέτιος.

vénérable frère en Jésus-Christ, ainsi qu'à tous les autres chefs des églises indépendantes de l'orthodoxie, un résumé aussi succinct que possible des événements qui se sont succédés depuis la naissance de la question jusqu'à ces derniers temps, afin que vous soyiez à même de suivre les doctrines apostoliques de fraternité que les pères nous ont enseignées, en vous montrant prêt à lutter à nos côtés partout où il y a détriment de populations et perdition d'âmes.

Maintenant nous ne demandons qu'une réponse encourageante et vos conseils éclairés; mais lorsque, Dieu aidant, et avec l'autorisation du gouvernement impérial dont nous relevons, sera convoqué le très saint concile œcuménique, composé de toutes les églises indépendantes de l'orthodoxie, auquel seul appartiendra alors le pouvoir de résoudre la question, nous vous prierons d'y siéger. Un seul, en effet, est moins capable que deux, et bien moins que plusieurs, d'enseigner et de catéchiser un frère assez plongé dans le péché pour désobéir plus d'une fois à sa propre autorité ecclésiastique (Mathieu, XVIII, 16-17). Nous savons en outre que les dogmes ainsi que la discipline de notre religion, — ces dons merveilleux du Saint-Esprit, — n'ont pas été confiés à un seul à part, mais à tous les évêques ensemble. Dépositaires placés sur tous les points du globe des volontés du Seigneur, ils ont tous, à un égal degré, le devoir de profiter de la supériorité qui leur a été accordée du ciel sur les autres fidèles pour faire comprendre et respecter les lois et pour travailler sans relâche, en particulier aussi bien qu'en public, pour la prospérité des églises et le salut de leurs ouailles. En conséquence nous attendons, le cœur rempli d'impatience et d'espoir, votre réponse, et nous vous donnons de toute notre âme le baiser fraternel en Jésus-Christ, notre Dieu.

Que le fondateur et chef de notre sainte église catholique et apostolique, notre Seigneur Jésus-Christ, le premier, le grand, l'éternel pontife, celui qui s'est offert en sacrifice pour sauver le monde du péché et le faire vivre de la vie éternelle, le seul pacificateur de l'univers, veuille accorder à ses enfants égarés *un cœur de chair et des oreilles pour entendre les préceptes de la foi*, de cette foi dont la théorie et l'application sont traditionelles, et leur inspirer la détermination salutaire de se rendre aux conseils maternels de leur église, *qui est la colonne et le fondement de la vérité.* Qu'il veuille aussi permettre à son église toute entière de s'agrandir et de se consolider dans l'unité de l'esprit et dans le lien de la paix, à la grande gloire du Père, du Fils et du Saint-Esprit, de cette divine Trinité, par la grâce de laquelle puisse votre précieuse et vénérable existence être inaccessible à toute influence maligne et s'écouler tranquille, heureuse et salutaire aux âmes confiées à votre garde! Ainsi soit-il!

Constantinople, le 16 décembre 1868.

Vos affectionnés frères en Jésus-Christ

(Signés). † Le patriarche de Constantinople Grégoire.
† Nicodème, archevêque de Cyzique.
† Gérasime, archevêque de Chalcédoine.
† Néophyte, archevêque de Dercos.
† Dionysios, archevêque de Didymotichon.
† Sophronius, archevêque de Véria.
† Agathanghelos, archevêque de Drama.
† Mélétius, archevêque de Philadelphie.

† ὁ Γάνου καὶ Χώρας Χρύσανθος. A
† ὁ Βοδενῶν Νικόδημος.
† ὁ Κορυτσᾶς Νεόφυτος.

† Chrysanthos, archevêque de Ganohora.
† Nicodème, archevêque de Bodéna.
† Néophyte, archevêque de Corytza.

48.

PATRIARCHA OECUMENICUS ADMINISTRATORI TURCICO

1868 decembris 20 / 1869 ianuarii 1.

Ὑψηλότατε.

Πληροφορηθείς, ὅτι οἱ ἐνταῦθα λεγόμενοι ἀντιπρόσωποι τῶν βουλγάρων ἐξέδωκαν ἐπιστολὰς προσκαλοῦντες ἀρχιερεῖς βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν ὅπως ἔλθωσιν ἐνταῦθα καὶ συγκροτήσωσι σύνοδον εἰς Ὀρτάκιοϊ, ἐθεώρησα καθῆκόν μου ὅπως ἐγκαίρως διαμαρτυρηθῶ κατὰ τῆς τοιαύτης πράξεως αὐτῶν ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, καὶ παρεκάλεσα αὐτὴν θερμῶς συγχρόνως ὅπως λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα δραστήρια μέτρα εἰς τὴν παρεμπόδισιν τοῦ ἀτόπου σχεδίου αὐτῶν τούτου, καὶ μὴ ἔλθωσιν ἀρχιερεῖς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἔχει δὲ ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης ἀνὰ χεῖρας τὸ ἀπὸ B 13 δεκεμβρίου περὶ τούτου ταπεινόν μου ἔγγραφον. Ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης εἶχε τὴν ὑψηλὴν εὐαρέσκειαν ὅπως μοι διαμηνύσῃ ἐπισήμως διὰ τοῦ καπεῦ κεχαγιᾶ νὰ μένω λίαν ἥσυχος, διότι ἐλήφθησαν ἀπὸ μέρους τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως τὰ ἀναγκαῖα μέτρα· τοιαύτη ὑψηλὴ διαμήνυσις βεβαίως εἶχε τὴν ἰσχὺν εἰς τὸ νὰ καταπαύσῃ τὴν δικαίαν ταραχὴν τῶν πατριαρχείων· ἀλλὰ δυστυχῶς, ὑψηλότατε, τὸ πρᾶγμα δὲν ἀπέβη κατὰ τὰς προσδοκίας μου· διότι δύο ἀρχιερεῖς, ὁ Σοφίας Δωρόθεος καὶ ὁ Λοφτζοῦ Ἱλαρίων, ἀπετόλμησαν καὶ ἦλθον χθὲς πρὸς ἑσπέραν διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς Βάρνης εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κατανοεῖ βεβαίως ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης πόσον τὸ κίνημα αὐτῶν τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὰ καθήκοντα τῆς πειθαρχίας αὐτῶν πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀρχήν των. Ἐπίσης κατανοεῖ ἡ ὑμετέρα ὑψηλὴ περίνοια, ὅτι δὲν δύναμαι νὰ φανῶ ἀδιάφορος, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ὀφείλω νὰ μετέλθω πάντα τὰ ἁρμόδια μέτρα ὅπως ἐπανέλθωσιν οὗτοι εἰς τὰ καθήκοντα αὐτῶν· καὶ ἐπειδὴ εἰμὶ πεπεισμένος ὅτι τὰ ἐν τῷ πατριαρχικῷ βερατίῳ ὑπὸ τοσούτων ἐνδόξων σουλτάνων κεχορηγημένα προνόμια, ἓν τῶν ὁποίων εἶναι τὸ ἔρχεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἀπέρχεσθαι τῇ ἀδείᾳ τοῦ πατριάρχου, εἰσὶν ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ δι' ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα νὰ ἐκδώσῃ τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς καὶ ὑποχρεώσῃ αὐτοὺς ἵνα διὰ τοῦ πρώτου ἀτμοπλοίου ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια.

1868, δεκεμβρίου 20.

49.

ANTISTITES BULGARI A QUOLIBET SEDIS OECUMENICAE MUNERE SE ABDICANT

1868 decembris 20 / 1869 ianuarii 1.

Παναγιώτατε δέσποτα!

† Οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν ἡμῶν, βούλγαροι τὸ γένος, ἀπὸ ὀκτὼ ἤδη ἐτῶν διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους ἐξέθεσαν αὐτοί τε καὶ ὅλον τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος διὰ γενικῶν αὐτῶν ἀναφορῶν πρὸς C τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν, καὶ τοὺς ὁποίους κάλλιστα γινώσκει ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἡ ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἐπισήμως συζητοῦσα τὸ βουλγαρικὸν ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, διεκήρυξαν πανδήμως ἔκτοτε, ὅτι δὲν ἀναγνωρίζουσι τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν καὶ κυριαρχίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἑπομένως καὶ τὴν κυριαρχίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀποστελλομένων αὐτοῖς κανονικῶν αὐτῶν ἀρχιερέων, τῶν τοῦτο ἀναγνωριζόντων. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς, κατὰ τὴν καθεστῶσαν τάξιν τῆς ἐκκλησίας, ἐξηκολουθήσαμεν ἀναγνωρίζοντες ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ἀρχὴν τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, οἱ ἐπαρχιῶται ἡμῶν παύσαντες ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν τὰ κανονικὰ ἡμῶν ὀνόματα δὲν παραδέχονται ἡμᾶς κατ' οὐδένα τρόπον ἵνα μεταβῶμεν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἡμῶν, ἢ εὑρισκόμενοι ἐκεῖ νὰ διαμένωμεν ἐν αὐταῖς, ἐκτελοῦντες τὰ ἀρχιερατικὰ ἡμῶν καθήκοντα. Τὸ δὲ πατριαρχεῖον ἐν ὅλῳ τῷ διαστήματι τούτῳ ἐπιμένον διέταττεν ἡμᾶς, ἵνα ἀπέλ- D θωμεν καὶ διαμένωμεν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐπαρχίαις, πραγματοποιοῦντες ἐν αὐταῖς τὰς κυριαρχικὰς αὐτοῦ διαταγὰς ἐναντίον τῆς ἐθνικῆς θελήσεως καὶ τῆς γενικῆς ἀντιστάσεως τῶν λογικῶν ἡμῶν ποιμνίων, ἐπιμενόντων νὰ μὴ ἀναγνωρίζωσιν ἡμᾶς διὰ κανονικοὺς αὐτῶν ἀρχιερεῖς, ἐν ὅσῳ ἀναγνωρίζομεν τὴν ἐφ' ἡμῶν κυριαρχίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ μνημονεύομεν τοῦ κανονικοῦ ὀνόματος τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου, καὶ οὕτως ἡ θέσις ἡμῶν δεινουμένη καθ' ἑκάστην ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω· ἄλλως τε καὶ ἡ ἐν ταῖς λοιπαῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις κατήντησε θρησκευτικῶς ἔτι ἀξιοθρηνοτέρα, διότι συνεπείᾳ τῆς διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους παρατεινομένης ἐν αὐταῖς ἐλλείψεως ἀρχιερατικῆς ἐπισκέψεως μένουσιν ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ὁλόκληροι χῶραι, χωρία καὶ ἐνορίαι ἄνευ ἱερέων, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἄνευ ἐκκλησιῶν, οὐσῶν κεκλεισμένων, καὶ οὕτως, οἴμοι! καὶ βρέφη γεννηθέντα ἀπεβίωσαν ἀβάπτιστα, καὶ ἄνθρωποι εὐσεβεῖς πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως, μὴ ἀξιωθέντες τῶν τελευταίων θρησκευτικῶν παρηγοριῶν τῆς ἐκκλησίας, ἀπέθανον, καὶ ἄνευ τῶν νενομισμένων ἐτάφησαν, καὶ πλεῖστα ἄλλα παρόμοια καὶ σπαραξικάρδια ἐπισυνέβησαν καὶ συμβαίνουσι. Καὶ ἐπειδὴ δυστυχῶς ἡ ἀφόρητος αὕτη κατάστασις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, γενικὴ οὖσα καθ' ἅπασαν τὴν Βουλγαρίαν, διατελεῖ ἀθεράπευτος, καὶ πᾶς συμβιβασμὸς τοῦ λοιποῦ ἀπεδείχθη ἀνέφικτος· διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ ὑποφαινόμενοι ταπεινοὶ ἀρχιερεῖς, οἱ μέχρι τοῦδε κανονικὰ μέλη τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ διατελοῦντες, μὴ δυνάμενοι ἄνευ τύψεως καὶ ἀλγεινῆς δήξεως τῆς ἀρχιερατικῆς ἡμῶν συνειδήσεως νὰ ἀνεχώμεθα τὴν τοιαύτην ἔκρυθμον καὶ ψυχοβλαβῆ ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀπεφασίσαμεν νὰ παραιτηθῶμεν τῆς πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὑπηρεσίας ἡμῶν, καὶ παραιτούμεθα αὐτῆς διὰ τῆς παρούσης ἐνυπογράφου καὶ κανονικῆς ἡμῶν πράξεως, καὶ ἐπὶ τῷ ἱερῷ καὶ ἁγίῳ σκοπῷ ὅπως, τὸ ἐφ' ἡμῖν, συντελέσωμεν εἰς τὴν νόμιμον ἐκκλησιαστικὴν τῶν ὀρθοδόξων ὁμογενῶν ἡμῶν δικαίωσιν [1] καὶ τὴν ἐντελῆ διόρθωσιν καὶ θεραπείαν τῆς διαληφθείσης ἀτάκτου καταστάσεως ἐκκλησιαστικῆς, ἐπανακάμπτοντες εἰς τὴν ἀρχαίαν κανονικὴν αὐτοκέφαλον ὀρθόδοξον βουλγαρικὴν ἐκκλησίαν, ἣν ὅλος ὁ βουλγαρικὸς κλῆρος καὶ λαὸς ἀναγνωρίζει, ἀφιερόνομεν τὴν ἀρχιερατικὴν ἡμῶν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν θρόνον αὐτῆς, ἧς τὰ λοιπὰ προσόντα ἀκολούθως ὁρισθήσονται.

Ὅθεν βαθυσεβάστως παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν προσκυνητὴν ἡμῖν παναγιότητα, ἵνα, ὡς ἄλλοτε ὁ ἀοίδιμος Σαμουὴλ πατριάρχης, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εὐχῶν κλήρου τε καὶ λαοῦ, ὡς τὰ ἐν τοῖς πατριαρχείοις πρακτικὰ διαδηλοῦσι, παρεδέχθη ὡς κανονικὰς τὰς παραιτήσεις τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ἐκ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας πρὸς τοὺς ἀρχιεπισκοπικοὺς θρόνους Ἀχρίδος καὶ Ἰπεκίου [2], καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν μετὰ τῶν ἑαυτῶν ποιμνίων εἰς τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἄνευ συνοδικοῦ ἐκκλη-

[1] Num *διοίκησιν?*
[2] Acta integra vide in t. XXXVIII, col. 863-86 et col. 897-922.

σιαστικοῦ τόμου καὶ ἄνευ ἐγκρίσεως οἰκουμενικῆς συνόδου, οὕτως εὐδοκήσασα καὶ ἡ σεπτοτάτη ἡμῖν αὐτῆς κορυφὴ παραδεχθῇ τὰς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου παραιτήσεις ἡμῶν, καὶ τὴν μετὰ τῶν λογικῶν ἡμῶν ποιμνίων ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ὑποταγὴν ὑπὸ τὴν διαληφθεῖσαν βουλγαρικὴν αὐτοκέφαλον ἐκκλησίαν, ἥτις ἦτο, ἔστι καὶ ἔσεται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἡνωμένη πνευματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῶν ἁπανταχοῦ αὐτοκεφάλων ὁμοδόξων ἐκκλησιῶν, τηροῦσα τὰ αὐτὰ δόγματα, τὰς αὐτὰς παραδόσεις, τὰ αὐτὰ μυστήρια, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἱεροὺς κανόνας μετ' ἐκείνων. Οὕτω τότε καὶ ἡμεῖς ὑποταγέντες εἰς ταύτην τὴν ἐκκλησίαν, πιστεύομεν ἀδιστάκτως ὅτι δὲν ἀθετοῦμεν τὸν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν χειροτονίας δοθέντα παρ' ἡμῶν ὅρκον ὑποταγῆς, A ἀλλὰ μεταθέτομεν τοῦτον εἰς ὑποταγὴν ἐν ἄλλῃ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, ἀδελφῇ καὶ ὁμόφρονι κατὰ πάντα τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. Ὅθεν παρακαλοῦμεν ὅπως παραδεχθεῖσα, ὡς εἴρηται, τὴν παροῦσαν ἡμῶν παραίτησιν, διατάξῃ νὰ καταχωρηθῇ αὕτη ἐν τοῖς κώδηξι τῶν πατριαρχείων.

Ἐξαιτούμενοι δὲ τὰς παναγίας αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἡμῶν τοῦτο ἔργον διατελοῦμεν τῆς ὑμετέρας θειοτάτης σοφωτάτης καὶ προσκυνητῆς ἡμῖν παναγιότητος ταπεινότατοι

† ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος.
† ὁ Σοφίας Δωρόθεος.
† ὁ Λοφτζοῦ Ἱλαρίων.

Τῇ 20 δεκεμβρίου, 1868, Ὀρτάκιοϊ.

50.
GREGORII PATRIARCHAE RESPONSUM ANTISTITIBUS BULGARIS DATUM
1868 decembris 24 / 1869 ianuarii 5.

† Γρηγόριος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα Σοφίας κὺρ Δωρόθεε καὶ θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε Λοφτζοῦ κὺρ Ἱλαρίων, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ κτλ. Παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐπληροφορήθημεν, ὅτι ἥ τε σὴ ἱερότης καὶ ἡ σὴ θεοφιλία ἀρτίως εἰς βασιλεύουσαν καταπλεύσαντες ἐνεδημήσατε αὐτοκλήτως ἐν τῷ κατὰ τὸν Βόσπορον χωρίῳ Ὀρτάκιοϊ, ὅπου οἱ κανονικῶς καθῃρημένοι τεκταίνονται καὶ δολοπλοκοῦσι τὴν κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἐπανάστασιν. Ὅσον παράδοξον τὸ τόλμημα τοῦτο, τοσοῦτο καταλελύπηκεν ἡμᾶς, οὐκ ἔχοντας ἐννοῆσαι πῶς ποτ' ἀρχιερεῖς εὐσυνείδητοι καὶ εὔορκοι, τῷ ἀποστολικῷ καὶ πατριαρχικῷ τούτῳ θρόνῳ ἐκκλησιαστικῶς ὑποκείμενοι, ἐτολμήσατε ἄνευ ἀδείας τοῦ κανονικοῦ ὑμῶν πατριάρχου ἐνδημῆσαι οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ οὔθ' ὑμῖν αὐτοῖς, οὔτε τοῖς ὑμετέροις ποιμνίοις. Εἰ γὰρ καὶ λόγοι τυχὸν λίαν κατεπείγοντες ἠνάγκαζον ὑμᾶς ἐγκαταλιπεῖν τὰ ποίμνια πρὸ τοῦ λαβεῖν δῆθεν τὸν καιρὸν τοῦ διαμηνῦσαι τὰ αἴτια προσηκόντως πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀρχήν, ὀφείλετε ὅμως, ἅμα ἐνθάδε περαιωθέντες, τὴν εἰς τὰ πατριαρχεῖα τραπέσθαι σπουδῇ τῇ πάσῃ πρὸς τὸ δικαιολογῆσαι ἀπὸ ζώσης φωνῆς παραυτίκα τὸ ἀπρόοπτον καὶ κατεσπευσμένον τῆς ἐνδημίας, ἄλλων τε μεμνημένοι, ὅσων εἰκὸς τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ δὴ τῶν κανόνων, ὅσοι κεῖνται κατὰ κληρικῶν καὶ ἐπισκόπων ἀνταρτῶν ἢ λειποτακτούντων. Καίτοι γε αὐτὰ τὰ εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας περιελθόντα στασιαστικὰ καὶ προσκλητήρια γράμματα, ἃ πρὸς ἐνίους τῶν ἁγίων καὶ φιλησύχων ἀρχιερέων ἐπαπελύσατε, αἴρουσι πᾶσαν προφασιολογίαν καὶ προσποίησιν. Παρ' οὐδὲν δὲ θέμενοι καὶ τὴν τήρησιν τοῦ ἱεροῦ ἀπαραιτήτου καθήκοντος τῆς πειθαρχίας, προσετολμήσατε καί τι πλέον ἐπὶ μείζονι ὕβρει καὶ καταφρονήσει τῆς τε πνευματικῆς ὑμῶν ἀρχῆς καὶ τοῦ οἰκείου ἐπισκοπικοῦ ἐπαγγέλματος· καὶ γὰρ καὶ ἔγγραφον ἀπηυθύνατε ἡμῖν ἐπὶ ἀτόπῳ νομιμοποιήσει τῆς παρανόμου B καὶ κατακρίτου ὑμῶν ἀνταρσίας. Καὶ δὴ τοῦτο μὲν τὸ ἔγγραφον, οἷα παράλογον, παράτολμον καὶ ἀντικανονικότητος γέμον, καὶ ἑπομένως ἐξυβριστικὸν ἐν μέρει μὲν τοῦ κανονικοῦ ὑμῶν πατριάρχου, ἐν γένει δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, ᾗ πνευματικῶς τε καὶ κανονικῶς ὑπόκεισθε, ἐπιστρέφεται τοῖς πέμψασιν ἀποδοκιμασθὲν ὁλοκλήρως· ὑμεῖς δὲ οἱ ἐπιστείλαντες αὐτό, διατελοῦντες ὑποκείμενοι ἐκκλησιαστικῶς τε καὶ πειθαρχικῶς τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ (οὐδεὶς γὰρ δύναται λῦσαι ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ὃν τυγχάνει δεδωκὼς ὅρκον, οὔτε αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπαλλάξαι τῆς ἐκ τούτου ἐπικειμένης αὐτῷ ὑποχρεώσεως, ἀλλὰ πάντως ἐστὶν ἐπίορκος, παρὰ τὸν ὅρκον αὐτοῦ φανεὶς πράττων), ὀφείλετε καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐντέλλεσθε, ἅμα τῷ λαβεῖν τὴν παροῦσαν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιστολήν, ταχὺ φροντίσαι περὶ τοῦ ἐπανελθεῖν ἀπροφασίστως ἐκεῖσε, C ὅθεν οὐ καλῶς κατήλθετε, ἵνα δὴ εὕρητε τὴν ἐκκλησίαν ἐπιεικῆ καὶ συγγνωμονεστέραν, ἐφ' οἷς ὅπως ποτὲ βαρέως προημαρτήκατε, μέχρις οὗ σὺν θεῷ δοθῇ εἰς τὸ βουλγαρικὸν τοῦτο ζήτημα ἡ νόμιμος καὶ κανονικὴ λύσις πρὸς ἡσυχίαν ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν, ὅτε καὶ τὸ ἐπισταλὲν ἡμῖν γράμμα ὑμῶν φανήσεται ὅσης κανονικῆς ἀκριβείας καὶ ὀρθότητος ἔχεται. Ἄλλως γνῶτε, ἀδελφοί, ὅτι ἔσεσθε ὑπόλογοί τε καὶ ὑπεύθυνοι πᾶσι τοῖς ἐκ τῶν κανόνων τεταγμένοις ἐπιτιμίοις.

Ἐκ δὲ τούτων τῶν ἐκκλησιαστικῶν νουθετημάτων ὁδηγηθήτω καὶ ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως κὺρ Πανάρετος εἰς τὸ ἱερὸν καθῆκον τῆς κανονικῆς αὐτοῦ ὑποταγῆς καὶ πειθαρχίας, ἔργῳ καὶ λόγῳ εὐγνωμόνως καὶ φρονίμως ἀναλογιζόμενος τὴν μέχρι τοῦδε μακρόθυμον ἀνοχὴν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ μητρὸς καὶ εὐεργέτιδος καὶ κυριάρχου ἐκκλησίας. Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς κηδεμονικῆς καὶ φιλαδέλφου προνοίας ὑπὲρ ὑμῶν. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ D χάρις κτλ.

,αωξη', δεκεμβρίου κδ'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

51.
ECCLESIARUM AUTOCEPHALARUM RESPONSA AD LITTERAS SYNODALES DATA*
1869 ianuario - maio.

a.
Responsum ecclesiae Antiochenae
1869 ianuarii 31 / februarii 12.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε κύριε Γρηγόριε, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος· τὴν σεβασμιωτάτην ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Τὴν συνοδικὴν ὑμῶν περισπούδαστον ἐπιστολήν,

* Responsa haec, diversis temporibus data, in unum colligenda censuimus servato cuiusque ecclesiae ordine hierarchico, ut quae de eodem agant argumento. Habentur tum apud B. D. Calliphrona, Ἐκκλησιαστικὰ ἢ ἐκκλησιαστικὸν δελτίον, t. V (Constantinopoli, 1871), p. 84-100, tum apud Gedeon, op. cit., p. 198-221.

τὴν ὑφ' ἡμερομηνίαν ις' τοῦ λήξαντος μηνὸς καὶ ἔτους ἐκδεδομένην, καὶ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος διεξοδικῶς διαλαμβάνουσαν, ἀσπασίως κομισάμενοι, διεξήλθομεν μετ' ἰδιαζούσης ἐπιστασίας, ἐμβριθῶς πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἐκμελετήσαντες ἐπανειλημμένως, καὶ τὰ ἐπισυνημμένα ἐν ἰδίοις φυλλαδίοις πρακτικά, καὶ ἔγνωμεν σύμπαντα τὰ εἰς δεῦρο ὑπὲρ τοῦ σοβαροῦ καὶ περισπουδάστου τούτου ζητήματος ἐνεργηθέντα τε καὶ πραχθέντα. Διὸ καὶ εἰς ἀπάντησιν ἤδη προαγόμενοι περὶ τῆς οὐσιώδους καὶ σοβαρᾶς ταύτης ὑποθέσεως, δηλοποιοῦμεν ὅτι καὶ πρότερον μὲν ἀπό τε τῶν ἐφημερίδων καὶ τῆς κοινῆς φήμης ἀκούοντες καὶ πληροφορούμενοι τὰ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συμβαίνοντα περὶ τοῦ σκανδαλώδους προκειμένου βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἠθυμοῦμεν κατὰ ψυχήν, καὶ ἐλυπούμεθα σφόδρα, καίτοι ἀμυδρά τις ἐλπὶς συμβιβασμοῦ παρεμυθεῖτο ἡμᾶς. Ἤδη ὅμως ὁρῶντες ὅτι, ἀντὶ τοῦ ἐλπιζομένου συμβιβασμοῦ, τὸ ζήτημα ἐξαρθέν, καὶ ἀπὸ κακῆς εἰς χείρονα περιελθὸν κατάστασιν, κρίμασιν, οἷς οἶδε μόνος ὁ τὰ κρύφια εἰδὼς παντογνώστης θεός, ἐπλήγημεν ἀληθῶς μέσην καρδίαν, καὶ συναλγοῦμεν τῇ ὑμετέρᾳ περιλύπῳ ψυχῇ, μᾶλλον δὲ τῇ πασχούσῃ κοινῇ ἡμῶν μητρὶ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ἧς μέλη πάντες ἐσμὲν καὶ κοινωνοὶ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς θλίψεως αὐτῆς. Οὕτω δὲ τοῦ πράγματος ἤδη ἔχοντος, ἡμεῖς οἱ θεόθεν τεταγμένοι ὑπερασπισταὶ τῶν τῆς καθόλου ἐκκλησίας ἱερῶν θεσμῶν καὶ κανόνων, ὀφείλομεν πάντοτε καὶ ἐν πᾶσι προστατεύειν παντὶ σθένει τὴν ἀπαράβατον αὐτῶν τήρησιν, ἵνα ὅπως ἡμεῖς αὐτοὺς διαδοχικῶς παρελάβομεν, οὕτως αὐτοὺς παραλείψωμεν καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς, ἀθίκτους καὶ ἀπαραμειώτους τὸ σύνολον.

Οἷα δὲ καὶ ἡλίκα ἐν τῇ ἐσχατιᾷ ταύτῃ καὶ ἡμεῖς ὑποφέρομεν ὑπὸ τῆς προσηλυτομανίας τῶν ἑσπερίων τῆς ἐκκλησίας ἐχθρῶν, τῶν δίκην χειμάρρων ὁσημέραι πλημμυρούντων τὰ Συριακὰ κλίματα, καὶ μηδὲν παραλειπόντων μέσον θεμιτὸν ἢ ἀθέμιτον, πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἁπλουστέρων, καὶ ἀποπλάνησιν καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἐκλεκτῶν, μακρὸν ἂν εἴη ἐξιστορεῖν· ἀλλ' οὐ, παρὰ τοῦτο, δέον ἀποθαρρύνεσθαι, μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις μείζονα δεῖ ἐπιδεικνύειν τὴν γενναιότητα, εὐελπιζόμενοι εἰς τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν, „ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται" διὰ τῆς πίστεως.

Διὰ ταῦτ' ἄρα, ἐπειδὴ καὶ τὸ προκείμενον πολυβάσανον ζήτημα, μ' ὅλας τὰς ἐς δεῦρο προσπαθείας, ἀντὶ τοῦ ἐξομαλυνθῆναι, περιπέπλεκται δεινότερον, ἐπαινοῦμεν προηγουμένως τὸν ἀξιάγαστον ζῆλον καὶ τὴν ἐναγώνιον μέριμναν, δι' ὧν ἡ ὑμετέρα προνοητικὴ θεσπεσία κορυφὴ προσεπάθησε πολυτρόπως πρὸς συμβιβασμὸν αὐτοῦ, ἐντὸς τοῦ καθήκοντος, συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῆς ἐκκλησίας, ἐν πνεύματι πρᾳότητος, οὕτως, ὥστε καὶ τὸ ζήτημα ἐξομαλυνθῆναι, καὶ τὸ κῦρος τῶν θείων κανόνων διαμεῖναι ἀνέπαφον, καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀλώβητον. Ἰδίως δὲ ἐπιδοκιμάζομεν καθ' ὅλα τὴν ὑμετέραν ἀπάντησιν εἰς τὸν ὑψηλὸν τεσκερέν, οὖσαν ἀληθῶς ἀπαύγασμα σοφωτάτης καὶ εὐσεβούσης διανοίας, ἐφ' ᾧ καὶ εἰκάζομεν ὅτι λήψεται πάντως τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα. Ἐὰν ὅμως, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἀποτύχῃ τοῦ τοιούτου, ἀπόλυτος ἀπαιτήσει ἀνάγκη συγκαλέσεως οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐν ᾗ προθύμως τότε συντελέσομεν, τόγ' ἐφ' ἡμῖν, προσκληθέντες συμπαρεδρεῦσαι, ἐὰν μὴ αὐτοπροσώπως, διὰ τὰς περιστάσεις, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ προβεβηκὸς τῆς ἡλικίας, τοὐλάχιστον δι' ἀντιπροσώπου, ὅπως ἤθελεν ἀπαιτήσει ἡ χρεία.

Συνελόντι δὲ φάναι, ἀπ' ἄρτι ἀποφαινόμεθα, ὅτι τὰ τῆς ἐκκλησίας δίκαια καὶ ἀρχαιοπαράδοτα προνόμια καὶ ἅπαντας τοὺς κανόνας τῶν θεοπνεύστων ἀποστόλων καὶ συμπασῶν τῶν ἱερῶν συνόδων, οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν, καθὼς καὶ τῶν κατὰ μέρος ἁγίων πατέρων τῆς ἐκκλησίας, οὔτε ἀνεχόμεθα, οὔτε ἀνεξόμεθα οὐδέποτε τὸ παράπαν ἀθετηθῆναι, ἢ κἂν μίαν κεραίαν αὐτῶν παρασαλευθῆναι, ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει, κἂν εἴ τι καὶ γένοιτο. Ἀρκούσας γὰρ ἡ ἐκκλησία ἐποιήσατο τὰς παραχωρήσεις πρὸς τὰς αἰτήσεις τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων, καὶ ὑπὲρ πολὺ ἐχρήσατο τῇ συγκαταβάσει, αἷς οὗτοι ἐὰν μὴ ἀρκεσθῶσι, πᾶσα περαιτέρω ἀπαίτησις αὐτῶν καὶ παραχώρησις ὕβρις ἄντικρυς λογισθήσεται καὶ παραίτιος ἀνεπανορθώτων συγχύσεων καὶ ταραχῶν εἰς τὴν ἁρμονίαν τῆς καθόλου ἐκκλησίας γενήσεται, ἧς τὴν ἐν καλῇ καταστάσει τάξιν καὶ εὐρυθμίαν ἡμεῖς οἱ θεόθεν τεταγμένοι ποιμένες ὀφείλομεν διὰ παντὸς τρόπου τηρεῖν καὶ φυλάττειν, καὶ μήτε ἡμῖν αὐτοῖς ἐξόν, ἀλλ' οὔτε ἑτέροις ἐπιτρέπειν καινοτομεῖν ἢ παραβιάζειν ἢ μετακινεῖν τι τῶν καθεστώτων καὶ καλῶς κειμένων, ἵνα μὴ κοινωνοὶ λάθωμεν καὶ ἡμεῖς γενέσθαι τοῖς τὰ καίρια ἁμαρτάνουσι.

Ταῦτα συνοπτικῶς, τό γε νῦν ἔχον, εἰς ἀπάντησιν τῆς συνοδικῆς ὑμῶν ἐπιστολῆς. Τὰ δὲ θεοσυντήρητα ἔτη τῆς ἀπειροσεβάστου ἡμῖν φιλαδέλφου παναγιότητος εἴεν ὅτι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα.

Ἐν Βηρυτῷ, τῇ 31 ἰανουαρίου 1869.

Τῆς σεβασμιωτάτης ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου ἐν Χριστῷ λίαν ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ ὅλως πρόθυμοι.

† ὁ Ἀντιοχείας Ἱερόθεος.
† ὁ ταπεινὸς Ἐπιφανείας Γερμανός.
† ὁ ταπεινὸς Σελευκείας Μεθόδιος.
† ὁ Ἀρκαδίας Χρύσανθος.
† ὁ Λαοδικείας Μελέτιος.
† ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἱερόθεος.
† ὁ ἀρχιμανδρίτης Προκόπιος.

b.

Responsum ecclesiae Hierosolymitanae
1869 ianuarii 24 / februarii 5.

Παναγιώτατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως κύριε κύριε Γρηγόριε, καὶ ἁγία καὶ ἱερὰ σύνοδος τῶν σεβασμιωτάτων ἁγίων ἀρχιερέων, ἁπαξάπαντες λίαν ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος· τὴν ὑμετέραν σεβασμιωτάτην καὶ περισπούδαστον ἡμῖν παναγιότητα, καὶ τὴν ὑμετέραν σεβασμιωτάτην πανιερότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ περιπτυσσόμενοι ὁλοψύχως ἐν ἁγίῳ φιλήματι κατασπαζόμεθα, καὶ ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Καὶ πρότερον μὲν οὐκ ἠγνοοῦμεν ἐκ πολλῶν πολλαχοῦ εἰρημένων τε καὶ γεγραμμένων τὰ πολυειδῆ καὶ πολύτροπα μηχανήματα, ἅπερ ὁ τῶν ζιζανίων σπορεὺς ἐξεῦρε κατὰ διαφόρους καιρούς, ἵνα ἀποσπάσῃ καὶ ἀποχωρίσῃ τὸ ὀρθόδοξον τῶν βουλγάρων ἔθνος ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ μητρὸς καὶ τροφοῦ καὶ εὐεργέτιδος, τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων τὴν ἀπὸ ις' δεκεμβρίου τοῦ παριππεύσαντος ἔτους σεβασμίαν καὶ περιπόθητον συνοδικὴν καὶ ἀδελφικὴν τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἐπιστολὴν μετὰ τῶν συνοδευσάντων αὐτὴν ἐγγράφων ἀσφαλῶς κομισάμενοι, καὶ μετὰ συντόνου τῆς προσοχῆς καὶ τῆς συννοίας μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου ταύτην διεξελθόντες, ἠλγήσαμεν ἀληθῶς τὴν καρδίαν, καὶ ἐτάκημεν τὰ σπλάγχνα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ ὅλως ἀλλοκότου καὶ τερατώδους μηχανουργήματος, ὅπερ ὁ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους αἰώνιος ἀλάστωρ οὗτος καὶ ἐπίβουλος ἐμηχανήσατο καὶ πάλιν πρὸς τὸ διαρρῆξαι τὸν ἄνωθεν ὑφαντὸν χιτῶνα καὶ διαταράξαι τὴν θεόσδοτον εἰρήνην

καὶ ἁρμονίαν τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἣν ὁ οὐράνιος δομήτωρ καὶ ἱδρυτὴς ἔπηξεν ἐπὶ τῆς ἀκραδάντου καὶ ἀρραγοῦς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἑνότητος πέτρας, νῦν μὲν ὡς μόνον ἀληθὲς γνώρισμα τῶν γνησίων αὐτοῦ μαθητῶν συνιστὰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην, νῦν δὲ μετὰ πολλῆς τῆς συγκινήσεως δεόμενος τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ πατρὸς ὑπὲρ τῆς ἑνότητος καὶ τῆς εὐσταθείας τῶν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης διεσπαρμένων ἁγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν· „Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς“ (Ἰωάν. ιζ', 11). Ναί, ἠλγήσαμεν, ὦ σεβασμία καὶ περισπούδαστος ἡμῖν κορυφή, ἠλγήσαμεν τὴν καρδίαν καὶ ἐτάκημεν τὰ σπλάγχνα, καταμαθόντες, ὅτι ἐπ᾽ ἐσχάτων (ὡς εἰ μὴ τάχ᾽ ἤρκουν αἱ ἔναγχος τὴν ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν διαταράξασαι καὶ ἔτι καὶ νῦν κατὰ τόπους αὐτὴν συνθλίβουσαι ἐπίρροιαι τοῦ πονηροῦ) σάλος πάλιν μέγας καὶ φοβερὸς ὑπὸ ἀνέμου βιαίου ἐκ τῆς ὀρθοδόξου Βουλγαρίας πνεύσαντος ἐξεγερθεὶς ἐπαπειλεῖ καὶ πάλιν κατακλύσαι τὸ θεόσωστον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας σκάφος. Ὦ! καὶ τίς ἂν μὴ ἀλγήσειεν ἀναλογιζόμενος, ὅτι μικρά τις μοῖρα ἀνδρῶν σκολιῶν καὶ διεστραμμένα λαλούντων (οὐ γὰρ ὅλως οὐδ᾽ ὁ πλείων λαὸς τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων βουλγάρων, ὅπερ οὐ μικρὸν ἡμᾶς παρεμυθήσατο), ἀνδρῶν σκανδαλοποιῶν καὶ λαοπλάνων, ὀργάνων τοῦ σατανᾶ καὶ πιστῶν ὑπηρετῶν τοῦ σκότους, ἁπάσας μονονουχὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς εὐσεβούσης Βουλγαρίας συνταράξαντες καὶ ξυγκυκήσαντες μέχρι τούτου ἀπονοίας ἀφίκοντο, ὥστε ὅρια αἰώνια, ἃ οἱ πατέρες ἡμῶν ἔθεντο, μεταῖραι ἐπιχειρίσαντες ἀγνώστους ἄχρι τοῦδε καὶ ἀνηκούστους φυλετικὰς καὶ ἐθνολογικὰς εἰσαγαγεῖν διακρίσεις καὶ φιλοτιμίας ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ οὔτε ἰουδαῖος ἔνι, οὔτε ἕλλην, οὔτε δοῦλος, οὔτε ἐλεύθερος, οὔτε ἄρσεν καὶ θῆλυ, ἀλλὰ πάντες εἷς ἐσμὲν ἐν Χριστῷ, διασπῶντες οὕτω καὶ διαταράσσοντες τὴν ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης ἑνότητα τοῦ πνεύματος, ἀντευαγγελικὰς ἐκκλησίας καινοτομοῦντες, ἀντικανονικὰ δικαιώματα προβαλλόμενοι, ἀνηκούστων προνομιῶν ἀντιποιούμενοι, καὶ μυρίοις ἄλλοις σατανικοῖς τρόποις ἅπαν τὸ θεοστήρικτον ἔθνος τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων καταρραδιουργοῦντες, καὶ τὰς τούτου ἁπαλὰς καὶ ἁπλοϊκὰς καρδίας παραπλάττειν νύκτωρ τε καὶ μεθ᾽ ἡμέραν ἀγωνιζόμενοι; Τίς ἂν μὴ πληγείη, φαμέν, διὰ μέσων τῶν σπλάγχνων, βλέπων γνήσια ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τέκνα, τὰ σωτηριώδη νάματα τῆς πίστεως καὶ εὐσεβείας ἐξ αὐτῆς ἀρυσάμενα, καὶ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ὑπ᾽ αὐτῆς γεννηθέντα, μετὰ τοσαύτης αὐθαδείας καὶ θράσους κατὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μητρὸς καὶ τροφοῦ καὶ εὐεργέτιδος κατεξανιστάμενα, καὶ ἀμύθητα κατ᾽ αὐτῆς ἀσεβήματα ἀσεβοῦντα, καὶ ταῦτα κατὰ μητρὸς τοσοῦτο φίλτρον αὐτοῖς ἐπιδεικνυμένης, μετὰ τοσαύτης στοργῆς καὶ μειλιχίας τὰ νεανιεύματα αὐτῶν ἀνεχομένης, μετὰ τοσαύτης πραότητος καὶ ἐπιεικείας τὰ ἀσθενήματα αὐτῶν βασταζούσης, καὶ τοσαύτας ὑπὲρ αὐτῶν θυσίας ὁσημέραι ποιουμένης; Ὦ! οὐκ ἦν ἄρα, ὡς ἔοικε, κόρος τῷ πονηρῷ τῶν κακῶν, οὐκέτι τῶν ἐφευρημάτων καὶ μηχανημάτων πέρας, ἃ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐξ ἀρχῆς ἀνακινεῖν ἐμελέτησε.

Τοιγάρτοι διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν συνοδικῆς ἐπι-
A στολῆς τὴν βαθεῖαν ἡμῶν ταύτην λύπην καὶ τὸ ἄλγος ἐπὶ τοῖς ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ κυρίου, ὡς μὴ ὤφελεν, ἀναφυεῖσι ζιζανίοις ἐκφράζοντες („εἴτε γὰρ πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη,“ κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον), διαβεβαιούμεθα κατὰ χρέος ἱερόν τε καὶ ἀπαραίτητον τὴν ὑμετέραν γεραρὰν καὶ θεοφρούρητον παναγιότητα, ὅτι οὐ μόνον τὴν πατρῴαν τάξιν, ἣν ἡμᾶς οἱ πρόγονοι, δι᾽ ὧν ἔπραξαν, κατέχειν παραδεδώκασιν, οὐ λείψομεν, ἀλλὰ καὶ ὁμόθυμοι συναγωνισταὶ καὶ συναντιλήπτορες ἐπὶ τῇ προρρίζῳ ἐκκοπῇ τῶν πάντως κατὰ θείαν συγχώρησιν ἐν μέσῳ τῷ τῆς ἐκκλησίας ληΐῳ ἀναφυέντων ζιζανίων γενησόμεθα. Ἐὰν δέ, σὺν θεῷ ἀρωγῷ καὶ φωτίζοντι, συγκροτηθῇ καὶ συναγερθῇ ἡ ἁγιωτάτη τῆς καθόλου ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας σύνοδος, ἐφ᾽ ἣν σοφῶς τε ἅμα καὶ συνετῶς ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἐξεκαλέσατο τὴν τελείαν λύσιν τοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς
B ἐνστάντος πολυπλόκου ζητήματος, τότε δὴ καὶ πολλῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ, εἴτε αὐτοπροσώπως ἢ διὰ τοποτηρητῶν, συμπαραστατήσομεν, καὶ πάντως τὸ κατὰ δύναμιν συντελέσομεν, ὡς ἂν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἀρτιφανῆ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καὶ τῶν ἐθνολογικῶν φιλοτιμιῶν ὑφερπύσασαν ἔχιδναν ἐκ μέσου τῆς ἐκκλησίας ποιησώμεθα· εἰ γὰρ αὕτη διαδιδοῖτο, κινδυνεύουσι πάντως κατὰ βραχὺ πᾶσαι αἱ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαι διασπασθῆναί τε καὶ ὑπ᾽ ἀλλήλων σπαραχθῆναι τοῖς ὄνυξι τῶν γενεαλογιῶν καὶ μύθων, ὃ οὐδεμία ἴσχυσε ποιῆσαι τῶν μέχρι τοῦδε αἱρέσεων. Πεποίθαμεν δέ, ὅτι ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας, ὁ ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνηγμένων ἀείποτε διὰ τῆς χάριτος καὶ ἐπιπνοίας τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ αὐτοῦ πνεύματος ὢν καὶ παριστάμενος, ἐκκόψει ὅσονούπω ἀνεπιβλαβῶς τὰς πονηρὰς παραφυάδας τοῦ ἐν τῇ τοῦ Χρι-
C στοῦ ἐκκλησίᾳ ἀναφυέντος κακοῦ, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ὑμετέρας λίαν ὑμῖν περισπουδάστου καὶ σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἀποστήσει τὸ ποτήριον τοῦτο τῆς θλίψεως καὶ τῆς πικρίας, ἐκ δὲ τῆς κεφαλῆς τῆς κατ᾽ αὐτὴν ἁγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας περιελεῖ τὸν ἀκάνθινον στέφανον τῶν ἀδιαλείπτων παθημάτων, ὃν τέκνα ἐν κυρίῳ φίλτατα καὶ ἀγαπητά, γνήσια γεννήματα τῶν πνευματικῶν αὐτῆς ὠδίνων, ἐπέθηκαν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ ἀποκριτικῶς πρὸς τὴν συνοδικὴν τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἀδελφικὴν ἐπιστολήν. Κατασπαζόμενοι δὲ καὶ αὖθις ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ αὐτήν τε καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν σύνοδον, ἐξαιτούμεθα τὰ πολύευκτα ἡμῖν αὐτῆς ἔτη ὅτι πλεῖστα καὶ πανευφρόσυνα.

Ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ, ,αωξθ', ἰανουαρίου κδ'.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἀγα-
D πητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ ὅλως πρόθυμοι

† ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος.
† ὁ Γάζης Προκόπιος.
† ὁ Λύδδης Νεόφυτος.
† ὁ Νεαπόλεως Ἰωάσαφ.
† ὁ Σεβαστείας Νικηφόρος.
† ὁ Φιλαδελφείας Ἰωάσαφ.
† ὁ Ἰορδάνου Γρηγόριος.

c.

Responsum ecclesiae Cypriae

1869 ianuarii 7/19.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε κύριε Γρηγόριε· τὴν προσκυνητὴν ἡμῖν αὐτῆς σεβασμιωτάτην παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ συνόδῳ ἀδελφικῶς ἐν Χριστῷ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Μετὰ πόθου κομισάμενοι τὴν σεβαστὴν ἐγκύκλιον τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος σὺν τοῖς ἐπισυνημμένοις σχετικοῖς ἐγγράφοις, τοῖς τὸ βουλγαρικὸν λεγόμενον ζήτημα ἀφορῶσιν, ἀνέγνωμεν αὐτὰ μετ᾽ ἐπιστασίας. Εἴδομεν δὲ μετὰ μεγίστης ψυχικῆς ἀλγηδόνος ὅσα συνοδικῶς εἰς πλάτος ἐκτίθενται ἡμῖν περὶ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ζητήματος. Καὶ ἔστι μὲν ἀληθὲς ὅτι βαρυθυμεῖ πᾶσα ἡ τοῦ Χριστοῦ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ὡς σῶμα ἓν ἀποτελοῦσα, οὗ ἡ κεφαλὴ ὁ

A Χριστός, ἀλλ᾽ ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἧς τῇ ἰδιαιτέρᾳ προνοίᾳ τε καὶ μερίμνῃ τὸ κατὰ τὴν Βουλγαρίαν ὀρθόδοξον πλήρωμα ἀπὸ πολλῶν ἤδη χρόνων ἐμπεπίστευται, ὁμολογουμένως συναισθάνεται βαρύτερον τὸ ἄλγος, ἅτ᾽ ἐξ ἀρχῆς διὰ τοῦ εὐαγγελίου τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος γεννήσασα καὶ τῷ γάλακτι τῆς εὐσεβείας αὐτὸ ἐκθρέψασα. Ἀλλ᾽ ἤδη, φεῦ! τὸ γεγονὸς τοῦτο παριδόντες οἱ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ βούλγαροι λάβροι ἐπιτίθενται κατὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ προτάσεις ὀχληρὰς καὶ σκανδαλώδεις προβάλλονται καὶ ἐν μέρει προσβλητικὰς ἐν καιροῖς μάλιστα κρισίμοις, ἐν οἷς ὤφειλον μετὰ πλείονος σεβασμοῦ τὰς αἰτήσεις ποιεῖσθαι· ἀλλὰ τοιαύτη φαίνεται πανταχοῦ σχεδὸν ἡ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων πορεία· τὸ δὲ ἀλγεινὸν τῶν πειρασμῶν καὶ δοκιμασιῶν οὐδόλως ἐστὶν ἡμῖν ἀπροσδόκητον κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀδιάψευστον πρόρρησιν· „Ἐν τῷ κόσμῳ, φησί, θλῖψιν ἕξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.“ B Ὅθεν καὶ πεποίθαμεν ὅτι ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ὡς μήτηρ φιλόστοργος, οὐ παύσεται φερομένη ἐπιεικῶς καὶ μέσα ἐπιζητοῦσα πειστικά, δι᾽ ὧν οἱ μὲν τοῖς ἀρχαίοις συνοδικοῖς τῆς ἐκκλησίας θεσμοῖς πιστῶς ἐμμένοντες ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ βούλγαροι ἔτι μᾶλλον ἐνισχυθῶσιν, οἱ δὲ τυχὸν ἀποπλανηθέντες τῆς εὐθείας ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν κατὰ φύσιν πορείαν, ἀφ᾽ ἧς ἕνεκα διαφόρων γεηρῶν φρονημάτων καὶ εἰσηγήσεων ἐξέκλιναν, καὶ οὕτως εὐοδωθῇ τὸ ἔργον διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ ὁμονοίας. Εἰ δὲ μή, σύνοιδε πάντως καὶ ἡ ὑμετέρα σεβασμιωτάτη ἡμῖν παναγιότης, ὅτι τὰ σκάνδαλά εἰσιν ἐπήρειαι τοῦ ἀρχεκάκου καὶ μισοκάλου τῶν ἀνθρώπων ἐχθροῦ, τοῦ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τὴν ἁγίαν καὶ ἑνιαίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἀπὸ καταβολῆς αὐτῆς συνταράσσοντος. Ἐν τοιαύταις τοίνυν περιπτώσεσι καὶ πάντες οἱ τῆς μακαρίας μνήμης τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ πανευκλεῶς ἰθύναντες θεῖοι ποιμένες καὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνερχόμενοι συμφώνως τε καὶ ὁμοφρόνως ἐκ ποδῶν ἐποιοῦντο πᾶσαν νέαν ἐπήρειαν, κανόνας τε ἱεροὺς ἐκθέμενοι κατέλιπον ἡμῖν ὡς ἄλλους φάρους, ὑφ᾽ ὧν φωτιζόμενον πηδαλιουχεῖται καὶ εὐπλοεῖ τὸ τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας θεότευκτον σκάφος. Τοιαῦτά τινα πάντως ἐν νῷ ἔχουσα καὶ ἡ ὑμετέρα σεβασμιωτάτη παναγιότης συνεκάλεσε σύνοδον ἱεράν, καὶ συνδιασκεφθεῖσα ἔκρινεν εὔλογον ἵνα θέσῃ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα ὑπ᾽ ὄψει γενικῆς συνόδου ἐξ ἁπασῶν τῶν ὁμοδόξων ἐκκλησιῶν συγκροτηθησομένης, ἧς ἡ γνώμη καὶ ἡ ἀπόφασις ἔσεται ὁ κράτιστος γνώμων περὶ τῆς ἐπιλύσεως τῶν τοιαύτης φύσεως ζητημάτων ὡς ἐχούσης γενικώτερον κῦρος. Τὴν γνώμην ταύτην καὶ ἡμεῖς ἐπιδοκιμάζομεν, καὶ τό γ᾽ ἐφ᾽ ἡμῖν ὑπακούσομεν, ὅταν ἡ ὥρα σημάνῃ, ἂν ἐγκριθῇ καὶ ὑπὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως καὶ δοθῇ ἄδεια πρὸς τοῦτο. Εἴθε δὲ περιπλέον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ διαφυλάττοι τήν τε ὑμετέραν παναγιότητα καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτην σύνοδον εἰς πολλὰς ἐτῶν εὐδαίμονας περιόδους πρὸς δόξαν τε καὶ εὔκλειαν τῆς ἁγίας ἡμῶν ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ οἰκοδομὴν παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος.

Ἐν Λευκωσίᾳ, τῇ 7 ἰανουαρίου 1869.

Τῆς ὑμετέρας θειότητος καὶ πανσεβάστου μοι παναγιότητος ὁ ἐν Χριστῷ ταπεινὸς ἀδελφὸς

† ὁ Κύπρου Σωφρόνιος.

d.

Responsum ecclesiae Rossiacae *

1869 aprilis 19 / maii 1.

C Τῷ ἐν κυρίῳ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῷ παναγιωτάτῳ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Γρηγορίῳ καὶ πάσῃ τῇ περὶ αὐτὸν ἱερᾷ συνόδῳ ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος τῆς ἐκκλησίας πάσης Ῥωσσίας περιέπουσα τὸν ἀδελφικὸν ἐν Χρισστῷ ἀσπασμὸν εὔχεται χαίρειν.

Χαλεπὸν καιρὸν διέρχεται νῦν ἡ μεγάλη ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ ἐν αὐτῇ ἀπό τινων ἤδη ἐνιαυτῶν ἐκ τοῦ οὕτω καλουμένου ἑλληνοβουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος πηγάζουσαι καὶ τὸ μὲν κατευναζόμεναι, τὸ δὲ αὖθις κρατυνόμεναι συγχύσεις καὶ ταραχαὶ κατὰ τὸ φαινόμενον προέβησαν ἤδη εἰς τὸ ἔπακρον. Ἀγγελλόμεναι δὲ διὰ πολυαρίθμων ὀργάνων τοῦ τύπου ὤφειλον ὡς εἰκὸς ἵνα ὦσι γνωσταὶ καὶ τῇ ἁγιωτάτῃ πάσης Ῥωσσίας συνόδῳ, ἀείποτε ἐμποιοῦσαι αὐτῇ βαθυτάτην μὲν θλῖψιν, εἰλικρινεστάτην δὲ συμπάθειαν πρὸς τὴν πάσχουσαν ὁμόδοξον ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἀνώτατον αὐτῆς ποιμενάρχην. D Ἀλλ᾽ ὅσῳ ἰσχυρὰ καὶ ἂν ἦσαν τὰ αἰσθήματα τῆς θλίψεως καὶ τῆς συμπαθείας αὐτῆς, ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος μέχρι τοῦδε οὐδαμῶς ἐδικαιοῦτο τὸ καθ᾽ αὐτὴν ὅπως ἀποταθῇ πρὸς τὴν ὑμετέραν παναγιότητα δι᾽ οἱουδήποτε λόγου ἢ γράμματος, φοβουμένη μὴ τὸ τοιοῦτον δόξῃ ἐπέμβασίς τις ὑπ᾽ αὐτῆς εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἐπαρχιακὰς ὑποθέσεις τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, ηὔχετο δὲ μόνον τῷ κυρίῳ ἵνα πραΰνῃ τὰ ἀνθρώπινα πάθη τὰ κυμαίνοντα τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν, συνετίσῃ τὰ παρήκοα καὶ δυσηρεστημένα αὐτῆς τέκνα, φωτίσῃ καὶ καθοδηγήσῃ τοὺς ποιμένας αὐτῆς πρὸς παντελῆ αὐτῆς εἰρηνοποίησιν. Ἤδη δὲ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς συνόδου προσκαλουμένης παρὰ τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, ἐκτιθεμένης αὐτῇ μετὰ τῶν ἄλλων ἱεραρχῶν ἐν τῷ σεβαστῷ αὐτῆς γράμματι τὰς θλιβερὰς περιστάσεις τῆς καθ᾽ ἡμᾶς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τὰς πρὸς ἀποσόβησιν αὐτῶν προτάσεις αὐτῆς, προσκαλουμένης, φαμέν, ἵνα ἀποφανθῇ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ γράμματος αὐτῆς, ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ὑπ᾽ ὄψιν ἔχουσα καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐμφορουμένη ἀγάπης πρὸς πάντας τοὺς ὁμοδόξους ἀδελφούς, ἕλληνάς τε καὶ βουλγάρους, καθῆκον ἑαυτῆς ἡγεῖται ἵνα ἐκφράσῃ ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας παναγιότητος καὶ τῶν μελῶν τῆς περὶ αὐτὴν συνόδου τὴν εἰλικρινῆ αὐτῆς περὶ τούτου γνώμην ἐν πάσῃ ἀδελφικῇ παρρησίᾳ.

1. Πρὸ παντὸς δέον ἵνα ἐν τῇ λύσει τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ ζητήματος χειραγωγώμεθα ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐστὶν ὁ νόμιμος ποιμενάρχης πάντων τῶν ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ ποίμνῃ ὀρθοδόξων βουλγάρων, κέκτηται δὲ ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀδιαφιλονείκητα ἱεραρχικὰ δικαιώματα. Ὅθεν, ἐὰν οἱ βούλγαροι θέλωσιν ὅπως ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ποιήσῃ αὐτοῖς τοιάσδε ἢ τοιάσδε παραχωρήσεις καὶ παραιτηθῇ ὡς πρὸς αὐτοὺς τινῶν οἱωνδήποτε ἢ καὶ πάντων τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, δύνανται οὗτοι καὶ ὀφείλουσι μόνην τὴν αὐτοῦ παναγιότητα περὶ τούτου ἵνα ἱκετεύωσιν, οὐδόλως δὲ διὰ τῆς βίας ἵνα ἀπαιτῶσι τοῦτο παρ᾽ αὐτοῦ. Πρὸς δὲ ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης δικαιοῦται ἵνα ποιῇ τοῖς βουλγάροις παραχωρήσεις, οἵας ἀναγνωρίζει δικαίας ἢ ἀναγκαίας· δικαιοῦται μάλιστα ἐξ οἰκείας προαιρέσεως ἵνα ἀναγνωρίσῃ καὶ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, τῆς τέως ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐξαρτωμένης, ὡς ἀνεγνώρισέ ποτε τὴν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν τῆς ῥωσσικῆς ἐκκλησίας, εἶτα δὲ τῆς ἑλληνικῆς· ἀλλ᾽ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς αὐτοῦ παναγιότητος καὶ παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῆς οἱ βούλγαροι οὐ δικαιοῦνται ἵνα λάβωσιν ἢ ἁρπάσωσι παρ᾽ αὐτῆς πᾶν ὅ τι ἐπιδιώκουσι, πολλῷ δὲ ἔλαττον δικαιοῦνται ἐντελῶς μὲν ἵνα παραιτηθῶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου αὐτῶν ποιμενάρχου, οἰκειοθελῶς δὲ ἀποσπασθῶσιν ἀπ᾽ αὐ-

* Ab hac translatione a Gedeone exhibita ea differt quae habetur apud Calliphrona, t. cit. p. 94-9.

τοῦ, ὅπερ ἂν ἦν ἤδη σχίσμα, οἱ δὲ βούλγαροι, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, ἀναποφεύκτως ἐθεωροῦντο ἂν σχισματικοί. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀδύνατον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην, ἵνα παρασιωπηθῇ, ὅτι ἔνιοι, ἐὰν μὴ πάντες, τῶν πόθων τῶν βουλγάρων, οὓς διαδηλοῦσιν ἐνώπιον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰσὶ πόθοι εὐλογώτατοι, βάσιμοι, νόμιμοι, καὶ ὅτι, ἑπομένως, ἡ αὐτοῦ παναγιότης προσκαλεῖται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιμαντορικοῦ αὐτῆς καθήκοντος ἵνα κατὰ τὸ ἐνὸν ἱκανοποιήσῃ τοὺς πόθους τούτους ἐν ὀνόματι τῆς χριστιανικῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης, πρὸς εἰρήνην καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ποίμνης· ὅσῳ δὲ μείζων, τοσούτῳ ἔσται κρείττων ἡ ἱκανοποίησις αὐτῶν.

2. Κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἁγιωτάτης συνόδου, οὐ μόνον τὸ συμφέρον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν βουλγάρων τὸ συμφέρον ἀπαιτεῖ, ὅπως μὴ ἐπιδιώκωσι τὴν τελείαν ἀποχώρισιν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ τὴν πλήρη ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἐὰν οἱ βούλγαροι ἀπετέλουν ἴδιον κράτος, ὡς ἀποτελοῦσιν οἱ Ῥῶσσοι καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὕπαρξις τότε αὐτοκεφάλου βουλγαρικῆς ἐκκλησίας ἦν ἂν καὶ εὔλογος καὶ ἀκίνδυνος, ἅτε εὐκόλως δυναμένης ἵν' ἀποφύγῃ πᾶσαν σύγκρουσιν μετὰ τῶν λοιπῶν, τῶν ἐν ἑτέροις κράτεσιν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ἔχῃ δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ κράτει ὑπὲρ ἑαυτῆς ἀείποτε οἱονεὶ ἔρεισμα καὶ ὑπεράσπισιν. Ἀλλὰ νῦν, ὅτε ἡ προϋποτιθεμένη ἀνεξάρτητος βουλγαρικὴ ἐκκλησία καὶ ἡ ἑλληνική, ἤτοι ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ αὐτοῦ κράτους, τὰ δὲ μέλη ἑκατέρων ἐν πολλαῖς χώραις ὅλως συναμεμιγμένα τυγχάνουσιν, αἱ πρὸς ἀλλήλας ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν συγκρούσεις ἦσαν ἂν ἀναπόφευκτοι, ἄνδρες δὲ κακόβουλοι καὶ τῆς ὀρθοδοξίας πολέμιοι ἠδύναντο σκοπίμως ἵνα διεγείρωσιν ἢ ὑποθάλπωσι τὰς τοιαύτας συγκρούσεις καὶ ἐπωφελῶνται αὐτῶν πρὸς ἰδίους σκοπούς, πρὸς βλάβην καὶ ἐξουδένωσιν τῆς ὀρθοδοξίας, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ μεταξὺ ἑλλήνων καὶ βουλγάρων μίσους, ἡ δὲ βουλγαρικὴ ἐκκλησία, ἐγκαταλελειμμένη εἰς ἑαυτήν, οὐκ ἂν ἠδύνατο ἵνα εὕρῃ ἐν δειναῖς περιστάσεσι παρ' οὐδενὸς ὑποστήριξιν καὶ ὑπεράσπισιν. Εἰ δὲ τοὐναντίον ἠρκοῦντο οἱ βούλγαροι ἐπὶ ἀξιολόγοις μόνον παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου παραχωρήσεσι, δυναμέναις μὲν ὅπως ἱκανοποιήσωσι τοὺς δικαίους αὐτῶν πόθους, διδούσαις δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν ὄψιν ἀνεξαρτησίας τινός, ἔμενον δὲ ἐν τῇ ἱεραρχικῇ ἑνώσει μετὰ τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῇ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος ἐξαρτήσει, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀμοιβαία ἔχθρα μεταξὺ τῶν ἑλλήνων καὶ βουλγάρων μικρὸν κατὰ μικρὸν κατηυνάζετ' ἄν, αἱ δὲ πρὸς ἀλλήλους συγκρούσεις ἐγίγνοντ' ἂν σπανιώτεραι, καὶ ῥαδίως κατέπαυον· ἅμα δὲ ἥ τε ἑλληνικὴ καὶ βουλγαρικὴ ἐκκλησία, συνδεδεμέναι τῇ ἑνότητι τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀνωτέρας ἱεραρχικῆς ἀρχῆς, πάντοτ' ἂν εὕρισκον ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν καὶ κοιναῖς δυνάμεσιν ἀντενήργουν κατὰ τῶν πολεμίων τῆς ὀρθοδοξίας.

3. Ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν τοιαύτην συνδιαλλαγὴν τῶν βουλγάρων μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, πρὸς τὴν τοιαύτην, φαμέν, ἱεραρχικὴν ἕνωσιν τῆς βουλγαρικῆς μετὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἁγιωτάτης συνόδου, προϋπεδείχθη ἤδη ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐν τῷ ἀπὸ ἰουλίου 1867 ἔτους παρ' αὐτῆς τῆς αὐτοῦ παναγιότητος, τοῦ νῦν οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, διαχαραχθέντι σχεδίῳ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐν τῷ σχεδίῳ τῷ παρουσιασθέντι τῇ αὐτοῦ παναγιότητι ὡς ἐκ προσώπου τῶν μετρίων βουλγάρων παρὰ τοῦ πρώην Φιλιππουπόλεως μητροπολίτου Παϊσίου. Ἀμφότερα τὰ σχέδια ταῦτα ἐν τοῖς οὐσιώδεσιν ὅροις ἐντελῶς ταυτίζονται, διαφέρουσι δὲ μόνον περί τινα καθέκαστα, ἀσύμφορα δοκοῦντα ἑκατέροις ἰδίᾳ τοῖς μέρεσιν. Αὐτοὶ δὴ οὗτοι οἱ οὐσιώδεις ὅροι, κοινοὶ τυγχάνοντες ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σχεδίοις, δύνανται ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ἀρχὴ πρὸς τὴν περαιτέρω καὶ ὁριστικὴν συνδιαλλαγὴν μεταξὺ τῶν ἑλλήνων καὶ βουλγάρων, μετὰ νέων ἀμοιβαίων παραχωρήσεων ἐπὶ τῇ βάσει πλήρους δικαιοσύνης καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης.

4. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν οἰκουμενικὴν σύνοδον, εἰς ἧς τὴν κρίσιν ἡ αὐτοῦ παναγιότης ἀποφασίζει ἵν' ἀνατεθῇ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἑλληνοβουλγαρικὸν ζήτημα, ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος παραλείπουσα τὰς πολυαρίθμους δυσχερείας, αἵτινες δύνανται ἵνα ἀπαιτηθῶσιν ἐν τῇ συγκαλέσει καὶ τῇ συστάσει τῆς τοιαύτης ἐξ ἐπισκόπων διαφόρων χωρῶν συνόδου, ὀφείλει ἵνα μὴ παρασιωπήσῃ τοὺς φόβους αὐτῆς μὴ ἡ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος ἀντὶ μὲν τῆς εἰρηνεύσεως τῆς ἐκκλησίας γένηται ἀφορμὴ πρὸς μείζονας ἔτι ἐν αὐτῇ ταραχὰς καὶ διχονοίας, ἀντὶ δὲ τῆς προσδοκωμένης ὠφελείας ἐπενέγκῃ μόνον βλάβην. Οἱ βούλγαροι, ἐὰν τὸ ζήτημα λυθῇ ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου, καὶ οὐχὶ ὑπὲρ αὐτῶν, ἐνδέχεται ἵνα μὴ ἀποδέξωνται τὴν λύσιν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, τότε δὲ τρία λυπηρότατα γεγονότα ἐπακολουθήσουσιν· ἡ μὲν σύνοδος διακηρύξει τοὺς βουλγάρους σχισματικούς, ὁ δὲ οἰκουμενικὸς πατριάρχης διὰ τὴν ἀπόσχισιν τῶν βουλγάρων λίαν ἐπαισθητὴν ἀπώλειαν, συνάμα δὲ καὶ πᾶσα ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἀναγκασθήσεται ταύτην τὴν μεγίστην ἀπώλειαν ἵνα ὑποστῇ. Εἰ δὲ καὶ συμφωνήσωσιν οἱ βούλγαροι ἵνα ἀποδέξωνται τὴν λύσιν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, καί περ μὴ ἱκανοποιοῦσαν αὐτούς, ἡ ἀποδοχὴ αὕτη ἔσται οἱονεὶ βεβιασμένη καὶ ἥκιστα φερέγγυος, ἅτε κρατύνουσα ἐν αὐτοῖς τὸ πρὸς τοὺς ἕλληνας μῖσος, ἐν πρώτῃ δ' εὐκαιρίᾳ πάλιν ἀναφανήσονται αἱ πρότερον καὶ μείζονες ἔτι διενέξεις καὶ ταραχαὶ μεταξὺ ἀμφοτέρων. Ἀλλ' οὐ πολλῷ κρεῖττον, εἰ ἡ αὐτοῦ παναγιότης, μὴ ἀναμένουσα τὴν οἰκουμενικὴν σύνοδον, αὐτὴ προσπαθήσει (διότι τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα μερικὴ ἐστιν αὐτῆς ἐπαρχιακὴ ὑπόθεσις) ἵνα ἔλθῃ εἰς συμβιβασμὸν μετὰ τῶν βουλγάρων, ὃν ἥ τε αὐτοῦ παναγιότης καὶ ἐκεῖνοι ἠδύναντο ἵνα ἀποδέξωνται ἐξ ἀγαθῆς βουλήσεως; Καθ' ἡμᾶς ὁ συμβιβασμὸς οὗτος ἦν ἂν καὶ στερεὸς καὶ φερέγγυος καὶ ἐφετὸς πάσῃ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ.

Ἐκθεμένη τοιουτοτρόπως, ἐλευθέρως καὶ εἰλικρινῶς, τὰς ἰδίας σκέψεις ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας ἀξιοσεβάστου καὶ λίαν ἀγαπητῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος πάσης Ῥωσσίας εὔελπίς ἐστιν, ὅτι αἱ σκέψεις αὗται, εἰ καί τινες αὐτῶν δόξειαν οὐ πάντῃ συνᾴδουσαι πρὸς τὰς τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, τεύξονται τῆς ἀδελφικῆς αὐτῆς ἀγάπης, μεθ' ἧς ἐξεφράσθησαν παρ' ἡμῶν, καὶ ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ποιμεναρχικὴ σύνεσις τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, ἡ πεῖρα καὶ ἡ δικαιοσύνη, αἵτινες γνωσταί εἰσι παντὶ τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ, εὑρήσουσιν ἐπὶ τέλους τὸ δυνατὸν τῆς ὁριστικῆς λύσεως τοῦ ἐν λόγῳ σπουδαιοτάτου καὶ τοσοῦτον πολυμόχθου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος πρὸς κοινὴν ἱκανοποίησιν, εἰρήνευσιν καὶ χαρὰν πάσης τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Κύριος δὲ ὁ θεός, ὁ ἐν τριάδι δοξαζόμενος, φωτίσειε καὶ ἐνισχύσειε τὴν ὑμετέραν παναγιότητα τῇ πανσθενεῖ αὐτοῦ χάριτι, τηροίη δὲ αὐτὴν καὶ ἡμᾶς καὶ πάντα τὰ τέκνα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐν τῷ ἀρρήκτῳ συνδέσμῳ τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης πάντοτε, εἰς δόξαν τοῦ παναγίου αὐτοῦ ὀνόματος.

Ἐν Πετρουπόλει, 19 ἀπριλίου 1869 ἔτους.

Τῆς ὑμετέρας περιποθήτου ἡμῖν καὶ ἀξιοτίμου ἐν Χριστῷ παναγιότητος οἱ ἀγαπῶντες ἐν Χριστῷ ἀδελφοί

† Ἰσίδωρος μητροπολίτης Νοβογοροδίας καὶ Πετρουπόλεως.

† Ἀρσένιος μητροπολίτης Κιεβίας καὶ Γαλικίας.

† Βασίλειος ἀρχιεπίσκοπος, μέλος τῆς ἁγιωτάτης συνόδου.

† Μακάριος ἀρχιεπίσκοπος Λιθουανίας καὶ Βίλνης.

† Νεκτάριος ἀρχιεπίσκοπος Χαρκοβίας καὶ Ἀχτήρκας.

e.

Responsum ecclesiae Helladicae
1869 aprilis 7/19.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ ζ' ἀπριλίου 1869.

Ἀριθμ. $\frac{\text{πρωτ. 10061.}}{\text{διεκπ. 309.}}$

Τῷ παναγιωτάτῳ καὶ θειοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Γρηγορίῳ καὶ τῇ περὶ αὐτὸν ἁγιωτάτῃ συνόδῳ, ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ ἀδελφικὸν ἀπονέμει ἀσπασμόν.

Τὰ ἀπὸ τῆς δεκάτης δεκεμβρίου μηνὸς καὶ ἔτους ἀπελθόντος γράμματα τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτης συνόδου ὑπτίαις χερσὶν ἐκομίσατο ἡ σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ μετ' ἐπιστασίας διεξελθοῦσα πάντα ταῦτα, λύπην ἄφατον ἐλυπήθη ἐπὶ ταῖς τῶν ἐν Χριστῷ περισπουδάστων ἡμῖν τέκνων βουλγάρων ἀξιώσεσιν, αἵτινες διά τε τὸ ἀπολελυμένον αὐτῶν καὶ ἀόριστον, οὐ μόνον πάσῃ ἐκκλησιαστικῇ νομοθεσίᾳ ἀντίκεινται, ἀλλὰ καὶ πάσης πρακτικῆς σημασίας καὶ ἐφαρμογῆς στεροῦνται, καταμαρτυρούμενοι τοὐντεῦθεν, ὅτι εἰσὶν ἀπόρροια πλάνης τινὸς μᾶλλον ἢ ἀπαύγασμα χριστιανικῆς συνειδήσεως καὶ ἀνάγκης.

Πλὴν ἀλλ' οὐχ ἧττον κατέθλιψεν ἡμῶν τὴν καρδίαν καὶ ἡ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τούτων ἐκδηλουμένη διαγωγὴ πρὸς τὴν γεραρὰν ἰδίως ἐκείνην ἐκκλησίαν, ἀφ' ἧς τὴν πρώτην αὐτῶν πνευματικὴν τροφὴν ἐθήλασαν καὶ παρ' ἧς ἀμέσως τὸ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ σωτήριον εὐαγγέλιον ἐδέξαντο καὶ πάντα τὰ συμφυῆ καὶ συμπαρομαρτοῦντα αὐτῷ πλεονεκτήματα καὶ εὐεργετήματα συμπαρέλαβον.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ οὐχὶ μόνον διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς αὐτῶν διακονίας, ἐν αἷς δίκαιον χρῆσθαι τῇ ἐθνικῇ αὐτῶν γλώσσῃ, ἀλλὰ καθόλου ἐκδηλουμένη ὑπὸ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἡμῶν τούτων ἀπέχθεια πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾗ ὁ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ ἀποστόλων ἐγράφη καὶ ἐκηρύχθη σωτήριος λόγος, ἐν ᾗ ἐδίδαξαν καὶ συνέγραψαν οἱ σοφώτατοι καὶ ἁγιώτατοι τῆς ἐκκλησίας πατέρες, ἐν ᾗ, ὡς ἐν ἀκενώτῳ θησαυρῷ, ἀπεταμιεύθησαν αἱ τῆς πίστεως εἰς σωτηρίαν ἀλήθειαι, καὶ αὐτὴ αὕτη, λέγομεν, ἡ διάθεσις αὐτῶν παρεπίκρανεν ἡμῶν τὴν καρδίαν, πεπεισμένων ὄντων, ὅτι οὐκ οἴδασιν οἱ ἐν Χριστῷ ἡμῶν οὗτοι περισπούδαστοι ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, οἷον τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀναπτύξεως ἐλατήριον ἀποβάλλουσι, τὴν βασιλίδα ταύτην τῶν γλωσσῶν οὕτως ἀποδιοπομπούμενοι.

Σὺν πᾶσι δὲ τούτοις καὶ ἡ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἡμῶν τούτων ἀντευαγγελικὴ τάσις πρὸς φυλετικὴν διάκρισιν τοῦ ἑνὸς ὀρθοδόξου πληρώματος, ἀντιστρατευομένη εἰς τὸ ἀληθὲς πνεῦμα καὶ τὸν φιλάνθρωπον σκοπὸν τῆς μιᾶς καὶ ἁγίας τοῦ Χριστοῦ

A καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ οὐκ ἔστιν ἰουδαῖος, οὐδὲ ἕλλην, ἀλλ' ἡμεῖς πάντες ἓν σῶμα Χριστοῦ ἐσμεν ἀναπόσπαστον καὶ ἀδιαχώριστον, ἔπεισαν ἡμᾶς, ὅτι πολλὰ καὶ ὀλέθρια, ὡς μὴ ὤφελεν, ἐν μέσῳ τῶν πεφιλημένων ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν τούτων ὑπ' ἐχθρῶν ἐσπάρησαν ζιζάνια, τοσοῦτον αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφότητος τῆς ἁγίας μητρὸς ἡμῶν ἐκκλησίας ἀποπλανήσαντα.

Πάντων οὖν τούτων ἕνεκα καὶ ἡ ὑμετέρα θειοτάτη παναγιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτης συνόδου, ἐμφορουμένη ὑπὸ τοῦ παναρχαίου τῆς μιᾶς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας πνεύματος, καὶ ἐλαυνομένη ὑπὸ τοῦ συναισθήματος τῆς παλαιᾶς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τούτους στοργῆς καὶ εὐαγγελικῆς ἀγάπης, πάνυ ὀρθῶς τε καὶ συνετῶς ἀπεφήνατο, ὅτι μετὰ τὰς γενομένας ἤδη φιλαδέλφους παραχωρήσεις, ὡς τοῦ ζητήματος ὄντος καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ, ἐκκλησια- B στικῶς δέον ἐστὶ καὶ λυθῆναι. Οὐδὲν ἄρα κανονικῶς δύναται δοθῆναι ἢ παραχωρηθῆναι τοῖς ὀρθοδόξοις βουλγάροις, δίχ' ἀποφάσεως οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

Κατὰ καθῆκον δ' οὖν μέγιστον καὶ ἡ τῆς γεραρᾶς Ἑλλάδος ὀρθόδοξος ἐκκλησία, εἴ ποτε, θεοῦ εὐδοκίᾳ, συγκροτηθῇ αὖθις μετὰ τοσούτους αἰῶνας σύνοδος οἰκουμενικὴ ἐκ τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἀσμένως ἀσπάζεται καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν κλῆσιν τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος, ἵνα, παρουσιάσασα αὐτῇ καὶ αὕτη, συντελέσῃ, κατὰ τὸ αὐτῇ ἐνόν, εἰς τὴν τῆς πίστεως στερέωσιν καὶ πρὸς τὴν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ἀδελφικὴν ἑνότητα, κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, οὓς μετὰ πάντων τῶν πιστῶν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ἀπαρασαλεύτους τηρεῖ καὶ φυλάσσει, ὡς τὴν βεβαιοτέραν ἄγκυραν, ἣν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐγκατέλιπον εἰς σωτηρίαν.

C Καταπαυομένη δὲ τοῦ λόγου ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οὐ παύεται νυκτὸς καὶ ἡμέρας δεομένη, ἵνα ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης δῴη πᾶσι σύνεσιν καὶ γνῶσιν εὐαγγελικὴν εἰς ταχεῖαν καὶ φιλάδελφον λύσιν τοῦ ἤδη τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν συνταράσσοντος ζητήματος καὶ ἐπικαλουμένη τὸν κύριον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅπως ἐνισχύῃ καὶ χαρίζηται τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ παναγιότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτῃ συνόδῳ ἔτη ὅ τι μήκιστα καὶ καταθύμια, καὶ διατελεῖ τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτης συνόδου ἐν Χριστῷ ἀδελφὴ καὶ φίλη ἐγκάρδιος

† ὁ Ἀθηνῶν Θεόφιλος, πρόεδρος.
† ὁ Πατρῶν καὶ Ἠλείας Κύριλλος.
† ὁ Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας Γεράσιμος.
† ὁ Ἰθάκης Γαβριήλ.

Ὁ γραμματεὺς ἀρχιμανδρίτης Ἀβέρκιος Λαμπίρης.

f.

Responsum ecclesiae Hungrovlachicae
1869 martii 12/24.

Παναγιώτατε δέσποτα.

Ἀναγνοὺς καὶ διεξελθὼν μεθ' ὅσης ἐπιστασίας καὶ ἀκριβοῦς ἐνστάσεως τὰ διὰ τῆς ἀπὸ α' τοῦ παριππεύσαντος μηνὸς φεβρουαρίου τρισεβάστου μοι ἐπιστολῆς αὐτῆς διαβιβασθέντα μοι, μετὰ τῶν ἐπισυναπτομένων φυλλαδίων, δηλωτικῶν τῆς ὑπὸ ἀκροστοιχίδα τῆς πανσέπτου μοι καὶ ἀναντιρρήτως κοινῇ, ὡς ὤφειλε, φωνῇ διαφημιζομένης ἱερᾶς ἀπαντήσεως τῆς τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν μεγάλης ἐκκλησίας πρὸς τὰ παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀρτίως ὑμῖν περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος σταλέντα ἔγγραφα, καὶ ἐπιβασιζομένης, ὡς ἔπος εἰπεῖν,

D ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν καὶ ἀμεταθέτοις ἀκραδάντως ἁγίοις συνοδικοῖς δόγμασι, σπεύδω, παναγιώτατέ μοι δέσποτα, ὑπτίαις προσρήσεσιν ἀποδοῦναι ὁλοψύχως τῷ ἱερῷ θρόνῳ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τῆς ὑμετέρας παναγιότητος τὸν ἔρανον τῆς ἐκ κέντρων ψυχῆς καὶ καρδίας ἀπεράντου εὐγνωμοσύνης ἡμῶν, Γρηγορίου, λέγω, τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τοῦ ἐπὶ τῇ ὑψηλῇ τὰ νῦν ἱεραρχικῇ τε καὶ πατριαρχικῇ θέσει προϊσταμένου, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἱερᾶς χριστιανικῆς πίστεως τρανῶς ἐνδειξαμένου τὸν ἀκαταμάχητον καὶ ἀνεκλάλητον ἀνέκαθεν ζῆλον, πρὸς ἀπέραντον σεμνο-

πρέπειαν καὶ αἰωνίαν ἀπομνημόνευσιν τῶν ἐπὶ τοιαύτῃ μάλιστα περιστάσει πατρικῶν, οὐχ ἧττον δὲ καὶ πάντῃ βαρέων ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγλαῶν ἐπιδαψιλεύσεων καὶ τρανοτάτων ὑποστηρίξεων! Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον· ἐγὼ δὲ μένω μετὰ βαθυτάτου σε- A βάσματος τῆς ὑμετέρας παναγιότητος ταπεινὸς καὶ ὑποκλινέστατος δοῦλος

† ὁ Οὐγγροβλαχίας Νήφων.

Τῇ 12 μαρτίου 1869, Βουκουρέστιον.

g.

Responsum ecclesiae Serbicae.

1869 maii 10/22.

Ἀριθμ. $\frac{\text{πρωτ. 2468.}}{\text{διεκπ. 653.}}$

Παναγιώτατε.

Εἰς τὴν σεβαστὴν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος ἀπὸ πρώτης φεβρουαρίου ἐνεστῶτος ἔτους, μετὰ τῆς ὁποίας εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ πέμψητε ἀντίτυπά τινα φυλλαδίων εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν, διαλαμβανόντων τὰ λαβόντα χώραν ἐκ μέρους τῆς μεγάλης ἐκκλησίας περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς βουλγαρικῆς ἱεραρχίας, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιθυμεῖτε ὅπως ἐκφράσω τὴν γνώμην μου ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀποκρίνομαι·

Ὅτε ἀνεφάνη τὸ ζήτημα τοῦτο, ἠκολουθήσαμεν αὐτὸ μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπεθυμήσαμεν ὅπως λυθῇ, οὐχὶ πρὸς βλάβην, ἀλλὰ πρὸς ὄφελος τῆς ἁγίας ἡμῶν ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ θρησκείας, καὶ ὅπως συνετή τις καὶ δικαία λύσις αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοὺς ἑτεροδόξους τὴν δύναμιν τοῦ νὰ σπείρωσι μὲ τὰς ῥᾳδιουργίας αὐτῶν διχόνοιαν μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων λαῶν. Ἀλλ' εἴδομεν ὅτι δὲν ἔκριναν μὲ πνεῦμα ἀτάραχον τοιοῦτον ἀντικείμενον τοσαύτης σπουδαιότητος, καὶ κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἀνεμίχθησαν εἰς τὰ θεῖα πράγματα πάθη ἀνθρώπινα, καὶ ζήτημα ἐκκλησιαστικὸν μετεφέρθη εἰς στάδιον πολιτικόν, δι' ὅπερ σφόδρα λυπούμεθα.

Τὸ συμφέρον τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας ἐν γένει ἀπαιτεῖ, ὥστε τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ λυθῇ δι' ἀμοιβαίας ἀδελφικῆς συνεννοήσεως κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Εἶναι πλέον καιρὸς ὅπως τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπαναφερθῇ εἰς τὴν ἀληθῆ ὁδὸν καὶ λάβῃ λύσιν, ἵνα παύσωσιν αἱ ῥᾳδιουργίαι καὶ καταπραϋνθῇ ὁ ἐρεθισμὸς τῶν πνευμάτων ἐν τῷ λαῷ.

Ἔχομεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀποδείξεις ὅτι ἡ μεγάλη ἐκκλησία προσηνέχθη πάντοτε φρονίμως καὶ συνετῶς πρὸς τοὺς λαούς, οἵτινες ἐφωτίσθησαν παρ' αὐτῆς διὰ τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πίστεως, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι καὶ ἤδη θέλει ἐκτιμήσει λίαν σπουδαίως τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ δίδουσα λύσιν δικαίαν εἰς τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα θέλει κάμει, ὥστε ὁ βουλγαρικὸς λαὸς νὰ μείνῃ σταθερὸς καὶ ἀκράδαντος εἰς τὴν ἁγίαν ἡμῶν θρησκείαν.

Ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν ὅπως διαφυλάττηται καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, τοῦθ' ὅπερ γίνεται, ἐὰν διατηρῆται ἡ μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ἀγάπη B καὶ ἡ ἑνότης τῶν δογμάτων. Ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ διοικητικὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας, φρονοῦμεν ὅτι τοῦτο δύναται κατὰ τὰς ἀνάγκας νὰ ἀναπτυχθῇ, καὶ δύνανται νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς λαόν, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ ἀρχιερεῖς, οἵτινες ὡς τέκνα αὐτοῦ τοῦ λαοῦ ἤθελον διαδόσει ἰσχυρότερον τὸν φωτισμὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ γλώσσῃ. Ἡ δὲ ἑνότης τῶν δογμάτων θέλει ἑνόνει πάντοτε πάντας τοὺς ὀρθοδόξους ἀρχιερεῖς πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τοῦθ' ὅπερ θέλει διατηρεῖ τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην εἰς τὸ ὕψος τῆς θέσεως αὐτοῦ, ἵνα ἐπαγρυπνῇ ἐφ' ὅλης τῆς ἐκκλησίας κατὰ τοὺς κανόνας τῶν συνόδων, αἵτινες προσδιώρισαν τὰ ὅρια τῆς ἀρχῆς τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Δηλοποιῶν τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι τὴν ταπεινήν μου γνώμην περὶ τοῦ ζητήματος, ὅπερ εὐηρεστήθητε διὰ τῆς ἄνω ῥηθείσης ἐπιστολῆς ὑμῶν νὰ μοὶ προτείνητε, παρακαλῶ ταπεινῶς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὅπως χαρίσῃ εἰρήνην τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, ἵνα C οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ ἀναμαρτήτως ἐν τῷ αἰῶνι τῶν κοσμικῶν ταραχῶν καὶ ἀναβρασμῶν δύνανται νὰ εὕρωσι σωτηρίαν εἰς τὸν ἱερὸν κόλπον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἥτις ὁμοίως καὶ δικαίως ἀγαπᾷ τούς τε βουλγάρους καὶ τοὺς σέρβους, καθὼς καὶ τοὺς γραικούς.

Συνιστῶν ἐμέ τε καὶ τὸ ποίμνιόν μου εἰς τὰς ἁγίας εὐχὰς τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, διατελῶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως τῆς ὑμετέρας παναγιότητος ταπεινὸς δοῦλος.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου μητροπολίτης τῆς Σερβίας Μιχαήλ.

Τῇ 10 μαΐου 1869, ἐν Βελιγραδίῳ.

52.

ANTISTITUM BULGARORUM LITTERAE AD SINGULAS ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥΣ ECCLESIAS DATAE*

1869 februarii 25 / martii 9.

a.

Communis omnium antistitum epistola.

Μακαριώτατε, θειότατε, ἁγιώτατε καὶ σοφώτατε ἡμῖν πάτερ καὶ δέσποτα.

† Οὐχὶ μετὰ κομπορρημοσύνης, ἀλλ' ἐν εὐαγγελικῇ ἁπλότητι καὶ ταπεινῇ τῇ καρδίᾳ ἐμφανιζόμεθα ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου καὶ σεπτοτάτης ἡμῖν μακαριότητος, ὡς διεπούσης εὐκλεῶς καὶ θεαρέστως μίαν τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ θεοστηρίκτων αὐτοκεφάλων ὀρθοδόξων τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησιῶν, ἵνα ἀναγγείλωμεν αὐτῇ τὴν ἀλγεινὴν κατάστασιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τοῦ ὀρθοδόξου βουλγαρικοῦ ἔθνους· αὐτοῦ τοῦ ἔθνους, ὅπερ ἀπὸ χιλίων δήπου ἐτῶν ἐνστερνισάμενον μετ' ἐνδομύχου ἀφοσιώσεως τὴν προσηγορίαν τοῦ θεανθρώπου σωτῆρος Χριστοῦ, κατέστη καρπο- D φόρον μέλος τῆς ἐπὶ γῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις τοῦ ἔθνους ἡμῶν εἶναι δεινὴ καὶ ἀξιοδάκρυτος· τὸ δὲ κακὸν δὲν εἶναι πρόσφατον, ἀλλὰ καὶ ἑκατονταετηρίδος ἀτερμονέστερον, ἐξ οὗ τὸ ἔθνος τερηδονιζόμενον δηλητηριάζεται καιρίως κατὰ τὰ ἱερώτατα αἰσθήματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως. Τὸ δεινὸν εἶναι μέγα· θεραπεία δὲ οὐδαμοῦ! Ναί! τὸ δεινὸν κατέστη τοσούτῳ ἀφόρητον, ὥστε ἐκ ποδῶν ποιεῖται, οἴμοι! τήν τε πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην. Τί δὲ καὶ προσεπιλαλήσωμεν; ἡ μὲν γλῶσσα ἡμῶν δεσμεύεται, ἡ δὲ διάνοια ἰλιγγιᾷ, προκειμένου νὰ ἐξελέγξωμεν σύστημα διέπον ἕνα περιφανῆ καὶ περίβλεπτον θρόνον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐπὶ τῶν

* E libello cui titulus: *Ἡ τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα ἀφορῶσα ἐπιστολὴ τῶν βουλγάρων ἀρχιερέων πρὸς τὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας, μετὰ τῶν ἐπισυνημμένων ἐγγράφων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις τῆς „Μακεδονίας“* 1869, in-8°, 48 p. — Huius libelli confutatio graecanica habetur apud B. D. Calliphrona, *Ἐκκλησιαστικὰ ἢ ἐκκλησιαστικὸν δελτίον*, t. V (Constantinopoli, 1871), p. 33-44. Quam negleximus utpote privati hominis foetum.

εὐκλεῶν χρόνων τοῦ παρελθόντος διεπυρσεύθη τὸ φῶς A τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος, καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου αἱ ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἐξουθενημέναι, φεῦ! βουλγαρικαὶ ἐπαρχίαι ἀνεδείχθησαν, καὶ δίκην νεοφύτων ὑψικόμου καὶ μελισταγοῦς δένδρου μετεφυτεύθησαν. Κατανοεῖ ἡ ὑμετέρα θεόσοφος μακαριότης τοῦ ἐγχειρήματος ἡμῶν τὴν δυσχέρειαν· καθότι ἐπιχειροῦντες οἰκτρὰν διατραγῴδησιν τῶν δεινοπαθημάτων καὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, θέλομεν περιέλθῃ εἰς τὴν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην τοῦ νὰ καθαφθῶμεν, καὶ ἄκοντες, τῶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς ἀναβάντων τὸν ἀνώτατον τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας θρόνον· αὐτὸν τὸν θρόνον, ὃν τὸ μὲν κλέος τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου εἰς τὸ διηνεκὲς ἐδόξασεν, ὁ δὲ τοῦ χρυσορρήμονος τούτου Φωτώνυμος διάδοχος οὐχ ἧττον ἐλάμπρυνεν. Ἀλλ᾽ ἀκούομεν τὴν φωνὴν τῆς ἀληθείας ἐπιφθεγγομένην ἡμῖν· — λαλεῖτε! — Ἀκούομεν τὴν φωνὴν τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, „ἧς ἡ κεφαλή ἐστιν ὁ Χριστός,“ B λέγουσαν· — λαλεῖτε· ὅτι ὁ λόγος ἐστὶ τῆς ἀληθείας τὸ ὅπλον· ὁ λόγος τυγχάνει τῶν ἀνθρωπίνων παθημάτων τὸ φάρμακον· ὁ λόγος εἶναι ὁ ποδηγέτης τῆς σωτηρίας! — Πειθήνιοι οὖν τῷ τῆς παροτρυντικῆς ταύτης φωνῆς ἐπιτάγματι, αἰσθανόμεθα ὅτι ἡ γλῶσσα ἡμῶν λύεται· ἀποκτῶμεν δὲ δύναμιν καὶ θάρρος τοῦ νὰ λαλήσωμεν, καὶ λαλήσωμεν ὡς ὑπηρέται τῆς θείας δικαιοσύνης, ὡς ποιμένες λαοῦ δοκίμου ἐν εὐσεβείᾳ, οὗτινος τὰ τραύματα εἰσὶν ἡμέτερα τραύματα, καὶ αἱ προσκλαύσεις αὐτοῦ κατὰ μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἀδικίας εἰσὶ προσκλαύσεις ἡμέτεραι. Καὶ ἡμεῖς μὲν λέξομεν, θεὸν ἐπικαλούμενοι ἀρωγόν· γένοιτο δὲ τὸ πανάγιον αὐτοῦ θέλημα.

Ὅτε ἐν τῷ πληρώματι τοῦ χρόνου τὸ φῶς τοῦ θείου λόγου κατηύγασε τῶν πιστῶν τὰς καρδίας, τὰ δὲ ἔθνη, συμμέτοχα γενόμενα τῆς ἀναγεννήσεως καὶ σωτηρίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τῇ ἐπουρανίῳ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ, καθίσταντο τέκνα φωτὸς καὶ τῶν τοῦ C πνεύματος θείων καὶ ὑπερφυσικῶν δωρημάτων δοχεῖα, ἐν τοῖς ἀρχαίοις, φαμέν, ἐκείνοις χρόνοις, „ἐν ἀρχῇ“, ὅτε τὸ σημεῖον τοῦ ἐσταυρωμένου σωτῆρος ἡμῶν ἐπεφάνη τῷ κόσμῳ, καὶ ἡ θεία αὐτοῦ διδασκαλία δογματίσασα τὴν ἀγάπην, εἰσέρρεεν ὡς ζωοποιὸν ὕδωρ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἐθνῶν, τὸ μὲν φερέσβιον κήρυγμα τῶν ἀποστόλων ἦν ἤδη ἐγγὺς τοῦ διαπυρσεύσειν ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ φρυκτωρίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν σλαβικῶν φύλων, ἅτινα εἰσέτι ὑπὸ τῆς ἀχλύος τῆς ἀγνωσίας ἐτύγχανον ἐπιπροσθούμενα· πολλοὶ μέν τοι αἰῶνες ἔδει νὰ παρέλθωσιν, ἀνεξιχνιάστοις τῆς θείας προνοίας βουλαῖς, ἄχρις οὗ ὁ πολυάριθμος οὗτος ἐν τοῖς ἔθνεσι λαὸς φθάσῃ εἰς κατάστασιν τοῦ νὰ κατανοήσῃ τὰς γραφάς, πιστεύσῃ εἰς αὐτὰς καὶ ἀναδειχθῇ πέπειρος ἄμπελος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Τὸ φῶς τοίνυν τῆς ἀληθείας ἐπιφαῦσαν τέλος καὶ τοῖς τοῦ ἡμετέρου ἔθνους προγόνοις, καὶ τούτων ἤδη διέρρηξε καὶ διεσκέδασε τὴν ψυχικὴν σκοτόμαιναν. D Δυὰς ἁγίων ἀνδρῶν, ἀόκνων ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Χριστοῦ, ἀνήγγειλεν αὐτῷ διὰ ζώσης φωνῆς καὶ γλώσσης τὴν γέννησιν, τὴν οὐράνιον καὶ ζωογόνον διδασκαλίαν, τὴν σταύρωσιν, τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ σωτῆρος. Ἡ θεσπεσία αὕτη ξυνωρὶς Κύριλλός τε καὶ Μεθόδιος, ἀπόστολοι καὶ φωστῆρες τοῦ τε βουλγαρικοῦ καὶ τοσούτων ἄλλων ἐθνῶν, πλήρεις τῆς κατὰ Χριστὸν χάριτος καὶ σοφίας, ἐμπεδώσαντες τὸ ἑαυτῶν θεόσοφον κήρυγμα, παρέδωκαν τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει τὴν ἁγίαν γραφὴν μεθηρμηνευμένην εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γλῶσσαν. Τὸ οὐρανόσεπτον τοῦτο ἔργον τῶν ἰσαποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου ἀπαύγασμα ὂν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς „τοῦ φωτίζοντος πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον“, ἐν βραχεῖ διαστήματι κατέστη τὰ μάλιστα καρποφόρον· καθότι οἱ ἐν τῷ ἐριβώλακι αὐτῶν γεωργήματι ὡς ἐκ λειμῶνος εὐανθοῦς ἀναβλαστήσαντες ποιμένες καὶ διδάσκαλοι ζηλωταὶ ἐν Χριστῷ ἄνδρες, οἱ ἐπὶ ἀόκνῳ φροντίδι ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας περιφανῶς διαπρέψαντες, καὶ τὴν διάδοσιν τῶν φώτων μεταξὺ τοῦ νεοφωτίστου τούτου ἔθνους ἀναπτύξαντες λυσιτελέστατα, εἰς τοσοῦτον ἀρετῆς προήλασαν καὶ ἁγιότητος, ὥστε ἠξιώθησαν ἀνεξαρτήτου θέσεως ἐν τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ ὡς πρὸς τὴν χειραγώγησιν τοῦ λαοῦ τούτου πρὸς τὴν χριστιανικὴν τελειοποίησιν καὶ σωτηρίαν.

Ἡ μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία, ἔχουσα ἀνώτατον ἀρχηγὸν καὶ κεφαλὴν τὸν θεμελιωτὴν αὐτῆς Ἰησοῦν Χριστόν, ποιμαίνεται καὶ διοικεῖται παρὰ πολλῶν ὁρατῶν ἀρχηγῶν, ὑπηρετῶν τοῦ θείου λόγου. Ἀλλ᾽ ἡ ἄπειρος σοφία, ἡ ἐπιβαλοῦσα θαυμασίαν τάξιν καὶ ἁρμονίαν εἰς τὴν ὑλικὴν φύσιν, ἐπέβαλεν ἔτι μείζονα εἰς τὸ ἐπὶ γῆς σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καίτοι διὰ τὰ ἔθνη, ὡς ἐκ τῶν ἀναγκῶν καὶ περιστάσεων, ἡ ἐκκλησία ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρχει διοικητικῶς διῃρημένη εἰς μερικὰς ἀνεξαρτήτους καὶ αὐτοκεφάλους ποιμάνσεις· ἀλλ᾽ ἡ θαυμασία αὐτῆς ἁρμονία, ἑδραία τυγχάνουσα „ἐν τῇ ἑνότητι τοῦ πνεύματος καὶ τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, κατ᾽ ἐνέργειαν, ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ“. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὁρατὴ διοίκησις τῆς μιᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ὑπὸ μερικῶν διοικήσεων ἐν τῷ δόγματι τῆς ἑνότητος συμπληροῦται, καὶ ἡ ἀνάδειξις τοίνυν ἀνεξαρτήτων τινῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ἐκκλησιαστικῶν διοικήσεων, καθιερωμένων καὶ ἀνεγνωρισμένων παρὰ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας, ἀναγκαία ἐστὶ συνέπεια τῶν ἄνω ῥηθέντων.

Τοιαῦται ἄρα ἦσαν αἱ ἀνεξάρτητοι ἐκκλησίαι τῆς Ἀχρίδος, τῆς Πρεσλάβας, καὶ βραδύτερον τοῦ Τουρνόβου καὶ τοῦ Πεκίου, συστηθεῖσαι ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἤτοι πρὸς διάδοσιν καὶ στερέωσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Οἱ διαπρύσιοι ἀδελφοὶ Κύριλλός τε καὶ Μεθόδιος τοὺς πρὸ αὐτῶν ἐργάτας τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Χριστοῦ πάντας ἐπὶ ζήλῳ εὐαγγελικῷ ὑπερακοντίσαντες, μετὰ μείζονός τε καρποφορίας καὶ πανταχοῦ τῶν κλιμάτων ἐκείνων τῷ ἀρότρῳ τοῦ ἐνθέου κηρύγματος τὴν εὐσέβειαν γεωσπορήσαντες, τήν τε πνευματικὴν αὐτῶν ἄρουραν τῷ ἱδρῶτι τῶν αὐταπαρνήτων μόχθων δαψιλῶς καταρδεύσαντες, ἐκληροδότησαν ταῖς ἐκκλησίαις ταύταις τὴν ἱερὰν αὐτῶν μνήμην καὶ εὔκλειαν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἀναφαίρετον· τὴν δὲ πρὸς τὸν χριστιανισμὸν χειραγωγὸν σλαβωνικὴν γλῶσσαν ἀΐδιον μάρτυρα ἐγκατέστησαν καὶ ἀκοίμητον περὶ αὐτὰς φρουρὸν κατὰ πάσης ἐνδεχομένης ἐξωτερικῆς ἐπηρείας.

Ἀλλὰ ποῦ νῦν αἱ ἀνεξάρτητοι αὗται ἱεραρχίαι καὶ οἱ θρόνοι; ποῦ ἡ περίπυστος ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος, ἥτις ἀπὸ τοῦ ϛ᾽ ἤδη αἰῶνος συστηθεῖσα αὐτοκέφαλος πρὸς δόξαν καὶ φωτισμὸν τῶν ἐν τῷ θέματι ἐκείνῳ ὀρθοδόξων ἐπαρχιῶν μετὰ τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἀποστολικὸν ἀγῶνα τῶν Κυρίλλων καὶ Μεθοδίων παραυτίκα ἀπέβη πυρσὸς τηλαυγὴς καὶ μελίρρυτος πηγὴ τῆς ἐν Χριστῷ ἐκπαιδεύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους; ποῦ δὲ τὸ πρὸ ἑπτὰ αἰώνων ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ διὰ συνοδικοῦ τόμου ἀνακηρυχθὲν πατριαρχεῖον Τουρνόβου, οὗτινος τὸν θρόνον κατηγλάϊσαν τοσοῦτοι θεσπέσιοι ἄνδρες, τῆς εὐσεβείας ζηλωταὶ καὶ δίκαιοι; ποῦ δὲ καὶ τοῦ Πεκίου ἡ ἀρχιεπισκοπὴ ἐκείνη, ἡ ἐπὶ τοσούτων αἰώνων ἐν τῇ Ἄνω Ἰλλυρίᾳ χρηματίσασα φύλαξ καὶ πρόμαχος τῆς ὀρθοδοξίας κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ παπισμοῦ; Φεῦ! Σήμερον ἐκλείπουσι! Τὸ δρέπανον τῆς ἀδικίας καὶ φιλαρχίας πρὸ πολλοῦ τὰς προνομίας αὐτῶν ἀπεθέρισε· τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν διαγραφέντα καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ τεύχους τῆς διαθήκης, „ἣν διέθεντο οἱ πατέρες“, ἐξωστρακίσθησαν „ὥστε μὴ ὑπάρχειν αὐτά.“ Οἱ δὲ διάδοχοι τοῦ αἰτίου τῆς μεγάλης ταύτης ἀδικίας ἀντὶ τοῦ ἐπιχύσαι „ἔλαιον καὶ οἶνον ἐπὶ τῶν τραυμάτων“ τῶν ἐπιθανατίων μὲν λογιζομένων τούτων ἐκκλησιῶν, ἐπιζωσῶν δὲ χάριτι

θεοῦ καὶ ἐν τῷ προσώπῳ παντὸς τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους ἀπινδαλματιζομένων, οὗτοι, φαμέν, ἀντὶ τούτου „φρυάττουσι καὶ κενὰ μελετῶσι“ βουλεύματα.

Ἐπιτρέπεται ἄρα ἡμῖν νὰ ὑποδείξωμεν, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη ἀδικία, ἡ συνεπαγαγοῦσα τοσαῦτα ὀλέθρια ἀποτελέσματα εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὅλου ἔθνους, διεπράχθη διὰ μέσων λίαν ἀσυγγνώστων· μόνην δὲ καὶ πραγματικὴν ἀφορμὴν ἔσχε τὸ ἐπονείδιστον συμφέρον καὶ τύφον κοσμικόν. Ἰδοὺ ἡ κυρία αἰτία τῆς ἀξιοθρηνήτου καταστάσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων. Ταῦτα εἰσὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δεινοπαθήματα τοῦ ἡμετέρου ἔθνους! Εἰς τοῦτο ὑφίσταται κυρίως καὶ τὸ προκείμενον βουλγαρικὸν ζήτημα. Αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη ἀδικία, ἡ ἐπὶ ἑκατὸν ἤδη ἔτη ὡς ὑπὸ μόδιον κρυπτομένη καὶ διαλανθάνουσα τὴν καθόλου ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν· ἑκατονταετηρίδα ὅλην τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος κατά τε τὸν χριστιανικὸν αὐτοῦ βίον καὶ τὰς θρησκευτικὰς προόδους ὡς ἐν μαρασμῷ διετέλεσεν ὑπὸ ποιμαντορίαν ἱεραρχῶν, ὧν ὁ δεσποτισμὸς καὶ ἡ ἰδιοτέλεια οὐδὲν ὅριον εἶχον· οὗ ἕνεκα ποιμαίνοντές τε καὶ ποιμαινόμενοι ἐν ἀμοιβαίᾳ πνευματικῇ ἀπαλλοτριώσει οἰκτρῶς ἀλλήλοις διέκειντο.

Ἑπόμενον ἄρα ἦν οὐ μόνον ἡ χριστιανικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους νὰ πνέῃ τὰ λοίσθια, ἀλλὰ καὶ πολλαχοῦ οὐκ εὐάριθμα παλαιγενῆ τέκνα τῆς ὀρθοδοξίας ν᾽ ἀποσπασθῶσι τῶν μητρικῶν αὐτῆς κόλπων, ἄγρα τοῦ παπισμοῦ γενόμενα. Τὰ φυγοποίμενα ταῦτα τῆς ὀρθοδόξου μάνδρας θρέμματα δὲν ἀπεβουκόλησεν ἡ δύναμις τῆς τῶν προσηλυτιστῶν πειθοῦς, ἀλλὰ τὸ ἀπηνὲς καὶ ἰταμὸν τῶν οἰκείων ποιμένων.

Τίνι δὲ τρόπῳ συνέβη τὸ τοσούτῳ καταστρεπτικὸν διὰ τὸ ἡμέτερον βουλγαρικὸν ἔθνος γεγονὸς τῆς καταργήσεως καὶ ὑπὸ ¦τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ὡς ἁπλῶν αὐτοῦ ἐπαρχιῶν ὑποταγῆς τῶν προμνησθεισῶν ἡμετέρων αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν, καὶ ὁποῖα C πρὸς ἐπίτευξιν μέσα μετῆλθεν ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου, πληροφορεῖται σαφέστατα ἡ ὑμετέρα σεπτοτάτη ἡμῖν μακαριότης ἔκ τε τοῦ ὑπ᾽ ἀριθμὸν α′ ἐπισυνημμένου ἰδιαιτέρου φυλλαδίου, Τὰ κατὰ τὰς ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχρίδων καὶ Πεκίου ἐπιγραφομένου, καὶ ἐκ τῆς ὑπ᾽ ἀριθμὸν β′ ἐπισήμου διαμαρτυρήσεως κατὰ τὸ 1776 φευρουαρίου 26 γενομένης πρὸς τὰς ὁμοδόξους ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ τότε μητροπολίτου Μαυροβουνίου κυροῦ Σάββα κατὰ τῆς ἀντικανονικῆς καταργήσεως τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου καὶ τῆς ἀπηνοῦς ἐξορίας ὀκτὼ συνάμα κανονικῶν μητροπολιτῶν τοῦ καταργηθέντος τούτου θρόνου, τολμησάντων νὰ ὑψώσωσι φωνὴν κατὰ τοῦ σφετερισμοῦ τούτου.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ πατριαρχεῖον μὴ σεβόμενον ἑαυτὸ μέχρι καὶ σήμερον μετὰ στόμφου κηρύττει, ὅτι ἐπειδὴ τῶν διαληφθεισῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν ἡ κατάργησις ἐγένετο τῇ αἰτήσει κλήρου τε καὶ λαοῦ D (ὅπερ οὐκ ἔχεται ἀληθείας), τούτου ἕνεκα ἐστὶ καὶ νόμιμος. Ἔστω. Ἀφ᾽ οὗ τοίνυν τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, καί τοι παραπεποιημένον, ἐχρησίμευσεν ὡς νόμιμος αἰτία τῆς καταργήσεως, πρὸς τί τὸ πατριαρχεῖον δὲν βασίζεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ἐπὶ τῆς αὐτῆς νομίμου βάσεως καὶ σήμερον πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ ἀνεξαρτήτου τῶν καταργηθέντων θρόνων καὶ χειραφέτησιν, ἐν ᾧ ἐπὶ δέκα περίπου ἔτη ἅπας ὁ βουλγαρικὸς λαός τε καὶ κλῆρος μετ᾽ ἀκαμάτου ἐπιμονῆς καὶ διακαοῦς ἐπιθυμίας ἀπαιτεῖ τοῦτο παρ᾽ αὐτοῦ; πῶς δὲν συνέρχεται ἐν ἑαυτῷ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, οὐδὲ συναισθάνεται τὸ μέγα ἁμάρτημα, εἰς ὃ ἐξώκειλεν οὐχὶ πάντως πνευματικῶν μελημάτων ἕνεκα, ἀλλὰ χάριν ἰδιοτελείας καὶ φυλετικῆς διακρίσεως, ἐφ᾽ ᾗ ἀδίκως αἰτιᾶται τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, τὸ μηδὲν τῶν ἀλλοτρίων ἀπαιτοῦν ἢ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ ἐθνικὸν ἐκκλησιαστικὸν κτῆμα, τὸ ὡς τοιοῦτον ἀναγνωρισθὲν μὲν πρὸ αἰώνων, ἐπευλογηθὲν δὲ ὑπὸ πασῶν τῶν A αὐτοκεφάλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ὡς καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων;

Μετὰ τὴν τοιαύτην κατάργησιν τῶν εἰρημένων ἀνεξαρτήτων θρόνων, μετὰ τὰς τοιάσδε παύσεις, καταδιώξεις καὶ δεινὰς ὑπερορίας τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, πάραυτα ὁ πατριάρχης Σαμουὴλ ἔγνω δραστηρίως βαλεῖν εἰς πρᾶξιν τὰ περαιτέρω, ἀποκαθιστῶν ἐπὶ τῶν χηρευουσῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν ἀρχιερεῖς γραικούς, μήτε τὴν γλῶσσαν, μήτε τὰ ἤθη, μήτε τὰς ἀνάγκας εἰδότας τῶν ἑαυτῶν ποιμνίων· τὸ σύστημα δὲ τοῦτο ἐπὶ ἠθικῇ τε καὶ πνευματικῇ τοῦ ἔθνους βλάβῃ τὸ οἰκουμενικὸν ἐξακολουθεῖ ἐπὶ ἕνα ὁλόκληρον αἰῶνα μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος.

Τί δὲ συνέβη ἐκ τούτου; ὁ βουλγαρικὸς λαὸς οὐδέποτε ἠξιώθη ν᾽ ἀκούσῃ „λόγον θεοῦ καὶ νουθεσίαν κυρίου“ ἐκ τοῦ στόματος τῶν ἀρχιερέων του ἐν τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ. Ἡ μητρικὴ αὐτοῦ γλῶσσα καὶ ἡ B ἐθνικὴ φιλολογία παρὰ τῶν πνευματικῶν ποιμένων ἦσαν περιπεφρονημέναι τοσοῦτον, ὥστε ἀπό τε τῶν ναῶν τοῦ Ὑψίστου καὶ ἀπὸ τῶν ἐκπαιδευτηρίων ἐξοβελισθεῖσαι ἥ τε σλαβωνικὴ καὶ ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα, ἀντικατέστησαν διὰ τῆς ἑλληνικῆς, καὶ πρὸ πάντων ἐν ταῖς μεσημβριναῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις, ἔνθα ἄν ποτέ τις ἀνεφαίνετο βούλγαρος, κληρικὸς ἢ λαϊκός, πράττων ἢ γράφων ἢ διδάσκων τι ἐναντίον τῶν ὑπὸ τοῦ Σαμουηλίου συστήματος κανονισθέντων, οὗτος, συνῳδὰ τῇ μελαίνῃ ἀποφάνσει τῆς σκευωρηθείσης ἐνοχῆς, παρεδίδετο εἰς πικρῶν καὶ ἀνυποίστων πολλάκις καταδρομῶν δοκιμασίας. Οὕτω δὲ καὶ ἐκκλησίαι καὶ σχολεῖα καὶ ἱερὰ μοναστήρια βαθμηδὸν καὶ κατ᾽ ὀλίγον μετεποιοῦντο εἰς γραικικὰς κτήσεις, ἄχρις οὗ καὶ αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν ὕπαρξιν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ τὸ πατριαρχεῖον μικροῦ δεῖν νὰ διαγράψῃ τῆς ἱστορικῆς ζωῆς, βουλγαροφώνους ἐπισήμως ἀποκαλοῦν τοὺς Βουλγάρους.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος μὴ ἀνεχόμενον ἤδη τὴν τοιαύτην ἐθνικὴν περιφρόνησιν καὶ συστηματικὴν τῆς γλώσσης καταδίωξιν ἀπό τε τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν σχολείων καὶ τῶν λοιπῶν ἱερῶν καθιδρυμάτων, ὕψωσε τέως φωνὴν κατὰ τῆς τοιαύτης μεροληπτικῆς καὶ ἰδιοτελοῦς τῶν ἀρχιερέων αὐτοῦ διαγωγῆς· καὶ ἀπὸ τριάκοντά που ἐτῶν ἤρξατο ν᾽ ἀπαιτῇ παρὰ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἀρχιερεῖς ὁμογενεῖς καὶ εἰδότας τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν· ἀλλ᾽ αὐτὴ ἀείποτε ὑπεκφεύγουσα, ἀπήντα ὅτι δῆθεν — δὲν συμφέρει πολιτικῶς νὰ διορίζωνται βούλγαροι ἀρχιερεῖς ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις, — ἐν ᾧ ἄριστα συνέφερε πολιτικῶς νὰ διορίζωνται, καὶ ἐγκαθίδρυε γραικοὺς ἐν ταῖς γραικικαῖς. Κατανοεῖ ἡ ὑμετέρα θεόσοφος κορυφὴ κατὰ πόσον ἡ ἀπόφανσις αὕτη τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐνοχοποιεῖ ἀπέναντι τῆς σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως οὐ μόνον ἄτομα; ἀλλὰ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον.

Ὅθεν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ περὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀστοργίᾳ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας ἀθυμοῦντες δικαίως, ἅτε δὴ τὴν πρόθεσιν αὐτῆς ἐκ τοῦ σύνεγγυς διαγνόντες οἱ ἐνταῦθα ὁμογενεῖς Βούλγαροι, συμποσούμενοι εἰς τριάκοντα περίπου χιλιάδας κατοίκων καὶ παροίκων, ἐξῃτήσαντο τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς ἄδειαν πρὸς ἀνέγερσιν ἰδίᾳ ἑαυτῶν δαπάνῃ ἱερᾶς βουλγαρικῆς ἐθνικῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸ ἀκροᾶσθαι ἐν αὐτῇ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν ὑπὸ ὁμογενοῦς κλήρου τελεσιουργουμένων ἐν τῇ καταληπτῇ αὐτοῖς σλαβωνικῇ γλώσσῃ. Ἀλλ᾽ ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἀποκρούουσα ἀκάμπτως τὴν οὕτω δικαίαν, οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἀναγκαίαν ταύτην πρότασιν, κατ᾽ ἀρχὰς ἐπέμεινε μέχρι δυσαρεσκείας καὶ ἀγανακτήσεως· ἐσχάτως δέ, ἀλλεπαλλήλων ἐπαναληφθεισῶν παρακλήσεων, δικαίων τε καὶ εὐλόγων παρατηρήσεων, μόλις καὶ μετὰ βίας ἐνέδωκε· τεθέντος δὲ τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ ναοῦ τῷ 1848 σωτηρίῳ ἔτει, συνεισήνεγκε καὶ αὐτὴ ἐκ συνοδικῆς διαγνώσεως εἰς τὴν πολυδάπανον οἰκοδομὴν τῆς

κεντρικῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ταύτης ἐκκλησίας τὸ ὅλον A καὶ μέγα ποσὸν 5,000: ἤτοι πέντε χιλιάδων γροσίων.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν καὶ διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας καὶ ἀνάγκας οἱ ἐν Φιλιππουπόλει ὁμογενεῖς δυσανασχετοῦντες ἐπὶ τῷ ἀποκλεισμῷ τῆς ἐπιτοπίου βουλγαρικῆς γλώσσης τῶν κοινῶν μετὰ τῶν γραικῶν σχολείων, μόνης τῆς ἑλληνικῆς ἐπιτρεπομένης, προέτειναν τῷ τότε μητροπολίτῃ αὐτῶν, νῦν δὲ Σμύρνης κυρίῳ Χρυσάνθῳ, ὅπως ἐν τοῖς τῆς πόλεως σχολείοις εἰσαχθῇ ἡ σπουδὴ καὶ τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης· ἀλλὰ μάτην. Ἡ πανιερότης του ἀπεφάνθη ὁριστικῶς, ὅτι — τοιαύτην καινοτομίαν ἀδυνατεῖ ν' ἀποτολμήσῃ ἐπιτρέπων εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα τὴν σπουδὴν τῆς βαρβάρου καὶ κακοφώνου σλαβοβουλγαρικῆς γλώσσης. — Τὴν αὐτὴν δὲ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς σλαβωνικῆς γλώσσης ἐπιμονὴν ἔδειξε καὶ διὰ τὰς ἐν τῇ πόλει ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Βουλγάρων ἀνεγερθείσας ἱερὰς ἐκκλησίας, ἀποφαινόμενος ὅτι — αἵ τε ἐκκλησίαι καὶ τὰ σχολεῖα ὅλα τῆς Φιλιππουπόλεως ἀνήκουσι B τοῖς Γραικοῖς —. Καὶ οὕτως οἱ Βούλγαροι τῆς πόλεως ταύτης, καίτοι πολυπληθέστεροι τῶν Γραικῶν, ἀποκλεισθέντες τῶν κοινῶν ἐκκλησιῶν τε καὶ σχολείων ἐκτὸς μιᾶς ἐκκλησίας, ἣν οὗτοι κατέχουσι, καὶ ἧς ἕνεκα οἵ τε Γραικοὶ καὶ ὁ τύπος αὐτῶν τοσοῦτον μέγαν κρότον καὶ πάταγον εἰς τὸ δημόσιον προὐξένησαν, ἠναγκάσθησαν νὰ οἰκοδομήσωσιν ἰδίοις αὐτῶν ἀναλώμασι νέα καὶ σχολεῖα καὶ ἐκκλησίας, ἐνῷ οἱ Γραικοὶ τῇ ἀκαταμαχήτῳ προστασίᾳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας οἰκειοποιοῦνται ἀδίκως πέντε ἐκκλησίας κοινὰς καὶ ἄλλα τόσα σχολεῖα μέχρι τῆς σήμερον ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἦν ἐν χρήσει ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα κατ' ἔθος ἔκπαλαι. Τοιαῦτα δὲ πλεῖσθ' ὅσα διεπράττοντο καὶ διαπράττονται ἀνὰ πάσας τὰς βουλγαρικὰς καὶ μικτὰς ἐπαρχίας ἀπὸ τῆς καταργήσεως τῶν αὐτοκεφάλων βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐντεῦθεν ὑπὸ τῶν γραικῶν ἀρχιερέων συνεργούσης ἐπὶ τούτῳ καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, πιστῆς οὔσης ὀπα- C δοῦ τοῦ σεμνοῦ ἐκείνου Σαμουηλίου συστήματος.

Ἀπὸ τοῦδε δὲ ἤρξατο καὶ αὐτὴ πικρότερον νὰ συναισθάνηται, ὅτι οἱ ἥμεροι ἐκεῖνοι καὶ εὐπειθεῖς Βούλγαροι ἀδημονοῦσιν ἤδη ἐπὶ τῇ μεροληπτικῇ ταύτῃ διαγωγῇ αὐτῆς ἀποστέλλουσα ἀρχιερεῖς συστηματικῶς πειθηνίους μὲν αὐτῇ, ἰταμοὺς δὲ καὶ ἀδυσωπήτους πρὸς τὰ ἑαυτῶν βουλγαρικὰ ποίμνια, ἐπιβαλλομένους βίᾳ καὶ δυναστείᾳ· ἐξ οὗ ἡ δυσαρέσκεια καὶ δυσμένεια μεταξὺ ποιμένων καὶ ποιμαινομένων ἀναπτυσσομένη ὁσημέραι, ἐκορυφώθη εἰς τὸ μὴ περαιτέρω· ἡ δ' εὐαγγελικὴ ἀγάπη καὶ εἰρήνη ἀπέπτη ἀνεπιστρεπτεὶ ἀπ' αὐτῶν.

Ὅθεν τῷ 1860 οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Βουλγάρων δι' ἐγγράφου αὐτῶν ἐκθέσεως προέτειναν τῇ ἐν τοῖς πατριαρχείοις συγκροτηθείσῃ τότε ἐθνικῇ συνελεύσει, ὅτι — ἐπειδὴ ἡ μεγάλη ἐκκλησία δὲν ηὐδόκησε νὰ εἰσακούσῃ τὰς ἐπὶ τοσούτων ἐτῶν θερμὰς παρακλήσεις τῶν Βουλγάρων πρὸς ἐκλογὴν καὶ διορισμὸν ἀρχιερέων D βουλγαρικῆς καταγωγῆς καὶ εἰδότων τὴν γλῶσσαν ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις, ἤδη δὲ καὶ ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις οὐδ' ὑπ' ὄψιν λαμβάνει τὸ διὰ τὸ ἡμέτερον ἔθνος σπουδαῖον τοῦτο ἀντικείμενον, διὰ τοῦτο πρὸς θεραπείαν τῶν ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως πληγῶν καὶ ἐκρίζωσιν τῶν ἐπὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀδικημάτων ἀνακαινιστέας κρίνομεν τὰς ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καταργηθείσας αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας τῆς Ἀχρίδος καὶ Τουρνόβου. — Πρὸς ταῦτα τὸ πατριαρχεῖον ἀντιτάξαν αὐτοῖς ὄχι ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, ἀλλὰ βασιλικὰ βεράτια, ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν τῶν ἀντιπροσώπων. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ αἱ ἐλπίδες, ἃς εἰσέτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἔτρεφε περὶ τῆς θεραπείας τῶν κακῶν καὶ ἐπαναγωγῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης φροῦδαι ἀπέπτησαν. Τούτου δ' ἕνεκα καὶ ἀπὸ τοῦδε αἱ βουλγαρικαὶ ἐπαρχίαι ἀπειράκις δι' ἀναφορῶν πρὸς τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ σεπτοῦ ἡμῶν ἄνακτος ἐξέφρασαν τὰς ἑαυτῶν ἀνάγκας, ἀνατιθέμεναι τῇ αὐτοκρατορικῇ εὐθυδικίᾳ τὰ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν εὐλόγων καὶ ἐννόμων αὐτῶν ἀπαιτήσεων, παραγνωριζομένων καὶ ἀποπτυομένων ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Ἀλλ' οἴμοι! Ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἐπὶ πάσαις ἡμῶν ταῖς προσκλαύσεσι ταύταις οὐ μόνον ἄτεγκτος καὶ πάντῃ ἀνάλγητος διετέλεσεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς σφοδρότερον καταδιωγμὸν ἐπαποδύεται, ὅπως ἐκ παντὸς τρόπου ἀποσοβήσῃ τὰς ἡμετέρας ἀξιώσεις, ποιουμένη χρῆσιν, ἔνθα ἦν αὐτῇ δυνατόν, καὶ ἀπηνῶν μέτρων, οἷον φυλακίσεων, ἐξοριῶν καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων.

Ἡ πλημμελὴς αὕτη πρόθεσις τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καθ' ὁλοκλήρου ἔθνους, ἡ σκληρότης ἐκείνη, ἧς ἐγένοντο θύματα ἐκ τῶν ἡμετέρων οὐκ ὀλίγοι, ἐνέπλησε χριστιανικοῦ ζήλου τὰς καρδίας ὁμογενῶν τινων ἡμῶν ἀρχιερέων, καὶ ἐνέπνευσεν αὐτοῖς θάρρος καὶ αὐταπάρνησιν, ὅπως ἐν περιφρονήσει πάσης καταδρομῆς ὑψώσωσι φωνὴν κατὰ τῆς ἀδικίας ταύτης. Τὸ δὲ πατριαρχεῖον εἰς τὸν εὐαγγελικὸν ζῆλον καὶ τὴν αὐταπάρνησιν τῶν ποιμένων τούτων, τῶν ὑποδυσαμένων πρὸς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς τοῦ δικαίου διεκδικήσεως, ἀπήντησεν ἐκ νέου διὰ τῆς βίας. Τῷ ὄντι. Οἱ δύσμοιροι οὗτοι ἀρχιερεῖς, οἱ τολμήσαντες ν' ἀποφανθῶσιν ὑπὲρ τοσούτων ἑκατομμυρίων λαοῦ, δίκην κακούργων ἁρπαγέντες ἐκ τῶν πόλπων τῶν ἑαυτῶν ποιμνίων, ἀπεπέμφθησαν εἰς δεινὴν ἐξορίαν· καὶ οἱ ὑπέρμαχοι τῆς δικαιοσύνης ὡς γέρας τῶν ἑαυτῶν ἀγώνων ἔσχον, φεῦ! τὰς καθαιρέσεις! Τοιαύτη ἡ κατὰ ἄνθρωπον δικαιοσύνη! Ὁποῖαι δὲ αἱ καθαιρέσεις αὗται; τὰ περὶ αὐτῶν ἔγγραφα ἐπισυνάπτονται ὑπ' ἀριθμὸν γ' πρὸς γνῶσιν καὶ τῆς ὑμετέρας θεοσόφου μακαριότητος. Εἰ καὶ τὰ βίαια ταῦτα μέτρα τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως κατετάραξαν ἔτι μᾶλλον τὸ ἡμέτερον ὀρθόδοξον χριστιανικὸν πλήρωμα, οὐχ ἧττον αὕτη κατέβαλε πᾶσαν φροντίδα καὶ προσπάθειαν πρὸς ἐξεύρεσιν καὶ ἄλλων, δι' ὧν ὑπεξέκαιε τὴν μεταξὺ τῶν δύω ὁμοδόξων ἐθνῶν ἀδιάλλακτον ἔχθραν.

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρόν, ἀνεξιχνιάστοις τοῦ θεοῦ κρίμασιν, ἐνέσκηψεν ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ βουλγαρικὸν λαὸν ἔτι ἐπικινδυνωδέστερος πειρασμός, ὅπως δοκιμασθῇ „ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ" ἡ σταθερὰ αὐτοῦ πίστις, καὶ διατρανωθῇ αὐτοῦ ἡ εὐσέβεια. Ἔνθεν μὲν ἡ προσόχθησις αὐτοῦ κατά τε τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀνωτέρων αὐτοῦ λειτουργῶν ἕνεκα τῶν ἐκ τῆς φιλοδοξίας καὶ ἰδιοτελείας παντοειδῶν καταπιέσεων, ἃς ἐπὶ τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν μετήρχοντο καταχρηστικῶς ἐν τῷ ὀνόματι τῆς πίστεως καὶ τῇ δυνάμει τῶν ἀντικανονικῶς ἐσφετερισμένων ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν προνομίων· ἔνθεν δὲ αἱ ἐπίβουλοι πρὸς αὐτὸν εἰσηγήσεις τοῦ προσηλυτισμοῦ τῆς δύσεως, προβάλλοντος τὸ δέλεαρ τῆς οὐνίας ὡς τοῦ μόνου ἰσχυροῦ μέσου πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἀνεξαρτήτου τῆς βουλγαρικῆς ἱεραρχίας· ταῦτα διαδονήσαντα τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις ὀρθοδόξων τινῶν Βουλγάρων, ἐνεποίησαν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τηλικαύτην ἀπελπισίαν, ὥστε μερίς τις τούτων ἐκ τῶν ἀσθενεστέρων τῷ πνεύματι ἀποπλανηθέντες, εὑρέθησαν σεσαγηνευμένοι ἐντὸς τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Βουλγαρίας ὑπεστρωμμένων παπικῶν ἀμφιβλήστρων, καὶ οὕτω λεληθότως οἱ δύστηνοι ὡς „εἰς ἰλὺν βυθοῦ ἐνεπάγησαν".

Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος καὶ ἐν ταῖς κρισίμοις ταύταις περιστάσεσιν ἀπέδειξεν ἐνώπιον σύμπαντος τοῦ κόσμου τὴν ἀμετάθετον αὐτοῦ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν ἀναφανὲν τῇ θείᾳ ἀρωγῇ καὶ τούτων τῶν πειρασμῶν ἀνώτερον ἐπὶ τῇ ἀκραδάντῳ πεποιθήσει ἐπιτεύξεως ἐθνικῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτονομίας, συνήγορον ἀψευδῆ κεκτημένης αὐτὴν μάλιστα τῶν θεσπεσίων κανόνων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τὴν ἱερὰν θέμιδα, ἀπεναντίας ἡ ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἀμεριμνῶσα μὲν ὅλως περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ προσηλυτισμοῦ, ἀρνου-

μένη δὲ καὶ πάλιν νὰ συγκατατεθῇ εἰς τὴν ἀναγκαίαν A καταστᾶσαν παραχώρησιν, ἣν οἱ Βούλγαροι ὁμοθύμως ἐξῃτοῦντο, προέκρινε νὰ περιφρονήσῃ τοὺς δικαίους πόθους ὁλοκλήρου ἔθνους.

Πρὸς δ' ἱκανοποίησιν δῆθεν τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἀναγκασθεῖσα ἐξέδωκε παραχωρήσεις τινὰς ἐν πεντεκαίδεκα ἄρθροις λίαν πεφεισμένας, ἅσπερ καὶ ὠνόμασε „παραχωρήσεις τοῖς Βουλγάροις". Λέγουσι δὲ κεφαλαιωδῶς τὰ ἐν λόγῳ ἄρθρα· „Εἰς τὰς καθαρῶς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας νὰ διορίζωνται βούλγαροι ἀρχιερεῖς, ἢ εἰδότες τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν· καὶ ἐν τῇ περὶ τὸν πατριάρχην ἱερᾷ συνόδῳ παραχωρεῖται νὰ παρακάθηνται ὡς συνοδικὰ μέλη δύω τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν μητροπολῖται, ὡς καὶ μέχρι τοῦδε" (οὐδέποτε ὑπῆρξαν!). Καί τοι δὲ ἀρνουμένη ἡ μεγάλη ἐκκλησία τὴν ἱστορικὴν ὕπαρξιν τῆς ἀνεξαρτήτου βουλγαρικῆς ἱεραρχίας, καθ' ἃ δὴ διετείνετο, ἐφ' ᾧ οὐδὲ διάκρισιν ποιεῖται μεταξὺ Γραικῶν καὶ Βουλγάρων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀποφάνσεως τῶν ἐν B λόγῳ παραχωρήσεων καταδείκνυται αὐτὴ καθ' ἑαυτῆς ἀντιπίπτουσα, καὶ αὐτὴ ἑαυτὴν διορθοῦσα, ἀριδήλως ἀναγνωρίζει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ „ἀρχὴν ἐθνικοτήτων".

Αἱ παραχωρήσεις αὗται οὐδόλως ἱκανοποιοῦσαι τὰς νομίμους ἀπαιτήσεις τοῦ ἔθνους, ἐπικυρωθεῖσαι μέν τοι καὶ δι' ὑψηλοῦ ὁρισμοῦ καὶ κοινοποιηθεῖσαι καθ' ἁπάσας τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας, ἐλύπησαν τὰ μέγιστα σύμπαν τὸ ἔθνος, τὸ νηπίου δίκην μυκτηριζόμενον, διαχλευαζόμενον καὶ ἀποσκυβαλιζόμενον ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐκκλησίας. Διὸ καὶ ἐκλεξάμενον εἰκοσιοκτὼ ἀντιπροσώπους ἐκ διαφόρων βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἐνταῦθα περὶ τὸν μάρτιον τοῦ 1861 μετὰ πληρεξουσιότητος καὶ ἐγγράφου ἐντολῆς, ὅπως διεκδικήσωσιν ἔνθα δεῖ, ἐντὸς τοῦ νομίμου καὶ τοῦ δικαίου, τὰ σφετερισθέντα ἐκκλησιαστικὰ ἐθνικὰ αὐτοῦ δικαιώματα· οἵτινες ἐνταῦθα ἐλθόντες καὶ διὰ τῶν ἀνὰ χεῖρας αὐτῶν ἐπισήμων C ἐγγράφων ἀναγνωρισθέντες ὡς τοιοῦτοι, διεμαρτυρήθησαν πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην κατὰ τῶν διαληφθεισῶν δεκαπέντε παραχωρήσεων τοῦ πατριαρχείου· ἀντ' ἐκείνων δὲ συντάξαντες ὀκτὼ ἄλλα ἄρθρα βασιζόμενα κατ' ἀνάγκην, οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἀνανεώσεως τῆς καταργηθείσης ἱεραρχίας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἰσότητος, ἀπῄτουν δι' αὐτῶν ὅπως ἔν τε τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ τοῖς ἐθνικοῖς πράγμασιν οἱ Βούλγαροι λαμβάνωσι μέρος ἐξ ἴσου μετὰ τῶν Γραικῶν· καὶ ταῦτα ἐπέδωκαν τῷ ἁρμοδίῳ ὑπουργῷ διὰ τὰ περαιτέρω. Ἡ δὲ σεβαστὴ ἡμῶν κυβέρνησις λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ταῦτα, διέταξε τὴν συγκρότησιν μικτῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξέτασιν καὶ συζήτησιν τῶν ἐν αὐτοῖς αἰτημάτων. Ἡ διεθνὴς λοιπὸν αὕτη ἐπιτροπὴ ἐκ Γραικῶν ἓξ καὶ ἴσων Βουλγάρων συγκειμένη, ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τὴν 18 ἰουλίου τοῦ 1862. Μεθ' ὅλας δὲ τὰς προσπαθείας τῶν βουλγαρικῶν μελῶν, τεινούσας εἰς ἀδελφικήν τινα συνεννόησιν, τὰ γραικικὰ μέλη παντὶ σθένει προσ- D επάθησαν ν' ἀπορρίψωσι τὰς τούτων προτάσεις· καθότι, συζητηθέντος τοῦ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου πρώτου ἄρθρου, οἱ βούλγαροι ἀντιπρόσωποι οἰκειοθελῶς καὶ ἐν πλήρει γνώσει παρεχώρησαν τοῖς γραικοῖς πλειονοψηφίαν ὁλοσχερῶς ἐξασφαλίζουσαν τῇ ἐθνικότητι αὐτῶν τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀνωτάτου τούτου ἐκκλησιαστικοῦ προσώπου. Προβάσης δὲ τῆς ἐπιτροπῆς εἰς συζήτησιν καὶ τοῦ περὶ συγκροτήσεως τῆς ἱερᾶς συνόδου δευτέρου ἄρθρου, διαλαμβάνοντος ὅτι τὸ προσωπικὸν τῆς ἱερᾶς συνόδου θέλει ἀπαρτίζεσθαι ἐκ γραικῶν μητροπολιτῶν ἓξ καὶ ἓξ βουλγάρων, οἱ γραικοὶ ἀντιπρόσωποι ἀντέστησαν, ἀκάμπτως ἐπιμένοντες κατὰ τῆς διαστολῆς ἐθνικοτήτων ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῆς, καὶ ἀντιπαραδεχόμενοι τὴν ἐνδημίαν τῶν μητροπολιτῶν περιοδικῶς πάντων, κατά τι νέον συνταγμάτιον, ὅπως διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐνυπολανθανόντως πως ἐξασφαλίσωσιν εἰς τὸ διηνεκὲς ὑπὲρ τῶν γραικῶν μητροπολιτῶν πλειονοψηφίαν. Τούτου ἕνεκα ἐπειδὴ οἱ βούλγαροι μητροπολῖται, ὡς ὀλιγώτεροι, ἤθελον εὑρίσκεσθαι καταδεδικασμένοι εἰς παντοτεινὴν μειονοψηφίαν ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ, οἱ ὁμογενεῖς ἀντιπρόσωποι προλαμβάνοντες τὰς περαιτέρω συνεπείας ἀπέσχον τοῦ νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν προφανῆ ταύτην ἐπὶ τοῦ ἔθνους αὐτῶν καταδίκην. Ὅθεν μὴ δυνηθέντες οἱ ἀντιπρόσωποι νὰ συμβιβασθῶσι μετ' ἀλλήλων ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἄρθρου, ἑκατέρωθεν ἀνεφέρθησαν πρὸς τὸν ἁρμόδιον ὑπουργόν, ἀναθέσαντες κατ' ἰδίαν ἔγκρισιν ν' ἀποφασίσῃ. Τότε ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης ὁ Ἀλῆ πασᾶς προσεκάλεσεν αὖθις τὴν ἐπιτροπὴν εἰς συνεδρίασιν ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ προεδρείαν. Μετὰ πολλὰς δὲ καὶ ἐπανειλημμένας συσκέψεις καὶ συζητήσεις ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης ἀπεφάνθη, ὅτι — τὸ ἄρθρον τοῦτο δίκαιον εἶναι νὰ λυθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κατ' ἐθνικότητα πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν, ἀφοῦ οἱ γραικοὶ ἀντιπρόσωποι ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς συνόδου δὲν δέχονται τὴν βάσιν τῆς ἰσότητος. — Καὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐκοινοποίησεν εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Ἀλλ' ἐν τούτοις παραιτεῖται τοῦ θρόνου ὁ πατριάρχης κὺρ Ἰωακείμ.

Ἀναλαβὼν δὲ τοὺς οἴακας τῆς πατριαρχείας ὁ ἀπὸ Ἀμασείας κὺρ Σωφρόνιος, τῇ ἀδείᾳ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως συνεκάλεσε καὶ αὖθις ἐν τοῖς πατριαρχείοις συνέλευσιν ἔκ τε τοῦ ἀνωτέρου κλήρου καὶ ἐξ ἐπισήμων λαϊκῶν προσώπων πρὸς λύσιν τοῦ ἀνωτέρω περὶ συγκροτήσεως τῆς συνόδου ἄρθρου. Ἡ συνέλευσις αὕτη, ἐξαιρουμένων τριῶν κληρικῶν καὶ ἑνὸς λαϊκοῦ, συνέκειτο ἀποκλειστικῶς ἐκ Γραικῶν. Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ αὐτῆς συνεδριάσει κατὰ τὴν 22 φεβρουαρίου τοῦ 1864 ἀντὶ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν μόνον τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον, ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ τάπητος τὰ ὀκτὼ ἄρθρα· ἅτινα καὶ συζητήσασα ἐπὶ τέσσαρας ὁλοκλήρους μῆνας μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς (καί τοι ἀποδοκιμαζόντων τῶν τεσσάρων βουλγάρων ἀντιπροσώπων), ἐκοινοποίησεν εἰς τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν τὸ τελευταῖον συμπέρασμα τῶν ἑαυτῆς ἐργασιῶν διὰ τῶν ἑξῆς λόγων· ὅτι — τὰ προταθέντα ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὀκτὼ ἄρθρα μετὰ λύπης εὗρεν ἐμπεριέχοντα φυλετικὴν ἀποκλειστικότητα καὶ διάκρισιν ἐθνικοτήτων, ὅπερ ἀντίκειται εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐκκλησίας· οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἡ βάσις τῆς ἰσότητος ἐφ' ἧς συνετάγησαν τὰ ὀκτὼ ταῦτα ἄρθρα, ὡς καὶ ὁ ἐν τῇ μικτῇ ἐπιτροπῇ περὶ τοῦ πρώτου ἄρθρου γενόμενος συμβιβασμός, εἰσὶν ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀπαράδεκτοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. — Καὶ οὕτω τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα ἔμεινε καὶ πάλιν ἐκκρεμές.

Μετὰ δέ τινα καιρὸν τινὲς τῶν μᾶλλον εὐϋπολήπτων ἐνταῦθα προὐχόντων γραικῶν λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν μεταξὺ Βουλγάρων καὶ πατριαρχείου ἀλγεινὴν διαφοράν, ἐπεθύμησαν ν' ἀποπειραθῶσι συμβιβασμοῦ τινος, καὶ τοῦτο τῇ ἐμμέσῳ συγκαταθέσει τοῦ πατριάρχου. Εὐτυχῶς ἡ ἀπόπειρα αὕτη ἔσχεν αἰσίαν ἔκβασιν· καὶ συμβιβασμός τις ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰσότητος ἐγένετο δεκτὸς ἑκατέρωθεν. Ἐναπελείπετο δὲ μόνον ἵνα οἱ ἐπίσημοι γραικοὶ πρόκριτοι, ὄντως ζηλωταὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὁμονοίας τῆς ἐκκλησίας, καταπείσωσι τὸ πατριαρχεῖον εἰς τοῦτο, ὅπως οὕτως ἡ μεταξὺ τῶν δύο ὁμοδόξων ἐθνῶν διένεξις λάβῃ πέρας. Ἀλλὰ καὶ ὁ συμβιβασμὸς οὗτος ἐναυάγησεν ἀπέναντι τοῦ συνήθους non possumus. Τῷ ὄντι. Τὸ πατριαρχεῖον τὴν 22 ἀπριλίου τοῦ 1866 τῇ ἐπινεύσει τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως συγκαλέσαν καὶ αὖθις πολυάριθμον ἐκ κληρικῶν τε καὶ λαϊκων γραικῶν γενικὴν συνέλευσιν, καθυπέβαλεν ὑπ' ὄψιν αὐτῆς τὰ τοῦ ἀνωτέρω συμβιβασμοῦ ἄρθρα· ἥτις ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει ἐξελέξατο ἐπιτροπήν τινα ἐξελεγκτικὴν τοῦ ῥηθέντος συμβιβασμοῦ καὶ γνωμοδοτήσουσαν ἐπ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ παραιτεῖται καὶ ὁ πατριάρχης κὺρ Σωφρόνιος· διαδέχεται δὲ τοῦτον ὁ τὸ δεύτερον ἤδη πατριαρχεύων Γρηγόριος ὁ ϛ'.

Ὁ νέος πατριάρχης Γρηγόριος ἐκ προοιμίων ἔδειξε προθυμίαν τινὰ τοῦ νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸ πολυχρόνιον

τοῦτο ζήτημα. Πᾶσαι δὲ αἱ προσπάθειαι τῆς αὐτοῦ παναγιότητος ἔτεινον εἰς τὸν σχηματισμὸν ἡμιανεξαρτήτου τινὸς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ὑπὸ τὸ ὄνομα „ἐξαρχία τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος“, συναπαρτιστέας μὲν ἐκ μόνων τῶν Ὑπεραιμίων βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, περιλαμβανούσης δὲ μόλις τὸ τριτημόριον τοῦ ὅλου ἔθνους, καὶ τούτου ἕνεκα ἀνεπαρκοῦς τῶν πόθων καὶ τῶν εὐχῶν αὐτοῦ. Τὸ σχέδιον τοίνυν τοῦτο, τὸ λῦον ἐν μέρει καὶ ἀνεπαρκῶς τὸ ἡμέτερον ζήτημα, ὡς ἔφθημεν εἰπεῖν, ἐπ᾽ ὠφελείᾳ δώδεκα μόνον ἐπαρχιῶν, ἀποκλεῖον δὲ τὸ ἐπίλοιπον μέρος, ἤτοι Βιτώλια, Ἀχρίδα, Σκόπεια, Φιλιππούπολιν κτλ., ὅθεν μάλιστα ἤρξατο καὶ ὑπεβαστάχθη τὸ ζήτημα τοῦτο, ἔμελλεν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ νὰ καταρρεύσῃ.

Τῆς ἀπ᾽ εὐθείας τοίνυν μεταξὺ πατριαρχείου καὶ βουλγάρων συνδιαλλαγῆς μετὰ τοσούτων ἐτῶν παρέλευσιν καὶ τοσούτων προσπαθειῶν ἐξάντλησιν τέως ἀδυνάτου καταστάσης, ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ σουλτάνου ἐκ πατρικῆς πάντως προνοίας ὁρμωμένη, καὶ ἐμβριθῶς, σπουδαίως τε καὶ ἐπανειλημμένως ἐν ὑπουργικῷ τῷ συμβουλίῳ συσκεφθεῖσα ἐξέδωκεν ἐν τῇ περινοίᾳ αὐτῆς δύο σχέδια λύσεως ἐπὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Ἡ δικαία αὕτη καὶ περιεσκεμμένη λύσις τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ζητήματος παραχωροῦσα τὴν προσχεδίασιν περὶ διοργανώσεως μιᾶς βουλγαρικῆς αὐτοδιοικήτου ἐκκλησίας, περιλαμβανούσης ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῆς ἁπάσας τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας, ἔθεσεν ἱκανοποιητικὸν τέρμα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἀλλὰ καὶ αὖθις καὶ μυριάκις φεῦ! Ἂν καὶ ἐπέκητο μεγίστη ἀνάγκη ἄρσεως παντὸς κωλύματος πρὸς παραδοχὴν θατέρου τῶν μνησθέντων σχεδίων (διότι ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν διατελεῖ σπαραξικάρδιος, ὁσημέραι δεινουμένη!), ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου ἀπέρριψεν ἐντελῶς τὰ εἰρημένα σχέδια ὡς „ἀντικανονικά, ἀντιθρησκευτικά, ἀντιδογματικὰ καὶ ἀντευαγγελικά“.

Ἡμεῖς μέντοι ἐν αὐτῇ τῇ συνειδήσει ἡμῶν μεθ᾽ ὅλου τοῦ ἔθνους ὁμοφώνως καὶ ὁμογνωμόνως παραδεχθέντες τὰ σχέδια τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως (ὧν τὸ πρῶτον προτιμητέον ἐκρίθη), πανηγυρίσιμόν τε τὴν ἡμέραν τῆς τούτων κοινοποιήσεως θεωρήσαντες, τῇ τε ἐντόνῳ τῶν ἐπαρχιωτῶν ἡμῶν χριστιανῶν προτροπῇ ἐνισχυθέντες, ἄλλως τε καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ λίαν εὐθύμως πρὸς τοῦτο διατιθέμενοι, ἡψάμεθα, τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι, τῆς ὁδοῦ, ἵν᾽ ὅσον ἔνεστι τάχιον ἀφιχθῶμεν εἰς βασιλεύουσαν πρὸς κοινὴν μὲν σύσκεψιν ἐπὶ τῆς κανονικότητος τῶν μνησθέντων σχεδίων, διοργάνωσιν δὲ ἐπὶ τῇ τούτων βάσει τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Καὶ δή, ἅμα τῇ ἐνταῦθα ἐλεύσει ἡμῶν, χρεὼν ἔγνωμεν τὴν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου δεδικαιολογημένην παραίτησιν ἡμῶν τῇ θειοτάτῃ αὐτοῦ παναγιότητι ἔγγραφον ἀποστεῖλαι, „κατεγνωκότων κλήρου τε καὶ ἔθνους τὴν τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀδικίαν“ (κανὼν ἀποστ. λα᾽)· συνάμα δὲ προσαρτηθῆναι τῇ ἀναγεννωμένῃ, θείῳ ἐλέει, ἀρχαίᾳ ἡμῶν ἐθνικῇ καὶ κανονικῇ ἱεραρχίᾳ, ὡς μέλη ταύτης γνήσια καὶ κανονικά, ἀνανεοῦντες οὕτω, μετὰ ἑνὸς αἰῶνος διάλειμμα καὶ πικρὰν χηρείαν, τὴν σειρὰν τῆς παλαιφάτου καὶ προνομίων πλούτῳ βριθούσης ἐθνικῆς ἡμῶν βουλγαρικῆς ἐκκλησίας. Τὴν δὲ μνησθεῖσαν ἡμετέραν παραίτησιν ἐπισυνάπτομεν καὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβάστῳ ἡμῖν μακαριότητι ὑπ᾽ ἀριθμὸν δ᾽, ἵνα ἴδῃ καὶ μελετήσῃ ἐμβριθῶς τοὺς ἐν αὐτῇ ἡμετέρους λόγους, καὶ ἐξ αὐτῶν κατανοήσῃ τὴν θέσιν, εἰς ἣν κλῆρός τε καὶ λαὸς περιελθόντες, ἀδυνατοῦσι τοῦ λοιποῦ κατά γε καὶ ἓν βῆμα νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν.

Ἄλλως τε ὑπὸ τῆς ἀρχιερατικῆς ἡμῶν συνειδήσεως χειραγωγούμενοι, οὐ μὴν δ᾽ ἀλλ᾽ ἐμβριθῶς τε καὶ μετὰ χριστιανικοῦ τοῦ πνεύματος συμβουλευθέντες τούς τε κειμένους νόμους καὶ τοὺς θεσπεσίους κανόνας, τοὺς ὁρίζοντας τὴν ὁρατὴν διοργάνωσιν τῆς οἰκουμενικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐπὶ τοῦ πρώτου σχεδίου τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, εὕρομεν τοῦτο κατ᾽ οὐσίαν σύμφωνον ταῖς διατυπώσεσι τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας καὶ συνᾷδον τοῖς θεσμοῖς καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι· τούτου δ᾽ ἕνεκα καὶ πάσης ἀποδοκιμασίας ὑπερκείμενον. Διὸ δὴ διαβιβάζοντες καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν σεπτοτάτην ἡμῖν κορυφὴν τὴν ἐν τῷ παρόντι ὑπ᾽ ἀριθμὸν ε᾽ ἐπισυνημμένην ἡμετέραν „ἀναιρετικὴν ἐν τύποις ἀπάντησιν πρὸς τὴν πατριαρχικὴν ἀνασκευὴν τῶν ἄνω ῥηθέντων σχεδίων“, ἀναγγέλλομεν ὅτι ταύτην καὶ πρὸς τὴν σεβαστὴν ἡμῶν κυβέρνησιν προεπεδώκαμεν.

Πεποίθαμεν δ᾽ ἀδιστάκτως, ὅτι ἡ μητρῴα ἀμερόληπτος φωνὴ τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τὴν ἀπὸ τοσούτου χρόνου δεινῶς τὸ ἡμέτερον ἔθνος καταθλίβουσαν ἀδικίαν διασκεδάσει δίκην ὁμίχλης ἀπέναντι τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου τῆς τηλαυγοῦς αὐτῆς δικαιοσύνης. Τὸ δὲ βουλγαρικὸν ἔθνος καὶ ὁ κλῆρος κεχηνότι τῷ στόματι, ἀσκαρδαμυκτεῖ καὶ μετ᾽ ἀγαλλιάσεως προσδοκῶσι τὴν ἐπιδαψίλευσιν τῶν ἁγίων εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐν τῇ εὐσήμῳ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ τῆς ἐπὶ ἀνακαινίσει καὶ παλιγγενεσίᾳ ἐπισήμου καθιερώσεως τῆς ἀρχαίας ἐθνικῆς καὶ κανονικῆς ἡμῶν ἐκκλησίας· ἥν, ὡς ἐν ἀρραγεῖ τῇ πέτρᾳ, τῷ θεμελίῳ τῶν προφητῶν, τῶν ἀποστόλων, τῶν μαρτύρων καὶ τῶν πνευματεμφόρων συνόδων ἀκραδάντως δεδομημένην, παραστήσωμεν, τῇ ἄνωθεν ἀντιλήψει, ἄσπιλον καὶ ἀρρυτίδωτον ἐνώπιον θεοῦ καὶ τῆς καθόλου ἐκκλησίας νύμφην μὲν Χριστοῦ πανάμωμον, ἀδελφὴν δὲ καὶ θυγατέρα τῆς ὀρθοδόξου τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας παρεμφερῆ καὶ πανομοιότυπον.

Ἐν τούτοις ἐξαιτούμενοι τὰ μὲν ἔτη τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης ἡμῖν κορυφῆς ἄνωθεν πλεῖστα, ὑγιῆ καὶ πανόλβια, τὰς δὲ θεοπροσδέκτους εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἀρωγοὺς καὶ σωτηρίους ἡμῖν τε αὐτοῖς καὶ τῷ φιλοχρίστῳ βουλγαρικῷ λαῷ, διατελοῦμεν

Τῆς ὑμετέρας θειοτάτης, ἁγιωτάτης καὶ σοφωτάτης ἡμῖν μακαριότητος τέκνα ἐν κυρίῳ πειθήνια

† ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων.
† ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος.
† ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος.
† ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος.
† ὁ Σοφίας Δωρόθεος.
† ὁ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων.

Τὴν 25 φεβρουαρίου 1869.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει.

b.

Singularis Paisii Philippopolitani epistola.

Μακαριώτατε, θειότατε καὶ σοφώτατε πάτερ καὶ δέσποτα.

† Ὁ τὴν ἀνὰ χεῖρας τῆς ὑμετέρας θεοστέπτου καὶ θεοσόφου μακαριότητος καθυποβάλλων ταυτηνὶ τὴν ἔκθεσιν μέλος γνήσιον τυγχάνων καὶ δεδοκιμασμένον τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἧς τὸ γάλα νηπιόθεν ἐκθηλάσας, ἐν αὐτῇ τε ἀνδρωθείς, καὶ μικροῦ δεῖν ἐγγηράσας, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐσχάτων ὑπὸ χειμάρρου ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ διενέξεων παρασυρθεὶς καὶ ἐν κλυδωνιζομένῳ τῷ πελάγει καταποντισθείς, καταφεύγω καὶ πρὸς τὴν σὴν μακαριότητα, ἕνα τῆς θεοστηρίκτου τετρακτύος τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ θεοστέπτων πατριαρχῶν. Καὶ τοῦτο ποιῶ ἤδη (ἐν σιωπῇ αὐτὸς ἐμαυτὸν καταδικάσας ἐπὶ ἐννέα ὅλα ἔτη χάριν εἰρηνικῆς ἐπανορθώσεως τῶν κατ᾽ ἐμοῦ κακῶς πεπραγμένων), ὅτε ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος Γρηγόριος ὁ ϛ᾽ ἐν τῇ πρὸς τὴν καθόλου ὀρθόδοξον

ἐκκλησίαν ἐπιστολῇ κατὰ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος A ἐψήφισατο καὶ διετραγῴδησε πικρῶς καὶ τὴν κατ' ἐμοῦ καθαίρεσιν ὡς κανονικήν, ἐναντίον καὶ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ (ὡς φαίνεται ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ τῶν πρὸς ἐμὲ αὐτὸν ἐκφράσεών του, καταδικαζουσῶν τὴν καθαίρεσιν ταύτην ὡς ὅλως ἀντικανονικήν, αὐθαίρετον καὶ βεβιασμένην.

Μακαριώτατε καὶ θεόσοφε πάτερ! Ζητηθεὶς εἰς ἐπισκοπήν, καὶ οὐδέποτε ζητήσας, ἐκληρώθην τῆς μητροπόλεως Σμύρνης, τῶν κλεινῶν Βουκόλου καὶ Πολυκάρπου γνήσιος διάδοχος ὑπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, ἀναγορευθεὶς κανονικὸς μητροπολίτης Σμύρνης κατὰ τὸ 1853 σωτήριον ἔτος, ἐν μηνὶ φεβρουαρίῳ. Πενταετίαν ὅλην ἐποίμανα τὸ ποίμνιόν μου, ἀναλόγως τῆς κλήσεως μου, καὶ οὐδέποτε οὐδεὶς ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ κατ' ἐμοῦ ἐγόγγυσεν· ἐτύγχανον δ' ἀείποτε καὶ τῶν ἐπαίνων τῆς μητρὸς ἐκκλησίας. Κατὰ δὲ τὸ 1857, ἐν μηνὶ ὀκτωβρίῳ, ἐκκλησιαστικῇ τῇ διαγνώσει καὶ ἀνακτορικῇ τῇ B εὐμενείᾳ προήχθην προτιμηθεὶς εἰς τὸν θρόνον τῆς Φιλιππουπόλεως. Οὐδὲ κατ' ἐπίνοιαν κἂν ἐπῆλθέ μοί ποτε ὅτι μέλλον μοι ἦν προεδρεύσειν λαοῦ βουλγαρικοῦ καὶ προστατεύσειν δίκαια καὶ εὐχὰς στοιχείου σλαβικοῦ πνευματικῶς παρωραμένου· ἀλλὰ δὲν ἐδίστασα ἐπὶ τῇ κλήσει, καὶ θεοῦ δάκτυλον ἐξέλαβον τὸν ὁδηγοῦντά με εἰς ἐκπλήρωσιν βουλῶν τῆς θείας αὐτοῦ προνοίας ἀνεξερευνήτων. Ἀναλαβὼν οὖν τὴν μέριμναν τοῦ θεόθεν κληρωθέντος μοι ποιμνίου, κατεγενόμην ἀνενδότως εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν κατ' εὐσέβειαν πνευματικὴν αὐτοῦ προαγωγήν, πρὸ πολλοῦ ἤδη τοῦ χρόνου ὀλιγωρηθεῖσαν. Ἐν τῇ ὀλιγωρίᾳ δὲ ταύτῃ καὶ ὁ τῆς δύσεως προσηλυτισμός, ὁ ἐν πλεονεξίᾳ ψυχῶν ὀρθοδόξων μὴ κορεννύμενος, ὤφειλε νὰ καρπωθῇ μεγάλα τε καὶ πολλά, καὶ ἐν τοῖς προπυλαίοις οὕτως εἰπεῖν τοῦ θριάμβου αὐτοῦ ὑπῆρχε, καὶ τὰς παραμονὰς ἔκρουε πανηγύρεως πομπωδεστάτης, εἰ κἀγὼ μικρόν τι εἰσέτι καθηῦδον καὶ προετίμων C πρόσγεια κέρδη· τοὐναντίον συνειδὼς τὸν κίνδυνον, καὶ „ἀναζωσάμενος τὸν θώρακα τῆς πίστεως καὶ τὴν πανοπλίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος τῷ θείῳ ῥήματι" ἀντέστην πρὸς τὸν ἀγῶνα· καὶ τῇ ὀρθοδόξῳ διδασκαλίᾳ ἀποκρούσας τὸν πολέμιον, ἔσωσα τὸ ποίμνιόν μου τῇ βοηθείᾳ τοῦ ὑψίστου, „τοῦ τὰ ἀσθενῆ ἐνισχύοντος καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦντος". Ἀλλὰ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοπουμένου ὤφειλον νὰ προστατεύσω τὴν τάσιν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν καὶ ἠθικὴν πρόοδον. Ὤφειλον ἄρα καθηκόντως νὰ προστατεύσω τὸ δι' οὗ προσγίνονται ταῦτα, ἤτοι τὸ ὄργανον τῆς διανοίας, τὸν προφορικὸν λόγον, τουτέστι τὴν γλῶσσαν, τὴν μητρικὴν τοῦ ποιμνίου μου γλῶσσαν, δι' ἧς καὶ μόνης ἀλανθάστως καὶ ἀπροσκόπτως προήγετο εἰς τὴν ἱστορικήν, τήν τε ἐθνικὴν καὶ τὴν θρησκευτικὴν αὐτοῦ ζωήν, εἴς τε τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἐθνικὰς αὐτοῦ παραδόσεις. Προαγωγὴ τοίνυν γλώσσης ἐν σχολείοις καὶ ἡ ἐν τοῖς ναοῖς τοῦ D ὑψίστου ὀρθόδοξος κατηχητικὴ διδασκαλία σὺν τῇ ἀναπτύξει καὶ διασαφηνίσει τῶν ἱεροτελεστειῶν, τοῦτο ἦν τὸ περιπαθῶς τότε ζητούμενον ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ ὀρθοδόξου βουλγαρικοῦ πληρώματος παρὰ τῆς προϊσταμένης αὐτοῦ πνευματικῆς ἀρχῆς. Εἰς τοῦτο κἀγὼ ἐνέδωκα, καὶ αὐτὸ τοῦτό μοι ἦν τὸ μόνον μέλημα καὶ ἡ πρωτίστη τῶν φροντίδων μου, καθὸ ποιμένος ἀληθοῦς καὶ πνευματικοῦ πατρὸς γνησίου· καὶ διὰ τοῦ μέσου τούτου ἀπέπτησαν μὲν φροῦδαι ἅπασαι αἱ χρυσαῖ ἐλπίδες καὶ προσπάθειαι τοῦ προσηλυτισμοῦ, ὁ δὲ τύπος τῆς δύσεως, προεξαρχούσης „τῆς Βελγικῆς ἀνεξαρτησίας", ἀπελπισμένως κατ' ἐμοῦ καταφερόμενος, διεκήρυττε τρανῶς καὶ στεντορείᾳ· „Εἰ μὴ ἐκλείψῃ ὁ μητροπολίτης Παΐσιος ἀπὸ τὴν Φιλιππούπολιν, ἡ ἕνωσις κινδυνεύει νὰ ναυαγήσῃ ἐν Βουλγαρίᾳ."

Τότε δὴ καὶ ὁ νεωστὶ ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀπὸ Κυζίκου Ἰωακεὶμ ὑπὸ ἀπαισίαν ὅλως ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν ἐκλαβὼν τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, συγκεφαλαιουμένας εἰς „ἀποχρώσας ἐκκλησιαστικὰς ἐγγυήσεις μελλούσης πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς προόδου ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ βελτίωνος καὶ ἐθνικωτέρας", βαρὺ ἐκκλησιαστικὸν φορτίον θεωρήσας, καὶ οἱονεὶ καινοτομίαν τὰ τοιαῦτα ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ὑπολαβών, συμβούλιον ἐποιήσατο μετὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἐκείνῳ ὁμοφρονούντων, ἐν ᾧ ἀπεφασίσθη ἡ προθέλυμνος ἐκρίζωσις, καὶ δι' ἑνὸς καὶ μόνου κτυπήματος ἡ καταστροφὴ τῶν βουλγαρικῶν ἀπαιτήσεων. Μέρη δὲ κεντρικὰ καὶ πρόσφορα τοῦ τοιούτου κτυπήματος εὑρέθησαν ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἡ Φιλιππούπολις. Καὶ ἐν μὲν τῇ Κωνσταντινουπόλει νὰ καταστραφῶσιν οἱ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἰωακεὶμ πρωταίτιοι τῶν βουλγαρικῶν ἀξιώσεων καὶ σημαιοφόροι δῆθεν τῆς πνευματικῆς ταύτης, κατ' ἐκεῖνον, ἀνταρσίας, οἱ ἐκκλησιαστικῶς προϊστάμενοι τῆς ἐν Παλατᾷ ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ὅ τε Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων καὶ ὁ πρώην Δυρραχίου Αὐξέντιος· ἐν δὲ τῇ Φιλιππουπόλει, ὁ τῆς ἐπαρχίας ταύτης μητροπολίτης Παΐσιος· καὶ ὑπὸ τὰ τρία ταῦτα πτώματα, ἀρκετὰ θεωρηθέντα εἰς ἐκφόβισιν τοῦ ὅλου ἔθνους, νὰ ταφῇ τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα.

Παραλείπων τὰ ἐπὶ τῶν δύο ἄλλων συναδέλφων μου ἀρχιερέων συμβάντα, περιορίζομαι εἰς τὰ ἐπ' ἐμὲ καὶ μόνον. Ὁ πατριάρχης Ἰωακείμ, ὡς ἐν προανακρούσῃ τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῶν βουλγαρικῶν ἀξιώσεων, προσκαλέσας περὶ ἑαυτὸν πάντας τοὺς ἀπὸ βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ὑπὸ τῶν ποιμνίων αὐτῶν ἐκδιωχθέντας ἀρχιερεῖς, ἔδει πάντως καὶ ἐξ ἀνάγκης νὰ προσκαλέσῃ καὶ τὸν ἐκ τοῦ καταδιωγμοῦ ἐξαιρούμενον, μᾶλλον δὲ ἀγαπώμενον καὶ σεβαζόμενον ὑπὸ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ, τὸν Φιλιππουπόλεως Παΐσιον, ἀφοῦ πρότερον ὁ ῥηθεὶς Παΐσιος δὲν ἐπείσθη νὰ ἐκτελέσῃ κατὰ τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας του πατριαρχικὰς διαταγὰς αὐθαιρέτους καὶ πρωτακούστους ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ. Καὶ διὰ πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς προσεκλήθην ἅπαξ καὶ μόνον οὐχὶ ὡς ὑπόδικος ἢ κατηγορούμενος ἢ ἔνοχος ἐπὶ ἐκκλησιαστικῷ τινι ἐγκλήματι, ἀλλὰ λόγῳ μέν, „ν' ἀπέλθω ἐκεῖσε διὰ λόγους ἐκκλησιαστικοὺς ἀναγκαίους"· πράγματι δέ, ἢ νὰ συνυπογράψω μετὰ τῶν λοιπῶν ἐκδιωχθέντων ὑπὸ τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτῶν ἀρχιερέων τὴν ἐκκλησιαστικὴν καταδίκην τῶν δύο ἄλλων συνάθλων ἀρχιερέων, συνάμα δὲ καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν βουλγαρικῶν ἀξιώσεων ὡς ἀντιθρησκευτικῶν, ἤ, μὴ συναινέσας εἰς τοῦτο, νὰ καθαιρεθῶ ὡς ἀπειθὴς καὶ παρήκοος. Τὴν δ' ἐν λόγῳ προσκλητήριον ἐπιστολὴν συνώδευσεν ἡ αὐτοῦ παναγιότης καὶ μὲ ἐξωτερικὴν διαταγήν, αἵτινες μοὶ ἐνεχειρίσθησαν ἰδίαις τοῦ διοικητοῦ Φιλιππουπόλεως χερσὶ (πρωτοφανὲς ὅλως τὸ μέτρον τοῦτο ἐν τῇ παρ' ἡμῖν ἐκκλησίᾳ). Ἐπὶ τῇ προσκλήσει ταύτῃ καταφατικῶς ἀπήντησα, ὡς ἔδει πᾶς τις ποιῆσαι καὶ τὸν κοινὸν νοῦν εἰσέτι ἔχων. Καὶ μόλις εἰκοστὴ ἠριθμήθη ἡμέρα ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ὅτε αἴφνης, ἀνελπίστως καὶ ἀπροσδοκήτως ἔμαθον ἐξ ἐφημερίδων, ὅτι συγκαθῃρέθην μετὰ τῶν ἄλλων δύω συναδέλφων μου, ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβόντων.

Κατηγορίας πρὸς καθαίρεσίν μου ἔφερεν ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακεὶμ καὶ ἡ περὶ ἐκεῖνον σύνοδος τρεῖς ἀνυποστάτους καὶ ἀναποδείκτους, ὡς ἐφεξῆς φανήσεται.

α'. Ὅτι „συμπαρηκολούθουν τοῖς ἴχνεσι τοῦ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ πρώην Δυρραχίου Αὐξεντίου, προθυμουμένων τὴν ἀποκατάστασιν βουλγαρικῆς ἱεραρχίας ἐθνικῆς καὶ ἀνεξαρτήτου".

β'. „Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δὲν ἔπεμψα ὡς καὶ οἱ λοιποὶ μητροπολῖται γνώμην ἐν ψηφοδελτίῳ περὶ ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ κατὰ τὴν ἀναγόρευσίν του."

γ'. Τρίτην δὲ καὶ τελευταίαν, ὅτι „κατὰ συνέπειαν ἐν ταῖς ἱεραῖς μυσταγωγίαις, ὑπ' ἐμοῦ ἐκτελουμέναις, ἔπαυσα τῆς μνημονεύσεως τοῦ κανονικοῦ ὀνόματος τοῦ πατριάρχου."

Ταύτας καὶ μόνας ἀναφέρει ὁ πατριάρχης Ἰωακεὶμ μετὰ τῆς συνόδου του ἐν τῇ καθαιρέσει. Τὰς αὐτὰς ταύτας ἀναμασσᾷ καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου ἀσυνεπῶς τῶν μέχρι χθὲς καὶ πρώην ἀρχιερατικῶν τε καὶ πατριαρχικῶν διαβεβαιώσεών του, τὰς ὁποίας οὔτε τότε, οὔτε μετὰ ταῦτα καὶ μέχρι τοῦδε Ἰωακεὶμ τε καὶ Γρηγόριος, καίτοι πάντα λίθον κινήσαντες, ἐδυνήθησαν νὰ ἐπιβεβαιώσωσιν, ὅπως οὕτως ἀθῳώσωσι μὲν ἑαυτούς, ἀποπλύνωσι δὲ καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως προστριβεῖσαν κηλῖδα. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ ῥηθέντες πατριάρχαι.

Ἐγὼ δὲ ἐξομολογούμενος ἐνώπιον θεοῦ καὶ τῆς καθόλου ἐκκλησίας τῇ ὑποσχέσει νὰ μὲ ἐξελέγξῃ ὁ δίκαιος κριτὴς ἐνώπιον τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀγγέλων εἰ ψεύδωμαι, ὁμολογῶ τὴν ἀλήθειαν, γυμνὴν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν. Πᾶν ὅ τι ἔπραξα καὶ ἐνήργησα μονομερῶς καὶ ἀσχέτως τοῦ γενικοῦ ζητήματος, τὸ ἔπραξα ἐν μόνῃ τῇ ἐπαρχίᾳ μου, καὶ διὰ μόνους τοὺς χριστιανούς μου· ἂν δὲ τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραχθέντα ἐν τῇ ἰδίᾳ μου ἐπαρχίᾳ φέρωσι τὴν ταὐτότητα τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ὅλου ἔθνους, τοῦτο καταδεικνύει ὅτι αἱ εὐχαί, οἱ πόθοι καὶ αἱ ἐπιθυμίαι ἦσαν καθολικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι εἰς ὅλον τὸ ἔθνος· οὔτε παρεσύρθην, ὡς διατείνεται ὁ πατριάρχης Ἰωακεὶμ, ὑπὸ τῶν δύω ἄλλων συναδέλφων· καθότι οὐδὲ κἂν ἁπλῆν ἀλληλογραφίαν μετ' ἐκείνων εἶχον μέχρι τῆς καθαιρέσεως. Ὁ πατριάρχης Ἰωακεὶμ προσεκλήθη καὶ διὰ κατασχέσεως τοῦ γραφείου μου ν' ἀποδείξῃ τὴν κατηγορίαν, καὶ δὲν ἠδυνήθη. Χάριτι δὲ θείᾳ οὐδὲ τὸ πρόσον τῆς ἀνικανότητος δύναται νὰ μὲ κατατάξῃ εἰς τὴν χορείαν τῶν παρασίτων. Πᾶν ἄρα ὅ τι ἔπραξα, τὸ ἔπραξα ἐλευθέρως καὶ ἐξ ὑποκειμένου, οὐχὶ δὲ „παρακολουθῶν τοῖς ἴχνεσι τοῦ Μακαριουπόλεως καὶ πρώην Δυρραχίου". Ἔπραξα τὸ κατ' ἐμέ, ὅ τι ἀπῄτει τὸ καθῆκον παντὸς γνησίου ποιμένος· δηλαδὴ ἐπροστάτευσα ἀνενδότως τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἠθικὴν πρόοδον τοῦ ποιμνίου μου, καὶ συνηγόρησα ὑπὲρ τῶν δικαίων αὐτοῦ ἀπαιτήσεων ἀφόβως καὶ θαρραλέως.

Πρὸς δὲ τὴν δευτέραν κατηγορίαν ἀπολογούμενος, λέγω. Δὲν ἔπεμψα τὴν ἐν ψηφοδελτίῳ γνώμην μου περὶ ἐκλογῆς νέου πατριάρχου, ὡς ἐπιγείου, ἀνθρωπίνου καὶ καινοφανοῦς ἐφευρήματος, οὐχὶ δὲ ἐκκλησιαστικοῦ κανονικοῦ καθεστῶτος, ἐνδοὺς εἰς τὴν ὁμόφωνον αἴτησιν τοῦ ποιμνίου μου, προηγηθείσης μέντοι καὶ ἐν τῷ ἐπουσιώδει τούτῳ παραπτώματι τῆς διακελεύσεως τῆς ἐκκλησίας, προερωτηθείσης περὶ τοῦ πρακτέου. „Καλῶς ἔπραξεν ἡ ὑμετέρα πανιερότης (μοὶ ἔγραφεν ἡ ἐκκλησία) ἐπὶ τῇ δηλοποιήσει ταύτῃ, καὶ ἐπὶ ζητήματος ἐπουσιωδοῦς, οἷον τὸ τῆς ἀποστολῆς ψηφοδελτίου της πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. Ἂς συμμορφωθῇ μετὰ τοῦ ποιμνίου της, καὶ ἀμεριμνείτω."

Ὡς πρὸς δὲ τὴν τρίτην κατηγορίαν, τὴν καὶ τελευταίαν, ἀπαντῶ. Ἐπειδὴ τρεῖς καὶ μόνοι μῆνες ἐνεφιλοχώρησαν ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεως καὶ ἐπισήμου κοινοποιήσεως τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ καὶ τῆς καθαιρέσεως, συνέβη ἕνεκα σωματικῆς μου ἀσθενείας ἐν ὅλῳ τῷ διαστήματι τούτῳ νὰ μὴ λειτουργήσω· τὴν δ' ἔλλειψίν μου ταύτην ἀνεπλήρουν δύω ἐπίσκοποί μου, οὓς πάντοτε εἶχον παρ' ἐμοί. Τοῦτο δὲ δύναμαι ν' ἀποδείξω διὰ τῶν χριστιανῶν συμπάσης τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ διὰ τοῦ ἱεροῦ κλήρου. Πρὸς δὲ ἂν ἐλάμβανε χώραν τοιοῦτό τι κανονικὸν ἔγκλημα καὶ ἐγίνετο τοῦτο γνωστὸν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδει αὕτη πρὶν τῆς κανονικῆς ποινῆς νὰ ἐρωτήσῃ τὸν κατηγορούμενον περὶ τοῦ προσαπτομένου ἐγκλήματος, νὰ τὸν παραστήσῃ ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τὸν νουθετήσῃ ἅπαξ, δὶς καὶ τρίς, καὶ τούτου ἐπιμένοντος

A ἀκολούθως νὰ τὸν καθαιρέσῃ κανονικῶς· ὅπερ ἐπ' ἐμοὶ οὐδόλως, οὐδ' ἅπαξ συνέβη· διότι δὲν ὑπῆρξε πρᾶγμα τοιοῦτο κανονικὸν ἔγκλημα, ἀλλ' ἐφευρέθη.

Καὶ αἱ τρεῖς ἄρα, μακαριώτατε πάτερ καὶ πατριάρχα, κατηγορίαι ἐν τῇ καθαιρέσει εἰσὶν ἀνυπόστατοι, ἐφευρημέναι, ἀναπόδεικτοι καὶ νὰ ἐπαληθεύσωσιν οὐδέποτε δυνάμεναι· διότι δὲν ὑπῆρξαν πραγματικῶς. Τὸ δὲ τελευταῖον, τὸ καὶ οὐσιωδέστατον, δυωκαίδεκα ἀρχιερεῖς συνοδικοί, οἱ συνυπογράψαντες τὰς καθαιρέσεις τῶν τριῶν, μετὰ δήπου δύω μῆνας τῆς ἐκδόσεως τῶν καθαιρέσεων εἰς διαπληκτισμοὺς ἐλθόντες μετὰ τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ, συνοδικῶς καὶ ἐπισήμως κατ' αὐτοῦ ἀπεφήναντο περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Τὰς δὲ καθαιρέσεις τῶν δύω πρωταγωνιστούντων, κατὰ τὸν πατριάρχην, βουλγάρων ἀρχιερέων ἐκήρυξαν αὐτοὶ οὗτοι πανδήμως „ἀντικανονικάς, προεσχεδιασμένας, μετὰ δόλου καὶ ἀπάτης καὶ βίας" ἐκχαλκευθείσας· καὶ ἰδοὺ ἡ ἐν λόγῳ περικοπὴ τῆς
B κατὰ τοῦ πατριάρχου ἐπισήμου διαμαρτυρήσεως τῶν δέκα καὶ δύω συνοδικῶν ἀρχιερέων, τῶν καὶ συνυπογραφάντων τὰς καθαιρέσεις·

„Κατηγορεῖται ὑπὸ τῆς συνόδου ὁ πατριάρχης ... β', ὅτι ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνὰ χεῖράς του βερατίου, ὤφειλεν ὡς πρόεδρος νὰ παρουσιάζῃ τὰς ὑποθέσεις εἰς τὴν σκέψιν τῆς συνόδου, ἵνα διευθετῶνται διὰ κοινῆς γνώμης, τὰ πάντα προὐσχεδίαζε καὶ ἐξετέλει αὐθαιρέτως. Ἐκ πολλῶν ἀρκούμεθα εἰς τὰ ἑξῆς. 1) Πῶς ἐγένετο ἡ καθαίρεσις τῶν βουλγάρων ἀρχιερέων; Προεσχεδιάσθη παρ' αὐτοῦ ἡ καθαίρεσις, καὶ ἐν μιᾷ συνεδριάσει τῶν συνοδικῶν ἐγένοντο μὲν τὰ τρία μηνύματα πρὸς αὐτοὺς κατὰ τοὺς κανόνας τῶν συνόδων, ἐντὸς ὅμως δύω ὡρῶν, χωρὶς νὰ δοθῇ αὐτοῖς ὁ ὑπ' αὐτῶν πάλιν τῶν συνοδικῶν κανόνων ἀπαιτούμενος καιρός· καὶ μόλα ταῦτα οἱ ἀρχιερεῖς ἐκεῖνοι πρὶν ἢ διαλυθῇ ἡ συνεδρίασις διεμήνυσαν ἐπισήμως διὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης ὅτι θέ-
C λουσι παρουσιασθῇ πρὸς ἀπολογίαν· ὁ δὲ πατριάρχης ὄχι μόνον δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὸ ἐπιεικὲς τοῦτο μέτρον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπάτησε τὴν ὑψηλὴν πύλην ἀπαντήσας ψευδῶς καὶ αὐτογνωμόνως· καὶ ὅτι τοῦτο ἐγένετο οὕτως οὐδεὶς τῶν συνεδριαζόντων δύναται ν' ἀρνηθῇ." Οἱ ταῦτα ὑπογράψαντες συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς εἰσὶν οἱ ἑξῆς· Ὁ Ἐφέσου Παΐσιος, ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος, ὁ Νικομηδείας Διονύσιος, ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος, ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, ὁ Προικοννήσου Γεδεών, ὁ Ξάνθης Διονύσιος, ὁ Κεστεντηλίου Ἰγνάτιος, ὁ Μεσημβρίας Νικηφόρος, ὁ Δρυϊνουπόλεως Παντελεήμων, ὁ Στρωμνίτσης Ἱερόθεος, καὶ ὁ Πρεσλάβας Ἄνθιμος.

Λοιπὸν ἂν ἡ καθαίρεσις τῶν δύω πρωταγωνιστῶν, κατὰ τὸν πατριάρχην, ἀρχιερέων κρίνηται οὕτως ὑπὸ τῶν δέκα καὶ δύω συνοδικῶν ἀρχιερέων, ἡ ἐπ' αὐτὰς τὰς καθαιρέσεις ἐπακουμβῶσα καὶ ἐξ ἐκείνων τὴν εὐθύνην ἐφελκύουσα ποῖον ἕξει τὸ κῦρος; Ὁ Φιλιππου-
D πόλεως Παΐσιος ὁ συγκαθαιρεθεὶς μετὰ τῶν ἀνωτέρω δύω, ὡς παρακολουθήσας τοῖς ἴχνεσιν ἐκείνων, κατὰ τὸν πατριάρχην, ἐν ποίᾳ μοίρᾳ ταχθήσεται; Πόσον βάρος ἐνοχῆς φέρει ὁ μηδέποτε καταμηνυθεὶς ἐπί τινι ἐγκλήματι; ὁ μηδέποτε ἔνοχος ἔν τινι παραπτώματι κηρυχθείς, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδέποτε ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας νουθετηθείς, οὐδ' ἐπιπληχθείς, ἀλλ' οὐδ' ἐπ' ἀπολογίᾳ ποτὲ παρασταθείς, οὐδὲ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, οὐδὲ τρίς, κατὰ τοὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς νόμους καὶ κανόνας, οὔτε καταδικασθείς, οὔτε τοπαράπαν δικασθείς, ἀλλ' ἀκρίτως, ἀναπολογήτως καὶ ἀπαρουσιάστως ὅλως, κατ' ἐρήμην δὲ μόνον καὶ δικασθεὶς καὶ καταδικασθεὶς ποίαν ἐνοχὴν φέρει; ἐν ποίᾳ τῇ τάξει τῶν καταδίκων ταχθήσεται; Ἡ ὑμετέρα θεόσοφος καὶ θεόσεπτος κορυφὴ σὺν τῇ μιᾷ, ἁγίᾳ, καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν ὀνόματι τοῦ θεμελιώσαντος καὶ πήξαντος αὐτὴν καὶ τοῦ ταύτην συνέχοντος παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ πνεύματος δικάσασα, ἃς ἀποφανθῇ κατὰ τοῦ ἐνόχου, ἀφοῦ μά-

λιστα ἐκτὸς τῶν ῥηθέντων λάβῃ ἡ ὑμετέρα πανσέβαστος μακαριότης τοὺς πανσέπτους καὶ θεοκηρύκτους τούτους λόγους τῶν παρὰ πόδας ἀποστολικῶν τε καὶ συνοδικῶν θεσπισμάτων, οὕτως ἐχόντων·

„Ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα, ἢ δύω, ἵνα ἐπὶ στόματος δύω μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης (Ματθ. ιη', 15-18).

„Ἀθετήσας τις νόμον Μωσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει (Ἑβρ. ι', 18).

„Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ (Τίτ. γ', 11).

„Ταῦτα δὲ μετὰ μίαν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην παράκλησιν τοῦ ἐπισκόπου γενέσθω (Καν. ἀποστ. ε', λα').

. . . Ἐὰν δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσῃ, καλείσθω καὶ τὸ δεύτερον, ἀποστελλομένων ἐπ' αὐτὸν δύω ἐπισκόπων (Καν. ἀποστ. οδ').

. . . Καὶ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον καλοῦντι τοῦτον καθαιρεῖσθαι (Ἀντιοχ. ε')."

Ταῦτα τὰ ἱερὰ ἀποφθέγματα τῶν θεηγόρων μαθητῶν καὶ ἀποστόλων τοῦ σωτῆρος καὶ τῶν πνευματεμφόρων πατέρων, ἅτινα ὁ πατριάρχης Ἰωακεὶμ δὲν συνεβουλεύθη, ὁ δὲ πατριάρχης Γρηγόριος ἐν τῇ εὐρυτάτῃ αὐτοῦ συνειδήσει ἀσυγγνώστως παρατρέχει, τὰς ἱεράς, φημί, ταύτας διατάξεις καὶ τούτων πλείονας (ὧν ἡ μὲν κυρία οὐσία παρωράθη, τὸ δὲ συμπέρασμα μόνον ἐφηρμώσθη ἐπὶ ἀνθρώπου μηδέποτε χωλάναντος περὶ τὴν πίστιν, ἀλλὰ διακρατοῦντος τὰ νόμιμα καὶ πάτρια κάλλιον τῶν καθαιρούντων), ἀφοῦ ἡ ὑμετέρα προσκυνητή μοι μακαριότης λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ἂς ἀποφανθῇ ἐν ἁγίῳ πνεύματι κατὰ τοῦ ἐνόχου.

Τὴν 25 φεβρουαρίου 1869, ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Τῆς ὑμετέρας θειοτάτης, σοφωτάτης καὶ προσκυνητῆς μοι μακαριότητος τέκνον ἐν Χριστῷ πειθήνιον καὶ δοῦλος

† ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος.

c.

Singularis Hilarionis Macariopolitani epistola.

Μακαριώτατε, θειότατε καὶ σοφώτατε πάτερ καὶ δέσποτα!

† Ἐκ τῆς συναποστελλομένης γενικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς κατανοήσει προσηκόντως ἡ ὑμετέρα θεόσοφος μακαριότης τὴν θέσιν τοῦ ἡμετέρου βουλγαρικοῦ ζητήματος· ἀλλ' ἐπιτραπείτω μοι ἵνα κἀγὼ διασαφηνίσω φράσεις τινὰς τῆς πρὸς τὰς αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας ἐγκυκλίου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, δι' ὧν αὕτη προτίθεται νὰ νομιμοποιήσῃ τὴν ἐπενεχθεῖσαν κατὰ τὸ 1861 σωτήριον ἔτος καθαίρεσιν ἐναντίον ἐμοῦ ὡς ὑποκινοῦντος δῆθεν τὸ ἐκκλησιαστικὸν τοῦτο ζήτημα.

Μακαριώτατε δέσποτα, γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς εἰς τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, τόν τε μονήρη ὑποδὺς βίον ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων καὶ εἰς τὸ μέγα τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα κατὰ τὰς διατυπώσεις τῆς ἐκκλησίας προχειρισθεὶς κοινῇ γνώμῃ τῆς ἱερᾶς συνάξεως τοῦ Ἄθω ἐξελέχθην καὶ γενικὸς αὐτῆς ἐπίτροπος ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1852 μαίου 1. Μετελθὼν δὲ ὡς „πιστὸς δοῦλος“ τὴν διακονίαν ταύτην ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἀνὰ χεῖράς μου ἐνσφραγίστων ἐγγράφων τῆς ἱερᾶς κοινότητος, τῷ 1854 ὀκτωβρίου προὐχειρίσθην καὶ μέγας ἀρχιμανδρίτης τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου παρὰ τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἀνθίμου τοῦ ἀπὸ Ἐφέσου λαβὼν καὶ πατριαρχικὸν δίπλωμα μαρτυροῦν τὴν „εὐσέβειαν καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ζῆλόν μου“. Ἀνακληθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς συνάξεως εἰς τὸ Ὄρος διέμεινα ἀντιπρόσωπος τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Χιλιανταρίου εἰς τὴν κοινότητα μέχρι τοῦ 1857· ὁπότε ἀνέλαβον καὶ πάλιν κατὰ προτροπὴν τῆς ἱερᾶς κοινότητος τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτροπὴν τοῦ Ἄθω, καὶ διετέλεσα ὡς τοιοῦτος μέχρις ὀκτωβρίου 1858, ὅτε ἡ μεγάλη ἐκκλησία εὐδοκήσασα προὐχειρίσατό με χωρεπίσκοπον τοῦ ἐν Παλατᾷ βουλγαρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου.

Ἀλλ' ὁποία ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ λαοῦ τούτου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην; Οἱ Βούλγαροι, μακαριώτατε δέσποτα, ἀπὸ τῆς τετάρτης δεκαετηρίδος τοῦ παρόντος αἰῶνος κατὰ διαφόρους καιροὺς εὐσχήμως ἐξέφραζον τὰ παράπονα τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ παρεκάλουν θερμῶς καὶ ἱκετευτικῶς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἵνα λαβοῦσα πρόνοιαν μητρικὴν περὶ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν, θεραπεύσῃ ταύτας. Καὶ ὅμως ἡ ἐκκλησία ἐθεώρει τὰ τοιαῦτα παράπονα ὡς μηδέν, καὶ ὑπέβαλλε τοὺς παρουσιάζοντας αὐτὰ εἰς σκληρὸν καταδιωγμόν. Τούτου ἕνεκα οἱ Βούλγαροι τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν συνενωθέντες ὑπὸ τῆς ταὐτότητος τῶν παθημάτων καὶ τῶν εὐχῶν εἰς ἕν, κατέδειξαν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μὴ ἀποστέλλῃ αὐτοῖς ἀρχιερεῖς ἀδαεῖς τῆς μητρικῆς αὐτῶν γλώσσης, τὴν ὁποίαν καὶ μόνον ἐννοοῦσιν. Ἀλλ' ἡ ἐκκλησία καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἔδειξε τὴν συνήθη αὐτῆς ὀλιγωρίαν. Ὅθεν κατὰ τὸ 1857 ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν προσδιωρίσθησαν ἀντιπρόσωποι, οἵτινες διετύπωσαν ἐν ἀναφορᾷ τὰς αἰτήσεις τοῦ ἔθνους ἀναγγέλλοντες εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ὅτι καταπολιορκοῦνται ὑπὸ διαφόρων ἑταιριῶν, ὅτι αἱ ἑταιρεῖαι αὗται διαδίδουσι φρονήματα πολέμια τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ· ὅτι συνεστήσαντο σχολάς, ἐν αἷς παραλαμβάνουσαι τὰ τέκνα τῶν ἁπλουστέρων ἐνσπείρουσιν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀλλότρια διδάγματα· ὅτι πολλοὶ τῶν ἱεραποστόλων ἐγκατασταθέντες ἐπὶ προσηλυτισμῷ εἰς τὰ κεντρικώτερα μέρη τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει, μετὰ τοσαύτης φανατικῆς θρησκομανίας ἀποπειρῶνται τὴν διάδοσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν φρονημάτων, ὥστε καὶ ἐφημερίδας εἰς τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν ἐκδίδουσι καὶ δι' αὐτῶν διασαλεύουσι τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τοῦ λαοῦ. Ἐζήτησαν τοίνυν οἱ Βούλγαροι ἵνα τοῦ λοιποῦ εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ἀποστέλλωνται ἀρχιερεῖς μεριμνῶντες περὶ τῶν πνευματικῶν των τέκνων, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἐκ τῆς ἀδρανείας τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ποιμένων, ἦσαν βεβυθισμένοι εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν, καὶ τῶν ὁποίων πολλοὶ εἶχον ἤδη ὑποστῇ οἰκτρὰν διαδόνησιν καὶ σάλον καὶ ἀμφιρρέπειαν ὡς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις. Καὶ ὅμως τὰ εἰλικρινῆ καὶ πλήρη χριστιανικοῦ ζήλου παράπονα ταῦτα οὐ μόνον ὑπ' ὄψιν δὲν ἐλήφθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπερρίφθησαν ὡς ψευδῆ καὶ κακόβουλα. Ἐπὶ τέλους κατὰ τὸ 1859 ἔτος τῇ συναινέσει τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως πρὸς ἐπούλωσιν τῶν κακῶς κειμένων ἐν τοῖς πατριαρχείοις συνεκροτήθη γενικὴ συνέλευσις ἐκ κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν. Τότε δὴ καὶ οἱ Βούλγαροι ἀντιπρόσωποι ἀναζωπυρούμενοι ὑπὸ θρησκευτικοῦ ἐθνικοῦ ζήλου προσεπάθησαν τὸ ἐπ' αὐτοῖς νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν κακῶς κειμένων ἔν τε ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τότε προσπαθείας τῶν βουλγάρων ἀντιπροσώπων παρενεβλήθησαν μυρία προσκόμματα, ἀπερρίφθησαν ἅπασαι αἱ προτάσεις αὐτῶν ἐπὶ διαφόροις προφάσεσιν. Ὅθεν οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι τῶν Βουλγάρων ἐνόμισαν καθῆκον αὐτῶν νὰ διαμαρτυρηθῶσιν ἐναντίον τῶν κανονισμῶν. Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραξαν καὶ αἱ βουλγαρικαὶ ἐπαρχίαι, ἅμα λαβοῦσαι ὑπ' ὄψιν τὸν τρόπον τῆς συντάξεως τῶν κανονισμῶν τούτων καὶ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῶν πολυχρονίων αὐτῶν εὐχῶν.

Τοιαύτη περίπου ἦτο ἡ θρησκευτικὴ κατάστασις τῆς Βουλγαρίας, καὶ ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ, μακαριώτατε δέσποτα, ἀνέλαβον τὴν διεύθυνσιν τοῦ μνησθέντος

βουλγαρικοῦ ναοῦ. Ἔδει τοίνυν εὐθὺς ἅμα ἀναλαβὼν τὴν βαρεῖαν ταύτην εὐθύνην ἵνα ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν διασκεδάσω τὸ πυκνὸν νέφος τῆς ἐπικειμένης ἀχλύος καὶ συναγάγω ἐπιμόχθως τὰ πλανώμενα ἐκ τῶν ἡμετέρων προβάτων· „ἐνδυσάμενος τὸν θώρακα τῆς πίστεως καὶ ἀναλαβὼν τὴν πανοπλίαν τοῦ πνεύματος, τὸν θεῖον λόγον“ εὐηγγελιζόμην ἐν ἑκάστῃ εὐκαιρίᾳ τῷ λαῷ τῆς θείας δικαιοσύνης τοὺς λόγους, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἐπισήμους διαμαρτυρήσεις ἔγγραφον κατὰ τῶν ἐκδιδομένων ἐν τῇ πρωτευούσῃ ὀργάνων τοῦ παπισμοῦ. Καὶ ὅμως ἐνῷ τὰ ὄργανα ταῦτα στεντορείως ἐκήρυττον τὸν προσηλυτισμόν, ἡ μεγάλη ἐκκλησία, καίτοι ἐν γνώσει οὖσα τοῦ ἐπαπειλοῦντος τοὺς ὁμογενεῖς κινδύνου, οὐδεμίαν ὅμως πρόνοιαν ἐλάμβανεν.

Τὸ αὐτὸ ἔτος οἱ κάτοικοι τῆς Πολυανῆς, ἐπισκοπῆς Θεσσαλονίκης, μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν Μελετίου καὶ ἐπὶ πολὺν καιρὸν παραπονούμενοι εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἐξαιτούμενοί τε τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ δι᾽ ὁμοεθνοῦς ἀρχιερέως, ἀλλὰ μὴ εἰσακουσθέντες ἠσπάσθησαν τὴν οὐνίαν, πρὸς στερέωσιν τῆς ὁποίας εἶχε μεταβῇ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην καὶ αὐτὸς ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχηγὸς τῶν Λαζαριστῶν ὁ κύριος Βορέ. Τότε δὴ ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ κύριος Κύριλλος προσκαλέσας τοὺς ἀντιπροσώπους καὶ προὔχοντας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ πολλὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συνομιλήσας καὶ ὑποσχεθείς, ὅτι τοῦ λοιποῦ ἡ ἐκκλησία εὐχαρίστως θὰ προχειρίσῃ βουλγάρους ἀρχιερεῖς διὰ τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας, ἐγκρίσει τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ συναινέσει τοῦ ἁγίου Θεσσαλονίκης ἀπέστειλεν ἐμὲ ἐξαρχικῶς μετὰ συνοδικῶν γραμμάτων ἐκεῖσε πρὸς τελείαν ἀποσόβησιν τῆς οὐνίας. Τίνι δὲ τρόπῳ ἐξεπλήρωσα τὴν ἀποστολὴν ταύτην τῆς ἐκκλησίας διακηρύττουσι μεγαλοφώνως αἱ ἀνὰ χεῖράς μου συνοδικαὶ ἐπιστολαί, δι᾽ ὧν πρὸς τοῖς ἄλλοις ὡς γέρας μοι ἀπονέμει τὴν ἐπίκλησιν „σωτῆρος τῶν πεπλανημένων“, ὡς καὶ αὐτὸς εἰσέτι ὁ παπικὸς τύπος τῆς πρωτευούσης, ὅστις λάβρος ἐπέπεσε κατ᾽ ἐμοῦ ὡς ἀντιμάχου αὐτοῦ. Ἐπανελθὼν δὲ ἐκ τῆς ἐξαρχίας, ἔσπευσα ὅπως κοινοποιήσω εἰς τὴν ἐκκλησίαν πάντα τὰ τεκταινόμενα κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας ἔν τε τῇ Θεσσαλονίκῃ καὶ εἰς τὰ πέριξ, ὡς καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει.

Μετ᾽ οὐ πολὺ ἀποθνήσκει ὁ μητροπολίτης Πρεσπῶν· οἱ δὲ κάτοικοι συνέταξαν ἔντονον διὰ πολλῶν χιλιάδων σφραγίδων ἀναφορὰν πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ θερμῶς παρεκάλουν αὐτήν, ὅπως ἐνδοῦσα εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας αὐτῶν, ἀποστείλῃ αὐτοῖς ἀρχιερέα ἐγκρατῆ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν, καὶ συνέστησαν αὐτὴν πρὸς τοὺς ἐνταῦθα ἀντιπροσώπους καὶ προὔχοντας τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ἅμα λαβόντες ἔσπευσαν ὅπως ὑποστηρίξωσι ταύτην, ἀναμιμνήσκοντες εἰς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα τὰς προλαβούσας ὑποσχέσεις περὶ ἀποστολῆς βουλγάρων ἀρχιερέων. Τότε ἐνώπιον μὲν αὐτῶν ἐπανέλαβε τὴν πρόθυμον διάθεσιν τῆς ἐκκλησίας πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν εὐχῶν τῶν ἐπαρχιωτῶν· ἀμέσως ὅμως προὐχειρίσατο ἄνδρα κατὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἄλλοτε ἡ ἐπαρχία σύμπασα εἶχε διαμαρτυρηθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Διὸ οἱ ἀντιπρόσωποι μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὴν ἀπάτην ταύτην τῆς ἐκκλησίας ἐπαρουσιάσθησαν ἐν σώματι εἰς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα, καὶ διὰ μακρῶν ἐξιστορήσαντες τὰ δεινοπαθήματα τῶν χριστιανῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν τῆς ἐκκλησίας εἰς τὰς ἀπαισίους συνεπείας τοῦ σάλου τούτου. Καὶ ὅμως εἰς ταῦτα πάντα ἤκουσαν ὡς ἀπάντησιν ὅτι „ὅταν οἱ Βούλγαροι γίνωσιν οὐνῖται, τότε ἡ ἐκκλησία θέλει σκεφθῇ περὶ τοῦ πρακτέου“.

Μετὰ τὴν λυπηρὰν ταύτην ἄρνησιν τῆς ἐκκλησίας ὁ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις βουλγαρικὸς κλῆρος μετὰ τοῦ λαοῦ λαβόντες ὑπ᾽ ὄψιν καὶ τὸν λα᾽ ἀποστολικὸν κανόνα, ὅστις ῥητῶς λέγει, „ὅτι δύναται πρεσβύτερος ν᾽ ἀπομακρυνθῇ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καὶ παύσῃ τὸ

A κανονικὸν ὄνομα ὅταν ἴδῃ αὐτὸν ἀδικοῦντα“, διέταξαν τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσώπους αὐτῶν, ὅπως ἀναγγείλωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅτι διακόπτουσι τοῦ λοιποῦ πᾶσαν κοινωνίαν μετὰ τοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν ἀπεσταλμένων παρ᾽ αὐτοῦ ἀρχιερέων μέχρις οὗ διορθωθῶσι τὰ κακῶς κείμενα. Ὅθεν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρόσωποι μετὰ τῶν προὐχόντων αὐτῶν ἀμέσως συνέταξαν ἐπίσημον διαμαρτύρησιν κατὰ τῶν διευθυνόντων τὰ ἐκκλησιαστικά, καὶ ἐγγράφως ἀνήγγειλαν εἰς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα ὅτι ὁ βουλγαρικὸς κλῆρος μετὰ τοῦ λαοῦ διακόπτουσι τοῦ λοιποῦ πᾶσαν κοινωνίαν μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου.

Ἰδὼν οὖν τὴν δυσμένειαν τοῦ ἐνταῦθα βουλγαρικοῦ λαοῦ καὶ τὸν ἀχαλίνωτον ἐρεθισμὸν τῶν ἔξω ἐπαρχιῶν ἐναντίον τοῦ πατριαρχείου ἔσπευσα καὶ πάλιν νὰ κοινοποιήσω πρὸς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα τὸν κίνδυνον, ὃν συνησθανόμην ὅτι διέτρεχον οἱ
B Βούλγαροι, περικυκλούμενοι πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ ἀμειλίκτου καὶ ἀδυσωπήτου παπισμοῦ. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ αὐτοῦ παναγιότης καὶ πάλιν ὑποσχεθεῖσα ὅτι θέλει λάβῃ πρόνοιαν, οὐδὲν ἔπραξε πρὸς κατεύνασιν τοῦ σάλου τούτου.

Ἔφθασε δὲ καὶ ἡ ἁγία καὶ κλητὴ καὶ κοσμοσωτήριος ἡμέρα τῆς τοῦ ζωοδότου ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, καθ᾽ ἣν τῇ κανονικῇ ἀδείᾳ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἱστάμενος πρὸ τῶν πυλῶν τῆς αἰωνίου τραπέζης ἐτέλουν τὴν θείαν λειτουργίαν· καὶ ἐν ᾧ ἔμελλον κατὰ τὸ σύνηθες νὰ ψάλω τὴν φήμην τοῦ πατριάρχου, συρροὴ ὄχλου ἐπέθηκε σιγὴν καὶ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τοὺς ἱεροψάλτας· ἐζήτει δὲ νὰ ἀντικαταστήσω τὴν φήμην τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου διὰ τοῦ „πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων“. Ἑκὼν δὲ ἄκων ἐνέδωκα εἰς τὴν παράφορον ἐπιμονὴν τοῦ λαοῦ· καὶ ἐτέλεσα μὲν μετὰ μεγίστης ταραχῆς τὴν θείαν ἱερουργίαν ἀναμιμνησκόμενος τὰς ἀπαισίους συνεπείας, δὲν
C ὤκνησα δὲ νὰ κοινοποιήσω τὰ εἰκότα εἰς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα· ὅστις μηδὲν θετικὸν ἀπαντήσας εἰς ταῦτα, μοὶ συνεβούλευσε νὰ ἐπαναφέρω ἐκ νέου τὸ ὄνομα εἰς τὴν θείαν ἱερουργίαν· ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐκπληρώσω τὴν διαταγὴν ταύτην κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Κατὰ δὲ τὴν 13 ἀπριλίου προσκληθεὶς ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἐξιστόρησα εἰλικρινῶς τὰς παροτρυνούσας τοὺς ἁπανταχοῦ Βουλγάρους εἰς τόσῳ σκληρὰν παράστασιν αἰτίας, καὶ κατέδειξα ὅτι ἡ ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ ἐπιβάλῃ τὸ βαρὺ τοῦτο φορτίον εἰς ἐμέ, ἀλλ᾽ ἀποστείλασα καὶ ἄλλους ἐκ τῶν συνοδικῶν ἀρχιερέων, ἂς προλάβῃ τὸν ἐπαπειλοῦντα κίνδυνον.

Μετὰ τὰς πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον διακοινώσεις ταύτας εὑρισκόμενος μεταξὺ σφύρας καὶ ἄκμωνος, μεταξὺ λαοῦ δυσμενῶς διακειμένου ἐνταῦθά τε καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κατὰ τῶν διεπόντων τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ τῆς φαινομένης εὐθύνης τῶν ἱερῶν κα-
D νόνων τῆς πειθαρχίας, καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς γινώσκων τὰ ὅσα αἱ θρησκευτικαὶ ἑταιρεῖαι διεκήρυξαν διὰ τοῦ ἐγχωρίου δημοσίου βουλγαρο-παπικοῦ τύπου περὶ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ προσηλυτισμοῦ, προὐτίμησα νὰ προστατεύσω τὰς αἰτήσεις τοῦ λαοῦ ἐπ᾽ ἐλπίδι, ὅτι διατηρῶν τὸν λαὸν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ, θὰ δυνηθῶ νὰ ἐπαναφέρω καὶ τὴν ποθουμένην γαλήνην εἰς τὸν ὁρίζοντα τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν μεταξὺ τῶν διχονοούντων ὁμοδόξων λαῶν εἰρήνην καὶ ἀγάπην. Ἀλλ᾽ ὁ καιρὸς παρήρχετο, ἡ δὲ ἐκκλησία ἀντὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς νομίμους αἰτήσεις τοῦ λαοῦ συγκεντρόνουσα αὐτὸν περὶ ἑαυτήν, πατριαρχεύοντος τοῦ κυρίου Ἰωακείμ, διήγειρε τοιοῦτον φρικτὸν διωγμὸν ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κατά τε τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ὥστε καὶ ἄκοντες κατὰ δεκέμβριον τινὲς ἐξωλοίσθησαν εἰς τὸ (ὡς μὴ ὤφειλεν) ὀλοίσθημα τῆς οὐνίας, ἥτις πρὸ πολλοῦ ἐτεκταίνετο πονηρὰ ἐναντίον οὐ μόνον τῶν Βουλγάρων, ἀλλὰ καὶ σύμπαντος τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος.

Ἐν τούτοις ἡ ἐκκλησία, οὐκ οἶδα τίνος ἕνεκεν, οὐδὲ μίαν πρόνοιαν ἔλαβεν ὑπὲρ τῶν οὕτως ἀποβουκολιζομένων ὀρθοδόξων αὐτῆς τέκνων. Οἱ δὲ νουνεχέστεροι τῶν Βουλγάρων τῇ ἡμετέρᾳ ἀρχιερατικῇ προτροπῇ καὶ παραινέσει ἐκ συμφώνου ἐδημοσίευσαν ἐπισήμους διὰ τοῦ ἐγχωρίου τύπου διαμαρτυρήσεις, καταδείξαντες τὸν κίνδυνον εἰς ὃν ἐνέπεσαν οἱ ἀπατηθέντες. Ἀλλ' ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ κύριος Ἰωακεὶμ ἀντὶ νὰ λάβῃ πρόνοιαν, τίνι τρόπῳ προθέλυμνος νὰ ἐκριζωθῇ ἡ οὐνία, συνεκάλεσε σύνοδον μεγάλην, ἐν ᾗ ἀπεφάσισε τὴν καταστροφὴν τῶν προμάχων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Καὶ ἐγὼ μὲν προσεπάθησα καὶ διὰ λόγου καὶ δι' ἔργου καὶ κηρύττων καὶ γράφων καὶ νουθετῶν καὶ παραινῶν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίως, ὅπως ἐπαναφέρω τοὺς πεπλανημένους εἰς τὸν κόλπον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, εἰς ὅπερ ἐπέτυχον τῇ θείᾳ ἀρωγῇ. Πρὸς ἀμοιβὴν δὲ διὰ τὸν ἔνθερμον τοῦτον ζῆλόν μου κατεδικάσθην ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ εἰς καθαίρεσιν.

Ὅτι δὲ ἡ ἐπενεχθεῖσα παρὰ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ καταδίκη ἐναντίον ἐμοῦ δὲν ἔχει τὴν ἀπαιτουμένην κανονικότητα, καὶ ὅτι ἐγένετο διὰ μέσων παρανόμων καὶ αὐθαιρέτων, τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀκολούθου διαμαρτυρήσεως τῶν δώδεκα σεβασμιωτάτων συνοδικῶν, οἵτινες ἀπεφάνθησαν ἐναντίον αὐτῆς, καταδείξαντες καὶ εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην καὶ εἰς τὸ δημόσιον τὸν βίαιον τρόπον τῆς συντάξεως αὐτῆς, καὶ ἀκολούθως τὸ ἄκυρον.

„Πῶς ἐγένετο (γράφουσι πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην οἱ δώδεκα συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς), πῶς ἐγένετο ἡ καθαίρεσις τῶν βουλγάρων ἀρχιερέων; — Προὐσχεδιάσθη παρ' αὐτοῦ ἡ καθαίρεσις, καὶ ἐν μιᾷ συνεδριάσει τῶν συνοδικῶν ἐγένοντο μὲν τὰ τρία μηνύματα πρὸς αὐτοὺς κατὰ τοὺς κανόνας τῶν συνόδων, ἐντὸς ὅμως δύο ὡρῶν, χωρὶς νὰ δοθῇ ὁ ὑπ' αὐτῶν τῶν συνοδικῶν κανόνων ἀπαιτούμενος καιρός. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα οἱ ἀρχιερεῖς ἐκεῖνοι πρὶν ἢ διαλυθῇ ἡ συνεδρίασις, διεμήνυσαν ἐπισήμως διὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης, ὅτι θέλουσι παρουσιασθῇ πρὸς ἀπολογίαν· ὁ δὲ πατριάρχης ὄχι μόνον δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὸ ἐπιεικὲς τοῦτο μέτρον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ ἠπάτησε τὴν ὑψηλὴν πύλην ἀπαντήσας ψευδῶς καὶ αὐτογνωμόνως ὅτι ἤδη ἐπηνέχθη ἡ προσήκουσα ποινὴ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας· καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἀπεσταλμένου ἐβίασε τὴν σύνοδον νὰ προβῇ εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῆς καθαιρέσεως. Καὶ ὅτι τοῦτο ἐγένετο οὕτως, οὐδεὶς τῶν συνεδριαζόντων δύναται ν' ἀρνηθῇ." Οἱ δὲ ὑπογράψαντες τὴν ἀναφορὰν ταύτην εἰσὶν οἱ ὑπογράψαντες καὶ τὴν καθαίρεσιν· ὁ Ἐφέσου Παΐσιος, ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος, ὁ Νικο-
A μηδείας Διονύσιος, ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος, ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, ὁ Προικοννήσου Γεδεών, ὁ Ξάνθης Διονύσιος, ὁ Κεστεντηλίου Ἰγνάτιος, ὁ Μεσημβρίας Νικηφόρος, ὁ Δρυϊνουπόλεως Παντελεήμων, ὁ Στρουμνίτζης Ἱερόθεος καὶ ὁ Πρεσλάβας Ἄνθιμος.

Ἀλλ' ὁ βουλγαρικὸς κλῆρος καὶ λαὸς ἔν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς κατ' ἐμοῦ ἀδίκου καταδίκης παρὰ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος ἐτέλει, καὶ ἄχρι τῆς σήμερον τελεῖ ὅλας τὰς θρησκευτικὰς ἱερουργίας ἐν ὀνόματί μου.

Ἡ δυσμένεια δὲ αὕτη τοῦ βουλγαρικοῦ κλήρου καὶ λαοῦ ἐπιβαρύνει μᾶλλον τὴν εὐθύνην τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ κατὰ τῶν αὐτοῦ πεπραγμένων· καθότι σύμπας λαός τε καὶ κλῆρος δικαιολογεῖ ἀρκούντως τὴν ἔκφρασιν ταύτην τῆς δυσμενείας του ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν καθαιρέσεων, ἐν αἷς συμπεριλαμβάνεται καὶ αὐτός. „Μηδεὶς τολμήσει, λέγουσιν ἐν τέλει αἱ
B καθαιρέσεις, συμφορέσαι αὐτοῖς, ἢ συλλειτουργῆσαι, ἢ τὰς ἀνιέρους αὐτῶν χεῖρας ἀσπάσασθαι, ἢ ὡς ἀρχιερεῖς, ἢ ἁπλῶς ἱερωμένους δέξασθαι καὶ τιμῆσαι ἢ ὅλως ὑπερασπισθῆναι καὶ βοηθῆσαι αὐτούς, ὡς καθῃρημένους καὶ πάντη ἀνιέρους ἐν βάρει ἀργίας καὶ ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου (φεῦ!) ἀφορισμοῦ, τοῦ ἀπὸ θεοῦ κυρίου παντοκράτορος." Ἀλλ' ὅμως κλῆρος ἅμα καὶ λαὸς ἀποχωριζόμενος καὶ ἀπαλλοτριούμενος οὐχὶ ἐκ τῶν γνησίων αὐτῶν ποιμένων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀκρίτως καὶ ἀναπολογήτως καταδικασάντων ποιμένας τε ὁμοῦ καὶ ποίμνια, προείλοντο συμμεθέξειν, συγκοινωνήσειν, ὑπερασπισθῆναι καὶ συγκαταδικασθῆναι τοῖς ἀναξιοπαθοῦσι ποιμέσι μᾶλλον ἢ ἐμμεῖναι ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν δυσμενῶς αὐτῷ διακειμένων, τῶν διωκτῶν κλήρου τε καὶ ἔθνους, καὶ ἀπηνῶς ἀμφοτέρους καταδικασάντων.

Περαίνων λοιπὸν παρακαλῶ θερμῶς τὴν ὑμετέραν θειοτάτην μακαριότητα, ἵνα εὐδοκήσασα λάβῃ ὑπὸ
C σπουδαίαν σκέψιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν μεγίστην μου ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀκροσφαλῆ θέσιν εἰς ἣν εὑρισκόμην προστατεύων τὴν θρησκείαν ἑνὸς λαοῦ, ὅστις πάντοτε ἐλπίσας εἰς τὴν εὐμένειαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας, ἔδωκε τρανὰ δείγματα μακροτάτης ὑπομονῆς ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ὅτι αἱ εὐχαὶ αὐτοῦ θέλουσί ποτε ἱκανοποιηθῇ παρὰ τοῦ ἀνωτάτου θρησκευτικοῦ αὐτοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ ἀποφανθῇ ὑπὲρ τοῦ δικαίου.

Ἐπικαλούμενος τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς καὶ εὐλογίας μένω μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ τῆς ὑμετέρας θειοτάτης καὶ σοφωτάτης μακαριότητος ὁλοπρόθυμος τῶν σεβασμίων ἐπιταγῶν

† ὁ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1869 μαρτίου 9.

53.
REGIUM DIPLOMA QUO EXARCHATUS BULGARICUS CREATUR*
1870 februarii 27 / martii 11.

Ἡ κυριωτέρα ἀνακτορικὴ ἡμῶν ἐπιθυμία εἶναι ὅπως πάντες οἱ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἡμῶν ἐπικράτειαν οἰκοῦντες πιστοὶ ὑπήκοοι, χαίροντες πάντοτε ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν κατά τε τὴν θρησκείαν καὶ λοιπά, καὶ ἐν ἁρμονίᾳ καὶ ἀγάπῃ πρὸς ἀλλήλους διατελοῦντες (τοῦθ' ὅπερ ὅ τε πατριωτισμὸς καὶ τὸ καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτοῦσι), συμπράττωσιν ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς εἰς τὰς ὑπὲρ εὐημερίας τοῦ κράτους καὶ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ δαψιλῶς καταβαλλομένας διηνεκεῖς βασιλικὰς ἡμῶν προσπαθείας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐναντίον τῆς ἀγαθῆς ταύτης ἐπιθυμίας ἐγένετο ἡμῖν παραίτιος θλίψεως ἡ ἀπό τινος ἤδη μεταξὺ τοῦ ῥω-
D μαϊκοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων ἀναφυεῖσα διαφωνία καὶ ἔρις ὡς ἐκ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ὑποταγῆς, ὡς πρὸς τὰ ὅρια δηλονότι τοῦ συνδέσμου τῶν βουλγάρων μητροπολιτῶν, ἐπισκόπων καὶ ἱερέων, ὡς καὶ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν μετὰ τῶν πατριαρχείων, διὰ τοῦτο μετὰ πολλὰς συζητήσεις καὶ σκέψεις, αἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πρὸς τὴν ἐπ' ἀγαθῷ λύσιν αὐτοῦ, ἀπεφασίσθησαν τέλος τὰ ἀκόλουθα·

α'. Θέλει σχηματισθῇ ἓν ἰδιαίτερον πνευματικὸν τμῆμα (δαϊρέ), περιλαμβάνον πάσας τὰς κατωτέρω ἀριθμουμένας μητροπόλεις, ἐπισκοπὰς καὶ ἄλλα τινὰ

* Famosissimum illud instrumentum summus rerum publicarum apud Turcas administrator deputatis tum graecis tum bulgaris, prius apud se vocatis, tradidit die 28 februarii / martii 12. A Bulgaris solemniter perlectum est dominica *orthodoxiae* quam vocant in templo bulgarico Sancti Stephani, quod Phanarii exstat non longe ab ipsis aedibus patriarchalibus. Plurimas mox habuit editiones, quas numerare non vacat. Confer B. D. Calliphrona, op. cit., t. VI, p. 42 sq. Multae sunt etiam quae in illud scriptae fuerunt a Graecis dissertatiunculae; harum nonnullae exhibentur apud Calliphrona, t. cit., p. 59-82.

μέρη, ὅπερ θέλει φέρει τὸν τίτλον „Βουλγαρικὴ ἐξαρχία“· ἡ δὲ διοίκησις τῶν θρησκευτικῶν πνευματικῶν ὑποθέσεων τοῦ τμήματος τούτου θέλει εἶναι ὁλοσχερῶς ἀνατεθειμένη εἰς τὴν ἐξαρχίαν.

β'. Ὁ ἀνώτερος κατὰ τὸν βαθμὸν τῶν ἐκ τοῦ τμήματος τούτου μητροπολιτῶν θέλει φέρει τὸν τίτλον „ἔξαρχος“, ἔχων τὴν κανονικὴν προεδρείαν τῆς περὶ αὐτὸν βουλγαρικῆς συνόδου, ἥτις (σύνοδος) θέλει εἶναι διαρκής.

γ'. Ἡ ἐσωτερικὴ πνευματικὴ διοίκησις τῆς ἐξαρχίας ταύτης θέλει ὁρισθῇ δι' ἑνὸς ἰδιαιτέρου κανονισμοῦ, ὅστις θέλει καθυποβληθῇ ὅπως ἐπικυρωθῇ καὶ γένηται παραδεκτὸς ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς ἡμῶν κυβερνήσεως, καὶ ὅστις δέον νὰ συνάδῃ κατὰ πάντα μὲ τοὺς θεμελιώδεις κανόνας καὶ τὰς θρησκευτικὰς διατάξεις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας· ὁ δὲ κανονισμὸς οὗτος θέλει γίνει εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλίζῃ αὐτὴν κατά τε τὴν διοίκησιν τῶν κληρικῶν αὐτῆς ὑποθέσεων καὶ πρὸ πάντων ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐπισκόπων της καὶ τοῦ ἐξάρχου ἀπὸ οἱασδήποτε ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ἐπεμβάσεως τοῦ πατριάρχου. Ἅμα δὲ τῇ ἐκλογῇ τοῦ ἐξάρχου ἡ βουλγαρικὴ σύνοδος θέλει εἰδοποιεῖ τοῦτο τῷ πατριάρχῃ· οὗτος δὲ θέλει δίδει τὸ ταχύτερον τὴν ἀναγκαιοῦσαν θρησκευτικὴν ἐπικύρωσιν.

δ'. Ὁ ἔξαρχος οὗτος, διοριζόμενος δι' ὑψηλοῦ μου βερατίου, θέλει εἶναι ὑπόχρεως νὰ μνημονεύῃ κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Πρὶν δὲ ἐκλεγῇ θρησκευτικῶς ὁ διὰ τὴν θέσιν ταύτην κατάλληλος θεωρηθείς, θέλει ζητεῖται ἡ γνώμη καὶ παραδοχὴ τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεώς μου.

ε'. Ἐπιτρέπεται τῷ ἐξάρχῳ, ὅπως δι' ὑποθέσεις μερῶν ἐντὸς τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ διοικήσεως εὑρισκομένων, διὰ τὰς ὁποίας εἶναι κανονικῶς ἐπιτετραμμένος νὰ μεσολαβῇ, ἀναφέρηται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰς ἐπιτοπίους ἀρχάς, χρείας δὲ καλούσης, καὶ εἰς τὴν ὑψηλὴν ἡμῶν πύλην· ἰδίως δὲ θέλουσιν ἐκδίδεσθαι δι' αἰτήσεώς του τὰ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν καλογήρους δοθησόμενα φιρμάνια.

ϛ'. Ἐπειδὴ εἰς ὑποθέσεις τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν ἀφορώσας, αἵτινες ἀπαιτοῦσι σύσκεψιν καὶ ἀμοιβαίαν σύμπραξιν, ἡ σύνοδος τῆς ῥηθείσης ἐξαρχίας θέλει προστρέχει εἰς τὸν γενικὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύνοδον τῶν μητροπολιτῶν, θέλουσι σπεύδει καὶ οὗτοι εἰς τὸ νὰ παρέχωσι τὴν δέουσαν σύμπραξιν καὶ νὰ στέλλωσι τὰς ἀναγκαίας ἀπαντήσεις.

ζ'. Ἡ σύνοδος τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας θέλει ζητεῖ τὸ ἅγιον μῦρον παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου.

η'. Οἱ τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἐπίσκοποι, ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολῖται θέλουσι διέρχεσθαι ἀκωλύτως διὰ τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, ὡς καὶ οἱ βούλγαροι ἐπίσκοποι, ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολῖται διὰ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου· δύνανται δὲ χάριν τῶν ἐμπιπτουσῶν ὑποθέσεών των νὰ διαμένωσιν εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν βιλαετίων ἢ εἰς μέρη, ἐν οἷς εὑρίσκεται ἡ ἐπιτόπιος ἀρχή· ἀλλὰ δὲν δύνανται νὰ συγκροτῶσι σύνοδον ἔξω τοῦ κύκλου τῆς πνευματικῆς αὐτῶν δικαιοδοσίας, μήτε νὰ ἐπεμβαίνωσιν εἰς ὑποθέσεις χριστιανῶν μὴ ἐμπεριλαμβανομένων ἐντὸς τοῦ κύκλου αὐτῶν, μήτε νὰ ἐκτελέσωσι θρησκευτικήν τινα τελετὴν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ μέρους, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκονται.

θ'. Ἐπειδή, ὥσπερ ἡ ἐν Φαναρίῳ ἱερατικὴ κατοικία τοῦ Ἁγίου Τάφου ὑποκειμένη τῇ πατριαρχείᾳ A ταύτῃ τῶν Ἱεροσολύμων, διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, οὕτω καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ μέρει κατοικία τῶν βουλγάρων ἱερέων, ὡς καὶ ἡ παρακειμένη βουλγαρικὴ ἐκκλησία, θέλουσιν ὑπόκεισθαι εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν, ὁ ἐξονομασθεὶς θέλει ἔχει τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ ἔρχηται, χρείας καλούσης, καὶ διαμένῃ ἐν τῇ ῥηθείσῃ κατοικίᾳ. Τόσον δὲ ὡς πρὸς τὴν ἔλευσίν του ἐνταῦθα, ἐὰν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐκτελεῖν θρησκευτικήν τινα τελετήν, καθ' ὃ διάστημα ἤθελε διατρίβει ἐνταῦθα, θέλει ὑπόκεισθαι εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, εἰς οὓς ὑπόκεινται καὶ οἱ πατριάρχαι Ἱεροσολύμων, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας.

ι'. Ὁ πνευματικὸς κύκλος τῆς ἐξαρχίας ταύτης περιλαμβάνει τὰς μητροπόλεις Ῥουστζουκίου, Σιλιστρίας, Σούμλας, Τυρνόβου, Σοφίας, Βράτζης, Λόφτζας, Βιδυνίου, Νύσσης, Νυσσάβας, Κεστεντηλίου, Σαμοκοβίου, Βελισσῶν, Βάρνης (ἐκτὸς τῆς πόλεως ταύτης B καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς μέχρι Κωνστάντζας παραλίων τοῦ Εὐξείνου εἴκοσι σχεδὸν χωρίων, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι δὲν εἶναι βούλγαροι), τοῦ σαντζακίου Συλήμνου, ἐκτὸς τῶν κασαπάδων Ἀγχιάλου καὶ Μεσημβρίας, τοῦ καζᾶ Σωζουπόλεως, ἐκτὸς τῶν παραλίων χωρίων, πρὸς δὲ καὶ τῆς Φιλιππουπόλεως (ἐξαιρουμένων τῆς πρωτευούσης καὶ τοῦ καζᾶ Στενημάχης, ὡς καὶ τῶν χωρίων Κοκλάνης, Βοδενῶν, Ἀρναούτκιοϊ, Παναγίας Νοβοσλῆ, Λάσκο, Ἀχλανίου, Πασκόβου καὶ Λαστίντζας, ἔτι δὲ καὶ τῶν μοναστηρίων Πατζκόβου, Ἁγίων Ἀναργύρων, Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ Ἁγίου Γεωργίου). Ἡ δὲ ἐντὸς τῆς Φιλιππουπόλεως συνοικία τῆς Παναγίας, ἂν καὶ μέλλῃ νὰ συμπεριληφθῇ καὶ αὕτη εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν, ὅσοι ὅμως ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς δὲν θέλουν νὰ ὑπόκεινται εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν καὶ ἐκκλησίαν, εἰσὶν ὅλως ἐλεύθεροι. Τὰ καθέκαστα δὲ τούτου θέλουσι διαιτηθῇ μεταξὺ τῶν πατριαρχείων καὶ τῆς ἐξαρχίας C κατὰ τὴν θρησκευτικὴν τάξιν. Ἐὰν δὲ ἐκτὸς τῶν ἄνω ἀριθμηθέντων καὶ ἐξονομασθέντων μερῶν, ἤθελον ἢ τὸ ὅλον ἢ τοὐλάχιστον τὰ δύο τρίτα τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων ἄλλων μερῶν νὰ ὑπόκεινται ὡς πρὸς τὰς πνευματικὰς ὑποθέσεις των εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν, τοῦτο δὲ ἐξεταζόμενον ἤθελεν ἀποδειχθῇ, ἐπιτρέπεται μέν· ἀλλ' ἐπειδή, ὡς εἴρηται, τοῦτο θέλει γίνεται τῇ ὁμοφώνῳ γνώμῃ τοῦ ὅλου τῶν κατοίκων, ἢ τοὐλάχιστον τῶν δύο τρίτων αὐτῶν, ἐὰν ἤθελέ τις μὲ τὴν αἰτίαν ταύτην προσπαθήσει νὰ παρεμβάλῃ καθ' οἱονδήποτε τρόπον διχονοίας μεταξὺ τῶν κατοίκων, ὁ τοιοῦτος θέλει εὐθύνεται κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τιμωρεῖσθαι.

ια'. Ἡ τάξις τῶν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας κειμένων καὶ κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς κανόνας ἐκ τῶν πατριαρχείων ἐξηρτημένων μοναστηρίων θέλει ἐξακολουθεῖ ὡς καὶ πρότερον.

Ἐπειδὴ τὰ ἀνωτέρω ἄρθρα ἐθεωρήθησαν ἀρκοῦντα D πρὸς τὰς νομίμους ἀνάγκας ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καὶ ἱκανὰ πρὸς ἀποσόβησιν τῆς προελθούσης διαφωνίας καὶ ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς ἡμῶν κυβερνήσεως, διὰ τοῦτο ἐξεδόθη καὶ τὸ παρὸν βασιλικόν μου φιρμάνιον, κοινοποιοῦν ὅτι ἐξεδόθη ὑψηλὸς αὐτοκρατορικὸς ἰραδές μου εἰς τὸ εἶναι τοὐντεῦθεν ταῦτα ἐν ἰσχύϊ καὶ ἐνεργείᾳ, καὶ μὴ συμβαίνῃ τι ἀντιβαῖνον αὐτοῖς.

1286, ζιλχιτζὲ 8 (27 februarii / 11 martii 1870).

54.

BULGARI ANTISTITES REGIUM DIPLOMA CUM CONCIVIBUS SUIS COMMUNICANT *

1870 martii 3 / 15.

Ἀγαπητὰ ἡμῖν τέκνα καὶ φίλοι ὁμογενεῖς.

Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα προσκόμματα καὶ κωλύματα ἠγείροντο ἐναντίον τῆς εὐοδώσεως καὶ ἐξαπλώσεως μεταξὺ τῶν Βουλγάρων τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος καὶ προκοπῆς τῶν χριστιανῶν εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον καὶ μόρφωσιν, ἀλλὰ τὸ πρώτιστον καὶ κυριώτατον

* B. D. Calliphron, op. cit., t. VI, p. 47-49; Gedeon, op. cit., p. 250-3.

πάντων ἦτο ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἐγκατάστασις ποιμένων ἀλλο- A γενῶν, ἀγνοούντων τὴν γλῶσσαν τοῦ χριστεπωνύμου λαοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀδυνατούντων νὰ ὁδηγήσωσιν αὐτὸν εἰς νομὰς σωτηρίους· διὰ τοῦτο καὶ ἡ τοιαύτη μεταξὺ αὐτῶν ἀμάθεια τῶν χριστιανικῶν καθηκόντων καὶ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας. Οἱ ὀρθόδοξοι βούλγαροι πιστοὶ εἰς τὴν πατρῴαν αὐτῶν θρησκείαν ἀείποτε ἐπεθύμησαν θερμῶς καὶ ἐζήτησαν μετὰ παρακλήσεων τὸ νὰ ἐμπιστευθῶσιν αἱ ἐκκλησίαι αὐτῶν εἰς ποιμένας ἐξ αὐτῶν λαμβανομένους. Ἀλλ' ἡ ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς ἥν, κρίμασιν οἷς οἶδε κύριος, ὑπέκυψαν αἱ ἐκκλησίαι τῶν Βουλγάρων καὶ αἱ ἀρχιερατικαὶ αὐτῶν ἕδραι, ἀείποτε ἀπέρριπτε τὰς τόσῳ δικαίας καὶ χριστιανικὰς αἰτήσεις ἡμῶν ὡς παραλόγους καὶ ἀντευαγγελικάς.

Ματαίως ἐπεδιώχθησαν πάντα τὰ μέσα, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ ἱκανοποιηθῶσιν αἱ δίκαιαι ἡμῶν αἰτήσεις· ματαίως κατεβλήθησαν πᾶσαι αἱ προσπάθειαι, ἵνα τὰ ἀγαθὰ ἡμῶν αἰτήματα ἐκπληρωθῶσιν B ἡσύχως καὶ ἄνευ θορύβου κοσμικοῦ. Ἡ ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἐξελιπαροῦμεν μετὰ σεβασμοῦ υἱϊκοῦ, ὡς τέκνα αὐτῆς ἐν Χριστῷ ἀγαπητά, οὐ μόνον ἔμεινεν ἄκαμπτος εἰς τὰς αἰτήσεις ἡμῶν, οὐ μόνον ἀπεδοκίμασε καὶ ἐστηλίτευσεν ὡς ψευδεῖς καὶ προσπεποιημένας τὰς ἀνάγκας, τὰς ὁποίας εἴχομεν ὡς χριστιανοί, ἀλλὰ περιεφρόνησε, κατεδίκασεν, ἐτιμώρησε καὶ ἐβασάνισεν ἐκείνους, οἵτινες παρουσιάζοντο ὑποβάλλοντες αὐτῇ τὰς εἰρημένας ἀνάγκας τῆς ἐκκλησίας τῶν Βουλγάρων.

Ἀλλὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν δὲν εἶναι ἀπροστάτευτον· ἀνώτερος καὶ τῆς ἀδικούσης ἐκκλησίας καὶ ἡμῶν τῶν ἀδικουμένων εἶναι ὁ ἡγεμών, ὅστις „θεοῦ διάκονός ἐστιν ἡμῶν εἰς τὸ ἀγαθόν", καὶ ὅστις πέμπεται εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν· οὗτος εἶναι ὁ μεγαλειότατος ἡμῶν σουλτάνος, ὅστις, καταβαλὼν πάσας τὰς δυνατὰς προσπαθείας τοῦ νὰ συμφιλιώσῃ ἀμφότερα τὰ διαφιλονεικούμενα C μέρη, καὶ ἀποτυχών, ἔνευσε νὰ ἀποχωρίσῃ τελευταῖον ἐκκλησιαστικῶς τοὺς Βουλγάρους ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου, ὅπως ἄλλοτε τοὺς συνήνωσε, δηλοποιήσας τὴν ἐπὶ τούτῳ ἀναγκαίαν αὐτοῦ ἔγκρισιν δι' ὑψηλοῦ καὶ προσκυνητοῦ ἡμῖν φιρμανίου, τὸ ὁποῖον καὶ ἐνεχείρισεν ἡμῖν τὸ παρελθὸν σάββατον, 28 φεβρουαρίου. Οὕτω λοιπὸν μετὰ τοσαῦτα δεινά, μετὰ τοσαύτας κακοπαθείας, μετὰ δεκαετεῖς βαρεῖς ἀγῶνας, βλέπομεν σήμερον τοὺς πόθους τῶν πατέρων ἡμῶν ἐκπληρουμένους, τοὺς κόπους καὶ τὴν σταθερότητα τοῦ ἔθνους καὶ ὅλων ἡμῶν ἀνταμειβομένους καὶ στεφανουμένους ὑπὸ τῆς εὐθυδικίας καὶ ἀμεροληψίας τῆς αὐτοκρατορικῆς ἡμῶν κυβερνήσεως. Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἐπεσπᾶτο ἀπὸ τοσούτων ἐτῶν τὴν προσοχὴν καὶ τὰς προσπαθείας ἡμῶν, εἶναι τρανὸν δεῖγμα τῆς εὐνοίας καὶ τῆς ἀγάπης, ἣν τρέφει πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις· εἶναι λαμπρὸν σημεῖον τοῦ ὅτι θέλει νὰ ἔχῃ καὶ ἡμᾶς ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς προστασίαν καὶ μέριμναν· εἶναι μαρτυρία τοῦ ὅτι ἀνυψοῖ καὶ ἡμᾶς τοὺς Βουλγάρους εἰς τὴν βαθμίδα τῶν ἀληθινῶν ὑπηκόων αὐτῆς, τὸ ὁποῖον προτοῦ δὲν εἴχομεν, ἀντιπροσωπευόμενοι ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως ὑπὸ ἄλλων αὐτῆς ξένων πρὸς ἡμᾶς ὑπηκόων, ἀγνοούντων ἡμῶν τὸν βίον καὶ τὴν κατάστασιν ἡμῶν.

Ἀλλὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον ἀπαλλάττει ἡμᾶς ἀπὸ τοιαύτης καταστάσεως. Σήμερον ἔχομεν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ αὐτοδιοικῶμεν τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν· ἡ βουλγαρικὴ γλῶσσα ἀκωλύτως θὰ γίνῃ ὄργανον τοῦ θείου λόγου καὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας· εἰς αὐτὴν ἀνεμποδίστως θὰ μανθάνωμεν τὰ πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένην βασιλείαν, πρὸς τὸν πλησίον καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καθήκοντα ἡμῶν· οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ δύναται νὰ ἐμποδίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νὰ προκόπτωμεν εἰς τὸν κατὰ Χριστὸν βίον καὶ τὸν κοινωνικόν· οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ δύναται νὰ παρεμποδίσῃ τοὺς Βουλγάρους, ἵνα ἀποφανθῶσιν οἴκοθεν, παρ' οὐδενὸς μὴ ὑποκινούμενοι καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐνδόμυχον θέλησιν ἐκφράζοντες, ὅτι θέλουσι νὰ ὦσι συνηνωμένοι μετὰ τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἔστωσαν βέβαιοι ὅτι θὰ ἐπιτύχωσιν, ἐὰν ὦσι πολυπληθέστεροι τὸν ἀριθμόν. Ἂς σπεύσωμεν λοιπὸν νὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τῶν δικαίων, ὅσα χορηγεῖ ἡμῖν τὸ αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον· συνάμα δὲ ἂς σπεύσωμεν νὰ δείξωμεν καὶ τὴν πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον εὐγνωμοσύνην ἡμῶν, διπλασιάζοντες τὴν πίστιν, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀνόθευτον πρὸς αὐτὸν ὑπακοήν, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ἔξοχα χαρακτηριστικὰ τῶν Βουλγάρων· διότι ταῦτα θέλουσιν ἀνυψώσει ἐνώπιον τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως τὴν θέσιν ἡμῶν, τὴν ὁποίαν ἄλλοι ἐχθροὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους προσπαθοῦσι διὰ συκοφαντιῶν καὶ ψευμάτων νὰ καταβιβάσωσι. Τὴν χαροποιὰν καὶ αἰσίαν ταύτην εἴδησιν τῆς λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον νὰ ἀναγγείλωμεν, ἵνα χαρῆτε ἐν κυρίῳ καὶ ἀναπέμψητε πρὸς τὸν ὕψιστον εὐχαριστήριον ὕμνον ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως τοῦ γαληνοτάτου ἡμῶν αὐτοκράτορος σουλτάνου Ἀπτοὺλ Ἀζὶζ ἐφέντη μας. Πρὸς μείζονα δὲ πληροφορίαν καὶ βεβαίωσιν θὰ ἀποσταλῇ ὑμῖν τὸ αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον, ἅμα τυπωθέν.

Ὀρτάκιοϊ Κωνσταντινουπόλεως, 3 μαρτίου 1870.

† Πρόεδρος ὁ Λοφτζοῦ Ἱλαρίων ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος ἐν Χριστῷ ὑμέτερος εὐχέτης.

† ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† ὁ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

Γ. Κ. Τζαλόγλους, Χ. Ἰωάννης, Χ. Β. Πέντζοβιτζ, Χατζῆ Νικόλαος Τζιντζόγλους, Ν. Μιχαηλόβσκης, Π. Ρ. Σλαβείκωφ, Δ. Στ. Τζομάκωφ, Χρ. Δαψιλέστας, Δημ. Γκέσογλους, Νικόλαος Δαψιλέστας, Στεφ. Καμπούρωφ, Ζαχ. Χ. Γκιουρόγλου, Ν. Χ. Στριπάκωφ.

55.

COMMERCIUM LITTERARUM INTER GUBERNIUM TURCICUM ET SACRAM SYNODUM HABITUM SUPER REGIO ILLO DIPLOMATE.

a.

Sacra synodus ad summum Turcarum administratorem *

1870 martii 24 / aprilis 5.

Ὑψηλότατε.

Διὰ τῶν ἐξοχωτάτων Χρηστάκη ἐφέντη Ζωγράφου καὶ Ἀλεξάνδρου Καραθεοδωρῆ ἐφέντη ἀπέστειλεν ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ἄνευ τεσκερέ, ὑψηλὸν φιρμάνιον ἐν μεμβράνῃ γεγραμμένον, δι' οὗ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐνόμισε νὰ δώσῃ πέρας ὁριστικὸν διὰ τοιαύτης ἐξ ὀφφικίου ἀποφάσεως εἰς τὸ πολυθρύλλητον πρὸ δεκαετίας ἤδη ὑφιστάμενον βουλγαρικὸν ζήτημα.

Τὸ πατριαρχεῖον συμφώνως πρὸς τὰ καθήκοντα, ἅπερ ὀφείλει εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς θεόθεν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένης κραταιᾶς βασιλείας, οὐδὲ κατὰ διάνοιαν ἐφρόνησέ ποτε νὰ ἀρνηθῇ τὸ σέβας καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ εἰς τὰς ὑψηλὰς διατάξεις τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν

* B. D. Calliphron, t. cit., p. 86-8; Gedeon, op. cit., p. 247-9.

σουλτάνου, ἀφορώσας πολιτικὰ πράγματα. Ἡ δὲ ἀνατολικὴ ἐκκλησία οὐδέποτε διεφιλονείκησε τὴν ἀρχὴν ταύτην πρὸς πᾶσαν πολιτικὴν ἐξουσίαν. Ἐπίσης εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι καὶ οἱ ἀείμνηστοι σουλτάνοι, ὡς καὶ ὁ ἤδη ἔνδοξος διάδοχος αὐτῶν (οὗ τὸ κράτος εἴη ἀήττητον), οὐδέποτε ἠθέλησαν νὰ ἐπέμβωσιν εἰς πράγματα ἀμέσως ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἁρμοδιότητα τῆς ἐκκλησίας· διότι αἱ κατὰ καιροὺς σουλτανικαὶ κυβερνήσεις διέκρινον οὐσιωδῶς τὴν πολιτείαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἧς τὰ δίκαια καὶ τὰ προνόμια δι' ὑψηλῶν αὐτοκρατορικῶν χατίων πανδήμως ἀνεγνώρισαν καὶ ἐξησφάλισαν, καὶ οὐδενὶ ἐπέτρεψάν ποτε τὴν παραβίασιν τῶν καθεστώτων τῆς ἐκκλησίας, ἥτις διατελεῖ πρὸ πέντε ἤδη αἰώνων ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοκρατορικὴν προστασίαν τοῦ ὑψηλοῦ θρόνου τῶν σουλτάνων.

Ἐάν, ὑψηλότατε, τὸ ἐν λόγῳ φιρμάνιον ἦτο αὐτοκρατορικὴ ἐπικύρωσις μιᾶς πράξεως περὶ ἑνὸς συμβιβασμοῦ μεταξὺ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν ἀντιπροσωπευόντων τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, τότε ἡ τοιαύτη αὐτοκρατορικὴ ἐπικύρωσις ἤθελεν εἶσθαι, ὡς καὶ πάντοτε, σεβαστὴ καὶ παραδεκτή· ἀλλ' ἤδη δυστυχῶς οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Διὸ καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ πατριαρχεῖον δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ τὸ ἐν λόγῳ τελεσίγραφον, προκειμένου λόγου περὶ καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ ἀντικειμένου, καθόσον μάλιστα οἱ ἐν τῷ φιρμανίῳ ὅροι ἀντίκεινται προφανῶς τοῖς ἱεροῖς κανόσι, τοῖς καθεστῶσι καὶ τοῖς προνομίοις τῆς ἐκκλησίας.

Ἐπειδὴ δέ, ὑψηλότατε, οἱ ἀντιπροσωπεύοντες τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα ἐμμένουσιν ἰσχυρογνωμόνως ἀντικρούοντες πᾶν σχέδιον συμβιβασμοῦ προερχόμενον ἐκ τοῦ πατριαρχείου, καὶ ἐπειδὴ ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τελεσιδίκως ἀπόφασιν ἐπὶ
A ζητήματος, ὡς προέφημεν, καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ, καὶ ἐπειδὴ ἕνεκα τῆς τοιαύτης ἐκρύθμου καταστάσεως παραβιάζονται ὁμολογουμένως οἵ τε ἱεροὶ κανόνες καὶ τὰ προνόμια καὶ τὰ καθεστῶτα τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἐπανειλημμένως προαπεδείχθη πρὸς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα, διὰ ταῦτα τὸ πατριαρχεῖον ἐπαναλαμβάνει παρακαλοῦν τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα, ὅπως παραδεχθῇ τὴν προτέραν αὐτοῦ αἴτησιν καὶ ἐπινεύσῃ εἰς τὴν συγκρότησιν οἰκουμενικῆς συνόδου, ἥτις εἶναι ἡ μόνη ἁρμοδία νὰ ἐκφέρῃ τὴν μόνιμον, ἀσφαλῆ καὶ ὑποχρεωτικὴν εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη ἀπόφασιν αὐτῆς. Συγχρόνως δὲ παρακαλεῖται ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις ὅπως λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς περιστολὴν τῶν ὁσημέραι αὐξανομένων ἀταξιῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, τὰς ὁποίας ἔτι μᾶλλον κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας διετάραξαν οἱ λεγόμενοι ἐνταῦθα ἀντιπρόσωποι διὰ τῆς ἐπισυνημμένης ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 μαρτίου τρέχοντος ἔτους ἐγκυκλίου αὐτῶν, ἣν ἐξέδωκαν ἅμα τῇ παρα-
B λαβῇ τοῦ ἐν λόγῳ φιρμανίου, καθ' ὧν ἀταξιῶν διαμαρτύρεται τὸ πατριαρχεῖον ἐνώπιον τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, τῇ 24 μαρτίου 1870.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος.
† Ἡρακλείας Πανάρετος.
† Κυζίκου Νικόδημος.
† Νικομηδείας Διονύσιος.
† Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† Δέρκων Νεόφυτος.
† Τορνόβου Γρηγόριος.
† Δράμας Ἀγαθάγγελος.
† Δημητριάδος Δωρόθεος.
† Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος.
† Γρεβενῶν Γεννάδιος.
† Νύσσης Καλλίνικος.

b.

Summus Turcarum administrator ad patriarcham *

1870 martii 28 / aprilis 9.

Ὁ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 μουχαρρὲμ 87 καὶ 23 μαρτίου 70, κοινῶς παρά τε τῆς φίλης της καὶ τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν ἐπιδοθεὶς μαζβατᾶς, ὁ διαλαμβάνων παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ ἐσχάτως ἐκδοθέντος ὑψηλοῦ φιρμανίου περὶ τοῦ ζητήματος τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, ἐμελετήθη ἀκριβῶς ἐν τῷ ὑψηλῷ ὑπουργικῷ συμβουλίῳ. Εἶναι ἀνώτερον πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις ἔχει πραγματικῶς ἀνέκαθεν τὸ μέτρον (ὡς καὶ ὑμεῖς σημειοῦτε) τοῦ νὰ μὴ ἐπεμβαίνῃ εἰς καθαρῶς πνευματικὰς ὑποθέσεις, καὶ καθὼς οὐδέποτε παρητήθη τοῦ μέτρου τούτου, οὕτω καὶ τοὐντεῦθεν δὲν θέλει παραλείψει αὐτό· ὥστε ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο οὐδεμία ἀνάγκη μακρολογίας. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ καθέκαστα τῆς ἐν τῷ ὑψηλῷ φιρμανίῳ ἀποφάσεως, τὸ ζήτημα τοῦτο, ὡς γνωστὸν τῇ φιλίᾳ της, εἶναι ἤδη πλέον τῶν δέκα ἐτῶν, ἀφότου ἀνεφύη· κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦτο πρὶν ἤδη τὸ πρᾶγμα γενικευθῇ, πόσον ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις προσεπάθησεν ὡς πρὸς τὴν εὔφημον αὐτοῦ λύσιν, καὶ εἰς ποῖον βαθμὸν κατέγινε, διὰ ν' ἀποσοβήσῃ τὰς δυσκολίας διὰ μικρῶν τροποποιήσεων, τόσον ταῦτα, ὅσον καὶ τὰ αἴτια τοῦ νὰ μὴ φέρωσιν ἓν ἀποτέλεσμα αἱ προσπάθειαι αὗται, εἰσὶ τοῖς πᾶσι γνωστά. Ἡ παράτασις τοῦ ζητήματος κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐγενίκευσε καὶ ἐτράχυνε τὴν ἰδέαν τοῦ ἀποχωρισμοῦ, ἕνεκα τῆς ὁποίας καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ῥούμελης ἐγένετο πραγματικῶς ὁ χωρισμός· ὥστε εἰς πολλὰ μέρη διὰ νὰ κατορθωθῇ νὰ ἀναγνωρίζωσιν οἱ βούλγαροι ῥωμαίους μητροπολίτας καὶ ἱερεῖς, ἔπρεπεν ἡ κυβέρνησις νὰ μεταχειρισθῇ καταναγκαστικὴν δύναμιν, ὡς τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων παραπόνων, τὰ ὁποῖα ἡ ὑμετέρα σεβασμιότης εἶχε καθυποβάλει τῇ ὑψηλῇ πύλῃ. Ὥστε
C τὸ πρᾶγμα τοῦτο, σκληρυνόμενον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἐγνώσθη ὅτι θέλει γείνει παραίτιον τοῦ νὰ ταραχθῇ ἡ ἡσυχία τοῦ κράτους, καὶ θέλει προκαλέσει τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ παραβιάσῃ καὶ τιμωρήσῃ πλῆθος κατοίκων ἀπ' ἐναντίας τῶν βάσεων τῆς πρὸς πάντας τοὺς ὑπηκόους τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος καὶ εὐεργέτου δαψιλῶς ἐξίσου χορηγουμένης ὑψηλῆς αὐτοῦ προστασίας. Διὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ δίκαιον καὶ τὸ καθῆκόν της, καὶ τοῦ νὰ ἄρῃ ἐκ μέσου ἓν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη μεταξὺ δύο ἐθνῶν, ἀξίων ἐπίσης ἀμφοτέρων τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ προστασίας καὶ ἀντιλήψεως, ἀπεφάσισεν ἕνα μέτριον ὅρον, ὅστις, ὡς καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω διασαφήσεων καταφαίνεται, ἦτο γνωστὸν καὶ πρὸ τῆς ἀποφάσεως ὅτι εἶναι παραδεκτὸς ὡς πρὸς τὰς βάσεις
D καὶ παρὰ τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος. Ὅταν τὸ ζήτημα ἔφθασεν εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ θεωρηθῇ καὶ πολιτικῶς καὶ διὰ πάντα ἄλλον λόγον ἀναγκαία ἡ ταχυτέρα αὐτοῦ λύσις, ὅταν δηλαδὴ πρὸ ἑνὸς σχεδὸν ἔτους διωρίσθη ἄνευ ἐπισημότητος μία ἐπιτροπὴ ἐκ γνωστῶν, εὐϋπολήπτων καὶ ἀξιοπίστων προσώπων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξεύρωσιν ἕνα τρόπον ἐξομαλύνσεως, πρῶτον πάντων ἔλαβε ὡς βάσεις τῶν συζητήσεων τὰς παρατηρήσεις, ἃς ὑμεῖς εἴχετε καθυποβάλει τῇ ὑψηλῇ πύλῃ· καὶ ἀφοῦ ἐξήτασεν ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα ἐπὶ πέντε ἓξ μῆνας, εἶχον καθυποβληθῇ ὑμῖν ἐν εἴδει μαζβατᾶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν συζητήσεών της καὶ ὁ τρόπος τῆς διαιτήσεως, τὸν ὁποῖον μαζβατᾶν ἐνθυμεῖται ἡ ὑμετέρα σεβασμιότης ὅτι, μελετήσασα ὡρίμως καὶ βαθέως, παρεδέχθη τὰ πλεῖστα καὶ τὰς βάσεις τῶν ἐν αὐτῷ διαλαμβανομένων ἄρθρων, ἀνέφερε δὲ τὴν γνώμην της ἐγγράφως ἐπί

* Calliphron, t. cit., p. 88-91; Gedeon, op. cit., p. 256-60.

τινων ἐξ αὐτῶν· ὥστε αἱ βάσεις καὶ τὰ πλεῖστα τῶν A ἄρθρων τοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου, καθ' οὗ ἐκτίθεσθε παράπονα ὅτι ἐπεμβαίνει εἰς πνευματικὰ πράγματα, συνετάγησαν συμφώνως μὲ τὰ παρ' ὑμῶν προταθέντα σχέδια καὶ γνώμας, ὀλίγα δὲ μόνον τῇ ἀποφάσει τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς. Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἐν τέλει τοῦ δεκάτου ἄρθρου προστεθεῖσαν περικοπήν, αὕτη προῆλθε πρῶτον ἐκ τοῦ ὅτι, ὅταν οἱ κάτοικοι ἑνὸς μέρους (τὸ ὅλον ἢ τὰ δύο τρίτα αὐτῶν) θελήσωσι νὰ ὑπόκεινται τῇ ἐξαρχίᾳ, τοῦτο δὲ ἀποδειχθῇ, οὔτε πρέπει οὔτε δύνανται νὰ ἐμποδισθῶσι· δεύτερον ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθῃ εἰς μνήμην, ὅτι τὸ νὰ δοθῇ ἄδεια εἰς χριστιανοὺς θέλοντας, ἢ γενικῶς, ἢ τὸ πλεῖστον αὐτῶν, νὰ ὑπόκεινται εἰς μίαν ἐκκλησίαν ἐπίσης ὀρθόδοξον, ἀντιβαίνει τῇ θρησκείᾳ καὶ εἶναι πρᾶγμα πνευματικόν· τρίτον δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν τοῦ σχεδίου, ὅπερ ἡ ὑμετέρα σεβασμιότης καθυπέβαλεν ὡς πρὸς τὴν διαίρεσιν τῶν ἐπαρχιῶν.

Ἐπειδὴ ἡ ὑμετέρα σεβασμιότης χαρακτηρίζεται ἐπὶ εὐθύτητι καὶ φρονήσει βαθείᾳ, δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ὅτι ἅμα σκεφθῇ καλῶς τὴν κατάστασιν καὶ σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος τούτου, τὸν βαθμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔφθασε, τὴν σμικρότητα τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῶν ἐν τῷ ὑψηλῷ φιρμανίῳ διαλαμβανομένων καὶ τοῦ παρ' αὐτῆς ἐγκριθέντος καὶ ἐπικυρωθέντος σχεδίου τῆς διαιτήσεως, καὶ πόσον τέλος ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις ἀπὸ δέκα ἤδη ἐτῶν προσεπάθησε πρὸς συμβιβασμόν, θέλει ὁμολογήσει, ὅτι τὰ περὶ ἐπεμβάσεως εἰς ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καὶ περὶ ἀνάγκης οἰκουμενικῆς συνόδου ἐν τῷ σταλέντι ἐκείνῳ μαζβατᾷ γεγραμμένα δὲν εἶναι πραγματικῶς ἀναγκαῖα, καὶ οὔτε ἔχουσι τὸν τόπον των.

Ἐπειδή, ὡς περιττὸν νὰ ἐπεξηγήσωμεν τῇ ὑμετέρᾳ σεβασμιότητι, τὸ πρώτιστον καθῆκον ἑκάστης ἀρχῆς καὶ κυβερνήσεως εἶναι τὸ νὰ διατηρῇ τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτῆς ὑπηκόων, νὰ προσπαθῇ δὲ νὰ ἀποφύγῃ πᾶσαν περίπτωσιν δυναμένην νὰ διαταράξῃ τὰ πνεύματα τοῦ κοινοῦ καὶ ἀντιβαίνουσαν εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην τοῦ καθήκοντος, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τῷ μὴ ἐπεμβαίνειν εἰς τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν γενομένας τελετὰς καὶ τὰς καθαρῶς πνευματικὰς ὑποθέσεις τῶν ἐν διαφόροις θρησκεύμασι διατελούντων συμπατριωτῶν μας, τὸ διαμένειν καὶ ἁπλοῦν μακρόθεν θεατὴν εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα διατρέχουσι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι βέβαιον B ὅτι θέλουσιν ἐπὶ τέλους λήξει εἰς τὸ νὰ ταράξωσι τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ ὅτι παρατρέχει τὸ σπουδαῖον τοῦτο καθῆκεν· διὰ ταῦτα περαίνω τὸν λόγον εἰδοποιῶν ἐριστικῶς, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις, διαβιβάζων συγχρόνως διὰ τῆς εὐκαιρίας ταύτης τὴν πρὸς τὸ εὐγενὲς αὐτῆς ἄτομον ὑπόληψιν καὶ τὸ σέβας μου.

1287 μουχαρρὲμ 6 / 1870 μαρτίου 28.

Ἀαλῆς.

c.

Patriarcha ad summum Turcarum administratorem *

1870 aprilis 7/19.

Ὑψηλότατε.

Τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 6 μουχαρρὲμ τοῦ 1287 (28 μαρτίου τοῦ 1870) ὑψηλοῦ τεσκερὲ τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος εὐσεβάστως ληφθέντος ὑπ' ἐμοῦ, σπουδαίως καὶ ἐμβριθῶς ἐμελετήθησαν τὰ ἐν αὐτῷ ἐμ- C περιεχόμενα ὑπ' ἐμοῦ τε ἅμα καὶ τῆς περὶ ἐμὲ ἱερᾶς συνόδου, δι' οὗ ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης ἔρχεται εἰς ἀνάπτυξιν τῶν λόγων, ὧν ἕνεκα ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐθεώρησεν ἀναγκαίαν τὴν ἔκδοσιν τοῦ γνωστοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου εἰς λύσιν τοῦ πολυθρυλλήτου βουλγαρικοῦ ζητήματος. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν σπεύδω νὰ εὐχαριστήσω τῇ ὑμετέρᾳ ὑψηλότητι, δι' ἧς μοι παρέχει διαβεβαιώσεις περὶ τοῦ ὅτι ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις οὐδέποτε ἀνεμίχθη εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, οὔτε ἀναμιχθήσεται τοὐντεῦθεν· ἐξ ὅσων ὅμως ἀφηγεῖται αἰτιολογοῦσα τὴν ἔκδοσιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑψηλοῦ φιρμανίου, φαίνεται ἀναντιρρήτως ὅτι τοῦτο ἐξεδόθη οὐχὶ κατ' αἴτησιν τῶν πατριαρχείων ὡς ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ὡς ἐγένετο καὶ ἄλλοτε κατὰ τὸ 1861, ἀλλὰ κατ' ἀπόφασιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, λαβούσης τὸ ἐνδόσιμον ἔκ τινος σχεδίου, ἔργου μικτῆς τινος ἐπιτροπῆς, ὡς λέγει ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης, συγκειμένης ἐκ λαϊκῶν μελῶν καὶ σχηματισθείσης μὴ ἐπισήμως ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος. Ἀλλ' οἴκοθεν εἶναι φανερόν, ὅτι ὑποθέσεις ἐκκλησιαστικαὶ δὲν δύνανται νὰ ὦσιν ἀντικείμενον ἐργασίας ἀνθρώπων λαϊκῶν, λίαν ἄλλως ἀξιοτίμων καὶ διὰ τὴν ἀτομικὴν αὐτῶν ὑπόληψιν καὶ διὰ τὰς ἄλλας γνώσεις αὐτῶν. Διότι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὑψηλότατε, ὑπάρχουσι τοιαῦται λεπτομέρειαι, ὧν καὶ τὸ ἐλάχιστον μέρος παρορώμενον παραβιάζει οὐσιωδῶς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον· τὰς δὲ τοιαύτας λεπτομερείας εἶναι ἀδύνατον νὰ γνωρίζῃ ἥ τε πολιτικὴ ἀρχὴ καὶ χριστιανοὶ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὸ σῶμα τὸ κυβερνῶν τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἰδοὺ πρόχειρος ἀπόδειξις. Ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος τεσκερὲ ἐμπεριέχεται ἡ φράσις „βουλγαρικὴ ἐκκλησία“. Εἰμὶ δὲ πεπεισμένος, ὅτι ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης, μεταχειρισθεῖσα τὴν φράσιν ταύτην, οὐδόλως ὑπέθεσεν οὐδὲ ἠδύνατο νὰ γινώσκῃ ὅτι εἶναι ξένη καὶ ἀλλοτρία τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ· διότι, ἐὰν ἡ πολιτικὴ ἐξουσία διακρίνῃ ἐθνικότητας καὶ παρέχῃ μιᾷ ἑκάστῃ προνόμια καὶ δικαιώματα πολιτικά, τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον τῆς ἐκκλησίας νὰ τὸ ἑρμηνεύσῃ· ἡ ἐκκλησία ὅμως οὐδέποτε διέκρινεν ἐθνικότητας· διότι καὶ ὁ θεμελιωτὴς αὐτῆς ἐκάλεσεν εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη· διὸ καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς θεμελιώδους ταύτης ἀρχῆς ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε διῃρέθη ἢ διεκρίθη εἰς ἐκκλησίαν ἀραβικὴν ἢ ἀλβανικὴν ἢ βουλγαρικήν, ἀλλ' εἰς μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικήν. Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ προσωνυμία αὕτη λαμβάνεται ἐκ τῆς χωρογραφίας, τότε ποῖά εἰσι τὰ ὅρια τῆς βουλγαρικῆς χώρας; ποία δὲ σύνοδος συνέστησε τὴν νέαν ταύτην ἐκκλησίαν; Ὥστε, ἐὰν ἤθελον παραδεχθῇ τὴν προσωνυμίαν „βουλγαρικὴ ἐκκλησία“, ἤθελον ὑποπέσει ὁμολογουμένως εἰς καινοτομίαν, ἧς ἕνεκα δικαίως ἤθελα κατακριθῇ παρὰ τῆς καθόλου ἐκκλησίας. Πρὸς τούτοις, ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης, λέγουσα ὅτι ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις δὲν ἐπεμβαίνει εἰς τὰ καθαρῶς ἐκκλησιαστικά, αἰτιολογεῖ τὸ μέρος, ὅπερ ἔλαβεν ἀναφορικῶς εἰς τὴν σύστασιν καὶ τὸν διοργανισμὸν τῆς D λεγομένης βουλγαρικῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐπιτρεψάτω μοι ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης τὴν παρατήρησιν, ὅτι τὰ πρὸς διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας, ἐπειδὴ εἶναι ἔργα τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, οἵτινες ἐθέσπισαν ταῦτα, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος, πάντα, λέγω, ταῦτα, οὐδ' ἐλαχίστου μέρους ἐξαιρουμένου, εἰσὶν ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστα, ὡς καὶ τὰ δογματικά, ἅτινα ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης ὀνομάζει καθαρῶς θρησκευτικά· εἰσὶ δὲ ταῦτα ἐμπεπιστευμένα μόνοις ἐκείνοις, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ σῶμα τῆς διοικούσης ἐκκλησίας· μικρὰ δέ τις παράβασις ἀποκαθιστᾷ αὐτοὺς ὑπευθύνους ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τῆς καθόλου ἐκκλησίας· πᾶσα λοιπὸν ἄλλη ἐπέμβασίς ἐστιν ὁμολογουμένως ἀναρμοδία· ἡ δὲ ἐκκλησία οὐδέποτε δύναται νὰ παρεκκλίνῃ τῆς ἀρχῆς ταύτης. Ἐνόμισα δὲ χρέος μου, ὅπως δώσω τῇ ὑμετέρᾳ ὑψηλότητι τὰς ἐξηγήσεις ταύτας, ἵνα μὴ ἐξ ἀγνοίας συγ-

* Calliphron, t. cit., p. 91-7; Gedeon, op. cit., p. 260-8.

χέωνται τὰ ἀσύγχυτα καὶ παρορῶνται πράγματα λίαν σπουδαῖα καὶ ἀπαραβίαστα.

Ὑψηλότατε· εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ λεγόμενον βουλγαρικὸν ζήτημα ὑφίσταται ἤδη πρὸ δεκαετίας καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν πολλῶν διαφόρων παρεκτροπῶν καὶ παραβιάσεων ἐκ μέρους βουλγάρων ἔν τισιν ἐπαρχίαις χριστιανῶν, τὸ πατριαρχεῖον ἀνεφέρθη δικαιωματικῶς καὶ κατὰ καθῆκον κατ' ἐκείνων, οἵτινες καὶ ἀρχιερεῖς περιύβρισαν, καὶ τὰς περιουσίας αὐτῶν διήρπασαν, καὶ τὰς μητροπόλεις κατέσχον, καὶ σχολεῖα καὶ ἐκκλησίας ᾠκειοποιήθησαν, χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν ὅτι παραβιάζουσι καὶ καταπατοῦσιν οὐ μόνον τὰ δίκαια καὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἀνήκουσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιτικοὺς νόμους τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, οἵτινες ἐτέθησαν εἰς προφυλακὴν τῶν δικαίων ἑνὸς ἑκάστου. Ἐὰν λοιπὸν κατὰ καιροὺς ἀνεφέρθη τὸ πατριαρχεῖον πρὸς τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν περὶ τοιούτων πραγμάτων, ἐπεκαλέσθη τὴν δικαιοσύνην τῆς κυβερνήσεως κατὰ βιαιοπραγιῶν καὶ ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἀειμνήστου Μωάμεθ τοῦ Β' καὶ τῶν ἐνδόξων αὐτοῦ διαδόχων. Οὐδέποτε δὲ διενοήθην νὰ ὑποχρεώσω τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν νὰ διατηρήσῃ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ διὰ τῶν ὅπλων τοὺς μὴ θέλοντας· διότι, χάρις τῷ θεῷ, ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία οὐδέποτε ἐκηλιδώθη διὰ τοιούτων πράξεων. Νομίζω δέ, ὅτι καὶ ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις οὐδέποτε ἤθελεν ἀρνηθῇ τὴν χρῆσιν τῆς δικαιοσύνης κατὰ τῶν παραβιαζόντων τὰ δίκαια τοῦ ἄλλου δικαιώματι αὐτοδικίας. Οὐδέποτε δὲ δύναμαι νὰ φαντασθῶ ὅτι τὸ „βουλγαρικὸν ζήτημα σκληρυνόμενον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἤθελε γίνει παραίτιον τοῦ νὰ ταραχθῇ ἡ ἡσυχία τοῦ κράτους"· διότι ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις πολλάκις ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι πολὺ ἀνωτέρα ἐκείνων, οἵτινες ἐπαπειλοῦσιν ἀνησυχίαν ἐν τῷ κράτει, ὅπερ ἔχει τοὺς καταλλήλους νόμους πρὸς περιστολὴν τῶν βιαιοπραγιῶν. Ἐὰν οἱ κατεξανιστάμενοι κατὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἔπαυον τοῦ νὰ λέγωνται ὀρθόδοξοι καὶ συνίστων ἑτέραν χριστιανικὴν κοινότητα, τότε ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτοὺς καὶ νὰ θέσῃ ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς προστασίαν καὶ ταύτην τὴν χριστιανικὴν κοινότητα. Ἐνόσῳ ὅμως οἱ ἐνιστάμενοι χριστιανοὶ βούλγαροι λέγουσιν ὅτι εἰσὶν ὀρθόδοξοι, πᾶσα πρᾶξις μεταξὺ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ἦναι ἀπόρροια τῆς ἀδιασείστου ὁμολογίας καὶ διδασκαλίας τῆς ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἀνήκουσι· τοιαῦται δὲ προνομίαι οὐδέποτε ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δύνανται νὰ προέλθωσιν ἀπὸ πολιτικῆς ἀρχῆς.

Ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης γινώσκει, ὅτι τὸ πατριαρχεῖον πολὺ καὶ σπουδαίως προσεπάθησεν, ἀπὸ τοῦ προκατόχου μου πατριάρχου κὺρ Ἰωακεὶμ καὶ ἐφεξῆς, νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐνισταμένων χριστιανῶν βουλγάρων, καὶ ἐξήντλησεν ὅλα τὰ μέσα, ὅσα ἐπιτρέπει αὐτῷ ὁ κύκλος τῆς ἁρμοδιότητος αὐτοῦ. Ὑπάρχουσι δὲ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ὑψηλῆς πύλης πολλὰ ἔγγραφα εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας ταύτης. Ἑπομένως τὸ πατριαρχεῖον οὐδένα ἔλεγχον συνειδήσεως συναισθάνεται ἀπέναντι τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὅτι ἠρνήθη εἰς τοὺς ἐνισταμένους χριστιανοὺς βουλγάρους πᾶν ὅ τι ἠδύνατο νὰ ἐπιχορηγήσῃ αὐτοῖς ἐντὸς τῆς κανονικῆς αὐτοῦ ἁρμοδιότητος· μάρτυς δὲ ἀξιόχρεως αὐτὴ ἡ καθόλου ἐκκλησία, ἥτις ἔχει ἤδη πλήρη γνῶσιν ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε παραχωρήσεων τοῦ πατριαρχείου. Τότε δὲ μόνον δικαιωθήσονται οἱ βούλγαροι ἐνώπιον τῆς καθόλου ἐκκλησίας, ὅταν περιχαρακωθῶσιν ἐντὸς τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ παύσωσι τοῦ νὰ μνημονεύωσι τῶν ὀνομάτων καθῃρημένων ἀρχιερέων καὶ ἐπικαλῶνται τὰς εὐλογίας αὐτῶν, ἢ κανονίζωσιν αὐτοὺς ὡς ἁγίους· τοῦ νὰ παραδέχωνται μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως ἢ ἐπαρχίας δύο ὁμοδόξους πνευματικοὺς ἀρχηγούς· καὶ ἐν γένει ὅταν ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας τῆς ἐκκλησίας, εἰς ἣν λέγουσι μὲν ὅτι ἀνήκουσι, τῆς ὁποίας ὅμως τὰ καθεστῶτα προφανέστατα καταπατοῦσιν. Ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἀδιαφορήσῃ τὸ πατριαρχεῖον χωρὶς προηγουμένως νὰ θεωρηθῇ ὅτι παραβαίνει τὸ οὐσιωδέστατον καὶ τὸ ἱερώτερον τῶν καθηκόντων του.

Ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης λέγει, ὅτι ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις τότε ἐπελήφθη τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος, ὅτε „τὸ ζήτημα τοῦτο ἔφθασεν εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ θεωρηθῇ καὶ πολιτικῶς καὶ διὰ πάντα ἄλλον λόγον ἀναγκαία ἡ ταχυτέρα αὐτοῦ λύσις", καὶ κατὰ συνέπειαν ἐνεπιστεύθη τὴν διεκπεραίωσιν αὐτοῦ (ἐπὶ τῇ βάσει ὅρων τινῶν προαποδεδεγμένων, ὡς λέγει, ὑπ' ἐμοῦ) εἰς ἐπιτροπήν τινα, „ἐξ ἀξιοπίστων προσώπων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν". Ἀλλ', ὑψηλότατε, ἐπιτραπήτω μοι πρῶτον νὰ διϊσχυρισθῶ, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν καὶ ὡς πρὸς ὅλας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας οὐδέποτε ἔπαυσε τοῦ νὰ ᾖ ἐκκλησιαστικόν, καὶ ἑπομένως πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ τεθῇ ἀντικείμενον συνδιασκέψεως εἴτε τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, εἴτε ἐπιτροπῆς ἐκ λαϊκῶν συγκειμένης. Ἐνθυμεῖται δὲ ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης ὅτι, ἅμα ἤκουσα τὸν σχηματισμὸν τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς, ἔσπευσα δι' ἐπίτηδες ἀνθρώπου τῆς ἐμπιστοσύνης μου νὰ γνωστοποιήσω τῇ ὑμετέρᾳ ὑψηλότητι ῥητῶς, ὅτι οὔτε τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐπιτροπῆς ἀναγνωρίζω, οὔτε τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας αὐτῆς δύναμαι νὰ παραδεχθῶ· διότι δέν μοι ἦτο δύσκολον νὰ προβλέψω ὁποία τις ἐτυμηγορία ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἀπὸ ἐπιτροπῆς ἐξ ἀνθρώπων, μὴ δυναμένων γινώσκειν τοιαύτης φύσεως πράγματα. Διὰ τοῦ ἰδίου δὲ τότε ἀπεσταλμένου μου ὑπέμνησα πρὸς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα ὅσα ὡμιλήσαμεν καὶ ἐν οἷς ἐμείναμεν σύμφωνοι μετὰ τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος περὶ τῆς λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἄνευ οἰκουμενικῆς συνόδου καθ' ἓν σχέδιον, οὗ ἔλαβε γνῶσιν ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης κατὰ τὴν πρώτην ἑξαμηνίαν τῆς ἀναβάσεώς μου εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ἄλλως μοι ἦν ἀδύνατον ν' ἀνακαλέσω τὴν λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος, ἣν εἶχον ἐφεσιβάλει εἰς τὴν γνώμην τῆς καθόλου ἐκκλησίας. Πόσον δὲ τὸ προϊὸν τῆς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς, ἣν ἀναφέρει ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης, ὡς καὶ τὰ ἐν τῷ τελευταίῳ φιρμανίῳ ἄρθρα καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ ἀξιώσεις καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἐνισταμένων βουλγάρων, πόσον, λέγω, ταῦτα πάντα ἀντίκεινται εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, περιττὸν νὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα, καθόσον τοῦτο προεδηλώθη τῇ σεβαστῇ κυβερνήσει διὰ διαφόρων ἐκθέσεων τοῦ πατριαρχείου. Καὶ πρὸς τοὺς δείξαντάς μοι πρὸ ἑνὸς ἔτους σχέδιόν τι περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος Χρηστάκην ἐφένδην Ζωγράφον καὶ Ἀλέξανδρον ἐφένδην Καραθεοδωρῆ εἶπον πεπαρρησιασμένως, ὅτι πᾶν σχέδιον ἐξερχόμενον τοῦ κύκλου τῆς ἁρμοδιότητός μου ἔστι μοι ὅλως ἀπαράδεκτον· οὐδὲ ἐπιτρέπεται μόνῳ ἐμοὶ ἡ τροποποίησις τῶν πρὸς διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας ἱερῶν κανόνων. Τοῦτ' αὐτὸ εἶπον καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα, ὅτε ἦλθον παρ' αὐτῇ μετὰ δύο συνοδικῶν ἀρχιερέων. Ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης ἀπήτησε καὶ ἔλαβε γνῶσιν καὶ τοῦ κειμένου αὐτοῦ τῶν ἱερῶν κανόνων, δι' οὓς δὲν ἠδυνάμην νὰ παραδεχθῶ τὸ ὅπερ τότε μοὶ ἐνεφανίσθη σχέδιον. Ἀλλ' ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης λέγει, ὅτι „αἱ βάσεις καὶ τὰ πλεῖστα τοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου συνετάχθησαν συμφώνως πρὸς τὰ παρ' ἐμοῦ προταθέντα σχέδια καὶ γνώμας, ὀλίγα δὲ μόνον τῇ ἀποφάσει τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς". Ἀλλ' ἐάν, ὑψηλότατε, τὰ ἐμπεριεχόμενα ἐν τῷ φιρμανίῳ εἰσὶ σύμφωνα πρὸς τὰ σχέδια καὶ τὰς γνώμας μου, τότε διατί τὸ ἐν λόγῳ φιρμάνιον νὰ μὴ ἐκδοθῇ τῇ γνώσει καὶ εἰδήσει μου; Διατί νὰ μὴ δοθῇ εἰς αὐτὸ ὁ χαρακτὴρ ἐγγράφου τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως ἐπικυροῦντος καὶ ἐξασφαλίζοντος μίαν ἀπόφασιν προερχομένην ἀπὸ μέρους τῶν πατριαρχείων μου, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ τάξις; Ἐὰν οὕτως ἐγίνετο, τότε τῷόντι

οὐδόλως ἐλάμβανε τὸν χαρακτῆρα πολιτικοῦ τελεσιγράφου ἐπὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἀντικειμένου. Ἐὰν δ' ἕτερός τις ὑπέδειξεν εἰς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα διαφοράς τινας ὡς ἀβλαβεῖς καὶ μικροῦ λόγου ἀξίας, βεβαιωθήτω ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης, ὅτι αἱ φαινόμεναι αὗται ὡς μικραὶ καὶ ὀλίγαι διαφοραί εἰσι λίαν σπουδαῖαι καὶ οὐσιώδεις εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, τὰς ὁποίας οὐδέποτε εἶχον τὴν τόλμην νὰ παραδεχθῶ ἄνευ κατακρίσεως ἐκ μέρους τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς ἐκκλησίας ὡς παραβάτης τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καὶ κανόνων.

Θὰ ἤμην πολὺ ἀνάξιος τῆς εὐνοίας, ἧς ἀπολαύω παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ὑπολήψεως, ἣν χαίρω ἐκ μέρους τοῦ χριστιανικοῦ μου πληρώματος, ἐὰν ἕνεκα μικροῦ λόγου ἀξίας πραγμάτων ἀπέφευγον τὴν ὁριστικὴν λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος. Οὐχί, ὑψηλότατε· οὔτε ἰσχυρογνωμοσύνη, οὔτε φανατισμός, οὔτε ἄλλη τις μικροφιλοτιμία μὲ παρακινεῖ εἰς τὸ νὰ μὴ θεωρήσω τὸ ζήτημα λελυμένον· καὶ ὁποῖα μὲν καθήκοντα ὡς ὑπήκοος ὀφείλω πρὸς τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα τὸν εὐεργετικώτατον ἡμῶν ἄνακτα, καὶ γινώσκω ταῦτα καὶ διετήρησα μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας· οὐχ ἧττον ὅμως καὶ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν καθηκόντων μου καὶ πρὸς τὰ καθεστῶτα τῆς ἐκκλησίας μου ἀφιέρωσα ἐμαυτὸν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων, καὶ ἐλπίζω εἰς τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ νὰ παραδώσω ἀλώβητον τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην, ἣν ὁ θεὸς ἐνεπιστεύθη ἐμοὶ τῷ ἀναξίῳ. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἡ παράτασις τῆς τοιαύτης καταστάσεως τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματός ἐστι λίαν δυσάρεστος· ἀλλὰ δὲν δύναμαι κατ' οὐδένα τρόπον νὰ παραδεχθῶ λύσιν ἀντικειμένην πρὸς τὰ καθεστῶτα τῆς ἐκκλησίας μου.

Προβλέπω, ὑψηλότατε, ὅτι ἡ θλῖψις, ἥτις μοὶ προσγίνεται ἕνεκα τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων κατα-
A στάσεως καὶ ἕνεκα τῆς παραβιάσεως τῶν δικαίων τῆς ἐκκλησίας μου, θέλει ἐπιταχύνει τὴν ἄλλως εὐκταίαν ἐμοὶ ὥραν τοῦ θανάτου· ἀλλὰ θὰ ἔχω πάντοτε τὴν ἀγαλλίασιν τῆς ψυχῆς μου, ὅτι ἐξεπλήρωσα τὸ καθῆκόν μου καὶ ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς σωτηρίας τῶν χριστιανῶν ἐκείνων, οἵτινες, ὡς μὴ ὤφελε, βούλονται οὐχὶ κανονίσαι ἑαυτοὺς κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὴν ἐκκλησίαν καθὼς αὐτοὶ βούλονται. Βεβαιωθήτω δὲ ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης, ὅτι καὶ τὸ μεταβαίνειν χριστιανούς τινας ἀπὸ μιᾶς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας εἰς ἑτέραν ἐπίσης ὀρθόδοξον, καὶ τοῦτο δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἄνευ τῶν κανονικῶν διατυπώσεων, ὅπερ ἐστὶν ἔργον μόνης τῆς ἐκκλησίας.

Ἐνόσῳ λοιπὸν ἐμμένουσιν ἰσχυρογνωμόνως εἰς καινοτομίας, δὲν δύναμαι παρὰ νὰ ἐπιμένω εἰς τὴν συγκάλεσιν οἰκουμενικῆς συνόδου, πρὸς ἣν καὶ ἐφεσίβαλον ἤδη τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· διότι χωρὶς συνόδου,
B οὔτε τὸ πατριαρχεῖον, οὔτε ἡ καθόλου ἐκκλησία δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ τὰ πεπραγμένα. Διὸ θερμῶς καθικετεύω τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν, ὅπως εὐδοκήσασα παραδεχθῇ τὴν αἴτησίν μου ταύτην χωρὶς νὰ ἀμφιβάλλῃ τὸ παράπαν περὶ τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης αὐτῆς· ἄλλως τε ἡ περὶ συγκροτήσεως, ὑψηλότατε, οἰκουμενικῆς συνόδου αἴτησίς μού ἐστι καθαρῶς ἐκκλησιαστική, οὐδόλως σχετιζομένη πρὸς τὰ τῆς πολιτείας.

Δράττομαι δ' ἐν τούτοις τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἵνα ἐκφράσω τὴν πρὸς τὸ ἔξοχον ἄτομον τῆς ὑμετέρας εὐμενεστάτης μοι ὑψηλότητος ἐξαιρετικὴν ὑπόληψιν καὶ ἀναλλοίωτον ἀφοσίωσίν μου.

Ἐκ τῶν πατριαρχείων, τῇ 7 ἀπριλίου 1870.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος.

56.

LITTERAE SYNODALES AD SINGULOS SEDIS OECUMENICAE ANTISTITES *

1870 aprilis 2/14.

† Γρηγόριος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα ... ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ ... καὶ τιμιώτατοι προεστῶτες καὶ πρόκριτοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Ὅτε πρὸ ἑνὸς ἔτους ἐστάλησαν εἰς τὰ πατριαρχεῖα παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης δύο σχέδια, ἀφορῶντα τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἡ ἐκκλησία λαβοῦσα ἐνδόσιμον ἀπὸ κινημάτων καὶ διαθρυλλημάτων, δι' ὧν τινες παρέστησαν ὡς λυθὲν δι' αὐτῶν τῶν σχεδίων τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα, ἀπέλυσεν ἐγκυκλίους αὐτῆς ἐπιστολὰς πρὸς πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς, πληροφορήσασα τὴν ἐκ μέρους αὐτῆς ἀποποίησιν καὶ ἀποδοκιμασίαν τῶν σχεδίων ἐκείνων, ὡς ἀντιβαινόντων τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ τοῖς καθεστῶσι τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας, καθὰ συγχρόνως καὶ πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην διεβίβασε κατάλληλον ἀπάντησιν, συνοδευθεῖσαν καὶ μετὰ ἐκθέσεως, εἰδικῶς διὰ λόγων πολλῶν καὶ νομίμων καταδεικνυούσης τὸ ἀντικανονικὸν τῶν σχεδίων καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ ἀδύνατον τῆς τούτων παραδοχῆς. Ἔκτοτε τὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης διετέλουν ἐν σιγῇ καὶ ἐν μετεώρῳ κείμενα· ἡ δὲ ἐκκλησία, ἐρειδομένη εἰς τὰς δικαίας καὶ νομίμους ἐνστάσεις, ἃς διὰ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς ὑπέβαλε τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει, ἤλπιζεν εὐλόγως τὴν ἐπίνευσιν αὐτῆς πρὸς τὴν προϋποδειχθεῖσαν εὔφημον καὶ κανονικὴν διαίτησιν τοῦ ὅλως ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος. Ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἀπεστάλη ἡμῖν πρό τινων ἡμερῶν ὑψηλὸν φιρμάνιον,
C πραγματευόμενον ἐν ἄρθροις ἕνδεκα περὶ τοῦ ἐν λόγῳ βουλγαρικοῦ ζητήματος, οὗτινος τὴν εὐκταίαν λύσιν ἡ εὐμενὴς αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, νομίσασα ἐφικτὴν διὰ τῶν ὅρων τούτων, φαίνεται προαχθεῖσα συμβιβάσαι μᾶλλον καὶ εἰρηνοποιῆσαι τὰς μεταξὺ τῶν διαφερομένων ὑπηκόων ἔριδας διὰ τῆς ὑπερόχου προνοητικῆς αὐτῆς μεσολαβήσεως ἢ νόμιμον καὶ κανονικὴν ἐπενεγκεῖν περὶ αὐτῶν ἀπόφασιν. Ὅσῳ γὰρ ὑπάρχει ἀναντίρρητον, ὅτι αἱ διὰ μακροῦ, ὡς μὴ ὤφειλε, παρενοχλοῦσαι τὰς σεβαστὰς αὐτῆς ἀκοὰς διενέξεις καὶ αἱ ἐντεῦθεν προκύπτουσαι ἀνωμαλίαι, λυποῦσαι αὐτὴν ὁμολογουμένως, προκαλοῦσι τὴν πατρικὴν αὐτῆς μέριμναν ὑπὲρ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ ἁρμονίας τῶν ὑπὸ τὴν ἀμφιλαφῆ αὐτῆς σκιὰν διατελούντων λαῶν, τοσοῦτόν ἐστι φανερὸν ὅτι ἡ περὶ
D τὰ πνευματικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα διαίτησις ὑπάρχει καὶ θρησκευτικῶς αὐτῇ ἀναρμόδιος καὶ πολιτικῶς ἀντικειμένη πρὸς τὰ ἀπὸ τοσούτων αἰώνων παραχωρηθέντα δικαιώματα καὶ προνόμια τῆς ἐκκλησίας, ὧν τὴν ἀκεραίαν διατήρησιν διετέλεσεν ἀείποτε προστατεύουσα καὶ ὑπερασπιζομένη. Ὅθεν ἡ ἐκκλησία, διασκεψαμένη ἐπὶ τῶν ἄρθρων τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὁρισμοῦ καὶ μελετήσασα ταῦτα καλῶς, ἐπειδὴ κατεῖδεν οὐδὲν ἧττον ἀντιβαίνοντα τοῖς ἱεροῖς αὐτῆς καθεστῶσι καὶ ταῖς πατρικαῖς παραδόσεσι καὶ πρὸς τὰς διακελεύσεις τῶν θείων κανόνων ἀντίθετα, καὶ ἑπομένως τὴν τούτων παραδοχήν, ἄνευ γοῦν γνώμης καὶ ἀποφάνσεως οἰκουμενικῆς συνόδου, εὑρίσκουσα προφανῶς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰ ὑψηλὰ αὐτῆς καθήκοντα, πρὸς μὲν τὴν ὑψηλὴν πύλην ἐποιήσατο τὴν δέουσαν μετὰ σεβασμοῦ ἀπάντησιν· ἐνέκρινε δὲ ἀναγκαῖον κοινοποιῆσαι καὶ τοῖς κατὰ τόπους ἀδελ-

* Calliphron, t. cit., p. 97-9; Gedeon, op. cit., p. 253-6.

φοῖς ἁγίοις ἀρχιερεῦσι τὰ περὶ τῆς σπουδαίας ταύτης ὑποθέσεως χώραν καὶ πάλιν λαβόντα, καὶ ὅτι οὐδόλως θεωρεῖ λελυμένον τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα διὰ τοῦ διαληφθέντος ὑψηλοῦ φιρμανίου, μὴ δυναμένη καταπροδοῦναι τὴν παρὰ θεοῦ πεπιστευμένην αὐτῇ παρακαταθήκην τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων. Ταῦτα τοίνυν πληροφοροῦντες τῇ τε αὐτῆς ἱερότητι καὶ τῇ ὑμῶν τιμιότητι διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα ὅπως ὡς συμφρονοῦσα τῇ ἐκκλησίᾳ, αὐτή τε διατελῇ προσεκτικὴ εἰς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως, καὶ τοῖς χριστιανοῖς αὐτῆς ὑπαγορεύσῃ τὰ δέοντα, ἵνα ἐμμένωσι τοῖς πατροπαραδότοις καθεστῶσι καὶ ταῖς διαγορεύσεσι τῶν θείων καὶ ἱερῶν ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν θεσμῶν καὶ κανόνων, εἰδότες ὅτι, ὅσοι ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας μένουσι καὶ τῷ κανόνι αὐτῆς στοιχοῦσιν, ἐπ᾽ αὐτοὺς ἔσται εἰρήνη καὶ σωτηρία παρὰ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ᾽ ὑμῶν.

,αωο', ἀπριλίου β'.

A † ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Κυζίκου Νικόδημος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Δέρκων Νεόφυτος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Δημητριάδος Δωρόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Νύσσης Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

B † ὁ Γρεβενῶν Γεννάδιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

57.

ANTISTITES BULGARI LITTERAS SYNODALES MODO EXHIBITAS CONFUTANT *

1870 mense maio.

Εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, τίμιοι πρόκριτοι καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῖν λίαν ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα, χάρις εἴη ὑμῖν παρὰ τοῦ κυρίου παντοκράτορος, παρ᾽ ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις.

Περιῆλθεν εἰς χεῖρας ἡμῶν ἐγκύκλιός τις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν β' ἀπριλίου ,αωο', ἥτις πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχιερεῖς καὶ ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ἐπισταλεῖσα, καὶ περὶ τῆς λύσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν ζητήματος πραγματευομένη, σκοπεύει νὰ διεγείρῃ τὴν δυσπιστίαν τῶν C ὀρθοδόξων χριστιανῶν πρὸς τὸ κῦρος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεγνωρίσθησαν αὖθις ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς τὰ κανονικῶς ἀνέκαθεν ὑφεστῶτα δίκαια τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησιῶν, νὰ ὑποβαστάσῃ τὴν ἐπ᾽ αὐτῶν παρὰ τοὺς κανόνας σφετερισθεῖσαν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ, καὶ διαιωνίσῃ οὕτω τὴν κατακράτησιν τῶν ἀλλοτρίων δικαίων, ἅτινα καθαρὰ καὶ ἀβίαστα σῴζεσθαι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ τρίτῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ (ἴδ. καν. η'). Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἔκρινε καὶ τῇ ἀξιοπρεπείᾳ αὐτοῦ ἁρμόζον καὶ τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτοῦ πρέπον, ἵνα ποῦ μὲν ἀλλοιώσῃ τὴν ἀληθῆ πορείαν τῶν πραγμάτων, ποῦ δὲ κρύψῃ τὴν ἀλήθειαν, ἢ καὶ παντελῆ αὐτῆς ἄγνοιαν ὑποκριθῇ, ποῦ δὲ καταφύγῃ εἰς μόνην τὴν ἁπλῆν ὀνομασίαν καὶ ἐπίκλησιν τῶν ἱερῶν κανόνων, τοὺς ὁποίους τοσάκις ἤδη ἐξηλέγχθη μεταχειριζόμενον ὡς πρόσχημα καὶ περικάλυμμα ὅσιον πράξεων μήτ᾽ ἐπαινετῶν μήθ᾽ ὁσίων, πολλοῦ γε δεῖ καὶ κανονικῶν, ὡς τρανώτατα κατα- D φαίνεται, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς καταργήσεως τῶν δικαίων τῶν ἡμετέρων ἐν Ἀχρίδι, Πεκίῳ καὶ Τυρνόβῳ ἀνεξαρτήτων ἐκκλησιῶν.

Καὶ δή, ὅτε πρὸ ἔτους ἐστάλησαν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως εἰς τὸ πατριαρχεῖον δύο σχέδια πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, εἶπε μὲν ὅτι, ἐξελέγξαν ταῦτα, ἀπεδοκίμασεν, ὡς ἀπᾴδοντα δῆθεν τοῖς θείοις κανόσι, ἐπεκαλέσθη δὲ τὴν συγκρότησιν οἰκουμενικῆς συνόδου, ὡς μόνης δυναμένης λῦσαι τὸ εἰρημένον ζήτημα· δὲν ἀγνοεῖτε ὅμως, ἀγαπητὰ ἐν κυρίῳ ὁμογενῆ τέκνα, ὅτι τὴν πρὸς τὰ δύο σχέδια ἀπάντησιν τοῦ πατριαρχείου ταύτην ἀνασκευάσαντες, ἀπεδείξαμεν, δυνάμει τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, πόσον ἀτόπως αὐτὸ συνέκλωθε τὰ ἀσύγκλωστα, καὶ ποῦ μὲν συγχέον, ποῦ δὲ παραμορφοῦν τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, ἠθέλησε νὰ στηρίξῃ τὴν ἀντικανονικότητα δῆθεν τῶν εἰρημένων σχεδίων, καὶ ἐντεῦθεν νὰ συναγάγῃ τὴν ἀνάγκην τῆς συγκαλέσεως οἰκουμενικῆς συνόδου.

Τῷ ὄντι, ὅταν τὸ πατριαρχεῖον κατήργησε, παρὰ πάντας τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, τὴν γνώμῃ συνόδων τῆς ε' οἰκουμενικῆς καὶ τῆς ἐν Λαμψάκῳ συστηθεῖσαν, καὶ ἐπ᾽ αἰῶνας ὑπάρξασαν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιῶν, συνεκάλεσεν ἆρά γε ἐπὶ τούτῳ οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἢ ἠρώτησε κἂν τὴν καθόλου ἐκκλησίαν, καὶ ἔλαβε τὴν γνώμην αὐτῆς; ὑπέδειξεν ἆρά γε τὴν θρησκευτικὴν ἀνάγκην καὶ ὠφέλειαν τῆς καταργήσεως ταύτης; Ἐὰν δὲ ἡ καθόλου ἐκκλησία, εἴτε ἐν συνόδῳ συνειλεγμένη, εἴτε δι᾽ ἐπιστολῶν γνωματεύουσα, οὐδαμῶς οὐδέποτε ἀπεφάνθη περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς καταργήσεως τῶν εἰρημένων ἐκκλησιῶν, ἡ δὲ μερικὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μόνη τῇ αὐθαιρέτῳ αὐτῆς γνώμῃ καὶ βουλήσει κατήργησεν αὐτὰς πρὸς ἴδιον ἑαυτῆς ὄφελος καὶ τὰ ἐρείπια αὐτῶν ἐσφετερίσατο παρὰ πᾶν μὲν κανονικὸν δίκαιον, δυνάμει δὲ μόνον αὐτοκρατορικῶν φιρμανίων, ἅπερ ἴσχυσε νὰ λάβῃ, καθὰ ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ πατριαρχείου πράξεων ἀποδεικνύεται, ἐπὶ λόγῳ ὅτι δῆθεν οἱ ἐν αὐταῖς ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τοῦτο ἐξῃτήσαντο, πῶς ἤδη καὶ ἐν τίνι κανονικῷ δικαιώματι ἐπικαλεῖται οἰκουμενικὴν σύνοδον; ἵνα δῆθεν ὑπερασπίσηται αὐτὴν κατὰ τῶν ὀρθοδόξων τούτων χριστιανῶν καὶ κατ᾽ αὐτῆς τῆς κυβερνήσεως, τῶν μὲν ἀπαιτούντων ἐν ἑνὶ στόματι καὶ ἐν μιᾷ ψυχῇ τὴν ἀπόδοσιν τῆς σφετερισθείσης ἀνεξαρτησίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, τῆς δέ, μετὰ πλείστας προτροπὰς καὶ νουθεσίας, ἀναγνωριζούσης ἐπὶ τέλους τὸ δίκαιον, καὶ αὐτοκρατορικῷ αὖθις φιρμανίῳ ἀποδιδούσης αὐτὸ τοῖς ἀδικουμένοις, καί τοι μετὰ μειώσεώς τινος πρὸς ὄφελος τοῦ σφετεριστοῦ;

Πρὸς ταῦτα τὸ πατριαρχεῖον παντελῆ μὲν σιγήν, ὡς ἀναπολόγητον, ἐσίγησε τότε, κατὰ δὲ τῆς ἀδικίας καὶ παρανομίας δῆθεν τῶν ἀδικηθέντων βουλγάρων ἐκραύγασε, μηδὲν μὲν πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτῶν ἐγκρίνον, μηδὲν δὲ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ προτεῖνον, μέχρις οὗ, ἐννοῆσαν τὸ παράλογον τῆς ἀπαιτήσεως αὐτοῦ, ἔστερξεν εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς σχεδίου, τὸ ὁποῖον καθυπέβαλε τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει, καὶ καθ᾽ ὃ παρεδέχετο, τέλος πάντων, τὴν ὑπὲρ τῶν βουλγάρων σύστασιν καὶ ἀναγνώρισιν ἡμιανεξαρτήτου ἐκκλησίας, ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐ ξ α ρ χ ί α ς, ἐχούσης ὅρια, αὐτῷ μόνῳ ἀρέσαντα. Περὶ

* Calliphron, t. cit., p. 170-7. Habetur ibidem, p. 177-91, harum litterarum graecanica confutatio, quam negligere oportuit.

τούτου δὲ μαρτυρεῖ ἥ τε ἐσχάτως πρὸς τὴν ἀπάντησιν τοῦ πατριάρχου βεζυρικὴ ἐπιστολή, καὶ ἡ πρὸς ταύτην ἀπάντησις τοῦ πατριάρχου· ἡμεῖς τότε συνηνέσαμεν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ σχεδίου διαπραγμάτευσιν τοῦ ζητήματος, πεποιθότες, ὅτι τὸ πατριαρχεῖον, παραδεξάμενον ἅπαξ τὰς θεμελιώδεις βάσεις, ἐφ᾽ ὧν ἐστηρίζοντο αἱ δίκαιαι ἡμῶν ἀπαιτήσεις, δὲν ἤθελεν ἀργήσει νὰ παραδεχθῇ καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν πηγαζούσας κανονικάς τε καὶ λογικὰς συνεπείας ἐν ταῖς λεπτομερείαις.

Ἐπὶ τούτῳ δὲ συνεκροτήθη παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἐπιτροπὴ μικτὴ ἐξ ἀνδρῶν ἐπισήμων, γραικῶν τε καὶ βουλγάρων, συγκειμένη, ἥτις, ἐπὶ ἑξαμηνίαν ὅλην ἐργασθεῖσα, μετὰ πολλὰς ἐρεύνας καὶ συζητήσεις, συνέταξεν ὁμοφώνως σχέδιόν τι, τὸ ὁποῖον, καθυποβληθὲν εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν, ἐκοινοποιήθη παρ᾽ αὐτῆς εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Τοῦτο δὲ διὰ τῶν τροποποιήσεων, ἃς ἐποιήσατο εἰς τὸ σχέδιον αὐτό, ἀπέδειξεν ἀριδήλως, ὅτι αἱ προηγούμεναι B καταχραυγαὶ αὐτοῦ κατὰ τῶν προειρημένων δύο σχεδίων τῆς αὐτῆς κυβερνήσεως, ὡς παρεισαγόντων τὴν ἰδέαν τῆς ἐθνικότητος, καὶ διαιρούντων τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰς ἐπαρχίας κατ᾽ ἐθνικότητας, δὲν προήρχοντο ἐξ ἐκκλησιαστικῆς φροντίδος τοῦ διατηρῆσαι τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνθρωπίνης φιλοδοξίας τε καὶ ἐπιθυμίας τοῦ διασῶσαι εἰς ἑαυτό, ὅσον ἔνεστι, πλειότερα κυριαρχίας, κοσμικά τε καὶ ὑλικά, συμφέροντα καὶ ὠφελήματα. Διότι καὶ ἐπαρχίας κατέτεμε, καὶ τὴν ἰδέαν τῆς ἐθνικότητος ἀποδεχόμενον, ἐξήρει ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας πολλὰ μέρη ἀπό τινων ἐπαρχιῶν, ὡς ὑπὸ γραικῶν δῆθεν κατοικούμενα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν γνώμην τῶν κατοίκων ὡς ἰσχύουσαν παρεδέχετο, μὴ στέργον εἰς τὴν προσάρτησιν ἄλλων τινῶν ἐπαρχιῶν, ὡς τῶν κατοίκων, καίτοι βουλγάρων, ἐν ἁρμονίᾳ δῆθεν μετὰ τοῦ πατριαρχείου διατελούντων καὶ μηδόλως αὐτοῦ ἀποχωρισθῆναι ἐπιθυμούντων.

Δὲν ἀληθεύει λοιπὸν ὅπερ λέγει ἡ πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν δύο σχεδίων καὶ τῆς δῆθεν ἀνασκευῆς τούτων ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου τὰ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἔκειντο ἐν μετεώρῳ καὶ σιγῇ· ἀληθεύει ὅμως ὅτι ἡ σιγὴ τῶν γινομένων ἐν τῷ μεταξὺ φαίνεται λίαν συμφέρουσα τῷ πατριαρχείῳ· ἀλλ᾽ ἐν τοσούτῳ, ὁ σχηματισμὸς τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, αἱ ἐπὶ ἓξ μῆνας ἐργασίαι αὐτῆς, τὸ συνταχθὲν σχέδιον, αἱ παρὰ τοῦ πατριαρχείου τροποποιήσεις αὐτοῦ, καὶ ἡ παρὰ τούτου ἀποδοχὴ τῆς ἰδέας τῆς ἐθνικότητος, καὶ ἡ κατατομὴ τῶν ἐπαρχιῶν εἶναι γεγονότα πασίγνωστα καὶ αὐθεντικά, ἅτινα, καὶ ἀρνουμένου τοῦ πατριαρχείου καὶ ὑποκρινομένου ἄγνοιαν αὐτῶν, μένουσιν ἀναντίρρητα καὶ πανθομολογούμενα.

Εἶναι δὲ λίαν παράδοξον, πῶς τὸ πατριαρχεῖον, τὸ λαβὸν γνῶσιν τοῦ σχεδίου τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, τὸ ἐπενεγκὸν ἐπ᾽ αὐτοῦ τροποποιήσεις τινάς, τῶν D ὁποίων τὸ παράλογον ἀπεδείξαμεν δι᾽ ἐκθέσεως ἡμετέρας, διαβιβασθείσης αὐτῷ διὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης, συνεταράχθη αἴφνης, ἅμα ἐπισταλέντος αὐτῷ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, τοῦ ἐπιλύσαντος τὸ ζήτημα ἡμῶν, ἀφ᾽ οὗ εἰς τὴν λύσιν ταύτην βάσεις ἐτέθησαν αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ σχέδιον καὶ αἱ παρατηρήσεις τοῦ πατριάρχου, καθὰ μαρτυρεῖ μὲν ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης ὁ μέγας βεζύρης, δύναται δὲ καὶ ἕκαστος νὰ βεβαιωθῇ, ἅμα ἀντιπαραβαλὼν τὸ αὐτὸν φιρμάνιον πρὸς τὰς παρατηρήσεις τοῦ πατριαρχείου, κεκαθαρμένας ὅμως ἀπὸ τῶν ἀντικανονικῶν σαθροτήτων, ἃς ὑπέδειξεν ὁ παρ᾽ ἡμῶν γενόμενος καὶ πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην ὑποβληθείς, παρ᾽ αὐτῆς δὲ τῷ πατριαρχείῳ κοινοποιηθεὶς ἔλεγχος.

Ἀλλ᾽ εἶναι ἆρά γε ἀληθές, ὅτι τὸ αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον ἀντιβαίνει πρὸς τοὺς θείους κανόνας καὶ τὰ προνόμια τοῦ πατριάρχου; Ἐὰν ἡ λύσις τοῦ ἡμετέρου ζητήματος ἀποστερεῖ τὸν πατριάρχην τῶν ἀσυδο- A σιῶν καὶ τῶν ἄλλων προνομίων, ὅσα ἐδωρήσατο ὁ ἔνδοξος κατακτητὴς Μωάμεθ ὁ Β´ τῷ Γενναδίῳ καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ, ὡς ἀρχηγῷ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων, ὡς αὐτολεξεὶ διαλαμβάνει τὸ βεράτιον αὐτοῦ· ἐάν, ἀπογυμνούμενος ἀπὸ τούτων, καθυπεβάλλετο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλης ἐκκλησίας, ὅπως καθυπετάγη ὁ Τορνόβου, ὁ Πεκίου, ὁ Ἀχριδῶν, ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτοκέφαλοι ὄντες, τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, εἶχέ τινα λόγον νὰ ἀποδυσπετῇ ἐναντίον τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως, καὶ νὰ ἐπικαλῆται τὴν μνήμην ἐνδόξων σουλτάνων, ἀμυνόμενος ὑπὲρ τῶν ἰδίων καὶ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ δικαίων. Ἀλλὰ σήμερον δὲν πρόκειται περὶ τοιούτου τινὸς γεγονότος, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐπανορθώσεως ἑνὸς ἀδίκου σφετερισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, καίπερ δικαιουμένη νὰ ἐπανορθώσῃ οἴκοθεν ὡς δίκαιον, καὶ ὡς ἐπίσης προστατεύουσα τὰ δίκαια ἁπάντων τῶν ὑπηκόων αὐτῆς κατὰ παντός, ὅστις ἂν ἐπιβουλεύηται αὐτά· ἐν τούτοις, εὐμενῶς φερομένη, ἠθέλησε νὰ λάβῃ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ σφετεριστοῦ, ὅστις καὶ ἐχορήγησεν αὐτὴν ἐν σχεδίοις καὶ παρατηρήσεσιν.

Ἤδη δὲ τὸ πατριαρχεῖον, μνημονεῦον καὶ περικροτοῦν ἄνω καὶ κάτω προνόμια, χορηγηθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου κατακτητοῦ Μωάμεθ, πιστεύομεν, ὅτι δὲν ἀξιοῖ νὰ στηρίξῃ δι᾽ αὐτῶν τὴν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιῶν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ· διότι, καθ᾽ ἣν ἐποχὴν ὁ περιφανὴς κατακτητὴς εἰσήλαυνε νικηφόρος εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐνέδυε τὸν Γεννάδιον τὸν πατριαρχικὸν μανδύαν καὶ ἐχορήγει αὐτῷ τὰ θρυλλούμενα προνόμια, αἱ ἡμέτεραι ἐκκλησίαι ἦσαν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου καὶ ὑφεστῶσαι. Καθὼς δὲ τὰ προνόμια ταῦτα οὐδεμίαν χορηγοῦσι τῷ πατριάρχῃ δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Κύπρου, τῶν ὁποίων σῴζεται ἀβίαστος ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτονομία, καίπερ περικοπείσης τῆς παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπαρχίας, οὕτω καὶ ἐφ᾽ ἡμῶν τῶν Βουλγάρων C οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐπιρροήν, οὐδὲ δικαιοῦται τὸ πατριαρχεῖον νὰ προκαλῇ, ὅτι ἡ λύσις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν ζητήματος προσβάλλει τὰ προνόμια αὐτοῦ, ἅτινα μένουσιν ἀμείωτα καὶ ἄθικτα, ὡς πρότερον.

Πρὸς δὲ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν τότε μόνον θὰ ἀντέβαινεν ἡ διὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου λύσις τοῦ ἡμετέρου ζητήματος, καὶ τὸ πατριαρχεῖον θὰ ἐδικαιοῦτο νὰ ἀποκαλέσῃ αὐτὴν ἀντικανονικήν, ἐὰν αἱ ἐκκλησίαι τῶν Βουλγάρων ὑπήγοντο κανονικῶς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πατριαρχείου, ἐὰν ὑπῆρχον κανόνες, καθορίζοντες τὴν διηνεκῆ ἐξάρτησιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, ἢ ἐὰν τοὐλάχιστον ἡ ἱστορία ἐμαρτύρει καὶ κατεκύρου τὴν ἐξάρτησιν ταύτην· ἀλλὰ νῦν πᾶν τοὐναντίον συμβαίνει· διότι εἶναι κανονικῶς ἀποδεδειγμένον καὶ ἱστορικῶς μεμαρτυρημένον, ὅτι τὸ πατριαρχεῖον, ἐπὶ μὲν τῆς Μακεδονίας στερούμενον ἀπ᾽ ἀρχῆς πάσης κανονικῆς δικαιοδοσίας, τὴν δὲ Βουλγαρίαν καὶ πλεῖστα τῆς Θρᾴκης μέρη ἀναγνωρίσαν συνοδικῶς ἀνεξάρτητα ἀπ᾽ αὐτοῦ, οὐδεμίαν ἔχει κανονικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν ἐν ταῖς χώραις ταύταις βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν.

Ἐὰν δὲ ἄχρι πρὸ μικροῦ διέταττεν, ὅπως ἂν ἤρεσκεν αὐτῷ, τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἡμῶν, ἔπραττε τοῦτο, στηριζόμενον οὐχὶ εἰς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, οὐχὶ εἰς ἀποφάσεις οἰκουμενικῶν συνόδων, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἰσχυροτέρου, ὃ χορηγεῖ ἡ βιαία κατακράτησις τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ἡ δόλῳ καὶ πλάνῃ ἐπιτευχθεῖσα ἀπόφασις τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ἥτις ἤδη, τὴν γενομένην τότε ἀπάτην κατανοήσασα καὶ τὴν γενικὴν θέλησιν τῶν ἀδικηθέντων βουλγάρων ἐπὶ τῷ ἐπανακτήσασθαι τὸ σφέτερον καθορῶσα, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν κανόνων τῆς ἐκκλησίας τὸ κωλῦον θεωροῦσα, φυσικῶς ἔλυσε τὸ ζήτημα διὰ τοῦ ἐν δικαίᾳ κρίσει χορηγηθέντος βασιλικοῦ φιρμανίου.

Ἐκ τούτων λοιπὸν ἐννοεῖται, ὅτι τὸ ζήτημα ἡμῶν εἶναι ὁριστικῶς λελυμένον, ἡ δὲ λύσις αὐτοῦ νομιμωτάτη καὶ κανονικωτάτη. Ἐὰν δέ τινες, ἀπαρεσκόμενοι

εἰς αὐτὴν διὰ τὴν προσγινομένην αὐτοῖς ζημίαν ὑλικῶν ὠφελειῶν καὶ κοσμικῶν τιμῶν, κηρύττουσι τὸ ζήτημα μετέωρον καὶ ἄλυτον, καὶ τὸ φιρμάνιον ἀντικανονικόν, ὑμεῖς, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν θέλησιν τοῦ μεγαλειοτάτου ἡμῶν ἄνακτος ἐκπεφρασμένην πανδήμως διὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, μὴ θροῆσθε, φίλτατα ὁμογενῆ τέκνα, ὑπὸ τῶν τοιούτων θρυλλημάτων, διαδιδομένων ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνον, ἵνα ψυχραίνωσι τὸν ὑμέτερον ζῆλον πρὸς τὰ κοινὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ ποιήσωσιν ὑμᾶς λάφυρον τῆς ἐπιτηδειότητος αὐτῶν.

Ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις, καθῆκον ἡμῶν ἱερὸν θεωροῦμεν, ἵνα στεντορίως διαψεύσωμεν καὶ ἄλλην τινὰ καταχθόνιον δυσφημίαν, ἣν ἐπ' ἐσχάτων διαδοῦναι ἐπεχείρησάν τινες, καὶ ἣν ἡ πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος ἐν τέλει ἐπικυροῦσα φαίνεται, ὅτι δῆθεν οἱ συνενούμενοι μετὰ τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας ἀποχωρίζονται ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, αἱρετικοί τινες καὶ κακόδοξοι γινόμενοι. Τὴν τοιαύτην πονηρὰν δυσφημίαν διαδίδουσιν, ὡς ἀπελπιζόμενοι βεβαίως τοῦ διατηρῆσαι τοὺς βουλγάρους ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ πατριαρχείου διὰ παραστάσεως λόγων δικαίων καὶ βασίμων, καὶ τρεπόμενοι εἰς τὸ ψεῦδος καὶ τὴν συκοφαντίαν, ἵνα, διὰ τοῦ τρόπου τούτου τοὺς ἁπλουστέρους ἐκφοβίζοντες ἢ δελεάζοντες, ἰσχύσωσι νὰ διασώσωσι τῷ πατριαρχείῳ λείψανα κἂν τινα τῶν προτέρων αὐτοῦ λαφύρων.

Ἀλλ' ἡμεῖς, ἀνακτώμενοι τὰ ἡμέτερα δίκαια, δὲν καινοτομοῦμέν τι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, δὲν διδάσκομεν ἄλλα παρ' ὅσα ἐδίδαξαν οἱ θεῖοι καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες, δὲν ἀποκαλοῦμεν τοὺς ἀμυνομένους ὑπὲρ τῶν δικαίων αὐτῶν αἱρετικούς, δὲν ἀποχωριζόμεθα ἀπὸ τῆς ὁλομελείας τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, δὲν προσθέτομεν οὐδ' ἀφαιροῦμέν τι ἐκ τῶν διδαγμάτων τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, εἰς ἣν ἀπὸ βρέφους ἀνήκοντες, ὑπηρετήσαμεν πολλῷ πιστότερον καὶ μετὰ μείζονος αὐταπαρνήσεως, ἣν οὐδέποτε ἔσχον τινὲς τῶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἐπὶ ἰδίῳ μόνον συμφέροντι ἀναφανέντων θερμῶν προμάχων τῶν ἱερῶν κανόνων, οὔτ' ἀποδεχόμεθα, οὔτ' οἴδαμεν τίς καὶ πόθεν ὁ κανὼν τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, τῆς σφετερισαμένης τὰ δίκαια ἀλλοτρίων ἐκκλησιῶν, ἅτινα ἀβίαστα καὶ καθαρὰ σώζεσθαι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ τρίτῃ συνόδῳ, τῆς ἀφαιρεσάσης ἀπὸ τῆς τῶν Κυπρίων ἐκκλησίας τὴν παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπαρχίαν, ἣν χορηγεῖ ταύτῃ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ἕκτη σύνοδος (καν. λθ'), τῆς καθελούσης τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐν Πεκίῳ καὶ Ἀχρίδι ἐκκλησίας, κατακυρωθεῖσαν καὶ ἀναγνωρισθεῖσαν ὑπὸ τῆς πέμπτης οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς καταργησάσης ὑπὲρ ἑαυτῆς τὰ δίκαια τῆς ἐν Τυρνόβῳ ἐκκλησίας, κατακυρωθέντα καὶ ἀναγνωρισθέντα ὑπὸ τῆς ἐν Λαμψάκῳ συνόδου καὶ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν· τὸν κανόνα λοιπὸν δυνάμει τοῦ ὁποίου ἐποίησε ταῦτα πάντα, ἡμεῖς οὔτε οἴδαμεν οὔτε ἀποδεχόμεθα, ἀλλὰ στοιχοῦμεν ἀδιασπάστως τῷ κανόνι τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ ἀκραδάντου πέτρας, ἐρηρεισμένοι, μενοῦμεν, χάριτι Θεοῦ, συνηνωμένοι μετ' αὐτῆς, φυλάττοντες ἀκηλίδωτον καὶ ἀμόλυντον, ὥς τινα παρακαταθήκην ἱερὰν καὶ πολύτιμον, τὴν πίστιν τῶν πατέρων ἡμῶν, τὴν μόνην ἀληθινὴν καὶ σωτήριον, τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν, τὴν ὁποίαν ἁγνὴν καὶ σώαν μέλλομεν νὰ παρακαταθέσωμεν εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας τῶν ἡμετέρων διαδόχων καὶ λοιπῶν ἐν κυρίῳ τέκνων ἡμῶν, εἰδότες ὅτι, ὅσοι τῷ κανόνι τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας στοιχοῦσιν, ἐπ' αὐτοὺς ἔσται ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ, εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

† ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος, ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† ὁ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

58.

GENNADIUS METROPOLITA BELISSI REIECTA PATRIARCHAE IURISDICTIONE AD BULGARORUM PARTES TRANSIT*

1870 maii 19/31.

Παραίτησίς μου ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου.

Τῷ παναγιωτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Γρηγορίῳ τῷ ϛ' καὶ τῇ περὶ τὴν αὐτοῦ παναγιότητα ἱερᾷ συνόδῳ τὴν προσήκουσαν ἀπονέμων προσκύνησιν, ἐν εὐλαβείᾳ ἀσπάζομαι τὴν θεηφόρον αὐτῆς δεξιάν.

Τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας Βελισσοῦ ἀνεγνωρισμένης ἐπισήμως ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἐξαρχίας δι' ὑψηλοῦ φιρμανίου τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος σουλτὰν Ἀβδοὺλ Ἀζὶζ Χάν, αὐθέντου ἡμῶν (οὗ τὰ μὲν τιμαλφῆ ἔτη εἴησαν πλεῖστα καὶ πανόλβια, τὸ δὲ κράτος εἰς αἰῶνας ἀκμαῖον καὶ θριαμβεῦον!), κατὰ συνέπειαν ὁ ὑποφαινόμενος μεταφέρω τὴν ὑποταγήν μου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὀρθοδόξου ταύτης ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο προαπευθύνω τὴν παροῦσαν ἔγγραφον παραίτησίν μου ἀπὸ τῆς ἐπ' ἐμὲ ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου.

Δὲν ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, τὴν κληρωθεῖσάν μοι ταύτην ἐπαρχίαν θεωροῦσα τοῦ λοιποῦ ἀναπόσπαστον τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, ὡς ἀποκηρύξασαν πρὸ τῆς ψηφίσεώς μου ἔτι τὴν πατριαρχικὴν ἐπ' αὐτῆς δικαιοδοσίαν (δι' ἣν αἰτίαν ὁ προκάτοχός μου κύριος Ἄνθιμος τὴν παραίτησιν ἐποιήσατο), ἅτε δὴ καὶ ἄλλοτε τελοῦσαν ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας, δέξεται τὴν ἐπίσημον ταύτην παραίτησίν μου ὡς εὔλογον καὶ δικαίαν, ὅπως ἄλλοτε ἐδέξατο τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς ἐμῆς πατρίδος Ἀχριδῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀρχιερέων τὰς παραιτήσεις, ἐπὶ ὑποταγῇ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς προνομιούχου ταύτης ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐξαιτούμενος δὲ τὰς πατριαρχικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς ὑμετέρας σεβαστῆς κορυφῆς, ὅπως δι' αὐτῶν φανῶ εὐάρεστος μὲν τῷ χριστωνύμῳ ποιμνίῳ μου, εὐπρόσωπος δὲ τῇ θεόθεν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένῃ πολιτικῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἀπὸ τοῦδε προϊσταμένῃ μου θεοστηρίκτῳ ἐκκλησίᾳ, ὑποφαίνομαι.

Τὴν 19 μαΐου 1870, ἐν Βιτωλίοις.

Τῆς ὑμετέρας σεβαστῆς παναγιότητος τέκνον ἐν κυρίῳ ταπεινὸν καὶ δοῦλος ὑποκλινής

† ὁ Βελισσοῦ Γεννάδιος.

* Calliphron, t. cit., p. 109-10.

59.

SCRIPTA AD OBLATAM A PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANO ABDICATIONEM SPECTANTIA *

1870 augusto - septembri.

a.

Gregorius patriarcha summo Turcarum administratori significat se velle a munere recedere

1870 augusti 20 / septembris 1.

Ὑψηλότατε.

Εἰς τὸ τελευταῖον ἔγγραφον ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 ἀπριλίου, ἀπαντήσας εἰς τὸν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 6 μουχαρρὲμ ὑψηλὸν τεσκερέν της, ὑπέδειξα καὶ αὖθις πρὸς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα τοὺς λόγους, οἵτινες ἀποκαθιστῶσιν ἀπαραίτητον τὴν συγκάλεσιν οἰκουμενικῆς συνόδου πρὸς ὁριστικὴν καὶ κανονικὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Ἔκτοτε περιέμενον τὴν εὐμενῆ συγκατάθεσιν αὐτῆς· ἀλλὰ δυστυχῶς, ὡς ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε σιωπῆς φαίνεται, ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης ἐμμένει εἰς τὴν ἰδέαν, ἣν ἐξέφρασεν εἰς τὸν προρρηθέντα ὑψηλὸν τεσκερέν της, τὸ νὰ θεωρῇ δηλαδὴ περιττὴν τὴν συγκρότησιν οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἡ δὲ κατάστασις τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος ἔλαβε καὶ λαμβάνει τοσαύτας διαστάσεις μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ γνωστοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου, ὥστε ἔφερε τὸ πατριαρχεῖον εἰς ἄκραν ἀμηχανίαν ὡς ἐκ τῶν ἐν- A ταῦθα καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συμβαινόντων, ἐξ ὧν ἱκανὰ διεκοίνωσα πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις δέν μοι παρέσχε τὴν ὑψηλὴν συγκατάθεσιν αὐτῆς εἰς τὴν συγκάλεσιν οἰκουμενικῆς συνόδου, ἥτις εἶναι ὁ θεμελιώδης λίθος τοῦ διοικητικοῦ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας συστήματος· καὶ ἐπειδὴ ἡ μὴ ἐξάσκησις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου δικαιώματος, ὅλως ἀσχέτου πρὸς πολιτικόν τι, μὲ καθιστᾷ βαρέως ὑπεύθυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ B ὅλης τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας· καὶ ἐπειδή, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἀδυνατῶ πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἱερῶν καθηκόντων τῆς θέσεώς μου, διὰ ταῦτα, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα, ὅπως εὐδοκήσῃ καὶ δεχθῇ εὐμενῶς τὴν παραίτησίν μου· τοῦ λοιποῦ δὲ διαμενῶ ἐφησυχάζων καὶ εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς πολυτίμου ζωῆς τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος.

Τῇ 20 αὐγούστου 1870.

b.

Sacra synodus ad summum Turcarum administratorem

1870 augusti 28 / septembris 9.

Ὑψηλότατε.

Ὁ ἔνθερμος εὐχέτης τῆς ὑμετέρας εὐμενεστάτης ὑψηλότητος ὁ πατριάρχης ἡμῶν ἔπεμψεν εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἠτιολογημένην. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο κατέθλιψε καιρίως τὰς καρδίας τῶν ὑποφαινομένων, οἵτινες ἄλλως εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην τῆς συγκαταθέσεως καὶ ὡς ἐκ τοῦ καθήκοντος αὐτῶν καὶ ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν τούτων τῶν αἰτιῶν, αἵτινες ἐπειθανάγκασαν τὸν πατριάρχην εἰς τὸ μέτρον τῆς παραιτήσεως· εἶναι δὲ ἀληθές, ὅτι ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς συνόδου αὐτοῦ ἔπραξεν ὅ τι ἦν δυνατὸν νὰ πραχθῇ ἐκ μέρους αὐτῶν, ἀναφερόμενος πρὸς τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν καὶ ἐπικαλούμενος εὐσεβάστως καὶ εἰλικρινῶς τὴν θεραπείαν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος· ἀλλά, δυστυχῶς, τὸ πρᾶγμα οὐκ ἐπετεύχθη· τὰ δὲ ἐπισυμβαίνοντα κακὰ ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκορυφώθησαν εἰς βαθμόν, ὅστις ἀποκαθίστα τὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύνοδον ἐνόχους ἀπέναντι τοῦ καθήκοντος τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, ἐὰν μὴ ἀφ᾽ ἑνὸς κατήγγελλον ταῦτα πρὸς τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν, καὶ ἐξ ἄλλου ἐὰν μὴ ὑπεδείκνυον τὸ μόνον μέσον τῆς λύσεως καὶ θεραπείας αὐτῶν. Δὲν ὑπελείπετο λοιπὸν τῷ πατριάρχῃ εἰμὴ τὸ ἔσχατον μέτρον τῆς παραιτή- D σεως, μέτρον λίαν λυπηρὸν καὶ διὰ τοὺς ὑποφαινομένους καὶ διὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν, ὅπερ μέχρι τίνος σέβεται τὸν παραιτούμενον πατριάρχην αὐτοῦ, οὐκ ἄγνωστον τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει· ἥτις ἐπιδαψιλεύουσα τῷ πατριάρχῃ τὴν ὑψηλὴν αὐτῆς εὔνοιαν, ἔπραξε τοῦτο ναὶ μὲν καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀτομικὰς ἀρετὰς αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν δίκαιον σέβας τοῦ ταπεινοῦ ἔθνους ἡμῶν, ὅπερ καὶ θεωρεῖ τοῦτο δεῖγμα μεγίστης εὐεργεσίας τοῦ φιλολάου ἡμῶν ἄνακτος. Ἐκ τοιούτων λοιπὸν ἀρχῶν ὁρμωμένη ἡ σύνοδος, ὑψηλότατε, σπεύδει εὐσεβάστως ἵνα καθικετεύσῃ θερμῶς διὰ τῆς ταπεινῆς ταύτης ἀναφορᾶς τὴν ὑμετέραν εὐμενεστάτην ὑψηλότητα, C ὅπως, λαβοῦσα ὑπ᾽ ὄψιν τοὺς σπουδαίους λόγους τῆς παραιτήσεως τοῦ πατριάρχου, εὐδοκήσῃ ἐν τῇ συνέσει καὶ δικαιοσύνῃ αὐτῆς εἰς τὴν ὁριστικὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ, ὅπερ προὐκάλεσε τὴν ἐν λόγῳ παραίτησιν. Διαβεβαιοῦμεν δὲ τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἡ ἄρσις τῶν λόγων τῆς παραιτήσεως τοῦ πατριάρχου ἕξει τὸν χαρακτῆρα πράξεως νέας μεγίστης εὐεργεσίας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν ἐκ μέρους τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ τρισεβάστου ἄνακτος τοῦ εὐεργέτου ἡμῶν, τὸ δὲ ὄνομα τῆς ὑμετέρας εὐμενεστάτης ὑψηλότητος θέλει μνημονεύεσθαι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡμῶν μετ᾽ ἀειμνήστου τῆς χάριτος καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Τῇ 28 αὐγούστου 1870.

† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος.
† ὁ Κυζίκου Νικόδημος.
† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος.
† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος.
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος.
† ὁ Προύσης Νικόδημος.
† ὁ Λαρίσσης Δωρόθεος.
† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος.
† ὁ Νύσσης Καλλίνικος.
† ὁ Γρεβενῶν Γεννάδιος.

c.

Summus Turcarum administrator Gregorio patriarchae

1870 augusti 29 / septembris 10.

Ὁ ἐπιδοθεὶς φιλικὸς τεσκερές της, δι᾽ οὗ αἰτιῶν τινων καὶ περιστάσεων ἕνεκα, ἐζητεῖτο τὴν παραίτησίν της ἀπὸ τῆς ἐξόχου θέσεως τῆς πατριαρχείας, ὡς καὶ ὁ κατόπιν αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἀθροίσματος τῶν μητροπολιτῶν ληφθεὶς μαζβατᾶς, ἐμελετήθησαν ἀκριβῶς.

Ἐπειδὴ τὸ σεβαστὸν αὐτῆς ἄτομον, συνεπείᾳ τῶν ἀξιαγάστων καὶ ἐξόχων αὐτῆς προσόντων, δι᾽ ὧν

* Gedeon, op. cit., p. 269-75.

A χαρακτηρίζεται, χαίρει πλήρη σεβασμὸν καὶ ἐμπιστοσύνην παρὰ τῇ ὑψηλῇ κυβερνήσει, εἶναι ἐκ πείρας γνωστὸν αὐτῇ, ὅτι ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις δὲν ἐνέκρινε τὴν ἀπομάκρυνσίν της ἐκ τῆς ἐπαξίως αὐτῇ ἀνατεθειμένης περιωνύμου ταύτης θέσεως, καὶ διὰ τοῦτο ἡ περὶ παραιτήσεως γενομένη ἤδη αἴτησίς της λύπης ὄντως ἐγένετο πρόξενος· καὶ οὔτε καθυπεβλήθη τῇ αὐτοῦ μεγαλειότητι τὸ περὶ παραδοχῆς αὐτῆς.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ ἔν τε τῷ εὐγενεῖ αὐτῆς τεσκερὲ καὶ ἐν τῷ μαζπατᾷ τῶν μητροπολιτῶν ἐφένδιδων ἀναφερόμενον βουλγαρικὸν ζήτημα, μόλον ὅτι ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις ἔδωκε τὰς ἀναγκαίας διασαφήσεις τόσον περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποφάσεως, ὅσον καὶ περὶ τῶν αἰτιῶν, αἵτινες τὴν προὐκάλεσαν, ἀλλ' ἐπειδή, ἐὰν ἤθελε δεήσει, εἶναι καθ' ἑκάστην ἑτοίμη, ὅπως διευκρινήσῃ καὶ ὑποστηρίξῃ ταῦτα δι' ἐγγράφων ἰσχυρῶν, ἡ δ' ἐν ἐκτάσει ἐπανάληψις αὐτῶν ἐνταῦθα ἐθεωρήθη ἀνωφελής, διὰ τοῦτο προεκρίθη τανῦν ὡς πρὸς τοῦτο ἡ συντομία.

B Τὸ νὰ μὴ γραφῇ δὲ ἀπάντησις μέχρι τοῦδε εἰς τὴν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 μουχαρρὲμ 87 σταλεῖσαν φιλικὴν ἐκτεταμένην ἐκείνην ἀπάντησίν της, εἶναι δῆλον, ὅτι τοῦτο δὲν προέρχεται ἐξ ὀλιγωρίας πρὸς τὰ παρ' αὐτῆς γραφέντα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἀπὸ σεβασμὸν πρὸς αὐτήν· καθὰ δὲ καὶ προλαβόντως καὶ ἐσχάτως ἐδηλώθη, ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις δὲν δύναται δικαίως νὰ συναινέσῃ ὅπως δι' ἓν τοιοῦτο ζήτημα, τὸ ὁποῖον μὲ τὰς βάσεις τῆς θρησκείας οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν, συγκαλεσθῇ γενικὴ σύνοδος, ἥτις πρὸ τοσούτων ἤδη αἰώνων καὶ ἐπὶ πολὺ μεγαλητέρων ἔτι ἀντικειμένων οὐ συνῆλθεν. Ἀλλ' ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐκ μέρους τῶν βουλγάρων συμβαίνουσι καταχρήσεις ἔξω τῶν βάσεων, σπεύδω νὰ διαβεβαιώσω ἰσχυρῶς τὸ σεβαστὸν αὐτῆς ἄτομον ὅτι, ἅμα ὁρισθῶσι τὰ ἀντικείμενα καὶ δηλοποιηθῶσιν, ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις οὐδόλως θέλει διστάσει εἰς τὸ νὰ ἐνεργήσῃ δραστηρίως τὴν ἐξάλειψιν καὶ διόρθωσιν αὐτῶν· ἐφ' ᾧ καὶ γέγραπται ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερές.

1287 τζεμαζῆλ ἀχὴρ 14/1870 αὐγούστου 29.

Ὁ Πρωθυπουργός.

d.

Gregorius patriarcha summo Turcarum administratori

1870 septembris 5/17.

Ὑψηλότατε.

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀπὸ 14 τζεμάζιουλ ἀχὴρ τεσκερὲ τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος σπεύδω ν' ἀπονείμω τὴν εἰλικρινῆ καὶ βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην μου ἐπὶ τοῖς εὐμενεστάτοις αἰσθήμασι τῆς περὶ τοῦ ἐμοῦ ταπεινοῦ ἀτόμου ὑψηλῆς καὶ βαρυτίμου ἀγαθῆς ὑπολήψεως καὶ ἐμπιστοσύνης τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἐφ' ᾗ μάλιστα εὐεργετικωτάτῃ καὶ εὐμενεῖ διαθέσει τοῦ κραταιοῦ δεβλετίου πεποιθὼς καὶ ἐγὼ ἀνέλαβον καὶ ἐβάστασα μέχρι τοῦδε τὸ βάρος τῆς πατριαρχικῆς ἀξίας, ἥτις ἔχει πολλὰς τὰς ὑποχρεώσεις καὶ δυσκολίας.

Ἀλλὰ δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω, ὑψηλότατε, τὴν C ἀλγεινὴν διαφωνίαν, εἰς ἣν περιήλθομεν ἐγώ τε καὶ ἅπας ὁ κλῆρός μου πρὸς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα ὡς πρὸς τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, ὅπερ ἡ μὲν ὑμετέρα ὑψηλότης πολιτικὸν θεωρεῖ, ἡμεῖς δὲ ἐξ ἀρχῆς καὶ πάντοτε καθαρῶς ἐκκλησιαστικὸν θεωροῦντες, ἀνάλογον ἀπεκδεχόμεθα καὶ τὴν παρὰ τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως ἐπίσημον προστασίαν καὶ ὑποστήριξιν τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐκκλησίας μου, ἣν ἡ θεία πρόνοια ἔθηκεν ὑπὸ τὴν κραταιὰν αἰγίδα τῆς ὀσμανικῆς βασιλείας. Ἐπειδὴ ὅμως ἐν τῷ ὑψηλῷ αὐτῆς τεσκερὲ παρέχει τὴν ἰσχυρὰν διαβεβαίωσιν, ὅτι, ἐὰν συμβαίνωσι καταχρήσεις ἔξω τῶν θρησκευτικῶν βάσεων, θέλει διενεργήσει δραστηρίως τὴν ἐξάλειψιν καὶ διόρθωσιν τῶν τοιούτων, τολμῶ ἵνα καθυποβάλω αὐτῇ ἐν συνόψει, ὅσα ἄλλοτε κατὰ πλάτος περὶ τούτων ἐξέθηκα.

Ἐναντίον τῶν θρησκευτικῶν βάσεων καὶ τῶν κανονικῶν καθεστώτων τῆς ἐκκλησίας εἶναι τὸ νὰ ἑδρεύωσι δύο ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ ὁμόδοξοι εἰς μίαν D καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν, ὅπως συμβαίνει εἰς Ὀρτάκιοϊ. Ἐναντίον τῶν βάσεων τῆς θρησκείας καὶ τῶν κανονικῶν καθεστώτων τῆς ἐκκλησίας εἶναι τὸ νὰ περιέρχωνται ἀρχιερεῖς ἄνευ ἀδείας τῆς νομίμου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς πρὸς διαίρεσιν καὶ διάσπασιν τῶν χριστιανῶν, τελοῦντες διαφόρους θρησκευτικὰς τελετὰς εἰς ἐπαρχίας μὴ ἀνηκούσας αὐτοῖς.

Ἐναντίον τῶν θρησκευτικῶν βάσεων καὶ τῶν κανονικῶν καθεστώτων τῆς ἐκκλησίας εἶναι τὸ νὰ συστηθῇ ἀφ' ἑαυτῆς ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ διὰ μόνης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ ἄνευ ὡρισμένης περιφερείας.

Παραλείπω τὰς διαρπαγὰς ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων, τὰς ἐξώσεις ἀρχιερέων ἐκ τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπαρχιῶν αὐτῶν καὶ τοσαῦτα ἄλλα, ἅπερ κάλλιστα γινώσκει ἡ ὑμετέρα ὑψηλότης. Καὶ ταῦτα πάντα γίνονται οὐχὶ ἐξ ὁμοφωνίας τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ δι' ὀργάνων ἐντεῦθεν ἀποστελλομένων ἢ διοριζομένων καὶ ἐντεῦθεν λαμβανόντων πάντα τὰ σχέδια.

Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτά εἰσιν, ὑψηλότατε, τὰ διορθώσεως καὶ ἐξαλείψεως ἄξια. Ἄλλως, ἐπειδὴ περὶ τῆς φύσεως ζητήματος εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν ἀναφερομένου εἰσὶν ἁρμόδιοι ν' ἀποφανθῶσι μόνοι οἱ πνευματικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, καθίσταται ἄρα ἀναγκαιοτάτη καὶ ἀπαραίτητος ἡ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἥτις λύσει κανονικῶς καὶ ὁριστικῶς τὸ ζήτημα.

Θέλω περιμείνῃ, ὑψηλότατε, ἔτι ἅπαξ τὴν περὶ τούτου ἔγγραφον ἀπόφασιν τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος, ὅπως ἢ ἐξακολουθήσω πατριαρχεύων, τῇ συνδρομῇ καὶ προστασίᾳ τῆς ἀνακτορικῆς κυβερνήσεως, κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας μου, ἢ ἀποχωρήσω κατ' ἀνάγκην, λυτρῶν ἐμαυτὸν πάσης εὐθύνης καὶ καταχρίσεως ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Τῇ 5 σεπτεμβρίου 1870.

† ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος.

60.

SYNODI CONSTANTINOPOLITANAE LITTERAE ENCYCLICAE AD SINGULAS ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥΣ ECCLESIAS *

1870 septembris 30/octobris 12.

α'. Ἐκ τῶν ἀμφὶ μεσοῦντα τὸν δεκέμβριον τοῦ ,αωξη' σωτηρίου ἔτους πρός τε τὰς λοιπὰς ὁμοδόξους ἐκκλησίας, καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐν Χριστῷ περιπόθητον ἡμῖν καὶ σεβασμίαν μακαριότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ συνόδῳ ἀπολυθέντων ἡμετέρων πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἐγκυκλίων γραμμάτων, καὶ τῶν ἐπισυναφθέντων ἐγγράφων τῶν περὶ τοῦ πολυκρότου βουλγαρικοῦ καλουμένου ζητήματος, τοῦ συνταράξαντος τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν τοῦτον θρόνον, ἔγνωσται ἤδη αὐτῇ τε καὶ

* *Επιστολιμαιον υπομνημα της του Χριστου μεγαλης εκκλησιας προς τας λοιπας ορθοδοξους αυτοκεφαλους αγιας εκκλησιας περι της κατα τα ετη 1868-1870 πορειας του κατα Βουλγαρους εκκλησιαστικου ζητηματος. Εν Κωνσταντινουπολει, τυποις Αντωνιου Κορομηλα (ὁδὸς Πεμπτοπαζάρου, ἀριθ. 3), 1870,* p. *γ'-ιθ'*; Gedeon, op. cit., p. 276-98.

πᾶσι πάντως τοῖς τὰ γράμματα ἡμῶν ἐκεῖνα, τύποις ἐκδεδομένα, πεφροντισμένως ἀναλεξαμένοις πάντα μονονοὺ τὰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ τὰς οὐ καλὰς αὐτῆς ἀφορμάς, καὶ δὴ καὶ τὰς σχετλίας ἐκβάσεις, συλλήβδην μὲν καὶ ἐν κεφαλαίῳ ὡς ἐν ἐπιστολῇ, ἀρκούντως δὲ τοῖς κρίνειν αὐτὰ νομίμως ἐθέλουσι σεβασμίοις προέδροις τῶν τοῦ θεοῦ ἁγίων ἐκκλησιῶν, ὧν τὴν ἀδελφικὴν καὶ πεπνυμένην ψῆφον ᾐτησάμεθα τὸ τηνικαῦτα ὑπὲρ τοῦ συναγεῖραι σύνοδον οἰκουμενικήν, καὶ ἐπ' αὐτῆς καθάπαξ λύειν τὰ ἐκ τῶν καινοτομεῖν προῃρημένων εὐσεβῶν βουλγάρων ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ ἀμφισβητούμενα καὶ ζητούμενα. Ὁπότε γὰρ τὰ παρ' ἐκείνων οὐ πρὸ πολλῶν ἐνιαυτῶν προβαλλόμενα αἰτήματα, ταῖς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως διοικητικαῖς καὶ πατριαρχικαῖς προνομίαις ἐμφανῶς ἐπηρεάζοντα, σαφῶς ἐναντιοῦται καὶ τοῖς καθεστῶσιν ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς καὶ κανόσιν· ἡμῶν δὲ τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ ὅσαπερ ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον προβιβάζει φρόνημα πάντα τέως ἄκρᾳ καὶ πατρικῇ τῇ στοργῇ καὶ συγκαταβάσει ἀπαντλησάντων μέχρι καὶ τοῦ ἀφεῖναί τινα ὧν ἡμῖν προσήκει νομίμως, οὐδὲν ὅμως ἀπονάμενοι ἢ ἐνδόντες οἱ τῆς οἰκτρᾶς ταυτησὶ διχοστασίας ὑποβολεῖς, ἀεὶ δὲ νέας καὶ τοῦ κανονικοῦ καὶ πρέποντος μᾶλλον ἀφεστηκυίας καὶ ἀπεσχοινισμένας προτάσεις προτείνοντες, περιΐστᾶσιν εἰς ψιλὸν ἄντικρυς ῥῆμα τὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης καὶ ἑνότητος θεοδίδακτον δόγμα· καὶ ὅπου μίαν μέν τινα τῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιῶν ἴσως ἐνδέχεται, καθ' ἑαυτὴν βουλευομένην, ἀστοχῆσαί ποτε τοῦ ὀρθοῦ καὶ δικαίου, οὐ μὴν ὁμοίως ἐνδέχεται σφαλῆναι καὶ ἁμαρτεῖν τὴν σύμπασαν οἰκουμενικὴν ἐκκλησίαν, ἣν πιστεύομεν στύλον καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, ὅταν κοινὴν ποιῆται βουλὴν ἐν ἁγίῳ πνεύματι· πῶς οὐκ ἐχρῆν ἐπὶ τοιαύτην καθολικὴν καὶ θεοσύλλεκτον σύνοδον ἐκκαλεῖσθαι τὴν ψῆφον ὡς ὕπατον καὶ θεοφράδμον δικαιωτήριον;

β'. Αἱ μὲν οὖν κατὰ τόπους τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαι, πατριαρχικαὶ καὶ συνοδικαί, πᾶσαι πρὸς τὰ παρ' ἡμῶν ἡδέως ἀποκρινάμεναι, ῥήμασιν ἀκραιφνεστάτης ἀγάπης καὶ συμπαθεστάτης φιλαδελφίας παραμυθούμεναι, ὑπεκούφιζον ἡμῖν τὸν ἐκ τῶν βουλγαριστῶν ἐπανεστηκότα σάλον, τὸν τὸ θεοπαγὲς καὶ παναρμόνιον τοῦτο σκάφος ἀεικῶς κατασυντρίψειν ἀπειλοῦντα κατὰ τῶν εὐαγγελικῶς ἀβάτων καὶ ἀνηλίων τοῦ ἐθνολογικοῦ φυλετισμοῦ πετρῶν. Αἱ δὲ πᾶσαι, γνοῦσαι καὶ διασκοπήσασαι τὸ ζήτημα τοῦτο, οἷον παρεσχημάτιστο διὰ τῶν ὡς ἡμᾶς προπέρυσι (τῇ η' ὀκτωβρίου ,αωξη') διαπεμφθέντων δυοῖν ὑπουργικῶν σχεδίων, τοιάνδε τινὰ γνώμην κεφαλαιωδῶς ἐν τοῖς γράμμασιν ἀπέφαινον. Ἐδόκει γὰρ αὐταῖς πάσας τὰς τοῦ βουλγαριστικοῦ θιάσου ἀξιώσεις (πλὴν μιᾶς, τοῦ ὁμόγλωσσον προσήκειν εἶναι τὸν ποιμένα τῇ ποίμνῃ), τῇ τε ἐκκλησιαστικῇ νομοθεσίᾳ ἐκ τοῦ συστάδην ἀντιστρατευομένας καὶ τὴν εὐαγγελικὴν ἑνότητα διασπώσας, καὶ πρακτικῆς ἔτι ἐφαρμογῆς πάμπαν ἀμοιρεῖν χωρὶς τῶν διηνεκῶν ἐρίδων καὶ τῶν σκανδάλων τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας· καὶ μὴν καὶ τὴν ἡμετέραν γνώμην περὶ τοῦ ἐν οἰκουμενικῇ συνόδῳ λύεσθαι χρῆναι τὴν ἔριδα αἱ πᾶσαι ἠσπάζοντο πλὴν τῆς ἁγιωτάτης συνόδου τῆς Ῥωσσίας, ἣ καὶ αὐτὴ κατέκρινε μὲν τά τε σχέδια καὶ τούς, ἄνευ τοῦ συναινέσαι τὴν νόμιμον αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ἐκκλησίαν ἄλλην συνιστάναι ἐπειγομένους, σχισματικοὺς διαρρήδην ἀποκαλοῦσα, οὐ μὴν ὁμοίως ἡδέως τὴν περὶ οἰκουμενικῆς συνόδου γνώμην ἀπεδέχετο, τὴν ὡς ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐξενεχθησομένου ὅρου ἐπὶ μᾶλλον τυχὸν σκλήρυνσιν τῶν ἀρχηγῶν τοῦ βουλγαρισμοῦ ὑφορωμένη, ὡς ἔλεγε. Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια τῶν θεοφωτίστων ἐκκλησιῶν ἡμῖν ἀντεπεσταλκυιῶν (ἀπὸ ἰανουαρίου ἕως ἀπριλίου ,αωξθ'), ἡμεῖς οὔτ' ἀντιδοξοῦντες αὐταῖς περὶ τῶν κοινῇ λυσιτελούντων πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, οὔτε τι νεωτερίσαι προθυμούμενοι τὸ παραυτίκα καὶ ἐξ ὑπογυίου περὶ τέκνων σφόδρα ἐν

A Χριστῷ πεφιλημένων, τὰ δὲ πάντα τῷ φιλανθρώπῳ καὶ παντοδυνάμῳ θεῷ ἐπιτρέψαντες, τὸ λοιπὸν ἠβουλόμεθα ἡσυχίαν ἄγειν, εἴ πως τῇ τῆς θείας χάριτος αἴγλῃ ἢ τὸ φυλετίζον κόμμα, ταχὺ μεταβουλευσάμενον καὶ σωφρονῆσαν, τὴν εὐθυτέραν τράποιτο· ἢ ἡ κραταιὰ γοῦν κυβέρνησις, φιλολάως ἐποικτείρουσα τὸ ἠθικῶς ἐκτραχηλισθὲν καὶ ἀπολλύμενον βουλγαρογενὲς καὶ βουλγαρόφωνον ὑπήκοον, ἰάσαιτο τὸ τραῦμα φαρμάκῳ δραστικῷ, ἀκώλυτον ἐῶσα κατὰ τὰ πάτρια συνάγεσθαι τὴν ἀπὸ πάσης τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας σύνοδον, σῶμα ἅγιον καὶ θεοκίνητον πιστευόμενον καί, ᾗ τοιοῦτο, πᾶσαν ἐπιφερόμενον ἀξιοπιστίαν ψήφου θεοκράντου, καὶ τοῖς πιστοῖς ἀπαρατρέπτου καὶ ἀνεκκλήτου, οἷα δὴ προγεγραφότες τυγχάνομεν ἐν τῇ ἀπὸ τῆς ἑκκαιδεκάτης δεκεμβρίου ,αωξη' ἐγκυκλίῳ ἡμῶν. Οὐ μὴν ἤρεσκε ταῦτα καὶ τοῖς πρωταγωνισταῖς τοῦ βουλγαρισμοῦ. Ἐννέα γὰρ τὸν ἀριθμὸν βούλγαροι λαϊκοί, τρεῖς συμπαραλαβόντες τὴν μὲν

B περιβολὴν καὶ τὴν προσωνυμίαν ἀρχιερέας Χριστοῦ, ἔργῳ δὲ ἀρχιερατικοῦ φρονήματος καὶ τρόπου πόρρω ἀφεστηκότας, ἄμφω φαμὲν τοὺς προκαθῃρημένους καὶ τρίτον τὸν ἐς δεῦρο μητροπολίτην ἐπωνυμούμενον Φιλιππουπόλεως Πανάρετον, καὶ κατὰ τὸ ἐν Βοσπόρῳ Μεσάχωρον (τὸ τουρκιστὶ Ὀρτάκιοϊ) τὴν ἕδραν αὐτῶν πήξαντες, κἀκεῖθεν τὰς δημοκοπίας αὐτῶν ἐξακοντίζοντες πανταχόσε, οὗ ἂν ἡγήσωνται ἐπιχειρητέον εἶναι καὶ ἄρδην καθαιρετέον ἤτοι βίᾳ ἢ δόλῳ πάντα φραγμὸν ἐκκλησιαστικὸν ἢ διοικητικόν, τοῖς σφετέροις ἐπιπροσθοῦντα βουλεύμασι, πρῶτον μὲν οὐδὲ τὴν τῆς καθόλου ἐκκλησίας κατὰ τῶν εἰρημένων δύο σχεδίων θεόπνευστον ψῆφον αἰδούμενοι, αὐτοῖς δὲ τούτοις τοῖς σχεδίοις, ὥσπερ ἑρμαίῳ τινὶ ἐμπεσόντες, καὶ καθάπερ θεῖον δώρημα συνεγκολπωσάμενοι, ταῦτα μὲν ἐμεγάλυνόν τε καὶ ἐμακάριζον ἐν τοῖς ὀπαδοῖς αὐτῶν ὡς κανονικὰ καὶ τοῖς βουλγάροις ἐθνοσωτήρια· τὴν δὲ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν ἀπηνέστατα διέσυρον καὶ ἐσυκο-

C φάντουν, ὡς ἀπὸ κακοβούλου γνώμης καὶ διαθέσεως ἀδικοῦσαν αὐτούς, καὶ κατὰ προσποίησιν κηρύττουσαν ἀντικανονικὰ καὶ ἀντορθόδοξα τὰ καθ' αὐτὰ ὀρθὰ καὶ κανονικώτατα· τύποις δὲ ἐκδεδωκότες τὰ σχέδια βουλγαριστὶ καὶ ἑλληνιστὶ καὶ τουρκιστὶ καὶ γαλλιστὶ μετὰ ἀναλόγου προλόγου κατὰ χιλιάδας ἀντιτύπων, παραχρῆμα διεδίδοσαν κατὰ τὴν Βουλγαρίαν καὶ ἀνὰ τὴν Θρᾴκην πᾶσαν καὶ τὴν Μακεδονίαν, λελύσθαι κατ' εὐχὴν ἰσχυριζόμενοι τὸ ζήτημα, καὶ γράμμασι πυκνοῖς ἰδιωτικοῖς τε καὶ ἐγκυκλίοις (οἷον τὸ τῆς ε' νοεμβρίου ,αωξη' ὑπ' ἀριθ. 1) ἐνθουσιωδῶς παραθαρσύνοντες καὶ προτρεπόμενοι σύμπαν τὸ βουλγαρικὸν δοξολογίας ἀναπέμπειν τῷ ὑψίστῳ ἐπινικίους ἐπὶ τῇ σφῶν ἀπολυτρώσει, καὶ τὴν ἀνέλπιστον ἀπελευθέρωσιν δημοτελῶς πανηγυρίσαι ἐν τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ναοῖς, τῇ ἕκτῃ μάλιστα τοῦ δεκεμβρίου μηνός, οὐ μόνον ἱεραῖς δεήσεσι καὶ λιταῖς, ἀλλὰ δῆτα καὶ κοιναῖς χαριστηρίοις ἱκετηρίαις πρός τε τὴν αὐτοῦ αὐτοκρα-

D τορικὴν μεγαλειότητα, τὸν μεγάθυμον σουλτάνον, καὶ πρὸς τοὺς ἐκλάμπρους ὑπουργοὺς αὐτοῦ, ὡς ἀποδεδωκότας αὐτοῖς τὸν πατρῷον κλῆρον, καὶ αὐτοκέφαλον ἀνηγορευκότας τὴν ἑαυτῶν ἐκκλησίαν. Οὐκ ἐκτραγῳδήσομεν τὰς ἐπὶ τούτῳ πομπεύσεις καὶ τὰ σκώμματα καὶ τὰς ἀτασθάλους ἐπιδείξεις καὶ τὰ σκάνδαλα τῶν ἐφαμάρτων τούτων πανηγύρεων, ἐν αἷς παρὰ τὰ ἄχραντα καὶ θυηφόρα θυσιαστήρια ἀναστηλωθεῖσαι συνεδοξολογήθησαν μετὰ τῆς δεσποτικῆς καὶ θεομητορικῆς καὶ τῶν λοιπῶν σεβασμίων εἰκόνων αἱ ἀνίεροι καὶ βέβηλοι τῶν τριῶν καθῃρημένων ἀρχιερέων, ὡς πρωτομαρτύρων τῆς βουλγαρικῆς φυλῆς· εἶεν — τοῖς δὲ πᾶσι πανταχοῦ παρῄνουν παντὶ σθένει καὶ ᾗ τάχους ἐκποδὼν ποιήσασθαι καὶ ἀποσείσασθαι τὸν ἀλλοεθνῆ ζυγὸν τοῦ γραικικοῦ πατριαρχείου· οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ προσκλητηρίοις ἐκνόμοις πάντας προσεκάλουν τοὺς ἤδη βουλγαρίζειν ἐπαγγελομένους, ἢ ὁπόσους βουλγαρίσειν ᾤοντο τῶν ἐπὶ Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας μητροπολιτῶν τοῦ θρόνου, ἀποστῆναι μὲν

ὡς τάχος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοὺς ὅρκους ἀθετῆσαι τοὺς πρὸς αὐτήν, θᾶττον δὲ συμμίξαι τοῖς ἐν τῷ Μεσαχώρῳ τοῦ Βοσπόρου συναγηγερμένοις παρασυνάκταις, ἵν' ἐν κοινῇ βουλγαρικῇ συνόδῳ καὶ ὁμηγύρει τὰ τῆς ἠλευθερωμένης, ἔφασαν, αὐτῶν ἐκκλησίας συντάξαιντο καὶ κανονίσειαν, καθὼς ἂν αὐτοῖς ἀρέσκῃ. Τῶν δὲ μεταπεμφθέντων ἀρχιερέων τοῖς μὲν ἀπειθήσασι καὶ οὐκ ἀποστᾶσι δεινὸς ἠπειλεῖτο διωγμός· καὶ πρὸς τῷ διωγμῷ ἐντόνως ἀπηγορεύετο πᾶσι τοῖς ὑπὸ τούτοις ἱερατεύουσι τό τε κανονικὸν μνημόσυνον καὶ πᾶσα ὑποταγὴ καὶ πειθαρχία· εἰ δέ τις αὐτῶν ἐπιπολαιότερος καὶ πρὸς καινοτομίας εὐπετέστερος, ἢ τοῦ παραυτίκα κέρδους ἥττων, οἷοι ὤφθησαν ὅ τε Λοφτζοῦ ἐπισκοπεύων καὶ οἱ μητροπολῖται Βιδύνης, Σοφίας καὶ Νυσσάβας, τούτων οἱ μὲν εὐθὺς τῆς ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ὁδοῦ ἁψάμενοι, ῥᾷστα τῇ ἐν Μεσαχώρῳ παρασυναγωγῇ προσετίθεντο· οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Σοφίας καὶ τὸν Νυσσάβας, οἷα γοργότεροι καὶ νεανικώτεροι περιοδευταί, ἀπόστολοι τῆς ἀνταρσίας εἰς τὰς ἐπαρχίας ἀποσταλέντες παρὰ τῶν ᾧδε φατριαρχῶν[1], δύω καὶ πονηρὰς ἐποίουν ἀντικανονικότητας· καὶ τὸν ἁπλοῦν γὰρ καὶ ἄκακον λαὸν ἀνεστάτουν ὑπερεθίζοντες, τρόποις μωμητοῖς αὐτοὺς μετιόντες, καὶ ἱερέας ἐχειροτόνουν ἀπὸ τοῦ οἰκείου κόμματος πανταχῇ, ἔνθα τοὺς ὄντας ἑώρων στερρῶς ἐγκειμένους καὶ ἐφησυχάζοντας τοῖς καθεστῶσι νόμοις καὶ ἤθεσιν, οὔτ' ἀνταρτῶν καὶ καθῃρημένων ἐπισκόπων μνημονεύειν ἀνεξομένους, εἴ τι καὶ γένοιτο.

γ'. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἐκλογάδα τοῦ κυρίου πολλαχῇ δεινῶς καὶ ἀεικῶς φθειρομένην καὶ ληϊζομένην παρὰ ληστῶν, ἐν ὁμοιώματι ποιμένων περιτρεχόντων ποίμνας ἀλλοτρίας· παντοδαπούς τε ψευδοϊερέας ζευγνύντας καὶ διαζευγνύντας τὸν παρατυχόντα, δεσμεύοντάς τε καὶ λύοντας, καθὼς ἂν τύχῃ, ἐν δὲ λάκκῳ καὶ βορβόρῳ (φεῦ!) βαπτίζοντας διὰ τὸ φυλάττεσθαι τὰς ἱερὰς κολυμβήθρας ὑπὸ τῶν γνησίων πρεσβυτέρων· ἀντὶ δὲ θείου μύρου τῷ κοινῷ ἐλαίῳ χρίοντας, καὶ ὅλως ἱερατικοῖς τοῖς τρόποις καὶ τοῖς σχήμασιν ἀγύρτας λαϊκοὺς καὶ λαοπλάνους, ἐλάττονι ἢ πλείονι ἀργυρίῳ τὸν γνήσιον τῆς ἐκκλησίας μετερχομένους λειτουργὸν καὶ διδάσκαλον, διδάσκαλον οὐ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης. Εἰκότως· πῶς γὰρ οὐκ ἐν ἀνύδροις καὶ ἀβάτοις ὁδοῖς καὶ τόποις πορεύσονται εὔπιστοι καὶ ἀμαθεῖς χριστιανοί, τοιούτοις ὁδηγοῖς ἀκολουθοῦντες, ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις χωλαίνουσιν, ἢ τοὔνομα μόνον καὶ τὴν πρόσοψιν φερομένοις τῶν ἀληθινῶν ποιμένων; Δυστήνῳ δὲ μοίρᾳ, εἶχον οἱ καλοὶ οὗτοι ποιμένες καὶ μύσται τοῦ βουλγαρισμοῦ, εἶχον συνυποστηρίζον τὴν τηλικαύτην αὐτῶν ἀδικίαν καὶ θρασύτητα τὸ ἐκ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ὀλίγωρον καὶ ἄκρως μαλακόν, ἐξ οὗ δὴ καὶ οἱ τὰ πρῶτα τῶν κατοίκων φέροντες ἐν δυνάμει καὶ πλούτῳ ἀναφανδὸν συνετάραττον καὶ συνεκύκων τὰς πόλεις καὶ τὰς ἐνορίας, τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς σχολάς· τοὺς δέ τοι κανονικοὺς ποιμένας οὕτω συνέπνιγον πανταχόθεν καὶ κατεπίεζον, ὡς ἤτοι μεταπεσεῖν ἐνίους αὐτῶν εἰς τὴν ἰλὺν τοῦ βουλγαρισμοῦ ἑκόντας ἀέκοντας, ἵνα πραγμάτων καὶ πειρασμῶν ἀπαλλάττοιντο, ἢ τὴν τῆς οἰκείας μητροπόλεως ἕδραν ὑπ' ἀνάγκης καταλιπόντας καταστενοχωρηθῆναι, καὶ λαθεῖν που ἔν τινι χωριδίῳ τῆς παροικίας, ἕως ἂν παρέλθῃ καὶ αὕτη ἡ ὀργὴ κυρίου, ἡ ἐνσκήψασα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· ἔστι δὲ οὓς καὶ ὡς ἡμᾶς ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν κατελθόντας σῴζειν τό τε σαρκίον καὶ τοὺς ὅρκους καὶ τὴν συνείδησιν καὶ τὴν ἀεὶ ἀφυλέτιστον ὀρθοδοξίαν.

δ'. Τοιαῦτα οὖν ἡμεῖς καθ' ἡμέραν ὑπενεργούμενα καὶ πανταχοῖ διαβεβημένα βαρυαλγῶς τὰ μὲν ἐνηχούμενοι, ἔστιν ἃ δὲ καὶ θεώμενοι, τί ἂν εἴχομεν δρᾶν πέρα τοῦ λόγου καὶ τοῦ ὑπερβολῇ φιλανθρωπεύεσθαι; Καὶ δὴ ὅπλου θεοφιλοῦς καὶ λογικοῦ τοῦ λόγου λαβόμενοι, τὰς περὶ τετελεσμένης λύσεως τῆς τῶν A βουλγάρων ἐκκλησιαστικῆς διαφορᾶς διαδιδομένας σπερμολογίας ἐπισημότερον καὶ γενικώτερον διαψεύδοντες, τό τ' ἀληθὲς τῶν γεγονότων διασαφοῦντες, ἤδη λήγοντος τοῦ ,αωξη' σωτηρίου ἔτους (τῇ β' καὶ τῇ ζ' τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου), δύω ἐξέδομεν ἐκκλησιαστικὰς ἐγκυκλίους πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸν θρόνον ἱερωτάτοις μητροπολίταις καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοὺς τελοῦσι θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις καὶ λοιποῖς χριστιανοῖς, ἐν αἷς παρηγγυῶμεν καὶ προὐτρεπόμεθα ἐμμένειν ἑδραίους τῇ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ, ἀπεκδεχομένους μετὰ τῆς ἐκκλησίας τὴν τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς συνόδου συγκρότησιν, καί, οἷα πρέπει ποιμέσι τοῦ λαοῦ καὶ διδασκάλοις, διδάσκειν καὶ ποδηγετεῖν τοὺς εὐσεβεῖς, μήτε πλανᾶσθαι, μήτε ἀπερισκέπτως γίγνεσθαι ἀνθρώπων ὄργανα, τὸ αὐτοῖς ἴδιον ἐπιδιωκόντων συμφέρον[1] (ἀριθ. 2 καὶ 3). Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ τρεῖς καὶ τῷ ὑψηλοτάτῳ πρωθυπουργῷ διακοινώσεις (ταχρίρια) διαβιβάσαι τεθαρρήκαμεν τῇ γ', τῇ ιγ' καὶ B τῇ κ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους, ὑπομνῆσαι γλιχόμενοι τὴν αὐτοῦ περίνοιαν, ὡς οὐδὲν ἄρα καθ' ἑαυτὰς αἱ προνομίαι καὶ τὰ βεράτια, οἱ νόμοι καὶ οἱ κανόνες, ἡ λογικότης καὶ τὰ κατὰ θεωρίαν δίκαια ἐν ἀπαιδεύτοις καὶ ταραχωδεστέροις ἀνθρώποις δίχα τῆς κυβερνητικῆς περιστολῆς καὶ συνεργείας, ἣν οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τῆς φυσικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ εὐημερίας, ἢ καὶ ἐπὶ τῆς καθεστώσης ἠθικῆς καὶ θρησκείας τοῦ ὑπηκόου ἐπεκτεινομένην οἴδαμεν, ὑπηκόου οὐ κατὰ φυλὰς καὶ ἔθνη, ἀλλὰ καθ' ὡρισμένα δόγματα καὶ θρησκεύματα πολιτευομένου.

ε'. Αἱ διακοινώσεις αὗται (ἀριθ. 4, 5, 6), περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ κατὰ τὰς ἐπαρχίας βουλγαριστικῶν ἀτακτημάτων καὶ σκανδάλων τὸν λόγον ποιούμεναι, καὶ τὴν προσήκουσαν καὶ ταχινὴν ἀρωγὴν καὶ προστασίαν τῆς φιλονόμου κυβερνήσεως ἐμμονώτερον ἐπικαλούμεναι, ἰσχυραὶ καθ' ἑαυτὰς διὰ τὸ ἐπ' αὐτῶν τῶν νόμων τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς C ἐκκλησίας ἀκραδάντως ἐφηδρᾶσθαι, γραπτῆς μὲν ἀπαντήσεως οὐκ ἔτυχον· ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτοπρόσωπον τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπίσκεψιν τῇ λα' δεκεμβρίου ,αωξη' ἀπὸ ζώσης φωνῆς ἀνεκοινώσαντο ἡμῖν οἱ ὑψηλοὶ ὑπουργοί, ὅτι ἐντολὰς μὲν καὶ ὁδηγίας περὶ τοῦ λελυμένον εἶναι τελειωτικῶς τὸ κατὰ τοὺς βουλγάρους ζήτημα, οὐδαμῶς ἐκπέπομφεν ἡ ὑψηλὴ πύλη, οὐ γὰρ ἐπιμίγνυται (ἔφασκον) τοῖς τῶν ὑπηκόων θρησκεύμασι· πέπομφε μέντοι τὰ δύω προειρημένα σχέδια εἰς τρεῖς μόνας νομαρχίας, καὶ τιμωρήσειν καθυπισχνοῦντο, εἴ τις που τῶν διοικητῶν ἢ τῶν παρ' αὐτοῖς συμβούλων ἄλλα παρὰ τὰ ἐντεταλμένα πράττειν φωρῷτο· καὶ ἄλλα τοιαῦτα παραμυθητικὰ ῥήματα ἐξεῖπον ἡμῖν, ἐν οἷς κἀκεῖνο, ὅτι περιττὴν ἡγεῖται ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης τὴν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου συγκρότησιν, εἰ οἷόν τε γένοιτο αὖθις ἀναδραμεῖν, εἰς ὃ ἡμεῖς προανεκοινωσάμεθα τοῖς ὑπουργοῖς (κατὰ ἰούνιον τοῦ ,αωξζ' ἔτους) ἴδιον σχέδιον. Καὶ D γὰρ ἦμεν δεδωκότες τοιοῦτον, οἷον ὑπηγόρευσεν ἡ σιδηρᾶ ἀνάγκη τοῦ σῶσαι τοὺς ἠθικῶς κινδυνεύοντας βουλγάρους. Τὰ μὲν οὖν παρὰ τῶν ὑπουργῶν τοιαῦτα ὡς ἐν κεφαλαίῳ καὶ οὕτω γενναῖα καὶ ἐνθαρρυντικά· ἀλλὰ γὰρ οὔτε τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐλώφα ῥᾳδιουργήματα, οὔτε τοὺς βουλγαριστὰς ἀρχιερεῖς, ἄλλους παρὰ τοὺς προενδεδημηκότας, ἑωρῶμεν ἐπισχομένους τοῦ μὴ συνάγεσθαι κατὰ τὸ Μεσάχωρον, ἕως αὐτοῖς ὁ ἱκανὸς συνήθροιστο ὅμιλος πρὸς σύστασίν τε καὶ διοργάνωσιν τῆς ἑαυτῶν κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τῆς τὰ κατ' αὐτοὺς ἐσωτερικὰ διοικησούσης, ἥτις καὶ σφραγῖδα φέρειν ἐπισήμως ἐπετράπη βραδύτερον. Οὐκοῦν σφόδρ' ἀθυμοῦσιν, οὔτε ἔχουσιν ὅπως διαθείημεν τηλικοῦτο πρᾶγμα, πολλάκις ἔννοια ἡμῖν ἐγένετο ἤτοι κλείσαντας τὰ οὕτω φανερῶς καὶ νηποινεὶ λῃστευόμενα πατριαρχεῖα καὶ συνοδικῶς διαμαρτυραμένους ἀπροστάτευτα ἐγκαταλιπεῖν τὰ ποίμνια ἡμῶν καὶ τὰς

[1] Editio habet „πατριαρχῶν“, quod est prorsus absonum.

[1] Vide litteras supra exhibitas col. 217 et 219. Ceterae hic numeris signatae suis locis pariter datae fuerunt.

προνομίας[1]· ἢ τοὺς ἀντάρτας ἀρχιερεῖς κανονικῇ καὶ δικαίᾳ καθαιρέσει κατακρῖναι· ἢ μᾶλλον ἐλπίδι τοῦ ἐνεργῆσαι τίποτε ἀφ᾽ ἑαυτῶν καὶ τοὺς ἐξοχωτάτους ὑπουργοὺς ἄξιον τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων τοσούτων αἰώνων καὶ τῆς εὐνομίας τοῦ κράτους, πάλιν ὑπομεῖναι καὶ φιλανθρωπεύσασθαι, εἴ πως οὐρανόθεν ἐπανατεῖλαι θεῖόν τι ἄκος καὶ μάλαγμα, οἵου ἐδεῖτο οὐχ ἥκιστα καὶ τὰ πολλὰ ἡμῶν ἀσθενήματα.

ς'. Ἐπεὶ δ᾽ ἐν τοῖς λειποτακτήσασιν ἱεράρχαις μάλιστα πάντων πανουργότατος ἀφ᾽ ὧν εἴργασται ἀναπεφηνὼς ἐστιν ὁ προμνησθεὶς Πανάρετος μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως, ὁσημέραι λάβρος καὶ ταραχώδης τῇ ἐκκλησίᾳ ἀντιμετωπιζόμενος, τοῦτον ἔγνωμεν συνοδικῇ διαγνώσει μεταπέμψασθαι, ἐπισήμως ἀπολογησόμενον καὶ σαφῶς ἐροῦντα ὅ τί τε διανοοῖτο πράττειν, καὶ πῶς ἐθέλοι χρησαίμεθ᾽ αὐτῷ τὸ ἀπὸ τοῦδε. Ἐπὶ τούτῳ τοίνυν διὰ τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιμανδρίτου τῆς καθ᾽ ἡμᾶς μεγάλης ἐκκλησίας δὶς αὐτὸν μετεπεμψάμεθα· ὁ δὲ τὴν ἀπείθειαν εἰσέτι συγκαλύψαι προθυμούμενος, ὑπέσχετο μὲν ἐλεύσεσθαι, ποικίλας δὲ προφάσεις προὐβάλλετο τῆς ἀναβολῆς, ἀσθένειαν καὶ κακοκαιρίαν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν αὐτοῦ (ἔλεγε) τὴν κατάβασιν ὑπερτιθέμενος. Τὸ δὲ ἦν ἄρα πονήρευμα ὑπὲρ τοῦ κερδᾶναι χρόνον, εἴ πως μεταξὺ σὺν τοῖς ἄλλοις μύσταις τοῦ βουλγαρισμοῦ χρηματιζόμενοι ἐξεύροιεν μηχάνημά τι προλαμβάνον, ὡς αὐτοί γε ᾤοντο, οἱανδήποτε ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτίμησιν.

ζ'. Καὶ δὴ τῇ κγ' τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου ‚αωξη' περὶ δείλην ὀψίαν τέτταρα τῶν λαϊκῶν μελῶν τῆς ἐν Μεσαχώρῳ κεντρικῆς λεγομένης ἐπιτροπῆς τῶν βουλγαριστῶν, ὡς ἡμᾶς παραγενόμενοι, φιλοφρονέστερόν πως διεβεβαιοῦντο, ὡς διὰ μακροῦ προθυμουμένους προσελθεῖν καὶ προσκυνῆσαι υἱϊκῶς τῷ οἰκείῳ πατριάρχῃ, ἐκώλυεν αὐτοὺς τὸ τῶν πραγμάτων ἀνώμαλον. Ἡμεῖς δὲ ἀναλόγως ἀποκρινάμενοι, καὶ πᾶν ἔργον μὴ καλῶς ἀρξάμενον, οὐ δυνατὸν εἰς τέλος λῆξαι καλὸν δι᾽ ἱκανῶν ὑποδείξαντες, καὶ τῶν σχεδίων, ἃ τοῦ ζητήματος λύσιν οἴονται, τὸ ἀντικανονικὸν καὶ παράνομον ἀναδιδάξαντες (ὃ δὴ καὶ αὐτοὶ συνωμολόγουν ἐν μέρει ἕν γε τῷ δευτέρῳ σχεδίῳ), ὡς εἴδομεν αὐτοὺς οὐδαμῶς προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς τῆς ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης ἡμετέροις ῥήμασί τε καὶ νουθετήμασι, μετὰ πολλῆς μὲν τῆς λύπης, ἠρόμεθα δ᾽ ὅμως αὐτούς, τίς ἄρα εἴη ὁ σκοπὸς τῆς πρὸς ἡμᾶς προσελεύσεως. Ἥκομεν ἐγχειριοῦντες, ἔφασαν, τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ παναγιότητι τὴν τῶν ἔναγχος ἐνδημησάντων κατὰ τὸ Βοσπορικὸν Μεσάχωρον βουλγάρων ἀρχιερέων ἀπὸ τῆς εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὑποταγῆς γραπτὴν παραίτησιν, καὶ προσαγγελοῦντες, ὡς τὸ λοιπὸν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐθνικῇ βουλγαρικῇ ἐκκλησίᾳ ὑποτετάξονται. Ταῦτα δ᾽ εἰπόντες, εὐθέως παρακατέθεντο ἔμπροσθεν τῆς ἡμῶν μετριότητος συνεπτυγμένον τὸ ἔγγραφον. Ἡμεῖς δ᾽ ἐκπλαγέντες, ὡς εἰκός, τῇ ἀκοῇ, καὶ τὸ ἔγγραφον οὕτω προκεῖσθαι ἐάσαντες, τήν τε ἀθυμίαν καὶ τὸ θάμβος ἡμῶν ἐπὶ τῇ τηλικαύτῃ τῶν ἀρχιερέων τούτων ἀπονοίᾳ αὐτοῖς ἐδηλώσαμεν, καὶ μηδαμῶς τὴν τοιαύτην παραίτησιν τῆς πρὸς τοὺς ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας εὐθύνης αὐτοὺς ἀπαλλάττειν δι᾽ ἱκανῶν ἐδιδάξαμεν, ἀλλ᾽ ὅτι πάντως ἐπίορκοι καὶ ἀποστάται τῆς οἰκείας νομίμου καὶ κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς εἰσί τε καὶ λογισθήσονται ἐνώπιον τῆς καθόλου ἐκκλησίας, εἰμὴ θᾶττον ἐπανορθώσαιντο τὸ παράπτωμα· ὃ δὲ ἐκόμισαν ἔγγραφον, τοῦτ᾽ ἐν δέοντι συσκεψάμενοι τῇ περὶ ἡμᾶς ἱερᾷ συνόδῳ, ἔφημεν ὅτι γνωριοῦμεν καὶ αὐτοῖς ὅ τι ἂν δόξῃ. Οἱ μὲν οὖν ἀνεχώρουν· τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ ἐπὶ συνόδου ἀναγνωσθὲν τὸ ἔγγραφον, ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, τοῦ Σοφίας Δωροθέου καὶ τοῦ

A Λοφτζοῦ Ἱλαρίωνος (οἷς μετ᾽ οὐ πολὺ ἐπηκολούθησε καὶ ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος, βραδύτερον δὲ καὶ ὁ Βελισσοῦ Γεννάδιος), κεφαλαιωδῶς ἀφηγεῖτο, ὅτι μετατιθέασι τοὺς ὅρκους αὐτῶν καὶ τὴν κανονικὴν ὑποταγὴν καὶ λειτουργίαν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτοκέφαλον βουλγαρικὴν ἐκκλησίαν. Παράλογον οὖν, ὡς εἰκός, καὶ παράνομον καὶ ἀντικανονικότητος γέμον δόξαν, ὥσπερ οὖν ἐστιν ἀληθῶς, τὸ ἔγγραφον καὶ ὁλοκλήρως ἀποδοκιμασθέν, ἐπεστράφη μεθ᾽ ἡμέραν μίαν τοῖς πέμψασιν ἀρχιερεῦσι μετὰ τῆς προσηκούσης ἐκκλησιαστικῆς ἀποκρίσεως (ἀριθ. 7, 8).

η'. Μετὰ δὴ τοιαύτας ἀντικανονικὰς παραιτήσεις καὶ ἀσυστάτους ἀπολογίας, ὥσπερ ἀπόλυτοι καταστάντες κύριοι τοῦ δεσμεῖν καὶ τοῦ λύειν κανόνας καὶ παραδόσεις, καὶ ὥσπερ αὐτοχειροτόνητοι ἐπίσκοποι τῆς ἀπεριχωρήτου βουλγαροφυλετικῆς ἐκκλησίας οἱ ἀρχιφυλετισταὶ αὐτῶν, ἢ τὰ ποίμνια ἐξήγειρον κατὰ τῶν οἰκείων κανονικῶν ποιμένων, ἢ τοὺς τοῦ κόμ-
B ματος αὐτῶν ἀνέπλαττον πολυαριθμοτέρους τῆς ἀληθείας· ἤ, ὃ μέγιστον, ὑψηλὰ προὐκάλουν θεσπίσματα, τὴν ἀνομίαν αὐτῶν νομιμοποιῆσαι σπουδάζοντες. Ὅτε γοῦν, ὡς ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, ἐξεγένετο ἡμῖν ἐντυχεῖν καὶ συνδιαλεχθῆναι τῷ ὑψηλοτάτῳ πρωθυπουργῷ, τηνικαῦτα μεταξὺ τοῦ λόγου ἐρομένοις ἡμῖν εἰ ἀκωλύτως ἐφεῖται κατὰ τὰ πατροπαράδοτα συγκροτῆσαι σύνοδον οἰκουμενικὴν περὶ κανονικοῦ ζητήματος, εἰς ὅλην ἀναφερομένου τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, τοῦτο μὲν οὐ κατένευσεν ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης, ὡς κίνησιν καὶ ὄχλον τάχα τῷ ἱερῷ σώματι τῶν ἐπισκόπων ἐμποιῆσον· ἐπήρετο δέ, εἰ οὐχ οἷόν τε ἀντὶ τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου εἰς τὸ σχέδιον ἐπαναδραμεῖν ἐκεῖνο, ὃ ἡμεῖς ἰδίᾳ ἐν ἔτει ‚αωξζ' ἀνεκοινωσάμεθα τοῖς κορυφαίοις τῶν ὑπουργῶν· σχέδιον λύσεως ὑφισταμένης εἰς τὸ βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν ἐγκαταστῆσαι μέσην Αἵμου καὶ Ἴστρου, ἔνθα ἡ κυριώνυμος παρατείνεται Βουλγαρία· ὅπερ ἐστίν, ἀρχιεπισκοπήν, ἠρτημένην
C μὲν ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὡρισμένας δὲ περιλαμβάνουσαν μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπάς, ἐσωτερικῶς ὑπὸ τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου διοικουμένην καὶ ᾗ βούλεται δοκίμῳ γλώττῃ ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις χρωμένην, ὑπὸ δὲ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐποπτευομένην, κυροῦντος καὶ ἀσφαλίζοντος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐνταυτῷ καὶ τὴν πολιτικὴν νομιμότητα τοῦ ἐξάρχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν μητροπολιτῶν καὶ δὴ καὶ τὴν εἰωθυῖαν ἔχοντος ἔκκλητον περὶ τὰ σπουδαιότατα δογματικά τε καὶ κανονικὰ ζητήματα (ἀριθ. 9). Ἀνεκαλεῖτο δ᾽ ἡμᾶς εἰς ἐκεῖνο τὸ σχέδιον ὁ ὑπουργὸς οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ ἐξεῖναί τι καὶ μεταβαλεῖν ἢ τροποποιῆσαι ὑπὲρ τῆς ἐξαρχίας. Ἡμεῖς δὲ τροποποίησιν ὑπολαμβάνοντες τὸ παραχωρῆσαι μίαν ἔτι ἢ δύω ἐπαρχίας ἐκ τῶν παρακειμένων, ἀπεκρινάμεθα, ὡς οὐκ ἀδύνατον καὶ τοῦτο γενέσθαι χάριν τῆς εἰρήνης, ἤν γε μόνον συναινέσωσιν οἱ περὶ ἡμᾶς ἀρχιερεῖς καὶ οἱ τὰ πρῶτα φέροντες τοῦ κατὰ
D τὴν πρωτεύουσαν ὁμοδόξου κλήρου.

θ'. Ἀναμενόντων τοίνυν ἡμῶν παρὰ τοῦ ὑψηλοῦ πρωθυπουργοῦ τὴν ἐκ κοινῆς ὁμοφωνίας εἰς τὸ ἡμέτερον σχέδιον ἐπαναδρομήν, αἴφνης διΐκται εἰς τὰς ἡμετέρας ἀκοάς, ὡς ἄρα ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ὀνομάσειεν ἐξαμελῆ τινα ἐπιτροπὴν ἀπὸ Γραικῶν καὶ Βουλγάρων ἀνὰ τρεῖς, τῶν πάντων λαϊκῶν, συντάξουσαν σχέδιον ἑκατέροις ἀποδεκτόν. Ἡμῖν μὲν οὖν, οἷά περ εἰκός, οὐκ ἤρεσκεν ἡ ἀκοή, ἀναρμοδίως οἰομένοις αὐτοσχεδιάζειν ἐξ ὑπογυίου περὶ πόλεως θεοῦ καὶ θεοπαραδότου ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἄνδρας λαϊκούς. Ἐπεὶ δέ, ἀγνοούντων ἡμῶν, ἡ ἐπιτροπὴ καθειστήκει, οὐκ ἦν ἡμέτερον τὸ ἐπικρίνειν τὰς ἀφανῶς διενεργουμένας πράξεις, ἄλλως τε καὶ οὐδενὸς οἵου τε ἐσομένου καθυποχρεῶσαι ἡμᾶς δέξασθαι, εἴ τι οὐκ ὀρθῶς ἔχον φαίνοιτο· τοῦθ᾽ ὅπερ ἀνηγγείλαμεν καὶ τῷ ὑψηλοτάτῳ ὑπουργῷ, αὐτίκα διαμαρτυράμενοι κατὰ τῆς συστάσεως τοιαύτης ἐπιτροπῆς. Χρόνου δέ τινος ἐν μετεώρῳ σιγῇ διαγενο-

[1] Loco *παρανομίας* ab editione exhibitum, quod sententiam evertit.

μένου, δύω τῶν μὴ βουλγαρικῶν μελῶν τῆς θρυλληθείσης ἐπιτροπῆς, καταβάντες εἰς τὰ πατριαρχεῖα περὶ φθίνοντα τὸν μάρτιον τοῦ ,αωξθ' ἔτους, ἀνεκοινοῦντο ἡμῖν ὅτι τε εἴησαν μέλη μικτῆς τινος ἐπιτροπῆς, συστάσης ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὑφ' οὗ καὶ προεδρεύοιτο, ἐπὶ συντάξει σχεδίου, βάσιν δῆθεν ἔχοντος τὸ ἡμέτερον, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ καταλλάξοντος τοὺς βουλγάρους· καὶ ὅτι τοιοῦτον ἤδη συντεταχότες, κομισταὶ ἥκοιεν εἰς τὸ ὑποβαλεῖν αὐτὸ καὶ τῇ ἡμετέρᾳ διασκέψει, ὥστε περιβληθῆναι καὶ τὸ κῦρος τῆς ἐκκλησίας. Ἡμῖν δὲ κατὰ τὸ εἰκὸς ἀποκριναμένοις μήτ' ἐπιτροπὴν τοιαύτην γιγνώσκειν, ἢ παραδέξασθαι ἂν τὰ γεγενημένα, μήτε περὶ ἐκκλησίας νομοσχέδιον παρὰ πολιτικῆς καὶ λαϊκῆς ἐπιτροπῆς συνηρμολογημένον, ἐκεῖνοι ἀντέφησαν, οὐχ ὡς ἐπιτροπὴ ἐπίσημος παραγεγονέναι, οὔτ' ἐπίσημον ἢ ὅλως νέον κομίζειν σχέδιον· ἀλλ' ἰδιωτικὸν ὡς ἰδιῶται χριστιανοί, μαθεῖν ποθοῦντες παρὰ τοῦ οἰκείου πατρὸς καὶ πατριάρχου, εἴ τί που σφάλλεται κανονικῶς καὶ διορθωτέον, ἢ B μᾶλλον ἐλπίδα παρέχεται τοῦ τὴν εἰρήνην ἀποκαταστήσειν, καὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας διορθώσεσθαι. Ἐπὶ τοιούτοις οὖν ὅροις δεξάμενοι καὶ ἀνεγνωκότες τὸ σχεδίασμα, παρρησίᾳ εἴπομεν αὐτοῖς μήτε κανονικῶς ἐρρῶσθαι, μήτε ταῖς ἀρχαῖς συνᾴδειν τοῦ ἡμετέρου, ἀλλὰ πάντη ἀνεξάρτητον ἐκκλησίαν συνιστάναι. Ἔνθεν τοι οὐδὲ ἀνασχομένων ἡμῶν συζητῆσαι τό γε τοιοῦτο σχεδίασμα, ἀπῆεσαν ἄπρακτοι καὶ τὸ κομισθὲν συναποκομίζοντες.

ι'. Ὑπέρμηνον δὲ διαλιπόντες, ἐπανῆκον οἱ αὐτοὶ ἕτερον κομίζοντες νομοσχέδιον, βραχύ τι παραλλάττον τοῦ προτέρου, ὥστε ἧττονος ἀτελείας δόκησιν ἔχειν (ἀριθ. 10), καὶ ἐάσαντες παρ' ἡμῖν ἑκοῦσιν ἀέκουσιν, ὡς ἰδιωτικὸν καὶ τοῦτο, καὶ ὡς χριστιανοὶ ἰδιῶται (ἔφασαν), εἰ καὶ ὑπουργικῷ τῷ κελεύσματι, ἠξίουν καὶ καθικέτευον ἀναγνόντας ἐν ἐπιστασίᾳ, ἅττ' ἂν εὕρωμεν τοῖς ἱεροῖς κανόσι προσκρούοντα, ταῦτα σαφῶς δηλῶσαι τῇ αὐτοῦ ὑψηλότητι. Οὐκοῦν προὔργου C δόξαν διά τε τὴν ὑπουργικὴν ἀξίωσιν καὶ δι' ἣν προεδεδώκειμεν ὑπόσχεσιν, ὅτι εἴη δυνατὸν τῆς ἁγιωτάτης παραιτηθῆναι οἰκουμενικῆς συνόδου, εἴπερ εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς ἀναδράμοιεν σχέδιον, ἔστιν ὅπη μεταπεποιημένον, εἰσαγαγεῖν τὸ κομισθὲν σχέδιον ὑπὸ τὴν συνοδικὴν συνδιάσκεψιν, ἵνα γνοίημεν ὅσον τε τοῦ ἡμετέρου ἀφειστήκει καὶ εἴ τι χωλαῖνον ἦν περὶ τὰ κανονικά, ἐκ δυοῖν συνεδριάσεων συνεπορισάμεθα περὶ μόνα τὰ σπουδαιότερα τὰς (ὑπ. ἀριθ. 11) ἐν τέλει ἐπισυνημμένας εὐαριθμοτάτας διορθώσεις καὶ παρατηρήσεις.

ια'. Μεθ' ὃ ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ καὶ δύω συνοδικῶν μελῶν παρὰ τὴν αὐτοῦ ὑψηλότητα μεταβάντες (τῇ α' ἰουνίου ,αωξθ') κατ' ἐπίμονον ἐκλιπάρησιν τῶν δύο προμνησθέντων ὁμογενῶν, τὰ συνοδικῶς δεδογμένα ἐπὶ τοῦ σχεδίου (παρόντων καὶ αὐτῶν τῶν τὸ σχέδιον κομισάντων λαϊκῶν) σαφῶς ἐξηγησάμεθα. Ἡ δὲ αὐτοῦ ὑψηλότης συντόνως ἐπακροασαμένη τῶν D ἡμετέρων ἐνστάσεων καὶ διασαφήσεων, τοῦ μέντοι γράμματος τοῦ σχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς ἰσχυρῶς ἀντεχομένη, ὡς δῆθεν ἀβλαβοῦς τοῖς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἄρθροις, οὐκ ὤκνησεν ἡμῖν ἐξειπεῖν εὐγενῶς μέν, σαφῶς δὲ καὶ στρογγύλως, ὡς ἄρα ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ὁρῶσα ἑαυτὴν ἐν τῇ ἀνάγκῃ τοῦ ἀπολῦσαι τοὺς βουλγάρους ἀσκεῖν τὰ τῆς θρησκείας αὐτῶν, καθὼς ἴσασι καὶ βούλονται, οὐκ ἄλλοις τὴν εὐθύνην τῶν συνεπειῶν καταλογιεῖται, ἢ τῷ ῥωμαϊκῷ πατριαρχείῳ· οὔτ' ἀκροάσεως αὐτὸ ἀξιώσει, ἐξῆς ποτὲ τυχὸν δεινολογησομένῳ καὶ προσκλαυσομένῳ περὶ ταραχῶν καὶ ἀκαταστασίας ἐν βουλγάροις. Πρὸς ταῦτα δὲ τοῦ ὑπουργοῦ θαρρούντως ἀντειποῦσιν ἡμῖν, ὑπόλογον χρῆναι νομίζειν οὐ τὸν ἑδράζοντα τὰς ἀξιώσεις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κειμένων νόμων τῆς ἐν Χριστῷ καὶ τῆς κατὰ κόσμον πολιτείας, ἀλλὰ τὸν παραβάτην τούτων καὶ ἀθετητὴν καὶ τὸν ἀναρχίαν διδάσκοντα, ἡ αὐτοῦ περίφρων ὑψηλότης ὑπεκρούσατο κατὰ τὰς

A εἰσηγήσεις καὶ πληροφορίας τῶν βουλγαριστῶν (οὐ γὰρ ἂν ἀδικοῖμεν τὴν κυβέρνησιν), ὡς ἄρα τὸ ῥωμαϊκὸν πατριαρχεῖον, περιστὰν ἀπέναντι τετελεσμένου γεγονότος τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἀποστασίας τῶν βουλγάρων, σκέψασθαι ὀφείλει τοὐντεῦθεν οὔ τί πράξει, ἀλλὰ πῶς τὰ πεπραγμένα διευθετήσει ἐκκλησιαστικώτερον· ἐν τέλει δὲ ἠξίου ἐγγράφους πέμπειν τῇ αὐτοῦ ὑψηλότητι τάς τε ἐνστάσεις καὶ παρατηρήσεις ἡμῶν ἐπὶ τοῦ σχεδίου καὶ τοὺς κανόνας αὐτούς, ὅσοις περ ἀντιπίπτειν ἐδόκει ἡμῖν· ὃ δὴ καὶ γέγονε μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας. Τοιαῦτα τοίνυν λέξαντές τε καὶ ἀκούσαντες θυμαλγῆ μὲν τὰ πλείω, οὐ μὴν πάντως καὶ ἀπογνωστικά, τῷ δὲ σωτῆρι θεῷ τὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ πιστεύσαντες, ἀνεμένομεν μέσον δέους καὶ ἐλπίδος τῶν παρ' ἡμῶν ἐνστάσεων τὸ ἀποτέλεσμα.

ιβ'. Ἡμῶν δὲ ἡσύχως ἀναμενόντων, οὐχ ὁμοίως ἡσύχαζεν ἡ ἐν Μεσαχώρῳ βουλγαριστικὴ σπεῖρα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλὰ πάσῃ μηχανῇ πόλεμον B ἤγειρον δεινὸν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν Μακεδονίαν κατά τε τῶν κανονικῶν ποιμένων καὶ ἱερέων καὶ τῶν χριστιανῶν ἐκείνων, ὅσοι, εἰ καὶ βούλγαροι ἢ βουλγαρόφωνοι, οὐκ ἤθελον ὅμως ἀποσχισθῆναι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ὑποκύψαι τῷ βουλγαρικῷ ἐξάρχῳ· ὃ δὲ σχέτλιον, καὶ γὰρ τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ἔπειθον δικαιοῦν τὴν ἀπὸ τοῦ πατριάρχου ἀποσκίρτησιν πάντων τῶν ἀεὶ προθυμησομένων καταταγῆναι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ βουλγαρισμοῦ· οὗ δὴ καὶ ἐπέτυχον ἀντὶ τοῦ θεσπεσίου ὅρου τῆς ἐν ἁγίῳ πνεύματι θεοφρόνως φθεγξομένης οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀποχρῆν ἡγούμενοι οἱονδήποτε καισαρικὸν φιρμάνιον, ᾧ καὶ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος οὐχ ἕτερος, ἀλλ' αὐτοὶ πάντως οἱ τοῦ βουλγαρισμοῦ ταξίαρχοι ἐξυπούργησαν.

ιγ'. Τῇ γὰρ ἐσχάτῃ τοῦ φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους πάλιν οἱ αὐτοὶ δύω λαϊκοί, οἱ προκομίσαντες ἐκεῖνο τὸ σχέδιον, κατελθόντες εἰς τὰ C πατριαρχεῖα, ὑψηλὸν ἐν μεμβράνῃ ἐκόμιζον θέσπισμα (φιρμάνιον), ἐν μὲν ἄρθροις ἕνδεκα τὰ τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας διοργανοῦν καὶ διαρρυθμίζον, διαρρήδην δὲ σημαῖνον κεκυρῶσθαι τ' ἄρθρα ταῦτα καὶ αὐτογράφῳ αὐτοκρατορικῷ προστάγματι (ἀριθ. 12). Τὸ θέσπισμα τοῦτο, ἅτε τῆς ἡμῶν μετριότητος νόσῳ τρυχομένης, τοῖς περὶ ἡμᾶς συνοδικοῖς παρακαταθέντες οἱ κομισταὶ ἕως ἡμεῖς ἀναρρώσαιμεν, ἀνεχώρουν. Μόλις δέ, ἡμερῶν εἴκοσι διελθουσῶν, γνόντες μὲν ἡμεῖς τὰ περὶ τοῦ ἐγγράφου τούτου, καὶ ὅτι αὐθημερὸν καὶ τοῖς βουλγάροις ἐξεδέδοτο, τὴν δὲ οὐσίαν αὐτοῦ ἐνεωρακότες ἄλλην ἐνοῦσαν ἢ ἣν ἡμεῖς πολλῇ χρησάμενοι τῇ συγκαταβάσει ὑπεδείκνυμεν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς σχεδίῳ, καὶ τὸν ἀγῶνα ἡμῖν ἐνεστηκότα οὐ περὶ σμικρῶν τινων καὶ οὐδενοσώρων, ἀλλὰ περὶ ἀθετήσεως ἱερῶν κανόνων καὶ περὶ καταπατήσεως καὶ παραγραφῆς τῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ τούτου θρόνου ἀρχαίων προνομιῶν, καί περ τοῦ σώματος μαλα-D κώτερον διακείμενοι, ὅτι τάχος τὴν περὶ ἡμᾶς συνήγομεν σύνοδον ἐπὶ τῷ βουλεύσασθαι ὅ τι καὶ ἀποκρινούμεθα τῷ ὑψηλοτάτῳ πρωθυπουργῷ.

ιδ'. Τῇ οὖν ἱερᾷ συνόδῳ ἐκτάκτως ἐπὶ τούτῳ συναθροισθείσῃ (τῇ κα' μαρτίου ,αωο') μετὰ ὥριμον σύσκεψιν ἅπασιν ἐδόκει ἀποκρίνασθαι τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ μεθ' ὅσης ἐκκλησιαστικῆς παρρησίας, τοσαύτης καὶ κοσμιότητος, ἥτις ἐμπρέπει τοῖς ὑπηκόοις, τὰ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 13 ἐπισυνημμένῳ ἐγγράφῳ.

ιε'. Ἐπεὶ δὲ ἥ τε κοινοποίησις τοῦ φιρμανίου καὶ τὸ πλέον αἱ παρὰ τῶν βουλγαριστῶν ἐγκύκλιοι (ἀριθ. 14) καὶ μὲν δὴ καὶ αἱ παρὰ τῆς ἐκκλησίας ὑπεναντίαι τούτοις ἀποκρίσεις καὶ αἱ ἐντεῦθεν ποικίλαι καὶ ἀντιφατικαὶ φῆμαι οὕτω κατετάραττον τὰς ἐπαρχίας καὶ συνέκρουον τοὺς ἐν αὐταῖς παμμιγεῖς κατοίκους, ὥστε πανταχόθεν ἀφικνεῖσθαι παντοίας διαμαρτυρήσεις καὶ ἐπερωτήσεις πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, τοῦτον τὸν θροῦν καὶ τὴν σύγχυσιν διαλευκαίνοντες ἡμεῖς, τὰ δὲ φιλόχριστα ποίμνια στηρίζοντές τε καὶ

ἀδελφοποιοῦντες ἐν ἀληθείᾳ, ἐκκλησιαστικὴν ἐκδεδώκαμεν ἐγκύκλιον (τῇ β′ ἀπριλίου ‚αωο′), ἐν ᾗ ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ προγεγονότα ἐν συνόψει καὶ δικαιοῦντες, ὅσον ἐνῆν, τὴν προνοητικὴν καὶ διαλλακτικὴν τῶν κυβερνώντων διάθεσιν, οὐκ ἀποκρύπτοντες δὲ οὐδὲ τὸ ὑγιαῖνον καὶ γνήσιον φρόνημα τῆς ἐκκλησίας, προὐλέγομεν σαφῶς λυθήσεσθαι τὸ ζήτημα ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, ἢ τῆς ἐνταῦθα μόνης ἢ τῆς καθόλου, ἥκιστα δὲ διὰ πολιτικοῦ φιρμανίου (ἀριθ. 15). Ἡ δὲ αὐτοῦ ὑψηλότης τὰ παρ᾽ ἡμῶν περὶ τοῦ φιρμανίου κομισάμενος, πενθήμερον ἐπισχών, πέμπει ἡμῖν (τῇ κη′ μαρτίου ‚αωο′) τὴν ἐπισυνημμένην ἀπάντησιν (ἀριθ. 16).

ις′. Ἡμῖν δὲ τοιοῦτο κομισαμένοις ἀποκριτήριον γράμμα παρὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου, καὶ τὸ σιγῆσαι δεινὸν ἐδόκει καὶ πολλῆς ζημίας παραίτιον ἐν ἀνθρώποις ἐξ ἐπιπολῆς καὶ πόρρωθεν τὰ καθ᾽ ἡμᾶς πληροφορουμένοις, καὶ τὸ ἀποκρίνασθαι οὔτε πάνυ ῥᾴδιον οὔθ᾽ ἡδύ· ὁμοίως γὰρ χαλεπὸν τὴν ἀκρίβειαν πᾶσαν ἐξειπεῖν τῶν θείων δογμάτων καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ἑτεροθρήσκῳ ὑπουργῷ, καὶ ἐξειπόντα νοηθῆναι, ὅτε καὶ αὐτοὶ οἱ καυχώμενοι ποιμένες τοῦ βουλγαρισμοῦ, καὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἐγγεγηρακότες, ἀκμὴν βραδεῖς ἐξελέγχονται τῇ καρδίᾳ τοῦ συνιέναι τὰ τῶν πατέρων αἰώνια καὶ θεοχάρακτα ὅρια. Ἐπεὶ δ᾽ ὅμως πάντως ἔδει ἀποκρίνασθαι, ἀπηντήθη τῇ αὐτοῦ ὑψηλότητι (τῇ ζ′ ἀπριλίου ‚αωο′ διὰ τοῦ ὑπ᾽ ἀριθ. 17 ἐγγράφου) οὐδὲν ἔξω τοῦ νομίμου καὶ εὐπρεποῦς, ὡς οἰόμεθα.

ιζ′. Τοιαῦτα ἡμῶν ἀποκριναμένων, ἡ μὲν ὑψηλὴ κυβέρνησις παντελῶς σεσίγηκεν· ἡ δὲ ἐν Μεσαχώρῳ βουλγαριστικὴ φατρία, πάσῃ μηχανῇ τὸ ὑψηλὸν φιρμάνιον ἐφαρμόσασθαι πειρώμενοι καὶ βέβαιοι ἤδη περὶ τῶν τροπαίων, οὐδένα χρόνον ἢ τρόπον παραλελοίπασιν· ἀλλὰ πλὴν τῶν ἐπαρχιακῶν θορύβων καὶ συγκρούσεων ἐπιτροπὴν μὲν ἐθνικὴν καὶ συντακτικὴν ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ Κωνσταντίνου πόλει προσκαλεσάμενοι συνέστησαν ἀπό τε λαϊκῶν καὶ κληρικῶν, ἥτις ἴδιον αὐτοῖς συντάξει κανονισμὸν τῶν κατ᾽ αὐτοὺς ἐθνικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων (ἤδη δὲ καὶ συντέτακται)· παρὰ δὲ τὴν μίαν νόμιμον καὶ κανονικήν, ἄλλην ἀντισύνοδον ἔκ τε καθῃρημένων καὶ ἐξ ἀποστατῶν ἐπισκόπων συγκροτήσαντες, γράμματα ἐξεδίδοσαν ἐκκλησιαστικά, δι᾽ ὧν τὰς ἐπαρχίας ἐτάραττον, καὶ τοὺς ἀληθεῖς ποιμένας ἐδίωκον καὶ ἐκάκουν· ὃ δὲ χεῖρον, δύω ἀρχιερεῖς, τὸν Σοφίας καὶ τὸν Νυσσάβας, εἰς ἐπαρχίας οὐκ ἀνηκούσας αὐτοῖς καὶ ἄλλους κληρικοὺς πανταχόσε ἐξέπεμπον ἐπὶ τῷ διδάξαι (ἔλεγον) τοὺς λαοὺς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅσας δύναιντο πλείους ὑπογραφὰς ὑπὲρ τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας παρὰ χριστιανῶν ἁπλοϊκῶν δόλῳ συναγαγεῖν· τὸ δὲ παραδοξότερον οὐκ ὤκνησαν καὶ ὡς ἡμᾶς ἐξαποστεῖλαι τέτταρα τῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης μελῶν, ἐξαιτησόμενα τὴν πατριαρχικὴν ἡμῶν ἐπικύρωσιν καὶ εὐλογίαν ἐπὶ τοῦ τετελεσμένου ἤδη καὶ φιρμανίῳ βασιλικῷ κεκυρωμένου ἱεροῦ αὐτῶν ἔργου!

ιη′. Τοιγαροῦν, ἐπειδή περ ἡμεῖς τε καὶ ἡ περὶ ἡμᾶς ἁγία σύνοδος μέσην συνετιτρωσκόμεθα τὴν καρδίαν, τά τ᾽ ἐνθάδε δρώμενα καθορῶντες καὶ τὸν ἀεὶ ῥαγδαιότερον καὶ συστηματικώτερον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπιτεινόμενον πόλεμον πληροφορούμενοι ἀπὸ γραμμάτων συχνῶν τῶν τε ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν εὐλαβεστάτων ἱερέων καὶ λοιπῶν εὐσεβοφρόνων καὶ συνετῶν λαϊκῶν, δεινῶς ἀπολοφυρομένων ὁπόσα καὶ ὑφίστανται δεινὰ ὑπὸ τῶν ἀνατροπέων τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἱερῶν καὶ πατροπαραδότων καθεστώτων, οὐκ ἀνασχετὸν ἡγησάμεθα ἐπὶ πλέον μένειν ἐπὶ τῆς πατριαρχικῆς καθέδρας, ἀδυνάτως ἔχοντες αὐτῇ ἐπαμῦναι ἀδικουμένῃ. Διὸ δὴ τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ τοῦ αὐγούστου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους σύνοδον ἔκτακτον συγκαλεσαμένοις ἔκ τε τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ ἐξ ἄλλων παρεπιδημούντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, καὶ κοινῇ συντόνως σκεψαμένοις ἐδόκει πᾶσιν ὁμοφώνῳ γνώμῃ ἐγγράφως ἀνενεχθῆναι A τῇ ὑψηλῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει, καὶ διαρρήδην δεηθῆναι ἤ τοι κατανεῦσαι εἰς τὴν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου συγκρότησιν, ἢ πάντως δέξασθαι τὴν ἀπὸ τῆς πατριαρχείας παραίτησιν τῆς ἡμῶν μετριότητος· καὶ γὰρ ὅλως ἐναντίαν ἡγούμεθα τὴν περαιτέρω διαμονὴν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου θρόνου τῇ τε συνειδήσει καὶ τῷ πατριαρχικῷ ἡμῶν καθήκοντι. Ἔνθεν τοι τῇ κ′ αὐγούστου πεπόμφαμεν τῷ ὑψηλῷ πρωθυπουργῷ τὸ ὑπ᾽ ἀριθ. 18 ἡμέτερον ἔγγραφον· μετὰ δέ τινας ἡμέρας καὶ οἱ συνοδικοὶ αὐτοὶ ἴδιον πεπόμφασι τῇ αὐτοῦ ὑψηλότητι ἔγγραφον, δεόμενοι αὐτῆς εὐδοκῆσαι τὸ λοιπὸν διωρθώσασθαι τὴν τηλικαύτην ἐκκλησιαστικὴν ἀνταρσίαν, καὶ οὕτως ἀνελεῖν πάσας τὰς δικαίας ἀφορμὰς τῆς τοῦ πατριάρχου παραιτήσεως (ἀριθ. 19). Τῆς δὲ αὐτοῦ ὑψηλότητος μετὰ μικρὸν πρὸς ἀμφότερα τὰ ἔγγραφα εὐγενῶς μὲν πάνυ, ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ εὐχὴν ἀποκριναμένης (ἀριθ. 20), ἡμεῖς τὸ τοιοῦτον ἀποκριτήριον κομισάμενοι, καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς σὺν τῇ περὶ B ἡμᾶς συνόδῳ σκεψάμενοι, δεῖν ἔγνωμεν γράψαι καὶ πάλιν, παραπλήσια λέγοντες περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συγκροτήσεως οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀναγκαίας καταστάσης ἀποχωρήσεως ἡμῶν πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι βαρυτάτης εὐθύνης. Ἐπεὶ δὲ ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης σαφῶς διεβεβαιοῦτο ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς ἀποκρίσει, ὅτι διορθώσεται καὶ ἐξαλείψει πᾶσαν αὐτῷ καταγγελθησομένην τῶν βουλγαριστῶν ἀταξίαν καὶ κατάχρησιν, τούτου χάριν, ἵνα μὴ δοκοῖμεν οὐ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν διαλλαγήν, ἀλλὰ τὴν ἔριν διώκειν καὶ τὴν διχόνοιαν, συναπηριθμήσαμεν ἐν τῇ παρ᾽ ἡμῶν ἀπαντήσει συνοπτικῶς ἔνια, τὰ καιριώτατα, τῶν πολλῶν σκανδάλων, περὶ ὧν πολλάκις καὶ διὰ μακρῶν εἰς δεῦρο πρὸς αὐτὴν ἀνηνέχθημεν, ἐξαιτούμενοι τὴν τούτων διόρθωσιν (ἀριθ. 21).

ιθ′. Τοιαῦτα μέν, ὦ σεβάσμιε καὶ περιπόθητε ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, τοιαῦτα καὶ παραπλήσια τὰ ἐκ τῆς βουλγαρικῆς ἀνταρσίας καὶ ἀπονοίας ἐλεεινὰ C καὶ θρήνων ἄξια δράματα· τοιαῦτα δέ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ τὰ παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἀκραιφνῶς λογικὰ (ὡς ἡμῖν δοκεῖ) καὶ κανονικὰ παλαίσματα τῆς ἀπαραιτήτου ἀμύνης πρὸς ἀνθρώπους, μόρφωσιν ἔχειν λέγοντας εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνῆσθαι ἐοικότας ἀπό γε τῶν ἔργων. Ἐπεὶ δὲ πάντα τοῖς πᾶσι κατάδηλα γέγονε, τά τε παρ᾽ ἡμῶν καὶ τὰ παρὰ τῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐνομίας ἀνατροπέων τούτων βουλγαριστῶν, διὰ ταῦτα, ὃν τρόπον πάσας τὰς ἐν τῇ πίστει ὁμοδόξους καὶ ἀδελφὰς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ σύμπαντας τοὺς σεβασμίους τῆς ὀρθοδοξίας ἱεράρχας καὶ ἀκρέμονας, οὕτω καὶ τὴν ὑμετέραν θεσπεσίαν κορυφὴν ἀξιοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν ἀδελφικῶς θεόφρονι βουλῇ καὶ γνώμῃ ἐθελῆσαι ὅλην αὐτῆς συνεπιστῆσαι τὴν διάνοιαν τοῖς τε ἄλλοις τοῖς τῷ μετὰ χεῖρας τῷδ᾽ ἐπιστολιμαίῳ ὑπομνήματι ἐπισυνημμένοις γράμμασιν, ὅσα φωρᾷ καὶ κατελέγχει τὸ ἀντικανονικὸν καὶ τῆς D ὀρθοδοξίας ἀνατρεπτικὸν πνεῦμα τοῦ βουλγαρισμοῦ, καὶ μάλιστ᾽ αὐτῶν αὐτοῖς τοῖς ἐν τῷ φιρμανίῳ ἄρθροις, περὶ ὧν οὐδὲ ἡμεῖς ἀπεκρυψάμεθα, ὅπως γνώμης ἐσχήκαμεν· δηλῶσαί τε ἡμῖν καὶ πάλιν ἅττ᾽ ἂν ὑμῖν δόξῃ, σὺν θεῷ φωτίζοντι, περὶ τοῦ παντὸς πράγματος, εἰ ἄρα τ᾽ ἀληθῆ καὶ δίκαια τυγχάνομεν διανοούμενοί τε καὶ λέγοντες, καὶ εἰ τῷ πνεύματι στοιχοῦμεν τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῶν πανσέπτων οἰκουμενικῶν συνόδων, τῶν σαλπίγγων καὶ πυξίων τούτων τοῦ παναγίου πνεύματος.

Τὸν δὲ περὶ τούτων λόγον σφραγίζοντες ἕως τύχωμεν τῆς ὑμετέρας ἧς ἀπεκδεχόμεθ᾽ ἀδελφικῆς ἀποκρίσεως, ἐκεῖνο ἐπιπροστιθέμεθα τὸ ἀκροτελεύτιον, ὅ τι Ἡσαΐας μὲν τῶν θείων προφητῶν ὁ μεγαλοφωνότατος περὶ τῶν τοιούτων ἰδιοτελῶν πρακτόρων καὶ δημεγερτῶν, οἳ διὰ χρηστολόγου εὐλογίας καὶ διὰ πάσης μεθοδείας ὑποσκελίζειν καὶ ἐξαπατᾶν εἰώθασι καρδίας ἀκάκους, μακαρίζειν τε τοὺς λαοὺς καὶ πλανᾶν αὐτοὺς καὶ τὰς τρίβους τῶν ποδῶν αὐτῶν

ἐκταράσσειν, ὡς ἂν ῥᾷον κατακυριεύσαντες αὐτῶν, A ἀδεῶς τὸ λοιπὸν καλαμῶνται καὶ ἀφειδῶς τρυγῶσιν αὐτούς, ἐν πνεύματι προφητικῷ προλέγει, ὅτι „αὐτὸς ὁ κύριος εἰς κρίσιν ἥξει μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ“ (γ', 12-14). Ὁ δὲ κύριος ἔφησεν· „Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται“ (Ματθ. ιη', 6). Ἀλλ' ἡμεῖς, τῆς ἀνθρωπείας φύσεως τὸ εὐόλισθον καὶ εὐδιόρθωτον καὶ τῆς θείας εὐσπλαγχνίας τὸ πέλαγος εὖ μάλ' εἰδότες, εὐχόμεθα τῷ πατρὶ τῶν φώτων καὶ μεγάλῳ τοῦ παντὸς εἰρηνάρχῃ, τῷ διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ κηρύξαντι μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, εὐχόμεθα ἐν κατανύξει ψυχῆς μὴ στῆσαι τούτοις τοῖς πειραζομένοις καὶ ἀκμὴν πειράζουσι τὴν ἐκκλησίαν ἀδελφοῖς βουλγάροις τὰς τηλικαύτας ἀνομίας, τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα· ἀλλ' ἐκείνοις μὲν μετάνοιαν εἰλικρινῆ καὶ ταχινὴν καὶ τὸν θεῖον φόβον τὰς καρδίας αὐτῶν μαλάσσοντα ἐν ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ δωρησάμενος, τὸν δὲ κακομήχανον B καὶ σκότιον τῶν ζιζανίων σπορέα ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν ἐν τάχει συντρίψας, σῴζοι ἅπασαν τὴν χριστοφόρον ἐκλογάδα τῆς εὐσεβείας, ποιμαίνοντάς τε καὶ ποιμαινομένους, ἀπὸ τῶν ἐρίδων καὶ τῶν σκανδάλων τοῦ πονηροῦ· ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι καταξιοῖ τῆς αἰωνίου αὐτοῦ δόξης καὶ βασιλείας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, παρ' οὗ καὶ τὰ σεβάσμια καὶ πολύτιμα ἔτη τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου καὶ λίαν ἡμῖν περισπουδάστου μακαριότητος γίγνοιτο αὐτῇ μὲν πάνολβα καὶ ὑγιεινά, πᾶσι δὲ τοῖς ὑπ' αὐτῆς ποιμαινομένοις ἀποστολικῶς θυμήρους καὶ θεοφιλοῦς εἰρήνης πάροχα, φωταγωγά τε καὶ σωτήρια. Ἀμήν.

,αωο', σεπτεμβρίου λ'.

Τῆς ὑμετέρας λίαν ἡμῖν περισπουδάστου καὶ σεβασμίας κορυφῆς ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ ὅλως πρόθυμοι

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος.
† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος.
† ὁ Κυζίκου Νικόδημος.
† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος.
† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος.
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος.
† ὁ Λαρίσσης Δωρόθεος.
† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Σωζοαγαθουπόλεως Προκόπιος.
† ὁ Νύσσης Καλλίνικος.
† ὁ Γρεβενῶν Γεννάδιος.

61.

ECCLESIARUM AUTOCEPHALARUM RESPONSA AD LITTERAS SYNODALES SUPRA EXHIBITAS *

1870 novembri - decembri.

a.

Responsum ecclesiae Alexandrinae

1870 decembris 12/24.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν C μετριότητος, κύριε Γρηγόριε· τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς σεβασμιοπόθητον παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Μετὰ πόθου ἀδελφικοῦ καὶ περιχαρείας ἐδεξάμεθα τὸ ἀπὸ 30 σεπτεμβρίου τοῦ ἤδη λήγοντος σωτηρίου ἔτους περισπούδαστον σεβάσμιον αὐτῆς πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἐπιστολιμαῖον ὑπόμνημα μετὰ τῶν ἐμπερικλειομένων ἐπισήμων ἐντύπων ἐγγράφων περὶ τοῦ πολυκρότου, ὡς μήποτ' ὤφειλε, βουλγαρικοῦ ζητήματος τοῦ ἀπὸ δεκαετίας ἤδη καὶ ἐπέκεινα καὶ πάσας μὲν τῶν ἄλλων ἀποστολικῶν θρόνων, ἰδίᾳ δὲ τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν καὶ ἐν γένει πᾶσαν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν καρδίαν συνταράττοντός τε καὶ καταθλίβοντος. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς θυμηδεστάτοις εὐαγγελίοις τῆς εὐκταιοτάτης ἡμῖν ἀγαθῆς αὐτῆς ὑγιείας ὑπερβαλλόντως λίαν ἐχάρημεν δόξαν ἀναπέμψαντες τῷ παναγάθῳ θεῷ. Ἐπὶ δὲ τοῖς ἐνδιαλαμβανομένοις ἔν τε τῷ ὑπομνήματι καὶ τοῖς εἰρημένοις D ἐγγράφοις ἐπιστήσαντες τὴν διάνοιαν καὶ μετὰ τῆς δεούσης βαθυνοίας ἐμμελετήσαντες ἐπέγνωμέν τε καὶ ἐπληροφορήθημεν προσηκόντως καὶ ἀξιοχρέως ὅσαπερ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία μετῆλθε μέσα καὶ διεπράξατο, φιλοστόργως πάνυ προνοοῦσα καὶ κηδομένη, καὶ τὴν κανονικὴν καὶ ἔννομον λύσιν τοῦ ζητήματος ἱμειρομένη. Ἐπεὶ δὲ ἐκ φιλαδέλφου διαθέσεως προσκαλούμεθα ἵνα δηλώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἡμετέραν γνώμην περὶ τῶν γεγονότων τούτων καὶ πράξεων τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, ἡμεῖς μὲν εἰ καὶ πρότερον κατὰ τὴν θ' ἰουνίου τοῦ ,αωξζ' σωτηρίου ἔτους, τέως ἰδιωτεύοντες καὶ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Πριγκήπου ἐφησυχάζοντες, συνεπείᾳ ἀδελφικοῦ αὐτῆς πιττακίου συνοδευομένου μετά τινος σχεδίου πρὸς λύσιν τοῦ διαληφθέντος βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἐξεδηλώσαμεν οἰκείαν τινὰ ταπεινὴν γνώμην, προελθοῦσαν πάντως ἐκ συντόνου καὶ ἐπισταμένης σκέψεως, ἥντινα καὶ διετυπώσαμεν, νομίζομεν, ὡς ἑξῆς· „Νὰ καταβληθῇ ἡ προσήκουσα φροντίς, ὅπως μὴ καὶ αὖθις ἐκτεθῇ ἐπὶ ματαίῳ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τρίτην ταύτην φορὰν καὶ περιφρονηθῇ ὑπὸ τῶν ὁσημέραι ἐπιθετικώτερον χαρακτῆρα ἀναλαμβανόντων ἀντιπροσώπων τῶν βουλγάρων· ἐντεῦθεν πρὸς ἀποφυγὴν τούτου καὶ πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν τῆς ἐκκλησίας θεωροῦμεν ἀναγκαῖον καὶ συνεπὲς πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἓν ἐκ τῶν δύο, ἢ ἡ ἐκκλησία νὰ ζητήσῃ προηγουμένως διὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης ἀπάντησιν παρὰ τῶν βουλγάρων ἐπὶ τῆς γενομένης δευτέρας ἀποφάσεως πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, καὶ ἀφ' οὗ μάθῃ οὕτω, κατ' ἀναφορὰν πρὸς ἕκαστον ἄρθρον, τοὺς λόγους, δι' οὓς δὲν ἐγένετο ὑπ' αὐτῶν παραδεκτὸν τὸ σχέδιον ἐκεῖνο, τότε νὰ σκεφθῇ περὶ ἑτέρου σχεδίου κατὰ συνέπειαν τῶν γενησομένων παρατηρήσεων, ἢ ἄλλως νὰ εὑρεθῇ ὁ τρόπος ὥστε νὰ προβῶσι πρῶτοι αὐτοὶ οἱ βούλγαροι προτείνοντες τοιοῦτον μέτρον, ἤγουν τὴν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀναγνώρισιν ἰδίου βουλγαρικοῦ θέματος, καὶ ἡ ἐκκλησία νὰ φανῇ τότε συγκαταβαίνουσα καὶ οἰκονομικῶς παραδεχομένη διὰ παραχωρήσεως ἰδιαιτέρων ἐκκλησιαστικῶν προνομίων, ὁποίων ποιεῖται μνείαν τὸ ἀποσταλὲν ἡμῖν νέον σχέδιον.“ Καὶ ἡμεῖς μὲν τότε τοιαῦτα ἐγνωματεύομεν καὶ ἀπεφαινόμεθα· ἐπειδὴ δ' ἔκτοτε μέχρι τῆς νῦν πολλὰς καὶ πολυειδεῖς ὑπέστη μορφὰς καὶ φάσεις καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα ἐνεφιλοχώρησαν τὰ ἐν τῷ μέσῳ ἀναφορικῶς τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ ἐπειδὴ ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἐξητήσατο ἐπανειλημμένως καὶ ἐπιμόνως ἄλλως τ' ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἤδη παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης τὴν συγκρότησιν οἰκουμενικῆς συνόδου, ὡς ὕπατον δῆτα καὶ θεοφράδμον δικαιωτήριον καὶ μόνον δυνάμενον ἐπενεγκεῖν ἀξιοπιστίαν ψήφου θεοκράντου καὶ τοῖς πιστοῖς ἀπαρατρέπτου καὶ ἀνεκκλήτου, μεμαθήκαμεν δὲ καὶ ἔναγχος,

* Gedeon, op. cit., p. 307-44.

ὅτι ἡ ὑψηλὴ πύλη κηδεμονικῶς πάνυ ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας καὶ εὐημερίας τοῦ ὑπηκόου αὐτῆς προνοουμένη καὶ τῆς ἄρσεως τῶν δεινῶν καὶ τῆς διχοστασίας ἐφιεμένη ὑπέδειξε τὴν συγκατάθεσιν αὐτῆς ὑπὲρ τῆς συγκροτήσεως τοιαύτης συνόδου· διὰ ταῦτα πάντα, λέγομεν, ἐπιφυλασσόμεθα ἵνα, ὁπότ' ἂν διδῷ κύριος, συναγειρομένης τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐκφέρωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν οἰκείαν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην περὶ πάντων γενικῶς τῶν ἀφορώντων τὸ ζήτημα· καθὰ καὶ ἡ σεβασμία ἡμῖν αὐτῆς παναγιότης, ἀπαντῶσα ἐσχάτως εἰς τὸν τελευταῖον ὑψηλὸν βεζυρικὸν τεσκερὲν ὑπὸ ἡμερομηνίαν δ' νοεμβρίου ,αωο' ἐπὶ λέξεως λέγει, ὅτι „τὸ ἔργον τῆς (περὶ ἧς ὁ λόγος) συνόδου περιορίζεται . . . εἰς τὸ νὰ συζητήσῃ τὸ εἰρημένον βουλγαρι- A κὸν ζήτημα, καὶ ἀφ' οὗ πρῶτον μὲν λάβῃ ἀκριβῆ γνῶσιν περὶ τοῦ ζητήματος κυρίως, δεύτερον δὲ ἐξετάσῃ καὶ συζητήσῃ τάς τε ἀπαιτήσεις τῶν βουλγάρων καὶ τὰς ὑπὸ τῶν πατριαρχείων γενομένας παραχωρήσεις, ἐξενέγκῃ ἀπόφασιν τελεσίδικον, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας“. Καὶ ταῦτα μὲν παρ' ἡμῶν εἰς ἀπάντησιν· εἴησαν δὲ τὰ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη πλεῖστα, ὑγιεινά, πανευφρόσυνα καὶ σωτηριωδέστατα.

,αωο', δεκεμβρίου ιβ', ἐν Καΐρῳ.

Τῆς φίλης ἡμῖν αὐτῆς σεβασμίας παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιος.

b.

Responsum ecclesiae Antiochenae
1870 novembris 20 / decembris 2.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, κύριε κύριε Γρηγόριε, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος· τὴν σεβασμιωτάτην καὶ περισπούδαστον ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ περιπτυσσόμενοι ὁλοψύχως ἐν ἁγίῳ φιλήματι κατασπαζόμεθα καὶ ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Τὴν ἀπὸ λ' τοῦ παρελθόντος σεπτεμβρίου ἀδελφικὴν καὶ σεβασμίαν ἡμῖν αὐτῆς ἐπιστολὴν πόθῳ ἀδελφικῷ κομισάμενοι μετὰ τῶν ἐπισυνημμένων αὐτῇ ἐγγράφων ἐν ἐντύπῳ παραρτήματι, καὶ μετὰ πλείστης ὅσης σκέψεως εἰς τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν μελέτην ἐγκύψαντες καὶ καλῶς τὰ περιεχόμενα ἐννοήσαντες, ὅσα καὶ αὖθις ἡ ὑμετέρα σεβασμιωτάτη ἡμῖν παναγιότης ἐκ κατωδύνου ψυχῆς καὶ βαθυτάτης θλίψεως ἀνακοινοῖ ἡμῖν περὶ τοῦ πολυκρότου βουλγαρικοῦ καλουμένου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, ἐτρώθημεν ἀληθῶς κατὰ μέσην καρδίαν ἐπὶ τοῖς ἀφηγουμένοις ἐν τῇ σεβασμίᾳ αὐτῆς ἐπιστολῇ, ἀναμετροῦντες τὸ μέγεθος τῶν θλίψεων, ὑφ' ὧν ἀπὸ τοσούτου ἤδη χρόνου κατέχεται ἐν τῷ γήρατι αὐτῆς, καί, ὅπερ ἀλγεινότατον καὶ πολλῶν δακρύων ἄξιον, ὅτι οὐχ ἀλλόδοξός τις λαὸς ὁ τὴν ἱερὰν αὐτῆς ψυχὴν καταλυπῶν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην ταράττων, οὐδ' ὅλως ἄπειρος καὶ ἀδαὴς τυγχάνων τῶν ἱερῶν καὶ ὑψηλῶν δογμάτων καὶ κανόνων, δι' ὧν πανσόφως κυβερνᾶται τὸ θεότευκτον καὶ πάγκοινον σκάφος τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ πελάγει τῶν αἰώνων ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτοῦ ἡγέτου καὶ ἰθύντορος αὐτοῦ τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν θεοπνεύστων ἀποστόλων καὶ πατέρων τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ὀρθόδοξος, οἷος ὁ βουλγαρικός, καὶ εὐσεβὴς ἐκ προγόνων καὶ ζηλωτὴς πρὸς τὰ πάτρια καὶ θεοπαράδοτα τῆς ἐκκλησίας δόγματά τε καὶ διδάγματα. Καὶ ἐπ' αὐτῷ δὲ τούτῳ ἀθυμοῦντες καὶ ἡμεῖς συμμεριζόμεθα πληρέστατα τὰς δικαίας αὐτῆς θλίψεις. Ἐξ ὅσων γὰρ ὁρῶμεν ἐν τῇ ἀδελφικῇ αὐτῆς ἐπιστολῇ καὶ τοῖς ῥηθεῖσιν ἐγγράφοις, αἱ κατὰ ἀπρίλιον τοῦ ἤδη φθίνοντος ἔτους κινηθεῖσαι ἔκθεσμοι ἀπόπειραι παρὰ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ πρὸς φυλετικὸν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας χωρισμόν, καὶ ὁ ἐπὶ προφανεῖ καταπατήσει τῶν ἱερῶν νόμων καὶ κανόνων τῆς ἐκκλησίας καὶ περιφρονήσει τῆς ἰδίας κανονικῆς πνευματικῆς ἀρχῆς φατριασμὸς τῶν ἐν Μεσαχωρίῳ (Ὀρτάκιοϊ) ἀντικανονικῶς ἐνδημησάντων ἀρχιερέων (Ἀποστ. ιε', λα' — τῆς Α' ιε', καὶ τοὺς τούτοις συστοίχους) καὶ τῇ γνωστῇ ἐκείνῃ ὁμάδι τῶν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καθῃρημένων πρώην Φιλιππουπόλεως Παϊσίου καὶ τοῦ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος αὐτοὺς προστεθηκότων, καὶ ἐν γωνίᾳ καὶ παραβύστῳ ἐκεῖθεν ἐπὶ κοινῷ σκανδάλῳ καὶ ἀξιοκατακρίτῳ διεγέρσει τοῦ εὐσεβοῦς ἐκείνου βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐργαζομένων, καὶ προφανὲς παράδειγμα ἀνταρσίας καὶ ἀπειθείας ἐκκλησιαστικῆς ἑαυτοὺς παρεχομένων, ταῦτα πάντα ἀληθῶς δηξικάρδια καὶ θυμαλγῆ καθ' ἑαυτά, B οὐ μόνον τὴν ἱερὰν αὐτῆς ψυχὴν καταλυπῆσαι ἱκανά, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ σύμπασαν τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν. Πῶς γὰρ ἂν εἴη ἀνεκτὸν ἢ θεμιτὸν καὶ δυνατὸν τὸ διὰ τοιούτων ἀνταρτικῶν κατὰ τῆς κοινῆς μητρὸς ἐκκλησίας ἐνεργειῶν (οἷαι ἡ ἀπὸ τῆς κανονικῆς ἀρχῆς παραίτησις καὶ λειποταξία τῶν ἀρχιερέων Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, Σοφίας Δωροθέου καὶ Λοφτζοῦ Ἱλαρίωνος καὶ ἡ ἀπὸ γ' μαρτίου ,αωο' ἐγκύκλιος αὐτῶν πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαόν, ἵνα τοὺς τούτοις συνυπογράψαντας λαϊκοὺς ὡς τοιούτους παραλείψωμεν) στηριχθῆναι καὶ παγιωθῆναι ἐκκλησίαν, καὶ ταύτην εἶναι καὶ λέγεσθαι ὀρθόδοξον, παρ' ἀρχιερέων, οἵπερ οὐδ' αὐτὸν τὸν ἱερὸν ὅρκον, ὃν δεδώκασιν ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἐτήρησαν, μόνῃ δὲ τῇ φιλάρχῳ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἐπιθυμίᾳ ἑπόμενοι παρανόμως, καὶ τρόποις ἀεικέσι τε καὶ ἀναρμοδίοις τοῖς πρὸς ἰδίαν αὐτῶν φιλοδοξίαν συντείνουσι χρώμενοι, τήν τε ἁπλότητα καὶ εὐσέβειαν τοῦ βουλγαρι- C κοῦ λαοῦ ἐκμεταλλεύονται, καὶ τῆς ἀνακτορικῆς εὐμενείας ἀσυστόλως καταχρῶνται; Ἡμῖν γε οὕτω δοκεῖ, ὡς οὐ κανονικόν, οὐδέ γε θεμιτὸν καὶ δυνατόν. Ἐὰν γὰρ οὗτοι ηὐλαβοῦντο καὶ ἐσέβοντο τοὺς ἱεροὺς τῆς ἐκκλησίας θεσμοὺς καὶ κανόνας, ἐφ' ὧν ἐρειδόμενοι ἀρχιερέας ἑαυτοὺς ἀποκαλοῦσιν, οὐκ ἂν παρέπειθον τὴν ὑψηλὴν αὐτοκρατορικὴν ἡμῶν κυβέρνησιν, μᾶλλον δὲ ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους, ἱκανὴν καὶ ἀποχρῶσαν θεωρῆσαι τὴν ἔκδοσιν ὑψηλοῦ φερμανίου παρὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, πρὸς προφανῆ μὲν καταπάτησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας, ἁπλῆν δὲ καὶ μόνην ἐπιτυχίαν τῶν ἰδίων πόθων, ὀλιγωροῦντες τῶν ἱερῶν κανόνων τῶν ἐπὶ προφυλακῇ τῆς πατρῴας εὐσεβείας κειμένων, οὐδὲ γ' ἐσεμνύνοντ' ἂν ἐπὶ τοιαύταις καινοτομίαις.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, προσαγόμεθα καὶ αὖθις εἰς ἀδελφικὴν ἀπάντησιν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, πρῶτον μὲν συλλυπούμενοι τῇ ἀδελφικῇ αὐτῆς ἱερᾷ D κορυφῇ, ἐφ' οἷς ἀδίκως πάσχει δεινοπαθήμασι, καὶ παρακαλοῦντες ὅπως μετριάζουσα ὅσον ἔνεστι τὰς ἐγκαρδίους ταύτας θλίψεις αὐτῆς, ἐλπίζῃ πάντοτε εἰς τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν τοῦ κυρίου, „ὃς οἶδεν εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν“· εἶτα δὲ ἀποφαινόμεθα καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ἡμῶν ἀδελφικῇ ἀπαντήσει ὅτι, συμφώνως τῇ ἀπὸ λ' ἰανουαρίου ,αωξθ' ἀπαντήσει ἡμῶν, ἐμμένομεν ἀναγνωρίζοντες καὶ ἐπιδοκιμάζοντες τὰς συνοδικὰς πράξεις τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου βουλγαρικοῦ ζητήματος. Οὐδὲ γὰρ βλέπομεν ἄλλην τινὰ θεραπείαν τῶν δεινῶν τούτων, μετὰ τοσαύτας μάλιστα παραχωρήσεις προνομίων παρὰ τῆς ἐκκλησίας, ἢ τὴν συγκάλεσιν οἰκουμενικῆς συνόδου, ὡς μόνης ἁρμοδίας ἐξενεγκεῖν ἀπόφασιν κανονικὴν καὶ δικαίαν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν θεσμῶν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἱκανὴν θεραπεῦσαι ἀποχρώντως τὰς μεταξὺ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ βουλγάρων ἀξιώσεις.

Τούτου ἕνεκεν, καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον, τὸ ἄλλως τε σεβαστὸν ἡμῖν καὶ πάσης τιμῆς ἄξιον, ὡς βασιλικόν, τυγχάνει ἀναρμόδιον, ὡς περὶ καθαρῶς ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως διαλαμβάνον. Διότι τότε μόνον εἶχεν ἂν τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κῦρος νόμου, περὶ πνευματικῶν ὑποθέσεων διαλαμβάνον, ἐὰν ἐπεκύρου καὶ ἐκράτυνε πρᾶξιν ἐκκλησιαστικὴν ἐξενηνεγμένην ἁρμοδίως παρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὁλομελείας, προβληθεῖσαν δὲ τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει εἰς ἐπικύρωσιν καὶ βεβαίωσιν. Διὰ δὴ ταῦτα λίαν καλῶς καὶ θεοφρόνως ἔπραξεν ἀναπτύξασα μεθ' ὅλου μὲν τοῦ σεβασμοῦ, ὡς ἁρμόζει ὑπηκόοις, ἀλλὰ μετὰ πάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρρησίας, τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἀμετακλήτους λόγους, ὧν ἕνεκεν ἀδυνατεῖ ἡ ἐκκλησία ἵνα παραδεχθῇ ὡς ἁρμοδίαν καὶ σύμφωνον τῷ πνεύματι τῆς ἐκκλησίας τὴν διὰ τοῦ ῥηθέντος ὑψηλοῦ φερμανίου λύσιν τοῦ ζητήματος μεταξὺ τοῦ πατριαρχικοῦ αὐτῆς θρόνου καὶ τῶν βουλγάρων. Πεποίθαμεν δὲ ὅτι ἡ ἀείποτε εὐγενὴς τοῖς πιστοῖς αὐτῆς ὑπηκόοις ὑψηλὴ ἡμῶν κυβέρνησις ἀναγνωρίσει εἰς τέλος τοὺς ἰσχυροὺς λόγους, δι' οὓς ἡ ὑμετέρα σεβασμιωτάτη παναγιότης ἐμμένει ἀκλόνητος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτῆς ἀποφάσει περὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ὡς μόνης ἁρμοδίας πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου.

A

Ταῦτα τοίνυν καὶ παρ' ἡμῶν εἰς ἀπάντησιν, σεβασμιώτατε ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφέ. Ὁ δὲ θεὸς καὶ πατὴρ τῆς εἰρήνης, ὁ τὰ πάντα εἰδὼς πανσόφως τελεσιουργῆσαι τὰ κατ' αὐτὸν σωτηριώδη τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ· παρ' οὗ καὶ τὰ σεβάσμια καὶ γεραρὰ ἔτη τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος εἶεν ὅτι πλεῖστα καὶ σωτηριωδέστατα.

Ἐν Δαμασκῷ, τῇ κ' νοεμβρίου ,αωο'.

Τῆς ὑμετέρας θειοτάτης καὶ σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος † ὁ Ἀντιοχείας Ἱερόθεος.

c.

Responsum ecclesiae Hierosolymitanae
1870 decembris 19/31.

Παναγιώτατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περισπούδαστε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύριε κύριε Γρηγόριε· τὴν ὑμετέραν περισπούδαστον καὶ σεβαστὴν παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Τὰ ἀπὸ λ' σεπτεμβρίου τοῦ τρέχοντος ἔτους ἐγκύκλια γράμματα τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπισυνημμένων ἐντύπων ἐγγράφων ἐκομισάμεθα, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, οἷα εἰκός, ἐσκεμμένως καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος ἀνέγνωμέν τε καὶ ἐμελετήσαμεν. Ἐπειδὴ δ' ἐτυγχάνομεν τέως παρεπιδημοῦντες δι' ἀνάγκας τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐν τῇ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν δικαιοδοσίαν πόλει Ἰόππῃ, ἀνεβάλομεν εἰς δεῦρο τὴν ἀπάντησιν ἡμῶν, καίπερ μὴ διαλιπόντες ἐν τῷ μεταξύ, καὶ ἐξ ἄλλων ἀφορμῶν τὸ ἐνδόσιμον λαμβάνοντες, τὸν νοῦν ἡμῶν τοῖς γεγραμμένοις ἐφιστάντες. Τὰς οὐ καλὰς ἀφορμὰς καὶ τὰς σχετλίας ἐκβάσεις τῆς πολυκρότου βουλγαρικῆς, ἢ μᾶλλον βουλγαριστῶν τινων, πρὸς τὸν κανονικὸν αὐτῶν ποιμενάρχην διαφορᾶς, καὶ διενέξεις, τὰς διοικητικὰς καὶ πατριαρχικὰς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου προνομίας ἐπηρεαζούσας καὶ ἄντικρυς τοῖς καθεστῶσι καὶ ἐκκλησιαστικοῖς κανόσιν ἐναντιουμένας, τὰ πρὸς εἰρήνην τε μέσα καὶ τὴν στοργὴν καὶ συγκατάβασιν τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας μέχρι καὶ τοῦ ἀφεῖναί τινα, ἃ νομίμως αὐτῇ προσήκει, τὸ σκληροτράχηλον καὶ ἀνένδοτον τῶν τῆς οἰκτρᾶς ταύτης διχοστασίας ὑποβολέων καὶ τὰς νέας καὶ τοῦ κανονικοῦ καὶ πρέποντος ἀπεσχοινισμένας προτάσεις, τὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης καὶ ἑνότητος δόγμα καὶ τὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων κῦρος ἀνατρεπούσας τε καὶ καταπατούσας, ἐκ τῶν ἀμφὶ μεσοῦντα δεκέμβριον τοῦ ,αωξη' σωτηρίου ἔτους ἀποσταλέντων ἡμῖν πατριαρχικῶν ἐγκυκλίων γραμμάτων καὶ ἐπισυνημμένων ἐγγράφων ἐγνώκαμεν, ὁπότε καὶ ἀπαντῶντες, τὴν περὶ συγκροτήσεως οἰκουμενικῆς συνόδου προταθεῖσαν γνώμην τῆς πεπνυμένης αὐτῆς κορυφῆς ἐπεδοκιμάσαμεν, ἀποφηνάμενοι καὶ ἡμεῖς, ὅτι αὕτη, οἷα φωνὴ τῆς καθόλου ἐκκλησίας, τῆς στύλου καὶ ἑδραιώματος τῆς ἀληθείας παρὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τεταγμένης, ἠδύνατο ψῆφον ὁριστικὴν καὶ ἀνέκκλητον ἐξενεγκεῖν, καὶ ἅπαξ διὰ παντὸς τοῖς ἀντιξόοις βουλεύμασι φραγμὸν ἐνδελεχῆ ἐπιθεῖναι καὶ τὴν τοῦ κακοῦ διάδοσιν προλαβεῖν. Ἔκτοτε δὲ διετία ὅλη παρῆλθε, καὶ μεθ' ὅλα τὰ συνετά, ἐσκεμμένα καὶ φιλόστοργα μέτρα, μεθ' ὅλας τὰς γενναίας παραχωρήσεις τῆς πεπνυμένης καὶ κλεινῆς αὐτῆς κορυφῆς, μεθ' ὅλας δὲ τὰς κρίσεις καὶ ἀποφάνσεις τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν, οὐ μόνον οὐκ ἐλώφησε τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ νέα καταιγὶς ἐπελθοῦσα τὸ θεοπαγὲς καὶ παναρμόνιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας καὶ εὐταξίας οἰκοδόμημα, τὸ διὰ τῶν ἀριφρονεστέρων καὶ ἀριπρεπεστέρων τοῦ χριστιανισμοῦ νόων οἰκοδομηθὲν καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀπ' αἰώνων ἀλύμαντον διασῶσαν, ἄρδην ἀνατρέψαι ἠπείγετο. Παραχαράκται γάρ τινες τῆς ἀληθείας, περιβολὴν μὲν καὶ προσωνυμίαν ἀρχιερέων Χριστοῦ ἔχοντες, ἔργῳ δὲ τοῦ ἀρχιερατικοῦ φρονήματός τε καὶ τρόπου πόρρω ἀφεστηκότες, καὶ δὴ καὶ κανονικῶς καθῃρημένοι καὶ αὐτόχρημα λύκοι ἀντὶ ποιμένων, εὐαρίθμοις τισὶ λαϊκοῖς, τὰ μὲν ἄλλα εὐϋπολήπτοις, περὶ δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἀποφαίνεσθαι πάντῃ ἀναρμοδίοις καὶ μηδόλως σύμπασαν τὴν φωνὴν τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ἀκάκου λαοῦ τῶν βουλγάρων ἐκπροσωποῦσι, προστεθέντες, τὴν εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας ἀσυστόλως τε καὶ ἀναιδῶς διαταράξαι ἀνεδέξαντο, καὶ τοὺς κανόνας αὐτῆς εἰς φροῦδα ῥήματα μεταβαλεῖν ἠπείγοντο. Ὅση δ' ἰλιὰς κακῶν τὸ τηνικαῦτα ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ τῆς Βουλγαρίας πληρώματι ἐνέσκηψε, καὶ ὅπως ὁ λαὸς ὁ ἁπλοῦς τε καὶ ἄκακος ὑπερεθίζετό τε καὶ συνεταράττετο, οὐ μόνον προφορικαὶ πληροφορίαι, ἀλλὰ καὶ τὰ πατριαρχικὰ αὐτῆς γράμματα διετραγῴδουν· οἷα δὲ τὰ ἐκ τούτων ἐπακολουθήματα, καὶ ὁπόση ἡ ἐντεῦθεν τῶν κακῶν δείνωσις, καὶ ἡ ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσι προσγενομένη δυσοικονόμητος σύγχυσις, αὐτὴ δὴ ἡ ὑπὸ τῆς θεοπροβλήτου καὶ λαοποθήτου αὐτῆς παναγιότητος αἰτηθεῖσα παραίτησις ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐνέφηνε, παραίτησις ἀλγεινοτάτην θλῖψιν ἁπάσαις ταῖς ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις ἐμποιήσουσα καὶ τὸ πένθος αὐτῶν βαρύτερον καταστήσουσα. Ἀλλ' εὐλογητὸν εἴη τὸ ὄνομα τοῦ ἐπαγγειλαμένου, ὅτι καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσι τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ. Τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα κύματα τὰ τὸ θεότευκτον σκάφος τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας καταποντίσαι ἐπαπειλοῦντα προσήρραξαν ἐμβριθεστάτῃ καὶ παραδειγματικῇ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς χρονικοῖς φρονήσει τε καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν πατέρων παραδεδομένοις ἀφοσιώσει καὶ ἐμμονῇ. Ἐν ταῖς δειναῖς ἐκείναις περιστάσεσι τὸ πρός τε τὴν σχισματικὴν σπεῖραν καὶ τὰς παραπεισθείσας ἀρχὰς εὐκρινές τε καὶ εὔτολμον, ναὶ μὴν καὶ φιλόστοργον, τῆς τε ὑμετέρας παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου οὕτω λαμπρῶς καὶ εὐστόχως ἐξέλαμψεν, ὥστε ἁπάσας τὰς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἐν τούτοις καθορᾶν μονονουχὶ τὸ πνεῦμα τῶν θεοφόρων πατέρων τὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν θεσμοθεσίαν τε καὶ εὐταξίαν συμπῆξαν καὶ παγιῶσαν, ἐνεργοῦν καὶ κινούμενον, καὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν λαλοῦσαν. Καὶ πάλιν εἴη εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τοῦ τῆς ἐκκλησίας δομήτορος. Ἡμεῖς δὲ καὶ νῦν εἰδικώτερον τὸ φρόνημα ἡμῶν περί τε τῶν ταραξιῶν βουλγαριστῶν καὶ τῆς

B

C

D

πρὸς αὐτοὺς διαγωγῆς τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐκφέροντες, ἀποφαινόμεθα, ὅτι ἐκείνους μὲν ὡς πειρωμένους τὴν εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας διαταράξαι, καὶ μεθ' ὅλας τὰς συγκαταβάσεις καὶ παραχωρήσεις ἐν τῇ ἰδιογνωμοσύνῃ αὐτῶν ἐμμένοντας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν θεσμοθεσίαν διαστρέψαι προθυμουμένους, πόρρω τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀφεστηκότας λογιζόμεθα. Τὴν δὲ πρὸς αὐτοὺς φωνὴν τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, ἅτε στοιχοῦσαν τῷ ἀληθεῖ, τῷ δικαίῳ καὶ τῷ κανονικῷ, ὡς αὐτὴν τὴν φωνὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἀναγνωρίζομεν. Οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων, ἀγαπητὲ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ καὶ περιπόθητε, οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων, πολλῷ δὲ μᾶλλον οἱ ὑπὸ θεοῦ τεταγμένοι φρουροὶ καὶ οἰκονόμοι τῆς καλῶς κανονισθείσης θεσμοθεσίας, ἀνάσχοιντ' ἄν, χάριν δημοκόπων τινῶν καὶ λαοπλάνων ἀνατραπῆναι ὅ τι χρυσοῖ τῆς ἐκκλησίας αἰῶνες ἐθέσπισαν, καὶ πολιὸς αὐτῆς βίος διὰ τοσούτων θυσιῶν καὶ καμάτων ἐκύρωσεν. Ἀλλὰ τούτους τοὺς μηδὲν κρεῖττον ἢ ὁσιώτερον τῆς ἰδίας ἰσχυρογνωμοσύνης καὶ τῶν ἐπιπολαίων αὐτῶν διαλογισμῶν καὶ διαβουλίων ἔχοντας, καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν διάκοσμον εἰς χάος καὶ αὐτόχρημα ἀκοσμίαν μεταβαλεῖν πειρωμένους, σωφρονισθῆναι δίκαιον καὶ τῇ οἰκτρᾷ καὶ δικαίᾳ στάθμῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κρίσεως ὑπαχθῆναι, ὅπως τὸ τῆς ἐκκλησίας σῶμα διασωθῇ.

Ἀλλ' ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ διαλύσας δῴη καὶ αὖθις τὴν εἰρήνην τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, τὴν δ' ὑμετέραν παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ συνόδῳ περιφρουρείη καὶ διαφυλάττοι καθυπερτέραν παντὸς ἀνιαροῦ μέχρι γήρως βαθυτάτου· γένοιτο.

Ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ, ,αωο' δεκεμβρίου ιθ'.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος.

d.

Responsum ecclesiae Cypriae

1870 novembris 9/21.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε κύριε Γρηγόριε· τὴν πανσέβαστον ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ συνόδῳ ἀδελφικῶς ἐν Χριστῷ κατασπαζόμενοι ἥδιστα προσαγορεύομεν.

Τὴν ἀπὸ λ' τοῦ παρελθόντος σεπτεμβρίου γεγραμμένην σεβαστὴν ἡμῖν ἀδελφικὴν ἐγκύκλιον τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου μετὰ τῶν ἐπισυνημμένων αὐτῇ ἐντύπων ἐπισήμων ἐγγράφων, ἀναγομένων πάντων εἰς τὸ βουλγαρικὸν λεγόμενον ζήτημα, κομισάμενοι τῇ κη' τοῦ ἤδη λήξαντος ὀκτωβρίου, ἀνέγνωμεν αὐτὰ καὶ οὐ μετρίως ἐλυπήθημεν κατιδόντες ἐν αὐτοῖς ἔνθεν μὲν τὴν εἰς δεῦρο παράτασιν τοῦ εἰρημένου ζητήματος, ὅπερ ἐπὶ δεκαετίαν καὶ ἐπέκεινα διατελεῖ, ὡς μὴ ὤφελε, τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν τοσοῦτον σφοδρῶς συνταράττον, ἔνθεν δὲ τὴν μεθ' ὅλας τὰς εὐλόγους τῆς ἐκκλησίας παραστάσεις ἀπόφασιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως τοῦ δοῦναι πέρας αὐτῷ παρὰ τὴν γνώμην δηλονότι τῆς ἐκκλησίας, ἐφ' ᾧ καὶ ὑψηλὸν ἐξέδοτο φιρμάνιον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ σεβασμιωτάτη ἡμῖν αὐτῆς κορυφὴ συνοδικῶς ἐξαιτεῖται τῆς καθόλου ἐκκλησίας τὴν ψῆφον ἐπὶ τῶν τέως πεπραγμένων αὐτῇ, εἴπερ δηλονότι τῷ πνεύματι τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου καὶ τῶν σεπτῶν οἰκουμενικῶν συνόδων ταῦτα συνᾴδουσιν, οὐ λείψομεν καὶ ἡμεῖς συνοδικῶς τὴν ὑμετέραν ἀδελφικὴν ἀξίωσιν, τό γε ἐφ' ἡμῖν, ἐκπληρῶσαι καὶ τὴν ἡμετέραν ταπεινὴν ἀποφήνασθαι γνώμην. Ἀλλ' ὅτι πρὸς τοῦτο δεῖ καὶ μελέτης ἱκανῆς καὶ ἐπιστασίας συντόνου, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ δῆλον γίγνεται καὶ ἡ σεβασμιωτάτη ἡμῖν αὐτῆς κορυφὴ ἐν τῇ συνοδικῇ αὐτῆς ἐπιστολῇ ὑφηγεῖται, ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον τὴν δέουσαν τοῦ νοῦ προσοχὴν διὰ τὸ πολυάσχολον ἡμῶν καὶ πολύφροντι οὐκ ἠδυνήθημεν οὐδ' ἐπὶ μικρὸν ἐπιστῆσαι τοῖς γράμμασιν, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μεθ' ὧν συνδιασκεψόμεθα ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς, ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἐπαρχίαις διαμένοντας καὶ οὐκ ὀλίγον ἀπὸ τῆς ἡμετέρας πόλεως ἀφισταμένους, ἠδυνήθημεν μεταπέμψασθαι. Ἐπὶ δὲ τούτοις συνέβη ἔναγχος καὶ τὸν Κυρηνείας μητροπολίτην πρὸς κύριον ἐκδημῆσαι, ὅπερ οὐ μετρίως τὴν ἡμετέραν λύπην ἐπηύξησε, καὶ φροντίδας νέας τῆς χηρευσάσης ἐπαρχίας ἡμῖν ἐπεφόρτισε. Διὰ ταῦτα τοίνυν, τό γε νῦν, ἀδύνατον ἀποβαίνει ἡμῖν τὸ ἀποκρίνασθαι ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ ὧν ἀδελφικῶς ἀξιοῖ καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ σεβαστῇ ἡμῖν συνοδικῇ αὐτῆς ἐγκυκλίῳ· διόπερ ἐξαιτούμενοι τὴν ὑμετέραν ἀδελφικὴν συγγνώμην, διατελοῦμεν μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ καὶ ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης.

Ἐν Λευκωσίᾳ, τῇ 9 νοεμβρίου 1870.

Τῆς λίαν περισπουδάστου ἡμῖν ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος καὶ πανιερότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ Κύπρου Σωφρόνιος.

e.

Responsum ecclesiae Rossiacae

1871 martii 2/14.

Τὸν ἁγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ ἀγαπητὸν καὶ ἀξιοσέβαστον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ πᾶσαν τὴν ἱερὰν πατριαρχικὴν σύνοδον ἀδελφικῶς προσαγορεύομεν.

Ἀπαντῶσα εἰς τὴν πρώτην τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος ἐπιστολὴν (ἀπὸ 12ης δεκεμβρίου 1868) περὶ τοῦ γραικο-βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος ἡ ἁγιωτάτη διοικοῦσα σύνοδος πασῶν τῶν Ῥωσιῶν, χειραγωγουμένη ὑπὸ μόνης τῆς ἐφέσεως ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ἁγίας ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς πάντας τοὺς ὁμοπίστους ἀδελφοὺς γραικοὺς καὶ βουλγάρους, ἐφρόντισεν ἵνα ὑποδείξῃ τοιοῦτο μέσον πρὸς λύσιν τοῦ θλιβεροῦ τούτου ζητήματος, ὅπερ κατὰ τὴν ἐκτεταμένην αὐτοῦ σημασίαν ἐνόμιζεν ὡς τὸ νομικώτατον, πιστότατον καὶ τὸ μόνον παρέχον ἐλπίδα καὶ καλλίτερον πρὸς τὸν σκοπόν. Πρὸς μεγίστην θλίψιν, ἐκ τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος πρὸς ἡμᾶς περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος (τῆς 30 σεπτεμβρίου 1870) καταδείκνυται ὅτι ἡ ἡμετέρα ἀδελφικὴ συμβουλή, προταθεῖσα μετὰ τοσαύτης εὐκρινείας, ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως, ἀπήρεσε τῇ μεγάλῃ πατριαρχικῇ ἐκκλησίᾳ. Τί δὲ ἠκολούθησαν ἐκ τούτου; Τοῦτο· ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν ἠθέλησεν ἐξ ἀγαθῆς αὐτῆς προαιρέσεως ἵνα χορηγήσῃ τοῖς βουλγάροις ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, τοῦτο ἀπεφάσισεν ἵνα χορηγήσῃ αὐτοῖς ἡ κυρίαρχος ἐπιτόπιος πολιτικὴ ἀρχὴ βασιζομένη ἐπὶ τοῦ ἀδιαφιλονεικήτου αὐτῆς καθήκοντος τοῦ προνοεῖν ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας καὶ ἀσφαλείας αὐτῆς, καὶ μὴ εὑρίσκουσα μηδὲν ἕτερον μέσον ἵνα θέσῃ τέρμα εἰς τὰς ταραχὰς ταύτας τῶν πνευμάτων καὶ εἰς τὰς ἀταξίας ταύτας, αἵτινες ἀπό τινων ἤδη ἐτῶν ἐπισυμβαίνουσιν εἰς διάφορα μέρη τῆς αὐτοκρατορίας ἕνεκα τῆς γραικο-βουλγαρικῆς διαφωνίας. Πληρέστατα συμφωνοῦμεν μετὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, ὅταν ὑψοῦτε τὴν ἀρχιποι-

μενικὴν φωνὴν ὑμῶν κατὰ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας A τῆς πύλης, διανοουμένης ἵνα δι' ἑνὸς φιρμανίου αὐτῆς λύσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ οὐδόλως δύναται νὰ λυθῇ ἄνευ τῆς ἐγγυτάτης συμμετοχῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ ἰδίως ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, ὡς ἀναγόμενον ἀμέσως εἰς τὴν ὑμετέραν πατριαρχικὴν δικαιοδοσίαν· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐκδηλοῦμεν σαφέστατα, εἰ καὶ μετ' ἐγκαρδίου θλίψεως, ὅτι δὲν δυνάμεθα ἵνα συμφωνήσωμεν μετὰ τῆς ἰδέας, ὅτι πρὸς λύσιν τοῦ προκειμένου ζητήματος ὑπάρχει ἀναγκαία ἡ συγκάλεσις οἰκουμενικῆς συνόδου.

Αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, δύνανται νὰ συγκαλῶνται μόνον περὶ ζητημάτων ἀφορώντων τὴν οἰκουμενικὴν πίστιν καὶ ἐκκλησίαν. Καὶ ἅπασαι αἱ ἑπτὰ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ἃς παραδέχονται οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, πραγματικῶς ἐπὶ τοιούτου εἴδους ἀντικειμένων συνεκροτήθησαν, καὶ ἰδίως ἕνεκα αἱρέσεων ἐπαπειλουσῶν αὐτὴν τὴν χριστιανικὴν πίστιν, B καὶ ὑποσκαπτουσῶν ἢ διαστρεφουσῶν τὰ θεμελιώδη δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ ταραττουσῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἅπασαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ γραικο-βουλγαρικὸν ζήτημα δὲν ἀφορᾷ τὰ θεμέλια τῆς ἡμετέρας ἁγίας θρησκείας, οὐδ' ἐπαπειλεῖ οὐδὲν ἐκ τῶν δογμάτων αὐτῆς, ἐπειδὴ οἱ βούλγαροι δὲν διανοοῦνται περί τινος οἱασδήποτε μεταβολῆς ἐν τῇ πίστει καὶ ταῖς ἀληθείαις αὐτῆς. Οὐδόλως ἀφορᾷ τὴν οἰκουμενικὴν ἐκκλησίαν, τῇ ὁποίᾳ παντάπασιν ἀδιάφορον ὑπάρχει, ἐὰν οἱ βούλγαροι μείνωσιν ἐν τῇ τωρινῇ ἱεραρχικῇ ἐξαρτησίᾳ, ἢ ἐὰν ἐπιτύχωσι διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ μείζονα ἢ ἐλάττονα ἀνεξαρτησίαν, ἢ καὶ ἐὰν νομίμως σχηματίσωσιν αὐτοκέφαλον ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν· ἀρκεῖ μόνον ἵνα ἔν τε τῇ πρώτῃ, ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ περιπτώσει οὗτοι διαμείνωσι πληρέστατα πιστοὶ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ ἀκωλύτως δύνανται ἵνα ἀπολαμβάνωσιν ὅλα τὰ μέσα πρὸς τὴν προκοπὴν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ εὐσεβείᾳ. C Τὸ δὲ ζήτημα τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ ἀφορᾷ κατ' ἐξοχὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν, καὶ ἀφορᾷ μόνον τὴν τοπικὴν ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· διὰ τοῦτο δύναται καὶ πρέπει νὰ λυθῇ μόνον ὑπὸ τῆς τοπικῆς αὐτῆς συνόδου συμφώνως τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσιν. Ἀνεφύη τοιοῦτόν τι ζήτημα διὰ τὸ πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατὰ τοὺς παρελθόντας ἤδη χρόνους, ὁπότε ἀπεχωρίζετο ἀπ' αὐτοῦ ἡ ῥωσσικὴ ἐκκλησία, καὶ μετὰ ταῦτα ὅταν ἀπῄτει τὴν ἑαυτῆς ἀνεξαρτησίαν ἡ ἐκκλησία τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' οὔτε ἐν τῇ μιᾷ οὔτε ἐν τῇ ἄλλῃ περιπτώσει οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει εὕρισκον ἀναγκαίαν τὴν συγκάλεσιν οἰκουμενικῆς συνόδου, ἔλυον δὲ τὸ ζήτημα διὰ μόνης τῆς τοπικῆς συνόδου· διατί δὲ ἤδη δὲν λύεται ἀπαραλλάκτως τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα; Τίνος ἕνεκεν τὸ στρέφεσθαι ἤδη πρὸς οἰκουμενικὴν σύνοδον; Καὶ ἐὰν οἱ τότε ἁγιώτατοι πατριάρχαι μετὰ τῶν τοπικῶν αὐτῶν συνόδων ἐθεώρουν δυνατὸν ἵνα δώσωσι D καὶ πλήρη ἀνεξαρτησίαν εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, μὴ καθορῶντες ἐν τούτῳ παράβασιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ μὴ φοβούμενοι περὶ τῆς εὐθύνης ἐνώπιον ἁπάσης τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἐπίσης δυνατώτερον καὶ ἀσφαλέστερον καὶ τώρα διὰ τὸ πατριαρχεῖον, ὅπως ἱκανοποιήσῃ τοὺς βουλγάρους, οἵτινες αἰτοῦνται παρ' αὐτοῦ ἐν συγκρίσει ἧττονα; Οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος ὅτι αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, αἵτινες συνεκροτοῦντο πρὸς λύσιν σπουδαίων δογματικῶν ζητημάτων ἀφορώντων τὴν οἰκουμενικὴν ἐκκλησίαν, ἔλυον σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ζητήματα ἀφορῶντα τὴν διοίκησιν, τὴν λατρείαν, ἔτι δὲ καὶ τοπικὰς ἐκκλησίας· ἀλλ' ἐντεῦθεν οὐδόλως ἕπεται, ὅτι ἰδίως περὶ τῶν τελευταίων τούτων ζητημάτων συνεκροτοῦντο αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι· οὕτω καὶ νῦν, ἐὰν οἱαδήτινα ζητήματα τῆς πίστεως, ἔχοντα σπουδαιότητα διὰ πᾶσαν τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ὑπηγόρευσαν τὴν ἀνάγκην τῆς συγκροτήσεως οἰκουμενικῆς συνόδου, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ σύνοδος αὕτη ἠδύνατο ἵνα ἐνασχοληθῇ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, εἴς τε τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος καὶ εἰς ἄλλα παρόμοια. Τὸ δὲ συγκαλεῖν οἰκουμενικὴν σύνοδον ἰδίως περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἤθελε σημαίνει τὸ ἐνεργεῖν ἄνευ ἀποχρωσῶν βάσεων καὶ ἐλαττοῦν τὴν σημασίαν καὶ αὐτῆς τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου.

Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς συνεφωνοῦμεν μετὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, ἵνα ἀναγνωρίσωμεν τὴν συγκάλεσιν οἰκουμενικῆς συνόδου περὶ τῆς λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἀναγκαίαν καὶ πληρέστατα νόμιμον, δὲν δυνάμεθα νὰ σιωπήσωμεν ὅτι τοὐλάχιστον κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν ἡ συγκάλεσις τῆς συνόδου ταύτης φαίνεται ἡμῖν περιττή, ἔτι δὲ καὶ οὐχὶ ἀκίνδυνος. Ἅπασαι δὲ αἱ μερικαὶ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ὁποίων ὤφειλον ἵνα συνεδριάσωσιν ἐν τῇ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἤδη ἐξήνεγκον τὴν ἰδίαν αὐτῶν γνώμην ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ οἱονεὶ προέλυσαν αὐτὸ διὰ τῶν ἀπαντητικῶν αὐτῶν ἐπιστολῶν εἰς τὴν προτέραν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος· καί τινες μὲν ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν, οἷαι ἡ τῶν Ἱεροσολύμων, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου παρρησίᾳ ἀπεφάνθησαν κατὰ τῶν βουλγάρων, ὀνομάζουσαι τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἀντικανονικάς, ἄλλαι δέ, οἷαι ἡ σερβικὴ καὶ ἡ ῥωσσική, ἀνεγνώρισαν ὅτι αἱ αἰτήσεις αὗται χρῄζουσιν ἱκανοποιήσεως. Πρὸς τί λοιπὸν τὸ συγκαλεῖν ἀντιπροσώπους τῶν μερικῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν εἰς οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὅταν αἱ γνῶμαι αὐτῶν γνωσταὶ ἤδη ὑπάρχουσιν, φυσικὸν δ' ἐστὶν ἵνα ἀναμένωμεν, ὅτι αὗται δὲν θέλουσιν ἀρνηθῇ τὰς γνώμας αὐτῶν καὶ ἐπὶ συνόδου, κρίνοντες ἰδίως ἐκ τοῦ δριμέος ὕφους, δι' οὗ ἐξεδηλώθησάν τινες ἐκ τῶν γνωμῶν τούτων; Πρὸς τί τὸ συγκαλεῖν οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὅταν ἐκ τῶν προτέρων γινώσκωμεν, ὅτι τὸ συζητηθησόμενον ζήτημα δὲν δύναται ἐπ' αὐτῆς νὰ λυθῇ ὁμοφώνως, αἱ δὲ γνῶμαι ἐν αὐτῇ ἐξάπαντος διαιροῦνται; Τοιαύτη δὲ οἰκουμενικὴ σύνοδος, μηδὲν τελείως λύσασα, δύναται μόνον νὰ παραστήσῃ θλιβερὸν θέαμα προφανεστάτης διαφωνίας, ἐὰν δὲ μὴ καὶ διαιρέσεως, μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν σλαβωνικῶν ἐκκλησιῶν, καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σκάνδαλον παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὀρθοδόξου τε καὶ μή. Δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ σουλτάνου ἐξέφρασεν ἤδη τὴν θέλησιν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ γραικο-βουλγαρικοῦ ζητήματος τορῶς καὶ ἐκπεφασμένως διὰ τῆς νομοθετικῆς πράξεως. Ἡ σπουδαία αὕτη περίστασις δὲν δύναται ἵνα μὴ προξενῇ πίεσιν εἰς τὰ μέλη τῆς συνόδου, ἐὰν αὕτη συγκροτηθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ τουρκικῇ πόλει, καὶ ἀναποφεύκτως θέλει στερήσει τὴν οἰκουμενικὴν σύνοδον τῆς ἀνεξαρτησίας ἐκείνης καὶ τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας, αἵτινες οὐ μόνον ἀνήκουσιν αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖαι ὑπάρχουσιν· ἐὰν δέ, οὐδόλως λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τούτου, ἡ σύνοδος δυνηθῇ ἵνα διατηρήσῃ πληρέστατα τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς, καὶ θεσπίσῃ ἀπόφασιν ἀσύμφωνον πρὸς τὸ σουλτανικὸν φιρμάνιον, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ κυβέρνησις τῆς πύλης πιθανὸν νὰ μὴ παραδεχθῇ τὴν ἀπόφασιν τῆς συνόδου, καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν ὑπὸ τῶν ὑπηκόων αὐτῆς πραγματοποίησιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης.

Ἐπανερχομένη δὲ μετὰ ταῦτα εἰς τὰς ἐπιθυμίας τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, ὡς αὗται ὑπάρχουσιν ἐκπεφρασμέναι ἐν τῷ σουλτανικῷ φιρμανίῳ, οὗτινος τὸ περιεχόμενον ὑπηγόρευσαν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, αὐτοὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ βουλγαρισμοῦ, ἡ ἁγιωτάτη ῥωσσικὴ σύνοδος παρατηρεῖ, ὅτι οἱ βούλγαροι δὲν ἀπεποιήθησαν ἵνα ἀκολουθήσωσι τὴν ἐν τῇ προηγουμένῃ ἀπαντητικῇ αὐτῆς ἐπιστολῇ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἁγιότητα ἐκτεθειμένην συμβουλὴν αὐτῆς· ὅτι οὗτοι δὲν ἀπαιτοῦσι δι' ἑαυτοὺς πλήρη ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν, δὲν διανοοῦνται ὁλοτε-

λῶς νὰ ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τῆς μεγάλης πατριαρχικῆς ἐκκλησίας, καὶ διὰ τούτων ἀποκρούουσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν ἀφορμὴν τοῦ νὰ ἀποπτεύωνται καὶ νὰ κατηγορῶνται δι' οἱονδήποτε σχίσμα· ἀπ' ἐναντίας ἐπιθυμοῦσι νὰ διατηρήσωσι μετὰ τῆς πατριαρχικῆς ἐκκλησίας τὸν σύνδεσμον τῆς πίστεως καὶ τῆς ἱεραρχίας, καὶ ἐν γένει τὸν ἐκκλησιαστικὸν σύνδεσμον ὁμοφώνως τοῖς ἱεροῖς κανόσιν· περὶ τοῦ συνδέσμου τῆς πίστεως οἱ βούλγαροι διαβεβαιοῦσιν ὅτι „εἰς ὑποθέσεις ἀφορώσας τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, καὶ ἀπαιτούσας τὴν ἀμοιβαίαν σύσκεψιν καὶ σύμπραξιν, ἡ σύνοδος τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας ὀφείλει νὰ προστρέχῃ εἰς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύνοδον, οὗτοι δὲ οἱ τελευταῖοι ὀφείλουσιν ἵνα ἄνευ ἀναβολῆς παρέχωσι τὴν δέουσαν σύμπραξιν, καὶ στέλλωσι τὰς ἀναγκαίας ἀπαντήσεις" (6ον ἄρθρον τοῦ φιρμανίου)· χάριν δὲ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἱεραρχικοῦ συνδέσμου μετὰ τῆς μεγάλης πατριαρχικῆς ἐκκλησίας καὶ χάριν τῆς ἐξαρτήσεως αὐτῶν ἀπ' αὐτῆς, οἱ βούλγαροι συγκατατίθενται, ὅπως ὁ πρῶτος μητροπολίτης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῶν θέματος, ὀνομαζόμενος ἔξαρχος, διορίζηται ἢ ἐπικυροῦται συμφώνως τοῖς κανόσι (Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου, κανὼν 28) ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ ὅπως ὁ μητροπολίτης οὗτος, ἐπίσης συμφώνως τοῖς κανόσι (τῆς Πενθέκτης, κανὼν 15) μνημονεύῃ ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ ὅπως συμφώνως τοῖς κανόσι (τῆς ἐν Σαρδικῇ, κανὼν 3· ἐν Ἀντιοχείᾳ, κανὼν 13· Β' οἰκουμενικῆς συνόδου, κανὼν 2) ὁ ἔξαρχος τῶν βουλγάρων μὴ δύναται ἄλλως ἵνα ἐπισκέπτηται τὴν Κωνσταντινούπολιν, διαμένῃ ἐν αὐτῇ καὶ ἐκτελῇ ἱεροτελεστίας, εἰμὴ τῇ ἀδείᾳ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ ὑπόκηται εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, εἰς οὓς ὑπόκεινται ἐν τοιαύταις περιστάσεσι οἱ πατριάρχαι τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ἀντιοχείας (ἄρθρον 3, 4 καὶ 9 τοῦ φιρμανίου). Ἐπὶ τέλους πρὸς διατήρησιν ἐν γένει τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συνδέσμου μετὰ τοῦ πατριαρχείου οἱ βούλγαροι ἐκδηλοῦσι τὴν συναίνεσιν αὐτῶν, ὅπως ἡ σύνοδος τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας ἐξαιτῆται παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τὸ διὰ τὸ θέμα αὐτῆς ἀναγκαιοῦν ἅγιον μύρον (ἄρθρον 7 τοῦ φιρμανίου), ὅπως οἱ τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἐπίσκοποι, ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολῖται ἀκωλύτως διέρχωνται διὰ τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, ὁμοίως καὶ οἱ βούλγαροι ἱεράρχαι ἀκωλύτως διέρχωνται διὰ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, διατηρουμένων τῶν ὑπαρχόντων ἐπὶ τούτῳ κανόνων (ἄρθρον 8 τοῦ φιρμανίου)· καὶ ὅπως ἡ τάξις τῆς διοικήσεως τῶν ἐν τῇ βουλγαρικῇ μὲν ἐξαρχίᾳ κειμένων μοναστηρίων, κατὰ δὲ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἐκ τῶν πατριαρχείων ἐξηρτημένων ἐξακολουθῇ ὡς καὶ πρότερον (ἄρθρον 11 τοῦ φιρμανίου). Ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ ἵνα ἐπισυνάψωμεν, ὅτι ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ τῶν ἰδίων αὐτῶν εὐχῶν ὡς πρὸς τὰς σχέσεις αὐτῶν μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου οἱ βούλγαροι προσεπάθησαν ὅπως πλησιάσωσι πρὸς τὸ γνωστὸν σχέδιον τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος, ὠφεληθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ καὶ ὅπως δεχθῶσι πάσας τὰς κυριωτέρας ἀξιώσεις αὐτοῦ. Τί δὲ ὑπολείπεται ἤδη;

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ πρώτου βουλγαρικου ἢ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς σχεδίου, ὅπερ ἀπετέλεσε μετὰ ταῦτα μετά τινων τροποποιήσεων τὸ σουλτανικὸν φιρμάνιον, γενομένων ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ τουρκικοῦ ὑπουργείου ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος μετὰ τῆς πατριαρχικῆς συνόδου καὶ ἐπισυναφθεισῶν τῇ ὑμετέρᾳ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολῇ [1], καταφαίνεται ὅτι τανῦν, ἐὰν δὲν ἀπατώμεθα, ὑπολείπονται κυρίως τέσσαρες διαφοραὶ μεταξὺ τῶν αἰτήσεων τῶν βουλγάρων καὶ τῶν ἀξιώσεων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου.

Πρώτη διαφορά. Οἱ βούλγαροι, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν A ἀνωτέρω ὑφ' ἡμῶν σημειωθέντων ἱερῶν κανόνων, συγκατατίθενται ὅπως μόνον ὁ μητροπολίτης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῶν θέματος, ὁ ἔξαρχος, διορίζηται ἢ ἐπικυροῦται ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ μνημονεύῃ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις. Τὸ δὲ πατριαρχεῖον ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν τούτων τῶν κανόνων ἀπαιτεῖ ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ πάντες βούλγαροι μητροπολῖται διορίζωνται ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ μνημονεύωσι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Πλήν, αὐστηρῶς κρίνοντες, ἐν τῷ βουλγαρικῷ ἐκκλησιαστικῷ θέματι, ὡς καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ, δύναται νὰ ὑπάρξῃ μόνον εἷς κανονικὸς μητροπολίτης τοῦ θέματος μετὰ σημασίας καὶ ἐξουσίας, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες βούλγαροι μητροπολῖται εἰσὶν ἐπίσκοποι διοικοῦντες ἕκαστος μόνον μίαν ἐπαρχίαν καὶ φέροντες μόνον τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ μητροπολίτου. Ἑπομένως ὁ 28ος τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου κανὼν καὶ ἄλλοι ἀνωτέρω μνημονευθέντες, φαίνεται ὅτι δὲν παραβαίνονται, καὶ B ὁ ἱεραρχικὸς σύνδεσμος τοῦ βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θέματος μετὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας διατηρεῖται, εἰ καὶ εἷς μόνον ἐν ἐνεργείᾳ μητροπολίτης τοῦ θέματος τούτου, ὀνομαζόμενος ἔξαρχος, διορίζηται ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ μνημονεύῃ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱεροτελεστίαις.

Δευτέρα διαφορά. Οἱ βούλγαροι, ἐκφράζοντες τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως τῷ ἐκκλησιαστικῷ αὐτῶν θέματι χορηγηθῇ ἀνεξάρτητος ἐσωτερικὴ διοίκησις, ὅπως τοῦτο διοικῆται δι' ἰδίας βουλγαρικῆς συνόδου τῶν ἱεραρχῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐξάρχου, καὶ ὅπως πρὸς ὀχύρωσιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ διοικήσεως συνταχθῇ ἰδιαίτερος κανονισμὸς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν παραδόσεων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐπισυνάπτουσιν ὅτι ὁ κανονισμὸς οὗτος καθυποβληθήσεται εἰς τὴν ἔγκρισιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως τοῦ σουλτάνου, τὸ δὲ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον πληρέστατα συγκατατιθέμενον C εἴς τε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος ἐνεργουμένης δι' ἰδίας αὐτοῦ συνόδου, καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ σύνταξιν ἰδιαιτέρου κανονισμοῦ, ἀπαιτεῖ ὅμως, ὅπως ὁ κανονισμὸς οὗτος ὑποβληθῇ εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἀξιοσεβάστου πατριάρχου. Ἀλλὰ φαίνεται, ἐὰν εἰς τοὺς βουλγάρους χορηγῆται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τὸ δικαίωμα ἵνα αὐτοδιοικήτως, τουτέστιν ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, διεξάγωσι τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τοῦ βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θέματος, τότε συνάμα χορηγεῖται τῇ συνόδῳ καὶ τὸ δικαίωμα ἵνα αὐτοδιοικήτως καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ πατριάρχου ὠφελῆται ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων, ἐφαρμόζῃ τούτους ἐν τῷ θέματι αὐτῆς κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς κρίσιν καὶ συντάττῃ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν, χάριν διοικήσεως τοῦ θέματος, διαφόρους μερικωτέρους κανόνας, εἰ καὶ ἐν τέλει, εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν συναινέσωσιν οἱ βούλγαροι, ἵνα τὸν κοινὸν κανο- D νισμόν, τὸν ἀφορῶντα τὴν ὑφ' οἱανδήποτε ἔποψιν ἐπιθεώρησιν τοῦ τοσούτου σπουδαίου διὰ τὴν ὠφέλειαν τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐκκλησίας ἔργου, ὑποβάλωσιν εἰς τὴν προηγουμένην ἐπιθεώρησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

Τρίτη διαφορά. Οἱ βούλγαροι ἐπιθυμοῦσιν, ὅπως ὁ ἔξαρχος αὐτῶν μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς συνόδου ἐπικυροῦται διὰ διπλώματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐπίσης δὲ ὅπως ἐπικυροῦται καὶ διορίζηται δι' αὐτοκρατορικοῦ βερατίου· τὸ δὲ πατριαρχεῖον προστίθησιν, ὅπως τὸ βεράτιον τοῦτο ἐκδίδηται οὐχὶ ἄλλως, ἀλλὰ συνεπείᾳ ἐκθέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, πέμπηται δὲ εὐθὺς πρὸς τὸν ἔξαρχον. Ἀλλ' ἡ λύσις τοῦ προκειμένου ζητήματος, τὸ πολὺ πολὺ πρέπει νὰ ἐξαρτᾶται πληρέστατα ἀπὸ τῆς θελήσεως τῆς κυβερνήσεως τοῦ σουλτάνου, ἥτις δύναται, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς κρίσιν, ἵνα ἀποστέλλῃ τῷ ἐξάρχῳ τὸ ἑαυτῆς βεράτιον καὶ κατὰ συνέπειαν ἐκθέσεως ἢ ἄνευ ἐκθέσεως τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

[1] Supra, col. 297-18, littera g.

Τελευταῖον, ἡ τετάρτη διαφορὰ συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι, κατὰ τὸ τελευταῖον σχέδιον τῶν βουλγάρων, ὡς ἀποτελέσοντα μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θέματος, σημειοῦνται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοιαῦται ἐπαρχίαι καὶ μέρη, αἵτινες, κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ σχεδίου τούτου παρατηρήσεις τῆς πατριαρχικῆς συνόδου, δὲν πρέπει ν' ἀποτελέσωσι μέρος τοῦ θέματος, διὰ δὲ τοῦ φιρμανίου τοῦ σουλτάνου (ἄρθρον 10) τινὲς τῶν ὑπὸ τῶν παρατηρήσεων τῆς συνόδου μνημονευομένων ἐπαρχιῶν καὶ τόπων ἐξῃρέθησαν ἤδη, ὅπως μὴ ἀποτελέσωσι μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θέματος. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἐθεσπίσθη ὅτι ἐν φιλονεικουμέναις καὶ ἀμφιβόλοις περιστάσεσιν, ἐὰν δηλονότι οἱαδήτινα μέρη δέον ἵνα ἀνήκωσι τῷ βουλγαρικῷ θέματι, τὸ ζήτημα τοῦτο λυθήσεται κατὰ τὴν ἐξ ὁμοφωνίας συναίνεσιν πάντων ἢ τοὐλάχιστον τῶν δύο τρίτων τῶν κατοίκων τοῦ τόπου ἐκείνου, καὶ ὅτι ἐν γένει τὰ καθέκαστα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀφίενται ὅπως διαιτηθῶσι μεταξὺ τῶν πατριαρχείων καὶ τῆς ἐξαρχίας, συμφώνως ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διατάξεσιν.

Ἐν τούτοις ἐκδηλοῦσα μόνον τὴν ἑαυτῆς γνώμην περὶ τῆς δυνατῆς ἄρσεως τῶν ἀριθμηθεισῶν διαφορῶν, καὶ οὐδόλως ἐπιθυμοῦσα ἵνα ἔλθῃ εἰς οἱασδήτινας ἔριδας μετὰ τοῦ ἀξιοσεβάστου οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν, εὐχαρίστως παραχωρεῖ ὅπως ἡ γνώμη αὐτῆς καὶ αἱ ἐκτεθεῖσαι ἐξηγήσεις συζητηθῶσιν. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἕκαστος ἀμερόληπτος δὲν δύναται ἵνα μὴ συμφωνήσῃ, ὅτι αἱ διαφοραὶ αὗται ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ γραικο-βουλγαρικοῦ ζητήματος εἰσὶν ἐπουσιώδεις, καὶ ὅτι χάριν αὐτῶν δὲν ἀπαιτεῖται ἡ συγκάλεσις οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἕκαστος ἀμερόληπτος ὀφείλει νὰ συνομολογήσῃ ὅτι, ἕνεκα τοιούτων ἀσημάντων διαφορῶν, ἄδικον ἤθελεν εἶσθαι ἵνα ἀποβάλλωνται, ἀφορίζωνται ἀπὸ τῆς ἐκ-

A κλησίας καὶ ὀνομάζωνται σχισματικοὶ οἱ βούλγαροι, ὁπόταν οὗτοι διαβεβαιοῦσιν ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦσι τὸν ἐντελῆ χωρισμὸν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἀπεναντίας δὲ ἐπιθυμοῦσιν ἵνα διατηρήσωσι μετ' αὐτοῦ τὸν σύνδεσμον τῆς πίστεως, τῆς ἱεραρχίας καὶ ἐν γένει τὸν ἐκκλησιαστικὸν σύνδεσμον συμφώνως τοῖς ἱεροῖς κανόσιν.

Ἐγκαρδίως δεόμεθα τοῦ κυρίου, τοῦ ἄκρου ἀρχιποιμένος ἡμῶν, ὅπως διδάξῃ, ὁδηγήσῃ καὶ ἐνισχύσῃ αὐτὸς πνεύματι σοφίας καὶ συνέσεως, πνεύματι συμβουλῆς καὶ ἰσχύος (Ἡσαΐου Β', 2) τὴν ὑμετέραν ἁγιότητα καὶ ἅπασαν τὴν ἱερὰν σύνοδον, ὅπως ἐπιτυχῶς τελειώσητε τὸν μέγαν ἀγῶνα τῆς εἰρηνοποιήσεως καὶ τῆς πλήρους ἀναπαύσεως τῆς ὑμετέρας, ἀπὸ τοσούτων ἤδη ἐτῶν ταραττομένης, πνευματικῆς ποίμνης, καὶ δείξητε τῷ κόσμῳ νέον ὑψηλὸν παράδειγμα ποιμαντορικῆς αὐταπαρνήσεως, συγκαταβάσεως καὶ ἀγάπης, τὰ πάντα συγχωρούσης, καὶ ἑτοίμης οὔσης πρὸς πᾶ-
B σαν θυσίαν διὰ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων πρὸς δόξαν θεοῦ καὶ οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Τῆς ὑμετέρας περιποθήτου ἡμῖν καὶ ἀξιοσεβάστου ἁγιότητος ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί

Ἰσίδωρος, μητροπολίτης Νοβογοροδίου καὶ Πετρουπόλεως.
Ἀρσένιος, μητροπολίτης Κιέβου καὶ Γαλικίας.
Ἰννοκέντιος, μητροπολίτης Μόσχας καὶ Κολόμνης.
Βασίλειος, ἀρχιεπίσκοπος, μέλος τῆς ἁγίας συνόδου.
Μακάριος, ἀρχιεπίσκοποις Λιθουανίας καὶ Βίλνης.
Ἀλέξιος, ἀρχιεπίσκοπος Ῥεζάνης καὶ Ζαϊρίσκης.
Πρωτοπρεσβύτερος Βασίλειος Βοζανώφ.
Πρωτοϊερεὺς Ἰωάννης Ῥοζδετσβένσκης.

Ἐν Πετρουπόλει, τῇ 2 μαρτίου 1871.

f.

Responsum ecclesiae Helladicae

1870 novembris 27 / decembris 9.

Ἀριθμ. πρωτ. 2273.
Διεκπ. 1009.

Τῷ παναγιωτάτῳ καὶ θειοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Γρηγορίῳ σὺν τῇ περὶ αὐτὸν ἁγιωτάτῃ συνόδῳ, ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ὑπερηδίστως ἀπονέμει.

Τῶν ἐκ τῆς βουλγαρικῆς πλάνης τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ γεννηθεισῶν ἐν ταῖς ἐσχάταις ταύταις ἡμέραις δυσχερειῶν πλήρη νῦν καὶ λεπτομερῆ γνῶσιν λαμβάνουσα ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔκ τε τοῦ ἀπὸ 30 παριππεύσαντος μηνὸς σεπτεμβρίου γράμματος τῆς ὑμετέρας παναγιότητος καὶ τῶν αὐτῷ συνημμένων, ἀναπολεῖ καὶ ἄκουσα παρῳχημένων χρόνων παραπλήσια σκάνδαλα, ἅτινα διὰ τοῦ αὐτοῦ φιλοχρίστου μὲν καὶ εὐσεβοῦς, εὐαπατήτου δὲ δυσμοίρως ἔθνους τῶν βουλγάρων, τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ παρεσκεύασεν ὁ πονηρός, „ᾧ μηδέποτε τῶν κακῶν, ὡς ἔοικεν, ἔστι κόρος, μηδὲ τῶν μηχανημάτων πέρας, ἃ κατ' αὐτῆς ἐξ ἀρχῆς ἐνεποίησεν."

Ἀλλ' ἐν τῇ ἄκρᾳ ἐπὶ πᾶσι τούτοις θλίψει τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος οὐ σμικρὰν αἰσθάνεται ἀναψυχήν τε καὶ ἀνακούφισιν, ὡς ἐν τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν μέγαν ἐκεῖνον αὖθις ἀνευρίσκουσα τῆς ὀρθοδοξίας ἀθλητήν, „τὸν μὴ διδόντα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ὕπνον, μηδὲ τοῖς βλεφάροις αὐτοῦ νυσταγμόν, ἕως οὗ αὐτοὺς αὖθις εἰς τὸ τοῦ κυρίου εἰσήλασε σκήνωμα."

Πληρέστατα, παναγιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, συναισθανόμεθα καὶ συμμετέχομεν τοῦ ἄλγους καὶ τῶν καιρίων πληγῶν, δι' ὧν ἥ τε ὑμετέρα παναγιότης καὶ ἅπαν τὸ εὐσεβὲς τῶν ὀρθοδόξων πλήρωμα μέσων τῶν

C σπλάγχνων ἐπλήγη ὑπὸ τῆς νέας ταύτης τῶν βουλγάρων πλάνης, ῥιζηδὸν ἀνασπώσης καὶ ἀνατρεπούσης τὰς διοικητικὰς βάσεις τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησίας, ἥτις, ἐν τῷ οἰκουμενικῷ καὶ παγκοσμίῳ αὐτῆς προορισμῷ, ἀγνοοῦσα τὰς πολιτικὰς καὶ ἐθνικὰς τῶν λαῶν διαιρέσεις, ἀνεξαρτήτως πάσης ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς διακρίσεως, ἐπὶ πάντας ἐξ ἴσου καὶ ἀδιακρίτως ἐπιδαψιλεύει τὰς πνευματικὰς αὐτῆς εὐεργεσίας καὶ χάριτας, ὅσοι διὰ μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου πίστεως εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν συνηνωμένοι πνευματικὴν κοινωνίαν ἀποτελοῦσι καὶ ἀπαρτίζουσι τὴν μίαν, ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν.

Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μέλος οὖσα, παναγιώτατε, ἀναπόσπαστον τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, τηροῦσα ἀπαρεγκλίτως πάντας τοὺς πατρο-
D παραδότους τῆς ὀρθοδοξίας θεσμούς, καὶ οὖσα προσέτι φύλαξ αὐτῶν ἄγρυπνος κατὰ παντὸς τὴν φανερὰν ἢ τὴν λαθραίαν αὐτῶν ἀθέτησιν ἀποπειρωμένου, μετὰ συγκινήσεως ψυχῆς καὶ καρδίας εὐγνώμονος παρακολουθεῖ τὸν μέγαν τοῦτον τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας ἀγῶνα, καθ' ὃν ἡ ὑμετέρα παναγιότης ἀναδείκνυται γνήσιος διάδοχος καὶ πιστὸς ἀκόλουθος τῶν μεγάλων αὐτῆς προκατόχων, ὅσοι ποτὲ ἐν παρομοίαις θλιβεραῖς ἔτυχον περιστάσεσιν, ἀλλὰ διὰ συνέσεως καὶ εὐσταθείας ἔσωσαν τὸ κλυδωνιζόμενον τῆς ἐκκλησίας σκάφος, θεοφρόνως καὶ στερρῶς αὐτὸ πηδαλιουχήσαντες.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ νέα αὕτη βουλγαρικὴ πλάνη στρέφεται, ὡς εἴρηται ἤδη, περὶ ζήτημα σπουδαιότατον, ἀφορῶν τὰς βάσεις τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἀρχαιοπρεπῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς ἀπεφήνατο δι' ὑμῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, ὅτι οὐ δύναται τοῦτο ἄλλως λυθῆναι καὶ διακριθῆναι ἢ διὰ τῆς κοινῆς γνώμης τῆς ὅλης ὀρθο-

δόξου ἐκκλησίας, ἧς αἱ οἰκουμενικαὶ ἀποφάσεις μόναι A φέρουσι τὸ ἀλάνθαστον κῦρος.

Ἐν πᾶσιν ἄρα συνευδοκοῦντες τοῖς τε διαπραχθεῖσι καὶ λεχθεῖσι ὑπὸ τῆς ὑμετέρας παναγιότητος καὶ τῆς περὶ ὑμᾶς ἁγίας συνόδου, καὶ πεποιθότες ἐπὶ τῇ στερρᾷ καὶ ἀμεταθέτῳ γνώμῃ ὑμῶν, ἣν καὶ ἡμεῖς τοῦ καιροῦ ἐπιστάντος ἐπικρατυνοῦμεν διὰ ζώσης φωνῆς ἐν τῇ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, καθικετεύομεν ἐν καρδίᾳ τεταπεινωμένῃ τὸν ὑπερουράνιον κύριον καὶ θεμελιωτὴν τῆς ἁγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας ἵνα παρέχῃ πᾶσιν ὑμῖν ἀπροσμάχητον τὴν ἰσχὺν καὶ σύνεσιν πεπνυμένην εἰς τὸ ἀντιστῆναι ἰσχυρότερον πάσαις ταῖς τοῦ πονηροῦ μεθοδίαις, καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ἀδελφικῶς ἵνα δεχθῆτε εὐμενῶς τοὺς ἐγκαρδίους ἀσπασμοὺς τῶν ἐν Χριστῷ ἀγαπητῶν ἀδελφῶν ὑμῶν καὶ συλλειτουργῶν, τῶν συγκροτούντων τὴν ἱερὰν σύνοδον τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

† ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος πρόεδρος.
† ὁ Ζακύνθου Νικόλαος.
† ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Θεόκλητος.
† ὁ Οἰτύλου Προκόπιος.
† ὁ Γυθείου Παρθένιος.

ὁ γραμματεύς
† ἀρχιμανδρίτης Ἀβέρκιος Λαμπίρης.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ κζ' νοεμβρίου ,αωο'.

g.

Responsum ecclesiae Serbicae

1870 decembris 14/26.

Παναγιώτατε.

Τὴν σεβαστὴν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας παναγιότη- B τος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 ὀκτωβρίου τρέχοντος ἔτους καὶ ὑπ' ἀριθμὸν $\frac{4707}{3646}$ δι' ἧς εὐηρεστήθητε νὰ μοὶ πέμψητε καὶ τρία ἀντίτυπα βιβλίων, διαλαμβανόντων τὴν ἐργασίαν ὑμῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς βουλγαρικῆς ἱεραρχίας ἀπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἔλαβον εἰς τὰς 12 νοεμβρίου τρέχοντος ἔτους.

Ἰδὼν ἐν αὐτῇ, παναγιώτατε, πᾶν ὅ τι ἀφορᾷ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ παραβαλὼν τὰ γεγονότα πρὸς τὰς διακελεύσεις τῶν κανόνων τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας, συνδιασκεψάμενος ἀκολούθως μετὰ τῶν ἐπισκόπων ἡμῶν, ἔχομεν τὴν τιμήν, συμφώνως τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ προσκλήσει τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἡμετέραν γνώμην οὕτως·

1) Ἀκολουθοῦντες μετὰ ἐνδιαφέροντος πᾶν ὅ τι συμβαίνει εἰς τὸν περίβολον τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, ἐλυπήθημεν βαθέως ὅτι ἀνεφύη διχόνοια μεταξὺ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, εἴτε διότι ἡ μεγάλη ἐκκλησία δὲν ἐνέκρινεν ἐγκαίρως τὰς C νομίμους αἰτήσεις τοῦ ὀρθοδόξου βουλγαρικοῦ ἔθνους, καὶ δὲν ἀπεσόβησεν οὕτω πάσας τὰς θλιβερὰς καὶ δυσαρέστους συνεπείας, εἴτε διότι οἱ προϊστάμενοι τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους ἔσφαλον ὡς μεταχειρισθέντες πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των, ἤτοι ἰδιαιτέρας ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας, μέσα, ἅτινα δὲν συγχωροῦνται πάντοτε. Ἀντὶ δὲ νὰ πλησιάζῃ ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ τὸ ἓν μέρος πρὸς τὸ ἕτερον, ἀπεμακρύνθησαν καὶ ἀπεχωρίσθησαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἔφθασαν ἀμοιβαίως εἰς τοσαύτην ἔξαψιν, ὥστε ἡ ὑπόθεσις ἐδεινώθη ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς ἐκδόσεως φιρμανίου, — τοῦθ' ὅπερ κατελύπησεν ἡμᾶς καιρίως — ὡς ὄντος μέσου ὅλως ἀντικανονικοῦ.

2) Ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ οὐδέποτε ἔχει ἐξουσίαν ν' ἀποφασίσῃ αὐθαιρέτως ζήτημα ἐκκλησιαστικόν. Ἡ κυβέρνησις οὐδαμῶς ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίσῃ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, δύναται δὲ μόνον νὰ ἐγκρίνῃ καὶ νὰ ἐπικυρώσῃ τὸ ἀποφασισθὲν παρὰ τῆς ἐκκλη- D σίας. Ἀλλὰ μονομερῶς, ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῆς ἐκκλησίας, οὐδέποτε δύναται ν' ἀποφασίσῃ ἀποτόμως. Διὰ τοῦτο ἡ ἀπόφασις αὐτῆς δὲν ἔχει ἰσχὺν καὶ κῦρος κανονικῶς ὑποχρεωτικὸν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Οὕτω δὲ τὸ φιρμάνιον, ὡς πρᾶξις ἀντιβαίνουσα εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, εἶναι ἐπικίνδυνον τῇ ἐκκλησίᾳ· διότι τοιουτοτρόπως ἐκθέτουσιν αὐτὴν εἰς μίαν αὐθαιρεσίαν ἐπίφοβον, καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς ἐν χώρᾳ ἔνθα μεταβάλλονται αἱ ἰδέαι, αἱ σκέψεις, καὶ αἱ πράξεις, ὡς βλέπομεν εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους, καὶ ἐντεῦθεν ἀποβαίνει μὲν ἡ ἐκκλησία ὄργανον διαφόρων πολιτικῶν συστημάτων, ὑποσκάπτεται δὲ ἡ βάσις τῆς μονιμότητος, ἐφ' ἧς διέμεινεν ἀκράδαντος ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας. Ὅθεν ἀποφαινόμεθα ὁριστικῶς καὶ ἄνευ δισταγμοῦ κατὰ τοιούτου μέσου, δι' οὗ ἡ πύλη σφετερίζεται τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποφασίζειν ζητήματα ἐκκλησιαστικὰ ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῆς ἐκκλησίας.

3) Ἡ ὑμετέρα παναγιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου ὑπερησπίσθη ἀξιοπρεπῶς τὰ δικαιώματα τῆς ἐκκλησίας. Ἐὰν αἱ περιστάσεις ἦσαν εὐνοϊκώτεραι, φρονοῦμεν ὅτι ὁ καλλίτερος τρόπος τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος ἤθελεν εἶσθαι ἡ συγκάλεσις τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἀλλ' ἂς λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἡ ὑμετέρα παναγιότης ἐν πρώτοις τοῦτο, ὅτι ἡ πύλη δὲν θέλει συγκατατεθῆ εἰς τὴν συγκάλεσιν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, ἣν ὑποβλέπει ἤδη μετὰ φόβου ὑπονοίας καὶ δυσπιστίας· ὅθεν ἀμφιβάλλομεν πολὺ ἂν θέλει ἔχει ἡ σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει πλήρη ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ἔπειτα δέον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἡ ὑμετέρα παναγιότης καὶ τὴν δυσχέρειαν, εἰς ἣν ἤθελε περιέλθει ἡ ἐκκλησία ὡς ἐκ τῆς ἀποποιήσεως τῶν βουλγάρων τοῦ νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν σύνοδον· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αἱ ἀποφάσεις τῆς συνόδου θέλουσιν ἐκδοθῆ ἄνευ τῆς συμμετοχῆς καὶ συνεργίας τῶν βουλγάρων· τίς δὲ τότε θέλει ὑποχρεώσει αὐτοὺς νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς συνόδου; ἡ δὲ σύνοδος ἤθελεν ἀποφασίσει νὰ χορηγηθῇ ἢ μὴ ὁ παρὰ τῶν βουλγάρων αἰτούμενος ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν. Ἐὰν ἡ ὑμετέρα παναγιότης εἶναι πεπεισμένη ἐκ προτέρων ὅτι ἡ σύνοδος θέλει ἐγκρίνει τὰς νομίμους καὶ δικαίας αἰτήσεις τῶν βουλγάρων, θέλομιν δώσει εὐχαρίστως τὴν γνώμην ἡμῶν ὑπὲρ τῆς συνόδου, διότι προσφορώτερον εἶναι εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος νὰ ἐκτελέσῃ τὰ ἀποφασισθέντα παρὰ τῆς συνόδου· ἐὰν δὲ πάλιν τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶναι τοιαῦτα, ὅτι ἡ σύνοδος δὲν θέλει ἐπιτρέψει εἰς τοὺς βουλγάρους νὰ ἔχωσιν ἰδιαιτέραν ἱεραρχίαν, ὡς ἦτο ἡ πλειονοψηφία ἐπὶ τῆς προηγουμένης ὑμῶν ἐρωτήσεως περὶ τούτου, τότε τὸ ζήτημα θέλει δεινωθῆ ἔτι μᾶλλον, καὶ τὸ φιρμάνιον θέλει προσκτήσει ἰσχὺν καὶ ἀξίαν μεγαλειτέραν παρὰ τοῖς βουλγάροις. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει δὲν εἴμεθα ὑπὲρ τῆς συνόδου.

4) Ἐπιθυμοῦμεν δὲ ὅπως ἡ ὑμετέρα παναγιότης, ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτῆς συνέσει, ἐφεύρῃ τρόπον τινά, δι' οὗ νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα, ἄνευ βλάβης τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, συμφώνως πρὸς τοὺς θεσμοὺς καὶ κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ἀμοιβαίᾳ συνεννοήσει τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου μετὰ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, δι' ἀντιπροσώπων ἐκ μέσου αὐτοῦ, καὶ ν' ἀφαιρεθῇ μὲν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπὸ τοῦ ζητήματος ἡ πολιτικὴ σημασία, προφυλάττηται δὲ ἡ ἐκκλησία ἀπὸ βλάβης ἐπαισθητῆς καὶ κινδύνου μεγίστου. Καλὸν εἶναι νὰ διαφυλάττωνται ἐντελῶς οἱ τύποι, ἀλλ' ἔτι καλλίτερον εἶναι νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπός, δν προτίθενται, διά τινος μέσου ἐντίμου, διὰ συνεννοήσεως ἀμοιβαίας, ὅπως διατηρῆται ἡ ὁμόνοια καὶ ἀφαιρῶνται ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς ὀρθοδοξίας τὰ μέσα τοῦ διασπείρειν διχόνοιαν μεταξὺ ἀδελφῶν ὁμοθρήσκων.

Ἐκ τῶν εἰρημένων θέλει ἰδεῖ ἡ ὑμετέρα παναγιότης ὅτι εἴμεθα ὅλως ἐναντίοι ὅπως ζήτημα ἐκκλησιαστικὸν ἀποφασισθῇ ἄνευ συμμετοχῆς καὶ συνεργίας τῆς ἐκκλησίας· ἐξ ἄλλου δὲ μέρους πάλιν εἴμεθα τῆς

γνώμης ὅτι δέον νὰ ἱκανοποιηθῶσιν οἱ βούλγαροι ἐκ πρωτοβουλίας αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας.

Δι' αὐτῆς δὲ τῆς εὐκαιρίας, ἃς μοὶ ἐπιτρέψῃ ἡ ὑμετέρα παναγιότης ν' ἀνανεώσω τὴν διαβεβαίωσιν, ἣν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπροσωπεία κατὰ τὸν μάϊον τοῦ 1868 ἔτους ἐξέφρασε πρὸς ὑμᾶς, ὅτι δηλαδὴ ὁ σερβικὸς λαὸς ἔχει τὴν σταθερὰν ἐπιθυμίαν νὰ διατηρῇ τὴν ἑνότητα αὐτοῦ μετὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· ἀλλ' ὅτι, πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ, δέον ὅπως ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἔχῃ εἰς ὅλας τὰς σερβικὰς ἐπαρχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπισκόπους σερβικῆς ἐθνικότητος, ὄντας εἰς θέσιν νὰ διαφυλάττωσι μεταξὺ τοῦ σερβικοῦ λαοῦ τὸ σέβας καὶ τὴν ὁμόνοιαν καὶ ν' ἀπομακρύνωσι πᾶν ὅ τι πρόξενον δυσπιστίας. Σεβόμεθα τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἀφωσιωμένους εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ποιμνίου αὐτῶν, εἰς ὁποιανδήποτε ἐθνικότητα ἀδελφικὴν καὶ ὁμόθρησκον κἂν ἀνήκωσιν. Ἐν τούτοις, ἡ ὑμετέρα παναγιότης θέλει λάβει ὑπ' ὄψιν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν, ἣν ἔχει ὁ σερβικὸς λαὸς πρὸς τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ γλῶσσαν καὶ τὰ ἤθη, θέλει δὲ ἐκτιμήσει περιπλέον καὶ τὸν παρόντα αἰῶνα, οὗ ἡ τάσις εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐθνικότητος, μὴ ἀποκλειομένη καὶ παρ' αὐτῆς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὅπως οἱ σύνδεσμοι καὶ αἱ σχέσεις τοῦ πνευματικοῦ ποιμένος μετὰ τοῦ ποιμνίου ὦσιν ἰσχυρότεροι, διὰ τοῦτο οἱ λαοί, οἵτινες διατελοῦσιν ἡνωμένοι μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐπιθυμοῦσι διακαῶς καὶ περιμένουσι νὰ ἔχωσιν ἐπισκόπους ὁμιλοῦντας τὴν γλῶσσάν των.

Καθυποβάλλων εὐσεβάστως τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι αὐτὰς τὰς ἐπιθυμίας, αἵτινες εἶναι ἐν γένει ὅλου A τοῦ σερβικοῦ ἔθνους, ἔν τε τῇ Βοσνίᾳ, Ἐρζεγοβίνῃ καὶ τῇ ἀρχαίᾳ Σερβίᾳ, παρακαταθέτω αὐτὰς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀρχιποιμένος καὶ συσταίνω εἰς τὴν πατριαρχικὴν στοργὴν καὶ μέριμναν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, ὅπως διαλυθῇ πᾶσα διχόνοια μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐν ταῖς ῥηθείσαις ἐπαρχίαις, ἀναπτυχθῇ κάλλιον ὁ λαὸς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, καὶ ἔχων ἐν τοῖς ἐπισκόποις αὐτοῦ προστάτας ἐν πνεύματι πίστεως καὶ εὐσεβείας, γνωρίζῃ, ἀκούῃ καὶ ἐννοῇ κάλλιον τὴν φωνὴν τῶν ποιμένων του, προφυλάττηται δὲ ἀπὸ παρεκτροπάς, εἰς ἃς οἱ ἀλλόθρησκοι πράκτορες δὲν παύουσι νὰ τὸν παρασύρωσιν. Ὁ σερβικὸς λαὸς ἐλπίζει ὅτι ἡ ὑμετέρα παναγιότης θέλει καταστήσει αὐτὸν εὐτυχῆ, διὰ τὴν πιστότητά του, εἰσακούουσα τῶν δεήσεων αὐτοῦ.

Παρακαλοῦμεν δὲ ταπεινῶς τὸν σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅπως χαρίσηται εἰρήνην τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, διαφυλάττῃ ὅλον τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα ἐν B ἑνότητι καὶ ἀγάπῃ, καὶ στερεώνῃ αὐτὸ ἐν τῇ ἀληθεῖ ὀρθοδόξῳ θρησκείᾳ, ἐν ᾗ πάντες εὑρίσκομεν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν.

Ἐξαιτούμενος δὲ τὰς ἁγίας καὶ θεοπειθεῖς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς ὑμετέρας παναγιότητος δι' ἐμέ τε καὶ τὸ ποίμνιόν μου, μετὰ αἰσθημάτων βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεως διατελῶ πάντοτε τῆς ὑμετέρας παναγιότητος ταπεινότατος δοῦλος.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτης Σερβίας Μιχαήλ.

E. N. 1891.

14 δεκεμβρίου 1870, ἐν Βελιγραδίῳ.

h.

Alterum responsum ecclesiae Cypriae

1871 aprilis 8/20.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα, κύριε κύριε Γρηγόριε· τὴν περισπούδαστον ἡμῖν αὐτῆς σεβασμιωτάτην παναγιότητα σὺν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ συνόδῳ ἀδελφικῶς ἐν Χριστῷ κατασπαζόμενοι προσαγορεύομεν ὑπερήδιστα.

Διὰ τῆς ἀπὸ 9 νοεμβρίου τοῦ παρεληλυθότος ἔτους ἀδελφικῆς ἡμῶν δηλώσαντες ἀποκριτικῶς τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι τὴν ἔγκαιρον παραλαβὴν τοῦ ἀπὸ 30 σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους σεβαστοῦ ἡμῖν ὑμετέρου ἐπιστολιμαίου ὑπομνήματος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισήμων ἐγγράφων τῶν ἀφορώντων τὸ βουλγαρικὸν καλούμενον ζήτημα, ἐξετιθέμεθα τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐκωλυόμεθα ἐγκαίρως ἀπαντῆσαι καὶ ταπεινὴν ἡμῶν ἀποφήνασθαι γνώμην ἐφ' ὧν ἡ ὑμετέρα θειοτάτη παναγιότης ἠξίου ἀδελφικῶς καὶ ἡμᾶς· διὸ καί, ὡς εἰκός, ἐξητούμεθα τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς συγγνώμην διὰ τὴν βραδύτητα. Καίτοι δὲ εἰσέτι ἔνιοι τῶν λόγων ἐκείνων ὑφίστανται, ἐπειδὴ ὅμως τὰ πράγματα ἐπείγουσιν, οὐδ' ἐπιδέχονται περὶ πλέον ἀναβολήν, προαγόμεθα νῦν εἰς ἀπάντησιν, ἐν ᾗ τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος γνώμην ἡμῶν ταπεινῶς ἀποφαινόμεθα.

Καὶ δὴ ἀναγνόντες μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ ἐπιστασίας τό τε ὑμέτερον ἐπιστολιμαῖον ὑπόμνημα καὶ τὰ λοιπὰ σχετικὰ αὐτῷ ἔγγραφα, κατείδομεν μετὰ λύπης οἷα καὶ ὅσα ἀνιαρὰ καὶ ἔκθεσμα τὸ λαλούμενον βουλγαρικὸν ζήτημα πράγματα καὶ κόπους παρέσχε τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὅσας ἡ ὑμετέρα θειοτάτη παναγιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου κατέβαλε προσπαθείας πρὸς ἐφικτὴν τοῦ ζητήματος ἐξομάλυνσιν καὶ ποθητὴν λύσιν συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας θεσμοῖς καὶ κανόσιν, αἵτινες ἀτυχῶς ἐναυάγησαν ἕνεκα τῶν ὑπερβολικῶν καὶ ἐκθέσμων τῶν βουλγαριστῶν ἀξιώσεων· ὅθεν καὶ ἐδέησεν ἐκκληθῆναι τὸ ζήτημα εἰς τῆς καθόλου ὁμοδόξου ἐκκλησίας τὴν ψῆφον, ἥτις κῦρος γενικὸν κεκτημένη καὶ ἀνέκκλητος τυγχάνει καὶ πέρας ὁριστικὸν ἐπιτίθησιν ἐπὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος.

Ἐπιστήσαντες τοίνυν τὸν νοῦν ἰδίως ἐπὶ τῶν δύο τελευταίων σχεδίων τοῦ τῆς ὑμετέρας παναγιότητος C καὶ τοῦ τῆς μικτῆς καλουμένης ἐπιτροπῆς καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν διορθώσεων καὶ παρατηρήσεων, ἃς ἡ ὑμετέρα παναγιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου ἐπήνεγκεν, εὕρομεν ὅτι, εἰ ἐγίνοντο μικραί τινες τροπολογίαι καὶ παραχωρήσεις ἢ ὑποχωρήσεις ἑκατέρωθεν ἀμοιβαίως, δυνατὸν τὰς διαφωνούσας γνώμας προσεγγίσαι ἔτι μᾶλλον εἰς ἐξομάλυνσιν τοῦ πολυχρονίου τούτου σκανδαλώδους ζητήματος, καὶ ἑπομένως διὰ τῆς ὁμοφροσύνης καὶ ὁμοφωνίας καταντῆσαι εἰς τὴν ποθητὴν αὐτοῦ λύσιν. Εὐχόμεθα οὖν ἵνα, καθ' ὃν ἡ ὑμετέρα σεβασμιωτάτη παναγιότης ἐν τῷ ἑαυτῆς σχεδίῳ ὑπέδειξε τρόπον κατά τι τροπολογουμένῳ ἔτι, τὸ πολύκροτον τοῦτο ζήτημα λάβῃ αἴσιον πέρας πρὸς κοινὴν τῆς ἁγίας ἡμῶν ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εὐχαρίστησιν καὶ ἡσυχίαν. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ὑπὸ πνεύματος συνδιαλλακτικοῦ ἐμπνεόμενοι καὶ εἰς τὴν ὅσον οἷόν τε ταχυτέραν τοῦ ζητήματος λύσιν σκοποῦντες, τολμῶμεν D εὐλαβῶς διατυπῶσαι τὰς ἑξῆς τροπολογίας ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀξιώσεως. Πρῶτον· ὅσον μὲν ἀφορᾷ τήν τε ἐκλογὴν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἐξάρχου τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος καὶ πάντα τὰ τὸν ἔξαρχον ἀφορῶντα κυρούσθωσαν ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου· ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια κυρούσθωσαν ὑπὸ τοῦ ἐξάρχου, ὡς προέδρου τῆς ἐπαρχιακῆς συνόδου. Δεύτερον· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ τοῦ πατριάρχου κανονικὸν μνημόσυνον, περιορισθήτω εἰς μόνον τὸν ἔξαρχον, οἱ δὲ λοιποὶ μητροπολῖται μνημονευέτωσαν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐξάρχου, καθάπερ τοῦτο ποιοῦσι καὶ οἱ ἐπίσκοποι σχετικῶς πρὸς τοὺς ἑαυτῶν μητροπολίτας. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἐξάρχου, πάντες οἱ μητροπολῖται τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος μνημονευέτωσαν τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου μέχρι τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀποκαταστάσεως ἄλλου ἐξάρχου. Τρίτον· ὡς πρὸς τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βουλγαρικοῦ θέματος δέον ὑποχωρῆσαι τοὺς ἐν Χριστῷ

ἀδελφοὺς ἡμῶν βουλγάρους, καθ᾽ ἃς ποιεῖ εὐλόγους A καὶ δικαίας παρατηρήσεις ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία πρὸς ἄρσιν παντὸς σκανδάλου καὶ εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας. Καὶ ἡμῖν μὲν οὕτω δοκεῖ· εἴπερ δὲ καὶ ἡ ὑμετέρα θειοτάτη παναγιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου ἀποδέχεται ταύτην τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην, ἀξιωσάτω ἀνακοινώσασθαι αὐτὴν ὅπου δεῖ, καὶ ἀποπειραθήτω ἔτι ἅπαξ πρὸς τὴν τοῦ ζητήματος λύσιν, ὅπως καὶ οἱ νῦν πλείονας τοῦ δέοντος ἀξιώσεις προτείνοντες καὶ ὑποστηρίζοντες, ἰδόντες τῆς ὑμετέρας παναγιότητος τὴν συγκατάβασιν χάριν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἑνότητος τῆς ἐκκλησίας, παραιτηθῶσι τοῦ προεμβάλλειν διάφορα προσκόμματα, ὑπερβαίνοντα τοὺς ὅρους τοῦ νομίμου καὶ τοῦ δικαίου τῆς ἐκκλησίας· εἰ δὲ τοὐναντίον, ὅπερ μὴ γένοιτο, ἀνθίστανται αὖθις ἀνενδότως, ὡς μέχρι νῦν, οἱ τὰς ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἐν Χριστῷ βουλγάρων ἐκθέσμους καὶ ἀντικανονικὰς ἀξιώσεις προβάλλοντες καὶ ἰσχυριζόμενοι, ὅτι τὸ ζήτημα ἐξήρτηται ἐκ B μόνης τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, τότε ἐξ ἀνάγκης ἡ καθόλου ἐκκλησία ἐν τῷ ἑαυτῆς δικαίῳ δύναται τὴν ὁριστικὴν αὐτῆς γνώμην ἐπενεγκεῖν ἐπὶ τοῦ οὕτω σκανδαλώδους καὶ σοβαροῦ ζητήματος. Εἰ δὲ πάλιν ἡ ὀρθόδοξος ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἀνατολικὴ ἐκκλησία, ὡρίμως καὶ ἐμβριθῶς καὶ καθόλου καὶ καθέκαστα τὸ ζήτημα μελετήσασα καὶ πρὸς τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς καὶ κανόνας αὐτὸ παραβαλοῦσα, οὐδὲν ἄλλο μέσον διορᾷ πρὸς ὀρθήν, δικαίαν καὶ κανονικὴν τοῦ προκειμένου ζητήματος λύσιν, ἀλλ᾽ ἔγνω ἀμεταθέτως στῆναι ἔνθα ἔστηκε νῦν καὶ ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, τὴν γνώμην ταύτην ἐγκρίνομεν καὶ ἡμεῖς εὐσεβάστως καὶ ἀποδεχόμεθα μετὰ πεποιθήσεως ὡς γνώμην τῆς καθόλου ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶ στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς ἀδελφικῶς εἰς ἀπάντησιν· ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, εἴθε ἀναπληρώσαι πάσας τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν πρὸς δόξαν καὶ εὔκλειαν τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας.

Ἐν Λευκωσίᾳ, τῇ 8ῃ ἀπριλίου 1871.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης ἡμῖν παναγιότητος ταπεινοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ ὅλως πρόθυμοι

† ὁ Κύπρου Σωφρόνιος.
† ὁ Πάφου Νεόφυτος.
† ὁ Κιτίου Κυπριανός.

62.

ORDINATIO EXARCHATUS BULGARICI ADMINISTRANDI *

1870 octobris 27 / novembris 8.

Προειδοποίησις.

Εἶναι ἤδη πᾶσι γνωστὸν ὅτι, ἅμα ἐκδοθέντος τοῦ περὶ συστάσεως τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, ὅπερ πανηγυρικῶς ἐδέξατο πᾶς ὁ βουλγαρικὸς λαός, κατὰ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει βούλγαροι συνελθόντες ἐξελέξαντο μίαν προσωρινὴν μικτὴν ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐκ τῶν ἑξῆς ἀρχιερατικῶν καὶ λαϊκῶν προ- C σώπων·

Τῶν πανιερωτάτων Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος προέδρου, Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, Φιλιππουπόλεως Παϊσίου, Βιδύνης Ἀνθίμου, Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος· τῶν κυρίων Γ. Κρήστοβητζ, Γ. Σ. Τσαλόγλου, Χ. Ι. Χ. Β. Ε. Πέντσοβητζ, Ν. Δ. Μήντσογλου, Δ. Στ. Τσομακώφ, Ν. Ταπζηλέστη, Δ. Ζ. Γκεσίογλου, Στ. Α. Καμπουρώφ, Δ. Χ. Σταμπόλσκη, Βέλιου Μήλτου.

Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην παρέστησαν δι᾽ ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ὑψηλὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ἵνα εὐαρεστουμένη ἀναγνωρίσῃ καὶ διορίσῃ αὐτὴν ὅπως διοικῇ μὲν προσωρινῶς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν, συντάξῃ δὲ καὶ σχέδιον τοῦ ἀπαιτουμένου περὶ τῆς διοικήσεως αὐτῆς κανονισμοῦ.

Ἡ ὑψηλὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις παρεδέξατο εὐμενῶς τὴν αἴτησιν αὐτῶν ταύτην, καὶ δι᾽ ἐπισήμου αὐτῆς ὑψηλοῦ διατάγματος διώρισε τὴν εἰρημένην ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ σκοπῷ. D

Συμφώνως οὖν πρὸς τὸ ὑψηλὸν τοῦτο διάταγμα ἡ εἰρημένη ἐπιτροπή, ἐνασχοληθεῖσα μετ᾽ ἀκραιφνοῦς ὄντως ἀφοσιώσεως καὶ εἰλικρινείας καὶ μετὰ ὑπερβάλλοντος ζήλου ὅπως προΐδῃ καὶ ἐξασφαλίσῃ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῆς τούτῳ τὸ γενικὸν τοῦ ἔθνους συμφέρον, συναρμολογούμενον τῷ τε συμφέροντι τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς τῆς ἐκκλησίας κανόσιν, ἴσχυσεν ἐν οὐ πάνυ μακρῷ χρόνῳ νὰ συνθέσῃ, μετὰ μακρὰς καὶ οὐσιώδεις συζητήσεις καὶ συνδιασκέψεις, τὸ προκείμενον τοῦ κανονισμοῦ σχέδιον, ὅπερ καὶ σπεύδει σήμερον, ὁπότε δι᾽ ἀδείας πάλιν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως προσκαλοῦνται ἐπὶ ἀναθεωρήσει καὶ ἐγκρίσει αὐτοῦ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους ἐκ πασῶν τῶν τῆς ἐξαρχίας ἐπαρχιῶν, νὰ ἐκδώσῃ καὶ προβάλῃ αὐτὸ ἐντύπως εἰς τὴν προηγουμένην κρίσιν αὐτῶν.

Τὸ σχέδιον αὐτὸ σύγκειται, ὡς ἕκαστος θέλει ἰδεῖ, ἐξ 134 ἄρθρων, ὧν τὸ περιεχόμενον ἐνεκρίθη παρ᾽ ἁπάντων ὁμοψύχως καὶ ὁμοφώνως, μὲ μίαν μόνην παρατήρησιν, ὅτι ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς οἱ μὲν φρονοῦσιν ὅτι εἶναι καλὸν νὰ προστεθῇ εἰς τὸ 4ον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τὸ ὅτι „ὁ ἔξαρχος θέλει διορίζεσθαι πάντοτε διὰ πέντε μόνον ἔτη“· οἱ δὲ οὐκ ἐγκρίνουσι τὴν τοιαύτην προσθήκην. Αἱ αἰτιολογίαι τῶν δύο τούτων διαφωνουσῶν γνωμῶν ἐπὶ ἑνὸς τόσον οὐσιώδους ἀντικειμένου εἰσὶν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν λίαν μακραὶ καὶ διεξοδικαί· διὸ καὶ δὲν ἐκτίθενται ἐνταῦθα· ἐπιφυλάττονται δὲ νὰ ἐκτεθῶσιν ὁπόταν συνέλθωσιν εἰς συνέλευσιν ἀντιπρόσωποι, οἵτινες καὶ θέλουσιν ἀποφασίσει περὶ αὐτῶν.

Ὡσαύτως ἀφέθη εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν καὶ τὸ ποσὸν τῶν ἀρχιερατικῶν χορηγήσεων, καθότι καὶ τοῦτο ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων ἐστί, καὶ διὰ τοῦτο, καθὰ φαίνεται, δὲν ἐσημειώθη ἐν τῷ κανονισμῷ καὶ ἓν τοιοῦτον ποσόν, οὐχὶ διότι ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἐσυμφώνησεν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ μόνον, ὡς εἴρηται, διὰ τὸ σπουδαῖον τοῦ πράγματος.

Ἐν τούτοις οὐδόλως αὕτη ἀμφιβάλλει ὅτι οἱ φιλογενεῖς τῶν ἐπαρχιῶν ἀντιπρόσωποι, τόσον περὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων, ὅσον καὶ περὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κανονισμῷ ἐμπεριεχομένων, θέλουσί καταβάλει πᾶσαν τὴν φιλογενῆ αὐτῶν προσπάθειαν ὅπως ἀποφασίσωσιν ὅ τι καλλίτερον καὶ συμφερώτερον διὰ τὸ ἔθνος, συμφώνως πάντοτε πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν εὐβουλίαν καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας.

Ἀναγκαῖον δὲ ῥηθῆναι τέλος ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς, ἔσται λίαν ὠφέλιμον νὰ μεταρρυθμισθῶσι τὰ ὅρια ἑκάστης ἐπαρχίας, ὥστε ἐξισωθῆναι ὅσον οἷόν τε πάσας, ἵνα ἴσον γένηται καὶ τὸ ποσόν, ὅπερ ὑποχρεωθήσεται ἕκαστος νὰ πληρώνῃ διὰ τὰς ἀρχιερατικὰς χορηγήσεις. Διὰ δὲ τὴν τοιαύτην τῶν ἐπαρχιῶν ἐξέτασιν ἀπολύτως ἀνάγκη εἶναι νὰ παρασκευασθῶσι καὶ προσενεχθῶσιν αἱ δι᾽ ἐγκυκλίων ἐπιστολῶν διαταχθεῖσαι στατιστικαί, ἤτοι περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χριστιανῶν κατοίκων ἑκάστης ἐπαρχίας, μᾶλλον δὲ ἑκάστου καζᾶ, πληροφορίαι.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 23 ὀκτωβρίου 1870.

---

* Prodiit Constantinopoli anno 1870, typis *Πληθωνίδου*, in-8°, ϛ'-53 p.; inde repetiit Gedeon, op. cit., p. 512-65.

Κανονισμὸς τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας.

Τίτλος Α'.
Περὶ τῶν προσώπων.

Κεφάλαιον α'.
Περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς διοικήσεως.

Ἄρθρον 1. Ἡ αὐτοδιοίκητος βουλγαρικὴ ὀρθόδοξος ἐξαρχία, μέλος ἀχώριστον τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἀποτελοῦσα, σύγκειται ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐπὶ τῇ συστάσει αὐτῆς ἐκδοθέντι ὑψηλῷ αὐτοκρατορικῷ φιρμανίῳ ὁριζομένων καὶ ἐν γένει ἀναφερομένων βουλγαρικῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπαρχιῶν.

Ἄρθρον 2. Ὡς μέρη συστατικὰ τῶν ἐπαρχιῶν ὁρίζονται οἱ ἐν αὐταῖς ἐμπεριεχόμενοι καζάδες καὶ ναχιέδες ὁλόκληροι, μετὰ τῶν αὐτοῖς ἀνηκόντων χωρίων.

Ἄρθρον 3. Συμφώνως τῷ παρόντι κανονισμῷ διοικεῖται πνευματικῶς καθόλου μὲν ἡ ἐξαρχία ὑπὸ ἱερᾶς συνόδου· μερικῶς δὲ τῶν ἐπαρχιῶν ἑκάστη ὑπὸ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου.

Ἄρθρον 4. Ὁ ἔξαρχος φέρει τὸν τίτλον τοῦτον ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐπισκοπικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος. Ὁ τὸν τίτλον ἐξάρχου ἔχων ἔσται λοιπὸν ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας, ἣν ἔλαχεν ἔχων ὅτε ἔξαρχος ἐγένετο· μενεῖ δὲ πάλιν ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἂν τυχὸν παύσῃ τῆς ἐξαρχίας, ἄνευ καθαιρέσεως τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ.

Ἄρθρον 5. Ἡ ἱερὰ σύνοδος, ἡ τὴν ἀνωτάτην τῶν ἐν τῇ ἐξαρχίᾳ ὀρθοδόξων χριστιανῶν πνευματικὴν ἀποτελοῦσα ἀρχήν, σύγκειται ἐκ τοῦ ἐξάρχου, προέδρου αὐτῆς, καὶ ἐκ συνέδρων.

Ἄρθρον 6. Σύνεδροι τῆς συνόδου εἰσί, κανονικῶς μέν, πάντες οἱ τῆς ἐξαρχίας μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι· διὰ δὲ τὸ ἀδύνατον τοῦ συμπαρῆναι πάντας αὐτοὺς μονίμως ἐν συνόδῳ, τέσσαρες μόνον παρ' ἁπάντων ἐκλεγόμενοι καὶ τοὺς πάντας ἀντιπροσωπεύοντες εἰς πάνθ' ὅσα ὁ παρὼν κανονισμὸς οὐκ ἐπιφυλάττει πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις.

Ἄρθρον 7. Οἱ μητροπολῖται, κατ' εὐθεῖαν τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐξαρτώμενοι, τελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κανονικὴν ἐποπτείαν καὶ δικαιοδοσίαν αὐτῆς, παρ' ἧς τὴν χειροτονίαν λαμβάνουσιν, ἧς ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς κανονικῶς μνημονεύουσι, καὶ πρὸς ἣν κατ' εὐθεῖαν ἀναφέρονται. Τῶν δ' ἐπισκόπων ἕκαστος, τελῶν ὑπὸ τὸν προϊστάμενον αὐτοῦ μητροπολίτην, χειροτονεῖται παρ' αὐτοῦ καὶ μνημονεύει τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Ἄρθρον 8. Ἐν τῇ καθέδρᾳ τῆς ἐξαρχίας καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐξάρχου, ἢ ἑνὸς ἐπιτρόπου αὐτοῦ, ὑπάρχει διὰ τὰς μὴ πνευματικὰς ὑποθέσεις τῆς ἐξαρχίας ἓν ἀνώτατον λαϊκὸν ἐξαρχιακὸν συμβούλιον συγκείμενον ἐκ τοῦ προέδρου αὐτοῦ καὶ ἐκ τεσσάρων λαϊκῶν μελῶν. Τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου τούτου ἐκλέγονται μὲν ὑπὸ λαϊκῶν ἀντιπροσώπων τῆς ὅλης ἐξαρχίας, διορίζονται δέ, κατ' αἴτησιν τοῦ ἐξάρχου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐκλεκτηρίου αὐτῶν ἐγγράφου γινομένην, ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως.

Ἄρθρον 9. Ἡ ἱερὰ σύνοδος ἔχει, ἐκ κληρικῶν μέν, ἕνα γραμματέα, ἕνα ἢ δύο γραφεῖς, καὶ ἕνα ἢ πλειοτέρους κλητῆρας, κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας.

Τούτους ἐκλέγει μὲν ἡ σύνοδος διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, διορίζει δὲ ἐγγράφως ὁ ἔξαρχος.

Ἄρθρον 10. Τὸ ἐξαρχιακὸν λαϊκὸν συμβούλιον ἔχει ὡσαύτως ἐκ λαϊκῶν ἕνα γραμματέα, ἕνα ἢ δύο γραφεῖς, ἕνα ταμίαν ὑπὸ ἀξιόχρεων ἐγγύησιν, ἕνα λογιστήν, καὶ ἕνα ἢ πλειοτέρους κλητῆρας, κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας.

Τούτους ἐκλέγει μὲν τὸ συμβούλιον διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, διορίζει δὲ ἐγγράφως ὁ ἔξαρχος.

Ἄρθρον 11. Ἡ σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον ἔχουσι πρὸς τούτοις ἐκ λαϊκῶν ἕνα καπῆ-

A κεχαγιὰν, ἕνα βοηθὸν αὐτοῦ, ἕνα κιατίπην καὶ ἕνα ὑποκιατίπην.

Τούτους ἐκλέγουσι μὲν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἥ τε ἱερὰ σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον, διορίζει δὲ ἐγγράφως ὁ ἔξαρχος.

Ἄρθρον 12. Ἐν τῇ καθέδρᾳ ἑκάστης μητροπόλεως καὶ ἐπισκοπῆς, καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, ἢ ἑνὸς ἐπιτρόπου αὐτοῦ, ὑπάρχει διὰ τὰς πνευματικὰς ὑποθέσεις ἓν ἱερὸν συμβούλιον, συγκείμενον ἐκ τοῦ προέδρου αὐτοῦ καὶ τεσσάρων ἀνωτέρων τοῦ τόπου κληρικῶν, ὑπὸ τοῦ κλήρου τῆς ἐπαρχίας ἐκλεγομένων, διοριζομένων δὲ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου.

Τὸ ἱερὸν τοῦτο συμβούλιον ἀποτελεῖ, ὡς πρὸς τὰ πνευματικά, τὸ διοικητικὸν καὶ δικαστικὸν συμβούλιον τῆς ἐπαρχίας. Αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτοῦ ἐκκαλοῦνται ἐφετικῶς, ἐὰν μὲν ἡ ἐπισκοπῆς, εἰς τὸ ἱερὸν συμβούλιον τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου, ἂν δὲ ἡ μητρο-
B πόλεως, εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον. Αἱ δὲ διὰ παράβασιν τῶν ἱερῶν κανόνων πρὸς ἀκύρωσιν ἐκκλήσεις γίνονται πάντοτε πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον.

Ἄρθρον 13. Ἐν τῇ καθέδρᾳ ἑκάστης μητροπόλεως καὶ ἐπισκοπῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, ἢ ἑνὸς ἐπιτρόπου αὐτοῦ, ὑπάρχει, διὰ τὰς μὴ πνευματικὰς τῆς ἐπαρχίας ὑποθέσεις, ἓν ἐπαρχιακὸν λαϊκὸν συμβούλιον, συγκείμενον ἐκ τοῦ προέδρου καὶ ἐκ τεσσάρων λαϊκῶν μελῶν, ἅτινα ἐκλέγονται μὲν ὑπὸ τῶν λαϊκῶν ἐκλογέων τῆς ἐπαρχίας, διορίζονται δὲ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, κατ' αἴτησιν τοῦ ἐξάρχου γινομένην ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐκλεκτηρίου αὐτῶν ἐγγράφου πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου διαβιβαζομένου καὶ ἐν τῷ ἐξαρχιακῷ συμβουλίῳ κατὰ πρῶτον θεωρουμένου καὶ ἐπικυρωμένου.

Τὸ ἐπαρχιακὸν τοῦτο συμβούλιον μετὰ τοῦ προέδρου αὐτοῦ ἀποτελεῖ, ὡς πρὸς τὰς τῶν ἐκκλησιῶν,
C μοναστηρίων καὶ λοιπὰς τῆς ἐπαρχίας μὴ πνευματικὰς ὑποθέσεις, τὸ διοικητικὸν καὶ δικαστικὸν συμβούλιον τῆς ἐπαρχίας. Αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτοῦ ἐκκαλοῦνται ἐφετικῶς, ἂν μὲν ἡ ἐπισκοπῆς, εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου, ἂν δὲ ἡ μητροπόλεως, εἰς τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον. Αἱ δὲ διὰ παράβασιν τοῦ παρόντος ἢ ἄλλου τῆς ἐξαρχίας κανονισμοῦ πρὸς ἀκύρωσιν ἐκκλήσεις γίνονται πάντοτε πρὸς τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον.

Ἄρθρον 14. Ὁσάκις παρουσιάζονται ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις μικταί, δηλαδὴ πνευματικαὶ συνδεδεμέναι ἀχωρίστως μετὰ μὴ πνευματικῶν ἢ τὸ ἀνάπαλιν, αἱ τοιαῦται ὑποθέσεις θεωροῦνται συνάμα, πρωτοδίκως μὲν καὶ πρωτοβαθμίως ὑπό τε τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου τῆς ἐπαρχίας, εἰς ἣν ἀνήκουσιν· ἐφετικῶς δὲ καὶ δευτεροβαθμίως, εἰ μὲν ἀνήκουσιν εἰς ἐπαρχίαν ἐπισκόπου, ὑπὸ τῶν εἰρημένων δύο συμβουλίων τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου· εἰ
D δὲ ἀνήκουσιν εἰς ἐπαρχίαν μητροπολίτου, ὑπό τε τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου· ἀκυρωτικῶς δὲ θεωροῦνται ὑπὸ τῶν τελευταίων τούτων δύο σωμάτων.

Κεφάλαιον β'.
Περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐξάρχου.

Ἄρθρον 15. Ἐν ἀρχῇ, ἅμα ὁ παρὼν κανονισμὸς ἐν γενικῇ συνελεύσει τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἐξαρχίας ἐγκριθῇ καὶ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν πρὸς ἐπικύρωσιν ὑποβληθῇ, ἡ εἰς τὴν σύνταξιν αὐτοῦ ἐνασχοληθεῖσα ἐπιτροπὴ ἐξαιτεῖται δι' ἀναφορᾶς της τὴν ἄδειαν τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐξάρχου.

Ἄρθρον 16. Τῆς ἀδείας ταύτης ληφθείσης ἕκαστον μέλος τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς, ὡρίμως καὶ εὐσυνειδήτως σκεψάμενον, θέλει σημειώσῃ ἐν δελτίῳ τρία ὀνόματα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων βουλγαρικῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἅπερ, κατέχοντα τὰ ἐπὶ τούτῳ κατωτέρω ἀπαιτούμενα προσόντα, κρίνει ἄξια τοῦ ἐξαρχικοῦ τίτλου.

Τὸ δελτίον δὲ αὐτοῦ ἕκαστος ἐν χαρτίῳ περικλείων καὶ τῇ ἰδίᾳ σφραγῖδι ἐπισφραγίζων, θέλει παραδώσῃ εἰς φύλαξιν τῷ προεδρεύοντι, ὅστις ὁμοίως παρασκευασάμενος καὶ σφραγίσας θέλει φυλάττει καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ δελτίον.

Ἄρθρον 17. Τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα διὰ τὸν ἐκλεχθησόμενον ἔξαρχον εἰσί·

α') νὰ ᾖ ἐκ γενετῆς ὑπήκοος τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους,

β') νὰ ᾖ τὸ γένος βούλγαρος,

γ') νὰ ᾖ ἡλικίας τοὐλάχιστον τεσσαράκοντα ἐτῶν,

δ') νὰ ᾖ κάτοχος παιδείας καὶ ἰδίως τῆς ἐκκλησιαστικῆς,

ε') νὰ διακρίνηται ἐπὶ ὀρθότητι φρονημάτων περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ ἐπὶ ἀκριβεῖ τηρήσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως,

ς') νὰ διῴκησεν ἀμέμπτως ἐπαρχίαν τοὐλάχιστον ἐπὶ πέντε ἔτη,

ζ') νὰ ἐπαινῆται ἐπὶ συνέσει ἐν λόγοις καὶ ἔργοις, ἐπὶ ἐμπειρίᾳ πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ κοσμικῶν, καὶ διαγωγῇ ἐναρέτῳ καὶ ἀνεπιλήπτῳ,

η') νὰ χαίρῃ κοινὴν ἐσωτερικήν τε καὶ ἐξωτερικὴν ὑπόληψιν, καὶ νὰ παρέχῃ ἐμπιστοσύνην εἴς τε τὸ ἔθνος καὶ τὸ βασίλειον κράτος.

Ἄρθρον 18. Συγχρόνως ἡ ῥηθεῖσα ἐπιτροπὴ θέλει συγκαλέσει ἐγγράφως τῇ προσεχεῖ κυριακῇ πάντας τοὺς διὰ τὴν ἔγκρισιν τοῦ κανονισμοῦ τούτου συνελθόντας ἀντιπροσώπους τῶν ἐπαρχιῶν εἰς ἐκλογικὴν τοῦ ἐξάρχου συνέλευσιν.

Ἄρθρον 19. Ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ, ἀφοῦ ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ συμπράξει τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς ἐξελεγχθῇ ἡ ταὐτότης τῶν προσκεκλημένων ἀντιπροσώπων, ὥστε μηδένα ξένον παρεισελθεῖν, ἅμα εὑρεθῶσι παρόντα τοὐλάχιστον τὰ τρία τέταρτα ἐκ τῶν προσκεκλημένων, ὁ προεδρεύων τὴν μικτὴν ἐπιτροπήν, ὅστις ἔσται καὶ πρόεδρος τῆς συνελεύσεως ταύτης, καταλλήλως προλογισάμενος καὶ τῷ κυρίῳ προσευξάμενος, κηρύττει τὴν συνέλευσιν ἀρξαμένην.

Ἐν περιπτώσει δὲ μὴ παρουσίας τῶν τριῶν τετάρτων ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων, ἀναβάλλεται μὲν ἡ συνεδρίασις εἰς ῥητὴν ὥραν τῆς κοινῶς ἐγκριθησομένης προσεχεστέρας ἡμέρας, εἰδοποιοῦνται δὲ περὶ τούτου οἱ ἀπουσιάσαντες ἀντιπρόσωποι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γίνεται ἀφεύκτως ἡ συνεδρίασις, ὅσοι καὶ ἂν τῶν ἀντιπροσώπων τύχωσι παρευρεθέντες, καὶ ἀμέσως ἐνεργεῖται ἡ ἐκλογὴ κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις 23-28, κατωτέρω ὡρισμένα.

Ἄρθρον 20. Ἀκολούθως δέ, ὁσάκις πρόκειται νὰ ἐκλεχθῇ νέος ἔξαρχος, τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου, προεδρευόμενα προσωρινῶς ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου κατὰ τὴν χειροτονίαν μεταξὺ αὐτῶν, γράφουσιν ἐγκυκλίους εἰς ἅπαντας τοὺς μητοπολίτας καὶ ἐπισκόπους τῆς ἐξαρχίας ἐπιστολήν, ἐντελλομένην ἵνα ἕκαστος αὐτῶν, ὡρίμως καὶ εὐσυνειδήτως διασκεψάμενοι, ἀποστείλωσι τῷ προεδρεύοντι τῆς συνόδου, ἐντὸς εἰκοσιμιᾶς ἡμερῶν προθεσμίας ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, ἐν δελτίῳ ἰδίως ἐσφραγισμένῳ καὶ ἐν ἰδίᾳ αὐτῶν ἐπιστολῇ περικεκλεισμένῳ, σημείωσιν τριῶν ἀρχιερατικῶν ὀνομάτων, ἅπερ κατέχοντα τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 17 ἀπαιτούμενα προσόντα κρίνουσιν ἄξια τῆς ἐξαρχικῆς ἀξίας.

Ὅμοια δελτία ἐκλεξίμων θέλουσιν ἑτοιμάσει καὶ τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ παραδώσει ἐνσφράγιστα τῷ προεδρεύοντι, ὅστις μετὰ τοῦ ἰδίου ὁμοίως ἐνσφραγίστου θέλει παραφυλάξει ταῦτα ἀκέραια μέχρι τῆς συγκροτηθησομένης ἐκλογικῆς συνελεύσεως.

Ἄρθρον 21. Ἐκτὸς τῆς ῥηθείσης ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, ὁ προεδρεύων μητροπολίτης μετὰ τῶν μελῶν τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου γράφουσιν ἑτέραν ἐγκύκλιον ἐπιστολήν, πρὸς πάντας τοὺς συνοδικούς τε καὶ μὴ συνοδικοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους ἁπασῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἢ τοὺς ἐπιτρόπους αὐτῶν μετὰ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ἀποτεινομένην, καὶ

A ἐντελλομένην, ἵνα, μετὰ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, συγκαλέσωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας τοὺς ἐκλογεῖς αὐτῆς ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐπιστολῆς εἰς συνέλευσιν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ τόπου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ προεδρευομένην, καὶ ἐνεργήσωσιν, ἵνα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀπολύτου πλειονοψηφίας ἐκλεχθῇ παρὰ τῆς συνελεύσεως ταύτης ἐκ τῶν εὐϋποληπτοτέρων καὶ ἱκανοτέρων βουλγάρων ὑπηκόων τοῦ βασιλείου κράτους, ἐκεῖσε ἢ ἀλλαχοῦ διαμενόντων, εἷς μὲν ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν ἐπαρχίαν ἑκάστου ἐπισκόπου, δύο δὲ διὰ τὴν ἐπαρχίαν ἑκάστου μητροπολίτου, ὡς θέλει ἐνεργηθῇ ἡ ἐκλογὴ καὶ δύο ἀντιπροσώπων παρὰ τῶν ἐκλογέων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμενόντων βουλγάρων ὀρθοδόξων, οἵτινες ἑπομένως, ἐφωδιασμένοι τῷ ἐκλεκτηρίῳ αὐτῶν ἐγγράφῳ παρὰ τῶν ἐκλογέων ὑπογεγραμμένῳ καὶ ὑπό τε τοῦ ἀρχιερέως ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ καὶ τῶν μελῶν τοῦ B ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ἐπικεκυρωμένῳ καὶ τῇ σφραγῖδι τῆς ἐπισκοπῆς ἢ μητροπόλεως σεσημασμένῳ, νὰ διευθυνθῶσιν ἀμέσως εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἐξαρχίας, ὅπως λάβωσι μέρος εἰς τὴν γενησομένην γενικὴν συνέλευσιν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ ἐξάρχου τῇ α' κυριακῇ μετὰ 61 ἡμερῶν προθεσμίαν ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς.

Ἄρθρον 22. Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν κυριακήν, ἡμέραν τῆς συνελεύσεως, συγκαλοῦνται μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἅπαντες οἱ ἐκλογεῖς φέροντες τὸ ἐκλεκτήριον αὐτῶν ἔγγραφον εἰς τὸ ἐξαρχεῖον, ὅπου, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ συμπράξει τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, ἀφ' οὗ ἐξελεγχθῶσι τακτικὰ τὰ ἐκλεκτήρια ἑκάστων ἔγγραφα, ἅμα εὑρεθῶσι παρόντα τὰ τρία τέταρτα τοὐλάχιστον ἐκ τῶν περιμενομένων ἀντιπροσώπων, ὁ προεδρεύων τῆς συνόδου, καταλλήλως προλογισάμενος καὶ μετ' αὐτῆς ὁμοίως τῷ κυρίῳ προσευξάμενος, κηρύττει τὴν ἔναρξιν τῆς συνελεύσεως C καὶ προεδρεύει αὐτῆς. — Ἐν περιπτώσει δὲ μὴ παρουσίας τῶν τριῶν τετάρτων ἐκ τῶν προσμενομένων ἀντιπροσώπων, ἀναβάλλεται ἡ συνεδρίασις ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας, καὶ συγχρόνως προσκαλοῦνται διὰ τηλεγράφου οἱ μὴ παρουσιασθέντες. Ἐκπνευσάσης δὲ τῆς προθεσμίας ταύτης, γίνεται ἔναρξις τῆς συνεδριάσεως, ὅσοι καὶ ἂν ἐξ αὐτῶν παρῶσι φέροντες τακτικὰ τὰ ἐκλεκτήρια αὐτῶν.

Ἄρθρον 23. Ἀρξαμένης τῆς συνεδριάσεως, ὁ πρόεδρος παρουσιάζει εἰς τὴν συνέλευσιν ἐσφραγισμένα, ὡς ἀπ' ἀρχῆς ἦλθον, τὰ προειρημένα δελτία. Κατ' ἐπιφόρτισιν δὲ τῆς συνελεύσεως, ὁ γραμματεὺς τῆς ἱερᾶς συνόδου, ὁ γραμματεὺς τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου καὶ δύο ἐκ τῶν μελῶν τῆς συνελεύσεως, ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων, παρατηρήσαντες καὶ ἀναγνωρίσαντες τὸ σῶον καὶ ἀκέραιον τῶν σφραγίδων αὐτῶν, ἀνοίγουσι τὰ δελτία καὶ καταγράφουσιν ἰδίᾳ τὰ ἐν ἑκάστῳ σεσημειωμένα τρία ὀνόματα. Ἁπάντων δὲ D οὕτω καταγραφέντων, διαλέγουσι τὰ αὐτὰ ἐξ αὐτῶν ὀνόματα καὶ θέτουσιν αὐτὰ ἰδίως κατὰ στήλας ὁσάκις ἔλαχον σημειωθέντα ἐν δελτίῳ. Ἀριθμουμένων δὲ ἑκάστων ἔπειτα, ἂν μὲν ἐκ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν εὑρεθῶσι σεσημειωμένα ἐν πᾶσι τοῖς δελτίοις ἢ ἐν τοῖς πλειοτέροις τρία ἢ πλειότερα ὀνόματα, ταῦτα μόνον· εἰ δὲ ὀλιγώτερα τῶν τριῶν, τότε, κατὰ πρῶτον, ἡ ἱερὰ σύνοδος, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ συνόλου τῶν ἀρχιερέων, ἐκ τῶν ἐν τοῖς δελτίοις πλειοτέρας μὲν ψήφους, οὐ μὴν δὲ καὶ ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν λαχόντων ὀνομάτων ἐκλέγει ὁμοίως κατὰ πλειονοψηφίαν δύο ὀνόματα, ἅπερ μετὰ τῶν ἐν τοῖς δελτίοις πλειονοψηφίαν ἀπόλυτον λαχόντων, διαλυομένης πρὸς τὸ παρὸν τῆς συνελεύσεως, ὑποβάλλει ἀμέσως ὁ προεδρεύων δι' ἀναφορᾶς του τῇ ὑψηλῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει πρὸς ἔγκρισιν.

Ἄρθρον 24. Ληφθείσης τῆς ἀπαντήσεως τῆς ὑψηλῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ὁ προεδρεύων συγκαλεῖ ἀμέσως πάλιν τὴν συνέλευσιν ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς

τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, καὶ τῆς ἀπαντήσεως ἀναγνωσθείσης, ἐκ τῶν ἐγκρινομένων ὀνομάτων, ἂν ὦσι τρία ἢ δύο, ταῦτα μόνον κηρύττει ἡ ἱερὰ σύνοδος ὡς κανονικῶς παρὰ τοῦ συνόλου ἢ τῆς πλειονότητος τῶν ἀρχιερέων ψηφισθέντα ὡς ἐπίσης ἄξια τοῦ ἐξαρχικοῦ θρόνου.

Ἄρθρον 25. Τοῦ κανονικοῦ τῆς ἐκλογῆς ταύτης οὕτω περαιωθείσης, ἡ συνέλευσις προβαίνει εἰς τὴν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκλογὴν τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν παρὰ τοῦ ἀρχιερατικοῦ συλλόγου ψηφισθέντων τριῶν ὀνομάτων, καὶ ὅστις ἐξ αὐτῶν ἀναφανῇ λαβὼν τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν, οὗτος ἀμέσως κηρύττεται καὶ ἀναγορεύεται παρ᾽ ἁπάντων ὡς κανονικῶς καὶ νομίμως ἐκλελεγμένος παρά τε κλήρου καὶ λαοῦ, ἵνα λάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐξάρχου.

Ἄρθρον 26. Τῆς ἐκλογῆς οὕτω περαιωθείσης, γράφεται ἀμέσως καὶ ὑπογράφεται παρ᾽ ἁπάντων ἐν τῷ κώδηκι τὸ πρακτικόν, ἀμέσως δ᾽ ἔπειτα κατέρχονται ἅπαντες εἰς τὸν ναόν, καὶ ψάλλουσι τῷ θεῷ εὐχαριστήρια ἐπὶ τῇ γενομένῃ ἐκλογῇ, καὶ οὕτως ἀπέρχονται ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

Ἄρθρον 27. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρακτικοῦ τούτου τὰ μέλη τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου γράφουσιν ἀναφορὰν πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην, παρ᾽ ἧς, γνωστοποιοῦντες τὸ κανονικὸν καὶ νόμιμον τῆς γενομένης ἐκλογῆς, ἐξαιτοῦνται τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τοῦ ἐκλεχθέντος ἐξάρχου.

Ἄρθρον 28. Τοῦ ἐγγράφου τῆς ἀναγνωρίσεως ταύτης ἐκδοθέντος, προσκαλεῖται ἐπισήμως παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου ὁ διερισθεὶς ἔξαρχος, καὶ ἀφοῦ κατὰ τὴν τάξιν ἐμφανισθῇ πρός τε τὴν αὐτοῦ αὐτοκρατορικὴν μεγαλειότητα τὸν σεβαστὸν ἄνακτα καὶ πρὸς τοὺς πρώτους ὑπουργοὺς ἐν τῇ ὑψηλῇ πύλῃ, τότε ἐν παρατάξει ἐρχόμενος εἰσάγεται εἰς τὸ ἐξαρχεῖον καὶ ἀναλαμβάνει τὰ καθήκοντα αὐτοῦ.

Κεφάλαιον γ΄.

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου.

Ἄρθρον 29. Ὡς ἀντιπροσωπευτικὴ τοῦ συνόλου τῶν ἐπισκόπων ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας εἶναι φύσει παρ᾽ ἁπάντων τῶν ἐπισκόπων ἐκλεκτή.

Ἄρθρον 30. Ἐν ἀρχῇ ἕκαστος μητροπολίτης καὶ ἐπίσκοπος τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας ὡς καὶ ἕκαστον μέλος τῆς προσωρινῆς συνόδου προσκαλεῖται δι᾽ ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς ταύτης τῆς συνόδου, ἵνα ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐν τῇ ἐξαρχίᾳ ἐπαρχίαν ἐχόντων μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ἐκλέξας κατὰ συνείδησιν ἀπευθύνῃ ἄνευ βραδύτητος πρὸς αὐτὴν δι᾽ ἐγγράφου ἀπαντήσεώς του δελτίον παρ᾽ αὐτοῦ ἐσφραγισμένον, ἐν ᾧ ἔχει σεσημειωμένα καὶ ὑπογεγραμμένα τέσσαρα ὀνόματα, ἅπερ κρίνει ἄξια καὶ ἱκανὰ ὡς μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου.

Ἄρθρον 31. Τὰ δελτία ταῦτα λαμβάνων, ὡς καὶ ἴδιον αὐτοῦ δελτίον ὑπογράφων καὶ σφραγίζων, παραφυλάττει ὁ ἔξαρχος ἄθικτα. Ἅμα δὲ λαβὼν πάντα, συγκαλεῖ παρ᾽ ἑαυτῷ τὴν προσωρινῶς συνόδου καὶ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου τόπον ἐπέχουσαν μικτὴν ἐπιτροπήν, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐνεργεῖ, κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 32, τὴν διαλογὴν τῶν ψήφων, καὶ ὅσα τῶν πάντων σεσημειωμένων ὀνομάτων εὑρεθῶσιν ἔχοντα τὰς ψήφους τῶν πλειόνων, ταῦτα ἀναγορεύονται μέλη τῆς συνόδου· ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας ἡ γνώμη τοῦ ἐξάρχου προστιθεμένη ἀποτελεῖ τὴν πλειονοψηφίαν.

Ἄρθρον 32. Ἀκολούθως κατὰ πᾶν ἔτος τῆς τετραετοῦς ὁριζομένης συνοδικῆς περιόδου, ἀποσυρομένου κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίοδον τοῦ νεωτέρου πάντοτε κατὰ τὴν χειροτονίαν ἐκ τῶν συνοδικῶν μελῶν τῆς περιόδου ταύτης, κατὰ δὲ τὰς ἑπομένας τοῦ τέσσαρα ὅλα ἔτη ὑπηρετήσαντος, ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου, δύο μῆνας πρὸ τῆς λήξεως τοῦ ἔτους, γράφουσι πάλιν ἐγκυκλίως πρὸς πάντας τοὺς μητροπολίτας

A καὶ ἐπισκόπους, ὡς καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ μέλη τῆς συνόδου, ἵνα ἀποστείλωσιν ἐν δελτίῳ ἐνυπογράφῳ καὶ ἐσφραγισμένῳ ἓν ὄνομα μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 30 ὡρισμένα· ὑπογράφουσι δὲ καὶ σφραγίζουσι καὶ τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου ὅμοιον δελτίον.

Ἄρθρον 33. Οὐδεὶς μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος δύναται νὰ ἐκλεχθῇ μέλος τῆς συνόδου, ἐὰν δὲν διῴκησεν ἐπαρχίαν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη. Δι᾽ ἔλλειψιν δ᾽ ἐπὶ τοῦ παρόντος τοιούτων ἀρχιερέων, οἱ κατὰ πρῶτον ἐκλεχθέντες μέλη τῆς συνόδου δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσιν ἀμέσως καὶ διὰ τὴν δευτέραν συνοδικὴν περίοδον.

Ἄρθρον 34. Τῶν δελτίων τούτων ληφθέντων καὶ ἐνσφραγίστων παραφυλαχθέντων, ὁ ἔξαρχος ἐνεργεῖ τὴν ἀποσφράγισιν καὶ τὴν διαλογὴν τῶν ψήφων ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου· ὃς δ᾽ ἂν ἐκ τῶν πάντων σεσημειωμένων εὑρεθῇ ἔχων τὰς πλειοτέρας ψήφους, οὗτος ἀναγορεύ-
B εται ὡς διαδεξάμενος τὸ ἀποσυρόμενον μέλος τῆς ἱερᾶς συνόδου, ὅπερ ὅμως οὐκ ἀποσύρεται εἰμὴ ἀφοῦ προσκαλούμενον ἔλθῃ τὸ νέον.

Ἄρθρον 35. Τῆς κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 34 γινομένης τῶν ψήφων διαλογῆς καὶ τῆς τῶν μελῶν τῆς συνόδου ἀναγορεύσεως πρακτικὸν συντάττεται καὶ ἐν τῷ κώδηκι τῶν ἐκλογῶν καταχωρούμενον ὑπογράφεται ὑπό τε τοῦ ἐξάρχου καὶ τῶν ὡς εἴρηται παρευρεθέντων μελῶν. Ἔπειτα δὲ δι᾽ ἀναφορᾶς τῆς συνόδου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρακτικοῦ τούτου γενομένης, γνωστοποιοῦνται τὰ ὀνόματα τῶν ἐκλελεγμένων πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην.

Ἄρθρον 36. Οὐδεὶς καὶ ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον, ἐὰν μὴ ᾖ τακτικὸν μέλος αὐτῆς.

Ἐξαιρεῖται ἡ περίπτωσις καθ᾽ ἥν, κωλυομένου μέλους τινός, συνοδικῇ ἀποφάσει προσκαλεῖται ἄλλος τις ἀρχιερεὺς εἰς προσωρινὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ.

C Ἄρθρον 37. Οὐδεὶς τῶν ἐκλεχθέντων συνοδικῶν μελῶν δύναται νὰ ἀποποιηθῇ τὴν παραδοχὴν αὐτοῦ, ἐπὶ ποινῇ ἀργίας.

Ἐξαιροῦνται τοῦ κανόνος τούτου μόνοι οἱ τὸ ἑβδομηκοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἄγοντες ἢ βαρέως ἀσθενοῦντες.

Ἄρθρον 38. Ἐάν τις, ἐκλεχθεὶς μέλος τῆς συνόδου, διὰ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ἐκπεφρασμένων δύο αἰτιῶν δικαιωματικῶς μηδόλως παραδεχθῇ, ἐκλέγεται ἄλλος ἀντ᾽ αὐτοῦ κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις 32 καὶ 34 ὡρισμένα.

Ἐὰν δὲ παραδεχθῇ, ἔπειτα ἐν τῇ διαρκείᾳ τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ἢ εἰς κύριον ἀποδημήσῃ, εἴτε λόγῳ βαρείας ἀσθενείας ἢ προβεβηκυίας ἡλικίας παραιτηθῇ, τότε ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐκλέγουσιν ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ τὸν ἀντικαταστησόμενον αὐτὸν μόνον κατὰ τὸν μένοντα χρόνον τῆς ἐκείνου περιόδου, καὶ ὁμοίως γνωστοποι-
D εῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην.

Κεφάλαιον δ΄.

Περὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ τοῦ διορισμοῦ τῶν μελῶν τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 39. Ἐν ἀρχῇ τὰ μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου ἐκλέγονται ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ ὑπὸ τῆς διὰ τὴν συζήτησιν καὶ ἔγκρισιν τοῦ παρόντος κανονισμοῦ συγκαλεσθείσης γενικῆς συνελεύσεως.

Ἄρθρον 40. Ἀκολούθως κατὰ πᾶσαν περίοδον ἑνὸς ἔτους, ἀποσυρομένων τὸ μὲν πρῶτον τῶν δύο νεωτέρων τὴν ἡλικίαν, ὕστερον δὲ τῶν δύο μελῶν τοῦ συμβουλίου, ὁ ἔξαρχος γράφει πρὸ δύο μηνῶν πρὶν τῆς λήξεως τῆς ἐνιαυσίου περιόδου ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς ἅπαντας τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους, ὡς καὶ πρὸς τὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ ἐπίτροπον αὐτοῦ, ὅπως, μετὰ τὴν ἐπ᾽ ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, συγκαλέσαντες ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς

καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ συνέλευσιν τῶν ἐκλογέων τῆς ἐπαρχίας, ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐπιστολῆς, ἐνεργήσωσιν ὥστε ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ νὰ ἐκλεχθῶσι παρ' αὐτῆς, ἐκεῖθεν ἢ ἄλλοθεν, δύο λαϊκὰ πρόσωπα ἐκ τῶν εὐϋποληπτοτέρων καὶ ἐμπειροτέρων χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς κραταιᾶς βασιλείας, ὡς ὑποψήφια μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, τῆς δὲ τοιαύτης ἐκλογῆς ἀναφορὰν παρ' ἁπάντων τῶν ἐκλογέων ὑπογεγραμμένην καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ προέδρου ἐπικεκυρωμένην, ἀφοῦ κρατήσωσιν ἐν ἐπὶ τούτῳ κρατουμένῳ κώδηκι ἀντίγραφον αὐτῆς, παραπέμψωσιν ἀμέσως ἐνσφράγιστον δι' ἰδίας των ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἔξαρχον. A

Ἄρθρον 41. Τῇ α' κυριακῇ πρὶν τῆς λήξεως τῆς ἐνιαυσίου περιόδου, ὁ ἔξαρχος συγκαλεῖ τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον εἰς κοινὴν συνεδρίασιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ, ὅπου, ἀνοιγομένων τῶν ῥηθεισῶν ἐκλεκτικῶν ἀναφορῶν καὶ B
ἐξελεγχθεισῶν ὡς τακτικῶς γενομένων, διαλέγονται ἐκ πασῶν, κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 23 ὡρισμένα, τὰ ὡς ὑποψήφια ἐκλεχθέντα ὀνόματα, καὶ ὅσα ἐξ αὐτῶν εὑρεθῶσι σεσημειωμένα ἐν πᾶσιν ἢ ταῖς πλειοτέραις ἀναφοραῖς, ταῦτα τίθενται κατὰ μέρος, καὶ ἐκ τούτων ἀναδεικνύονται ὡς μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου τὰ πλειοτέρων ἐπαρχιῶν λαχόντα ψήφους. Ἐὰν δέ, τῆς διαλογῆς τῶν ψήφων οὕτω γενομένης, ἀναφανῇ ὅτι οὐδὲν τῶν ἐν ταῖς ἀναφοραῖς ὀνομάτων ἔλαχεν ἀπολύτου πλειονοψηφίας, ἢ ἔλαχε τοιαύτης μόνον ἕν, τότε ἐκ τῶν σχετικῆς μόνον πλειονοψηφίας λαχόντων ἡ ἱερὰ σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον ἐκλέγουσιν ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἐν ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ τὰ ἀπαιτούμενα δύο ἢ ἓν μόνον ὄνομα, καὶ οὕτω τὰ ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν ἤδη ἔχοντα δύο ὀνόματα κηρύττονται ὡς τακτικῶς παρὰ τοῦ συνόλου τῶν ἐπαρχιῶν ἐκλελεγμένα μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου. Ἐπὶ τούτοις συντάσσεται πρακτικὸν ἐν κώ- C
δηκι καταστρωννόμενον καὶ ὑπογραφόμενον παρ' ἁπάντων τῶν ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ παρευρεθέντων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν.

Ἄρθρον 42. Τῆς ἐκλογῆς οὕτω περαιωθείσης, ὁ ἔξαρχος ὑποβάλλει δι' ἐπισήμου ἀναφορᾶς του τὰ ὀνόματα τῶν οὕτως ἐκλεχθέντων πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην, ἐξαιτούμενος τὸν διὰ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος διορισμὸν αὐτῶν. Λαβὼν δ' ἀπάντησιν τοῦ διορισμοῦ, κοινοποιεῖ ἐγγράφως τοῦτον πρὸς ἕκαστον τῶν διορισθέντων μελῶν, καὶ προσκαλεῖ αὐτοὺς ἵνα ὅσον οὔπω ἐλθόντες ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν.

Ἄρθρον 43. Οὐδεὶς τῶν οὕτως ἐκλεχθέντων καὶ διορισθέντων μελῶν τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου δύναται νὰ ἀποποιηθῇ τὴν παραδοχὴν ἢ ἀκολούθως νὰ παραιτηθῇ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, εἰμὴ διὰ βαρεῖαν ἀσθένειαν, διὰ γῆρας ὑπὲρ τὰ 70 ἔτη, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν κωλύματος, οὗ ἡ ἐξέλεγξις καὶ παραδοχὴ ἀνατίθεται συνάμα εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ τὸ D
ἐξαρχιακὸν συμβούλιον.

Ἄρθρον 44. Ἐάν τις εὐλόγως ἀποποιηθῇ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἢ παραιτηθῇ, ἡ ἱερὰ σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον προσκαλοῦσιν ἀντ' αὐτοῦ τὸν διορισμὸν ἐκείνου, ὅστις ἐν ταῖς ἐκλεκτικαῖς ἀναφοραῖς ἔλαχεν ἔχων τὰς πλειοτέρας κατόπιν αὐτοῦ ψήφους.

Κεφάλαιον ε'.

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν κατ' ἐπαρχίας μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων.

Ἄρθρον 45. Ἡ ἐκλογὴ τῶν κατ' ἐπαρχίας μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων θέλει γίνεται ἀποκλειστικῶς ἢ ἐξ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν ἄνευ ἐπαρχίας, ἢ ἐκ καταλόγου προσώπων ἐκλεξίμων σῳζομένων παρὰ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ καὶ σχηματιζομένου ὡς ἐφεξῆς.

Ἄρθρον 46. Ἅμα τῇ συστάσει αὐτῆς ἡ ἱερὰ σύνοδος ἐκδίδει ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς ἁπάσας τὰς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ ἱερὰς μονὰς ὅπως, ὅσαι παρ' ἑαυταῖς ἔχουσι κληρικοὺς κεκτημένους τὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 17 ἀπαιτούμενα προσόντα (ἐκτὸς τοῦ ὅρου τῆς πενταετοῦς διοικήσεως ἐπαρχίας καὶ τοῦ ὅρου τῆς ἡλικίας, ἥτις ἀρκεῖ νὰ μὴ ᾖ κατωτέρα τῶν 30 ἐτῶν, ὅταν ὁ ἐκλέξιμος πρόκειται νὰ ἐκλεχθῇ ἐπίσκοπος), καὶ μάλιστα φέροντας ἀπολυτήρια ἱερατικῆς ἢ θεολογικῆς τινος ἐγνωσμένης σχολῆς, εἰδοποιῶσι περὶ τούτου τὴν ἱερὰν σύνοδον, ἐξαιτούμεναι διὰ συστατηρίου ἀναφορᾶς τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλεξίμων ἐγγραφὴν αὐτῶν.

Ἄρθρον 47. Πᾶσα τοιαύτη τῶν κληρικῶν συστατήριος ἀναφορά, εἴτε κατὰ συνέπειαν τῆς ῥηθείσης συνοδικῆς ἐπιστολῆς, εἴτε ἀκολούθως ὁσάκις παρουσιασθῇ εὐκαιρία γινομένη, θέλει φέρει, διὰ μὲν τὰς ἐπαρχίας, τὰς ὑπογραφὰς τοῦ τε ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἢ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ καὶ τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου τῆς ἐπαρχίας· διὰ δὲ τὰς μονάς, τὰς ἰδίας ὑπογραφὰς τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀδελφῶν τῆς μονῆς, πρὸς δὲ καὶ τὴν σφραγίδα τῆς ἐπισκοπῆς ἐν τῇ πρώτῃ, καὶ τῆς μονῆς ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει.

Ἄρθρον 48. Ἡ ἱερὰ σύνοδος τὴν τοιαύτην ἀναφορὰν λαβοῦσα, ἐὰν μὲν εὕρῃ αὐτὴν τακτικὴν καὶ τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα τοῦ προτεινομένου ἐμπεριέχουσαν, προσκαλεῖ παρ' ἑαυτῇ τὸν προτεινόμενον, καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς αὐτὸν ἐξετάσασα καὶ ὄντως τῆς συστάσεως ἄξιον θεωρήσασα, ἐνεργεῖ τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλεξίμων ἐγγραφὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· εἰ δὲ μή, ζητεῖ πρῶτον δι' ἐπιστολῆς τὰς ἀπαιτουμένας πληροφορίας, καὶ κατὰ τὴν ληφθησομένην ἀπάντησιν ἐνεργεῖ.

Ἄρθρον 49. Τοὺς ἐν τῷ καταλόγῳ οὕτως ἐγγραφέντας ἡ ἱερὰ σύνοδος παραλαμβάνει ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτῆς ἐπιτήρησιν καὶ κηδεμονίαν, καὶ ὁσάκις εὐκαιρία παρῇ, διορίζει αὐτούς, κατ' αἴτησιν καὶ πρότασιν τῶν χρείαν τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν ἐχόντων, εἰς ἐκκλησιαστικὰς θέσεις καὶ ὑπηρεσίας συντεινούσας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τελειοποίησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν γνώσεων καὶ τῆς πρακτικῆς πείρας αὐτῶν, οἷον κήρυκας τοῦ θείου λόγου ἐπ' ἄμβωνος, διευθυντὰς ἢ διδασκάλους ἱερατικῶν ἢ θεολογικῶν σχολείων, διοικητὰς ἱερῶν μονῶν ἢ ἐκκλησιῶν, πρωτοσυγκέλλους, ἀρχιδιακόνους, διακόνους παρ' ἀρχιερεῖ ἢ ἐκκλησίᾳ τινί, ἐπιτρόπους ἀρχιερέων μετὰ τίτλου χωρεπισκόπου, ἢ ἄνευ τοῦ τίτλου αὐτοῦ, γραμματεῖς παρὰ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ ἢ ἀλλαχοῦ, μέλη ἱερῶν συμβουλίων ἢ ἄλλων εὐαγῶν καταστημάτων κτλ. Ἐὰν δέ τις ἐκ τοῦ εἰρημένου καταλόγου ἢ ἐκ τῶν ἐπισκόπων ἢ μητροπολιτῶν ἄνευ ἐπαρχίας ἀποδειχθῇ δικαιοίμως, ὅτι ἐπὶ πλασταῖς αἰτίαις ἐρραδιούργησε πρὸς παῦσίν τινος ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου καὶ κατάληψιν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ὁ τοιοῦτος, ἐκτὸς τοῦ κατὰ κανόνας ἐπιβληθησομένου αὐτῷ ἐπιτιμίου, θέλει ἐκβάλλεται καὶ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλεξίμων.

Ἄρθρον 50. Χηρεύσαντος τοῦ θρόνου μητροπόλεως ἢ ἐπισκοπῆς τινος, τὸ ἱερὸν καὶ τὸ λαϊκὸν συμβούλιον τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης εἰδοποιοῦσιν ἀμέσως διὰ κοινοῦ αὐτῶν γράμματος τὴν ἱερὰν σύνοδον, καὶ ἐὰν ὁ θρόνος ᾖ ἐπισκοπικός, τὸν προϊστάμενον μητροπολίτην, ἐκζητοῦντες τὸν ὅσον οὔπω διορισμὸν τοποτηρητοῦ τοῦ χηρεύσαντος θρόνου μέχρι τῆς ἐκλογῆς καὶ ἀναγορεύσεως τοῦ διαδόχου.

Ἄρθρον 51. Λαβοῦσα τὴν εἴδησιν ταύτην ἡ ἱερὰ σύνοδος κατ' εὐθεῖαν, ἢ ἐὰν ὁ θρόνος ᾖ ἐπισκοπικός, κατὰ πρότασιν καὶ σύστασιν τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου σὺν τῷ περὶ αὐτὸν ἱερῷ συμβουλίῳ, διορίζει ἐκ τοῦ εἰρημένου καταλόγου ἄξιόν τινα κληρικόν, ἢ πλησιόχωρον ἀρχιερέα, ὡς τοποτηρητὴν τοῦ θρόνου τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας, ἐφοδιάζουσα αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ μὲ τὸ ἀπαιτούμενον συνοδικὸν γράμμα καὶ μὲ διάταγμα τῆς ὑψηλῆς πύλης.

Ἄρθρον 52. Ὁ τοποτηρητής, ἅμα λαβὼν τὸν διορισμὸν αὐτοῦ, ἀπέρχεται εἰς τὴν ἕδραν τῆς χηρευούσης ἐπισκοπῆς, γράφει μετὰ τοῦ ἐκεῖσε ἱεροῦ συμ-

βουλίου ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς πάντας τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἐπισκόπους, ἱερεῖς καὶ ἱεροδιακόνους, ἐγκλείων καὶ ἀντίγραφον τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλεξίμων, ὃν παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἅμα τῷ διορισμῷ αὐτοῦ λαμβάνει, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν μελῶν τοῦ αὐτοῦ συμβουλίου ὡρίμως καὶ εὐσυνειδήτως σκεψάμενος, ἀποστείλῃ ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς δι᾽ ἰδίας ἐπιστολῆς τοῦ ἐν δελτίῳ ἐσφραγισμένῳ σημείωσιν τεσσάρων ἱερωμένων προσώπων ἐκ τοῦ εἰρημένου καταλόγου λαμβανομένων, ἱερέως δηλαδὴ ἢ διακόνου, ἢ ἐκ τῶν ἄνευ ἐπισκόπων ἢ μητροπολιτῶν, ἅπερ, κατέχοντα τὰ ἐπὶ τούτῳ ἀπαιτούμενα καὶ ἐν τῷ ἄρθρῳ 17 ὁριζόμενα προσόντα, κρίνει ἄξια τοῦ χηρεύοντος ἐπισκοπικοῦ θρόνου.

Ἄρθρον 53. Ὁ τοποτηρητὴς μετὰ τοῦ ἐκεῖσε ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου γράφει καὶ ἄλλην ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς ἅπαντας ὀνομαστὶ τοὺς ἐκλογεῖς τῆς ἐπαρχίας, ἵνα ἐντὸς τῆς αὐτῆς προθεσμίας συνέλθωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας, ὅπως λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἐν τῇ α΄ κυριακῇ μετὰ τὴν ῥηθεῖσαν προθεσμίαν γενησομένην συνέλευσιν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου.

Ἄρθρον 54. Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν κυριακὴν μετὰ τὴν λειτουργίαν προσκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ ἅπαντες οἱ συνελθόντες ἐκλογεῖς εἰς τὸ ἐπισκοπεῖον ἢ τὴν μητρόπολιν, ὅπου ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ συμπράξει τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου, ἐὰν εὑρεθῶσι παρόντα τὰ τρία τέταρτα τοὐλάχιστον ἐκ τῶν προσμενομένων ἐκλογέων, ὁ τοποτηρητὴς κηρύττει τὴν συνεδρίασιν ἀρξαμένην· εἰ δὲ μή, ἀναβάλλει αὐτὴν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν κυριακήν, καὶ τότε ἄρχεται ἡ συνεδρίασις μεθ᾽ ὅσων ἂν τύχωσιν ἐλθόντες ἐκλογέων.

Ἄρθρον 55. Ἀρξαμένης τῆς συνεδριάσεως, μετὰ τὴν κατάλληλον τῷ κυρίῳ προσευχήν, ὁ τοποτηρητὴς καὶ πρόεδρος μετὰ τοῦ ἱεροῦ συμβουλίου παρουσιάζουσιν εἰς τὴν συνέλευσιν, ὡς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐστάλησαν, ἐνσφράγιστα τὰ εἰρημένα δελτία, καὶ ἀμέσως ἐνεργουμένων τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 23 ὡρισμένων, διαλέγονται τὰ ἐν τοῖς δελτίοις σεσημειωμένα ὀνόματα, καὶ ὅσα εὑρεθῶσι πλείονας λαχόντα ψήφους τέσσαρα ἀναδεικνύονται καὶ διακηρύττονται κανονικῶς ψηφισθέντα παρὰ τοῦ κλήρου ὡς ἄξια διαδοχῆς τοῦ χηρεύοντος θρόνου. Ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας, ἡ ψῆφος τοῦ τοποτηρητοῦ προστιθεμένη ἀποτελεῖ τὴν πλειονοψηφίαν.

Ἄρθρον 56. Τοῦ κανονικοῦ τῆς ἐκλογῆς ταύτης οὕτω περαιωθείσης[1] οἱ ἐκλογεῖς, προσκλήσει τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ προέδρου, προβαίνουσιν εἰς τὴν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκλογὴν τῶν δύο ἐκ τῶν τεσσάρων ψηφισθέντων ἀνδρῶν, καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἀναδειχθῶσι λαβόντες τὴν ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν, οὗτοι καὶ παρ᾽ ὅλης τῆς συνελεύσεως κηρύττονται κανονικῶς καὶ νομίμως ἐκλεχθέντες παρά τε τοῦ κλήρου καὶ λαοῦ ὡς ἄξιοι τῆς διαδοχῆς τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου· ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας, ἡ πλειονοψηφία ἀποκτᾶται διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ προέδρου πρὸς τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο μέρος.

Ἄρθρον 57. Τῆς ἐκλογῆς οὕτω περαιωθείσης, συντάττεται πρακτικὸν τὰ γενόμενα ἀκριβῶς ἐξιστοροῦν καὶ ὑπογράφεται ἀμέσως παρ᾽ ἁπάντων ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ κώδηκι· συντάττεται δὲ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ καὶ ἀναφορά, ἥτις παρ᾽ ἁπάντων ὁμοίως ὑπογεγραμμένη καὶ ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ ἐπικεκυρωμένη, πέμπεται δι᾽ ἰδίας ἐπιστολῆς τοῦ τε τοποτηρητοῦ καὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου πρὸς τὸν προϊστάμενον μητροπολίτην, ἐὰν ὁ χηρεύων θρόνος ᾖ ἐπισκοπικός, ἢ πρὸς τὸν ἔξαρχον, ἐὰν ᾖ μητροπολιτικός, διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἄρθρον 58. Λαβὼν τὴν ἀναφορὰν ταύτην ὁ προϊστάμενος μητροπολίτης ἢ ἔξαρχος ἀναγινώσκει αὐτήν, ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὸ παρ᾽ ἑαυτῷ ἱερὸν συμβούλιον, ὁ δὲ δεύτερος, εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον· καὶ ἐὰν μηδέν τι εὑρεθῇ ἐπιλήψιμον εἰς τὴν γενομένην ἐκλογήν, ἐπικυροῦται διὰ πρακτικοῦ ἐν τῷ κώδηκι καταχωρημένου καὶ παρ᾽ ἁπάντων ὑπογεγραμμένου. Ἐὰν δὲ ᾖ ἐπιλήψιμος, ἐκτίθενται οἱ λόγοι τῆς ἀκυρώσεως αὐτῆς, καὶ δι᾽ ἐπιστολῆς διατάττεται εἰς τὸν τόπον νέα ἐκλογή, ἧστινος τὸ πρακτικὸν ὁμοίως διαβιβάζεται πρὸς τὸν προϊστάμενον μητροπολίτην ἢ τὸν ἔξαρχον, κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 57 εἰρημένα.

Ἄρθρον 59. Τῆς ἐκλογῆς ἐπικυρωθείσης ὡς τακτικῆς, εἰ μὲν πρόκειται περὶ ἐπισκόπου, ὁ προϊστάμενος μητροπολίτης μετὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου, ἐὰν δὲ περὶ μητροπολίτου, ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου γράφουσι τὰ δύο ἐκλελεγμένα ὀνόματα εἰς δύο ὅλως ὅμοια τεμάχια χάρτου, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν πάντων ἐμβάλλουσιν αὐτὰ ὁμοιομόρφως τετυλιγμένα ἐν κάλπῃ, ἣν ἀσφαλῶς κλειδώνοντες, παραδίδουσι πρὸς φύλαξιν τὴν κλεῖδα αὐτῆς εἰς ὅντινα ἐκ τῶν μελῶν τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου ἐγκριθῇ. Ἑπομένως δὲ κατέρχονται ἅπαντες μετὰ τῆς κάλπης εἰς τὸν ναόν, ὅπου, δεήσεως πρὸς τὸν θεὸν προσφόρου γενομένης καὶ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ παναγίου πνεύματος ἐπικληθείσης, ὁ προϊστάμενος μητροπολίτης ἢ ἔξαρχος ἐκφωνεῖ γεγονυίᾳ καὶ κατανυκτικῇ τῇ φωνῇ τὰ λόγια ταῦτα τοῦ ἀποστόλου Πέτρου· „Σὺ κύριε, καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα ὃν ἐξελέξω λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς“· καὶ ἀμέσως τῆς κάλπης ἀνοιγομένης, ὁ πρεσβύτερος τῶν μελῶν τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου ἐκβάλλει ἐξ αὐτῆς τὸ ἓν τῶν χαρτίων, ὅπερ ἀνοίγων ἀναγινώσκει μεγαλοφώνως καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπιδείκνυσι· τὸ δ᾽ ἐν αὐτῷ σεσημειωμένον ὄνομα καταψηφίζεται καὶ ἀναγορεύεται ὡς μέλλων ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἀκολούθως πρακτικοῦ πάντων τούτων ἐν τῷ κώδηκι γενομένου καὶ ὑπογεγραμμένου, ἐνεργεῖται μὲν κατὰ τοὺς κανόνας ἡ χειροτονία αὐτοῦ, ἐὰν μὴ ὢν ἤδη ἐπίσκοπος χρήζῃ χειροτονίας, ἐξαιτεῖται δὲ δι᾽ ἀναφορᾶς τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου πρὸς τὸν ἔξαρχον, διὰ τακριρίου δὲ τούτου πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην ἡ διὰ βασιλικοῦ βερατίου πολιτικὴ ἀναγνώρισις.

Ἄρθρον 60. Ἅμα οὕτω διορισθέντος τοῦ νέου ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου, ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς συνόδου συνιστῶσιν αὐτὸν διὰ συνοδικῆς ἐπιστολῆς πρὸς πάντα τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἐπ᾽ ἐκκλησίας ἀναγνωσθησομένης· ἡ δ᾽ ἐπιστολὴ αὕτη στέλλεται κατ᾽ εὐθεῖαν μέν, ἐὰν ὁ διορισθεὶς ᾖ μητροπολίτης, διὰ τοῦ προϊσταμένου δὲ μητροπολίτου, ἐὰν ᾖ ἐπίσκοπος. Καὶ τότε οὗτος μὲν ἀναλαμβάνει τὰ καθήκοντα τῆς ἐπισκοπῆς του, ὁ δὲ εἰρημένος τοποτηρητὴς παύει τῆς ἐπιστασίας αὐτοῦ.

Ἄρθρον 61. Μετάθεσις ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἀφ᾽ ἧς ἤδη κατέχει ἐπαρχίας εἰς ἄλλην ὅλως ἀπαγορεύεται, ἀποκατάστασις δὲ διαθεσίμου ἀρχιερέως ἢ ἄλλου προσώπου εἰς οἱανδήποτε ἐπαρχίαν δὲν δύναται νὰ ἐνεργηθῇ εἰμὴ συμφώνως τῷ παρόντι κανονισμῷ. Ἐξαιροῦνται οἱ νῦν ἄνευ ὡρισμένης ἐπαρχίας διατελοῦντες συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς, ὧν ἕκαστος ἀποκατασταθήσεται εἰς ἐπαρχίαν προταθεῖσαν μὲν ὑπὸ τῆς μικτῆς ἐπιτροπῆς, ἐγκριθεῖσαν δὲ ὑπὸ τῆς περὶ ἐγκρίσεως τοῦ παρόντος κανονισμοῦ συγκροτουμένης γενικῆς συνελεύσεως.

Κεφάλαιον ς΄.

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν καὶ κατ᾽ ἐπαρχίαν ἱερῶν συμβουλίων.

Ἄρθρον 62. Ὁ μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος ἑκάστης ἐπαρχίας γράφει πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους ἑκάστης ἐκκλησίας καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἑκάστου μοναστηρίου τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ἵνα συνελθόντες εἰς συνεδρίασιν, ἕκαστος κατὰ μέρος, ἐκλέξωσιν ὁμοφώνως ἢ κατὰ πλειονοψηφίαν ἀπόλυτον τέσσαρας ἐκ τῶν

[1] Legendum videtur „περαιωθέντος“, seu melius pro τοῦ κανονικοῦ ponendum κανονικῶς. Item supra, art. 25.

A ἀνωτέρων τῇ τάξει καὶ ἱκανωτέρων κληρικῶν, κατοικούντων ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἐπαρχίας ἢ ἀλλαχοῦ που πλησίον, καὶ ποιήσαντες πρακτικὸν ὑπογεγραμμένον καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἢ τῇ μοναστηριακῇ σφραγίδι σεσημασμένον, ἀποστείλωσιν ἐνσφράγιστον ἐν ἰδίᾳ πρὸς ἀπάντησιν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν μητροπολίτην ἢ τὸν ἐπίσκοπον.

Ἄρθρον 63. Ταῦτα λαμβάνων παραφυλάττει οὗτος ἄθικτα καὶ ἐνσφράγιστα. Ἅμα δὲ λαβὼν πάντα, συγκαλεῖ παρ᾽ ἑαυτῷ, ἐν ἀρχῇ μὲν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπήν, ἀκολούθως δέ, κατὰ πᾶσαν ἀνανέωσιν τῶν μελῶν, τὰ μέλη τοῦ τε ἱεροῦ συνεδρίου καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων ἐνεργεῖ, κατὰ τὰ ἄρθρα 23 καὶ 55, τὴν ἀποσφράγισιν καὶ ἀνάγνωσιν τῶν εἰρημένων πρακτικῶν, καὶ διαλεγομένων τῶν ἐν αὐτοῖς σεσημειωμένων ὀνομάτων, ὅσα ἂν ἐξ αὐτῶν εὑρεθῶσι λαβόντα ψήφους εἰς τὰ πλειότερα τῶν πρακτικῶν, ἐκ τούτων τὰ πρῶτα τέσσαρα κηρύττονται ὡς παρὰ παντὸς τοῦ κλήρου τῆς ἐπαρχίας ἐκλεχθέντα B μέλη τοῦ ἱεροῦ συνεδρίου.

Ἄρθρον 64. Τῆς ἐκλογῆς ταύτης συντάττεται ἀμέσως πρακτικὸν καὶ ἐν τῷ κώδηκι καταστρωννύμενον ὑπογράφεται παρ᾽ ἁπάντων σὺν αὐτῷ τῷ προεδρεύοντι μητροπολίτῃ ἢ ἐπισκόπῳ.

Ἄρθρον 65. Τοῦ πρακτικοῦ τούτου ἀντίγραφον ἐπικυρωμένον στέλλει ὁ μὲν ἐπίσκοπος πρὸς τὸν προϊστάμενον μητροπολίτην, ὁ δὲ μητροπολίτης πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον πρὸς ἐπικύρωσιν, ἥτις γίνεται ἀμέσως, ἐὰν ἡ ἐκλογὴ εὑρεθῇ γενομένη συμφώνως πρὸς τὰ ἄνω διαγεγραμμένα.

Ἄρθρον 66. Λαβὼν τὴν τῆς ἐπικυρώσεως ἀπάντησιν ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης, συγκαλεῖ πάλιν τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 63 εἰρημένα σώματα, καὶ ἀναγνούς, ταύτην μὲν καταχωρεῖ εἰς τὰ ἀρχεῖα, γράφει δὲ ἐγκυκλίως πρὸς ἁπάσας τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίας καὶ μονὰς πρὸς δηλοποίησιν τῶν ἐκλεχθέντων μελῶν, προσκαλεῖ δὲ καὶ ταῦτα ἵνα ἀναλάβωσι τὰ C ἔργα τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν.

Ἄρθρον 67. Ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ συνεδρίου ὁρίζεται εἰς δύο ἔτη· ἀνανεοῦνται δὲ κατὰ τὰ προειρημένα, ἀποσυρομένων εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους τῶν νεωτέρων τὴν χειροτονίαν δύο.

Ἄρθρον 68. Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 43 καὶ 44 ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ συνεδρίου.

Κεφάλαιον ζ′.

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῶν κατ᾽ ἐπαρχίαν λαϊκῶν συμβουλίων.

Ἄρθρον 69. Ὁ μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας γράφει πρὸς πάντας τοὺς ἐκλογεῖς τῆς ἐπαρχίας ἐγκύκλιον ἐπιστολήν, δι᾽ ἧς προσκαλεῖ αὐτοὺς ἵνα, ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς ἐπιστολῆς, συνέλθωσιν εἰς τὴν ἕδραν τῆς μητροπόλεως ἢ ἐπισκοπῆς πρὸς ἐκλογὴν τῶν μελῶν τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου γενησομένην τῇ α′ κυριακῇ μετὰ τὴν ἔκπνευ- D σιν τῆς ὀκταημέρου ταύτης προθεσμίας.

Ἄρθρον 70. Κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν κυριακὴν μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, οἱ ῥηθέντες ἐκλογεῖς συνέρχονται εἰς τὴν μητρόπολιν ἢ τὸ ἐπισκοπεῖον καὶ συγκροτοῦσι τὴν ἐκλεκτικὴν συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, ὅστις, ἐὰν μὲν παρῶσι τοὐλάχιστον τὰ τρία τέταρτα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλογέων, κηρύττει ἀμέσως τὴν συνεδρίασιν ἀρξαμένην· εἰ δὲ μή, ἀναβάλλει αὐτὴν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν κυριακήν, καὶ τότε μεθ᾽ ἁρμοδίου προλογήματος καὶ τῆς δεούσης προσευχῆς αὐτοῦ, ἄρχεται ἡ συνεδρίασις, ὅσοι καὶ ἂν τῶν ἐκλογέων παρόντες εὑρεθῶσιν.

Ἄρθρον 71. Ἕκαστος τῶν ἐκλογέων δύναται, ἐὰν θέλῃ, νὰ προτείνῃ ὑποψήφιον διὰ τὰ ἐκλεχθησόμενα μέλη τοῦ συμβουλίου· ὅσοι δὲ ὑποψήφιοι προταθῶσι, σημειοῦνται· καὶ ἑπομένως ἡ συνέλευσις προβαίνει κατὰ σειρὰν εἰς τὴν ἐφ᾽ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν μυστικὴν διὰ κόκκων λευκῶν καὶ μελάνων ψηφοφορίαν, καὶ οὕτως οἱ ἐν ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ λαβόντες πλείονας λευκὰς ψήφους τέσσαρες κηρύττονται καὶ ἀναγορεύονται ὡς νομίμως ἐκλεχθέντες μέλη τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 72. Τῆς ἐκλογῆς ταύτης συντάττεται ἀμέσως πρακτικόν, καὶ ἐν τῷ κώδηκι καταστρωννύμενον ὑπογράφεται παρ᾽ ἁπάντων σὺν αὐτῷ τῷ προέδρῳ ἐπισκόπῳ ἢ μητροπολίτῃ. Συντάττεται δὲ καὶ ἀναφορὰ συγχρόνως τῷ πρακτικῷ, ἥτις παρ᾽ ἁπάντων ὁμοίως ὑπογεγραμμένη καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἐπικυρωμένη πέμπεται δι᾽ ἰδίας τούτου ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἔξαρχον.

Ἄρθρον 73. Ὁ ἔξαρχος ἅμα λαβὼν τὴν ῥηθεῖσαν ἀναφοράν, συγκαλεῖ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον, καὶ ἀφοῦ ταύτην μετ᾽ αὐτοῦ ἀναγνώσῃ καὶ τὴν ἐκλογὴν τακτικῶς γενομένην ἀναγνωρίσῃ, ἐξαιτεῖται δι᾽ ἀναφορᾶς του πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην τὸν διὰ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος διορισμὸν τῶν ἐκλεχθέντων μελῶν. Ἐὰν δὲ ἡ ἐκλογὴ ἀναφανῇ μὴ τακτικῶς γενομένη, γίνεται πρακτικὸν τὸ εἶδος τῆς ἀταξίας ἐκτιθέμενον, ὅπερ ἐν τῷ κώδηκι καταστρωννύμενον ὑπογράφεται παρά τε τῶν μελῶν τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου καὶ παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἐξάρχου· ἑπομένως ὁ ἔξαρχος ἐπὶ τῇ βάσει τούτου ἀπαντῶν εἰς τὸν ἐπίσκοπον ἢ μητροπολίτην, προκαλεῖ νέαν ἐκλογὴν συμφώνως πρὸς τὰ προηγούμενα ἄρθρα 69-72.

Ἄρθρον 74. Λαβὼν ὁ ἔξαρχος τὸ διάταγμα τοῦ διορισμοῦ τῶν μελῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου, κοινοποιεῖ μὲν αὐτὸ εἰς τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον καὶ ἐνεργεῖ τὴν ἐν τῷ κώδηκι ἀντιγραφὴν αὐτοῦ, διαβιβάζει δὲ αὐτὸ πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοπον ἢ μητροπολίτην, ὅστις καταχωρῶν ὁμοίως αὐτὸ ἐν τῷ κώδηκι, συγκαλεῖ μὲν τὰ διορισθέντα μέλη, ἀναγγέλλει δὲ τὸν διορισμὸν αὐτῶν ἐγκυκλίως πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας.

Ἄρθρον 75. Ἡ διάρκεια τῆς ὑπηρεσίας τῶν μελῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ὁρίζεται μὲν εἰς δύο ἔτη, ἀνανεοῦται δὲ κατ᾽ ἔτος τὸ ἥμισυ αὐτῶν, ἀποσυρομένων κατὰ πρῶτον μὲν τῶν δύο τὴν ἡλικίαν νεωτέρων, ἑπομένως δὲ τῶν ἀμφότερα τὰ ἔτη ὑπηρετησάντων.

Ἄρθρον 76. Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 43 καὶ 44 ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου.

Κεφάλαιον η′.

Περὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπῶν κατὰ ἕκαστον τῆς ἐπαρχίας καζᾶν.

Ἄρθρον 77. Τῇ φροντίδι καὶ ἐπιστασίᾳ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου θέλει συστηθῇ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἑκάστου καζᾶ ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπή, συγκειμένη ἐκ πέντε μελῶν, ὧν οἱ μὲν δύο ἔσονται οἱ προκριτώτεροι καὶ ἱκανώτεροι τῶν ἐγχωρίων ἱερέων, οἱ δὲ ἕτεροι δύο ἐκ τῶν φρονιμοτέρων καὶ ἱκανωτέρων ἐγχωρίων λαϊκῶν, ὁ δὲ πέμπτος καὶ πρόεδρος αὐτῶν ἔσται ὁ τοῦ ἀρχιερέως τῆς ἐπαρχίας ἐπίτροπος.

Ἄρθρον 78. Ἡ ἐκλογὴ τῶν μελῶν τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς, ἐκτὸς τοῦ προέδρου, ἀνατίθεται ὑπὸ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἀρχιερέως εἰς τοὺς προκρίτους κληρικούς τε καὶ λαϊκοὺς τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης τοῦ καζᾶ, καὶ γίνεται ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ.

Ἄρθρον 79. Πρακτικὸν τῆς ἐκλογῆς ὑπὸ πάντων ὑπογεγραμμένον καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ σφραγίδι σεσημασμένον διαβιβάζεται τῷ ἐπισκόπῳ τῆς ἐπαρχίας, ὅστις, ἀφοῦ μετὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου ἐξελέγξει τὸ τακτικὸν τῆς γενομένης ἐκλογῆς, ἐπικυροῖ αὐτήν, καὶ ἐκδίδει ἔγγραφον διορισμοῦ τῶν ἐκλεχθέντων, ὅπερ σταλὲν εἰς τὸν τόπον ἀναγινώσκεται ἐπ᾽ ἐκκλησίας πρὸς γνῶσιν ἁπάντων.

Ἄρθρον 80. Ἡ ῥηθεῖσα ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ ἐπέχει τόπον ἱεροῦ καὶ λαϊκοῦ συμβουλίου ὡς πρὸς τὸν καζᾶν, καὶ θεωρεῖ τὰς ἐπιτοπίους ἐκκλησιαστικὰς

καὶ λοιπὰς ὑποθέσεις, ὅσαι κατὰ τὸ ἄρθρον 111 διὰ τὰ εἰρημένα συμβούλια ὁρίζονται.

Ἄρθρον 81. Ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἡμίσεος τῶν μελῶν τῆς εἰρημένης ἐπιτροπῆς ἐνεργεῖται κατ' ἔτος κατὰ τὰ προηγούμενα 77, 78 καὶ 79 ἄρθρα, ἀποσυρομένων τὸ πρῶτον τῶν τὴν ἡλικίαν νεωτέρων.

Κεφάλαιον θ'.

Περὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν κατ' ἐπαρχίαν ἐκλογέων.

Ἄρθρον 82. Κατὰ πρῶτον οἱ ἐκλογεῖς ἑκάστης ἐπαρχίας ἔσονται ἐπὶ πενταετίαν οἱ προηγουμένως παρ' ἑκάστου καζᾶ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας δι' ἐκλογὴν τῶν πρὸς συζήτησιν καὶ ἔγκρισιν τοῦ παρόντος κανονισμοῦ ἀντιπροσώπων ἐκλεγέντες, καὶ ὁσάκις ἐν τῇ πενταετίᾳ ταύτῃ δεήσῃ νὰ συγκροτηθῇ ἐκλογικὴ συνέλευσις ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἐπαρχίας, αὐτοὶ θέλουσι προσκαλεῖσθαι ὡς ἐκλογεῖς εἰς τὴν συνέλευσιν ταύτην.

Ἄρθρον 83. Ἀκολούθως κατὰ πᾶσαν περίοδον πέντε ἐτῶν καὶ τρεῖς μῆνας πρὸ τῆς ἐκπνεύσεως τῆς πενταετίας ὁ ἔξαρχος μετὰ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου γράφουσιν ἐγκυκλίως πρὸς τὸν μητροπολίτην ἢ ἐπίσκοπον καὶ ἐν ἀπουσίᾳ πρὸς τὸν ἐπίτροπον αὐτῶν μετὰ τοῦ παρ' αὐτοῖς ἱεροῦ καὶ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου, ἵνα ἐνεργήσωσιν ἐκ συμφώνου τὴν ἀνανέωσιν τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐκλογέων κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον.

Ἄρθρον 84. Ἅμα λαβὼν τὴν ῥηθεῖσαν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν ὁ μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ, συγκαλεῖ παρ' ἑαυτῷ τὰ μέλη τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τοῦ ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου καὶ ἐνεργεῖ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς· ἔπειτα δὲ συντάττεται μὲν παρ' ὅλων ὁμοῦ κατάλογος ὑποψηφίων ἐκλογέων διὰ τὸν καζᾶν, οὗ ἡ πόλις ἐκείνη εἶναι πρωτεύουσα, γράφεται δὲ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπὴν τῆς πρωτευούσης ἑκάστου ἄλλου καζᾶ τῆς ἐπαρχίας, ἵνα καὶ αὕτη συντάξῃ ὅμοιον κατάλογον διὰ τὸν καζᾶν αὐτόν.

Ἄρθρον 85. Οἱ κατάλογοι οὗτοι θέλουσι περιέχει ἀνὰ δύο ὀνόματα δι' ἑκάστην τῶν σημαντικωτέρων πόλεων καὶ χωρῶν τοῦ καζᾶ, λαμβανόμενα ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων καὶ ἱκανωτέρων κατοίκων χριστιανῶν ὀρθοδόξων, κληρικῶν ἢ λαϊκῶν, ὑπηκόων τοῦ βασιλείου κράτους, τὸ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἔτος συμπληρούντων.

Ἄρθρον 86. Τὸν κατάλογον τῶν τοιούτων ὀνομάτων ὑπογράψαντες ὅσοι ἐσχημάτισαν αὐτὸν καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ σφραγῖδι σημάναντες, θέλουσι διευθύνῃ δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὰ χριστιανικὰ μέλη τῆς δημογεροντίας (ἰχτιὰρ μεζλισίου) ἑκάστης κοινότητος τοῦ αὐτοῦ καζᾶ, ἵνα ἀμέσως συνελθόντες εἰς συνεδρίασιν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ παρ' αὐτῇ πρεσβυτέρου ἱερέως, ἐκλέξωσι διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀπολύτου πλειονοψηφίας ἓξ ἐκ τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ σημειουμένων ὀνομάτων, οὓς ἂν ἱκανωτέρους καὶ φρονιμωτέρους ἐγκρίνωσι, καὶ ποιήσαντες πρακτικὸν τῆς ἐκλογῆς ὑπογράψωσι καὶ τῇ μουχταρικῇ σφραγῖδι σημάναντες ἀποστείλωσιν εἰς ἀπάντησιν πρὸς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ καζᾶ.

Ἄρθρον 87. Ληφθεισῶν τῶν ἐκλεκτηρίων τούτων, οἱ τοὺς καταλόγους τῶν ὑποψηφίων συντάξαντες συνέρχονται ἀμέσως εἰς συνεδρίασιν ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῆς ἐκεῖ δημογεροντίας, ἣν ἐπὶ τούτῳ προσκαλοῦσιν, ἐὰν δὲ ὦσι πλειότεραι ἐν τῇ πόλει δημογεροντίαι, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν χριστιανικῶν μελῶν ἁπασῶν τῶν δημογεροντιῶν αὐτῶν, καὶ ἀναγινώσκονται ἓν πρὸς ἓν ἅπαντα τὰ εἰρημένα ἐκλεκτήρια, σημειουμένου κατὰ μέρος ἑκάστου τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐκλελεγμένου ὀνόματος. Ἀριθμουμένων δ' ἔπειτα τῶν κοινοτήτων, παρ' αἷς ἕκαστον αὐτῶν ἐξελέχθη, κηρύττονται ὡς νόμιμοι ἐκλογεῖς δι' ὅλον τὸν καζᾶν ἐκεῖνα τὰ ἓξ ὀνόματα, ὅσα παρὰ ταῖς πλειοτέραις αὐτῶν ἔλαβον λευκὰς ψήφους.

Τῆς τοιαύτης τῶν ψήφων διαλογῆς συντάττεται τότε πρακτικόν, ὅπερ ὑπογράφεται μὲν ὑπὸ πάντων τῶν μελῶν τῆς ὁμηγύρεως ταύτης, σημαίνεται δὲ τῇ τε ἐκκλησιαστικῇ καὶ τῇ μουχταρικῇ σφραγῖδι, καὶ ἀποστέλλεται πρὸς τὸν μητροπολίτην ἢ ἐπίσκοπον καὶ ἐν ἀπουσίᾳ πρὸς τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ, ὁμοῦ μὲ τὰ τῶν δημογεροντιῶν τῶν κοινοτήτων ἐκλεκτήρια πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ τακτικοῦ τῆς γενομένης ἐκλογῆς.

Ἄρθρον 88. Λαβὼν τὰ παρ' ἑκάστου καζᾶ ἐκλεκτήρια ταῦτα ἔγγραφα ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ, ἀφοῦ μετὰ τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου τῆς ἐπαρχίας παρατηρήσῃ καὶ ἀναγνωρίσῃ τὸ τακτικὸν αὐτῶν, ἐνεργεῖ τὴν σύνταξιν πρακτικοῦ περὶ τούτου, καὶ τὰ μὲν ἐκλεκτήρια ἐκεῖνα παρακατατίθεται καὶ φυλάττει ἐν τοῖς ἀρχείοις, γράφει δὲ πρὸς ἕκαστον τῶν ἀναγνωρισθέντων ἐκλογέων ἐπίσημον ἀπόδειξιν περὶ τούτου, μεθ' ἧς οὗτος θέλει παρουσιάζεσθαι ὁσάκις ἐν τῇ ἑπομένῃ πενταετίᾳ προσκαλεῖται εἰς ἐκλογικὴν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἐπαρχίας συνέλευσιν.

Ἄρθρον 89. Ἐὰν ἐν τῷ διαστήματι τῆς πενταετίας ἐκλογεύς τις ἀποθάνῃ ἢ ἀποδημήσῃ, τοῦτο δηλοποιεῖται ἀμέσως εἰς τὸν μητροπολίτην ἢ ἐπίσκοπον τῆς ἐπαρχίας, ὅστις συγκαλῶν τὰ μέλη τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου ἐνεργεῖ τὴν παρ' αὐτῶν ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ἀπολύτῳ πλειονοψηφίᾳ ἐκλογὴν τοῦ ἑνὸς ἐξ ἐκείνων, ὅσοι κατὰ τὴν προλαβοῦσαν γενικὴν τῶν ἐκλογέων ἐκλογὴν εἶχον λάβῃ λευκὰς ψήφους παρὰ τῶν διαφόρων κοινοτήτων τοῦ καζᾶ, εἰς ὃν ὁ ἀντικατασταθησόμενος ἀνῆκεν. Ὁ δ' οὕτως ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν συμβουλίων ἐκλεχθεὶς ἔσται ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος ἢ τοῦ ἀποδημήσαντος ἐκλογεὺς μόνον μέχρι τῆς ἐκπνεύσεως τῆς τρεχούσης πενταετίας, ὁπότε παύει μὲν αὐτοῦ ἡ πρόσκαιρος ἐντολή, δύναται δὲ καὶ πάλιν διὰ τὴν ἑπομένην πενταετίαν νὰ ἐκλεχθῇ εἰς τὰς κατὰ τὰ ἄρθρα 86 καὶ 87 γενικὰς ἐκλογάς.

Κεφάλαιον ι'.

Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν κατ' ἐνορίαν ἱερέων.

Ἄρθρον 90. Προκειμένου νὰ ἐκλεχθῇ ἱερεὺς εἰς μίαν ἐνορίαν, συγκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἐν τῇ αὐτῇ ἐνορίᾳ ἐκ τῶν κληρικῶν πάντες οἱ ἐνυπάρχοντες ἱερεῖς καὶ διάκονοι, καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν οἱ κτηματίαι, οἱ πρόκριτοι καὶ εὐπαίδευτοι ἄνδρες τῆς ἐνορίας ταύτης εἰς ἐκλογικὴν συνέλευσιν, ἥτις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ῥηθέντος ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἐκλέγει ἐν μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν ἕνα ἐκ τῶν ἐπιθυμούντων νὰ ἱερατεύσωσιν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἐνορίαν· τῆς ἐκλογῆς δὲ ταύτης συντάττεται ἀμέσως διπλοῦν πρακτικόν, τὸ μὲν ἐν τῷ κώδηκι τῆς ἐκκλησίας, τὸ δὲ ἐν ἰδίῳ χάρτῃ γεγραμμένον, ἀμφότερα δὲ ὑφ' ἁπάντων τῶν ἐκλογέων ὑπογράφονται, καὶ τὸ ἐν ἰδίῳ χάρτῃ γενόμενον ἀποστέλλεται ἀμέσως τῷ ἐπισκόπῳ ἢ μητροπολίτῃ μὲ ἀναφορὰν παρακλητικήν, ἵνα ἐπικυρώσας καταστήσῃ τὸν ἐκλεγέντα ἱερέα τῆς ἐκκλησίας.

Ἄρθρον 91. Ὁ ἐκλεχθησόμενος πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ ἑπόμενα προσόντα·

α') νὰ ᾖ ὑπήκοος ὀθωμανός,

β') νὰ ἔχῃ ἡλικίαν τοὐλάχιστον 25 ἐτῶν,

γ') νὰ ᾖ τὸ γένος βούλγαρος, ἐὰν ἡ ἐνορία ᾖ καθαρῶς βουλγαρική, νὰ γινώσκῃ δὲ ἀκριβῶς τήν τε βουλγαρικὴν καὶ τὴν γραικικὴν γλῶσσαν, ἐὰν ᾖ μικτὴ ἐκ βουλγάρων καὶ γραικῶν,

δ') νὰ ἔχῃ κάποιαν παιδείαν καὶ γνῶσιν ἀκριβῆ τοὐλάχιστον στοιχειώδη τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῶν τελετῶν αὐτῆς,

ε') νὰ διακρίνηται ἐπὶ ὀρθότητι φρονημάτων περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν,

ς') νὰ ἔχῃ φρόνησιν καὶ βίον ἀνεπίληπτον,

ζ') νὰ χαίρῃ ὑπόληψιν καλοῦ καὶ τιμίου ἀνθρώπου παρά τε τοῖς ἔσω καὶ τοῖς ἔξω,

η΄) νὰ φέρῃ ἔγγραφον ἀπόδειξιν τοῦ πνευματικοῦ A αὐτοῦ, ὅτι κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐξομολογηθεὶς οὐδόλως κωλύεται τοῦ χειροτονηθῆναι.

Ἄρθρον 92. Ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης, ἅμα λαβὼν τὴν ἀναφορὰν καὶ τὸ πρακτικὸν τῆς ἐκλογῆς, συγκαλεῖ ἀμέσως παρ' ἑαυτῷ τό τε ἐκκλησιαστικὸν καὶ τὸ λαϊκὸν συμβούλιον, καὶ ἀναγνωσθείσης ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων τῆς ῥηθείσης ἀναφορᾶς, ἐὰν ὁ ἐκλεχθεὶς εὑρεθῇ ἔχων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα καὶ ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ ἐγένετο τακτικῶς, γίνεται τούτου πρακτικόν, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πρακτικοῦ τούτου ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης ἐνεργεῖ κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τὰ τῆς χειροτονίας καὶ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτοῦ εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ἐνορίαν. Εἰ δὲ μή, ἀπαντᾷ πρὸς τὴν ἐνορίαν ἵνα ποιήσηται νέαν ἐκλογήν.

Ἄρθρον 93. Ἐὰν πρὸ τῆς χειροτονίας αὐτοῦ παρουσιασθῇ ἀναφορὰ ὑπὸ πέντε τοὐλάχιστον ἐνοριτῶν ὑπογεγραμμένη καὶ περιέχουσα λόγους ῥητούς, οἵτινες, ἐὰν ὦσιν ἀληθεῖς, κωλύουσι τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ, B αὕτη μὲν ἀναβάλλεται, προσκαλοῦνται δὲ ὅσον οὔπω οἱ ἀναφερόμενοι καὶ εἰ δέοι ὁ κατηγορούμενος ὑποψήφιος, ἵνα ἐνώπιον τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ συμβουλίου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου ἀποδείξωσι τὸ βάσιμον τῆς κατηγορίας αὐτῶν. Καὶ εἰ μὲν ἀποδείξωσιν αὐτήν, ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης διατάττει νέαν ἄλλου προσώπου ἐκλογήν· εἰ δὲ μή, ἐνεργεῖ τὰ τῆς χειροτονίας. Ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς περιπτώσεσι γίνεται τῆς συνεδριάσεως πρακτικὸν αἰτιολογημένον, ἐφ' οὗ ὁ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης ἐνεργεῖ.

Τίτλος Β΄.

Περὶ δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων καὶ περὶ ἁρμοδιότητος ἢ δικαιοδοσίας τοῦ προσωπικοῦ τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας.

Κεφάλαιον α΄.

Περὶ δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων. C

Ἄρθρον 94. Ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς συνόδου ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐξαρχίας καὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἕκαστος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ, δικαιοῦνται καὶ ὀφείλουσιν ἐξ ἴσου νὰ πράττωσι πάνθ' ὅσα ἐπιτρέπεται καὶ ἐπιβάλλεται αὐτοῖς ὡς ἐπισκόποις καὶ ποιμέσι τοῦ τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν κληρωθέντος χριστιανικοῦ λαοῦ, ἰδίως δὲ τὰ ἑπόμενα·

α΄) νὰ ἐκπληρῶσι μετὰ ζήλου καὶ ἀκριβείας τὴν θρησκευτικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῶν ὑπηρεσίαν ὡς καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἐπιβαλλομένην,

β΄) νὰ διάγωσιν ἀμέμπτως καὶ παραδειγματικῶς, καὶ νὰ φέρωνται πρὸς πάντας μετ' ἀρχιερατικῆς ἀξιοπρεπείας, ἐξιδιασμένης εὐμενείας καὶ χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ ἀγαθότητος,

γ΄) νὰ φυλάττωσι καὶ προστατεύωσι τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτῶν,

δ΄) νὰ διατηρῶσι τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς καὶ D τὴν εὐπρέπειαν καὶ εὐταξίαν ἐν τοῖς ναοῖς καὶ τοῖς μοναστηρίοις,

ε΄) νὰ ἐπισκέπτωνται προσωπικῶς ἢ δι' ἀξίου ἀντιπροσώπου τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν ὅλην, ἢ ἐὰν τοῦτο διὰ τὸ μέγεθος αὐτῆς ᾖ ἀδύνατον, ἐν μέρει καὶ κατὰ σειράν, ὥστε νὰ τελειώσῃ τὴν περιοδείαν ὅλης τῆς ἐπαρχίας ἐντὸς δύο ἐτῶν, ἵνα ἐκ τοῦ πλησίον μανθάνοντες τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα εὐκολώτερον καὶ ἐπιτυχέστερον διορθῶσι τὰ κακῶς ἔχοντα,

ϛ΄) νὰ διδάσκωσι καὶ νουθετῶσιν ἰδίᾳ τε καὶ ἐπ' ἐκκλησίας τὸν ὑπ' αὐτοὺς κλῆρον καὶ λαὸν ἐπὶ τῷ εἶναι αὐτοὺς πιστοὺς πρὸς τὴν κραταιὰν βασιλείαν καὶ ἐπὶ τῷ καταστῆσαι αὐτοὺς νοερῶς τε καὶ ἠθικῶς πάντοτε καλλιτέρους,

ζ΄) νὰ προτρέπωσι δραστηρίως τὰς χριστιανικὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῶν κοινότητας εἰς σύστασιν σχολείων, καὶ τοὺς χριστιανοὺς ἰδίως εἰς ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων των εἴς τε τὴν κοσμικὴν καὶ τὴν θρησκευτικὴν παιδείαν,

η΄) νὰ μὴ παιδεύουν ἐκκλησιαστικῶς τοὺς πταίοντας ἢ μετὰ προηγουμένην κατὰ νόμον καὶ κανόνα ἀπόφασιν τοῦ ἁρμοδίου ἱεροῦ ἢ λαϊκοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 95. Ὁ ἔξαρχος ἄνευ τῆς γνώμης τῆς συνόδου καὶ οἱ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ἄνευ τῆς τοῦ παρ' αὐτοῖς ἱεροῦ συμβουλίου δὲν δικαιοῦνται νὰ ἀποφασίσωσιν ἢ ἐκτελέσωσιν οὐδέν. Καὶ τὸ ἀνάπαλιν ἡ σύνοδος ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ ἐξάρχου προέδρου αὐτῆς ἢ ἑνὸς ἐπιτρόπου, καὶ τὸ ἱερὸν συμβούλιον ἄνευ τῆς τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, καὶ ἐν περιπτώσει κωλύματος, ἄνευ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου αὐτῶν, δὲν δύνανται νὰ ἀποφασίσωσιν ἢ ἐκτελέσωσιν οὐδέν, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν. Τὰ αὐτὰ ὁρίζονται καὶ περὶ τοῦ ἐξάρχου ὡς πρὸς τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον καὶ ἑκάστου τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ὡς πρὸς τὸ παρ' αὐτοῖς λαϊκὸν συμβούλιον, καὶ τ' ἀνάπαλιν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους τούτους τὸ ἐκτελεστικὸν ἀνήκει πάντοτε εἰς τὸν ἔξαρχον, τὸν μητροπολίτην καὶ τὸν ἐπίσκοπον.

Ἄρθρον 96. Ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῆς συνόδου καὶ ταῖς χοροστασίαις οἱ μητροπολῖται προΐστανται τῶν ἐπισκόπων· μεταξὺ δὲ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων προΐστανται οἱ ἀρχαιότεροι κατὰ τὴν χειροτονίαν. Ἀνάλογος τάξις φυλάττεται καὶ ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῶν ἱερῶν συμβουλίων.

Ἄρθρον 97. Ὁ πρόεδρος τῆς συνόδου διευθύνει τὰς συνεδριάσεις ἀπαθῶς καὶ εὐμενῶς, διατηρεῖ τὴν εὐταξίαν καὶ εὐσχημοσύνην, καὶ κωλύει ἐν αὐτῇ πάντα λόγον καὶ πᾶσαν πρᾶξιν ἀπρεπῆ καὶ σκανδαλώδη ἐκ μέρους οἱουδήτινος προσώπου, καὶ ἰδίως τῶν συνοδικῶν μελῶν, χωρὶς ὅμως καὶ αὐτὸς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἑαυτὸν τοιούτους λόγους ἢ τοιαύτας πράξεις προσβαλλούσας τὴν σύνοδον ἢ τι μέλος αὐτῆς.

Τὰ αὐτὰ ὁρίζονται καὶ περὶ τοῦ προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῶν τε ἱερῶν καὶ τῶν λαϊκῶν συμβουλίων.

Ἄρθρον 98. Τὰ μέλη τῆς συνόδου, ὡς καὶ τὰ μέλη τῶν τε ἱερῶν καὶ τῶν λαϊκῶν συμβουλίων, ὀφείλουσι νὰ σέβωνται καὶ τιμῶσιν, ὡς εἰκός, τὸν πρόεδρον αὐτῶν, πειθόμενα εἰς τὰς ἐμφρόνους εἰσηγήσεις καὶ ὁδηγίας αὐτοῦ, καί, μηδόλως παρεκτρεπόμενα τῶν καθηκόντων αὐτῶν, νὰ προσφέρωνται ἐντός τε καὶ ἐκτὸς τῶν συνεδριάσεων μετὰ τῆς ἀνηκούσης ἀξιοπρεπείας καὶ εὐσχημοσύνης, ἀποφεύγοντες πάντα λόγον καὶ πᾶν κίνημα δυνάμενον νὰ προξενήσῃ σκάνδαλον, νὰ ταράξῃ τὴν εὐταξίαν ἢ νὰ προσβάλῃ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ προέδρου ἤ τινα τῶν συναδέλφων αὐτῶν.

Ἄρθρον 99. Ἐν περιπτώσει παραβάσεως τῶν ἄρθρων 95 καὶ 98 ὁ πρόεδρος μετὰ ματαίαν νουθεσίαν τοῦ παραβάτου, ἰδίᾳ τε καὶ ἐν συνεδριάσει, δύναται, τῇ γνώμῃ τῶν λοιπῶν μελῶν, νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ τὸν ἀνήκοντα πειθαρχικὸν κανόνα.

Ἄρθρον 100. Ἐν περιπτώσει παρεκτροπῆς τοῦ προέδρου τῆς συνόδου ἐναντίον τῶν ἄρθρων 95 καὶ 97 ἢ ἐν γένει τοῦ κανονισμοῦ, τὰ μέλη τῆς συνόδου ποιοῦσιν αὐτῷ κατὰ πρῶτον εὐσχήμους παρατηρήσεις πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ πράγματος· ἐν ἀποτυχίᾳ δέ, εἰδοποιοῦσι περὶ τούτου τὰ μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, ἅπερ παρεμβαίνοντα, μετέρχονται εὐσχήμως πᾶν διαλλακτικὸν μέσον καὶ καταβάλλουσι πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ ἀτόπου.

Τὰ αὐτὰ ὁρίζονται καὶ εἰς τὴν παρεκτροπὴν τοῦ προέδρου ὡς πρὸς τὰ μέλη τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, ὁπότε ἐν ἀποτυχίᾳ τῶν παρατηρήσεων τούτων παρεμβαίνουσιν εἰς ἐπανόρθωσιν τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου.

Ἐὰν παρ' ἐλπίδα μετὰ τὰς προσπαθείας ἀμφοτέρων τούτων τῶν σωμάτων ὁ πρόεδρος ἐπιμένῃ εἰς τὴν παρεκτροπὴν αὐτοῦ, τότε τὰ δύο σώματα συνεδριάζοντα ὁμοῦ προσπαθοῦσι καὶ πάλιν νὰ μεταπείσωσι τὸν πρόεδρον, καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ ποιοῦσι πρακτικόν, ὅπερ διαβιβάζουσι μὲ ἀναφοράν των πρὸς τὴν ὑψηλὴν

πύλην, ἧς περιμένεται ἡ ἀπόφασις περὶ τῆς ἐντὸς τῶν A καθηκόντων αὐτοῦ περιστολῆς, ἢ τῆς παύσεως τοῦ ἐξαρχιακοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ.

Ἄρθρον 101. Τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ὡρισμένα ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὰς παρεκτροπὰς ἢ παραβάσεις μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου προέδρου τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων· ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ τῆς ὁμοθύμου προσπαθείας ἀμφοτέρων, τὸ γενησόμενον πρακτικὸν διαβιβάζεται, εἰ μὲν ἐπίσκοπος, πρὸς τὸν μητροπολίτην· εἰ δὲ μητροπολίτης, πρὸς τὸν ἔξαρχον, διὰ τὰ περαιτέρω τῆς δίκης.

Ἄρθρον 102. Ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου καὶ οἱ μητροπολῖται καὶ οἱ ἐπίσκοποι μετὰ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων συσκέπτονται καὶ ἀποφασίζουσιν ὁμοφώνως ἢ κατὰ πλειονοψηφίαν ἀπόλυτον ἐπὶ πασῶν τῶν συμπιπτουσῶν ὑποθέσεων· ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας, προτιμᾶται ἡ γνώμη ἡ ἔχουσα τὴν ψῆφον τοῦ προέδρου.

Ἄρθρον 103. Τὰ πρακτικὰ πάσης συνεδριάσεως κρατοῦνται παρὰ τοῦ γραμματέως, καὶ συνταττόμενα αἰτιολογημένως ἐπὶ τὸ τακτικώτερον, ἀναγινώσκονται ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιούσης συνεδριάσεως, ἀντιγράφονται ἀκολούθως ἐν κώδηκι καὶ ὑπογράφονται παρά τε τοῦ προέδρου καὶ ὅλων τῶν μελῶν ὅσα ἔλαβον μέρος αὐτῆς. Ἀντίγραφα δὲ τῶν ἀποφάσεων καὶ γνωμοδοτήσεων, δι' ὑπογραφῆς τοῦ γραμματέως ἐπικεκυρωμένα καὶ τῇ σφραγίδι τοῦ ἀποφασίσαντος συμβουλίου ἢ συνόδου σεσημασμένα, πέμπονται τῷ ἀνήκοντι ἐπισκόπῳ, μητροπολίτῃ ἢ ἐξάρχῳ, ὅστις ὀφείλει νὰ ἐκτελῇ αὐτὰς ἄνευ οὐδεμιᾶς προφάσεως, ἀντιλογίας ἢ ἀναβολῆς.

Ἄρθρον 104. Ἄνευ ῥητῆς ἀδείας τῆς ἱερᾶς συνόδου οἱ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι δὲν δύνανται νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἐξαρχίας, οὔτε νὰ διαμένωσιν ἐν αὐτῇ ὀλίγον ἢ πολύ, οὔτε καὶ ἐπ' ἀδείᾳ διαμένοντες νὰ ἐπισκέπτωνται ὑψηλὸν τῆς κυβερνήσεως πρόσωπον. C Ὡσαύτως δὲν δύνανται νὰ μεταβαίνωσιν εἰς ἐπαρχίαν μὴ ἀνήκουσαν αὐτοῖς ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπου. Πάντα ταῦτα ἀπαγορεύονται αὐτοῖς ἐπὶ ποινῇ κανονικῇ καὶ ἐκκλησιαστικῇ.

Κεφάλαιον β'.

Περὶ ἁρμοδιότητος καὶ δικαιοδοσίας τῆς ἱερᾶς συνόδου.

Ἄρθρον 105. Εἰς τὴν ἁρμοδιότητα καὶ δικαιοδοσίαν τῆς ἱερᾶς συνόδου ἀνήκουσιν ἐν γένει, διοικητικῶς μὲν ἡ ἀνωτέρα ἐπίβλεψις καὶ ἡ ἐπὶ τὸ βέλτιον διάταξις καὶ διευθέτησις· δικαστικῶς δέ, ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 12 τελεσίδικος ἀπόφασις ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν ὑποθέσεων, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν ἑπομένων·

α') ἐπὶ τῶν δογμάτων τῆς θρησκείας καὶ ἐπὶ τῆς περὶ αὐτῶν πιστῆς καὶ ὀρθῆς διδασκαλίας,

β') ἐπὶ τῆς θείας λατρείας κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὰς παραδόσεις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας,

γ') ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου κλήρου,

δ') ἐπὶ τῆς πρὸς τὸν λαὸν θρησκευτικῆς διδαχῆς ἄνευ οὐδεμιᾶς προσβολῆς τοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν νόμων τοῦ βασιλείου κράτους,

ε') ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας τῶν κατωτέρων κληρικῶν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, καὶ ἐπὶ τῆς μετ' εὐμενείας προσαγωγῆς τῶν ἀνωτέρων πρὸς τοὺς κατωτέρους,

ϛ') ἐπὶ τῆς πνευματικῆς δοκιμασίας καὶ τῆς χειροτονίας τῶν μελλόντων ἱερατεῦσαι ἢ ἀρχιερατεῦσαι,

ζ') ἐπὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν καθηκόντων, ὅσα ὁρίζονται ὑπὸ τῶν δογμάτων καὶ τῶν δογματικῶν βιβλίων καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τούτων θεμελιωμένου κανονισμοῦ τῆς ἐκκλησίας,

η') ἐπὶ τῆς καθιερώσεως τῶν ἱερῶν ναῶν.

Ἄρθρον 106. Ἡ ἱερὰ σύνοδος ὀφείλει ὁμοίως·

α') νὰ φροντίζῃ ἐνδελεχῶς περὶ συστάσεως ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων διὰ τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς εἰς τὸν κλῆρον εἰσελευσομένους, καὶ περὶ ἐκτυπώσεως καὶ προμηθείας τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων εἰς τὰς ἐκκλησίας, τῇ συμπράξει τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου,

β') νὰ ἐπιτηρῇ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐν τῇ ἐξαρχίᾳ διατήρησιν τῶν παρὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας πρεσβευομένων θείων δογμάτων. Ὅταν δὲ θετικῶς πληροφορηθῇ, ὅτι ὁποιος δήποτε ἄνθρωπος ἐπιχειρεῖ νὰ ταράξῃ τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐξαρχίας δι' ἑτεροδιδασκαλίας, προφορικῶς ἢ γραπτῶς, διὰ προσηλυτισμοῦ ἢ ἄλλως, ἡ σύνοδος θέλει ζητεῖ τὴν παῦσιν τοῦ κακοῦ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς καὶ ἐκδίδει συμβουλευτικὰ ἐπὶ τούτῳ ἔγγραφα πρὸς τὸν λαὸν εἰς ἀποφυγὴν τῆς ἐκ τῶν τοιούτων τῇ θρησκείᾳ προσγινομένης βλάβης,

γ') νὰ ἐπιτηρῇ ὁμοίως εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν εἰς χρῆσιν τῆς νεολαίας καὶ τοῦ κλήρου, εἴτε ἐντὸς B τῆς ἐξαρχίας δημοσιευομένων, εἴτε ἔξωθεν εἰσαγομένων βιβλίων, τῶν πραγματευομένων περὶ πραγμάτων θρησκευτικῶν· ὅταν δὲ πληροφορηθῇ, ὅτι τοιαῦτα βιβλία περιέχουσί τι ἐναντίον ἢ βλαβερὸν ὡς πρὸς τὰ δόγματα, τὰ ἱερὰ μυστήρια, τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τὰς ἱερὰς παραδόσεις καὶ τὰς ἱερὰς τελετὰς τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, τότε, συνεννοουμένη μετὰ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, αὐτῶν μὲν ἀπαγορεύει τὴν χρῆσιν καὶ ἀνάγνωσιν ἐν τοῖς σχολείοις καὶ ἀλλαχοῦ, τὸν δὲ συγγραφέα, ἐκδότην, ἢ βιβλιοπώλην αὐτῶν καταγγέλλει πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν διὰ νὰ ἐνεργηθῶσι κατ' αὐτῶν τὰ περὶ τῶν τοιούτων ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένα, ἐπιτιμᾷ δὲ αὐτοὺς καὶ ἐκκλησιαστικῶς, ἐὰν ὦσι κληρικοί,

δ') νὰ ἐπαγρυπνῇ ὡσαύτως εἰς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ παραδόσεων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας· εἰς τὴν θείαν λατρείαν· εἰς τὴν κατὰ τὸ πνευματικὸν μέρος κατάστασιν τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων· εἰς τὴν εὐπρέπειαν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν εὐταξίαν τῶν ἱερῶν τελετῶν· εἰς τὴν εὐκοσμίαν τοῦ ἱεροῦ κλήρου, τὸ ὁμοιόμορφον καὶ εὔσχημον τῆς ἐνδυμασίας αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν αὐτοῦ· εἰς τὸ νὰ διατηρῶσιν οἱ ἱερωμένοι καὶ μοναχοὶ τὰ καθήκοντα τοῦ ἱεροῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν, νὰ μὴ ἱεροπράττωσι παρ' ἐνορίαν, νὰ μὴ περιφέρωνται, δίκην ἐπαίτου, ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον λόγῳ ἐνδείας ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας, καὶ νὰ μὴ ἀσχολῶνται ἢ ἀναμιγνύωνται εἰς πολιτικὰ καὶ κοσμικὰ πράγματα ἐναντίον τῶν ἀπαγορευόντων ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, παρεκτὸς τῆς ὑπηρεσίας, ἥτις ἐπιβάλλεται αὐτοῖς ὑπὸ τῶν πολιτικῶν νόμων,

ε') νὰ θεωρῇ τελεσιδίκως τὰς περὶ πνευματικῶν πραγμάτων καὶ περὶ ἀθεμίτων γάμων ὑποθέσεις καὶ τὰς μεταξὺ κληρικῶν διενέξεις.

Ἄρθρον 107. Τὰς κατ' ὀφειλὴν ἢ προαίρεσιν πρὸς τὸν λαὸν καὶ τὰς κοινότητας τῆς ἐξαρχίας ἀπο- D τεινομένας ἐγκυκλίους ὁ ἔξαρχος καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος θέλουσιν ἐκδίδει, ἀφοῦ προηγουμένως συνεννοηθῶσι περὶ τούτων μετὰ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 108. Ὅ τε ἔξαρχος καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος δὲν δύνανται νὰ ἐκδώσωσι προσωπικὸν κατὰ λαϊκοῦ ἀφορισμόν, εἰμὴ μετὰ προηγουμένην ἐπίσης συνεννόησιν αὐτῶν μετὰ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 109. Ὡσαύτως ὁ ἔξαρχος καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος δὲν δύνανται ἐπὶ οὐδενὶ λόγῳ καὶ ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει νὰ ζητήσωσιν ἐγγράφως ἢ προφορικῶς χρηματικὰς βοηθείας ἢ συνεισφορὰς παρ' οὐδενός, εἰμὴ μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν αὐτῶν μετὰ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.

Κεφάλαιον γ'.

Περὶ ἁρμοδιότητος καὶ δικαιοδοσίας τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 110. Εἰς τὴν ἁρμοδιότητα καὶ δικαιοδοσίαν τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου ἀνήκει ἐν γένει,

διοικητικῶς μὲν ἡ ἀνωτέρα ἐπίβλεψις καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον διάταξις καὶ διευθέτησις, δικαστικῶς δὲ ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 13 τελεσίδικος ἀπόφασις ἐπὶ ὑλικῶν καὶ λαϊκῶν τῆς ἐξαρχίας ὑποθέσεων· ἰδίως δὲ δικαιοῦται καὶ ὑποχρεοῦται·

α') νὰ φροντίζῃ περὶ συστάσεως καὶ καλῆς ὀργανώσεως σχολείων κατωτέρων τε καὶ ἀνωτέρων καθ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς ἐξαρχίας, ἔτι δὲ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῷ μετοχίῳ πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ μόρφωσιν τῆς βουλγαρικῆς νεολαίας,

β') νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς βελτιώσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, περὶ ἐθνικοῦ τυπογραφείου, περὶ ἐθνικῆς βουλγαρικῆς ἐφημερίδος, περὶ εἰσαγωγῆς τῶν καλλιτέρων ἐπιστημονικῶν, φιλολογικῶν καὶ ἠθικῶν βιβλίων, καὶ περὶ συστάσεως τῶν ἀξιωτέρων καὶ φρονιμοτέρων διδασκάλων εἰς τὰ σχολεῖα· καὶ ἐν γένει περὶ παντὸς μέσου καὶ μέτρου τῆς ἀναπτύξεως τῆς παιδείας ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις, καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς προόδου τῶν βουλγάρων μετὰ πίστεως πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν,

γ') νὰ γνωμοδοτῇ καὶ φροντίζῃ μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς κατὰ τὸν Βαλατᾶν ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, περὶ ἀνεγέρσεως ἱερατικῶν σχολείων, ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων, νοσοκομείων καὶ λοιπῶν κοινωφελῶν καταστημάτων εἰς ὡρισμένα μέρη διὰ τοὺς βουλγάρους, καὶ νὰ εὐκολύνῃ τὴν πρὸς ταῦτα τυχὸν ἀπαιτουμένην ἄδειαν καὶ σύμπραξιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς,

δ') νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς καλῆς οἰκονομίας καὶ διαχειρίσεως τῶν προσόδων καὶ ἐξόδων καὶ τῆς λοιπῆς περιουσίας τοῦ κοινοῦ τῆς ἐξαρχίας, καὶ νὰ ἐπιτηρῇ καὶ θεωρῇ τοὺς κοινοὺς λογαριασμοὺς αὐτῆς,

ε') νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ἐπιτρόπους τῶν κοινῶν τῆς ἐξαρχίας καταστημάτων, καὶ νὰ προσδιορίζῃ τοὺς μισθοὺς τῶν γραμματέων καὶ λοιπῶν ἐμμίσθων ὑπαλλήλων αὐτῶν, οὓς πάντας, ὑπὸ τοῦ συμβουλίου ἐκλεγομένους, διορίζει ἐγγράφως ὁ ἔξαρχος,

ς') νὰ ἐπιβλέπῃ μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου τὴν διαχείρισιν τῶν προσόδων καὶ ἐξόδων, καὶ ἐν γένει τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ κοινοῦ τῶν μητροπόλεων, ἐπισκοπῶν, μοναστηρίων καὶ ἐκκλησιῶν καὶ νὰ θεωρῇ τελεσιδίκως τὰς ἐξ αὐτῶν πηγαζούσας διαφοράς,

ζ') νὰ θεωρῇ τελεσιδίκως τὸ ὑλικὸν καὶ πραγματικὸν μέρος τῶν διαζυγίων, τοῦ πνευματικοῦ μένοντος ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν κατὰ κανόνα τελεσίδικον κρίσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς ἱερᾶς συνόδου,

η') νὰ θεωρῇ τελεσιδίκως τὰς περὶ τῶν ἀρραβώνων ἢ ὑποσχέσεως γάμου διαφοράς, καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν, προικοσυμφώνων καὶ λοιπῶν δωρητηρίων διενέξεις,

θ') νὰ θεωρῇ τελεσιδίκως μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου κατὰ τὸ ἄρθρον 14 πάσας τὰς μικτὰς λεγομένας ὑποθέσεις,

ι') νὰ συνιστᾷ, ἐγκρίνῃ καὶ κανονίζῃ μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου τὰς ὑπὸ τῶν νόμων τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς μὴ ἀπαγορευομένας ἐκκλησιαστικὰς ἑορτὰς καὶ τελετάς,

ια') νὰ γνωμοδοτῇ περὶ τοῦ ὠφελίμου καὶ ἀναγκαίου τῆς ἐκδόσεως ἐγκυκλίων ἐπιστολῶν, προσωπικῶν ἀφορισμῶν καὶ χρηματικῶν συνεισφορῶν, συμφώνως πρὸς τοῖς ἄρθροις 107, 108 καὶ 109 τοῦ παρόντος κανονισμοῦ.

Κεφάλαιον δ'.

Περὶ ἁρμοδιότητος καὶ δικαιοδοσίας τῶν κατ' ἐπαρχίας ἱερῶν καὶ λαϊκῶν συμβουλίων.

Ἄρθρον 111. Οἵαν ἁρμοδιότητα καὶ δικαιοδοσίαν ἔχουσιν ἡ ἱερὰ σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον ὡς πρὸς ὅλον τὸ θέμα τῆς ἐξαρχίας, τὴν αὐτὴν ἔχουσι καὶ ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ τὰ ἱερὰ καὶ λαϊκὰ συμβούλια ὡς πρὸς μόνην τὴν ἐπαρχίαν, τηρουμένων τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις 13 καὶ 14 ἐκπεφρασμένων ὅρων. Ὅθεν τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις δύο τίτλοις περὶ τῆς ἁρμοδιότητος καὶ δικαιοδοσίας ἐκείνων ὡρισμένα ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὰ συμβούλια ταῦτα, ἐντὸς τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις 107, 108 καὶ 109 διαλαμβανομένων πράξεων, ἅπερ ἀνάγονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον.

Κεφάλαιον ε'.

Περὶ ἁρμοδιότητος ἐπὶ δικῶν κατὰ μητροπολίτου, ἐπισκόπου καὶ ἄλλων κληρικῶν.

Ἄρθρον 112. Ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐγκλημάτων οἱ μητροπολῖται, ἐπίσκοποι καὶ λοιποὶ κληρικοὶ κατηγοροῦνται ὑπὸ μόνων ὁμοδόξων καὶ εὐϋπολήπτων ἀνθρώπων· δικάζονται δὲ οἱ κληρικοὶ καὶ ἐπίσκοποι, πρωτοδίκως μὲν παρὰ τοῦ ἱεροῦ συμβουλίου τοῦ προϊσταμένου αὐτῶν ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου, ἐφεσίμως δέ, οἱ μὲν ἐξ ἐπισκόπου ἐξαρτώμενοι κληρικοὶ παρὰ τοῦ ἱεροῦ συμβουλίου τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου· οἱ δ' ἐκ μητροπολίτου ἐξαρτώμενοι κληρικοί τε καὶ ἐπίσκοποι παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου· ἀκυρωτικῶς δὲ καὶ τελεσιδίκως ἑκάτεροι παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου· οἱ δὲ μητροπολῖται δικάζονται πρωτοδίκως τε καὶ τελεσιδίκως παρὰ μόνης τῆς ἱερᾶς συνόδου.

Ἄρθρον 113. Ἐπὶ πραγματικῶν καὶ χρηματικῶν ὑποθέσεων οἱ μητροπολῖται, ἐπίσκοποι καὶ λοιποὶ κληρικοὶ ἐνάγονται ὑπὸ οἱουδήποτε προσώπου. Δικάζονται δὲ οἱ κληρικοὶ καὶ ἐπίσκοποι, πρωτοδίκως μὲν παρὰ τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἱεροῦ καὶ λαϊκοῦ συμβουλίου τοῦ προϊσταμένου αὐτῶν ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου· ἐφεσίμως δέ, οἱ μὲν ἐξ ἐπισκόπου ἐξαρτώμενοι κληρικοὶ παρὰ τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἱεροῦ καὶ λαϊκοῦ συμβουλίου τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου· οἱ δὲ ἐκ μητροπολίτου ἐξαρτώμενοι κληρικοὶ καὶ ἐπίσκοποι παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, ἀκυρωτικῶς δὲ ἑκάτεροι παρὰ τῶν δύο τούτων σωμάτων· οἱ δὲ μητροπολῖται δικάζονται πρωτοδίκως τε καὶ τελεσιδίκως παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 114. Εἰς τοὺς ἐνόχους ἐγκλήματος ἢ κακοπραγίας ἀποδεδειγμένους κληρικοὺς ἐπιβάλλονται αἱ ἑπόμεναι ποιναί·

α') ἀργία πάσης ἱεροπραξίας, μετὰ ἢ ἄνευ στερήσεως τῶν κληρικῶν προσόδων τοῦ τιμωρουμένου, ἐπὶ χρόνον ὡρισμένον,

β') σωματικὸς περιορισμὸς ἐντὸς μοναστηρίου ἢ ἄλλου διὰ τοὺς κληρικοὺς ὡρισμένου σωφρονιστικοῦ καταστήματος, ἐπὶ χρόνον ὡσαύτως ὡρισμένον,

γ') ἀπότισις ποσοῦ διπλασίου τῶν ὅσα τυχὸν ὁ τιμωρούμενος ἔλαβεν, ἐναντίον τῶν ἱερῶν κανόνων, τῶν πολιτικῶν νόμων ἢ τοῦ παρόντος κανονισμοῦ. Ἐκ τοῦ διπλασίου τούτου ποσοῦ τὸ μὲν ἥμισυ ἀποδοθήσεται πρὸς ἐκεῖνον, παρ' οὗ κακῶς ἐλήφθη· τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ δοθήσεται εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον τῆς ἐξαρχίας ἢ τῆς ἐπαρχίας, ὅπου ἡ ἀπόφασις ἐγένετο,

δ') ἀφορισμὸς προσωπικὸς εἰς τὰς παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων προβλεπομένας περιπτώσεις,

ε') καθαίρεσις ὁμοίως εἰς τὰς παρὰ τῶν κανόνων προβλεπομένας περιπτώσεις καὶ κατὰ τὰς ὑπ' αὐτῶν ὁριζομένας διατυπώσεις,

ς') παῦσις τῆς ὑπηρεσίας ἄνευ καθαιρέσεως.

Ἄρθρον 115. Ἀπόφασις περὶ παύσεως, ἄνευ καθαιρέσεως, μητροπολίτου ἢ ἄλλου κληρικοῦ γίνεται διὰ μίαν ἢ πλειοτέρας ἐκ τῶν ἑπομένων τεσσάρων αἰτιῶν·

α') ἐὰν ἔπραξεν ἢ ἐνήργησέ τι πρὸς ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων ἢ τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ βασιλείου κράτους, παρεκτὸς τῆς ποινῆς τῆς ὑπὸ τῶν νόμων τούτων ὁριζομένης,

β') ἐὰν συνώμωσεν ἢ ἐνήργησέ τι λάθρα ἢ ἀναφανδὸν πρὸς ἀνατροπὴν καὶ κατάργησιν τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, ἢ πρὸς ὑποταγὴν αὐτῆς ἢ ἐπαρχίας τινὸς αὐτῆς εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν,

γ') ἐὰν ἔπραξεν ἢ ἐνήργησέ τι πρὸς κατάργησιν τοῦ παρόντος κανονισμοῦ ὁλικῶς ἢ μερικῶς· δι' ἁπλῆν δὲ παράβασιν αὐτοῦ δὲν παύεται μέν, τιμωρεῖται δὲ ἀναλόγως,

δ') ἐὰν ἡ παρὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας ἢ τοὺς νόμους τοῦ κράτους κακὴ διαγωγὴ αὐτοῦ κατέστη σκάνδαλον καὶ ἐπέσυρεν ἐπ' αὐτοῦ γενικὴν μομφὴν καὶ κατακραυγήν.

Ἄρθρον 116. Ἐὰν διὰ τὴν πρώτην ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων αἰτιῶν δεήσῃ νὰ ὑποστῇ ὁ ἔνοχος καὶ πολιτικὴν ποινήν, ἐνεργοῦνται πρῶτον ἐκκλησιαστικῶς τὰ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ὁριζόμενα.

Ἄρθρον 117. Πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος δικασθῇ καὶ καταδικασθῇ εἰς παῦσιν διὰ τὴν τετάρτην τῶν ἐν τῷ 115 ἄρθρῳ ὡρισμένων αἰτιῶν, ἡ προϊσταμένη αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ὀφείλει νὰ ἐνεργήσῃ πατρικῶς καὶ νουθετικῶς πᾶσαν ἀπόπειραν πρὸς διόρθωσιν μὲν τοῦ κατηγορουμένου, πρὸς συμβιβασμὸν δὲ αὐτοῦ μετὰ τῶν κατηγόρων. Ἐν οὐδεμιᾷ ὅμως περιπτώσει ἐπιτρέπεται αὐτῇ νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς διαδικασίας, ἐπὶ λόγῳ ὅτι, τῶν κατηγόρων ἐμμενόντων εἰς τὴν κατηγορίαν, ἄλλοι ἐκφράζουσιν εὐχαρίστησιν ἢ καὶ ἐπαίνους πρὸς αὐτόν.

Ἄρθρον 118. Αἱ καθαίρεσιν ἢ παῦσιν ἄνευ καθαιρέσεως μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου περιέχουσαι ἀποφάσεις δὲν ἐνεργοῦνται κατὰ τοῦτο, ἐὰν μὴ πρῶτον, καὶ ἐκκλήσεως μὴ γενομένης, κυρωθῶσι, μετὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ κατηγορουμένου, αἱ μὲν πρῶται ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου, αἱ δὲ δεύτεραι ὑπ' αὐτῆς τε καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου.

Τίτλος Γ'.

Περὶ προσόδων καὶ ἐξόδων.

Ἄρθρον 119. Αἱ πρόσοδοι τῶν κατ' ἐπαρχίας μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐξάρχου, εἰσί·

α') τὰ τυχηρὰ λεγόμενα δικαιώματα αὐτῶν,

β') αἱ χρηματικαὶ πρὸς αὐτοὺς χορηγήσεις.

Ἄρθρον 120. Τὰ μόνα τυχηρὰ δικαιώματα, ἅπερ δικαιοῦνται νὰ ἀπαιτῶσι καὶ εἰσπράττωσιν οἱ εἰρημένοι ἀρχιερεῖς, καταργουμένων πάντων τῶν λοιπῶν μέχρι τοῦδε εἰθισμένων, προσδιορίζονται ὡς ἐφεξῆς·

α') διὰ λειτουργίαν ἄλλην παρ' ἃς δωρεὰν ὀφείλουσι νὰ ἐκτελέσωσιν ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται, γρ.[1]

β') δι' ἁγιασμὸν κατὰ πρόσκλησιν, οὐδέποτε δὲ κατ' ἐπιβολὴν γινόμενον, πλὴν τοῦ δωρεὰν ἐκτελουμένου ἁγιασμοῦ τῶν Φώτων, „

γ') δι' ἐκτέλεσιν ἀρραβῶνος κατὰ πρόσκλησιν ὁμοίως γενομένην, „

δ') διὰ βοῦλλαν, ἤτοι ἄδειαν στεφανώματος, „

Τούτων ὅμως τὰ ἥμιση μόνον ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἀρχιερέα, τὰ δ' ἄλλα ἥμιση κρατηθήσονται εἰς τὴν κοινότητα, εἰς ἣν ὁ συζευγνύμενος ἀνήκει, πρὸς ὄφελος τῶν σχολείων αὐτῆς.

ε') διὰ στεφάνωσιν κατὰ πρόσκλησιν γινομένην, „

ς') δι' ἔκδοσιν διαζυγίου, „

ζ') διὰ κηδείαν νεκρῶν κατὰ πρόσκλησιν γινομένην, „

η') δι' ἔκδοσιν ἀφοριστικοῦ, „

θ') δι' ἔκδοσιν συγχωρητικοῦ, „

ι') δι' ἐπικύρωσιν τῆς ὑπογραφῆς οἱουδήτινος ἐγγράφου, „

Ἄρθρον 121. Ὅπου ἂν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ εὑρεθῇ ὁ ἀρχιερεύς, ὀφείλει νὰ λειτουργήσῃ δωρεὰν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς Γεννήσεως, τῆς Ἐπιφανείας καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τῆς κυριακῆς τῆς ὀρθοδοξίας, τῆς μνήμης τῶν ἰσαποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, καὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας ὡς ἐθνικῆς ἑορτῆς.

[1] Pecuniae quantitas non significatur, quippe quae definienda erat a conventu mox ad probandam hanc ordinationem convocando.

A Πρὸς δὲ τούτοις ὀφείλει νὰ λειτουργήσῃ ἅπαξ δωρεὰν εἰς ἥντινα ὑπάγῃ κοινότητα, περιοδεύων εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, πρὸς κοινὴν τῶν χριστιανῶν εὐλογίαν.

Ἄρθρον 122. Ἐν περιπτώσει κωλύματος γάμου, ἡ ἄδεια τοῦ στεφανώματος δὲν θέλει δίδεσθαι παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, εἰ μὴ κατ' ἀπόφασιν τοῦ ἱεροῦ συμβουλίου, ἧς τὸ δικαίωμα εἰσπραχθήσεται χωριστὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 127. Τὰ αὐτὰ ὁρίζονται καὶ περὶ ἐκδόσεως διαζυγίου, ἀφορισμοῦ ἢ συγχωρητηρίου.

Ἄρθρον 123. Ἐάν τις τῶν ἀρχιερέων ἀπαιτήσας εἰσπράξῃ ἄλλο ἢ πλειότερόν τι τῶν ἐν τῷ 120 ἄρθρῳ ὡρισμένων δικαιωμάτων, οὐ μόνον εἰς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ διπλασίου ποσοῦ ὑποχρεοῦται, ἀλλ' ἐν περιπτώσει ἐπαναλήψεως τῆς τοιαύτης χρηματολογίας καὶ εἰς κανονικὴν ὑποβάλλεται ποινήν· ἐκτὸς ἐὰν ἀποδείξῃ, ὅτι ἄνευ ἀπαιτήσεως μὲν παρ' αὐτοῦ κατ' εὐθεῖαν ἢ ἐκ πλαγίου, οἰκειοθελῶς δὲ παρὰ τοῦ δόντος ἔλαβε τὸ τοιοῦτον ποσόν.

B Ἄρθρον 124. Αἱ χρηματικαὶ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς χορηγήσεις ὁρίζονται ὡς ἐφεξῆς·

ἑκάστῳ μητροπολίτῃ κατ' ἔτος ἀνὰ γρ.

καὶ λόγῳ περιοδείας τῆς ἐπαρχίας ἀνὰ „

ἑκάστῳ ἐπισκόπῳ κατ' ἔτος ἀνὰ „

καὶ λόγῳ περιοδείας τῆς ἐπαρχίας ἀνὰ 12 χιλιάδες „

τῷ ἐξάρχῳ ἐπιχορήγησις, κατ' ἔτος ἀνὰ „

τοῖς τέσσαρσι συνοδικοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐπιχορήγησις κατ' ἔτος ἀνὰ „

Ἄρθρον 125. Ἐκ τῶν χορηγήσεων τούτων, αἵτινες κατ' ἰδιαίτερον περὶ τούτου ὑπό τε τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου γενησόμενον κανονισμὸν παρὰ τῶν χριστιανῶν κατοίκων ἑκάστης ἐπαρχίας εἰσπραχθήσονται, ὅ τε ἔξαρχος καὶ οἱ λοιποὶ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι τῆς ἐξαρχίας ὀφείλουσι ν' ἀπαντῶσι τά τε ἀτομικὰ καὶ οἰκιακὰ αὐτῶν ἔξοδα, πρὸς C δὲ νὰ συντηρῶσι καὶ τοὺς τυχὸν ἐπιτρόπους αὐτῶν ἀρχιερεῖς, πρωτοσυγκέλλους, συγκέλλους, διακόνους, ὧν εἷς ἔσται ἱεροκῆρυξ, καὶ ὑπηρέτας αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ ἔξοδα τῆς κατ' ὀφειλὴν γενησομένης ἢ ἐξ ἰδίας προαιρέσεως ἐπιχειριζομένης περιοδείας αὐτῶν. Τὰ δὲ τῆς κατὰ πρόσκλησιν ἀτόμου ἢ κοινότητός τινος γενησομένης περιοδείας εἶναι εἰς βάρος τοῦ προσκαλοῦντος αὐτούς.

Ἄρθρον 126. Πρὸς ἀπάντησιν τῶν κοινῶν ἐξόδων τῆς ὑπηρεσίας τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, ἔτι δὲ καὶ τῶν κατ' ἐπαρχίαν ἱερῶν καὶ λαϊκῶν συμβουλίων, οἷον τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ ἐξάρχου καὶ τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου, τοῦ μισθοῦ τῶν γραμματέων καὶ λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπαλλήλων, τῆς γραφικῆς ὕλης, τῶν ξύλων, καρβούνων καὶ λοιπῶν τοῦ κοινοῦ δαπανῶν, εἰσπραχθήσεται παρὰ τῶν εἰρημένων κατοίκων τῶν ἐπαρχιῶν ποσὸν ἴσον τῷ ὅλῳ τῶν χορηγήσεων τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπι-
D σκόπων ἑκάστης ἐπαρχίας, ἐξ οὗ τὰ μὲν δύο τρίτα κρατηθήσονται ἐν τῷ κοινῷ ταμείῳ τῆς ἐπαρχίας, τὸ δὲ λοιπὸν τρίτον ἀποσταλήσεται εἰς τὸ γενικὸν τῆς ἐξαρχίας ταμεῖον. Παρὰ δὲ τῶν βουλγάρων κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰσπραχθήσεται ἰδίως ἐπὶ τούτῳ εὔλογόν τι ποσόν, ὅπερ ἐμβασθήσεται ὅλον εἰς τὸ γενικὸν τοῦτο τῆς ἐξαρχίας ταμεῖον.

Ἄρθρον 127. Τὰ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατὰ τὸ τιμολόγιον, ὅπερ ἰδίως θέλει συντάξῃ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον, εἰσπραχθησόμενα δικαιώματα διὰ σύνταξιν ἢ δι' ἀντίγραφον ἐπίσημον διαθήκης, προικοσυμφώνου, ἀφιερωτικοῦ ἢ ἄλλου οἱουδήτινος ἐπισήμου ἐγγράφου πρὸς ὄφελός τινος, ἔτι δὲ καὶ δι' ἀποφάσεις ἢ ἄλλας πράξεις δικαστικάς, ἀνήκουσιν εἰς τὸ γενικὸν μὲν τῆς ἐξαρχίας ταμεῖον, ἐὰν ἡ πρᾶξις ἐγένετο ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ ἢ τῷ ἐξαρχιακῷ συμβουλίῳ· εἰς τὸ κοινὸν δὲ τῆς ἐπαρχίας ταμεῖον, ἐὰν ἐγένετο ἐν τῷ ἱερῷ ἢ τῷ λαϊκῷ ἐπαρχιακῷ συμβουλίῳ, καὶ ἐξοδευθήσονται εἰς τὰς διαφόρους τῆς κοινῆς ὑπηρεσίας ἢ

τῶν κοινῶν καταστημάτων ἀνάγκας. Διὰ τὸ ἐπίσημον τῶν τοιούτων πράξεων ἥ τε ἱερὰ σύνοδος καὶ τὰ εἰρημένα συμβούλια θέλουσιν ἔχει ἕκαστον ἰδίαν σφραγίδα ἀνεγνωρισμένην παρὰ τῆς ὑψηλῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως. A

Ἄρθρον 128. Τῶν ἀδιαθέτως ἀποθνησκόντων μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων αἱ περιουσίαι, ἀφαιρουμένων τῶν ἐπικηδείων ἐξόδων καὶ τῶν χρεῶν αὐτῶν, ἀνήκουσι, κατὰ μὲν τὰ δύο τρίτα, ἐξ ἡμισείας εἰς τὸ γενικὸν τῆς ἐξαρχίας καὶ εἰς τὸ κοινὸν τῆς ἐπαρχίας ταμεῖον· κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν τρίτον, εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν· ἐὰν δὲ συγγενεῖς μὴ ἔχωσιν, εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Ἄρθρον 129. Αἱ καταλειφθεῖσαι διαθῆκαι τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἐὰν τακτικῶς ἐγένοντο, ἰσχύουσι μόνον ἐπὶ τῶν κινητῶν ἢ ἀκινήτων πραγμάτων, ὅσα ὁμολογουμένως ἢ ἀποδεδειγμένως εἶχον πρὶν ἢ ἀρχιερατεύσωσι καὶ ὅσα ἐκ δωρητηρίου, διαθήκης ἢ κληρονομίας συγγενοῦς ἢ φίλου τινὸς B ὕστερον ἀπέκτησαν· τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῶν χρήματα ἢ πράγματα, τῆς διαθήκης ἀκυρουμένης, διανέμονται κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον.

Ἄρθρον 130. Πρὸς ἀσφάλειαν τῆς περιουσίας τῶν ἀποθνησκόντων μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ληφθήσονται τὰ ἑπόμενα μέτρα·

Ἅμα ἀποβιώσαντός τινος μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου, τὸ ἱερὸν καὶ τὸ λαϊκὸν συμβούλιον τῆς ἐπαρχίας, σφραγίσαντα καὶ ἐξασφαλίσαντα τὴν καταλειφθεῖσαν αὐτοῦ περιουσίαν, εἰδοποιοῦσι τὸ πρᾶγμα διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον, ἐὰν ὁ ἀποθανὼν ᾖ μητροπολίτης, ἢ πρὸς τὸν προϊστάμενον μητροπολίτην, ἐὰν ᾖ ἐπίσκοπος.

Τοῦ δὲ κατὰ τὸ ἄρθρον 51 διορισθησομένου τοποτηρητοῦ ἅμα εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἀφικομένου, τὰ εἰρημένα δύο συμβούλια ἀποσφραγίζοντα καταγράφουσι μετ᾽ αὐτοῦ ἀκριβῶς τὴν εἰρημένην περιουσίαν καὶ ἐγγράφουσιν ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ κώδηκι τὸν κατάλογον αὐτῆς C μετὰ τοῦ ἀπαιτουμένου τῆς καταγραφῆς πρακτικοῦ, ὃν καὶ πάντες ὑπογράψαντες στέλλουσιν ἀντίγραφον αὐτοῦ ἐπικεκυρωμένον πρὸς τὴν ἱερὰν μὲν σύνοδον, ἐὰν ὁ ἀποθανὼν ᾖ μητροπολίτης· πρὸς τὸν προϊστάμενον δὲ μητροπολίτην, ἐὰν ᾖ ἐπίσκοπος· καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ διαθήκη, στέλλεται καὶ ταύτης ἀντίγραφον ἐπικεκυρωμένον.

Τῆς καταγραφῆς ταύτης παρὰ μὲν τῷ ἐξάρχῳ ἐν συνόδῳ καὶ συμβουλίῳ, παρὰ δὲ τῷ μητροπολίτῃ ἐν δυσὶ τοῖς συμβουλίοις θεωρηθείσης καὶ, εἰ τακτικῶς ἐγένετο, ἐπικυρωθείσης, διατάττεται ἐγγράφως ἢ κατὰ πλειοδοσίαν πώλησις αὐτῆς ἐν τῷ τόπῳ, ὡς καὶ ἡ τῶν ὀφειλομένων τυχὸν σύναξις καὶ ἡ ἀποστολὴ νέου πρακτικοῦ τῶν τε εἰρημένων δύο συμβουλίων καὶ τοῦ τοποτηρητοῦ, ὅπερ ὁμοίως μὲν παρὰ τῷ ἐξάρχῳ ἐν συνόδῳ καὶ συμβουλίῳ, παρὰ δὲ τῷ μητροπολίτῃ ἐν δυσὶ τοῖς συμβουλίοις ἀναγνωσθὲν καὶ ὡς τακτικὸν ἐξακριβωθὲν ἐπικυροῦται.

Ἄρθρον 131. Μετὰ τὰς ἐξασφαλιστικὰς ταύτας διατυπώσεις, ἡ εἰρημένη περιουσία, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ διαθήκη, διανέμεται, τῇ ἐγγράφῳ διαταγῇ τῆς συνόδου ἢ τοῦ προϊσταμένου μητροπολίτου, κατὰ τὸ ἄρθρον 128. Ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ διαθήκη, κατὰ πρῶτον θεωρεῖται παρὰ μὲν τῷ ἐξάρχῳ ἐν συνόδῳ καὶ συμβουλίῳ, παρὰ δὲ τῷ προϊσταμένῳ μητροπολίτῃ ἐν τοῖς δυσὶ συμβουλίοις τὸ τακτικὸν καὶ νόμιμον αὐτῆς, ὡς πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τῆς συντάξεως αὐτῆς· καὶ ἐὰν μὲν ἀποδειχθῇ ἄτακτος, ἀκυροῦται, καὶ ἐνεργοῦνται τὰ τοῦ 128 ἄρθρου· ἐὰν δ᾽ ἀποδειχθῇ τακτική, ἐξετάζεται καὶ ἐσωτερικῶς τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, καὶ ἐνεργοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ 129 ἄρθρου ὡρισμένα.

Ἄρθρον 132. Ὡς πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν τύπον θεωρεῖται νόμιμος καὶ τακτικὴ πᾶσα διαθήκη, ἥτις, εἰ καὶ μηδενὸς μάρτυρος ὑπογραφὴν φέρει, ἐγράφη ὅμως ὁλόκληρος καὶ ὑπεγράφη ἰδιοχείρως παρὰ τοῦ διαθέτου· ἂν δὲ ἐγράφη ὑπ᾽ ἄλλης χειρός, φέρει ὅμως, πρὸς τῇ ἰδιοχείρῳ ὑπογραφῇ τοῦ διαθέτου, καὶ τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφὴν τεσσάρων τοὐλάχιστον ἐντίμων μαρτύρων ἢ δύο μὲν τοὐλάχιστον μαρτύρων ὑπογραφήν, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἐπικύρωσιν μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἢ δημοσίας ἀρχῆς.

Ἄρθρον 133. Πρὸς συντήρησιν τῶν σχολείων εἰς τὰς διαφόρους πόλεις καὶ χώρας αὐτῆς, ἑκάστη ἐπαρχία δύναται, τῇ προτάσει τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου μετὰ τῶν δύο παρ᾽ αὐτῷ συμβουλίων, καὶ τῇ ἐγκρίσει τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐξαρχιακοῦ συμβουλίου, νὰ προσθέσῃ εὔλογόν τι ποσὸν εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτῆς χορήγησιν, διανεμηθησόμενον ἀναλόγως πρὸς αὐτὴν εἰς ἕκαστον τῶν χριστιανῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἢ χώρας, εἰς ἣν τὸ σχολεῖον ἀνήκει.

Ἄρθρον 134. Ἡ ἱερὰ σύνοδος καὶ τὸ ἐξαρχιακὸν συμβούλιον δύνανται ὡσαύτως, πρὸς συντήρησιν θεολογικῆς καὶ ἄλλης ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς σχολῆς, νὰ ἐνεργήσῃ τακτικὴν ἐτήσιον εἴσπραξιν εὐλόγου τινὸς ποσοῦ παρά τε τῶν ἁγίων ἀρχιερέων καὶ παρὰ τῶν ἐνορίας ἐχόντων ἱερέων καὶ τῶν μοναστηρίων, καὶ εἰ δέοι, τὴν προσθήκην εὐλόγου τινὸς ποσοῦ εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν χορήγησιν ἑκάστης ἐπαρχίας ἀναλόγως εἰς τοὺς κατοίκους χριστιανοὺς διανεμηθησομένου.

Ὀρτάκιοϊ, 27 ὀκτωβρίου 1870.

Τὰ μέλη τοῦ μικτοῦ προσωρινοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου

† ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων πρόεδρος.
† ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος.
† ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος.
† ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος.
† ὁ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων.
Γαβριὴλ Κρέστοβητζ, Γ. Σ. Τζαλόγλου, Χ. Ἰω. Χ. Β. Πέντσοβιτζ, Χ. Ν. Δ. Μήντσογλου, Δ. Σ. Τσομακώφ, Χρ. Ταπζηλέστωφ, Δ. Ι. Γκέσογλου, Χ. Στανπόλσκη,
D Στ. Καμπούρωφ, Βένιος Μήλιος.

63.

SYNODI BULGARICAE LITTERAE AD SINGULAS ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥΣ ECCLESIAS *

1871 ianuarii 8/20.

Μακαριώτατοι πατριάρχαι, ἅγιαι καὶ ἱεραὶ σύνοδοι.

Σύντομον μὲν ἀλλ᾽ ἀκριβῆ ἔκθεσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, οὗ προϊστάμεθα πνευματικῶς, ἀπεστείλαμεν ἤδη κατὰ φεβρουάριον τοῦ ἔτους 1869 τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι, ἱερὸν ἐκπληροῦντες καθῆκον πιστῶν ποιμένων καὶ ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης. Ταύτην δέ, συνωδευμένην τοῖς προσήκουσιν ἀποδεικτικοῖς ἐγγράφοις, ἐξεδώκαμεν ὕστερον καὶ τύποις, ἵνα γνωστότεροι γένωνται, μεταξύ γε τῶν ὁμοδόξων, οἱ λόγοι ἔνθεν μὲν τῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἤδη χρόνον ὑφισταμένης διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, ἔνθεν δὲ τῆς ἐν ταῖς ἀκροσφαλέσι ταύταις περιστάσεσι διαγωγῆς ἡμῶν.

* Prodierunt in libello: *Εγκυκλιος επιστολη της ιερας βουλγαρικης συνοδου προς τας αυτοκεφαλους εκκλησιας εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐπιστολιμαίου ὑπομνήματος τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας πρὸς τὰς λοιπὰς ὀρθοδόξους αὐτοκεφάλους ἁγίας ἐκκλησίας κτλ. Εν Κωνσταντινουπολει, τύποις Κ. Πληθωνιδου, 1871*, in-8°, 30 p. — Invehuntur in libellum a Graecis editum sub titulo quem supra iam dedimus, col. 305 D. In hoc libello, praeter litteras synodales diei 30 septembris 1870, exhibebantur documenta numero viginti unum quae suo loco pro temporis ratione retulimus.

Κύριος δὲ σκοπὸς τοῦ γράμματος ἡμῶν ἐκείνου ἦν A τὸ παραστῆσαι μέν, ἐν πρᾳότητι καρδίας, τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ, δι' οἵων παθημάτων, οἵων θλίψεων, οἵων ἀδίκων ἐν τῷ θρησκευτικῷ αὐτοῦ βίῳ στερήσεων διῆλθεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος· καταδεῖξαι δὲ ἅμα, ἐν πνεύματι ἀμεροληψίας, καὶ τοὺς ἀγῶνας οὓς κατεβάλετο ἐννόμως τὸ ἔθνος τοῦτο διὰ τὴν δυνατὴν θεραπείαν τῆς ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν ἐθνικῆς αὐτοῦ καχεξίας, εἰς ἣν ἐκράτει αὐτό, οἷον σιδηροδέσμιον, σύστημα πνευματικῆς διοικήσεως πάντῃ αὐθαίρετον, καὶ τήν τε κατὰ Χριστὸν μόρφωσιν καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους παρεμποδίζον μυριοτρόπως.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν διαστήματι πλέον ἢ δέκα ἐτῶν, παρὰ τοὺς σκληροὺς διωγμοὺς καὶ ἐξοστρακισμούς, οὓς ὑπέστησαν οὐ μόνον οἱ πλειότεροι τῶν βουλγάρων ἀρχιερέων, ἀλλὰ καὶ ἱερεῖς εὐλαβέστατοι μετὰ προκρίτων καὶ διδασκάλων ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις, καὶ συνελεύσεις γενικαὶ ἔλαβον ἀλλεπαλλήλως B χώραν ἐν τοῖς πατριαρχείοις καὶ ἐπιτροπαὶ διάφοροι, αἱ μὲν διωρίσθησαν ὑπὸ τῆς καθεστηκυίας πολιτικῆς ἀρχῆς, αἱ δὲ συνῆλθον ἐξ οἰκείας προαιρέσεως· καὶ σχέδια δὲ παρουσιάσθησαν διάφορα, ἓν μὲν παρὰ τοῦ πατριάρχου, δύω δ' ἕτερα παρ' αὐτῆς τῆς κυβερνήσεως, πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος· καλὸν ἐνομίσαμεν τότε ἵνα καὶ ταῦτα γνωστὰ ποιήσωμεν διὰ βραχέων τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι, ὅπως ἐκ τούτων ἁπάντων γένηται δῆλον, τίνες μὲν οἱ ὑπὲρ τοῦ δικαίου νομίμως καὶ μετὰ χριστιανικῆς ὄντως ὑπομονῆς μαχόμενοι ἐν τῷ κόλπῳ τῆς ὀρθοδοξίας, τίνες δὲ οἱ τὸ ἄδικον, καίπερ τοῖς πᾶσι καταστὰν πρόδηλον, ἐπ' ἀόριστον παρατεῖναι σπουδάζοντες παντὶ σθένει.

Περαίνοντες δὲ τὸν λόγον, ἀνεκηρύττομεν μετὰ ψυχικῆς γαλήνης καὶ ἠρεμοῦντος τοῦ συνειδότος τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ ὅτι, ἐξετάσαντες ἀκριβῶς καὶ εὑρόντες τὸ πρῶτον τῶν παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἐκδοθέντων τότε σχεδίων μηδαμῶς ἀπᾷδον, καθόλου τε C καὶ κατ' οὐσίαν, τοῖς εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀφορῶσιν ἱεροῖς θεσμοῖς, τοῦτο καὶ ἀσμένως ἀπεδεξάμεθα. Ἀποστείλαντες δὲ καὶ τὴν παραίτησιν ἡμῶν δεδικαιολογημένην εἰς τὸν πατριάρχην ἀμετάπειστον τὴν γνώμην, ἀνελάβομεν ὁριστικῶς τὴν πνευματικὴν τοῦ ὀρθοδόξου βουλγαρικοῦ πληρώματος κυβέρνησιν, ἧς τὸ βάρος καὶ τὰς μυρίας δυσκολίας ἀνεκούφιζεν ἡμῖν ἡ ἐνδόμυχος συναίσθησις, ὅτι ἱερώτατον ἐξεπληροῦμεν καθῆκον πρός τε τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν ἀμεροληπτως κρίνουσαν καὶ πρὸς λαὸν ὅσῳ τεταλαιπωρημένον καὶ ἠδικημένον, τόσῳ καὶ δεδοκιμασμένον ἐν τῇ πίστει τῶν πατέρων αὐτοῦ.

Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων ἐχόντων καὶ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ μεταξὺ πολλὰ καθ' ἡμῶν καὶ δράσαντος καὶ εἰπόντος, ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, καλῶς ἐκμελετήσασα, ἐφ' ὅλην δεκαετίαν, πάντα τὰ λεχθέντα τε καὶ πραχθέντα παρά τε τοῦ πατριάρχου αὐτοῦ καὶ τινος μικτῆς ἐπιτροπῆς, συνελθούσης ὑπὸ τὴν D προεδρείαν αὐτοῦ τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἅμα δὲ καὶ πέρας τι βουλομένη δοῦναι εἰς τὸ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀπασχολῆσαν αὐτὴν ἡμέτερον ζήτημα, ἐξέδωκε, κατὰ τὸν παρελθόντα φεβρουάριον, ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν θέσπισμα, ἐπιτρέπον τοῖς βουλγάροις τὴν κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ νόμους διοργάνωσιν αὐτοδιοικήτου βουλγαρικῆς ἐξαρχίας. Τὸ θέσπισμα τοῦτο, ἀπορρέον μέν, κατὰ τὸν ἐξωτερικὸν τύπον, ἐκ τῆς καθεστηκυίας πολιτικῆς ἀρχῆς, βασιζόμενον δ' ἐσωτερικῶς καὶ κατ' οὐσίαν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πατριαρχικοῦ σχεδίου εὐρυνθέντος ἐπὶ τὸ δικαιότερον, ἀπεδέξατο τὸ ἔθνος ἡμῶν μετὰ τοσαύτης ἀδόλου χαρᾶς μεθ' ὅσης καὶ δικαίας εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν οὕτω φιλοδίκως κρίνασαν τὰ ἔννομα αἰτήματα αὐτοῦ ἀνωτάτην πολιτικὴν ἀρχήν. Ὁ ἐνθουσιασμός, ὃν τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔγγραφον, λίαν ἄλλως τε χαριστικὸν καὶ αὐτῷ τῷ πατριάρχῃ, ἐνεποίησεν ἀνὰ πάσας τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας, ἤτό τις ἔκτακτος κίνησις ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις, ἐμαρτύρει δὲ συγχρόνως καὶ περὶ τῆς τοῦ λαοῦ ἐκείνου διαθέσεως πρὸς τοὺς πρώην ἑτεροφώνους πνευματικοὺς αὐτοῦ ποιμένας.

Τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τούτου θεσπίσματος σπουδάσαντες καὶ ἡμεῖς, ὅσον οἷόν τε ἀκριβῶς, τοὺς ὅρους καὶ τὰς διατάξεις, μηδὲν δ' ἐν αὐτῷ εὑρόντες ἀπᾷδον κατ' οὐσίαν μήτε πρὸς τὰ ἱερὰ τῆς ἐκκλησίας δόγματα, μήτε πρὸς τοὺς ἄλλους ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς, ἀπεδεξάμεθα μὲν αὐτό, κατ' ἀρχήν, καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης χάριτος, οὐκ ἠθελήσαμεν ὅμως, καίπερ δυνάμενοι τοῦτο κατὰ τὸ βασιλικῶς καὶ πολιτικῶς χορηγηθὲν ἡμῖν δίκαιον, προβῆναι ἀμέσως εἰς τὴν κατὰ μέρος πλήρη αὐτοῦ ἐφαρμογήν. Ὅπως δ' ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς ἀρχῆς τοῦ ζητήματος πόθος ἡμῶν διακαέστατος ἦτο, ἵνα μὴ τυχόν, τῆς πράξεως προτρεχούσης τῆς βουλῆς, προσκρούσωμεν, ἐν ἀγνοίᾳ, εἴς τι τῶν παρὰ τῆς καθόλου ἐκκλησίας πρεσβευομένων τε καὶ πιστευομένων, οὕτω καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ οὐ μόνον ἡμῶν αὐτῶν ἐκρατήσαμεν σεβασμῷ πρὸς τὰ πάτρια, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν γενικὴν τοῦ ἔθνους θέλησιν, δὸς δ' εἰπεῖν καὶ κατακραυγήν, ἀντέστημεν ἀφόβως, μηδέν τι πρᾶξαι συγκατατεθέντες πρὶν ἢ συντάξαντες παρουσιάσωμεν τῇ καθόλου ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ καὶ τὸν γενικὸν τῆς ἐξαρχίας κανονισμόν, λάβωμεν δέ, εἰ δυνατόν, ἐν τῷ μεταξύ, καὶ τοῦ πατριάρχου αὐτοῦ τὴν πατρικὴν συγκατάθεσιν καὶ εὐλογίαν. Διὸ δή, κατ' αὐτὸ τὸ περιεχόμενον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θεσπίσματος, συνεστήθη, ψήφῳ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀρθοδόξων βουλγάρων, καὶ ἐπιτροπή, ἐκ πέντε μὲν ἀρχιερατικῶν, δέκα δ' εὐϋπολήπτων λαϊκῶν μελῶν, ἥτις, ἐπικυρωθεῖσα ἐπισήμως καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς αὐτῆς κυβερνήσεως, ἐπεδόθη μὲν μετὰ πάσης ἀφοσιώσεως εἰς τὴν σύνταξιν κανονισμοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὴν μετὰ χριστιανικοῦ ζήλου προσωρινὴν διοίκησιν τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, μηδενὸς τῶν ἐν αὐτῇ καθεστώτων παρηλλαγμένου, κοινῇ δὲ γνώμῃ ἠβουλήθη, κατὰ τὸν παρελθόντα μάϊον μῆνα, συννενοηθῆναι περὶ τοῦ πρακτέου καὶ μετὰ τοῦ πατριάρχου αὐτοῦ διὰ τεσσάρων αὐτῆς ἀπεσταλμένων. Ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐπανέκαμπτον ἄπρακτοι, τοῦ πατριάρχου σαφῶς ἀπαρνηθέντος πᾶσαν μετ' αὐτῶν συζήτησιν. Ἡ δὲ ῥηθεῖσα ἐπιτροπή, εὐσυνειδήτως καὶ τὸ καθῆκον τοῦτο ἐξοφλήσασα ἐν εὐαγγελικῷ τῷ πνεύματι, ἠσχολεῖτο τὸ λοιπὸν ἀταράχως εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς, ἀνυπομόνως ἔχουσα, ἵνα τετελεσμένον καθυποβάλῃ τὸν τῆς ἐξαρχίας κανονισμὸν καὶ τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ, οὕτω δέ, καὶ τότε μόνον, τῇ γνώσει αὐτῆς, προβῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τε τὴν τοῦ ἐξάρχου ἐκλογὴν καὶ εἰς τὴν νέων ἀρχιερέων χειροτονίαν.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ταῦτα διεννοούμεθα καὶ ἐπράττομεν, ἤδη δὲ οὐ μόνον ὁ κανονισμὸς ἡμῶν εὑρίσκετο ὑπὸ τύπον, ἀλλὰ καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους ἦσαν ἁπανταχόθεν προσκεκλημένοι διὰ τὴν ἐπιθεώρησιν αὐτοῦ, αἴφνης ἐμάθομεν ὅτι ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ πατριάρχης, μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου, ἀπέστειλε πρὸς τὰς αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας ἐγκύκλια γράμματα τὸ ἡμέτερον καὶ πάλιν ἀφορῶντα ζήτημα. Ταῦτα, τύποις ἐκδεδομένα, ἀναγνόντες ἐσχάτως καὶ ἡμεῖς μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς, εὕρομεν ἐν αὐτοῖς, ἀντὶ μὲν τῆς εὐαγγελικῆς πρᾳότητος, πολλὴν καθ' ἡμῶν τραχύτητα λόγου, ἀντὶ δὲ πνεύματος εἰρηνικοῦ, πολλὰς καὶ πικρὰς αἰτιάσεις, συνελόντι δ' εἰπεῖν, αὐτὴν ἡμῶν τε αὐτῶν καὶ παντὸς τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους τὴν καταδίκην ἐνώπιον τῆς καθόλου ἐκκλησίας, ἧς, ἐν τούτοις, ἐξαιτοῦνται δῆθεν τὴν ψῆφον καὶ τὴν γνώμην. Ἀγνοοῦμεν οἵου πνεύματος ἔσονται αἱ πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίαν ἀπαντήσεις ἑκάστης τῶν κατὰ μέρος αὐτοκεφάλων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. Οὐχ ἧττον ὅμως καθῆκον ἐνομίσαμεν, ἵνα ἐγκαίρως εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ δοκοῦντα ἡμῖν εἰς τὴν καθολικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ἀφ' ἧς „οὐδεὶς δυνήσεται χωρίσαι ἡμᾶς, οὐ θλίψις, οὐ στενο-

χωρία, οὐ διωγμός, . . . ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα" (Ῥωμ. η', 35, 38).

Τὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τοῦ ἔθνους ἡμῶν διοίκησιν ἀποβλέπον ζήτημα, διαρκέσαν ὅλα ἕνδεκα ἔτη, ἀπησχόλησε σπουδαίως οὐ μόνον τὸ ἔθνος τοῦτο, ἀδίκως εἰς αὐτὰ τὰ τιμαλφέστατα ἀναξιοπαθοῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν δὴ τὴν κυβέρνησιν, διστάσασαν ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Ἐὰν ἐν τῷ πατριαρχείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξενίκων λόγῳ τε καὶ ἔργῳ τὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης πνεῦμα καὶ τὸ ἱερὸν συναίσθημα τῆς τῷ ὄντι ἀφυλέτου δικαιοσύνης· ἐάν, ἀντὶ τῶν παντοίων κατηγοριῶν, καταδρομῶν, ἐξοριῶν, ἃς ὁ πατριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν διηνήργησαν, ἔτι ἐξ ἀρχῆς, πρὸς πνιγμονὴν τῆς ἀνὰ πάσας τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ὡς ἀπὸ ἑνὸς στόματος ἐξεγερθείσης φωνῆς κατ' ἀδικίας, σήμερον καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν μᾶλλον ἢ ἧττον ὁμολογουμένης, προσεῖχον τὸν νοῦν εἰς τὰ οὕτως ἐννόμως καὶ οὕτω φιλευσεβῶς γινόμενα τὸ τηνικαῦτα παράπονα· ἐάν, μετὰ ταῦτα, ἡ, περὶ ἧς τοσοῦτος γίνεται ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἐγκυκλίῳ λόγος, πατριαρχικὴ δῆθεν συγκατάβασις ἦτο συμφωνοτέρα πρὸς τὸ δίκαιον καὶ τὰ πράγματα αὐτά· ἐάν, ἡμῶν ὕστερον ἐξαντλησάντων πάντα τὰ δυνατὰ μέσα πρὸς ἐπιεικῆ τινα συμβιβασμόν, οἱ ἀμφὶ τὸν πατριάρχην ἀπεκρίνοντο εὐαγγελικώτερόν πως καὶ φιλοδικαιότερον πρὸς τὰς ἀγαθὰς ἡμῶν προθέσεις, δικαίως ἐκτιμηθείσας παρ' ἀνδρῶν εὐθυδίκων καὶ μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ γραικικοῦ ἔθνους· ἐάν, ἀντὶ γεωγραφικῶν ὁρίων, ἅτινα ἰδίως φαίνονται ἀπασχολοῦντα τὰ πνεύματα ἐν τῷ πατριαρχείῳ, τὸ ἡμέτερον ζήτημα ἐξητάζετο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ ἐν τῇ γυμνῇ αὐτοῦ πραγματικότητι, ἡμεῖς δέ, ἄλλ' ἀντ' ἄλλων προτείνοντες, ἀπεκρούομεν μετ' ἰσχυρογνωμοσύνης πᾶσαν ἔννομον καὶ δικαίαν συζήτησιν ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματα τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς· ἐάν, ἀπορρίπτων δικαίως πᾶσαν ἐν Χριστῷ καὶ ἐν τῷ δόγματι διάκρισιν φυλῶν καὶ ἐθνῶν, ὁ πατριάρχης ἀνωμολόγει, ἐν ἀφυλέτῳ πνεύματι, ὅτι, τοῦ ἐπιγείου καὶ προσκαίρου τούτου κόσμου ὑπάρχοντος τῷ ὄντι καὶ κοσμικῶς καὶ ὑλικῶς, ἡ ἄνευ ὅρων ὑποταγὴ λαοῦ ὁλοκλήρου εἰς ἐκκλησιαστικήν τινα ἀρχήν, λεγομένην προνομιοῦχον, οὐ μόνον ἐστὶν ἄδικος, ἀλλ' ἀντιβαίνει καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα τοῦ εὐαγγελίου, κηρύττοντος ἰσονομίαν καὶ σαφῶς τὰς περὶ πρωτοκαθεδρειῶν ἀξιώσεις καταδικάζοντος· ἴσως τότε, ἀλλὰ τότε μόνον ἐξηγεῖτο κἄπως καὶ ἐδικαιολογεῖτο ἐν μέρει ἡ ἀνησυχίαν πνεύματος προδιδοῦσα συμπεριφορὰ τοῦ πατριάρχου ἐξ ὅτου χρόνου ἐδημοσιεύθη τὸ ῥηθὲν ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν θέσπισμα.

Νῦν δέ, δυστυχῶς, οὐχ' οὕτως ἔσχον τὰ πράγματα· ἡ δὲ τοῦ ζητήματος ἡμῶν ἐπ' ἀόριστον χρόνον παράτασις καθίστατο ἀδύνατος τὸ λοιπὸν διά τε τὸ ἔθνος ἡμῶν, εἰς δεινὴν περιελθὸν πνευματικὴν ἀναρχίαν, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν κυβέρνησιν αὐτήν, ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην ἀμφιταλαντευθεῖσαν καὶ μακροθυμήσασαν· εἰλικρινῶς δὲ φρονοῦμεν καὶ πιστεύομεν ὅτι οὐδὲ τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ συνέφερεν ἡ ἀνώμαλος αὕτη τῶν πραγμάτων κατάστασις, καρπὸς πολυχρονίου πνευματικῆς δουλείας.

Ἄλλως τε τὸ αὐτοκρατορικὸν θέσπισμα, σύμφωνον κατὰ τὴν οὐσίαν πρὸς αὐτὸ τὸ πατριαρχικὸν σχέδιον ἀναπτυχθέν, οὐδὲν ἐμπεριέχει οὔτε κατὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, οὔτε καθόλου κατὰ τῶν ἱερῶν κανόνων, διότι οὐδὲ διοργανοῖ λεπτομερῶς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν, ἀλλ' ἐπιτρέπει μόνον τῷ βουλγαρικῷ ἔθνει τὴν σύστασιν αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεμελιωδῶν κανόνων καὶ τῶν θρησκευτικῶν βάσεων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ὁ δὲ κανονισμὸς ἡμῶν, ἤδη καὶ τύποις ἐκδοθεὶς καὶ ὧδε ἐπισυναπτόμενος, μαρτυρίσει τρανῶς, εἰ ἐν τῷ ἔργῳ ἡμῶν ἐξετράπημεν κἂν ἰῶτα μίαν τῶν θείων δογμάτων καὶ τῶν ἱερῶν νόμων, οὓς ἐσεβάσθησαν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο οἱ πατέρες ἡμῶν. Τοῦτο δὲ τὸ μέρος τοῦ

A ζητήματος νομίζομεν ὅτι ἐνδιαφέρει ἰδίως καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου τὴν καθόλου ἐκκλησίαν, εἰς ἧς τὴν σύνεσιν καὶ καθυποβάλλομεν εὐλαβῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν μακρῶν ἐν χριστιανικῷ πνεύματι συζητήσεων ἡμῶν, καὶ ἧς ἐξαιτούμεθα τὴν καθαγιαστικὴν εὐλογίαν. Ἀλλ' ὁ πατριάρχης, καίπερ μὴ ἀρνούμενος ὅτι ἐπέδωκε διὰ τὴν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος σχέδιόν τι, οὗτινος ὕστερον καὶ τροποποίησίν τινα ἐπεκτατικὴν χάριν ἡμῶν εἶχεν ὑποσχεθεῖ αὐτῷ τῷ πρωθυπουργῷ, μέμφεται ὅμως τὴν κυβέρνησιν, ὡς παρανόμως καὶ αὐθαιρέτως ἐπεμβᾶσαν „εἰς πράγματα ἀμέσως ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν ἁρμοδιότητα τῆς ἐκκλησίας", ἀποποιεῖται δὲ τὸ θέσπισμα αὐτὸ „ὡς ἐμπεριέχον δῆθεν ὅρους προφανῶς ἀντικειμένους τοῖς ἱεροῖς κανόσι, τοῖς καθεστῶσι καὶ τοῖς προνομίοις τῆς ἐκκλησίας" (Ἐπιστ. ὑπόμν., col. 296 D).

Ἀλλ' ἀληθεύει ἆρά γε, ὅτι τὸ τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀφορῶν ζήτημα

B ἐστὶ τῆς ἀποκλειστικῆς ἁρμοδιότητος τῆς ἐκκλησίας; Ἀληθεύει ὅτι τὰ τοιαύτης κοσμικῆς μᾶλλον φύσεως ζητήματα δύνανται λύεσθαι κατὰ τὸ δοκοῦν, ἄνευ τῆς γνώσεως καὶ ἄνευ τῆς συμμετοχῆς τῆς πολιτείας εἴτε προηγουμένως εἴτε ταὐτοχρόνως, ἐπιφυλαττομένου αὐτῇ πάντοτε τοῦ δικαιώματος τοῦ πολιτικοῦ κύρους; Ὁ πατριάρχης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν πιστεύουσιν ἆρά γε εἰλικρινῶς καὶ μετὰ πεποιθήσεως, ὡς εἰς δόγμα ἀμετάθετον, ὅτι μία κατὰ μέρος ἐκκλησία, οἱουδήποτε σεβασμοῦ καὶ ἂν αὕτη ἀπολαύῃ παρὰ ταῖς ἄλλαις, ἔχει τὸ „ἀποκλειστικὸν δικαίωμα" τοῦ καταργεῖν, ὁπόταν θέλῃ, ἐκκλησίας ὑπαρχούσας πρὸ αἰώνων, ἢ ἀνεγείρειν ἑτέρας, ὅπως ἂν αὐτῇ δοκῇ καὶ συμφέρῃ, ἄνευ τῆς ἐνεργοῦς μετοχῆς τοῦ ἐνδιαφερομένου πολιτικοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐνδιαφερομένης πολιτικῆς ἀρχῆς; Τὸ ἐν τοῖς τοιούτοις ζητήμασι δικαίωμα τοῦτο τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐστὶν ἀναμφισβήτητον, τοὐλάχιστον ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ· ἀπόδειξις δὲ τούτου ἅμα τε

C καὶ παράδειγμα κεισθῶσαν, ἵνα μὴ ἀναδράμωμεν ἕως καὶ εἰς αὐτὴν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τὴν καταγωγήν, αἱ ἐκκλησίαι τῆς ὀρθοδοξούσης Ῥωσσίας, τῆς ὀρθοτομούσης Ἑλλάδος, καὶ τῶν εἰς τὰ πάτρια στερρῶς προσκειμένων Σερβίας καὶ Μολδοβλαχίας. Ἀδιάφορον δέ, ὅτι αἱ ἐκκλησίαι αὗται εὑρέθησαν εἰς διάφορον ἢ τὸ ἔθνος ἡμῶν πολιτικὴν κατάστασιν· διότι, ἐὰν ὑπάρχῃ ζήτημα μὴ ἐκκλησιαστικόν, τοῦτο ἐστὶ τὸ περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως ἑνὸς ἔθνους ζήτημα, ὅπερ ἀφορᾷ μόνον τὸ ἔθνος τοῦτο καὶ τὴν ὑφ' ἣν διατελεῖ πολιτικὴν ἀρχήν. Ἄλλως, πῶς ἂν ἠδυνάμεθα συμβιβάσαι τὴν θεωρίαν ταύτην μετὰ τῆς, ὡς ἄλλοτε οὕτω καὶ σήμερον, ταὐτοχρόνου ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ κράτει ὑπάρξεως πέντε αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν; Τὸ οὐσιῶδες καὶ κύριόν ἐστιν ὅτι, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως, ἡ πολιτεία, τοὐλάχιστον ἄχρι τοῦδε, οὐδέποτε ἔμενεν ἀμέτοχος εἰς τὴν ἐξωτερικὴν διοργάνωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τῶν συναποτελούντων

D αὐτὴν λαῶν. Ἐκ τῆς φρονήσεως δὲ καὶ τῆς συννενοήσεως τῶν πνευματικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχηγῶν ἐξήρτηντο πάντοτε ὅ τε βαθμὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας ἑνὸς ἑκάστου ἐν τῇ ἁρμοδιότητι αὐτοῦ. Ὅτι δὲ τὸ ζήτημα ἡμῶν ἐστιν οὔτε δογματικὸν οὔτε καθαρῶς θρησκευτικόν, ἰδοὺ τί ἐλέγομεν πρὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους, ἀπαντῶντες πρὸς αὐτὸν τὸν πατριάρχην·

„Τὸ ζήτημα τοῦτο, ὂν ἁπλῶς ἐκκλησιαστικόν, οὐχὶ δὲ θρησκευτικόν, οὔτε δογματικὸν ἢ ἀντιδογματικόν, ἔχει καὶ ἄλλην φάσιν, φάσιν κοσμικήν, φάσιν πολιτικήν, καθότι ἀποβλέπει, οὐχ ἁπλῶς σύστασιν, ἀλλὰ διοίκησιν ἐκκλησίας, ἤτοι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀλλ' ἡ διοίκησις συνεφέλκουσα ἀρχήν, ἐξουσίαν καὶ δύναμιν κοσμικῆς δικαιοδοσίας καὶ τιμωρίας ἐπὶ τῶν διοικουμένων, ἔστι φύσεως κοσμικῆς καὶ πολιτικῆς, καθ' ὅσον ἡ πνευματικὴ ἐξουσία συνίσταται ἁπλῶς εἰς τὸ διδάσκειν καὶ νουθετεῖν καὶ εἰς τὸ δεσμεῖν καὶ λύειν τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ μετανοοῦντας, ἢ τέλος ἀφορίζειν τοὺς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἢ κακο-

δεξιᾷ ἰσχυρογνωμόνως ἐμμένοντας· ἐὰν δὲ οἱ πνευματικοὶ τῆς ἐκκλησίας ἀρχηγοὶ ἐξασκῶσι καὶ ἄλλην παρὰ τοῦτο ἐξουσίαν, ὡς μεταφέρειν τοὺς πιστοὺς καὶ ἄκοντας ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, δικάζειν αὐτοὺς ἐπὶ ὑλικῶν καὶ μὴ καθαρῶς πνευματικῶν, ἐπιβάλλειν αὐτοῖς σωματικὰς καὶ χρηματικὰς ποινάς, καὶ ὑποχρεοῦν βίᾳ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα προνόμια, ἐν οὐδενὶ θείῳ καὶ ἱερῷ κανόνι ἐμπεριεχόμενα, οὐδόλως ἐξασκοῦσι χάριτι τοῦ παναγίου πνεύματος καὶ δωρεᾷ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· εἶπε γὰρ ὁ Ἰησοῦς· Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου (Ἰωάν. ιη', 36)· ἀλλ' ἔχουσι βεβαίως λαβόντες αὐτὰ παρὰ τῆς τοῦ κόσμου βασιλείας, ὅ ἐστι παρὰ τῆς ἐπιτοπίου πολιτικῆς ἀρχῆς, διότι τὸ ἄρχειν ἐν τῷ κόσμῳ μόνον ἐκ κοσμικῆς ἀρχῆς δύναται προελθεῖν. Διὰ ταῦτ' ἄρα καὶ αὗται αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐκ διαταγῆς καὶ διὰ προσκλήσεως τῶν βασιλέων συνεκροτήθησαν, καὶ οἱ κανόνες αὐτῶν ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐκυρώθησαν καὶ ὡς ἐκτελεστέοι διετάχθησαν· διὰ ταῦτα καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς ἐκκλησίας συμφώνως τῇ πολιτικῇ τοῦ κράτους διαιρέσει πῇ μὲν πατριάρχαι, πῇ δὲ μητροπολῖται, πῇ δὲ ἐπίσκοποι διωρίσθησαν· διὰ ταῦτα καὶ πολλαὶ ὕστερον ἐπισκοπαὶ βασιλικῇ διαγνώσει εἰς μητροπόλεις ἀνυψώθησαν, καὶ πολλαὶ ἐπαρχίαι εἰς πλειοτέρας ἐδιχοτομήθησαν· διὰ ταῦτα καὶ παρὰ τὰς διατάξεις τῶν κανόνων, ἀντὶ ἑνός, τρεῖς ὑποψήφιοι διὰ πᾶσαν ἐπισκοπὴν καὶ πᾶσαν μητρόπολιν ἐκλέγειν καὶ ὑποβάλλει ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ θέσπισμα γενόμενον εἰσέτι φυλάττεται (Νεαρὰ Ἰουστ. 123, κεφ. α')· διὰ ταῦτα πᾶς ἐκλεχθεὶς ἐπίσκοπος, μητροπολίτης ἢ πατριάρχης, πάντοτε βασιλικῷ διατάγματι εἰς τὴν θέσιν καὶ ἐπαρχίαν αὐτοῦ διοριζόμενος ἐστέλλετο καὶ στέλλεται· διὰ ταῦτα τέλος πάντων ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ οἱ ἐπίσκοποι, μητροπολῖται καὶ πατριάρχαι, ὡς ἐθνάρχαι παρὰ τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως θεωρούμενοι, περὶ πολλῶν τὸ ἔθνος αὐτῶν ἀφορώντων εἰδοποιοῦνται, ἐρωτῶνται, καὶ ὡς μέλη εἰς τὰ συμβούλια παρακάθηνται· ὑπὸ ταύτην λοιπὸν τὴν πολιτικὴν ἔποψιν αὐτοῦ τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα θεωρούμενον ἐστὶ καὶ πολιτικόν.

„Συνεπῶς πρὸς ταῦτα ἡ λύσις τοῦ βουλγαρικοῦ τούτου ζητήματος, ἤτοι ἡ παραχώρησις τῆς αἰτήσεως τῶν Βουλγάρων ἐπὶ τῷ διοικεῖσθαι ὑπὸ ἰδίας ἐθνικῆς ἐκκλησίας, ἀνήκει μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ἀρχαῖς, τῇ πολιτικῇ δηλονότι καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ, ἀνήκει δὲ κυρίως τῇ πρώτῃ ὡς προεξαρχούσῃ εἰς τὰ τῆς διοικήσεως πράγματα· καὶ ἐπὶ τῷ γενέσθαι τὴν λύσιν ἐκ συμφώνου γίνεται μὲν ὑφ' ἑκατέρας ἡ πρότασις, δέχεται δὲ ταύτην εὐχαρίστως ἡ ἑτέρα, ἅτε μὴ πολεμία τῇ ἑτέρᾳ· ἐν περιπτώσει δὲ σπανίας ἀσυμφωνίας ὑπάρχουσι μὲν παραδείγματα συστάσεως αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας καὶ αὐξήσεως προνομίων τῆς μιᾶς ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἄλλης ἐκκλησίας ὑπὸ μόνης τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς (Βαλσ. εἰς καν. 19 τῆς Δ' οἰκουμ. συνοδ.)· οὐδὲν ὅμως ὑπάρχει παράδειγμα πράγματος τοιούτου γενομένου ὑπὸ μόνης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς· οὕτω συνεστήθησαν, παρηλλάγησαν, ηὐξύνθησαν, ἠλαττώθησαν, ἢ ὅλως ἐμηδενίσθησαν κατὰ καιροὺς τὰ τῶν ἐνοριῶν καὶ παροικιῶν δίκαια τῶν πατριαρχῶν, ἀρχιεπισκόπων, μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων· οὕτως ἡ ἁπλῆ τοῦ Βυζαντίου ἐπισκοπή, ἀποσπασθεῖσα τῆς κυριαρχίας τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας, ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, κηρυχθεὶς ὕστερον καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ‚διὰ τὸ εἶναι τὴν Κωνσταντινούπολιν νέαν Ῥώμην' (καν. 2 τῆς Β' οἰκουμ. συνοδ.), καὶ διὰ τὸ βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθῆναι τὴν πόλιν ταύτην (καν. 28 τῆς Δ' οἰκουμ. συνοδ.). Οὕτω συνεστήθη, τοῦ τῆς Θεσσαλονίκης μητροπολίτου ἀποσπασθεῖσα, ἡ αὐτοκέφαλος ἐκείνη Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας ἀρχιεπισκοπή, διὰ τὸ εἶναι τὴν πρώτην Ἰουστινιανὴν πατρίδα τοῦ Ἰουστινιανοῦ (Νεαρ. Ἰουστ. 11 καὶ 171) καὶ τῆς χώρας ἁπάσης
A τῶν Ἰλλυριῶν μητρόπολιν. Οὕτως ἐκ ταύτης ἀποσπασθεῖσα ὕστερον συνεστήθη ὑπὸ τῶν Σέρβων ἡ αὐτοκέφαλος ἀρχιεπισκοπὴ Πεκίου διὰ τὸ γενέσθαι τὴν πόλιν ταύτην πρωτεύουσαν τοῦ ἔθνους τούτου. Οὕτω συνεστήθη ὑπὸ τῆς ῥωσσικῆς ἐξουσίας ἡ ἀρχιεπισκοπή, γενομένη ὕστερον καὶ πατριαρχεία τῶν Ῥώσσων ἐν Κιέβῳ, διὰ τὸ εἶναι τὴν πόλιν ταύτην πρωτεύουσαν τοῦ ἔθνους τούτου· οὕτω συνεστήθη, πρῶτον μὲν ἐν Πρεσλάβᾳ, ἔπειτα δ' ἐν Τουρνόβῳ, ἡ αὐτόνομος βουλγαρικὴ ἀρχιεπισκοπὴ γενομένη ὕστερον καὶ πατριαρχεία, διὰ τιμὴν τοῦ ἔθνους τῶν Βουλγάρων (Acta patriar. edit. Miklosich, 1860, t. I, p. 437)· οὕτω καὶ ἐσχάτως, ἐκ τοῦ πατριαρχείου ἀποσπασθεῖσα, ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ πρὸ δεκαεννέα ἐτῶν ὡς τοιαύτη καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατριαρχείου ἀνεγνωρίσθη ἡ ἐν Ἀθήναις ἑλληνικὴ ἐκκλησία διὰ καιρικὰς περιπετείας. Διὰ τοῦτο αὐτοὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες
B ὁρίζουσι λέγοντες· ‚τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ ἡ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν τάξις ἀκολουθείτω' (καν. 17 τῆς Δ' καὶ καν. 38 τῆς ς' οἰκουμ. συνοδ.)· διὰ τοῦτο καὶ ὁ κλεινὸς πατριάρχης Φώτιος ἔγραφε τῷ πάπᾳ Ῥώμης Νικολάῳ, ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικά, καὶ μάλιστα τὰ περὶ ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθε (Φωτ. ἐπιστ. παπ. Νικολ.)· διὰ τοῦτο καὶ ὁ τῶν ἱερῶν κανόνων ἑρμηνευτὴς Βαλσαμὼν γράφει, ὅτι ἔξεστι τῷ βασιλεῖ περὶ ἐνοριῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάσσεσθαι καὶ προνόμια ἐκκλησιαστικὰ ἀφαιρεῖσθαι, καὶ ἐπισκοπὴν εἰς μητρόπολιν τιμᾶν, καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα ἐνδυνάμως προστάξαι (Βαλσ. ἑρμην. καν. 17 τῆς Δ' οἰκουμ. συνοδ.)· διὰ τοῦτο ἐν ἔτει 1087 ἐγένετο διάγνωσις βασιλικὴ κατὰ παρουσίαν καὶ τῆς τότε διαγνωμονούσης συνόδου ἐφειμένον εἶναι τῷ βασιλεῖ προεδρείας θρόνον ταῖς ἐκκλησίαις χαρίζεσθαι, καὶ τὰς ἐπι-
C σκοπὰς ἢ καὶ τὰς ἀρχιεπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις ἀνάγειν, καὶ τὰ περὶ τῶν ψήφων αὐτῶν καὶ τῆς ἄλλης διευθετήσεως ὑποτυποῦν κατὰ τὸ αὐτῷ θελητὸν (Βαλσ. ἑρμην. καν. 17 τῆς Δ' οἰκουμ. συνοδ.)· διὰ τοῦτο τελευταῖον, καὶ αὐτὴ ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἵνα δικαιολογήσῃ τὴν διὰ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ κατάργησιν τῶν αὐτοκεφάλων ἀρχιεπισκοπῶν Πεκίου καὶ Ἀχριδῶν, κατέστρωσε πρακτικὸν ἐν τῷ κώδηκι αὐτῆς ἐπιγραφόμενον καὶ διαλαμβάνον ὅτι ‚τοῖς νομίμοις βασιλεῦσι δέδοται τὸ νομοθετεῖν καὶ νεαραῖς δεσπόζειν περὶ ἐκκλησιαστικῶν, οἷος ἐξ οἵων ἐστὶ ὁ νῦν κραταιότατος ... βασιλεὺς σουλτὰν Μουσταφᾶς' (Κωδ. πατρ. φυλ. 74).

„Καὶ ταῦτα μὲν ἱκανὰ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ δικαιώματος τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῷ λῦσαι τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα ὡς πολιτικόν." (Ἀνασκευὴ τῆς ἀπαντήσεως τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας εἰς τὰ παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης ἀποσταλέντα σχέδια
D λύσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος, σελ. 17-22.)

Ἡ δ' αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου, ἐνῷ φαίνονται, ἔν γε τῇ περιστάσει ταύτῃ, ἀποκρούοντες ἐντελῶς πᾶσαν κυβερνητικὴν ἐπέμβασιν, ὤφειλον τοὐλάχιστον μὴ ἀντιφάσκειν πρὸς ἑαυτοὺς μηδὲ μετρεῖν τὸ αὐτὸ ὕφασμα δυοῖν διαφόροιν πηχέοιν κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ συμφέροντος. Διότι αὐτοὶ οἱ οὕτω κοτέοντες καὶ οὕτω πικρῶς μεμψιμοιροῦντες κατὰ τῆς κυβερνήσεως δικαιότερον ἐν τέλει πρὸς ἡμᾶς ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ προσενεχθείσης, αὐτοὶ εἰσὶ καὶ οἱ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὴν πολιτικὴν δύναμιν λιπαρῶς ἐπικαλεσθέντες ἵνα διὰ τῆς βίας κυβερνῶσι τὰς ψυχὰς καὶ τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν λαοῦ ὁλοκλήρου. Τοῦτο δὲ σαφῶς ἀποδεικνύουσιν οὐ μόνον τὰ πολλὰ πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἔγγραφα ἐν οἷς ἐκζητεῖται ἀλλεπαλλήλως καὶ ἐπιμόνως ἡ κυβερνητικὴ συνδρομὴ εἰς καταναγκαστικὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀτέγκτου πατριαρχικῆς θελήσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τελευταία αὐτοῦ ἐγκύκλιος ἐν

ἢ σαφῶς λέγεται· „Ὡς οὐδὲν ἄρα καθ' ἑαυτὰς αἱ προνομίαι καὶ τὰ βεράτια, οἱ νόμοι καὶ οἱ κανόνες, ἡ λογικότης καὶ τὰ κατὰ θεωρίαν δίκαια ἐν ἀπαιδεύτοις καὶ ταραχωδεστέροις ἀνθρώποις δίχα τῆς κυβερνιτικῆς περιστολῆς καὶ συνεργείας ἣν οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τῆς φυσικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ εὐημερίας ἢ καὶ ἐπὶ τῆς καθεστώσης ἠθικῆς καὶ θρησκείας τοῦ ὑπηκόου ἐπεκτεινομένην οἴδαμεν, οὐ κατὰ φυλὰς καὶ ἔθνη, ἀλλὰ καθ' ὡρισμένα δόγματα καὶ θρησκεύματα πολιτευομένου" (Ἐπιστολ. ὑπόμν., σελ. 3). Τοιοῦτον τὸ φρόνημα, ἐπισήμως ἐκφρασθέν, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας περὶ τῆς σχέσεως τῆς πολιτείας πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀρχήν! Ἐφρίξαμεν ἀναγνόντες τὴν περικοπὴν ταύτην· πλεονάκις δὲ ἠρωτήθημεν, εἰ ἄρα ταῦτα ἔγραφεν ἐν τέλει τοῦ ιθ' αἰῶνος καὶ ἐν αὐτῷ τῷ περιβόλῳ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας κάλαμος χριστιανικὸς καὶ ὀρθόδοξος, ἐπεκτείνων μὲν τῆς περισταλτικῆς κυβερνητικῆς ἐνεργείας τὸν κύκλον ἐπί τε τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῆς, συγχέων δ' ἐκ προθέσεως τὰ φύσει ἀσύγχυτα καὶ θυσιάζων ὑλικῶς ἔθνη καὶ φυλὰς εἰς τὸν βωμόν, οὐχὶ θείων καὶ εὐαγγελικῶν δογμάτων, ἀλλ' ὅλως κοσμικῶν προνομίων καὶ συμφερόντων, πρὸς διάσωσιν δῆθεν τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας! Οἱ ἐν ὀνόματι τοῦ τέως ἔτι θεοκρατικὴν παντοκρατορίαν ὀνειρευομένου ἐπισκόπου τῆς Ῥώμης ὁμιλοῦντες οὐκ ἔγραφον οὐδ' ἐλάλουν κατ' ἄλλον τρόπον. Ταῦτα δὲ γράφει καὶ τύποις ἐκδίδωσι καὶ πρὸς τοὺς σεπτοὺς πρωθιεράρχας τῆς καθόλου ἐκκλησίας ἐπιστέλλει ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησία, πότε; τότε δὴ μάλιστα, ὅτε σφοδρῶς ἐπιπίπτει δι' ἀλλεπαλλήλων διαμαρτυρήσεων κατὰ τῆς πρὸς τὸ γενικὸν συμφέρον παρεμβολῆς τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς εἰς πράγματα μὴ τὴν θρησκείαν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἀφορῶντα, ἀλλὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἁπλῶς ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν λαοῦ πολυπληθοῦς, ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς μετὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ πολιτικοὺς νόμους τελοῦντος, ἐννόμως δὲ ἀγωνιζομένου ὑπὲρ τῆς ἀκωλύτου ἐξασκήσεως τῶν ἱερῶν τῆς θρησκευτικῆς αὐτοῦ συνειδήσεως δικαιωμάτων, ἃ οἱ νόμοι αὐτοὶ ἀναγνωρίζουσι τοῖς πᾶσιν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀποδοτέον ἴσως εἰς τὰς ἐν τῷ γραφείῳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας ἀπό τινος χρόνου ἐπικρατησάσας, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἀναχρονιστικάς τινας περὶ τοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διοικητικοῦ συστήματος καὶ ζοφώδεις θεωρίας, μήτι πάνυ διαφερούσας τῶν γνωστῶν ἀνὰ τὴν δύσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα ὑπεράλπειοι. Πότεροι δέ, οἱ βούλγαροι ἢ οἱ περὶ τὴν αὐτοῦ παναγιότητα τὸν πατριάρχην ἐπεκαλέσαντο συνεχέστερόν τε καὶ ἀποτελεσματικώτερον τὴν τῆς κυβερνήσεως ἐπέμβασιν εἰς πράγματα λεγόμενα ἐκκλησιαστικά; Τίνες οἱ διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν κατὰ τόπους πολιτικῶν ἀρχῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τοσαύτας βουλγαρικὰς ἐπαρχίας κατέχοντες βίᾳ ἐναντίον τῆς γενικῆς τῶν κατοίκων κατακραυγῆς; Τίνες οἱ διὰ τῆς ἐνόπλου δυνάμεως τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ Φιλιππούπολιν πρὸ δεκαετίας συγκαταράξαντες, ἵνα ἐκφοβήσωσι τὸν βουλγαρικὸν λαὸν διὰ τῆς εἰς ἐξορίαν βιαίας ἀπαγωγῆς τῶν βουλγάρων ἀρχιερέων, ὧν ἡ καθαίρεσις, ποινὴ καθαρῶς πνευματική, ἐφάνη ἀνεπαρκὴς εἰς τὰ ὄμματα τοῦ πατριάρχου; Τίνες οἱ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς διενεργήσαντες καὶ εἰσέτι διενεργοῦντες τὴν φυλάκισιν καὶ ἐξορίαν τοσούτων ἀθῴων ἱερέων, ἀθῴων διδασκάλων, ἀθῴων προκρίτων, ὧν οἱ πλεῖστοι τελευτῶσιν ἐν τῇ ξένῃ, ἐγκαταλείποντες ὄπισθεν αὐτῶν ἐν στεναγμοῖς καὶ πένθει γονεῖς, χήρας, ὀρφανά, ζῶντα καὶ λαλοῦντα μαρτύρια εὐαγγελικῆς πατριαρχικῆς προσηνείας; Τίνες οἱ τοὺς λεγομένους διαδόχους τῶν ἀποστόλων ἀρχιερεῖς κρατοῦντες καὶ εἰσάγοντες διὰ τῆς λόγχης ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς, τοῖς ᾠκοδομημένοις τῷ ἱδρῶτι καὶ τῇ δαπάνῃ τῶν οὕτω κατατυραννουμένων, χάριν τῶν κυριαρχικῶν τοῦ πατριάρχου προνομίων; Τίνες οἱ διὰ τῆς βίας θραύοντες ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τὰς θύρας τῶν μητροπόλεων, ἵνα

A λάβωσιν κατοχὴν κτήματος μὴ ἀνήκοντος αὐτοῖς; Τίνες οἱ εἰς Βοδενὰ εἰσάγοντες ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ ὡπλισμένους χωροφύλακας, ἁρπάζοντας βιαίως τὰ ἱερὰ βιβλία ἀπὸ τῶν χειρῶν παιδὸς ἀνήλικος καὶ ἀπάγοντας αὐτὸν δεδεμένον εἰς φυλακήν, διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι τὰ βιβλία ἐκεῖνα ἦσαν σλαβωνικά; Τίνες οἱ ἐν σκοπείοις κηδεύοντες τοὺς νεκροὺς τῇ βοηθείᾳ ἀνδρῶν ὁπλοφόρων, προηγουμένου πομποδῶς τοῦ ἐκεῖ ἀρχιερέως; Τίνες οἱ ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν ἐν Καστορίᾳ ἐκκλησιῶν, πρῶτον μὲν δέροντες, εἶτα δὲ παραδίδοντες εἰς φυλακὰς τοὺς δῆθεν βουλγαρίζοντας ἢ βουλγαροφώνους κατ' αὐτούς; Τίνες οἱ καὶ τέως ἔτι θερμῶς ἐπικαλούμενοι τὴν σύντονον καὶ ταχεῖαν ἐνέργειαν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως πρὸς περιστολὴν τῆς τόλμης καὶ τῆς θρασύτητος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Βουλγάρων ἀντιπροσώπων (ἐπιστ. ὑπόμν. σελ. 10, 11), μεμψιμοιροῦντες δὲ διὰ τὸ ἄκρως ὀλίγωρον καὶ μαλακὸν τῶν τοπικῶν ἀρχῶν
B (αὐτ. col. 309 C); ... Καὶ ταῦτα πάντα διαπράττονται τὸ μέν, ἵνα μὴ παραβλαφθῇ τὸ τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης καὶ ἑνότητος θεοδίδακτον δόγμα, λέγει ἡ πατριαρχικὴ ἐγκύκλιος, τὸ δέ, ἵν' ἀλώβητα διατηρηθῶσι τὰ πατριαρχικὰ προνόμια καὶ δικαιώματα, λέγει καὶ πάλιν ἡ αὐτή.

Πάντως, ἐὰν ἡ κυβέρνησις, καίπερ ἴσην τοῖς πᾶσι κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ὀφείλουσα προστασίαν, ἀσυμπάθητος ἐν τούτοις καὶ ἀνάλγητος ἐπὶ τοῖς τηλικούτοις τοῦ ἔθνους ἡμῶν παθήμασι, διετέλει ἐκπληροῦσα πειθηνίως τὰς πατριαρχικὰς διαταγάς, τοῦτο, κατὰ τοὺς ἀμφὶ τὸν πατριάρχην, οὐκ ἂν ἦν οὐδαμῶς κυβερνητικὴ εἰς ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἐπέμβασις, ἀλλ' εὐαγγελικὴ βεβαίως καὶ παντὸς ἐπαίνου ἀξία διαγωγὴ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ πατριαρχεῖον! Νῦν δὲ ὁ πατριάρχης, ὅστις, μεταξὺ τῶν πολλῶν αὐτοῦ (ὑπὲρ ὧν ὅλος ὁ ἀγὼν) προνομίων, φαίνεται συναριθμῶν κἀκεῖνο, τὸ τῆς ἀποκλειστικῆς δηλονότι προστα-
C σίας αὐτοῦ ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως, ἐξανίσταται δεινῶς κατ' αὐτῆς, διότι πάσχοντες ἠλεήθημεν, στένοντες εἰσηκούσθημεν, ἀδικούμενοι εὕρομέν που ἐν τῷ κόσμῳ δικαιοσύνην τινά. Ἅγια καὶ ἱερὰ δύνανται εἶναι τὰ κυριαρχικὰ προνόμια τοῦ πατριάρχου, οὐδ' ἀρνούμεθα εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα τοῦ ὑπερασπίζεσθαι ταῦτα ἐντὸς τῶν προσηκόντων ὅρων τοῦ πρέποντος καὶ τῆς νομιμότητος. Ἀλλὰ σεβαστὰ εἰσὶν ἐπίσης καὶ τὰ ἱερὰ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως λαοῦ πολυπληθοῦς δικαιώματα, οὐδεὶς δὲ δύναται δεσμεύειν αὐτὴν διὰ τῆς βίας πρὸς διάσωσιν κοσμικῶν προνομίων διακινδυνευόντων, ὁπόταν μάλιστα τὰ προνόμια ταῦτα, ἀντὶ εἰρήνης, ταραχῶν γίνονται πρόξενα καὶ σκληροτήτων, θυσιάζωνται δὲ εἰς αὐτὰ καὶ τὰ ἱερώτατα συμφέροντα τῆς χριστιανωσύνης καὶ τῆς καθόλου ἐκκλησίας.

Ὅτι δὲ πρὸς λύσιν τοῦ ἡμετέρου ζητήματος ἠδύνατο, μᾶλλον δὲ ἐδικαιοῦτο ἵνα μετάσχῃ, οὕτως ἢ ἄλλως, καὶ ἡ καθεστηκυῖα πολιτικὴ ἀρχή, τοῦτο ἀπο-
D δεικνύει καὶ αὐτὸς ὁ πατριάρχης, τὸ μέν, διότι παρουσιάζει εἰς αὐτὴν σχέδια λύσεως, τὸ δέ, διότι ἀναγνωρίζει αὐτῇ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικυρώσεως, τοῦθ' ὅπερ οὐκ ἂν ἔπραττεν οὐδ' ὤφειλε πρᾶξαι, εἰ τὸ ζήτημα ἦν καθαρῶς δογματικὸν ἢ θρησκευτικόν, τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς μηδὲν ἐν τοῖς τοιαύτοις ζητήμασιν ἐχούσης δικαίωμα μήτε τοῦ συζητεῖν μήτε τοῦ ἐπικυροῦν. Καὶ ἀληθεύει μὲν ὅτι τὸ πατριαρχικὸν σχέδιον ἀνεπτύχθη κἄπως καὶ ἐξευρύνθη ἐπὶ τὸ δικαιότερον· ἐπειδὴ ὅμως ἡ μὲν ἀρχικὴ ἰδέα περὶ συστάσεως βουλγαρικῆς ἐξαρχίας διετηρήθη ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς, ἐν δὲ τῷ φιρμανίῳ, μηδὲν τῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας δογμάτων προσβάλλοντι, οἱ βούλγαροι ὑποχρεοῦνται, εἰσὶ δὲ καὶ πάντοτε ἕτοιμοι, ἵνα συνεννοηθῶσι μετὰ τοῦ πατριάρχου ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ μέρους, ἡ περαιτέρω ἄρα ἐξωτερικὴ διαρρύθμισις τῶν πραγμάτων ἐξήρτηται ἐκ τῶν ὑφισταμένων ἀγαθῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς κυβερνήσεως, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἁπανταχοῦ, ὅπου ὑπάρχει ἀμοι-

βαῖος πόθος φιλικῆς συμβιώσεως μεταξὺ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας.

Ὑπὸ τοιούτων ὁρμώμενοι σκέψεων ἐδεξάμεθα, μεθ' ὅσης εὐμενείας, μετὰ τοσαύτης καὶ εὐγνωμοσύνης, τὸ ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν θέσπισμα, πλήρεις μὲν πίστεως εἰς τὰ νόμιμα δίκαια τοῦ ἔθνους ἡμῶν, πλήρεις δὲ πεποιθήσεως, ὅτι τὸ καθῆκον ἡμῶν οὕτως εὐσυνειδήτως καὶ φιλανθρώπως ἐκπληροῦντας, οὐκ ἀποδοκιμάσει ἡμᾶς, ἐν τῇ εὐθύτητι τῆς κρίσεως αὐτῆς, καὶ ἡ καθόλου ἐκκλησία. Ἀλλ' ἡ τῆς χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης ἡμῶν ἔκφρασις ἐγένετο λύπης καὶ ἀγανακτήσεως πρόξενος τοῖς περὶ τὸν πατριάρχην! καθ' ὃν δὲ χρόνον ἡμεῖς ἀναπέμπομεν ὕμνους εὐχαριστηρίους τῷ ὑψίστῳ ἱλεώτερον ἡμᾶς ἐπισκεψαμένῳ, διὰ δὲ τεσσάρων μελῶν τῆς εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ κανονισμοῦ ἀσχολουμένης μικτῆς ἐπιτροπῆς ἐξῃτούμεθα τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τοῦ πατριάρχου, αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτόν, ἀντὶ εὐλογιῶν καὶ λόγων εἰρήνης, σφοδρότερον διήγειρον τὸν καθ' ἡμῶν πόλεμον· συγχέοντες δ' ἐν γνώσει τὴν ἐν τῷ δόγματι ἑνότητα μετὰ τῆς ἀπολυτόφρονος διοικήσεως προνομιούχων τινῶν προσώπων, ἠρνοῦντο ἀναφανδὸν καὶ αὐτὴν ἡμῶν τὴν ἐθνικὴν ὕπαρξιν! Ὡς δ' ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν σχεδίων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ φιρμανίου, βαρέως ἔφερον τὴν ἀνὰ τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας νομίμως, καὶ ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματα τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, ἐκδηλουμένην ἀγαλλίασιν τοῦ λαοῦ, θόρυβον ταύτην καὶ συγκρούσεις, καὶ πομπεύσεις, καὶ σκώμματα, καὶ ἀτασθάλους ἐπιδείξεις καὶ σκάνδαλα ἐφαμάρτων πανηγύρεων ἀποκαλοῦντες ἐν ὕψει θεολογικῷ, καὶ παριστῶντες ἐνώπιον τῶν ἁρμοδίων ἀρχῶν, ἐν πνεύματι εὐαγγελικῷ, ὡσανεί, βλέποντες τοὺς ἱερωτάτους καὶ δικαιωτάτους τῶν πόθων ἡμῶν ἐκτελουμένους ἐν μέρει, ὠφείλομεν, ἀντὶ τοῦ χαίρειν καὶ εὐγνωμονεῖν, δεινῶς ἐπολοφύρεσθαι. Πάντως ὑπόθεσις τῆς χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης ταύτης ἦσαν οὐχ ὁ πατριάρχης καὶ οἱ περιστοιχοῦντες αὐτὸν συνοδικοί· ἀλλ' εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ ἔκειτο καὶ ἐπαίζετο ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἡ ἐκκλησιαστικὴ τύχη τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ὀλίγη δὲ μόνον ἀγαθὴ παρ' αὐτῶν βούλησις ἐξήρκει ἵνα μὴ μόνον τὴν ποθητὴν εἰρήνην ἀποκαταστήσῃ μεταξὺ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ συνδέσῃ αὐτὸ πρὸς αὐτὴν τοῖς ἱεροῖς δεσμοῖς δικαίας εὐγνωμοσύνης. Αὐτοὶ ὅμως, οἱ καθ' ἑκάστην ἐπὶ φυλετισμῷ ψέγοντες τοὺς βουλγάρους καὶ ὑπὲρ τῆς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐξωτερικῇ τῶν ἐθνῶν διοικήσει ἀφυλετίστου κατ' αὐτοὺς ὀρθοδοξίας ἐν ἐπισήμοις ἐγγράφοις συνηγοροῦντες, ἔμειναν μὲν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ἀνένδοτοι εἰς τὰς δικαίας αὐτῶν προσκλαύσεις, πάντα δ' ἐκίνησαν λίθον, οὐχὶ ἵν' ἀλώβητος διατηρηθῇ ἡ τῶν πατέρων ἡμῶν πίστις, τοσάκις παρ' ἀλλοφύλων καὶ ἑτεροθρήσκων προσβληθεῖσα καὶ ὑποσκαφθεῖσα, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτὸς ὁ ἐξωτερικὸς ἡμῶν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς ὀρθοδοξίας βίος διαρρυθμίζηται αἰωνίως ὅπως ἂν δόξῃ τῷ πατριάρχῃ, καὶ κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον καὶ λεγόμενον, συνῳδὰ πρὸς τὸ εὐαγγέλιον καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς, κατὰ δὲ τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν, συμφώνως πρὸς τὰ κοσμικὰ προνόμια καὶ τὰ ὑλικὰ συμφέροντα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχείου, τοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ὑλικὸν ὅλως σκοπὸν καὶ τὰς αὐτοκεφάλους βουλγαρικὰς ἐκκλησίας αὐθαιρέτως πρὸ ἑνὸς ἤδη αἰῶνος καταργήσαντος τῇ συνδρομῇ αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, καθ' ἧς, ἐν τούτοις, σφοδρὸν σήμερον κηρύττει πόλεμον ἐπιτρεπούσης φιλοδικαίως τὴν σύστασιν βουλγαρικῆς ἐξαρχίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεσμῶν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἀπεγνωκότες δ' ἐν τέλει τοῦ διὰ τῆς βίας κρατεῖν τὸ ἔθνος ἡμῶν εἰς αἰώνιον πνευματικὴν ὑποδούλωσιν, ἀπευθύνθησαν μὲν πρὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους εἰς τὰς κατὰ μέρος αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας προτείνοντες συγκρότησιν οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐπὶ καταδίκῃ βεβαίως τοῦ ἔθνους τούτου· ἐνῷ δὲ καὶ σήμερον ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ζητοῦσιν ἀορίστως τὴν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης γνωμοδότησιν μιᾶς ἑκάστης τῶν ἐκκλησιῶν τούτων, πᾶσαν ἑτέρωθεν καταβάλλουσι παρὰ τῇ αὐτῇ κυβερνήσει προσπάθειαν ἵνα χορηγήσῃ τῷ πατριάρχῃ τὴν ἄδειαν τοῦ συγκαλέσαι οἰκουμενικὴν σύνοδον πρὸς λύσιν δῆθεν τοῦ ἡμετέρου ζητήματος, μᾶλλον δέ, πρὸς κατάκρισιν ἐκείνων, οὓς ἡ ἐγκύκλιος ἀποκαλεῖ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐνομίας βουλγαριστὰς ἀνατροπεῖς, ἰδιοτελεῖς πράκτορας, καὶ δημεγέρτας, καὶ ἀντάρτας· ὧν κατακριθέντων, φαντάζηται ὅτι τὸ φιλευσεβοῦν ἡμῶν ἔθνος ῥιφθήσεται, ἀσπαῖρον ὑπ' εὐγνωμοσύνης, εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῶν!

Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἔχοντες βαθυτάτην συναίσθησιν τῶν τε καθηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀναξιοπαθοῦντος ἡμῶν ἔθνους, εὐσεβοφρόνως ἐξαιτούμεθα τῆς καθολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τὴν εὐλογίαν· πόθος δὲ ἡμῶν διακαέστατός ἐστιν, ἵνα ἡ ἀρτισύστατος ἡμῶν ὀρθόδοξος βουλγαρικὴ ἐξαρχία, ἀνεγνωρισμένη ἤδη ἐν ἀρχῇ παρὰ τῆς ἁρμοδίας πολιτικῆς ἐξουσίας, καθιερωθῇ καὶ ἐκκλησιαστικῶς, καὶ καθαγιασθῇ ἐν εὐαγγελικῷ τῷ πνεύματι καὶ παρὰ τῶν κατὰ μέρος αὐτοκεφάλων τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησιῶν. Ἀλλ' εἰς τὴν σύνεσιν τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων, ἀρχηγῶν αὐτῶν, ἀπόκειται ἵν' ὡρίμως σκεψάμενοι ἀποφανθῶσιν ἐν γνώσει εἴ τις τῷ ὄντι ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσιν, ἐπίκειται θρησκευτικὴ ἀνάγκη συνόδου οἰκουμενικῆς, πρώτιστα καὶ ἀποκλειστικῶς διὰ ζήτημα μηδενὸς μὲν δόγματος καθαπτόμενον, ἀναφερόμενον δὲ ἁπλῶς εἰς τὴν διοργάνωσιν τῆς ἐξωτερικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνὸς ἔθνους διοικήσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεμελιωδῶν νόμων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἀπόδειξις δέ, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο ἦτον ἀνέκαθεν ἐπιδεκτικὸν λύσεως καὶ ἄνευ οἰκουμενικῆς συνόδου, κεῖσθωσαν αὐταὶ αἱ τοῦ πατριάρχου ἀλλεπάλληλοι ἀπόπειραι πρὸς λύσιν αὐτοῦ, ὁτὲ μὲν διὰ γενικωτέρας τοπικῆς συνόδου, ὁτὲ δὲ διὰ διαφόρων πρὸς τὴν κυβέρνησιν προτάσεων, καὶ νῦν μὲν δι' ἀτελῶν ὅλως παραχωρήσεων, νῦν δὲ δι' ἐγγράφου μετὰ τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν συνεννοήσεως. Εἰ δὲ καὶ αἱ προσπάθειαι αὗται μὴ ἐστέφθησαν τῇ ποθητῇ ἐπιτυχίᾳ, τοῦτο ἀποδοτέον, ἔνθεν μὲν εἰς τὸ ἀτελὲς τῆς πατριαρχικῆς συγκαταβάσεως καὶ τὸ ἰσχυρόγνωμον τῶν ἐξασκούντων δύναμίν τινα ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ἔνθεν δὲ εἰς τὴν ἐκ προθέσεως κώφευσιν πρὸς τὰς ἐν τῇ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ δοθείσας συμβουλὰς παρ' αὐτονόμων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ὧν μία μάλιστα προέβη μέχρι καὶ τοῦ ὅλως ἀνεξάρτητον βουλγαρικὴν ἐκκλησίαν συστῆσαι τῷ πατριάρχῃ. Ἄλλως τε, καίπερ καὶ ἐπὶ ἀγνοίᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας κατηγορηθέντες, οὐδεμίαν ἐν τούτοις οἴδαμεν σύνοδον ἐκ τῶν τῆς οἰκουμένης περάτων συνδραμοῦσαν ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ ἵν' ἀποφθέγξηται, ἐν ἁγίῳ πνεύματι, εἴτε περὶ προνομίων ὅλως ἐξωτερικῶν, εἴτε καὶ περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐκκλησιαστικῆς τινος ἀρχῆς συνῳδὰ πρὸς τοὺς θεμελιώδεις κανόνας τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Εἰς τὸν ῥοῦν τῶν μακρῶν αἰώνων, δι' ὧν αὕτη διῆλθεν, ἀνεφύησαν ἐκ διαλειμμάτων τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς διοικητικὰ ζητήματα· καὶ ὅμως, πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἐπίλυσιν αὐτῶν, οὐδέποτε ἐκρίθη ἀναγκαία ἡ συγκρότησις οἰκουμενικῆς συνόδου. Ἐὰν δὲ μὴ ἀπατώμεθα, ἓν τῶν χαρακτηριστικῶν σημείων τῶν τοιούτων καθολικῶν τῆς ἁπανταχοῦ ἐκκλησίας συνελεύσεων ἐστὶν ἡ δογματικὴ φύσις τοῦ ζητήματος δι' ὃ συνέρχονται πρώτιστα καὶ κυρίως, καίπερ, ἅπαξ συνελθοῦσαι, θεσμοθετοῦσι, κατὰ δεύτερον λόγον, καὶ περὶ μὴ δογματικῶν πραγμάτων. Παρὰ δὲ ταῦτα, ἡ ὀρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, μετὰ τὸ κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα γενόμενον μέγα δυτικὸν σχίσμα, ἱσταμένη, οἱονεὶ μετ' ἄλγους, εἰς τὰ ὡς ἐκ τοῦ διαμελισμοῦ ἐκείνου προκύψαντα τοσαῦτα θλιβερὰ θρησκευτικὰ δράματα, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἰδίως φιλάρχων παθῶν, καὶ οἱονεὶ καραδοκοῦσα, ἐν προσευχῇ καὶ κατανύξει, τὴν διὰ τῆς θείας συνεργείας ἀποκατάστασιν τῆς χριστιανικῆς ὁλομελείας πρὸς δόξαν τοῦ εὐαγγελίου, οὐκ ἐνέκρινε τὴν συγκρότησιν οἰκουμενικῆς

συνόδου οὐδὲ διὰ ζητήματα, οὐχὶ τὴν ἐξωτερικὴν διοίκησιν, ἀλλ' αὐτὸ δὲ πολλάκις τὸ δόγμα ἀποβλέποντα.

Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία, ἐμπνεομένη ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης καὶ τῆς δεούσης ἀμεροληψίας, πεποίθαμεν ὅτι σαφῶς διευθετήσει τὰ πράγματα καὶ ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει. Μεθ' ὅλην ὅμως τὴν περιεσκεμμένην καὶ ἐπιπεφυλαγμένην διαγωγὴν ἡμῶν πρὸς ἔθνος οὗ προϊστάμεθα ἐκκλησιαστικῶς, φοβούμεθα δικαίως, μήπως ἡ παρὰ τοῦ πατριάρχου οὕτως ἐπιμόνως ἐκζητουμένη παρὰ τῇ πολιτικῇ ἀρχῇ συγκρότησις οἰκουμενικῆς συνόδου διὰ τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, ὅπερ καὶ πρὸ δέκα ἤδη αἰώνων ἐγένετο μία τῶν πρωτίστων αἰτιῶν τῆς ἀναφυείσης διαφορᾶς μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ἀντὶ τῆς εὐκταίας εἰρήνης, παραγάγῃ ἀποτέλεσμα ὅλως ἐναντίον· μήπως, ἀντὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἑνώσεως διαιωνισθῇ ὁ μήποτ' ὀφειλόμενος χωρισμός, καὶ τότε ἔσεται ἡ δευτέρα πλάνη χείρων τῆς πρώτης.

Ταύτην τὴν ἐν τῷ Χριστῷ ἕνωσιν, ἤτοι τὴν ἕνωσιν τὴν ἐν τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ἐλπίδι καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, διακρατοῦμεν καὶ πρεσβεύομεν ὡς ὄντως δίδαγμα θεοδίδακτον, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τὴν περὶ παντὸς ἄλλου ἐκκλησιαστικοῦ πράγματος ἀγαθήν τε καὶ ἐν Χριστῷ συνεννόησιν διακαῶς ἐπιθυμοῦμεν. Παράτολμος ὅμως φαίνεται ἡμῖν ἡ καινοφανὴς ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ πατριάρχου γνώμη, ἡ εἰς τὴν διοικητικὴν ἐν αὐτῷ ἑνότητα λαῶν πολυπληθῶν καὶ ἀλλογλώσσων δόγματος ἰσχὺν καὶ κῦρος ἀπονέμουσα. Ἡ γνώμη αὕτη δικαιολογεῖ μὲν ἴσως ὡς ἐκ μέρους αὐτοῦ τὴν ἰδέαν τῆς συγκαλέσεως οἰκουμενικῆς συνόδου περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἀλλ' οὐχ ἧττον αὕτη ἐστὶ θρησκευτικῶς λίαν παρακεκινδυνευμένη, καὶ οὐ μόνον δυσαπόδεκτος, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας σαφῶς ἀντιβαίνουσα. Ἄλλως τε, τί ἆρά γε φρονεῖ ὁ πατριάρχης περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς τοσοῦτον παρ' αὐτοῦ C ἐξαιτουμένης οἰκουμενικῆς συνόδου; εἰ ὁ λόγος, ἡ πειθώ, καὶ αὐταὶ δὴ αἱ ἀπειλαὶ μὴ ἐξαρκέσουσιν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης καὶ οἱ περὶ αὐτὴν συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς ἔχουσιν ἆρά γε κατὰ νοῦν ἵνα τὰς τυχὸν ἐναντίας τῶν βουλ- A γάρων ἀποφάσεις ἐκείνας ἐνεργήσωσι διὰ τῆς ἐνόπλου δυνάμεως καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, δι' ἧστινος τὴν ἄδικον, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ πατριάρχου, ἐπέμβασιν ἐπιδιώκεται ἤδη ἡ συγκρότησις τῆς συνόδου ταύτης; Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἆρά γε ἀντίφασις ἀκατανόητος; ἢ τοῖς περὶ προνομίων μαχομένοις τὰ πάντα εἰσὶ θεμιτά; εἰ δὲ καὶ τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, ἐν τῇ θερμότητι τῆς πίστεως αὐτοῦ, ἀποδέχεται εὐγνωμόνως καὶ φιλευσεβῶς τὰς εὐαγγελικὰς νουθεσίας καὶ τὰς εὐθυδίκους ἀποφάνσεις τῶν κατὰ μέρος ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ, τότε πρὸς τί ὁ τόσος θροῦς περὶ συγκαλέσεως οἰκουμενικῆς συνόδου;

Ταύτας ἡμῶν, μακαριώτατε, τὰς ταπεινὰς σκέψεις ἐκρίναμεν εὔλογον ἵνα καθυποβάλωμεν τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ, τὸ μὲν εἰς ἀπάντησιν τῆς πατριαρχικῆς ἐγκυκλίου δεινῶς καθ' ἡμῶν ἐπιπιπτούσης μετ' ἀδικίας, τὸ δὲ εἰς διασάφησιν τῶν καθ' ἡμᾶς ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν πραγμάτων. Πεποίθαμεν δέ, ἐν τῷ B βάθει τῆς τῶν ἀρχιερατικῶν ἡμῶν καθηκόντων συνειδήσεως, ὅτι μεθ' ὅλην τὴν προκατάγνωσιν ἡμῶν ἐκ μέρους τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν συνοδικῶν, εὑρήσομεν τὰς κατὰ μέρος ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ προθύμους ἵνα, ἀκροασθεῖσαι, ἐν πνεύματι ἀμεροληψίας, καὶ ἡμῶν, λαλούντων ἐν στόματι εἰλικρινεῖ καὶ ἐν ὀνόματι τῆς ἀδόλου πίστεως λαοῦ φιλευσεβοῦντος, εὐλογήσωσι μὲν τὸ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀναξιοπαθῆσαν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ αὐτοῦ βίῳ ἔθνος ἡμῶν, στερρῶς καὶ ἀπαρασαλεύτως ἐμμένον τοῖς πατρῴοις, καθιερώσωσι δέ, ἐν εὐαγγελικῇ ἀγάπῃ, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εὐαγγελικῆς εἰρήνης, τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεμελιωδῶν νόμων καὶ κανόνων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀνεγειρομένην ἐξαρχίαν ἡμῶν.

Ἐν τούτῳ τῷ πνεύματι καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἀγαθῇ ἐλπίδι μένομεν τῆς ὑμετέρας ἁγίας καὶ σεπτοτάτης ἡμῖν κορυφῆς ταπεινοὶ ἐν κυρίῳ ἱκέται,

† ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, πρόεδρος.
† ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος.
† ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος.
† ὁ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων.

Ὀρτάκιοϊ, τῇ 8 ἰανουαρίου 1871.

64.

CONVENTUS SYNODALES CONSTANTINOPOLI HABITI AD COMPONENDUM NEGOTIUM *

1872 ianuario - maio.

Τὸ νέον βουλγαρικὸν πραξικόπημα.

Ἔκτακτος παρετηρεῖτο κίνησις καὶ προεσχεδιασμένη ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῶν Θεοφανείων εἰς τὸν βουλγαρικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἅμαξαι ἀλλεπάλληλοι μετεκόμιζον διαφόρους, ἐν αἷς καὶ τοὺς ἀποστάτας ἀρχιερεῖς· Φιλιππουπόλεως Πανάρετον καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνα καὶ τὸν καθῃρημένον Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνα. Πληθὺς δὲ Βουλγάρων κατεκάλυπτε τὴν D πρὸς τὸν ναὸν ἄγουσαν λεωφόρον. Συνήρχοντο δὲ πρὸς σύσκεψιν ἐν τοῖς βουλγαρικοῖς κελλίοις.

Αἴφνης, περὶ τὴν γ' ὥραν τῆς νυκτὸς τουρκιστὶ[1], ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ παπᾶ Θεοδώρου καὶ δύο λαϊκῶν βουλγάρων (παρακολουθούντων μακρόθεν καὶ ἄλλων ἱκανῶν), μεταβὰς ἔκρουσε τὴν θύραν τῶν πατριαρχείων, ἥτις καὶ τοῖς ἠνοίχθη. Ἡ αὐτοῦ παναγιότης εἶχε κατακλιθῇ πρὸς ὕπνον· ἀλλ' ἐδέησε νὰ ἀναγγείλωσι τῷ πατριάρχῃ τὴν ἐν νυκτὶ αἰφνιδίαν ἄφιξιν τοῦ Λοφτσοῦ, ζητοῦντος ἀκρόασιν. Ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὑποδεξαμένη αὐτόν, μετ' ἀπορίας ἤκουσεν αὐτὸν ἐξαιτούμενον ἄδειαν λειτουργίας καὶ τῶν τριῶν προμνησθέντων ἀρχιερέων, ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, καὶ τοιούτῳ τρόπῳ. Εἰς μάτην ὁ πατριάρχης ἀπέτεινε τὰς δεούσας νουθεσίας, καὶ ὑπέμνησεν αὐτόν, ὡς ἀρχιερέα μάλιστα, τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὅρους καὶ κανόνας. Ὁ ἀπεσταλμένος ἔμεινεν ἄκαμπτος. Τότε ἐδέησεν ἐν μέσῃ νυκτὶ νὰ προσκληθῇ ἡ σύνοδος, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου συνοδικὴν σύσκεψιν, ἀνηγγέλθη πρὸς τὸν ἐν τῇ μεγάλῃ πρωτοσυγκελλίᾳ ἀναμένοντα βούλγαρον ἐπίσκοπον ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ δώσῃ ἡ ἐκκλησία ἄδειαν, ἂν δὲν προηγηθῶσιν αἱ κανονικαὶ διατυπώσεις, αἱ καθορίζουσαι τὰ τῶν καθῃρημένων ἢ αὐτοκαθαιρέτων κληρικῶν.

Συγχρόνως τὰ πατριαρχεῖα ἀνήγγειλαν διὰ τοῦ καπουκεχαγιᾶ αὐθωρεὶ τὰ συμβαίνοντα πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργόν, ὅπως ληφθῶσι τὰ ἀπαιτούμενα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μέτρα· ὁ δὲ ὑπουργός, ἅμα ταῦτα ἀκούσας, ἀπέστειλε τὸν σφραγιδοφύλακα αὐτοῦ διὰ νυκτὸς εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ὅστις, μεταβὰς καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κυρίου Χρ. Δαψιλέστου,

[1] Id est hora nostra pomeridiana 7, 50.

* Ea aetate cum plurimi conventus super salebroso negotio habiti fuerint, quorum acta referre longum esset, satis erit, opinor, ut lectoris commodo consulatur, res praecipuas historico modo enarrare, adhibita recensione quae habetur apud B. D. Calliphrona, *Ἐκκλησιαστικὴ ἐπιθεώρησις*, t. II (1872), p. 105 sq., ex qua tamen expungi curavimus quae ad rem non spectabant, inseruimus vero nonnulla documenta quae maioris videbantur momenti.

ἐποιήσατο τὰς δεούσας παραστάσεις περὶ τῆς πρὸς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα γενομένης ἐνοχλήσεως· ἀλλ' οὐδὲν αὗται ἐπήνεγκον, φαίνεται, ἀποτέλεσμα ἀπέναντι τῆς βουλγαρικῆς ἐπιμονῆς. Ἐστάλη δὲ καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς περιπολούντων χωροφυλάκων καὶ στρατιωτῶν πρὸς διατήρησιν τῆς ἡσυχίας.

Οὕτω δὲ οἱ τρεῖς προμνημονευθέντες ἀποστάται ἀρχιερεῖς ἐλειτούργησαν, ἀπ' ἐναντίας τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν συνοδικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ὅρων, διὰ τῆς παρατόλμου αὐτῶν ταύτης πράξεως αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀποσχίσαντες τῆς ὁλομελείας τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Περὶ τὴν 4 δὲ ὥραν τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων [1], γενομένης καὶ τῆς ἐν τῇ θαλάσσῃ καταδύσεως τοῦ σταυροῦ, ἀνεχώρησαν ἐφ' ἁμαξῶν, μετὰ πομπῆς, χειροκροτούντων τῶν ἐν παρατάξει συνηγμένων βουλγαροπαίδων, καὶ ψαλλόντων ᾠδήν τινα ἐπινίκιον διὰ τὴν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καδμείαν ὄντως αὐτῶν νίκην!

Αὐθημερὸν δὲ διεβιβάσθη πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν ἀναφορὰ τῶν ἐν τῷ βουλγαρικῷ ναῷ συνελθόντων βουλγάρων, δικαιολογοῦσα δῆθεν τὴν ἀντικανονικὴν ταύτην πρᾶξιν, ὡς βασιζομένην ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου.

Συνοδικαὶ συνεδριάσεις καὶ συνδιασκέψεις.

Συνεπείᾳ τῶν γενομένων, συνῆλθεν αὖθις ἡ ἱερὰ σύνοδος ἐν τοῖς πατριαρχείοις πρὸς σύσκεψιν αὐθημερόν. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν, καθὼς καὶ τὴν η' πάλιν, ἐγένοντο συνεδριάσεις τῆς ἱερᾶς συνόδου, προσκληθέντων καί τινων ἐπισήμων λαϊκῶν ὁμογενῶν, ἐν οἷς διεκρίνοντο ὁ Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος, ὁ μέγας λογοθέτης, ὁ Κωνσταντῖνος Καραθεοδωρῆς κλπ. Ἐνεκρίθη δὲ ὅπως γένηται ἡ δέουσα μετ' ἐθνικῆς ὄντως ἀξιοπρεπείας ἔκθεσις (πατριαρχικὸν τακρίριον) πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην, ἥτις καὶ ἐπεδόθη πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν Σερβὲρ πασᾶν διὰ τοῦ μητροπολίτου Νικαίας, συνοδευομένου καὶ ὑπὸ τοῦ καπουκεχαγιᾶ. Ὁ ὑπουργός, φιλοφρόνως ὑποδεξάμενος τοὺς ἀπεσταλμένους, διεβεβαίωσεν ὅτι θέλει φροντίσει περὶ τῶν περαιτέρω.

Αὐθωρεὶ ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσσίας στρατηγὸς Ἰγνατιὲφ ἔσχε συνέντευξιν μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ, ὅτε καὶ ἀνεχώρησαν οἱ πατριαρχικοὶ ἀπεσταλμένοι.

Αὐθημερὸν (σαββάτῳ) δύο ἀρχιερεῖς τῶν βουλγάρων, ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετως καὶ ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων μετὰ τοῦ ἐκ τῶν προκρίτων βουλγάρων Γεωργάκη ἐφένδη, μεταβάντες εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ἐξητήσαντο ἀκρόασιν παρὰ τῇ αὐτοῦ παναγιότητι καθ' ἣν ὥραν συνεκροτεῖτο συνοδικὴ συνεδρίασις. Ἡ αὐτοῦ παναγιότης ἀνήγγειλε διὰ τοῦ μεγάλου ἀρχιδιακόνου ὅτι δὲν δύναται νὰ δεχθῇ αὐτοὺς εἰς ἀκρόασιν ἕνεκα τῶν συνοδικῶν ἐργασιῶν. Ἡ δὲ βουλγαρικὴ τριανδρία μετέβη ἐκ τῶν πατριαρχείων κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν πρωθυπουργόν.

Τῇ κυριακῇ (θ' τοῦ μηνός) ἐλειτούργησεν αὖθις ἐν τῷ βουλγαρικῷ ναῷ ὁ ἐπίσκοπος Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, παρόντων καὶ τῶν δύο ἄλλων συναδέλφων καὶ πλήθους βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὅτε ἐγένετο καὶ ἡ χειροτονία βουλγάρου τινὸς ἱεροδιακόνου.

Καὶ αὖθις δὲ τὴν δευτέραν (ι') ἀπὸ πρωΐας, ἐλθόντες εἰς τὰ πατριαρχεῖα οἱ δύο προμνησθέντες ἀρχιερεῖς Φιλιππουπόλεως καὶ Λοφτσοῦ, μετὰ τοῦ αὐτοῦ λαϊκοῦ, ἐζήτησαν ἵνα προσέλθωσι πρὸς τὸν πατριάρχην· ἀλλ' ἐννοεῖται οἴκοθεν ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ γείνωσι παραδεκτοί, μετὰ τοσαύτας πασιφανεστάτας καὶ προεσχεδιασμένας παρανομίας.

Τὴν ια' μετέβησαν παρὰ τῷ ὑπουργῷ τῶν ἐξωτερικῶν οἱ μητροπολῖται Νικαίας καὶ Διδυμοτείχου, ὅπως λάβωσι βεβαίως πληροφορίας περὶ τῆς ἐπιδοθείσης πατριαρχικῆς ἐκθέσεως.

[1] Id est hora nostra antemeridiana 11, 28.

A Τὴν τετάρτην (ιβ') συνεκροτήθη ἐν πατριαρχείοις γενικὴ συνέλευσις, ἐν ᾗ παρῆν οὐ μόνον ἡ ἱερὰ σύνοδος καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἐπίλεκτά τινα μέλη, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς αὐτοῦ παναγιότητος (περὶ τὰ 40), ὅπως συσκεφθῇ περί τε τοῦ βουλγαρικοῦ πραξικοπήματος, καὶ περὶ τῶν καθηκόντων, ἅτινα ὡς ἐξ αὐτοῦ ἐπιβάλλονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ συνεδρίασις, ἀρξαμένη σχεδὸν ἀπὸ τῆς δ' ὥρας τῆς πρωΐας τουρκιστί [1], διήρκεσε μέχρι τῆς 11 καὶ ἡμισείας ἑσπέρας [2].

Καὶ πρῶτον μὲν ἐν αὐτῇ ὁ πατριάρχης, ἐξηγῶν τὸν σκοπὸν τῆς συγκαλέσεως τῆς ἐκτάκτου ταύτης συνελεύσεως, ἀπήγγειλε μετὰ βαθυτάτης ψυχικῆς συγκινήσεως κατάλληλον προσλαλιάν, ἐκτιθεῖσαν τὸ ἱστορικὸν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος καὶ τὰς μέχρις ἐσχάτων διαφόρους αὐτοῦ φάσεις κλπ. Ἀκολούθως ἀνεγνώσθη τὸ προσταλὲν εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην πατριαρχικὸν τακρίριον, καθὼς καὶ μετάφρασις τοῦ εἰς τὰ
B πατριαρχεῖα πρὸς ἀπάντησιν σταλέντος ὑπουργικοῦ διαγγέλματος (τεσκερέ), οὗτινος τὴν ἔννοιαν, διὰ τὸ ἀσαφὲς καὶ ἀόριστον, δὲν ἠδυνήθησαν σαφῶς νὰ ἐννοήσωσιν, ἄλλοι ἄλλως ἐκλαβόντες καὶ ἐξηγήσαντες αὐτήν. Ἐν γένει δέ, ἐκ τοῦ διαγγέλματος τούτου καταφαίνεται λέγουσα ἡ ὑψηλὴ πύλη, „ὅτι ἐλυπήθη διὰ τὰ ἐσχάτως ἤδη γενόμενα — ὅτι διετάχθη αὐστηρὰ περὶ τῶν γενομένων ἀνάκρισις, ἧς τὸ ἀποτέλεσμα διαβιβασθήσεται εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἐν καιρῷ — καὶ ὅτι προάγεται νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἡ παῦσις τῆς εἰς καθησύχασιν τῶν καρδιῶν τῶν βουλγάρων βραδύτητος, συμφώνως πρὸς τὴν ὑψηλὴν ἀπόφασιν (καράρι ἀλῆ μουδζεμπίνδζε), θέλει ἐμποδίσει τὴν ἐπανάληψιν τοιούτων γεγονότων."

Ὅπως δήποτε, μετὰ πολλὰς καὶ ἄλλας συζητήσεις, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πολυώρου ταύτης συνεδριάσεως κατέληξεν εἰς τὰ ἑξῆς, γενόμενα παραδεκτὰ παρὰ τῆς συνελεύσεως·

C α'. Τὴν ἀποστολὴν ἐγκυκλίου πατριαρχικῆς, ἑλληνιστὶ καὶ βουλγαριστί, πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαόν, ἐκτιθείσης τὰ γενόμενα καὶ παραινούσης αὐτόν, ὅπως μὴ δίδῳ προσοχὴν εἰς τὰς ἀντιχριστιανικὰς καὶ ἀντικανονικὰς εἰσηγήσεις τῶν λεγομένων ἀντιπροσώπων αὐτοῦ.

β'. Τὴν συγκρότησιν τοπικῆς συνόδου ἐκ τῶν παρεπιδημούντων ἀρχιερέων καὶ πρώην πατριαρχῶν, ἥτις θέλει ἀπαγγείλει τὴν κατὰ τῶν παρανομησάντων βουλγάρων κληρικῶν πνευματικὴν ἀπόφασιν, καὶ ἑπομένως

γ'. Νὰ παρακληθῇ ἡ ὑψηλὴ πύλη ὅπως εὐδοκήσῃ νὰ διατάξῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ τακριρίῳ αἰτηθέντων, παρέχουσα οὕτω τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἀρωγὴν εἰς τὰς περὶ τούτου νομίμους καὶ κανονικὰς ἐνεργείας τῶν πατριαρχείων, συμφώνως ταῖς ἀνέκαθεν ἀνεγνωρισμέναις προνομίαις.

Ἀκολούθως, συζητηθείσης προτάσεώς τινος, ἐὰν
D μετὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην ὤφειλεν ἡ ἐκκλησία νὰ διακόψῃ πᾶσαν περαιτέρω διαπραγμάτευσιν πρὸς συμβιβαστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, μετὰ μακρὰν συζήτησιν διαφόρων γνωμοδοτήσεων, ἡ συνέλευσις παρεδέξατο τὴν ἀρχὴν ὅτι ἀφίεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν πλήρης περὶ τούτου ἐλευθερία, ὅπως μετὰ τὴν πρᾶξιν τῆς συγκροτηθησομένης μεγάλης συνόδου, προβῇ εἰς οἱασδήποτε ἤθελεν ἐγκρίνει καὶ ἀποφασίσει ἐνεργείας. Καὶ οὕτω διελύθη ἡ πολύωρος καὶ ἔκτακτος αὕτη συνεδρίασις.

Ἡ μεγάλη σύνοδος.

Τῇ ιε' ἰανουαρίου (σαββάτῳ) συνεκροτήθη ἐν τοῖς πατριαρχείοις μεγάλη σύνοδος, ἥτις συνῆλθεν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ καὶ τὴν ἐπιοῦσαν (κυριακήν), συγκειμένη ἐκ μελῶν 22 τὸ ὅλον· ἤτοι τεσσάρων πατριαρχῶν, Ἀνθίμου τοῦ ς', ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην Ἀνθίμου τοῦ

[1] Hora antemeridiana 8, 55.
[2] Hora pomeridiana 4, 25.

Βυζαντίου, Γρηγορίου τοῦ ϛʹ, ἔχοντος τὴν γνώμην (A) καὶ τοῦ κυρίου Κυρίλλου, καὶ δεκαοκτὼ ἀρχιερέων· Καισαρείας, Ἐφέσου, Ἡρακλείας, Νικομηδείας, Νικαίας, Χαλκηδόνος, Δέρκων, Τορνόβου, Διδυμοτείχου, Δράμας, Ἀγκύρας, Ἀγχιάλου, Σωζουαγαθουπόλεως, Σισανίου, Ἴμβρου, Νύσσης, Χαλεπίου καὶ Βράτσης.

Ἡ αὐτοῦ παναγιότης προλογισαμένη ἐν αὐτῇ διὰ βραχείας μέν, ἀλλὰ συντόνου προσλαλιᾶς κατέδειξε τὴν ὅλως ἀντικανονικὴν καὶ σκανδαλώδη διαγωγὴν τῶν παρανομησάντων βουλγάρων ἀρχιερέων, καὶ κατὰ συνέπειαν, τὰς περὶ τοιούτων ἀντικανονικῶν καὶ ἀπονενοημένων πράξεων ὑπὸ τῶν ἱερῶν καὶ συνοδικῶν κανόνων ὁριζομένας ποινάς.

Oratio illa a patriarcha habita ita se habebat:

Τέκνα μου ἐν κυρίῳ ἀγαπητά!

Εἰς ὅλους ὑμᾶς εἶναι γνωστὸν τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα καὶ αἱ διάφοροι φάσεις τὰς ὁποίας ἔλαβεν εἰς διάστημα δώδεκα ἐτῶν· κρίνων περιττὸν νὰ ἐξιστο- (B) ρήσω τὰ ἀπ' ἀρχῆς γεγονότα, νομίζω καλὸν νὰ ἐκθέσω μὲ ὀλίγας λέξεις τὴν τελευταίαν αὐτοῦ φάσιν, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου μου. Ἡ παναγιότης του, ὡς γνωρίζετε, συνεπείᾳ τῶν προδιατρεξάντων συνέταξε σχέδιον λύσεως, τὸ ὁποῖον, πρὶν ἐξαποστείλῃ εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην, ἠθέλησε νὰ κοινοποιήσῃ καὶ εἰς τοὺς πρώην πατριάρχας.

Ἰδιωτεύων κἀγὼ τότε εἰς Κανδηλί, ἠρωτήθην περὶ τοῦ σχεδίου ἐκείνου· θεωρήσας δὲ ὅτι εἶχον δικαίωμα νὰ δώσω τὴν γνώμην μου, ἀπεδοκίμασα αὐτό, ὡς εἰς τὰ πρακτικὰ ὑπάρχει βεβαίως ἡ ἀπάντησίς μου· δυστυχῶς δὲν εἶχον τότε εἰσακουσθῇ καὶ ἡ ἐκκλησία ἐξαπέστειλεν αὐτὸ εἰς τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν.

Ὡς γνωστόν, τὸ σχέδιον ἐκεῖνο δὲν ἔγεινε παραδεκτόν, καὶ κατόπιν ἐπιτροπαὶ διωρίσθησαν, ἄλλα σχέδια συνετάχθησαν καὶ ἐπὶ τέλους ἐξεδόθη τὸ γνωστὸν τοῖς πᾶσι φιρμάνιον. Τὸ φιρμάνιον τοῦτο ὁ προ- (C) κάτοχός μου καλῶς ποιῶν, ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ καὶ δι' ἐπιστολιμαίου ὑπομνήματός του ἐξέθεσε τὰ γεγονότα εἰς τὴν καθόλου ἐκκλησίαν, ἥτις ἐπεδοκίμασεν, ἐκτὸς μιᾶς συνόδου, τὰ μέχρι τότε πρακτικά, καὶ ἐθεώρησεν ἀπαράδεκτον τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φιρμανίου. Ἐνέκρινε δὲ ὅτι, ἐὰν οἱ βούλγαροι ἐξηκολούθουν μὴ παραδεχόμενοι τὰς ἀποφάσεις τῶν πατριαρχείων, ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἔπρεπε νὰ ἀνατεθῇ εἰς μίαν οἰκουμενικὴν σύνοδον. Ἀλλ' ἡ μὲν συγκρότησις τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου δὲν κατωρθώθη, ἐπῆλθε δὲ κατόπιν καὶ ἡ παραίτησις τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τοῦ κυρίου Γρηγορίου τοῦ ϛʹ.

Ἀνῆλθον τὸ τρίτον ἤδη εἰς τὸν θρόνον καθ' ἣν στιγμὴν ἡ μὲν σεβαστὴ κυβέρνησις ἐπρόκειτο νὰ ἐπικυρώσῃ τοὺς ὑπὸ τῶν βουλγάρων συνταχθέντας κανονισμούς, οἱ δὲ βούλγαροι ἐσκέπτοντο περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐξάρχου.

Ἐννοεῖται ὅτι ἅμα ἀνέβην εἰς τὸν θρόνον, ὤφειλον (D) νὰ συμμορφωθῶ μὲ τὴν πορείαν ἣν ἡ ἐκκλησία εἶχε διαγράψει· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπεκράτει ἐν γένει ἡ ἰδέα ἀκόμη καὶ μεταξὺ πολλῶν ὁμογενῶν ὅτι ἡ ἐκκλησία μετεχειρίζετο τυραννικῶς τοὺς βουλγάρους, καὶ ὅτι προσβληθείσης ἐκ τούτου τῆς φιλοτιμίας των, δὲν ἠδύναντο νὰ ἔλθωσιν εἰς μίαν συμβιβαστικὴν λύσιν, καθὼς αὐτοὶ οἱ ἀντιπρόσωποι καὶ πρὸ τῆς πατριαρχείας μου καὶ μετ' αὐτὴν προσελθόντες παρ' ἐμοὶ μοὶ ἐξέφρασαν, ἐπίστευσα ὅτι, ἐὰν ἀκολουθῶν τὸ εὐαγγελικὸν παράδειγμα μετεχειριζόμην ἀνοχὴν καὶ ἐπιείκειαν καὶ τρόπον συνδιαλλακτικὸν ἀντὶ αὐστηρότητος, ἤθελον κατορθώσει τὸν παρὰ πάντων ποθούμενον συμβιβασμόν.

Δὲν πρέπει νὰ παραλείψω ὅτι ἐλθὼν εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἔλαβον γνῶσιν ὅτι τὸ ζήτημα ἐθεωρεῖτο καθαρῶς ἐκκλησιαστικὸν καὶ ὅτι προϋπῆρχεν ἀπόφασις νὰ μὴ λάβουν μέρος οἱ λαϊκοὶ εἰς αὐτό· μ' ὅλα ταῦτα ἐφρόντισα νὰ συναντηθῶ μέ τινας τῶν προκρίτων τοῦ γένους καὶ νὰ ἐκθέσω εἰς αὐτοὺς τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον εἶχον σκοπὸν ν' ἀκολουθήσω. Ἐζήτησα τὴν γνώμην των καὶ παρεδέχθην τὴν ἰδέαν τὴν ὁποίαν μοὶ ἐπρότειναν ὅτι πρὶν πράξωμεν ἄλλο τι, ἔπρεπε νὰ γνωρίσωμεν τὰς διαθέσεις τῆς κυβερνήσεως καὶ ν' ἀπαιτήσωμεν παρ' αὐτῆς νὰ εἴπῃ ῥητῶς πρὸς τοὺς βουλγάρους ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδία δὲν ἐδύνατο νὰ πράξῃ τίποτε καὶ ὅτι οὗτοι ἔπρεπε νὰ καταφύγουν εἰς τὰ πατριαρχεῖα, τὴν πνευματικήν των ἀρχήν, μόνην ἁρμοδίαν νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς πόθους των. Ἀφοῦ ὅμως μετὰ πολλὰς ἀποπείρας ἐγνώρισα ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις δὲν ἔστεργε νὰ παραδεχθῇ τὴν ἀρχὴν ταύτην, τότε ὄχι μόνον δὲν ἐνέκρινον ν' ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τοῦ δρόμου, τὸν ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς ἐνόμισα καλόν, ἀλλὰ εἶδον ὅτι ἦτο ὁ μόνος, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσω, καὶ εὐχαριστήθην μὲ τὴν ἀφορμὴν τὴν ὁποίαν μοὶ ἔδωκεν ἡ κυβέρνησις, διατάξασά με νὰ ἐξακολουθήσω τὰς διαπραγματεύσεις καὶ εὕρω, ἐὰν ἐδυνάμην, τρόπον συμβιβασμοῦ.

Ὅ τι ἔπραξα διὰ νὰ φθάσω εἰς αὐτὸν τὸν σκοπὸν συμφώνως, καθὼς εἶπον, μὲ τὴν πορείαν τὴν ὁποίαν εὗρον προδιαγεγραμμένην καὶ μὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, δὲν ἔλειψα νὰ γνωστοποιήσω πρός τε τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ πρὸς τὸ ἔντιμον μικτὸν συμβούλιον. Πρέπει δὲ νὰ προσθέσω ὅτι αἱ ἐνέργειαι αὗται περιωρίσθησαν πάντοτε εἰς ἀνταλλαγὴν ἰδεῶν, εἰς σκέψεις καὶ συζητήσεις, χωρὶς νὰ ἔλθωμεν εἰς καμμίαν ἐπίσημον πρᾶξιν, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ὡρισμένη ἀπόφασις· οὐχ ἧττον ὅμως, μὲ ὅλην τὴν κακὴν διάθεσιν τὴν ὁποίαν ἐννόησα ὅτι ἔχουσιν οἱ βούλγαροι ἀντιπρόσωποι, δὲν εἶχον χάσει κάθε ἐλπίδα συμβιβασμοῦ, καὶ πρὸς στιγμὴν μάλιστα ἤλπισα ὅτι σχεδὸν εἶχον φθάσει εἰς μίαν συνεννόησιν, τὴν ὁποίαν ἐσκόπευον νὰ ὑποβάλω εἰς μίαν γενικωτέραν κρίσιν, ὅταν αἴφνης καὶ παρ' ἐλπίδα οἱ βούλγαροι ἔπραξαν τὸ οἰκτρὸν καὶ ἀπονενοημένον πρόσφατον κίνημα, τὸ ὁποῖον ὅλοι γνωρίζετε.

Τὸ κίνημα αὐτὸ ἔκαμε φυσικῶς νὰ παύσῃ κάθε διαπραγμάτευσις, ἡ δὲ ἐκκλησία ἐθεώρησεν ἀμέσως χρέος της ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀπευθύνῃ ἀμέσως πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἔγγραφον, τοῦ ὁποίου ἀμέσως θέλετε λάβει γνῶσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἀποτείνῃ εἰς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν συνοδικὴν ἐγκύκλιον, ἥτις ἀναγνωσθήσεται ὑμῖν.

Συνεκάλεσα δὲ σήμερον ὑμᾶς ὅπως λάβητε γνῶσιν τῶν διατρεχόντων καὶ τῆς ἀπαντήσεως τῆς ὑψηλῆς πύλης εἰς τὴν ἔκθεσίν μου, συσκεφθῶμεν δὲ ἀπὸ κοινοῦ περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἔχω τὴν πεποίθησιν, ἀγαπητά μου τέκνα, ὅτι συναισθάνεσθε τὴν σπουδαιότητα τῆς περιστάσεως, καὶ δὲν ἀμφιβάλω ὅτι ὅλοι θέλετε συντρέξει μὲ προθυμίαν διὰ νὰ ὑπερασπισθῶμεν τὴν ὑβρισθεῖσαν ἁγίαν ἡμῶν θρησκείαν καὶ τὸ προνόμιον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, τὸ ὁποῖον εἶναι προνόμιον τοῦ γένους. Ὁ δὲ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἴθε νὰ φωτίσῃ ὅλους ἡμᾶς νὰ σκεφθῶμεν καὶ πράξωμεν τὸ καλλίτερον πρὸς τὸ συμφέρον καὶ δόξαν τῆς ἁγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας.

Μετὰ τὴν προσλαλίαν, γενομένων ἐμβριθῶν περὶ τοῦ πρακτέου καὶ πολυώρων συνδιασκέψεων, συμφώνως ταῖς τῶν θείων κανόνων διατάξεσιν, ἐνεκρίθη παμψηφεὶ καὶ ὁμοφώνως ἵνα ἐπενεχθῶσιν αἱ δέουσαι πνευματικαὶ ποιναὶ εἰς τοὺς ἀποστάτας τῆς ἐκκλησίας, καὶ οὕτως ἐξεδόθη συνοδικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀπόφασις, ἥτις καὶ ὑπογραφεῖσα ὑπὸ τῶν παρόντων συνοδικῶν μελῶν, κατεστρώθη καὶ ἐν τῷ κώδικι τῶν πρακτικῶν τῶν πατριαρχείων, κατὰ τὰ νενομισμένα.

Ἡ καθαίρεσις καὶ ὁ ἀφορισμός.

Τὴν ιζʹ, ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, ἡ συνοδικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀπόφασις ἀνεγνώσθη ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ ἄμβωνος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Χαλεπίου

κυρίου Τιμοθέου, χοροστατοῦντος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου μετὰ τῶν ἀρχιερέων, συνοδικῶν τε καὶ μή, ἐκφέρουσα τὴν βαρεῖαν ποινὴν καὶ καταδίκην τῶν παρανομησάντων ἀρχιερέων. Ὁ μεγαλοφώνως καὶ εὐκρινῶς ταύτην ἀπαγγέλλων μητροπολίτης, ἐν βαθείᾳ ἁπάντων συγκινήσει, ἐφόρει τὸ ὠμοφόριον καὶ τὸ ἐπιτραχήλιον. Ἀκολούθως, μεταβὰς καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἐν Τσουβαλίῳ, ἀνέγνω ἐπίσης ταύτην εἰς ἐπήκοον τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος.

Αὐθωρεὶ δὲ ἀνέγνω ταύτην ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος ἐν τῷ κατὰ τὸ Ὀρτάκιοϊ ναῷ τοῦ ἁγίου Φωκᾶ. Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸ Σταυροδρόμιον ναῷ τῶν Εἰσοδίων. Αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐν ἅπασι τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τῆς πρωτευούσης κατὰ σειράν.

Ἐστάλη δὲ ἔντυπος καὶ πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὑπαγομένους μητροπολίτας ἡ καταδικαστικὴ αὕτη συνοδικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις, συνωδευμένη καὶ μετ' ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς ὅπως καταφανεστάτη γένηται εἰς ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα ἡ νόμιμος καὶ δικαία ἀπόφασις τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κατὰ τῶν ὄντως ἐκθέσμως παρανομησάντων.

Hanc subiicimus lectoris commodo consulturi, quamvis iisdem fere sit concepta verbis ac illa supra exhibita anni 1861. Vide col. 66-72. Est tenoris sequentis:

† Ἄνθιμος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι, καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἡμῶν ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς Καταστένου καὶ λοιποὶ ἁπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Τοὺς τῶν ἱερῶν κανόνων κατορχουμένους καὶ τῶν ἀποστολικῶν καὶ πατρικῶν ὅρων καὶ θεσμῶν ὑπερόπτας καὶ καταφρονητὰς τῶν τε πρὸς θεὸν ἐπαγγελιῶν αὐτῶν παραβάτας ἀποδειχθέντας καὶ τὸ ὑπερφυὲς τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα ἕρμαιον δυσσεβῶς ὑπολαμβάνοντας καὶ τούτῳ ὀργάνῳ κακοβούλων ἔργων καὶ σκοπῶν κεχρημένους κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τούτους ἀπαραίτητον ὑπέχειν τῆς μοχθηρίας καὶ ἀνταρσίας τὴν δίκην· πονηρὰ γὰρ δένδρα σαπροὺς παράγοντα καρποὺς ἐκκόπτειν τῇ τοῦ πνεύματος ἀξίνῃ καὶ εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἐπάναγκες, ἵνα μὴ τοῖς ἔργοις τοῦ σκότους τοῖς πονηροῖς παρασυρόμενοι ὅσοι τῶν πιστῶν ἀφελέστεροι εἰς βάραθρον ἐμπίπτωσι ψυχικῆς ἀπωλείας. Τοιοῦτοι τοίνυν ἐκ τῶν ἔργων ἀναφανέντες καὶ οἱ, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἀρχιερεῖς τοῦ ὑψίστου λαχόντες, ἤτοι ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος καὶ ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, πλήρεις ἑωσφορικῆς κακίας καὶ ὑπερηφανείας, οὐκ ἐπαύσαντο ἀπό τινος ταράττοντες τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν· συνταχθέντες γὰρ τῷ προκαθῃρημένῳ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνι καὶ τὴν τῆς ἀνταρσίας σημαίαν ὑψοῦ ἀράμενοι, πρῶτα μὲν δὴ παραιτήσασι δῆθεν τῆς ἑαυτῶν κανονικῆς ἐξαρτήσεως καὶ ὑποταγῆς πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον ἀπέστειλαν τοὺς ὅρκους, οὓς ἐν τῇ ἑαυτῶν χειροτονίᾳ πρὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ τοῦ θυσιαστηρίου τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον μετὰ χεῖρας φέροντες ἐδεδώκεισαν ἀνακαλούμενοι καὶ καταπατοῦντες· εἶτα δὲ οἱονεὶ ἐλεύθεροι καὶ αὐτεξούσιοι ὁμόσε χωρήσαντες καὶ τὰ ἰοβόλα αὐτῶν βέλη ἐν τοῖς μητρικοῖς στέρνοις τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἐξακοντίζοντες τὰ λογικὰ πρόβατα τῆς ποίμνης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀφειδῶς ἐλυμαίνοντο καὶ παρανομίας ἐπὶ παρανομιῶν προσετίθεντο πρὸς τὸ διασχῖσαι καὶ μελῖσαι τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἑνότητα.

Ταῦτα πάντα ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἐν ἀθυμίᾳ καὶ ἀγανακτήσει δικαίᾳ καθορῶσα, ἀλλ' ἐν τῇ συνήθει ἀνοχῇ αὐτῆς καὶ μακροθυμίᾳ χρωμένη καιρὸν διορθώσεως καὶ γνωσιμαχίας ἐδίδου αὐτοῖς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς τῶν ἱερῶν αὐτῶν καθηκόντων παραβάσεως ἀμέσως τε καὶ ἐκ πλαγίου ἑκάστοτε ὑπομιμνήσκουσα· ἀλλ' οὗτοι τὸ πρᾷον καὶ μακρόθυμον τῆς ἑαυτῶν μητρὸς ἕρμαιον τῶν κακοβούλων αὐτῶν σκοπῶν ὑπολαμβάνοντες πρὸς τὸ μηδεμίαν ἐπιδείξασθαι μεταμέλειαν τὴν ἑαυτῶν μοχθηρίαν διὰ μειζόνων ἄλλων ἀντικανονικῶν ἐγκλημάτων ἐπεσφραγίσαντο. Τῇ γὰρ νυκτὶ τῇ πρὸ τῆς ἑορτῆς τῶν πανσέπτων Θεοφανίων καταβάντες εἰς τὸν ἐν Βαλατᾷ ἱερὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου διεβουλεύσαντο κατατολμῶντες τῶν ἱερῶν συλλειτουργῆσαι κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην ἡμέραν καὶ πρὸς τοῦτο ἀποστείλαντες περὶ μέσην νύκτα ἐξ αὐτῶν τὸν Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνα, τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἄδειαν ἐξεβιάζοντο· ταύτης δὲ μὴ παραχωρηθείσης (πῶς γάρ; ὁπότε οἱ μὲν δύω ἐξ αὐτῶν ἀποστάται ἦσαν καὶ ἐπίορκοι, ὁ δὲ τρίτος καθῃρημένος;), οὗτοι χλεύην ἡγούμενοι τὰ ἱερὰ τὴν ἱερουργίαν συλλειτουργήσαντες ἐτέλεσαν· τῇ δ' αὖ ἐχομένῃ κυριακῇ καὶ χειροτονίαν ἱεροδιακόνου ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων ἐποιήσατο.

Διὰ ταῦτα ἡ μετριότης ἡμῶν τὴν περαιτέρω ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν τῶν ἐγκληματιῶν τούτων ὀλιγωρίαν λογιζομένη ἀσύγγνωστον, μηδ' ἀνεχομένη τῆς προφανοῦς ὕβρεως καὶ καταπατήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων ὑπὸ βεβήλων καὶ ἀνιέρων, σύνοδον ἱερὰν ὑπερτελεστάτην συναγεῖραι ἔγνω καὶ ταῦτα πάντα τὰ τούτων παρανομήματα τῇ ἐμβριθεῖ γνώμῃ καὶ κρίσει αὐτῆς καθυποβαλεῖν. Ἔνθεν τοι συμπαρακαθημένων ἡμῖν τοῦ τε παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Γρηγορίου, τῇ γνώμῃ καὶ τῶν παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν πατριαρχῶν κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου καὶ κυρίου Κυρίλλου καὶ τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν τῶν τε συνοδικῶν καὶ τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ παρεπιδημούντων, σκέψις προὐτέθη καὶ συζήτησις ἀκριβὴς ἐν ἐλευθέρᾳ ἐπεξεργασίᾳ καὶ ἀπαθεῖ ἑκάστου γνώμης ἐκφράσει. Καὶ δὴ περὶ μὲν τῶν δύω προειρημένων τοῦ τε Φιλιππουπόλεως Παναρέτου καὶ τοῦ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος, α') ἐπειδὴ οὗτοι ἐτόλμησαν ἀποστῆναι τοῦ ἰδίου πατριάρχου καὶ χωρὶς συνταχθῆναι παρὰ τὸν ἱερὸν ιε' τῆς πρωτοδευτέρας κανόνα τὸν λέγοντα· „Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τολμήσει ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας καὶ μὴ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας αὐτοῦ συνοδικῆς καὶ τελείας κατακρίσεως σχίσμα ποιήσει, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθείη τοῦτο παρανομήσας.“ β') Ἐπειδὴ ἀποστάντες τοῦ οἰκείου πατριάρχου ταραχὰς καὶ συνωμοσίας καὶ φατρίας τῷ λαῷ ἤγειραν παρὰ τὸν ιδ' κανόνα τῆς δ' οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ιδ' τῆς ε' οἰκουμενικῆς συνόδου διαγορεύοντας· „Τὸ τῆς συνωμοσίας καὶ φατρίας ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει· εἴ τινες τοίνυν κληρικοὶ ἢ μονάζοντες εὑρεθεῖεν ἢ συνομνύμενοι ἢ φατριάζοντες ἢ κατασκευὰς τορεύοντες ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς, ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ.“ γ') Ἐπειδὴ καίτοι παραβάται τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ἀποστάται καὶ ἐπίορκοι, καὶ εἰς οὐδὲν λογισάμενοι τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν προτροπὰς καὶ νουθεσίας εἰς τὸ μὴ συλλειτουργῆσαι, οὗτοι οὐ μόνον παρήκουσαν καὶ αὐθαδῶς προέβησαν, ἀλλὰ καὶ μετὰ καθῃρημένου συνελειτούργησαν ἐναντίον τοῦ ια' ἀποστολικοῦ κανόνος διαγορεύοντος· „Εἴ τις καθῃρημένῳ, κληρικὸς

ὢν, κληρικῷ συνεύξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός.“ A
Καὶ δ') ἐπειδή, ἐκτὸς τούτων, ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων μετὰ δύο ἡμέρας λειτουργήσας αὖθις καὶ εἰς χειροτονίαν διακόνου προέβη παρὰ τὸν λα' ἀποστολικὸν κανόνα τὸν λέγοντα· „Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίαν ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας· εἰ δ' ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν,“ καὶ τὸν ιγ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ λέγοντα· „Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο· εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος, ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ B
ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.“

Διὰ ταῦτα τοίνυν ἡ μετριότης ἡμῶν, κοινῇ ἐγκρίσει καὶ ὁμογνώμονι συναποφάσει ἡμῶν τε καὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων χορείας καὶ ἁγίας συνόδου, ἀπεφήνατο δικαίαν ἔννομόν τε καὶ ἀπαραίτητον τὴν ὑπὸ τῶν ἐκτεθέντων ἱερῶν κανόνων ὑπαγορευομένην κατ' αὐτῶν ἐσχάτην ποινὴν τῆς παντελοῦς καθαιρέσεως, ἀνταξίως τῶν παρανόμων αὐτῶν ἔργων καὶ πράξεων ἐφαρμοζομένην καὶ ἐπιβαλλομένην. „Πᾶσαν γὰρ παράβασιν καὶ παρακοὴν τὴν μισθαποδοσίαν ἔνδικον ἔχειν“, ὁ θεῖος ἀπόστολος διακελεύεται. Καὶ δὴ γράφοντες ἐν ἁγίῳ πνεύματι μετά τε τῶν εἰρημένων σεβασμιωτάτων πατριαρχῶν καὶ μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ C
θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῶν ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητῶν καὶ περιποθήτων ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ὁριζόμεθα καὶ συναποφαινόμεθα συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἵνα οἱ ἐξονομασθέντες δύω Φιλιππουπόλεως Πανάρετος καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων ὡς τοιοῦτοι τὴν θρασύτητα καὶ ἀπόνοιαν ἐλεγχθέντες καὶ ἐν παραβάσει τῶν πρὸς θεὸν ἐν τῇ χειροτονίᾳ αὐτῶν ἐπαγγελιῶν καταχρησάμενοι τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας καὶ χάριτος καὶ ἀντὶ σεβασμοῦ καὶ κανονικῆς ὑποταγῆς, ἀνταρσίαν νοσήσαντες κατὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ καὶ πολέμιοι ἐκ τοῦ συστάδην καὶ ἀντίμαχοι αὐτῆς φωραθέντες, ἀντὶ δὲ ὁδηγιῶν ἀγάπης ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ καὶ συμπνοίας καὶ ἑνότητος πνευματικῆς διαίρεσιν καὶ ψυχρότητα μισάδελφον καὶ χωρισμὸν ἀπ' ἀλλήλων τοῖς ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς ὑποθέμενοι, χλεύην τε τοὺς ἱεροὺς τῆς ἐκκλησίας θεσμοὺς ἡγησάμενοι καὶ ἀρχιεροπραξίας παρὰ τὰ νενομισμένα ἐκτελέσαντες, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καθῃρημένῳ ἀρχιερεῖ D
κοινωνήσαντες καὶ συλλειτουργήσαντες καὶ κοινὸν σκάνδαλον τῷ χριστωνύμῳ πληρώματι καταστάντων καὶ ἀνάξιοι τοῦ ἀρχιερατεύειν τῷ ὑψίστῳ θεῷ καταμαρτυρηθέντες, καθῃρημένοι ὑπάρχωσι πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως, αὐτοί τε καὶ οἱ παρ' αὐτῶν χειροτονηθέντες, καὶ ἔκπτωτοι τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ ἱερατικοῦ καταλόγου καὶ γεγυμνωμένοι τῆς καθιερωσάσης αὐτοὺς θείας τοῦ παναγίου πνεύματος δωρεᾶς τε καὶ χάριτος καὶ ἀλλότριοι τῆς χορείας τῶν ἱερωμένων καὶ ἀπόβλητοι τῶν ἱερῶν τοῦ βήματος περιβόλων καὶ ὡς ἰδιῶται γνωριζόμενοι· καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συμφορέσαι αὐτοῖς ἢ συλλειτουργῆσαι ἢ τὰς ἀνιέρους αὐτῶν χεῖρας ἀσπάσασθαι ἢ ὡς ἀρχιερεῖς καὶ ἁπλῶς ἱερωμένους δέξασθαι καὶ τιμῆσαι, ὡς καθῃρημένους καὶ πάντῃ ἀνιέρους ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ θεοῦ κυρίου παντοκράτορος.

Ὁ δὲ προκαθῃρημένος ποτὲ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων ὁ κατατολμήσας καταφρονῆσαι τῆς δικαίως ἐπιβληθείσης αὐτῷ κανονικῆς καθαιρέσεως, καὶ δίχα συνοδικῆς κρίσεως καὶ ἀθῳώσεως ἰταμῶς καὶ ἀθεοφόβως λειτουργήσας καὶ ἀνιέρως τε καὶ ἀνευλογήτως εὐλογήσας λαὸν εὐσεβῆ παρὰ τὰς σαφεῖς διατάξεις τῶν ἱερῶν κανόνων, ἤτοι τοῦ κη' ἀποστολικοῦ διαγορεύοντος· „Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος καθαιρεθεὶς δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτε ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας“, καὶ τοῦ λζ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ λέγοντος· „Ἤρεσε συμπάσῃ τῇ συνόδῳ ἵνα ὁ διὰ ῥαθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος εἴτε ἐπίσκοπος εἴτε οἱοσδήποτε κληρικός, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέναι κριθῇ.“ Ἔτι δὲ καὶ τοῦ κς' τῆς ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου λέγοντος· „... εὐλογεῖν δὲ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα ἀνακόλουθον· εὐλογία γὰρ ἁγιασμοῦ μετάδοσίς ἐστιν· ὁ δὲ τοῦτον μὴ ἔχων, πῶς ἑτέρῳ μεταδώσει;“ Ὑπάρχῃ τοὐντεῦθεν ἀφορισμένος καὶ ἀποκεκομμένος τῆς ὁλομελείας τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, ὡς μέλος σεσηπὸς ἐλεγχθεὶς καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ‚αωοβ' κατὰ μῆνα ἰανουάριον ἐπινεμήσεως ιε'.

† ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως, κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου, ἀποφαίνεται.

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Κυρίλλου, συναποφαίνεται.

† ὁ Καισαρείας Εὐστάθιος.
† ὁ Ἐφέσου Παΐσιος.
† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος.
† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος.
† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος.
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος.
† ὁ Ἀγχιάλου Βασίλειος.
† ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος.
† ὁ Σισανίου Ἀμβρόσιος.
† ὁ Ἴμβρου Παΐσιος.
† ὁ Νύσσης Καλλίνικος.
† ὁ Χαλεπίου Τιμόθεος.
† ὁ Βράτσας Παΐσιος.

Ἐθεωρήθη δὲ ἀνάγκη ὅπως, καὶ βουλγαριστὶ μεταφρασθεῖσα, ληφθῇ ἡ δέουσα πρόνοια, ὅπως κυκλοφορήσῃ καὶ εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας μετ' ἄλλης σπουδαίας πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου πρὸς τὸν ὀρθόδ. ξον βουλγαρικὸν κλῆρόν τε καὶ λαὸν (ὑπὸ ἡμερομηνίαν ιη' ἰανουαρίου), πρὸς διαφώτισιν αὐτοῦ.

Hortatoria haec epistola ita se habebat:

† Ἄνθιμος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἓν ἀπὸ τὰ πρῶτα πνευματικὰ χρέη τῆς κοινῆς τῶν ὀρθοδόξων μητρὸς ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον εἰς πᾶσαν σπουδαίαν περίστασιν ἐνήργησε μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν, εἶναι καὶ τὸ νὰ συμβουλεύῃ, νὰ ὁδηγῇ καὶ νὰ φωτίζῃ τὰ πνευματικὰ αὐτῆς τέκνα, ὁσάκις κινδυνεύουσι νὰ πλανηθῶσιν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς ψυχικῆς των σωτηρίας, καὶ νὰ προσκρούσωσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Τοιοῦτος φοβερὸς κίνδυνος ἐπικρέμεται σήμερον εἰς A μερίδα τινὰ τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ· ἡ δὲ ἐκκλησία, ἡ ὁποία τρέφει μητρικὴν ἀγάπην εἰς ὅλα τὰ τέκνα της, καὶ δὲν διακρίνει ἐθνικότητας, ἀλλὰ θεωρεῖ ἐξίσου ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον λέγοντα· „Οὐκ ἔνι ἰουδαῖος, οὐδὲ ἕλλην· οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ" (Γαλ. γ', 28), ἔχει χρέος εἰς τὴν περίστασιν ταύτην νὰ ἀνοίξῃ τὰ ὄμματα τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ, καὶ νὰ δείξῃ τὸ βάραθρον τῆς ἀπωλείας, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν σπρώχνουν καὶ τὸν ὁδηγοῦσιν ἄνθρωποι μηδὲν ἔχοντες ἱερὸν καὶ ὅσιον, ὡς ἐμπράκτως τὸ ἀπέδειξαν, καὶ οἱ ὁποῖοι, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἐργάζονται διὰ τὸ καλὸν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ λαοῦ τούτου, προετοιμάζουσι τὴν καταστροφὴν τῶν πατροπαραδότων αὐτοῦ ὀρθοδόξων παραδόσεων.

Εἶναι γνωστὸν βεβαίως εἰς ὅλον τὸν εὐσεβῆ βουλγαρικὸν λαόν, ὅτι πρὸ δώδεκα ἤδη ἐτῶν ἐζητήθησαν B διὰ μερικὰς ἐπαρχίας τῆς Βουλγαρίας ἐκκλησιαστικά τινα προνόμια. Ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἔκτοτε λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων, ἐπεμελήθη νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ ζητήματα ταῦτα δὲν ἦσαν εὔλογα καὶ δὲν ἐσυμφώνουν οὔτε μὲ τοὺς κανόνας τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως, οὔτε μὲ τὰς ἀνέκαθεν διατάξεις, μὲ τὰς ὁποίας κυβερνᾶται τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα, ἐφρόντισε πάντοτε νὰ εὐχαριστήσῃ μὲν τοὺς δικαίους πόθους τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, νὰ τὸν ἀποτρέψῃ ὅμως ἀπὸ ζητήματα, τὰ ὁποῖα θρησκευτικῶς ἦσαν παράνομα.

Ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα εἶδε μετ' ὀλίγον, ὅτι οἱ ἀποπλανῶντες τὸν λαὸν δι' ἰδίους σκοποὺς δὲν ἐπείθοντο εἰς τὰς ὀρθὰς παραστάσεις αὐτῆς, καὶ ταχέως ἐγνώρισεν ὅτι δὲν εἰργάζοντο εἰλικρινῶς καὶ διὰ τὸ καλὸν τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων, ἀλλ' ὅσον ἡ ἐκκλησία ἐφέρετο μὲ μητρικὴν ἀγάπην καὶ ἐπιείκειαν, τόσον C αὐτοὶ ἐγίνοντο ἀπαιτητικώτεροι, καὶ καθ' ἡμέραν ἐπαρουσίαζον νέας προτάσεις, ἕως οὗ κατήντησαν εἰς ἀπαιτήσεις, αἱ ὁποῖαι πρώτην φορὰν σήμερον φαίνονται γινόμεναι ἀπὸ χριστιανούς, καὶ τὰς ὁποίας οἱ ἱεροὶ κανόνες ῥητῶς ἀπαγορεύουσιν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκλησία, ὡς ἦτο ἑπόμενον, δὲν παρεδέχετο τὰς ἀντικανονικὰς ταύτας ἀξιώσεις των, καὶ ἐπροσπάθει πάντοτε νὰ συμβιβάσῃ εἰρηνικῶς τὰ πράγματα, οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται μὲ περισσοτέραν θρασύτητα· ὑπεκίνησαν διαφόρους ἀταξίας εἰς τὰς ἐπαρχίας· ἐνήργησαν καταδιώξεις ἀρχιερέων καὶ ἱερέων, ἔσπρωξαν τὸν λαὸν εἰς διαφόρους ταραχώδεις καὶ ἀτάκτους πράξεις· καὶ ἐν γένει, ἔκαμαν ὅ τι ἠμπόρεσαν, διὰ νὰ μὴ τελειώσῃ τὸ ζήτημα αὐτό, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐρεθίσουν τὸν λαὸν καὶ νὰ ἀφαιρέσουν ἀπ' αὐτὸν τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν ἁγίαν ἡμῶν θρησκείαν, πρὸς τοὺς ὁμοπίστους ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ πρὸς τοὺς ποι- D μένας του.

Μόλα ταῦτα ἡ ἐκκλησία προσηνέχθη πάντοτε μὲ ἐπιείκειαν καὶ ἀνοχήν, ἐλπίζουσα ὅτι ἐπὶ τέλους ἤθελε φέρει εἰς συναίσθησιν τοὺς ἀτακτοῦντας. Διὰ τοῦτο, καὶ ἀφοῦ ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἐν οἷς δυστυχῶς εὑρίσκονται καί τινες ἀρχιερεῖς, ἔφθασαν εἰς φανερὰν ἀποστασίαν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, αὕτη ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ σκέπτηται περὶ τῶν μέσων τοῦ νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἀπαιτήσεις των μὲ τοὺς θείους κανόνας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν παναγιώτατοι πατριάρχαι ἔσπευσαν νὰ εὕρωσι τρόπον θεραπείας ἄνευ τῆς ἀθετήσεως τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν καὶ κανόνων, καὶ ἡμεῖς δέ, ἅμα τῇ θείᾳ ἐλέει τὸ τρίτον ἤδη ἐγκαταστάσει ἡμῶν ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον τοῦτον οἰκουμενικὸν θρόνον, δὲν ἐπαύσαμεν προσπαθοῦντες καὶ διὰ νουθεσιῶν καὶ διὰ διαφόρων νομίμων τρόπων, ἀκόμη καὶ διὰ παρακλήσεων, νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα.

Ἀλλὰ τελευταῖον ἀπεδείχθη πλέον σαφῶς ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπροσπάθουν νὰ κάμουν ἀδύνατον τὴν ἐπίτευξιν τοιούτου θεαρέστου σκοποῦ· διότι, ἐνῷ ἐξηκολούθουν αἱ σκέψεις αὗται καὶ διαπραγματεύσεις, δύο ἀρχιερεῖς, οἱ ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς ἀδείας ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντες, ἤτοι ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος καὶ ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, συμπαραλαβόντες καὶ τὸν καθῃρημένον Ἱλαρίωνα, ἐτόλμησαν, εἰς συμπλήρωσιν ὅλων τῶν προηγουμένων παρανομιῶν αὐτῶν, νὰ πράξωσι φρικτὸν καὶ ἀπαίσιον ἐκκλησιαστικὸν ἀνοσιούργημα.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 5 ἰανουαρίου, ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, παρουσιασθεὶς εἰς τὰ πατριαρχεῖα μεθ' ἑνὸς ἱερέως καὶ δύο λαϊκῶν, ὧν ὁ εἷς ἐφημεριδογράφος, ἐζήτησε τὴν κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἄδειαν ἵνα συλλειτουργήσῃ τὴν ἐπαύριον μετὰ τοῦ μνησθέντος Παναρέτου καὶ τοῦ καθῃρημένου Ἱλαρίωνος.

Τὴν ἄδειαν ταύτην ἡ ἐκκλησία, συμφώνως μὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ, πρὶν οἱ μὲν δύο ἀποστάται μετανοήσουν καὶ ἀνακαλέσουν τὸ ἔγγραφον τῆς ἀποστασίας των ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ δὲ τρίτος ζητήσῃ καὶ λάβῃ τὴν συγχώρησιν ἀπὸ τὴν σύνοδον, ἥτις τὸν ἐκάθηρε. Διὰ τοῦτο ὄχι μόνον δὲν τοῖς ἐδώκαμεν ἄδειαν, ἀλλὰ καὶ ῥητῶς τοὺς ἀπηγορεύσαμεν νὰ μὴ λειτουργήσουν, ὑπομιμνήσκοντες εἰς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπὶ τούτῳ ἱεροὺς κανόνας. Αὐτοὶ ὅμως καταφρονήσαντες ἐν γνώσει καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐκκλησίας, συνελειτούργησαν μετὰ τοῦ καθῃρημένου Ἱλαρίωνος τὴν ἐπαύριον, ἑορτὴν τῶν ἁγίων Θεοφανίων, εἰς τὴν ἐν Βαλατᾷ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἡμετέραν πατριαρχικὴν ἐνορίαν· τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, λειτουργήσας αὖθις ἄνευ ἀδείας, προέβη εἰς χειροτονίαν διακόνου.

Οὐδεὶς ὀρθόδοξος χριστιανὸς ἀγνοεῖ πόσον τὸ ἔγκλημα τοῦτο εἶναι βαρύ, καὶ πόσον βαρέως τιμωρεῖται ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνας. Διὰ ταῦτα ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐφήρμοσε κατ' αὐτῶν τὰς διατάξεις τῶν ἱερῶν κανόνων, ἤτοι τοῦ ιε' τῆς πρωτοδευτέρας, τοῦ ιη' τῆς δ' οἰκουμενικῆς, τοῦ λδ' τῆς ς' οἰκουμενικῆς, τοῦ ια', τοῦ λε', τοῦ ιγ' καὶ τοῦ κη' ἀποστολικοῦ, τοῦ λζ' καὶ τοῦ κς' τῆς ἕκτης οἰκουμενικῆς, καὶ τοὺς μὲν δύο τῶν παρανομησάντων, ἤτοι τὸν Φιλιππουπόλεως Πανάρετον καὶ τὸν Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνα, ἐγύμνωσε τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ παντὸς ἱερατικοῦ βαθμοῦ, ὡς παραβάτας τῶν ἱερῶν θεσμῶν καὶ κανόνων τῆς ἐκκλησίας, τὸν δὲ προκαθῃρημένον Ἱλαρίωνα, ὅστις, ἀμεταμέλητος μείνας, κατεφρόνησε τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποινήν, παντελεῖ ἀφορισμῷ καθυπέβαλεν, ἀποκόψασα ὅλως αὐτόν, ὡς μέλος σεσηπός, τῆς ὁλομελείας τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος.

Ἀφ' ἑτέρου δέ, ἐπειδὴ ὀφείλει νὰ δώσῃ λόγον πρὸς τὸν θεάνθρωπον αὐτῆς θεμελιωτὴν διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ, ὅστις τῇ ἐνεπιστεύθη, ἀπαραίτητον καὶ ἱερὸν καθῆκον νομίζει ν' ἀποταθῇ πρὸς τὸν εὐσεβῆ καὶ ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν κλῆρόν τε καὶ λαόν, καὶ νὰ φωτίσῃ αὐτόν, διὰ νὰ μὴ ἀποπλανηθῇ ἀπὸ ἀνθρώπους παρανόμους.

Περιούσιε λαὲ τοῦ κυρίου! Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι σὲ ἀπατῶσι, λέγοντες πρὸς σέ, ὅτι σὲ διδάσκουσι τὴν πίστιν τῶν πατέρων μας, διότι αὐτοὶ κατεπάτησαν πᾶν ἱερὸν καὶ ὅσιον, καὶ ἐνέπαιξαν τὴν ἁγίαν ἡμῶν θρησκείαν. Σὲ ἀπατῶσι, λέγοντες ὅτι ἐργάζονται διὰ τὸ καλόν σου· διότι τί καλὸν δύναται νὰ περιμείνῃ τις ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι παρεβίασαν τοὺς ὅρκους των καὶ ἐνέπαιξαν τὴν θρησκείαν των; Τί θὰ ἐμποδίσῃ τοιούτους ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ νὰ παραβιάσουν πᾶν ὀρθόδοξον χριστιανικὸν καθῆκον; Σὲ ἀπατῶσι, λέγοντες, ὅτι ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία θέλει νὰ σὲ τυραννῇ καὶ νὰ σὲ πιέζῃ. Ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε ἠρνήθη νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς αἰτήσεις τοῦ λαοῦ, ὃν ὁ κύριος ἡμῶν ἔθηκεν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ποιμαντορίαν. Ἐὰν δὲ δὲν παρεδέχθη ὅσα ἐζήτησαν

οἱ ἐν ὀνόματί σου λαλοῦντες, τοῦτο προέρχεται, διότι A αἱ προτάσεις αὐτῶν δὲν εἶχόν ποτε σκοπὸν τὸ ἰδικόν σου καλὸν καὶ τὴν πρόοδον, ἀλλὰ τὴν καταστροφὴν τῶν διατάξεων τῆς ὁμοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας, καθὼς τὸ ἀπέδειξαν σαφῶς τὰ προηγούμενα ἀντικανονικὰ κινήματα αὐτῶν, καὶ πρὸ πάντων ἡ τελευταία πρᾶξίς των. Ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἡ ὁποία ποτὲ δὲν ἠρνήθη νὰ λάβῃ ὑπ᾽ ὄψιν ὅλας τὰς αἰτήσεις, ὅσαι ἀποβλέπουν εἰς τὸ καλόν σου καὶ τὴν πνευματικήν σου πρόοδον, εἶναι καὶ σήμερον καὶ πάντοτε ἑτοίμη νὰ ἀκούσῃ πᾶν ὅ τι ἀφορᾷ τὴν θεραπείαν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν σου, συμφώνως μὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας.

Τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν εὐσεβέστατα! Ἐνθυμήθητε ὅτι ἡ ὀρθοδοξία εἶναι ἡ πίστις τῶν πατέρων σας, τὴν ὁποίαν ἡ ἐκκλησία σᾶς ἐδίδαξε διὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς ἱεροδιδασκάλων, ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου· ἡ πίστις, τὴν ὁποίαν πάντες χρεωστοῦμεν νὰ φυλάττωμεν ἀμίαντον καὶ ἀπαρασάλευτον, καθὼς τὴν παρε- B λάβομεν. Μὴ πιστεύετε ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, παρουσιαζόμενοι μὲ τὸ ὑποκριτικὸν ὕφος ὅτι ἐργάζονται διὰ τὸ καλόν σας, ζητοῦσι τὴν καταπάτησιν τῶν διατάξεων τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν. Μὴ δίδετε καμμίαν ἀκρόασιν εἰς αὐτούς· διότι, καθὼς ἠπάτησαν τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, ἥτις τοὺς ἀνέδειξε ποιμένας λαοῦ, τοιουτοτρόπως ἐξαπατῶσι καὶ σᾶς· καθὼς ἐπρόδωκαν τοὺς ὅρκους των καὶ τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις, οὕτω προδίδουσι καὶ σᾶς, καὶ σᾶς ἀποπλανῶσιν.

Ἐνθυμήθητε τοὺς λόγους τοῦ μακαρίου ἀποστόλου Παύλου, λέγοντος· „Καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ᾽ ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.“ (Γαλ. α', 8.)

Μὴ πλησιάσητε πλέον τοὺς ἀνθρώπους τούτους, μὴ συγκοινωνήσητε μετ᾽ αὐτῶν, διότι ἁμαρτάνετε εἰς τὴν θρησκείαν σας, καὶ γίνεσθε συνένοχοι τοῦ ἀπαισίου ἁμαρτήματος αὐτῶν. Ἀπομακρύνθητε ἀπ᾽ αὐτοὺς C καὶ διατηρήσατε τὰς διατάξεις τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας, ἐνθυμούμενοι ὅτι, ἐὰν δὲν φυλάξητε μέχρι κεραίας τὴν πατροπαράδοτον θρησκείαν σας, θέλετε δώσει λόγον ἐνώπιον τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ εἰπόντος διὰ στόματος τοῦ ἀποστόλου Παύλου· „Ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι᾽ ἐπιστολῆς ἡμῶν.“ (Θεσσαλον. β', 15.)

Ἡ ἐκκλησία ἐκτελεῖ τὸ καθῆκόν της, δεικνύουσα εἰς πάντας ὑμᾶς, ἱερωμένους τε καὶ λαϊκούς, τὸν κρημνὸν καὶ τὸν ὄλεθρον, εἰς τὸν ὁποῖον θέλουν νὰ σᾶς φέρουν ἄνθρωποι, μηδὲν ἔχοντες ἱερὸν καὶ ὅσιον, καὶ οἱ ὁποῖοι θὰ προσπαθήσουν βεβαίως καὶ πάλιν νὰ σᾶς ἀπατήσουν μὲ ψευδεῖς φήμας καὶ ὑποσχέσεις. Παρακαλεῖ δὲ τὸν θεὸν τῶν φώτων καὶ τῆς εἰρήνης νὰ συνετίσῃ καὶ φωτίσῃ τὰς ψυχὰς πάντων ἡμῶν διὰ νὰ παύσῃ τὸ μαστίζον τὴν ἐκκλησίαν σκάνδαλον, πρὸς θρίαμβον τῆς ὀρθοδοξίας καὶ δόξαν τοῦ ἁγίου D ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

,αωοβ', ἰανουαρίου ιη'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Καισαρείας Εὐστάθιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἐφέσου Παΐσιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Δέρκων Νεόφυτος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἀγχιάλου Βασίλειος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἴμβρου Παΐσιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Νύσσης Καλλίνικος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Σισανίου Ἀμβρόσιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Χαλεπίου Τιμόθεος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

Ἐστάλησαν δὲ καὶ πρὸς τὰς αὐτοκεφάλους ὀρθοδόξους ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου, καὶ τὰς ἱερὰς συνόδους τῆς Ῥωσσίας καὶ Ἑλλάδος πατριαρχικαὶ ἐπιστολαί, περιέχουσαι καὶ τὴν ἐν λόγῳ ἐκκλησιαστικὴν καὶ συνοδικὴν πρᾶξιν.

Οἱ μητροπολῖται Βιδύνης, Σοφίας, Νυσσάβας καὶ Βελισσοῦ.

Οἱ βούλγαροι μητροπολῖται Βιδύνης Ἄνθιμος, Σοφίας Δωρόθεος, Νυσσάβας Παρθένιος, καὶ Βελισσοῦ Γεννάδιος, προσεκλήθησαν ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας δι᾽ ἐπιστολῶν, ὅπως, ἐντὸς 40 ἡμερῶν, γνωσιμαχήσαντες, ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς αὐτῶν ἐκκλησίας· ἄλλως, θέλουσιν ἀποκοπῆ καὶ αὐτοὶ διὰ καθαιρέσεως ἐκ τῆς ὁλομελείας τῆς ἱεραρχίας.

Ἡ πρὸς τὸν μέγαν βεζίρην ἀναφορὰ τῶν βουλγάρων.

Μετὰ τὴν καθαίρεσιν καὶ τὸν ἀφορισμὸν τῶν παρανομησάντων βουλγάρων ἀρχιερέων, ἐπεδόθη ἀναφορὰ τῶν ἐνταῦθα λεγομένων ἀντιπροσώπων τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην, ὑπὸ ἡμερομηνίαν ιθ' ἰανουαρίου, ὑβριστικωτάτη κατὰ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐν γένει, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Τοιοῦτο ἔγγραφον δύνανται νὰ συντάξωσι μόνον ἐχθροὶ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἐκ συστήματος διῶκται τῆς ἀληθείας.

Ἡ ἐξορία τῶν παρανομησάντων ἀρχιερέων.

Τὴν κα' (παρασκευὴν) ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, συνωδευμένος καὶ ὑπὸ τῶν σεβασμιωτάτων συνοδικῶν Νικαίας, Διδυμοτείχου καὶ Δράμας, τοῦ καπουκεχαγιᾶ καὶ τῆς λοιπῆς ἀκολουθίας, μετέβη εἰς συνέντευξιν τοῦ μεγάλου βεζύρου καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ Σερβὲρ πασᾶ, ἀφορῶσαν τὸ γνωστὸν τῶν παρανομησάντων βουλγάρων ἀρχιερέων πραξικόπημα.

Καὶ προηγουμένως μὲν ἔσχε συνέντευξιν μετὰ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτοῦ, ὅπου ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης ἐξέφρασε πρὸς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα τὴν ἐπὶ τοῖς γενομένοις ἐκ μέρους τῶν καθῃρημένων ἀρχιερέων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων λύπην του, διαβεβαιώσας συνάμα ὅτι ἡ κυβέρνησις ἔλαβε τὴν δέουσαν πρόνοιαν περὶ τῆς ἀναποφεύκτου τῶν παραβατῶν τιμωρίας· οὐχ ἧττον δὲ εἶπεν ὅτι, πεποιθὼς εἰς τὸ διαλλακτικὸν πνεῦμα, ὅπερ μέχρι τοῦδε ἐν τῷ βουλγαρικῷ ζητήματι ἐπέδειξεν ἡ μεγάλη ἐκκλησία, καὶ εἰς τὸν ζῆλον τῶν διεπόντων αὐτήν, εὐελπίζεται ὅτι θέλει καταβληθῆ αὖθις ἡ δέουσα πρόνοια πρὸς τὴν ὁριστικὴν λύσιν τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος.

Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, εὐχαριστήσας τῷ πρωθυπουργῷ διὰ τὰς ἐκφρασθείσας ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εὐμενεῖς διαθέσεις, ἀπήντησεν ὅτι ἡ ἐκκλησία, τὸ ἐπ᾽ αὐτῇ, ἔπραξε μέχρι τοῦδε πᾶν ὅ τι ἦν δυνατὸν πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ αἰτήσεων, συμφώνως τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς κανόσι καὶ τοῖς προνομίοις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ ὅτι, τό γε νῦν ἔχον, ἀπόκειται εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν πλέον ἡ ὑπεράσπισις τῶν ἀσυστόλως καταπατουμένων προνομίων, ἅτινα ἐσεβάσθησαν οἱ κατὰ καιροὺς σουλτάνοι καὶ ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις.

Ὁ πρωθυπουργὸς καὶ αὖθις διεβεβαίωσε τὴν αὐτοῦ παναγιότητα ὅτι ἡ τιμωρία τῶν παρανομησάντων ἤδη ἀνετέθη εἰς τὸν Σερβὲρ πασᾶν, ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν.

Ἐκεῖθεν μετὰ τῆς αὐτῆς συνοδίας ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης μετέβη διὰ τοῦ Γαλατᾶ ἐφ᾽ ἁμαξῶν εἰς Φουνδουκλί, ὅπου ὑπάρχει τὸ μέγαρον τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ, πρὸς συνέντευξιν καὶ μετὰ τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐπληροφορήθη ὅτι παρὰ τῇ αὐτοῦ ἐξοχότητι ὑπῆρχον οἱ τρεῖς ἀποστάται τῆς ἐκκλησίας ἀρχιερεῖς κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, δὲν ἐθεώρησε κατάλληλον τὴν εἰς τὸ μέγαρον τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος μετάβασιν, καὶ οὕτως ἐπανῆλθεν εἰς τὰ πατριαρχεῖα.

Καὶ πραγματικῶς, προσκληθέντες οἱ τρεῖς βούλγαροι ἀρχιερεῖς ὑπὸ τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος αὐθημερόν, μετὰ τὰς δεούσας ἀνακρίσεις καὶ τὴν παράθεσιν γεύματος κατὰ τὴν μεσημβρινὴν ὥραν, ἔλαβον τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐτοῦ μεγαλειότης ὁ σουλτάνος ἐνέκρινε τὴν ἐκ τῆς πρωτευούσης ὑπερορίαν αὐτῶν, ὡς παρανομησάντων. Οὕτω δὲ κατ᾽ εὐθεῖαν ἐπεβιβάσθησαν οὗτοι εἰς τὸ παρὰ τὸ Φουνδουκλὶ ναυλοχοῦν αὐτοκρατορικὸν ἀτμόπλοιον, ὅπερ, ἀμέσως ἐκπλεῦσαν τοῦ λιμένος, ἀπήγαγεν αὐτοὺς ἐξορίστους εἰς Νικομήδειαν, μέχρι νεωτέρας διαταγῆς.

Τὴν νύκτα δὲ τῆς παρασκευῆς πρὸς τὸ σάββατον, γνωσθείσης τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀποφάσεως, οἱ βούλγαροι, εἰδοποιηθέντες εἰς τὰ διάφορα χάνια καὶ λοιπὰ καταστήματα, προσήρχοντο ἀλλεπαλλήλως εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῷ σαββάτῳ (κβ᾽), ὅπως ὑπογράψωσιν ἀναφορὰν ἐπιδοθησομένην, ὡς ἐλέγετο, πρὸς τὸν σουλτάνον. Ἡ δὲ βουλγαρικὴ ἐκκλησία καὶ τὰ παράθυρα τῶν κελλίων ἐκαλύφθησαν ὑπὸ μελανῶν παραπετασμάτων, πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἐπὶ τῇ ὑπερορίᾳ τῶν ἀρχιερέων αὐτῶν βαθείας λύπης.

Ἀπὸ τοῦ σαββάτου δὲ ἐξηκολούθουν προσερχόμενοι πρὸς τὸν πατριάρχην, καίτοι ἀδιαθετοῦντα, διάφοροι ὁμογενεῖς, ὡς καὶ ὑπάλληλοι τῆς ὑψηλῆς πύλης. Πρῶτος μετέβη τῷ σαββάτῳ παρὰ τῇ αὐτοῦ παναγιότητι ὁ ὑφυπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν κύριος Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆς, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ 4 ἀντιπροσώπων τῶν βουλγάρων, τῆς μερίδος τῶν μετριοφρόνων, ἤτοι τῶν κυρίων Γ. Κρεστίδου, Γιοβάντσου, Χ. Νικολῆ καὶ Γκέσογλου, οἵτινες καὶ ἀσπασάμενοι τὴν δεξιὰν τῆς αὐτοῦ παναγιότητος ἐξέφρασαν τὴν λύπην των ἐπὶ τοῖς γενομένοις. Ἡ αὐτοῦ παναγιότης εὐμενῶς ὑποδεξαμένη, ἐπεδαψίλευσεν αὐτοῖς τὰς πατρικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκείνων, ὁ ὑφυπουργὸς συνδιελέχθη ἐπὶ πολλὴν ὥραν μετὰ τοῦ πατριάρχου. Τὴν ἐπιοῦσαν δὲ ἐπεσκέψαντο τὴν αὐτοῦ παναγιότητα καὶ ὁ πρῶτος διερμηνεὺς τῆς ῥωσσικῆς πρεσβείας, καθὼς καὶ ὁ πρῶτος διερμηνεὺς τῆς ὑψηλῆς πύλης, ὅστις ἀνήγγειλεν εἰς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργοῦ τὴν ἀνάγκην ἀποστολῆς ἱερέως εἰς τὸν βουλγαρικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὅπως λειτουργῇ, καθόσον ἀπηγορεύθη αὐστηρῶς καὶ ἡ ὑπὸ τῶν βουλγάρων ἱερέων λειτουργία, τῶν συνιερουργησάντων μετὰ τῶν ἀποστατῶν καὶ καθῃρημένων τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων. Ἡ αὐτοῦ παναγιότης ἀπήντησεν, ἂν ἔχωσιν οὗτοι βούλγαρον ἱερέα, νὰ τὸν πέμψωσιν εἰς

A τὰ πατριαρχεῖα, διὰ νὰ τῷ χορηγηθῇ ἡ κυριαρχικὴ πατριαρχικὴ ἄδεια τοῦ ἱερουργεῖν. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, διεβεβαίωσεν ὅτι θέλει φροντίσει περὶ ἀποστολῆς καταλλήλου ἱερέως.

Τὴν δευτέραν (κδ᾽) ἐπεσκέψαντο τὴν αὐτοῦ παναγιότητα ὁ ἐξοχώτατος Χρηστάκης ἐφέντης Ζωγράφος, ὁ μέγας λογοθέτης, ὁ κύριος Κ. Ἀνθόπουλος καὶ ἄλλοι τῶν ὁμογενῶν. Ἐπειδὴ δὲ μέχρι τῆς ὥρας τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου δὲν ἐφάνη εἰς τὰ πατριαρχεῖα βούλγαρος ἱερεύς, ἡ αὐτοῦ παναγιότης ἐνέκρινεν ὅπως στείλῃ εἰς τὸν βουλγαρικὸν ναόν, πρὸς ἐκτέλεσιν ἱερατικῶν καθηκόντων, τὸν ἀρχιγραμματέα τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ ἀρχιμανδρίτην κύριον Δοσίθεον, βούλγαρον τῷ γένει. Μεταβὰς δὲ ὁ ἀρχιμανδρίτης, εὗρε τὴν ἐκκλησίαν κλειστήν· ἐπληροφορήθη δὲ ὅτι τὰς κλεῖς κατέχει ὁ τοῦ ναοῦ καψιμάλης. Ἐπειδὴ δὲ ἐστάλη ἄνθρωπος πρὸς παραλαβὴν τῶν κλειδῶν ἐκ τοῦ βαλκαπανίου, ἔσπευσαν ἀμέσως ἵνα μεταβῶσιν

B εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου αὐθωρεὶ ἱκανοὶ βούλγαροι, οἵτινες καὶ ἀπήντησαν εἰς τὸν ἀπεσταλμένον ἀρχιμανδρίτην ὅτι δὲν τὸν παραδέχονται, καὶ οὕτως ἐπανῆλθεν οὗτος ἄπρακτος.

Ἐν τούτοις τὴν κυριακήν, πληθὺς βουλγάρων, ὑπογράψαντες ἀναφορὰν ἐν τῷ βουλγαρικῷ ναῷ, μετὰ προσλαλιάν τινα ἑνὸς τῶν βουλγάρων λαϊκῶν, μετέβησαν ὅπως ἐπιδώσωσι ταύτην εἰς τὸν μέγαν βεζύρην, ἐξαιτούμενοι τοὺς ποιμένας αὐτῶν. Κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦτο ἐγίνοντο συνοδικαὶ συνδιασκέψεις, νυκτός τε καὶ ἡμέρας.

Τὴν δευτέραν ἑσπέρας, περὶ λύχνων ἁφάς, ἦλθεν αὖθις εἰς τὰ πατριαρχεῖα ὁ ὑφυπουργὸς κύριος Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆς, ἔχων ἐντολὴν τοῦ ὑπουργοῦ, ὅπως προτρέψῃ τὴν αὐτοῦ παναγιότητα ἵνα ἐκ τοῦ στελλομένου καταλόγου πέντε βουλγάρων ἱερέων χορηγηθῇ ἡ ἄδεια ἑνὶ ἐξ αὐτῶν ὅπως λειτουργῇ ἐν τῷ βουλγαρικῷ ναῷ. Ὁ πατριάρχης, συγκαλεσάμενος

C ἀμέσως τὴν ἱερὰν σύνοδον, διεκοίνωσε τὰ συμβαίνοντα. Ὁμοφώνως δὲ ἐνεκρίθη, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὅρους, ὅπως ὁ λειτουργήσας ἱερεύς, προσελθὼν εἰς τὰ πατριαρχεῖα, δείξῃ τὰ ἀπολυτήρια αὐτοῦ, καὶ οὕτω, κατὰ τὴν ἀνέκαθεν ἐπικρατοῦσαν διατύπωσιν, λάβῃ τὴν κανονικὴν ἄδειαν. Ἀλλά, καίτοι μὴ γενομένου τούτου, τὴν κε΄ ἐλειτούργησεν ἐν τῷ βουλγαρικῷ ναῷ εἷς τῶν βουλγάρων ἱερέων, Βησσαρίων ὁ Βατοπεδινός.

Αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπουργικὴν ἀπόφασιν ἀνήγγειλεν εἰς τὰ πατριαρχεῖα καὶ ὁ καπουκεχαγιᾶς, ἄνευ ἀποτελέσματος· διότι ἀδύνατον ἦν ὁ πατριάρχης καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος νὰ χορηγήσωσιν ἄδειαν εἰς ἱερέα ἄγνωστον, μηδόλως ἐμφανισθέντα εἰς τὰς πνευματικὰς ἀρχάς, ὅπερ καὶ ἀνηγγέλθη ἀμέσως νυκτὸς εἰς τὸν ὑπουργὸν διὰ τοῦ καπουκεχαγιᾶ.

Καὶ τὴν κε΄ προσῆλθον εἰς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα τέσσαρες ἐκ τῶν ἄλλοτε μετριοφρόνων βουλγάρων, οἱ κύριοι Κρεστίδης, Χ. Νικολῆς, Γκέσογλους καὶ Καμ-

D πούρωφ, ἐξαιτούμενοι τὴν ἐπὶ τοῖς γενομένοις ὑπὸ τῶν παρανομησάντων ἀρχιερέων συγγνώμην, ἀναδεικνύμενοι ἤδη ἀπαιτητικώτεροι, ἐνῷ ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεντεύξει ἀπεδοκίμαζον τὴν διαγωγὴν αὐτῶν. Ἡ αὐτοῦ παναγιότης μετὰ τὰς ὑποβληθείσας αὐτοῖς παρατηρήσεις, ἀπεφήνατο ὅτι οὐδὲν δύναται ποιῆσαι, πρὶν ἢ συγκαλέσῃ γενικὴν συνέλευσιν ἐκ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Μόνον ὁ κύριος Γιοβάντσος ἐφένδης ἀπῆν ἐκ τῶν βουλγάρων ἀντιπροσώπων, προσκληθείς, ἅμα τῇ εἰς τὴν γέφυραν ἀποβάσει αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου τῶν νήσων, εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν πατριαρχείων δυσηρεστημένοι ἐπὶ τῇ μὴ παραδοχῇ τῶν ὑπ᾽ αὐτῶν προτεινομένων, ἐκφράσαντες μάλιστα τὴν ἀγανάκτησιν αὐτῶν εἴς τινας τῶν πατριαρχικῶν ὑπαλλήλων μετὰ περιπαθοῦς τινος σφοδρότητος.

Ἐν τούτοις οἱ βούλγαροι ἀπὸ τῆς κε΄ ἀφήρεσαν τὰ πένθιμα μελανὰ περικαλύμματα ἀπὸ τοῦ ναοῦ καὶ τῶν κελλίων αὐτῶν, λαβόντες, φαίνεται, ἀγα-

θὰς πληροφορίας περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πόθων αὐτῶν. A

Τὸ δὲ ὀρθόδοξον πλήρωμα ἦν ὑπερβέβαιον ὅτι ἡ αὐτοῦ παναγιότης μετὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἀκλόνητον ἔσχον ἀπόφασιν ἵνα μὴ παρεκκλίνωσι τῶν ἱερῶν ὅρων καὶ κανόνων, οὐδ' ἂν εἴ τι γένοιτο, προτιμῶντες καὶ θέσεων καὶ δόξης καὶ τιμῆς καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς τὴν ἀπαρασάλευτον τήρησιν τῶν ἱερῶν κανόνων, ὡς τοῦτ' αὐτὸ ἐξέφρασαν ἐπανειλημμένως καὶ πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον ὁμογενῆ καὶ ὁμόδοξον ὑφυπουργόν, ὅπως διαβιβάσῃ πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην. Συνάμα δὲ ἡ αὐτοῦ παναγιότης ἀπήτησεν ὅπως τοῦ λοιποῦ ἐγγράφως ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ διακοινοῦται εἰς τὰ πατριαρχεῖα οἱαδήποτε περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου διαταγή, καὶ οὐχὶ διὰ διαφόρων ἀπεσταλμένων, ἐνοχλούντων πολλάκις δι' ἐπανειλημμένων καὶ ἐπιβλητικῶν τρόπον τινὰ ἀπαιτήσεων καὶ μεσολαβήσεων.

Οἱ δὲ ἀδελφοὶ βούλγαροι, θέλοντες, φαίνεται, τὸ μέχρι τοῦδε ἐκκλησιαστικὸν βουλγαρικὸν ζήτημα νὰ B καταστήσωσι καὶ διπλωματικόν, μετέβησαν ἐπὶ τούτῳ καὶ εἰς τὸν μόλις ἐνταῦθα ἀφικόμενον ἔκτακτον ἀπεσταλμένον τῆς Αὐστρο-Οὐγγαρίας κόμητα Λουδόλφ. Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι πρεσβευταὶ φαίνονται λαβόντες μέρος εἰς τὴν πολύκροτον ταύτην ὑπόθεσιν. Ὁ κόμης Λουδόλφ, κατὰ τὰ διαθρυλληθέντα, διεβεβαίωσεν ὅτι „ἐν τῇ πρώτῃ μετὰ τοῦ σουλτάνου συνεντεύξει θέλει ὁμιλήσει καὶ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης". Κατὰ νεωτέρας ὅμως πληροφορίας, διαφωτισθεὶς οὗτος περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ βουλγαρικοῦ διαβήματος, ἀπέσχετο πάσης οἱασδήποτε ἀναμίξεως, λίαν φρονίμως καὶ συνετῶς.

Διάφορα ἐπεισόδια.

Διεδόθησαν ἐν τούτοις διάφοροι εἰδήσεις, ὅτι ὁ μέγας βεζύρης ἀπήντησεν εἰς τοὺς ἐπιδόντας τὴν ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τῶν ἐξορισθέντων ἀρχιερέων ἀναφορὰν βουλγάρους, ὅτι ἐντὸς 10 ἡμερῶν τὰ πάντα περατω- C θήσονται — ὅτι οἱ βούλγαροι διεκήρυξαν ὅτι δὲν ἀναγνωρίζουσι τοὺς ἀντιπροσώπους, τοὺς μετὰ τοῦ πατριάρχου διαπραγματευθέντας τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος — ὅτι ὁ μέγας βεζύρης ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς βουλγάρους ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἐξάρχου ἐνεργηθήσεται προσεχῶς — ὅτι τὴν κε' ἰανουαρίου ἀπεστάλη διάταγμα τῆς ὑψηλῆς πύλης πρὸς τὸ ἐν Μεσαχώρῳ προσωρινὸν βουλγαρικὸν συμβούλιον, δι' ἐπίτηδες ὑπαλλήλου τῆς ὑψηλῆς πύλης, περιέχον τὰ ἑξῆς·

1. Ὅπως τὸ ῥηθὲν συμβούλιον ἐπαναλάβῃ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ, ὡς καὶ πρότερον (διακοπείσας μετὰ τὴν ἐξορίαν τῶν ἀρχιερέων).

2. Ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου ὑπάρχει ἀναπόφευκτος.

3. Ὅτι οἱ ὑποβληθέντες τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει κανονισμοὶ[1] ἐντὸς ὀλίγου ἐπικυρωθήσονται — ὅτι οἱ ἐξορισθέντες ἀρχιερεῖς ἐπανακάμψουσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν — ὅτι μόνον 10 ἐπαρχίαι διανεμηθή- D σονται μεταξὺ Γραικῶν καὶ Βουλγάρων· Μαρώνεια, Ἀδριανούπολις, Βωδενά, Στρώμνιτσα, Πελαγώνεια, Δράμα, Πρέσπαι, Πολυάνα, Δίβρα καὶ Σέρραι — καὶ ὅτι ἐκ διαφόρων μερῶν ἐστάλησαν εὐχαριστήριοι πρὸς τοὺς ἐξορισθέντας ἀρχιερεῖς ἀναφοραί.

Ἡ ἐπάνοδος τῶν ἐξορίστων.

Τὴν κζ' ἰανουαρίου (πέμπτην) πραγματικῶς ἐπανῆλθον ἐκ Νικομηδείας οἱ τρεῖς ἐξόριστοι βούλγαροι ἀρχιερεῖς διὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀτμοπλοίου Ἰζεδδίν, διαταγῇ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως. Πρὸς ὑποδοχὴν δ' αὐτῶν, ἀποβαινόντων ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου, ἀπεστάλη εἷς ὑπάλληλος τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως καὶ ἅμαξαι κυβερνητικαί.

Τὴν κη' (παρασκευὴν) συνεκροτήθη γενικὴ βουλγαρικὴ συνέλευσις ἐν Μεσαχώρῳ, προεδρευομένη ὑπὸ

[1] Has regulas supra dedimus col. 335-60.

τοῦ Λοφτσοῦ, ὅστις, ἐκφράσας εὐχαριστίας πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἐπὶ τῇ ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακλήσει αὐτοῦ τε καὶ τῶν δύο συναδέλφων αὐτοῦ, διεβεβαίωσε τὴν τῆς ὑψηλῆς πύλης ὑπόσχεσιν περὶ τῆς ταχείας ἐκτελέσεως τοῦ φιρμανίου. Ἀναγνωσθέντος δὲ τοῦ περὶ τούτου ὑπουργικοῦ διαγγέλματος, ἐπηκολούθησαν ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου. Κατόπιν ὁ Γαβριὴλ ἐφένδης ἀνέγνω ἔκθεσιν περὶ τῶν ἀποτυχουσῶν μετὰ τοῦ πατριάρχου διαπραγματεύσεων.

Τὴν δὲ κυριακὴν (λ') ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ναῷ ὁ πρώην Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, καθ' ἣν ἡμέραν ἐτελέσθησαν καὶ δύο ἐν αὐτῷ γάμοι, παρόντος καὶ τοῦ πρώην Μακαριουπόλεως.

Τὸ περὶ τῆς οἰκίας ἀφιερωτικὸν γράμμα τοῦ πρίγκιπος Στεφάνου Βογορίδου.

Λίαν σκόπιμος καὶ πρόσφορος ἐθεωρήθη ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δημοσίευσις τοῦ ἀφιερωτικοῦ γράμματος τοῦ μακαρίτου πρίγκιπος Στεφάνου Βογορίδου, ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ὁποίου καταφανεῖς γίνονται οἱ ὅροι, ἐφ' οἷς ἱδρύθη ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικὸς ναός. Κατὰ πόσον δὲ διετηρήθησαν οὗτοι ὑπὸ τῶν βουλγάρων, μάρτυρες διαπρύσιοί εἰσι τὰ μέχρι τοῦδε ἐνεργούμενα ὑπ' αὐτῶν κατὰ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας.

Ἡ κατὰ τὴν λ' ἰανουαρίου μεγάλη συνέλευσις.

Τὴν λ' ἰανουαρίου (κυριακὴν) συνεκροτήθη ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἡ προαγγελθεῖσα μεγάλη συνέλευσις, εἰς ἣν προσεκλήθησαν οἱ πρώην Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχαι, οἱ ἐνδημοῦντες καὶ παρεπιδημοῦντες ἀρχιερεῖς, μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι, οἱ ἱεροδιδάσκαλοι καὶ ἀρχιμανδρῖται, οἱ λογάδες τοῦ ἔθνους, ὡς καὶ ἀρχηγοί τινες τῶν συντεχνιῶν. Οἱ προσκληθέντες διὰ πατριαρχικῶν πιττακίων ἦσαν περὶ τοὺς 100.

Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἕκτης ὥρας τουρκιστί[1]. Ἐκ τῶν πρώην πατριαρχῶν παρευρέθη ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ κύριος Γρηγόριος, δεκαοκτὼ ἀρχιερεῖς, συνοδικοί τε καὶ μή, τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας ἀπουσιάσαντος, οἱ ἀρχιμανδρῖται καὶ ἱεροδιδάσκαλοι Βρυέννιος, Γλυκᾶς, Γερμανὸς καὶ Ἰ. Ἀναστασιάδης, καθὼς καὶ οἱ δύο ἀντιπρόσωποι τοῦ ἁγίου ὄρους Γεννάδιος καὶ Ἀρσένιος.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, ἐν πρώτοις ὁ κύριος Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆς ἐπήνεγκέ τινας διορθώσεις τῶν λόγων αὐτοῦ, τῶν ἐν τοῖς πρακτικοῖς σημειωθέντων.

Κατόπιν ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος Ἄνθιμος ἀνέγνω τὴν ἐναρκτήριον προσλαλιάν, ἐν ᾗ ἐξέθηκε τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν περιῆλθε τὸ ζήτημα ἀπὸ τῶν Θεοφανείων μέχρι τῆς ὥρας. Ἰδίᾳ δὲ ἀνέφερε τὰ περὶ συνδιαλέξεων αὐτοῦ μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν κατόπιν ἀπεσταλμένων τῆς ὑψηλῆς πύλης, τοῦ τε ὑφυπουργοῦ κυρίου Ἀλεξάνδρου Καραθεοδωρῆ καὶ τοῦ ὀθωμανοῦ διερμηνέως, τοῦ μεγάλου λογοθέτου καὶ τοῦ τῶν πατριαρχείων καπουκεχαγιᾶ.

Μετὰ τὴν προσλαλιὰν τοῦ πατριάρχου, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ κύριος Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆς, ὅστις ἠθέλησε νὰ διορθώσῃ ἐκφράσεις τινὰς τῆς τοῦ πατριάρχου προσλαλιᾶς, ἀφορώσας ἰδίᾳ αὐτόν· καθότι ἐνόμισεν ὅτι ἐγένετο σύγχυσις τῶν ὅσα εἶχεν εἰπεῖ τῷ πατριάρχῃ ἰδιωτικῶς τρόπον τινά, ὡς ἄτομον, καὶ τῶν ὅσα εἶχεν ἀναγγείλει ἐπισήμως, ὡς ἀπεσταλμένος τῆς ὑψηλῆς πύλης.

Μετὰ τὸν κύριον Ἀλέξανδρον, καὶ ὁ μέγας λογοθέτης ἐπήνεγκέ τινας παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς πατριαρχικῆς προσλαλιᾶς, ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα ἐπίσης αὐτὸν ἰδίᾳ.

[1] Hora nostra antemeridiana 11, 18.

Ἀκολούθως ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ πατριάρχης κύριος Γρηγόριος συνοπτικὴν ἐποιήσατο ἔκθεσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἀπ᾽ ἀρχῆς, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ μέχρι τέλους, καταλήξας εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα δὲν εἶναι δυνατὸν ἄλλως νὰ λυθῇ εἰμὴ δι᾽ οἰκουμενικῆς συνόδου.

Ὑπομνήσεις δέ τινας λίαν καταλλήλως ἐποιήσατο ἔν τισι τῶν οὐσιωδεστέρων μερῶν τῆς πατριαρχικῆς ταύτης ἀγορεύσεως ὁ μητροπολίτης Δέρκων.

Μετὰ ταῦτα ὁ κύριος Ἀλέξανδρος διὰ μακρῶν ἐξέθηκε τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ γνώμην περὶ τοῦ ζητήματος, ὑπεραπολογούμενος ἐν μέρει καὶ ὑπὲρ τῶν ἐσχάτως κατ᾽ αὐτοῦ διαθρυλληθέντων, ὡς δῆθεν συμφρονοῦντος τοῖς βουλγάροις κατὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους. Ἦν δὲ ἡ ἀτομικὴ αὐτοῦ γνώμη ἐν συνόψει ἡ ἑξῆς· ὅτι δυνατή τις λύσις τοῦ ζητήματος μόνον δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς συνεννοήσεως τῆς πολιτείας μετὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅτι οὔτε μόνη ἡ πολιτεία, οὔτε μόνη ἡ ἐκκλησία δύναται ἵνα ἐπενέγκῃ ὁριστικὴν καὶ ἀποτελεσματικὴν λύσιν. Ἐξετάζων δὲ τὴν ἀπ᾽ ἀρχῆς πορείαν τοῦ ζητήματος, παρετήρησεν ὅτι εἰς δύο μόνον περιστάσεις εὑρέθη ἡ ἐκκλησία ἡνωμένη μετὰ τῆς πολιτείας, α′) ἐπὶ τοῦ κυρίου Ἰωακείμ, ὅτε ἐξεδόθη τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο φιρμάνιον διὰ κοινῆς συνεννοήσεως, καὶ ἥτις δὲν διήρκεσεν εἰμὴ μόνον 15-20 ἡμέρας· καὶ β′) ἐπ᾽ ἐσχάτων, ἐπὶ τοῦ κυρίου Ἀνθίμου, ἥτις ὑπῆρξεν ἔτι ὀλιγοχρονιωτέρα.

Μετὰ τὴν μακρὰν ταύτην ἀγόρευσιν τοῦ κυρίου Καραθεοδωρῆ, ὡμίλησεν ὁ μητροπολίτης Καισαρείας, εἰπὼν ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἐθεώρησε τὸ ζήτημα καθαρῶς ἐκκλησιαστικόν, καὶ ὅτι λύσις αὐτοῦ δὲν δύναται γενέσθαι ἄλλως, εἰ μὴ δι᾽ οἰκουμενικῆς συνόδου.

Ἀκολούθως ἔλαβε τὸν λόγον ὁ μητροπολίτης Δέρκων, σαφῶς καὶ εὐκρινῶς ἀναπτύξας τοὺς λόγους, δι᾽ οὓς ἡ ἐκκλησία ἀνέθηκε τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος εἰς τὴν κρίσιν καὶ ἀπόφασιν οἰκουμενικῆς συνόδου, ἣν καὶ πρῶτος αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς ὑπέδειξεν.

Κατόπιν ὡμίλησεν ὁ κύριος Δημήτριος Ἀριστάρχης, ἀναγνοὺς ἰδίᾳ ἔγγραφον προσλαλιάν, ἐν ᾗ ἐξέθηκε περιπαθῶς καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ χριστιανικοῦ ζήλου καὶ αἰσθήματος τὰς ἀντικανονικὰς καὶ ἀσεβεῖς πράξεις τῶν παρανομούντων βουλγάρων, τὴν δι᾽ αὐτῶν προσγινομένην εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ εἰς τὸν χριστιανισμὸν ἐν γένει ὕβριν, καὶ τὴν ἐξουδένωσιν παντὸς μὲν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, ἰδίᾳ δὲ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Μετ᾽ αὐτὸν ὁ κύριος Κ. Καλλιάδης, ἐπίσης διὰ μακρᾶς καὶ εὐγλώττου ἀγορεύσεως, ὑπέδειξεν ἐπὶ τέλους ὅτι, εἰς ἣν περιῆλθε τὸ ζήτημα θέσιν, ἡ ἐκκλησία ὀφείλει νὰ πληροφορηθῇ ἐν πρώτοις περὶ τῆς ὀρθοδοξίας τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετ᾽ αὐτοῦ περὶ τῆς τοῦ ζητήματος λύσεως, μόνον ὅταν οὗτοι καταδείξωσιν ὅτι ἐμμένουσιν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ.

Τὴν γνώμην τοῦ κυρίου Καλλιάδου, ἐν μέρει τροποποιήσας, ἐξήνεγκεν ἐπὶ τέλους ὁ κύριος Ἀριστοκλῆς, καὶ ἡ συνέλευσις ἐφάνη ὅτι ἀπεδέξατο ἐν γένει ταύτην.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἔλαβον τὸν λόγον καὶ οἱ κύριοι Κωνστ. Καραθεοδωρῆς ἰατρός, Κ. Καραθεοδωρῆς, Κ. Ἀνθόπουλος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν λαϊκῶν, ὡς καὶ τῶν κληρικῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐπίσκοπος Βράτσης, τοῦ ὁποίου αἱ διαβεβαιώσεις καὶ οἱ λόγοι περὶ τῆς παντελοῦς ἀγνοίας, ἐν ᾗ εὑρίσκεται ἐν γένει ὁ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις βουλγαρικὸς λαός, μεγίστην ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν εἰς ὅλα ἐν γένει τὰ μέλη τῆς μεγάλης ταύτης συνελεύσεως.

Μετὰ ταῦτα ὁ κύριος Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆς προέτεινεν ὅτι καλὸν νομίζει, πρὶν ἢ ληφθῇ τελευταία τις ἀπόφασις, νὰ ἀναβληθῇ μέχρι τῆς προσεχοῦς κυριακῆς, ἢ τοὐλάχιστον μέχρι τῆς τετάρτης, ὥστε νὰ σκεφθῇ ὡριμώτερον ἡ συνέλευσις. Ἀλλὰ τὴν γνώμην
A ταύτην δὲν παρεδέξαντο εἰμὴ 2-3 μόνον μέλη· πάντες δὲ οἱ λοιποί, καὶ ἰδίᾳ οἱ κύριοι Κ. Καλλιάδης καὶ Γ. Καζανόβας, ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ συνέλευσις ὀφείλει νὰ διατυπώσῃ ἄνευ ἀναβολῆς τινος τὴν ἑαυτῆς γνώμην. Διατυπωθεῖσα δὲ ἡ γνώμη τοῦ κυρίου Καλλιάδου, ἐγένετο δι᾽ ἀπολύτου πλειοψηφίας παραδεκτή. Ἔστι δὲ ἡ ἑξῆς·

„Τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, πρὸς εἰρηνοποίησιν μερίδος τινὸς τοῦ ὑπ᾽ αὐτὸ ὀρθοδόξου πληρώματος, εἶναι πρόθυμον νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ πάλιν, πρὸς λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι, τὰς ἀναγκαίας διαπραγματεύσεις, ὅταν ὁ βουλγαρικὸς λαὸς ἀποκηρύξῃ καὶ ἀποδοκιμάσῃ δημοσίᾳ, εἴτε ἀμέσως, εἴτε διὰ νομίμων ἀντιπροσώπων, τὰ ἀνοσιουργήματα τῶν τριῶν αὐτοῦ ἀρχιερέων, καὶ ὁμολογήσῃ ὅτι ἀναγνωρίζει ἐμπράκτως τὸ κῦρος τῶν ἱερῶν κανόνων, τῶν διεπόντων τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν. Τούτου δὲ μὴ γενομένου, ἐὰν
B ἡ πύλη ἐπιμένῃ εἰς τὴν λύσιν αὐτοῦ, τότε τὸ πατριαρχεῖον ἐκκαλεῖ τὸ ζήτημα ἐνώπιον οἰκουμενικῆς συνόδου."

Ἡ προσθήκη δέ, ἣν ἐπήνεγκεν ὁ κύριος Ἀριστοκλῆς εἰς τὴν τοῦ κυρίου Καλλιάδου γνώμην περὶ συστάσεως μιᾶς ἐπιτροπῆς, ἀπὸ τοῦδε ὀνομαζομένης καὶ ἐργαζομένης πρὸς κανονικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τοῦ πατριάρχου κυρίου Ἀνθίμου, καὶ τῶν πλείστων μελῶν τῆς συνελεύσεως· καὶ τῇ ἐπιδοκιμασίᾳ πάντων, ἐνεκρίθησαν ὡς μέλη τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιτροπῆς καὶ ὡρίσθησαν οἱ ἑξῆς· ὁ μητροπολίτης Δέρκων κύριος Νεόφυτος, ὁ μητροπολίτης Διδυμοτείχου κύριος Διονύσιος, ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ σχολάρχης τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς κύριος Φιλόθεος Βρυέννιος, ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς κύριος Νικηφόρος Γλυκᾶς, καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης κύριος Γερμανὸς Ἀφθονίδης, καὶ οὕτω διελύθη ἡ συνεδρίασις,
C περὶ τὴν ιβ′ ὥραν τουρκιστί [1], δύοντος τοῦ ἡλίου.

Πατριαρχικὸν τακρίριον καὶ ὑπουργικὴ ἀπάντησις.

Τὴν α′ φεβρουαρίου ἐστάλη εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην πατριαρχικὸν τακρίριον, περιλαμβάνον τὸ ἐν τῇ διατυπωθείσῃ γνώμῃ ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης γενικῆς συνελεύσεως. Αὐθημερὸν δέ, πρὸς ἑσπέραν, ὡς ἀπάντησις εἰς τὸ πατριαρχικὸν τακρίριον, ἀπεστάλη εἰς τὰ πατριαρχεῖα βεζυρικὸν διάγγελμα (τεσκερὲς) ἔχον ὡς ἕπεται·

„Ἐλήφθη τὸ φιλικὸν ὑμῶν τακρίριον, τὸ ὑπὸ σημερινὴν ἡμερομηνίαν διαβιβασθέν, δι᾽ οὗ μοὶ κοινοποιεῖται ἡ περίληψις τῶν συνδιασκέψεων καὶ ἀποφάσεων τῆς ὑπὸ τὴν ὑμετέραν προεδρείαν χθὲς συνελθούσης γενικῆς συνελεύσεως. Ἅπασαι αἱ μέχρι τῆς σήμερον σκέψεις καὶ προσπάθειαι τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως ἔτεινον εἰς τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν τοῦ μὴ ἀπο-
D χωρισμοῦ τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων· ἐπειδὴ ὅμως, ὡς τὸ τακρίριον τῆς ὑμετέρας φιλίας καταδηλοῖ, αὐτὸ τὸ πατριαρχεῖον ἐπιθυμεῖ τὸν ἀποχωρισμὸν τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἡ ὑψηλὴ κυβέρνησις, ἐπαφίνουσα εἰς αὐτὸ τὴν ἐκ τούτου προκύψουσαν εὐθύνην, προέβη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς περὶ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τούτου ἀποφάσεως τῆς ὑψηλῆς κυβερνήσεως, ἐφ᾽ ᾧ καὶ ἐγράφη ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερές.

Τῇ 3 ζιλχιτζὲ 1288 (1 φεβρουαρίου 1872).

Μάχμουτ Νεδίμ."

Ἡ μεγάλη ἐκκλησία, κατανοήσασα ὅτι τὸ πατριαρχικὸν τακρίριον παρηρμηνεύθη, καὶ ὅτι λυπηρά τις ἐγένετο παρεννόησις, ἥτις βεβαίως καὶ προὐκάλεσε τοιαύτην τοῦ πρωθυπουργοῦ ἀπάντησιν, οἱονεὶ διατελοῦντος ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν δυσαρέστων αἰσθημάτων, ἔκρινε σκόπιμον, μετὰ ἐμβριθῆ συνοδικὴν συνδιάσκεψιν,

[1] Hora pomeridiana 5, 18.

τὴν σύνταξιν νέου τακριρίου, ἐν ᾧ ἐπανελήφθησαν A μὲν ἐν τῷ αὐτῷ μὲν πνεύματι, ἀλλὰ μετά τινος σαφοῦς λεπτομερείας, τὰ ἐν τῷ προσταλέντι πατριαρχικῷ τακριρίῳ, κατεδηλώθη δὲ εὐκρινέστερον ὅτι τὰ πατριαρχεῖα οὐδέποτε ἐπεδίωξαν τὸν ἀποχωρισμὸν τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀλλ᾽ ἀείποτε μάλιστα ἐπεμελήθησαν καὶ εἰργάσθησαν ὅπως ἐπαναφέρωσι τὴν ποθητὴν εἰρηνοποίησιν διὰ παντοίων πρὸς τοῦτο ἐπὶ δωδεκαετίαν ὅλην διαβημάτων, καὶ ὅτι οὐδόλως ἀποποιοῦνται τὰ πατριαρχεῖα νὰ εἰσακούσωσι τὰς εὐχὰς καὶ τὰς αἰτήσεις τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὅταν αὗται ὦσι νόμιμοι καὶ ἐντὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὅρων καὶ κανόνων, ἀφοῦ προηγουμένως οὗτος ἀποκηρύξῃ, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, τὰς ἀσεβεῖς καὶ ἀντικανονικὰς πράξεις τῶν ἀνταρτῶν, ἐφ᾽ ὧν ἐπίκειται πᾶσα εὐθύνη κτλ.

Τὸ δεύτερον τοῦτο πατριαρχικὸν τακρίριον διεβιβάσθη τὴν τετάρτην (β᾽) πρὸς τὸν ὑψηλότατον πρωθυπουργὸν ὑπὸ δύο συνοδικῶν ἀρχιερέων, τῶν μητρο- B πολιτῶν Νικαίας καὶ Δράμας, συνοδευομένων καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἀρχιγραμματέως τῆς τουρκικῆς γλώσσης κυρίου Ἀνδρίκου Νικολαΐδου.

Ὁ μέγας βεζύρης, ὑποδεξάμενος τοὺς ἀπεσταλμένους εὐμενέστατα, καὶ διαφωτισθεὶς περὶ τῶν ἐν τῇ συνελεύσει συζητηθέντων καὶ ἀποφασισθέντων, καὶ περὶ τοῦ ὅτι τὸ πατριαρχεῖον, ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐπιθυμεῖ τὴν νόμιμον, ἀληθῆ καὶ ὁριστικὴν διεξομάλυνσιν τοῦ ζητήματος, διεβεβαίωσε τοὺς πατριαρχικοὺς ἀπεσταλμένους ὅτι, ἂν τὸ πατριαρχεῖον ἐπαναλάβῃ τὰς περὶ τούτου διαπραγματεύσεις, εἶναι προθυμότατος νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰ σχέδια τῶν ἐπιμόνως ἀνθισταμένων κτλ.

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἐξάρχου.

Ἐν τούτοις, ἐνῷ οὕτως εἶχον τὰ κατὰ τὸ βουλγαρικὸν ζήτημα, αἴφνης ἐβεβαιώθη ὅτι τὴν ιβ᾽ φεβρουαρίου (σαββάτῳ) ἐγένετο ἐν Μεσαχώρῳ ἡ ἐκλογὴ C τοῦ τῆς Βουλγαρίας ἐξάρχου, κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον.

Πέντε ὀνόματα ὑποψηφίων εἶχον καθυποβληθῆ προηγουμένως εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ προσωρινοῦ συμβουλίου· τῶν δύο πρώην Φιλιππουπόλεως Παϊσίου καὶ Παναρέτου, τῶν ποτὲ Μακαριουπόλεως καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαριώνων καὶ τοῦ Βιδύνης Ἀνθίμου. Ἀλλ᾽ ἡ πύλη ἐξήρεσεν ἐκ τούτων δύο, τὸν Μακαριουπόλεως καὶ τὸν πρώην Φιλιππουπόλεως Πανάρετον.

Τῇ ια᾽ φεβρουαρίου (παρασκευῇ), πρώτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ βαϊραμίου, ἐστάλη εἰς τὸ ἐν Μεσαχώρῳ βουλγαρικὸν συμβούλιον ἀπεσταλμένος τῆς ὑψηλῆς πύλης, φέρων τὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ διάγγελμα, δι᾽ οὗ ἐπιτρέπεται ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἐξάρχου ἐκ τῶν τριῶν ὑπολειπομένων μελῶν.

Τὴν ἐπιοῦσαν (σαββάτῳ), γενομένης συνελεύσεως, ἐπειδὴ ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος ἀπέσυρε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς ὑποψηφιότητος, ἐγένετο ἡ ψηφοφορία D ἐπὶ τῶν δύο ἄλλων μελῶν. Ἔτυχε δὲ τῆς πλειοψηφίας ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, καὶ οὕτως ἀνεδείχθη πρῶτος οὗτος ἔξαρχος τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας.

Συνεπείᾳ τούτων, ἐδέησεν ὅπως συγκροτηθῇ ἐν τοῖς πατριαρχείοις γενικὴ συνέλευσις, συγκειμένη ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου, τῶν παρεπιδημούντων ἀρχιερέων, τοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου, τῶν προϋχόντων καὶ λογάδων τοῦ ἔθνους καὶ τῶν πρωτομαγιστόρων τῶν συντεχνιῶν, πρὸς κοινὴν σύσκεψιν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου καὶ σοβαροῦ ἀντικειμένου.

Δευτέρα γενικὴ συνέλευσις.

Ἡ προαγγελθεῖσα γενικὴ συνέλευσις συνεκροτήθη ἐν πατριαρχείοις, τὴν ις᾽, ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς 5 1/2 ὥρας τουρκιστὶ καὶ παραταθεῖσα μέχρι τῆς 11 [1].

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προλαβούσης γενικῆς συνελεύσεως, ἀναγνωσθέντος καὶ ἑνὸς γράμματος τοῦ κυρίου Μιλτιάδου βέη Ἀριστάρχου ἀπουσιάσαντος, ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐξέθηκεν ἐν ὀλίγοις διὰ προσλαλιᾶς προσφόρου τὰ ἐσχάτως λαβόντα χώραν, καθ᾽ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκ μέρους τῆς ὑψηλῆς πύλης ἀποστολὴν τοῦ ὑπουργικοῦ διαγγέλματος πρὸς τὸ ἐν Ὀρτάκιοϊ βουλγαρικὸν συμβούλιον περὶ ἐκλογῆς ἐξάρχου, προσθεῖσα καὶ ἐκ στόματος, „ὅτι τὴν μὲν πρᾶξιν ταύτην τῆς ὑψηλῆς πύλης ἐπληροφορήθη καὶ ἐπισήμως διὰ τοῦ καπουκεχαγιᾶ ὡς ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, περὶ τοῦ ἐκλεχθέντος ὅμως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὡς ἐξάρχου, μέχρι μὲν τῆς προχθὲς ἑσπέρας ἐγίνωσκεν ὡς τοιοῦτον τὸν τέως Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνα, χθὲς ὅμως, περὶ τὴν ιβ᾽, ἐπληροφορήθη ἐκ πηγῆς ἀξιοχρέου, ὅτι ὁ ἐκλεχθεὶς ἔξαρχος ἦν ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος“.

Ἐπιστήσασα δὲ ἐπὶ τέλους τὴν προσοχὴν τῆς συνελεύσεως εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο, προέτρεψε τοὺς πάντας, ὅπως, ἐν εἰλικρινείᾳ καὶ χριστιανικῇ ἀγάπῃ, ἀποφανθῶσι τὴν ἑαυτῶν γνώμην ἁπλῶς καὶ σαφῶς, τί περὶ τούτου δέον νὰ πράξῃ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἡ ἐκκλησία.

Οὕτω τεθέντος τοῦ θέματος τῆς ἡμέρας, ἔλαβον ἀλληλοδιαδόχως καὶ ἐπανειλημμένως τὸν λόγον ἐκ μὲν τῶν κληρικῶν ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ πατριάρχης κύριος Γρηγόριος, οἱ μητροπολῖται Καισαρείας, Δέρκων καὶ Ἀγχιάλου, ἐκ δὲ τῶν λαϊκῶν οἱ κύριοι Ἰωσὴφ Οἰκιάδης, Κ. Καλλιάδης, μέγας λογοθέτης, Δ. Ἀριστάρχης, Ἀλέξανδρος Καραθεοδωρῆς, Χατζόπουλος, Β. Σαρακιώτης καὶ ἄλλοι τινές. Ἁπάντων δὲ σχεδὸν ἡ γνώμη διέκρινεν ὅτι δὲν πρόκειται πλέον περὶ τῶν παρανομιῶν τῶν βουλγάρων ἢ περὶ τῆς λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἀλλὰ περὶ τῶν σχέσεων τῶν πατριαρχείων πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην, καὶ ἑπομένως δέον ἵνα γένηται παράστασίς τις ἢ διασάφησις ἢ διαπραγμάτευσις μετ᾽ αὐτῆς.

Ἐκ τῶν περὶ τούτου δὲ κατ᾽ ἐξοχὴν λελογισμένως ἀγορευσάντων διεκρίθη ὁ μητροπολίτης Δέρκων, οὗ τὴν γνώμην, ἐπὶ τέλους διατυπωθεῖσαν, παρεδέξαντο ἅπαντες σχεδόν, συνισταμένην εἰς τὰ ἑξῆς· ὅτι δηλαδὴ τὸ πατριαρχεῖον ὀφείλει ἵνα ἀναγγείλῃ εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην τὴν μὴ ἐκ μέρους αὐτοῦ ἀναγνώρισιν τοῦ ἐκλεχθέντος ἐξάρχου, καὶ ὅτι εἶναι ἕτοιμον νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς μετὰ τῶν Βουλγάρων διαπραγματεύσεις, ἐὰν προηγουμένως δοθῇ ἐκ μέρους αὐτῶν ὀρθόδοξος ὁμολογία πίστεως, ἀποκηρύττουσα πάσας τὰς μέχρι τοῦδε γενομένας ἀντικανονικὰς πράξεις καὶ ἀπαιτήσεις.

Τοιαύτη ἦν ἐν περιλήψει ἡ ἐργασία καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δευτέρας ταύτης γενικῆς συνελεύσεως.

Τὰ μετὰ τὴν δευτέραν γενικὴν συνέλευσιν.

Τὴν τετάρτην (ις᾽) ἐστάλη πατριαρχικὸν τακρίριον εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην, περιλαμβάνον τὴν ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῆς τρίτης διατυπωθεῖσαν ἀπόφασιν. Ἀπάντησις δ᾽ ὑπουργικὴ ἐστάλη εἰς τὰ πατριαρχεῖα τὸ ἑσπέρας τῆς πέμπτης (ιζ᾽) δι᾽ ἀπεσταλμένου τῆς ὑψηλῆς πύλης. Διὰ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ὁ πρωθυπουργὸς καταμέμφεται τῶν γενομένων συνελεύσεων, ὡς δῆθεν παρανόμων κλπ., οὐδενὸς γινομένου λόγου οὔτε περὶ τῶν ἐν τῷ πατριαρχικῷ τακριρίῳ ἰδίᾳ ἀναφερομένων ὡς πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς συνελεύσεως ἀποφασισθέντα, οὔτε περὶ τῆς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως δοθείσης ἀδείας πρὸς ἐκλογὴν τοῦ ἐξάρχου.

Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἔσπευσεν ὅπως καθυποβάλῃ τὸ ὑπουργικὸν διάγγελμα τὴν ἐπιοῦσαν (παρασκευὴν) εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον. Κατὰ συνέπειαν δὲ ἐγένετο ἡ δέουσα ἐκ μέρους τῶν πατριαρχείων ἀπάντησις, ἥτις καὶ ἀπεστάλη τὴν κυριακὴν (κ᾽). Ἀπέδειξε δὲ ὁ πατριάρχης ὅτι τὰ προσκληθέντα ἐν ταῖς γενικαῖς συνελεύσεσιν

[1] Ab hora antemeridiana 11, 08 ad horam pomeridianam 4, 38.

ἄτομα εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν ἄλλοτε καὶ νῦν A ἐν ἐνεργείᾳ ὑπαλλήλων τῆς κυβερνήσεως, καὶ οὐχὶ ἀσήμαντα πρόσωπα κλπ.

Τὴν κα΄ φεβρουαρίου ὁ πατριάρχης ἔσχε καὶ προσωπικὴν συνέντευξιν μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἀφορῶσαν τὸ προκείμενον ζήτημα, συνωδευμένος καὶ ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν Νικαίας, Διδυμοτείχου, Δράμας καὶ τοῦ καπουκεχαγιᾶ. Ἡ συνδιάλεξις παρετάθη ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν. Παρευρέθη δὲ κατὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην καὶ ὁ Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος.

Ὁ πατριάρχης ἔδωκε τὰς ἀπαιτουμένας ἐξηγήσεις, ἃς προὐκάλεσαν αἱ τελευταῖαι παρατηρήσεις τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἐν τῇ πρὸς τὸ πατριαρχικὸν τακρίριον ἀπαντήσει, περὶ τῆς συγκαλέσεως τῶν γενικῶν συνελεύσεων, ἀκολούθως δὲ προέβησαν εἰς τὴν περὶ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος συζήτησιν.

Ὁ πρωθυπουργὸς ἐξέφρασε ῥητῶς ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἔχει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδῃ ὅσον τάχος περατούμενον τὸ τοσοῦτον ἀπασχολοῦν B τήν τε κυβέρνησιν καὶ τὴν ἐκκλησίαν πολύκροτον τοῦτο ζήτημα, συμφώνως πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς ὅρους, καὶ νὰ ἐπέλθῃ ἡ μεταξὺ τῶν δύο ὀρθοδόξων λαῶν σύμπνοια κλπ. Προσέτι ὁ πρωθυπουργὸς διεβεβαίωσεν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις παρέχει ἀείποτε πᾶσαν συνδρομὴν καὶ προστασίαν εἰς τοὺς θρησκευτικοὺς ἀρχηγοὺς τῶν διαφόρων κοινοτήτων, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἀπεφήνατο ὅτι θέλει παράσχει αὐτὴν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ.

Ὁ πατριάρχης, τὰς παρατηρήσεις ταύτας τοῦ πρωθυπουργοῦ ἀποδεξάμενος, εὐχαρίστησεν αὐτὸν δι᾽ ἣν ἐπιδεικνύει μέριμναν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου, ὑπέσχετο δὲ ἅμα ὅτι θέλει διασκεφθῇ μετὰ τῶν συνοδικῶν ἀρχιερέων περὶ τῆς δυνατῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, ἄνευ τῆς παραβιάσεως τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν προνομιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου κτλ.

Ὡρίσθη δὲ πρὸς τοῦτο δεκαπενθήμερος προθεσμία. C Καθ᾽ ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ πατριάρχης μετὰ τῶν συνοδικῶν διετέλει συσκεπτόμενος καὶ ἐργαζόμενος πρὸς εὕρεσιν συνδιαλλακτικῆς τινος καὶ ἀποτελεσματικῆς λύσεως, συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ θεσμοῖς τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, ὅπως, ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν, λάβῃ τὴν δέουσαν ἐπικύρωσιν, καὶ οὕτω παύσῃ ὑφιστάμενον, εἰ δυνατόν, τὸ ἀκανθωδέστατον τοῦτο ζήτημα.

Διάφοροι δὲ καὶ ἀλλεπάλληλοι ἐγένοντο συνεντεύξεις ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἐξόχων ὁμογενῶν μετὰ τοῦ πατριάρχου ἐπὶ τούτῳ.

Δευτέρα ἐκλογὴ ἐξάρχου.

Διαφωνίαι μεγάλαι ἀνεφάνησαν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐξάρχου μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Βουλγάρων. Ἡ τῶν ἀπολυτοφρόνων μερίς, ὑποστηρίζουσα τὸν Λοφτσοῦ, διενοεῖτο ὅπως διακόψῃ τοῦ λοιποῦ πᾶσαν μετὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας διαπραγ- D μάτευσιν· ἡ τῶν μετριοπαθεστέρων μερὶς τοὐναντίον ἐνησχολεῖτο εἰς τὸ νὰ πείσῃ τὸν τέως Λοφτσοῦ ὅπως παραιτηθῇ. Μετὰ πολλὰς διενέξεις, ὑπερισχυσάσης ὅπως δήποτε ταύτης, ὁ τέως Λοφτσοῦ Ἱλαρίων ἠναγκάσθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, καὶ οὕτω νέα ἐγένετο ἐκλογή, ἀναγορευθέντος ἐξάρχου τοῦ μητροπολίτου Βιδύνης κυρίου Ἀνθίμου, πρὸς ὃν καὶ ἀνηγγέλθη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου τηλεγραφικῶς ἡ πρᾶξις, καὶ ὅτι ἀναμένεται εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἡ δ᾽ ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς πύλης ἀναγνώρισις τοῦ ἐξάρχου ἐπεκυρώθη δι᾽ αὐτοκρατορικοῦ ἰραδέ. Ἐξελέγη δὲ ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου τριμελὴς μικτὴ ἐπιτροπή, ὅπως μεταβῇ μέχρι Ῥουστσουκίου πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἐξάρχου, ἥτις καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὴν β΄ μαρτίου, συγκειμένη ἐκ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Βίκτορος τοῦ Χιλινδαρινοῦ, Γεωργάκη ἐφένδη, μέλους τοῦ προσωρινοῦ συμβουλίου, καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἀδριανουπόλεως κυρίου Ἰ. Γκέρωφ. Ἐστάλησαν δὲ καὶ ὑπουργικαὶ διαταγαὶ πρὸς τοὺς διοικητάς, ὅπως προσενέγκωσι τὰς πρὸς τὸν τοῦ ἐξάρχου βαθμὸν ἀπαιτουμένας τιμάς.

Τὴν δὲ κε΄ φεβρουαρίου ἐτηλεγράφησεν ἐκ Βιδύνης ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει βούλγαρον ἀντιπρόσωπον Παρβανὼφ τὸ ἑξῆς τηλεγράφημα·

„Βιδύνῃ, 25 φεβρουαρίου (8 μαρτίου) 1872.

„Ἀνέγνων χθὲς τὸ περὶ τῆς ἐμῆς ἐκλογῆς ὑμέτερον τηλεγράφημα. Αἱ ἐφημερίδες λέγουσιν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἐπιβάλλει τῷ ἐξάρχῳ ὅπως ἐξαιτήσηται συγγνώμην παρὰ τοῦ πατριαρχείου, ἐπιλαμβανόμενος διαπραγματεύσεων ἐναντίον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου. Ἐπὶ τοιούτοις ὅροις ἀδυνατῶ νὰ παραδεχθῶ τὴν θέσιν τοῦ ἐξάρχου. Ἀνακοινώσατε τοῦτο τῇ ἐπιτροπῇ.

ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος."

Ἀποβίωσις τοῦ πρώην Φιλιππουπόλεως Παϊσίου.

Πάσχων ἀπό τινος ἤδη καιροῦ ὁ καθῃρημένος πρώην Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, ἀπεβίωσε τὴν κε΄ φεβρουαρίου (παρασκευήν). Τὴν δὲ κς΄ (σαββάτῳ) μετὰ μεσημβρίαν μετεκομίσθη ἐκ Μεσαχώρου εἰς τὴν τοῦ Φαναρίου ἀποβάθραν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν βουλγαρικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἔνθα ἐψάλη ἡ ἀκολουθία τῆς κηδείας, ἐκφωνηθέντος καὶ ἐπικηδείου λόγου. Οὐδεὶς τῶν καθῃρημένων βουλγάρων ἀρχιερέων ἔλαβε μέρος, προηγουμένων τοῦ νεκρικοῦ φερέτρου ἱερέων μόνον καὶ διακόνων, καὶ παρακολουθούντων πολλῶν ἔκ τε τῶν προὐχόντων τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους καὶ ἐκ τοῦ λαοῦ. Ὁ νεκρὸς ἐτάφη ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ βουλγαρικοῦ ναοῦ, παρὰ τὸν τάφον τοῦ Αὐξεντίου, τὴν ἐπιοῦσαν, κυριακήν, μετὰ τὴν λειτουργίαν. Πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως προηγεῖτο τῆς νεκρικῆς πομπῆς τῷ σαββάτῳ ἀπόσπασμα ἀστυνομικὸν μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ.

Τὸ νέον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας σχέδιον.

Τὴν κη΄ φεβρουαρίου (δευτέραν) συνῆλθον ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πατριάρχου, τά τε ἐνδημοῦντα συνοδικὰ μέλη καὶ τὰ παρεπιδημοῦντα ἀρχιερατικὰ εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν. Ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ ἐλήφθη ὑπ᾽ ὄψιν τὸ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου παρασκευασθὲν σχέδιον, τὸ ἀφορῶν τὴν νόμιμον καὶ δικαίαν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Συζητηθὲν δὲ ἐν τρισὶ κατὰ συνέχειαν συνεδριάσεσι (δευτέρᾳ, τρίτῃ καὶ τετάρτῃ) καὶ ἐξ ὁλοκλήρου ἐπιδοκιμασθέν, ἐστάλη εἰς τὸν πρωθυπουργόν.

Τὸ ἐν λόγῳ σχέδιον, ἐκ 12 συγκείμενον ἄρθρων, καὶ οὐδεμίαν, ὡς οἷόν τε, ποιούμενον φυλετικὴν διάκρισιν, ἦν τὸ μόνον καὶ τελευταῖον, ὅπερ ἡ ἐκκλησία ἠδύνατο νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς Βουλγάρους, ἀφοῦ προηγουμένως, ἐπανελθόντες εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐκκλησίας, ἀποκηρύξωσιν οὗτοι τὰ παρανόμως γενόμενα.

Schema illud novissimum, de quo hic sermo occurrit, ita se habebat:

Παναγιώτατε δέσποτα.

Ἑπόμενοι τῇ σεβαστῇ διαταγῇ τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου, πρὸς ἐκπόνησιν σχεδίου λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, συμφώνως πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, συνελθόντες καὶ λαβόντες ὑπ᾽ ὄψιν πάντα τὰ μέχρι τοῦδε μελετηθέντα καὶ σχεδιασθέντα ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, βάσιν ἐθέμεθα τοιούτου σχεδίου τὴν σύστασιν ἐξαρχίας διὰ τῆς παραχωρήσεως ἐκκλησιαστικῶν τινων προνομίων. Ἀπὸ τῆς βάσεως ταύτης ὁρμώμενοι συνεταξάμεθα τὸ ἐπισυνημμένον σχέδιον, δι᾽ οὗ παραχωροῦνται τῇ ἐξαρχίᾳ ταύτῃ πάντα τὰ προνόμια τὰ τείνοντα εἰς ἐξασφάλισιν τῆς ἐσωτερικῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς αὐτοδιοικήσεως, διατηρουμένης τῆς κανονι-

κῆς ἐξαρτήσεως αὐτῆς ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Ἐν δὲ τῇ διαγραφῇ τῶν γεωγραφικῶν ὁρίων τῆς ἐξαρχικῆς περιφερείας, φρονοῦμεν ὅτι τὸ σχέδιον ἡμῶν εἶναι ἀπηλλαγμένον πάσης ἰδέας φυλετισμοῦ, ἥτις δυστυχῶς εἶχε παρεισφρύσει ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ. A

Τῇ κθ′ φεβρουαρίου ,αωοβ′.

Διατελοῦμεν τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος ταπεινοὶ καὶ ὑποκλινεῖς θεράποντες

† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
Ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος Βρυέννιος.
Ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Γλυκᾶς.
Ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Ἀφθονίδης.

Σχέδιον λύσεως.

Ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία συνίστησιν ἐκ τῶν κάτωθι ἀριθμουμένων ἐπαρχιῶν ἐκκλησιαστικὴν ἐξαρχίαν, ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους· B

α′. Ἀνατίθησι τὴν ἐξάσκησιν τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων τῷ κατὰ καιρὸν μητροπολίτῃ Τορνόβου, ἔχοντι κυβερνᾶν αὐτὰς διὰ συνόδου ἐκ τῶν μητροπολιτῶν αὐτῶν, ἧς ἐστι πρόεδρος.

β′. Ὁ μητροπολίτης Τορνόβου φέρει τὸν τίτλον καὶ τὴν ἀξίαν ἐξάρχου Αἵμου, οἱ δὲ μητροπολῖται τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, συμπεριλαμβανομένων ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐξαρχία Αἵμου, ὑπάγονται ὑπὸ τὴν ἐξαρχικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν.

γ′. Ὁ σχηματισμὸς τῆς συνόδου, ἡ ἐκλογὴ τοῦ μητροπολίτου Τορνόβου, τοῦ καὶ ἐξάρχου, καὶ τῶν λοιπῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, καὶ ἐν γένει ἡ ἐσωτερικὴ πνευματικὴ διοίκησις τῆς ἐξαρχίας ὁρισθήσονται δι᾽ ἰδιαιτέρου κανονισμοῦ, συνταχθησομένου συμφώνως πρὸς τὰς κανονικὰς διατάξεις καὶ τὰς παραδόσεις καὶ διατυπώσεις τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. C

δ′. Ἡ χειροτονία τοῦ μητροπολίτου Τορνόβου, τοῦ καὶ ἐξάρχου, καὶ τῶν λοιπῶν μητροπολιτῶν τελεῖται μετὰ προηγουμένην κανονικὴν ἔκδοσιν τοῦ πατριάρχου, οὗ καὶ τοῦ ὀνόματος μνημονεύουσιν. Ἐν περιπτώσει δὲ ἐκλογῆς μητροπολίτου Τορνόβου, τοῦ καὶ ἐξάρχου, ἐκ μεταθέσεως, ἡ σύνοδος εἰδοποιεῖ τοῦτο τῷ πατριάρχῃ πρὸς κανονικὴν ἐπικύρωσιν.

ε′. Τὸ βεράτιον τῆς πολιτικῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ μητροπολίτου Τορνόβου, τοῦ καὶ ἐξάρχου, ζητεῖται διὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου.

ϛ′. Ἐπιτρέπεται τῷ ἐξάρχῳ ὅπως δι᾽ ὑποθέσεις μερῶν ἐντὸς τῆς ἐξαρχικῆς περιφερείας κειμένων ἀναφέρηται κατ᾽ εὐθεῖαν εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην, ἰδίως δὲ ἐκδίδονται δι᾽ αἰτήσεώς του τὰ βεράτια τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τῆς ἐξαρχίας.

ζ′. Εἰς ὑποθέσεις ὑποβλητέας εἰς εὐρυτέραν ἐκκλησιαστικὴν σύσκεψιν καὶ εἰς ζητήματα θρησκευτικὰ τηρεῖται, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἡ ἀναφορὰ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην. D

η′. Ὁ ἔξαρχος ζητεῖ τὸ ἅγιον μῦρον παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου.

θ′. Περὶ μεταβάσεως καὶ διαμονῆς τῶν ἱεραρχῶν ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ἰσχύουσιν αἱ κανονικαὶ διατάξεις καὶ διατυπώσεις τῆς ἐκκλησίας.

ι′. Ἡ ἐξαρχία Αἵμου ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν Τορνόβου, Σοφίας, Βιδύνης, Κεστεντηλίου, Πρεσλάβας, Σαμακοβίου, Νύσσης, Νυσσάβας, Δρύστρας, Βάρνης, Μεσημβρίας, Ἀγχιάλου, Βράτζης, Λοφτσοῦ, Τζερβενοῦ· πρὸς δὲ τούτοις τὰ παρακείμενα τῇ ἐξαρχίᾳ μέρη ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως προσαρτῶνται εἰς ἐκείνας ἐκ τῶν ἄνωθι μνησθεισῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἐξαρχίας, πρὸς ἃς μᾶλλον γειτνιάζουσιν, ἀνατιθεμένης τῆς περὶ τούτου σκέψεως τῇ συνόδῳ τῆς ἐξαρχίας. Τὸ δὲ γεωγραφικὸν ὅριον τῆς ἐξαρχίας διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν μερῶν τούτων διαγράφεται καὶ κανονίζεται ὡς ἑξῆς·

Διατηρουμένων τῶν σημερινῶν ὁρίων τῶν πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Σκοπίων μέχρι τοῦ Δοσπὰτ-Γιαϊλασὴ τῆς ἐπαρχίας Δράμας διὰ τῶν χωρίων Δοπράνιτζα καὶ Ἐλέσνιτζα, ἀνηκόντων τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας, τοὐντεῦθεν τὸ πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Φιλιππουπόλεως σύνορον προχωρεῖ βορείως πρὸς τὰ χωρία Βατὰκ καὶ Κρίτζμα, ἀνήκοντα τῇ ἐξαρχίᾳ· ἐκεῖθεν λαμβάνεται ὡς σύνορον ὁ ποταμὸς Κρίτζμα μέχρι τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ εἰς τὸν Ἕβρον, κἀκεῖθεν ὁ Ἕβρος μέχρι τῆς κώμης Σεϊμὲν ἐν τῷ καζᾷ Χάσκιοϊ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Σεϊμὲν τὰ πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Ἀδριανουπόλεως σύνορά εἰσιν ὁ εἰσβάλλων ὡσαύτως εἰς τὸν Ἕβρον ῥύαξ Σαστὶ-Δερεσὴ μέχρι τοῦ Ἀκ-Πουνάρ, τὰ χωρία Πογιατζὴκ, Γιαγμουρλή, ἡ κωμόπολις Γιάμπολη, ἀνήκοντα τῇ ἐξαρχίᾳ· ἀπὸ δὲ Γιαμπόλης, τὸ νῦν ὑπάρχον πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Σωζουαγαθουπόλεως σύνορον.

ια′. Τὰ ἐντὸς τῆς ἐξαρχίας κείμενα σταυροπήγια μοναστήρια διατελέσουσι καὶ τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου.

ιβ′. Ἡ ἐν Βαλατᾷ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στεφάνου μετὰ τῶν κελλίων αὐτῆς, προσαρτωμένη εἴς τινα τῶν ἐντὸς τῆς ἐξαρχίας ἐνοριακῶν μονῶν, ὑπάγεται εἰς τὴν συνήθειαν καὶ τάξιν τῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου εὑρισκομένων μετοχίων τῶν διαφόρων ἄλλων ἱερῶν προσκυνημάτων καὶ μοναστηρίων, οἱ δὲ ἐν αὐτῇ ἱερεῖς διορίζονται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς, συνιστώμενοι τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ ὑπὸ τοῦ ἐξάρχου. Ὁ δὲ ἔξαρχος ἔχει τὴν ἄδειαν, χάριν ὑποθέσεων τῆς ἐξαρχικῆς περιφερείας μεταβαίνων πρὸς καιρὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, νὰ διαμένῃ ἐν τῇ ῥηθείσῃ κατοικίᾳ. Τόσον δὲ ὡς πρὸς τὴν ἔλευσιν καὶ διαμονὴν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐκτελεῖν θρησκευτικήν τινα τελετήν, ὑπόκειται εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, εἰς οὓς ὑπόκεινται ἅπαντες οἱ μητροπολῖται καὶ ἀρχιεπίσκοποι καὶ αὐτοὶ οἱ πατριάρχαι.

† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
Ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος Βρυέννιος.
Ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Γλυκᾶς.
Ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Ἀφθονίδης.

Ἄφιξις τοῦ ἐξάρχου εἰς Σιστόβιον.

Τὴν ι′ μαρτίου ἀφίκετο εἰς Σιστόβιον διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τῆς Δουναβικῆς ἑταιρίας Σοφία, ταχθέντος ὑπὸ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ὁ ἔξαρχος. Ὁ βουλγαρικὸς λαὸς συνέρρευσεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ. Ἐν τῷ ναῷ ἐψάλη δέησις ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου. Ἀκολούθως ἀπηγγέλθησαν τρεῖς λόγοι, τὴν τοῦ βουλγαρικοῦ δῆθεν λαοῦ ἐκφράζοντες εὐχαρίστησιν.

Ἄφιξις τοῦ ἐξάρχου εἰς Ῥουστσούκιον.

Τὴν ιβ′ ἀφίκετο εἰς Ῥουστσούκιον ὁ ἔξαρχος μετὰ πομπῆς. Χιλιάδες Βουλγάρων προσέδραμον εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ. Αὐθημερὸν ἐλειτούργησε μετὰ παρατάξεως.

Ἄφιξις τοῦ ἐξάρχου εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Τὴν ιζ′ μαρτίου ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ τῶν Βουλγάρων ἔξαρχος. Τέσσαρα μικρὰ ἀτμόπλοια, πλήρη Βουλγάρων καὶ κεκοσμημένα διὰ σημαιῶν, ἀπῆλθον ἀπὸ πρωΐας εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ μέχρι Καβακίων, ὅθεν, ἐν μέσῳ ζητωκραυγῶν καὶ πολλοῦ ἀλαλαγμοῦ, τό τε κομίζον τὸν ἔξαρχον ἀτμόπλοιον καὶ τὰ λοιπὰ κατηυθύνθησαν εἰς Μεσάχωρον, ἔνθα ὁ ἔξαρχος ἔτυχεν ὑποδοχῆς πανηγυρικῆς ὑπὸ τῆς ἐκεῖ βουλγαρικῆς παρασυναγωγῆς.

Πολλοὶ τῶν Βουλγάρων, κλείσαντες τὰ καταστήματα καὶ ἐργαστήρια αὐτῶν, ἔσπευσαν ὅπως

μεταβάντες ἀσπασθῶσι τὴν δεξιὰν τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτῶν.

Ἡ εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην μετάβασις τοῦ ἐξάρχου.

Τὴν γ' ἀπριλίου δύο ὑπάλληλοι τῆς κυβερνήσεως μετέβησαν παρὰ τῷ ἐξάρχῳ, ὅπως εἰδοποιήσωσιν αὐτὸν ὅτι ἀναμένεται ἐν τῇ ὑψηλῇ πύλῃ, ὅπως λάβῃ τὸ βεράτιον τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ. Οὗτος λοιπόν, προηγουμένου τοῦ κατωτέρου βουλγαρικοῦ κλήρου, καὶ ἀκολουθούντων τῶν ἀρχιερέων καὶ προκρίτων βουλγάρων, μετέβη εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Μεσαχώρου, ἔνθα ἀνέμενον αὐτὸν τὰ ἐπὶ τούτῳ ἀκάτια. Ὁ ἔξαρχος ἐπέβη ἐπὶ τετρακώπου ἀκατίου, ἡ δ' ἀκολουθία αὐτοῦ ἐπὶ τρικώπων καὶ δικώπων.

Ἐκεῖθεν διηυθύνθησαν εἰς Σιρκετζῆ-Ἰσκελεσί, ἔνθα ἀνέμενον κυβερνητικὰ ὀχήματα καὶ πλῆθος πολὺ Βουλγάρων.

Ὁ ἔξαρχος καὶ ἡ ἀκολουθία, ἐπιβάντες τῶν ὀχημάτων, διηυθύνθησαν εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην, ἔνθα ὁ ἔξαρχος ἐγένετο ἀμέσως δεκτὸς ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου, ὅστις, ἐγχειρίζων τῷ ἐξάρχῳ τὸ αὐτοκρατορικὸν βεράτιον, εἶπε περίπου τὰ ἑξῆς·

„Τὸ σὸν ἔθνος σὲ ἐξελέξατο ἔξαρχον. Ὁ σουλτάνος σοὶ ἐμπιστεύεται ἱερὰν παρακαταθήκην. Ἐὰν γινώσκῃς νὰ ἐκτιμήσῃς καὶ διατηρήσῃς αὐτήν, δύνασαι νὰ πράξῃς πολλὰ ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ ἔθνους σου."

Ὁ ἔξαρχος ἀπήντησε πρὸς ταῦτα βουλγαριστί, ἐκφράζων τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἔθνους τῶν Βουλγάρων πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον.

Μετὰ ταῦτα ὁ ἔξαρχος ἐπεσκέψατο τοὺς ὑπουργοὺς τῆς ὑψηλῆς πύλης, καὶ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν εἰς Μεσάχωρον διὰ τῆς αὐτῆς παρατάξεως.

Μετὰ δὲ τὴν εἰς τὴν ἐξαρχικὴν οἰκίαν μετάβασιν, ἀνεγνώσθη τὸ αὐτοκρατορικὸν βεράτιον ἐν μέσῳ χειροκροτήσεων, πολλῶν παρισταμένων.

Regium illud diploma, cum maximi sit momenti, hic inserere aequum duximus. Erat tenoris sequentis:

Κατὰ τὴν διάληψιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μου φιρμανίου τοῦ ἐκδοθέντος 8 ζιλχιτζὲ 1286 κατόπιν τῶν δικαίων ἐξακριβώσεων τῶν γενομένων παρὰ τῶν δύο μερῶν πρὸς λύσιν τῆς μεταξὺ τῶν πιστῶν μου ὑπηκόων Γραικῶν καὶ Βουλγάρων ὑφισταμένης διαφορᾶς, εἶχεν ἀποφασισθῇ ἡ σύστασις βουλγαρικῆς ἐξαρχίας καὶ ἡ ἐκλογὴ ἐξάρχου ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν Βουλγάρων. Καὶ δή, συνεπείᾳ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μου θεσπίσματος, συνελθόντες οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους εὗρον κατάλληλον διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων τῆς ἐξαρχίας ὡς πεπροικισμένον μετὰ νοημοσύνης καὶ εὐθύτητος τὸν κομιστὴν τοῦ παρόντος αὐτοκρατορικοῦ βερατίου Ἄνθιμον, ὃν καὶ ἐξελέξαντο ζητήσαντες διὰ μαζμπατᾶ τὴν ἐπικύρωσίν του.

Ἀνενεχθείσης μοι τῆς ὑποθέσεως, ἐξεδόθη αὐτοκρατορικός μου ἰραδὲς καὶ ἀφοῦ ἐτελέσθησαν τὰ εἰκότα συνῳδὰ τῷ φιρμανίῳ μου τῷ ἐκδοθέντι τῇ 25 ζιλχιτζὲ 1288, ἐδόθη εἰς χεῖρας τοῦ εἰρημένου τὸ παρὸν βεράτιον κεκοσμημένον μετ' αὐτογράφου μου καὶ περιέχον τοὺς ἑξῆς ὅρους·

Ἡ βουλγαρικὴ ἐξαρχία συσταθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ φιρμανίου καὶ ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ νὰ τηρηθῇ ὁλοσχερῶς ἐν ἰσχύϊ τὸ δέκατον αὐτοῦ ἄρθρον, ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν μητροπόλεων Ῥουστσουκίου, Σιλιστρίας, Σούμλας, Τουρνόβου, Σοφίας, Δυρραχίου, Λοφτσοῦ, Βιδύνης, Νύσσης, Σάρκιοϊ, Κεστεντηλίου, Σαμακοβίου, Βελισσοῦ (ἐκτὸς τῶν μεταξὺ Βάρνης καὶ Κωνστάντσας εἰς τὰ παράλια τῆς μαύρης θαλάσσης κειμένων καὶ ὧν οἱ κάτοικοι δὲν εἶναι βούλγαροι, εἴκοσι περίπου χωρίων, καὶ τῶν πόλεων Βάρνης, Ἀγχιάλου καὶ Μεσημβρίας), Σηλύμνου, Σωζουπόλεως (ἐκτὸς τῶν παραλίων χωρίων), Φιλιππουπόλεως (ἐκτὸς τῆς πόλεως καὶ ἐκτὸς Στενημάχου, Κουκλενῶν, Βοδενῶν, Ἀρναούτκιοϊ, Παναγίας, Νοβοτσέλλου, Λάσκοβο, Ἀχλιᾶς, Βάσκοβο καὶ Βλαδίτσας, καὶ τῶν μοναστηρίων Πασκόβου, Ἁγίων Ἀναργύρων, Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ Ἁγίου Γεωργίου).

Οἱ εἰς τὰς ἄνωθι ἐπαρχίας ἐνοικοῦντες ὑπήκοοί μου βούλγαροι θέλουσιν ἀναγνωρίζει ὡς ἔξαρχον αὐτῶν τὸν ῥηθέντα Ἄνθιμον ἀποτεινόμενοι αὐτῷ διὰ τὰς παρεμπιπτούσας ὑποθέσεις των τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἐξαρχίαν· δὲν θέλουσι παραβαίνει τὰ εὔλογα κελεύσματα αὐτοῦ, ἀλλὰ θέλουσιν ὑπακούει αὐτῷ κατὰ τὰς διατάξεις τῆς θρησκείας των. Ὁ δὲ ἔξαρχος θέλει συμμορφοῦσθαι πρὸς τὸν κανονισμὸν τὸν ἀφορῶντα τὴν πνευματικὴν τῆς ἐξαρχίας διοίκησιν δι' ἁπάσας τὰς ὑποθέσεις τῶν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐνοικούντων Βουλγάρων τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν ἐξαρχίαν.

Οὐδεὶς δύναται ν' ἀφαιρέσῃ ἄνευ ὑψηλῆς διαταγῆς τὰς ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν ἀνέκαθεν εὑρισκομένας εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐκκλησίας καὶ μονὰς μήτε θέλουσι πιέζεσθαι καὶ ὑποβάλλεσθαι αὗται εἰς τὴν φορολογίαν τεφτίσι καϊδί. Οὐδεὶς δὲ θέλει ἐμποδίσει τὴν δυνάμει ὑψηλῆς μου ἀδείας ἐπισκευὴν αὐτῶν κατὰ τὸ ἀρχαῖόν των σχέδιον.

Εἰς οὐδένα θέλει δίδοσθαι διοίκησις ἐπαρχίας ἄνευ ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς τοῦ ἐξάρχου καὶ τῆς συνόδου. Ὅταν βούλγαρός τις θελήσῃ συμφώνως μὲ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας νὰ συνάψῃ ἢ διαλύσῃ γάμον, οὐδεὶς δύναται νὰ παρέμβῃ καὶ ἀναμιχθῇ ἐκτὸς τοῦ ἐξάρχου καὶ τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ.

Οἱ μητροπολῖται, ἐπίσκοποι, ἱερεῖς ἢ ἐπίτροποι, οἵτινες ἤθελον τελέσει γάμον ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἐξάρχου καὶ ἐναντίον τῶν δογμάτων, θέλουσι τιμωρεῖσθαι (χωρὶς οὐδεὶς νὰ δύναται νὰ ἐπέμβῃ) διὰ προφορικῶν ἐπιτιμήσεων σύμφωνα μὲ τὰ θρησκευτικὰ νόμιμα, ἀλλ' εἰς τρόπον ὥστε ἡ τιμωρία νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὰ ὅρια τῶν διατάξεων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ποινικοῦ νόμου μου.

Εἰς τὰς διενέξεις τὰς ἀναφυομένας μεταξὺ βουλγάρων διὰ σύναψιν ἢ διάλυσιν γάμου καὶ ἄλλας πνευματικὰς ὑποθέσεις ἀναμιγνύονται ὁ ἔξαρχος καὶ οἱ δι' αὐτοκρατορικοῦ βερατίου διοριζόμενοι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι ἐνεργοῦντες τὰ χρειώδη πρὸς διαλλαγὴν τῶν διεστώτων ἢ ἐξέτασιν τοῦ πράγματος. Κατὰ δὲ τὰ θρησκευτικὰ νόμιμα ἐπιβάλλουσιν ὁρκοδοσίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ δι' ἀφορισμοῦ τιμωροῦσι χωρὶς νὰ δύναται νὰ τοὺς ἐνοχλήσῃ καὶ ἐπέμβῃ παρὰ τὸ ἀνέκαθεν εἰωθὸς ὁ καδῆς καὶ ὁ ναΐπης.

Ἄνευ τῆς ἀδείας καὶ συμπράξεως τοῦ ἐξάρχου, τῆς συνόδου καὶ τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ, οἱ ὑπ' αὐτὸν μητροπολῖται, ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς δὲν δύνανται νὰ τελέσωσι γάμον μὴ ἐπιτρεπόμενον ὑπὸ τῆς θρησκείας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ τῆς διαζεύξεως καὶ συνάψεως δευτέρου γάμου καὶ τὸ μὴ δύνασθαι συνάψαι πλείους τῶν τριῶν γάμων συνεπείᾳ θανάτου τῆς συζύγου καὶ τὸ μὴ λαμβάνειν σύζυγον, παρὰ τὰ νενομισμένα, ἄνευ τελέσεως γάμου, δὲν θέλει δίδοσθαι ἄδεια εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ θέλουσι τιμωρεῖσθαι οἱ παραβάται κατὰ τὸν διαληφθέντα τρόπον.

Οἱ θέλοντες οὕτω νὰ συνάψωσι γάμον παράνομον δὲν δύνανται νὰ πράξωσι τοῦτο οὔτε μεταβαίνοντες εἰς ἄλλα μέρη.

Οὐδεὶς τῶν ἰσχυρῶν δύναται μετελθεῖν βίαν λέγων „τὴν δεῖνα γυναῖκα σύζευξον τῷ δεῖνι ἀνδρί".

Ἐπειδὴ ἀντιβαίνει εἰς τὰ τῆς θρησκείας τὸ νὰ εἰσέρχωνται οἱ παραβάται τῶν δογμάτων εἰς τοὺς ναούς, ὅταν τοιοῦτός τις ἀποβιώσῃ, αἱ πολιτικαί, δικαστικαὶ καὶ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ δὲν δύνανται νὰ ἐξαναγκάσωσι τοὺς ἱερεῖς εἰς τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ.

Ὅταν μητροπολῖται, ἐπίσκοποι, ἱερεῖς καὶ λοιποὶ βούλγαροι καταλίπωσι μετὰ θάνατον διὰ διαθήκης εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ εἰς τὸν ἔξαρχον κληροδοτήματα, ἡ διαθήκη ἔσεται σεβαστὴ καὶ ἔγκυρος, καὶ τοιαῦται ὑποθέσεις δύνανται νὰ διεξαχθῶσι

παρὰ τῶν ἱερῶν δικαστηρίων δι᾿ ἐξετάσεως μαρτύρων A προσαγομένων ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους κατὰ τὰ δόγματά του.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ παρὰ τῶν βουλγάρων διατιθέμενα ἐν ὅσῳ ζῶσιν ὑπὲρ τοῦ ἐξάρχου, μητροπολιτῶν, ἐπισκόπων, ἱερέων, ἐκκλησιῶν, σχολείων καὶ νοσοκομείων, ὅταν οὗτοι ἀποθάνωσι, λαμβάνονται τὰ τοιαῦτα κληροδοτήματα ἐκ τῶν κληρονόμων διὰ τοῦ ἱεροῦ νόμου καὶ ἐξ αὐτῶν εἰσπράττονται τὰ δικαιώματα, τὰ γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα παρρησία καὶ πρόθεσις.

Ὅταν βούλγαρός τις καταλίπῃ διὰ διαθήκης τὸ τρίτον τῆς περιουσίας αὐτοῦ εἰς ἐκκλησίαν, εἰς μονήν, εἰς τὸν ἔξαρχον, εἰς τὴν ἐξαρχίαν ἢ εἰς τὴν ἐπαρχίαν, οἱ κληρονόμοι ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν.

Ὅταν οἱ ὑπὸ τὸν ἔξαρχον μητροπολῖται, ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς διαπράξωσι πνευματικὰ πταίσματα, ὁ ἔξαρχος καὶ ἡ σύνοδος τιμωροῦσιν αὐτοὺς κατὰ τὰς B ἄνωθι διαγεγραμμένας ἀρχὰς χωρὶς νὰ δύναταί τις νὰ ἐπέμβῃ.

Οὐδεὶς δύναται νὰ παρακωλύσῃ τὸν διορισμὸν ἱερέων ἀντὶ τῶν καθαιρεθέντων κατὰ τὰ θρησκευτικὰ νόμιμα.

Διὰ τὰς παύσεις καὶ τοὺς διορισμούς, τοὺς γινομένους σύμφωνα μὲ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμούς, θέλουσιν ἐκδίδοσθαι βεράτια καὶ φιρμάνια ἐπὶ τῇ ἐνσφραγίστῳ ἀναφορᾷ τῆς συνόδου καὶ τῇ γνώμῃ καὶ ἐκλογῇ αὐτῶν.

Αἱ πολιτικαὶ δίκαι τοῦ ἐξάρχου, τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐπιτρόπων, θέλουσι θεωρεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων δικαστηρίων.

Οὐδεὶς δύναται νὰ γείνῃ ἀκουσίως καὶ διὰ τῆς βίας μουσουλμάνος, καὶ ὅταν πραγματικῶς θελήσῃ τις ν᾿ ἀσπασθῇ τὸν ἰσλαμισμόν, θέλουσιν ἐνεργηθῆ τὰ δέοντα κατὰ τὰ νενομισμένα.

Οὐδεὶς δύναται νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ ἐκ τῶν ἐκκλη- C σιῶν τῆς ἐξαρχίας ἐξαρτώμενα ἀγροκήπια, ἀμπέλους, κήπους, ἀγρούς, λειμῶνας καὶ τόπους πανηγύρεων, μονάς, ἁγιάσματα, μύλους καὶ παραπλήσια, εἰς τὰς οἰκίας, τὰ ἐργαστήρια καὶ εἰς τὰ ἀφιερώματα τῶν ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ θέλουσι μείνει ὅπως ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν.

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἐξάρχου μεταφέρωσι τὰ προϊόντα τῶν ἀμπέλων του καὶ τὸ μέλι, ἔλαιον, μοῦστον κτλ., ἃ οἱ χριστιανοὶ τῷ φιλοδωροῦσιν, οἱ τελῶναι καὶ οἱ ὑπάλληλοι αὐτῶν δὲν θέλουσι τοὺς ἐνοχλεῖ.

Ὅταν ὁ ἔξαρχος καὶ ἡ σύνοδος παραλαμβάνωσι διὰ τὸ δημόσιον τὰ πράγματα, ἵππους καὶ λοιπὰ κινητὰ τῶν ἄνευ κληρονόμων ἀποβιωσάντων εἰς τὰ χωρία καὶ κωμοπόλεις τὰς δυνάμει τοῦ βερατίου ὑπαγομένας εἰς τὴν ἐξαρχίαν, καθὼς καὶ τῶν μητροπολιτῶν, ἐπισκόπων καὶ ἱερέων, δὲν θέλουσιν ἐπεμβαίνει αἱ ἀρχαὶ βεϊτουλμὰλ καὶ κασσέμι, οἱ μουτε- D βελίδες καὶ λοιποί.

Τὰ τῆς χρηματικῆς καὶ κινητῆς περιουσίας ἐκείνων, οἵτινες ἤθελον καταλίπει κληρονόμους, διαρρυθμίζονται σύμφωνα μὲ τὸν ῥηθέντα κανονισμόν.

Οὐδεὶς θέλει ἐπεμβαίνει εἰς τὴν δι᾿ ἀφορισμοῦ τιμωρίαν βουλγάρου τινὸς ὅταν σύμφωνα μὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ θέσμια ἀποσταλῇ τοιοῦτον ἔγγραφον.

Οἱ μοναχοὶ δὲν δύνανται νὰ περιφέρωνται ὅπου βούλονται ἐναντίον τῶν νενομισμένων, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ παρακωλύσῃ τὸν ἔξαρχον τοῦ νὰ ἀποστείλῃ αὐτοὺς εἰς τὰς οἰκείας των μονάς.

Ὁπόταν μητροπολῖται, ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς θελήσωσι νὰ μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν χάριν ὑποθέσεων, θέλουσιν ἔρχεσθαι διὰ τοῦ ἐξάρχου καὶ τῆς συνόδου ὅπως θεωρήσωσι τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν.

Ὁπόταν δεήσῃ νὰ κρατηθῇ μητροπολίτης, ἐπίσκοπος ἢ ἱερεύς, ἡ κράτησις θέλει γίνεσθαι διὰ τοῦ ἐξάρχου.

Ὅταν ἱερωμένοι μὴ ὑπηρετοῦντες εἰς ἐκκλησίαν ἢ εἰς μονὴν περιφέρωνται ἀπὸ συνοικίας εἰς συνοικίαν καὶ γίνωνται πρόξενοι ταραχῶν, θέλουσι τιμωρεῖσθαι κατὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ νόμιμα παρὰ τοῦ ἐξάρχου καὶ τῆς συνόδου καὶ θέλουσιν ἀποστέλλεσθαι εἰς τὰς μονάς, ἐν αἷς ἀνέκαθεν ἐνησκοῦντο.

Ὅταν οἱ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ μοναῖς ἐπίτροποι καταναλώσωσι τὰ εἰσοδήματα, θέλει θεωρεῖσθαι ὁ λογαριασμὸς παρὰ τοῦ ἐξάρχου καὶ τῆς συνόδου καὶ θέλουσιν ἐνεργεῖσθαι τὰ εἰκότα ἄνευ ἀλλοτρίας ἐπεμβάσεως.

Αἱ ἐνσφράγιστοι ἐκθέσεις τοῦ ἐξάρχου καὶ τῆς συνόδου θέλουσι λαμβάνεσθαι ὑπ᾿ ὄψιν καὶ θέλουσιν ἐνεργεῖσθαι αἱ εἰς τὰ τῆς θρησκείας ἀναγόμεναι αἰτήσεις αὐτῶν.

Ὁ ῥηθεὶς ἔξαρχος θέλει κατέχει ἐλευθέρως καὶ ἰσοβίως τὴν ἐξαρχίαν, καθ᾿ ἃ διείληπται, τῇ συμπράξει τῆς συνόδου, ἐφ᾿ ὅσον δὲν φωραθῇ προδότης πρὸς τὸ ὑψηλόν μου κράτος, δὲν ἀδικήσῃ καὶ πιέσῃ τὸ εἰρημένον ἔθνος καὶ δὲν παραιτηθῇ.

Οὐδεὶς δὲ ἐπ᾿ οὐδεμιᾷ προφάσει καὶ αἰτίᾳ θέλει γείνει ἐμποδών.

Ἐγράφη τῇ 3 σαφὲρ 1289.

Μετάβασις τριμελοῦς βουλγαρικῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὰ πατριαρχεῖα.

Τὴν δ' ἀπριλίου (τρίτην) τρεῖς πρόκριτοι λαϊκοὶ τῶν Βουλγάρων, οἱ κύριοι Γαβριήλ, Γιοβάντσος καὶ Γεωργάκης, μεταβάντες εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ἔσχον συνέντευξιν μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ὃς καὶ ὑπεδέξατο αὐτοὺς λίαν φιλοφρόνως. Σκοπὸς δὲ τῆς συνεντεύξεως ταύτης ἦν τὸ νὰ πληροφορηθῶσιν, ἂν ἐπιτρέπηται τῷ ἐξάρχῳ ἡ εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἄφιξις πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς αὐτοῦ παναγιότητος. Ἀλλ᾿ ἐπειδὴ ἤκουσαν παρὰ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος ὅτι ἀπάντησις πρὸς τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν δοθήσεται μετὰ συνοδικὴν συνδιάσκεψιν, ὑπέσχοντο ὅτι θέλουσιν ἐπανέλθει εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἐπ᾿ αὐτῷ τούτῳ τὴν ἐπιοῦσαν, πέμπτην, πρὸς ἑσπέραν. Καὶ ἡ μὲν ἱερὰ σύνοδος συνῆλθεν αὐθημερὸν πρὸς ἑσπέραν, ἐκτάκτως, εἰς σύσκεψιν περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἀντικειμένου· τὴν δὲ πέμπτην δύο τῶν προκρίτων βουλγάρων λαϊκῶν, οἱ κύριοι Γιοβάντσος καὶ Γεωργάκης (ἀπόντος μόνου τοῦ κυρίου Γαβριήλ, ἕνεκα ἰδιαιτέρων ἐργασιῶν), μετέβησαν εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ὅπως λάβωσι, μετὰ τὴν γενομένην συνοδικὴν συνδιάσκεψιν, τὴν τῆς αὐτοῦ παναγιότητος ἀπάντησιν πρὸς τὴν καὶ τῇ τρίτῃ ὑποβληθεῖσαν, ὡς γνωστόν, πρότασιν αὐτῶν, ἂν ἐπιτρέπηται δηλαδὴ τῷ ἐξάρχῳ ἡ εἰς τὰ πατριαρχεῖα μετάβασις κτλ.

Ὁ πατριάρχης, φιλοστόργως ὑποδεξάμενος αὐτούς, ἐπανέλαβεν ὅτι καὶ δι᾿ ἐκτάκτου ἐκκλησιαστικοῦ πρὸς τὸν μητροπολίτην Βιδύνης ἀπεσταλμένου ἐδηλώθη τῇ τετάρτῃ, ὅτι δηλαδὴ ἡ μεγάλη ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ λάβῃ ὑπ᾿ ὄψιν τὴν ἐν λόγῳ αἴτησιν, ἐὰν πρότερον δὲν ἀπαντήσῃ οὗτος εἰς τὴν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπιστολήν, τὴν ῥητῶς, ὡς γνωστόν, διακελεύουσαν ὅπως, ἐντὸς τεσσαρακονθημερίας (πρὸ πολλοῦ ἐν τούτοις παρελθούσης) γενομένης ἀπαντήσεως, ἀποδοκιμασθῶσι τὰ ἀντικανονικῶς διαπραχθέντα.

Τὴν ἐν λόγῳ σπουδαίαν πρὸς τὸν μητροπολίτην Βιδύνης ἀποστολὴν ἐξετέλεσε δεόντως ὁ ἀρχιμανδρίτης κύριος Γερμανὸς Ἀφθονίδης, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς ἐπισυνημμένης ἐκθέσεως·

„Κατὰ τὴν ἀνατεθεῖσάν μοι ἐντολὴν παρὰ τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου μετέβην σήμερον ἀπὸ πρωΐας εἰς Ὀρτάκιοϊ παρὰ τῷ μητροπολίτῃ ἁγίῳ Βιδύνης. Εἰδοποιήσας ὅτι ἦλθον ἐκ μέρους τῆς ὑμετέρας παναγιότητος καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου εἰσήχθην ἀμέσως παρὰ τῇ πανιερότητί του, ὃν εὗρον μόνον. Εἶπον αὐτῇ ὅτι χθὲς περὶ τὴν 5 ὥραν τουρκιστὶ ἦλθον εἰς ἐπίσκεψιν τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος οἱ κύριοι Γαβριὴλ

ἐφένδης Κριστίδης, Γιοβάντζος ἐφένδης καὶ Χ. Γεωρ- A γάκης Τσαλόγλους, καὶ ἐζήτησαν ἐκ μέρους τῆς πανιερότητός του τὴν ἄδειαν ἵνα ἔλθῃ παρὰ τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ παναγιότητι καὶ ἀσπασθῇ τὴν δεξιὰν αὐτῆς, ὅτι ἡ ὑμετερὰ θειοτάτη παναγιότης τοῖς ἀπήντησεν ὅτι τὴν αἴτησιν τῆς πανιερότητός του θέλει ὑποβάλει εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον· καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ἀποστέλλομαι ὑπὸ τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου διὰ νὰ ἐρωτήσω τὴν πανιερότητά του ἐὰν οἱ ῥηθέντες εἶχον πραγματικῶς ἀποσταλῇ ἐκ μέρους του. Βεβαιώσαντος τοῦτο τοῦ ἁγίου Βιδύνης, εἶπον τῇ πανιερότητί του, ὅτι εἶχον ἐντολὴν νὰ τῇ κοινοποιήσω ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου ἡ ἐκκλησία περιμένει παρὰ τῆς πανιερότητός του ἔγγραφον ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολήν, ἣν τῇ ἀπηύθυνε τῇ κβ' τοῦ παρελθόντος ἰανουαρίου. Ἡ πανιερότης του μετὰ μικρὰν σκέψιν μοὶ εἶπεν ὅτι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τοῦτο ἡ ὑμετερὰ θειοτατὴ παναγιότης εἰς τοὺς παρουσιασθέντας ἐκ μέρους του· καθὼς δὲ ἡ ὑμετερὰ θειοτάτη B παναγιότης ὑπέβαλε τὴν αἴτησίν του εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον, τοιουτοτρόπως θέλει ὑποβάλει καὶ αὐτὸς τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν σύνοδόν του καὶ θέλει ἀπαντήσει. Μετὰ μικρὸν δὲ προσέθηκε· „Βλέπω ὅτι τὸ πατριαρχεῖον ὠθεῖ τὰ πράγματα.“ Μετά τινων στιγμῶν ἀμοιβαίαν σιωπὴν εἶπον τῇ πανιερότητί του ὅτι δὲν ἔχω ἐντολὴν νὰ ἔλθω εἰς ἄλλους τινὰς λόγους μετ' αὐτῆς, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ τῇ κοινοποιήσω ὅσα τῇ ἐξέθηκα, ὅτι θέλω δὲ διαβιβάσει τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ παναγιότητι καὶ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ τὴν μετ' αὐτῆς συνομιλίαν μου καὶ ἠγέρθην ὅπως ἀποσυρθῶ. Ἡ πανιερότης του φιλοφρονούμενός με ἐκράτησεν ὀλίγας ἀκόμη στιγμάς, διελθούσας ἐν ἀμοιβαίᾳ σιωπῇ, ἀναχωρῶν ἐπανέλαβον αὐτῇ ὅτι θέλω ὑποβάλει τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ παναγιότητι καὶ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ ὅσα μοὶ εἶπε. Τότε ἡ πανιερότης του ἐπρόσθεσεν, ἐκφραζόμενος μετά τινος ἐξάψεως, τὰ ἑπόμενα· „Εἴπατε τῇ παναγιότητί του ὅτι τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος εἶχεν ἐκκλησίας, τὰς C ὁποίας τὸ πατριαρχεῖον κατήργησε. Σήμερον τὸ ἔθνος ζητεῖ νὰ ἐπανακτήσῃ τὰς ἐκκλησίας του. Ἐγὼ ἐπειδὴ ἀνήκω εἰς αὐτὸ τὸ ἔθνος ὑπερασπίζομαι τὰ δικαιώματά του.“ Παρεκάλεσα τὴν πανιερότητά του διὰ νὰ μὴ συμβῇ κακή τις παρεννόησις τῶν λόγων του τούτων (ἕνεκα τοῦ ἐρεθισμοῦ μεθ' οὗ ὡμίλει) νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ τοὺς ἐπαναλάβῃ, τὸ ὁποῖον καὶ ἔπραξεν. Ἐνῷ δὲ κατηρχόμην τὴν κλίμακα, ἡ πανιερότης του προπέμπων με μοὶ εἶπεν ὅτι, ἐὰν ἤθελον νὰ περιμείνω ὀλίγον, θέλει συγκαλέσει τὴν σύνοδόν του διὰ νὰ σκεφθῇ καὶ μοι δώσῃ τὴν δέουσαν ἀπάντησιν. Ἀνελθὼν αὖθις εἶπον τῇ πανιερότητί του ὅτι, καθὰ τῇ εἶχον ἤδη κοινοποιήσει, ἡ ἐκκλησία περιμένει ἔγγραφον ἀπάντησιν τῆς πανιερότητός του εἰς τὴν μνησθεῖσαν ἀπὸ κβ' ἰανουαρίου ἐπιστολήν, ἣν τῇ ἀπηύθυνε. Εἰς ταῦτα μοὶ ἀπήντησε διὰ τῶν ἀπολούθων λόγων, ἀποτομώτερον· „Ἡ ἀπάντησίς μου εἶναι τὰ δικαιώματα τοῦ ἔθνους μου· ἄλλην ἀπάντησιν δὲν ἔχω νὰ D κάμω.“ Οὕτως ἀπῆλθον.

Τῇ 5 ἀπριλίου 1872.

Ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Ἀφθονίδης.

Παράστασις τοῦ ἐξάρχου πρὸς τὸν σουλτάνον.

Τέλος πάντων, ὁ ἔξαρχος τῶν Βουλγάρων μητροπολίτης Βιδύνης κὺρ Ἄνθιμος τὴν μεγάλην τετάρτην (ιβ') ἀνεγνωρίσθη πολιτικῶς ἔξαρχος Βουλγαρίας. Ἀπὸ πρωΐας συνοδευόμενος οὗτος ὑπὸ τῶν τριῶν συνοδικῶν αὐτοῦ (τῶν δύο δηλαδὴ καθῃρημένων ἀρχιερέων, πρώην Φιλιππουπόλεως Παναρέτου καὶ τοῦ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ ἀφωρισμένου πρώην Μακαριουπόλεως) καὶ τεσσάρων λαϊκῶν ἀντιπροσώπων, τῶν κυρίων Γαβριήλ, Γιοβάντσου, Ζαχαρίου Χ. Γιούρογλου καὶ Δ. Παντουρώφ, μεταβὰς εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔτυχεν ἀκροάσεως παρὰ τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐτοῦ μεγαλειότητι τῷ σουλτάνῳ. Ὁ ἔξαρχος διὰ συντόμου προσλαλιᾶς, ἣν ἀπήγγειλε μετὰ συγκινήσεως μεγίστης, ἐξέφρασε τὰ πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἀφοσιώσεως τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ· ὁ δὲ σουλτάνος, ἀπαντῶν εἰς ταῦτα, ἐξέφρασεν εὐμενῶς ὅτι, οὐδόλως ἀμφιβάλλων περὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον πίστεως τοῦ τε ἐξάρχου καὶ τοῦ λοιποῦ συνυπηκόου βουλγαρικοῦ ἔθνους, μεριμνᾷ περὶ τῆς εὐημερίας τούτου ἀνεξαιρέτως, ὡς καὶ περὶ πάντων τῶν λαῶν τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἀκολούθως ὁ ἔξαρχος μετὰ τῆς συνοδίας αὐτοῦ μετέβη ἐφ' ἁμαξῶν εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην, ὅπου ἐπεσκέψατο τόν τε πρωθυπουργὸν καὶ τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργόν, προσενεγκὼν τὰς ἐπὶ τῇ πολιτικῇ ταύτῃ ἀναγνωρίσει εὐχαριστήσεις του.

Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀπενεμήθη τῷ ἐξάρχῳ τὸ παράσημον Μεδζιτιὲ πρώτης τάξεως.

Ἐὰν ὑπάρχῃ ἀληθὴς ἡ ἐν τῷ Ἀνατολικῷ Χρόνῳ δημοσιευθεῖσα προσφώνησις τοῦ ἐξάρχου πρὸς τὸν σουλτάνον, μοχθηρότερον ἔγγραφον τούτου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, καὶ μάλιστα ἐκφερόμενον ἐκ στόματος ἱεράρχου, ὃν πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως περιέθαλψε τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὑβριζόμενον οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον.

Ἰδοὺ αὐτή·

„Μεγαλειότατε. Τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος εἶχεν ἔκπαλαι ἐθνικὴν ἐκκλησίαν, ἥτις ἡνώθη, οὐκ οἴδαμεν πῶς, πρὸς τὸ γραικικὸν πατριαρχεῖον. Ἡ ὑποταγὴ αὕτη ἐγένετο πηγὴ πολλῶν δυστυχημάτων εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ὑπό τε τὴν θρησκευτικὴν ὡς καὶ ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις. Ἡ ἔκδοσις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου ἀποκατέστησε τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν, τοῦτο δ' ἐνέπλησε χαρᾶς τὸ ἔθνος ἡμῶν. Ἡ ἔκδοσις τοῦ βερατίου, ἥτις ἐβεβαίωσέ με εἰς τὴν θέσιν ἐξάρχου τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, μ' ἐνέπλησεν ἐπίσης χαρᾶς. Δὲν δύναμαι νὰ ἐκφράσω κάλλιον πρὸς τὴν ὑμετέραν αὐτοκρατορικὴν μεγαλειότητα τὰ αἰσθήματα τῆς εὐγνωμοσύνης μου ἢ ὑποβάλλων εἰς αὐτὴν τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ὁ βουλγαρικὸς λαός, ὡς καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, ἔσται πιστὸς εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον. Δέομαι τοῦ θεοῦ ἵνα παρατείνῃ τὴν ζωὴν τῆς ὑμετέρας μεγαλειότητος ὅπως βεβαιωθῇ ἐξ αὐτῆς περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν λόγων μου. Τελευταῖον ἐπαναλαμβάνω εὐσεβάστως, μεγαλειότατε, τὰς αὐτὰς εὐχάς.“

Αἴτησις ἀδείας πρὸς ἱερουργίαν.

Αὐθημερὸν ἐκ τῶν ἐγκρίτων Βουλγάρων κύριοι Γιοβάντσος καὶ Γεωργάκης, μεταβάντες εἰς τὰ πατριαρχεῖα, παρεκάλεσαν τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ὅπως δώσῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἄδειαν εἰς τὸν ἔξαρχον, ἵνα ἱερουργήσῃ κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν δυσαρέστων συνεπειῶν. Ἡ αὐτοῦ παναγιότης ἀπήντησεν ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν, πέμπτην, δύνανται νὰ λάβωσιν ὁριστικὴν περὶ τούτου ἀπάντησιν, μετὰ συνοδικὴν συνδιάσκεψιν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπανῆλθον ἐπὶ τούτῳ εἰς τὰ πατριαρχεῖα οἱ αὐτοὶ ἀντιπρόσωποι, ἔλαβον τὴν αὐτήν, ἣν καὶ ἄλλοτε εἶχον λάβει ἀπάντησιν, ὅτι δηλαδὴ ἡ πορεία τῆς μεγάλης ἐκκλησίας προδιεχαράχθη ἤδη, καὶ ὅτι οὐδεμία κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ ἐπενεχθῇ τροποποίησίς τις ἢ μεταβολὴ εἰς τὴν νόμιμον καὶ δικαίαν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀπόφασιν, ἅτε βασιζομένην ἐπὶ τῶν ἱερῶν ὅρων καὶ κανόνων, ἂν μὴ προηγουμένως δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὴν πρὸς τὸν μητροπολίτην Βιδύνης σταλεῖσαν πρὸ διμηνίας ἤδη πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπιστολήν.

Αὐτὸ τοῦτο διεμηνύθη τῷ ἐξάρχῳ (τὸ τρίτον ἤδη) καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀπεσταλμένου ἀρχιμανδρίτου κυρίου Γ. Ἀφθονίδου, τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὑποβαλούσης αὐτῷ καὶ αὖθις τὰς ἐκ τῆς παραβάσεως τῶν θρησκευτικῶς καὶ κανονικῶς καθεστώτων ἐπιβαλλομένας πνευματικὰς ποινάς.

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐξάρχου πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην.

Τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ (ιε') ὁ μητροπολίτης Βιδύνης διὰ τοῦ βουλγάρου ἀρχιμανδρίτου κὺρ Γρηγορίου, πέμψας ἐπιστολὴν πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ἐξῃτήσατο τὴν κανονικὴν ἄδειαν ὅπως ἱερουργήσῃ τὴν κυριακὴν τοῦ Πάσχα, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὑπεγράφετο· Ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς μητροπολίτης Βιδύνης καὶ ἔξαρχος τῶν Βουλγάρων, ὅλος πρόθυμος κτλ., ἐξέφραζε δὲ συνάμα τὴν λύπην αὐτοῦ ὅτι, τρὶς ἤδη θελήσας νὰ μεταβῇ εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ὅπως ἀσπασθῇ τὴν δεξιὰν τῆς αὐτοῦ παναγιότητος, δὲν ἠξιώθη τούτου κτλ.

Συνοδικῆς ἀμέσως γενομένης συνεδριάσεως, ἐνεκρίθη ὅπως διὰ τοῦ αὐτοῦ μὲν κομιστοῦ ἐπιστραφῇ ἡ ἐπιστολή, δηλωθῇ δὲ τῷ ἀποστείλαντι ὅτι, ἐνόσῳ δὲν δοθῇ ἀπάντησις εἰς τὴν προσταλεῖσαν γνωστὴν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπιστολήν, οὐδεμία αἴτησις δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κτλ.

Τὸ δ' ἑσπέρας ἦλθε πάλιν ὁ γραμματοκομιστὴς κομίζων ἄλλην ἐπιστολὴν τοῦ μητροπολίτου Βιδύνης, ἐν ᾗ, ἐξαιτούμενος αὖθις τὴν πρὸς τὸ λειτουργῆσαι νενομισμένην ἄδειαν, ἐποιεῖτο μνείαν καὶ τῆς γνωστῆς πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐκείνης ἐπιστολῆς, εἰς ἣν ὡμολόγει μὲν ὅτι δὲν ἀπήντησεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἤλλαξαν φάσιν τὰ πράγματα, καὶ τὸ μὲν βουλγαρικὸν ἔθνος ἐξελέξατο αὐτὸν ἔξαρχον, ὁ δὲ σουλτάνος ἀναγνωρίσας ἐπεκύρωσεν αὐτὸν ὡς τοιοῦτον, ἐθεωρήθη διὰ τοῦτο (δῆθεν) περιττὴ πλέον ἡ πρὸς ταύτην ἀπάντησις. Τελευτῶν δ' ἔλεγεν ὅτι, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ἡ εὐθύνη τῶν τυχὸν συμβησομένων θέλει ἐπίκειται εἰς τὰ πατριαρχεῖα κτλ.

Ἐκτάκτου δὲ καὶ αὖθις γενομένης συνοδικῆς συνεδριάσεως τὴν νύκτα τοῦ σαββάτου πρὸς τὴν κυριακήν, ἐνεκρίθη ὅπως καὶ αὖθις ἐπιστραφῇ διὰ τοῦ αὐτοῦ κομιστοῦ ἡ ἐπιστολὴ τῷ ἀποστείλαντι διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, ἀναγγελθῶσι δ' αὐτῷ τὰ αὐτὰ ὡς καὶ πρότερον.

Καὶ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ἐξάρχου πρὸς τὸν πατριάρχην.

Τὴν παρασκευὴν τῆς διακαινησίμου (κα') ὁ ἔξαρχος τῶν Βουλγάρων ἔπεμψε νέαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πατριάρχην.

Ὁ πατριάρχης, ἀναγνοὺς τὴν ἐν λόγῳ ἐπιστολήν, καὶ ἀντίγραφον ἐπίσης αὐτῆς λαβών, ἐπέστρεψεν αὖθις εἰς τὸν κομιστήν.

Ἐν τῇ τρίτῃ ταύτῃ ἐπιστολῇ ὁ Βιδύνης, ὑπομιμνήσκων τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην ὅτι, δὶς ἐξαιτησάμενος ἄδειαν ἱερουργίας κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα, οὐδεμιᾶς ἔτυχεν ἀπαντήσεως, προσέθηκεν ὅτι ἡ ἐξενεχθεῖσα κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀρχιερέων καθαίρεσις εἶναι ἄκυρος κατ' οὐσίαν τε καὶ κατὰ τύπον· κατ' οὐσίαν μέν, διότι (δῆθεν) ἐχορηγήθη προηγουμένως ἄδεια ἱερουργίας διὰ τοῦ ἀρχιγραμματέως κυρίου Δοσιθέου, καὶ ὅτι, αὐτοπροσώπως μεταβάντες οὗτοι εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ὅπως λάβωσι τὴν ἄδειαν, ἀπήντησαν ἄρνησιν· κατὰ τύπον δέ, διότι οἱ κατὰ τὴν ς' ἰανουαρίου ἱερουργήσαντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἀρχιερεῖς, καίπερ ἐξαιτησάμενοι ἔπειτα ν' ἀπολογηθῶσι, δὲν ἐγένοντο δεκτοί, ὥστε κατεδικάσθησαν ἐρήμην, καὶ ἑπομένως ὁ πατριάρχης ὀφείλει ἵνα ἄρῃ τὴν ἐν λόγῳ καθαίρεσιν, ὡς ἄκυρον καὶ ἀντικανονικήν, καὶ ὅτι ὡς τοιαύτην θεωρεῖ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ ἔξαρχος.

Ἐστάλη δὲ τὴν πέμπτην πρὸς ἑσπέραν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Ἰγνατιὲφ εἷς ὑπάλληλος τῆς πρεσβείας πρὸς τὸν τῶν Βουλγάρων ἔξαρχον, ὅπως συμβουλεύσῃ αὐτὸν ἵνα μὴ προβῇ εἰς ἱερουργίαν τὴν κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ, ἐπειδή, καθὰ ἐλέγετο, περιέμενεν ἐπιστολήν τινα τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς Ῥωσσίας.

A Οἱ δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει Βούλγαροι ἀντιπρόσωποι ἀπηύθυναν πρὸς τὸν ἔξαρχον ἐπιστολήν, δι' ἧς παρεκάλουν αὐτὸν ὅπως φροντίσῃ ὅσον τάχιστα νὰ ἐπιτευχθῇ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἡ ἐπικύρωσις τοῦ ὀργανικοῦ κανονισμοῦ τῆς ἐξαρχίας, ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἐξαρχικοῦ συμβουλίου καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῆς βουλγαρικῆς συνόδου.

Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐξάρχου συγχώρησις τῶν καθῃρημένων καὶ ἀφωρισμένων βουλγάρων ἀρχιερέων.

Τὴν κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ καὶ ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὁ Βιδύνης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ βουλγαρικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τῶν καθῃρημένων πρώην Φιλιππουπόλεως, Λοφτσοῦ καὶ Μακαριουπόλεως. Τὸ πλῆθος δὲ τῶν ἐκκλησιαζομένων βουλγάρων ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἦν πολύ. Ἐξερχόμενον δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐν παρατάξει τὸν ἔξαρχον, καὶ μετα-
B βαίνοντα εἰς τὰ κελλία, ἐχειροκρότησαν ζητωκραυγοῦντες βουλγαριστὶ οἱ παραμένοντες βούλγαροι. Ἐπανελήφθησαν δὲ μετὰ συγκινήσεως αἱ χειροκροτήσεις, ὅτε ὁ ἔξαρχος, ἀπὸ τοῦ ἐξώστου ἐμφανισθεὶς ὡμίλησε πρὸς τὸ παριστάμενον ἐκεῖ βουλγάρων πλῆθος· τοῦτ' αὐτὸ δ' ἔπραξαν συντόμως καὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτὸν πρόκριτοι λαϊκοί. Μετὰ μικρὰν δ' ἀνάπαυσιν μετέβησαν εἰς Μεσάχωρον διὰ δικώπων ἀκατίων, ἀναμενόντων ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ τοῦ ναοῦ, διὰ μὲν τοῦ πρώτου ὁ ἔξαρχος, διὰ δὲ τοῦ δευτέρου ὁ πρώην Φιλιππουπόλεως καὶ Μακαριουπόλεως καὶ διὰ τοῦ τρίτου ὁ πρώην Λοφτσοῦ κλπ. Μεταξὺ τῆς ἐξαρχικῆς συνοδίας ἐθεᾶτο καὶ ὁ σλάβος σωματοφύλαξ εἴτε ἀκόλουθος τοῦ στρατηγοῦ Ἰγνατιὲφ Χρῆστος.

Τὸ δὲ περιεργότατον καὶ δεινότατον ἅμα ἦν, ὅτι, φορῶν ὁ ἔξαρχος τὸν ἀρχιερατικὸν μανδύαν καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν παράσημον, ἐτόλμησε νὰ ἀνακηρύξῃ ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ θρόνου, ἐν τῷ ἐκφωνηθέντι ὑπ' αὐ-
C τοῦ λόγῳ, ὅτι „ἄκυρος ὑπάρχει ἡ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τῶν Γραικῶν γενομένη καθαίρεσις καὶ ὁ ἀφορισμὸς τῶν συναδέλφων αὐτοῦ ἀρχιερέων καὶ παράνομος", καὶ τούτου ἕνεκα προέβη αὐτὸς οὗτος εἰς τὴν διὰ συγχωρητηρίου εὐχῆς ἄρσιν τῆς καθαιρέσεως αὐτῶν καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ, ὡς προθιεράρχης τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, ἐκθεὶς καὶ τὰ ἐσχάτως γενόμενα μεταξὺ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας κλπ. Ἐλέγετο δὲ ὅτι τὴν πρᾶξιν ταύτην ἀνακοινώσει καὶ εἰς τὰς ὁμοδόξους ἀνεξαρτήτους ἐκκλησίας, ἐξαγγέλλων αὐτὴν ἁπλῶς ὡς τετελεσμένον γεγονός!!

Ἐπισκεψάμενος δ' ὁ ἔξαρχος τοὺς ὑπουργούς, ηὐχαρίστησεν αὐτοὺς ἐν ὀνόματι τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους ἐπὶ τῇ συνδρομῇ, ἣν εὐμενῶς παρέσχον εἰς τὸν τῆς ἐξαρχίας σχηματισμόν.

Ἡ ἐν πατριαρχείοις μεγάλη σύνοδος τῆς κζ' ἀπριλίου.

D Τὴν κζ' ἀπριλίου συνεκροτήθη ἐν τοῖς πατριαρχείοις μεγάλη σύνοδος, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, εἰς ἣν ἐκτὸς τῆς ἱερᾶς συνόδου, παρευρέθησαν ἥ τε αὐτοῦ παναγιότης ὁ πατριάρχης κύριος Γρηγόριος καὶ οἱ μητροπολῖται Καισαρείας, Ἐφέσου, Χαλκηδόνος, Νεοκαισαρείας, Ἀγχιάλου, ὁ ἐπίσκοπος Βράτσης, οἱ ἀρχιμανδρῖται καὶ ἱεροδιδάσκαλοι κύριοι Φ. Βρυέννιος, Ν. Γλυκᾶς, Ἰ. Ἀναστασιάδης, Γερμανὸς Ἀφθονίδης, ὡς καὶ οἱ δύο ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἄθω. Ὁ μητροπολίτης Δέρκων ἕνεκα ἀσθενείας ἀπῆν· ἐδήλωσε δὲ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἐν ἰδίᾳ πρὸς τὴν αὐτοῦ παναγιότητα ἐπιστολῇ.

Μετὰ τὴν ἀπαγγελθεῖσαν ὑπὸ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος ἀκριβῆ ἔκθεσιν τῶν ἀπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ πραξικοπήματος τῆς ς' ἰανουαρίου καὶ ἐφεξῆς μέχρι τῆς ὥρας γενομένων, καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σχετικῶν ἐγγράφων (ἤτοι τῶν τελευταίων τριῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἐξάρχου πρὸς τὸν πατριάρχην, τῆς ἀπαντήσεως τῶν πατριαρχῶν πρὸς τὴν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν

περὶ τῆς καθαιρέσεως τῶν παρανομησάντων ἀρχιερέων ἐπιστολήν, τῆς ἐκθέσεως τοῦ ἀρχιμανδρίτου κυρίου Γερμανοῦ Ἀφθονίδου κλπ.), πολυώρου γενομένης συζητήσεως, ἂν πρέπει ἡ σύνοδος, ἄνευ μηδεμιᾶς πλέον ἀναβολῆς, νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ὡς πρὸς τὸν μητροπολίτην Βιδύνης, τὸν προβάντα, ὡς τοῖς πᾶσι γνωστόν, εἰς πράξεις ἀντικανονικάς, ἀπᾳδούσας εἴς τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, μετὰ πολλὰς καὶ σπουδαίας περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἀντικειμένου ἀξίας λόγου παρατηρήσεις, ἐξενίκησεν ἡ γνώμη τοῦ νὰ φανῇ αὖθις ἡ ἐκκλησία ἐπιεικής, καὶ οὕτως ἐνεκρίθη ὅπως ἡ μεγάλη ἐκκλησία, καίπερ εἰδυῖα καλῶς ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε πράξεις τοῦ ἐξάρχου εἰσὶν αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἀξιόποινοι, δείξῃ ἐν τούτοις ἀνοχὴν καὶ ἐπιείκειαν, παραχωροῦσα προθεσμίαν τριακονθήμερον, ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ὅτι συναισθανθήσονται ὅπως δήποτε οἱ παραβάται τὸ βάρος τῶν ἐπιτιμίων, εἰς ἃ αὐτοὶ ἑαυτοὺς ὑποβάλλουσι διὰ τῶν ἀντικανονικῶν αὐτῶν πράξεων· συνάμα δὲ ἐθεωρήθη ἐπάναγκες ὅπως ἐκδοθῶσι πατριαρχικαὶ ἀποδείξεις διὰ τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἐγκύκλιοι διὰ τὰς ἐπαρχίας, ἀποτεινόμεναι πρὸς τὸν ὀρθόδοξον κλῆρόν τε καὶ λαόν, ὅπως, ἀναγνωσθεῖσαι αὐταὶ ἐπ' ἐκκλησιῶν, καθησυχάσωσι τὰ δικαίως τεταραγμένα πνεύματα τῶν ὀρθοδόξων, οἵτινες μετ' ἄλγους βαθυτάτου ἔβλεπον ἀπὸ πολλοῦ ἤδη τὰς μὲν βουλγαρικὰς παρανομίας ὁσημέραι λίαν σκανδαλωδῶς ἐπιτεινομένας, τὴν δὲ μεγάλην ἐκκλησίαν οὕτω μακροθύμως ἀναβάλλουσαν τὴν ὑπὸ τῶν κανόνων ἐπιβαλλομένην ποινήν· ἂν δὲ τυχὸν μηδεμία ἐπέλθῃ μεταβολὴ εἰς τὴν ἀντικανονικὴν πορείαν τῶν παρανομούντων μετὰ τὴν τριακονθήμερον προθεσμίαν, νὰ ὑποβληθῇ τὸ ζήτημα εἰς τήν, λήγοντος μαΐου, συγκροτηθησομένην ἐνταῦθα μεγάλην σύνοδον, ἥτις θέλει σύγκειται ἐκ τῶν ἐν τῇ ὀθωμανικῇ ἐπικρατείᾳ διατελούντων ὀρθοδόξων πατριαρχῶν καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, καὶ οὕτω νὰ ἐξενεχθῇ ἡ τελεσίδικος ἀπόφασις κατὰ τῆς ἀντικανονικῆς πορείας τῆς νέας ταύτης ἐξαρχίας.

Ἐν τούτοις μέλη τινὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου καί τινες τῶν ἱεροδιδασκάλων ἀρχιμανδριτῶν ὑπέδειξαν, ἀναγνωσθείσης μάλιστα καὶ μιᾶς σκανδαλωδεστάτης ἐξαρχικῆς ἐγκυκλίου, ὅτι οὐδεμία ὕπεστιν ἐλπίς, ὡς ἐκ τῶν μέχρι τοῦ νῦν γενομένων καὶ γινομένων, ὅτι μεταμεληθήσονται δῆθεν οἱ παρανομήσαντες, καὶ ὅτι συναισθανθήσονται τὸ βάρος, εἰς ὃ αὐτοὶ ἑαυτοὺς καθυποβάλλουσι διὰ σειρᾶς ὁλοκλήρου ἀντικανονικῶν παραβάσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶς καθεστώτων.

Τὴν δὲ κυριακὴν (λ') ἀνεγνώσθη ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς πρωτευούσης ἡ παρὰ πόδας πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος, ἥτις ἐστάλη ἀκολούθως καὶ εἰς τὰς ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον διατελούσας ἐπαρχίας.

† Ἄνθιμος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι, καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἡμῶν ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἑκάστης ἐπαρχίας, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς Καταστένου, καὶ ἁπανταχοῦ, τίμιοι προεστῶτες καὶ πρόκριτοι, καὶ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασι καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Προνοοῦσα ἡ ἁγία μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας τῶν συνειδήσεων σύμπαντος τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, δὲν ἔλειψε κατὰ καιροὺς ἵνα

A φέρῃ εἰς γνῶσιν αὐτοῦ δι' ἐγκυκλίων αὐτῆς γραμμάτων ὅσα μέτρα ἐνόμισε πρόσφορα πρὸς τιμωρίαν ἀρχιερέων τινῶν, οἵτινες, ἀποστατήσαντες κατὰ τῆς ἐκκλησίας, παρεξετράπησαν εἰς ἀντικανονικὰς καὶ παρανόμους πράξεις, συμπαρασύροντες εἰς τὴν κακοφροσύνην αὐτῶν ἁπλοῦν καὶ ἄθῳον λαόν· δυστυχῶς, τὰ μέτρα ταῦτα τῆς ἐκκλησίας δὲν ἴσχυσαν νὰ περιστείλωσι τὸ κακόν· διότι οἱ ἐπιμένοντες εἰς τὴν ἀποστατικὴν ἰδέαν αὐτῶν κατεφρόνησαν ἀσεβῶς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ποινάς, τὰς ἐπενεχθείσας κατὰ τῶν τριῶν τέως ἀρχιερέων, τοῦ Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, τοῦ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ προκαθηρημένου Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος· τὴν δὲ πρὸς τοὺς λοιποὺς αὐτοὺς ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν τῆς ἐκκλησίας ἀψηφήσαντες καὶ παρεξηγήσαντες, ἐξακολουθοῦσι μέχρι τοῦ νῦν βαδίζοντες τὴν σκολιὰν καὶ ἀποτρόπαιον ὁδόν, εἰς ἣν ἐτράπησαν.

Οὐδόλως λανθάνει τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα ὅτι ἡ
B ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἐκκλησίας ἐγερθεῖσα αὕτη ἀποστασία καὶ ἅπασαι αἱ ἐξ αὐτῆς προκύψασαι παρανομίαι τῶν τοιούτων ἀρχιερέων καὶ τῶν παρακολουθούντων αὐτοῖς πηγάζουσιν ἀπὸ μιᾶς ὀλεθρίας καὶ ἀντευαγγελικῆς ἀρχῆς τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ. Ἕκαστος εὐσεβὴς χριστιανὸς κατανοεῖ βεβαίως ὅτι ἡ ἀποτρόπαιος αὕτη ἀρχὴ ἀντιβαίνει προφανῶς εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταστρέφει τὰς θεμελιώδεις βάσεις τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον, καὶ προσβάλλει αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· καθότι ἡ διδασκαλία τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀφήρεσε πᾶσαν διάκρισιν ἔθνους καὶ φυλῆς, καὶ ἥνωσεν ἅπαντα τὰ ἔθνη, δοῦσα αὐτοῖς μίαν μὲν κοινὴν μητέρα, τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, μίαν δὲ κοινὴν πατρίδα, τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. „Οὐ γὰρ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦ-
C λος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός."

Τὴν ὄντως θείαν ταύτην διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν ἐκήρυξεν ὡς πρώτην βάσιν τοῦ χριστιανισμοῦ αὐτὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ὁ ἐλθὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἵνα συμπληρώσῃ τὸν νόμον, τὴν διδασκαλίαν, λέγομεν, ταύτην προσπαθεῖ νὰ προσβάλῃ καὶ νὰ καταστρέψῃ ἡ ὀλεθρία αὕτη ἀρχὴ τοῦ φυλετισμοῦ καὶ τῶν ἐθνικῶν διακρίσεων, ἡ ὁποία, συνεργείᾳ πάντως τοῦ μισοκάλου, παρεισδύσατο ἀπό τινων ἐτῶν καὶ εἰς τὴν διάνοιαν μερίδος τινὸς τοῦ ὀρθοδόξου βουλγαρικοῦ λαοῦ, ἐγέννησεν ἐν αὐτοῖς τὴν ἀντευαγγελικὴν ἰδέαν τῆς ἐθνοφυλετικῆς διακρίσεως, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν θρησκείαν, ἐν ᾗ πρὸ αἰώνων ἀνετράφησαν. Αἱ ἀπὸ δεκαπενταετίας περίπου παντοῖαι προσπάθειαι καὶ ἐνέργειαι αὐτῶν, αἱ ποικίλαι αἰτιάσεις κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν ἐκκλησίας, αἱ πολλαχοῦ παράνομοι καὶ ἀντικανονικαὶ ἀξιώσεις περὶ παραχωρήσεως ἐκκλησιαστικῶν ἐξαιρετικῶν προνομίων, καὶ ἄλλαι ἐνέργειαι, ἀντιβαίνουσαι εἰς τὰ καθεστῶτα
D τῆς ἐκκλησίας, εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἔτεινον καὶ τείνουσιν, ὡς ἐναργῶς ἀπεδείχθη ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, εἰς τὸ νὰ συστήσωσιν ἰδίαν αὐτῶν ἐθνικὴν ἐκκλησίαν, ὁποία οὐδὲ ἠκούσθη ποτὲ ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν πολιτείᾳ.

Ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐμφανίσεως τῆς βλασφήμου ταύτης ἰδέας δὲν ἔλειψεν, ἀξιοχρέῳ μερίμνῃ καὶ προνοίᾳ, νὰ καταδείξῃ καὶ διὰ μητρικῶν παραινέσεων καὶ δι' ἐπιτιμίων νὰ στηλιτεύσῃ τὸ ἀντιχριστιανικὸν αὐτῆς, νὰ προσκαλέσῃ τοὺς πλανηθέντας εἰς ἐπίγνωσιν, καὶ νὰ θεραπεύσῃ συνάμα τὰς ἀληθεῖς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ὀρθοδόξου τούτου λαοῦ· ἀλλά, δυστυχῶς, αἱ μητρικαὶ φροντίδες καὶ προσπάθειαι αὐτῆς ἔμειναν ἀτελεσφόρητοι, τὸ κακὸν καθ' ἑκάστην ἐκορυφοῦτο, οἱ δὲ πρώτιστοι ὑποβολεῖς τῆς ψυχωλέθρου ταύτης ἀρχῆς τοῦ φυλετισμοῦ περιῆλθον εἰς προφανῆ ἀνταρσίαν καὶ ῥῆξιν κατὰ τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, καὶ διέπραξαν ἐν αὐτῇ τῇ ἕδρᾳ τοῦ οἰκουμενικοῦ

πατριαρχείου τὰς γνωστὰς παρανομίας, αἱ ὁποῖαι ἐσκαν- A δάλισαν δεινῶς ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα.

Ἡ οἰκτρὰ αὕτη θέσις ἐξακολουθεῖ, ἀρχηγὸς δὲ καὶ πρωταγωνιστὴς τῶν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἀποστατικῶν τολμημάτων παρίσταται σήμερον ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος, ἔχων περὶ ἑαυτὸν τὴν ἀνίερον σπεῖραν τῶν προκαθαιρεθέντων ἀρχιερέων. Ὁ ἀποστάτης οὗτος ἀρχιερεύς, λησμονήσας τὰ ἱερὰ αὐτοῦ καθήκοντα πρὸς τὴν μητέρα ἐκκλησίαν, ἥτις τὸν ἐξέθρεψε, τὸν προήγαγε καὶ τὸν ἐτίμησε, καταφρονήσας τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ ἀποστολῆς, ὡς πνευματικοῦ πατρὸς καὶ ποιμένος λαοῦ, ἀθετήσας τοὺς ὅρκους, οὓς ἔδωκεν ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἀπροκαλύπτως ἀποστάτην καὶ ἀντάρτην κατὰ τῆς κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς, περιτρέχων δὲ ξένας ἐπαρχίας, καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ διεγείρων εἰς ἀποστασίαν τὸν ὀρθόδοξον λαὸν κατὰ τῆς ἐκκλησίας, ἦλθεν εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἄνευ ἀδείας ἐκκλησιαστικῆς, ἀπεδέξατο ἀσυνειδήτως B τὸ προσενεχθὲν αὐτῷ ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ὁμοφρόνων βλάσφημον ἀξίωμα ἐξάρχου τῶν βουλγάρων, καὶ ἐνεργῶν καὶ πράττων ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἐτόλμησεν ἐσχάτως ἵνα ἀπευθύνῃ αὐτῇ ἀπειλητικὰς καὶ ἐξυβριστικὰς ἐπιστολάς, προσβάλλων καὶ κηρύττων ἄκυρον καὶ παράνομον τὴν προεπενεχθεῖσαν πνευματικὴν ποινὴν κατὰ τῶν τριῶν προμνησθέντων τέως ἀρχιερέων.

Ἡ μετριότης ἡμῶν, μετὰ τῶν παναγιωτάτων προκατόχων ἡμῶν πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ τε κυρίου Γρηγορίου καὶ τοῦ κυρίου Ἀνθίμου, σὺν τῇ περὶ ἡμᾶς χορείᾳ τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, ἐνδημούντων τε καὶ παρεπιδημούντων, τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, καὶ τῶν ὁσιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν, συνελθόντες ἐν ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψιν μετὰ κατωδύνου ψυχῆς καὶ οἰκτιρμοῦ τοσαῦτα σκάνδαλα καὶ τοσαύτας ἀνομίας, ἐνεργουμένας ἐν τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας, καὶ C ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τοσούτους ἱεροὺς κανόνας τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων καὶ τῶν οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν σεπτῶν συνόδων, βαρύτατα ἐπάγοντας τὰ ἐπιτίμια κατὰ τῶν τηλικούτων ἀνομημάτων, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ δυσωπήσωμεν καὶ κατασιγάσωμεν τοὺς δικαίους γογγυσμοὺς καὶ τὰς διηνεκεῖς, προφορικάς τε καὶ ἐγγράφους, παραστάσεις καὶ ἱκεσίας τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ὑπὲρ τοῦ μὴ βραδῦναι τὴν προσήκουσαν παιδείαν, τῆς ὁποίας ἔνοχοι ἐγένοντο οἱ μητραλοῖαι οὗτοι καὶ ἀνοσιουργοί, ὅμως τῇ συνήθει ἐπιεικείᾳ καὶ μακροθυμίᾳ χρώμενοι, καὶ θαρροῦντες εἰς τὸ ἄμετρον ἔλεος τοῦ κυρίου, τοῦ μὴ θέλοντος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, ἐλπίζοντες δὲ εἰσέτι καὶ εὐχόμενοι τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν διόρθωσιν τοῦ βαρέως ἁμαρτάνοντος καὶ αὐτοκατακρίτου Ἀνθίμου τοῦ Βιδύνης, ἐνεκρίναμεν ἵνα μακροθυμήσωμεν ἐπὶ τριάκοντα ὅλας ἡμέρας, καὶ ἀναμείνωμεν τὴν μεταμέλειαν αὐτοῦ καὶ ἐπιστροφὴν εἰς τοὺς κόλ- D πους τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐκκλησίας, ὥστε ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελε μείνει ἀδιόρθωτος, τὸ ὁποῖον ἀπευχόμεθα, νὰ λάβῃ ἀπαραιτήτως καὶ ἀναπολογήτως ἀπροφάσιστον τὴν ἐκκλησιαστικὴν καταδίκην.

Τὴν συνοδικὴν ταύτην ἀπόφασιν φέροντες εἰς γνῶσιν σύμπαντος τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος πρὸς καθησύχασιν τῶν εὐσεβῶν αὐτῶν συνειδήσεων, προτρεπόμεθα καὶ παραγγέλλομεν ἐκκλησιαστικῶς, ἵνα ἕκαστος ὑμῶν, ἀναγνοὺς μετ' ἐπιστασίας καὶ ἐννοήσας τά, ὡς ἀνωτέρω, ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ ταύτῃ συνόδῳ ἀποφασισθέντα, ὅσοι μὲν ἐξαπατηθέντες ἀπεπλανήθησαν εἰς τὰς ἀνόμους ὁδοὺς τῆς ἐθνοφυλετικῆς ἀσεβεστάτης ἑτεροδιδασκαλίας, σπεύσωσι νὰ διορθωθῶσι, γινώσκοντες καλῶς, ὅτι οὔτε ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία καθεύδει, οὔτε οἱ αἰώνιοι νόμοι καὶ κανόνες αὐτῆς σιωπήσουσιν· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες εὐσεβεῖς, προτρεπόμενοι καὶ παρακαλοῦντες τοὺς πλανηθέντας αὐτῶν ἀδελφοὺς ἵνα ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς εὐθείας καὶ εἰρηνικὰς ὁδοὺς τοῦ κυρίου, δέωνται νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς διορθώσεως αὐτῶν, εὐδοκίᾳ καὶ ἀγαθότητι τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς ἐκκλησίας καὶ σωτῆρος παντὸς τοῦ κόσμου, τοῦ ὑπὲρ πάντων ἡμῶν σαρκὶ παθόντος καὶ ταφέντος καὶ ἀναστάντος, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

,αωοβ' ἀπριλίου κζ'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Καισαρείας Εὐστάθιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἐφέσου Παΐσιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Σάμου Γαβριήλ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἀγχιάλου Βασίλειος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἴμβρου Παΐσιος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Νύσσης Καλλίνικος, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς τῆς ἐξαρχίας φόρος.

Καθὰ ἐφημίσθη, ὁ ἔξαρχος τῶν βουλγάρων ὥρισε φόρον ἐπὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ὑπηκόων, ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς δαπάνας τῆς ἱδρύσεως καὶ διατηρήσεως τῆς ἐξαρχίας αὐτοῦ. Ἡ ἐνιαυσία πρόσοδος τοῦ φόρου τούτου ἔκ τε τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν ἔσται 600 000 γροσίων.

Ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου.

Καθὰ προανηγγέλθη, τέλος πάντων, τὴν ια' μαΐου (πέμπτην), ἑορτὴν τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ἀπείρου συρρεύσαντος βουλγαρικοῦ πλήθους εἰς τὸν βουλγαρικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος συνιερούργησε μετὰ τῶν δύο καθῃρημένων ἀρχιερέων, πρώην Λοφτσοῦ καὶ Φιλιππουπόλεως καὶ τοῦ ἀφωρισμένου πρώην Μακαριουπόλεως, ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει, συλλειτουργούντων καὶ δύο ἀρχιμανδριτῶν, τοῦ Βίκτορος καὶ Γρηγορίου, καὶ τριῶν ἱεροδιακόνων.

Τὸν ἐκλεκτὸν τῶν βουλγάρων, ἀποβαίνοντα εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ ναοῦ ἐκ τοῦ τρικώπου ἀκατίου, ἐφ' οὗ ἐπέβη ἐκ τοῦ Μεσαχώρου, ἀκολουθούντων καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν ἐπὶ δικώπων καὶ μονοκώπων ἀκατίων, προϋπήντησαν ἐνθουσιωδῶς μετὰ πομπώδους καὶ θεατρικῆς παρατάξεως οἵ τε βούλγαροι ἱερεῖς καὶ λοιποί, ὡς καὶ οἱ φοιτηταὶ τῆς βουλγαρικῆς

σχολῆς, ῥαίνοντες αὐτὸν διὰ ῥόδων καὶ ἀνθέων μέχρι τῆς εἰς τὸν ναὸν νικηφόρου εἰσόδου.

Ὁ ἔξαρχος ἐνεδύθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ στολὴν μετὰ πομπῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ εὐαγγελίου, ὁ ἀρχιμανδρίτης κύριος Γρηγόριος Χιλανδαρινός, ἀνεψιὸς τοῦ Μακαριουπόλεως, ἐξεφώνησεν ἀπὸ τῶν βαθμίδων τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου λόγον, ἐν ᾧ ἐξέθηκε τὴν ἱστορίαν τῶν βουλγάρων ἀπὸ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ἀναγνοὺς καὶ ἐγκύκλιον ἐξαρχικήν, ἴσως ἐκείνην, ἥτις στέλλεται, ὡς διεθρυλλήθη, καὶ πρὸς τὰς ἀνεξαρτήτους ὀρθοδόξους ἐκκλησίας.

Κατόπιν ὁ ἔξαρχος, ἐξελθὼν τοῦ βήματος καὶ στὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀπήγγειλε λόγον, θέμα ἔχοντα κυρίως μὲν τὰ περὶ τῶν ἀειμνήστων ἑλλήνων διδασκάλων Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου, τῶν κατηχησάντων, ὡς γνωστόν, τοὺς βουλγάρους εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, περιστραφέντα δὲ καὶ εἰς τὰ τῆς πολυθρυλλήτου ἐξαρχίας.

Καὶ ὁ μὲν ἔξαρχος ἐμνημόνευσεν, ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατριάρχου, *πάσης βουλγαρικῆς συνόδου*, οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐξάρχου, οὗτινος ἐψάλη καὶ ἡ φήμη *Ἀνθίμου ... τοῦ ἐξάρχου πάσης Βουλγαρίας κλπ. πολλὰ τὰ ἔτη.* Ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ ὁ ἔξαρχος ἐμνημόνευσε καὶ τῶν δύο *ἀειμνήστων ὄντως* καθῃρημένων ἀρχιερέων Αὐξεντίου καὶ Παϊσίου.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας, ὁ ἔξαρχος μετὰ τῶν περὶ αὐτόν, ἐνδεδυμένοι τὰς ἐκκλησιαστικὰς αὐτῶν στολάς, συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν προκρίτων Βουλγάρων, μετέβησαν εἰς τὰ ἀπέναντι τοῦ ναοῦ κελλία πρὸς μικρὰν ἀνάπαυσιν, ζητωκραυγοῦντος τοῦ ὄχλου καὶ ῥαίνοντος αὐτοὺς θεατρικῶς διὰ ῥόδων καὶ ἀνθέων, ἀφοῦ προηγουμένως ἐγένετο δέησις ὑπὲρ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ σουλτάνου ἐν τῇ ἐπὶ τούτῳ ἀνεγερθείσῃ ἐπὶ τῆς παραλίου προκυμαίας ἀψῖδι. Μετέβησαν δὲ πρὸς τὸν ἔξαρχον πολλοὶ ἐκ τῶν Βουλγάρων, ὅπως εὐχαριστήσωσιν αὐτῷ διὰ τὴν παράνομον καὶ ἀντικανονικὴν ταύτην ἱεροπραξίαν. Ὁ δὲ ἀγαθὸς ἔξαρχος ἀπὸ τοῦ δαφνοστολίστου καὶ ἀνθοστεφοῦς ἐξώστου, εὐχαριστήσας τῷ συρρεύσαντι βουλγαρικῷ ὄχλῳ, εἶπέ τινας λόγους προτρεπτικούς, καὶ οὕτω διελύθη τὸ συνωστιζόμενον πλῆθος.

Ἡ πρόσοψις τοῦ τε ναοῦ καὶ τῶν κελλίων ἦν δαφνοστεφὴς καὶ ἀνθοστόλιστος· ἐπὶ δὲ τῆς θύρας ὑπῆρχεν ἡ εἰκὼν τῶν ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ἐστεμμένη ἄνθεσιν, ὑπεράνω δ᾿ αὐτῆς ἡ τοῦ σουλτάνου, κεκοσμημένη ἐπίσης δι᾿ ἀνθοδεσμῶν καὶ στεφάνων ἀνθίνων. Ἀπόσπασμα 50 χωροφυλάκων διετήρει τὴν τάξιν ἐντός τε καὶ ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ.

Καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν προυχόντων ἐγευμάτισαν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κυρίου Δαψιλέστου, πληθὺς δὲ βουλγάρων δι᾿ ἀκατίων μετέβησαν εἰς τὴν κατὰ τὰ Γλυκέα ὕδατα θέσιν τοῦ Σιλιχτάρ, ὅπου ἑώρτασαν, ἐν συμποσίῳ πολυτελεῖ καὶ μουσικοῖς ὀργάνοις, τὸ κατὰ τὴν ια᾿ μαΐου ὁριστικὸν πραξικόπημα, γενομένων προπόσεων ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου, τοῦ ἐξάρχου καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους.

Ἐπανῆλθον δὲ εἰς Φανάριον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ζητωκραυγοῦντες καὶ ἀλαλάζοντες. Τὰ δὲ καφενεῖα καὶ οἰνοπωλεῖα τοῦ Φαναρίου κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἠξιώθησαν ἐκτάκτως τοσούτων θαμώνων, ὅσων σπανίως κατ᾿ ἄλλας ἡμέρας ἀπολαύουσιν.

Ὑπάρχει δὲ βεβαιότατον ὅτι, πρὶν ἢ λειτουργήσῃ ὁ ἔξαρχος, ἀνήγγειλε τὴν μελετωμένην πρᾶξιν εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην. Οὐδεμιᾶς δὲ ἔχεται ἀληθείας ὅτι ὁ ἔξαρχος δῆθεν ἐζήτησε παρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου αὖθις τὴν πρὸς τὴν λειτουργίαν τῆς ια᾿ μαΐου ἄδειαν.

Ἡ καθαίρεσις τοῦ ἐξάρχου τῶν Βουλγάρων.

Τῇ ιγ᾿ μαΐου (σαββάτῳ) συνεκροτήθη ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἀνθίμου, μεγάλη σύνοδος, ἐν ᾗ παρῆν A ὁ παναγιώτατος πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως κύριος Γρηγόριος, οἱ ἐνδημοῦντες καὶ παρεπιδημοῦντες ἀρχιερεῖς Ἐφέσου, Ἡρακλείας, Νικομηδείας, Νικαίας, Χαλκηδόνος, Τορνόβου, Διδυμοτείχου, Δράμας, Ἀγκύρας, Σάμου, Ἀγχιάλου, Σωζουαγαθουπόλεως, Ἴμβρου, Νύσσης, Σβορνικίου, ὁ ἐπίσκοπος Βράτσης, οἱ ἀρχιμανδρῖται Φ. Βρυέννιος, Ν. Γλυκᾶς, Γερμανὸς Ἀφθονίδης, Ἰ. Ἀναστασιάδης, καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἁγίου ὄρους Γεννάδιος καὶ Ἀρσένιος.

Οἱ μητροπολῖται Καισαρείας καὶ Δέρκων ἐδήλωσαν τὰς ἑαυτῶν γνώμας δι᾿ ἐπιστολῶν, καθὼς καὶ ὁ πρώην πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κύριος Ἄνθιμος ὁ Βυζάντιος.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης μεγάλης συνόδου καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἀντικειμένου ἐμβριθῆ συζήτησιν, παμψηφεὶ γενομένης παραδεκτῆς τῆς νομίμου ἀποφάσεως τῆς τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἐφαρμογῆς, προέβη ἡ B σύνοδος εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, δι᾿ ἧς ὁ μὲν τέως μητροπολίτης Βιδύνης Ἄνθιμος καθαιρεῖται, οἱ δὲ καθῃρημένοι τέως Φιλιππουπόλεως Πανάρετος καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων ἀφορίζονται, ὁ δὲ ἀφωρισμένος Μακαριοτπόλεως Ἱλαρίων παραδίδοται εἰς τὸ αἰώνιον ἀνάθεμα· οἱ δὲ συλλειτουργήσαντες ἱερεῖς καὶ ἱεροδιάκονοι ἐπίσης καθαιροῦνται, καὶ οἱ συγκοινωνοῦντες αὐτοῖς ἀφορίζονται.

Τὴν κυριακὴν (ιδ᾿) ἀνεγνώσθη ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ὑπὸ ἀρχιερέων καὶ ἱερέων ἡ καταδικαστικὴ αὕτη καὶ δικαία πρᾶξις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἔχουσα ὧδε·

† Ἄνθιμος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Οἱ τῷ καθ᾿ ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ πατριαρχικῷ ἀποστολικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκείμενοι ἱερώτατοι C μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι, καὶ θεοφιλέστατοι ἀρχιεπίσκοποί τε καὶ ἐπίσκοποι, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἡμῶν ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ᾿ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἑκάστης ἐπαρχίας, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, καὶ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Οὐχ ὅπως συμπαθείας καὶ οἰκτιρμοῦ, ἀλλὰ καὶ τιμωρίας καὶ καταδίκης καὶ θείας ἐκδικήσεως ἄξιοί εἰσιν οἱ μοχθηροὶ καὶ κακοὶ ποιμένες, οἱ ἀπώλειαν τοῦ λαοῦ κατεργαζόμενοι καὶ τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα καὶ ἀπολλύντες καὶ διασκορπίζοντες, καὶ μηδόλως αὐτῶν φειδόμενοι, οἷστισιν ὁ θεὸς διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου ἀπειλὴν ἐπάγει ἐκδικήσεως καὶ ἀπωλείας· „ὑμεῖς γάρ, φησί, διεσκορπίσατε τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐξώσασθε αὐτά, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθε αὐτά· ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐφ᾿ ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπι- D τηδεύματα ὑμῶν· καὶ γὰρ τὸ ἠσθενηκὸς οὐκ ἐνισχύσατε, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπεστρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατειργάσασθε, καὶ διεσπάρη τὰ πρόβατα.“ Ἐκδικεῖ τοιγαροῦν ὁ δικαιοκρίτης θεὸς καὶ ἡ ἁγία αὐτοῦ ἐκκλησία τοὺς τοιούτους φαύλους καὶ μοχθηροὺς ποιμένας, οἵτινες, ὡς νόθοι καὶ παρέγγραπτοι, καὶ τοῦ οὕπερ τετίμηνται θείου καὶ ὑψηλοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης βαθμοῦ ἀνάξιοι ἐκ τῶν ἔργων ἀποδειχθέντες, πρὸς τὸ μηδὲν προσενεγκεῖν ὄφελος τῇ πολυειδῶς εὐεργετησάσῃ αὐτοὺς ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, μακρὸν αὐτῇ τὸν κίνδυνον ἐπιτείνουσι, καὶ τοὺς θεμελίους αὐτῆς ἀνασκάπτουσι κεφαλὴν ἀνταρσίας κατ᾿ αὐτῆς ἐγείροντες καὶ πτερνισμὸν ἀγνωμόνως κινοῦντες καὶ μεγαλύνοντες· ἔνθεν τοι καὶ τοὺς τοιούτους, ὡς ἀλαζόνας καὶ ὑπερόπτας καὶ τῶν πρὸς θεὸν ἐπαγγελιῶν αὐτῶν παραβάτας καὶ ἐπιόρκους ἐξελεγχθέντας, καὶ πάσης κακίας καὶ ἑωσφορικῆς ὑπερηφανείας ἐμπεπλησμένους, ἀναγκαιότατον ἅμα καὶ δικαιότατον τῆς μοχθηρίας καὶ ἀνταρσίας τὴν δίκην

διδόναι· κλέπται γὰρ οὗτοί εἰσι καὶ λησταί, τὴν θείαν καὶ ἄχραντον παρακαταθήκην, τὴν ἄνωθεν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτοῖς, παντὶ σθένει συλῆσαι σπουδάζοντες, καὶ τὸν ἄρραφον καὶ ὑφαντὸν τοῦ κυρίου χιτῶνα διαρρηγνύντες· „οἱ γὰρ ἀποστατοῦντες, φησί, τῶν τοῦ θεοῦ δικαιωμάτων ἐξωθοῦνται ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.“

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ὁ, ὡς μὴ ὤφειλε, μητροπολίτης Ἄνθιμος, πρὸ ἱκανῶν ἐτῶν ἐν τῷ ἱερῷ κλήρῳ καταλεχθείς, ἐκτὸς τῶν ἀπείρων ἐκκλησιαστικῶν εὐεργεσιῶν καὶ περιθάλψεων καὶ διαπρεπῶν ἀξιωμάτων, ὧν ἀπήλαυσε κατὰ καιροὺς ὑπὸ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, προαχθεὶς μέχρι καὶ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης βαθμοῦ, τὴν ποιμαντορίαν καὶ διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας Πρεσλάβας διαπεπίστευται· καίτοι δὲ τῆς μητρικῆς αὐτῆς εὐνοίας καὶ φροντίδος ἠξιωμένος, καὶ τοῖς κόλποις αὐτῆς ἐπαναπαυόμενος, ἀλλ᾽ ὅμως, ἰουδαϊκὴν ἀγνωμοσύνην νοσῶν, ἐν μὲν τῷ φανερῷ συνήγορος καὶ προασπιστὴς τῶν αἰωνίων τῆς ἐκκλησίας δογμάτων ἐπὶ τοῦ ἀναφυέντος οἰκτροῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἐκηρύττετο, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς δέ, συμφατριάζων κατ᾽ αὐτῆς καὶ συγκοινωνῶν μετὰ τοῦ παλαμναίου ἐκείνου καὶ στασιάρχου ποτὲ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος καὶ τῶν λοιπῶν ὁμοιοκακοφρόνων ἀποστατῶν καὶ ἐπαράτου μνήμης ἀρχιερέων, τῶν ποτὲ Φιλιππουπόλεως Παναρέτου καὶ Παϊσίου καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος, δεινὴν ἀπάτην ἀσεβῶς ἐξυφαίνετο, καὶ οἰκτρῶς προεδίδου αὐτὴν ὁ ἀγνώμων οὗτος καὶ ἀπατεών, ὁ τὸ πονηρὸν τῆς ὑποκρίσεως καὶ δολιότητος διπλοῦν προσωπεῖον περιβληθείς, ἕως οὗ πρὸ τετραετίας προαχθεὶς καὶ δεύτερον εἰς τὴν τῆς Βιδύνης μητρόπολιν, καὶ τὰ πρὸς ἐπάρκειαν αὐτοῦ παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἐκ τοῦ ἑαυτῆς ὑστερήματος ἀπολαμβάνων, λάθρα συνετίθετο καὶ συνεφώνει μετὰ τῶν κατ᾽ αὐτῆς ἀνταρτῶν ἐν βουλευτηρίῳ παρανόμῳ, ὡς ἄν, ἀπελθὼν εἰς τὴν ποίμνην τοῦ κυρίου, ἄλλην ἀρχήν, ἀκέφαλον καὶ ἀκοινώνητον, τὴν δῆθεν τῶν βουλγάρων ἐξαρχίαν διδάξῃ καὶ διακηρύξῃ, τὴν τῆς ἀνταρσίας σημαίαν ὑψῶν κατὰ τῆς μητρὸς καὶ τροφοῦ καὶ διδασκάλου τοῦ Χριστοῦ ἁγίας ἐκκλησίας, τῆς μόνης νομίμου καὶ κανονικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς· παραγενόμενος δ᾽ εἰς Βιδύνην, καὶ τὴν ἁπλῆν καὶ ἄκακον τοῦ κυρίου ποίμνην λυμαινόμενος, καὶ τὰ ἀποστατικὰ αὐτοῦ κινήματα καὶ τὰ δηλητηριώδη φρονήματα μεταδιδούς, ἐνεψύχου ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν ψυχώλεθρον ἀποπλάνησιν, οὐ μὴν δ᾽ ἀλλὰ καὶ διὰ γραμμάτων συνεννοούμενος καὶ συμφατριάζων μετὰ τῆς ἐν Μεσαχώρῳ ἀνόμου παρασυναγωγῆς, τὸ σημεῖον τῆς ὑψώσεως τῆς ἀνταρτικῆς σημαίας διεπυνθάνετο. Καὶ πρῶτα μὲν δὴ παυσάμενος τοῦ κανονικοῦ μνημοσύνου τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, καὶ ἐνταῦθα παραγενόμενος ἄνευ ἀδείας ἐκκλησιαστικῆς, ὑπήγαγε καὶ καθυπέτασσεν ἑαυτὸν τῇ ῥηθείσῃ δυσωνύμῳ ἀρχῇ· ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὰ ἴδια, εἰ καὶ οὐδὲν ἐπισήμως ἐδήλου τῇ ἐκκλησίᾳ περὶ τῶν ἀποστατικῶν αὐτοῦ φρονημάτων, ὅμως, πᾶσαν μετ᾽ αὐτῆς σχέσιν καὶ συνάφειαν διακόψας, κατεπάτει ἀσυνειδήτως τοὺς ὅρκους, οὓς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ χειροτονίαν ἐδεδώκει περὶ τῆς ἰσοβίου πρὸς αὐτὴν ὑποταγῆς αὐτοῦ· εἶτα δέ, ὅτε, ἀρχομένου τοῦ μηνὸς σεπτεμβρίου τοῦ παρεληλυθότος ,αωοα´ σωτηρίου ἔτους, τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου χηρεύοντος, προσεκαλοῦντο οἱ πρόκριτοι τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ χριστιανοὶ ἵνα πέμψωσι τὸν ἑαυτῶν ἀντιπρόσωπον ἐν τῇ τοῦ πατριάρχου ἐκλογῇ, ἀποκριναμένων αὐτῶν, συναπεκρίνατο καὶ συνυπέγραψε μετ᾽ αὐτῶν, ὅτι, τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ταύτης παραιτηθείσης τῆς πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὑποταγῆς, καὶ τῇ βουλγαρικῇ (ἔλεγεν) ἐξαρχίᾳ καθυπαγομένης, ἐξήρτηται καὶ αὐτὸς τοῦ λοιποῦ ἐκκλησιαστικῶς ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς συνόδου, καὶ τούτου ἕνεκα, μηδὲν ἔχων τὸ διάφορον ἐν τῇ τοῦ πατριάρχου ἐκλογῇ, ἀπεποιεῖτο καὶ ἐπιστολὰς πατριαρχικὰς δέχεσθαι, μὴ πεμπομένας αὐτῷ διὰ τῆς βουλγαρικῆς συνόδου, ἣν καὶ ἁγίαν καὶ νόμιμον καὶ ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν A ἀρχὴν (πῶς γὰρ οὔ;) ἀπεκάλει ὁ ἐπίορκος οὗτος καὶ ἄνομος συνωμότης.

Τοιαύτην οὖν βλάσφημον καὶ ὑβριστικὴν νομισαμένη ἡ ἐκκλησία ἐπιστολήν, καὶ ἐν μακροθυμίᾳ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ καὶ γνωσιμαχίαν ἀπεκδεχομένη, μικρὸν μετὰ τὰ γεγονότα τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων, τῇ κβ´ δηλονότι τοῦ παρελθόντος ἰανουαρίου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ἔγραφε καὶ ἀνεκάλει αὐτὸν εἰς τὰ καθήκοντα τῆς ἰσοβίου καὶ κανονικῆς πρὸς ἑαυτὴν ὑποταγῆς, προθεσμίαν σκέψεως καὶ ἀπαντήσεως παρεχομένη τεσσαρακονθήμερον· ἀλλὰ καὶ ταύτης παρελθούσης καὶ ἀντιπαρελθούσης, ὁ ῥηθείς, οὐχ ἧττον ἐμμένων τῇ ἑαυτοῦ πλάνῃ καὶ κακοφροσύνῃ, μηδ᾽ ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς τηνικαῦτα ἐπενεχθείσης τοῖς συναποστατήσασιν ἀνόμοις ἀρχιερεῦσιν ἐνδίκου κανονικῆς καθαιρέσεως, καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ὑγιαίνοντος ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ἐκκοπῆς αὐτῶν ἐκδιδασκόμενος, τὸ ἔργον τῆς ἀποστασίας συνίστα καὶ ὑφηγεῖτο τοῖς B ἁπλουστέροις τῶν χριστιανῶν· ὅτε δέ, ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ τῶν ἐν Μεσαχώρῳ καθῃρημένων καὶ ἀνιέρων ἀρχιερέων καὶ ἄλλου ἀφωρισμένου, ἔξαρχος ἀναγορευθείς, τὴν ἐκλογὴν ἀπεδέξατο, τὰς φιλαρχικὰς αὐτοῦ προθέσεις κατακορεννύμενος, τηνικαῦτα πρὸς τὴν καθ᾽ ἡμᾶς πατριαρχικὴν καθέδραν δίχα γνώμης καὶ ἀδείας ἡμῶν παρεγένετο, καὶ τοῖς παρανόμοις ἐκλογεῦσι συνεκοινώνει, καὶ τὰ τῆς ἀνόμου ἐκλογῆς αὐτοῦ καταχθόνια σχεδιάσματα (πῶς ἄρα νομιμοποιήσοι;) πάσῃ μηχανῇ συνεβουλεύετο· τῆς δὲ καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίας, ἀφ᾽ ἧς προελειποτάκτησε, τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ, ὡς ἐξάρχου τῶν βουλγάρων, ἐγγράφως τε καὶ δι᾽ ἀπεσταλμένων, σπουδῇ τῇ πάσῃ ἐπεδίωκε, πλεῖστα ὅσα, θέμιτά τε καὶ ἀθέμιτα, μετερχόμενος τεχνάσματα καὶ μηχανήματα. Ἡ οὖν ἐκκλησία, καὶ μετὰ τὰ ἀπηριθμημένα παρανομήματα, οὐχ ἧττον τῇ συνήθει ἐπιεικείᾳ καὶ ἀνοχῇ χρησαμένη, καὶ ἐν μακροθυμίᾳ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ καὶ γνωσιμαχίαν πραγματευομένη, οὐχ ὅπως C ὑπέμνησε τὰ εἰς Βιδύνην προγεγραμμένα, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ἐπὶ τούτῳ ἀπεσταλμένου ὀφφικιάλου κληρικοῦ τρὶς προέτρεψεν αὐτὸν ἐπανελθεῖν εἰς τὰ τῆς κανονικῆς πρὸς αὐτὴν ὑποταγῆς καθήκοντα· ἀλλ᾽ οὗτος, ἀντὶ τῆς ἀπαιτηθείσης ἐγγράφου πρὸς τὴν συνοδικὴν ἐκείνην ἐπιστολὴν τῆς κβ´ ἰανουαρίου ἀπαντήσεως, ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν δικαιωμάτων ἀνάκτησιν ὀνειροπολῶν, ἐπιμόνως δὲ καὶ ἀπειλητικώτερον τὴν συγχώρησιν τῶν καθῃρημένων καὶ τὴν μετ᾽ αὐτῶν πρὸς ἱερουργίαν ἄδειαν ἀπαιτῶν ἐγγράφως τε καὶ δι᾽ ἀπεσταλμένων, καὶ ἐν αὐθαιρεσίᾳ καὶ ἰταμότητι ἐκβιάζων, ὡς εἰκὸς δέ, ἀπαγορευόμενος, εἰς τοσοῦτον ἑωσφορικῆς ἐπάρσεως καὶ ἀλαζονείας προέβη, ὥστε τῇ κγ´ τοῦ παρελθόντος ἀπριλίου χοροστατήσας ἐν τῷ κατὰ Παλατᾶν ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἀπεκήρυξε τὴν κατὰ τῶν ἀποστατῶν καὶ ἐπιόρκων ἀρχιερέων ἐκκλησιαστικὴν καθαίρεσιν, ἀναγνωρισθεῖσαν καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν, ἐξουσίαν καὶ δύναμιν D οἰκουμενικῆς συνόδου σφετερισάμενος, καὶ ὑπέρτερος αὐτῶν ἀναδειχθείς· πρότριτα δέ, ἤτοι τῇ ια´ τοῦ ἐνεστῶτος μαΐου, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν μακαρίων ἱεροδιδασκάλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ἱερουργίαν τελέσας, συμπαρέλαβεν ἀνοσίως συλλειτουργοὺς τοὺς ἐξονομασθέντας καθῃρημένους καὶ ἀνιέρους ἀρχιερεῖς, μηδ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἀφωρισμένου Μακαριουπόλεως ἐξαιρουμένου, μνημονεύσας οὐχὶ τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ πάσης βουλγαρικῆς συνόδου, ὥστε διὰ τοῦ φρικτοῦ τούτου ἀνοσιουργήματος αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δυσσεβεῖς καὶ παράνομοι οὐκ ἀρχιερεῖς, ἀλλ᾽ ὑβρισταί, φεῦ! καὶ καταφρονηταὶ τῶν θείων καὶ ἱερῶν ἀποστολικῶν καὶ συνοδικῶν κανόνων καὶ τῶν πατρικῶν διατάξεων, ἀπετόλμησαν διανοῖξαι, ἰδίαις χερσὶν ἀνορύξαντες, βαθὺ καὶ φρικῶδες καὶ ἀποτρόπαιον χάσμα μεταξὺ τοῦ ὀρθοδόξου καὶ ἀκάκου βουλγαρικοῦ λαοῦ καὶ τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

Ταῦτα πάντα μετὰ κατωδύνου ψυχῆς καθορῶντες, καὶ κατοικτείροντες τηλικαῦτα σκάνδαλα καὶ τοσαύτας ἀνομίας ἐν τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας πανδήμως καὶ ἀνυποστόλως ἐνεργουμένας ὑπὸ εὐαρίθμων κληρικῶν, ἀναξίων τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς κλήσεως, καὶ προχείρους καὶ σαφεῖς ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψιν τοσούτους τῶν θεοκηρύκων ἀποστόλων καὶ τοσούτων οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν σεπτῶν συνόδων ἱεροὺς κανόνας, βαρύτατα ἐπάγοντας τὰ ἐπιτίμια καὶ καθ᾽ ἑνὸς μόνου τῶν ἀπηριθμημένων ἀνομημάτων, μήτοι γε κατὰ πάντων, μεγάλην καὶ ἱερὰν σύνοδον συναγεῖραι ἔγνωμεν, καὶ ταῦτα πάντα τὰ τούτων παρανομήματα τῇ ἐμβριθεῖ γνώμῃ καὶ κρίσει αὐτῆς καθυποβαλεῖν. Ἔνθεν τοι, συμπαρακαθημένων ἡμῖν τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν κυρίου Γρηγορίου, ἔχουσι τὴν γνώμην καὶ τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου, καὶ συνεδριαζόντων τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν τε συνοδικῶν καὶ τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ παρεπιδημούντων, καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων καὶ ὁσιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν, ἐκτεθεῖσα ἐνώπιον πάντων καὶ μετὰ σκέψεως ἀπαθοῦς καὶ δικαίας συζητηθεῖσα καὶ ἀκριβῶς ἐπεξεργασθεῖσα ἡ, ὡς διείληπται, διαγωγὴ τοῦ εἰρημένου ἀρχιερέως Βιδύνης Ἀνθίμου πρὸς τὰ τῇ κανονικῇ αὐτοῦ ἀρχῇ ἀπαραιτήτως ὀφειλόμενα ἱερὰ αὐτοῦ καθήκοντα, ἐξελεγχθεῖσα καὶ διαβεβαιωθεῖσα ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτοῦ γραμμάτων, ἀσύγγνωστον καταπροδιδόντων τύφον καὶ ἀλαζονείαν καὶ ὕβριν καὶ ἰταμότητα, ἀνεφάνη πανταχόθεν καὶ ἀνωμολόγηται ἀντικειμένη τοῖς ἱεροῖς κανόσι, καὶ τῷ βαρυτάτῳ ἐγκλήματι τῆς ἀνταρσίας χαρακτηριζομένη, σκανδαλώδης τε καὶ ἀφόρητος τῇ ἐκκλησιαστικῇ εἰρήνῃ, ἰδίως τοῖς χριστιανοῖς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, καὶ γενικώτερον παντὶ τῷ βουλγαρικῷ λαῷ, ψυχώλεθρος καὶ ψυχοβλαβὴς καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφικῆς καὶ χριστιανικῆς ἑνότητος αὐτῶν πολέμιος, καὶ διὰ ταῦτα ὑπεύθυνος ταῖς παρὰ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλομέναις ποιναῖς. Καὶ δή· α΄. Ἐπειδὴ ὁ διαληφθεὶς Βιδύνης Ἄνθιμος κατετόλμησε καταφρονῆσαι τοῦ ἰδίου πατριάρχου καί, χωρὶς συναχθείς, θυσιαστήριον ἔπηξε, παρὰ τὸν λα΄ ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν λέγοντα· „Εἴ τις πρεσβύτερος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, χωρὶς συναγάγῃ καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πήξῃ, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος· τύραννος γάρ ἐστιν.“ Ἔτι δὲ καὶ παρὰ τὸν ιε΄ τῆς δ΄ καὶ λδ΄ τῆς ϛ΄ οἰκουμενικῆς συνόδου, λέγοντας· „Τὸ τῆς συνωμοσίας ἢ φατρίας ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἴ τινες τοίνυν κληρικοὶ ἢ μονάζοντες εὑρεθεῖεν, ἢ συνομνύμενοι, ἢ φατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς, ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ.“ β΄. Ἐπειδή, καί τοι παραβάτης τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ἀποστάτης καὶ ἐπίορκος, εἰς οὐδὲν λογισάμενος τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν προτροπὰς καὶ αὐστηρὰς ἀπαγορεύσεις τοῦ μὴ λειτουργῆσαι, οὗτος οὐ μόνον παρήκουσε καὶ αὐθαδῶς προέβη, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀνιέρων, οἷον καθῃρημένων καὶ ἀφωρισμένων, συνελειτούργησεν ἐναντίον τοῦ ια΄ ἀποστολικοῦ κανόνος, διαγορεύοντος· „Εἴ τις καθῃρημένῳ, κληρικὸς ὤν, κληρικῷ συνεύξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός.“ γ΄. Ἐπειδή, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου πατριάρχου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ πλέον ἢ τρὶς προσκληθεὶς παρ᾽ ἡμῶν, οὐ μόνον ἠπείθησεν, ἀλλὰ παραμείνας ἐθορύβει καὶ ἀνεστάτου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῆς τοῦ οἰκείου πατριάρχου κοινωνίας ἀποστάς, οὐκ ἐμνημόνευσε τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κατὰ τὸ διατεταγμένον, καὶ σχίσμα ἐποίησεν ἐναντίον τοῦ ε΄ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανόνος, λέγοντος· „Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἰδίᾳ συνήγαγε, καὶ θυσιαστήριον ἔστησε, καὶ τοῦ ἐπισκόπου προσκαλεσαμένου, ἀπειθοίη καὶ μὴ βούλοιτο αὐτῷ A πείθεσθαι, μηδὲ ὑπακούῃ πρῶτον καὶ δεύτερον καλοῦντι, τοῦτον καθαιρείσθω παντελῶς, καὶ μηκέτι θεραπείας τυγχάνειν, μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμήν· εἰ δὲ παραμένῃ θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας, ὡς στασιώδη αὐτὸν ἀποστρέφεσθαι,“ καὶ τοῦ ιε΄ τῆς πρωτοδευτέρας, λέγοντος· „Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ ἐπίσκοπος, ἢ μητροπολίτης τολμήσῃ ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, ἀλλὰ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ καταkρίσεως σχίσμα ποιήσῃ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθείη τοῦτο παρανομῆσαι.“ δ΄. Ἐπειδή, ὑπὸ φιλαρχικοῦ πνεύματος ἐμφυσούμενος, δι᾽ ἀντικανονικῶν καὶ ὅλως ἀναρμοδίων μέσων παράνομον ἐσφετερίσατο ἀξίωμα, παρὰ τὸν ια΄ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ τὸν λ΄ ἀποστολικὸν κανόνα, B τὸν διαγορεύοντα· „Εἴ τις ἐπίσκοπος, κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γένοιτο, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.“

Διὰ ταῦτα τοίνυν ἡ μετριότης ἡμῶν, κοινῇ ἐγκρίσει καὶ ὁμογνώμονι συναποφάσει ἡμῶν τε καὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων χορείας καὶ ἁγίας συνόδου, ἔγνω δικαίαν, ἔννομόν τε καὶ ἀπαραίτητον τὴν ὑπὸ τῶν ἐκτεθέντων ἱερῶν κανόνων ὑπαγορευομένην κατ᾽ αὐτοῦ τε τοῦ ἀποστάτου καὶ σχισματικοῦ Βιδύνης Ἀνθίμου καὶ τῶν ὁμοιοκακοφρόνων καὶ σχισματικῶν προκαθῃρημένων ἀρχιερέων Φιλιππουπόλεως Παναρέτου καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ ἀφωρισμένου Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος, καὶ τῶν κοινωνούντων καὶ συμφρονούντων αὐτοῖς κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν ἐσχάτην ποινήν, τὴν ἑκάστῳ ἀνήκουσαν, ἐπαξίως τῶν παρανόμων αὐτῶν ἔργων καὶ C πράξεων ἐφαρμοζομένην καὶ ἐπιβαλλομένην· „πᾶσαν γὰρ παράβασιν καὶ παρακοὴν τὴν μισθαποδοσίαν ἔνδικον ἔχειν“ ὁ θεῖος ἀπόστολος διακελεύεται. Καὶ δὴ γράφοντες ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ὁριζόμεθα καὶ συναποφαινόμεθα, συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἵνα πρῶτον ὁ ῥηθεὶς Βιδύνης Ἄνθιμος, ὡς τοιοῦτος τὴν θρασύτητα καὶ ἀπόνοιαν καὶ ἀλαζονείαν καὶ ἀθεοφοβίαν ἐξελεγχθείς, καὶ ἐν παραβάσει τῶν πρὸς θεὸν ἐν τῇ χειροτονίᾳ αὐτοῦ ἐπαγγελιῶν καταχρησάμενος πολυτρόπως τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας καὶ χάριτος, καὶ ἀντὶ σεβασμοῦ καὶ κανονικῆς ὑποταγῆς, ἀνταρσίαν νοσήσας κατὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, καὶ ἀποσχίσας ἑαυτὸν τῆς κανονικῆς ἑνότητος τῆς ἐκκλησίας, καὶ πολέμιος ἐκ τοῦ συστάδην καὶ ἀντίμαχος αὐτῆς φωραθείς, ἀντὶ δὲ ὁδηγιῶν ἀγάπης ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ καὶ συμπνοίας καὶ ἑνότητος πνευματικῆς, διαίρεσιν καὶ ψυχρότητα μισάδελφον καὶ χωρισμὸν ἀπ᾽ ἀλλήλων, χλεύην τε τοὺς ἱεροὺς τῆς ἐκκλησίας θεσμοὺς ἡγησάD μενος, καὶ καθῃρημένοις τε καὶ ἀφωρισμένοις ἀρχιερεῦσι κοινωνήσας καὶ συλλειτουργήσας, καὶ σκάνδαλον κοινὸν τῷ χριστωνύμῳ πληρώματι καταστάς, καὶ ἀνάξιος τοῦ ἀρχιερατεύειν τῷ ὑψίστῳ θεῷ καταμαρτυρηθείς, καθῃρημένος ὑπάρχει πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ λειτουργήσαντες ἱερεῖς Βίκτωρ καὶ Γρηγόριος, καὶ ἱεροδιάκονοι Γεράσιμος, Ῥαφαὴλ καὶ Ἱλαρίων, καὶ εἴ τινες ἄλλοι συνεκοινώνησαν, καὶ γεγυμνωμένος τῆς καθιερωσάσης αὐτὸν θείας τοῦ παναγίου πνεύματος δωρεᾶς τε καὶ χάριτος, καὶ ἀλλότριος τῆς χορείας τῶν ἱερωμένων, καὶ ἀπόβλητος τῶν ἱερῶν τοῦ βήματος περιβόλων, καὶ ὡς ἰδιώτης γνωριζόμενος, καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συμφορέσαι αὐτῷ, ἢ συλλειτουργῆσαι, ἢ τὰς ἀνιέρους αὐτοῦ χεῖρας ἀσπάσασθαι, ἢ ὡς ἀρχιερέα καὶ ἁπλῶς ἱερωμένον δέξασθαι καὶ τιμῆσαι, ὡς καθῃρημένον καὶ πάντῃ ἀνίερον, ἐν βάρει ἀργίας ἀσυγγνώστου καὶ ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ θεοῦ κυρίου παντοκράτορος.

Δεύτερον δέ, οἱ προκαθῃρημένοι ποτὲ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, οἱ κατατολμήσαντες καταφρονῆσαι τῆς δικαίως ἐπιβληθείσης αὐτοῖς κανονικῆς καθαιρέσεως, καὶ δίχα συνοδικῆς κρίσεως καὶ ἀθῳώσεως ἰταμῶς καὶ ἀθεοφόβως λειτουργήσαντες καὶ ἀνιέρως τε καὶ ἀνευλογήτως εὐλογήσαντες τὸν χριστεπώνυμον λαὸν τοῦ κυρίου, παρὰ τὰς σαφεῖς διατάξεις τῶν ἱερῶν κανόνων, ἤτοι τοῦ κη΄ ἀποστολικοῦ, διαγορεύοντος· „Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρεθεὶς δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς ἐκκλησίας“· καὶ τοῦ λζ΄ τῆς ἐν Καρθαγένῃ, λέγοντος· „Ἤρεσεν οὖν πάσῃ συνόδῳ, ἵνα ὁ διὰ ῥᾳθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε οἱοσδήποτε κληρικός, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι, εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ᾿ ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέναι κριθῇ“· ἔτι δὲ καὶ τοῦ κζ΄ τῆς ς΄ οἰκουμενικῆς συνόδου, τοῦ λέγοντος· „... εὐλογεῖν δ᾿ ἕτερον τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα ἀνακόλουθον· εὐλογία γὰρ ἁγιασμοῦ μετάδοσίς ἐστιν· ὁ δὲ τοῦτον μὴ ἔχων πῶς ἑτέρῳ μεταδώσει;“ ὑπάρχουσι τοὐντεῦθεν ἀφωρισμένοι καὶ ἀποκεκομμένοι τῆς ὁλομελείας τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, ὡς μέλη σεσηπότα ἐλεγχθέντες, καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι, καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνοι.

Σὺν τούτοις δὲ καὶ ὁ ποτὲ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ἐπειδή, καίτοι τῇ ἐσχάτῃ ποινῇ τοῦ ἀφορισμοῦ καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ὑγιοῦς τῆς ἐκκλησίας σώματος παντελοῦς ἐκκοπῆς καθυποβληθείς, πᾶσαν ἑωσφορικὴν θρασύτητα ὑπερελάσας, τόλμῃ καὶ αὐθαδείᾳ ἀνηκούστῳ προήχθη δυσσεβῶς τῶν ἱερῶν ἅψασθαι, ὁ ἀνίερος, καὶ συλλειτουργῆσαι (φεῖσαι ἡμῶν, κύριε!) μετὰ τῶν προειρημένων, ἐπιτεινομένης τῆς προεπιβληθείσης αὐτῷ ποινῆς τοῦ ἀφορισμοῦ, κατὰ τὸν ιγ΄ ἀποστολικὸν κανόνα, τὸν διακελεύοντα· „εἰ δὲ ἀφωρισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμός“, ἔνοχος ἔστω τοῦ πυρὸς τῆς γεέννης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικος. Οὕτω γενέσθω ἐξ ἀποφάσεως.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωοβ΄, κατὰ μῆνα μάϊον, ἐπινεμήσεως ιε΄.

† ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου, ἀποφαίνεται.

† ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος συναποφαίνεται.

† ὁ Ἐφέσου Παΐσιος.
† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος.
† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος.
† ὁ Νικαίας Καλλίνικος.
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος.
† ὁ Ἀγχιάλου Βασίλειος.
† ὁ Σάμου Γαβριήλ.
† ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος.
† ὁ Ἴμβρου Παΐσιος.
† ὁ Νύσσης Καλλίνικος.
† ὁ Σβορνικίου Διονύσιος.
† ὁ Βράτσης Παΐσιος.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς μεγάλης συνόδου ἐκοινοποιήθη (ιζ΄) καὶ εἰς τὰς λοιπὰς αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον διατελοῦντας μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους, ἐπισυνημμένη καὶ διὰ τῆς παρὰ πόδας ἐγκυκλίου·

† Ἄνθιμος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα ... ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ ... χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Περικλείομεν ἐν τῇ παρούσῃ ἀδελφικῇ ἡμῶν ἀντίτυπον καθαιρέσεως, ἐκδοθείσης, συνεπείᾳ ἀποφάσεως τῆς συγκροτηθείσης τῇ ιγ΄ ὑπερμεσοῦντος ἱερᾶς καὶ μεγάλης συνόδου, κατὰ τοῦ, ὡς μὴ ὤφελε, τέως μητροπολίτου Βιδύνης Ἀνθίμου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ προκαθῃρημένων ἀρχιερέων, τῶν ἀποτελούντων τὴν παράνομον ἐν Μεσαχώρῳ παρασυναγωγήν, διὰ τὰ τολμηθέντα ὑπ᾿ αὐτῶν ἀσυνειδήτως πραξικοπήματα καὶ ἀνομήματα, ἀκριβολογούμενα ἐν τῇ ῥηθείσῃ πράξει τῆς καθαιρέσεως. Ἐφ᾿ ᾧ καὶ προτρεπόμεθα τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτῆς, ὅπως τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφον, λαβοῦσα ὑπ᾿ ὄψιν, φέρῃ εἰς γνῶσιν τῶν εὐλογημένων χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας της διὰ τῆς ἐπ᾿ ἐκκλησιῶν ἀναγνώσεως αὐτοῦ, ἅμα δὲ καὶ στηρίξῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν τῶν θρησκευτικῶν χρεῶν, κατὰ τὸ ἀπαραίτητόν αὐτῆς καθῆκον. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ᾿ αὐτῆς.

,αωοβ΄ μαΐου ιζ΄.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἀγκύρας Ἰωαννίκιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Σάμου Γαβριὴλ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Προκόπιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἴμβρου Παΐσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νύσσης Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

Νέα θρυλλήματα.

Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων διεθρυλλήθη ὅτι ὁ ἔξαρχος θέλει λάβει τὸν τίτλον Πατριάρχου τῶν Βουλγάρων· ὅτι ὁ περὶ τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας ὀργανικὸς κανονισμός, καθυποβληθεὶς εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ σουλτάνου, ἀποστέλλεται προσεχῶς πρὸς τὸν ἔξαρχον· ὅτι ἡ ἐν Ὀδησσῷ βουλγαρικὴ ἀποικία ἐνέκρινεν ἵνα ἀποστείλῃ τῷ ἐξάρχῳ ἀρχιερατικὴν στολὴν πολύτιμον· ὅτι εἷς ἔμπορος βούλγαρος ἐν Βασσαραβίᾳ ἀπεφάσισεν ἵνα ἀποστείλῃ αὐτῷ μεγαλοπρεπῆ ἅμαξαν τέθριππον· ὅτι ὁ ἔξαρχος ἀπεφάσισεν ἵνα ἀποστείλῃ ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἐν Βουλγαρίᾳ ἱερεῖς, δι᾿ ἧς καταγγέλλει τὴν „πλάνην τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ὅπερ, παρὰ τοὺς κανόνας, προέβη εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ ἀνωτάτου πνευματικοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ποιμένων τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας, συνιστῶν αὐτοῖς ὅπως δέωνται τοῦ θεοῦ ἵνα ἐξαγάγῃ τῆς δεινῆς πλάνης τὸ γραικικὸν πατριαρχεῖον“ κτλ.

Ὄντως μωραίνει κύριος ὃν βούλεται ἀπολέσαι.

Ἐπιδείξεις βουλγαρικαί.

Πολλαχοῦ τῆς Βουλγαρίας ἑωρτάσθη ἐπιδεικτικῶς ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου· ἐν Βουκουρεστίῳ δὲ ἐγένετο λειτουργία ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ βουλγαρικῷ παρεκκλησίῳ, λειτουργοῦντος τοῦ δια-

βοήτου πρώην Πωγωνιανῆς Παναρέτου. Ὑπεγράφη δὲ καὶ ἔγγραφον ὑποταγῆς πρὸς τὸν ἔξαρχον αὐθημερόν, καὶ συγχαρητήριον ἅμα, ἐν ᾧ πρῶτος ὑπεγράφη ὁ πρώην Πωγωνιανῆς. Ἐξελέγη δὲ καὶ τριμελὴς ἐπιτροπή, ὅπως κομίσῃ τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐγχειρίσῃ τῷ ἐξάρχῳ.

Ὁ πρώην Λοφτσοῦ.

Τὴν κυριακὴν τοῦ Τυφλοῦ, καὶ ἑορτὴν τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ὁ προκαθῃρημένος καὶ ἀφωρισμένος πρώην Λοφτσοῦ Ἱλαρίων.

Ὁ βουλγαρικὸς κλῆρος.

Ὁ ἔξαρχος τῶν Βουλγάρων ἔπεμψεν εἰς τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ἐγκύκλιον, δι᾽ ἧς προσκαλεῖ εἰς Κωνσταντινούπολιν πάντας τοὺς παιδείας μετόχους βουλγάρους κληρικούς, ὅπως ἐκ τούτων ἐκλεχθῶσιν οἱ ἐπίσκοποι τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας.

Συνεπείᾳ τῆς προσκλήσεως ταύτης καὶ ὁ τέως ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ ἀρχιμανδρίτης κύριος Δοσίθεος, βούλγαρος τῷ γένει, προετίμησε νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν, ἀναχωρήσας τῇ ιη′ μαΐου ἐκ τῶν οὕτω φιλοστόργως γαλουχησάντων, ἐκθρεψάντων καὶ εἰς τὰ ἀνώτερα τοῦ πατριαρχικοῦ περιβόλου προαγαγόντων αὐτὸν ἀξιώματα πατριαρχείων.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀπό τινος ἤδη καιροῦ εὑρίσκετο εἰς ταραχὴν καὶ ἀνησυχίαν πνεύματος οὗτος, μὴ δυνάμενος, ὡς ἄλλοτε, ἵνα ἐργασθῇ, ἀμφιταλαντευόμενος μεταξὺ τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ, ὡς κληρικοῦ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, καὶ τῆς φαινομένης ἐν τῇ μελετωμένῃ βουλγαρικῇ συνόδῳ προαγωγῆς αὐτοῦ, κατὰ τὰς διαβιβαζομένας αὐτῷ ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς σπείρας ἀλλεπαλλήλους διαβεβαιώσεις καὶ ὑποσχέσεις, ἃς καὶ τελευταῖον, ὡς μὴ ὤφελεν, ἠσπάσατο.

A Τὴν δὲ κγ′ (τρίτην) δι᾽ ἐπὶ τούτῳ ἀπεσταλμένων μετεκομίσθησαν τὰ ἐν τῷ σφραγισθέντι ἐγκαίρως, κατὰ διαταγὴν τῆς αὐτοῦ θειοτάτης παναγιότητος, δωματίῳ τῆς ἀρχιγραμματείας βιβλία κλπ. τοῦ λειποτακτήσαντος Δοσιθέου εἰς Ὀρτάκιοϊ, ὅπου καὶ διέμενεν οὗτος, ἐν τῇ οἰκίᾳ ἑνὸς τῶν προκρίτων τῆς ἐπαρχίας Σαμακοβίου.

Αἱ νέαι παρανομίαι.

Τὴν πέμπτην τῆς Ἀναλήψεως (κε′) ὁ ἔξαρχος τῶν Βουλγάρων προέβη εἰς χειροτονίαν τοῦ ἐκ τῶν πατριαρχείων λειποτακτήσαντος ἀρχιγραμματέως τῆς ἱερᾶς συνόδου Δοσιθέου, ἐν τῷ βουλγαρικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, προχειρίσας αὐτὸν μητροπολίτην Σαμακοβίου, συλλειτουργούντων αὐτῷ τῶν καθῃρημένων ἅμα καὶ ἀφωρισμένων πρώην Φιλιππουπόλεως, Λοφτσοῦ καὶ Μακαριουπόλεως.

Αὐθημερὸν ἐψηφίσθη καὶ μητροπολίτης Τορνόβου ὁ Μακαριουπόλεως.

B Οὕτως οὖν, ὡς βλέπει μετὰ λύπης τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα, ὁ καθῃρημένος ἔξαρχος, μετὰ τῆς ἀνιέρου λεγομένης συνόδου, προβαίνει ἀσυστόλως λακπατῶν πᾶν ἱερὸν καὶ ὅσιον καὶ παίζων ἐν οὐ παικτοῖς.

Νέα τῶν ἱερῶν βεβήλωσις.

Τὴν κυριακὴν τῶν πατέρων (κη′ μαΐου) ὁ ὑπὸ μὲν τῆς ἐκκλησίας ἀναθεματισθείς, ὑπὸ δὲ τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας προαχθεὶς εἰς τὸν θρόνον τῆς μητροπόλεως Τορνόβου Ἱλαρίων, συνανοσιουργούντων αὐτῷ τοῦ τέως Φιλιππουπόλεως Παναρέτου καὶ τοῦ αὐτοκαθαιρέτου Σαμακοβίου, ἐχειροτόνησε μητροπολίτην Νύσσης τὸν καθῃρημένον ἀρχιμανδρίτην Βίκτορα τὸν Χιλανδαρινόν.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀπὸ τῆς ς′ ἰανουαρίου μέχρι λήγοντος μηνὸς μαΐου τοῦ ἔτους 1872 πορεία τοῦ βουλγαρικοῦ λεγομένου ζητήματος.

65.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM IN QUO BULGARI DISSIDENTES AB ECCLESIA ORTHODOXA DAMNANTUR *

1872 augusti 29/septembris 10 - septembris 17/29.

a.

Missa solemnis pro inchoando concilio.

Κατὰ τὰ προηγγελμένα, σήμερον τρίτην ἐγένετο ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἡ μεγάλη πατριαρχικὴ καὶ ἀρχιερατικὴ λειτουργία, ἥτις προηγήθη τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου. Ἀπὸ πρωΐας ἤδη καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀκολουθίας πλῆθος ὀρθοδόξων συνέρρευσεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν ὅπως παραστῇ ἐν τῇ ἱεροπρεπεστάτῃ ταύτῃ τελετῇ, βαθμηδὸν δὲ τὸ πλῆθος τοῦτο κατέστη συμπαγέστερον καὶ ἐπλήρωσεν οὐ μόνον τὸν ναόν, ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ περίβολος καὶ αἱ πέριξ ὁδοὶ τῶν πατριαρχείων κατεπλημμυροῦντο ὑπὸ τῆς συρροῆς τῶν ὀρθοδόξων, οἵτινες παρέστησαν μετ᾽ ἄκρας κατανύξεως καὶ πολλῆς τάξεως καὶ χριστιανικῆς ὄντως πρᾳότητος καὶ ἡσυχίας ἐν τῇ ἐπισήμῳ τελετουργίᾳ τῶν πατριαρχῶν τῆς ὀρθοδοξίας.

Ἡ ἀκολουθία ἤρξατο ἀπὸ τῆς 10 πρωϊνῆς[1] ὥρας τουρκιστί· μετὰ μίαν δὲ ὥραν ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κατῆλθον εἰς τὸν ναόν. Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων δὲν ἠδυνήθη νὰ παραστῇ ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ λειτουργείᾳ. Καὶ ὁ μὲν οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἔστη ἐπὶ τοῦ C πατριαρχικοῦ αὐτοῦ θρόνου, ἀπέναντι δ᾽ αὐτοῦ ἔστησαν οἱ πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ παρ᾽ αὐτῷ δεξιόθεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου.

Ἡ ἱερὰ μυσταγωγία ἤρξατο τὴν 12 ὥραν[1] τουρκιστὶ ἀκριβῶς, ταύτης δὲ προηγήθη ἡ μεγαλοπρεπὴς τελετὴ τῆς περιβολῆς τῶν ἀρχιερατικῶν ἀμφίων τῶν πατριαρχῶν. Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ναοῦ ἵστατο ὀκρίβας μέτριος ἐφ᾽ οὗ ἦσαν ἐστημένοι τέσσαρες θρόνοι, πρὸ τῶν ὁποίων καταβάντες ἐκ τῶν στασιδίων αὐτῶν ἔστησαν οἱ ἱερουργοῦντες πατριάρχαι, ἐκεῖ δὲ ἤρξαντο D ἐνδύεσθαι μετὰ τῶν συνήθων προσφωνήσεων τὰς πατριαρχικὰς αὐτῶν στολάς, διακονούμενοι ὑπὸ ἱκανῶν ἱερέων καὶ δώδεκα ἱεροδιακόνων.

Καὶ ἡ μὲν περιβολὴ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου συνέκειτο ἐκ λευκοπρασίνου χρυσοϋφάντου μανδύου μεθ᾽ ὁμοίου ὠμοφορίου καὶ ἐπιτραχηλίου. Ἡ στολὴ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας συνίστατο ἐκ χρυσολεύκου μανδύου καὶ ὠμοφορίου καὶ διπλοῦ περιτραχηλίου. Πολυτελῆ δ᾽ ὡσαύτως ἐνεδύθη στολὴν καὶ ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας. Ἡ δὲ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου στολὴ συνέκειτο ἐκ χρυσολεύκου πορφυροῦ μανδύου καὶ λευκοῦ ἐπιτραχηλίου. Πάντες δ᾽ ἔφερον πολυτελεῖς καὶ λαμπρὰς λιθοκολλήτους μίτρας, βαρύ-

[1] Id est hora antemeridiana 4, 50.

[1] Scilicet hora europaea 6, 50.

* Actis ipsis, quae Constantinopoli eodem anno 1872 prodierunt tum graece tum gallice, congregationem praesynodalem praefecimus ex ephemeride dicta *Νεολόγος*, num. 1100 (30/11 septembris 1872), desumptam, cui adiecimus ad lectoris commodum integrum ritum in synodis inchoandis apud Graecos usurpatum.

τιμα ἐγκόλπια καὶ σταυροὺς καὶ ἐπιγονάτια πολύτιμα μετὰ πολλῆς καὶ σπανίας ἐξειργασμένα τέχνης.

Ὡσαύτως αἱ ποιμαντορικαὶ ῥάβδοι τῶν πατριαρχῶν ἦσαν πολυτελέσταται, ἡ δὲ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου ἦν παρεμφερὴς πρὸς σκῆπτρον, ἐφ' οὗ ἐρείδεται σφαῖρα χρυσῆ, 21/2 περίπου δακτύλων διαμέτρου, φέρουσα ἄνωθεν ἀκτινοβόλον σταυρὸν ἀδαμάντινον, ὡς καὶ αἱ ῥάβδοι τῶν ἄλλων πατριαρχῶν.

Μετὰ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν πατριαρχῶν ἐξῆλθον ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ οἱ μετὰ τῶν πατριαρχῶν συλλειτουργοῦντες ὀκτὼ ἀρχιερεῖς, ὧν τὰ ὀνόματα ἐσημειώσαμεν ἤδη ἐν τῷ χθεσινῷ ἡμῶν παραρτήματι, οἵτινες ἐνδεδυμένοι ὡσαύτως τὰς ἀρχιερατικὰς αὐτῶν στολὰς ἔψαλαν κοινῇ πρὸς τοὺς πατριάρχας τό· „Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ἡμῶν" κλπ.

Οὕτως ἡ λειτουργία ἐξηκολούθησε μετὰ σπανίας μεγαλοπρεπείας, ἀναρίθμητον δὲ πλῆθος συνωθεῖτο ἐν τῷ ναῷ ὅπως θεάσηται τὸ λαμπρὸν θέαμα τῆς ἱερουργούσης πατριαρχικῆς πλειάδος καὶ χορείας τῶν ἀρχιερέων.

Πρὸς τούτοις οἱ δύω πατριάρχαι πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος καὶ Ἰωακεὶμ καὶ ἄλλοι σεβάσμιοι μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι παρίσταντο ἐκκλησιαζόμενοι ἐν τῷ ἐπιφυλαττομένῳ αὐτοῖς ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος ἰδίῳ χώρῳ.

Πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τῆς περικοπῆς τοῦ ἀποστόλου καὶ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου οἱ λειτουργοῦντες πατριάρχαι κατὰ σειρὰν ἐφώνησαν ἀπὸ τῆς ὡραίας πύλης τό· „Κύριε κύριε ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ" κτλ., πρῶτος ὁ οἰκουμενικός, εἶτα ὁ Ἀλεξανδρείας, τρίτος ὁ Ἀντιοχείας καὶ τελευταῖος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου.

Κατόπιν ἀπηγγέλθησαν οἱ τίτλοι τῶν διαφόρων πατριαρχῶν, οἱ καλούμενοι φῆμαι. Καὶ τὸν μὲν τίτλον τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου παραλείπομεν ὡς γνωστόν. Σημειοῦμεν δὲ περιεργείας χάριν τὰς φήμας τῶν ἄλλων πατριαρχῶν.

Καὶ πρῶτον ἡ φήμη τοῦ Ἀλεξανδρείας ἔχει ὧδε·

„Σωφρονίου τοῦ παναγιωτάτου τε καὶ μακαριωτάτου πάπα καὶ πατριάρχου τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας, Λιβύης, Πενταπόλεως, Αἰθιοπίας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου, πατρὸς πατέρων, ποιμένος ποιμένων, ἀρχιερέως ἀρχιερέων, τρίτου καὶ δεκάτου τῶν ἀποστόλων καὶ κριτοῦ τῆς οἰκουμένης."

Ἡ φήμη τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἔχει ὡς ἑξῆς·

„Κυρίλλου τοῦ μακαριωτάτου, θειοτάτου τε καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, Συρίας, Ἀραβίας, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἁγίας Σιών."

Ἡ φήμη τοῦ Ἀντιοχείας·

„Ἱεροθέου τοῦ μακαριωτάτου, θειοτάτου τε καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου τῆς μεγάλης θεουπόλεως Ἀντιοχείας, Συρίας, Ἀραβίας, Ἰβηρίας, Κιλικίας τε καὶ Μεσοποταμίας καὶ πάσης ἀνατολῆς, πατρὸς πατέρων,

A ποιμένος ποιμένων, ἀρχιερέως ἀρχιερέων, τρίτου καὶ δεκάτου τῶν ἀποστόλων."

Ἡ φήμη τοῦ Κύπρου·

„Σωφρονίου τοῦ μακαριωτάτου τε καὶ σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου πρώτης Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου."

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς περικοπῆς τοῦ ἀποστόλου ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀναγνώστου, τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἡμέρας ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἀρχιδιακόνου κυρίου Κ. Γαζῆ. Κατὰ τὸ χερουβικὸν εἰς τὴν προέλευσιν τῶν ἁγίων δώρων, προηγοῦντο μὲν αὐτῶν τέσσαρες ἱερεῖς, εἵπετο δὲ ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ ἱερουργῶν μέγας ἀρχιμανδρίτης φέροντες κατὰ τὸ σύνηθες ὑψοῦ πρὸς τὴν κεφαλὴν τὰ ἅγια δῶρα, ἅπερ μετὰ βαθυτάτης κατανύξεως καὶ σεβασμοῦ προσδεχόμενοι οἱ πατριάρχαι κατὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἤδη σειρὰν αὐτῶν ηὔχοντο καὶ ἐδέοντο γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν θεὸν ἐν ἄκρᾳ σιγῇ καὶ εὐλαβείᾳ τοῦ παρισταB μένου πληρώματος ὑπὲρ τῶν ζώντων καὶ κεκοιμημένων πανταχοῦ ὀρθοδόξων. Ἰδίᾳ δὲ σημειοῦμεν ὧδε τὴν δέησιν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἔχουσαν ὡς ἐφεξῆς·

„Τῶν παναγιωτάτων καὶ μακαριωτάτων πατριαρχῶν καὶ ἁγίων ἀρχιερέων ἐνδημούντων καὶ ἀποδημούντων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν, ἱερέων, ἱερομονάχων, μοναχῶν καὶ μοναστῶν καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος· τῶν ἐφόρων καὶ συνδρομητῶν τῶν κοινῶν τοῦ γένους καταστημάτων, τῶν πρωτομαϊστόρων, μαϊστόρων, καλφάδων καὶ μαθητῶν ὅλων τῶν εὐλογημένων ῥουφετίων καὶ πάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῶν κατοικούντων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἁπανταχοῦ καὶ πάντων τῶν μισούντων καὶ ἀγαπώντων ἡμᾶς καὶ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ καταδιωκόντων ἡμᾶς" κλπ.

Τὸ ἱερὸν σύμβολον τῆς πίστεως καὶ τὸ Πάτερ ἡμῶν ἀπήγγειλεν ὁ μέγας πρωτοσύγγελος, οἱ δὲ πατριάρχαι πάντες ηὐλόγησαν ἐπανειλημμένως τὸ C παριστάμενον ἐν τῷ ναῷ ὀρθόδοξον πλήρωμα.

Οὐδέποτε ἴσως ὁ πατριαρχικὸς ναὸς καὶ οἱ ἐν αὐτῷ ἐκκλησιαζόμενοι εἶδον λειτουργίαν καὶ σύναξιν ἱεραρχῶν μεγαλοπρεπεστέραν καὶ ἐπιβλητικωτέραν τῆς σήμερον ἐγκαινιζούσης τὰς ἐργασίας τῆς μεγάλης συνόδου. Ἡ λειτουργία αὕτη ἐπερατώθη κατὰ τὰς 2 περίπου ὥρας, οἱ δὲ πατριάρχαι πάντες καὶ οἱ μετ' αὐτῶν ἀρχιερεῖς ἐξελθόντες τοῦ ναοῦ διὰ μέσου τοῦ συμπύκνου πλήθους ἀνέβησαν εἰς τὸ συνοδικὸν ὅπως ἀναπαυθῶσι καὶ ἅμα τῇ ἐλεύσει τῶν ἀναμενομένων μελῶν ἄρξωνται τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου. Περὶ τὴν τρίτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν τουρκιστὶ ἀφίκετο ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ὁ Βυζάντιος καὶ μετὰ τὴν τετάρτην ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων, οὓς ἀμφοτέρους ὁ λαὸς ὑπεδέξατο μετὰ συγκινήσεως καὶ σεβασμοῦ ἀσπαζόμενος τὰς χεῖρας αὐτῶν, μετέβησαν δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἱεράρχαις ἀπεκδεχόμενοι τὴν ὥραν τῆς ἐνάρξεως.

b.

Ordo sacrae caeremoniae adhibendae in inchoando sancto concilio.

Ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος· Εὐλόγησον δέσποτα.

Ὁ πατριάρχης· Εὐλογητὸς ὁ θεὸς ἡμῶν πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων· Ἅγιος ὁ θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς (ἐκ γ').

Δόξα πατρί, καὶ υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Παναγία τριάς, ἐλέησον ἡμᾶς. Κύριε, ἱλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. Δέσποτα, συγχώρησον τὰς ἀνομίας ἡμῖν. Ἅγιε, ἐπίσκεψαι καὶ ἴασαι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου. Κύριε ἐλέησον, κύριε ἐλέησον, κύριε ἐλέησον.

Δόξα πατρί, καὶ υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ

D θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Ὁ πατριάρχης· Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, τοῦ πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Οἱ δύο χοροὶ τῆς συνόδου ἐναλλὰξ ἔψαλαν τὰ ἑξῆς τροπάρια·

Ἦχος πλ. δ'.

Εὐλογητὸς εἶ, Χριστὲ ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἁλιεῖς ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τὸ πνεῦμα

τὸ ἅγιον, καὶ δι᾽ αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας, φιλάνθρωπε δόξα σοι.

Ἦχος ὁ αὐτός.

Ὅτε καταβὰς τὰς γλώσσας συνέχεε, διεμέριζεν ἔθνη ὁ ὕψιστος· ὅτε τοῦ πυρὸς τὰς γλώσσας διένειμεν, εἰς ἑνότητα πάντας ἐκάλεσε· καὶ συμφώνως δοξάζομεν τὸ πανάγιον πνεῦμα.

Ἦχος α′.

Πάντα χορηγεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· βρύει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ, ἀγραμμάτους σοφίαν ἐδίδαξεν, ἁλιεῖς θεολόγους ἀνέδειξεν, ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας. Ὁμοούσιε καὶ ὁμόθρονε τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, παράκλητε δόξα σοι.

Ἦχος β′.

Μνήμη δικαίου μετ᾽ ἐγκωμίων· σοὶ δὲ ἀρκέσει ἡ μαρτυρία τοῦ κυρίου, Πρόδρομε· ἀνεδείχθης γὰρ ὄντως καὶ προφητῶν σεβασμιώτερος, ὅτι καὶ ἐν ῥείθροις βαπτίσαι κατηξιώθης τὸν κηρυττόμενον· ὅθεν τῆς ἀληθείας ὑπεραθλήσας χαίρων εὐηγγελίσω καὶ τοῖς ἐν ᾅδῃ, θεὸν φανερωθέντα ἐν σαρκί, τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ παρέχοντα ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

Ἦχος δ′.

Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτής, καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστής, ἀσθενούντων ἰατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἦχος γ′.

Λίαν εὔφρανας τοὺς ὀρθοδόξους, καὶ κατήσχυνας τοὺς κακοδόξους, Εὐφημία τοῦ Χριστοῦ καλλιπάρθενε· τῆς γὰρ τετάρτης συνόδου ἐκύρωσας, ἃ οἱ πατέρες καλῶς ἐδογμάτισαν, μάρτυς ἔνδοξε, Χριστὸν τὸν θεὸν ἱκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

Δόξα· ἦχος πλ. δ′.

Ὑπερδεδοξασμένος εἶ, Χριστὲ ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ φωστῆρας ἐπὶ γῆς τοὺς πατέρας ἡμῶν θεμελιώσας, καὶ δι᾽ αὐτῶν πρὸς τὴν ἀληθινὴν πίστιν πάντας ἡμᾶς ὁδηγήσας, πολυεύσπλαγχνε δόξα σοι.

Καὶ νῦν· ἦχος πλ. β′.

Βασιλεῦ οὐράνιε, παράκλητε, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ ζωῆς χορηγός, ἐλθὲ καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν, καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλῖδος· καὶ σῶσον ἀγαθὲ τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Εἶτα ὁ τριτεύων τῶν διακόνων·

Προκείμενον· ἦχος δ′.

Εὐλογητὸς εἶ, κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν·
Ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐποίησας ἡμῖν.

Πράξεων τῶν ἀποστόλων τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔκρινεν ὁ Παῦλος παραπλεῦσαι τὴν Ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδε γάρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα. Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς· Προσέχετε ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. Καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες, ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δα-

A κρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον. Καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ θεῷ, καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι, καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. Ἀργυρίου, ἢ χρυσίου, ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα. Αὐτοὶ δὲ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ᾽ ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· Μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν. Καὶ ταῦτα εἰπών, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ, σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.

Εἶτα ὁ ἀρχιδιάκονος· Σοφία, ὀρθοί, ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου.

Ὁ πατριάρχης· Εἰρήνη πᾶσιν.

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα.

B Ὁ ἀρχιδιάκονος· Πρόσχωμεν.

Ὁ πατριάρχης· Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐπάρας ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, εἶπε· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε· καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν, ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. Καὶ νῦν δόξασόν με, σὺ πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ, ᾗ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι. Νῦν ἔγνωκαν, ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν· ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ
C ἐξῆλθον καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι. Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά· καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς. Ὅτε ἤμην μετ᾽ αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰμὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. Νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

Εἶτα ψαλέντος τοῦ τροπαρίου.

Ἦχος δ′.

Εἴδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἐλάβομεν πνεῦμα
D ἐπουράνιον, εὕρομεν πίστιν ἀληθῆ, ἀδιαίρετον τριάδα προσκυνοῦντες· αὕτη γὰρ ἡμᾶς ἔσωσεν.

Ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος· Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ θεός, κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Ἀνθίμου καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος.

Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι τὸν ἱερὸν ναὸν καὶ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπὸ ὀργῆς, λοιμοῦ, λιμοῦ, σεισμοῦ, καταποντισμοῦ, πυρός, μαχαίρας, ἐπιδρομῆς ἀλλοφύλων, καὶ ἐμφυλίου πολέμου· ὑπὲρ τοῦ ἵλεων, εὐμενῆ, καὶ εὐδιάλλακτον γενέσθαι τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον θεὸν ἡμῶν, τοῦ ἀποστρέψαι πᾶσαν ὀργήν, καὶ νόσον, τὴν καθ᾽ ἡμῶν κινουμένην, καὶ ῥύσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐπικειμένης δικαίας αὐτοῦ ἀπειλῆς, καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς.

Ἔτι δεόμεθα καὶ ὑπὲρ τοῦ εἰσακοῦσαι κύριον τὸν θεὸν φωνῆς τῆς δεήσεως ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς.

Ὁ πατριάρχης· Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ θεός, ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ἡ ἐλπὶς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ μακράν· καὶ ἵλεως, ἵλεως γενοῦ ἡμῖν, δέσποτα, ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς. Ἐλεήμων γὰρ καὶ φιλάνθρωπος θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρί, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος· Δόξα πατρί, καὶ υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Κύριε, ἐλέησον· κύριε, ἐλέησον· κύριε, ἐλέησον· δέσποτα ἅγιε, εὐλόγησον.

Ὁ πατριάρχης· Ὁ ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν οὐρανόθεν καταπέμψας τὸ πανάγιον πνεῦμα ἐπὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ ἀποστόλους, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου A τοῦ τροπαιοφόρου, τῆς ἁγίας ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος καὶ πανευφήμου Εὐφημίας, τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐλεῆσαι καὶ σῶσαι ἡμᾶς ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων θεός.

Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ θεός, ἐλέησον ἡμᾶς.

Ἡ αὐτὴ τελετὴ ἐγένετο καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Β' καὶ Γ' συνεδριάσεως, παραλειφθέντων τοῦ τροπαρίου τοῦ τιμίου Προδρόμου, τοῦ ἀποστόλου καὶ τοῦ εὐαγγελίου. Ἐν δὲ τῇ Γ', ἑορτῆς οὔσης τῆς ἁγίας Εὐφημίας καὶ προκειμένου ὑπογραφῆναι τὸν ὅρον, ὡς δοξαστικὸν ἐψάλη τὸ ἑξῆς δοξαστικὸν τῶν ἀποστίχων τῶν αἴνων ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῆς ἁγίας.

Ἦχος α'.

Σήμερον χοροὶ πατέρων, πανεύφημε, συναθροισθέντες διὰ Χριστόν, τὸν τόμον σοι προσάγουσι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως· ὅνπερ λαβοῦσα ἐν ταῖς τιμίαις σου B χερσί, φυλάττεις μέχρι τέλους· ὅθεν καὶ βροτῶν χοροστασίαι συνελθόντες, τὴν σὴν ἄθλησιν γεραίρομεν, βοῶντες εὐσεβῶς· Χαίροις πανεύφημε, ἡ τὴν ὀρθόδοξον καὶ πατροπαράδοτον πίστιν, ἄτρωτον φυλάξασα· χαίροις, ἡ πρεσβεύουσα ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

c.

*Concilii acta et decreta**.

Πρακτικὰ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος συγκροτηθείσης ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωοβ' κατὰ μῆνα αὔγουστον καὶ σεπτέμβριον.

Πρᾶξις Α'.

C Ἐν ὀνόματι τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωοβ', ἰνδικτιῶνος ιε', μηνὸς αὐγούστου κθ', μνήμῃ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, συνελθούσης κατὰ πρόσκλησιν τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, τουτέστι τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου, τῶν παναγιωτάτων οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου, Ἀνθίμου καὶ Ἰωακείμ, τοῦ παναγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πάπα καὶ πατριάρχου τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας Σωφρονίου, καὶ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῆς μεγάλης θεουπόλεως Ἀντιοχείας Ἱεροθέου, καὶ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Κυρίλλου, καὶ τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Σωφρονίου, καὶ τῶν πανιερωτάτων μητροπολιτῶν, τοῦ Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου, τοῦ Ἡρακλείας Πα- D ναρέτου, τοῦ Νικομηδείας Διονυσίου, τοῦ Νικαίας Ἰωαννικίου, τοῦ Χαλκηδόνος Γερασίμου, τοῦ Δέρκων Νεοφύτου, τοῦ Τορνόβου Γρηγορίου, τοῦ Διδυμοτείχου Διονυσίου, τοῦ Ἰκονίου Σωφρονίου, τοῦ Ἀγκύρας Χρυσάνθου, τοῦ Αἴνου Μελετίου, τοῦ Σάμου Γαβριήλ, τοῦ Σωζουαγαθουπόλεως Προκοπίου, τοῦ Ἴμβρου Παϊσίου, τοῦ Βελεγράδων Ἀνθίμου, τοῦ Νύσσης Καλλινίκου, τοῦ Σβορνικίου Διονυσίου καὶ τοῦ Λιτίτζης Ἰγνατίου· καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τοῦ Βράτζης Παϊσίου, τοῦ Σεβαστείας Παϊσίου, τοῦ Μελιτουπόλεως Εὐγενίου, τοῦ Ἀναστασιουπόλεως Κυρίλλου, τοῦ Παμφίλου Διονυσίου, τοῦ Χαριουπόλεως Γενναδίου, τοῦ Ἀργυρουπόλεως Ἀθανασίου καὶ τοῦ Λαοδικείας Παρθενίου· καὶ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων, τοῦ μεγάλου πρωτοσυγκέλλου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Δωροθέου, τοῦ μεγάλου ἀρχιμανδρίτου τῆς μεγάλης

Actes du saint et grand synode tenu à Constantinople, dans l'église patriarcale du glorieux martyr saint Georges le Victorieux, au sujet de la „Question religieuse bulgare", pendant les mois d'août et de septembre de l'an de grâce 1872.

Session I.

Au nom de Dieu tout-puissant, notre Sauveur Jésus-Christ, en l'an de grâce 1872, le XVme de l'indiction, le 29 du mois d'août, jour de la mémoire du glorieux prophète saint Jean-Baptiste le Précurseur, sa sainteté le patriarche œcuménique a convoqué à Constantinople, dans l'église vénérée du glorieux martyr saint Georges le Victorieux, le saint et grand synode, composé de sa sainteté le patriarche œcuménique Anthimos, de leurs saintetés Anthimos et Joachim, anciens patriarches de Constantinople; de sa sainteté et béatitude le pape et patriarche de la grande cité d'Alexandrie, Sophronios; de sa béatitude le patriarche de la ville de Dieu Antioche, Hiérothéos; de sa béatitude le patriarche de Jérusalem Cyrillos; de sa béatitude l'archevêque de Chypre, Sophronios; de leurs éminences les métropolitains d'Ephèse, Agathanghélos; d'Héraclée, Panarétos; de Nicomédie, Dionysios; de Nicée, Joannicios: de Chalcédoine, Gérasimos; de Derci, Néophytos; de Tournovo, Grégorios; de Didymotichon, Dionysios; d'Iconium, Sophronios; d'Ancyre, Chrysanthos; d'Enos, Mélétios; de Samos, Gabriel; de Sozouagathopolis, Procopios; d'Imbros, Païsios; de Vélégrada, Anthimos; de Nyssa, Callinicos; de Svornicion, Dionysios, et de Lititza, Ignatios; de leurs grandeurs les évêques de Vratza, Païsios; de Sévastia, Païsios; de Mélitopolis, Eugène; d'Anastasiopolis, Cyrillos; de Pamphilos, Dionysios; de Chariopolis, Gennadios; d'Argyropolis, Athanasios, et de Laodicée, Parthénios; des très pieux prêtres: du grand protosyncelle (vicaire) de la grande église, Dorothéos; du grand archimandrite de la grande église, Bénédictos; de l'archimandrite directeur de l'école de théologie de l'île de Chalki, Grégorios; de l'archimandrite directeur de

* Translationem gallicam ipsius patriarchatus cura editam prout iacebat religiosé reliquimus.

ἐκκλησίας Βενεδίκτου, τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ σχο- A λάρχου τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς Γρηγορίου, τοῦ ἀρχιμανδρίτου σχολάρχου τῆς μεγάλης τοῦ Γένους σχολῆς Φιλοθέου, τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ καθηγητῶν τῆς θεολογίας Νικηφόρου, Ἰωάννου καὶ Ἱλαρίωνος, τοῦ ἀρχιγραμματέως τῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς ἀρχιμανδρίτου Γερμανοῦ, τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ ἐπιτρόπου τοῦ ἁγίου ὄρους Γενναδίου Λαυριώτου, τοῦ ἀρχιμανδρίτου Πορφυρίου τοῦ Ἐσφιγμενίτου, τοῦ προϊσταμένου τῆς ἐν Βλάγκᾳ ἐκκλησίας τῶν ἁγίων Θεοδώρων ἀρχιμανδρίτου Εὐγενίου, τοῦ προϊσταμένου τῆς ἐν Γαλατᾷ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀρχιμανδρίτου Κυρίλλου, τοῦ προϊσταμένου τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἀρχιμανδρίτου Ἀμβροσίου, τοῦ πρωτοσυγκέλλου Καλλινίκου, τοῦ συγκέλλου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Μητροφάνους· καὶ τῶν εὐλαβεστάτων διακόνων, τοῦ μεγάλου ἀρχιδιακόνου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντίνου, τῶν καθηγητῶν τῆς θεολογίας Γρηγορίου καὶ Κωνσταντίνου, τοῦ ἱεροδιδα- B σκάλου Κωνσταντίνου καὶ τοῦ ὁσιωτάτου μοναχοῦ καὶ ἐπιτρόπου τοῦ ἁγίου ὄρους Ἀρσενίου Ἰβηρίτου.

Προκειμένου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, ἐψάλη πρῶτον ἱερὰ τελετὴ τῆς ἐνάρξεως ὡς ἀκολούθως· Εὐλογήσαντος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, φέροντος μανδύαν, ἐπιτραχήλιον, ὠμοφόριον καὶ τὴν ποιμαντικὴν αὐτοῦ ῥάβδον, ἀπηγγέλθη ὁ τρισάγιος ὕμνος· ἐψάλησαν τὰ τροπάρια· „Εὐλογητὸς εἶ Χριστὲ ὁ θεὸς ἡμῶν . . .“ „Ὅτε καταβὰς τὰς γλώσσας συνέχεε . . .“ „Πάντα χορηγεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον . . .“ „Μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων . . .“ „Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτής . . .“ „Λίαν εὔφρανας τοὺς ὀρθοδόξους . . .“ Δόξα· „Ὑπερδεδοξασμένος εἶ Χριστὲ ὁ θεὸς ἡμῶν . . .“ Καὶ νῦν· „Βασιλεῦ οὐράνιε“· καὶ ἀνεγνώσθησαν ὁ ἀπόστολος ἐκ τῶν πράξεων (κεφ. κ', 16)· „Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἔκρινεν ὁ Παῦλος παραπλεῦσαι τὴν Ἔφεσον . . .“ καὶ τὸ εὐαγγέλιον κατὰ Ἰωάννου (κεφ. ς', 5)· „Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπάρας C ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ . . .“ καὶ ψαλέντος τοῦ· „Εἴδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν . . .“ ἀπηγγέλθη ὑπὸ τοῦ διακόνου ἡ αἴτησις· „Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ θεὸς . . .“ μεθ' ἣν ἐγένετο ἡ ἀπόλυσις.

Εἶτα καταλαβόντες πάντες τὰς οἰκείας θέσεις ὑπέγραψαν κατὰ τάξιν τὰ ἑαυτῶν ὀνόματα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς παρουσίας, πλὴν τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων, κωλυθέντος ἐκ στιγμιαίας συγκινήσεως, ἐφ' ᾧ καὶ κατ' αἴτησιν αὐτοῦ ἀφέθη χῶρος κενὸς ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ὀνομάτων. Κατέλαβον δὲ τὰς ὡρισμένας θέσεις καὶ οἱ διορισθέντες γραμματεῖς, οἱ εὐλαβέστατοι ὅ τε ἀρχιμανδρίτης καὶ ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἐνδημούσης συνόδου Καλλίνικος καὶ οἱ ἱεροδιάκονοι Φιλόθεος καὶ Ἀθανάσιος.

Πάντων δὲ ἐν κατανύξει ἱσταμένων ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος, προεξάρχων D τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, ἀπήγγειλε τὸ ἱερὸν τῆς πίστεως σύμβολον, μεθ' ὅ, καθεσθέντων πάντων, προελογίσατο διὰ τῆς ἑξῆς προσλαλιᾶς·

Παναγιώτατοι, μακαριώτατοι καὶ λοιποὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα.

Οἱ μὲν πνευματέμφοροι τοῦ κυρίου ἀπόστολοι τῇ θείᾳ αὐτοῦ ἐντολῇ ἑπόμενοι, ἵνα „πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα μαθητεύσωσι πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος“, καὶ διδάσκοντες „τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτοῖς“, συνέστησαν τὰς ὑπ' οὐρανὸν ἐκκλησίας, κατοχυρώσαντες αὐτὰς τοῖς θείοις δόγμασι καὶ ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν διατάξεσι καὶ ἐντειλάμενοι τοῖς διαδόχοις τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν τήρησιν· „προσέχετε, ἔλεγον, ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποι-

la grande école patriarcale, Philothéos; des archimandrites, professeurs de théologie, Nicéphoros, Jean et Hilarion; du premier secrétaire de la commission centrale ecclésiastique, l'archimandrite Germanos; de l'archimandrite, représentant ordinaire de la montagne sacrée (mont Athos), Gennadios, du monastère de Lavra; de l'archimandrite Porphyrios du monastère d'Esphigménou; du curé de l'église de Vlanga des saints Théodores, l'archimandrite Eugène; du curé de l'église de saint Jean de Galata, l'archimandrite Cyrillos; du curé de l'église de sainte Euphémie de Chalcédoine, l'archimandrite Ambrosios; du protosyncelle Callinicos; du syncelle de la grande église Métrophanès; et des pieux diacres: le grand archidiacre de la grande église Constantin; des professeurs de théologie Grégorios et Constantin; du docteur en théologie Constantin et du révérend père Arsénios, représentant ordinaire de la montagne sacrée du monastère d'Ibères.

D'abord on préluda, devant le saint évangile, par la cérémonie de l'ouverture, comme il suit: Sa sainteté le patriarche revêtu de la chape, de l'étole, du pallium et tenant la crosse à la main, prononça la bénédiction, puis on récita l'hymne trisagion et on chanta les motets: Εὐλογητὸς εἶ Χριστὲ ὁ θεὸς ἡμῶν . . . *(Tu es béni, Jésus-Christ, notre Dieu . . .). Lorsque le Seigneur descendit et confondit les langues . . . L'Esprit saint prodigue tout . . . La mémoire d'un juste est rappelée avec des louanges . . . Comme libérateur des prisonniers . . . Tu as fort réjoui les orthodoxes . . . Gloria . . . Soit glorifié, Jésus-Christ, notre Seigneur . . . Et aujourd'hui . . . Roi des cieux . . .* Ensuite on lut des Actes des apôtres (ch. XX, 16): *Car Paul avait résolu de passer Ephèse sans y débarquer . . .* et de l'évangile selon saint Jean (ch. VI, 5): *Jésus donc ayant levé les yeux . . .* et l'on chanta: *Nous avons vu la vraie lumière . . .* Enfin le diacre récita la prière: *Seigneur, ayez pitié de nous . . .* Et ensuite fut prononcée la formule finale de la cérémonie.

Puis tous les membres du synode prirent leurs places respectives et apposèrent par ordre leurs signatures dans le livre de présence, à l'exception du patriarche de Jérusalem, qui fut empêché par une émotion momentanée; c'est pourquoi il fut laissé, sur sa demande, un espace vide dans l'ordre des signatures. En même temps les secrétaires nommés, les très pieux Callinicos, archimandrite, premier secrétaire du synode permanent, et les diacres Philothéos et Athanasios, occupèrent leurs places respectives.

Alors, au milieu de tous les assistants debout et contrits, sa sainteté le patriarche œcuménique Anthimos, président du saint et grand synode, récita le symbole sacré de la foi. Ensuite tous les pères du synode s'étant assis, sa sainteté préluda aux travaux par l'allocution suivante:

Très saints et bienheureux patriarches et mes autres frères et mes fils en Jésus-Christ.

Les saints apôtres du Seigneur remplis de l'Esprit saint, se conformant à son commandement divin où il leur dit: „Allez donc, et instruisez toutes les nations, les baptisant au nom du Père et du Fils et du saint Esprit,“ et enseignant „à garder tout ce que qu'il leur a commandé“, ont établi les églises de la terre, qu'ils ont fortifiées par les préceptes divins et par leurs décrets sacrés, recommandant à leurs successeurs de les observer religieusement: „Prenez donc garde,“ disaient-ils, „à vous-mêmes et à tout le troupeau, sur lequel le

μαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ A
τοῦ ἰδίου αἵματος“ (πράξ. κ', 28). Οἱ δὲ ἱεροὶ αὐτῶν διάδοχοι πιστῶς τηροῦντες τὴν παραγγελίαν ταύτην, ἄγρυπνοι φύλακες ἦσαν τῆς παρακαταθήκης. Καὶ εἴ ποτε λύκοι βαρεῖς εἰσήρχοντο εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ λογικὴν ποίμνην, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, ἢ ἄνδρες διεστραμμένα λαλοῦντες, ἀνίσταντο τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν, ὡπλισμένοι τῇ πανοπλίᾳ τοῦ πνεύματος καὶ ἀντεπεξερχόμενοι πόρρω αὐτοὺς ἔβαλλον.

Οὕτως οἱ ἀοίδιμοι ἡμῶν πατέρες ἀκραιφνῆ καὶ ἀπαραποίητον παρέδωκαν ἡμῖν τήν τε θείαν τοῦ σωτῆρος διδασκαλίαν καὶ τὴν ἱερὰν τῆς ἐκκλησίας θεσμοθεσίαν, συνερχόμενοι ἐν τοπικαῖς, ἢ ἐν οἰκουμενικαῖς ἱεραῖς συνόδοις, καὶ εἴ τι μὲν γνήσιον καὶ ἀποστολικὸν δόγμα κυροῦντες, εἴ τι δὲ ὀθνεῖον καὶ πολέμιον τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἀποστόλων ἀποδιοπομπούμενοι μα- B
κρὰν τῶν περιβόλων τῆς ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν ᾠκοδομημένης πόλεως „ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός“.

Εὐλογητὸς ὁ θεός, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, ὁ κατὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ χάριν καὶ τὸ ἔλεος εὐδοκήσας συναγαγεῖν καὶ ἡμᾶς σήμερον ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ καταξιώσας ἰδεῖν ἀλλήλους, καὶ θελήσας δοκιμάσαι ἡμᾶς, καὶ καιρὸν δοῦναι ἀποδεῖξαι, ὅτι, εἰ καὶ ἀνάξιοι, γνήσιοι ὅμως ἐσμὲν διάδοχοι τῶν ἀοιδίμων ἡμῶν πατέρων, καὶ πιστοὶ φύλακες τῆς θείας παρακαταθήκης, „ἣν παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου.“

Γινώσκετε γάρ, σεβάσμιοι ἀδελφοί, ὅτι δωδεκαετηρὶς ὅλη παρῆλθεν, ἀφ᾽ ὅτου ἐν τῷ κλίματι τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀνέστησαν ἄνδρες τινὲς διεστραμμένα λαλοῦντες, καὶ τὴν σημαίαν τῆς ἀπο- C
στασίας ὑψώσαντες, ἐτόλμησαν ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν, καὶ πλησίον τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἱεροῦ ἕτερον ἀντικανονικὸν θυσιαστήριον πῆξαι. Καὶ ὅ τι μὲν οἱ παναγιώτατοι ἡμῶν προκάτοχοι καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ μέχρι τοῦ φεβρουαρίου μηνὸς ἐπὶ τῆς φυλακῆς ἡμῶν ἱστάμενοι ἐπράξαμεν, ὅπως ἐκποδὼν γένηται ἡ ἀνταρσία αὕτη, καὶ οἱ ἀποπλανῶντες ἀποστραφῶσιν ἀπὸ τῆς σκολιᾶς αὐτῶν ὁδοῦ, καὶ ὁδεύσωσι τοῦ λοιποῦ τὰς τρίβους κυρίου τὰς εὐθείας, πάντα ταῦτα καλῶς οἴδατε· ὅ τι δὲ κατόπιν γέγονε, τοῦτο γνωρίσει ὑμῖν ἡ ὡς ἐξ ἡμῶν ἀναγνωσθησομένη ἀφήγησις.

Ἀκολούθως δὲ ὁ ἀρχιμανδρίτης καὶ καθηγητὴς τῆς θεολογίας Νικηφόρος λαβὼν ἀνέγνω τὴν πατριαρχικὴν ἀφήγησιν, ἔχουσαν ἐπὶ λέξεως οὑτωσίν·

Ὁ μὲν σκοπὸς ἐν γένει καὶ τὰ αἴτια, δι᾽ ἃ συγκροτεῖται σήμερον θείᾳ χάριτι ἡ ἁγία αὕτη καὶ μεγάλη D
σύνοδος, οὐδένα πάντως τῶν παρόντων λανθάνουσι· διότι ἡ φοβερὰ ἐκκλησιαστικὴ ἀποστασία, εἰς ἣν ἀπὸ δωδεκαετίας προέβη, ὡς μὴ ὤφελε, τὸ πολύκροτον βουλγαρικὸν ζήτημα, τουτέστιν αἱ ἀντικανονικαὶ ἀξιώσεις τῶν παρουσιασθέντων ὡς ἀντιπροσώπων τῶν βουλγάρων, ἡ φανερὰ ἀνταρσία καὶ αἱ καθ᾽ ἑκάστην σκανδαλωδῶς ἐπαναλαμβανόμεναι ἀθεμιτουργίαι καὶ παρανομίαι τῶν ἔν τισι βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις ἀρχιερέων, μάλιστα δὲ ἡ ἐπ᾽ ἐσχάτων παρὰ πάντα θεῖον θεσμὸν καὶ κανόνα παράτολμος καὶ αὐθαίρετος καθίδρυσις ἰδίας ἐξ ἀνταρτῶν ἀρχιερέων ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, καὶ ἡ συμμετοχὴ ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ πολλῶν ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ εἰς τὰς τοιαύτας παρανομίας· ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα διεβοήθησαν ἤδη πανταχοῦ, καὶ ὑπάρχουσι τοῖς πᾶσιν ἱερωμένοις τε καὶ λαϊκοῖς γνωστὰ καὶ κατάδηλα. Ἀλλὰ πρὸς πλήρη τοῦ πράγματος κατανόησιν, καὶ ὅπως καταδειχθῶσιν ἔνθεν μὲν αἱ διαλλακτικαὶ διαθέσεις καὶ ἡ κανονικὴ πορεία

saint Esprit vous a établis évêques, pour paître l'église de Dieu, qu'il a acquise de son propre sang“ (Actes des apôtres, ch. XX, 28). Leurs successeurs sacrés observant fidèlement cette recommandation, furent les gardiens vigilants de ce dépôt. Et si jamais des loups ravissants entraient dans le bercail du Seigneur, sans pitié pour le troupeau, ou des gens qui annonçaient des choses pernicieuses s'élevaient pour attirer après eux les disciples du Seigneur, les successeurs des apôtres, couverts de l'armure de l'esprit, marchaient contre eux et les repoussaient au loin.

Ainsi nos bienheureux pères nous ont transmis pure et sans altération la doctrine divine de notre Sauveur et les institutions sacrées de l'église, en se réunissant dans des conciles locaux ou œcuméniques, soit pour sanctionner quelque doctrine vraie et apostolique, soit pour repousser toute doctrine étrangère et hostile à l'enseignement des apôtres, hors de l'enceinte de la ville bâtie sur les fondements établis par les apôtres et les prophètes, et dont Dieu est l'ouvrier, la source, le principe et l'architecte.

Béni soit Dieu, mes chers frères et mes chers enfants, qui dans sa grâce et sa miséricorde infinies a bien voulu nous réunir ici, et nous permettre de nous rencontrer; qui a voulu nous éprouver et nous fournir l'occasion de montrer que, bien qu'indignes, nous sommes les successeurs véritables de nos bienheureux pères, et les fidèles gardiens du dépôt divin que nous ont transmis ceux qui, dès le principe, étaient les témoins oculaires et les serviteurs du verbe.

Vous savez, mes vénérables frères, que treize années entières se sont écoulées depuis que, dans la circonscription de notre siège œcuménique, se sont élevés quelques gens qui annonçaient des choses pernicieuses et qui, arborant le drapeau de l'apostasie, ont osé attirer les disciples après eux et dresser, à côté du sanctuaire de l'église catholique, un autel illégitime. Vous savez bien, mes vénérables frères, tout ce que nos très saints prédécesseurs et nous-mêmes nous avons fait de notre poste de surveillance, depuis le mois de février, pour mettre fin à cette révolte et pour détourner de la mauvaise voie les tentateurs et les ramener dans la voie du Seigneur. L'exposé que nous en avons fait nous-mêmes et dont vous allez entendre la lecture vous apprendra ce qui a été tenté dans la suite, pour le même but.

Le très pieux archimandrite Nicéphoros, professeur de théologie, donna alors lecture de l'exposé patriarcal, dont voici le texte:

Le but et les motifs qui ont provoqué, avec la grâce de Dieu, la réunion de ce saint et grand synode, ne sont un secret pour personne: la terrible révolte religieuse à laquelle a donné lieu, depuis douze ans, la trop fameuse question bulgare, c'est-à-dire les prétentions contraires aux canons élevées par ceux qui se disent les représentants des Bulgares; la désobéissance ouverte, les scandales et les infractions aux canons répétés tous les jours dans certaines provinces bulgares par leurs évêques, et surtout, tout récemment, l'institution téméraire et arbitraire, contre toute règle et tout droit divin, d'une autorité ecclésiastique distincte, composée de prélats rebelles, et la participation, en connaissance de cause ou non, de plusieurs Bulgares laïques à ces iniquités, sont autant de faits notoires, connus de tout le monde, des cléricaux et des laïques. Mais pour donner une idée exacte des faits et pour prouver, d'un côté, les efforts conciliants et la conduite canonique de la grande église dans la question,

τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἑτέρωθεν A δὲ ἡ ἀπόνοια καὶ ἡ πεισμονὴ τῶν προεξαρχόντων τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος, προβάλλομεν σύντομον, ἀλλὰ πιστὴν καὶ ἀκριβῆ ἀφήγησιν τῶν τελευταίων γεγονότων, ὡς ἱστορικὴν συνέχειαν τῶν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀνακοινωθεισῶν ἐκθέσεων καὶ ὑπομνημάτων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πρὸς τοὺς μακαριωτάτους πατριάρχας καὶ τὰς λοιπὰς αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας.

Ἵνα δὲ κατὰ λόγον ἡ ἀφήγησις γένηται, ὑπομιμνήσκομεν τὰ κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν Γρηγορίου γεγονότα. Ὅτε ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἐν πνεύματι πρᾳότητος καὶ μετὰ μητρικῆς στοργῆς ἠγωνίζετο πεῖσαι τοὺς προεξάρχοντας τοῦ κινήματος εἰς παραδοχὴν τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς γενομένων παραχωρήσεων διὰ τοῦ γνωστοῦ τελευταίου αὐτῆς σχεδίου, ἐξεδόθη αἴφνης αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον, ὅπερ, ὡς ἀναρμοδίως ἐκφέρον τοῦ προκειμένου ζητήματος λύσιν ἐναντίον τῶν κανόνων καὶ τῶν διατάξεων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, B μετέτρεψεν ὁλοσχερῶς τὴν πορείαν τοῦ ζητήματος καὶ κατέστησε δυσχερεστέραν τὴν θέσιν τῆς ἐκκλησίας ἀπέναντι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἀνταρσίας, ἀποβάσης ὡς ἐκ τούτου ἰταμωτέρας καὶ θρασυτέρας. Καὶ ἡ μὲν ἐκκλησία καθορῶσα τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ἐπὶ τοσούτου ὀρθοδόξου λαοῦ, ἕνεκα τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων τροπῆς, ἔκρινεν ἀναγκαίαν τὴν συγκάλεσιν οἰκουμενικῆς συνόδου πρὸς ὁριστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.

Ἀλλ᾽ ἡ μὲν αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις διὰ λόγους ἀγνώστους τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ συνεχώρησε τὴν συγκρότησιν οἰκουμενικῆς συνόδου· οἱ δὲ προεξάρχοντες τῶν βουλγάρων παντοίους ἀγῶνας καταβαλόντες πρὸς ματαίωσιν τοῦ σωτηρίου τούτου μέτρου, ἐξήνεγκον καὶ βλάσφημον κατηγορίαν μεροληψίας κατὰ τοῦ ἀνωτάτου καὶ ἀλαθήτου τούτου κριτηρίου τῆς καθολικῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπειδὴ ἡ μὲν συγκρότησις C οἰκουμενικῆς συνόδου ἐματαιώθη, ἐπεσείετο δὲ καθ᾽ ἡμέραν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, ὁ παναγιώτατος ἡμῶν προκάτοχος παραιτηθεὶς ἀπεχώρησε τοῦ θρόνου, ἐκλήθημεν δὲ ἡμεῖς καθ᾽ ὃν χρόνον οἱ βούλγαροι ἀντιπρόσωποι ὑπέβαλλον ἤδη εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην τοὺς ὑπ᾽ αὐτῶν ὀνομασθέντας ἐθνικοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανονισμοὺς καὶ ἐσκέπτοντο περὶ ἐκλογῆς ἐξάρχου.

Ἀναλαβόντες οὖν τὴν διοίκησιν τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, καίτοι, κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐκφράσεις τῶν προεξαρχόντων, οἱ βούλγαροι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐθεώρουν λελυμένον τὸ ζήτημα καὶ οὐδόλως συγκατένευον ἵνα προσέλθωσι προσκαλούμενοι, λέγοντες· „Ὅτι ὁ καιρός, καθ᾽ ὃν ἦν δυνατόν, ἵνα τοιαῦται συνεννοήσεις ἐπέλθωσι, παρῆλθε, καὶ ἑπομένως τὸ σκέπτεσθαι περὶ ἀμέσου συνεννοήσεως, τοῦτο ἐστιν D ἀπὸ σκοποῦ“ (Κώδηξ πρακτ. τοῦ 1868, σελ. 185)· καίτοι εὕρομεν τὴν διάστασιν, μετὰ τὴν ἔκδοσιν μάλιστα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, τοσούτῳ προκεχωρηκυῖαν, ἀλλ᾽ ὅμως καθῆκον ἡμῶν ποιμεναρχικὸν ἡγησάμεθα, ἵνα παντὶ σθένει καὶ διὰ πάσης νομίμου θυσίας ἐπιδιώξωμεν τὸ ἔργον τῆς συνδιαλλαγῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ πράξωμεν ἐκ περιουσίας πᾶν ὅ τι ἡ χριστιανικὴ ἀνοχὴ καὶ ἀγάπη ὑπαγορεύει, καὶ τὸ μητρικὸν τῆς ἐκκλησίας καθῆκον ἐπιβάλλει, ὅπως συγκρατήσωμεν τὸν ὀρθόδοξον τοῦτον λαὸν ἐν τοῖς ὅροις τῆς πατρῴας αὐτοῦ εὐσεβείας. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον, ἵνα βαδίσωμεν τὴν διαλλακτικὴν ταύτην ὁδόν, καθόσον ἅμα μὲν ὠφείλομεν ἐξαλεῖψαι πᾶσαν ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ μεγάλη ἐκκλησία οὐκ ἐχρήσατο καὶ τῇ ἐσχάτῃ ἐπιεικείᾳ πρὸς εἰρηνικὴν τοῦ ζητήματος λύσιν, ἅμα δὲ ἔκ τινων προηγουμένων συνδιαλέξεων μετὰ τῶν προκρίτων βουλγάρων εἰλικρινῶς ἐπιστεύομεν, ὅτι διὰ τῆς τοῦ θεοῦ

de l'autre, l'aveuglement et l'opiniâtreté des chefs du mouvement bulgare, nous ferons précéder notre exposé d'un récit succinct, mais fidèle et exact, des derniers événements. Cet exposé formera la suite historique des rapports et des mémoires adressés par la grande église à leurs béatitudes les patriarches et aux autres églises indépendantes.

Pour que notre récit suive fidèlement la marche des faits, nous rappelons les événements survenus, pendant la dernière période du pontificat de sa sainteté Grégorios, notre prédécesseur. Au moment où la grande église s'efforçait, dans un esprit de mansuétude et d'amour maternel, d'amener les chefs du mouvement bulgare à accepter les concessions consenties par elle dans son dernier projet, qui vous est bien connu, fut rendu, contre toute attente, un firman impérial, qui, donnant à la présente question une solution contraire aux canons et aux institutions de l'église orthodoxe, changea complètement la marche de la question et rendit très pénible la position de l'église devant cette révolte religieuse, devenue plus hardie et plus téméraire. L'église voyant alors le danger qui menaçait une si nombreuse population orthodoxe, par suite de la tournure que prenaient les événements, jugea nécessaire la réunion d'un concile œcuménique, pour donner une solution définitive à cette question.

Le gouvernement, pour des raisons restées inconnues à l'église, ne voulut point permettre la réunion d'un concile œcuménique. De leur côté les chefs des Bulgares firent les derniers efforts pour faire échouer cette mesure salutaire, et allèrent même jusqu'au blasphème, accusant de partialité ce tribunal suprême et infaillible de l'église catholique orthodoxe de notre Seigneur Jésus-Christ.

Dans cet état de choses, comme la réunion d'un concile œcuménique avait échoué et que chaque jour on rappelait comme une menace l'exécution du firman impérial, sa sainteté notre prédécesseur donna sa démission et quitta le siège patriarcal. C'est alors que nous fûmes appelés à succéder à sa sainteté au moment où les représentants des Bulgares avaient déjà soumis à la Sublime Porte les *statuts nationaux et ecclésiastiques,* comme il les appellent, et où ils préparaient déjà l'élection d'un exarque.

Ayant ainsi été appelés à la direction de nos affaires ecclésiastiques, nous avons considéré comme un devoir de nos fonctions pastorales de poursuivre de tout notre pouvoir et par tous les sacrifices l'œuvre de conciliation, autant que le permettaient les canons sacrés; de faire, même au delà, tout ce que la longanimité, la charité chrétienne et le devoir maternel de l'église nous accordaient pour retenir ce peuple orthodoxe dans les bornes de la foi de nos pères; et cela, bien que, selon leurs déclarations solennelles, les chefs bulgares eussent considéré la question comme depuis longtemps résolue, et qu'ils n'eussent consenti d'aucune façon à répondre à notre appel, disant: *Que le temps où une pareille entente était possible, était passé, et que par conséquent il était oiseux de chercher à s'entendre* (Livres des procès-verbaux, 1868, p. 185); bien que, disons-nous, nous eussions trouvé le différend, surtout après la publication du firman impérial, tellement avancé, nous avons cru d'autant plus nécessaire de suivre cette voie de conciliation, que nous devions effacer tout soupçon, que la grande église n'eût pas employé la dernière clémence, pour arriver à une solution pacifique de la question; d'autant plus que certaines entrevues, que nous avions eues précédemment avec les notables bulgares, nous faisaient

βοηθείας ἔμελλον οἱ παρεκτραπέντες ἐπανακάμψειν εἰς τὴν κανονικὴν ὁδόν· καὶ διὰ τοῦτο ἐπανελάβομεν τὰς διακοπείσας διαπραγματεύσεις ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προειρημένου τελευταίου σχεδίου, συνεννοηθέντες πρότερον καὶ μετὰ τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως.

Περιττὸν καὶ ἄσκοπον τὸ καταλέξαι ἐνταῦθα πάσας τὰς λεπτομερείας τῶν διαπραγματεύσεων ἐκείνων· τοσοῦτο μόνον λέγομεν, ὅτι καὶ ὡς πρὸς τοὺς προταθέντας ὅρους, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν παραχωρήσεων, ἡ ἐκκλησία ἐξήντλησε πᾶν μέσον συγκαταβάσεως καὶ οἰκονομίας, οὐδὲ παρέλειψέ τι δυνάμενον συντελέσαι πρὸς ἱκανοποίησιν πάσης νομίμου αἰτήσεως τῶν βουλγάρων ἀντιπροσώπων, προκειμένου περὶ ἐξηρτημένης ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρχίας· ἐν ᾧ δὲ ἡμεῖς οὐδενὸς κόπου φειδόμενοι ἐνησχολούμεθα ἀνενδότως ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας μετ' εἰλικρινείας καὶ αὐταπαρνήσεως εἰς τὸ ἔργον τῆς συνδιαλλαγῆς καὶ τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ τῆς κανονικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, ἐπῆλθεν αἴφνης πρὸς μεγάλην τῆς ἐκκλησίας θλίψιν τὸ κατὰ τὴν ϛ' ἰανουαρίου γνωστὸν τόλμημα, ὅπερ γενόμενον ἐν καιρῷ, καθ' ὃν προσεδοκᾶτο ὁριστική τις συνεννόησις, κατέδειξε μὲν τὰς ἀληθεῖς προθέσεις τῶν προεξαρχόντων τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος, ἐματαίωσε δὲ καὶ κατέστρεψε πᾶσαν ἐλπίδα συνδιαλλαγῆς καὶ εἰρηνοποιήσεως.

Μετὰ τοιαύτην θρασεῖαν καὶ ποράτολμον καταπάτησιν τῶν ἱερῶν κανόνων, ἡ μεγάλη ἐκκλησία κρίνουσα ὅτι ἐπέκειτο αὐτῇ μεγίστη εὐθύνη ἐνώπιον τῆς καθόλου ἐκκλησίας, ἐὰν ἐνέμενεν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀνοχῆς καὶ ἐπιεικείας, διέκοψε μὲν πᾶσαν διαπραγμάτευσιν μετ' αὐτῶν, ἀπηύθυνε δὲ τῇ η' ἰανουαρίου πρὸς τὴν ὑψηλὴν πύλην ἔγγραφον, καταγγέλλουσα τὴν πρᾶξιν ταύτην, ὡς ἀντιβαίνουσαν εἰς τὰ καθεστῶτα τῆς ἐκκλησίας, ἐφιστῶσα τὴν προσοχὴν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων καταστάσεως, καὶ ἐξαιτουμένη δικαιωματικῶς τὴν πολιτικὴν ποινὴν τῶν ἐνόχων, καὶ τὴν διάλυσιν τῆς ἐν Ὀρτάκιοϊ παρασυναγωγῆς. Μετὰ δὲ ταῦτα τῇ ιε' ἰανουαρίου σύνοδον μεγάλην ἐν τοῖς πατριαρχείοις συγκροτήσαντες, ὑπεβάλομεν καθαιρέσει μὲν τοὺς τέως ἀρχιερεῖς, Φιλιππουπόλεως Πανάρετον καὶ Λοφτζοῦ Ἱλαρίωνα, ἀφορισμῷ δὲ τὸν προκαθῃρημένον Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνα, τοὺς τολμήσαντας ἀθέσμως ἱερουργῆσαι τὰ θεῖα καὶ ἱερά. Ταὐτοχρόνως δὲ ἐξεδώκαμεν ἐγκύκλια γράμματα πρὸς τὸν εὐσεβῆ βουλγαρικὸν λαόν, ἵνα προφυλάξωμεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀβύσσου τῆς ἀποστασίας, εἰς ἣν ὤθουν αὐτὸν οἱ κακοὶ ἐκεῖνοι ποιμένες καὶ οἱ λεγόμενοι ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ· καὶ τὰς πράξεις ταύτας ἐκοινοποιήσαμεν κατ' ἔθος ἐκκλησιαστικὸν καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ἀδελφὰς ἐκκλησίας. Προσεκαλέσαμεν δὲ καὶ τοὺς ἐν ἀποστασίᾳ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διατελοῦντας τέσσαρας ἀρχιερεῖς, Σοφίας, Βιδύνης, Νυσσάβας καὶ Βελισσοῦ, ἵνα γνωσιμαχήσαντες ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν κανονικὴν πειθαρχίαν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετέβημεν προσκληθέντες παρὰ τῷ ὑψηλοτάτῳ πρωθυπουργῷ, ὅστις ἐκφράσας τὴν λύπην αὐτοῦ ἐπὶ ταῖς παρανόμοις πράξεσι τῶν βουλγάρων ἀρχιερέων, ὑπέσχετο ἡμῖν τὴν πολιτικὴν αὐτῶν τιμωρίαν, ἣν καὶ διέταξεν αὐθημερόν, ἐξορίσας αὐτοὺς εἰς Νικομήδειαν. Συγχρόνως ὅμως ἐδήλωσεν ἡμῖν σαφῶς, ὅτι ἄφευκτος ἐπίκειται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, ἂν μὴ ἐπέλθῃ προσεχὴς συμβιβασμὸς μετὰ τῶν βουλγάρων, καὶ προέτρεψεν ἡμᾶς ἵνα ἐπαναλάβωμεν τὰς διακοπείσας διαπραγματεύσεις. Ἀπεκρίθημεν τῇ αὐτοῦ ὑψηλότητι ὅτι, καίτοι διακαῶς ποθοῦντες τὸν συμβιβασμόν, οὐκ ἠδυνάμεθα ὅμως, ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τῶν πραγμάτων περιελθόντων, ἐπαναλαβεῖν τὰς διαπραγματεύσεις· ἀλλ' ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης ἐπέμεινε, καὶ πάλιν ἔπειτα διεμήνυε τοῦτο ἐπανειλημμένως ἡμῖν· ἡμεῖς ὅμως μὴ δυνάμενοι πρᾶξαί τι ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν, ἀνεβάλομεν πᾶσαν ἐνέργειαν μέχρι τῆς λ' ἰανουαρίου, ὅτε συνεκαλέσαμεν γενικὴν συνέλευσιν.

A sincèrement espérer que, avec les secours de Dieu, ces brebis égarées seraient rentrées dans la voie canonique. C'est cette espérance qui nous a fait reprendre, après nous être concertés avec le gouvernement impérial, les négociations interrompues, sur la base du dernier projet ci-dessus mentionné.

Il serait inutile et oiseux de rappeler ici tous les détails de ces négociations; qu'il nous suffise de dire que, sous le rapport des conditions proposées et de l'étendue des concessions, l'église a épuisé tout moyen de clémence et d'accommodement; qu'elle n'a rien omis de ce qui pouvait satisfaire toute juste réclamation des représentants bulgares au sujet de de la formation d'un exarcat ecclésiastique dépendant. Tandis que, pendant l'espace de trois mois, nous travaillions sans relâche et sans nous épargner aucune fatigue, avec sincérité et abnégation, à l'œuvre de la conciliation, de l'apaisement et de la
B solution canonique de la question, l'acte hardi du 6 janvier est venu tout-à-coup, dans un temps où nous espérions arriver à une entente définitive, prouver les véritables desseins des fauteurs de la question bulgare et détruire tout espoir de conciliation et d'apaisement.

Après cet acte hardi et téméraire, par lequel ils ont foulé aux pieds les canons sacrés, la grande église jugeant qu'elle assumerait une grande responsabilité devant l'église universelle, si elle persistait dans la voie de la tolérance et de la clémence, interrompit toute négociation avec eux et adressa à la Sublime Porte, le 8 janvier, un rapport, où elle dénonçait cet acte comme contraire aux lois de l'église, appelait l'attention du gouvernement sur cet état de choses et demandait de droit la puni-
C tion par le bras séculier des coupables et la dissolution du conciliabule (παρασυναγωγή) d'Ortakeui. Ensuite nous avons réuni au patriarcat, le 15 janvier, un grand synode qui a dégradé les ci-devant archévêques de Philippopoli, Panarétos, de Lophtza, Hilarion, et a excommunié l'évêque déjà dégradé de Macariopolis, Hilarion, qui ont tous osé, contre toute loi, célébrer l'office divin. En même temps nous avons adressé des lettres encycliques au pieux peuple bulgare, pour le préserver de l'abîme de la rébellion, où le poussaient ces mauvais pasteurs et ses prétendus représentants. Tous ces actes furent, selon l'usage ecclésiastique, communiqués aux autres églises nos sœurs. Nous avons en même temps invité les quatre archévêques rebelles, ceux de Sophia, de Vidin, de Nyssava et de Velisso, d'abjurer leurs erreurs et de retourner à la discipline canonique.

D

Quelques jours après, nous nous sommes rendus à l'invitation de son altesse le grand vizir, qui nous a exprimé sa douleur pour les actes illégaux des prélats bulgares, et nous a promis leur punition par le bras séculier; promesse qui fut accomplie le jour même par l'exil des coupables à Nicomédie. En même temps son altesse nous a clairement fait savoir, que le firman impérial serait inévitablement mis en vigueur, si nous ne parvenions pas à nous entendre prochainement avec les Bulgares, et nous a engagés à reprendre les négociations interrompues. A ces paroles de son altesse nous avons répondu que, malgré notre ardent désir d'arriver à une entente, il nous était impossible, dans l'état où les choses en étaient arrivées, de reprendre les négociations. Mais son altesse persista, et depuis elle nous a plusieurs fois transmis le même désir; de nôtre côté, comme nous ne pouvions rien entre-

Ἀπὸ τῆς γενομένης τὴν ἡμέραν ἐκείνην σπουδαίας καὶ ἐμβριθοῦς σκέψεως ἐνεκρίθη, ἵνα ἡ ἐκκλησία ἐπαναλάβῃ τὰς διαπραγματεύσεις, ὅταν ὁ εὐσεβὴς βουλγαρικὸς λαὸς διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ ἀποκηρύξῃ τὰ ἀνοσιουργήματα τῶν ἀποσκιρτησάντων βουλγάρων ἀρχιερέων, καὶ ἀναγνωρίσῃ ἐμπράκτως τὸ κῦρος τῶν ἱερῶν κανόνων· ἄλλως δὲ ἀναμείνῃ τὴν ψῆφον τῆς καθόλου ἐκκλησίας. Ταὐτοχρόνως δὲ ἐξελεξάμεθα πενταμελῆ ἐπιτροπήν, ἵνα ἐργασθῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἅμα πραγματοποιουμένου τοῦ ἀνωτέρω ὅρου.

Ἀλλ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ οἱ τρεῖς καθῃρημένοι ἀρχιερεῖς ἐπανήρχοντο ἀπὸ τῆς τετραημέρου μόλις ὑπερορίας αὐτῶν, ὁλόκληρος δὲ ἡ ἐν Ὀρτάκιοϊ παρασυναγωγὴ ἤρξατο πάλιν διαπράττουσα ἀναφανδὸν καὶ ἐπ᾽ ἀδείας τὰς αὐτὰς ἀντικανονικὰς πράξεις, ἃς ἡ ἐκκλησία προκατεδίκασε κανονικῶς. Διεμαρτυρήθημεν καὶ πάλιν πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν κατά τε τῆς καθόλου τῶν καθῃρημένων καὶ κατὰ τῆς ἐξακολουθήσεως τῶν παρανομιῶν· ἀλλ᾽ οὐ μόνον οὐκ εἰσηκούσθημεν, ἀλλὰ καὶ ἀπάντησις τοῦ πρωθυπουργοῦ αὐθημερὸν κομισθεῖσα ἀπεδίδου μὲν ἡμῖν διαθέσεις ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένας, ἐπέρριπτε δὲ παραδόξως ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τὴν εὐθύνην τοῦ χωρισμοῦ τῶν βουλγάρων, ὃν ἡμεῖς δῆθεν ἐπεδιώκομεν· καὶ ἀνήγγειλεν ἡμῖν ὅτι ἀπεφάσισεν ἐφαρμόσαι τὸ αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον· ὃ δὴ καὶ ἔπραξε διατάξας τοὺς προεξάρχοντας τῶν βουλγάρων, ἵνα ἐκλέξωσι τὸν ἑαυτῶν ἔξαρχον.

Τῇ ιϛ' φεβρουαρίου, μετὰ τὴν γενομένην ἕνεκα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐξάρχου δευτέραν γενικὴν ἐν τοῖς πατριαρχείοις συνέλευσιν, ἐδηλοποιήσαμεν ἐγγράφως τῇ ὑψηλῇ πύλῃ ὅτι ἡ ἐκκλησία οὔτε ἐκλογὴν ἐξάρχου ἀναγνωρίζει, καὶ πᾶσαν ἄλλην τοιαύτην πρᾶξιν ἀντικανονικὴν καὶ παράνομον θεωροῦσα, ἐνεργήσει τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλόμενα ἐπιτίμια, ἐπιρρίπτουσα τὴν εὐθύνην εἰς τοὺς καταπατοῦντας αὐτούς.

Μετά τινας ἡμέρας ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης ἐδήλωσεν ἡμῖν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐπεξεργάσασθαι καὶ κοινοποιῆσαι αὐτῇ ὁριστικόν τι σχέδιον λύσεως, ὑπισχνούμενος ἵνα ἀναβάλῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ βερατίου τοῦ ἐξάρχου καὶ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ, ἐπιβάλῃ δὲ τὸ σχέδιον τοῦτο τοῖς βουλγάροις, ἐὰν προηγουμένως ἐγκριθῇ.

Συσκεψάμενοι λοιπὸν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς συνόδου, ἀπεφασίσαμεν (καίτοι τοῦτο ἀντέκειτο προδήλως εἰς τὴν ῥητὴν ἀπόφασιν τῆς γενικῆς συνελεύσεως, ἡ δὲ ὀπισθοχώρησις τῶν βουλγάρων οὐδόλως ἐφαίνετο ἡμῖν πιθανή)· ἀλλ᾽ ὅμως, ὅπως παράσχωμεν καὶ τοῦτο τὸ παντὸς ἄλλου τρανώτερον δεῖγμα τῶν συνδιαλλακτικῶν τῆς ἐκκλησίας διαθέσεων, ἀπεφασίσαμεν ἀναθεῖναι εἰς τὴν ὑφισταμένην πενταμελῆ ἐπιτροπὴν τὴν σύνταξιν σχεδίου πρὸς σύστασιν ἐξαρχίας αὐτοδιοικήτου ἐκ τῶν περὶ τὸν Αἷμον ἐπαρχιῶν, φυλαττομένης τῆς κανονικῆς αὐτῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τελευταία αὕτη ἀπόπειρα ἐματαιώθη ἀτυχῶς καθὼς καὶ αἱ προλαβοῦσαι, διότι τὸ ὕστατον τοῦτο σχέδιον οὐδ᾽ ἀπαντήσεως ἠξιώθη παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης, ἀλλ᾽ ἀντὶ ταύτης ἐξεδόθη τὸ περὶ τοῦ ἐξάρχου διάταγμα, ὁ δὲ ἐκλεχθεὶς ἔξαρχος, Βιδύνης Ἄνθιμος, ἅμα φθάσας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς σεβάστης κυβερνήσεως, ἐκδούσης μετ᾽ οὐ πολὺ καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ αὐτοκρατορικὸν βεράτιον· καὶ οὕτως, ὡς μὴ ὤφελε, προσέλαβε

A prendre de nous-mêmes, nous avons remis toute démarche jusqu'au 30 janvier, jour où nous avons convoqué une assemblée générale.

Ce jour, après une sérieuse et mûre réflexion, il a été décidé que l'église reprendrait les négociations, lorsque le pieux peuple bulgare aurait, par la voie légale, renié les actes impies des prélats rebelles et aurait de fait reconnu l'autorité des canons sacrés. Dans le cas contraire, elle devrait attendre la décision de l'église universelle. En même temps nous avons procédé à la nomination d'une commission de cinq membres, chargée de s'occuper de la question, aussitôt que la clause cidessus serait accomplie.

Dans cet intervalle les trois prélats dégradés revenaient de leur éloignement de quatre jours environ et tout le conciliabule d'Ortakeui recommençait, ouvertement et comme s'il y eût été auto-
B risé, les mêmes actes illégaux que l'église avait condamnés, conformément aux canons sacrés. Nous avons alors de nouveau protesté devant l'autorité séculière contre le rappel des archevêques dégradés et contre la continuation des actes illégaux; mais non seulement notre protestation resta sans effet, mais encore une réponse de son altesse le grand vizir, transmise le jour même, nous attribuait des dispositions diamétralement opposées aux nôtres et rejetait, contre toute attente, sur l'église la responsabilité de la séparation des Bulgares; séparation que nous poursuivions, y était-il dit. En même temps son altesse nous annonçait qu'elle avait résolu de mettre à exécution le firman impérial, ce qu'elle fit en effet, en ordonnant aux chefs bulgares de procéder à l'élection de leur exarque.

Le 16 février, après la réunion de la seconde assemblée générale au patriarcat, réunion provo-
C quée par l'élection de l'exarque, nous avons notifié à la Sublime Porte que l'église ne reconnaissait pas l'élection d'un exarque, et que, considérant tout autre acte de cette nature comme illégal, elle appliquerait les peines édictées par les canons sacrés, tout en rejetant la responsabilité sur ceux qui les foulent aux pieds.

Quelques jours après, son altesse le grand vizir nous exprima le désir de nous voir rédiger et lui communiquer un projet définitif pour la solution de cette question, nous promettant de retarder la promulgation du bérat de l'exarque et sa reconnaissance par le gouvernement, et de soumettre ce projet aux Bulgares, dans le cas où son altesse l'approuverait elle-même.

En conséquence de cette communication, ayant délibéré avec notre saint synode, nous avons décidé (bien que cela fût évidemment opposé à la résolu-
D tion expresse de l'assemblée, et que les Bulgares nous parussent très peu disposés à céder) de donner encore ce signe plus manifeste que tous les autres des dispositions conciliantes de l'église, et nous avons chargé la commission de cinq membres, déjà constituée, d'élaborer un projet pour la formation d'un exarcat s'administrant par lui-même et formé des provinces de l'Hémus, tout en conservant l'obédience canonique envers l'église de Constantinople.

Malheureusement cette dernière tentative échoua comme les précédentes, car ce dernier projet ne reçut aucune réponse de la Sublime Porte, qui, pour toute réponse, promulga l'ordonnance concernant l'exarque. Celui-ci, aussitôt arrivé à Constantinople, fut reconnu par le gouvernement impérial qui publia bientôt le bérat imperial y relatif. Ainsi le conciliabule d'Ortakeui, resté jusqu'alors sans chef, en eut un.

κεφαλὴν ἡ τέως ἀκέφαλος τῶν παρανομούντων παρασυναγωγή. A

Τῇ δ' ἀπριλίου ὁ ὑπὸ καθῃρημένων ἀρχιερέων ἐκλεγεὶς καὶ διὰ σουλτανικοῦ βερατίου ἀναγνωρισθεὶς ἔξαρχος τῶν βουλγάρων, ᾐτήσατο διά τινων ἀπεσταλμένων ἵνα ἐμφανισθῇ πρὸς ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ συσκεφθέντες συνοδικῶς, ἀπηντήσαμεν αὐτῷ δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένου κληρικοῦ, ὅτι ἡ ἐκκλησία γινώσκουσα αὐτὸν ὡς μητροπολίτην Βιδύνης, οὐ δύναται ἐνδοῦναι τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, ἐὰν μὴ συμμορφωθῇ ταῖς κανονικαῖς διατάξεσι τῆς ἐκκλησίας, ὡς προανηγγείλαμεν αὐτῷ. Ἐπανέλαβε καὶ αὖθις τὴν αἴτησιν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπηντήσαμεν, ὅτι ὀφείλει ἀποκριθῆναι ἐγγράφως εἰς τὴν προσταλεῖσαν αὐτῷ συνοδικὴν ἐπιστολὴν εἰς Βιδύνην.

Τῇ ιε' ἀπριλίου διὰ δύο ἐπανειλημμένων ἐπιστολῶν, ἐν αἷς ὑπεγράφετο „ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος καὶ ἔξαρχος τῶν Βουλγάρων", δι' ὃ καὶ ἐπεστράφησαν διὰ τοῦ κομιστοῦ, ᾐτήσατο παρ' ἡμῶν ἔκδοσιν ἵνα ἱερουργήσῃ κατὰ τὰς ἁγίας ἡμέρας τοῦ πάσχα. Ἡμεῖς δὲ συνοδικῶς διασκεψάμενοι, ἀπηγορεύσαμεν αὐτῷ πᾶσαν ἱεροπραξίαν, εἰ δ' ἄλλως, ὑπεμνήσαμεν, καθυποβληθήσεται εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ποινάς. Καὶ τότε μὲν ἀπέσχετο πάσης ἱεροπραξίας, τῇ δὲ κ' ἀπριλίου δι' ἑτέρας ἐπιστολῆς, φερούσης τὴν αὐτὴν ὑπογραφήν, καὶ διὰ τοῦτο ὁμοίως ἐπιστραφείσης, ἀνήγγειλεν ἡμῖν ἀποτόμως, ὅτι θεωρεῖ παράνομον τὴν κατὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχιερέων ἐπιβληθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν ποινήν, καὶ ἑπομένως ὅτι ἀναγκασθήσεται ἵνα κηρύξῃ αὐτὴν ἄκυρον, ἐὰν μὴ προλαβόντες ἡμεῖς αὐτὴν ἀκυρώσωμεν. Ἐθρηνήσαμεν, ὡς εἰκός, ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τοῦ ἀνθρώπου ἀπονοίᾳ καὶ τῇ κζ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συνεκαλέσαμεν σύνοδον ἔκτακτον ἐκ τῶν παναγιωτάτων πατριαρχῶν καὶ τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων, ἐν ᾗ ἐνεκρίθη, ὅπως ἡ ἐκκλησία, καίπερ θεωροῦσα παρανόμους καὶ ἀξιοποίνους τὰς πράξεις τοῦ τέως Βιδύνης Ἀνθίμου, ἐλπίζουσα ὅμως καὶ εὐχομένη τὴν τούτου διόρθωσιν, μακροθυμήσῃ εἰσέτι μέχρι μηνός, καθόσον μάλιστα ἠγγέλθη ἤδη ἡμῖν καὶ ἡ προσεχὴς ἔλευσις τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν. Πρὸς καθησύχασιν δὲ τῶν συνειδήσεων τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, ἐξεδώκαμεν ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. B C

Καὶ ταῦτα μὲν ἡ ἐκκλησία μακροθυμοῦσα καὶ ἀνεχομένη ἐνέκρινεν· ὁ δὲ ἀπονενοημένος ἄνθρωπος τῇ ια' τοῦ μαΐου, ἐπετείῳ ἑορτῇ τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ἱερούργησε παρατόλμως ἐν τῇ κατὰ τὸν Βαλατᾶν ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, συλλειτουργοῦντας ἔχων καὶ τοὺς δύο καθῃρημένους ἀρχιερεῖς καὶ τὸν ἀφωρισμένον, οὓς καὶ ἐκήρυξεν ἀθῴους ἀπὸ τῆς συνοδικῶς ἐπιβεβλημένης αὐτοῖς κανονικῆς ποινῆς. Διὰ ταῦτα σύνοδον καὶ αὖθις μεγάλην συγκαλέσαντες, τὸν μὲν τέως Βιδύνης Ἄνθιμον καὶ τοὺς συλλειτουργήσαντας ἱερεῖς καὶ διακόνους καθαιρέσει ὑπεβάλομεν, τοὺς δὲ δύο προκαθῃρημένους ἀρχιερεῖς ἀφορισμῷ, καὶ ἀναθέματι τὸν προαφωρισμένον Ἱλαρίωνα. Τὴν δὲ συνοδικὴν ταύτην πρᾶξιν καὶ ἀπόφασιν ἀνεκοινώσαμεν ὡσαύτως ταῖς λοιπαῖς αὐτοκεφάλοις ἐκκλησίαις. D

Τοιαύτη ἐστὶν ἐν συντόμῳ ἡ σειρὰ τῶν τελευταίων γεγονότων ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι, ἐξ ὧν γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ μὲν ἐκκλησία ἐξήντλησε πάντα τὰ μέτρα, ὅσα ἠδύνατο νομίμως ἐνεργῆσαι πρὸς περιστολὴν τῶν ἀταξιῶν καὶ παῦσιν τῶν παρανομημάτων, οἱ δὲ προεξάρχοντες τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος, εἰς οὐδὲν λογισάμενοι οὔτε τὴν μητρικὴν τῆς ἐκκλησίας ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν, οὔτε τὰς κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς

Le 4 avril, l'exarque des Bulgares, élu par des prélats dégradés et reconnu par bérat impérial, nous demandait, par des intermédiaires, à paraître devant nous. A cette demande, après en avoir délibéré avec notre saint synode, nous avons répondu par un membre du clergé envoyé à cet effet, que l'église, le reconnaissant seulement comme métropolitain de Vidin, ne pouvait satisfaire à sa demande, à moins qu'il ne se conformât aux décrets canoniques de l'église, ainsi que nous le lui avions précédemment annoncé. Plus tard il nous adressa la même demande, mais nous lui répondîmes de nouveau qu'il devait d'abord répondre, par écrit, à la lettre synodique que nous lui avions adressée à Vidin.

Le 15 avril, par des lettres successives, où il signait: „le métropolitain de Vidin, Anthimos, exarque des Bulgares", ce qui nous les fit renvoyer par le même messager, il nous demanda l'autorisation canonique d'officier pendant les saints jours de pâques. Après en avoir délibéré avec notre saint synode, nous lui défendîmes tout exercice de son ministère, en lui rappelant que, en cas de désobéissance, il encourrait les peines ecclésiastiques. Dans cette occasion il s'abstint de tout acte sacerdotal; mais le 20 avril, il nous annonça brusquement, par une lettre portant la même signature, lettre que nous lui avons renvoyée comme précédemment, qu'il considérait comme illégale la peine infligée aux prélats qui l'entouraient, et qu'il se verrait forcé de la déclarer nulle, à moins que nous ne nous empressions de la rapporter nous-mêmes. Nous avons naturellement déploré l'aveuglement de cet homme, et, le 27 du même mois, nous avons convoqué un synode extraordinaire, composé de leurs saintetés les patriarches et des prélats présents à Constantinople, où il fut décidé que, tout en considérant les actes d'Anthimos, ci-devant métropolitain de Vidin, comme illégaux et punissables, l'église, dans l'espérance et dans le désir de le voir se repentir, prolongerait sa longanimité encore un mois; et cela d'autant plus qu'on nous annonçait la prochaine arrivée de leurs béatitudes les autres patriarches. Alors pour tranquilliser les consciences du peuple orthodoxe nous avons publié des lettres encycliques dans le même sens.

Telle fut la résolution prise par l'église dans sa longanimité et sa tolérance, mais cet homme insensé a eu l'audace d'officier, le 11 mai, jour de la mémoire de nos saints pères Cyrille et Méthodius, dans l'église de Saint-Etienne de Balata, assisté des deux archevêques dégradés et de l'archevêque excommunié qu'il déclara relevés de la peine canonique qui leur avait été infligée par le saint synode. C'est pourquoi nous avons de nouveau convoqué un grand synode où nous avons dégradé Anthimos, ci-devant archevêque de Vidin, ainsi que les prêtres et les diacres qui l'assistaient; nous avons excommunié les deux archevêques déjà dégradés et nous avons prononcé l'anathème contre Hilarion déjà excommunié. Cet acte et cette décision furent aussi communiqués aux autres églises indépendantes.

Telle est, en peu de mots, dans la question dont il s'agit, la suite des derniers événements: ils prouvent que l'église a épuisé tous les moyens que les lois lui permettaient d'employer pour réprimer les désordres et mettre fin aux actes illégaux, et que, de leur côté, les fauteurs de la question bulgare méprisant la tolérance et la longanimité maternelles de l'église et les peines qui

κανόνας ἐπιβληθείσας αὐτοῖς ποινὰς πρὸς σωφρονισμὸν A αὐτῶν καὶ διόρθωσιν, ἐξηκολούθησαν καὶ ἐξακολουθοῦσι διαπράττοντες ἀναφανδὸν καὶ ἀνυποστόλως παντοίας παρανομίας. Ἐσχάτως δὲ προέβησαν καὶ εἰς χειροτονίας ἀρχιερέων οὐ μόνον ἐν χηρευούσαις ἐπαρχίαις, οἷον ἐν τῇ τοῦ Σαμακοβίου, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις ὧν οἱ κανονικοὶ ποιμένες διατελοῦσιν ἐν ἐνεργείᾳ. Ἐν τούτοις τὸ σκάνδαλον μεταξὺ τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ κορυφοῦται, ἡ ἁγία ἡμῶν θρησκεία καθυβρίζεται, ἡ ἑνότης τῆς ἐκκλησίας διασπᾶται, πολὺ πλῆθος τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συντάσσεται ἐν τῇ ἁπλότητι αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀποστατῶν, καὶ νέα ἀντιχριστιανικὴ ἀρχή, ἡ ἔχιδνα τοῦ φυλετισμοῦ εἰσερπύσασα ἐν μέσῳ λαοῦ εὐσεβοῦς, ἀπειλεῖ ἵνα ἐγχέῃ τὸν ἰὸν τῆς διχοστασίας καὶ ἔριδος μεταξὺ ὁμοδόξων λαῶν, οὓς αὐτὸς ὁ τῆς πίστεως ἡμῶν ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκάλεσεν εἰς ἑνότητα καὶ συνῆψε διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης εἰς μίαν ἁγίαν B καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν.

Τούτων λοιπὸν οὕτως ἐχόντων, εὔκολόν ἐστι, σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἀγαπητά, κατανοῆσαι, τί τὸ καθῆκον ἡμῶν, συνερχομένων σήμερον νεύσει θείᾳ καὶ χάριτι εἰς μεγάλην σύνοδον. Τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον κείμενον ἐνώπιον ἡμῶν, οἱ ἱεροὶ κανόνες τῆς ἐκκλησίας, ὧν ἐτάχθημεν φύλακες, καθὼς καὶ τὸ παράδειγμα τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων πατέρων, οἵτινες καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἔθηκαν ἐπὶ προφυλακῇ τῆς παρακαταθήκης τῆς πίστεως καὶ τῶν ἱερῶν παραδόσεων ἀποχρώντως καὶ σαφῶς πάντας ἡμᾶς ἐκδιδάσκουσι. Δείξωμεν λοιπὸν ὅτι συναισθανόμεθα πάντες τὴν κλῆσιν καὶ τὴν ἀποστολὴν ἡμῶν ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ τῆς ἐκκλησίας περιστάσει, καὶ ἐπικαλεσάμενοι C ἐν ταπεινώσει ψυχῆς τὴν ἄνωθεν θείαν ἀντίληψιν, προβῶμεν εἰς τὸ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν καθῆκον, ὅπως ἄρωμεν ἐκ μέσου τὸ σκάνδαλον, καθησυχάσωμεν τὰς διαταραχθείσας τῶν πιστῶν συνειδήσεις καὶ προφυλάξωμεν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα ἀπὸ τῆς νεωτερικῆς πλάνης καὶ τῆς πρὸς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ἀπειθείας.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ προεξάρχοντες τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος ἔλαβον ὡς ἀφετηρίαν τῆς ἀνταρσίας καὶ τῆς ἀπὸ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας ἀποστασίας αὐτῶν τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐστήριξαν ἀνέκαθεν πάσας αὐτῶν τὰς ἀξιώσεις, καὶ διὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης παρέσυραν καὶ ἐξηπάτησαν πολὺ πλῆθος τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ καὶ εἰς τοσαύτας παρανομίας προήχθησαν· διὰ τοῦτο λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἁγίαν γραφήν, τὴν ἱερὰν παράδοσιν, τὴν ἱστορίαν καὶ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐπισταμένως συνδιασκεψάμενοι, ἀποφανθῶμεν ἐν ἁγίῳ πνεύματι περὶ D τῆς ἀρχῆς ταύτης, εἰ ἔστι παραδεκτὴ ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ, καθὰ οὗτοι διϊσχυρίζονται, ἢ τοὐναντίον ἀπαράδεκτος.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς πατριαρχικῆς ἀφηγήσεως ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος εἶπεν·

„Ἠκούσαμεν τὴν ἀφήγησιν τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐξ ἧς καταδείκνυται ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς παρούσης ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου καὶ καθορίζεται τὸ ζήτημα, ἐφ' οὗ ὀφείλομεν ἐπιστῆσαι τὴν προσοχήν. Διὰ ταῦτα κρίνω ἐπάναγκες, ἵνα διορισθῇ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ἐν ἡμῖν ἀρχιερέων καὶ διδασκάλων ὅπως, ἐπισταμένως μελετήσασα τὸ ζήτημα, παρουσιάσῃ ἀκριβῆ περὶ αὐτοῦ ἔκθεσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ ὑποβάλῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ ταύτῃ συνόδῳ τὴν διαγνώμην αὐτῆς εἰς κοινὴν συζήτησιν. Προτείνω δὲ ὡς καταλλήλους τοὺς

leur ont été infligées par elle suivant les canons divins et sacrés, afin de les amener à résipiscence, ont continué et continuent encore à commettre ouvertement et sans aucune retenue toutes sortes de délits. Dernièrement ils sont même allés jusqu'à sacrer des évêques, non seulement pour des sièges vacants, comme pour celui de Samacow, mais aussi pour d'autres sièges où les prélats canoniques exercent encore leur ministère. Cependant le scandale parmi le peuple orthodoxe est à son comble; notre sainte religion est insultée; l'unité de l'église est rompue; un grand nombre de pieux Bulgares, dans cette capitale et dans les diocèses, se rangent dans leur simplicité avec les rebelles, et un nouveau principe antichrétien, la vipère du *phylétisme* (distinction de race et de nationalité dans l'église) s'insinuant au milieu d'un peuple pieux, menace de verser le venin de la division et de la discorde au milieu de peuples qui ont la même croyance; de peuples que le chef et le fondateur de notre foi, Jésus-Christ lui-même, a convoqués à l'unité et a réunis par la foi en lui et l'amour du prochain en une sainte église catholique et apostolique.

Ceci étant établi, il est facile, mes vénérables frères et mes chers fils en Jésus-Christ, de comprendre quel est notre devoir au moment où nous nous réunissons par l'assentiment et la grâce divine en un grand synode. Le saint évangile exposé devant nos yeux, les canons sacrés de l'église dont nous avons été choisis les gardiens, et l'exemple de nos saints Pères, nos prédécesseurs, qui ont donné leur vie pour conserver le dépôt de la foi, sont autant d'enseignements clairs pour nous. Montrons que nous comprenons tous notre vocation et notre mission dans cette circonstance critique de l'église, et, appelant avec humilité le secours divin, accomplissons le devoir qui nous est imposé par les canons sacrés, afin d'éloigner le scandale, d'apaiser les consciences troublées des fidèles et de préserver le peuple orthodoxe de cette erreur nouvelle et de la désobéissance à la sainte église.

Comme les chefs du mouvement bulgare ont pris pour point de départ de leur rébellion et de leur apostasie de leur mère l'église le principe du *phylétisme;* que c'est sur ce principe qu'ils ont appuyé dès le commencement toutes leurs prétentions; que c'est par ce principe qu'ils ont entraîné et trompé un grand nombre de pieux Bulgares, et qu'ils en sont venus à commettre tant de délits, examinons l'écriture sainte, la tradition sacrée, l'histoire et les canons de l'église, et, après mûre délibération, prononçons-nous en l'Esprit-Saint sur ce principe; examinons s'il est admissible dans l'église chrétienne, selon ce qu'ils prétendent, ou si, au contraire, il doit être repoussé.

Après la lecture du rapport patriarcal, sa sainteté le patriarche Grégorios a dit:

„Nous avons ouï le rapport de sa sainteté le patriarche œcuménique, qui démontre le but de la réunion de ce grand et saint synode et qui détermine la question sur laquelle nous devons porter toute notre attention. C'est pourquoi je crois nécessaire de nommer une commission composée de prélats et de docteurs du synode et chargée d'étudier mûrement la question et de nous présenter un rapport exact appuyé sur la doctrine évangélique et les canons sacrés, et accompagné de son avis qui sera soumis à la délibération de ce grand et saint synode. Je proprose comme propres à remplir cette mission

ὁσιωτάτους, τὸν μέγαν πρωτοσύγκελλον Δωρόθεον Εὐελπίδην, τὸν καθηγητὴν καὶ ἀρχιμανδρίτην Νικηφόρον Γλυκᾶν καὶ τὸν σχολάρχην τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς ἀρχιμανδρίτην Φιλόθεον Βρυέννιον, εἴ γε τυχὸν ἐγκρίνει αὐτοὺς καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος."

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ·

„Ἀποδεχόμενος τὴν πρότασιν τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου Γρηγορίου περὶ διορισμοῦ ἐπιτροπῆς, ἐπιδοκιμάζω τὰ ὑπ' αὐτοῦ προταθέντα ὀνόματα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ αὐτοῦ παναγιότης εἶπε μέν, ὅτι ἡ προκειμένη ἐπιτροπὴ πρέπει ἵνα ἀπαρτίζηται καὶ ἐξ ἀρχιερέων, οὐδένα ὅμως αὐτῶν ἐξωνόμασε, προτείνω ὡς τοιούτους τοὺς σεβασμιωτάτους μητροπολίτας Χαλκηδόνος, Δέρκων, Διδυμοτείχου καὶ Νύσσης, ἐὰν παραδεχθῇ αὐτοὺς καὶ ἡ ἁγία σύνοδος· νομίζω δὲ καλὸν ἵνα καὶ οἱ μακαριώτατοι ἀδελφοὶ προβάλωσιν ἐπίσης οὓς ἂν τυχὸν ἐκ τῶν οἰκείων γινώσκωσιν ἱκανούς, ἵνα συμμετάσχωσι τῆς ἐπιτροπῆς."

Ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας·

„Κἀγὼ παραδεχόμενος τὸ προταθὲν μέτρον τοῦ διορισμοῦ ἐπιτροπῆς, προτείνω ἀπὸ μέρους μου τὸν λογιώτατον ἱεροδιάκονον Κωνσταντῖνον Βαλιάδην."

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων·

„Δέχομαι μὲν ὡσαύτως τὴν σύστασιν τοιαύτης ἐπιτροπῆς, ἀλλ' οὐδένα ἔχω, ἵνα προτείνω ἀπὸ μέρους μου ἁρμόδιον."

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ·

„Τοὐναντίον μάλιστα ἔχετε κάλλιστα συγκεκροτημένον τοιοῦτον τὸν ὑμέτερον ἀρχιμανδρίτην Βενιαμίν, θεολόγον καὶ πολυμαθῆ."

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐπευφήμησαν, ἐκφρασθέντες πάντες εὐμενῶς περὶ τοῦ μνησθέντος ἀρχιμανδρίτου. Τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων μηδὲν ἀντειπόντος, συμπεριελήφθη καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Βενιαμὶν ἐν τῇ ἐπιτροπῇ.

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακεὶμ προὔτεινε, τῇ προηγουμένῃ συγκαταθέσει καὶ ἐκ μέρους τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας, ἄρτι ἀποχωρήσαντος ἕνεκα παροδικῆς ἀδιαθεσίας, τὸν παρὰ τῷ πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας πρωτοσύγκελλον Καλλίνικον Φωτιάδην.

Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου·

„Κἀγὼ στερούμενος οἰκείου καταλλήλου προσώπου, ἄσμενος παραδέχομαι ἵνα ᾖ καὶ ὡς ἐξ ἐμοῦ προβεβλημένος ὁ ἤδη ὀνομασθεὶς πρωτοσύγκελλος Καλλίνικος·"

Οἱ σεβασμιώτατοι μητροπολῖται Ἀγκύρας καὶ Βελεγράδων προὔτειναν καὶ τὸν ἀρχιμανδρίτην Γερμανὸν Ἀφθονίδην· ἡ δὲ ἁγία σύνοδος ἀπεδέξατο τοὺς προταθέντας, ἕνδεκα σύμπαντας.

Εἶτα ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακεὶμ εἶπε·

„Πόσου χρόνου δεῖται ἡ ἐπιτροπή, ὅπως παρασκευάσῃ τὴν ἔκθεσιν καὶ διαγνώμην αὐτῆς καὶ ὑποβάλῃ τῇ κρίσει τῆς ἁγίας συνόδου;"

Ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας εἶπεν, ὅτι πρέπει ἵνα δοθῇ πλήρης ἐλευθερία τῇ διορισθείσῃ ἐπιτροπῇ, ὅπως αὕτη ἀνέτως καταρτίσῃ τὸ ἀνατεθὲν αὐτῇ σπουδαῖον ἔργον, μεθ' ὃ ὁρισθήσεται ἡ ἡμέρα καθ' ἣν συγκαλέσει ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης τὸ δεύτερον τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον.

Πάντων δὲ ἀποδεξαμένων τὴν γνώμην ταύτην, ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἀπέλυσε τὴν συνεδρίασιν.

† ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου.

A les vénérables pères, Dorothéos Evelpidès, grand protosyncelle, l'archimandrite Nicéphoros Glycas, professeur de théologie, l'archimandrite Philothéos Bryennios, directeur de la grande école patriarcale, dans le cas où il plairait au saint synode de les agréer."

Sa sainteté le patriarche Joachim a dit:

„J'approuve la proposition de sa sainteté le patriarche Grégorios pour la nomination d'une commission, ainsi que les noms proposés par elle. Mais comme sa sainteté a dit que cette commission doit être composée aussi de prélats et qu'elle n'en a proposé aucun, je propose pour faire partie de cette commission leurs éminences les métropolitains de Chalcédoine, de Derci, de Didymotichon et de Nyssa, s'il plait au saint synode de les agréer. Je crois aussi bon que leurs béatitudes nos frères proposent ceux parmi le clergé de leurs sièges
B qu'elles croiraient propres à prendre part aux travaux de cette commission."

Sa sainteté et béatitude le pape et patriarche d'Alexandrie a dit:

„Approuvant moi-même la proposition concernant la nomination d'une commission, je propose de ma part le pieux diacre Constantin Valiadès."

Sa béatitude le patriarche de Jérusalem a dit:

„J'accepte aussi la nomination de cette commission, mais, pour ma part, je n'ai personne à proposer comme propre à en faire partie."

Sa sainteté le patriarche Joachim a répondu:

„Au contraire vous avez quelqu'un de parfaitement compétent: c'est le savant docteur, l'archimandrite de votre église, Benjamin."

Sa sainteté le patriarche Grégorios et beaucoup d'autres pères ont approuvé cette proposition et se sont exprimés en faveur du dit archimandrite, et
C comme sa béatitude le patriarche de Jérusalem n'opposa rien à cette proposition, l'archimandrite Benjamin fut nommé membre de la commission.

Sa sainteté le patriarche Joachim proposa, après s'être préalablement concerté avec sa béatitude le patriarche d'Antioche qui venait de quitter le synode à cause d'une indisposition subite, pour faire partie de la commission, Callinicos Photiadès, protosyncelle de sa béatitude le patriarche d'Alexandrie.

Sa béatitude l'archevêque de Chypre a dit:

„Comme je n'ai pas moi-même une personne plus compétente à proposer, j'accepte aussi et je propose de ma part le pieux protosyncelle Callinicos qu'on vient de nommer."

Leurs éminences les métropolitains d'Ancyre et de Vélégrada proposèrent aussi de leur part le pieux archimandrite Germanos Aphthonidès, et le saint synode approuva la nomination de tous les membres
D proposés, au nombre de onze.

Ensuite sa sainteté le patriarche Joachim a dit:

„Combien de temps faudra-t-il à la commission pour préparer son rapport et le soumettre avec son avis à la délibération du saint synode?"

Sa sainteté et béatitude le pape et patriarche d'Alexandrie a dit qu'il fallait accorder pleine liberté à la commission qu'on venait de nommer, pour qu'elle eût le temps d'accomplir à son aise l'importante mission dont elle était chargée; et qu'ensuite on pourrait fixer le jour où sa sainteté le patriarche œcuménique convoquerait pour la seconde fois le saint et grand synode.

Cet avis fut approuvé par tout le saint synode, ensuite sa sainteté le patriarche leva la séance.

† Anthimos, patriarche de Constantinople, votant en même temps pour sa sainteté Anthimos de Byzance, ancien patriarche de Constantinople.

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος. A

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ.

† ὁ πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιος.

† ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἱερόθεος.
† ὁ Κύπρου ἀρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος.
† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος.
† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος.
† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος.
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
† ὁ Ἰκονίου Σωφρόνιος.
† ὁ Ἀγκύρας Χρύσανθος.
† ὁ Αἴνου Μελέτιος. B
† ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Γαβριήλ.
† ὁ Ἴμβρου Παΐσιος.
† ὁ Βελεγράδων Ἄνθιμος.
† ὁ Νύσσης Καλλίνικος.
† ὁ Σβορνικίου Διονύσιος.
† ὁ Λιτίτζης Ἰγνάτιος.
† ὁ Βράτζης Παΐσιος.
† ὁ Μελιτουπόλεως Εὐγένιος.
† ὁ Ἀναστασιουπόλεως Κύριλλος.
† ὁ Παμφίλου Διονύσιος.
† ὁ Χαριουπόλεως Γεννάδιος.
† ὁ Ἀργυρουπόλεως Ἀθανάσιος.
† ὁ Λαοδικείας Παρθένιος.

† ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος Δωρόθεος Εὐελπίδης ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Σεβαστείας Παΐσιου.

ὁ μέγας ἀρχιμανδρίτης Βενέδικτος.

ὁ σχολάρχης τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Φωτεινός. C

ὁ σχολάρχης τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος Βρυέννιος.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Γλυκᾶς.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰωάννης Ἀναστασιάδης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἱλαρίων Κανάκης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Ἀφθονίδης.

ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἁγίου ὄρους ἀρχιμανδρίτης Γεννάδιος Λαυριώτης.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Πορφύριος Ἐσφιγμενίτης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐγένιος Χρυσοχέρης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος Γρηγοριάδης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀμβρόσιος Χρηστίδης.
ὁ πρωτοσύγκελλος Καλλίνικος Φωτιάδης.
ὁ μέγας σύγκελλος Μητροφάνης.
ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος Κωνσταντῖνος.
ὁ ἱεροδιάκονος Γρηγόριος Ζιγαβηνός.
ὁ ἱεροδιάκονος Κωνσταντῖνος Βαφείδης. D
ὁ ἱεροδιάκονος Κωνσταντῖνος Βαλιάδης.
ὁ μοναχὸς Ἀρσένιος Ἰβηρίτης.

ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἱερᾶς συνόδου ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος Εὐτυχίδης.

Πρᾶξις Β'.

Τῇ δωδεκάτῃ μηνὸς σεπτεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ δευτέρου σωτηρίου ἔτους, ἰνδικτιῶνος α', ἡμέρᾳ τρίτῃ, προκειμένου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου, προϊσταμένου τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου, καὶ παρουσιαζόντων τῶν παναγιωτάτων πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου καὶ Ἰωακείμ, τοῦ παναγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πάπα καὶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σωφρονίου, τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἱεροθέου καὶ τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Σωφρονίου, τῶν πανιερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν

† Grégorios, ancien patriarche de Constantinople.

† Joachim, ancien patriarche de Constantinople.

† Sophronios, patriarche et pape d'Alexandrie.

† Hiérothéos, patriarche d'Antioche.
† Sophronios, archevêque de Chypre.
† Agathanghélos d'Ephèse.
† Panarétos d'Héraclée.
† Dionysios de Nicomédie.
† Ioannicios de Nicée.
† Gérasimos de Chalcédoine.
† Néophytos de Derci.
† Grégorios de Tournovo.
† Dionysios de Didymotichon.
† Sophronios d'Iconion.
† Chrysanthos d'Ancyre.
† Mélétios d'Enos.
† Gabriel de Samos.
† Païsios d'Imbros.
† Anthimos de Vélégrada.
† Callinicos de Nyssa.
† Dionysios de Svornic.
† Ignatios de Lititza.
† Païsios de Vratza.
† Eugénios de Mélitopolis.
† Cyrillos d'Anastasiopolis.
† Dionysios de Pamphilos.
† Gennadius de Chariopolis.
† Athanasios d'Argyropolis.
† Parthénios de Laodicée.

† Dorothéos Evelpidès, grand protosyncelle, votant en même temps pour sa grandeur Païsios évêque de Sévastia.

Bénédictos, archimandrite.

Grégorios Photinos, directeur de l'école de théologie de Halki.

Philothéos Bryennios, directeur de la grande école patriarcale.

Nicéphoros Glycas, archimandrite.
Jean Anastasiadès, archimandrite.
Hilarion Canacès, archimandrite.
Germanos Aphthonidès, archimandrite.

Gennadios de Lavra, archimandrite, représentant ordinaire de la montagne sacrée.

Porphyrios d' Esphigménou, archimandrite.

Cyrillos Grégoriadès, archimandrite.
Ambrosios Chrestidès, archimandrite.
Callinicos Photiadès, protosyncelle.
Métrophanès, grand syncelle.
Constantin, grand archidiacre.
Grégorios Zigabénos, diacre.
Constantin Vaphiadès, diacre.
Constantin Valiadès, diacre.
Arsénios d'Ibères, moine.

Callinicos Eutychidès, archimandrite, premier secrétaire du saint synode permanent.

Session II.

Le douze du mois de septembre de l'an de grâce mil huit cent soixante-douze, le premier de l'indiction, le jour du mardi, devant le saint évangile, se sont réunis sous la présidence de sa sainteté le patriarche œcuménique Anthimos, leurs saintetés les anciens patriarches de Constantinople Grégorios et Joachim; sa sainteté et béatitude le pape et patriarche d'Alexandrie Sophronios; sa béatitude le patriarche d'Antioche, Hiérothéos; sa béatitude l'archevêque de Chypre, Sophronios; leurs éminences les métropolitains, leurs grandeurs les évêques, les très pieux prêtres et archimandrites et les autres

εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιμανδριτῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ἐψάλη ἱερὰ τελετή, μεθ᾽ ἣν πάντων καθεσθέντων καὶ καταγραφέντων ἐν τῷ τῆς παρουσίας βιβλίῳ, ἐδηλώθη ὅτι ἀπῆσαν ὁ παναγιώτατος πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος, ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριλλος καὶ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σεβαστείας Παΐσιος, ἅπαντες ἐγγράφως δικαιολογήσαντες τὴν ἑαυτῶν ἀπουσίαν· παρεγένετο δὲ ἀντὶ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Σωζουαγαθουπόλεως Προκοπίου, παραιτηθέντος τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ὁ ἄρτι ἀντικαταστήσας αὐτὸν πανιερώτατος Σωζουαγαθουπόλεως Θεόφιλος, καὶ προσετέθη κατὰ πρόσκλησιν πατριαρχικὴν νέον μέλος ὁ εὐλαβέστατος ἡγούμενος τοῦ ἐνταῦθα σιναϊτικοῦ μετοχίου ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος.

Τούτων δηλωθέντων, ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιος εἶπε·

„Καλόν ἐστιν ἵνα προστεθῇ καὶ ἕτερος γραμματεὺς ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου ἐκλελεγμένος."

Πάντων δὲ ἀποδεξαμένων τὴν πρότασιν, ἐξελέγη ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Ἀφθονίδης. Ἀποποιηθέντος δ᾽ αὐτοῦ λόγῳ ἀσθενείας, ἐξελέγη ὁ ἱεροδιδάσκαλος Κωνσταντῖνος Βαλιάδης. Καὶ οὗτος ὑπήκουσε μὲν προθύμως, ἐξέφρασεν ὅμως εὐσεβάστως ἐνδοιασμὸν μὴ τυχὸν τὰ ἀνατιθέμενα αὐτῷ νέα καθήκοντα παρακωλύωσι τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἁγίας συνόδου.

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νικαίας Ἰωαννίκιος προτείνει ὡς γραμματέα τὸν εὐλαβέστατον δευτερεύοντα τῶν διακόνων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Γεράσιμον, ἀποδέχεται δὲ αὐτὸν ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἱερόθεος καί τινες τῶν μητροπολιτῶν. Ἀλλὰ τῶν πλειόνων ἐπιμενόντων εἰς τὴν προτέραν ἐκλογὴν καὶ διαβεβαιούντων, ὅτι τὰ τοῦ γραμματέως καθήκοντα οὐδόλως περιορίζουσι τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς ἱερᾶς συνόδου, ὁ εὐλαβέστατος ἱεροδιδάσκαλος Κωνσταντῖνος Βαλιάδης ἐνδοὺς κατέλαβε θέσιν ἐν τῷ τῆς ἁγίας συνόδου γραφείῳ.

Εἶτα ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης καὶ γραμματεὺς Καλλίνικος ἀναστὰς ἀνέγνω τὰ πρακτικὰ τῆς πρώτης συνεδριάσεως.

Τούτων δ᾽ ἐγκριθέντων, ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος εἶπε·

„Ποίαν ἔσχεν ἔκβασιν τὸ διάβημα τῆς χθὲς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Ἡρακλείας ἐκλεγείσης τριμελοῦς πρεσβείας, ἥτις ἔμελλεν ἐπισκέψασθαι τὸν ἀπουσιάσαντα ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης συνεντεύξεως μακαριώτατον πατριάρχην Κύριλλον;"

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος ἀπεκρίθη·

„Ἐξεπλήρωσε τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολήν, κομίσασα καὶ ἔγγραφον τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἀπάντησιν πρὸς τὸ σταλὲν αὐτῷ πατριαρχικὸν προσκλητήριον πιττάκιον, αὐτίκα ἀναγνωσθησομένην."

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ·

„Ἀξιῶ, ὅπως πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀπαντήσεως ἀνακοινώσῃ ἡ πρεσβεία τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς."

Πρῶτος ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νικαίας Ἰωαννίκιος εἶπε τάδε·

„Ἐπισκεψάμενοι χθὲς τὸ ἑσπέρας τὸν μακαριώτατον πατριάρχην Ἱεροσολύμων, εὕρομεν παρακαθημένους αὐτῷ καὶ τοὺς μακαριωτάτους τὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἀνεκοινώσαμεν αὐτῷ, ὅτι σκοπὸς τῆς ἐπισκέψεως ἡμῶν ἐστιν ὅπως, κατ᾽ ἐντολὴν τῶν ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνεντεύξει συνελθόντων ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πανιερωτάτου

A pères composant le saint et grand synode. Après la cérémonie d'usage, et lorsque tous les pères du synode eurent pris leurs places respectives et signé dans le livre de présence, il fut communiqué au saint synode que sa sainteté l'ancien patriarche de Constantinople Anthimos, sa béatitude le patriarche de Jérusalem Cyrillos, et sa grandeur l'évêque de Sévastia Païsios étaient absents et avaient tous justifié par écrit leur absence; que son éminence Procopios, métropolitain de Sozoagathopolis, démis récemment de son siège, était remplacé par son successeur, son éminence Théophilos, métropolitain de Sozoagathopolis, et qu'un nouveau membre, l'archimandrite Parthénios, supérieur de la succursale du monastère du mont Sinaï à Constantinople, prenait séance sur l'invitation de sa sainteté le patriarche œcuménique.

Après ces communications, sa sainteté et béatitude le pape et patriarche d'Alexandrie a dit: B

„Il serait bon d'ajouter au bureau encore un secrétaire élu par le saint synode."

Cette proposition ayant été approuvée par tous les membres, on choisit le très pieux archimandrite Germanos Aphtonidès. Celui-ci s'étant excusé pour motif de santé, on choisit pour le remplacer le docteur Constantin Valiadès, qui accepta volontiers, mais exprima respectueusement l'appréhension que ces nouvelles fonctions ne l'empêchassent d'exercer ses devoirs de membre du saint synode.

Son éminence le métropolitain de Nicée Ioannicios proposa alors pour secrétaire le pieux diacre en second de la grande église, Gérasimos, qui fut aussi agréé par sa béatitude le patriarche d'Antioche Iérothéos et quelques métropolitains. Mais comme la plupart des pères persistaient dans l'élection C précédente et assuraient que les fonctions de secrétaire ne limitaient nullement les droits comme membre du saint synode, le pieux docteur Constantin Valiadès se rendit à ces observations et prit place au bureau du saint synode.

Puis le pieux archimandrite Callinicos, un des secrétaires du synode, se leva et donna lecture du procès-verbal de la séance précédente qui fut approuvé.

Ensuite sa sainteté le patriarche Grégorios prit la parole et dit:

„Quel fut le résultat de la démarche faite par la délégation de trois membres élus hier chez son éminence le métropolitain d'Héraclée, pour se rendre auprès de sa béatitude le patriarche Cyrillos qui ne s'était pas rendu à cette entrevue particulière?"

Sa sainteté le patriarche œcuménique Anthimos D répondit:

„La délégation a accompli sa mission et nous a rapporté de la part de sa béatitude, en réponse à la lettre d'invitation patriarcale, une lettre dont lecture va être faite sur-le-champ."

Sa sainteté le patriarche Joachim:

„Je demande que la délégation nous communique le résultat de sa mission avant la lecture de la lettre en question."

Son éminence le métropolitain de Nicée Ioannicios dit:

„Nous étant rendus hier soir chez sa béatitude le patriarche de Jérusalem, nous le trouvâmes avec sa béatitude le patriarche d'Antioche et l'archevêque de Chypre. Nous lui dîmes que le but de notre visite était, ainsi que nous en avions reçu mission de leurs saintetés et de leurs éminences les patriarches et les métropolitains réunis en une entrevue

μητροπολίτου Ἡρακλείας πατριαρχῶν καὶ μητροπολιτῶν, ἀναγγείλωμεν αὐτῷ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου τῆς ἐπὶ συντάξει τῆς ἐκθέσεως διορισθείσης ἐπιτροπῆς, καὶ μάθωμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας συνεντεύξεως ἀπουσίας αὐτοῦ. Ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἀπεκρίνατο· Ἕνεκα τῆς μεταβάσεώς μου παρὰ τῇ αὐτοῦ ὑψηλότητι τῷ μεγάλῳ βεζύρῃ οὐκ ἠδυνήθην παρευρεθῆναι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Ἡρακλείας. Διαταχθεὶς δὲ ὅπως, ὅσον τάχος ἀπελθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἑτοιμάσω τὰ πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἐκεῖσε προσεχῶς ἀπελευσομένου μεγάλου δουκὸς τῆς Ῥωσσίας Νικολάου, οὐ δυνήσομαι ἴσως παρουσιάσαι οὐδὲ αὔριον ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς ἁγίας συνόδου συνεδριάσει."

Δεύτερος ἀναστὰς ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος Δωρόθεος προσέθετο·

„Μεταβᾶσα χθὲς περὶ τὴν ὀγδόην καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἡ πρεσβεία παρὰ τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων, εὗρεν αὐτὸν καταβεβλημένον ἐκ τοῦ κόπου, καὶ μὴ δυνάμενον ἑπομένως ἐλθεῖν εἰς μακρὰν πρὸς ἡμᾶς συνδιάλεξιν· ἀναγγειλάντων δὲ ἡμῶν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἔχει ἤδη ἑτοίμην τὴν ἔκθεσιν καὶ ἐκλιπαρησάντων ὅπως παρουσιάσῃ αὔριον ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἐφάνη οἷον ἀμφιταλαντευόμενος."

Τρίτος ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Γλυκᾶς ἀναστὰς εἶπε τάδε·

„Ἐμοὶ οὐδὲν ἄλλο ὑπολείπεται προσθεῖναι, ἢ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ παρακαθήμενοι μακαριώτατοι, βλέποντες τὸν μακαριώτατον πατριάρχην Ἱεροσολύμων ἀποκλίνοντα μᾶλλον πρὸς ἀποποίησιν θετικῆς τινος ὑποσχέσεως ὅτι προσελεύσεται εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, προέτρεψαν αὐτὸν λιπαρῶς ἐλθεῖν· ἀλλ᾽ ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀπαντήσεως, ἐγερθεὶς ἔλαβε παρακειμένην ἐνσφράγιστον ἐπιστολήν, ἐπιγεγραμμένην τῇ αὐτοῦ θειοτάτῃ παναγιότητι, καὶ ἐπιδοὺς ἡμῖν αὐτὴν ἔδειξε μὲν προθυμίαν ὅπως παρουσιάσῃ σήμερον, ἀλλὰ μετά τινος πάντοτε δισταγμοῦ. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἔκβασις τῆς ἀποστολῆς ἡμῶν."

Εἶτα ὁ εὐλαβέστατος ἱεροδιδάσκαλος καὶ γραμματεὺς Κωνσταντῖνος λαβὼν ἀνέγνω τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολὴν τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἔχουσαν οὑτωσί·

Ἀριθ. πρωτοκόλλου 4977.

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην καὶ πανσέβαστον παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ περιπτυσσόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Τὸ ἀδελφικὸν αὐτῆς πιττάκιον, δι᾽ οὗ καλεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν αὔριον συγκροτουμένην ἁγίαν σύνοδον, μετ᾽ ἀγάπης ἐγκαρδίου λαβόντες, ἀπαντῶμεν τῇ ὑμετέρᾳ πανσεβάστῳ παναγιότητι, ὅτι τὸ μὲν ἴδιον ἡμῶν φρόνημα περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἐξεφράσαμεν προφορικῶς ἐν πολλαῖς μετ᾽ αὐτῆς διαλέξεσιν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν πρᾶγμα περιέχει σπουδαιότητα πλείστην, ἡμεῖς δὲ ἐπειγόμεθα καθ᾽ ὑψηλὴν ἐπιταγὴν νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀνυπερθέτως εἰς Ἱεροσόλυμα, θέλομεν συγκαλέσει ἅμα τῇ ἐκεῖ ἀφίξει ἡμῶν τὴν ἱερὰν τῶν Ἱεροσολύμων σύνοδον, καὶ συσκεψάμενοι μετ᾽ αὐτῆς θέλομεν ἐξαγγείλει κατὰ τάχος τῇ ὑμετέρᾳ πανσεβάστῳ παναγιότητι τὴν διαγνώμην τῆς περὶ ἡμᾶς ἁγίας συνόδου, καὶ τοῦτο ἵνα μὴ λάθωμεν τυχὸν ἐναντία τῇ συνοδικῇ γνώμῃ ἀποφαινόμενοι.

Τῆς ὑμετέρας πανσεβάστου ἡμῖν παναγιότητος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς ἀγαπητὸς καὶ τοῖς ὁρισμοῖς ἑτοιμότατος

(Ὑπογεγραμ.) † ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος.

,αωοβ', σεπτεμβρίου ια'.

Τῷ παναγιωτάτῳ θειοτάτῳ καὶ πανσεβάστῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Ἀνθίμῳ τῷ ϛ' ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητῷ καὶ περισπουδάστῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος, ἀσπασίως.

A particulière chez son éminence le métropolitain d'Héraclée, de lui annoncer que la commission, chargée de rédiger le rapport, venait de terminer son travail, et de nous informer de la cause qui avait obligé sa béatitude de s'absenter de cette entrevue particulière. Sa béatitude nous répondit: „M'étant rendu chez son altesse le grand vizir je n'ai pas pu me rendre chez son éminence le métropolitain d'Héraclée; comme j'ai reçu l'ordre de me rendre le plus tôt possible à Jérusalem, pour me préparer à recevoir son altesse imperiale le grand duc de Russie Nicolas, qui doit s'y rendre prochainement, je ne pourrai peut-être pas prendre part non plus demain à la seconde séance du saint synode."

Puis le grand protosyncelle se leva et dit:

„La délégation s'étant rendue hier vers huit heures et demie chez sa béatitude le patriarche B de Jérusalem, le trouva harassé de fatigue et par conséquent dans l'impossibilité d'avoir un long entretien avec elle. Nous lui annonçâmes que la commission avait achevé son travail et nous le priâmes de venir prendre séance demain au saint synode, mais sa béatitude nous parut hésiter."

En dernier lieu l'archimandrite Nicéphoros Glycas prit la parole et dit:

„Il ne me reste plus rien à ajouter, si ce n'est que leurs béatitudes, que nous avons trouvées chez le patriarche de Jérusalem, voyant que ce dernier cherchait à éviter de prendre tout engagement exprès de prendre séance le lendemain au saint synode, le prièrent instamment de s'y rendre; pour toute réponse sa béatitude se leva et prit près de lui une lettre cachetée, portant l'adresse de sa sainteté, et nous la remit en nous témoignant de son désir d'assister à la séance aujourd'hui, mais C toujours avec quelque hésitation. Tel fut le résultat de notre mission."

Puis le très pieux docteur Constantin, secrétaire du synode, donna lecture de la lettre en question de sa béatitude le patriarche de Jérusalem, conçue en ces termes:

N° du protocolle 4977.

„Nous embrasssons fraternellement en Jésus-Christ votre sainteté très vénérée, que nous saluons avec joie.

„Nous avons reçu avec une affection cordiale la mission fraternelle de votre sainteté par laquelle elle nous invite à prendre part au saint synode convoqué pour demain, et nous nous empressons de répondre à votre sainteté très vénérée que nous avons souvent dans plusieurs entrevues avec elle exprimé notre opinion personnelle sur la question D bulgare. Comme c'est une question d'une grande importance et que nous avons hâte de partir sans délai pour Jérusalem d'après un ordre supérieur, nous convoquerons, aussitôt notre arrivée, le saint synode de Jérusalem, et après en avoir délibéré avec lui, nous nous empresserons de transmettre à votre très vénérée sainteté la décision de notre saint synode, et cela pour ne pas nous exposer à formuler une autre opinion que celle du saint synode.

„De votre sainteté très vénérée le frère en Jésus-Christ très-affectionné et très obéissant.

(Signé.) Le patriarche de Jérusalem Cyrillos.

1872 le 11 septembre.

„A sa sainteté très vénérée, l'archevêque de Constantinople et patriarche œcuménique, notre seigneur Anthimos VI, frère très cher et très affectionné de notre modestie."

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος· A

„Ἐρωτῶ τοὺς παρόντας μακαριωτάτους, εἰ τυχὸν γινώσκουσιν ἀναγγεῖλαι καὶ ἕτερόν τι δικαιολογοῦν τὴν ἀπουσίαν τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων.“

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας·

„Καὶ ἡμεῖς οὐδὲν ἕτερον γινώσκομεν, εἰμὴ ὅτι μετὰ τὸ δεῖπνον, λόγου καὶ αὖθις γενομένου περὶ τούτου, εἶπεν ἡμῖν ὁ μακαριώτατος ὅτι σήμερον λίαν πρωῒ ἔμελλεν ἀπελθεῖν εἰς τὸν Βόσπορον πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ διοικητοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, ἵνα συνεννοηθῇ μετ᾽ αὐτοῦ περὶ τῆς προσεχοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελεύσεως τοῦ μεγάλου δουκὸς καὶ τῶν περὶ αὐτῆς ληπτέων μέτρων, καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου οὐκ εὐκαιρήσει παραστῆναι ἐν τῇ σημερινῇ συνεδριάσει· ἡμεῖς ὅμως καὶ πάλιν ὑπεδείξαμεν τῇ αὐτοῦ μακαριότητι ὅτι ἠδύνατο ἐπὶ μίαν γοῦν ὥραν συνεδριάσαι καὶ εἶτα ἀπελθεῖν, ἐὰν δέῃ, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως, ἀλλ᾽ ἀτυχῶς ἔμεινε μέχρι τέλους ἀμετάπειστος.“ B

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἰκονίου εἶπεν·

„Ἀναγνωσθήτω τὸ γράμμα τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

„Πρὶν ἢ ἀναγνωσθῇ ἡ τοῦ πατριάρχου ἐπιστολή, ἀνάγκη ὅπως διευκρινισθῇ ἕτερον σπουδαιότερον ζήτημα, σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν ἤδη ἀναγνωσθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων. Ὁριστέον δηλονότι καλῶς ὁποία τις ἔσται ἡ γενησομένη ἀπάντησις παρὰ τῆς αὐτοῦ θειοτάτης παναγιότητος.

„Ἡ αὐτοῦ μακαριότης, καθ᾽ ἃ ἠκούσατε, τρεῖς προβάλλεται λόγους τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ, ἣν ἀπ᾽ ἀρχῆς, ὡς φαίνεται, προτιθέμενος, εἶχεν ἤδη γεγραμμένην καὶ πρόχειρον τὴν σταλεῖσαν ἐπιστολήν. Πρῶτον ὅτι ἐπανειλημμένως ἤδη ἐξεδήλωσεν ἐν ταῖς πρὸς τὸν παναγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἰδιωτικαῖς αὐτοῦ συνεντεύξεσιν, ὁποῖόν ἐστι τὸ φρόνημα καὶ ἡ γνώμη τῆς αὐτοῦ μακαριότητος ὡς πρὸς τὸ ἐπασχολοῦν τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον σπουδαῖον ζήτημα· ὥστε κατὰ ταῦτα ἀναγκαῖον ὅπως εὐδοκήσῃ ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης ἐκδηλῶσαι καὶ ἡμῖν τὸ ἄγνωστον τοῦτο φρόνημα, καί τοι ἐκ τῶν προτέρων ἤδη πασίγνωστός ἐστιν ἡ γνώμη τῆς αὐτοῦ μακαριότητος, ὡς σαφῶς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐκπεφρασμένη. Οὕτω τὸ μὲν πρῶτον καθορᾶται αὕτη ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν ἔτει ,αωξα´ συνελθούσης ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης συνόδου· τὸ δεύτερον δὲ ἀριδηλότερον καὶ σαφέστερον ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐν ἔτει ,αωξδ´ συγκροτηθείσης μεγάλης συνόδου, ἐν ᾗ παρῆσαν καὶ οἱ ἄλλοι δύο μακαριώτατοι πατριάρχαι, διέποντος τότε τοὺς οἴακας τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τοῦ νῦν παναγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σωφρονίου· καὶ τὸ τρίτον διετρανώθη αὕτη καταφανέστατα ἐν τῇ κατὰ τὸ ,αωξθ´ ἐκδεδομένῃ πατριαρχικῇ καὶ συνοδικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ, ἐν ᾗ καὶ ἔχιδναν μάλιστα ὠνόμασε τὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἀρχήν. Ἐκ τῶν τριῶν τοίνυν τούτων ἐγγράφων ἐστὶν ἤδη διαπρυσίως διακεκηρυγμένη ἡ γνώμη τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, καὶ ἑπομένως ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὑπονοουμένη οὐκ ἔσται διάφορος ταύτης, ἀλλ᾽ οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ αὕτη, ἀπαιτεῖται ὅπως γένηται γνωστή. Ὁ δεύτερος προτεινόμενος λόγος, ὅτι δηλονότι ἐπείγεται ἵνα ἀνυπερθέτως ἐπανέλθῃ εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸ ὑποδέξασθαι τὸν ἐκεῖσε ὅσονούπω μεταβησόμενον μέγαν δοῦκα ἐστὶν εὐθεράπευτος, διότι δύναται κάλλιστα, ἀποχωρῶν, καταλεῖψαι τοποτηρητὴν αὐτοῦ, ὃν ἂν βούλοιτο. Ὁ δὲ τρίτος λόγος, ὅτι φοβούμενος μὴ τυχὸν λάθῃ ἐναντία ἀποφαινόμενος τῇ περὶ αὐτὸν συνόδῳ σκοπεῖ ἅμα τῇ εἰς Ἱεροσόλυμα ἀφίξει αὐτοῦ ὅπως, συσκεψάμενος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν συνοδικῶν ἐξαγγείλῃ ὅσον τάχος τὴν διαγνώμην αὐτῆς, οὗτος ἰδίως ὁ τρίτος λόγος

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

„Qu'il plaise à leurs béatitudes ici présentes de nous dire si elles connaissent quelque autre motif qui puisse justifier l'absence de sa béatitude le patriarche de Jérusalem“.

Sa béatitude le patriarche d'Antioche:

„Nous ne savons nous-mêmes rien de plus, si non qu'après dîner, comme nous parlions de cette question, sa béatitude nous a dit qu'elle devait aujourd'hui se rendre de grand matin au Bosphore pour visiter le gouverneur de Jérusalem et s'entendre avec lui sur les préparatifs à faire pour l'arrivée prochaine du grand duc à Jérusalem, et que cela l'empêcherait d'assister à la séance d'aujourd'hui. De notre part, nous avons dit à sa béatitude qu'elle pouvait assister pour une heure au moins et s'en aller ensuite, s'il le fallait, afin d'éviter toute fausse interprétation, mais malheureusement sa béatitude resta inébranlable.“

Son éminence le métropolitain d'Iconion a dit:

„Qu'il soit donné lecture de la lettre de sa sainteté Anthimos, ancien patriarche de Constantinople.“

Son éminence le métropolitain de Derci a dit:

„Avant de procéder à la lecture de la lettre du patriarche, il est nécessaire d'élucider une question plus importante, qui se rattache à la lettre de sa béatitude le patriarche, dont nous venons d'entendre la lecture; c'est qu'il faut bien déterminer quelle sera la réponse que fera sa sainteté le patriarche œcuménique.

„Sa béatitude, selon ce que vous avez ouï, donne trois raisons de son absence, à laquelle elle était, paraît-il, décidée dès le principe, puisqu'elle avait déjà écrite et toute prête la lettre qu'elle a envoyée. Ces raisons sont, premièrement, qu'elle a, à plusieurs reprises, exprimé, dans ses entrevues privées avec sa sainteté, quel est son sentiment et son opinion sur la question importante qui occupe le saint et grand synode. Ainsi il est nécessaire que sa sainteté daigne nous dire aussi quelle est cette opinion; bien que, à priori, l'opinion de sa béatitude soit très bien connue, comme ayant été très clairement exprimée en différentes circonstances. Ainsi son opinion est d'abord exprimée dans les actes du grand synode réuni à Constantinople en 1861; ensuite elle est exprimée pour la seconde fois et encore plus clairement dans les actes du grand synode de 1864, où leurs béatitudes les patriarches d'Alexandrie et d'Antioche étaient présents; c'était sous le pontificat de sa sainteté et sa béatitude le patriarche actuel d'Alexandrie, Sophronios. Enfin elle est encore plus clairement proclamée dans la lettre patriarcale et synodique de sa béatitude, donnée en 1869, où entre autres le principe du *phylétisme* est aussi qualifié de „vipère“. Par ces trois actes l'opinion de sa béatitude est hautement proclamée; et celle à laquelle il est fait allusion dans sa dernière lettre ne peut pas être différente, mais quelle qu'elle soit, elle doit être connue. Pour la seconde raison que sa béatitude donne, c'est-à-dire qu'elle a hâte de retourner à Jérusalem pour y recevoir son altesse le grand duc, qui doit bientôt s'y rendre, il est facile d'y remédier: sa béatitude peut laisser, pour la représenter en son absence, celui qu'elle agrée. Quant à la troisième raison, que, craignant de s'exposer à formuler une autre opinion que celle de son saint synode, elle se propose, aussitôt arrivée à Jérusalem, de délibérer avec les pères du saint synode de son siège et de nous transmettre cet avis, c'est là une raison très-peu concluante; car sa lettre synodique, ci-dessus mentionnée, qui

ἐστὶν ὅλως ἀνίσχυρος, διότι ἡ ἄρτι μνημονευθεῖσα A
συνοδικὴ αὐτοῦ ἐπιστολὴ τοῦ ,αωξθ', πιστὸν οὖσα ἀληθῶς ἀπεικόνισμα ἀκριβοῦς τῶν πραγμάτων διαγνώσεως καὶ εὐσεβοῦς ζήλου, στεντορείᾳ τῇ φωνῇ ἐξαγγέλλει τὸ περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος φρόνημα τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν Ἱεροσολύμων· δι' ὃ καὶ προτείνω τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς."

Ἡ ἁγία σύνοδος ἀνέκραξεν·

„Ἀναγνωσθήτω αὕτη."

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης·

„Τοσοῦτο μᾶλλον ἀναγνωστέον αὐτήν, καθ' ὅσον ἡ ἐν αὐτῇ γνώμη τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων ἐστὶν ἀκριβῶς ἐκπεφρασμένη."

Ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἠρώτησε τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην·

„Ποία τις ἦν ἐν τούτοις ἡ ἐν ταῖς ἰδιαιτέραις συνεντεύξεσιν ἐκφρασθεῖσα γνώμη τῆς αὐτοῦ μακαριότητος;" B

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης·

„Οὐδεμίαν ἐξέφρασεν ὁ μακαριώτατος ἰδίαν νέαν γνώμην."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Σάμου·

„Παρὼν ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος κατ' ἰδίαν συνδιαλέξεσι τοῦ παναγιωτάτου καὶ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν, δύναμαι διαβεβαιῶσαι τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὅτι αὗται περιεστράφησαν πάντοτε εἰς γενικὰς ἐκφράσεις περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, μηδόλως προβᾶσαι εἰς τὰ καθέκαστα αὐτοῦ· καὶ ὅτι ἑπομένως εὑρέθησαν κατὰ πάντα σύμφωνοι."

Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου·

„Ἀληθῆ μὲν ταῦτα πάντα, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐπαληθεύει καὶ ὅτι ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐξῃτήσατο ὅπως προηγουμένως πεισθῇ περὶ δύο τινῶν· α') ὁποῖόν ἐστι τὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως φρόνημα περὶ τῆς συγκροτηθησομένης ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, διότι ἄνευ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀδείας C
ἀτελεσφόρητος ἔσται ἡ συγκρότησις ταύτης· καὶ β') ἐὰν ὑπάρχῃ ἐλπὶς συμβιβασμοῦ μετὰ τῶν διαφερομένων βουλγάρων, ἐφ' ᾧ μάλιστα καὶ ὀκταήμερος παρεχωρήθη ἡμῖν προθεσμία. Καὶ ταῦτα μὲν γινώσκω καλῶς, ἀλλ' ὁποῖά τινα ἐλαλήθησαν, ὅτε τὴν ἐπιοῦσαν ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων μετὰ τὴν ἐκ τῆς ὑψηλῆς πύλης ἐπάνοδον ἐπεσκέψατο τὴν αὐτοῦ θειοτάτην παναγιότητα, τοῦτο ἀγνοῶ."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἡρακλείας·

„Ὅλως ἀδιάφορόν ἐστιν ὁποῖα καὶ ὅσα ἂν ἐλαλήθησαν προφορικῶς, ὅ τι γέγραπται, τοῦτο καὶ μόνον ληφθήσεται ὑπ' ὄψιν· δι' ὃ καὶ ἀναγνωσθήτω ἡ ἐπιστολὴ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων."

Ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας·

„Ἀναγνωσθήτω ἡ ἐπιστολή."

Ὁ γραμματεὺς λαβὼν ἀνέγνω αὐτήν, ἔχουσαν ὧδε· D

Ἀριθμ. πρωτοκόλλου 589.

Παναγιώτατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως κύριε κύριε Γρηγόριε, καὶ ἁγία καὶ ἱερὰ σύνοδος τῶν σεβασμιωτάτων ἁγίων ἀρχιερέων, ἁπαξάπαντες λίαν ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τὴν ὑμετέραν σεβασμιωτάτην καὶ περισπούδαστον ἡμῖν παναγιότητα καὶ τὴν ὑμετέραν σεβασμιωτάτην πανιερότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ περιπτυσσόμενοι, ὁλοψύχως ἐν ἁγίῳ φιλήματι κατασπαζόμεθα καὶ ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Καὶ πρότερον μὲν οὐκ ἠγνοοῦμεν ἐκ πολλῶν πολλαχοῦ εἰρημένων τε καὶ γεγραμμένων τὰ πολυειδῆ καὶ πολύτροπα μηχανήματα, ἅπερ ὁ τῶν ζιζανίων σπορεὺς ἐξεῦρε κατὰ διαφόρους καιρούς, ἵνα ἀποσπάσῃ

A est vraiment le modèle d'une appréciation exacte des choses et d'un zèle pieux, proclame à haute voix l'opinion du synode de Jérusalem sur la question bulgare. C'est pourquoi je suis d'avis qu'il en soit donné lecture au synode."

Le saint synode a dit à l'unanimité:

„Qu'il en soit donné lecture."

Sa sainteté le patriarche œcuménique a dit:

„Qu'il en soit donné lecture, d'autant plus qu'elle contient l'expression exacte de l'opinion du synode de Jérusalem.

Sa sainteté et béatitude le patriarche d'Alexandrie demanda à sa sainteté le patriarche œcuménique:

„Quelle était cependant l'avis exprimé par sa béatitude dans les entrevues privées dont il s'agit?"

Sa sainteté le patriarche œcuménique a répondu:

„Sa béatitude n'a exprimé aucune opinion nouvelle."

Son éminence le métropolitain de Samos:

„J'étais présent moi-même à ces entrevues de sa sainteté avec les autres patriarches, et je puis certifier au saint et grand synode que ces conversations en sont toujours restées à des termes généraux sur la question bulgare, sans jamais entrer dans les détails, et que par conséquent ils sont toujours restés d'accord."

Sa béatitude l'archevêque de Chypre:

„Cela est vrai, mais il est non moins vrai que sa béatitude le patriarche de Jérusalem a demandé à être préalablement édifiée sur deux questions: 1°) Quelle était l'opinion du gouvernement impérial sur la réunion du saint et grand synode, car sans l'assentiment impérial, la réunion du synode serait sans effet; et 2°) s'il restait encore quelque espoir d'entente avec les dissidents Bulgares. C'est pour cela qu'il nous a été accordé un delai de huit jours. Voilà ce que je sais. Quant aux paroles échangées le lendemain, lorsque sa béatitude le patriarche de Jérusalem, de retour de sa visite à la Sublime Porte, se rendit auprès de sa sainteté, je les ignore."

Son éminence le métropolitain d'Héraclée:

„Il est inutile de rechercher ce qui a pu être échangé verbalement, nous ne pouvons prendre en considération que ce qui est écrit; c'est pourquoi je suis d'avis qu'on procède à la lecture de la lettre de l'église de Jérusalem."

Sa sainteté et béatitude le pape et patriarche d'Alexandrie:

„Qu'on procède à la lecture de cette lettre."

Le secrétaire donna alors lecture de cette lettre conçue en ces termes:

N° du protocole 589.

„Très saint et très vénéré patriarche œcuménique de Constantinople, notre seigneur Grégorios, saint et sacré synode des très vénérables archevêques, et très chers frères en Jésus-Christ, notre Dieu, de notre modestie, nous embrassons fraternellement en Jésus-Christ votre sainteté très vénérée et nous lui envoyons de toute notre âme le saint baiser de paix avec nos salutations affectionnées.

„Déjà depuis longtemps nous connaissons par tout ce qui a été dit et écrit les nombreuses machinations de toute espèce que le semeur de zizanie avait inventées à différentes époques pour

καὶ ἀποχωρίσῃ τὸ ὀρθόδοξον τῶν Βουλγάρων ἔθνος A ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ μητρὸς καὶ τροφοῦ καὶ εὐεργέτιδος, τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων τὴν ἀπὸ ις' δεκεμβρίου τοῦ παριππεύσαντος ἔτους σεβασμίαν καὶ περιπόθητον συνοδικὴν καὶ ἀδελφικὴν τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἐπιστολὴν μετὰ τῶν συνοδευσάντων αὐτὴν ἐγγράφων ἀσφαλῶς κομισάμενοι, καὶ μετὰ συντόνου τῆς προσοχῆς καὶ τῆς συννοίας μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου ταύτην διεξελθόντες, ἠλγήσαμεν ἀληθῶς τὴν καρδίαν καὶ ἐτάκημεν τὰ σπλάγχνα ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ ὅλως ἀλλοκότου καὶ τερατώδους μηχανουργήματος, ὅπερ ὁ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους αἰώνιος ἀλάστωρ οὗτος καὶ ἐπίβουλος ἐμηχανήσατο καὶ πάλιν πρὸς τὸ διαρρῆξαι τὸν ἄνωθεν ὑφαντὸν χιτῶνα, καὶ διαταράξαι τὴν θεόσδοτον εἰρήνην καὶ ἁρμονίαν τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἣν ὁ οὐράνιος δομήτωρ καὶ ἱδρυτὴς ἔπηξεν ἐπὶ τῆς ἀκραδάντου καὶ ἀρραγοῦς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς B ἑνότητος πέτρας, νῦν μὲν ὡς μόνον ἀληθὲς γνώρισμα τῶν γνησίων αὐτοῦ μαθητῶν συνιστὰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην, νῦν δὲ μετὰ πολλῆς τῆς συγκινήσεως δεόμενος τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ πατρὸς ὑπὲρ τῆς ἑνότητος καὶ τῆς εὐσταθείας τῶν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης διεσπαρμένων ἁγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν· „Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς.“ (Ἰω. ιζ', 11.)

Ναί, ἠλγήσαμεν, ὦ σεβασμία καὶ περισπούδαστος ἡμῖν κορυφή, ἠλγήσαμεν τὴν καρδίαν καὶ ἐτάκημεν τὰ σπλάγχνα, καταμαθόντες ὅτι ἐπ' ἐσχάτων (ὡς εἰ μὴ τάχ' ἤρκουν αἱ ἔναγχος τὴν ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν διαταράξασαι καὶ ἔτι καὶ νῦν κατὰ τόπους αὐτὴν συνθλίβουσαι ἐπήρειαι τοῦ πονηροῦ) σάλος πάλιν μέγας καὶ φοβερὸς ὑπὸ ἀνέμου βιαίου ἐκ τῆς ὀρθοδόξου Βουλγαρίας πνεύσαντος ἐξεγερθεὶς ἐπαπειλεῖ καὶ πάλιν κατακλύσαι τὸ θεόσωστον τῆς ἁγίας τοῦ C Χριστοῦ ἐκκλησίας σκάφος. Ὦ! καὶ τίς ἂν μὴ ἀλγήσειεν ἀναλογιζόμενος ὅτι μικρά τις μοῖρα ἀνδρῶν σκολιῶν καὶ διεστραμμένα λαλούντων (οὐ γὰρ ὅλος οὐδ' ὁ πλείων λαὸς τῶν εὐσεβῶν ὀρθοδόξων Βουλγάρων, ὅπερ οὐ μικρὸν ἡμᾶς παρεμυθήσατο), ἀνδρῶν σκανδαλοποιῶν καὶ λαοπλάνων, ὀργάνων τοῦ Σατανᾶ καὶ πιστῶν ὑπηρετῶν τοῦ σκότους, ἁπάσας μονονουχὶ τὰς ἐπαρχίας τῆς εὐσεβούσης Βουλγαρίας ξυνταράξαντες καὶ ξυγκυκήσαντες μέχρι τούτου ἀπονοίας ἀφίκοντο, ὥστε ὅρια αἰώνια, ἃ οἱ πατέρες ἡμῶν ἔθεντο, μετᾶραι ἐπιχειρήσαντες, ἀγνώστους ἄχρι τοῦδε καὶ ἀνηκούστους φυλετικὰς καὶ ἐθνολογικὰς εἰσαγαγεῖν διακρίσεις καὶ φιλοτιμίας ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ οὔτε ἰουδαῖος ἔνι, οὔτε ἕλλην, οὔτε δοῦλος, οὔτε ἐλεύθερος, οὔτε ἄρσεν καὶ θῆλυ, ἀλλὰ πάντες εἷς ἐσμὲν ἐν Χριστῷ, διασπῶντες οὕτω καὶ διαταράσσοντες τὴν ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης ἑνότητα τοῦ πνεύματος, ἀντευαγγελικὰς ἐκ- D κλησίας καινοτομοῦντες, ἀντικανονικὰ δικαιώματα προβαλλόμενοι, ἀνηκούστων προνομιῶν ἀντιποιούμενοι, καὶ μυρίοις ἄλλοις σατανικοῖς τρόποις ἅπαν τὸ θεοστήρικτον ἔθνος τῶν ὀρθοδόξων βουλγάρων καταρρᾳδιουργοῦντες, καὶ τὰς τούτου ἁπαλὰς καὶ ἁπλοϊκὰς καρδίας παραπλάττειν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἀγωνιζόμενοι. Τίς ἂν μὴ πληγείη, φαμέν, διὰ μέσων τῶν σπλάγχνων, βλέπων γνήσια ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τέκνα, τὰ σωτηριώδη νάματα τῆς πίστεως καὶ εὐσεβείας ἐξ αὐτῆς ἀρυσάμενα, καὶ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ὑπ' αὐτῆς γεννηθέντα, μετὰ τοσαύτης αὐθαδείας καὶ θράσους κατὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μητρὸς καὶ τροφοῦ καὶ εὐεργέτιδος κατεξανιστάμενα καὶ ἀμύθητα κατ' αὐτῆς ἀσεβήματα ἀσεβοῦντα, καὶ ταῦτα κατὰ μητρὸς τοσοῦτο φίλτρον αὐτοῖς ἐπιδεικνυμένης, μετὰ τοσαύτης στοργῆς καὶ μειλιχίως τὰ νεανιεύματα αὐτῶν ἀνεχομένης, μετὰ τοσαύτης πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τὰ ἀσθενήματα αὐτῶν βασταζούσης καὶ τοσαύ-

A détacher et séparer la nation orthodoxe des Bulgares des bras de sa mère spirituelle la grande église de Jésus-Christ, sa nourrice et sa bienfaitrice. Mais dernièrement nous avons reçu en toute sûreté la vénérable et très désirée lettre synodique et fraternelle de votre sainteté en date du 16 décembre de l'année qui vient de s'écouler, accompagnée de toutes les pièces y relatives que nous avons parcourues avec grande attention avec notre saint et sacré synode. Nous avons en effet ressenti une profonde douleur, nous avons senti nos entrailles se déchirer en apprenant la machination étrange et monstrueuse que l'éternel tentateur et l'éternel ennemi du genre humain a de nouveau inventée pour déchirer la tunique céleste et troubler ces dons célestes, la paix et l'harmonie de l'église orthodoxe de Jésus-Christ, que son divin créateur et fondateur a appuyée sur la pierre inébranlable B de l'amour et de l'unité; tantôt en établissant l'amour et la paix comme le véritable signe de reconnaissance de ses vrais disciples; tantôt en priant avec une profonde émotion son père céleste pour l'unité et la constance des églises dispersées d'une extrémité de l'univers à l'autre. „Père saint, garde en ton nom ceux que tu m'as donnés, afin qu'ils soient un comme nous.“ (St. Jean XVII, 11.)

„Oui, nous avons senti une profonde douleur, notre vénérable et cher frère, notre cœur fut vivement affligé, nos entrailles furent déchirées, lorsque nous avons appris (comme si les tentations de l'esprit malin qui ont dernièrement agité l'église orthodoxe du Christ et qui l'affligent encore aujourd'hui en certains endroits ne suffisaient pas), que naguère, une grande et terrible tourmente, C soulevée par un vent destructeur venu de la Bulgarie orthodoxe menace de nouveau de submerger le vaisseau protégé par Dieu de l'église sainte de Jésus-Christ. Hélas! qui ne serait affligé en pensant qu'une faible partie de gens pervers annonçant des choses pernicieuses (car ce n'est pas tout le peuple orthodoxe des Bulgares, ni même la majeure partie, ce qui a été pour nous une grande consolation), de gens qui forgent le scandale, et qui égarent le peuple, instruments de Satan et fidèles serviteurs des ténèbres, ont agité presque tous les diocèses de la pieuse Bulgarie, et, dans l'excès de leur aveuglement, ils se sont efforcés de renverser les bornes éternelles que nos pères ont posées, et d'introduire dans l'église orthodoxe, où il n'y a ni juifs, ni grecs, ni esclaves, ni libres, ni hommes, ni femmes, mais où nous sommes tous un en Jésus-Christ, les prétentions ambitieuses et les distinctions D inconnues et inouïes jusqu'à présent de race et de nationalité; rompant et troublant ainsi l'unité de l'esprit, qui consiste dans l'union de la paix; cherchant à établir des églises contrairement à l'évangile, à s'arroger des droits contraires aux canons saints, des privilèges inouïs, à agiter par mille intrigues sataniques la pieuse nation des Bulgares dont ils s'efforcent nuit et jour à égarer les cœurs tendres et simples. Qui ne sentirait le fond de ses entrailles déchiré en voyant de vrais fils de l'église orthodoxe, régénérés par l'évangile et nourris par elle du lait salutaire de la foi et de la piété, se lever avec une telle audace contre leur mère nourricière et leur bienfaitrice, pour commettre contre elle les plus grandes iniquités; contre cette mère qui leur montre une si grande tendresse; qui supporte, avec tendresse et douceur, leurs écarts; qui soutient avec bonté leur faiblesse et qui fait tous les jours de nouveaux sacrifices pour

τας ὑπὲρ αὐτῶν θυσίας ὁσημέραι ποιουμένης; Ὢ! οὐκ A ἦν ἄρα, ὡς ἔοικε, κόρος τῷ πονηρῷ τῶν κακῶν, οὐκέτι τῶν ἐφευρημάτων καὶ μηχανημάτων πέρας, ἃ κατὰ τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐξ ἀρχῆς ἀνακινεῖν ἐμελέτησε.

Τοιγάρτοι διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν συνοδικῆς ἐπιστολῆς τὴν βαθεῖαν ἡμῶν ταύτην λύπην καὶ τὸ ἄλγος ἐπὶ τοῖς ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ κυρίου, ὡς μὴ ὤφελεν, ἀναφυεῖσι ζιζανίοις ἐκφράζοντες („εἴτε γὰρ πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη“ κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον), διαβεβαιούμεθα κατὰ χρέος ἱερόν τε καὶ ἀπαραίτητον τὴν ὑμετέραν γεραρὰν καὶ θεοφρούρητον παναγιότητα, ὅτι οὐ μόνον τὴν πατρῴαν τάξιν, ἣν ἡμᾶς οἱ πρόγονοι δι᾽ ὧν ἔπραξαν κατέχειν παραδεδώκασιν, οὐ λείψομεν, ἀλλὰ ὁμόθυμοι συναγωνισταὶ καὶ συναντιλήπτορες ἐπὶ τῇ προρρίζῳ ἐκκοπῇ τῶν πάντως κατὰ θείαν συγχώρησιν ἐν μέσῳ τῷ τῆς ἐκκλησίας ληΐῳ ἀναφυέντων ζιζανίων γενησόμεθα. Ἐὰν δέ, σὺν B θεῷ ἀρωγῷ καὶ φωτίζοντι, συγκροτηθῇ καὶ συναγερθῇ ἡ ἁγιωτάτη τῆς καθόλου ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας σύνοδος, ἐφ᾽ ἣν σοφῶς τε ἅμα καὶ συνετῶς ἡ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἐξεκαλέσατο τὴν τελείαν λύσιν τοῦ ἐν τῷ μέσῳ ἐνστάντος πολυπλόκου ζητήματος, τότε δὴ καὶ πολλῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ, εἴτε αὐτοπροσώπως ἢ διὰ τοποτηρητῶν συμπαραστατήσομεν, καὶ πάντως τὸ κατὰ δύναμιν συντελέσομεν, ὡς ἂν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἀρτιφανῆ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καὶ τῶν ἐθνολογικῶν φιλοτιμιῶν ὑφερπύσασαν ἔχιδναν ἐκ μέσου τῆς ἐκκλησίας ποιησώμεθα. Εἰ γὰρ αὕτη διαδιδοῖτο, κινδυνεύουσι πάντως κατὰ βραχὺ πᾶσαι αἱ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαι διασπασθῆναι καὶ ὑπ᾽ ἀλλήλων σπαραχθῆναι τοῖς ὄνυξι τῶν γενεαλογιῶν καὶ μύθων, ὃ οὐδεμία ἴσχυσε ποιῆσαι τῶν μέχρι τοῦδε αἱρέσεων.

Πεποίθαμεν δὲ ὅτι ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ τῆς τοῦ C κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας, ὁ ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ συνηγμένων ἀείποτε διὰ τῆς χάριτος καὶ ἐπιπνοίας τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ αὐτοῦ πνεύματος ὢν καὶ παριστάμενος, ἐκκόψει ὅσονούπω ἀνεπιβλαβῶς τὰς πονηρὰς παραφυάδας τοῦ ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἀναφυέντος κακοῦ, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ὑμετέρας λίαν ἡμῖν περισπουδάστου καὶ σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἀποστήσει τὸ ποτήριον τοῦτο τῆς θλίψεως καὶ τῆς πικρίας, ἐκ δὲ τῆς κεφαλῆς τῆς κατ᾽ αὐτὴν ἁγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας περιελεῖ τὸν ἀκάνθινον στέφανον τῶν ἀδιαλείπτων παθημάτων, ὃν τέκνα ἐν κυρίῳ φίλτατα καὶ ἀγαπητά, γνήσια γεννήματα τῶν πνευματικῶν αὐτῆς ὠδίνων, ἐπέθηκαν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ ἀποκριτικῶς πρὸς τὴν συνοδικὴν τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἀδελφικὴν ἐπιστολήν, κατασπαζόμενοι δὲ καὶ αὖθις ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ αὐτήν τε καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν σύνοδον, ἐξαιτούμεθα τὰ D πολύευκτα ἡμῖν αὐτῆς ἔτη ὅ τι πλεῖστα καὶ πανευφρόσυνα.

Ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ, ‚αωξθ᾽, ἰανουαρίου κδ᾽.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμιωτάτης παναγιότητος ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ ὅλως πρόθυμοι

† ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος.
† ὁ Γάζης Προκόπιος.
† ὁ Λύδδης Νεόφυτος.
† ὁ Νεαπόλεως Ἰωάσαφ.
† ὁ Σεβαστείας Νικηφόρος.
† † Φιλαδελφείας Ἰωάσαφ.
† ὁ Ἰορδάνου Γρηγόριος.

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος εἶπεν·

„Ἰδοὺ ὁποία ἐστὶν ἡ ἔγγραφος γνώμη τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων.“

eux? Hélas! l'esprit malin ne pouvait pas, paraît-il, se rassasier de méfaits; il ne peut pas mettre fin aux tentations et aux intrigues qu'il a voulu forger dès le principe contre l'église orthodoxe.

En conséquence, en vous exprimant par cette lettre synodique notre profonde affliction pour l'ivraie qui vient de pousser malheureusement dans le champ du Seigneur (car „lorsqu'un des membres souffre, tous les autres membres souffrent avec lui, et lorsqu'un des membres est honoré, tous les autres membres en ont de la joie“ selon le divin apôtre), nous certifions votre vénérable sainteté, selon notre devoir sacré et inviolable, que non seulement nous n'abandonnerons pas le poste dont nos ancêtres nous ont confié la garde par leurs travaux, mais que nous prêterons toujours notre aide, notre assistance dévouée, afin d'extirper jusqu'à la racine l'ivraie qui, sans doute avec l'assentimeut divin, a poussé au milieu de la moisson de l'église. Si, avec l'aide de Dieu et la lumière du saint Esprit, le saint synode de l'église orthodoxe universelle, devant lequel la grande église de Jésus-Christ, dans sa sagesse, en a appelé pour obtenir la solution définitive de la question épineuse qui a surgi, est convoqué et réuni, alors nous nous empresserons de nous y rendre soit personnellement, soit par délégués, afin que d'un commun accord nous délivrions l'église de la vipère des distinctions de race et de l'orgueil national qui s'y est nouvellement introduite. Car, si ce principe est propagé, bientôt toutes les églises de Jésus-Christ seront en danger de se séparer et de s'entre-déchirer avec les griffes des généalogies et des fables; ce qu'aucune hérésie n'a pu accomplir jusqu'à ce jour.

Mais nous espérons que le Dieu de paix et de charité qui s'est offert lui-même pour la rançon de la vie et du salut des hommes; qui est toujours présent par sa grâce et l'inspiration de son très saint Esprit au milieu de ceux qui sont réunis en son nom, retranchera bientôt, sans danger, les rejetons pernicieux du mal qui ont crû au milieu de l'église de Jésus-Christ, et qu'il éloignera de votre très chère et très vénérable sainteté cette coupe de douleur et d'amertume, et de la très sainte église du Christ de Constantinople la couronne d'épines des malheurs, que des enfants chers et bien aimés, des enfants légitimes de ses douleurs spirituelles lui ont imposée.

Voilà ce que nous avions à répondre à la lettre synodique et fraternelle de votre très vénérable sainteté que nous embrassons du fond de notre âme, ainsi que son saint synode, en priant Dieu de lui accorder de longues années de prospérité.

Fait en la ville sainte de Jérusalem en 1869 le 24 janvier.

De votre très vénérable sainteté les très chers frères en Jésus-Christ.

† Le patriarche de Jérusalem Cyrillos.
† Procopios de Gaza.
† Néophytos de Lydda.
† Ioasaph de Néapolis.
† Nicéphoros de Sévastia.
† Ioasaph de Philadelphie.
† Grégorios du Jourdain.

Sa sainteté le patriarche œcuménique Anthimos a dit:

„Voilà quelle est l'opinion écrite du saint synode de l'église de Jérusalem.“

Ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας καὶ A πατριάρχης Ἀλεξανδρείας μετ᾽ ἄλγους καρδίας·

„Καὶ ὅμως!"

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

„Αὕτη ἐστὶν ὄντως ἡ ἐπίσημος γνώμη καὶ ψῆφος τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων πατριαρχικὴ ἅμα τε καὶ συνοδική, ἥτις συγχρόνως ἐπικυροῖ καὶ τὰς προγενεστέρας τοῦ ‚αωξα' καὶ ‚αωξδ' γνώμας τοῦ αὐτοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, καθ᾽ ἃ προείρηται. Λυπηρὸν μὲν ὅτι ἀπουσιάζει ἡ αὐτοῦ μακαριότης, εἰ καὶ πάντα μετῆλθε τὰ μέσα ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης, ὅπως μὴ τοῦτο συμβῇ, ἀλλὰ τὴν θλίψιν ἡμῶν ἀρκούντως μετριάζει ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ εὐκρινῶς καὶ ἀνεπτυγμένως ἐκτίθεται ἡ γνώμη καὶ ψῆφος τῆς τε αὐτοῦ μακαριότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου. Περιττὸν ἄρα κρίνω πᾶν ὅ τι ἄλλο τυχὸν κατ᾽ ἰδίαν ἐρρέθη περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος· ἄλλως τε οὐδὲ δυνάμεθα ὑποθεῖναι ὅτι μετέβαλε γνώμην ἡ αὐτοῦ μακαριότης, τοῦ ζητή- B ματος μένοντος ἔκτοτε καὶ μέχρι τῆς σήμερον οὐσιωδῶς ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει. Ἐπίσης οὐδὲ ἐκεῖνο πιθανόν, ὅτι ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἐπιθυμεῖ τὴν ἀναβολὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἁγίας συνόδου πρὸς νέαν ἀπόπειραν συνδιαλλαγῆς μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος, ἢ ἐν ἀποτυχίᾳ πρὸς συνεννόησιν μετὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης· διότι, ὡς γνωστόν, ἡ αὐτοῦ μακαριότης μετὰ τῶν ἄλλων μακαριωτάτων ἔναγχος ἀποπειραθέντες περὶ ποθητῆς τινος ἀμέσως μετὰ τῶν βουλγάρων ἀντιπροσώπων συνδιαλλαγῆς ἀπέτυχον."

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας·

„Μάλιστα, μάλιστα."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

„Χαίρω ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαβεβαιώσει τῆς αὐτοῦ μακαριότητος, τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας. Καὶ τίς ἀρνεῖται, ὅτι ἡ ἐκκλησία οὐ μετῆλθεν ἀνέκαθεν μέχρις ἐσχάτων πάντα τὰ μέσα, ὅσα ἔφερον πρὸς οἱονδήποτε C κανονικὸν συμβιβασμόν; Συμπεραίνων λοιπόν, λέγω ὅτι ἡ μὲν γνώμη καὶ ψῆφος τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων ἐστὶν ἤδη ῥητὴ καὶ σαφής, οἵαν πάντες ἠκούσαμεν, μόνη δ᾽ ἡ ἀπουσία τῆς αὐτοῦ μακαριότητος λυπεῖ ἡμᾶς· οὐδ᾽ ἐπὶ στιγμὴν παραδέχομαι, ὅτι ὁ ἐκ παίδων ἅπαντα τὸν μακρὸν αὐτοῦ βίον οὕτως εὐκλεῶς καὶ ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῆς ἐκκλησίας διανύσας πρωθιεράρχης, αὐτὸς ὁ νυχθήμερον ὑπὲρ τῶν συμφερόντων αὐτῆς μετὰ σπανίας ψυχικῆς καρτερίας ὑπερμαχήσας μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἔμελλέ ποτε ἀποστῆναι τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, τῆς σκοπούσης τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων ἐφαρμογήν, καὶ τοῦτο ἐξ ὀπισθοβούλου προθέσεως, τοὐναντίον ἀκλόνητον ἔχω πεποίθησιν, ὅτι τὴν αὐτὴν πάντοτε διασῴζει γνώμην, ἣν ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας διατρέφει πρὸς τὴν ἁγίαν πίστιν τῶν πατέρων ἡμῶν."

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας·

„Καὶ τόσῳ μάλιστα ἀληθές ἐστι τοῦτο, ὅσῳ πάν- D τοτε καταδικαστικὴν ἐπήνεγκεν ἡ αὐτοῦ μακαριότης ψῆφον κατὰ τῶν παρανομησάντων καὶ καθῃρημένων ἀρχιερέων, ἐπειπὼν μάλιστα ἡμέραν τινά, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἦν ἂν ἕτοιμος ὅπως σύρῃ τὸ σχοινίον τῆς πνευματικῆς αὐτῶν καταδίκης. Ἀλλ᾽ εἰ καὶ πρὸς αὐτοὺς οὕτω διάκειται, οὐδὲν ἧττον νομίζει, ὅτι ὁ βουλγαρικὸς λαὸς ὡς ἀθῷον παρασύρεται θῦμα τῶν καταχθονίων τούτων πρωταιτίων εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ἀπωλείας, καὶ διὰ τοῦτο ὅσον τὸ ἐπ᾽ αὐτῷ οὐ διαλείπει ἐπιεικῶς πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον διακείμενος."

Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου·

„Κἀγὼ ἐπιβεβαιῶ τὰ ἀνακοινωθέντα."

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν·

„Οὐδεὶς ὅλον τὸν λαὸν ἐνοχοποιεῖ."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νύσσης·

„Ἡ δυσμένεια τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν λόγων τῶν μα-

Sa sainteté et béatitude le pape et patriarche d'Alexandrie avec douleur:

„Et cependant."

Son éminence le métropolitain de Derci:

„Tel est l'avis solennel du siège de Jérusalem, c'est-à-dire du patriarche et du saint synode; avis qui vient corroborer les avis précédents, celui de 1861 et de 1864, de sa béatitude le même patriarche de Jérusalem, ainsi qu'il a été déjà dit. Il est douloureux que sa béatitude soit absente de cette enceinte, bien que sa sainteté ait employé tous les moyens pour prévenir cette absence; mais notre douleur est modérée par la lecture de cette lettre, où nous voyons clairement développés l'avis et la décision de sa béatitude et de son saint et sacré synode. Je crois donc superflu de rechercher ce qui a pu être dit en particulier sur la question qui nous occupe; d'ailleurs nous ne pouvons pas supposer que sa béatitude ait changé d'avis, puisque la question reste, depuis lors jusqu'à ce jour, essentiellement dans le même état. Il n'est pas non plus probable que sa béatitude désire que le synode soit prorogé pour faire une nouvelle tentative de réconciliation avec les chefs du mouvement bulgare, ou, en cas d'insuccès, pour s'entendre avec la Sublime Porte, car, comme nous savons, sa béatitude, ainsi que leurs béatitudes les autres patriarches, „a échoué naguère dans sa dernière tentative pour arriver à un arrangement si désiré immédiatement avec les représentants des Bulgares."

Sa béatitude le patriarche d'Antioche:

„C'est vrai, c'est vrai."

Son éminence le métropolitain de Derci:

„Je me suis réjoui de cette affirmation de sa béatitude le patriarche d'Antioche. Et qui peut nier que l'église ait employé depuis le principe jusqu'à ce jour tous les moyens propres à amener un arrangement canonique de la question? Je conclus donc en disant que l'avis de l'église de Jérusalem est expressément exposé dans la lettre dont nous venons d'entendre la lecture, et qu'il n'y a que l'absence de sa béatitude qui nous attriste. Je ne puis pas même admettre un seul instant que le pontife qui depuis son enfance a glorieusement employé toute sa longue carrière pour le bien de l'église; que le patriarche de Jérusalem, qui a combattu nuit et jour avec une rare constance pour les intérêts de l'église, puisse jamais se séparer du saint et grand synode, dont le but est l'application des canons sacrés; et cela, avec une arrière-pensée; au contraire, je suis fermement convaincu qu'il conserve toujours sur la foi sacrée de nos pères l'opinion qu'il a eue depuis son enfance."

Sa béatitude le patriarche d'Antioche:

„Cela est si vrai que sa béatitude a toujours condamné les archevêques délinquants dégradés, en ajoutant même un jour qu'il était prêt, lui le premier, à tirer *la corde* de leur condamnation spirituelle. Mais, bien que ce soit là ses dispositions envers les chefs, il croit cependant que le peuple bulgare est entraîné, par ces auteurs infernaux de l'apostasie, comme une victime innocente, vers l'abîme de sa perte; c'est pourquoi il ne cesse de se montrer indulgent envers ce peuple."

Sa béatitude l' archevêque de Chypre:

„J'affirme moi-même cette assertion."

Le saint synode a dit:

„Personne n'accuse tout le peuple."

Son éminence le métropolitain de Nyssa:

„D'après les paroles de leurs béatitudes le patriarche d'Antioche et l'archevêque de Chypre, la

καριωτάτων Ἀντιοχείας καὶ Κύπρου, περιορίζεται εἰς A μόνους τοὺς ἀποσκιρτήσαντας κληρικοὺς βουλγάρους."

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος·

„Οὐδόλως προτίθεται τανῦν ἡ ἐκκλησία καινότροπον ἐκδοῦναι ὅρον, ἀλλ' ἀναδιφήσασα τὴν ἱστορίαν καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας πορίσασθαι ἐκ τούτων ἁπάντων τὴν δικαίαν ψῆφον περὶ τῶν τελευταίων γεγονότων. Ἔχομεν κανόνας ἱερούς, οὓς οὐδόλως δυνάμεθα οὔτ' ἐπεκτεῖναι, οὔτε περιστεῖλαι, οἵτινες διέμειναν καὶ διαμενοῦσιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἀλώβητοι καὶ ἀπαραχάρακτοι· οὗτοι ἐπιβάλλουσι τιμωρίας ῥητὰς οὐ μόνον κατὰ τῶν παρανομούντων κληρικῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν τούτοις συμφρονούντων καὶ συγκοινωνούντων λαϊκῶν, οὐδ' ἰσχύει ἡ γνώμη ἑνὸς ἀπέναντι ῥητῶν ἱερῶν κανόνων· ὥστε ὅ τι οὗτοι ὑπαγορεύουσι, τοῦτο καὶ μόνον δέον γενέσθαι ἐν παντὶ ὅρῳ. Ἡ ἐκκλησία περιχαρακουμένη καὶ κατοχυρουμένη ὄπισθεν τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ ἀμυνομένη ὑπὲρ τῆς ἐνδελε- B χοῦς διατηρήσεως αὐτῶν καὶ ἐφαρμογῆς, προάγεται εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς οὐχὶ ἐξ ἐχθροπαθείας, ἀλλὰ πρὸς σωφρονισμὸν τῶν παρεκτραπέντων, ἀναισχυντησάντων καὶ ἐμπαιξάντων θεῖα καὶ ἀνθρώπινα."

Ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας·

„Σύμφωνος μέν εἰμι πρὸς ταῦτα πάντα, ἀλλ' ἐρωτῶ τίνα μέλλει ἆρά γε βαδίσαι πορείαν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος ὡς πρὸς τὸν μακαριώτατον πατριάρχην Ἱεροσολύμων; φρονεῖ τάχα προσκαλέσαι τὴν αὐτοῦ μακαριότητα καὶ πάλιν καὶ πολλάκις;"

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος·

„Μάλιστα, δέον ἵνα προσκαλῆται ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἐφ' ὅσον διατελεῖ ἐνταῦθα διατρίβουσα."

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ·

„Συναινῶ κἀγὼ τῇ γνώμῃ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος."

Ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πατριάρχης C Ἀλεξανδρείας·

„Ἐγὼ νομίζω ὅτι οὐχί, κἂν ἔτι διαμείνῃ ἐνταῦθα."

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας·

„Μάλιστα, προσκλητέον πάντοτε τὴν αὐτοῦ μακαριότητα."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

„Νομίζω ὅτι ἡ ἀπουσία τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων οὐδόλως παρεμποδίζει τὴν πορείαν τῆς συνόδου, διότι αὕτη κατέχει ἤδη τὴν γνώμην τῆς αὐτοῦ μακαριότητος ἐπαρκῶς ἐν τῇ ἄρτι ἀναγνωσθείσῃ πατριαρχικῇ καὶ συνοδικῇ ἐπιστολῇ τοῦ ,αωξθ', ἐξ ἧς ἀριδήλως διατρανοῦται τὸ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου φρόνημα τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐν τούτοις, ἐρωτῶ, ὀφείλει ἀπαντῆσαι ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης πρὸς τὸ χθεσινὸν πιττάκιον τῆς αὐτοῦ μακαριότητος, ναὶ ἢ οὔ;"

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἡρακλείας· D

„Ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἔκοψε τὸ σχοινίον."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἐφέσου·

„Ἐπειδὴ ἔχομεν ἤδη ἀνὰ χεῖρας τὴν ὁριστικὴν ἀπάντησιν τῆς αὐτοῦ μακαριότητος καὶ τὴν γνώμην τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου, οὐδεμία χρεία ἀπαντήσεως."

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ·

„Φρονῶ οὐδὲν ἧττον ὅτι ἁρμόζει ἵνα γένηται ἡ προσήκουσα ἀπάντησις, ἰδίως μάλιστα χάριν ὑπομνήσεως τῆς τοῦ ,αωξθ' πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐκείνης ἐπιστολῆς."

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας·

„Μάλιστα, ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἐστὶν ἵνα γένηται μνεία τῆς πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς."

Ὁ ὁσιώτατος ἀρχιμανδρίτης Γερμανός·

„Κατὰ τὰ εὐστόχως ἤδη προεκτεθέντα καὶ ἀναπτυχθέντα ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Δέρκων περὶ τῆς αὐτοῦ μακαριότητος, νομίζω ὅτι ἡ ἁγία καὶ

réprobation de sa béatitude le patriarche de Jérusalem se borne seulement aux membres du clergé bulgare rebelles."

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

„L'église n'a nullement l'intention de rendre aujourd'hui un décret nouveau, mais de consulter l'histoire et les canons sacrés et d'en tirer son verdict sur les derniers événements. Nous avons des canons sacrés que nous ne pouvons ni étendre, ni restreindre; des canons qui ont été conservés et qui seront conservés sincères et intacts dans les siècles des siècles. Ces canons infligent des peines déterminées, non seulement contre les ecclésiastiques coupables, mais encore contre les laïques qui partagent leurs opinions, et qui sont en communion avec eux. L'opinion d'un seul n'a aucune valeur contre les canons sacrés; il en résulte que dans tout décret il ne peut être ordonné que ce qui est prescrit par les canons sacrés, et cela seulement. L'église retranchée derrière les canons sacrés et combattant pour leur application, est mue dans son œuvre non pas par le ressentiment, mais par le désir de redresser ceux qui se sont égarés, et se sont joués des choses divines et humaines."

Sa sainteté et béatitude le pape et patriarche d'Alexandrie:

„J'approuve tout cela, mais je demande quelle conduite le saint et grand synode va suivre à l'égard de sa béatitude le patriarche de Jérusalem? Se propose-t-il d'inviter sa béatitude de nouveau et à plusieurs reprises?"

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

„Oui, sa béatitude doit être invitée aussi longtemps qu'elle séjournera dans cette capitale."

Sa sainteté le patriarche Joachim:

„J'approuve aussi l'avis de sa sainteté."

Sa sainteté et béatitude le patriarche d'Alexandrie:

„Je suis d'avis qu'il ne le faut pas, quand même sa béatitude continuerait à y séjourner."

Sa béatitude le patriarche d'Antioche:

„Non; il faut continuer à inviter sa béatitude."

Son éminence le métropolitain de Derci:

„Je suis d'avis que l'absence de sa béatitude le patriarche de Jérusalem n'entrave nullement la marche du saint synode, qui possède déjà l'avis de sa béatitude suffisamment exprimé dans la lettre synodique et patriarcale de 1869, dont nous venons d'entendre la lecture, et qui proclame hautement le sentiment de l'église de Jérusalem sur la question présente; cependant je demande: sa sainteté le patriarche œcuménique doit-elle répondre à la lettre d'hier de sa béatitude, oui ou non?"

Son éminence le métropolitain d'Héraclée:

„Sa béatitude a rompu toute relation."

Son éminence le métropolitain d'Ephèse:

„Puisque nous avons entre les mains la réponse définitive de sa béatitude et l'avis de son saint et sacré synode, je suis d'avis qu'il ne faut pas répondre à sa béatitude."

Sa sainteté le patriarche Joachim:

„Je n'en suis pas moins d'avis qu'il faut y répondre comme il convient, surtout pour y rappeler la lettre synodique et patriarcale de 1869."

Sa béatitude le patriarche d'Antioche:

„Oui, il est indispensable de rappeler la lettre patriarcale et synodique."

Le très pieux archimandrite Germanos:

„D'après ce qui a été exposé avec tant de justesse par son éminence le métropolitain de Derci sur l'absence de sa béatitude, je crois que c'est un

μεγάλη σύνοδος ἀπαραίτητον ἔχει καθῆκον, ὅπως A ἱκετεύσῃ τὴν αὐτοῦ θειοτάτην παναγιότητα ἀπαντῆσαι πρὸς τὸ πιττάκιον τῆς αὐτοῦ μακαριότητος· προτείνω δὲ εὐσεβάστως τοῦτο τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσον διὰ τῆς ὑπομνήσεως τῆς πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐκείνης ἐπιστολῆς, ἣν προύτεινεν ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ, αἴρεται πᾶσα ὑπόνοια διαφωνίας τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην ταύτην σύνοδον ὡς πρὸς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν· ἐνῷ τοὐναντίον ἀπεδείχθη ἤδη ἐναργέστατα ὅτι πλήρης ἐπικρατεῖ σύμπνοια ἀπ᾿ ἀρχῆς καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ ,αωξθ΄.“

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος·

„Ἀποκριθήτω ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, εἰ ἐγκρίνει ἵνα γένηται ἀπάντησις πρὸς τὸ πιττάκιον τῆς αὐτοῦ μακαριότητος.“

Ἡ ἁγία σύνοδος ἀνεφώνησεν·

„Ἐγκρίνομεν.“ B

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων εἶπεν·

„Ἀναγνωσθήτω, εἰ δοκεῖ, ἡ ἐπιστολὴ τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου.“

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας·

„Μάλιστα, μάλιστα.“

Ὁ γραμματεὺς λαβὼν ἀναγινώσκει τὴν ἐπιστολὴν ἔχουσαν ὧδε·

Ἀριθμ. πρωτοκόλλου 4976.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε πατριάρχα Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύριε Ἄνθιμε· τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς σεβασμίαν παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμεθα.

Κομισάμενοι εὐχαρίστως λίαν τὸ ἀπὸ θ΄ ὁδεύοντος C μηνολογούμενον σεβάσμιον ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα, δι᾿ οὗ προσκαλούμεθα καταβῆναι καὶ λαβεῖν μέρος ἐν τῇ αὔριον συγκροτηθησομένῃ δευτέρᾳ συνεδριάσει τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, αἰσθανόμεθα οὐ μικρὰν τὴν λύπην, ἀκουσίως κωλυόμενοι ἀποδεχθῆναι τὴν πρόσκλησιν ἅτε δὴ ποικίλαις σωματικαῖς ἀσθενείαις κατατρυχόμενοι, καὶ μάλιστα τὰς ἡμέρας ταύτας ποδαλγίᾳ καὶ ῥευματισμοῖς δεινοῖς. Ἐξαιτούμενοι ὅθεν τὴν παρ᾿ αὐτῆς τε καὶ ἁπάσης τῆς ἱερᾶς καὶ μεγάλης συνόδου συγγνώμην ἐπὶ τῇ ἀκουσίῳ ταύτῃ ἡμῶν ἐλλείψει, παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν ὑμετέραν σεβασμίαν παναγιότητα, ἥτινι καὶ ἀνατιθέμεθα τὴν ἰδίαν ἡμῶν ταπεινὴν ψῆφον, ἀντιπροσωπεῦσαι καὶ ἡμᾶς κωλυομένους, ὡς ἄνω εἴρηται, παρουσιάσαι ἐν τῇ δευτέρᾳ συνεδριάσει τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, ἀποδεχομένους ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τὰ τῇ ὑμετέρᾳ σεβασμίᾳ παναγιότητι δόξαντα καὶ ἁπάσῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ καταδικάζοντας συνῳδὰ τοῖς θείοις D καὶ ἱεροῖς κανόσι τῆς ἁγίας ἡμῶν ὀρθοδόξου καθολικῆς ἐκκλησίας τὸ πρῶτον ἤδη ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἀκουόμενον, ξένον ὅλως, καὶ παρ᾿ ἀνοσίων καὶ καθῃρημένων ἀρχιερέων καὶ τῶν προστατῶν τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος ἐπινοηθὲν δόγμα τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ, ὡς αἵρεσιν παραδιδόντας τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι. Πρὸς δὲ καὶ τοὺς καθῃρημένους καὶ ἀφωρισμένους βουλγάρους ποτὲ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐκείνους ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, τοὺς εἴτε κατὰ ἄτομον, εἴτε κατὰ πόλεις καὶ χωρία ἑπομένους τῇ αἱρέσει ταύτῃ τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ κηρύττομεν ὡς ἀπεσχισμένους τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας, σχισματικοὺς καὶ αὐτὸ δὴ αἱρετικούς. Καὶ ταῦτα μὲν ἔχομεν εἰς ἀπάντησιν τοῦ τελευταίου σεβασμίου ἀδελφικοῦ αὐτῆς γράμματος· ὁ δὲ θεὸς ἡμῶν καὶ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς χαρίζοιτο τῇ ὑμετέρᾳ σεβασμίᾳ αὐτῆς παναγιότητι ἔτη πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα.

,αωοβ΄, σεπτεμβρίου ια΄.

devoir indispensable pour le saint et grand synode de supplier sa sainteté de répondre à la lettre de sa béatitude. Je propose humblement cet avis au saint et grand synode, d'autant plus que, par la mention de la lettre patriarcale et synodique de 1869, ainsi que sa sainteté le patriarche Joachim vient de le proposer, tout soupçon de désaccord entre l'église de Jérusalem et ce saint et grand synode, sur la question présente, est enlevé, et que l'accord le plus grand, comme il a été très clairement prouvé, existe dès le principe et surtout depuis 1869.“

Sa sainteté le patriarche œcuménique:

„J'invite le saint et grand synode à se prononcer s'il approuve qu'il soit répondu à la lettre de sa béatitude.“

Le saint synode prononça par acclamation:

„Nous approuvons.“

Son éminence le métropolitain de Derci:

„Qu'il soit donné lecture, si le saint synode le veut bien, de la lettre de sa sainteté Anthimos ancien patriarche de Constantinople.“

Sa béatitude le patriarche d'Antioche:

„Approuvé, approuvé.“

Le secrétaire donna alors lecture de cette lettre conçue en ces termes:

N° du protocole 4976.

„Très saint et très vénéré patriarche de Constantinople, notre seigneur Anthimos, très cher et très désiré frère en Jésus-Christ de notre modestie, nous embrassons fraternellement en Jésus-Christ votre vénérable sainteté.

„Nous avons reçu avec grand plaisir votre lettre fraternelle en date du 9 du mois présent par laquelle vous nous invitez à prendre part à la seconde séance du saint et grand synode qui doit se réunir demain. C'est avec une grande douleur que nous nous voyons dans l'impossibilité de nous rendre à votre invitation, tourmentés que nous sommes par diverses infirmités corporelles, surtout dans ces derniers jours par la goutte et les rhumatismes. Nous demandons pardon à votre sainteté et à tout le saint synode de ce manque involontaire à nos devoirs, et nous prions ardemment votre vénérable sainteté, à qui nous remettons notre humble voix, de nous représenter en notre absence dans cette seconde séance et de prendre séance en notre nom. Nous acceptons de toute notre âme et de tout notre cœur tout ce que votre sainteté et le saint et grand synode déciderez, et nous condamnons, d'accord avec les canons sacrés et divins de notre sainte église orthodoxe et catholique, le principe des distinctions de races (ἐθνοφυλετισμός) qui surgit pour la première fois dans l'église de notre sauveur Jésus-Christ; principe étranger tout à fait à l'église, imaginé par des prêtres dégradés et profanes et par les fauteurs de la question bulgare, le livrant, comme tel, à l'anathème éternel. En même temps nous déclarons séparés de notre église orthodoxe, schismatiques et même hérétiques les ex-archevêques des Bulgares, dégradés et excommuniés, ainsi que tous ceux qui, parmi le peuple bulgare, soit comme individus, soit par villes et par villages, suivront cette hérésie. C'est là ce que nous avions à répondre à votre vénérable lettre fraternelle. Que notre sauveur et Dieu Jésus-Christ daigne accorder à votre vénérable sainteté de longues années de prospérité et de salut.

„Le 11 septembre 1872.

Τῆς φίλης ἡμῖν αὐτῆς σεβασμίας παναγιότητος A ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

(Ὑπογεγραμ.) † ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ὁ Βυζάντιος.

Τῷ παναγιωτάτῳ, θειοτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητῷ καὶ περιποθήτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κυρίῳ Ἀνθίμῳ, ἀσπασίως.

Ὁ εὐλαβέστατος μέγας πρωτοσύγκελλος Δωρόθεος ἀναστὰς εἶπεν·

„Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σεβαστείας Παΐσιος διεμήνυσέ μοι ὅτι ἕνεκα ἀσθενείας κωλύεται παρουσιάσαι σήμερον ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.“

Εἶτα ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος· B

„Προσκαλῶ τὴν ἐπὶ συντάξει τῆς ἐκθέσεως ἐπιτροπήν, ὅπως καθυποβάλῃ αὐτὴν τῇ κρίσει τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου.“

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος, μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, ἀναστὰς ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν ἔχουσαν ὧδε·

Παναγιώτατοι καὶ μακαριώτατοι πατριάρχαι καὶ σεβασμία ὁμήγυρις.

Περάνασα σὺν θεῷ καὶ διὰ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν τὸ ἔργον αὐτῆς ἡ ἐπιτροπή, ὑποβάλλει αὐτὸ εὐσεβάστως τῇ κρίσει τῆς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συγκεκροτημένης ἁγίας καὶ μεγάλης ταύτης συνόδου.

Ἡ ἐπιτροπὴ πρὸς εὐκρινεστέραν τοῦ ζητήματος κατανόησιν πρόσφορον ἐνόμισε διελεῖν τὸ ἑαυτῆς ἔργον εἰς τρία κεφαλαιώδη μέρη. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ δείκνυσιν ἱστορικῶς ὅτι οἱ ἐκ τῶν Βουλγάρων ἀπο- C σκιρτήσαντες, ὡς μὴ ὤφελε, τῆς κανονικῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν, τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἀρχικὴν ἰδέαν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ δείκνυσιν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ φυλετισμοῦ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ θείου εὐαγγελίου ἀντιβαίνουσα ἄγνωστος ὅλως ὑπάρχει τῇ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἀνατρέπει πολίτευμα· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἀπαρίθμησιν ποιεῖται κατὰ χρονολογικὴν τάξιν τῶν ὡς ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης διαπεπραγμένων παναθέσμων καὶ ἀντικανονικῶν πράξεων ὑπὸ τῆς ἐκ τῶν ἀποσκιρτησάντων συστάσης παρασυναγωγῆς. Καὶ δὴ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ πρώτου.

Α'.

Ὅτε κατὰ τὸ ,αωνη' σωτήριον ἔτος κατ' ἀπόφασιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως συνεκροτήθη συνέλευσις ἵνα μελετήσασα διευθετήσῃ καὶ κανονίσῃ ἐπὶ τὸ βέλ- D τιον τὰ καθ' ἡμᾶς κοινὰ πράγματα, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαρχίας Τορνόβου ἔν τινι τῶν συνεδριάσεων ἐπέδωκεν ἀναφορὰν τῶν ἐντολέων αὐτοῦ, ἐν ᾗ οὗτοι ἔλεγον·

„Ὁ διορισθησόμενος εἰς μίαν ἐπαρχίαν ἀρχιερεὺς πρέπει, παρεκτὸς τῶν ἐσωτερικῶν, οὕτως εἰπεῖν, προσόντων καὶ συστατικῶν αὐτοῦ (οἷον τὸ νὰ ἦναι ἐνάρετος καὶ ἀνεπίληπτος, ὥστε καὶ τοῖς θύραθεν αὐτοῖς σέβας ἐμπνέειν, παιδείας κοσμικῆς τε καὶ πνευματικῆς κάτοχος καὶ τὰ τοιαῦτα), νὰ ἔχῃ τὸ ἀναπόφευκτον μέσον τῆς ἀμέσου καὶ ἐντελοῦς συνοικειώσεως καὶ συνδυάσεώς του μὲ τὸν λαόν, ὃν πρόκειται νὰ ποιμάνῃ, δηλαδὴ νὰ ἦναι κάτοχος τῆς καθομιλουμένης γλώσσης αὐτοῦ· καθότι διὰ μόνου τοῦ ἰσχυροῦ τούτου μέσου δύναται νὰ ἐξοικειωθῇ μὲ τὸν λαὸν αὐτόν, καὶ μὴ θεωρῆται ὡς ξένος, πρὸς δὲ καὶ νὰ ἐκπληροῖ δεόντως τὰ ἀρχιερατικὰ καὶ διδακτικὰ αὐτοῦ καθήκοντα. Ἕκαστος ἔχων τὰ τοιαῦτα ἐσωτερικὰ

„De votre très chère et très vénérable sainteté, le très cher frère en Jésus-Christ.

(Signé.) Anthimos de Byzance, ancien patriarche de Constantinople.

„A sa sainteté le très vénérable patriarche œcuménique de Constantinople notre seigneur Anthimos frère bien aimé et très cher de notre modestie.“

Le très pieux grand protosyncelle Dorothéos se leva et dit:

„Sa grandeur l'évêque de Sévastia, Païsios, vient de me faire savoir qu'il est empêché, pour cause de maladie, de prendre part à la séance d'aujourd'hui.“

Ensuite sa sainteté le patriarche œcuménique a dit:

„J'invite la commission à soumettre à la délibération du saint et grand synode le rapport qu'elle a été chargée de rédiger.“

Le très pieux archimandrite Nicéphoros, membre de la dite commission, se leva alors et donna lecture du rapport conçu en ces termes:

„Très saints patriarches et très vénérable assemblée.

„La commission vient soumettre aujourd'hui au saint et grand synode convoqué au nom du grand Dieu, notre sauveur Jésus-Christ, le rapport qu'elle vient d'achever avec l'aide de Dieu et vos saintes bénédictions.

„La commission pour mieux élucider la question a jugé convenable de diviser son travail en trois chapitres. Dans le premier elle démontre historiquement que les Bulgares, qui se sont malheureusement insurgés contre l'autorité canonique de leur mère la grande église de Constantinople, ont pour point de départ le principe du *phylétisme*. Dans le second elle démontre que ce principe du *phylétisme* est contraire à la doctrine de l'évangile; qu'il est complètement inconnu à l'église catholique de Jésus-Christ et qu'il renverse sa sainte constitution. Dans le troisième elle fait le dénombrement, par ordre chronologique, de tous les actes illégitimes et contraires aux canons de l'église, commis par le conciliabule formé par les rebelles. Voici ces trois chapitres par ordre.

I.

„Lorsqu'en 1868, par ordre du gouvernement impérial, une assemblée fut réunie, afin d'étudier et de régulariser les affaires de notre communauté, le représentant du diocèse de Tournovo remit à l'assemblée une pétition de ses commettants où il était dit:

„Le prélat qui sera nommé à un diocèse, doit, outre les qualités intérieures, pour ainsi dire, (par exemple, être vertueux et sans reproche, afin d'inspirer le respect à tout le monde; avoir une instruction temporelle et spirituelle etc.) posséder le moyen indispensable pour communiquer immédiatement et complètement avec le peuple qu'il doit gouverner: c'est-à-dire parler la langue de son troupeau, car c'est par ce seul puissant moyen qu'il pourra communiquer avec le peuple, afin de ne pas être considéré comme un étranger au milieu de lui, et de pouvoir remplir convenablement les devoirs sacrés de son ministère. Celui qui aura toutes ces qualités intérieures et extérieures, à quelque race

καὶ ἐξωτερικὰ προσόντα, οἱουδήποτε γένους καὶ ἂν ἦναι, δύναται βεβαίως νὰ γένῃ ἀρχιερεύς, καθὼς εἰς ἄλλας, οὕτω καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν· διότι ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ὑπήκοοι τοῦ κράτους, εἶναι καὶ πρέπει νὰ ἦναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου. Καὶ οὐδεὶς αὐτῶν δὲν πρέπει νὰ χαίρῃ ἐξαιρετικὰ δικαιώματα καὶ ἀνύπαρκτα προνόμια. Εἴ τις ὅμως δὲν ἤθελεν, ὡς εἴρηται, γνωρίζει ἐντελῶς τὴν γλῶσσάν μας, καθὸ στερούμενος ἑνὸς οὐσιωδεστάτου μέρους τῶν ἀπαιτουμένων προσόντων, ἀπαιτοῦμεν ἀπὸ τὴν εὐθύτητα καὶ δικαιοσύνην τῆς παρούσης συνελεύσεως, ὥστε ὁ τοιοῦτος εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἤθελε στέλλεσθαι ἀρχιερεὺς εἰς τὰς ἐπαρχίας μας... ἐπὶ ποινῇ μὴ παραδοχῆς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας.

„Πρέπει δ' ἐξ ἅπαντος νὰ γίνηται ἡ ἐκλογὴ καὶ χειροτονία τῶν ἐπισκόπων μιᾶς μητροπόλεως ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μητροπολίτου· τῶν δὲ μητροπολιτῶν, ἐξαρτωμένων ἀπὸ τοῦ πατριάρχου, ὡς οἱ ἐπίσκοποι ἀπὸ τοῦ μητροπολίτου, ἡ μὲν ἐκλογὴ νὰ γίνηται ὁμοίως τῇ ψηφηφορίᾳ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ προκριτοτέρων λαϊκῶν τε καὶ κληρικῶν καὶ ἐπισκόπων, ἐὰν ὦσιν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς τῶν πλησιεστέρων μητροπολιτῶν παρὰ τοῦ πατριάρχου προσδιοριζομένου, ἡ δὲ χειροτονία νὰ ἐκτελῆται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, ἢ ἑνὸς τῶν προκρίτων ἀρχιερέων ὡς ἐπιτρόπου τοῦ πατριάρχου μετ' ἄλλων δύο, ἢ ἑνὸς ἀρχιερέως, συμφώνως τῇ διατάξει τῶν ἀποστολικῶν διαταγῶν.“ (Βλ. σελ. 73-4 τοῦ κώδικος τῶν πρακτικῶν τῆς συνελεύσεως.)

Τῆς ἀναφορᾶς ταύτης, ἐν ᾗ ἡ ἀρχὴ τοῦ φυλετισμοῦ οὔπω ἐξεδηλοῦτο, τὸ μὲν πρῶτον μέρος, τὸ περὶ τῶν προσόντων τῶν ἀρχιερέων, ἐντελῶς ἐγένετο παραδεκτόν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ δεύτερον τὸ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἔκπαλαι ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων προσιδιασμένον τῇ ψήφῳ τῶν ἐπισκόπων. Ἀλλὰ τῷ ἀντιπροσώπῳ Τορνόβου οὐδόλως ἤρεσε τοῦτο, ἐφ' ᾧ καὶ ἐν ἄλλῃ συνεδριάσει, ἀγανακτῶν ὅτι ἡ συνέλευσις οὔτ' ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν, οὔτ' ἐκύρωσε τὰς αἰτήσεις τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων αὐτῶν, ἐπανέλαβε τὴν αἴτησιν. Καὶ ἡ μὲν συνέλευσις ἀπήντησεν αὐτῷ ὅτι, ἀφ' οὗ οὐδεμία ἐπαρχία ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τὸν ἑαυτῆς ἀρχιερέα, οὐδ' αἱ βουλγαρικαὶ ἔχουσι δίκαιον τοῦ παραπονεῖσθαι ἐπὶ τούτῳ· ὁ δὲ Τορνοβίτης ἀντιπρόσωπος ἀνταπήντησεν·

„Οἱ γραικοὶ ἠμποροῦν νὰ χαρίσουν, ἀλλ' οἱ βούλγαροι δὲν θέλουν νὰ χαρίσουν.“

Μάτην τὰ λοιπὰ τῆς συνελεύσεως μέλη παρετήρησαν αὐτῷ ὅτι „ἡ κυβέρνησις μέχρι τῆς ὥρας δὲν γνωρίζει οὔτε γραικοὺς οὔτε βουλγάρους οὔτε ἄλλους, ἀλλ' ἓν ἔθνος ὀρθόδοξον, ἐφ' ᾧ καὶ προσεκάλεσεν εἰς τὴν συνέλευσιν μέλη ἐξ ὀρθοδόξων. Ὑμεῖς διαιρεῖτε· ἡ ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ, εἰμὴ μόνον ἓν ἔθνος. Καὶ ἡ συνέλευσις θεωρήσασα πάντας ἓν ἔθνος, ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰ γενικὰ πράγματα ἐν γένει“. Ὁ τῆς Τορνόβου ἀντιπρόσωπος διαμαρτυρηθεὶς ἀπεσύρθη τῆς συνελεύσεως, διατυπώσας τὰς ἑξῆς τέσσαρας προτάσεις.

α'. Ἡμεῖς οἱ βούλγαροι, ἐπειδὴ δὲν εἴμεθα τοῦ ἴσου ἀριθμοῦ, λέγομεν ὅτι ἡ συνέλευσις δὲν εἶναι πλήρης.

β'. Ἡμεῖς τὴν πλειονοψηφίαν δὲν τὴν ἐδέχθημεν, ἐπειδὴ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν ἐκείνων ὁποῦ ἀντιπροσωπεύομεν, ἡμεῖς εἴμεθα ὀλίγοι.

γ'. Εἰς τὸ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων ζήτημα ἡμεῖς κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἀπαιτοῦμεν νὰ ἐκλέγωνται ἐκεῖθεν οἱ ἀρχιερεῖς.

δ'. Διὰ ποῖον λόγον κατηργήθησαν οἱ πατριάρχαι τῶν Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν τρεῖς (ἐννοῶν, οὐκ οἴδαμεν ὅπως, τοὺς ποτὲ ἀρχιεπισκόπους Ἰπεκίου, Ἀχριδῶν καὶ τὸν μητροπολίτην Τορνόβου). Εἰς τὴν

A qu'il appartienne, pourra sans doute, comme dans tout autre diocèse, devenir archevêque d'un des nôtres; car tous les chrétiens orthodoxes sujets de l'empire sont et doivent être égaux devant la loi. Aucun d'eux ne doit jouir de droits et de privilèges qui n'existent pas. Ainsi nous demandons de la droiture et de la justice de cette assemblée que, celui qui ne connaîtrait pas parfaitement notre langue, comme privé d'une des qualités essentielles pour être nommé, ne puisse désormais être envoyé dans un de nos diocèses . . . . sous peine de se voir refusé par le diocèse.“

„Il est de toute nécessité que l'élection et la sacre des évêques d'un siège métropolitain se fasse sous la présidence du métropolitain. Les métropolitains dépendent du patriarche, de même que
B les évêques dépendent du métropolitain. Il est également nécessaire qu'ils soient aussi élus par les notables, laïques, clercs et évêques, s'il y en a, réunis sous la présidence d'un des métropolitains les plus voisins, nommé par le patriarche. Qu'ils soient sacrés archevêques, soit par le patriarche, soit par un des principaux prélats, comme représentant du patriarche, assisté par un ou deux prélats, d'après les constitutions apostoliques. (Voyez p. 73—4 du livre des procès-verbaux de l'assemblée.)“

„De cette pétition, où le principe du *phylétisme* ne se manifestait pas encore, la première partie, où il est question des qualités requises pour l'épiscopat, fut complètement admise. Il n'en fut pas ainsi de la seconde partie, qui traite de l'élection des prélats, réservée, depuis les temps anciens, par les conciles œcuméniques, aux seuls évêques. Cette
C décision n'obtint pas l'approbation du représentant de Tournovo, qui, dans une autre séance, s'étant irrité de ce que l'assemblée n'avait ni pris en considération, ni voté les demandes des diocèses bulgares, concernant l'élection de leurs prélats, renouvela sa demande. L'assemblée répondit à ses réclamations que, puisqu'aucun diocèse n'avait le droit d'élire son prélat, les diocèses bulgares n'avaient aucun droit de se plaindre à cet égard. A cela le représentant de Tournovo répondit:

„Les Grecs peuvent bien faire des concessions, mais les Bulgares ne veulent pas en faire.“

„Ce fut en vain que les autres membres de l'assemblée lui firent observer que: „Le gouvernement ne reconnaît jusqu'à ce moment ni Grecs, ni Bulgares, ni autres, mais seulement une nation orthodoxe, c'est pourquoi il a convoqué à cette assemblée des membres de la communion orthodoxe. C'est
D vous qui divisez; l'église ne peut admettre qu'une nation. L'assemblée considérant tous les orthodoxes comme une seule nation, a pris en considération les affaires communes en général.“ Le représentant de Tournovo protesta et se retira de l'assemblée après avoir formulé ces quatre propositions:

„I. Nous autres Bulgares, comme nous ne sommes pas en nombre proportionnel, déclarons que l'assemblée n'est pas complète.

„II. Nous n'avons pas reconnu la majorité, parce qu'à proportion de nos commettants, nous sommes en petit nombre.

„III. Dans la question de l'élection des prélats, nous demandons d'après les canons de l'église, qu'ils soient élus par leurs diocèses.

„IV. Pourquoi a-t-on supprimé les patriarches des Bulgares, qui étaient au nombre de trois, (il entend, nous ne savons pas pourquoi, les trois archevêques d'Ipek, d'Achridas et le métropolitain de

θρησκείαν μας ἔσφαλαν, ἢ εἰς τὴν πολιτείαν; (Βλ. σελ. 280 καὶ τὴν β' ἀναφορὰν Τορνοβιτῶν σελ. 286 αὐτόθι). Ἐκ τῶν οὕτω διατυπωθεισῶν προτάσεων καὶ τῶν ἐν τῇ συνεδριάσει ἐκείνῃ λεχθέντων καταφαίνεται, ὅτι ἡ τοῦ φυλετισμοῦ ἰδέα ἤρξατο ἀναφαίνεσθαι ἤδη ἐναργῶς.

Μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς συνελεύσεως ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἀντιπροσώπου Τορνόβου ἐπηκολούθησαν πολλὰ ἀτοπήματα καὶ πράξεις Βουλγάρων ἱερωμένων ἀντικανονικαὶ καὶ ἀντιχριστιανικαὶ ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ ἐνέργειαι πολλαὶ καὶ παντοῖαι παρὰ τῇ σεβαστῇ κυβερνήσει καὶ τῷ βουλγαρικῷ λαῷ, μόνον ἐλατήριον ἔχουσαι τὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἰδέαν. Ταῦτα περιαλγῶς ὁρῶσα ἡ μεγάλη ἐκκλησία καὶ τὴν φορὰν τοῦ κακοῦ στῆσαι θέλουσα, ἐξέδωκεν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Ἰωακεὶμ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγγίλλιον ἐν ιε' ἄρθροις, περιβληθὲν καὶ αὐτοκρατορικὸν κῦρος, δι' B οὗ δεόντως ἱκανοποιεῖ τήν τε ἀρχικὴν αἴτησιν τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀρχιερέων τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν καὶ πάσας αὐτῶν τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς ἐκκλησίας, ἡ πληρέστατα ἐξασφαλίζουσα τὰ ἀληθῆ πνευματικὰ συμφέροντα τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ἀπερρίφθη μετὰ τοῦ ἐπικυροῦντος αὐτὴν αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ κινήματος, καὶ οὕτως αἱ ἐλπίδες τῆς ἐκκλησίας ἐματαιώθησαν πρὸς μεγίστην αὐτῆς θλῖψιν.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως ὡς ἐκ τῶν βουλγάρων ἀντιπροσώπων αἱ ἑξῆς ὀκτὼ προτάσεις·

α'. Τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος, πιστὸν ὑπήκοον τοῦ ἐνδόξου ὀθωμανικοῦ θρόνου, ἐπειδὴ κατὰ τὸ θρήσκευμά του ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ γραικικοῦ πατριαρχείου, παρακαλεῖ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ μετέχῃ τῆς ἐκλογῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου C ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ του.

β'. Τὰ μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἥτις μέχρι τοῦδε συνίστατο μόνον ὑπὸ γραικῶν ἀρχιερέων, μὴ ὑπάρχοντος οὐδενὸς βουλγάρου, ἀπὸ τοῦδε νὰ ὦσιν ἐξ ἡμισείας, δηλονότι ἓξ βούλγαροι καὶ ἓξ γραικοί, οἵτινες ἅπαντες ὁμοῦ νὰ φροντίζωσι καὶ μεριμνῶσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου περὶ τῆς διεξαγωγῆς τῶν θρησκευτικῶν ὑποθέσεων.

γ'. Οἱ βούλγαροι ἀρχιερεῖς, οἵτινες θὰ ὦσι μέλη τῆς συνόδου, νὰ σχηματίζωσιν ἐκτὸς τούτου, ὁμοῦ μὲ ἄλλα ἰσάριθμα λαϊκὰ μέλη ἐκλεγόμενα ἐκ τῶν ἐντιμοτέρων Βουλγάρων, ἓν μικτὸν βουλγαρικὸν συμβούλιον· τοῦτο τὸ συμβούλιον νὰ θεωρῇ ἁπάσας τὰς μὴ θρησκευτικὰς ὑποθέσεις τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους.

δ'. Εἰς τὸν ἱκανώτερον ἐκ τῶν ἐν τῷ βουλγαρικῷ μικτῷ συμβουλίῳ εὑρισκομένων ἀρχιερέων καὶ ἕνα λαϊκὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἐκλεγόμενον ἐκ τῶν ἐντιμοτέρων Βουλγάρων, νὰ δοθῇ μία ἐθνικὴ σφραγίς, ὥστε D νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ ἀναγγέλλωσι καὶ ἐκλιπαρῶσι τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν. Πρὸς τούτοις δὲ οἱ δύο οὗτοι νὰ διαμένωσιν ἀείποτε παρὰ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῇ ἐκκλησίᾳ.

ε'. Ὁ πατριάρχης νὰ μὴ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν νὰ παύῃ καὶ ἀντικαθιστᾷ τὸν πρῶτον μητροπολίτην καὶ τὸν βοηθὸν αὐτοῦ λαϊκόν. Ἡ δὲ παῦσις καὶ ἀντικατάστασις αὐτῶν νὰ ἐκτελῆται ὑπὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ὅταν οὗτοι ἀποδειχθῶσιν ἔνοχοι παρεκτροπῆς τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὑπὸ τοῦ εἰρημένου μικτοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου.

ς'. Προκειμένου νὰ διορισθῇ εἴς τινα βουλγαρικὴν ἐπαρχίαν ἀρχιερεύς, τότε νὰ προτείνωνται ὑπὸ τῆς χηρευσάσης ἐπαρχίας δύο ἱερωμένα ἄτομα καὶ ν' ἀποστέλλωνται τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, καὶ ὅστις ἐξ αὐτῶν ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, οὗτος συστηθεὶς πρῶτον εἰς

A Tournovo). Avaient-ils manqué à leurs devoirs envers l'église ou envers l'état? (Voyez p. 280 et la II pétition des habitants de Tournovo, p. 286 ibid). De ces propositions ainsi formulées et de ce qui a été dit dans la séance en question, il est démontré que le principe du *phylétisme* commençait déjà à se manifester ouvertement.

Après la retraite du représentant de Tournovo, beaucoup de désordres et d'actes contraires aux canons et à la foi chrétienne furent commis par des ecclésiastiques bulgares dans la capitale et dans les diocèses; de nombreuses démarches de toute nature furent faites auprès du gouvernement impérial et du peuple bulgare, démarches dont le seul mobile était l'idée du *phylétisme*. La grande église qui voyait avec douleur tous ces désordres voulut arrêter le progrès du mal et rendit sous le pontificat de sa sainteté Joachim un sigillion (σιγγίλλιον) patriarcal et synodique, en XV articles, sanctionné par firman impérial, par lequel elle donnait une satisfaction suffisante à la première demande, concernant l'élection des archevêques des diocèses bulgares, et à tous les besoins spirituels de ces diocèses. Cependant cet acte de l'église, qui garantissait pleinement les véritables intérêts spirituels du peuple bulgare, fut aussi repoussé, ainsi que le firman impérial qui le sanctionnait, par les chefs du mouvement bulgare, et l'église vit, à son grand regret, ses espérances s'évanouir.

Peu de temps après le gouvernement envoya à l'église, de la part des représentants bulgares, les huit propositions suivantes:

I. La nation bulgare, fidèle sujet du glorieux empire ottoman, et soumise par sa religion à la juridiction du patriarcat œcuménique grec, demande à avoir le droit de participer à l'élection du patriarche œcuménique, à proportion de sa population.

II. Le saint synode, composé jusqu'à ce jour de prélats grecs, sans aucun prélat bulgare, sera désormais composé mi-partie de chaque peuple: c'est à dire de six membres bulgares, et de six membres grecs, qui, tous réunis sous la présidence du patriarche, administreront les affaires religieuses.

III. Les prélats bulgares, membres du synode, composeront en outre, avec six autres membres laïques, élus parmi les Bulgares les plus honorables, un conseil bulgare mixte. Ce conseil s'occupera de toutes les affaires non religieuses du peuple bulgare.

IV. Un sceau national sera donné au plus capable des prélats bulgares composant le conseil mixte, assisté d'un membre laïque, élu parmi les plus honorables bulgares, afin qu'ils aient le droit de s'adresser au gouvernement impérial pour toutes les affaires de leur compétence. Ces deux membres devront toujours résider auprès de l'église bulgare de Constantinople.

V. Le patriarche n'aura le droit, ni de destituer ni de remplacer le premier prélat, ni son aide laïque. La destitution et le remplacement de ces deux membres seront prononcés par le gouvernement impérial, dans le cas où ils seraient convaincus devant le conseil mixte d'avoir transgressé leurs devoirs.

VI. Lorsqu'il s'agira de nommer un prélat dans quelque diocèse bulgare, le diocèse proposera deux ecclésiastiques, dont les noms seront envoyés à la capitale. Celui des deux qui sera élu par le conseil mixte, sera présenté au patriarche et ensuite sacré archevêque du siège vacant selon les canons sacrés.

τὸν πατριάρχην, ἔπειτα νὰ χειροτονῆται ἀρχιερεὺς τῆς A χηρευούσης ἐπαρχίας κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς κανόνας.

ζʹ. Εἰς δὲ τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουσιν ἀναμὶξ γραικοὶ καὶ βούλγαροι, ὁ ἀρχιερεὺς νὰ ἐκλέγηται ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐξ ἐκείνου τοῦ ἔθνους τὸ ὁποῖον εἶναι πολυπληθέστερον, δηλονότι ἂν μὲν οἱ γραικοὶ ἦναι περισσότεροι, νὰ ἦναι γραικός, ἂν δὲ οἱ βούλγαροι ἦναι περισσότεροι, νὰ ἦναι βούλγαρος. Ὁ εἰς τοιαύτην ἀνάμικτον ἐπαρχίαν διοριζόμενος ἀρχιερὺς ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ καλῶς καὶ τὰς δύο γλώσσας, τήν τε γραικικὴν καὶ βουλγαρικήν. Ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ γίνηται οὐδὲν ἐμπόδιον εἰς τοὺς κατοίκους χωρίου ἢ πόλεώς τινος βουλγαρικῆς νὰ μεταχειρίζωνται τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν εἴς τε τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ σχολεῖα.

ηʹ. Ἀφ' οὗ ἐγκριθῶσι τὰ ἄνω εἰρημένα ἄρθρα, ἐπειδὴ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς κληρικοὺς δὲν συγχωρεῖται νὰ εἰσπράττωσι διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὸν βασιλικὸν ραγιᾶν ὑπὸ τὸ ὄνομα μιρὶ διαφόρους B φόρους, πρέπει νὰ ὁρισθῇ κατ' ἔγκρισιν τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως μίαν ἐτήσιος ἐπιχορήγησις ἀναλόγως μὲ τὸν βαθμὸν ἑκάστου.

Πρὸς μελέτην δὲ καὶ συζήτησιν τῶν ἀνωτέρω προτάσεων ὁ τότε οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος Σωφρόνιος συνεκάλεσε γενικὴν συνέλευσιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λογάδων, ἥτις μετὰ λύπης κατεῖδεν ἐν αὐταῖς ἐναργῶς τὸ διχαστικὸν τοῦ φυλετισμοῦ πνεῦμα. Καὶ οὐκ ἠρνήσατο μὲν ὅτι ἐλλείψεις τινὲς ἐν τῇ διοικήσει τῶν κοινῶν πραγμάτων καὶ καταχρήσεις ἀτόμων συνέβαινον ἔστιν ὅτε καὶ ὅπου, ἀλλ' ὅμως ἀπεφήνατο ὅτι ἐπειδὴ ἐλήφθη πρόνοια περὶ τῆς ἐπανορθώσεως τῶν τοιούτων διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμῶν, ἡ καθιέρωσις τοῦ φυλετικοῦ ἀνταγωνισμοῦ πρὸς τῷ ἀντιχριστιανικῷ αὐτοῦ χαρακτῆρι ἀπέβαινε καὶ παντάπασιν ἄσκοπος. Πρὸς τούτοις παρετήρει ὅτι τὸ ἐν ἐνεργείᾳ μικτὸν συμβούλιον, συγκροτούμενον ἐκ σταθερῶν ὀρθοδόξων κατοί- C κων τῆς πρωτευούσης καὶ ἐκλεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ ἐνοριῶν, ἄνευ διαστολῆς γένους καὶ φυλῆς, ἐκτελεῖ τὰ διαγεγραμμένα αὐτῷ καθήκοντα ἀσχέτως πρὸς πᾶσαν φυλετικὴν ἰδέαν, καὶ ἔχει περιωρισμένην δικαιοδοσίαν· τοὐναντίον δὲ αἱ τρεῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι προτάσεις (γʹ, δʹ καὶ εʹ) σκοποῦσι τὴν σύστασιν ἰδιαιτέρου ἐθνικοῦ βουλγαρικοῦ συμβουλίου, ἔχοντος ἀποστολὴν ἐφ' ἁπάσης τῆς κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν βουλγαρικῆς φυλῆς. Καὶ εἰ μὲν τὸ τοιοῦτον βουλγαρικὸν συμβούλιον συνέκειτο ἐκ μόνων λαϊκῶν, οὐδὲν εἶχεν εἰπεῖν τὸ πατριαρχεῖον· ἐπειδὴ δὲ ἔμελλε σύγκεισθαι ἐξ ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν ἑνὸς ἀρχιεπισκόπου, τὸ πατριαρχεῖον οὐδόλως ἠδύνατο παραδεχθῆναι αἴτησιν τοιαύτην ἀντικειμένην εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, καθ' οὓς οὐδόλως ἐπιτρέπεται ἵνα ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐπισκοπῇ δύο ὀρθόδοξοι θρησκευτικοὶ ἀρχηγοὶ ἐξασκῶσιν ἐξουσίας ἐντελῶς ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρτή- D τους. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ὁ τοπικὸς ἐπίσκοπος ἔχει ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ εὑρισκομένων ὀρθοδόξων οἱουδήποτε γένους καὶ ἂν ὦσιν, ἔτι καὶ ἐπ' αὐτῶν ὅσοι παρεπιδημῶσιν ἐκ τόπων ἄλλης ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας. Πρὸς τούτοις παρετήρει ὅτι καὶ ἡ διανομὴ τῶν συνοδικῶν ἑδρῶν μεταξὺ ἓξ Γραικῶν καὶ ἓξ Βουλγάρων, καὶ ἡ ὑποκειμένη τῷ μέτρῳ τούτῳ ἰδέα, ἵνα ἕκαστος ἀρχιερεὺς εἰσέρχηται ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ θᾶττον ἢ βράδιον ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἑκάστης ἐπαρχίας, εἰσὶ πράγματα ἀντικανονικὰ καὶ καινοφανῆ οὐ μόνον ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ χριστιανωσύνῃ.

Διὰ τοιούτων περίπου ἀπαντήσεων ἀπεδοκίμαζεν ἡ τότε γενικὴ συνέλευσις τὸ ἐν ταῖς ὀκτὼ ἐκείναις προτάσεσιν ἀναφαινόμενον πνεῦμα τοῦ φυλετισμοῦ, τὸ τεῖνον εἰς καταστροφὴν τοῦ ἐπικρατοῦντος διοικη-

VII. Dans les diocèses mixtes, composés de Grecs et de Bulgares, le prélat sera élu par le diocèse et choisi dans celui des deux peuples qui sera le plus nombreux; c'est-à-dire là où les Grecs seront plus nombreux, le prélat sera grec, et là où les Bulgares seront plus nombreux, il sera bulgare. Le prélat choisi pour un diocèse mixte devra bien connaitre les deux langues, le bulgare et le grec. Désormais il ne sera plus mis aucun obstacle à ce que les habitants de toute ville et de tout village bulgare puissent se servir du bulgare dans les églises et dans les écoles.

VIII. Lorsque les articles ci-dessus seront sanctionnés, il sera fixé, avec l'approbation du gouvernement impérial, pour chaque prélat, un traitement annuel fixe, car il n'est permis à aucun prélat ou prêtre de percevoir des sujets de sa majesté impériale différents impôts sous le nom de *miri*.

Sa sainteté Sophronios, alors patriarche, fit étudier et discuter ces propositions par une assemblée des notables résidant à Constantinople, qu'il convoqua à cet effet. Cette assemblée comprit clairement l'esprit séparatiste du *phylétisme*. Elle ne nia pas qu'il n'y eût quelques défauts dans l'administration des affaires de la communauté; que quelques abus ne fussent commis par certains individus, mais elle décréta que, puisque les règlements en vigueur avaient pourvu au redressement de ces désordres, l'admission du principe du *phylétisme*, outre qu'elle était contraire à l'esprit du christianisme, devenait sans but. L'assemblée observait encore que le conseil mixte existant, composé d'habitants ayant leur résidence fixe à Constantinople et élus par les paroisses de la capitale, sans distinction d'origine ou de race, remplit les fonctions qui lui sont assignées en dehors de toute idée de race, et que ses fonctions étaient limitées. Au contraire, les trois propositions visées plus haut (III, IV et V) demandaient l'établissement d'un conseil national spécial des Bulgares, dont l'autorité s'étendrait sur toute la race bulgare de l'empire ottoman. Que si ce conseil bulgare se composait seulement de membres laïques, le patriarcat n'aurait rien à y opposer; mais comme il devait se composer de prélats et de laïques, sous la présidence d'un archevêque, le patriarcat ne pouvait admettre d'aucune manière une proposition de cette nature, en opposition avec les canons de l'église, d'après lesquels il est défendu que deux chefs religieux orthodoxes exercent dans un seul et même diocèse deux autorités complètement indépendantes l'une de l'autre. D'après les principes de notre église, le prélat canonique d'un diocèse, exerce l'autorité ecclésiastique sur tous les orthodoxes vivant dans son diocèse, à quelque race qu'ils appartiennent, même sur ceux d'un autre diocèse pendant qu'ils résident dans le sien. L'assemblée faisait observer en outre que la distribution des sièges synodicaux entre six prélats grecs et six bulgares, et l'idée qu'implique cette mesure, que chaque prélat vienne tôt ou tard siéger au synode, proportionnellement à la population de chaque diocèse, sont autant de choses contraires aux canons, et des innovations non seulement dans l'église orthodoxe, mais aussi dans toute la chrétienté.

C'est à peu près en ces termes que l'assemblée générale d'alors désapprouva l'esprit de *phylétisme* qui apparaissait dans ces huit propositions; esprit qui tend à détruire le système d'administration en

τικοῦ τῆς ἐκκλησίας συστήματος, ἐρειδομένου ἐπὶ τῆς A εὐαγγελικῆς ἑνότητος καὶ ἀγάπης καὶ τοῦ συντάγματος τῶν ἱερῶν κανόνων.

Τὸ αὐτὸ τοῦ φυλετισμοῦ πνεῦμα ἐπεκράτει καὶ ἐν ταῖς ἓξ νεωτέραις προτάσεσιν, αἵτινες διεβιβάσθησαν εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἐν ἔτει ‚αωξς΄. Ἐν αὐταῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις ἤροντο φανερῶς καὶ τὰ ὅρια τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐνοριῶν, θεωρουμένων τῶν ἁπανταχοῦ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους Βουλγάρων ὡς ὑπαγομένων κατὰ τὰς προτάσεις ταύτας ὑπὸ τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τῆς συνισταμένης φυλετικῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας. Ἐν αὐταῖς παραδείγματος χάριν λέγεται περὶ τοῦ κλήρου τῆς ἐν Βαλατᾷ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου· „Οἱ ἱερεῖς τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ἐπειδὴ ἔχουσιν ἐπαρχιώτας αὐτῶν πάντας τοὺς ἐν ταῖς διαφόροις συνοικίαις τῆς πρωτευούσης εὑρισκομένους βουλγάρους, ἀκωλύτως θέλουσιν ἱερουργεῖ πανταχοῦ ὅπου ἂν προσκληθῶσιν.“ Οὕτως ὑψηλὴ ἤρετο ἡ σημαία τοῦ φυλετισμοῦ ἐν μέσῳ τῆς τέως ἀγνοούσης αὐτὴν ἐκκλησίας, ἐπὶ καταστροφῇ B τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος τῆς ἑνότητος.

Ἡ τοῦ φυλετισμοῦ ἰδέα ἐξηγέρθη ἰταμωτέρα ἐκδηλουμένη ἐν τῇ ἀκάμπτῳ τῶν προϊσταμένων τοῦ κινήματος ἐπιμονῇ τοῦ διεγεῖραι διὰ θεμιτῶν καὶ ἀθεμίτων μέσων στάσεις κατὰ τῶν ἑκασταχοῦ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ἐπ᾽ ἐλπίδι τοῦ ἀναστατῶσαι πανταχοῦ τῆς περιφερείας τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου τὰ πνεύματα πρὸς πληρεστάτην συγκρότησιν φυλετικῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας.

Ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Γρηγορίου ἅμα μὲν σπεύδουσα ὅπως ἀνακόψῃ τέλεον τὴν ὁρμὴν τῶν τὰς στασιαστικὰς ταύτας κινήσεις καὶ τὰ σκάνδαλα ὑποδαυλιζόντων ἔν τε ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἅμα δὲ πρὸ πάντων ἐπιθυμοῦσα ἱκανοποιῆσαι ὑπερεκπερισσοῦ τὰς ἀληθεῖς πνευματικὰς ἀνάγκας C τῶν τέκνων αὐτῆς, εἰς προφύλαξιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ φυλετικοῦ βαράθρου, εἰς ὃ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ἐξωθοῦντο, διατηρῆσαι δὲ ταὐτοχρόνως τούς τε ἱεροὺς κανόνας τοὺς διέποντας τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ ἀνέκαθεν προνόμια τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐξεῦρε σχέδιον ἐξαρχίας ἐκκλησιαστικῆς, αὐτοδιοικήτου μέν, ἐξαρτωμένης δὲ κανονικῶς ἀπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ ἀπαρτιζομένης ἐξ ὡρισμένων ἐπαρχιῶν τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ σχέδιον τοῦτο, καίπερ φέρον ἅπαντα τὰ προσόντα τῆς νομιμότητος καὶ τῆς φιλοστοργίας, οὐκ ἐγένετο παραδεκτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ κινήματος, ὡς μὴ ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν γενικὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἰδέαν.

Ἀντ᾽ αὐτοῦ δὲ δύο νέα σχέδια ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς πύλης διαβιβασθέντα συνιστῶντο τῷ πατριάρχῃ, ἅπερ πανηγυρικῶς ἀπεδέξαντο οἱ βούλγαροι φυλετισταί, καθ᾽ ὅτι δι᾽ αὐτῶν ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἰδέα τοῦ φυλε- D τισμοῦ, ἣν πρωΐμως ἤδη ἤρξαντο ἐπιδιώκειν.

Τὸ α΄ ἐν αὐτοῖς ἄρθρον, φέρ᾽ εἰπεῖν, τὸ λέγον ὅτι „εἰς οἱονδήποτε μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐπικρατείας ὑπάρχουσι κάτοικοι, βούλγαροι μὲν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, ὀρθόδοξοι δὲ τὸ θρήσκευμα, οὗτοι θέλουσιν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν διὰ τὰς ἐκκλησίας των καὶ διορίζειν ἱερεῖς, εἰδότας τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν,“ σχετιζόμενον πρὸς τὸ ε΄-ζ΄ τὸ ὁρίζον „ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀρχηγῶν καὶ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν ἡ βουλγαρικὴ ἐκκλησία θέλει εἶσθαι ἓν σῶμα κεχωρισμένον καὶ ἀνεξάρτητον,“ καὶ ἐπισφραγιζόμενον ὑπὸ τοῦ γ΄ λέγοντος· „πρὸς ἐποπτείαν τῆς πνευματικῆς διοικήσεως τῶν βουλγαρικῶν ἐκκλησιῶν θέλει διαμένει ἐν Κωνσταντινουπόλει εἷς μπὰς μητροπολίτης, ἔχων παρ᾽ ἑαυτῷ σύνοδον διαχειριζομένην τὰ πνευματικά,“ παριστῶσι τὴν εἰκόνα τῆς ἐθνικῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας ἐξ-

vigueur dans l'église, basé sur l'unité, sur l'amour évangélique et sur la constitution des canons sacrés.

Le même esprit de *phylétisme* régnait dans les six propositions nouvelles, transmises au patriarcat en l'année 1866. Dans ces propositions les limites des paroisses ecclésiastiques étaient ouvertement détruites, car il y était dit, que tous les Bulgares de l'empire ottoman devaient relever de la juridiction canonique de l'église nationale bulgare à établir. Il y est dit par exemple à propos des prêtres de l'église de Saint-Etienne de Balata: „Les prêtres de cette église qui ont pour paroissiens tous les Bulgares résidant dans les différents quartiers de la capitale, pourront, sans obstacle, exercer leur ministère là où ils seront requis.“ Ainsi le drapeau du *phylétisme* était tenu haut au milieu de l'église, qui en entendait parler pour la première fois, et ce, pour renverser les canons sacrés et l'esprit de l'unité chrétienne.

L'idée du *phylétisme* se manifesta encore plus hardiment dans l'acharnement avec lequel les chefs du mouvement ont tâché, par tous les moyens licites et illicites, de pousser les fidèles à la révolte contre les autorités ecclésiastiques de chaque diocèse, dans le but de soulever les esprits dans toute la circonscription du ressort du siège œcuménique, afin de parvenir plus sûrement à établir une église nationale.

Sous le pontificat de sa sainteté notre seigneur Grégorios, la grande église, s'empressant de mettre fin à la violence de ceux qui excitaient ces révoltes et ces scandales dans les diocèses et dans la capitale, et désirant en même temps satisfaire au-delà même de tout souhait les vrais besoins spirituels de ses enfants, afin de les préserver de l'abîme du *phylétisme,* où ils étaient poussés de tous les côtés, et de conserver les canons sacrés qui régissent l'église, d'après les anciens privilèges du siège patriarcal, la grande église, disons-nous, rédigea un projet d'exarcat ecclésiastique, ayant une administration particulière, mais soumis, au spirituel, au patriarche et formé de diocèses déterminés du patriarcat de Constantinople.

Malheureusement ce projet, revêtu de toutes les garanties de la légalité et de toutes les preuves de sollicitude, fut repoussé par les chefs du mouvement, parce qu'il ne répondait pas à l'idée du *phylétisme* en général.

A la place de ce projet, deux autres que les Bulgares partisans du *phylétisme* avaient acceptés en pompe, comme réalisant l'idée du *phylétisme* dont ils poursuivaient la réalisation dès le principe, furent transmis et recommandés à sa sainteté le patriarche par la Sublime Porte.

Le Ier article de ces projets où il est dit: „Dans tout endroit de l'empire, où il y a des habitants bulgares d'origine et de langue, de la religion orthodoxe, *ceux-ci auront le droit d'élire et de nommer pour desservir* leurs églises des prêtres parlant leur langue,“ rapproché des articles V—VII où il est dit: „*Quant à l'élection des chefs spirituels et à l'administration spirituelle, l'église Bulgare formera un corps séparé et indépendant,*“ articles corroborés par l'article III où il est dit: „*Pour surveiller l'administration spirituelle des églises bulgares un bach-métropolitain* (métropolitain en chef) *résidera à Constantinople entouré d'un synode qui aura la direction des intérêts spirituels;*“ tous ces articles nous représentent l'église nationale bulgare exerçant sa juridiction sur tous ses nationaux répandus sur toute l'étendue de

ασκούσης τὴν ἑαυτῆς δικαιοδοσίαν εἰς τοὺς καθ' A ὅλην τὴν ἐπικράτειαν διεσπαρμένους ὁμοφύλους. Τοιαῦτα δὲ σχέδια ἀντικείμενα ὅλως πρὸς τὸ καθολικὸν σύστημα τῆς ἐκκλησίας, ἀπέβαινον, ὡς εἰκός, ἀπαράδεκτα. Ἡ δὲ μεγάλη ἐκκλησία ἐξαντλήσασα ἤδη πάντα οἰκονομίας τρόπον καὶ πιεζομένη πανταχόθεν, ἐξεκάλεσε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ψῆφον τῆς καθόλου ἐκκλησίας, προτείνασα συγκρότησιν συνόδου οἰκουμενικῆς· ἀλλ' ἐν ᾧ μεγάλη ἐκκλησία συμφώνους ἔχουσα καὶ ἄλλας αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας ἀπεξεδέχετο τὴν περὶ τούτου ἄδειαν τῆς ὑψηλῆς πύλης, οἱ μὲν καινοτομοῦντες φυλετισταὶ κατεξανέστησαν κατὰ τῆς προτάσεως τῆς συγκροτήσεως οἰκουμενικῆς συνόδου, ἡ δὲ σεβαστὴ κυβέρνησις λύουσα παραδόξως ἀφ' ἑαυτῆς τὸ ζήτημα ἐξέδωκε περὶ τούτου αὐτοκρατορικὸν φιρμάνιον, ὅπερ, ὡς διὰ τοῦ δεκάτου πρὸ πάντων ἄρθρου ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ, ἐγένετο πανηγυρικῶς ἀσπαστὸν παρ' αὐτοῖς. B

Τὴν ἰδέαν τῆς συστάσεως φυλετικῆς ἐκκλησίας ἐπειράθησαν κατόπιν ἀποδεῖξαι ἐνυπάρχουσαν δῆθεν καὶ ἐν τῷ πολιτεύματι τῆς ἐκκλησίας διά τινος φυλλαδίου ἐπιγραφομένου· „Ἀντίρρησις εἰς τὸ ἐπιστολιμαῖον ὑπόμνημα τοῦ πατριαρχείου· 1871," ἐν ᾧ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀναγινώσκονται καὶ τάδε· „Ἐπὶ τῆς φράσεως βουλγαρικὴ ἐκκλησία, ἡ λέξις βουλγαρικὴ δηλοῖ ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκκλησία, ἤτοι ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, συνεστήθη διὰ τοὺς βουλγάρους καὶ ἐξασκεῖται ἐπὶ τῶν χριστιανῶν βουλγάρων τῶν ἐν γνωστοῖς μέρεσι τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους κατοικούντων, οὐχὶ δὲ ἐπὶ τῶν πόλεων καὶ χωρῶν τῶν ὑπ' αὐτῶν κατοικουμένων· αὗται γάρ, ἐκτὸς τοῦ ὅτι καὶ ὑπὸ μὴ χριστιανῶν πολλαχοῦ κατοικοῦνται (τί δ' οὐχὶ καὶ ὑπὸ χριστιανῶν μὴ βουλγάρων;) τοῦ βασιλέως εἰσί, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἄρχονται (οὐχὶ δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι;).

„Οὕτως ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀποστολικοῖς χρόνοις ὁ τῶν C ἐθνῶν ἀπόστολος Παῦλος, συλλήβδην μὲν τὰς παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι συστηθείσας ἐκκλησίας, ἤτοι ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς ὑπαινιττόμενος, λέγει περὶ τῶν συνεργῶν αὐτοῦ Πρισκίλλας καὶ Ἀκύλα· „Οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν"· μερικώτερον δέ τινας αὐτῶν ἀναφέρων, ὁτὲ μὲν ἐκ τοῦ τόπου, ὁτὲ δὲ ἐκ τῶν κατοίκων αὐτὰς ὀνομάζει, οἷον· „τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ," „τῇ ἐκκλησίᾳ Λαοδικέων," „τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων," „αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας" κτλ.

„Τούτοις δ' ἑπόμενοι καὶ οἱ τῆς α' οἰκουμενικῆς συνόδου θεοφόροι πατέρες, ὑπογράφοντες εἰς τὰ πρακτικὰ αὐτῆς, ὠνομάσθησαν ἅπαντες ὡς ἐκ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας.

„Ἄλλων δὲ συνόδων πάλιν οἱ πατέρες ἐξ ὁλοκλήρου ἐθνικῆς χώρας, ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἔθνους αὐτῶν ὑπογράφοντες ὠνομάσθησαν· οἷον Εὐάγριος Σικελός, Τιμόθεος ἐπαρχίας Σκυθῶν, Εὐστάθιος ἔθνους Σαρακηνῶν. D Ἀλλὰ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἱστορικοὶ πολλάκις τοὺς ἐπισκόπους ὡς ἐκ τοῦ ἔθνους ὠνόμασαν· οἷον „Θεοφίλῳ, ὃς τῶν Γότθων ἐπίσκοπος ὢν ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ παρὼν καθυπέγραφε" ... „ταύτης δὲ τῆς πρεσβείας ἄρξαι Οὐλφίλαν τοῦ ἔθνους ἐπίσκοπον". Καὶ „ἀμέλει τοι καὶ Σκύθας λόγος διὰ ταύτην αἰτίαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς μεῖναι πίστεως ... Εἰσέτι δὲ καὶ νῦν ἔθος παλαιὸν ἐνταῦθα κρατεῖ τοῦ παντὸς ἔθνους ἕνα τὰς ἐκκλησίας ἐπισκοπεῖν". Οὐκ ἀληθὴς ἄρα ὁ λόγος τοῦ πατριαρχείου, ὅτι ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε διέκρινεν ἐθνικότητας· διότι, ὡς καλῶς αὐτὸ πάλιν λέγει, ὁ θεμελιωτὴς αὐτῆς ἐκάλεσεν εἰς τὴν πίστιν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ συνεπῶς πρὸς τοῦτο οἱ ἀπόστολοι αὐτοῦ συνέστησαν ἐκκλησίας παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα κυβερνῶσιν αὐτὰ πνευματικῶς, καὶ ἵνα „πάντα τὰ ἔθνη δουλεύσωσι τῷ κυρίῳ", κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, καὶ οὕτω φυσικῶς ἐγεννήθησαν πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν

l'empire. De tels projets, opposés en tout au système général de l'église, étaient, comme il est évident, inadmissibles. La grande église qui avait épuisé tous les moyens pour arriver à une entente, et qui se voyait pressée de tous côtés, en appela à la décision de l'église universelle et proposa la réunion d'un concile œcuménique. Mais tandis que la grande église, d'accord en cela avec d'autres églises indépendantes, attendait l'autorisation impériale pour la réunion du concile, les novateurs *phylétistes* s'élevèrent contre la convocation d'un concile œcuménique, et le gouvernement impérial venant, contre toute attente, résoudre de lui-même la question, rendit un firman impérial, que les novateurs acceptèrent pompeusement, parce qu'il satisfaisait, surtout par l'article X, le principe du *phylétisme*.

Plus tard les novateurs s'efforcèrent, dans une brochure intitulée: „Objection au mémoire épistolaire du patriarcat, 1871," de prouver que l'idée de la formation d'une église nationale existait dans la constitution de l'église. Dans cette brochure il est dit entre autres choses: „Sur l'expression, église bulgare, le mot *bulgare* signifie que l'église dont il s'agit, c'est-à-dire l'autorité ecclésiastique, a été établie pour les Bulgares et qu'elle exerce son pouvoir sur les chrétiens bulgares résidant dans des endroits déterminés de l'empire ottoman, et non pas sur les villes et les provinces où ils habitent; car outre que ces provinces sont aussi la résidence de populations non chrétiennes (pourquoi pas de chrétiens non bulgares?), elles sont le patrimoine du souverain qui les gouverne (les habitants ne le sont-ils pas aussi?).

„Ainsi, même à l'époque des apôtres, saint Paul, l'apôtre des gentils, faisant allusion à toutes les églises ensemble établies chez toutes les nations, c'est-à-dire aux autorités ecclésiastiques, dit à propos de ses collaborateurs Priscille et Aquilas: „Auxquels je ne rends pas grâce moi seul, mais aussi toutes les églises des gentils." En parlant plus particulièrement de quelques-unes d'entre elles, il les rappelle tantôt par le nom de l'endroit, tantôt par celui des habitants: „à église de Dieu qui est à Corinthe," „à l'église des Laodicéens," „à l'église des Thessaloniciens," „les églises de l'Asie etc."

„Suivant cet exemple les saints pères du premier concile en signant les actes se sont qualifiés tous du nom des habitants de leur ville et de leur diocèse respectif.

„Les pères d'autres conciles se sont qualifiés dans la signature des actes soit du nom d'une contrée nationale tout entière ou de celui de leur nation, exemple: „Evagrius sicilien," „Timothée de la province des Scythes," „Eustathius de la nation des Sarrasins." Les historiens ecclésiastiques eux-mêmes ont souvent nommé les évêques du nom de leur nation, exemple: „A Théophile, évêque du pays des Goths qui fut présent et qui signa au concile de Nicée." „Ulphila évêque de la nation fut préposé à cette ambassade." „Et en effet, on dit que les Scythes conservèrent la même foi pour cette raison .... Encore aujourd'hui il règne ici une ancienne coutume, qu'un seul surveille les églises de la nation tout entière." La prétention donc du patriarcat, que l'église n'aurait jamais distingué les nationalités, n'est pas exacte, car, comme il le dit lui-même, le fondateur de l'église a convoqué à la foi *toutes les nations*, et ses apôtres, se conformant à ce précepte, ont établi des églises chez toutes les nations, „afin que toutes les nations servent le Seigneur," d'après

ἐθνῶν, ἃς ὁ ἀπόστολος ἀναφέρει, ὡς προείπομεν. Οὕτω συνεστήθησαν καὶ εἰσέτι ὑπάρχουσιν αἱ ἐκκλησίαι τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων ἐν Ῥώμῃ, τῶν Γραικῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἑλλάδι, Κύπρῳ, καὶ ἀλλαχοῦ, τῶν Ῥώσσων ἐν Κιέβῳ καὶ Πετρουπόλει, τῶν Σέρβων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Σκυθῶν, τῶν Γότθων κτλ., ὡς προείπομεν. Καὶ διὰ τὰς τοιαύτας ἐθνικὰς ἐκκλησίας αὐτὸς ὁ ἀποστολικὸς κανὼν λδ' λέγει· „Τὰ παρ' ἑκάστην ἐκκλησίαν συμβαίνοντα, τὴν τοῦ ἔθνους σύνοδον, ὡς ἄριστα φανείη διοικεῖν τε καὶ πράττειν“ (ἐσφαλμένως κεῖται ὁ κανών). Ὁρᾷς; Ἡ σύνοδος τοῦ ἔθνους νὰ διοικῇ ἑκάστην ἐθνικὴν ἐκκλησίαν, διατάττουσιν οἱ ἀπόστολοι (σελ. 25-9).

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω περικοπῆς, καίπερ οὕτω προφανῶς διαστρεφούσης τὰ νοήματα τῶν ἁγίων γραφῶν, τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰ ἱστορούμενα πράγματα, καταφαίνεται ἡ σπουδὴ τοῦ ἐφεδράσαι τὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἀρχὴν ἐπὶ τῆς γραφῆς καὶ τοῦ ἀνέκαθεν πολιτεύματος τῆς ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τούτοις τὸν ἐθνοφυλετικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἀνταρσίας μαρτυροῦσι καὶ τὰ πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην γράμματα τοῦ ὑπ' αὐτῶν ὀνομασθέντος ἐξάρχου, μὴ ὀκνήσαντος ὑπογράψαι· „ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος καὶ ἔξαρχος τῶν Βουλγάρων·“ ἡ γινομένη διάκρισις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ὡς γραικικοῦ καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους· ἡ προσφώνησις τοῦ ἐξάρχου πρὸς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τῆς πολιτείας ὅτι „τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος εἶχεν ἔκπαλαι ἐθνικὴν ἐκκλησίαν, ἥτις ἡνώθη, οὐκ οἴδαμέν πως, τῷ γραικικῷ πατριαρχείῳ“ καὶ ὅτι „ἡ ἔκδοσις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου ἀποκατέστησε τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν“ κτλ., καὶ τελευταῖον αἱ ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀνενδότως διενεργούμεναι εἰς διαφόρους ἐπαρχίας ἀποστολαὶ πρὸς ἐκκλησιαστικὴν ἀναστάτωσιν τῶν ἑκασταχοῦ ὀρθοδόξων Βουλγάρων.

Δείξαντες ἀποχρώντως ἐν τοῖς μέχρι τοῦδε εἰρημένοις τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ διέπουσαν τὰς πράξεις καὶ ἐνεργείας τῶν ἀποσκιρτησάντων ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ τὴν παρασυναγωγὴν αὐτῶν ἐπ' αὐτῆς καὶ μόνης τῆς ἀρχῆς τεθεμελιωμένην, μεταβαίνομεν εἰς τὸ δεύτερον μέρος, ὅπως δείξωμεν ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη ἄγνωστος ὅλως ὑπάρχει τῇ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἀνατρέπει πολίτευμα.

B'.

α'. Ὁ φυλετισμός, ἤτοι ἡ λόγῳ διαφόρου φυλετικῆς καταγωγῆς καὶ γλώσσης διάκρισις καὶ διεκδίκησις ἢ ἐξάσκησις ἀποκλειστικῶν δικαιωμάτων παρ' ἀτόμων ἢ ὁμάδων ἀνθρώπων ὁμοχώρων τε καὶ ὁμοταγῶν, ὁποίαν μέν τινα δύναται ἔχειν ὑπόστασιν ἐν ταῖς πολυσπερέσι καὶ μιξοφύλοις κοσμικαῖς πολιτείαις, ἀλλότριόν ἐστι τῆς ἡμετέρας προθέσεως ἐρευνᾶν καὶ διαγινώσκειν· ἀλλ' ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ, κοινωνίᾳ οὔσῃ πνευματικῇ, προωρισμένῃ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ θεμελιωτοῦ αὐτῆς ἵνα συμπεριλάβῃ πάντα τὰ ἔθνη εἰς μίαν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα, ὁ φυλετισμὸς ἐστί τι ξένον καὶ ὅλως ἀδιανόητον· καὶ ὄντως ὁ φυλετισμός, ἤτοι ἡ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ συγκρότησις ἰδίων φυλετικῶν ἐκκλησιῶν, πάντας μὲν τοὺς ὁμοφύλους ἀποδεχομένων, πάντας δὲ τοὺς ἑτεροφύλους ἀποκλειουσῶν καὶ ὑπὸ μόνων ὁμοφύλων ποιμένων διοικουμένων, ὡς ἀξιοῦσι νῦν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ φυλετισμοῦ, ἔστι τι ὅλως ἀνήκουστον καὶ πρωτοφανές.

Πᾶσαι αἱ ἀπ' ἀρχῆς κατὰ μέρος συστᾶσαι χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἦσαν τοπικαί, τοὺς πιστοὺς ὡρισμένης πόλεως ἢ ὡρισμένης τοπικῆς περιφερείας περιλαμβάνουσαι ἄνευ φυλετικῆς διακρίσεως· διὸ καὶ ἀπὸ τῆς

A Isaïe, et ainsi prirent naturellement naissance *les églises des gentils* dont parle l'apôtre, comme nous venons de le dire. C'est ainsi que furent établies les églises existant jusqu'aujourd'hui, celle de la nation des Romains, à Rome; des Grecs, à Constantinople, en Grèce, à Chypre et ailleurs; des Russes à Kiew et à Saint-Pétersbourg; des Serbes, des Bulgares, des Scythes, des Goths etc., comme nous venons de dire. A propos de ces églises nationales le XXXIV canon des apôtres dit: „Que le synode de la nation administre les affaires de chaque église, et en dispose comme il le jugera pour le mieux“ (Le canon est mal cité). Voyez-vous? *Les apôtres ordonnent que le synode de chaque nation administre chaque église nationale.*“ (p. 25-9.)

Le passage ci-dessus, tout en corrompant le sens des écritures saintes, des canons sacrés et des faits historiques, démontre le désir d'appuyer le principe B du *phylétisme* sur la sainte écriture et sur la constitution ancienne de l'église.

Le caractère *phylétique* de cette insurrection ecclésiastique est démontré en outre par les lettres que l'exarque nommé par eux a adressées au patriarche œcuménique, dans lesquelles il a osé signer: „Anthimos de Vidin, *exarque des Bulgares;*“ par la distinction faite entre le patriarcat œcuménique, appelé patriarcat grec, et la nation bulgare; par l'allocution de l'exarque au souverain suprême de l'état, où il est dit: „La nation bulgare avait depuis les temps anciens une église nationale, qui fut réunie, nous ne savons comment, au patriarcat grec,“ et „la promulgation du firman impérial à rétabli notre église“ etc., et enfin par les agents envoyés, dès le principe et jusqu'à ce jour, dans différents diocèses, pour pousser à la révolte contre l'église les C Bulgares orthodoxes de chaque pays.

Ayant suffisamment prouvé par ce que nous venons de dire que le principe du phylétisme dirige les actes et les démarches de ceux qui se sont insurgés contre l'église, et que leur conciliabule n'est fondé que sur ce principe, nous passons à la seconde partie, pour prouver que ce principe est tout à fait inconnu à l'église universelle de Jésus-Christ, dont il renverse la sainte constitution.

II.

I. Il est étranger au but que nous nous proposons d'examiner et de discerner, quelles peuvent être les raisons qui militent en faveur du principe du *phylétisme,* c'est-à-dire de la distinction et de la revendication ou de la jouissance de privilèges exclusifs, soit par des individus, soit par des masses D d'individus, en raison de leur origine et de leur langue, dans les états séculiers composés de plusieurs races. Dans l'église chrétienne, société toute spirituelle, destinée par son divin chef et fondateur à embrasser toutes les nations en une société fraternelle en Jésus-Christ, le *phylétisme* est un principe inconnu et tout à fait incompréhensible. En effet le *phylétisme,* c'est-à-dire l'établissement dans le même pays d'églises nationales qui admettraient tous les fidèles de la même race, repousseraient tous ceux d'une race différente et seraient administrées seulement par des pasteurs de la même race, ainsi que le proposent aujourd'hui les partisans du *phylétisme,* est quelque chose d'inouï, une vraie innovation.

Toutes les églises chrétiennes particulières, fondées depuis les premiers temps, étaient des églises locales, comprenant les fidèles d'une ville ou d'une circonscription déterminée, sans distinction de race;

πόλεως συνήθως ἢ τῆς χώρας, οὐχὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἐθ- A
νικῆς καταγωγῆς τοῦ πληρώματος αὐτῶν προσωνυμοῦνται.

Ἐν πρώτοις ἡ ἐκκλησία τῆς Ἱερουσαλὴμ συνέκειτο, ὡς γνωστόν, ἐξ Ἰουδαίων καὶ προσηλύτων ἐκ διαφόρων ἐθνῶν· ὡσαύτως ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἐφέσου, τῆς Ῥώμης καὶ αἱ λοιπαί, ἐξ Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν αἱ πλείους ἀπηρτίζοντο. Ἑκάστη δὲ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἀπετέλει καθ' ἑαυτὴν ὅλον τι συμπαγὲς καὶ ἀδιαίρετον· ἑκάστη ἀνεγνώριζεν ὡς ἀποστόλους αὐτῆς τοὺς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, ἅπαντας Ἰουδαίους τῷ γένει ὑπάρχοντας· ἑκάστη εἶχεν ἐπίσκοπον τὸν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων ἄνευ τινὸς φυλετικῆς διακρίσεως καθιστάμενον, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τῆς ἱδρύσεως τῶν πρώτων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν.

Αἱ δὲ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Παύλου ἀναφερόμεναι ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν (Ῥωμ. ις', 4) πρόδηλον ὅτι συγ- B
κροτούμεναι ἐξ ἐθνικῶν, οὐχὶ τῆς αὐτῆς πάντως φυλῆς καὶ γλώσσης, ὠνομάσθησαν οὕτως, οὐχὶ πρὸς διάκρισιν τῶν καθ' ἕκαστον ἐθνῶν, ἀλλὰ κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων πιστούς. Ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ φράσεις ἐκκλησία Θεσσαλονικέων, Λαοδικέων, Σμυρναίων κτλ. οὐδαμῶς τὴν φυλὴν διακρίνουσι· διότι οὐδ' ἠκούσθη πώποτε φυλὴ σμυρναϊκή, φυλὴ λαοδικική, φυλὴ θεσσαλονικικὴ κτλ., ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσι Σμύρνῃ, Λαοδικείᾳ, Θεσσαλονίκῃ κτλ. ἀδιακρίτως τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν καταγωγῆς.

Καταχρήσεις καὶ ἐντεῦθεν γογγυσμοὶ καὶ δυσπιστία ἱστορεῖται ὅτι συνέβησαν καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων μελῶν τῶν πρώτων ἐκκλησιῶν, καθὼς παραδείγματος χάριν ὁ γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' ὅμως οἱ θεῖοι ἀπόστολοι πρὸς καθησύχασιν τῶν πνευμάτων οὐ κατέ- C
ταμον τὴν μίαν τῶν Ἱεροσολύμων ἐκκλησίαν εἰς δύο, εἰς ἑβραϊκήν, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἑλληνιστικήν, ἀλλὰ συγκαλέσαντες τοὺς πιστοὺς τῆς ἐκκλησίας·

„Ἐπισκέψασθε, εἶπον, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτά, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης.“ (Πράξ. ς', 3.)

Ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς συστάσεως τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν ἐπικρατεῖ καὶ μετὰ τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ἐν ταῖς ἐπαρχιακαῖς δηλονότι ἢ ταῖς τῶν διοικήσεων ἐκκλησίαις, αἵτινες καθωρίσθησαν ὡς ἐκ τῆς τότε ἐπικρατούσης πολιτικῆς διαιρέσεως ἢ ἐξ ἄλλων ἱστορικῶν λόγων. Τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν ἑκάστης τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν συνέκειτο ἐκ χριστιανῶν πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης.

Οὕτω δὲ καὶ αἱ μέχρι τοῦδε χάριτι θείᾳ διατη- D
ρούμεναι ἐκκλησίαι τῶν πατριαρχικῶν θρόνων, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ ἡ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῶν εἰσιν ἐκκλησίαι τοπικαί, τουτέστιν ἐντὸς γεωγραφικῶν ὁρίων περιλαμβανόμεναι, καὶ οὐχὶ ἐθνικαί· διὸ καὶ προσωνυμοῦνται οὐχὶ ἀπὸ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς παντοδαπῶν ἐθνῶν, Ἑλλήνων φέρ' εἰπεῖν, Αἰγυπτίων, Σύρων, Ἀράβων, Βλάχων, Μολδαυῶν, Σέρβων, Βουλγάρων καὶ λοιπῶν, τῶν συνήθως ἀναμὶξ ἐν τοῖς κλίμασι τῶν ἐκκλησιῶν τούτων κατοικούντων, ἀλλ' ἐκ τῆς πρωτευούσης πόλεως.

Τοιαῦτα ἦσαν καὶ αἱ ἀρχιεπισκοπαὶ Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου καὶ τὸ λεγόμενον πατριαρχεῖον Τορνόβου, περὶ ὧν ἐσχάτως τοσοῦτος ἐγένετο λόγος ὑπὸ τῶν φυλετιστῶν, τουτέστιν ἦσαν ἐκκλησίαι ἐντὸς ὁρίων διαγεγραμμέναι, καὶ οὔτε λόγῳ φυλετισμοῦ συνέστησαν,

et comme telles, elles recevaient ordinairement leurs noms, soit de celui de la ville, soit de celui de la contrée, mais non pas de celui de l'origine nationale à laquelle appartenait le troupeau.

D'abord l'église de Jérusalem était composée, comme cela est connu, de juifs et de prosélytes de différentes nations; de même l'église d'Antioche, d'Alexandrie, d'Ephèse, de Rome, ainsi que les autres, se composaient pour la plupart de juifs et de gentils. Chacune de ces églises formait en elle-même un tout compact et indivisible; chacune d'elles reconnaissait, comme ses apôtres, les apôtres de notre Seigneur Jésus-Christ, qui étaient tous en général juifs d'origine; chacune avait pour évêque celui que les apôtres avaient iustitué sans distinction de race, ainsi que le témoigne l'histoire de l'établissement des premières églises de Dieu.

Les églises des gentils, dont parle le bienheureux Paul (Rom. XVI, 4), visiblement composées de gentils qui n'avaient assurément pas tous la même origine et la même langue, furent ainsi nommées, non pas pour distinguer chaque nation en particulier, mais pour les distinguer des juifs convertis. De même les expressions, église des Thessaloniciens, des Laodicéens, des Smyrnéens etc., ne distinguent nullement les races; car on n'a jamais entendu parler de race smyrnéenne, de race laodicienne, de race thessalonicienne etc., mais les fidèles habitant les villes de Smyrne, de Laodicée, de Thessalonique etc., sans distinction d'origine nationale.

L'histoire nous parle d'abus, et partant de murmures et de défiances qui surgirent au milieu des différents membres des premières églises, comme par exemple les murmures des Grecs contre les Hébreux, dans l'église de Jérusalem; cependant les divins apôtres n'ont pas, pour apaiser les esprits, divisé l'église unique de Jérusalem en deux, par exemple en église des Hébreux et en église des Grecs, mais ayant convoqué les fidèles de l'église ils leur dirent:

„Choisissez donc, frères, sept hommes d'entre vous, de qui l'on ait un bon témoignage et qui soient pleins du Saint-Esprit et de sagesse, afin que nous leur commettions cet emploi.“ (Actes des ap., VI, 3.)

Le même mode de l'établissement des églises locales est en usage, après les temps apostoliques, dans les églises des provinces ou des diocèses qui furent consacrées à cause de la division politique alors en vigueur, ou pour d'autres causes historiques. Le troupeau des fidèles de chacune de ces églises était composé de chrétiens de toute race et de toute langue.

De même les églises conservées par la grâce de Dieu jusqu'à nos jours, celles des sièges patriarcaux de Constantinople, d'Alexandrie, d'Antioche, de Jérusalem, ainsi que l'archevêché de Chypre, sont depuis leur établissement des églises locales, c'est-à-dire elles sont circonscrites dans des limites géographiques, et ne sont point des églises nationales. C'est pour cela qu'elles sont désignées, non pas du nom des différentes nations qui les composent, Grecs, Egyptiens, Syriens, Arabes, Valaques, Moldaves, Serbes, Bulgares et autres, qui, pour la plupart, habitent ensemble dans les circonscriptions de ces églises, mais bien du nom de leur capitale respective.

Tels étaient aussi les archevêchés d'Achrida et d'Ipek et le prétendu patriarcat de Tournovo, dont les partisans du *phylétisme* ont fait dernièrement tant de bruit: c'étaient des églises circonscrites par des limites fixes; qui ne furent nullement établies

οὔτε πλήρωμα περιεῖχον ἐξ ὁμοφύλων πάντων καὶ A
ὁμογλώσσων.

Αἱ δὲ μεταγενέστεραι ἐκφράσεις ἐκκλησία λατινική, ἑλληνική, ἀρμενικὴ κτλ. δηλοῦσιν ἐν γένει οὐχὶ διάκρισιν ἔθνους, ἀλλὰ διαφορὰν δόγματος. Παρομοίως ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ῥωσσίας, τῆς Σερβίας, τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας, ἢ καταχρηστικώτερον ἐκκλησία ἑλληνική, ῥωσσική, σερβικὴ κτλ. σημαίνουσιν ἐκκλησίας αὐτοκεφάλους ἢ ἡμιανεξαρτήτους ἐν ἐπικρατείαις αὐτονομουμέναις ἢ ἡμιανεξαρτήτοις, καὶ ἔχουσιν ὡρισμένα ὅρια αὐτὰ τὰ τῆς πολιτικῆς ἐπικρατείας, ὧν ἐκτὸς οὐδεμίαν ἔχουσι δικαιοδοσίαν ἐκκλησιαστικήν· συνέστησαν δὲ οὐχὶ λόγῳ ἐθνικότητος, ἀλλὰ πολιτικῆς καταστάσεως, καὶ ἔχουσι πλήρωμα οὐχὶ ἐξ ὁμοφύλων πάντων καὶ ὁμογλώσσων.

Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ ἀλλ' οὐδ' B
ἐν αὐταῖς ταῖς αἱρετικαῖς καὶ σχισματικαῖς κοινωνίαις ἐφάνη ποτὲ συνύπαρξις ὁμοδόξων καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρτήτων φυλετικῶν ἐκκλησιῶν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐνορίᾳ, πόλει ἢ χώρᾳ.

Ἀλλὰ καὶ οἱ πατέρες τῶν ἱερῶν συνόδων, μερικῶν τε καὶ γενικῶν, τοπικῶν ἢ οἰκουμενικῶν, παρουσιάζουσιν ἐν αὐταῖς οὐχὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ ἰδιότητι εἴτε ἑαυτῶν, εἴτε τῶν ποιμνίων αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἐκπροσωποῦντες τὴν ἐκκλησίαν, ἧς προΐστανται. Εἰ δέ ποτε ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν πρώτων συνόδων καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ ἀπαντῶσιν ἐπίσκοποι προσωνυμούμενοι οὐχὶ ἐκ πόλεως ἢ χώρας, ἀλλ' ἐξ ἔθνους, οἷον ἐπίσκοπος Σαρακηνῶν, Γότθων καὶ Σκυθῶν, τοῦτο, ὡς ἐκ τῆς τηνικαῦτα ἀορίστου καὶ ἀκαταρτίστου ἔτι πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως ἐθνῶν τινων ῥᾳδίως συνάγεται, συνέβαινε, διότι ἐκ
τοῦ ὅλου ἔθνους ὀλίγοι τινὲς μόνον ἦσαν οἱ τὴν εἰς C
Χριστὸν πίστιν ἀποδεξάμενοι καὶ οὗτοι οὔπω μονίμως ἐν πόλεσι συνῳκισμένοι.

Ἐὰν δὲ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἱεροὺς ἀποβλέψωμεν κανόνας, ἐφ' ὧν τὸ τῆς ἐκκλησίας πολίτευμα ἐφεδράζεται, οὐδαμοῦ ἐν αὐτοῖς εὑρίσκομεν ἴχνος φυλετισμοῦ. Οἱ περὶ ἐκλογῆς καὶ προχειρίσεως ἐπισκόπων, μητροπολιτῶν, πατριαρχῶν καὶ τῶν λοιπῶν λειτουργῶν τῆς ἐκκλησίας κανόνες οὐδαμοῦ ὁρίζουσιν ὡς προσὸν τῶν ἐκλεξίμων τὸ φυλετικὸν γνώρισμα κατὰ τὴν τῶν φυλετιστῶν ἀξίωσιν, ἀλλὰ μόνα τὰ ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ προσόντα, ὁποῖα προδιετύπωσεν ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος ἐν ταῖς πρὸς Τιμόθεον καὶ Τίτον ἐπιστολαῖς. Ὡσαύτως καὶ οἱ τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν ἱεροὶ κανόνες, οἱ εἰς τὰς συστάσεις, ἑνώσεις ἢ διαιρέσεις
τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἀποβλέποντες, πολιτι- D
κοὺς λόγους ἢ ἐκκλησιαστικὰς ἀνάγκας προβάλλονται, οὐδέποτε δὲ φυλετικὰς ἀξιώσεις.

Αὐτὸν δὲ τὸν λδ' κανόνα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὃν καὶ μόνον ἐπικαλοῦνται ὑπὲρ ἑαυτῶν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ φυλετισμοῦ, τὸν λέγοντα· „Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν,“ ἐξηγεῖ μὲν κάλλιστα τὸ ἐν ἁπάσῃ τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ ξένον ὅλως καὶ ἀλλότριον τοῦ φυλετισμοῦ καθεστὼς ἱερὸν πολίτευμα, βεβαιοῖ δὲ τὸν ἀληθῆ αὐτοῦ νοῦν ὁ θ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, τὰ αὐτὰ δι' ἄλλων διαγορεύων λέξεων καὶ εἰς αὐτὸν προφανῶς ἀναφερόμενος· „Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας· ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι

pour cause de *phylétisme,* et dont le troupeau n'était nullement composé de fidèles de la même origine et de la même langue.

Quant aux expressions plus récentes: église latine, grecque, arménienne etc., elles désignent en général non pas une distinction de race, mais une différence dans le dogme. De même les expressions: église de Grèce, de Russie, de Serbie, de Valachie et de Moldavie, ou par abus église hellénique, russe, serbe etc., désignent des églises indépendantes, établies dans des états indépendants ou semi-indépendants, qui ont pour limites fixes les bornes mêmes de l'état, hors desquelles elles ne peuvent exercer aucune autorité ecclésiastique. Ces églises ont été établies non pour cause de nationalité mais à cause de leur situation politique, et elles n'ont pas forcément un troupeau composé de fidèles de la même race et de la même langue.

Non seulement dans l'église orthodoxe, mais même dans les communautés hérétiques et schismatiques, il ne s'est jamais vu que des églises nationales du même dogme, indépendantes les unes des autres, existassent dans une seule et même paroisse, dans une seule et même ville ou contrée.

Les pères des saints conciles, particuliers et généraux, locaux ou œcuméniques, prennent eux-mêmes séance dans ces conciles, non pas au nom de leur propre nationalité ou de celle de leur troupeau, mais comme représentant l'église à laquelle ils sont préposés. Et si jamais dans les actes des premiers conciles et dans l'histoire de l'église on rencontre des évêques qualifiés, non pas du nom d'une ville ou d'une contrée, mais de celui d'une nation, comme par exemple évêque des Sarrasins, des Goths, des Scythes, cela arrivait, ainsi qu'il est facilement démontré, parce que chez certaines nations la société n'avait pas encore reçu une forme régulière et déterminée, et que, de toute la nation, il n'y avait qu'une petite partie qui avait embrassé la foi en Jésus-Christ, que cette petite partie n'habitait pas d'une manière fixe dans les villes.

Si nous examinons les canons sacrés qui sont le fondement de la constitution de l'église, nous ne trouvons nulle part trace de *phylétisme.* Les canons qui règlent l'élection et le sacre des évêques, des métropolitains, des patriarches et des autres ministres de l'église, ne rappellent nulle part, parmi les qualités requises pour être élu, la distinction de race, selon la prétention des partisans du phylétisme; les canons ne parlent que des qualités morales, telles que l'apôtre des gentils, saint Paul, les a formulées dans ses épîtres à Timothée et à Tite. De même, les canons sacrés des églises locales, concernant l'établissement, la réunion ou la division des paroisses ecclésiastiques, ne mentionnent que des raisons politiques ou des besoins ecclésiastiques, jamais des prétentions de race.

Le XXXIV canon apostolique, le seul que les partisans du *phylétisme* invoquent en leur faveur, qui dit: „Les évêques de chaque nation doivent connaître celui qui est le premier d'entre eux, et le connaître comme leur chef,“ est très bien expliqué par la constitution établie dans l'église universelle, constitution qui n'a rien de commun avec le principe du *phylétisme.* Le sens véritable de ce même canon est affirmé par le IX canon du concile d'Antioche qui décrète la même chose en d'autres termes et qui s'y rapporte évidemment: „Les évêques de chaque province doivent connaître l'évêque préposé dans la métropole, qui doit être chargé du soin de toute la province, parce que c'est à la métropole qu'affluent tous ceux qui ont des affaires; c'est

A αὐτόν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα.“ Ἄλλως τε δὲ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπεξηγεῖ ὁ προμνημονευθεὶς τῶν ἀποστόλων κανών, τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως ἔθνους διὰ τῶν ἐφεξῆς διασαφῶν· „... Ἐκεῖνα δὲ πράττειν ἕκαστον (ἐπίσκοπον), ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ προσήκει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὸν χώραις,“ ὥστε καὶ ἐνταῦθα πρόδηλον ὅτι περὶ τοπικῶν, καὶ οὐχὶ περὶ ἐθνικῶν ἐκκλησιῶν ὁ λόγος. Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐπιβεβαιοῖ καὶ ἕτερος ἀποστολικὸς κανών, ὁ λε', ὁρίζων· „Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας.“ Ἐκ πάντων τοίνυν τῶν προειρημένων κατάδηλον γίνεται ὅτι ὁ φυλετισμὸς ἄγνωστός ἐστιν ἐν τῷ πολιτεύματι καὶ τῇ ἱερᾷ τῆς ἐκκλησίας θεσμοθεσίᾳ.

β'. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τοῦ φυλετισμοῦ ἀνατρέπει καὶ τὸ ἱερὸν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας πολίτευμα. B Τὸ πολίτευμα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἤτοι ὁ διοικητικὸς αὐτῆς ὀργανισμός, ὡς ὁρατῆς κοινωνίας, καταφαίνεται ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς θεσμοθεσίας, ἣν συγκροτοῦσιν οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες τῆς ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων συνόδων, οἰκουμενικῶν τε καὶ τοπικῶν. Πᾶσα πρᾶξις ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τείνουσα εἰς ἀθέτησιν τῶν κανόνων τούτων καθόλου ἢ ἐν μέρει, προσβάλλει οὐσιωδῶς αὐτὸ τὸ τῆς ἐκκλησίας πολίτευμα. Ὁ φυλετισμὸς ἐπιχειρῶν ἀθετῆσαι ῥητοὺς κανόνας, ἀνατρέπει τὸ πολίτευμα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ὁ η' φέρ' εἰπεῖν κανὼν τῆς α' οἰκουμενικῆς συνόδου θεσπίζει, „ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσι“· κατὰ δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ δύνανται ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει ἑδρεύειν δύο, τρεῖς ἢ πλείους ὁμόδοξοι ἐπίσκοποι, ὅσαι δηλονότι καὶ φυλαὶ ἐν αὐτῇ οἰκοῦσιν. Ὁ ιβ' κανὼν τῆς δ' οἰκουμενικῆς συνόδου ὁρίζει, „δύο μητροπολίτας μὴ εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ·“ C κατὰ δὲ τοὺς φυλετιστὰς καθιδρύονται ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ καὶ δύο καὶ πλείους μητροπολῖται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτῇ φυλῶν. Καὶ ὁ μὲν κανὼν ἀπαγορεύει τέως τὴν διαίρεσιν τῆς μιᾶς ἐπαρχίας εἰς δύο μητροπόλεις, ἤγουν τὴν τοπικὴν αὐτῆς διαίρεσιν, ὡς καὶ αὐτὴν ἀνατρέπουσαν τὸ κανονικὸν οἰκοδόμημα· οἱ δὲ φυλετισταὶ προάγουσιν ἀσυγκρίτως πορρωτέρω τὴν σύγχυσιν, παραδεχόμενοι οὐχὶ ἁπλῶς τοπικὸν τῆς ἐπαρχίας διχασμόν, ἀλλὰ πολυμέριστον κατὰ ἄτομα κατατομὴν πρὸς τὰς οἰκείας φυλάς, καὶ συνύπαρξιν ἑπομένως πολλῶν μητροπολιτῶν ἐντὸς τῶν αὐτῶν ὁρίων καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἴσως τίτλοις ἐξασκούντων ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ εἰδικῶν φυλῶν.

Καταφανεστέρα καθίσταται ἡ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος ἀνατροπὴ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν διοικήσεων. D Ὁ β' κανὼν τῆς β' οἰκουμενικῆς συνόδου λέγει· „Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν, τοὺς δὲ τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπους, τὴν ἀνατολικὴν μόνον διοικεῖν ... καὶ τοὺς τῆς ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους τὰ κατὰ τὴν ἀσιανὴν μόνον διοικεῖν, καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς τὰ τῆς Ποντικῆς μόνον, καὶ τοὺς τῆς Θρᾳκικῆς τὰ τῆς Θρᾳκικῆς μόνον οἰκονομεῖν ... φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὔδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἡ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικήσει κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὡρισμένα.“ Κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον καὶ τοὺς παραλλήλους αὐτῷ (τὸν η' τῆς γ' οἰκουμενικῆς συνόδου, τὸν ς' τῆς α', τὸν κη' τῆς δ') ὅπως ἐκ τῶν ἐπισκοπικῶν ἐκκλησιῶν ἀπαρτίζονται αἱ μητροπολιτικαί, οὕτως ἐκ τῶν μητροπολιτικῶν αἱ τῶν διοικήσεων ἐκκλησίαι, συνιστάμεναι ἐκ πασῶν τῶν ἐν τῇ

pourquoi il a été décidé qu'il aurait la préséance, et que les autres évêques ne feraient aucun acte extraordinaire sans lui, *selon l'ancien canon établi par nos saints pères.*“ D'ailleurs le canon des apôtres cité plus haut s'explique lui-même, car il éclaircit le sens du mot *nation* en ces termes „chacun (évêque) doit faire ce qui est du ressort de sa *paroisse* et des *pays* qui lui sont soumis“, de sorte qu'ici encore il est évident qu'il s'agit d'églises locales et non d'églises nationales. C'est ce qui est affirmé par un autre canon apostolique qui définit: „Qu'un évêque ne se permette jamais de faire des ordinations hors des limites *de son diocèse,* dans les villes et les contrées qui ne lui sont pas soumises.“ De tout ce qui précède, il appert que le *phylétisme* est inconnu dans la discipline et dans les institutions sacrées de l'église.

II. Le principe du *phylétisme* renverse en outre la constitution sacrée de l'église orthodoxe. Cette constitution de l'église orthodoxe, c'est-à-dire son organisation administrative en tant que société visible, apparaît dans l'ensemble de sa législation sacrée, constituée par les canons divins et sacrés des saints apôtres et des saints conciles, œcuméniques et locaux. Tout acte concernant l'église, tendant à infirmer ces canons, en tout ou en partie, attaque essentiellement la constitution de l'église elle-même. Le *phylétisme,* qui entreprend de détruire des canons exprès, renverse la constitution de l'église orthodoxe. Le canon VIII du Ier concile œcuménique, par exemple, décrète: „Qu'il n'y ait pas deux évêques dans la même ville;“ tandis que, d'après le principe du *phylétisme,* il peut y avoir dans la même ville deux, trois ou même plus d'évêques du même dogme, c'est-à-dire autant qu'il y a de races. Le canon XII du IV concile œcuménique décrète: „Qu'il n'y ait pas deux métropolitains dans la même province;“ d'après les partisans du *phylétisme,* il peut en être nommé deux, trois ou même plus, selon le nombre des races qui y habitent. Le canon défend de diviser un même diocèse en deux métropoles, c'est-à-dire il défend la division territoriale, comme détruisant, elle aussi, l'édifice canonique; mais les partisans du *phylétisme* poussent encore beaucoup plus loin la confusion en admettant non seulement la division territoriale de la province, mais encore des divisions multiples des individus, d'après les races, et par conséquent la coexistence de plusieurs métropolitains dans les mêmes limites, exerçant l'autorité ecclésiastique, peut-être au même titre, sur des races différentes.

Le renversement de la constitution ecclésiastique devient plus évident dans les églises des diocèses, (c'est-à-dire des divisions de l'état par gouvernements, διοικήσεων). Le canon II du IIme concile œcuménipue dit: „Les évêques ne doivent pas se rendre dans les églises situées hors de leurs limites, ni confondre les églises, mais d'après les canons l'évêque d'Alexandrie doit administrer seulement les affaires de l'Egypte, les évêques de l'Orient administrer seulement les diocèses de l'Orient .... les évêques du diocèse d'Asie, seulement les affaires de l'Asie; ceux du diocèse du Pont, les affaires du Pont; ceux de Thrace, les affaires du diocèse de Thrace ... En observant le canon précité sur les diocèses, il est évident que les affaires de chaque province seront administrées par le synode de la province, conformément à ce qui a été décrété à Nicée.“ D'après ce canon et ses corrélatifs (le VIII du IIIme concile œcuménique, le VI du Ier et le XXXVIII du IVme), de même que les églises épiscopales composent les églises métropolitaines,

διοικήσει ἐπαρχιῶν. Αἱ δὲ τῶν διοικήσεων αὐτῶν σύνοδοι μετὰ τοῦ ἐν αὐταῖς πρώτου, προέδρου, ἀρχιεπισκόπου, ἐξάρχου ἢ πατριάρχου, ἀποτελοῦσιν ἐν τῇ τῆς ὅλης διοικήσεως περιφερείᾳ τὴν ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Καὶ κατὰ τὸν θεσμὸν τοῦτον διαμένουσιν ἄχρι τῆς σήμερον ἔν γε τῷ καθ' ἡμᾶς κλίματι τὰ ἡμέτερα ὀρθόδοξα πατριαρχεῖα, καὶ ἐν ἄλλαις ἐπικρατείαις αἱ διοικητικαὶ σύνοδοι μετὰ τῶν προέδρων αὐτῶν. Ἀλλὰ κατὰ τὰ ἀξιώματα τῶν φυλετιστῶν οὐδένα εὑρίσκει ἴδιον χῶρον ἡ τῆς τοπικῆς διοικήσεως ἐκκλησία, αἱ δὲ τῶν κατὰ φυλὰς ἀνωτάτων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν δικαιοδοσίαι ἐφαπλοῦνται ἢ περιστέλλονται κατὰ τὴν ἀέναον παλίρροιαν τῶν ἐθνῶν, κατὰ ὁμάδας ἢ ἄτομα ἄλλοτε ἄλλοσε κινουμένων καὶ μεταναστευόντων· διὰ δὲ τὴν ἐν ταῖς αὐταῖς διοικητικαῖς περιφερείαις ἀνάμιξιν παντοίων φυλῶν, ἀνάγκη ἵνα ἐπικάθηνται, οὕτως εἰπεῖν, ἀλλήλαις ἢ συμπλέκωνται καὶ συγχέωνται αἱ τῶν διαφόρων φυλετικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν δικαιοδοσίαι, πᾶσαι ἀξιοῦσαι τὴν κανονικὴν τοῦ τόπου ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Καὶ οὕτως ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει ἔσονται πολλοὶ μὲν ὁμόδοξοι ἔξαρχοι ἢ πατριάρχαι, πολλαὶ δὲ ὁμόδοξοι διοικοῦσαι σύνοδοι ἐναντίον τοσούτων ῥητῶν κανόνων. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ φυλετισμοῦ οὔτε ἐκκλησία διοικήσεως ἢ πατριαρχική, οὔτε ἐκκλησία ἐπαρχιακὴ ἢ μητροπολιτική, οὔτε ἐπισκοπική, ἀλλ' οὐδὲ ἁπλῆ ἐνοριακὴ ἐφημερία εἴτουν ἐκκλησία κώμης τυχὸν χωρίου ἢ συνοικίας, δύναται ὑφίστασθαι, ἴδιον ἔχουσα τόπον ἢ χώραν καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ ὁμοδόξους περιλαμβάνουσα. Τὸ δὲ κακὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατατομῆς, συγχύσεως καὶ διαλύσεως χωρήσει μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν κατ' οἶκον ἐκκλησιῶν. Καὶ μερισθήσεται λοιπὸν ὁ Χριστός, ὥς ποτε παρὰ Κορινθίοις τοῖς λέγουσιν· „Ἐγὼ μὲν εἰμὶ Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλώ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ.“ (α' Κορ., α', 12.) Καὶ τί ἄλλο ἔσται λοιπόν, ἢ αὐτὴ ἡ ζοφώδης νύξ, περὶ ἧς προεῖπεν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὁ κύριος· „Λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· ἡ μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.“ (Λουκ. ιζ', 34.) Ὁ ιδ' τῶν ἀποστόλων κανὼν ὁ θεσπίζων· „Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν ἑτέρᾳ ἐπιπηδᾶν κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται, εἰ μή τις εὔλογος αἰτία ᾖ ἡ τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν, ὡς πλέον τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ εὐσεβείας συμβαλέσθαι. Καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει μεγίστῃ.“

Ὁ ιε' ὁ κελεύων· „Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν ἀπολείψας τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν εἰς ἑτέραν ἀπέλθῃ, καὶ παντελῶς μεταστὰς διατρίβῃ ἐν ἄλλῃ παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τοῦτον κελεύομεν μηκέτι λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα προσκαλουμένου αὐτὸν τοῦ ἐπισκόπου αὐτοῦ ἐπανελθεῖν, οὐχ ὑπήκουσεν, ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ, ὡς λαϊκὸς μέντοι ἐκεῖσε κοινωνείτω.“ Ὁ ιε' κανὼν τῆς α' οἰκουμενικῆς συνόδου ὁ ὁρίζων· „Ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν μήτε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον. Εἰ δέ τις μετὰ τὸν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ὅρον τοιούτῳ τινὶ ἐπιχειρήσειεν, ἢ ἐπιδοίη ἑαυτὸν πράγματι τοιούτῳ, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκεύασμα.“

Ὁ ε' τῆς δ' οἰκουμενικῆς συνόδου ὁ διαγορεύων· „Περὶ τῶν μεταβαινόντων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἐπισκόπων, ἢ κληρικῶν, ἔδοξε τοὺς περὶ τούτων τε-

A les églises métropolitaines forment pareillement les églises des diocèses, composées elles-mêmes de toutes les provinces du diocèse. Les synodes de ces diocèses avec celui qui est le *premier parmi eux,* que ce soit un président, un archevêque, un exarque ou un patriarche, composent l'autorité ecclésiastique suprême de la circonscription de tout le diocèse. C'est d'après cette institution que notre patriarcat orthodoxe est établi jusqu'aujourd'hui dans notre circonscription ecclésiastique, ainsi que dans d'autres états les synodes administratifs avec leurs présidents. Mais, d'après les prétentions des partisans du *phylétisme,* l'église du diocèse territorial n'a aucun lieu fixe, et la juridiction des autorités suprêmes ecclésiastiques selon les races s'étend ou se restreint d'après le reflux incessant des nations, qui par individus ou par masses se meuvent et émigrent tantôt dans un endroit tantôt dans un B autre. Le mélange des différentes races dans les mêmes circonscriptions administratives, sera cause que la juridiction des différentes autorités ecclésiastiques nationales se superposeront, pour ainsi dire, se mêleront et se confondront, tout en ayant chacune la prétention d'exercer l'autorité canonique de l'endroit. De cette manière, dans un seul et même diocèse ecclésiastique, il y aura plusieurs exarques ou patriarches du même dogme, contrairement à tant de canons exprès. En résumé, d'après le principe du *phylétisme,* il ne peut exister ni église de diocèse, ni église patriarcale, ni église provinciale, ni métropolitaine, ni épiscopale, pas même une cure paroissiale, ni même une église de bourg de village, ni de quartier, qui ait un endroit ou une région propre qui comprenne tous les fidèles du même dogme. Le mal de la division, de la confusion et de la décomposition ecclésiastique C gagnera même les églises par famille. Ainsi le Christ sera divisé comme autrefois chez les Corinthiens qui disaient: „Pour moi je suis disciple de Paul; et moi d'Apollon; et moi de Céphas;“ (1 Cor. I, 12). Que serait-il donc autre chose que cette nuit ténébreuse dont parle le Seigneur dans les évangiles: „Je vous dis qu'en cette nuit-là deux seront dans un même lit, l'un sera pris, et l'autre laissé; il y aura deux femmes qui moudront ensemble, l'une sera prise, et l'autre laissée; deux seront aux champs, l'un sera pris, l'autre laissé.“ (St. Luc. XVII, 34.) Le XIV canon apostolique décrète „qu'il ne soit pas permis à un évêque d'abandonner sa paroisse et d'envahir celle d'autrui, même s'il est invité par plusieurs, s'il n'y a quelque cause puissante qui l'oblige à le faire, comme celle de procurer un plus grand profit aux fidèles de cette paroisse, à raison de sa piété. Et D non par lui-même, mais sur l'avis de plusieurs évêques et après en avoir été fortement prié“.

Le canon V qui prescrit: „Si quelque prêtre ou diacre ou en général quelqu'un de la liste des ecclésiastiques, ayant abandonné sa paroisse, se rend dans celle d'autrui, et s'y établit continuellement contre l'avis de son évêque, nous ordonnons qu'il ne puisse plus officier; et surtout, si après avoir été sommé par son évêque de revenir, il n'obéit pas, mais persiste dans le désordre; cependant il peut y communier désormais comme un laïque.“ Le canon XV du Ier synode décrète: „Que ni évêque, ni prêtre, ni diacre ne se rendent d'une ville à l'autre. Si après le décret du saint et grand synode, quelqu'un le tente et se livre à ce désordre, ce qu'il aura fait sera non avenu.“

Le canon V du IVe concile œcuménique dit: „Il a été décidé que les canons établis par les saints pères, concernant les évêques ou autres ec-

θέντας κανόνας παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἔχειν τὴν A ἰσχύν."

Ὁ λδ' ἀποστολικὸς κανὼν ὁ διαγορεύων· „Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· μόνα δὲ πράττειν ἕκαστον ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις."

Ὁ λε' ὁ θεσπίζων· „Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχειροτόνησεν."

Ἅπαντες οὗτοι οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες καὶ πλεῖστοι ἄλλοι τούτων παράλληλοι, ἐφ' ὧν τὸ ἀνέκαθεν B ὑφεστὼς τῆς ἐκκλησίας πολίτευμα ἐπερείδεται, δι' ὧν τὸ ἀνέκαθεν διοικητικὸν αὐτῆς σύστημα κρατύνεται, καὶ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν δίκαια ἀσφαλίζονται, καὶ τὰ σκάνδαλα αἴρονται, καὶ ὁ τῆς ἐκκλησίας προορισμὸς ὁ εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ἀποβλέπων οἰκονομεῖται καὶ διαπράττεται ἐν τῇ νυκτὶ τοῦ πλάνου τούτου βίου, ἅπασα, λέγομεν, ἡ γεραρὰ αὕτη τῆς ἐκκλησίας θεσμοθεσία, τῆς τοῦ φυλετισμοῦ ἀρχῆς ὑποτεθείσης, ἄρδην ἀνατρέπεται καὶ εἰς ἀργίαν περιπίπτει, συνανατρέπουσα, ὡς εἰκός, τὸ τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος οἰκοδόμημα.

Ἀλλ' ἐροῦσιν ἴσως οἱ φυλετισταί, ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἔτι τοῦ φυλετισμοῦ δύνανται ὑφίστασθαι καὶ ἐκκλησίαι διοικήσεων ἐν χωρογραφικοῖς ὁρίοις, καὶ ἐκκλησίαι μητροπολιτικαί, ἐπαρχιακαί, ἐπισκοπικαὶ καὶ ἐνοριακαὶ ἐντὸς χώρου ὡρισμένου περιλαμβανόμεναι κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἀνωτέρω κανόνων· ὅτι οἱ κατὰ τῶν ὑπερβάσεων κανόνες οὐδόλως ἀθετη- C θήσονται, διότι οὐδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἐξέσται μεταπηδᾶν εἰς ξένην ἐπαρχίαν· καὶ ὅτι τὸ μόνον ἐν τούτοις καινοφανὲς ἔσται ὅτι ἐν τοῖς κανονικοῖς ὁρίοις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πατριαρχικῆς μητροπολιτικῆς, ἐπισκοπικῆς καὶ ἐνοριακῆς ἐκκλησίας ἔσονται τοσοῦτοι πατριάρχαι, μητροπολῖται, ἐπίσκοποι, ἐφημέριοι, ὅσαι καὶ φυλαί, ἔχοντες ἕκαστος ὑπὸ τὴν ποιμαντορικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν τὰ ἐνοικοῦντα ὁμόφυλα καὶ ὁμόγλωσσα ποίμνια. Τοῦ φυλετικοῦ τούτου συστήματος καθιερουμένου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀνάγκη ἔσται μόνον συμβάσεών τινων καὶ νέων ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ὁριζόντων τὰς πρὸς ἀλλήλας σχέσεις τῶν φυλετικῶν αὐτῶν ἐκκλησιῶν ποιμαινόντων τε καὶ ποιμαινομένων.

Εἰς ταῦτα ἀποκρινόμεθα ὅτι τοιαύτη τις καινοφανὴς ἀναμόρφωσις καὶ ἀναδιοργάνωσις τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐκκλησιαστικοῦ διοικητικοῦ συστήματος, ὡς D ἀθετοῦσα ἢ τροποποιοῦσα πληθὺν ῥητῶν κανόνων τῆς καθολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ νέους ἀπαιτοῦσα, οὔτε μιᾶς τινος τοπικῆς ἐκκλησίας, ἢ τοπικῆς συνόδου ἔργον ἐστίν, ἀλλ' οὔτε οἰκουμενική τις σύνοδος εὑρήσει καλόν, ὡς πεποίθαμεν, καὶ συμφέρον καθόλου τῷ χριστιανισμῷ τὴν παραδοχὴν τοιαύτης ἐκκλησιαστικῆς μεταπολιτεύσεως, δουλεύουσα ταῖς ἐφημέροις ἰδιοτροπίαις τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ χαμαιζήλων συμφερόντων· διότι πλὴν τῆς βεβαίας ἀνατροπῆς τῶν τεθεσπισμένων ὑπὸ τοσούτων πρεσβυγενῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, τοσαῦτα ἕτερα συνεπάγεται ὀλέθρια ἀποτελέσματα καὶ προφανῆ καὶ λανθάνοντα. Ἐν πρώτοις εἰσάγεται ἰουδαϊκή τις ἀποκλειστικότης, καθ' ἣν ἡ ἔννοια τῆς φυλῆς θεωρεῖται ὡς ἓν τῶν ὧν οὐκ ἄνευ προσόντων τοῦ χριστιανοῦ, πρὸ πάντων ἐν τῷ ἱεραρχικῷ διακόσμῳ. Οὕτως ἀπὸ τῆς ὀνομασθησομένης ἑλληνικῆς, φέρ' εἰπεῖν, ἐκκλησίας καὶ ἱεραρχίας, νομίμως ἀποκλεισθήσεται πᾶς μὴ

clésiastiques qui se rendent d'une ville à l'autre, soient en vigueur."

Le XXXIV canon apostolique prescrit: „Les évêques de chaque nation doivent connaître celui qui est le premier entre eux et le reconnaître comme leur chef; ils ne doivent rien faire d'extraordinaire sans son avis, et nul ne doit faire que ce qui est du ressort *de sa paroisse* et des *pays qui lui sont soumis*."

Le canon XXXV décrète: „Qu'un évêque ne se permette jamais de faire des ordinations *hors des limites de son diocèse,* dans les *villes* et les *contrées* qui ne lui sont pas soumises; dans le cas où il serait convaincu de l'avoir fait, contre la volonté des chefs canoniques *de ces villes ou de ces contrées,* qu'ils soient dégradés lui et ceux qu'il aura ordonnés."

Tous ces canons divins et sacrés et plusieurs autres corrélatifs, sur lesquels s'appuie la constitution établie de l'église, par lesquels son ancien système administratif est corroboré, les droits des églises garantis, les scandales enlevés, le but de l'église, qui est le salut des hommes, est réalisé et accompli dans la nuit de cette vie pleine d'erreur; toute cette vénérable législation de l'église, disons-nous, si le principe du *phylétisme* est admis, sera renversée de fond en comble et deviendra inutile, en renversant, comme il est évident, avec elle l'édifice de la constitution ecclésiastique orthodoxe.

Peut-être les partisans du *phylétisme* diront-ils que, même d'après ce principe, il peut y avoir des églises diocésaines, circonscrites dans des limites territoriales, de même que des églises métropolitaines, provinciales, épiscopales et paroissiales, contenues dans un lieu déterminé, d'après les exigences des canons ci-dessus; que les canons concernant les transgressions ne seront nullement violés, car il ne sera permis à aucun évêque d'envahir la province d'autrui; que la seule innovation en tout cela sera que dans les limites canoniques d'une seule et même église patriarcale, métropolitaine, épiscopale ou paroissiale, il y aura autant de patriarches, de métropolitains, d'évêques, de curés, qu'il y a de races, et que chacun d'eux aura sous son autorité pastorale les troupeaux qui y résident, et qui auront la même origine et la même langue. Que si ce principe du *phylétisme* est consacré dans l'église, il ne faudra plus que quelques concordats et quelques nouveaux canons ecclésiastiques déterminant les rapports de ces églises phylétiques entre elles, entre les pasteurs et les troupeaux.

A quoi nous répondons, qu'une telle réforme et une telle réorganisation du système établi de l'administration de l'église, en tant qu'elle transgresse et qu'elle modifie un grand nombre de canons exprès de l'église catholique orthodoxe, et qu'elle en exige la création de nouveaux, n'est pas l'œuvre d'une seule église locale, ou d'un synode local; nous sommes même convaincus qu'un concile œcuménique ne trouverait ni bon ni utile au christianisme, d'accomplir une telle réforme, pour obéir aux caprices changeants des passions humaines et de vils intérêts; car outre qu'elle renverserait certainement les décrets de tant de saints conciles anciens, elle entraînerait d'autres conséquences désastreuses, évidentes ou encore inconnues. D'abord on introduirait par là un esprit d'exclusion judaïque, d'après lequel l'idée de race serait regardée comme une qualité indispensable du chrétien, surtout dans l'ordre hiérarchique. Ainsi, tout fidèle d'une autre nation serait légalement exclu de l'église et du pontificat qui prendraient le nom *de Grecs;*

Ἕλλην, ἀπὸ τῆς βουλγαρικῆς πᾶς μὴ Βούλγαρος, ἀπὸ τῆς ῥωσσικῆς πᾶς μὴ Ῥῶσσος, καὶ οὕτω καθεξῆς, κἂν ἔτι τὰ πνευματικὰ καὶ ποιμαντορικὰ τοῦ τοιούτου πλεονεκτήματα καθίστων αὐτὸν ἐν τῇ ἑτεροφύλῳ ἐκκλησίᾳ ἀναγκαῖον καὶ ἐπιζήτητον· ἐὰν δέ ποτε τοῦτο συμβῇ, λογισθήσεται οὗτος πάντως ξένος καὶ ὕποπτος. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, λόγου χάριν, ὃς ἦν ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, οὐ δυνήσεται εἶναι ποιμήν, ἀλλ' ἢ ἐν ἑνὶ μόνῳ ἔθνει, καθ' ὃ Ἰουδαῖος, τῷ ἰουδαϊκῷ, παρὰ δὲ τοῖς Ἰλλυριοῖς ἔσται ἀπαράδεκτος ἢ γοῦν ὕποπτος διὰ τὸ ἑτερόφυλον· ὡσαύτως τοὺς μακαρίους Κύριλλον καὶ Μεθόδιον, ὡς Ἕλληνας τὴν καταγωγήν, οὐκ ἂν ἐδέξαντο οἱ Σλαῦοι ὡς ποιμένας, οὓς ὡς ἀποστόλους ἐδέξαντο· οὐδ' ἂν οἱ μὴ Σέρβοι παρεδέξαντο ὡς πατριάρχην τὸν Σέρβον Ῥαφαήλ, οὐδ' ἂν οἱ μὴ Βούλγαροι τοὺς τρεῖς τελευταίους Βουλγάρους, Εὐγένιον, Χρύσανθον καὶ Ἀγαθάγγελον· οὐδ' ἂν οἱ Ῥῶσσοι ὡς ἀρχιεπισκόπους τοὺς Ἕλληνας, Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν καὶ Νικηφόρον τὸν Θεοτόκην. Ἐκ δὲ τούτου ὁπόση καὶ ὁποία προκύψει εἰς τὴν ἐκκλησίαν ζημία! Εἶτα ὁ φυλετικὸς ἐγωϊσμός, ὁ ἐν ἑκάστῃ τῶν φυλετικῶν ἐκκλησιῶν ἀναπτυχθησόμενος, τοσούτῳ καταπνίξει τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα, ὥστε δυσκόλως ἐπιτρέψει τινὶ αὐτῶν μεριμνᾶν καὶ συμπράττειν ὑπὲρ τῆς ἑτέρας κατὰ καθῆκον χριστιανικόν, ἀλλὰ τὸ πολὺ ἐκ φυλετικῶν συμφερόντων. Καὶ παρὰ τῷ λαῷ δὲ τὰ φυλετικὰ αἰσθήματα καὶ τὰ κοσμικὰ συμφέροντα ὀλεθρίως ἐπιδρῶντα εἰς τὰς καρδίας, παρακωλύσουσι τὴν πρὸς τοὺς ἑτεροφύλους θρησκευτικὴν κοινωνίαν ἐν τοῖς μυστηρίοις καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἱεραῖς τελεταῖς, τοῦθ' ὅπερ μετὰ λύπης ὁρῶμεν ἀπὸ τοῦδε συμβαῖνον παρὰ τοῖς φυλετισταῖς ἔν τε τῇ βασιλευούσῃ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Τελευταῖον ἀπίθανον ἀποβήσεται τὸ ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ εἰλικρινείας ἐπικοινωνεῖν ἀλλήλαις τὰς διαφόρους φυλετικὰς ἐκκλησίας, συνέρχεσθαι διὰ τῶν ποιμένων αὐτῶν εἰς ἱερὰς τοπικὰς ἢ οἰκουμενικὰς συνόδους, συσκέπτεσθαι περὶ εὐσεβείας καὶ εὐταξίας τῶν πιστῶν, μεριμνᾶν ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων καὶ ὑπεραγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τῆς πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἑκάστοτε ἐπιβουλευομένης καὶ διωκομένης ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας. Καθόλου δὲ οὕτως ἐξανθρωπίζονται τὰ θειότατα καὶ ἱερώτατα, τὸ κοσμικὸν συμφέρον τίθεται ὑπεράνω τοῦ πνευματικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ, ἑκάστης τῶν φυλετικῶν ἐκκλησιῶν ἐπιζητούσης τὸ ἑαυτῆς, τὸ δὲ δόγμα τῆς „εἰς μίαν ἁγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν“ πίστεως λαμβάνει καίριον τραῦμα. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχουσιν, ὡς δὴ ἔχουσιν, ὁ φυλετισμὸς εὑρίσκεται εἰς φανερὰν ἀντίφασιν καὶ διαμάχην πρὸς αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὡς τοιοῦτον ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία οὐδέποτε τοῦτον ἀποδέξεται καὶ θεσμοθετήσει.

A de l'église et du pontificat bulgares, ceux qui ne seraient pas Bulgares; de l'église et du pontificat russes, ceux qui ne seraient pas Russes, et ainsi de suite, quand même leurs qualités morales et pastorales les rendraient nécessaires et désirables à l'église d'une autre race; ou, s'il est jamais admis, il sera, sans doute, considéré comme étranger et suspect. Ainsi saint Paul, l'apôtre des gentils, ne pourrait être pasteur que d'une seule nation, de la nation juive, en tant que juif; chez les Illyriens il ne serait pas admis, ou du moins il serait suspect, comme appartenant à une autre race. De même les bienheureux Cyrille et Méthodius, en tant que Grecs d'origine, ne seraient pas admis comme pasteurs chez les Slaves qui les ont reçus comme apôtres. Les autres nations n'admettraient pas comme patriarche le Serbe Raphaël, ni les autres nations les trois derniers patriarches bulgares,
B Eugène, Chrysanthos et Agathanghélos. Les Russes n'admettraient pas comme prélats les Grecs Eugène Bulgaris et Nicéphore Théotocès. Quels ne seraient pas les préjudices causés à l'église par de pareils principes! Ensuite l'égoïsme phylétique, qui se développerait dans chaque église phylétique, étoufferait à un tel point les sentiments chrétiens, qu'il permettrait difficilement à une d'elles de s'occuper de l'autre et de l'assister selon le devoir chrétien; c'est tout au plus, si elle le ferait par intérêt de race. Les sentiments de races et les intérêts temporels auraient une désastreuse influence sur le cœur du peuple et l'empêcherait d'entrer en communion avec ceux d'une autre race, soit dans les mystères, soit dans les cérémonies religieuses; c'est ce que nous voyons avec douleur arriver dès aujourd'hui chez les partisans du *phylétisme,* dans la capitale et dans les provinces. Enfin il serait peu probable que les
C différentes églises phylétiques pussent communiquer entre elles dans un esprit de charité et de sincérité; qu'elles pussent être réunies en la personne de leurs pasteurs dans des saints synodes locaux ou œcuméniques; qu'elles pussent délibérer pour maintenir la foi et la discipline des fidèles, s'occuper des intérêts communs et travailler pour la gloire de Dieu, de la foi orthodoxe et de la sainte église de Dieu, combattue chaque jour de toutes les façons. De cette manière les choses les plus sacrées seraient en général profanées; l'intérêt mondain serait mis au-dessus de l'intérêt moral et religieux, tandis que chaque église phylétique rechercherait le sien, et le dogme de la foi à une sainte église catholique et apostolique recevrait un coup mortel. Si tout cela est vrai, comme il est certain, le *phylétisme* se trouve en contradiction manifeste avec l'esprit même et la doctrine de l'évangile de Jésus-Christ,
D et comme tel, l'église de Jésus-Christ ne voudra jamais l'admettre et le décréter.

Γ'.

Ἀντικανονικαὶ πράξεις.

Τοιούτου ἀποδειχθέντος τοῦ φυλετισμοῦ, ἀγνώστου μὲν ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀνατρεπτικοῦ δὲ τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς πολιτεύματος, ἑπόμενον ἦν ἵνα καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ συγκροτῆται ἐκ σειρᾶς παρανομιῶν καὶ ἀντικανονικῶν πράξεων, οἷαι, φέρ' εἰπεῖν, αἱ ἑπόμεναι·

α'. Ὁ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίων, ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος τῆς ἐν Βαλατᾷ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἔπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα τοῦ ‚αωξ' τὸ μνημόσυνον τοῦ οἰκείου πατριάρχου, καταφρονῶν τῶν κανόνων· τοῦ ιδ' τῆς αβ' λέγοντος· „Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐγκλήματος πρόφασιν ποιούμενος κατὰ τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἀποστήσοι ἑαυτὸν τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέροι

III.

Actes anticanoniques.

Tel est le principe du *phylétisme,* comme nous venons de le prouver; principe inconnu dans l'église chrétienne et subversif de sa sainte constitution. Il était donc inévitable que l'application d'un tel principe se composât d'une série d'actes illégitimes et anticanoniques, tels que les suivants.

I. Hilarion de Macariopolis, prélat de l'église de Saint-Etienne de Balata, cessa le jour de pâques de 1860 de mentionner le nom de son patriarche respectif, au mépris des canons: du XIV du concile Ier-IIe ordonnant: „Si quelque évêque, prétextant quelque grief contre son métropolitain respectif, cesse sans décision synodique de communiquer avec lui et de mentionner son nom selon l'usage, pendant

τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ εἰθισμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος καθῃρημένον εἶναι, εἰ μόνον ἀποστὰς τοῦ οἰκείου μητροπολίτου σχίσμα ποιήσει· δεῖ γὰρ ἕκαστον τὰ οἰκεῖα μέτρα γινώσκειν καὶ μήτε τὸν πρεσβύτερον καταφρονεῖν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, μήτε τὸν ἐπίσκοπον τοῦ ἰδίου μητροπολίτου"· καὶ τοῦ ιε' τῆς αὐτῆς· „Τὰ ὁρισθέντα περὶ πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ πατριαρχῶν ἁρμόζει· ὥστε εἴ τις πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τολμήσοι ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέροι τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὸ ὡρισμένον καὶ τεταγμένον ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ, τοῦτον ὥρισεν ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ σύνοδος πάσης ἱερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθείη τοῦτο παρανομήσας. Καὶ ταῦτα ἐσφράγισταί τε καὶ ὥρισται περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων καὶ σχίσμα ποιούντων καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας διασπώντων."

β'. Ὁ αὐτὸς Μακαριουπόλεως πολλάκις ὕστερον προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας οὐ μόνον οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπέμενε παρανομῶν καὶ περιφρονῶν τοὺς κανόνας· τὸν λα' ἀποστολικόν· „Εἴ τις πρεσβύτερος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου χωρὶς συναγάγῃ καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πήξῃ, μηδὲν κατεγνωκὼς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος· τύραννος γάρ ἐστιν· ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ καὶ ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται· οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν·" καὶ τὸν ε' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου· „Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἰδίᾳ συνήγαγε καὶ θυσιαστήριον ἔστησε, καὶ τοῦ ἐπισκόπου προσκαλεσαμένου ἀπειθείη, τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς, καὶ μήτε θεραπείας τυγχάνειν, μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμήν· εἰ δὲ παραμένοι θορυβῶν καὶ ἀναστατῶν τὴν ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας, ὡς στασιώδη αὐτὸν ἀποστρέφεσθαι."

γ'. Ὁ αὐτὸς παρὰ τὴν ἄδειαν τοῦ οἰκείου πατριάρχου καὶ χειροτονίας ἐτόλμησε ποιήσασθαι παρὰ τὸν λε' ἀποστολικόν· „Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἔξω τῶν ἑαυτοῦ ὅρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθείη τοῦτο πεποιηκὼς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὓς ἐχειροτόνησε."

δ'. Ὁ αὐτός, ἐπίσκοπος ὢν καὶ ὀφείλων διδάσκειν τὸν λαὸν τὴν εὐσέβειαν, τοὐναντίον δολιώτερον φερόμενος, παρώτρυνε τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς τὴν ἀποσκίρτησιν ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀφοσιώσεως καὶ ὑποταγῆς, ὥστε καὶ ἀποπλανηθῆναί τινας τῶν ἁπλουστέρων τῆς πατρῴας εὐσεβείας καὶ εἰς οὐνίτας καταντῆσαι (βλ. καθαίρεσιν Ἱλαρίωνος καὶ Αὐξεντίου ἐν Πρακτ. τοῦ ,αωξα'). Καὶ ταῦτα, τοῦ νη' ἀποστολικοῦ κανόνος διαγορεύοντος· „Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ παιδεύων αὐτὸν τὴν εὐσέβειαν ἀφοριζέσθω, ἐπιμένων δὲ τῇ ἀμελείᾳ καθαιρείσθω."

ε'. Ὁ Δυρραχίου Αὐξέντιος καὶ ὁ Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, τὴν αὐτὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἀσπασάμενοι ἀρχήν, ταῖς αὐταῖς ἐνέπεσον παρανομίαις· ἐφ' ᾧ καὶ συγκατεδικάσθησαν ἐκείνῳ ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ μεγάλης συνόδου.

ς'. Ὁ τὸν καθαιρεθέντα Παΐσιον διαδεξάμενος εἰς τὴν τῆς Φιλιππουπόλεως μητρόπολιν Πανάρετος πολλάκις προτραπεὶς ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, οὐ μόνον οὐκ ἀπῆλθε, παρὰ τὸν ιζ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανόνα τὸν

A l'office divin, qu'il soit dégradé: tel est l'avis du concile sacré, seulement s'il se sépare de son métropolitain respectif et produit un schisme; car il faut que chacun reconnaisse ses devoirs et que le prêtre ne méprise point son évêque, ni l'évêque son métropolitain"; du XV du même concile, qui dit: „Ce qui a été décrété à l'égard des prêtres, des évêques et des métropolitains, s'applique à plus forte raison à l'égard des patriarches; de sorte que si un prêtre, un évêque ou un métropolitain ose jamais rompre la communion avec son patriarche respectif, et cesse de mentionner son nom pendant l'office divin, d'après ce qui est defini et établi, qu'il soit désormais exclu de toutes les fonctions de son sacerdoce, si seulement il est convaincu d'avoir commis cet acte illégitime: telle est la décision du sacré concile. Ceci a été résolu et décrété à l'égard de ceux qui, sous prétexte de quelque grief, se B détachent de leurs présidents respectifs, produisent un schisme et détruisent l'union de l'église."

II. Le même Hilarion de Macariopolis, souvent invité dans la suite par l'église, non seulement refusa d'obéir, mais il persista dans ses actes illégaux et dans le mépris des canons: du XXXI canon apostolique qui décrète: „Si quelque prêtre, au mépris de son évêque, réunit les fidèles dans un autre lieu et dresse un autel à part, sans avoir convaincu son évêque d'impiété et d'injustice, qu'il soit dégradé comme ambitieux; car c'est un tyran. Que la même peine soit appliquée à tous les autres prêtres qui le suivront. Que les laïques soient excommuniés;" du V du concile d'Antioche qui décrète: „Si quelque prêtre ou diacre, au mépris de son évêque, se sépare de l'église, réunit les fidèles dans un endroit différent, établit un autre autel et refuse d'obéir à l'invitation de son évêque, qu'il C soit complétement dégradé, privé de tout secours et de l'honneur qui lui était dû; s'il persiste à troubler et à agiter l'église au moyen de l'autorité séculière, qu'il soit repoussé comme insurgé."

III. Le même Hilarion a osé, sans l'autorisation de son patriarche respectif, faire des ordinations, contrairement au canon XXXV des apôtres qui décrète: „Qu'un évêque ne se permette jamais de faire des ordinations *hors des limites* de son diocèse, dans les villes et les contrées qui ne lui sont pas soumises; dans le cas où il serait convaincu de l'avoir fait sans l'autorisation *des chefs canoniques de ces villes et de ces contrées,* qu'il soit dégradé, lui et ceux qu'il aura ordonnés."

IV. Ce même Hilarion, malgré sa qualité de prélat qui lui ordonne d'enseigner la piété au peuple, a perfidement excité les fidèles à refuser le dévouement et la soumission qu'il devait à l'église, D de telle sorte que quelques-uns des plus simples ont abandonné la foi de leurs pères et se sont faits uniates. (Voyez l'acte de la dégradation d'Hilarion et Auxentios. Actes de 1861). Et cela au mépris du VIII qui décrète: „Tout évêque ou prêtre qui néglige le clergé et le peuple et ne leur enseigne point la piété, qu'il soit interdit, et, s'il persiste dans cette négligence, qu'il soit dégradé."

V. Auxentios de Dyrrachion et Païsios de Philippopolis, embrassant le même principe du *phylétisme,* se sont rendus coupables des mêmes actes illégaux; c'est pourquoi ils furent canoniquement condamnés en même temps qu'Hilarion par le grand synode.

VI. Panarétos, successeur de Païsios dégradé au siège métropolitain de Philippopolis, invité à plusieurs reprises par la grande église à se rendre dans son diocèse, non seulement ne voulut pas obéir, contrairement au canon XVII du concile

λέγοντα· „Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροθεσίαν ἐπισκόπου A λαβὼν καὶ ὁρισθεὶς προεστᾶναι λαοῦ μὴ καταδέξοιτο τὴν λειτουργίαν, μηδὲ πείθοιτο ἀπιέναι εἰς τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, τοῦτον εἶναι ἀκοινώνητον"· ἀλλὰ καὶ μένων ἐνταῦθα συνειργάζετο πρῶτον μὲν κρύφα, εἶτα δὲ καὶ ἀναφανδὸν τοῖς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀποστᾶσι, μεθ' ὧν καὶ παρασυναγωγὴν συνεκρότησεν ἐν Ὀρτάκιοϊ, ἧτινι προστίθεται καὶ ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος.

ζ'. Οἱ αὐτοὶ συνωμοσίας ποιούμενοι, ἀνεστάτουν τὸν λαὸν παρὰ τὸν ιη' τῆς δ' οἰκουμενικῆς συνόδου διαγορεύοντα· „Τὸ τῆς συνωμοσίας ἢ φατρίας ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντη κεκώλυται, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἴ τινες τοίνυν κληρικοὶ ἢ μονάζοντες εὑρεθεῖεν ἢ συνομνύμενοι ἢ φατριάζοντες ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς, ἐκπιπτέτωσαν πάντη τοῦ οἰκείου βαθμοῦ." (Παράβαλε B καὶ λδ' κανόνα τῆς ς' οἰκουμενικῆς συνόδου.)

η'. Ὁ Σοφίας Δωρόθεος καὶ ὁ Νυσσάβας Παρθένιος, ταῖς παρανόμοις καὶ φυλετικαῖς εἰσηγήσεσι τῶν εἰρημένων πειθόμενοι, ἄνευ κανονικῆς ἀδείας εἰς ξένας ἐπαρχίας μετέβαινον, κἀκεῖ τὸ λαὸν ἀνεστάτουν καὶ χειροτονίας ἐποιοῦντο, περιφρονοῦντες τοὺς κανόνας, τὸν ιγ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ· „Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν καὶ χειροτονεῖν τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. Εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος, ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου C ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου·" καὶ τὸν λε' ἀποστολικὸν (ὃν ὅρα ἀνωτέρω).

θ'. Οἱ αὐτοὶ ὕβριζον δι' ἐγκυκλίων πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν οὐ μόνον τὸν ἑαυτῶν πατριάρχην, ὑπόδικοι καθαιρέσεως καθιστάμενοι κατὰ τὸν νε' ἀποστολικὸν κανόνα· „Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσοι τὸν ἐπίσκοπον, καθαιρείσθω· ἄρχοντα γὰρ τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς"· ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συκοφαντοῦντες αὐτὴν ὡς „δολεράν, ἀπατηλήν, φιλόδοξον, ἀντιφατικήν, ἀγνοοῦσαν ἢ συγκρύπτουσαν ἢ περικόπτουσαν καὶ παρερμηνεύουσαν τοὺς ἱεροὺς κανόνας, καὶ ποιοῦσαν αὐτοὺς σεμνὸν καὶ ὅσιον περικάλυμμα βουλευμάτων καὶ πράξεων ἀνοσίων, ἵνα ἀπατήσῃ τοὺς Βουλγάρους." (Βλ. ἐγκύκλιον αὐτῶν κατὰ μάϊον τοῦ ‚αωο'.)

ι'. Οἱ τρεῖς αὐτῶν, Φιλιππουπόλεως Πανάρετος, D Σοφίας Δωρόθεος καὶ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, διὰ τῆς ἀπὸ κ' δεκεμβρίου ‚αωξη', ὁ Βελισσοῦ Γεννάδιος διὰ τῆς ἀπὸ ις' μαΐου ‚αωο' ἐπιστολῆς, οἷς ἐπηκολούθησαν ἔπειτα καὶ ὁ Βιδύνης Ἄνθιμος καὶ ὁ Νυσσάβας Παρθένιος, ἔπεμψαν τὴν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην ὑποταγῆς παραίτησιν, τολμήσαντες ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον πατριάρχην κοινωνίας καὶ σχίσμα ποιῆσαι, παρὰ τὸν ἀνωτέρω καταστρωθέντα ιε' κανόνα τῆς αβ' συνόδου. Διδάσκοντες δὲ τὸν λαὸν τοὺς οἰκείους ἐπισκόπους ἀποδιώκειν, παρεκίνουν τοὺς μὲν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ ἐπισκόπου παρὰ τὸν λθ' ἀποστολικὸν διαγορεύοντα· „Οἱ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος."

Τὸν δὲ λαὸν ἔνοχον καθιστάντες τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμίων τοῦ ιγ' κανόνος τῆς αβ' λέγοντος· „Ὁ

d'Antioche qui dit: „Si quelque évêque après avoir été sacré et désigné pour pasteur d'un peuple, dédaigne son ministère et ne veut pas se rendre auprès de l'église qui lui a été confiée, qu'il soit privé de la communication avec l'église," mais encore en résidant dans cette capitale, il travaillait, d'abord en secret, plus tard ouvertement, avec ceux qui se sont séparés de l'église, avec qui il forma à Ortakeui un conciliabule auquel Anthimos, archevêque de Vidin, est venu se joindre.

VII. Les mêmes formaient des conjurations, et révoltaient le peuple, contrairement au canon XVIII du IVe concile œcuménique qui dit: „Le crime de conjuration et de faction, puni par les lois séculières, doit d'autant plus être réprouvé dans l'église de Dieu. Si donc quelques ecclésiastiques ou moines sont convaincus de conspirations ou de factions ou d'intrigues contre des évêques ou d'autres ecclésiastiques leurs confrères, qu'ils soient déchus de leurs grades respectifs." (Voir aussi le canon XXXIV du VIe concile œcuménique.)

VIII. Dorothéos de Sophia et Parthénios de Nissava se laissant aller aux conseils pernicieux de ces pastisans du *phylétisme,* se transportaient sans l'autorisation canonique dans les provinces d'autrui, où ils révoltaient le peuple et ordonnaient des prêtres, au mépris des canons: du XIII du concile d'Antioche: „Qu'aucun évêque ne se permette de passer d'une province à une autre et d'ordonner des prêtres pour leur transmettre le droit d'officier, même s'il est suivi de plusieurs autres, excepté s'il s'y rend invité par des lettres du métropolitain et des évêques de l'endroit. Mais si, sans y être invité, il intervient illégalement pour faire des ordinations et régler des affaires ecclésiastiques auxquelles il est étranger, que tout ce qu'il aura accompli soit nul, et que lui-même il subisse la peine édictée contre ce désordre et cette entreprise injuste; qu'il soit désormais dégradé par le saint synode;" et au mépris du XXXV apostolique (voyez ci-dessus).

IX. Les mêmes insultaient par des encycliques adressées au peuple bulgare, non-seulement leur patriarche, se rendant ainsi passibles de dégradation, d'après le LV canon apostolique: „Si quelque ecclésiastique insulte son évêque, qu'il soit dégradé; car tu ne médiras pas du chef de ton peuple, est-il dit"; mais encore toute l'église de Constantinople, la calomniant comme *perfide, trompeuse, ambitieuse, contradictoire; comme ignorant, falsifiant, tronquant et interprétant faussement les canons sacrés, qu'elle employait comme un prétexte plausible et sacré de desseins et d'actes profanes, pour tromper les Bulgares.* (Voyez leur circulaire du mois de mai 1870.)

X. Trois d'entre eux, Panarétos de Philippopoli, Dorothéos de Sophia et Hilarion de Loftza, par leur lettre en date du 20 octobre 1868; ensuite celui de Vélissos, Gennadios, par sa lettre en date du 16 mai 1870, auxquels se joignirent plus tard Anthimos de Vidin et Parthénios de Nyssava, envoyaient leur refus d'obéissance à leur patriarche respectif, osant ainsi se séparer de la communion avec lui et accomplir un schisme, contrairement au canon XV du Ier-IIe concile, cité plus haut. Ils excitaient le peuple à repousser ses prélats, et les prêtres et les diacres à agir sans l'aveu de leurs évêques, contrairement au XXXIX canon apostolique qui dit: „Les prêtres et les diacres ne feront rien sans l'aveu de l'évêque; car c'est à lui que fut confié le peuple du Seigneur, et c'est à lui qu'on demandera compte du salut de ses âmes."

Ils rendaient par là le peuple passible des peines édictées par le canon XIII du Ier-IIe concile

δὲ ἐν πρεσβυτέρου τάξει τεταγμένος καὶ τῶν μητροπολιτῶν ἁρπάζων τὴν κρίσιν, καὶ πρὸ κρίσεως αὐτὸς κατακρίνων, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, τὸν οἰκεῖον πατέρα καὶ ἐπίσκοπον, οὗτος οὐδὲ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου ἐστὶν ἄξιος τιμῆς ἢ ὀνομασίας. Οἱ δὲ τούτῳ συνεπόμενοι, εἰ μὲν τῶν ἱερωμένων εἶέν τινες, καὶ αὐτοὶ τῆς οἰκείας τιμῆς ἐκπιπτέτωσαν· εἰ δὲ μοναχοὶ ἢ λαϊκοί, ἀφοριζέσθωσαν παντελῶς τῆς ἐκκλησίας, μέχρις ἂν τὴν πρὸς τοὺς σχισματικοὺς συνάφειαν διαπτύσαντες πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐπιστραφεῖεν ἐπίσκοπον."

ια'. Τῇ ς' ἰανουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους μετὰ πολυετῆ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν, οἱ δύο ἐξ αὐτῶν, ὁ Φιλιππουπόλεως Πανάρετος καὶ ὁ Λοφτσοῦ Ἱλαρίων, συλλειτουργὸν λαβόντες καὶ τὸν ἤδη πρὸ πολλοῦ καθῃρημένον Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνα, ἐτόλμησαν παρὰ τὴν ῥητὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου λειτουργίαν ἐπιτελέσαι, ἐν ᾗ καὶ εἰς χειροτονίαν προέβησαν. Ἐφ' οἷς ἡ μεγάλη ἐκκλησία τοῖς μὲν δυσὶν ἐπέβαλε καθαίρεσιν, ὡς τολμήσασι τοῦ οἰκείου πατριάρχου ἀποστῆναι καὶ μὴ μνημονεύσασι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, κατὰ τοὺς κανόνας ιδ' καὶ ιε' τῆς αβ', τοὺς ἀνωτέρω καταγραφέντας· ὡς συλλειτουργήσασι καθῃρημένῳ κατὰ τὸν ια' ἀποστολικόν, τὸν λέγοντα· „Εἴ τις καθῃρημένῳ, κληρικὸς ὤν, κληρικῷ συνεύξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός·" καὶ ὡς χειροτονήσασιν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, κατὰ τὸν λε' ἀποστολικὸν καὶ ιγ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὧν ἐπίσης ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν.

Τῷ δὲ ποτὲ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνι ἀφορισμὸν ἐπέβαλε κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν κη' ἀποστολικὸν λέγοντα· „Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρεθεὶς δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἅψασθαι τῆς ποτὲ ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς κοινωνίας," καὶ τὸν λζ' τῆς ἐν Καρθαγένῃ ὁρίζοντα· „Ἤρεσε σὺν πάσῃ τῇ συνόδῳ, ἵνα ὁ διὰ ῥᾳθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε οἱοσδήποτε κληρικός, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀκοινωνησίας αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέναι δοκεῖ."

Τοῖς δὲ ἑτέροις τέσσαρσι, Βιδύνης Ἀνθίμῳ, Σοφίας Δωροθέῳ, Νυσσάβας Παρθενίῳ καὶ Βελισσοῦ Γενναδίῳ, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις αὐτῶν τηνικαῦτα εὑρισκομένοις καὶ τοῦ τελευταίου παρανομήματος μὴ μετασχοῦσιν, ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἐκ μητρικῆς προνοίας γράμματα διαπέμψασα ἐδίδου προθεσμίαν, ὅπως μεταμεληθέντες ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας.

ιβ'. Ἐν τούτοις, ἐν ᾧ ἐκ τῶν ἐν Ὀρτάκιοϊ οἱ μὲν ἦσαν καθῃρημένοι, οἱ δὲ ἀφωρισμένοι, οἱ δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τέσσαρες ὑπόδικοι, οἱ πρῶτοι ἐξελέξαντο ἔξαρχον ἐκκλησιαστικῶς ἀνυποστάτου φυλετικῆς ἐξαρχίας τὸν Βιδύνης Ἄνθιμον ὑπόδικον ὄντα, ὃς καὶ παρεγένετο εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄνευ τῆς κανονικῆς ἀδείας τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τὸν ιγ' κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Καίτοι δὲ ἡ ἐκκλησία τρὶς αὐτὸν εἰς ἀπολογίαν ἐκάλεσεν, αὐτὸς μηδὲν ἀπαντήσας, τοῖς δὲ προκαθῃρημένοις πειθόμενος καὶ παναθέσμως ἑαυτὸν ἔξαρχον τῶν Βουλγάρων ἀνακηρύξας, προέβη εἰς αὐθαίρετον ἄρσιν τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, τοῦ Λοφτσοῦ Ἱλαρίωνος καὶ τοῦ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος παρὰ πάντα κανόνα· διότι ὁ μὲν λβ' ἀποστολικὸς λέγει· „Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος ὑπὸ ἐπισκόπου γένηται ἐν ἀφορισμῷ, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἑτέρου δεχθῆναι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ

A qui dit: „Celui qui aura rang de prêtre et qui enlèvera le jugement aux métropolitains, accusant de lui-même, avant jugement, autant qu'il est en son pouvoir, son propre père et son évêque, n'est plus digne du nom et de l'honneur de prêtre. Ceux qui le suivront, s'ils sont des ecclésiastiques, qu'ils soient eux-mêmes déchus de leurs grades; s'ils sont moines ou laïques, qu'ils soient complètement excommuniés de l'église, jusqu'à ce que, répudiant tout contact avec les schismatiques, ils reviennent à leur évêque canonique."

XI. Le 6 janvier de cette année, après une longue tolérance de l'église, deux parmi eux, Panarétos de Philippopoli et Hilarion de Loftza, assistés d'Hilarion de Macariopolis, depuis longtemps dégradé, ont osé, contre la défense expresse du patriarche œcuménique, célébrer la messe et procéder à une ordination. Pour ces faits la grande
B église a puni les deux premiers de la dégradation, parce qu'ils avaient osé se séparer de leur patriarche respectif, dont il n'ont pas mentionné le nom, contrairement aux canons XIV et XV du concile Ier-IIe, cités plus haut; parce qu'ils avaient officié avec un prélat dégradé, contrairement au XIe canon apostolique qui dit: „Si un ecclésiastique prie avec un autre ecclésiastique dégradé, qu'il soit dégradé lui-même;" et parce qu'ils ont fait des ordinations sans l'autorisation du prélat canonique de l'endroit, contrairement au XXXV canon apostolique et au canon XIII du concile d'Antioche, également cités plus haut.

L'église a puni en même temps de l'excommunication le ci-devant évêque de Macariopolis, Hilarion, d'après les canons suivants: le XXVIII apostolique qui dit: „Si quelque évêque, prêtre ou diacre, dégradé justement pour des crimes avérés, ose remplir
C le ministère qui lui avait été confié autrefois, qu'il soit complètement séparé de la communion," et le canon XXXVII du concile de Carthage qui décrète: „Il a été approuvé par tout le concile que celui qui, par son inaction, serait séparé de la communion, qu'il soit évêque ou tout autre ecclésiastique, s'il osait communier pendant le temps de son excommunication, avant d'être relevé de sa peine, prononcerait lui-même sa propre condamnation".

Quant aux quatre autres, celui de Vidin Anthimos, celui de Sophia Dorothéos, de Nyssava Parthenios, et de Velissos Gennadios, qui se trouvaient alors dans leurs diocèses et qui n'avaient pas participé au dernier délit, la grande église, mue par une sollicitude toute maternelle, leur a envoyé des lettres par lesquelles elle leur accordait un délai pour se repentir et revenir dans la voie du devoir
D et de l'obédience ecclésiastique.

XII. Cependant, tandis que des dissidents d'Ortakeui les uns étaient dégradés, les autres excommuniés et les quatre qui résidaient dans les diocèses étaient encore sous le poids d'une accusation, les premiers ont élu comme exarque d'un exarcat phylétique, n'ayant aucun fondement ecclésiastique, Anthimos de Vidin qui était sous le coup de la même accusation. Anthimos vint à Constantinople sans l'autorisation canonique du patriarche de Constantinople, contrairement au canon XIII du concile d'Antioche. Malgré que l'église l'ait invité trois fois à venir se justifier, il ne répondit rien à ses invitations; mais se rendant aux conseils des prélats dégradés et s'intitulant, contre tout droit, exarque des Bulgares, il releva arbitrairement de la dégradation et de l'excommunication prononcées contre eux, Panarétos de Philippopoli, Hilarion de Loftza et Hilarion de Macariopolis, contrairement à tous les canons. Car

ἀφορίσαντος αὐτόν, εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσῃ ὁ ἀφορίσας αὐτὸν ἐπίσκοπος·“ ὁ δὲ ιβ′ ἀποστολικός· „Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀφωρισμένος, ἤτοι ἄδεκτος, ἀπελθὼν ἐν ἑτέρᾳ πόλει προσδεχθῇ ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν, ἀφοριζέσθω καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ δεχθείς.“ A

Ὁ δὲ ιε′ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ·

„Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐπί τισιν ἐγκλήμασι κατηγορηθείς, κριθείη ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, πάντες τε σύμφωνοι μίαν ἐξ αὐτοῦ ἐξενέγκειεν ψῆφον, τοῦτον μηκέτι παρ᾽ ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν.“

Ὁ δὲ ε′ τῆς α′ οἰκουμενικῆς·

„Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι ὑπὸ τῶν καθ᾽ B ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατείτω ἡ γνώμη κατὰ τὸν κανόνα τὸν διαγορεύοντα τοὺς ὑφ᾽ ἑτέρων ἀποβληθέντας, ὑφ᾽ ἑτέρων μὴ προσίεσθαι.“

Ὁ δὲ ε′ τῆς γ′ οἰκουμενικῆς·

„Ὅσοι ἐπὶ ἀτόποις πράξεσι κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου ἢ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων, καὶ τούτοις ἀκανονίστως κατὰ τὴν ἐν ἅπασιν ἀδιαφορίαν αὐτοῦ ὁ Νεστόριος καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες ἀποδοῦναι ἐπειράθησαν ἢ πειραθεῖεν κοινωνίαν ἢ βαθμόν, ἀνωφελήτους μένειν καὶ τούτους καὶ εἶναι οὐδὲν ἧττον καθῃρημένους ἐδικαιώσαμεν.“

Ὁ δὲ δ′ κανὼν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου λέγει·

„Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ διάκονος ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου τολμήσειέ τι πρᾶξαι τῆς λειτουργίας, εἴτε ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν προάγουσαν συνήθειαν εἴτε ὁ πρεσβύτερος εἴτε ὁ διάκονος, μηκέτι ἐξὸν εἶναι αὐτῷ C μηδ᾽ ἐν ἑτέρᾳ συνόδῳ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως, μήτε ἀπολογίας χώραν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα εἰ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τῶν προειρημένων ἐξενεχθεῖσαν, τολμήσειεν αὐτοῖς κοινωνεῖν.“

ιγ′. Ὁ αὐτὸς Βιδύνης Ἄνθιμος τούτοις μὴ ἀρκεσθείς, τοῖς προκαθῃρημένοις συνελειτούργησε. Διὸ καὶ ἡ ἐκκλησία αὐτῷ μὲν τὴν καθαίρεσιν ἐπήνεγκεν, ὡς καταφρονήσαντι τοῦ οἰκείου πατριάρχου καὶ ἴδιον θυσιαστήριον πήξαντι, κατὰ τὸν λα′ ἀποστολικὸν καὶ τὸν ιη′ τῆς δ′ καὶ λδ′ τῆς ς′, ὡς συλλειτουργήσαντι καθῃρημένοις, κατὰ τὸν ια′ ἀποστολικόν, καὶ ὡς σχίσμα ποιήσαντι, κατὰ τὸν ε′ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ιε′ τῆς αβ′.

Ὁμοίως δὲ τὴν καθαίρεσιν ἐπήνεγκε καὶ τοῖς D συλλειτουργήσασιν ἱερεῦσι καὶ διακόνοις· τοῖς δὲ προκαθῃρημένοις δυσί, Ἱλαρίωνι καὶ Παναρέτῳ, ἀφορισμὸν κατὰ τοὺς κανόνας κη′ ἀποστολικὸν καὶ λζ′ τῆς ἐν Καρθαγένῃ.

Τῷ δὲ προαφορισθέντι Μακαριουπόλεως ἐπίτασιν ἀφορισμοῦ κατὰ τὸν ιγ′ ἀποστολικόν, τὸν λέγοντα· „Εἰ δὲ ἀφορισμένος εἴη, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμός, ὡς ψευσαμένῳ καὶ ἀπατήσαντι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.“

ιδ′. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ κανονικὰ ταῦτα ἐπιτίμια οἱ προεξάρχοντες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποστασίας καὶ οἱ τούτοις ὁμόφρονες, ἀντὶ τοῦ συνελθεῖν εἰς ἑαυτοὺς καὶ μετανοῆσαι, ἐμμένοντες τοὐναντίον, ὡς μὴ ὤφελεν, ἐν τῇ ἀπειθείᾳ καὶ ταῖς ἀντικανονικαῖς αὐτῶν πράξεσιν, ὅλως ἑαυτοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀπέσχισαν κατὰ τὸν προμνησθέντα δ′ κα-

le XXXIIe apostolique dit: „Si quelque prêtre ou diacre est excommunié par un évêque, il ne pourra être absous par aucun autre que celui qui l'aura excommunié, à moins que ce dernier ne soit mort dans l'intervalle.“ Le VIIe canon apostolique dit: „Si quelque ecclésiastique ou laïque excommunié, c'est-à-dire exclu, se rend dans une autre ville, où il est admis sans lettres de recommandation, qu'il soit excommunié ainsi que celui qui l'aura admis.“

Le canon XV du concile d'Antioche dit:

„Si un évêque, accusé de quelque crime, est jugé par tous les évêques de la province, et que ceux-ci portent à l'unanimité un même jugement contre lui, qu'il ne puisse plus être jugé par d'autres, mais que le jugement unanime des évêques de la province soit maintenu.“

Le canon V du Ier concile œcuménique dit:

„Quant à ceux qui ont été excommuniés, soit parmi ceux du clergé, soit parmi les laïques, par les évêques de chaque province; que le jugement de ceux-ci soit maintenu, d'après le canon qui ordonne que ceux qui ont été repoussés par les uns ne soient pas admis par les autres.“

Le canon V du IIIe concile œcuménique dit:

„Si Nestorius et ses partisans, selon leur indifférence en toute chose, ont rendu ou veulent rendre la communion ou quelque grade à ceux qui ont été condamnés par le concile sacré ou par leurs évêques respectifs pour quelque acte répréhensible, nous avons approuvé que cette absolution reste sans effet, et que ceux qui l'auront reçue restent non moins dégradés.“

Le canon IV du concile d'Antioche dit:

„Si quelque évêque dégradé par un synode ou quelque prêtre ou diacre dégradé par son propre évêque osait accomplir quelque acte de son ministère, soit l'évêque d'après l'usage, soit le prêtre, soit le diacre, qu'il ne lui soit plus permis d'espérer son rétablissement par un autre concile, ni d'être admis à se justifier, mais que tous ceux qui entrent en communion avec lui soient repoussés de l'église, et surtout si, connaissant l'arrêt prononcé contre eux, ils osaient communiquer avec eux.“

XIII. Le même Anthimos de Vidin, non content de ses méfaits, a celébré l'office divin avec les prélats déjà dégradés. C'est pourquoi l'église a prononcé contre lui la dégradation; parce qu'il méprise son patriarche et dresse un autel séparé, d'après le XXXI canon apostolique, les canons XVIII du IVe et le XXXIV du VIe; parce qu'il a officié avec des clercs dégradés, d'après le XIe canon apostolique; parce qu'il a produit un schisme d'après le canon V du concile d'Antioche et le canon XV du concile Ier-IIe.

L'église a également prononcé la dégradation contre les prêtres et les diacres qui les ont assistés, et contre Hilarion et Panarétos déjà dégradés elle a prononcé l'excommunication, d'après le XXVIII canon apostolique et le XXXVII du concile de Carthage.

La peine de l'excommunication déjà prononcée contre le ci-devant évêque de Macariopolis fut aggravée d'après le XIII canon apostolique qui dit: „S'il est déjà excommunié, que l'excommunication soit aggravée, parce qu'il a menti à l'église de Dieu et qu'il l'a trompée.“

XIV. Après ces peines ecclésiastiques et canoniques, les chefs de cette révolte contre l'église et leurs sectateurs, loin de rentrer en eux-mêmes et de se repentir, persistant malheureusement dans la désobéissance et les actes anticanoniques, se sont séparés de l'église, au mépris du canon IV du concile d'Antioche cité plus haut, ont établi une

νόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ· ἰδίαν δὲ συστησάμενοι ἐκκλησίαν, ἐθνικὴν βουλγαρικὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἀπεκάλεσαν, καὶ εἰς τὸ ἔπακρον τῆς ἀπονοίας καταντήσαντες εἰς χειροτονίας ἀρχιερέων καὶ ἱερέων ὁσημέραι προβαίνουσι· διότι ἐκπεσόντες ἅπαξ τῆς χάριτος τῆς ἱερωσύνης, οἱ μὲν λαϊκῶν τόπον ἐπέχοντες, οἱ δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ἔξω ὄντες, θεῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι ψευδόμενοι, παίζουσιν ἐν οὐ παικτοῖς, μετάδοσιν ἱερωσύνης ἑτέροις ἐπαγγελλόμενοι, ἧσπερ αὐτοὶ ἐστερήθησαν.

„Τίς γάρ,“ κατὰ τὴν ἐν Καρχηδόνι σύνοδον, „δύναται δοῦναι, ὅπερ αὐτὸς οὐκ ἔχει, ἢ πῶς δύναται πνευματικὰ ἐργάζεσθαι ὁ ἀποβαλὼν πνεῦμα ἅγιον;“

Ἐπληρώθη, φαίνεται, πάντως ἐπ᾽ αὐτοῖς τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο· „Ἀσεβὴς εἰς βάθος κακοῦ ἐμπεσὼν καταφρονεῖ.“

Ἐκ τῶν εἰρημένων πᾶσι πάντως κατάδηλον γίνεται, ὅτι οἱ οὕτω τῆς ἐκκλησίας ἀποσκιρτήσαντες, καὶ ἴδιον φυλετικὸν θυσιαστήριον ἐγεῖραι τολμήσαντες, καὶ διὰ ἀποστασίαν καὶ ἀπείθειαν καὶ ἀμετανοησίαν αὐτῶν καθαιρεθέντες καὶ ἀφορισθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, οὐδὲν ἄλλο συγκροτοῦσι μετὰ τῶν ἀκολουθούντων αὐτοῖς ἢ παρασυναγωγὴν καὶ σχίσμα, καθ᾽ ἃ μετὰ τοῦ χοροῦ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ὁ οὐρανοφάντωρ Βασίλειός φησι· „Παρασυναγωγὰς δὲ (οἱ πατέρες) ἐκάλεσαν τὰς συνάξεις τὰς παρὰ τῶν ἀνυποτάκτων πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων καὶ παρὰ τῶν ἀπαιδεύτων λαῶν γινομένας. Οἷον εἴ τις ἐν πταίσματι ἐξετασθεὶς ἀπεσχέθη τῆς λειτουργίας καὶ μὴ ὑπέκυψε τοῖς κανόσιν, ἀλλ᾽ ἑαυτῷ ἐξεδίκησε τὴν προεδρίαν καὶ τὴν λειτουργίαν καὶ συναπῆλθον τούτῳ τινὲς καταλιπόντες τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, παρασυναγωγὴ τὸ τοιοῦτον. Σχίσματα δὲ τοὺς δι᾽ αἰτίας τινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα ἰάσιμα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν διενεχθέντας.“

Τελευτῶντες ὑπομιμνήσκομεν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ τὴν σεβαστὴν ῥήτραν τῆς ὀρθοδόξου ῥωσσικῆς ἐκκλησίας, ἣν φθᾶσα προεξήνεγκεν ἡ ἁγιωτάτη διοικοῦσα σύνοδος ἐν τῇ ἀπὸ ιθ´ ἀπριλίου τοῦ ͵αωξθ´ περιπύστῳ ἀπαντήσει αὐτῆς πρὸς τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ πρὸς ἅπασαν τὴν περὶ αὐτὸν ἱερὰν σύνοδον περὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποθέσεως· „Ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς αὐτοῦ παναγιότητος καὶ παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῆς, οἱ βούλγαροι δὲν δικαιοῦνται τὸ παράπαν νὰ λάβωσιν ἢ ἀποσπάσωσιν ἀπ᾽ αὐτῆς ὅ τι ἐπιδιώκουσιν. Ἧττον δὲ δικαιοῦνται ν᾽ ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως, ἥτις συνδέει αὐτοὺς μετὰ τοῦ ὑπερτάτου αὐτῶν ποιμένος καὶ ἀποσπασθῶσιν ἀπ᾽ αὐτοῦ αὐτογνωμόνως, διότι τὸ τοιοῦτον ἤθελεν εἶσθαι σχίσμα, καὶ οἱ βούλγαροι κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας ἤθελον θεωρηθῇ ἀναποφεύκτως ὡς σχισματικοί.“

Ἡ ἐπιτροπή·

† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
† ὁ Νύσσης Καλλίνικος.
† ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος Δωρόθεος Εὐελπίδης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος Βρυέννιος.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Γλυκᾶς.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Ἀφθονίδης.
ὁ πρωτοσύγκελλος Καλλίνικος Φωτιάδης.
ὁ ἱεροδιάκονος Κωνσταντῖνος Βαλιάδης.

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος ἐρωτᾷ τὴν ἁγίαν σύνοδον, εἰ ἀρέσκει αὐτῇ ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἤδη ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νικαίας·

„Εὐχαριστοῦμεν τῇ ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῇ συνταχθείσῃ συμφώνως τῷ πνεύματι τῆς ἐκκλησίας ἐκθέσει αὐτῆς.“

A église séparée, qu'ils ont appelée *église nationale bulgare*, et parvenus au comble de l'aveuglement ils sacrent tous les jours des évêques et ordonnent des prêtres. Car une fois déchus de la grâce du sacerdoce, les uns sont devenus de simples laïques, les autres sont hors de l'église, cependant ils mentent à Dieu et au Saint-Esprit et se jouent de choses vénérables et affectent de transmettre à d'autres un sacerdoce dont ils sont eux-mêmes privés.

„Car qui peut,“ d'après le concile de Carthage, *„donner ce qu'il n'a pas, ou bien comment peut-il faire des actes du Saint-Esprit celui qui a perdu le Saint-Esprit?“*

Cette parole de l'écriture sainte s'est, paraît-il, accomplie: „L'impie précipité au fond du malheur le méprise.“

D'après ce que nous venons de dire, il est B évident pour tout le monde que ceux qui se sont ainsi détachés de l'église, qui ont osé dresser un autel phylétique et qui ont été dégradés et excommuniés par l'église, à cause de leur apostasie, de leur désobéissance et de leur impénitence, ne forment avec leurs sectateurs qu'un conciliabule et un schisme, d'après les paroles du divin orateur saint Basile, qui nous dit d'accord avec le collège des saints pères: „Ils (les pères) ont appelé *parasynagogues* (conciliabules) les congrégations formées par les prêtres et les évêques récalcitrants et par les peuples ignorants. Comme par exemple, si quelqu'un convaincu d'un délit, s'est vu interdire l'office et ne s'est pas soumis aux canons, mais s'est arrogé la présidence et l'exercice du sacerdoce et s'est fait suivre par quelques fidèles qui ont abandonné l'église catholique, cela forme une *parasynagogue*. Ils ont appelé *schismes* ceux qui pour C quelques causes ecclésiastiques et quelques questions rémédiables sont en désaccord avec l'église.“

En terminant nous rappelons au saint et grand synode la formule respectable de l'église orthodoxe russe, que le très saint synode dirigeant a exprimé dans sa réponse remarquable au patriarche œcuménique et à son saint synode, à propos de cette même question (le 19 avril 1869): „Sans le consentement de sa sainteté et malgré elle, les Bulgares n'ont nullement le droit de prendre ou d'arracher d'elle ce qu'ils demandent. Ils ont encore moins le droit de s'affranchir de la dépendance ecclésiastique qui les réunit avec leur pasteur suprême, et de se détacher de lui, de leur propre volonté, car ce serait là un schisme, et les Bulgares, d'après les canons de l'église, seraient nécessairement regardés comme *schismatiques*.

D

La commission:

† Le métropolitain de Chalcédoine, Gérasimos.
† De Derci, Néophytos.
† De Didymotichon, Dionysios.
† De Nyssa, Callinicos.
† Le grand protosyncelle, Dorothéos Evelpidès.
L'archimandrite Philothéos Vryennios.
L'archimandrite Nicéphoros Glycas.
L'archimandrite Germanos Aphthonidès.
Le protosyncelle Callinicos Photiadès.
Le diacre Constantin Valliadès.

Sa sainteté le patriarche œcuménique Anthimos demande au saint synode, s'il approuve le rapport de la commission dont il vient d'entendre la lecture.

Son éminence le métropolitain de Nicée:

„Nous remercions la commission pour avoir rédigé un rapport conforme à l'esprit de l'église.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Βελεγράδων· A
„Ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς λίαν εὐμεθόδως καὶ σαφῶς συντεταγμένη ἅπασιν ἡμῖν ἀρέσκει.“
Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος·
„Οὐδεμίαν ἔχων ἐπενεγκεῖν παρατήρησιν ἐπὶ τῆς ἤδη ἀναγνωσθείσης ἐκθέσεως τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τὰ ἀκριβῶς καὶ σαφῶς παρ᾽ αὐτῆς ἐκτεθέντα ὡς συνῳδὰ τῷ πνεύματι τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου καὶ τοῖς κανόσιν ὁλοκλήρως ἀποδεχόμενος, συντίθεμαι τούτοις καὶ συναινῶ.“
Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ·
„Κἀγὼ παραδέχομαι τὸ ἔργον τῆς ἐπιτροπῆς καθ᾽ ὁλοκληρίαν.“
Ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας·
„Σύμφημι κἀγὼ καὶ ἐπιδοκιμάζω τὴν ἔκθεσιν.“
Ἡ ἁγία σύνοδος ἀνεφώνησε·
„Πᾶσιν ἀρέσκει, πάντες αὐτὴν ἐγκρίνομεν, πάντες B ἐπιδοκιμάζομεν.“
Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας·
„Συμφώνως τοῖς πράγμασιν ἔγραψεν ἡ ἐπιτροπή.“
Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου·
„Καλῶς ἔχει ἡ ἔκθεσις· καὶ εὐχαριστοῦμεν τῇ ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῇ ἀκριβείᾳ τῆς ἐκθέσεως.“
Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἀγκύρας·
„Ὀρθῶς συνεπέρανεν ἡ ἐπιτροπὴ παρασυναγώγους καὶ σχισματικοὺς αὐτοὺς καλέσασα.“
Ἡ ἁγία σύνοδος ἀνεβόησεν·
„Οἱ ἀποσχίσαντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυχθήτωσαν.“
Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου συνεχίζων τὸν διακοπέντα λόγον αὐτοῦ προστίθησι·
„Τὸ ἐπ᾽ ἐμοὶ ὡς μόνην δικαιουμένην ἀρχὴν ἵνα ἐκκλησιαστικῶς λύσῃ τὸ πολυθρύλλητον τοῦτο ζήτημα C ἐθεώρουν ἀείποτε τὴν οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἣν τοσούτῳ συνετῶς φερομένη ἡ μεγάλη ἐκκλησία προὔτεινεν ἐν καιρῷ εὐθέτῳ· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οἱ προεξάρχοντες τῶν Βουλγάρων κατεπολέμησαν αὐτήν, ὡς καθαρῶς φαίνεται ἐν τῇ 41 σελίδι τῆς Ἀντιρρήσεως αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ὀφείλει ἡ ἐκκλησία προβῆναι ἀνυπερθέτως εἰς λύσιν, ἐκδιδοῦσα πρᾶξίν τινα, ὅπως ἐξέλθῃ τῆς δυσχεροῦς θέσεως, καὶ μὴ διαμένῃ ἐπὶ πλεῖον εἰσέτι ταλαντευομένη· ἐγκρίνω λοιπὸν καὶ ἐπιδοκιμάζω ἅπαν τὸ ἐμπεριεχόμενον τῆς ἐκθέσεως ὡς κανονικώτατον.“
Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἰκονίου ἀνέκραξε·
„Παρασυνάγωγοι καὶ σχισματικοί εἰσι πάντες οἱ ἀπολακτίσαντες τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν.“
Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Σβορνικίου·
„Ἔξω οἱ παρασυνάγωγοι, ἔξω οἱ φυλετισταί.“
D
Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νικαίας·
„Συνταττόμενος κἀγὼ τῇ γνώμῃ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, παρασυναγώγους καὶ σχισματικοὺς αὐτοὺς ἀποκαλῶ.“
Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἐφέσου·
„Ταύτῃ τῇ γνώμῃ συντίθεμαι κἀγώ.“
Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης καὶ μέγας πρωτοσύγκελλος Δωρόθεος·
„Πέποιθα, ὅτι ἐκφράζω τὸ αἴσθημα συμπάσης τῆς ἁγίας συνόδου λέγων, ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη ἐστὶ πένθιμος τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ· ὅπως γίνεται χαρὰ ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, οὕτω θλῖψις ἀμύθητος ἀποβαίνει τῇ μητρὶ ἐκκλησίᾳ, ὁπόταν ἀναγκάζηται ἐκκόπτειν ἀφ᾽ ἑαυτῆς ἔστω καὶ ἓν μόνον ἀπειθὲς αὐτῆς τέκνον ἀνιάτως νοσῆσαν. Ἀλλ᾽ ἤδη, φεῦ! ἀναγκάζεται ἐκκόπτειν καὶ πλείους τοῦ ἑνός. Τὸ ἐπ᾽ ἐμοί, καίτοι συνειδὼς τὰ τῆς ἐκκλησίας δίκαια, αἰσθάνομαι ὅμως τὴν καρδίαν μου δεινῶς συγκεκινημένην.“

Son éminence le métropolitain de Bélégrada:
„Le rapport de la commission est approuvé par nous tous; il est clairement et régulièrement rédigé.“
Sa sainteté le patriarche Grégorios:
„Je n'ai aucune observation à ajouter au rapport de la commission. J'accepte, j'approuve et j'admets entièrement tout ce qui y est dit avec tant d'exactitude et de clarté, comme conforme à l'esprit de l'évangile et aux canons sacrés.“
Sa sainteté le patriarche Joachim:
„J'accepte aussi le travail de la commission dans son intégrité.“
Sa sainteté et béatitude le patriarche d'Alexandrie:
„Je suis du même avis et j'approuve le rapport.“
Le saint synode s'est écrié:
„Il est agréé par tout le monde; nous l'approuvons tous et nous l'acceptons.“
Sa béatitude le patriarche d'Antioche:
„La commission a rédigé son rapport d'accord avec les faits.“
Sa béatitude l'archevêque de Chypre:
„Le rapport est excellent et nous remercions la commission pour l'exactitude de son exposé.“
Son éminence le métropolitain d'Ancyre:
„La commission conclut bien en les nommant *parasynagogistes* (partisans de conciliabules) et schismatiques.
Le saint synode s'écria:
„Que ceux qui se sont détachés de l'église soient reniés.“
Sa béatitude l'archevêque de Chypre continuant son discours interrompu:
„Pour ma part, je considérais toujours un concile œcuménique comme la seule autorité compétente pour résoudre canoniquement cette fameuse question; c'est ce que la grande église dans sa sagesse a proposé en temps opportun; mais comme les chefs des Bulgares ont combattu cette proposition, ainsi qu'il appert de la p. 41 de leur „Objection“, l'église doit nécessairement procéder sans retard à une solution et publier un acte, afin de sortir de la position difficile où elle se trouve et de ne plus rester en suspens; ainsi j'approuve et accepte tout le contenu du rapport, comme en tout conforme aux canons.“
Son éminence le métropolitain d'Iconion s'est écrié:
„Tous ceux qui ont renié l'église orthodoxe sont des *parasynagogistes* et des schismatiques.“
Son éminence le métropolitain de Svornik:
„Dehors les *parasynagogistes,* dehors les *phylétistes.*“
Son éminence le métropolitain de Nicée:
„Me conformant moi-même à l'avis du grand saint Basile, je les déclare *parasynagogistes* et schismatiques.“
Son éminence le métropolitain d'Ephèse:
„Je me range moi-même à cet avis.“
Le très pieux archimandrite Dorothéos, grand protosyncelle:
„Je suis convaincu que j'exprime le sentiment de tout le saint synode en disant que ce jour est un jour de deuil pour l'église orthodoxe. De même que le ciel se réjouit du repentir d'un seul pécheur, notre sainte mère l'église ressent une profonde tristesse lorsqu'elle se voit obligée de détacher de son sein, même un seul enfant endurci dans la désobéissance et l'impénitence. Mais aujourd'hui, hélas! elle est obligée d'en détacher plusieurs. Pour ma part, quoique pénétré des

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε·

„Πάντες πενθοῦμεν· πάντες ὀδυνώμεθα· γινώσκει κύριος τὴν θλίψιν ἡμῶν.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων ἀναστὰς εἶπεν·

„Ὁρισάτω ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος ποῖον ἔσται τὸ ἔργον τῆς προσεχοῦς συνεδριάσεως.“

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος·

„Ἐπειδὴ ἀναντιρρήτως ἀπεδείχθησαν αὐτοκατάκριτοι οἱ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀποσκιρτήσαντες, οὐδὲν ἄλλο νῦν λείπεται, ἢ ἡ σύνταξις τοῦ ἁρμοδίου ἐπὶ τούτῳ ὅρου, καὶ ἡ τούτου συζήτησις ἔσται τὸ ἔργον τῆς ἑπομένης τρίτης συνεδριάσεως τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου.“

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος·

„Καὶ τοῦτο τὸ ἔργον προτείνω ἵνα ἀνατεθῇ τῇ αὐτῇ ἐπιτροπῇ.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νικαίας·

„Νομίζω καλὸν ἵνα ἡ αὐτὴ ἐπιτροπὴ παρακληθῇ ὅπως ἀναλάβῃ καὶ τὴν σύνταξιν σχεδίου τοῦ ὅρου κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκθέσεως.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Βελεγράδων·

„Συμφώνως τῇ γνώμῃ τῶν παναγιωτάτων καὶ μακαριωτάτων παρακαλοῦμεν καὶ ἡμεῖς οἱ συνοδικοὶ ἀδελφοὶ μητροπολῖται τὴν σεβαστὴν ἐπιτροπήν, ὅπως αὕτη ἐπίσης ἀναλάβῃ καὶ τὸν κόπον τῆς τοῦ ὅρου συντάξεως.“

Ἡ σύνοδος ἀνεβόησεν·

„Ἀνατεθήτω τῇ ἐπιτροπῇ.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Τορνόβου εἶπεν·

„Ὁρισθήτω ἡ ἡμέρα τῆς προσεχοῦς τρίτης συνεδριάσεως.“

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος·

„Κρίνω εὔλογον ὅπως καὶ νῦν ἀφεθῇ πάντῃ ἐλευθέρα ἡ ἐπιτροπὴ ἐργασθῆναι ἀνέτως ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἔργου, ὅπερ αὐτῇ καὶ αὖθις ἀνατιθέμεθα.“

Ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας εἶπε·

„Μίαν ἔχω προτεῖναι ταπεινὴν γνώμην, ὅπως ἐν τῷ συνταχθησομένῳ ὅρῳ συμπεριληφθῇ καὶ ὅτι ἡ μήτηρ ἐκκλησία γινώσκουσα τὴν ἀνέκαθεν εὐσέβειαν τοῦ ὀρθοδόξου βουλγαρικοῦ λαοῦ φρονεῖ καὶ χρηστὰς ἔχει ἐλπίδας, ὅτι ὅσοι ἐξ αὐτοῦ ὁπωσδήποτε ἀποπλανηθέντες συνετάξαντο τοῖς ἀποστατήσασιν, ἀποταξάμενοι τούτοις, ἀποκηρύξουσιν αὐτοὺς ὅσον τάχος ὡς παρασυναγώγους καὶ σχισματικούς, καὶ ὅτι ἑπομένως ἀνανήψαντες, ἐπανακάμψουσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας· διὸ καὶ προτείνω προσέτι, ὅπως γένηται δέησις ἐκτενὴς πρὸς τὸν δοτῆρα πάντων τῶν ἀγαθῶν, ἵνα φωτίσας αὐτοὺς ἐπαναγάγῃ εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας.“

Ἡ ἁγία σύνοδος ἀνεβόησε·

„Γένοιτο! γένοιτο! πάντες μετὰ δακρύων δεόμεθα.“

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας·

„Ταῦτα παραδεχόμενοι καὶ ἡμεῖς, καλὸν ἡγούμεθα, ἵνα διὰ προτρεπτικῶν τινων λόγων πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαὸν ἡ μεγάλη ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἀνακαλέσηται τοὺς πεπλανημένους, οὓς καὶ ὀφείλομεν θεραπεῦσαι παντοιοτρόπως.“

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ·

„Οὐδεὶς ἁρμόζει ἐν τῷ ὅρῳ προτρεπτικὸς λόγος· δέον ὅμως, ὅπως ἡ ἐκκλησία καὶ τοῦτο ἐκπληρώσῃ τὸ χριστιανικὸν καθῆκον ἐν ἰδιαιτέροις ἐγκυκλίοις γράμμασι πρὸς τὸν βουλγαρικὸν λαόν.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

A raisons de l'église, je sens mon cœur péniblement ému.“

Le saint synode a dit:

„Nous sommes tous attristés; nous souffrons tous. Le Seigneur connait notre tristesse.“

Son éminence le métropolitain de Derci se leva et dit:

„Que le grand et saint synode décide quels seront les travaux de la prochaine séance.“

Sa sainteté le patriarche œcuménique Anthimos:

„Puisqu'il a été clairement prouvé que ceux qui se sont détachés de l'église sont condamnés par leurs propres actes, il ne reste plus qu'à rédiger la définition qu'il convient, dont la délibération fera le sujet de la troisième séance de ce saint synode.“

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

„Je propose que ce travail encore soit confié B à la même commission.“

Son éminence le métropolitain de Nicée:

„Je crois bon que la même commission soit priée de se charger de la rédaction du projet de définition, conformément au sens de son rapport.“

Son éminence le métropolitain de Bélégrada:

„D'accord avec l'avis de leurs saintetés et de leurs béatitudes, nous aussi, les métropolitains, nous prions la respectable commission de vouloir bien se charger de la rédaction de la définition.“

Le saint synode s'écria:

„Que la rédaction en soit remise à la commission.“

Son éminence le métropolitain de Tournovo a dit:

„Que le jour de la troisième séance soit fixé.“

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

C „Je crois qu'il est bon de laisser la commission entièrement libre de travailler à loisir à la besogne si importante, que nous venons encore de lui confier.“

Sa sainteté et béatitude le pape et patriarche d'Alexandrie:

„J'ai un humble avis à proposer au saint synode; c'est que dans la définition à rédiger il soit contenu que notre sainte mère l'église, connaissant l'ancienne piété du peuple bulgare orthodoxe, pense et nourrit les meilleures espérances que tous ceux qui parmi ce peuple se sont laissés égarer, de quelque manière que ce soit, et se sont joints aux rebelles, s'empresseront de s'en séparer et les renieront au plus tôt comme *parasynagogistes* et schismatiques, et que, revenus de leur erreur, ils s'empresseront de rentrer dans le giron de la sainte église, une, sainte, catholique et apostolique; en conséquence je propose D qu'il soit adressé des prières au dispensateur de tous les biens, pour qu'il daigne les éclairer et les ramener à la connaissance de la vérité.“

Le saint synode s'écria:

„Ainsi soit-il! Ainsi soit-il! Nous le demandons tous les larmes aux yeux.“

Sa béatitude le patriarche d'Antioche:

„Nous approuvons aussi tout cela et nous sommes d'avis qu'il est bon que la grande église de Constantinople, par des paroles d'exhortation, rappelle nos frères égarés, à qui nous devons tous nos soins.“

Sa sainteté le patriarche Joachim:

„Il ne convient pas de mettre dans la définition des paroles d'exhortation; mais il convient que l'église accomplisse aussi ce devoir chrétien dans des lettres encycliques particulières, adressées au peuple bulgare.“

Son éminence le métropolitain de Derci:

„Ἡ αὐτοῦ παναγιότης καὶ μακαριότης ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας διὰ τῆς προτάσεως αὐτοῦ ἐκφράζει τὴν γνώμην ἁπαξαπάσης τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, καὶ συγκεφαλαιοῖ τὸ πνεῦμα, ὑφ' οὗ ἀνέκαθεν φερομένη ἡ ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ μητρικῇ αὐτῆς στοργῇ πρὸς τὰ πεπλανημένα τέκνα, εἰλικρινῶς ἐμερίμνησε καὶ οὐδέποτε παύσεται μεριμνῶσα περὶ αὐτῶν κατὰ καθῆκον ἱερόν. Αὕτη ὡς γνησία μήτηρ καὶ ἐθρήνησεν ἀπὸ καρδίας καὶ θρηνεῖ εἰσέτι τὴν ἀπώλειαν πολλῶν ἐκ τῶν ἀγαπητῶν αὐτῆς τέκνων καὶ οὐ διαλείπει καθικετεύουσα τὸν ὕψιστον ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν εἰς τὴν ὁδὸν τὴν σωτηρίας· διὸ καὶ ἐλάλησεν, ἔγραψεν, ἐδεήθη, πάντα ἔπραξε πρὸς συνετισμὸν αὐτῶν ὅσα καὶ δι' ἐγκυκλίων διεκοίνωσεν ἤδη ταῖς ἀδελφαῖς ἐκκλησίαις. Πάντες δὲ γινώσκομεν ὅτι οἱ ἀγῶνες οὗτοι, τοῦ θεοῦ συνεργοῦντος, οὐκ ἔμειναν πάντῃ ἄγονοι καὶ ἀνωφελεῖς, διότι πολλὰ ἐσώθησαν θύματα· δυστυχῶς ὅμως μένουσιν εἰσέτι πολλὰ ἀποπεπλανημένα πρόβατα, B κωφεύσαντα εἰς τὴν ἀνακλητήριον τῆς ἐκκλησίας φωνήν. Ἀλλὰ σήμερον λυπηρὸν ἐκτελοῦσα καθῆκον ἐπιφέρει ὡς ἀδέκαστος δικαστὴς τὴν αὐστηρὰν καὶ δικαίαν αὐτῆς ψῆφον κατὰ τῶν παρανομησάντων, οὐδένα συναισθανομένη ἐπὶ τούτῳ ἔλεγχον, ἀλλὰ τιθεῖσα τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ ἀκούουσα μόνην τὴν ἐνδόμυχον τῆς συνειδήσεως φωνήν, καθ' ἃ ἐτάχθη ἄγρυπνος τῶν ἱερῶν κανόνων φύλαξ, ἐπιβάλλει τοῖς ἰσχυρογνωμόνως ἐμμένουσι τῇ πλάνῃ τέκνοις αὐτῆς τὴν ὡρισμένην ποινήν, δεομένη συνάμα ὑπὲρ τῆς μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς αὐτῶν. Περαίνων προστίθημι ὅτι κατ' ἐμὴν γνώμην ἐν τῷ συνταχθησομένῳ ὅρῳ οὐκ ἔχουσι χώραν παραινέσεις, νουθεσίαι καὶ προτροπαί."

Ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Βράτζης Παΐσιος εἶπεν·

„Ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει, καθ' ἣν μεγάλη συνῆλθε καὶ ἱερὰ σύνοδος, ἡ διαγωγὴ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, μεθ' ὅσους ἂν ἐπήγαγεν C ἀβροφροσύνης λόγους ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων, ὅπως μετριάσῃ τὸ ἐπιλήψιμον αὐτῆς, ἐπιβαρύνει πολὺ εἰς τὴν πλάστιγγα. Οἱ βούλγαροι ἕνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ εἰρημένου μακαριωτάτου λογίσονται τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ὡς οὐδεμίαν ἔχουσαν βαρύτητα, ὡς αὐτόχρημα παίγνιον. Ἄλλως τε οὐδεμίαν ἔχει σήμερον σημασίαν ἡ πρὸ τριετίας ἐκφρασθεῖσα γνώμη τῆς ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων· δι' ὃ καὶ ἀφεύκτως ἀπαιτεῖται ὅπως ἐρωτηθῇ καὶ νῦν ὁ μακαριώτατος, πῶς θεωρεῖ τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς, τίνας προβάλλει ἀποχρῶντας λόγους ἀπουσιάζων, καὶ τί φρονεῖ περὶ ἐκκλησίας· ἐν ἄλλαις λέξεσι ζητητέον παρ' αὐτοῦ τὴν ὁμολογίαν τῆς αὐτοῦ πίστεως· τούτου δὲ μὴ γενομένου, οὐδ' αὐτὴ ἡ διακήρυξις τοῦ σχίσματος ἕξει νομίζω τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα, οὐδ' ἀποτρέψει τὴν ἀποπλανηθεῖσαν μερίδα τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς σκολιᾶς ὁδοῦ εἰς ἣν ἀπεπλανήθη. Ὑπάρχει μὲν τὸ σχίσμα πράγ- D ματι ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ὑφιστάμενον, ἀλλὰ σήμερον πρῶτον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διακηρύττεται ἐπισήμως. Πλεῖσται δ' ὅσαι ὑπάρχουσιν ἐλπίδες ἀγαθαί, ὅτι μετ' οὐ πολὺ τραπήσονται τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν καὶ προσελεύσονται οἱ ἄχρι τοῦδε ἀποβουκοληθέντες βούλγαροι εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς ἐκκλησίας· ἀλλ' ἡ διαγωγὴ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων ὀλεθρίως ἐπηρεάσει τὴν τοιαύτην προσδοκωμένην σωτήριον τροπήν. Καὶ εἰ μὲν ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὄντως παραδέχεται τὴν τοῦ φυλετισμοῦ ἀρχήν, δέον ὅπως καὶ οὗτος συγκαταριθμηθῇ μετὰ τοῦ Ἀνθίμου τῶν Βουλγάρων· εἰ δὲ πράττει τοῦτο ἐκ πεισμονῆς καὶ περιφρονήσεως, πάλιν κατακριτέος."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

„Νομίζω ὅτι ἀπαράδεκτός ἐστιν ἡ γνώμη τοῦ προλαλήσαντος θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Βράτζης, καθ' ὃ ἐξώδικος ὅλως καὶ παράτυπος. Ἱκανὸς ἤδη

A „Sa sainteté le patriarche d'Alexandrie exprime par sa proposition le sentiment du grand et saint synode tout entier et résume l'esprit qui a, dès le principe, guidé l'église de Constantinople, qui, dans sa sollicitude maternelle pour ses enfants égarés, a sincèrement veillé à leur salut et ne cessera jamais d'y veiller selon son devoir sacré. Comme une mère elle a gémi du fond du cœur, elle gémit encore de la perte de plusieurs de ses enfants chéris et ne cesse de supplier le très-haut pour leur retour dans la voie du salut. Elle a parlé, elle a écrit, elle a fait pour les éclairer tout ce qu'elle a déjà communiqué par ses lettres circulaires aux églises ses sœurs. Nous savons aussi que tous ces travaux, avec l'aide de Dieu, ne sont pas restés sans fruit et que plusieurs victimes ont été sauvées. Malheureusement il y a encore plusieurs brebis égarées qui sont restées sourdes au B rappel de l'église. Mais aujourd'hui l'église accomplissant un douloureux devoir, prononce comme un juge intègre son arrêt sévère et juste contre les coupables, sans ressentir aucun remords. Elle met la main sur son cœur, n'entend que la voix intérieure de sa conscience et, comme la gardienne vigilante des canons sacrés, elle prononce contre ses enfants qui persistent opiniâtrément dans l'erreur, la peine prescrite, tout en priant avec ferveur pour leur repentir et leur retour. En achevant j'ajoute que, selon mon avis, dans la définition qui sera rédigée, il n'y a place ni pour des conseils, ni pour des exhortations."

Sa grandeur l'évêque de Vratza Païsios:

„Au moment où un grand et saint synode est réuni, la conduite de sa béatitude le patriarche de C Jérusalem, malgré les paroles pleines de délicatesse que son éminence le métropolitain de Derci a ajoutées pour en atténuer l'inconvenance, sera d'un grand poids. Les Bulgares considéreront, à cause de l'absence de sa béatitude, la décision de ce grand et saint synode comme nulle et non avenue, comme un véritable jeu, autrement l'opinion émise, il y a trois ans, par l'église de Jérusalem, n'aurait aucune valeur aujourd'hui; c'est pourquoi il est indispensable de demander quel est l'avis de sa béatitude sur le rapport de la commission; quels sont les raisons qu'elle donne pour justifier son absence, et quels sont ses sentiments sur l'église; en d'autres termes, je crois qu'il faut lui demander sa profession de foi. Sans cela, je crois que la proclamation du schisme n'aura pas le résultat désiré de détourner la partie égarée du peuple bulgare de la voie tortueuse où il s'est fourvoyé. De fait D le schisme existe depuis plusieurs années, mais ce n'est qu'aujourd'hui qu'il est solennellement proclamé par l'église. Il y a beaucoup à espérer que les Bulgares égarés reprendront le droit chemin et retourneront au giron de leur sainte mère l'église; mais la conduite de sa béatitude le patriarche de Jérusalem aura une influence funeste sur ce changement salutaire, impatiemment attendu. Si sa béatitude le patriarche de Jérusalem admet en effet le principe du phylétisme, elle devra être rangée avec Anthimos des Bulgares; ou s'il agit ainsi par opiniâtreté et mépris, il doit encore en être blâmé.

Son éminence le métropolitain de Derci:

„Je suis d'avis que la proposition de sa grandeur l'évêque de Vratza est inadmissible, comme tout à fait hors de propos et irrégulière. Cette question

ἐγένετο λόγος σήμερον περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, A καὶ ἠδύνατο ἡ θεοφιλία αὐτοῦ ὅπως ἐξενέγκῃ οἱανδήποτε εἶχε κρίσιν περὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἐν ὅσῳ αὕτη συνεζητεῖτο· περαιωθείσης ὅμως τῆς συζητήσεως, οὐδεὶς δικαιοῦται κροῦσαι καὶ αὖθις τὴν δύσηχον ταύτην χορδήν. Ἀποκρούω δὲ κἀκείνην τὴν ἄλλην ὑπόνοιαν τῆς θεοφιλίας αὐτοῦ, ὅτι δῆθεν συνεσκίασα τὴν ἀλήθειαν ἀβροφροσύνης ἕνεκα· τοὐναντίον διατείνομαι, ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ μου καθήκοντος ἀφορῶν καὶ τὸ συμφέρον τῆς ἐκκλησίας ὑπεράνω πάσης ἄλλης ἰδιοτελοῦς σκέψεως τιθέμενος, ἐξέφρασα περὶ τῆς αὐτοῦ μακαριότητος ὅ τι ἀληθῶς ἐφρόνουν. Περιπλέον οὐδὲ τὴν ἑτέραν τῆς αὐτοῦ θεοφιλίας γνώμην ἀποδέχομαι, καθὸ λίαν παράτολμον, ὅτι ζητητέον παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως αὐτοῦ, διότι οὐδεὶς τῶν παρόντων οὐδὲ κατὰ διάνοιαν διαμφισβητεῖ τὴν ἄλλως πανθομολογουμένην B τῆς αὐτοῦ μακαριότητος εὐσέβειαν.“

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Γερμανός·

„Δύο μόνας λέξεις προστίθημι· ἀποκρούω κἀγὼ τοὺς λόγους τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Βράτζης. Νομίζω ὅτι ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος εἰκότως λογίζεται ὡς ἐπίσημον τὴν ἀναγνωσθεῖσαν γνώμην τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων· δι' ὃ καὶ οὐδόλως ἀμφιβάλλουσα περὶ τῶν φρονημάτων τῆς αὐτοῦ μακαριότητος, παρεδέξατο ἤδη τὴν πρότασιν, ὅπως εὐδοκήσῃ ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης ἀπαντῆσαι τῇ αὐτοῦ μακαριότητι.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Βελεγράδων·

„Ἀσπαζόμενοι καθ' ὁλοκληρίαν πανθ' ὅσα μετ' ἀξιεπαίνου περινοίας ἔλεξεν ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων, εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ, ὅτι διὰ τῆς ἀπαντήσεως αὐτοῦ οὐ μόνον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην διετράνωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμὴν καὶ τὴν τῶν λοιπῶν πάντως μελῶν τῆς ἁγίας συνόδου διηρμήνευσε.“

C

Πολλοὶ ἀνέκραξαν·

„Ἀποκρούομεν τὴν γνώμην τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Βράτζης.“

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος·

„Ἐνεκρίθη ἤδη ὅπως γράψῃ ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων, καὶ προσκαλέσῃ αὐτὸν αὖθις εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον.“

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης εἶπεν·

„Ἡ ἡμέρα τῆς τρίτης συνεδριάσεως τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ὁρισθήσεται ἅμα τῇ ἀποπερατώσει τοῦ ἔργου τῆς ἐπὶ τῇ συντάξει τοῦ ὅρου τεταγμένης ἐπιτροπῆς.“

Ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε τὴν συνεδρίασιν.

† ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου. D

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος.

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ.

† ὁ πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιος.

† ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἱερόθεος.

† ὁ Κύπρου ἀρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Σωζουαγαθουπόλεως Θεοφίλου.

† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος.

† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος.

† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος.

† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.

† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.

† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος.

† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.

† ὁ Ἰκονίου Σωφρόνιος.

a été longuement discutée aujourd'hui, et sa grandeur pouvait bien exprimer son opinion sur l'absence de sa béatitude le patriarche de Jérusalem dans le cours de la discussion; mais après la clôture de la discussion, personne n'a le droit de toucher encore cette fibre discordante. Je repousse aussi cette allusion de sa grandeur que j'ai pallié la vérité par politesse; au contraire, je soutiens que, dévoué autant que tout autre à l'accomplissement de mon devoir sacré et plaçant l'intérêt de l'église au dessus de toute considération personnelle, j'ai exprimé, à propos de sa béatitude, tout ce que je pensais. Je n'admets pas non plus l'autre proposition de sa grandeur comme trop hardie: c'est-à-dire qu'il faille demander aussi à sa béatitude le patriarche de Jérusalem sa profession de foi, car aucun de ceux qui sont ici présents ne met en doute, même par la pensée, la piété d'ailleurs reconnue de sa béatitude.“

Le très pieux archimandrite Germanos:

„J'ajoute deux mots: je repousse aussi les paroles de sa grandeur l'évêque de Vratza. Je crois que le grand et saint synode considère avec raison la réponse de l'église de Jérusalem, dont il a été donné lecture, comme sa réponse solennelle. C'est pourquoi le synode, qui n'a aucun doute sur les sentiments de sa béatitude, a voté la proposition, que sa sainteté veuille bien répondre à sa béatitude.“

Son éminence le métropolitain de Bélégrada:

„Nous approuvons entièrement tout ce que son éminence le métropolitain de Derci a dit avec une sagesse digne d'éloges; nous le remercions de ce que, par sa réponse, non-seulement il a affirmé son opinion, mais il a encore été l'interprète de la mienne et, sans doute, de celle des autres membres du saint synode.“

Plusieurs membres se sont écrié:

„Nous repoussons la proposition de sa grandeur l'évêque de Vratza.“

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

„Il a déjà été décidé que sa sainteté le patriarche œcuménique écrive à sa béatitude le patriarche de Jérusalem pour l'inviter de nouveau au grand et saint synode.“

Sa sainteté le patriarche œcuménique:

„Le jour de la troisième séance du grand et saint synode sera fixé aussitôt que la commission chargée de rédiger la définition aura achevé son travail.“

Après ces mots sa sainteté leva la séance.

† Anthimos, patriarche de Constantinople, votant en même temps pour sa sainteté Anthimos de Byzance, ancien patriarche de Constantinople.

† Grégorios, ancien patriarche de Constantinople.

† Joachim, ancien patriarche de Constantinople.

† Sophronios, patriarche et pape d'Alexandrie.

† Hiérothéos, patriarche d'Antioche.

† Sophronios, archevêque de Chypre.

† Agathanghélos d'Ephèse.

† Panarétos d'Héraclée.

† Dionysios de Nicomédie.

† Ioannicios de Nicée.

† Gérasimos de Chalcédoine.

† Néophytos de Derci.

† Grégorios de Tournovo.

† Dionysios de Didymotichon.

† Sophronios d'Iconion.

† ὁ Ἀγκύρας Χρύσανθος.
† ὁ Αἴνου Μελέτιος.
† ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Γαβριήλ.
† ὁ Ἴμβρου Παΐσιος.
† ὁ Βελεγράδων Ἄνθιμος.
† ὁ Νύσσης Καλλίνικος.
† ὁ Σβορνικίου Διονύσιος.
† ὁ Λιτίτζης Ἰγνάτιος.
† ὁ Βράτζης Παΐσιος.
† ὁ Μελιτουπόλεως Εὐγένιος.
† ὁ Ἀναστασιουπόλεως Κύριλλος.
† ὁ Παμφίλου Διονύσιος.
† ὁ Χαριουπόλεως Γεννάδιος.
† ὁ Ἀργυρουπόλεως Ἀθανάσιος.
† ὁ Λαοδικείας Παρθένιος.
† ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος Δωρόθεος Εὐελπίδης, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Σεβαστείας Παϊσίου.
ὁ μέγας ἀρχιμανδρίτης Βενέδικτος.
ὁ σχολάρχης τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Φωτεινός.
ὁ σχολάρχης τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος Βρυέννιος.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Γλυκᾶς.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰωάννης Ἀναστασιάδης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἱλαρίων Κανάκης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Ἀφθονίδης.
ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἁγίου ὄρους ἀρχιμανδρίτης Γεννάδιος Λαυριώτης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Πορφύριος Ἐσφιγμενίτης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐγένιος Χρυσοχέρης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος Γρηγοριάδης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀμβρόσιος Χρηστίδης.
ὁ πρωτοσύγκελλος Καλλίνικος Φωτιάδης.
ὁ ἡγούμενος τοῦ ἐν Βαλατᾷ σιναϊτικοῦ μετοχίου ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος.
ὁ μέγας σύγκελλος Μητροφάνης.
ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος Κωνσταντῖνος.
ὁ ἱεροδιάκονος Γρηγόριος Ζιγαβηνός.
ὁ ἱεροδιάκονος Κωνσταντῖνος Βαφείδης.
ὁ ἱεροδιάκονος Κωνσταντῖνος Βαλιάδης.
ὁ μοναχὸς Ἀρσένιος Ἰβηρίτης.
ὁ γραμματεὺς τῆς ἱερᾶς συνόδου ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος Εὐτυχίδης.

A † Chrysanthos d'Ancyre.
† Mélétios d'Enos.
† Gabriel de Samos.
† Païsios d'Imbros.
† Anthimos de Vélégrada.
† Callinicos de Nyssa.
† Dionysios de Svornic.
† Ignatios de Lititza.
† Païsios de Vratza.
† Eugénios de Mélitopolis.
† Cyrillos d'Anastasiopolis.
† Dionysios de Pamphilos.
† Gennadios de Chariopolis.
† Athanasios d'Argyropolis.
† Parthénios de Laodicée.
† Dorothéos Evelpidès, grand protosyncelle, votant en même temps pour sa grandeur Païsios évêque de Sévastia.
B Bénédictos, archimandrite.
Grégorios Photinos, directeur de l'école de théologie de Halki.
Philothéos Bryennios, directeur de la grande école patriarcale.
Nicéphoros Glycas, archimandrite.
Jean Anastasiadès, archimandrite.
Hilarion Canacès, archimandrite.
Germanos Aphthonidès, archimandrite.
Gennadios de Lavra, archimandrite, représentant ordinaire de la montagne sacrée.
Porphyrios d'Esphigménou, archimandrite.
Eugénios Chrysochérès, archimandrite.
Cyrillos Grégoriadès, archimandrite.
Ambrosios Chrestidès, archimandrite.
Callinicos Photiadès, protosyncelle.
Parthénios, archimandrite, hégoumène de la succursale du Sinaï à Balata.
C Métrophanès, grand syncelle.
Constantin, grand archidiacre.
Grégorios Zigabénos, diacre.
Constantin Baphiadès, diacre.
Constantin Valiadès, diacre.
Arsénios d'Ibères, moine.
Callinicos Eutychidès, archimandrite, premier secrétaire du saint synode permanent.

Πρᾶξις Γ'.

Τῇ ις' μηνὸς σεπτεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ δευτέρου σωτηρίου ἔτους, ἰνδικτιῶνος α', ἡμέρᾳ σαββάτῳ, μνήμῃ τῆς ἁγίας ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος καὶ πανευφήμου Εὐφημίας, προκειμένων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου καὶ τοῦ τιμίου λειψάνου τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος, προϊσταμένου τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου, παρουσιαζόντων τῶν παναγιωτάτων πατριαρχῶν πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου καὶ Ἰωακείμ, τοῦ παναγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πάπα καὶ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σωφρονίου, τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἱεροθέου καὶ τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Σωφρονίου, τῶν πανιερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιμανδριτῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ἐψάλη ἱερὰ τελετή· μεθ' ἥν, πάντων καθεσθέντων καὶ καταγραφέντων ἐν τῷ τῆς παρουσίας βιβλίῳ, ἐδηλώθη ὅτι ἀπῆσαν ὁ παναγιώτατος πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος, ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων Κύριλλος, ὡς ἀπεληλυθὼς ἀπὸ τῆς προτεραίας ἤδη εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σεβαστείας Παΐσιος, ὡς ἀσθενῶν.

Τούτων δηλωθέντων, ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης·

Session III.

Le samedi 16 septembre de l'an de grâce 1872, le Ier de l'indiction, le jour de la mémoire de la sainte et glorieuse martyre, l'illustre Euphémie, devant le saint évangile et la vénérable relique de la sainte martyre, sous la présidence de sa sainteté le patriarche de Constantinople, Anthimos, en présence de leurs saintetés les anciens patriarches de
D Constantinople Grégorios et Joachim, de sa sainteté et béatitude le patriarche et pape d'Alexandrie, Sophronios, de sa béatitude le patriarche d'Antioche, Hiérothéos, de sa béatitude l'archevêque de Chypre, et de leurs éminences les archevêques, de leurs grandeurs les évêques, des très pieux prêtres et archimandrites et autres pères composant le grand et saint synode, on célébra le sainte cérémonie. Ensuite, lorsque tous les assistants se furent assis et qu'ils eurent signé dans le livre de présence, il fut communiqué au saint synode, que sa sainteté Anthimos, ancien patriarche de Constantinople, était absent, ainsi que sa béatitude le patriarche de Jérusalem, qui était parti la veille pour Jérusalem, et sa grandeur l'évêque de Sévastia Païsios, empêché pour cause de maladie.

Après cette communication sa sainteté le patriarche œcuménique a dit:

„Ἀναγγέλλω τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ τὴν ὑπὸ A τῆς ἐπιτροπῆς γενομένην σύνταξιν τοῦ διαταχθέντος σχεδίου τοῦ ὅρου, καὶ προτείνω προηγηθῆναι τὴν τούτου ἀνάγνωσιν τῆς τῶν πρακτικῶν ἀναγνώσεως, ὅπως συζητηθεὶς καὶ ἐγκριθεὶς δοθῇ εἰς ἀντιγραφὴν καὶ ᾖ ἕτοιμος εἰς ὑπογραφὴν πρὸ τῆς ἀπολύσεως τῆς συνεδριάσεως.“

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν·

„Ἀναγνωσθήτω.“

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης καὶ μέγας πρωτοσύγκελλος ἀναστὰς ὡς ἐκ τῆς ἐπιτροπῆς ἀνέγνω τὸ σχέδιον τοῦ ὅρου, ἔχον ὧδε·

Σχέδιον ὅρου τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσης ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ δευτέρῳ, ἰνδικτιῶνος α', κατὰ μῆνα σεπτέμβριον.

„Προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ B ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος,“ τὸ τῆς ἐκλογῆς ἡμῖν σκεῦος ἐντέλλεται, λύκους τε βαρεῖς μὴ φειδομένους τοῦ ποιμνίου καὶ ἄνδρας διεστραμμένα λαλοῦντας, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν, ἀναστήσεσθαι ἐν μέσῳ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας προαγορεύων, καὶ γρηγορεῖν ἡμᾶς διὰ τοῦτο παρακελευόμενος.

Τοιούτους τοίνυν ἄνδρας καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῷ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου κλίματι ἐκ μέσου τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐξαναστάντας, καὶ φυλετισμοῦ καινήν τινα δόξαν ἀπὸ τοῦ γεηροῦ βίου τῇ ἐκκλησίᾳ παρεισαγαγεῖν τολμήσαντας, καὶ καταφρονητὰς τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων γενομένους, πρωτοφανῆ ἐπ' ἀθετήσει αὐτῶν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστῆσαι ἀπαυθαδιάσαντας, μετ' ἐκπλήξεως καὶ ἄλγους καρδίας καταμαθόντες, τὸν ζῆλον τοῦ κυρίου, ὡς εἰκός, ἀν- C εζωσμένοι καὶ τὴν τοῦ κακοῦ διάδοσιν ἐν μέσῳ τοῦ εὐσεβοῦς τούτου λαοῦ ἀνακόψαι ἀξιοχρέως προνοούμενοι, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συνεληλύθαμεν.

Καὶ δὴ ἐν κατανύξει ψυχῆς τὴν ἄνωθεν παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων χάριν ἐπικαλεσάμενοι, καὶ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, „ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι,“ εἰς μέσον προθέμενοι, τὸν μὲν φυλετισμὸν πρός τε τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ ἀπ' αἰώνων τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας πολίτευμα ἀντιπαρεξετάσαντες, οὐχ ὅπως ξένον, ἀλλὰ καὶ πολέμιον ἄντικρυς αὐτοῖς κατεφωράσαμεν, τὰς δὲ παρανομίας, τὰς ἐπὶ συστάσει γενομένας τῆς φυλετικῆς αὐτῶν παρασυναγωγῆς, καθ' ἑκάστας ἀπαριθμηθείσας, ὑπὸ τοῦ συντάγματος τῶν ἱερῶν κανόνων ἀναφανδὸν κατεξελεγχουμένας κατείδομεν. D

Διὸ καὶ μετὰ τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν „ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμενοι, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνοντες, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπίγγων τοῦ πνεύματος πανευφήμων ἀποστόλων, τῶν τε ἁγίων ἑπτὰ οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν· ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος αὐγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέροντα,“ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀποφαινόμεθα·

α'. Ἀποκηρύττομεν κατακρίνοντες καὶ καταδικάζοντες τὸν φυλετισμόν, τουτέστι τὰς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἔρεις καὶ ζήλους καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν, „οἳ καὶ τὴν ἁγίαν ἐκ-

„J'annonce au saint et grand synode que la commission a achevé le projet de définition que le synode l'avait chargée de rédiger, et je propose d'en ouïr la lecture, avant celle du procès-verbal de la séance précédente, pour qu'il puisse, après la délibération et l'approbation, être copié à temps, pour être signé avant la levée de la séance.“

Le saint synode a dit:

„Qu'il en soit donné lecture.“

Le très pieux archimandrite, grand protosyncelle, se leva alors et donna, au nom de la commission, lecture du projet de définition, conçu en ces termes:

Projet de définition du grand et saint synode réuni à Constantinople au mois de septembre 1872, le Ier de l'indiction.

„Prenez donc garde à vous-mêmes et à tout le troupeau sur lequel le Saint-Esprit nous a établis évêques, pour paître l'église de Dieu qu'il a acquise de son propre sang.“ Voilà ce que nous ordonne l'instrument choisi, nous annonçant que „il s'élèvera au milieu de l'église des loups ravisseurs qui n'épargneront pas le troupeau, et des gens qui annonceront des choses pernicieuses, afin d'attirer les disciples après eux;“ c'est pourquoi il nous exhorte à veiller.

Ayant appris avec douleur et surprise que de telles gens se sont élevés dernièrement dans la circonscription du siège œcuménique, du milieu du peuple pieux des Bulgares; des gens qui ont osé introduire dans l'église une nouvelle croyance, celle du *phylétisme*, issue de la vie séculière; qui ont eu l'audace de mépriser les canons divins et sacrés et de former un conciliabule *phylétique* nouveau, afin de détruire ces canons, nous nous sommes inspirés du zèle du Seigneur, comme nous le devions, et nous nous sommes réunis au nom du grand Dieu, notre sauveur Jésus-Christ, afin de prévenir et d'arrêter la propagation du mal au milieu de ce peuple pieux.

Ayant ainsi invoqué, l'âme toute contrite, la grâce divine du père de toutes les lumières, et ayant exposé au milieu de nous l'évangile du Christ, „où se trouvent tous les trésors secrets de la sagesse et de la connaissance,“ nous avons examiné et comparé le *phylétisme* avec la doctrine évangélique et la constitution de l'église de Dieu établies depuis des siècles, et nous avons constaté que non seulement c'est un principe étranger, mais qu'il leur est complètement hostile. Nous avons aussi constaté, après en avoir fait le dénombrement exact, que tous les actes illégaux, commis pour établir leur conciliabule *phylétique*, sont ouvertement réprouvés par la constitution des canons sacrés.

C'est pourquoi, d'accord avec nos saints pères inspirés de Dieu, „acceptant de tout notre cœur les canons sacrés et conservant inébranlable tout ce que ces canons ordonnent, c'est-à-dire ceux des bienheureux apôtres, proclamés par les trompettes de l'Esprit-Saint; ceux des sept saints conciles œcuméniques, ceux des conciles locaux réunis pour rendre de semblables décrets et ceux de nos saints pères, car ils ont tous, inspirés par la lumière du même esprit, ordonné ce qui était utile,“ nous déclarons au nom du Saint-Esprit:

I. Nous réprouvons, nous blâmons et nous condamnons le *phylétisme*, c'est-à-dire les distinctions de races, les querelles, l'émulation et les divisions nationales dans l'église de Jésus-Christ, comme opposé à la doctrine de l'évangile et aux canons sacrés de nos bienheureux pères „qui soutiennent

κλησίαν ὑπερείδουσι, καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν διακοσμοῦντες πρὸς θείαν ὁδηγοῦσιν εὐσέβειαν".

β'. Τοὺς παραδεχομένους τὸν τοιοῦτον φυλετισμὸν καὶ ἐπ' αὐτῷ τολμῶντας παραπηγνῦναι καινοφανεῖς φυλετικὰς παρασυναγωγὰς κηρύττομεν, συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἀλλοτρίους τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο σχισματικούς. Ἑπομένως τοὺς ἀποσχίσαντας ἑαυτοὺς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ἴδιον θυσιαστήριον πήξαντας καὶ ἰδίαν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστησαμένους, ἤτοι τοὺς προκαθαιρεθέντας καὶ ἀφορισθέντας Ἄνθιμον τὸν ποτὲ Βιδύνης, Πανάρετον τὸν ποτὲ Φιλιππουπόλεως, Ἱλαρίωνα τὸν ποτὲ Λοφτζοῦ, Ἱλαρίωνα τὸν ποτὲ Μακαριουπόλεως καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἀνιέρως χειροτονηθέντας ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς τε καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς κοινωνοῦντας καὶ συμφρονοῦντας καὶ συμπράττοντας αὐτοῖς, καὶ τοὺς δεχομένους ὡς κυρίας καὶ κανονικὰς τὰς ἀνιέρους αὐτῶν εὐλογίας τε καὶ ἱεροπραξίας, κληρικούς τε καὶ λαϊκούς, κηρύττομεν σχισματικοὺς καὶ ἀλλοτρίους τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Ταῦτα οὕτω διοριζόμενοι, δεόμεθα τοῦ παναγάθου καὶ φιλανθρώπου θεοῦ καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς ἡμετέρας πίστεως, ἵνα τὴν μὲν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν διατηρῇ ἄμωμον καὶ ἀλώβητον ἀπὸ πάσης νεωτερικῆς λύμης, ἐρηρεισμένην ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν· τοῖς δὲ ἑαυτοὺς ἀπ' αὐτῆς ἀποσχίσασι καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ φυλετισμοῦ δόξῃ τὴν παρασυναγωγὴν αὐτῶν πήξασι δῷ μετάνοιαν, εἴ πως ποτὲ ἀνανήψαντες, καὶ τὰ ἑαυτῶν ἀποπτύσαντες, προσέλθοιεν τῇ μιᾷ, ἁγίᾳ, καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ· ἵνα ἐν αὐτῇ δοξάζωσι μετὰ πάντων τῶν ὀρθοδόξων τὸν μέγαν τῆς εἰρήνης ἄγγελον καὶ θεόν, τὸν ἐλθόντα καταλλάξαι πάντας καὶ εἰρήνην εὐαγγελίσασθαι τοῖς ἐγγὺς τε καὶ μακράν· ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἡ ἐπιτροπή·

† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
† ὁ Νύσσης Καλλίνικος.
† ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος Δωρόθεος Εὐελπίδης.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος Βρυέννιος.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Γλυκᾶς.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Ἀφθονίδης.
ὁ πρωτοσύγκελλος Καλλίνικος Φωτιάδης.
ὁ ἱεροδιάκονος Κωνσταντῖνος Βαλιάδης.

Τούτου ἀναγνωσθέντος ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν·
„Καλῶς ἔχει ἐν συνόλῳ."
Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ·

„Πρέπον ἂν εἴη, εἴ γε τὰ ὀνόματα τῶν παρασυναγώγων ἀρχιερέων κατελέγοντο καθ' ἣν ὑπέστησαν τὰς ἐκκλησιαστικὰς ποινὰς χρονολογικὴν τάξιν, ἤτοι τὸ τοῦ Ἱλαρίωνος ποτὲ Μακαριουπόλεως, Παναρέτου ποτὲ Φιλιππουπόλεως, Ἱλαρίωνος ποτὲ Λοφτζοῦ καὶ Ἀνθίμου ποτὲ Βιδύνης· οἷς προσθετέον μὲν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν μήπω καθαιρεθέντων ἀρχιερέων, Σοφίας Δωροθέου, Νυσσάβας Παρθενίου καὶ Βελισσοῦ Γενναδίου, ἀλλὰ καὶ καθαιρετέον αὐτοὺς σήμερον πρὸ τῆς τοῦ ὅρου ἐκδόσεως· διότι οὐδεμία μένει λοιπὸν ἀμφιβολία, ὅτι δικαιότατόν ἐστιν, ὅπως καὶ οὗτοι τὴν αὐτὴν ἐπίσης ὑποστῶσι ποινήν, ὡς πλειστάκις προσκληθέντες ἵνα γνωσιμαχήσαντες ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος, ἰσχυρογνωμόνως δὲ κωφεύσαντες τῇ μητρικῇ τῆς ἐκκλησίας φωνῇ καὶ ἐμμείναντες τῇ αὐτῶν ἀποστασίᾳ μέχρι τῆς σήμερον. Καὶ γινώσκω μὲν ὅτι πρό τινος καιροῦ μηνιαίαν ἐχορήγησεν αὐτοῖς

A la sainte église et maintiennent en bon ordre la communauté chrétienne qu'ils dirigent dans la voie de la divine piété."

II. Nous déclarons, d'accord avec les canons sacrés, étrangers à l'église une, sainte, catholique et apostolique, et réellement *schismatiques*, tous ceux qui admettent ce *phylétisme* et qui osent fonder sur ce principe des conciliabules *phylétiques* nouveaux. Par conséquent nous déclarons schismatiques et étrangers à l'église orthodoxe du Christ tous ceux qui se sont séparés eux-mêmes de l'église orthodoxe, qui ont dressé un autel particulier et qui ont formé un conciliabule *phylétique:* c'est-à-dire les prélats précédemment dégradés et excommuniés, Anthimos ci-devant de Vidin, Panarétos ci-devant de Philippopoli, Hilarion ci-devant de Loftza, Hilarion ci-devant de Macariopolis, les prêtres et les diacres qu'ils ont illégalement ordonnés, tous ceux
B qui sont en communion avec eux, qui partagent leurs doctrines et qui leur prêtent leur concours; ainsi que tous ceux qui acceptent comme réelles et canoniques leurs bénédictions et leurs cérémonies, qu'ils soient ecclésiastiques ou laïques.

Ayant ainsi défini nous prions Dieu très bon et très miséricordieux, notre seigneur Jésus-Christ, le chef et le consommateur de notre foi, de conserver sa sainte église pure et intacte de toute contagion des innovations et de la conserver appuyée sur le fondement des apôtres et des prophètes, et d'accorder le repentir à ceux qui se sont séparés d'elle et qui ont appuyé leur conciliabule sur l'idée du *phylétisme,* pour qu'ils puissent enfin, venant à résipiscence et abjurant leurs erreurs, retourner à l'église une, sainte, catholique et apostolique, pour y adorer avec tous les orthodoxes le grand messager de paix, Dieu, qui est venu réunir tous les hommes et annoncer
C la paix à ceux qui sont près et loin; car c'est à lui qu'est dûe toute gloire, tout honneur et toute adoration, avec le Père et le Saint-Esprit, dans les siècles. Amen.

La commission:

† Le métropolitain de Chalcédoine, Gérasimos.
† De Derci, Néophytos.
† De Didymotichon, Dionysios.
† De Nyssa, Callinicos.
† Le grand protosyncelle Dorothéos Evelpidès.
L'archimandrite Philothéos Vryennios.
L'archimandrite Nicéphoros Glycas.
L'archimandrite Germanos Aphthonidès.
Le protosyncelle Callinicos Photiadès.
Le diacre Constantin Valiadès.

Après cette lecture le saint synode a dit:
D „Il est bien dans son ensemble."
Sa sainteté le patriarche Joachim:

„Il serait convenable de citer les noms des prélats *parasynagogistes* dans l'ordre chronologique où les peines ecclésiastiques leur ont été infligées, c'est-à-dire celui d'Hilarion ci-devant de Macariopolis, de Panarétos ci-devant de Philippopoli, d'Hilarion ci-devant de Loftza, et d'Anthimos ci-devant de Vidin. A ceux-là il faut ajouter les noms des prélats non encore dégradés, celui de Dorothéos de Sophia, de Parthénios de Nyssava, de Gennadios de Velissa, mais il faut aussi les dégrader aujourd'hui avant de rendre la définition, car il ne reste plus aucun doute qu'il ne soit juste de leur faire subir la même peine, parce que, ayant été plusieurs fois invités à répudier leurs erreurs et à retourner dans la voie du devoir, ils ont opiniâtrément fermé l'oreille à la voix maternelle de l'église, et ont persisté dans leur apostasie jusqu'à ce jour.

προθεσμίαν ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἀλλ᾽ ἰδοὺ καὶ αὕτη ἤδη παρῆλθεν ἄνευ ἀποτελέσματος.“

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος·

„Ὁμολογουμένως ἀπὸ πολλοῦ ὤφειλεν ἡ ἐκκλησία ἐφαρμόσαι καὶ αὐτοῖς τὰ κανονικὰ ἐπιτίμια, διότι ἐπανειλημμένως μὲν προσεκαλέσατο αὐτοὺς ὅπως τὴν ἑαυτῶν μεταμέλειαν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ὁμολογοῦντες ἐξαιτήσωνται παρ᾽ αὐτῆς συγγνώμην, ἣν ἀπὸ μητρικοῦ φίλτρου ἑτοίμη ἦν παραχωρῆσαι αὐτοῖς, ἀλλ᾽ οἱ παράνομοι οὐκ ἠβουλήθησαν συνιέναι, πᾶσαν ἀπαξιώσαντες δοῦναι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπολογίαν. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ περιῆλθεν εἰς γνῶσίν μου, ὅτι ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἀποδεχομένη τὴν μεταμέλειαν αὐτῶν, νέαν προεθυμήθη χορηγῆσαι αὐτοῖς τριακονθήμερον προθεσμίαν, ἥτις οὔπω ἔληξε, δέον, ἵνα ἀναμείνωμεν ἐπὶ μικρόν, ὅπως ἀπαλλαγῶμεν καὶ ταύτης τῆς τελευταίας ὑποχρεώσεως.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

„Ἐπειδὴ ἐγένετο λόγος περὶ προθεσμίας, χορηγηθείσης τοῖς μήπω καθῃρημένοις τρισὶν ἀποστάταις ἀρχιερεῦσιν, ἐπάναγκες κρίνω δοῦναι τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ τὰς ἀπαιτουμένας διασαφήσεις περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐδικαιοῦτο ἡ ἐκκλησία καθελεῖν ἅπαντας τούτους, διότι καὶ πάντοτε εἰς οὐδὲν ἐλογίσαντο τὰς χορηγηθείσας αὐτοῖς προθεσμίας καὶ ἰδίᾳ τὰς κατ᾽ ἰανουάριον καὶ ἀπρίλιον τελευταίας, ἐκπνευσάσας ἤδη καὶ αὐτάς· εἰσὶ λοιπὸν οὗτοι δυνάμει καθῃρημένοι, εἰ καὶ μὴ ἐνεργείᾳ, ὡς ἀναβληθείσης μέχρι τοῦδε τῆς ἐπισήμου πράξεως τῆς καθαιρέσεως. Καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι κανονικῶς ὑπόκεινται τῇ καθαιρέσει, καίτοι καὶ ἄλλως κατὰ τὸ β′ τοῦ ὅρου ἄρθρον λογίζονται καθῃρημένοι καθ᾽ ὃ συγκοινωνοῦντες τοῖς ἀποστάταις· περὶ τοῦ Βελισσοῦ ὅμως ἀνάγκη ὅπως γένηται ἐξαίρεσις, διότι γράψαντος τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Πελαγωνείας, καθὰ πληροφοροῦμαι, τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅτι οὗτος ἐπ᾽ ἐσχάτων ἐγκατέστη ὁριστικῶς ἐν Βιτωλίοις ἄνευ τῆς κανονικῆς τοῦ κυριάρχου ἀδείας, νέαν ἐκ τούτου λαβοῦσα αὕτη ἀφορμήν, ὑπέμνησεν αὐτὸν αὖθις τῶν ἰδίων καθηκόντων, καὶ νέαν ἐχορήγησεν αὐτῷ τριακονθήμερον προθεσμίαν, ὥστε δέον ἀναμεῖναι καὶ ταύτης τὴν λῆξιν ὡς πρὸς μόνον τοῦτον τὸν τελευταῖον.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νικαίας·

„Συμπληρῶν τὰ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ πανιερότητος εἰρημένα προστίθημι, ὅτι ὁ μὲν Βελισσοῦ ἀπήντησε κατὰ φεβρουάριον δι᾽ ἐπιστολῆς, ὅτι κλινήρης ὢν ἀναβάλλει μέχρις ἀναρρώσεως τὴν πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἀπάντησιν αὐτοῦ εἴτε ἐντὸς τῆς τεσσαρακονθημέρου προθεσμίας, εἴτε ἡμέρας τινὰς ὕστερον, ἂν μὴ δυνηθῇ γνωσιμαχῆσαι ἐντὸς αὐτῆς· ἀλλ᾽ εἰσέτι ἀναμένει ἡ ἐκκλησία τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σοφίας ἀπήντησε μὲν καὶ αὐτὸς κατὰ μάϊον τηλεγραφικῶς, ἀλλὰ μόνον ἵνα αὐθαδέστερον ἢ ὁ Βελισσοῦ κατειρωνευθῇ τῆς ἐκκλησίας· διότι ἁπλούστατα παρέπεμπεν αὐτὴν διὰ πᾶσαν ἀπάντησιν εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν, εἰς ἥν, ὡς ῥητῶς ἀναφέρει, ἀνήκει τοῦ λοιποῦ.“

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ·

„Νομίζω ὅτι καὶ τὸν Βελισσοῦ ἐπίσης δέον καθελεῖν σήμερον ἅμα τοῖς δυσί· διότι κἂν ὀψέποτε γνωσιμαχήσας, προσέλθῃ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐξαιτήσηται αὐτῆς τὸ ἔλεος, προθύμως ἀποδέξεται αὐτοῦ τὴν μετάνοιαν καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαταστήσει ἀξίωμα.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

„Οὐδὲν ἔχω ἀντιτάξαι· γενέσθω ὅπως δόξῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Τορνόβου·

„Εὐλογώτερον κρίνω ἀναβληθῆναι τὴν τοῦ Βελισσοῦ καθαίρεσιν.“

Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου·

A Je sais que, il y a quelque temps, l'église leur a accordé un délai d'un mois, mais voici que ce délai est encore expiré sans résultat.“

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

„Il est évident que l'église devait depuis longtemps leur infliger les peines canoniques, car elle les a invités à plusieurs reprises à exprimer leur repentir pour leurs actions et à demander leur pardon que l'église était prête à leur accorder, dans sa sollicitude maternelle; mais ces hommes ne voulurent pas l'entendre et refusèrent toute justification à l'église. Mais comme j'ai été informé que la grande église, dans l'attente de leur repentir, s'est empressée de leur accorder un délai de trente jours qui n'est pas encore expiré, il faut attendre encore un peu, pour être libéré de ce dernier engagement.“

B Son éminence le métropolitain de Derci:

„Comme il est question du délai accordé aux trois prélats apostats, non encore dégradés, je crois nécessaire de fournir au saint et grand synode les éclaircissements nécessaires à ce sujet. L'église avait depuis longtemps le droit de dégrader tous ces prélats, car ils n'ont jamais fait aucun cas des délais qui leur ont été accordés, et particulièrement ceux qui leur ont été accordés dernièrement, aux mois de janvier et d'avril, qui viennent aussi d'expirer; ils sont donc dégradés en principe, bien qu'ils ne le soient pas de fait, parce que l'acte solennel de la dégradation a été différé jusqu'à ce jour. Les deux premiers sont encore canoniquement passibles de la dégradation, d'après le IIe article de la définition qui considère comme dégradés tous ceux qui communiquent avec les apostats. Quant à celui de Vélissos il faut faire une excep-
C tion: comme j'apprends, son éminence le métropolitain de Pélagonia, a informé l'église que le prélat dont il s'agit venait de s'établir définitivement à Vitolia, sans l'autorisation du métropolitain canonique. L'église pour ce motif lui a rappelé de nouveau ses devoirs et lui a accordé un nouveau délai de trente jours, dont il faut attendre l'expiration; mais seulement pour ce dernier.“

Son éminence le métropolitain de Nicée:

„Pour compléter ce que son éminence vient de dire, j'ajoute que celui de Vélissos a répondu, au mois de février, que, étant alité, il remettait jusqu'au moment de sa convalescence sa réponse à la grande église, soit dans le délai de quarante jours, soit quelques jours après, s'il ne pouvait changer d'opinion dans ce délai. L'église est encore à attendre sa réponse. Celui de Sophia a répondu par le télégraphe au mois de mai, mais
D ce ne fut que pour employer l'ironie plus audacieusement encore que celui de Vélissos; il renvoyait simplement l'église, pour toute réponse, à l'éxarcat bulgare, auquel il appartient désormais, y est-il dit en propres termes.“

Sa sainteté le patriarche Joachim:

„Je suis d'avis qu'il faut dégrader aussi, aujourd'hui, celui de Vélissos avec les deux autres, car si même plus tard il répudie ses erreurs et revient à l'église en implorant sa miséricorde, l'église acceptera avec empressement son repentir et lui rendra son ancienne dignité.“

Son éminence le métropolitain de Derci:

„Je n'ai rien à opposer: qu'il soit fait selon la décision du saint et grand synode.“

Son éminence le métropolitain de Tournovo:

„Je crois plus juste de différer la dégradation de celui de Vélissos.“

Sa béatitude l'archevêque de Chypre:

„Ἐπειδὴ ἐν τῷ β' τοῦ ὅρου ἄρθρῳ συγκαταδικάζονται τοῖς ἤδη καθῃρημένοις καὶ οἱ συμφρονοῦντες, ἕπεται ὅτι πράγματι καθῃρημένος λογισθήσεται καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀρχιερεύς."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Σάμου·

„Ἐπειδὴ λόγος ἐγένετο, ὅτι νέα ἐχορηγήθη τριακονθήμερος προθεσμία τῷ Βελισσοῦ, τοῦτο δὲ ἐγένετο ἴσως ἐν γνώσει ὀλίγων μόνον συνοδικῶν καὶ διὰ μόνης πάντως τῆς ὑπογραφῆς τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου, ἀνάγκη ὅπως ὑποβληθῇ ὑπ' ὄψιν πάντων τὸ ἀντίγραφον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολῆς."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Βελεγράδων·

„Τὴν γνώμην ταύτην ἀσπάζομαι κἀγώ, ἐπιθυμῶν λαβεῖν γνῶσιν τῆς ἐν ἀγνοίᾳ πολλῶν συνοδικῶν ἐκδοθείσης ἐπιστολῆς, δι' ἧς ἐχορηγήθη τῷ Βελισσοῦ νέα προθεσμία. Ἡ σύνοδος τοῦτο μόνον γινώσκει, B ὅτι ὁ Βελισσοῦ εἶχεν ἤδη ἀλληλογραφίαν πρὸς τὸν αὐτοκαλούμενον ἔξαρχον τῶν Βουλγάρων, καὶ ὅτι τελευταῖον δικασθεὶς οὗτος ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς παρασυναγωγῆς κατεδικάσθη εἰς παῦσιν."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Διδυμοτείχου·

„Ἀληθῶς ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἐν γνώσει τινῶν συνοδικῶν μετὰ τὴν παραλαβὴν ἐπιστολῆς τοῦ μητροπολίτου Πελαγωνείας, ἐξαγγελλούσης τὸ νέον τοῦ Βελισσοῦ διάβημα, καὶ οἱ θέλοντες δύνανται ἰδεῖν αὐτὴν ἀποκειμένην ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ· νῦν δὲ σκεπτέον, εἰ σήμερον καθαιρετέος καὶ ὁ Βελισσοῦ."

Πολλοὶ ἐφώνησαν·

„Καθαιρετέος καὶ οὗτος."

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος· C

„Προηγηθήτω σήμερον ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ τύπου τῆς καθαιρέσεως καὶ τῶν τριῶν, καὶ εἶτα ἐκδοθήτω ὁ ὅρος."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Διδυμοτείχου·

„Ἐρωτηθήτω ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, εἰ συγκατατίθεται, ὅπως καθαιρεθῶσι σήμερον· διότι δύναται ἡ ἐκκλησία συγχωρῆσαι αὐτοῖς βραδύτερον, ἐὰν ποτε γνωσιμαχήσαντες ἐπιδείξωνται μετάνοιαν."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Σωζουαγαθουπόλεως·

„Γινώσκω, ὅτι ὁ Βελισσοῦ ὁριστικὴν ἔχει πρόθεσιν ἀποτάξασθαι τῇ παρασυναγωγῇ, καὶ ἡ ἐν Βιτωλίοις κατὰ προτίμησιν ἐγκατάστασις αὐτοῦ ὑπηγορεύθη ἐξ οἰκονομικῶν λόγων· διότι καὶ ὑπὸ μεγάλης πιέζεται ἐνδείας, καθ' ὃ μὴ δυνάμενος πορίζεσθαι ἐν τῇ τέως ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ μηδὲ τὰ ἀπολύτως πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα· δοθείσης τοίνυν ἅπαξ αὐτῷ τριακονθημέρου D προθεσμίας ἐπ' ἐλπίδι σωτηρίας αὐτοῦ, δέον ὅπως μὴ ἐπισπεύσῃ ἡ ἐκκλησία σήμερον τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἀναμείνῃ τὴν λῆξιν αὐτῆς προηγουμένως."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἀγκύρας·

„Πάντες οἱ λόγοι, οἰκονομικοί τε καὶ ἄλλοι παρομοίας φύσεως, εἰσὶ δευτερεύοντες ἀπέναντι τοῦ ἀσυγκρίτως ἐπιτακτικωτέρου τῶν ἱερῶν κανόνων κύρους· δι' ὃ καθαιρεθήτωσαν μὲν σήμερον καὶ οἱ τρεῖς μήπω καθῃρημένοι, συγχωρηθήτω δὲ βραδύτερον ὁ τυχὸν μεταμεληθησόμενος καὶ προσελευσόμενος, ἐὰν μόνον μὴ λειτουργήσῃ μετὰ τὴν καθαίρεσιν."

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος ἐρωτᾷ·

„Τί δοκεῖ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ περὶ τῆς προτάσεως τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου Ἰωακείμ;"

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε·

„Πάντες αὐτὴν ἀποδεχόμεθα· τηρηθήτω ἡ χρονολογικὴ τάξις ἐν τῇ μνείᾳ τῶν καθῃρημένων· συγ-

A „Comme dans le IIe article de la définition, ceux qui partagent les doctrines des prélats dégradés, sont condamnés avec eux, il s'en suit que le prélat en question sera aussi considéré comme dégradé de fait."

Son éminence le métropolitain de Samos:

„Comme on vient de dire qu'un nouveau délai de trente jours a été accordé à celui de Vélissos, et que cela a été peut-être fait au su de quelques membres seulement du synode ordinaire, et sans doute par la signature seule de sa sainteté notre seigneur le patriarche, il est nécessaire que la copie de la lettre en question soit soumise à tout le synode."

Son éminence le métropolitain de Vélégrada:

„Je partage moi-même cet avis: je désire prendre connaissance de cette lettre envoyée à l'insu de plusieurs membres du synode ordinaire, par laquelle un nouveau délai a été accordé au métropolitain de Vélissos. Le synode ne sait que cela, que le métropolitain de Vélissos était en correspondance avec le soi-disant exarque des Bulgares et que, dernièrement jugé par le conciliabule bulgare, il a été condamné à la destitution."

Son éminence le métropolitain de Didymotichon:

„En effet cette lettre a été écrite et envoyée par sa sainteté le patriarche œcuménique au su de quelques membres du synode, après la réception de la lettre du métropolitain de Pélagonia, qui annonçait la dernière démarche de celui de Vélissos; tous ceux qui veulent en prendre connaissance peuvent la consulter dans le bureau du protocolle. Maintenant il faut décider si nous dégraderons aujourd'hui le métropolitain de Vélissos."

Plusieurs pères se sont écriés:

„Il faut qu'il soit aussi dégradé."

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

„Procédons d'abord à l'acte de la dégradation de tous les trois en même temps, ensuite rendons la définition."

Son éminence le métropolitain de Didymotichon:

„Que le saint et grand synode soit invité à se prononcer, s'il veut qu'ils soient dégradés aujourd'hui, car l'église peut les absoudre dans la suite, si un jour ils répudient leurs erreurs et montrent du repentir."

Son éminence le métropolitain de Sozouagathopolis:

„Je sais que le métropolitain de Vélissos est fermement décidé à se séparer du conciliabule, et que son établissement à Vitolia lui a été dicté par des raisons économiques; car il est dans la gêne, n'ayant pu se procurer même de quoi vivre dans son diocèse. Ainsi puisque un délai de trente jours lui a été une fois accordé dans l'attente de son repentir, il est juste que l'église ne hâte pas aujourdhui sa dégradation, mais qu'elle attende l'expiration de ce délai."

Son éminence le métropolitain d'Ancyre:

„Toutes les raisons économiques et autres de cette nature sont secondaires devant l'autorité incomparablement supérieure des canons sacrés; c'est pourquoi il faut dégrader aujourd'hui les trois prélats non encore dégradés; plus tard, celui qui se repentira pourra être absous, pourvu qu'il n'ait pas officié après la dégradation."

Sa sainteté le patriarche œcuménique demande:

„Quel est l'avis du saint et grand synode sur la proposition de sa sainteté le patriarche Joachim?"

Le saint synode a répondu:

„Nous l'acceptons tous; que l'ordre chronologique soit gardé dans la citation des noms des pré-

A καταταχθήτωσαν καὶ οἱ τρεῖς ἕτεροι καὶ καθαιρεθήτωσαν ἀπὸ τοῦδε πρὸ τῆς τοῦ ὅρου κυρώσεως."

Εἶτα προσκληθεὶς εἷς τῶν πατριαρχικῶν γραμματέων διατάσσεται παρασκευάσαι αὐθωρεὶ τὸν νενομισμένον τύπον τῆς καθαιρέσεως τῶν τριῶν, τοῦ Σοφίας Δωροθέου, τοῦ Νυσσάβας Παρθενίου καὶ τοῦ Βελισσοῦ Γενναδίου.

Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου·

„Προτείνω κἀγὼ ἑτέραν ταπεινὴν γνώμην, ὅπως ἐν τῇ τοῦ ὅρου φράσει ‚καὶ πάντας τοὺς κοινωνοῦντας καὶ συμφρονοῦντας' κτλ., προστεθῶσιν αἱ λέξεις ‚ἐν γνώσει', ὥστε συμπληρωθῆναι αὐτὴν οὕτω· ‚καὶ πάντας τοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντας καὶ συμφρονοῦντας' κτλ., εἴπερ ἂν ἐγκρίνειεν αὐτὴν καὶ ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος."

Πάντες σχεδὸν ἐπιδοκιμάζουσι τὴν προσθήκην.

B Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Διδυμοτείχου·

„Τὸ ἐπ' ἐμοὶ θεωρῶ ἀδόκιμον τὴν προσθήκην, ὡς ἀνατρέπουσαν ἄρδην τὸ τοῦ ὅρου οἰκοδόμημα, καὶ ἐκμηδενίζουσαν τὸ προσδοκώμενον σωτήριον αὐτοῦ ἀποτέλεσμα."

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος·

„Ἐν τῇ ἐνεστώσῃ τῶν πραγμάτων καταστάσει οὐ πάντῃ περιττὴν θεωρῶ τὴν προσθήκην· ἐπειδὴ ὅμως καὶ οὐδεὶς τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἡμῖν ἐκκλησιαστικῶν ὅρων ποιεῖται τοιαύτην τινὰ διάκρισιν, σκεπτέον περὶ τῆς ἀποδοχῆς αὐτῆς."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Τορνόβου·

„Συντίθεμαι τῇ γνώμῃ τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου· διότι ὄντως ὁ βουλγαρικὸς λαός, ἐξαιρουμένων ὀλίγων τινῶν ἐκ τῆς νεολαίας, ἐστὶν ἀμαθὴς καὶ ἁπλοήθης, ὥστε ὁμολογουμένως ἐν ἀγνοίᾳ παρασύρεται ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ὑπὸ τῶν παρασυναγώγων."

C Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Διδυμοτείχου·

„Μὴ γὰρ αἱ βεβηλώσεις τῶν ναῶν, αἱ πυρπολήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ μάλιστα τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων, αἱ διαρπαγαὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τοσαῦται ἄλλαι φρικώδεις παρανομίαι, ἅσπερ καθ' ἑκάστην ἐκτραγῳδοῦσι τῇ ἐκκλησίᾳ οἱ ἀτυχεῖς τούτων αὐτόπται ἀρχιερεῖς, ἐγένοντο καὶ ἐξακολουθοῦσιν ἄχρι σήμερον γινόμεναι ὑπὸ λαϊκῶν βουλγάρων ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἐξ ἀμαθείας;"

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

„Ἅπασα ἡ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συζήτησις προκύπτει ἐκ τῆς ἑρμηνείας τῆς διδομένης τῇ ἐναντίᾳ τῆς προταθείσης φράσεως, ‚ἐν ἀγνοίᾳ'. Καὶ τῳόντι, ἀνάγκη ὅπως ἀντιπαραβληθῶσι πρὸς ἀλλήλας αἱ δύο αὗται ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι ἔννοιαι ‚ἐν γνώσει καὶ ἐν ἀγνοίᾳ,' ἵνα διασαφηνισθῇ πρῶτον, εἰ ὁ ἐν ἀγνοίᾳ πράττων ἁμάρτημά τι ὀλιγωτέραν ἔχει εὐθύνην τοῦ ἐν γνώσει ἐνεργήσαντος. Πάντες παραδεχόμεθα, ὅτι οἱ τοῖς ἀντάρταις παρακολουθοῦντες παρασύρονται D κατὰ μέγα μέρος ἐν ἀγνοίᾳ, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ τάχα τίνος πράγματος; τῆς ἐπιβαρυνούσης τούτους εὐθύνης καὶ ἐπαπειλούσης ποινῆς, ἢ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου καὶ τῆς ὀρθοδόξου κατηχήσεως; Οὐδέτερον ἐπαληθεύει· διότι ἡ ἐκκλησία, ἰδίως μάλιστα κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν, μυρίους καὶ ἀτρύτους κατέβαλεν ἀγῶνας καὶ εἰς οὐκ ὀλίγας ὑπεβλήθη θυσίας, ἵνα ἐπαναγάγῃ τοὺς ἀποπλανηθέντας εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, διατηροῦσα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχιερεῖς εἰδήμονας, οἵτινες πάντοτε ἐδίδασκον αὐτοὺς τὰ χριστιανικὰ αὐτῶν καθήκοντα, καὶ ἐφώτιζον αὐτοὺς παντοιοτρόπως, ἵνα μὴ παραπείθωνται ὑπὸ τῶν λαοπλάνων καὶ παρανόμων ἀνταρτῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐρωτῶ, εἰ οἱ παρακολουθοῦντες τῷ Ἱλαρίωνι Λοφτζοῦ, Ἀνθίμῳ Βιδύνης, καὶ τοῖς τούτοις ὁμοίοις πάσχουσιν ἄγνοιαν, ἢ τοὐναντίον ἐν γνώσει καὶ ἐκ προφανοῦς ἐθελοκακίας ἐνεργοῦσιν;"

lats dégradés; que les trois autres soient rangés avec eux et qu'ils soient dégradés dès à présent, avant la signature de la définition."

Ensuite on appela un des secrétaires du patriarcat à qui on ordonna de préparer sur-le-champ la formule ordinaire pour la dégradation des trois prélats, de Dorothéos de Sophia, de Parthénios de Nyssava et de Gennadios de Vélissos.

Sa béatitude l'archevêque de Chypre:

„Je propose moi-même un humble avis: c'est que dans la phrase du décret *et tous ceux qui communiquent avec eux et qui partagent leurs croyances,* il soit ajouté les mots *sciemment,* afin qu'elle soit ainsi complétée *et tous ceux qui communiquent sciemment avec eux et partagent leur opinion etc.,* dans le cas où le saint et grand synode l'approuverait."

Presque tous les pères du synode approuvent l'addition.

Son éminence le métropolitain de Didymotichon:

„Pour ma part je désapprouve cette addition, car elle renverse de fond en comble l'édifice de la définition, et détruit le résultat salutaire que nous en attendons."

Le très pieux archimandrite Philothéos:

„Dans l'état actuel des choses, je ne regarde pas l'addition comme tout à fait inutile, mais comme aucune des définitions ecclésiastiques que nous connaissons jusqu'à ce jour ne fait cette distinction, il faut réfléchir si nous devons l'admettre."

Son éminence le métropolitain de Tournovo:

„Je partage l'avis de sa béatitude l'archevêque de Chypre, car en effet le peuple bulgare, excepté quelques jeunes gens, est ignorant et simple, de sorte qu'il se laisse en effet entraîner à son insu par les membres du conciliabule, comme un agneau qu'on mène à la boucherie."

Son éminence le métropolitain de Didymotichon:

„Est-ce que les profanations des églises, les livres ecclésiastiques brûlés, et surtout les saints évangiles; le pillage des églises, et tant d'autres crimes horribles que les malheureux prélats, témoins oculaires de ces méfaits, annoncent tous les jours à l'église, ont été commis tous les jours et se commettent jusqu'à ce jour par des Bulgares laïques, à leur insu et par ignorance?"

Son éminence le métropolitain de Derci:

„Toute la discussion sur ce sujet a pour cause l'interprétation qu'on donne à l'expression opposée à celle qu'on vient de proposer, *à leur insu.* En effet, il est nécessaire de comparer entre elles ces deux idées diamétralement opposées ‚sciemment, et à leur insu', pour qu'il soit élucidé, si celui qui a commis un crime à son insu est moins coupable que celui qui a agi sciemment. Nous admettons tous que ceux qui suivent les apostats sont entraînés en grande partie par ignorance; mais par ignorance de quoi? Est-ce par ignorance de la responsabilité qui pèse sur eux et de la peine qui les menace, ou bien de la doctrine du saint évangile et du catéchisme orthodoxe? Ni l'un ni l'autre ne sont vrais; l'église, surtout dans les deux dernières années, a fait les derniers efforts et a subi les plus grands sacrifices, pour ramener ses enfants égarés à la connaissance de la vérité. Elle a envoyé dans les diocèses des prélats expérimentés qui ne cessaient d'y enseigner aux fidèles leurs devoirs chrétiens et de les éclairer de toutes les façons, afin qu'ils ne se laissassent pas séduire par les apostats illoyaux qui cherchaient à tromper le peuple. Ceci étant, je demande, si ceux qui suivent Hilarion de Loftza, Anthimos de Vidin et leurs pareils, sont dans l'ignorance, ou plutôt s'ils agissent en connaissance de cause et par malice."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Χαλκηδόνος· A

„Ἐρωτῶ, πάντες ἀρά γε οἱ ἀπ' ἀρχῆς τῷ Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνι ἀκολουθήσαντες ἐφωτίσθησαν καὶ ἐν γνώσει ἁμαρτάνουσιν;"

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Ἰωακείμ·

„Φρονῶ, ὅτι οἱ μὲν τῶν πόλεων κάτοικοι παρηκολούθησαν τοῖς ἀντάρταις ἐν γνώσει, οἱ δὲ τῶν χωρίων ἐν ἀγνοίᾳ."

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος·

„Νομίζω, ὅτι οὐδόλως δικαιούμεθα διακρῖναι ἐκ τῶν προτέρων τοὺς ἐν γνώσει ἀπὸ τῶν ἐν ἀγνοίᾳ συντασσομένων τῇ παρασυναγωγῇ, ἀμφοτέρων καταδικαζομένων ὑπὸ τοῦ θείου νόμου. Ἡ τοιαύτη ἔρευνα, ἀποκλειστικὸν ἔργον οὖσα τῶν πνευματικῶν πατέρων, ἐξετάζεται ἐν τῇ ἐξομολογήσει τῶν μετανοούντων, ὅτε ἀναλόγως τῆς γνώσεως ἢ ἀγνοίας ἐπιβάλλεται αὐτοῖς καὶ τὸ ἐπιτίμιον."

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας·

„Ἡ προσθήκη ὠφέλιμός ἐστι, σωτήριον ἐπιφυλάττουσα διέξοδον τοῖς τυχὸν πρὸς μεταμέλειαν διατεθειμένοις." B

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος·

„Μάλιστα, λίαν ὠφέλιμος ἔσται ἡ προσθήκη ‚ἐν γνώσει'· διότι, ταύτην ὑπ' ὄψιν λαμβάνοντες οἱ ἐν ἀγνοίᾳ τοῖς παρασυνάκταις ἀκολουθοῦντες, εὐκολώτερον ἐγκαταλείψαντες αὐτούς, ἐπανακάμψουσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐκκλησίας."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νύσσης·

„Ἡ φράσις ‚ἐν γνώσει' ἀναφέρεται εἰς ἐκείνην τὴν μερίδα τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, οἵτινες, ὡς διδακτοὶ θεοῦ, γινώσκουσιν ὅτι οὐκ ἐπιτρέπεται τῷ καθῃρημένῳ ἱερεῖ ἐπιτελεῖν ἱεροπραξίας· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἑτέρα τις μερίς, ἥτις ἐν πλήρει διατελεῖ ἀγνοίᾳ πάντων τούτων· δι' ὃ χάριν τῶν τελευταίων τούτων παραδέχομαι τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος προσθήκην ‚ἐν γνώσει' ὡς ἀναγκαῖον τοῦ ὅρου συμπλήρωμα."

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας· C

„Ἀναγκαία τῷόντι αὕτη ἡ προσθήκη."

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης καὶ μέγας πρωτοσύγκελλος Δωρόθεος·

„Ἐπιτραπήτω μοι ἀποτεῖναι εὐσεβάστως τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κύπρου, ὡς ἐντριβεῖ περὶ τὸ κανονικὸν δίκαιον, τὴν ἐρώτησιν, ἐν τίνι ἄλλῳ προεκδεδομένῳ ὅρῳ συμπεριελήφθη ποτὲ ἡ φράσις ‚ἐν γνώσει'· διότι ἐγὼ τοὐλάχιστον μέχρι τοῦδε, καθόσον μέμνημαι, οὔτε ἐν τοῖς ὅροις τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, οὔτε ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἐνέτυχον τῇ τοιαύτῃ ἐκφράσει, οὔτε παρομοίῳ προσδιορισμῷ. Καὶ εἰκότως· διότι καὶ οἱ ὅροι καὶ οἱ κανόνες νομοθεσία ὄντες ἐκκλησιαστική, οἱ μὲν περὶ τὸ δόγμα, οἱ δὲ περὶ τὴν πρᾶξιν, ἀποφαίνονται αὐθεντικῶς, τί δέον πιστεύειν καὶ τί δέον πράττειν, ἢ μή, ἄνευ τινὸς προσδιορισμοῦ ‚ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ'· ἐπειδὴ ἡ προσθήκη αὕτη ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐν ἀμφιβόλῳ τίθησι τὸ κῦρος τοῦ νομοθετουμένου, ἡ παράβασις αὐτοῦ ἀείποτε εὐρεθήσεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἀγνοίας. Ἡ ἄγνοια ὡς καὶ ἄλλαι τινὲς προσδιωρισμέναι περιπτώσεις λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ μόνον τῆς ποινικῆς νομοθεσίας, καὶ τότε οὐχὶ ὡς παραγράφουσαι, ἀλλ' ὡς ἐλαφρύνουσαι μόνον τὴν ποινὴν τοῦ τυχὸν παραπτώματος, ἐγκλήματος, ἢ κακουργήματος· ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν καὶ ἡ ἐκκλησία δέεται τοῦ θεοῦ, ὅτὲ μὲν ὑπὲρ τῶν ‚ἡμετέρων ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων,' ὅτὲ δὲ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτησάντων ‚ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ·' οὐχὶ δὲ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι ἡ ἄγνοια ἐξουδετεροῖ τὸ ἁμάρτημα, διότι τότε περιττὸν ἂν ἦν τὸ δέεσθαι τοῦ θεοῦ. Ποίαν τινὰ λοιπὸν σημασίαν εἶχεν ἂν ἐν τῷ ὅρῳ ἡ φράσις ‚ἐν γνώσει,' ὁπότε καὶ οἱ ἐν ἀγνοίᾳ ἁμαρτάνοντες κατὰ τὸ πνεῦμα οἱασδήποτε νομοθεσίας, τῆς τε καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς καὶ πάσης ἑτέρας θύραθεν, παραβάται νόμου εἰσὶ καὶ λογίζονται; Πρόσχωμεν λοιπὸν καλῶς, μήπως τὴν φράσιν ‚ἐν γνώσει' ἐν τῷ παρόντι D

Son éminence le métropolitain de Chalcédoine:

„Je demande: tous ceux qui dès le principe ont suivi Hilarion de Macariopolis, ont-ils été éclairés et pèchent-ils sciemment?"

Sa sainteté le patriarche Joachim:

„Je suis d'avis que les habitants des villes ont suivi les rebelles sciemment, et les habitants des villages par ignorance."

Le très pieux archimandrite Philothéos:

„Je crois qu'il n'est pas juste de distinguer à priori ceux qui, sciemment ou par ignorance, suivent le conciliabule, car les uns et les autres sont condamnés par la loi divine. Cet examen étant l'œuvre exclusive des confesseurs, fait l'objet de la confession des pénitents, et alors la peine est infligée à proportion de la connaissance et de l'ignorance de chacun."

Sa béatitude le patriarche d'Antioche:

„L'addition est utile, car elle réserve une issue salutaire à ceux qui sont disposés au repentir."

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

„Assurément, l'addition de ‚sciemment' est très utile; car ceux qui ont suivi les membres du conciliabule par ignorance, la prendront en considération et les abandonneront plus facilement, pour rentrer au giron de l'église."

Son éminence le métropolitain de Nyssa:

„L'expression ‚sciemment' s'adresse à cette portion du peuple bulgare, qui comme enseignés de Dieu, savent qu'il est défendu au prêtre dégradé d'officier, mais il y a encore une autre portion qui est dans l'ignorance complète de tout cela; ainsi j'admets en faveur de ces derniers l'addition en question ‚sciemment' comme un complément nécessaire de la définition."

Sa béatitude le patriarche d'Antioche:

„Cette addition est en effet nécessaire."

Le très pieux archimandrite Dorothéos, grand protosyncelle:

„Qu'il me soit permis d'adresser respectueusement à sa béatitude l'archevêque de Chypre, comme à un prélat connaissant à fond le droit canon, cette question: Dans quelle définition antérieure a-t-on jamais mis l'expression ‚sciemment', car pour ma part, autant que je puis me le rappeler, je n'ai jamais rencontré jusqu'à ce jour, ni dans les définitions des conciles œcuméniques, ni dans les canons sacrés, cette expression, ni pareille restriction. Et cela avec raison, car les définitions et les canons, formant une législation ecclésiastique, les unes en matière dogmatique, les autres en matière disciplinaire, expriment avec autorité ce qu'il faut croire et ce qu'il faut faire ou ne pas faire, sans aucune restriction de ‚sciemment' ou par ‚ignorance'; car cette addition, outre qu'elle mettrait en doute l'autorité de la législation, placerait le délit chaque fois sous la protection de la restriction de l'ignorance. L'ignorance et les quelques autres circonstances déterminées sont prises en considération seulement dans l'application de la législation pénale, et alors encore, non pas comme prescrivant, mais seulement comme atténuant la peine à infliger à la contravention, au délit ou au crime. C'est dans ce sens que l'église prie Dieu tantôt pour nos péchés et les délits par ignorance commis par le peuple, tantôt pour ceux qui ont péché, sciemment ou par ignorance, mais non pas dans le sens que l'ignorance puisse neutraliser le péché, car alors il serait superflu de prier Dieu. Quel serait donc le sens de l'expression ‚sciemment' dans la définition, quand ceux-là mêmes qui pèchent par ignorance, selon l'esprit de toutes les législations, de la légis-

ὅρῳ προστιθέμενοι δόξωμεν διατυποῦντες μὴ συμφώνως τῇ ἐκκλησιαστικῇ νομοθεσίᾳ, καταδικαζούσῃ καὶ τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ ἁμαρτάνοντας ὡς μὴ παντάπασιν ἀνευθύνους.“

Πολλοὶ ἐπιδοκιμάζουσι τὴν ἔνστασιν τοῦ εὐλαβεστάτου μεγάλου πρωτοσυγκέλλου.

Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου·

„Νομίζω, ὅτι ἐδικαιούμην, καθὸ μέλος τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, προτεῖναι τροπολογίαν τινὰ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ συζητουμένου ὅρου, καὶ τοῦτο ἁπλούστατα ἔπραξα· οὐδεμίαν ἑπομένως ὀφείλω δοῦναι ἐπεξήγησιν, διότι καὶ οὐδεμίαν ἐπιβάλλω γνώμην. Ἐὰν μὲν αὕτη γένηται ἀποδεκτή, συμπεριληφθήτω ἐν τῷ ὅρῳ, ἄλλως δὲ ἀξιῶ μόνον ὅπως καταχωρηθῇ αὕτη ἐν τοῖς πρακτικοῖς, καὶ ἡ ἱστορία κρινάτω με περὶ τούτου.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Διδυμοτείχου·

„Σεβαστὴ ἡ ἀξίωσις τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Σάμου·

„Ἐρωτηθήτω ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος περὶ τῆς προσθήκης.“

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος·

„Μετὰ τὰς ὑπ᾽ ἐμοῦ καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ πανοσιολογιωτάτου μεγάλου πρωτοσυγκέλλου δοθείσας ἤδη ἐξηγήσεις κρίνω τὴν προσθήκην παντάπασιν ἄτοπον καὶ σφαλεράν. Μόνον ὑπὸ μίαν ἔποψιν, καθ᾽ ἣν τις τῶν ὀρθοδόξων ὑπολαμβάνων ὡς ὀρθόδοξον ἱερέα τινὰ ἐκ τῶν τῆς παρασυναγωγῆς, οὐδόλως κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα διαφέροντα, ἐδέχετο τὴν ἀνίερον αὐτοῦ εὐλογίαν καὶ χάριν καὶ ἁγιασμόν, μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἠδύνατό πως λαβεῖν χώραν ἐν τῷ ὅρῳ ἡ διαμφισβητουμένη προσθήκη ‚ἐν γνώσει‘· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡ φράσις αὕτη καὶ ἄγνωστος ὑπάρχει ἐν τοῖς παρομοίοις ἐκκλησιαστικοῖς ὅροις, ἀρχαίοις τε καὶ νεωτέροις, καὶ παρερμηνευομένη δύναται σημαίνειν, ὅτι ἀπαλλάσσονται τῆς ἐνοχῆς τοῦ σχίσματος ὅσοι τῶν ἁπλουστέρων Βουλγάρων παραπειθόμενοι μὲν ἢ ἐξαπατώμενοι ὑπὸ τῶν εἰσηγήσεων τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς φυλετικῆς παρασυναγωγῆς, ἀλλ᾽ ὅμως ὁπωσδήποτε συντάσσονται καὶ κοινωνοῦσιν αὐτῇ, διὰ ταῦτα ἀπορριπτέα ἡ προσθήκη· διότι οὐδεὶς ἀρνεῖται, ὅτι καὶ τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ ὑποπίπτοντας εἰς τὴν ἁμαρτίαν οἵ τε θεῖοι καὶ οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι ὑπευθύνους καὶ ἐνόχους λογίζονται, καὶ μόνον ἡ ποινὴ ὑπὸ τῶν δικαστηρίων μετριάζεται κατὰ τὸ ‚ὁ γνοὺς καὶ ποιήσας δαρήσεται ὀλίγας‘. Ἄλλως τε καὶ σύγχυσίς τις ἐκ τῆς προσθήκης ταύτης ἐπακολουθήσει, μηδενὸς ὄντος διακριτικοῦ σημείου τῶν ἐν γνώσει ἀπὸ τῶν ἐν ἀγνοίᾳ παρασυρέντων.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νύσσης·

„Συντάσσομαι κἀγὼ τῇ γνώμῃ τοῦ μεγάλου πρωτοσυγκέλλου καὶ τῇ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Φιλοθέου· διότι ἀληθῶς ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος φράσις ἐν οὐδενὶ ὅρῳ εὕρηται, δήλου ὄντος οἴκοθεν ὅτι μόνοι οἱ ἐν γνώσει συμφρονοῦντες κυρίως καταδικάζονται· ὅθεν ἀποσύρων τὴν προτέραν συγκατάθεσίν μου, ἀποδοκιμάζω τὴν προσθήκην.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἡρακλείας·

„Ἐπειδὴ ἐξυπακούεται ἔξωθεν ἡ ἐν λόγῳ φράσις, δι᾽ αὐτὸ τοῦτο οὐδὲ πλεονάζει ἐν τῷ ὅρῳ· ὅθεν ἐπιδοκιμάζων τὴν προσθήκην, ἐκφράζω τὴν ἀπορίαν μου ἐπὶ τῇ παλινῳδίᾳ.“

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης καὶ μέγας πρωτοσύγκελλος·

A lation sacrée de l'église et de toute législation séculière, sont considérés comme ayant enfreint la loi, comme ils l'enfreignent en effet? Soyons donc bien attentifs, de peur que, en ajoutant l'expression ‚sciemment‘ dans cette définition, nous ne paraissions formuler une décision contraire à la législation ecclésiastique, qui condamne aussi ceux qui pèchent par ignorance, parce qu'ils ne sont pas exempts de toute responsabilité.“

Plusieurs pères approuvent l'objection du très pieux archimandrite, grand protosyncelle.

Sa béatitude l'archevêque de Chypre:

„Je crois que, comme membre du saint et grand synode, j'avais le droit de proposer une modification sur le projet de définition que nous discutons; c'est ce que j'ai fait simplement; je n'ai donc aucune explication à donner, car je n'impose pas mon avis. S'il est approuvé, qu'il soit compris dans
B la définition, autrement je demande seulement qu'il soit inséré dans les actes, et que l'histoire me juge.“

Son éminence le métropolitain de Didymotichon:

„La demande de sa béatitude l'archevêque de Chypre est respectable.“

Son éminence le métropolitain de Samos:

„Que le saint et grand synode soit interrogé sur l'addition.“

Le très pieux archimandrite Philothéos:

„Après les explications données par moi et sa révérence le grand protosyncelle, je crois que l'addition est complètement déplacée et erronée. Sous un seul rapport seulement, dans le cas où quelque orthodoxe prendrait pour un prêtre orthodoxe quelque membre du conciliabule, qui ne diffère en rien extérieurement, et accepterait sa bénédiction et sa grâce *et sacrilèges* profanes, alors seulement l'addition que nous discutons pourrait en quelque sorte
C être admise dans la définition, mais comme cette expression est inconnue dans les définitions ecclésiastiques semblabes, anciennes ou nouvelles, et que, si elle était mal interprétée, elle pourrait signifier que les plus simples parmi les Bulgares, qui, séduits ou trompés par les conseils des chefs du conciliabule phylétique, suivraient, de quelque manière que ce soit, le conciliabule et communiqueraient avec lui seraient absous de la culpabilité de schisme; c'est pourquoi il faut repousser l'addition: personne ne peut nier que les lois divines et humaines ne considèrent comme responsables et coupables ceux qui pèchent par ignorance; ce n'est que la peine qui est tempérée par les tribunaux, d'après le principe ‚celui qui a agi sciemment recevra beaucoup de coups, et celui qui aura agi par ignorance en recevra peu‘. D'ailleurs il s'en suivra une confusion par cette addition, car il n'y a au-
D cun signe distinctif entre celui qui a agi sciemment ou par ignorance.“

Son éminence le métropolitain de Nyssa:

„Je me range aussi à l'avis du grand protosyncelle et de l'archimandrite Philothéos; car en effet l'expression en question ne se trouve dans aucune définition, parce qu'il est par soi-même évident que ceux-là seulement sont condamnés, qui partagent sciemment les croyances des apostats; ainsi je retire mon consentement précédent et je désapprouve l'addition.“

Son éminence le métropolitain d'Héraclée:

„Parce que l'expression en question est sousentendue, c'est pour cela qu'elle n'est pas de trop dans la définition; ainsi tout en approuvant l'addition, j'exprime mon étonnement pour cette rétractation.“

Le très pieux archimandrite grand protosyncelle:

„Οὐδεμίαν ἀναδέχομαι εὐθύνην ἐπὶ τούτῳ.“

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Γερμανός·

„Ἡ φράσις ‚ἐν γνώσει‘ ἐλήφθη μὲν ὑπ᾽ ὄψιν τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ μετὰ ὥριμον συζήτησιν ἀπεκρούσθη, διότι ἐνδέχεται αὕτη δοῦναι χώραν εἰς παρεννόησιν.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νικαίας·

„Ἐρωτηθήτω ἑκάστου ἰδίᾳ ἡ γνώμη.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἐφέσου·

„Ἀσπαζόμενος τὴν γνώμην τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου παραδέχομαι τὴν προσθήκην.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Διδυμοτείχου·

„Ἐπεθύμουν ἐρωτῆσαι τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν διαφιλονεικουμένην φράσιν, εἴ περ ἐπιτρέπεται συνάψαι σχέσεις ἐπιγαμίας μετὰ οἰκογενείας ἐν ἀγνοίᾳ συγκοινωνούσης τοῖς ἀνιέροις παρασυνάκταις.“

Πολλοί·

„Οὐχί.“

Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου·

„Ὁ λόγος συγκεφαλαιοῦται ἐν τούτῳ, ὅτι δηλονότι ἡ ἐκκλησία ἀείποτε ὀφείλει ἐπιείκειαν ἐπιδείκνυσθαι καὶ μακροθυμίαν τοῖς ἁμαρτάνουσι· δι᾽ ὃ καὶ τὴν γνώμην μου ἀγαθὴ ὑπηγόρευσε προαίρεσις ἐν τῇ ἐλπίδι τῆς τῶν παρεκτραπέντων ἐπανόδου εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν· οὐδαμῶς προετιθέμην διεγεῖραι μακρὰν συζήτησιν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ὡρμήθην ἅμα μὲν ἐκ τῆς ἰδέας μὴ τυχὸν θεωρηθῇ ἡ ἁγία σύνοδος, ὡς ὁλόκληρον τὸν βουλγαρικὸν λαὸν ἀποκηρύττουσα, ἅμα δὲ ἐκ τῆς γνωστῆς ἀρχῆς τῆς ἐκκλησίας, ἐξαιτουμένης παρὰ τοῦ θεοῦ τὴν ἄφεσιν πάντων τῶν ἐν γνώσει καὶ ἐν ἀγνοίᾳ ἁμαρτημάτων ἡμῶν.“

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος·

„Ἄπαγε! οὐκ ἀποκηρύττομεν ἅπαντα τὸν βουλγαρικὸν λαόν· τοῦτο οὔτε δίκαιον, οὔτε λογικόν.“

Ἡ ἁγία σύνοδος ἀνεφώνησεν·

„Ἄπαγε, ἄπαγε.“

Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου·

„Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐγὼ ἐπιμένω εἰς τὴν πρότασίν μου, ἀρκοῦμαι δὲ μόνον ὅπως καταχωρηθῇ αὕτη ἐν τοῖς πρακτικοῖς.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἀγκύρας·

„‚Πᾶσα ἁμαρτία ἀφεθήσεται,‘ ἀποφαίνεται ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ‚ἡ δὲ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι‘· οἱ ἀντάρται ὅμως ὡς καθυβρίσαντες τῇ ἱερωσύνῃ ὑβρίζουσιν ἄντικρυς αὐτὸ τὸ ἅγιον πνεῦμα· οὐδεὶς νομοθετεῖται νόμος ἐλαστικὸς καὶ διφορούμενος, ἀλλὰ τοὐναντίον κατηγορηματικὸς καὶ ἀποφθεγματικός· ὁ θεῖος νόμος λέγει ‚οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις‘ κτλ., οὐ προστίθησι δὲ ‚ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ‘.“

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

„Ἡ γνώμη τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου ἐστὶ σεβαστὴ καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, καθ᾽ ὅσον ἀπορρέει ἐκ καρδίας ἀγαθῆς, καὶ μαρτυρεῖ πρόθεσιν ἱερὰν καὶ ποιμαντορικήν. Καὶ ὅμως οὐ παρεισακτέον αὐτὴν εἰς τὸν ὅρον, καθὸ ἀντικειμένην τῷ πνεύματι αὐτοῦ, δι᾽ ὃν λόγον καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ἀπ᾽ ἀρχῆς, καθὰ προεξεφράσθη καὶ ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Γερμανός, ἔκρινεν αὐτὴν ἀπαράδεκτον μετὰ σύντονον διάσκεψιν· ἄλλως τε δὲ οὐδ᾽ ἀπαντᾷ ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἢ ἐν τοῖς ὅροις τῶν ἁγίων συνόδων· ὅθεν κἀγὼ συμπληρῶν ὅσα ἤδη ἐξηγήσαντο οἱ εὐλαβέστατοι ἀρχιμανδρῖται Δωρόθεος καὶ Φιλόθεος προστίθημι, ὅτι ἡ προσθήκη τῆς φράσεως ‚ἐν γνώσει‘ οὐ μόνον ἀσυνήθης καὶ παράτυπός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἄντικρυς ἀντιστρατεύεται πρὸς αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν κανόνων. Καὶ ὄντως, ἐὰν χριστιανός τις προσελθὼν ἐν ἀγνοίᾳ τοῖς σχισματικοῖς ἀρχιερεῦσιν, ὡς κανονικοῖς, χειροτονηθῇ, λογίζεται ἆρά γε καλῶς κεχειρο-

A „Je n'accepte aucune responsabilité à ce sujet.“

Le très pieux archimandrite Germanos:

„L'expression ‚sciemment‘ a été discutée par la commission, mais elle a été repoussée, après mûre réflexion, car elle peut donner lieu à une fausse interprétation.“

Son éminence le métropolitain de Nicée:

„Qu'on demande l'avis de chacun en particulier.“

Son éminence le métropolitain d'Ephèse:

„Je partage l'avis de sa béatitude l'archevêque de Chypre et j'approuve l'addition.“

Son éminence le métropolitain de Didymotichon:

„Je désirerais demander à ceux qui soutiennent l'expression en question, s'il est permis de contracter alliance avec une famille qui communique par ignorance avec les membres profanes du conciliabule.“

B Plusieurs pères:

„Nullement.“

Sa béatitude l'archevêque de Chypre:

„L'argument se résume en ceci: que l'église doit toujours montrer de la clémence et de la longanimité envers les pécheurs. Ma proposition a été dictée par une bonne intention, dans l'espérance de voir les égarés rentrer dans la bonne voie. Je ne voulais nullement susciter un long débat, mais j'ai été mû par la crainte de laisser croire que le saint synode renie le peuple bulgare en masse, et en même temps par le principe bien connu de l'église qui demande à Dieu le pardon de tous nos péchés, commis sciemment ou par ignorance.“

Le très pieux archimandrite Philothéos:

„Loin de nous cette pensée! Nous ne renions pas tout le peuple bulgare; ce ne serait ni juste

C ni raisonnable.“

Le saint synode s'est écrié:

„Loin de nous cette pensée, loin de nous.“

Sa béatitude l'archevêque de Chypre:

„Je ne persiste pas non plus dans ma proposition; il me suffit qu'elle soit insérée dans les actes.“

Son éminence le métropolitain d'Ancyre:

„Tout péché sera pardonné, dit notre Seigneur Jésus-Christ ‚mais le blasphème contre l'Esprit-Saint ne sera pas pardonné, ni dans ce siècle, ni dans celui qui est à venir‘; les apostats comme ayant insulté au sacerdoce, insultent évidemment au Saint-Esprit. On ne sanctionne jamais une loi élastique et à double sens, mais au contraire elles sont toutes expresses et sentencieuses; la loi divine dit: Tu ne tueras point, tu ne commettras point d'adultère etc.; elle n'ajoute pas, ‚sciemment ou non‘.“

D Son éminence le métropolitain de Derci:

„La proposition de sa béatitude l'archevêque de Chypre est respectable; et d'autant plus, qu'elle découle d'un bon cœur et qu'elle témoigne d'une attention sacrée et digne d'un pasteur. Cependant nous ne devons pas l'admettre dans la définition, comme contraire à son esprit; c'est pour cette même raison que la commission, ainsi que le très pieux archimandrite Germanos vient de nous le dire, l'a repoussée après mûre réflexion. D'ailleurs cette expression ne se rencontre nulle part dans les canons sacrés et dans les définitions des saints conciles. Ainsi complétant moi-même tout ce qui a été dit par les très pieux archimandrites Dorothéos et Philotéos, j'ajoute que l'addition de l'expression ‚sciemment‘ n'est pas seulement inaccoutumée et contraire à la règle, mais qu'elle est ouvertement opposée à l'esprit des canons sacrés. En effet, si un chrétien s'adresse, par ignorance, aux prélats

τονημένος; οὐχὶ βεβαίως. Περὶ δὲ τοῦ φόβου μήποτε A δόξωμεν ἀποκηρύττοντες σύμπαντα τὸν βουλγαρικὸν λαόν, ἡ ἁγία σύνοδος μεγάλην ῥήγνυσι φωνὴν διαμαρτυρήσεως κατὰ τῶν ὑπολαμβανόντων, ὅτι αὐτὴ ἅπαν καταδικάζει τὸ βουλγαρικὸν ἔθνος διὰ τοῦ ὅρου· τοὐναντίον ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὅρου γίνεται δῆλον, ὅτι περιορίζει τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς ἐντὸς στενωτάτου κύκλου, καὶ ἀποκλειστικῶς ἐν μόνοις τοῖς ὀνομαστὶ παρανομήσασι καὶ τοῖς εὐαρίθμοις συμφρονοῦσι καὶ συγκοινωνοῦσιν αὐτοῖς.“

Ἡ ἁγία σύνοδος ἀνεβόησε·

„Μάλιστα, μάλιστα.“

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης καὶ μέγας πρωτοσύγκελλος Δωρόθεος·

„Μεθ' ὅσα εἶπον ὅ τε σεβασμιώτατος ἅγιος Δέρκων καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος Βρυέννιος ἐξέστω μοι προσθεῖναι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ προειρημένοις καὶ τὰ B ἑξῆς· Οἱ ἐν ἀγνοίᾳ κοινωνοῦντες τῇ παρασυναγωγῇ ὡς τίνες λογισθήσονται; ὡς μέλη τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἢ ὡς μέλη τῆς παρασυναγωγῆς; βεβαίως ὡς μέλη τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, διότι ἐν ἀγνοίᾳ κοινωνοῦσι τῇ παρασυναγωγῇ, ὁ δὲ ὅρος κηρύττει ὡς ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας μόνον τοὺς ἐν γνώσει κοινωνοῦντας. Ἀλλὰ τότε καὶ οἱ πράγματι ἐν γνώσει κοινωνοῦντες ὡς πρόφασιν τὸ ἐν ἀγνοίᾳ προβαλλόμενοι δικαίως δύνανται θεωρεῖσθαι ὡς μέλη τῆς ἐκκλησίας, καίπερ κατ' οὐσίαν σχισματικοὶ καὶ παρασυνάκται ὄντες. Τότε δὲ πρὸς τί ἡ παροῦσα ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος; πρὸς τί ὁ ὅρος;“

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος·

„Ἐπειδὴ ἐκ πάντων τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων γίνεται κατάδηλον, ὅτι ἡ προταθεῖσα ὑπὸ τοῦ μα- C καριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου προσθήκη ἐστὶν ὅπως δήποτε περιττή, καὶ ἡ αὐτοῦ μακαριότης οὐκ ἐπιμένουσα ἀρκεῖται εἰς μόνην τὴν καταχώρησιν αὐτῆς ἐν τοῖς πρακτικοῖς, οὐδ' ἐγὼ ἐπιμένω λοιπὸν εἰς ταύτην.“

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν·

„Ἀρθήτω ἡ προσθήκη.“

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης·

„Ἔχει τις ἐπενεγκεῖν ἑτέραν τινὰ ἐπὶ τοῦ ὅρου παρατήρησιν;“

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν·

„Οὐδεμίαν· καλῶς ἔχει ὁ ὅρος· ἀντιγραφήτω ὡς ἔχει.“

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης διέταξε τὴν ἀντιγραφήν.

Εἶτα ὁ γραμματεύς, ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος, λαβὼν ἀνέγνω τὰ πρακτικὰ τῆς β' συνεδριάσεως. D

Τούτων δ' ἐγκριθέντων, ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Νικαίας εἶπεν·

„Ἀναγνωσθήτω ἡ ἀπάντησις τῆς αὐτοῦ παναγιότητος πρὸς τὴν τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐπιστολήν.“

Ὁ εὐλαβέστατος ἱεροδιδάσκαλος καὶ γραμματεὺς Κωνσταντῖνος λαβὼν ἀνέγνω αὐτήν, ἔχουσαν ὧδε·

> Μακαριώτατε καὶ ἁγιώτατε πατριάρχα τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύριε Κύριλλε, τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς σεβασμίαν μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμεθα.

Ἀναγνωσθείσης σήμερον τῆς ὑπὸ χθεσινὴν ἡμερομηνίαν ἀπαντήσεως τῆς σεβασμίας αὐτῆς μακαριότητος ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, καὶ κατόπιν

schismatiques, comme à des prélats canoniques, et reçoit l'ordination, sera-t-il véritablement ordonné? Non sans doute. Quand à la crainte de paraître jamais renier tout le peuple bulgare, le saint synode pousse un cri unanime de protestation contre ceux qui pourraient croire qu'il condamne par sa définition le peuple bulgare. Au contraire, il appert de la définition même qu'il restreint sa décision dans un cercle très borné, et exclusivement aux apostats qui y sont nommés et aux individus peu nombreux qui partagent leurs croyances et communiquent avec eux.“

Le saint synode a acclamé:

„Certainement, certainement.“

Le très pieux archimandrite Dorothéos, grand protosyncelle:

„Après ce que son éminence le métropolitain de Derci et l'archimandrite Philothéos Vryennios ont dit, qu'il me soit permis d'ajouter encore à ce que j'ai dit moi-même ces quelques mots: Ceux qui par ignorance communiqueraient avec le conciliabule, comment seront-ils considérés? Comme membres de l'église orthodoxe ou bien comme membres du conciliabule? Assurément comme membres de l'église orthodoxe, car ils communiqueraient par ignorance avec le conciliabule; tandis que la définition proclame comme séparés de l'église seulement ceux qui communiqueraient sciemment. Mais alors ceux qui communiqueraient réellement en connaissance de cause, employant comme prétexte l'ignorance, pourraient être considérés comme membres de l'église, bien qu'essentiellement schismatiques et parasynagogistes. Alors quel serait le but de ce saint et grand synode? à quoi servirait la définition?“

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

„Comme, d'après tout ce qui a été dit, il appert que l'addition proposée par sa béatitude l'archevêque de Chypre est en quelque sorte inutile et que sa béatitude ne persiste pas, mais qu'elle se contente de son insertion dans les actes, je ne persiste pas non plus dans son adoption.“

Le saint synode a dit:

„Que l'addition soit écartée.“

Sa sainteté le patriarche œcuménique a dit:

„A-t-on quelqu'autre observation à faire sur la définition.“

Le saint synode a répondu:

„Aucune; la définition est très bien; qu'elle soit copiée comme elle est.“

Sa sainteté le patriarche œcuménique ordonna qu'elle fût copiée.

Ensuite le très pieux archimandrite Callinicos, secrétaire, donna lecture du procès-verbal de la IIe session.

Après l'approbation du procès-verbal, son éminence le métropolitain de Nicée a dit:

„Qu'il soit donné lecture de la réponse de sa sainteté à la lettre de sa béatitude le patriarche de Jérusalem.“

Les très pieux docteur Constantin, secrétaire, donna lecture de cette réponse conçue en ces termes:

> „Bienheureux et très saint patriarche de la sainte ville de Jérusalem et de toute la Palestine, très cher et très désiré frère en Jésus-Christ de notre modestie, notre seigneur Cyrillos, nous embrassons fraternellement en Jésus-Christ votre vénérable béatitude.

„Après la lecture faite devant le saint et grand synode de la réponse de votre vénérable béatitude, en date d'hier, et après plusieurs paroles pronon-

πολλῶν λόγων γενομένων ἐπὶ τῇ δηλώσει τῶν ἐν αὐτῇ A περιεχομένων, ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος ὁμοφώνως ἀπεφήνατο, ἵνα διαβιβάσωμεν τῇ αὐτῆς μακαριότητι τὴν λυπηρὰν ἐντύπωσιν, ἣν ἐνεποίησεν αὐτῇ ἡ ἀπροσδόκητος εἴδησις τῆς ἐσπευσμένης αὐτῆς ἀπελεύσεως, καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς ἀπουσίας αὐτῆς ἀπὸ τῆς συνόδου· τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον δικαιολογοῦσα ταύτην προτείνει τὴν ἀνάγκην προηγουμένης συγκαλέσεως τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου, μεθ' ἧς καὶ συσκεφθήσεται περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, ὅπως μὴ λάθῃ τυχόν, ὥς φησιν, ἐναντία τῇ συνοδικῇ γνώμῃ ἀποφαινομένη. Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος δὲν εὗρε, μακαριώτατε, τὸν λόγον τῆς ἐσπευσμένης αὐτῆς ἀπελεύσεως ἱκανῶς δικαιολογοῦντα τὴν ἀποχὴν αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου, καθόσον, καὶ ἂν δὲν ἠδύνατο νὰ παρουσιάσῃ αὐτοπροσώπως, ἠδύνατο νὰ διορίσῃ ἀντιπρόσωπον αὐτῆς. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ἐνδοιασμός, ὃν ἐκφέρει περὶ ἐνδεχομένης διαφωνίας αὐτῆς πρὸς τὴν ἱερὰν αὐτῆς σύνοδον, τοσούτῳ μᾶλλον B ἐξέπληξε τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, καθόσον, ὡς ἐκ τοῦ ἐκφερομένου ἐνδοιασμοῦ τούτου, ἤθελεν ἀτόπως ὑποτεθεῖ, ὅτι πρῶτον ἤδη ἡ ἱερὰ τῶν Ἱεροσολύμων σύνοδος λαμβάνει ὑπὸ σκέψιν τὸ προκείμενον ζήτημα, ἐν ᾧ ἡ μέχρι τοῦδε ὁμοφροσύνη αὐτῆς μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, καὶ ἡ ὁμολογουμένη κανονικὴ αὐτῆς πορεία ἐν ταῖς προηγουμέναις συνόδοις καὶ συνελεύσεσιν ἐδείχθη μέχρι κεραίας σύμφωνος πρὸς τὴν ἀπὸ κδ' ἰανουαρίου τοῦ ,αωξθ' ἔτους πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν αὐτῆς ἐπιστολήν, ἥτις καὶ ἀναγνωσθεῖσα σήμερον ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, κατ' αἴτησιν πάντων τῶν μελῶν, διετράνωσε καὶ αὖθις τὴν πλήρη καὶ ἐντελῆ ὁμοφωνίαν τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου πρὸς τὰς τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν τῆς ἀνατολῆς θρόνων. Ἑπομένως ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος βαδίζουσα πορείαν πάντη σύμφωνον πρὸς τὰ ἐν τῇ συνοδικῇ ἐκείνῃ ἐπιστολῇ ἐκπεφρασμένα, ὑπομιμνήσκει τῇ σεβασμίᾳ αὐτῆς μακαριότητι, ὅτι C θεωρεῖ ἔκτοτε ὁριστικῶς διατετυπωμένην τὴν γνώμην τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν Ἱεροσολύμων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, οὐδόλως δὲ παραδέχεται ὅτι δύναταί ποτε νὰ προκύψῃ ἀπαισία τις διαφωνία μεταξὺ τῆς σεβασμίας αὐτῆς μακαριότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου ἐν τῷ προκειμένῳ ζητήματι, καθόσον τοῦτο οὐδόλως μετέβαλε τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ φύσιν.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰς ἀπάντησιν· εἴεν δὲ τὰ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη παρὰ κυρίου ὅ τι πλεῖστα ὑγιεινὰ καὶ σωτηριωδέστατα.

,αωοβ', σεπτεμβρίου ιβ'.

Τῆς λίαν ἡμῖν περισπουδάστου σεβασμίας αὐτῆς μακαριότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

(Ὑπογεγραμ.) † ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος.

Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητῷ καὶ D περιποθήτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος κυρίῳ Κυρίλλῳ.

Ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας·

„Τί ἀπήντησεν ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων;"

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος·

„Ἀπαίροντι προχθὲς εἰς Ἱεροσόλυμα τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων καὶ ἐλθόντι κατὰ τὸ εἰκὸς εἰς τελευταίαν ἡμῶν ἐπίσκεψιν, ἐξεφράσαμεν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν ἵνα καταλίπῃ τοποτηρητήν τινα ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, καί, εἰ δυνατόν, αὐτὸν τὸν ἐλλόγιμον ἀρχιμανδρίτην Βενιαμίν· ἀλλ' ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἠρνήσατο, λέγων ὅτι οὐ δύναται καταλιπεῖν τοῦτον ὡς λίαν χρήσιμον ὄντα αὐτῷ· ἡμεῖς δὲ εἴπομεν ὅτι πρόθυμοι ἐσμὲν δέξασθαι

cées à la suite de cette lecture, le saint et grand synode a résolu à l'unanimité que nous transmettions à votre béatitude la douloureuse impression que lui a causé l'annonce inattendue de votre départ, et l'absence du synode de votre béatitude qui en sera la suite. Et cela d'autant plus que, en justifiant son absence, votre béatitude propose la nécessité de réunir auparavant son saint synode, afin de délibérer avec lui sur la présente question, de peur de s'exposer, ainsi qu'elle le dit, à émettre un avis contraire à celui de son saint synode. Le saint et grand synode n'a pas trouvé la raison du départ précipité de votre béatitude suffisante pour justifier son abstention des travaux du saint synode, car si votre béatitude ne pouvait pas prendre personnellement séance, elle pouvait nommer un représentant. D'un autre côté, le doute qu'elle exprime sur la possibilité d'une différence d'opinion entre elle et son synode, a d'autant plus étonné le saint et grand synode que ce doute supposerait, contrairement à la vérité, que le saint synode de Jérusalem examine pour la première fois cette question; tandis que l'accord qui a régné jusqu'à ce jour entre elle et le siège œcuménique et la conduite en tout canonique que votre béatitude a tenue dans les synodes et les assemblées précédentes, a été démontrée en tout conforme à sa lettre patriarcale et synodique, en date du 24 janvier 1869; lettre qui ayant été lue aujourd'hui devant le saint et grand synode, à la demande de tous ses membres, a clairement constaté l'accord parfait de votre saint synode avec tous les sièges patriarcaux de l'Orient. En conséquence le saint et grand synode, suivant une marche en tout conforme à ce qui est exprimé dans la lettre patriarcale et synodique en question, rappelle à votre vénérable béatitude qu'il considère comme depuis lors définitivement formulé l'avis du saint synode de Jérusalem sur cette question, et qu'il n'admet nullement qu'une dissension funeste puisse résulter entre votre vénérable béatitude et son synode, dans la question présente, car celle-ci n'a nullement changé de nature depuis le principe. Voilà ce que nous avions à répondre à votre béatitude.

„Nous prions le Seigneur de lui accorder de longues années de santé et de salut.

„De votre très chère et vénérable béatitude, le frère en Jésus-Christ très affectionné et tout dévoué.

(Signé.) † Anthimos de Constantinople.

„A sa béatitude Cyrillos patriarche de Jérusalem, frère très cher et très désiré en Jésus-Christ, Dieu, de notre modestie."

Sa sainteté et béatitude le pape et patriarche d'Alexandrie:

„Sa béatitude le patriarche de Jérusalem qu'a-t-elle répondu?"

Sa sainteté Anthimos, patriarche œcuménique:

„Lorsque, avant hier, sa béatitude, sur le point de partir pour Jérusalem, est venue, selon l'usage, nous faire ses adieux, nous lui avons exprimé le désir de la voir nommer un représentant auprès du saint et grand synode, et même, si faire se pouvait, le savant archimandrite Benjamin; mais sa béatitude a refusé, disant qu'elle ne pouvait pas laisser l'archimandrite Benjamin qui lui était très nécessaire. A cela nous avons répondu que nous

καὶ ὃν ἂν ἕτερον ἐγκρίνοι διορίσαι· ἀλλ' ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἀντέταξεν, ὅτι στερεῖται ἑτέρου ἀνδρὸς καταλλήλου· ἡμεῖς τότε παρετηρήσαμεν αὐτῷ, ὅτι λίαν κατάλληλον νομίζομεν τὸν ἐνταῦθα διαμένοντα γενικὸν αὐτῆς ἀντιπρόσωπον, τὸν ὁσιώτατον ἡγούμενον τοῦ ἁγιοταφιτικοῦ μετοχίου ἀρχιμανδρίτην Ἰάκωβον· προβαλλομένου δὲ τοῦ μακαριωτάτου τὸ ἐκ τῆς ποδαλγίας ἐκείνου δυσκίνητον, ἡμεῖς καὶ ταύτην αἴροντες τὴν δυσχέρειαν, μεταπεμπόμεθα αὐτόν, εἴπομεν, διὰ τῆς ἡμετέρας ἁμάξης. Πρὸς ταῦτα μηδὲν ἀντειπόντος τοῦ μακαριωτάτου, ἐσπεύσαμεν ἅμα τῇ ἀφ' ἡμῶν ἀναχωρήσει αὐτοῦ προσκαλέσασθαι τὸν ὁσιώτατον ἡγούμενον Ἰάκωβον δι' ἡμετέρου πιττακίου, ὅπως παρουσιάσῃ ὡς τοποτηρητὴς τῆς αὐτοῦ μακαριότητος εἰς τὴν σημερινὴν συνεδρίασιν· ἀλλ' ἰδοὺ ὁποίαν παρὰ προσδοκίαν ἐλάβομεν αὐθημερὸν ἀπάντησιν παρὰ τοῦ ἡγουμένου· ἀναγνώστω ταύτην ὁ γραμματεύς."

Ὁ εὐλαβέστατος ἱεροδιδάσκαλος καὶ γραμματεὺς Κωνσταντῖνος λαβὼν ἀνέγνω τὴν ἀπάντησιν ἔχουσαν ὧδε·

Τὴν ὑμετέραν θειοτάτην καὶ πανσέβαστόν μοι παναγιότητα δουλικῶς προσκυνῶν, τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιὰν πανευλαβῶς κατασπάζομαι.

Ὑποδεξάμενος μετὰ σεβασμοῦ τὸ σήμερον διαπεμφθέν μοι προσκυνητὸν αὐτῆς πιττάκιον, συνεννοήθην μετὰ τοῦ μακαριωτάτου κυριάρχου μου, πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ἐπειδὴ ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἀφῆκεν ἐνθάδε τὸν δοῦλόν της ἐπίτροπον εἰς κυβέρνησιν τῶν λοιπῶν ὑποθέσεων καὶ συμφερόντων τοῦ παναγίου τάφου, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ παρουσιάσοντα ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, εἰδοποιῶ περὶ τούτου κατὰ χρέος τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ παναγιότητι, καὶ ὑποδιατελῶ ἐν ἐπικλήσει τῶν παναγίων αὐτῆς εὐχῶν.

Ἐν Φαναρίῳ, τῇ κδ' σεπτεμβρίου ,αωοβ'.

Ἐλάχιστος δοῦλος
(Ὑπογεγραμ.) ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος.

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Χαλκηδόνος εἶπεν·

„Ἐκ τῆς ἀπουσίας τοποτηρητοῦ τῆς αὐτοῦ μακαριότητος οὐδὲν ζημιοῦται πάλιν ἡ σύνοδος, ἔχουσα τὴν ἐπίσημον γνώμην τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας."

Εἶτα ὁ παναγιώτατος καὶ μακαριώτατος πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ὑπέβαλε τῇ ἐγκρίσει τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τὴν ἑξῆς πρότασιν, ἣν εἶχεν ἐγγράφως συντεταγμένην·

Ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος.

Καθόσον ἀφορᾷ τοὺς πρωτάρχους τῶν παρανομιῶν, ὅσας ἡ παρασυναγωγὴ τοῦ Ὀρτάκιοϊ διεπράξατο, καταφρονήσασα τὸ κῦρος τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξουδενώσασα τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων συνόδων, ἡ μεγάλη αὕτη σύνοδος ἐξετέλεσε πιστῶς τὸ ἱερὸν αὐτῆς καθῆκον, ὡς παρασυναγώγους καὶ σχισματικοὺς αὐτοὺς ἀποκηρύξασα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησία μεθ' ὅσας καὶ ἂν ὑπέστη προσβολὰς ὑπὸ τῶν υἱῶν τῆς ἀνομίας, μεθ' ὅσας καὶ ἂν ἐδοκίμασε πικρίας ὡς ἐκ τῆς ἀπειθείας καὶ περιφρονήσεως, ἣν μέρις τις τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ ἔδειξε πρὸς αὐτὴν καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτῆς, παραπεισθεῖσα καὶ ἀποπλανηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀπατηλῶν εἰσηγήσεων τῶν κακοβούλων, ἐπειδή, λέγω, μεθ' ὅλα ταῦτα οὐδέποτε ἡ ἐκκλησία ἐπελάθετο τῶν μητρικῶν αὐτῆς καθηκόντων, ἀλλά, ὡς ἡ ὄρνις, ἥτις ἐκτείνουσα τὰς πτέρυγας ἐπισυνάγει τὰ νοσσία ἑαυτῆς, ὅπως προφυλάξῃ αὐτὰ ἀπὸ τῶν ἁρπακτικῶν ὀρνέων, οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησία μεριμνᾷ πάντοτε περὶ τῶν τέκνων αὐτῆς, καὶ ἂν τιτρώσκωσι τὰ μητρικὰ αὐτῆς σπλάγχνα· διὰ τοῦτο προάγομαι, ἵνα ὑποβάλω πρότασίν τινα περὶ τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ εἰς τὴν μεγάλην ταύτην σύνοδον.

A nous empresserions d'agréer celui qu'il lui plairait de nommer; mais sa béatitude a répliqué qu'elle n'avait point une autre personne convenable. Nous lui avons alors fait observer que nous croyons convenable pour ces fonctions le représentant général de sa béatitude à Constantinople le pieux supérieur de la succursale du Saint Sépulcre, l'archimandrite Jacques. Comme sa béatitude objectait la difficulté de marcher du pieux supérieur, atteint de la goutte, nous avons répondu, pour lever encore cette difficulté: ,Nous le ferons venir avec notre voiture.' Comme sa béatitude n'a rien répliqué à cela, nous nous sommes hâté, aussitôt après son départ, d'inviter par une lettre le pieux supérieur Jacques à prendre séance, comme représentant de sa béatitude, dans la session d'aujourd'hui; mais voici la réponse que nous avons reçu, contre toute attente, de la part du supérieur. Que le secrétaire nous en donne
B lecture."

Le très pieux docteur Constantin, secrétaire, donna lecture de cette réponse conçue en ces termes:

„Je salue humblement votre très sainte et très vénérable sainteté, et j'embrasse pieusement sa très sainte droite.

„J'ai reçu aujourd'hui avec respect votre vénérable lettre et je me suis concerté avec sa béatitude le patriarche de Jérusalem, mon maître. Comme sa béatitude a commis ici son serviteur pour être son représentant, administrer les autres affaires et veiller aux intérêts du très Saint Sépulcre, mais non pas pour prendre séance en son nom dans le saint et grand synode, j'en avertis, comme il est de mon devoir, votre très vénérable sainteté, et je suis, en invoquant ses très saintes bénédictions,

C Phanar le 24 septembre 1872.

Son très humble serviteur
(Signé.) Jacques, archimandrite."

Son éminence le métropolitain de Chalcédoine a dit:

„Le synode ne perd rien par l'absence du représentant de sa béatitude puisqu'il a la décision officielle de l'église de Jérusalem."

Ensuite sa sainteté et béatitude le pape et patriarche d'Alexandrie a soumis à l'approbation du saint et grand synode la proposition suivante qu'il avait rédigée par écrit:

„Saint et grand synode.

„En ce qui concerne les chefs de tous les actes illégaux que le conciliabule d'Ortakeui a commis, au mépris de l'autorité de l'église et des canons
D des conciles sacrés, le grand synode a fidèlement accompli son saint devoir, en les déclarant *parasynagogistes* et *schismatiques*. Mais comme l'église, malgré toutes les attaques qu'elle a souffertes de ces fils du crime, malgré toute l'amertume dont elle a été abreuvée par la désobéissance et par le mépris qu'une certaine partie du pieux peuple bulgare, séduite et égarée par les conseils trompeurs des méchants, a montré envers l'église et ses ministres; comme, dis-je, malgré cela, l'église n'a jamais oublié ses saints devoirs maternels, mais, pareille à la poule qui étend les ailes et rassemble ses poussins, pour les préserver des oiseaux de proie, l'église veille toujours sur ses enfants, lors même qu'ils blessent ses entrailles, je viens, conformément à ces principes, soumettre au saint et grand synode une proposition concernant le pieux peuple bulgare.

Τὸ κατ' ἐμέ, καίτοι φρονῶ καὶ ἐλπίζω εἰς θεόν, A ὅτι ὁ εὐσεβὴς βουλγαρικὸς λαὸς ἀνανήψας ἀποκηρύξει μετὰ τῆς ἐκκλησίας τοὺς παρασυναγώγους, καὶ εὐφρανεῖ τὴν ἐκκλησίαν δι' ἐνδείξεων ἀξίων τῆς πατρῴας αὐτοῦ εὐσεβείας καὶ ὀρθοδοξίας, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως οὐ θεωρῶ περιττόν, ὅπως ἡ μεγάλη αὐτη σύνοδος, μετὰ τὴν κανονικὴν ποινὴν τῶν ἐξ ἐπιγνώσεως καὶ ἐθελοκακίας παρανομησάντων, λάβῃ πρόνοιαν ἀξιόχρεων καὶ περὶ ἐκείνων, οἵτινες ἐνδέχεται ἵνα παραπεισθῶσιν ὑπὸ τῶν παραμορφούντων τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν.

Ἡ ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως πάντοτε ἐφάνη πρόθυμος ἱκανοποιῆσαι τὰς ἀξιώσεις τῶν Βουλγάρων, ἐφ' ὅσον αὗται οὐκ ἐφαίνοντο ἀντικείμεναι εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τῆς ἱερᾶς νομοθεσίας· ἀλλὰ τῆς προθυμίας ταύτης δεῖγμα νεώτερον καὶ ἀριδηλότερον φρονῶ ὅτι ἁρμόζει, ὅπως παράσχῃ αὐτη καὶ ἐν τῇ παρούσῃ εὐκαιρίᾳ. Ὡς τοιοῦτο δὲ δεῖγμα θεωρῶ καὶ προτείνω τὸ ἀκόλουθον· B

Ἐγκρῖναι ὅπως μετὰ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης ταύτης συνόδου συσκεφθεῖσα συντόνως, καταστρώσῃ σὺν τῷ ὅρῳ καὶ ἰδίαν ἐπίσημον ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν, μαρτυροῦσαν ἀφ' ἑνὸς τὴν ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν Βουλγάρων διηνεκῆ μητρικὴν αὐτῆς πρόνοιαν, καὶ ἐκδηλοῦσαν ἀφ' ἑτέρου, ὅσον οἷόν τε σαφῶς καὶ ἐκπεφασμένως, τὴν προθυμίαν αὐτῆς εἰς τὸ ἱκανοποιῆσαι τοὺς πόθους αὐτῶν, ἅμα ὡς παρουσιασθῶσιν ἐνώπιον τῆς νομίμου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τακτικῶς ἐκλελεγμένοι ἀντιπρόσωποι, διερμηνεύοντες πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ αἰσθήματα καὶ φρονήματα τῶν ἐντολέων αὐτῶν. Τὰ καθ' ἕκαστα τῶν δύο τούτων μερῶν τῆς προτάσεώς μου προτείνω ὑπὸ συζήτησιν, ἐὰν ἡ ἀρχὴ γένηται πρῶτον παραδεκτή.

Τελευτῶν παρατηρῶ, ὅτι τοιαύτη τις πρᾶξις ἐξαλείψει τέλεον πάντα ἐναπολειπόμενον ἐμοὶ τοὐλάχιστον φόβον, μὴ τυχὸν οἱ εὐσεβεῖς βούλγαροι ἐν τῇ ἀγνοίᾳ καὶ ἁπλότητι αὐτῶν ἐξαπατηθέντες καὶ C νῦν ὑπὸ τῶν υἱῶν τῆς ἀνομίας, καὶ παραγνωρίσαντες τὴν μητέρα αὐτῶν ἐκκλησίαν, ἐμπέσωσι μετ' ἐκείνων εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀπωλείας, πρὸς θλίψιν ἀπαρηγόρητον καὶ ὀδύνην διηνεκῆ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος.

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης Γρηγόριος·

„Τοσούτῳ μᾶλλον δικαίαν, εὔλογον καὶ εὐπαράδεκτον κρίνω τὴν τοιαύτην τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας πρότασιν, ὅσῳ τὸ ὁμόφυλον τῶν ἀποστατῶν ἐνδέχεται ἀληθῶς ἐπηρεάσαι τὰ πνεύματα τῶν εὐσεβοφρόνων Βουλγάρων. Ἡ μεγάλη ἐκκλησία σύντονον ἀείποτε ἐνδειξαμένη μέριμναν περὶ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, πέποιθα ὅτι καὶ νῦν προθύμως ἀποδέξεται τὴν προκειμένην πρότασιν καὶ σπεύσει ἐνεργῆσαι, ὅσον τάχος, τὰ δέοντα."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Ἡρακλείας· D

„Ὀρθότατα· ἄλλως τε δὲ τοῦτό ἐστι τὸ μόνον ὑπολειφθὲν ἔτι μέτρον, ἵν' οὕτως ἡ ἐκκλησία συμπληρώσῃ καὶ τὸ ὕστατον πρὸς τὰ ἀποβουκολούμενα αὐτῆς λογικὰ πρόβατα καθῆκον· δι' ὃ καὶ ἐνεργητέον ὡς τάχος."

Ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας·

„Ἐπιδοκιμάζω κἀγὼ τὴν προκειμένην πρότασιν."

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Τορνόβου·

„Ὁμολογουμένως δέον ληφθῆναι τὰ προτεινόμενα μέτρα."

Ὁ εὐλαβέστατος ἀρχιμανδρίτης Γερμανός·

„Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι προθύμως σπεύσει ἡ ἐκκλησία εἰς ἐκπλήρωσιν παντὸς νομίμου πόθου τῶν εὐσεβῶν Βουλγάρων, ὅταν οὗτοι πρότερον ἐπισήμως ἀποκηρύξωσι τοὺς παρασυναγώγους καὶ τὰς παρανομίας αὐτῶν· καὶ τοῦτο ποιήσει, οὐ μόνον πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ ὡς ὀφείλουσα ἐκπληρῶσαι δεδομένην ὑπόσχεσιν. Ἀληθῶς ἐν τῇ κατὰ τὴν λ' ἰανουαρίου συγκροτηθείσῃ ἐν τοῖς πατρι-

„Pour ma part, bien que je pense et que j'espère en Dieu que le pieux peuple bulgare reviendra à lui, reniera avec l'église les *parasynagogistes* et réjouira l'église par des preuves dignes de la piété et de l'orthodoxie de ses pères, malgré cela je ne crois pas inutile que le saint et grand synode, après avoir infligé la punition canonique à ceux qui ont commis des actes illégitimes en connaissance de cause et par mauvais vouloir, prenne sérieusement soin de ceux qui peuvent avoir été égarés par ceux qui déguisent la sainte vérité.

„L'église de Constantinople s'est toujours empressée de satisfaire aux demandes des Bulgares aussi longtemps qu'elles ne paraissaient pas contraires à l'esprit et à la lettre de la législation sacrée; mais je crois qu'il convient de donner une nouvelle et plus éclatante preuve de cet empressement encore aujourd'hui. Comme telle preuve je propose la mesure suivante.

„Qu'il soit décidé que l'église, après avoir mûrement réfléchi avec le saint et grand synode, rédige en même temps que la définition un acte particulier et solennel, qui témoignera de sa sollicitude maternelle et continue pour les pieux bulgares, et qui exprimera d'ailleurs, le plus clairement et le plus expressément possible, son désir de satisfaire à leurs vœux, aussitôt qu'il se présentera devant l'autorité canonique des représentants régulièrement élus, interprètes exacts et fidèles des sentiments et des idées de leurs commettants. Si le principe de ma proposition est admis, je proposerai à la délibération du synode les détails de ces deux parties de ma proposition.

„En finissant je fais observer qu'un pareil acte effacera complètement toute crainte, chez moi du moins, que les pieux bulgares, dans leur ignorance et leur simplicité, trompés, maintenant encore, par les fils de la déloyauté et méconnaissant leur mère l'église, ne tombent avec eux dans l'abîme de la perdition, à l'affliction inconsolable et à la douleur éternelle de tous les orthodoxes."

Sa sainteté le patriarche Grégorios:

„Je crois que la proposition de sa sainteté le patriarche d'Alexandrie est d'autant plus juste, nécessaire et admissible, que la communauté de race des apostats avec les Bulgares pieux, peut influencer les esprits de ces derniers. La grande église qui a toujours montré une sollicitude vigilante pour tout le troupeau orthodoxe, acceptera, j'en ai la conviction, aujourd'hui encore cette proposition et se hâtera de prendre, le plus tôt possible, les mesures convenables."

Son éminence le métropolitain d'Héraclée:

„Fort bien! d'ailleurs c'est la seule mesure qui reste à prendre, pour que l'église accomplisse son dernier devoir envers ses brebis raisonnables égarées; il faut donc agir le plus tôt possible."

Sa béatitude le patriarche d'Antioche:

„J'approuve aussi la proposition."

Son éminence le métropolitain de Tournovo:

„Certes il faut prendre les mesures proposées."

Le très pieux archimandrite Germanos:

„Nul doute, que l'église se hâtera de satisfaire à tous les vœux légitimes des pieux bulgares, lorsqu'ils auront solennellement renié les *parasynagogistes* et leurs méfaits. Elle le fera, non seulement dans l'intérêt de l'orthodoxie, mais encore pour accomplir une promesse déjà faite. En effet dans l'assemblée générale convoquée au patriarcat le 30 janvier, le résolution suivante fut adoptée:

αρχείοις γενικῇ συνελεύσει ἐγένετο παραδεκτὴ ἡ ἑξῆς A
πρότασις·

„Τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον κηρύττει, ὅτι εἶναι πρόθυμον νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ πάλιν πρὸς εἰρηνοποίησιν μερίδος τινὸς τοῦ ὑπ' αὐτὸ ὀρθοδόξου πληρώματος τὰς συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος ἀναγκαίας διαπραγματεύσεις, ὅταν ὁ εὐσεβὴς βουλγαρικὸς λαός, εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε διὰ νομίμων ἀντιπροσώπων εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἀπευθυνόμενος, ἀποδοκιμάσῃ καὶ ἀποκηρύξῃ πανδήμως καὶ ἐπισήμως τὰ ἀνοσιουργήματα τῶν τέως αὐτοῦ, ὡς μὴ ὤφελεν, ἀρχιερέων, καὶ ἀναγνωρίσῃ ἐμπράκτως τὸ κῦρος τῶν ἱερῶν κανόνων, τῶν διεπόντων τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν."

Συνεπείᾳ δὲ τῆς ἀποφάσεως ταύτης δύο ἐξέδωκεν ἡ ἐκκλησία ἐγκυκλίους ἐπιστολὰς κατὰ φεβρουάριον καὶ μάρτιον, τὴν μὲν πρώτην βουλγαριστὶ καὶ ἑλληνιστί, τὴν δὲ μόνον ἑλληνιστί. Διὰ τοῦτο δέον, ὅπως καὶ αὖθις διακηρύξῃ τὴν αὐτὴν πρόθεσιν καὶ ἀπό- B
φασιν.

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Δέρκων·

„Ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῆς τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας προτάσεως ἀποκείσθω τῇ διαγνώσει τῆς μεγάλης ἐκκλησίας."

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε·

„Μάλιστα, μάλιστα."

Εἶτα ὁ πατριαρχικὸς γραμματεὺς προσάγει τῷ παναγιωτάτῳ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ τὸν τύπον τῆς καθαιρέσεως τῶν τριῶν ἀρχιερέων, Σοφίας Δωροθέου, Νυσσάβας Παρθενίου καὶ Βελισσοῦ Γενναδίου, ὃς καὶ ἐγκριθεὶς ὑπογράφεται ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων. Εἶτα ἕτερος γραμματεὺς φέρει τὸν ὅρον ἀντιγεγραμμένον ἐν μεμβράνῃ.

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος εἶπεν·

„Ἀναγνωσθήτω ὑπό τινος τῶν τῆς ἐπιτροπῆς." C

Ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Διδυμοτείχου λαβὼν τὸν ὅρον καὶ στὰς ἐν μέσῳ μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἀναγινώσκει αὐτὸν ἔχοντα ὧδε·

Ὅρος τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσης ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ δευτέρῳ, ἰνδικτιῶνος α', κατὰ μῆνα σεπτέμβριον.

„Προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ἡμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος," τὸ τῆς ἐκλογῆς ἡμῖν σκεῦος ἐντέλλεται, λύκους τε βαρεῖς μὴ φειδομένους τοῦ ποιμνίου καὶ ἄνδρας διεστραμμένα λαλοῦντας, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν, ἀναστήσεσθαι ἐν μέσῳ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας προαγορεύων, καὶ γρηγορεῖν ἡμᾶς D
διὰ τοῦτο παρακελευόμενος.

Τοιούτους τοίνυν ἄνδρας καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῷ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου κλίματι ἐκ μέσου τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ ἐξαναστάντας, καὶ φυλετισμοῦ καινήν τινα δόξαν ἀπὸ τοῦ γεηροῦ βίου τῇ ἐκκλησίᾳ παρεισαγαγεῖν τολμήσαντας, καὶ καταφρονητὰς τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων γενομένους, πρωτοφανῆ ἐπ' ἀθετήσει αὐτῶν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστῆσαι ἀπαυθαδιάσαντας, μετ' ἐκπλήξεως καὶ ἄλγους καρδίας καταμαθόντες, τὸν ζῆλον τοῦ κυρίου, ὡς εἰκός, ἀνεζωσμένοι καὶ τὴν τοῦ κακοῦ διάδοσιν ἐν μέσῳ τοῦ εὐσεβοῦς τούτου λαοῦ ἀνακόψαι ἀξιοχρέως προνοούμενοι, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συνεληλύθαμεν.

Καὶ δὴ ἐν κατανύξει ψυχῆς τὴν ἄνωθεν παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων χάριν ἐπικαλεσάμενοι, καὶ τὸ

„Le patriarcat œcuménique déclare qu'il est disposé à reprendre les négociations qui, conformément avec les canons sacrés, sont nécessaires, pour rendre la paix à une partie du troupeau orthodoxe qui lui est soumis, lorsque le pieux peuple bulgare, soit directement, soit par des représentants réguliers, s'adressera au patriarcat pour désapprouver et répudier solennellement et officiellement les actes sacrilèges de ceux qui furent, par malheur, ses prélats, et reconnaître par des faits l'autorité des canons sacrés qui régissent l'église orientale."

„Par suite de cette résolution l'église a rendu deux lettres encycliques, au mois de février et au mois de mars, la première en bulgare et en grec, la seconde en grec. C'est pour cela qu'elle doit déclarer de nouveau la même intention et la même résolution."

Son éminence le métropolitain de Derci:

„Que le mode d'exécution de la proposition de sa béatitude le patriarche d'Alexandrie soit laissé à la résolution de la grande église."

Le saint synode a dit:

„Fort bien, fort bien."

Ensuite le secrétaire du patriarcat présenta à sa sainteté le patriarche œcuménique l'acte de dégradation des trois prélats; de celui de Sophia, Dorothéos; de Nyssava, Parthénios, et de Vélissos, Gennadios, lequel acte après avoir été approuvé par le saint synode, fut signé par les patriarches, les archevêques et les évêques. Ensuite un autre secrétaire apporta la définition copiée sur parchemin.

Ensuite sa sainteté le patriarche œcuménique Anthimos a dit:

„Q'un membre de la commission donne lecture de la définition."

Alors son éminence le métropolitain de Didymotichon prit la définition et, debout au milieu du synode, il en fit la lecture à haute voix, en ces termes:

Définition du grand et saint synode réuni à Constaatinople au mois de septembre de l'année mil-huit-cent soixante-douze, la Ire de l'indiction.

„Prenez donc garde à vous-mêmes, et à tout le troupeau sur lequel le Saint-Esprit vous a établis évêques, pour paître l'église de Dieu qu'il a acquise de son propre sang." Voilà ce que nous ordonne l'instrument choisi, nous annonçant que, „il s'élèvera au milieu de l'église des loups ravisseurs qui n'épargneront pas le troupeau, et des gens qui annonceront des choses pernicieuses, afin d'attirer les disciples après eux;" c'est pourquoi il nous exhorte à veiller.

Ayant appris avec douleur et surprise que de telles gens se sont élevés dernièrement dans la circonscription du siège œcuménique, du milieu du peuple pieux des Bulgares; des gens qui ont osé introduire dans l'église une nouvelle croyance, celle du *phylétisme*, issue de la vie séculière; qui ont eu l'audace de mépriser les canons divins et sacrés et de former un conciliabule *phylétique* nouveau, afin de détruire ces canons, nous nous sommes inspirés du zèle du Seigneur, comme nous le devions, et nous nous sommes réunis au nom du grand Dieu, notre sauveur Jésus-Christ, afin de prévenir et d'arrêter la propagation du mal au milieu de ce peuple pieux.

Ayant ainsi invoqué, l'âme toute contrite, la grâce divine du père de toutes les lumières, et,

εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, „ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι,“ εἰς μέσον προθέμενοι, τὸν μὲν φυλετισμὸν πρός τε τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ ἀπ᾽ αἰώνων τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας πολίτευμα ἀντιπαρεξετάσαντες, οὐχ ὅπως ξένον, ἀλλὰ καὶ πολέμιον ἄντικρυς αὐτοῖς κατεφωράσαμεν, τὰς δὲ παρανομίας, τὰς ἐπὶ συστάσει γενομένας τῆς φυλετικῆς αὐτῶν παρασυναγωγῆς, καθ᾽ ἑκάστας ἀπαριθμηθείσας, ὑπὸ τοῦ συντάγματος τῶν ἱερῶν κανόνων ἀναφανδὸν κατεξελεγχομένας κατείδομεν.

Διὸ καὶ μετὰ τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν „ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμενοι, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνοντες, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπίγγων τοῦ πνεύματος πανευφήμων ἀποστόλων, τῶν τε ἁγίων ἑπτὰ οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν· ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος αὐγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέρρντα,“ ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀποφαινόμεθα·

α΄. Ἀποκηρύττομεν κατακρίνοντες καὶ καταδικάζοντες τὸν φυλετισμόν, τουτέστι τὰς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἔρεις καὶ ζήλους καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀντικείμενον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τῶν μακαρίων πατέρων ἡμῶν, „οἳ καὶ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ὑπερείδουσι, καὶ ὅλην τὴν χριστιανικὴν πολιτείαν διακοσμοῦντες πρὸς θείαν ὁδηγοῦσιν εὐσέβειαν“.

β΄. Τοὺς παραδεχομένους τὸν τοιοῦτον φυλετισμὸν καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ τολμῶντας παραπηγνύναι καινοφανεῖς φυλετικὰς παρασυναγωγὰς κηρύττομεν, συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἀλλοτρίους τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο σχισματικούς. Ἑπομένως, τοὺς ἀποσχίσαντας ἑαυτοὺς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, καὶ ἴδιον θυσιαστήριον πήξαντας, καὶ ἰδίαν φυλετικὴν παρασυναγωγὴν συστησαμένους, ἤτοι τοὺς προκαθαιρεθέντας καὶ ἀφορισθέντας, Ἱλαρίωνα τὸν ποτὲ Μακαριουπόλεως, Πανάρετον τὸν ποτὲ Φιλιππουπόλεως, Ἱλαρίωνα τὸν ποτὲ Λοφτσοῦ, Ἄνθιμον τὸν ποτὲ Βιδύνης, καὶ τοὺς ἤδη καθαιρεθέντας, Δωρόθεον τὸν τέως Σοφίας, Παρθένιον τὸν τέως Νυσσάβας, Γεννάδιον τὸν τέως Βελισσοῦ, καὶ τοὺς ὑπ᾽ αὐτῶν ἀνιέρως χειροτονηθέντας ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς τε καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς κοινωνοῦντας καὶ συμφρονοῦντας καὶ συμπράττοντας αὐτοῖς, καὶ τοὺς δεχομένους ὡς κυρίας καὶ κανονικὰς τὰς ἀνιέρους αὐτῶν εὐλογίας τε καὶ ἱεροπραξίας, κληρικούς τε καὶ λαϊκούς, κηρύττομεν σχισματικοὺς καὶ ἀλλοτρίους τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Ταῦτα οὕτω διοριζόμενοι, δεόμεθα τοῦ παναγάθου καὶ φιλανθρώπου θεοῦ καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τελειωτοῦ τῆς ἡμετέρας πίστεως, ἵνα τὴν μὲν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν διατηρῇ ἄμωμον καὶ ἀλώβητον ἀπὸ πάσης νεωτερικῆς λύμης, ἐρηρεισμένην ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν· τοῖς δὲ ἑαυτοὺς ἀπ᾽ αὐτῆς ἀποσχίσασι καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ φυλετισμοῦ δόξῃ τὴν παρασυναγωγὴν αὐτῶν πήξασι δῷ μετάνοιαν, εἴ πως ποτὲ ἀνανήψαντες καὶ τὰ ἑαυτῶν ἀποπτύσαντες προσέλθοιεν τῇ μιᾷ, ἁγίᾳ, καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ· ἵνα ἐν αὐτῇ δοξάζωσι μετὰ πάντων τῶν ὀρθοδόξων τὸν μέγαν τῆς εἰρήνης ἄγγελον καὶ θεόν, τὸν ἐλθόντα καταλλάξαι πάντας καὶ εἰρήνην εὐαγγελίσασθαι τοῖς ἐγγύς τε καὶ μακράν· ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

A ayant exposé au milieu de nous l'évangile du Christ, „où se trouvent tous les trésors secrets de la sagesse et de la connaissance,“ nous avons examiné et comparé le *phylétisme* avec la doctrine évangélique et la constitution de l'église de Dieu, établies depuis des siècles, et nous avons constaté que, non seulement c'est un principe étranger, mais qu'il leur est complètement hostile. Nous avons aussi constaté, après en avoir fait le dénombrement exact, que tous les actes illégaux, commis pour établir leur conciliabule *phylétique*, sont ouvertement réprouvés par la constitution des canons sacrés.

C'est pourquoi, d'accord avec nos saints pères inspirés de Dieu, „acceptant de tout notre cœur les canons sacrés et conservant inébranlable tout ce que ces canons ordonnent, c'est-à-dire ceux des bienheureux apôtres, proclamés par les trompettes de l'Esprit-Saint; ceux des sept saints conciles œcu-
B méniques, ceux des conciles locaux réunis pour rendre de semblables décrets et ceux de nos saints pères, car ils ont tous, inspirés par la lumière du même esprit, ordonné ce qui était utile,“ nous déclarons au nom du Saint-Esprit:

I. Nous réprouvons, nous blâmons et nous condamnons le *phylétisme,* c'est-à-dire les distinctions de races, les querelles, l'émulation et les divisions nationales dans l'église de Jésus-Christ, comme opposé à la doctrine de l'évangile et aux canons sacrés de nos bienheureux pères „qui soutiennent la sainte église, et maintiennent en bon ordre la communauté chrétienne qu'ils dirigent dans la voie de la divine piété“.

II. Nous déclarons, d'accord avec les canons sacrés, étrangers à l'église une, sainte, catholique et apostolique, et réellement *schismatiques,* tous ceux qui admettent ce *phylétisme* et qui osent fonder sur ce
C principe des conciliabules *phylétiques* nouveaux. Par conséquent nous déclarons schismatiques et étrangers à l'église orthodoxe du Christ tous ceux qui se sont séparés eux-mêmes de l'église orthodoxe, qui ont dressé un autel particulier et qui ont formé un conciliabule *phylétique;* c'est-à-dire les prélats précédemment dégradés et excommuniés, Hilarion ci-devant de Macariopolis, Panarétos ci-devant de Philippopoli, Hilarion ci-devant de Loftza, Anthimos ci-devant de Vidin, et les prélats qui viennent d'être dégradés: Dorothéos ci-devant de Sophia, Parthénios ci-devant de Nyssava, Gennadios ci-devant de Vélissos; les prêtres et les diacres qu'ils ont illégalement ordonnés, tous ceux qui sont en communion avec eux, qui partagent leurs doctrines et qui leur prêtent leur concours; ainsi que tous ceux qui acceptent comme réelles et canoniques leurs bénédictions et leurs cérémonies, qu'ils
D soient ecclésiastiques ou laïques.

Ayant ainsi défini, nous prions Dieu très bon et très miséricordieux, notre seigneur Jésus-Christ, le chef et le consommateur de notre foi, de conserver sa sainte église pure et intacte de toute contagion des innovations, appuyée sur le fondement des apôtres et des prophètes, et d'accorder le repentir à ceux qui se sont séparés d'elle et qui ont appuyé leur conciliabule sur l'idée du *phylétisme,* pour qu'ils puissent enfin, venant à résipiscence et abjurant leurs erreurs, retourner à l'église une, sainte, catholique et apostolique, pour y adorer avec tous les orthodoxes le grand messager de paix, Dieu, qui est venu réunir tous les hommes et annoncer la paix à ceux qui sont près et loin; car c'est à lui que sont dûs toute gloire, tout honneur et toute adoration, avec le Père et le Saint-Esprit, dans les siècles. Amen.

Εὑρεθέντα πιστῶς καὶ ἀκριβῶς ἀντιγεγραμμένον ὑπέγραψαν αὐτὸν ἐφεξῆς μόνοι οἱ πατριάρχαι, οἱ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι κατὰ τήνδε τὴν τάξιν·

† ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου ὁρίσας ὑπέγραψα.

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακεὶμ ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἱερόθεος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Κύπρου ἀρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Δέρκων Νεόφυτος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Ἰκονίου Σωφρόνιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Ἀγκύρας Χρύσανθος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Αἴνου Μελέτιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Γαβριὴλ ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Σωζουαγαθουπόλεως Θεόφιλος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Ἴμβρου Παΐσιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Βελεγράδων Ἄνθιμος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Νύσσης Καλλίνικος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Σβορνικίου Διονύσιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Λιτίτζης Ἰγνάτιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Βράτζης Παΐσιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Μελιτουπόλεως Εὐγένιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Ἀναστασιουπόλεως Κύριλλος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Παμφίλου Διονύσιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Χαριουπόλεως Γεννάδιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Ἀργυρουπόλεως Ἀθανάσιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

† ὁ Λαοδικείας Παρθένιος ὁρίσας ὁμοίως ὑπέγραψα.

Εἶτα ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος προσευξάμενος διέλυσε τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον.

† ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ παναγιωτάτου πατριάρχου πρώην Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Ἀνθίμου τοῦ Βυζαντίου.

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος.

† ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ.

† ὁ πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Σωφρόνιος.

† ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἱερόθεος.

† ὁ Κύπρου ἀρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος.

A La copie, ayant été trouvée fidèle et exacte, a été signée seulement par les patriarches, les métropolitains et les évêques dans l'ordre suivant:

† Anthimos, patriarche de Constantinople, votant en même temps pour sa sainteté Anthimos de Byzance, ancien patriarche de Constantinople, a défini et signé.

† Grégorios, ancien patriarche de Constantinople, a également défini et signé.

† Joachim, ancien patriarche de Constantinople, a également défini et signé.

† Sophronios, patriarche et pape d'Alexandrie, a également défini et signé.

† Hiérothéos, patriarche d'Antioche, a également défini et signé.

† Sophronios, archevêque de Chypre, a également défini et signé.

† Agathanghélos d'Ephèse a également défini
B et signé.

† Panarétos d'Héraclée a également défini et signé.

† Dionysios de Nicomédie a également défini et signé.

† Ioannicios de Nicée a également défini et signé.

† Gérasimos de Chalcédoine a également défini et signé.

† Néophytos de Derci a également défini et signé.

† Grégorios de Tournovo a également défini et signé.

† Dionysios de Didymotichon a également défini et signé.

† Sophronios d'Iconion a également défini et signé.

† Chrysanthos d'Ancyre a également défini et signé.

† Mélétios d'Enos a également défini et signé.

† Gabriel de Samos et d'Icarie a également
C défini et signé.

† Théophilos de Sozouagathopolis a également défini et signé.

† Païsios d'Imbros a également défini et signé.

† Anthimos de Vélégrada a également défini et signé.

† Callinicos de Nyssa a également défini et signé.

† Dionysios de Svornic a également défini et signé.

† Ignatios de Lititza a également défini et signé.

† Païsios de Vratza a également défini et signé.

† Eugénios de Mélitopolis a également défini et signé.

† Cyrillos d'Anastasiopolis a également défini et signé.

† Dionysios de Pamphilos a également défini et signé.

† Gennadios de Chariopolis a également défini et signé.

D † Athanasios d'Argyropolis a également défini et signé.

† Parthénios de Laodicée a également défini et signé.

Ensuite sa sainteté le patriarche œcuménique récita la prière et congédia le saint et grand synode.

† Anthimos, patriarche de Constantinople votant en même temps pour sa sainteté Anthimos de Byzance, ancien patriarche de Constantinople.

† Grégorios, ancien patriarche de Constantinople.

† Joachim, ancien patriarche de Constantinople.

† Sophronios, patriarche et pape d'Alexandrie.

† Hiérothéos, patriarche d'Antioche.

† Sophronios, archevêque de Chypre.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην A
τοῦ Σωζουαγαθουπόλεως Θεοφίλου.
† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος.
† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος.
† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος.
† ὁ Χαλκηδόνος Γεράσιμος.
† ὁ Δέρκων Νεόφυτος.
† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος.
† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος.
† ὁ Ἰκονίου Σωφρόνιος.
† ὁ Ἀγκύρας Χρύσανθος.
† ὁ Αἴνου Μελέτιος.
† ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Γαβριήλ.
† ὁ Ἴμβρου Παΐσιος.
† ὁ Βελεγράδων Ἄνθιμος.
† ὁ Νύσσης Καλλίνικος.
† ὁ Σβορνικίου Διονύσιος.
† ὁ Λιτίτζης Ἰγνάτιος.
† ὁ Βράτζης Παΐσιος. B
† ὁ Μελιτουπόλεως Εὐγένιος.
† ὁ Ἀναστασιουπόλεως Κύριλλος.
† ὁ Παμφίλου Διονύσιος.
† ὁ Χαριουπόλεως Γεννάδιος.
† ὁ Ἀργυρουπόλεως Ἀθανάσιος.
† ὁ Λαοδικείας Παρθένιος.

ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος Δωρόθεος Εὐελπίδης, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Σεβαστείας Παϊσίου.

ὁ μέγας ἀρχιμανδρίτης Βενέδικτος.

ὁ σχολάρχης τῆς ἐν Χάλκῃ θεολογικῆς σχολῆς ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Φωτεινός.

ὁ σχολάρχης τῆς μεγάλης τοῦ γένους σχολῆς ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος Βρυέννιος.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος Γλυκᾶς.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰωάννης Ἀναστασιάδης.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἱλαρίων Κανάκης.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Ἀφθονίδης. C

ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἁγίου ὄρους ἀρχιμανδρίτης Γεννάδιος Λαυριώτης.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Πορφύριος Ἐσφιγμενίτης.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐγένιος Χρυσοχέρης.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Κύριλλος Γρηγοριάδης.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀμβρόσιος Χρηστίδης.

ὁ πρωτοσύγκελλος Καλλίνικος Φωτιάδης.

ὁ ἡγούμενος τοῦ ἐν Βαλατᾷ σιναϊτικοῦ μετοχίου ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος.

ὁ μέγας σύγκελλος Μητροφάνης.

ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος Κωνσταντῖνος.

ὁ ἱεροδιάκονος Γρηγόριος Ζιγαβηνός.

ὁ ἱεροδιάκονος Κωνσταντῖνος Βαφείδης.

ὁ ἱεροδιάκονος Κωνσταντῖνος Βαλιάδης.

ὁ μοναχὸς Ἀρσένιος Ἰβηρίτης.

ὁ γραμματεὺς τῆς ἱερᾶς συνόδου ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος Εὐτυχίδης.

† Agathanghélos d'Ephèse, votant en même temps pour Théophilos de Sozoagathopolis.
† Panarétos d'Héraclée.
† Dionysios de Nicomédie.
† Ioannicios de Nicée.
† Gérasimos de Chalcédoine.
† Néophytos de Derci.
† Grégorios de Tournovo.
† Dionysios de Didymotichon.
† Sophronios d'Iconium.
† Chrysanthos d'Ancyre.
† Mélétios d'Enos.
† Gabriel de Samos et d'Icarie.
† Païsios d'Imbros.
† Anthimos de Vélégrada.
† Callinicos de Nyssa.
† Dionysios de Svornic.
† Ignatios de Lititza.
† Païsios de Vratza.
† Eugénios de Mélitopolis.
† Cyrillos d'Anastasiopolis.
† Dionysios de Pamphilos.
† Gennadios de Chariopolis.
† Athanasios d'Argyropolis.
† Parthénios de Laodicée.

Dorothéos Evelpidès, grand protosyncelle, votant en même temps pour sa grandeur Païsios évêque de Sévastia.

Bénédictos, archimandrite.

Grégorios Photinos, directeur de l'école de théologie de Halki.

Philothéos Bryennios, directeur de la grande école patriarcale.

Nicéphoros Glycas, archimandrite.

Jean Anastasiadès, archimandrite.

Hilarion Canacès, archimandrite.

Germanos Aphthonidès, archimandrite.

Gennadios de Lavra, archimandrite, représentant ordinaire de la montagne sacrée.

Porphyrios d'Esphigménou, archimandrite.

Eugénios Chrysochérès, archimandrite.

Cyrillos Grégoriadès, archimandrite.

Ambrosios Chrestidès, archimandrite.

Callinicos Photiadès, protosyncelle.

Parthénios, supérieur de la succursale du mont Sinaï à Balata.

Métrophanès, grand syncelle.

Constantin, grand archidiacre.

Grégorios Zigabénos, diacre.

Constantin Vaphiadès, diacre.

Constantin Valiadès, diacre.

Arsénios d'Ibères, moine.

Callinicos Eutychidès, archimandrite, premier secrétaire du saint synode permanent.

d.

Conventus postsynodalis et definitionis dogmaticae promulgatio *

1872 septembris 17/29.

Τὴν ἐπιοῦσαν (κυριακήν), ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, χοροστατούντων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Ἀνθίμου, τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κυρίου Σωφρονίου, τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας κυρίου Ἱεροθέου, τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κυρίου Σωφρονίου, καὶ δεκαπέντε ἀρχιερέων, συνοδικῶν τε καὶ μή, τῶν μητροπολιτῶν Ἐφέσου, Νικομηδείας, Νικαίας, Χαλκηδόνος, Δέρκων, Τορνόβου, Διδυμοτείχου, Ἰκονίου, Ἀγκύρας, Σάμου, Σωζουαγαθουπόλεως, Ἴμβρου, Βελεγράδων, Νύσσης καὶ Σβορνικίου, ἀνεγνώσθη μετὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Διδυμοτείχου, φοροῦντος ὠμοφόριον καὶ ἐπιτραχήλιον, ὁ ὅρος τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, ἐν βαθείᾳ συγκινήσει.

Ἀκολούθως ὡμίλησε λόγον πρόσφορον τῇ περιστάσει ὁ ἱεροκήρυξ κύριος Ν. Γλυκᾶς ἀρχιμανδρίτης, ἐξηγήσας σαφῶς καὶ εὐκρινῶς τὰ τοῦ φυλετισμοῦ, ἅμα δὲ καταδείξας πῶς δεῖ ἡμᾶς προσφέρεσθαι, συμφώνως τῷ εὐαγγελικῷ πνεύματι, πρὸς τοὺς ἀποπλανηθέντας ὁπωσδήποτε βουλγάρους ἀδελφούς, καὶ ἀποσχίσαντας, ὡς μὴ ὤφελεν, ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἅτε παραδεχομένους τὰς πράξεις τῆς ἐν Μεσαχώρῳ παρασυναγωγῆς τῶν ποτὲ ἀρχιερέων Μακαριουπόλεως, Φιλιππουπόλεως, Λοφτσοῦ, Βιδύνης

* B. D. Calliphron, Ἐκκλησιαστικὴ ἐπιθεώρησις, περίοδος β', t. IV (Constantinopoli, 1873), p. 94-6.

καὶ τῶν ἐσχάτως τῇ καθαιρέσει ἐπίσης ὑποβληθέντων A Σοφίας, Νυσσάβας καὶ Βελισσοῦ.

Orationem illam Nicephori Glyca hic inserendam duximus:

Παναγιώτατοι καὶ μακαριώτατοι ἱεράρχαι.

„Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.“ (Κορ. Α', ε', 4-5.)

Ἠκούσατε, ἀκροαταὶ εὐσεβεῖς καὶ ὀρθόδοξοι, τὸν ὅρον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου δημοσίως ἀναγνωσθέντα· κατεννοήσατε τὴν ἐπίσημον ταύτην πρᾶξιν τῆς ἐκκλησίας, δι' ἧς ἀποκηρύττονται ὡς σχισματικοὶ καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀλλότριοι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ φυλετισμοῦ καὶ τῆς βουλγαρικῆς παρασυναγωγῆς θιασῶται. Ἀλλ' ὁποίαν ἄρα ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν εἰς B ὑμᾶς ἡ ἀνάγνωσις τοῦ συνοδικοῦ τούτου ὅρου, καὶ ὁποῖα αἰσθήματα διήγειρεν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς ἐκκλησίας, περὶ τῆς ὁποίας τοσοῦτον διάφοροι καὶ ἀντίθετοι ἐξεδηλώθησαν γνῶμαι καὶ πόθοι, καὶ ἀνάλογοι ἑπομένως προσπάθειαι κατεβλήθησαν;

Πάντες βεβαίως εὐχαριστοῦμεν καὶ δοξάζομεν σήμερον ἀπὸ ψυχῆς τὸν θεόν, διότι, μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας καὶ τὰ παρεμβληθέντα πολυειδῆ καὶ ποικίλα προσκόμματα, ἡ σύνοδος ἠδυνήθη, χάριτι θείᾳ καὶ βοηθείᾳ, νὰ ἀποπερατώσῃ ἡσύχως καὶ εἰρηνικῶς καὶ ἀνεπηρεάστως τὸ ἔργον αὐτῆς. Ἀλλὰ διατί ἆρά γε, ἠδύνατό τις εὐλόγως νὰ παρατηρήσῃ, διατί, μεθ' ὅλην τὴν ἐνδόμυχον τῆς ψυχῆς εὐχαρίστησιν, ἀνέκφραστός τις καὶ ἀκούσιος ἀθυμία καὶ θλίψις κατέχει συγχρόνως τὴν καρδίαν ἡμῶν, καὶ ἐκδηλοῦται ἐπαισθητῶς εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα;

Δίκαιον ἔχετε, χριστιανοὶ ἀδελφοί, νὰ χαίρητε καὶ C νὰ λυπῆσθε ταὐτοχρόνως σήμερον διὰ τὰ γενόμενα. Τοιαύτη τίς ἐστιν ἡ φύσις τοῦ πράγματος, καὶ τοιαῦτα ἐξ ἀνάγκης ἀντίθετα πρέπει νὰ διεγείρῃ ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν καρδίαν ἑκάστου αἰσθήματα.

Ὅταν τῳόντι, ἀφέντες κατὰ μέρος πᾶσαν ἄλλην ἰδέαν καὶ σκέψιν περὶ τῶν ἐνδεχομένων συνεπειῶν τοῦ ζητήματος, θελήσωμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὰ γενόμενα ὑπὸ μόνην τὴν θρησκευτικήν, ὅ ἐστι, τὴν ἀληθῆ καὶ πραγματικὴν αὐτῶν ἔποψιν, ὑφ' ἣν καὶ παρουσιάζονται σήμερον ὑπὸ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας, ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη πρᾶξις, τουτέστιν, ἡ ἐπίσημος ἀποκήρυξις τῶν ὀπαδῶν τῆς βουλγαρικῆς παρασυναγωγῆς, ἐστὶν ἐκπλήρωσις καθήκοντος τῶν ποιμένων τῆς ἐκκλησίας, ἀπαραιτήτου μὲν καὶ ἀναποδράστου καταστάντος διὰ τὴν τῶν πραγμάτων φοράν, λυπηροῦ ὅμως διὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, καὶ διὰ πᾶσαν ψυχὴν χριστιανικὴν εὐσεβῆ καὶ ὀρθόδοξον.

Καὶ ὅτι μὲν ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς ἐκκλησίας ἐστὶ D πραγματικῶς θλιβερὰ καὶ πένθιμος, πολλῶν δακρύων καὶ θρήνων ἀξία, δὲν εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ τὸ ἐννοήσωμεν· διότι τί εἶναι τῳόντι, ὑπὸ τὴν θρησκευτικὴν ἔποψιν ἐξεταζομένη, ἡ ἀποκήρυξις τῶν φυλετιστῶν, ὡς σχισματικῶν; Καὶ τί ἄλλο, εἰμὴ τιμωρία ἐκκλησιαστικὴ ἐκ τῶν βαρυτέρων, ἐπιβαλλομένη εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀποσκιρτῶντας, καὶ ἐπιμένοντας πεισματωδῶς εἰς τὴν ἀποστασίαν αὐτῶν; Εἶναι ἀποκλήρωσις ἀπειθούντων υἱῶν, εἶναι ἐκκοπὴ σεσηπότων μελῶν ἀπὸ τοῦ ὑγιοῦς τῆς ἐκκλησίας σώματος· εἶναι, δι' ἄλλων λόγων, ἀπαλλοτρίωσις ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ παράδοσις, οἴμοι! τῷ σατανᾷ, καθὼς ἐμφαντικώτατα λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος· „Παράδοτε τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός.“ Ὅταν δὲ ἀναλογισθῶμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, οἱ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀπαλλοτριωθέντες καὶ παραδοθέντες τῷ σατανᾷ, εἰσὶν ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐν Χριστῷ, καὶ μέχρι χθὲς καὶ πρώην συνηνωμένοι μεθ' ἡμῶν, καὶ κοινωνοὶ τῶν αὐτῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, τότε κατανοοῦμεν τὸ κατέχον τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἄλγος καὶ τὴν ὀδύνην.

Ποῖος τῳόντι ἐξ ἡμῶν, χριστιανοὶ ἀδελφοί, ὅσον ἀδιάφορος καὶ ἂν φαίνηται, δὲν συνῃσθάνθη ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ ὅρου συνεχομένην τὴν καρδίαν του, καὶ ὑπό τινος ἀκουσίου φρίκης κατεχομένην, ἀναλογιζόμενος τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀποκοπέντων; Πόσην ἄρα ὀδύνην καὶ θλίψιν δὲν ἐδοκίμασε καὶ ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς συνόδου ἐν τῇ ἀποφάσει καὶ τῇ ὑπογραφῇ τῆς ἀποκηρύξεως! ἀλλ' ἡ ἰδέα τοῦ καθήκοντος, παρουσιαζομένη ἐπιτακτικὴ εἰς τὴν ἑκάστου διάνοιαν, ἐπέβαλλε σιγὴν εἰς τὰ ὀδυνηρὰ ταῦτα τῆς καρδίας αἰσθήματα.

Τὴν θλιβερὰν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἔμελλε πάντως νὰ προξενήσῃ εἰς πάντας ἡ διακήρυξις τοῦ σχίσματος, ἠγωνίσθησαν παντὶ σθένει νὰ ἐκμεταλλευθῶσι καὶ οἱ τοῖς φυλετισταῖς συμπαθοῦντες, καὶ τοὺς ἀφελεστέρους νὰ παραπείσωσι, νῦν μὲν τὸ συμφέρον τῆς ἐκκλησίας προβάλλοντες, νῦν δὲ οἰκονομίαν καὶ ἐπιείκειαν συνιστῶντες καὶ συμβουλεύοντες.

Καὶ ὅτι μὲν τὸ φύσει ἀόριστον συμφέρον καὶ μόνῳ τῷ θεῷ ἀποχρώντως γνωστὸν ὀφείλει νὰ ὑποχωρῇ ἀπέναντι τοῦ σαφοῦς καὶ ὡρισμένου καθήκοντος, τοῦτο οὐδεὶς ἠδύνατο σπουδαίως νὰ διαμφισβητήσῃ ποτέ. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς οἰκονομίας, τὰς ὁποίας μέχρις ἐσχάτων τινὲς συνεβούλευον, ἡ ἐκκλησία ἔπραξε τοσαύτας ἐν διαστήματι δεκαπέντε περίπου ἐτῶν, ὥστε μένει ἀμφίβολον, ἐὰν ἡ ἱστορία θέλει κατακρίνει τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν δι' ἔλλειψιν, ἤ, τοὐναντίον, δι' ὑπερβολὴν ἐπιεικείας καὶ ἀνοχῆς. Καὶ ἵνα τὰ λοιπὰ παραλείψωμεν, ἀλλ' ἡ εὐαγγελικὴ ὄντως καὶ χριστομίμητος αὐταπάρνησις τοῦ ποιμενάρχου τῆς ἐκκλησίας τοῦ πορευθῆναι καὶ ζητῆσαι ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ τοὺς ἀποπλανηθέντας μέχρι τῆς κατοικίας αὐτῶν, ποίας χρηστότητος καὶ ἐπιεικείας ἀπολείπει ὑπερβολήν;

Οὐδεὶς ἀρνεῖται τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς συγκαταβάσεως εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν εἶναι ἀπεριόριστον. Μόνος ὁ θεός, ὁ ἄπειρον ἔχων τὴν σοφίαν καὶ ἀγαθότητα, δύναται, διὰ λόγους τῆς θείας αὐτοῦ προνοίας ἀνεξερευνήτους, νὰ δεικνύῃ πολλάκις ἐπ' ἄπειρον μακροθυμίαν καὶ ἀνοχήν· ἡ δὲ ἐκκλησία, ὡς ἐξ ἀνθρώπων συνισταμένη, περιορίζεται ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῆς, πρῶτον μέν, ὑπὸ σαφῶν καὶ ὡρισμένων κανόνων, καὶ δεύτερον, ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν· ὅταν δηλονότι οἱ παραβάται τοῦ θείου νόμου καὶ τῶν κανόνων ὑπερβῶσι τῆς μετριότητος τὰ ὅρια, καὶ καταντήσωσιν ἐξ ἀπονοίας εἰς βάθος κακῶν, ὅταν τὸ σκάνδαλον, ἕνεκα μάλιστα τῆς ἀτιμωρησίας, κορυφωθῇ μεταξὺ τῶν πιστῶν, κλονίζονται αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις, καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ διατρέχουσι καθ' ἑκάστην τὸν ἔσχατον κίνδυνον, γινόμενοι θῦμα τῆς πονηρίας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. Τότε ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ ἀνοχὴ εὐλόγως χαρακτηρίζεται ὡς κακία καὶ ἁμαρτία, ἡ δὲ δικαιοσύνη καὶ αὐστηρότης τοῦ νόμου, ὡς ἡ ἀναγκαιοτέρα τῶν ἀρετῶν καὶ ὡς καθῆκον ἀπαραίτητον· καὶ εἰς τοιαύτην ἀκριβῶς ἀνάγκην εὑρέθη κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἡ ἐκκλησία ἀπέναντι τῶν ἀποτροπαίων ἀνοσιουργημάτων τῆς βουλγαρικῆς παρασυναγωγῆς.

Ἡ παραδειγματικὴ τιμωρία, τουτέστιν ἡ ἀποκήρυξις τῶν φυλετιστῶν ὡς σχισματικῶν, ἀπέβαινε πραγματικῶς ἀπαραίτητος, ἕνεκα τῆς πεισμονῆς αὐτῶν καὶ τῆς θρασύτητος. Ταύτην ἀπῄτουν οἱ ὑπ' αὐτῶν παρατόλμως καταπατηθέντες ἱεροὶ κανόνες τῆς ἐκκλησίας. Ταύτην ἀπῄτει τὸ συμφέρον τῆς ἐκκλησίας, τὸ κοινὸν καὶ τὸ ἴδιον, τὸ συμφέρον αὐτῶν τῶν ἰδίων ἀποστατῶν, καθὼς λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος· „Παράδοτε τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.“ Τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων ἀπαιτεῖ καὶ αὐτὸς ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ ἡ ἑκάστου συνείδησις, ὡς ἐν τῶν

συντηρητικῶν τῆς κοινωνίας στοιχείων· διότι, ὅπου ἡ A
ἀρετὴ δὲν βραβεύεται, ἢ ἡ κακία δὲν τιμωρεῖται, ἡ κοινωνία ἐκείνη, τάχιον ἢ βράδιον, καταστρέφεται. Καὶ ἰδοὺ διὰ ποίαν αἰτίαν καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἡ κοινὴ γνώμη ἐξηγέρθη, ὡς εἷς ἄνθρωπος, κατὰ τῶν παρανομούντων, καθὼς ἔτι καὶ κατὰ τῶν ἐνδοιαζόντων εἰσέτι περὶ τῆς τιμωρίας αὐτῶν. Ἰδοὺ διὰ ποίαν αἰτίαν καὶ ἡ τοσαύτην ἄχρι τοῦδε ἐπιείκειαν ἐπιδειξαμένη πατρικῶς ἐκκλησία, κατανοήσασα ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον ἄνευ μεγάλης εὐθύνης νὰ ἀναβάλῃ τῶν ἐνόχων τὴν τιμωρίαν, προέβη μετὰ θλίψεως μὲν καὶ συνοχῆς καρδίας, ἀλλ' ὁμοφώνως καὶ σταθερῶς εἰς τὴν ἐξενεχθεῖσαν ἀπόφασιν.

Ἀλλ' ἡ μὲν ἐκκλησία, ἡ διοικοῦσα καὶ ποιμαίνουσα ἐκκλησία, ταῖς θείαις ἑπομένη γραφαῖς, καὶ τῷ παραδείγματι τῶν πρὸ ἡμῶν ἁγίων πατέρων παρακολουθοῦσα, ἔπραξεν ἤδη, ἐν μεγάλῃ συνελθοῦσα συνόδῳ, τὸ ἑαυτῆς καθῆκον, ἀποκηρύξασα τοὺς φυλετιστὰς καὶ ἀποχωρίσασα αὐτοὺς ὡς λυμεῶνας ἀπὸ τῆς τῶν B
πιστῶν κοινωνίας· ὁποῖον δὲ ἄρα καὶ τὸ καθῆκον ἡμῶν, ἀδελφοί, ὡς πρὸς τοὺς ἀποκηρυχθέντας τούτους σχισματικούς; ὅ ἐστι, πῶς ὀφείλομεν νὰ θεωρῶμεν αὐτοὺς καὶ τίνι τρόπῳ πρὸς αὐτοὺς νὰ φερώμεθα; Ἀναλογίσθητε, ἀδελφοί, τὸ ἀποπλανηθὲν πρόβατον τοῦ εὐαγγελίου, ἀναλογίσθητε τὸν ἄσωτον υἱόν, τὸν ἑκουσίως καὶ ἀφρόνως ἀπὸ τῆς πατρικῆς οἰκίας ἀπομακρυνθέντα, καὶ ἐν μυρίοις ἐμπεσόντα δεινοῖς, καὶ ἔχετε ἀποχρῶσαν ἰδέαν τῶν ἀποκηρυχθέντων. Ὅσον τῷόντι καὶ ἂν μετεβλήθησαν αἱ σχέσεις ἡμῶν πρὸς αὐτούς, μετὰ τὴν ἀνταρσίαν καὶ ἀποστασίαν αὐτῶν ἀπὸ τῆς μητρὸς ἡμῶν ἐκκλησίας· ἡ σχέσις ὅμως τοῦ ἀνθρώπου, ἡ σχέσις τοῦ χριστιανοῦ καὶ τοῦ ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ μένουσι καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν. Ναί, χριστιανοὶ ἀδελφοί, ὡς ἀδελφοὺς πεσόντας ὀφείλομεν νὰ θεωρῶμεν αὐτούς· ὡς τὸν ἄνθρωπον τοῦ εὐαγγελίου, τὸν περιπεσόντα εἰς τοὺς λῃστὰς καὶ τετραυματισμένον· καὶ ἑπομένως, ὅτι δύνανται, διὰ τῆς τοῦ θεοῦ C
βοηθείας καὶ τῆς συνεργείας ἡμῶν, νὰ θεραπευθῶσι καὶ νὰ συνενωθῶσι καὶ πάλιν, ὡς πρότερον, μεθ' ἡμῶν. Ὄχι λοιπὸν μίσους καὶ δυσμενείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλέους καὶ συμπαθείας εἰσὶν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἄξιοι· διότι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀντιστῶσιν εἰς τὸν δεινὸν πειρασμὸν τοῦ φυλετισμοῦ, ἀλλ' οὕτω κακῶς καὶ ἀτασθάλως τὰς κοσμικὰς αὐτῶν ἐπιθυμίας διεύθυναν, ὥστε προσέκρουσαν καὶ ἔπεσον καὶ ἤδη κατάκεινται πτῶμα ἐξαίσιον, διεγείροντες τὸν οἶκτον καὶ αὐτῶν τῶν ἑτεροδόξων.

Καὶ ἵνα μὴ τυχὸν ἀποπλανηθῶμεν εἰς τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις καὶ θεωρίας ἡμῶν, ἂς ἐνθυμηθῶμεν καὶ πάλιν τὸν μακάριον Παῦλον, πῶς προσηνέχθη πρὸς τὸν ἀποκηρυχθέντα Κορίνθιον. Πόσον τῷόντι συγκινητικὸς καὶ διδακτικός ἐστιν ὁ τρόπος τοῦ ἀποστόλου! Ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐξήλεγξε τοσοῦτον πικρῶς τοὺς Κορινθίους διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν ἀνοχὴν πρὸς τὸν ἁμαρτήσαντα, ἀφ' οὗ διέταξεν αὐτοὺς νὰ D
συνέλθωσι καὶ νὰ παραδώσωσιν αὐτὸν ἀμέσως τῷ σατανᾷ καὶ ἐξάρωσιν οὕτω τὸν πονηρὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἵνα μὴ τῆς πονηρίας τὸ μόλυσμα καὶ εἰς ἄλλους διαδοθῇ· διότι, λέγει, „μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ·“ αἴφνης, ἀφ' οὗ ἔμαθε τὴν μεγάλην θλῖψιν αὐτῶν καὶ τὴν μετάνοιαν τοῦ ἐνόχου, ὡσεὶ μεταμελούμενος διὰ τὴν προτέραν αὐστηρότητα, γράφει καὶ παρακαλεῖ νὰ τὸν συγχωρήσωσιν· „ἵνα μή, λέγει, τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος·“ ὅτι θεωρεῖ ἱκανὴν τὴν ἐπιτιμίαν ταύτην, καὶ παρακαλεῖ νὰ δείξωσι, νὰ κυρώσωσι πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, χαριζόμενοι πρὸς αὐτόν· καὶ „ἵνα μή, προστίθησι, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν“.

Εὔκολον εἶναι λοιπὸν ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ ἀποστόλου καὶ τοῦ παραδείγματος νὰ κατανοήσωμεν καὶ ἡμεῖς πῶς ὀφείλομεν νὰ θεωρῶμεν τοὺς ἀποκηρυχθέντας καὶ πῶς πρὸς αὐτοὺς νὰ φερώμεθα, ἕως οὗ διὰ τῆς καλῆς ἡμῶν πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορᾶς ἐπαναφέρωμεν αὐτοὺς εἰς τὴν θείαν ὁδόν, ἀφ' ἧς ταῖς εἰσηγήσεσι καὶ ταῖς χρηστολογίαις δολίων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων ἀπεπλανήθησαν.

Ἐπειδὴ δέ, καθὼς πάντες γνωρίζομεν, τὸ ἔργον τῆς ἐπιστροφῆς τῶν πεπλανημένων ἐστὶ φύσει ἐργῶδες καὶ δύσκολον, πολλάκις δὲ καὶ ἀδύνατον ἀνθρωπίνως, διὰ τοῦτο ἔχομεν χρέος, ἀφ' οὗ πράξωμεν ἕκαστος ὅ τι δύναται ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῶν, νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸν θεόν, μιμούμενοι καὶ κατὰ τοῦτο τὴν μητέρα ἡμῶν ἐκκλησίαν, ἥτις καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὅρῳ τῆς ἀποκηρύξεως δέεται τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῶν ἀποκηρυχθέντων, δεόμενοι αὐτοῦ, ὅπως νεύσῃ εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν, ὥστε, κατανοήσαντες τὸ βάραθρον, εἰς τὸ ὁποῖον ὤθησαν αὐτοὺς οἱ κακοὶ αὐτῶν ὁδηγοὶ καὶ ποιμένες, ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς κατεχούσης αὐτοὺς φυλετικῆς μέθης, καὶ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ἀφ' ἧς αὐθαιρέτως καὶ παρατόλμως ἀπεχωρίσθησαν.

Ἀλλ' ἐνῷ κατὰ καθῆκον ἀδελφικὸν σκεπτόμεθα περὶ τῶν ἀποκηρυχθέντων, δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν νὰ σκεφθῶμεν καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἀδελφοί, τί ὀφείλομεν δηλαδὴ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ νὰ πράξωμεν.

Ὅτε ὁ ἀπόστολος Παῦλος, διαλεγόμενος πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας, ὑπέδειξε πρὸς αὐτοὺς τὸν κίνδυνον, τὸν ἐκ τῆς ἐμφανίσεως ἀνδρῶν λυμεώνων ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, προσέθηκεν ὡς ἀναγκαῖον συμπέρασμα τὸ „γρηγορεῖτε,“ θέλων πάντως διὰ τοῦτο νὰ καταδείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐγρηγόρσεως καὶ τῆς προσοχῆς ἐν τοιαύταις μάλιστα περιστάσεσιν. Ὢ! πόσην τῷόντι προσοχὴν ὀφείλομεν σήμερον πάντες νὰ καταβάλωμεν, ἀπέναντι τῶν πανταχόθεν περιστοιχούντων ἡμᾶς πολυειδῶν κινδύνων καὶ πειρασμῶν· ἀπέναντι πρὸ πάντων τῆς περὶ τὴν πίστιν ψυχρότητος, τῆς πρὸς τὰ θεῖα ἀνευλαβείας, τῆς τὰ πάντα λυμαινομένης ἀσεβείας, καὶ τοῦ τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα ἀνεπαισθήτως προσβάλλοντος καὶ μαραίνοντος ὑλισμοῦ; Γρηγορῶμεν λοιπόν, καθὼς μᾶς παραγγέλλει ὁ θεῖος ἀπόστολος, μήποτε καὶ ἡμεῖς εὑρεθῶμεν ὄντες ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι. Προσέχωμεν ἑαυτοῖς ἐν πᾶσιν, ἔν τε τοῖς λόγοις καὶ τοῖς ἔργοις ἡμῶν.

Ἰδίως δέ, ἀδελφοί, προσέχωμεν τὴν ἁγίαν θρησκείαν τῶν πατέρων ἡμῶν, φυλάττοντες αὐτὴν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ καὶ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας σεβόμενοι. Τιμῶμεν, ὅση δύναμις, τοὺς λειτουργοὺς τοῦ θεοῦ, καὶ μή, προφάσει τῶν παρατηρουμένων ἐνίοτε καὶ εἰς αὐτοὺς ἀνθρωπίνων ἀσθενειῶν, ἀποβάλλωμεν τὸ εἰς αὐτοὺς ὀφειλόμενον σέβας. Ἐπὶ πᾶσι δέ, ἀδελφοί, λάβωμεν πρόνοιαν καὶ περὶ βαθμιαίας ἐκπαιδεύσεως καὶ μορφώσεως τοῦ ἱεροῦ κλήρου, καὶ τῆς ἀξιοπρεποῦς αὐτοῦ συντηρήσεως, ὅπως ἄρωμεν ἐκ μέσου πᾶσαν ἀμελείας ἢ καταχρήσεως πρόφασιν.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐλθὼν ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός, ἀνακάλεσον ὡς συμπαθὴς καὶ εὔσπλαγχνος τοὺς ἀποπλανηθέντας δούλους σου, καὶ ἕνωσον αὐτοὺς καὶ πάλιν τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· ἵνα ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζωμέν σε, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἄπειρον δὲ πλῆθος ὀρθοδόξου λαοῦ συνεπυκνοῦτο ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, εἴπερ ἄλλοτέ ποτε, αἱ δὲ ἀγυιαὶ τοῦ Φαναρίου κατέστησαν τὴν ὥραν τῆς ἀπολύσεως τῆς λειτουργίας σχεδὸν δυσδιάβατοι διὰ τὸ συμπυκνωθὲν πλῆθος.

Λαϊκὸς δέ τις, ὁ κύριος Σπανούδης, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δοξολογίας, ἄνευ μηδεμιᾶς προηγουμένης ἀδείας, στὰς ἀπέναντι τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ὡμίλησε στεντορείᾳ τῇ φωνῇ λόγον τινά, ἀναφερόμενον πρὸς τὴν πρᾶξιν τῆς ἐκκλησίας· ἤτοι τὴν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας νόμιμον ἐκκοπὴν τῶν παρανομησάντων

βουλγάρων ἀρχιερέων καὶ τῶν συμφρονούντων καὶ A συμπραττόντων αὐτοῖς κλπ.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, ἀνέβησαν ἅπαντες οἱ χοροστατοῦντες πατριάρχαι καὶ ἀρχιερεῖς, καθὼς καὶ ὁ παναγιωτάτος πατριάρχης κύριος Γρηγόριος, εἰς τὸ μέγα συνοδικόν, ἔνθα ἀνεπαύθησαν ἐπὶ μικρόν.

Ἀναχωρούντων δὲ τῶν παναγιωτάτων καὶ μακαριωτάτων ἐκ τῶν πατριαρχείων, ὁ λαὸς ἐζητωκραύγει ἐνθουσιωδῶς ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου τῶν πρωθιεραρχῶν, καὶ ἐν γένει, ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας.

Αὐθημερὸν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῶν ἱερῶν τῆς πρωτευούσης ἐκκλησιῶν ἀνεγνώσθη ὁ ὅρος τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, προταχθείσης τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθείσης πατριαρχικῆς ἀποδείξεως.

Publica illa definitionis dogmaticae a concilio editae notificatio (ἀπόδειξις) ita se habebat:

† Ἄνθιμος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταν- B τινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς Καταστένου, καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Γνωστὰ πᾶσιν ὑμῖν τὰ ἀπὸ δωδεκαετίας ὑπὸ μερίδος τινὸς τοῦ εὐσεβοῦς βουλγαρικοῦ λαοῦ κατὰ τῆς ἐκκλησίας τεκταινόμενα. Ἄνθρωποί τινες, ἱερατικὴν ἀξίαν περιβεβλημένοι, καὶ καθῆκον ἔχοντες διδάσκαλοι εἶναι καὶ „τύποι τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ," τἀναντία πάντῃ πράττοντες, παρέβαινον μὲν τὰς φρικτὰς ὁμολογίας, ἅσπερ ἐνώπιον τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ μετὰ χεῖρας φέροντες τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον δεδώκασι, C μετὰ λαϊκῶν δέ τινων, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου τούτου ἐμπνεομένων, καινήν τινα δόξαν φυλετισμοῦ τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσαγαγεῖν τολμήσαντες, ἀνεστάτουν τὸν λαὸν καὶ φυλετικὴν παρασυναγωγὴν ἑαυτοῖς, συνεστήσαντο.

„Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν ἔχων τὴν σφραγίδα ταύτην, ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου." Καὶ πρὸς τὸν θεμέλιον τοῦτον ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, ἔγνω ἵνα προσαγαγοῦσα ἐξελέγξῃ τὴν παρασυναγωγὴν ταύτην μετὰ τῶν αὐτῇ παρομαρτούντων παρανομημάτων. Ἀλλὰ μητρικὰ οὐχ ἧττον σπλάγχνα ἐπιδεικνυμένη, παντοίους τρόπους μετῆλθεν, ὅπως πείσῃ αὐτούς, καταλείψαντας τὰς σκολιὰς αὐτῶν ὁδούς, ἐπανελθεῖν καὶ ὁδεύειν πάλιν τὰς τρίβους κυρίου τὰς εὐθείας· οὐκ ἀπώνατο ὅμως τῆς μητρικῆς αὐτῆς στοργῆς καὶ ἐπιεικείας, ἀλλ' ἐκινδύνευσε, τοῦ D κακοῦ ὁσημέραι διαδιδομένου, καὶ συνεργὸς φανῆναι τοῖς παρανομοῦσιν.

Διό, τῆς ἀνοχῆς αὐτῆς εἰς τὸ ἔπακρον καταντησάσης, ἔγνω τελευταῖον καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης αὐτῆς καθήκοντα ἀναδήσασθαι, ὅπως τούς τε ἱεροὺς κανόνας, ἀναφανδὸν καταπατουμένους, καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ εὐαγγελίου παραποιουμένην διεκδικήσεται, καὶ τὴν διάδοσιν τῆς νεωτερικῆς λύμης ἀνακόπτουσα τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα προφυλάξηται. Ἐφ' ᾧ καὶ ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον ἔκ τε τῶν λοιπῶν παναγιωτάτων καὶ μακαριωτάτων πατριαρχῶν καὶ πολλῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, ὁσιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν καὶ ἱεροδιδασκάλων, ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου συνεκαλέσαμεν, ἐν ᾗ, προκειμένων τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων, προὐτάθη ἥ τε καινὴ καὶ ἄγνωστος τῇ ἐκκλησίᾳ δόξα τοῦ φυλετισμοῦ καὶ ἡ ἀπαρίθμησις τῶν παρανομημάτων, οἷς οὗτοι χρησάμενοι εἰς τὴν σύστασιν τῆς ἑαυτῶν παρασυναγωγῆς κατήντησαν· ὧν ἐξελεγχθέντων καὶ κατακριθέντων, ἐξεφωνήθη ὁ ὅρος, δι' οὗ αὐτοὶ καὶ οἱ αὐτοῖς κοινωνοῦντες κηρύττονται σχισματικοὶ καὶ ἀλλότριοι τῆς τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας.

Τὸν ὅρον τοῦτον, γνωστὸν καὶ ὑμῖν, ἀγαπητὰ τέκνα, ποιούμενοι, ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν πατρικῶς, ἵνα, ὡς τοιούτους γνωρίζοντες αὐτούς, μηδεμίαν θρησκευτικὴν κοινωνίαν πρὸς αὐτοὺς ἔχητε, εἰδότες ὅτι, οὕτως αὐτοῖς κοινωνοῦντες τῷ αὐτῷ καὶ ὑμεῖς κρίματι ὑπόκεισθε. Τῷ κανόνι δὲ τούτῳ στοιχοῦντες, μηδεμίαν ἀφ' ἑτέρου ἔχθραν, μηδὲ μῖσος πρὸς αὐτοὺς ἔχητε, ἀλλὰ θεωροῦντες αὐτοὺς ὡς ἀδελφοὺς πλανηθέντας, δεικνύητε σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, καὶ ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ αὐτῶν δέησθε, καθάπερ καὶ ἡ καθόλου ἐκκλησία, ὑπογραμμὸν ἔχοντες τὸ ἀποστολικὸν τοῦτο ἀξίωμα· „Δοῦλον κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, τῇ πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα."

Οὕτω τοίνυν „ὑμεῖς, ἀγαπητοί, τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς ἐν ἁγίῳ πνεύματι προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς μὲν ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσετε, αὐτοὺς δὲ ἐλεεῖτε διακρινόμενοι, προσδεχόμενοι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ". Οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Ἐν ἔτει ,αωοβ', ἐν μηνὶ σεπτεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος α'.

Ὁμοία δὲ πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος ἀπεστάλη καὶ πρὸς τοὺς τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ὑποκειμένους μητροπολίτας τε καὶ ἐπισκόπους, συνοδεύουσα τὸν ὅρον.

Synodalis haec ad singulos episcopos epistola erat tenoris sequentis:

† Ἄνθιμος ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα ... ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ ... χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Γνωστὰ πάντως ἐγένοντο καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ ὅσα τε καὶ οἷά τινες τῶν, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἀρχιερέων κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων κατεθρασύνθησαν, καὶ ἀποστασίαν κατὰ τῆς ἑαυτῶν μητρός τε καὶ τιθηνοῦ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἐκίνησαν, τὴν ὀρθόδοξον ποίμνην διχοτομῆσαι πειραθέντες, καὶ φυλετικὰς διαιρέσεις εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν μίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν. Τούτους οὖν, ὡς λύκους βαρεῖς ἐν ἐνδύμασι προβάτων ἐκ τῶν ἔργων πεφοραμένους, καὶ ἀνιάτως νοσήσαντας, καὶ μὴ βουληθέντας συνιέναι καὶ γνωσιμαχῆσαι, ἀλλ' ὁσημέραι παρανομίας ἐπὶ παρανομιῶν προστιθεμένους ἐφ' ὕβρει τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, καὶ ἀνατροπῇ τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ ψυχικῇ ἀπωλείᾳ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ὀρθοδόξων βουλγάρων, οὓς εἰς τὸν αὐτὸν τῆς ἀνταρσίας χείμαρρον συμπαρασύραι διὰ πάσης εἶχον σπουδῆς, ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, πολλὴν πρότερον μακροθυμίαν ἐνδειξαμένη, καὶ φιλοστόργως εἰς μετάνοιαν κατ' ἐπανάληψιν προσκαλεσαμένη, καὶ πᾶν μέσον εἰς διαλλαγὴν ἐξαντλήσασα, μηδὲν δ' εἰς τέλος ἀνύσασα, ἐν συνοχῇ καρδίας μεγάλην σύνοδον συνεκρότησεν, ἐν ᾗ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀκριβῶς ἀνακρίνασα, καὶ ἀνατρεπεῖς τῶν ἱερῶν θεσμίων εὑροῦσα, πρώην μὲν τῆς ἱερατικῆς ἀξίας καὶ χάριτος ἄρδην ἐξεγύμνωσε, καθαιρέσει τε καὶ ἀφορισμῷ καὶ ἀναθέματι κατετάρτωσεν ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἱερῶν κανόνων· ὡς δὲ οὐδ' οὕτω τοῦ κρείττονος ἐγένοντο, ἀλλ' ἐπὶ τὰ χείρω ἐτρέποντο, καὶ δεινῶς παρηνόμουν, ἁγίαν

καὶ μεγάλην συγκροτήσασα σύνοδον, αὐτοὺς μὲν τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἀνταρσίας καὶ πάντας τοὺς ὁμοφρονοῦντας καὶ κοινωνοῦντας αὐτοῖς παρασυναγώγους καὶ σχισματικοὺς διεκήρυξε καὶ τῆς τῶν ὀρθοδόξων ὁλομελείας ἐξέκοψε, τοὺς δὲ τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἐμμένοντας καὶ τὰς ἐκείνων μὲν παρανομίας καταγινώσκοντας, τοῖς δὲ ἱεροῖς κανόσιν ὑπείκοντας, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, φιλοστόργως τε ἐνστερνίζεται, καὶ μητρικῶς ἀγαπᾷ, καὶ τὰς εὐλογίας αὐτῆς ἐπιδαψιλεύεται. Ἐπὶ τούτοις οὖν καὶ ὅρον συνοδικὸν ἐξέδοτο, οὗ ἀντίτυπα ἀποστέλλοντες καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ, ἐντελλόμεθα ἐκκλησιαστικῶς καὶ προτρεπόμεθα, ὅπως, ἅμα τῷ λαβεῖν, ἀναγνῷ αὐτόν, εἴτε δι' ἑαυτῆς εἴτε καὶ δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένων ἱερωμένων, ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς θεοσώστου αὐτῆς παροικίας, καὶ ἀναπτύξασα ἀκριβῶς εἰς ἐπήκοον ἁπάντων τῶν ὑπ' αὐτὴν εὐλογημένων χριστιανῶν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, προτρέψηται καὶ δι' ἰδίων αὐτῆς λόγων πάντας ἀπαρεγκλίτως ἐμμένειν εἰς ὅσα ἔμαθον καὶ ἐπιστώθησαν, εἰδότας παρὰ B τίνων ἔμαθον, καὶ ἀποδιοπομπεῖσθαι τὰς βεβήλους ταύτας καὶ ἀντικανονικὰς τῶν σχισματικῶν τούτων καινοφωνίας καὶ φυλετικὰς ἀξιώσεις, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ἐκβεβλημένους πάμπαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, μηδὲ κοινωνεῖν αὐτοῖς ὅλως, μηδὲ τὴν ἀνίερον χεῖρα ἀσπάζεσθαι, μηδὲ εἰς ἐκτέλεσιν ἱεροῦ τινος μυστηρίου ἢ ἄλλης τελετῆς αὐτοὺς προσκαλεῖν, ἅτε δὴ ἀνιέρους καὶ τοῦ μεταδοτικοῦ πνευματικοῦ χαρίσματος στερηθέντας, θεοκαπήλους δέ τινας ὄντας τε καὶ καταστιγματισθέντας· ἔτι δὲ μὴν μηδὲ τοὺς παρ' αὐτῶν προκαθῃρημένων χειροτονηθέντας ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ διακόνους ὡς τοιούτους ἐπιγινώσκειν καὶ σέβεσθαι, ἀλλ' ἀφίστασθαι ἀπό τε τούτων κἀκείνων, καὶ τῶν αὐτοῖς ὁμοφρονούντων, ὡς ἀποστατῶν καὶ τῆς πατρῴας εὐσεβείας λυμεώνων, καὶ αὐτὸ τοῦτο σχισματικῶν. Ταῦτα ὑποτυποῦντες καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ, προτρεπόμεθα αὐτήν, ὅπως, κατὰ τὸ ἱερὸν αὐτῆς καθῆκον, πᾶσαν καταβάλῃ μέριμναν ὑπὲρ C τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῇ χριστιανῶν, διδάσκουσα πάντας, μάλιστα δὲ τοὺς ἱερεῖς, τοὺς ἄμεσον συνάφειαν μετὰ τοῦ λαοῦ ἔχοντας καὶ δυναμένους διαφωτίσαι τοὺς ἁπλουστέρους, ὅτι οἱ μὲν τῇ ὀρθοδοξίᾳ στοιχοῦντες, καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἑπόμενοι, καὶ τῶν πατρικῶν διδαγμάτων καὶ ἐνταλμάτων ἀντεχόμενοι, ἄν τε γραικοί, ἄν τε βούλγαροι ὦσιν, „οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ,“ πολὺν μὲν ἐξ αὐτοῦ τὸν μισθόν, τῆς δὲ ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας τὰς εὐφημίας καὶ εὐλογίας δαψιλεῖς ἕξουσι, καί, κατὰ τὸν ἱερὸν ψαλμῳδόν, „ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς αὐλισθήσεται, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν κληρονομήσει γῆν·“ εἰ

A δέ τις, τοῖς ἀποστατήσασι σχισματικοῖς ἀνιέροις καὶ προκαθῃρημένοις ἀρχιερεῦσι καὶ ἱερεῦσι καὶ διακόνοις συμφρονήσας, λάθρᾳ ἢ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐκείνοις ἐπικοινωνήσειε, καὶ αὐτοὺς ἢ τὰ παρ' αὐτῶν δέξαιτο, οὗτος τῆς μὲν ὁλομελείας τῶν ὀρθοδόξων ἀποσχισθήσεται, ὑπόδικος δ' ἔσται ταῖς ποιναῖς, ἃς οἱ θεοκήρυκες ἀπόστολοι καὶ ὁ τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἱερὸς θίασος κατὰ τῶν παραβατῶν ὥρισαν. Ταῦτα τοίνυν κατ' ὀφειλὴν γράφοντες καὶ αὐτῇ, πᾶν ἀγαθὸν καὶ σωτήριον ἐκ τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτῆς μερίμνης ἀπεκδεχόμεθα· ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῆς.

,αωοβ', σεπτεμβρίου κε'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἡρακλείας Πανάρετος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νικομηδείας Διονύσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δέρκων Νεόφυτος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Τορνόβου Γρηγόριος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Διδυμοτείχου Διονύσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἰκονίου Σωφρόνιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Σάμου Γαβριὴλ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἴμβρου Παΐσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Βελεγράδων Ἄνθιμος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νύσσης Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

Τὴν κ' ἐστάλη ἐξ Ἱεροσολύμων τὸ παρὰ πόδας τηλεγράφημα πρὸς τὸν οἰκουμενικὴν πατριάρχην·

Ἱερουσαλήμ, 20 σεπτεμβρίου.

Παναγιώτατε δέσποτα.

Ἡ ἁγία σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ, μεθ' ὅλης τῆς κοινότητος τοῦ ἁγίου τάφου, ἀναγγέλλει εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι ἐμμένει εἰς τὸ πνεῦμα τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς της τῆς κδ' ἰανουαρίου 1869.

† Ἡ ἁγία συνόδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ.

66.

SYNODI HIEROSOLYMITANAE IN CAUSA CYRILLI PATRIARCHAE BULGARORUM STUDIOSI ET FAUTORIS *

1872 septembri - novembri.

a.

Actio synodalis prima **

1872 septembris 20 / octobris 2.

Σήμερον, ἡμέρᾳ τετάρτῃ τῆς ἑβδομάδος καὶ εἰκοστῇ τοῦ μηνὸς σεπτεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ δευτέρου ἔτους, συνελθόντα ἐν τῷ συνοδικῷ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν μοναστηρίου πάντα τὰ ἐνδημοῦντα μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς λοιπῆς ἁγιοταφιτικῆς ἀδελφότητος, καὶ συσκεφθέντα περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, ἂν δηλονότι πάντες ἐμμένωσι τοῖς

D καθεστῶσι ἱεροῖς κανόσι τῆς ἁγίας ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ τοῖς γεγραμμένοις συνοδικοῖς πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τῇ 24 ἰανουαρίου 1869, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ ἑπομένως ἂν ἀπορρίπτωσι μὲν ὡς ἀντευαγγελικὴν τὴν ἰδέαν τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ, ἀποδέχωνται δ' ὅτι ἡ ἁγία καὶ μεγάλη ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος προβαίνει κανονικῶς εἰς τὴν κήρυξιν τοῦ σχίσματος κατὰ τῆς ἐν Μεσα-

* Cyrillus ille, ut ex actis ipsius synodi Constantinopolitanae satis liquet, adduci non potuerat ut Bulgaros cum ceteris antistitibus graecis condemnaret. Hinc exorta inter Graecos Hierosolymis commorantes in eum invidia eiusdemque a munere amotio. Innumerabilia sunt quae de hoc negotio ea aetate scripta sunt; ex quibus pauca selegimus, ea scilicet quae synodaliter acta sunt.

** *Θρᾴκη*, nº 439 (31/12 aprilis 1875).

χώρῳ παρασυναγωγῆς καὶ τῶν ταύτῃ ὁμοφρονούντων καὶ συγκοινωνούντων, ἀπεφήναντο πάντες μιᾷ φωνῇ καὶ ὁμοθύμῳ γνώμῃ, ὅτι ἐμμένοντες ἀραρότως εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἱερῶν δογμάτων καὶ κανόνων τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ νῦν ἐπικυροῦντες τὰ ἐν τῇ εἰρημένῃ συνοδικῇ ἐπιστολῇ δεδογμένα, ἀποδοκιμάζουσι πᾶσαν ἄλλην πορείαν ὡς ἀντικανονικήν, καὶ προβαίνουσι τὸ νῦν εἰς τὴν ἀποστολὴν τηλεγραφήματος πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, δι' οὗ ἀναγγέλλουσιν αὐτῇ τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν ταύτην, ἀναμένοντες ἐν καιρῷ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς.

Ἵνα δὲ μή τις ἐξ ἡμῶν φρονήσῃ ἄλλο παρὰ τὰ εἰρημένα παλινῳδῶν καὶ γνωσιμαχῶν, καὶ ἵνα ἡ μεταξὺ ἡμῶν ὁμόθυμος αὕτη ὁμοφωνία ἀδιάρρηκτος τηρηθῇ καὶ εἰς τὸ κατόπιν, πρὸς δόξαν θεοῦ καὶ εἰρήνην τῆς σιωνίτιδος ἐκκλησίας, ἔδοξε πᾶσιν, ἵνα ἡ παροῦσα κοινὴ πρᾶξις καταστρωθῇ ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδηκι τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ὑπογραφῇ ὑπὸ πάντων ἐν τάξει.

Ἐγένετο ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ.

† ὁ Γάζης Προκόπιος.
† ὁ Βηθλεὲμ Ἀγάπιος.
† ὁ Λύδδης Νεόφυτος.
† ὁ Νεαπόλεως Ἰωάσαφ.
† ὁ Θαβωρίου Γρηγόριος.
† ὁ Φιλαδελφείας Ἰωάσαφ.
† ὁ Ἰορδάνου Θεόκλητος.
† ὁ Τιβεριάδος Νεκτάριος.

Ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος, — ὁ ἀρχιγραμματεὺς ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος, — ὁ τοῦ παναγίου τάφου σκευοφύλαξ Σεραφείμ, — ὁ δραγουμάνος ἀρχιμανδρίτης Ἄνθιμος, — ὁ καμαράσης Πολύκαρπος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος, — ὁ ταμίας ἀρχιμανδρίτης Ἄνθιμος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Βησσαρίων, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Δαμιανός, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Χρύσανθος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Μόδεστος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Πορφύριος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἱερώνυμος Μυριανθεύς, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἐπιφάνιος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Καισάριος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Λουκᾶς, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Γεράσιμος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Δανιήλ, — ὁ πρωτοσύγκελλος Ματθαῖος, — ὁ πρωτοσύγκελλος Ἀββακούμ, — ὁ πρωτοσύγκελλος Δανιήλ, — ὁ πρωτοδιδάσκαλος Ἀνατόλιος, — ὁ πρωτοσύγκελλος Ἀβράμιος, — ὁ πρωτοσύγκελλος Δανιήλ, — ὁ παρασκευοφύλαξ Ἀβράμιος, — ὁ ἱερομόναχος Γρηγόριος, — ὁ ἱερομόναχος Εὐγένιος, — ὁ ἱερομόναχος Συνέσιος, — ὁ ἱερομόναχος Θαδδαῖος, — ὁ ἱερομόναχος Κύριλλος, — ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ, — ὁ ἱερομόναχος Εὐγένιος, — ὁ ἱερομόναχος Δαμασκηνός, — ὁ ἱερομόναχος Ἐπιφάνιος, — ὁ ἱερομόναχος Ἱερεμίας, — ὁ ἱερομόναχος Δωρόθεως, — ὁ ἱερομόναχος Κύριλλος, — ὁ ἱερομόναχος Μελέτιος, — ὁ ἱερομόναχος Ἄνθιμος, — ὁ ἱερομόναχος Ἰωαννίκιος, — ὁ ἱερομόναχος Γαβριήλ, — ὁ ἱερομόναχος Νικηφόρος, — ὁ ἱερομόναχος Γεράσιμος, — ὁ ἱερομόναχος Μελέτιος, — ὁ ἱερομόναχος Προκόπιος, — ὁ ἱερομόναχος Παντελεήμων.

Παγκράτιος Συμεὼν καὶ Γερμανὸς ἱερομόναχοι Ἁγισαββῖται, — ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος Φώτιος, — ὁ πρωτοψάλτης ἱεροδιάκονος Κύριλλος, — ὁ ἱεροδιάκονος Κύριλλος, — ὁ ἱεροδιάκονος Γαβριήλ, — ὁ ἱεροδιάκονος Γερμανός, — ὁ ἱεροδιάκονος Βαρθολομαῖος, — ὁ ἱεροδιάκονος Παρθένιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Ζαχαρίας, — ὁ ἱεροδιάκονος Εὐγένιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Μελέτιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Πολύκαρπος, — ὁ ἱεροδιάκονος Ἀρσένιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Πολύδωρος, — ὁ ἱεροδιάκονος Ἄνθιμος, — ὁ ἱεροδιάκονος Εὐθύμιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Παΐσιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Χρύσανθος, — ὁ ἱεροδιάκονος Γερβάσιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Κύριλλος, — ὁ ἱεροδιάκονος Ἰννοκέντιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Ἰωαννίκιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Ἀμβρόσιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Πολύκαρπος, — ὁ ἱεροδιάκονος Ἀγαθάγγελος, — ὁ ἱεροδιάκονος Ἀθανάσιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Παΐσιος κηροποιός, — ὁ ἱεροδιάκονος Μελέτιος.

Οἱ μόναχοι· Χριστοφόρος, Χρύσανθος, Προκόπιος, Μιχαήλ, Ἀλύσιος, Ἀγάπιος, Ἀβράμιος, Ἀβέρκιος, Δαμασκηνός, Ἀνανίας, Ματθαῖος, Σέργιος, Καλλίνικος, Παγκράτιος, Χρύσανθος, Μελέτιος, Κύριλλος ἀρχοντάρης, Δανιήλ, Δωρόθεος, Νεόφυτος, Παΐσιος, Σάββας, Παῦλος, Ἰωαννίκιος, Νεῖλος, Δοσίθεος, Βαρλαάμ, Εὐθύμιος, Κλήμης, Γερβάσιος, Ἀνανίας, Χαρίτων, Γεράσιμος, Μάξιμος, Σίλβεστρος, Κωνσταντῖνος, Θεόκλητος, Ἱερεμίας, Σπῦρος, Παντελεήμων, Ἰάκωβος.

b.

Actio synodalis altera *

1872 octobris 1/13.

Σήμερον, ἡμέρᾳ κυριακῇ καὶ πρώτῃ τοῦ μηνὸς ὀκτωβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ δευτέρου ἔτους, ὥρᾳ ἑβδόμῃ τῆς ἡμέρας, συνελθόντων ἐν τῷ συνοδικῷ τοῦ πατριαρχείου ἁπάντων τῶν ἐνταῦθα ἐνδημούντων μελῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ προκαθημένου τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων κυρίου Κυρίλλου τοῦ Β', καὶ ἀναγνωσθείσης εὐκρινῶς τε καὶ μεγαλοφώνως εἰς ἐπήκοον πάντων ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς τε σήμερον διὰ τοῦ αὐστριακοῦ ταχυδρομείου ἀφιγμένης συνοδικῆς ἐπιστολῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, ἀπὸ ιδ' τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἡμερολογουμένης, καὶ τοῦ ἐπισυνημμένου αὐτῇ ἐπισήμου ἀντιγράφου τοῦ συνοδικοῦ ὅρου τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ἔτει ,αωοβ', ἰνδικτιῶνος α', κατὰ μῆνα σεπτέμβριον, συγκροτηθείσης περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, καὶ μετὰ τὴν καθαρὰν καὶ ἐπισταμένην ταύτην ἀνάγνωσιν, διαγνόντων πάντων, ὅτι ὁ ὅρος οὗτος τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου, ὁ κηρύσσων σχισματικὴν καὶ συνάμα τῆς ὁλομελείας τῆς καθόλου ἁγιωτάτης ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὡς σαπρὸν μέλος ἐκκόπτων τήν τε ἐν Μεσαχώρῳ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων παρασυναγωγήν, ἀπαρτιζομένην ἐκ καθῃρημένων τινῶν καὶ ἀφωρισμένων ἀρχιερέων, μνημονευομένων ὀνομαστὶ ἐν τῷ αὐτῷ συνοδικῷ ὅρῳ, καὶ λαϊκῶν τινων ὁμοτρόπων καὶ συνεργατῶν αὐτῶν, τῶν ἀπὸ δωδεκαετίας ἤδη συνταρασσόντων καὶ σκανδαλιζόντων τὸν χριστώνυμον καὶ εὐσεβῆ τῆς Βουλγαρίας λαόν, καὶ σὺν τούτοις καὶ πάντας τοὺς τυχὸν συμπράττοντας καὶ ὁμοφρονοῦντας αὐτοῖς, ὁ ὅρος οὗτος, φαμέν, τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου οὐ μόνον τῆς τῶν κειμένων ἱερῶν κανόνων τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εὐθύτητος ἀντέχεται, ἀλλὰ δὴ καὶ συνᾴδει κατὰ πάντα τῷ πνεύματι τῆς ἀπὸ κδ' ἰανουαρίου τοῦ ,αωξθ' συνοδικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς καὶ τῆς ἀπὸ κ' τοῦ παρελθόντος σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους[1] συνοδικῆς ἡμῶν πράξεως, ἔδοξεν, ἵνα ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐληλυθυῖα αὕτη γνώμη ἡμῶν, γραφῇ παραδοθεῖσα, καταστρωθῇ ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῶν ὑπομνημάτων, καὶ ἀντίγραφον αὐτῆς ἐπίσημον, ὑπὸ πάντων ὑπογεγραμμένον, ἀποσταλῇ τῇ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, εἰς στηλογράφησιν μὲν τῆς ἡμῶν ὀρθοδοξίας, δήλωσιν δὲ στεντορείαν τῆς ὁλοσχε-

* Gedeon, op. cit., p. 441-43.

[1] Supra sub littera *a*, col. 545.

ρούς καὶ ὁμοφώνου ἀποδοχῆς τοῦ εἰρημένου κανονικοῦ A ὅρου τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου.

Ἐγένετο ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ.

† ὁ Γάζης Προκόπιος.
† ὁ Βηθλεὲμ Ἀγάπιος.
† ὁ Λύδδης Νεόφυτος.
† ὁ Νεαπόλεως Ἰωάσαφ.
† ὁ Σεβαστείας Νικηφόρος.
† ὁ Φιλαδελφείας Ἰωάσαφ.
† ὁ Ἰορδάνου Θεόκλητος.
† ὁ Τιβεριάδος Νεκτάριος.
ὁ ἀρχιγραμματεὺς ἀρχιμανδρίτης Νικηφόρος.
ὁ τοῦ παναγίου τάφου σκευοφύλαξ Σεραφείμ.
ὁ δραγουμάνος ἀρχιμανδρίτης Ἄνθιμος.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος.

Παρόντες καὶ ἡμεῖς, συνυπογράφομεν ἀποδεχόμενοι τὰ ἐν τῇ ἄνω πράξει·

ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἄνθιμος, — ὁ καμαράσης Πολύκαρπος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Βησσαρίων, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Δαμιανός, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Μόδεστος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἱερώνυμος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Βενιαμίν, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἐπιφάνιος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Γεράσιμος, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Λουκᾶς, — ὁ ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος, — ὁ πρωτοσύγκελλος Ἀββακούμ, — ὁ ἀρχιδιάκονος Φώτιος, — ὁ ἱεροδιάκονος Κύριλλος.

c.

Epistola synodalis ad Cyrillum data *

1872 novembris 7/19.

Μακαριώτατε δέσποτα.

Ἡ ὑμετέρα μακαριότης πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐντεῦθεν εἰς Ναζαρὲτ πρὸς προϋπάντησιν τοῦ μεγάλου δουκὸς Νικολάου, ὑπέσχετο ἡμῖν ὅτι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἐπισήμου ξένου ἤμελλε ν' ἀποφανθῇ τελειωτικὴν γνώμην περὶ τοῦ σκανδαλώδους βουλγαρικοῦ ζητήματος. Ἐπειδὴ ἐν τῷ χρονικῷ τούτῳ διαστήματι συνέβησαν πολλὰ πράγματα, ἐξ ὧν τὸ ἱερὸν ἡμῶν κοινὸν ὠθεῖται εἰς τὴν ἄβυσσον, οἱ ὑποφαινόμενοι παρακαλοῦμεν θερμῶς τὴν ὑμετέραν θειοτάτην μακα- B ριότητα, ὅπως ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς σήμερον δῷ ἡμῖν τὴν παρὰ πάντων προσδοκωμένην αὐτῆς ἀπάντησιν. Ἐλπίζοντες, μακαριώτατε δέσποτα, ὅτι φειδόμενοι τῶν τιμαλφεστάτων συμφερόντων τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μετανοίας θέλετε ἀνταποκριθῇ πρὸς τὸν πόθον συμπάσης τῆς ἀδελφότητος.

Ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ, τῇ 7 νοεμβρίου 1872.

Διατελοῦμεν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἀγαπητά.

d.

Extrema condicio a synodo Cyrillo proposita **

1872 novembris 7/19.

Μακαριώτατε δέσποτα.

Οἱ ὑποφαινόμενοι ἀποτελοῦντες τὴν ἱερὰν σύνοδον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τὴν λοιπὴν ἱερὰν τῶν ἁγιοταφιτῶν ἀδελφότητα καθυποβάλλομεν βαθυσεβάστως ἅμα καὶ ἐντόνως τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι τὴν ἑξῆς παράκλησιν ἡμῶν, διατετυπωμένην ὡς ἑξῆς·

Ἡ ὑμετέρα μακαριότης λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον στέργομεν νὰ ἀποχωρισθῶμεν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, εἰς ἣν ἀπ' αἰώνων ἀνήκομεν, οὐδ' ἀνεχόμεθα νὰ ἀποχωρισθῶμεν ἀπὸ τῆς ὀρθοδοξίας, ἐφ' ᾗ καυχώμεθα, καὶ ἑπομένως νὰ γίνωμεν προδόται τῆς ἐμπιστευθείσης ἡμῖν παρά τε τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους παρακαταθήκης.

Λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν, ὅτι διέπραξε μέγα λάθος, μηδόλως συνᾷδον πρὸς τὸν ὑψηλὸν χαρακτῆρά της καὶ πρὸς τὸ γεραρὸν σῶμα, οὗτινός ἐστιν ὁ πρόεδρος, καὶ ὅπερ ὡς πατὴρ καὶ πατριάρχης ἀντιπροσωπεύει, προσπαθήσασα ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσῃ μεγάλῃ συνόδῳ, δι' ὑπεκφυγῶν ἀδικαιολογήτων καὶ διαγωγῆς κινησάσης κοινὴν καὶ δικαίαν ἀγανάκτησιν, νὰ ἐνεργήσῃ τἀναντία πρὸς ὅσα ἄλλοτε ἔπραξε καὶ συνοδικῶς ἔγραψε.

Λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ὅτι, μηδόλως ἀξιώσασα νὰ συμβουλευθῇ τὴν σύνοδόν της, τὴν ἀπὸ 24 ἰανουαρίου 1869 συνοδικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ὑπογράψασα, καὶ ἐνεργήσασα ὡς ἀπόλυτος καὶ αὐθαίρετος πληρεξούσιος, προσηνέχθη ἐν τῇ ῥηθείσῃ συνόδῳ παρὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατυπώσεις, καὶ μικροῦ ἐδέησε νὰ ῥίψῃ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἐκκλησίαν παρὰ τὴν γνώμην αὐτῆς εἰς τὸ βάραθρον τοῦ σχίσματος.

Λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ἱερὰ τῶν Ἱεροσολύμων σύνοδος καὶ ἡ λοιπὴ ἁγιοταφιτικὴ ἀδελφότης, ἐν τῷ δικαιώματι, ὅπερ κέκτηται, καὶ συνῳδὰ τῇ ὑψηλῇ αὐτῆς ἀποστολῇ, συνελθοῦσα ἐπὶ τὸ αὐτὸ τήν τε ἀποδοκιμασίαν τῆς ἀσυνεποῦς αὐτῆς διαγωγῆς καὶ τὴν C γνώμην αὐτῆς περὶ τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ συνόδῳ δεδογμένων καὶ ὡρισμένων διατυπώσεων ἐν δυσὶ πράξεσιν αὐτῆς καταστρωθείσαις ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ὑπογραφείσαις ὑπὸ τῆς ἱερᾶς τῶν ἁγιοταφιτῶν ἀδελφότητος.

Λαβοῦσα τέλος πάντων ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἥ τε ἱερὰ σύνοδος τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἡ λοιπὴ ἁγιοταφιτικὴ ἀδελφότης οὐ μόνον οὐδέποτε οὐδαμῶς καὶ ἐπὶ οἱαδήποτε προφάσει δύνανται νὰ παλινῳδήσωσιν, ἢ ἀκυρώσωσι πάνθ' ὅσα ἐπισήμως ἐν ταῖς ἀνωτέρω ῥηθείσαις πράξεσιν ἐκήρυξαν, ἀλλὰ τοὐναντίον σκοποῦσιν, ἵνα πάσῃ δυνάμει ὑποστηρίξωσι τὰ ἅπαξ καλῶς δεδογμένα καὶ ἐπισήμως διατετυπωμένα.

Ταῦτα λαβοῦσα πάντα ὑπ' ὄψιν ἡ ὑμετέρα μακαριότης, εὐδοκησάτω ἢ νὰ συμφωνήσῃ μεθ' ἡμῶν, κατακυροῦσα διὰ τῆς πατριαρχικῆς αὐτῆς ὑπογραφῆς τὰ ἐν ταῖς ἀνωτέρω δυσὶ πράξεσι δεδογμένα, ἢ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, δώσῃ τὴν παραίτησίν της ἀπὸ τοῦ D πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων. Ἄλλως δέ, γινωσκέτω, ὅτι εὑρεθησόμεθα ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ τοῦ νὰ ἀποκόψωμεν ἀπ' αὐτῆς πᾶσαν συγκοινωνίαν, καὶ θέλομεν προβῇ ἀμέσως εἰς τὰ τελευταῖα πρὸς παλινόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων μέτρα.

Περιμένομεν ἀπάντησιν μέχρι δύσεως ἡλίου.

Ἐν Ἱεροσολύμοις, τῇ 7 νοεμβρίου 1872.

† ὁ Γάζης Προκόπιος.
† ὁ Νεαπόλεως Ἰωάσαφ.
† ὁ Λύδδης Νεόφυτος.
† ὁ Θαβωρίου Γρηγόριος.
† ὁ Σεβαστείας Νικηφόρος.
† ὁ Ἰορδάνου Θεόκλητος.
† ὁ Φιλαδελφείας Ἰωάσαφ.
† ὁ Τιβεριάδος Νεκτάριος.

---

* Απαντησις εις το Κυριλλος ο Β' πατριαρχης των Ιεροσολυμων σχισματικος εστιν η ου; Ἀδείᾳ καὶ ἐγκρίσει τοῦ ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Εν Κωνσταντινουπολει. Τυποις Κ. Πληθωνιδου. 1876, p. 15.

** Ibid., p. 11-12.

e.

Synodus Hierosolymitana quamlibet cum Cyrillo societatem abrumpit *

1872 novembris 7/19.

Σήμερον τῇ ζ' νοεμβρίου, ἡμέρᾳ τρίτῃ, ὥρᾳ 12 τῆς A
ἡμέρας τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ δευτέρου ἔτους, συνελθόντα ἐν τῷ συνοδικῷ τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ἅπαντα τὰ ἐνδημοῦντα ἀρχιερατικὰ μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ λαβόντα ὑπ' ὄψιν τὴν τελευταίαν ὁριστικὴν ἀπάντησιν, ἣν ἡ αὐτοῦ μακαριότης ὁ πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Κύριλλος ὁ Β' ἔδωκε περὶ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ὅρου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει νομίμως τε καὶ κανονικῶς συγκροτηθείσης ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς τόν τε φυλετισμὸν ἀποκηρυξάσης καὶ καταδικασάσης, καὶ τοὺς τοῦτον παραδεχομένους καὶ ἐπ' αὐτῷ καινοφανεῖς φυλετικὰς παρασυναγωγὰς παραπήξαντας τοῦτ' αὐτὸ σχισματικοὺς κηρυξάσης, ἀπεφήναντο ὁμοθύμῳ γνώμῃ τάδε·

Ἐπειδὴ ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἀθετήσας πάντα, B
ὅσα ἐν τῇ συνοδικῇ ἐπιστολῇ τῆς 24 ἰανουαρίου 1869 ἔγραψε πρὸς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, οὐ μόνον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνήργησεν αὐθαιρέτως καὶ αὐτογνωμόνως, μὴ συγκατατεθεὶς ἀποδέξασθαι τὴν κατὰ τῆς ἐν Μεσαχώρῳ παρασυναγωγῆς συγκροτηθεῖσαν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις, καίπερ ἐπανειλημμένως παροτρυνθεὶς καὶ λιπαρῶς παρακληθείς, ἠρνήσατο ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου συμφωνῆσαι μεθ' ἡμῶν, καὶ συναποδέξασθαι τὸν ὑπ' αὐτῆς ἐκτεθέντα ὅρον, τοῦθ' ἕνεκα ὡς τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐπιτιμίοις τοῦ εἰρημένου ὅρου ὑποκείμενον αὐτόν, καὶ τοῦτ' αὐτὸ σχισματικὸν θεωροῦντες, περιερχόμεθα εἰς τὴν λυπηρὰν καὶ δυσάρεστον ἀνάγκην τοῦ λῦσαι τὸν ὅρκον τῆς πρὸς αὐτὸν ὑποταγῆς καὶ πειθαρχίας, καὶ διακόψαι τοῦ λοιποῦ πᾶσαν μετ' αὐτοῦ σχέσιν καὶ συγκοινωνίαν, μήτε συνιερουργοῦντες, μήτε συμπράττοντες αὐτῷ, μήτε ὡς νόμιμον καὶ κανονικὸν ποιμένα καὶ ἀρχηγὸν αὐτὸν ἀποδεχόμενοι.

Ἐπὶ τούτῳ ἐγένετο ἡ παροῦσα πρᾶξις, καὶ κατεστρώθη ἐν τῷ κώδικι τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων, ἀντίγραφα δὲ αὐτῆς ἀποσταλήσονται πρός τε τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν καὶ πρὸς πάσας τὰς λοιπὰς αὐτοκεφάλους ὀρθοδόξους ἐκκλησίας.

† ὁ Γάζης Προκόπιος ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Βηθλεέμ.

† ὁ Νεαπόλεως Ἰωάσαφ.

† ὁ Θαβωρίου Γρηγόριος.

† ὁ Ἰορδάνου Θεόκλητος.

† ὁ Λύδδης Νεόφυτος.

† ὁ Σεβαστείας Νικηφόρος.

† ὁ Φιλαδελφείας Ἰωάσαφ.

† ὁ Τιβεριάδος Νεκτάριος.

67.

ECCLESIARUM AUTOCEPHALARUM RESPONSA AD SIBI MISSAM CONCILII DEFINITIONEM **

1872 octobri - decembri.

a.

Responsum ecclesiae Antiochenae.

Παναγιώτατε, θειότατε καὶ σεβασμιώτατε οἰκουμενικὲ πατριάρχα κύριε κύριε Ἄνθιμε, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος· τὴν σεβασμιοπόθητον ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμεθα καὶ ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Μετὰ πόθου ἐγκαρδίου δεξάμενοι τὴν ὑπ' ἀριθ. 6250 σεβασμίαν ἀδελφικὴν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος, ἐχάρημεν ἐγκαρδίως καὶ δόξαν ἀνεπέμψαμεν τῷ ὑψίστῳ τῷ ὑγιαίνουσαν περιφρουροῦντι αὐτήν, οὗ τῷ ἐλέει καὶ ἡμεῖς καλῶς ἔχομεν. Εἴδομεν τὸ ἐπισυνημμένον τηλεγράφημα τινῶν ἐκ τῶν προκρίτων χριστιανῶν τῆς πόλεως Βηρυτοῦ, δι' οὗ διαμαρτύρονται κατὰ τῆς συμμετοχῆς ἡμῶν εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος.

Ἡ παράδοξος αὕτη διαγωγὴ αὐτῶν καθ' ἡμῶν D
ἐδηλώθη καὶ πρὸς ἡμᾶς δι' ἑτέρου ὁμοίου τηλεγραφήματος αὐτῶν. Τὸ κακὸν ὅμως τοῦτο παράδειγμα ἐμιμήθησαν καὶ οἱ Τριπολῖται καὶ Λαοδικεῖς, οἵτινες ὁμοίως ἔπεμψαν ἡμῖν ὅμοια τηλεγραφήματα τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐπαναλαμβάνοντα.

Τὸ καθ' ἡμᾶς οὐδαμῶς ἐπτοήθημεν, χάριτι Χριστοῦ, ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαγωγῇ τῶν ἁπλῶν χριστιανῶν, ὑποκινηθέντων εἰς τοῦτο ὑπὸ γνωστῶν αἰτιῶν, συμφερόντων καὶ ῥαδιουργιῶν καὶ δελεασμάτων ἀπὸ μέρους τῶν σφόδρα ἐνδιαφερομένων ἐπισήμων πρακτόρων ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ, διαστρεφόντων καὶ τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ συνοδικοῦ ὅρου ἐπὶ τὸ
C συμφερώτερον αὐτοῖς καὶ πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν ἁπλουστέρων. Ἓν δὲ καὶ μόνον ἐλύπησεν ἡμᾶς, περιπόθητε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, ὅτι καὶ εἷς ἢ δύο τῶν μητροπολιτῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν θρόνου, καταπεισθέντες ἐκ τῶν δελεασμάτων τῶν ὑποκινούντων τὰ τοιαῦτα, καὶ συμπαθοῦντες πρὸς τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ Παλαιστίνῃ διατρέχοντα ἀξιοθρήνητα συμβάντα, ὕψωσαν φανερῶς τὴν σημαίαν τῆς πνευματικῆς ἀποστασίας κατὰ τῆς κανονικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, καὶ διαταράττουσι τὸν λαὸν ἀντὶ τοῦ ἀντιστῆναι, ὡς ὤφειλον, κατὰ τῆς ταραχῆς τοῦ λαοῦ, καὶ προφυλάξαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν φανερῶν καὶ κρυφίων ὑποκινήσεων. Τὸ δὲ χείριστον, ὅτι τοσαύτην ἐμπνέουσι δυσπιστίαν τοῖς χριστιανοῖς, ὥστε μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμονῆς καὶ μόχθων δύναται νὰ πείσῃ τοὺς φρονιμωτέρους ἐξ αὐτῶν περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς κανονικότητος τοῦ συνοδικοῦ ὅρου. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα, παναγιώτατε ἀδελφέ, μακρὰν τοῦ νὰ πτοήσωσιν ἡμᾶς, μᾶλλον ἐνασκοῦσιν εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ὑπακοήν, πεποιθότας ὅτι ἡ ἀλήθεια ἀναλάμψει μετ' οὐ πολὺ ὡς ὁ ὄπισθεν τῶν νεφῶν ἥλιος ἐπειδὰν παρέλθωσι τὰ ἐπιπροσθοῦντα νέφη. Διὰ τοῦτο ἀξιοῦμεν καὶ παρακαλοῦμεν ἀδελφικῶς τὴν σεβασμιωτάτην ἡμῖν αὐτῆς παναγιότητα, ἵνα εὔχηται πρὸς τὸν ὕψιστον εἰρηνάρχην ὑπὲρ ἡμῶν τε καὶ ὑπὲρ τῆς καταπαύσεως τῶν σκανδάλων τούτων, πρὸς κοινὴν τῶν πάντων ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνευσιν, παρ' οὗ καὶ τὰ σεβάσμια αὐτῆς ἔτη δαψιλευθείεν ὅ τι πλεῖστα καὶ σωτηριωδέστατα.

Ἐν Δαμασκῷ, τῇ 2 δεκεμβρίου 1872.

Ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ Ἀντιοχείας Ἱερόθεος.

* Ibid., p. 13-4.

** Definitionis dogmaticae a synodo editae exemplaria missa fuerunt ad eas *αὐτοκεφάλους* ecclesias, quarum praesules partem in synodo non habuerant; nimirum ad patriarcham Hierosolymitanum, ad synodos Rossiacam, Helladicam et Carlovicensem, ad archiepiscopos Serbiae, Hongrovlachiae et Moldaviae. Quae ad Cyrillum Hierosolymitanum spectant, iam novimus; synodus Rossiaca definitionem synodalem in tabulario reposuit quin responsum ullum daret. Reliquum ergo est ut ceterarum ecclesiarum responsa exhibeamus. Habentur apud Gedeon, op. cit., p. 440 sq.

b.

Responsum ecclesiae Helladicae.

Τῷ παναγιωτάτῳ καὶ θειοτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Ἀνθίμῳ, σὺν τῇ περὶ αὐτὸν ἱερᾷ συνόδῳ, ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ ἀδελφικόν τε καὶ ἐγκάρδιον ἀπονέμει ἀσπασμόν.

Τῶν ἀπὸ χρόνου μακροῦ τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν συνταρασσόντων ὀλέθρων τὸ ἐπάξιον τέλος ἐμαρτύρησεν ἡμῖν ἱκανῶς ὁ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθείσης ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου διαπεμφθεὶς ἡμῖν παρὰ τῆς ὑμετέρας παναγιότητος ὅρος.

Τὴν ἐπὶ τούτῳ ψυχικὴν ὀδύνην τῆς ὑμετέρας παναγιότητος καὶ πάντων τῶν λοιπῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν καὶ σεβασμιωτάτων ἱεραρχῶν, ἡ ἱερὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σύνοδος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ B παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος βαθέως συναισθανομένη, πληρέστατα συμμερίζεται.

Ναί· ἀλγοῦμεν πάντες, παναγιώτατε, ἐπὶ τῇ ὑπὸ πονηροῦ καὶ βασκάνου δαίμονος κατενεχθείσῃ ταύτῃ τῷ τῆς ὀρθοδοξίας σώματι πληγῇ καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κατοικτείρομεν τὰ διεφθορότα ταῦτα τέως μέλη τῆς ἐκκλησίας, ἅπερ, ὥς τις σοφὸς καὶ συνετὸς ἰατρὸς δακρυρροοῦσ᾽ ἀπέτεμεν αὕτη ἀπὸ τοῦ λοιποῦ αὐτῆς ὑγιοῦς κορμοῦ, πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὅλου.

Τὴν ἐπὶ τῷ θλιβερῷ τούτῳ γεγονότι θλῖψιν τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀνακουφίζει ἡ πλήρης γνῶσις καὶ πεποίθησις, ὅτι πάντων ἤδη τῶν δυνατῶν φαρμάκων ἐγένετο παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπισταμένη χρῆσις εἰς ἀποφυγὴν τοῦ ἐσχάτου τούτου τῆς θεραπείας μέσου.

Δεχόμεθ᾽ ἄρα, παναγιώτατε, τὸν αὐχένα ἡμῶν ἐν ταπεινώσει κλίνοντες ἐνώπιον τῆς τὰ πάντα διεπούσης θείας προνοίας, τὰς διὰ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ἐκδηλωθείσας ἀποφάσεις αὐτῆς, ἱκετεύοντες C ἅμα τὴν θείαν σοφίαν καὶ ἀγαθότητα, ἵν᾽ ἀπαλλάξῃ τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἐν τῷ μέλλοντι τοιούτων ἠθικῶς δριμυτάτων πόνων καὶ σκληροτάτων δοκιμασιῶν.

Ἐν τούτοις ἀναλογιζόμενοι ἐξ ἑτέρου, παναγιώτατε, τὰ μέλλοντα προκύψαι τῇ καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ δεινὰ ἐκ τῆς βουλγαρικῆς ταύτης σηπεδόνος, A εἰμὴ ἐγκαίρως αὕτη ἐκ τοῦ ὅλου αὐτῆς σώματος ἀπετέμνετο, συγχαίρομεν ἀπὸ καρδίας τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι καὶ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ ἐπὶ τῇ γενναίᾳ ταύτῃ καὶ ἀνδρικῇ αὐτῆς ἀποφάσει, δι᾽ ἧς ἀλώβητοι διεσώθησαν αἱ ὑψηλαὶ καὶ ἰδεώδεις τοῦ σωτῆρος ἡμῶν περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ἀρχαί, ὑπὲρ ὧν ποταμοὶ αἱμάτων ἐχύθησαν ὑπὸ τοῦ καθολικοῦ τῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξου γένους.

Ἀκράδαντον δὲ ἐν ἡμῖν τὴν πεποίθησιν ταύτην ἔχοντες, ἀγγέλλομεν συγχρόνως τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι, ὅτι καὶ παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πληρώματι ἀνεκοινώθη ἐπισήμως ὁ περὶ τῶν σχισματικῶν βουλγάρων ὅρος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ὡς σεβαστὴ τῆς καθολικῆς ἁγίας ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀπόφασις.

Δεόμενοι δὲ τοῦ παναγάθου καὶ πανσόφου θεοῦ, ἵνα ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ κρατύνῃ καὶ ἐνισχύῃ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν ἐν ταῖς σκληραῖς ταύταις δοκιμασίαις, παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν θειοτάτην παναγιότητα ἵνα μετὰ τοῦ βαθυτάτου ἡμῶν σεβασμοῦ δεχθῇ ἅμα καὶ τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ἀείποτε εὑρήσει αὕτη ἐν ἡμῖν, τοῖς ἐλαχίστοις αὐτῆς ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς, ἀρραγεῖς παραστάτας καὶ συναθλητὰς ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἁγίῳ τῆς ὀρθοδοξίας ἀγῶνι κατὰ πάσης αἱρετικῆς καὶ σχισματικῆς ἀξιώσεως, ὁθενδήποτε ἐνσκηπτούσης τῷ γεραρῷ τῆς ὀρθοδοξίας σώματι.

Τὸν ἀδελφικὸν δὲ νῦν ἀσπασμὸν δι᾽ ἀγάπης βαθυσεβάστου τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι ἀπονέμοντες, ἐκλιπαροῦμεν ἐφ᾽ ἡμῖν τὰς ἁγίας καὶ ἀδελφικὰς αὐτῆς εὐλογίας.

Οἱ συγκροτοῦντες τὴν ἱερὰν σύνοδον τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ καὶ συλλειτουργοὶ τῆς ὑμετέρας παναγιότητος ἐλάχιστοι

† ὁ Ἀθηνῶν Θεόφιλος πρόεδρος.
† ὁ Λευκάδος Γρηγόριος.
† ὁ Κερκύρας Ἀντώνιος.
† ὁ Ὕδρας καὶ Σπετσῶν Νεόφυτος.
† ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Ἰγνάτιος.
ὁ γραμματεὺς ἀρχιμανδρίτης Ἀβέρκιος Λαμπίρης.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ κε᾽ ὀκτωβρίου ,αωοβ᾽.

c.

Responsum ecclesiae Hongrovlachicae.

Τὴν ὑμετέραν παναγιότητα προσκυνῶ ταπεινῶς, ἀσπαζόμενος πανευλαβῶς τὴν ἁγίαν μοι αὐτῆς δεξιάν.

Ἀναγνοὺς καὶ διεξελθὼν μεθ᾽ ὅσης ἀκριβοῦς προσοχῆς καὶ ὅλης τῆς ἀπαιτουμένης ἐμβριθοῦς ὑποκλίσεως τὰ ἐμπεριεχόμενα εἴς τε τὴν προγενεστέραν καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ἐσχάτως διευθυνθεῖσάν μοι D πατρικὴν καὶ τρισέβαστόν μοι ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἰανουαρίου, ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὴν ἐπισυμβᾶσαν λαιλαπώδη θύελλαν ἐπὶ τῆς ὡς μὴ ὤφελεν ἐνεστώσης καταστάσεως τῶν βουλγαρικῶν πραγμάτων, δὲν δύναμαι, παναγιώτατε δέσποτα, νὰ ὑποκρύψω μηδὲν οὐδαμῶς, ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, εἰ μὴ μεθ᾽ ὅσης υἱϊκῆς ὑποκλίσεως καὶ εἰλικρινοῦς ὄντως ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον νὰ καθυποβάλω τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι, ὅτι ἡ κοινοποίησις αὕτη ἅμα ἀφικομένη ἐκ πρώτης προσβολῆς εἰς τὰς ταπεινὰς ἀκοάς μου μὲ ἐκέντησε θανατηφόρως, καὶ μὲ ἐτόξευσεν ὡς κεραυνός, βλέποντα μετὰ πολλῆς ἐπαισθήτου ψυχικῆς θλίψεως, ὅτι ἡ ἱερὰ καὶ ἁγία μεγάλη ἐκκλησία τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου πρὸ τοσούτων αἰώνων ὑπῆρξεν ἀεννάως ὡς ἀκράδαντον καὶ ἀναλλοίωτον ἔρεισμα, μήτηρ κοινὴ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ ὀρθοδόξου ἀνατολικοῦ ποιμνίου, καὶ ὡς τοιαύτη διὰ τῆς φιλοστόργου αὐτῆς κανονικῆς πλάστιγγος ἐστάθη, ἐσαεὶ ἐπιτηροῦσα καὶ διατηροῦσα παντὶ σθένει τὴν κοινὴν μεταξὺ τοῦ χριστιανισμοῦ ὁλοτελῆ σύμπνοιαν, ἀγάπην ἀδελφικὴν καὶ βίον ἀτάραχον, χωρὶς νὰ ἐπισυμβῇ μηδεμία ποτὲ διαπύκτευσις τοιαύτη μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνῶν τῆς αὐτῆς ἱερᾶς ὀρθοδόξου πίστεως! καὶ ὕστερον ἀπὸ τὴν τοσούτων αἰώνων διηνεκῆ ἡσυχίαν καὶ γενικὴν εὐημερίαν τῶν συναδελφῶν χριστιανῶν, τὸ νὰ ἀναφύῃ ἤδη ἐσχάτως παρόμοιον σκάνδαλον, τοῦτο ἐπ᾽ ἀληθείᾳ, παναγιώτατε δέσποτα, ἦτο ἀνέλπιστον καὶ πάντῃ ἀπροσδόκητον. Καὶ ὅσῳ περισσότερον ἤθελα νὰ ἐπέμβω εἰς τὴν ἐννόησιν κεραίαν τῶν αἰτίων, ἅτινα ἐπέφερον δυστυχῶς τὴν ἀκατανόητον ταύτην θλιβερὰν κατάστασιν τοῦ νὰ ἐκραγῇ ἐν τῷ μέσῳ ἀδελφῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἐμφύλιος ἐκκλησιαστικὸς θρησκευτικὸς πόλεμος, τοσούτῳ μᾶλλον ζάλη μὲ κατακυριεύει, κυμαντοποροῦντα, ὡς ὁ περιπλανώμενος, καὶ μὴ εἰδότα ὁποίας ἐξηγήσεις νὰ δώσω πρὸς ἐμαυτὸν περί τε τῶν ἀνελπίστως ἀναφυέντων ἐνεστώτων δεινῶν, καὶ περὶ τῆς μελλούσης, κύριος οἶδεν, ἐκβάσεως τῶν ἐξημμένων παθῶν, προσωπικῶν τε καὶ ἠθικῶν διεκδικήσεων, ἄνευ ὑπολογισμῶν δεόντων, καὶ ἄνευ ἐμφρόνου συσκέψεως καὶ συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν ἐρεθισμένων πνευμάτων ἑνὸς ἔθνους ὁλοκλήρου! Πιστεύσατέ με, παναγιώτατε δέσποτα, ἐν πάσῃ υἱϊκῇ

εἰλικρινείᾳ ἐκφραζόμενον, ὅτι ὅσῳ περισσότερον ἔχω A προσηλωμένον τὸν νοῦν καὶ τὴν ἠθικὴν ὡς ἔγγιστα προσοχήν μου πρὸς τὸ ἐπισυμβὰν τοῦτο δυσχερὲς βουλγαρικὸν παράρτημα, τοσούτῳ μᾶλλον φρίκη καὶ τρόμος μὲ καταχυριεύει, ἰδεαζόμενον καὶ μνείαν ποιούμενον τοῦ τοιούτου ἀνεκφράστου δυστυχήματος καταπιέζοντος πᾶσαν χριστιανικὴν ψυχήν, ἔχουσαν ἄχρι τοῦδε ὡς τεκμήριον καὶ παράδειγμα ἀναντίρρητον τὴν ἀκράδαντον ὡς πρὸς τὰ θεῖα ἀφοσίωσιν πάντων τῶν χριστιανικῶν ὀρθοδόξων ἐθνῶν, καὶ τὸν μεταξὺ αὐτῶν ἀναπόσπαστον καὶ ἀδιάλυτον ἱερὸν σύνδεσμον, πρὸς ἀκραιφνῆ καὶ ἀπαράβατον ἐπιτήρησιν τῶν ἁγίων κανόνων καὶ ἱερῶν ἀνέκαθεν δογμάτων, διὰ τῆς μητρὸς ἡμῶν ἁγίας μεγάλης ἐκκλησίας, τοῦ πατριαρχικοῦ λέγω θρόνου τῆς ὑμετέρας παναγιότητος.

Τοιαύτη ἡ κατ' ἐμὲ ἐπὶ τούτου ταπεινὴ γνωμοδότησις ἐν πνευματικῷ τε καὶ υἱϊκῷ τῷ τρόπῳ, τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἴησαν θεόθεν ἄνωθεν πλεῖστα, σωτηριώδη καὶ πανεύθυμα, μένοντος καὶ τοῦ ὑποσημειουμένου μεθ' ὅλου σεβασμοῦ.

Βουκουρέστιον, τῇ 8 φεβρουαρίου 1873.

Τῆς ὑμετέρας πανσεβάστου μοι παναγιότητος ταπεινοῦ δούλου

† ὁ Οὐγγροβλαχίας Νήφων.

68.

SYNODI BULGARICAE ACTA AD HIERARCHIAM SUAM CONSTITUENDAM *

1872 mense septembri.

Τὴν η' σεπτεμβρίου ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Τύρνοβον ὁ τιτλοφορούμενος Τορνόβου ἀφωρισμένος Ἱλαρίων. B

Ἡ ἐπαρχία Βελισσοῦ ἐξελέξατο ὡς ἀρχιερέα αὐτῆς ἀρχιμανδρίτην τινὰ Δαμασκηνόν, πρόεδρον τῆς ἐν Φιλιππουπόλει βουλγαρικῆς κοινότητος.

Ἡ ἐπαρχία Σοφίας ἐξελέξατο δι' ἀρχιερέα ἄλλον τινὰ ἀρχιμανδρίτην Μελέτιον τῆς μονῆς τοῦ Ζωγράφου, ἄλλοτε γραμματέα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βουλγαρικῆς κοινότητος.

Ἐπαύθησαν ὑπὸ τοῦ ἐξάρχου οἱ τέως μητροπολῖται Βελισσοῦ καὶ Σοφίας.

Τὴν ιη' ὁ ἔξαρχος, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν κυρίων Τσομακὼφ καὶ Γιοβάντσου ἐψένδου, ἐπεσκέψατο τὸν μέγαν βεζύρην ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτοῦ, καθὼς καὶ τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν.

Τὴν κ' λειτουργούντων ἐν τῷ βουλγαρικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῶν τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας Φιλιππουπόλεως, Σαμακοβίου καὶ Πρεσλάβας, ἐχειροτονήθη καὶ Πελαγωνείας, ἀρχιμανδρίτης τις Εὐστάθιος· ἐν δὲ τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐξεφωνήθη λόγος ὑπὸ τοῦ Σλαβεϊκώφ. C

Τὴν κδ' ὁ ἔξαρχος, συλλειτουργῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν τιτλοφορουμένων μητροπολιτῶν, ἐχειροτόνησε μητροπολίτην Πρεσπῶν (Ἰπεκίου καὶ Ἀχριδῶν) τὸν ἀρχιμανδρίτην Ναθαναήλ, ὡς καὶ διάκονον τὸν α' γραμματέα τοῦ ἐξαρχείου. Μετὰ ταῦτα ἀπηγγέλθη λόγος ὑπὸ τοῦ ἐξάρχου, ἀφορῶν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν εὐχῶν τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους. Εἶτα δ' ἀνεγνώσθη ἡ βουλγαρικὴ ἐγκύκλιος, φέρουσα τὰς ὑπογραφάς· Βιδύνης Ἀνθίμου, Φιλιππουπόλεως Παναρέτου, Σαμακοβίου Δοσιθέου, Πρεσλάβας Συμεὼν καὶ Πελαγωνείας Εὐσταθίου, ὑπὸ ἡμερομηνίαν κ' σεπτεμβρίου. Ἐξεδόθη δὲ αὐτὴ βουλγαριστὶ καὶ ἑλληνιστί, εἰς ἀνάντησιν τῆς ὑπὸ τῆς μεγάλης συνόδου γενομένης διακηρύξεως τοῦ σχίσματος, ὅπως ἀποσταλῇ πρὸς τὰς βουλγαρικὰς κοινότητας, ὡς καὶ πρὸς πάσας τὰς ἀνεξαρτήτους D ἐκκλησίας.

Ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐξάρχου παρὰ τῇ ὑψηλῇ πύλῃ (καπουκεχαγιᾶς) ἐξελέγη ὁ Γεωργάκης ἐφένδης, πρώην μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας.

Synodi bulgaricae ad populum suum epistola tenoris erat sequentis:

„Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ (Κορινθ. Β', α', 3-4)." Δόξαν καὶ εὐχαριστίαν πρέπει νὰ ἀναπέμπωμεν τῷ θεῷ, τέκνα ἡμῶν ἐν κυρίῳ ἀγαπητά, ὅταν ἀδίκως μᾶς πικραίνωσι καὶ καταδιώκωσιν, ἵνα εὑρίσκωμεν παραμυθίαν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς θλίψεως ἡμῶν, καὶ ἀντλῶμεν τόλμην εἰς τὰ ἔργα ἡμῶν. Οὕτως ἔπραττον οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ὅταν κατεδίωκον αὐτούς, ὡς κηρύττοντας τὴν ἀλήθειαν, ἄνδρες ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Οὕτως ἔπραξε καὶ ἡ ὀρθόδοξος βουλγαρικὴ ἐξαρχία, ὅταν πρὸ τριῶν μηνῶν τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἐξεσφενδόνιζε κατ' αὐτῆς τὰς ἀδίκους καὶ ἀντικανονικὰς ἐκείνας ποινάς, περὶ τῶν ὁποίων διελάμβανεν ἡ δευτέρα τῆς ἐξαρχίας ἐγκύκλιος. Τὰς ἡμετέρας εὐχαριστίας ἀναπέμπει αὕτη πρὸς τὸν ὕψιστον καὶ ἤδη, ὁπότε καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ πατριαρχεῖον ἐπιβάλλει εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, πνευματικὰ καὶ λαϊκά, ἄλλας νέας ποινάς· ἐπειδὴ καθὼς αἱ πρῶται ἦσαν ἄδικοι καὶ ἀντικανονικαί, καὶ διὰ τοῦτο ἅπαντες οἱ ἀληθεῖς ζηλωταὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ φίλοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης βαθέως ἐλυπήθησαν, τοιουτοτρόπως ἄδικοι καὶ ἀντικανονικαὶ καὶ ἀλλότριαι τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ὑπάρχουσι καὶ αἱ νέαι ποιναί, τὰς ὁποίας θέλει νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸ ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν ἔθνος, καὶ διὰ τοῦτο ἅπαντα τὰ τέκνα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ βαθέως θὰ λυπηθῶσιν ἕνεκα τῆς διαγωγῆς τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας ὑμᾶς, τέκνα ἡμῶν ἐν κυρίῳ, μεθ' ἡλίκους ἀγῶνας, μεθ' οἵας παρακλήσεις συνέστη καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡ ὀρθόδοξος βουλγαρικὴ ἐξαρχία, τὴν ὁποίαν ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν πλήρωμα μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ προϋπήντησε· διότι δι' αὐτῆς ἀνενεοῦτο ὁ καταργηθεὶς ἐκκλησιαστικὸς αὐτοῦ βίος, καὶ διότι εἰς αὐτὴν ἀντενακλῶντο ἡ εὐμένεια καὶ ἡ δικαιοκρισία τῆς αὐτοκρατορικῆς τοῦ σουλτάνου κυβερνήσεως πρὸς αὐτό· ἓν ἐκ τῶν πρώτων καθηκόντων τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἐξαρχίας ἦν ἵνα παρακαλέσῃ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως φιλιωθῇ μετ' αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνακτημένων ἤδη ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν δικαίων· ἀλλ' οὕτως, ἀντὶ νὰ ὠφεληθῇ διὰ τῶν εἰρηνικῶν τούτων προτάσεων καὶ διαθέσεων τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, καὶ ἐμφορούμενος ὑπὸ ζήλου πρὸς εἰρήνευσιν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας νὰ φιλιωθῇ μετ' ἐκείνων, τοὺς ὁποίους πολυχρόνια παθήματα, πηγάζοντα ἐξ ἀδίκου ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, παρώργισαν, ἀπ' ἐναντίας μετεχειρίσθη πάντα τὰ μέσα καὶ πᾶσαν βίαν, ὅπως καταστρέψῃ, ἐὰν ἦτο αὐτῷ δυνατόν, τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν. Ἀλλὰ ζῇ κύριος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας, καὶ ματαιοὶ τὰ ἔργα τῶν ἀδίκων. Τότε ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κατέφυγεν εἰς τὸ τελευταῖον μέσον, τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ προητοίμαζε, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζει πάσας τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ, ὅπως πραγματοποιήσῃ τὴν διάπυρον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, ὅπως ἴδῃ τὴν ὀρθόδοξον βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν κατεστραμμένην καὶ διαλελυμένην καὶ ἐγκαταλελειμμένην.

* B. D. Calliphron, Ἐκκλησιαστικὴ ἐπιθεώρησις, περίοδος β', t. V, p. 5-6.

Τὸ τελευταῖον αὐτοῦ τοῦτο μέσον ἦτο ὅπως κηρύξῃ A
τὴν ὀρθόδοξον βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν σχισματικὴν καὶ πάντα τὰ τέκνα αὐτῆς σχισματικούς· τοῦτο δὲ ἐποίησε τὴν κυριακὴν τῆς 17 σεπτεμβρίου. Εἰς μάτην ἄνδρες ἀξιοσέβαστοι, ὑψηλὴν θέσιν κατέχοντες ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἱεραρχίᾳ καὶ θερμοὶ προασπισταὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνότητος καὶ εὐαγγελικῆς εἰρήνης, ἀκουράστως ἠγωνίσθησαν ὅπως κωλύσωσι τὸ θλιβερὸν τοῦτο γεγονός, εἰς μάτην ἐμόχθησαν παντοιοτρόπως ὅπως πείσωσι τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως νὰ φιλιωθῇ μετὰ τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, εἰς μάτην ὕψωσαν φωνὴν μακρόθεν ἀξιοσέβαστοι ἱεράρχαι ἐκκλησίας, μεθ᾽ ἧς οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν κοινὸν ἢ τὴν ἱερὰν θρησκείαν καὶ τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, εἰς μάτην ὕψωσαν φωνὴν ἐν ὀνόματι τῆς εἰρήνης καὶ πρὸς ὠφέλειαν τῆς θρησκευτικῆς ἑνότητος· διότι ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἐμφορούμενος ὑπὸ τοῦ πρὸς τοὺς βουλγάρους μίσους, οὐδένα εἰσήκουσεν, οὐδένα ἠνέχθη ὁμιλοῦντα αὐτῷ περὶ εἰρήνης καὶ ἀγά- B
πης, καὶ ἄλλον μὲν ἐξώρισεν, ἄλλον δὲ ἐφόβισε, καὶ τοιουτοτρόπως ἐξήνεγκε τὴν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἐκκλησίας καταδίκην.

Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα ἢ νὰ θλιβώμεθα διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις καταδεικνύει, πόσον τοῦτο εἶναι παρωργισμένον ἐναντίον τῶν βουλγάρων, καὶ κατὰ πόσον αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ ἐμπνέονται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πρᾳότητος, ὅπερ πάντοτε πρέπει νὰ ὁδηγῇ πάντα χριστιανόν. Ἀλλὰ ταὐτοχρόνως καθῆκον ἡμέτερον θεωροῦμεν νὰ προσκαλέσωμεν πάντα τὰ τέκνα τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, ὅπως διασκεφθῶσι σπουδαίως ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης πράξεως τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐξεύρωσι ποίας ἰδέας, ποῖα σχέδια ἐπιδιώκει τοῦτο, κηρύττον τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν σχισματικήν, ἥτις διακρατεῖ καὶ διαφυλάττει πάντα τὰ δόγματα, πάσας τὰς παραδόσεις καὶ πᾶσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐτα- C
ξίαν τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἑπομένως κατ᾽ οὐδὲν ὑπάρχει ὀλιγώτερον ὀρθοδοξοτέρα τοῦ πατριαρχείου, καὶ μετὰ μίαν τοιαύτην ἔρευναν θὰ κατανοήσωσι τίνων προθέσεων καὶ σκοπῶν ὑπάρχει γέννημα ἡ προκήρυξις τοῦ σχίσματος, καὶ ὁποῖον σέβας καὶ σημασίαν πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς αὐτό. Τὸ πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ὠφελούμενον ἐκ τῆς τελευταίας αὐτοῦ ταύτης πράξεως, θὰ προσπαθήσῃ νὰ παραπείθῃ τὰ τέκνα τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, ὅπως ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῶν λοιπῶν αὐτῶν ἀδελφῶν, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου πιθανὸν νὰ μεταχειρισθῇ καὶ κατάρας καὶ λοιδορίας κατὰ τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, τῶν ὁποίων θερμοὺς διασπορεῖς θέλομεν ἴδει ἀναφυομένους μεταξὺ ἡμῶν, καθὼς εἰς τὸν καλὸν καὶ καρποφόρον ἀγρὸν ἀναφύονται τὰ ζιζάνια. Ἀλλ᾽ ὑμεῖς, τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητά, θαρσεῖτε, ἐνδυσάμενοι, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρη- D
στότητα, ταπεινοφροσύνην, πρᾳότητα, μακροθυμίαν (Κολ. Γ', 12), συγχωρεῖτε τοὺς ἐναντίους ἡμῶν, καὶ δεήθητε τοῦ ὑψίστου θεοῦ, ὅπως ἐμπνεύσῃ εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν πνεῦμα εἰρήνης καὶ ἀγάπης· τοῦτο μᾶς διδάσκει ἡ ἁγία ἡμῶν ὀρθόδοξος πίστις, τοῦτο ἀπαιτεῖ παρ᾽ ἡμῶν καὶ ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις, ἥτις καθ᾽ ἑκάστην ἐνδείκνυσι λαμπρὰ σημεῖα τῆς πρὸς ἡμᾶς εὐμενείας αὐτῆς· τοῦτο ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς καὶ τὸ συμφέρον τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐξαρχίας, τὴν ὁποίαν ἅπαντες χρεωστοῦμεν ἵνα περικυκλώσωμεν, καὶ μετ᾽ ἰσχυρᾶς θελήσεως νὰ ἀγωνισθῶμεν πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ στερεοποίησιν αὐτῆς, ὅπως γένηται αὕτη τροφὸς τοῦ πεινῶντος πνευματικὴν τροφὴν ὀρθοδόξου αὐτῆς πληρώματος· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ἵνα ἐκλείψωσιν ἐκ μέσου τῶν τέκνων τῆς ὀρθοδόξου βουλγαρικῆς ἐξαρχίας πᾶσα διένεξις καὶ πᾶς κομματισμός, „πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ᾽ ἡμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ· γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν" (Ἐφεσ. Δ', 31-32). Ἐὰν δὲ πᾶσα νεοσύστατος διοίκησις ἔχῃ ἀνάγκην ὁμονοίας καὶ ἐκ συμφώνου ἐνεργείας, ὅπως καταστῇ ὠφέλιμος, πολὺ περισσότερον ἀπαιτεῖται ἡ ὁμόνοια αὕτη, ὅταν ἡ διοίκησις αὕτη εἶναι καὶ νεοσύστατος καὶ πνευματική, καὶ ἥτις προτίθεται ἵνα διαδώσῃ μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς τὰς ὑψηλὰς καὶ θείας εὐαγγελικὰς ἀληθείας μόνον διὰ τῆς δυνάμεως τῆς διδασκαλίας. Ὑπὸ τὴν θέαν τοιούτων ἐπιμόχθων καὶ ἐκ συμφώνου ἀγώνων, ἀγώνων εὐγενῶν καὶ ἀξιοσεβάστων, καταβαλλομένων ὑπὸ ἀνθρώπων ἐπιθυμούντων ἵνα ἀνυψώσωσιν ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου πίστεως τὴν ἠθικὴν αὐτῶν κατάστασιν, καὶ ἵνα ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῶν καρπῶν, οὓς παρήγαγεν ἡ ἀνθρώπινος ἐνεργητικότης, καὶ αὐτοὶ οἱ σημερινοὶ ἄδικοι κριταὶ ἡμῶν γενήσονται δικαιότεροι, καὶ ὅλος ὁ πεπολιτισμένος κόσμος θέλει εὐχαριστηθῇ, καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις θέλει ἱκανοποιηθῇ διὰ τὰς καταβαλλομένας ὑπ᾽ αὐτῆς φροντίδας πρὸς εὐημερίαν ἡμῶν. „Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ· ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν." (Θεσ. Β', γ', 16.)

Ἐν Ὀρτάκιοϊ, σεπτεμβρίου 20, 1872.

† Ἄνθιμος μητροπολίτης Βιδύνης καὶ ἔξαρχος Βουλγαρίας.
† Φιλιππουπόλεως Πανάρετος.
† Σαμακοβίου Δοσίθεος.
† Πρεσλάβας Συμεών.
† Πελαγωνείας Εὐστάθιος.

Altera brevi post ab eadem synodo missa est epistola ad singulas αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας. Ita vero se habebat:

Μακαριώτατε.

„Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς ... ἢ μάχαιρα; ... Οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα ... οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν." (Ῥωμ. Η', 34-39.)

Ἐν μέσῳ τῶν περιπετειῶν, ἃς διερχόμεθα ἡμεῖς καὶ τὸ ἔθνος, εἰς ὃ ἐν πνεύματι ἀνήκομεν, οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἀποστόλου, μακαριώτατε, ὑπῆρξαν πάντοτε δι᾽ ἡμᾶς οὐ μόνον εἰς παραμυθίαν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀσφαλέστερος κανὼν τῆς διαγωγῆς ἡμῶν πρός τε τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, παρ᾽ οὗ τὸ ῥηθὲν ἔθνος νομίμως ἐξητήσατο τὴν διόρθωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, καὶ πρὸς ἅπασαν τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ἀφ᾽ ἧς οὐδεὶς δυνήσεται χωρίσαι ἡμᾶς, ἐν ᾗ ἐσμὲν ἀπὸ τοσούτου χρόνου, καὶ ἣν οὐ παύομεν κρατοῦντες ἐνήμερον τῶν ἡμετέρων πραγμάτων.

Δέκα αἰώνων ἄμεμπτος βίος ἐν τῇ χριστιανικῇ ζωῇ, δέκα αἰώνων ἀναλλοίωτος ἀφοσίωσις πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ἐν μέσῳ ἀναριθμήτων καὶ ἀνεκφράστων παθημάτων, εἰσὶ πασιφανέστατον τεκμήριον πρὸς τὸν χριστιανικὸν καὶ πεπολιτισμένον κόσμον τῶν αἰσθημάτων, ὑφ᾽ ὧν ἐνεφορεῖτο ἀνέκαθεν ὁ ὀρθόδοξος βουλγαρικὸς λαός, ὁ προελόμενος σταυρωθῆναι μᾶλλον ἠθικῶς ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ ἢ παραβῆναι κατ᾽ ἐλάχιστον τοὺς κανόνας τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἕνεκα γεηρῶν ἀγαθῶν.

Ἡ ἱστορία τοῦ θρησκευτικοῦ βίου τοῦ λαοῦ τούτου εἶναι ἀναμφισβήτητον καὶ διηνεκὲς τεκμήριον τῆς ἐμμονῆς αὐτοῦ „ἐν οἷς ἐδιδάχθη καὶ ἐπίστευσεν," κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου, καίπερ πειρασθέντος ἀείποτε παρὰ διαφόρων προπαγανδῶν, πρὸς ἃς ἀντέταξε τὴν ἀκλόνητον εὐστάθειαν τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ. Ἡ δὲ τελευταία δεκαπενταετὴς περίοδος, καθ᾽ ἣν ὁ βουλγαρικὸς λαός, ὡς εἷς καὶ μόνος ἄνθρωπος, κινούμενος ὑφ᾽ ἑνὸς καὶ

A τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, καὶ συνῳδὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσιν, ἐξητήσατο τὴν βελτίωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ διοικήσεως, εἶναι ζῶσα ἀπόδειξις τῆς ἀφοσιώσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, ὑποσκαπτομένην ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατὰ διαφόρους τρόπους.

Μεθ' ὅλα ταῦτα, ἐπ' ἐσχάτων τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἐτόλμησεν ἵνα διαμφισβητήσῃ τὴν ὀρθοδοξίαν τοῦ λαοῦ τούτου ἐν τοῖς ἐπισκόποις αὐτοῦ, οὓς αὐτὸς οὗτος ὁ λαὸς σέβεται, ὧν γινώσκει τὴν φωνήν, καὶ ἐπὶ τὰ βήματα αὐτῶν ἀκολουθεῖ.

Ἡ ὑμετέρα μακαριότης γινώσκει βεβαίως τὰς τελευταίας πράξεις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τούτους καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῶν, ἤτοι πρὸς ἅπαντα τὸν βουλγαρικὸν λαόν. Διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος μαΐου ἐξαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ἡ ὑμετέρα μακαριότης ἔγνω ἐν ᾗ θέσει περιήγαγε τὰ πράγματα ἡ ἀνεξήγητος ἐπιμονὴ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου B τοῦ ϛ', οὗτινος καὶ ἡ ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον γ' ἀνάβασις ἐν ἐσχάτῳ γήρατι ἕνα μόνον εἶχε σκοπόν, ὡς ἐλέγετο, τὴν αἰσίαν λύσιν τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Ἐν τούτοις, καθ' ὃν χρόνον πλήρη πεποίθησιν ἔχοντες ἐν τοῖς δικαίοις ἡμῶν, ἐναπετιθέμεθα τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν καὶ τὴν σωτηριώδη τοῦ χρόνου ἐπενέργειαν, αἴφνης ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν φωνασκιῶν τῶν ἐφημεριδογράφων καὶ ὑπὸ „ματαίων ἐν τοῖς λογισμοῖς αὐτῶν" ἀνθρώπων, προτιμώντων τὴν ἐθνικὴν φιλοδοξίαν τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης, κατέφυγεν εἰς μέτρα, ἅπερ ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἐκθειάζει σήμερον, ἀλλ' ἅτινα ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καταδικάζουσι.

Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἄνθιμος ὁ ϛ' συγκαλεῖ σύνοδον, κληθεῖσαν μεγάλην καὶ τοπικήν, ἐν ᾗ ζητῶν διέξοδον ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως, ἐν ᾗ αὐτὸς C οὗτος ἐτέθη, ἐφευρίσκει αἵρεσιν νέαν, ἀνήκουστον μέχρι τοῦδε, τὴν τοῦ φυλετισμοῦ· καὶ τὸ μέν, διαρρηγνύων τὸν χιτῶνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταδικάζει ἀνεξετάστως τοὺς βουλγάρους ἀρχιερεῖς, ὡς ἔχοντας τάσεις ἐθνικάς· τὸ δέ, ἀποκαλεῖ αὐτούς τε καὶ τοὺς συμφρονοῦντας αὐτοῖς, ἤτοι ἅπαντα τὸν βουλγαρικὸν λαόν, σχισματικούς, ὅπερ ἡ ὑμετέρα μακαριότης ἔμαθε βεβαίως ἐκ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθέντος ὑπὸ τῆς ῥηθείσης συνόδου ὅρου.

Οὕτω μετὰ δέκα αἰῶνας ἡ ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις πρώτη ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου ὡδήγησε τὸν βουλγαρικὸν λαὸν εἰς τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπερ ἐθεώρει ὡς δόξαν, αὐτὴ αὕτη ἡ ἐκκλησία, ῥηγνῦσα τὴν πνευματικὴν ἕνωσιν, κηρύσσει τὸν λαὸν τοῦτον σχισματικὸν ἐν τοῖς ἀρχιερεῦσιν αὐτοῦ, διότι οὗτος ἐπρέσβευσεν ἐν πεποιθήσει, σύμφωνος πρὸς τοῦτο μετὰ τῆς κοινῆς ἐκκλησίας, ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ ἀνάγκαι κλίματός D τινος, οἰκουμένου ὑπὸ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἰδίαν λαλούντων γλῶσσαν καὶ ἴδια ἐχόντων ἔθιμα, δύνανται νὰ ἐπιτρέψωσι τὸν σχηματισμὸν ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποστολικῶν καὶ τῶν συνοδικῶν κανόνων.

Ἡ ὑμετέρα μακαριότης δύναται νὰ κρίνῃ μέχρι τίνος εἰσὶ δίκαιαι καὶ ἀποδεκταὶ αἱ τελευταῖαι ἀποφάσεις, αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ληφθεῖσαι ἐν τῷ πατριαρχείῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μέχρι τίνος δύναται νὰ διαφιλονεικηθῇ ἡ καθαριότης τῆς θρησκείας λαοῦ ὀρθοδόξου, πάντοτε ὑγιῶς εἰς αὐτὴν πιστεύσαντος.

Τὸ ἐφ' ἡμῖν, „ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκῃ, ἐν στενοχωρίαις" (Κορινθ. Β', ϛ', 4), καὶ „σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης" (Ἐφεσ. δ', 3), ἐπρεσβεύσαμεν πάντοτε καὶ πρεσβεύομεν ὅτι ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ καὶ πρὸ τῶν αἰωνίων καὶ ἀναλλοιώτων ἀληθειῶν τοῦ εὐαγγελίου, οὔτε ὑπάρχει, οὔτε δύναται ὑπάρξαι διαφορὰ μεταξὺ τῶν φυλῶν καὶ τῶν λαῶν. Πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ πιστοὶ ἀνέχονται ἀλλήλων ἐν τῇ θρησκείᾳ, ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῇ ἐλπίδι· „οὐκ ἔνι ἰουδαῖος, οὐδὲ ἕλλην· οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος· οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ" (Γαλ. Γ', 28), ἀλλ' „ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα ... εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν" (Ἐφεσ. δ', 3, 4). Κατὰ δὲ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, οἱ ἐν τῷ Χριστῷ χωριζόμενοι εἰσὶν ἀξιοκατάκριτοι.

Ἡμεῖς οὐ μόνον δὲν ὠθήσαμεν τὰ πνεύματα πρὸς σύστασιν τοιαύτης διαφορᾶς ἐν τῷ Ἰησοῦ, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ζητήματος ἡμῶν, ἐπειράθημεν παντὶ σθένει ὅπως συσφίγξωμεν διὰ συμβιβασμοῦ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου τοὺς πνευματικοὺς δεσμούς, τοὺς ἑνοῦντας τὸν ὀρθόδοξον βουλγαρικὸν λαὸν πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐὰν αἱ προσπάθειαι αὗται δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ τῆς ποθητῆς ἐπιτυχίας, κυρίως τούτου αἴτιοι εἰσὶν οἱ κηδεμόνες τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, οἵτινες διὰ τῆς ἀδίκου αὐτῶν ἰσχυρογνωμοσύνης κατεσκεύασαν τὴν κατάστασιν, ἐν ᾗ εὑρισκόμεθα.

Οὐ μόνον δὲν ἐπεθυμήσαμεν οὐδ' ἐπεδοκιμάσαμεν οἱανδήποτε διαφορὰν ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ ἢ ἐν τοῖς δόγμασιν, ἀλλ' ἐν ταῖς προσπαθείαις ἡμῶν πρὸς ἐπίτευξιν συμβιβασμοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τῶν βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν κατὰ τὰς ἐπιτοπίους αὐτῶν ἀνάγκας, οὐδέποτε ἀνέβη ἐν τῷ νῷ ἡμῶν ὁ λογισμὸς ἐξαρχίας, ἄνευ ὡρισμένων ὁρίων, ἢ ἀποκλειούσης τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς ἅπαντας τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς, οἱουσδήποτε ἢ ἑτερογλώσσους. Ἓν καὶ μόνον ᾐτησάμεθα πάντοτε, τὴν σύστασιν ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, συμπεριλαμβανούσης ὡρισμένας ἐπαρχίας, ἐχούσας ἰδίας ὡς ἐκ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν αὐτῶν ἀνάγκας. Τοιαῦται δὲ εἶναι αἱ ἐπαρχίαι τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, αἱ οἰκούμεναι ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐστερήθη ποτὲ ἀδίκως καὶ παρανόμως τῶν ἀνεξαρτήτων αὐτοῦ ἐκκλησιῶν, ὧν ἡ ζῶσα ἀνάμνησις διασῴζεται ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ, καὶ ὧν ἐξητήσατο τὴν νόμιμον ἀποκατάστασιν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εὐκόλως κατανοεῖ τις πότερον τῶν μερῶν εἶναι ἄξιον καταδίκης· οἱ βούλγαροι, οἱ ζητήσαντες ἐξαρχίαν μετὰ ὡρισμένου ἀριθμοῦ ἐπαρχιῶν, ἢ οἱ κηδεμόνες τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες, καίπερ ἀποδεχόμενοι κατ' ἀρχὴν τὴν σύστασιν ἐξαρχίας δι' ἀλλοκόπου συλλογισμοῦ οὐ μόνον περιορίζουσι τὰ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν διαγραφέντα ὅρια αὐτῆς, ἀλλὰ περιπλέον καὶ ἀποκλείουσιν αὐτῆς ἅπαντας τοὺς ἑλληνικῆς καταγωγῆς ὀρθοδόξους, τοὺς εὑρισκομένους ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν τούτων παραχωρηθείσαις ἐπαρχίαις ἐν πολλοῖς σχεδίοις, ἅπερ τὸ πατριαρχεῖον προέτεινε πρὸς τὸν σχηματισμὸν ἐξαρχίας.

Οὕτω πάντοτε ἐσκέφθη τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἐν τοῖς διαφόροις σχεδίοις, ἅπερ παρουσίασε πρὸς ἐπίτευξιν τῆς λύσεως τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος. Εἰ δὲ αἱ τοῦ φυλετισμοῦ τάσεις ἐν τῷ διοικητικῷ τῆς ἐκκλησίας συστήματί εἰσι καταδικασταῖαι μέχρι σχίσματος, δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον κατεδίκασεν αὐτὸ ἑαυτὸ εἰς τὸ σχίσμα διὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐπ' ἐσχάτων συγκροτηθείσης συνόδου; δὲν εἶναι καταδικαστέος εἰς αὐτὸ αὐτὸς οὗτος ὁ Ἄνθιμος ὁ ϛ', ὅστις ἐν τῷ σχεδίῳ αὐτοῦ ἀπέκλειε τῆς δικαιοδοσίας τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἐν Βάρνῃ, ἐν Φιλιππουπόλει καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι καὶ χωρίοις, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι εἶναι καταγωγῆς ἑλληνικῆς;

Ὅσον οὐκ ἐννοοῦμεν τὸν ἀσυνεπῆ τρόπον τοῦ ἐνεργεῖν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, κατὰ τοσοῦτον ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι ἡ ἐκκλησία οὐδέποτε κατεδίκασε τὸν

σχηματισμὸν χωριστῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν, A
ἐφ' ὅσον ἀπῄτουν ταύτας καὶ ἀνάγκαι ἐπείγουσαι· ἐπέτρεπε μάλιστα καὶ τοπικὰς ἐκκλησίας, ὡς τοῦτο δύναται ν' ἀποδειχθῇ ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας. Αὐτὸ τοῦτο τὸ πατριαρχεῖον ὁμολογεῖ τὴν ἀλήθειαν ταύτην, παραδεξάμενον ἤδη κατ' ἀρχὴν τὴν σύστασιν τῆς ἐξαρχίας, καίπερ κατόπιν μὴ συναινέσαν ἵνα ὁρίσῃ τὰ δίκαια αὐτῆς ὅρια, κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ τεθεῖσαν ἀρχήν.

Ἂν ἐστέργομεν εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς φυλετικῆς αὐτοῦ ἐπάρσεως, τῇ βλάβῃ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, δὲν θὰ ἐξηκόντιζε νῦν καθ' ἡμῶν ἀράς· ἀπεναντίας ἠθέλομεν θεωρεῖσθαι ἄξιοι τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πρόκριτοι βούλγαροι ἐφάνησαν συνεπεῖς ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτῶν καὶ ᾐτήσαντο τὴν ἰσότητα ἁπασῶν τῶν ὑπὸ βουλγάρων κατοικουμένων ἐπαρχιῶν, ἐγκαταλείποντες τῷ πατριάρχῃ καὶ τοὺς τυχὸν εὑρισκομένους ἐν αὐταῖς ἕλληνας, ἐπιμόνως ἐξαιτουμένους τὴν ἐγκατάλειψιν ταύτην ἕνεκα τῆς B
ἑλληνικῆς αὐτῶν καταγωγῆς, ὁ πατριάρχης μετῆλθε πᾶν μέσον ὅπως κηρύξῃ σχίσμα κατὰ τῶν βουλγάρων. Ἀλλ' „οὐκ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἀλήθεια . . . ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν“ (Ψαλμ. ε', 10).

Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν συμφερόντων ἀλλοτρίων τῇ θρησκείᾳ καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν κραυγῶν καὶ τοῦ θορύβου τοῦ ὄχλου, τὸ λογικὸν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ ς', μὴ ἐκτιμῆσαν τὸ ὑπέρτατον συμφέρον τῆς καθόλου ἐκκλησίας, „ὠδίνησεν ἀδικίαν, καὶ συνέλαβε πόνον καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν“ (Ψαλμ. ζ', 16).

Ἀπόκειται τοίνυν τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ ν' ἀποφανθῇ ἀμερολήπτως περὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ προέδρου τῆς ἐν τοῖς πατριαρχείοις συγκροτηθείσης συνόδου καθ' ἡμῶν τε καὶ τοῦ λαοῦ, ὃν ἀντιπροσωπεύομεν.

Τὸ ἐφ' ἡμῖν, διαμαρτυρόμεθα ἐντόνως κατὰ τοῦ τοσοῦτον ἀδίκως καὶ τοσοῦτον αὐθαιρέτως κηρυχ- C
θέντος σχίσματος, οὗτινος καλῶς γινώσκομεν τά τε ἐλατήρια καὶ τοὺς πρωτουργούς. Διαμαρτυρόμεθα κατὰ τῆς παρανομίας ταύτης, διαπραχθείσης κατὰ πολυπληθοῦς ἔθνους, εὐσταθῶς τηροῦντος τὰς πατρίους αὐτοῦ παραδόσεις, καὶ ὅπερ ὡς μόνον ἔπαινον καὶ κόσμον αὐτοῦ ἔσχε τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, ἧς ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ ἀσθενεῖς, βαστάζοντες τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων (Ῥωμ. ιε', 1), ἐσμὲν θεματοφύλακες καὶ διδάσκαλοι.

Τέκνα καὶ μέλη μιᾶς, ἁγίας, ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἐμμένομεν ἐν αὐτῇ ἀκράδαντοι καὶ ἀποκρούομεν ἐντόνως, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶν σχίσμα καὶ πάντα χωρισμόν, ὡς ἀπεκρούσαμεν ἄχρι τοῦ νῦν πᾶσαν ἑτεροδιδασκαλίαν διαφυλάξαντες ἄδολον καὶ ἀμείωτον τὴν ὀρθόδοξον συνείδησιν τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν λαοῦ.

Ὅ τι δήποτε κἂν εἴπῃ καὶ διακηρύξῃ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἡ διαγωγὴ ἡμῶν μαρτυροῦσι σαφῶς τὴν πίστιν ἡμῶν εἰς τὴν ὀρθόδοξον θρησκείαν, καίτοι, ἀφ' ἑνὸς μέν, ἡ ἀντίστασις τοῦ πατριαρχείου, ἐξ ἄλλου δέ, ἡ ὑπὸ τῶν μακρῶν παθημάτων προκληθεῖσα ἀνυπομονησία τοῦ λαοῦ ἐπήνεγκον διακοπὴν τῶν μετὰ τοῦ πατριαρχείου τούτου σχέσεων ἡμῶν.

Οὐδεὶς δυνήσεται χωρίσαι οὔτε ἡμᾶς οὔτε τὸν λαὸν ἡμῶν ἀπὸ τῆς πατρῴας ἡμῶν θρησκείας.

Γεννηθέντες καὶ ἀνατραφέντες ἐν τῇ θρησκείᾳ ταύτῃ, πρώτιστον ἡμῶν καθῆκον θεωροῦμεν νὰ ζητήσωμεν πνευματικὸν σύνδεσμον μετὰ πασῶν τῶν ἀνεξαρτήτων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ἡ ὑμετέρα μακαριότης, ἧς καὶ ἄλλοτε ἐπεκαλέσθημεν τὴν ἀγάπην, θεωροῦσα τὴν σοβαρότητα τῶν περιστάσεων, θέλει προθυμηθῇ ν' ἀποκαταστήσῃ τὸν πνευματικὸν σύνδεσμον μετὰ μιᾶς τῶν πολυπαθεστέρων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν.

Ὁ ἔξοχος τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, κατὰ τὴν ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ ταραχὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἐν ἀνατολῇ, γράφων πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς δύσεως, ἀπέτεινεν αὐτοῖς τοὺς ἑξῆς λόγους· „Ὅθεν καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀπεβλέψαμεν νῦν, τιμιώτατοι ἡμῶν ἀδελφοί, οὓς πολλάκις μὲν ἐν καιρῷ τῶν θλίψεων ἐπιφανήσεσθαι ἡμῖν προσεδοκήσαμεν· ἀποπεσόντες δὲ τῆς ἐλπίδος, εἴπομεν πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ἡμεῖς ὅτι „ὑπέμεινα συλλυπούμενον καὶ οὐχὶ ὑπῆρξε, καὶ παρακαλοῦντα, καὶ οὐχ εὗρον“ (Ψαλμ. ξη', 21). Τοιαῦτα γὰρ ἡμῶν τὰ παθήματα, ὡς καὶ τῶν περάτων ἐφικέσθαι τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης· καὶ εἴπερ, πάσχοντος μέλους ἑνός, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, ἔπρεπε δήπου καὶ ἡμῖν ἐν πολλῷ χρόνῳ πεπονηκόσι συνδειτεθῆναι τὴν εὐσπλαγχνίαν ὑμῶν. Οὐ γὰρ ἡ τῶν τόπων ἐγγύτης, ἀλλ' ἡ κατὰ πνεῦμα συνάφεια ἐμποιεῖν πέφυκε τὴν οἰκείωσιν.“ [1] Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ἁγίου Βασιλείου, πατρὸς τῆς ἐκκλησίας, εἴησαν ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσιν ἡ ἔκφρασις τῶν ἡμετέρων λογισμῶν πρὸς τὴν ὑμετέραν μακαριότητα, καὶ ἐπιτραπείη ἡμῖν ὅπως περάνωμεν δι' αὐτῶν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, αἴροντες πρὸς θεὸν τὰς θερμὰς ἡμῶν ἱκεσίας.

Ἐν Μεσαχώρῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῇ 18 ὀκτωβρίου 1872.

Τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ταπεινοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί (ἕπονται αἱ ὑπογραφαί).

[1] Basilii Magni epistola 242 ad Occidentales.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

ad componenda negotia Rossici in monte Atho monasterii

1874 augusto - 1875 septembri.

De controversia circa occupatum a Rossis cele- D
berrimum Sancti Panteleemonis in monte Atho monasterium multi multa scripserunt, nec pauci congressus tum a sacra synodo tum a consilio mixto, praeside patriarcha oecumenico, habiti sunt ad Rossos e monasterio amovendos; sed frustra. Dum longas immo longissimas orationes recitabant Graeci, Rossi strenuam operi imponebant manum, atque summam in monasterio praefecturam semel adepti, unguibus et rostro, ne dicam ingenti pecuniae quantitate retinuerunt, probante (mirum dictu) ipsa sacra synodo per sigillatas litteras, quae infra postremo loco exhibebuntur. Qui plura de famosa controversia cupit, diaria aetatis illius adeat, atque in primis volumen evolvat, quod ementito Φιλαλήθους nomine pro Russorum causa evulgavit Ioannes D. Tantalides sub hoc titulo: Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐν Ἄθῳ ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις Βυζαντίδος, 1874. In-8°, 208 p. Non est neque huius loci neque nostri muneris tantas lites componere; nonnulla tamen eaque potiora dabimus documenta, quae lectoribus grata habitum iri speramus.

1.

ANTONII PSYCHARIS LIBELLUS CORAM SYNODI MIXTIQUE CONSILII CONGRESSU RECITATUS *

1874 augusti 21 / septembris 2.

Τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει μονῆς τοῦ ἁγίου A Παντελεήμονος, καὶ ἐν γένει τῆς καταστάσεως τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους, ἄλλο τι δὲν ἀποδεικνύει ἢ τὴν πολυχρόνιον ὀλιγωρίαν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, εὑρισκομένης ἀείποτε εἰς δεινοὺς περισπασμούς· τοσοῦτον δὲ ἡ ἀνώμαλος αὕτη κατάστασις ἐκορυφώθη, ὥστε ἐδέησε νὰ πεμφθῇ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους μικτὴ ἐξαρχία [1], συνισταμένη ἐκ δύο τῶν καταλληλοτέρων καὶ ἱκανωτέρων προσώπων, ἥτις ἐκπληρώσασα μετὰ πολλοῦ ζήλου τὸ ὑπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνατεθὲν αὐτῇ χρέος, συνέταξε πολυσέλιδον ἔκθεσιν, δι᾽ ἧς ἐγνωστοποίει τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν ἐν ἁγίῳ ὄρει πραγμάτων, καὶ ἐξ ἧς ἀριδήλως κατεφαίνετο ἡ ἀνάγκη τῆς ὡρίμου συσκέψεως καὶ ταχείας διορθώ- B σεως τῆς ἀνωμάλου καὶ ἐκρύθμου τῶν πραγμάτων καταστάσεως.

Καὶ ἐνταῦθα, παναγιώτατε καὶ θειότατε δέσποτα, ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἀποδώσω τὰς εὐχαριστίας μου τῇ τε μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῇ καταλλήλῳ ἐκλογῇ τῶν δύο τῆς ἐξαρχίας προσώπων καὶ τῇ ἐξαρχίᾳ αὐτῇ, ἥτις, μετὰ τοσαύτης ἀμεροληψίας καὶ ἱκανότητος ἐκπληρώσασα τὸ χρέος της ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀμοιβῆς, διεφώτισε τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ κινδύνῳ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἱερῶν αὐτῶν σκηνωμάτων. Καὶ ὁ τοιοῦτος κίνδυνος, κατ᾽ ἐμὲ κριτήν, δὲν εἶναι ὑπερβολή· τοὐναντίον φαίνεται ἐπικείμενος καὶ ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς σταλείσης παρὰ τῆς ἱερᾶς συνάξεως τοῦ ἁγίου ὄρους ἐκθέσεως, πληροφορούσης λεπτομερέστατα τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν περὶ τῶν ῥᾳδιουργιῶν καὶ τῆς σκανδαλωδεστάτης διαγωγῆς τῶν ἐπηλύδων μοναχῶν πρὸς ἐπίτευξιν καταχθονίων σχεδίων ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀσκητῶν, καὶ ἧς ἐλάβομεν C γνῶσιν ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς συνεδριάσεις. Ὁμολογῶ, παναγιώτατε καὶ θειότατε δέσποτα, ὅτι μετὰ βαθυτάτης λύπης καὶ ψυχικῆς ἀγανακτήσεως ἤκουσα τὰ παρὰ τοῦ κυρίου γραμματέως ἀναγινωσκόμενα ἔγγραφα τῆς ἱερᾶς κοινότητος. Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκούσῃ τις ἀπαθῶς ἀδελφοὺς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς εὐαγοῦς μονῆς διχασθέντας εἰς δύο μερίδας, τῆς μὲν καλουμένης Ῥωσσικῆς, τῆς δὲ Γραικικῆς, ἐκσφενδονίζοντας κατ᾽ ἀλλήλων κατηγορίας φυλετισμοῦ, σφετερισμοῦ εἰσοδημάτων, αἰσχρῶν καὶ χαμερπεστάτων ῥᾳδιουργιῶν πρὸς ἀποβολὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς μονῆς περιβόλου μιᾶς μερίδος τῶν ἀδελφῶν, ἥτις, ἐμφορουμένη ὑπὸ χριστιανικῆς ἀδελφότητος καὶ ἀγάπης, ἤνοιξεν, ἐν καλῇ τῇ πίστει καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ὑπονοίας, τὰς ἀγκάλας της, καὶ ὑπεδέχθη ὡς ἀδελφοὺς τοὺς Ῥώσσους μοναχούς, ὧν ἡ διαγωγὴ ἀντιφάσκει πρὸς τὴν κλῆσίν των; Οὕτω λοιπὸν οὐ μόνον ἡ ἄκρα γαλήνη, ἥτις ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐπεκράτει ἐν- D τὸς τῶν ἱερῶν αὐτῶν σκηνωμάτων, ἐταράχθη, καὶ ἐκ τῶν ἐγγράφων καταφαίνεται ὅτι οἱ ταραξίαι δὲν εἶναι οἱ ἰθαγενεῖς μοναχοί, ἀλλὰ νέαι καὶ παράδοξοι ἀξιώσεις ἀναφαίνονται, σχέδια τεκταίνονται ὅλως ἀνοίκεια τῷ ἀσκητικῷ βίῳ, καὶ ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἂν ὀλιγωρήσῃ εἰσέτι, κινδυνεύει νὰ ἴδῃ ὅσον οὔπω τὴν ἀπαλλοτρίωσιν αὐτῶν τῶν παναρχαίων ἱερῶν σκηνωμάτων, κτισθέντων τῶν πλείστων παρὰ τῶν ἡμετέρων Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων καὶ ἄλλων εὐσεβῶν χριστιανῶν καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν δωρηθέντων παρὰ τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ καὶ τῶν ἐνδόξων αὐτοῦ διαδόχων τῷ πρώτῳ μετὰ τὴν ἅλωσιν οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, τῷ ἀειμνήστῳ Γενναδίῳ τῷ Β΄.

Ἀλλὰ πῶς καὶ πότε ἤρξατο ἡ τοιαύτη ἀθρόα ἀπειραρίθμων μοναχῶν εἰσβολή, μία μοναχική, οὕτως εἰπεῖν, μετανάστασις, πρωτοφανὴς ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὁρμωμένη ἐξ ὁμοδόξου γείτονος κράτους, κατοικουμένου ὑπὸ ἑβδομήκοντα περίπου ἑκατομμυρίων ὀρθοδόξων, δυναμένων νὰ ἀποικήσουν οὐ μόνον τὰς εὐαγεῖς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου μονάς, ἀλλὰ καὶ τὰς λοιπὰς τῶν τριῶν τῆς ἀνατολῆς πατριαρχείων καὶ πάσης ἄλλης ὀρθοδόξου ἐπικρατείας; Ἐκ τῶν παρὰ τῆς ἱερᾶς κοινότητος σταλέντων ἐπισήμων ἐγγράφων ἐμάθομεν τὸ πῶς καὶ πότε, ὡς καὶ τὰς διὰ λόγου συμφωνίας τοῦ νὰ μὴ ὑπερβῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν Ῥώσσων μοναχῶν τοὺς εἴκοσιν ἢ τριάκοντα· ἀτυχῶς ἡ τελευταία αὕτη συμφωνία δὲν ἐτηρήθη, ἀγνοῶ ἐκ τίνος αἰτίας, πιθανὸν ἐκ τῆς ἀθλιότητος μοναχῶν τινων τῆς ἱερᾶς συνάξεως· ἡ δὲ μεγάλη ἐκκλησία, ἥτις περιωρίζετο νὰ ἀποδεικνύῃ τὴν κυριαρχίαν της μόνον διὰ τῆς ἀποστολῆς σιγγιλίων, ὡς μᾶς ἐβεβαίωσαν ἐσχάτως τινὲς τῶν ἁγίων συνοδικῶν, καὶ τοῦ κύρους τῶν ἡγουμένων, ὀλιγώρει ἐπὶ τῶν σπουδαιοτέρων τῆς κυριαρχίας χρεῶν· ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς ἀσυγγνώστου ὀλιγωρίας ἐπήγασεν ἡ σημερινὴ ἐπικίνδυνος κατάστασις, ἤτοι αἱ πωλήσεις μοναστηριακῶν γαιῶν, τὰς ὁποίας ὁ κανονικὸς κυριάρχης τοῦ ἁγίου ὄρους δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ, αἱ ὑπ᾽ αὐτῶν ἀνεγέρσεις πολλῶν λαμπροτάτων σκητῶν, ἐν γένει μία ἔκρυθμος καὶ πολύπλοκος κατάστασις, καὶ τέλος, αἱ παράδοξοι περὶ ἰδιοκτησίας τῆς εὐαγοῦς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος ἀξιώσεις αὐτῶν.

Ἀλλά, κατὰ τὴν γνώμην τινῶν, ἡ παροῦσα κατάστασις δὲν εἶναι ποσῶς ἔκρυθμος· συνέβησαν μὲν διαπληκτισμοὶ μεταξὺ δύο μερίδων μοναχῶν, ἀνηκόντων εἰς δύο διάφορα ἔθνη, καὶ προσωρινή τις ἀνωμαλία ὑπάρχει, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐφαρμογήν τινων μέτρων καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ παρὰ τῆς ἱερᾶς συνάξεως σταλέντος νέου κανονισμοῦ, τὰ πάντα θέλουσιν ἐπανέλθει εἰς τὴν ἀρχαίαν ἤρεμον κατάστασιν, καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀδελφότης καὶ ἀγάπη ἐντὸς τῶν ἱερῶν σκηνωμάτων. Μὴ λησμονεῖτε δὲ οἱ φωνασκοῦντες ὅτι ἁρπάζονται καὶ ἀπαλλοτριοῦνται τὰ κτήματα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὅτι καὶ οἱ Ῥῶσσοι μοναχοὶ ἔχουν δικαιώματα ἰδιοκτησίας, στηριζόμενα ἐπὶ αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων, τῶν ὁποίων τὰ ἀντίγραφα θέλομεν ἐξετάσει τὴν ἡμέραν τῆς δίκης, ἐξέλεξαν καὶ δικηγόρον, εἰς ὃν ἀνέθεσαν τὰ συμφέροντά των· ἀλλ᾽ ἂν καὶ αὐτοκροτορικὰ χρυσόβουλλα δὲν προσεμαρτύρουν τὰ δικαιώματα τῶν Ῥώσσων μοναχῶν, ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἐμφορουμένη ὑπὸ εὐαγγελικοῦ πνεύματος, δὲν δύναται νὰ περιορίσῃ τὸν ἀριθμόν των, διότι δὲν φυλετίζει, διότι ἔχει ὑψηλοτέραν καὶ ἱερωτέραν ἐντολήν, καὶ αὐτοὶ ἂν θέλουν, δύνανται νὰ κατοικίσουν ἁπάσας τὰς εὐαγεῖς τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου μονάς, καὶ κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν πνεῦμα, πάντη ἀδιάφορον, ἂν ὅλοι οἱ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει μονάζοντες εἶναι Ῥῶσσοι, διότι καὶ αὐτοὶ εἶναι ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ καὶ ὑπέστησαν τὴν κουράν των καὶ ἔβαλον τὴν μετάνοιάν των ἐντὸς τῶν ἱερῶν αὐτῶν σκηνωμάτων. Ἐγὼ δὲ προσθέτω ὅτι μεταξύ των ὑπάρχουν μάλιστα καί τινες εὐλαβέστατοι, οἵτινες ὑπηρέτησαν ἄλλοτε μὲ βαθμοὺς ἐν τῷ στρατῷ, ἀλλὰ τοσοῦτον συνετρίβη ἡ καρδία των, ὥστε, ἐγκαταλείψαντες τὰ ἐγκόσμια καὶ δόξας καὶ τιμάς, ὑπέστησαν καὶ αὐτοὶ κουρὰν καὶ ἐνηγκαλίσθησαν τὸν μο-

[1] *Οἱ παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πεμφθέντες ἔξαρχοι ἦσαν ὁ σεβασμιώτατος πρώην Λαρίσσης μητροπολίτης κὺρ Δωρόθεος καὶ ὁ κύριος Ἰωάννης Ἀριστοκλῆς.*

* B. D. Calliphron, *Ἐκκλησιαστικὴ ἐπιθεώρησις, περίοδος Γ΄*, t. II (Constantinopoli, 1875), p. 78-89. Adnotationes graece exaratae ipsius sunt oratoris.

ναχικὸν βίον πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των, οἱ καλοὶ καὶ ἅγιοι χριστιανοί.

Καὶ πρῶτον ἐπιτραπήτω μοι ἵνα ἐκφράσω τὴν ἀπορίαν μου ἐπὶ τῷ λίαν ἀσυνήθει καὶ παραδόξῳ τρόπῳ, μὲ τὸν ὁποῖον οἱ Ῥῶσσοι μοναχοὶ εἰσελθόντες τὸ πρῶτον ὀλίγιστοι τὸν ἀριθμὸν εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, δὲν ἐπρόφερον οὔτε λέξιν περὶ ἰδιοκτησίας, αἴφνης μετὰ παρέλευσιν ὅλης τεσσαρακονταετίας, καὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν αὐξηθέντος εἰς ὑπερτριακοσίους, σκέπτονται νὰ διεκδικήσουν τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ἰδιοκτησίαν κατεχομένην δυναστικῶς ὑπὸ Γραικῶν μοναχῶν. Ἄρα ὁ ὀρθόδοξος μοναχὸς δύναται νὰ διεκδικήσῃ ἰδιοκτησίαν, χωρὶς νὰ κατηγορηθῇ φυλετίζων, καὶ πᾶς ἰδιοκτήτης ἔχει δικαίωμα ἵνα ἀποπέμψῃ τῆς ἰδιοκτησίας του ὅν τινα βούλεται. Ἀλλ' ἴσως λησμονοῦν αὐτοὶ οἱ φίλοι τῆς εἰρήνης μοναχοὶ ὅτι τὰ δωρήματα τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων πρό τινων αἰώνων δὲν ἰσχύουν, διότι κατὰ τὸν νόμον, τὸν ἐπικρατοῦντα παρ' ὅλοις τοῖς ἔθνεσιν, ὅλα αὐτὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Ῥωμαϊκοῦ στέμματος ἐδωρήθησαν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῷ τότε οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ, καὶ οὕτως ὁ μόνος κυριάρχης τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, σταυροπηγιακῶν μονῶν, ἐκκλησιῶν καὶ ὅλων τῶν ἐθνικῶν λεγομένων κτημάτων εἶναι ὁ κατὰ καιρὸν οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Δεύτερον ἐξετάσωμεν περιεργείας χάριν τί μνημονεύουν περὶ τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος αἱ τῶν ἡμετέρων περιγραφαί, καὶ κατόπιν οἱ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τὸ ἁγιώνυμον ὄρος ἐπισκεφθέντες ξένοι περιηγηταί. Πρῶτος ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ μητροπολίτης Νικαίας Πορφύριος, ὁ καὶ προηγούμενος τῆς παρὰ τὸν Εὔξεινον ἀπέναντι τῆς Σωζουπόλεως ἱερᾶς τοῦ Προδρόμου μονῆς, ζήσας κατὰ τὸν ἕβδομον καὶ δέκατον αἰῶνα καὶ παρὼν εἰς τὴν κατὰ τῶν καλβινοφρόνων ἐν Ἰασίῳ τῆς Μολδαβίας τὸ 1642 συγκροτηθεῖσαν σύνοδον, συνέταξεν εἰς στίχους πολιτικοὺς ἐν εἴδει δρομολογίου περιγραφὴν τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει εὐαγῶν σκηνωμάτων, ὀνομάζων τὸ μοναστήριον ἁπλῶς Ῥούσικον· δεύτερος ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ ἰατρὸς Ἰωάννης Κομνηνός, ζήσας περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ὀγδόης καὶ δεκάτης ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐπισκεφθεὶς τὸ ἁγιώνυμον ὄρος καὶ τὴν Παλαιστίνην, συνέταξε προσκυνητάριον τοῦ ἁγίου ὄρους, ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον τὸ 1701 ἐν τῇ κατὰ τὰς Παριστρίους Ἡγεμονίας ἱερᾷ μονῇ τοῦ Συναγώβου, εἰς ὃ μνημονεύει κτίτορα τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος τὸν κνέζην τῆς Σερβίας Λάζαρον· ἀμφότεροι δέ, ὅ τε Κομνηνὸς καὶ ὁ Νικαίας μητροπολίτης, δὲν μνημονεύουν Ῥώσσους ἀσκητάς, διότι, ἂν κατῴκουν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς των, βεβαίως δὲν ἤθελον τοὺς παραλείψει, ὡς δὲν παρέλειψαν καὶ τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Βουλγάρους, μονάζοντας τότε εἰς Χιλιαντάριον. Ἐκ τῶν ξένων περιηγητῶν, τῶν πλείστων Ἄγγλων, οἱ πάντες σχεδὸν ἀντιγράφουν τὸν Κομνηνόν, ἀγνοοῦντες τὸν Νικαίας Πορφύριον, ὡς καὶ ὁ κατὰ τὰ 1837-1838 μὲ ἐπιστολὰς τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ϛ' ἐφοδιασθεὶς Ἄγγλος εὐπατρίδης, Κόρζων ὀνόματι, καὶ δημοσιεύσας τὸ 1850 λεπτομερεστάτην τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν εὐαγῶν σκηνωμάτων περιγραφήν, προσθέτει ὅτι καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη ἡ Β' συνεισέφερε ποσόν τι πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς μονῆς, ὡς βεβαίως συνεισέφερον κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ πολλοὶ ἄλλοι, εἴτε ἡγεμόνες εἴτε ἰδιῶται, ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, διότι εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν χρόνους πολλοὶ τῶν ἡμετέρων μοναχῶν περιήρχοντο τὴν δύσιν, αἰτοῦντες ἐλέη διὰ τὰς ἱερὰς τῆς ἀνατολῆς μονάς, χωρὶς ὅμως νὰ δίδωσι δικαίωμα ἰδιοκτησίας εἰς τοὺς προσφέροντας τὰ ἐλέη. Ὁ τελευταῖος περὶ τοῦ ἁγίου ὄρους συντάξας συνοπτικὴν ἱστορικὴν περίληψιν, καὶ λεπτομερέστερον περὶ μοναστηρίων καὶ σκητῶν ὀνομαστὶ καὶ τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων ἀρχείων αὐτοκρατορικῶν καὶ πατριαρχικῶν χρυσοβούλλων καὶ σιγγιλίων καὶ ἡγεμονικῶν ἀργυροβούλλων, σπανίων καὶ ἀρχαίων χειρογράφων, ἔτι δὲ προθεὶς καὶ κατάλογον ὅλων τῶν ἀπὸ τοῦ πέμπτου καὶ δεκάτου αἰῶνος μέχρι σήμερον περὶ ἁγίου ὄρους δημοσιευθέντων συγγραμμάτων, ἐνίων μάλιστα καὶ ὑπὸ Ῥώσσων μοναχῶν καὶ λαϊκῶν ἐκδοθέντων, εἶναι Γάλλος τις[1], ἐκδοὺς διὰ τοῦ τύπου τὸ πόνημά του ἐν Παρισίοις τὸ 1867[2]. Καὶ τὰς μὲν γνωστὰς πληροφορίας ἀρύεται ἐκ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ τῶν Ἄγγλων καὶ Γερμανῶν περιηγητῶν, τὰς δὲ ἀγνώστους ἐκ τῆς ἐφημερίδος τοῦ ἐν Πετρουπόλει ὑπουργείου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, συντασσομένης, καθὰ μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος, παρά τινος Ῥώσσου μοναχοῦ, γνωστοῦ πρὸ πολλοῦ εἰς τὸν ἀνατολικὸν κόσμον, τοῦ διαβοήτου Πορφυρίου Οὐσπένσκη καί τινος μοναχοῦ Σεραφείμ. Κατ' αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς ἁγίους ἀσκητάς, κτίτορες τοῦ Ῥουσίκου ἢ μοναστηρίου τῶν Ῥώσσων ἦσαν ῥῶσσοι μοναχοί, οἵτινες, ἐλθόντες εἰς τὴν Μακεδονίαν τὸν ια' αἰῶνα καὶ ἀποκαταστάντες ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ, τῷ ἐπιλεγομένῳ τοῦ Ξυλουργοῦ, ἔλαβον τὸ 1169 παρὰ τῆς ἱερᾶς συνάξεως τῶν ἡγουμένων καὶ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος τοῦ Θεσσαλονικέως. Ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς καὶ δυναστείας τῶν Μογγόλων ἐν Ῥωσσίᾳ ἡ μονὴ κατῳκήθη ὑπὸ Σέρβων μοναχῶν, δι' ὃ καὶ ὁ Ἰωάννης Κομνηνὸς μνημονεύει κτίτορα ταύτης τὸν κνέζην τῆς Σερβίας Λάζαρον τὸν Βούκοβιτς, φονευθέντα εἰς τὴν ἐν Κοσσόβῳ μάχην, τὸ 1389· μετὰ δὲ τὴν κατάκτησιν τῆς Σερβίας τὸ 1459, κατῳκήθη, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πορφυρίου Οὐσπένσκη, ὑπὸ γραικῶν μοναχῶν, οἵτινες, τὸ 1765 ἐγκαταλείψαντες αὐτήν, ὡς ἐπικειμένης τῆς καταπτώσεως τοῦ κτιρίου, ἀνήγειραν παρὰ τὴν θάλασσαν ἄλλην, ὀνομάσαντες αὐτὴν Ῥούσικον καὶ πρὸς οἰκοδομὴν τῆς ὁποίας συνεισέφερε καὶ ἡ Αἰκατερίνη ἡ Β'. Καταπεσούσης δὲ αὖθις καὶ ταύτης, ἀνηγέρθη τὸ 1803, προστασίᾳ τοῦ τότε ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας Καλλιμάχου, ἐν μικρᾷ ἀποστάσει τῆς ἀρχαίας μονῆς καὶ τῆς θαλάσσης, ἄλλη νέα, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν. Οἱ ἐνταῦθα ἀσκητεύοντες μοναχοὶ συμποσοῦνται εἰς τριακοσίους, ὧν οἱ ἑκατὸν ἐλθόντες τὸ 1836 εἰσὶ ῥῶσσοι.

Αὗταί εἰσιν ἐν περιλήψει αἱ ἐκ διαφόρων ἱστορικαὶ πληροφορίαι, αἵτινες δὲν ἔχουν τὴν ἐλαχίστην σημασίαν πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἰδιοκτησίας, καὶ πάντῃ ἀδιάφορον εἶναι ἂν κατὰ τὸν ἑνδέκατον αἰῶνα ἐμόνασαν εἴς τινα θέσιν, ἐπιλεγομένην τοῦ Ξυλουργοῦ, ῥῶσσοι μοναχοί, ὡς καὶ ἂν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας αἱ πλεῖσται λαῦραι καὶ μοναὶ τῆς Ῥωσσίας καθῳκήθησαν ὑπὸ γραικῶν μοναχῶν· ἀμφότεροι ἦσαν φιλοξενούμενοι, καὶ δικαίωμα παντοτεινῆς ἰδιοκτησίας δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποκτήσουν. Ἔκτοτε ἐπῆλθον πλεῖσται μεταβολαί· ἤτοι ἡ χειραφέτησις τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ὅτε πλέον ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἔπαυσε νὰ εἶναι ἡ ἀνωτάτη ἐκκλησιαστικὴ διοικοῦσα ἀρχὴ ἐν Ῥωσσίᾳ, ἡ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἀπαγόρευσις τῆς εἰσόδου ἑνὸς καὶ μόνου γραικοῦ μοναχοῦ, καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς ἀθρόας ἐγκαταστάσεως πολλῶν μοναχῶν εἰς τὰς μονάς, τὰς ἀνηκούσας τῇ ἐν Ῥωσσίᾳ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἥτις δίδει τὸ δικαίωμα τῆς ἀμοιβαιότητος καὶ εἰς τὸν ἁγιώτατον οἰκουμενικὸν θρόνον, τέλος ἐπῆλθεν ἡ κατάκτησις, ὅτε τὰ δωρήματα καὶ χρυσόβουλλα τῶν ἡμετέρων ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, παύσαντα νὰ ἰσχύουν, φυλάττονται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν διαφόρων εὐαγῶν μονῶν, ὡς ἐθνικὰ κειμήλια, ἄξια περιεργείας καὶ σπουδῆς εἰς τοὺς παλαιογράφους καὶ ἀρχαιολόγους τῆς ἡμετέ-

[1] His verbis designat graeculus orator Victorem Langlois, virum satis famosum ut nomine proprio vel ab homine graeco nuncupari potuerit.

[2] *Ἐκ τῶν Ῥώσσων περιηγητῶν τῶν περὶ ἁγίου ὄρους γραψάντων οἱ ἀξιολογώτεροί εἰσιν ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκη, τανῦν Τζιγκιρίνης ἐπίσκοπος, ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀντωνῖνος, ὁ μοναχὸς Σεραφείμ, οἱ γνωστοὶ Ἀνδρέας Μουραβιὲφ καὶ Πέτρος Σεβαστιάνωφ καὶ ὁ Σέρβος Ἀμπράμοβιτς.*

ρας μεσαιωνικῆς ἐποχῆς. Ἐσχάτως κατεχωρήθησαν A ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ καὶ εἰς δύο ἐφημερίδας τῆς πρωτευούσης ἐκτενεῖς διατριβαί, εἰς ἃς ὁ τὸν γραικὸν ὑποκρινόμενος ῥῶσσος, ἢ μισθωτὸς ἀρθρογράφος [1], στενάζων καὶ ὀδυρόμενος μετὰ συντριβῆς καρδίας ἐπὶ τῇ ὑπὸ τρικυμίας παθῶν καὶ φυλετικῶν διενέξεων κλυδωνιζομένῃ νηῒ τῆς τοῦ Χριστοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, προσπαθεῖ λίαν ἀδεξίως, ὡς ἐκ τῶν κατόπιν θέλομεν πεισθῆ, νὰ ἀπατήσῃ τὸ δημόσιον, προτάσσων, ὡς ἀπόδειξιν τῆς ῥωσσικῆς ἰδιοκτησίας τῆς ἱερᾶς μονῆς, τὴν μόνην ὀνομασίαν αὐτῆς, ἥτις ἄδηλον μέχρι τοῦδε πόθεν προῆλθε· διότι τὰ ἐπιχειρήματα, ἃ συνεσώρευσε καὶ δι' ὧν ἀτυχῶς πολλοὺς ἐσαγήνευσεν, ἤτοι αἱ τῶν ὀθωμανικῶν δικαστηρίων ὑπὲρ τῶν κτημάτων τῆς μονῆς ἐκδοθεῖσαι ἀποφάσεις, τὰ ἀποσπάσματα τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἐν αὐτῇ μοναζόντων πρὸς τοὺς δούκας τῆς Μοσχοβίας, αἰτούντων βοηθείας ὑπὲρ ἑνὸς σκηνώματος, ἀνήκοντος, κατὰ τὸ γράφειν τῶν μοναχῶν, εἰς τοὺς ἡγεμόνας, τὰ σιγγίλια οἰκου- B μενικῶν πατριαρχῶν, ὡς καὶ τὰ ἔτι ἐν τῇ μονῇ σῳζόμενα ἐκκλησιαστικὰ σλαβωνικὰ χειρόγραφα, ἄλλο τι δὲν ἀποδεικνύουν, ἢ ὅτι τὰ ὀθωμανικὰ δικαστήρια δὲν ἔπαυσαν ἐκδίδοντα ἀποφάσεις εἰς τὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων μονῶν ἔριδας περὶ γαιῶν, ὅτι οἱ ἐν αὐτῇ μονάζοντες ἦσαν γραικοί, ὡς ἔκ τινων πατρωνυμικῶν των φαίνεται (οἷον, Διονύσιος Θεοδώρου, Βενιαμὶν Ξένου, Σαμψὼν Ἰωάννου, Δαβὶδ Δημητρίου, Ἄνθιμος καὶ Ματθαῖος Δημητρίου, ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Ῥουσίκου), ὅτι οἱ μοναχοί, πενόμενοι ἕνεκεν ἐλλείψεως προσόδων, ὠφελοῦντο ἐκ τῆς ὀνομασίας τῆς μονῆς διὰ νὰ κολακεύσουν τοὺς δούκας τῆς Μοσχοβίας, καὶ συνάζουν περισσότερα ἐλέη, ὅτι οἱ οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι ἐξέδιδον κατὰ διαφόρους ἐποχὰς σιγγίλια, καὶ ὅτι οἱ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὰς ἐν Ῥωσσίᾳ λαύρας καὶ μονὰς κατοικήσαντες γραικοὶ μοναχοὶ μετέφερον πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ ῥωσσικὰ χειρόγραφα καὶ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος, ἵνα σώσουν αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν C Μογγόλων, ὡς καὶ ἐπὶ ἁλώσεως πλεῖστα τῶν ἡμετέρων μετακομισθέντα, σῴζονται σήμερον εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῆς δύσεως. Σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι, ἀφοῦ τῆς ἐλαχίστης ἀποδείξεως πιθανολογεῖ ὁ ἀρθρογράφος τὴν συνδρομὴν τῆς ἡμετέρας αὐτοκρατορικῆς ἡγεμονίδος Ἄννης, συζύγου τοῦ δουκὸς τῆς Μοσχοβίας Βλαδιμίρου, „εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ῥώσσων μοναχῶν" ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ τοῦ Ξυλουργοῦ, καὶ δημοσιεύει ἔγγραφα τοῦ 1169 ἔτους Ἰωάννου τινὸς τοῦ πρώτου τοῦ ἁγίου ὄρους, καὶ χρυσόβουλλα δύο ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, Ἀνδρονίκου καὶ Ἰωάννου τῶν Παλαιολόγων, φέροντα χρονολογίαν δεκάτης ἰνδικτιῶνος, μηνὸς σεπτεμβρίου τοῦ 1312 ἔτους, καὶ πέμπτης καὶ δεκάτης ἰνδικτιῶνος, μηνὸς ὀκτωβρίου 1354 ἔτους, εἰς ἃ δὲν γίνεται ποσῶς μνεία τζάρων κτιτόρων τῆς μονῆς, αἴφνης ἔκ τινος μαρτυρίας μιᾶς ἡγεμονίδος τῆς Σερβίας παρρησιάζονται οἱ τζάροι προστάται, καὶ τέλος ἐξ ἄλλης μαρτυρίας τῶν ἡγεμόνων τῶν Βουλγάρων D καὶ Βλάχων τοῦ ἕκτου καὶ δεκάτου αἰῶνος, κτίτορες τῆς μονῆς· λησμονήσας δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ῥώσσου ἀρχιμανδρίτου Πορφυρίου Οὐσπένσκη, ὅτι μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Σερβίας ἡ μονὴ κατῳκήθη ὑπὸ γραικῶν μοναχῶν, δὲν παύει παρεισάγων ῥώσσους μοναχοὺς εἰς ὀθωμανικὰ δικαστήρια, διατεινόμενος ὅτι κατῴκουν ἐν τῇ μονῇ, μεταβαίνοντες ἀδιακόπως εἰς Ῥωσσίαν καὶ ἐπιστρέφοντες εἰς ἅγιον ὄρος. Ὅτι δὲ οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενοι ἦσαν γραικοί, ἀριδήλως ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ μίαν παράγραφον, εἰς ἣν ὁ ἀρθρογράφος λέγει ὅτι δύο μοναχοί, Γρηγόριος καὶ Ἱερεμίας, σταλέντες τὸ 1629 πρὸς τὸν τζάρον πρὸς σύναξιν ἐλεῶν, δὲν ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ ῥωσσικὸν κράτος (εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι πολὺ πρὸ τῆς ιζ' ἑκατονταετηρίδος δὲν ἐπετρέπετο ἡ εἴσοδος γραικῶν μοναχῶν εἰς Ῥωσσίαν), ἀλλ' ἔπεμψαν ἐπιστολὰς τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς πρὸς τὸν τζάρον, γράψαντες πρὸς αὐτὸν ὅτι ἡ μονὴ εἶναι ἰδιοκτησία τῆς βασιλείας σου (παράδοξος φράσις, ὅλως βυζαντινή, εἰς στόματα ῥώσσων μοναχῶν), ὅτι δὲν ἐπετράπη αὐτοῖς ἡ εἴσοδος εἰς τὸ κράτος (καὶ τοῦτο παράδοξον, ἐνῷ ἦσαν ῥῶσσοι), ὅτι, πένητες ὄντες, κατεδαπάνησαν πλέον τῶν 20 000 γροσίων εἰς τὸ ταξείδιόν των καὶ ἔφθασαν μετὰ πολλῶν φόβων καὶ ὑποψιῶν (καὶ τοῦτο οὐχ ἧττον παράδοξον, ἀφοῦ, ὄντες ῥῶσσοι, ἠδύναντο νὰ μείνουν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ νὰ μὴ ἐπιστρέψουν εἰς τὸ ἅγιον ὄρος, ἂν ἐφοβοῦντο νὰ πάθουν ὑπὸ τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν), καὶ ἐπειδὴ δὲν δύνανται νὰ ζητήσουν ἐλέη παρὰ τῶν Πολωνῶν, ὄντων αἱρετικῶν, θὰ προστρέξουν εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῶν Βουλγάρων (σημειωτέον ὅτι πρό τινων αἰώνων βασίλειον τῶν Βουλγάρων δὲν ὑπῆρχε) καὶ Βλάχων, οἵτινες B λέγουν εἰς αὐτούς, ὅτι ἡ μονή, ἡ καλουμένη ῥωσσική, ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν τζάρων, καὶ οὕτως ἐκεῖνοι χρεωστοῦν νὰ τοὺς βοηθήσωσιν· ἡ μαρτυρία αὕτη ἑνὸς ἡγεμόνος ἀνυπάρκτου ἡγεμονείας, καὶ ἑτέρου ἡμιβαρβάρου, οἷοι ἦσαν οἱ τότε ἐν ταῖς Παριστρίοις ἐπαρχίαις ἡγεμονεύοντες, παραδόξως δὲ δεινοῦ περὶ τὴν βυζαντινὴν ἀρχαιολογίαν, σημειοῦται ἐν ταῖς ἐφημερίσι μὲ στοιχεῖα ἀραιά, ἐμφαίνουσα ἴσως τὸ ἰσχυρὸν τῆς ἀποδείξεως τῆς ῥωσσικῆς ἰδιοκτησίας, στηριζομένης καὶ ἐπὶ τῆς ὁμολογίας αὐτῶν τῶν μοναχῶν, καὶ ἥτις, κατ' ἐμὲ κριτήν, ἄλλο τι δὲν ἀποδεικνύει ἢ τὴν μεγίστην πεποίθησιν, ἣν εἶχεν ὁ ἀρθρογράφος εἰς τὴν ἠλιθιότητα τῶν ἀναγνωστῶν του, διὰ νὰ πιστεύουν τοσοῦτον μωρὰς καὶ γελοίας ἀποδείξεις.

Ἀλλ' ὅ τι δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν καὶ νὰ πιστεύσωμεν εἶναι ἡ διαμονὴ πολλῶν ῥώσσων μοναχῶν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, αἱ συνεχεῖς μεταβάσεις αὐτῶν εἰς Ῥωσσίαν καὶ ἐπάνοδοι εἰς τὸ ἅγιον ὄρος, καὶ διὰ τὰς C ἀνυπερβλήτους δυσκολίας τῆς τότε συγκοινωνίας, καὶ δι' ἔλλειψιν προστασίας, διότι οἱ τότε τῆς Μοσχοβίας πρεσβευταὶ ἐπέμποντο περιοδικῶς, μὴ ἑδρεύοντες μονίμως ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς καὶ ἡ συνεχὴς παρουσία ῥώσσων μοναχῶν εἰς ὀθωμανικὰ δικαστήρια πρὸς διηνεκῆ διεκδίκησιν κτημάτων τῆς μονῆς, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν πληθὺν τῶν δημοσιευθεισῶν ἀποφάσεων καὶ αὐτοκρατορικῶν φιρμανίων, πάντα ταῦτα δύσκολον νὰ πιστεύσῃ ὅστις ἀναδιφήσῃ μετὰ προσοχῆς τὰ χρονικὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅτε ἡ ὑπόνοια τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἦτο τοιαύτη, ὥστε, ὡς εἶναι πασίγνωστον, αἱ μεταξὺ τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας σχέσεις ἦσαν δυσκολώταται καὶ εἰς ἄκρον ἐπικίνδυνοι, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἑξῆς μικρὸν ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας τοῦ γερμανοῦ ἱστορικοῦ Χάμμερ· „Τὸ 1665 ὁ τζάρος παρεκάλεσε τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Διονύσιον [1] ἵνα μεταβῇ εἰς Μόσχαν καὶ προεδρεύσῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ συγκροτηθεῖσαν σύνοδον πρὸς παῦσιν τοῦ ῥώσσου πατριάρχου, ἀντιπολιτευομένου πρὸς αὐτόν. Ἀλλ' ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, ἔχων ἀείποτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν τύχην τοῦ προκατόχου του Παρθενίου [2], ἀπαγχονισθέντος ἕνεκεν τῶν μετὰ τῆς Ῥωσσίας σχέσεών του, αὐτὸς μὲν ἠρνήθη νὰ μεταβῇ εἰς Μόσχαν, ἔπεμψε δὲ τοὺς πατριάρχας Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σιναίου, οὓς ὁ τζάρος ὑπεδέχθη μετὰ μεγίστων τιμῶν καὶ φιλοφρονήσεων· ταῦτα μαθὼν ὁ μέγας βεζύρης, προσκαλέσας τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, τὸν ἠνάγκασε νὰ παύσῃ τοὺς δύο πατριάρχας καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον, οἵτινες, ἐνῷ συνεσκέπτοντο ἐν Μόσχᾳ περὶ

[1] Ioannes videlicet Tantalides, cuius dissertatiunculae primum in ephemeride *Βυζαντίς*, mensibus iulio, augusto et septembri 1874 evulgatae, deinde coaluerunt in volumen supra inter praefandum citatum.

[1] *Διονύσιος ὁ Γ' Ἄνδριος τὴν πατρίδα καὶ Λαρίσσης μητροπολίτης, ἀνηγορεύθη οἰκουμενικὸς πατριάρχης τὸ 1660.*

[2] *Παρθένιος ὁ Γ' Χίου μητροπολίτης πρὸ τῆς εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀναβάσεώς του τὸ 1656.*

τῆς τύχης τοῦ ῥώσσου συναδέλφου των, ἀπεβλήθησαν τῶν θρόνων των, ἀπολέσαντες καὶ τὰς προσόδους των."

Ἤδη λείπεται νὰ ἐξετάσωμεν, ἂν ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἡ ἐμφορουμένη ὑπὸ εὐαγγελικοῦ πνεύματος καὶ ἔχουσα ὑψηλοτέραν καὶ ἱερωτέραν ἐντολήν, δικαιοῦται νὰ ὀλιγωρῇ, ἐπιτρέπουσα εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας μοναχῶν, μὴ ἐμφορουμένων ὑπὸ εὐαγγελικοῦ πνεύματος, νὰ κατακλύσουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς εὐαγεῖς τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου μονάς, διὰ νὰ πραγματοποιήσουν σχέδια οὐχὶ εὐαγγελικὰ καὶ ἅγια, μόνον διότι καὶ αὐτοὶ εἶναι ὀρθόδοξοι καὶ ὑπέστησαν κουράν, καὶ ἄν, τῆς ἀρχῆς αὐτῆς παραδεχθείσης, δὲν ἐπίκειται ὁ κίνδυνος τῶν διηνεκῶν σκανδάλων καὶ ἐπὶ τέλους τῆς καταστροφῆς τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῶν ἱερῶν σκηνωμάτων.

Μὴ λησμονήσωμεν ὅτι δὲν ζῶμεν εἰς τοὺς χρόνους τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε μία κυβέρνησις καὶ μία ἐκκλησία διεῖπον ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον καὶ χριστιανικὸν κόσμον. Νέα κράτη συνέστησαν καὶ σχέσεις διάφοροι τῶν παλαιῶν ὡς πρὸς τὸ διοικητικὸν σύστημα ἐπῆλθον ἐξ ἀνάγκης μεταξὺ τῶν νέων ἐκκλησιῶν, τῶν πρεσβευουσῶν τὸ αὐτὸ δόγμα· τὰς μεταβολὰς ταύτας δὲν προὐκάλεσεν ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἥτις ἀείποτε ἐθεώρησε καὶ θεωρεῖ πνευματικά της τέκνα πάντας τοὺς ὀρθοδόξους ἑκάστης φυλῆς καὶ γλώσσης, ἀλλ' ἐπεβλήθησαν, προϊόντος τοῦ χρόνου, ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους πολιτικῶν ἀρχῶν, καὶ τὸ διοικητικὸν σύστημα μιᾶς αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας περιορίζεται τώρα ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους, ὑφ' ὃ ἡ ἐκκλησία διατελεῖ· οὕτω μετὰ τὴν χειραφέτησιν τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ Ἑλλάδι ἐκκλησιῶν ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ αὐτῶν κυριάρχου, τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐσχηματίσθησαν κλῆροι ἰθαγενεῖς, ἀπολαμβάνοντες ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα κληρικοὶ τῆς πνευματικῆς περιφερείας ἑτέρας ὁμοδόξου ἐκκλησίας δὲν δύνανται νὰ σφετερισθῶσι· τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι φυλετισμός, καὶ ἐπικρατεῖ καὶ εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν, ἥτις οὐδέποτε κατηγορήθη φυλετίζουσα· ἐκ δὲ τῆς συστάσεως αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν προῆλθεν ἀτυχῶς καὶ ἡ ἀνάγκη, εἰς ἣν εὑρίσκονται νὰ ἀκολουθῶσι τὰ νεύματα τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ὁμοδόξου ἢ ἀλλοδόξου, καὶ ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, διότι αὗται αἱ ἐκκλησίαι δὲν ἀπολαμβάνουν τὴν ἄκραν ἐλευθερίαν, ἣν ἀνέκαθεν ἔχαιρε καὶ χαίρει ἡ μεγάλη ἐκκλησία ὑπὸ τὸ κραταιὸν σκῆπτρον τῶν ἐνδόξων σουλτάνων, ὁ δὲ κλῆρος αὐτῶν τῶν ἐκκλησιῶν, ὑποκύψας τὸ πρῶτον εἰς τὰς ἀντικανονικὰς αὐθαιρεσίας τῆς πολιτείας, ἐπὶ ζητημάτων ὅλως ἐκκλησιαστικῶν, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἔγινεν ὄργανον τῆς πολιτείας καὶ εἰς κοσμικὰ συμφέροντα. Καὶ διὰ νὰ μὴ μακρηγορῶ, ἀναφέρω ἓν μόνον παράδειγμα. Κατὰ τοὺς κανόνας, ἡ ἱερὰ σύναξις μιᾶς μονῆς ἐκλέγει τὸν ἡγούμενόν της, καὶ πᾶν ἄλλο εἶδος ἐκλογῆς εἶναι ἀντικανονικόν· ἀλλ' ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ῥωσσίᾳ οἱ ἡγούμενοι ἐκλέγονται ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἤτοι τῆς διοικούσης συνόδου, στρατιωτικῷ τῷ τρόπῳ, διότι οὕτως ἔδοξε τῇ πολιτείᾳ, ὡς καὶ ὁ ἐπίσκοπος, ὁ εὐαρεστήσας τῇ πολιτείᾳ, ἀνταμείβεται προβιβαζόμενος ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς δίκην στρατάρχου εἰς μητροπολίτην. Τὸ ἐξαγόμενον ἐκ τούτου εἶναι ὅτι τὰ τῆς ἱεραρχίας δὲν κανονίζονται συνῳδὰ τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς κανόσιν, ὡς εἰς ἑκάστην ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ἀλλὰ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους, καὶ ἡ πολιτεία ἐπεμβαίνει ἀντικανονικῶς εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ προχωρεῖ πέραν τοῦ βωμοῦ, ὄχι διὰ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ ἐνδεχομένους κινδύνους, διότι ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία οὐδέποτε ἔγεινε παραίτιος σκανδάλων καὶ ταραχῶν εἰς τὰς χώρας, εἰς ἃς ἐπικρατεῖ, ὡς μία ἄλλη ἐκκλησία, ἀλλὰ διότι οὕτως ἔδοξε τῇ πολιτικῇ ἀρχῇ, καὶ ἐνταῦθα τὸ κακὸν περιορίζεται ἐντὸς μιᾶς αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας, παρορώσης τὰ κανονικὰ δικαιώματά της, καὶ ἀνεχομένης τὴν ἀντικανονικὴν ἐπέμβασιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς· ἀλλ' ὅταν αὕτη ἡ
A ἐκκλησία εἰς τὴν μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοδόξων ἐκκλησιῶν κοινωνίαν της ἐπὶ ζητημάτων ὅλως ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἀφορώντων τὴν ὀρθοδοξίαν ἀκολουθῇ τυφλοῖς ὄμμασι τὰς διαταγὰς τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, γινομένη παραίτιος σκανδάλων τῷ χριστεπωνύμῳ πληρώματι καὶ χαλαρώσεως τῆς συμπνοίας, ἥτις εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν διαφόρων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ὅταν ἀνέχηται μίαν συστηματικὴν ἀθέμιτον καὶ φυλετικὴν ἀντιπολίτευσιν τῆς ἀρχῆς της πρὸς τὰς κανονικὰς πράξεις τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, στηριζομένας ἐπὶ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τῶν ἁγιωτάτων οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ ἥτις πολιτικὴ ἀρχή, ἄλλοτε μὲν κηρύττουσα διὰ τῶν ὀργάνων της δοξασίας ἀντορθοδόξους, ὅτι οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ κανόνες περιῆλθον εἰς ἀχρηστίαν, καὶ αὐτοκρατορικὰ διατάγματα δύναται νὰ ῥυθμίσουν μίαν ἐκκλησίαν, ἄλλοτε δέ, ὅτι αἱ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει εὐαγεῖς μοναὶ δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, καὶ ὅτι ἐντὸς
B δύο ἢ τριῶν ἐτῶν θέλουν περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν Ῥώσσων μοναχῶν διὰ τὴν ἄκραν πενίαν τῶν ἤδη ταύτας κατεχόντων Γραικῶν, ἄλλοτε σπείρουσα ζιζάνια φυλετισμοῦ μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων τῆς αὐτοκρατορίας λαῶν, ἐπιδιώκει παντὶ σθένει τὴν διάσπασιν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, κωλύουσα τὴν ὑπ' αὐτὴν διατελοῦσαν ἐκκλησίαν νὰ ἐκπληρώσῃ χρέος ἀδελφικόν, ἀποκρινομένη εἰς τὰς εἰρηνικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπιδιώκουσα ἐκδίκησιν κατ' ἐκκλησίας αὐτοκεφάλου διὰ μίαν κανονικὴν πρᾶξίν της· ὅταν λοιπὸν εἰς ὅλας τὰς παρανομίας καὶ παραβάσεις τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἡ ὀρθόδοξος αὕτη ἐκκλησία συναινῇ διὰ τῆς σιωπῆς της, δύναται ἡ μεγάλη ἐκκλησία, παρορῶσα τὸ δικαίωμα τῆς ἀμοιβαιότητος, νὰ ἀνοίξῃ τὰς πύλας τῶν εὐαγῶν αὐτῶν σκηνωμάτων εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας μοναχῶν, ὁρμωμένων ἐκ τῶν κόλπων τοιαύτης ἐκκλησίας, καὶ ὁλοτελῶς ὑπὸ τὰ
C νεύματα τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς των διατελούντων; Δύναται νὰ πιστεύσῃ ἀνυπόπτως εἰς τὴν διὰ τῶν χειλέων μόνην ὁμολογίαν τῆς πνευματικῆς ὑποταγῆς των εἰς τὸν ἁγιώτατον οἰκουμενικὸν θρόνον, διακινδυνεύουσα προφανῶς τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τῶν ἱερῶν αὐτῶν σκηνωμάτων; Δικαιοῦται ἡ μεγάλη ἐκκλησία ν' ἀγνοῇ ὅτι οἱ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει μονάζοντες ἐπήλυδες μοναχοὶ δὲν ὑπέστησαν τὴν κουράν των καὶ δὲν ἔβαλον τὴν μετάνοιάν των διὰ τὴν ψυχικήν των σωτηρίαν, καὶ ἂν ὀλιγωρήσῃ μικρὸν ἔτι, κινδυνεύει ἴσως νὰ κατηγορηθῇ ὡς συνένοχος αὐτῶν; Ἐκ τῶν ἐγγράφων τῆς ἱερᾶς κοινότητος ἠκούσαμεν μετὰ ψυχικῆς ἀγανακτήσεως τὰς ὕβρεις τῶν φαύλων αὐτῶν δῆθεν ἀσκητῶν κατὰ τοῦ πατριάρχου Ἀνθίμου ς' καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου διὰ τὴν πρὸ διετίας κανονικὴν πρᾶξιν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὅτε ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης, ἐκπληρώσασα χρέος ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον, κατεδίκασε τοὺς φυλετίζοντας καὶ παραβάτας τῶν
D θείων καὶ ἱερῶν κανόνων κληρικοὺς καὶ τοὺς συμφρονοῦντας αὐτοῖς· καὶ ἐνῷ εἷς καὶ μόνος κληρικὸς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, διὰ νὰ μεταβῇ προσωρινῶς εἰς τὴν Ῥωσσίαν, γίνεται χρεία μακρῶν διαπραγματεύσεων (μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς εἰσόδου ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς), αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ἀναχωρηταὶ ἔρχονται ἀγεληδὸν διὰ νὰ μονάσουν δῆθεν εἰς τὰ ἱερὰ σκηνώματα τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἀγοράζουν ἔκ τινων τρισαθλίων ἁγιορειτῶν μοναστηριακὰ κτήματα ἐν ἀγνοίᾳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀνεγείρουν σκήτας ἰδίας, κτίζουν ἐργοστάσια, μετακομίζοντες μηχανὰς πρὸς κατασκευὴν καὶ οἰνοπνευμάτων, ποιοῦντες τὰ ἱερὰ καταγώγια καὶ ἀσκητήρια οἴκους ἐμπορίου, καὶ ὑβρίζοντες βαναύσως τὸν κυρίαρχον τῆς ξενιζούσης αὐτοὺς ἱερᾶς μονῆς, ἐπαναπαύονται δὲ εἰς τὴν ἀσύγγνωστον ὀλιγωρίαν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, τῆς ἐμφορουμένης ὑπὸ εὐαγγελικοῦ πνεύματος· εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς μίαν τῶν σκητῶν, τῶν κατοικουμένων ὑπ' αὐτῶν τῶν ὀρθοδόξων, ἀνηρτήθη ἡ εἰκὼν τοῦ πρώην

Βιδύνης, τοῦ λεγομένου ἐξάρχου, πρὸς μέγα σκάνδαλον τῶν μοναζόντων ἀδελφῶν. Τὸ τοιοῦτον τόλμημα ἀρκεῖ νὰ ἀποδείξῃ πόσον αὐτοὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς των. Ἀλλ' ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἡ κυρίαρχος τοῦ ἁγίου ὄρους, ἐξεπλήρωσε τὸ χρέος της, τιμωροῦσα τοὺς παραβάτας τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων μοναχούς, ὡς καὶ τοὺς ὀλετῆρας Ἱλαρίωνα καὶ Ἱερώνυμον, τοὺς πρωτουργοὺς ὅλων τῶν σκανδάλων καὶ κακῶν, τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος διαπραγέντων; Ἐσχάτως ἐτόλμησαν νὰ παραβιάσουν τὸν κανονισμὸν τῆς μονῆς καὶ τὸν αὐτοκρατορικὸν νόμον, θάπτοντες ἐντὸς τοῦ παρεκκλησίου τῆς μονῆς τὸν νεκρὸν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀποβιώσαντος ῥώσσου προξένου ἐναντίον τῶν ἐντόνων διαμαρτυρήσεων τῶν τε γραικῶν μοναχῶν καὶ τῆς ἐπιτοπίου ἀρχῆς, ἧς ὑπήκοοι λέγουσι διατελοῦντες, ἐνῷ ὑπάρχει τὸ κοινὸν κοιμητήριον ἔξω τῆς μονῆς. Τίς ἄλλη ἐκκλησία θέλει ἀνεχθῆ τοιαῦτα ἀνοσιουργήματα, τοιαῦτα σκάνδαλα, τοιαύτας παραβιάσεις; Παρὰ πολλῶν ἤκουσα ὅτι εἰς μίαν τῶν σκητῶν ὑπάρχει καὶ γραφεῖον, ὑπουργικῶς διωργανισμένον, εἰς ὃ εἴκοσιν ἢ εἰκοσιπέντε γραμματεῖς ἐργάζονται νυχθημερὸν καὶ φάκελλοι ὀγκωδέστατοι πέμπονται δι' ἕκαστον ταχυδρόμον εἰς Ῥωσσίαν, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον δὲν δύναται νὰ μᾶς σκανδαλίσῃ, διότι ἴσως οἱ ἅγιοι αὐτοὶ ἀσκηταὶ καταγίνονται εἰς τὴν σύνθεσιν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων, τροπαρίων καὶ κοντακίων, ὡς πρό τινων αἰώνων οἱ ἡμέτεροι ὑμνογράφοι καὶ μελῳδοί.

Εἰς τοιαύτην οἰκτρὰν κατάστασιν τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος καὶ ἐπικειμένου τοῦ κινδύνου τῆς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἰδιοκτησιῶν τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, πρόκειται σήμερον ν' ἀποφασίσουν τὰ δύο σώματα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς αὐτοῦ θειοτάτης παναγιότητος τίνα τὰ καταλληλότερα μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου. Πρό τινων ἡμερῶν ἠκούσθη ὅτι ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ ῥῶσσοι μοναχοὶ τοσοῦτον ἐθρασύνθησαν, ὥστε ἐξέλεξαν καὶ δικηγόρον, πρὸς ὃν ἀνέθεσαν τὰ συμφέροντα τῆς μερίδος των, ἐν μιᾷ δὲ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῶν δύο σωμάτων πολλὰ ἐρρέθησαν καὶ περὶ δίκης τῶν δύο μερίδων, τὰ ὁποῖα μετὰ μεγίστης ἀπορίας καὶ ἐκπλήξεως ἤκουσα. Τοιαύτην δίκην ἡ μεγάλη ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ, χωρὶς νὰ προσβάλῃ τὸ πρὸ τεσσάρων καὶ ἐπέκεινα αἰώνων δώρημα τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ καὶ τῶν ἐνδόξων αὐτοῦ διαδόχων. Παράδοξον τῳόντι καὶ ξένον θὰ ἠχήσῃ εἰς τὰς ἀκοὰς ν' ἀμφιβάλῃ ἡ μεγάλη ἐκκλησία A περὶ τοῦ δωρήματος, καὶ νὰ δείξῃ τοσαύτην συγκατάβασιν, ἀκροωμένη τῶν παραλόγων ἀξιώσεων τῶν ἐπηλύδων μοναχῶν, μόνον διότι πρὸ ὀκτὼ αἰώνων εἴς τινα θέσιν, ὀνομαζομένην τοῦ Ξυλουργοῦ, ἐμόνασαν ῥῶσσοί τινες.

Ἀπόκειται ὅθεν εἰς ἡμᾶς νὰ ἐξετάσωμεν περὶ τῶν καταλληλοτέρων μέτρων πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ πραγμάτων, καὶ πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλητέρων κινδύνων. Ἡ ἱερὰ τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους σύναξις, ἰδοῦσα, εἰ καὶ ὀψέ, τὸν προφανῆ κίνδυνον τὸν ἐπαπειλοῦντα τὴν εὐαγῆ μονήν, συνέταξε κανονισμόν, μέλλοντα νὰ διέπῃ τοῦ λοιποῦ αὐτήν, ἀναγνωσθέντα ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδριάσει τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, καὶ θεωρούμενον παρά τινων πανάκειαν τοῦ κακοῦ. Ἀλλὰ πῶς δύναται νὰ δικαιολογήσῃ ἡ μεγάλη ἐκκλησία τὴν παραδοχὴν καὶ ἐπικύρωσιν κανονισμοῦ, τείνοντος εἰς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξάλειψιν τῶν ῥώσσων μοναχῶν τῆς μονῆς B καὶ περιορίζοντος τὴν ὑποψηφιότητα τῶν ἡγουμένων εἰς τὴν μόνην τῶν γραικῶν μερίδα; Τὰ τοιαῦτα μέτρα ἀποφασίζονται σιωπηλῶς καὶ ἄνευ πατάγου μεταξὺ μιᾶς κοινότητος μοναχῶν ἢ μιᾶς διοικούσης ἀρχῆς, ἀλλὰ δὲν συζητοῦνται καὶ δὲν ἐπικυροῦνται ἐπισήμως ὑπὸ μιᾶς ἐκκλησίας. Ἐπικυρουμένου δὲ τοῦ κανονισμοῦ, νομίζει ἡ μεγάλη ἐκκλησία ὅτι ὑπάρχει ἀσφαλὴς ἐγγύησις διὰ τὸ μέλλον; Καὶ διότι αὐτοὶ οἱ ταραξίαι δύνανται ν' ἀποτύχωσιν ἅπαξ, ἀπηλπίσθησαν, καὶ ἀπεφάσισαν τοῦ λοιποῦ νὰ ζῶσι βίον ἀσκητικὸν καὶ δὲν θέλουν μεταχειρισθῆ ὅλα τὰ πολυειδῆ μέσα, τὰ ὁποῖα διαθέτει ἡ ἐν Ῥωσσίᾳ ὀρθόδοξος ἐκκλησία καὶ ἡ πολιτικὴ ἀρχή των πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοπουμένου; Ἐσχάτως μόνον ἐμάθομεν πῶς ἤρξατο, καὶ πόσον ἐντὸς μόλις τεσσαρακονταετίας ἐκορυφώθη τὸ κακόν· ἢ μήπως ἡ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων κατάστασις ἐνθαρρύνει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν ἓν ἡμιτελὲς μέτρον, τὸ ὁποῖον εἰς ἄλλο δὲν τείνει ἢ C εἰς τὸ νὰ ἄρῃ προσωρινῶς τὸ βάρος ἐκ τῶν ἡμετέρων ὤμων, διὰ τὸ νὰ μεταφέρῃ εἰς τοὺς τῶν μεθ' ἡμᾶς;

Ἐπὶ τοιούτου ζωτικωτάτου ζητήματος καὶ διὰ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὸ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς δικαιοδοσίαν χριστεπώνυμον πλήρωμα τὸ μέτρον αὐτὸ εἶναι, κατ' ἐμὲ κριτήν, ἀνεπαρκές, ἐνόσῳ διατηρεῖ τὸν ἐχθρὸν ὄχι πλέον κρυπτὸν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως, τὸ δὲ μόνον ῥιζικόν, ἀναγκαιότατον καὶ ἀξιοπρεπὲς εἶναι ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν ἐκ τῶν εὐαγῶν σκηνωμάτων τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου.

2.

PROTESTATIO QUINQUE CONSILII MIXTI SODALIUM *

1874 septembris 18/30.

Παναγιώτατε δέσποτα.

Εἰς τὴν παρελθοῦσαν συνεδρίασιν τῶν δύω σωμάτων, ἤτοι τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, καθ' ἥν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς ὑμετέρας θειοτάτης καὶ προσκυνητῆς ἡμῖν παναγιότητος, ἐγένετο σύσκεψις ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ, ὃν ἡ ἱερὰ κοινότης τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους συνέταξε διὰ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος καὶ καθ' ὃν δέον ἵνα ὁ μέλλων ἡγουμενεῦσαι ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ σκηνώματι διατελῇ ὑπήκοος τῆς κραταιᾶς βασιλείας, αἴφνης καὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν εἰσήλασε πρότασις παραπομπῆς τοῦ ζητήματος τούτου εἰς ἐποχήν, ἄγνωστον εἰσέτι διατελοῦσαν, καθ' ἥν, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς συζητήσεως τοῦ ἰδιαιτέρου κανονισμοῦ τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἡ ὑμετέρα θειοτάτη παναγιότης μετὰ τῶν δύο σωμάτων θέλει ἐπιληφθῆ τῆς συνδιασκέψεως ἐπὶ τοῦ γενικοῦ κανονισμοῦ τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους, ὃν ἐνετάλησαν ὅπως ἐπεξεργασθῶσιν ὅ τε ἅγιος πρώην Λαρίσσης κύριος Δωρόθεος καὶ ὁ κύριος Ἰωάννης Δ. Ἀριστοκλῆς. Ἡ δὲ ἀπροσδόκητος αὕτη πρότασις D ἐγένετο ὅπως ἀντικρούσῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἣν καθυπεβάλομεν καὶ ὑπεστηρίξαμεν οἱ ὑποφαινόμενοι, καὶ ἥτις, δεόντως ἀναπτυχθεῖσα καὶ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς παρελθούσης τετάρτης, δύναται ἵνα διατυπωθῇ ὡς ἀκολούθως· „Ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος καὶ ἰαματικοῦ Παντελεήμονος δέον ἵνα ᾖ, ὡς καὶ οἱ τῶν λοιπῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν, πατρόθεν καὶ ἐκ γενετῆς ὑπήκοος τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἔτι δέ, συνῳδὰ τῷ β' ἄρθρῳ, καὶ κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης.“ Κατὰ πόσον ἡ πρότασις αὕτη συνᾴδει τοῖς ἡμετέροις καθήκουσι πρὸς τὴν κραταιὰν ἡμῶν βασιλείαν, τῇ ἐπὶ τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους κυριαρχίᾳ τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, τῷ ἱστορικῷ χαρακτῆρι τῆς ἐν λόγῳ μονῆς, καὶ δὴ καὶ τοῖς δυσὶ προαποφασισθεῖσιν ἄρθροις τοῦ ὑπὸ συζήτησιν κανονισμοῦ, τοῖς θεσπίσασιν ὅτι ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος κτῆμά

* Ibid., p. 89-92.

ἐστιν ἀναπαλλοτρίωτον τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, καὶ ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν αὐτῇ γλῶσσα ἐστὶ καὶ ἔσται ἡ ἑλληνική, περιττὸν ἡγούμεθα ἵνα ἐνταῦθα ἐπαναλάβωμεν, καθότι ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος ἱκανὰ ἐρρέθησαν ἐπὶ τούτῳ ἐν ταῖς διαληφθείσαις συνεδριάσεσιν. Ἐν τῇ ὑπὸ τῶν δύο σωμάτων συζητήσει τῆς προτάσεως ἡμῶν ταύτης, καθ' ἣν ἀνεφύη τὸ περὶ ἀναβολῆς ζήτημα, πολλοὶ δὲ ἀγορηταί, ἐπινεύσει τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος, ὑπεστήριξαν τὴν παραπομπὴν τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ὑπηκοότητος τοῦ ἡγουμένου τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος εἰς τὸν συνταχθησόμενον γενικὸν κανονισμὸν τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους, ἀνεπτύξαμεν, παναγιώτατε, κατὰ τῆς προτάσεως ταύτης ἱκανοὺς λόγους, δι' οὓς καὶ κατ' οὐσίαν ἐφαίνετο ἡμῖν ἐπιζήμιος καὶ κατὰ τύπους ἀνώμαλος. Τούτων οἱ κυριώτεροί εἰσιν οἱ ἑξῆς·

α'. Ἡ πρότασις αὕτη πάντη ξένη ἦν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει, καθ' ἣν προὔκειτο ἰδίᾳ περὶ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἧς συνεζητεῖτο ὁ ἰδιαίτερος κανονισμός.

β'. Οὐδέποτε γίνεται παραπομπὴ εἰς κανονισμὸν μὴ ὑπάρχοντα, οὐδεμία δὲ ἀρχὴ ἐχορήγησέ ποτε τὴν ἑαυτῆς ἐπικύρωσιν εἰς ἄρθρον νόμου, περιέχοντος παραπομπὴν εἰς ἕτερον νόμον, μήπω συνταχθέντα καὶ ἐπικυρωθέντα.

γ'. Συζητουμένου τοῦ κανονισμοῦ μονῆς τινος, τὸ πρώτιστον καὶ κυριώτερον αὐτοῦ ἄρθρον ἐστὶν ἀναμφιβόλως τὸ καθορίζον τὴν ἰδιότητα καὶ τὰ προσόντα τοῦ ἡγουμένου, ἄνευ δὲ τούτου, ὁ τοιοῦτος κανονισμὸς ἤθελε δικαίως θεωρηθῇ ὡς σῶμα ἄνευ κεφαλῆς.

δ'. Ἡ προτεινομένη ἀναβολὴ ἀντίκειται εἰς ὅσα παρεδέχθημεν ἐν τῇ συζητήσει τοῦ α' ἄρθρου, ὅτε ἀπεφάνθημεν ὁριστικῶς ὅτι ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος κτῆμά ἐστιν ἀναπαλλοτρίωτον τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, χωρὶς νὰ παραπέμψωμεν τὸν ὁρισμὸν τοῦτον εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ γενικοῦ κανονισμοῦ, καίτοι ὁμολογουμένως τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο ἀφορᾷ πάσας τὰς ἱερὰς μονὰς τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους, διατελούσας ἀνεξαιρέτως ἀναπαλλοτρίωτα κτήματα τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

ε'. Ἐθεωρήσαμεν τὴν τοιαύτην ἀναβολὴν λίαν ἐπιζήμιον εἰς τὰ ἀληθῆ καὶ τιλμαφέστερα συμφέροντα τῆς τε μονῆς ἰδίᾳ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν γένει, διότι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἐπίκειται ὁ θάνατος τοῦ ὑπερεκατοντούτους ἡγουμένου Γερασίμου, μεθ' ὃν ἐκλεχθήσεται ἴσως μοναχὸς ἀκατάλληλος καὶ ξένος τῇ τε αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀνεπτύξαμεν A δὲ καὶ τὰ ἐκ τοιαύτης τοῦ Γερασίμου ἀντικαταστάσεως ἀναμφιβόλως ἐπελευσόμενα ἀνεπανόρθωτα δεινά, ἅτινα ἄλλως τε κατανοεῖ εὐκόλως πᾶς καὶ ὁ ἐπιπολαίως γινώσκων τὰς ἀξιώσεις τῶν ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει φιλοξενουμένων ἐπηλύδων μοναχῶν.

ϛ'. Ἐπειδὴ ἐν προηγουμένῃ συνεδριάσει τῶν δύο σωμάτων ἀπεφασίσθη ἵνα προηγηθῇ, ἕνεκα τῆς ἐκρύθμου καταστάσεως, ἐν ᾗ ἀπό τινος διατελεῖ ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἡ συζήτησις τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτῆς κανονισμοῦ τῆς συνδιασκέψεως ἐπὶ τοῦ γενικοῦ κανονισμοῦ τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους, εἴπομεν ὅτι ἡμεῖς μὲν ἐπιμένομεν εἰς τὴν συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν πάντων τῶν ἄρθρων τοῦ ἰδιαιτέρου τῆς μονῆς ταύτης κανονισμοῦ, σεβόμενοι τὴν ἀπόφασιν τῶν δύο σωμάτων, ψηφοφορία δὲ ἐπὶ προτάσεως, ἀφορώσης ἀναβολήν, προφανεστάτη ἐστὶ καταπάτησις τῆς προμνημονευθείσης αὐτῆς ἀποφάσεως.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους, παναγιώτατε, καὶ δι' B ἄλλους, οὓς ἐξεφράσαμεν μὲν ἐν διαφόροις περιστάσεσιν, ἀποφεύγομεν δὲ ὅπως καὶ ἐνταῦθα ἐπαναλάβωμεν, ἀπέσχομεν τῆς προταθείσης ψηφοφορίας καὶ ἀποχωροῦντες τῆς συνεδριάσεως, ἐκηρύξαμεν ὅτι εἰς τὸ ἑπιὸν οὐ δυνάμεθα συμμετασχεῖν τῶν συνδιασκέψεων τῶν δύο σωμάτων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἐνόσῳ ἡ πλειονοψηφία αὐτῶν ἐξακολουθεῖ παραδεχομένη ὅρους, μὴ ἐξασφαλίζοντας τὰ δικαιώματα τῆς τε μονῆς καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου.

Εἰς τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν ταύτην ἐμμένοντες, σπεύδομεν ὅπως ἐκφράσωμεν διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν ταπεινῆς ἀναφορᾶς τὴν λύπην, ἣν ᾐσθάνθημεν καὶ αἰσθανόμεθα διὰ τὴν ἣν ἐτράπη ὁδὸν ἡ συζήτησις τοῦ ἐν λόγῳ ἀκανθωδεστάτου ζητήματος, ὅπερ τοσαῦτα παρέσχε καὶ παρέχει πράγματα τῇ μητρὶ ἡμῶν μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ· διαμαρτυρόμεθα δὲ βαθυσεβάστως, ὡς μέλη τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ C συμβουλίου, ἐκπροσωποῦντος τὸ ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον διατελοῦν χριστεπώνυμον πλήρωμα, κατὰ πάσης ἀποφάσεως, ἐν ἀπουσίᾳ ἡμῶν τυχὸν ληφθησομένης ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.

Ἐπὶ τούτοις ἐπικαλούμενοι τὰς θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχὰς καὶ εὐλογίας καὶ τὴν παναγίαν αὐτῆς δεξιὰν κατασπαζόμενοι, διατελοῦμεν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 20 σεπτεμβρίου 1874.

Τῆς ὑμετέρας θειοτάτης καὶ πανσεβάστου ἡμῖν παναγιότητος υἱοὶ ἐν κυρίῳ ὑποκλινέστατοι καὶ ἐλάχιστοι δοῦλοι.

Ἰ. Οἰκιάδης, — Κ. Καραθεοδωρῆς, — Σ. Μαυρογένης, — Ἀ. Ψυχάρης, — Κ. Καλλιάδης.

3.

PROTESTATIONIS SUPRA EXHIBITAE CONFUTATIO IPSIUS PATRIARCHAE CURA EVULGATA*

1874 septembris 26 / octobris 8.

Ἀνασκευὴ τῆς διαμαρτυρήσεως τῶν πέντε λαϊκῶν μελῶν τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου.

Γνωστὸν ἤδη τυγχάνει ὅτι τὸ ἐπ' ἐσχάτων ἀναφυὲν ζήτημα τῆς ἐν Ἄθῳ ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος ἐπισπᾶται ἀπό τινος τὴν μέριμναν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἥτις, τῇ κοινῇ συμπράξει τῶν δύω σωμάτων, τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, ἀσχολεῖται ὅπως ἐξεύρῃ τρόπον διαλλαγῆς τῶν διαφερομένων, ὡς μὴ ὤφελε, μερίδων ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ, διὰ τῆς διαρρυθμίσεως τῶν πραγμάτων τοῦ ἱεροῦ τούτου κοινοβίου.

Τὰ δύω σώματα ἐξηκολούθουν ἐργαζόμενα ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ, ὅτε ἡ μεγάλη ἐκκλησία μετὰ λύπης εἶδεν ὅτι ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 18ης ὑπερμεσοῦντος D πέντε τῶν μελῶν τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, μειονοψηφήσαντα, ἀπεχώρησαν τῆς συνεδριάσεως, καὶ ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας ὑπέβαλον εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἔγγραφον διαμαρτύρησιν, ἐν ᾗ δηλοῦσιν ὅτι εἰς τὸ ἑπιὸν οὐ δύνανται συμμετασχεῖν τῶν συνδιασκέψεων τῶν δύο σωμάτων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος καὶ διαμαρτύρονται κατὰ πάσης ἀποφάσεως, ἐν ἀπουσίᾳ αὐτῶν τυχὸν ληφθησομένης ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου· τὴν διαμαρτύρησιν δὲ ταύτην καὶ ἐδημοσίευσαν τὴν ἐπιοῦσαν ἔν τισι τῶν ἐγχωρίων ἐφημερίδων.

Αὐταπόδεικτόν ἐστιν ὅτι ἡ ἀποχώρησις αὕτη, ἰδίᾳ δὲ ἡ διαμαρτύρησις τῆς μειονοψηφίας, ἀπᾴδει εἰς τὰ νενομισμένα καὶ πρωτοφανὴς ὅλως διατελεῖ ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν ἐργασιῶν τῶν δύο διοικητικῶν σωμάτων

* Ibid., p. 92-99.

τῶν πατριαρχείων. Ἐκτὸς τούτου, ἡ δημοσίευσις δια- A μαρτυρήσεως, παραμορφούσης τήν τε θέσιν τοῦ ζητήματος καὶ τὰ ἐν ταῖς συνεδριάσεσι γενόμενα, τείνει εἰς τὸ διαστρέψαι τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀποπλανῆσαι τὸ δημόσιον φρόνημα· ὅθεν ἐπάναγκες ἐθεωρήθη πρὸς φωτισμὸν τῶν πνευμάτων νὰ γνωστοποιηθῶσιν ἐν πάσῃ αὐτῶν τῇ ἀκριβείᾳ τὰ γενόμενα καὶ νὰ καταδειχθῇ ἐξ αὐτῶν τῶν πρακτικῶν τῆς συνελεύσεως τό τε κατὰ τύπους καὶ τὸ κατ᾽ οὐσίαν πλημμελὲς τῆς διαμαρτυρήσεως.

Καὶ πρῶτον κατὰ τύπους· εἶναι βέβαιον, κατὰ τὰς ἐπικρατούσας καὶ πανταχοῦ παραδεδεγμένας ἀρχὰς ἐν πᾶσι τοῖς πολυμελέσι σώμασι, τοῖς κοινῇ διασκεπτομένοις περί τινος ἀντικειμένου, ὅτι ἡ μειονοψηφία δύναται μὲν διὰ παντὸς εὐσχήμου καὶ εὐπρεποῦς τρόπου ὑποστηρίξαι τὴν ἑαυτῆς γνώμην ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς συνελεύσεως, οὐδέποτε δὲ οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται, ἀποτυχοῦσα, νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς συνελεύσεως καὶ ν᾽ ἀπευθύνῃ διαμαρτύρησιν, καὶ δὴ τὸ χείριστον, B καὶ νὰ δημοσιεύσῃ αὐτήν, ἀγωνιζομένη διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἑαυτῆς γνώμην τῇ πλειονοψηφίᾳ καὶ διϊσχυριζομένη καὶ νὰ δεσμεύσῃ αὐτὴν ἐν ταῖς μελλούσαις αὐτῆς ἐργασίαις· ὥστε, κατὰ τὰ ὁμολογηθέντα, ἡ διαμαρτύρησις αὕτη ἐστὶ πλημμελὴς καὶ κατὰ τύπους ἄκυρος.

Ἔλθωμεν ἤδη ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ ἐγγράφου τούτου.

Λέγουσιν ἐν τῇ διαμαρτυρήσει· „Εἰς τὴν παρελθοῦσαν συνεδρίασιν τῶν δύο σωμάτων αἴφνης καὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν εἰσήλασε πρότασις παραπομπῆς τοῦ ζητήματος τούτου (τῆς ὑπηκοότητος τοῦ ἡγουμένου) εἰς ἐποχὴν ἄγνωστον εἰσέτι διατελοῦσαν, καθ᾽ ἣν ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης μετὰ τῶν δύο σωμάτων θέλει ἐπιληφθῇ τῆς συνδιασκέψεως ἐπὶ τοῦ γενικοῦ κανονισμοῦ τοῦ ἁγίου ὄρους, πρὸς δέ, ὅτι καθυπέβαλον καὶ ὑπεστήριξαν πρότασιν, ἥτις, δεόντως ἀναπτυχθεῖσα καὶ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς παρελθούσης C τετάρτης, δύναται ἵνα διατυπωθῇ ὡς ἀκολούθως· „Ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος καὶ ἰαματικοῦ Παντελεήμονος δέον ἵνα ᾖ, ὡς καὶ οἱ τῶν λοιπῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν, πατρόθεν καὶ ἐκ γενετῆς ὑπήκοος τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἔτι δέ, συνῳδὰ τῷ Β' ἄρθρῳ, καὶ κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης," λυπηρὸν ὅτι τὰ ἀνωτέρω οὐδόλως ἔχονται ἀληθείας. Ἐνταῦθα τὸ πρώτιστον παρατηρήσεως ἄξιόν ἐστιν ὅτι οἱ διαμαρτυρηθέντες κύριοι οὔτε διετύπωσαν οὔτε καθυπέβαλον τοιαύτην πρότασιν, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι ὁμολογοῦσιν ὅτι ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν ὑπ᾽ αὐτῶν ἠδύνατο δῆθεν νὰ διατυπωθῇ ἡ τοιαύτη των πρότασις, καὶ ἑπομένως φυσικῶς συνάγεται ὅτι ἀπεχώρησαν τῆς συνελεύσεως, διότι ἡ πλειονοψηφία ἀντέκρουσε πρότασιν, ἣν εἶχον εἰσέτι ἐν τῷ νοΐ των. Ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, ἐὰν δὲν εἶναι λίαν περίεργος καὶ πρωτοφανής, ἄλλοι κρινάτωσαν, ὅτι δὲ αἴφνης καὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν D δὲν εἰσήλασε πρότασις παραπομπῆς τοῦ ζητήματος τούτου, μαρτυροῦσιν αὐτὰ ταῦτα τὰ πρακτικά· διότι πᾶσα ἡ ἐργασία τῆς συνελεύσεως ἐν ταῖς τελευταίαις συνεδριάσεσι συνεκεντροῦτο εἰς τὸν περὶ ἡγουμένου λόγον, καθόσον εἶναι βέβαιον ὅτι ἐν μιᾷ τῶν συνεδριάσεων τούτων ἓν τῶν ἀκολούθως ἀποχωρησάντων καὶ διαμαρτυρηθέντων μελῶν, πρῶτον λαβὸν τὸν λόγον, διετύπωσε τὴν ἑξῆς πρότασιν· „Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος ἐκλέγεται διὰ πλειονοψηφίας τῶν ἐν αὐτῇ πατέρων, εἶναι δὲ ἐκ γενετῆς ὑπήκοος ὀθωμανός." Τὴν πρότασιν ταύτην ὑπεστήριξεν ἕτερον μέλος τοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου ἐκ τῆς πλειονοψηφίας, παρατηρῆσαν μόνον ὅτι, καθόσον ἀφορᾷ τὸ δεύτερον μέρος τῆς προτάσεως, τὸ περὶ ὑπηκοότητος, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ζητήματος, ἀφορῶντος ἐν γένει τὰς μονὰς τοῦ ἁγίου ὄρους, οἰκεῖος τόπος αὐτοῦ εἶναι ἐν τῷ γενικῷ κανονισμῷ, ἐφ᾽ οὗ ἐργάζεται εἰδικὴ ἐπιτροπή.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, τὸ προλαλῆσαν μέλος τῆς μειοψηφίας ἀπέσυρε τὸ πρῶτον μέρος τῆς προτάσεως αὐτοῦ, ἀφὲν μόνον τὸ δεύτερον, ὅπερ ὁ προρρηθεὶς ἐκ τῆς πλειοψηφίας ἀναλαβών, ὑπεστήριξε τὴν πρότασιν ταύτην, τροποποιηθεῖσαν ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀγορευσάντων τινῶν ὑπὲρ τῆς ἀμέσου λύσεως τοῦ περὶ ὑπηκοότητος ζητήματος κατὰ τὴν πρότασιν τῆς μειοψηφίας, πολλῶν δὲ ἀποκρουσάντων τὴν ἰδέαν ταύτην, πρῶτον διότι, ὡς ἐγνώσθη ἐσχάτως, ὑπάρχουσιν ἡγούμενοι ἔν τισι μοναῖς μὴ ὑπήκοοι ὀθωμανοί, δεύτερον, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ διάταξις ὑπηκοότητος, μονομερῶς λαμβανομένη καὶ μὴ ἔχουσα γενικὸν χαρακτῆρα, χωρὶς νὰ φανῇ ἡ ἐκκλησία ἄλλαις λέξεσι μέν, τὸν φυλετισμὸν ὅμως ἐξάπαντος κηρύττουσα, τοῦθ᾽ ὅπερ παντὶ σθένει πάντα τὰ μέλη τῆς συνελεύσεως ταύτης ἀπέκρουσαν καὶ ἀπεκήρυξαν, προϊούσης δὲ τῆς ὥρας, ἡ συνεδρίασις διελύθη ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ἐν δὲ τῇ κατόπιν συνεδριάσει ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὑπέμνησεν ὅτι, καθ᾽ ἃ ἐκ τῶν προηγουμένων συζητήσεων ἐξάγεται, δύο γνῶμαι ἐμορφώθησαν περὶ τῆς συντάξεως τοῦ γ' ἄρθρου τοῦ προκειμένου κανονισμοῦ· ἡ μὲν τῶν φρονούντων ὅτι ἀμέσως δέον ἵνα ὁρισθῇ τὸ περὶ ὑπηκοότητος προσὸν τοῦ ἡγουμένου, ἡ δ᾽ ἑτέρα τῶν θεωρούντων σκοπιμώτερον ἵνα ὁ ὁρισμὸς τοῦ προσόντος τούτου τεθῇ εἰς τὸν γενικὸν τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους κανονισμόν, ταύτας δὲ τὰς προτάσεις τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν. Ἀρξαμένης καὶ πάλιν τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ζητήματος καὶ ἐπιμενούσης τῆς μειονοψηφίας εἰς τὴν ἑαυτῆς γνώμην, τὰ πέντε διαμαρτυρηθέντα μέλη ἐδήλωσαν αἴφνης ὅτι, ἐὰν ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης ἐπιμένῃ ἵνα θέσῃ εἰς ψηφοφορίαν τὴν περὶ παραπομπῆς εἰς τὸν γενικὸν κανονισμὸν πρότασιν, θέλουσιν ἀποχωρήσει τῆς συνεδριάσεως· πολλῶν δὲ διαμαρτυρηθέντων κατὰ τῆς ἀπειλῆς ταύτης καὶ παρατηρησάντων ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀποδοκιμαστέον ἐστίν, ὡς ἀπᾷδον εἰς τὰ νενομισμένα, ἡ αὐτοῦ παναγιότης ἐνδοῦσα κατὰ καθῆκον εἰς τὴν γνώμην τῆς πλειονοψηφίας, ἐδήλωσεν ὅτι τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν τὴν ὡς ἀνωτέρω διατυπωθεῖσαν πρότασιν περὶ τῆς εἰς τὸν γενικὸν κανονισμὸν παραπομπῆς τῶν περὶ τῆς ὑπηκοότητος τοῦ ἡγουμένου· ἅμα δὲ τῇ ἐνάρξει τῆς ψηφοφορίας, τὰ τὴν διαμαρτύρησιν ὑπογράψαντα πέντε λαϊκὰ μέλη ἀπεχώρησαν τῆς συνεδριάσεως, τῆς δὲ ψηφοφορίας περαιωθείσης μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτῶν, ἐξήχθη ἐκ ταύτης ὅτι ἡ περὶ παραπομπῆς εἰς τὸν γενικὸν κανονισμὸν πρότασις ἐγένετο παραδεκτὴ ὑπὸ τῶν ἀπομεινάντων δέκα ἓξ μελῶν, ἐκτὸς ἑνός, μὴ συμφωνήσαντος τῇ μειοψηφίᾳ, εἰπόντος ὅτι ἔχει ἰδίαν γνώμην.

Μετὰ ταῦτα ἐτέθη εἰς ψηφοφορίαν τὸ πρῶτον μέρος τῆς προτάσεως περὶ ἐκλογῆς τοῦ ἡγουμένου, διατυπωθείσης, ὡς προείρηται, ὑπὸ τῆς μειοψηφίας καὶ ὑφ᾽ ἑνὸς μέλους τῆς πλειοψηφίας υἱοθετηθείσης, ὅπερ καὶ διετυπώθη ὡς ἐφεξῆς· „Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος θέλει ἐκλέγεσθαι διὰ πλειοψηφίας παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ πατέρων, κατὰ τὴν ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει ἐπικρατοῦσαν τάξιν, τὴν ἐν τοῖς κοινοβίοις." Τὸ ἄρθρον οὕτως ἔχον, ἐπεψηφίσθη ὁμοθύμως ὑπὸ τῆς συνελεύσεως, ἐκτὸς δύο μελῶν, τοῦ μὲν διατυπώσαντος ἰδίαν πρότασιν, παρ᾽ οὐδενὸς ὅμως ὑποστηριχθεῖσαν, τοῦ δὲ προτείναντος καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὸν γενικὸν κανονισμόν.

Ἡ ὡς ἄνωθι ἀφήγησις τῶν γεγονότων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι καταδεικνύει ἀνακριβῆ τὰ ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς διαμαρτυρήσεως ἀναφερόμενα, ἐξελέγχει συνάμα καὶ τὸ ὅλως ἀνυπόστατον τοῦ πρώτου ἐπιχειρήματος τῆς διαμαρτυρήσεως, ὅτι ἡ πρότασις δῆθεν αὕτη δὲν ἦν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει· ἀποδοτέον δὲ τοῦτο εἰς πλήρη λήθην τῶν γεγονότων, καθ᾽ ὅτι, ὡς πασίγνωστον,

ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ ἀπησχόλει τὴν συνέλευσιν ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ, ἤτοι ἐπὶ τῆς παραπομπῆς τοῦ περὶ ὑπηκοότητος θέματος ἐν τῷ γενικῷ κανονισμῷ, περιεστράφη ἡ συζήτησις καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίασιν καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ᾽ ἣν ἡ πρότασις ἐτέθη ὑπὸ ψηφοφορίαν.

Ἡ β´ αἰτιολογία τῆς διαμαρτυρήσεως λέγει ὅτι „οὐδέποτε γίνεται παραπομπὴ εἰς κανονισμὸν μὴ ὑπάρχοντα, οὐδεμία δὲ ἀρχὴ ἐχορήγησε τὴν ἑαυτῆς ἐπικύρωσιν εἰς ἄρθρον νόμου, περιέχοντος παραπομπὴν εἰς ἕτερον νόμον, μήπω συνταχθέντα καὶ ἐπικυρωθέντα“. Αἱ λέξεις αὗται προδίδουσι πλήρη σύγχυσιν τῶν πραγμάτων. Οὐδαμῶς προέκειτο νὰ περιέχηται ἐν τῷ ὑπὸ συζήτησιν κανονισμῷ ἄρθρον παραπομπῆς εἰς τὸν μετὰ ταῦτα συνταχθησόμενον κανονισμὸν τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους, ἀλλ᾽ ἁπλῶς νὰ σημειωθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὅτι τὸ ζήτημα, ὡς γενικὸν φέρον χαρακτῆρα, δέον νὰ τεθῇ ἐν τῷ κανονισμῷ ἐκείνῳ, B εὐχερὲς δὲ τὸ πεισθῆναι περὶ τούτου ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἐπιψηφισθέντος τρίτου ἄρθρου, ἐν ᾧ οὐδεμία γίνεται παραπομπή, καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως, ἐν οἷς ἐσημειώθη ἁπλῶς ἡ ἀποδεκτὴ γενομένη πρότασις.

Ἐν δὲ τῇ γ´ αὐτῶν αἰτιολογίᾳ οἱ τὴν διαμαρτύρησιν ὑπογράψαντες λέγουσιν ὅτι, „συζητουμένου τοῦ κανονισμοῦ μονῆς τινος, τὸ πρώτιστον καὶ κυριώτερον αὐτοῦ ἄρθρον ἐστὶν ἀναμφιβόλως τὸ καθορίζον τὴν ἰδιότητα καὶ τὰ προσόντα τοῦ ἡγουμένου, ἄνευ δὲ τούτου, ὁ τοιοῦτος κανονισμὸς ἤθελε δικαίως θεωρηθῇ ὡς σῶμα ἄνευ κεφαλῆς.“ Τὰ προσόντα τῶν ἡγουμένων εἰσὶν ἤδη πρὸ πολλοῦ καθωρισμένα ὑπὸ τῆς πρὸ αἰώνων ἐπικρατούσης ἐν Ἄθῳ τάξεως, ἡ δὲ συνέλευσις τῶν δύο σωμάτων, ὁρίσασα ὅτι ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος θέλει ἐκλέγεσθαι κατὰ τὴν ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει ἐπικρατοῦσαν τάξιν, οὐδὲν ἄλλο ἔπραξεν ἢ νὰ ἐνισχύσῃ τὸ κῦρος τῶν ἐν C ἐνεργείᾳ θεσμῶν, οἵτινες ἀκριβῶς ὁρίζουσι τὰ προσόντα, ἅτινα δέον νὰ κέκτηνται οἱ ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ Ἄθω ἐκλεγόμενοι ἡγούμενοι, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν.

Καθόσον ἀφορᾷ τὰ ἐν τῇ δ´ αἰτιολογίᾳ ἀναφερόμενα, δι᾽ ὧν οἱ διαμαρτυρόμενοι θέλουσι νὰ δείξωσιν ὅτι ἡ συνέλευσις ἔπεσεν εἰς ἀντίφασιν, ἐν μὲν τῷ α´ ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ λύσασα γενικὸν ζήτημα, ὡς θέσασα ἐν τῷ κανονισμῷ ὅτι ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος εἶναι κτῆμα ἀναπαλλοτρίωτον τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ μοναί, ἐν δὲ τῷ γ´ ἄρθρῳ ἀναβαλοῦσα τὸ ἐπίσης γενικὸν χαρακτῆρα φέρον περὶ ὑπηκοότητος ζήτημα εἰς τὸν γενικὸν κανονισμόν· ἐνταῦθα ῥητέον ὅτι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχει προηγουμένη τις ἀπόφασις τῆς συνελεύσεως, δι᾽ ἧς πᾶν τὸ γενικὸν χαρακτῆρα φέρον ζήτημα δέον νὰ παραπεμφθῇ εἰς τὸν γενικὸν κανονισμόν, διὰ τοῦ πρώτου τούτου ἄρθρου ἡ συνέλευσις οὐδὲν ἕτερον D ἔπραξεν ἢ νὰ ἐπαναλάβῃ ἀρχήν, ἀδιαφιλονεικήτως ὁμολογουμένην καὶ παραδεδεγμένην, καθ᾽ ἣν πᾶσαι αἱ μοναὶ τοῦ ἁγίου ὄρους θεωροῦνται ὡς κτῆμα ἀναπαλλοτρίωτον τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου· ὥστε τὸ πρῶτον τοῦτο ἄρθρον, καὶ εἰς τὸν μερικὸν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος κανονισμὸν τιθέμενον, δὲν ἀνατρέπει ὁπωσδήποτε ὑπάρχουσαν τάξιν ἔν τισι μοναῖς, ἐνῷ τὸ

A περὶ ὑπηκοότητος, γενικὸν χαρακτῆρα ἔχον καὶ τιθέμενον εἰς τὸν μερικόν, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα οὔτε διὰ ταύτην οὔτε διὰ τὰς ἄλλας μονάς.

Τὰ διαμαρτυρόμενα μέλη τοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου διακηρύττουσιν ἐν τῇ ε´ αἰτιολογίᾳ αὐτῶν ὅτι θεωροῦσι „λίαν ἐπιζήμιον εἰς τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῆς τε μονῆς ἰδίᾳ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν γένει τὴν ἀναβολὴν τοῦ ζητήματος τῆς ὑπηκοότητος, διότι, μετὰ τὴν ἐπικειμένην ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀποβίωσιν τοῦ ὑπερεκατοντούτους ἡγουμένου Γερασίμου, ἐκλεχθήσεται ἴσως μοναχὸς ἀκατάλληλος καὶ ξένος τῇ τε αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως“. Ἡ περὶ τῶν ἀληθῶν συμφερόντων τῆς τε μονῆς ταύτης ἰδίᾳ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν γένει καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως μέριμνά ἐστιν ἀναμφιβόλως κοινὸν ἁπάντων τῶν μελῶν δικαίωμα καὶ καθῆκον· ἡ ἀπάντησις δ᾽ εἰς τὴν ἔνστασιν ταύτην εὐκόλως κατανοεῖται ἐκ τῶν ὅσων ἔν τε τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς εἴρηται περὶ τῆς ὑπηκοότητος.

Ἐπίσης τὰ ἐν τῇ ς´ αἰτιολογίᾳ ἀναφερόμενα, ὅτι „ἕνεκα τῆς ἐκρύθμου καταστάσεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μονῆς δέον νὰ προηγηθῇ ὁ κανονισμὸς ταύτης πρὸ τοῦ γενικοῦ, καὶ ὅτι τούτου χάριν ἐπιμένουσιν εἰς τὴν ἐκ τοῦ παραυτίκα ἐπιψήφισιν πάντων τῶν ἄρθρων, καὶ ὅτι ἀναβολὴ ἑνὸς ἄρθρου ἐστὶ καταπάτησις τῆς προληφθείσης ἀποφάσεως τῶν δύο σωμάτων,“ εἶναι ἀβάσιμα καὶ ἀνυπόστατα, καθόσον ἡ συνέλευσις, λίαν κατεπείγουσαν θεωροῦσα τὴν διαρρύθμισιν τῶν τῆς μονῆς ταύτης πραγμάτων, καὶ πρὸ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν διαμαρτυρηθέντων κυρίων συμβούλων καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτῶν, ἐξηκολούθησεν ἐργαζομένη ἐπὶ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος εἰδικοῦ κανονισμοῦ· ἐὰν δὲ δὲν συνήνεσε νὰ τεθῇ ἐν τῷ μερικῷ κανονισμῷ τὸ τῆς μειονοψηφίας θέμα, τοῦτο προῆλθεν ἐκ τῶν ἀποχρώντων λόγων, οἵτινες ἀνεπτύχθησαν ἀνωτέρω, καὶ οἵτινες ἔπεισαν τὴν πλειονοψηφίαν ὅτι οἰκεῖος τόπος τῶν περὶ τούτου ἦν ὁ γενικὸς κανονισμός, ὅστις οὐχὶ εἰς ἄγνωστον ἐποχήν, ὡς λέγουσιν, ἀλλὰ μετ᾽ οὐ πολὺ ἐπεξεργαζόμενος ἤδη συζητηθήσεται, τοῦθ᾽ ὅπερ δὲν εἶναι ἄγνωστον οὐδ᾽ εἰς αὐτὰ τὰ πέντε λαϊκὰ μέλη.

Ἐκ τῶν εἰρημένων σαφῶς καταδείκνυται ὅτι πρῶτον μέν, κατὰ τὴν περὶ κοινῶν συνεδριάσεων πολυμελῶν σωμάτων ἐθιμοτυπίαν, οὐδὲν δικαίωμα εἶχον οἱ μειονοψηφοῦντες ἀποχωρῆσαι τῆς συνεδριάσεως, μάλιστα δὲ καὶ ἐγγράφως διαμαρτυρηθῆναι· δεύτερον δέ, πάντα τὰ ὡς αἰτία τῆς διαμαρτυρήσεως αὐτῶν ἀναφερόμενα οὐκ εἰσὶ σύμφωνα πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῶν γεγονότων· τρίτον, ἐάν τις ἀπαθῶς καὶ ἀμερολήπτως μελετήσῃ τοὺς πρὸς ἀπόρριψιν τῆς προτάσεως τῆς μειονοψηφίας προταθέντας λόγους, θέλει ἀνακαλύψει ἀναντιρρήτως συνετωτέραν τὴν πορείαν τῆς πλειονοψηφίας καὶ συμφερωτέραν πρός τε τὴν μονήν, περὶ ἧς πρόκειται, καὶ πρὸς ἅπαν τὸ ἅγιον ὄρος καὶ πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος, καὶ δὴ πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐτὴν κυβέρνησιν, πρὸς ἣν τοσοῦτον ἀδίκως σκοποῦσι νὰ διαβάλωσι τὴν πλειονοψηφίαν.

Ἐκ τοῦ γραφείου τῶν πατριαρχείων.

(L. † s.) Τῇ 26 σεπτεμβρίου 1874.

4.

AD HANC CONFUTATIONEM RESPONSUM A QUINQUE CONSILII SODALIBUS FACTUM *

1874 septembris 27 / octobris 9.

Ἀπάντησις εἰς τὴν τοῦ γραφείου τῶν πατριαρχείων δῆθεν ἀνασκευὴν τοῦ ἡμετέρου ἐγγράφου.

Εἰς τὴν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 20ῆς ὑπερμεσοῦντος ἡμετέραν ταπεινὴν καὶ βαθυσέβαστον ἀναφορὰν ἡ αὐτοῦ θειοτάτη παναγιότης ὁ κοινὸς ἡμῶν πατὴρ καὶ πνευματικὸς ἄρχων, ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἰωακεὶμ ὁ Β´, μηδεμιᾶς ἀξιώσας ἡμᾶς εἴτε γραπτῆς εἴτε καὶ προφορικῆς ἀπαντήσεως, προὐτίμησε τὴν μετὰ ὥριμον σκέψιν καὶ ἐπεξεργασίαν ὑπὸ προχθεσινὴν

* Ibid., p. 99-104.

ἡμερομηνίαν δημοσίευσιν ἐγγράφου, ὅπερ, ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ πατριαρχείου ἐξελθόν, φέρον δὲ καὶ τὴν τούτου ἱστορικὴν καὶ πολυσέβαστον σφραγῖδα, θαρραλέως ἐπιγράφεται ἀνασκευὴ τῆς διαμαρτυρήσεως τῶν πέντε λαϊκῶν μελῶν τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου. Ἀνατιθέμενοι τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἐγγράφου ἡμῶν ἀντιρρήσεως εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, σπεύδομεν ὅπως ἀναιρέσωμεν ἐν ὀλίγοις τὰ ἐν τῇ πατριαρχικῇ δῆθεν ἀνασκευῇ διαλαμβανόμενα, ὧν τὰ πλεῖστα ἤθελον βεβαίως ἀκριβέστερον ἐκτεθῇ, ἐὰν οἱ συντάξαντες αὐτὴν ηὐδόκουν ἵνα ὑποβοηθήσωσι τὴν τεταραγμένην αὐτῶν μνήμην δι᾽ ἐπανειλημμένης καὶ μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς ἀναγνώσεως τῶν ἡμετέρων πρακτικῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἐξεταστέον ἐὰν ἡ ἀναφορά, ἐν ᾗ διαμαρτύρονται πέντε λαϊκὰ μέλη τοῦ συμβουλίου κατὰ πάσης ἀποφάσεως, ἐν ἀπουσίᾳ αὐτῶν τυχὸν ληφθησομένης, δύναταί ποτε νὰ θεωρηθῇ κατὰ τύπους ἄκυρος, τὰ δὲ λοιπὰ μέλη τῆς συνελεύσεως τῶν δύο σωμάτων νὰ προβῶσι, μετὰ τὴν τούτων ἐκ τῆς συνεδριάσεως ἀποχώρησιν, εἰς συζητήσεις καὶ δὴ καὶ ἀποφάσεις. Τὸ τοιοῦτον ἀληθῶς ἐστι περίεργον καὶ πρωτοφανές, καθότι οὐδέποτε συνεδρίασις τῶν δύο σωμάτων ἐκηρύχθη ἐν ἀπαρτίᾳ οὖσα, ἐὰν μὴ ἦσαν παρόντα πέντε τοὐλάχιστον λαϊκὰ μέλη τοῦ συμβουλίου, ὅπερ καὶ εὐαπόδεικτόν ἐστιν ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ τῷ πατριαρχικῷ εὑρισκομένου βιβλίου τῆς παρουσίας, καὶ συνεπέστατον πρός τε τὴν ἀρχήν, ἐφ᾽ ἧς ἑδράζονται αἱ ἀπὸ κοινοῦ συνεδριάσεις, καὶ πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν κανονισμῶν θεσπισθέντα. Καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς συμπνοίας καὶ συνδιασκέψεως, τῆς συνεννοήσεως καὶ συμπράξεως κλήρου καὶ λαοῦ, ἀρχὴ σωτήριος διά τε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα, ἀρχὴ ἧς πάντες ὀφείλομεν νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν εἰλικρινῆ καὶ πλήρη ἐφαρμογήν, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐπιφέρωμεν τὴν δέουσαν θεραπείαν εἰς τὰ ὑπέρ ποτε κακῶς κείμενα ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν πράγματα. Δύναται λοιπὸν ἡ ἀληθῶς εὐαγγελικὴ αὕτη ἀρχὴ νὰ ἐφαρμοσθῇ, ἐὰν ὁ μὲν κλῆρος δὲν ἀντιπροσωπεύηται ἐν ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος συνεδριάσεσι διὰ τῆς πλειονοψηφίας τῆς ἱερᾶς συνόδου, ὁ δὲ λαὸς διὰ τῆς πλειονοψηφίας τῶν λαϊκῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου; Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ θεμελιώδης ἡμῶν νόμος διαλαμβάνει ὅτι, ἵνα τὸ διαρκὲς ἐθνικὸν μικτὸν συμβούλιον θεωρῆται ἐν ἀπαρτίᾳ, δέον ὅπως ὦσι παρόντα τὰ δύο τρίτα τῶν μελῶν αὐτοῦ. Ὅθεν, ἀποχωρησάντων ἡμῶν τῆς συνεδριάσεως, αὕτη οὐδαμῶς δύναται θεωρηθῆναι ἐν ἀπαρτίᾳ, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἔμενον συνεδριάζοντα ἐν αὐτῇ μόνον τέσσαρα κληρικὰ καὶ τρία λαϊκὰ μέλη τοῦ συμβουλίου, ἐνῷ οὐ χρήζει ἀποδείξεως ἡ μαθηματικὴ στοιχειώδης ἀλήθεια, ὅτι τὰ δύο τρίτα σώματος, συγκειμένου ἐκ δώδεκα μελῶν, ἀποτελοῦσι τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ. Κατὰ συνέπειαν οὐ μόνον τὸ δῆθεν ἀνασκευασθὲν ἡμέτερον ἔγγραφον κέκτηται κατὰ τύπους κῦρος ἀναμφισβήτητον, ἀλλ᾽ ἐδικαιούμεθα ἐν αὐτῷ διακηρύξαι, ὡς δικαιούμεθα καὶ σήμερον ἐπαναλαβεῖν, ὅτι διαμαρτυρόμεθα βαθυσεβάστως, ὡς μέλη τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, ἐκπροσωποῦντος τὸ ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον διατελοῦν χριστεπώνυμον πλήρωμα, κατὰ πάσης ἀποφάσεως, ἐν ἀπουσίᾳ ἡμῶν τυχὸν ληφθησομένης ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.

Εἶτα δὲ κατ᾽ οὐσίαν, ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ ἐπιβοηθητικῶς, συμπαραβάλλοντες τήν τε ἡμετέραν ἀναφορὰν καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πλειονοψηφίας, τὰς ἑξῆς ἐπιφέρομεν βραχείας παρατηρήσεις χάριν τῆς ἀληθείας. Οὐκ ἔστιν ἀληθὲς ὅτι λέγομεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐγγράφῳ, ὅτι εἰς τὴν παρελθοῦσαν συνεδρίασιν εἰσήλασε πρότασις παραπομπῆς τοῦ ζητήματος τῆς ὑπηκοότητος, ἀλλ᾽ εἰς τὴν προπαρελθοῦσαν, ὅτε ἡ ἡμερησία διάταξις ὥρισε τὴν συζήτησιν τοῦ Β′ ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἱερᾶς κοινότητος τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους, διαλαμβάνοντος, ὅτι ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ
A ἁγίου Παντελεήμονος ἔσται γραικὸς ὑπήκοος τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐκ τούτου προδήλως ἐξάγεται ὅτι πᾶσα περὶ ἀναβολῆς τοῦ ζητήματος τῆς ὑπηκοότητος τοῦ ἡγουμένου τούτου πρότασις ξένη ἦν, μάλιστα δὲ καὶ ἀπᾴδουσα τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει, οὐδόλως δὲ καὶ ἐν τῇ ἑπομένῃ συνεδριάσει ἠδύνατο νομίμως νὰ συζητηθῇ, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι οὕτως ἔδοξε τῷ ἐπιεικῶς αὐτῇ διακειμένῳ ἀνωτάτῳ ἡμῶν προέδρῳ. Ὁ δὲ ἰσχυρισμὸς τοῦ πατριαρχικοῦ γραφείου, ὅτι ἡ πρότασις ἡμῶν δὲν διετυπώθη ὡς ἔχει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀναφορᾷ, ἀβάσιμος, ἀνυπόστατος, ἀδικαιολόγητος, καὶ δὴ καὶ τὴν διαστροφὴν προτιθέμενος τῶν γεγονότων ἐλέγχεται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς περιεχούσης αὐτὸν δῆθεν ἀνασκευῆς. Διότι, ἐνῷ τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἄρχεται ἀναφέρον τὴν ἡμετέραν πρότασιν, καθ᾽ ἣν ὁ ἐν λόγῳ ἡγούμενος δέον ἵνα ᾖ πατρόθεν καὶ ἐκ γενετῆς, ὡς καὶ οἱ τῶν λοιπῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν, ὑπήκοος ὀθωμανός, ἔτι δὲ καὶ
B κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ διακηρύττον ὅτι λυπηρὸν ὅτι τὰ ἀνωτέρω οὐδόλως ἔχονται ἀληθείας, παρακατιὸν μηδόλως φροντίζον περὶ λογικῆς συνεπείας ὡς ἀνωτέρω, οὐδόλως ἐφρόντισε περὶ φιλαληθείας ὁμολογεῖ ὅτι ἓν τῶν ἀκολούθως ἀποχωρησάντων καὶ διαμαρτυρηθέντων μελῶν πρῶτον λαβὸν τὸν λόγον, διετύπωσε τὴν ἑξῆς πρότασιν· „Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος ἐκλέγεται διὰ πλειονοψηφίας τῶν ἐν αὐτῇ πατέρων, εἶναι δ᾽ ἐκ γενετῆς ὑπήκοος ὀθωμανός.“ Κατὰ τὴν ὁμολογίαν ἄρα καὶ αὐτῆς δῆθεν τῆς ἀνασκευῆς, τὸ μέρος τῆς ἡμετέρας προτάσεως, τὸ ἀφορῶν τὴν ὑπηκοότητα τοῦ ἡγουμένου, διετυπώθη σαφέστατα, ὁμολογεῖται δ᾽ ἐπίσης εὐκρινῶς ἐν τῷ πατριαρχικῷ ἐγγράφῳ, ὅτι μετὰ τὰ ἀνωτέρω τὸ προλαλῆσαν μέλος τῆς μειονοψηφίας ἀπέσυρε τὸ πρῶτον μέρος τῆς προτάσεως αὐτοῦ, ἀφὲς μόνον τὸ δεύτερον. Ὥστε τὸ ἐκ τῶν εἰλικρινῶν τούτων ὁμολογιῶν ἐξαγόμενόν ἐστιν ὅτι διετυπώσαμεν μὲν περὶ ἐκ γενετῆς
C ὑπηκοότητος πρότασιν, δὲν διετυπώσαμεν δὲ τὰ δύο ἄλλα μέρη τῆς ἡμετέρας προτάσεως, ἤτοι ὡς καὶ οἱ τῶν λοιπῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν καὶ κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀλλὰ δι᾽ αὐτὰ ταῦτα καὶ ἡμεῖς δὲν εἴπομεν ἐν τῇ ἀναφορᾷ ἡμῶν διετυπώθη, ἀλλὰ δύναται ἵνα διατυπωθῇ. Ἰδοὺ δ᾽ ἐν περιλήψει ἡ ἀκριβὴς ἀφήγησις τῶν γεγονότων, ἐξ ἧς εὐκόλως θέλει πᾶς τις κατανοήσει ποῦ ἔγκειται ἡ εἰλικρίνεια. Ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 11 σεπτεμβρίου, ἀρξαμένης τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ προμνημονευθέντος Β′ ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἱερᾶς κοινότητος, εἷς ἐξ ἡμῶν, λαβὼν τὸν λόγον, διετύπωσε τὴν ὡς ἀνωτέρω πρότασιν, προσθεὶς μάλιστα, ὅτι ἡ πρότασις αὕτη γενήσεται παμψηφεὶ παραδεκτή, ὡς ἐμφαίνουσα τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν εἰς τὰ πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ἡμέτερα καθήκοντα, παραυτίκα δὲ συνεπείᾳ παρατηρήσεων ἑτέρου ἐξ ἡμῶν, ἀπέσυρε τὸ πρῶτον αὐτῆς μέρος, ἤτοι τὸ τῆς ἐκλογῆς, διὰ δύο λόγους· α′) διότι
D τὸ τῆς ἐκλογῆς ζήτημα, μὴ ἐμπεριεχόμενον ἐν τῷ ὑπὸ συζήτησιν ἄρθρῳ, δὲν ἀπετέλει μέρος τῆς ἡμερησίας διατάξεως· β′) διότι ἐξεταστέον προηγουμένως ἐὰν πάντες οἱ τῆς ἐν λόγῳ μονῆς μοναχοὶ κέκτηνται δικαίωμα ψήφου, καὶ δὴ καὶ κανονικὴν κουράν. Τὴν περὶ ἐκ γενετῆς ὑπηκοότητος ταύτην πρότασιν ἀναπτύξαντες πάντες καὶ ἐν τῇ συνεδριάσει ἐκείνῃ καὶ ἐν τῇ τῆς 18 σεπτεμβρίου, ὑπεδείξαμεν προσέτι, διὰ λόγων καὶ ἰσχυρισμῶν, καταχωρισθέντων ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ὧν τὴν μαρτυρίαν ἐπικαλούμεθα, ὁ μὲν ὅτι πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ποθουμένης συνεννοήσεως καὶ πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων, εἰς ἃς ἠδύνατο νὰ δώσῃ λαβὴν κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς πλειονοψηφίας ἡ θεσμοθέτησις ὀθωμανικῆς ὑπηκοότητος ἡγουμένου ἑνὸς καὶ μόνου μοναστηρίου, καὶ τούτου κατεχομένου ὑπὸ μεγάλης ὁμάδος ξένων μοναχῶν, παραδεχόμεθα καὶ τὴν προσθήκην, ὡς καὶ οἱ τῶν λοιπῶν σταυροπηγιακῶν μονῶν, ὁ δὲ ὅτι, ὅπως φανῶμεν συνεπεῖς εἰς τὸ προαποφασισθὲν ἄρθρον, τὸ καθορίζον τὴν

ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς ἐπικρατοῦσαν γλῶσσαν τῆς μονῆς, δέον ἵνα προσλάβωμεν καὶ τὴν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἀναγκαίαν προσθήκην, καὶ κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Τὸ ἐκ τῆς ἀκριβεστάτης ταύτης ἀφηγήσεως συμπέρασμά ἐστιν, ὅτι ἡ πλειονοψηφία ἀντέκρουσεν, οὐχί, ὡς διατείνεται τὸ πατριαρχικὸν ἔγγραφον, πρότασιν, ἣν εἴχομεν εἰσέτι ἐν τῷ νῷ ἡμῶν, ἀλλὰ πρότασιν, κατὰ γράμμα μὲν μήπω διατυπωθεῖσαν ὁλοκλήρως, ἕνεκα τῆς σπουδῆς, μεθ' ἧς ἐτίθετο ὑπὸ τοῦ προέδρου εἰς ψηφοφορίαν ἡ περὶ ἀναβολῆς ἀντιπρότασις, κατ' οὐσίαν δὲ πλατύτατα καὶ εὐκρινέστατα ἀναπτυχθεῖσαν καὶ ὑποστηριχθεῖσαν ὑπὸ πάντων ἡμῶν, πληρέστατα δὲ καὶ κατὰ πάντα συνᾴδουσαν ταῖς περὶ φυλετισμοῦ δοξασίαις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Παραδιδόντες εἰς τὴν πεφωτισμένην ἐκτίμησιν τοῦ καθ' ἡμᾶς καὶ ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος τούς τε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀναφορᾷ περιεχομένους λοιποὺς λόγους, ὧν ἕνεκα καθῆκον ἡμῶν ἐθεωρήσαμεν ὅπως ἀποχωρήσωμεν τῆς συνεδριάσεως τῆς 18ης σεπτεμβρίου καὶ μὴ μετάσχωμεν εἰς τὸ ἑπιὸν τῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος συνδιασκέψεων καὶ τὰς εἰς τούτους ἀντιταχθείσας ἀσθενεῖς καὶ τετορνευμένας φρασεολογίας τοῦ πατριαρχικοῦ ἐγγράφου, ὀλίγας ἔτι λέξεις ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν, ἀφορώσας τὴν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν ἡμῶν ἐπιψήφισιν τῆς περὶ ἐκλογῆς προτάσεως καὶ τὴν καταγγελίαν ἡμῶν, ὡς δῆθεν πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ἀδίκως σκοπούντων νὰ διαβάλωμεν τὴν πλειονοψηφίαν.

Πρῶτον τὸ ζήτημα τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐν λόγῳ ἡγουμένου ἐξετάζοντες, καθυποβάλλομεν τῇ ἐπὶ περινοίᾳ καὶ ἀμεροληψίᾳ διακρινομένῃ πλειονοψηφίᾳ τοὺς ἑξῆς κυριωτέρους τρεῖς λόγους, δι' οὓς οὐδόλως ἐδικαιοῦτο νὰ προβῇ εἰς οἱανδήτινα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπόφασιν.

α'. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν ἡμῶν ἡ συνεδρίασις, μὴ οὖσα ἐν ἀπαρτίᾳ, ὡς ἀνωτέρω ἀπεδείχθη, παρατύπως καὶ παρατόλμως προέβη εἰς ψηφοφορίαν καὶ παραδοχὴν προτάσεως.

β'. Πρότασις, μήπω συζητηθεῖσα, οὐδέποτε ψηφηφορεῖται· ἔστι δ' ἀναντίρρητον καὶ ἐκ τῶν πρακτικῶν κατάδηλον, ὅτι οὐδόλως συνεζητήθη τὸ περὶ ἐκλογῆς ζήτημα, ὅπερ, ἑτέρου ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἱερᾶς κοινότητος ἀντικείμενον τυγχάνον, ἔμελλεν ἐν ἑπομένῃ νὰ συζητηθῇ συνεδριάσει, ψηφοφορηθὲν δ' ἐξ ὑφαρπαγῆς ἐναντίον τῆς ἡμερησίας διατάξεως καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀποχώρησιν ἡμῶν, ἐλεύθερον ἀφίησι τὸ στάδιον τῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν ὑπονοιῶν.

γ'. Ἀφοῦ ἡ πλειονοψηφία ἀνέβαλε τὴν συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν τῆς περὶ ἐκ γενετῆς ὑπηκοότητος τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, διὰ τὸν λόγον ὅτι, καθ' ἃ ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸ τὸ πατριαρχικὸν ἔγγραφον, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ζητήματος, ἀφορῶντος ἐν γένει τὰς μονὰς τοῦ ἁγίου ὄρους, οἰκεῖος τόπος αὐτοῦ εἶναι ἐν τῷ γενικῷ κανονισμῷ, ἐφ' οὗ ἐργάζεται εἰδικὴ ἐπιτροπή, διατί ἐν τῇ εὐθυκρισίᾳ καὶ τῇ εὐθυδικίᾳ αὐτῆς δὲν ἀνέβαλε καὶ τοῦ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ζητήματος τὴν συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν, ἐνῷ ὁμολογουμένως καὶ περὶ τούτου δύναταί τις ἀπαραλλάκτως νὰ εἴπῃ ὅτι, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ζητήματος, ἀφορῶντος ἐν γένει τὰς μονὰς τοῦ ἁγίου ὄρους, οἰκεῖος τόπος αὐτοῦ εἶναι ἐν τῷ γενικῷ κανονισμῷ, ἐφ' οὗ ἐργάζεται εἰδικὴ ἐπιτροπή;

Ἔλθωμεν δὲ τελευταῖον καὶ εἰς τὸ ἐν τέλει τῆς δῆθεν ἀνασκευῆς προσηλωμένον παρθικὸν βέλος, τὸ σκοποῦν νὰ παρουσιάσῃ ἡμᾶς ὡς διαβολεῖς τῆς πλειονοψηφίας πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν. Βαθεῖαν αἰσθανόμενοι λύπην, ὅτι εἰς ἀπάντησιν ταπεινῆς καὶ βαθυσεβάστου ἀναφορᾶς πρὸς τὸν ἀνώτατον ἡμῶν πνευματικὸν ἄρχοντα ἡ πλειονοψηφία, προεξαρχούσης τῆς αὐτοῦ θειοτάτης παναγιότητος, τοσούτῳ βαρεῖαν καὶ ἄδικον προσάπτει ἡμῖν κατηγορίαν, καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν, ἵνα πρῶτον μὲν διακηρύξωμεν, ὅτι οὐδὲ ἴχνος τοιούτου ὑπαινιγμοῦ ὑπάρχει ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ ἡμῶν ἀναφορᾷ, εἶτα δὲ ὁμολογήσωμεν ἐν συντριβῇ καρδίας ὅτι τὸ ὅπερ ἡμεῖς ἀπεφύγομεν νὰ προσκολλήσωμεν τῇ πλειονοψηφίᾳ στίγμα ἐπισύρει αὐτὴ ἐφ' ἑαυτὴν διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πατριαρχικοῦ ἐγγράφου, ἐν ᾧ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως, μάλιστα δὲ ἐν τῇ ἐλλείψει ἀντιρρήσεως εἰς τὸν ἡμέτερον ἰσχυρισμόν, ὅτι θεωροῦμεν λίαν ἐπιζήμιον εἰς τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῆς τε μονῆς ἰδίᾳ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐν γένει τὴν ἀναβολὴν τοῦ ζητήματος τῆς ὑπηκοότητος, διότι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἐπίκειται ὁ θάνατος τοῦ ὑπερεκατοντούτους ἡγουμένου Γερασίμου, μεθ' ὃν ἐκλεχθήσεται ἴσως μοναχὸς ἀκατάλληλος καὶ ξένος τῇ τε αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, προδήλως καὶ ἀναντιρρήτως καταφαίνεται ἡ ὡς μητρικὴ αὐτῆς στοργὴ πρὸς τοὺς ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει φιλοξενουμένους καὶ κυριαρχικὰ ἐπιζητοῦντας δικαιώματα ἐπήλυδας μοναχούς.

Σφόδρα ἐπίσης λυπούμεθα, ἀναγκαζόμενοι νὰ ὑπερασπισθῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ τὰς ἡμετέρας πεποιθήσεις οὕτω πανδήμως κατὰ πλειονοψηφίας, ὑπ' ἐναντίων μὲν ταῖς ἡμετέραις πεποιθήσεων ἐμφορουμένης, ὑπὸ ἀξιοσεβάστων δὲ ὁμολογουμένως συγκροτουμένης ἀτόμων, ἀλλ' ἃς ὄψονται οἱ προκαλέσαντες ἡμᾶς εἰς ἀποκάλυψιν ἀπειραρίθμων καὶ ἀποθαρρυντικῶν ἀσχημιῶν.

Τελευτῶντες δέ, ἐρανιζόμενοι μετὰ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ πατριαρχικοῦ ἐγγράφου, δι' οὗ ἡ πλειονοψηφία ἐπειράσατο ὅπως δικαιολογήσῃ τὴν ἀδικαιολόγητον καὶ σκολιὰν αὐτῆς πορείαν, φρονοῦμεν ὅτι ἡ δημοσίευσις δῆθεν ἀνασκευῆς, παραμορφούσης τήν τε θέσιν τοῦ ζητήματος καὶ τὰ ἐν ταῖς συνεδριάσεσι γενόμενα, τείνει εἰς τὸ διαστρέψαι τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀποπλανῆσαι τὸ δημόσιον φρόνημα· ὅθεν ἐπάναγκες ἐθεωρήθη πρὸς φωτισμὸν τῶν πνευμάτων νὰ γνωστοποιηθῶσιν ἐν πάσῃ αὐτῶν τῇ ἀκριβείᾳ τὰ γενόμενα καὶ νὰ καταδειχθῇ ἐξ αὐτῶν τῶν πρακτικῶν τῆς συνελεύσεως τό τε κατὰ τύπους καὶ τὸ κατ' οὐσίαν πλημμελὲς τῆς δῆθεν ἀνασκευῆς.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 27/9 σεπτεμβρίου 1874.

(Ὑπογεγραμ.) Ι. Οἰκιάδης.
Κ. Καραθεοδωρῆ.
Σ. Μαυρογένης.
Α. Ψυχάρης.
Κ. Καλλιάδης.

5.

LITTERAE SYNODALES QUIBUS PROBATUR ELECTIO MACARII IN PRAEFECTUM MONASTERII SANCTI PANTELEEMONIS*

1875 mense septembri.

Ἀριθμ. πρωτοκόλλου 5453.
Ἀριθμ. διεκπεπεραιώσεως 3396.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Τοῖς ἀνθρώποις οὐδὲν οὕτως ἄρδην διαλῦον τὰς στάσεις ἐστὶ καὶ διαφοράς, ὡς ἡ παρὰ τῶν δικαστῶν μετὰ τὴν τοῦ δικαίου διάγνωσιν ἐπιβαλλομένη συμφώνως τοῖς νόμοις ἀπόφασις· εἰ γὰρ νόμοις διατεταγμένοις πᾶν σύστημα καὶ πᾶσαν ἀνθρώπων κοι-

* Callinicus Delicanes, *Περιγραφικὸς κατάλογος τῶν ... ἐγγράφων περὶ τῶν ἐν Ἄθῳ μονῶν* (Constantinopoli, 1902), p. 188-94. — Die 10/22 maii 1875 obierat Gerasimus monasterii praefectus. De eligendo eius successore mox acriter pugnatum

νωνίαν διοικεῖσθαι ἐπάναγκες, ὅπως κοινῇ τὰ ἴσα καὶ A δίκαια ἀπονέμωνται, ἀναγκαίως ἄρα καὶ τὰς συμβαινούσας δίκας καὶ διενέξεις διὰ τῶν νόμων τέμνεσθαι καὶ περαιοῦσθαι χρεών. Εἰ δέ γε ταῦτα ἐν τοῖς κοσμικοῖς καὶ πολιτικοῖς πράγμασιν ἐνεργούμενα καθορᾶται, πολλῷ δὴ μᾶλλον καὶ ἀπαραίτητον τηρεῖσθαι ὀφείλεται ἐν τοῖς πνευματικοῖς, ὅσῳ ταῦτα ὑπέρτερα ὄντα ἐκείνων καὶ ὑψηλότερα, μείζονος καὶ ἀκριβεστέρας δεῖνται τῆς ἐκ τῶν θείων θεσμῶν προστασίας, ἅτε τῆς παροράσεως αὐτῶν κατὰ ψυχὴν τὸν κίνδυνον ἐπαγούσης.

Ταύτῃ τοι καὶ τὴν μοναστικὴν πολιτείαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς δι' ἱερῶν κανόνων καὶ θεσμοῖς ἁγίων πατέρων πρὸς θεῖον σκοπὸν ταχθεῖσαν καὶ θεμελιωθεῖσαν, τούτοις στοίχειν ἀραρότως τοῖς ἱεροῖς ὅροις ἐπάναγκες, καὶ κατ' αὐτοὺς τὰ ἀναφυόμενα σκάνδαλα καὶ ζιζάνια σπεύδειν ἐκριζοῦν ἐποφείλεται τοῖς θεόθεν ἐμπεπιστευμένοις τὴν προστασίαν τῶν τοῦ θεοῦ σκηνωμάτων, ἔνθα ὁ κατὰ θεὸν οὗτος ἀσκεῖται βίος τῶν B ἀποταξαμένων τοῦ κόσμου τὴν ματαιότητα, προνοοῦσιν ἐνδελεχῶς, ὅπως ἀλλοτρία μὲν κοσμικῶν παθῶν, σύμφωνος δὲ τῇ ἐπαγγελίᾳ, καὶ πράγματι ἂν εἴη ἀγγελικὴ καὶ ὑπερκόσμιος ἡ ἣν εὐσεβοφρόνως ᾑρετίσαντο πολιτεία. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸ ἁγιώνυμον ὄρος τοῦ Ἄθωνος κειμένῳ ἱερῷ ἡμετέρῳ πατριαρχικῷ καὶ σταυροπηγιακῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἐπιλεγομένου τοῦ Ῥωσσικοῦ, ἀπό τινος χρόνου ἀνεφύη, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἔρις δεινὴ καὶ διχοστασία μεταξὺ τῶν ἐνασκουμένων γραικῶν καὶ ῥώσσων μοναχῶν, τῶν πρώτων ἀξιούντων ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀποκλειστικήν τινα καὶ ὅλως προνομιακὴν διαχείρισιν τῶν τῆς μονῆς, τοὺς δὲ ἄλλους ἀδελφοὺς ἐν μοίρᾳ ξένων καὶ ἐπηλύδων τιθεμένων, κἀντεῦθεν καὶ πάντων τῶν τῆς μονῆς διακονημάτων, καὶ κατ' ἐξοχὴν τοῦ τῆς ἡγουμενείας, ἀντιποιουμένων καὶ μόνους αὐτοὺς κατέχειν βουλομένων, ἡ τοῦ ἁγίου ὄρους κοινότης, τῇ προσκλήσει τῶν διϊσταμένων μερίδων, εἰ καὶ C ἐπελήφθη τῆς διαρρυθμίσεως τῶν τῆς μονῆς διὰ συντάξεως κανονισμοῦ, ἀλλὰ τὸν κανονισμὸν τοῦτον ἐν πνεύματι μηροληψίας πρὸς τὰς τῶν γραικῶν μοναχῶν ἀξιώσεις συνταχθέντα, καὶ ἑπομένως προσκαλέσαντα, ἀντὶ τῆς ἐπιδιωκομένης εἰρηνοποιήσεως, μείζονα τῶν πνευμάτων ἐρεθισμόν, ἡ ἑτέρα τῶν διαφερομένων μερίδων οὐκ ἀπεδέξατο, θεωροῦσα αὐτὸν οὐ μόνον ὡς ἀναιροῦντα τὴν ἐν πᾶσι τοῖς κοινοβίοις ἐνυπάρχουσαν καὶ διατηρουμένην ἀνεξαιρέτως τάξιν τῆς ἰσότητος τῶν ἀδελφῶν, συνῳδὰ τῷ πνεύματι τοῦ εὐαγγελίου καὶ τοῖς θεσμίοις τῆς ἐκκλησίας καὶ ταῖς μοναστικαῖς διατυπώσεσιν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀνατρέποντα κεκτημένα ἤδη καὶ ἀναμφίσβητα δικαιώματα αὐτῆς ἐν τῇ μονῇ. Τῶν ἀμοιβαίων οὖν τούτων ἐρίδων καὶ διαπληκτισμῶν ὁσημέραι ἐπιτεινομένων, καὶ διὰ συνεχῶν ἀταξιῶν, ἀνοικείως τῷ ἱερῷ τῶν μοναζόντων σχήματι, ματαιουμένου ὅλως τοῦ σκοποῦ ὃν ὁ μοναχικὸς προτίθεται βίος, ἐμέλησεν ὀφειλομένως τῇ ἁγίᾳ D τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ μεριμνῆσαι τῆς καταπαύσεως αὐτῶν. Διὸ καὶ συνεπείᾳ ἐπανειλημμένων ἀναφορῶν τῆς μιᾶς τῶν διαφερομένων μερίδων ἣν ἐπηκολούθησαν ὅμοιαι καὶ τῆς ἑτέρας, ἐκκαλεσάσης τὴν οριστικὴν τῆς διαφορᾶς αὐτῶν λύσιν τῇ εὐθυδίκῳ κρίσει καὶ κυριαρχικῇ ἀποφάσει τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐντίμου ἐθνικοῦ συμβουλίου, λαβόντες γνῶσιν τῶν τε προφορικῶν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐξηγήσεων τῶν ἑκατέρωθεν ἐμφανισθέντων ἡμῖν ἀντιπροσώπων, καὶ μετὰ προσοχῆς ἐκμελετήσαντες τὰ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν οἰκείων ἀξιώσεων προσαχθέντα παρ' ἀμφοτέρων σχετικὰ ἔγγραφα, κατείδομεν πρῶτον, ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο σκήνωμα πρότερον ἰδιορρύθμου τάξιν λαχόν, εἰς παντελῆ δὲ κατάπτωσιν καὶ ἐρήμωσιν μονονού, ἕνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων, περιελθόν, χρέοις τε ὑπερόγκοις βεβαρυμένον, καὶ ὁσημέραι εἰς φθορὰν ὑπορρέον, μετερρυθμίσθη εἰς κοινόβιον δι' ἱερῶν σιγγιλίων γραμμάτων. Προσελθόντων δὲ ἐν αὐτῷ ῥώσσων μοναστῶν, τῇ ἐπιμόνῳ προσκλήσει τοῦ τότε ἡγουμενεύοντος Γερασίμου καὶ τῶν προϊσταμένων πατέρων, οὐ μόνον τῆς προτέρας ἀπήλλακται ἀθλιότητος καὶ τῶν ἐπικειμένων χρεῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς εὐημερίαν προήχθη καὶ λαμπρότητα τῇ κοινοβιακῇ διεπόμενον τάξει, καὶ τῇ εὐλαβεῖ ἀφοσιώσει καὶ φιλοτίμῳ ὑπὲρ τῆς εὐκλείας αὐτοῦ προσπαθείᾳ τῶν ῥώσσων μοναχῶν, ἅτε στερουμένου καὶ ἀμοιροῦντος κτηματικῶν καὶ ἄλλων ὡρισμένων πόρων, ἐξ οὗ πρόδηλον ὅτι, ὡς συμμονασταὶ ἐγκατασταθέντες καὶ ἐγκαταβιῶσαι προθέμενοι ἐν αὐτῷ, οὐ δύνανται θεωρηθῆναι ἁπλῶς ἐπήλυδες καὶ φιλοξενούμενοι, ἀλλὰ καὶ οὐδεμία τῶν περὶ ἀποκλειστικῆς καὶ προνομιακῆς, οὕτως εἰπεῖν, διαχειρίσεως προβαλλομένων ἀξιώσεων ὑπέρ τινων μόνον ἐξαιρετικῶς τῶν ἐνασκουμένων μοναχῶν στηρίζεται, ἢ βεβαιοῦται ἐξ αὐτῶν τῶν διαφόρων ἐγγράφων οὔτε ἀπό τινος ἄλλου τῶν καταστατικῶν τῆς μονῆς ἀποδείκνυται, κἀντεῦθεν οὐχ ὅπως σαθρὰς καὶ ἀβασίμους τὰς τῆς φιλοπρωτίας καὶ ὑπεροχῆς θεωροῦντες ἀπαιτήσεις τῆς ἑτέρας μερίδος, καὶ ταῦτα πολλῷ τῆς ἑτέρας ἐλάσσονος, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρατευομένας ἀληθῶς τῷ πνεύματι τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν εὐαγγελίου καὶ τοῖς κανόσι τῆς ἐκκλησίας καὶ ταῖς κοινοβιακαῖς τάξεσι, τὴν δὲ παραδοχὴν αὐτῶν οὐ μόνον ψυχώλεθρον τοῖς φρονοῦσί τε καὶ ἀσπαζομένοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἀναιροῦσαν τὰς βάσεις καὶ τὸν προορισμὸν τῶν θείων σκηνωμάτων κατιδόντες, εἴ γε πάντα τὰ ἱερὰ καταγώγια, τά τε ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει καὶ ἀλλαχοῦ ἱδρυμένα, ὡς μόνῳ τῷ θεῷ ἀνατεθειμένα, καὶ μηδένα ἐγκόσμιον σκοπὸν ἔχοντα, ὀφείλουσιν εἰσδέχεσθαι πάντας τοὺς πανταχόθεν ἔρωτι ἀσκήσεως προσερχομένους, καὶ τὴν μοναχικὴν τάξιν ἀκριβῶς παραφυλάττοντας ὀρθοδόξους, τοῖς δὲ κοινοβιάταις οὐδὲ λέγειν ὅλως ἴδιόν τι ἔχειν ἐπιτέτραπται, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, πολλῷ δὴ ἧττον καὶ προνομιακῶς ἐθέλειν τινὰς τὰ κοινῇ τῇ ἀδελφότητι διαφέροντα διαχειρίζεσθαι. Ἐπὶ τούτων τοίνυν σκεψάμενοι καὶ ἐν πολλαῖς συνεδριάσεσι συζητήσαντες, οὐδένα ἄλλον κατείδομεν τρόπον λύσεως τῆς προκειμένης διαφορᾶς, καὶ πρὸς κατεύνασιν τῶν, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἐξεγερθεισῶν παρανόμων καὶ ἀντευαγγελικῶν περὶ ἰδιοκτησίας καὶ προτεραιότητος ἀξιώσεων καὶ φυλετικῶν διακρίσεων, εἰ μὴ ἀκυρῶσαι μὲν τὸν παρὰ τῆς κοινότητος τοῦ ἁγίου ὄρους συνταχθέντα κανονισμόν, ὡς περιέχοντα ὅρους καθ' ὁλοκληρίαν ἀντικειμένους τῷ ἱερῷ εὐαγγελίῳ λόγῳ, καθορίσαι δὲ καὶ ἐπιβαλεῖν τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐνέργειαν τῶν θείων κανόνων, καὶ τὴν ἀκριβῆ φυλακὴν τῶν ἀρχαίων θεσμῶν καὶ τῶν ἀνέκαθεν τάξεων, αἷς τὰ λοιπὰ ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει κοινόβια διεπόμενα, ἀσκανδάλιστον καὶ θεοφιλῆ συντηροῦσι τὴν τῶν ἐνασκουμένων πολιτείαν. Διὸ καὶ ἀπεφηνάμεθα κοινῇ συνοδικῇ καὶ τοῦ ἐντίμου ἐθνικοῦ συμβουλίου ἀποφάσει πάντας τοὺς ἐν τῷ ῥηθέντι ἱερῷ κοινοβίῳ συνασκουμένους πατέρας διαμένειν ἐν αὐτῷ καὶ συμβιοῦν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ καὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἴσων ἀπολαύειν πάντας δικαιωμάτων ἐν τῇ κοινῇ ταύτῃ μετανοίᾳ αὐτῶν, μηδένα δὲ τολμῆσαί ποτε προνόμια ἴδια καὶ διακρίσεις ἐθνικὰς καὶ φυλετικὰς προβάλλειν, ὡς ἀπαραδέκτους ὅλως τῇ ἐκκλησίᾳ· συναγωνίζεσθαι δὲ πάντας ἐν εἰλικρινείᾳ πρὸς τὰ κοινῇ τῇ μονῇ καὶ τῇ ἀδελφότητι συντείνοντα καὶ τῇ ψυχικῇ αὐτῶν ὠφελείᾳ συμφέροντα, συνῳδὰ τῷ προορισμῷ τοῦ μοναστικοῦ βίου. Ἵνα δὲ τὰ νομίμως καὶ κανονικῶς ἀποφαν-

---

est Graecos inter et Rossos, ac communi sententia sancitum, expectandum esse donec sacra synodus novas ordinationes pro regendis cunctis montis Atho monasteriis probavisset. At paucis interiectis diebus, Rossi, opportunitatem nacti, Macarium *ὁμόφυλον* suum praepositum nominarunt; quam electionem *ἑκὼν ἄκων* probavit sacra synodus per litteras sigillatas hic exhibitas.

θέντα, καὶ προνοίᾳ ἀξιοχρέῳ καὶ κυριαρχικῷ δικαιώματι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας θεσπισθέντα καὶ ὁρισθέντα πραγματικῆς τύχωσι διεκπεραιώσεως, ἐπειδὴ συνέβη ἐσχάτως ἐκδημῆσαι πρὸς κύριον τὸν χρηματίσαντα ἡγούμενον τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς Γεράσιμον, ἐξαρχικὴν ἐνεκρίναμεν ἀποστολὴν συγκειμένην ὑπὸ τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν τοῦ τε Νικαίας κὺρ Ἰωαννικίου καὶ τοῦ Δέρκων κὺρ Ἰωακείμ, ὅπως εἰς τὴν ῥηθεῖσαν μεταβᾶσα ἱερὰν μονὴν ἅμα μὲν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀπαράτρεπτον κοινοποιήσῃ ἀπόφασιν, πρὸς κατάπαυσιν τῶν σκανδάλων καὶ ταραχῶν, εἰσάγουσα τὴν ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην συμβουλαῖς προσφόροις καὶ παραινέσεσι, προσκαλέσηται δὲ συγχρόνως πάντας τοὺς τῆς μονῆς πατέρας πρὸς ἐκλογήν, ἐν εὐθύτητι καὶ ἀμεροληψίᾳ, ἡγουμένου, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐξαρχίας, καὶ τὴν παράστασιν δύο ἐκ τῆς κοινότητος τοῦ ἁγίου ὄρους ἐκλελεγμένων ἀντιπροσώπων. Τούτων δὲ πάντων καλῶς γεγονότων καὶ αἰσίως συντελεσθέντων, ἐπειδὴ διὰ μεγάλης πλειοψηφίας τῶν ὁσιωτάτων πατέρων ἐξελέγη κανονικὸς ἡγούμενος ὁ ὁσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ ἀρχιμανδρίτης κὺρ Μακάριος, ἀνὴρ συνετὸς καὶ ἀρετῇ βίου προέχων, κουρὰ δὲ καὶ μέλος τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς ὑπάρχων, ὅντινα καὶ διὰ κοινῶν ἀναφορῶν συνέστησαν ἡμῖν ὡς ἄξιον καὶ ἱκανὸν διακυβερνῆσαι θεαρέστως τὸ ἱερὸν αὐτὸ σκήνωμα, ἐξαιτούμενοι θερμῶς ἀναγνωρισθῆναι καὶ παρὰ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐπικυρωθῆναί τε τὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἡγουμενείαν αὐτοῦ καὶ δι᾽ ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλιώδους ἐν μεμβράναις γράμματος.

Τούτου χάριν γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα, τῆς προεκτεθείσης κοινῆς τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου ἀποφάσεως περὶ τῆς διαμονῆς καὶ ἐν ἀγάπῃ συμβιώσεως πάντων τῶν ἐν τῷ ῥηθέντι ἱερῷ κοινοβίῳ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος διατελούντων, ἄνευ οἱασδήποτε προνομιακῆς ἢ φυλετικῆς διακρίσεως, συνασκουμένων πατέρων καὶ τῆς τῶν ἴσων δικαιωμάτων ἀπολαύσεως πάντων αὐτῶν ἀνεξαιρέτως ἐχούσης τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἀπαράτρεπτον καὶ ἀμεταποίητον εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ὡς ἐπὶ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ πατρικῶν θεσμῶν ἐρηρεισμένης, καὶ πρὸς τὰς ἀρχαιόθεν τεθειμένας τάξεις καὶ ὅρους καὶ τύπους πάντων τῶν ἱερῶν κοινοβίων συμφώνου καὶ συμπαρομαρτούσης, ὁ ἤδη διὰ πλειοψηφίας εἰς τὴν ἡγουμενείαν τοῦ ἱεροῦ τούτου καταγωγίου ἐκλεγεὶς καὶ κανονικῶς ἀναδειχθείς, καὶ ἐπὶ ἀμέμπτῳ πολιτείᾳ μαρτυρούμενος ὁσιώτατος ἀρχιμανδρίτης κὺρ Μακάριος ὑπάρχῃ καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται ἡγούμενος καὶ κοινοβιάρχης τῆς διαληφθείσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς καὶ σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἐπιλεγομένης τοῦ Ῥωσσικοῦ, καὶ ἔχῃ ἐφ᾽ ὅρου ζωῆς τὴν ἡγουμενείαν αὐτοῦ κατὰ τοὺς τῶν κοινοβίων κανόνας καὶ διατάξεις. Ὀφείλει δὲ ἡ αὐτοῦ ὁσιότης, ὡς προέχων πάντων τῶν ἀδελφῶν, ἐπαγρυπνεῖν καὶ προτρέπειν πάντας ἐπ᾽ ἀρετὴν καὶ ἐξακριβοῦν τὰ τοῦ κοινοβιακοῦ αὐτῶν πολιτεύματος κατὰ τὰ ἀρχῆθεν ὡρισμένα τοῖς κοινοβιακῶς ᾑρημένοις ζῆν, παράδειγμα ἀρετῆς καὶ βίου ἀνεπιλήπτου πρῶτον ἑαυτὸν παρεχόμενος, συντρέχειν τε καὶ ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῆς ὠφελείας καὶ τῶν συμφερόντων τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς, καὶ ἐρρωμένως ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ὑποθέσεων καὶ ἀναγκῶν αὐτῆς, καὶ μετὰ φρονήσεως οἰκονομεῖν, χρώμενος καὶ συμβούλοις τοῖς δοκιμωτέροις καὶ προέχουσι τῶν ἄλλων ἐν φρονήσει καὶ ἡλικίᾳ, ἄνευ διακρίσεως φυλετικῆς, καὶ μετ᾽ αὐτῶν τὰ πρακτέα διακρίνων, ὅτι, „σωτηρία ὑπάρχει ἐν πολλῇ βουλῇ," κατὰ τὸν παροιμιαστήν. Οἱ δὲ συγκοινοβιᾶται ὀφείλωσι πειθαρχεῖν πάντες καὶ

A ὑποτάσσεσθαι τῷ κανονικῷ τούτῳ ἡγουμένῳ αὐτῶν, καὶ ταῖς ὑποθήκαις αὐτοῦ καὶ παραινέσεσι προσέχειν, μηδεὶς ἐναντιούμενος καὶ ἀντιλέγων τὸ σύνολον, ἀλλ᾽ ἐκτελῶν πᾶν ὅ τι ἂν ἐπιταχθείη παρ᾽ αὐτοῦ. Ὃς δ᾽ ἂν μὴ πείθεσθαι θελήσει, μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν, κατὰ τὸν ἀπόστολον, ἀποβαλλέσθω παρ᾽ αὐτοῦ, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ἄλλους λυμαίνηται. Πάντες δὲ οἱ συνασκούμενοι ἤδη ἀδελφοί, καὶ οἱ εἰσέπειτα κατ᾽ ἔρωτα θεῖον κοινοβιακοῦ πολιτεύματος προσελευσόμενοι, ὀφείλουσιν ἔχειν ἅπαντα κοινά, τῶν ἴσων δικαιωμάτων ἀπολαύοντες ἕκαστος καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν συνδιαιτῶντες, ἐκτὸς εἰ μὴ δι᾽ ἀσθένειαν σωματικὴν ἢ ἄλλην τινὰ ἀπαραίτητον αἰτίαν κωλύοιτό τις τῇ αὐτῇ διαίτῃ τοῖς ἄλλοις ἀδελφοῖς χρήσασθαι, ὡς ὁ ἡγούμενος κρίνοι περὶ αὐτοῦ καὶ δοκιμάσοι, ἔχων ἄδειαν οἰκονομεῖν ἕκαστον κατὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ μηδόλως τῇ ἐνοχῇ τῶν ἐπιτιμίων διὰ τοῦτο ὑποκείμενος, οὔτε αὐτός, οὔτε ἡ πρὸς οὓς ἡ οἰκονομία. Πρὸ πάν- B των δὲ ὀφείλουσι διάγειν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ πνευματικῇ, γνώμην φιλάδελφον κατὰ θεὸν ἔχοντες, ὡς μία ψυχὴ ἐν πολλοῖς σώμασιν οἰκοῦσα, καὶ συντρέχοντες ὑπὲρ τῆς μετανοίας αὐτῶν, ἐργαζόμενος ἕκαστος ὥσπερ ἂν ἐπιταχθείη παρὰ τοῦ ἡγουμένου. Ὃς δ᾽ ἂν καὶ ὁποῖος τῶν ἁπάντων ἱερωμένος ἢ λαϊκός, γνώμης σκαιότητι καὶ ἀλαζονείᾳ νικώμενος, τολμήσῃ ποτέ, κρυφίως ἢ φανερῶς, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, λόγοις ἢ τρόποις, ταραχὴν καὶ ἀνωμαλίαν καὶ σύγχυσιν ἐμποιῆσαι τῇ κοινοβιακῇ τάξει καὶ ἁρμονίᾳ τῆς ἱερᾶς ταύτης μονῆς, ἢ φυλετικὰς καὶ προνομιακὰς ἀξιώσεις ἐξασκῆσαι θελήσῃ ἀντικανονικῶς καὶ διακωλύσαι τὴν ἐν ἰσότητι δικαιωμάτων ἀπόλαυσιν πάντων τῶν ἐνασκουμένων πατέρων, καὶ ἰδιοποιηθῆναί τι τῶν κοινῇ τῇ ἀδελφότητι διαφερόντων, ἢ ἐνόχλησιν καὶ ἐπήρειαν ἐπενεγκεῖν καθ᾽ οἱονδήτινα τρόπον τῷ ἱερῷ τούτῳ κοινοβίῳ καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ἤδη τε καὶ εἰς τὸ μετέπειτα κοινοβιοῦσι πατράσι, καὶ ὅλως βουληθῇ ἀνατρέ- C ψαι μέχρι κεραίας τὰ ἐν τῷ παρόντι συνοδικῶς ἐκπεφασμένα, ὁ τοιοῦτος, ὁποίας καὶ ἂν εἴη τάξεως καὶ βαθμοῦ, ἀφωρισμένος ὑπάρχῃ παρὰ τῆς ἁγίας καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδιαιρέτου μακαρίας τριάδος, τοῦ ἑνὸς τῇ φύσει μόνου θεοῦ, καὶ κατηραμένος, καὶ ἀσυγχώρητος, καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγιλλιῶδες ἐν μεμβράναις γράμμα, καταστρωθὲν κἀν τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς καθ᾽ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐδόθη τῇ ὁλομελείᾳ τῶν ὁσιωτάτων πατέρων τοῦ ῥηθέντος ἱεροῦ ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καὶ σταυροπηγιακοῦ κοινοβίου μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἐπιλεγομένου τοῦ Ῥωσσικοῦ.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ πέμπτῳ, κατὰ μῆνα σεπτέμβριον, ἐπινεμήσεως δ'ης.

D † Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† ὁ Κυζίκου Νικόδημος.
† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος.
† ὁ Πισιδείας Καισάριος.
† ὁ Λαρίσσης Νεόφυτος.
† ὁ Λήμνου Ἰωακείμ.
† ὁ Βελεγράδων Ἄνθιμος.
† ὁ Γρεβενῶν Κύριλλος.
† ὁ Σισανίου Ἀμβρόσιος.
† ὁ Κώου Γερμανός.

Οἱ ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος διατελοῦντες ἐκκλησιαστικοὶ ἔξαρχοι, ὡς ἀνωτέρω διείληπται.

† ὁ Νικαίας Ἰωαννίκιος.
† ὁ Δέρκων Ἰωακείμ.

SYNODUS HIEROSOLYMITANA
a qua novae eduntur normae pro administrando patriarchatu 1875 martii 1/13.

In synodo illa Hierosolymitana, in qua Procopius creatus est patriarcha, mentio facta est, ut supra videre est, t. XLII, col. 953, de novis normis mox edendis ad negotia totius patriarchatus meliori ratione expedienda. Hae normae, ad formam ordinationum tum Constantinopolitanarum (t. XL, col. 511-91) tum Alexandrinarum (t. XLII, col. 295-300) conditae, a gubernio turcico, cui ultima a Graecis tribuitur ratio res suas ecclesiasticas decidendi, tandem probatae sunt anno 1875, die 1/13 mensis martii. Eas dabimus, ne quid in collectione nostra desit quod rebus ecclesiarum orientalium illustrandis inservire possit. Habentur typis impressae in opere Demetrii Nicolaidis, Ὀθωμανικοὶ κώδικες, t. III (Constantinopoli, 1890), p. 2793-9.

Κανονισμὸς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πατριαρχείου Ἱεροσολύμων.

(Κούδ' ους σ' ερὴφ ρούμ πατρικχανεσὴ νιζαμναμεσήδ' ιρ.)

Κεφάλαιον α'.
Καθήκοντα τῆς παρὰ τῷ πατριάρχῃ συνόδου.

Ἄρθρον 1. Ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων εἶναι ἀρχηγὸς καὶ ἐπόπτης ἁπάντων τῶν προσκυνημάτων τῶν κειμένων ἐντὸς τῆς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ (κουμαμέ) δικαιοδοσίας αὐτοῦ καὶ εἴτε ἀποκλειστικῶς, εἴτε συνεταιρικῶς μετὰ τῶν λοιπῶν θρησκευμάτων εἰς τὸ ἔθνος τῶν Ῥωμαίων ἀνηκουσῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων ὡς καὶ τῶν μητροπολιτῶν, ἐπισκόπων, τῶν κληρικῶν καὶ ἱερέων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἕδραν, προσέτι δὲ καὶ διευθυντὴς τῶν εἰς τὰ μοναστήρια ταῦτα ἀνηκόντων σχολείων καὶ νοσοκομείων. Τὰ καθήκοντα αὐτοῦ συνίστανται εἰς τὸ νὰ ἐκπληροῖ καθ' ὡρισμένους χρόνους ἐν τῷ εἰρημένῳ ναῷ (κουμαμέ) καὶ τοῖς λοιποῖς προσκυνήμασι τὰ ἀνέκαθεν ἰσχύοντα ἀρχαῖα θρησκευτικὰ ἔθιμα, νὰ ἐπιτηρῇ τὴν καλὴν διεύθυνσιν τῶν ὑπαρχόντων σχολείων καὶ τοῦ νοσοκομείου, νὰ περιθάλπῃ τοὺς πτωχοὺς τοῦ ἔθνους του ἀναλόγως τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, νὰ τοποθετῇ καταλλήλως τοὺς κατ' ἔτος εἰς Ἱεροσόλυμα μεταβαίνοντας προσκυνητὰς καὶ τῇ γνώμῃ καὶ βοηθείᾳ τοῦ ὑπ' αὐτὸν κλήρου νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν τὴν δυνατὴν προσπάθειαν ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας αὐτῶν.

Ἄρθρον 2. Ὑποβαλλομένων οἱωνδήποτε αἰτήσεων περὶ θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν ἀντικειμένων ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν ἐν γένει, ἢ περὶ τῶν πνευματικῶν καθηκόντων τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν, συνέρχεται ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ εἰρημένου πατριάρχου ἡ ῥηθεῖσα σύνοδος, ἥτις ἐξετάζουσα καὶ ἀποφασίζουσα ὁμοφώνως ἢ κατὰ πλειοψηφίαν διεκπεραιοῖ τὴν ὑπόθεσιν.

Ἄρθρον 3. Ἡ σύνοδος σύγκειται ἀπὸ ἓξ ἐπισκόπων καὶ ἐννέα ἀρχιμανδριτῶν· ἀφιεμένης τῆς αὐξήσεως ἢ ἐλαττώσεως ἢ ἀντικαταστάσεως τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ πατριάρχου, ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ μὴ διαλύεται ἡ διαρκὴς ὁλομέλεια αὐτῆς. Ἡ σύνοδος αὕτη συνερχομένη πάντοτε ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου συσκέπτεται περὶ τῆς διοικήσεως τῶν θρησκευτικῶν ἀντικειμένων τῶν προσκυνημάτων, τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων, τῶν καθηκόντων καὶ τῶν πνευματικῶν ὑποθέσεων τῶν εἰς αὐτὰς ἱερέων καὶ ὑπηρετῶν· ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐπὶ τῶν ἀφιερωμάτων καὶ εὐαγῶν καταστημάτων πράξεις, οἷαι ἡ ἐκμίσθωσις, μίσθωσις, παραχώρησις, μεταβίβασις, καὶ ἡ ἀγοραπωλησία αὐτῶν, καὶ τὰ ἐκ τούτων πηγάζοντα ἀντικείμενα διεξάγονται, συμφώνως τοῖς εἰδικοῖς νόμοις, εἰς τὰ ἁρμόδια τμήματα τῶν A ἱερῶν καὶ πολιτικῶν δικαστηρίων, ἡ εἰρημένη σύνοδος συσκέπτεται ἐπίσης περὶ τοῦ τοκισμοῦ τῶν προσόδων αὐτῆς, τῆς περιθάλψεως τῶν ἀπόρων τοῦ ἔθνους καὶ τῶν λοιπῶν πνευματικῶν ἀντικειμένων, τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς ἐκτελουμένων ὑπὸ τοῦ πατριάρχου. Ἐν περιπτώσει νομίμου κωλύματος τοῦ πατριάρχου, οἷον ἀπουσίας ἢ ἀσθενείας αὐτοῦ, ἀντιπροσωπεύει αὐτὸν μητροπολίτης, ἐπίσκοπος ἢ καὶ ἀρχιμανδρίτης, πρὸς οὓς θέλει χορηγήσῃ τοιαύτην ἐντολήν.

Κεφάλαιον β'.
Περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου.

Ἄρθρον 4. Χηρευούσης τῆς θέσεως τοῦ πατριάρχου B τῶν Ἱεροσολύμων, συνέρχεται ἡ σύνοδος καὶ ἐκλέγει τοποτηρητὴν ἐκ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ εὑρισκομένων μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ἐχόντων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ἀναφερομένου τοῦ πράγματος καὶ τοῦ προσώπου τοῦ διορισθησομένου τοποτηρητοῦ δι' ἐκθέσεως εἰς τὸν διοικητήν, ὅστις παραχρῆμα ἀνακοινοῖ αὐτό, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης, τηλεγραφικῶς ἢ δι' ἐγγράφου εἰς τὸ ὑψηλὸν πρωθυπουργεῖον καὶ ἐνεργοῦνται τὰ δέοντα συμφώνως πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ διαβιβαζομένην τηλεγραφικὴν ἢ ἔγγραφον διαταγὴν περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ τῆς συνῳδὰ τῷ νόμῳ ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχου.

Ἄρθρον 5. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τοῦ προηγουμένου ἄρθρου, ἀποστέλλονται ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ εἰς τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους τοὺς ὑπαγομένους εἰς τὴν ἕδραν τοῦ πατριάρχου, γράμματα, δι' ὧν ἀνακοινοῦται ἵνα εὑρεθῶσιν οὗτοι ἐντὸς τὸ πολὺ εἴκοσι καὶ μιᾶς ἡμερῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ C κοινοποιεῖται ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς κατοίκους ἵνα, ἐντὸς ἐπίσης ὡρισμένης προθεσμίας, προσέλθωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνὰ εἷς ἔγγαμος ἱερεὺς ἀπὸ πάσης μητροπόλεως καὶ ἐπισκοπῆς ὅπως παρευρεθῶσιν ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν κατοίκων εἰς τὸ ἐκλογικὸν συμβούλιον διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ πατριάρχου.

Ἄρθρον 6. Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας ταύτης οἱ προσκληθέντες συνέρχονται ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ καταρτίζεται τὸ πνευματικὸν συμβούλιον συγκείμενον ἐξ ἁπάντων τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἕκαστος τῶν ὁποίων γράφει, ὑπογράφει καὶ παραδίδει εἰς τὸν τοποτηρητὴν ἰδιαίτερον δελτίον περιέχον τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου, ὅπερ θεωροῦσιν ὡς ἄξιον τῆς πατριαρχικῆς θέσεως ἐκ τῶν εἰς τὴν ἕδραν τοῦ πατριαρχείου τούτου ὑπαγομένων καὶ ἐχόντων τὸ ἀξίωμα μητροπολίτου, ἐπισκόπου καὶ ἀρχιμανδρίτου, εἴτε ἐν Ἱερουσαλὴμ εὑρισκομένων, εἴτε ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

D Ἄρθρον 7. Ἅπαντα τὰ πρόσωπα ταῦτα, χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ μέγας ἢ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν ψήφων ἃς ἔλαβον, θεωροῦνται ἐξίσου ὡς ἐκλέξιμοι καὶ καταγράφονται ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν βιβλίῳ ὑπογραφομένῳ ὑπὸ τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 8. Ἐπειδὴ ὁ ἐκλεχθησόμενος πατριάρχης θεωρεῖται ἐκκλησιαστικῶς ὡς πνευματικὸς ἀρχηγός, ὁ κατάλογος τῶν ἐκλεξίμων, ὁ συνταχθησόμενος κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ προηγουμένου ἄρθρου, ἀποστέλλεται εἰς τὴν διοίκησιν, ἥτις παραχρῆμα δι' ἐγγράφου ἢ τηλεγραφικῶς ἀναφέρει καὶ γνωστοποιεῖ εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην τὰ ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ ἐγγεγραμμένα ὀνόματα. Ἡ διοίκησις ἀναγγέλλει εἴς τε τὸν τοποτηρητὴν καὶ τὴν σύνοδον τὴν ἐν ἀπαντήσει διαβιβασθησομένην διαταγὴν περὶ τῆς ἐκλογῆς πατριάρχου ἐκ τῶν προσώπων, ἅπερ μένουσι μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς πύλης ἀφαίρεσιν τῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα τυχὸν ἐξαιρεθῶσι κυβερνητικῶς.

Ἄρθρον 9. Κοινοποιουμένης τῆς κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρον διαταγῆς τῆς ὑψηλῆς πύλης ὑπὸ τῆς διοικήσεως, συνέρχεται γενικὴ συνέλευσις συγκειμένη ἐκ τῆς συνόδου, τῶν λοιπῶν ἀρχιμανδριτῶν τῶν εὑρισκομένων ἐν τοῖς μοναστηρίοις τῆς Ἱερουσαλήμ, τῶν πρωτοσυγγέλων, τῶν ἔξωθεν προσκληθέντων καὶ προσελθόντων ἐπιτοπίων ἱερέων καὶ δύο ἱερέων ἐκλεγομένων ἐπίσης ὑπὸ τῶν χριστιανῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ προβαίνει κατὰ τὴν διαταγὴν εἰς τὰ τῆς ἐκλογῆς ὡς ἑξῆς· ὁρίζονται τρεῖς ὑποψήφιοι ἐκ τῶν ἐκλεξίμων διὰ πλειοψηφίας καταρτιζομένης διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἁπάντων τῶν παρόντων, τουτέστι τῶν κληρικῶν καὶ τῶν προσκληθέντων ἱερέων. Ἅμα τῇ ἐκλογῇ τῶν τριῶν ὑποψηφίων, τὰ κληρικὰ μέλη τῆς συνόδου παραλαμβάνοντα τὸν κατάλογον τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, μεταβαίνουσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ παρόντων τῶν λοιπῶν μελῶν ἐν τῷ ναῷ, συμφώνως πρὸς τοὺς ἀνέκαθεν εἰθισμένους θρησκευτικοὺς τύπους, ἡ σύνοδος διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλέγει πατριάρχην ἐκ τῶν τριῶν ὑποψηφίων, τελουμένης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς θρησκευτικῆς τελετῆς. Ἐν ἰσοψηφίᾳ περατοῦται ἡ ἐκλογὴ τῇ ψήφῳ τοῦ τοποτηρητοῦ.

Ἄρθρον 10. Οἱ προσκληθέντες ἐκ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων ὅπως παρευρεθῶσιν εἰς τὴν ἐκλογικὴν συνέλευσιν καὶ μὴ προσελθόντες θεωροῦνται ὡς ὑποτασσόμενοι τῇ γενικῇ ψήφῳ· ἕκαστος δὲ τῶν συμμετεχόντων τῆς ἐκλογῆς, εἴτε κληρικός, εἴτε ἱερεύς, δικαιοῦται νὰ δώσῃ μίαν μόνην ψῆφον.

Ἄρθρον 11. Ἅμα τῇ κατὰ τὸν διαγεγραμμένον τρόπον γενομένῃ ἐκλογῇ, συντάσσεται κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον ἀναφορὰ ὑποβαλλομένη διὰ τῆς διοικήσεως εἰς τὸ ὑψηλὸν πρωθυπουργεῖον, κοινοποιουμένου ἐπιτοπίως τοῦ διορισμοῦ τοῦ πατριάρχου κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ὑψηλοῦ βερατίου τοῦ ἐκδοθησομένου περὶ τῆς παραδοχῆς τοῦ ἐκλεγέντος προσώπου.

Κεφάλαιον γ'.

Περὶ τῶν προσόντων τοῦ ἐκλεγομένου εἰς τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα.

Ἄρθρον 12. Τὸ πρόσωπον τὸ ἐκλεγόμενον εἰς τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα δέον νὰ ἔχῃ ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν, νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν κληρικῶν τῶν ἐχόντων τὸν βαθμὸν ἐπισκόπου ἢ ἀρχιμανδρίτου, νὰ εἶχε πάνυ ἀμέμπτως διαρκῶς ἐπὶ δέκα ἔτη διοικήσῃ μητρόπολιν καὶ νὰ ᾖ αὐτός τε καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὀθωμανοὶ ὑπήκοοι.

Ἄρθρον 13. Τὰ ἤθη τοῦ ἐκλεγομένου πατριάρχου δέον νὰ ὦσιν ἀνώτερα πάσης ὑπονοίας, συνάμα δὲ οὗτος νὰ ἔχῃ κατὰ τὸ ἐνὸν πλήρη γνῶσιν τῶν θεολογικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν κανόνων καὶ πράξεων τῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ ᾖ ἀποδεδειγμένον ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ διαγωγῆς ὅτι σέβεται τὰς δογματικὰς διατάξεις καὶ τὰ θρησκευτικὰ ἀντικείμενα· ἐκτὸς τούτου, ἐπειδὴ οὗτος ἔσται πατριάρχης τοῦ ναοῦ (κουμαμέ) τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῶν ἐξαρτημάτων καὶ ἐπίσκοπος, δέον ἐκκλησιαστικῶς νὰ ἔχῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἱκανότητα ὅπως διαφυλάττῃ ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ ἐν παντὶ καιρῷ τοὺς ὀρθοδόξους καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν, ὡς

A πνευματικὸς πατὴρ αὐτῶν καὶ ἀρχηγὸς ἁπασῶν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων.

Ἄρθρον 14. Ἐπειδὴ τὸ πρόσωπον τοῦ πατριάρχου, ἐκτὸς τῶν ἐπιβαλλομένων αὐτῷ πνευματικῶν καθηκόντων, τυγχάνει ἐπιτετραμμένον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προνομίων τῶν παραχωρηθέντων διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ὁμὰρ-οὐλ Φαροὺκ ἐκδοθέντος βερατίου, τῶν δωρηθέντων ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ σουλτὰν Μεχμὲτ Χάν, καὶ τῶν διατηρηθέντων ὑπὸ τῶν λοιπῶν μεγάλων σουλτάνων, καὶ ἁπάντων τῶν ἀντικειμένων τῶν περιεχομένων ἐν τῷ βερατίῳ τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ ἰσχυροτάτου αὐτοκράτορος, τῷ περιέχοντι ἅπαντα τὰ κυρωθέντα προνόμια· τὸ ἐκλεχθησόμενον πρόσωπον δέον νὰ ἔχῃ τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ διαγραφόμενα προσόντα, συνάμα δὲ νὰ ᾖ ἄξιος τῆς πλήρους ἐμπιστοσύνης τῆς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ἐπικυρωσούσης ὑψηλῆς κυβερνήσεως, νὰ γινώσκῃ τοὺς νόμους καὶ κανονισμοὺς τοῦ κράτους καὶ νὰ ἀπολαύῃ τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ
B ὑπολήψεως τοῦ ἔθνους.

Κεφάλαιον δ'.

Περὶ τῶν ἀναγκαίων προσόντων τῶν εἰς ἐπισκοπὴν ἱκανῶν καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν.

Ἄρθρον 15. Ὁ εἰς ἐπισκοπὴν ἐκλεχθησόμενος καὶ διορισθησόμενος δέον, α') νὰ ᾖ ἐκ καταγωγῆς ὑπήκοος ὀθωμανὸς καὶ νὰ μὴ ἐκηλιδώθη ποτὲ κυβερνητικῶς καὶ ἐθνικῶς· β') νὰ ᾖ χρηστοήθης, ἀνατραφεὶς ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἢ τῷ μοναστηρίῳ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἐκ τῶν ἐχόντων προηγουμένας ἐκδουλεύσεις καίπερ μὴ ἔχων βαθμὸν ἀρχιμανδρίτου, ἢ πρωτοσυγγέλου· γ') νὰ ἔχῃ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας τὴν ἀπαιτουμένην ἡλικίαν καὶ νὰ ᾖ ἀρτιμελής, νὰ ἔχῃ πλήρη γνῶσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων καὶ τὴν ἀπαιτουμένην πεῖραν ὡς πρὸς τὴν καλὴν διοίκησιν τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ δ') νὰ ᾖ κάτοχος ἐκτὸς τῆς ἑλληνικῆς καὶ
C τῆς ἀραβικῆς, εἰ δυνατὸν καὶ τῆς τουρκικῆς γλώσσης.

Ἄρθρον 16. Ἡ ἐκλογὴ καὶ ὁ διορισμὸς νέου ἐπισκόπου εἰς χηρεύουσαν ἐπισκοπήν, ἐνεργεῖται τῇ ψήφῳ καὶ τῇ ἐγκρίσει τῆς συνόδου, διὰ τοῦτο αὕτη τῇ προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ πατριάρχου καταρτίζει κατάστιχον τῶν κληρικῶν τῶν ἐχόντων τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ἐκ τῶν ὁποίων ὁρίζονται ὑποψήφιοι διὰ τὴν χηρεύουσαν ἐπισκοπήν, προτιμωμένων μεταξὺ τῶν ἐχόντων τὴν αὐτὴν ἱκανότητα, τῶν παρασχόντων τὰς περισσοτέρας καὶ πιστοτέρας ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν· μεθ' ὃ μεταβαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐν ἰσχύϊ διατυπώσεων, ἐκλέγει καὶ διορίζει ὁριστικῶς ἕνα ἐκ τῶν εἰρημένων τριῶν ὑποψηφίων ἐπίσης διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας· ἐν περιπτώσει δὲ ἰσοψηφίας, ἡ πλειοψηφία καταρτίζεται διὰ τῆς ψήφου τοῦ πατριάρχου.

Ἄρθρον 17. Ἀποθνήσκοντος ἐπισκόπου τινός, ἐνεργοῦνται τὰ περὶ τῆς ἐκλογῆς μετὰ τὴν ἄφιξιν ἐπιστο-
D λῆς ὑπογεγραμμένης ὑπὸ τῶν εὐϋπολήπτων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τῆς πόλεως ἐν ᾗ κατῴκει ὁ ἀποβιώσας.

Τῇ 5 σαφὲρ 1292 ἢ 1 μαρτίου 1291 (1/13 martii 1875).

SYNODUS HIEROSOLYMITANA AD CREANDUM NOVUM PATRIARCHAM 1875 iunii 30/iulii 12.

Procopius patriarcha Hierosolymitanus, qui anno 1872 die 16/28 decembris Cyrillo a munere per vim amoto successerat, ut tomo XLII, col. 953, dictum est, cum et ipse, operam imprimis navantibus gubernii russici administris, in coepiscoporum invidiam incidisset, adeo ut horum quatuor, Theocletus nimirum archiepiscopus Iordani, Nectarius archiepiscopus Tiberiadis, Nicephorus archiepiscopus Sebasteae et Gregorius archiepiscopus Thaborii, illum munere deiectum declararent, animo fractus suam a sede Hierosolymitana abdicationem semel et iterum gubernio turcico obtulit diebus 25 et 26 februarii 1875. Renuntiationem huiusmodi gratam habuit Porta othomanica, atque elapsis aliquot mensibus, die nimirum 30 iunii/12 iulii, in Procopii locum suffectus est Hierotheus, confraternitatis Hierosolymitanae apud Smyrnenses procurator seu exarchus.

ORDINATIO
SEU REGULAMENTUM MONASTERIORUM MONTIS ATHO
1877 martii 14/26.

Ne gravissimae illae controversiae, quae in eli- A gendo abbate monasterii Sancti Panteleemonis in monte Atho acciderant, iterum futuris temporibus renovarentur, sacra synodus Constantinopolitana aequum duxit generalem quamdam legem seu ordinationem condere, qua regerentur deinceps sacri illius montis monasteria, eorundemque negotia, quantum fieri posset, componerentur. Laudandum sane opus aggressi sunt, ex synodi mandato, Dorotheus Scholarius iam metropolita Larissensis et Ioannes Aristocles vir laicus ac rerum hagioriticarum peritissimus; qui legis condendae schema a se conscriptum synodi iudicio subiecerunt die 12/24 novembris 1874. Schema probavit syno- B dus idque ad gubernium turcicum transmisit, ab eo confirmandum antequam in usum traduceretur. Potestatis utriusque sanctione etiamsi roborata, nova illa ordinatio monachis valde displicuit, nec unquam ab illis admissa fuit, quamvis tum patriarchatus oecumenicus tum gubernium civile illam in tractandis montis Atho negotiis semper prae oculis hucusque habuerint. Abs re igitur non erit integram legem in nostrum opus recipere, adhibita officiali interpretatione quae habetur apud Demetrium Nicolaiden, Ὀθωμανικοὶ κώδικες, t. III (Constantinopoli, 1890), p. 2803-40.

Κανονισμὸς τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει μοναστηρίων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥωμαϊκοῦ πατριαρχείου.

(Ἰσταμπὸλ ῥοὺμ πατρηκλιγινὶν χουκιουμέτι ῥουχανηγεση ταχτιντὰ ὀλαρὰκ ἀγηνέροδζ· ὰ βακὴ μοναστιρλὲρ χακκηντὰ νιζαμναμὲ σουρετηδ· ιρ.) C

Κεφάλαιον α΄.
Περὶ τῶν ἐν ἁγίῳ ὄρει ἐν γένει μοναστηρίων.

Ἄρθρον 1. Ἡ χερσόνησος τοῦ ἁγίου ὄρους περιλαμβάνει τὰς σκήτας, τὰ κελλία καὶ τὰ ἀναχωρητήρια τῶν ἀσκητῶν μετὰ τῶν λοιπῶν προσαρτημάτων καὶ εἴκοσι μοναστήρια ὀνομαζόμενα σταυροπηγιακά, δηλαδὴ ὑπαγόμενα εἰς τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥωμαϊκοῦ πατριαρχείου. Τὰ ὀνόματα τῶν μοναστηρίων τούτων καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις αὐτῶν δηλοῦται ὡς ἑξῆς· α΄) ἅγιος Ἀθανάσιος Λαύρας, β΄) εὐαγγελισμὸς Βατοπεδίου, γ΄) παναγίας Ἰβήρων, δ΄) παναγίας Χιλιανδαρίου, ε΄) ἁγίου προδρόμου Διονυσίου, ς΄) μεταμόρφωσις Κουτλουμουσίου, ζ΄) μεταμόρφωσις Παντοκράτορος, η΄) τεσσαράκοντα μαρτύρων Ξηροποτάμου, θ΄) ἅγιος Γεώργιος Ζωγράφου, D ι΄) ταξιάρχης Δοχειαρίου, ια΄) ἁγίων ἀποστόλων Καρακάλλου, ιβ΄) εὐαγγελισμὸς Φιλοθέου, ιγ΄) Χριστοῦ Γεννήσεως Σιμωνόπετρας, ιδ΄) ἅγιος Γεώργιος ἁγίου Παύλου, ιε΄) ἅγιος Γεώργιος Ξενοφῶντος, ις΄) ἅγιος Νικόλαος Σταυρονικήτα, ιζ΄) ἅγιος Νικόλαος Γρηγορίου, ιη΄) ἀνάληψις Ἐσφιγμένου, ιθ΄) Παντελεήμονος Ῥωσσικοῦ, καὶ κ΄) ἅγιος Στέφανος Κασταμονῆς.

Ἄρθρον 2. Ἐκ τῶν μοναστηρίων τούτων τὰ ἑξῆς δώδεκα· α΄) Χιλιανδαρίου, β΄) Κουτλουμουσίου, γ΄) Ζωγράφου, δ΄) Καρακάλλου, ε΄) Σιμωνόπετρας, ς΄) ἁγίου Παύλου, ζ΄) Ξενοφῶντος, η΄) Γρηγορίου, θ΄) Ἐσφιγμένου, ι΄) Ῥωσσικοῦ, ια΄) Κασταμονῆς καὶ ιβ΄) Διονυσίου εἰσὶ κοινοβιακά, διατρεφομένων τῶν ἐν αὐτοῖς μοναχῶν κατὰ κοινοκτημοσύνην· τὰ δὲ λοιπὰ ὀκτώ, ἤτοι α΄) Λαύρας, β΄) Βατοπεδίου, γ΄) Ἰβήρων, δ΄) Παντοκράτορος, ε΄) Ξηροποτάμου, ς΄) Δοχειαρίου, ζ΄) Φιλοθέου καὶ η΄) Σταυρονικήτα, τυγχάνουσιν ἰδιόρρυθμα, ἐν οἷς οἱ μοναχοὶ ζῶσιν ἰδιαιτέρως.

Ἄρθρον 3. Τὰ εἰρημένα μοναστήρια μετὰ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν ὑπάγονται εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥωμαϊκὸν πατριαρχεῖον καὶ τυγχάνουσιν ἀναπαλλοτρίωτα ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, οἱ δὲ ἐν αὐτοῖς κατοικοῦντες μοναχοὶ καὶ ἡ πολιτικὴ διοίκησις αὐτῶν ὑπάγεται νομίμως εἰς τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα τὸν αὐτοκράτορα, ἡ δὲ πνευματικὴ διοίκησις εἰς τὸν ῥωμαῖον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἀφ' οὗ καὶ ἐξήρτηνται.

Ἄρθρον 4. Ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις ἁπάντων τῶν μοναστηρίων τοῦ ἁγίου ὄρους εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς τοὺς μοναχούς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ὁλομελείας αὐτῶν διοικοῦνται ὑπὸ τῆς κοινότητος (ναζιρλὰρ χεγετὴ) καὶ τῆς συνάξεως (λόνδζας).

Ἄρθρον 5. Ἐκ τῶν μοναστηρίων τούτων τὰ τοῦ εἴδους τῶν κοινοβίων ἔχουσι πρόεδρον τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως ἡγούμενον, ὅστις συνδιασκεπτόμενος μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ μοναστηρίου, διοικεῖ τὰς μὴ πνευματικὰς ὑποθέσεις τῶν μοναστηρίων. Ἡ δὲ ἐσωτερικὴ διοίκησις τῶν ἰδιορρύθμων μοναστηρίων εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς ἐπιτροπὴν ἧς ὁ πρόεδρος θεωρεῖται ὡς ἡγούμενος. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη συνδιασκεπτομένη μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ γεροντοτέρων μοναχῶν, διοικεῖ τὰς ὑποθέσεις τῶν μοναστηρίων.

Ἄρθρον 6. Ἄνευ τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ οἰκούντων μοναχῶν καὶ μὴ ἐγκρινομένων τῶν ὑπαρχόντων ἰσχυρῶν δικαιολογητικῶν λόγων ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, οὐδὲν κοινόβιον δύναται νὰ μετατραπῇ εἰς ἰδιόρρυθμον καὶ τ' ἀνάπαλιν.

Ἄρθρον 7. Ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν παντὶ μοναστηρίῳ ὑπαρχόντων μοναχῶν δέον νὰ ὁρίζηται ἀναλόγως τῶν προσόδων καὶ τῆς ἐκτάσεως αὐτοῦ· τὰ μοναστήρια τὰ ἔχοντα μοναχοὺς πλείονας τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὁρισθησομένου κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταύτην, ὑποχρεοῦνται μηδένα νὰ δέχωνται ἄχρις οὗ οἱ ὑπάρχοντες ἐλαττωθῶσιν εἰς τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμόν.

Κεφάλαιον β΄.
Περὶ τῆς ἐν τοῖς μοναστηρίοις παραδοχῆς τῶν μοναχῶν καὶ περὶ τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων αὐτῶν.

Ἄρθρον 8. Πᾶν πρόσωπον προερχόμενον εἴτε ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, εἴτε ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, καὶ βουλόμενον νὰ διαμείνῃ ὡς μοναχὸς ἔν τινι μοναστηρίῳ τοῦ Ἄθω, ἅμα ὡς φθάσῃ ἐκεῖ ὑποχρεοῦται νὰ μεταβῇ εἰς τὸν ὑποδιοικητὴν (καϊμμακὰμ) τοῦ τόπου καὶ προσαγάγῃ τὸ διαβατήριόν του, οἱ δὲ ἀλλοδαποί, καθὸ ἀξιούμενοι ἐξαιρετικῆς χάριτος κατὰ τὸ ἄρθρον 4 τῆς ὀθωμανικῆς ὑπηκοότητος νόμου, νὰ παραδεχθῶσι τὴν ὀθωμανικὴν ὑπηκοότητα. Εἰς τοὺς ἔχοντας τακτικὰ διαβατήρια, τουτέστιν εἰς τοὺς μὴ ὑπόπτου διαγωγῆς, δίδοται ὑπὸ τοῦ ὑποδιοικητοῦ καὶ τῆς κοινότητος ἡ ἀπαιτουμένη ἄδεια ἵνα περιέλθῃ τὰ μοναστήρια καὶ διαμείνῃ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς ἐκλογῆς του ἐν τῷ ὁποίῳ δύναται νὰ γίνῃ παραδεκτός. Ἅμα ὡς ὁ τοιοῦτος γίνῃ παραδεκτὸς νὰ διαμείνῃ ἔν τινι μοναστηρίῳ τῇ ἐγκρίσει τοῦ ἡγουμένου ἢ τῆς ἐπιτροπῆς, ἡ διοίκησις τοῦ μοναστηρίου τούτου ὑποχρεοῦται νὰ ἐγγράψῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν δοκίμων καὶ ἀναφέρῃ τὸ πρᾶγμα παραχρῆμα εἴς τε τὸν ὑποδιοικητὴν καὶ τὴν κοινότητα ἵνα καταχωρηθῇ ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ βιβλίῳ. Ἀφοῦ τὰ τοιαῦτα πρόσωπα συμπληρώσωσι τὸν ὡρισμένον διὰ τὴν δοκιμασίαν χρόνον, τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐγγράφονται εἰς τὸ βιβλίον τῶν μοναχῶν· ἀλλ' οἱ ὑπόπτου διαγωγῆς ἀποστέλλονται εἰς τὸ μέρος ἔνθεν ἦλθον.

Ἄρθρον 9. Ἀπαγορεύεται τὸ νὰ γίνῃ παραδεκτὸς ὡς μοναχὸς ἢ δόκιμος ἐν μοναστηρίῳ, σκήτῃ, κελλίῳ καὶ ἀναχωρητηρίῳ, ὁ μὴ φέρων ἄδειαν, ἥτις δέον, καθὰ διαγράφει τὸ προηγούμενον ἄρθρον, νὰ δίδωται ὑπὸ τοῦ ὑποδιοικητικοῦ καὶ τῆς κοινότητος. Ἑπομένως ὁ ἡγούμενος ἢ ὁ πρόεδρος σκήτης, τουτέστιν ὁ δικαῖος ἢ οἱ κελλιῶται καὶ ἀναχωρηταί, οἱ παραδεχόμενοι πρόσωπόν τι πρὶν ἢ ἐνεργηθῶσιν αἱ ἀνωτέρω ὁριζόμεναι πράξεις παύονται τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν· τὸ δὲ οὕτω παραδεκτὸν γενόμενον πρόσωπον ἀποπέμπεται τοῦ μοναστηρίου, τῆς σκήτης, τοῦ κελλίου καὶ ἀναχωρητηρίου, ὅπερ ἐξελέξατο ὡς κατοικίαν. Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῇ νὰ διαμείνῃ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει, ὑποχρεοῦται νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διὰ τοῦ 8 ἄρθρου ὁριζομένας ἀναγκαίας πράξεις.

Ἄρθρον 10. Οἱ ἀλλοδαποὶ μοναχοὶ οἱ μεταβαίνοντες εἰς τὸ ἅγιον ὄρος ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ διαμείνωσιν ἐν τοῖς μοναστηρίοις αὐτοῦ καὶ μονάσωσι, καὶ οἱ ἰδιῶται οἱ προσερχόμενοι ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ, ὀφείλουσι κατὰ πρῶτον νὰ προσαγάγωσιν, ὡς διαγράφει τὸ 8 ἄρθρον, τὸ διαβατήριον αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ ἀπολαύουσι τῆς ἐξαιρετικῆς χάριτος τοῦ 4 ἄρθρου τοῦ περὶ ὀθωμανικῆς ὑπηκοότητος νόμου, παραιτοῦνται παραχρῆμα τὴν ἐθνικότητα αὐτῶν, παραδεχόμενοι τὴν ὀθωμανικήν· μετὰ δὲ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀπαιτουμένων διατυπώσεων τῶν μοναστηρίων καὶ τὴν ἐγγραφὴν αὐτῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν μοναχῶν ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου, ἢ τοῦ δικαίου τοῦ μοναστηρίου ἢ τῆς σκήτης, τοῦ κελλίου καὶ τοῦ ἀναχωρητηρίου, ὅπερ ζητήσωσι πρὸς κατοικίαν, ὑποβάλλουσιν εἴς τε τὸν ὑποδιοικητὴν καὶ τὴν κοινότητα τοῦ Ἄθω ἐσφραγισμένον ἔγγραφον, ἐν ᾧ δηλοῦσιν ὅτι παραιτοῦνται τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ἐθνικότητα, ὅτι ὡς διαμενοῦντες ἐν Ἄθῳ, κατατάσσονται εἰς τὴν τάξιν τῶν ὑπηκόων ὀθωμανῶν, καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ ὑπείκωσιν εἰς τοὺς νόμους καὶ κανονισμοὺς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ ἀφίνωσι τὸ διαβατήριον αὐτῶν εἰς τὸν ὑποδιοικητήν.

Ἄρθρον 11. Οὐδεὶς ἔχων ἡλικίαν μικροτέραν τῶν εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἐτῶν γίνεται παραδεκτὸς ἵνα διαμείνῃ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει, οὔτε δύναταί τις νὰ καταταχθῇ εἰς τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν, ἂν τοὐλάχιστον ἐπὶ τρία ἔτη μὴ παραμείνῃ ὡς δόκιμος καὶ δοκιμασθῇ καὶ συμπληρώσῃ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ἄρθρον 12. Τὸ πρόσωπον τὸ εἰσαχθησόμενον εἰς τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν, ὑποχρεοῦται νὰ λάβῃ ἀμέσως τὴν ἄδειαν τοῦ ἡγουμένου.

Ἄρθρον 13. Ἅπαντες οἱ μοναχοὶ ὀφείλουσι νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Ἔχουσιν ἐπίσης τὸ καθῆκον νὰ ἀποφεύγωσι πᾶσαν φιλονεικίαν καὶ ἔριδα σεβόμενοι τοὺς κανονισμοὺς καὶ τὰς διατάξεις τῶν μοναστηρίων καὶ νὰ ἐκτελῶσι τὴν εἰς αὐτοὺς ἀνατιθεμένην καὶ ὁριζομένην ὑπηρεσίαν ὑπὸ τῆς διοικήσεως τῶν μοναστηρίων καὶ σχετικὴν πρὸς τὴν ἀδελφότητα.

Ἄρθρον 14. Ἅπαντες οἱ μοναχοὶ ὀφείλουσιν ἀνεξαιρέτως νὰ φέρωσι μέλανα ἐνδύματα ἄνευ κοσμημάτων.

Ἄρθρον 15. Ἐξαλείφεται ἐκ τοῦ εἰδικοῦ βιβλίου ἡ ἐγγραφὴ μοναχοῦ ἀναχωροῦντος ἐκ μοναστηρίου, ἐν ᾧ διαμένει οὗτος, χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἀπαιτουμένην ἄδειαν, μὴ γενόμενος παραδεκτὸς ἐν τῇ ἐπανόδῳ αὐτοῦ.

Ἄρθρον 16. Κατὰ τοῦ μοναχοῦ τοῦ παραβαίνοντος τὰ κατὰ τοὺς μοναστηριακοὺς κανόνας ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα, ἐπιβάλλονται πνευματικαὶ καὶ σωματικαὶ ποιναί, ἐὰν μετὰ πρώτην καὶ δευτέραν νουθεσίαν δὲν σωφρονισθῇ. Ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει αἱ ποιναὶ αὗται ἀποβῶσιν ἀτελεσφόρητοι καὶ ὁ μοναχὸς οὗτος ἐξακολουθῇ τὴν προτέραν αὐτοῦ διαγωγήν, ἀποβάλλεται τῆς μονῆς, ἀποσβεννυομένης τῆς ἐγγραφῆς αὐτοῦ ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν μοναχῶν καὶ ἀναφερομένου τοῦ πράγματος εἰς τὴν κοινότητα.

Ἄρθρον 17. Ἡ ἐν τοῖς μοναστηρίοις ἀπονομὴ ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος γίνεται λόγῳ ἀρετῆς καὶ ἱκανότητος, προτιμωμένων τῶν πλείονας ὑπηρεσίας εἰς τὴν μονὴν προσενεγκόντων.

Κεφάλαιον γ'.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν ἡγουμένων τῶν κοινοβίων καὶ περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν.

Ἄρθρον 18. Ὁ εἰς ἡγουμενίαν τῶν κοινοβίων ἐκλέξιμος δέον νὰ ᾖ πατρόθεν ὑπήκοος ὀθωμανός, νὰ ἔχῃ ἡλικίαν οὐχὶ κατωτέραν τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν, νὰ συγκαταριθμῆται μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ δέκα ἐτῶν οἰκούντων ἐν τῇ μονῇ, νὰ ᾖ ὁπωσδήποτε πεπαιδευμένος, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τῶν μοναχῶν τῶν κατόχων πλήρους γνώσεως τῶν θρησκευτικῶν ὑποθέσεων, νὰ μὴ ᾖ κακῆς διαγωγῆς, ἐν γένει νὰ ἔχῃ τὴν ἀπαιτουμένην πεῖραν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ νὰ γινώσκῃ τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς εἰδικοὺς κανόνας τοῦ ἁγίου ὄρους.

Ἄρθρον 19. Ἐπιτρέπεται, μὴ εὑρισκομένου ἔν τινι μοναστηρίῳ μοναχοῦ ἔχοντος τὰ διὰ τοῦ προηγουμένου ἄρθρου ὁριζόμενα προσόντα, νὰ ληφθῇ κατάλληλος ἀπὸ ἄλλου μοναστηρίου, σκήτης, κελλίου καὶ ἀναχωρητηρίου τοῦ ἁγίου ὄρους.

Ἄρθρον 20. Διὰ τὴν ἐκλογὴν ἡγουμένου, ἐκτὸς τῶν δοκίμων, συνέρχεται συνέλευσις ἁπάντων τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ γεροντοτέρου, καὶ συντάσσεται τῇ εἰσηγήσει καὶ δηλώσει τῶν ἀδελφῶν κατάλογος τῶν ὀνομάτων τῶν ἐκλεξίμων· ἐκ τῶν ὀνομάτων δὲ τούτων ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ παρόντες ἐν τῇ συνελεύσει ἐκλέγουσι διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, διοριζομένου ἡγουμένου τοῦ λαμβάνοντος τὰ δύο τρίτα τῶν ψήφων. Ἐὰν κατὰ τὴν πρώτην ψηφοφορίαν οὐδεὶς λάβῃ τὰ δύο τρίτα τῶν ψήφων, ἐνεργεῖται ψηφοφορία δευτέραν καὶ τρίτην φορὰν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἐὰν δὲ καὶ πάλιν δὲν καταρτισθῇ πλειοψηφία, ἡ ἐκλογὴ ἀνατίθεται εἰς τὸ συμβούλιον τῆς ἐφορείας, ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἀντιπροσωπεῦον ἐν Ἄθῳ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως· τὸ συμβούλιον τοῦτο ἐκλέγει ὁριστικῶς διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἡγούμενον ἕνα ἐκ τῶν τριῶν μοναχῶν τῶν λαβόντων κατὰ τὰς γενομένας ἐκλογὰς τὴν πλειοψηφίαν.

Ἄρθρον 21. Μετὰ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν τῆς ἐκλογῆς συντάσσεται πρακτικὸν τῶν γενομένων καταχωρούμενον ἐν τῷ μητρῴῳ τοῦ μοναστηρίου καὶ ὑπογραφόμενον ὑπὸ τῶν παρευρεθέντων ἐν τῇ συνελεύσει· ἀντίγραφον δὲ τούτου ὑπογεγραμμένον ἐπίσης ὑπὸ τῶν παρευρεθέντων καὶ ἐσφραγισμένον τῇ σφραγῖδι τῆς μονῆς ἀποστέλλεται εἰς τὴν κοινότητα, ἥτις ἄνευ ἀναβολῆς γνωστοποιεῖ τὴν γενομένην ἐκλογὴν εἰς τὸν ῥωμαῖον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀφοῦ λάβῃ τὴν ἐκεῖθεν διαβιβασθησομένην ἐπίσημον ἐπικύρωσιν, ἐκτελεῖται ὁ διορισμὸς τοῦ ἡγουμένου, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνέκαθεν ἰσχύοντα θρησκευτικὰ ἔθιμα.

Ἄρθρον 22. Ὁ ἡγούμενος ὀφείλει νὰ συνδιασκέπτηται μετὰ τῆς παρ' αὐτῷ ἐπιτροπῆς τῆς μονῆς περὶ τῶν σπουδαίων ὑποθέσεων αὐτῆς.

Ἄρθρον 23. Ὁ ἡγούμενος ὑποχρεοῦται νὰ διαμένῃ διαρκῶς ἐν τῇ μονῇ, ὀφείλων νὰ φέρηται ἠπίως καὶ πατρικῶς πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀδελφούς, νὰ κατακρίνῃ τὰς ἀτόπους πράξεις καὶ νουθετῇ, νὰ διάγῃ σωφρόνως, γινόμενος ὁ ὑπογραμμὸς τῆς χρηστῆς ἐν γένει διαγωγῆς, νὰ συντρώγῃ μετὰ πάντων τῶν ἀδελφῶν ἐν τῇ κοινῇ τραπέζῃ, ἐκτὸς λόγου ἀσθενείας ἢ ἄλλου κωλύματος, καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει δεήσῃ νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλο μέρος ἕνεκα ἐκτάκτου ἰδίας ἀνάγκης νὰ μὴ παρατείνηται ἡ ἀπουσία του ἐπὶ πολύ, μήτε νὰ ἐπαναλαμβάνηται. Καίτοι ὅμως, δι' εὐπροσδέκτους λόγους καὶ ἕνεκα σπουδαίων συμφερόντων τῆς μονῆς, ἡ ἀπουσία τοῦ ἡγουμένου δύ-

ναται νὰ παραταθῇ πέραν τῆς τριμηνίας, οὐχ ἧττον ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο προηγουμένως ἄδεια τῆς κοινότητος καὶ τοῦ πατριαρχείου.

Ἄρθρον 24. Ὁ ἐκ τῶν ἐπιτρόπων τῆς μονῆς τοῦ ἡγουμένου, ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εὐθύνην ὡς ἀντιπρόσωπος διοριζόμενος, κατὰ τὴν ἀπουσίαν του ἐκπληροῖ τὰ καθήκοντα τοῦ ἡγουμένου. Ὁ διορισμὸς τοῦ ἀντιπροσώπου γνωστοποιεῖται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου εἰς τοὺς ἐν τῇ μονῇ ἀδελφούς, ὀφείλοντας νὰ ὑπακούωσιν αὐτῷ.

Ἄρθρον 25. Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς, ἐν γνώσει τῶν ἐπιτρόπων, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἡλικίαν, τὰς προηγουμένας ὑπηρεσίας, τὸν βαθμὸν τῆς προσωπικῆς ἱκανότητος καὶ δεξιότητος σχετικῶς πρὸς τὴν ὁρισθησομένην ὑπηρεσίαν ἑκάστου τῶν μοναχῶν, ἀνατίθησι τὰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς καταλλήλους ἀδελφούς.

Ἄρθρον 26. Κατὰ τὴν λῆξιν ἑκάστου ἔτους ἅπαντες οἱ ἀδελφοὶ συγκροτοῦσι γενικὴν συνέλευσιν, ἐν ᾗ ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο γενομένων ἐνεργειῶν καὶ πράξεων. Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ περιέχονται· α') ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ μονῇ εὑρισκομένων μοναχῶν καὶ δοκίμων, β') ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰσαχθέντων εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα, γ') ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποβιωσάντων, δ') ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς μονῆς καὶ ε') αἱ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο γενόμεναι βελτιώσεις, αἱ πνευματικαὶ πρόοδοι τῆς μονῆς καὶ πᾶν ἄλλο ἄξιον μνείας. Ἡ ἔκθεσις αὕτη καταχωρεῖται ἐν τῷ μητρῴῳ τῆς μονῆς, ὑπογραφομένη ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῆς καὶ ἐπικυρουμένη παρὰ τοῦ ἡγουμένου, μεθ' ὃ ἀντίγραφον αὐτῆς ἀποστέλλεται εἰς τὸ πατριαρχεῖον διὰ τῆς κοινότητος.

Ἄρθρον 27. Ἅπαντα τὰ ἔγγραφα τὰ ἐκδοθησόμενα κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἀπαιτουμένων συνδιασκέψεων ὑπὸ τῆς μονῆς ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου σφραγιζόμενα τῇ σφραγίδι αὐτῆς ἐξαιρουμένων τῶν ἐγγράφων περὶ δανείου, δόσεως καὶ λήψεως διὰ χρησιδανείου, δηλαδὴ παραχωρήσεως κελλίου, καλυβίου καὶ ἀναχωρητηρίου, τῆς ἀνταλλαγῆς μοναστηριακῶν γαιῶν καὶ τῶν παρομοίων. Τὰ τοιαῦτα ἔγγραφα, ἐκτὸς τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἡγουμένου καὶ τῆς σφραγῖδος τῆς μονῆς, δέον νὰ φέρωσι τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἐπιτρόπων καὶ νὰ φυλάττωνται ἐν τῷ μητρῴῳ τῆς μονῆς ἀντίγραφα αὐτῶν ὑπογεγραμμένα ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν ἐπιτρόπων.

Ἄρθρον 28. Οἱ ἡγούμενοί εἰσιν ἰσόβιοι· ἀλλ' ἐν ᾗ περιπτώσει, γενομένων παραπόνων ὑπὸ τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς εἰς τὸ πατριαρχεῖον κατά τινος αὐτῶν, ἀποδειχθῇ κατόπιν διαδικασίας ὅτι ἐνήργησαν πράξεις παρὰ τὴν τάξιν καὶ τοὺς κανονισμοὺς τοῦ μοναστηρίου καὶ ὅτι εἶναι ἐπιδεκτικοὶ βελτιώσεως, παύονται καὶ ἀντικαθίστανται.

Κεφάλαιον δ'.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπιτρόπων τῶν κοινοβίων, τῶν προσόντων, τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων αὐτῶν.

Ἄρθρον 29. Οἱ ἐπίτροποι τῶν κοινοβιακῶν μοναστηρίων εἰσὶ τέσσαρες καὶ ὁ χρόνος τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν διετής, ἀνανεουμένου καὶ ἀντικαθισταμένου τοῦ ἡμίσεος αὐτῶν κατ' ἔτος ὡς ἑξῆς. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ἑκάστου ἔτους μετὰ τὴν λογοδοσίαν ὁ ἡγούμενος ὑποδεικνύει τὰ ὀνόματα δώδεκα μοναχῶν ἐκ τῶν ἱκανωτέρων, ἐναρετωτέρων καὶ ἀρχαιοτέρων, τῶν προσενεγκόντων πλείονας ὑπηρεσίας εἰς τὴν μονήν, καὶ συνερχόμενοι, ἐκτὸς τῶν δοκίμων, ἅπαντες οἱ ἐν τῇ μονῇ ὑπάρχοντες μοναχοὶ διορίζουσι διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀπολύτου πλειοψηφίας δύο μέλη, ἅτινα μετὰ τῶν ἀπολειφθέντων δύο τάσσονται παρὰ τῷ ἡγουμένῳ ὡς σύμβουλοι καὶ βοηθοὶ αὐτοῦ διὰ τὰς ὑλικὰς ὑποθέσεις τοῦ μοναστηρίου. Κατὰ τὸ πρῶτον ὅμως ἔτος ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ὑπο- A δειχθησομένων δώδεκα μοναχῶν, ἐκλέγονται τέσσαρα μέλη καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους διὰ κληρώσεως, γινομένης ἐνώπιον ἁπάντων τῶν ἀδελφῶν, ἐξάγονται δύο, ἀντὶ τῶν ὁποίων, συμφώνως πρὸς τὸν διαγραφέντα τρόπον, ἐκλέγονται ἐκ νέου ἕτεροι.

Ἄρθρον 30. Οἱ ἐπίτροποι οὗτοι ὑπηρετοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἡγουμένου ἐν τοῖς κοινοβίοις. Ἐκ τῶν τριῶν κλειδῶν τοῦ ταμείου τῆς μονῆς, ἡ μὲν μία εὑρίσκεται αὐτοδικαίως ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ ἡγουμένου, αἱ δὲ λοιπαὶ δύο παρὰ τοῖς ἐπιτρόποις, οἵτινες κρατοῦσι τὰ λογιστικὰ βιβλία· ἐπειδὴ δὲ ἡ καλὴ διαφύλαξις τῶν πολυτίμων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς μονῆς τυγχάνει ἀνατεθειμένη ἀπ' εὐθείας εἰς αὐτούς, εἰσὶν ὑπόλογοι ὡς ἐκ τούτου ἀπέναντι τοῦ ἡγουμένου καὶ ἁπάντων τῶν ἀδελφῶν.

Ἄρθρον 31. Εἷς τῶν ἐπιτρόπων τούτων ἔχων τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν γραμματείαν προσόντα, ἐκτελεῖ B τὴν γραφικὴν ὑπηρεσίαν τῆς μονῆς. Μὴ ἔχων δὲ τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένην ἱκανότητα, μεταχειρίζεται ἕτερον γραφέα ὑπ' εὐθύνην αὐτοῦ, φέροντος τὸν τίτλον τοῦ γραμματέως.

Κεφάλαιον ε'.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν ἡγουμένων τῶν ἰδιορρύθμων μονῶν καὶ περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων αὐτῶν.

Ἄρθρον 32. Ὁ διὰ τὴν ἡγουμενίαν τῶν ἰδιορρύθμων μονῶν ἐκλέξιμος δέον νὰ ἔχῃ τὰ προσόντα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τοὺς ἡγουμένους τῶν κοινοβίων κατὰ τὸ 18 ἄρθρον.

Ἄρθρον 33. Ἡ ἐκλογὴ τῶν ἡγουμένων τῶν ἰδιορρύθμων μονῶν ἐνεργεῖται, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ 21 ἄρθρου, ἐν τῇ συνελεύσει ἁπάντων, ἐκτὸς τῶν δοκίμων, τῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς, ὧν προεδρεύει ὁ ἔχων μεγαλείτερον βαθμὸν ἐκ τῶν προκριτοτέρων τῆς μονῆς.

C Ἄρθρον 34. Μετὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐκλογῶν, ἐκτελοῦνται αἱ ἐν τῷ 20 ἄρθρῳ ὁριζόμεναι διατάξεις.

Ἄρθρον 35. Ὁ ἡγούμενος ὀφείλει νὰ συνδιασκέπτηται ἐν ἁπάσαις ταῖς μοναστηριακαῖς ὑποθέσεσι μετὰ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ νὰ ἀποφασίζῃ μετ' αὐτῆς ἐπὶ τῶν ὑφισταμένων ὑποθέσεων· ἐν περιπτώσει δὲ σπουδαίων ἀντικειμένων, νὰ συμβουλεύηται τοὺς γεροντοτέρους καὶ προκρίτους τῆς μονῆς, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων γίνεται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου.

Ἄρθρον 36. Ὁ ἡγούμενος ὑποχρεοῦται νὰ διαμένῃ πάντοτε ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ὀφείλων νὰ φέρηται ἠπίως καὶ πατρικῶς πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀδελφούς, νὰ κατακρίνῃ τὰς ἀτόπους πράξεις καὶ νουθετῇ, νὰ διάγῃ σωφρόνως, γινόμενος ὁ τύπος τῆς χρηστῆς ἐν γένει διαγωγῆς, ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει δεήσῃ, ἕνεκα ἐκτάκτου ἰδίας ἀνάγκης, νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλο μέρος, νὰ μὴ παρατείνηται ἡ ἀπουσία του αὕτη πέραν τῆς τριμηνίας καὶ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνηται. Καίτοι ὅμως δι' εὐ- D προσδέκτους λόγους καὶ ἕνεκα σπουδαίων τῶν μονῶν συμφερόντων, ἡ ἀπουσία τοῦ ἡγουμένου δύναται νὰ παραταθῇ πέραν τῆς τριμηνίας, οὐχ ἧττον ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο προηγουμένη ἄδεια τῆς κοινότητος καὶ τοῦ πατριαρχείου.

Ἄρθρον 37. Ὁ ἐκ τῶν ἐπιτρόπων τῆς μονῆς ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εὐθύνην, ὡς ἀντιπρόσωπος διοριζόμενος, κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, ἐκπληροῖ τὰ καθήκοντα τοῦ ἡγουμένου.

Ὁ διορισμὸς τοῦ ἀντιπροσώπου γνωστοποιεῖται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου εἰς τοὺς ἐν τῇ μονῇ ἀδελφοὺς ὀφείλοντας νὰ ὑπακούωσιν αὐτῷ.

Ἄρθρον 38. Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τῇ συγκαταθέσει καὶ συνδρομῇ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς προηγουμένας ὑπηρεσίας καὶ τὸν βαθμὸν τῆς προσωπικῆς ἱκανότητος καὶ δεξιότητος σχετικῶς πρὸς τὴν ὁρισθησομένην ὑπηρεσίαν ἑκάστου τῶν μοναχῶν, ἀνατίθησι τὰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς καταλλήλους ἀδελφούς.

Ἄρθρον 39. Κατὰ τὴν λῆξιν ἑκάστου ἔτους ἅπαν- A
τες οἱ ἐν τῇ μονῇ ἀδελφοὶ συγκροτοῦσι γενικὴν συνέλευσιν, ἐν ᾗ ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο γενομένων ἐνεργειῶν καὶ πράξεων. Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ περιέχονται α') ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ μονῇ εὑρισκομένων μοναχῶν καὶ δοκίμων, β') ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο καταταχθέντων εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα, γ') ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποβιωσάντων, δ') ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς μονῆς καὶ ε') αἱ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο γενόμεναι βελτιώσεις, αἱ πνευματικαὶ πρόοδοι τῆς μονῆς καὶ πᾶν ἄλλο ἄξιον μνείας. Ἡ ἔκθεσις αὕτη καταχωρεῖται ἐν τῷ μητρῴῳ τῆς μονῆς ὑπογραφομένη ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῆς καὶ ἐπικυρουμένη παρὰ τοῦ ἡγουμένου, μεθ' ὃ ἀντίγραφον αὐτῆς διαβιβάζεται εἰς τὸ πατριαρχεῖον διὰ τῆς κοινότητος.

Ἄρθρον 40. Ἅπαντα τὰ ὑπὸ τῆς μονῆς ἐκδοθησόμενα ἔγγραφα δέον νὰ ὑπογράφωνται ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ σφραγίζωνται B
τῇ σφραγῖδι τῆς μονῆς. Ἡ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγγράφων τούτων ἀπόφασις καταχωρεῖται εἰς τὸ βιβλίον τῶν πρακτικῶν, ὅπερ ἐπίσης ὑπογράφουσιν ὅ τε ἡγούμενος καὶ οἱ ἐπίτροποι. Ἀλλ' ὡς ὁρίζεται ἐν τῷ 27 ἄρθρῳ, ἐξαιροῦνται τὰ ἔγγραφα περὶ δανείου, λήψεως καὶ δόσεως διὰ χρησιδανείου κελλίου, καλυβίου καὶ ἀναχωρητηρίου, καὶ ἀνταλλαγῆς μοναστηριακῶν γαιῶν καὶ τῶν παρομοίων. Τὰ τοιαῦτα ἔγγραφα, ἐκτὸς τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν ἐπιτρόπων, δέον νὰ ὑπογράφωνται καὶ ὑπὸ τῶν γερόντων καὶ προκρίτων τῆς μονῆς καὶ νὰ φυλάττωνται ἐν τῷ μητρῴῳ ὑπογεγραμμένα ἐπίσης ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 41. Αἱ ἐπὶ τῶν ἐγγράφων τῶν ὀνομαζομένων λευκῶν διατάξεις τοῦ 144 ἄρθρου ἐφαρμόζονται ἐνταῦθα ἀπαραλλάκτως.

Ἄρθρον 42. Ὁ ἡγούμενος εἶναι ἰσόβιος, διὰ τὴν παῦσιν ὅμως αὐτοῦ ἐφαρμόζονται ἀκριβῶς αἱ διατάξεις C
τοῦ 28 ἄρθρου.

Κεφάλαιον ς'.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς, τῶν προσόντων, δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων τῶν διοικητικῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἰδιορρύθμων μονῶν.

Ἄρθρον 43. Κατὰ τὴν ἀρχὴν ἑκάστου ἔτους συνέρχονται εἰς γενικὴν συνέλευσιν ἅπαντες οἱ ἐν τῇ μονῇ τοὐλάχιστον ἐπὶ ἓξ ἔτη διαμείναντες ἀδελφοὶ καὶ ἀφοῦ θεωρήσωσι τὸν ἐτήσιον ἀπολογισμόν, προβαίνουσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τριῶν ἢ πέντε ἐπιτρόπων ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης τῆς μονῆς καὶ τῶν ὑπαρχόντων προσώπων.

Ἄρθρον 44. Οἱ διοικητικοὶ οὗτοι ἐπίτροποι ὀφείλουσι νὰ ἐνεργῶσι τὰς ἀπαιτουμένας πράξεις ἐπὶ πασῶν ἐν γένει τῶν εἰς τὴν διοίκησιν ἀναγομένων ὑποθέσεων, τῇ γνώμῃ τοῦ ἡγουμένου, ἀποφασίζωσι περὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων, κρατῶσι τὸ ταμεῖον τῆς μονῆς, ἔχωσι τρεῖς κλεῖδας, ἐξ ὧν ἡ μία νὰ εὑρίσκη- D
ται πάντοτε εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἡγουμένου, αἱ δὲ ἄλλαι δύο νὰ παραδίδωνται καὶ παρακατατίθενται εἰς δύο ἐπιτρόπους ἐκ τῶν καταλληλοτέρων, κρατῶσι τὰ λογιστικὰ βιβλία, φυλάττωσιν ἰδίᾳ τὰ πολύτιμα ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς μονῆς καὶ τὴν βιβλιοθήκην διὰ τὰ ὁποῖα εἰσὶν ὑπεύθυνοι ἀπέναντι τοῦ ἡγουμένου καὶ ἁπάντων τῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς καὶ ἐπιτηρῶσι τοὺς σκευοφύλακας, τοὺς βιβλιοθηκαρίους, τοὺς οἰκονόμους, τοὺς ἀποθηκαρίους καὶ λοιποὺς ὑπηρέτας· ἐν ἑνὶ δὲ λόγῳ ἅπασα ἡ διοίκησις τῆς μονῆς εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς αὐτούς, τῶν καθηκόντων τῆς γραμματείας ἐκπληρουμένων παρά τινος μέλους αὐτῶν, ὅπερ ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἔχει τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, διορίζει ὑπὸ τὴν προσωπικήν του εὐθύνην γραφέα, διατηρῶν τὸν τίτλον τοῦ γραμματέως.

Ἄρθρον 45. Ὁ πρόεδρος τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς εἶναι πάντοτε αὐτοδικαίως ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου.

Ἄρθρον 46. Τοὺς ὑπαλλήλους καὶ ὑπηρέτας τῆς μονῆς διορίζουσι κατὰ τὸ ἄρθρον 38 ὁ ἡγούμενος μετὰ τῶν διοικητικῶν ἐπιτρόπων.

Κεφάλαιον ζ'.

Περὶ τοῦ λογιστικοῦ τῶν μονῶν.

Ἄρθρον 47. Ἡ χρῆσις καὶ κάρπωσις τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει μοναστηρίων καὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν ἀνήκει εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς ἀδελφότητος τὰ μονάζοντα ἐν τῇ χερσονήσῳ ταύτῃ.

Ἄρθρον 48. Κατὰ τὴν λῆξιν ἑκάστου ἔτους ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ ἐπίτροποι πάσης μονῆς δίδουσι λογοδοσίαν τῆς ἐτησίας διαχειρίσεώς των εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν ἀδελφῶν τῶν εὑρισκομένων ἐν τῇ μονῇ τοὐλάχιστον ἀπὸ ἓξ ἐτῶν. Ἡ συνέλευσις αὕτη προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν εἰδικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξέλεγξιν τῶν λογαριασμῶν τούτων, ἥτις ἐκπληροῦσα τὴν ἐντολὴν ταύτην ὑποβάλλει εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν ἀδελφῶν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐξελέγξεως. Οἱ λογαριασμοὶ οὗτοι ἐγκρινόμενοι ὑπὸ τῆς συνελεύσεως καταχωροῦνται εἰς τὸ γενικὸν βιβλίον τῆς μονῆς ὑπογραφόμενοι ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς, ἐπικυρούμενοι ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ σφραγιζόμενοι τῇ σφραγῖδι τῆς μονῆς.

Ἄρθρον 49. Πᾶς μοναχὸς ἀποστελλόμενος ὡς οἰκονόμος μετοχίου ὑπαγομένου εἰς τὴν μονὴν καὶ κειμένου ἐν ταῖς ὀθωμανικαῖς χώραις καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ὑποχρεοῦται κατὰ τὴν λῆξιν ἑκάστου ἔτους νὰ ὑποβάλλῃ καὶ παραδίδῃ τοὺς ἀπαιτουμένους λογαριασμοὺς τῆς ἐτησίας διαχειρίσεως λεπτομερῶς, ἵνα καταχωρῶνται μετὰ τὴν ἐξέλεγξιν εἰς τὸ γενικὸν βιβλίον.

Κεφάλαιον η'.

Περὶ τῶν ἀκινήτων κτημάτων τῆς μονῆς.

Ἄρθρον 50. Ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει οὐδεὶς κατ' οὐδένα τρόπον ἔχει δικαίωμα κυριότητος καὶ ἐξουσίας ἐπὶ κτημάτων· ὁσαδήποτε χρήματα δαπανηθῶσιν ἐν τῇ μονῇ καὶ ὅσα δοθῶσιν εἰς αὐτὴν λόγῳ συνδρομῆς, θεωροῦνται ὡς δωρεὰ καὶ εὐποιΐα, οὐδὲν δικαίωμα ἰδιοκτησίας καὶ προτιμήσεως ἔχοντος τοῦ χορηγοῦντος αὐτά.

Ἄρθρον 51. Οἱ μονάζοντες ἐν τοῖς μοναστηρίοις τοῦ ἁγίου ὄρους καὶ τοῖς προσαρτήμασιν αὐτῶν δικαιοῦνται μόνον νὰ διανύσωσι τὸν βίον αὐτῶν ἐκεῖ καὶ νὰ ὦσι κύριοι τῆς χρήσεως καὶ καρπώσεως τῶν κτημάτων, δηλαδὴ νὰ διατρέφωνται διὰ τῶν προσόδων αὐτῶν, ὀφείλοντες νὰ διαφυλάττωσι καλῶς αὐτά, νὰ μεριμνῶσι περὶ τῆς αὐξήσεως τῶν προσόδων αὐτῶν καὶ νὰ συμπεριφέρωνται συμφώνως πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἐσωτερικὴν τάξιν τὴν ἰσχύουσαν ἐν τοῖς μοναστηρίοις.

Ἄρθρον 52. Οὐδεὶς δι' οὐδένα λόγον οὐδέποτε δύναται νὰ παραχωρήσῃ, πωλήσῃ καὶ ἐκποιήσῃ μοναστήριον τοῦ ἁγίου ὄρους, ἢ κτῆμα αὐτοῦ κείμενον εἴτε ἐν αὐτῷ εἴτε ἐν γένει ἐν ταῖς αὐτοκρατορικαῖς περιφρουρήτοις χώραις καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ, ἐπιτρεπομένης μόνον τῆς ἐκμισθώσεως, τῆς δόσεως καὶ λήψεως διὰ χρησιδανείου τῶν κτημάτων ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ συμφώνως πρὸς τὴν ἐν ταῖς μοναῖς ἰσχύουσαν τάξιν.

Ἄρθρον 53. Ἅπασαι αἱ σκῆται αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὰς μονάς, τὰ κελλία καὶ τὰ ἀναχωρητήρια καὶ αἱ δαπάναι εἰσὶ κτήματα τῆς μονῆς, ἀνεφίκτου οὔσης τῆς διαμφισβητήσεως καὶ ἀφαιρέσεως τῆς κατοχῆς αὐτῶν καὶ μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς παραχωρήσεως καὶ ἐκποιήσεως αὐτῶν.

Καφάλαιον θ'.

Περὶ τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ τῶν σκευοθηκῶν τῶν μοναστηρίων.

Ἄρθρον 54. Πάσης μονῆς ἡ βιβλιοθήκη τακτοποιεῖται κατὰ τὸ γενικὸν ὑπόδειγμα καὶ τὸν τρόπον τὸν ὁρισθησόμενον ὑπὸ τῆς συνάξεως, ὑπάρχοντος ἰδιαιτέρου βιβλιοφύλακος.

Ἄρθρον 55. Οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται ἡ εἰς τρίτον πώλησις καὶ παραχώρησις τῶν χειρογράφων καὶ λοιπῶν ἐντύπων βιβλίων καὶ πολυτίμων πραγμάτων τῆς μονῆς, ὑποχρεουμένων ἐν μὲν τοῖς κοινοβίοις τῶν ἐπιτρόπων, ἐν δὲ τοῖς ἰδιορρύθμοις τῶν διοικητικῶν ἐπιτρόπων καθ᾽ ὡρισμένας ἐποχὰς μετὰ τῶν ἡγουμένων αὐτῶν νὰ ἐξελέγχωσι τὰς βιβλιοθήκας καὶ τὰς σκευοθήκας τῶν μονῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐπισήμου καὶ γενικοῦ καταλόγου τῶν πραγμάτων τούτων.

Κεφάλαιον ι΄.

Περὶ σκητῶν.

Ἄρθρον 56. Αἱ σκῆται διαιροῦνται ὡς καὶ τὰ μοναστήρια ἐπίσης εἰς δύο κατηγορίας, εἰς κοινοβιακὰς καὶ ἰδιορρύθμους.

Ἄρθρον 57. Ἅπασαι αἱ σκῆται, εἴτε κοινοβιακαί, εἴτε ἰδιόρρυθμοι, διοικοῦνται ὑπὸ διευθυντοῦ ὀνομαζομένου δικαίου καὶ ἐπιτροπῆς συγκειμένης, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς σκήτης, ἐκ τριῶν ἢ πέντε βοηθῶν.

Ἄρθρον 58. Ὁ δικαῖος τῶν κοινοβιακῶν σκητῶν ἐκλέγεται δι᾽ ἓν ἔτος, οἱ δὲ δικαῖοι τῶν ἰδιορρύθμων εἰσὶν ἰσόβιοι.

Ἄρθρον 59. Ὁ δικαῖος τῶν σκητῶν καὶ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς δέον νὰ διορίζωνται ἐκ τῶν μοναχῶν τῶν μοναζόντων ἐν ταῖς σκήταις ἀπὸ ἓξ τοὐλάχιστον ἐτῶν, τῶν γινωσκόντων ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ τῶν ἐχόντων προτεραιότητα καὶ πλείονα ἱκανότητα.

Ἄρθρον 60. Ὁ δικαῖος τῆς σκήτης ὀφείλει νὰ διεξάγῃ συμβιβαστικῶς μετὰ τῶν ἐπιτρόπων τὰς μεταξὺ τῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ ἀναφυομένας διαφορὰς τῶν σκητιωτῶν, μὴ κατορθῶν δὲ τὸν συμβιβασμὸν ἀνατίθησι τὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς εἰς τὸ μοναστήριον εἰς ὃ ὑπάγεται ἡ σκήτη. Ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει δὲν ἐπιτευχθῇ καὶ ἐκεῖ ὁ συμβιβασμός, ἡ ὑπόθεσις, τῇ ἀδείᾳ καὶ ἐγκρίσει τοῦ μοναστηρίου, θεωρεῖται κατὰ πρῶτον ἐν τῇ συνάξει καὶ δευτεροβαθμίως κατ᾽ ἔφεσιν ἐνώπιον τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄρθρον 61. Οἱ διαταράσσοντες τὴν ἡσυχίαν ἔν τινι σκήτῃ μετὰ τρεῖς νουθεσίας γινομένας ὑπὸ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ μοναστηρίου εἰς ὃ ὑπάγεται ἡ σκήτη, ἀποπέμπονται. Αἱ καλύβαι τῶν οὕτως ἐκ τῆς ἰδιορρύθμου σκήτης ἀποπεμπομένων παραχωροῦνται τῇ γνώμῃ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῇ ἐγκρίσει τοῦ μοναστηρίου εἰς ἄλλους μοναχούς, τὰ δὲ δύο τρίτα τοῦ τιμήματος τούτου δίδονται τῷ προηγουμένῳ κυρίῳ τῆς καλύβης καὶ τὸ ἐναπολειπόμενον τρίτον διανέμεται ἐξ ἡμισείας εἰς τὸ μοναστήριον καὶ τὴν συνέλευσιν τῆς σκήτης τὴν καλουμένην κυρίαρχον.

Ἄρθρον 62. Πᾶσα σκήτη δικαιοῦται μὲν νὰ ξυλεύηται τὰ πρὸς καῦσιν ἀπαιτούμενα ξύλα ἐντὸς τῶν ὁρίων αὐτῆς, ἀλλ᾽ ἀπαγορεύεται ἡ εἰς ἄλλον πώλησις καὶ ἐκποίησις καὶ τοῦ παραμικροτέρου ποσοῦ. Ἐν ᾗ περιπτώσει ἀναφυῇ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπισκευῆς καλύβης, τῇ προηγουμένῃ αἰτήσει τοῦ δικαίου, δίδοται δωρεὰν ὑπὸ τῆς προϊσταμένης μονῆς ἡ ἀναγκαία ξυλεία.

Ἄρθρον 63. Οὐδεὶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ καὶ διαμείνῃ ἔν τινι σκήτῃ ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς, κατὰ τὸ 9 ἄρθρον.

Ἄρθρον 64. Πᾶσα σκήτη φυλάττει ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς σκευοθήκῃ, ὑπ᾽ εὐθύνην τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ προϊσταμένου μοναστηρίου, τὰ πολύτιμα αὐτῆς σκεύη.

Ἄρθρον 65. Πᾶσα σκήτη ἔχει ἰδίαν σφραγίδα διῃρημένην εἰς τέσσαρα τμήματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἓν κρατεῖ ὁ δικαῖος, τὰ δὲ λοιπὰ τρία ἡ ἐπιτροπή. Ἐπίσης τὸ ταμεῖον τῆς σκήτης ἔχει τέσσαρας κλεῖδας, ἐξ ὧν τὴν μίαν φυλάττει ὁ δικαῖος καὶ τὰς λοιπὰς τρεῖς ἡ ἐπιτροπή.

Ἄρθρον 66. Οὐδεμία σκήτη εἴτε κοινοβιακή, εἴτε ἰδιόρρυθμος δι᾽ οὐδένα λόγον δύναται νὰ μεταβληθῇ εἰς σχῆμα καὶ τάξιν μοναστηρίου.

Ἄρθρον 67. Ἄνευ τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως τῆς συνάξεως καὶ τῇ ἐγκρίσει καὶ ἀδείᾳ τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, οὐδὲν μοναστήριον δύναται νὰ καταρτίσῃ καὶ σχηματίσῃ ἐν ἁγίῳ ὄρει νέαν σκήτην.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν κοινοβιακῶν σκητῶν καὶ περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων αὐτῶν.

Ἄρθρον 68. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς κοινοβιακαῖς σκήταις εὑρισκομένων μοναχῶν δέον νὰ ὁρίζηται ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως καὶ τῶν προσόδων τῆς σκήτης, ἑπομένως ἐν ταῖς κοινοβιακαῖς σκήταις δὲν γίνεται δεκτὸς νέος μοναχός, ἂν μὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπαρχόντων ἐν αὐταῖς μοναχῶν ἐλαττωθῇ, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου τούτου.

Ἄρθρον 69. Χηρευούσης τῆς θέσεως τοῦ δικαίου, συνέρχονται ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων, ἐκτὸς τῶν δοκίμων, οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ γεροντοτέρου ἔχοντος τὸν βαθμὸν ἱερέως καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ ἀντιπροσώπου τοῦ προϊσταμένου μοναστηρίου, τῇ προτάσει τῶν ἀδελφῶν, συντάσσεται κατάλογος τῶν ὀνομάτων τῶν ἐκλεξίμων, μεθ᾽ ὃ ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ παρόντες ἀδελφοὶ προβαίνουσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν δικαίου ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἐκλεξίμων κατὰ πλειοψηφίαν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, διοριζομένου δικαίου τοῦ λαβόντος τὰ δύο τρίτα τῶν ψήφων.

Ἄρθρον 70. Μετὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐκλογῆς συντάσσεται ἔκθεσις ἀποστελλομένη εἰς τὸ μοναστήριον, εἰς ὃ ὑπάγεται ἡ σκήτη, ἵνα ἐγγραφῇ τὸ ὄνομα τοῦ δικαίου ἐν τῷ μητρῴῳ αὐτοῦ. Τὸ δὲ μοναστήριον προβαίνει εἰς τὸν διορισμὸν καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ δικαίου συμφώνως πρὸς τὴν ἀνέκαθεν ἰσχύουσαν τάξιν καὶ ἀναφέρει τὴν γενομένην ἐκλογὴν εἰς τὴν κοινότητα.

Ἄρθρον 71. Ὁ δικαῖος ὀφείλει νὰ ἀποφασίζῃ ἐπὶ τῶν σπουδαίων ὑποθέσεων τῆς σκήτης συσκεπτόμενος μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 72. Ὁ δικαῖος ὑποχρεοῦται νὰ διαμένῃ διαρκῶς ἐν τῇ σκήτῃ, ὀφείλων νὰ συμπεριφέρηται πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀδελφοὺς ἠπίως καὶ πατρικῶς, ἐλέγχων τὰς ἀτόπους πράξεις καὶ νουθετῶν, νὰ διάγῃ σωφρόνως γινόμενος τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῆς χρηστοηθείας πρὸς τοὺς ἄλλους, νὰ συντρώγῃ μεθ᾽ ἁπάντων τῶν ἀδελφῶν ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ τραπέζῃ, ἐκτὸς ἀσθενείας καὶ νομίμου κωλύματος, ἐν περιπτώσει δὲ ἐκτάκτου αὐτοῦ ἀνάγκης ἂν ἀναγκασθῇ νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλο μέρος, ἡ ἀπουσία του αὕτη νὰ μὴ παραταθῇ πλέον τῆς τριμηνίας· ἀλλὰ καίτοι, ἕνεκα σπουδαίων συμφερόντων τῆς σκήτης, ἡ ἀπουσία τοῦ δικαίου δύναται νὰ παραταθῇ πέραν τῶν τριῶν μηνῶν, οὐχ ἧττον ἀπαιτεῖται ἡ ἐπὶ τούτου ἄδεια καὶ ἔγκρισις τῆς προϊσταμένης μονῆς, τῆς κοινότητος καὶ τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄρθρον 73. Ὁ ἀντιπρόσωπος, ὃν ὁ δικαῖος κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ θέλει διορίσῃ ὑπὸ ἰδίαν του εὐθύνην ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἐκπληροῖ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ. Ὁ διορισμὸς οὗτος γνωστοποιεῖται ὑπὸ τοῦ δικαίου εἰς τοὺς ἐν τῇ σκήτῃ ἀδελφούς, ὀφείλοντας ὑπακοὴν καὶ εὐπείθειαν εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον.

Ἄρθρον 74. Ὁ δικαῖος ἐν γνώσει τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ἀναλόγως τῆς θέσεως εἰς ἣν ἕκαστος θὰ διορισθῇ, λαμβάνει ὑπ᾽ ὄψιν τὴν ἡλικίαν, τὰς προηγουμένας ὑπηρεσίας καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ἱκανότητος καὶ δεξιότητος αὐτῶν, ἀνατίθησι τὰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς καταλλήλους ἀδελφούς.

Ἄρθρον 75. Κατὰ τὴν ἀρχὴν παντὸς ἔτους συγκαλεῖται ὑπὸ τοῦ δικαίου συνέλευσις συγκειμένη ἐξ ἁπάντων τῶν ἀδελφῶν τῶν διαμενόντων ἐν τῇ σκήτῃ ἀπὸ ἓξ ἐτῶν, ἵνα ἐπιθεωρήσῃ καὶ ἐξελέγξῃ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ παρελθόντος ἔτους, μετὰ τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ὁποίων καταχωροῦνται ἐν τῷ κώδικι τῆς σκήτης, ὑπογραφομένῳ ὑπὸ τοῦ δικαίου καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐπικυρουμένῳ ὑπὸ τῆς προϊσταμένης μονῆς.

Ἄρθρον 76. Αἱ ἐπιτροπαὶ τῶν κοινοβιακῶν σκη- A τῶν σύγκεινται ἐκ τριῶν ἢ πέντε μελῶν, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης, ἡ δὲ ὑπηρεσία αὐτῶν διαρκεῖ ἐπὶ δύο ἔτη. Τῆς τριμελοῦς ἐπιτροπῆς τὸ ἓν ἢ τὰ δύο μέλη ἀντικαθίστανται καὶ ἀνανεοῦνται κατ' ἔτος, τῆς δὲ πενταμελοῦς, τὰ δύο ἢ τὰ τρία μέλη. Ἡ ἐκλογὴ τῶν μελῶν ἐνεργεῖται κατὰ τὴν ἀρχὴν ἑκάστου ἔτους κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· ὁ δικαῖος ὑποβάλλει τὰ ὀνόματα δώδεκα ἀδελφῶν ἐκ τῶν ἐναρετωτέρων, ἀρχαιοτέρων καὶ ἱκανωτέρων, ἐξ ὧν οἱ παρόντες ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει ἐκλέγουσι διὰ πλειοψηφίας καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας τὸν ἀναγκαῖον ἀριθμὸν τῶν προσώπων τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς συμπλήρωσιν τῆς τριμελοῦς ἢ πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς. Κατὰ τὸ πρῶτον ὅμως ἔτος ἐκ τῶν δώδεκα προσώπων, ἅπερ θὰ ὑποβάλῃ ὁ δικαῖος, ἐκλέγονται τρία ἢ πέντε μέλη καὶ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἔτους ἐκείνου ἐξάγονται διὰ κληρώσεως ἐνώπιον τῆς γενικῆς συνελεύσεως οἱ ἀποχωρήσοντες.

Ἄρθρον 77. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἐνεργεῖ ὑπὸ τὴν B ἐπιτήρησιν τοῦ δικαίου, κατέχει τὰς δύο κλεῖδας τοῦ ταμείου τῆς σκήτης καὶ τὰ τρία τεμάχια τῆς ἐκ τεσσάρων τμημάτων συγκειμένης σφραγῖδος, καὶ κρατεῖ τὰ λογιστικὰ βιβλία. Ἐπειδὴ δὲ ἅπαντα τὰ πολύτιμα πράγματα καὶ αἱ βιβλιοθῆκαι ὑπάγονται εἰς τὴν ἄμεσον αὐτῶν ἐπιτήρησιν, εἰσὶν ὑπεύθυνοι ὡς ἐκ τούτου ἀπέναντι τοῦ δικαίου καὶ ἁπάντων τῶν ἀδελφῶν.

Ἄρθρον 78. Τὸ ἓν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἔχον τὰ πρὸς τὴν γραμματείαν ἀπαιτούμενα προσόντα ἐκτελεῖ τὴν γραφικὴν ὑπηρεσίαν τῆς σκήτης, μὴ ἔχον δὲ τὰ προσόντα ταῦτα διορίζει γραφέα ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εὐθύνην, διατηροῦν τὸν τίτλον τοῦ γραμματέως.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τοῦ δικαίου καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἰδιορρύθμων σκητῶν καὶ περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων αὐτῶν.

Ἄρθρον 79. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν καλυβῶν τῶν ἰδιορ- C ρύθμων σκητῶν, οἱ γέροντες, συνέρχονται κατὰ τὸν ἀπρίλιον ἑκάστου ἔτους ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μᾶλλον ἡλικιωμένου ἐκ τῶν ἐχόντων τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως, παρόντος ἀντιπροσώπου τῆς προϊσταμένης μονῆς, καὶ διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ πλειοψηφίας προβαίνουσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν δικαίου, ἀνακοινοῦντες τὴν γινομένην ἐκλογὴν δι' ἐκθέσεως εἰς τὴν προϊσταμένην μονὴν ἵνα καταχωρηθῇ ἐν τῷ κώδικι τῆς μονῆς καὶ ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα διὰ τὸν κατὰ τὸ σύνηθες διορισμὸν καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ δικαίου· μεθ' ὃ ἡ μονὴ γνωστοποιεῖ τὸν διορισμὸν εἰς τὴν κοινότητα.

Ἄρθρον 80. Οἱ ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ἀναφερόμενοι ἐκλογεῖς προβαίνουσι κατόπιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 81. Ἡ ὑπηρεσία τοῦ τε δικαίου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς διαρκεῖ ἐπὶ ἓν μόνον ἔτος· οὐχ ἧττον δύνανται οὗτοι νὰ ἐκλεχθῶσι καὶ διὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος. D

Ἄρθρον 82. Ὁ δικαῖος ὀφείλει νὰ ἀποφασίζῃ ἐπὶ τῶν ὑφισταμένων ὑποθέσεων συσκεπτόμενος πάντοτε μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 83. Τρὶς τοῦ ἔτους συνέρχεται ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων γενικὴ συνέλευσις συγκειμένη ἐκ τῶν γερόντων, οἵτινες κατὰ τὴν πρώτην συνέλευσιν ἐκλέγουσι τὸν δικαῖον καὶ ἐπιθεωροῦσι καὶ ἐξελέγχουσι τοὺς ἐτησίους λογαριασμοὺς τῆς διαχειρίσεως τοῦ τε δικαίου καὶ τῆς βοηθούσης αὐτὸν ἐπιτροπῆς, κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς συνελεύσεις προβαίνουσιν εἰς τὴν διανομὴν τοῦ φόρου τοῦ ἀναφερομένου ἐν τοῖς 101 καὶ 105 ἄρθροις τοῦ κανονισμοῦ.

Ἄρθρον 84. Ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ δικαίου ἐπιθεωρηθῶσι καὶ ἐγκριθῶσιν οἱ ἐτήσιοι λογαριασμοὶ τῆς σκήτης, καταχωροῦνται εἰς τὸν γενικὸν κώδικα τῆς σκήτης, ὑπογραφόμενον ὑπὸ τοῦ δικαίου, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῆς λογιστικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐπικυρούμενον ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου μοναστηρίου.

Κεφάλαιον ια΄.

Περὶ τῶν κελλίων τῶν μοναχῶν.

Ἄρθρον 85. Ἐν ᾗ περιπτώσει γέρων τις τῶν κελλίων διαπράξῃ πρᾶξιν ἀντιβαίνουσαν πρὸς τὸ μοναχικὸν τάγμα καὶ ἐπιμένῃ εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ διαγωγήν, ἀφοῦ ἅπαξ καὶ δὶς τῷ γίνωσιν αἱ ἀναγκαῖαι παρατηρήσεις ὑπὸ τῆς προϊσταμένης μονῆς, δικάζεται πρωτοδίκως ἐνώπιον τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν ἐπιτρόπων τῆς μονῆς καὶ ἐφεσίμως ἐνώπιον τῆς κοινότητος, καὶ ἂν ἀποδειχθῇ ἔνοχος, ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ τιμήματος, ὅπερ κατέβαλε κατὰ τὸν εἰς χεῖρας αὐτοῦ δοθέντα ὑπὸ τοῦ μοναστηρίου τίτλον, ὅτε παρεχωρήθη καὶ παρεδόθη αὐτῷ τὸ κελλίον, τὰ δύο τρίτα ἀποδίδονται εἰς αὐτὸν ἀποπεμπόμενον καὶ ἐξαγόμενον τοῦ κελλίου, πληρωνόμενα ὑπὸ τοῦ πρώτου δοκίμου τοῦ ἔχοντος κατὰ τὸ ἔθιμον δικαίωμα ἐπ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ὁ ἀποπεμφθησόμενος εἶναι δόκιμος, ἀποδίδονται αὐτῷ μόνον τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα προκαταβολικῶς κατέβαλε κατὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὴν τάξιν τῶν μοναστηρίων.

Ἄρθρον 86. Οἱ ἐν τοῖς κελλίοις οἰκοῦντες μοναχοὶ ὀφείλουσι κατὰ πᾶσαν ἑορτὴν καὶ κυριακὴν νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὸ πλησίον κείμενον μοναστήριον καὶ συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ 132 ἄρθρου νὰ διδάσκωσι μαθήματα ἠθικὰ καὶ θρησκευτικά.

Ἄρθρον 87. Ἀποθνήσκοντος τοῦ γέροντος τοῦ κελλίου, ὁ ἀρχαιότερος τῶν δύο ὑποτακτικῶν αὐτοῦ πληρώνει τὸ τρίτον τοῦ ποσοῦ τοῦ τιμήματος τῆς ἀγορᾶς τοῦ κελλίου εἰς τὸ προϊστάμενον μοναστήριον καὶ οὕτω κέκτηται τὴν ἰδιότητα τοῦ γέροντος τοῦ κελλίου, δικαιούμενος νὰ προσλάβῃ παρ' αὐτῷ καὶ τρίτον πρόσωπον· ἀλλὰ διὰ νὰ καταχωρηθῇ τοῦτο εἰς τὸν τίτλον, ὅστις θὰ ἐγχειρισθῇ αὐτῷ, δέον νὰ γνωστοποιηθῇ εἰς τὸ μοναστήριον, εἰς ὃ ὑπάγεται τὸ κελλίον.

Ἄρθρον 88. Τῶν ὠφελειῶν, προσόδων καὶ προϊόντων τῶν κτημάτων τοῦ κελλίου ἀνηκουσῶν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ πρόσωπον εἰς ὃ παρεχωρήθη τὸ κελλίον, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν κτημάτων τούτων ἡ προϊσταμένη μονὴ δὲν δικαιοῦται νὰ ἀπαιτήσῃ τι.

Κεφάλαιον ιβ΄.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς κοινότητος καὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων αὐτῶν.

Ἄρθρον 89. Ἡ διοίκησις τοῦ ἁγίου ὄρους ἀνατίθεται εἰς τὸν ὑποδιοικητὴν τοῦ καζᾶ, ἡ δὲ κατὰ τὴν μοναχικὴν τάξιν διοίκησις εἰς τὴν κοινότητα (ναζιρλὲρ χεγετή).

Ἄρθρον 90. Ἡ κοινότης σύγκειται μετὰ τοῦ προέδρου αὐτῆς ἐκ τεσσάρων μελῶν διαμένουσα εἰς Καρυὰς καὶ συνεδριάζουσα ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ προέδρου ὀνομαζομένῳ πρωτάτῳ.

Ἄρθρον 91. Ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος ταύτης ἐκλέγεται κατὰ σειρὰν ὑπὸ τῶν ἀνέκαθεν κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν πρωτευόντων πέντε μοναστηρίων κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος προεδρεύει ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Λαύρας, κατὰ τὸ δεύτερον τοῦ Βατοπεδίου, κατὰ τὸ τρίτον τῶν Ἰβήρων, κατὰ τὸ τέταρτον τοῦ Χιλιανδαρίου καὶ κατὰ τὸ πέμπτον ὁ τοῦ Διονυσίου, τὰ δὲ λοιπὰ τρία μέλη τῆς κοινότητος ἐκλέγονται καὶ διορίζονται ἐπίσης ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα καὶ τὴν τάξιν τοῦ μοναστηρίου.

Ἄρθρον 92. Ἡ ὑπηρεσία τῶν μελῶν τῆς κοινότητος διαρκεῖ ἐπὶ ἓν ἔτος.

Ἄρθρον 93. Οἱ ὡς μέλη τῆς κοινότητος ἐκλεγόμενοι δέον νὰ μὴ ὦσι κακοήθεις, νὰ ἔχωσιν ἡλικίαν μεγαλειτέραν τῶν τριάκοντα πέντε ἐτῶν, νὰ ἔχωσιν ἐκκλησιαστικὰς γνώσεις, νὰ γινώσκωσι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, νὰ εἶναι πολύπειροι καὶ ἱκανοὶ

καὶ ἐν γένει νὰ ἔχωσιν ἱκανότητα καὶ δεξιότητα περὶ A τὴν διοίκησιν τῶν ὑποθέσεων.

Ἄρθρον 94. Ἅπαντα τὰ μοναστήρια τυγχάνουσιν ἰσοβάθμια, ἡ δὲ κατάταξις αὐτῶν ἱεραρχικῶς εἶναι μόνον τυπική, διὰ τοῦτο ἅπαντα τὰ μέλη τῆς κοινότητος εἶναι ἴσα· ἑπομένως κατὰ τὴν συζήτησιν καὶ τὴν γνωμοδότησιν ἅπαντες ἔχουσιν ἴσα δικαιώματα, ὁ δὲ πρόεδρος θεωρεῖται ὡς πρῶτος τῶν ἴσων αὐτῷ ἑτέρων μελῶν, ἀλλ' ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας ὑπερισχύει ἡ γνώμη πρὸς ἣν συντάσσεται ὁ πρόεδρος.

Ἄρθρον 95. Τὰ μέλη τῆς κοινότητος ἔχουσι καθῆκον καὶ δικαίωμα νὰ θεωρῶσι καὶ διοικῶσι τὰς ἐθνικάς των ὑποθέσεις κατὰ τὸ γενικὸν συμφέρον, ὀφείλοντες νὰ διεξάγωσι συμβιβαστικῶς τὰς περὶ τούτων ἀναφυομένας διαφοράς, καὶ ἐν περιπτώσει μὴ ἐπιτεύξεως συμβιβαστικῆς λύσεως, νὰ θεωρῶσι τὰς ὑφισταμένας ὑποθέσεις καὶ διενέξεις ἀμερολήπτως συμφώνως πρὸς τὸ δίκαιον, κρατοῦντες τακτικὰ B πρακτικὰ καὶ καταγράφοντες εὐκρινῶς τὰς ἀποφάσεις των.

Ἄρθρον 96. Ἀναφυομένης μεταξὺ δύο ἢ πολλῶν μοναστηρίων διαφωνίας, τὰ μέλη τῆς κοινότητος καταβάλλουσι πάντα ζῆλον καὶ πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως συμβιβάσωσιν αὐτήν, ἐν περιπτώσει δὲ ἀποτυχίας ἀναφέρουσι τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν σύναξιν (λόνδζα), ἵνα θεωρηθῇ αὕτη κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν τὴν γενησομένην μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς διαφορᾶς· ἐὰν δὲ καὶ ἐκεῖ δὲν κατορθωθῇ ἡ λύσις καὶ διευθέτησις αὐτῆς, παραπέμπεται ἡ ἐκδίκασις αὐτῆς εἰς τὸ πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄρθρον 97. Τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως παντὸς μοναστηρίου οὔσης ἀνεξαρτήτου, οὐδὲν δικαίωμα ἔχουσι τὰ μέλη τῆς κοινότητος νὰ ἐκτελῶσι πράξεις ἐπηρεαζούσας τὴν ἀνεξάρτητον ταύτην ἐσωτερικὴν διοίκησιν, ἢ νὰ κάμνωσι χρῆσιν καταναγκαστικῶν μέσων· ἀλλ' ἐν ᾗ περιπτώσει ἔν τινι μοναστηρίῳ C ἀναφυῇ διαφορὰ καὶ διχόνοια, καὶ ἀποταθῶσιν ἐπισήμως εἰς τὰ μέλη τῆς κοινότητος πρὸς ἄρσιν αὐτῆς, ἢ διαβιβασθῶσιν ἐπὶ τούτου διαταγαὶ εἰς αὐτὰ ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, τότε ἔχουσιν ἄδειαν πρὸς συνδιαλλαγὴν τῶν διαφερομένων νὰ ἐνεργήσωσι καὶ βοηθήσωσιν ἀμερολήπτως καὶ δικαίως.

Ἄρθρον 98. Ἐὰν μοναστήριόν τι προβῇ εἰς πράξεις ἐπιβλαβεῖς, εἴτε πρὸς ἑαυτό, εἴτε ἐν γένει εἰς τὰ πραγματικὰ συμφέροντα τοῦ ἁγίου ὄρους, τὰ μέλη τῆς κοινότητος ὀφείλουσι πάραυτα νὰ συγκαλῶσι τὴν σύναξιν, καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἐπέλθῃ ἀποτέλεσμά τι ἐκ τῶν διὰ μέσου αὐτῆς γενησομένων παρατηρήσεων καὶ ὑπομνήσεων, τὸ πρᾶγμα ἀμέσως ἀναφέρεται εἰς τὸ πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς παρακώλυσιν καὶ ἄρσιν τῆς ἐπιζημίου ἐκείνης πράξεως· ἄχρις οὗ δὲ ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου, λαμβάνονται ἐπιτοπίως καὶ κατεσπευσμένως D προφυλακτικὰ μέτρα.

Ἄρθρον 99. Ἡ κοινότης ὀφείλει νὰ συγκαλῇ ἐκτάκτως τὴν σύναξιν ἵνα συνδιασκέπτηται μετ' αὐτῆς καὶ ἀποφασίζῃ ἐκ συμφώνου, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης τῆς ὑποθέσεως, ὅταν ἀναφύωνται ἔκτακτα καὶ σπουδαῖα κατεπείγοντα ἀντικείμενα σχετικὰ πρὸς τὸ σύνολον τῶν μοναστηρίων· μετὰ δὲ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἀναγκαίων συνδιασκέψεων καὶ τὴν ὑπογραφὴν τῶν πρακτικῶν, τῶν περιεχόντων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποφάσεως, ὑφ' ἁπάντων τῶν παρευρεθέντων, διαλύεται ἡ συνέλευσις, ἐπανερχομένων πάντων εἰς τὰς μονὰς αὐτῶν.

Ἄρθρον 100. Τὸ δικαίωμα τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐν Καρυαῖς τοῦ ἁγίου ὄρους γενικοῦ ταμείου ἔχουσιν ἀποκλειστικῶς τέσσαρα μέλη τῆς κοινότητος ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν εὐθύνην, ὑποχρεούμενα κατὰ τὸ ἐν ἰσχύϊ ἔθιμον νὰ δίδωσι λογοδοσίαν εἰς τὴν σύναξιν κατὰ τὸν ἀπρίλιον ἑκάστου ἔτους.

Κεφάλαιον ιγ'.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῆς συνάξεως καὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων αὐτῶν.

Ἄρθρον 101. Ἡ σύναξις ἀπαρτίζεται ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν ἐν ἁγίῳ ὄρει κειμένων 20 μοναστηρίων, συνερχομένων δὶς τοῦ ἔτους ἐν Καρυαῖς. Ἡ πρώτη συνέλευσις γίνεται κατὰ τὸν ἰούνιον, καθ' ἣν ἐπιθεωροῦνται οἱ ἐτήσιοι λογαριασμοὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς κοινότητος καὶ διανέμεται ὁ πρῶτος μέγας φόρος ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῷ 105 ἄρθρῳ, κατὰ δὲ τὴν ἄλλην συνέλευσιν διανέμεται ἐπίσης ὁ μικρὸς δεύτερος φόρος. Ἀναφυομένων δὲ σπουδαίων ζητημάτων, ἐπιτρέπεται νὰ συνέρχηται ἐκτάκτως ὁσάκις προσκαλῆται ὑπὸ τῆς κοινότητος.

Ἄρθρον 102. Κατὰ πᾶσαν συνέλευσιν τῆς συνάξεως προεδρεύει ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ πρώτου κατὰ τὴν τάξιν μοναστηρίου τῆς Λαύρας, κωλυομένου δέ, τυχόν, τούτου προεδρεύει ὁ ἐπίτροπος τοῦ μοναστηρίου τοῦ κατόπιν ἐρχομένου κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. Ὁ χρόνος τῆς ὑπηρεσίας τῶν μελῶν τῆς συνελεύσεως διαρκεῖ ἐπὶ ἓν ἔτος, κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ ὁποίου ἀντ' αὐτῶν διορίζονται ἄλλοι.

Ἄρθρον 103. Ἅπαντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μοναστηρίων ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται ἡ σύναξις, εἰσὶν ἴσοι μεταξύ των ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα καὶ κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν ὑποθέσεων καὶ τὴν γνωμοδότησιν, τὸ δικαίωμά των εἶναι ἴσον. Ὁ πρόεδρος θεωρεῖται ὡς πρῶτος μεταξὺ τῶν ἴσων αὐτῷ μελῶν, ὑπερισχυούσης, ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας, τῆς γνώμης πρὸς ἣν συντάσσεται οὗτος.

Ἄρθρον 104. Οἱ εἰρημένοι εἴκοσι ἀντιπρόσωποι δέον νὰ ὦσι μοναχοὶ πεπαιδευμένοι, ἐνάρετοι, πεπειραμένοι καὶ νὰ γινώσκωσι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Αἱ συζητήσεις καὶ τὰ πρακτικὰ δέον ἐπίσης νὰ γίνωνται εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν.

Ἄρθρον 105. Ἡ φορολογία διαιρεῖται εἰς δύο εἴδη· ἡ μὲν συνίσταται εἰς μικρὸν φόρον, τουτέστι σχετικὸν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τοῖς μοναστηρίοις ὑπαρχόντων μοναχῶν, ἡ δὲ εἰς μέγαν φόρον, δηλαδὴ εἰς φόρον ὁριζόμενον ἐπὶ παντὸς μοναστηρίου. Ἡ εἰρημένη σύναξις κατὰ τὴν διανομὴν τῶν φορολογιῶν τούτων ἀποστέλλει ἀνὰ ἕνα λεπτομερῆ κατάλογον εἰς πᾶν μοναστήριον, περιέχοντα σαφῶς καὶ διακεκριμένως τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος τοῦ φόρου, ἵνα ἕκαστος μοναχός, εὑρισκόμενος ἐν μοναστηρίῳ καὶ σκήτῃ καὶ κελλίῳ καταβάλλῃ τὸ εἰς τὴν μερίδα αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ δίκαιον, ἀναλογοῦν ποσόν· ἕκαστον δὲ μοναστήριον ὀφείλει νὰ κοινοποιήσῃ ἀντίγραφον τοῦ καταλόγου τούτου εἰς τὰ εἰς αὐτὸ ὑπαγόμενα κελλία καὶ εἰς τὰς σκήτας ἵνα λάβωσι γνῶσιν αὐτοῦ.

Ἄρθρον 106. Διὰ τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ ἐξέλεγξιν τοῦ ἐτησίου λογαριασμοῦ τῆς κοινότητος, ἡ σύναξις συνέρχεται κατ' ἔτος διορίζουσα ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς πενταμελῆ ἐπιτροπήν, ἵνα ἐξελέγχῃ τοὺς λογαριασμοὺς τούτους. Ἡ δὲ ἐξελεγκτικὴ αὕτη ἐπιτροπὴ ἐκπληροῦσα τὰ καθήκοντά της συντάσσει καὶ ὑποβάλλει ἔκθεσιν, ἣν ἡ σύναξις ἐπικυροῖ μετὰ τῶν λεπτομερῶν λογαριασμῶν· μεθ' ὃ ἐγγράφεται εἰς τὸν κώδικα τὸν φυλαττόμενον ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ προέδρου.

Κεφάλαιον ιδ'.

Περὶ τῶν σφραγίδων τῆς κοινότητος, τῆς συνάξεως, τῶν μοναστηρίων καὶ σκητῶν καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπογραφῆς τῶν ὑπὸ τούτων ἐκδιδομένων ἐγγράφων καὶ τίτλων.

Ἄρθρον 107. Πᾶν μοναστήριον ὀφείλει νὰ ἔχῃ μίαν ἐπίσημον σφραγίδα διῃρημένην εἰς τέσσαρα τεμάχια, ἐξ ὧν τὸ ἓν μετὰ τῆς κλειδὸς εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ ἡγουμένου, τὰ δὲ λοιπὰ τρία διανέμονται μεταξύ των οἱ ἐπίτροποι συνερχόμενοι.

Ἄρθρον 108. Τῆς σφραγῖδος τῆς κοινότητος[1], συγκειμένης ἐκ τεσσάρων τεμαχίων, γίνεται χρῆσις ἐπὶ ἐγγράφων ἀναγομένων εἰς τὸ κοινόν, παρόντων δὲ τῶν τεσσάρων μελῶν τῶν κρατούντων τὰ τέσσαρα τεμάχια, συνενοῦνται ταῦτα καὶ ἀποτυποῦνται ἐπὶ τῶν ἐγγράφων· ἀκολούθως λαμβάνει ἕκαστος καὶ φυλάττει τὸ εἰς αὐτὸν ἀνῆκον τεμάχιον, τὸ δὲ ἐναπολειπόμενον ἓν τεμάχιον καὶ ἡ κλεὶς εὑρίσκεται παρὰ τῷ προέδρῳ τῆς κοινότητος.

Ἄρθρον 109. Πᾶν ἔγγραφον καὶ πᾶς τίτλος ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς κοινότητος καὶ τῆς συνάξεως δέον νὰ συντάσσηται ἑλληνιστί.

Ἄρθρον 110. Ἅπαντα τὰ ἔγγραφα καὶ γράμματα τὰ συντασσόμενα περὶ σπουδαίων ἀντικειμένων ὑπὸ τῆς συνάξεως καὶ ἀποστελλόμενα εἰς τὸ πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἢ δι' αὐτοῦ εἰς ἄλλο μέρος, δέον νὰ σφραγίζωνται κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν διὰ τῶν σφραγίδων ἁπασῶν τῶν μονῶν καὶ νὰ περιέχῃ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἐν τῇ συνάξει εὑρισκομένων ἀντιπροσώπων τῶν μοναστηρίων.

Ἄρθρον 111. Τὰ κοινὰ ἔγγραφα καὶ γράμματα, τὰ ἐκδιδόμενα καὶ σφραγιζόμενα ὑπὸ τῆς συνάξεως, δέον νὰ γράφωνται ἰδιοχείρως ὑφ' ἑνὸς μέλους καὶ νὰ φέρωσι τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ, καταργουμένου τοῦ μέχρι τοῦδε ἰσχύοντος συστήματος τοῦ νὰ ὑπογράφωνται διὰ τῆς φράσεως ἅπαντα τὰ μέλη τῆς συνελεύσεως. Ἡ μειοψηφία κατὰ τὰς συζητήσεις δικαιοῦται νὰ καταχωρῇ ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν πρακτικῶν τὴν γνώμην αὐτῆς μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν λόγων. Ὁ κανὼν οὗτος ἐφαρμόζεται ἀκριβῶς καὶ διὰ τὴν κοινότητα.

Ἄρθρον 112. Τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ οἱ τίτλοι τῶν σκητῶν καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν γραφόμενα γράμματα πρὸς τὸ ῥωμαϊκὸν πατριαρχεῖον, τὴν σύναξιν, τὴν κοινότητα καὶ τὴν προϊσταμένην μονήν, δέον νὰ συντάσσωνται ἑλληνιστὶ καὶ νὰ περιέχωσι τὰς ὑπογραφὰς τοῦ δικαίου καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 113. Ἐπίσης δέον νὰ συντάσσωνται ἑλληνιστὶ ἡ συνομολόγησις δανείου, ἡ παραχώρησις καλυβίου καὶ κελλίου, ἡ ἀνταλλαγὴ γαιῶν καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα τὰ ἐκδιδόμενα περὶ παρομοίων ἀντικειμένων.

Κεφάλαιον ιε'.

Περὶ δανείων ἐν γένει.

Ἄρθρον 114. Διὰ νὰ καταχωρηθῶσιν εἰς τὸ εἰδικὸν βιβλίον τῶν δανείων τὰ μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀνάγκης τῶν συνομολογηθησομένων δανείων ἐκδιδόμενα ὁμόλογα καὶ ἐπικυρωθῶσι ταῦτα ὑπὸ τῆς κοινότητος, οἱ δανείζοντες εἰς τὰ μοναστήρια καὶ τὰς σκήτας, ἢ εἰς τοὺς καλυβίτας καὶ κελλιώτας καὶ λοιποὺς μοναχοὺς ὑποχρεοῦνται νὰ προσαγάγωσι τὰ ὁμόλογα εἰς τὴν κοινότητα ἐντὸς τριάκοντα καὶ μιᾶς ἡμερῶν ἀπὸ τῆς χρονολογίας τῆς συντάξεως καὶ ἐκδόσεως αὐτῶν· ἑπομένως τὰ εἴτε ἐντός, εἴτε ἐκτὸς τοῦ ἁγίου ὄρους συντασσόμενα ὁμόλογα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐντὸς τῆς ῥηθείσης προθεσμίας δὲν ἐνηργήθη ἡ πρᾶξις αὐτή, θεωροῦνται ὡς ἄκυρα.

Ἄρθρον 115. Οὐδεὶς τῶν καλυβιτῶν καὶ κελλιωτῶν δύναται ἐπὶ ὑποθήκῃ τῆς καλύβης καὶ τοῦ κελλίου του νὰ δανεισθῇ χρήματα. Οἱ πράττοντες τοῦτο ἀποπέμπονται, ἡ δὲ γενομένη ὑποθήκη θεωρεῖται ὡς ἀνίσχυρος καὶ ἄκυρος.

Κεφάλαιον ις'.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς κληρονομίας τῶν μοναχῶν.

Ἄρθρον 116. Πᾶν πρόσωπον ἐπιθυμοῦν νὰ διαμένῃ διαρκῶς ἐν μοναστηρίῳ, ἀπαιτεῖται πρὸ τῆς δυνάμει ἐγγράφου ἐν τῷ μοναστηρίῳ εἰσόδου αὐτοῦ, νὰ χωρίσῃ καὶ διανείμῃ ὡς βούλεται ἅπασαν τὴν περιουσίαν του, ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ μὴ ἀφήσῃ τι

[1] Ἡ κοινότης αὕτη ὀνομάζεται καὶ *ἐπιστασία*.

A ἐκτός· μετὰ τὴν κατάταξιν ὅμως αὐτοῦ, ἡ περιουσία τῆς ὁποίας εἶναι κύριος ἀνήκει εἰς τὸ μοναστήριον. Αἱ δημόσιαι καὶ βακουφικαὶ ὅμως γαῖαι δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὴν περιουσίαν ὑπαγόμεναι εἰς τοὺς εἰδικοὺς νόμους καὶ κανονισμούς.

Ἄρθρον 117. Ἐὰν τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ὁ εἰσαχθησόμενος εἰς μοναστήριον μοναχός, ἵνα διαμείνῃ ἐν αὐτῷ διαρκῶς, παραχωρήσῃ εἰς μοναστήριον, εἶναι βεβαρημένα διὰ χρεῶν καὶ ὑποθήκης, τὸ δὲ χρέος ἐγνωστοποιήθη ἐγκαίρως εἰς τὸ μοναστήριον καὶ μετὰ τὴν ἐξέτασιν ἐγένετο παραδεκτόν, τὸ μοναστήριον ὀφείλει νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος τοῦτο. Ἀλλ' ἐὰν ὁ εἰς τὴν μονὴν εἰσαγόμενος ἀπέκρυψε τὰ χρέη του καὶ ἐξηπάτησε τὸ μοναστήριον, τοῦτο δὲν εἶναι ὑπεύθυνον διὰ τὸ χρέος καὶ ἀποδίδον τὰ δοθέντα πράγματα ἀποπέμπει τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον.

Ἄρθρον 118. Οὐδεὶς τῶν μοναχῶν τῶν κοινοβίων ἔχει ἰδίαν περιουσίαν. Ἐν τοῖς κατὰ τὸ σύστημα
B τοῦτο ἱδρυθεῖσι σωματείοις, πᾶν πρᾶγμα εἶναι κοινὸν μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ σωματείου. Πάσης ἐγκαταλειφθησομένης τυχὸν περιουσίας παντὸς ἐν γένει μοναχοῦ, ἀποθνήσκοντος εἴτε ἐντὸς τοῦ ἁγίου ὄρους εἴτε ἐκτός, κληρονόμος εἶναι τὸ μοναστήριον. Αἱ δημόσιοι καὶ βακουφικαὶ ὅμως γαῖαι, μὴ περιλαμβανόμεναι ἐν τῇ περιουσίᾳ, ὑπάγονται εἰς τοὺς εἰδικοὺς νόμους καὶ κανονισμούς.

Ἄρθρον 119. Ἐὰν παρατηρηθῇ ὅτι οἱοσδήποτε ἐκ τῶν μοναχῶν, μετὰ τὴν εἰς τὸ μοναστήριον κατάταξιν αὐτοῦ, ἤθελε μεταβιβάσῃ καὶ δώσῃ εἰς ἄλλον τὴν περιουσίαν του πρὸς ζημίαν τοῦ μοναστηρίου, οὗτος θεωρεῖται ὡς ἀναμιγνυόμενος εἰς ἱερὰ πράγματα (ἱερόσυλος) καὶ τιμωρεῖται οὕτω θρησκευτικῶς.

Ἄρθρον 120. Τὸ πρόσωπον, ὅπερ μετὰ τὴν εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα κατάταξιν αὐτοῦ γίνεται κύριος περιουσίας οἱασδήποτε, προερχομένης ἐκ κληρονομίας ἢ δωρεᾶς, δύναται μὲν νὰ διανείμῃ αὐτὴν ὡς βού-
C λεται, ἀλλ' ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ εἰς τὸ μοναστήριον τὸ ἓν τρίτον τῆς περιουσίας ταύτης, ὅπερ οὐδέποτε δύναται νὰ μεταβιβασθῇ καὶ δοθῇ εἰς ἄλλον.

Κεφάλαιον ιζ'.

Περὶ τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ ἁγίου ὄρους ἐκ τοῦ ῥωμαϊκοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν ἀμοιβαίων αὐτῶν σχέσεων.

Ἄρθρον 121. Πᾶν μοναστήριον, εἴτε κοινοβιακόν, εἴτε ἰδιόρρυθμον, δέον ἀνεξαιρέτως νὰ ἔχῃ ἐπίσημον τίτλον τοῦ πατριαρχείου σιγγίλιον καλούμενον.

Ἄρθρον 122. Πᾶσα ἐκλογὴ ἡγουμένου μοναστηρίου δέον, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ 21 ἄρθρου, νὰ ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου.

Ἄρθρον 123. Αἱ διαφοραὶ αἱ ἀναφυόμεναι μεταξὺ τῶν μοναχῶν ἢ μεταξὺ τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν, θεωροῦνται ὑπὸ τῶν σωματείων τῶν συνερχομένων ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ προέδρου
D τῆς κοινότητος ἐν ἁγίῳ ὄρει, δηλαδὴ τῆς κοινότητος (ἐπιστασίας) καὶ τῆς συνάξεως· μὴ λυομένη δὲ αὕτη, τῇ αἰτήσει τοῦ ἑνὸς τῶν διαδίκων, δικάζεται ἐνώπιον τοῦ πατριαρχείου κατ' ἔφεσιν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ 96 ἄρθρου τοῦ παρόντος κανονισμοῦ.

Ἄρθρον 124. Πρὸς λύσιν καὶ διευθέτησιν παντὸς ζητήματος καὶ ὑποθέσεως, ἥτις, καίπερ ἔχουσα ἀνάγκην ἐκδικάσεως, ἔμεινεν ἐκκρεμής, τῇ αἰτήσει τῆς συνάξεως ἢ τοῦ ἑνὸς τρίτου τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀποστέλλεται ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου εἰς τὸ ἅγιον ὄρος ἔξαρχος, δηλαδὴ εἰδικὸς ὑπάλληλος.

Ἄρθρον 125. Ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ σύναξις, καθ' ὑπέρβασιν τῶν καθηκόντων αὐτῆς, προβῇ εἰς πράξεις προκαλούσας ἀνησυχίας, ἢ συμβῶσι πράξεις ἀντιβαίνουσαι πρὸς τὸν παρόντα νόμον, ἕνεκεν τῆς ἀμελείας καὶ ἀμεριμνησίας αὐτῆς, συνάμα ἐὰν θεωρηθῇ ἀναγκαῖον, συνεπείᾳ δίκης δικαζομένης ἐνώπιον τοῦ πατριαρχείου μεταξὺ δύο προσώπων ἢ μονῶν, τὸ πατριαρχεῖον στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ

ἀποστέλλει ἐπίτηδες ἐξάρχους, οἵτινες ἀφικνούμενοι A εἰς τὸν τόπον προβαίνουσιν εἰς τὰς ἀναγκαίας ἐξετάσεις λαμβάνοντες πληροφορίας ἀμέσως εἴτε ἐκ τῆς μονῆς εἴτε ἐκ τῶν ἁρμοδίων μοναχῶν τῶν κατοικούντων ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει.

Ἄρθρον 126. Ὅταν παρατηρηθῇ ὅτι ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν προκύπτει ὠφέλεια μόνον ὑπέρ τινων ἀτόμων καὶ παραβλάπτονται οὕτω τὰ πραγματικὰ συμφέροντα τῆς μονῆς καὶ ὅτι ἡ σύναξις δὲν μεριμνᾷ περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς καταστάσεως ταύτης, τὸ πατριαρχεῖον προβαίνει εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καρπῶνται τὰ μοναστήρια τὰ προϊόντα τῶν κτημάτων των, χωρὶς νὰ προκαλῆται ὑπό τινος σπατάλη καὶ κατάχρησις.

Ἄρθρον 127. Πᾶσα αἴτησις ἀφορῶσα εἰς ὑποθέσεις τῶν μοναστηρίων τοῦ ἁγίου ὄρους καὶ ὑποβληθησομένη εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην δέον νὰ ἀνακοινοῦται διὰ τακρηρίου τοῦ πατριαρχείου κυροῦντος τὸ περι- B εχόμενον τῶν ἐγγράφων· οὐχ ἧττον ἐπιτρέπεται νὰ ὑποβάλλωσι τὰ μοναστήρια ἐν ἀνάγκῃ ἀναφορὰς ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν.

Ἄρθρον 128. Ὅταν δεήσῃ δι' ὑποθέσεις τῶν μοναστηρίων νὰ ἀποσταλῇ ἐπισήμως μοναχός τις εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, ἀπαιτεῖται κατὰ πρῶτον νὰ ἐφοδιασθῇ οὗτος δι' ἀδείας καὶ συστατικῶν τοῦ πατριαρχείου.

Κεφάλαιον ιθ'.

Γενικαὶ διατάξεις.

Ἄρθρον 129. Τὰ μοναστήρια τοῦ ἁγίου ὄρους πρὸς εὐχερῆ διεκπεραίωσιν τῶν ὑφισταμένων ὑποθέσεων ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διορίσωσιν ἐκ συμφώνου ἐν μὲν τῇ Κωνσταντινουπόλει δύο, ἐν δὲ τῇ Θεσσαλονίκῃ ἕνα ἀντιπρόσωπον.

Ἄρθρον 130. Οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι δέον νὰ ὦσιν οἱ μᾶλλον πολύπειροι καὶ ἱκανοὶ τῶν μοναχῶν τοῦ ἁγίου ὄρους καὶ ἡ ἐντολὴ αὐτῶν νὰ ἀναφέρηται διὰ C συστατικῆς φερούσης τὰς σφραγῖδας ἁπασῶν τῶν μονῶν.

Ἄρθρον 131. Εἰς τὴν μοναχικὴν σχολὴν τὴν νεωστὶ συστηθησομένην ἐν Καρυαῖς τοῦ ἁγίου ὄρους ἕκαστον μοναστήριον ὀφείλει, ἀναλόγως τῶν προσόδων καὶ τῆς δυνάμεώς του, ν' ἀποστείλῃ κατάλληλον ἀριθμὸν μοναχῶν διὰ νὰ ἐκπαιδευθῶσιν ἐπιστημονικῶς καὶ κατόπιν χρησιμεύσωσιν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν μοναστηρίων.

Ἄρθρον 132. Ἅπαντες οἱ μοναχοὶ πάσης μονῆς κατὰ τὰς κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς ὀφείλουσι νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ φοιτῶσιν εἰς τὰς περὶ δογμάτων, ἠθικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας διδασκαλίας, τὰς ἀπαγγελθησομένας κατὰ τὸ συνταχθησόμενον πρόγραμμα.

Ἄρθρον 133. Ἀπαγορεύεται νὰ παρατίθενται ἰδιαίτεραι τράπεζαι ἐν τοῖς κοινοβιακοῖς μοναστηρίοις, ὑποχρεουμένων ἁπάντων τῶν ἐν αὐτοῖς ἀδελφῶν νὰ D συντρώγωσιν ἐν τῇ κοινῇ τραπέζῃ, ἐξαιρέσει τῶν λίαν προβεβηκότων καὶ τῶν ἀσθενῶν, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἡγουμένου.

Ἄρθρον 134. Τὸ πρόσωπον, εἴτε ἐκ τῶν ρωμαίων, εἴτε ἄλλου θρησκεύματος, τὸ εἰσελευσόμενον λόγῳ περιηγήσεως εἰς μοναστήριον, ὀφείλει κατὰ πρῶτον νὰ μεταβῇ εἰς τὸ μέρος ἔνθα εὑρίσκεται ἡ κοινότης καὶ λάβῃ τὸ ἐπὶ τούτου ἀπαιτούμενον συστατικόν· ἄνευ τῆς διατυπώσεως ταύτης οὐδεὶς γίνεται παραδεκτὸς εἰς μοναστήριον, ἐξαιρουμένων τῶν προσκυνητῶν.

Ἄρθρον 135. Οὐδεὶς λαϊκὸς ἐπιτρέπεται ἄνευ ὑποθέσεως ἢ νομίμου λόγου νὰ διαμείνῃ ἐν ἁγίῳ ὄρει πλέον τῶν δύο μηνῶν καὶ ἐν ἑνὶ μοναστηρίῳ πέραν τῶν δέκα πέντε ἡμερῶν.

Ἄρθρον 136. Ἐὰν ἀποθάνῃ λαϊκός τις κατὰ τὴν προσωρινὴν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει διαμονήν του καὶ τυχὸν ἐγκαταλείψῃ κληρονομίαν, αὕτη δίδοται παρὰ χρῆμα ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς καὶ τῆς κοινότητος εἰς τὴν τοπικὴν ἀρχὴν ὅπως δοθῇ εἰς τοὺς κληρονόμους του.

Ἄρθρον 137. Ἐὰν εὑρεθῇ τις ἐκ τῶν μοναχῶν τῶν εὑρισκομένων ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει ἔχων ἐναντία τῆς ἐκκλησίας τοῦ πατριαρχείου φρονήματα καὶ ῥαδιουργῶν διεγείρῃ τοὺς ἄλλους ὅπως ἀπειθήσωσιν, ὀφείλει ἡ κοινότης (ἐπιστασία) νὰ γνωστοποιήσῃ εὐθὺς τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου ἐκείνου εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Τῆς κοινότητος ἀδιαφορούσης καὶ παραμελούσης τοῦτο, τὸ πατριαρχεῖον αὐτοδικαίως καὶ ἄνευ ἀναβολῆς ἐκτελεῖ τὰ δέοντα.

Ἄρθρον 138. Ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς ἡ εἰς ἅγιον ὄρος ὑπὸ μοναχῶν ἢ λαϊκῶν εἰσαγωγὴ καὶ πώλησις λόγῳ ἐμπορίου κομβολογίων, σταυρῶν, εἰκόνων, ξυλογραφιῶν καὶ τούτοις παρομοίων, καὶ παντὸς εἴδους θρησκευτικῶν τεχνουργημάτων μὴ κατεργασθέντων ἐν ἁγίῳ ὄρει.

Ἄρθρον 139. Οὐδεὶς λαϊκὸς ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ κατασκευάσῃ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει κομβολόγια, σταυρούς, εἰκόνας καὶ ἄλλα παραπλήσια τεχνουργήματα, κατασκευαζόμενα συνήθως ὑπὸ τῶν μοναχῶν τοῦ ἁγίου ὄρους.

Ἄρθρον 140. Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἵδρυσις ἐργαστηρίου ἐν ταῖς Καρυαῖς, ἐκτὸς τῶν καταστημάτων τῶν ὡρισμένων πρὸς πώλησιν τῶν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν μοναχῶν ἀπαιτουμένων πραγμάτων καὶ τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει κατασκευαζομένων εἰκόνων, σταυρῶν καὶ τῶν παραπλησίων τεχνουργημάτων, καὶ ξενοδοχείου μετὰ μαγειρείου ἀναγκαιοῦντος διὰ τοὺς ξένους.

Ἄρθρον 141. Ὁ μοναχὸς ὁ ἀγοράσας κελλίον ἢ καλύβην ὑποχρεοῦται ἐφ' ὅρου ζωῆς νὰ ζῇ ἐν αὐτῇ, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του διαδέχονται αὐτὸν οἱ δικαιούμενοι κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ 37 ἄρθρου. Ἀλλ' ἐὰν οὗτος ἐπιμένῃ νὰ ἀποχωρισθῇ ἀφεύκτως τῆς καλύβης ἢ τοῦ κελλίου, τότε τὰ μέρη ταῦτα περιέρχονται εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ μοναστηρίου εἰς ὃ ὑπάγονται· ἐπιστρέφονται δὲ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ μοναστηρίου μόνον τὰ δύο τρίτα τῶν προηγουμένως ληφθέντων χρημάτων καὶ τὸ ἐναπολειπόμενον ἓν τρίτον κρατεῖται πρὸς ὄφελος τῶν ὑποτακτικῶν αὐτοῦ μοναχῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐάν τις θέλῃ νὰ μείνῃ ἐν τῇ καλύβῃ καὶ τῷ κελλίῳ προτιμώμενος τῶν λοιπῶν, ὀφείλει νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ μοναστήριον μόνον τὰ δύο τρίτα τῆς ἀξίας αὐτοῦ ὡς τέλος μεταβιβάσεως.

Ἄρθρον 142. Ἀποθνήσκοντος γέροντος καλυβίτου καὶ κελλιώτου, ὁ ὑποτακτικὸς αὐτοῦ δόκιμος μὴ ἔχων ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν, ὀφείλει νὰ προσλάβῃ παρ' αὐτῷ ἕτερον μοναχὸν μᾶλλον ἡλικιωμένον διὰ νὰ διεκπεραιοῖ τὰς ἐργασίας τῆς καλύβης καὶ τοῦ κελλίου, ἄχρις οὗ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν. Ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει οὗτος δὲν ὑποτάσσεται οἰκειοθελῶς εἰς τὸν κανόνα τοῦτον, τὸ μοναστήριον εἰς ὃ ὑπάγεται ἡ καλύβη αὕτη καὶ τὸ κελλίον δέον νὰ ἀποστείλῃ ἐπισήμως ὡς ἀντιπρόσωπον μοναχὸν ὑπερβάντα τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ἄρθρον 143. Τὸν καλυβίτην καὶ κελλιώτην ἢ ἐρημίτην γηράσαντα, μὴ ἔχοντα παρ' αὐτῷ δόκιμον καὶ μὴ δυνάμενον νὰ προσπορίζηται τὰ πρὸς ζωάρκειαν, παραλαμβάνουσι τὰ μοναστήρια εἰς ἃ ὑπάγονται τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ ὀφείλουσι νὰ διατρέφωσι καὶ περιθάλπωσι μετὰ τῶν λοιπῶν μοναχῶν.

Ἄρθρον 144. Ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς τοῦ λοιποῦ ἡ χρῆσις ἐγγράφων γνωστῶν ἐν ἁγίῳ ὄρει ὑπὸ τὸ ὄνομα λευκῶν, φερόντων τὴν σφραγῖδα τοῦ μοναστηρίου καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἡγουμένου ἢ καὶ τῶν ἐπιτρόπων· οἱ παραβαίνοντες τὸν κανόνα τοῦτον ἡγούμενοι καὶ ἐπίτροποι παύονται παραχρῆμα τῆς ὑπηρεσίας των καὶ συνάμα θεωροῦνται ὡς ἄκυρα τὰ γραφέντα ἐπὶ τοιούτων ἐγγράφων. Ἐὰν δὲ ὁ ἐκ τοιαύτης πράξεως ὠφεληθησόμενος τυγχάνῃ μοναχὸς τοῦ ἁγίου ὄρους, ἐκτὸς τῆς ἀκυρώσεως τῆς πράξεως ἐκείνης, ἐπιπλήττεται καὶ παιδεύεται αὐστηρῶς.

Ἄρθρον 145. Ἡ ἐκδίκασις τῶν ἐκ τοιούτων λευκῶν ἐγγράφων πηγαζουσῶν ἀγωγῶν καὶ ἡ ἐπ' αὐτῶν ἔκδοσις ἀποφάσεως ὑπάγεται πρωτοδίκως μὲν εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῆς κοινότητος τοῦ ἁγίου ὄρους, ἐφεσίμως δὲ εἰς τὴν τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.

Εἰδικὰ ἄρθρα.

Ἄρθρον 146. Ἐπειδὴ οἱ ἀλλοδαποὶ οἱ μεταβάντες εἰς τὸ ἅγιον ὄρος καὶ καταταχθέντες εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα, θεωροῦνται ἀνέκαθεν ὡς ὑπήκοοι ὀθωμανοί, πᾶν μοναστήριον ὀφείλει, ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν κατάλογον τῆς σκήτης, νὰ συντάξῃ εἰς διπλοῦν κατάλογον περιέχοντα τὰ ὀνόματα τῶν ὑπαρχόντων ἤδη τοιούτων ἐν ταῖς σκήταις, τοῖς κελλίοις καὶ τοῖς ἀναχωρητηρίοις καὶ ἐσφραγισμένον τῇ σφραγῖδι τοῦ μοναστηρίου καὶ ν' ἀποστέλλῃ τὸν μὲν ἕνα κατάλογον εἰς τὸν ὑποδιοικητὴν τοῦ τόπου, τὸν δὲ ἕτερον εἰς τὴν κοινότητα, διὰ νὰ φυλαχθῇ ἐν τοῖς τοπικοῖς ἀρχείοις, συνάμα δὲ νὰ λάβῃ καὶ παραδώσῃ εἰς τὴν τοπικὴν ἀρχὴν τὰ εἰς B χεῖρας αὐτῶν μείναντα διαβατήρια, ἐὰν ὑπάρχωσι τοιαῦτα. Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μοναχοὶ οἱ μὴ ὑπείκοντες εἰς τὴν τάξιν ταύτην, ἀποστέλλονται εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν.

Ἄρθρον 147. Μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ παρόντος κανονισμοῦ ἡ κοινότης ὀφείλει νὰ καταγράψῃ τὸν πραγματικὸν πληθυσμὸν πάντων τῶν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει ὑπαρχόντων μοναχῶν, ἀποστέλλουσα ἀντίγραφον τοῦ οὕτω συνταχθησομένου βιβλίου τῶν ὀνομάτων αὐτῶν εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Ὁ φόρος καὶ αἱ λοιπαὶ φορολογίαι δέον νὰ ἐπιβάλλωνται καὶ διανέμωνται ἐπὶ τῶν μοναστηρίων, τῶν σκητῶν καὶ τῶν κελλίων, συμφώνως πρὸς τὸ δίκαιον καὶ τὴν καταγραφὴν ταύτην, ἐνεργουμένων ἅπαξ κατὰ πενταετίαν ἐκ νέου, καὶ ἀποστελλομένου εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἐπικεκυρωμένου ἀντιγράφου.

Ἄρθρον 148. Ἅμα ὡς ἐφαρμοσθῇ ὁ παρὼν νόμος, ἡ σύναξις ὀφείλει νὰ μετατρέψῃ τὸ ἐν Καρυαῖς ὑπάρχον σχολεῖον τοῦ Ἄθω εἰς ἱερατικὴν σχολήν, ἔνθα θὰ διδάσκωνται ἐκτὸς τῶν θρησκευτικῶν καὶ C λοιπῶν μαθημάτων ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσική, ἡ ζωγραφική, ἡ γλυπτικὴ καὶ ἁγιογραφία. Αἱ δαπάναι τῆς σχολῆς ταύτης πληρώνονται ἐπιτοπίως ἀπὸ κοινοῦ, ἀποστελλομένων εἰς αὐτὴν μαθητῶν ὑποχρεωτικῶς μὲν ἐκ τῶν μοναστηρίων καὶ σκητῶν, ἵνα χρησιμεύσωσι κατόπιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν μονῶν, προαιρετικῶς δὲ ὑπὸ τῶν κελλιωτῶν, ἐκτελουμένων τῶν δεόντων διὰ τὴν σχολὴν ταύτην κατὰ τοὺς ὑφισταμένους κανονισμούς.

Ἄρθρον 149. Ἡ σύναξις ὀφείλει νὰ ἱδρύσῃ ἐν Καρυαῖς κατὰ τοὺς ὑφισταμένους κανονισμοὺς κοινὸν νοσοκομεῖον μετὰ φαρμακείου, ὧν αἱ δαπάναι γενή-A σονται τῇ συνδρομῇ πάντων τῶν μοναστηρίων. Τὸ νοσοκομεῖον τοῦτο ἐφορευόμενον ὑπὸ τῆς κοινότητος καὶ διευθυνόμενον ὑπὸ ἱκανοῦ ἰατροῦ, δέον νὰ περιέχῃ ἐπαρκεῖς κλίνας πρὸς θεραπείαν τῶν ἐν Καρυαῖς καὶ τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ ἁγίου ὄρους ἀσθενούντων μοναχῶν καὶ ξένων.

Ἄρθρον 150. Ἐντὸς ἓξ μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ παρόντος κανονισμοῦ, ἡ κοινότης ὀφείλει νὰ συντάξῃ λεπτομερῆ κατάλογον περιέχοντα τὰ εἰς ἓν ἕκαστον τῶν μοναστηρίων ὑπάρχοντα ἔντυπα καὶ χειρόγραφα βιβλία, τὰ πολύτιμα πράγματα καὶ λοιπὰ κινητά. Ἡ διατύπωσις αὕτη ἐνεργηθήσεται ἀπαραλλάκτως καὶ ἐν ταῖς σκήταις διὰ τῶν ὑπὸ τῶν μοναστηρίων ἀποσταλησομένων ἀντιπροσώπων. Ἀνὰ ἓν ἀντίγραφον τοῦ λεπτομεροῦς τούτου καταλόγου ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς συνάξεως, φυλάττεται ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ προέδρου τῆς κοινότητος, ἕτερον δὲ ἐπικεκυρωμένον ἀποσταλήσεται εἰς τὸ πατριαρχεῖον, B ἐπαναλαμβανομένης τῆς καταγραφῆς ταύτης ἅπαξ κατὰ ἑπταετίαν.

Ἄρθρον 151. Ἡ σύναξις ὀφείλει νὰ λάβῃ ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν τὸ ζήτημα τοῦ τρόπου τῆς πληρωμῆς τῶν χρεῶν, εἰς ἃ περιέπεσαν μοναστήριά τινα καὶ ἀναζητήσῃ ἄνευ ἀναβολῆς τὴν θεραπείαν, ὑποβάλλουσα εἰς τὸ πατριαρχεῖον τὰς ἐπὶ τούτου σκέψεις αὐτῆς καὶ τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ κατάλληλα, διὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων.

Ἄρθρον 152. Ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ παρόντος κανονισμοῦ ἡ σύναξις ὀφείλει κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς συνεδρίασιν καὶ κατόπιν ἐπίσης ἅπαξ κατὰ πενταετίαν νὰ ὁρίσῃ κατὰ τὸ ἄρθρον 7 τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν ἑκάστῃ μονῇ καὶ σκήτῃ παραληφθησομένων μοναχῶν.

Ἄρθρον 153. Οἱ ἐν τοῖς μοναστηρίοις εὑρισκόμενοι ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ μεταβαίνοντες εἰς ἄλλον τόπον λαμβάνουσι διαβατήριον κατὰ τὴν τάξιν· τοῦ λοιποῦ δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδόν των, ἂν δὲν παρουσιασθῶσιν C εἰς τὴν τοπικὴν ἀρχὴν καὶ λάβωσι τεζκιρὲ ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν ἡγούμενον τοῦ μοναστηρίου ἢ τοὺς ἐπιτρόπους, δὲν θὰ γίνωνται παραδεκτοί.

Ἐπίλογος.

Τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἀφορῶντος εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῶν ἐν ἁγίῳ ὄρει μοναστηρίων καὶ τῶν προσαρτημάτων αὐτῶν, τὰ περὶ τῶν διοικητικῶν, δικαστικῶν καὶ ἀστυνομικῶν πράξεων καθήκοντα τῆς τοπικῆς ἀρχῆς ἐκτελοῦνται ἀπεριορίστως κατὰ τοὺς ὑφισταμένους νόμους καὶ κανονισμοὺς καὶ τὰς εἰδικὰς ὁδηγίας καὶ διαταγάς.

Τῇ 20 ζηλχητσὲ 1294.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA AD CREANDUM NOVUM PATRIARCHAM
1878 octobris 4/16.

Ioachim II patriarcha Constantinopolitanus, qui D summam hanc dignitatem adeptus fuerat die 23 novembris/5 decembris 1873, ut alibi dictum est, in tomo scilicet XLII, col. 970, cum mortem oppetiisset vespertinis horis diei 4/16 augusti 1878 in insula Chalce, de eligendo successore mox cogitatum est. Atque imprimis, pro more recepto, vicarius seu locum tenens designatus est die 7/19 eiusdem mensis Agathangelus metropolita Ephesinus; deinde, adscitis e diversis dioecesibus deputatis, prior electorum congressus in aedibus patriarchalibus habitus est die 29 septembris/11 octobris, posterior vero die 4/16 octobris, in quo patriarcha renuntiatus est Ioachim metropolita Thessalonicensis, qui Constantinopolim appulit sua munia obiturus die 25 octobris/6 novembris eiusdem anni. Ubi sedem patriarchalem occupavit, litteras ad singulas dioeceses et ad alias autocephalas ecclesias misit, quas referre non vacat, cum fere eaedem sint ac illae quas iam dedimus in citato tomo XLII, col. 969-92.

CONVENTUS
NATIONALIS CONSTANTINOPOLI A GRAECIS HABITUS
ad reformanda generalia totius gentis statuta
1879 ianuarii 12/24.

Quemadmodum in tomo XLII, col. 957-70, acta evulgavimus ad conventum nationalem pertinentia, qui Constantinopoli habitus est a mense octobri 1872 ad mensem februarii proxime insequentis anni 1873,

quippe quae non parum conducerent ad illustrandas A res ecclesiae graecae in imperio turcico constitutae; ita etiam nonnulla referre iuvat de altero conventu, quem anno 1879 congregavit Ioachim patriarcha, ut opus septem abhinc annos inceptum tandem aliquando, Deo bene iuvante, absolveretur. Spem a summo ecclesiae graecae hierarcha conceptam fefellit quidem eventus; ex his tamen, quae viris deputatis ingenue ille proposuit, multa habentur lectu et scitu omnino digna, atque ideo in nostrum opus recipienda.

1.

IOACHIM PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANUS IUBET CONVENTUM NATIONALEM ITERUM CONGREGARI

1878 decembris 29/1879 ianuarii 10.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἅμα τῇ θείῳ ἐλέει ἀποκαταστάσει ἡμῶν ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν ἀποστολικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον, ἓν τῶν κυριωτέρων ἡμῶν μελημάτων ἔχοντες τὴν ἐπανάληψιν τῆς πρὸ πολλοῦ ἀνασταλείσης, οὐκ οἴδαμεν ὅπως, ἀναθεωρήσεως τῶν ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμῶν καὶ τὴν ταχεῖαν ὅσον ἔνεστιν B ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου τούτου, διότι, μεθ' ὅσην καὶ ἂν ἔχωμεν εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν ἵνα ἐργαζώμεθα ὑπὸ τὸν κείμενον νόμον, γνωστὸν τυγχάνει ὅτι ὁ νόμος οὗτός ἐστιν ἐν πολλοῖς ἐλλιπὴς καὶ δυσχερὴς ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ, ὅπερ κατεδείχθη ἐξ ὑπαρχῆς, καθυπεβάλομεν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων σπουδαίων ἀντικειμένων καὶ τοῦτο ὑπὸ τὴν σύσκεψιν τῶν περὶ ἡμᾶς δύο σωμάτων, τῆς τε ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα μετὰ ὥριμον καὶ ἐμβριθῆ συζήτησιν ἀπεφήναντο ὅπως ἡ πρὸ τριῶν περίπου ἐτῶν διακόψασα τὰς ἐργασίας αὐτῆς ἐθνοσυνέλευσις προσκληθῇ ἵνα συνεχίσασα ταύτας ἐπισπεύσῃ τὸ ἀνατεθὲν αὐτῇ ἔργον τῆς ἀναθεωρήσεως, ὡς εἴρηται, τῶν ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμῶν καὶ ἀνέθεντο ἡμῖν τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων, διὰ ταῦτα ὁρίσαντες αὖθις ἡμέραν τῶν συνεδριάσεων τῆς ἐθνοσυνελεύσεως ἑκάστην παρασκευὴν καὶ πρὸς ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς τὴν ια' τοῦ προσεχοῦς ἰανουαρίου μηνός, εἰδοποιοῦμεν ἀπὸ τοῦδε καὶ τῇ περισπουδάστῳ ἡμῖν αὐτῆς... ὡς ἀντιπροσώπῳ τῆς ἐπαρχίας... ὅπως ἔλθῃ ἐξ ἅπαντος κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν καὶ ὥραν, 6 τουρκιστί, ἐξακολουθοῦσα ὁμοίως ἵνα ἔρχηται τακτικῶς κατὰ πᾶσαν παρασκευὴν καὶ διὰ τοῦ ζήλου, τῆς φρονήσεως καὶ τῶν φώτων αὐτῆς συντελέσῃ ἅμα μὲν εἰς τὴν δέουσαν τακτοποίησιν καὶ διόρθωσιν τῶν κειμένων νόμων, ἅμα δὲ εἰς τὴν ταχεῖαν ἀποπεράτωσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Εἶεν δὲ τὰ ἔτη αὐτῆς θεόθεν ὅ τι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ εὐφρόσυνα.

,αωοη', δεκεμβρίου κθ'.

2.

CONCIO A IOACHIM PATRIARCHA HABITA IN APERIENDO CONVENTU NATIONALI*

1879 ianuarii 12/24.

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ ἔντιμοι τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ ἀντιπρόσωποι.

Μετὰ τὴν θείῳ ἐλέει καὶ ἐπιεικεῖ τῶν ἁγίων C ἀρχιερέων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ ψήφῳ ἀνάρρησιν ἡμῶν ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον τοῦτον ἀποστολικὸν καὶ οἰκουμενικὸν πατριαρχικὸν θρόνον, καθῆκον ἡμῶν ἐκ τῶν πρώτων ἡγησάμεθα ἵν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας διοικητικὸν σύστημα, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1861 διακυμαίνεται, οὕτως εἰπεῖν, ὁτὲ μὲν ἀτελῶς ἐφαρμοζόμενον, ὁτὲ δὲ ὡς ὅλως ἄχρηστον ἀποκηρυσσόμενον.

Τὸ ἔργον τοίνυν τῆς ἐπὶ ἑξαετίαν ὅλην ἀτελεσφόρως ἐργασθείσης ἐντίμου τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀντιπροσωπείας διεξελθόντες, καὶ ἔνθεν μὲν τὴν ἀτέλειαν αὐτοῦ, ἐν μέρει δὲ καὶ τὸ δυσχερὲς τῆς ἐφαρμογῆς, ἔνθεν δὲ τὸ ἐπεῖγον τῆς τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων διακανονίσεως καὶ νομοθετήσεως κατιδόντες, ἔγνωμεν τὴν ἀνάγκην τῆς τῶν ἐντίμων ἀντιπροσώπων προσκλήσεως, ἀνεκοινώσαμεν τὴν γνώμην ἡμῶν τῇ τε ἱερᾷ συνόδῳ καὶ τῷ διαρκεῖ ἐθνικῷ μικτῷ συμ- D βουλίῳ καὶ τῇ κοινῇ αὐτῶν ἀποφάσει προσεκαλέσαμεν ὑμᾶς, εὐσεβῆ τῆς ἐκκλησίας καὶ ποθεινότατα τέκνα, καὶ πρὸς συνέχισιν τοῦ ἔργου, ὅπερ πάνυ φιλοχρίστως ἀνεδέξασθε.

Ὁ βίος τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς διατελοῦντος χριστεπωνύμου πληρώματος, σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ προσφιλῆ ἡμῶν τέκνα, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐθνικῶν κληθέντων κανονισμῶν, ἀποτελεῖ τὸ ζοφερώτερον καὶ θλιβερώτερον μέρος τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Πολλαὶ καὶ μεγάλαι κατὰ τὸ εἰκοσαετὲς τοῦτο διάστημα ἐγεννήθησαν αὐτῇ ἀθεράπευτοι πληγαί, πολλὰ δὲ τὴν μητρικὴν αὐτῆς καρδίαν καιρίως ἔπληξαν. Καὶ τίνα μὲν τὰ τὴν καρδίαν αὐτῆς πληξάντα ἢ τί ἔδει γενέσθαι διὰ τὴν τῶν οὐχὶ καλῶς κειμένων διόρθωσιν, ἢ τίνες οἱ τῶν ἀλλεπαλλήλων αὐτῆς συμφορῶν αἴτιοι, ἄσκοπον καὶ μάταιον εἰπεῖν περὶ τούτων, καθόσον οὐχὶ ἡ τῶν κακῶς γενομένων ἢ κειμένων ἀφήγησις θέλει ἐπιφέρει τὴν διόρθωσιν καὶ σωτηρίαν, ἀλλ' ἡ τῶν ἰδίων ἡμῶν σφαλμάτων ἐπίγνωσις καὶ ἡ τοῦ ἐπιβαλλομένου ἡμῖν ἐν γένει καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ ἰδίᾳ ἱεροῦ ὑπὲρ τῆς πολυτλήμονος ἡμῶν μητρὸς ἐκκλησίας καὶ τοῦ εὐσεβοῦς γένους καθήκοντος εὐσυνείδητος ἐκτέλεσις.

Πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἡμῶν αἱ πληγαί, ὦ γεραροὶ ἱεράρχαι, ἀδελφοὶ καὶ τρισπόθητα τέκνα, πολλαὶ καὶ μεγάλαι αἱ συμφοραὶ καὶ ἀνάγκαι, πολλαὶ καὶ μεγάλαι αἱ ἀπαιτήσεις, πολλὰ καὶ μεγάλα τὰ συντόνου διαρρυθμίσεως καὶ διορθώσεως χρήζοντα, ἐν ἑνὶ λόγῳ, τὸ σύνολον τῶν καθ' ἡμᾶς αὐτὸ τοῦτο χάος, ἀποσύνθεσις, παρακμή. Ὁμολογουμένως πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς χρήζουσι διορθώσεως ῥιζικῆς, ἀπαιτούσης πολλὰ καὶ διάφορα μέσα, ἐφ' ᾧ καὶ στιγμιαίαν τινὰ ἀπενθάρρυνσιν προξενοῦσι τῷ βαθέως περὶ αὐτῶν διαλογιζομένῳ· ἀλλὰ καίπερ τοιαύτης οὔσης τῆς τῶν ἡμετέρων καταστάσεως, ὅπερ μετὰ θλίψεως λέγομεν, οὐδόλως πρέπει ἵνα ἀπενθαρρυνθῶμεν καὶ ἀποδυσπετήσωμεν, οὐδ' ἀποκαμεῖν πρέπει, οὐχ οὕτω γὰρ ἁρμόζει ἐκκλησίᾳ γεραρᾷ καὶ ἀρχαιοτάτῃ καὶ λαμπρότατον ἐχούσῃ παρελθὸν καὶ λαῷ εὐσεβεῖ καὶ ὑπερενδόξῳ. Ἀλλ' ὀφείλομεν πάντες, κλῆρός τε καὶ λαός, τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποδυθέντες, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθεῖν καὶ ἐργασθῆναι, οὐχὶ μάταια ματαίως ἐπιδιώκοντες, ἢ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ ἀρέσκειαν ματαιολογοῦντες, ἢ ἐξ ἀγνοίας καὶ ἀδαημοσύνης ὠθούμενοι καὶ τὴν ἄγνοιαν ἡμῶν γνῶσιν βουλόμενοι ποιῆσαι, ἢ ἕτερα χαμαίζηλα καὶ ἀντίξοα ἐν οὐ δέοντι καὶ τοῦ χριστ-

* Congregatio in aedibus patriarchalibus habita est die 12/24 ianuarii 1879. Intererant e clero metropolitae Nicomediae, Dercorum, Chalcedonis, Demetriadis et Phanariopharsalorum, ex laicis aderant 32 deputati, absentibus reliquis 24. Imprimis habita est a patriarcha concio sub num. 2 posita, deinde ab eodem praelecta est relatio quae habetur sub num. 3. Qua absoluta, multum hinc inde disceptatum est. Tandem munus perficiendi operis commissum est deputationi (*ἐπιτροπῇ*) octo virorum, quorum quatuor ad clerum, quatuor ad ordinem laicalem pertinebant.

επωνύμου πληρώματος κοινὸν ἀγαθὸν καὶ συμφέρον γνώμονα λαβόντες, ἀκορέστῳ ψυχῇ καὶ διανοίᾳ εἰς σύνταξιν νομοθεσίας, ἀξίας τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος ἡμῶν. Σπεύσωμεν, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, εἰς διόρθωσιν σπουδαίαν καὶ ῥιζικὴν τῶν τοιαύτης χρηζόντων· σπεύσωμεν εἰς κατέργασιν τοῦ ἀγαθοῦ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, ὑπὲρ τοῦ γένους καὶ ὑπὲρ ἡμῶν A αὐτῶν· σπεύσωμεν ἐγρηγορότες καὶ σωφρονοῦντες εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀγαθοῦ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ὁ καιρὸς ἐπείγει, ὁ καιρὸς βιάζει καὶ οἱ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. Ὁ κύριος δὲ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ νυμφίος τῆς ἐκκλησίας, εἴθε φωτίζοι ἡμᾶς πάντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου καθήκοντος ἡμῶν.

3.

RELATIO AB EODEM PATRIARCHA VIRIS DEPUTATIS PRAELECTA.

Ὁ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως μέχρι σήμερον παρεληλυθὼς χρόνος, ἐν σχέσει πρὸς τὰς πολιτικὰς περιστάσεις καὶ ἀνωμαλίας δυνατὸν νὰ διαιρεθῇ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνταῦθα ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εἰς τρεῖς διαφερούσας ἀλλήλων ἐποχάς.

Ἡ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως μέχρι τοῦ 1828 ἢ 1830 πρώτη ἐποχὴ δύναται νὰ κληθῇ ἡ τῶν πόνων καὶ θρήνων ἐποχή, καθ' ἣν κλῆρός τε καὶ λαὸς τοῦ εὐσεβοῦς γένους ἡμῶν διὰ τῆς καθόλου πρὸς τὸν πανάγαθον θεὸν ἀφοσιώσεως ἐν τῷ ἱερῷ αὐτοῦ ναῷ μόνον τῇ προσευχῇ ἐγκαρτεροῦντες, εὕρισκον παρηγορίαν τινὰ ἀνθρωπίνως ἔναντι τῶν ἀφορήτων θλίψεων αὐτῶν, ὡς μὴ δυνάμενοι ἕτερόν τι νὰ πράξωσι τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα καὶ εὔκλειαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους προσεγγίζον. Οἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἀναφανέντες καὶ διαπρέψαντες ἐπὶ γράμμασι καὶ φιλογενείᾳ καὶ ἀρετῇ σπουδαῖοι γεραροὶ καὶ ἀείμνηστοι πατέρες ἡμῶν πολλὰ μὲν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ πολυτλήμονος γένους ἡμῶν ἐμόχθησαν, ὀλίγα ὅμως κατώρθωσαν, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀπεῖχον τοῦ συμπαγοῦς καὶ βιωσίμου.

Ἡ ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1860 δευτέρα ἐποχὴ οὐχὶ ἀκαταλλήλως δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀνέσεως ἐποχή, καθ' ἣν ἤρξατο ὑποφώσκουσα ἐλπὶς βελτίονος καταστάσεως, ἐδίδετο δὲ ἀφορμὴ τῷ τε ἱερῷ κλήρῳ καὶ τοῖς ἄρχουσι τοῦ εὐσεβοῦς γένους ἡμῶν νὰ C συσκεφθῶσι περὶ μονιμωτέρας τινὸς διαρρυθμίσεως τῶν διοικητικῶν πραγμάτων τῆς ἐκκλησίας καὶ προνοήσωσι περὶ διασώσεώς τινων ἀγαθῶν αὐτῆς καὶ διαπαιδαγωγήσεως παντὸς τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. Οὐδὲν ἀποκλειστικῶς ἐγένετο ὅμως ἄξιον καὶ κατάλληλον τῶν ἀναγκῶν καὶ ἀπαιτήσεων. Ὁ κυριεύων ἔτι τὰς καρδίας φόβος, αἱ ἀποκτηθεῖσαι ἀπὸ τὴν κρατοῦσαν φυλὴν κακαὶ ἕξεις, ἡ σπάνις ἐπιστήμης, τὰ συγκρουόμενα ἕνεκα τῶν περιστάσεων χθαμαλὰ συμφέροντα τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ λαϊκῶν ἀρχόντων καὶ πᾶσα ἄλλη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μομφῆς ἀξία ἰδιότης εἰσὶ τὰ ἀνυπέρβλητα προσκόμματα τὰ ἐμποδίσαντα αὐτούς, καίτοι δυναμένους νὰ θέσωσιν ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν τὰς βάσεις σωτηριώδους τινὸς διοικητικοῦ συστήματος εἰς ἀνάκτησιν παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ ἀγαθοῦ, ἀπολεσθέντος ἐν τῷ φρικώδει σάλῳ τῆς παρελθούσης ἐποχῆς. Δυνατὸν ἦν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην σχετικῶς πρὸς τὴν προηγουμένην D νὰ τελεσθῶσι πολλά, ὥστε νὰ μὴ θρηνῶμεν νῦν ἀκαίρως καὶ ἐπιμηθητικῶς τὰς παταγωδῶς ἐπελθούσας συμφοράς· ἀλλ' οὐδὲν ἀτυχῶς ἄξιον μνείας ἐτελέσθη.

Ἡ τρίτη, ἡ ἀπὸ τοῦ 1860 μέχρι σήμερον, ἐποχή, ἥτις δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐφρόσυνος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς προηγουμένας, ἐστὶν ἡ μᾶλλον θλιβερὰ καὶ συμφορῶν πλήρης, καθ' ὅσον οὐχὶ πλέον αἱ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως μέχρι τοῦ 1828 ἔτους κυριεύσασαι θλιβεραὶ περιστάσεις εἰσὶ τὸ αἴτιον, ἀλλά, θλιβερὸν καὶ χαλεπὸν εἰπεῖν, ἡ τῶν βουληφόρων ἀβουλία.

Ἡ τῆς ἐπιστήμης ἐν τῷ ἱερῷ κλήρῳ καὶ τῷ γένει ἀναγέννησις, τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς καὶ αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις συνέτειναν νὰ ὠθήσωσι τοὺς ἡγέτας τῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους πραγμάτων νὰ σκεφθῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄκοντες καὶ διὰ γνώσεως μὴ ἀπηλλαγμένης προλήψεων καὶ τῶν παραπλησίων περὶ διαρρυθμίσεώς τινος τῶν διοικητικῶν ἐν μέρει πραγμάτων πρὸ πάντων τῆς ἐκκλησίας, φρονοῦντες ὅτι διὰ τοῦ ἀτελοῦς ἐκείνου καὶ μονομεροῦς νομοθετήματος ἐσώθη τὸ πᾶν· πολλὰ ὅμως ἀλλοπρόσαλλα περιστατικά, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἔλλειψις σταθερᾶς καὶ εἰλικρινοῦς θελήσεως καὶ τὸ ἀτελὲς ἐκεῖνο νομοθέτημα κατέστησαν ἀνωφελές, ἵνα μὴ λεχθῇ ἐπιβλαβές, ἐξ οὗ ἐπῆλθεν ἡ θρηνώδης σημερινὴ κατάστασις καὶ B πανωλεθρία. Ταῦτα ὅμως παρῆλθον καὶ οὐδὲν τὸ ἀπὸ τῶν θρήνων καὶ κλαυθμῶν ἀνύσιμον ἢ ἡ γνῶσις τῶν σφαλμάτων πρὸς διόρθωσιν καὶ σωτηρίαν τῶν ὑπολειπομένων.

Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι κατὰ τὰς δύο ταύτας ἐποχὰς τῆς δυνατῆς ἐνεργείας διέπρεψαν ἐν τῷ ἱερῷ κλήρῳ καὶ τοῖς ἄρχουσι τοῦ ἔθνους σεβαστοὶ καὶ γεραροὶ ἄνδρες, δουλεύσαντες ἐν σοφίᾳ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ γένει, ἄνδρες, ὧν ἡ μνήμη ἀΐδιος καὶ ὁ ἔπαινος πολύς· ἀλλὰ τὰ ἐκ τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν πράξεων προκύψαντα ἀγαθὰ ἐλάχιστα ἐπὶ τοῦ ὅλου ἐπέδρασαν.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη ἀτυχῶς δύναται νὰ κληθῇ ἄλλως καὶ ἐποχὴ ἀντεγκλήσεων, διότι οἱ μὲν τοῦ λαοῦ ἄρχοντες καταγγέλλουσι τορῶς τε καὶ πεποιθότως τοὺς ἡγέτας τῆς ἐκκλησίας ὡς αἰτίους τῶν συμφορῶν, οὗτοι δὲ ἐκείνους διὰ τὴν ὑπ' ἐκείνων ἐπιδιωκομένην ἐκλαΐκευσιν αὐτῆς. Ἀληθέστερον ὅμως εἶναι ὅτι συναμφότερα τὰ ἀντεγκαλούμενα μέρη διέπραξαν ὅ τι ἠδυνήθησαν, ἐνίοτε ἐν ἀγνοίᾳ ἢ ἀσυγγνώστῳ ἀδιαφορίᾳ, διὰ τὴν τῶν πάντων καταστροφήν. Οὐδέποτε ὁ κλῆρος διῴκησε μόνος ἢ αὐτοβούλως τὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις· ἔστιν ὅτε μάλιστα ἐν πολλοῖς ἵσταται ἁπλοῦς θεατὴς ἢ ἀκουσίως συνευδοκῶν εἰς τὰ ὑπ' ἐκείνων ἐν καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι τελούμενα. Ἀλλ' οὐδὲν διὰ τῶν ἀντεγκλήσεων κατορθοῦται καλόν. Ἕκαστον τῶν ἐγκαλουμένων μερῶν ὀφείλει νὰ ὁμολογήσῃ μετὰ χριστιανικῆς ἐξομολογήσεως ὅτι συνετέλεσεν ὁπωσδήποτε εἰς τὴν καταστροφήν.

Ὁ ἱερὸς κλῆρος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὀφείλει νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἡ ἐντολὴ καὶ ἀποστολὴ αὐτοῦ εἶναι ὑψίστη καὶ σπουδαιοτάτη· εἶναι ἀποστολὴ θρησκευτική, κοινωνική, ἠθική, ἀποστολὴ ἀποβλέπουσα τὴν καθόλου ἐκκλησίαν καὶ ἅπαν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα. Οἱ λαϊκοὶ ὀφείλουσι νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι ἡ μεταφύτευσις ὀθνείων ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἄγαν συμμετοχὴ τοῦ στοιχείου αὐτῶν εἰς τὰ κατ' αὐτὴν ἐν οὐ δέοντι, ἡ ἐξασθένησις τοῦ κέντρου καὶ τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ — τοῦ κέντρου τοῦ σώσαντος τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ σώσαντος τὸ ὀρθόδοξον γένος — ἡ παρά τινων ἐξ αὐτῶν τῶν ἱερωτέρων ἐκφαύλισις καὶ ἡ μεταβίβασις τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἄλλα ἑτέρας φύσεως κέντρα καὶ σωματεῖα, εἰσὶν αἴτια προκαλοῦντα πανταχόθεν τὴν ἐξασθένησιν καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν· κατὰ συνέπειαν δὲ τὴν καταστρεπτικὴν κατάπτωσιν. Ὀφείλουσι λοιπὸν νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι πᾶσι συμφέρει νὰ ἐνισχύσωσι τὸ πανάρχαιον τοῦτο κέντρον διὰ τῆς ἀπολύτου συνεργασίας καὶ τῆς λελογισμένης ἀναμίξεως. Ὅταν δέ, θεοῦ συναρωγοῦντος, τοιαῦται ἀρχαὶ κυριαρχήσωσιν ἐν ἑκατέροις, ἀναμφιλέκτως ἕξει ἡ ἐκκλησία ἡμέρας δόξης καὶ εὐκλείας.

Χωρὶς νὰ ἀνατρέξῃ τις εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἢ νὰ ἀποβλέψῃ ἀλλαχοῦ, ὡς ἔχουσι νῦν παρ' ἡμῖν τὰ πράγματα, οὐ μόνον ἀδύνατον ἄλλως γενέσθαι, ἀλλὰ ὑπὸ

πάσας τὰς ἐπόψεις ἐστὶ λυσιτελὲς καὶ συμφέρον μέγιστον ἵνα ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ ἐθνικοῖς πράγμασι συναμφότερα τὰ μέρη ἐν ὀρθοφροσύνῃ καὶ ὁμοφροσύνῃ συνάρξωσι συνευδοκοῦντα εἰς τὴν τῶν πραγμάτων διόρθωσιν καὶ βελτίωσιν.

Ὁμολογουμένως ὁ ἱερὸς κλῆρος, ὁ ἀριδήλως τὰς ἡνίας ἐν χερσὶν αὐτοῦ ἔχων, μάλιστα δὲ ὁ ἀνώτερος, συνῳδὰ τῇ θειότητι τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, δέον νὰ ἵσταται εἰς θέσιν ὑψηλοτέραν, ὅπερ οὐχὶ μόνον ὑπὸ τοῦ ἀπολύτου θρησκευτικοῦ συμφέροντος τῆς ἐκκλησίας ἀπαιτεῖται, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔθνους.

Πρὸ παντὸς ἄλλου λοιπὸν ἀπαιτεῖται σύντονος σκέψις καὶ νομοθετήματα πρὸς μόρφωσιν ἀληθῆ καὶ ἀξίαν τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ καὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀνωτέρου ἱεραρχικοῦ κλήρου. Ἐξαιρέσει δὲ τῶν γενικῶν τούτων νομοθετημάτων, ἀπαιτεῖται ἀπαραβάτως· α′) Αὐστηροτάτη ἐκλογὴ τῶν εἰς ἀρχιερατείαν προωρισμένων, ἀπηλλαγμένη ὅλως κομματισμῶν ἰδιοτελείας καὶ πλαγίων ἐπεμβάσεων. β′) Ἄνετος καὶ ἀξιοπρεπὴς συντήρησις αὐτῶν. Ὅσον τὸ πρῶτον ἀφορᾷ, πρέπει νὰ ἐξοβελισθῶσιν ἐξ ἅπαντος ἀπὸ τοῦ καταλόγου τῶν εἰς ἀρχιερατείαν ἐκλεξίμων τὰ ὀνόματα τῶν μὴ ἐχόντων δίπλωμα θεολογίας· ἐκ δὲ τῶν διπλωματούχων οἱ μὴ ἔχοντες τὰς ἀρετάς, τὰς συγκροτούσας τὸν καλὸν ποιμένα, οἵτινες μηδέποτε καὶ ἐπ᾽ οὐδενὶ λόγῳ γίνονται εἰς ἐγγραφὴν παραδεκτοί. Ὅσον δὲ τὸ δεύτερον, ἄλλως πρέπει νὰ θεσπισθῇ ἡ συντήρησις αὐτῶν, καταργουμένου τοῦ διὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπιβλαβεστάτου τρόπου τῆς εἰσπράξεως τῶν ἀρχιερατικῶν δικαίων. Ὁ ποιμὴν ὁ ἔχων ἅπαντα τὰ συγκροτοῦντα τὸν καλὸν ποιμένα προσόντα πρέπει νὰ ἦναι ἐξησφαλισμένος ὡς πρὸς τὴν συντήρησιν αὐτοῦ, ὅπως, πάσης ἐπιτοπίου ὑπεροχικῆς ἐπιρροίας ἐλεύθερος καὶ ἀνεξάρτητος ὤν, καταγίνηται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων αὐτοῦ· διότι, ὡς νῦν ἔχουσι τὰ περὶ ἀμοιβῆς καὶ συντηρήσεως αὐτοῦ, ὁ ποιμὴν δὲν γίνεται τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα τοὺς πάντας εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν κερδήσῃ, ἀλλὰ τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται τὰ πάντα, ἵνα τούτους κερδίσῃ χάριν τῆς εὐχερεστέρας τῶν δικαίων του ἀπολαβῆς. Ὁ ἀρχιερεὺς πειθαναγκάζεται ἔστιν ὅτε, χάριν τῆς εὐχερεστάτης λήψεως τοῦ δικαίου αὐτοῦ, νὰ κλείῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνώπιον τῆς τῶν ὑπερεχόντων φαύλης διαχειρίσεως τῶν σχολειακῶν, τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν ἄλλων κοινοτικῶν πραγμάτων· ἐνίοτε δὲ ἐξαναγκάζεται νὰ ὑπενδίδῃ εἰς φρικτὰς παρανομίας πρὸς ἱκανοποίησιν ἰσχυρῶν, οἵτινες ἄλλως πρῶτον κατ᾽ αὐτοῦ βῆμα πρὸς ἐκδίκησιν ἔχουσι τὴν μὴ πληρωμὴν τοῦ δικαίου αὐτοῦ. Τὸ θεμέλιον λοιπὸν τοῦτο πρέπει νὰ τεθῇ ἐρυμνῶς, νομοθετηθῶσι δὲ τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀκολούθων·

Δικονομία διέπουσα τὰς ἐργασίας τῆς ἱερᾶς συνόδου πάσας, εἴτε πνευματικὰς εἴτε διοικητικάς, ὁρίζουσα δὲ σαφῶς καὶ τὰ περὶ εὐθύνης τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν συνοδικῶν ἀρχιερέων. Νομοθεσία ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀποκλειστικῶς ἀπορρέουσα καὶ ποινικὸν χαρακτῆρα φέρουσα διὰ τὴν τιμωρίαν τῆς σιμωνίας καὶ πάσης ἄλλης δωροληψίας καὶ καταχρήσεως· ἔτι δὲ καὶ διεκδικάσεως τῶν κατὰ τῶν ἁγίων ἀρχιερέων καταγγελιῶν.

Νομοθεσία ὁρίζουσα σαφῶς τὰ περὶ τῶν εἰς ἀρχιερατείαν ἐκλεξίμων καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν· ἔτι δὲ καταργοῦσα τὰς μεταθέσεις τῶν ἀρχιερέων, ἐκτὸς μιᾶς προβλεπομένης ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων, ἢ ἐπιβεβλημένης ἐκ λόγων οὐχὶ ἐκκλησιαστικῶν.

Νομοθεσία διέπουσα τὴν κατὰ περιτροπὴν συγκρότησιν τῆς ἱερᾶς συνόδου· ὅπως πάντοτε ᾖ, καταλλήλως ὅμως συγκεκροτημένη, ἀνάγκη νὰ νομοθετηθῇ ἡ τῶν μικροτέρων ἐπαρχιῶν κατάργησις, καὶ ἡ τούτων μετὰ τῶν πλησιοχώρων συγχώνευσις, ὅπερ θέλει συντελέσει ὑπὸ ἔποψιν παντοίαν εἰς τὸν διηνεκῆ ἄριστον καταρτισμὸν αὐτῆς.

Νομοθεσία διέπουσα ὁμοιομόρφως τὰς μητροπόλεις καὶ τὰς ἐν αὐταῖς δημογεροντίας εἰς τὴν διεξαγωγὴν ὅλων τῶν κοινοτικῶν ὑποθέσεων καὶ εἰς τὴν διεκδίκασιν τῶν δικαστικῶν ὑποθέσεων πρωτοδίκως ἐπὶ τῇ βάσει κοινῆς δικονομίας.

Πρὸς κατάπαυσιν τελείαν τριῶν σπουδαίων καταχρήσεων, ὡς πηγῆς τοῦ κυριωτέρου κακοῦ δυναμένων νὰ θεωρηθῶσι καὶ εἰς τὴν ἐκφαύλισιν τῆς ἀνωτάτης ἱεραρχίας συντελουσῶν, ἤτοι τῆς ἀδικαιολογήτου κανονικῶς μεταθέσεως, τῆς παρεισφρήσεως ἀνικάνων στοιχείων εἰς τὴν χορείαν τῆς ἀνωτάτης ἱεραρχίας καὶ τῆς ἀνίσου ἀπολαβῆς τῶν ἱεραρχῶν, καλὸν καὶ συμφέρον νὰ νομοθετηθῇ ἡ βαθμιαία κατάργησις ὅλων τῶν ἐπισκοπῶν καὶ τῶν μικρῶν ἐπαρχιῶν, αἵτινες νὰ προστεθῶσιν εἰς τὰς γεωγραφικῶς πλησιοχώρους· νὰ σχηματισθῶσι δὲ εἰς τρόπον ὥστε αἱ μὲν ἐπαρχίαι ὅλαι νὰ ἔχωσι τὸν αὐτὸν ὡς ἔγγιστα πληθυσμόν, οἱ δὲ ἀρχιερεῖς τὰς ἰδίας ἀπολαβάς, καὶ ὁ λαὸς νὰ φορολογῆται καθ᾽ ὅλας τὰς ἐπαρχίας ἐξ ἴσου. Διὰ τοῦ δυσκόλου μέν, ἀναγκαίου δὲ τούτου τρόπου αἴρεται ἡ ἐπιθυμία τινῶν, ἐπιδιωκόντων μετάθεσιν εἰς μεγαλειτέραν ἐπαρχίαν χάριν ἀνέσεως καὶ δόξης, ἀποσκορακίζεται ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ χειροτονῶνται ἀνίκανοι ἀρχιερεῖς διὰ τὰς μικρὰς ἐπαρχίας, μηδενὸς ἱκανοῦ δεχομένου ταύτας, ἀμείβονται οἱ ἀρχιερεῖς ἐξίσου καὶ φορολογεῖται ὁ λαὸς ἐπίσης ἐξίσου.

Σύστασις δωδεκαμελοῦς ἐθνικοῦ συμβουλίου ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων λογάδων τοῦ ἔθνους ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐργάζηται ἐπὶ τῶν σπουδαιοτάτων ζητημάτων, τῶν ἀφορώντων τὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους δίκαια, ἐκτελῇ δὲ καὶ καθήκοντα ἐφετείου μετὰ δικονομίας διεπούσης τὰ κατ᾽ αὐτό.

Σύστασις τακτικοῦ καὶ διαρκοῦς ἐμμίσθου τριμελοῦς δικαστηρίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν νομομαθοῦς κληρικοῦ, εἰς διεκδίκασιν ὅλων τῶν ὑλικῶν διαφορῶν, ἀντὶ τοῦ διαρκοῦς μικτοῦ συμβουλίου, μετὰ δικονομίας διευθυνούσης τὰς ἐργασίας αὐτοῦ.

Νομοθεσία διευθύνουσα δικαστικῶς καὶ ποινικῶς τὸν γάμον καὶ τὰ συμπαρομαρτοῦντα αὐτῷ.

Σύστασις τακτικῆς διαρκοῦς ἐπιτροπῆς, τριμελοῦς ἐμμίσθου, τῆς παιδείας, ἥτις νὰ ἐργάζηται τακτικῶς καὶ ἐφορεύῃ τὰ τῆς παιδείας ἐν ὅλῳ τῷ ὑπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον διαμερίσματι μετὰ νομοθεσίας, διευθυνούσης ὁμοιομόρφως τὰ τῶν σχολείων καὶ τῆς παιδείας.

Σύντονος φροντὶς πρὸς σωτηρίαν καὶ ἑδραίωσιν τῆς γεραρᾶς καὶ μεγαλωνύμου σχολῆς τοῦ γένους, τοῦ πρώτου τούτου σεμνώματος τῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀναγεννήσεως ἐν Ἀνατολῇ, ὡς καὶ τῆς ἱερᾶς θεολογικῆς σχολῆς, τῶν δύο ἱερῶν τούτων καθιδρυμάτων ὅλου τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, καὶ πρὸς σύστασιν δύο ἢ τριῶν ἱερατικῶν σχολῶν.

Νομοθεσία διέπουσα τὴν συντήρησιν καὶ τὰ δίκαια τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου καὶ βαθμιαία ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῶν ἐνοριῶν τῶν ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν· παῦσις δὲ τῆς καταχρήσεως τοῦ νὰ παύηται τῆς θέσεως αὐτοῦ ἢ ὑπερορίζηται πᾶς κληρικὸς ἄνευ προηγουμένης διαδικασίας καὶ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ὅ τε ἐσωτερικὸς βίος, ἡ διαχείρισις τῆς περιουσίας καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰδίᾳ καὶ ἐν γένει διευθύνσεως τῶν μοναστηρίων τοῦ ἁγίου ὄρους, φυλαττομένων τῶν βασιλικῶν καὶ πατριαρχικῶν προνομίων αὐτῶν, νὰ διακανονισθῇ ἰδίᾳ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ. Ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ ἔθνος οὐ μόνον νὰ σεβασθῇ ὀφείλει τὰ σεβαστὰ καὶ ἱερὰ ἐκεῖνα ἐνδιαιτήματα τῆς ἀειμνήστου ἀρχαιότητος καὶ τὰ γραπτὰ καὶ ἀναμφήριστα προνόμια αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνισχύσῃ αὐτὰ ὀφείλει διὰ παντοίων ἠθικῶν ἄλλων μέσων καὶ διὰ νόμου ἐξασφαλίζοντος αὐτά, ἐξοβελίζοντος τὰς τυχούσας καταχρήσεις καὶ διακανονίζοντος τὴν ἀπρόσκοπον πορείαν καὶ συντήρησιν αὐτῶν· ὥστε, τοῦ χρόνου προϊόντος, μόνον τὰ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ μοναστήρια νὰ μείνωσιν ὡς τὸ ἄσυλον τῶν πρὸς θεὸν

ἀφιερούντων τὸν βίον αὐτῶν, καταστῇ δὲ προσέτι τοῦτο ὁρμητήριον ἠθικῆς ὠφελείας τῇ τε ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ χριστεπωνύμῳ πληρώματι.

Τὰ ἱερὰ σταυροπήγια μοναστήριά εἰσι πατριαρχικά, ἤτοι ἀνήκουσι τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ, τὰ δὲ ἐνοριακὰ ἀρχιερατικά, ἤτοι ἀνήκουσι ταῖς μητροπόλεσι καὶ ἐπισκοπαῖς. Ἀμφοτέρων τῶν ἰδιοτήτων τούτων τὰ ἱερὰ ταῦτα καταγώγια ἀπέχουσι νῦν πολὺ μακρὰν τοῦ προορισμοῦ αὐτῶν, ἐφ' ᾧ κατέστησαν ἀτυχῶς ἄχρηστα ὑπὸ ἔποψιν ἐκκλησιαστικήν, μηδόλως συμβάλλοντα εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν τῆς κοινωνίας μόρφωσιν, τέλεον δὲ κινδυνεύοντα νὰ καταστραφῶσιν, ἂν μὴ ληφθῇ περὶ αὐτῶν νομοθετικόν τι μέτρον. Ἡ διάλυσις λοιπὸν ἐνίων τῶν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ σταυροπηγίων καὶ ἐνοριακῶν μοναστηρίων, τῶν μὴ βασιλικῶν, καὶ ἡ μετάθεσις τῶν καλογήρων αὐτῶν, ἂν ἔχωσιν, εἰς τὰ διατηρηθησόμενα, ὡς καὶ ἡ προσάρτησις τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας αὐτῶν δι' ἐπισήμων τίτλων εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὡς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ ἐστι B τὸ μόνον σωτήριον· ἐκ τῶν λοιπῶν δὲ τῶν διατηρηθησομένων τοῦ ἑνὸς μόνου τρίτου τῆς κτηματικῆς περιουσίας προσαρτωμένου τελειωτικῶς τῷ θρόνῳ.

Διακανόνισις διὰ νομοθεσίας τοῦ μοναχικοῦ τῶν μοναστηρίων πολιτεύματος ὅπως παύσῃ ἡ κατάχρησις τοῦ νὰ προσέρχωνται εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον βίον ὅλα τὰ παντοειδῆ ναυάγια τῆς κοινωνίας καὶ μὴ γίνωνται ἐν αὐτῷ δεκτοὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἡλικίαν τριακονταετῆ καὶ μαρτυρίαν ἀγαθὴν τοῦ βίου αὐτῶν· ἔτι δὲ μὴ κείρωνται οἱ προσερχόμενοι πρὸ τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν.

Σύστασις οἰκονομικοῦ συμβουλίου, διευθύνοντος τὰ οἰκονομικὰ τῶν πατριαρχείων ἐν γένει, ἀνεξαρτήτου τῶν διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν σωμάτων ἐν τῷ κύκλῳ αὐτοῦ.

Ἡ εἴσπραξις τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἀρχιερατικῶν κανονικῶν δικαίων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἴσου τῶν φορολογουμένων πρέπει νὰ καθορισθῇ ἄλλως, ὥστε C νὰ μὴ ὑπάρχῃ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον „δοῦναι καὶ λαβεῖν" μεταξὺ ποιμένος καὶ ποιμνίου, ἐξαιρέσει τῶν τυχηρῶν ἀπολαβῶν· διότι τὸ ἄλλοτε ἱερώτατον τοῦτο καθῆκον τοῦ ποιμαινομένου πρὸς τὸν ποιμένα, τὸ ἐκκλησιαστικώτατον καὶ γραφικώτατον, ἤδη κατέστη ἡ τῶν κακῶν ἁπάντων πηγή. Ὁ ποιμὴν πρέπει νὰ ἦναι ὅλως ἀπὸ τοῦ λαοῦ ἀνεξάρτητος, ὅσον τὸ ζήτημα τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ ἀφορᾷ.

Πρὸς συντήρησιν τοῦ πατριάρχου, τῶν πατριαρχείων, τῶν ἀρχιερέων, τῆς θεολογικῆς καὶ τῶν ἱερατικῶν σχολῶν καὶ οὔτινος ἑτέρου τοιούτου, ἕκαστος μὴ πένης ἀπολύτως οἰκογενειάρχης, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου διατελῶν, νὰ δίδῃ ἐτησίως ἓν ἀργυροῦν εἰκοσάριον, A ἑκάστη δὲ ἐκκλησία μίαν λίραν ὀθωμανικήν. Πρὸς εἴσπραξιν δὲ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου ἐπιδόματος ἑκάστη ἐπαρχία νὰ ἔχῃ τὸν ἰδιαίτερον εἰσπράκτορα αὐτῆς, ὅστις ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ ἀρχιερέως νὰ περιφέρηται τακτικῶς εἰσπράττων ἐπὶ διπλοτύπῳ ἀποδείξει τὸ ἐξ ἑκάστου στεφάνου ἐκκλησιαστικὸν τοῦτο δικαίωμα, βοηθούμενος ἐν ἀνάγκῃ ἀποτελεσματικῶς καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου ἀρχῆς.

Διαλυομένων τῶν μικρῶν ἐπαρχιῶν καὶ σχηματιζομένων τῶν ὑπολοίπων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἴσου πληθυσμοῦ, ἡ μισθοδοσία ἑκάστου ἀρχιερέως νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὰς 75 000 γροσίων ἐτησίως εἰς νόμισμα καθαρόν, τὴν ὁποίαν θέλει κρατεῖ οὗτος ἀναλόγως τῶν τῆς ἐπαρχίας εἰσπράξεων, τὸ δὲ ὑπόλοιπον θέλει πέμπει εἰς τὸ πατριαρχικὸν ταμεῖον μετὰ τοῦ ἐξ ἑκάστης ἐκκλησίας ληφθησομένου μονολίρου δικαιώματος, ὅπερ δὲν θὰ συμψηφίζηται μετὰ τῶν λοιπῶν εἰσπράξεων, ἀλλὰ θὰ πέμπηται σῶον.

Σύστασις ταμείου συντάξεως, ὑποχρεουμένου ἑκάστου ἀρχιερέως καὶ ἑκάστου ὑπαλλήλου μισθοδοτουμένου ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ ταμείου νὰ δίδῃ μηνιαίως δύο τοῖς ἑκατὸν ἐκ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ μετὰ νομοθεσίας, διεπούσης αὐστηρῶς τὰς συντάξεις.

Ἡ ἔντιμος ἐθνοσυνέλευσις δύναται, ἂν εὐαρεστῆται, νὰ ἐκλέξῃ ὀκταμελῆ ἐπιτροπὴν ἐκ τεσσάρων σπουδαιοτάτων καὶ πεπειραμένων ἀρχιερέων καὶ τεσσάρων νομομαθῶν λαϊκῶν, ἥτις, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πατριάρχου, ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν τὸ πολύ, νὰ προπαρασκευάσῃ σχέδιον νόμου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω, τῶν ἄχρι τοῦδε ἀποφασισθέντων ὑπ' αὐτῆς καὶ οὔτινος ἑτέρου κοινῶς ἐγκριθῇ, ὅστις νὰ ἐκτυπωθῇ καὶ διανεμηθῇ εἰς τὰ μέλη αὐτῆς πρὸς μελέτην καὶ σπουδήν. Τὸ ἴδιον ἔντυπον σχέδιον καλὸν νὰ ἀποσταλῇ καὶ εἰς τοὺς ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ἀρχιερεῖς, παρ' ὧν νὰ ζητηθῇ ἡ ἐπ' αὐτοῦ διαφωτιστικὴ αὐτῶν γνώμη· μετὰ ἕτερον δὲ τρίμηνον χρονικὸν διάστημα νὰ συγκληθῇ αὖθις ἡ ἐθνοσυνέλευσις, ἥτις ἐντὸς τὸ πολὺ τριῶν μηνῶν νὰ τελειοποιήσῃ τὴν νέαν νομοθεσίαν, ὅπου θεωρήσῃ τοῦτο ἀναγκαῖον καὶ ἐπιψηφίσῃ αὐτήν.

Τοιαῦτά τινα, θεωρηθέντα κατ' ἀρχὴν ὡς ἀναγκαῖα ἀναλόγως τῶν σημερινῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους περιστάσεων καὶ ἀναγκῶν, ὡς στοιχεῖα καλὰ πρὸς σχηματισμὸν νομοθεσίας πλήρους, θεραπευούσης, τό γε νῦν, τὰς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἐθνικὰς ἀνάγκας καὶ ἐλλείψεις, ὑποβάλλονται τῇ ἐντίμῳ ἐθνοσυνελεύσει, παρακελευομένῃ ὅπως μὴ ἀποβλέψῃ εἰς τὰ θορυβωδῶς, δὸς δ' εἰπεῖν, καίπως ἀνεμβριθῶς ἄχρι τοῦδε δεδογμένα, ἀλλὰ σκεφθῇ ἐρρωμενέστερον καὶ ἐμβριθέστερον περὶ ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοινοτικῆς σπουδαίας νομοθεσίας.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

a qua ecclesia serbica sui iuris esse declaratur

1879 octobris 20/novembris 1.

Ea lex apud Orientales dissidentes obtinet, ut D quaevis civitas seu respublica, quae ab alterius principis auctoritate et potestate immunis est, in rebus etiam ecclesiasticis sui iuris habeatur. Iam vero Serborum gens, cum post foedus Berolini anno 1878 initum emancipationem a Turcis obtinuisset, statim animum adiecit ad alteram suam emancipationem, a patriarcha nimirum Constantinopolitano. Qui aegre quidem, sed propriis normis adstrictus coactus est serbicam ecclesiam sui iuris facere, edito *tomo* qui dicitur seu libello emancipationis, quem integrum dabimus, additis aliis monumentis ad rem pertinentibus.

1.

MILANUS OBRENOVIĆ PRINCEPS SERBIAE PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANO

1879 aprilis 27/maii 8.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2690.

Παναγιώτατε πάτερ.

Κομισάμενος τὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς ἡ ὑμετέρα παναγιότης τὴν εἰς τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀνάρρησιν αὐτῆς εὐηρεστήθη ἀναγγεῖλαί μοι, τοσούτῳ μᾶλλον ἐκ τῆς ἀγγελίας ταύτης ἐχάρην, ὅσῳ τὰ ἔξοχα προτερήματα, ἐφ' οἷς ἡ ὑμετέρα παναγιότης διακρίνεται, καὶ ἅπερ εἰσὶ γνωστὰ παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ πληρώματι, αὔξουσι πάντως τὸ κλέος

τῆς ἁγίας ταύτης οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας, ἧς ἔχω τὸ A
εὐτύχημα ἵνα ὦ ἓν τῶν μᾶλλον ἀφωσιωμένων τέκνων.

Προσφέρων δ' ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι τὰ εἰλικρινῆ μου συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχὰς περὶ μακροημερεύσεως καὶ εὐημερίας ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτῆς, παρακαλῶ συνάμα ἵνα πιστεύσῃ εἰς τὴν σταθερὰν ἀπόφασίν μου τοῦ διατηρῆσαι ἐν τῇ νέᾳ τῆς Σερβίας καταστάσει τὰς μᾶλλον ἐγκαρδίους σχέσεις μετὰ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτής μου λήψεται τὴν τιμὴν ἵνα γνωστοποιήσῃ τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι τὰς ὁδηγίας, δι' ὧν ἐφωδιάσθη ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Εὐχόμενος δ' ἐξ ὅλης καρδίας ἵνα πλήρης συνεννόησις ἐπικρατῇ μεταξὺ τῆς μεγάλης οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας καὶ ὅλων τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν ἐν παντὶ ὅ τι εἰς τὰ συμφέροντα, τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας ἀφορᾷ, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν παναγιότητα ἵνα μοὶ ἐπιδαψιλεύῃ τὴν ἀποστολικὴν εὐλογίαν αὐτῆς καὶ πιστεύσῃ εἰς τὴν διαβεβαίωσιν τῆς βαθείας ἀφοσιώσεώς μου, μεθ' ἧς διατελῶ τῆς ὑμετέρας παναγιότητος λίαν ἀφωσιωμένος

Μιλάνος Μ. Ὀβρένοβιτς, ἡγεμὼν τῆς Σερβίας.

Ἐν Νύσσῃ, τῇ 27 ἀπριλίου 1879.

2.

MICHAEL METROPOLITANUS ALBAE GRAECAE SEU BELGRADENSIS PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANO

1879 maii 4/16.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2753.

Παναγιώτατε δέσποτα.

Ἡ θεία πρόνοια ἐχαρίσατο τῇ σερβικῇ ἡγεμονίᾳ ἀνεξαρτησίαν καὶ ἔκτασιν τῶν συνόρων, συνεπείᾳ δὲ τούτου καὶ νέα ἐπῆλθε κατάστασις ἐν τῷ σερβικῷ κράτει, ὅπερ ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν ἐν αὐτῇ καὶ τὴν σερβικὴν ἐκκλησίαν, οἵαν ἡ νέα τοῦ κράτους θέσις συνεπάγεται. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἡ ἁγία καὶ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ὡς μήτηρ φιλόστοργος, χαρήσεται ἐπὶ τῇ ἀποκτήσει ταύτῃ τοῦ χριστιανικοῦ κράτους ἡμῶν καὶ εὐλογήσει τὴν νέαν κατάστασιν.

Ἡ αὐτοῦ ὑψηλότης ὁ ἄρχων ἡγεμὼν τῆς Σερβίας Μιλάνος Ὀβρένοβιτς Δ', ὡς πιστὸς καὶ καλὸς τῆς ἁγίας ὀρθοδόξου μητρὸς ἐκκλησίας υἱός, ὡς καὶ ἡ εὐσεβὴς ὑψηλὴ αὐτοῦ κυβέρνησις, συμφώνως ἡμῖν καὶ τῷ ἔθνει, ἐπιθυμεῖ καὶ κατὰ τὴν νέαν ταύτην τοῦ κράτους καὶ τῆς σερβικῆς ἐκκλησίας κατάστασιν διαμεῖναι ἐν φιλίᾳ μετὰ τῆς ἁγίας μεγάλης ἐκκλησίας, καθ' ἃς καὶ ἡ ὑμετέρα παναγιότης λήψεται διαβεβαιώσεις καὶ πληρο- C φορίας ὅτι τὸ σερβικὸν ἔθνος πιστὸν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ τῇ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀγάπῃ ἐστίν. Ἐπὶ τῇ νέᾳ ταύτῃ τῆς Σερβίας καταστάσει καὶ θέσει λαμβάνομεν τὸ θάρρος παρακαλέσαι τὴν ὑμετέραν θειοτάτην παναγιότητα καὶ ἐπικαλεσθῆναι τὴν εὐλογίαν τῆς ἁγίας μητρὸς μεγάλης ἐκκλησίας, ὅπως καὶ αὕτη, ὡς πιστὴ καὶ καλὴ θυγάτηρ αὐτῆς, ἐνδυναμουμένη τῷ θείῳ ἐλέει καὶ τῇ ἀγάπῃ τῆς μητρὸς μεγάλης ἐκκλησίας, στερεοῦται, ἀναπτύσσηται καὶ προοδεύῃ συμφώνως τῇ νέᾳ καταστάσει καὶ θέσει αὐτῆς ὡς κράτους ἀνεξαρτήτου. Ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ ἐγκαρδίως παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν παναγιότητα ὅπως εὐαρεστηθεῖσα δεχθῇ πα- B τρικῶς τὰς τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος τοῦ ἡγεμόνος ἡμῶν κυρίου Φιλίππου Χρήστιτς ἐκθέσεις πρὸς τὴν διευθέτησιν τῆς μεταξὺ ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως καὶ διὰ ταύτης χαροποιήσῃ τὸ ὀρθόδοξον σερβικὸν ἔθνος . . .

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Σερβία ἐλευθερωθεῖσα ἥνωσεν ἑαυτῇ τινὰς μὲν ὁλοκλήρους, τινὰς δὲ εἰς μικρὰ τμήματα, τέσσαρας ἐπαρχίας, ἤτοι τῆς Νύσσης, Πιρότ, Τοπλίτσας καὶ Βράνιας, τὰς πρότερον ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, ἔνθα ἔμενεν ὁ τῆς Νύσσης ἀρχιερεὺς κὺρ Βίκτωρ καὶ ἔνθα ἱκανοὶ ἱερεῖς ὑπὸ Βουλγάρων ἀρχιερέων κεχειροτονημένοι ὑπάρχουσι, παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν παναγιότητα ὅπως εὐαρεστηθεῖσα εὐλογήσῃ καὶ τούτους, ὡς δόντας ἡμῖν τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ἐπιθυμοῦσιν ἵνα ὦσιν ἓν μεθ' ἡμῶν, δεχθῇ δὲ τὴν μετάνοιαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως καὶ αὐτοὺς ἡ μεγάλη τῆς μητρὸς ἐκκλησίας ἀγάπη μὴ ἀπορρίψῃ, ἀλλὰ προσδέξηται εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς.

Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοίνυν ὅτι ἡ ὑμετέρα παναγιότης πατρικῶς ἀποδέξεται τὴν παράκλησιν, ἣν ἀπευθύνομεν παρὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς πατρίδος ἡμῶν, καὶ ὅτι χαροποιήσει ἡμᾶς καὶ τὸ ποίμνιον ἡμῶν διὰ τῆς εὐλογίας ἐπὶ τῇ νέᾳ καταστάσει καὶ θέσει τῆς Σερβίας, συνιστῶμεν ἑαυτοὺς ταῖς ἁγίαις αὐτῆς εὐχαῖς καὶ τῇ ἀγάπῃ, καὶ μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως ἔχομεν τὴν τιμὴν ἵνα διατελῶμεν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος δοῦλος ταπεινὸς ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτης Σερβίας

Μιχαήλ.

Ἐν Βελιγραδίῳ, τῇ 4 μαΐου 1879.

3.

IOACHIM PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANUS PRINCIPI SERBIAE

1879 octobris 20/novembris 1.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 6163.

Ὑψηλότατε.

Ἄσμενοι ἐκομισάμεθα τὸ ἀπὸ τῆς εἰκοστῆς ἑβδόμης ἀπριλίου ἐνεστῶτος ἔτους περισπούδαστον γράμμα, δι' οὗ ἡ ὑμετέρα εὐσεβεστάτη καὶ θεοφρούρητος ὑψηλότης, τὴν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν εὐσεβῆ διάθεσιν αὐτῆς διατρανοῦσα, τὴν ἔνθερμον εὐχὴν ἐκφέρει ἵνα ἐν τῇ νέᾳ πολιτικῇ τῆς Σερβίας καταστάσει ἀνάλογον ἀπολάβῃ παρὰ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας τὴν ἀποκατάστασιν καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ἁγιωτάτη ἐκκλησία. Τὴν ἔνθερμον δὲ ταύτην εὐχὴν τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος προφρόνως ἀποδεξάμενοι ὡς εὔλογον καὶ δικαίαν, προεθυμήθημεν ὁσίως τε καὶ θεοφιλῶς πληρῶσαι· ὃ δὴ καὶ γέγονεν ἐν συνόδῳ ἱερᾷ μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων μητροπολιτῶν τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν θρόνου, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν. Καὶ δὴ κατὰ τὰ ἀνέκαθεν ἐκκλησιαστικῶς κεκανονισμένα τόμον ἐπὶ τούτῳ συνοδικὸν ἐκθέμενοι, ἐν ᾧ ἡ ἐν Σερβίᾳ ἁγιωτάτη ἐκκλησία αὐτοκέφαλός τε καὶ ὅλως ἀνεξάρτητος ἀνακηρύσσεται D καὶ ὡς τοιαύτη πάσαις ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ὀρθοδόξοις ἐκκλησίαις γνωρίζεται· τοῦτον δὲ μετὰ τῆς προσηκούσης εὐχετικῆς καὶ παραινετικῆς ἐπιστολῆς ἡμῶν πρὸς ἁπαξάπαντας τοὺς ἐν τῷ θεοσώστῳ τῆς Σερβίας κράτει οἰκοῦντας εὐσεβεῖς καὶ ὀρθοδόξους χριστιανοὺς κληρικούς τε καὶ λαϊκούς, τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτῃ Σερβίας, ἀγαπητῷ ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Μιχαὴλ ἐπέμψαμεν. Ταῦτα τοίνυν οὕτω συντελέσαντες τῇ ἄνωθεν ἀντιλήψει, ἐκδηλοῦμεν πρὸς τὸ θεοφρούρητόν σου ὕψος, ἡγεμὼν εὐσεβέστατε καὶ γαληνότατε, καὶ πατρικῶς ἐξαιτούμεθα, ὅπως μὴ παύσηται ἡ σὴ πατροπαράδοτος καὶ θεόλεκτος εὐσέβεια τῶν ἱερῶν τῆς ἁγιωτάτης ἐν Σερβίᾳ ἐκκλησίας δικαίων στερρῶς ὑπεραμυνομένη, ὡς οἱ ἱερώτατοι καὶ πάνσεπτοι τῆς μιᾶς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἡμῶν ὅροι τε καὶ θεσμοὶ διαγορεύουσι, πρὸς δόξαν μὲν καὶ εὔκλειαν καὶ στερέωσιν

τοῦ ἡγεμονικοῦ αὐτῆς θρόνου, χαρὰν δὲ ἡμῶν καὶ ἀγαλλίασιν. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἴη ἐνισχύουσα καὶ περισκέπουσα διὰ παντὸς τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα. A

͵αωοθ΄ ὀκτωβρίου κ΄.

Τῆς λίαν μοι περισπουδάστου αὐτῆς ὑψηλότητος διάπυρος πρὸς θεὸν εὐχέτης καὶ ὅλως πρόθυμος.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ.

4.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA METROPOLITANO BELGRADENSI

1879 octobris 20 / novembris 1.

Πανιερώτατε καὶ θεοπρόβλητε ἀρχιεπίσκοπε Βελιγραδίου καὶ μητροπολῖτα Σερβίας, ἐν ἁγίῳ πνεύματι λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύριε Μιχαήλ, τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς πανιερότητα ἀδελφικῶς ἐν κυρίῳ κατασπαζόμεθα.

Φιλαδέλφως πάνυ ἐδεξάμεθα τὸ ἀπὸ 4 μαΐου ἐνεστῶτος ἔτους ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα, ὃ δὴ καὶ ἀναγνόντες συνοδικῶς εἴδομεν ὅσα προβάλλεται ἡμῖν ἀδελφικῶς περὶ τῆς ἐν Σερβίᾳ ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, ἀξιοῦσα μετὰ τὴν θείᾳ εὐδοκίᾳ ἐπιτελεσθεῖσαν πο- B λιτικὴν τῆς θεοσώστου ἡγεμονίας ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων, ἀποκατασταθῆναι καὶ τὴν αὐτόθι ἐκκλησίαν σύμμορφον, ὡς εἰπεῖν, τῇ νέᾳ τῆς πολιτείας καταστάσει, εἰς ὃ δὴ συντρέχουσαν ἐξαγγέλλει ἡ ἀγάπη αὐτῆς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ εὐσεβεστάτου ἡγεμόνος καὶ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ κυβερνήσεως καὶ σύμπαντος τοῦ εὐσεβοῦς ἔθνους. Ἔγνωμεν δὲ ἐφεξῆς καὶ ἣν ποιεῖται παράκλησιν περὶ τῶν ἐν ταῖς ἄρτι προσαρτηθείσαις πολιτικῶς ἐπαρχίαις εὑρισκομένων σχισματικῶν Βουλγάρων ὅπως καὶ τούτους εὐλογήσῃ ἡ καθ᾿ ἡμᾶς ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ὡς ἐπιδεικνυομένους πόθον μεταμελείας καὶ ἑνώσεως μετὰ τῆς ἐν Σερβίᾳ ἁγίας ἐκκλησίας. Ἀπαντῶντες οὖν τῇ περισπουδάστῳ ἡμῖν αὐτῆς πανιερότητι διὰ τῆσδε τῆς πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἀγγέλλομεν αὐτῇ ὅτι τὴν περὶ κανονικῆς ἀνεξαρτήτου ἀποκαταστάσεως τῆς ἐν Σερβίᾳ ἁγιωτάτης ἐκκλησίας γενομένην ἡμῖν αἴτησιν, ὡς εὔλογον καὶ C δικαίαν, φιλαδέλφως ἀποδεξάμενοι καὶ συνοδικῶς περὶ αὐτῆς συνδιασκεψάμενοι, ὡς ἂν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὴν ἀνέκαθεν νενομισμένην τῇ ἐκκλησίᾳ τάξιν ἡ τῆς ἀποκαταστάσεως ταύτης ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις γένοιτο, καὶ δὴ καὶ εἰς πέρας τὰ κατ᾿ αὐτὴν ἀγαγόντες, τῇ τοῦ παναγίου πνεύματος χάριτι, τὴν ἐν Σερβίᾳ ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ὅπως τανῦν καὶ πολιτικῶς μεγαλυνθεῖσα ἔχει, ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοκέφαλον ὁμοφώνως τε καὶ ἀγαλλιάσει ψυχῆς ἀνηγορεύσαμεν. Ἐκδόντες δὲ τὸν ἐπὶ τούτῳ ἱερὸν συνοδικὸν τόμον, πέμπομεν ἤδη τοῦτον τῇ σεβασμίᾳ αὐτῆς ἀγάπῃ μετὰ γράμματος ἡμῶν εὐχετικοῦ καὶ παραινετικοῦ πρὸς ἅπαν τὸ χριστεπώνυμον αὐτόθι πλήρωμα καὶ ἀνάγνωσιν αὐτῶν κοινὴν ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίαις, ταῖς ὑπὸ τὴν σερβικὴν ἡγεμονίαν τελούσαις, ὅπερ καὶ προτρεπόμεθα ἀδελφικῶς τὴν πανιερότητα αὐτῆς διενεργῆσαι ἁρμοδίως. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ ἱερῷ τόμῳ τὰ ἱκανὰ διελάβομεν καὶ περὶ τῆς ἑτέρας αἰτήσεως αὐτῆς περὶ τῶν σχισματικῶν. Οὕτως οὖν συντελεσθεῖσαν, θείᾳ συνάρσει, τὴν τῆς αὐτόθι ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἀποκατάστασιν μετὰ πνευματικῆς χαρᾶς ἐξαγγέλλοντες καὶ ὡς μήτηρ ἐπὶ θυγατρὶ καὶ ἀδελφοὶ ἐπ᾿ ἀδελφοῖς εὐπραγοῦσι καὶ προκόπτουσιν ἐφ᾿ ὑμῖν εὐφραινόμενοι, εὐχόμεθα ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας τὴν ἁγίαν τῆς Σερβίας αὐτοκέφαλον ἐκκλησίαν καὶ ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ καταστάσει κρατυνομένην μεγαλύνεσθαί τε καὶ λαμπρύνεσθαι ἐν Χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον πνευματικὴν κυβέρνησιν τῆς ὑμετέρας σεβασμίας κορυφῆς, ἧς τὰ ἔτη εἴησαν ὡς πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτήρια.

͵αωοθ΄, ὀκτωβρίου κ΄.

Τῆς ὑμετέρας περισπουδάστου ἡμῖν πανιερότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ.
† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος.
† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος.
† ὁ Δέρκων Ἰωακείμ.
† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος.
† ὁ Σμύρνης Μελέτιος.
† ὁ Μεθύμνης Παΐσιος.
† ὁ Ἴμβρου Νικηφόρος.
† ὁ Φαναριοφερσάλων Κωνστάντιος.
† ὁ Κώου Μελέτιος.

5.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA UNIVERSAE SERBORUM GENTI

1879 octobris 20 / novembris 1.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Οἱ τὴν θεόσωστον καὶ θεοφρούρητον τῆς Σερβίας ἡγεμονίαν οἰκοῦντες ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ὅσοι τε D τοῦ καταλόγου τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ ὅσοι τῆς τῶν λαϊκῶν τάξεως, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ἅπασιν ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ, παρ᾿ ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία καὶ συγχώρησις.

Τῇ θείῳ ἐλέει καὶ εὐδοκίᾳ ἐπιτελεσθείσῃ καὶ βεβαιωθείσῃ πολιτικῇ ὑμῶν ἀνεξαρτησίᾳ, ἣν μετὰ χαρᾶς καὶ ἡμεῖς, ὡς εἰκός, καὶ εὐφροσύνης κατείδομεν, ἑπόμενον ἦν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑμῶν ἀνεξαρτησίαν κατὰ τὸ παράδειγμα καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων πολιτειῶν καὶ ἐκκλησιῶν ἐπακολουθῆσαι. Ὅθεν δὴ καὶ αἴτησιν περὶ τούτου τῇ καθ᾿ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ διὰ γραμμάτων ποιησαμένων τοῦ τε εὐσεβεστάτου καὶ γαληνοτάτου ἡγεμόνος κυρίου Μιλάνου Ὀβρένοβιτς τοῦ Δ΄ καὶ τοῦ πανιερωτάτου ἀρχιεπισκόπου Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτου Σερβίας κυρίου Μιχαήλ, ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν τοῦ καθ᾿ ἡμᾶς ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐν ἁγίῳ πνεύματι συνδιασκεψάμενοι, δίκαιον ἅμα καὶ εὔλογον ἔγνωμεν τῇ πολιτικῶς ἤδη ἀνεξαρτηθείσῃ καὶ μεγαλυνθείσῃ θεοφρουρήτῳ τῆς Σερβίας ἡγεμονίᾳ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀπονεῖμαι ἀνεξαρτησίαν τελείαν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι καὶ παρὰ πάντων γινώσκεσθαι αὐτοκέφαλον τὴν ἐν αὐτῇ ἁγιωτάτην ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, ὃ δὴ καὶ κατησφαλίσαμεν εἰς τὸ διηνεκές, τόμον ἐπὶ τούτῳ ἱερὸν καὶ συνοδικὸν κατὰ τοὺς τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων ἡμῶν πατέρων ὅρους ἐκθέμενοι καὶ ὑμῖν ἤδη ἀπεσταλκότες. Τοῦτον οὖν τὸν ἱερὸν καὶ συνοδικὸν τόμον, οἷον προικά τινα τῇ ἤδη σὺν θεῷ αὐτοκεφάλῳ ἀποκαταστάσῃ θυγατρί, τῇ ἁγιωτάτῃ, φαμέν, ἐκκλησίᾳ τῆς Σερβίας, μετὰ μητρικῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς δωροφοροῦσα ἡ καθ᾿ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, ἧπερ καὶ ἐς δεῦρο κανονικῶς ὑπήγετο, εὔχεται αὐτῇ ἐκ μέσης ψυχῆς καὶ καρδίας καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι εὐσταθείας καὶ ἐπ᾿ εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ λαμπρότητος αὐτῆς, οἷα καὶ ὅσα μήτηρ φιλόστοργος καὶ φιλότεκνος σεμνὴ καὶ κοσμιωτάτη καὶ πεφιλημένῃ θυγατρί, καὶ ὡς ἐφόδιον μητρικῆς παραινέσεως καὶ παρακλήσεως ὑποτίθεται ὅσα αὐτὸς ὁ οὐράνιος τῆς ἐκκλησίας ἀρχηγὸς καὶ θεμελιωτής, ὁ κύριος ἡμῶν

Ἰησοῦς Χριστός, διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀποστόλων καὶ μαθητῶν καὶ τῶν τούτων διαδόχων, τῶν μακαρίων ἡμῶν πατέρων πᾶσι τοῖς πιστοῖς πρὸς σωτηρίαν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς γράμμασιν ἐνετείλατο καὶ ταῖς σεπταῖς καὶ ἁγίαις συνόδοις τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας διεξηγήσατο καὶ διετράνωσεν. Ὁρᾶτε οὖν, τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα, ὅσῳ πλείονος τιμῆς καὶ δόξης κατηξιώθητε, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ ὑπόκεισθε κινδύνῳ· διὸ δὴ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος Ἐφεσίοις ἐπιστέλλων ἔλεγε· „Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πρᾳότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν.“ Ναί, οὗτος ὑμῖν ἔστω ἀγὼν ἡμέρας καὶ νυκτός, περιπατεῖν ἀξίως τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε καὶ τηρεῖν ἑκάστοτε μετὰ τῆς ἁγίας μητρὸς ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν „τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα ποιοῦντας, παρὰ τὴν διδαχήν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, καὶ ἐκκλίνειν ἀπ᾽ αὐτῶν“, φυλάττειν τὴν παρακαταθήκην τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἣν οἱ μακάριοι πατέρες ἡμῶν ὥς τινα πολύτιμον θησαυρόν, διὰ μυρίων ἀγώνων καὶ θυσιῶν παῖς παρὰ πατρὸς παραλαμβάνοντες μέχρις ἡμῶν ἀσφαλῶς διεσώσαντο ἀπαραχάρακτον καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ τοιαύτην παραδιδόναι τοῖς μεθ᾽ ἡμᾶς, ἵνα τὸ αὐτὸ πάντες λέγωμεν καὶ μὴ ᾖ ἐν ἡμῖν σχίσματα, ὦμεν δὲ πάντες κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ. Καὶ ταῦτα μὲν καθόλου πᾶσιν ὑμῖν ὑπομιμνήσκοντες πατρικῶς παραινοῦμεν καὶ νουθετοῦμεν· A ἰδίᾳ δὲ τοὺς μὲν ἄρχοντας καὶ τοὺς ἐν ἀξιώμασιν ὑπὸ τῆς θείας προνοίας τεταγμένους ἀξιοῦμεν καὶ παρακελευόμεθα κήδεσθαι ἀεὶ καὶ μεριμνᾶν περὶ τοῦ ὑπηκόου, τὴν δικαιοσύνην πᾶσιν ἀπονέμειν τε καὶ μηδὲν παρὰ τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζόμενα πράττειν· τοὺς ἀρχομένους καὶ ὑπηκόους σέβειν καὶ τιμᾶν τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις καὶ πείθεσθαι αὐτοῖς· τοὺς δὲ ἐκ τοῦ ἱεροῦ κλήρου προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο, καὶ βλέπειν τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβον ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν ἀξίως καὶ ἀνελλιπῶς πληροῦντες τὴν τῶν πιστῶν σωτηρίαν ἐν παντὶ πραγματεύωνται· τοὺς γονεῖς ἐκτρέφειν τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου· τὰ τέκνα ὑπακούειν τοῖς γονεῦσιν ἐν κυρίῳ· τοὺς καθηγητὰς καὶ διδασκάλους ἐντρέφειν τοὺς ὑπ᾽ αὐτῶν διδασκομένους ὑγιαίνουσι λόγοις καὶ τῇ κατ᾽ εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ· καὶ τέλος πάντας ἐν γένει καὶ ἕκαστον ἰδίᾳ σπουδάζειν B βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ τὴν κλῆσιν αὐτοῦ ποιεῖσθαι ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, κατὰ τὸ ἀρεστὸν ἐν κυρίῳ, εἰς σωτηρίαν ἑαυτοῦ καὶ οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ θεὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν δῴη ὑμῖν ἁπαξάπασι πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας καὶ καταστάσεως τὰς ἀπείρους καὶ σωτηρίους αὐτοῦ δωρεὰς καὶ χάριτας καὶ καταρτίσαι ὑμᾶς εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἵνα διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσι δοξάζηται τὸ πανάγιον ὄνομα αὐτοῦ. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος σὺν τῇ παρ᾽ ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν!

Ἐν μηνὶ ὀκτωβρίῳ, ἰνδικτιῶνος η΄.

(Eaedem ac supra subscriptiones.)

6.

TOMUS SYNODALIS QUO ECCLESIA SERBICA SUI IURIS ESSE DECLARATUR

1879 octobris 20/novembris 1.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀμήν.

Εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν, ὁ μακάριος φησὶν ἀπόστολος Παῦλος, ἔνθεν μὲν τὸ ἑνιαῖον τῆς ὑπερουσίου θεότητος ἀνομολογῶν καὶ στεντορείως ἀνακηρύττων, ἔνθεν δὲ τὴν ἄναρχον ὑποδεικνὺς αἰτίαν τῆς ἀδιαρρήκτου συναφείας τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων δημιουργημάτων τῆς θείας δυνάμεως καὶ σοφίας, δι᾽ ὧν τὰ πάντα αἰωνίοις νόμοις ἀπαρασαλεύτως καὶ ἀδιασπάστως συνάπτων ἑαυτῷ τε καὶ ἀλλήλοις, συνέχει καὶ συγκρατεῖ ὁ τῶν ὅλων πατὴρ καὶ πάνσοφος κυβερνήτης. Ἀνατείνοντες γὰρ τὸ ὄμμα εἰς οὐρανόν, τὰ πολλὰ ὁρῶμεν καὶ μεγάλα καὶ πολυειδῆ τῶν οὐρανίων σωμάτων συστήματα, χωρὶς μὲν καθ᾽ ἕκαστα περὶ τὸ ἴδιον κέντρον κινούμενα, καὶ τὰς ὡρισμένας αὐτοῖς λειτουργίας ἐκτάκτως ἐπιτελοῦντα, διὰ τῆς ἑλκτικῆς δέ, ὥς φασι, δυνάμεως συγκρατούμενα καὶ ἓν ὅλον πάγκαλον καὶ θαυμαστὸν εἰρήνης καὶ ἁρμονίας σύστημα ἀποτελοῦντα, τῇ αἰωνίᾳ τοῦ παναγάθου δημιουργοῦ βουλήσει ὑπακούοντα. Αἵ τε ἐπὶ γῆς τῶν ἀνθρώπων πολιτεῖαι καὶ καταστάσεις, καί, ἁπλῶς εἰπεῖν, πᾶσα πόλις καὶ χώρα, τοῖς αὐτοῖς καθάπαξ νόμοις τῆς ἑνότητος καὶ ἁρμονίας ἀγόμενα, τὰ μεγάλα τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου πληρώματα σπουδάζει συναποτελεῖν, ὥστε καθάπερ τις ἑλκτικὴ δύναμις καὶ φῶς ἀνέσπερον εἰς τὸ τὰ πάντα κατακοσμεῖν καὶ τῆς σκοτεινῆς ἀταξίας καὶ συγχύσεως ἀπαλλάσσειν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς ἄλληλα τὰ ἔθνη συναρμολογεῖν καὶ ἓν ὅλον ἐναρμόνιον καὶ ὑπερφυὲς τὴν λογικὴν φύσιν ἐναποφῆναι, αὐτὸς πάλιν ὁ τῆς ἑνότητος καὶ ἁρμονίας αἰώνιος νόμος συν- C τρέχων ἂν εἴη. Ὅ τι δὲ ἀτελῶς ἐν τοῖς πολιτεύμασι τοῦ κόσμου τούτου καθορᾶται, τοῦτο ἐν τῇ μιᾷ, ἁγίᾳ, καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ τέλειον ἐμπολιτεύεται καὶ κρατεῖ· αὐτίκα γὰρ ὁ ταύτης ἀρχηγὸς καὶ θεμελιωτὴς μίαν ποίμνην ἀποκαλεῖ τοὺς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην λαούς, τὰ ἔθνη καὶ τὰς φυλὰς τῆς γῆς, ὅσοι ἔμελλον πιστεύειν εἰς αὐτόν, καὶ τοῦ οὐρανίου αὐτοῦ πατρὸς δέεται ἵνα πάντες ἓν ὦσιν ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ καὶ τῇ τῆς πίστεως ἑνότητι. Πρὸς οἰκοδομὴν δὲ πάλιν θεοῦ τὴν ἐκκλησίαν καὶ πρὸς ναὸν ἅγιον καὶ σῶμα Χριστοῦ οἱ θεῖοι αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι ἐξομοιοῦσι καὶ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου ταύτην ἐξονομάζουσιν. „Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ, γράφει ὁ μέγας τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστέλλων, πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν D ἅγιον ἐν κυρίῳ“· καὶ „ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστι ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ᾽ ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ“· καὶ πάλιν ὁ αὐτός· „Σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν· εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα, εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν“. Κἂν δὲ μία ποίμνη καὶ ἓν σῶμα Χριστοῦ καὶ ἔστι καὶ λέγεται ἡ τοῦ θεοῦ ἐπὶ γῆς ἐκκλησία διὰ τὸν τῆς πνευματικῆς ἑνότητος λόγον, οὐδαμῶς μέντοι ἐκώλυσε τοῦτο κατά τε τοὺς πρώτους καὶ τοὺς μετέπειτα χρόνους τὴν σύστασιν μερικῶν κατὰ τόπους καὶ χώρας ἐκκλησιῶν ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀνεξαρτήτων καὶ ἐσωτερικῶς αὐτοδιοικουμένων ὑπὸ ἰδίους ποιμένας καὶ διδασκάλους καὶ δια-

κόνους τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τοὺς ἐπισκόπους ἢ ἀρχιεπισκόπους καὶ πατριάρχας, κατὰ λόγον οὐ μόνον τῆς ἱστορικῆς ἐν τῷ χριστιανισμῷ σημασίας τῶν πόλεων καὶ χωρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτικῶν περιστάσεων τῶν ἐν αὐταῖς λαῶν καὶ ἐθνῶν. „Καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, φησὶν ἡ ἁγιωτάτη τετάρτη οἰκουμενικὴ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν.“ Συνῳδὰ δὲ τούτοις ὕστερον καὶ ὁ ἱερώτατος Φώτιος „τὰ ἐκκλησιαστικά, ἔγραφε, καὶ μάλιστά γε τὰ τῶν ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθε“.

Τοιγαροῦν τῆς εὐσεβεστάτης καὶ θεοφρουρήτου ἡγεμονίας τῆς Σερβίας τῇ ἄνωθεν προνοίᾳ κρατυνθείσης καὶ μεγαλυνθείσης ἔναγχος, καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν ἀπολαβούσης, τοῦ δὲ εὐσεβεστάτου, θεοστηρίκτου καὶ γαληνοτάτου ἡγεμόνος αὐτῆς κυρίου Μιλάνου Ὀβρένοβιτς τοῦ Δ' καὶ τοῦ ἱερωτάτου ἀρχιεπισκόπου Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτου Σερβίας κυρίου Μιχαὴλ ἐν ὀνόματι τοῦ τ' εὐαγοῦς κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ διὰ γραμμάτων πρὸς ἡμᾶς ἀνενεχθέντων καὶ ἀνάλογον τῇ πολιτικῇ ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτοδιοίκησιν ἐξαιτησαμένων, ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἁγίας συνόδου τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, συνελθόντες ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ συνοδικῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου καὶ συνδιασκεψάμενοι ἐν ἁγίῳ πνεύματι καὶ τὴν αἴτησιν αὐτῶν εὔλογον καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τὰς κατὰ καιροὺς ἐκκλησιαστικὰς πράξεις κατὰ πάντα συνᾴδουσαν εὑρόντες, ἀπεφηνάμεθα ἵνα ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τῆς σερβικῆς ἡγεμονίας, ἡ τέως διὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτου Σερβίας ἔχουσα τὴν κανονικὴν ἐξάρτησιν καὶ ἀναφορὰν εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς ἁγιώτατον ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τῶν ἀρτίως προσαρτηθεισῶν αὐτῇ ἐπαρχιῶν καὶ διαμερισμάτων, ἤτοι σύμπασα ἡ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς πολιτικῶς καὶ χωρογραφικῶς μεγαλυνθείσης καὶ τέλεον ἀνεξαρτηθείσης ἡγεμονίας τῆς Σερβίας ἐμπεριλαμβανομένη ὀρθόδοξος ἐκκλησία, κεφαλὴν ἔχουσα, ὡς καὶ ἅπασα ἡ ὀρθόδοξος καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία, τὸν θεάνθρωπον κύριον καὶ σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχῃ τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος, ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοδιοίκητος, πρῶτον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι καὶ πρόεδρον αὐτῆς ἔχουσα καὶ ἐπιγινώσκουσα τὸν ἀρχιεπίσκοπον Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτην Σερβίας, ἔχοντα περὶ ἑαυτὸν σύνοδον κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας συγκροτουμένην ἐκ τῶν ἀρχιερέων τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς περιφερείας καὶ μετ' αὐτοῦ κυβερνῶσαν τὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἡγεμονίας ἐλευθέρως τε καὶ ἀκωλύτως ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως καὶ ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ὡς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ διακελεύονται κανόνες.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τούτοις καθισταμένην διὰ τοῦδε τοῦ συνοδικοῦ τόμου τὴν ἁγίαν ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Σερβίας ἐκκλησίαν ἐπιγινώσκομεν καὶ ἀνακηρύττομεν πνευματικὴν ἡμῶν ἀδελφὴν καὶ πάσαις ταῖς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ὀρθοδόξοις ἐκκλησίαις ἐπισυνιστῶμεν τοιαύτην ἀναγνωρίζεσθαι καὶ μνημονεύεσθαι τῷ ὀνόματι· „Ἡ ἁγία αὐτοκέφαλος ἐκκλησία τῆς σερβικῆς ἡγεμονίας,“ καὶ δὴ καὶ πάσας τὰς προνομίας καὶ πάντα τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τὰ τῇ αὐτοκεφάλῳ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ παρομαρτοῦντα παρέχομεν αὐτῇ, ὥστε τοῦ λοιποῦ τὸν μὲν ἀρχιεπίσκοπον Βελιγραδίου καὶ μητρο-

A πολίτην Σερβίας ἱερουργοῦντα μνημονεύειν πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, τὴν δὲ περὶ αὐτὸν χορείαν τῶν σεβασμίων ἀρχιερέων τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ τὰ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀφορῶντα ἀνακρίνεσθαι καὶ διαλύεσθαι καὶ καθορίζεσθαι ἀπολύτως ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἁγίας συνόδου ἀκολούθως τῇ εὐαγγελικῇ καὶ τῇ λοιπῇ τῇ κατὰ τὴν ἱερὰν παράδοσιν καὶ τὰς σεβασμίας διατάξεις τῆς ἁγίας ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας διδασκαλίᾳ. Ἵνα δὲ καὶ ἡ ἀμοιβαία πνευματικὴ ἑνότης πρός τε τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς αὐτοκεφάλους ὀρθοδόξους τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ζῶσά τε καὶ ἀκμαία καὶ ἐν πᾶσιν ἀπαραμείωτος διατηρῆται, ὀφείλει καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτης Σερβίας, κατὰ τὸν ἀνέκαθεν παρὰ ταῖς αὐτοδιοικουμέναις ἐκκλησίαις κρατήσαντα πατροπαράδοτον καὶ κανονικὸν τῆς ἀμοιβαίας ἀδελφικῆς σχέσεως καὶ συναφείας θεσμόν,
B μνημονεύειν τε ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, λαμβάνειν καὶ τὸ ἅγιον μύρον παρὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μητρὸς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ ὡς αὐτοδικαίως πρόεδρος τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου ἀναγορευόμενος, ἐπιστέλλειν τὰ νενομισμένα ἐνθρονιστικὰ γράμματα πρὸς πάσας τὰς ὀρθοδόξους πατριαρχικὰς καὶ λοιπὰς αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας, καὶ πρὸς αὐτὰς ταύτας διὰ γραμμάτων συνοδικῶν ἀναφέρεσθαι ἐν τοῖς συμπίπτουσι γενικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασι, τοῖς καθολικωτέρας ψήφου καὶ δοκιμασίας ἐπιδεομένοις, ὡς καὶ τἀνάπαλιν ἑκάστη τῶν εἰρημένων πατριαρχικῶν καὶ αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν πρὸς αὐτὴν ταῦτα ποιήσει κατὰ τὴν ἀρχῆθεν, ὡς ἔφημεν, ἐπικρατήσασαν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ κανονικὴν τάξιν τε καὶ συνήθειαν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν ταῖς ἄρτι πολιτικῶς προσαρτηθείσαις τῇ σερβικῇ ἡγεμονίᾳ ἐπαρχίαις εὕρηνται καὶ πολλοὶ σχισματικοί, κληρικοί τε καὶ λαϊκοί, ὀπαδοὶ τῆς λεγο-
C μένης βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, περὶ ὧν καὶ ἐν τῷ τοῦ μητροπολίτου τῆς Σερβίας γράμματι δεδήλωται, ὡς ἐπιδεικνυομένων πόθον ἐπιστροφῆς, τὰ περὶ παραδοχῆς αὐτῶν ἐν τοῖς κόλποις τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐπιλυθήσεται καὶ καθορισθήσεται συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διατάξεσιν.

Ἐπ' αὐτοῖς οὖν τοῖς ὅροις ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἐν ἁγίῳ πνεύματι συνοδικῶς ἀποφηναμένη, τὴν ἐν Σερβίᾳ ἁγίαν ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον καὶ αὐτοδιοίκητον ἀνακηρύσσει καὶ ταύτην ἐγκαρδίως ἐπευλογοῦσα, ἐν πάσῃ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ ἐπεύχεται ἐστηριγμένην καὶ ἀκράδαντον αὐτὴν διὰ παντὸς ἐμμένειν τῇ πίστει καὶ τῇ ἑνότητι τοῦ πνεύματος τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ
D ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν τε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἐννάτῳ κατὰ μῆνα ὀκτώβριον, ἰνδικτιῶνος η'.

(Τ. σ.)

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἀποφαίνεται.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος συναποφαίνεται.
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος συναποφαίνεται.
† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος συναποφαίνεται.
† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ συναποφαίνεται.
† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος συναποφαίνεται.
† ὁ Σμύρνης Μελέτιος συναποφαίνεται.
† ὁ Μηθύμνης Παΐσιος συναποφαίνεται.
† ὁ Ἴμβρου Νικηφόρος συναποφαίνεται.
† ὁ Φαναριοφερσάλου Κωνστάντιος συναποφαίνεται.
† ὁ Κώου Μελέτιος συναποφαίνεται.

7.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA SINGULIS ECCLESIIS AUTOCEPHALIS.

1879 novembris 20 / decembris 2.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 6651.

Τοῦ πάντα πανσόφως οἰκονομοῦντος καὶ πᾶσι τοῖς ἐπὶ γῆς ἔθνεσι καὶ λαοῖς τὸ συμφέρον ἐν ἰδίοις καιροῖς καὶ χρόνοις ἀπονέμοντος μόνου παντοδυνάμου καὶ παμβασιλέως θεοῦ καὶ ἐπὶ τὴν εὐσεβεστάτην καὶ ὀρθόδοξον ἡγεμονίαν τῆς Σερβίας ἔναγχος εὐμενῶς ἐπιβλέψαντος καὶ ταύτην μεγαλυνθῆναι καὶ τελείᾳ πολιτικῇ ἀνεξαρτησίᾳ τιμηθῆναι εὐδοκήσαντος, ἐπεὶ ὅ τε εὐσεβέστατος ἡγεμὼν αὐτῆς Μιλάνος Ὀβρένοβιτς ὁ Δ' καὶ ὁ πανιερώτατος ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτης Σερβίας, ἀγαπητὸς ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς κὺρ Μιχαήλ, ἐπιστείλαντες ἡμῖν αἴτησιν ἐποιήσαντο παρ' ἑαυτῶν τε καὶ παρὰ τοῦ εὐαγοῦς καὶ εὐσεβοῦς κλήρου τε καὶ λαοῦ τὴν πολιτικῶς τιμηθεῖσαν καὶ μεγαλυνθεῖσαν ἡγεμονίαν καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πρεσβείου ἀξιωθῆναι καὶ αὐτοκέφαλον γενέσθαι καὶ τοιαύτην τοῦ λοιποῦ παρὰ πάσαις ταῖς ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις γινώσκεσθαι, ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἁγίας συνόδου τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου, ἀποστολικοῦ, οἰκουμενικοῦ, πατριαρχικοῦ θρόνου, πρὸς ὃν μέχρις ἐσχάτων καὶ ἡ τῆς Σερβίας ἁγιωτάτη μητρόπολις τὴν κανονικὴν ἀναφορὰν εἶχεν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι, φιλαδέλφως τὴν αἴτησιν ἀποδεξάμενοι ὡς εὔλογον καὶ δικαίαν καὶ τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ ταῖς κατὰ καιροὺς ἐκκλησιαστικαῖς πράξεσιν ἐν τοῖς ὁμοίοις οὐδαμῶς ἀπᾴδουσαν, ἔγνωμεν τῇ προνοίᾳ θείᾳ μεγαλυνθείσῃ καὶ πολιτικῶς ἀνεξαρτήτῳ καταστάσῃ ὀρθοδόξῳ ἡγεμονίᾳ τῆς Σερβίας ἀπονεῖμαι καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνεξαρτησίαν τελείαν, καὶ τοῖς τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν C προνομίοις καὶ δικαιώμασι τιμῆσαι, ἐφ' ᾧ καὶ τόμον A συνοδικὸν ἐκθέμενοι, τούτων πάντων ἐξαγγελτικόν, τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην πρᾶξιν ἐσαεὶ ἐν τούτῳ κατησφαλίσαμεν, ὥστε ἀκμαίαν καὶ ἀπαράτρεπτον διαφυλάττεσθαι τὴν δογματικὴν ἑνότητα καὶ τὴν λοιπὴν κανονικὴν σχέσιν καὶ συνάφειαν τῆς ἐκκλησίας ταύτης μετὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. Ταύτην τοίνυν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν περὶ τῆς ἐν Σερβίᾳ ἐκκλησίας πρᾶξιν, τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι συντελεσθεῖσαν, ἀγγέλλοντες τῇ ὑμετέρᾳ σεβασμιωτάτῃ κορυφῇ διὰ τοῦδε τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ ἡμῶν γράμματος, ἐπισυνάπτομεν καὶ ἀντίτυπον τοῦ ἐκδοθέντος ἱεροῦ συνοδικοῦ τόμου πρὸς γνῶσιν καὶ πληροφορίαν τῶν καθ' ἕκαστα. Ἐπισυνι-
B στῶντες δὲ τὴν ἐν Σερβίᾳ ἁγιωτάτην ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν αὐτοκέφαλον τοῦ λοιποῦ κατὰ πάντα καὶ ἀνεξάρτητον ἐπιγινώσκεσθαι παρ' αὐτῇ τε καὶ παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ αὐτῆς ποιμνίῳ, ἐπὶ τούτοις ἀξιοῦμεν ἀδελφικῶς καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εὔξασθαι τῷ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληροῦντι καὶ τελειοῦντι παναγάθῳ θεῷ καὶ τὴν ἤδη αὐτοκέφαλον ἀνακηρυχθεῖσαν ἁγιωτάτην τῆς Σερβίας ἐκκλησίαν ἀκράδαντον τὸν πάντα χρόνον ἐμμένειν ἐν τῇ ἁγίᾳ ὀρθοδόξῳ ἡμῶν πίστει καὶ ταῖς ἱεραῖς πατρικαῖς παραδόσεσιν, ὥστε αὐτὴν μὲν προάγεσθαι καὶ προκόπτειν ἑκάστοτε ἐν τῇ ἱερᾷ αὐτῆς κλήσει, ἡμᾶς δὲ εὐαπολογήτους εἶναι ἐνώπιον τοῦ αἰωνίου ἀρχηγοῦ καὶ θεμελιωτοῦ τῆς ἐκκλησίας, τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

,αωοθ' νοεμβρίου κ'.

Ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ ὅλως πρόθυμος
† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ.

(Reliquae subscriptiones ut supra, sub num. 4.)

8.

MICHAEL METROPOLITA BELGRADENSIS AC TOTIUS SERBIAE PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANO

1880 martii 29 / aprilis 10.

Παναγιώτατε δέσποτα.
Εὐμενέστατε ἀρχιποίμην.

Ἡ εὐαγγελικὴ ἀγάπη, δι' ἧς καθωραΐζεται ἡ θαυμαστὴ μήτηρ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, κατηύγασεν αὐτὴν ἐν τῇ ἐξαισίῳ ταύτῃ ἀγάπῃ, ὥστε ἐπεδείξατο νέον τεκμήριον μερίμνης πρὸς τὴν πιστὴν αὐτῆς θυγατέρα, τὴν ἁγίαν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας.

Ἡ σοφία τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιποίμενος καὶ τῆς ἁγιωτάτης συνόδου, καθοδηγουμένων ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος, σαφῶς νῦν ὑπέδειξεν εἰς τὸν κόσμον τὸ ὕψος τοῦ θρόνου τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξ οὗ τηλαυγῶς ἐκλάμπει ἡ ἀλήθεια, ἡ δικαιοσύνη καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὀρθοδοξίας.

Πάντα ταῦτα ὑπερλάμπρως ἀνομολογοῦνται διὰ τοῦ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας παναγιότητος καὶ τῆς ἁγιωτάτης συνόδου ἀπολυθέντος τόμου ἀπὸ τῆς 20 ὀκτωβρίου 1879, δι' οὗ ἡ ἁγία ὀρθόδοξος ἐκκλησία τῆς Σερβίας ἀνακηρύσσεται αὐτοκέφαλος καὶ ἐνταυτῷ ἰσότιμος καὶ ἰσοδίκαιος πρὸς πάσας τῆς Ἀνατολῆς τὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας, τὰς ἐπαξίως φερούσας τὴν ἐπωνυμίαν τῶν ἀνεξαρτήτων μελῶν τῆς μεγάλης οἰκουμενικῆς, μιᾶς, καθολικῆς, ἁγίας, ἀποστολικῆς καὶ ἀληθοῦς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

Διὰ τῆς πράξεως ταύτης ἡ ὑμετέρα παναγιότης ἐχαροποίησεν ἀρχιποιμαντορικῶς τοὺς φίλους αὐτῆς καὶ κατενίκησε τοὺς πολεμίους, ἡμᾶς δὲ τοὺς ὀρθοδόξους ἀρχιερεῖς, τὸν κλῆρον ἅπαντα καὶ ὅλον τὸν εὐσεβῆ τῆς Σερβίας λαὸν προεκάλεσεν εἰς βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ἁγίαν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὴν γεραρὰν μητέρα τῆς ἡμετέρας, τὴν ἀποστέλλουσαν τὰς ἐγκαρδίους εὐχὰς τῇ σερβικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἀγαλλομένην μεθ' ἡμῶν ἐπὶ τῷ θείῳ ἐλέει, τῷ ἐπ' ἐσχάτων ἡμῖν καταπεμφθέντι.

Κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, προτιθέμεθα καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀσφαλῶς καὶ ἀναλλοιώτως τηρήσωμεν ἅπαντας τοὺς κανόνας καὶ τὰς διατάξεις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ πίστεως, ὡς τοῦτο ἐπράξαμεν καὶ μέχρι τοῦδε. Ἀείποτε θέλομεν καυχᾶσθαι ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ καὶ τῇ σοφίᾳ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας. Καὶ εἰς τὸ μέλλον δὲ θέλομεν
D τρέφει πρὸς αὐτὴν τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ χαίρει ἐπὶ τῷ πνευματικῷ συνδέσμῳ μετὰ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας, ἥτις μετὰ τοσαύτης μερίμνης προσηνέχθη πρὸς ἡμᾶς εἰς καιροὺς βαρεῖς, καὶ νῦν δὲ μετ' ἰδιαιτέρας ἀγάπης ηὐλόγησεν ἡμᾶς εἰς αὐτοκυβέρνητον καὶ ἀνεξάρτητον βίον, ὅπως ἀξιωθῶμεν τῆς χάριτος τῆς θείας βασιλείας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ γενώμεθα μέλη τῆς ἐν οὐρανῷ δεδοξασμένης τοῦ θεοῦ βασιλείας· προσέτι δὲ ηὐλόγησεν ἡμᾶς ἐξ ἀγαθῆς θελήσεως, ὁρμωμένη ἀπὸ τρυφερᾶς ἀγάπης καὶ ὑψηλῆς σοφίας.

Προσάγοντες τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι καὶ τῇ ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν τε καὶ τῶν λοιπῶν ἡμετέρων ἀρχιερέων καὶ παντὸς τοῦ κλήρου ἡμῶν διὰ τὴν ὑμετέραν εὐμένειαν καὶ συγκατάβασιν, τὴν ἐπιδειχθεῖσαν πρὸς ἡμᾶς καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος, ὅπερ προσήνεγκε πλείστας θυσίας, κατέβαλε πλείστους ἀγῶνας καὶ ἀνέλαβε πολλὰς βασάνους πρὸς ἐπίτευξιν τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ἀνεξαρτησίας, παρατιθέμεθα ἑαυτοὺς τοὺς ἀρχιερεῖς, τὸν κλῆρον καὶ ἅπαν

τὸ θεόσωστον πλήρωμα εἰς τὰς ἁγίας εὐχὰς καὶ εἰς τὴν ὑμετέραν εὔνοιαν καὶ μετ' αἰσθήματος εἰλικρινοῦς ἀφοσιώσεως καὶ βαθυτάτου σεβασμοῦ διατελοῦμεν.

Τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, τοῦ εὐμενεστάτου ἀρχι-
A ποίμενος καὶ πατρὸς ταπεινὸς θεράπων, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βελιγραδίου καὶ μητροπολίτης Σερβίας

Μιχαήλ.

Μαρτίου 29, 1880.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

a qua magna pars dioecesis Drystrensis metropoli Rumenorum coniungitur

1879 decembris 5/17.

Quo fundamento innixa suam ecclesia serbica independentiam a patriarcha Constantinopolitano petierat, eodem ecclesia Rumena usa est ad obtinendum ut magna pars dioecesis Drystrensis vulgo *Silistrie* in Moesia inferiori seu *Dobroudja* a patriarchatu Constantinopolitano seiuncta ad metropolim totius Hungrovalachiae seu Bucharestensis accederet. Id planum fiet ex decreto synodali infra exhibendo una cum litteris ad metropolitam Bucharestensem primarium Valachorum antistitem.

1.
SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA METROPOLITAE BUCHARESTENSI
1879 decembris 5/17.

Τῷ μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας κτλ.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἡδέως ἐκομισάμεθα πρότερον μὲν γράμμα τοῦ ἐνταῦθα ἐξοχωτάτου πρεσβευτοῦ τῆς θεοφρουρήτου ἡγεμονίας τῆς Ῥουμανίας, γράφοντος τῇ ἐντολῇ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου τῆς ἡγεμονίας, σεσημασμένον τῇ 25 σεπτεμβρίου ἐνεστῶτος ἔτους, εἶτα δὲ καὶ τὸ ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα ὑπὸ χρονολογίαν 1 παρελθόντος μηνός, ἐξ ὧν ἀναγνωσθέντων συνοδικῶς εἴδομεν τὴν γινομένην ἡμῖν αἴτησιν ὅπως, συνεπείᾳ τῆς τελεσθείσης πολιτικῆς τῆς ἐπαρχίας Δοβρούτσης μετὰ τῆς Ῥουμανίας ἑνώσεως, ἐπινεύσωμεν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν χειραφέτησιν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ χωρῶν, ὅσαι τέως ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Δρύστρας διετέλουν, καὶ τὴν κανονικὴν τούτων μετὰ τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας ἕνωσιν.

Ἀπαντῶντες τοίνυν διὰ τῆς πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς τῆσδε ἐπιστολῆς, ἐκδηλοῦμεν τῇ περισπουδάστῳ ἡμῖν αὐτῆς ἱερότητι ὅτι, συνδιασκεψάμενοι συνοδικῶς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ὑποθέσεως, ἀπεδεξάμεθα εὐχαρίστως τὴν προσαχθεῖσαν αἴτησιν, ὡς συνεπείᾳ τῇ θείᾳ εὐδοκίᾳ τελεσθείσης πολιτικῆς ἑνώσεως ἀναγκαίας καθισταμένης καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς. Ὅθεν ἀπολύσαντες κανονικῶς τὰς εἰρημένας χώρας ἀπὸ τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Δρύστρας, προσηρτήσαμεν ταύτας καὶ ἀνεθέμεθα τῇ πνευματικῇ δικαιοδοσίᾳ καὶ προστασίᾳ τῆς ἱερωτάτης μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας. Ἐπὶ τούτῳ δὲ πρὸς διηνεκῆ τὴν ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν συνετάχθη πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἡμῶν πρᾶξις, ἣν ἀποστέλλομεν περικλείστως ὧδε, εὐχόμενοι ἐκ ψυχῆς ὅπως ἡ χάριτι θεοῦ τελεσθεῖσα αὕτη ἕνωσις εἴη αἰσία ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐπί-
B σκεψιν καὶ φροντίδα τῆς περιποθήτου ἡμῖν αὐτῆς ἱερότητος.

Ἐπὶ τούτοις δὲ προαγόμεθα ἐκ προνοίας ἐκκλησιαστικῆς σημειῶσαι τῇ φίλῃ ἡμῖν αὐτῆς ἱερότητι ὅτι οἱ ἐν ταῖς εἰρημέναις χώραις ὀρθόδοξοι κληρικοὶ δέον ἵνα γινώσκωσιν, ὅτι ὀφείλουσι μὴ συναναμίγνυσθαι καὶ συγκοινωνεῖν ἐκκλησιαστικῶς τοῖς ἐν αὐταῖς ἐκ τῶν Βουλγάρων σχισματικῶν κληρικῶν διατελοῦσι· καὶ περὶ τούτου ἀξιοῦμεν αὐτὴν ἀδελφικῶς δοῦναι ἀπὸ τοῦδε τὰς δεούσας ὁδηγίας· εἰ δέ ποτε οἱ διαληφθέντες σχισματικοὶ ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ἢ καὶ ταῖς θεοφιλέσιν ἐνεργείαις καὶ προτροπαῖς τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ἐπιδείξαιντο πόθον μεταμελείας καὶ ἐπανόδου εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἁγίας μητρὸς ἐκκλησίας, γινέσθωσαν τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ὁριζόμενα.

,αωοθ', δεκεμβρίου ε'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς
C ἀδελφός.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Σμύρνης Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Μηθύμνης Παΐσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἴμβρου Νικηφόρος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Πρεσπῶν Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δημητριάδος Γρηγόριος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Φαναριοφερσάλων Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Κώου Κύριλλος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

2.
ACTA SYNODALIA QUIBUS DIOECESIS DRYSTRENSIS METROPOLI VALACHORUM CONIUNGITUR
1879 decembri mense.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, φιλοστόργως καὶ θεοφιλῶς τὰς ὑφ' ἑαυτὴν διατελούσας ἐπὶ μέρους ἐκκλησίας καὶ παροικίας ἀείποτε περιθάλπουσα καὶ ἐπικυβερνῶσα καὶ πρὸς τὰς τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἀπαιτήσεις καὶ μάλιστα πρὸς τὰς τῶν ἐγκοσμίων καὶ πολιτικῶν πραγμάτων μεταβολὰς περὶ αὐτῶν ἀξιοχρέως προνοουμένη, τὰ ἑκάστοτε συμφέροντα αὐταῖς καὶ λυσιτελοῦντα οὐχ ὅπως βούλεται, ἀλλὰ καὶ σπουδαῖς ὅλαις κατ' ὀρθὸν καὶ δί-
D καιον λόγον ἐνεργεῖ τε καὶ διεξάγει, ὅπως τὰ πάντα πρὸς οἰκοδομὴν ἀπαρτίζηται κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ὑποθήκην καὶ παρεγγύησιν.

Ἔνθεν τοι καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἐπειδὴ χῶραί τινες τῇ ὑπὸ τὴν ἄμεσον διοίκησιν καὶ κυριαρχίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ὑπαγομένῃ ἱερᾷ μητροπόλει Δρύστρας ἀνήκουσαι πνευματικῶς, νεύσει κρείττονι προσηρτήθησαν ἔναγχος καὶ ἡνώθησαν τῇ ὀρθοδόξῳ ἡγεμονίᾳ τῆς Ῥωμανίας, ἐκ δὲ δὴ τούτου ἡ εὐσεβεστάτη ὑψηλὴ κυβέρνησις τῆς ἡγεμονίας διὰ τοῦ ἐνταῦθα ἐξοχωτάτου πολιτικοῦ αὐτῆς ἀντιπροσώπου, γράψαντος ἡμῖν ἐπὶ τούτῳ, καὶ ὁ

A ἱερώτατος μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς κὺρ Καλλίνικος διὰ γραμμάτων αὐτοῦ ἰδιαιτέρων, ἀναγκαίαν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ δικαίαν καὶ εὔλογον καθισταμένην καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῶν χωρῶν τούτων ἕνωσιν καὶ συνάφειαν μετὰ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας προβαλόμενοι ἡμῖν συνοδικῶς προκαθημένοις, ἐξῃτήσαντο ἐπιτελεσθῆναι κανονικῶς τὴν ἕνωσιν ἀπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας ἐκκλησίας, ἡ μετριότης ἡμῶν, συνδιασκεψαμένη μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου, ἐπειδὴ κατείδομεν τὴν προκειμένην πνευματικὴν ἕνωσιν ἀναγκαίως ἐναπαιτουμένην ἐκ τῆς πολιτικῆς ἑνώσεως, οὐχ ἧττον δὲ καὶ πρέπουσαν καὶ λυσιτελοῦσαν πνευματικῶς, διὰ ταῦτα ἀποδεξάμενοι εὐχαρίστως τὴν αἴτησιν ὡς εὔλογον ὑπάρχουσαν καὶ δικαίαν καὶ συνᾴδουσαν τῷ ὀφειλομένως ὑφ' ἡμῶν σπουδαζομένῳ εὐθέτῳ καὶ εὐδιοικήτῳ τῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιῶν καὶ παροικιῶν τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, ἔγνωμεν B κοινῇ ἐκχωρηθῆναι τὰς χώρας ταύτας καὶ συναφθῆναι καὶ ἑνωθῆναι τῇ ἱερωτάτῃ μητροπόλει Οὐγγροβλαχίας καὶ συνδεθῆναι ταύτῃ καὶ διατελεῖν συνημμένας αὐτῇ διὰ παντὸς ἀδιαιρέτως καὶ ἀδιασπάστως καὶ λέγεσθαι καὶ παρὰ πάντων γινώσκεσθαι ὑποκειμένας αὐτῇ, καὶ ἐξουσιάζεσθαι ὑπό τε τοῦ νῦν καὶ τῶν ἐς ἔπειτα μητροπολιτῶν αὐτῆς ἀκωλύτως καὶ ἀναμφισβητήτως· ἐπὶ δὲ τούτοις διέγνωσται τὰς ἐν ταῖς χώραις ταύταις συγκεκροτημένας ὀρθοδόξους ἑλληνικὰς κοινότητας μὴ στερηθῆναι τῶν ἤδη κεκτημένων αὐταῖς δικαιωμάτων τοῦ διέπειν καθ' ἑαυτὰς τὰς ἱερὰς αὐτῶν ἐκκλησίας καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα καὶ διαχειρίζεσθαι τὰ τούτων πράγματα ἰδιαιτέρως, ἀλλὰ φυλάττεσθαι ταῦτα αὐταῖς ἀνεπηρέαστα, ὡς τοῦτο γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἀλλαχοῦ τῆς θεοσώστου ἡγεμονίας τοιούτων κοινοτήτων.

Τούτου δὲ ἕνεκα καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα ἐν ἁγίῳ πνεύματι μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων μητροπολιτῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ C οἰκουμενικοῦ θρόνου τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα αἱ τέως ὑπὸ τὴν ἁγιωτάτην μητρόπολιν Δρύστρας πνευματικῶς διατελοῦσαι, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῇ θεοστηρίκτῳ ὀρθοδόξῳ ἡγεμονίᾳ τῆς Ῥωμανίας πολιτικῶς ἑνωθεῖσαι χῶραι ἀποκαλούμεναι συλλήβδην Δόβρουτσα, οἷαι καὶ ὅσαι αὐταί εἰσιν, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ὑπάρχωσι συνηνωμέναι τέλεον τῇ ἁγιωτάτῃ μητροπόλει Οὐγγροβλαχίας, τῇ διατελούσῃ ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην πνευματικὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου, ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, καὶ συνηρμοσμέναι αὐτῇ ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάστως, διακυβερνώμεναι τῇ πνευματικῇ φροντίδι καὶ ἐπιστασίᾳ τοῦ μητροπολίτου αὐτῆς, ἔχοντος ἐπ' ἀδείας καταστῆσαι ποιμένα πνευματικὸν τοῦ ἐν αὐταῖς λογικοῦ ποιμνίου, ὁδηγοῦντα τοῦτο εἰς νομὰς σωτηρίους· οἱ δὲ χριστιανοὶ τῶν χωρῶν τούτων ἔχουσι γινώσκειν ἀπὸ τοῦ νῦν τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας ἀνώτερον πνευματικὸν αὐτῶν ἀρχηγὸν καὶ προστάτην καὶ μνημονεύειν τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἢ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ καθισταμένου ἐπισκόπου ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ἀκολουθίαις· ὀφείλει δὲ ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ διοριζόμενος ἐπίσκοπος, ὡς ἤδη διείληπται, προσφέρεσθαι ἐπὶ τῶν εἰρημένων ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν κοινοτήτων. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα πατριαρχικὴ ἡμῶν καὶ συνοδικὴ πρᾶξις, καταστρωθεῖσα κἀν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ ἐννάτῳ κατὰ μῆνα δεκέμβριον, ἐπινεμήσεως η'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Σμύρνης Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Μηθύμνης Παΐσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἴμβρου Νικηφόρος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Πρεσπῶν Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δημητριάδος Γρηγόριος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Φαναριοφερσάλων Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

† ὁ Κώου Κύριλλος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

3.

METROPOLITA BUCHARESTENSIS PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANO

1880 aprilis 4/16.

Βουκουρέστιον, 4 ἀπριλίου 1880.

Παναγιώτατε δέσποτα.

Ὤφειλον ν' ἀποκριθῶ ταχύτερον εἰς τὴν ἐπιστολὴν D τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος, τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς ἐν Δοβρούτσῃ ἐκκλησίας. Η βραδύτης προῆλθεν ἐκ τούτου. Θέλων νὰ συνεννοηθῶ μετὰ τῶν πανιερωτάτων μελῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς συνόδου ἐπὶ τῶν ζητημάτων, ἅτινα ἡ ὑμετέρα θειοτάτη παναγιότης θίγει ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐπιστολῇ, δὲν ἠδυνήθην νὰ πράξω τοῦτο εἰ μὴ χρόνου προϊόντος, ἅτε δὴ τῆς ἱερᾶς συνόδου, κατὰ τὸν ὀργανικὸν νόμον τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας καὶ συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι, συνερχομένης τακτικῶς τὸ μετόπωρον μόνον καὶ τὸ ἔαρ. Νῦν οὖν περιελθὼν εἰς θέσιν τοῦ ἐκπληρῶσαι τὸ ἐν λόγῳ καθῆκον, σπεύδω ὅπως ἐκφράσω ὑμῖν εὐσεβάστως καὶ ἐν εἰλικρινείᾳ τὰς ἐμὰς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ εὐμενείᾳ, μεθ' ἧστινος ἥ τε ὑμετέρα θειοτάτη παναγιότης καὶ πάντα τὰ πανιερώτατα μέλη τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀπεδέχθητε τὴν ἡμετέραν αἴτησιν καὶ ἀνεγνωρίσατε τὴν προσκόλλησιν τῆς ἐκκλησίας τῆς Δοβρούτσης εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν, τοῦθ' ὅπερ ἦν φυσικὴ συνέπεια τῆς θείᾳ εὐδοκίᾳ ἐπιτελεσθείσης πολιτικῆς ἑνώσεως. Ἔστω βεβαία ἡ ὑμετέρα θειοτάτη παναγιότης ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία ὡς ἔχει δυνάμεως θὰ προσπαθήσῃ ἵνα μὴ ἐκ τῆς μεταβολῆς ταύτης παραβλαβῶσι τὸ παράπαν τὰ πνευματικὰ συμφέροντα τῶν τῆς Δοβρούτσης κατοίκων, περιποιουμένη αὐτὰ διὰ τῆς αὐτῆς πατρικῆς μερίμνης, οἵας καὶ πρώην ἀπήλαυον. Ἀλλὰ τῆς εὐκαιρίας ταύτης δράττομαι ὅπως μὴ παρέλθω ἐν σιωπῇ δύο θέματα ἀκροσφαλῆ, ἅτινα ἡ μὲν ὑμετέρα θειοτάτη παναγιότης θίγει ὡς ἐν παρόδῳ, ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς ὀρθόδοξος ρωμουνικὴ ἐκκλησία περὶ πολλοῦ ποιεῖται ὅπως εὐκρινήσῃ ἀνάγουσα εἰς τὴν προσήκουσαν ἀξίαν

Ἡ ὑμετέρα θειοτάκη παναγιότης ἐπιστέλλει ἡμῖν ὅτι ὁ κατὰ τὴν Δόβρουτσαν ὀρθόδοξος κλῆρος ὀφείλει ν' ἀπέχῃ ἀπὸ πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ ἐκεῖ σχισματικοῦ βουλγαρικοῦ κλήρου, ζητεῖ δὲ παρ' ἡμῶν ὅπως δῶμεν ἐπὶ τούτῳ τὰς προσηκούσας ὁδηγίας. Παρὰ τὴν ἡμετέραν θέλησιν περιερχόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ ν' ἀποκριθῶμεν τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ παναγιότητι ὅτι, ἀγνοοῦντες τοὺς βουλγάρους παραβάντας δογματικόν τινα ὅρον, οὗ ἕνεκα νὰ προκύψῃ εὐλόγως ῥῆξίς τις μεταξὺ τούτων καὶ τῆς τῶν

Ῥωμούνων ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἀδυνατοῦμεν ὅλως A νὰ συμμορφωθῶμεν τῇ αἰτήσει ἐκείνῃ, καθ' ὅσον μάλιστα οἱ κατὰ τὴν Δόβρουτσαν Βούλγαροι, ἀποσπασθέντας ἀφ' ἧς τινος δήποτε ἄλλης ἀρχῆς, τό γε νῦν ἔχον πολιτικῶς μὲν εἰσὶν ὑπήκοοι τοῦ ῥουμουνικοῦ κράτους, ἐκκλησιαστικῶς δὲ ὑπάγονται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν ὀρθοδόξου ἐπισκόπου καὶ ἔχουσιν ἀπολύτως τὴν αὐτὴν πίστιν, οἵαν καὶ σύμπασα ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία.

Δεύτερον θέμα, ὅπερ θεωροῦμεν καθῆκον ἡμέτερον ἵνα μὴ παρασιωπήσωμεν, ἐστὶν ἡ φράσις, ἧς χρῆσιν ποιεῖται ἡ ὑμετέρα θειοτάτη παναγιότης περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ῥωμουνικῆς ἐκκλησίας, ὅτι δῆθεν διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ παναγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Διὰ τῆς νέας καὶ ἀσυνήθους ἡμῖν φράσεως ταύτης, τοῦτο μὲν φαίνεται ὑποδηλουμένη διάθεσις τοῦ μὴ ἀναγνωρίζειν τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, τοῦτο δὲ τάσις τις πρὸς τὸ εἰσαγαγεῖν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ὀρθοδό- B ξου ἐκκλησίας ἀρχήν τινα πάντη ξένην πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτῆς, τὴν ἀρχὴν δῆλον ὅτι τῆς ἀπολυταρχίας, ἣν οἱ προκάτοχοι τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος κατεπολέμησαν ἄλλοτε δι' ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων καὶ λίαν ἐπιτυχῶς. Ἀνάγκη λοιπὸν ἡμῖν νὰ ἐπαναλάβωμεν τῇ ὑμετέρᾳ θειοτάτῃ παναγιότητι ὅτι ἡ ῥωμουνικὴ ἐκκλησία, καί τοι ἔχει πᾶσαν τὴν καλὴν θέλησιν τοῦ διατηρεῖν, παρὰ τὴν δογματικὴν ἑνότητα, ἥτις συνάπτει αὐτὴν συμπάσῃ τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, καὶ δεσμοὺς στενωτάτης ἀγάπης μετὰ τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, οὐχ ἧττον καθῆκον ἱερὸν ἐπιβάλλεται αὐτῇ τὸ ὑπερασπίζεσθαι τὴν ἀναμφήριστον αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν — ἥτις νῦν μάλιστα καὶ ἀναμφισβητήσιμος ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις κατέστη — καὶ ἀναγνωρίζειν σὺν πάσαις ταῖς αὐτοκεφάλοις ὀρθοδόξοις ἐκκλησίαις ὡς μόνην ὑπερτάτην κεφαλὴν αὐτῆς τὸν ἀρχιποίμενα καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Τὸ ἐφ' ἡμῖν, ἱκετεύομεν ταπεινῶς τὴν ὑμετέραν θειοτάτην παναγιότητα ἵνα μὴ παρέχῃ τὴν δεδοκιμασμένην αὐτῆς φρόνησιν καὶ σοφίαν χρήσιμον τοιαύταις ὑποθέσεσιν, αἵτινες ζημίαν μόνον προξενοῦσι τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ νὰ ἐπακούῃ τῶν ὁμογενῶν ἐκείνων, οἵτινες προτρέπονται εἰς μῖσος κατὰ τῶν διαφόρων ἄλλων ἐθνοτήτων, τῶν συγκροτουσῶν τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν. Ἀρκεῖ ἡμῖν τὸ πονηρὸν τῶν ἡμερῶν· ἀρκούντως ἡ ὀρθοδοξία βεβαρυμένη καὶ ἠλαττωμένη ἐστί· μὴ δίδωμεν ἡμεῖς νέας ἀφορμὰς διαιρέσεως καὶ σμικρύνσεως.

Τελευτῶν παρακαλῶ εὐσεβάστως τὴν ὑμετέραν θειοτάτην παναγιότητα ὅπως μὴ ἐκλάβῃ τοὺς ἐμοὺς ταπεινοὺς λόγους εἰ μὴ ὡς ἔκφρασιν ἧς διατρέφω διακαοῦς ἐπιθυμίας τοῦ βλέπειν πάσας τὰς ὀρθοδόξους ἐκκλησίας, ἐν δεσμῷ εἰλικρινοῦς καὶ ἀληθοῦς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλας, ἵνα οὕτω πως ἡ ἐκκλησία, διατελοῦσα ἡνωμένη καὶ ἰσχυρὰ ἐν τῇ ἑνώσει, δύνηται ἐκπληροῦν τὴν θείαν αὐτῆς ἐντολήν.

Τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος ταπεινὸς θεράπων.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, πρόεδρος Ῥωμανίας.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

a qua *embaticium* seu vectigal a presbyteris pro adepto gradu solvendum tollitur 1880 mense ianuario.

Ἐμβατίκιον sive ἐμπατίκιον apud Graecos recen- C tiores dicitur honorarium quod a presbyteris ceterisque clericalis ordinis pro adepto gradu ac inita et obtenta dignitate praesulibus penditur. Cum enim praesules in ipsa ordinatione nullos acciperent aut exigerent nummos, ne sacros canones violare viderentur, installationis seu ingressus in dignitatem nomine exigere solebant. Hoc palliatae simoniae genus tolli iussit conventus nationalis a Graecis habitus anno 1860, ut in tomo XL, col. 559 D, cuique volenti videre est. Quia vero in urbe regia non iam antistes ipse, sed delecti viri singularum parochiarum negotiis expediendis praepositi in percipiendum a presbyteris ceterisque clericis huiusmodi tributum insistebant, Ioachim patriarcha, re cum sacra synodo et consilio mixto qui dicitur mature perpensa, penitus et expresse illud abrogavit et revocavit, atque eius loco annuum vectigal a singulis fidelium familiis solvi voluit et mandavit, D edito mandato quod hic subiicimus.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς Καταστένου, καὶ λοιποὶ ἁπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Καίτοι κατὰ τὸ ια' ἄρθρον τοῦ περὶ πατριαρχικῶν καὶ ἀρχιερατικῶν ἐπιχορηγήσεων κανονισμοῦ [1] πρὸς τοῖς λοιποῖς δικαιώμασιν, ἅτινα ἐλάμβανον πρότερον κανονικῶς οἱ ἀρχιερεῖς, καταργοῦνται ὁλοτελῶς καὶ τὰ ἐμβατοίκια, ἀπὸ δὲ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμῶν τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον καὶ ἅπαντες οἱ ἀρχιερεῖς συνεμορφώθησαν πρὸς τὸν νόμον τοῦτον, ὃς ἐσκόπει τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἀνύψωσιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐνοριακοῦ πλήρου ἀπὸ τῆς ἀθλιότητος, εἰς ἣν εἶχε καταντήσει, διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ῥηθείσης βαρείας καὶ ἐπαχθοῦς φορολογίας, ἀλλ' ὅμως οὐκ οἴδαμεν ὅπως ἐξακολουθεῖ διενεργούμενον ἐν ταῖς ἐνορίαις τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων τὸ ἔκνομον σύστημα, καθ' ὃ τὰ ταμεῖα τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἢ τῶν ἐνοριακῶν σχολῶν λαμβάνουσιν ἐτησίως σημαντικὰ καὶ ὑπέρογκα ποσὰ λόγῳ ἐμβατοικίου παρὰ τῶν προϊσταμένων ἱερέων, ὅπως ἀποκατασταθῶσιν ἐν θέσει, καὶ ὅπως ἱκανοποιήσωσι τὰς ὑπερβολικὰς ἀπαιτήσεις ἐνίων ἐφοροεπιτροπῶν, καταφεύγουσιν εἰς δάνεια ἐπὶ τόκῳ βαρεῖ, ἀκολούθως δὲ οὔτε ταῦτα δύνανται ἵνα ἀποτίσωσιν εὐχερῶς διὰ τὸ γλίσχρον τῶν προσόδων αὐτῶν, ἃς εἰσπράττουσι δίκην ἐπαιτῶν, οὔτε τὰς ἀπολύτους καθημερινὰς αὐτῶν ἀνάγκας ἵνα ἀπαντήσωσι, καὶ κατὰ συνέπειαν διάγουσι βίον ἀβίωτον καὶ μεστὸν ταλαιπωριῶν καὶ κακουχιῶν, καὶ τὸ χείριστον, καθίστανται χλεύης μὲν καὶ ἐμπαιγμοῦ ὑπόθεσις παρὰ τοῖς ἄλλοις συνοίκοις ἔθνεσι, περιφρονοῦνται δὲ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ πνευματικῶν αὐτῶν τέκνων, ἐνῷ τοὐναντίον ἔδει ἵνα ἀπολαύωσιν ὡς λειτουργοὶ τοῦ ὑψίστου σεβασμοῦ καὶ ὑπολήψεως παρὰ πᾶσιν ἐν γένει τοῖς ἐντυγχάνουσιν αὐτοῖς. Τὴν τοιαύτην τῶν ἱερέων τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων κατάστασιν βαρέως πάντοτε φέροντες, ἀπὸ δὲ τῆς εἰς τὸν ἁγιώτατον οἰκουμενικὸν θρόνον θείᾳ ἐλέει ἀποκαταστάσεως ἡμῶν μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ἡμῶν μελημάτων ἔχοντες τὴν πρόρριζον αὐτῆς θεραπείαν, μὴ ἀνεχόμενοι δὲ ὅλως τὴν παράνομον καὶ καταχρηστικὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐμβατοικίων, ἐξ ὧν κυρίως πηγάζει ἡ τῶν ἱερέων δυστυχία, σκεψάμενοι μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς δύο σω-

[1] Vide tom. XL, col. 559 D.

μάτων, τῆς τε ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐντίμου διαρκοῦς ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, ὡρίμως καὶ ἐμβριθῶς ἐπὶ τῆς σπουδαίας ταύτης ὑποθέσεως, ἀπεφηνάμεθα κοινῇ τὴν τελείαν τῶν ἐμβατοικίων κατάργησιν. Ἐπειδὴ δὲ συνήθως τὰ ταμεῖα τῶν ἐκκλησιῶν ἐπλήρουν τὴν ὡρισμένην πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν ἀπὸ τῆς προσόδου ταύτης τῶν ἐμβατοικίων, ἣ ἐχρησίμευε μὲν αὕτη πρὸς συντήρησιν τῶν ἐνοριακῶν σχολῶν, τὰ δὲ ταμεῖα τῶν ἐκκλησιῶν ἐπεβαρύνοντο ἀδίκως διὰ τῆς πληρωμῆς τῆς ἐπιχορηγήσεως, ἐνῷ χρέος ἐστὶν ἑκάστου χριστιανοῦ κατοίκου ἐνταῦθα ἐν Κωνσταντινουπόλει ἵνα πληρόνῃ τι ἐτησίως πρὸς συντήρησιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ἀρχηγοῦ, ὅπερ συνᾴδει πρός τε τὸ πνεῦμα τοῦ α' ἄρθρου τοῦ περὶ ἐπιχορηγήσεων κανονισμοῦ, καθορίζοντος ὅπως ἡ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἀναλογήσασα πατριαρχικὴ ἐπιχορήγησις ἐκ γροσίων ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδων χορηγῆται παρὰ τῶν χριστιανῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ πρὸς τὰ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ ἐνεργούμενα ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, καθ' ἃ ἡ εἰς ἕκαστον τῶν ἀρχιερέων ὁρισθεῖσα ἐπιχορήγησις πληρόνεται κατ' ἀναλογίαν παρὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ χριστιανῶν, ἐσκεψάμεθα ὁμοίως καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ταμείων ἀπὸ τοῦ ἀδίκου τούτου βάρους· ἔγνωμεν δὲ κοινῇ εὔλογον καὶ δίκαιον ὅπως ἡ πληρωμὴ τῆς εἰς ἑκάστην ἐνορίαν ὑπὸ κοινῆς συνελεύσεως ἐνοριακῶν ἀντιπροσώπων ὁρισθείσης πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως ἐπιβληθῇ τοῖς κατοίκοις ἐνορίταις χριστιανοῖς διαιρουμένοις, πλὴν τῶν ἀπόρων, εἰς τέσσαρας τάξεις, χορηγούσας ἐτησίως εἰς τὰ ταμεῖα τῶν ἐνοριακῶν αὐτῶν ἐκκλησιῶν, δυνάμει τακτικῶν διπλοτύπων ἀποδείξεων, ἀνὰ εἴκοσι, δεκαπέντε, δέκα καὶ πέντε γρόσια, ὧν τὸ περίσσευμα ἔσται εἰς ὄφελος τῆς ἐνορίας. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην κοινοποιοῦντες πρὸς πάντας τοὺς εὐλογημένους χριστιανοὺς τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν ἀποδείξεως, ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν ἐκκλησιαστικῶς καὶ παραινοῦμεν καὶ προτρέπομεν πατρικῶς ὅπως, γνωρίζοντες ὅτι τὰ ἐμβατοίκια καταργοῦνται τέλεον ἀπὸ τῆς 23ης προσεχοῦς ἀπριλίου μηνὸς καὶ ἀναλογιζόμενοι τὰς ἐκ τοῦ μέτρου

A τούτου προσγιγνομένας εἰς πάντας ὠφελείας ἠθικῶς, πνευματικῶς καὶ ὑλικῶς, διότι πρῶτον μὲν αἴρεται ἡ παρανομία, δεύτερον δὲ θέλουσιν ἀνακύψει οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τῆς καταθλιβούσης αὐτοὺς χρηματικῆς καὶ ἠθικῆς καταπιέσεως καὶ θέλουσι δυνηθῇ ἵνα ζήσωσιν ἀξιοπρεπῶς, καὶ κτήσονται παρ' ὑμῖν καὶ τοῖς συνοίκοις λαοῖς τὸν ἀπαιτούμενον σεβασμόν, καὶ τρίτον θέλουσιν ἀπαλλαγῇ καὶ τὰ ταμεῖα τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ ἀδίκου καὶ ξένης εἰς ταῦτα χορηγίας, ἐνῷ δίκαιόν ἐστιν ἵνα δίδωσι ταύτην οἱ χριστιανοί, ἐξ ὧν οὐδείς, φρονοῦμεν, ὑπάρχει ὁ μὴ δυνάμενος ἢ καὶ μὴ βουλόμενος ἵνα δώσῃ ἐτησίως ἀπὸ πέντε μέχρις εἴκοσι γροσίων, ἀναλόγως πρὸς τὰ χρηματικὰ αὐτοῦ μέσα, σπεύσητε ἵνα συμμορφωθῆτε ἐν πνεύματι χριστιανικῆς εὐπειθείας καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην. Εἰς ἐκτέλεσιν δὲ καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῆς προτρέπομεν τοὺς χριστιανοὺς ἑκάστης ἐνορίας ἵνα συνέλθητε ἐν κοινῇ ἐνοριακῇ συνελεύσει καὶ καταγράψαντες τὰς

B ἐν αὐτῇ οἰκογενείας ἀκριβῶς, κατατάξητε αὐτάς, πλὴν τῶν ἀπόρων, ἐν πάσῃ εὐθύτητι, δικαιοσύνῃ καὶ ἀμεροληψίᾳ, εἰς τέσσαρας τάξεις, ὧν ἡ μὲν πρώτη θέλει πληρόνει ἐτησίως εἰς τὸ ταμεῖον τῆς ἐκκλησίας λόγῳ πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως γρόσια εἴκοσιν, ἡ δὲ δευτέρα δεκαπέντε, ἡ τρίτη δέκα καὶ ἡ τετάρτη πέντε· ἐξ ὧν μετὰ τὴν εἰς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον ἀπόδοσιν τοῦ ὡρισμένου διὰ τὴν πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν ποσοῦ, τὸ περίσσευμα, ὡς εἴρηται, θέλει χρησιμεύσει πρὸς θεραπείαν τῶν ἐνοριακῶν ἀναγκῶν. Ἡ εἴσπραξις τῶν χρημάτων τούτων ἀνατίθεται εἰς ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐν ἑκάστῃ ἐνορίᾳ ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου τῆς ἐκκλησίας, τοῦ προέδρου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ μουχτάρη, παρ' ὧν θέλουσιν εἶσθαι προσυπογεγραμμέναι καὶ αἱ διδόμεναι ἀπέναντι τῆς πληρωμῆς διπλότυποι ἀποδείξεις. Ἐπειδὴ δὲ ἐνδέχεται ἵνα ὑπάρξωσι καί τινες δυστροποῦντες καὶ ἀρνούμενοι τὴν ἀπότισιν τοῦ ἀναλογήσοντος αὐτοῖς σμικροῦ ποσοῦ, ἡ συνέλευσις

C τῶν δύο σωμάτων ἀπεφήνατο ἵνα ἐπιβάλλωνται κατὰ τῶν τοιούτων αἱ ἀνήκουσαι ἐκκλησιαστικαὶ ποιναί. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

1880, ἐν μηνὶ ἰανουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος η'.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

a qua conventio cum imperatore Austriae inita circa hierarchiam in Bosnia et Herzegovina constituendam confirmatur

1880 martii 28.

Cum post foedus Berolini initum reipublicae status in provinciis Bosniensi et Herzegovinensi immutatus fuisset, Franciscus Iosephus Austriae imperator et Hungariae rex cum patriarcha Constantinopolitano egit, opportunum reputans, res religionis orthodoxae seu orientalis in iis provinciis ad eam formam adducere, quae novae rerum publicarum conditioni melius responderet et austriaco gubernio prodesset, quin vinculum quo gentes illae ecclesiae Constantinopolitanae adstringebantur prorsus abrumperetur. Hac de causa nova ecclesiastica provincia orthodoxa in ea Illyrici parte constituta est, ad normam conventionis mox exhibendae. Textum desumpsimus ex opere publica auctoritate

D edito cui titulus: *Sammlung der für Bosnien und die Hereegovina erlassenen Gesetze, Verordnungen und Normalweisungen,* 1878-1880, I. Band, allgemeiner Theil: Politische Verwaltung. Zum amtlichen Gebrauche, Wien, 1880, aus der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei, gr. in-8°, 695 p., p. 322-25.

Declaration des ökumenischen Patriarchen in Constantinopel vom 28. März 1880, betreffend die provisorische Regelung der Verhältnisse der griechisch-orientalischen Kirche in Bosnien.

A la suite de la transmission de l'administration politique des provinces de Bosnie et d'Herzégovine au gouvernement de sa majesté impériale et royale apostolique, l'empereur d'Autriche et roi de Hongrie, les deux parties étant tombées d'accord sur certaines dispositions à prendre en vue de régler provisoirement les relations des diocèses orthodoxes de Bosnie, d'Ersek et de Svornik, situés dans les dites provinces, avec l'autorité suprême de notre

In Folge der Uebertragung der Administration der Provinzen Bosnien und Hercegovina an die Regierung Seiner kaiserlichen und königlichen apostolischen Majestät des Kaisers von Oesterreich und Königs von Ungarn haben sich beide Theile über gewisse Verfügungen geeinigt, welche in Absicht auf die provisorische Regelung der Beziehungen der orthodoxen Diöcesen von Bosnien, der Hercegovina und Zvornik zu ihrem obersten

saint siège patriarcal œcuménique et apostolique dont ils relèvent: le gouvernement de sa majesté impériale et royale apostolique par l'entremise de son excellence l'envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire de sa majesté à notre ville, monsieur le comte Dubsky, nous soumit à nous et au saint synode, présidé par nous, les propositions suivantes dans sept articles:

I. Les évêques de l'église orthodoxe actuellement en fonction en Bosnie et en Herzégovine sont confirmés et maintenus dans les sièges épiscopaux qu'ils occupent.

II. En cas de vacance d'un des trois sièges métropolitains en Bosnie et en Herzégovine sa majesté impériale et royale apostolique nommera le nouveau métropolitain au siège devenu vacant, après avoir communiqué au patriarcat œcuménique le nom de son candidat pour que les formalités canoniques puissent être remplies. Dans le cas où ce candidat ne serait pas connu par le patriarcat, cette communication sera accompagnée d'un certificat de l'évêque orthodoxe dont relève ce candidat, certificat prouvant son aptitude canonique pour être sacré évêque.

III. S'il est constaté qu'un des trois métropolitains mentionnés a transgressé ses devoirs, soit envers l'autorité civile, soit envers l'autorité ecclésiastique, soit envers ses ouailles, sa destitution aura lieu d'après le mode de procéder qui a été établi pour la nomination.

IV. Les nouveaux métropolitains nommés par sa majesté impériale et royale apostolique seront sacrés conformément aux principes établis par la loi canonique de l'église orthodoxe orientale.

V. Les évêques de l'église orthodoxe des provinces de Bosnie et d'Herzégovine mentionneront le nom du patriarche œcuménique dans les cérémonies et offices divins selon l'usage canonique de l'église orthodoxe orientale. Ils se procureront la sainte huile (myron) du patriarcat œcuménique.

VI. Au lieu de la subvention canonique que ces trois diocèses métropolitains servaient au patriarche œcuménique, le gouvernement d'Autriche-Hongrie s'engage à payer à sa sainteté le patriarche Joachim III la somme de cinquante huit mille piastres en or, qui sera versée chaque année à la caisse du patriarcat par l'intermédiaire de l'ambassade impériale et royale à Constantinople. En dehors de cette annuité sa sainteté le patriarche Joachim III ne pourra prétendre à aucun autre avantage matériel provenant des dites provinces.

VII. Les évêques des dites provinces ne percevront à l'avenir aucune redevance, ni taxe de leurs ouailles. Ces redevances seront perçues dorénavant par le fisc impérial et royal à l'exception de la quote-part due au patriarcat œcuménique et dont le paiement ne sera plus exigé. En revanche les dits évêques toucheront de la part du fisc impérial et royal un traitement régulier dont le montant sera calculé d'après la moyenne du rapport annuel des redevances ecclésiastiques qu'ils percevaient jusqu'à présent de leurs ouailles.

A Hirten, unserem heiligen Stuhle eines ökumenischen Patriarchen, welchem sie zugehören, zutreffen, und es hat die Regierung Seiner kaiserlichen und königlichen apostolischen Majestät durch Vermittelung des ausserordentlichen Gesandten und bevollmächtigten Ministers Seiner Majestät in dieser Stadt, Seiner Excellenz des Grafen Dubsky, uns und dem heiligen Synod, in welchem wir den Vorsitz führen, die folgenden in sieben Artikeln gefassten Bestimmungen vorgelegt:

I. Die gegenwärtig in Bosnien und der Hercegovina fungirenden Bischöfe der orthodoxen Kirche werden bestätigt und auf den bischöflichen Sitzen erhalten, welche sie gegenwärtig inne haben.

II. Im Falle der Erledigung eines der drei Metropolitansitze in Bosnien und der Hercegovina wird Seine kaiserliche und königliche apostolische Majestät den neuen Metropoliten auf dem erledigten B Sitz erst ernennen, nachdem er den Namen seines Candidaten dem ökumenischen Patriarchate behufs Erfüllung der canonischen Formalitäten mitgetheilt haben wird. Im Falle, als dieser Candidat dem Patriarchate nicht bekannt sein sollte, wird diese Mittheilung von einer Bestätigung des orthodoxen Bischofes, dem der Candidat untersteht, über die canonische Eignung desselben, zum Bischofe geweiht zu werden, begleitet sein.

III. Wenn es festgestellt ist, dass einer der drei genannten Metropolitane, sei es gegenüber der staatlichen oder der kirchlichen Behörde, sei es gegenüber den Diöcesangläubigen, seine Pflichten verletzt hat, wird seine Absetzung nach demselben Vorgange stattfinden, welcher für die Ernennung festgesetzt wurde.

IV. Die von Seiner kaiserlichen und königlichen apostolischen Majestät ernannten neuen Metropoliten werden nach den durch das canonische Recht der C orientalischen orthodoxen Kirche festgestellten Grundsätzen geweiht werden.

V. Die Bischöfe der orientalisch-orthodoxen Kirche in Bosnien und der Hercegovina werden den Namen des ökumenischen Patriarchen nach den canonischen Gebräuchen der orientalisch-orthodoxen Kirche bei den Ceremonien und Gottesdiensten nennen. Sie werden sich das heilige Oel (Myron) vom ökumenischen Patriarchate verschaffen.

VI. An Stelle der canonischen Subvention, welche diese drei Metropolitan-Diöcesen dem ökumenischen Patriarchen leisteten, verpflichtet sich die österreichisch-ungarische Regierung, Seiner Heiligkeit dem Patriarchen Joachim III. den Betrag von 58 000 Piaster in Gold zu zahlen, welcher Betrag alljährlich durch Vermittelung der kaiserlichen und königlichen Botschaft in Constantinopel an die D Patriarchatscasse entrichtet werden wird. Ausser dieser Jahresrente wird Seine Heiligkeit der Patriarch Joachim III. auf keinerlei materiellen Vortheil von Seite dieser Provinzen Anspruch machen können.

VII. Die Bischöfe der genannten Provinzen werden künftighin von ihren Diöcesangläubigen keinerlei Taxen oder Gebühren einheben. Diese Gebühren werden von nun an durch den kaiserlichen und königlichen Fiscus eingehoben werden, mit Ausnahme des dem ökumenischen Patriarchate zukommenden Antheiles, dessen Zahlung nicht mehr verlangt werden wird. Dagegen werden die genannten Bischöfe von Seite des kaiserlichen und königlichen Aerars eine regelmässige Bestallung beziehen, deren Betrag nach dem mittleren jährlichen Erträgnisse der bisher von ihren Gläubigen eingehobenen kirchlichen Taxen berechnet werden wird.

Après une étude approfondie des dispositions A en question et après mûre délibération, faites à ce sujet avec nos chers frères et collègues, les très saints métropolitains, nous avons trouvé les dites propositions pas désavantageuses pour le règlement provisoire des relations des diocèses orthodoxes susmentionnés avec la grande église de Constantinople conformément aux exigences de temps et aux circonstances actuelles. En les acceptant, en conséquence, à l'unanimité des voix de nos chers frères et collègues en Saint-Esprit, les très saints métropolitains réunis en synode, nous nous sommes prononcés en faveur du maintien en vigueur des dispositions prises d'un commun accord entre les deux parties. En même temps nous prions le Tout-Puissant qui régit le monde de protéger et de garder sa majesté impériale et royale apostolique l'empereur sain et sauf sur son trône impérial et royal pour le bien et dans l'intérêt de tous B les peuples soumis à son sceptre paternel.

En foi de quoi le présent acte patriarcal et synodal fut dressé et enregistré dans le code de notre grande église en l'an de notre Seigneur mil huit cent quatre-vingt au mois de mars. Indict. 8.

Déclaration officielle
à la lettre adressée à son excellence monsieur le comte Dubsky en date du 16/28 mars 1880.

Il nous paraît nécessaire, dans le but de compléter nos déclarations, d'exposer par nos présentes que les termes „aptitude canonique" qui se trouvent dans le second article de l'acte indiquent que le candidat doit avoir les qualités requises en général par les saints canons et non celles exigées par le règlement de 1860 et prescrites dans le premier article du second chapitre des dits règlements. Par la clause qui se trouve dans le C quatrième article de l'acte, nous n'avons voulu dire que ce: savoir, que l'évêque nouvellement ordonné sera sacré par trois autres évêques.

Nach gründlicher Prüfung dieser Propositionen und nach reiflicher Erwägung mit unseren theueren Brüdern und Collegen, den Metropoliten, haben wir die erwähnten Propositionen als nicht unvortheilhaft für die provisorische Regelung der Beziehungen jener orthodoxen Diöcesen zur grossen Kirche in Constantinopel erkannt in Gemässheit des gegenwärtigen Bedürfnisses und der obwaltenden Verhältnisse. Indem wir dieselben sonach mit Einhelligkeit der Stimmen unserer lieben Brüder und Collegen im heiligen Geiste, der im Synod versammelten Metropoliten, annehmen, haben wir uns für die Aufrechthaltung der im beiderseitigen Einvernehmen getroffenen Verfügungen ausgesprochen. Gleichzeitig bitten wir den Allmächtigen, welcher die Welt beherrscht, Seine kaiserliche und königliche apostolische Majestät den Kaiser zum Heile und zum Frommen der seinem väterlichen Scepter unterworfenen Völker auf seinem kaiserlichen und königlichen Throne zu schützen und zu schirmen.

Urkund dessen wurde die gegenwärtige Patriarchal- und Synodalurkunde ausgefertigt und im Gesetzbuche unserer grossen Kirche eingetragen im Jahre des Herrn 1880 im Monate März. Indict. 8.

Erläuternde Erklärung.

Um unsere Erklärungen zu ergänzen, erscheint es uns nothwendig, durch unser gegenwärtiges Schreiben zu erklären, dass der Ausdruck „canonische Eignung" im Artikel II dieses Actenstückes dahin zu verstehen ist, dass der Candidat die im Allgemeinen durch die heiligen Canones vorgeschriebenen Eigenschaften besitzen muss und nicht jene, welche das Reglement vom Jahre 1860 fordert und die im ersten Artikel des zweiten Hauptstückes jenes Reglements vorgezeichnet sind. Durch die Clausel im Artikel IV dieses Actenstückes wollten wir nur sagen, dass der neu ordinirte Bischof durch drei andere Bischöfe geweiht werden soll.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA
iubet sacras ordinationes ad canonum normam exacte fieri
1880 iulii 25 / augusti 6.

Ex literis fere innumerabilibus quas sacra synodus Constantinopolitana, movente Ioachim III patriarcha, edidit, eas tantum exhibemus quae mores aut disciplinam ecclesiasticam aliquo modo tangunt, cum cetera referre operis nostri ratio non patiatur. D Inter monumenta rem canonicam spectantia non infimum locum obtinere videtur encyclica epistola circa ordinationes sacras iuxta canonum praescripta rite peragendas. In vulgus prodiit die 25 iulii / 6 augusti 1880, estque huiusmodi:

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 4153.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ . . . χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Καίτοι ἱεροὶ κανόνες καὶ ἐκκλησιαστικαὶ διατάξεις κατὰ καιροὺς ἐκδοθεῖσαι ὁρίζουσιν ἀκριβῶς τὰ περὶ τῶν χειροτονιῶν ἱερέων καὶ ἱεροδιακόνων, ἀλλ' ὅμως ἔχοντες ὑπ' ὄψιν παραδείγματά τινα, καθ' ἅ, εἰ καὶ σπάνια ταῦτα, παρατηρεῖται ὅτι οὐ τηρεῖται πάντοτε ἡ ἀπαιτουμένη ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου ἀκρίβεια, οὐδὲ καταβάλλεται ἡ δέουσα προσοχή, ἐξ οὗ οὐκ ὀλίγα παράγονται σκάνδαλα καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ πράγματα πολλάκις παρέχουσιν, ἔγνωμεν, καθ' ὃ ἔχομεν χρέος ἀπαραίτητον πρὸς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν διατεταγμένων, ἀπευθῦναι ἐπὶ τούτου τὴν παροῦσαν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς πάντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου. Καὶ δὴ γράφοντες διὰ ταύτης καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ ἐντελλόμεθα αὐτῇ, συμφώνως τοῖς ἱεροῖς κανόσι καὶ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διατάξεσιν, ὅπως, τηρουμένων τούτων αὐστηρῶς, α') μὴ γίνωνται χειροτονίαι ἄνευ ἀπολύτου ἀνάγκης, ἥκιστα δὲ χειροτονίαι ἀπολελυμένων καὶ εἰς ἡλικίαν μὴ κανονικήν, ἤτοι εἰς ἡλικίαν κατωτέραν τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν διὰ τὸν ἱεροδιάκονον, τριάκοντα διὰ τὸν πρεσβύτερον· β') μὴ γίνωνται χειροτονίαι προσώπων μὴ ὄντων κατὰ πάντα δοκίμων καὶ ἀνεπιλήπτων περί τε τὴν πίστιν καὶ τὸν βίον καὶ μὴ ἐχόντων μεμαρτυρημένην ἁρμοδίως τὴν διαγωγήν, μήτε τὴν ἀπαιτουμένην ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἄλλην μόρφωσιν ἀναλόγως πρὸς τὴν ἱερατικὴν θέσιν, δι' ἣν ὀφείλουσιν εἶναι ἐκ τῶν προτέρων προωρισμένοι, καὶ γ') μὴ γίνωνται χειροτο-

νίαι ὑπερόριοι καὶ παρ' ἐνορίαν, καὶ μάλιστα προσώ- A
πων ἐξ ἄλλων ἐπικρατειῶν ἐπὶ τούτῳ προσερχομένων. Ὁσάκις δὲ ἀπόλυτος ἀνάγκη ὑπαγορεύει χειροτονίας προσώπων ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν, ἐπιτρέπωνται αὗται, ὁπόταν οἱ χειροτονηθησόμενοι προάγωσι μαρτυρικὰ τῶν οἰκείων ἀρχιερέων περί τε τῆς ἀμέμπτου αὐτῶν διαγωγῆς καὶ περὶ τῶν προσόντων ἐν γένει τῶν ἀπαιτουμένων εἰς τὴν χειροτονίαν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως καὶ τὰ τοιαῦτα μαρτυρικὰ καὶ συστατικὰ μὴ ἰσχύωσι πέρα τῶν τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν. Ταῦτα ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου ἐντελλόμενοι, ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν αὐτῆς εἰς τὴν τούτων ἀκριβῆ τήρησιν, καὶ καθιστῶμεν αὐτὴν ἐν περιπτώσει παραβάσεως ὑπεύθυνον τῆς ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλομένης ποινῆς. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

,αωπ', ἰουλίου κε'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Χαλκηδόνος Καλλίνικος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Σμύρνης Μελέτιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Λήμνου Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Κορυτσᾶς Δωρόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δημητριάδος Γρηγόριος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

STATUTA CLERI CONSTANTINOPOLITANI REFORMATA
et Ioachim III patriarchae auctoritate approbata ac iussu edita
1880 novembris 4/16.

Ex quo primum tempore Ioachim III patriarcha B
Constantinopolitanus electus est, strenuam manum admovit rebus publicis ecclesiae orthodoxae in melius reficiendis et reformandis, atque ea imprimis quae cleri regiae urbis officia respiciunt, quaeque parochialia iura constituunt, statutis editis, praefinire decrevit. Initum consilium ut facilius perficeret, primum quorumdam virorum sacrorum canonum peritia praestantium congregationem (ἐπιτροπήν) statuendam duxit, quae statuta nostrorum temporum usibus magis accommodata redigeret; quae quidem congregatio eius votis apprime respondit atque accurate creditum sibi munus explevit: deinde patriarcha ipse eadem statuta diligenter expendit, omnia et singula approbavit, confirmavit, et in vulgus edi servarique mandavit inconcusse a prima die ianuarii anni 1881.

Nos rem legentibus gratam facturos speramus, si memorata statuta, tribus distincta capitibus, una cum emolumentorum parochialium serie et litteris ad illud negotium spectantibus in hanc collectionem reciperemus, ut quisque compertum habeat qua ratione res parochiales apud Graecos in imperio turcico commorantes obtineant. Quae enim in sede Constantinopolitana aguntur, ea in reliquis etiam dioecesibus facile in usum transferuntur.

1.
STATUTA CLERI CONSTANTINOPOLITANI.

Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακεὶμ ἐπι- C
βεβαιοῖ.

Ἄρθρον 1. Σκοπὸς τοῦ παρόντος κανονισμοῦ ἐστι· α') ἡ ὑπόδειξις τῶν καθηκόντων τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως· β') ἡ ταξιθέτησις τῶν ἐνοριῶν αὐτῆς, καὶ γ') ἡ διακανόνισις τῶν διαφόρων τοῦ ἱεροῦ ἐνοριακοῦ κλήρου δικαιωμάτων.

Κεφάλαιον α'.

Καθήκοντα τοῦ ἱεροῦ ἐνοριακοῦ κλήρου.

Ἄρθρον 2. Ὁ ἱερεύς, ὡς κεκλημένος νὰ καθοδηγῇ τοὺς χριστιανοὺς πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἱερῶν μυστηρίων, διὰ τῆς ὑγιοῦς διδασκαλίας καὶ διὰ τῆς ἱεροπρεποῦς διαγωγῆς αὐτοῦ, D
ὀφείλει νὰ ᾖ πανταχοῦ καὶ πάντοτε σώφρων, εὐλαβής, πρᾷος, μακρόθυμος καὶ ἀνεξίκακος.

Ἄρθρον 3. Ὀφείλει νὰ παρέχῃ ἑαυτὸν πανταχοῦ καὶ πάντοτε τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ἐν λόγοις τε καὶ ἔργοις.

Ἄρθρον 4. Ὀφείλει νὰ φέρῃ ἐνδυμασίαν σεμνήν, λιτὴν καὶ καθαράν.

Ἄρθρον 5. Ὀφείλει νὰ μὴ συχνάζῃ εἰς μέρη ἀνάρμοστα τῷ ἱερῷ αὐτοῦ σχήματι καὶ τῇ ὑψηλῇ αὐτοῦ ἀποστολῇ καὶ σκανδαλίζῃ οὕτω τὰς συνειδήσεις τῶν παρεστώτων.

Ἄρθρον 6. Ὀφείλει νὰ ἐνασχολῆται κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως αὐτοῦ εἰς τὴν μελέτην καὶ ἀνάγνωσιν τῆς ἁγίας γραφῆς καὶ διαφόρων ἐγκεκριμένων θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν βιβλίων, ἵνα ἀρύηται ἐξ αὐτῶν γνώσεις χρησιμευούσας εἰς κρείττονα κατανόησιν τῆς ἀξίας τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ καὶ εἰς ἀκριβεστέραν ἐκπλήρωσιν τῶν ἑαυτοῦ καθηκόντων.

Ἄρθρον 7. Ὀφείλει νὰ μὴ ἀπομακρύνηται ἐπὶ μακρὸν τοῦ κελλίου αὐτοῦ, ἐπὶ οἱαδήποτε ἀνάγκῃ, ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου σπουδαίου καὶ κατεπειγούσης ἐκτάκτου ἀνάγκης.

Ἄρθρον 8. Ὀφείλει νὰ διάγῃ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ μετὰ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ, ἀπέχων πάσης φιλονεικίας. Ἐν περιπτώσει δὲ ἀφορμῆς παραπόνων σπουδαίων κατά τινος ἐξ αὐτῶν, ὀφείλει ν' ἀναφέρηται εἰς τὴν ἁρμοδίαν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν.

Ἄρθρον 9. Ὀφείλει νὰ καθιστᾷ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἐὰν ἦναι οἰκογενειάρχης, τύπον καὶ ὑπογραμμὸν εὐσεβείας, χρηστοηθείας, ὁμονοίας, λιτότητος καὶ πρᾳότητος.

Ἄρθρον 10. Ὁ ἱερεὺς ὀφείλει νὰ εἰσέρχηται εἰς τὸν ναόν, μάλιστα δὲ εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα, μετὰ φόβου καὶ εὐλαβείας καὶ οὐδενὶ στερουμένῳ χειροθεσίας νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν εἰς αὐτὸ εἴσοδον, ἢ περιφορὰν ἐν αὐτῷ δίσκων, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας.

Ἄρθρον 11. Ὀφείλει νὰ φροντίζῃ ἐπιμελῶς περὶ τῆς καθαριότητος καὶ εὐπρεπείας παντὸς μὲν ἐν γένει τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, ὡς οἴκου θεοῦ, ἰδίᾳ δὲ τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἱερῶν σκευῶν καὶ ἀμφίων.

Ἄρθρον 12. Ὀφείλει νὰ φροντίζῃ νὰ διατηρῆται ἐν καιρῷ ἱεροπραξίας, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ τῆς θείας μυσταγωγίας, ἡσυχία, εὐταξία καὶ εὐκοσμία.

Ἄρθρον 13. Ὀφείλει πάντοτε νὰ ἦναι ἕτοιμος καὶ πρόθυμος ἅμα προσκαλούμενος νὰ σπεύδῃ εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην τοῦ ἱερατικοῦ αὐτοῦ λειτουργήματος, καὶ μάλιστα ἐν περιστάσει κατεπειγούσῃ βαπτίσεως, ἐξομολογήσεως καὶ θείας κοινωνίας. Ἐν περιπτώσει ἐναντίᾳ θέλει τιμωρεῖσθαι παραδειγματικῶς.

Ἄρθρον 14. Ὀφείλει προετοιμαζόμενος μὲν πρὸς A ἐκτέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας ν᾽ ἀναγινώσκῃ ἑκάστοτε τὴν ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένην ἀκολουθίαν τῆς ἱερᾶς μεταλήψεως μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ εὐλαβείας, ἐπιτελῶν δὲ αὐτήν, νὰ ἵσταται ἐνώπιον τῆς ἁγίας τραπέζης μετ᾽ εὐλαβείας καὶ κατανύξεως, ν᾽ ἀναγινώσκῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τὰς ὡρισμένας εὐχὰς μετὰ προσοχῆς καὶ ἀκριβείας, οὐδεμίαν παραλείπων χάριν συντομίας, οὐδεμίαν προσθέτων ἢ ἀφαιρῶν φράσιν ἢ λέξιν χάριν ἐπιδείξεως καὶ ἀπαγγέλλων τὰς ἐκφωνήσεις σαφῶς, εὐκρινῶς καὶ ἀνεπιτηδεύτως, ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ὀφείλει πάντοτε νὰ εὑρίσκηται εἰς ἁρμονίαν καὶ συμφωνίαν μὲ τὸν χορόν, ὅπως μὴ συμβαίνῃ χασμῳδία.

Ἄρθρον 15. Ὀφείλει νὰ τελῇ ὁ κανονικὸς πνευματικὸς τὴν ἱερὰν ἐξομολόγησιν ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένῳ ἐξομολογηταρίῳ, μόνον δὲ ἐν ἀνάγκῃ ἀνυπερβλήτῳ κατ᾽ οἶκον, ἀλλ᾽ ὅμως πάντοτε ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔχων ὡς γνώμονα καὶ B σύμβουλον τὸ ἱερὸν ἐξομολογητάριον καὶ τὴν περὶ τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ὑπουργήματος διδασκαλίαν καὶ τὰς ὁδηγίας τῶν μακαρίων τῆς ἐκκλησίας πατέρων.

Ἄρθρον 16. Ὁ ἀρχιερατικῶς ἢ ἱερατικῶς προϊστάμενος ἑκάστης ἐνορίας ὀφείλει νὰ κρατῇ ἐν τάξει τὰ ἐνοριακὰ ληξιαρχικὰ βιβλία, καὶ ἐγγράφῃ ἐν αὐτοῖς τὰς πράξεις τῶν γεννήσεων, τῶν βαπτίσεων, τῶν γάμων καὶ τῶν θανάτων. Ὅθεν εἶναι ὑπόχρεως ἵνα, ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει αὐτοῦ εἰς ἐνορίαν τινά, φροντίζῃ καὶ περιλαμβάνῃ εἰς τὴν κατοχὴν αὐτοῦ τὰ βιβλία ταῦτα παρὰ τοῦ προκατόχου του, ἐν ἐλλείψει δὲ αὐτῶν, εἰδοποιῇ ἀμέσως τὴν μεγάλην πρωτοσυγκελλίαν· καὶ προσκαλούμενος μὲν πρὸς ἀνάγνωσιν εὐχῆς γεννήσεως, ἢ ἐπιτέλεσιν βαπτίσματος, ἢ γάμου, σημειοῖ ἀμέσως ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις εἴτε ὁ ἴδιος εἴτε διὰ τοῦ ἀποσταλησομένου ἱερέως τὴν γέννησιν, ἢ βάπτισιν, ἢ γάμον, ἐκδίδων καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ διπλότυπα, προσκαλούμενος δὲ εἰς κηδείαν, C ζητῇ πρότερον παρὰ τοῦ προσκαλοῦντος τὴν προσαγωγὴν διπλοτύπου ἀποδείξεως τοῦ τῆς ἐνορίας μουχτάρη, καὶ μεταβαίνῃ ἀκολούθως εἰς τὴν ἐν λόγῳ κηδείαν, φροντίζων ὁ ἴδιος ἵνα σημειώσῃ ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις τὴν συμβᾶσαν ἀποβίωσιν.

Ἄρθρον 17. Αἱ διπλότυποι ἀποδείξεις διὰ τοὺς ἀποδεδειγμένους πένητας ἐκδίδονται δωρεάν.

Ἄρθρον 18. Ὁ παραβάτης τῶν ἀνωτέρω διατάξεων, ἐὰν μὲν ἀποδειχθῇ ἀμελήσας τῆς ἐγγραφῆς πράξεώς τινος ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις, τὸ μὲν πρῶτον ὑποβάλλεται εἰς τριήμερον προσωποκράτησιν καὶ εἰς πενταπλασίαν ἀπότισιν τοῦ δι᾽ ἑκάστην πρᾶξιν ὡρισμένου τέλους, ἐν ὑποτροπῇ δέ, εἰς ἀργίαν ἑνὸς μηνὸς καὶ ἰσόχρονον στέρησιν τῶν ἱερατικῶν αὐτοῦ εἰσοδημάτων πρὸς ὄφελος τῆς ἱερατικῆς σχολῆς καὶ τῶν ἐνοριακῶν σχολῶν ἐξ ἡμισείας, καὶ ἐν τρίτῃ ὑποτροπῇ ἀποπέμπεται τέλεον ἐκ τῆς ἐπαρχίας τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου πρὸς τῇ ἀποτίσει γροσίων D 500 ὁμοίως πρὸς ὄφελος τῆς ἱερατικῆς σχολῆς καὶ τῶν ἐνοριακῶν σχολῶν. Ἐὰν δὲ ἀποδειχθῇ ὑπεύθυνος τῆς ἀπωλείας τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων εἴτε φύλλων ἐξ αὐτῶν, ὑποβάλλεται εἰς ἑξάμηνον ἀργίαν καὶ ἰσόχρονον στέρησιν τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ ὁμοίως πρὸς ὄφελος τῆς ἱερατικῆς σχολῆς καὶ τῶν ἐνοριακῶν σχολῶν.

Κεφάλαιον β΄.

Ταξιθέτησις τῶν ἐνοριῶν.

Ἄρθρον 19. Αἱ ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐνορίαι ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν ὑπάγονται εἰς τρεῖς κατηγορίας.

Εἰς τὴν α΄ κατηγορίαν κατατάσσονται αἱ ἐνορίαι τῶν Εἰσοδίων, τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐν Σταυροδρομίῳ, τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν Ταταούλοις, τῆς Παναγίας ἐν Διπλοκιονίῳ, τῶν Ταξιαρχῶν ἐν Μεγάλῳ Ῥεύματι, τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐν Ὑψωμαθείοις, τῶν ἁγίων Θεοδώρων ἐν Βλάγκᾳ καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Τζιβαλίῳ.

Ἄρθρον 20. Εἰς τὴν β΄ κατηγορίαν κατατάσσονται αἱ ἐνορίαι τῆς Ἐλπίδος καὶ τῆς ἁγίας Κυριακῆς ἐν Κοντοσκαλίῳ, τῆς Παναγίας ἐν Ἓξ Μαρμάροις, τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν Φωτηρᾷ, τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἐν Χάσκιοϊ, τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας ἐν Γαλατᾷ, τοῦ ἁγίου Φωκᾶ ἐν Ὀρτάκιοϊ, τῆς Παναγίας ἐν Βογιατζίκιοϊ, τῆς Παναγίας καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Νεοχωρίῳ καὶ τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν τοῖς πρόποσι Ταταούλων.

Ἄρθρον 21. Εἰς τὴν γ΄ κατηγορίαν ἀνήκουσι πᾶσαι αἱ λοιπαί· ἤτοι τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κυπαρισσᾶ καὶ τῆς Ἀναλήψεως ἐν Ὑψωμαθείοις, τῆς Παναγίας ἐν Βελιγραδίῳ, τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Τοπκαπίῳ, τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν Σαρμασικίῳ, τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν Ἐδιρνεκαπίῳ, τῆς Παναγίας ἐν Σαλματομβρουκίῳ, τῆς Παναγίας ἐν Τεκφοὺρ-Σεραγίῳ, τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν Ξυλοπόρτῃ, τῆς Παναγίας ἐν Βαλίνῳ, τῶν Ταξιαρχῶν ἐν Βαλατᾷ, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν Μουχλίῳ, τῆς Παναγίας (παλαιὸν μπάνιου) ἐν Διπλοκιονίῳ, τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν Ξηροκρήνῃ, τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους ἐν Βεβεκίῳ καὶ τῶν Ταξιαρχῶν ἐν Σωσθενίῳ.

Σημείωσις. Ὅσαι τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν δὲν δύνανται ν᾽ ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς συντήρησιν αὐτῶν δαπάνας καὶ εἰς τὰς ἄλλας αὐτῶν ὑποχρεώσεις, ἢ ὅσαι εὑρεθῶσι πλεονάζουσαι, θεωρηθήσονται ὡς παρεκκλήσια τῶν διατηρησομένων ἐκκλησιῶν. Ἐν αὐταῖς δὲ θέλει τελεῖσθαι ἡ θεία λειτουργία καθ᾽ ὡρισμένας μόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑορτάς.

Ἄρθρον 22. Ἑκάστη τῶν τῆς α΄ κατηγορίας ἐνοριῶν ὀφείλει νὰ ἔχῃ 4 ἱερεῖς, τῶν δὲ τῆς β΄ ἑκάστη 3 καὶ τῶν τῆς γ΄ 2.

Ἄρθρον 23. Ἐν περιπτώσει, καθ᾽ ἣν ἐνορία τις ἤθελε προσλάβει πλείονας τοῦ ὡρισμένου ἀριθμοῦ ἱερεῖς, ὑποχρεοῦται νὰ πληρόνῃ αὐτοὺς ἐκ τοῦ ταμείου τῆς ἐκκλησίας ἄνευ βλάβης τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων ἱερέων.

Ἄρθρον 24. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν δι᾽ ἑκάστην ἐνορίαν ὡρισμένων ἱερέων συγκαταριθμεῖται καὶ ὁ ὑπὸ μεγάλης πρωτοσυγκελλίας διοριζόμενος πνευματικός.

Ἄρθρον 25. Οἱ ἱερεῖς ἑκάστης ἐνορίας διορίζονται καὶ παύονται κατόπιν διαδικασίας ὑπὸ τῆς μεγάλης πρωτοσυγκελλίας ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπεμβάσεως τῶν ἐνοριτῶν.

Ἄρθρον 26. Ἱερατικῶς προϊστάμενος ἑκάστης ἐνορίας ἐκλέγεται καὶ διορίζεται ἑκάστοτε ἀμέσως ὑπὸ τῆς μεγάλης πρωτοσυγκελλίας· αἱ μεγαλείτεραι δὲ καὶ εὐπορώτεραι τῶν ἐνοριῶν δύνανται νὰ ἔχωσι καὶ τιτουλάριον ἐπίσκοπον ὡς προϊστάμενον ἐκλογῇ καὶ ἐγκρίσει τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἄρθρον 27. Πᾶσα ἐνορία εὐποροῦσα ὀφείλει νὰ ἔχῃ καὶ ἱεροδιάκονον, διοριζόμενον καὶ παυόμενον ὑπὸ τῆς μεγάλης ἀρχιδιακονίας συνεπείᾳ δικαίων καὶ ἀποδεδειγμένων αἰτιαμάτων.

Ἄρθρον 28 Οὐδεὶς τῶν ἐπιτρόπων ἢ τῶν ἐνοριτῶν δικαιοῦται νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸν κλῆρον ἐν γένει καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ καθηκόντων. Ἐν περιπτώσει δὲ οἱωνδήποτε ἑκατέρωθεν παραπόνων, ἀμφότεροι ὀφείλουσι ν᾽ ἀναφέρωνται εἰς τὴν μεγάλην πρωτοσυγκελλίαν, ἥτις ἐστὶν ἡ μόνη ἁρμοδία καὶ ἄμεσος αὐτῶν ἀρχή.

Ἄρθρον 29. Αἱ ἐνορίαι, λαμβάνουσαι ὑπ᾽ ὄψιν τὴν μεγίστην ἀνάγκην καὶ σπουδαιότητα τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου, ὀφείλουσι νὰ διατηρῶσιν ἀπὸ κοινοῦ κατὰ διαμερίσματα καὶ ἱεροκήρυκας ἐκ τῶν τελειοδιδάκτων τῆς κατὰ Χάλκην ἱερᾶς θεολογικῆς σχολῆς.

Ἄρθρον 30. Ἅπασαι αἱ ἐνορίαι τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Καταστένου διαιροῦνται εἰς ἓξ διαμε-

ρίσματα εἴτε τμήματα. Τὸ α' περιλαμβάνει τὰς ἐνορίας A τοῦ Σταυροδρομίου, τῶν Ταταούλων, τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ τοῦ Φερίκιοϊ, περιέχον ἓξ ἐκκλησίας. Τὸ β' περιλαμβάνει τὰς τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Διπλοκιονίου, περιέχον ἐπίσης ἓξ ἐκκλησίας. Τὸ γ' περιλαμβάνει τὰς ἐνορίας τοῦ Μεσαχωρίου, τῆς Ξηροκρήνης, τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος, τοῦ Βεβεκίου, τοῦ Βαφεοχωρίου, τοῦ Σωσθενίου καὶ τοῦ Νεοχωρίου, περιέχον ἐκκλησίας ὀκτώ. Τὸ δ' περιλαμβάνει τὰς ἐνορίας τοῦ Τζιβαλίου, τοῦ Μουχλίου, τοῦ Φωτηρᾶ, τοῦ Χάσκιοϊ, τοῦ Βαλατᾶ, τοῦ Βαλίνου καὶ τῆς Ξυλοπόρτης, περιέχον ἐκκλησίας ἑπτά. Τὸ ε' περιλαμβάνει τὰς ἐνορίας τοῦ Ἐδιρνεκαπίου, τοῦ Σαρμασικίου, τοῦ Τοπκαπίου, τοῦ Ἐγρικαπίου, τοῦ Τεκφοὺρ Σεραγίου, τοῦ Σαλματομβρουκίου καὶ τοῦ ἁγιάσματος τῶν Βλαχερνῶν, περιέχον ἐκκλησίας ἑπτά, καὶ τὸ ς' περιλαμβάνει τὰς ἐνορίας τοῦ Κοντοσκαλίου, τῆς Βλάγκας, τῶν Ἓξ Μαρμάρων καὶ τῶν Ὑψωμαθείων, περιέχον ἐκκλησίας ἐννέα.

Ἄρθρον 31. Ἕκαστον τῶν διαμερισμάτων τούτων B ὀφείλει ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν πόρων αὐτοῦ, νὰ διατηρῇ 1 ἢ καὶ 2 ἱεροκήρυκας, διοριζομένους μὲν ἐκλογῇ καὶ ἐγκρίσει τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, μισθοδοτουμένους δὲ ἐκ τῶν παγκαρίων τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν τοῦ διαμερίσματος κατ' ἀναλογίαν.

Ἄρθρον 42. Ὁ ἱεροκήρυξ ἑκάστου διαμερίσματος ὀφείλει κηρύττειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ εἰς τὰς ἱερὰς ἐκκλησίας τοῦ διαμερίσματος αὐτοῦ τακτικῶς κατὰ πᾶσαν ἑορτὴν καὶ κυριακὴν καὶ διδάσκειν τὰ ἱερὰ μαθήματα εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ διαμερίσματος. Δέον δὲ νὰ παρέχηται τοῖς ἱεροκήρυξι κατοικία δωρεὰν ἐν τοῖς κελλίοις ἢ τοῖς δωματίοις μιᾶς τῶν ἐκκλησιῶν ἢ τῶν σχολῶν τοῦ διαμερίσματος καὶ μισθοδοσία ἐπαγκὴς πρὸς ἀξιοπρεπῆ αὐτῶν συντήρησιν.

Κεφάλαιον γ'.

Δικαιώματα τοῦ ἱεροῦ ἐνοριακοῦ κλήρου.

Ἄρθρον 33. Ἀπαγορεύεται τοῖς ἱερεῦσι τὸ ἵστασθαι κατὰ πᾶσαν κυριακὴν καὶ ἑορτὴν παρὰ τῷ προσκυνηταρίῳ, πλὴν τῶν δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν ἑορτῶν, τῆς μεγάλης ἑβδομάδος, τῶν ἁγίων ἀποστόλων, τῆς μνήμης τῆς ἐκκλησίας, τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τῶν ἁγίων Θεοδώρων, τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, τῆς γεννήσεως καὶ ἀποτομῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου, καθ' ἃς ὀφείλουσι χρίειν ἐλαίῳ τοὺς προσερχομένους πιστοὺς κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς ἐκκλησίας συνήθειαν.

Ἄρθρον 34. Ἀπαγορεύεται τὸ ἵστασθαι ἐν τῷ νάρθηκι πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ καὶ γράφειν τὰ ὀνόματα τῶν εἰσερχομένων· ὅσοι δὲ τῶν χριστιανῶν θέλουσι νὰ ἐπιδώσωσιν εἰς μνημόσυνον ὀνόματα, προσέρχονται τῷ ἔν τινι γωνίᾳ τοῦ ἀριστεροῦ κλείτους ὀφείλοντι ἵστασθαι ἐπὶ τούτῳ ἱερεῖ.

Ἄρθρον 35. Ἀπαγορεύεται τὴν α' ἑκάστου μηνός, καθ' ἣν μέλλει τελεῖσθαι ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις ἀνεξαιρέτως ἡ θεία λειτουργία καὶ ὁ ἁγιασμός, τὸ περιέρχεσθαι καὶ ἁγιάζειν τὰς οἰκίας τῆς ἐνορίας καὶ τὰ εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτῆς τυχὸν ἀνήκοντα καταστήματα. Ὁ θέλων δὲ ν' ἁγιάζῃ κατὰ μῆνα ἢ καὶ συχνότερον τὴν οἰκίαν ἢ τὸ κατάστημα αὐτοῦ, δύναται νὰ προσκαλῇ τὸν ἱερέα τῆς ἐνορίας ἵνα ψάλλῃ ἁγιασμόν.

Ἄρθρον 36. Ἀπαγορεύεται τὸ διανέμειν εἰς τὰς οἰκίας ἄνθη καὶ βαΐα κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, τῆς Σταυροπροσκυνήσεως καὶ τῶν Βαΐων.

Ἄρθρον 37. Ἀπογορεύεται τὸ ἵστασθαι ἐν μιᾷ τῶν πυλῶν τοῦ ἁγίου βήματος ἐν καιρῷ τῆς θείας λειτουργίας καὶ σταυρόνειν διὰ τῆς ἁγίας λόγχης τοὺς προσερχομένους, ἐπιτρέπεται δὲ τοῦτο μόνον μετὰ τὴν ἀπόλυσιν καὶ εἰς μόνον τὸν ἱερουργήσαντα ἱερέα.

Ἄρθρον 38. Ἀπαγορεύεται ἐπίσης τὸ διανέμειν τοῖς χριστιανοῖς ἀντίδωρον πρὸ τῆς ἀπολύσεως πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐκ τούτου προερχομένης ἀνησυχίας καὶ ἀταξίας ἕνεκα τῆς συνωθήσεως τῶν χριστιανῶν καὶ τῆς ἀποχωρήσεως αὐτῶν ἐκ τοῦ ναοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀκολουθίας.

Ἄρθρον 39. Ἀπαγορεύεται τὸ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας ψάλλειν παράκλησιν· ὁρίζεται δὲ ἡ παρασκευή, καθ' ἣν οἱ ἱερεῖς ὀφείλουσι ψάλλειν τακτικῶς παράκλησιν, εἴτε τὸ πρωῒ μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας καὶ ἱερᾶς λειτουργίας, εἴτε μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἑσπερινοῦ.

Ἄρθρον 40. Ἀπαγορεύεται τὸ περιφέρειν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῖς πιστοῖς εἰς προσκύνησιν τὰς ἁγίας εἰκόνας τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα καὶ τῶν Χριστουγέννων· ὁρίζεται δὲ τοῦ λοιποῦ, ὅπως τιθέμεναι ἐν τῷ προσκυνηταρίῳ πρόκηνται εἰς προσκύνησιν τῶν ἐκκλησιαζομένων χριστιανῶν.

Ἄρθρον 41. Ἔξεστι τοῖς ἱερεῦσι περιάγειν ὑπὲρ ἑαυτῶν δίσκον ἐν τῷ ναῷ κατὰ πᾶσαν κυριακὴν καὶ ἑορτὴν καὶ καθ' ἅπασαν τὴν μεγάλην ἑβδομάδα.

Ἄρθρον 42. Ἡ κατὰ τὴν μεγάλην παρασκευὴν διανομὴ ἀνθέων παρὰ τῷ ἐπιταφίῳ γίγνεται ὑπὸ τῶν ἱερέων· ἡ δ' ἐκ ταύτης προαιρετικὴ χρηματικὴ προσφορὰ ἀνήκει, ὡς τὸ πάλαι, τοῖς ἱερεῦσιν.

Ἄρθρον 43. Αἱ οἰκογένειαι ἑκάστης ἐνορίας, ἀναλόγως τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως καὶ καταστάσεως, διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις, ὁριζομένας ὑπὸ τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐκ τούτων αἱ μὲν εἰς τὴν α' τάξιν ἀνήκουσαι θέλουσι πληρόνει κατ' ἔτος πρὸς ἀξιοπρεπῆ συντήρησιν τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου ἓν ἀργυροῦν μεδζίτιον· αἱ δὲ εἰς τὴν β', εἰς ἣν ὑπάγονται καὶ ἅπαντες οἱ ξένοι καταστηματάρχαι, οἱ ἔχοντες τὰς οἰκογενείας των εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ἥμισυ μεδζίτιον· αἱ δὲ εἰς C τὴν γ' ἓν τέταρτον τοῦ ἀργυροῦ μεδζιτιέ· τὰ χρήματα δὲ ταῦτα θέλουσιν εἰσπράττεσθαι ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῇ βοηθείᾳ καὶ πραστασίᾳ τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄρθρον 44. Ἐὰν καταδειχθῇ ὅτι ἱερεῖς ἐνορίας τινὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συντηρηθῶσιν ἀξιοπρεπῶς διὰ τῶν κεκανονισμένων δικαιωμάτων αὐτῶν, ὑποχρεοῦται τὸ ἐνοριακὸν ἐκκλησιαστικὸν ταμεῖον νὰ δίδῃ αὐτοῖς ἐπίδομά τι πρὸς ἀνακούφισιν.

Ἄρθρον 45. Αἱ ἱεροπραξίαι βαπτίσεως, γάμου, κηδείας καὶ μνημοσύνων διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις· καὶ διὰ μὲν τὰς τῆς α' τάξεως, ἐν αἷς θέλουσι λαμβάνει μέρος ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ἅπας ὁ ἐνοριακὸς κλῆρος, δικαίωμα τοῦ μὲν ἀρχιερατικῶς προϊσταμένου τῆς ἐνορίας ὁρίζεται μεδζήτια ἀργυρᾶ πέντε, ἑκάστου δὲ ἱερέως τρία καὶ τοῦ ἱεροδιακόνου ἓν καὶ ἥμισυ· διὰ δὲ τὰς τῆς β', ἐν αἷς θέλουσι λαμβάνει μέρος μόνον ὁ ἐνοριακὸς κλῆρος, δικαίωμα ἑκάστου ἱερέως ὁρίζεται D ἓν καὶ ἥμισυ ἀργυροῦν μεδζήτιον καὶ τοῦ ἱεροδιακόνου ἕν· καὶ διὰ τὰς τῆς γ', ἐν αἷς θέλει λαμβάνει μέρος εἷς μόνον ἱερεύς, ἓν ἀργυροῦν μεδζήτιον.

Ἄρθρον 46. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τριῶν τάξεων δύναται μὲν ὁ χριστιανὸς νὰ ἐκλέξῃ οἱανδήποτε θελήσῃ κατ' ἀρέσκειαν, ὑποχρεοῦται ὅμως νὰ πληρόνῃ τὸ δικαίωμα τὸ ὡρισμένον διὰ τὴν τάξιν, εἰς ἣν ἀνήκει.

Ἄρθρον 47. Μετὰ τὸ τέλος ἑκάστης ἱεροπραξίας τὰ δικαιώματα δέον νὰ πληρόνωνται ἀνελλιπῶς εἰς τὸν ἐπιτελέσαντα ταύτην ἱερὸν κλῆρον· ἐν περιπτώσει δυστροπίας ἐν τῇ πληρωμῇ τῶν ὡρισμένων δικαιωμάτων, ὁ κλῆρος ἐπικαλεῖται τὴν συνδρομὴν τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας, οἵτινες ὀφείλουσιν ἐνεργεῖν τὴν εἴσπραξιν αὐτῶν· ἐν ἀποτυχίᾳ δέ, ἀναφέρεται εἰς τὴν μεγάλην πρωτοσυγκελλίαν.

Ἄρθρον 48. Αἱ ἀποδεδειγμέναι ἄποροι οἰκογένειαι, οἱανδήποτε καὶ ἂν τελῶσιν ἱεροπραξίαν, ἀπαλλάσσονται πάσης ὑποχρεωτικῆς πληρωμῆς, ὡς καὶ τῆς ἀνωτέρω κανονισθείσης.

Ἄρθρον 49. Τὸ φώτισμα κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν A Θεοφανείων γίνεται ὡς ἑξῆς.

Ἑκάστη ἐνορία διαιρεῖται εἰς τμήματα ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἱερέων αὐτῆς· ἕκαστον δὲ τμῆμα θέλει ἁγιάζεσθαι ὑφ᾿ ἑνὸς μόνον ἱερέως, πρὸς ὃν πᾶς οἰκογενειάρχης ἢ καταστηματάρχης θέλει προσφέρει δι᾿ ἅπαν τὸ προσωπικὸν τῶν ἱερέων τὴν προαιρετικὴν αὐτοῦ προσφοράν· τὸ δὲ ὑφ᾿ ἑκάστου ἱερέως συναχθὲν εἰσόδημα ἢ κατατίθεται εὐσυνειδήτως σῶον καὶ ἀκέραιον καὶ ἡ διανομὴ γίγνεται ἐξ ἴσου, ἢ ἕκαστος λαμβάνει ὅπερ εἰσέπραξε ποσόν. Ὁ δὲ ἱεροδιάκονος τῆς ἐκκλησίας, ἐὰν ὑπάρχῃ, ἐπιτρέπεται νὰ περιέλθῃ καὶ ἁγιάσῃ ἅπασαν τὴν ἐνορίαν.

Ἄρθρον 50. Ἀπαγορεύεται ἐπὶ ποινῇ αὐστηρᾷ τὸ παρ᾿ ἐνορίαν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἁγιάζειν.

Ἄρθρον 51. Ταμίας τῶν εἰσπραττομένων δικαιωμάτων θέλει εἶσθαι ὁ ἀρχιερατικῶς ἢ ἱερατικῶς προϊστάμενος, ὅστις θέλει διανέμεσθαι ταῦτα κατὰ μῆνα ἢ κατὰ δεκαπενθημερίαν μετὰ τῶν λοιπῶν συναδέλφων αὐτοῦ ὡς ἑξῆς· Καθόσον ἀφορᾷ τὰς ἐνορίας τῆς πρώτης κατηγορίας, ἐν αἷς ὑπάρχει ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος, τὸ ὅλον ποσὸν τῶν εἰσπράξεων διαιρεῖται εἰς δύο ἴσα μέρη· ἐκ τοῦ πρώτου μέρους τὰ 3/5 λαμβάνει ὁ ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος, τὰ δὲ λοιπὰ 2/5 ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος, τὸ ἕτερον δὲ ἥμισυ διανέμονται οἱ λοιποὶ τρεῖς ἱερεῖς· ἐν αἷς δὲ οὐχ ὑπάρχει ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος, τὰ μὲν 3/10 τῶν εἰσπράξεων λαμβάνει ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος, τὰ δὲ λοιπὰ 7/10 διανέμονται ἐξ ἴσου οἱ λοιποὶ τρεῖς ἱερεῖς.

Ἄρθρον 52. Καθόσον ἀφορᾷ τὰς ἐνορίας τῆς β′ κατηγορίας, ἐν αἷς ὑπάρχει ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος, τὸ ὅλον ποσὸν τῶν εἰσπράξεων διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ ἕν, περιλαμβάνον τὰ 6/10, διανέμονται ὁ ἀρχιερεὺς λαμβάνων τὰ 3/5 αὐτοῦ, καὶ ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος λαμβάνων τὰ λοιπὰ 2/5· τὸ δὲ ἕτερον, περιλαμβάνον τὰ λοιπὰ 4/10 τῶν εἰσπράξεων, διανέμονται ἐξ ἴσου οἱ λοιποὶ δύο ἱερεῖς. Ἐν αἷς δὲ οὐχ ὑπάρχει ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος, τὰ μὲν 4/10 τῶν εἰσπράξεων λαμβάνει ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος, τὰ δὲ λοιπὰ 6/10 διανέμονται ἐξ ἴσου οἱ λοιποὶ δύο ἱερεῖς.

Ἄρθρον 53. Καθόσον δ᾿ ἀφορᾷ τὰς ἐνορίας τῆς γ′ κατηγορίας τὰ μὲν 6/10 τῶν εἰσπράξεων νέμεται ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος, τὰ δὲ λοιπὰ 4/10 ὁ ἕτερος ἱερεύς.

Ἄρθρον 54. Τοὐντεῦθεν καταργοῦνται τὰ λεγόμενα ἐμβατοίκια, ἅτινα ἐλάμβανον οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐκκλησιῶν παρὰ τῶν ἱερέων καὶ κηρύσσονται οὗτοι ἀπηλλαγμένοι τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης συνῳδὰ ταῖς διαγορεύσεσι τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν καὶ τῇ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ληφθείσῃ κοινῇ ἀποφάσει τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ διαρκοῦς ἐθνικοῦ συμβουλίου· ἡ δὲ πατριαρχικὴ ἐπιχορήγησις θέλει ἀποτίεσθαι καὶ τοῦ λοιποῦ ἐτησίως ἐκ τῶν παγκαρίων τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς καὶ πρότερον, ὑποχρεουμένων τῶν ἐπιτρόπων ἵνα ἐξεύρωσι τοὺς πρὸς τοῦτο πόρους, ἔχοντες ὑπ᾿ ὄψιν ἐν τῇ ἐξευρέσει τούτων καὶ τὴν ἀνωτέρω μνημονευομένην ἀπόφασιν τῶν δύο σωμάτων.

Ἄρθρον 55. Ὁ παραβαίνων οἱανδήποτε διάταξιν τοῦ παρόντος κανονισμοῦ κληρικὸς τὸ πρῶτον ἐπιτιμᾶται καὶ νουθετεῖται, τὸ δεύτερον ὑποβάλλεται εἰς πρόστιμον ἀνάλογον τοῦ πλημμελήματος αὐτοῦ, τὸ τρίτον ὑποβάλλεται εἰς ἀργίαν ἀνάλογον τοῦ πταίσματος καὶ στερεῖται συνάμα τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, ἀφιεμένων πρὸς ὄφελος τῶν συναδέλφων αὐτοῦ, καὶ τέταρτον παύεται ὁριστικῶς ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ ἀποπέμπεται ἔξω τῆς περιφερείας τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄρθρον 56. Εἰ καὶ ἐν τῷδε τῷ κανονισμῷ προσδιορίζονται, ὡς ἀνωτέρω, τὰ κύρια καὶ τυχηρὰ δικαιώματα τοῦ ἱεροῦ ἐνοριακοῦ κλήρου πρὸς ἄνετον ὁπωσοῦν καὶ ἀξιοπρεπῆ αὐτοῦ συντήρησιν, ἀλλ᾿ οὐχ ἧττον συνιστᾶται τοῖς ἐνορίταις καὶ τοῖς ἐπιτρόποις τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἡ εὐκταία μισθοδοσία τοῦ κλήρου ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ταμείων, ἐὰν μὴ θεωρῆται τό γε νῦν δυνατὴ ἐν πάσαις ταῖς ἐνορίαις, τοὐλάχιστον ἐν ταῖς εὐπορούσαις καὶ δυναμέναις, προσδιοριζομένη, ὡς ἐν τῷ ὄπισθεν πίνακι φαίνεται.

Ἄρθρον 57. Ἐν περιπτώσει μισθοδοσίας τοῦ ἱεροῦ κλήρου, τὰ κεκανονισμένα ἐκ τῶν ἱεροπραξιῶν δικαιώματα αὐτοῦ θέλουσιν εἰσπράττει τὰ ἐκκλησιαστικὰ ταμεῖα δι᾿ ἴδιον αὐτῶν λογαριασμὸν χωρὶς νὰ ἔχωσι δικαίωμα οἱ κατὰ καιρὸν ἐπίτροποι νὰ ἐπιφέρωσι τὴν ἐλαχίστην αὔξησιν ἢ ἐλάττωσιν αὐτῶν ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς ἐγκρίσεως· ὡς τυχηρὰ δὲ δικαιώματα τῶν ἱερέων αὐτοῖς ἀνήκοντα θεωρητέα τὰ ἐκ B τοῦ φωτίσματος τῶν Θεοφανείων, τὰ ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς προσκομιδῆς μνημοσύνου, τὰ ἐκ τοῦ προσκυνηταρίου, τὰ ἐκ 4 δίσκων, οὓς ἐπιτρέπεται νὰ περιάγωσι καθ᾿ ἕκαστον ἐνιαυτόν, ἤτοι τὴν α′ τοῦ ἔτους, τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα, τῶν χριστουγέννων καὶ τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως τῆς ἐκκλησίας, καὶ πᾶσα ἄλλη οἱαδήποτε προαιρετικὴ τῶν χριστιανῶν προσφορά.

Ἄρθρον 58. Τὰ πρόσφορα καὶ τὸ νᾶμα ὁρίζεται τοῦ λοιποῦ ν᾿ ἀγοράζωνται παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῶν ἐκκλησιῶν, δαπάναις τῶν παγκαρίων, ὡς καὶ πᾶν ὅ τι ἄλλο ἀναγκαιοῖ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπαλλασσομένων οὕτω τῶν προϊσταμένων τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τῆς τοιαύτης δαπάνης· ἀπαγορεύεται δὲ αὐστηρῶς τὸ νὰ ἐπιβαρύνωνται τὰ παγκάρια διὰ δαπανῶν, ἀνηκουσῶν εἰς βάρος τῶν ἐνοριτῶν, οἷον τῆς μισθοδοτήσεως τῶν κεχαγιάδων, τῶν νυκτοφυλάκων, τῶν πυροσβεστῶν, τῶν ὑδραγωγῶν καὶ τῶν παραπλησίων. Ἐν περιπτώσει μάλιστα καταχωρίσεως τοιούτων δαπανῶν ἐν C τοῖς βιβλίοις τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ ἐξελεγκτικὴ τῶν πατριαρχείων ἐπιτροπὴ δὲν θέλει ἀναγνωρίζει ταύτας, εὐθύνουσα δι᾿ αὐτὰς τοὺς ἐπιτρόπους.

Ἄρθρον 59. Συνιστᾶται τοῖς ἐνορίταις καὶ τοῖς ἐπιτρόποις τῶν ἐκκλησιῶν ἡ ἐξεύρεσις τρόπου πρὸς ἄρσιν ἢ τοὐλάχιστον ἐλάττωσιν τῶν ἐν τῷ ναῷ περιφερομένων δίσκων, ὅπερ, πλὴν τοῦ ἀτόπου, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει, σπουδαίαν προξενεῖ ἀνησυχίαν καὶ διατάραξιν τῆς τελουμένης ἀκολουθίας καὶ προσευχῆς· πρὸς δὲ συνιστᾶται ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἐν πολλαῖς ἐκκλησίαις παρατηρουμένου ἄνευ λόγου μεγάλου ἀριθμοῦ πολυελαίων, μανουαλίων καὶ κανδηλῶν καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν τῆς ἐκκλησίας, ἥτις καὶ νῦν τηρεῖται ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ ἁγίου ὄρους, καθὼς καὶ ἡ ἐπὶ τὸ σεμνοπρεπέστερον καὶ ἐκκλησιαστικώτερον διαρρύθμισις τῶν ἱερῶν ἀμφίων. Καὶ πολυέλαιοι μὲν ὁρίζεται ἵνα ὑπάρχωσιν οὐχὶ πλείονες τῶν τριῶν ἐν τῷ μέσῳ ἑκάστου ναοῦ, κανδῆλαι ἀνὰ D μία μόνον ἐνώπιον τῶν μεγάλων εἰκόνων, μανουάλια δύο ἐνώπιον τοῦ τέμπλου καὶ ἐπ᾿ αὐτῶν ἀνὰ δύο λαμπάδες, μία μεγάλη καὶ μία μικρά· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα, ὡς περιττὰ καὶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀνάρμοστα καὶ δὴ καὶ ἐν μέρει ἐπιβλαβῆ, καταργοῦνται καὶ αἴρονται· τὰ δὲ ἱερὰ ἄμφια ὁρίζεται νὰ κατασκευάζωνται ἐξ ὑφασμάτων ἐρυθροῦ, λευκοῦ καὶ μέλανος χρώματος, ἅτινα θεωροῦνται ὡς τὰ μόνα ἐκκλησιαστικὰ χρώματα, καὶ οὐχὶ ἀδιακρίτως ἐκ διαφόρων χρωμάτων, ὅπερ εἶναι κατάχρησις καὶ ἀνοίκειος στολισμός.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, τῇ 4 νοεμβρίου 1880.

Ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος Ἀθανάσιος, ἀρχιμανδρίτης Κωνσταντῖνος Δεληγιαννῆς, ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Παλαμᾶς, ὁ μέγας ἀρχιμανδρίτης Ἰωαννίκιος, ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Νεστορίδης, ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος Ἰωακείμ.

2.
SERIES EMOLUMENTORUM A CLERO PERCIPIENDORUM.

α'. Κύρια δικαιώματα.

Βάπτισις. Γάμος. Κηδεία. Μνημόσυνον.

α' τάξεως	ἀρχιερέως	μεδζίτια	5	
	ἑκάστου ἱερέως . . .	„	3	
	ἱεροδιακόνου	„	1	1/2
β'	„	ἑκάστου ἱερέως . . .	„	1	1/2
		ἱεροδιακόνου	„	1	
γ'	„	ἱερέως	„	1	

Ἐτησία εἰσφορὰ ἑκάστης οἰκογενείας

α'	τάξεως	μεδζίτιον	1	
β'	„	„		1/2
γ'	„	„		1/4

β'. Τυχηρὰ δικαιώματα.

Δίσκος κατὰ πᾶσαν ἑορτὴν καὶ κυριακήν.
Προσκυνητάριον ἐν ὡρισμέναις ἡμέραις.
Γράψιμον ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ.
Ἁγιασμοί.
Φωτισμοὶ τὴν ἡμέραν τῶν Θεοφανείων.
Διανομὴ ἀνθέων καὶ βαΐων τὴν κυριακὴν τῶν βαΐων,
A τὴν μεγάλην παρασκευήν, τῆς σταυροπροσκυνήσεως.
Προαιρετικαὶ τῶν χριστιανῶν προσφοραί.

γ'. Μισθοδοσία.

Μισθοδοσία	τιτουλαρίων ἐπισκόπων ἐνορίας α' τάξεως	γρόσια	1000
	β' „	„	750
„	ἱερατικῶν προϊσταμένων . .	„	700
„	πνευματικῶν	„	500
„	ἱερέων	„	450
„	ἱεροδιακόνων	„	450
„	ἱερατικῶν προϊσταμένων β' τάξεως	„	650
„	πνευματικῶν	„	450
B „	ἱερέων	„	400
„	ἱεροδιακόνων	„	400
„	ἱερατικῶν προϊσταμένων γ' τάξεως	„	500
„	ἱερέων	„	400
„	ἱεροδιακόνων	„	350
„	ἱεροκηρύκων	„	1000

3.
VICARIUS GENERALIS PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANO.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 5668.

Παναγιώτατε δέσποτα.

Ἡ κεντρικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ περατώσασα διὰ τῶν εὐχῶν τῆς ὑμετέρας θειοτάτης παναγιότητος τὴν ἀναθεώρησιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τοῦ ἀπὸ πολλοῦ ὑπὸ εἰδικῆς ἐπὶ τούτῳ συστάσης ἐπιτροπῆς συνταχθέντος κανονισμοῦ τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑποβάλλει αὐτὸν βαθυσεβάστως ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν καὶ ἐκτίμησιν τῆς ὑμετέρας παναγιότητος, καὶ ἐξαιτεῖται τὴν ἐνέργειαν τῶν δεόντων διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, τῇ κη' ὀκτωβρίου ,αωπ'.

Ὁ πρόεδρος μέγας πρωτοσύγκελλος Ἀθανάσιος.
Ὁ γραμματεὺς μέγας ἀρχιδιάκονος Ἰοακείμ.

4.
PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANUS VICARIO SUO GENERALI.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 5668.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ὁσιολογιώτατε ἡμέτερε μέγα πρωτοσύγκελλε κὺρ Ἀθανάσιε, τέκνον ἐν κυρίῳ ἀγαπητόν, χάρις εἴη τῇ ὁσιολογιότητί σου καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Τὸν ἡμετέρᾳ κελεύσει ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς συνταχθέντα καὶ ἐν κοιναῖς αὐτῆς συνεδριάσεσιν ἐπεξεργασθέντα κανονισμὸν τοῦ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς πρωτευούσῃ ἱεροῦ ἐνοριακοῦ κλήρου λαβόντες ὑπ' ὄψιν,
C ὑποβληθέντα ἡμῖν διὰ τῆς ἀπὸ κη' λήξαντος μηνὸς αἰτήσεως τῆς σῆς ὁσιολογιότητος, καὶ διεξελθόντες ἐπισταμένως, ἐνεκρίναμεν ἐν πᾶσι τοῖς κεφαλαίοις καὶ ἄρθροις αὐτοῦ. Ἐφ' ᾧ καὶ περιβαλόντες αὐτὸν διὰ τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐπικυρώσεως ἐπιστρέφομεν ἐπισυνημμένον ὧδε, ὅπως λάβῃ τὴν ἀπαιτουμένην δημοσίευσιν καὶ ἐφαρμογήν. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ σοῦ.

,αωπ', νοεμβρίου δ'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

5.
PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANUS STATUTA PROMULGAT.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 6315.
Διεκπεραιώσεως 3193.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ εὐλαβέστατοι προϊστάμενοι καὶ ἱερεῖς, καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ ψάλλοντες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πόλεως, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς Καταστένου, καὶ τιμιώτατοι ἐπίτροποι τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοί, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἐν τῇ ἀξιοχρέῳ αὐτῆς μερίμνῃ, ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν λαβοῦσα ἐπ' ἐσχάτων τὴν ἐκ τῶν ἐνόντων βελτίωσιν τῆς ἐν πολλοῖς οὐχὶ καλῶς ἐχούσης καταστάσεως τοῦ ὑπ' αὐτὴν ἐνοριακοῦ κλήρου, ἔκρινεν ἀναγκαῖον ἐπιστῆσαι γενικώτερον τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῆς μελλούσης ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς αὐτοῦ μορφώσεως· ἡμεῖς δὲ καθήκοντι ἰδιαιτέρας πατρικῆς καὶ κυριαρχικῆς μερίμνης προαγόμενοι, ἔγνωμεν προνοῆσαι περὶ τῆς ἀμέσου
D σχετικῆς βελτιώσεως τῶν ἀφορώντων ἰδίᾳ τὸν καθ' ἡμᾶς ἐν τῇ πρωτευούσῃ ταύτῃ καὶ τοῖς προαστείοις αὐτῆς ἱερὸν ἐνοριακὸν κλῆρον, διακανονίζοντες εἰδικῶς τά τε καθήκοντα αὐτοῦ καὶ τὰ πρὸς ἐπαρκῆ καὶ ἀξιοπρεπῆ συντήρησιν μέσα, καὶ αἴροντες οὕτω σπουδαίας ἀφορμὰς πρὸς ἐξευτελισμὸν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ σχήματος καὶ τοῦ ὑψηλοῦ χαρακτῆρος. Τοῦτο γὰρ βαρυθύμως ἐφέρομεν ἄχρι τοῦδε ἡμεῖς τε καὶ ὁ ὑφ' ἡμᾶς εὐσεβὴς καὶ χριστεπώνυμος τοῦ κυρίου λαός. Προτροπῇ τοίνυν ἡμετέρᾳ πατριαρχικῇ ἐξεπονήθη ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς κανονισμὸς περιέχων ἐν τρισὶ κεφαλαίοις ἐννέα καὶ πεντήκοντα ἄρθρα καὶ πραγματευόμενος ἐν πρώτοις περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἱεροῦ ἐνοριακοῦ, εἶτα δὲ περὶ τῆς ταξιθετήσεως τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐνοριῶν καὶ τελευταῖον καθορίζων τὰ δικαιώματα τοῦ εἰρημένου ἱεροῦ κλήρου πρὸς ἀξιοπρεπεστέραν καὶ ἄνετον ὁπωσδήποτε συντήρησιν αὐτοῦ. Τὸν κανονισμὸν τοῦτον μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ

τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν ἐπεξεργασθέντα καὶ ὑπο- A βληθέντα ἡμῖν ὑπὸ τῆς ῥηθείσης ἐπιτροπῆς, ἐνεκρίναμεν καὶ περιεβάλλομεν διὰ τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐπικυρώσεως· τύποις δὲ ἐκδοθέντα νῦν πέμπομεν αὐτὸν καὶ ὑμῖν πρὸς πλήρη ἀπὸ τοῦ ἀρχομένου σὺν θεῷ νέου ἔτους ἐφαρμογὴν καὶ προτρεπόμεθα πατρικῶς ὑμᾶς τε τοὺς εὐλαβεστάτους προϊσταμένους ἱερεῖς καὶ διακόνους καὶ τοὺς τιμιωτάτους ἐπίσης προκρίτους ἐπιτρόπους καὶ λοιποὺς χριστιανοὺς τῆς ἐνορίας ταύτης, ἵνα οἱ πάντες ἀπὸ κοινοῦ, προθύμως συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ἐν αὐτῷ διατάξεις, ἀναλάβητε ἕκαστος τὰς ἰδίας ὑποχρεώσεις, οἱ μὲν δηλονότι σπουδάζοντες τηρεῖν καὶ ἐκτελεῖν κοσμίως καὶ ἱεροπρεπῶς τὰ ἱερὰ ὑμῶν χρέη καὶ καθήκοντα, καθιστάμενοι ὄντως τύπος πάσης χριστιανικῆς ἀρετῆς, οἱ δὲ σεβόμενοι τούτους, ὡς λειτουργοὺς τῆς χάριτος τῆς δοθείσης αὐτοῖς παρὰ Κυρίου, καὶ χορηγοῦντες αὐτοῖς ἀγογγύστως καὶ μετ' εὐχαριστήσεως τὰ διὰ τοῦ κανονισμοῦ ὁριζόμενα κύριά τε καὶ τυχηρὰ δικαιώματα εἰς ἐξοι- B κονόμησιν καὶ θεραπείαν τῶν ἀνθρωπίνων αὐτῶν ἀναγκῶν. Πασῶν δὲ τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ τοῖς προαστείοις ἐνοριῶν διαιρεθεισῶν εἰς ἓξ τμήματα, καθωρίσαμεν προσέτι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὅπως ἕκαστον τῶν τμημάτων τούτων διατηρῇ διαρκῶς ἕνα ἢ καὶ δύο κατὰ τὴν ἀνάγκην ἱεροκήρυκας ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς ἐν Χάλκῃ ἱερᾶς θεολογικῆς σχολῆς, οἵτινες, μισθοδοτούμενοι ἐπαρκῶς ἐκ τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιαστικῶν ταμείων, ἔργον ἕξουσιν ἀποκλειστικῶς ἕκαστος τὸ κηρύσσειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καθ' ἑκάστην κυριακὴν καὶ ἑορτὴν ἐκ περιτροπῆς ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις τοῦ τμήματος αὐτοῦ, διδάσκοντες συνάμα τὸ τῆς ἱερᾶς κατηχήσεως μάθημα ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν ἐνοριῶν. Ἡ τοιαύτη δὲ ἡμετέρα ἐξαιρετικὴ πρόνοια, ὅσον ἡμῖν καθήκουσά ἐστι, τοσοῦτον ἀναγκαία καὶ λυσιτελὴς ὁμολογουμένως ὑπάρχει εἰς οἰκοδομὴν καὶ στήριξιν τῶν πιστῶν ἐν τῇ εἰς Χριστὸν ἀληθινῇ πίστει, καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν συνιστῶμεν τοῖς ἐπιτρόποις τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν, ὅπως ἀναντιρρήτως καὶ ἀπροφασίστως ἀποδέξωνται τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν ταύτην, τιθέντες αὐτὴν ἅμα τοῖς λοιποῖς εἰς πρᾶξιν καὶ ἐνέργειαν. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω κατὰ καθῆκον ἡμῶν ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον· ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ, εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

,αωπ', ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος θ'.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

mandata circa sacras ordinationes iam edita renovat

1881 novembris 24/decembris 6.

Clericum in aliena dioecesi sacris initiari canones et vetus ecclesiae consuetudo minime patiuntur, ut ex monumentis bene multis et praesertim ex nuperrima sacrae synodi epistola, quam superius col. 639 dedimus, prorsus liquet. Cum autem nonnulli clerici, maxime vero monachi, hisce non obstantibus, passim in dioecesibus ordines suscepissent, C sacra synodus, re iterum perpensa, sequentem epistolam ad singulos sedis oecumenicae metropolitas et episcopos misit, qua eos adhortata est, ut canonicas sanctiones exactius observarent. Ita porro se habet:

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 5571.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἱερώτατε μητροπολῖτα ... ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ ... χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Περὶ τῶν παρ' ἐνορίαν χειροτονιῶν καὶ περὶ τῶν ἐκ ξένων ἐπαρχιῶν ἢ αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν προερχομένων κληρικῶν, ὡς περὶ ἀντικειμένων πάνυ οὐσιωδῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ῥητῶς προβλεπομένων, οὐχ ἅπαξ ἤδη ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγία τοῦ D Χριστοῦ ἐκκλησία ἔλαβεν ἀφορμήν, δυσφοροῦσα καὶ ἀσχάλλουσα δικαίως διὰ τὰς ἔν τισι τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κλίματος αὐτῆς ἐπισυμβάσας κατὰ καιροὺς παραβάσεις τῶν τεθεσπισμένων, ἵνα ἐπιστήσῃ ἐπὶ τούτων σπουδαίως τὴν προσοχὴν ἁπάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ὑπ' αὐτὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἁγίων ἀρχιερέων καὶ συστήσηται αὐτοῖς στενῶς τὴν τήρησιν τῶν σχετικῶν κανόνων, διαρρήδην καὶ ἐπὶ βαρείᾳ ποινῇ διακελευομένων τὰς μὲν παρ' ἐνορίαν χειροτονίας μὴ τελεῖσθαι ἄνευ τῆς τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως ἀδείας τε καὶ συναινέσεως, τοὺς δ' ἐξ ἄλλων ἐκκλησιῶν, ἐπαρχιῶν τε καὶ μοναστηρίων προερχομένους κληρικοὺς καὶ μὴ φέροντας τὰ τῆς χειροτονίας αὐτῶν ἀποδεικτικά, ὡς καὶ τὰ παρὰ ἀρχιερέων ἢ ἡγουμένων τῶν ἱερῶν μονῶν, ἐν αἷς πρότερον διετέλεσαν, ἀπολυτήρια, μὴ γίνεσθαι παντάπασι δεκτοὺς καὶ εἰς θέσεις ἐγκαθίστασθαι. Ἀλλ' ὅμως ἐξ ὅσων καὶ νῦν ἐλάβομεν ἔκ τινων μερῶν πληροφορίας, μετὰ πλείστης ὅσης λύπης παρατηροῦμεν ὅτι οὐ καταβάλλεται παρὰ πάντων τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἁγίων ἀρχιερέων ἡ δέουσα προσοχὴ περὶ τὰ σπουδαῖα καὶ οὐσιώδη ταῦτα ἀντικείμενα, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους ἐπληροφορήθημεν ἐναγχος ὅτι ἱκανοὶ ἐκεῖθεν ἱερωμένοι καὶ μοναχοὶ μεταβάντες ἐπ' ἐσχάτων εἴς τινας τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, οἱ μέν, καίτοι μὴ φέροντες τὰ τῶν οἰκείων μονῶν ἀπολυτήρια, ἐγένοντο δεκτοὶ καὶ ἐγκατέστησαν ἐν θέσεσιν, οἱ δὲ ἀνεξετάστως ὅλως καὶ ἀβασανίστως ἐχειροτονήθησαν. Ἐκ τούτων τοίνυν τῶν παρά τινων τῶν ἀδελφῶν συμβάντων ἀθέσμων καὶ ἀντικανονικῶν τὸ ἐνδόσιμον καὶ αὖθις λαβόντες, ἔγνωμεν ἀπολῦσαι πρὸς πάντας ἐν γένει τὴν παροῦσαν ἡμετέραν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐγκύκλιον ἐν τύποις ἐπιστολήν, δι' ἧς γράφοντες καὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ αὐτῆς, ἐν πρώτοις μὲν ἐφιστῶμεν ἐπαναληπτικῶς καὶ σπουδαίως τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν παρ' ἐνορίαν χειροτονιῶν, ἐντελλόμενοι ἐκκλησιαστικῶς ἐπὶ μηδενὶ ἀπολύτως λόγῳ καὶ ἐν μηδεμιᾷ ἀνάγκῃ μὴ προβαίνειν εἰς τοιαύτας ἀντικανονικότητας, ἀλλὰ προσέχειν ἀκριβῶς καὶ ἐπισταμένως, ὡς προσήκει εἰς πνευματικοὺς ποιμένας, εἰδότας σέβειν τὰ ἱερὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν θέσμια καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνεξαρτήτων ἐκκλησιῶν καὶ συναδέλφων δίκαια. Εἶτα δὲ ἀπαγορεύομεν αὐτῇ αὐστηρῶς μηδένα τοῦ λοιποῦ δέχεσθαι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς πάντη ἀνεξετάστως καὶ ἀβασανίστως κληρικὸν ἐξ ἄλλης προερχόμενον ἐπαρχίας, κἂν ἔτι φέρῃ τὰ κανονικὰ τῆς χειροτονίας καὶ λοιπὰ ἀπολυτήρια αὐτοῦ ἔγγραφα· αὐστηροτάτην δὲ συνιστῶμεν τὴν τήρησιν τῆς κανονικῆς ταύτης διατάξεως ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους καὶ ἐξ ἄλλων ἱερῶν μονῶν ἱερομονάχων τε καὶ μοναχῶν, ἐκτὸς μεγίστης καὶ ἀπολύτου ἀνάγκης, καθ' ἣν δύναται μὲν ἵνα δέχηται ἐκ τούτων καὶ ἀποκαθιστᾷ εἰς θέσεις ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, ἐξετάζουσα ὅμως πρότερον τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ ἐπιζητοῦσα τὰ τῆς χειροτονίας καὶ τὰ παρὰ τῶν οἰκείων μονῶν ἀπολυτήρια τούτων ἔγγραφα. Ἔστω δὲ καὶ τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ γνωστὸν ὅτι ἡ ἐκκλησία, ἐπιθυμοῦσα ἐκ καθήκοντος τὴν περιστολὴν τῶν ἐνιαχοῦ συμβαινουσῶν τοιούτων καταχρήσεων, προτίθεται αὐστηροτάτην καὶ ἀμετάκλητον ποιήσασθαι ἐν τῷ μέλλοντι ἐφαρμογὴν τῶν ὑπὸ τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ἐπιβαλλομένων ποινῶν κατὰ τῶν μὴ

τυχὸν συμμορφωθησομένων πρὸς τὰς ἐναντίας ταύτας A διαταγὰς καὶ συστάσεις αὐτῆς. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς αὐτῆς ἀρχιερωσύνης.

,αωπα', σεπτεμβρίου κδ'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἀμασείας Σωφρόνιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Προύσης Νικόδημος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νεοκαισαρείας Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Μιτυλήνης Κωνσταντῖνος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Λήμνου Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Βοδενῶν Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Κορυτσᾶς Δωρόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Κασανδρείας Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

a qua nonnullae dioeceses Thessaliae et Epiri in ditionem ecclesiae Helladicae subiiciuntur 1882 maii 11/23.

Cum ex foedere Graecos inter et Turcas inito B magna pars Epiri et Thessaliae ad regnum Graeciae accessisset, synodus Atheniensis a patriarcha Constantinopolitano petiit ut dioeceses intra fines recens positos comprehensae non amplius a sede Constantinopolitana sed a synodo Atheniensi regerentur, patriarca oecumenicus, nulla interposita mora, votis eius annuit, edito in hunc scopum incorporationis tomo, quem iuvat referre, ut quisque videat quanta vis apud orientales e rebus politicis in negotia ecclesiastica influat, quod ex aliis monumentis superius exhibitis satis iam liquet. Cetera acta ad rem pertinentia in legentium gratiam adiecimus.

1.

SYNODUS ATHENIENSIS SYNODO CONSTANTINOPOLITANAE

1882 aprilis 28/maii 10.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 307.

Τῷ παναγιωτάτῳ, θειοτάτῳ καὶ οἰκουμενικῷ πατρι- C άρχῃ κυρίῳ Ἰωακεὶμ καὶ τῇ περὶ αὐτὸν ἁγιωτάτῃ συνόδῳ ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἀπονέμει.

Παρισταμένης ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως, καὶ τῆς συναινέσεως καὶ συνεργίας ἐπιδεομένης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐπιβάλλεται τῇ συνόδῳ τὸ καθῆκον πρὸς ἄρσιν τῆς συγκρούσεως τῶν δικαίων τῶν ἐκκλησιῶν ἵνα ἀπευθύνασα αὐτῇ ταύτην ἐξαιτήσηται τὴν ἐπίλυσιν τῆς κάτωθι ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως.

Ὡς γνωστὸν τῇ ὑμετέρᾳ παναγιότητι καὶ τῇ περὶ αὐτὴν ἁγιωτάτῃ συνόδῳ, τινὲς τῶν ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ χωρῶν, ὑπαγόμεναι πρότερον ὑπὸ τῇ προστασίᾳ καὶ διοικήσει τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τουρκίας, τῇ γενομένῃ ἀπὸ πολλοῦ συμβάσει τῶν δύο κρατῶν τῆς τε Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας καὶ παρὰ τοῦ κοινοβουλίου τῆς Ἑλλάδος ἐπικυρωθείσῃ, παρεχωρήθησαν ἤδη θείᾳ ἐπινεύσει καὶ ἡνώθησαν μετὰ τοῦ θεοφρουρήτου ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ ἀποτελοῦσι D νῦν μετ' αὐτοῦ ἓν ἀδιαίρετον κράτος ὑπὸ τοῖς σκήπτροις τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'.

Οὕτω δὲ πολιτικῶς ἑνωθεῖσαι αἱ χῶραι ἐκεῖναι, πρέπον καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἵνα καὶ ἐκκλησιαστικῶς χειραφετηθεῖσαι ὑπὸ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἑνωθῶσι μετὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπαχθῶσι τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τῆς ἱερᾶς συνόδου αὐτῆς.

Ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς τοῦτο, κατὰ τ' ἀνέκαθεν παρὰ τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ παραδεδεγμένα, ἀπαιτεῖται ἡ συνευδοκία καὶ συναίνεσις τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, εἰς οὗ τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν διατελοῦσιν οὖσαι αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος χῶραι, ἡ ἱερὰ σύνοδος, ἀποτεινομένη κατὰ τὰς κανονικὰς διατάξεις πρὸς τὴν ὑμετέραν παναγιότητα καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτην σύνοδον, παρακαλεῖ θερμῶς ὅπως συνευδοκήσαντες κατανεύσητε ἵνα τὰ τῆς ἐκκλησίας τῶν πολιτικῶς ἑνωθεισῶν τῇ Ἑλλάδι χωρῶν χειραφετηθέντα παραχωρηθῶσιν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ ἀποτελέσωσι τοῦ λοιποῦ μέρος ἀδιάσπαστον καὶ ἀχώριστον τῆς αὐτοκεφάλου ἑλληνικῆς ἐκκλησίας.

Περαίνουσα ἀπονέμει καὶ αὖθις αὐτῇ τε καὶ τῇ ἱερωτάτῃ συνόδῳ τὸν ἐκ κέντρου καρδίας ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμόν, καὶ εὐχὰς καὶ ἱκεσίας ἀναπέμπει πρὸς τὸν ὕψιστον ὑπὲρ τῆς διηνεκοῦς ὑγιείας αὐτῆς τε καὶ τῆς ἁγιωτάτης συνόδου.

Οἱ τὴν ἱερὰν σύνοδον τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συγκροτοῦντες ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί

† ὁ Ἀθηνῶν Προκόπιος πρόεδρος.
† ὁ Λευκάδος Γρηγόριος.
† ὁ Ἰθάκης Γαβριήλ.
† ὁ Ἄνδρου καὶ Κέας Μητροφάνης.
† ὁ Φωκίδος Δαυίδ.

(Τ. σ.) ὁ γραμματεὺς ἀρχιμανδρίτης Ἀ. Χριστόπουλος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ κη' ἀπριλίου ,αωπβ'.

2.

ACTA SYNODALIA QUIBUS DICTAE DIOECESES IN DITIONEM SYNODI HELLADICAE REDIGUNTUR

1882 mense maio.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2262.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Τῆς τῶν πολιτειῶν καταστάσεως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μεταβαλλομένης ταῖς τοῦ χρόνου φοραῖς καὶ ἄλλοτε ἄλλως μεταπιπτούσης, ἀνάγκη καὶ τὰ περὶ τὴν διοίκησιν τῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιῶν ταύτῃ συμμεταβάλλεσθαι καὶ συμμεθαρμόζεσθαι· ὃ δὴ καὶ ὁ ἱερώτατος Φώτιος ἐδήλου ἄλλοτε λέγων· „Τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ μάλιστά γε τὰ περὶ τῶν ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν.“

Ἔνθεν τοι καὶ νῦν ἐπεί τινες τῶν ἐν ταῖς χώραις A Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας παροικιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ, πατριαρχικοῦ, οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἤτοι ἡ ἁγιωτάτη μητρόπολις Λαρίσσης μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν ἁγιωτάτων ἐπισκοπῶν Τρίκκης, Σταγῶν, Θαυμακοῦ καὶ Γαρδικίου, καὶ αἱ ἁγιώταται μητροπόλεις Ἄρτης, Δημητριάδος καὶ Φαναριοφερσάλων, καὶ ἡ ἁγιωτάτη ἐπισκοπὴ Πλαταμῶνος, ἡ τῇ ἁγιωτάτῃ μητροπόλει Θεσσαλονίκης ὑποκειμένη, ἔτι δὲ εἴκοσι χωρία τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἰωαννίνων ἐκ τοῦ τμήματος Τσουμέρκων, καὶ τρία ἕτερα τῆς αὐτῆς μητροπόλεως ἐκ τοῦ τμήματος Μαλακασίου, νεύσει κρείττονι, προσηρτήθησαν ἔναγχος καὶ ἡνώθησαν πολιτικῶς τῷ θεοσώστῳ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος, ἀνηνέχθησαν δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἥ τε εὐσεβεστάτη κυβέρνησις τοῦ εἰρημένου βασιλείου διὰ γραμμάτων αὐτῆς σεσημασμένων τῇ κ' ἀπριλίου ἐνεστῶτος σωτηρίου ἔτους ,αωπβ' καὶ ἡ τὰ τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διοικοῦσα B ἱερὰ σύνοδος δι' ἑτέρων αὐτῆς γραμμάτων ὑπὸ χρονολογίαν κη' ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ σωτηρίου ἔτους, αἰτούμενοι ὅπως, κατὰ τὴν ἀνέκαθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κρατήσασαν τάξιν, αἱ εἰρημέναι παροικίαι ἀπολυθῶσι καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἀπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου, οἰκουμενικοῦ, πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ προσαρτηθῶσι τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελοῦσαι τοῦ λοιποῦ μέρος ταύτης ἀδιάσπαστον καὶ ἀχώριστον, ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἁγίας συνόδου τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἅτε δὴ ὀφείλοντες ἀξιοχρέως μεριμνᾶν ὑπὲρ τῆς εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν, τὰ κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην ὑπόθεσιν, ὡς εἰκός, μελετήσαντες καὶ συνδιασκεψάμενοι, ἐπειδὴ κατείδομεν ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ ἁγιωτάτου, οἰκουμενικοῦ, πατριαρχικοῦ θρόνου ἀπόλυσις τῶν εἰρημένων ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν καὶ ἡ τούτων ἐκχώρησις τῇ ἁγιωτάτῃ αὐτοκεφάλῳ ἐκκλησίᾳ C τῆς Ἑλλάδος ἀναγκαίως ἐναπαιτεῖται ἕνεκα τῆς ἐπ' ἐσχάτων ἐπελθούσης πολιτικῆς αὐτῶν ἑνώσεως μετὰ τοῦ θεοφρουρήτου βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρέπουσα ἅμα καὶ λυσιτελὴς καθόλου ἀποβαίνει εἰς τὰ πνευματικὰ αὐτῶν συμφέροντα, προθύμως ἀπεδεξάμεθα τὴν αἴτησιν κοινῇ καὶ ὁμοφώνῳ γνώμῃ συνευδοκήσαντες.

Καὶ δὴ γράφοντες ἀποφαινόμεθα ἐν ἁγίῳ πνεύματι τὰς ἐν ταῖς πολιτικῶς τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ἄρτι ἐκχωρηθείσαις χώραις κειμένας, τῇ καθ' ἡμᾶς δὲ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ μέχρι τοῦ νῦν κανονικῶς ὑπαγομένας μητροπολιτικὰς καὶ ἐπισκοπικὰς παροικίας Λαρίσσης, Ἄρτης, Δημητριάδος, Φαναριοφερσάλων, Τρίκκης, Σταγῶν, Θαυμακοῦ, Γαρδικίου καὶ Πλαταμῶνος, καὶ τὰ συμπεριληφθέντα ἐκ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Ἰωαννίνων χωρία, ὡς καὶ τὰς ἐν αὐταῖς ὑπαρχούσας ἱερὰς πατριαρχικὰς καὶ σταυροπηγιακὰς μονάς, εἶναι τοῦ λοιποῦ διὰ παντὸς καὶ λέγεσθαι καὶ παρὰ πάντων γινώσκεσθαι καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἡνωμένας καὶ συνημμένας ἀναποσπάστως τῇ ἁγιωτάτῃ αὐτοκεφάλῳ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς ἐκκλησίας ταύτης διακυβερνᾶσθαι, πρὸς αὐτήν τε ἔχειν τὴν κανονικὴν καὶ ἄμεσον ὑποταγὴν καὶ ἀναφορὰν καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς μνημονεύειν. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐγένετο ἡ παροῦσα πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐν μεμβράναις πρᾶξις, καταστρωθεῖσα καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωπβ', κατὰ μῆνα μάϊον, ἐπινεμήσεως ι'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ.
† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος.
† ὁ πρόεδρος Νικαίας Διονύσιος.
† ὁ Δέρκων Ἰωακείμ.
† ὁ Ἀμασείας Σωφρόνιος.
† ὁ Προύσης Νικόδημος.
† ὁ Μιτυλήνης Κωνσταντῖνος.
† ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου Μεθόδιος.
† ὁ Βάρνης Κύριλλος.
† ὁ Βοδενῶν Ἱερόθεος.
† ὁ Κασσανδρείας Κωνστάντιος.

3.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA SYNODO ATHENIENSI

1882 maii 11/23.

Ἁγιωτάτη καὶ ἱερὰ σύνοδος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ λίαν ἀγαπητὴ καὶ περιπόθητος ἀδελφὴ καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, τῇ ὑμετέρᾳ σεβασμίᾳ ἀγάπῃ τὸν ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἀπονέμομεν.

Μετὰ πολλοῦ ἀδελφικοῦ πόθου ἐδεξάμεθα τὸ ἀπὸ κη' τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἀπριλίου ἐφετὸν ἡμῖν γράμμα, δι' οὗ ἡ ὑμετέρα περισπούδαστος ἡμῖν ἀγάπη, ἀναφέρουσα τὴν γενομένην τῷ θεοφρουρήτῳ τῆς Ἑλλάδος βασιλείῳ πολιτικὴν προσάρτησιν χωρῶν τινων ἐν D Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, ἐξαιτεῖται ἀδελφικῶς καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου, ἀποστολικοῦ, πατριαρχικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἀπόλυσιν καὶ ἕνωσιν μετὰ τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἥκοντες οὖν εἰς ἀπάντησιν ἀναγγέλλομεν αὐτῇ διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ὅτι, λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἀδελφικὴν ταύτην αἴτησιν, σύμφωνον πρὸς τὴν καὶ ὑπὸ τῆς εὐσεβεστάτης ἑλληνικῆς κυβερνήσεως πρὸς ἡμᾶς ἀποσταλεῖσαν, καὶ συνδιασκεψάμενοι μετὰ τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, τῶν τὴν περὶ ἡμᾶς ἁγίαν σύνοδον συγκροτούντων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἔγνωμεν ἵνα αἱ ἐν ταῖς εἰρημέναις χώραις κείμεναι, τῇ καθ' ἡμᾶς δὲ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ μέχρι τοῦ νῦν κανονικῶς ὑπαγόμεναι μητροπολιτικαὶ καὶ ἐπισκοπικαὶ παροικίαι Λαρίσσης, Ἄρτης, Δημητριάδος, Φαναριοφερσάλων, Τρίκκης, Σταγῶν, Θαυμακοῦ, Γαρδικίου καὶ Πλαταμῶνος, ἔτι δὲ εἴκοσι καὶ τρία χωρία τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ἰωαννίνων ἐκ τῶν τμημάτων Τσουμέρκων καὶ Μαλακασίου, διὰ τὴν μετὰ τοῦ θεοσώστου βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἄρτι συντελεσθεῖσαν πολιτικὴν αὐτῶν ἕνωσιν, ἀπολυθῶσι μὲν τῆς κανονικῆς πρὸς αὐτὴν ὑποταγῆς καὶ ἀναφορᾶς, ἐκχωρηθῶσι δὲ τῇ ἁγιωτάτῃ αὐτοκεφάλῳ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ αἱ ἐν αὐταῖς ἱεραὶ πατριαρχικαὶ σταυροπηγιακαὶ μοναί. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐξέδομεν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν πρᾶξιν πρὸς διηνεκῆ τοῦ πράγματος ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν. Ταύτην δὲ καταστρωθεῖσαν καὶ ἐν τῷ κώδικι τῶν πατριαρχείων ἀποστέλλομεν περίκλειστον ὧδε τῇ σεβασμιοποθήτῳ ἡμῖν ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, δεόμενοι ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας τοῦ παναγάθου καὶ παντοδυνάμου θεοῦ ὅπως ἡ τῇ χάριτι αὐτοῦ καὶ βοηθείᾳ συντελεσθεῖσα αὕτη ἐκκλησιαστικὴ ἕνωσις μετὰ τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποβῇ αἰσία καὶ πάροχος παντοίων πνευματικῶν ἀγαθῶν αὐτῇ τε καὶ ταῖς ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐπίσκεψιν καὶ προστασίαν αὐτῆς μετατιθεμέναις ἐπαρχίαις. Ἐπὶ τούτοις ἀπονέμοντες αὐτῇ τὸν ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν ἐγκάρδιον καὶ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἐξαιτούμεθα τὰ ἔτη αὐτῆς ὅ τι πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ πανευδαίμονα.

,αωπβ', μαΐου ια'.

Τῆς λίαν ἡμῖν περισπουδάστου πανιερότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ πρόθυμος.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ.

(Reliquae subscriptiones ut supra.)

4.

EPISTOLA SYNODALIS AD ANTISTITES DIOECESIUM RECENS ADIECTARUM
1882 maii 19/31.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2306.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἱερώτατε μητροπολῖτα (θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε)... ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ ... καὶ ἐντιμότατοι δημογέροντες, πρόκριτοι καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Συνεπείᾳ τῆς πρὸ ἑνὸς περίπου ἔτους γενομένης παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως ἐκχωρήσεως χωρῶν τινων τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας εἰς τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον, ἡ εὐσεβεστάτη τούτου κυβέρνησις καὶ ἡ ἱερὰ σύνοδος τῆς αὐτοκεφάλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, θεωρήσαντες πρέπον ἅμα καὶ ἀναγκαῖον ἵνα καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἀπολυθῶσιν αἱ ἐν ταῖς χώραις ταύταις κείμεναι μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπαὶ παρὰ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἐκχωρηθῶσι τῇ αὐτοκεφάλῳ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἀνηνέχθησαν ἀρτίως πρὸς ἡμᾶς ἐξαιτούμενοι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀπόλυσιν καὶ ὑπαγωγὴν αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐκκλησιαστικὴν καὶ πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τῆς εἰρημένης ἱερᾶς καὶ σεβασμίας συνόδου. Ἡ μετριότης οὖν ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου λαβόντες ὑπ᾽ ὄψει τὴν αἴτησιν ταύτην καὶ συνδιασκεψάμενοι, ἐπειδὴ κατείδομεν αὐτὴν οὐ μόνον δικαίαν οὖσαν καὶ εὔλογον, ἀλλὰ καὶ συνᾴδουσαν τῇ ἀνέκαθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπικρατησάσῃ τάξει, ἔγνωμεν συνοδικῶς καὶ συναπεφηνάμεθα ἀποδέξασθαι τὴν αἴτησιν ταύτην, ἐφ᾽ ᾧ καὶ ἀπολύσαντες ἐξεχωρήσαμεν τῇ ἐκκλησιαστικῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς προσφιλοῦς ἀδελφῆς ἡμῶν ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πάσας τὰς ἐν ταῖς πολιτικῶς τῇ Ἑλλάδι ἐκχωρουμέναις χώραις τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας κειμένας ἐπαρχίας μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐταῖς δικαίων τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας διὰ πατριαρχικῆς ἐπὶ τούτῳ καὶ συνοδικῆς πράξεως. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν ἀπολυομένων καὶ ἐκχωρουμένων ἐπαρχιῶν ἐστι καὶ ἡ ἁγιωτάτη μητρόπολις ... μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ ἐπισκοπῶν καὶ πόλεων καὶ χωρίων, ἀνακοινούμενοι τὸ γεγονὸς τοῦτο τῇ τε αὐτῆς ἱερότητι καὶ πᾶσιν ὑμῖν τοῖς εὐλογημένοις χριστιανοῖς τῆς ἐπαρχίας ταύτης κληρικοῖς τε καὶ λαϊκοῖς, πρῶτα μὲν δὴ εἰσηγούμεθα καὶ προτρεπόμεθα τῇ ἀρχιερωσύνῃ αὐτῆς, κανονικῶς ἀπολύοντες αὐτήν, A ἵνα ἀναγνωρίζουσα τοῦ λοιποῦ κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς ἀρχὴν τὴν ἱερὰν σύνοδον τῆς προσφιλοῦς ἀδελφῆς ἡμῶν ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς αὐτὴν ὑποκειμένην πᾶσάν τε τὴν ἐπαρχίαν αὐτῆς καὶ πάσας τὰς ὑποκειμένας αὐτῇ ἐπισκοπὰς καὶ τοὺς τούτων θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους (οἷς ἐπίσης τὰ αὐτὰ ἐπιστείλαντες ἐνετειλάμεθα) μνημονεύῃ τοῦ κανονικοῦ αὐτῆς ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν σχέσιν καὶ ἀναφορὰν ἔχῃ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπαρχιακοῖς αὐτῆς πράγμασιν, εὐπειθῶς ὑπείκουσα καὶ πειθομένη αὐτῇ κατὰ πάντα. Ὑμῖν δὲ τὸν λόγον στρέφοντες τοῖς εὐλογημένοις χριστιανοῖς εἰσηγούμεθα καὶ συμβουλεύομεν ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑπείκοντες καὶ ὑποτασσόμενοι ταῖς πολιτικαῖς καὶ ἐκκλησιαστι- B καῖς ἀρχαῖς, ὡς παρὰ θεοῦ τεταγμέναις, μὴ παύσησθε ἀγαπῶντες ἀλλήλους, κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ ἐντολήν, τηροῦντες τὴν πίστιν τῶν πατέρων ὑμῶν ἀσάλευτον ἐν τῇ πέτρᾳ τῆς ὁμολογίας καὶ στερρῶς ἀντεχόμενοι τῶν ἱερῶν θεσμῶν καὶ κανόνων τῆς ἐκκλησίας, ἧς τίμια μέλη ἐστέ. Ἀπονέμοντες δὲ πᾶσιν ὑμῖν, κληρικοῖς τε καὶ λαϊκοῖς, καὶ τὰς εὐλογίας τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ τῶν μυχῶν τῆς καρδίας εὐχόμενοι πᾶσιν ὑμῖν προαγωγὴν ἐπ᾽ ἀρετῇ καὶ προκοπὴν βίου καὶ πίστεως, ἐξαιτούμεθα ὑμῖν παρὰ τοῦ παναγάθου θεοῦ τὴν χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, ὃ εἴη ἐσαεὶ μετὰ πάντων ὑμῶν.

,αωπβʹ, μαΐου ιθʹ.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς C ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Ἀμασείας Σωφρόνιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Προύσης Νικόδημος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Μιτυλήνης Κωνσταντῖνος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου Μεθόδιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Βάρνης Κύριλλος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† ὁ Κασσανδρείας Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

5.

EPISTOLA SYNODALIS AD MODERATORES MONASTERIORUM IN DIOECESIBUS ILLIS COMPREHENSORUM
1882 maii 19/31.

Πρὸς τοὺς ἡγουμένους κτλ. τῶν ἱερῶν μονῶν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Ξενιᾶς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Λαρίσσης· Ἁγίας Τριάδος Σουρβιᾶς καὶ Μεταμορφώσεως Φλαμουρίου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δημητριάδος· Μεταμορφώσεως, Ἁγίου Στεφάνου, τῶν Ἁγίων Πάντων, Βαρλαὰμ ἐν Μετεώροις· Γεννήσεως τῆς θεοτόκου Κορώνης, Παναγίας Κρανιᾶς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φαναριοφερσάλων· καὶ Μεταμορφώσεως Δοσικοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τρίκκης.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2306.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ὁσιώτατοι ὅ τε ἡγούμενος καὶ λοιποὶ πατέρες τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ... κειμένου ἱεροῦ ἡμετέρου πατρι- D ἀρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου ... τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Μετὰ τὴν συντελεσθεῖσαν πολιτικὴν ἐκχώρησιν χωρῶν τινων ἐξ Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας πρὸς τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, ἡ καθ᾽ ἡμᾶς ἁγία τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, λαβοῦσα ὑπ᾽ ὄψιν ὅτι ἐκ τῆς πολιτικῆς τῶν χωρῶν τούτων ἐκχωρήσεως ἀναγκαίως ἐναπαιτεῖται ἵνα καὶ αἱ ἐν αὐταῖς κείμεναι μητροπολιτικαὶ καὶ ἐπισκοπικαὶ αὐτῆς παροικίαι ἀπολυθεῖσαι ἐκκλησιαστικῶς ἑνωθῶσι τῇ ἁγιωτάτῃ αὐτοκεφάλῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ εἰρημένου βασιλείου, ἐνέκρινεν ἤδη τὴν ἀπόλυσιν ταύτην καὶ ἕνωσιν, ἀπολύσασα ἅμα καὶ ὑπαγαγοῦσα τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ καὶ τὰς ἐν αὐταῖς ἱερὰς πατριαρχικὰς σταυροπηγιακὰς μονάς. Ὅθεν καὶ ἀνακοινούμενοι τοῦτο τῇ ὑμετέρᾳ ὁσιότητι ἐντελλόμεθα καὶ παραγγέλλομεν συνοδικῶς ὅπως, ἀναγνωρίζοντες τοῦ λοιποῦ κανονικὴν ὑμῶν ἀρχὴν καὶ πνευματικὴν

προστάτιδα καὶ κηδεμόνα τὴν ἱερὰν τῆς ἁγιωτάτης A ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σύνοδον, καὶ τὴν ἱερὰν ὑμῶν μετάνοιαν ταύτῃ ὑποκειμένην, μνημονεύητε τοῦ κανονικοῦ αὐτῆς ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν σχέσιν καὶ ἀναφορὰν ἔχητε ἐν πᾶσι τοῖς μοναστηριακοῖς ὑμῶν πράγμασιν. Εὔκαιρον δ' ἐπὶ τούτοις ἐκ προνοίας ἐκκλησιαστικῆς ἡγούμεθα εἰσηγήσασθαι ἵνα ἀπαρεγκλίτως πάντοτε ἐξασκῆτε τὰ τοῦ μοναχικοῦ βίου καθήκοντα, διάγοντες ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ ἀδελφικῇ, ὑπείκοντες καὶ ὑποτασσόμενοι τῇ εἰρημένῃ πνευματικῇ ὑμῶν ἀρχῇ, ὥσπερ καὶ τῇ πολιτικῇ, τηροῦντες ἀπαραβάτως τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς καὶ κανόνας καὶ τοὺς καθεστῶτας νόμους τοῦ κράτους, ἐπιμελούμενοι προσηκόντως τῆς εὐκλείας καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγῆς τῆς ἱερᾶς ταύτης μετανοίας ὑμῶν, καὶ ἐνὶ λόγῳ καθιστάμενοι τύπος καὶ ὑπογραμμὸς ἀρετῆς καὶ χριστιανικῆς τελειότητος· οὕτω γὰρ πράττοντες τεύξεσθε πρὸς τῷ κοινῷ σεβασμῷ καὶ τῆς ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

,αωπβ', μαΐου ιθ'.

(Eaedem subscriptiones ac supra sub num. 4.)

6.

IOACHIM PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANUS METROPOLITAE THESSALONICENSI

1882 maii 18/30.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2280.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταν- B τινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα Θεσσαλονίκης, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Θεσσαλίας, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ Καλλίνικε, χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἱερότητι καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Συνεπείᾳ τῆς ἐσχάτως, ὡς γνωστὸν καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι, ἐπελθούσης πολιτικῆς μεταβολῆς ἐν ταῖς πλείσταις τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Θεσσαλίας, ἔν τισι δὲ καὶ τῆς Ἠπείρου, προσαρτηθείσαις τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἅμα δὲ καὶ ἡ ἱερὰ ἁγιωτάτη σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποταθεῖσαι ἤδη διὰ γραμμάτων ἐξητήσαντο παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τούτων ἀπόλυσιν. Ἔχουσα οὖν ὑπ' ὄψιν ἡ ἐκκλησία τὸ εὔλογον καὶ δίκαιον τῆς αἰτήσεως ταύτης, προέβη ἤδη, συνῳδὰ τῇ ἀνέκαθεν ἐπικρατούσῃ ἱερᾷ τάξει καὶ τοῖς προτέροις παραδείγ- C μασιν, ἀπολῦσαι καὶ ἐκχωρῆσαι διὰ τῆς προσηκούσης πράξεως τὰς εἰρημένας ἐπαρχίας καὶ ὑπαγαγεῖν τῇ πνευματικῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς ἁγιωτάτης αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο δὲ ἀνακοινωσάμενοι διὰ γραμμάτων πᾶσιν οἷς δεῖ, δέον ἔγνωμεν πιστοποιῆσαι καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι, ὡς μητροπολίτῃ τῆς ἐπισκοπῆς Πλαταμῶνος, ἥτις κατὰ τὸ πλεῖστον συμπεριείληπται [1] μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ εἰρημένου βασιλείου. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

,αωπβ', μαΐου ιη'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

[1] *Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 1052 στατιστικὴν σημείωσιν, συμπεριελήφθησαν ἐκ τῆς προκειμένης ἐπισκοπῆς χωρία μὲν τάδε·*
Ἀμπελάκια, Ῥαψάνη, Κρανιά, Πυργετός, Ἄγανη, Νυκορέμη, Λασποχώριον, Καρίτσα (ἄλλως Τσάϊαζι), Σπηλιά, Νιζηρός.
Μοναστήρια δέ·
Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Οἰκονομείου σταυροπηγιακόν, τοῦ παρὰ τὴν Ῥαψάνην Σωτῆρος καὶ τῆς παρὰ τὸν Πυργετὸν Παναγίας ἐνοριακά.

7.

IOACHIM PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANUS METROPOLITAE IOANNINORUM

1882 maii 19/31.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2306.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα Ἰωαννίνων, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Ἠπείρου καὶ Κερκύρας, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ Σωφρόνιε, χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἱερότητι καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Ἐπειδὴ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις καὶ ἡ ἱερὰ καὶ ἁγιωτάτη σύνοδος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνενεχθεῖσαι ἐσχάτως τῇ καθ' ἡμᾶς μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἐξῃτήσαντο ἵνα D αἱ προσαρτηθεῖσαι τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου χῶραι ἀπολυθῶσι καὶ ἐκκλησιαστικῶς, διὰ ταῦτα ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς συνόδου λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὸ εὔλογον καὶ δίκαιον τῆς αἰτήσεως ταύτης, προέβη ἤδη, συνῳδὰ τῇ ἀνέκαθεν ἐπικρατούσῃ τάξει καὶ τοῖς προτέροις παραδείγμασιν, ἀπολῦσαι καὶ ἐκχωρῆσαι διὰ τῆς προσηκούσης πράξεως τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος χώρας καὶ ὑπαγαγεῖν τῇ πνευματικῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς ἁγιωτάτης αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο δὲ ἀνακοινωσάμενοι διὰ γραμμάτων πᾶσιν οἷς δεῖ, δέον ἐκρίναμεν γνωστοποιῆσαι καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι ὅτι τὰ ἐν τῷ τμήματι Τζουμέρκων τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς εἴκοσι χωρία καὶ τρία ἕτερα ἐκ τοῦ τμήματος Μαλακασίου, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς κειμένων ὀκτὼ ἐνοριακῶν μονῶν, κατὰ τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον [1], ὃν ἔπεμψεν ἡμῖν ἡ αὐτῆς ἱερότης τῇ λ' ἰουλίου τοῦ παρελθόντος ,αωπα' ἔτους, ὡς συμπεριληφθέντα μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ εἰρημένου βασιλείου, ἐξεχωρήθησαν παρὰ τῆς ἐκκλησίας τῇ πνευματικῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποτελοῦσι τοῦ λοιποῦ μέλη αὐτῆς ἀναπόσπαστα. Τοῦτο τοίνυν τὸ γεγονὸς ἀνακοινούμεθα καὶ τῇ αὐτῆς ἱερότητι πρὸς γνῶσιν καὶ ὁδηγίαν αὐτῆς. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

,αωπβ', μαΐου ιθ'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

[1] *Ὁ ὑπ' ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 3730 κατάλογος οὗτος περιέχει χωρία τοῦ μὲν τμήματος Τζουμέρκων τὰ ἑξῆς·*
Ῥαφταναίους, Κουσοβίστα, Πράμαντα, Ἄγναντα, Μελισσουργούς, Σχωρέτζιανα, Κουκουλίστα, Γουργιανά, Γρετζίστα, Ῥωμανό, Σερρές, Λιπιανά, Ῥάμμια, Χώσεψη, Βουργαρίλι, Θεοδώριανα, Μύγερη, Λουψίστα, Ποῦγα, Καλεντίνι.
Ἐκ δὲ τοῦ Μαλακασίου·
Καλαρρύτι, Ματζοῦκι, Σκλοῦπον.
Προσέτι τὰς εἰς τὴν λωρίδα τῶν ἀνωτέρων χωρίων ἐνοριακὰς μονάς, ἤτοι·
εἰς Θεοδώριανα, Βουργαρίλι, Χώσεψη, Σχωρέτζιανα, Σπηλαιωτίσσης, Μουχοῦστι, Βίλιζα, Μελισσουργούς.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

a qua sedes episcopalis Σερβίων καὶ Κοζάνης in metropolim erigitur 1882 maii 31/iunii 12.

Immutatis finibus, quibus regnum helladicum ab imperio turcico disiungitur, civitas quae Σερβία dicitur, in novi tractus (vulgo *mutessariflik)* caput erecta est. Ex quo factum est, ut quae simplicem A sedem episcopalem hucusque habuerat, in metropolim a synodo Constantinopolitana provecta fuerit, editis pro more synodalibus litteris, quas decet per extensum exhibere.

1.

TOMUS SYNODALIS QUO PRAEDICTA SEDES IN METROPOLIM ERIGITUR

1882 mense maio.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2527.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Φανερόν ἐστιν ὄντως καὶ ἀριδηλότατον ὡς φύσει τῷ χρόνῳ παρομαρτεῖ, τὰ ἐν χρόνῳ πράγματα καὶ ταῖς αὐτοῦ ποικίλαις ἀεὶ φοραῖς συμπεριφέρεσθαι πέφυκε καὶ ἀλλεξάλλως ἄλλοτε τῇ ἐκ τούτων ἀνάγκῃ ὑποκύπτοντα ποικίλην εἴληφε τὴν μεταβολήν, νῦν μὲν ἀπὸ τοῦ κρείττοντος εἰς τὸ ἔλαττον μεταπίπτοντα, νῦν δὲ ἀντιστρόφως ἀπὸ τοῦ ἐλάσσονος ἐπὶ τὰ κρείττω προαγόμενά τε καὶ μεγαλυνόμενα· αὐτὸ δὲ τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἂν κἀν ταῖς ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον προστασίαν καὶ κηδεμονίαν τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου διατελούσαις παροικίαις, ἀλλοίωσιν οἱανδήποτε ὑφισταμέναις ἔσθ' ὅτε κατὰ τὴν τῶν καιρῶν καὶ τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν τροπήν, ὁπότε καὶ ἡ τούτων προστάτις καὶ κηδεμὼν καὶ κυρίαρχος ἁγία τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία, τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς ἐξουσίᾳ χρωμένη, ἀναλόγως ῥυθμίζει τὰ τούτων πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον ἀεὶ ἀφορῶσα τοῦ ἐν αὐταῖς ὀρθοδόξου πληρώματος, ὡς ἔστιν ἰδεῖν αὐτὸ τοῦτο διενεργούμενον καὶ νῦν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Σερβίων καὶ Κοζάνης. Τῆς γὰρ ὑπ' αὐτὴν ὑπαγουμένης κωμοπόλεως Σερβίων ἕδρας καταστάσης τοῦ ἀρτίως μετὰ τὴν διαχαραχθεῖσαν ἐκεῖσε μεταξὺ τῶν δύο ὁμόρων κρατῶν Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος νέαν ὁροθετικὴν γραμμὴν συστάντος μουτεσαριφλικίου, ἱκαναί τε συμπεριελήφθησαν πολιτικῶς ὑπὸ τὸ διοικητικὸν τοῦτο κέντρον ἐκ τῶν πέριξ μητροπολιτικῶν καὶ ἐπισκοπικῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐξαιρετικὴ ἀπεδόθη σημασία καὶ σπουδαιότης εἰς τοῦτο, μέλλον ἀπ' εὐθείας ὑπάγεσθαι τῇ ἐνταῦθα κεντρικῇ κυβερνήσει καὶ μετ' αὐτῆς ἀμέσως ἀνταποκρίνεσθαι ἐν πάσῃ διοικητικῇ ἀνάγκῃ καὶ ὑποθέσει. Ἐπεὶ οὖν τοιαύτην πολιτικῶς ἐκτήσατο ἰδιάζουσαν σημασίαν ἡ εἰρημένη ἐπισκοπή, ἡ ἐκκλησιαστικῶς ὑποκειμένη τῇ ἁγιωτάτῃ μητροπόλει Θεσσαλονίκης, τὰ μάλιστα ἀναγκαῖον καὶ συμφέρον ὡς ἐκ τούτου κατεῖδεν ἡ καθ' ἡμᾶς μεγάλη τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἐν τῷ καθήκοντι τῆς ἀνωτάτης αὐτῆς προνοίας, ἵνα καὶ ἐκκλησιαστικῶς αὕτη μεγαλυνθῇ προαγομένη εἰς μητρόπολιν, ὥστε τὸν κατὰ καιροὺς ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντα δύνασθαι ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ μητροπολίτου καὶ διὰ τῆς ἀμέσου αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀναφορᾶς καὶ ἐπικοινωνίας προστατεύειν ἀποχρώντως τὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χριστιανῶν, ὡς καὶ τῶν πέριξ ἐπαρχιῶν, συμφέροντα καὶ διεξάγειν ἀποτελεσματικώτερον τὰς ἐμπιπτούσας παντοίας αὐτῶν ὑποθέσεις. Ἐφ' ᾧ καὶ ὁρίμως συνδιασκεψάμενοι μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς συνόδου ἔγνωμεν, οὐ καινοτομοῦντες, ἀλλὰ πολλοῖς τοῖς παραδείγμασιν, ἀρχαίοις τε καὶ νεωτέροις, ἑπόμενοι, τιμῆσαι καὶ ἀνυψῶσαι τὴν εἰρημένην ἐπισκοπὴν Σερβίων καὶ Κοζάνης εἰς μητρόπολιν καὶ καθυπαγαγεῖν αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν καὶ ὑποταγὴν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ, ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, μηδεμίαν τοῦ λοιποῦ ἐχούσης ἐν αὐτῇ δικαιοδοσίαν καὶ ἐξουσίαν τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

B Κατὰ ταῦτα οὖν γράφοντες ἀποφαινόμεθα μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἡ τέως ἐπισκοπὴ Σερβίων καὶ Κοζάνης διὰ τοὺς προεκτεθέντας εὐλόγους καὶ ἀναγκαίους λόγους ὑπάρχῃ καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων γινώσκηται μητρόπολις τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, αὐτῷ μόνῳ ὑποκειμένη κανονικῶς καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν σχέσιν καὶ ἀναφορὰν ἔχουσα· ὁ δὲ ἐν αὐτῇ ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη ἀρχιερατεύων καὶ θεαρέστως ποιμάνας τὸ λογικὸν ταύτης ποίμνιον κὺρ Εὐγένιος ὑπάρχῃ καὶ λέγηται καὶ τιτλοφορῆται „ἱερώτατος μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης καὶ ὑπέρτιμος“, καθάπερ καὶ οἱ τοῦτον διαδεξόμενοι, μνημονεύων, ὡς νενόμισται, τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος καὶ συναριθμούμενος τελευταῖος τῇ τάξει καὶ τῇ χορείᾳ τῶν λοιπῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν, C οἷος καὶ ἐν τῷ συνταγματίῳ ἐγγέγραπται, ἔχων ἅμα αὐτός τε καὶ οἱ τοῦτον διαδεξόμενοι τὴν στάσιν καὶ ἕδραν τὴν ὁρισθεῖσαν αὐτῷ ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς συνελεύσεσι καὶ χοροστασίαις, ποιμαίνων θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως, ὡς μέχρι τοῦδε, τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων αὐτὸ καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελῶν μετὰ καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως· ὀφείλουσι δὲ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ διατελοῦντες εὐλογημένοι χριστιανοί, ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί, ἀναγνωρίζειν τὴν αὐτοῦ ἱερότηκα μητροπολίτην τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως ταύτης, πειθαρχεῖν τε καὶ ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ ὡς κανονικῷ αὐτῶν ἀρχιερεῖ καὶ πνευματικῷ πατρὶ καὶ ποιμένι, λόγον μέλλοντι δοῦναι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν ἔργων ἀνταποδόσεως. Ταῦτα ἀπεφάνθη καὶ κεκύρωται συνοδικῶς καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο ὁ παρὼν ἡμέτερος πατρι- D αρχικὸς καὶ συνοδικὸς τόμος καταστρωθεὶς καὶ ἐν τῷ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἱερῷ τῶν ὑπομνημάτων κώδικι.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ͵αωπβʹ κατὰ μάϊον ἐπινεμήσεως ιʹ.

† ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀποφαίνεται.
† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος συναποφαίνεται.
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος συναποφαίνεται.
† ὁ πρόεδρος Νικαίας Διονύσιος συναποφαίνεται.
† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ συναποφαίνεται.
† ὁ Ἀμασείας Σωφρόνιος συναποφαίνεται.
† ὁ Προύσης Νικόδημος συναποφαίνεται.
† ὁ Μιτυλήνης Κωνσταντῖνος συναποφαίνεται.
† ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου Μεθόδιος συναποφαίνεται.
† ὁ Βάρνης Κύριλλος συναποφαίνεται.
† ὁ Βοδενῶν Ἱερόθεος συναποφαίνεται.
† ὁ Κασσανδρείας Κωνσταντῖνος συναποφαίνεται.

2.

EPISTOLA SYNODALIS AD METROPOLITAM RECENS INSTITUTUM
1882 maii 31 / iunii 12.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2528.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα Σερβίων καὶ Κοζάνης καὶ ὑπέρτιμε ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ὑμῶν μετριότητος κὺρ Εὐγένιε, χάρις κτλ. Μετὰ πλείστης ὅσης εὐχαριστήσεως ἀναγγέλλομεν τῇ αὐτῆς ἱερότητι ὅτι ἡ ἐκκλησία, λαβοῦσα πρό τινος καιροῦ ὑπ' ὄψιν τὴν σπουδαιότητα τῆς θέσεως, ἣν ἔλαβεν ἡ ἐπαρχία αὐτῆς διὰ τῆς ἐν τῇ κωμοπόλει Σερβίων ἀποκαταστάσεως τῆς ἕδρας τοῦ ἔναγχος αὐτόσε μετατεθέντος μουτεσαριφλικίου ἐκ Λαρίσσης, τῆς παραχωρηθείσης μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου μερῶν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος, ἔγνω προαγαγεῖν καὶ ἀνακηρῦξαι τὴν ἐπαρχίαν αὐτῆς εἰς μητρόπολιν, τὴν δὲ αὐτῆς ἱερότητα μητροπολίτην ἐξαρτώμενον τοῦ λοιποῦ ἀμέσως ἀπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιω-
A τάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου. Ὅθεν συγχαίροντες αὐτῇ ἐπὶ τῷ σπουδαίῳ τούτῳ γεγονότι καὶ περικλείοντες ἐν τῇ παρούσῃ τὸν ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθέντα ἱερὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν τόμον, ἀναγνωσθησόμενον ἐπ' ἐκκλησιῶν ἁπάσης τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, συμπερικλείομεν ἅμα καὶ γράμμα κοινὸν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς αὐτῆς ἐξαγγελτικὸν τῆς πράξεως ταύτης, καὶ προτρέπομεν αὐτὴν ἀδελφικῶς ὅπως ἐξακολουθῇ ὡς μέχρι τοῦδε ποιμαίνουσα θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῇ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, προστατεύουσα καὶ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς παρὰ τῇ ἐπιτοπίῳ ἀρχῇ οὐ μόνον τὰ συμφέροντα τούτου, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν πέριξ ἐπαρχιῶν, τῶν ὑπαγομένων εἰς τὸ μουτεσαριφλίκιον τοῦτο, ἐν πάσῃ δ' ἀνάγκῃ ἀναφέρηται κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν περὶ πάσης ὑποθέσεως, χρῃζούσης τῆς προστασίας αὐτῆς καὶ ἀντιλήψεως. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις κτλ.

,αωπβ' μαΐου λα.'

(Eaedem ac supra subscriptiones.)

3.

LITTERAE SYNODALES AD UNIVERSOS NOVAE METROPOLIS FIDELES
1882 mense iunio.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2528.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Σερβίων καὶ Κοζάνης καὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι καὶ τιμιώτατοι δημογέροντες καὶ πρόκριτοι καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Ἔστω γνωστὸν πᾶσιν ὑμῖν ὅτι, λαβόντες ὑπ' ὄψιν συνοδικῶς τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα, ἣν ἔλαβε πολιτικῶς ἡ ἐπαρχία ὑμῶν μετὰ τὴν διαχαραχθεῖσαν νέαν αὐτόθι ὁροθετικὴν γραμμήν, ἔγνωμεν προαγαγεῖν καὶ ἀνυψῶσαι αὐτὴν εἰς μητρόπολιν, τὸν δὲ ἀρχιερέα ὑμῶν κὺρ Εὐγένιον, τέως ἐπίσκοπον τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης εἰς μητροπολίτην τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐξαρτώμενον τοῦ λοιποῦ ἀπ' αὐτοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀμέσως τὴν σχέσιν καὶ ἀναφορὰν ἔχοντα. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐξεδώκαμεν καὶ τὸν προσήκοντα ἱερὸν ἡμέτερον
B πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν τόμον, ὃν συναποστέλλομεν πρὸς ἀνάγνωσιν ἐπ' ἐκκλησιῶν καὶ κοινὴν ἀκρόασιν πάντων ὑμῶν. Ἀναγγέλλοντες τοίνυν τὸ γεγονὸς τοῦτο, εὐχόμενοί τε καὶ πατρικῶς εὐλογοῦντες πάντας ὑμᾶς, προτρεπόμεθα ὅπως, γινώσκοντες τὸ ἀπὸ τοῦδε τὸν ἀρχιερέα ὑμῶν τετιμημένον τῷ ἀξιώματι τοῦ μητροπολίτου, τιμᾶτε καὶ σέβησθε ὡς μέχρι τοῦδε, καὶ δι' ἐνδείξεων υἱϊκῆς στοργῆς, εὐπειθείας τε καὶ ἀφοσιώσεως ἐπαυξάνητε τὴν πρὸς ὑμᾶς πατρικὴν αὐτοῦ ἀγάπην καὶ συμπροσπαθῆτε μετὰ πατριωτικοῦ ζήλου
C ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω προαγωγῆς καὶ βελτιώσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὑμῶν καταστημάτων καὶ τῆς διανοητικῆς μορφώσεως τῆς νεολαίας ὑμῶν, ὑπὲρ τῆς εὐπρεπείας τῶν ἱερῶν ὑμῶν ἐκκλησιῶν καὶ ὑπὲρ πάντων ἐν γένει τῶν ἀγαθῶν τῆς ὑμετέρας κοινότητος, ἀναφερόμενοι ὁσάκις δεήσῃ καὶ πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτοῦ ἱερότητος, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν προστασίαν καὶ ἀντίληψιν ἐπικαλούμενοι ἐν πάσαις ταῖς κοιναῖς καὶ ἰδιωτικαῖς ὑμῶν ἀνάγκαις καὶ ὑποθέσεσιν.

,αωπβ' ἐν μηνὶ ἰουνίῳ, ἰνδικτιῶνος ι'.

(Eaedem ac supra subscriptiones.)

CONCILIUM PROVINCIALE SECUNDUM PROVINCIAE GRAECO-CATHOLICAE ALBA-IULIENSIS ET FOGARASIENSIS
1882 maii 30 - iunii 6.

Non ita pridem, anno scilicet 1881, die 19 martii, recognita fuerant a sacra congregatione de Propaganda fide acta et decreta primae synodi provincialis Fogarasiensis Rumenorum catholicorum per Transilvaniam anno 1872 celebratae, quando alia statuta a secunda synodo eiusdem provinciae anno 1882 habita examini sacri eiusdem consessus subiecta sunt. Cuivis documenta utriusque concilii vel leviter perlustranti perspicuum fit, grave intervenire discrimen inter utraque. In illis enim agebatur de fide et dogmate, de liturgia et ritibus, de iuribus et consuetudinibus legitimis, de disciplina et moribus, de institutis monasticis et scholasticis; in his, e contra, proponuntur tantum quaedam quaestiones singulares, nullo inter se nexu colligatae, nullumque doctrinae corpus efformantes: fragmenta sunt quibus
D priora statuta illustrantur quidem ac complentur, at quae in rebus secundariis potius quam in substantialibus versantur; particularia sunt fere omnia ac minutiarum cumulo obruta, ut fieri assolet in rebus quae disciplinam et praxim, non doctrinae catholicae argumenta et rationes explanant. Id vel ex sola earum enuntiatione redditur manifestum.

Nimirum primo loco venit professio fidei ab Urbano VIII orientalibus praescripta atque omnibus nota; eam sequuntur statuta capituli Fogarasiensis et decretum de instaurandis monasteriis ordinis sancti Basilii Magni; tum ponitur prolixa instructio de causis matrimonialibus, et post articulum de bonorum ecclesiasticorum administratione legitur altera instructio aeque diffusa de modo procedendi in causis clericorum civilibus et criminalibus.

Non est igitur cur acta agamus, et quae in tomo XLII, col. 453-952 occasione primae synodi Fogarasiensis fuse tractata fuerunt, retractemus. Satis erit memorasse synodi praesentis acta et decreta in generalibus sacrae congregationis de Propaganda fide comitiis dierum 9 ac 30 iunii, 7 et 24 iulii anni 1884, referente Lucido Maria cardinali Parocchi, maturo examine perpensa fuisse, ac non- A nullis immutatis, probata, prout decreto die 1 octobris eiusdem anni dato ac infra exhibendo planum fiet.

Acta prodierunt in libro: *Concilium provinciale secundum provinciae ecclesiasticae graeco-cathalicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis, celebratum anno 1882*, in-8°, 221-VI p.; iterumque ibidem recusa fuerunt anno proxime insequenti 1886.

ACTELE SI DECRETELE

conciliului provinciei bisericesci greco-catolice de Alb'a-Julia si Fagarasiu tienutu in anulu Domnului 1882.

DELA A TREI'A DI DE SERBATORE A SANTELORU ROSALIE PANA MARTI DUPA DOMINEC'A ANTAIA DUPA ROSALIE

(din 30 maiu pana in 6 juniu)

IN BISERIC'A METROPOLITANA DIN BLASIU.

B

I.

Epistol'a indictiunei conciliului provinciei bisericesci greco-catolice de Alb'a-Julia si Fagarasiu.

Catra domni episcopi suffragani, — venerabilele capitule, — si superiorii monastiriloru.

Noi conte Romanu Joanu Vancea de Buteas'a din indurarea lui Domnedieu si grati'a santului scaunu apostolicu alu Romei archiepiscopulu si metropolitulu greco-catolicu romanu alu Fagarasiului si Alb'a-Juliei, asistente la tronulu pontificiu, prelatu domesticu alu santiei sale, consiliariu intimu de statu alu maiestatei sale sacratissime cesareo-regesci, doctoru de sant'a teologia s. c. a.

Cetitoriloru mantuire dela Domnulu!

Dupace preabunulu Domnedieu s'a induratu a ni dá darulu seu, cá se vedemu complinitu fructulu lucrariloru conciliului nostru provincialu I tienutu la anulu Domnului 1872, si din grati'a santului scaunu apostolicu se avemu a mâna revediute decretele aceluiasi conciliu provincialu: solicitudinea apostolica, ce o avemu dupa chiemarea nostra cá capu alu acestei provincie bisericesci, precum si prescrisele canonice ni impunu un'a din cele mai placute datorintie anume a ne ingrigí cá acele decrete sinodale, cari suntu aduse pentru biseric'a nostra se se publice de dupa modalitatea prescrisa si inca potendu fí câtu mai curendu; cá asia tote acele, fiendu stabilite pentru prosperarea vietiei eclesiastice publice in provinci'a nostra, se pota ajunge fara amenare la cunoscinti'a toturoru acelora, pre cari acele i privescu mai de aprope.

Mai incolo avendu in vedere momentositatea si a altoru obiecte, cari se vedu a fí de interesu comunu pentru tote diecesele provinciei nostre bisericesci, cari dreptu ace'a receru pertractarea in consultari comune: spre ajungerea acestoru scopuri amu judecatu a fí de una necesitate imperativa, cá cu ajutoriulu preainduratului Domnedieu se tienemu alu doile conciliu provincialu si inca in decursulu anului curentu.

Si fienducà in script'a nostra indreptata catra frati'a vostra sub datulu 14 martiu 1882, n. 791, amu fostu combinatu terminulu conciliului celebrandu pre 30 maiu anului curentu stilulu nou, carea dî cade pre a trei'a dî de serbatorea santeloru Rosalie, dupa cointielegerea avuta cu frati'a vostra si dupa parerea mai multor'a amu aflatu, cà terminulu amintitu va fí corespundietoriu; deci dara cu acést'a amu gasitu in Domnulu a defige definitivu dîu'a inchoarei conciliului provincialu alu

ACTA ET DECRETA

concilii provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis anno Domini 1882.

A TERTIA DIE FESTI PENTECOSTES USQUE AD FERIAM TERTIAM POST DOMINICAM PRIMAM POST PENTECOSTEN

(a die 30 maii usque ad diem 6 iunii)

IN METROPOLITANA BASILICA BLASIENSI CELEBRATI.

I.

Epistola indictionis concilii provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis.

Ad dominos episcopos suffraganeos, — venerabilia capitula, — et superiores monasteriorum.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a comes Romanus, divina miseratione et sanctae sedis apostolicae Romanae gratia archiepiscopus et metropolita Romanorum graeci-ritus catholicorum Fogarasiensis et Alba-Iuliensis, solio pontificio adsistens, sanctitatis suae praelatus domesticus, sacrae caesareae regiae maiestatis intimus status consiliarius, sanctae theologiae doctor etc.

Lecturis salutem a Domino!

Quandoquidem Deus benignissimus dignatus sit C nobis suam largiri gratiam, ut laborum concilii nostri provincialis I anno Domini 1872 celebrati fructum copiosum videre, atque ex sanctae sedis apostolicae auctoritate eiusdem concilii decreta iam recognita prae manibus habere possimus; pastoralis exinde sollicitudo quam nos, veluti supremus istius provinciae ecclesiasticae antistes, secundum nostram vocationem gerimus, necnon canonicae sanctiones inter gratissimas, quas habemus, obligationes eam nobis imponunt, ut curam adhibeamus, quatenus eadem decreta synodalia, quae pro nostris ecclesiis lata fuere, ratione ac methodo praescripta, et, quoad fieri posset ocyus publicentur. Ita fiet perinde, quod illa omnia quae ad prosperitatem vitae ecclesiasticae in nostra provincia promovendam stabilita sunt, ad eorum notitiam haud mora pervenire valeant, quos eadem propius respiciunt.

Quum praeterea alia quoque magni momenti D obiecta nobis prae oculis versarentur, quae relate ad omnes provinciae nostrae ecclesiasticae dioeceses commune interesse habere dignoscuntur, quaeque eadem ex causa pertractationem communibus consultationibus ineundam exposcere videntur; ad istos idcirco scopos obtinendos urgentis necessitatis esse dignovimus, ut favente benignissimi Dei auxilio, secundum provinciale concilium nostrum hoc anno celebremus.

Et quidem, quum nostris litteris ad fraternitatem vestram die 14 martii 1882, n. 791, datis ad hoc concilium celebrandum diem 30 maii anni currentis, stylo novo, praefigendam esse concordaverimus, quae in diem 3 festivitatis Pentecostes incidit, post mutuas consultationes ad hoc ipsum cum vobis initas eundem terminum plurimorum votis conformem esse invenimus; quocirca congruum fore in Domino iudicavimus, diem inchoandi secundi concilii nostri provincialis trigesimam maii, stylo novo,

II-le pre 30 maiu stilulu nou anului curentu, ce cade pre a 3-a dî de serbatore a santeloru Rosalie. A

Pentru ace'a interpelàmu, provocàmu si invitàmu pre frati'a vostra, cá pre terminulu amintitu se binevoiti a vení in persona la conciliulu provincialu indicatu.

Éra de cumva ar interveni ceva piedeca canonica, ce ar face imposibila venirea asteptata, ace'a va fí numai decâtu a ni se aduce la cunoscientia spre apretiarea, ce o meritéza.

De odata illustritatea vostra (frati'a vostra) sunteti recercati cu tota onórea, cá se binevoiti a ni face cunoscuti de tempuriu pre acei frati in Christosu, pre cari ati avé de cugetu a-i aduce din dieces'a s'a la conciliu, cá in calitate de teologi sinodali se ieia parte la pertractarile conciliarie.

In urma vi se aduce si ace'a la cunoscientia, cà dupace in dîu'a a trei'a de santeloru Rosalie are B se se deschida conciliulu, si asia se se tiena sesiunea publica prima, spre carea trebue se se faca pregatirile necesarie; deci inainte de dîu'a sesiunei prime publice trebue se se tiena celu pucinu una congregatiune generala prosinodala, in care se se determine cele ce suntu de stabilitu. Pentru ace'a unulu fiacare se binevoésca a plecá de acasa asia, cá pre a dou'a dî de Rosalie dupa ameadî, pre câtu va fí cu potintia, cam pre 4 ore se fia in resiedinti'a nostra metropolitana aici in Blasiu, spre a luá parte si la agendele congregatiunei prosinodale.

Si fiendu-cà „tota darea cea buna si totu darulu deplinitu vine de susu dela parintele lumineloru“ [1], am judecatu in Domnulu a fí lucru câtu se pote mai salutariu, cá si prin rogatiuni atâtu private câtu si publice se se céra dela preainduratulu Domnedieu ajutoriulu cerescu preste lucrarile nostre sinodale; si pentru ace'a amu ordinatu, cá in teri- C toriulu archidiecesei nostre se se faca rogatiuni atâtu private câtu si publice in tote bisericele archidiecesane sub tota durat'a conciliului nostru provincialu, si nu ne indoimu de locu, cà si voi, reverendissimi frati, inca veti dispune asemene pentru respectivele diecese; cà asia preabunulu Domnedieu se se indure a ni tramite darulu seu celu santu, cá si acestu conciliu provincialu inchoatu n santu numele lui se fia spre laud'a si marirea presantei Treimi a Tatalui si a Fiului si a Spiritului santu. Aminu.

Datu in Blasiu in curtile castelului nostru metropolitanu la 8 aprilie, 27 martiu, anulu Domnului una mia optu sute optudieci si doile.

II.

Seriea acelor'a, ce s'au pertractatu atâtu in congregatiunile generale, câtu si in sesiunile publice ale D *sinodului provinciei bisericesci greco-catolice de Fagarasiu si Alb'a-Julia convocatu in Blasiu pre diu'a de 30 maiu stilulu nou 1882 si pre cele nemidilocite urmatórie.*

In dîu'a de 29 maiu stilulu nou 1882 s'a tienutu in sala palatiului metropolitanu congregatiunea preliminaria, in carea toti cei chiemati si presenti au emisu promisiune solemna cu privire la tienerea secreteloru sinodului dupa formul'a cuprinsa in programulu adausa sub A).

Dupa ace'a s'au constituitu officialii sinodului, precum se vede din adausulu sub B); si in urma s'au presentatu si supusu esaminarei literele deputatiloru chiemati.

In dîu'a de 30 maiu stilulu nou 1882 a trei'a dî de Rosalie, celebrandu-se sant'a liturgia episco-

[1] Jacob I, 17.

anni currentis, quae in 3 diem festivitatis Pentecostes incidit, definitive stabilire.

Quapropter praeľaudatam fraternitatem vestram nunc interpellamus, provocamus, atque invitamus, quatenus pro termino indicato ad concilium provinciale indictum in persona comparere dignemini.

Quod si vero impedimentum aliquod canonicum contingeret intervenire, quod desideratum cuiuspiam adventum impossibilem redderet, idipsum erit nobis confestim notificandum, ut pro suo, quem habet, valore ponderari possit.

Eadem autem fraternitas vestra omni cum honore praemonetur, quatenus eos in Christo fratres, quos quisque secum ex sua dioecesi ad concilium perducere intendit, ut iidem in pertractationibus synodalibus partes capiant in qualitate theologorum synodalium, antea nobis notificare non gravetur.

In fine autem id quoque ad notitiam perfertur, quod, sicuti praedicta tertia die Pentecostes ipsum concilium est inchoandum, taliterque illa die sessio prima publica instet celebranda, pro qua nonnulla necessaria praeparanda forent, ideoque ante primam sessionem publicam saltem una congregatio generalis prosynodalis haberi debeat, in qua ea, quae stabilienda sunt, praedisponi queant. Quapropter unusquisque vestrum ita dignetur sua discedere domo, ut pro secunda Pentecostes die a meridie, in quantum fieri possit, circa 4 horam hic Blasii in residentia nostra metropolitana in illa congregatione prosynodali partem habiturus sit.

Et quoniam „omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum“ [1], in Domino iudicavimus maxime salutare fore, ut etiam precibus tum privatis tum publicis adiutorium super labores nostros synodales a benignissimo Deo descendens imploretur; quocirca non intermisimus ordinare, quatenus intra ambitum archidioeceseos nostrae preces fundantur tum privatim tum publice in omnibus ecclesiis nostris archidioecesanis perdurante concilii nostri provincialis decursu. Nec minime dubitamus, vos quoque, reverendissimi fratres, similiter esse dispposituros pro respectivis dioecesibus; quo sic Deus benignissimus nobis sanctam suam gratiam largiri dignetur, ut hoc quoque concilium in sancto suo nomine inchoatum cedat ad laudem et gloriam sanctissimae Trinitatis Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen!

Datum Blasii in aedibus palatii nostri metropolitani die 8 aprilis, 27 martii, anni millesimi octingentesimi octuagesimi secundi.

II.

Series eorum, quae tum in congregationibus generalibus, tum in sessionibus publicis synodi provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Fogarasiensis et Alba-Iuliensis in diem 30 maii 1882 Blasium indictae ac subsequentibus diebus celebratae acta sunt.

Die 29 maii 1882 in aula palatii metropolitani habita est congregatio praeliminaris, in qua omnes vocati et praesentes solemnem de servandis synodi secretis emiserunt promissionem iuxta formulam in programmate sub A) adnexo comprehensam.

Deinde officiales synodi constituti sunt, prouti ex adnexo sub B) apparet; ac demum vocatorum deputatorum litterae exhibitae et examini subiectae sunt.

Die 30 maii 1882 tertia die festi Pentecostes in ecclesia metropolitana ad sanctissimam Trinita-

[1] Iacob. I, 17.

pésca in biseric'a metropolitana dela presantei A
Treime prin escellenti'a sa reverendissimulu domnu metropolitu, dupa invocarea Spiritului santu s'a tienutu antâi'a siedintia publica, in carea dupa demiterea poporului escellenti'a sa reverendissimulu domnu metropolitu a tienutu vorbirea inaugurala catra sinodu, carea este adausa sub C) in originalu in limb'a romana si in versiune latina.

Dupa ace'a s'a publicatu decretele sinodale, si mai antâiu decretulu despre deschiderea sinodului, care este alaturatu sub D).

Apoi decretulu despre emiterea profesiunei de credintia, adausu sub E); dupa a carui publicare a urmatu profesiunea solemna de credintia emisa cu viersu inaltu de catra unulu fia-care membru dupa formul'a prescrisa de pontificele Romanu Urbanu VIII pentru orientali.

Dupa ace'a s'a publicatu decretulu despre modulu vietiei pre tempulu sinodului, precum se pote B
vedé sub F); apoi s'au cetitu decretele de a nu se departá, si de a nu prejudecá, cari se afla sub G) si H). In urma s'au publicatu decretele conciliului provincialu tienutu in anulu 1872.

In ace'asi dî, adeca in 30 maiu 1882, immediatu dupa antai'a sesiune publica s'a tienutu in sal'a palatiului metropolitanu congregatiunea II-a generala, in care dupa programu toti parintii sinodului s'au impartîtu in patru comisiuni sinodale, precum se vede din adausulu sub I). Acestoru comisiuni s'au datu spre desbatere schemele prelucrate in ordinea urmatoria: comissiunei I-me s'au concrediutu capetele cuprinse in titulele „despre procedur'a in causele bisericesci civile si criminale“ si „despre administratiunea averei bisericesci“; comissiunei II-a capetele tituleloru „despre procedur'a in causele matrimoniale si despre causele scolastice“; comisiunei III-a capetele deduse in titulele „despre C
marturisirea credintiei, despre capitule si despre beneficiele bisericesci“; éra comisiunea IV-a capetele titulului „despre restaurarea ordului monastirescu a santului Basiliu si despre calugaritie“.

In 1 juniu s'a tienutu in sal'a palatiului metropolitanu congregatiunea III-a generale, in carea prin judecat'a parintiloru sinodului, cari singuri se bucura de votu decisivu, s'a admisu si stabilitu titulului I-u alu IV si VI in form'a cuprinsa in decretele asternute santului scaunu apostolicu.

In 2 juniu stilulu nou 1882 dupa celebrarea santei liturgie episcopesci prin illustritatea sa reverendissimulu domnu episcopu alu Oradei-mari si dupa demiterea poporului, s'a tienutu a dou'a siedintia publica sinodala, in carea s'au promulgatu decretele tituleloru I, IV si VI.

In ace'a-si dî, adeca in 2 juniu stilulu nou 1882, inainte de ameadi s'a tienutu in sal'a pala- D
tiului metropolitanu congregatiunea IV-a generala, éra dupa ameadi a V-a in cari s'au aprobatu si admisu prin judecat'a parintiloru sinodului titululu VI despre administrarea averiloru bisericesci.

In 3 juniu stilulu nou 1882 s'a tienutu in sal'a palatiului metropolitanu congregatiunea VI generala, in carea prin judecat'a parintiloru sinodului s'a admisu si stabilitu titululu V despre „procedur'a in causele matrimoniale“.

In 4 juniu stilulu nou 1882, adeca in dominec'a Toturoru Santîloru, dupa celebrarea santei liturgie episcopesci prin illustritatea sa reverendissimulu domnu episcopu alu Lugosiului si dupa demiterea poporului, s'a tienutu a trei'a sesiune sinodala, in care s'a promulgatu titululu V.

Totu in ace'a-si dî adeca in 4 juniu 1882 s'a tienutu in sal'a palatiului metropolitanu congregatiunea VII-a generala, in carea parintii sinodului

tem solemni sacro pontificali per excellentissimum ac reverendissimum dominum metropolitam celebrato, post invocationem Spiritus sancti, populo dimisso, habita est sessio I publica; in ipsa autem idem excellentissimus ac reverendissimus dominus pater metropolita habuit ad synodum sermonem inauguralem, qui sub C) in originali lingua romana et in versione latina adiacet.

Dein publicata sunt decreta synodalia. Et primum quidem de inchoanda synodo, quod sub D) adnectitur.

Alterum de professione fidei emittenda, quod sub E) advolvitur; eiusque publicationem solemnis fidei catholicae professio iuxta formulam ab Urbano VIII Romano pontifice pro orientalibus praescriptam a singulis membris alta voce emissa subsecuta est.

Hinc promulgatum est decretum de modo vivendi durante synodo, prouti sub F) videre est. Post hoc perlecta sunt decreta de non discedendo ac de non praeiudicando, quae sub G) et H) extant. Demum publicata sunt decreta synodi primae provincialis anno 1872 celebratae.

Eadem die, hoc est 30 maii 1882 immediate post I sessionem publicam in aula palatii metropolitani habita est congregatio II generalis, in qua ad normam programmatis universi patres synodi in quatuor commissiones synodales distributi sunt, quemadmodum in folio sub I) continetur. Hisce commissionibus ad discutiendum tradita sunt schemata elucubrata hoc ordine. Commissioni I capita in titulis „de processu iuridico in causis ecclesiasticis civilibus et criminalibus“, et „de administratione bonorum ecclesiasticorum“ comprehensa. Commissioni II capita titulorum „de procedura in causis matrimonialibus et de causis scholasticis“ discutienda. Commissioni III capita in titulis „de professione fidei, de capitulis et de beneficiis ecclesiasticis“ deducta. Commissioni vero IV capita tituli „de ordine monastico sancti Basilii restaurando, et de monialibus“.

Die 1 iunii in aula palatii metropolitani habita est congregatio III generalis, in qua iudicio patrum synodi, qui soli decisivo gaudent voto, tituli I, IV et VI iuxta modum in decretis sedi apostolicae subiectis contentum admissi ac stabiliti sunt.

Die 2 iunii 1882, solemni sacro pontificali per illustrissimum ac reverendissimum dominum episcopum Magno-Varadinensem absoluto, populo dimisso, habita est sessio II publica synodalis, in qua decreta I, IV et VI tituli promulgata sunt.

Eadem die scilicet 2 iunii 1882 ante meridiem in aula palatii metropolitani habita est congregatio IV generalis, et post meridiem V, in quibus iudicio patrum synodi titulus VII de administratione bonorum ecclesiasticorum probatus et admissus est.

Die 3 iunii 1882 in aula palatii metropolitani habita est congregatio VI generalis, in qua iudicio patrum synodi titulus V „de procedura in causis matrimonialibus“ item probatus et admissus fuit.

Die 4 iunii 1882 dominica Omnium Sanctorum solemni sacro pontificali per illustrissimum ac reverendissimum dominum episcopum Lugosiensem celebrato, ac populo dimisso, habita est sessio III publica synodalis, in qua titulus V promulgatus est.

Eadem die scilicet 4 iunii 1882 in aula palatii metropolitani habita est congregatio generalis VII in qua patres synodi decreta tulerunt ad titulum III

au adusu decisiune cu privire la titululu alu III-le despre beneficiele bisericesci, care inse de aci s'a relegatu la sinodele diecesane. Dupa ace'a au admisu si stabilitu titululu alu II-le despre statutele capitularie, cari au se servésca cá punctatiuni la pregatirea statuteloru speciale pentru unulu fia-care capitulu.

In 5 juniu stilulu nou 1882 s'a tienutu in sal'a palatiului metropolitanu congregatiunea a VIII-a generala, in care s'au adusu decisiuni cu privire la titululu VIII despre causele scolastice, cari inse, avendu-se in vedere impregiurarili speciale si locale ale fiacarei diecese, s'au concrediutu singurateceloru ordinariate; totu odata s'au resolvitu si unele din suplicele indrepate catra sinodulu provincialu.

Totu in ace'a-si dî, adeca in 5 juniu 1882 dupa ameadî, s'a tienutu in sal'a palatiului metropolitanu congregatiunea IX-a generala si cea din urma, in carea s'au stabilitu mai multe cu privire la causele scolastice si la administrarea averiloru bisericesci; apoi s'au resolvitu suplicele restante indreptate catra sinodulu provincialu, si s'au primitu decretele de subscrierea si incheiarea sinodului.

In 6 juniu 1882 dupa celebrarea santei liturgie episcopesci prin escellenti'a s'a reverendissimulu domnu metropolitu, si dupa demiterea poporului, s'a tienutu sesiunea IV-a publica sinodala, in carea s'au promulgatu decretele cuprinse in titululu VII. Apoi in sensulu programului s'a publicatu decretulu de inchiarea sinodului, carea este adausu sub L), precum si decretulu de subscrierea decreteloru sinodului, care de-impreuna cu subscriptiunile este adausu la inse-si decretele sinodului, si s'a subscrisu actele sinodului de catra toti parintii presenti la sinodu. Dupa ace'a sinodulu a rogatu pre escellentissimulu domnu metropolitu, cá se séra dela sântulu scaunu apostolicu preainalt'a confirmare a decreteloru sinodului.

In urma dupa cuventarea metropolitului alaturata sub M), aducenduse in modu solemnu multiamita marelui si preabunului Domnediеu datatoriului toturoru bunatatiloru, sinodulu provincialu s'a inchisu.

III.

A.

Programulu seau modulatitatea tienerei sinodului alu II provincialu alu provinciei greco-catolice de Alb'a-Julia convocatu la Blasiu pre 30/18 maiu 1882.

§ 1.

Dupace voru fí convenitu cei chiamati la sinodulu provincialu, in dîu'a prima se va tiené una congregatiune prosinodala (preliminaria) in sal'a resiedintiei metropolitane, in carea se voru dispune cele necesarie spre deschiderea sinodului.

In acést'a congregatiune.

1. Toti parintii sinodului imbracati in ornatulu loru propriu, anume: Episcopii cu patrafiru, mandía si camilafca, ér' ceialalti in ornatulu loru preotiescu, anume: cu greca, seau cu paliu ecclesiasticu, voru ocupà locurile competente la mésa, in acarei'a frunte va presidiá metropolitulu, premitiendu consultarei rogatiunea: „Imperate cerescu.“

2. Dupa finirea acestei rogatiuni metropolitulu va tiené una vorbire acomodata scopului acestei congregatiuni.

3. Finindu metropolitulu vorbirea, cu convoirea episcopiloru presenti, va provocá pre toti membrii sinodului a-si face promisiunea solemna „de a tiené secretele sinodului“, recitandu formul'a urmatoria: „Promitu pre credinti'a preotiesca, cà voiu tiené in secretu religiosu si sub tacere absoluta tote acele, cari voru fí cetite, desbatute, pertractate, si decre-

A de beneficiis ecclesiasticis spectantia, atque ad synodos dioecesanas hinc relegata. Deinde titulum II de statutis capitularibus, tamquam articulos ad statuta specialia pro unoquoque capitulo conficienda deservientes, admiserunt ac stabiliverunt.

Die 5 iunii 1882 in aula palatii metropolitani habita est congregatio VIII generalis, in qua decreta lata sunt ad titulum VIII de causis scholasticis pertinentia, atque singulis ordinariatibus iuxta peculiares locorum circumstantias concredita fuere; prouti et nonnulli supplices libelli synodo provinciali exhibiti congruam solutionem nacti sunt.

Eadem die scilicet 5 iunii 1882 a meridie in aula palatii metropolitani habita est congregatio IX generalis simulque ultima, in qua nonnulla, quae B ad causas scholasticas et administrationem bonorum ecclesiasticorum spectant, stabilita sunt; ceterique supplices libelli synodo provinciali exhibiti congruam solutionem habuerunt, atque decreta subscriptionis et conclusionis synodi admissa sunt.

Die 6 iunii 1882 solemni sacro pontificali per excellentissimum ac reverendissimum dominum metropolitam celebrato, populoque dimisso, habita est sessio IV publica synodalis, in qua decreta tituli VII promulgata sunt. Tum ad sensum programmatis publicatum est decretum de finienda synodo, quod sub L) adiacet; item decretum de subscribendis synodi decretis, quod una cum subcriptionibus ipsis decretis synodi adiectum est. Post hoc singuli patres synodi decreta synodalia subscripserunt. Dein rogavit synodus excellentissimum dominum patrem metropolitam, ut supremam decretorum synodi provincialis recognitionem a sancta C sede apostolica implorare vellet.

Demum habito per metropolitam sermone, qui sub M) extat, et solemni largitori omnium bonorum Deo optimo maximo gratiarum actione reddita, synodo provinciali finis impositus est.

III.

A.

Programma seu methodus celebrandi synodum secundam provincialem provinciae graeco-catholicae Alba-Iuliensis convocatam Blasium pro 30/18 maii 1882.

§ 1.

Postquam omnes ad synodum provincialem convocati comparuerint, die prima celebrabitur congregatio prosynodalis (praeliminaris) in exedra residentiae metropolitanae, in qua necessaria ad inD choandam synodum disponentur.

In hac congregatione.

1. Omnes synodi patres ornatu proprio induti, et quidem: episcopi epitrachilio (stola), mandia, et camilafca, ceteri autem in ornatu suo presbyteriali, nempe graeca sive pallio ecclesiastico, occupabunt loca competentia ad mensam, in cuius principio praesidebit metropolita, qui consultationibus praemittet orationem „Veni sancte Spiritus“.

2. Hac oratione completa metropolita habebit sermonem ad scopum huius congregationis accommodatum.

3. Metropolita, finito sermone, cum episcoporum praesentium consensu provocabit omnes in synodo locum habentes, ut solemnem faciant promissionem de „servando synodi secreto“ recitando formulam sequentem: „Promitto ad fidem sacerdotalem, me sub secreto religioso et silentio absoluto observaturum omnia ea, quae sive in congregationibus

tate atâtu in congregatiunile generale, câtu si in sesiunile publice, nice voiu descoperi din acele nimenui nemic'a inainte de a se publicá acele pre calea sa, la tempulu prefiptu, cu modalitatea prescrisa."

4. Dupa ace'a se va face provocare catra parintii sinodului, cá se aléga pre oficialii sinodului, si apoi voru fí a-se alege cu modalitatea, ce se va gasí a fí mai corespundietoria, urmatorii:

α) Judii escusatiuniloru si ai càintieloru.
β) Promotorii sinodului.
γ) Secretarii sinodului.
δ) Notarii sinodului.
ε) Magistrulu ceremonieloru sinodului.
ζ) Teologii si canonistii sinodului.

5. La mandatulu presidiului secretariulu primu alu sinodului va provocá pre deputatii capituleloru, se-si produca documintele credentionale de procuratiune, cari presentandu-le presidiului, voru fì de a-se aprobá.

6. Dupa ace'a metropolitulu va intrebá pre parintii episcopi, de sciu pre cineva, cà absentéza? debuindu a fì de facia la sinodu.

7. Finindu-se tote acestea, metropolitulu va presentá spre cetire decretele preparate spre sesiunea 1-a si anume:

a) Decretulu deschiderei sinodului.
b) Decretulu marturisirei credintiei.
c) Decretulu traiului sub tempulu sinodului.
d) Decretulu de a nu prejudecá.
e) Decretulu de a nu discede.

8. La tote acestea se va escere consensulu parintiloru sinodului; si apoi metropolitulu in cointielegere cu parintii sinodului va designá dîu'a spre a tiené sesiunea I-a, carea staverindu-se, se va pune capetu congregatiunei acesteia preliminarie.

§ 2.

In dîu'a defipta pentru sesiunea I-a se va tiené cultulu divinu diminéti'a la $8^1/_2$ óre in biseric'a catedrala cu tota solemnitatea, la carea se va procesiune din curtea metropolitana.

Ordulu procesiunei

va fí urmatoriulu:

a) Va conduce mersulu unu lectoru cu crucea metropolitana, asistandu doi clerici cu luminarie de doue laturi;
b) Dupa ace'a teologii seminariali 2 cu 2;
c) Dupa acesti'a preotii, cari voru fí presenti;
d) Càror'a li voru urmá canonistii si teologii sinodului;
e) Apoi notarii si secretarii sinodului;
f) Promotorii sinodului;
g) Superiorii monastirilori chiamati la sinodu;
h) Deputati capituleloru dupa tempulu promovarei episcopului loru;
i) Prepositii capituleloru;
k) Diaconii imbracati;
l) Capitululu metropolitanu in corpore, imbracatu cu ornatele sacre;
m) Episcopii in mandía si camilafca;
n) Metropolitulu care va si celebré santa liturgia;

N. B. Intrandu episcopii in biseric'a catedrala, corulu va intoná „Èta preotulu celu mare" seau „multi ani".

o) Cei intrati tòti voru cuprinde locurile loru in presbiteriu, canonicii in stalele canonicale, ér' cei alalti in scaunele profesorale si clericale;

p) Cei ce voru celebrá, voru intrá in altariu; ér' episcopii voru ocupá scaunele episcopesci: celu dela Orade scaunulu celu mare, celu de Lugosiu

A generalibus, sive in sessionibus publicis lecta, discussa, pertractata, atque decisa fuerint; neminique ex iis revelaturum quidquam, antequam eadem sua via suoque tempore atque methodo praescripta fuerint publicata".

4. Dein patres synodi provocabuntur, ut officiales synodi eligant; exindeque, eo modo, qui magis opportunus visus fuerit, erunt eligendi sequentes:

α) Iudices excusationum et querelarum.
β) Promotores synodi.
γ) Secretarii synodi.
δ) Notarii synodi.
ε) Magister caeremoniarum synodi.
ζ) Theologi et canonistae synodi.

5. Ad praesidis mandatum primus secretarius synodi provocabit deputatos capitulorum, ut documenta credentialia suae procurationis producant, B quae praesidi exhibita erunt adprobanda.

6. Postea metropolita interrogabit synodi patres episcopos, utrum aliquem synodo intervenire obligatum absentem esse sciant.

7. Hisce completis metropolita praesentabit ad legendum decreta pro sessione I praeparata, videlicet:

a) Decretum de synodo inchoanda.
b) Decretum de fidei professione elicienda.
c) Decretum de modo vivendi durante synodo.
d) Decretum de non praeiudicando.
e) Decretum de non discedendo.

8. In hisce omnibus exquiretur patrum synodi consensus; et consequenter metropolita de concordia cum synodi patribus designabit diem celebrandae I sessionis; eaque die stabilita, huic congregationi praeliminari finis imponetur.

C

§ 2.

Adveniente die pro prima sessione praestituta, celebrabitur cultus divinus matutina hora $8^1/_2$ in ecclesia cathedrali cum omni solemnitate asservandus, ad quem ex aula metropolitana procedetur cum publica processione.

Ordo processionis

erit sequens:

a) processionem conducet lector crucem metropolitanam deferens, cui a latere assistent duo clerici luminaria tenentes;
b) postea theologi seminariales 2, 2 procedentes;
c) quibus subsequentur presbyteri praesentes;
d) hos excipient canonistae et theologi synodi;
e) dein notarii et secretarii synodi;
D f) promotores synodi;
g) superiores monasteriorum vocati ad synodum;
h) deputati capitulorum praecedentes iuxta tempus promotionis episcoporum suorum;
i) praepositi capitulorum;
k) diaconi suo ordine fungentes;
l) capitulum metropolitanum collegialiter et sacro ornatu indutum;
m) episcopi in mandia et camilafca; quos sequetur
n) metropolita sanctam liturgiam celebraturus.

N. B. Dum episcopi ecclesiam cathedralem subintraverint, chorus intonabit „Ecce sacerdos magnus" vel „Ad multos annos".

o) Intrantes omnes occupabunt loca in presbyterio; et quidem canonici in stallis canonicalibus, ceteri in scamnis professoralibus et clericalibus;

p) qui vero celebrare intendunt, intrabunt ad altare; episcopi autem occupabunt subsellia episcopalia: Varadinensis subsellium maius, Lugosiensis

scaunulu de langa iconostasu in drépt'a, si celu de A
Gherl'a scaunulu de langa iconostasu in stêng'a;

r) Metropolitulu si-va luá tempulu recerutu spre pregatire; dupa ace'a se va imbracá pre amvonu;

s) Santa liturgia se va incepe cu: „Imperate cerescu“ câutatu:

t) Dupa finitulu santei liturgie toti cei, cari nu au locu in sinodu, voru avé de a esi afara din biserica, ér cei cu locu in sinodu voru cuprinde locurile sale langa més'a asiediata in presbiteriu, pre carea va fí crucifisu, santa evangelia si luminarie.

Asiedindu-se toti, metropolitulu din scaunulu presidialu va tiené cuventarea deschiderei sinodului;

u) Finindu-se cuventarea, promotorii voru cere a-se publicá decretulu deschiderei sinodului provincialu, la care metropolitulu va demandá a se
cetí acelu decretu de catra secretariulu primariu. B

Dupa finitulu cetirei secretariului primariu va intrebá pre parintii sinodului: „de vi place decretulu cetitu despre deschiderea sinodului provincialu?“ la care respundindu-se: „place“, acel'a va reportá despre acésta metropolitului, carele va enunciá: „Decretulu de deschidere a placutu toturoru parintiloru sinodului, deci dar' noi dechiaràmu sinodulu provincialu de deschisu, si cu acést'a a-si luá inceputulu seu.“

v) Totu asia se voru poté cetí si celelalte decrete, si anume: a) „Decretulu despre depunerea marturisirei credintiei“, dupa a caruia cetire toti membrii sinodului provincialu voru depune marturisirea credintiei cetita de secretariulu primu.

N. B. Formul'a marturisirei credintiei va fí cea „Urbaniana“ prescrisa pentru orientali.

Finindu-se actulu profesiunei credintiei, se voru
poté cetí si celelalte decrete si anume: b) Decre- C
tulu despre modulu traiului pre tempulu sinodului, c) Decretulu de a nu prejudecá nimenui sub sinodu, d) Decretulu de a nu dicede dela sinodu.

x) Dupa cetirea acestor'a, promotorii sinodului voru cere a se dispune, cá se se deduca protocolu regulatu despre tote cele intemplate sub sesiunea presenta. Ce va si dispune metropolitulu, demandandu notariloru sinodali, cá se deduca protocolu regulatu despre tote.

y) Dupa acestea se va deschide usi'a bisericei, si metropolitulu va dà binecuventarea pontificala, dupa carea voru esí toti din biserica, si voru merge ér' cu procesiune pana la curtea metropolitana, precum au venitu.

§ 3.

In dîu'a urmatoria va fí congregatiunea generala
a II-a in sal'a curtei metropolitane, unde fù tienuta D
si cea preliminaria I-a.

In congregatiunea acést'a se voru constituí sectiuni seau comisiuni speciale mai multe, caror'a li se voru comunicá proiectele de decrete sinodale prelucrate, asupra caror'a si-voru dá parerile sale, si pre cându voru fí gat'a, se voru tiené congregatiuni generale, spre a asiediá si deduce decretele sinodale.

Secretariulu primariu totu de a un'a va incunosciintiá parintiloru sinodului, barem cu una dî mai inainte, terminulu si dîu'a congregatiuniloru generale.

§ 4.

Fiendu decretele sinodale concertate, staverite si acceptate despre cativa tituli, se va prefige dîu'a spre sesiunea a II-a, cá se se publice cele staverite.

subsellium ad dextram penes iconostasium, Szamosuivariensis subsellium ad sinistram penes iconostasium;

r) metropolita sibi tempus ad praeparationem assumet; dein in suggestu induetur ornatu sacro;

s) sancta liturgia incipiet cum „Veni sancte Spiritus“;

t) terminata sancta liturgia omnes, qui in synodo non habent locum, ex ecclesia exire debebunt; illi autem, qui in synodo locum habent, occupabunt loca ad mensam in presbyterio praeparatam, in qua erunt crucifixus, et sancta evangelia cum luminaribus.

Cunctis iam sua loca occupantibus, metropolita ex sua sede praesidentiali dicet sermonem synodi inauguralem;

u) finito sermone promotores instabunt, ut decretum inchoandae synodi provincialis publicetur. Metropolita igitur mandabit, ut illud decretum legatur per primum secretarium.

Terminata decreti lectione primus secretarius interrogabit synodi patres: „Utrum vobis decretum de inchoanda synodo provinciali lectum placeat?“ Atque responso accepto „placet“, super hoc referet ad metropolitam, qui ita enunciabit „decretum de inchoanda synodo placuit omnibus synodi patribus, itaque nos synodum provincialem declaramus inchoatam, eamque suum sumere initium“;

v) pari modo poterunt cetera quoque decreta legi; et quidem a) „Decretum de fidei professione elicienda,“ post cuius lectionem omnia synodi membra recitabunt formulam professionis fidei per primum secretarium lectam.

N. B. Formula professionis fidei erit „Urbaniana“ pro orientalibus praescripta.

Post elicitam fidei professionem poterunt et reliqua decreta legi, nempe: b) decretum de modo vivendi durante synodo, c) decretum de non praeiudicando sub synodo, d) decretum de non discedendo a synodo.

x) Cunctis hisce lectis, promotores synodi petent disponi, ut protocollum exactum concinnetur de omnibus in praesenti sessione peractis. Hoc ipsum metropolita notariis synodalibus iniunget faciendum; ut iidem scilicet super omnibus protocollum deducant ordinatum.

y) Post haec portae ecclesiae aperientur; et metropolita dabit benedictionem pontificalem; qua obtenta, cuncti discedent ex ecclesia, reversuri ad aulam metropolitanam modo et ordine quo ad ecclesiam fuerat processum.

§ 3.

Die sequenti habebitur congregatio generalis II in exedra aulae metropolitanae, ubi iam congregatio I praeliminaris fuerat celebrata.

In hac congregatione constituentur plures sectiones sive commissiones speciales, quibus communicabuntur schemata decretorum synodalium elucubrata, super quibus illae suas facient observationes: quae cum paratae fuerint, celebrabuntur congregationes generales, ad effectum constituendi atque concinnandi decreta synodalia.

Primus secretarius semper praevie notificabit patribus synodi, ad minimum una die antea, terminum et diem celebrationis congregationum generalium.

§ 4.

Postquam decreta synodalia discussa, stabilita atque acceptata fuerint super nonnullis titulis, praefigetur dies pro sessione II celebranda, ut in illa iam stabilita decreta publicentur.

Cu acést'a modalitate se va procede totu de a un'a pana la capetulu sinodului, fiendu sesiunile publice de a se tiené cu modalitatea indigitata mai susu dupa finirea cultului divinu in biserica catedrala, care-lu va celebrá totu de a un'a câte unu episcopu pre rêndu.

In sesiunile publice metropolitulu la rogarea promotoriloru va demandá secretariului primariu alu sinodului, cá se cetésca publice decretele staverite, dupa a caroru cetíre secretarii sinodali voru intrebá pre parintii sinodului: „de li placu decretele cetite?" si placêndu la toti, despre ace'a voru referí metropolitului, carele va enunciá: „Multiamita lui Domnedieu" („charu Domnului").

N. B. Despre congregatiunile generale, precum si despre sesiunile publice, notarii sinodului voru avé de a duce protocole formale regulate, cari voru contiené tote cele pertractate.

§ 5.

Sesiunea ultima ér' se va tiené cu solemnitatea celei prime, anumitu cultulu divinu se va celebrá de catra metropolitulu cu modalitatea tienuta la deschiderea sinodului. Dupa terminarea santei liturgie parintii sinodului si-voru cuprinde toti locurile loru, si se voru publicá decretele ultime cu modalitatea dîsa in § 4; ce fininduse, promotorii voru cere, cá nefiendu alte lucruri, se se puna capetu sinodului. La acésta cerere metropolitulu va demandá a se cetí decretulu incheiarei sinodului, dupa a carui cetire secretariulu sinodului va intrebá pre parintii sinodolui: „déca li place decretulu cetitu?" si despre resultatu reportandu metropolitului, acest'a va enunciá: „Parintiloru sinodului li-a placutu, cá se punemu capetu sinodului provincialu, deci dara noi cu acésta punemu capetu sinodului provincialu, si-lu dechiaramu de incheiatu."

Dupa aceste se voru subscrie actele sinodului, se va tiené cuventarea de incheiare, si se va intoná: „Marire intru cei de susu lui Domnedieu;" — si finindu-se si binecuventarea pontificala, voru esî toti din biserica, sí voru merge cu procesiune la resiedinti'a metropolitana, de unde voru discede pana la prandiu, dupa carele fiacare se va poté reintorná la ale sale.

Datu Blasiu, in 1 maiu 1882.

Ioanu Vancea,
archiepiscopu si metropolitu de Alb'a-Julia.

IV.

B.

Oficialii conciliului.

I. Promotorii.

Illustrissimulu si reverendissimulu domnu Andreiu Liviu canonicu prelatu domesticu.

Reverendissimulu domnu Joanu Moldovanu canonicu.

II. Secretarii.

Reverendissimulu domnu doctoru Joanu Ratiu canonicu.

Reverendissimulu domnu Paulu Vela canonicu.

III. Notarii.

Preaonoratulu domnu Gavrilu Popu protopopu.

Preaonoratulu domnu Georgiu Marchisiu protopopu.

Multuonoratulu domnu Eusebiu Cartice profesoru de sant'a teologia.

Multuonoratulu domnu doctoru Alesandru Gram'a profesoru de sant'a teologia.

Multuonoratulu domnu Michailu Perianu notariu consistorialu.

A Hac methodo procedetur semper usque ad finem synodi; atque sessiones publicae servabuntur modo superius descripto post cultum divinum in ecclesia cathedrali terminatum, quem semper unus episcopus celebrabit in ordine sequenti.

In sessionibus publicis metropolita ad instantiam promotorum demandabit primo secretario synodi, ut decreta iam constituta publice perlegat; et post eorum lectionem secretarii synodales interrogabunt synodi patres „Utrum iisdem decreta lecta placeant?" quae si illis placuerint, idipsum referent ad metropolitam, qui enunciabit „Deo gratias".

N. B. Super congregationibus generalibus et sessionibus publicis notarii synodi deducent protocolla formalia ordinata, quae omnia pertractata complectantur.

B

§ 5.

Sessio ultima iterum celebrabitur cum solemnitate primae sessionis; nempe cultus divinus perficietur per metropolitam ordine observato in synodi inchoatione. In fine sacrae liturgiae synodi patres occupabunt sua loca, et publicabuntur decreta ultima, modo in § 4 indicato; quo peracto, promotores instabunt, ut quatenus alia obiecta non sint pertractanda, praesenti synodo finis imponatur. Super hoc metropolita mandabit legi decretum de terminanda synodo, post cuius lectionem secretarius synodalis sciscitabitur a patribus synodi „Utrum decretum lectum iisdem placeat?" mox responsum referet metropolitae, qui exinde enunciabit „Patribus synodi placuit, ut huic synodo provinciali finis imponatur, nos igitur huic synodo provinciali praesentibus finem imponimus, eamque clausam declaramus".

C Post haec subscribentur decreta synodalia, et deinde sermo habebitur pro synodi fine. Tum denique intonabitur „Te Deum laudamus"; — atque benedictione quoque pontificali impartita, exibunt ex ecclesia omnes, redeuntes cum processione ad residentiam metropolitanam, unde dein discedent usque ad prandium, quo terminato cuncti poterunt regredi ad propria.

Datum Blasii, 1 maii 1882.

Ioannes Vancea,
archiepiscopus et metroplita Alba-Iuliensis.

IV.

B.

Officiales concilii.

I. Promotores.

D Illustrissimus ac reverendissimus dominus Andreas Liviu canonicus praelatus domesticus.

Reverendissimus dominus Ioannes Moldovanu canonicus.

II. Secretarii.

Reverendissimus dominus doctor Ioannes Ratiu canonicus.

Reverendissimus dominus Paulus Vela canonicus.

III. Notarii.

Reverendissimus dominus Gabriel Popu protopresbyter.

Reverendissimus dominus Georgius Marchisiu protopresbyter.

Admodum reverendus dominus Eusebius Cartice professor sacrae theologiae.

Admodum reverendus dominus doctor Alexander Grama professor sacrae theologiae.

Admodum reverendus dominus Michael Perianu notarius consistorialis.

IV. Magistrulu ceremonieloru.

Preaonoratulu domnu Simeonu Popu Mateiu protonotariu consistorialu, secretariu metropolitanu.

V. Teologii conciliului.

Reverendissimii domni Antoniu Vestemeanu si Paulu Vela, canonici.

Reverendissimii domni Gregoriu Moisilu, Alesandru Micu, Beniaminu Densusianu, Alimpiu Barbuloviciu, vicari foranei.

Preaonoratulu domnu Alimpiu Blasianu protopopu.

VI. Canonistii conciliului.

Reverendissimulu domnu doctoru Joanu Ratiu canonicu.

Preaonoratulu domnu Michailu Kökényesdi protopopu.

Multuonoratulu domnu doctoru Alesandru Gram'a profesoru.

Multuonoratulu domnu Michailu Perianu notariu consistorialu.

VII. Judii escusatiuniloru si ai caintieloru.

Presiedinte:

Illustrissimulu domnu Stefanu Moldovanu prepositu si prelatu domesticu.

Membrii:

Reverendissimulu domnu Teodoru Kövary prepositu capitulariu.

Reverendissimulu domnu Joanu Fekete canonicu.

Reverendissimulu domnu Basiliu Popu canonicu.

Multuonoratulu domnu Michailu Perianu notariu consistorialu.

V.

C.

Cuventarea inaugurala tienuta de catra escellenti'a s'a reverendissimulu domnu Joanu Vancea de Buteas'a archiepiscopu si metropolitu de Alba-Juli'a si Fagarasia la deschiderea conciliului provincialu II-le in 18/30 maiu 1882.

Illustrisimi domni confrati episcopi si venerati in Christosu frati si fii.

Déca inainte de acést'a cu 10 ani si anume la 5 maiu 1872 amu avutu atâte motive de mangaiere spirituala, in câtu cu totu dreptulu amu potutu eschiamá cu psalmístulu „Acést'a este dîu'a, carea o a facutu Domnulu, cá se ne bucuràmu si se ne desfatàmu intr'ens'a", pentrucà in ace'a dî ni s'a datu noue dela Domnedieu, cá se potemu deschide primulu conciliu provincialu dupa restaurarea acestei metropolie venerande: ce vomu dîce noi adî illustrissimi confrati episcopi! si venerati frati si in Christosu fii preaiubiti! ce vomu dîce adî! cându din indurarea preabunului Domnedieu si din grati'a santului scaunu apostolicu ni-se deschide ocasiunea de multu dorita de a vedé incuviintiate decretele revediute ale conciliului nostru provincialu primu cá resultatele consultariloru, ce le-amu avutu in decursulu dîleloru dela 5 pana la 14 maiu 1872, câtu au duratu acele consultàri.

Ce vomu dîce noi acum! cându avemu nu numai in nescu adunati cei mai multi articuli de credintia, ce o au marturisitu si parintii nostri totu de a un'a, cá o norma dejá precisata in modu sistematicu si dedusa cu aparatu scientificu: ci totu odata avemu si codice bisericescu elucubratu de dupa canonele, ce erau in viétia si in usu in biseric'a greca-catolica primeva, in carea antenatii nostri si-au operatu mantuirea sufleteloru?

A IV. Magister caeremoniarum.

Reverendissimus dominus Simeon Popu Matei protonotarius consistorialis secretarius metropolitanus.

V. Theologi concilii.

Reverendissimi domini Antonius Vestemeanu et Paulus Vela canonici.

Reverendissimi domini Gregorius Moisilu, Alesander Micu, Beniaminus Densusianu, Alimpius Barbuloviciu, omnes vicarii foranei.

Reverendissimus dominus Alympius Blasianu protopresbyter.

VI. Canonistae concilii.

Reverendissimus dominus doctor Ioannes Ratiu canonicus.

Reverendissimus dominus Michael Kökényesdi protopresbyter.

Admodum reverendus dominus doctor Alexander
B Grama professor.

Admodum reverendus dominus Michael Perianu notarius consistorialis.

VII. Iudices excusationum et querelarum.

Praeses:

Illustrissimus dominus Stefanus Moldovanu praepositus et praelatus domesticus.

Membra:

Reverendissimus dominus Theodorus Kövary praepositus capitularis.

Reverendissimus dominus Ioannes Fekete canonicus.

Reverendissimus dominus Basilius Popu canonicus.

Admodum reverendus dominus Michael Perianu notarius consistorialis.

C V.

C.

Sermo inauguralis concilii provincialis ab excellentissimo ac reverendissimo domino Ioanne Vancea de Buteas'a archiepiscopo et metropolita Alba-Iuliensi et Fogarasiensi habitus die 30/18 maii 1882.

Illustrissimi domini confratres episcopi et venerabiles in Christo fratres et filii!

Si decem abhinc annis, et quidem die 5 maii 1872, tanta habuimus spiritualis consolationis motiva, ut iure merito potuerimus cum psalte exclamare: „Haec est dies, quam fecit Dominus; exultemus et laetemur in ea;" quandoquidem illa die nobis a Domino concessum fuerit, ut post huius venerandae metropoleos restaurationem primum concilium provinciale inchoare valuerimus: quid dicemus nos
D hodie, illustrissimi confratres episcopi, et venerabiles fratres et filii in Christo dilectissimi! hodie! quando ex benignissimi Dei misericordia et sanctae sedis apostolicae gratia occasio semet nobis offert diu desiderata videndi concilii nostri provincialis primi decreta iam esse recognita, et qua talia fore observanda, utpote resultantia ex consultationibus, quas decursu dierum a 5 ad 14 mai 1872 habuimus, quibus eaedem perdurarunt.

Quid dicemus nos nunc, dum non solum plurimos habemus in unum collectos articulos fidei, quam et patres nostri profitebantur iugiter, ad normae instar modo systematico determinatae, atque apparatu scientifico deductae; verum etiam codicem possidemus ecclesiasticum elucubratum ad sensum canonum, qui in vita et usu fuerant primaevae ecclesiae graeco-catholicae, in qua proavi nostri suarum operati sunt salutem animarum?

Avemu codice propriu, dupa care ne potemu conformá in lucrarile nostre pre terenulu vietiei atâtu private câtu si publice bisericesci, precum apriatu enuntia inaltulu rescriptu alu sacrei congregatiuni de Propaganda fide dîcêndu: „Cum praeterea synodus haec provincialis codicem legum exhibeat, quibus regi et administrari debeat ecclesiastica isthaec provincia immediate sanctae sedi subiecta.“ [1] Càci acestu codice de legi este censuratu si revediutu si cá atare incuviintiatu de auctoritatea bisericésca suprema, carea in cele de credintia si morala este infalibila, éra in cele ce se tienu de iudecat'a ei, este cu potere irrefragabila.

Deci cu ce cuvinte vomu eschiamà mai multi dintre noi adi? cându ni se dà darulu specialu alu provedintiei divine, cá noi, cari din grati'a divina amu luatu parte la conciliulu nostru provincialu primu, adi se potemu conveni la consultari si in alu doile conciliu provincialu; cá nu numai se ordinàmu punerea in viétia a decreteloru aduse in conciliulu primu, ci totu odata se potemu continuá oper'a salutaria a regularei si organisarei provinciei nostre bisericesci; si asia se aducemu si alte decrete si asiediaminte, ce s'aru recunósce a mai fí inca necesarie si conducatorie la prosperarea si inflorirea bisericei nostre.

Intru adeveru! nu se póte nice presupune, cá se nu salte de bucuria si adi animele nostre, cari ne-amu aflatu demni de a luá parte la acést'a adunare marétia a conciliului nostru provincialu alu II-le.

Nu e cu potintia, cé se nu prorumpemu in laudele marelui Domnedieu, cântându cu sant'a biserica „Mare esti Domne! si minunate sunt lucrurile tale, si nice unu cuventu nu este destulu spre laud'a minuniloru tale“ [2].

Deci se ne apropiàmu cu insufletîrea posibila de lucrarile, ce ne ascépta, se zelàmu cu tota caldur'a, càci zelulu nostru va fi pentru cas'a Domnului. Si acum inca vomu avé lucruri de mare importantia, vomu pertractá obiecte, dela a caror'a decidere nimerita va depinde nu pucinu bunastarea dieceseloru, ce ni suntu noue archipastoriloru incredintiate in Domnulu.

Asia intre altele, cá se amintescu numai unele, va fí tractulu despre procedur'a observanda in causele matrimoniale si bisericesci civile si criminale; apoi caus'a scoleloru, care e un'a dintre cele mai momentuose cu respectu atâtu la cultur'a poporului, câtu si la interesele vitale ale bisericei nostre; mai incolo statutele despre administrarea bunuriloru bisericesci si scolastice, cari supeditéza midilocele la serbarea cultului divinu, la promovarea invetiamentului, si la subsistinti'a functionariloru bisericesci si scolastici.

Totu sub durat'a consultariloru nostre vomu luá la desbatere si alte objecte, precum se póte vedé din conspectele agendeloru conciliarie; cari tote considerate si numai in sine de dupa importanti'a loru si fora respectu la insemnatatea, ce o au cu referire la cerintiele dieceseloru nóstre, inca meritéza tota ardorea zelului, de carele suntemu insufletîti!

Cumcà acestu zelu nu va relasá din ardorea cuvenita sub tota durat'a lucrariloru, ce vomu se le avemu, ni dau garantia suficienta: insufletîrea,

[1] Rescriptulu sacrei congregatiuni de Propaganda fide emanatu la 30 aprilie 1881, n. 4.

[2] Canteculu la Botezulu Domnului.

A Possidemus codicem proprium, cui nosmet in nostris vitae ecclesiasticae tum privatae tum publicae actionibus conformare possumus, quemadmodum excelsum sacrae congregationis de Propaganda fide decretum enunciat hisce verbis: „Cum praeterea synodus haec provincialis codicem legum exhibeat, quibus regi et administrari debeat ecclesiastica isthaec provincia immediate sanctae sedi subiecta.“ [1] Qui porro codex ex eo magis observandus est, quod revisioni fuerit subiectus exindeque recognitus ab auctoritate ecclesiastica suprema, quae in rebus fidei et morum est infallibilis; in iis autem, quae ad eiusdem deferuntur iudicium, irrefragabilis esse dignoscitur.

Quibus igitur verbis non exultabimus plures ex nobis hodie, quando speciale providentiae divinae datum est donum, ut qui iam ex divina gratia partem habuimus in concilio provinciali nostro
B primo, hodie possimus et ad secundi concilii provincialis consultationes convenire? Hoc autem quatenus non solum primi concilii decreta moribus inducere disponeremus, verum etiam opus inceptum ordinationis et constitutionis provinciae nostrae ecclesiasticae continuare niteremur; taliterque et alia ferremus decreta et statuta, quae adhuc necessaria esse videantur, atque ad prosperitatem et splendorem ecclesiae nostrae agnoscantur collatura.

Profecto, nec supponi quidem potest, quod corda nostra non exultent prae gaudio, quandoquidem digni inventi simus, qui in hoc quoque secundo concilio provinciali optatissimam nunc partem habeamus.

Non est possibile non extollere vocem ad magni Dei laudes cum sancta matre ecclesia concinendo „Magnus es Domine! et mirabilia opera tua, et nullum verbum sufficit ad magnalium tuorum laudes“ [2].

C

Accedamus ergo maximo cum ardore ad opus, quod nos expectat; atque omni cum fervore zelemus, dum zelus noster pro domo Domini impenditur. Nam hac quoque vice erunt nobis magni momenti res peragendae; nunc etiam habebimus ad pertractandum obiecta, a quorum congrua decisione dependebit non parum prosperitas dioeceseon, quae nobis archipastoribus a Domino concreditae sunt.

Ita inter alia, ut tantum nonnulla eorum attingamus, erit tractatus de procedura in causis matrimonialibus, item in ecclesiasticis, civilibus et criminalibus observanda; dein causa scholarum, quae una est ex momentosissimis tum respectu culturae populi, cum et relate ad vitale ecclesiae nostrae incrementum; praeterea erunt statuta condenda super administratione bonorum ecclesiasticorum et
D scholasticorum, quae media suppeditant necessaria tum ad cultus divini celebrationem, tum ad institutionem promovendam, prouti etiam ad virorum ecclesiasticorum et docentium subsistentiam protuendam.

Sub harum nostrarum consultationum decursu assumentur pertractanda alia quoque obiecta, quemadmodum ex agendorum synodalium conspectibus videri potest; quae omnia etiam seorsim ac tantum in se, pro sua gravitate considerata, et absque ullo ad dioecesium nostrarum exigentiam respectu, illum merentur vivum zelum, quo inflammati sumus.

Quod autem isthic zelus per totum pertractationum nostrarum decursum nihil sit e suo ardore remissurus, fiduciam nobis praebent certissimam

[1] Decretum s. congr. de Propaganda fide, datum 30 aprilis 1881, n. 4.

[2] Canticum in festo Epiphaniae Domini.

energi'a si activitatea neobosita, cari tote fura comprobate si sub pertractarile conciliului nostru provincialu primu. Nu me indoiescu, cà cu cari insusiri pretiose ati zelatu si atunci toti, cari ati luatu parte activa la acel'a, cu acelea-si insusîri veti fî si acum confaptuitori la resultatele lucrariloru, ce, procum cu pietate speramu, ni le va „binecuventà preabunulu Domnedieu dupa multa indurarea sa“.

De acést'a indurare avemu noi lipsa inainte de tóte, pre carea insa o vomu poté sperá cu incredere filiala atunci, deca:

I. In lucrarile nostre vomu fî condusi de intentiune curata, tientita spre marirea lui Domnedieu, precum ne indémna santulu apostulu Pavelu dîcundu: „Ori ce veti face, tote le faceti spre marirea lui Domnedieu;“[1] apoi déca intentiunea nostra va fî cu privire si la mantuirea sufleteloru, dupa dîs'a santulu Gregoriu Marele, carele scrie: „Nullum omnipotenti Deo tale sacrificium, quale est zelus animarum.“[2]

Asia ne invétia si alti santii Parinti, intre cari santulu Augustinu dîcundu: „Quod non bona intentione facis, non tibi proderit, quia quomodo feceris, non quomodo evenerit, tibi imputatur.“[3] Éra santulu Gregoriu Marele dîce: „Si mens forti intentione in Deum dirigitur, quidquid in hac vita sibi amarum fit, dulce aestimat, omne, quod affligit, requiem putat.“[4]. Si santulu Bernardu: „Ad laborem cum veneris, sic temperabis opus agendum, ut sollicitudo operis intentionem animi tui ab iis, quae Dei sunt, non avertat.“[5]

II. Vomu poté sperá binecuventarea Domnului, déca vomu lucrá cu voia tare si anima buna, càci atari lucrari voru se aiba referintia si la calea spre eternitate; despre unele cá aceste se póte aplicá, ce dîce santulu Hieronimu: „Nullus labor durus, nullum tempus videri longum debet, quo gloria aeternitatis acquiritur.“[6] Si santulu Gregoriu Marele asevereza: „Nihil offertur Deo ditius bona voluntate. Voluntas autem bona est sic de prosperitate proximi, sicut de nostro profectu gratulari, aliena lucra nostra deputare, amicum non propter mundum, sed propter Deum diligere . . ., necessitati proximi iuxta vires occurrere, prodesse et ultra vires velle.“[7]

III. Ajutoriulu Domnului si binecuventarea sa o vomu poté sperá la lucrarile nostre, si vomu poté asteptá cu incredere si resplat'a meritata, déca vomu lucrá cu studiu si meditatiune, cu asiduitate si perseverantia, precum dîce unu scriitoriu bisericescu: „Sicut enim aequum est desidiosis laborantium praemia denegare; ita convenit . . . operantibus remunerationes optatas concedere.“[8] Nimeritu vorbesce despre resplat'a lucrului si Valeriu scriindu: „Haec est magnaram ratio virtutum, ut quanto plus homo laborat, tanto plus mercedis acquirat.“[9]

Se urmamu insa si esemplulu parintiloru din conciliulu nostru provincialu primu, cari de dî de nopte s'au ocupatu cu lucrurile conciliarie, au meditatu in cele sante, au studiatu cu diligintia, si au lucratu cu asiduitate, cu unu cuventu au cercata calea adeverului, si au urmatu totu, ce pote duce la prosperarea causei sacre.

In modulu acest'a si prin nisuintiele nostre de acum vomu poté obtiené resultate cá acele, cari se meriteze a fî adause catra cele, ce le-a produsu conciliulu nostru primu, cari si ele se contribue nu

[1] S. Paul., I Cor. X, 31.
[2] S. Greg. M. hom. 22, super Ezech.
[3] S. August. tract. in cap. 6 S. Matth.
[4] S. Greg. M., lib. Moral.
[5] S. Bernard. in doctr.

A tum studium, tum indefessa activitas, quibus omnia in concilii nostri provincialis primi decursu apprime fuerunt ad exitum perducta. Haud equidem ambigo, quod quibus pretiosis requisitis zelastis et tunc omnes, qui activam in eodem sumpsistis partem, hisce iisdem et nunc certis cooperaturi ad felicem nostrorum laborem exitum, quibus benignissimus Deus, uti pie speramus, est benedicturus secundum multitudinem miserationum suarum.

Hac Dei benedictione indigemus nos ipsi prae omnibus, quam vero solummodo tunc poterimus filiali cum fiducia sperare, si:

I. in pertractationibus nostris fuerimus perducti pura intentione ad Dei gloriam directa, quemadmodum nos apostolus sanctus Paulus monet dicens: „Sive aliquid facitis, omnia in gloriam Dei facite;“[1] praeterea si intentio nostra respiciat etiam ad animarum salutem, iuxta effatum sancti Gregorii B Magni, qui hac super re ita scribit: „Nullum omnipotenti Deo tale sacrificium, quale est zelus animarum.“[2]

Eadem nos edocent et alii sancti patres, quos inter sanctus Augustinus scribens: „Quod non bona intentione facis, non tibi proderit, quia quomodo feceris, non quomodo evenerit, tibi imputatur.“[3] Sanctus Gregorius Magnus autem dicit: „Si mens forti intentione in Deum dirigitur, quidquid in hac vita sibi amarum fit, dulce aestimat, omne, quod affligit, requiem putat.“[4] Sanctus Bernardus inquit: „Ad laborem cum veneris, sic temperabis opus agendum, ut sollicitudo operis intentionem animi tui ab iis, quae Dei sunt, non avertat.“[5]

II. Poterimus sperare benedictionem a Domino, si nosmet laboribus suscipiendis accinxerimus firma cum voluntate et hilari animo; quia huiusmodi labores viam ad aeternitatem quoque respiciunt; C de talibus enim potest praedicari, quod dicit sanctus Hieronymus: „Nullus labor durus, nullum tempus videri longum debet, quo gloria aeternitatis acquiritur.“[6] Sanctus autem Gregorius Magnus confirmat: „Nihil offertur Deo ditius bona voluntate. Voluntas autem bona est sic de prosperitate proximi, sicut de nostro profectu gratulari; aliena lucra nostra deputare, amicum non propter mundum, sed propter Deum diligere; . . . necessitati proximi iuxta vires occurrere, prodesse et ultra vires velle.“[7]

III. Adiutorium Domini atque benedictionem poterimus sperare in nostris laboribus, et cum fiducia expectare etiam promeritam mercedem, si operati fuerimus cum studio et meditatione, cum assiduitate et perseverantia; quia prouti quidam scriptor ecclesiasticus dicit: „Sicut enim aequum est, desidiosis laborantium praemia denegare; ita convenit . . . operantibus remunerationes optatas concedere.“[8] D Apposite loquitur de laborum praemio et Valerius aiens: „Haec est magnarum ratio virtutum; ut quanto plus homo laborat, tanto plus mercedis acquirat.“[9]

Sequamur praeterea praedecessorum nostrorum in primo concilio provinciali exemplum, quippe qui diu noctuque laboribus incumbebant synodalibus, super rebus sacris meditando, atque diligenter studendo, et cum assiduitate operando; uno verbo vias veritatis indagantes amplectebantur quidquid ad rei sacrae prosperitatem conferre videretur.

Hac equidem ratione ex hisce nostris studiis talia possumus obtinere compendia, ut pro merito illis adiungi mereantur, quae primum nostrum concilium produxit; quae et ipsa non parum contri-

[6] S. Hier. epist. ad Nepot.
[7] S. Greg. M. hom. 5 evang.
[8] Cass. lib. 4.
[9] Valer. in serm.

pucinu la prosperarea bunei stari a bisericei nostre, A sî in specie a dieceseloru, ce constituescu provinci'a nostra bisericésca, carea din indurarea lui Domnedieu si grati'a santuluĭ scaunu apostolicu este nu numai intemeiata, si constituita cu dependintia numai dela santulu scaunu apostolicu: ci este in cea mai mare parte si organisata dejá; si lipsesce numai, cá prin lucrarile conciliului provincialu presinte se se suplinésca ace'a, ce mai restédia, cá asia in câtu ar' fí cu potintia, se se deplinésca oper'a marétia a edificarei Sionului in acést'a parte a viniei Domnului Savaoth.

Acést'a o receru imperativu si cercustarile deplorabile ale tempului, in carele traimu, carele fiindu-i dîlele rele, provoca cea mai agera activitate din partea toturoru, cari au chiamare a lucrá in vini'a Domnului, de odata inse face necesaria si solidaritatea acelor'a in tote lucràrile; cá toti se lucramu cu poteri unite, càci unulu este Domnulu, B a carui lucratori suntemu, un'a este si tient'a la carea nesuimu, acele ni sunt si interesele, si omogene si cercurile de activitate, in cari operamu; cari tote le facemu cá ministri ai santei maice biserice, despre care santulu Augustinu dîce „ecclesia in commune orat, in commune operatur, in commune tentatur“ [1].

Comune ni sunt tote, dara tocma asia identici sunt si auctorii lupteloru nostre, cari fiendu inimici ai adeverului revelatu, si contrari moralei crestine, cu poteri unite si cu staruintie neadormite se silescu nunumai a seduce pre cei nepriceputi, si a corumpe pre cei necauti, ci se nesuescu cu tute incordarile a atacá si pre ins'a-si column'a adeverului si fortareti'a virtutei crestine, ce este biseric'a catolica, neconsiderandu ei afidarca, ce i-o a facutu Domnulu nostru Isusu Christosu „Cà nice portile iadului C nu o voru invinge pre ea“ [2]. „Càci Domnulu este cu ea pana la capetulu veacului.“ [3]

Si cá, dupa cum ei speréza in daru, se-si pota ajunge scopulu infioratoriu, si-indrépta tota vehementi'a furiei nedumerite asupra sacrului capu alu bisericei lui Christosu, in contr'a vicariului seu aici pre pamentu, precum o deplange insusi santi'a sa sumulu pontifice vicariulu lui Christosu pap'a Leonu XIII-le in epistol'a encyclica indreptata catra archiepiscopii si episcopii Italiei dicundu: „Quibus quidem ... conceptum adversus ecclesiam odium explere procaci iniuria volunt, Romanoque pontificatu in ipsa sede sua lacessendo funestas belli faces proxime admovere. Dubitandum profecto non est, quin impios hominum conatus ecclesia aliquando victrix effugiat; certum tamen exploratumque est, his artibus eos hoc assequi velle, D una cum capite totum ecclesiae corpus afficere, et religionem, si fieri possit extinguere.“ [4].

Inimicii numelui lui Christosu le facu tote aceste in cugetulu animeloru depravate, cà déca va succede a combate pre pastoriu, turm'a de sine se va risipí; nebagandu in séma ace'a, cà acésta turma este scutita de man'a aceluia, carele a dîsu: „Oile mele asculta cuventulu meu, si eu le cunoscu pre ele, si ele 'mi urméza mie, si eu li dau loru viétia eterna, si nu voru perí in veci; si nime nu le pote rapí pre ele din man'a mea.“ [5]

Intru adeveru! déca cautamu in tote partile, ne convingemu, cà lumea de acum este forte rea, e plina de viclenia si de coruptiune, plina de curse, de atacuri si de lupte, plina de asupriri si de strêm-

[1] S. Aug. de fide ad Petrum.
[2] S. Matth. XVI, 18.
[3] S. Matth. XXVIII, 20.

buunt ad prosperitatem ecclesiarum nostrarum. Quemadmodum enim opitulante Dei misericordia et sanctae sedis apostolicae favore, haec nostra ecclesiastica provincia nedum fundata et instructa existit cum dependentia a sola sede apostolica, sed maxima ex parte iam etiam composita est et ordinata, ita nunc hoc unum videtur desiderandum ut laboribus praesentis concilii nostri provincialis suppleatur, quod adhuc manet implendum; ut nimirum sublime aedificationis arcis Sion opus in hac parte vineae Domini Sabaoth, quoad fieri possit, ad supremum fastigium perducatur.

Hoc ipsum exigunt vehementer etiam gravissima temporis, in quo vivimus, adiuncta; quae ob pericula animarum in dies ingruentia indefessam provocant activitatem illorum, qui vocationem habent in vinea Domini operandi. Una vero et solidaritatem eorundem reddunt necessariam in omnibus peragendis ita, ut omnes operemur viribus coniunctis, siquidem unus est Dominus, cuius operarii sumus, unus est scopus, ad quem tendimus, idem est opus et homogenea activitatis sphaera, in qua laboramus; quae omnia exequimur tamquam ministri sanctae matris ecclesiae, de qua sanctus Augustinus scribit: „Ecclesia in commune orat, in commune operatur, in commune tentatur.“ [1] Omnia nobis communia sunt.

At vero etiam auctores luctarum nostrarum sunt identici, qui cum veritatis revelatae sint inimici, atque moralitatis adversarii, hinc viribus unitis, et nisibus non intermissis conantur non solum simplices seducere, atque incautos corrumpere, imo vero ipsam quoque veritatis columnam atque moralitatis christianae praesidium, quod est ecclesia catholica, omni virium suarum contentione aggredi. Sed insani sunt, quia nihili pendent promissionem a Domino nostro Iesu Christo ecclesiae factam, quod „portae inferi non praevalebunt adversus eam“ [2] et alio loco „ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi“ [3].

Ut autem iidem, quod in vanum sperant nefandum suum valeant assequi scopum, omnem furoris implacabilis vehementiam contra sacrum ecclesiae Christi caput dirigunt; hoc est adversus ipsius Dei vicarium, quemadmodum hoc sua sanctitas summus pontifex Christi vicarius papa Leo XIII in epistola encyclica ad archiepiscopos et episcopos Italiae directa deplorat his verbis: „Quibus quidem... conceptum adversus ecclesiam odium explere procaci iniuria volunt, romanoque pontificatu in ipsa sede sua lacessendo funestas belli faces proxime admovere. Dubitandum profecto non est, quin impios hominum conatus ecclesia aliquando victrix effugiat; certum tamen exploratumque est, his artibus eos hos assequi velle, una cum capite totum ecclesiae corpus afficere, et religionem, si fieri possit, extinguere.“ [4]

Inimici nominis Christi haec moliuntur in cordium suorum depravatione, sperantes, quod si potuerint pastorum percutere, grex exinde a se ipso dispergetur, non attendentes, quatenus grex isthic manu eius protegatur, qui dixit: „Oves meae vocem meam audiunt et ego cognosco eas, et sequuntur me. Et ego vitam aeternam do eis; et non peribunt in aeternum, et non rapiet eas quisquam de manu mea.“ [5]

Profecto, si attente circumspiciamus, facile convincimur mundum hodiernum esse omnino in maligno positum, esse fraudis plenum et corruptionis, plenum insidiarum, adgressionum et pugnarum,

[4] Sum. pontif. Leo XIII, epist. encycl. 15 feb. 1882.
[5] S. Ioan. X, 27-29.

batate. Se pare, cà acum sunt dîlele tempului, ce l'a accentuatu santulu Augustinu pre câtu de scurtu pre atâtu de nimeritu cu cuvintele „Ecce ruinosus mundus est“ [1].

Éra mai pre largu a descrisu santulu Bernardu dîlele nostre in cualitatea dîleloru tempulu seu, dîcundu: „Mundus est, ubi malitiae plurimum, ubi omnia sunt viscosa, omnia lubrica, omnia operta tenebris et obsessa laqueis, ubi periclitantur animae, affliguntur corpora, ubi omnia vanitas et afflictio spiritus.“ [2]

Dîlele nostre sunt dîlele deplorate si de santulu profetu Joilu, care dîce: „Confusum est gaudium a filiis hominum.“ [3].

Aceste ni dau a cunosce, cà déca a fostu canduva necesaria implorarea intercesiunei santiloru lui Domnedieu, ace'a cu adeveratu ni este noue de lipsa in dîlele acestea, si cu deosebire la ocuparile, ce ne astépta intre valucile atâtoru rele; cá prin intercederea santiloru se potemu capetá ajutoriulu divinu, ce póte noi de noi nu l'amu meritá, càci precum ni spune si santulu Bernardu: „Summopere desideranda sunt suffragia sanctorum, ut quod possibilitas nostra non obtinet, eorum intercessione donetur.“ [4]

Cu santii de-impreuna se ne rogamu si noi preasantei Treimi, Tatalui, cà se ni dée darulu intieleptiunei, Fiului, cá se ni tramita ajutoriulu seu, și Spiritului santu, cá se ni impartasiésca lumin'a cunoscintiei; cà éta! precum dîce totu acelu santu parinte: „Spiritus paraclitus dat pignus salutis, robur vitae, scientiae lumen . . ., ut quod per naturam tibi est impossibile, per gratiam eius non solum possibile, sed etiam facile fiat lumen scientiae.“ [5]

Éra santulu Leo Marele: „O! quam velox est sermo sapientiae! ubi Deus magister est, cito discitur quod docetur.“ [6]

Si cu acestea pregatindu-ne la resolvirea problemeloru marette, ce ni astépta activitatea, se pasîmu la lucrare! spre ce scopu si dechiaràmu de deschisu conciliulu nostru provincialu alu II-le in numele Tatalui si alu Fiului si alu Spiritului sântu! Aminu!

A plenum oppressionum et iniquitatis. Ita ut videretur, ac si hodiedum essent dies illius temporis, quod sanctus Augustinus concise et sapienter designavit his verbis: „Ecce ruinosus mundus est.“ [1]

Fusius vero adumbravit dies nostros in exemplo dierum temporis sui sanctus Bernardus dicendo: „Mundus est, ubi malitiae plurimum, ubi sapientiae modicum; ubi omnia sunt viscosa, omnia lubrica, omnia operta tenebris et obsessa laqueis; ubi periclitantur animae, affliguntur corpora ubi omnia vanitas, et afflictio spiritus.“ [2]

Dies nostri temporis sunt dies iam deplorati a sancto propheta Ioël dicente: „Confusum est gaudium a filiis hominum.“ [3]

Haec omnia probe nos edocent, quod si aliquando necessarium fuerit implorare intercessionem sanctorum Dei, hoc ipsum nunc temporis est summopere necessarium, cum in primis ad occupationes B quae nos in tanta malorum colluvie expectant, convertimur, ut sic per sanctorum intercessionem possimus divinum consequi adiutorium, quod per nosmetipsos non mereremur; quia uti sanctus Bernardus dicit: „Summopere desideranda sunt suffragia sanctorum, ut quod possibilitas nostra non obtinet, eorum intercessione donetur.“ [4]

Cum sanctis Dei exoremus etiam sanctissimam Trinitatem; Patrem quidem, ut nobis donum sapientiae tribuere, Filium autem, ut nobis auxilium suum mittere, et Spiritum sanctum, ut nobis scientiae lumen communicare dignetur; quia sicut idem sanctus Pater dicit: „Spiritus paraclitus dat pignus salutis, robur vitae, scientiae lumen . . . ut quod per naturam tibi est impossibile, per gratiam eius non solum possibile, sed etiam facile fiat lumen scientiae“ [5].

Sanctus Leo magnus vero ait: „O quam velox C est sermo sapientiae; ubi Deus magister est, cito discitur, quod docetur.“ [6]

His itaque nos suffulti auxiliis ad notabilium problematum, quae nostram sollicitudinem exigunt, resolutionem accedamus; in quem scopum praesens nostrum concilium provinciale II hisce inchoatum declaramus, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti! Amen!

VI.
D.

Decretulu de deschidere a sinodului provincialu.

In numele presantei si nedespartitei Treimi, a Tatalui si a Fiului si a Spiritului santu.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a archiepiscopulu si metropolitulu de Alb'a-Julia si Fogarasiu etc., etc., etc.

Spre laud'a si marirea preasantei Treimi a unui Domnedieu in fiintia si trinu in persone Tatalu si Fiulu si Spiritulu santu, — in onorea nemaculatei domnei nostre nascatorei de Domnedieu si totu deaun'a vergure Mari'a, — a santului Josifu sponsului preacuratei vergure, — a santului Joanu Botezatoriulu, — a santiloru apostoli Petru si Paulu, — si a toturoru santiloru lui Domnedieu, — intru decorea si emolumentulu santei maice biserice catolice, si intru prosperarea santei uniri si comuniuni cu santulu scaunu apostolicu.

Dupa vointi'a si oftarea prealuminatiloru parinti episcopi comprovinciali ai provinciei nostre bisericesci greco-catolice romane de Alb'a-Julia si Fagarasiu statorimu si decretàmu, cá sinodulu provincialu II-le alu acestei provincie bisericesci, dupace pre acel'a cu auctoritatea nostra metropolitana

VI.
D.

Decretum de inchoanda synodo provinciali.

In nomine sanctissimae et individuae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus sancti.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a archiepiscopus et metropolita Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc. etc.

Ad laudem et gloriam sanctissimae Trinitatis D unius Dei in essentia et trini in personis Patris et Filii et Spiritus sancti; in honorem immaculatae dominae nostrae deiparae virginis Mariae, — sancti Iosephi sponsi purissimae virginis, — sancti Ioannis Baptistae, — sanctorum apostolorum Petri et Pauli, et omnium sanctorum Dei, — in decus et incrementum sanctae matris ecclesiae catholicae, et in prosperitatem sacrae unionis et communionis cum sancta apostolica sede.

Conformiter voluntati et desiderio illustrissimorum patrum episcoporum comprovincialium provinciae nostrae ecclesiasticae graeco-catholicae romanae Fogarasiensis et Alba-Iuliensis statuimus et decernimus, ut provincialis huius ecclesiasticae provinciae synodus II, postquam eamdem iam prius

[1] S. Aug., in quod serm.
[2] S. Bern., in-serm.
[3] Proph. Joël I, 12.

[4] S. Bernard., ibidem.
[5] Idem serm. 2 Pentec.
[6] S. Leo magnus, serm. Pentec.

l'amu fostu convocatu mai inainte, se-si ieia inceputulu seu in dîu'a de adi, adeca in 30 maiu stilulu nou; precum pre acel'a-lu si dechiaramu de deschisu si inceputu in acést'a dî.

Atotu-potintele Domnedieu Tatalu se se indure a ni impartasí noue intieleptiunea asistrice scaunului seu; Domnedieu Fiulu se fia in midiloculu nostru si se conduca lucrarile nostre; Domnedieu Spiritulu santu se ne lumineze cu lumin'a darului seu celu santu. Amin.

A auctoritate nostra metropolitana convocaverimus, hodierna die scilicet 30 maii 1881 sumat initium; prouti eadem in praesens apertam et inchoatam esse declaramus.

Omnipotens Deus Pater dignetur participes nos efficere sapientiae throno eius assistentis; Deus Filius in medio sit nostri et opera dirigat; Deus Spiritus sanctus illuminet nos lumine gratiae suae sanctae. Amen!

VII.

E.

Decretulu despre marturisirea credintiei.

In numele preasantei si nedespartitei Treimi, a Tatalui si a Fiului si a Spiritului santu.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a archiepiscopulu si metropolitulu de Alb'a-Julia si Fagarasiu etc. etc. B

Domnulo nostru Isusu Christosu dîce in sant'a sa evangelia: „Totu celu ce me va marturisí pre mine inaintea omeniloru, si eu-lu voiu marturisí pre elu inaintea parintelui mieu, carele este in ceriuri;“ [1] éra santulu apostolu Pavelu ne invétia, „cà cu anim'a se crede spre dreptate, si cu gur'a se marturisesce spre mantuire.“ [2] Deci este lucru salutariu a marturisí credinti'a, cându si unde se recere; inse noi si altucum avendu cea mai sacra datorintia de a vighiá cu tota sollicitudinea apostolica, cá credinti'a, ce o marturisesce sant'a biserica catolica, se fia tienuta si conservata intreaga si neschimbata in tota provinci'a nostra bisericésca, este intru adeveru neaperatu de lipsa, cá pastorii sufletesci si intre acesti'a archipastorii respectivi se dée esemple si dovedi despre puritatea si intregitatea credintiei loru totu de a un'a, cându C se recere acést'a.

Asiadara este lucru cuvenintiosu, cá si in momentele aceste solemne prealuminatii parinti episcopi si ceilalti membrii ai acestui sinodu inca se faca inceputulu lucrariloru sale cu marturisirea credintiei catolice, ce o credu si o profeséza, dîcundu: Eu s. c. a.

VII.

E.

Decretum de professione fidei.

In nomine sanctissimae et individuae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus sancti.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a archiepiscopus et metropolita Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc. etc.

Dominus noster Iesus Christus dicit in sancto suo evangelio: „Omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram patre meo, qui in caelis est“ [1]. Sanctus apostolus Paulus nos edocet aiens: „Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.“ [2] Opus itaque salutare est, fidem, quando et ubi requiratur, profiteri; caeteroquin et officium habemus cum omni sollicitudine apostolica invigilandi, ut fides, quam sancta ecclesia catholica profitetur in tota provincia nostra ecclesiastica, integra inviolataque teneatur et conservetur; proin est omnino necessarium, ut animarum curatores, et inter hos respectivi archipastores exempla et testimonia puritatis et integritatis suae fidei, quoties hoc exigitur, praebeant.

Conveniens ergo est, ut hisce etiam solemnibus momentis illustrissimi patres episcopi et reliqua membra huius synodi initium laborum suorum sumant a professione fidei catholicae, quam credunt et profitentur, dicentes: Ego etc.

VIII.

F.

Decretulu despre modulu vietiei sub tempulu sinodului provincialu.

In numele preasantei si nedespartitei Treimi, a Tatalui si a Fiului si a Spiritului santu.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a archiepiscopulu si metropolitulu de Alb'a-Julia si Fagarasiu ete. etc.

Fiindu-cà noi, precum ne invétia sant'a scriptura, D „nu potemu face nimica de noi cá dela noi, ci tota suficienti'a nostra e dela Domnedieu,“ [3] este neaperatu de lipsa, cá nu numai tote lucrarile nostre se fia indreptate spre marirea lui Domnedieu, ci cá si ajutoriulu de a preface, ce e bunu si salutariu, inca se fia cerutu dela parintele luminiloru, „dela carele vine tota darea cea buna si totu darulu deplinitu.“ [4] Dreptu ace'a sub totu tempulu deprinderiloru nostre sinodale se ne intorcemu cu rogatiuni ferbinti catra prea bunulu Domnedieu, cá se se indure, se dée osteneleloru nostre incrementu sie-si bineplacutu.

Si cá cererile nostre se fia mai placute Domnului, se ve nisuiti toti, cá tote virtutile, care vi-au respanditu odóre bineplacuta in calea edificarei morale de pana acum, sub totu tempulu acestui

VIII.

F.

Decretum de modo vivendi tempore synodi provincialis.

In nomine sanctissimae et individuae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus sancti.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a archiepiscopus et metropolita Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc. etc.

Quum nos, uti divinae edocent litterae „non sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est“ [3], hinc omnimodo est necessarium, non modo omnia nostra opera ad Dei gloriam dirigere, verum etiam ut ad opus bonum et salutare perficiendum adiutorium postuletur a patre luminum, a quo „descendit omne datum optimum et omne donum perpectum“ [4]. Idcirco in toto nostrarum synodalium occupationum tempore ad Deum optimum maximum orationibus ferventibus nos convertamus, ut incrementum sibi beneplacitum laboribus nostris tribuere dignetur.

Et ut petitiones nostrae Deo magis acceptabiles sint, conamini, ut omnes virtutes, quae odorem acceptabilem hucusque in via aedificationis moralis emiserunt, tempore huius synodi provincialis adhuc

[1] Matth. X, 32.
[2] Rom. X, 10.

[3] II. Cor. III, 5.
[4] Ep. Iacob. I, 17.

sinodu provincialu se relucésca inca si mai deplinitu: cá asia „omenii vediendu faptele vostre cele bune“, pre cari le ascépta cu totu dreptulu dela cei chiamati in sortea Domnului, „se preamarésca pre tatalu vostru, carele este in ceriuri.“[1]

Deci agendele nostre afara de sinodu se fia: rogatiunea, asculturea cultului divinu, serbarea santei liturgie si deprinderea in faptele indurarei.

IX.

G.

Decretulu de a nu discede.

In numele preasantei si nedespartitei Treimi, a Tatalui si a Fiului si a Spiritului santu.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a archiepiscopulu si metropolitulu de Alb'a-Julia si Fagarasiu etc., etc., etc.

Fiindu-cà toti episcopi comprovinciali au dreptu dara si obligatiune de a intrefí acestui conciliu provincialu, ce este convocatu pre calea si in form'a s'a, pentru ace'a pre toti prealuminatii episcopi adunati la acestu sinodu ii rogamu si obtestamu in Domnulu, cá nice unulu se nu se departe dela acestu sinodu pana ce acelui'a nu i se va pune capetu dupa modalitatea indatinata. Inse avendu causa fundata spre departare, carea s'ar recunósce si aprobá si de noi, dupa departarea s'a se-si constitue procuratoru istetiu, carele in numele densului si a bisericei catedrale se primésca si se subscrie tote decretele si constitutiunile acestui sinodu provincialu.

Totu odata admoniamu in Domnulu si pre toti ceialalti membrii ai acestui sinodu, cá nice unulu dintre densii inca se nu disceada dela acel'a pana la capetulu, ce i se va pune dupa modulu prescrisu; ci avendu careva causa fundata spre departare, ace'a se o propuna mai antâiu judiloru sinodali de escusatiuni, si numai dupa incuviintiarea acestor'a si dupa aprobarea nostra se va poté intemplá departarea.

X.

H.

Decretulu de a nu prejudecá.

In numele preasantei si nedespartitei Treimi, a Tatalui si a Fiului si a Spiritului santu.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a archiepiscopulu si metropolitulu de Alb'a-Julia si Fagarasiu etc., etc., etc.

De-cumva s'ar'fí têmplatu, cá unulu seau altulu careva se intrefia acestui sinodu fara a avé dreptu la ace'a, seau si-ar'cuprinde unu locu, ce nu i-ar' compete; determinàmu si dechiaramu prin aceste, cà din acésta fapta atarele nu-si castiga nice unu dreptu, nice competinti'a locului, ce nu i se cuvine; ci tote remanu in valorea statului seu de mai inainte, fara a fí detrasu ceva din dreptulu celui vatematu seau scurtatu.

XI.

I.

Comisiunile sinodali.

I. Presiedinte.

Illustritatea s'a domnu Michaiu Pavelu episcopulu de Oradea-Mare.

Presiedinte substitutu.

Reverendissimulu domnu Timoteu Cipariu prepositu capitulariu.

Membrii.

Illustrissimulu domnu Andreiu Liviu canonicu prelatu domesticu.

[1] Matth. V, 16.

A plenius elucescant; ita ut videntes homines opera vestra bona, quae omni iure exigunt iis, qui in sortem Domini vocati sunt, glorificent patrem vestrum, qui in caelis est.[1]

Itaque agenda nostra extra synodum sint: oratio, auditio cultus divini, sacrae missae celebratio, et exercitium operum misericordiae.

IX.

G.

Decretum de non discedendo.

In nomine sanctissimae et individuae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus sancti.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a archiepiscopus et metropolita Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc.

Cum omnes comprovinciales episcopi ius et
B officium huic synodo legitime convocatae interveniendi habeant; eosdem illustrissimos episcopos comprovinciales in hac synodo congregatos enixe rogamus et obtestamur in Domino, ut ab hac synodo, usque dum iuxta morem ipsi finis non imponatur, nullus discedat.

Causam autem fundatam discedendi, quae a nobis recognoscenda et approbanda erit, habentes, post discessum procuratorem idoneum constituant, qui suo et ecclesiae cathedralis nomine acceptet et subscribat omnia decreta et constitutiones huius provincialis synodi.

Una simul et alia omnia membra eiusdem synodi monemus in Domino, ut neque eorum quisquam ab hac synodo discedat, usque dum ipsi iuxta modum praescriptum finis imponatur; ast causam fundatam discedendi habentes, illam iudici-
C bus synodalibus excusationum pro recognitione et approbatione proponant, et solummodo post adprobationem eius discedere poterunt.

X.

H.

Decretum de non praeiudicando.

In nomine sanctissimae et individuae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus sancti.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a archiepiscopus et metropolita Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc.

Si forte acciderit, quempiam huic synodo, ad quam nullum ius haberet, interfuisse, aut locum ipsi non competentem occupasse, praesentibus determinamus ac declaramus, nullum ius ex tali facto, neque competentiam loci sibi non debiti ipsum acquirere; sed omnia remanere in praeceden-
D tis status valore, nihilque detrahi iuri exinde offensi vel laesi viri.

XI.

I.

Commissiones synodales.

I. Praeses.

Illustrissimus dominus Michaël Pavelu episcopus Magno-Varadinensis.

Praeses substitutus.

Reverendissimus dominus Timotheus Cipariu praepositus capitularis.

Membra.

Illustrissimus dominus Andreas Liviu canonicus praelatus domesticus.

Reverendissimulu domnu Antoniu Vestemeanu canonicu. A

Reverendissimulu domnu Paulu Vel'a canonicu.

Reverendissimulu domnu Georgiu Moisilu vicariu foraneu.

Multuonoratulu domnu Eusebiu Cartice profesoru.

II. Presiedinte.

Illustritatea s'a domnu Victoru Mihályi episcopulu de Lugosiu.

Presiedinte substitutu.

Reverendissimulu domnu Theodoru Kőváry prepositu capitulariu.

Membrii.

Reverendissimulu domnu Joanu Fekete canonicu.

Reverendissimulu domnu Vasiliu Popu canonicu.

Reverendissimulu domnu Beniaminu Densusianu vicariu foraneu. B

Preaonoratulu domnu Alimpiu Blasianu protopopu.

Preaonoratulu domnu Michailu Kökényesdi protopopu.

III. Presiedinte.

Illustritatea s'a domnu Joanu Szabó episcopulu de Gherl'a.

Presiedinte substitutu.

Illustrissimulu domnu Stefanu Moldovanu prepositu capitulariu prelatu domesticu.

Membrii.

Reverendissimulu domnu doctoru Joanu Ratiu canonicu.

Reverendissimulu domnu Alesandru Micu vicariu foraneu.

Reverendissimulu domnu Alimpiu Barbuloviciu vicariu foraneu. C

Preaonoratulu domnu Georgiu Marchisiu protopopu.

Multuonoratulu domnu Michailu Perianu notariu consistorialu.

IV. Presiedinte.

Reverendissimulu domnu Joanu Anderco prepositu capitulariu.

Membrii.

Reverendissimulu domnu Constantinu Papfalvi canonicu.

Reverendissimulu domnu Joanu Moldovanu canonicu.

Preaonoratulu domnu Gavrilu Popu protopopu.

Cuviosi'a s'a Damian Elia Domsi'a jeromonacu alu ordului santului Vasiliu. D

XII.

L.

Decretulu de încheiare.

In numele preasantei si nedespartitei Treimi, a Tatalui si a Fiului si a Spiritului santu.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a archiepiscopulu si metropolitulu greco-catolicu de Alb'a-Julia si Fagarasiu etc. etc. etc.

Dupa-ce sunt pertractate si asiediate tote acele, ce dupa cerinti'a cercustariloru presente s'au judecatu a fi fostu de pertractatu si asiediatu, si fiindcà si lips'a ingrigirei spirituale a poporeniloru incredintiati, acum dupa mai indelungata absentare dela bisericele catedrale, i rechiama la ale sale pre toti parintii acestui sinodu: amu gasitu in Domnulu a pune capetu acestui sinodu provincialu, si cu acést'a a-lu dechiarà de incheiatu.

Reverendissimus dominus Antonius Vestemeanu canonicus.

Reverendissimus dominus Paulus Vela canonicus.

Reverendissimus dominus Gregorius Moisilu vicarius foraneus.

Admodum reverendus dominus Eusebius Cartice professor.

II. Praeses.

Illustrissimus dominus Victor Mihályi episcopus Lugosiensis.

Praeses substitutus.

Reverendissimus dominus Theodorus Kőváry praepositus capitularis.

Membra.

Reverendissimus dominus Ioannes Fekete canonicus.

Reverendissimus dominus Basilius Popu canonicus.

Reverendissimus dominus Beniaminus Densusianu vicarius foraneus.

Reverendissimus dominus Alympius Blasianu protopresbyter.

Admodum reverendus dominus Michaël Kökényesdi protopresbyter.

III. Praeses.

Illustrissimus dominus Ioannes Szabó episcopus Szamosuivariensis.

Praeses substitutus.

Illustrissimus dominus Stephanus Moldovanu praepositus capitularis praelatus domesticus.

Membra.

Reverendissimus dominus doctor Ioannes Ratiu canonicus.

Reverendissimus dominus Alexander Micu, vicarius foraneus.

Reverendissimus dominus Alympius Barbuloviciu vicarius foraneus.

Reverendissimus dominus Georgius Marchisiu protopresbyter.

Admodum reverendus dominus Michaël Perianu notarius consistorialis.

IV. Praeses.

Reverendissimus dominus Ioannes Anderko praepositus capitularis.

Membra.

Reverendissimus dominus Constantinus Papfalvi canonicus.

Reverendissimus dominus Ioannes Moldovanu canonicus.

Reverendissimus dominus Gabriël Popu protopresbyter.

Venerabilis pater Damianus Elias Domsia religiosus ordinis sancti Basilii.

XII.

L.

Decretum conclusionis.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus sancti.

Nos Ioannes Vancea de Buteas'a archiepiscopus et metropolita graeco-catholicus Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc. etc.

Postquam ea omnia, quae iuxta circumstantiarum exigentiam pertractanda et constituenda fore iudicatum fuit, pertractata et constituta fuerunt, et cum etiam necessitas curae spiritualis fidelium concreditorum post diuturnam ab ecclesiis cathedralibus absentiam omnes patres ad suam residentiam revocet, finem huic synodo provinciali facere censuimus in Domino; qua de causa eamdem praesentibus clausam esse declaramus.

XIII.

M.

Cuventarea excellentiei s'ale illustrissimului si reverendissimului domnu archiepiscopu de Fagarasiu si Alb'a-Julia tienuta la incheiarea conciliului provincialu alu II-le.

Illustrissimi domni confrati episcopi!
Venerati in Christosu frati si fii!
Illustrii parinti ai conciliului!

Dupa-ce cu ajutoriulu preainduratului Domnedieu acum amu ajunsu la resultatele lucrariloru nostre conciliarie, prin ce ne-amu apropiatu si de finea conciliului provincialu presinte: asia se vede a nu restá alta, decâtu cá la dorinti'a comuna se punemu capetu acestui conciliu provincialu.

Deci ajungundu la tient'a nesuintieloru nostre, ce ar'pote fí pentru noi mai sacru si mai cu preferintia? decâtu cá dupa cele petrecute sub scutulu gratiei divine, se ni intorcemu ochii sufletului nostru éra-si la acel'a, dela care ni-a venitu tota darea cea buna si totu darulu, ce s'a induratu a-lu reversá preste noi sub durat'a lucrariloru nostre conciliarie; si din tota anim'a se-i aducemu multiamite filiale si ferbinti eschiamendu cu santulu Augustinu: „Quid melius et animo geramus, et ore promamus, et calamo explanemus, quam Deo gratias? Hoc nihil dici brevius, nec audiri laetius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest.“ [1]

Càci de ni-amu si datu silinti'a, si ni-amu pusu in lucrare activitatea, de care amu potutu dispune: totusi debue in generalu se recunoscemu, cà resultatele bune ale lucrariloru omenesci in line'a prima suntu donulu lui Domnedieu, precum dîce insusi domnulu Mantuitoriulu nostru: „Eu sum viti'a, voi mladitiele; celu ce remane intru mine, si eu intru elu, acel'a va aduce fruptu multu, cà fara mine nemic'a nu poteti face.“ [2] Cea ce unu scriitoriu bisericescu a precisatu in cuvintele urmatorie: „Omnis profectus ad divinitatis est munera referendus; quia nihil constat fore bonum, nisi quod ab ipso dignoscitur esse collatum.“ [3]

Dara se aducemu multiamitu si santiloru lui Domnedieu, cari rogati au binevoitu a se intrepune pentru noi la parintele indurariloru, cá se se indure a ni tramite ajutoriulu intieleptiunei tronului seu, cu carele amu potutu perveni la resultatele lucrariloru, ce ni le-amu propusu; de odata insa se speramu, cà ni va dá si ace'a, cá se fia binecuventate fruptele osteneleloru nostre, si se aiba durata pana in capetu, si fia imbratisiate de toti aceia, pentru cari s'au facutu, acum si pre venitoriu; dara mai vertosu de noi, cari amu lucratu la acele; càci precum scrie santulu Gregoriu Marele: „Incassum bonum agitur, si ante vitae terminum deseratur; quia frustra velociter currit, qui, prius quam ad metam pervenerit, deficit.“ [4]

Inse dupa Domnedieu, care ni-a datu si a voí si a poté, si dupa santii lui Domnedieu, cari au binevoitu a se intrepune pentru noi, si s'au rogatu, cá se ni se dee si a face, ce ni erá propusu; succesulu lucrariloru nostre avemu in parte de a-lu mutiami si zelului si conlucrarei intielepte a illustritatiloru vostre, precum si energiei si activitatei neintrerupte a vostre a toturoru onoratiloru in Christosu frati si fii, cari nu ati crutiatu nice tempu de dî de nopte, nice ostenéla si adstringere de poteri atâtu spirituale câtu si corporale, fiindu impreuna cu noi condusi de singur'a dorintia, cá

[1] S. Aug. epist. ad Marc.
[2] S. Ioanu c. 15, v. 5.

A

XIII.

M.

Oratio habita ab excellentissimo, illustrissimo et reverendissimo domino archiepiscopo Fogarasiensi et Alba-Iuliensi in fine concilii provincialis II.

Illustrissimi domini confratres episcopi. Venerabiles in Christo fratres et filii. Illustres concilii patres.

Quandoquidem cum benignissimi Dei auxilio ad laborum nostrorum eum statum pervenerimus, per quem et ad concilii provincialis praesentis finem propius accessimus, nihil amplius videtur superesse, quam ut communi omnium voto conformiter huic concilio provinciali finem imponamus.

Nobis igitur ad laborum nostrorum scopum iam perventis, quid potest esse magis sacrum, quidve B antiquius, quam ut post ea, quae sub divinae gratiae tutamine acta sunt, iterum ad eum convertamus oculos spiritus nostri, a quo omne datum bonum et omnis gratia venit, quam sub laborum nostrorum synodalium decursu super nos effundere dignatus est? Eidem itaque toto animo filiales ac ferventes feramus gratiarum actiones, conclamando cum sancto Augustino: „Quid melius et animo geramus, et ore promamus, et calamo explanemus, quam Deo gratias? Hoc nihil dici brevius, nec audiri laetius, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest.“ [1]

Nam etiamsi omnem impenderimus diligentiam, omnemque evolverimus in agendo activitatem, quae possibilis nostra e parte fuerat: attamen prae omnibus confitendum nobis est, bonos humanarum actionum effectus potissime Dei donum esse, quemadmodum ipse dominus Salvator noster dicit: „Ego sum vitis, vos palmites; qui manet in me et C ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere.“ [2] Unde merito quidam scriptor ecclesiasticus verbis sequentibus expressit: „Omnis profectus ad divinitatis est munera referendus, quia nihil constat fore bonum, nisi quod ab ipso dignoscitur esse collatum.“ [3]

At vero et sanctis Dei nostras depromamus gratias, qui interpellati suam pro nobis adiunxerunt intercessionem apud patrem misericordiarum, ut sapientiae de suo throno adiutorium nobis mittere dignaretur, quo auxiliante hunc laborum nostrorum fructum valuimus obtinere, quem dudum in votis habebamus nostris. Ab ipsa insuper sperare oportet, datum iri nobis, ut fructus iidem adhuc plenius sint benedicendi, atque ad finem usque duraturi; atque ab omnibus sint acceptati, pro quibus lati sunt, nunc et pro futuro; in primis vero a nobis, qui ad eosdem cooperati sumus; quandoquidem, D docente sancto Gregorio Magno, „incassum bonum agitur, si ante vitae terminum deseratur, quia frustra velociter currit, qui, priusquam ad metam pervenerit, deficit.“ [4]

Post Deum vero, qui nobis et velle dedit et posse, et post ipsius sanctos, quos pro nobis semet interposuisse credimus atque petiisse, quatenus nobis daretur perficere id, quod erat propositum, successum laborum nostrorum ex parte etiam zelo cooperationique prudenti fraternitatum vestrarum habemus in acceptis referendum, atque assiduae diligentiae vestrae, venerabiles in Christo fratres et filii, qui enim diu noctuque occupati, nec labori, neque virium tum corporalium tum spiritualium impendio pepercistis; quum una nobiscum eo solum duceremini desiderio, ut hac quoque occasione

[3] Cass. in quad. epist.
[4] S. Greg. Magnus, libr. I mor.

se potemu si cu acést'a aduce ceva bunu, si A adauge ceva salutariu la deplinirea operei maretie a prosperarei bisericei nostre.

Pentru ace'a aducandu-vi fia-caruia in specialu si toturoru in genere laudele meritate conforme activitatei, ce o ati desvoltatu, si dandu multiamita sincera din adunculu animei si pentru sucursulu, cu carele ati binevoitu a spriginí neajunsele intrevenite din partea nostra in conducerea lucrariloru; de odata ve rogu cu caldur'a increderei fratiesci, cá deorece si cele mai salutarie dispusetiuni inca nu folosescu, déca nu se punu in vigóre, si nu se aplica in viétia, illustritatile vostre se binevoiti a ordiná si demandá aplicarea si esact'a observare a toturoru asiediaminteloru, cari se cuprindu in decretele conciliului nostru provincialu primu deja incuviintiate de cea mai inalta auctoritate bisericésca aci pre pamentu, si cari tocmai spe punctuosa observare fura si publicate la inceputulu B consultariloru acestui conciliu provincialu.

Acésta observare punctuosa se demanda si prin inaltulu decretu de revisiune emanatu in Rom'a la 19 martiu 1881, in care intre altele se dîce: „Cum itaque eiusdem (concilii) decreta idem reverendissimus pater dominus archiepiscopus aliique provinciae praesules, eo, quo par erat, obsequio sanctae sedis examini iudicioque subiiecissent, eminentissimi patres sacrae congregationis de Propaganda fide pro negotiis ritus orientalis eadem ad examen revocarunt, et iuxta exemplar hisce adnexum recognoverunt; in cuius recognitionis testimonium praesens decretum edi mandarunt, ut ab omnibus, ad quos pertinet, inviolabiliter observentur.“ [1]

Totu cu asemene punctuositate si cu semîtu de conscientiositate se lucre fiacarele si la observarea decreteloru acestui conciliu provincialu II, dupa ce acele voru fí incuviintiate la loculu seu, si voru fí C publicate la tempulu recerutu pre calea sa.

Nu ignorediu eu nice de cum, si credu cà nimene dintre noi, cà la aplicarea completa a toturoru decreteloru, desi in sine atâtu de salutarie, voru se intrevina unele piedece si póte si dificultati create de multiplice impregiurari; dara pentru ace'a nimene se nu se descurageze, ci se aiba tari'a de sufletu, ce o dà adeverulu si dreptatea causei sante, cu carea ne ocupamu.

Aci preste tote vomu avé lipsa de prudentia, carea cà desteritate se deprinde cu aplicarea midilóceloru acomodate spre ajungerea scopului; despre acést'a dîce santulu Augustinu: „Prudentia est amor ea, quibus adiuvatur, ab eis, quibus impeditur, sagaciter eligens.“ [2]

Mai incolo vomu avé lipsa si de perseverantia, càci precum dîce santulu Bernardu: „Absque perseverantia neque qui pugnat, victoriam, nec palmam D victor consequitur; perseverantia vigor virium, virtutum consummatio est. Nutrix est ad meritum, mediatrix ad praemium, soror est patientiae, constantiae filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, sanctitatis propugnaculum. . . . Denique non qui inceperit, sed qui perseveraverit usque ad finem, hic salvus erit.“ [3]

Se ni cascigamu si tesaurulu intieleptiunei, ce ni-o recomenda santulu Gregoriu Marele dîcundu: „Iustorum sapientia est, nihil per ostentationem fingere, sensum verbis aperire, vera ut sunt diligere, falsa devitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare quam facere, nullam iniuriae ultionem quaerere, pro veritate contumeliam lucrum putare.“ [4]

[1] Vedi decret. la capet. decreteloru conciliului prov. I, p. 187 (= t. XLII, col. 616 C.).

[2] S. Aug. lib. de mor. eccles.

quidpiam boni agere, atque ad ecclesiae nostrae prosperitatem complendam aliquid amplius addere conniteremur.

Idcirco dum omnibus in genere, atque singulis in specie ex intimo corde promeritas tribuimus laudes conformes activitati comprobatae, item pares referimus gratias ex animo et pro concursu, quo insufficientiam nostram sustinuistis in discussionum habitarum decursu: una rogo omnes cum toto fiduciae fraternae ardore, ut, quoniam nec maxime salutares praescriptiones soleant prodesse, si vigor illis debitus non procuretur, et in vita non applicentur, velint illustrissimae fraternitates vestrae inculcare exactam observantiam omnium institutionum, quae in concilii nostri provincialis I decretis a suprema in terris auctoritate ecclesiastica iam recognitis continentur; quum praecise ad scopum strictae earumdem observantiae fuere iam publicatae ab initio consultationum praesentis concilii provincialis.

Nam accurata haec eorum observatio demandata est ab excelso recognitionis decreto Romae dato die 19 martii 1881, in quo inter alia haec habentur: „Cum itaque eiusdem (concilii) decreta idem reverendus pater dominus archiepiscopus, aliique provinciae praesules eo, quo par erat, obsequio sanctae sedis examini iudicioque subiecissent, eminentissimi patres sanctae congregationis de Propaganda fide pro negotiis ritus orientalis, eadem ad examen revocarunt, et iuxta exemplar hisce adnexum recognoverunt; in cuius recognitionis testimonium praesens decretum edi mandarunt, ut ab omnibus, ad quos pertinet, inviolabiter observentur.“ [1]

Pari exinde diligentia et vivo conscientiae impulsu cooperetur unusquisque etiam ad istius II concilii provincialis decretorum observantiam, posteaquam eadem fuerint suo loco recognita, ac tempore legitimo, et canonicis formis publicata.

Nequaquam ignorare possum, et credo neminem latere, quod in omnium decretorum etsi per se maxime salutarium adplicatione nonnulla impedimenta sint interventura, et forsan etiam difficultates ex multifariis adiunctis occursura. Nihilominus nemini est animo despondendum, quin imo eam habeat oportet animi fortitudinem, quam suppeditat veritas et iustitia sanctae causae, qua occupamur.

Hic prae omnibus opus habebimus prudentia et quadam dexteritate in mediorum applicatione, quae magis idonea sunt ad scopum assequendum; de hac ait sanctus Augustinus: „Prudentia est amor, ea quibus adiuvatur, ab iis, quibus impeditur, sagaciter eligens.“ [2]

Deinde necessaria nobis erit etiam perseverantia, quia prouti sanctus Bernardus dicit: „Absque perseverantia neque qui pugnat, victoriam, nec palmam victor consequitur; perseverantia vigor virium, virtutum consummatio est. Nutrix est ad meritum, mediatrix ad praemium, soror est patientiae, constantiae filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, sanctitatis propugnaculum. . . . Denique non qui inceperit, sed qui perseveraverit usque ad finem, hic salvus erit.“ [3]

Adquiramus igitur illius sapientiae thesaurum quam sanctus Gregorius Magnus commendat verbis: „Iustorum sapientia est, nihil per ostentationem fingere, sensum verbis aperire; vera ut sunt diligere, falsa devitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare quam facere, nullam iniuriae ultionem quaerere, pro veritate contumeliam lucrum putare.“ [4]

[3] S. Bernard. epist. 129.

[4] S. Greg. M. Lib. 10 Mor. c. 17.

Se urmamu intru tote consiliulu intieleptiunei, A ce o descrie asia frumosu santulu Gregoriu Nazianzenulu aseverandu: „Prima sapientia est: vita laudabilis et apud Deum pura mens, per quam puri puro iunguntur, et sancti sancto sociantur. Ille mihi videtur sapiens, qui pauca quidem de virtute animi commonet et proloquitur, plura autem in suis actibus et operibus ostendit, et fidem verbis expressam operum suorum stipulatione confirmat.“ [1]

In fine oftandu-vi la toti, venerabili parinti a conciliului, cá preabunulu Domnedieu se ve concomiteze cu santii sei angeri in caletori'a catra ale sale, se ve deduca sanetosi si se ve intarésca cu darulu bratiului seu, cá se poteti toti lucrá inca in lungime de dîle spre marirea santu Numelui seu, spre mantuîrea sufleteloru, si spre inaintarea santei uniri cu santulu scaunu apostolicu. Aminu!

Si cu acést'a dechiaru de incheitu acestu con- B ciliu provincialu alu II-le.

XIV.

Epistol'a prin care escellenti'a s'a illustrissimulu si reverendissimulu archiepiscopu de Alb'a-Julia si Fagarasiu a susternutu sacrei congregatiuni de Propaganda fide actele si decretele sinodului provincialu II.

Eminentissime domnule cardinale alu santei biserice Romane si prefecte!

Domnule preagratiose!

Dupace din mandatulu gratiosu alu santului scaunu apostolicu s'a revediutu si in anulu 1881 s'au si incuviintiatu decretele conciliului provincialu alu provinciei nostre bisericesci greco-catolice de Alb'a-Julia si Fagarasiu tienutu in anulu 1872, am gasitu in Domnulu a nu fí nemica mai de preferitu si mai salutariu, decâtu a pregatí lucrarile C acele, cari pareau, cà voru poté contribui la accelerarea tienerei conciliului provincialu alu doile.

Deci dupace s'au pregatitu lucrarile preliminarie si s'a vediutu a se apropiá tempulu acomodatu pentru tienerea conciliului provincialu alu II-le, pre acest'a convocandu-lu dupa modalitatea prescrisa prin canone pre dîu'a de 30 maiu din anulu curinte, in acésta dî l'amu si inceputu, si cu ajutoriulu gratiei divine continuându-lu pana in dîu'a a 6-a a lunei lui juniu, totu in acésta dî cu bunu resultatu l'amu terminatu.

Objectele, cari s'au pertractatu si s'au primitu cá decrete in decursulu acestui conciliu, se cuprindu in urmatorii articlii:

1. „Despre emiterea solemna a marturisirei credintiei.“

2. „Despre statutele seau constitutiunea capituleloru catedrale;“ unu esemplariu din aceste sta- D tute compusu numai pentru archidieces'a mea se adauge la decrete.

3. „Despre modalitatea, dupa care se se esecuteze restaurarea ordului basilitiloru.“

4. „Despre instructiunea, de carea au se se tiena judecatoriele bisericei in causele matrimoniale.“

5. „Despre statutele, ce se voru observá la administrarea acurata a bunuriloru bisericesci si scolastice.“

6. „Despre normativulu prescrisu pentru foruri cu privire la procedur'a in causele bisericesci civile si criminale.“ Dupace aceste tote s'au subscrisu din partea parintiloru conciliului cu ace'a rogare, cá acele se se substerna pre langa espresiunea simtieminteloru de celu mai profundu omagiu santului scaunu apostolicu spre a dispune preagratiosu revisiunea

Sequamur in omnibus consilium sapientiae ipsius, quam ita suaviter describit sanctus Gregorius Nazianzenus, dum ait: „Prima sapientia est: vita laudabilis, et apud Deum pura mens, per quam puri puro iunguntur, et sancti sancto sociantur. Ille mihi videtur sapiens, qui pauca quidem de virtute animi commonet, et proloquitur, plura autem in suis actibus et operibus ostendit, et fidem verbis expressam operum suorum stipulatione confirmat.“ [1]

Vobis omnibus in fine adprecamur, venerabiles concilii patres, ut Deus benignissimus omnes comitetur cum sanctis suis angelis in itinere ad sua reversuros, deducatque sospites, atque robore brachii sui confortet singulos ita, ut vos omnes ad sanctissimi sui nominis gloriam, ad animarum salutem, atque ad sacrae cum sancta sede apostolica unionis incrementa per plurimos adhuc annos valeatis operari. Amen!

Atque ita concilium isthoc provinciale II completum et conclusum esse declaramus.

XIV.

Epistola qua excellentissimus et reverendissimus archiepiscopus Alba-Iudiensis et Fogarasiensis acta et decreta synodi provincialis II sacrae congregationi de Propaganda fide subiicit.

Eminentissime domine sanctae Romanae ecclesiae cardinalis et praefecte!

Domine gratiosissime!

Decretis concilii provincialis ecclesiasticae provinciae nostrae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis anno 1872 celebrati ex benigno sanctae sedis apostolicae mandato recognitis, et anno 1881 acceptis, nihil prius magisque salutare esse in Domino iudicavi, quam laboribus operam impendere, qui ad accelerandam secundi concilii provincialis celebrationem conferre posse dignoscebantur.

Quumque omnia praeliminaria iam praeparata essent, tempusque secundum concilium ineundi accommodatum instare videretur, illud pro 30 die mensis maii anni currentis praescripto modo canonico reapse indictum eadem die inchoavimus, atque divina favente gratia usque ad 6 mensis iunii diem continuatum hac eadem die ad finem feliciter perduximus.

Obiecta, quae durante isthoc concilio pertractata atque ad instar decretorum acceptata fuere, sequentibus notantur articulis:

1. quidem de „fidei professione solemniter eliciendа“.

2. de „capitulorum cathedralium statutis sive constitutione“, quorum singulare exemplar pro mea archidioecesi conditum decretis adnectitur.

3. de „modo restaurationem ordinis Basilitarum executioni mandandi“.

4. de „instructione pro iudiciis ecclesiasticis in causis matrimonialibus observanda“.

5. de „statutis in administratione bonorum ecclesiasticorum et scholasticorum rite obeunda tenendis“, etc.

6. „Normativum quoad proceduram pro foris in causis ecclesiasticis civilibus et criminalibus diiudicandis observandam praescriptum.“ Quae omnia, postquam a patribus concilii ea addita cum requisitione subscripta fuissent, ut illa cuncta sanctae sedi apostolicae pro benigne ordinanda recognitione devotissimis cum obsequii sensibus substernantur;

[1] S. Greg. Naz. in Apolog.

loru: amu onore deosebita a susterne eminentiei A vostre decretele amintite, alaturandule aci sub ⁄. cu cea mai profunda devotiune. La aceste decrete se aclude sub numerulu 7 din partea archidiecesei mele si operatulu „despre regularea si dotarea beneficieloru archidiecesane extragremiale“ prelucratu in sinodulu archidiecesanu tienutu din dîu'a à 3-a pana in a 6-a a lunei lui septembre din anulu curentu, si me rogu preaumilitu, cá eminenti'a vostra se ve indurati a dispune gratiosu, cá dupa obtienerea gratiei apostolice a santiei sale sumului pontifice tote acele operate mai susu specificate se se revédia si esamineze dupa modalitatea s'a.

Precandu cutezu a-mi repetí cu cea mai mare devotiune rogarea mea premisa, recomendandu-me inalteloru gratie si patrociniului eminentu remanu cu cea mai adenca veneratiune alu eminentiei vostre celu mai umilitu si devotatu servu

Joanu Vancea, archiepiscopu si metropolitu. B

Blasiu in Transilvani'a Austro-Ungariei 1 octobre 1882.

TITULULU I.

Despre marturisirea credintiei.

§ 1.

Mantuitoriulu nostru domnulu Isusu Christosu dechiara in sant'a sa evangelia: „Totu celu ce me va marturisí pre mine naintea omeniloru, si eu lu voiu marturisi pre elu naintea parintelui meu, carele este in ceriuri.“[1]. Éra santulu apostolu Pavelu ne invétia, cà: „Cu anim'a se crede spre dreptate, dara cu gur'a se marturisesce spre mantuire.“[2]

Acésta invetiatura divina avêndu-o naintea ochiloru sant'a maica biserica, a pretinsu pururea, cá credintiosii se-si marturisésca credinti'a totu de a un'a, cându intrevine necesitatea de a o mar- C turisí pre ace'a.

Spre acestu scopu dela inceputulu crestinatatii a formulatu anumite simvole, de cari crestinii atâtu privatu câtu si publice se foloseau spre a-si marturisí credinti'a.

Atare simvolu erá in usu in seculii primi asia numitu simvolulu apostoliloru si simvolulu Romanu; dupa ace'a simvolulu Nicenu, apoi Nicenu-Constantinopolitanu, Atanasianu, si alte mai multe.

§ 2.

Dintre acestea pentru credintiosii orientali summii pontifici Urbanu VIII si Benedictu alu XIV prin constitutiunea *Nuper ad nos* au prescrisu simvolulu seau formul'a urmatoria:

Profesiunea credintiei catolice prescrisa de santulu scaunu apostolicu pentru orientali. D

1. In numele Tatalui si alu Fiului si alu Spiritului santu. Aminu. Eu N. N. credu cu credintia tare si marturisescu tote si un'a câte un'a din cele ce se cuprindu in simvolulu credintiei, de carele se folosesce sant'a biserica a Romei, si anume:

Credu intru unulu Domnedieu, Tatalu atotutienetoriulu, facatoriulu ceriului si alu pamentului, vediuteloru toturoru si nevediuteloru. Si intru unulu domnu Isusu Christosu Fiulu lui Domnedieu unulu nascutu, carele din Tatalu s'a nascutu mai nainte de toti vecii, Domnedieu din Domnedieu, lumina din lumina, Domnedieu adeveratu din Domnedieu adeveratu, nascutu, ér'nu facutu, celu de o fientia cu Tatalu, prin carele tote s'au facutu; carele pentru noi omenii si pentru a nostra mantuire s'a scoboritu din ceriuri, si s'a intrupatu dela

[1] S. Matth. X, 32.

speciali perfungor honore praefata decreta hisce ima cum devotione sub acclusa gratioso eminentiae vestrae conspectui exhibendi. Hisce ipsis ex parte meae archidioeceseos operatum quoque „de beneficiorum archidioecesanorum extra gremialium regulatione et dotatione“ in synodo archidioecesana a die 3 usque 6 septembris anni labentis celebrata conditum sub numero 7 iis demissis cum precibus adnectitur, quatenus eminentia vestra omnia illa operata, impetrata suae sanctitatis summi pontificis apostolica gratia, suo modo revideri et recognosci benigne curare dignetur.

Qui dum praemissas meas preces summa cum devotione iterare audeo, altis gratiis eminentique patrocinio iugiter commendatus profundissimo cum venerationis cultu persevero eminentiae vestrae humillimus devotissimusque famulus

Ioannes Vancea, archiepiscopus et metropolita.

Blasii (Blasendorf) in Transsylvania Austro-Hungariae, die 1 octobris 1882.

TITULUS I.

De professione fidei.

§ 1.

Salvator noster Dominus Iesus Christus in sancto suo evangelio declarat: „Omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram patre meo, qui in caelis est.“[1] Sanctus apostolus Paulus autem nos edocet: „Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.“[2]

Hanc divinam doctrinam sancta mater ecclesia prae oculis habens omni tempore a fidelibus exegit, ut fidem suam semper profiteantur, quotiescumque necessitas illam profitendi urgeret.

Hunc in finem exinde a primordiis religionis christianae certa symbola proposuit, quibus fideles tam privatim quam publice ad fidem profitendam utebantur.

Iam quidem in prioribus saeculis usu erat symbolum apostolicum et romanum: postea symbolum Nicaenum; deinde Nicaeno-Constantinopolitanum, Athanasianum et alia plura.

§ 2.

Ex hisce summi pontifices Urbanus VIII atque Benedictus XIV constitutione *„Nuper ad nos“* pro orientalibus symbolum vel formulam sequentem praescripsere:

Professio catholicae fidei ab apostolica sede orientalibus praescripta.

1. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen. Ego N. N. firma fide credo, et profiteor omnia et singula, quae continentur in symbolo fidei, quo sancta Romana ecclesia utitur, videlicet:

Credo in unum Deum patrem omnipotentem, factorem caeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Iesum Christum Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia saecula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt; qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de caelis: et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virigine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, et

[2] S. Paulus X, 10.

Spiritulu santu din Mari'a fetiora, si s'a facutu omu; A
si s'a restignitu pentru noi sub Pilatu din Pontu, a patimitu si s'a inmormentatu, si a inviatu a trei'a dî dupa scripture, si s'a suitu la ceriuri, si siede de a drépt'a Tatalui; si érasi va se vina cu marire se judece vii si mortii, a carui imperatia nu va avé capetu. Si intru Spiritulu santu, Domnulu si de viétia facatoriulu, carele dela Tatalu si dela Fiulu purcede, cel'a ce impreuna cu Tatalu si cu Fiulu este inchinatu si maritu, carele a graitu prin profeti. Intr'un'a santa, catolica si apostolica biserica. Marturisescu unu botezu intru iertarea pecateloru. Asteptu invierea mortiloru, si viéti'a veacului, ce va se fia. Aminu.

2. Venerezu inca si primescu sinodele ecumenice, precum urméza, anume:

Sinodulu celu de antâiu dela Nice'a, si marturisescu cea ce s'a definitu in acel'a in contr'a lui
Ariu celui de afurisita amintire: cà domnulu Isusu B
Christosu este Fiulu lui Domnedieu, unulu-nascutu din Tatalu nascutu, adeca din substanti'a Tatalui, nascutu, ér'nu facutu, de o fientia cu Tatalu; si cà in acel'asi sinodu cu dreptulu s'au osânditu cuvintele cele faradelege: cà ore-canduva nu ar fî fostu, seau cà s'ar fî facutu din cele ce nu suntu, seau din alta substantia ori esentia, seau cà Fiulu lui Domnedieu ar'fî mutabilu ori schimbatiosu.

3. Sinodulu antâiu Constantinopolitanu, alu doile in ordine; si marturisescu cea-ce s'a definitu in acel'a in contr'a lui Macedoniu celui de afurisita amintire: cà Spiritulu santu nu este servu, ci domnu; nu faptura, ci Domnedieu, carele are ace'asi Domnedieire cu Tatalu si cu Fiulu.

4. Sinodulu Efesinu antâiu, alu treile in ordine; si marturisescu cea ce s'a definitu in acel'a in contr'a lui Nestoriu celui de afurisita amintire: cà
divinitatea si umanitatea unindu-se in modu nespusu C
si necuprinsu intr'unu ipostasu alu Fiului lui Domnedieu, ni-au constituitu noue pre unulu Isusu Christosu; si din ace'a causa preafericit'a fetiora este cu adeveratu nascatore de Domnedieu.

5. Sinodulu Chalcedoneanu, alu patrule in ordine; si marturisescu ce'a ce s'a definitu in acel'a in contr'a lui Eutiche si Dioscoru, ambii de afurisita amintíre: cà unulu si acel'asi Fiu alui Domnedieu, domnulu nostru Isusu Christosu, este deplinitu in Domnedieire, si deplinitu in umanitate, Domnedieu adeveratu si omu adeveratu din sufletu rationalu si trupu, de o fientia cu Tatalu dupa Domnedieire, si acel'asi de o fientia cu noi dupa umanitate, intru tote asemenea noue afara de pecatu; dupa Domnedieire adeca nascutu dela Tatalu mai inainte de veci, ér' in dîlele mai de pre urma acel'asi nascutu pentru noi si pentru a nostra mantuire dupa uma-
nitate din Mari'a fetiora nascatore de Domnedieu; D
cà unulu si acel'asi Christosu Fiulu lui Domnedieu unulu-nascutu este de a se cunosce in doue nature neamestecatu, nestramutatu, nedespartîtu si neosebitu, nicaire stricându-se osebirea natureloru pentru unire, si mai vertosu pazindu-se insusîrea amendoror'a natureloru, si concurêndu intr'o persona si ipostasu, nu impartîtu seau despartîtu in doue persone, ci unulu si acel'asi Fiu si unulu-nascutu Domnedieu Cuventulu domnulu Isusu Christosu.

6. Mai incolo, cà divinitatea acelui'asi domnu alu nostru Isusu Christosu, dupa carea este de o fientia cu Tatalu si cu Spiritulu santu, este impassibila si inmortala; ér' densulu s'a restignitu si a moritu numai dupa trupu, precum asisiderea s'a definitu in sinodulu numitu si in epistol'a santului Leonu pap'a dela Rom'a, cu a carui gura cumcà a vorbitu fericitulu apostolu Petru, au aclamatu parintii in acel'asi sinodu.

sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris; et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit; qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur, qui locutus est per prophetas. Et unam sanctam, catholicam, et apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

2. Veneror etiam et suscipio universales synodos, prout sequitur, videlicet:

Nicaenam primam; et profiteor, quod in ea contra Arium damnatae memoriae definitum est: Dominum Iesum Christum esse Filium Dei ex Patre natum unigenitum, idest, ex substantia Patris, natum, non factum, consubstantialem Patri; atque impias illas voces recte in eadem synodo damnatas esse: quod aliquando non fuerit, aut quod factus sit ex iis, quae non sunt, aut ex alia substantia vel essentia, aut quod sit mutabilis, vel convertibilis filius Dei.

3. Constantinopolitanam primam, secundam in ordine; et profiteor quod in ea contra Macedonium damnatae memoriae definitum est: Spiritum sanctum non esse servum, sed dominum; non creaturam, sed Deum, ac unam habentem cum Patre et Filio Deitatem.

4. Ephesinam primam, tertiam in ordine; et profiteor quod in ea contra Nestorium damnatae memoriae definitum est: Divinitatem et humanitatem ineffabili et incomprehensibili unione in una persona filii Dei, unum nobis Iesum Christum constituisse; eaque de causa beatissimam virginem vere esse Dei genitricem.

5. Chalcedonensem, quartam in ordine, et profiteor quod in ea contra Eutychen et Dioscorum, ambos damnatae memoriae, definitum est: Unum eumdemque filium Dei, dominum nostrum Iesum Christum, perfectum esse in Deitate, et perfectum in humanitate, Deum verum et hominem verum ex anima rationali et corpore, consubstantialem Patri secundum Deitatem, et eundem consubstantialem nobis secundum humanitatem, per omnia nobis similem absque peccato; ante saecula quidem de Patre genitum secundum Deitatem, in novissimis autem diebus eundem propter nos et propter nostram salutem ex Maria Virgine Dei Genitrice secundum humanitatem, unum eundemque Christum filium Dominum unigenitum, in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum; nusquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magisque salva proprietate utriusque naturae, et in unam personam atque subsistentiam concurrente; non in duas personas partitum aut divisum, sed unum eundemque filium et unigenitum Deum Verbum, dominum Iesum Christum.

6. Item, eiusdem domini nostri Iesu Christi divinitatem, secundum quam consubstantialis est Patri et Spiritui sancto, impassibilem esse et immortalem: eundem autem crucifixum, et mortuum tantummodo secundum carnem, ut pariter definitum est in dicta synodo, et in epistola sancti Leonis Romani pontificis, cuius ore beatum Petrum apostolum locutum esse patres in eadem synodo acclamaverunt.

Prin carea definitiune se osândesce heresulu A faradelege alu acelor'a, carii catra trisagiulu datu de catra angeri, si cantatu de atinsulu sinodu Chalcedoneanu „Sante Domnedieule, sante tare, sante fara-de-morte, indura-te spre noi“ adaugeau „Carele te-ai restignitu pentru noi“ si astufeliu natur'a domnedieésca a aceloru trei persone o dîceau a ,fí passibila si mortala.

7. Sinodulu alu doile Constantinopolitanu, alu cincele in ordine, in care s'a reinoitu definitiunea amintitului sinodu Chalcedoneanu.

8. Sinodulu alu treile Constantinopolitanu, alu siesele in ordine; si marturisescu ce'a ce in acel'a s'a definitu in contra Monothelitiloru: cà in unulu si acel'asi domnulu nostru Isusu Christosu sunt doue vointie naturale si doue lucrari naturale fara despartire, fara schimbare, fara osebire, fara amestecare; si cà vointi'a lui cea omenésca nu e contraria, ci supusa vointiei lui celei domnediéesci si B atotu-poternice.

9. Sinodulu alu doile dela Nice'a, alu sieptele in ordine; si marturisescu ce'a ce s'a definitu in acel'a in contra iconoclastiloru: cà icónele lui Christosu si ale nascatórei de Domnedieu fetióre, precum si ale altoru santi sunt de a se avé si retiené, si cà acelor'a este de a li se dá onorea si veneratiunea detorita.

10. Sinodulu alu patrule Constantinopolitanu, alu optule in ordine; si marturisescu, cà in acel'a Fotiu cu dreptulu fù osênditu, si santulu Ignatiu patriarchulu restituitu.

11. Venerezu inca si primescu tote cele alalte sinode ecumenice cu auctoritatea pontificelui Romanu pre lege celebrate si confirmate, si mai vertosu sinodulu Florentinu, si marturisescu cele ce s'au definitu in acel'a, anume:

12. Cà Spiritulu santu din Tatalu si Fiulu din C veacu este, si esenti'a sa si fienti'a sa ipostatica o are de odata din Tatalu si Fiulu, si d'intru amendoi din veacu purcede cá d'intr'unu principiu si prin unica suflare.

13. Mai incolo cà dîcerea ace'a „si dela Fiulu“ iertatu si intieleptiesce fù adausa catra simvolu pentru lamurirea adeverului si pentru necesitatea atuncia intetîtoria.

14. Mai incolo cà in pâne de grânu azima seau dospita trupulu lui Christosu cu adeveratu se preface, si cà preotii in un'a din ele trebue se prefaca insusi trupulu Domnului, adeca fiacare dupa datin'a bisericei sale seau occidentale seau orientale.

15. Apoi cà deca cei in adeveru infrânti voru morí in iubirea lui Domnedieu nainte de ce aru fí facutu destulu prin fructe demne de penitintia pentru cele facute si lasate, sufletele acelor'a dupa D morte se curatia cu pedepse curatitorie; si cá se se usioreze de atari pedepse, li sunt spre folosulu acelor'a ajutoriele credintiosiloru vii, adeca santele sacrificie, rogatiunile, eleemosinele si alte fapte de pietate, cari s'au indatinatu a se face dupa asiediamintele bisericei de catra credintiosi pentru alti credintiosi; si cà sufletele acelor'a, cari dupa primirea botezului nu s'au intinatu cu nice una macula a pecatului, precum si acele, cari dupa-ce au contrasu macul'a pecatului, sunt curatite ori in trupurile loru ori dupa esirea din acele trupuri, indata se primescu in ceriu, si vedu apriatu pre insusi Domnedieu trinulu si unulu, precum este, insa dupa diversitatea meriteloru unulu mai deplinu decâtu altulu; ér' sufletele acelor'a, cari moru in pecatu actualu de morte, seau singuru in celu stramosiescu, indata se scoboru in iadu, cá se se pedepsésca, insa cu pedepse neasemenea.

Per quam definitionem damnatur impia haeresis illorum, qui trisagio ab angelis tradito, et in praefata Chalcedonensi synodo decantato „sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis“ addebant „qui crucifixus es pro nobis“; atque adeo divinam naturam trium personarum passibilem asserebant et mortalem.

7. Constantinopolitanam secundam, quintam in ordine, in qua praefatae Chalcedonensis synodi definitio renovata est.

8. Constantinopolitanam tertiam, sextam in ordine; et profiteor quod in ea contra Monothelitas definitum est: in uno eodemque Domino nostro Iesu Christo duas esse naturales voluntates, et duas naturales operationes, indivise, inconvertibiliter, inseparabiliter, inconfuse: et humanam eius voluntatem non contrariam, sed subiectam divinae eius atque omnipotenti voluntati.

9. Nicaenam secundam, septimam in ordine; et profiteor quod in ea contra iconoclastas definitum est: Imagines Christi, ac Deiparae virginis nec non aliorum sanctorum habendas et retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem impertiendam.

10. Constantinopolitanam quartam, octavam in ordine; et profiteor, in ea Photium merito fuisse damnatum, et sanctum Ignatium patriarcham restitutum.

11. Veneror etiam et suscipio omnes alias universales synodos auctoritate Romani pontificis legitime celebratas et confirmatas, et praesertim Florentinam synodum, et profiteor quae in ea definita sunt, videlicet:

12. Quod Spiritus sanctus ex Patre et Filio aeternaliter est, et essentiam suam suumque esse subsistens habet ex Patre simul et Filio, et ex utroque aeternaliter, tamquam ab uno principio, et unica spiratione procedit.

13. Item, dictionem illam *Filioque* veritatis declarandae gratia, et imminente necessitate, licitc ac rationabiliter symbolo fuisse appositam.

14. Item, in azymo, sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, sacerdotesque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque scilicet iuxta suaè ecclesiae, sive occidentalis sive orientalis consuetudinem.

15. Item, si vere paenitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis paenitentiae fructibus de commissis satisfecerint et omissis, eorum animas poenis purgatoriis post mortem purgari, et ut a poenis huiusmodi releventur, prodesse eis fidelium vivorum suffragia, missarum scilicet sacrificia, orationes et eleemosynas, et alia pietatis officia, quae a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt, secundum ecclesiae instituta: illorumque animas, qui post baptisma susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam quae post contractam peccati maculam, vel in suis corporibus vel eisdem exutae sunt purgatae, in caelum mox recipi, et intueri clare ipsum Deum trinum et unum, sicuti est, pro meritorum tamen diversitate, alium alio perfectius: illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, poenis tamen disparibus puniendas.

16. Mai incolo cà santulu scaunu apostolicu si A pontificele Romanu tiene primatulu in tota lumea, si cà insusi pontificele Romanu este urmatoriulu fericitului Petru corifeului apostoliloru, si adeveratulu vicariu alui Christosu, si capu a tota biseric'a, si parintele si invetiatoriulu toturoru crestiniloru; si cà densului in person'a fericitului Petru i s'a datu dela domnulu nostru Isusu Christosu deplina potere de a pasce, conduce si guberná biseric'a universala, dupa cum se afla, — precum dîce acel'asi sinodu Florentinu, — si in actele sinodeloru ecumenice, si in santele canone.

17. Afara de ace'a, cà cele legale ale testamentului vechiu, seau ceremoniele legei lui Moise, sacrele, sacrificiele si sacramentele dupa venirea domnului nostru Isusu Christosu au incetatu, si dupace s'a vestitu evangeli'a, nu se mai potu observá fara de pecatu. Cà osebirea aceleiasi legi vechie intre mancarile cele curate si cele necurate B inca se tiene de cele ceremoniale, cari, resarindu evangeli'a, au trecutu.

18. Cà oprirea ace'a a apostoliloru dela cele siertfite idoliloru, si dela sânge si dela sugrumatu, inca s'a cuvenitu tempului aceluia, cá se se redice materi'a neintielegerei dintre Judei si Pagâni, si incetându caus'a acelei opriri apostolice, a incetatu si efectulu.

19. Asemenea venerezu si primescu sinodulu Tridentinu, si marturisescu cele, ce s'au definitu si dechiaratu in acel'a, si mai cu séma: cà in liturgia se aduce lui Domnedieu sacrificiu adeveratu, propriu si propitiatoriu pentru cei vii si pentru cei repausati; si cà in preasantulu sacramentu alu eucharistiei (conformu credintiei, carea totu de a un'a a fostu in biserica lui Domnedieu) se cuprinde adeveratu, in realitate si substantialminte trupulu si sangele, impreuna cu sufletulu si divinitatea C domnului nostru Isusu Christosu, si prin urmare Christosu intregu; si cà se stramuta tota substanti'a panei in trupu, si tota substanti'a vinului in sange, carea stramutare biseric'a catolica forte bine o numesce prefacere (transubstantiatiune), si cà sub fiasce-care specie si sub singuraticele particele ale ori-carei specie, dupa facut'a separare, se cuprinde Christosu intregu.

20. Mai incolo, cà siepte sunt sacramintele legei celei noue de domnulu nostru Isusu Christosu infientiate spre mantuirea genului omenescu, cu tote cà nu tote sunt de lipsa toturoru, anume: botezulu, confirmatiunea, eucharistí'a, penitenti'a, ungerea de pre urma, chirotoni'a si casatori'a, si cà acele conferescu daru; si cà dintre aceste botezulu, confirmatiunea si chirotoni'a nu se potu repetí.

21. Asemenea cà botezulu e necesariu spre D mantuire, sî dreptu ace'a déca e aprope periculului de morte, trebue conferitu indata fara nice una amenare, si cà conferindu-se de ori si cine, si ori si candu sub recerut'a materia, forma si intentiune, este validu.

22. Mai incolo cà legatur'a sacramentului casatoriei este indissolubila si cu tote cà pentru adulteriu, heresu seau alte cause se pote intemplá intre conjugi despartire dela patu si conlocuire, totusi nu li este iertatu a contrage alta casatoria.

23. Apoi cà traditiunile apostolice si eclesiastice sunt de a se primí si venerá.

24. Cà Christosu a lasatu in biserica si poterea indulgintieloru, si cà intrebuintiarea acelor'a este forte salutaria poporului crestinu.

25. Asemenea primescu si marturisescu cele ce s'au definitu in atinsulu sinodu Tridentinu despre pecatulu originalu, despre indreptare (iustificare),

16. Item, sanctam apostolicam sedem, et Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum pontificem Romanum successorem esse beati Petri principis apostolorum, et verum Christi vicarium, totiusque ecclesiae caput, et omnium christianorum patrem ac doctorem existere: et ipsi in beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi universalem ecclesiam a Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam (ut eadem Florentina synodus asserit) in gestis oecumenicorum conciliorum, et in sacris canonibus continetur.

17. Item, legalia veteris testamenti, seu mosaicae legis caeremonias, sacra, sacrificia, et sacramenta, Domino nostro Iesu Christo adveniente, cessasse; et post promulgatum evangelium, sine peccato observari non posse. Eiusdem etiam legis veteris ciborum mundorum et immundorum differentiam ad caeremonialia pertinere, quae surgente evangelio transierunt.

18. Illam etiam apostolorum prohibitionem ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, illi tempori congruisse, ut inter Iudaeos et Gentiles dissensionis materia tolleretur, cuius apostolicae prohibitionis causa cessante, etiam cessavit effectus.

19. Pariter veneror et suscipio Tridentinam synodum, et profiteor quae in ea definita et declarata sunt, et praesertim: offerri Deo in missa verum, proprium, et propitiatorium sacrificium pro vivis et defunctis; atque in sanctissimo eucharistiae sacramento (iuxta fidem quae semper in ecclesia Dei fuit) contineri vere, realiter, et substantialiter corpus et sanguinem, una cum anima et divinitate Domini nostri Iesu Christi, ac proinde totum Christum; fierique conversionem totius substantiae panis in corpus, et totius substantiae vini in sanguinem, quam conversionem catholica ecclesia aptissime transubstantiationem appellat; et sub unaquaque specie et singulis cuiusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri.

20. Item, septem esse novae legis sacramenta a Christo Domino nostro instituta ad salutem humani generis, quamvis non omnia singulis necessaria, videlicet: baptismum, confirmationem, eucharistiam, paenitentiam, extremam unctionem, ordinem et matrimonium, illaque gratiam conferre; et ex his baptismum, confirmationem et ordinem iterari non posse.

21. Item, baptismum esse necessarium ad salutem; ac proinde si mortis periculum immineat, mox sine ulla dilatione esse conferendum; et a quocumque, et quandocumque sub debita materia, forma, et intentione collatum, esse validum.

22. Item, sacramenti matrimonii vinculum indissolubile esse: et quamvis propter adulterium, haeresim, aut alias causas possit inter coniuges thori et cohabitationis separatio fieri, non tamen illis aliud matrimonium contrahere fas esse.

23. Item, apostolicas et ecclesiasticas traditiones suscipiendas esse, et venerandas.

24. Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse, illarumque usum christiano populo maxime salutarem esse.

25. Pariter, quae de peccato originali, de iustificatione, de sacrorum librorum tam veteris, quam novi testamenti indice et interpretatione in prae-

despre canonulu si interpretatiunea cartiloru sacre atâtu ale testamentului vechiu câtu si ale celui nou.

26. Apoi venerezu si primescu sinodulu ecumenicu Vaticanu, si tote cele propuse, definite si dechiarate de densulu, mai vertosu cele despre primatulu pontificelui Romanu, si despre magisteriulu lui infalibilu cu tota tari'a le primescu si le marturisescu.

27. Mai incolo primescu si marturisescu tote cele alalte, câte le primesce si le marturisesce sant'a biserica a Romei; si de odata tote cele contrarie, si schismele si heresurile osêndite, reieptate si anathemisate de catra ace'a-si biserica, eu asemenea le osêndescu, le reieptezu si le anathemisezu.

28. Preste aceste promitu si juru ascultare adeverata pontificelui Romanu urmatoriulu fericitului Petru corifeului apostoliloru si vicariulu lui Isusu Christosu.

29. Credinti'a acést'a a bisericei catolice, afara de carea nime nu se pote mantuí, pre carea acum de buna voia o marturisescu, si adeveratu o tienu, me apromitu pre ace'a-si intréga si cu ajutoriulu lui Domnedieu pana la suflarea cea de pre urma a vietiei nevetamata statornicesce a o retiené si marturisí, si a me ingrigí, cá ace'a, in câtu va aterná dela mine, si de catra supusii mei, seau de catra acei-a, a caroru portare de grigia se va tiené de mine dupa oficiulu meu, se se tiena, invetie si predice: eu acel'a-si N. N. promitu, me legu, si juru.

Asia se-mi ajute Domnedieu, si acésta santa a lui Domnedieu evangelia.

§ 3.

Dupa acésta formula sunt datori a-si marturisí credinti'a toti credintiosii orientali, cari sunt uniti cu sant'a maica biserica a Romei. Dar'mai vertosu au datorintia stricta a-si marturisí credinti'a dupa formul'a cuprinsa in paragrafulu precedentu atâtu schismaticii, cari se intorcu la sant'a unire, câtu si toti acei-a, cari cá functionari bisericesci trebue se preméerga altor'a cu esemplu de credintia curata si nevetamata, de credintia viua si constanta, si cu deosebire inainte de a-si incepe functionarea cá atari. Deci mai alesu sunt obligati a depune marturisirea credintiei urmatorii functionarii bisericesci:

1. Episcopii neo-denumiti inainte de consacrare.
2. Abatii si archimandriti inainte de santîre.
3. Canonici inainte de instalare si primire in coru.
4. Membrii conciliului provincialu si ai sinodului diecesanu la inceputulu sinodului.
5. Clericii inainte de ordinare.
6. Preotii dispusi la parochie inainte de introducere in beneficiu.
7. Confessarii constituiti spre acést'a.
8. Concionatorii tramisi spre ace'a.

TITULULU II.

Constitutiunea capitulului metropolitanu.

In generalu.

§ 1.

Capitululu metropolitanu cá atare, fundatu in virtutea resolutiunei regesci preainalte emanate pre bas'a protocolului conferintiei ministeriale din 18 novembre 1850, este redicatu si canonizatu cu auctoritatea bullei apostolice a summului pontifice Piu alu IX-le datate la 24 novembre 1853.

A dicta Tridentina synodo definita sunt, suscipio et profiteor.

26. Item veneror et suscipio oecumenicam synodum Vaticanam, atque omnia ab eadem tradita, definita et declarata, praesertim de Romani pontificis primatu, ac de eius infallibili magisterio, firmissime amplector et profiteor.

27. Caetera item omnia suscipio et profiteor, quae recipit et profitetur sancta Romana ecclesia; simulque contraria omnia, et schismata et haereses ab eadem ecclesia dammatas, reiectas et anathematizatas, ego pariter damno, reiicio et anathematizo.

28. Insuper Romano pontifici, beati Petri principis apostolorum successori, ac Iesu Christi vicario, veram obedientiam spondeo ac iuro.

B

29. Hanc fidem catholicae ecclesiae, extra quam nemo salvus esse potest, quam in praesenti sponte profiteor, et veraciter teneo, eamdem integram et inviolatam usque ad extremum vitae spiritum constantissime, Deo adiuvante, retinere et confiteri, atque a meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in meo munere spectabit, teneri, doceri et praedicari, quantum in me erit, curaturum, ego idem N. N. spondeo, voveo et iuro.

Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei evangelia.

§ 3.

C Iuxta hanc formulam tenentur omnes orientales fideles cum sancta matre ecclesia Romana communionem habentes fidem suam profiteri. Maxime autem fidem ipsam iuxta formulam paragrapho praecedenti comprehensam profiteri stricte tenentur, praeter schismaticos, qui ad sacram unionem redeunt, omnes illi, qui officiis ecclesiasticis fungentes reliquis exemplo fidei integrae et inviolatae, itemque vivae et constantis praeire obligantur; prasertim autem antequam munere suo qua tales fungi incipiant. Ad hoc itaque potissimum tenentur sequentes officiis ecclesiasticis functuri:

1. Episcopi neo-nominati ante consecrationem.
2. Abbates atque archimandritae ante benedictionem acceptam.
3. Canonici ante possessionem et receptionem in choro.
4. Membra concilii provincialis et synodi dioe-
D cesanae antequam synodus inchoetur.
5. Clerici antequam ordinentur.
6. Presbyteri ad parochias dispositi antequam immittantur in possessionem.
7. Confessarii ad hoc constituti.
8. Concionatores ad id missi.

TITULUS II.

Constitutiones capituli metropolitani.

In genere.

§ 1.

Capitulum metropolitanum, qua tale tenore altissimae resolutionis regiae emanatae in sequelam protocollii conferentiae ministerialis diei 18 novembris 1850 fundatum, de auctoritate apostolicae bullae summi pontificis Pii IX diei 24 novembris 1853 institutum et canonizatum est.

§ 2.

Constitutiunea capitulului catedralu cá corporatiune publica in sensulu dreptului canonicu comunu, si alu consuetudinei legale, cuprinde in sine patru referintie designate in urmatoriele patru sectiuni:

Sectiunea I. Capitulu cá corporatiune de sine statatoria.

Sectiunea II. Cá functionariu bisericescu.

Sectiunea III. Cá consiliariulu archiepiscopului diecesanu.

Sectiunea IV. Cá administratoriulu funduriloru diecesane.

In specialu.

SECTIUNEA I.

Capitululu cá corporatiune.

Capu I.

Consistinti'a capitulului metropolitanu.

§ 1.

Capitululu metropolitanu cá corporatiune seau collegiu de sine statatoriu constitue in toti membrii sei unu corpu intregu si nedespartibilu; si cá atare si-are capulu propriu in person'a prepositului, care se alege in sensulu literiloru fundatiunei Bobiane emanate la 1 februariu 1807[1]. Éra cei alalti membrii in numeru de noue, toti au drepturi egale si asemene obligatiuni; si se deosebescu intre sine numai dupa stalele demnitatiloru singuratice, ce le ocupa.

§ 2.

Demnitatile si oficiele speciale sunt acestea:

Archipresbiteru (prepositu).
Archidiaconu (lectoru).
Primiceriu (cantoru).
Eclesiarcu (custode).
Scolasticu (magistrulu ritului).
Cartofilace (cancelariu).
Teologu.

In capitululu metropolitanu mai sunt inca trei stale de fundatiune regésca, cari se cuprindu in aceste numiri speciale, adeca: Penitentiariu, referendariu, si prebendatu.

§ 3.

Toti canonicii catedrali amintiti dupa numirile staluriloru, ce le ocupa, inainte de introducerea loru in stalu si capitulu, au se depuna marturisirea credintiei dupa formul'a prescrisa de santulu scaunu apostolicu pentru orientali, carea se gasesce espusa in titululu precedentu I, § 2.

§ 4.

Membrii capitulului metropolitanu de fundatiune Babiana numai in afacerile acele, ce se tienu strinsu de interesele si causele aceleiasi fundatiuni, constituescu corporatiune separata de cei alalti membrii ai fundatiunei regesci.

Capu II.

Agendele capitulului cá corporatiune.

§ 5.

Intregu capitululu metropolitanu cá corporatiune de sine statatoria, are dreptu si obligatiune in sensulu dreptului canonicu si alu consuetudinei legale de a se constituí cá atare, si de a-si face statute seau constitutiuni capitularie proprie; precum si de a-si determiná si desbate agendele proprie, si a decide asupr'a afaceriloru curatu capitularie.

A § 2.

Constitutio capituli cathedralis qua publicae corporationis in sensu iuris canonici communis et consuetudinis legalis, continet in se quatuor relationes in sequentibus quatuor sectionibus designatas.

Sectio I. Capitulum qua corporatio per se subsistens.

Sectio II. Qua functionarius ecclesiasticus.

Sectio III. Qua consiliarius archiepiscopi dioecesani.

Sectio IV. Qua administrator fundorum dioecesanorum.

In specie.

SECTIO I.

Capitulum qua corporatio.

Caput I.

B **Consistentia capituli metropolitani.**

§ 1.

Capitulum metropolitanum, qua corporatio seu collegium per se subsistens, in omnibus suis membris constituit unum corpus integrum et indivisibile; et qua tale proprium habet caput in persona praepositi, qui eligitur in sensu literarum fundationis Babbianae sub die 1 februarii 1807 emissarum. Reliqua vero membra numero novem aequalia habent iura et aequales obligationes; et distincta inter se solummodo sunt secundum singularium dignitatum stalla, quae ipsa occupant.

§ 2.

Dignitates et officia specialia sunt haec:

Archipresbyter (praepositus).
Archidiaconus (lector).
Primicerius (cantor).
C Ecclesiarcha (custos).
Scholasticus (magister ritus).
Carthophylax (Cancellarius).
Theologus.

In capitulo metropolitano sunt adhuc tria stalla fundationis regiae, quae sub his specialibus titulis continentur, nimirum: paenitentiarii, referendarii et praebendati.

§ 3.

Omnes canonici cathedrales memorati iuxta nomina stallorum, quae occupant, ante receptionem eorum in choro et capitulo emittere debent professionem fidei iuxta formulam a sancta sede pro orientalibus praescriptam, quae exposita habetur in superiori tit. I, § 2.

§ 4.

Membra capituli metropolitani fundationis Babbianae tantum in negotiis, quae stricte concernunt
D interesse et causas fundationis eiusdem constituunt corpus separatum a membris capitularibus fundationis regiae.

Caput II.

Agenda capituli qua corporationis.

§ 5.

Integrum capitulum metropolitanum qua corporatio per se subsistens ius habet et obligationem, in sensu iuris canonici et consuetudinis legalis, se se qua talem constituendi, et propria statuta seu constitutiones capitulares condendi; prouti etiam agenda propria determinandi, eaque discutiendi, et de negotiis pure capitularibus decidendi.

[1] Diploma scilicet Ioannis Bobu (in latinis documentis Babb) de Kopálnak-Monostor episcopi Fogarasiensis (1783, † 1830), quo erigitur capitulum Fogarasiense. Habetur typis cusum apud Nicolaum Nilles, *Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis in terris coronae Sancti Stephani* (Oeniponte, 1885), p. 665-70. (L. Petit.)

§ 6.

Statutele, ce se voru aduce prin capitululu metropolitanu cu privire la sine cá corporatiune, numai atunci potu avé valóre deplina, deca voru fí votate de ²/₃ parti ale intregu capitului; si numai in acelu casu potu se aiba potere legala si pentru succesori, déca se voru aprobá de metropolitu cá ordinariulu archidiecesei; numai câtu acele se nu contiena nemica in contra constitutiuniloru presente aprobate de santulu scaunu apostolicu, seau in contra constitutiuniloru apostolice.

§ 7.

Atari statute se voru aduce, si afacerile capitularie se voru pertractá si decide totu de a un'a in sesiunile capitularie, la cari toti membrii capitulului legalminte neimpiedecati trebue se convina spre a conlucrá cu votu egalu.

§ 8.

Sesiunile capitularie au se se tiena in localitatea destinata spre acést'a si sub presidiulu prepositului, celu pucinu una data pre luna, si anume totu de a un'a luni dupa prim'a calindariului vechiu. Ér' decumva voru fí cause si interese, ce aru recere pertractari mai dese, voru avé se se tiena si mai adese-ori, ma chiar' si in tota septeman'a de va fí de lipsa.

§ 9.

Decisiunile si conclusele in afaceri se voru aduce cu maioritate de voturi; si despre decursulu desbateriloru si a decisiuniloru causeloru pertractate trebue se se faca protocolu formalu; si acest'a se va tiené de oficiulu actuariului, carele de comunu va fí ultimulu canonicu, seau altulu, pre care-lu va alege capitululu.

§ 10.

Atâtu protocolele, câtu si actele relative la causele capitularie voru fí de a se presentá prepositului, carele apoi le va transpune canonicului actuariu spre a le esecutá dupa norm'a prescrisa. Tote actele dupa pertractare se voru depune in archivulu capitulariu, carele se va asiediá in cas'a capitularia spre ace'a menita sub grigea canonicului cancelariu.

§ 11.

Capitululu in partea s'a de fundatiune Babiana cá atare are dreptu si obligatiune *in solidum* de a grigí de posesiunile, realitatile si tote edificiele proprie capitularie; si asia a dispune la tempulu seu cele recerute spre conservarea si restaurarea acelor'a conformu literiloru fundationale citate la § 1, sect. I.

§ 12.

Cass'a capitulului se va pastrá in localitate secura si asecurata in contr'a focului.

§ 13.

Agendele, ce se prescriu pentru canonicii Bobiani in puntele 2 si 3 ale literiloru fundatiunale indicate in paragrafulu precedentu nu voru fí a se lasá nice cându din vedere.

Capu III.

Representarea capitulului cá corporatiune.

§ 14.

Prepositulu cá presiedintele capitulului va representá pretutindinea capitululu cá corporatiune, si pentru ace'a va subscrie si tramite la locurile s'ale tote actele oficiose, ce au se fia emanate din partea capitulului.

§ 15.

Din acestu punctu de vedere capitululu va avé sigilulu seu propriu, care se va pastrá la prepositu,

A § 6.

Statuta per capitulum metropolitanum qua corporationem pro se lata tunc tantum possunt habere plenum valorem, si deliberata sint per ²/₃ partes integri capituli; atque eo tantum in casu possunt habere vim legalem etiam pro successoribus, si approbata sint per metropolitam qua ordinarium archidioeceseos; dummodo nil contineant contra praesentes constitutiones a sancta sede approbatas, vel contra constitutiones apostolicas.

§ 7.

Talia statuta sunt semper ferenda, et negotia capitularia pertractanda atque decidenda in sessionibus capitularibus, ad quas omnes capitulares legitime non impediti convenire debent aequale votum collaturi.

B § 8.

Sessiones capitulares tenendae sunt in loco ad hoc destinato et praesidente praeposito; eaeque saltem semel in mense, et quidem semper die lunae post primam calendarii veteris. Quod si vero adsint causae rationesque, quae frequentiores exposcant sessiones, saepius etiam erunt tenendae, imo et in omni hebdomada, si necesse sit.

§ 9.

Decisiones atque conclusiones negotiorum sunt ferendae per pluralitatem votorum; et super decursu discussionum ac decisionum rerum pertractatarum protocollum formale confici oportet: atque id pertinebit ad officium actuarii, qui de regula erit ultimus canonicus, aut alius, quem capitulum eliget.

C § 10.

Tam protocolla quam etiam acta relativa ad causas capitulares exhiberi debent praeposito, qui eadem transmittet canonico actuario ad ipsarum executionem iuxta normam praescriptam. Omnia acta post deliberationem reponentur in archivio capituli; et archivium collocabitur in domo capitulari ad hunc finem destinata sub cura canonici cancellarii.

§ 11.

Capitulum in sua parte fundationis Babbianae qua tale ius habet et obligationem in solidum curam gerendi possessionum, realitatum et omnium aedificiorum proprie capitularium; atque ita disponendi suo tempore necessaria ad conservationem et restaurationem eorum ad formam literarum fundationis § 1, sect. I.

§ 12.

D Arca capitularis conservanda erit in localitate tuta et assecurata contra incendium.

§ 13.

Agenda pro canonicis Babbianis punctis 2 et 3 litterarum fundationis in § praecedenti indicatarum praescripta nunquam erunt ex consideratione omittenda.

Caput III.

Repraesentatio capituli qua corporationis.

§ 14.

Praepositus velut capituli praeses ubique repraesentabit capitulum qua corporationem, ideoque subscribet et expediet ad sua loca omnia acta officiosa, quae ex parte capituli emittenda sunt.

§ 15.

Ad hunc effectum capitulum proprium habebit sigillum, quod apud praepositum servabitur; ita ut

cá cu acel'a se se provedia tote speditiunile capitularie oficiose.

Capu IV.

Drepturile capitulului metropolitanu in tempulu vacantiei scaunului archiepiscopescu.

§ 16.

La casu candu scaunulu metropolitanu devine vacantu, jurisdictiunea preste archidiecesa trece la capitulu, inse cu ace'a datorintia, cá in restempu de optu dîle se-si aléga din sinulu seu dupa modalitatea prescrisa in sinodulu primu vicariu capitulariu generalu, la care apoi trece jurisdictiunea ordinaria archidiesesana, in virtutea carei-a conduce si gubernéza archidieces'a pana la instalarea noului metropolitu. Afara de ace'a capitululu 'si va constituí in cele temporale unu economu.

§ 17.

La actulu alegerei noului metropolitu toti canonicii capitulari, atâtu cei de fundatiunea Bobiana, câtu si cei de fundatiunea regésca au votu virilu, cu care acei-a concurgu personalminte la alegerea metropolitului.

Sectiunea II.

Capitululu cá functionariu bisericescu.

Capu I.

Agendele capitulariloru cá functionari bisericesci.

§ 18.

Toti membrii capitulari au de a amblá la sant'a biserica in tote dîlele, nefiendu legalminte impiedecati, spre a luá parte la cultulu divinu cu tota pietatea; afara de ace'a sunt obligati a tiené servitiele singuratice dupa prescrierile rituale si datin'a locala.

§ 19.

Asemenea sunt detori a celebrá pre rêndu sant'a liturgia solemna in beseric'a catedrala in tote dominecele si serbatorile mai mari de preste anu. In acel'a-si modu sunt detori canonici de fundatiunea Bobiana a celebrá si votivalele, atâtu in catedrala, câtu si in biseric'a din curtea metropolitana, dupa prescriptele literiloru fundationale.

§ 20.

Cându va celebrá metropolitulu, ori cându acel'a va impliní alte functiuni sacre, toti membrii capitulari au de a concelebrá: precum si a luá parte la tote acele functiuni sacre, la cari voru fí invitati din partea metropolitului.

§ 21.

Asemenea sunt obligati canonicii capitulari respectivi a tiené strinsu si prescrisele punctului 4 din literile fundationale amintite la § 1.

Capu II.

Curatorulu bisericei metropolitane.

§ 22.

Canoniculu custode, seau unu altu canonicu capitulariu, carele va fí alesu spre ace'a cu aprobarea metropolitului, va duce oficiulu de curatoru alu bisericei metropolitane, carele cá atare va portá grige de curatieni'a si bunastarea atâtu a bisericei catedrale câtu si a celei din curtea metropolitana; mai incolo de starea edificieloru bisericesci numite si instructiunea loru interna, de vestimintele, ornatele si vasele sacre, de cartîle rituale si cele corale, si asia de provisiunea totala receruta la cultulu divinu.

De odata va grigí cá sierbitorii biseriсeloru amintite se-si implinésca datorintiele loru cu acurateti'a receruta.

A cum eo signentur omnes expeditiones capitulares officiosae.

Caput IV.

Iura capituli metropolitani sede archiepiscopali vacante.

§ 16.

In casu, quo sedes metropolitana vacabit, iurisdictio archidioeceseos derivatur ad capitulum, ea tamen lege, ut intra octiduum e gremio suo constituat iuxta modum in I synodo praescriptum vicarium capitularem generalem, ad quem transit iurisdictio ordinaria archidioceseos, vi cuius is ordinat et gubernat archidioecesim usque ad installationem novi metropolitae. Praeterea idem capitulum constituet pro temporalibus oeconomum.

§ 17.

B Ad actum electionis novi metropolitae omnes canonici capitulares tam fundationis Babbianae quam regiae convenientes virili gaudent voto, quo ipsi personaliter concurrunt ad electionem metropolitae.

Sectio II.

Capitulum qua functionarius ecclesiasticus.

Caput I.

Agenda capitularium qua functionariorum ecclesiasticorum.

§ 18.

Omnia capituli membra tenentur quotidie sanctam ecclesiam frequentare, nisi legitime impediantur, ut cultui divino cum omni pietate intersint; praeterea obligantur adimplere singula servitia secundum praescriptiones rituales et consuetudinem loci.

C

§ 19.

Ita etiam tenentur iuxta ordinem sacram liturgiam solemnem in templo cathedrali omnibus dominicis et festis maioribus per annum celebrare. Eodem modo tenentur canonici fundationis Babbianae sacra quoque votivalia, tam in cathedrali, quam in templo aulico, iuxta praescripta literarum fundationalium peragere.

§ 20.

Dum metropolita celebrabit, aut dum idem alias functiones sacras peraget, omnia capituli membra concelebrare tenentur; prouti etiam participare debent omnibus illis functionibus sacris, ad quas per metropolitam invitabuntur.

§ 21.

Eodem modo canonici capitulares respectivi obligantur stricte observare praescripta puncti IV
D literarum fundationalium memoratarum § 1.

Caput II.

Curator ecclesiae metropolitanae.

§ 22.

Canonicus custos, vel alter canonicus capitularis, qui ad hoc electus fuerit cum approbatione metropolitae, fungetur officio curatoris ecclesiae metropolitanae; qui qua talis curam geret munditiae, bonique status templorum tam cathedralis quam et ita dicti aulici; item status aedificiorum dictorum templorum, et instructionis internae, vestimentorum, ornatuum et vasorum sacrorum, librorum ritualium et choralium, atque ita cuiuscumque provisionis ad cultum divinum pertinentis.

Simul curam habebit, ut inservientes praedictis templis omnes obligationes suas cum debita diligentia adimpleant.

§ 23.

Curatorulu numitu spre a poté corespunde mai bine toturoru obligatiuniloru descrise in § 22 vá poté propune, cá se i se dée unu adjunctu dintre ceialalti canonici metropolitani. A

§ 24.

Spese mai insemnate, ce aru trece preste sum'a de 50 fl. v. a., spre procurarea ornateloru si a altoru cerintie catedrale, seau spre reparature mai mari, nu va poté face curatorulu bisericei metropolitane, decâtu numai dupa-ce mai antaiu se va fí pusu in contielegere cu confratii canonici in sesiune capitularia, si va fí obtienutu aprobarea metropolitului.

§ 25.

Curatorulu bisericei metropolitane va avé datorinti'a de a administrá si manipulá averea aceleiasi biserice, avendu de a dá ratiuni documentate despre ace'a in totu anulu la finea lunei lui decembre, cari ratiuni voru fí a se censurá mai antaiu prin capitularii deputati din sesiunea capitularia. B

SECTIUNEA III.

Capitululu cá consiliariu alu metropolitului.

Capu I.

Capitularii cá asesori consistoriali, si consiliari la alte tribunale archidiecesane.

§ 26.

Toti canonicii capitulari metropolitani au datorintia strinsa a dá mana de ajutoriu metropolitului la gubernarea archidiecesei si la conducerea intregei provincei bisericesci.

§ 27.

Si pentru ace'a toti canonicii sunt datori a se presentá la tote sesiunile consistoriale, ale tribunaleloru matrimoniale, ale esactoratului archidiecesanu, si ale comisiunei scolastice metropolitane, precum si a convení la tote conferintiele atâtu publice câtu si private, la cari voru fí chiamati, si la tote acestea a luá parte activa cu totu zelulu si incordarea, ce numai se pote asteptá. C

§ 28.

Din acestu punctu de vedere toti membrii capitulari au dreptu si obligatiune de a se interesá de causele comune atâtu ale archidiecesei, câtu si ale provinciei bisericesci; si pentru ace'a au de a conlucrá la pertractarea acelor'a cá consiliari, cu informatiuni sincere si cu voturi nepartiale, precum in sesiunile publice, asia si in consultarile private.

Capu II.

Capitularii cá referenti la consistoriu si la tribunale. D

§ 29.

Capitularii sunt datori asemene a primí si a studiá cu diligintia causele, ce li se voru asemná spre referire; apoi a deduce referatele acelor'a cu acuratetia, a-si espune parerile cu sinceritate, si a-si dá voturile dupa cea mai buna scientia si cunoscientia.

§ 30.

Dupa aducerea concluseloru in sesiunile consistoriale, ori ale tribunaleloru, deca facerea conceptului se va incredintiá referentelui, acel'a va avé de a-lu face in sensulu conclusului.

§ 31.

Mai incolo canonicii metropolitani respectivi voru avé de a impliní si datorintiele prescrise in punctele 1-5 din literile fundatiunei Bobiane, in câtu voru suferí poterile fisice si impregiurarile

§ 23.

Curator praenominatus, quo melius possit correspondere omnibus agendis in § 22 descriptis, proponere poterit, ut ex aliis canonicis metropolitanis sibi detur curator adiunctus.

§ 24.

Expensas notabiliores, quae summam 50 fl. v. a. excederent, in procurandis ornatibus aliisque requisitis cathedralibus, aut pro maioribus reparationibus, facere non poterit curator ecclesiae metropolitanae, nisi de intelligentia in sessione capitulari cum confratribus canonicis prius inita, atque approbatione a metropolita impetrata.

§ 25.

Curator ecclesiae metropolitanae habebit obligationem administrandi et gerendi curam peculii eiusdem ecclesiae; ita quidem ut rationes documentatas super iis quotannis sub fine mensis decembris reddere teneatur; ipsaeque prius per capitulares in sessione capitulari deputatos dispungentur.

SECTIO III.

Capitulum, qua consiliarius metropolitae.

Caput I.

Capitulares qua assessores consistoriales, et consiliarii penes alia tribunalia archidioecesana.

§ 26.

Omnes canonici capitulares metropolitani habent districtam obligationem auxiliatricem porrigendi manum metropolitae in gubernanda archidioecesi, ac integra provincia ecclesiastica dirigenda.

§ 27.

Idcirco iidem obligantur ad singulas sessiones consistorii, tribunalium matrimonialium, exactoratus archidioecesani, et commissionis scholasticae metropolitanae comparere; prout etiam intervenire tenentur ad omnes consultationes tam publicas quam privatas, ad quas vocati fuerint, et in his omnibus partem sumere activam cum omni zelo ac sollicitudine, iuxta propriam idoneitatem.

§ 28.

Ex hoc considerationis puncto omnia membra capituli ius habent et obligationem sollicitandi communes tam archidioeceseos quam provinciae ecclesiasticae causas; proindeque tenentur in iisdem pertractandis ut consiliarii, sinceris informationibus et votis impartialibus, prouti in sessionibus publicis ita etiam in consultationibus privatis cooperari.

Caput II.

Capitulares qua referentes consistorii et tribunalium.

§ 29.

Capitulares tenentur perinde acceptare et diligenter studere causis, quae illis ad referendum transmittentur; deinceps accurate deducere relationes earumdem, opiniones suas sincere enunciare, atque vota iuxta propriam scientiam et conscientiam depromere.

§ 30.

Post conclusiones sessionum sive consistorii sive etiam tribunalium, si extensio conceptus earum referendi concredatur, hanc ipse in sensu conclusionis redigere debebit.

§ 31.

Porro canonici metropolitani respectivi tenentur etiam obligationes in punctis 1-5 literarum fundationis Babbianae praescriptas adimplere; in quantum vires physicae et materialia adiuncta ab iis,

materiale presente, cari, se deosebescu mulsu de A
cele de pre tempulu emanarei literiloru fundationale.

SECTIUNEA IV.

Capitululu cá administratoru alu funduriloru archidiecesane.

Capu I.

Capitularii in calitate de administratori si manipulatori ai fonduriloru si fundatiuniloru archidiecesane.

§ 32.

Capitularii au datorinti'a de a administrá tote fondurile si fundatiunile archidiecesane in sensulu literiloru fundationale ale singuraticeloru fundatiuni concrediute administrarei capitularie. Designarea fonduriloru si fundatiuniloru, cari? prin care canonicu se fia administrate? se va face in sesiunile consistoriale, avendu acelea si altumintrea a fí administrate tote sub inspectiunea suprema a ordina- B
riatului.

§ 33.

Fia-care canonicu administrator va avé langa sine altu canonicu coadjutoru, care in calitate de adjunctu si controloru va luá parte la tote agendele administrarei fonduriloru si fundatiuniloru concrediute acelui-a; cá asia se-si castige cunoscientia fundata despre tota starea acelor'a; in privinti'a acést'a insa mai in detaiu se va decide in siedinti'a capitularia.

§ 34.

Administratorii voru ingrigí, cá capitalele, ce voru fí de elocatu, se se elóce in institute nepericulóse si secure; ér' elocarea loru la privati se se faca totu de a un'a in modulu elocariloru pupilarie, si cu intrevenirea advocatului clerului, carele va face contractele si va indeplini tote agendele juridice, ce sunt de lipsa cu privire la elocari, cá C
asia nice din punctu de vedere juridicu inca se nu se pericliteze nemica.

§ 35.

Capitularii cá administratori se voru ingrigí cu cea mai mare dilligintia si de ace'a cá interusuriele capitaleloru se se incasseze la tempulu seu, si acele se se folosésca spre scopurile tientite de fundatorii insisi.

§ 36.

Observandu-se, cà orecarele dintre debitori ar' fí solvitoriu morosu, numai decâtu se se tiena sesiune capitularia, la carea se se chiame si advocatulu clerului, cá se se decida procedur'a receruta spre incassarea capitalului seau a interusuriului inca restantu.

§ 37.

Tote obligatiunile, fia de ori si ce categoria, precum si contractele despre banii fundatiuniloru D
dati imprumutu, apoi banii gat'a, cari nu se potu elocá, trebue se se pastreze in cass'a Vertheimiana, acarei-a chiài se voru impartí intre doi capitulari, cá asia numai la olalta se o pota deschide. Cass'a acést'a se fia asiediata in localitate publica secura, spre esemplu la custodele capitulului.

Capu II.

Capitularii in calitate de censori si revisori ai ratiuniloru publice.

§ 38.

Capitularii voru fí obligati a dá ratiuni esacte la capetulu fiacarui anu despre fondurile si fundatiunile archidiecesane administrate de ei; si aceste ratiuni se voru revedé si censurá mai antâiu prin deputatii esmisi din sinulu capitulului, cari voru adauge la acele clausul'a de revisiune, dupa cum le voru fí gasitŭ facute.

quae tempore editarum literarum fundationalium existebant, multum discrepantia admittant.

SECTIO IV.

Capitulum qua administrator fundorum archidioecesanorum.

Caput I.

Capitulares qua administratores et gestores fundorum et fundationum archidioecesanorum.

§ 32.

Capitulares habent obligationem administrandi omnes fundos et fundationes archidioecesanas iuxta literas institutionis singularum fundationum administrationi capitulari concreditarum. Designatio fundorum et fundationum, per quemnam canonicum eaedem administrentur, fiet in sessionibus consistorialibus; quum secus etiam omnes sint administrandae sub inspectione suprema ordinariatus.

§ 33.

Quilibet canonicus administrator habebit sibi adsistentem alium canonicum coadiutorem, qui in qualitate adiuncti et contraagentis in omnibus administrationibus fundorum et fundationum illi concreditarum cooperabitur; ita ut sibi notitiam fundatam de universo statu illarum acquirat; sed sub hoc respectu distinctius decidetur in sessione capitulari.

§ 34.

Administratores curabunt, ut capitalia investienda collocentur in tutis et securis institutis; et quatenus collocentur apud privatos, id fiat semper secundum collocationes pupillares, et cum interventu advocati cleri, qui contractus rediget et omnia agenda iuridica respective ad collocationes necessaria peraget, ita ut nec sub respectu iuridico quidquam periclitetur.

§ 35.

Capitulares qua administratores id quoque maxima cum diligentia curabunt, ut fructus capitalium suo tempore exigantur, ipsique in scopos per ipsos fundatores determinatos impendantur.

§ 36.

Si observetur, quempiam ex debitoribus morosum esse in solvendo, mox sessio capitularis, ad quam etiam advocatus cleri vocetur, erit tenenda quoad modum procedendi ad capitale aut fructum adhuc debitum exigendum.

§ 37.

Omnes obligationes cuiuscumque sint categoriae, prout et contractus de elocata pecunia ad fundationes pertinente, item pecunia parata, quae collocari non possit, erunt conservanda in capsa Wertheimiana, cuius claves dividentur inter duos capitulares, ut nonnisi simultanee possint eam reserare. Isthaec capsa in domo publica secura, exempli gratia, apud custodem capituli, erit custodienda.

Caput II.

Capitulares ut censores et revisores rationum publicarum.

§ 38.

Capitulares erunt obligati sub fine cuiusvis anni super fundis et fundationibus archidioecesanis per ipsos administratis exactas reddere rationes; et ipsae primo per deputatos e gremio capituli designatos revidebuntur ac dispungentur, appositis per eos revisionis clausulis, prouti nempe eas deductas esse invenerint.

§ 39.

Dupa-ce ratiunile amintite se voru fí revediutu si censuratu prin delegatii capitulari, si se voru fí aflatu esacte si bune, capitululu le va substerne ordinariatului, carele in consistoriu va face dispositiunile de lipsa cu privire la acelea, si numai dupa acei'a se voru asterne, de va fí de lipsa, spre revisiune mai inalta.

§ 40.

Capitularii administratori respective manipulanti voru capatá absolutorie despre fondurile si fundatiunile concrediute administrarei domestice, cá asia in totu tempulu se se pota legitimá cu privire la modulu administrarei acelor'a.

§ 41.

Statutele aceste se se dée spre cetire si studiare la fiacare canonicu nou, dupa-ce acel'a se va instalá in gremiulu capitulului.

TITULULU III.

Ducerea in deplinire a restaurarei ordului religiosu alu Basilitiloru in acést'a provincia bisericésca.

Capu I.

Despre monacii Basiliti.

Dupa-ce decretele sinodului provincialu tienutu la anulu 1872 sunt deja revediute, si cá atari au se se observeze conformu mandatului santului scaunu apostolicu, prin ce si asiediementele, cari privescu restaurarea ordului Basilitiloru in provinci'a nostra bisericésca, inca sunt aprobate; — asia a sositu tempulu, cá acum cu tota siguritatea se se puna inceputu câtu mai curendu la realisarea faptica a acestui lucru atâtu de momentosu pentru multifariele folóse, ce pote aduce bisericei nostre.

Capu II.

Despre calugaritie.

Desi ori-cine cunosce folosele, ce le aducu institutele de moniale in tote locurile, unde esistu acelea; si desi se doresce cu tota ardorea, cá se se pota infientiá atari institute si pre teritoriulu acestei provincie bisericesci, mai alesu pentru crescerea si instructiunea personeloru de secsulu femeescu: totusi dupa-ce in tempulu de facia lipsescu cu totulu midilocele recerute la infientiarea ataroru institute, acestu conciliu provincialu de asta data nu pote face altu cev'a, decâtu se-si esprime dorinti'a sa ferbinte de a vedé cu tempulu infientiate atari manastiri si in diecesele acestei provincie.

La acésta dorintia si-mai adauge si promisiunea, cà va conlucrá, cá se se castige dupa potintia midilocele, ce s'aru recere la redicarea aceloru manastiri mai alesu in cetatile si opidele mai mari, unde cu tempu s'aru aflá scole de fetitie provediute cu midiloce, ce aru inlesní infientiarea manastiriloru de calugaritie.

TITULULU IV.

Instructiune pentru judecatoriele bisericesci ale provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia si Fagarasiu cu respectu la causele matrimoniale.

Sectiunea I.

Capu I.

Despre casatorie.

§ 1.

Casatori'a este legatur'a intre unu barbatu si una femee menita prin vointi'a lui Domnedieu spre propagarea genului omenescu si spre ajutoriulu im-

A § 39.

Postquam rationes memoratae per delegatos capitulares revisae et dispunctae, atque exactae et bonae repertae fuerint, capitulum eas submittet ordinariatui; qui in consistorio necessaria disponet circa illas; et nonnisi post hoc subiicientur, si oporteat, superiori revisioni.

§ 40.

Capitulares administratores, et respective gestores super fundis et fundationibus administrationi domesticae concreditis obtinebunt absolutoria; ita ut de modo administrationis eorum omni tempore semetipsos legitimare valeant.

§ 41.

Statuta haec cuivis canonico novo, post installationem eius in gremio capituli factam, lectionis et
B studii causa resignentur.

TITULUS III.

Executio restaurationis ordinis religiosi Basilitarum in hac provincia ecclesiastica.

Caput I.

De religiosis viris Basilitis.

Quum decreta synodi provincialis anno 1872 celebratae iam recognita, et qua talia observari mandatum sit a sancta sede apostolica; eaquepropter etiam institutiones ad restaurationem ordinis Basilitarum in provincia nostra ecclesiastica faciendam spectantes perinde sint probatae, idcirco nunc tempus est, ut hoc negotium quod propter multifarias ex ipso in ecclesiam nostram redundantes utilitates tam magni esse momenti dignoscitur, cum omni securitate quamprimum fieri poterit, exe-
C cutioni mandari incipiat.

Caput II.

De monialibus.

Quamvis nemo emolumenta ignoret, quae ex institutis monialium ubique locorum, ubi talia existunt, dimanant; et quamvis ardentissime desideretur, ut talia instituta etiam in territorio huius provinciae ecclesiasticae, praesertim pro educandis instituendisque personis sexus foeminei erigi possint; quum tamen de praesenti media pro talibus institutis erigendis requisita omnino desint, concilium hoc provinciale hac vice nihil aliud efficere potest, quam fervens suum desiderium exprimere, videndi aliquando etiam in dioecesibus huius provinciae eiusmodi monasteria erecta.

Huic desiderio etiam promissionem adiungit, se ad id esse cooperaturum, ut pro opportunitate
D media acquirantur, quae pro huiusmodi monasteriis erigendis erunt necessaria; ac praesertim in urbibus et oppidis maioribus, ubi temporis decursu etiam scholae existerent puellarum, quae talibus sint provisae mediis, quibus erectio monasteriorum monialium facilior redderetur.

TITULUS IV.

Instructio pro iudiciis ecclesiasticis provinciae metropolitanae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis quoad causas matrimoniales.

Sectio I.

Caput I.

De matrimonio.

§ 1.

Matrimonium est coniunctio maris et foeminae ad propagationem humani generis, et ad mutuum adiutorium Dei voluntate ordinata: quod cum in

prumutatu. Acésta casatoria, carea inca dela in- A ceputulu seu a fostu instituita asia, cá se fia indissolubila, si a primitu ace'a lege, cá conjugii se fia doi in unu trupu, domnulu Christosu a adus'o érasi la demnitatea ei primeva si a redicat'o la demnitatea de sacramentu alu legei noue.

ipsis eius primordiis indissolubile esset institutum, et eam accepisset legem, ut coniuges duo essent in carne una, a Christo domino ad pristinam dignitatem reductum et in sacramentum novae legis evectum est.

§ 2.

Casatori'a se incheia cu invoirea libera si imprumutata a ambiloru conjugi, deca acestia suntu persone apte spre a o incheiá.

§ 2.

Matrimonium libero ac mutuo amborum coniugum consensu contrahitur, dummodo ii ad contrahendum habiles sint.

Capu II.

Impedimentele derimatorie de casatoria.

Caput II.

De impedimentis matrimonium dirimentibus.

§ 3.

Neapti pentru incheiarea unei casatorie valide sunt aceia, pre cari i dechiara de atari legea divina seau bisericésca; deci:

§ 3.

Ad valide ineundum matrimonium inhabiles sunt ii, quos lex divina vel ecclesiastica qua tales pronuntiat; unde:

§ 4.

a) Nu potu incheiá casatoria nebunii, furiosii, B prunciii si toti aceia, cari nu suntu capabili a-si dá consemtiementulu, ce-lu recere firea lucrului.

b) Asemenea nu potu contrage casatoria cei ce sunt de totu beti, pre câtu tempu tiene starea betiei totale.

c) Apoi in intielesulu santeloru canone nu potu incheiá casatoria valida nice tinerii, cari nu au implinitu patru-spre diece ani, si fetele, cari nu au implinitu doisprediece ani; pentru-cà ainte de etatea acést'a atâtu tinerii câtu si fetele se presupunu dupa dreptu, cà nu au constitutiunea fisica si judecat'a matura receruta la incheiarea unei casatorie valide, si cá atari se numescu impuberi. La casu inse candu impuberulu ori impuber'a s'ar casatorí, si s'ar constatá, cà are judecat'a matura si constitutiunea fisica receruta, casatori'a este valida.

§ 4.

a) Amentes, furiosi, infantes, et quicumque impares sunt talem, qualem rei natura exigit, consensum praestando, matrimonium contrahere nequeunt.

b) Item totaliter ebrii, quamdiu totalis ebrietatis status perdurat, matrimonium contrahere non possunt.

c) Dein iuxta mentem sacrorum canonum etiam pueri, qui decimum quartum, nec non puellae, quae duodecimum aetatis annum nondum compleverint, validum matrimonium contrahere nequeunt; nam ante hanc aetatem tam pueri quam puellae physicam potentiam, aeque ac iudicii maturitatem ad matrimonium valide contrahendum requisitam, de iure non habere praesumuntur, et qua tales impuberes dicuntur. Casu autem, quo impuber puer vel puella contraheret, sed constaret, quod impuber iudicii maturitate aeque ac physica potentia requisita polleat, matrimonium validum est.

§ 5.

a) Din lips'a consensului este nula si invalida C casatori'a incheiata cu erorea in person'a fiitoriului conjuge, seau cu erorea cualitatei, ce determina in modu substantialu person'a.

b) Totu din lips'a consensului nu este valida casatori'a incheiata de sila fisica, cându adeca cineva este silitu la darea consensului prin batài seau lovituri grele corporale din partea acelor'a, caror'a este supusu; seau cându cineva se astringe moralicesce la incheiarea casatoriei, adeca prin amenintiarea cu unu reu din afara relative mare, nedreptu, certu si neevitabilu, care ar' poté infricá si pre unu barbatu constantu si solidu. Cu tóte acestea casatori'a incheiata de sila ori frica se convalidéza indata ce partea, carea a fostu silita ori infricata, recastigandu-si deplinu libertatea, si cunoscêndu nevaliditatea casatoriei, va fí suplinitu consensulu cu cuventulu seau cu fapt'a. Totu asia D se intempla si la casatori'a incheiata din eróre, ori cu consensu faciaritu.

c) Muierea carea in contra vointiei sale a fostu rapita cu scopulu de a se casatorí, nu pote contrage casatoria valida cu rapitoriulu ei, pre câtu tempu se afla sub potestatea aceluia. Cá rapita se considera ace'a persona, care se rapesce cu potere fisica, seau se detiene in unu locu, unde a fostu adusa cu insielatiune.

d) Consensulu datu sub ore-care conditiune, ce este in contra substantiei seau firei casatoriei, face casatori'a nula. Alte conditiuni, ce contienu ceva cu nepotintia, seau immoralu ori de rusîne se considera de nepuse.

§ 5.

a) Ob defectum consensus nullum et invalidum est matrimonium cum errore personae futuri coniugis contractam, vel cum errore qualitatis substantialiter in personam redundantis.

b) Ex eodem consensus defectu invalidum est matrimonium vi physica contractum, quando nempe aliquis verberibus aut gravibus corporis afflictionibus ab iis, quorum potestati obnoxius est, ad praestandum consensum adigatur; vel quando aliquis moraliter, id est comminatione mali alicuius externi relative gravis, iniusti, certi ac inevitabilis, quod virum etiam alias constantem et cordatum terrere possit, ad ineundum coniugium compellatur. Attamen vi metuque initum matrimonium, convalidatum censetur quamprimum pars, quae violentiae iniustae suberat, libertate plene recuperata, et matrimonii invaliditate cognita, verbo, factove assensum suppleverit. Idem dicendum de matrimonio contracto errore, vel simulato consensu.

c) Mulier, quae matrimonii ineundi causa invito animo rapta fuerit, cum raptore, quamdiu in eiusdem potestate manserit, matrimonium valide contrahere nequit. Rapta censenda est persona, quae vi physica abducitur, vel in loco, ad quem dolo allecta est, detinetur.

d) Consensus sub conditione matrimonii substantiae seu essentiae contraria datus nullum reddit matrimonium. Conditiones aliae impossibile quidpiam, aut immorale vel turpe continentes pro non appositis habentur.

§ 6.

Nepotinti'a de a prestá debitulu conjugalu, deca este antecedenta si necurabila, face casatori'a invalida si nula.

§ 6.

Impotentia debitum coniugale praestandi matrimonium antecedens et incurabilis ipsum reddit invalidum et nullum.

§ 7. A

Cei ce suntu legati prin casatoria valida nu mai potu incheiá alta casatoria, pana candu duréza viéti'a ambiloru casatoriti.

§ 8.

Legatur'a unei casatorie valide, insa neconsumate, se va poté desface prin depunerea solemna a votului monasticu din partea unuia dintre conjugi, seau cu dispensatiune obtienutu numai dela summulu pontifice.

§ 9.

Casatori'a incheiata intre crestini, deca va fí consumata, numai prin morte se mai pote desface; pentru ace'a intre unu crestinu catolicu si intre una persona necatolica, a carei conjuge este inca in viétia, nu se pote incheiá casatoria valida, chiar si cându unu tribunalu ore-care ar' fí pronunciatu desfacerea legaturei matrimoniale din cause, cari in biseric'a nostra nu sunt recunoscute cá cause B derimatorie de casatoria.

§ 10.

Intre cei botezati si cei nebotezati nu se pote incheiá casatoria valida.

Insa casatoriele contrase de judei si pagâni fara piedeci de dreptu naturalu si divinu, dupa intorcerea acelor'a la biseric'a domnului Christosu, remanu in potere, si impedimentele instituite prin legi bisericesci nu li stau in contra. Dar deca se va intorce numai una parte, si cealalta parte dupa-ce va fí fostu provocata, seau nu va voi nice de cum se traiésca cu partea crestina, seau nu va voí se petréca cu ace'a fara de a batjocori pre creatoru si religiunea crestina, atunci partea crestinita, deca va cere, se va admite la incheiarea altei casatorie, si prin acést'a se desface legatur'a casatoriei incheiate intre densii cá necrestini.

§ 11. C

Ori de câte ori va fí se se pertracteze una causa matrimoniala, carea are de obiectu impedimentulu votului solemnu de castitate seau alu ordului sacru impreunatu cu obligatiunea castitatei, ace'a causa, dupa-ce se va fí instituitu procesulu informatoriu pentru adunarea documenteloru si motiveloru necesarie, se se asterna de catra reverendissimulu archiepiscopu seau ceilalti episcopi santului scaunu apostolicu.

§ 12.

Intre doue persone, cari au comisu intre sine adulteriu, nu se pote incheiá casatoria valida, deca acelea, fiendu inca in viétia celalaltu conjuge, -si voru fí promisu incheiarea casatoriei, ori deca chiar voru fí tentatu a se casatori; precum si deca numai una parte, pentru cá se se pota casatori cu cealalta, va fí machinatu cu efectu in contr'a vietiei D conjugelui, a carui drepturi le-a vetematu prin adulteriu.

§ 13.

Uciderea conjugelui indeplinita cu invoirea comuna si cu cugetulu, ce l'ar' avé si numai unulu dintre culpabili de a se casatorí, face casatori'a nula.

§ 14.

Rudeni'a naturala in linia collaterala impiedeca incheiarea casatoríei valide pana la gradulu alu sieptelea inclusive, dupa computulu dreptului romanu civilu primitu in biseric'a nostra: ér' in linia ascendenta si descendenta nice de cum nu se pote incheiá casatoría valida.

§ 15.

Rudeni'a spirituala, carea se nasce din sacramintele botezului si mirului, impiedeca incheiarea

§ 7.

Qui valido matrimonio coniuncti sunt, vita utriusque coniugis durante, aliud matrimonium contrahere nequeunt.

§ 8.

Vinculum matrimonii valide contracti sed nondum consummati, per solemnem religionis professionem alterius coniugis, vel secus nonnisi summi pontificis dispensatione dissolvi poterit.

§ 9.

Matrimonium a baptizatis contractum, postquam consummatum fuerit, nonnisi morte solvi potest; quapropter inter christianum catholicum et personam acatholicam, quae coniugem superstitem habet, validum matrimonium consistere nequit; licet tribunal quodcumque ob causas ab ecclesia nostra qua impedimenta matrimonium dirimentia haud agnitas dissolutionem vinculi pronuntiaverit.

§ 10.

Inter baptizatos et non baptizatos matrimonium consistere nequit.

Matrimonia autem a iudaeis vel paganis, sine naturalis et divini iuris impedimentis contracta, post illorum ad Christi domini ecclesiam conversionem firma manent, non obstantibus impedimentis per ecclesiasticas leges inductis. Quodsi autem uno tantum coniuge converso, alter cum eodem cohabitare, interpellatione posthabita, omnino renuat, aut cohabitare nolit absque contumelia creatoris christianaeque religionis, parti conversae petenti concedendum est, ut aliud contrahat matrimonium; quo facto coniugii foedus ab ipsis qua non christianis initum dissolvitur.

§ 11.

Quoties tractanda occurrerit causa matrimonialis, in qua de impedimento solemnis voti castitatis vel ordinis sacri cum adnexa castitatis lege agatur, ea integra, post processum informatorium ad necessaria documenta et motiva colligenda institutum, a reverendissimo archiepiscopo aliisve ordinariis ad sedem apostolicam deferatur.

§ 12.

Inter duas personas, quae secum invicem adulterium commiserunt, matrimonium valide contrahi nequit, quando altero adhuc coniuge vivente matrimonii ineundi fidem sibi dederint, vel plane matrimonium de facto attentaverint; prout etiam quando vel una tantum pars, ut cum altera matrimonio iungi queat, in mortem coniugis, cuius iura adulterio violavit, machinata fuerit effectu secuto.

§ 13.

Coniugicidium ex communi conspiratione, et cum intentione contrahendi saltem ab uno habita, matrimonium dirimit.

§ 14.

Cognatio naturalis in linea collaterali dirimit matrimonium usque ad septimum gradum inclusive, iuxta computationem iuris civilis romani in ecclesia nostra adoptatam; in linea autem ascendente et descendente nullatenus validum consistere potest coniugium.

§ 15.

Cognatio spiritualis ex baptismi et confirmationis sacramentis orta impedit, quominus valide con-

casatoriei valide intre botezatoriu si botezatu si parintii botezatului; si intre nanasi si fiii spirituali (gradulu antaiu); intre nanasi si intre parintii seau fiii finiloru, precum si intre copii nanasiloru si intre fini (gradulu alu doilé); si intre pruncii nanasiloru si intre pruncii finiloru (gradulu alu treile).

§ 16.

Rudeni'a legala, cerea provine din adoptiune perfecta derima casatori'a in linia drépta pana la gradulu alu patrulea inclusive, anume intre adoptante si celu adoptatu, precum si descendentii adoptatului, cari pre tempulu adoptiunei au fostu sub potestatea lui; in lini'a afinitatei inse intre adoptante si soci'a adoptatului, si intre adoptatu si soci'a adoptantelui; ér' in linia collaterala in gradulu primu.

§ 17.

α) Afinitatea de rendulu antaiu derima casatori'a pana la gradulu alu sieptelea inclusive, adeca intre barbatu si consangenii muierei, si intorsu intre socia si consangenii barbatului.

β) Afinitatea de rendulu alu doilea, adeca intre consangenii barbatului si consangenii muierei, unde se afla acésta afinitate, si nu se pote scote din usu, derima casatori'a pana la gradulu alu sieptelea, insa astufeliu cà neintrevenindu amestecarea numeloru, nu face piedeca derimatoria nice in gradulu alu sieselea, nice in gradulu alu sieptelea.

γ) Afinitatea din copula neiertata strica casatori'a pana in gradulu alu patrule inclusive.

§ 18.

Afinitatea, ce resulta din sponsalie solemne (logodna), unde s'ar tiené acelea, derima casatori'a pana la gradulu alu sieptelea inclusive; totu asemenea si afinitatea din casatoria valida, insa neconsumata.

Capu III.

Impedimentele impiedecatorie de casatoria.

§ 19.

Biseric'a cá de una parte se sustiena demnitatea si decorea casatoriei, de alta parte cá se previna casatoriele illicite (neiertate), a emisu unele dispusetiuni cu privire la acestu sacramentu, cari sunt cunoscute sub numele de piedece impiedecatorie de casatoria, pentru-cà opresce incheiarea casatorieloru fara de observarea aceloru dispusetiuni; insa dupa-ce s'au incheiatu casatoriele, acestea desi sunt illicite, totusi se considera de valide, si cá atari nu se potu desface. Deci:

§ 20.

Celu ce a incheiatu sponsalie valide cu una persona, pana candu substau acele, nu pote incheia casatoria licita cu alta persona afara de cea incredintiata.

§ 21.

Celu ce a depusu votulu simplu de a tiené castitate perpetua, seau de a intrá in vre-unu ordu monasticu, seau de a remané celibe, nu pote incheiá casatoria licita.

§ 22.

Nu se pote incheiá casatoria licita in tempurile asia numite oprite, adeca a) in totu postulu craciunului, apoi in tempulu, ce cade intre craciunu si botezulu Domnului; b) in totu tempulu paresimeloru, precum si in tempulu ce cade intre serbatorea pasciloru si dominec'a santului Tom'a, [si in serbatorea santeloru Rosalie; c) in postulu santiloru apostoli si alu santei Marie; d) in miercurile si vinerile de preste anu cá dîle de ajunu, precumu si in serbatorea santei Cruci, si a Teiarei capului santului Ioanu Botezatoriulu.

A trahi queat matrimonium inter baptizantem et baptizatum baptizatique parentes, ac inter patrinos et filios spirituales (gradus primus); inter patrinos atque parentes aut filios levatorum; nec non inter patrinorum filios ac levatos (gradus secundus); et inter patrinorum ac levatorum filios (gradus tertius).

§ 16.

Cognatio legalis ex adoptione perfecta proveniens dirimit matrimonium in linea recta usque ad quartum gradum inclusive, nempe inter adoptantem adoptatumque et ab adoptato descendentes adoptionis tempore sub eiusdem potestate constitutos; in linea per modum affinitatis vero inter adoptantem et uxorem adoptati, et inter adoptatum et uxorem adoptantis; in linea autem collaterali usque ad primum.

§ 17.

Affinitas α) classis primae dirimit matrimonium
B usque ad septimum gradum inclusive, scilicet inter virum et consanguineos mulieris; et viceversa inter uxorem et consanguineos viri.

β) Affinitas classis secundae, scilicet inter consanguineos viri et consanguineos mulieris, ubi viget, nec auferri potest, dirimit matrimonium usque ad gradum septimum; ita tamen ut confusione nominum haud interveniente, tum in septimo, tum in sexto gradu impedimentum dirimens minime constituat.

γ) Affinitas ex copula illicita dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusive.

§ 18.

Affinitas ex sponsalibus solemnibus, ubi haec obtinerent, oborta, dirimit matrimonium usque ad septimum gradum inclusive; et ita etiam affinitas ex matrimonio rato, sed nondum consummato.

C

Caput III.

Impedimenta matrimonium impedientia.

§ 19.

Ecclesia, ut ex una parte matrimonii dignitati et decori consulat, alia vero ex parte, ut illicitis obviaret matrimoniis, de eodem sacramento constitutiones edidit, quae sub nomine impedimentorum matrimonium impedientium veniunt; nam matrimonia, ipsis neglectis, contrahi prohibentur; contracta autem, etiamsi illicita sint, valida tamen reputantur, et ceu talia dissolvi non possunt. Hinc:

§ 20.

Qui cum una persona valida inierit sponsalia, quamdiu eadem subsistunt, matrimonium cum alia
D persona licite contrahere nequit, praeter eam, cui fidem dedit.

§ 21.

Qui simplex castitatis perpetuae servandae, vel ordinem quemdam religiosum ingrediendi, vel vitam coelibem ducendi votum emisit, matrimonium licite contrahere nequit.

§ 22.

Vetitis ita dictis temporibus, nimirum a) toto tempore ieiunii nativitatis Domini, dein in eo, quod nativitatis Domini festum inter et Epiphaniam intercedit; b) toto tempore ieiunii quadragesimalis, nec non tempore, quod paschatis festum inter et sancti Thomae dominicam intercedit, ac in ipso festo Pentecostes; c) in ieiunio sanctorum apostolorum, nec non sanctae Mariae Deiparae; ita d) feriis quartis et sextis totius anni, qua diebus ieiunio sacratis, nec non in festo exaltationis sanctae Crucis, et decollationis sancti Ioannis Baptistae, matrimonium licite contrahi nequit.

§ 23. A

La incheiarea unei casatorie licite se recere, cá sponsii se se cunune in faci'a bisericei prin parochulu loru propriu, ori prin altu preotu autorisatu spre acést'a de catra parochulu propriu, ori episcopulu diecesanu, in presenti'a aloru doi seau trei martori; pentru ace'a nu este iertatu altui preotu a cununá pre cineva fara a fí capatatu expresu facultate spre acést'a dela parochulu competentu ori dela episcopu.

Licenti'a presupusa nu e de ajunsu; nice nu folosesce nemica presupunerea, cà deca s'ar fí cerutu, licenti'a s'ar fí castigatu in realitate.

§ 24.

Celu ce va fí capatatu licentia de a cununá in tote casurile, acel'a o pote subdelegá pentru fiacare casu altui preotu; insa celu ce va fí capatatu acésta licentia pentru unu singuru casu, acel'a nu are dreptulu de a o subdelegá, de cumva nu i s'a B datu expresu acestu dreptu.

§ 25.

Parochulu propriu alu sponsiloru e acel'a, in acarui parochía-si au sponsii domiciliulu adeveratu, ori quasidomiciliulu loru.

Domiciliulu adeveratu e acolo, unde si-a asiediatu cineva locuinti'a cu intentiunea de a remané acolo in modu constantu, ori unde locuesce partea mai mare a anului asia, incâtu se se pota dice, cà este calatoriu, cându lipsesce de acolo.

Quasidomiciliulu e acolo, unde cineva nu are intentiune de a-si asiediá locuintia statornica, unde insa petrece in fapta cu intentiunea de a remané acolo partea cea mai mare a anului, precum suntu servitorii, scolarii, oficialii s. c. a.

§ 26.

Domiciliulu muierei este acolo, unde este si alu C barbatului, ér'alu minoreniloru, unde este alu parintiloru, seau alu adoptantiloru, ori alu tutoriloru. Ér loculu, unde de esemplu muièrea e in servitiu, minorenulu petrece la scola, oficialulu publicu locuesce pentru implinirea oficiului seu, si person'a militara petrece in garnisóna, se considera de quasidomiciliulu acelor'a.

§ 27.

Fia-care casatorie inainte de a se incheiá, se va vestí in biseric'a parochiala de catra parochulu mirelui si alu miresei in trei domineci ori serbatori legate successive la capetulu santei liturgie, adaugùndu-se provocarea, cà toti cei ce sciu vre una piedeca, se o descopere.

§ 28.

Deca inse mirele ori mirés'a nu voru fí locuindu celu pucinu de siese septemani in parochiele, in D cari suntu a se face vestirile, atunci vestirile se voru imdepliní in loculu, unde aceia au petrecutu mai pre urma in decursu de siese septemani celu pucinu.

§ 29.

Ér'deca sponsii nu au nice domiciliu, nice quasidomiciliu, atunci vestirile trebue se se faca atâtu in parochi'a, unde petrecu, câtu si in parochi'a unde sunt nascuti.

§ 30.

Vestirile au se se repetiésca, deca casatori'a nu se incheia in tempu de siese luni dela vestirea ultima.

Inainte de a se terminá vestirile pre cum se cuvine, nu se póte incheiá casatori'a licita.

§ 31.

Biseric'a reprob'a casatoriele intre catolici si crestinii necatolici, si invétia pre fiii sei, se se fe-

§ 23.

Ad matrimonium licite ineundum requiritur, ut nupturientes in faciem ecclesiae per parochum proprium aut alium sacerdotem de ipsius parochi seu ordinarii licentia, duobus vel tribus testibus praesentibus coniungantur; quapropter alteri sacerdoti non licet coniunctionem peragere, nisi eidem ab ipso parocho vel ordinario facultas expresse sit collata.

Licentia mere praesumpta non sufficit; neque suppositio iuvat, quod petens, si eam implorasset, reapse obtenturus fuisset.

§ 24.

Qui licentiam matrimonio adsistendi pro universitate casuum obtinuerit, eam pro singulis casibus alii sacerdoti subdelegare potest; qui autem licentiam istam pro singulari casu acceperit, iure subdelegandi caret, nisi expresse ius istud ipsi collatum sit.

§ 25.

Proprius sponsorum parochus ille est, in cuius parochia ipsi verum aut quasi domicilium habent.

Domicilium verum ibi locorum est, ubi quis habitationem suam figit cum intentione ibidem constanter manendi, vel ubi per maiorem anni partem habitat; ita ut peregrinari dicatur, quando ibi non commoratur.

Quasi domicilium ibi locorum est, ubi quis constantem figere sedem haud quidem intendit, verum ubi quis actu moratur cum intentione ibidem permanendi per maiorem anni partem; uti sunt famuli, studiosi, officiales etc.

§ 26.

Uxoris domicilium ibi est, ubi est mariti, minorennium vero ubi est parentum, vel adoptantium vel tutorum. Locus autem, ubi exempli gratia uxor servitia praestat, aut minorennis studiorum causa commoratur, vel officialis publicus ad muneris sui partes explendas habitat, aut persona militaris stativa habet, ipsorum quasi domicilium est.

§ 27.

Quodvis matrimonium, antequam contrahatur, a parocho sponsi ac sponsae tribus diebus dominicis continuis aut festis de praecepto inter missarum solemnia publice in ecclesia parochiali promulgandum est; commonitione addita, ut omnes, quibus aliquod impedimentum notum sit, illud revelare non intermittant.

§ 28.

Quod si sponsus velsponsa in nulla ex parochiis, ubi proclamationes fieri debent, a senis saltem hebdomadis habitet, proclamationes expleantur oportet in eo loco, ubi iidem ultimo per sex saltem hebdomadas morati sunt.

§ 29.

Si autem sponsi neque domicilium, neque quasi domicilium habeant, tunc proclamationes fieri debent tam in parochia, ubi tunc temporis commorantur, quam in parochia loci natalis.

§ 30.

Renovandae sunt proclamationes, quando intra sex menses ab ultima proclamatione elapsos matrimonium non contrahatur.

Antequam proclamationes rite peractae fuerint, matrimonium licite contrahi nequit.

§ 31.

Ecclesia matrimonia inter catholicos et christianos non catholicos improbat, suosque filios docet, ut a

résca de atari casatorie. Deca pre bas'a precau- A tiuniloru luate, si a causeloru canonice espuse dupa adeveru, se va fí obtienutu dispensatiune pentru atari casatorie, seau din contra partea acatolica nu s'ar poté induplecá nice de cum a primí conditiunile prescrise de biseric'a catolica, parochulu are detorinti'a, se urmeze conformu instructiunei sacrei congregatiuni de Propaganda fide din 28 juliu 1858.

§ 32.

Cându ar'esiste suspitiune fundata, cà sponsiloru li stà in contra unu impedimentu ore-care, ori candu ar'fí téma, cà casatori'a va da ansa la certe, scandale, ori alte rele, episcopulu are dreptulu si obligatiunea de a opri incheiarea ataroru casatorie. Pana candu episcopulu nu va delaturá interdictulu, nu este iertatu a incheiá casatori'a.

§ 33. B

Nu suntu licite casatoriele, la cari parintii din cause drepte nu se invoiescu.

§ 34.

Inainte de ce s'aru admite sponsii la cununia, aceia au detorinti'a, se probeze, cà vestirile s'au implinitu cum se cuvine, si se produca atestatu, cà sunt necasatoriti.

Deca amendoi sponsii suntu din una si ace'asi parochia, parochulu cununatoriu are se-si castige din matricul'a parochiei cunoscintia deplina despre etatea, originea si statulu acelor'a; ér'deca ambii seau unulu dintre sponsi este din alta parochia, parochulu cununatoriu li va impune, se-si produca si carte de botezu.

§ 35.

Nu suntu de a se admite la cununia cei ce nu C sciu rogatiunile si adeverurile credintiei neaparatu de lipsa spre mantuire.

§ 36.

Deorece sponsii, cari au se se cunune, trebue se fia in statulu gratiei, acei-a suntu obligati, se-si marturisesca pecatele inainte de a se cununá, si este cuviintiosu, se se si cuminece.

§ 37.

Parochulu, care e competentu se cunune, are datorinti'a oficiosa de a scrie in matricul'a cununatiloru cu man'a propria casatori'a incheiata, si a insemná esactu in ace'asi numele si conumele, etatea si religiunea conjugiloru, precum si ace'a, deca mai inainte au fostu acei-a casatoriti ori nu; mai incolo au se se scrie numele, religiunea si conditiunea parintîloru si martoriloru, diu'a in care, si preotulu, care a binecuventatu casatori'a. Deca D se voru fí nascutu dificultati in privintia casatoriei, se voru adnotá si documentele, prin cari s'au delaturatu acele.

§ 38.

Cu privire la efectele civile ale casatoriei se se observeze indrumarea, ce se cetesce in sinodulu primu, tit. V, cap. VIII, in fine „Se aiba afara de ace'a de grige etc.“ [1].

§ 39.

La a dou'a casatoria nu se póte admite nimene, pana ce nu se va constatá cu certitudine mortea conjugelui de mai inainte. Ér'mortea conjugelui cu privire la efectele canonice va fí de a se probá dupa normele instructiuniloru Sacrului Officiu din anii 1868 si 1883, cari se gasescu inferite in apendicele sinodului.

[1] Tom. XLII, col. 557 B.

talibus ineundis caveant. Si praestitis cautionibus, et causis canonicis ex veritate declaratis, dispensatio ad talia matrimonia fuerit obtenta, vel contra pars acatholica nullo modo flecti possit, ut conditiones ab ecclesia catholica praescriptas adimpleat, parochus iuxta instructionem sacrae congregationis de Propaganda fide 28 iulii 1858 procedere debet.

§ 32.

Quando fundata adsit suspicio, sponsis impedimentum quoddam obstare, aut timendum sit, nuptias litibus vel scandalis aut aliis malis ansam esse praebituras, episcopus ius habet et obligationem talium nuptiarum celebrationem interdicendi. Quamdiu episcopus interdictum non removerit, matrimonium contrahere illicitum est.

§ 33.

Illicita sunt matrimonia, quibus parentes iustis ex causis assensum suum denegant.

§ 34.

Antequam sponsi ad nuptias admittantur, ipsis incumbit, proclamationes rite peractas esse comprobare, nec non liberi status testimonium exhibere.

Quando ambo sponsi ex una eademque sunt parochia, tunc parochus copulans e libris matricularibus parochiae certam de eorum aetate, origine et conditione notitiam sibi comparare debet; quod si vero uterque vel unus illorum ex altera sit parochia, parochus coniungens eis imponet, ut baptismales quoque litteras exhibeant.

§ 35.

Qui preces necnon fidei veritates ad salutem absolute necessarias ignorant, ad nuptias non sunt admittendi.

§ 36.

Cum sponsi iam copulandi in statu gratiae esse debeant, obligatio illis incumbit, ut antequam nuptias ineant, sua peccata confiteantur; et decet etiam, ut sacram communionem suscipiant.

§ 37.

Parocho, cui coniunctionem peragere competit, incumbit officium matrimonium contractum in libro nuptiali manu propria inscribendi, exacteque in eodem coniugum nomen baptismale, cognomen, aetatem et religionem adnotandi; prout etiam an prius iam matrimonio iuncti fuerint, deinde nomen, religio et conditio parentum et testium; dies, quo, nec non sacerdos, qui matrimonio benedixit, perinde inscribendi sunt. Quod si difficultates intuitu matrimonii exortae fuerint, tunc documenta, quibus eaedem sublatae fuerunt, indicari debent.

§ 38.

Quoad civiles matrimonii effectus observetur monitum, quod legitur in I synodo tit. V, cap. III, in fine „Curent etc.“ [1].

§ 39.

Ad secundas nuptias nemo admitti potest, nisi de morte prioris coniugis certo constiterit. Mors autem coniugis pro canonicis effectibus probanda erit iuxta normas instructionum Sancti Officii annorum 1868 et 1883, quae in synodi appendice insertae inveniuntur.

[1] Tom. XLII, col. 558 B.

Capu IV.

Despre dispensatiune.

§ 40.

Piedecele de casatoria basate pre dispusetiunile dreptului bisericescu, pentru fiacare casu se delatura prin dispensare castigata dela autoritatea bisericésca competenta.

Dela impedimentele derimatorie are dreptulu a dispensá numai scaunulu apostolicu, caruia e reservatu si dreptulu de a dispensá dela votulu simplu de castitate perpetua, si votulu de a intrá in unu ordu monasticu, si dela piedec'a in casatoriele amestecate.

Ordinariatele inse potu dispensá numai in virtutea facultatiloru date loru de scaunulu apostolicu.

§ 41.

Episcopii pre bas'a facultatiloru concese loru de scaunulu apostolicu, subversându motive canonice, voru dispensá dela impedimente in intielesulu aceloru facultati.

§ 42.

Dispensatiunea dela tote trei vestirile se va concede numai in casuri forte urgente; episcopulu va poté inse delegá pre protopopi, cá in atari casuri se dispenseze in numele lui dela tóte trei vestirile.

§ 43.

In suplic'a pentru dispensare se va indicá impedimentulu cu tote impregiurarile lui, si se voru alaturá documintele de lipsa spre confirmarea motiveloru aduse.

§ 44.

Deca impedimentulu va fí ocultu, si nu va fí téma, cà va esi la lumina, spre a linisti conscienti'a se pote cere dispensatiune pentu forulu internu, fara se se esprime numele conjugiloru, si prin confesariu ori prin altu preotu piu.

Inse acésta dispensare nu are nice de cum valore pentru forulu esternu; de ace'a cându impedimentulu ar veni la lumina, atunci cá se nu se aduca in periculu casatori'a, va trebuí se se céra dispensare pentru forulu esternu.

§ 45.

La casu candu s'ar fi datu dispensarea numai pentru forulu conscientiei, atunci spre a convalidítá casatori'a este de ajunsu, cá ambele parti se-si reinoésca intre sine consensulu fara de parochu si martori.

§ 46.

Dandu-se dispensare pentru forulu esternu, conjugii, cari au incheiatu casatoria nevalidu, trebue indemnati, se-si reinoésca consensulu inaintea parochului loru propriu si aloru doi martori.

Parochulu trebue se scrie totu deaun'a in protocolulu cununatiloru convalidarea indeplinita a casatoriei; candu inse casatori'a s'ar fí incheiatu in alta parochia, convalidarea se va notificá si parochului localu, pentru cá si elu se insemne convalidarea aceleia in marticul'a cununatiloru langa casatori'a invalida.

Sectiunea II.

Capu I.

Despre judecatori in causele matrimoniale.

§ 47.

Causele matrimoniale se tienu de judele bisericescu, carele singuru este competentu a pronuntiá sentintia in privinti'a validitatiei casatoriei si a detorintieloru, ce resulta dintr'ins'a.

Despre efectele curatu civile, anume despre cestiunile, ce privescu averea si intertentiunea, judeca potestatea civila.

A

Caput IV.

De dispensatione.

§ 40.

Matrimonii impedimenta iuris canonici ordinationibus innixa, dispensatione ab auctoritate ecclesiastica competente obtenta pro singulis casibus removentur.

Super impedimentis dirimentibus, solius apostolicae sedis est dispensare, cui ius quoque est reservatum dispensandi in voto simplici castitatis perpetuae, et ingrediendi religionem, nec non in matrimoniis mixtis.

Ordinariatus vero nonnisi vi facultatum a sede apostolica ipsis collatarum dispensare possunt.

§ 41.

Episcopi in vim facultatum a sede apostolica B iisdem concessarum, cum canonicae prostant rationes, dispensabunt ab impedimentis iuxta tenorem earumdem facultatum.

§ 42.

Dispensatio ab omnibus tribus proclamationibus nonnisi urgentissimis in casibus concedenda est; episcopus tamen poterit protopopas delegare, ut talibus in casibus, ipsius vice, ab omnibus tribus proclamationibus dispensent.

§ 43.

In libello supplici, quo dispensatio petitur, impedimentum cum omnibus eius adiunctis indicandum est; eique adnectenda sunt documenta necessaria ad rationes allatas comprobandas.

§ 44.

Quod si impedimentum fuerit occultum, nec ipsius propalatio timenda sit, ad conscientiae consulendum, dispensatio pro foro interno, non ex- C presso contrahentium nomine, etiam per confessarium seu alium sacerdotem pium peti potest.

Huiusmodi autem dispensatio pro foro externo nullatenus valet; quocirca quando impedimentum publicum fieret, tunc ne matrimonium in discrimen adducatur, dispensationem pro foro externo valituram petere oportebit.

§ 45.

Quatenus dispensatio pro foro conscientiae tantum concessa fuerit, tunc ad matrimonium convalidandum sufficit, ut ambae partes consensum absque parocho et testibus inter se renovent.

§ 46.

Concessa dispensatione pro foro externo, coniuges qui invalidum matrimonium inierint, monendi sunt, ut consensum renovent coram parocho proprio et duobus testibus.

D Parochus nunquam non peractam matrimonii convalidationem libro copulatorum inserere debet; quando autem matrimonium in alia parochia contractum fuerit, res gesta insuper loci parocho significanda est, ut ipse quoque in libro coniunctorum penes matrimonium invalidum eius convalidationem adnotet.

Sectio II.

Caput I.

De iudicibus in causis matrimonialibus.

§ 47.

Causae matrimoniales ad iudicem ecclesiasticum spectant, cui soli competit de validitate matrimonii et de obligationibus ex eodem profluentibus sententiam proferre.

De effectibus mere civilibus, nimirum de quaestionibus bona temporalia, nec non intertentionen respicientibus potestas civilis iudicat.

§ 48.

Conjugii in privinti'a causeloru matrimoniale sunt supusi episcopului, in a carui diecesa barbatulu si-are domiciliulu seu, afara de casurile:

a) Candu conjugii suntu legitimu despartiti de patu si mésa; in care casu actiunea matrimoniala e de a se asterne tribunalului acelei diecese, in carea este domiciliata partea acusata, dupa principiulu: „Actor sequitur forum rei."

b) Candu barbatulu-si parasesce soci'a din malitia, muierea este indreptatita a urdî procesulu la forulu diecesei, in carea petrece dins'a, fara a se considerá domiciliulu barbatului desertoriu.

Dupa admanuarea citatiunei judecatoresci, schimbarea domiciliului nu se mai ié in considerare, deorace forulu competentu remane acolo, unde au avutu partile domiciliulu loru pre tempulu citatiunei.

§ 49.

Episcopulu in pertractarea causeloru matrimoniale din dieces'a sa pote instituí tribunale matrimoniale, cari se constee din unu presiedinte, si celu pucinu patru assesori, si unu defensoru matrimonialu.

§ 50.

Presiedintele, asesorii ei secretariulu tribunalului matrimonialu se voru denumí in scrisu de catra episcopulu diecesanu din preotii diecesani provediuti cu calitatile necesarie.

Despre aceste denumiri se esiste documente autentice, seau celu pucinu acelea se se amintésca in acte.

Deca episcopulu ar aflá consultu se institue foru delegatu, delegatiunea forului protopopescu se va face, precum se aréta in sinodulu I, tit. X, cap. 3.[1]

§ 51.

Candu vre-unu membru alu tribunalului matrimonialu ar fí cu partile in legatura de consangenitate ori afinitate pana in gradulu alu patrule, ori ar stá in una atare relatiune catra parti, incâtu cá martoru ar fí suspectu seau chiaru necapace, atunci nu pote luá parte nece decum la desbaterile asupra causei aceloru parti.

§ 52.

La fiacare tribunalu matrimonialu episcopulu va denumí in scrisu cá defensoru alu casatoriei câte unu preotu distinsu in pietate si scienti'a dreptului. Episcopulu inse va avé dreptulu de a-lu suspinde seau delaturá pre acel'a, candu ar avé causa iusta si a-lu inlocuí cu altulu provediutu cu calitatile necesarie.

Pentru casulu, candu defensorulu matrimonialu ar fí impiedecatu intru implinirea oficiulu seu, i se va denumí unu substitutu.

Defensorulu matrimonialu la intrarea sa in oficiu, ér'substitutulu seu de câte ori va avé se apere legatur'a casatoriei, voru promite prin juramentu, cà-si voru implini oficiulu conscientiosu si cu diligintia cuvenita.

De câte ori se voru pertractá cause vincularie, defensorulu tribunalului matrimonialu are se fia de facia in sesiuni. Elu are se fia chiamatu la ascultarea partiloru, la esaminarea martoriloru, si in generalu la tote pertractarile judecatoresci. Ori ce actu judecatorescu, la care nu va fí fostu de facia seau elu insusi, seau in absenti'a densului, substitutulu lui, se va considerá de invalidu si fara de potere.

La discusiunile, ce privescu despartírile de patu si mésa, defensorulu matrimonialu nu este obligatu la luá parte.

[1] Tom. XAII, col. 609 B.

A § 48.

Coniuges in causis matrimonialibus subsunt episcopo, in cuius dioecesi maritus domicilium habet; exceptis casibus:

a) Si coniuges a thoro et mensa legitime fuerint separati; quo casu actio matrimonialis est proponenda tribunali eius dioecesis, in qua pars iuncta domicilium habet, iuxta axioma „Actor sequitur forum rei".

b) Si maritus malitiose deserat uxorem, uxor ius habet eidem litem intentandi apud tribunal dioecesis, in qua ipsa commoratur, quin ullus habeatur respectus ad domicilium mariti, qui desertionis est reus.

Postquam citatio iudicialis facta est, mutatio domicilii haud amplius respicitur; nam forum competens ibidem manet, ubi partes tempore citationis domicilium suum habuerunt.

B § 49.

Episcopus in tractandis causis matrimonialibus suae dioecesis matrimonialia tribunalia instituere potest, quae praeside et assessoribus ad minimum quatuor et defensore matrimonii constent.

§ 50.

Tribunalis matrimonialis praeses, assessores, nec non secretarius ab episcopo dioecesano inter presbyteros dioecesanos necessariis dotibus praeditos nominandi sunt in scriptis.

Harum deputationum authenthica documenta, vel saltem earum mentio in actis prostent.

Si episcopus forum delegatum instituendum iudicaverit, delegatio fori protopopalis fiet, prout indicatur in I synodo, tit. X, cap. III.[1]

C § 51.

Quod si aliquod membrum tribunalis matrimonialis cum partibus consanguinitatis vel affinitatis vinculo ad quartum usque gradum iunctum sit, aut talem ad partes relationem habeat, ut qua testis suspectus vel plane inhabilis foret, discussionibus super istarum partium causa ineundis interesse nullo modo poterit.

§ 52.

In quolibet tribunali matrimoniali episcopus presbyterum quemdam pietate et iuris scientia insignem in matrimonii defensorem in scriptis nominabit. Eum vero suspendere vel removere, si iusta causa adfuerit, et alium substituere necessariis qualitatibus ornatum ordinario semper fas erit.

Pro casu autem, quo matrimonialis defensor munere suo fungi impediatur, substitutus eidem
D adiungendus est.

Matrimonii defensor in muneris sui ingressu, substitutus autem eius quotiescumque matrimonii vinculum tuendum assumet, iureiurando promittere debent, munus suum conscientiose et debita cum diligentia fore adimpleturos.

Quotiescumque contigerit de causis vincularibus disceptari, tribunalis matrimonialis defensor sessionibus interesse debet. Ad partes audiendas, ad testes examinandos, et generatim ad omnes pertractationes iudiciales vocetur oportet. Quivis actus iudicialis in quo aut ipse, aut, eo absente, substitutus eius praesens haud fuerit, invalidus et irritus censendus est.

Disceptationibus quoad separationes a thoro et mensa matrimonii defensor interesse non obligatur.

[1] Tom. XLII, col. 610 B.

§ 53. A

Causele de referitu, deca cumva episcopulu nu ar dispune ceva specialu, le impartiesce presiedintele intre asesori. Decisiunea se aduce cu maioritate absoluta de voturi. Presiedintele se pronuntia mai pe urma; si déca computandu-se si votulu lui, resulta egalitate de voturi, atunci elu decide caus'a pre partea ace'a, la care s'a alaturatu cu votulu seu, afara de casulu, candu are se se aduca sentintia asupra validitatei casatoriei, in care casu, fiendu voturile egale, totu-de-a-un'a are se remana neatinsa validitatea casatoriei. Deca episcopului i s'ar paré consultu, se denumésca presiedintelui unu substitutu, va dispune cele de lipsa cu privire la afacerile, ce aru fí se se asemne aceluia.

Capu II.

Despre acusarea casatoriei.

§ 54. B

Biseric'a cá pazitórea credintiei si a moralitatei, apera si sustiene santieni'a si indissolubilitatea casatoriei in contra ori carei incercari, care sub pretestu de nevaliditate tientesce spre desfacerea casatoriei.

Dar deca s'ar incheiá una astufeliu de legatura matrimoniala, care din caus'a unui impedimentu derimatoriu, ce-i sta in contra, nu se pote numí casatoria adeverata, atunci unu atare consortiu seau trebue se se redice la demnitatea de casatoria, dispensandu-se dela impedimentulu acel'a, seau cându acést'a nu ar fí cu potintia, se se dechiare de nevalidu si se se desfaca.

§ 55.

Dreptulu de a impumná casatori'a incheiata cu impedimentu, in câtu acel'a nu se restringe espresu la conjugi, compete ori caroru membri ai bisericei, si numai aceia sunt eschisi, cari sunt suspecti; ér C dreptulu de a impumná casatori'a este reservatu numai conjugiloru in urmatóriele casuri:

a) Pentru erore, seau sila si frica se pote impumná casatori'a numai de catra partea ace'a, care a fostu in erore, ori silita. Inse acestu dreptu se pierde, deca conjugele, dupa ce a cunoscutu nulitatea casatoriei, si a incetatu caus'a fricei, va fí prestatu debitulu conjugalu cu scirea si cu voi'a sa, seau deca va fí continuatu in modu pacificu convetiuirea conjugala.

b) Cându in modu esceptionalu se concede incheiarea casatoriei sub conditiune, atunci pentru neimplinirea conditunei puse numai acelu conjuge pote impumná casatori'a, carele si-a facutu dependentu consensulu seu dela ace'a conditiune.

Cine renuntia de conditiune, renuntia si de dreptulu de a impumná.

c) Pentru nepotinti'a de a consumá matri- D moniulu, numai conjugiloru compete dreptulu de a impumná casatori'a afara de casulu, cându impedimentulu nepotintiei ar fí notoriu.

d) Pentru impedimentulu impubertatei, dupa incetarea acelui'a numai acelu conjuge pote impumná casatori'a, carele a fostu nematuru (impuberu) in tempulu, cându s'a incheiatu casatori'a.

e) Pentru impedimentulu rapirei, rapitoriulu nu pote reclamá in contr'a casatoriei; person'a inse rapita, care nu s'a invoitu la rapire, are detorint'a de a impumná casatori'a, câtu va poté mai curendu dupa recastigarea libertatei.

§ 56.

In tote celelalte casuri si pentru tote impedimentele in privinti'a caror'a dreptulu de a impumná nu este reservatu esclusivu conjugiloru, ori unui-a dintre densii, tribunalulu matrimonialu e

§ 53.

Causas referendas, nisi episcopus peculiare quid statuat, praeses consiliariis distribuit. Decisio maioritate suffragiorum absoluta fertur. Praeses mentem suam ultimus explicat; et quando, ipsius computato suffragio, paria emergant vota, rem suffragio suo decernit, nisi de sententia super matrimonii validitate ferenda agatur, quo quidem in casu, votis paribus existentibus, numquam non pro validitate standum erit. Si episcopo visum fuerit, praesidi virum, qui vices eius gerat, adiungere, de negotiis eidem assignandis necessaria constituet.

Caput II.

De matrimonii accusatione.

§ 54.

Ecclesia utpote fidei ac morum custos, matrimonii sanctitatem ac indissolubilitatem tuetur et vindicat contra omne conamen, quod invaliditatis praetextu ad matrimonium dissolvendum tendit.

Si tamen eiusmodi coniugale ineatur foedus, quod ob dirimens impedimentum eidem obstans verum matrimonium dici nequeat, tunc huiusmodi consortium, aut ad matrimonii dignitatem per impedimenti relaxationem evehendum, aut quando id fieri nequeat, invalidum declarandum ac dirimendum est.

§ 55.

Ius ad matrimonium cum impedimento contractum impugnandum, in quantum haud expresse ad coniuges restringatur, competit ecclesiae membris quibusvis, iis solummodo exceptis, qui suspecti essent; ius autem matrimonii impugnandi tantum coniugibus reservatur sequentibus in casibus:

a) Propter errorem, aut vim et metum matrimonium ab ea tantum parte impugnari potest, quae in errore versata, aut cui consensus extortus est. Ius autem hoc amittitur, quando pars, cognita matrimonii nullitate, et postquam metus causa cessavit, debitum coniugale scienter ac voluntarie praestiterit, vel coniugale vitae consortium pacifice continuaverit.

b) Quando matrimonium sub conditione contrahere per exceptionem conceditur, tunc propter conditionem non impletam, ab eo tantum coniuge matrimonium accusari potest, qui consensum suum conditioni eidem alligavit.

Qui conditioni renunciat, impugnandi quoque iuri renuntiat.

c) Propter impotentiam matrimonium consummandi tantum coniugibus competit ius ad impugnandum coniugium, excepto casu, quo impotentiae impedimentum notorium sit.

d) Propter impedimentum impubertatis, eodem cessante matrimonium ab eo tantum coniuge impugnari potest, qui contracti coniugii tempore impuber fuerat.

e) Propter impedimentum raptus raptor adversus matrimonium reclamare nequit; rapta autem persona, quae raptui non censensit, matrimonium quamprimum poterit post recuperatam libertatem impugnare debet.

§ 56.

Omnibus aliis in casibus, et proter omnia impedimenta, quorum respectu ius impugnandi coniugibus, aut uni ipsorum privative haud reservatur, tribunal matrimoniale ex officio procedere debet,

obligatu a procede din oficiu, indata ce seau prin A notorietatea casului, seau prin aretari, seau in altu modu s'ar dá causa de-ajunsu spre ace'a.

§ 57.

Ori se impumna casatori'a de acel'a, care are dreptulu spre ace'a, ori de unu altu membru nesuspectu alu bisericei, ori se face cercetare din oficiu, tribunalulu matrimonialu e detoriu a dispune totu de a un'a din oficiu tóte cele, ce potu servi spre chiarificarea deplina a adeverului.

§ 58.

Celu ce impumna validitatea casatoriei, 'si pote dá incus'a seau cererea s'a la presiedintele tribunalului matrimonialu ori in scrisu ori cu cuventulu; inse in totu casulu are se indice impedimentulu si tote midilocele de probatiune.

Candu casatori'a se acusa in scrisu, se recere, cá seau acusatorulu seau procuratorulu lui se se B presente in persona naintea presiedintelui tribunalului matrimonialu spre a dá deslucirile, ce i se voru cere. Candu inse n'ar' intreveni nice unulu nice altulu, incus'a data este de a se tractá cá una simpla denuntiare, care dupa impregiurari se pote intrebuintiá spre cercetari ulteriore.

Deca inse incus'a s'ar' face cu cuventulu, presiedintele forului seau comisariulu lui trebue se o 'iée cu ujutoriulu secretariului la protocolu formalu, punendu acusatoriului tote intrebarile, ce potu contribui la dovedirea impedimentului.

Aretarile facute in scrisu, ale caroru autori 'si retacu numele, numai de sine insesi nu voru fí nice odata causa de ajunsu spre a face cercetare in privinti'a validitatei casatoriei.

§ 59.

Déca despre esistinti'a vre-unui impedimentu se va latí una faima, care luandu-se in considera- C tiune tote impregiurarile, ar' meritá atentiune, atunci tribunalulu matrimonialu va investigá originea acelei faime; si dupa ace'a va judecá, deca e necesariu a se face investigatiune.

§ 60.

De regula nu sunt a se luá de locu in consideratiune aretarile despre impedimente, cari numai conjugii au dreptu a le impumná. Candu totusi din aretarile facute s'ar' constatá, cà din caus'a unui atare impedimentu casatori'a este invalida, atunci se va procede din oficiu, pentrucá acést'a seau se se convalideze, seau partea, care are dreptulu de a o impumná, se reclame in contr'a casatoriei.

§ 61.

Déca unulu dintre conjugi ar' impumná casatori'a, mai nainte de tote este a se cercetá, ore D nu cumva acel'a si-a perdutu dreptulu de a o impumná; ce'a ce comprobandu-se, acus'a nu se va primí. Asemenea se va reieptá acus'a fara nice una cercetare a lucrului, candu ace'a se baséza pre nescari fapte, cari de si aru fí adeverate in tota privinti'a, totusi nu aru fí acomodate pentru desfacerea casatoriei.

Totu asemenea este de a se procede si atunci, candu este evidenta falsitatea asertiunei, pre care-si baséza conjugele dreptulu seu de a impumná.

§ 62.

Fiendu impedimentulu de una atare natura, incâtu se se pota delaturá prin reinnoirea consensului din partea conjugelui, care combate casatori'a, atunci se va demandá parochului ordinariu alu conjugiloru, seau dupa impregiurari si altui preotu, cá prin admonitiuni corespundietorie se induplice pre conjugele, care combate casatori'a, la reinoirea

quamprimum aut notorietate facti, aut denuntiationibus, aut alio modo sufficiens hac in re adsit causa.

§ 57.

Sive ab eo, qui ad id ius habeat, sive ab alio non suspecto ecclesiae membro matrimonium impugnetur, et sive inquisitio ex officio instituatur, tribunal matrimoniale ea semper omnia, quae veritati plenius elucidandae inservire possunt, ex officio ordinare tenetur.

§ 58.

Matrimonii valorem impugnans accusationem vel petitionem suam praesidi tribunalis matrimonialis aut scripto aut viva voce proponere potest; qualibet vice tamen impedimentum, nec non omnia probationum media indicare debet.

Quando matrimonium in scriptis accusatur, eo in casu requiritur, ut vel accusans, vel eius procurator personaliter coram tribunalis matrimonialis praeside ad dilucidationes ab eo expetitas praestandas se sistat. Quod si neuter interveniat, tunc accusatio promota, qua mera denuntiatio tractanda est, quae pro rerum adiunctis, ad ulteriores investigationes instituendas adhiberi potest.

Si autem accusatio viva voce fieret, fori praeses vel eius commissarius ope secretarii eam protocollo rite confecto inferre debet; eaque vice accusanti proponendae sunt omnes interrogationes, quae ad impedimentum demonstrandum conferre possunt.

Denuntiationes scripto factae, quarum auctores nomen suum occultant, per se sumptae numquam sufficientem causam praebebunt ad inquisitionem quoad matrimonii valorem instituendam.

§ 59.

Quod si de aliquo matrimonii impedimento fama divulgetur, quae, omnibus perpensis circumstantiis, attendenda videatur, tribunal matrimoniale circa originem huius famae investigabit; exinde ipsum iudicabit an instituenda sit inquisitio.

§ 60.

Denuntiationum super impedimentis, propter quae tantum coniugibus ius impugnandi competit, regulariter nullatenus ratio habenda est. Ubi tamen e denuntiationibus factis constet, matrimonium aliquod propter eiusmodi impedimentum invalidum esse, tunc ex officio procedendum est, ut vel convalidatio peragatur, vel pars impugnandi iure pollens adversus matrimonium reclamet.

§ 61.

Alterutro coniuge matrimonium impugnante, praeprimis inquirendum est, an forsan impugnandi iure ipse exciderit; quod si hoc extra dubium positum sit, haud actio acceptanda erit. Item etiam absque ulla rei inquisitione reiicienda est accusatio, quando ea factis quibusdam innitatur, quae licet vera undequaque essent, nihilominus matrimonio dissolvendo inepta forent.

Tunc quoque similiter procedendum est, quando falsitas assertionis, cui coniux ius suum impugnandi superstruit, in propatulo est.

§ 62.

Quod si impedimentum eiusmodi naturae sit, ut per renovationem consensus e parte coniugis matrimonium impugnantis removeri queat, tunc ordinario coniugum parocho, vel pro rerum adiunctis, alii sacerdoti iniungendum erit, ut coniugem illud impugnantem opportunis admonitionibus ad consensum renovandum inducat; aut pro re nata agat ad hoc,

consensului, seau, de va aflá consultu, se lucre A intr'acolo, cá dechiaratiunea consensului se se repetiésca inaintea sa si inaintea aloru doi martori.

ut consensus declaratio coram se facta et coram duobus testibus iteretur.

§ 63.

Parochulu insarcinatu cu acést'a afacere va reportá presiedintelui tribunalului matrimonalu despre resultatulu incercariloru sale, si decumva conjugele, care combàte casatori'a, ar' remané pre langa propusulu seu, numitulu parochu va alaturá la reportulu seu unu atestatu subscrisu de doi martori despre nesuccederea reinoirei consensului intre conjugi, precum si estrasulu din matricul'a cununatiloru si botezatiloru.

§ 63.

Parochus, cui negotium commissum est, ad tribunalis matrimonialis praesidem conaminum suorum exitum referre debet; et quando coniux matrimonium impugnans proposito suo insistat, praefatus parochus relationi suae attestationem a duobus testibus subscriptam de non renovato coniugum consensu, nec non extractum e libro nuptiali et baptismali adnectere debet.

§ 64.

In cea ce privesce metodulu, ce are se se urmeze la pregatirea acteloru, se se purcéda conformu instructiunei Sacrului Oficiu din anulu 1883, tit. III, part. I.

§ 64.

In eo quod attinet ad methodum sequendam in actis conficiendis, procedatur iuxta instructionem Sancti Officii anni 1883, tit. III, part. I.

Capu III. B

Despre apelatiune.

§ 65.

Dela forulu protopopescu de I-m'a instantia apelatiunea se va face la forulu ordinariu episcopescu da a II-a instantia; dela forulu episcopescu la forulu metropolitanu, cá foru de a III-a instantia; er' dela forulu metropolitanu la scaunulu apostolicu, care deléga pre unulu dintre episcopii acestei provincie, cá in numele santului scaunu se judece causele apelate in forulu de a IV-a instantia.

Causele din archidiecesa, cari metropolitulu le-a judecatu in forulu seu ordinariu, cá foru de a II-a instantia, sunt de a se apelá la forulu delegatu de sumulu pontifice, cá foru de a III-a instantia.

Caput III.

De appellatione.

§ 65.

Appellatio promovebitur a foro protopopali I instantiae ad forum ordinarium episcopale II instantiae; a foro episcopali ad forum metropolitanum qua III instantiae; a foro autem metropolitano ad sedem apostolicam, quae unum ex episcopis huius provinciae constituit, qui eiusdem sanctae sedis nomine causas appellatas in foro IV instantiae iudicet.

Causae in archidioecesi occurrentes, quas metropolita in foro suo ordinario, qua II instantiae foro iudicaverit, ad forum a summo pontifice delegatum qua III instantiae appellandae sunt.

§ 66.

Apelatiunea se va insinuá la tribunalulu, in contra a carui sentintia este indreptata, in restempu C de diece dîle computate dela notificarea sentintiei. Ér' tribunalulu acel'a are se tramita actele la forulu superioru in restempu de treidieci dîle computate dela publicarea sentintiei; totu odata partea apelanta se se insciintieze despre ace'a, si cu ocasiunea insinuarei apelatei s'ale se se faca atenta, cá in restempu de trei-dieci dîle dela acésta insinuare se-si asterna recursulu seu la tribunalulu superioru competentu. Rogarea de a se concede unu terminu mai lungu de apelatiune se va dá la tribunalulu, dela acarui sentintia se face apelatiunea; inse prelungirea acestui terminu numai din motive forte ponderóse este de a se concede.

§ 66.

Appellatio apud tribunal, contra cuius sententiam directa est, intra decem dies a sententia notificata interponenda est. Tribunal vero intra triginta dies a publicata sententia computandos acta ad forum superius transmittere debet; insimnl pars appellans ea de re certior reddatur; et occasione interpositae appellationis commoneatur, ut intra triginta dies ab hac interpositione suas deductiones tribunali superiori competenti subiiciat. Supplicatio de longiori termino appellationis concedendo tribunali, a cuius sententia appellatio fit, proponenda est; sed termini huiusmodi prorogatio nonnisi ob gravissimas rationes concedi debet.

§ 67.

Déca conjugele citatu in causa matrimoniala cugeta, cà pote combate competinti'a forului, are se espuna acelui tribunalu motivele sale in decursu de diece dîle dela intimarea citatiunei. Déca s'ar' D intemplá, cá acestu tribunalu se-i reiepte motivele cá nefundate, numitului conjuge i stà in voia, se recurga la celu mai de aprope foru superioru. Dar' déca si acestu foru ar' aflá de nefundata impugnarea competintieí seau recursulu datu, atunci litigantele trebue se se supuna tribunalului, care l'a citatu.

§ 67.

Si coniux, qui in causa matrimoniali citatur, competentiam fori impugnare posse credat, eidem tribunali intra decem a citatione peracta dies gravamina sua exponere debet. Quod si eveniat, ut istud tribunal gravamina allata tamquam non fundata reiiciat, dicto coniugi integrum erit, ad forum proxime superius recurrere. Et si quidem istud quoque forum competentiae impugnationem, sive recursum pro non fundato habeat, tunc litigans tribunali, quod eumdem in ius vocavit, subiicere sese debet.

Capu IV.

Despre sentintia.

§ 68.

Protocolulu de investigatiune probatoria subscrisu de comisariu, de defensorulu matrimonialu si de secretariu, se va substerne presiedintelui forului matrimonialu; si dupa desbaterea si pertractarea causei se va aduce sentinti'a dupa modalitatea prescrisa in § 53.

In fia-care sentintia se voru infirá pre scurtu motivele pre cari se baséza ace'a; si sentinti'a astu-

Caput IV.

De sententia.

§ 68.

Inquisitionis probatoriae protocollum, a commissario, a matrimonii defensore, nec non a secretario subscriptum, fori matrimonialis praesidi subiiciendum est; atque discussa ac pertractata causa, sententia ferenda est iuxta modum in § 53 praescriptum.

Cuivis sententiae rationum, quibus innititur, momenta summatim inserenda sunt; quae cum taliter

feliu pregatita, si subscrisa de catra presiedinte si A secretariu, precum si intarita cu sigilulu forului, este de a se publicá partiloru conchiamate. Dupa indeplinirea acestor'a se voru insemná respunsurile partiloru cu cuvintele loru proprie.

Capu V.

Ordinea instantieloru cá foruri judiciarie.

§ 69.

Déca partile voru cere, se li se comunice sentinti'a, acést'a li se va dá in copia pre langa cola de primire (reversalu).

Dupa publicarea sentintiei, acést'a impreuna cu tote actele si cu unu elenchu alu acelor'a are se se substérna forului matrimonialu de a II-a instantia.

§ 70.

Tribunalulu matrimonialu, care este instituitu in curtea episcopésca, inainte de pronuntiarea sentin- B tiei se substérna actele dimpreuna cu motivele s'ale episcopului, care aflandu, cà caus'a nu este destulu de fundata, va impune acelui tribunalu matrimonialu, cá se cumpenésca din nou impregiurarile indicate de elu, si se-i reporteze despre resultatele desbateriloru. In urmà episcopulu, seau delegatulu lui specialu pronuntia sentinti'a definitiva.

§ 71.

Déca forulu de I-a instantia dechiara casatori'a de invalida, defensorulu matrimonialu are se apeleze din oficiu la forulu de a II-a instantia; si déca forulu de a II-a instantia inca ar'judecá casatori'a de invalida, atunci defensorulu nu este obligatu, dar'i stà in voi'a si conscienti'a s'a a apelá la forulu de a III-a instantia.

§ 72.

Déca inse nu se va fí insinuatu apelatiune la C forulu alu III-le, va remané in poterea si voi'a conjugiloru de a incheiá alta casatoria, decumva acést'a nu va fí interdîsa vre-unui-a dintre ei pentru ore care impedimentu seau din alta causa legitima. Inse facia cu acést'a facultate data conjugiloru remane totu de a un'a neatinsu si in deplina potere dreptulu seau privilegiulu causeloru matrimoniale, cari, ori si câtu de lungu tempu ar'trece, nice odata nu devinu lucru judecatu; asia incâtu déca s'ar' descoperí una impregiurare noua, care se nu fí fostu adusa inainte, seau se fí fostu necunoscuta, acele cause se potu incepe din nou, si aduce érasi naintea forului judiciariu. Din care causa déca dela a dou'a sentintia de nulitate seau va fí apelatu cealalta parte, seau defensorulu matrimonialu ar'cugetá, cà nu pote remané cu conscienti'a linistita pre langa sentinti'a ace'a, pentrucà i se pare ori apriatu injusta, ori invalida, atunci ambiloru D conjugi li este strinsu opritu a trece la alta casatoria.

§ 73.

Déca inse defensorulu va fí apelatu la alu III-le foru, si acest'a va aduce sentintia pentru validitatea casatoriei, atunci la cererea litigantelui se póte apelá caus'a la forulu de-a IV-a instantia, a carui sentintia se va considerá cá definitiva.

§ 74.

Déca forulu de I-a instantia ar'aduce sentintia pentru validitatea casatoriei, acusatoriulu casatoriei pote apelá la forulu de a II-a instantia; si apelatiunea nu este de a se denegá nice in casulu acel'a, cându si forulu de a II-a instantia inca ar'decide pentru validitatea casatoriei.

Déca din contra forulu de I-a instantia va decide pentru validitatea casatoriei, si dupa insinuarea apelatiunei forulu de a II-a instantia va judecá

deductis extensa, et per praesidem necnon secretarium subscripta, ac fori sigillo munita convocatis partibus est publicanda. Hisce peractis partium responsiones cum propriis eorum verbis adnotandae sunt.

Caput V.

Ordo instantiarum qua sunt fora iudicialia.

§ 69.

Partibus sententiam communicari petentibus ea erga reversales litteras in duplici exemplari est exhibenda.

Publicata sententia, eadem cum omni actorum serie, eorumque elencho foro matrimoniali II instantiae subiici debet.

§ 70.

Tribunal matrimoniale, quod in curia episcopali institutum est, antequam sententia proferatur, acta cum adiunctis rationum momentis episcopo subiiciat, qui quando causam haud sufficienter fundatam esse censeat, eidem tribunali matrimoniali iniunget, ut circumstantias ab ipso indicandas denuo perpendat, et de discussionum resultatis ad ipsum referat. Tandem episcopus, vel eius specialis delegatus sententiam definitivam profert.

§ 71.

Si forum I instantiae matrimonium invalidum declaret, matrimonii defensor ex officio ad II instantiae forum appellare debet; et si II instantiae forum matrimonium pariter invalidum esse iudicaverit, tunc ipse defensor non quidem tenetur, sed eiusdem arbitrio ac conscientiae relinquitur, ut ad III instantiae forum appellet.

§ 72.

Quamdiu tamen appellatio ad III forum non fuerit interposita, in potestate et arbitrio coniugum erit novas nuptias contrahere, dummodo alicui eorum ob aliquod impedimentum vel legitimam causam id vetitum non sit. Sed huiusmodi potestas coniugibus facta intelligitur salvo semper et firmo remanente iure seu privilegio causarum matrimonialium, quae ob cuiuscumque temporis lapsum numquam transeunt in rem iudicatam; ita ut si nova res, quae non deducta vel ignorata fuerit, detegatur, resumi possint, et rursus in iudicialem controversiam revocari. Quapropter si a secunda sententia super nullitate vel altera pars appellaverit, vel defensor matrimonii eidem salva conscientia acquiescendum non putet, quia sibi vel manifeste iniusta, vel aliunde invalida videatur, firma remanet utrique coniugi prohibitio ad alias nuptias transeundi.

§ 73.

Quatenus vero defensor ad III forum appellaverit, et istud pro matrimonii validitate sententiam proferet, tunc quidem ad petitionem litigantis, ad IV instantiae forum causa deferri potest; eiusque sententia pro definitiva habenda est.

§ 74.

Quod si instantiae forum pro matrimonii validitate sententiam ferret, matrimonium accusans ad II instantia forum appellare potest; et quando etiam hoc II instantiae forum pariter matrimonii validitatem decernat, neque eo in casu deneganda est appellatio.

Si e contra forum I instantiae pro matrimonii validitate decernat et appellatione interposita, forum II instantiae pro eiusdem invaliditate iudicet,

pentru nevaliditatea acelei-a, defensorulu matri- A
monialu este detoriu a apelá caus'a din oficiu la forulu de a III-a instantia. Déca forulu de a III-a instantia va dechiará validitatea casatoriei, se admite apelatiune si mai departe. Candu inse forulu de a III-a instantia dechiara casatori'a de invalida, defensorulu matrimonialu pote cere, se se constitue foru de a IV-a instantia; si sentinti'a acestuia, ori va dechiará casatori'a de valida, ori de invalida, se va considerá cá definitiva. Déca inse acésta din urma apelatiune s'ar'omite, fia-care conjuge va fí asemenea liberu a incheiá alta casatoria conformu paragrafului precedentu 72.

Candu forurile de I-a si a III-a instantia aducu sentintia in contra casatoriei, ér' forulu de a II-a instantia pentru validitatea acelei-a, defensorulu matrimonialu este detoriu a cere, se se constituésca foru de a IV-a instantia. Cu tote acestea apelatiunea la insusi scaunulu apostolicu are se fia li- B
bera dela ori care instantia.

§ 75.

Tribunalulu mai inaltu va esaminá cu esactitate lucrarile tribunaleloru inferiore, si va dá tote ordinatiunile, ce le va afiá de lipsa, cá se se suplinésca defectele, se se delature indoielele, si se se indrepteze erorile. Spre acestu scopu va poté dispune, se se esamineze conjugii, si se se asculte martorii, dela cari speréza informatiuni noue. Ér' visitarea facuta prin barbati de specialitate numai atunci trebue se se repetiésca, candu aru fí motive de ajunsu, cumcà au intrevenitu abusuri seau partialitati.

Atâtu partile, câtu si defensorulu matrimonialu au dreptulu de a aduce probe noue si in forurile mai inalte.

§ 76.

Candu se bombate casatori'a pentru impedi- C
mentulu nepotintiei, se voru tiené acele, ce se prescriu in instructiunea Sacrului Oficiu din anulu 1883, part. II, tit. VI, art. 5.

§ 77.

Dechiararile de nulitate, precum si desfacerea legaturei matrimoniale prin depunerea voturiloru solemne, sunt de a se insemná totudeaun'a in matricul'a cunatiloru.

§ 78.

Sentinti'a adusa in causele vinculului matrimonialu va fí nula, deca se va fí pronunciatu de unu tribunalu necompetentu, seau se va fí omisu cu totulu una parte esentiala in pertractarea judecatorésca, seau se va fí desbatutu caus'a in absenti'a defensorului matrimonialu.

§ 79.

Cererea de nulitate este de a se dá celui mai D
de aprope foru matrimonialu superioru in tempulu determinatu pentru apelatiune.

§ 80.

Conjugii trebue se recurga in contra competintiei forului in restempu de diece dîle dela intimarea citatiunei conformu paragrafului 67; pentru ace'a, dupa espirarea acelui terminu, -si pierdu dreptulu de a mai face esceptiune in contr'a competintiei tribunalului. Cu tote aceste tribunalulu superioru pote dechiará din oficiu de fara valóre sentinti'a adusa de forulu incompetentu.

§ 81.

In contra sentintiei aduse asupra cererei de nulitate nu se pote apelá.

§ 82.

Procesulu dechiaratu de nulu are se se repetiésca inaintea aceluiasi foru; candu insa nulitatea

matrimonii defensori incumbit ex officio causam ad III instantiae forum appellare. Quod si III instantiae forum matrimonii validitatem declaret, ulterior etiam admittitur appellatio. Quando autem III instantiae forum invaliditatem matrimonii admittit, matrimonii defensor petere potest, ut IV instantiae constituatur forum; atque huius sententia, matrimonium vel validum vel invalidum declarans pro definitiva reputabitur. Omissa verumtamen isthac appellatione, potestas item erit unicuique coniugi novas nuptias ineundi ad formam praecedentis § 72.

Quando I et III instantiae fora adversus matrimonium, forum autem II instantiae pro validitate sententiam proferat, matrimonii defensori incumbit petere, ut IV instantiae forum constituantur. Nihilominus appellatio ad ipsam sedem apostolicam a quacumque instantia libera semper sit.

§ 75.

Superius tribunal inferiorum tribunalium gesta exacte perpendet: omnesque dabit ordinationes, quas necessarias esse ducet, ut defectus suppleantur, dubia dilucidentur, et errores corrigantur. Hunc in finem ordinare poterit, ut coniuges examinentur, ac audiantur testes, a quibus novas informationes sperat. Exploratio autem per viros peritos facta tunc tantum iterari debet, cum sufficientia rationum momenta adsint, quod abusus aut partium studium intercesserint.

Tam partes, quam matrimonii defensor ius habent in superioribus quoque instantiis novas probationes afferendi.

§ 76.

Quando matrimonium propter impedimentum impotentiae impugnatur, servanda sunt ea, quae praescribuntur ab instructione Sancti Officii anni 1883, part. II, tit. VI, art. 5.

§ 77.

Nullitatis declarationes, nec non dissolutio vinculi matrimonalis per vota solemnia effecta, adnotandae semper sunt in libris matrimonialibus.

§ 78.

Sententia in causis coniugalis vinculi lata nulla erit, si a tribunali haud competente pronunciata fuerit, vel pars essentialis in pertractione iudiciali prorsus omissa sit, aut absente matrimonii defensore exagitata fuit causa.

§ 79.

Nullitatis petitio intra tempus appellationibus praefixum foro matrimoniali proxime superiori proponenda est.

§ 80.

Coniuges petitionem adversus competentiam fori intra decem a citatione peracta dies proponere debent iuxta § 67; quocirca, eo termino elapso, ipsi ius excipiendi contra competentiam tribunalis amittunt. Tribunal tamen superius sententiam a foro incompetente latam ex officio irritam declarare potest.

§ 81.

Adversus sententiam super nullitatis actione latam appellari.

§ 82.

Processus pro nullo declaratus, coram eodem foro iterandus est; quando vero nullitas exceptioni

se baséza pre esceptiunea de necompetintia, atunci reinoirea procesului trebue se se faca naintea forului, care s'a dechiaratu de competentu.

Capu VI.

Despartîrea de patu si mésa.

§ 83.

Detorintiele impreunate cu casatori'a nu se potu implini decâtu numai pre câtu tempu conjugii traiescu la olalta; din care causa convetiuirea ace'a nu se pote desface, decâtu numai in casurile determinate prin legile bisericesci si in form'a prescrisa de Biserica.

§ 84.

Deca unulu dintre conjugi ar fí comisŭ adulteriu, celalaltu are dreptulu de a cere despartîrea perpetua de patu si de mésa, afara de casulu, candu elu ar fí aprobatu, permisu, ori cu culp'a sa ar' fí procuratu adulteriulu, seau si elu insusi ar fí comisu adulteriu. Acel'a-si pierde dreptulu de despartîre deca expresu ori tacitu iérta partei vinovate culp'a.

§ 85.

Despartîrea de patu si mésa numai pre tempu anumitu se pote concede, candu convetiuirea conjugala nu se pote continuá fara de periclulu sufletului, a viatiei seau a sanetatei.

§ 86.

In instruirea si judecarea acestoru cause se va purcede dupa instructiunea substernuta in anulu 1855 unoru teologi din Rom'a, si aprobata de aceia[1].

§ 87.

Spesele, ce se voru face in procesele causeloru matrimoniale, voru fí de a se computá si solvi dupa prax'a diecesei respective.

TITULULU V.

Normativu pentru iudecatoriele bisericesci din provinci'a bisericésca greco-catolica de Alb'a-Julia si Fagarasiu cu privire la procedur'a de observatu in causele bisericesci civile si criminale.

Capu I.

Despre causele si iudecatoriele bisericesci in generalu.

§ 1.

Judecatoriu ordinariu in causele bisericesci civile si criminale ale preotiloru si mireniloru este episcopulu propriu, care-si pote deprinde acésta potere judecatorésca prin consistoriulu episcopescu, cá foru ordinariu in aceste cause.

§ 2.

Judecatori delegati, cari nu deprindu acésta jurisdictiune in numele loru propriu, ci din comisiunea episcopului, potu fí protopopii cu forurile loru, dela cari se apeléza causele la episcopulu delegante[2].

§ 3.

Presiedintele consistoriului este episcopulu, ér' in absenti'a acelui-a vicariulu generalu episcopescu; pre tempulu de vacantia a scaunului episcopescu presiedintele consistoriului va fí vicariulu capitulariu.

§ 4.

Presiedintele forului protopopescu delegatu de I-a instantia este protopopulu tractualu, ori viceprotopopulu, seau administratorulu oficiului protopopescu.

§ 5.

Asesorii consistoriului episcopescu suntu toti canonicii bisericei catedrale; precum si alti preoti

[1] Agitur de instructione cardinalis Rauscher, de qua fuse dictum est in tomo XLII, col. 838 A, 844 A, 928 C sq.

A incompetentiae innitatur, tunc processus renovatio fieri debet coram foro, quod competens declaratum est.

Caput VI.

Separatio a thoro et mensa.

§ 83.

Obligationes coniugales nonnisi durante coniugum cohabitatione impleri possunt; idcirco ista cohabitatio nonnisi in casibus per leges ecclesiasticas determinatis, et sub forma ab ecclesia praescripta solvi potest.

§ 84.

Si coniugum alter adulterium commiserit, alter ius habet perpetuam a thoro et mensa separationem petendi, nisi forsan adulterium adprobaverit, permiserit, vel sua culpa induxerit, aut ipse
B quoque adulterium perpetraverit. Idem separationis ius amittit, si parti reae culpam expresse vel tacite condonet.

§ 85.

Separatio a thoro et mensa ad tempus tantum concedi potest, quando coniugale consortium absque animae, vitae, vel sanitatis periculo continuari nequit.

§ 86.

In causis hisce instruendis et iudicandis procedetur ad normam instructionis anno 1855 quibusdam theologis Romae exhibitae, et ab iisdem approbatae[1].

§ 87.

Expensae in processibus causarum matrimonialium emergentes iuxta dioecesis cuiusvis consuetudinem computatae erunt exsolvendae.

C

TITULUS V.

Normae pro iudiciis ecclesiasticis provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis quoad proceduram in causis ecclesiasticis civilibus et criminalibus observandae.

Caput I.

De causis et iudiciis ecclesiasticis in genere.

§ 1.

Iudex ordinarius in causis ecclesiasticis civilibus et criminalibus sacerdotum et laicorum est episcopus proprius, qui hanc suam potestatem iudiciariam exercere potest per consistorium episcopale, qua forum ordinarium in his causis.

§ 2.

Iudices delegati, qui non suo nomine sed ex episcopi commissione exercent hanc iurisdictionem,
D possunt esse protopopae cum suis foris, a quibus causae appellantur ad episcopum delegantem[2].

§ 3.

Praeses consistorii est episcopus, et in absentia eius vicarius generalis episcopalis; pro tempore vacationis sedis episcopalis praeses consistorii erit vicarius capitularis.

§ 4.

Praeses fori protopopalis delegati I instantiae est protopopa tractualis, vel vice-protopopa, seu administrator officii protopopalis.

§ 5.

Assessores consistorii episcopalis sunt omnes canonici ecclesiae cathedralis; prouti et alii sacer-

[2] Concil. prov. gr.-cath. I, tit. X, cap. III.

binemeritati pentru biserica si scola, pre cari episcopulu diecesanu i denumesce de asesori. A

La unulu fiacare consisteriu se va aplicá unu notariu consistorialu, care va fí preotu provediutu cu calitatile recerute.

§ 6.

Asesorii forului protopopescu, cari de regula voru fí patru la numeru, si nice odata nu voru trece preste numerulu de siese asesori ordinari si trei substituti, se voru alege de catra episcopu, care cu privire la acésta alegere pote cere parerea preotiloru din districtulu respectivu.

§ 7.

Asesorii si notarii consistoriului si ai forului protopescu la inceputulu functionarei loru voru depune juramentu dupa formul'a prescrisa de episcopu.

§ 8.

Precum la fiacare consistoriu, asia si la singuraticele foruri protopopesci se va aplicá unu preotu deprinsu in dreptulu canonicu, carele cu titlulu de fiscu va supliní loculu acusatoriului in tote causele bisericesci disciplinarie si criminale, cari se pertractéza din officiu. Fisculu inca este obligatu a depune juramentulu oficiosu dupa formul'a prescrisa de episcopu. In causele civile ale seraciloru, veduveloru si prunciloru orfani nice odata nu va lipsí unu defensoru, care seau se constitue de catra partea respectiva, seau este de a se denumi din oficiu. B

§ 9.

Causele procesuale, indata ce voru fí fostu presentate, se voru imparti de catra presiedinte asesoriloru spre studiare si referire; avendu-se totudeaun'a inaintea ochiloru, cá intru câtu ar' fí cu potintia toti asesorii se fia ocupati in asemene mensura.

§ 10. C

Loculu asesoriloru, cari prin morbu, seau prin alta causa legitima voru fí impiedecati a lucrá, se va ocupá prin asesori suplenti; si asia causele incredintiate asesoriloru absenti ori impiedecati se voru dá spre studiare si referire asesoriloru suplenti.

Asesorii consistoriului precum si ai foruriloru protopopesci nu voru poté luá parte la pertractarea si deciderea causeloru urmatorie:

1. in causele proprie, seau in atari cause, din cari voru avé ceva folosu seau dauna;

2. in causele rudenieloru seau ale afiniloru pana la gradulu alu cincele inclusive;

3. in causele, in cari au fasionatu cá martori;

4. in causele, in cari au luatu parte cá asesori ai forului inferioru.

§ 11.

In forurile protopopesci presiedintele pronuntia sentinti'a dupa opiniunea maioritatei absolute a votantiloru; deca inse voturile voru fí egale, atunci va decide ace'a parte, la care se va fí alaturatu votulu presiedintelui, afara de causele criminale, in cari egalitatea voturiloru decide in favorulu acusatului. D

Capu II.

Despre procedur'a bisericésca judiciaria civila.

§ 12.

Actorulu numitu dela „agere" este ace'a parte litiganta, care dà actiune in contra partei contrarie cu intentiunea de a aperá interesulu seu propriu, seau alu partei, pre care o representa.

Actorulu va propune actiunea sa in scrisu la consistoriulu episcopescu concernentu cá foru ordinariu; si in ace'a va espune pre scurtu cererea sa de-impreuna cu motivele, pre cari se radîma cererea.

dotes benemeriti de ecclesia ac de schola, qui per episcopum dioecesanum nominantur in assessores.

Ad unumquodque consistorium deputabitur notarius consistorialis, qui erit sacerdos requisitis qualitatibus praeditus.

§ 6.

Assessoris fori protopopalis, qui de regula erunt quatuor numero, et nunquam excedent numerum sex assessorum ordinariorum et trium substitutorum, eligentur ab episcopo, qui ad hanc electionem sententiam sacerdotum respectivi districtus exquirere potest.

§ 7.

Assessores et notarii consistorii et fori protopopalis ad initium functionis suae emittent iuramentum iuxta formulam ab episcopo praescriptam.

§ 8.

Sicut cuilibet consistorio, ita singulis foris protopopalibus adiungetur unus sacerdos in iure canonico versatus, qui sub fisci titulo fungens, in omnibus causis ecclesiasticis disciplinaribus vel criminalibus, quae ex officio pertractantur, accusatoris locum supplebit. Fiscus quoque tenetur emittere iuramentum officiosum iuxta formulam ab episcopo praescriptam. Nunquam deerit defensor, vel a parte constitutus, vel ex officio deputandus in causis civilibus pro pauperibus, viduabus ac pupillis.

§ 9.

Causae processuales statim ac praesentatae fuerint, ex parte praesidis distribuentur assessoribus ad studendum et referendum; eo semper prae oculis habito, ut quantum fieri possit, omnes assessores pari ratione occupati sint.

§ 10.

Locus assessorum, qui per morbum, aut aliam legitimam causam impediti fuerint, per assessores supplentes occupabitur; ideoque causae assessoribus absentibus aut impeditis concreditae, ad studendum et referendum supplentibus iisdem tradentur.

Assessores consistorii, prouti et illi fororum protopopalium non poterunt partem habere in pertractatione et decisione causarum sequentium:

1° in causis propriis, aut talibus, ex quibus aliquod emolumentum aut damnum ipsis obvenient;

2° in causis consanguineorum aut affinium usque ad quintum gradum inclusive;

3° in causis in quibus qua testes deposuerint;

4° in causis, in quibus qua assessores fori inferioris participarunt.

§ 11.

In foris protopopalibus praeses pronunciat sententiam iuxta opinionem pluralitatis absolutae votantium; quod si vero vota aequalia fuerint, tunc ea decidet pars, cui votum praesidis accesserit, exceptis causis criminalibus, in quibus paritas votorum reo favere debet.

Caput II.

De procedura ecclesiastica iudiciaria civili.

§ 12.

Actor „ab agere" est illa pars litigans, quae libellum iudicialem exhibet contra partem adversam cum intentione suum proprium aut partis per se repraesentatae interesse defendendi.

Actor libellum iudicialem scripto proponet consistorio episcopali concernenti qua foro ordinario; in eoque concise notabit petitionem suam una cum motivis, quibus eadem suffulcitur.

In cause bisericesci civile actiunea se pote propune si prin procuratoru constituitu in modu legalu, dupa axiom'a de dreptu: „Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum." A

§ 13.

Bisericele, manastirile si alte societati bisericesci -si voru propune actiunile prin representantii sei proprii; minorenii prin tutori, ér' cei lipsiti de minte, precum si cei dechiarati de risipitori, prin curatorii sei legali.

§ 14.

Actorulu va urmá forulu inctului. Actorulu este obligatu o probá in modu legitimu asertiunile sale dupa axiom'a juridica: „Actori incumbit probatio."

In urmatoriele casuri insa actorulu va fí scutitu de obligatiunea de a probá:

a) Deca inctulu recunosce asertiunile actorului, si le intaresce cu marturisirea sa propria;

b) deca judecatoriulu seau comisariulu lui in B decursulu pertractarei va fí ajunsu la cunoscinti'a deplina a lucrului controversu;

c) candu caus'a propusa de actoru, fiendu de notorietate publica, este cunoscuta toturoru, seau la partea cea mai mare a poporului din locu;

d) deca despre ace'asi causa se pote convinge ori ce omu cu mintea sanetosa;

e) când judecatoriulu se pote convinge despre dreptatea causei prin deducerea, ce o face din cele ce s'au intemplatu, ori nu s'au intemplatu.

§ 15.

Acusatulu, care se numesce *inctu* dela „in causam inductus" este ace'a parte, in contra carei-a se urdiesce procesulu.

Inctulu se pote aperá seau in persona, seau prin procuratoru; elu inca este obligatu a-si probá esceptiunea facuta in contra actiunei propuse. C

§ 16.

Consistoriulu episcopescu, cá foru ordinariu, pote tramite actiunea, ce i s'a asternutu, protopopului concernentu, cá presiedintele forului protopopescu, dandu-i insarcinarea, cá mai nainte de tote se autentice actiunea tramisa; si spre acestu scopu protopopulu va avé se citeze naintea s'a pre actoru, si se-i cetésca actiunea, cá asia se se pota convinge, cà actiunea propusa este tocmai a aceluia, seau a acelor'a, sub a carui-a, seau sub a caror'a nume este scrisa. Actorulu -si pote retrage actiunea sa in ori si ce stadiu alu procesului nainte de a se fí adusu si publicatu sentinti'a.

§ 17.

Actorulu recunoscêndu actiunea de a sa si remânêndu si mai departe pre langa ace'a, protopopulu cá comisariu va provocá pre inctulu, cá in D restempulu celu mai scurtu, de va fí posibilu in terminu de diece dîle se se presente naintea sa. Totu de odata va espune inctului si caus'a citatiunei, precum si punctele esentiale din actiune, cá asia acel'a se pota respunde la ele, cându se va fí infatiosiatu.

Totu pre acelu terminu se va citá si actorulu.

Cându actiunea este indreptata in contra bisericei, seau manastirei, seau in contr'a unei societati, atunci se va citá curatorulu bisericei, seau a manastirei, si respective presiedintele societatei acusate.

Celu citatu este obligatu a se presentá in terminulu prefiptu. Si deca nu ar'voí se recunosca competinti'a forului citatoriu, va trebuí se-si formuleze si probeze esceptiunea sa facuta in contr'a forului in terminulu prescrisu conformu paragrafului de mai josu 63.

In causis ecclesiasticis civilibus actio potest proponi etiam per procuratorem legitimo modo constitutum, iuxta axioma iuris: „Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum."

§ 13.

Ecclesiae, monasteria et aliae societates ecclesiasticae proponent suas actiones per repraesentantes proprios; aetate minores per tutores, amentes vero, prouti et prodigi declarati, per suos curatores legales.

§ 14.

Actor sequitur forum rei. Actori incumbit modo legitimo probare assertiones suas, iuxta iuris axioma: „Actori incumbit probatio."

In sequentibus casibus tamen actor erit liber ab obligatione probandi.

a) Si reus conventus recognoscat actoris assertiones, easque propria confessione comprobet;

b) si iudex aut eiusdem commissarius in decursu pertractationis pervenerit ad plenam causae controversae cognitionem;

c) quando causa per actorem proposita notorietate publica est omnibus cognita, aut saltem maiori parti populi localis;

d) si de eadem causa quilibet sanae mentis homo potest convinci;

e) quando iudex per deductionem ex iis, quae acciderunt, aut non acciderunt, potest convinci de causae iustitia.

§ 15.

Reus conventus, qui *inctus* dicitur prout „in causam inductus", est ea pars, contra quam instruitur processus.

Inctus potest sese aut in propria persona aut per procuratorem defendere; ipsi etiam incumbit probatio exceptionis suae contra actionem propositae.

§ 16.

Consistorium episcopale, qua forum ordinarium, libellum iudicialem sibi substratum transmittere potest protopopae concernenti qua praesidi fori protopopalis illa data commissione, ita ut ante omnia authenticet libellum iudicialem sibi transmissum; et ad hunc finem debebit actorem coram se citare, eique libellum legere, ut hac ratione convinci possit, actionem propositam esse omnino eiusdem, aut eorumdem, sub cuius aut quorum nomine est instructa. Actor potest retractare suam actionem in quocumque stadio processus antequam sententia fuerit lata et publicata.

§ 17.

Si actor recognoscat actionem tamquam suam, eamque ultro quoque sustineat, protopopa qua commissarius provocabit inctum, ut idem intra brevissimum tempus, et quidem, quoad fieri possit, intra decem dies, coram se personaliter compareat. Interea exponet eidem causam citationis, prouti et essentialia ipsius actionis capita, ut hac ratione inctus idem ad illa, dum comparuerit, respondere valeat.

Pro eodem termino actor quoque erit citandus.

Quando actio adstruitur contra ecclesiam, aut monasterium, aut contra aliquam societatem, tunc citabitur curator ecclesiae, sive monasterii, et respective praeses societatis in iudicium vocatae.

Ille qui citatur, est obligatus comparere in termino praefixo. Quod si nolit agnoscere competentiam fori citatorii, debebit formare et probare exceptionem suam contra forum deductam, idque intra terminum praescriptum iuxta inferius § 63.

§ 18. A

Deca inctulu nu se infatiosiéza la prim'a citatiune, atunci acel'a se citéza a dou'a si a trei'a ora totu in terminu de câte diece dîle. Deca inse nice dupa acele trei citatiuni simple seau nice dupa una citatiune peremptoria de trei-dieci dîle nu voiesce a se presentá, nice a-si legitimá absenti'a, atunci in contra inctului mireanu se va recercá judecatori'a seculara, ér' in contra preotului acusatu se va dictá pedepsa de suspensiune interimala dictata de episcopu.

Deca nice midiloculu acest'a nu va avé resultatulu doritu, ori si care ar' fí fostu motivulu, partea renitenta se va declará de contumace, si procesulu se va incepe si pertractá „per contumaciam" si in absenti'a partei renitente.

Presentandu-se inse litigantii pre terminulu prefiptu, actiunea din nou autenticata se va cetí inctului; apoi comisariulu si va dá tota silinti'a, B cá controvers'a escata intre litiganti se se compuna in modu pacificu.

Compunerea amicabila a controversiei, numita cu terminu propriu „transactiune", va poté avé locu in ori ce stadiu a procesului pana la aprobarea sentintiei definitive din partea ordinariatului.

§ 19.

In casu inse, candu complanarea causei nu ar' succede, inctulu se va provocá a-si dá respunsulu seu. Si deca va cere, se i se comunice actiunea, acést'a i se va dá pre langa reversu de primire cu indetorirea de a-si dá respunsulu seu in terminu de 15 pana la 30 de dîle.

§ 20.

Deca inctulu in respunsulu seu va fí facutu esceptiuni intemeiate in contra pretensiuniloru actorului, seau in contra documenteloru produse de C acest'a, in acelu casu respunsulu lui se va comunicá actorului spre replicare. Replic'a actorului se va dá inctului spre a-si pregatí esceptiunile sale in una duplica, cu carea se va pune capetu concertatiuniloru scripturistice.

Litigantii in facerea reflecsiuniloru s'ale voru observa strinsu terminii prefipti de comisariu.

§ 21.

Protopopulu cá comisariu va tramite consistoriului episcopescu concernentu respunsulu inctului deimpreuna cu actiunea actorului si cu celelalte acte acesorie; si dupa primirea acestor'a consistoriulu va luá caus'a la pertractare, si va decide, óre este de lipsa a se face in ace'a investigatiune, ori nu?

§ 22.

Deca consistoriulu ar' aflá de lipsa, se se faca investigatiune, actele asternute le pote transpune D protopopului, dandu-i instructiunea cuvenita.

§ 23.

Candu obiectulu investigatiunei va fí de natura privata, comisariulu, nainte de a esi la faci'a locului spre facerea investigatiunei, va provocá pre actoru, se-i tramita spesele de drumu, seau altucum se-i presteze vectur'a.

Totu cu ace'a ocasiune va notificá litigantiloru dîu'a esirei sale la faci'a locului; care dî inse nice odata se nu fia dî de domineca ori serbatóre. Afara de ace'a va provocá pre litiganti, cá in dîu'a prefipta se se presente in persona impreuna cu martorii si documentele, ce le-aru avé.

§ 24.

Comisariulu capatandu spesele amintite, seau preiunctur'a necesaria, pre dîu'a prefipta va merge la loculu acel'a, unde este de a se face investigatiunea; insa acel'a va fí unu astufeliu de locu,

§ 18.

Quod si inctus recuset comparere ad primam citationem, tunc idem citatur secunda et tertia vice, semper ad terminum decem dierum restricta. Si ipse autem nec post trinas illas citationes simplices compareat, aut neque post unam citationem peremptoriam ad 30 dies extensam, velit comparere, nec absentiam suam legitimare, tunc contra inctum laicum requiretur iudicium saeculare; contra sacerdotem vero enunciabitur censura suspensionis ad interim ab episcopo infligenda.

Si neque hoc remedium producat optatum effectum, quodcumque secus fuerit motivum, pars renitens declarabitur contumax, atque processus inchoabitur et perficietur „per contumaciam" et in absentia partis renitentis.

Quando si vero litigantes in termino praefixo compareant, actio denuo authenticata perlegetur incto; deinde commissarius omnem adhibebit curam, ut controversia inter litigantes exorta pacifice componatur.

Amicabilis controversiae compositio, quae in suo termino „transactio" dicitur, poterit locum habere in quolibet statu processus usque ad sententiae definitivae approbationem per ordinariatum emittendam.

§ 19.

In casu vero, quo causae compositio non succedat, inctus provocabitur ad dandum suum responsum. Quod si actionem sibi communicari petat, tum ipsa erga reversales communicabitur cum iniunctione suum responsum dandi intra terminum a 15 ad 30 dierum spatium extensibilem.

§ 20.

Si inctus in suo responso opposuerit fundatas exceptiones contra actoris praetensiones, aut contra documenta ab hoc producta, eo in casu responsum eius communicabitur actori ad replicandum. Actoris replicatio dabitur incto ad praeparandas suas exceptiones per duplicationem, eaque exhibita imponetur finis decertationibus in scriptis.

Litigantes in faciendis suis deductionibus observabunt districte terminos a commissario praefixos.

§ 21.

Protopopa qua commissarius submittet consistorio episcopali concernenti responsum incti una cum actione actoris et reliquis actis accessoriis; iisque acceptis, consistorium assumet causam ad pertractandum, atque decidet utrum in eadem necessario facienda sit inquisitio, an non.

§ 22.

Si consistorium iudicaverit esse necessariam inquisitionem, tunc acta sibi substrata transponere potest protopopae cum sua debita instructione.

§ 23.

Quando obiectum investigationis fuerit naturae privatae, antequam commissarius ad ipsam faciendam se transferat in faciem loci, provocabit actorem, ut expensas itineris suppeditet; aut secus praestet vecturam.

Eadem occasione notificabit litigantibus diem sui accessus ad faciem loci; qui tamen nunquam esse debet die dominico vel festivo. Praeterea provocabit eosdem litigantes, ut in die praestituto una cum suis testibus et documentis, si quae habeant, personaliter compareant.

§ 24.

Commissarius acceptis praedictis expensis, aut vectura parata, in die praefixo se conferet ad locum, ubi inquisitio instauranda est; hic tamen locus talis erit, ut pars litigans nullam possit ob illum opponere

incâtu partea litiganta se nu pota face nice una esceptiune de partinire ori favoru catra partea contraria.

§ 25.

Protopopulu cá comisariu va luá cu sine unu actuariu; carele, de nu se va dispune altucum din partea forului competentu, seau de nu va pretinde altumintrea natur'a lucrului, de regula va fí notariulu tractului protopopescu. In casu contrariu inse va fí altu preotu din protopopiatu.

§ 26.

Dupa-ce actorulu se va fí presentatu cu martorii sei, incuisitorulu va intrebá pre inctu: nu are ceva esceptiune fundata in contra unui, seau altui martoru? Deca inctulu ar face esceptiune in contra unui-a seau altui martoru, incuisitorulu in acelu casu va luá esceptiunea la protocolu.

Asemenea va procede si facia cu martorii produsi de inctu in contra actorului.

§ 27.

Intrebarile, ce au se se puna martoriloru, voru fí parte generale, adeca cu privire la calitatile personale ale martoriloru, si la relatiunile loru cu partile litigante, si cu caus'a controversa. Atari intrebari voru contiené: numele, conumele, etatea, religiunea martoriloru; mai incoló starea loru, secsulu, caracterulu, locuinti'a, si consangenitatea ori afinitatea, amiciti'a ori inimiciti'a loru cu partîle litigante, folosulu seau daun'a, ce o astepta martorulu dela resolvirea procesului; apoi ore fostu-a candu-va sub judecata? si pedepsitu? Parte voru fí speciale, adeca cu privire la caus'a controversa, si la impregiurarile acelei-a.

Intrebarile speciale, ce au se se propuna martoriloru actorului se voru formá de comisariu din actiunea si replicele acelui-a. Pentru martorii inctului se voru compune din respunsulu si duplic'a acelui-a. Inse mai vertosu se voru intrebá acei-a despre originea scientiei loru, adeca: de unde scie martorulu acést'a ori ace'a? din vediute? ori numai din audîte? ore cunosce pre litiganti si pre alte persone, cari au fostu de facia? Asia se voru intrebá si despre loculu, unde, si despre tempulu candu s'a intemplatu fapt'a.

Fiacare parte va poté propune comisariului nescari puncte scurte, asupr'a caror'a ar voi se se esamineze contra martoriloru partei contrarie.

§ 28.

Martorii trebue se fia de una parte persone apte de a fasioná, ér' de alta parte se nu fia suspecte pentru vreunu avantagiu ori folosu in caus'a controversa; deci:

1. cá neapti de a fasioná nu se voru admite: a) Actorulu seau ori care altulu in caus'a sa propria; b) infantii si cei smintiti la minte; c) impuberii, seau cei ce n'au implinitu anulu alu 14-le alu etatei; d) cei ce sunt notati cu infamia; e) cei ce au juratu strembu ori au frantu juramentulu; f) preotii in cele ce le sciu din sant'a marturisire; g) aceia, cari au defectu la organulu necesariu spre cunoscerea lucrului, dupâ esemplu orbii din vediutu, si surdîi din audîtu; h) cei ce sunt escomunicati de a fí incungiurati;

2. cá suspecti in causa se voru considerá: a) parintii pentru fii sei si viceversa; b) conjugele in caus'a conjugelui seu; consangenii si afinii din gradurile oprite, unulu in caus'a celui-alaltu; c) servitorii in causele domniloru sei; d) inimicii in caus'a inimiciloru sei; e) complicii crimei si socii de contractu in contra sociloru sei.

Inse in fapte si cause de acelea, cari nu se potu dovedí cu alti martori, se voru poté admite

A exceptionem patrocinii aut favoris erga partem adversam.

§ 25.

Protopopa qua commissarius assumet secum unum actuarium; qui nisi a foro competente aliter disponatur, vel nisi rei natura aliud exposcat, de regula erit notarius tractus protopopalis. In casu autem contrario erit alter sacerdos tractualis.

§ 26.

Postquam actor comparuerit cum suis testibus, inquisitor interrogabit inctum, num contra unum alterumve testem habeat, vel non, fundatam aliquam exceptionem. Quod si contra unum alterumve testem inctus excipiat, inquisitor eo in casu exceptionem ipsam ad protocollum deducet.

Pari ratione procedet etiam cum testibus per B inctum contra actorem productis.

§ 27.

Interrogationes testibus proponendae, partim erunt generales, id est respectu qualitatum personalium ipsorum testium, et quoad relationes illorum ad partes litigantes, et ad causam controversam. Tales interrogationes erunt: nomen, cognomen, aetas, religio testium; dein status eorum, sexus, character, locus habitationis, consanguinitas aut affinitas, amicitia vel inimicitia cum litigantibus, emolumentum aut damnum, quod expectaret testis ab exitu causae; praeterea num aliquando fuerit in iudicio, et an condemnatus? Partim erunt speciales, id est relate ad causam controversam et ad eiusdem circumstantias.

Interrogationes speciales proponendae testibus actoris deducentur per commissarium ex libello iudiciali et replicationibus eiusdem. Pro testibus C incti concinnabuntur ex responsione et duplicatione ipsius. Praecipue vero interrogabuntur de origine scientiae suae, id est: unde scit testis hoc vel illud? utrum ex visu? an vero ex solo auditu? etc.; an cognoscat litigantes aliasque personas, quae praesentes fuissent? Ita etiam interrogabuntur de loco, ubi, et de tempore, quando factum evenerit?

Utraque pars poterit commissario brevia proponere articula, circa quae velit examinari contra testes adversos.

§ 28.

Testes debent esse ex una parte personae ad deponendum idoneae; alia ex parte vero non suspectae ob commodum vel utilitatem aliquam in causa controversa; hinc:

1° qua inepti ad deponendum non admittentur a) actor sive alter quicumque in propria sua causa; D b) infantes et amentes; c) impuberes, sive qui non compleverunt 14 aetatis annum; d) infamia notati; e) periuri et fidefragi; f) sacerdotes in iis, quae ex sacra confessione norunt; g) qui organi ad rei notitiam necessarii defectu laborant, exempli gratia caeci ex visu, surdi ex auditu; h) excommunicati vitandi;

2° quatenus suspecti in causa considerabuntur: a) parentes pro filiis suis et viceversa; b) coniux in causa sui coniugis; consanguinei et affines in gradibus vetitis, unusquisque in causa alterius; c) servi in causis dominorum suorum; d) inimici in causa inimicorum suorum; e) complices criminis, vel socii contractus contra suos socios.

Sed in factis et causis talibus, quae per alios testes comprobari non possunt, etiam praedicti

si cei amintiti, precum si atunci, candu partea contraria nu va face esceptiune in contra acelor'a; dar' câtu pondu va fí de a se pune pre fasiunile loru, se va judecá cu discretiunea prudenta a judecatoriloru. A

§ 29.

Martorii, in contra caror'a nu se pote face nice una esceptiune intemeiata, nainte de a se admite la depunerea fasiuniloru, voru jurá, cà voru spune adeverulu intregu si nefalsificatu, fara de a adauge, omite ori a schimbá ceva.

Candu martorii jura, partea contraria va poté fí de facia, fara cá inse absenti'a acelei-a se impiedeca depunerea juramentului.

Producêndu-se cá martoru vre-unu preotu, acel'a cá atare este scutitu de depunerea juramentului corporalu, inse este obligatu a fasioná, cumcà depune pre puritatea conscientiei sale preotiesci.

Martoriloru de conditiune inferiora, nainte de B depunerea juramentului, li se va tiené una eshortatiune despre santieni'a juramentului si despre reutatea perjuriului, precum si despre gravitatea pedepseloru, ce le dictéza in contra perjuriloru atâtu legile divine câtu si cele umane.

La incuisitiunile preliminarie, candu adeca judecatoriulu voiesce se-si castige numai informatiune despre starea causei, se voru admite la fasionare si martori nejurati; ma inca si la incuisitiuni probatorie se voru poté admite martori nejurati, deca partile se voru invoí la ace'a. Dar' acést'a pote avé locu numai in causele loru private, pentru-cà in causele, cari atingu binele publicu, martorii nu se potu dispensá de prestarea juramentului.

§ 30.

Martorii se voru esaminá unulu câte unulu in absenti'a partiloru litigante. C

§ 31.

Fasiunile martoriloru se voru luá la protocolu intru tote cu cuvintele loru proprie; asia incâtu comisariulu investigatoriu se nu adauga nemica din alu seu, seau se alature ceva cá alu seu, ci se se considere numai cá simplu ascultatoriu alu martoriloru si cá descrietoriu a fasiuniloru depuse de aceia.

§ 32.

Fasiunile martoriloru absenti date in scrisu nu merita consideratiune.

§ 33.

Deca martorii din caus'a departarei, ori a morbului, ori a altui impedimentu legitimu nu s'aru poté presentá la loculu determinata, atunci comisariulu va tramite punctele de intrebari la parochulu locului, unde petrecu aceia, seau la altu parochu din apropiare cu recercarea oficiosa, cá se iée D fasiunile martoriloru in form'a prescrisa, si apoi se i le tramita pre posta seau in altu modu. Deca insa martorii voru fí din alta diecesa, va fí recercatu ordinariatulu aceleia, cá si dispuna esaminarea acelor'a dupa utripunctele, ce se voru alaturá.

§ 34.

Dupace martorulu -si va fí datu fasiunile sale, aceste i se voru cetí, si se va intrebá, deca acele sunt bine descrise asia, precum le-a dîsu densulu. Apoi deca mai are ceva de adausu ori de subtrasu? Deca acel'a nu ar' avé nemica in contra, se va provocá, se-si intarésca cele fasionate cu subscrierea sa propria; ér' deca nu ar sci scrie, elu insusi va face semnulu crucei naintea numelui seu, si in loculu lui va subscrie actuariulu, seau altulu chiematu spre ace'a.

poterunt admitti; prouti etiam quando pars contraria non excipiat contra eosdem; quanta tamen fides sit eorum depositionibus tribuenda, prudenti iudicum discretione pendetur.

§ 29.

Testes, contra quos nulla exceptio fundata opponi potest, antequam ad deponendum admittantur, elicient iuramentum, quod verum dicant integre et non cum falsitate, absque augmento, detractione aut perversione.

Quando testes iurant, pars contraria poterit esse praesens, quin tamen eius absentia impediat iuramenti praestationem.

Si sacerdos adducatur in testem, ipse qua talis liber est a praestatione iuramenti corporalis, sed tenetur fateri se deponere pro puritate sacerdotalis conscientiae suae.

Testibus inferioris conditionis, antequam iuramentum ipsi emittant, exhortatio erit danda de sanctitate iuramenti, et de malitia periurii; necnon de gravitate poenarum, quas contra periuros tum divinae tum humanae leges decernunt.

In inquisitionibus praeliminaribus, dum nempe iudex vult de causae statu sibi meram informationem procurare, admittentur ad deponendum etiam testes non iurati; quin imo etiam in inquisitionibus probatoriis poterunt non iurati testes admitti, si in id partes consenserint. Hoc vero tantum in causis eorum privatis potest locum habere; cum in causis, quae publicum bonum attingunt, testes non possint a iuramenti praestatione dispensari.

§ 30.

Testes examinabuntur singullatim in absentia partium litigantium.

§ 31.

Depositiones testium deducentur ad protocollum, ipsorum verbis simpliciter enunciatis; ita ut commissarius inquisitor nihil e suo addere vel ut suum apponere possit, sed tantum uti simplex testium auditor, et depositionum eorum conscriptor considerari debeat.

§ 32.

Depositiones absentium testium scripto datae nullam merentur attentionem.

§ 33.

Quodsi testes ob distantiam, vel morbum, aut aliud aliquod impedimentum legitimum non valeant ad locum praefixum comparere, tunc commissarius transmittet articulos interrogatorios parocho loci, ubi illi commorantur; aut alteri vicino parocho cum officiosa requisitione, ut depositiones testium in forma praescripta excipiat, atque easdem via postali vel alio modo sibi remittat. Si vero testes fuerint ex alia dioecesi, requiretur ordinariatus illius ad hoc, ut eosdem iuxta articulos, qui accludentur, examinari disponere velit.

§ 34.

Postquam testis emiserit suas depositiones, ipsae legentur eidem, et interrogabitur, utrum eaedem bene sint adnotatae prouti ipse easdem elicuit? Dein utrum habeat adhuc aliquid addendum, aut demendum? Si idem nihil habuerit in contrarium, provocabitur ut suas depositiones propria subscriptione confirmet; quod si scripturae ignarus sit, ante nomen suum ipse ponet signum crucis, et loco ipsius subscribet actuarius, sive alter ad hoc vocatus.

§ 35.

Asia se va procede cu toti martorii pana la celu din urma; si dupa-ce -si voru fí datu toti fasiunile sale, se va incheiá protocolulu, pre care-lu va subscrie atâtu comisariulu câtu si actuariulu.

§ 36.

Protocolulu fasiuniloru date de martorii actorului se va comunicá cu inctulu pre langa reversu de primire, si de odata se va provocá, cá in contra fasiuniloru acelor'a se-si faca esceptiunile, ce le ar avé fundate, si inca in terminulu, ce i se va prefige; apoi se va provocá, se-si produca si martorii, cari-i ar' avé pre partea sa; si cu acesti-a se va procede in modulu acel'a, cá si cu martorii actorului.

§ 37.

Deca din fasiunile martoriloru produsi de inctu s'ar observá, cà acele contradîcu fasiuniloru depuse de martorii actorului, in acelu casu martorii, cari-si B contradîcu, sunt de a se confrontá la olalta, cá asia prin confrontarea loru se se potu lamurí adeverulu.

Confrontarea inctului cu actorulu, seau cu martorii acestui-a, va atêrná dela impregiurari, cari une-ori pretindu, se se faca ace'a, ér de alte ori din contra o oprescu, cá nu cumva prin ace'a se se produca mai mare discordia si inimicitia intre litiganti.

§ 38.

Fasiunile si depunerile intarite cu iuramentu nu se voru mai pote retractá.

§ 39.

Ace'a, ce doi martori jurati voru fí fasionatu chiaru si uniformu, se va considerá de doveditu, deca in contra acelor'a nice cu privire la fasiunile loru, nu se pote face esceptiune fundata.

Fasiunea dubia, obscura, si incerta, dupâ esemplu „de-mi aducu bine aminte", „de nu me insielu," C „mi se pare" etc., nu va avé nice una valóre; asemenea si fasiunea depusa de frica si sila, ori suspecta de castigu.

§ 40.

Martorii, cari nu se unescu in fasiunile loro cu privire la locu si tempu, nu probéza nemica.

§ 41.

Candu obiectulu controversu este de asia natura, incâtu spre eruirea adeverului se receru cunoscintie speciale, atunci in locu de martori se voru luá celu pucinu doi barbati precepetori de lucru, inse astufeliu de barbati, incâtu asupra loru se nu pota cadé nice unu prepusu intemeiatu de partialitate.

Precepetorii voru face investigatiunea dupa instructiunile, ce li se voru dá din partea comisariului, si dupa terminarea investigatiunei, -si voru espune opiniunea in scrisu. D

In contra precepetoriloru se potu face din partea contraria totu acele esceptiuni, ce li s'aru face, candu acei-a aru functioná cá martori.

Precepetorii sunt obligati se iure, cà voru tiené adeverulu si sinceritatea in espunerea opiniuniloru sale.

De depunerea iuramentului sunt scutiti numai aceia, cari de mai inainte au fostu obligati prin iuramentu, cà voru observá conscientiosu sinceritatea in opiniunile sale.

In contra opiniunei precepetoriloru litigantii potu face esceptiuni in tocmai, cá in contra fasiuniloru date de martori.

§ 42.

Atâtu martorii câtu si precepetorii de lucru se voru produce pre spesele partei acelei-a, care cere serviciulu si judecat'a loru; cu tote acestea partea sucumbenta in procesu va fí obligata a rein-

A

§ 35.

Ita procedetur cum omnibus testibus usque ad ultimum; et postquam omnes emiserint suas depositiones, concludetur protocollum, quod dein tum commissarius tum actuarius subscribent.

§ 36.

Protocollum depositionum per actoris testes elicitarum communicabitur incto erga reversales; una vero ipse provocabitur, ut contra depositiones illas faciat, si quas habeat, fundatas exceptiones, et quidem intra terminum, qui eidem praestituetur; dein provocabitur etiam ad producendos testes, si quos pro sua parte habeat; et cum iisdem ea ratione procedetur, qua cum testibus actoris.

§ 37.

Si ex depositionibus testium per inctum productorum observetur, quod eaedem contradicant depositionibus testium actoris, eo in casu testes contradictorii conferendi sunt inter se ad hoc, ut per eorum comparationem constare possit de veritate.

Comparatio incti cum actore, aut cum huius testibus pendebit a circumstantiis, quae aliquando eam exposcunt, dum e contra nonnunquam illam fieri dissuadeant, ne per ipsam maiores discordiae et inimicitiae inter litigantes enascantur.

§ 38.

Attestationes et depositiones iuramento confirmatae non poterunt retractari.

§ 39.

Id, quod duo testes iurati clare et uniformiter deposuerint, pro comprobato reputabitur, si contra eosdem nec intuitu personae, nec respectu ipsarum depositionum fundata exceptio fieri possit.

Attestatio dubia, obscura, ac incerta, exempli gratia „si bene recordor", „nisi fallar," „mihi videtur," etc., nullius erit valoris; et ita etiam depositio metu et vi extorta, aut de emolumento suspecta.

§ 40.

Testes, qui in depositionibus suis relate ad locum et tempus non conveniunt, nihil probare censentur.

§ 41.

Dum obiectum controversum eius est naturae, ut ad veritatem eruendam speciales notitiae requirantur, tunc loco testium assumentur ad minimum duo viri in re periti; tales quidem, in quos nulla fundata partialitatis suspicio cadere possit.

Viri periti peragent investigationem iuxta instructiones ex parte commissarii sibi dandas; ipsi deinceps, seu post expletam investigationem, exponent scripto suam opinionem.

Contra peritos proponi a parte contraria possunt eaedem exceptiones, quae fierent, si illi qua testes fungerentur.

Iidem periti obligantur iurare se fore observaturos veritatem ac sinceritatem in edendis suis opinionibus.

A iuramenti praestatione absolvuntur illi tantum, qui ob iuramentum iam praestitum ex officio sunt obligati ad sinceritatem in suis opinionibus conscientiose observandam.

Contra opinionem peritorum possunt litigantes ita facere exceptiones, sicut contra testium depositiones.

§ 42.

Prouti testes, ita et viri periti producentur expensis partis illius, quae eorum operam et iudicium expostulat; nihilominus pars in iudicio succumbens erit obligata alteri parti reficere expensas cum illis factas.

torce celeilalte parti spesele avute cu producerea A acelor'a.

§ 43.

Cându intr'o causa procesuala nu sunt de lipsa nice martori, nice precepetori de lucru, ci este de ajunsu inspectiunea oculara a obiectului controversatu, atunci, intru câtu ar fî cu potintia, obiectulu se va aduce naintea comisiunei investigatorie, la din contra comisiunea insa-si va esî la faci'a locului, unde este de a se face inspectiunea asupra objectului controversatu.

§ 44.

Deca una parte va produce documinte publice ori private, acestea voru fî de a se comunicá partei contrarie, carea se va intrebá, deca le recunósce de genuine. Si candu acést'a parte ar cere a i se dá acele documinte la mana spre a-si face esceptiunile, atunci acelea i se voru dá numai in copia autentica B si pre langa reversu de primire.

Esceptiunile facia de documinte se potu referí seau la person'a autoriului loru, seau la formalitatile recerute, seau la tempulu si loculu, candu si unde se dîcu a fî fostu facute, seau si la martorii insemnati in acele documente; asemenea, cà documentulu uu dovedesce nice de cum ace'a, ce afirma acel'a, care produce documentulu, seau cà documentulu este suspectu pentru rasura in partile esentiale, seau pentru cuvinte adause de mana straina.

§ 45.

Documintele publice, fia originale, ori produse numai in copia autentica, totudeaun'a probéza deplinu; dar' documentulu privatu nu probéza in interesulu partei, care l'a scrisu, pentrucà in caus'a sa nime nu pote fî martoru. Deca inse documentulu este subscrisu si recunoscutu de doi martori, seau acel'a este subscrisu si recunoscutu de partea con- C traria insa-si, atunci probéza deplinu in favorulu autoriului lui; numai câtu subscrierea partei contrarie se aiba poterea unei confesiuni legale.

§ 46.

Candu se facu esceptiuni in contra documinteloru, se tiene de competinti'a tribunalului a decide, deca si intru câtu sunt, seau nu sunt fundate acelea.

§ 47.

Candu un'a si ace'asi parte produce doue documinte contradîcutorie, atunci acelor'a nu se va dá nice unu crediementu. Deca inse unu documentu se va produce de actoru, si celalaltu de inctu, si ambele voru fî contradictorie si de asemene valore, atunci acele se voru respinge: inse deca unulu ar' fî mai demnu de credintia, decâtu celalaltu, de esemplu, deca unulu ar fî publicu, ér celalaltu privatu, atunci se va dá crediementu documentului publicu, D cá celui mai demnu.

§ 48.

In casurile acele, in cari nu s'ar poté procede nice cu martori, nice cu documinte, se va admite, cá midilocu de proba spre terminarea causei, juramentulu partiloru litigante, numitu juramentu decidietoriu de causa, pre care adeca una parte-lu deferesce celei-alalte cu aprobarea comisariului ori tribunalului.

Partea, care va fî prestatu acestu juramentu oferitu de partea contraria, va reesî invingatoria, si sentinti'a se va aduce in favorulu ei. Ér partei contrarie, carea a oferitu juramentulu, nu-i va fî iertatu a apelá in contra sentintiei, nice a cere reinoirea procesului; deorece juramentulu, ce si-lu oferescu partile naintea judecatoriului, are natur'a de transactiune, care trebue se se observe cu inviolabilitate.

§ 43.

Quando in aliqua causa processuali nec testes nec viri periti sunt necessarii, sed tantum sufficit inspectio ocularis obiecti controversi, tunc, in quantum fieri possit, obiectum producetur coram commissione inquirente; in casu contrario ipsa commissio se transferet ad locum, ubi obiectum controversum inspiciendum est.

§ 44.

Si una pars producat documenta publica sive privata, haec debent communicari parti contrariae; quae exinde interrogabitur, num eadem pro genuinis recognoscat. Et si quando haec pars eadem documenta sibi tradi peteret, ut suas faciat exceptiones, tunc ipsa danda sunt tantum in copia authentica, idque erga reversales.

Exceptiones documenta respicientes possunt referri aut ad personam auctoris, aut ad requisitas formalitates, aut ad tempus et locum, ubi illa confecta fuisse dicuntur, aut etiam ad testes in iisdem designatos: ita pariter, quod documentum minime comprobet id quod affirmat producens documentum ipsum; vel quod documentum sit suspectum propter rasurae vitium in essentialibus punctis, aut propter verba aliena manu interpolata etc.

§ 45.

Documenta publica, sive sint originalia, sive tantum in copia authentica producta, semper plenam faciunt probationem; privatum vero documentum non probat pro parte, quae illud confecit, quia in causa sua nemo potest esse testis. Quod si vero documentum est a duobus testibus subscriptum et recognitum, aut illud est subscriptum et recognitum ab ipsa parte contraria, tunc plene probat in favorem auctoris; dummodo tamen subscriptio partis contrariae vim habeat legitimae confessionis.

§ 46.

Dum exceptiones formantur contra documenta, ad tribunal pertinet diiudicare, utrum et in quantum sint eaedem fundatae, vel non.

§ 47.

Quando per unam eandemque partem litigantem producuntur duo documenta contradictoria, tunc iisdem nulla tribuetur fides. Quod si vero unum documentum fuerit ab actore productum, aliud autem ab incto, et ambo sint contradictoria et aequalis valoris, tunc eadem reiicientur; sed si unum maiorem mereretur fidem prae alio, exempli gratia, si unum esset publicum, aliud autem privatum, tunc fides tribuetur documento publico tamquam digniori.

§ 48.

In casibus, in quibus nec per testes, nec per documenta possit procedi, tamquam medium probationis ad causam terminandam admittetur iuramentum partium litigantium, ita dictum iuramentum „litis decisorium“; quod nimirum una pars defert alteri de auctoritate sive commissarii sive tribunalis.

Pars, quae praestiterit hoc iuramentum sibi a parte contraria delatum, victrix evadet, et sententia feretur in eius favorem. Parti autem adversae, quae iuramentum detulit, non licebit contra illam sententiam appellare, neque etiam novam implorare; quandoquidem iuramentum, quod sibi invicem partes litigantes deferunt coram iudice, naturam habet transactionis, quae inviolabiliter observari debet.

Care dintre partile litigante va fí de a se admite A la prestarea juramentului decidietoriu de causa, va decide forulu, care judeca, seau si comisariulu din insarcinarea forului; in acést'a inse totudeaun'a se va avé in vedere portarea morala a partei respective, si cunoscinti'a, ce o are ace'a despre lucru. Deca actorulu a probatu de jumatate caus'a, si inctulu nu a potutu refrânge nemic'a, atunci juramentulu decidietoriu de causa se va deferi actorului spre suplinirea probatiunei. Dar' deca actorulu n'ar poté probá nemic'a, seau deca probele partîloru litigante aru fí de asemenea valóre, atunci inctulu, pre care dreptulu -lu favoresce mai multu, se va absolvá de cererea actorului.

§ 49.

Deca una parte se va provocá la faim'a publica, comisariulu investigatoriu va luá la protocolu notitia despre ace'a, si totu odata va provocá pre partea respectiva, cá se probeze faim'a in modu B legitimu; ce'a ce nepotendu probá, chiar si deca s'ar poté constatá, cá faim'a alegata de dens'a provine dela persone demne de credintia, totusi ace'a faima nu se va poté considerá cá proba, pentru-cà ea se reduce la unu simplu auditu.

§ 50.

Forulu judecatoriu va decide, câta valóre va fí de a se dá presumtiuniloru asia numite violente, ce au aparinti'a de probabilitate mare.

§ 51.

Presumptiunea de dreptu se va luá de proba deplina pana candu partea cealalta nu va probá contrariulu.

Cu atâtu mai multu se va considerá de proba deplina presumptiunea dreptului si de dreptu; de unde nimene nu se va poté presupune infamu ori illegitimu etc., de nu se va probá acést'a seau prin C evidinti'a faptei, seau prin marturisirea propria, seau cu documentu publicu.

§ 52.

Terminandu-se procesulu de investigatiune, comisariulu va luá la sine tote operatele atâtu cele produse din partea actorului, câtu si din partea inctului, cari punendu-le in ordinea cuvenita, -si va pregatí relatiunea s'a oficiosa, si totu odata si va dá si opiniunea s'a in meritulu lucrului investigatu, dechiarandu-se, apriatu cari martori i se paru densului mai demni de credintia.

§ 53.

Comisiunea investigatoria va alaturá la relatiunea s'a atâtu elenchulu toturoru acteloru, câtu si consemnarea precisa a toturoru speseloru de investigatiune. In acésta consemnare se voru scrie D mai antaiu spesele de calatoria, ce le va fí capatatu dela actoru anticipative, apoi celelalte spese de diurne, precum si spesele de calatoria inapoi; cá asia cu ocasiunea desbaterei si deciderei causei in meritu se se pota derminá si liquidá si acele.

§ 54.

Dupa asternerea acteloru procesuale la consistoriulu episcopescu, caus'a intréga se va transpune asesorului consistorialu, de a carui resortu se tiene. Acest'a studiandu bine caus'a, 'si va face referat'a s'a in scrisu si o va perlege in siedinti'a consistoriala. Deca din espunerea causei ar' esí la lumina, cà in actulu de investigatiune sunt multe defecte esentiale, atunci nainte de a se decide caus'a in meritu, se va dispune suplinirea aceloru defecte; si déca defectele acele voru fí provenitu din negliginti'a comisariului, in acelu casu se voru supliní pre spesele lui.

Quae autem pars ex litigantibus sit admittenda ad praestandum iuramentum litis decisorium, decidet forum iudicans vel etiam commissarius ex fori commissione; in hoc tamen semper erit attendendum ad moralem vitae rationem partis respectivae, et ad eiusdem rei notitiam. Quando actor probavit causam semiplene, et inctus nihil potuit opponere, tunc iuramentum litis decisorium deferetur actori in supplementum probationis. Si vero actor nihil possit probare, aut si partium litigantium probationes essent aequalis valoris, tunc inctus, cui magis favent iura, a petitione actoris absolvetur.

§ 49.

Si una pars provocet ad publicam famam, commissarius inquisitor assumet de ea notitiam in protocollo, et insimul provocanti iniunget, ut famam modo legitimo comprobet; quod si facere non valeat, etiamsi comprobari posset, famam ab ipsa allegatam a personis utut fide dignis provenire, attamen fama illa non poterit ut probatio considerari; quum eadem ad merum auditum reducatur.

§ 50.

Forum iudicans decernet, quantus valor debeat tribui praesumptionibus sic dictis violentis, quae magnam habent probabilitatis speciem.

§ 51.

Praesumptio iuris pro plena probatione sumetur eousque et donec a parte adversa probetur contrarium.

Eo vel magis habebitur pro plena probatione praesumptio iuris et de iure; ideoque nemo poterit pro infami aut illegitimo etc. supponi, nisi hoc aut evidentia facti, aut propria confessione, aut documento publico probetur.

§ 52.

Terminato inquisitionis processu, commissarius assumet ad se omnia gesta, tum quae ex parte actoris, tum quae per inctum producta sunt; quibus dein rite ordinatis, praeparabit officiosam suam relationem; ac insimul suam opinionem in merito rei investigatae depromet, aperte declarando, quinam testes sibi magis fide digni videantur.

§ 53.

Commissio inquirens accludet suae relationi tam elenchum omnium actorum quam etiam conspectum praecise concinnatum de omnibus expensis inquisitionis. In hoc autem ante omnia adnotabuntur expensae itinerales, quae ab actore fuerint persolutae; deinde reliquae expensae diurnales; item expensae reditus; ita ut occasione discussionis et decisionis causae in merito, illae quoque omnes determinari et liquidari valeant.

§ 54.

Postquam acta omnia consistorio episcopali transmissa fuerint, integra causa tradetur assessori consistoriali, ad cuius officium ipsa pertinet. Hic exinde eadem bene ponderata, suam faciet relationem, in sessione consistoriali perlegendam. Si iam ex causae expositione relevetur, in actu investigationis essentiales occurrisse defectus, tunc priusquam causa decidatur in merito, ordinabitur, ut defectus iidem suppleantur; et si quidem illi defectus provenerint ex negligentia commissarii, eo in casu supplebuntur expensis ipsius.

Déca investigatiunea remane fara de resultatu decisivu, procedur'a se suspinde pentru nesuficienti'a probeloru; déca inse caus'a se va poté intregí, atunci dupa ce se va fí facutu investigatiune noua, caus'a se va referí din nou prin asesorulu consistorialu in siedinti'a consistoriala, in care seau se va pertractá si decide caus'a cá in foru ordinariu, ce'a ce va fí si mai consultu mai alesu in cause, in cari actiunea este deplinu probata, seau luandu-se caus'a spre sciintia, se va poté retramite spre pertractare si decidere la forulu protopopescu respectivu, cá foru delegatu de I-a instantia. A

§ 55.

Dupa desbaterea si deciderea causei in forulu protopopescu, sentinti'a se va publicá partiloru litigante, subscrisa de presiedinte si actuariu; si impreuna cu tote actele acelei cause se va tramite consistoriului episcopescu seau din oficiu, seau in urm'a apelatiunei facute de partea sucumbenta. B

In totu casulu presiedintele va alaturá la relatiunea s'a atâtu actele tóte cu elenchulu loru, câtu si particulariulu de spese si diurne pentru asesorii forului.

§ 56.

Apelatiunile, precum si cererile de nulitate se voru pertractá dupa paragrafii de mai josu 64—70.

§ 57.

Sentintiele publicate partiloru litigante nu se voru esecutá, decâtu numai dupa diece dîle; care restempu este reservatu partiloru spre insinuarea ori intrepunerea apelatiuniloru s'ale seau a recursului de nulitate.

§ 58.

Sentinti'a in casu de lipsa se va esecutá si cu intrevenirea judelui seculariu.

Capu III. C

Despre apelatiuni.

§ 59.

Dela forurile protopopesci cá foruri delegate de I-a instantia se facu apelatiunile la consistoriulu episcopescu cá foru ordinariu de a II-a instantia.

Dela forurile episcopesci se apeléza la forulu metropolitanu cá foru de a III-a instantia; dela forulu metropolitanu se inaintéza apelatiunea la santulu scaunu apostolicu.

§ 60.

Dela forurile protopopesci din archidiecesa se facu apelatiunile la consistoriulu archiepiscopescu cá foru de a II-a instantia. Ér' dela consistoriulu archidiecesanu se inaintéza apelatiunile la scaunulu apostolicu.

§ 61.

Asesorii consistoriali, preotii din gremiu, protopopii, vice-protopopii si administratorii oficiului D protopopescu in causele loru procesuale se judeca de consistoriulu episcopescu diecesanu cá foru de I-a instantia.

§ 62.

Presiedintele va publicá sentinti'a adusa partiloru litigante, cari se voru citá anume spre scopulu acest'a. Ér' sentintiele aduse in consistoriele episcopesci, cá foruri de revisiune, déca litigantii nu voru fí fostu citati la pertractare, li se voru publicá prin protopopii concernenti cá presiedintii foruriloru protopopesci; cari apoi voru reportá consistoriului despre publicarea facuta. Dar' déca litigantii voru fí presenti, sentintiele li se voru publicá de presiedinte in presenti'a consistoriului.

§ 63.

Partea nemultiamita cu sentinti'a va insinuá apelatiune seau indata dupa publicarea decisiunei,

---

Quod si inquisitio absque resultato decisivo remaneat, tunc procedura ob insufficientiam probationum suspenditur; si autem causa possit suppleri, tunc post assumptam novam inquisitionem, causa denuo referetur per assessorem consistorialem in sessione consistoriali. In hac autem vel pertractabitur et decidetur causa tamquam in foro ordinario; quod porro erit magis consultum, praesertim in causis, in quibus actio est plene probata; vel secus post acceptam causae notitiam, pro pertractatione et decisione poterit remitti ad forum protopopale respectivum, qua forum delegatum I instantiae.

§ 55.

Discussa et definita causa in foro protopopali, communicabitur sententia partibus litigantibus, per praesidem et actuarium subscripta; et una cum omnibus actis causae transmittetur consistorio episcopali ex officio, vel etiam ad appellationem partis succumbentis.

In omni casu praeses accludet suae relationi tum acta omnia cum eorum elencho, tum prospectum expensarum et diurnorum assessorum fori.

§ 56.

Appellationes, prout etiam nullitatis recursus pertractabuntur ut inferius in §§ 64—70.

§ 57.

Sententiae partibus litigantibus communicatae non dabitur executio nisi post decem dies; quod temporis intervallum est partibus reservatum ad insinuandas sive interponendas suas appellationes aut nullitatis recursus.

§ 58.

Sententia in casu necessitatis committetur executioni etiam cum interventu iudicis saecularis.

Caput III.

De appellationibus.

§ 59.

A foris protopopalibus qua foris delegatis I instantiae fiunt appellationes ad consistorium episcopale qua forum ordinarium II instantiae.

A foris episcopalibus appellatur ad forum metropolitanum qua forum III instantiae; a foro metropolitano vero promovetur appellatio ad sanctam sedem apostolicam.

§ 60.

A foris protopopalibus in archidioecesi fiunt appellationes ad consistorium archiepiscopale qua forum II instantiae. A consistorio archidioecesano vero promoventur appellationes ad ipsam apostolicam sedem.

§ 61.

Assessores consistoriales, sacerdotes gremiales, protopopae, vice-protopopae et officii protopopalis administratores, in propriis causis processualibus iudicantur per consistorium episcopale dioecesanum qua forum I instantiae.

§ 62.

Praeses notificabit sententiam partibus litigantibus, quae expresse ad hunc scopum citabuntur. Sententiae vero in consistoriis episcopalibus qua foris revisoriis latae, si litigantes non fuerint citati ad pertractationem, notificabuntur iisdem per protopopas concernentes qua praesides fororum protopopalium; quique deinceps de publicatione peracta referent ad consistorium. Quod si vero litigantes praesentes fuerint, communicantur ipsis sententiae per praesidem in praesentia consistorii.

§ 63.

Pars, quae de sententia minime contenta fuerit, insinuabit appellationem, aut statim post decreti

seau in restempu de diece dîle dela publicarea amintita. Insinuarea apelatiunei se va face la forulu acel'a, dela care se apeléza; ér' forulu in decursu de treidieci dîle computate dela insinuarea apelatei va tramite actele la forulu superioru. A

Partea apelanta indata se va insciintiá despre acést'a; si totu odata se va reflectá la ace'a, cá in restempu de treidieci dîle dela insinuarea apelatei sale se-si astérna apelatiunea motivata la forulu mai inaltu.

Cererea pentru prelungirea terminului mai susu indicatu se va esaminá in forulu, dela care se apeléza; inse acésta prelungire se va concede numai din motive ponderose.

§ 64.

Déca partea acusata cugeta, cà pote combate competinti'a forului, atunci ace'a trebue se-si faca esceptiunea s'a cu privire la incompetinti'a forului in restempu de diece dîle computate dela intimarea citatiunei. B

Déca forulu inferioru ar' judecá, cà nu este fundata esceptiunea facuta in contr'a s'a de partea acusata, acestei-a i va stá in voia a apelá la forulu superioru.

Ér' déca forulu superioru va dechiará, cà nu este fundata una astu-feliu de esceptiune, atunci partea acusata se va indrumá a se supune forului citatoriu.

§ 65.

Apelatiunea se va denegá in urmatoriele casuri:

1. Déca sentinti'a se baséza pre marturisirea propria a partei apelante, ori pre notorietate publica atâtu de constatata, incâtu se fia evidentu, cà partea apelanta nu intentionéza alt'a, decâtu amenarea decisiunei finale a causei.

2. Déca in un'a si ace'a-si causa s'au adusu doue sentintie pariforme, remânendu neatinsu dreptulu de a recurge la santulu scaunu. C

3. Candu partea litiganta renuntia de apelatiune inainte, ori dupa insinuarea acelei-a; si acést'a o face ori espresu ori pre tacute, negligêndu adeca a-si intrepune apelatiunea s'a in terminii prescrisi.

4. In causele, cari pentru periclulu in asteptare nu suferu amênare, nu se va admite apelatiune „in suspensivo", fara numai „in devolutivo".

5. Nice atunci nu se va concede apelatiunea, cându sentinti'a s'a adusu de arbitrii definitivi legitime alesi de litiganti.

6. Asemene nu se admite, cându sentinti'a e adusa pre bas'a juramentului decidietoriu oferitu de partea respectiva si admisu de judecatoriu.

7. Asemene nice in causele disciplinarie ale preotiloru, precum sunt: transgresiunea oficiului, viéti'a scandalosa etc., candu acelea se decidu in consistoriele episcopesci, cá foruri revisorie, afara inse de casulu, candu forulu inferioru nu ar' fí observatu ver una forma esentiala a procedurei, seau candu unu preotu prin sentintia s'ar' lipsí de beneficiu pentru totu de a un'a, seau candu s'ar' causá preotului una dauna nereparabila. De altumintrea in materi'a apelatiuniloru se se aiba in vedere constitutiunea pontificelui Benedictu XIV de fericita memorie *„Ad militantis"* din anulu 1742. D

§ 66.

Sentinti'a se va considerá de nula, déca s'a adusu de unu foru necompetentu, seau déca s'a omisu una parte esentiala din procedura; asemenea déca pertractarea causei s'a tienutu in dî de domineca ori de serbatore, si in fine déca sentinti'a se baséza pre documinte ori fasiuni evidentu false.

publicationem aut intra decem dies a publicatione praedicta. Insinuatio appellationis fiet apud illud forum a puo appellatur; forum autem intra triginta dies ab insinuatione appellationis computandos transmittet acta ad forum superius.

Pars appellans statim certior de hoc fiet; una vero eadem monebitur, ut intra triginta dies ab insinuatione suae appellationis recursum appellatorium motivatum apud forum superius deducat.

Recursus pro termini desuper indicati prorogatione examinabitur in foro, a quo fit appellatio; sed haec prorogatio tantum ob gravia motiva concedetur.

§ 64.

Quod si pars accusata reputaverit posse fori competentiam impugnare, tunc eadem intra decem dies a citationis intimatione computandos suam exceptionem super incompetentia deducere debet.

Si forum inferius iudicaverit haud fundatam esse exceptionem contra se factam per partem accusatam, huic eidem liberum erit ad superius forum appellare.

Quod si forum superius declaraverit, non esse fundatam eiusmodi exceptionem, tunc eadem dimittetur, ut foro citatorio pareat.

§ 65.

Appellatio denegabitur sequentibus in casibus:

1. Si sententia fundatur in propria partis appellantis confessione, aut etiam in notorietate publica adeo comprobata, ut evidens omnino sit, partem appellantem nihil aliud intendere, quam finalem causae decisionem differre.

2. Si in eadem causa duae sententiae pariformes latae sint, salvo recursu ad sanctam sedem.

3. Quando pars litigans renunciat appellationi, ante aut post insinuationem eiusdem; idque expresse aut tacite, omittendo nempe intra terminos praefixos suam interponere appellationem.

4. Non admittetur appellatio „in suspensivo", sed tantum „in devolutivo", in causis, quae ob dilationis periculum non patiuntur moram.

5. Neque tunc concedetur appellatio, si sententia est lata per arbitros definitivos legitime a litigantibus electos.

6. Similiter non admittitur, dum sententia est lata in sequelam iuramenti decisorii a parte delati, et a iudice admissi.

7. Item nec in causis disciplinaribus sacerdotum, uti sunt: transgressio officii, vita scandalosa etc., dum deciduntur in consistoriis episcopalibus qua foris revisoriis; excepto tamen casu, quo forum inferius non observasset aliquam essentialem procedurae formam; vel si presbyter privaretur beneficio pro semper; aut sacerdoti irreparabile aliquod damnum causaretur. Caeterum in materia appellationum prae oculis habeatur constitutio sanctae memoriae Benedicti XIV *„Ad militantis"* anni 1742.

§ 66.

Sententia reputabitur nulla, si a foro non competente prolata fuit, aut aliqua essentialis pars in procedura fuerit neglecta; ita etiam, si pertractatio causae die dominico aut festivo habita sit; et in fine si sententia innitatur documentis sive confessionibus evidenter falsis.

§ 67. A

Cererea de nulitate va fí de a se dá celui mai de aprope foru superioru, si inca in tempulu determinatu pentru apelatiune.

§ 68.

Déca sentinti'a va fí nula pentru necompetinti'a forului, atunci forulu superioru o va dechiará din oficiu de nula sî invalida.

§ 69.

Contra dicisiunei de nulitatea sentintiei nu se pote apelá.

§ 70.

Déca partea sucubenta va poté documentá, cà sentinti'a adusa in contra s'a a fostu contraria documinteloru produse din nou, seau a fostu basata pre documinte false, ori fasiuni false, atunci la cererea ei i se va concede remediulu „via novi“ adeca reinoirea procesului. B

Capu IV.

Despre procedur'a bisericésca criminala.

§ 71.

Procedur'a criminala seau penala va fí de a se observá seau in urm'a unei acusatiuni ori denunciari, seau din oficiu.

§ 72.

Acusatiunea se va propune la consistoriulu episcopescu, ce judeca cá foru ordinariu; si acést'a se va face seau in scrisu seau cu cuventulu; in casulu din urma presiedintele forului va demandá, se se iee la protocolu acusatiunea verbala; si cu ace'a ocasiune se voru cere dela acusatoru deslucirile necesarie, din cari se se pota eruá delictulu.

§ 73.

Acusatiunile date in numele altor'a, chiar' si C déca s'aru fí facutu prin procuratori, nu se voru aceptá; afara de casulu, candu procesulu se urdiesce pentru una crima comisa in daun'a unui minorenu, seau a altoru persone, cari stau sub toturatu seau curatela; in care casu acusatiunea se va dá prin representantii legali ai acelor'a.

In ori ce acusatiune se va espune numele si conumele personei delincuente, speci'a delictului, loculu, anulu, lun'a si dîu'a, in care s'a comisu delictulu; totu odata se voru numí si martorii, si se voru indicá si celelalte midiloce de probatiune.

§ 74.

Acusatiunile date in scrisu de actori necunoscuti, seau de atari, cari nu se potu esaminá in persona, precum si acusatiunile anonime nu se potu considerá de suficiente, cá pre bas'a acelor'a se se introduca procedur'a criminala. Cu tote acestea déca asemene denunciari se facu in cause grave, D si de interesu publicu, consistoriulu 'si va procurá informatiuni despre una atare causa prin oficialii sei subalterni.

§ 75.

Cei ce pasiescu cá acusatori trebue se aiba nume bunu; de unde voru fí acusatori suspecti: a) cei ce sunt petati cu una crima ore-care; b) cei ce stau insi-si sub acusatiune; c) cei ce pasiescu din ura personala seau din pofta de resbunare; d) cei ce au repasitu fara causa justa dela procesulu intentatu cu alta ocasiune; si e) cei ce in urm'a unui procesu criminalu intentatu s'au doveditu de calumniatori reutatiosi.

§ 76.

Din oficiu se va introduce procedur'a criminala: a) déca se va face vre-o denunciare in scrisu de persone onorabile si demne de credintia; b) déca denunciarea va fí provenitu dela autoritatea civila,

§ 67.

Recursus nullitatis erit proximo foro superiori exhibendus: et quidem intra tempus pro appellatione praefixum.

§ 68.

Si sententia fuerit nulla propter incompetentiam fori, tunc forum superius ex officio eam declarabit irritam et invalidam.

§ 69.

Contra decretum nullitatis sententiae non datur appellatio.

§ 70.

Quod si pars succumbens potuerit evincere, sententiam contra se latam fuisse aut documentis noviter deductis contrariam, aut falsis documentis vel falsis confessionibus innixam, tunc ad eiusdem instantiam erit concedendum remedium „via novi“.

Caput IV.

De procedura ecclesiastica criminali.

§ 71.

Procedura criminalis sive poenalis erit observanda aut in sequelam accusationis sive denunciationis, aut ex officio.

§ 72.

Accusatio proponetur consistorio episcopali iudicanti qua forum ordinarium; idque sive scripto sive verbotenus; in secundo casu praeses fori mandabit, accusationem verbalem ad protocollum assumi; eaque occasione requirentur ab accusatore dilucidationes necessariae, ex quibus erui possit delictum.

§ 73.

Accusationes aliorum nomine propositae, etiamsi per procuratores sint deductae, non acceptabuntur; excepto casu quando processus adstruitur propter crimen aliquod commissum in detrimentum aetate minoris, vel similium personarum, quae sub tutela vel cura constitutae sunt; in quo casu accusatio proponetur per eorum repraesentantes legales.

In omni accusatione erit exponendum nomen et cognomen personae delinquentis, species delicti, locus, annus, mensis et dies, in quo delictum fuerit commissum; una vero erunt nominandi etiam testes, et alia probandi media indicanda sunt.

§ 74.

Accusationes scripto factae per actores incognitos, sive per tales, qui in persona examinari nequeunt, quemadmodum etiam accusationes anonymae, non poterunt considerari sufficientes, ut fundamento earum instituatur procedura criminalis. Nihilominus si eiusmodi denunciationes fiant in gravibus causis, atque de interesse publico, consistorium procurabit sibi informationes super tali causa per medium officialium ab ipso dependentium.

§ 75.

Qui tamquam accusatores procedunt, debent bonae esse reputationis; hinc accusatores erunt suspecti: a) qui crimine aliquo sunt maculati; b) qui accusationibus ipsi sunt obnoxii; c) qui ex odio personali aut ex studio vindictae procedunt; d) qui absque iusta causa resiluerint a processu alia occasione intentato; et e) qui in sequelam processus criminalis intentati fuerint convicti tamquam malitiosi calumniatores.

§ 76.

Ex officio instituetur procedura criminalis: a) Si aliqua denunciatio scripto fuerit facta a personis honorabilibus et fide dignis; b) si denuntiatio provenerit ab auctoritate civili, aut fiat per proto-

seau de face de catra protopopulu concernentu; c) déca delictulu e notoriu, seau déca a venitu la cunoscinti'a consistoriului faima rea despre cineva dela omeni demni de credintia; d) déca in decursulu unei incuisitiuni facute in ore-care causa privata se va aretá, cà una persona bisericésca este vinovata cu vre-unu delictu; si e) cându acusatorulu se va fí retrasu dela procesulu intentatu.

§ 77.

Consistoriulu episcopescu inse mai nainte de a dispune introducerea procedurei criminale in contra unei persone anumite, totu de a un'a se va informá mai antâiu despre esistinti'a infamiei cu privire la person'a inculpata; si dupace intr'adeveru se va fí constatatu esistinti'a infamiei, va decide inceperea procedurei criminale. Déca inse se va constatá, cà acusatulu are nume bunu, episcopulu va poté face incuisitiunea in secretu.

§ 78.

Déca pentru introducerea procedurei criminale voru militá indicie grave si motive suficiente, forulu ordinariu, nepotendu fí in acel'a-si tempu si actoru si judecatoriu, va comite fiscului, cá se inlocuésca pre acusatoru, si se formeze actiunea in contra inculpatului din datele, ce le va fí procuratu prin oficialii subalterni.

§ 79.

Acusatiunea aceptata se va poté tramite protopopului, cá se incerce in calitate de comisariu, carui-a totu odata i se va comite, cá cu privire la citarea acusatului si respective la autenticarea acusatiunei se procéda in sensulu §-lui 16.

Déca inse acusatorulu ar' repasî dela acusatiunea s'a, protopopulu va reportá despre ace'a consistoriului, care apoi va pertractá acusatiunea retractata cá una denunciare in sensulu §-lui 76.

§ 80.

Acusatulu se aiba langa sine unu defensoru, care se fia seau alesu dupa modalitatea prescrisa, seau denumitu din oficiu. Dupa autenticarea incusei protopopulu cá comisariu va citá pre inctu pre terminulu prefiptu in sensulu §-lui 17; totu odata i va comunicá incus'a in copia, cá asia acel'a presentandu-se in acel'a-si terminu cu acusatoriulu, se-si pota dá respunsulu seu seau in scrisu seau cu cuventulu; si in casulu acest'a din urma respunsulu se va luá la protocolu.

§ 81.

Transactiunea seau complanarea amicabila in causele criminale nu se admite.

§ 82.

Candu procedur'a criminala se introduce din oficiu, atunci comisariului incuisitoriu i se va transpune actiunea fiscala, carea se va comunicá inctului in copia; apoi acest'a in terminulu prefiptu 'si pote dá respunsulu seu.

§ 83.

Comisariulu trebue se se nisuésca in totu casulu, cá cu cuvinte blânde se induplece pre inctu, se-si recunosca culp'a seau delictulu; ce déca i va succede, va luá dela inctu una dechiaratiune data in privinti'a recunoscerei delictului, si ace'a o va substerne consistoriului spre dispunere ulteriora.

§ 84.

Déca inse inctulu in primulu seu respunsu va face esceptiuni, seau negandu seau combatendu incus'a ori actiunea fiscala, respunsulu acelui-a se va comunicá cu actorulu, seau cu fisculu forului, déca procedur'a se va fí introdusu din oficiu, si asia se va procede mai departe in sensulu §§-loru 19—26.

A popam concernentem: c) dum delictum est notorium, aut ad notitiam consistorii pervenit fama mala de aliquo, idque e parte hominum fide dignorum; d) dum per decursum inquisitionis in privata aliqua causa factae emergat, personam ecclesiasticam esse alicuius delicti ream; et e) quando accusator a processu intentato resiluerit.

§ 77.

Consistorium episcopale vero, antequam institutionem procedurae criminalis contra aliquam personam disponat, prius semper sibi procurabit informationem de existentia infamiae relate ad personam inculpatam; et postquam existentia infamiae reapse comprobata sit, decernet criminalis procedurae inchoationem. Si vero constiterit de bona fama accusati, episcopus poterit secreto inquisitionem prosequi.

B

§ 78.

Si indicia gravia atque motiva sufficientia militaverint pro criminalis procedurae exequutione, forum ordinarium, quia eodem tempore nequit esse et actor et iudex, committet fisco, ut idem vicem gerat accusatoris, atque actionem instituat contra inculpatum ex datis, quae per medium officialium dependentium obtinuerit.

§ 79.

Accusatio acceptata transmitti poterit protopopae inquirenti qua commissario; eique una iniungetur, ut ad citationem accusati et respective ad accusationis authenticationem procedat in sensu § 16.

Quodsi accusator a sua accusatione resiliat, protopopa hoc desuper referet ad consistorium, quod exinde accusationem retractatam tamquam C denunciationem pertractabit in sensu § 76.

§ 80.

Accusato defensor adsistat, servatis servandis electus, vel ex officio deputandus. Accusatione iam authenticata, protopopa qua commissarius citabit inctum cum termino praefixo in sensu § 17; insimul vero eidem communicabit accusationem in copia, ita ut ipse comparendo in eodem termino cum accusatore, possit suum responsum sive scripto, sive verbotenus dare; et in hoc ultimo casu responsum referetur in protocollum.

§ 81.

Transactio sive compositio amicabilis in causis criminalibus non admittitur.

§ 82.

Quando procedura criminalis instruitur ex offi-D cio, commissario inquisitori transmittetur actio fiscalis quae incto communicabitur in copia; quo facto in termino sibi praefixo suum ipse responsum dare potest.

§ 83.

Commissarius in quolibet casu studere debet, ut inctum verbis blandis ad suam culpam sive delictum agnoscendum adducat; quod si obtinuerit, assumet ab incto declarationem super delicti recognitione datam, eamque consistorio pro ulteriore dispositione submittet.

§ 84.

Quod si inctus in primo suo responso opposuerit exceptiones, aut negando aut impugnando accusationem vel actionem fiscalem, eiusdem responsum communicabitur actori, aut fisco fori, si procedura fuerit introducta ex officio, et ita ultro procedetur in sensu §§ 19-26.

Inctulu se va poté aperá si cu advocatu; inse la protocolu se voru trece numai acele dechiaratiuni, cari le va fí facutu acusatulu in person'a propria. A

§ 85.

Comisariulu inainte de a esî la faci'a locului spre a face investigatiunea delictului, va poté cere dela acusatoru spesele de caletoria si vectura; déca inse acel'a nu ar' voí, ori nu le-ar' poté prestá, comisariulu va merge pre spesele sale. Aceste spese inse i se voru rebonificá cu ocasiunea revisiunei causei dupa-ce forulu superioru va fí licuidatu tote spesele; acésta rebonificare se va face seau de partea sucumbenta, seau din vre-unu fondu diecesanu destinatu pentru suportarea ataroru spese in casu, candu procedur'a criminala se introduce din oficiu, si partea inculpata se afla nevinovata.

§ 86.

Cu privire la martori se va observá intru tote procedur'a prescrisa i §§-i 26—41. B

§ 87.

Martorii, a caroru fasiuni sunt necesarie spre a se poté eruá delictulu, ori spre a se poté documentá inocinti'a, déca la invitarea partei interesate nu se voru presentá, se voru citá prin comisariu; si in casu de renitintia se voru constringe spre a se presentá. Martorulu preotu se va constringe prin censure bisericesci, ér' martorii mireni, déca censurele bisericesci nu voru avé efectu asupra loru, se voru astringe prin judecatoriulu seculariu, care se va recercá spre acést'a de catra comisariulu investigatoriu.

§ 88.

Cu privire la probarea causei prin precepetori de lucru, prin inspectiune oculara si cu documente, se va observá procedur'a prescrisa in §§-i 41—48. C

§ 89.

In cause criminale martorii, fia de ori ce conditiune, nu potu fí dispensati de juramentu.

§ 90.

Probarea seau deciderea causei prin juramentulu partiloru litigante, precum si prin juramentulu asia numitu supletoriu seau purgatoriu, in causa criminala nu se admite.

§ 91.

Cu privire la pregatirea acteloru de incuisitiune, precum si cu privire la suplinirea defecteloru se va observá procedur'a prescrisa in §§-ii 52—55.

§ 92.

Aflandu-se actele investigatiunei in ordine, caus'a se vá pertractá in consistoriu cá foru ordinariu, seau se va retramite la forulu protopopescu, care D are se judece cá foru delegatu de I-ma instantia. Delegandu-se caus'a la forulu protopopescu, presiedintele acestui foru va transpune actele procesuale fiscului acelui foru spre a pregatí una actiune generala asupr'a inctului din cuprinsulu toturoru acteloru. Ace'a actiune apoi se va alaturá la acte, si impreuna cu acestea din partea presidiului se va transpune unui-a dintre asesorii forului spre a-si pregatí referat'a in scrisu. Despre acést'a presiedintele insciintiandu-se la tempulu seu, va prefige dîu'a pentru pertractarea causei, pre care dî se voru citá si inctulu si actorulu. Punendu-se caus'a la ordine in dîu'a prefipta, asesorulu amintitu 'si va perlege si referat'a s'a; apoi inainte de a se trece la pertractarea, consultarea si deliberarea causei, se va perlege actiunea fiscului. Inctulu va respunde in aperarea s'a; si in casu de lipsa i va replicá fisculu. In fine inse inctulu va duplicá

Inctus poterit se defendere etiam mediante advocato; ast vero ad protocollum deducentur solummodo illae declarationes, quas fecerit accusatus in propria persona.

§ 85.

Commissarius, priusquam se transferat ad faciem loci ad peragendam investigationem delicti, exigere poterit ab accusatore expensas itineris et vecturae; quas tamen si ille nolit, aut non possit praestare, commissarius suis impensis excurret. Istae tamen impensae reficientur ipsi in revisione causae processualis post liquidationem omnium expensarum per forum superius decernendam; idque vel a parte succumbente, vel ex fundo aliquo dioecesano ad similes expensas ferendas destinato in casu, quo procedura criminalis instituitur ex officio, et pars inculpata invenitur innocens.

§ 86.

Quoad testes per omnia observabitur procedura praescripta in §§ 26-41.

§ 87.

Testes, quorum depositiones sunt necessariae ad hoc, ut erui possit delictum, aut innocentia evinci valeat, si ad partis interesse habentis invitationem non compareant, per commissarium citabuntur; et quatenus reluctentur, cogendi sunt ad comparendum. Testis sacerdos cogetur censuris ecclesiasticis; testes laici vero, si censurae ecclesiasticae nullum in illos exererent effectum, compellentur per iudicem saecularem, qui ad hunc finem per commissarium inquisitorem requiretur.

§ 88.

Respectu probationis causae per viros peritos, mediante inspectione oculari, et per documenta, observabitur procedura praescripta in §§ 41-48.

§ 89.

In causis criminalibus testes, cuiuscumque sint conditionis, non possunt dispensari a praestatione iuramenti.

§ 90.

Probatio seu decisio causae per partium litigantium iuramentum, prouti et per iuramentum ita dictum suppletorium sive purgatorium, in causa criminali non admittitur.

§ 91.

Relate ad actorum inquisitionalium instructionem, prouti et respectu suppletionis defectuum observabitur procedura praescripta §§ 52-55.

§ 92.

Si acta inquisitionis fuerint in ordine inventa, causa pertractabitur in consistorio qua foro ordinario; aut etiam remittetur ad forum protopopale cognoscens qua forum delegatum 1 instantiae. Si causa fuerit foro protopopali delegata, praeses huius fori acta causae transmittet eiusdem fisco ad hoc, ut is contra inctum actionem generalem coordinet ex complexu actorum deductam. Eadem actio deinde actis accludetur atque una cum illius ex parte praesidis transmittetur uni ex fori assessoribus, ut ipse suam relationem scripto conficiat. De hac praeses suo tempore edoctus diem ad causae pertractationem praefiget, pro qua die et inctus et actor citabuntur. Proposita in die praefixo causa assessor praedictus suam relationem perleget; exinde, antequam ad causae pertractationem, consultationem et deliberationem transeatur, perlegetur allegatio fisci. Inctus respondebit in suam defensionem; eique in casu necessitatis fiscus replicabit. In fine autem inctus duplicabit responsionem; atque ita discussione ad finem perducta, litigantes e

respunsulu; si astufeliu terminandu-se desbaterea, litigantii se voru demite din siedintia, si apoi se va procede la consultare si votisare in sensulu §-lui 11.

§ 93.

Decisiunea se va publicá indata litigantirolu, si dupa ace'a se va substerne spre revisiune forului superioru, care in ace'a revisiune si in judecarea finala a causei va procede dupa modalitatea prescrisa in § 91, inse cu ace'a esceptiune, cà litigantii pentru incungiurarea speseloru de regula nu sunt de a se citá la pertractarea causei, ce se va tiené in forulu superioru, si cà sentinti'a adusa de acestu foru in absenti'a litigantiloru, se va publicá acestor'a prin presiedintele forului inferioru.

§ 94.

Litigantiloru se concede, se aduca probe noue in forulu superioru.

§ 95.

Cu privire la apelatiune, cererea de nulitate, reinoirea procesului, si esecutarea sentintiei se voru observá dispusetiunile prescrise in §§-i 62-70.

§ 96.

Acest'a este modulu ordinariu de procedere. Déca inse, luandu-se in consideratiune impregiurarile speciale, caus'a nu s'ar'poté tractá dupa tote normele seau solemnitatile, se va poté procede fara de sgomotulu si aparatulu judiciariu, adeca dupa procedur'a estraordinaria, seau sumaria.

TITULULU VI.

Statute cu privire la administrarea averiloru bisericesci si scolastice.

Capu I.

Despre averile bisericesci si scolastice.

§ 1.

Averea bisericésca si scolastica cuprinde totu, ce posiede biseric'a si scol'a catolica cá atare, atâtu in edificie ori alte realitati inmobile. câtu si in drepturi posesionarie ori fonduri si fundatiuni.

In specialu de averea bisericésca se tienu urmatóriele realitàti:

1. casele parochiale si cantorale cu tóte superedificatele de pre fundurile loru;

2. biseric'a locala cu cemeteriele apertinente la ea si cincturile acelor'a;

3. pamenturile portiunei canonice atâtu parochiale câtu si cantorale, precum si gradinile, viniele, fênatiele, luncile si padurile bisericesci, parochiale si cantorale.

Ér' drepturi suntu urmatórele: a) de câreimaritu; b) de têrgu; c) de vama; d) de moraritu; e) de pasiunatu; f) de lemnaritu si altele asemene.

Apoi fondurile si fundatiunile:

1. de stipendie votivalie; 2. de reuniuni bisericesci; 3. fundatiuni pie; si altele.

De averea scolastica se tienu tote realitatile, drepturile posesionarie, fondurile si fundatiunile, cari se referescu la sustienerea invetiamentului. si promovéza scopuri scolastice.

§ 2.

Cá averea bisericésca si scolastica se se pota mai usioru conservá si administrá, este de lipsa, cá ace'a in tote parochiele diecesane se se conscrie in inventarie deduse cu tota acurateti'a: alaturandu-se la acele si estrasele din cartile funduarie procurate despre averile specificate in §-lu 1, in câtu acele se voru aflá trecute in cartile funduarie.

A sessione dimittentur; ac dein procedetur ad consultationem et votationem in sensu § 11.

§ 93.

Decisio illico communicabitur litigantibus; ac postmodum ad effectum revisionis submittetur foro superiori, quod in eadem revisione et finali iudicio procedet iuxta methodum in § 91 praescriptam, ea tamen cum exceptione, quod litigantes ad evitandas expensas de regula non sint citandi ad pertractationem causae in foro superiori exagitandam; et quod sententia per hoc forum lata in absentia litigantium, communicanda sit ipsis per praesidem fori inferioris.

§ 94.

Litigantibus conceditur in foro superiori novas
B producere probationes.

§ 95.

Respectu appellationis, recursus nullitatis, renovationis processus, atque exequutionis sententiae observabuntur dispositiones in §§ 62-70 praescriptae.

§ 96.

Haec est ordinaria procedendi ratio. Si vero spectatis peculiaribus circumstantiis causa tractari nequeat secundum omnes normas seu solemnitates, procedi poterit absque strepitu et figura iudicii, seu ritu extraordinario, aut summario.

TITULUS VI.

Statuta administrationem bonorum ecclesiasticorum et scholasticorum spectantia.

Caput I.

C **De bonis ecclesiasticis et scholasticis.**

§ 1.

Bona ecclesiastica et scholastica complectuntur quidquid ecclesia vel schola catholica qua talis, tam in aedificiis vel aliis immobilibus rebus, quam in iuribus possessionalibus vel fundis et fundationibus possidet.

Speciatim ad bona ecclesiastica hae, quae sequuntur, res pertinent:

1) domus parochiales et cantorales cum omnibus superaedificiis in fundis illarum extructis;

2) templum locale cum coemeteriis ad ipsum pertinentibus, et cum septis eorum;

3) agri canonicae portionis tam parochialis quam etiam cantoralis, nec non etiam horti, vineae, foeneta, prata et sylvae ecclesiasticae, parochiales et cantorales.

Iura autem sunt sequentia; a) educilii sive oeno-
D polii; b) nundinarum; c) telonii sive nauli portorium exigendi; d) molendini; e) ius pascendi; f) ius lignandi, et alia similia.

Deinde fundi et fundationes:

1) stipendiorum votivalium; 2) associationum ecclesiasticarum; 3) piarum fundationum; et alia.

Ad bona scholastica pertinent omnes realitates, iura possessionalia, fundi, fundationes, quae ad institutionis incrementum referuntur, et scopos scholasticos promovent.

§ 2.

Ut bona ecclesiastica et scholastica facilius conservari et administrari possint, necesse est, ut ea in omnibus parochiis dioecesanis in inventariis omni studio confectis describantur; adiectis iisdem etiam extractibus ex libris fundiariis super bonis in § 1 indicatis, quatenus ea in hos libros fundiarios relata sint.

Aceste inventarie se se pregatésca in doue esemplarie, dintre cari unulu se se conserve in archivulu parochialu, ér' celalaltu in archivulu diecesanu.

Inventariele aceste se se faca din nou totu la diece ani; cá asia se se adnoteze cu acuratetia tote schimbarile, ce aru fí intrevenitu in acele bunuri in decursulu deceniului espiratu.

Capu II.

Administrarea averiloru bisericesci si scolastice.

§ 3.

Averile bisericesci si scolastice se administréza inmediatu prin curatorii bisericei sub control'a parochiloru locali, cari voru presidiá corporatiunei acelor'a. Parochii in fia-care anu voru dá ratiuni despre administrarea averiloru.

§ 4.

Patronii, déca parochiele se afla sub patronatu, nu au dreptu a se amestecá in administrarea faptica a averiloru bisericeloru si scoleloru patronate. Pentrucá inse averile se se administreze cu dilligintia, cá se nu piéra, ei au dreptulu a recurge la ordinariatu.

Capu III.

Conservarea averiloru bisericesci si scolastice.

§ 5.

Averile bisericesci si scolastice trebue nu numai conservate cu cea mai mare grige, ci si inmultîte, in câtu va fí cu potintia; pentru ace'a ver ce instrainare, ori vindere, ori ingreunare cu imprumuturi a aceloru averi in generalu este oprita; si numai in casuri speciale, din cause momentuose, si dupa obtienerea facultatei necesarie dela scaunulu apostolicu, va fí iertatu a instrainá, si vinde ori insarciná cu imprumuturi bunurile bisericesci si scolastice inmobile si mobile pretiose.

§ 6.

Pentru obtienerea facultatei amintite curatoratulu bisericescu ori parochulu beneficiatu va avé de a recurge la ordinariatulu diecesanu, si a se rogá, cá se se esopereze facultatea necesaria spre scopulu intentionatu.

§ 7.

Pentru vinderea unoru bunuri mai mici si de pucina insemnatate, concesiunea va fí de a se cere si a se capetá de adreptulu dela episcopulu diecesanu.

XV.

Decretulu de subscriere a acteloru sinodali.

In numele preasantei si nedespartitei Treimi a Tatalui si a Fiului si a Spiritului santu.

Noi Joanu Vancea de Buteas'a archiepiscopulu si metropolitulu greco-catolicu de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu etc. etc.

Finindu-se pertractarile sinodale, provocàmu pre toti parintii acestui sinodu, cá se se presenteze in person'a propria, si apropiandu-se de santulu altariu, dupa subscrierea nostra unulu fia-care se subscrie la loculu seu si in ordine decretele aduse in acestu sinodu provincialu acum terminatu.

Joanu Vancea archiepiscopu si metropolitu greco-catolicu de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu intarindu am subscrisu.

Michailu Pavelu episcopulu Oradei-mari intarindu am subscrisu.

Victoru Mihály episcopulu Lugosiului intarindu am subscrisu.

Joanu Szabó episcopulu Armenopolei intarindu am subscrisu.

A Haec inventaria in duplici exemplari conficiantur, quorum unum in archivio parochiali, alterum vero in archivio dioecesano servetur.

Inventaria ista quovis decimo anno noviter conficiantur ita, ut omnes immutationes, quae circa illa bona intra elapsum decennium intervenerint, sedulo adnotentur.

Caput II.

Administratio bonorum ecclesiasticorum et scholasticorum.

§ 3.

Ecclesiastica et scholastica bona administrantur per ipsos ecclesiae curatores sub censura parochorum localium, qui huiusmodi collegio praeerunt. Parochi singulis annis episcopo rationem administrationis reddent.

§ 4.

B Patroni, si parochiae sub patronatu existant, non habent ius se reali bonorum ecclesiarum et scholarum patronatarum administrationi ingerendi. Pro diligenti tamen administratione bonorum, ne pereant, ius habent recurrendi ad ordinarium.

Caput III.

Conservatio bonorum ecclesiasticorum et scholasticorum.

§ 5.

Bona ecclesiastica et scholastica non modo maxima cura conservanda, sed, quatenus fieri potest, etiam augenda sunt; propterea quaecumque alienatio eorum vel venditio, vel oneratio ex contractis mutuis generatim prohibita est; et tantum specialibus in casibus, magni momenti causis intervenientibus, et impetrata ab apostolica sede necessaria facultate, bona ecclesiastica et scholastica immobilia et pretiosa mobilia abalienare et vendere
C vel onerare initis mutuis licebit.

§ 6.

Ad praedictam facultatem obtinendam curatoratui ecclesiastico vel parocho beneficiato erit ad ordinariatum dioecesanum recurrendum, et, ut facultas necessaria ad scopum propositum impetretur, ibidem erit supplicandum.

§ 7.

Ad quaedam vero minora et exigui momenti bona vendenda, facultas directe ab episcopo dioecesano erit et petenda et impetranda.

XV.

Decretum de subscribendis synodi decretis.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis Patris et Filii et Spiritus sancti.

D Nos Ioannes Vancea de Buteas'a archiepiscopus et metropolita graeco-catholicus Alba-Iuliensis et Fogarasiensis etc.

Pertractationibus synodalibus iam completis, omnes huiusce synodi patres monemus, ut in propria persona compareant, atque ad sacrum altare accedentes, post nostram subscriptionem singuli eorum, suo loco, et ordine decreta in hac synodo provinciali nunc ad finem perducta promulgata subscribant.

Ioannes Vancea archiepiscopus et metropolita graeco-catholicus Alba-Iuliensis et Fogarasiensis definiens subscripsi.

Michaël Pavel episcopus Magno-Varadinensis definiens subscripsi.

Victor Mihályi episcopus Lugosiensis definiens subscripsi.

Ioannes Szabó episcopus Armenopolitanus definiens subscripsi.

Timoteu Cipariu prepositulu capitulului metropolitanu din Blasiu am subscrisu. A

Teodoru Kőváry prepositulu capitulului din Oradea-mare am subscrisu.

Stefanu Moldovanu prelatu domesticu si prepositulu capitulului din Lugosiu am subscrisu.

Joanu Anderko prepositulu capitulului diecesei Armenopolitane am subscrisu.

Constantinu Papfalvi canonicu lectoru, delegatu alu capitulului metropolitanu am subscrisu.

Joanu Fekete-Negrutiu canonicu cantoru delegatu alu capitulului metropolitanu am subscrisu.

Antoniu Vestemeanu canonicu metropolitanu penitentiariu cá teologu am subscrisu.

Joanu M. Moldovanu canonicu metropolitanu cancelariu cá teologu am subscrisu.

Doctoru Joanu Ratiu canonicu metropolitanu teologu cá canonistu am subscrisu.

Paulu Vel'a canonicu custode si delegatu alu capitulului de Oradea-mare am subscrisu. B

Andreiu Liviu canonicu lectoru, prelatu domesticu, abate si delegatu alu capitulului de Lugosiu am subscrisu.

Vasiliu B. Popu canonicu prebendatu si delegatu alu capitulului diecesei Armenopolitane am subscrisu.

Alexandru Micu vicariu foraneu archiepiscopescu alu Fagarasiului cá teologu am subscrisu.

Beniaminu Popu-Densusianu vicariu foraneu alu Hatiegului cá teologu am subscrisu.

Gregoriu Moisilu vicariu alu Rodnei protopopulu si parochulu opidului Naseudu.

Alimpiu Barbuloviciu vicariulu Silvaniei cá teologu am subscrisu.

Michailu Kökényesdy protopopu si administratoru alu vicariatului Marmatiei cá teologu am subscrisu. C

Alimpiu Blasianu protopopulu Blasiului cá teologu am subscrisu.

Gavrilu Popu protopopulu Clusiului cá teologu am subscrisu.

Simeonu Popu Mateiu archidiaconu onorariu secretariu metropolitanu cá magistru de ceremonie am subscrisu.

Georgiu Marchisiu archidiaconulu partiloru Satmarene in dieces'a Oradei-mari cá teologu am subscrisu.

Michailu Perianu notariu consistorialu alu diecesei Lugosiului cá canonistu am subscrisu.

Eusebiu Cartice profesoru de sant'a teologia, asesoru si fiscu consistorialu cá teologu am subscrisu.

Doctoru Alesandru Gram'a prefectu seminarialu si profesoru de sant'a teologia cá canonistu am subscrisu. D

Damianu Elia Domsi'a jeromonacu in loculu protoegumenului dela manastirea preasantei Treimi din Blasiu am subscrisu.

XVI.

Decretulu prin care se recunosce alu doilea conciliu alu provinciei de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu.

Dela fundarea provinciei bisericesci de ritulu grecescu Românu in Transilvani'a acum a dou'a ora s'au intrunitu in conciliu provincialu reverendulu domnu parinte archiepiscopulu Fagarasiului si Albei-Julie si episcopii sufragani. Acestu sinodu, inceputu in 30 maiu, terminandu-se in 6 ale lunei urmatorie juniu din anulu 1882, prelatulu amintitu n'a intârdîatu a tramite actele si decretele acelui-a la acésta sacra congregatiune de Propaganda fide pentru afacerile orientale, rogandu-se, cá acelea se se recunosca cu autoritatea santului scaunu.

Timotheus Cipariu praepositus capituli metropolitani Blasiensis subscripsi.

Theodorus Kőváry praepositus capituli Magno-Varadinensis subscripsi.

Stephanus Moldovanu praelatus domesticus et praepositus capituli Lugosiensis subscripsi.

Ioannes Anderco praepositus capituli dioeceseos Armenopolitanae subscripsi.

Constantinus Papfalvi canonicus lector, delegatus capituli metropolitani subscripsi.

Ioannes Fekete-Negrutiu canonicus cantor, delegatus capituli metropolitani subscripsi.

Antonius Vestemeanu canonicus metropolitanus paenitentiarius qua theologus subscripsi.

Ioannes M. Moldovanu canonicus metropolitanus cancellarius qua theologus subscripsi.

Doctor Ioannes Ratiu canonicus metropolitanus theologus qua canonista subscripsi.

Paulus Vela canonicus custos et delegatus capituli Magno-Varadinensis subscripsi.

Andreas Liviu canonicus lector, praelatus domesticus, abbas et delegatus capituli Lugosiensis subscripsi.

Basilius B. Popu canonicus praebendatus et delegatus capituli dioeceseos Armenopolitanae subscripsi.

Alexander Micu vicarius foraneus archiepiscopalis Fogarasiensis qua theologus subscripsi.

Beniaminus Popu-Densusianu vicarius foraneus Hatiegiensis qua theologus subscripsi.

Greogorius Moisil vicarius Rodnensis archidiaconus et parochus oppidi Naseud.

Alympius Barbuloviciu vicarius Silvaniae qua theologus subscripsi.

Michaël Kökényesdi archidiaconus et administrator vicariatus Marmatiae qua theologus subscripsi.

Alympius Blasianu archidiaconus Blasiensis qua theologus subscripsi.

Gabriël Popu archidiaconus Claudiopolitanus qua theologus subscripsi.

Simeon Popu Mateiu archidiaconus honorarius secretarius metropolitanus qua magister caeremoniarum subscripsi.

Georgius Marchisiu archidiaconus partium Satmariensium dioeceseos Magno-Varadinensis qua theologus subscripsi.

Michaël Perianu notarius consistorialis dioeceseos Lugosiensis qua canonista subscripsi.

Eusebius Cartice professor sacrae theologiae, assessor et fiscus consistorialis qua theologus subscripsi.

Doctor Alexander Grama praefectus seminarialis et professor sacrae theologiae qua canonista subscripsi.

Damianus Elias Domsia hieromonachus loco protohegumeni monasterii sanctissimae Trinitatis Blasiensis subscripsi.

XVI.

Decretum quo concilium secundum provinciae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis recognoscitur.

Secundo post erectam ecclesiasticam provinciam graeci ritus Rumeni in Transsilvania reverendus pater dominus archiepiscopus Fogarasiensis et Alba-Iuliensis atque episcopi suffraganei in provinciale concilium convenire sategerunt. Cum synodalis conventus die 30 maii inchoatus, et 6 die insequentis iunii anni 1882 absolutus fuisset, memoratus praesul eiusdem acta et decreta ad hanc sacram congregationem de Propaganda fide pro negotiis orientalibus mittere properavit, enixe postulans, ut ea sanctae sedis auctoritate recognoscerentur.

Deci dupace acele acte si decrete in adunarile generale tienute in 9 si 30 juniu, 7 si 21 juliu din anulu curentu s'au supusu unei esaminari mature, eminentissimi parinti ai numitei sacrei congregatiuni pre acelea-si dupa esemplariulu aci alaturatu le-au recunoscutu, si au dechiaratu, cà se potu dá la lumina. A

Sentinti'a acést'a a sacrei congregatiuni subscrisulu secretariu referindu-o santiei sale domnului nostru pontificelui Leonu alu XIII in audienti'a dela 30 septembre acestui anu, santi'a s'a s'a induratu a o aprobá si a o intarí, anulandu ori ce alte ordinatiuni contrarie.

Datu in Rom'a din resiedinti'a aceleia-si sacrei congregatiuni de Propaganda fide pentru afacerile orientale la 1 octobre anulu 1884.

Joanu cardinalu Simeoni, prefectu.
Serafimu Cretoni, secretariu.

Porro iisdem actis et decretis maturo examine perpensis in generalibus comitiis dierum 9 ac 30 iunii, 7 et 21 iulii currentis anni, eminentissimi patres praelaudatae sacrae congregationis ea ipsa iuxta exemplar hisce adnexum recognoverunt, atque in lucem edi posse declararunt.

Quam sacri consessus sententiam cum subscriptus secretarius sanctissimo domino nostro Leoni papae XIII in audientia 30 septembris huius anni retulisset, sanctitas sua eam probare, ratamque habere dignatus est, contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Datum Romae ex aedibus eiusdem sacrae congregationis de Propaganda fide pro negotiis orientalibus die 1 octobris anni 1884.

Ioannes cardinalis Simeoni, praefectus.
Seraphinus Cretoni, secretarius.

APPENDIX AD ACTA ET DECRETA

concilii provinciae ecclesiasticae graeco-catholicae Alba-Iuliensis et Fogarasiensis anno Domini 1882 celebrati.

Supremae sacrae congregationis

instructio ad probandum obitum alicuius coniugis edita anno 1868.

Matrimonii vinculo duos tantummodo „Christo ita docente, copulari, et coniungi posse, alterutro vero coniuge vita functo, secundas, imo et ulteriores nuptias licitas esse, dogmatica ecclesiae catholicae doctrina est".

Verum ad secundas, et ulteriores nuptias quod attinet, cum de re agatur, quae difficultatibus, ac fraudibus haud raro est obnoxia, hinc sancta sedes sedulo curavit, modo constitutionibus generalibus, saepius autem responsis in casibus particularibus datis, ut libertas novas nuptias ineundi ita cuique salva esset, ut praedicta matrimonii unitas in discrimen non adduceretur.

Inde constituta sacrorum canonum, quibus, ut quis possit licite ad alia vota transire, exigitur quod de morte coniugis certo constet, uti capite *Dominus, de secundis nuptiis;* vel quod de ipsa morte recipiatur *certum nuncium* uti capite *In praesentia, De sponsalibus et matrimoniis.* Inde etiam ea quae explanatius traduntur in instructione „*Cum alias 21 augusti 1670*" a Clemente X sancita, et in Bullario Romano inserta super examine testium pro matrimoniis contrahendis in curia eminentissimi vicarii urbis, et caeterorum ordinariorum; maxime vero quae proprius ad rem facientia ibi habentur n. 12 et 13.

Et haec quidem abunde sufficerent, si in eiusmodi causis peragendis omnimoda, et absoluta certitudo de alterius coniugis obitu haberi semper posset; sed cum id non sinant casuum propemodum infinitae vices (quod sapienter animadversum est in laudata instructione his verbis: „*Si tamen huiusmodi testimonia haberi non possunt, sacra congregatio non intendit excludere alias probationes, quae de iure communi possunt admitti, dummodo legitimae sint, et sufficientes,*" sequitur, quod stantibus licet principiis generalibus praestitutis, haud raro casus eveniunt, in quibus ecclesiasticorum praesidum iudicia haerere solent in vera iustaque probatione dignoscenda, ac statuenda; imo cum pro summa illa facilitate, quae aetate nostra facta est, remotissimas quasque regiones adeundi, in omnes fere orbis partes homines divagentur, eiusmodi casuum multitudo adeo succrevit, ut frequentissimi hac de re ad supremam hanc congregationem habeantur recursus, non sine porro partium incommodo, quibus inter informationes, atque instructiones, quas B pro re nata, ut aiunt, peti mittique necesse est, plurimum defluit temporis, quin possint ad optata vota convolare.

Quapropter sacra eadem congregatio huiusmodi necessitatibus occurrere percupiens, simulque perpendens, in dissitis praesertim missionum locis, ecclesiasticos praesides opportunis destitui subsidiis, quibus ex gravibus difficultatibus extricare se valeant, e re esse censuit, uberiorem edere instructionem, in qua, iis, quae iam tradita sunt, nullo pacto abrogatis, regulae indigitentur, quas in eiusmodi casibus haec ipsa sacra congregatio sequi solet; ut illarum ope, vel absque necessitate recursus ad sanctam sedem, possint iudicia ferri, vel C certe, si recurrendum sit, status quaestionis ita dilucide exponatur, ut impediri longiori mora sententia non debeat. Itaque

1. Cum de coniugis morte quaestio instituitur, notandum primo loco, quod argumentum a sola ipsius absentia quantacumque (licet a legibus civilibus fere ubique admittatur) a sacris canonibus minime sufficiens ad iustam probationem habetur. Unde sanctae memoriae Pius VI ad archiepiscopum Pragensem die 11 iulii 1789 rescripsit, solam coniugis absentiam, atque omnimodum eiusdem silentium *satis argumentum non esse ad mortem comprobandam,* ne tum quidem, cum edicto regio coniux absens evocatus (idemque porro dicendum est, si per publicas ephemerides id factum sit) nullum suimet indicium dederit. *Quod enim non comparuerit,* idem ait pontifex, *non magis mors in causa esse potuit, quam eius contumacia.*

D 2. Hinc ad praescriptum eorumdem sacrorum canonum, documentum authenticum obitus diligenti studio exquiri omnino debet; exaratum scilicet ex regestis paroeciae, vel xenodochii, vel militiae, vel etiam, si haberi nequeat ab auctoritate ecclesiastica, a gubernio civili loci in quo, ut supponitur, persona obierit.

3. Porro quandoque hoc documentum haberi nequit; quo casu testium depositionibus supplendum erit. Testes vero duo saltem esse debent, iurati, fide digni, et qui de facto proprio deponant, defunctum cognoverint, ac sint inter se concordes quoad locum et causam obitus, aliasque substantiales circumstantias. Qui insuper, si defuncti propinqui sint, aut socii itineris, industriae, vel etiam militiae, eo magis plurimi faciendum erit illorum testimonium.

4. Interdum unus tantum testis examinandus reperitur; et licet ab omni iure testimonium unius

ad plene probandum non admittatur, attamen ne A coniux alias nuptias inire peroptans, vitam coelibem agere cogatur, etiam unius testimonium absolute non respuit suprema congregatio in dirimendis huiusmodi casibus, dummodo ille testis recensitis conditionibus sit praeditus, nulli exceptioni obnoxius, ac praeterea eius depositio aliis, gravibusque adminiculis fulciatur; sique alia extrinseca adminicula colligi omnino nequeant, hoc tamen certum sit, nihil in eius testimonio reperiri, quod non sit congruum, atque omnino verisimile.

5. Contingit etiam, ut testes omnimoda fide digni testificentur se tempore non suspecto mortem coniugis ex aliorum attestatione audivisse, isti autem vel quia absentes, vel quia obierint, vel aliam ob quamcumque rationabilem causam examinari nequeunt; tunc dicta ex alieno ore quatenus omnibus aliis in casu concurrentibus circumstantiis, aut saltem urgentibus respondeant, satis esse cen- B sentur pro sequutae mortis prudenti iudicio.

6. Verum, haud semel experientia compertum habetur, quod nec unus quidem reperiatur testis qualis supra adstruitur. Hoc in casu probatio obitus ex coniecturis, praesumptionibus, indiciis et adiunctis quibuscumque, sedula certe et admodum cauta investigatione curanda erit; ita nimirum, ut pluribus hinc inde collectis, eorumque natura perpensa, prout scilicet urgentiora, vel leviora sunt, seu propiore, vel remotiore nexu cum veritate mortis coniunguntur, inde prudentis viri iudicium ad eamdem mortem affirmandam probabilitate maxima, seu morali certitudine promoveri possit. Quapropter quandonam in singulis casibus habeatur ex huiusmodi coniecturis simul coniunctis iusta probatio, id prudenti relinquendum est iudicis arbitrio; heic tamen non abs re erit plures indicare fontes ex quibus illae sive urgentiores, sive etiam leviores C colligi, et haberi possint.

7. Itaque in primis illae praesumptiones investigandae erunt quae personam ipsius asserti defuncti respiciunt, quaeque profecto facile haberi poterunt a coniunctis, amicis, vicinis, et quoquo modo notis utriusque coniugis. In quorum examine requiratur *exempli gratia:*

An ille, de cuius obitu est sermo, bonis moribus imbutus esset; pie, religioseque viveret; uxoremque diligeret; nullam sese occultandi causam haberet; utrum bona stabilia possideret, vel alia a suis propinquis, aut aliunde sperare posset.

An discesserit annuentibus uxore, et coniunctis: quae tunc eius aetas, et valetudo esset.

An aliquando, et quo loco scripserit, et num suam voluntatem quamprimum redeundi aperuerit; aliaque huius generis indicia colligantur.

Alia ex rerum adiunctis pro varia absentiae D causa colligi indicia sic poterunt.

Si ob militiam abierit, a duce militum requiratur quid de eo sciat; utrum alicui pugnae interfuerit; utrum ab hostibus fuerit captus; num castra deseruerit, aut destinationes periculosas habuerit etc.

Si negotiationis causa iter susceperit, inquiratur, utrum tempore itineris gravia pericula fuerint ipsi superanda: num solus profectus fuerit, vel pluribus comitatus; utrum in regionem, ad quam se contulit, supervenerint seditiones, bella, fames, et pestilentiae *etc. etc.*

Si maritimum iter fuerit aggressus, sedula investigatio fiat a quo portu discesserit; quinam fuerint itineris socii; quo se contulerit; quod nomen navis quam conscendit; quis eiusdem navis gubernator; an naufragium fecerit; an societas quae navis cautionem forsan dedit, pretium eius solverit; aliaeque circumstantiae, si quae sint diligenter perpendantur.

8. Fama quoque aliis adiuta adminiculis argumentum de obitu constituit, hisce tamen conditionibus, nimirum; quod a duobus saltem testibus fide dignis, et iuratis comprobetur; qui deponant de rationabili causa ipsius famae; an eam acceperint a maiori, et saniori parte populi, et an ipsi de eadem fama recte sentiant; nec sit dubium illam fuisse concitatam ab illis, in quorum commodum inquiritur.

9. Tandem, si opus fuerit, praetereunda non erit investigatio per publicas ephemerides, datis directori omnibus necessariis personae indiciis, nisi ob speciales circumstantias saniori, ac prudentiori consilio aliter censeatur.

10. Haec omnia pro opportunitate casuum sacra haec congregatio diligenter expendere solet; cumque de re gravissima agatur, cunctis aequa lance libratis, atque insuper auditis plurium theologorum, et iuris prudentum suffragiis, denique suum iudicium pronunciat, an de tali obitu satis constet, et nihil obstet quominus petenti transitus ad alias nuptias concedi possit.

11. Ex his omnibus ecclesiastici praesides certam desumere possunt normam, quam in huiusmodi iudiciis sequantur. Quod si non obstantibus regulis hucusque notatis res adhuc incerta, et implexa illis videatur, ad sanctam sedem recurrere debebunt, actis omnibus cum ipso recursu transmissis, aut saltem diligenter expositis.

Instructio ad patriarchas archiepiscopos, episcopos rituum orientalium in causis matrimonialibus adhibenda probata in congregatione generali eminentissimorum ac reverendissimorum patrum in rebus fidei inquisitorum generalium feria IV die 20 iunii 1883.

Quemadmodum matrimonii foedus tamquam officium naturae proli educandae, aliisque maximi momenti bonis consequendis perpetuam et individuam vitae consuetudinem inter coniuges exigit, et eo sanctius tamquam ecclesia sacramentum indissolubile sit oportet, aiente Domino: *Quod Deus coniunxit, homo non separet;* ita non minus quando cum aliquo ex impedimentis, quae dirimentia nuncupantur, initum atque idcirco verum matrimonium non fuerit, a legitima ecclesiae potestate, ad quam causae matrimoniales unice spectant, irritum ac nullum ut iudicetur seu declaretur, ipsa sacramenti dignitas, ratio iustitiae, et animarum salus postulat.

Verum quanto studio quantaque solertia opus sit, ut in singulis casibus alicuius impedimenti dirimentis existentia solide comprobetur, experientia quotidiana testatur. Nam et nonnulla impedimenta sunt ipsa per sese probatu difficillima, et saepe contingit, ut facta ex quibus probationes erui debent, ita sint implexa, iisque circumstantiis involuta, ut difficillime eadem explicari, et de iisdem iudicium proferri queat. Hinc est, quod sancta sedes pro ea sollicitudine, qua tanti sacramenti dignitati, administrationi iustitiae, et animarum saluti cautum semper voluit, numquam omisit, editis opportune sive constitutionibus apostolicis sive instructionibus, regulas praescribere, quarum ope in casibus etiam difficilioribus veritas tuto detegi et iudicium recte ferri posset.

Experientia tamen compertum est, patriarchas, archiepiscopos, et episcopos diversorum rituum orientalium ob speciales conditiones, in quibus eorum dioeceses versantur, non semper posse iisdem apostolicis constitutionibus atque instructionibus quoad omnia sese conformare, nec proinde semper consequi plenam illam processuum et iudi-

ciorum legalitatem, quae tantopere desideranda esset in huiusmodi causis definiendis.

Quare ut, quantum fieri potest, sacrorum canonum praescriptiones in re tanti momenti religiose serventur et simul consulatur specialibus conditionibus, in quibus versantur tribunalia ecclesiastica penes orientales, summus pontifex specialem instructionem pro praedictis tribunalibus iussit exarari, quae ab iis omnibus, ad quos spectat, accuratae executioni mandetur.

PARS I.

Titulus I.

De accusatione matrimonii.

1. Ut in tribunali ecclesiastico causa aliqua matrimonialis tractanda suscipiatur, necesse est ut contra matrimonium regularis et iuridica accusatio praecesserit; quae nunquam erit admittenda, nisi proficiscatur a persona vel personis, quae communi iure habiles ad accusandum habeantur. Etenim in quibusdam impedimentis ipsi coniuges tantum uti accusatores admittuntur, in aliis qui sunt iisdem sanguine propinqui, vel etiam quilibet de populo; ac tandem ex officio etiam inquisitio fieri potest, et quandoque debet, quando praesertim contra alicuius matrimonii validitatem simplex denuntiatio facta fuerit, aut fama fundamentum veritatis praeseferens de alicuius impedimenti existentia divulgata sit.

2. Ista accusatio coram legitimo ordinario ecclesiastico fieri debet, et quidem in scripto: si oretenus facta fuerit, iudicialis reddenda erit iuxta regulas communi iure traditas, scilicet efficiendo ut accusator eam repetat coram tribunali, et a cancellario in actis redigatur.

3. In ea, praeter accuratam facti expositionem, enarranda erunt omnia adiuncta necessaria, et omnia indicia concurrentia: indicandi et nominandi testes de re instructi, ut hoc modo fundamenta accusationis cognoscantur, et via tribunali sternatur veritati detegendae.

Titulus II.

De tribunali constituendo.

4. Accusatione sic recepta, munus moderatoris actorum episcopus vel ipse sibi assumet, vel suum vicarium generalem, aut alium probum et expertum virum e clero ad illud delegabit. Similiter alium virum designabit, qui cancellarii officio fungens quidquid ad causam pertinet, in acta referat, ac nominatim interrogationes examinandis faciendas, eorumque responsiones scripto consignet.

5. Praeterea ipse ordinarius omnino tenetur deputare alium virum ecclesiasticum, quatenus haberi possit, iuris scientia et vitae probitate praeditum, qui matrimonii defensor existat. Eum vero suspendere vel removere, si iusta causa adfuerit, et alium substituere iis qualitatibus ornatum ordinario semper fas erit.

6. Praedictae deputationes et delegationes in scriptis ab ordinario fiant, et earum authentica documenta vel saltem mentio in actis prostent.

7. Moderatoris actorum erit tribunal convocare, partes et testes citare, ut in iudicium compareant; terminos dilationis concedere, quoties rationabiliter ab iis qui ius habent, petantur; edere decreta et ordinationes pro regulari et recta actorum compilatione. Quae omnia scripto erunt exaranda, et in actis ipsis recensenda.

8. Defensor matrimonii antequam munus sibi commissum suscipiat, coram actorum moderatore iuramentum praestabit tactis sanctis evangeliis de

A munere suo diligenter et incorrupte adimplendo, spondens se omnia voce et scripto deducturum, quae ad validitatem matrimonii sustinendam conferre iudicaverit. Hic matrimonii defensor a moderatore actorum citandus erit ad quaelibet acta, ne vitio nullitatis concidant: eidem semper et quandocumque acta processus, etsi nondum publicati, erunt communicanda, semper et quandocumque eius scripta recipienda, atque novi termini, eo flagitante, prorogandi, ut ea scripta perficiat atque exhibeat.

9. Quod si ob peculiares circumstantias matrimonii defensor singulis actis interesse nequiverit, absoluto processu eadem ipsi tradantur, ut eas exarare queat animadversiones, quas tuendae matrimonii validitati necessarias iudicaverit; si alia acta suggesserit, haec conficienda omnino erunt; si ex iam confectis deprehenderit alias adesse personas

B testimonio ferendo idoneas et opportunas nondum examinatas, has examini subiiciendas proponet.

Titulus III.

De methodo sequenda in actis conficiendis.

10. Constituto tribunali, haec actorum conficiendorum ratio tenenda erit. Ab omnibus et singulis testimonium dicturis moderator actorum ante omnia iuramentum exiget de veritate dicenda, et si ita res postulet, etiam de secreto servando, praemissa congrua monitione de iuramenti sanctitate, praesertim si examinandi rudes sint et ignari. Iuramentum praestandum erit tactis sanctis evangeliis, et in singulis examinibus eodem modo repetendum.

11. Qui examini subiiciendi sunt, seorsum semper audiantur. Porro cancellarius adnotabit diem, mensem, et annum cuiuslibet examinis, nec non

C singulorum nomen, cognomen, aetatem, conditionem, statum, et patriam, et etiam quod iuramentum revera praestiterint.

12. Post quodlibet examen, etiamsi eadem persona pluries illi subiicienda sit, cancellarius clara et intelligibili voce coram eadem legat interrogationes et responsiones, facta eidem facultate variandi, aut declarandi quidquid ei visum fuerit: deinde ipse examinatus subscribat, et si fuerit illiteratus, faciet hoc signum cru†cis; ac denique moderator actorum et defensor validitatis matrimonii apponent suam subscriptionem, et cancellarius de actu rogabit.

13. Si aliquando contingat examinandos apud exteras et forsan longinquas regiones versari, nec tribunali se sistere posse, a moderatore actorum accurata factorum et circumstantiarum, quorum cognitio et confirmatio requiritur, expositio erit

D facienda, quae concinnatis opportunis interrogationibus de sententia quoque defensoris matrimonii, et indicatis examinandorum nominibus, ad ordinarium loci, in quo commorantur, mittatur, ut ille sive per se, sive per suum vicarium generalem, sive per alium virum probum et expertum, e clero eligendum, eos examini subiiciat iuxta datas interrogationes, requisito prius iuramento de veritate dicenda, et caeteris servatis, quae supra praescripta sunt.

Si vero contigerit aliquem examini subiiciendum e vita migrasse, mortis documentum inter acta recenseatur.

14. Quoad singulos in iudicium vocatos vel vocandos actorum moderator inquirere debebit probitatem et credibilitatem, et ad hoc curabit, ut ab eorum parochis, sin minus a personis fide dignis litterae testimoniales exhibeantur, quae etiam in actis erunt referendae.

15. Inter examinandos primo loco venit ille, qui accusationem contra matrimonium movit. Ab isto exquirendum erit, ut clare distincteque exponat accusationis titulum; facta omnia fideliter et religiose enarret, eorumque probationes afferat; circumstantias omnes et indicia exponat, quae vel ex propria scientia cognoverit, vel ex aliorum relatione didicerit; et denique nominet testes, quos de re instructos sciverit, vel saltem reputaverit.

16. Secundo loco veniunt coniuges ipsi, qui semper, et seorsum audiri debent, ut unusquisque sua iura tueri, et rationes, deductiones, ac facta allata aut reiicere, aut explicare queat. Quaelibet pars examini subiecta poterit vel illico post examen, vel etiam deinceps, antequam processus claudatur, proponere, si velit, articulos, super quibus alter coniux sit examinandus; et quatenus etiam ab hoc articuli proponantur, erit iterum citandus coniux, qui primus fuerat examinatus, ut super articulis ab altero propositis audiatur. Iuxta casuum diversitatem a coniugibus inquirendum erit, ut si qua documenta habeant ad suum matrimonium, vel ad coniugalem vitae consuetudinem spectantia, ea exhibeant, in acta recensenda. Quae documenta cuiuscumque generis sint, et a quocumque exhibeantur, semper erunt recipienda; et cancellarius adnotare debebit diem, mensem, annum, nec non nomen illius a quo exhibita fuerunt.

17. Si ambo coniuges concordes in depositionibus fuerint, moderator actorum et defensor matrimonii sedulo inspiciant, utrum inter eosdem collusio intercesserit. Hoc in casu singula argumenta contra eorum depositiones ex processu resultantia distincte iisdem obiiciantur, ut fraude, si qua fuerit, detecta, veritas, quoad fieri possit, dilucide appareat.

18. Post coniuges citandi erunt testes inducti, servata eorum examinandorum ratione superius descripta, et exquisitis ab iisdem iis notitiis, de quibus instructi existimantur. Interrogationes singulis faciendae, prout accusationis titulus, aut allata factorum et circumstantiarum congeries, vel ipsa testium indoles atque capacitas requirere videatur, sagacitati atque prudentiae moderatoris actorum et defensoris vinculi relinquuntur, qui illas concinnare, augere aut imminuere poterunt, dummodo tamen semper ea omnia inquirantur, quae ad rectum proferendum iudicium aut necessaria aut opportuna censeantur.

19. Quae in actis continentur, nemini ne ipsis quidem coniugibus eorumque defensoribus erunt communicanda ante processus publicationem, uno excepto matrimonii defensore, cui liberum erit semper et quandocumque acta inspicere et examinare.

20. Quatenus vero actorum moderatori aut defensori matrimonii nulla alia probatio requirenda videatur, finis imponatur probationum collectioni, et processus publicetur, edito hac super re decreto, ab ipso moderatore, a defensore matrimonii, et a cancellario subscribendo.

21. Publicato processu, locus fiet defensionibus, quas partes ad sua iura tuenda voluerint allegare, facta iisdem facultate adhibendi eos defensores, quos maluerint, immo praemonendae erunt de hoc iure, ut lata sententia, iniustae contra eam incusationi aut reclamationi aditus praecludatur. Allegationes autem si ab iisdem oblatae fuerint, communicandae erunt defensori vinculi matrimonialis, ut eas expendere, et quatenus matrimonii validitatem impugnent, refutare valeat.

Titulus IV.

De sententiae prolatione et publicatione.

22. Omnibus ut supra peractis ad sententiam pronunciandam veniendum erit. Quod ut ab ordi-A nario seu eius delegato rite fiat, in primis a defensore matrimonii exquiri debet declaratio, sibi nihil amplius deducendum aut inquirendum superesse; deinde integra causa duobus aut tribus viris peritis, si haberi possint, examinanda subiiciatur, et nonnisi audito eorum voto sententia proferatur.

Haec in scriptis erit exaranda, in eaque rationum momenta, quibus innititur, ex processu deprompta exponantur, succincte quidem, sed ita tamen, ne quidpiam essentiale omittatur. Sententia subscriptione iudicis et secretarii, nec non sigillo curiae episcopalis munita partibus erit notificanda per curiae apparitorem, relicto iisdem illius exemplari, de quo in scripto fides erit facienda.

23. Iudex si pro validitate matrimonii sententiam dixerit, et nemo ex coniugibus contra eam appellaverit, neque defensor matrimonii appellabit, et causa finita censeatur. E contra si matrimonium B nullum fuisse decreverit, quamvis coniuges iudicio praelati acquieverint, defensor matrimonii appellationem facere debebit, et novam sententiam ab alio tribunali postulare; quam appellationem primus iudex impedire nulla unquam ratione poterit. Interim nullatenus permittetur partibus novas nuptias inire.

Quamvis appellationi interponendae nulli fatales dies vinculi defensoris statuti sint, curandum tamen, ut quantocius id fiat. Quod si defensor ipse hoc munus neglexerit, compelli ad id poterit vel a suo episcopo, vel etiam ab illo, apud quem de iure appelatio esset facienda.

24. Inspecta speciali conditione dioecesum orientalium, ordo appellationis erit, prout sequitur. Si prima sententia a curia episcopali lata fuerit, appellatio fiet ad curiam patriarchalem; si vero a curia patriarchali ea prodierit, appellabitur ad C sanctam sedem. Item ad eandem sanctam sedem appellatio erit semper facienda, quoties primae duae sententiae inter se conformes non fuerint, nisi partibus placuerit causam ad ipsam sanctam sedem ab initio et immediate deferre.

Titulus V.

De secunda instantia.

25. Facta appellatione, episcopus seu ordinarius, qui primam sententiam protulit, eam remittere debebit una cum integro processu, caeterisque omnibus ad causam iterum iudicandam pertinentibus ad tribunal, ad quod appellatum est.

26. Hoc autem omnia a primo tribunali peracta diligenter examinabit, atque ea omnia peraget, quae necessaria videbuntur, ut defectus suppleantur, dubia elucidentur, et errores corrigantur. Hunc in finem, praesente semper vinculi defensore in D curia constituto vel specialiter delegato, coniuges examinabit, investigationes instituet circa documenta priori tribunali exhibita, testes, a quibus novas informationes hauriri possint, iterum audiet. Imo poterit etiam praescribere, ut novus processus ex integro conficiatur.

Verum quatenus validae desint rationes novum processum exigendi, consultius erit, praesertim si personarum et locorum circumstantiae id suaserint, ut processu iam expleto utatur, indictis tamen ulterioribus investigationibus, quas necessarias iudicaverit.

Quod si novum processum faciendum esse censuerit, methodus supra descripta servanda erit. Si vero aliqua tantum nova acta adiungenda, vel novi aliquid investigandum censuerit, semper tamen defensor matrimonii adesse debebit, vel saltem nova haec eidem communicanda erunt, ut pro munere suo ea expendere, et quatenus opus esse

duxerit, proprias animadversiones illis opponere valeat.

27. Expleto examine primi processus, et imposito fine novis investigationibus, iudex appellationis debebit exquirere a defensore matrimonii, utrum aliquid adhuc habeat deducendum aut inquirendum; et quatenus se nil amplius habere dixerit, auditis prius modo, quo supra declaratum est, aliquibus viris in scientia iuris peritis, sententiam pronunciabit, omnia servando, quae pro tribunali primae instantiae praescripta fuerunt.

28. Quando utraque sententia conformis pro validitate coniugii pronunciata sit, sciat tamen pars impugnans matrimonium sibi adhuc omnino patere appellationem ad apostolicam sedem. Si porro in secunda aeque ac in prima sententia nullum ac irritum matrimonium iudicatum fuerit, et ab ea pars vel defensor pro sua conscientia non crediderit appellandum, in potestate et arbitrio coniugum sit novas nuptias contrahere, dummodo alicui eorum ob aliquod impedimentum vel legitimam causam id vetitum non sit. Potestas tamen post alteram sententiam conformem, ut supra, coniugibus facta intelligatur, salvo semper et firmo remanente iure seu privilegio causarum matrimonialium, quae ob cuiuscumque temporis lapsum nunquam transeunt in rem iudicatam; sed si nova res, quae non deducta vel ignorata fuerit, detegatur, resumi possunt et rursus in iudicialem controversiam revocari. Quod si a secunda sententia super nullitate vel altera pars appellaverit, vel defensor matrimonii ei salva conscientia acquiescendum non putet, quia sibi vel manifeste iniusta vel aliunde invalida videatur, re tota ad sanctam sedem delata, interim firma remaneat utrique coniugi prohibitio ad alias transeundi nuptias.

PARS ALTERA.

TITULUS VI.

De regulis servandis in tractandis causis matrimonialibus in specie.

Praeter hactenus recensitas regulas in omnibus causis matrimonialibus generatim servandas, ut iuridica illis stet validitas; quaedam etiam speciales prae oculis habendae sunt iuxta peculiarem impedimentorum naturam et indolem, quae iudicio occasionem praebuerunt. Quare de his singulis, saltem quae frequentius occurrere solent, aliqua speciatim animadvertenda sunt.

Articulus I.

De impedimentis cognationis carnalis, vel spiritualis, et affinitatis.

29. Si matrimonium impugnetur ob assertum impedimentum cognationis carnalis aut spiritualis, vel affinitatis, facile erit eiusdem existentiam detegere ope authenticorum documentorum. Etenim cognatio carnalis, et etiam affinitas, quae ex praecedenti matrimonio processerit, dignoscuntur ex arbore genealogica utriusque familiae, conficienda ex regestis matrimoniorum, et ex libris etiam baptizatorum, in quibus notata esse debent nomina non modo coniugum, et eorum, qui baptizati sunt, sed horum etiam parentum. Similiter ex libris baptizatorum, et confirmatorum aperte eruitur cognatio spiritualis, quia in illis una cum eorum qui baptizati, vel confirmati fuerunt, nomina quoque recensita esse debent sive patrinorum sive matrinarum. Talia documenta in forma authentica ex dictis libris erunt haurienda opera parochorum vel curiae, una cum testimonio de eorum identitate cum respectivis particulis in libris extantibus; imo si a

A parocho testimonium datum fuerit, opus erit, ut eiusdem parochi obsignatio a curia episcopali authentica declaretur.

30. Quod si aliquod oriatur dubium circa documenta praedicta vel circa eorum veritatem, in iudicium vocandi erunt, et iuridice examinandi consanguinei, affines, propinqui, quibus origo eorum de quibus agitur, nota sit, aut nota esse possit, ut ex horum depositionibus gradus consanguinitatis vel affinitatis clarius valeat determinari. Non levi fundamento huic rei esse potest etiam publica fama, de qua ratio erit habenda; eius tamen sedulo consideranda erit origo et rationes, quibus innititur. Caeterum iudex semper prae oculis habeat, his quaestionibus dirimendis praecipuum fundamentum praebere documenta authentica, et nunquam licere contra eadem iudicare, nisi ex certis et evidentibus argumentis constiterit, ipsa vitiosa
B aut falsa esse. Ac proinde locorum ordinarii sedulo curabunt, ut libri baptizatorum, confirmatorum, et matrimonio copulatorum, nec non defunctorum a parochis diligentissime exarentur, et accurate custodiantur.

Articulus II.

De impedimento publicae homestatis.

31. Quoties aliquod matrimonium impugnatur ob impedimentum, quod publicae honestatis nominatur, in primis accurate statuendum erit, utrum illud originem duxerit ex matrimonio simpliciter rato, an ex sponsalibus.

In priori casu ad impedimentum adstruendum proferantur documenta matrimonii praecedentis celebrationem comprobantia, quae documenta facile suppeditabunt vel libri matrimoniorum a parocho servandi, si matrimonium coram ecclesia fuerit celebratum; vel regesta existentia penes ministros
C haereticos sive schismaticos, si apud eos matrimonium contractum affirmetur. Quamvis documenta vel a sola civili potestate, vel ab haereticis aut schismaticis manantia, vis habere possint alii quando ad factum de matrimonio celebrato extraiudicialiter confirmandum, tamen iudex catholicus, qui de existentia vel de non existentia impedimenti sententiam laturus erit, curabit ut in iudicium compareant partes, testes qui matrimonii celebrationi interfuerunt, propinqui eorum, qui contraxerunt, nec non omnes, quos sciverit de re instructos, ut omnia possint cognosci, quae ad factum rite iudicandum conducere poterunt.

32. Quod si praedictum impedimentum ortum asseratur ex sponsalibus cum persona alteri partconsanguinea in gradu impedimentum constituente contractis, ad iudicium proferendum duo erunt inquirenda, videlicet utrum revera asserta sponsalia
D locum habuerint; et utrum valida in sensu canonico haberi possint. Primum deducendum erit ex partium confessione, dummodo hae exceptiones minime patiantur, ex documentis si habeantur, ex testium fidem merentium depositionibus, nec non ex indiciis quae iudex peritus et expertus deducere poterit ex circumstantiis, quae facta exposita aut praecesserunt aut subsecutae sunt. Ad secundum probandum, utrum videlicet asserta sponsalia valida fuerint sensu canonico, plura erunt sedulo perpendenda. Ante omnia iudex prae oculis habeat, quod ex usu et consuetudine fere in singulis locis speciales aliquae formae pro solemni sponsalium celebratione inductae reperiuntur, quae communiter et regulariter ab omnibus servari solent. Itaque inquirendum erit, utrum istae formae fuerint, nec ne, servatae; si primum, praesumptio pro sponsalium valore aderit, contra quam nunquam erit iudicandum, nisi ex certis et evidentibus argu-

mentis sponsalia nulliter contracta fuisse constiterit; si secundum, inquirendum erit, qua de causa consuetae formae fuerint omissae, et utrum pro personarum, locorum, et consuetudinum circumstantiis sponsalia nihilominus valide fuerint contracta, eo quod utrinque voluntas sese obligandi vere intercesserit, atque ita ut ex iure impedimentum constituant. In hunc finem praeter alia quaerendum est quibus verbis, vel factis sibi futurum matrimonium promiserint; utrum promissio ab utraque parte processerit; et si ab una tantum, utrum alia eam acceptaverit sive verbis, sive factis, sive signis aequivalentibus, utrum post datam promissionem praetensi sponsi reputaverint sese matrimonio contrahendo obligatos, an liberos. Erit quoque inquirendum de sponsorum conditione, utrum scilicet ea talis sit, ut praesumi non possit veram in ipsis voluntatem sese mutuo obligandi adfuisse.

33. Quatenus casus exigat, inquirendum etiam erit, qua aetate praetensi sponsi sibi invicem matrimonium promiserint. Etenim sponsalia ab infantibus, vel a maiori cum infante contracta, ipso iure nulla sunt, et impedimentum publicae honestatis gignere non valent. Quare in hoc casu inquirendum erit de aetate legitima eorum, a quibus sponsalia fuerunt contracta, quod facile fiet petitis documentis ex libris baptizatorum atque ex testimonio parentum, sive aliorum, qui personas, de quibus agitur, cognoscunt. Si constiterit, in aetate adhuc infantili sponsalia inita fuisse, investigandum erit, utrum post septennium fuerit renovata, aut saltem ratificata.

34. Si vero, ut aliquando contingit, sponsalia fuerint a parentibus contracta, iudex agnoscere curabit, cuiusnam aetatis fuerint ipsi filii, quando eorum parentes eadem inierunt; quia si in aetate adhuc infantili fuissent, certum est contractum irritum fuisse; si vero vel impuberes vel puberes, contractus tunc solummodo validus esset, si filii expresse vel saltem tacite consenserint, aut postea sponsalia eorum nomine a parentibus inita ratificarint. Igitur inquirendum erit de modo, quo sponsalia fuerint contracta; de agendi ratione filiorum sive cum ea celebrarentur, sive cum cognoverunt, quid pro ipsis parentes egerint, utrum nempe aliquo modo factum admiserint, vel contra ipsum protestati fuerint, vel saltem ostenderint sese aegre ferre pactum praedictum. Ad hunc finem examinandi erunt, qui contractui adfuerunt, vel qui et contractum et sponsorum voluntatem perspectam habere potuerunt; ipsa quoque sponsorum agendi ratio tam inter se, quam erga parentes exploranda erit; utrum tamquam sponsos sese habuerint, utrum de futuro matrimonio colloquuti, et quo amore sese mutuo prosequuti fuerint. Si constiterit, ambos aut alterum saltem matrimonio obstitisse et constanter parentum voluntati restitisse, contra sponsalium existentiam iudicium poterit proferri. Si contra constiterit, vel parentibus non restitisse, vel media opportuna, in propria potestate posita, non adhibuisse ut matrimonium impedirent, et ut parentes a proposito removerent, ordinarie pro sponsalium et impedimenti existentia iudicandum erit. Dicitur *ordinarie,* quia si pars, quae sponsalia impugnat, affirmaverit sibi defuisse libertatem parentibus contradicendi, eosdemque a proposito retrahendi, ratio istius assertae coactionis erit habenda.

Articulus III.

De impedimento vis et metus.

35. Circa impedimentum, quod vis et metus dicitur, ante omnia advertendum occurrit, neminem a iure admitti ad matrimonium ex hoc capite impugnandum, nisi qui violentiam et coactionem passus dicitur, reiici vero eum, qui per longum tempus in matrimonio vixerit, dummodo eidem libertas et opportunitas reclamandi non defuerit; ita ut si liber iam a metu sua sponte in coniugali domo perstiterit, matrimonialia officia non detrectaverit, audiri amplius non debeat. Etenim qui liber a coactione metuve, facultate et opportunitate reclamandi non utitur, censetur consentire, et ratificare quod antea invitus atque adverso animo fecerat. Unde in primis erit inquirendum, utrum accusatio tempore, uti dicitur, utili facta sit; et si hoc iam fluxerit, quaerendum erit, quanam de causa hoc acciderit, ut iudicari possit, utrum accusatio admittenda an reiicienda sit. Secundo prae oculis habendum erit, solummodo metum gravem, qui nempe in virum constantem cadat, matrimonium dirimere, et consequenter ad hunc metum exquirendum omnes sive moderatoris actorum sive defensoris matrimonii investigationes esse dirigendas. Porro gravitas timoris oritur ex natura minarum, ex qualitate tum eorum a quibus illae proficiscuntur, tum eorum qui eas passi dicuntur. Ista tria itaque erunt praesertim investiganda.

36. Circa primum sedulo inquirendum, utrum qui de adhibita coactione accusantur, ita consueverint agere cum persona, quae coacta dicitur, ut gravem atque molestam eidem redderent domesticam et familiarem cohabitationem; quaenam fuerint in specie molestiae eidem illatae; utrum verba gravi indignatione plena adhibita, intentata haereditatis privatio, eiectio e paterna domo, an addita etiam verbera.

Circa secundum considerandum est, utrum qui de illata vi metuve accusantur, patria potestate et auctoritate pollerent, an qui vim metumve passi sunt, nullatenus iisdem subiecti fuerint; quae ratio vis inferendae, magnane ex matrimonio propriae domui utilitas aut decus obventurum? quae indoles vim inferentium, quae conditio, qui mores; qua ratione familiam regere consueverint; utrum ad iracundiam et violentiam ita essent proclives, ut facile, quod minabantur, perficerent, et animo ita essent duro atque obstinato, ut a nemine sibi contradici aut consiliis suis impedimenta obiici paterentur.

Quoad tertium ratio habenda erit primum sexus personae, quae violentiam passa dicitur; facilius enim animus puellae commovetur, quam viri; deinde aetatis, educationis, indolis, utrum nempe mitis ac timida fuerit, an fortis et constans; qua ratione in familia vivere consueverit, utrum sub custodia et vigilantia parentum, ita ut ab eorum imperio semper et in omnibus penderet, an aliqua libertate frueretur, ut et propria sensa exponere, et iuxta propriam voluntatem operari potuerit; an parentes ita eam segregarint, ut omnis consilii expetendi facultas eidem adempta fuerit, nec cuiquam eiusdem alloquendae copiam tribuerint, nisi quos de matrimonio ineundo consilia praebere posse iudicaverint.

37. Praeter ista inquirendum erit, utrum qui de illata vi conqueritur, aliquando relationem habuerit cum eo, cum quo postea contraxit; et utrum aliquando propositum habuerit cum eodem contrahendi. In casu affirmativo inquirendum, quas ob causas voluntatis mutatio contigerit; a quo tempore consilium fuerit mutatum, utrum nempe antequam parentes propriam voluntatem ostenderent, an postea; et utrum ex praecedenti relatione aliqua exorta sit suspicio contra decorem vel ipsius personae vel familiae, a qua parentes moveri potuerint ad matrimonium exigendum, tamquam remedium bonae famae recuperandae. Etiam investigan-

dum, quid haec persona fecerit, ut a coactione parentum sese liberaret: utrum preces adhibuerit; utrum usa fuerit opera aliorum ad parentes a proposito dimovendos; utrum et quomodo propriam aversionem et contrarietatem in illud matrimonium significaverit; utrum et quomodo altera pars operam dederit, ut matrimonium revera concluderetur. Considerandum erit, utrum quando contractus matrimonialis erat signandus, libenter et sine ulla protestatione id praestiterit; utrum aliqua fraus adhibita ad talem obsignationem obtinendam; quomodo sese gesserit, sive quando necessaria pro matrimonio parabantur, sive quando ad consensum promendum adducta fuit, sive quando post datum consensum festum nuptiale celebrabatur; utrum nempe his omnibus hilaris, prompta, et laeta adstiterit, an secus. Consideranda quoque eius agendi ratio erga alteram partem, et erga eiusdem familiam; utrum nempe benevola et affectuosa; utrum libenter, et sine oppositione ad officia matrimonialia sese exhibuerit, an eisdem obstiterit, ea praesertim de causa quia matrimonium nullum putaverit, atque ut melius tueri posset propriam libertatem. Ad hoc postremum factum probandum, considerari debet, utrum hac de causa inter coniuges ipsos ortae sint lites et contentiones, utrum hoc factum manifestaverint, et quibus; a quo tempore post matrimonium istae querimoniae inceperint, et ex qua causa vel ratione; utrum ad tales lites et dissensiones tollendas adhibita fuerint consilia, hortationes, et in casu affirmativo a quibus et quo exitu.

38. Ad praedicta cognoscenda in iudicium vocandi erunt ambo coniuges, eorumque parentes, illi praesertim, qui de coactione adhibita accusantur, et opportune interrogandi de facto ipso, de modo, de animo, et de fine ob quem ad vim adhibendam ducti fuerunt. Item vocandi propinqui et familiares violentiam accusantis, et interrogandi de omnibus, quae vel ad parentes, vel ad filios referentur; utrum quidquam eorum, quae in actis habentur, viderint aut audiverint, quidve norint accidisse ad rem pertinens, sive antequam matrimonium celebraretur, sive tempore cohabitationis, sive post coniugum separationem, si haec locum habuerit. In hisce examinandis iudex diligenter invigilet, utrum aliqua collusionis suspicandae causa subsit, et curet, ut quoad singulas personas parochorum testimonium obtineat de ipsarum probitate atque credibilitate. Post istos vocandi parochus vel alius sacerdos, qui matrimonio adstitit; illi, qui eiusdem celebrationi et festo nuptiali interfuerunt, ut referant praesertim de modo, quo persona contra matrimonium reclamans in illis circumstantiis se gesserit; aliae personae inductae, illae speciatim quae adhibitae fuerunt, vel ut consiliis et hortationibus reclamantem ad matrimonium inducerent, vel ut excitarent ad officia matrimonialia praestanda, ab iisque quaerendum, quid egerint, quibus argumentis usae, quidve consecutae fuerint.

39. Caeterum in hac re iudex sciat, matrimonium esse per se factum quoddam solemne et publicum, quod semper validum censeri debet, nisi evidentes rationes eiusdem nullitatem demonstraverint. Ideo curandum quidem omni studio atque diligentia, ut rationes istae colligantur, sed iudicium contra matrimonium nunquam erit pronunciandum, nisi earum complexio omne prudens dubium de existentia impedimenti excludat.

Articulus IV.
De impedimento ligaminis.

40. Vinculum praecedentis matrimonii, quod ad posterius connubium impugnandum adducitur, repetendum asseritur vel ex matrimonio, catholico modo, a catholicis celebrato; vel ex connubio ab haereticis aut schismaticis iuxta diversarum sectarum instituta contracto, et postea per sententiam talium tribunalium dissoluto; vel ex contractu inter infideles, qui postea rescissus, aut nullus fuerit declaratus. Diversorum istorum casuum possibilitas, aut etiam frequentia manifesta est, cum in regionibus orientalibus catholici commixti vivere cogantur cum haereticis, schismaticis, et infidelibus. Quaedam pro singulis casibus adnotanda sunt, quia diversis legibus reguntur.

41. Ad primum casum quod attinet, doctrina catholica est matrimonium baptizatorum rite celebratum et consummatum aliter solvi non posse, nisi per mortem unius coniugis; et ideo locum non esse eiusdem dissolutioni declarandae in iudicio, nisi de morte alterutrius coniugis constiterit. Ut autem de hac constare dicatur, non sufficit rumor aut fama quaecumque, neque solae praesumptiones, sed requiritur certus de ea nuntius aut saltem concursus talium rationum, quae certo nuntio aequipollentes omne de illa dubium excludant. Ideo hoc in casu iudex ante omnia exigere debebit, ut prioris matrimonii documentum authenticum proferatur, atque, si opus fuerit, alias probationes colliget, quae praedicti prioris matrimonii existentiam demonstrent; similiter exquiret documenta vel probationes de secundo matrimonio contracto; quae omnia documenta facile haberi poterunt ex libris matrimoniorum in parochiis asservatis. Post haec exigenda erunt a competentibus parochis authentica documenta de praetensa morte alterius coniugis, et in defectu poterunt eadem requiri ab auctoritate civili, si suos libros habuerit, in quibus adnotentur. Quae comparari debebunt cum documento secundum matrimonium comprobante, ut cognoscatur, utrum secundum hoc matrimonium contractum fuerit ante, vel post prioris coniugis mortem; atque ita iudicetur, utrum secundum matrimonium validum, an nullum fuerit.

42. Quando ad mortem prioris coniugis probandam praesto non sunt, neque esse possunt haec authentica documenta, aliis argumentis et aliis probationibus opus est, quae a iudice sedulo erunt colligendae. In primis argumentum desumi potest ex depositione testium fidem merentium, si ipsi de visu mortem illius, de quo agitur, revera accidisse affirmaverint; aut idem asseruerint ex auditu, dummodo non ex vaga aliqua relatione, sed a personis minime suspectis proprias informationes se hausisse testentur. Isti testes erunt interrogandi, utrum bene cognoverint, quem mortuum asserunt; quo tempore, quo loco mors acciderit; qua de causa; ubi cadaver sepultum; utrum adsint, et ubi commorentur alii, qui de hoc facto instructi sint aut esse possint. Ab illis vero, qui ex aliorum relatione deponunt, erit quoque inquirendum, a quibus tales hauserint notitias; a quo tempore fama de morte vulgari coeperit; et quid ipsi sentiant de probitate et credibilitate eorum, qui primitus de re ista sunt loquuti; utrum isti peculiarem aliquam rationem habuerint aut habere potuerint, ut talem notitiam evulgarent. His cognitis in iudicium vocandi erunt testes inducti, et eodem modo examini subiiciendi, ut tandem aliquando vel ad testes de visu, vel ad certa documenta obtinenda perveniatur. Animadvertat iudex, ne admittat eos, qui sponte ad examen accesserint, quia mendaces praesumuntur; et si requisiti fuerint, quaerat ab eis, a quibusnam, ubi, quando, quomodo, coram quibus, et quoties fuerint requisiti; utrum pro hoc testimonio ferendo fuerit ipsis aliquid datum, pro-

missum, remissum, vel oblatum a personis interesse habentibus, vel ab aliis eorum nomine. Similiter advertat, non esse admittendos testes, qui personas, de quibus agitur, plene non cognoscant; et consequenter extraneos non esse testes idoneos, nisi a longo tempore in loco fuerint, aut ex peculiaribus circumstantiis appareat eos cognitionem habere potuisse de iis, quae enarrant. Quod si testes sive de visu, sive de auditu haberi non poterunt, considerandae erunt circumstantiae omnes in facto concurrentes, et diligenter ponderandae, ut videatur, utrum ex illarum complexu exurgere possit moralis illa certitudo, quae necessaria est ut iudicium proferatur. Porro circumstantiae istae praecipuae sunt: aetas personae, quae mortua dicitur, utrum senior, an iunior fuerit; tempus eiusdem discessus a patria et familia, utrum longius an brevius; locus, vel loca, ad quae se contulerit, utrum valitudini corporali noxia, an et quibus vicissitudinibus subiecta fuerint, exempli gratia num ibidem bella, vel pestilentiae saevierint; eiusdem personae physica constitutio, utrum sana et robusta, an debilis et infirma. Erit similiter perpendenda causa, quare e propria discesserit domo, utrum nempe ad negotium vel ad artem aliquam exercendam, an potius ut coniugem derelinqueret. Hae cognosci vel deduci poterunt ex benevolis, aut contrariis relationibus, quas vel coniuges habuerunt inter se, durante eorum contubernio, vel ille, qui discessit, continuavit cum altero coniuge sive per litteras sive per nuncios; si enim constiterit, ad tempus talem epistolarum sive relationum consuetudinem adfuisse, et postea cessasse, quin cessationis causa aut ratio appareat, gravis de morte obita praesumptio habebitur; si e contra constiterit eum qui discessit, nunquam epistolarum commercium habuisse cum sua familia, aut cum propinquis et amicis, indicium mere negativum nullam probationem facere poterit. Ponderandum quoque erit genus vitae, quod discedens in aliena regione amplexus fuerit; si vitam et artem militarem exercendam elegerit, vel arti nauticae aut servitio alicuius navis sese addixerit, et cognoscatur, in quo exercitu militaverit, aut in qua navi servierit, inquisitiones erunt faciendae penes duces exercitus illius, et penes gubernatores vel officiales navis. Si cognita fuerint loca, in quibus commoratus est, in singulis locis, et praesertim in illo, in quo commorabatur, quando eius indicia perdita fuerunt, investigationes erunt faciendae. Ad has tribunal adhibebit idoneas personas, si praesto sint, vel etiam civiles auctoritates, ab iisdem postulando, ut, quibus pollent modis, de illo opportunas investigationes faciant, atque etiam in subsidium vocentur publica diaria cum indicatione nominis, cognominis, patriae, professionis et conditionis illius, de quo quaeritur. Item si fieri possit, tribunal curabit, ut in locis, in quibus idem commoratus fuerit, publica edicta affigantur, et singuli excitentur, ut notitias, si quas habent, velint suppeditare. Si omnibus istis adiumentis adhibitis nihil omnino poterit reperiri, et si omnes circumstantiae ad mortem prioris coniugis ante secundas nuptias, de quarum valore agitur, adstruendam conspiraverint, iudex sententiam proferre contra secundum matrimonium non poterit; non enim constaret de eius nullitate. Quod si de matrimonio contrahendo agatur, hoc permitti nunquam poterit, donec de morte prioris coniugis certo constiterit.

43. At si non ex isto capite, sed potius quia primum matrimonium in haeresi aut schismate contractum, rescissum fuerit ob aliam causam, specialia quaedam erunt observanda. Et primo advertendum

A est, evangelicam et apostolicam doctrinam esse, matrimonium valide celebratum solvi non posse propter adulterium, vel propter molestam cohabitationem, aut longam et affectatam coniugis unius absentiam, aut propter aliud quodcumque motivum ab haereticis vel schismaticis confictum. Quare si constiterit, a tribunalibus haereticorum aut schismaticorum ob aliquam ex istis rationibus praecedens matrimonium dissolutum fuisse, causa in favorem secundi matrimonii a tribunali catholico ne admittenda quidem seu introducenda erit. Si vero eiusdem dissolutio fuerit decreta ob alium titulum a iure canonico recognitum, sciendum est, acta a tribunali haeretico aut schismatico confecta valore iuridico carere, et ex ipsis solummodo iudicium proferre catholico iudici minime licere. Quare tunc causa ex integro erit instituenda, et iuxta sacros canones pertractanda. Vetitum tamen non
B est, imo aliquando expediet, ut acta tribunalis haeretici vel schismatici requirantur, quo plenior factorum et circumstantiarum cognitio attingatur. Imo si huiusmodi documenta a partibus fuerint exhibita, dummodo nihil aliud obstet, poterunt adhiberi, atque ex illis indicia colligi. Partes tamen erunt semper audiendae, nec non, quatenus fieri poterit, etiam testes singuli iterum in iudicium vocandi, et interrogandi ad normam harum regularum. Neque omittenda aliarum personarum iuridica depositio, si adesse cognoscantur; sicut neque alia acta, quae vel moderator vel defensor matrimonii necessaria reputaverint. Si perpensis omnibus iudex censuerit, sententiam edicendam esse conformem sententiae a tribunali haeretico aut schismatico prolatae, nunquam tamen istam sententiam tamquam sui iudicii motivum invocare debebit; neque ullo modo post eam existimandum
C erit, duas adesse sententias conformes, a quibus necesse non sit appellare.

44. Quoad matrimonia in infidelitate contracta, si haec dissoluta dicantur per sententiam editam vel ab auctoritate civili, vel a quovis tribunali infidelium, eadem erunt servanda, quae dicta sunt de matrimoniis resolutis per sententiam tribunalis haeretici aut schismatici, nempe causam admittendam non esse, si rescissio proclamata fuerit ex titulo ab ecclesia non agnito, vel servatis servandis esse ex integro instituendam, si contrarium contigerit. Si vero coniugum separatio acciderit absque ullo iudicio, observandum utrum pars, quae coram tribunali catholico agere intendit, secundum matrimonium contraxerit post baptismi susceptionem, an ante. Si matrimonium acciderit cum parte catholica post baptismi susceptionem, erit inquirendum, utrum praecesserit coniugis adhuc infidelis
D canonica interpellatio, aut saltem a legitima potestate fuerit super eadem interpellatione dispensatum. Quatenus constiterit de facta interpellatione aut de illius dispensatione, primum matrimonium nequit amplius constituere vinculum secundum connubium irritans; quatenus vero neque interpellatio, neque eiusdem dispensatio praecesserit, primum matrimonium obstabit quidem secundo, sed ordinarius iudicium suspendere debebit, et casum cum omnibus suis circumstantiis ad sanctam sedem remittere, quae ipsi ordinario quid faciendum sit, indicabit. Ad probandum vero, utrum interpellatio vel eius dispensatio intercesserit, consulendi erunt libri matrimoniorum, vel etiam regesta curiae, in quibus haec accurate erunt semper recensenda. Quod si secundum matrimonium contractum fuerit etiam in infidelitate, praesumendum quidem erit quod, antequam persona, de qua agitur, ad baptismum admitteretur, servata fuerint omnia, quae

sacri canones pro his casibus statuunt; sed si A institutis opportunis investigationibus adhuc dubium subsit, ad sanctam sedem erit recurrendum.

Articulus V.

De impedimento impotentiae.

45. Ad impugnandum ex capite impotentiae matrimonium solummodo coniuges admittuntur, quia ipsis solummodo hoc factum cognitum esse potest, et ipsi tantummodo de hac re solliciti esse debent. Ut autem impotentia matrimonium contractum irritet, necesse est, ut sit antecedens atque perpetua, quae scilicet naturalibus atque licitis remediis tolli non possit. Ista impotentia si fuerit absoluta, seu talis ut omnino impossibilem reddat coniugalem copulam, matrimonium dirimit semper, et cum qualibet persona contractum; si vero relativa tantum, matrimonium dirimit solummodo cum illa, ad quam impotentia ipsa refertur. Ita igitur B in causis huius generis investigationes erunt dirigendae, ut tandem deveniatur ad adstruendam vel excludendam assertam impotentiam antecedentem et perpetuam, sive absolutam sive saltem relativam.

46. Hunc in finem in primis audiendi erunt coniuges ipsi, prius ille, qui in causa actor fuerit. Isti erunt opportune interrogandi, a quo tempore sese cognoverint; an parentum consensu, sponte, et mutua voluntate matrimonium inierint, an eodem cubiculo et thoro usi fuerint, officiisque coniugalibus ultro libenterque operam dederint; an matrimonium consummaverint; an ipse examinatus cognoscat, vel suspicetur causas, propter quas consummare nequiverit, licet iteratis vicibus id conatus fuerit; an id contigerit ob causam vel defectum physicum ex parte mulieris an vero ex parte viri; an, quae, et quanto tempore adhibita fuerint medicamenta, vel alia remedia, et quinam fuerint C eorum effectus; quanto tempore simul convixerint, et condormierint; quis primus alterum coniugem deseruerit; quaenam aliae causae accesserint ad separationem producendam; an et quibus parentibus, amicis, vel propinquis manifestaverint matrimonium consummatum non fuisse, eosque singillatim nominent. Quatenus ambo coniuges in responsionibus conveniant, attente consideretur, utrum suspicio adsit alicuius collusionis, et tunc omnia et singula iisdem obiiciantur, ut fraus, si adsit, detegatur.

47. Partibus ipsis auditis, examini subiiciantur testes inducti ab iisdem coniugibus, ac primo eorum parentes, quia melius informati praesumuntur, postea vero propinqui, famuli, amici, vicini, et quotquot de re instructi reputantur. Si quis ex testibus mortuus fuerit, fides mortis requiratur, inter acta recensenda; si vero alio abierit, curetur ut per ordinarium loci, ubi commoratur, examinetur. D Interrogandi autem erunt testes praesertim: an cognoscant coniuges, de quibus est sermo; an sciant, utrum libenter mutuoque affectu sese copulaverint, condormierint, matrimonium consummaverint; quibus de causis consummare nequiverint; an ad causas illas amovendas aliquid, et quid experti fuerint; utrum, et cuius generis conquestus inter eos exorti, et quaenam eorum causa: unde sciverint quae deponunt; et si ab extraneis ea compererint, quomodo vocentur, et ubinam commorentur. Interrogandi quoque de fama tam apud ipsos quam apud alios circa assertam non consummationem, et impotentiam.

Si partes ipsae aut testes deposuerint, pharmaca vel remedia adhibita fuisse, inquiratur de medico vel medicis, qui illa praescripserunt, in iudicium vocentur, et interrogentur de natura et qualitate morbi, quo coniuges laborare compererint, de symptomatibus, ex quibus ipsi naturam morbi deduxerint; de physica constitutione illius, cui assistentiam praebuerunt; de natura medicamentorum adhibitorum, nec non de effectu ab iisdem producto. Similiter interrogentur, utrum qui curae medicae subiectus fuit, vel aliquis alius ipsi manifestaverit, matrimonium aut non consummatum fuisse, aut non potuisse consummari; quid ipsi sentiant de tali asserta non consummatione, quid alii.

48. Singulorum testium expleto examine, duo saltem ex celebrioribus medicinae et chirurgiae peritis seligantur, qui corpus viri inspiciant, si de ipsius impotentia agitur, et iuxta probata suae artis praecepta examinent, utrum ad coeundum potens sit. Antequam opus sibi commissum implere incipiant, iuramentum praestent de munere adimplendo cum omni diligentia et de iudicio proferendo absque ullo partium studio. Quidquid ex facta inspectione detexerint, scripto narrabunt, et ingenue dicent, quid ipsi sentiant de illius viri impotentia; utrum eam putent acquisitam, an ingenitam; absolutam, an relativam. Haec scripta ab ipsis iuramento firmata cancellario tradentur ut inter acta recenseantur.

49. Similiter duae eligantur obstetrices in arte et praxi peritiores ac bonae famae, quibus post emissum iuramentum de munere fideliter adimplendo committatur inspectio corporis mulieris. Istae obstetrices a duobus saltem peritis, uno medico, altero chirurgo, erunt instruendae de recognoscendo statu physico mulieris, prout medicinae legalis praecepta ferunt. Deinde unaquaeque earum seorsum, quae repererit sub iuramenti fide in scriptis aut saltem oretenus apud tribunal exponet, et quid ipsa sentiat de talis mulieris integritate, et de eius aptitudine ad actus coniugales, si haec impugnata sit, declaret aperte. Hae relationes medicorum iudicio subiiciantur, qui sua vice referant, utrum inspectio regulariter sit facta; utrum ex ipsa habeantur sufficientia elementa ad iudicium proferendum de conditione talis mulieris; et utrum ex illis deduci possit pro diversa dubiorum ratione eiusdem vel integritas vel etiam impotentia.

Quod si in aliquibus locis obstetrices peritae non habeantur, et inspectio corporis mulieris omnino necessaria iudicetur, haec medicis peritis et honestate atque aetate gravibus committatur, sicut iisdem esset committenda, si observationes ab obstetricibus factae concludentes non reperirentur. In his autem casibus matrona honesta iureiurando ad secretum obligata ipsi inspectioni semper assistat.

Facile porro patet, quam sancte in omnibus huiusmodi inspectionibus cavendum sit, ne quidquam agatur, quod divinae legi et castitatis virtuti adversetur.

Quod si ob singulares locorum circumstantias impossibile aut valde difficile aliquando fuerit, ut duo medici periti, et duae obstetrices item peritae reperiantur, tolerari poterit, ut unus tantum medicus et una obstetrix adhibeatur. Curandum tamen in hoc casu, ut relationes utriusque examinandae subiiciantur duobus aliis medica et chirurgica scientia doctis ibidem vel alibi commorantibus, ut fide iurata iudicium suum super eas proferant, num scilicet iisdem sit fidendum, et num ipsae exhibeant motiva, quae sententiae ferendae solido fundamento sint.

Haec mulieris inspectio omittenda erit, si ea vidua sit, aut constiterit, post separationem a coniuge, cum quo lis est, aut etiam ante, cum alio viro commercium habuisse.

Medici et obstetrices, quantum fieri poterit, inter catholicos eligantur; si vero ex his haberi

nequeant, tolerari poterit, ut acatholici adhibeantur, dummodo tamen aliunde constet, eos esse probos et honestos, neque a spiritu catholicae religioni infenso duci.

50. His omnibus accurate peractis, si omnia ad assertam impotentiam probandam conspiraverint, ordinarius pro matrimonii nullitate iudicabit; sin adhuc dubium aliquod supererit, a sententia proferenda abstinebit, et novas ulterioresque investigationes instituendas praecipiet; quas si inire impossibile fuerit, aut si his non obstantibus dubium semper remanserit, aut si de matrimonio non consummato dumtaxat, minime vero de alterutrius impoten- A tia constiterit, nec coniuges reconciliari queant, integra causa ad sanctam sedem transmittatur, cuius erit opportune providere.

ADNOTATIO SPECIALIS

De impedimento voti solemnis et ordinis sacri.

Quoties tractanda occurrerit causa matrimonialis, in qua de impedimento solemnis voti castitatis vel ordinis sacri cum adnexa castitatis lege agatur, ea integra, post processum informatorium ad necessaria documenta et motiva colligenda institutum, a reverendissimis patriarchis aliisve ordinariis ad sedem apostolicam deferatur.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

a qua usus quidam parum decentes in matrimonio ineundo vel inito occurrentes prohibentur

1882 iunii 6/17.

Ioachim patriarcha Constantinopolitanus, cum nonnullos pravos mores inter fideles, dum coniugium contrahunt aut post idem initum, grassantes deprehendisset, huic malo, collatis cum sacra synodo consiliis, remedium dedit passim mittendo epistolam synodalem, in qua praecipui istiusmodi usus recensentur aeque ac damnantur. Invehit praesertim in coniugia a sponsis aetatis nondum maturae aut in aetate nimis inaequali initis, ac denique in consuetudinem illorum virorum qui brevi post contractum matrimonium peregre proficisci solent, quin uxorem secum adducant aut interdum adeant: ex qua agendi ratione quanta mala oriantur, quisque suspicari potest. Epistola haec ita se habet:

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2865.
Ἀριθμὸς διεκπεραιώσεως 1763.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα ... ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ. Ἀναντίρρητον τυγχάνει καὶ πανθομολογούμενον ὅτι ὁ γάμος, βάσις ὢν τῆς ἐν σωφροσύνῃ προαγωγῆς καὶ εὐημερίας τῶν ἀνθρώπων, ἔχει ἐν τῷ χριστιανισμῷ καὶ ἑτέραν ὅλως ἰδιάζουσαν, ἱερὰν καὶ λίαν ὑψηλὴν σημασίαν, καθὸ τύπος τοῦ μετὰ τῆς ἐκκλησίας συνδέσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπενεργεῖ κατ᾽ ἐξαίρετον τρόπον διὰ τῆς χάριτος τοῦ μυστηρίου ἐπὶ τῆς ἠθικοποιήσεως καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας τῶν τε ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνίας· διὸ δὴ καὶ ἡ ἁγία ἡμῶν ἐκκλησία, ἡ ἀείποτε ἐκ καθήκοντος προνοοῦσα ὑπὲρ τῆς κατὰ Χριστὸν διαπλάσεως καὶ τελειοποιήσεως τῶν πιστῶν αὐτῆς τέκνων, ἓν τῶν σπουδαίων μελημάτων αὐτῆς ἐλογίσατο καὶ τὴν ἐν τῷ γάμῳ ἀκριβῆ τήρησιν πάντων, ὅσα οἱ ἅγιοι ἡμῶν πατέρες ἐθέσπισαν ὡς ἀπαραίτητα συστατικὰ στοιχεῖα τῆς νομιμότητος, ἱερότητος καὶ εὐπρεπείας αὐτοῦ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπειδὴ πληροφορεῖται ἤδη ὅτι συμβαίνει ἔν τισι τῶν ἐπαρχιῶν, ἐξ ἔθους τάχα ἀρχαιοτέρου, συνάπτεσθαι συχνάκις καὶ γάμους ἐν ἀώρῳ, ἐν ἄλλαις δὲ καὶ ἐν δυσαναλόγῳ ἡλικίᾳ τῶν συζευγνυμένων, ὅτε συνήθως οἱ σύζυγοι, μήπω ἐρριζωμένης οὔσης ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν τῆς συζυγικῆς ἀγάπης ἢ καὶ εὐχερῶς ἔτι διασειομένης, ἀναχωροῦντες εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἐπιδίωξιν ἐργασίας ἢ ἐμπορίου μετὰ παρέλευσιν οὐ πολλοῦ ἀπὸ τῶν γάμων χρόνου, ἀμελοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν πρὸς τὰς ἰδίας γυναῖκας καθηκόντων, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν, ὡς εἰκός, προκύπτουσι συχνάκις καὶ παρὰ ταῖς γυναιξὶ παρά- B πονα, ψυχρότητες, δυσαρέσκειαι καὶ σκάνδαλα, καταλήγοντα συνήθως εἰς ἀμοιβαίας αἰτιάσεις καὶ ἐπιμόνους περὶ διαζεύξεως ἀπαιτήσεις, καθά τινες τῶν ἁγίων ἀρχιερέων ὑπέβαλον τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπικαλούμενοι τὰς ὁδηγίας αὐτῆς· διὰ ταῦτα καθῆκον ἱερὸν ἡγησάμεθα ἵνα προνοίᾳ ἀξιοχρέῳ σκεψάμενοι συνοδικῶς περὶ τῆς ῥιζικῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ, τοῦ προσγινομένου, ὡς προείρηται, ἔνθεν μὲν ἐκ τῆς ἐν ἀώρῳ ἢ δυσαναλόγῳ ἡλικίᾳ συνάψεως τοῦ γάμου, ἔνθεν δὲ ἐκ τῆς πολυχρονίου ἀποδημίας τῶν ἀνδρῶν, ἀπολύσωμεν τὴν παροῦσαν ἡμετέραν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολήν.

Καὶ δὴ γράφοντες ἀποφαινόμεθα ἐκκλησαστικῶς ὅτι, εἰ τυχὸν εἴθισται καὶ ἐν τῇ παροικίᾳ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῆς, ἀπαγορευτέον τοῦ λοιποῦ αὐστηρῶς τὸ C συνάπτειν γάμους ἐν ἀώρῳ ἔτι ἡλικίᾳ, κατωτάτου πρὸς γάμον βαθμοῦ θεωρουμένου καὶ ὁριζομένου τοῦ ἔτους δεκάτου τετάρτου διὰ τὰς νεάνιδας καὶ δεκάτου ὀγδόου διὰ τοὺς νέους· ἐπίσης ἀπαγορευτέον αὐστηρῶς καὶ τὸ τελεῖν γάμους ἐν ἡλικίᾳ τῶν συζευγνυμένων, ἐχούσῃ καταφανὲς τὸ δυσανάλογον καὶ ἀντιπιπτούσῃ πρὸς τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ἐννόμου γάμου. Πρὸς ἔγκαιρον δὲ πρόληψιν τῶν ἐντεῦθεν προκυπτόντων ἀτοπημάτων ἀναγκαῖον ἵνα ὑποχρεωθῶσιν ὑπὸ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῆς οἱ κατὰ τόπους ἀρχιερατικοὶ αὐτῆς ἐπίτροποι καὶ λοιποὶ ἱερεῖς προσέχειν μεγάλως καὶ μηδ᾽ ἀρραβῶνας τελεῖν τὸ παράπαν μεταξὺ προσώπων ἄωρον ἔτι ἢ δυσανάλογον ἐχόντων τὴν ἡλικίαν, καὶ προσέτι σημειοῦν ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην καὶ ἀκριβῶς πάντοτε, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς προϋποδειχθείσαις περιπτώσεσιν, ἑκατέρων τῶν μελλονύμφων τὴν ἡλικίαν, ὅπως ἐν πλήρει οὖσα γνώσει ἡ μητρόπολις ἐνεργῇ τὰ δέοντα κωλύουσα ἢ ἐπιτρέπουσα τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου. D Τούτων τῶν ὅρων ἐννόμως ἐφαρμαζομένων περὶ τοὺς ἀρραβῶνας καὶ τοὺς γάμους καὶ αὐστηρῶς τηρουμένων, ἡ συζυγικὴ ἀγάπη ἐντίκτεται σὺν τῇ εὐλογίᾳ τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν εἰς γάμου κοινωνίαν συναπτομένων, τρέφεται, ἐνισχύεται καὶ ἀποβαίνει ἱκανὴ εἰς τὸ προαποκρούειν κατὰ μέγα μέρος τὰς ἀφορμὰς τῶν ἐρίδων καὶ διαπληκτισμῶν, διότι, ὡς γνωστόν, „ἡ ἀγάπη πάντα στέγει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει."

Ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧττον ὀφείλει ἡ ἀρχιερωσύνη αὐτῆς καὶ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς διδασκαλιῶν καὶ συμβουλευτικῶν γραμμάτων, ὡς καὶ διὰ τῶν ἱερέων, καὶ μάλιστα τῶν τὴν ἐξομολόγησιν ἀνειληφότων, προτρέπειν συνεχῶς τοὺς ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἐξουσίαν τελοῦντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας τηρεῖν τὰ συζυγικὰ αὐτῶν καθήκοντα μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀποφεύγειν τὰς ἀφορμὰς τῶν ψυχροτήτων καὶ δυσαρεσκειῶν, ἰδίᾳ δὲ παραγγέλλειν τοῖς ἀνδράσιν ὅπως, κἂν ποτε ἀποδημήσωσι, μὴ στερῶσι τὰς συζύγους τῆς

προσηκούσης διὰ γραμμάτων ἢ καὶ χρημάτων προ- A στασίας καὶ περιθάλψεως, μηδὲ ἐγκαταλείπωσιν αὐτὰς μόνας πλέον τῶν τριῶν ἐτῶν, ἐνῷ τιθέμενοι ὅτι ἀδιαφοροῦντες ἢ ἀφροντιστοῦντες περὶ τῶν συζύγων καὶ ἐπιλανθανόμενοι αὐτῶν, αὐτοί τε βαρέως ἁμαρτάνουσι καὶ εἰς ἐπιμέμπτους καὶ κατακρίτους παρεκτροπὰς συνήθως ἐξολισθαίνουσι, καὶ ταῖς ἰδίαις γυναιξὶ γίνονται παραίτιοι θλίψεων, στενοχωριῶν καὶ ἀφορήτων ταλαιπωριῶν ἢ καὶ ψυχωλέθρων παραπτωμάτων· καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι διὰ τῆς πολυχρονίου ἀπ' ἀλλήλων διαστάσεως ἀντιβαίνουσιν εἰς τὸν ἱερὸν τοῦ γάμου σκοπόν, ὅς ἐστιν ἡ συμβίωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ ἡ ἔννομος τεκνοποιΐα. Ταῦτα συνιστῶσα καταλλήλως ἡ ἀρχιερωσύνη αὐτῆς καὶ πατρικῶς παραινοῦσα κερδίσει πάντως τὴν σωτηρίαν τινῶν, ἂν μὴ τῶν πλειόνων, καὶ ἀναζωπυρήσει τὰ πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ γάμου μυστήριον ὀφειλόμενα καθήκοντα.

Εἰ δέ τινες δυσπειθέστεροι καὶ σκληροτράχηλοι τυγχάνοντες, καὶ μήτε τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου καὶ B τὰς ἐξ αὐτοῦ προκυπτούσας ἀμοιβαίας τῶν συζύγων ὑποχρεώσεις κατὰ νοῦν λαμβάνοντες, μήτε ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς παραινέσεσι καὶ ὑποθήκαις προσέχοντες, ὠθοῦσι τὰς συζύγους διὰ τῆς πολυχρονίου ἀπουσίας καὶ ἀδιαφορίας εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀπαιτῆσαι παρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τὴν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀνδρῶν διάζευξιν, ἐντελλόμεθα τῇ ἀρχιερωσύνῃ αὐτῆς ὅπως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λαμβάνῃ καθηκόντως ὑπ' ὄψιν τὴν αἴτησιν τῆς ἐναγούσης γυναικὸς καὶ ἐνεργῇ ἁρμοδίως τὰ δέοντα· ἤγουν, ἐὰν τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀπουσίας μὴ ὑπερέβη πολὺ τὸ τρίτον ἔτος, καὶ ὁ σύζυγος ἔδειξεν ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ δείγματα μερίμνης συζυγικῆς, προτρέπῃ μὲν τὴν γυναῖκα διὰ καταλλήλων νουθεσιῶν ἀνακαλέσαι τὴν ὑποβληθεῖσαν ἀγωγήν, γράφῃ δὲ ἀρχιερατικῶς τῷ ἀποδημοῦντι συζύγῳ, ὑπομιμνήσκων τὰς τῶν νόμων ὑπαγορεύσεις καὶ παραινῶν ἵνα ἢ ἐπανέλθῃ ταχέως πρὸς τὴν σύζυγον ἢ μετακαλέσηται ταύτην C παρ' ἑαυτῷ, καὶ συγχρόνως ἀπειλῶν ὅτι, ἐν περιπτώσει παρακοῆς αὐτοῦ καὶ ἐπιμονῆς τῆς γυναικός, γενήσεται κατ' ἀνάγκην δεκτὴ ἡ ἐκείνης ἀγωγὴ καὶ ἐνεργηθήσονται τὰ ὑπὸ τῶν νόμων διακελευόμενα. Ἐὰν δὲ μήτε ὁ ἀνὴρ ἐμερίμνησεν ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἀποδημίας αὐτοῦ προσηκόντως περὶ τῆς συζύγου καὶ ἡ γυνὴ προβάλῃ παράπονα καὶ αἰτήσηται τὴν διάζευξιν, ἀρκεῖ τριετία (κατὰ τὴν ἐπὶ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ Β' γενομένην συνοδικὴν ἀπόφασιν ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑνδεκάτῳ) πρὸς παραδοχὴν τῆς ἀγωγῆς αὐτῆς καὶ τακτικὴν διαδικασίαν.

Ἀλλὰ τὴν ἀγωγὴν τῆς γυναικός, δήλης μὲν οὔσης διαμονῆς τοῦ ἀνδρός της, δεῖ κοινοποιεῖσθαι αὐτῷ ἀσφαλῶς διὰ τῆς κατὰ τόπον ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς καὶ ὁρίζεσθαι ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως προθεσμίαν ἀπὸ δύο μέχρι τεσσάρων μηνῶν, ἐν ᾗ, ἐὰν οὗτος παραστῇ, προβήσεται πάντως τὸ περὶ αὐτὴν πνευματικὸν δικαστήριον εἰς τακτικὴν διαδικασίαν καὶ ἐνερ- D γήσει ὅ τι οἱ ἱεροὶ νόμοι περὶ τούτου διακελεύονται· ἐὰν δὲ ἀρνηθῇ παραστῆναι ἢ δείξῃ ἀσύγγνωστον ἀδιαφορίαν, δικάσει ἐρήμην καὶ κοινοποιήσει νομίμως τὴν ἀπόφασιν, ὁρίζον συνάμα καὶ δίμηνον ἢ τρίμηνον ἐπὶ ἀνακοπῇ ἢ ἀναψηλαφήσει ἢ καὶ ἐφέσει προθεσμίαν, μεθ' ἥν, παρελθοῦσαν ματαίως, δύναται ἀδιστάκτως ἐκδοῦναι καὶ τὸ διαζύγιον· ἀγνώστου δὲ οὔσης τῆς διαμονῆς τοῦ ἀνδρός, δεῖ κοινοποιεῖν διὰ τῶν ἐφημερίδων τὴν ἀγωγὴν καὶ προσκαλεῖν τὸν σύζυγον εἰς δίκην, τιθεμένης καὶ αὖθις ῥητῶς διμήνου μέχρι τετραμήνου προθεσμίας ἐπὶ τῇ δίκῃ· τὰ δὲ περαιτέρω ἐνεργητέα συμφώνως τοῖς προδηλωθεῖσι κατὰ τὴν μίαν ἢ τὴν ἑτέραν περίπτωσιν. Ἐὰν ὅμως παρῆλθον πέντε ὅλα ἔτη ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀποδημίας καὶ μηδὲν ἔδωκεν οὗτος δεῖγμα συζυγικῆς μερίμνης μηδὲ σημεῖον ζωῆς, ἡ γυνὴ προαποδεικνύουσα ταῦτα ἐναργῶς καὶ διὰ μαρτυριῶν ἐπισήμων καὶ ἀδιαπταίστων, δικαιοῦται ἀποκριματίστως λαβεῖν, εἴγε βούλεται, τὸ διαζύγιον κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ἐκκλησίας (Μανουὴλ τοῦ Β' πατριαρχεύσαντος περὶ μεσοῦντα τὸν ιγ' αἰῶνα). Οὐδέποτε δὲ οὐδοπωστιοῦν δικαιοῦνται οἱ ἄνδρες, προβαλλόμενοι τὴν τοιαύτην διάταξιν, ἀπαιτῆσαι τὸ διαζύγιον, μὴ στεργουσῶν τῶν γυναικῶν, διότι ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἀδικοῦντες, αὗται δὲ αἱ ἀδικούμεναι.

Ταῦτα ἐκ προνοίας ἐκκλησιαστικῆς ἀποφηνάμενοι συνοδικῶς, κοινοποιοῦμεν τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ καὶ παραγγέλλομεν ἔχειν αὐτὰ ὡς γνώμονα καὶ ὁδηγὸν ἐν ταῖς παρουσιαζομέναις τοιαύτης φύσεως ὑποθέσεσιν, ὅπως καὶ αἱ διατάξεις τῶν νόμων τηρῶνται ἀπρόσβλητοι, καὶ αἱ γυναῖκες μὴ ἀδικῶνται περιφρονούμεναι ὑπὸ τῆς δυστροπίας καὶ ἀδιακρισίας τῶν ἀνδρῶν, καὶ ὁ τοῦ γάμου σκοπὸς μὴ ἐξευτελίζηται καὶ καταργῆται. Ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

,αωπβ', ἰουνίου ς'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς C ἀδελφός.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ πρόεδρος Νικαίας Διονύσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἀμασείας Σωφρόνιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Προύσης Νικόδημος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Μιτυλήνης Κωνσταντῖνος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου Μεθόδιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Βάρνης Κύριλλος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Βοδενῶν Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Κασσανδρείας Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

SYNODI
CONSTANTINOPOLITANA ET BUCHARESTENSIS HABITAE
circa ius sacrum chrisma consecrandi
1882 iulio - novembri.

Patriarcha oecumenicus secundum consuetudinem inde ab aliquot saeculis inductam ius sibi vindicat sacrum chrisma seu unguentum consecrandi: de quo praetenso iure multa ipse scripsi in actis litterariis *Echos d'Orient*, t. III (1900), p. 1-7, adiecta ibidem, p. 129-42, serie aromatum quibus chrisma apud Graecos componitur nec non ritu quo consecratur. Quas dissertationes adeat, si libuerit, benevolus lector, cum singula referre non sit huius loci. Porro cum metropolita Bucharestensis sacram huiusmodi caeremoniam ipse perfecisset anno 1882, die 25 martii / 6 aprilis, in feria quinta maioris hebdomadae, synodus Constantinopolitana occasionem inde arripuit primarium ecclesiae Rumenae antistitem acriter arguendi, missa ad eum synodali epistola quae primo loco inferius posita est. Huic epistolae verbis non minus severis respondit synodus rumena, cuius responsum scriptum est, ut fer-

tur, a Melchisedech episcopo Roman, urbis Moldaviae ad fluvium Moldava. Elucubratio eius, etsi paulo longior, integra dabitur, ut quisque intelligat A cuiusnam generis litterarum commercium quandoque intercedat inter ecclesias illas autocephalas, quae *sorores* inter se invicem nuncupantur.

1.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA SYNODO ECCLESIAE RUMENAE
1882 iulii 10/22.

† Ἰωακεὶμ ἐλέῳ θεοῦ ἀχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἱερώτατε μητροπολῖτα Οὐγγροβλαχίας, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε Πλαγηνῶν καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες οἱ ἐν τῷ θεοσώστῳ κράτει τῆς Ῥουμανίας διατελοῦντες ἱερώτατοι μητροπολῖται καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος· χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ θεοῦ.

Ἐκ τῶν ἐν ἐφημερίσι δημοσιευθέντων περιῆλθεν B ἐγκαίρως εἰς γνῶσιν ἡμῶν μετ' οὐ μικρᾶς θλίψεως καὶ ἀθυμίας ὅτι ἡ ἀρχιερωσύνη ὑμῶν τῇ κε' μαρτίου ἐνεστῶτος ἔτους ἐν τῷ κατὰ τὸ Βουκουρέστιον εὐαγεῖ μητροπολιτικῷ ναῷ, ἐν παντελεῖ ἀγνοίᾳ τῆς κανονικῆς ὑμῶν πνευματικῆς ἀρχῆς, τοῦ καθ' ἡμᾶς δηλονότι ἁγιωτάτου, πατριαρχικοῦ, ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, καὶ παρὰ τὴν ἐν τῷ κλίματι τούτου ἐκ παλαιτάτου κρατοῦσαν τάξιν, προέβητε εἰς τελετὴν καθαγιάσεως ἁγίου μύρου, παρασχόντες οὕτω ὑμᾶς αὐτοὺς ἀντὶ φυλάκων, οἵοι ὠφείλετε εἶναι, τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κρατούσης τάξεως, τύπον ἀταξίας, τὸν πρέποντα ἐπισυρούσης ἔλεγχον· θεῖον γάρ τι χρῆμα ἡ τάξις σωστικώτατόν τε καὶ τῶν λίαν ἀναγκαίων καὶ καθολικωτάτων παρ' ἅπασιν ἀνωμολόγηται, οὐδὲν δ' ἐν τῷ κόσμῳ ἄτακτον οὐδ' ἀπρονόητον διατηρηθῆναι ἱκανόν, ὡς μὴ δυνάμενον τὸ τοιοῦτον διαιωνίζειν, κατὰ τὸ παλαίφατον λόγιον. Τὰ γὰρ ἐξοικιζόμενα τῆς οἰκείας τάξεως κακῶς εἴωθε φέρεσθαι τοῦ λοιποῦ C καὶ ἀτάκτως ἄγεσθαι, καὶ στάσιν οὐδέποτε ἐσχηκέναι μόνιμον, ὡς τοὺς προσφυεῖς τῆς ἑαυτῶν καταστάσεως ὅρους τέως ἀπολέσαντα καὶ πῇ μὲν ὧδε, πῇ δὲ ἐκεῖσε ἀντιθέτως καὶ ἀνωμάλως καθελκόμενα· διὸ καὶ τὸ τῆς ἐκλογῆς σκεῦος τοῖς Κορινθίοις διατάττεται, λέγον· „Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.“ Ταύτην δὲ τὴν περὶ πάντα τηρητέαν τάξιν ἐν τοῖς πνευματικοῖς μάλιστα ἀπαραιτήτως τηρεῖσθαι ἐπάναγκες. Ἔνθεν τοι καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην ὑμῶν οὐδὲ κατ' ὄνομα ἀνεχθῆναι ἔδει ἐξακουσθῆναι τὴν ἀταξίαν ἐν ταῖς παροικίαις ὑμῶν, πολλῷ δὲ μᾶλλον διαπράξασθαι ταύτην ὑμᾶς ἀθετοῦντας τάξιν ἐκ παλαιτάτου ἐκκλησιαστικοῦ ἔθους κρατήσασαν. Σκοπὸν γὰρ καὶ ὑμᾶς, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν, τέθεικε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα ἵνα ὑμᾶς αὐτοὺς πρώτιστα παρέχητε, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παραγγελίαν, τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ἐν πᾶσι· „Ποιμάνατε,“ φησὶν ὁ μακάριος Πέτρος, „τὸ ἐν ὑμῖν ποίμ- D νιον τοῦ θεοῦ . . . τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου.“ Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐν οἷς διδάσκει οἷόν τινα τὸν ἐπίσκοπον δεῖ γενέσθαι, διακελεύεται· „Τὰς νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας.“ Τούτων προκειμένων εἰς διδασκαλίαν, τοῦ δὲ λδ' ἀποστολικοῦ κανόνος ῥητῶς διαγορεύοντος „τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης,“ ὤφειλε καὶ ἡ ἀρχιερωσύνη ὑμῶν πρὸς τὰς ἐν ἁγίῳ πνεύματι καθορισθείσας ταύτας διατάξεις συμμορφωθῆναι, καὶ μὴ ἐκ νεωτερικῆς ἐπιθυμίας, ἣν φεύγειν ἐκ βρέφους ἐδιδάχθη, ἀποτολμῆσαι παρακροῦσαι τὸ ἀπ' αἰώνων μακρῶν ἰσχῦον ἔθος τοῦ λαμβάνειν τοὺς κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς τὸ ἅγιον μύρον ἐκ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου, πατριαρχικοῦ, ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, εἰς ὃν „τοὺς τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων“ ὑποκεῖσθαι κατεκληρώσαντο οἱ ἐν τῇ κατὰ τὴν Βιθυνίαν Χαλκηδόνι τὴν ἁγίαν τετάρτην οἰκουμενικὴν σύνοδον συγκροτήσαντες χλ' θεοφόροι πατέρες, ἐν ἁγίῳ πνεύματι ὁρισάμενοι. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀκούοντες ἡμεῖς τῆς ἀποστολικῆς φωνῆς ἐπιταττούσης „προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος,“ οὐκ ἠνεσχόμεθα σιγῇ παραδραμεῖν τό, ὡς μὴ ὤφελεν, αὐτόθι ἀποτολμηθὲν παρὰ τὴν ἐκ παλαιτάτου κρατοῦσαν ἐν τῷ κλίματι ἡμῶν τάξιν, ἀλλὰ περί τε τούτου καὶ περὶ ἄλλων τινῶν θρυλημάτων, οἷον περὶ ῥαντισμῶν καὶ ἐπιχύσεων ἀντὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, περὶ ἐκκλησιαστικῆς ταφῆς τῶν αὐτοκτονούντων, περὶ γρηγοριανῶν ἡμερολογίων, περὶ πατριαρχικῶν ἀξιωμάτων καὶ περὶ ἄλλων τοιούτων, ἔγνωμεν γράψαι τῇ ἀρχιερωσύνῃ ὑμῶν, δι' ἐκεῖνο μὲν ὡς βέβαιον ἤδη ἐγνωσμένον γεγονὸς ἐπιτιμῶντες ὑμᾶς ὡς παραβάντας τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ παρασχόντας ὑμᾶς αὐτοὺς τοῖς ὑφ' ὑμῶν ποιμαινομένοις τύπον οὐχὶ νομοταγοῦς εὐπειθείας καὶ ὑποταγῆς, ἀλλὰ τοὐναντίον παρὰ τὰς ἀποστολικὰς καὶ συνοδικὰς διακελεύσεις ὑπόδειγμα ἀταξίας καὶ ἀπειθείας, διὰ ταῦτα δέ, θρυλήματα ἔτι αὐτὰ κατέχοντες, προσκαλέσασθαι ὑμᾶς ἵνα πληροφορήσητε σαφῶς περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῶν, ἢ μή. Ἀναμένομεν οὖν τὴν περὶ τούτων ἀπάντησιν ὑμῶν· ἡ δὲ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

,αωπβ', ἰουλίου ι'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ πρόεδρος Νικαίας Διονύσιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Δέρκων Ἰωακεὶμ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Ἀμασείας Σωφρόνιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Προύσης Νικόδημος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Μιτυλήνης Κωνσταντῖνος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου Μεθόδιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Βάρνης Κύριλλος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Βοδενῶν Ἱερόθεος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† ὁ Κασσανδρείας Κωνστάντιος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

2.

SYNODI ECCLESIAE RUMENAE RESPONSUM AD PRAECEDENTEM EPISTOLAM
1882 novembris 22/decembris 4.

Ἡ τῆς ἁγίας αὐτοκεφάλου ὀρθοδόξου ῥουμουνικῆς ἐκκλησίας ἱερὰ σύνοδος, ἀκροασαμένη τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς τῆς αὐτοῦ παναγιότητος κυρίου κυρίου Ἰωακεὶμ, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐπιστολῆς, ἀπευθυνομένης τῷ τε ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας, ὑπερτίμῳ

ἐξάρχῳ Πλαγηνῶν καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντι τοῦ Και- A σαρείας τῆς Καππαδοκίας, καὶ πᾶσι τοῖς σεβασμίοις ἱεράρχαις τοῦ θεοφυλάκτου τῆς Ῥουμανίας κράτους, τοὺς ὁποίους ὀνομάζει ἀδελφοὺς καὶ συλλειτουργοὺς τῆς αὐτοῦ μετριότητος, ἐπληροφορήθη ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ ἐμπεριεχομένου τὰ ἑπόμενα.

1. Ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ κύριος Ἰωακεὶμ οἰκουμενικὸς πατριάρχης λέγει ὅτι ἐπληροφορήθη ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων ὅτι τῇ κε' παρελθόντος μαρτίου ἐτελέσθη ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ἐκκλησίᾳ Βουκουρεστίου ἡ καθαγίασις τοῦ ἁγίου μύρου καὶ ὅτι διὰ τοῦτο οἱ Ῥουμοῦνοι ἀρχιερεῖς ἀπέδειξαν τὴν παντελῆ ἑαυτῶν ἄγνοιαν περὶ τῆς κανονικῆς πνευματικῆς ἀρχῆς τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὅτι τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀντίκειται δῆθεν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐν τῷ κλίματι τούτῳ ἐπικρατοῦσαν τάξιν, ὅτι διὰ ταύτης τῆς πράξεως οἱ Ῥουμοῦνοι ἀρχιερεῖς, ἀντὶ τοῦ εἶναι φύλακες τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διατηρηθείσης τάξεως, παρέσχον τύπον ἀταξίας, ἥτις διὰ B ταύτης τῆς ἐπιστολῆς ἐπισύρει τὴν προσήκουσαν αὐτῇ ἐπίπληξιν. Ἡ ἐπίπληξις αὕτη συνίσταται εἰς τὰ ἀκόλουθα· α') ὅτι ἡ τάξις εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀναγκαίων καὶ καθολικωτέρων ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ὅτι ἄνευ ταύτης καὶ ἄνευ προβλέψεως οὐδὲν κατ' ἀνάγκην διατηρεῖται ἐν τῷ κόσμῳ, διότι τὸ ἄλλως γινόμενον δὲν εἶναι διαρκὲς καὶ δὲν ἔχει τὰ ἀναγκαῖα προσόντα τοῦ ὑπάρχειν. Ἡ ἐπιστολὴ ἀναφέρει τοὺς πρὸς Κορινθίους λόγους τοῦ ἀποστόλου „πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω“. Ἡ τάξις αὕτη, ἥτις δέον νὰ φυλάττηται ἐν πᾶσι, πολὺ μᾶλλον τηρητέα ἐν τοῖς πνευματικοῖς. β') διὰ τῆς τοῦ μύρου καθαγιάσεως οἱ Ῥουμοῦνοι ἱεράρχαι ἐδημιούργησαν δῆθεν ἀταξίαν παραβαίνοντες τάξιν καθεστῶσαν ἐξ ἀρχαιοτάτης ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας. Ὅτι οἱ Ῥουμοῦνοι ἀρχιερεῖς, κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, πρέπει νὰ ἦναι διὰ τὸ ποίμνιόν των τύπος καὶ ὑπογραμμός· „ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ τύποι γινό- C μενοι τοῦ ποιμνίου.“ Ὁμοίως, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου, „τὰς νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας.“ γ') ἄλλο τῆς ἐπιπλήξεως ἐπιχείρημα ἡ ἐπιστολὴ πορίζεται ἐκ τοῦ λδ' ἀποστολικοῦ κανόνος ὁρίζοντος „τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης“. Ὅτι ὁ κανὼν οὗτος τοῦτο δῆθεν ὑπονοεῖ, ὅτι οἱ Ῥουμοῦνοι ἀρχιερεῖς δὲν ἔπρεπε νὰ τολμήσωσι νὰ κάμωσι τὴν καθαγίασιν τοῦ μύρου, τοῦθ' ὅπερ ἤθελεν εἶσθαι νεωτερισμός, διότι ἔπρεπε νὰ φυλάξουν τὴν παλαιὰν συνήθειαν τοῦ δέχεσθαι τὸ ἅγιον μύρον ἐκ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχείου (ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ἡ Ῥουμανία ὑπόκειται ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 451 μετὰ Χριστὸν ἐν Χαλκηδόνι συνελθούσης δ' οἰκουμενικῆς συνόδου, ἥτις ὥρισεν ὅτι οἱ τῶν ἐπισκόπων Πόντου, Ἀσίας καὶ Θράκης, καθὼς καὶ τῶν μεταξὺ D βαρβάρων εὑρισκομένων ἐπισκοπῶν ἐπίσκοποι, ὤφειλον ἐξαρτᾶσθαι ἐκ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριαρχικοῦ θρόνου). Μεταξὺ τῶν βαρβάρων λαῶν κατὰ τὸν ε' αἰῶνα, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλοντο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐξ ἄλλων τοῦ ἀνατολικοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους ἐπαρχιῶν ἐπίσκοποι, ἡ συνοδικὴ τοῦ πατριάρχου ἐπιστολὴ κατατάσσει καὶ τὴν ἡμετέραν Ῥουμανίαν καὶ νομίζει ὅτι ἐπὶ τῆς ἑρμηνείας ταύτης θεμελιοῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῆς κυριαρχίαν. δ') ὅτι ἡ αὐτοῦ παναγιότης, ὑπείκουσα τῇ ἀποστολικῇ φωνῇ, „προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐφ' οὗ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ὑμᾶς ἐπισκόπους τοῦ ποιμαίνειν τὴν ποίμνην τοῦ κυρίου,“ οὐκ ὤκνησεν ἐπιπλῆξαι ἡμᾶς ἐπὶ τῷ τολμήματι τῆς τοῦ ἁγίου μύρου καθαγιάσεως, τολμήματι ἀντιβαίνοντι πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν· ταὐτοχρόνως δὲ κακῷ παραδείγματι ἀπειθείας καὶ παρακοῆς διὰ τὸ ποίμνιον.

2. Ἡ συνοδικὴ πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ προβαίνουσα λέγει ὅτι φήμη διεδόθη ἐκεῖσε ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ εἰσήχθησαν ἕτεροι νεωτερισμοί, ὡς τὸ ῥάντισμα καὶ ἡ ἐπὶ κεφαλῆς ἐπίχυσις κατὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἀντὶ τῆς καταδύσεως, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ταφὴ τῶν αὐτοκτονούντων, τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον, ἀξιώματα πατριαρχικὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἀλλὰ προσθέτει, ὅτι τὰ τελευταῖα ταῦτα θεωρεῖ ὡς ἁπλᾶς φήμας καὶ ζητεῖ πληροφορίας σαφεῖς περὶ τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ τῶν τοιούτων νεωτερισμῶν ἐν τῇ ῥουμουνικῇ ἐκκλησίᾳ.

Ἡ ἐπιστολὴ φέρει ἡμερομηνίαν 10 ἰουλίου ἔτους 1882 καὶ εἶνε ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τῆς αὐτοῦ παναγιότητος τοῦ πατριάρχου Ἰωακεὶμ καὶ ὑπὸ ἕνδεκα ἀρχιερέων, μελῶν τῆς πατριαρχικῆς συνόδου.

Ἀναγνόντες καὶ μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἀκούσαντες τὴν πατριαρχικὴν ταύτην νουθεσίαν, ᾐσθάνθημεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πνευματικὴν ἡδονήν, βλέποντες ὅτι ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ὑπομιμνήσκει ἡμῖν πλεῖστα λόγια τῆς ἁγίας γραφῆς καὶ τῶν κανόνων, ἅτινά εἰσιν ὁ τύπος τῆς κανονικῆς διοικήσεως τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας, καὶ τὰ ὁποῖα οὐδόλως ὀφείλομεν παρορᾶν ἢ λησμονεῖν ἐν τῇ πνευματικῇ διοικήσει τῶν ἡμετέρων ἐπισκοπῶν. Τούτους τοὺς λόγους παραθέτομεν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως.

α'. Τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου ἐν τῇ α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ, κεφ. ιδ', § 40, ὅπου ὁ ἀπόστολος διατάσσει τὴν τάξιν, ἥτις δέον νὰ ἄρχῃ ἐν τῷ ναῷ ἐν καιρῷ τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας, ἐπισφραγίζει δὲ τὰς διατάξεις αὐτοῦ διὰ τῶν λόγων τούτων· „πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω“.

β'. Τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου ἐν τῇ α' αὐτοῦ ἐπιστολῇ, κεφ. ε', § 1, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἅγιος ἀπόστολος Πέτρος δίδει τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ποιμέσι συμβουλὰς ἀποστολικὰς καὶ αἵτινες ἐν τῇ ὁλοκληρίᾳ (τοῦ χωρίου) ἔχουσιν οὕτω· „Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ... κοινωνός, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστικῶς, ἀλλ' ἑκουσίως· μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.“

γ'. Τοὺς πρὸς Τιμόθεον, ἐπίσκοπον Ἐφέσου, λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου· „Τὰς νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε,“ καὶ οἵτινες δέον νὰ ἀπαγγελθῶσιν ἐν τῇ ὁλοκληρίᾳ αὐτῶν ἵνα κατανοηθῶσι, καὶ τὸ σωτήριον αὐτῶν περιεχόμενον μένῃ ἐν τῇ μνήμῃ. Οἱ λόγοι οὗτοι (Β' πρὸς Τιμόθ. β', 22, 26) ἔχουσιν ὧδε· „Τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας· τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας· δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, ἐν πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατεθειμένους· μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.“

Τὸ ἐκ τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων χωρίον, ὅπου ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος ἀπευθύνει τοὺς τελευταίους λόγους τοῖς ἐν Ἐφέσῳ πρεσβυτέροις, μετὰ τῶν ὁποίων ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ δὲν ἔμελλε πλέον νὰ συναντηθῇ· „Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος“ (Πράξ. κ', 28).

Ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν ἐγκαρδίως τὴν αὐτοῦ πατριαρχικὴν παναγιότητα, διότι τίθησιν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τοὺς ἱεροὺς λόγους τῆς γραφῆς καὶ παρέχει ἡμῖν εὐκαιρίαν ἵνα σκεφθῶμεν καὶ μελετήσωμεν αὐτοὺς

βαθέως καὶ πραγματοποιήσωμεν αὐτοὺς ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν.

Ἐκτὸς τῶν ῥήσεων τούτων τῆς νέας γραφῆς, ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τῆς αὐτοῦ παναγιότητος ὑπομιμνήσκει ἡμῖν πρὸς τούτοις ἑτέρους δύο κανόνας.

α΄. Τὸν λδ΄ ἀποστολικόν, τοῦ ὁποίου ἀναφέρει τοὺς ἐν ἀρχῇ λόγους· „Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν, καὶ μηδέν τι πράττειν περιττὸν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης.“ Τὸ λοιπὸν τοῦ κειμένου ἔχει ὡς ἕπεται· „Ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ᾽ αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται καὶ δοξασθήσεται ὁ θεὸς διὰ κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ὁ πατήρ, ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα.“ Ἡ ἔννοια λοιπὸν τοῦ κανόνος τούτου εἶναι ὅτι πᾶν ἔθνος ἢ πᾶς λαὸς χριστιανικὸς ὀρθόδοξος ἔχει τοὺς ἑαυτοῦ ἐπισκόπους. Μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων εἷς ὑπάρχει ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν· ὁ καθεὶς κυβερνᾷ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ κατὰ τοὺς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας θεσπισθέντας κανόνας. Ὅταν παρουσιάζηται περίπτωσις μὴ προβλεπομένη ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων, ὁ ἁρμόδιος ἐπίσκοπος συμβουλεύεται τὸν πρῶτον ἢ τὸν ἀρχιεπίσκοπον περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει προσενεχθῆναι ἐν τῇ περιπτώσει ἐκείνῃ. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἢ ἡ τῶν ἐπισκόπων κεφαλὴ εἰς περιστάσεις μὴ προβλεπομένας ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων, μηδὲν αὐθαιρέτως ποιείτω, ἀλλὰ συμβουλευέσθω μετὰ τῶν τοῦ ἔθνους ἐπισκόπων, καὶ ποιείτω, ὅπως δόξῃ τοῖς πᾶσι, διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ φυλαχθῇ ἡ καλὴ συνεννόησις καὶ ἡ ὁμοφωνία ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πειθαρχίᾳ. Ὅτι δὲ οὕτως ἐννοεῖται ὁ κανὼν οὗτος, φέρομεν εἰς ἀπόδειξιν τὴν ἐξήγησιν Ῥώσσου κανονιστοῦ, τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἰωάννου, ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον Опытъ курса церковнаго законовѣдѣнія[1] βιβλίῳ αὐτοῦ, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ἐγχειρίδιον εἰς τὰ ἐν Ῥωσσίᾳ ἱεροσπουδαστήρια πρὸς ἐκμάθησιν τοῦ κανονικοῦ δικαίου.

Ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ, σελ. 177, τοῦ πονήματος τούτου ἀναγινώσκομεν ἐπὶ τοῦ κανόνος τούτου τὰ ἀκόλουθα· „Ἐξ αὐτοῦ τοῦ κανόνος (λδ΄ Ἀποστ.) πρὸ πάντων φαίνεται ὅτι ὁ προσδιορισμὸς τῶν τοπικῶν ὁρίων ἐν τῇ διοικήσει τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ὁρίων καλουμένων ἐπαρχίαι καὶ ἐπισκοπαί, ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων. Ἐν ἑκάστῳ λαῷ ἢ ἔθνει, ἀπαρτίζοντι ἰδίαν ἢ τοπικὴν ἐκκλησίαν, ὁ ἀποστολικὸς κανὼν παριστᾷ ἐπισκόπους τινάς, ὧν ἕκαστος διευθύνει μέρος τῆς εἰς αὐτὸν ἐμπιστευθείσης παροικίας, ἥτις σύγκειται ἔκ τινων πόλεων ἢ χωρίων. Πάντες δὲ οὗτοι οἱ ἐπίσκοποι ἔχουσιν ὑπεράνω ἑαυτῶν ἕνα ἐπίσκοπον πριμᾶτον ὡς κεφαλήν, ὅστις ἐστὶν ὁ ἐν αὐτοῖς πρῶτος. Κατὰ τὸν ἀποστολικὸν αἰῶνα καὶ κατὰ τοὺς πλησιεστέρους πρὸς ἐκεῖνον χρόνους οἱ πριμᾶτοι ἐπίσκοποι, ἢ οἱ πρῶτοι ἐν ταῖς τοπικαῖς ἐκκλησίαις ἐθεωροῦντο ὡς πρῶτοι διάδοχοι τῶν ἀποστόλων, τεταγμένοι ὑπ᾽ ἐκείνων ἰδίως εἰς τὰ ἐπισημότερα μέρη τῶν τότε γνωστῶν ἐπαρχιῶν καὶ χωρῶν· ὁ Ἰάκωβος ἐν Ἱερουσαλήμ, ὁ Τιμόθεος ἐν Ἐφέσῳ, πρωτευούσῃ τότε τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ὁ Τίτος ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ κτλ. Ἀλλὰ ὀνομάζων τοὺς ἐπισκόπους πριμάτους, κεφαλὰς τῶν ἑαυτῶν ἐκκλησιῶν, ὁ ἀποστολικὸς κανὼν οὐδόλως σημαίνει ἐνταῦθα δύναμίν τινα αὐτῶν ἀπεριόριστον καὶ ἐντελῶς ἀνεξάρτητον, ἀλλὰ μόνον κύριόν τι πρωτεῖον, προτεραιότητα, ἀρχηγίαν ψήφου ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ζητήμασιν.

„Ὅτι ὡς εἰς τοὺς ὑποκειμένους ἐπισκόπους δὲν συγχωρεῖται νὰ πράττωσιν οὐδὲν ἐξ ἐκείνων ὅσα ἔχουσιν ἰδιαιτέραν τινὰ σπουδαιότητα ἄνευ τῆς εἰδήσεως καὶ τῆς γνώμης τῆς κεφαλῆς, τοιουτοτρόπως καὶ τῷ ἐπὶ κεφαλῆς ἐπισκόπῳ ἐπιβάλλεται ἵνα μηδὲν πράττῃ, ἄνευ τῆς γνώμης τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων.

„Τοιαῦται πράξεις, αἵτινες ὑπερβαίνουσι τὸ μέτρον τῆς μερικῆς ἀρχῆς παντὸς ἐπισκόπου καὶ αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦσι τὴν ψῆφον καὶ τὴν ἀπόφασιν τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀντιπροσώπων, δύνανται νὰ ὦσι παραδείγματος χάριν οἱ ὁρισμοὶ τῶν τῆς πίστεως δογμάτων, ἡ σύνθεσις τῶν κανόνων καὶ τῶν νόμων διὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐπισκόπων, ἡ διαδικασία αὐτῶν καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Πᾶς δὲ ἐπίσκοπος ἢ μητροπόλεως ἢ ἐπισκοπῆς κατὰ τὸν κανόνα ἔχει ἰσχὺν μόνον εἰς τὰ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ καὶ εἰς ὅλα ὅσα ἀφορῶσι τὴν ἐπαρχίαν καὶ τοὺς εἰς αὐτὴν ἀνήκοντας τόπους. Μεταγενέστεροι κανόνες ἐπεκύρωσαν τὸν ἀποστολικὸν τοῦτον θεσμόν, α΄ οἰκουμενικῆς συνόδου δ΄, ς΄,- β΄ οἰκουμενικῆς συνόδου β΄,- συνόδου Ἀντιοχίας ια΄. Ὁμοίως δύναται νὰ παρατηρηθῇ ὅτι οἱ ἀποστολικοὶ κανόνες ὁμιλοῦσι μόνον περὶ μερικῆς ἀρχηγίας ἐν ταῖς τοπικαῖς ἐκκλησίαις, ἀλλ᾽ οὐδεμίαν δεικνύουσι κεφαλὴν καθολικὴν συμπάσης τῆς ἐκκλησίας, οὐδὲ ὑποθέτουσι κἂν τοιαύτην τινά, καθότι οὐχὶ μόνον τὴν τῶν ἐκκλησιῶν διεύθυνσιν παριστῶσι διῃρημένην ἑκάστην ὑπὸ τὴν ἑαυτῆς κεφαλήν, ἀλλὰ καὶ περιορίζουσιν ἑκάστην τοιαύτην κεφαλὴν διὰ τῆς κοινῆς πάντων τῶν τοπικῶν ἐπισκόπων ψήφου.“ (Τόμ. α΄, σελ. 177-179.)

Συμφώνως πρὸς τὸν ἀποστολικὸν τοῦτον κανόνα εἶναι συντεταγμένη ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τοῦ βασιλείου τῆς Ῥουμανίας, οὗ οἱ κάτοικοι εἶναι πάντες Ῥουμοῦνοι.

Ἡ Ῥουμανία διῄρηται εἰς ὀκτὼ ἐπαρχίας ἢ ἐπισκοπάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύο ἀρχιεπισκοπαὶ ἢ μητροπόλεις καὶ ἓξ ἐπισκοπαί, ὧν τὰ ὀνόματα, ἡ μητρόπολις Οὐγγροβλαχίας καὶ ἡ μητρόπολις Μολδοβλαχίας, αἱ ἐπισκοπαὶ Ῥιμνίκου καὶ Σεβερίνου, Ῥωμάνου, Βουζέου, Χουσίου, Ἀρτζεσίου καὶ κάτω Δουνάβεως. Συμφώνως πρὸς τὸν ἀποστολικὸν κανόνα, ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, καθὸ ἑδρεύων ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ βασιλείου, εἶναι ὁ πρῶτος πάντων τῶν Ῥουμούνων ἱεραρχῶν καὶ ἔχει προνόμια πρωτείων, διὰ τὰ ὁποῖα, ἐκτὸς τοῦ τίτλου ἀρχιεπισκόπου καὶ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας, φέρει καὶ τὸν τοῦ πριμάτου Ῥουμανίας καὶ προέδρου τῆς ἁγίας συνόδου τῆς ῥουμουνικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Οὕτω θεωρεῖται καὶ τιτλοφορεῖται ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ῥουμανίας ὑπό τε τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ· τοῦτον τὸν τίτλον δίδωσιν αὐτῷ ὡς πρώτῳ τῆς ἐκκλησίας ἱεράρχῃ πᾶς ἀποτεινόμενος αὐτῷ δι᾽ ὑπόθεσιν ἀφορῶσαν ἢ τὴν μερικὴν διοίκησιν τῆς μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας, ἢ τὴν γενικὴν τῆς ῥουμουνικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Καὶ περαιτέρω ἔτι, συμφώνως πρὸς τὸν ἐν λόγῳ ἀποστολικὸν κανόνα, οἱ ἡμέτεροι ἐπαρχιακοὶ ἱεράρχαι εἰς τὰς τρεχούσας ὑποθέσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ὁδηγοῦνται ὑπὸ τῶν διατάξεων τῶν προκαθεστωσῶν παρὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τοῦ πατροπαραδότου ἔθους, ὅπερ ἐκληρονόμησαν παρὰ τῶν προκατόχων. Εἰς δὲ τὰς περιστάσεις τὰς μὴ προβλεπομένας ὑπὸ τῆς προηγουμένης πείρας ζητοῦσι τὴν γνώμην τῆς ἁγίας συνόδου, ἐν ᾗ συνέρχονται ὅλοι οἱ τοῦ τόπου ἱεράρχαι, οἱ μητροπολῖται, οἱ ἐπίσκοποι καὶ οἱ ἀρχιμανδρῖται, 16 τὸν ἀριθμόν, καὶ ὅ τι ἂν ἀποφασισθῇ ἐν τῇ συνόδῳ, ἐκεῖνο ἔχει κῦρος νόμου δι᾽ ὅλους, καὶ τοὺς μητροπολίτας καὶ τοὺς ἐπισκόπους.

Ἡ σύνοδος συνέρχεται δὶς τοῦ ἔτους, κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἀπόφασιν· τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον. Οὕτως ἐννοεῖται καὶ ἐκτελεῖται ἐν Ῥουμανίᾳ ὁ λθ΄ ἀποστολικὸς κανών, ὅστις ἀποτελεῖ μέρος τῆς νομοθεσίας τοῦ τόπου. Διότι κατὰ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τε καὶ ἄλλων συνοδικῶν κανόνων ἐγένετο ὁ ὀργανικὸς νόμος περὶ τοῦ καταρτισμοῦ τῆς ἱεραρχίας τῆς ὀρθοδόξου ῥουμουνικῆς ἐκκλησίας τοῦ ῥουμουνικοῦ βασιλείου.

[1] Id est *Specimen cursus scientiae legislationis ecclesiasticae.* Opus duobus tomis distinctum prodiit Petropoli, 1851-2.

β'. Ἡ πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ ἀναφέρουσα ἔτι ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ κη' κανόνος τῆς δ' οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀξιοῖ ὅτι ἡ ῥουμανικὴ ἐκκλησία ἐτέθη ὑπ' αὐτῆς τῆς συνόδου ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως· ἰδοὺ δὲ πῶς ἐκφράζεται εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἡ ἐπιστολή· „Ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου (τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου) οἱ τὴν ἐν Χαλκηδόνι τῆς Βιθυνίας δ' ἁγίαν οἰκουμενικὴν σύνοδον συγκροτήσαντες 630 ἅγιοι πατέρες διέταξαν ἵνα ὑποτεταγμένοι ὦσιν οἱ ἐπίσκοποι τῶν τοῦ Πόντου, μικρᾶς Ἀσίας καὶ Θρᾴκης ἐπαρχιῶν, καθὼς καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῶν μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ἐπαρχιῶν εὑρισκομένων βαρβάρων.“ Ἡμεῖς παραθέτομεν τὸν κανόνα τοῦτον ἐκ τοῦ Πηδαλίου· „Καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς καὶ Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρᾳκικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, δηλονότι ἑκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται. Χειροτονεῖσθαι δέ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων, κατὰ τὸ ἔθος, γινομένων καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων.“ Οὕτω λοιπὸν ὁ κανὼν ὥρισεν ἵνα οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Πόντου, Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Θρᾴκης ἐκλεγόμενοι μητροπολῖται ὑποβάλλωνται εἰς τὴν τοῦ πατριάρχου ἐπικύρωσιν. Τὸ αὐτὸ νὰ γίνηται καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων τῶν βαρβάρων λαῶν, οἵτινες ἀνήκουσιν εἰς αὐτὰς τὰς ἐπαρχίας. Ποῖοι εἶναι ὅμως οἱ βάρβαροι οὗτοι λαοί, τοὺς ὁποίους ὑπαινίττεται ἡ κατὰ τὸ 451 μετὰ Χριστὸν οἰκουμενικὴ σύνοδος; Εἰς τοῦτο μᾶς ἀπαντᾷ τὸ Πηδάλιον, ἤτοι τὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων βιβλίον, τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ τοῦ ὁποίου ἔχομεν καὶ ἡμεῖς μετάφρασιν εἰς ῥουμουνικὴν διάλεκτον· ἀπαντᾷ δὲ ἡμῖν ἐν σχολίῳ τοῦ παρόντος κανόνος, ὅτι οἱ βάρβαροι λαοὶ τοῦ ε' αἰῶνος, τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους τῶν ὁποίων ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος τίθησιν ὑπὸ τὴν τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως δικαιοδοσίαν, εἶναι οἱ Ἀλάνοι καὶ οἱ Ῥῶσσοι· ἄρα ὁ κη' τῆς δ' οἰκουμενικῆς συνόδου κανὼν δὲν δύναται νὰ ἀφορᾷ τὸ βασίλειον τῆς Ῥουμανίας τοῦ σωτηρίου ἔτους 1882.

Ἰδοὺ δὲ πῶς ἐξηγεῖ τὸν κη' τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου κανόνα ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ῥῶσσος κανονιστὴς ἀρχιμανδρίτης Ἰωάννης· „Ἡ σύνοδος προσέθηκεν ἔτι εἰς τὸν κανόνα αὐτῆς, ὅτι ὑπ' ἐκείνου τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως δέον νὰ διορίζωνται καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῶν λαῶν τῶν ἐξ ἄλλων σπερμάτων (οἱ ὁποῖοι εἶν' ἐκτὸς τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους), οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀριθμοῦνται μεταξὺ τῶν ἐν τῷ κανόνι μεμνημένων διοικήσεων (ἔτι δὲ καὶ οἱ ἐν βαρβαρικοῖς ἐπίσκοποι τῶν προειρημένων διοικήσεων), δηλονότι οἱ ἐπίσκοποι ἐκείνων τῶν τόπων καὶ τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἐδιδάχθησαν τὴν πίστιν καὶ τὸ βάπτισμα ἐκ τοῦ ὀρθοδόξου Βυζαντίου καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐδέχθησαν τοὺς πρώτους ἐπισκόπους“ (τόμ. β', σελ. 315-316).

Καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἑρμηνείαν τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχεῖον δὲν ἔχει καμμίαν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς ῥουμανικῆς ἐκκλησίας, διότι οἱ Ῥουμοῦνοι δὲν παρέλαβον τὸ βάπτισμα καὶ τὴν χριστιανικὴν διδαχὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μήτε τοὺς πρώτους τῶν ἐπισκόπων, διότι ὁ τῶν Ῥουμούνων χριστιανισμὸς εἶναι ἀρχαιότερος καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ὑπάρξεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ Ῥουμοῦνοι ἦλθον εἰς Δακίαν μὲ τὸ σπέρμα τοῦ χριστιανισμοῦ κατὰ τὸν β' μετὰ Χριστὸν αἰῶνα. Τὸ ἐν Δακίᾳ ἀχθὲν σπέρμα τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνεπτύχθη ἐδῶ διὰ τῶν ἰδίων τοῦ λαοῦ δυνάμεων·

A κατὰ τὸν γ' αἰῶνα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Τερτυλλιανοῦ, ἡ Δακία ἦτο πλήρης χριστιανῶν καὶ οἱ ἐπίσκοποι αὐτῆς ἔλαβον μέρος εἰς τὰς πρώτας οἰκουμενικὰς συνόδους, τούτου ἕνεκα οὐδεὶς τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων, ὅσοι ἔγραψαν περὶ τοῦ χριστιανισμοῦ τῶν διαφόρων τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης λαῶν, ὡς περὶ τῶν Βουλγάρων, τῶν Ῥώσσων, τῶν Οὔγγρων, τῶν Πολωνῶν, τῶν Λιτουανῶν, ἀναφέρει τι περὶ τοῦ τῶν Ῥουμούνων ἐκχριστιανισμοῦ, διότι ἐκεῖνοι ἦσαν ἤδη χριστιανοὶ ἐκ τῶν πρώτων τοῦ χριστιανισμοῦ αἰώνων.

Ἀναγράφομεν λοιπὸν αὖθις ὅτι οὔτε δυνάμει τοῦ τῆς δ' συνόδου κανόνος, οὔτε δυνάμει οὐδενὸς ἄλλου ἄλλης τινὸς οἰκουμενικῆς ἢ τοπικῆς συνόδου, ἡ ῥουμουνικὴ ἐκκλησία ὑπόκειται τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ κράτει ἦτο ἔθος ἵνα, καθὼς ἡ πολιτική, οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις ἔχῃ διά-
B φορα κέντρα εἰς τὰς ἐπισημοτέρας τοῦ κράτους πόλεις. Τὰ κέντρα ταῦτα ηὐρύνθησαν τόσον ἐκ τῶν αὐτοκρατορικῶν νόμων ὅσον καὶ ἐκ τῶν συνοδικῶν κανόνων. Ἐκ τῶν κέντρων τούτων δίδοται ἡ τῶν ἰδίων χωρῶν διοικητικὴ καὶ διοργανικὴ διεύθυνσις. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς κατὰ τὸν ς' αἰῶνα συνέστησεν ἓν ὅμοιον ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως κέντρον εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ πόλιν πρώτην Ἰουστινιανήν, καὶ μεταξὺ ἄλλων ἐπαρχιῶν συσσωματωθεισῶν ἐν τούτῳ τῷ κέντρῳ ἦτο καὶ ἡ Δακία, ὅπου κατῴκουν οἱ Ῥουμοῦνοι. Ὁ αὐτοκρατορικὸς οὗτος νόμος, περιεχόμενος ἐν τῇ κα' τοῦ Ἰουστινιανοῦ νεαρᾷ, εἶναι τὸ πρῶτον δημόσιον ἔγγραφον, τὸ γνωστὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ῥουμούνων περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν δικαιοδοσίας. Οἱ Ῥουμοῦνοι ἐν διαστήματι πολλῶν αἰώνων ἐφύλαξαν τὴν δικαιοδοσίαν ταύτην. Μὲ τὸν καιρὸν τὴν πρώτην Ἰουστινιανὴν ἀντικατέστησεν ἡ Ὀχρὶς εἰς τοὺς νοτίους Σλάβους, οἱ δὲ Ῥουμοῦνοι ἐφύλαξαν πρὸς
C αὐτὴν τοὺς παλαιοὺς δεσμούς, οὓς εἶχον μετὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ Ῥουμοῦνοι μετὰ τῶν νοτίων Σλάβων εἶχον σχηματίσει ἓν κράτος, τὸ ὁποῖον ἐδέησε νὰ φυλάξωσι μὲ ἀδιακόπους πολέμους καὶ αἱματοχυσίας κατὰ τῶν ἀντιποιήσεων τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἕως οὗ τὸ ῥουμουνοσλαβικὸν κράτος ἔπεσε λεία τῶν καταδρομέων αὐτοῦ. Ὡς κληρονομίαν τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἡμεῖς ἔχομεν μέχρι τοῦ ιζ' αἰῶνος ἐν τῇ ῥουμουνικῇ ἐκκλησίᾳ τὴν σλαβικὴν φιλολογίαν.

Οἱ Ῥουμοῦνοι μετὰ πολλοὺς πολέμους καὶ αἱματοχυσίας, συνενώσαντες τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις, ἐσχημάτισαν ἐν τῇ νῦν Ῥουμανίᾳ κατὰ τὸν ιγ' αἰῶνα δύο κράτη ῥουμανικά, τὸ μὲν ἐν Βλαχίᾳ, τὸ δὲ ἐν Μολδαβίᾳ, ἀνεξάρτητα πάσης ξένης κυριαρχίας. Τὰ κράτη ταῦτα ἐτήρησαν ἐπί τινα ἔτι καιρὸν τοὺς μετὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ὀχρίδος δεσμοὺς αὐτῶν, συνισταμένους εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ Ῥουμοῦνοι ἐν ἀνάγκῃ ἐζήτουν
D ἐκεῖθεν ὁδηγίας ἐπί τινων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ θρησκευτικὴ αὐτῶν συνείδησις ἔδιδεν ἰδιαιτέραν τινὰ σημασίαν. Περὶ τὰ τέλη τοῦ ιδ' αἰῶνος ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον ἡ τάσις τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸ ἐπεκτεῖναι τὴν ἑαυτοῦ δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν Ῥουμούνων. Ἐν Μολδαβίᾳ πληροῦνται αἱ κενωθεῖσαι ἐπισκοπικαὶ θέσεις κατὰ τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ἔθος. Πρὸ τούτου δέ, διὰ τῆς τῶν προυχόντων καὶ τῶν μπογιάρων ἐγκρίσεως, τὸ πατριαρχεῖον εἶχε στείλει εἰς Βλαχίαν δύο μητροπολίτας, ἕνα διὰ τὴν μεγάλην Βλαχίαν, καὶ ἄλλον διὰ τὴν μικρὰν Βλαχίαν. Τὸ αὐτὸ ἤθελε νὰ πράξῃ καὶ ἐν Μολδαβίᾳ, ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ ἐκ τοῦ πατριαρχείου σταλεὶς μητροπολίτης δὲν ἐγένετο δεκτός. Οὗτος ἀφορίζει ὁλόκληρον τὴν χώραν, ἥτις ἐξακολουθεῖ νὰ διοικῆται ἐκκλησιαστικῶς κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου καὶ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς, ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ὀχρίδος. Ἐμεσολάβησεν ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορικὴ αὐλή, καὶ διὰ

φιλικῆς ὁδοῦ καθησύχασε τὸ πρᾶγμα, ἀναγκάσασα τὸ πατριαρχεῖον νὰ μὴ ἀναμιχθῇ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῆς ἐκκλησίας Μολδαβίας καὶ νὰ μὴ στείλῃ ἐκεῖ τοὺς ἑαυτοῦ μητροπολίτας, ἀλλὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ τοὺς τοῦ τόπου καὶ νὰ συνάψῃ σχέσεις ἐκκλησιαστικὰς μετ' αὐτῶν, τὸν δὲ ἡγεμόνα τοῦ τόπου Ἀλέξανδρον τὸν Χρηστὸν ἔπεισε νὰ συνδέσῃ σχέσεις ἐκκλησιαστικὰς μετὰ τοῦ πατριαρχείου, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ κέντρον πάσης τῆς ὀρθοδοξίας. Ἐντεῦθεν ἄρχονται αἱ μετὰ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχείου ἐκκλησιαστικαὶ σχέσεις ἡμῶν. Αἱ σχέσεις αὗται ὑπ' οὐδενὸς ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος ἢ πολιτικοῦ νόμου διεκανονίσθησαν, ἀλλ' ἦσαν πάντοτε σχέσεις φιλικαί, προαιρετικαί, ἠθικοὶ σύνδεσμοι μετὰ τοῦ κέντρου τῆς ὀρθοδοξίας. Αὕτη ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ. Μετὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, ὅπου ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἡνώθησαν τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς βλάβην τῆς ὀρθοδοξίας, ἡ ῥουμουνικὴ ἐκκλησία τῶν δύο χωρῶν ἔπαυσε καὶ τὰς μετὰ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχείου ἀρτίως συνδεθείσας σχέσεις καὶ προσεκολλήθη αὖθις πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ὀχρίδος, καθὸ κειμένης ἐν χώρᾳ εἰρηνικῇ καὶ μακρὰν τῶν πολιτικῶν ταραχῶν, καὶ πρὸς ἣν εἶχε πατροπαραδότους συμπαθείας. Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ις' αἰῶνος. Τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχεῖον, πεσὸν ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν, ἤρχισε νὰ ἀναζητῇ στήριγμα ὑλικόν, ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις κράτεσι, τῇ Ῥωσσίᾳ καὶ τῇ Ῥουμανίᾳ. Ἤρξαντο περιοδεῖαι ἀνὰ τὰς χώρας τῆς Ῥουμανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, καθὼς καὶ συλλογαὶ χρηματικαὶ ἐν τῷ τόπῳ, πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον εὑρισκομένου πατριαρχείου. Ἡ πρώτη πατριαρχικὴ ἐπίσκεψις εἰς Βλαχίαν ἐγένετο δεκτὴ μετὰ ψυχρότητος, ἀλλ' εἰς Μολδαβίαν ἐγένετο δεκτὴ μεθ' ὅλης τῆς συμπαθείας, καὶ τῷ πατριάρχῃ Ἱερεμίᾳ προσηνέχθη φιλοφρονεστάτη φιλοξενία καὶ ὑλικαὶ ἐπικουρίαι. Ἡ τῆς Ὀχρίδος ἐκκλησία, πεσοῦσα καὶ αὐτὴ ὑπὸ τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, ἔπεσεν ὡς ἐκ τούτου καὶ ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχεῖον. Διὰ τούτου δὲ αἱ τῶν Ῥουμούνων ἐκκλησίαι οἰκείᾳ αὐτῶν βουλήσει, κατόπιν τῆς τοῦ πατριαρχείου παρακλήσεως, ἐτέθησαν εἰς πνευματικὰς σχέσεις μετ' αὐτοῦ, φυλάξασαι ἐσωτερικῶς τὸ ἑαυτῶν αὐτοκέφαλον.

Δυνάμει τῶν φιλικῶν καὶ ὁμοδόξων τούτων σχέσεων οἱ προὔχοντες καὶ οἱ μπογιάροι, καθὼς καὶ ὁ ῥουμουνικὸς κλῆρος, ἐτίμων τοὺς πατριάρχας, ἐδέχοντο εὐχαρίστως τὰς ὁδηγίας αὐτῶν, τὰς ἀφορώσας ἠθικά, δογματικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα, ἅτινα ἐχρησίμευον πρὸς ἀνάστασιν τοῦ ἔθνους. Οἱ ἡμέτεροι ἡγεμόνες διὰ τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ἐπιρροῆς παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἐπροστάτευσαν τοὺς πατριάρχας καὶ τὰς ὑποθέσεις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐβοήθουν αὐτοὺς ὑλικῶς πρὸς ἀπότισιν τῶν ἀναριθμήτων αὐτῶν χρεῶν... Τὸ σέβας προέβαινε μέχρι τοσούτου, ὥστε προσεκάλουν αὐτοὺς νὰ προεδρεύωσι τῶν τοῦ κράτους συνελεύσεων παρὰ τοῖς ἡγεμόσιν. Οὐχὶ μόνον ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἱερουσαλήμ, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας καὶ οἱ μοναχοὶ ἀκόμη τῶν διαφόρων τῆς Ἀνατολῆς μονῶν κατὰ τοὺς ις', ιζ', ιη' αἰῶνας περιηγοῦνται ἀνὰ τὰς ῥουμουνικὰς χώρας, ἐπικαλούμενοι τὸν οἶκτον καὶ τὴν βοήθειαν τῶν ἡγεμόνων, τῶν μπογιάρων, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Μεταξὺ ἄλλων βοηθειῶν ὁ τῶν Ῥουμούνων οἶκτος εἰς τοσοῦτον προέβη, ὥστε ἤρξαντο νὰ παραδίδωσιν εἰς τὴν διοίκησιν τῶν τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδοξίας μοναχῶν τούτων αὐτὰς τὰς ἰδίας ῥουμουνικὰς μονάς, μετὰ τῶν περιουσιῶν αὐτῶν, νομίζοντες ὅτι οὗτοι, ὡς ἅγιοι ἄνθρωποι, θὰ διῴκουν τόσον καλῶς τὰς μονὰς ταύτας, ὥστε, ἀφοῦ διατηρῶσιν αὐτὰς καλῶς καθ' ὅλην τὴν τάξιν, καλλίτερον ἀπὸ τοὺς Ῥουμούνους μοναχούς, θὰ ἔφερον περίσσευμα τῶν εἰσοδη-

A μάτων, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ στέλλωσι χάριν ἐλέους εἰς τὰς τῆς ἀτυχοῦς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς μονάς. Ἀλλ' ἅμα οἱ πατριάρχαι συνεφιλιώθησαν μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἠθέλησαν νὰ εἰσάξωσιν ἐξουσίαν ἀπόλυτον εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν, καταλύοντες τὰς αὐτοκεφάλους τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σερβίας ἐκκλησίας· ἀνήρεσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν πατριαρχείων Ἱερουσαλήμ, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας, καθιστῶντες αὐτὰ μητροπόλεις ὑποκειμένας εἰς τὴν ἑαυτῶν δικαιοδοσίαν. Ἐπεχείρησαν νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ καὶ οὐχὶ ἅπαξ καὶ πρὸς τὴν ῥουμουνικὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' αἱ ἐνταῦθα ῥουμουνικαὶ χῶραι, ὅπως ἐφύλαξαν τὴν πολιτικὴν αὐτῶν αὐτονομίαν, οὕτως ἠδυνήθησαν νὰ φυλάξωσι διὰ τῶν ἰδίων ἑαυτῶν δυνάμεων τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἀνεξαρτησίαν καθ' οἱωνδήποτε αὐθαιρέτων ἀποπειρῶν τοῦ πατριαρχείου ἐπὶ τῷ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων διορισμῷ, τῇ ἐσωτερικῇ διοικήσει καὶ νομοθεσίᾳ τῆς ἐκκλησίας. Πλεονάκις
B συνῆλθον ἐθνικαὶ συνελεύσεις, ἐπεδόθησαν σφοδραὶ διαμαρτυρήσεις ἐναντίον τῶν ἐπεμβάσεων τούτων κατὰ τῶν τῆς αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας δικαιωμάτων. Αἱ ἐπεμβάσεις αὗται τοῦ πατριαρχείου καὶ αἱ καταπατήσεις τῶν ἡμετέρων δικαιωμάτων καὶ τοῦ αὐτοκεφάλου ἡμῶν χρονολογοῦνται πρὸ πάντων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς τῶν Φαναριωτῶν ἡγεμονίας.

Ἡ ἱστορία τῶν κατὰ τῶν Φαναριωτῶν καλογήρων ἀγώνων ἡμῶν εἶναι δρᾶμα πλῆρες ψυχικῶν συγκινήσεων διὰ πᾶσαν χριστιανικὴν καρδίαν. Ἐξ ἑνὸς μὲν ἡ ἁπλότης, ἡ μέχρι τῆς αὐταπαρνήσεως θρησκευτικὴ φιλοστοργία, ἡ εὐπείθεια, ἡ λύπη διὰ τὰς τῶν τῆς ἀνατολῆς συναδέλφων ἀλγηδόνας, αἱ ὑπερμεγέθεις θυσίαι πρὸς χάριν αὐτῶν, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ ἀχαριστία, ἡ πρὸς ἀξαπάτησιν, πρὸς δυναστείαν, πρὸς ἀπόλυτον δυναστείαν καὶ πρὸς ἰδιαίτερον καθαρὸν συμφέρον τάσις, ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἡ ἐκκάρπωσις ἑνὸς ἔθνους ἐξ ἑκατομμυρίων πιστῶν, οὐχὶ πρὸς ἠθικόν, θρησκευτι-
C κὸν καὶ ὑλικὸν αὐτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ διὰ συμφέροντα ξένα καὶ ὅλως ἐναντία τῷ ἔθνει τούτῳ. Διὰ τῆς τῶν Φαναριωτῶν δεσποτείας ἐνισχύθησαν οἱ Ἕλληνες ἡγούμενοι, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο εἰς τὰς ῥουμουνικὰς μονάς. Βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Φαναριωτῶν καὶ τῆς πολιτικῆς ἐπιρροῆς τοῦ πατριαρχείου, ἐγένοντο κύριοι μεγάλου μέρους τῆς ῥουμουνικῆς χώρας καὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν ῥουμουνικῶν μονῶν. Οὗτοι, ἐκδιώξαντες τοὺς Ῥουμούνους μοναχούς, ἀντικατέστησαν αὐτοὺς διὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἃς ἔφερον ἐξ ἀνατολῆς, ὁπότε εἰσήρχοντο εἰς τὰς ἡγουμενείας. Εἶχον μάλιστα ἐγκαταλείψει εἰς ἀπόλυτον κατερείπωσιν τὰ κτητορικὰ οἰκοδομήματα. Συνήθροιζον τὰ τῶν εἰσοδημάτων χρήματα δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν. Ἀφ' οὗ ἐπλούτουν ἀρκετὰ οἱ ἡγούμενοι, ἐπέστρεφον εἰς τὴν ἀνατολήν, ὅπου καθιστῶντο κυβερνῆται τῆς ἐκκλησίας, οἱ δὲ συγγενεῖς αὐτῶν ἀπέβαινον τραπεζῖται εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς
D ἄλλας μεγάλας πόλεις τῆς ἀνατολῆς. Μερικοὶ μὲ ῥουμουνικὰ χρήματα ἔστελλον τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν εἰς τὰ τῆς Εὐρώπης σχολεῖα πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ καὶ μετὰ ταῦτα οὗτοι ἐπέστρεφον ἄνθρωποι μεγάλοι εἰς Τουρκίαν. Διὰ τὴν Ῥουμανίαν οὐδὲν καλὸν ἔπραξαν οἱ Φαναριῶται οὗτοι καλόγηροι· οὔτε ἓν σχολεῖον πρὸς καλλιέργειαν τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, οὔτε ἓν νοσοκομεῖον διὰ τοὺς ἀσθενεῖς, οὐδὲ εἰς Ῥουμοῦνος ἀνὴρ ἐμορφώθη διὰ τῶν χρημάτων, ἅτινα εἶχον εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν· οὐδὲν ῥουμουνικὸν βιβλίον διὰ τὴν τῆς γλώσσης καλλιέργειαν· οὐδὲ ἓν ἀγαθοεργίας κατάστημα, μάλιστα δὲ ἠμέλησαν παντελῶς τὰς κτητορικὰς διαθήκας. Ἀντὶ καλῶν ἀφῆκαν ἡμῖν μόνον κακά, τὴν τῶν ἠθῶν διαφθοράν, τὴν ἐν τῷ κλήρῳ καὶ τῷ λαῷ χαλάρωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, τὴν σιμωνίαν, τὴν παραλυσίαν ἐντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, ὥστε ἡ συνείδησις ἐπανίσταται ὅταν ἀναγινώσκῃ τις εἰς τοὺς Ῥουμούνους συγγραφεῖς τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου τὴν διαστροφὴν τοῦ

φαναριωτικοῦ κλήρου, εἰσαχθέντος ἐδῶ ὑπὸ τῶν Φαναριωτῶν καὶ ὑποστηριζομένου ὑπ᾽ αὐτῶν καὶ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχείου.

Κατὰ τοὺς λυπηροὺς ἐκείνους καιροὺς τὸ πατριαρχεῖον στηριζόμενον ὑπὸ τῶν Φαναριωτῶν ἡγεμόνων προέβαινεν εἰς διαφόρους καταπατήσεις ἐν τῇ τῆς ἡμετέρας αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας σφαίρᾳ· λόγου χάριν οἱ ἡγεμόνες ἐπέβαλλον εἰς τὴν χώραν φόρους βαρεῖς, οἵτινες ἐπτώχευον καθ᾽ ὁλοκληρίαν τοὺς κατοίκους, μεγάλοι γογγυσμοὶ διηγείροντο, ὁ λαὸς ἐπανεστάτει, ἐγίνοντο συνελεύσεις μεγάλαι μπογιάρων καὶ κλήρου, ἐξεδίδοντο χρυσόβουλλα, τὰ λεγόμενα καθολικά, διὰ τὴν κατάργησιν τῶν φόρων ἐκείνων μὲ μεγάλας ἀρὰς τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἀνεγινώσκοντο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ἐκηρύττοντο ἀναθέματα βαρέα ἐναντίον ἐκείνων, οἵτινες θὰ ἐτόλμων νὰ τοὺς εἰσάξωσιν ἐκ νέου. Οἱ ἡγεμόνες Φαναριῶται περιέμενον μέχρις οὗ καθησυχάσῃ ὁ λαὸς καὶ ἀπηυθύνοντο μετὰ ταῦτα πρὸς τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἐλάμβανον τὴν ἄρσιν τοῦ ὑπὸ τῆς ῥουμουνικῆς ἐκκλησίας τεθέντος ἀναθέματος. Ἄλλοτε πάλιν οἱ μητροπολῖται δυνάμει τοῦ κανονικοῦ δικαίου ἐκώλυον γάμους μεταξὺ στενῶν συγγενῶν· οἱ ἐνδιαφερόμενοι προσέτρεχον εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ κατώρθουν νὰ λάβωσιν ἐκεῖθεν τὴν ἄδειαν πρὸς ἐξευτελισμὸν τῆς ῥουμουνικῆς ἱεραρχίας. Μίαν ὠφέλειαν ὅμως, ἂν καὶ ἀρνητικήν, ἔσχον οἱ Ῥουμοῦνοι ἐκ τῶν Φαναριωτῶν καλογήρων καὶ τῆς ἐπεμβάσεως αὐτῶν εἰς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις· τὴν πεποίθησιν δηλονότι ὅτι οἱ Ῥουμοῦνοι δὲν πρέπει νὰ περιμένωσι διὰ τὸν τόπον των οὐδὲν καλὸν ἐκ τῶν ξένων καλογήρων, διότι οἱ ξένοι οὗτοι, ἂν καὶ ἤρχισαν μὲ καλὸν πάντοτε, ὅμως ἐτελείωσαν μὲ κακὸν δι᾽ ὅλην τὴν χώραν. Οἱ Ῥουμοῦνοι πρέπει νὰ κάμωσι καλὸν ἑαυτοῖς καὶ τῷ ἔθνει αὐτῶν αὐτοὶ διὰ τῶν καθαρῶν αὐτῶν δυνάμεων, διὰ τῶν καθαρῶν τῆς ἐθνικῆς ἐκκλησίας δυνάμεων, νὰ ἔχωσι πεποίθησιν μόνον εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς ἑαυτοὺς καὶ νὰ μὴ περιμένωσιν οὐδὲν καλὸν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἀλλὰ νὰ κρατῶσι θέσιν ἀμυντικὴν πρὸς πάντας. Τοῦτο πράττουσιν οἱ Ῥουμοῦνοι πρὸ πολλοῦ καιροῦ. Ἡ ἐθνικὴ πολιτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ἀναγέννησις χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1821 ἔτους. Τότε μετὰ τῶν Φαναριωτῶν ἡγεμόνων ἀπεδιώχθη τῆς χώρας ἡμῶν καὶ ὁ τῶν Φαναριωτῶν κλῆρος. Ἡ ἐκκλησία ἡμῶν εἶναι ῥουμουνικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν ἡ θεία πρόνοια ἀνέδειξεν ἀρτίως ἐκκλησίαν ἐλευθέρου καὶ ἀνεξαρτήτου βασιλείου, τοῦ βασιλείου τῆς Ῥουμανίας. Ἐὰν αὕτη εἰς βαρεῖς καὶ σφοδροὺς χρόνους ἠδυνήθη μεθ᾽ ὅλου τοῦ ἔθνους φυλάξαι καὶ διασῶσαι τὸ ἑαυτῆς αὐτοκέφαλον, πολλῷ μᾶλλον θὰ πράξῃ τοῦτο σήμερον, ὁπότε ἐφωτίσθη, ὁπότε τὸ ἔθνος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει, βλέπει ἐν ἑαυτῷ μέγα διαφυλάξεως μέσον κατὰ τὰς δυσκόλους περιστάσεις, λιμένας εἰς τὰς τῆς ζωῆς δυστυχίας καὶ ὁδηγὸν εἰς τὴν τῆς σωτηρίας ὁδόν.

Μεθ᾽ ὅλα ταῦτα τὸ πατριαρχεῖον δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ἐκδηλοῖ ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις τὴν δυσαρέσκειαν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἰσχυρὰν διὰ τῆς πίστεως ἐκκλησίαν ταύτην τοῦ ῥουμουνικοῦ ἔθνους. Τὸ πατριαρχεῖον ἀπεδοκίμασεν ὅλας τὰς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀναγεννήσεως ἀποπείρας καὶ τὰς ἀπέκρουσε δι᾽ ὅλων τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ. Διὰ τὴν τοῦ 1848 ἔτους ἐθνικὴν ἡμῶν ἀπόπειραν τὸ πατριαρχεῖον ἐκάθηρε καὶ ἔκαμεν ἀργὸν τὸν μητροπολίτην Νεόφυτον, διότι ἐν τῇ ἀποπείρᾳ ταύτῃ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἔθνους. Ἡ χώρα ἦτο τεταραγμένη καὶ ἔμφροντις διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ὕπαρξιν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ πρᾶξις ἐκείνη παρῆλθεν ἀπαρατήρητος καὶ ἐθεωρήθη μόνον στρατήγημα τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν πολιτικῶν ἡμῶν ἀγώνων. Ὅταν ἤρχισεν ἡ ἐνωτικὴ κίνησις ἐν Ῥουμουνίᾳ, τὸ πατριαρχεῖον ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ προλάβῃ τοὺς Ῥουμούνους μητροπολίτας διὰ τοῦ ἀφορισμοῦ, ἐὰν προσετίθεντο

A καὶ οὗτοι εἰς τὴν ἕνωσιν καὶ συνειργάζοντο εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Οἱ μητροπολῖται ὅμως, ὡς ἐν τῷ παρελθόντι, ἐξηκολούθησαν νὰ συνεργάζωνται πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου τούτου ἐθνικοῦ σκοποῦ. Ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος Κούζα ἐλήφθησαν αἱ μοναὶ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Φαναριωτῶν καλογήρων· διὰ τοῦ ἔργου δὲ τούτου ἤρθη τὸ τελευταῖον λείψανον τῆς τῶν Φαναριωτῶν δεσποτείας καὶ ἀφαιρεθεῖσα ἐκ νέου ἀπεδόθη τῇ χώρᾳ ἡ ἀπαλλοτριωθεῖσα μερὶς τῶν ῥουμουνικῶν γαιῶν καὶ εἰσοδημάτων διὰ νὰ ὠφελήσουν μόνον τὴν ἀνάπτυξιν καὶ καλλιέργειαν τοῦ ἔθνους. Τὸ πατριαρχεῖον ἔρρηξε φωνὴν πανταχοῦ, ἢ δὲν παύει ἐποδυρόμενον εἰς ὅλας τὰς δυνάμεις ἐναντίον φαντασιώδους ἀδικήματος, τὸ ὁποῖον ἡ Ῥουμανία ἐποίησε δῆθεν αὐτῷ, πράγματι ὅμως ἐναντίον μεγάλου εὐεργετήματος γενομένου τῇ Ῥουμανίᾳ. Μεταξὺ ἄλλων νόμων πρὸς διοργάνωσιν τῆς χώρας ἐγένοντο νόμοι τινὲς ἀφορῶντες τὴν ῥουμουνικὴν ἐκκλησίαν· οἱ νόμοι οὗτοι ἀληθῶς B δὲν εὗρον ἠχὼ ἐν ταῖς τῶν Ῥουμούνων καρδίαις καὶ ἐπεβλήθησαν ὑπὸ τῆς τοῦ ἡγεμόνος κυβερνήσεως ὡς στρατήγημα πολιτικόν, καθὼς ἐξηγήθη κατόπιν τὸ πρᾶγμα. Ἐν τῇ χώρᾳ ὅμως ὑπῆρχον γογγυσμοὶ κατ᾽ αὐτῶν. Τὸ πατριαρχεῖον διεμαρτυρήθη ἐναντίον τῶν νόμων τούτων κατὰ τοῦ ἡγεμόνος, ἀλλ᾽ ἡ διαμαρτύρησις αὕτη ἀπεκρούσθη. Ἡ τοῦ ἡγεμόνος κυβέρνησις ἀπεκρίθη τῷ πατριαρχείῳ καταπολεμοῦσα τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τοῦ τόπου καὶ τῆς ῥουμουνικῆς ἐκκλησίας.

Ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα Κάρολον τὸν Α´ ὁ ὀργανικὸς ἐκκλησιαστικὸς νόμος, ὅστις ἐγένετο ἐπὶ Κούζα βόδα καὶ ὁ ὁποῖος εἶχε διεγείρει μεγάλην δυσαρέσκειαν ἐν τῇ χώρᾳ, μετεποιήθη ἔχων ὡς βάσιν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἢ τὰς τῶν παραδόσεων τοῦ τόπου συνηθείας, ὅπερ ηὐχαρίστησε λίαν ὅλα τὰ τοῦ τόπου πνεύματα. Ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ κανονίζεται ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τοῦ μητροπολίτου καὶ ἐπισκόπου, ὁ τῆς C ἁγίας συνόδου σχηματισμὸς καὶ τὰ εἰς τὰς ὑποθέσεις προνόμια αὐτῆς, ἡ τῶν ἐπαρχιῶν διοίκησις κτλ. Κατ᾽ αὐτὸν τὸν νόμον διοικεῖται πρὸ δέκα ἐτῶν ἡ ἐκκλησία μας, αὐτὴ δὲ καθ᾽ ἑαυτὴν δὲν εἶνε παρὰ μία ἐξακολούθησις καὶ πρᾶξις τῶν προγενεστέρων συνηθειῶν. Τὸ πατριαρχεῖον μέχρι τῆς σήμερον προσποιεῖται ἄγνοιαν τοῦ διοργανισμοῦ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν θέσεως, καὶ εἰς πᾶσαν εὐνοϊκὴν περίστασιν ἐπιτίθεται καθ᾽ ἡμῶν δι᾽ ἀξιώσεων παντοίων ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἐκκλησιαστικῇ ἡμῶν διοικήσει.

Καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ πρὸς τὸν μητροπολίτην πριμᾶτον τῆς Ῥουμανίας καὶ πρόεδρον τῆς ἁγίας συνόδου τῆς ὀρθοδόξου ῥουμανικῆς ἐκκλησίας τὸ πατριαρχεῖον χρῆται τοῖς τίτλοις „ἱερώτατε μητροπολῖτα Οὐγγροβλαχίας, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε Πλαγηνῶν καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας“· τίτλοις, ὧν οἱ πλεῖστοι οὔτε εἶχον, οὔτε ἔχουσιν ἔννοιάν τινα ἢ πρακτικήν τινα χρῆσιν ἐκτὸς τῆς προD θέσεως τοῦ νὰ καταθλίψῃ τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν αἴσθημα, παραλεῖπον τοὺς νομίμους ἡμῶν τίτλους. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπομιμνήσκομεν ὅτι νῦν ἡ χώρα ἡμῶν δὲν εἶναι ἁπλῆ ἐπαρχία ἢ νομός, ἀλλὰ τὸ θεοφύλακτον βασίλειον τῆς Ῥουμανίας.

Αὕτη ἐστὶν ἐν ὀλίγοις ἡ ἱστορία τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ῥουμουνικῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἐξ ἑνὸς μέν ἐστι κεκτημένη καὶ ἐν ἐνεργείᾳ διατηρηθεῖσα τοῖς Ῥουμούνοις ἀδιάκοπος ὡς προνόμιον αὐτονόμου ἔθνους, διαφυλαχθεῖσα μετὰ ζήλου καὶ εὐσεβείας ὑφ᾽ ὅλων τῶν παρελθουσῶν γενεῶν ἐν διαστήματι πολλῶν αἰώνων, ἐξ ἄλλου καταπολεμουμένη καὶ πιεζομένη ὑπὸ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχείου, μόλον ὅτι τοῦτο δὲν ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἢ ἴσως λυπηρὰς τινας περιπτώσεις τῆς τῶν Φαναριωτῶν ἡγεμονίας ἢ τοῦ τότε καιροῦ ἀναμνήσεις, μόλον ὅτι δίδει τοῖς συνοδικοῖς κανόσιν ἄλλην τινὰ ἔννοιαν, θέτον ἡμᾶς μεταξὺ τῶν βαρβάρων τοῦ ε´ αἰῶνος, οἱ ὁποῖοι κατῴκουν πλησίον τῆς Θράκης καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Καὶ ἐὰν ἤμεθα μάλιστα μεταξὺ τῶν βαρβάρων A ἐκείνων κατὰ τὸν ε' αἰῶνα, πάλιν τὸ πατριαρχεῖον δὲν θὰ εἶχε δικαίωμά τι νὰ δεσπόζῃ ἡμῶν ἐκκλησιαστικῶς σήμερον. Τὰ ἔθνη, βάρβαρα ἐν τῇ βρεφικῇ αὐτῶν ἡλικίᾳ, μορφοῦνται, προϊόντος τοῦ χρόνου, διὰ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ λαμβάνουσι τὴν ἀνήκουσαν αὐτοῖς θέσιν μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, ἅτινα προσφέρονται αὐτοῖς ὡς εἶναι, οὐχὶ δὲ ὡς ἦσαν πρὸ ἑκατοντάδων καὶ χιλιάδων ἐτῶν. Κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον καὶ ἑτέρους ἄλλους ἴσως τὸ πατριαρχεῖον ἀξιοῖ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν Ῥώσσων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Οὔγγρων, τῶν Σέρβων, καὶ αὐτῆς τῆς νῦν Ἑλλάδος, διότι ὅλα ταῦτα τὰ κράτη διῳκοῦντο ἄλλοτε ἐκκλησιαστικῶς κατὰ τὰς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως λαμβανομένας διατάξεις.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο κλείουσα ἡ ἁγία σύνοδος τῆς ὀρθοδόξου ῥουμουνικῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἡμετέρας ῥουμουνικῆς ἱστορίας, τῆς νεωτέρας ἡμῶν νομοθεσίας καὶ τῆς τοῦ ῥουμανικοῦ κράτους βασιλείας B καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ῥουμανικοῦ ἔθνους, κηρύττει ὑψηλοφώνως καὶ στεντορείως ὅτι ἡ ὀρθόδοξος ῥουμανικὴ ἐκκλησία ἦτο καὶ εἶναι αὐτοκέφαλος ἐν τῇ τοῦ τῆς Ῥουμανίας ἐδάφους περιοχῇ καὶ οὐδεμία ξένη ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία ἔχει δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ τι ἡμῖν.

Μηδεμίαν ἔχουσα ἀνάγκην τοῦ ἀναγνωρισθῆναι ὑπ' οὐδενός, ἡ ἡμετέρα ἐκκλησιαστικὴ αὐτονομία ἐστὶ γεγονὸς ἱστορικὸν λίαν εὐχάριστον δι' ἡμᾶς καὶ δι' ἐκείνους, οἵτινες ἀγαπῶσιν ἡμᾶς καὶ θέλουσι νὰ εὑρίσκωνται μετὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ κράτους ἡμῶν εἰς φιλικὰς σχέσεις. Οὕτω ἔχομεν καὶ οὕτω θέλομεν μείνει ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ἐν ἡμῖν πνοή, καὶ οὐδὲν θὰ μᾶς ἀποσπάσῃ αὐτῆς τῆς θέσεως.

Κηρύττομεν ταὐτοχρόνως ὅτι ἡμεῖς, ὑπερασπίζοντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν αὐτονομίαν ἀπὸ πάσης ἐξωτερικῆς πιέσεως, δὲν θέλομεν νὰ χωρισθῶμεν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἡμεῖς φυλάτ- C τομεν τὰ αὐτὰ ἐκκλησιαστικὰ δόγματα, τὴν αὐτὴν πειθαρχίαν, τὴν αὐτὴν λατρείαν, ὅσα ἐκληρονομήσαμεν παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι κοινὰ ταῖς ὀρθοδόξοις ἐκκλησίαις ὅλων τῶν τόπων. Ἡμεῖς ἀναγνωρίζομεν τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχεῖον ὡς ἠθικὸν κέντρον, ἀφ' οὗ πρέπει νὰ πηγάζῃ πᾶσα ἡ διεύθυνσις ἐν τοῖς ζητήμασι γενικοῦ συμφέροντος τῆς καθόλου ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ δόγματα, τὴν πειθαρχίαν, τὴν λατρείαν. Τὸ πατριαρχεῖον δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ συμβουλευθῇ καὶ ἡμᾶς εἰς παρομοίας ὑποθέσεις· εἰς παρομοίας περιπτώσεις δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ τὸ συμβουλευώμεθα.

Ὁ πατριάρχης λογίζεται παρ' ἡμῖν ὡς πρῶτος ἱεράρχης τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, καὶ οἱ ἡμέτεροι μητροπολῖται μνημονεύουσιν αὐτοῦ εἰς τὰς λειτουργίας, ζητοῦντες παρὰ θεοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ εἰρήνην, ὑγείαν, τιμήν, μακρότητα ἡμερῶν εἰς ποδηγέτησιν τῆς ἐκκλη- D σίας ἐν τῇ εὐθείᾳ ὁδῷ. Δεχόμεθα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κέντρου μετὰ χαρᾶς γνώμας πνευματικάς, ὠφελίμους διά τε τὸ ἔθνος καὶ τὴν ἐκκλησίαν μας.

Ἐπιθυμοῦμεν ὅμως ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ἀλληλογραφία νὰ γίνηται κατὰ τοὺς παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει τύπους, οὓς ἀπαιτεῖ ἡ ἀμοιβαία ἀξιοπρέπεια.

Περαίνοντες ὅσα ἔδει νὰ λεχθῶσι περὶ τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς ῥουμανικῆς ἐκκλησίας καὶ περὶ τῶν ἡμετέρων μετὰ τοῦ πατριαρχείου σχέσεων, ἐπανέλθωμεν καὶ πάλιν εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἀσχολούμεθα, καὶ ἀρξώμεθα τοῦ ἁγίου μύρου ζητήματος. Ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ πατριάρχης Ἰωακεὶμ ἐπιπλήττει τοὺς Ῥουμούνους ἱεράρχας διὰ τὴν τοῦ μύρου καθαγίασιν, λέγων ὅτι δι' αὐτῆς τῆς πράξεως κατεπατήθη ἡ ἐπὶ τῆς ῥουμανικῆς ἐκκλησίας πνευματικὴ αὐτοῦ κυριαρχία, ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη ἦτο ἐναντία τῆς παλαιόθεν φυλαττομένης παρ' ἡμῶν τάξεως, ὅτι δι' αὐτῆς τῆς πράξεως οἱ Ῥουμοῦνοι ἱεράρχαι προσέφερον τῷ κόσμῳ τύπον ἀταξίας. Ἕπονται μετὰ ταῦτα τὰ γραφικὰ καὶ κανονικὰ κείμενα, ἅτινα ἀνελύσαμεν ἀνωτέρω καὶ τὰ ὁποῖα, ὡς εἴδομεν, δὲν ἔχουσιν οὐδεμίαν σχέσιν οὔτε πρὸς τὴν τῆς ῥουμανικῆς ἐκκλησίας ἀνεξαρτησίαν, οὔτε πρὸς τὴν καθαγίασιν τοῦ ἁγίου μύρου. Ἐξηγηθῶμεν εἰλικρινῶς καὶ ἐν βαθείᾳ γνώσει τοῦ ζητήματος ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ, δογματικοῦ καὶ ἱστορικοῦ ἐδάφους.

Ἐν τῷ Πηδαλίῳ εὑρίσκομεν ἕνα μόνον κανόνα, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ τῆς τοῦ ἁγίου μύρου καθιερώσεως, διατάσσει δὲ „χρίσματος ποίησιν . . . ὑπὸ πρεσβυτέρων μὴ γίνεσθαι" (συνόδ. Καρθαγ., καν. ϛ'). Ὁ Ῥῶσσος κανονιστὴς ἀρχιμανδρίτης Ἰωάννης ἐξετάζων τὸν κανόνα τοῦτον λέγει· „Ἡ τοῦ χρίσματος ποίησις ἐν τούτῳ τῷ κανόνι ἐννοεῖται ἰδιαιτέρως μυστηρίου τέλεσις, δηλονότι ἡ τοῦ χρίσματος καθιέρωσις. Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἐμποδίζεται τῷ πρεσβυτέρῳ ἡ τοῦ χρίσματος καθιέρωσις, ἐκτίθεται ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς κανόσιν, ἐν οἷς τὸ βάπτισμα καὶ τὰ ἄλλα μυστήρια γίγνονται ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων· ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῶν βεβαπτισμένων χειροθεσία πρὸς μετάδοσιν τῶν τοῦ θείου πνεύματος χαρίτων ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἀποστόλους καὶ ἀπήρτιζον ἰδιαίτερον αὐτῶν δικαίωμα κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μεταδοθεῖσαν αὐτοῖς ἐξουσίαν καὶ χάριν (Πράξ. η', 14-17). Μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἡ ἐν τῷ μυστηρίῳ χειροθεσία μετεδόθη τοῖς ἐπισκόποις ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων δοθείσης διαδοχικῆς αὐτῶν ἐξουσίας."

Οὕτω λοιπὸν οἱ τῶν πρώτων αἰώνων ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ πρεσβύτεροι ἐκτελοῦντες τὸ βάπτισμα ἔφερον τοὺς βεβαπτισμένους εἰς τοὺς ἐπισκόπους, οἵτινες ἔθετον ἐπ' αὐτῶν τὰς χεῖρας καὶ ἀνεκήρυττον αὐτοὺς ἀξίους τῆς θείας μεταλήψεως. Διὰ τοῦτο ἀφοῦ καθιερώθη ὁ τρόπος τῆς χρήσεως τοῦ ἁγίου μύρου καὶ τὸ χρῖσμα ἀντὶ τῆς χειροθεσίας, τῇ ἐπισκοπικῇ ἀξίᾳ ἐπεφυλάχθη ὁμοίως καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ πρωτείου τοῦ χρίσματος, τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς ποιήσεως, ἤτοι τῆς καθαγιάσεως τοῦ μύρου. Ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τοῦ μυστηρίου τοῦ χρίσματος παρεχωρήθη καὶ τοῖς πρεσβυτέροις. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία οὐδέποτε ἐπεφύλαξεν ἀποκλειστικῶς τοῖς ἐπισκόποις (ὡς ἡ τῆς Ῥώμης ἐκκλησία) καὶ οὐδέποτε τὸ ἀπηγόρευσε τοῖς ἱερεῦσιν. Ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ τῶν ἀποστολικῶν θεσμοθεσιῶν βίβλῳ· „Σὺ ἐπίσκοπε ἢ πρεσβύτερε, πρῶτον μὲν χρῖσον ἐλαίῳ, μετὰ ταῦτα βάπτισον δι' ὕδατος καὶ ἐπὶ τέλους ἐπισφράγισον διὰ χρίσματος." (Τόμ. β', σελ. 129-130.) Ἔνθεν ἕπεται λοιπὸν ὅτι ὁ κανὼν κωλύει τοὺς ἱερεῖς τοῦ ἐκτελεῖν τὴν τοῦ χρίσματος καθαγίασιν καὶ ἐπιφυλάττει τοῦτο τοῖς ἐπισκόποις. Τὸ Πηδάλιον τοῦ πατριαρχείου ἐξηγοῦν τὸν κανόνα τοῦτον λέγει ὅτι ὁ κανὼν οὗτος τρία τινὰ ἀπαγορεύει νὰ γίνωνται ὑπὸ τῶν ἱερέων, τὴν τῶν παρθένων καθιέρωσιν, τὴν μετὰ τῆς ἐκκλησίας συνδιαλλαγὴν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ πολλῷ μᾶλλον τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἁγίου χρίσματος· πράγματα, ἅτινα δέον νὰ γίνωνται ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως. Ἔπειτα ἐν ὑποσημειώσει ἀναγινώσκομεν πλεῖόν τι περὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἁγίου χρίσματος.

Ἡ τοῦ ἁγίου χρίσματος κατασκευὴ ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου καὶ ἀκολουθία καὶ μυστήριον ἐν τῷ ϛ' τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας κεφαλαίῳ. Τὴν σήμερον ἡ ἀκολουθία αὕτη σπανίως ἐκτελεῖται κατὰ μακρὰς περιόδους ἐτῶν ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχείου ἐκκλησίᾳ. Ἀγνοοῦμεν διὰ ποίαν αἰτίαν. Ἐν δὲ τῇ θεοσώστῳ αὐτοκρατορίᾳ τῆς Ῥωσσίας ἀκούομεν ὅτι τελεῖται κατὰ διετίαν ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν παθῶν πέμπτῃ· σημείωσαι ὅμως ὅτι οἱ ἱερεῖς δὲν δύνανται ποσῶς νὰ πράξωσι τὸ ἔργον τοῦτο κατὰ τὸν κανόνα, ἀλλὰ μόνον οἱ ἀρχιερεῖς, οἵτινες καὶ ἰδιαιτέρως δύνανται νὰ κατασκευάσωσι μύρον. Ἀλλὰ πρὸς καλὴν πειθαρχίαν καὶ

ὑποταγὴν συνεργχόμενοι ἐν τῷ πατριαρχείῳ τὸ ἐκτελοῦσιν ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ἐκκλησίᾳ." (Πηδ., σελ. 320.) Ὅθεν ἕπεται ὅτι κατὰ τοὺς κανόνας ὀρθόδοξος ἐπίσκοπος δύναται τὴν τοῦ χρίσματος ποιῆσαι καθαγίασιν. Ἀλλ' εἰσήχθη ἡ συνήθεια ἵνα ἐν ἑκάστῳ τόπῳ, ὅπου ὑπάρχει αὐτοκέφαλος ἐκκλησία, ἡ καθαγίασις τοῦ χρίσματος γίνηται μόνον ἐν ταῖς ἐπισημοτέραις ἐκκλησίαις, ἐν τοῖς πατριαρχείοις καὶ μητροπόλεσι. Τοιουτοτρόπως ἐν τῇ ἀνατολῇ γίνεται ἐν τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχείῳ, τῷ τῆς Ἱερουσαλὴμ, τῆς Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας, ἐν Κρήτῃ[1], ἐν Ῥωσσίᾳ ἐν ταῖς τῆς Πετρουπόλεως, Μόσχας καὶ Κιέβου μητροπόλεσιν. Ἐν Αὐστρίᾳ ἐν τῇ τοῦ Καρλοβιτσίου, Σιβίου καὶ Κερναούτσου μητροπόλεσι. Καὶ ὁ κύριος λόγος εἶναι ὅτι τὴν δαπάνην, ἣν ἀπαιτεῖ τὸ ὑλικόν, ἐξ οὗ κατασκευάζεται τὸ ἅγιον μύρον, δὲν δύναται πᾶς ἐπίσκοπος ν' ἀπαντήσῃ ἰδιαιτέρως, ἀλλὰ αἱ ἐπισημότεραι ἐκκλησίαι, αἵτινες ἀντιπροσωπεύουσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ κέντρα τῆς αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας ἐν ἑκάστῳ τόπῳ.

Ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὸ παρελθὸν τῆς ῥουμανικῆς ἐκκλησίας, εὑρίσκομεν καὶ ἐδῶ προφανῆ τινα μαρτυρίαν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ἥτις ὡς πρὸς τὸ μύρον εἶχεν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν τοῦ προμηθεύεσθαι τοῦτο κατὰ βούλησιν καὶ κατὰ τὴν πίστιν αὐτῆς. Τὸ τοῦ χρίσματος ζήτημα οὐδέποτε ἐγένετο δι' ἡμᾶς αἴτιον θεολογικῆς φιλονεικίας ἢ ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας μέχρι τῆς σήμερον, διότι ἄλλως πρὸ πολλοῦ θὰ ἐλύετο, ὡς πολλὰ ἄλλα δυνάμει τοῦ αὐτοκεφάλου ἡμῶν. Παλαιόθεν τὸ ἅγιον μύρον καθηγιάζετο ἐνίοτε ἐν Ῥουμανίᾳ. Οἱ ἡμέτεροι ἡγεμόνες κατὰ τὰς ἐπισκέψεις τῶν τῆς ἀνατολῆς πατριαρχῶν, τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἱερουσαλήμ, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας, προσεκάλουν αὐτοὺς νὰ ἐκτελέσωσι μετὰ τῶν τοῦ τόπου μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τὴν καθαγίασιν τοῦ ἁγίου μύρου. Οἱ γέροντες λέγουσιν ὅτι ἐν Μολδαβίᾳ τὰ διὰ τὴν καθαγίασιν τοῦ χρίσματος ἀργυρᾶ σκεύη ἐφυλάττοντο μέχρι πρὸ ὀλίγου ἐν τῇ μονῇ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν ἐν Ἰασίῳ, ὅθεν ἐξηφανίσθησαν μετὰ πολλῶν ἄλλων κτητορικῶν κειμηλίων καὶ ἱστορικῶν ἐγγράφων, ὅταν ἀπεσύρθησαν τοῦ τόπου οἱ Ἕλληνες ἡγούμενοι. Ἄλλοτε οἱ τῆς Ἀνατολῆς πατριάρχαι ἕνεκα τῶν διαφόρων ἀναγκῶν αὐτῶν ἔστελλον τοῖς μητροπολίταις τὸ ἅγιον μύρον ὡς δῶρον. Ἄλλοτε πάλιν οἱ ἡμέτεροι μητροπολῖται ἐπρομηθεύοντο τὸ ἅγιον μύρον ὁτὲ μὲν ἐκ τῶν μέν, ὁτὲ δὲ ἐκ τῶν δὲ τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχῶν κατὰ τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσαν φιλικὴν σχέσιν. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τὸ ἅγιον μύρον ἐλαμβάνετο ὁτὲ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὁτὲ ἐκ Κιέβου.

Τὸ διὰ τοσούτων μέσων προμηθευόμενον μύρον οἱ μητροπολῖται ἐν ἀνάγκῃ ηὔξανον διὰ προσθήκης ἐλαίου καθαροῦ, ἵνα ἐπαρκέσῃ δι' ἀρκετὸν καιρόν. Τοῦτο συγχωρεῖται ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας. Ἡ συνήθεια αὕτη μνημονεύεται καὶ ἐν τῷ Πηδαλίῳ ἐν τῇ τῆς 320 σελίδος ὑποσημειώσει, ἐν τῷ σχολίῳ ϛ' κανόνος ὅνπερ ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω διὰ τὴν καθαγίασιν τοῦ ἁγίου χρίσματος. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιζ' αἰῶνος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας πατριάρχης Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, ἀποστέλλων τῷ μητροπολίτῃ Μολδαβίας Γεωργίῳ Μογίλᾳ τὸ ἅγιον μύρον, λέγει αὐτῷ ἐν τῇ ἐπιστολῇ· „Πλήθυνον τοῦτο κατὰ τὴν γνωστὴν τάξιν."

Παρὰ ταῖς κανονικαῖς καὶ ἱστορικαῖς βάσεσιν ἡμεῖς ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ δογματικὸν μέρος τοῦ ζητήματος. Τὸ ἅγιον μύρον εἶναι ἓν τῶν ἐκκλησιαστικῶν μυστηρίων, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπισφραγίζεται τὸ βάπτισμα καὶ θέτει τὴν σφραγῖδα τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπὶ τοῦ νέου μέλους τῆς ἐκκλησίας, δηλονότι τοῦ βαπτισθέντος. Διὰ τοῦ βαπτίσματος οὗτος ἔγεινεν υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ συγκληρονόμος μετὰ τοῦ Χριστοῦ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· εἰσῆλθεν εἰς

[1] Error pro *ἐν Κύπρῳ*.

A τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διὰ τῆς ἐπιχρίσεως τοῦ ἁγίου χρίσματος ἐπισφραγίζονται πάντα αὐτοῦ τὰ μέλη καὶ κηρύττονται ὄργανα τοῦ ἁγίου πνεύματος, τὸ ὁποῖον δέον νὰ κατοικῇ ἐν τῇ τοῦ χριστιανοῦ ψυχῇ καὶ νὰ διευθύνῃ τὴν ζωὴν καὶ τὰς κινήσεις αὐτοῦ κατὰ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν. Ὁ διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ χρίσματος ἢ τῆς χρίσεως τοῦ ἁγίου μύρου ἐν τῇ τοῦ νέου τῆς ἐκκλησίας μέλους ψυχῇ τιθέμενος σπόρος δέον νὰ ἀναπτυχθῇ διὰ τῆς φροντίδος τῆς ἐκκλησίας, ἧς ἐγένετο μέλος, δηλονότι διὰ τῆς κατηχήσεως, διὰ τοῦ ἱεροῦ κηρύγματος, διὰ τῆς τῶν ἄλλων μυστηρίων παροχῆς, ὧν θεματοφύλαξ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία. Τόσον τὸ βάπτισμα ὅσον καὶ τὸ μύρον ἄνευ μεγάλης τῆς ἐκκλησίας ἐπιμελείας κατὰ τὴν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς πορείαν θὰ ἔμενον, ὡς σπόρος ἀπερριμμένος ἐπὶ ἀκαλλιεργήτου γῆς, ἄκαρπος. Ἡ ἐκκλησία λοιπὸν δέον νὰ ἦναι ὁ θεματοφύλαξ πάν-

B των τῶν τῆς καθαγιάσεως καὶ τελειοποιήσεως τῶν χριστιανῶν μέσων, δέον νὰ ἔχῃ πρόχειρα πάντα τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ διανομὴν τῶν μυστηρίων μέσα πρὸς τελειοποίησιν τοῦ χριστιανικοῦ βίου. Τὸ ἅγιον μύρον, ὃν καὶ αὐτὸ ἓν τῶν μέσων τούτων, καθὸ σφραγὶς τοῦ βαπτίσματος, καθὸ σύμβολον τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος κοινωνίας, ἀπαιτεῖται ἀναντιρρήτως νὰ γίνηται ὡς ἐκεῖνα εἰς ἕκαστον τόπον, ὅπου διωργανίσθη μία αὐτοκέφαλος ἐκκλησία· τὸ ζητεῖν τὸ μέσον τοῦτο τῆς καθαγιάσεως παρὰ τῶν ἄλλων χωρῶν τοῦτο ἤθελε σημαίνει ὅτι ἡ ἐκκλησία ἐκείνη δὲν κατέχει πάντα τῆς σωτηρίας καὶ καθαγιάσεως τὰ μέσα, ὅτι, ἐὰν αὕτη δὲν δύναται νὰ παράξῃ τὸ ἅγιον μύρον, δὲν δύναται νὰ μεταδώσῃ οὔτε τὸ ἅγιον πνεῦμα πρὸς τοὺς ἐξ αὐτῆς βαπτισθέντας, οὔτε νὰ τοὺς σώσῃ διὰ τῆς κατηχήσεως καὶ τοῦ ἱεροῦ κηρύγματος, ἀλλὰ ζητεῖ παρὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν ἵνα αὗται θέσωσι τοὺς ἑαυτῆς βεβαπτισμένους εἰς συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ

C ἁγίου πνεύματος, ἑπομένως ἔπρεπεν ἐκεῖθεν πάλιν νὰ λαμβάνωνται καὶ οἱ κατηχοῦντες καὶ οἱ ἱεροδιδάσκαλοι, οἵτινες νὰ διαφυλάξωσι καὶ νὰ ἀναπτύξωσι τὰς διὰ τοῦ μύρου μεταδιδομένας τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτας.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἡ τοῦ ἁγίου μύρου καθαγίασις εἶναι ἀναπόφευκτόν τι προσὸν αὐτοκεφάλου ἐκκλησίας. Ἄνευ τοῦ προσόντος τούτου ἡ ἐκκλησία ἐκείνη στερεῖται ἑνὸς τῶν πρὸς σωτηρίαν οὐσιωδῶν μέσων, τῆς κοινωνίας τοῦ ἁγίου πνεύματος. Τὸ ἀναζητεῖν τὸ ἅγιον μύρον παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἄλλων τόπων σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει συνείδησις καὶ πίστις περὶ τῆς ἐκ θεοῦ κατελεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος. „Πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων," λέγει ἡ ἁγία ἐκκλησία.

Οὕτω λοιπὸν καὶ ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία πιστεύει ὅτι τὸ ἅγιον πνεῦμα κατέρχεται ἐπ' αὐτῆς, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν, ὅθεν καὶ ζητεῖ καὶ ἐξαιτεῖται

D τοῦτο ἄνωθεν παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων καὶ δοτῆρος παντὸς τελείου ἀγαθοῦ.

Ἔχοντες τὴν πεποίθησιν ταύτην καὶ στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν κανόνων, ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς δογματικῆς σημασίας καὶ τοῦ παραδείγματος ἑτέρων αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν, ἡμεῖς ἀπεφασίσαμεν νὰ τελέσωμεν ἐν Ῥουμανίᾳ ἐν τῷ πρώτῳ μητροπολιτικῷ ναῷ τὴν καθαγίασιν τοῦ ἁγίου μύρου, κατὰ τὴν τάξιν τὴν ὁρισθεῖσαν ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅπως γίνεται εἰς ἄλλας αὐτοκεφάλους ἐκκλησίας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη εἶναι ἀναλλοίωτος διὰ παντός, ἕως ὅτου θέλει ὑπάρχει ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τοῦ ῥουμουνικοῦ ἔθνους.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίπληξιν, ἣν ἡ αὐτοῦ παναγιότης ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ποιεῖται ἡμῖν διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην, ἡμεῖς τὴν δεχόμεθα μετὰ τῆς ἠπιότητος ἐκείνης, ἥτις ἁρμόζει τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ ὡς μέλη τῆς ὀρθοδόξου οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας, μὲ τὴν

A

ὁποίαν ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἤμεθα ἐν εἰρήνῃ καὶ εἰς ἁρμονικὰς πνευματικὰς σχέσεις, ἐνθυμούμενοι τοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς Τιμόθεον· „Δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ᾽ ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον (β' Τιμ. β', 24).

2. Ἡ πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ λέγει ὅτι κατ᾽ ἐκεῖνα τὰ μέρη διεδόθη θόρυβος, ὅτι ἐν τῇ ῥουμανικῇ ἐκκλησίᾳ εἰσήχθησαν μερικοὶ νεωτερισμοί, ὡς τὸ ῥάντισμα καὶ ἡ ἐπὶ κεφαλῆς ἐπίχυσις εἰς τὸ βάπτισμα, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ταφὴ τῶν αὐτοκτονούντων, τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον, ἀξιώσεις πατριαρχικαὶ καὶ ἄλλοι νεωτερισμοί, καὶ ἀπαιτεῖ διασαφήσεις ἐπὶ τῶν τοιούτων νεωτερισμῶν.

Ἡ φροντὶς αὕτη τῆς αὐτοῦ παναγιότητος περὶ τῆς διαφυλάξεως τῆς καλῆς διατάξεως καὶ πειθαρχίας τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας μᾶς ἀρέσκει καὶ τὴν χειροκροτοῦμεν ἐκ καρδίας, ἀλλ᾽ ἡ τῆς ῥουμανικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἁγία σύνοδος δὲν ἔχει οὐδεμίαν γνῶσιν περὶ τοιούτων νεωτερισμῶν, διότι ἐν τῇ ὀρθο- B δόξῳ ῥουμανικῇ ἐκκλησίᾳ διεφυλάχθησαν ἀνέπαφοι αἱ τῶν σχετικῶν κανόνων διατάξεις.

Βουκουρέστιον, 1882, συνεδρίασις 23 νοεμβρίου.

(Ὑπογρ.) † Πρόεδρος ἀρχιεπίσκοπος καὶ μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας, πριμάτος τῆς Ῥουμανίας, Καλλίνικος.

(Ὑπογρ.) † Ἰωσὴφ ἀρχιεπίσκοπος καὶ μητροπολίτης Μολδαβίας καὶ Σουτσουάβας.

† Ἰωσὴφ ἐπίσκοπος Ῥιμνίκου.
† Μελχισεδὲκ ἐπίσκοπος Ῥωμάνου.
† Ἰννοκέντιος Βουζέου.
† Καλλίνικος ἐπίσκοπος Χουσίου.
† Γεννάδιος Ἀρτζεσίου.
† Κάλλιστος Στρατονικίας.
† Ἀρχιμανδρίτης Σίλβεστρος Β. Ποτεστίου.
† Ἀρχιμανδρίτης Ἱερεμίας Γαλαζίου.
† Ἀρχιμανδρίτης Βαλεριάνος Ῥοιμνικίου.
† Ἀρχιμανδρίτης Ἰννοκέντιος Μ. Πλοεστίου.
† Ἀρχιμανδρίτης Καλλίστρατος Βουρλαδίου.
† Ἀρχιμανδρίτης Νάρκισσος Κ. Βοτοσανίου.

Ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ γραφείου τῆς μητροπόλεως Ζῶτος.

SYNODUS DIOECESANA MAGNO-VARADINENSIS RUMENORUM CATHOLICORUM

1882 novembris 7-12.

Recognitis a censoribus Romanis ac probatis actis et decretis concilii provincialis primi Fogarasiensis seu Alba-Iuliensis anno 1872 celebratae, cuius acta in tomo XLII, col. 453 sq. evulgavimus, reliquum erat ut episcopi suffraganei provinciae Alba-Iuliensis synodos dioecesanas convocare properarent, eadem acta in singulis dioecesibus publicaturi. Rem in dioecesi Magno-Varadinensi sine mora perfecit Michael Pavel de Peteritye episcopus, indicta synodo quam diebus 7-12 novembris anni 1882 celebravit.

Quod ad statuta huius synodi attinet, in his C sermo est: 1° De publicatione decretorum concilii provincialis anni 1872, de iisque tanquam de codice legum ecclesiasticarum dioecesis agitur; — 2° De foris protopopalibus (super quibus, utpote nondum in dioecesim introductis, ab omni ulteriori dispositione supersedetur); — 3° De vita religioso-morali deque stabilienda disciplina tum in clero tum in populo; — 4° De institutione clericorum et de seminario domestico; — 5° De gymnasio Belényesiensi; — 6° De praeparandia dioecesana; — 7° De fundationibus dioecesanis; — 8° De statutis dioecesanis, deque dispositionibus circularibus, et signanter, a) de ecclesiis earumque bonis, b) de bonorum ecclesiasticorum administratione, c) de parochiis earumque provisione, deque proventibus parochialibus, d) de sacris functionibus, e) de quibusdam obligationibus sacerdotum curae animarum addictorum quoad seipsos et quoad suos fideles, f) de D modo quo sacerdotes erga acatholicos se gerere debeant, g) de sacerdotibus in album castrensium relatis et de clericis, h) de examine synodali et prosynodali, i) de officiosis protopoparum et sacerdotum obligationibus, j) de correspondentiis officiosis, deque libellorum supplicum promotione, k) de fundationibus dioecesanis, l) de matriculis et de extractibus matricularibus, m) de quibusdam abusibus in populo observatis, n) de militibus deque sacris functionibus iisdem praestandis, o) de aedium ecclesiasticarum et parochialium conservatione et restauratione, p) de massa posthuma sacerdotum, q) de taxis cancellariae et de diurnis, r) de scholis, de cantor-docentibus et de eorumdem proventibus; — 9° De examinatoribus synodalibus; — 10° De stipendiis missarum; — 11° De impedimento clandestinitatis (quod quamvis in hac dioecesi non constituat adhuc impedimentum dirimens, poenae tamen feruntur in eos, qui alterius parochiae fideles absque proprii parochi delegatione et sine praescriptorum testium praesentia copulare praesumerent); — 12° De neoerectis aedificiis ecclesiasticis et parochialibus, — 13° De advocatis dioecesanis extragremialibus; — 14° De symbolis per sacerdotes coelibes et viduos prole carentes fundis dioecesanis inferendis; — 15° De servandis occasione regulationum urbarialium; — 16° De usufructu coemeteriorum parochialium; — 17° De officio exactorali dioecesano; — 18° De organisatione scholarum elementarium.

Acta typis vulgata exstant in libro: *Actele sî decretele sinodului diecesanu greco-catolicu de Oradea-Mare tienutu la anulu 1882, de la 7-12 novembre st. n.* — Oradea-Mare, tip. Hollósy, 1883. — Actorum synopsim dedit Nicolaus Nilles in *Zeitschrift für katholische Theologie* (Oeniponte, 1883) p. 783-4. Adeundus etiam *Schematismus historicus venerabilis cleri dioecesis Magno-Varadinensis graeci ritus catholicorum pro anno iubilari 1900* (Magno-Varadini, 1900), p. 124-6.

SYNODUS DIOECESANA SZAMOS-UJVARIENSIS SEU ARMENOPOLITANA RUMENORUM CATHOLICORUM

1882 novembris 12-14.

Quod in dioecesi Magno-Varadinensi actum fuerat pro publicandis actis et decretis primi concilii provincialis Alba-Iuliensis anno 1872 celebrati, idem in dioecesi Szamos-Ujváriensi seu Armenopolitana Ioannes Szabó episcopus praestitit, celebrata synodo dioecesana diebus 12-14 novembris anni 1882, cuius acta habentur typis impressa in: *Constitutiunile sinodului diecesanu de Gherl'a convocatu pre 12 novembre 1882, publicate in siedinti'a publica 2 tienuta la 14 novembre.* — Gherl'a, tipogr. dieces., 1883. — Etiam horum actorum compendium brevi in conspectu positum habes apud Nicolaum Nilles, tom. cit. p. 782-3.

SYNODUS DIOECESANA LUGOSIENSIS RUMENORUM CATHOLICORUM
1882 novembris 12-19.

Accedit postremo loco tertia synodus dioecesana pro publicandis decretis concilii provincialis Fogarasiensis seu Alba-Iuliensis anni 1872. Eam Lugosii celebravit Victor Mihályi de Apsa episcopus; acta vero exstent in libro: *Statute diecesane pentru organisarea oficialoru ecclesiastice publicate in sinodu diecesanu alu diecesei Romànesci unite a Lugosiului celebratu la 12-19 novembre st. n. 1882.* — Lugosiu, tip. Wenczely sî fiulu. — Praeclarum est opus, ad sacros canones exactum, quod ut omnibus facilius innotesceret, episcopus in forma solemnis constitutionis clero et populo publicatum voluit. Eius initium est huiusmodi: „Victoru Mihályi de Apsi'a, din indurarea lui Domnedieu sî grati'a santului A scaunu apostolicu alu Romei episcopu Romànu unitu alu Lugosiului, doctoru de sant'a teologia, veneratului cleru sî credintiosului poporu alu diecesei Lugosiului, salute sî binecuventare archierèsca!

„Sinodulu primu diecesanu celebratu in 31 octobrie/12 novembrie 1882 si dilele urmatórie in Lugosiu, in siedienti'a publica a II-a tienuta in 6/18 novembrie 1882 a primitu si promulgatu urmatóre asiediamente sínodali pentru organisarea oficieloru ecclesiastice ale diecesei Romànesci unite a Lugosiului, carii cu aceast'a se publica veneratului cleru diecesanu si credintiosului poporu spre statulu cunuscintiei si alu acomodarei...“

SYNODI CONSTANTINOPOLITANAE HABITAE
pro tuendis civilibus sacrorum antistitum iuribus
1883 februario - 1884 maio.

Cuique rerum ecclesiasticarum Orientis non prorsus ignaro plane compertum est, sacrorum antistites per imperium turcicum amplis iuribus ac privilegiis vel in civilibus negotiis pollere, quibus inde a capta per Turcas Constantinopoli gaudent. Id aegre quidem ferunt recentiores Turcae, semelque et iterum conati sunt memorata privilegia e medio tollere. Huius rei causa acerrima anno 1883 exorta est controversia patriarcham inter et gubernium turcicum, quam paucis saltem verbis decet referre.

Cum in regiis diplomatibus novis metropolitis Agathangelo Sisanii et Cyrillo Castoriae concessis, nonnulli loci iique gravissimi momenti immutati fuissent, in iis praesertim quae clericorum monialiumque causas criminales spectant, Ioachim patriarcha, movente tum sacra synodo tum consilio nationali mixto, a quibus tota penes Graecos per Turchiam constitutos res publica pendet, apud administrum a causis iudicandis et religiosis rationibus dirimendis intercessit, ut huiusmodi diplomata quemadmodum praeteritis temporibus, sic deinceps absque ulla verborum ac rerum mutatione religiosissime iis quorum interest ab imperatore concederentur. Haec causa fuit diuturni ac gravissimi discidii; hinc frequentissimum litterarum scriptorumque inter ambas partes commercium, quae si per extensum exhiberentur, integrum volumen facile implerent. Maior eorumdem pars typis vulgata habetur in variis ephemeridibus Constantinopolitanis, quae ea aetate in lucem prodierunt. Brevem actorum synopsim tantum dabo, servata temporum serie, allatis tamen per extensum iis monumentis, quae gravioris momenti visa sunt.

1. — 1883 februarii 19/martii 3. — Ioachim patriarcha apud administrum iustitiae postulat de imminutis in recentioribus diplomatibus sacrorum antistitum pristinis iuribus et privilegiis, in iis praesertim quae causas criminales clericorum et monialium spectant.

2. — 1883 martii 31/aprilis 12. — Asim pascia iustitiae administer patriarchae significat, immutationes, de quibus conquestus est, ideo factas fuisse, ut metropolitarum diplomata ad eam formam componerentur, quae nuper in causis rerum iudicandarum dirimendis per universum imperium adscita fuerat.

3. — 1883 aprilis 13/25. — Ioachim patriarcha memorato administro scribit, reformationes recens inductas in causis criminalibus iudicandis neque B sibi neque duobus apud se consiliis deputatis probari, cum consuetudini hucusque servatae inde ab instituto Constantinopoli Turcarum imperio omnino adversentur: eam nimirum penes Graecos normam obtinere, ut episcopi pro ecclesiastico tribunali in urbe regia constituendo, ceteri clerici pro tribunali apud episcopos per provincias habendo iudicentur; neque vero licitum unquam fuisse civilibus locorum magistratibus episcopos clericosve quoscunque in carcerem per se coniicere.

4. — 1883 maii 27/iunii 8. — Cum patriarcha tum sacrae synodi consiliique mixti sodales graviter C apud eumdem administrum conqueruntur non solum de immutato pristino in causis iudicandis usu, verum etiam de rebus innovatis circa fidelium testamenta, circa negotia pactiones dotales spectantia, circa libertatem aut penitus ademptam aut nimis circumscriptam ecclesias, scholas, pias domos aedificandi, circa rationem sententias ab aula patriarchali latas complendi, uno verbo circa universam gentis graecae rempublicam a gubernio vel impeditam vel arctioribus finibus descriptam.

5. — 1883 maii 26/iunii 7. — Asim pascia rerum ad iustitiam religionemque pertinentium administer patriarchae significat, instrumenta illa, quae a Mahumeto II concessa circumferuntur, qualibet auctoritate destitui, cum nullam authenticitatem praeseferant; quin immo, etiamsi authentica fuissent, ostendendum adhuc eadem nostris temporibus convenire; quoslibet rerum publicarum ad- D ministratores iure utique pollere veteres leges novis introductis abrogare ad universae civitatis commodum; praeterea non recte a patriarcha dictum fuisse, episcopos ex pristinis diplomatibus ius habere quaevis suorum subditorum negotia apud se dirimendi, cum in diplomatibus agatur de negotiis spiritualibus tantum, non de rebus quae ad ius commune pertinent; nullam proinde iniuriam sacrorum antistitibus illatam fuisse, cum privilegia, quae sibi vindicant, originem duxerint ex prava diplomatum interpretatione.

6. — 1883 maii 31/iunii 12. — Asim pascia eadem quae superius repetit, adiectis nonnullis explanationibus circa testamenta, causas dotales, et cetera, de quibus actum fuerat in litteris patriarchae totiusque synodi sub numero 4 memoratis.

7. — 1883 iunii 8/19. — Ioachim patriarcha administro turcico significat se recepisse ambas litteras sub numeris 5 et 6 relatas, simulque apud eundem

queritur de nonnullis verbis in supradictis litteris occurrentibus, quae debitum utrique patriarchatus consilio honorem laedere videbantur.

8. — 1883 aprilis 21 / maii 3. — Ioachim patriarcha apud turcicum administrum postulat de impedimentis a gubernio allatis, ne sententiae a tribunali patriarchali latae circa causas fidelium matrimoniales, atque imprimis circa pretium a viro uxori, divortio facto, pro habitatione et mensa solvendum, aequum suum sortiantur effectum: namque agitur de negotio ab auctoritate patriarchali dirimendo iuxta instituta hactenus apud Graecos recepta.

9. — 1883 maii 23 / iunii 4. — Asim pascia patriarchae scribit, causas, quae alimenta a maritis

A post divortium uxoribus praebenda respiciunt, non ad sacra, sed ad communia tribunalia pertinere; easdem ceterum, si a sacris tribunalibus ad legum praescripta sancitae fuerint, effectus suos hucusque sortitas fuisse ac deinceps sortitum iri, dummodo utrique parti placeant, secus ad tribunalia communia recursum faciendum.

10. — 1883 iulii 14/26. — Ioachim patriarcha administro turcico gravamina exponit, de quibus hucusque non immerito conquestus erat. Monumentum hoc, cum controversiae capita luculenter referat, integrum dabo, adiecta interpretatione gallica quae ipsius patriarchae curis in lucem ea aetate prodiit. Ita porro se habet:

Οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 2686.

Τῇ αὐτοῦ ἐξοχότητι τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε.

Ἑπόμενος τῇ ἐν τῷ ἀπὸ 31 μαΐου ὁδεύοντος ἔτους ὑψηλῷ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος γράμματι πάνυ εὐμενῶς ἐκδηλουμένῃ ἐπιθυμίᾳ, προάγομαι, καθὰ καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 8 ἰουνίου φιλικῷ μου τακριρίῳ ἐπηγγειλάμην, ὑποβαλεῖν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς τῇ σεβαστῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῶν δικαίων τῆς ἐκκλησίας αἰτιάσεων ἐπὶ ταῖς ἀρτίως γενομέναις ἀλλοιώσεσι, μᾶλλον δ' ἀνατροπῇ οὐσιωδεστάτων αὐτῆς προνομιῶν.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῶ εἰς τὴν καθ' ἕκαστα ἔρευναν, ἐξ ἧς κατάδηλον γενήσεται ὅτι προνομίαι τῆς ἐκκλησίας, πᾶν τὸ κῦρος περιβεβλημέναι καὶ σεβασταί, ἠλλοιώθησαν ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς καὶ ἀνετράπησαν, ἐπιτραπήτω μοι ἐν πρώτοις λόγον ποιήσασθαι περὶ σπουδαιοτάτων τινῶν ἀρχῶν, ἀπαντωσῶν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς αὐτῆς ἐγγράφοις, ἄμεσον δὲ σχέσιν πρὸς αὐτὰς ταύτας τὰς προνομίας ἐχουσῶν. Ἐὰν γὰρ μὴ προσηκόντως αἱ ἀρχαὶ αὗται ἐξετασθῶσι καὶ διευκρινηθῶσιν, ἄσκοπον καὶ μάταιον ἀποβαίνει τὸ διὰ τῆς καθ' ἕκαστα ἐρεύνης ἀποδεῖξαι ὅτι ἡ τοιάδε ἢ τοιάδε προνομία ἠλλοίωται καὶ ἀνετέτραπται.

Ἐν τοῖς πρὸς τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἀποσταλεῖσιν ὑψηλοῖς ὑπουργικοῖς ἐγγράφοις προβάλλονται ἀρχαὶ γενικαὶ τοσούτῳ μᾶλλον μελέτης ἄξιαι, ὅσῳ, καθὰ ἐκ τῶν γενομένων ἐξάγεται, ἐπὶ τούτων ἐρειδομένη ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις καὶ εὔκαιρον καὶ νόμιμον καὶ δίκαιον ἡγήσατο ἀλλοιῶσαι καὶ ἀνατρέψαι ἐν πολλοῖς τὸ πανάρχαιον καὶ σεβαστὸν ἐκκλησιαστικὸν καθεστώς. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἀπὸ 31ης μαρτίου ὑψηλῷ αὐτῆς γράμματι ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης συνομολογοῦσα ὅτι πράγματι προνομίαι τῆς ἐκκλησίας ἠλλοιώθησαν, δῆλον ποιεῖται ὅτι αἱ ἀλλοιώσεις ἐγένοντο τῶν δικαστικῶν διοργανώσεων καὶ μεταρρυθμίσεων ἕνεκεν· ἐν δὲ τῷ ἀπὸ 26ης μαΐου ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης ὑποστηρίζουσα ὅτι οὐδεμία ἀλλοίωσις ἐγένετο καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία οὐκ ἀπήλαυσέ ποτε τῶν ἄρτι ἀνατραπεισῶν προνομιῶν, γνωστοποιεῖ ὅτι, καὶ ἐάν ποτε ἐδαψιλεύθησαν τῇ ἐκκλησίᾳ προνομίαι, ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις δύναται ἀλλοιῶσαι καὶ ἀνατρέψαι ταύτας κατὰ τοὺς καιρούς, καὶ ὅτι οὐδαμῶς ὑποχρεοῦται διατηρῆσαι αὐτάς, παραχωρήσεις (μουσααδὰτ) ἀποκαλουμένας.

Καθῆκον λογίζομαι ὑποβαλεῖν τῇ ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι ὅτι αἱ νῦν πρῶτον διατρανούμεναι αὗται ἀρχαί, προδήλως εἰς ἀνατροπὴν τοῦ καθεστῶτος τείνουσαι,

B *Patriarcat œcuménique.*

N° du protocole 2686.

A son excellence le ministre de la justice et des cultes.

Excellence.

Me conformant au désir que votre excellence a bien voulu m'exprimer par sa lettre du 31 mai de l'année courante, je m'empresse, ainsi que j'en ai fait la promesse par mon takrir en date du 8 juin dernier, de soumettre à votre excellence et, par son canal, au gouvernement impérial un exposé précis des plaintes légitimes de l'église contre les récentes altérations ou plutôt révocations de quelques-unes de ses prérogatives le plus essentielles.

Mais avant d'entrer dans l'examen particulier de chaque objet, examen, d'où il sera démontré que des privilèges de l'église, revêtus de l'autorité requise et respectés de tout temps, ont été, C tout récemment, altérés et annullés, qu'il me soit permis de m'occuper, d'abord, de certains principes d'une grande importance, principes qui sont invoqués dans ses lettres et qui touchent directement aux prérogatives dont il s'agit. Car, sans l'examen et l'éclaircissement préalables de ces principes, il devient tout à fait inutile d'entrer dans l'examen de chaque détail pour prouver que tel ou tel privilège a été altéré et annullé.

C'est dans les lettres ministérielles adressées au patriarcat œcuménique, relativement à la question qui nous occupe, que votre excellence pose des principes d'un caractère général. Ces principes sont dignes d'une étude d'autant plus approfondie que, comme les faits en témoignent, c'est en se basant sur ces mêmes principes que le gouvernement impérial a trouvé opportun, légal et juste d'altérer et d'annuller sur plusieurs points D l'ordre de choses établi *ab antiquo* dans le sein de l'église. Par sa lettre du 31 mars dernier, votre excellence, en convenant qu'en effet des privilèges de l'église avaient été altérés, me fait connaître que les altérations en ont eu lieu à la suite de l'organisation et des réformes judiciaires. Mais par sa lettre du 26 mai, votre excellence, tout en soutenant qu'aucune altération n'en a eu lieu et que l'église n'a jamais joui des privilèges récemment abrogés, déclare que, dans le cas même où des prérogatives auraient été octroyées à l'église, le gouvernement impérial est en droit de les altérer et de les annuller, selon les circonstances, et qu'il n'est nullement obligé à maintenir ces privilèges que votre excellence qualifie de *concessions (mouçaadat).*

Je crois de mon devoir de faire savoir humblement à votre excellence que les principes susénoncés, déclarés pour la première fois d'une ma-

οὔτε ταῖς εὐεργετικαῖς προθέσεσι τῆς κραταιᾶς βασιλείας, A οὔτε ταῖς ἐπισημοτάταις αὐτῆς ὑποσχέσεσι καὶ ὑποχρεώσεσιν, οὔτε τῷ δικαίῳ συνᾴδουσιν. Ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης, ἐπὶ γνώσει βαθείᾳ τῶν πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διακρινομένη, εὖ οἶδεν ὅτι ἡ ἐκκλησία ἀνέκαθεν ἀπολαύει τῶν προνομιῶν αὐτῆς. Ἵνα δὲ παραλίπω τὰ πρότερον, ὑπομιμνήσκω ὅτι, ἁλούσης τῆς βασιλευούσης ταύτης πόλεως, ὁ ἔνδοξος σουλτὰν Μεχμὲτ Χὰν ὁ Πορθητὴς ἐκ τῶν πρωτίστων αὐτοῦ ἔργων ἐποιήσατο τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, βεβαιώσας καὶ κυρώσας τὰς προνομίας καὶ ἀτελείας αὐτῆς, τὸ καθεστὼς δηλονοῦν. Τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τότε χηρεύοντος, κελεύσας ἐκλεγῆναι πατριάρχην, τιμῇ πολλῇ ἐδέξατο τὸν κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας μικρὸν μετὰ τὴν ἅλωσιν προβληθέντα Γεννάδιον τὸν Σχολάριον· καὶ ἰδίαις βασιλικαῖς χερσὶ δοὺς αὐτῷ τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον, ἔπειπε καὶ τὰ ἀξιομνημόνευτα τάδε· „Πατριάρχευε ἐν εἰρήνῃ καὶ ἔχε τὴν φιλίαν ἡμῶν ἐν οἷς ἂν χρήζοις, B ἀπολαύων πασῶν τῶν προνομιῶν τῶν προκατόχων σου.“ Ὅτι δὲ ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου Πορθητοῦ ἐκυρώθη καὶ ἐβεβαιώθη τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστὼς καὶ ἐκρατύνθησαν αἱ τῆς ἐκκλησίας προνομίαι, μαρτυρεῖ μὲν ἡ σύγχρονος ἀψευδὴς ἱστορία ἡ τῇ προδήλῳ γνώσει τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου βασιλέως γραφεῖσα, μαρτυροῦσι δὲ καὶ ὑψηλὰ αὐτοκρατορικὰ ἔγγραφα ἐν ἐπισημοτάταις ὥραις τοῦ βίου τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἐκδοθέντα, γνωστὰ δὲ παντὶ μὲν τῷ ὑπηκόῳ, παντὶ δὲ τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ. Τοῖς σοφῶς καὶ εὐεργετικῶς ὑπὸ τοῦ εὐκλεοῦς αὐτῶν προπάτορος τεθεῖσι στοιχοῦντες καὶ οἱ ἔνδοξοι αὐτοῦ διάδοχοι, καὶ λυσιτελέστατον τῇ πολιτείᾳ τὸ πρᾶγμα δικαίως κρίναντες, προσεπεβεβαίωσαν καὶ προσεπεκύρωσαν τὰς τῆς ἐκκλησίας προνομίας καὶ ἀτελείας. Ὡς δὲ πρὸ τοῦ τανζιματίου, οὕτω καὶ τούτου κηρυχθέντος, ὅπερ δικαίως λογίζεται ἡ πηγή, ἐξ ἧς ἐξέρρευσαν καὶ ἐκρέουσι τὰ εὐεργετήματα τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοκρατορικὴν αἰγίδα C τελουμένων μεταρρυθμίσεων, ἡ κραταιὰ βασιλεία οὐχὶ μόνον ἐβεβαίωσε καὶ ἐκύρωσε τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστώς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἅπαντας διεκήρυξεν ὅτι σπουδαίων καὶ εὐεργετικῶν μεταρρυθμίσεων ἐπιτελουμένων, καὶ εὔκαιρον καὶ δίκαιον καὶ ἐπωφελέστατον τῷ ὑψηλῷ κράτει ἐστὶ κρατῦναι καὶ αὖθις τὰς τῆς ἐκκλησίας προνομίας, ᾗ στενότατα καὶ ἀναποσπάστως συνδέεται καὶ τὸ ὀρθόδοξον γένος. Μεταρρυθμίσεις ἄρα καὶ βεβαίωσις καὶ κύρωσις τῶν προνομιῶν ἐθεωρήθησαν ἀείποτε ὡς ἓν τῶν κυριωδεστέρων θεμελίων τῆς ἰσχύος, τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς ἀπροσκόπτου καὶ εἰρηνικῆς ἀναπτύξεως τῆς εὐρείας ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Οὕτω, μεγάλης τινὸς μεταρρυθμίσεως κηρυττομένης, συνεκηρύττετο καὶ τὸ σεβαστὸν καὶ ἀπαραβίαστον τῶν προνομιῶν τούτων. Καὶ ἐν μὲν τῷ κατὰ μῆνα σαπὰν 1269 (1853) ὑψηλῷ φιρμανίῳ πρὸς τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην Γερμανὸν ἀπευθυνομένῳ τάδε βεβαιοῖ ὁ ἀείμνηστος τοῦ νῦν εὐκλεῶς βασιλεύοντος D πατήρ· „Διακαῶς ἐπιθυμῶ ἵνα αἱ ἰδιαίτεραι θρησκευτικαὶ προνομίαι ὑπὸ τῶν ἐνδόξων προγόνων μου τοῖς κληρικοῖς τῶν Ῥωμαίων πιστῶν ὑπηκόων μου δαψιλευθεῖσαι, ἐπικυρωθεῖσαι δὲ καὶ παρ' ἐμοῦ, αἱ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ μου ἐκκλησίαι καὶ μοναὶ καὶ αἱ ταύταις προσηρτημέναι γαῖαι, κτήματα καὶ λοιπὰ θρησκευτικὰ καθιδρύματα, αἱ ἀσυδοσίαι καὶ τὰ δικαιώτατα τῶν τοιούτων εὐκτηρίων καὶ τῶν κληρικῶν, συνελόντι δ' εἰπεῖν, αἱ τοιαῦται προνομίαι καὶ παραχωρήσεις αἱ φερόμεναι ἐν τοῖς βερατίοις τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν μητροπολιτῶν, τοῖς περιέχουσι τὰς παλαιὰς διατάξεις, ὦσιν ἀείποτε ἀπρόσβλητοι.“ Ἐν δὲ τῷ 2ῳ ἄρθρῳ τοῦ Χάτι-Χουμαγιοὺν τοιάδε τινὰ ὁρίζονται· „Πᾶσαι αἱ πνευματικαὶ προνομίαι καὶ ἀτέλειαι, αἱ ὑπὸ τῶν ἐνδόξων προγόνων μας καὶ μετ' αὐτοὺς χορηγηθεῖσαι εἰς πάσας τὰς χριστιανικὰς ἢ ἄλλας μὴ μουσουλμανικὰς κοινότητας ἐνοικούσας ἐν τῷ κράτει μου, ὑπὸ τὴν προστάτιδα αἰγίδα μου, ἀναγνωρίζονται καὶ διατη-

nière si nette, ne tendent évidemment qu'à l'abolition du statu quo; ils ne sont nullement en harmonie ni avec les intentions généreuses du gouvernement impérial, ni avec ses promesses et obligations solennelles, ni avec l'équité. Votre excellence, qui se fait remarquer par sa connaissance profonde des affaires politiques et ecclésiastiques, ne doit pas ignorer que c'est *ab antiquo* que l'église jouit de ses prérogatives. Sans m'arrêter sur les privilèges dont l'église jouissait à une époque antérieure, je dois rappeler à sa mémoire qu'aussitôt après la conquête de cette capitale, le glorieux sultan Méhemed el-Fatih a fait de l'état de l'église une des ses occupations principales. C'est alors qu'il a reconnu et confirmé les privilèges et immunités de l'église, soit l'ordre de choses établi. Le trône patriarcal étant alors vacant, le sultan donna l'ordre de procéder à l'élection d'un patriarche. Gennadios Scholarios ayant été, peu après la conquête, promu à cette dignité suprême, conformément aux lois de l'église, le conquérant reçut le nouveau patriarche avec de grands honneurs. En lui remettant de ses propres mains le bâton pastoral, il lui a adressé ces paroles mémorables: „Sois patriarche en paix, profites de notre amitié dans tout ce que tu aurais besoin et jouis de tous les privilèges de tes prédécesseurs.“ Le fait que le statu quo ecclésiastique a été reconnu et sanctionné par cet illustre empereur, et que les privilèges de l'église ont été confirmés par lui, est indiscutable. L'histoire contemporaine, dont on ne peut contester l'exactitude, puisqu'elle a été sans doute rédigée sous les yeux du conquérant, ainsi que plusieurs actes émanant des sultans dans des moments très solennels de la vie de l'empire, actes qui sont à la connaissance de tous les sujets de l'empire et de tout le monde civilisé, en témoignent pleinement. S'associant à cette œuvre de sagesse et de générosité de leur glorieux ancêtre, ses illustres successeurs ont jugé être d'un haut intérêt pour l'état de confirmer et de ratifier itérativement les privilèges et immunités de l'église. C'est ainsi qu'on a procédé à l'égard de cette question, tant avant qu'après la proclamation du tanzimat. Cet acte ayant été promulgué, acte que l'on peut considérer à juste titre comme la source qui a répandu et qui répand encore les bienfaits des réformes accomplies sous l'égide souveraine, le gouvernement impérial n'a pas seulement confirmé et ratifié le statu quo ecclésiastique, mais il a fait plus. Il a déclaré à tout le monde qu'au moment où des réformes sérieuses et bienfaisantes sont en voie d'application, il considère qu'il est opportun, juste et très profitable à l'état de raffermir les privilèges de l'église, avec laquelle la nation orthodoxe est liée d'une manière très étroite et indissoluble. On voit donc par là, que les réformes et la confirmation et le raffermissement simultanés des prérogatives ont été considérés de tout temps comme une des bases principales de la puissance, de la prospérité et du développement pacifique et sans entraves de ce vaste empire. Dès qu'une importante réforme était proclamée, on s'engageait en même temps de respecter et de préserver de toute atteinte les prérogatives sus-mentionnées. Par le firman impérial promulgué *ad hoc* le mois de chaban de l'année 1269 (1853) et adressé à feu le patriarche Germanos, l'auguste père de notre gracieux souverain donnait les assurances suivantes: „Je désire ardemment que les privilèges spirituels spéciaux accordés par mes illustres ancêtres au clergé de mes fidèles sujets les grecs, privilèges qui ont été ratifiés par moi, les églises et les mo-

ροῦνται ἐν ἰσχύϊ.“ Ἐν δὲ τῷ ἀπὸ 13 ζιλκαδὲ 1292 (30 νοεμβρίου 1875) αὐτοκρατορικῷ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίῳ τάδε ὁρίζονται· „Προσεπιβεβαιοῦμεν καὶ προσεπικυροῦμεν τὴν ἐξουσίαν, ἣν περιβέβληνται οἱ πατριάρχαι καὶ λοιποὶ πνευματικοὶ ἀρχηγοί, ἕκαστος ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς ἑαυτοῦ κοινότητος, συνῳδὰ ταῖς προνομίαις καὶ ταῖς ὑπαρχούσαις ἀτελείαις τῶν εἰρημένων κοινοτήτων.“ Τῷ ἐπιζήλῳ παραδείγματι τῶν ἐνδόξων αὐτοῦ προκατόχων ἑπόμενος καὶ ὁ νῦν εὐκλεῶς βασιλεύων εὐεργετικώτατος ἡμῶν ἄναξ σουλτὰν Ἀβδοὺλ-Χαμὶτ Χάν, ἐπεβεβαίωσε καὶ προσεπεκύρωσε τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστώς. Καὶ τοῦτο ἀριδήλως ἀποδείκνυται ἀπό τε τοῦ 11 ἄρθρου τοῦ συντάγματος, διακελευομένου· „Τὸ κράτος προστατεύει ... τὴν ὡς μέχρι τοῦδε τήρησιν τῶν εἰς τὰς διαφόρους κοινότητας χορηγηθέντων προνομίων·“ καὶ ἀπὸ τῶν διατάξεων τῶν μέχρι πρὸ τῶν τελευταίων ἐπενεχθεισῶν βελτιώσεων ἐκδοθέντων παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος ὑψηλῶν βερατίων, ἐν οἷς ἅπασαι αἱ τῆς ἐκκλησίας προνομίαι παρόμοιοι ταῖς ἀρχαίαις καὶ σεβασταῖς φέρονται. Ταῖς εὐεργετικαῖς βασιλικαῖς ταύταις ἐπαγγελίαις καὶ βεβαιώσεσιν ἑπομένη καὶ ἡ ὑψηλὴ πύλη καὶ τὰς ἐπιτελουμένας μεταρρυθμίσεις ἀχωρίστους τῆς διατηρήσεως τῶν προνομιῶν τούτων δικαίως κρίνουσα, ἐβεβαίωσε μὲν τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ διηνεκὲς κῦρος αὐτῶν, ἐπηγγείλατο δὲ μάρτυρα τὸν κόσμον σύμπαντα προσλαβοῦσα, οὐχὶ ἀλλοίωσιν ἢ ἀνατροπήν τινα, ἀλλ᾽ ἐπαύξησιν αὐτῶν. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἀπὸ 13 μαΐου 1855 ὑπομνήματι πρὸς τὰς μεγάλας δυνάμεις, τὴν ὑπογραφὴν διασήμου πολιτικοῦ ἀνδρός, τοῦ μακαρίτου Ἀλῆ πασσᾶ, φέροντι, δῆλον γίγνεται ὅτι· „Ἐλευθέρως ἐπ᾽ αὐτῆς ταύτης τῆς ἁλώσεως κατέχοντες ἀνεπηρεάστως τὴν πληρεστάτην αὐτῶν ἐξουσίαν, οἱ σουλτάνοι πιστοὶ εἰς τὸ τῆς φιλανθρωπίας αἴσθημα καὶ εἰς αὐτὸ τὸ τοῦ ἰσλαμισμοῦ πνεῦμα, ἐχορήγησαν τοῖς χριστιανοῖς τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας τὰ πρῶτα αὐτῶν προνόμια ... Διὰ τῶν πράξεων αὐτῆς ἐν τῷ παρελθόντι, διὰ τῶν σαφεστάτων αὐτῆς διακηρύξεων ἐν τῷ παρόντι, διὰ τῆς γνώσεως τῶν διακαεστέρων αὐτῆς συμφερόντων ἐν τῷ μέλλοντι, ἡ ὑψηλὴ πύλη παρουσιάζει ἐγγυήσεις ἀποχρώσας περὶ τῆς τηρήσεως καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν θρησκευτικῶν προνομίων τῶν χριστιανῶν τῆς αὐτοκρατορίας ὑπηκόων ... οἱ πατριάρχαι συνενοῦσι τοιαύτην δέσμην ἀστικῶν καὶ θρησκευτικῶν δικαίων, ὥστε δύναταί τις ἀληθῶς εἰπεῖν ὅτι ἐξαιρέσει τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἣν μόνη ἡ μουσουλμανικὴ κυβέρνησις ἐξασκεῖ, οἱ χριστιανοὶ διοικοῦνται, δικάζονται καὶ διευθύνονται μᾶλλον ὑπὸ χριστιανικῆς ἢ ὑπὸ μουσουλμανικῆς ἀρχῆς.“ Διὰ δὲ τοῦ ἐπὶ πολιτικῇ δεινότητι περιωνύμου ἐπίσης, μακαρίτου Φουὰδ πασσᾶ, ἐν ὑπομνήματι χρονολογουμένῳ ἀπὸ 15 μαΐου 1867 καὶ ἀποσταλέντι πρὸς τοὺς ἐν Λονδίνῳ, Παρισίοις, Βιέννῃ, Βερολίνῳ, Πετρουπόλει καὶ Φλωρεντίᾳ πρεσβευτὰς τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος, ἐντελλομένους γνωστοποιῆσαι αὐτὸ τοῖς παρ᾽ οἷς ἦσαν διαπεπιστευμένοι ἀνακτοβουλίοις, τάδε ἐδήλου καὶ ἐβεβαίου ἡ ὑψηλὴ πύλη· „Αἱ προνομίαι καὶ ἀτέλειαι, αἱ ἐπιδαψιλευθεῖσαι ἔκπαλαι πρὸς τὰς μὴ μουσουλμανικὰς κοινότητας, διετέλεσαν ἀείποτε σεβασταί, οὐδεὶς δέ ποτε ἐμέμψατο ἡμᾶς ὅτι παρεβλάψαμεν κατά τι τὰ δικαιώματα τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τῶν κοινοτήτων τούτων. Καὶ μεῖζον δέ τι ἔπραξεν ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις· ὁσάκις γὰρ αἱ κοινότητες αὗται ἐξεδήλωσαν τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς ἐπαύξησιν τῶν προνομιῶν τούτων, γενναίως συνέδραμε πρὸς τοῦτο.“ Συνῳδὰ ταῖς ἐπισημοτάταις ταύταις βεβαιώσεσι καὶ διεθνέσιν ὑποχρεώσεσιν, ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀπὸ τῆς τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν ἐκδόσεως μέχρις ἐσχάτων, σπουδαίαν τινὰ δικαστικὴν ἢ διοικητικὴν μεταρρύθμισιν ἐπιτελοῦσα, προὐνόει ἀείποτε θεσπίσαι τὸ σεβαστὸν καὶ ἀναλλοίω-

A nastères, qui se trouvent dans mon empire, les terres et les propriétés qui en dépendent, les autres établissements religieux, les immunités et les droits tant de ces établissements de piété que du clergé; en un mot, tous les privilèges et concessions, contenus dans les bérats du patriarche et des métropolitains, bérats où les anciennes dispositions sont édictées, soient toujours à l'abri de toute atteinte.“ Le Hatti-Houmayoun, dans l'article 2, décrète ce qui suit: „Tous les privilèges et immunités spirituels accordés ab antiquo de la part de mes ancêtres et à des dates postérieures à toutes les communautés chrétiennes ou d'autres rits non musulmans établis dans mon empire, sous mon égide protectrice, seront confirmés et maintenus.“ Dans l'Islahat-firmani (firman sur les réformes) promulgué le 13 zilkadé 1292 (30 novembre 1875) est contenue la disposition suivante: „Nous confirmons B et nous ratifions aussi le pouvoir, dont les patriarches et les autres chefs spirituels sont investis, chacun pour ce qui concerne les affaires de sa communauté conformément aux privilèges et immunités en vigueur dans ces communautés.“ Suivant l'exemple donné par ses illustres ancêtres, exemple digne de tout éloge, notre gracieux souverain, sa majesté impériale le sultan Abdul-Hamid Han, a aussi confirmé et ratifié le statu quo ecclésiastique. A cet effet, la constitution, dans l'article 11, statue: „L'état ... maintient les privilèges religieux accordés aux diverses communautés.“ Les dispositions des bérats impériaux émanés par sa majesté impériale à une date antérieure aux altérations récemment introduites, bérats, où tous les privilèges de l'église sont scrupuleusement édictés à l'instar des anciens, en font également foi. Réglant sa conduite sur ces promesses et sur ces assurances C salutaires, la Sublime Porte qui considérait, à juste titre, que les réformes sont inséparables des privilèges, a, de sa part, assuré, que les prérogatives en question seront toujours maintenues et respectées. Et, loin de s'engager à les altérer ou à les abolir, la Sublime Porte, prenant à témoin le monde entier, s'est déclarée en faveur de leur extension. Dans le memorandum du 13 mai 1855 adressé aux grandes puissances et signé par un illustre homme d'état, par Aaly pacha, le gouvernement impérial s'exprimait relativement à ce sujet de la manière suivante: „C'est librement *au moment même de la conquête* et dans la plénitude de leur plus entière autorité que les sultans fidèles au sentiment de l'humanité et à l'esprit même de l'islamisme, ont accordé aux chrétiens de l'empire Ottoman leurs premiers privilèges ... Par ses actes dans le passé, par ses déclarations les plus ex- D plicites dans le présent, *par l'appréciation de ses plus chers intérêts d'avenir,* la Sublime Porte offre des garanties suffisantes pour le maintien et l'observation des privilèges religieux des chrétiens sujets de son empire. Les patriarcats réunissent un tel faisceau de droits civils et religieux, que l'on peut vraiment dire qu'à la réserve de l'autorité politique, que le gouvernement musulman exerce seul, les chrétiens sont plutôt administrés, jugés et dirigés par une autorité chrétienne que musulmane.“ Dans un autre mémoire daté du 15 mai 1867 et portant la signature d'un ministre, qui était renommé pour son habileté politique, feu Fuad pacha, mémoire adressé aux représentants de sa majesté impériale à Londres, Paris, Vienne, Berlin, Saint-Pétersbourg et Florence, auxquels il était enjoint d'en porter le contenu à la connaissance des cabinets auprès desquels ils étaient accrédités, la Sublime Porte déclarait et assurait: „Les privilèges

τον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος καὶ ὅτι οὐκ ἔξεστι A τοῖς τῷ κοινῷ δικαίῳ ἑπομένοις πολιτικοῖς δικαστηρίοις ἅπτεσθαι ἢ ἀναμίγνυσθαι ἐν πράγμασιν ἀπὸ τῶν θρησκευτικῶν νόμων ἐξαρτωμένοις, ὅτι δὲ αἱ μὲν μεταξὺ μουσουλμάνων τοιαῦται δίκαι ὑπόκεινται τῷ σερῇ, αἱ δὲ μεταξὺ χριστιανῶν διεξάγονται ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου. Καὶ ταῦτα κατάδηλα γίγνονται ἀπό τε τῶν σαφεστάτων διατάξεων τῶν ἄρθρων 20ου, 40ου καὶ 50ου τοῦ περὶ βιλαετίων νόμου, ἀπὸ τοῦ 4ου ἄρθρου τοῦ ἀπὸ 30 δεκεμβρίου (τέλος σεβὰλ 1288) περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων νόμου, ἐξαιροῦντος ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῶν κοινῶν δικαστηρίων καὶ πᾶσαν διαφορὰν ὑπαγομένην κατ᾽ ἔθος ταῖς θρησκευτικαῖς ἀρχαῖς, καὶ ἀπὸ τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ ἀπὸ 8 ζιλκαδὲ 1284 ὀργανικοῦ κανονισμοῦ τοῦ διβάνι-ἀχκιὰμ-ἀδλιέ. Τὰς δὲ τῆς ἐκκλησίας προνομίας καὶ ἀτελείας προσεπεβεβαίωσαν καὶ οἱ τῇ ὑψηλῇ τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἀδείᾳ καὶ ἐγκρίσει συνταχθέντες ὑπὸ τῶν B ἀντιπροσώπων τῆς τε ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὑπ᾽ αὐτῆς ποιμαινομένου λαοῦ ἐθνικοὶ κανονισμοί, οἵτινες ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς πύλης κατ᾽ ἄρθρον ἐξετασθέντες, περιεβάλοντο τὸ αὐτοκρατορικὸν κῦρος τῷ ἔτει 1862, καὶ νέα σύμβασίς εἰσι, κανονίζουσα τὰς σχέσεις πολιτείας καὶ ἐκκλησίας. Πρόδηλον δὲ ὅτι ἡ σύμβασις αὕτη οὐδεμιᾶς ἀλλοιώσεως ἢ ἀνατροπῆς ἐπιδεκτική ἐστιν ἄνευ τῆς συναινέσεως καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὀρθοδόξου γένους, ἅτινα τὸ ἓν τῶν συμβαλλομένων μερῶν τυγχάνουσι, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἀπὸ τοῦ χάτιχουμαγιοὺν (ἄρθ. 3) ἀπορρέουσα καὶ διεθνῆ φέρει χαρακτῆρα. Καθεστὼς ἄρα, ταῖς βασιλικαῖς καὶ ταῖς τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως δημοσίαις καὶ ἐπισημοτάταις βεβαιώσεσι καὶ ἐγγυήσεσιν ἠσφαλισμένον καὶ περιπεφρουρημένον, σεβαστὸν καὶ ἀπαραβίαστον διατελεῖ. Ἀλλ᾽ ὡς εἰ μὴ ἤρκουν αἱ τοσαῦται καὶ τηλικαῦται παρὰ τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἐγγυήσεις, αἱ τῆς ἐκκλησίας προνομίαι καὶ ἑτέρωθεν C μέγα τὸ κῦρος περιβέβληνται, ἅτε βεβαιωθεῖσαι ὑπὸ ἐπισημοτάτων διεθνῶν πράξεων, συνυπογεγραμμένων καὶ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως. Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα, καταλεγομένην ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἐμπειροτέρων πολιτικῶν τῆς αὐτοκρατορίας ἀνδρῶν, περιττὸν πάντη λογίζομαι μνείαν ἰδίαν ποιήσασθαι τῶν σχετικῶν διατάξεων ἑκάστης τῶν διεθνῶν τούτων πράξεων. Ἐπειδὴ οὖν οὔτε τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε μεταρρυθμίσεως ἕνεκεν δυνατὸν καὶ ἐπ᾽ ἐλάχιστον ἀλλοιῶσαι τὰς τῆς ἐκκλησίας προνομίας (ὡς γὰρ προερρέθη, καὶ συνῳδὰ ἐπισημοτάταις βεβαιώσεσι καὶ πράξεσι διεθνέσιν αἱ μεταρρυθμίσεις συμβαδίζουσι τῷ ἀναλλοιώτῳ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος), μᾶλλον δέ, κατὰ τὰ ἐπηγγελμένα ἐπισήμως, ἐπαύξησις αὐτῶν προσαπαιτεῖται, καὶ ἐπειδὴ ἀνέκαθεν ἡ ἀκραιφνὴς αὐτῶν τήρησις σωστικὴ καὶ λυσιτελεστάτη τῷ ὑψηλῷ κράτει ἀνωμολογήθη ὑπὸ τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, πέποιθα ὅτι D ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης, εὐαρεστουμένη, ἀποδώσει δίκαιον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς περὶ ἐμὲ δυσὶ σώμασι, συνόδῳ δηλονοῦν μητροπολιτῶν καὶ ἐθνικῷ συμβουλίῳ. Θάρρος ἀπὸ τῶν ἀρίστων τούτων τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως φρονημάτων ἀρυσάμενος καὶ τῇ ἰδέᾳ αὐτῆς στοίχων ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις ἀχώριστοι τοῦ σεβασμοῦ τῶν τῆς ἐκκλησίας προνομιῶν καὶ τοῦ ἀναλλοιώτου τοῦ καθεστῶτος, καὶ ὅτι καὶ λυσιτελέστατον τῇ κραταιᾷ βασιλείᾳ τὸ πρᾶγμα, ἅτε τεῖνον πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς ἰσχύος, τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ὁμαλῆς καὶ εἰρηνικῆς ἀναπτύξεως τῆς εὐρείας ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐδήλωσα καὶ ἄλλοτε διὰ φιλικοῦ μου ταχριρίου, χρονολογουμένου ἀπὸ 19 νοεμβρίου 1295 (1879), τὴν στερρὰν πεποίθησιν, ὅτι οὐδὲ κατ᾽ ἐλάχιστον μειωθήσεται ἡ ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς κατακτήσεως ἡμερῶν χορηγηθεῖσα τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ αὐτοδιοίκησις σὺν πᾶσι τοῖς συμπαρομαρτοῦσι προνομίοις, καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία, συνῳδὰ ταῖς προνομίαις

et immunités octroyés *ab antiquo* aux communautés non-musulmanes ont été de tout temps respectés, et aucune plainte ne s'est élevée pour signaler une atteinte quelconque aux droits des chefs spirituels de ces communautés. Le gouvernement impérial a fait plus. *Toutes les fois que le vœu des conseils des communautés s'est manifesté dans le sens d'une extension des ces prérogatives, il s'y est libéralement prêté.*" Conformément à ses assurances solennelles et à ses obligations internationales, le gouvernement impérial, depuis la promulgation du Hatti-Houmayoun jusqu'à ces derniers temps, a eu le soin, toutes les fois qu'il s'agissait de l'application d'une réforme importante, soit judiciaire, soit administrative, de renouveler l'assurance que le statu quo ecclésiastique sera respecté et maintenu inaltérable. En même temps, il décrétait que les tribunaux civils de droit commun n'ont pas le droit de connaître des affaires qui dépendent des lois religieuses, et que tous les procès de cette nature entre musulmans sont du ressort du chéri, tandis que tous les procès entre chrétiens sont portés devant la juridiction spéciale ecclésiastique. Les articles 20, 40 et 50 de la loi des Vilayets, l'article 4 de la loi du 30 décembre 1869 (fin cheval 1288) concernant l'organisation des tribunaux, — loi, qui statue que les tribunaux de droit commun n'ont pas le droit de connaître des contestations, qui, selon l'usage, sont du ressort des autorités religieuses, — ainsi que l'article 2 du règlement organique de la cour suprême de justice (Divaniah-kiami-adlié), règlement daté du 8 zilhidjé 1284, en sont des preuves incontestables. Je dois ajouter que les privilèges et immunités de l'église ont été également confirmés par le statut national, qui a été, avec l'autorisation préalable du gouvernement impérial, élaboré par les représentants de l'église et de la nation orthodoxe. Ce statut, après avoir été examiné article par article de la part de la Sublime Porte, a été investi en l'année 1862 de la sanction impériale, et il n'est qu'un nouveau pacte solennel qui règle des rapports entre l'état et l'église. Il est clair que le pacte en question ne peut être ni altéré, ni rompu, sans le consentement de l'église et de la nation orthodoxes, qui sont l'une des parties contractantes. D'ailleurs, ce pacte découlant du Hatti-Houmayoun (article 3), porte un caractère international. On voit par là qu'un statu quo, qui repose sur des assurances impériales et qui est entouré des garanties si solennellement et si publiquement offertes par le gouvernement impérial, ne saurait qu'être respecté et à l'abri de toute atteinte. Mais, comme si les garanties non moins grandes que nombreuses données par le gouvernement impérial n'étaient pas suffisantes, les privilèges de l'église reçurent une autre sanction, ratifiés qu'ils sont par des conventions internationales, revêtues de la signature du gouvernement impérial. Ayant l'honneur de m'adresser à un homme d'état aussi versé dans les affaires politiques que votre excellence, je pense qu'il est superflu de faire une mention spéciale des clauses y relatives de chacun de ces actes internationaux. Attendu, donc, qu'on n'est pas en droit, en alléguant une réforme quelconque, d'altérer, tant soit peu, les privilèges de l'église, car suivant les assurances solennelles et des actes internationaux, les réformes doivent marcher de pair avec l'inaltérabilité du statu quo ecclésiastique, ainsi qu'il a été démontré; attendu que, sur la foi des promesses formelles, on devait plutôt s'attendre à une extension des privilèges en question; attendu que le gouvernement impérial a de tout

καὶ νόμοις αὐτῆς, ἔσεται καὶ τοῦ λοιποῦ ἐλευθέρα ἐν ταῖς ἐνεργείαις καὶ ἀποφάσεσιν αὐτῆς, ὅσον ἀφορᾷ πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὰς ἀπολαβὰς αὐτοῦ, τὰς ἐκκλησίας, τὰ μοναστήρια, τὰ σχολεῖα, τὰ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα καὶ τὴν ἀκίνητον περιουσίαν αὐτῶν, τὸν γάμον, τὸ διαζύγιον, τὴν διαθήκην, τὴν ὀρφανικὴν περιουσίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἑδρεύειν τὸν ἀρχιερέα ἐν τοῖς κατὰ τόπους συμβουλίοις, ἐπὶ πᾶσι τούτοις τῆς βοηθείας τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἀπολαύουσα. Τολμῶ δὲ ὑπομνῆσαι ὅτι ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει οὐ πρόκειται περὶ ἀστικοῦ τινος νόμου, ἀλλ' ὡς προερρέθη, περὶ πολλῷ σοβαρωτέρων πραγμάτων ἀπαραιτήτων εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐνέργειαν τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ καὶ τὸν θρησκευτικὸν κοινωτικὸν βίον τοῦ ὑπ' αὐτῆς ποιμαινομένου λαοῦ. Καὶ ὡς πρὸς ταῦτα οὐδεμία ἀλλοίωσις, οὐδεμία τροποποίησις εἰσχωρεῖ. Ἄλλως τε καὶ ἀποδέδεικται ὅτι αἱ προνομίαι καὶ ἀτέλειαι, ὑποσχέσεσι, βεβαιώσεσι καὶ ἐγγυήσεσιν ἐπισημοτάταις τῆς κραταιᾶς βασιλείας περιπεφρουρημέναι, σεβασταὶ καὶ ἀπαραβίαστοί εἰσι. Καὶ τὰ φιλοδίκαια δὲ αἰσθήματα τοῦ φιλολάου ἡμῶν ἄνακτος οὐδαμῶς ἐπιτρέπουσιν ὅπως ἀθετηθῶσιν ὑποχρεώσεις ἐπίσημοι καὶ διεθνεῖς, καὶ ἀνατραπῇ καθεστὼς εἰς τὸ ἀναλλοίωτον δημόσιον δίκαιον ἀναγόμενον, κῦρος δὲ καὶ ἰσχὺν διεθνῆ περιβεβλημένον καὶ τῆς διπλῆς αὐτοῦ ταύτης ἐγγυήσεως ἕνεκεν ἀπρόσβλητον καὶ ἀμετάτρεπτον διατελοῦν εἰς τὸ διηνεκές.

Τούτων οὕτω διευκρινηθέντων, ἱκετεύω νῦν τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα ἵνα ἐπιτρέψῃ μοι προβῆναι εἰς τὴν καθ' ἕκαστα ἔρευναν, ἐξ ἧς καὶ αὖθις ἀποδειχθήσεται ὅτι μέγισται τῆς ἐκκλησίας προνομίαι ἠλλοιώθησαν, μᾶλλον δ' ἀνετράπησαν, ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς.

1. Ἐν βερατίοις ἀρχιερέων, ἄρτι ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου χειροτονηθέντων καὶ ὑπὸ τῆς κραταιᾶς βασιλείας ὑψηλοῖς αὐτοκρατορικοῖς βερατίοις ἐφοδιασθέντων, ἀντὶ τῶν τέως ἰσχυουσῶν παναρχαίων περὶ δίκης κληρικῶν διατάξεων παρεισήχθησαν,

ὡς πρὸς μὲν τὰς ἀστικὰς δίκας, τάδε·

„Αἱ ἀστικαὶ δίκαι τῶν μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων θεωρείσθωσαν ἐπιτοπίως, ἐν τοῖς ἁρμοδίοις ἱεροδικείοις.“

A temps reconnu que leur maintien loyal est salutaire et très profitable à l'empire, je suis convaincu que votre excellence voudra bien rendre justice tant à moi qu'aux deux corps qui m'entourent, soit le synode des métropolitains et le conseil national. Encouragé par ces pensées bienveillantes du gouvernement impérial, et partageant son opinion que les réformes sont étroitement liées au respect dû aux privilèges de l'église et au maintien inaltérable du statu quo, et que cet état de choses est très avantageux à ce vaste empire, puisqu'il contribue au raffermissement de sa puissance et de sa grandeur et à son développement normal et pacifique, j'ai adressé, à ce propos, un takrir à votre excellence. Par ce takrir, daté du 19 novembre 1295 (1879), j'exprimais la ferme conviction qu'il ne sera porté la moindre atteinte à la liberté d'action de l'église orthodoxe et à ses prérogatives y ad-
B hérentes, qui lui ont été octroyées dès les premiers jours de la conquête; que conformément à ses privilèges et à ses lois, l'église continuera dorénavant à jouir de toute sa liberté d'action dans ses décisions pour tout ce qui concerne le clergé et ses bénéfices, les églises, les monastères, les écoles, les établissements philanthropiques et leur fortune immobilière, ainsi que le mariage, le divorce, le testament, les biens des orphelins et le droit de l'évêque de siéger dans les conseils des provinces. J'y ajoutais que j'étais convaincu que le gouvernement impérial dans ces différents objets prêtera à l'église toute aide et assistance. Je prends aussi la liberté de faire remarquer que, dans le cas actuel, il ne s'agit pas de quelque loi civile, mais des questions d'une toute autre inportance, dont le maintien est indispensable à la liberté d'action de l'église dans l'empire ottoman et à la vie religieuse et commu-
C nale du peuple orthodoxe. Sur ce point, toute altération, toute modification devient impossible. D'ailleurs, il a été déjà démontré que des privilèges et immunités, placés sous la sauvegarde des promesses, des assurances et des garanties solennelles du gouvernement impérial, doivent être respectés et sont inviolables. Et je suis convaincu que les sentiments de haute équité de sa majesté impériale le sultan notre bien-aimé souverain, ne permettront pas que des obligations solennelles et internationales soient enfreintes, ni que l'ordre de choses établi soit abrogé. Car cet ordre de choses, existant *ab antiquo*, a été placé sous la sauvegarde du droit public inaltérable, il a été revêtu de la sanction internationale, il reste à jamais, par suite de cette double garantie, à l'abri de toute atteinte et de toute altération.

Après avoir ainsi éclairci la question des
D principes, je prie maintenant votre excellence de me permettre d'entrer dans l'examen de chaque détail. Il me sera aisé de démontrer que des privilèges de l'église, privilèges très essentiels, ont été, tout récemment, altérés ou plutôt abolis.

1° Dans des bérats impériaux délivrés par le gouvernement impérial à des métropolitains, qui ont été dernièrement sacrés par le patriarcat œcuménique, en lieu et place des stipulations en vigueur, qui réglaient ab antiquo le mode de jugement du clergé, ont été introduites les modifications suivantes.

Quant aux procès civils, la disposition d'après laquelle:

„Les procès civils des métropolitains, des archevêques, et des évêques seront portés devant les tribunaux compétents du chéri fonctionnant dans chaque localité.“

Ὡς πρὸς δὲ τὰς ποινικὰς τάδε·

„Ὅταν τις τῶν ἐπισκόπων, ἱερέων, καλογήρων, καλογραιῶν κατηγορηθῇ ἐπὶ ἐγκλήματι, προσωποκρατείσθω ὑπὸ τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀνάκρισιν καὶ διαδικασίαν, ἀποδεικνυμένης δὲ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, ἐκτελείσθω ἀπ᾽ εὐθείας ἐν τῇ κυβερνητικῇ φυλακῇ ἡ κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένη ποινή, ἀφοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἀφαιρεθῇ ἡ ἱερωσύνη αὐτοῦ.“

Ἐξετάσωμεν νῦν, εἰ αἱ νέαι αὗται διατάξεις συνᾴδουσι τῷ πρὸ τῶν ἀλλοιώσεων τούτων νομίμῳ καθεστῶτι.

Ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς καὶ μητροπολιτικοῖς βερατίοις τάδε τέως ἐθεσπίζοντο περὶ ἀστικῶν δικῶν κληρικῶν·

„Πᾶσα δήποτε ἀστικὴ δίκη τοῦ πατριάρχου, ἢ μη„προπολιτῶν, ἢ ἐπισκόπων, ἢ ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν δὲν δύναται νὰ ἐκδικασθῇ ἀλλαχόσε εἰμὴ ἐν τῇ πρωτευούσῃ μου“ (ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου).

Πρόδηλον ἄρα ὅτι ἡ νέα περὶ ἀστικῶν δικῶν κληρικῶν διάταξις καὶ οὐσιωδῶς διαφέρει τῆς παλαιᾶς καὶ πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἀντιστρατεύεται. Παραβιάζεται πρῶτον τὸ γράμμα τῆς ἀρχαίας, καθότι ἐν μὲν ταύτῃ σαφῶς ὁρίζεται ὅτι αἱ ἀστικαὶ δίκαι τῶν ἐν αὐτῇ μνημονευομένων κληρικῶν οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἢ ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει ἐκδικάζονται, ἐν δὲ τῇ νέᾳ φέρεται ὅτι αἱ δίκαι αὗται διεξάγονται ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα ἑδρεύουσιν οἱ ἀστικῶς ἐναγόμενοι μητροπολίτης, ἀρχιεπίσκοπος, ἢ ἐπίσκοπος. Ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ θεσπίζεται ὅτι αἱ δίκαι αὗται διεξάγονται ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἁρμοδίου δικαστηρίου, ἐν δὲ τῇ νέᾳ δικαστὴς ὁρίζεται ὁ κατὰ τόπους καδῆς. Ἀντιστρατεύεται δεύτερον ἡ νέα διάταξις πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας, καθότι διὰ ταύτης μὲν σοφῶς ἐξησφαλίζετο ἀπὸ πάσης τοπικῆς προσβολῆς καὶ ἐπηρείας καὶ περιεφρουρεῖτο ἐνώπιον τοῦ ποιμνίου τὸ σεβαστὸν θρησκευτικὸν τῶν ἀρχιερέων ἀξίωμα, δικαζομένων μόνον ἐν τῇ πρωτευούσῃ ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων, διὰ δὲ τῶν ἄρτι παρεισαχθέντων οἱ τῆς ἐκκλησίας ἀνώτατοι οὗτοι ἀξιωματικοὶ παραδίδονται τῷ ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς νομαρχίας ἢ τῆς διοικήσεως ἢ τῆς ὑποδιοικήσεως καδῇ, ὅστις δικαστὴς αὐτῶν οὕτως ἀναγορευόμενος, ἔχει κατὰ συνέπειαν καὶ ἐξουσίαν φυλακίσαι αὐτούς. Τοιαύτης δὲ προδήλου οὔσης τῆς ἀναμέσον τῆς τέως κρατούσης καὶ τῆς νέας τάξεως διαφορᾶς, πέποιθα ὅτι ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης εὐδοκήσει συνομολογῆσαι ὅτι πάντῃ ἠλλοίωται κατὰ τοῦτο τὸ ἀρχαῖον καὶ σεβαστὸν καθεστώς.

Καὶ τὰ περὶ ποινικῶν δὲ δικῶν κληρικῶν ἀρτίως ἐν βερατίοις ἀρχιερέων παρεισαχθέντα ἄρδην ἀνατρέπουσι τὸ μέχρι τοῦδε καθεστώς. Καὶ πρῶτον, κατὰ τὰς νέας διατάξεις, ὁ τρόπος τῆς κλητεύσεως, προφυλακίσεως καὶ κρατήσεως αὐτῶν πάντῃ διαφέρει τῆς μέχρι τοῦδε κρατησάσης τάξεως. Συνῳδὰ ταῖς ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς καὶ μητροπολιτικοῖς βερατίοις σχετικαῖς διατάξεσιν, ἀπαιτεῖται ὅπως, ἐάν ποτε δεήσῃ ἵνα κληρικοὶ φυλακισθῶσιν, ἡ προφυλάκισις καὶ κράτησις αὐτῶν γένωνται διὰ τοῦ πατριαρχείου, ἢ τοῦ μητροπολίτου ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Καὶ περὶ μὲν τῆς κρατήσεως μητροπολιτῶν τάδε διακελεύεται τὸ πατριαρχικὸν βεράτιον· „Ἐὰν δικαστικῶς γένηται χρεία ὅπως συλληφθῇ τῶν μητροπολιτῶν τις ἢ μοναχῶν, ἡ κράτησις ἐνεργεῖται διὰ τοῦ πατριαρχείου.“ Περὶ δὲ τῆς κρατήσεως κληρικῶν, ἀμέσως ὑποκειμένων μητροπολίτῃ, τάδε διαγορεύονται ἐν τοῖς μητροπολιτικοῖς βερα-

A Quant aux procès criminels, la disposition d'après laquelle:

„Dans le cas où un évêque, un prêtre, un religieux ou une religieuse seraient accusés d'un délit, ils seront arrêtés par l'autorité, pour être interrogés et jugés. Si leur culpabilité est prouvée, ils subiront la peine qui d'après la loi leur sera infligée, directement dans les prisons du gouvernement, après avoir été dégradés par le patriarche.“

Examinons maintenant, si ces nouvelles dispositions s'accordent avec le statu quo légalement en vigueur avant les altérations dont il s'agit.

Relativement aux procès civils du clergé, les bérats du patriarche et des métropolitains statuaient ce qui suit jusqu'à ces derniers temps:

„Tous les procès civils, quels qu'ils soient, du patriarche, des métropolitains, des évêques et de
B leurs délégués et hommes, ne peuvent être jugés ailleurs que dans ma capitale“ (devant le tribunal compétent).

On voit par là, que la nouvelle stipulation, relative aux procès civils du clergé, diffère essentiellement de l'ancienne. Elle est en même temps contraire à la lettre et à l'esprit de cette dernière. En premier lieu, la lettre de l'ancienne disposition est violée; aux termes de cette dernière, les procès civils des membres de clergé y mentionnés *ne peuvent être* jugés *ailleurs que dans la capitale.* En vertu de la nouvelle stipulation, les procès en question doivent être portés *devant le tribunal de la localité,* où les parties actionnées (soit le métropolitain, l'archevêque ou l'évêque) résident. D'après l'ancienne disposition, les procès civils du clergé doivent être jugés dans la capitale *devant le tribunal compétent;* la stipulation, récemment intro-
C duite, statue que c'est *le cadi* de chaque localité qui connaît de ces différences. En deuxième lieu, la disposition, récemment introduite, est contraire à l'esprit de l'ancienne. Aux termes de cette dernière, savamment élaborée, les prélats ne pouvaient être jugés que *dans la capitale par l'autorité compétente.* En conséquence, leur haute dignité religieuse était à l'abri de toute attaque locale et de toute humiliation aux yeux de leurs ouailles. Mais en vertu de la stipulation substituée à l'ancienne, les plus hauts dignitaires de l'église sont livrés *au cadi résidant dans le chef-lieu du vilayet, du sandjak ou du caza.* Le cadi, étant ainsi déclaré leur juge, a, par conséquent, le pouvoir de les mettre en prison. La différence entre l'ancienne et entre la nouvelle disposition étant aussi marquée, je suis convaincu que votre excellence voudra bien convenir que l'ordre de cho-
D ses établi ab antiquo par rapport à ce sujet a été profondement altéré.

De même les dispositions récemment introduites dans des bérats de métropolitains relativement aux procès criminels contre des membres du clergé tendent à renverser l'ordre de choses établi. En premier lieu, le mode dernièrement adopté relativement à la citation en justice, à la détention préventive et à l'arrestation des membres du clergé diffère complètement de règles suivies à ce sujet jusqu'à ce jour. Conformément aux dispositions y relatives des bérats du patriarche et des métropolitains, dans le cas où des membres du clergé devraient être arrêtés, leur détention préventive et leur arrestation ne peuvent être effectuées que par le patriarcat ou bien par les métropolitains, dans les provinces. Relativement à l'arrestation éventuelle d'un métropolitain, il est statué dans le bérat du patriarche ce qui suit: „Dans le cas, où

τίοις· „Ὅταν δεήσῃ ὅπως κρατηθῇ ἐπίσκοπος, ἱερεύς, καλόγηρος ἢ καλογραῖα, κρατείσθω διὰ τοῦ μητροπολίτου.“ Κατὰ τὰς διατάξεις ταύτας αἱ τῶν κληρικῶν κρατήσεις διὰ τοῦ πατριαρχείου ἢ τῶν μητροπολιτῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γίγνονται, καθὰ μαρτυροῦσι πλεῖστα τῆς ὑψηλῆς πύλης ἔγγραφα πρὸς τὸ πατριαρχεῖον, ἐν τοῖς ἀρχείοις ἀμφοτέρων εὑρισκόμενα, καὶ περὶ τῆς προφυλακίσεως καὶ κρατήσεως κληρικῶν πραγματευόμενα, καὶ ἡ ἀπὸ 14 ζιλκαδὲ 1297 (6 ὀκτωβρίου 1880) ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης πρὸς τοὺς ἀνὰ τὴν ἐπικράτειαν εἰσαγγελεῖς, ἐντελλομένους ὅπως, προκειμένου περὶ κλητεύσεως καὶ κρατήσεως κληρικῶν, ἀκολουθῶσι ταῖς διατάξεσι τῶν πατριαρχικῶν καὶ μητροπολιτικῶν βερατίων καὶ τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν, κλητεύοντες τοὺς κληρικοὺς διὰ τοῦ μητροπολίτου, δι' οὗ δέον ὅπως καὶ ἡ προφυλάκισις καὶ ἡ κράτησις γίγνωνται. Καὶ αἱ μὲν περὶ κρατήσεως κληρικῶν ἀρχαῖαι καὶ σεβασταὶ διατάξεις, πρὸς τὸ θρησκευτικὸν ἀξίωμα τοῦ τυχὸν κατηγορουμένου ἀποβλέπουσαι, ἐξησφάλιζον αὐτὸν καὶ ἀπὸ πάσης ταπεινώσεως καὶ ἀπὸ πάσης τυχὸν κακοβούλου προσβολῆς καὶ κατηγορίας· ἀλλ' αἱ ἄρτι ἐν βερατίοις εἰσχωρήσασαι τείνουσιν εἰς πρόδηλον τοῦ καθεστῶτος ἀνατροπήν, ἅτε δὴ ἐξουσίαν παρέχουσαι τῇ ἀρχῇ, παντὶ ἄρα οἱφδήτινι ὑπαλλήλῳ, προσωποκρατεῖν τοὺς κληρικούς, καὶ τοῦτο ἄνευ τῆς προτέρας γνώσεως τῆς οἰκείας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, οὐ σμικρὸν δὲ συμβάλλουσιν εἰς ταπείνωσιν καὶ ἐξευτελισμὸν τῶν λειτουργῶν τῆς θρησκείας, καὶ τὰ μάλα προσκρούουσι τοῖς θρησκευτικοῖς αἰσθήμασι τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ πληρώματος.

A il faudrait arrêter légalement un métropolitain ou un religieux, l'arrestation doit être effectuée par le patriarcat.“ Quant à l'arrestation des membres du clergé, qui se trouvent sous la dépendance immédiate des métropolitains, les bérats de ces derniers statuent: „Dans le cas, où il faudrait arrêter un évêque, un prêtre, un religieux ou une religieuse, l'arrestation sera faite par le métropolitain.“ Suivant les dispositions qui précèdent, toute arrestation d'un membre quelconque du chargé ne doit s'effectuer que par le patriarcat ou par les métropolitains, dans les provinces. Un grand nombre de documents adressés par la Sublime Porte au patriarcat et déposés aux archives de ces deux autorités, documents où il est question de la détention préventive et de l'arrestation de certains membres du clergé, ainsi que la circulaire du ministère de la justice adressée à cet égard le 14 zilkadé B 1297 (6 octobre 1880) aux procureurs généraux de l'empire, en font foi. Par la dépêche en question, le ministère leur enjoint d'agir, en matière de citation en justice et d'arrestation d'un membre du clergé, en conformité des dispositions y relatives édictées dans les bérats des patriarches et des métropolitains ainsi que dans le statut national; ils doivent par conséquent citer en justice toute personne cléricale par le canal du métropolitain; et c'est par son entremise que leur enprisonnement préventif et leur arrestation peuvent avoir lieu. On voit par là, que les sages dispositions en vigueur jusqu'ici par rapport à l'arrestation des membres du clergé avaient en vue la dignité religieuse de l'accusé, et le garantissaient contre toute humiliation et contre toute attaque ou accusation malveillante. Mais le pouvoir conféré, en vertu des dispositions récemment introduites dans les bérats, C *à l'autorité*, c'est à dire, à tout fonctionnaire du gouvernement, de procéder, à l'insu de l'autorité supérieure ecclésiastique, à l'arrestation des membres du clergé, n'est pas seulement contraire à l'ordre de choses établi: il sert aussi à l'humiliation et à la dégradation des ministres de la religion, et ne fait que blesser profondément les sentiments religieux du peuple orthodoxe.

Δεύτερον δέ, προκειμένου περὶ δίκης ἀρχιερέων, κατηγορουμένων τυχὸν ἐπὶ ἐγκλήματι, ὁ πατριάρχης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν σύνοδος ἐξετάζουσι πρῶτον, ἐξακριβοῦσι καὶ βεβαιοῦσι, συνῳδὰ ταῖς διατάξεσι τῶν βερατίων καὶ τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν καὶ τῇ κρατησάσῃ τάξει, τὴν ἐπὶ ἐγκλήματι κατ' αὐτῶν κατηγορίαν. Καὶ πράγματι· ἡ προτέρα αὕτη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου ἐξακρίβωσις, ἐξέτασις καὶ ἐπιβεβαίωσις τῆς κατηγορίας ἀποβαίνει τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τοῦ θρησκευτικοῦ τοῦ τυχὸν κατηγορουμένου ἀξιώματος ἕνεκεν. Κατὰ τὴν σχετικὴν τοῦ πατριαρχικοῦ βερατίου διάταξιν· „Οὐδεμία αἴτησις πασσᾶ, καδῆ ἢ ναΐπη, σκοπὸν ἔχουσα κατηγορίαν κατὰ μητροπολίτου, ἢ τὴν παῦσιν καὶ ἐξορίαν αὐτοῦ γίνεται δεκτή, ἐὰν μὴ πρότερον ἐξακριβωθῇ καὶ ἐπιβεβαιωθῇ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου· καὶ ἐὰν τυχόν, δι' οἱουδήποτε τρόπου, ἐπιτευχθῇ ἡ ἔκδοσις φιρμανίου, μὴ προηγηθεισῶν ἐσφραγισμένων ἀναφορῶν τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου, τὰ τοιαῦτα φερμάνια οἱανδήποτε ἡμερομηνίαν καὶ ἂν φέρωσι, λογισθήσονται πάντῃ ἄκυρα καὶ μὴ γενόμενα.“ Εὐνόητον δέ, ὅτι ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ πρόκειται περὶ κατηγοριῶν ἐπὶ πολιτικοῖς ἢ ἀστικοῖς ἐγκλήμασι, καθότι τοιαῦτα μόνα συνεπάγονται τὴν ποινὴν τῆς παύσεως, μάλιστα δὲ τὴν τῆς ἐξορίας. Κατὰ δὲ τοὺς ἐθνικοὺς κανονισμοὺς (ἄρθρ. 8 τοῦ εἰδικοῦ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων νόμου)· „Ἐὰν χριστιανοὶ ἐπαρχίας τινὸς ἐναγάγωσι τὸν ἀρχιερέα αὐτῶν, ἡ περὶ τὸν πατριάρχην σύνοδος, μετὰ τὰς διαλλακτικὰς ἀποπείρας, μεταπέμπεται εἰς βασι-

En second lieu, à propos des procès criminels contre des évêques qui pourraient être accusés d'un délit, ce n'est qu'au patriarche et à son synode qu'il appartient d'examiner, de vérifier et de constater préalablement l'accusation, suivant les dispositions relatives des bérats et du statut national et conformément aux règles en vigueur jusqu'à ce jour. Eu égard, en effet, à la dignité religieuse de l'accusé, l'examen, la vérification et la constatation préalable de l'accusation de la part du D patriarche et de son synode est une condition *sine qua non*. A cet effet, il est statué dans le bérat du patriarche: „Aucune demande de la part d'un pacha, d'un cadi ou d'un naïb, demande formulant des accusations contre un métropolitain ou ayant en vue sa destitution ou son exil, ne peut être prise en considération, avant qu'elle ne soit préalablement vérifiée et constatée par la patriarche et son synode. Et si on parvient, par hasard, à obtenir, par quelque moyen que ce soit, un firman sans une requête préalable portant les sceaux du patriarche et de son synode, ces firmans, de quelque date qu'ils soient, seront considérés comme nuls et non avenus.“ Il est aisé de comprendre qu'il n'y est question que des accusations pour délits civils et politiques, parce qu'il n'y a que de pareils délits qui sont punis par la destitution, et à plus forte raison, par l'exil. Suivant la teneur du statut national (art. 8 de la loi spéciale sur l'élection des

λεύουσαν· καὶ εἰ μὲν τὰ προτεινόμενα ἐγκλήματά εἰσι πνευματικά, οὐδεὶς ἕτερος κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς ἐν τοῖς βερατίοις διατάξεις πλὴν τῆς συνόδου ἀναμίγνυται· εἰ δὲ τὰ ἐγκλήματά εἰσι κοσμικά, ὁ πατριάρχης καὶ ἡ σύνοδος διορίζει μικτὴν ἐξ ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν τοῦ συμβουλίου μελῶν ἐπιτροπήν, ἥτις ἀνακρίνασα τοὺς διαδίκους διὰ μασπατᾶ ὑποβάλλει τὴν ἑαυτῆς γνώμην τῷ πατριάρχῃ· εἶτα δὲ ὁρίζονται συμφώνως τοῖς νόμοις τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως αἱ ἀναγκαῖαι ποιναί, καὶ ἀναφέρεται τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην· καὶ ἐὰν τὸ ἔγκλημα τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου ᾖ ἐκ τῶν κακουργημάτων, ἀφοῦ πρῶτον τὸ πατριαρχεῖον ἀφαιρέσῃ τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ τίτλον, τιμωρηθήσεται καὶ κατὰ τοὺς ποινικοὺς νόμους.“ Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 13 τοῦ περὶ μικτοῦ συμβουλίου εἰδικοῦ νόμου· „Ἐὰν μέλος τι τοῦ συμβουλίου κατηγορηθῇ ἐπὶ δωροδοκίᾳ, εἰ μὲν ἀρχιερεύς, ἐνεργεῖται τὸ ὄγδοον ἄρθρον τοῦ περὶ ἀρχιερέων κανονισμοῦ· εἰ δὲ λαϊκός, τὸ πρᾶγμα ἀναγγέλλεται τῇ ὑψηλῇ πύλῃ, ἵνα δικασθῇ καὶ ἐπενεχθῇ ἡ ἀπόφασις κατὰ τὸν βασιλικὸν ποινικὸν κώδηκα.“ Καὶ κατὰ τὸ γράμμα ἄρα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν περὶ τούτου ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς βερατίοις καὶ τοῖς ἐθνικοῖς κανονισμοῖς διατάξεων αἱ κατὰ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου ἐπὶ ἐγκλήμασι κατηγορίαι ἢ ὑπ᾽ ἀρχῶν ἢ ὑπὸ ἰδιωτῶν γιγνόμεναι, ἐξετάζονται πρῶτον καὶ ἐξακριβοῦνται καὶ ἐπιβεβαιοῦνται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου. Καὶ ἐκ τούτων καταφανὲς γίγνεται ὅτι ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις οὐ δύναταί ποτε νομίμως προβῆναι οἰκείᾳ γνώμῃ εἰς τὴν παῦσιν ἀρχιερέως τινός, καθὰ φαίνεται ὑποδηλούμενον ἐν τῷ ἀπὸ 26 μαΐου ὑψηλῷ αὐτῆς τεσκερέ, ἀλλὰ τῷ πατριάρχῃ σὺν τῇ περὶ αὐτὸν συνόδῳ ἀπόκειται ἐξετάσαι τὸ βάσιμον ἢ ἀβάσιμον τῆς κατηγορίας καὶ παῦσαι, τιμωρῆσαι ἢ ἀθῳῶσαι τὸν κατηγορούμενον· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐάν ποτε κατηγόρει ἀρχιερέως τινός, ἡ ὑψηλὴ πύλη πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ἀπετείνετο, ζητοῦσα τὴν παῦσιν ἢ μετάθεσιν αὐτοῦ, ὅπερ, εἰ μὲν ἔκρινεν ἀναγκαῖον, ἢ ἔπαυεν ἢ μετετίθει, εἰ δὲ μή, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ διετήρει. Συνῳδὰ τοῖς νομίμοις τούτοις πολιτευομένη ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, πᾶσαν τυχὸν κατὰ ἀρχιερέως κατηγορίαν παρέπεμπε καὶ παραπέμπει εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ὅπερ ἐξετάζει καὶ ἐξακριβοῖ καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὸ βάσιμον ἢ ἀβάσιμον τῶν κατηγοριῶν, τοῦτο δὲ μαρτυροῦσι τὰ ἀρχεῖα τῆς τε ὑψηλῆς πύλης καὶ τοῦ πατριαρχείου.

Καὶ ὅμως καίπερ τοσοῦτον σαφῶν οὐσῶν τῶν περὶ τοῦ προκειμένου διατάξεων, ἐπεχειρήθη ἐσχάτως ὅπως ἀνατραπῇ τὸ καθεστός. Ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης, πρὸς ἣν ἀνηνέχθην ἱκετεύων ἵνα μὴ παρασαλευθῇ τὸ καθεστός, εὐηρεστήθη ἀπαντῆσαί μοι τῇ 31 μαρτίου ὁδεύοντος ἔτους ὅτι τοῦτο παρεσαλεύθη καὶ ἠλλοιώθη τῶν δικαστικῶν διοργανώσεων καὶ μεταρρυθμίσεων ἕνεκεν. Ἀλλ᾽ ἐπιτραπήτω μοι δηλῶσαι ὅτι ἡ αἰτιολογία αὕτη ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἐνέρριψε καὶ ἐμὲ καὶ τὰ περὶ ἐμὲ δύο σώματα τῶν ἑξῆς λόγων ἕνεκεν. Αἱ ἀπὸ τοῦ τανζιματίου ἀρξάμεναι μεταρρυθμίσεις, διοικητικαὶ ἢ δικαστικαί, συνεβάδισαν ἀείποτε καὶ συμβαδίζουσι, συνῳδὰ ταῖς ἐπισημοτάταις αὐτοκρατορικαῖς καὶ κυβερνητικαῖς βεβαιώσεσι καὶ ταῖς διεθνέσι τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ὑποχρεώσεσι, τῇ στηρίξει, τηρήσει, καὶ ἐπαυξήσει τῶν τῆς ἐκκλησίας προνομιῶν, καθὰ προαπεδείχθη, οὐχὶ δὲ τῇ ἀλλοιώσει καὶ ἀνατροπῇ αὐτῶν. Ὅτι δὲ τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην τῶν περὶ τοῦ προκειμένου διατάξεων τῶν βερατίων οὐκ ἀπαιτοῦσι καὶ αἱ προβαλλόμεναι νῦν

A métropolitains): „Dans les cas où des chrétiens d'un diocèse intentent un procès contre leur prélat, le patriarche entouré de son synode, après les essais de réconciliation, fait mander l'accusé à Constantinople. Si les délits sont de nature religieuse, personne, hormis le synode, n'a le droit de s'y ingérer, conformément aux saints canons et les dispositions des bérats. Si les délits sont de nature séculière, le patriarche et son synode nomment une commission mixte de prélats et de laïques, membres du conseil, laquelle après avoir interrogé les parties, soumet, par un rapport, son avis au patriarche. Ensuite la peine requise est fixée, d'après les lois du gouvernement impérial, et avis en est donné à la Sublime Porte. Si le délit du métropolitain ou évêque entre dans la catégorie des crimes, le patriarcat dégrade d'abord le criminel qui sera, ensuite, puni selon la loi pénale.“ L'article 13 de la loi
B spéciale du conseil mixte statue: „En cas d'accusation pour prévarication d'un membre du conseil, si l'accusé est un métropolitain, il est procédé contre lui d'après la teneur de l'article 8 de la loi concernant les métropolitains. Si l'accusé est un laïque, avis en est donné à la Sublime Porte, pour qu'il soit procédé à son jugement, conformément au code pénal impérial.“ Suivant, donc, la lettre et l'esprit des dispositions relatives des bérats des patriarches et du statut national, les accusations pour délits portées, soit par une autorité quelconque, soit par des particuliers contre un metropolitain ou contre un évêque, doivent être préalablement examinées, vérifiées et constatées par le patriarche et son synode. Il en résulte d'une manière évidente que le gouvernement impérial ne peut pas légalement procéder, de son propre gré, à la destitution d'un métropolitain, ainsi que votre excellence le laisse
C sous-entendre dans sa lettre du 26 du mois de mai. C'est au contraire au patriarche entouré de son synode qu'il appartient, après examen du bien ou mal fondé de l'accusation, de destituer, de punir ou d'acquitter l'accusé. Suivant cette règle, la Sublime Porte, toutes les fois qu'elle formulait des griefs contre un évêque, s'adressait au patriarcat pour demander, soit la destitution de l'accusé, soit sa permutation. Le patriarcat, s'il le jugeait nécessaire, destituait l'accusé ou il procédait à sa permutation; si non, il le maintenait dans son diocèse. Le gouvernement impérial, suivant cette voie légale, renvoyait, et il renvoie encore aujourd'hui, toute accusation contre un évêque au patriarcat, qui examine vérifie et constate le bien-fondé ou non de l'accusation, ainsi qu'il appert des documents déposés aux archives tant de la Sublime Porte que du patriarcat.

Pourtant, malgré des dispositions si claires à ce
D sujet, des tentatives ont été faites tout récemment pour abolir le statu quo. Votre excellence à laquelle je me suis adressé, en la priant de ne point laisser ébranler l'ordre de choses établi, a bien voulu me répondre le 31 du mois de mars de l'année courante, que cet ordre de choses a été ébranlé et altéré à la suite de l'organisation et des réformes judiciaires. Qu'il me soit cependant permis de déclarer que cette explication a causé une grande surprise aussi bien à moi, qu'aux deux corps qui m'entourent. En effet, sur la foi des assurances formelles, tant impériales que gouvernementales, et conformément aux obligations internationales du gouvernement impérial, les réformes commencées depuis le Tanzimat, soit administratives, soit judiciaires, ont toujours marché et elles marchent de concert avec la consolidation, le maintien, le raffermissement et l'extension des privilèges de l'église, ainsi qu'il a été déjà démontré, et non point avec

δικαστικαὶ μεταρρυθμίσεις, κατάδηλον γίγνεται ἐκ A τοῦ ὅτι διὰ τῶν ἀρτίως γενομένων ἀλλοιώσεων αἱ τῶν κληρικῶν δίκαι ἀνατίθενται εἰς τὰ τοῦ σερῆ δικαστήρια. Διπλῶς ἄρα ἀποδείκνυται ὅτι αἱ δικαστικαὶ μεταρρυθμίσεις οὔτε ἐπήνεγκον, οὔτε δυνατὸν ὅπως ἐπενέγκωσι τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ καθεστῶτος καὶ τὴν ἀνατροπὴν αὐτοῦ καὶ τῶν εἰδικῶν τῆς ἐκκλησίας δικαστικῶν προνομιῶν τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσον καὶ αὐτὸς ὁ περὶ δικαστηρίων ὀργανισμὸς ἐν ἄρθρῳ 4 ῥητῶς ἐξήρεσε τὰς δίκας ἐκείνας, ἃς μόνη ἡ ἐκκλησία δύναται διεξαγαγεῖν.

2. Ἡ κραταιὰ βασιλεία, καθὰ σαφῶς ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς βερατίοις φέρεται, ἐβεβαίωσε καὶ ἐκύρωσε τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκκλησίας, ὅπως συνῳδὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τιμωρῇ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῇ κληρικούς, ἐάν ποτε θρησκευτικῶς πταίσωσι. „Μηδείς, ὁρίζεται B ἐν τῷ πατριαρχικῷ βερατίῳ, μηδεὶς ἐπεμβαινέτω ὁσάκις ὁ πατριάρχης καὶ ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν τιμωρήσωσι κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας ἐπὶ παραβιάσει αὐτῶν τινα τῶν ὑπὸ τὸν πατριάρχην διατελούντων μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, ἐπισκόπων, ἡγουμένων, ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν.“ Χάριτας ὁμολογῶ τῇ ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι εὐαρεστηθείσῃ βεβαιῶσαι καὶ αὖθις ἔν τινι ἀρτίως ἀποσταλέντι ὑψηλῷ αὐτῆς γράμματι ὅτι ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀπαραβίαστον φυλάττει τὴν ἐξουσίαν ταύτην τῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης οὐκ ἀγνοεῖ ὅτι ἡ ἐκκλησία, τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς ἕνεκεν, δεῖται καὶ τῆς ἀρωγῆς τῆς πολιτείας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς. Τοῦτο δ' ἔστιν εἷς τῶν ὅρων τοῦ δικαίου, τοῦ κανονίζοντος τὰς σχέσεις πολιτείας καὶ ἐκκλησίας. Τούτῳ στοιχοῦσα καὶ ἡ κραταιὰ βασιλεία ηὐδόκησεν ἀείποτε χορηγῆσαι τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν ἀναγκαίαν καὶ κατὰ τοῦτο βοήθειαν, καθὰ φέρεται καὶ ἐν C τῷ πατριαρχικῷ βερατίῳ· „Αἱ διὰ τῆς κοινῆς τοῦ τε πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν σφραγῖδος ἐσφραγισμέναι ἀναφοραὶ δέον ὅπως ὦσιν ἰσχυραί, καὶ περὶ οἱουδήτινος θρησκευτικοῦ ἀντικειμένου ἤθελον οὗτοι κάμει αἴτησιν ἢ ἰλάμιον, δέον ταῦτα νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει καὶ ἐκτελῶνται.“ Ἀλλὰ θλίψει πολλῇ συνεσχέθημεν, ἰδόντες ἐσχάτως ὅτι αἰτήσεις τοῦ πατριαρχείου παρακαλοῦντος ὅπως χορηγηθῇ ἡ ἀναγκαία συνδρομὴ πρὸς ἐκτέλεσιν ἐκκλησιαστικῶν ἀποφάσεων κατὰ κληρικῶν θρησκευτικῶς πταισάντων, πάντῃ παρεωράθησαν. Πρόδηλον δὲ ὅτι ἐκ τούτου σφόδρα παραβλάπτεται τὸ τῆς ἐκκλησίας ἀξίωμα καὶ δεινῶς σαλεύεται τὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας οἰκοδόμημα.

3. Αἱ ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς καὶ μητροπολιτικοῖς D βερατίοις περὶ γάμου τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν διατάξεις σαφέσταταί εἰσιν, ἐκτενέστατα καὶ λεπτομερέστατα καθορίζουσαι ὅτι μόνη ἡ ἐκκλησία ἔχει τὴν ἐξουσίαν συζευγνύειν καὶ διαζευγνύειν καὶ διεξάγειν πᾶσαν ἀπὸ τοῦ γάμου διαφοράν. „Μόνος ὁ πατριάρχης“ — ὁρίζεται ἐν τῷ πατριαρχικῷ βερατίῳ — „ἢ οἱ τεταγμένοι ὑπ' αὐτοῦ ἐπίτροποι ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν, κατὰ τὴν θρησκείαν αὐτῶν, συζευγνύειν ἄτομα ἀνήκοντα τῷ γένει αὐτῶν καὶ λύειν τοὺς γαμικοὺς δεσμούς“, καί· „Οὐδεὶς καδῆς ἢ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ἢ ἕτερός τις δύναται, παρὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα, ὅπως ἀναμιγνύηται, ἐπιφέρῃ κωλύματα, ἐπιβάλλῃ πρόστιμον ἢ ἀπευθύνῃ ἐπιπλήξεις ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν συνῳδὰ τοῖς θρησκευτικοῖς αὐτῶν νόμοις οἱ μητροπολῖται, οἱ ἀρχιεπίσκοποι, ἐπίσκοποι ἢ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν ἐπιλαμβάνωνται τῶν διαφορῶν δύο λαϊκῶν, ἀποβλεπουσῶν πρὸς τὸν γάμον, τὸ διαζύγιον ἢ ἄλλο τι.“ Ἔχει δὲ τελείαν καὶ ἀπόλυτον ἐν τοῖς περὶ γάμου

leur altération et leur abolition. Et la preuve que les réformes judiciaires alléguées dans le cas actuel n'exigeaient point l'altération des dispositions y relatives des bérats, c'est que, en vertu des modifications récemment opérées, les procès concernant le clergé doivent être portés devant les tribunaux du chéri. Il reste, en conséquence, doublement démontré que les réformes judiciaires n'ont pas été, et ne peuvent pas être, la cause de l'altération et de l'annulation du statu quo et des prérogatives judiciaires de l'église, d'autant plus que la loi elle-même sur l'organisation des tribunaux (art. 4) défend expressément à tout tribunal de connaître des affaires qui sont du ressort de l'église.

2° Aux termes des dispositions clairement édictées dans les bérats des patriarches, le gouvernement impérial a ratifié et confirmé le pouvoir que l'église possède de punir, conformément aux saints canons, les membres du clergé de sa juridiction, qui auraient agi en contravention à ses lois: „Personne“ — dit le bérat du patriarche — „personne n'est en droit d'intervenir, toutes les fois que le patriarche et le synode des métropolitains procéderaient, suivant les canons de l'église, à la punition des métropolitains, des archevêques, des évêques, des hégumènes, des prêtres, des religieux et des religieuses, qui sont placés sous la juridiction du patriarche, pour avoir violé les lois ecclésiastiques.“ Je suis reconnaissant à votre excellence pour avoir bien voulu me donner de nouveau, par une de ses dernières lettres, l'assurance que le gouvernement impérial veille à ce que le pouvoir en question de l'église soit à l'abri de toute atteinte. Votre excellence n'ignore pas cependant que, pour remplir sa mission, l'église en ce qui concerne l'exécution de ses décisions doit être secondée par l'état. C'est même là un des principes du droit qui règle les rapports de l'état et de l'église. Suivant ce principe, le gouvernement impérial a, de tout temps, voulu prêter à l'église son assistance requise à cet égard, ainsi qu'il est statué dans le bérat du patriarche: „Les requêtes portant le sceau commun du patriarche et du synode des métropolitains doivent être tenues pour valables; et leurs demandes ou décisions sur toute affaire religieuse doivent être prises en considération et exécutées.“ Néanmoins, c'est avec beaucoup de regret que nous avons tout récemment constaté que des demandes du patriarche, pour qu'il soit secondé dans l'exécution des décisions ecclésiastiques contre des membres du clergé qui avaient agi en contravention aux lois de l'église, ont été entièrement négligées. Or, la dignité de l'église ne peut qu'en souffrir beaucoup, et l'édifice de la discipline ecclésiastique est rudement ébranlé.

3° Les dispositions des bérats du patriarche et des métropolitains relatives au mariage des chrétiens orthodoxes ne sont que bien explicites. Il y est statué d'une manière ample et précise, que c'est à l'église seule qu'appartient le pouvoir de marier, de divorcer et de connaître des différences concernant le mariage. Dans le bérat du patriarche sont édictées les dispositions suivantes: „Seul le patriarche ou ses délégués ont le pouvoir, d'après les lois de leur religion, de marier les personnes appartenant à leur nation et de procéder à leur divorce.“ Et: „Aucun cadi, ou son représentant ou tout autre, n'est en droit, en contravention à l'usage établi ab antiquo, d'intervenir, de susciter des obstacles, d'imposer des amendes, ou d'adresser des réprimandes dans le cas, où les métropolitains, les archevêques, les évêques ou leurs représentants, sont, conformément aux lois de leur religion, saisis des différends entre deux laïques concernant le mariage, le divorce

ἐξουσίαν ἡ ἐκκλησία, καθότι ὁ γάμος μυστήριον παρ' ἡμῖν ἐστι. Πᾶσα οὖν διαφορὰ ἀπορρέουσα ἢ ἀπὸ τῆς μνηστείας, ἥτις κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας παραδεδεγμένην νομοθεσίαν, οἱονεὶ ἡ προεισαγωγικὴ εἰς γάμον πρᾶξις λογίζεται, ἢ ἀπὸ τοῦ διαζυγίου, προικῷα δηλαδὴ ἢ καὶ ἐξ ὑπαιτιότητος θατέρου τῶν συζύγων, ἐξετάζεται καὶ ἐκδικάζεται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἀνέκαθεν καὶ ἐν τούτῳ οὐ μόνον δικαστικὴν ἀλλὰ καὶ νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἐξασκεῖ ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ. Διαφορὰ ἀπορρέουσα ἀπὸ τοῦ γάμου ἐστὶ καὶ ἡ περὶ διατροφῆς, περὶ ἧς ἐπιτραπήτω μοι ἰδίᾳ πραγματευθῆναι, ἅτε καὶ ἐν τούτῳ τοῦ καθεστῶτος ἀνατρεπομένου. Κατὰ τὴν παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ἰσχύουσαν νομοθεσίαν, ἐὰν συμβῇ ἔρις τις ἀναμέσον τῶν συζύγων, γίγνεται πρῶτον ἐκκλησιαστικῶς ἀπόπειρα πρὸς διαλλαγὴν αὐτῶν· ταύτης δ' ἀποτυγχανούσης, τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον ἀποφασίζει τὴν πρόσκαιρον τοπικὴν τῶν συζύγων διάστασιν τὴν ἐν τῷ κανονικῷ δικαίῳ γνωστὴν ὑπὸ τὴν προσηγορίαν „χωρισμὸς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης". Τοῦτο δὲ ἐνομοθετήθη ἵνα τῇ τοῦ χρόνου ἐπιρροίᾳ ἐκποδὼν γιγνομένων τῶν αἰτίων, ὧν ἕνεκα ἡ ἔρις προὔκυψε, καὶ τῶν ἀμοιβαίων παθῶν κατευναζομένων, ἀναζωπυρηθῇ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἐρισάντων συζύγων ἡ πρὸς εἰρήνευσιν καὶ συμβίωσιν ἐπιθυμία τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ τὴν διάζευξιν ἐπὶ ὀλιγίστοις μόνον σπουδαιοτάτοις αἰτίοις ἐπιτρέπει ὁ νόμος. Ἡ πρόσκαιρος τοπικὴ τῶν συζύγων διάστασις συνεπάγεται λογικῶς καὶ νομικῶς καὶ τὸ δαπάναις τοῦ μήπω διεζευγμένου ἀνδρὸς ζήτημα τῆς διατροφῆς τῆς συζύγου, κυρίως δ' εἰπεῖν διάστασις τοπικὴ καὶ διατροφὴ ἀλληλένδετα καὶ ἀχώριστα· διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια περὶ τοπικῆς διαστάσεως ἀποφαινόμενα, ἐξ ἀνάγκης λογικῆς καὶ νομικῆς καὶ περὶ διατροφῆς συναποφαίνονται. Ἵνα δὲ ὁρισθῇ διατροφή, προαπαιτεῖται ὅπως διευκρινηθῇ ἡ ὑπαιτιότης ἢ μὴ τοῦ ἀνδρὸς καὶ κατάδηλον οὕτω γένηται τὸ δικαίωμα τῆς συζύγου πρὸς διατροφήν, συνελόντι δ' εἰπεῖν τὸ περὶ διατροφῆς ζήτημα στενώτατα συνδέεται τῇ θρησκευτικῇ τοῦ γάμου οὐσίᾳ. Ἐκ τούτων δῆλον γίγνεται ὅτι, ἵνα τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον ἀποφαίνηται περὶ διατροφῆς, ἀνατρέχει εἰς τὴν ἔρευναν οὐσιωδεστάτων ἀντικειμένων ἐξ αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἀπορρεόντων. Συνῳδὰ τῇ ἀνέκαθεν κρατούσῃ ταύτῃ τάξει ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις προθύμως μέχρι τοῦδε διέταττε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν περὶ διατροφῆς ἀποφάσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, ἅτινα καὶ μόνα ἁρμόδιά εἰσιν. Ἀλλὰ τὰ ἀρτίως θεσπισθέντα καὶ περὶ τούτου εἰς πρόδηλον τοῦ καθεστῶτος ἀνατροπὴν τείνουσι, καθὰ ἐξάγεται ἔκ τε τῶν διὰ τοῦ ἀπὸ 23 μαΐου 1299 (1883) ὑψηλοῦ ἀπαντητικοῦ αὐτῆς γράμματος γνωστοποιηθέντων μοι καὶ ἐκ τῆς ἀπὸ 19 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους σχετικῆς ἐγκυκλίου τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος πρὸς τοὺς ἀνὰ τὴν ἐπικράτειαν δικαστικοὺς ἐλεγκτάς. Ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης τάδε αὐταῖς λέξεσιν ἐντέλλεται· „Αἱ παρὰ τῶν πατριαρχείων περὶ διατροφῆς ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις εἰσὶ μὲν ἐκτελεσταί, ἐὰν μὴ προσβληθῶσιν, ἀλλ' ἐὰν γένηται ἔνστασις ἐπὶ τῆς βάσεως καὶ τοῦ ποσοῦ τῆς διατροφῆς, δέον ὅπως ἡ ὑπόθεσις θεωρῆται ἐνώπιον τῶν δημοσίων δικαστηρίων." Ἕπεται ἄρα ἐκ τούτων ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις τὰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων περὶ διατροφῆς ἀποφάσεις οὐχ ὑπολαμβάνει τελεσιδίκους· ἕπεται ὅτι ἐξουσίαν χορηγοῦσα τοῖς πολιτικοῖς δικαστηρίοις ἐξετάζειν ἐν περιπτώσει ἐνστάσεως καὶ τὴν βάσιν καὶ τὸ ποσὸν τῆς διατροφῆς καὶ περὶ τούτων δικάζειν, προτίθεται καὶ ὡς πρὸς τὸ κῦρος τοῦ γάμου καὶ ὡς πρὸς τὴν τοπικὴν διάστασιν καὶ ὡς πρὸς τὴν ταύτῃ συνδεδεμένην διατροφὴν καταργῆσαι τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καὶ ταύτην ἀναθέσθαι τοῖς πολιτικοῖς. Ἀλλὰ κατὰ τίνα νόμον τὰ πολιτικὰ ταῦτα δικαστήρια δικάσουσι τὰς ἀπὸ τοῦ

A ou quelque autre chose." Le mariage étant, suivant notre religion, un sacrement, le pouvoir de l'église à ce sujet est aussi complet qu'absolu. En conséquence, tout différend concernant soit les fiançailles qui, suivant la législation en vigueur de l'église, ne sont qu'un acte préparatoire au mariage, soit le divorce — c'est à dire tout différend concernant la dot ou la culpabilité de l'un des époux — est examiné et jugé par l'église qui, dans cette matière, exerce ab antiquo, dans l'empire ottoman, aussi bien un pouvoir judiciaire qu'un pouvoir législatif. C'est aussi un des différends découlant du mariage que la pension alimentaire. Les tentatives d'abolir le statu quo également relatif à ce sujet m'obligent de m'en occuper tout particulièrement. Conformément à la législation en vigueur au sein de l'église, si une dispute éclate entre les époux, le tribunal ecclésiastique s'efforce, tout
B d'abord, de les réconcilier; en cas d'insuccès, il décrète la séparation provisoire des époux. Cette séparation est connue dans le droit canonique sous la dénomination de „séparation de corps". La loi, dont il s'agit, a été faite, afin que les causes qui ont produit la dispute, étant écartées par l'action du temps et les passions réciproques apaisées, le désir de faire la paix et de cohabiter soit rallumé dans les cœurs des époux, d'autant plus que la loi ne permet le divorce que dans des cas fort peu nombreux et d'une haute importance. La séparation temporaire des époux a pour conséquence logique et légale la question de la pension alimentaire de l'épouse, pension qui doit être payée par le mari, dont le divorce n'a pas été encore prononcé; à proprement parler, la séparation provisoire est étroitement unie et liée avec la pension alimentaire. C'est à cet effet que les tribunaux ecclésia-
C stiques, en décrétant la séparation provisoire, sont tenus, par la nature même des choses et en vertu de la loi, de se prononcer simultanément sur la pension alimentaire. Je dois faire remarquer que, pour prononcer sur la pension alimentaire, il est d'une stricte nécessité de constater préalablement la culpabilité ou non de l'époux, dans le but d'établir le droit de l'épouse à une pension alimentaire. En somme, la pension alimentaire est étroitement liée à l'essence religieuse du mariage. On voit par là que, pour que ce tribunal compétent soit à même de prononcer sur cette affaire, il est obligé d'entrer dans l'examen des questions importantes, qui découlent du mariage consideré comme sacrement. Suivant l'ordre de choses établi ab antiquo, le gouvernement impérial s'empressait toujours de faire exécuter tout jugement rendu par les tribunaux ecclésiastiques relativement aux pensions ali-
D mentaires, lesquels tribunaux sont les seuls compétents en pareille matière. Cependant les décisions dernièrement prises à ce sujet sont certes de nature à renverser l'ordre de choses établi. La lettre responsive que votre excellence a bien voulu m'adresser à ce sujet le 23 mai 1299 (1883), ainsi que sa circulaire envoyée le 19 du même mois aux inspecteurs judiciaires de l'empire, en sont la preuve. Par la circulaire en question votre excellence ordonne, en propres termes, ce qui suit: „Les jugements rendus par le patriarche relativement à la pension alimentaire, seront exécutés, s'ils ne sont pas attaqués. Mais si une objection, tant sur le fond que sur la somme de la pension alimentaire, est faite, l'affaire sera portée devant les tribunaux civils." Il suit de là que le gouvernement impérial ne considère pas les arrêts y relatifs des tribunaux ecclésiastiques comme définitifs; il en résulte que le gouvernement impérial, en autorisant

γάμου ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀπορρεούσας διαφορὰς καὶ τίνι τρόπῳ κρινοῦσι περὶ τοῦ βασίμου ἢ ἀβασίμου τῆς τοπικῆς διαστάσεως καὶ τῆς ταύτῃ ἑπομένης διατροφῆς; Νόμος γὰρ τοιοῦτος κοινὸς τοῖς πᾶσιν οὔτε ὑπάρχει, οὔτε δυνατόν ποτε ὅπως τεθῇ ἐνταῦθα. Ἄλλως τε πρόδηλον ὅτι πᾶσα δήποτε περὶ γάμου διαφορὰ θρησκευτικὴ τὴν οὐσίαν ἐστίν, ὑπὸ θρησκευτικῶν ἄρα νόμων διέπεται καὶ μόνον ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἐκδικάζεται, μηδενὸς ἑτέρου δυναμένου ἀναμιχθῆναι. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἀπὸ γάμου διαφοραὶ μεταξὺ μουσουλμάνων τοῖς δικαστηρίοις τοῦ σερῆ παραπέμπονται ὑπὸ τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἅτε δὴ ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι· διὰ τοῦτο ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, καθὰ διαγορεύεται ἐν τοῖς ὀργανικοῖς αὐτονόμων καὶ προνομιούχων τινῶν ἐπαρχιῶν νόμοις, προὐνόησεν ὅπως αἱ ἀπὸ γάμου διαφοραὶ μεταξὺ μουσουλμάνων, ἅτε θρησκευτικαὶ τὴν οὐσίαν, μὴ ὑποβάλλωνται τοῖς κοινοῖς δικαστηρίοις, ἀλλὰ διεξάγωνται ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους μουσουλμανικῶν θρηρκευτικῶν ἀρχῶν· διὰ τοῦτο καὶ οἱ τοῦ κράτους νόμοι ἐξῄρεσαν τῆς δικαιοδοσίας τῶν κοινῶν δικαστηρίων τὰς ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπομένας διαφοράς· διὰ τοῦτο καὶ ἡ ὑψηλὴ πύλη ἐν τῷ ἀπὸ 15 μαΐου 1867 ὑπομνήματι αὐτῆς πρὸς τὰς μεγάλας δυνάμεις σαφέστατα τάδ' ἐδήλωσεν· „Αἱ δίκαι αἱ ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι καὶ ἐν αἷς τῆς φύσεως αὐτῶν ἕνεκεν, διάδικοί εἰσιν ἢ μουσουλμάνοι πρὸς μουσουλμάνους ἢ χριστιανοὶ πρὸς χριστιανούς, δικάζονται κατὰ τὰ ἀνέκαθεν κρατήσαντα αἱ μὲν μεταξὺ μουσουλμάνων ὑπὸ τῶν δικαστηρίων τοῦ σερῆ, αἱ δὲ μεταξὺ χριστιανῶν ὑπὸ τῶν κοινωτικῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, ἅτινα εἰδικὰ ὄντα δικαστήρια ἀκολουθοῦσι νόμοις καὶ κανονισμοῖς εἰδικοῖς."

4. Κατὰ τὰ ἀρτίως θεσπισθέντα καὶ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος γνωστοποιηθέντα „ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, τῇ αἰτήσει ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων ἢ καὶ τοῦ ἑνὸς αὐτῶν, παραπέμπει τὰς ἀπὸ διαθηκῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν διαφορὰς εἰς τὰ δικαστήρια". Ὡς ἄρα ἐν τῷ περὶ διατροφῆς, οὕτω καὶ ἐν τούτῳ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις οὐκ ἀναγνωρίζει τελεσιδίκους τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων. Ἀλλὰ τίνα τὰ δικαστήρια, ἅτινα κατὰ δεύτερον βαθμὸν δικάσουσι τὰς ἀπὸ διαθηκῶν ὀρθοδόξων διαφοράς; ἐὰν τὰ τοῦ σερῆ, ἡ σύγχυσις πρόδηλος· οὐ γὰρ πρόκειται περὶ διαφορᾶς ἀπὸ διαθήκης μουσουλμάνου, ἐν ᾗ διάδικοί εἰσι μουσουλμάνοι καὶ ἥτις ὑπάγεται τῷ μουσουλμανικῷ νόμῳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς ἀπὸ διαθήκης χριστιανοῦ ὀρθοδόξου, ἐν ᾗ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοί εἰσιν οἱ διάδικοι. Καὶ ἐπειδὴ ἡ διαθήκη τοῦ χριστιανοῦ ὀρθοδόξου συντάσσεται κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας παραδεδεγμένην σχετικὴν νομοθεσίαν, ἕπεται φυσικῷ τῷ λόγῳ ὅτι καὶ πᾶσα ἀπὸ τῆς διαθήκης ταύτης διαφορὰ τῷ ἐκκλησιαστικῷ νόμῳ ὑπόκειται. Ἐὰν ἡ κατὰ δεύτερον βαθμὸν ἐκδίκασις τοιούτων διαφορῶν ἀνατεθῇ τοῖς πολιτικοῖς δικαστηρίοις, τίνι νόμῳ καὶ ταῦτα ἀκολουθήσουσι, μηδενὸς τοιούτου ὑπάρχοντος, μηδὲ δυνατοῦ ὄντος ὅπως τοιοῦτός τις κοινὸς τεθῇ; ἀλλ' ὁμολογούμενον ὅτι τοιαῦται διαφοραὶ ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι καὶ ἐν αἷς οἱ διάδικοι μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ θρησκείᾳ ἀκολουθοῦσιν, ὑπάγονται τοῖς ἁρμοδίοις

A les tribunaux civils à examiner en cas d'objection le fond et la somme de la pension alimentaire et à prononcer sur ces objets, se propose, pour ce qui concerne la validité du mariage, la séparation provisoire et la pension alimentaire, de supprimer la compétence des tribunaux ecclésiastiques et d'y substituer celle des tribunaux civils. Mais ces derniers suivant quelle loi jugeront-ils les différends concernant le mariage des chrétiens orthodoxes? et par quel procédé prononceront-ils sur le bien fondé, ou non, de la séparation provisoire et de la pension alimentaire, qui en est la conséquence? Car il n'existe pas de loi pareille obligatoire pour tout le monde, et il est impossible qu'elle soit faite pour ce pays. D'ailleurs, les différends concernant le mariage ne sont au fond que des différends religieux; ils sont régis par des lois religieuses; ils sont, en conséquence, du ressort des tribunaux
B ecclésiastiques, et ils n'admettent l'ingérence d'aucun autre. C'est pour ce motif que le gouvernement impérial a reconnu que les différends concernant le mariage entre musulmans, différends régis par des lois religieuses, doivent être portés devant les tribunaux du chéri. C'est en vertu de ce principe qu'il a eu soin, pour que les procès concernant le mariage entre musulmans résidant dans certaines provinces autonomes ou privilégiées, procès d'un caractère religieux, ne soient pas portés devant les tribunaux civils, mais bien devant les autorités religieuses musulmanes de chaque localité, ainsi qu'il appert des lois organiques des provinces en question. C'est à cet effet que les lois de l'empire ont statué que les tribunaux d'ordre commun ne peuvent connaître des procès régis par des lois religieuses, et que la Sublime Porte, par son memorandum du 15 mai 1867, s'est empressé de donner
C aux grandes puissances l'assurance suivante: „Quant aux procès qui dépendent des lois religieuses, et qui par leur nature ne peuvent intéresser que des musulmans entre eux ou des chrétiens entre eux, ces procès seront portés, comme par le passé, devant la juridiction du chéri pour les musulmans, et devant la juridiction communale ecclésiastique pour les chrétiens, lesquels tribunaux spéciaux sont régis par des lois et des réglements particuliers."

4° Suivant les décisions tout récemment prises, que votre excellence a bien voulu me communiquer, „le gouvernement impérial, sur la demande des parties ou de l'une d'elles, renvoie les différends concernant les testaments des chrétiens orthodoxes aux tribunaux." Cette décision ne diffère point de celle prise relativement à la pension alimentaire. Il en résulte que le gouvernement impérial ne reconnaît pas comme définitifs les jugements rendus
D en cette matière par les tribunaux ecclésiastiques. Mais quels pourront être les tribunaux qui connaîtront en deuxième instance des procès concernant les testaments des chrétiens orthodoxes? Serait-ce les tribunaux du chéri? il n'en résultera que de la confusion. Car il ne s'agit pas d'un différend concernant les testaments d'un musulman, différend qui n'intéresse que des musulmans entre eux, et qui, par sa nature, est régi par la loi du chéri, mais bien d'un procès concernant les testaments d'un chrétien orthodoxe, procès qui n'intéresse que des chrétiens orthodoxes entre eux. Le testament d'un chrétien orthodoxe étant rédigé comformément à la législation en vigueur au sein de l'église, il s'ensuit naturellement que tout différend concernant ce testament est régi par la loi ecclésiastique. Serait-ce les tribunaux civils qui connaîtront, en deuxième instance, de ces procès? suivant quelle loi prononceront-ils en pareille matière? Car une loi à cet

εἰδικοῖς δικαστηρίοις. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ περὶ ὀργα- A νισμοῦ τῶν δικαστηρίων νόμος ἐν ἄρθρῳ 4 ἐξῄρεσεν αὐτὰς ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῶν κοινῶν δικαστηρίων· διὰ τοῦτο καὶ ἡ ὑψηλὴ πύλη ἐν τῇ προμνησθείσῃ παραγράφῳ τοῦ ἀπὸ 15 μαΐου 1867 ὑπομνήματος αὐτῆς ἐβεβαίωσε τὰ παραπλήσια· διὰ τοῦτο καὶ προκειμένου περὶ δωρεῶν καὶ κληροδοτημάτων ἀπὸ διαθηκῶν χριστιανῶν ἐδήλωσε ταῖς ἐνταῦθα πρεσβείαις τῶν δυνάμεων διὰ τῆς ἀπὸ 18 μαρτίου 1878 ἀνυπογράφου διακοινώσεως τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τάδε· „Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς λαμβάνει τὴν τιμὴν γνωστοποιῆσαι τῇ πρεσβείᾳ τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος ὅτι συνῳδὰ γνωμοδοτήσει τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους ἡ νομιμότης δωρεᾶς μεταξὺ ζώντων ἢ κληροδοτήματος ἀπὸ διαθήκης ἀφορώντων εἰς ἀκίνητα, κείμενα ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, οὐδαμῶς ὑποβάλλεται τῇ βεβαιώσει καὶ κυρώσει τῶν δικαστηρίων τοῦ σερῆ, ἐκτὸς ἐὰν τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν συνετάχθησαν κατὰ τὰς διατυπώσεις, τὰς περὶ B τῆς γνησιότητος αὐτῶν ἐγγυουμένας, οἷαί εἰσιν ἡ παρουσία τῶν τοῦ ἔθνους προκρίτων καὶ ἡ πιστοποίησις τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ μητροπολίτου. Ὅτι δὲ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν οἱ ὅροι οὗτοι ἐπληρώθησαν καὶ πᾶσα ὑπόνοια δόλου ἢ κακῆς πίστεως οὕτως ἐξέλιπεν, αἱ δωρεαὶ καὶ τὰ κληροδοτήματα αὐτοδικαίως ἐξαιροῦνται ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῶν τοῦ σερῆ δικαστηρίων, τὰ δὲ ἀκίνητα, ἅτινά εἰσι τὸ ἀντικείμενον τῆς δωρεᾶς ἢ τοῦ κληροδοτήματος, μεταβιβάζονται εἰς τοὺς δωρεοδόχους καὶ κληροδόχους, μηδαμῶς ὑποβαλλομένους τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ σερῆ." Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἡμέτερα ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια εἰδικῷ νόμῳ ἀκολουθοῦσιν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας παραδεδεγμένῳ, εἰδικὰ δέ εἰσι καὶ ἀνέκαθεν τοιαῦτα ὑπὸ τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἀναγνωρίζονται, ἕπεται ὅτι ἡ λειτουργία αὐτῶν οὐδαμῶς παραβλάπτει τὴν τῶν κοινῶν δικαστηρίων. Καὶ ἡ λειτουργία δὲ τῶν τοῦ σερῆ, εἰδικῶν ὄντων καὶ ὑπὸ εἰδικοῦ νόμου διεπομένων, οὐδαμῶς C παρακωλύει τὴν τῶν κοινῶν δικαστηρίων, ἐνεργούντων ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν, οὔτε πρὸς τοὺς νόμους τοῦ κράτους ἀντιστρατεύεται.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀνέκαθεν ἀνωμολόγησεν ὅτι αἱ ἀπὸ διαθηκῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξων διαφοραὶ θρησκευτικαί εἰσιν, ἅτε ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι, ὅτι ἄρα ὑπάγονται τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δικαστηρίοις. Τούτου ἕνεκεν καὶ πᾶσα ἀνάμιξις ἄλλων δικαστικῶν ἀρχῶν ἀείποτε ἀπηγορεύθη, ἐὰν δέ ποτε καδῆς ἢ ναΐπης τις ἀνεμίγνυτο, ἡ ὑψηλὴ πύλη τῇ αἰτήσει τοῦ πατριαρχείου ἀπηγόρευε τὴν τοιαύτην ἀνάμιξιν. Καὶ τοῦτο δῆλον γίνεται ἐκ πολ- D λῶν σχετικῶν ἐγγράφων εὑρισκομένων ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς τε ὑψηλῆς πύλης καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἐπίσης δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀπὸ 4 ρεδζὲπ 1285 (8 ὀκτωβρίου 1868) βεζυρικῆς ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς γενικοὺς διοικητάς, ὡς ἑξῆς δ' ἐχούσης·

„Τὸ τῶν Ῥωμαίων πατριαρχεῖον διὰ τακριρίου ἀνήγγειλεν ὅτι τινὲς τῶν καδήδων ἐπεμβαίνουσιν εἰς ὑποθέσεις ἀποβλεπούσας εἰς τὴν θρησκείαν, οἷον διαθήκας, προικοσύμφωνα, συνοικέσια καὶ τὰ παρόμοια, καὶ ἐζήτησεν ὅπως ἡ ἐπέμβασις αὕτη ἀπαγορευθῇ.

„Ἐπειδὴ κατὰ τὸν ὑπάρχοντα κανονισμὸν ἡ διεξαγωγὴ τῶν τοιούτων θρησκευτικῶν ὑποθέσεων γίνεται παρὰ τῆς μητροπόλεως καὶ ἐμποδίζεται ἡ τῶν ἄλλων δικαστηρίων ἐπέμβασις, διετάχθη δι' ὑψηλοῦ διατάγματος ὅπως πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν δοθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι παραγγελίαι εἰς τοὺς εἰρημένους καδῆδες. Συστη-

égard n'existe point, et il est impossible qu'une pareille loi soit faite obligatoire pour tous. D'ailleurs, c'est une chose convenue, que des contestations de cette nature, qui sont régies par les lois religieuses et qui intéressent des personnes professant la même religion, sont de la compétence des tribunaux spéciaux, ainsi qu'il appert de la loi concernant l'organisation des tribunaux (art. 4) et des déclarations analogues de la Sublime Porte, déclarations contenues dans le paragraphe précité de son mémoire du 15 mai 1867. Une note verbale émanant du ministère impérial des affaires étrangères et concernant les donations et les legs testamentaires faits par des chrétiens, note qui a été adressée le 18 mars 1878 aux représentants des puissances étrangères, en fait également foi. Cette note est ainsi conçue: „Le ministre des affaires étrangères a l'honneur de porter à la connaissance de l'ambassade de sa majesté qu'aux termes d'un avis rendu par le conseil d'état, la validité d'une donation entre vifs ou d'un legs testamentaire, ayant pour objet des immeubles situés dans l'empire ottoman, ne doit être soumise à la sanction du tribunal du chériat, que tout autant que ces actes n'ont pas été revêtus des formalités qui en garantissent l'authenticité, telles que la présence des notables de la nation et le certificat du patriarche et du métropolitain, et que dans le cas où ces conditions ont été remplies et que tout soupçon de fraude ou de mauvaise foi se trouve ainsi écarté, les donations et les legs sont exempts de plein droit, et les immeubles qui en font l'objet peuvent être transférés aux donataires ou aux légataires sans recourir à la juridiction du chériat." Je dois aussi faire remarquer que nos tribunaux ecclésiastiques sont régis par des lois particulières en vigueur au sein de l'église; ils sont, en conséquence, des tribunaux spéciaux, reconnus en cette qualité par le gouvernement impérial. Il en résulte que leur fonctionnement ne porte point de préjudice aux droits dévolus aux tribunaux d'ordre commun. De la même manière, le fonctionnement des tribunaux du chéri, qui ne sont que des tribunaux spéciaux, régis par des lois particulières, n'entrave nullement la marche régulière des tribunaux civils, fonctionnant dans les limites de leur juridiction, et il n'est pas contraire aux lois de l'état.

Le gouvernement impérial a de tout temps reconnu que les différends concernant les testaments des chrétiens orthodoxes sont de nature religieuse du moment qu'ils sont régis par des lois religieuses, et qu'ils sont, en conséquence, du ressort des tribunaux ecclésiastiques. En vertu de ce principe, il a été toujours défendu aux autres autorités judiciaires de s'y ingérer, et toutes les fois qu'un cadi ou un naïb s'y mêlait, la Sublime Porte, sur la demande du patriarcat, défendait toute immixion à ce sujet. Un grand nombre de documents y relatifs, déposés aux archives de la Sublime Porte et du patriarcat œcuménique, ainsi que la circulaire vézirielle du 4 rédjeb 1285 (8 octobre 1868) adressée aux gouverneurs généraux, en font foi. La circulaire en question est ainsi conçue:

„Le patriarcat œcumémique nous a adressé un takrir, où il est dit que certains cadis s'ingèrent dans des affaires religieuses, telles que les testaments, contrats de mariage, mariages et autres, et il a demandé que cette ingérence soit défendue.

„Attendu que, suivant le règlement en vigueur, de pareilles affaires religieuses doivent être portées devant la juridiction du métropolitain, et qu'il est défendu aux autres tribunaux de s'y ingérer, il a été décrété, en vertu d'une haute ordonnance, que les cadis doivent se conformer au règlement en

θείσης δὲ τῆς ὑποθέσεως καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη, A παρακαλεῖσθε καὶ ὑμεῖς ὅπως ἐκτελέσητε τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀπόφασιν."

"Ὅτι δὲ ἀείποτε ἡ ἐπὶ τούτου δικαστικὴ εἰδικὴ ἐξουσία τοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν μητροπόλεων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀνωμολογήθη ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, τρανὸν τεκμήριον πρόκεινται πολλὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ἔγγραφα, ἐπιθυμούσης πληροφορηθῆναι, εἰ ἡ τοιάδε ἢ τοιάδε διαθήκη ἔγκυρος ἢ ἄκυρος. Ἀναγκαῖον δὲ νομίζω ὑπομνῆσαι ὅτι τὸ ἀποφαίνεσθαι ἀρχήν τινα, ὡς τὰ πατριαρχεῖα κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν, περὶ τοῦ ἐγκύρου ἢ ἀκύρου διαθήκης, δικαστικὴν διεξαγωγὴν προϋποτίθησιν· ἄνευ γὰρ δίκης καὶ δικαστικῆς ἀποφάσεως οὐκ ἔξεστιν ἀρχῇ τινι ἀποφαίνεσθαι ὅτι ἡ τοιάδε ἢ τοιάδε διαθήκη ἔγκυρος ἢ ἄκυρος. Καὶ κατὰ τοὺς ἐθνικοὺς δὲ κανονισμοὺς αἱ ἀπὸ διαθηκῶν διαφοραὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις ἀναγόμεναι, διεξάγονται καὶ ἐκδικάζονται ὑπὸ τοῦ ἐν τοῖς πατρι- B αρχείοις μικτοῦ συμβουλίου, καθὰ ὁρίζεται ἐν τῷ 3 ἄρθρῳ τοῦ β' τίτλου τοῦ περὶ καθηκόντων τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου εἰδικοῦ νόμου. Πασίγνωστον δὲ ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος συμβούλιον ἀνωμολογήθη καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως εἰδικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν ἔχον ἐπὶ θρησκευτικῶν ὑποθέσεων, οἷαι αἱ ἀπὸ προικός, διαθηκῶν καὶ λοιπαί, καθὰ δῆλον γίγνεται καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων ἄρθρων καὶ τοῦ 14 ἄρθρου τοῦ εἰδικοῦ περὶ τοῦ συμβουλίου τούτου νόμου, τάδε διαγορεύοντος· „Οἱ ἐνάγοντες εἰς δίκην, οἷαι ἐν τῷ τρίτῳ ἄρθρῳ ὡρίσθησαν (δίκαι δηλαδὴ ἀπὸ προικός, διαθηκῶν κτλ.), ὀφείλουσι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διαδικασίας νὰ δίδωσιν ἐγγύησιν διὰ τὰ ἐν τῇ διαρκείᾳ αὐτῶν προκύψοντα ἔξοδα." Συνῳδὰ ταῖς διατάξεσι ταύταις τὸ συμβούλιον τοῦτο πλείστας ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ διαφορὰς ἀπὸ διαθηκῶν ἐξεδίκασε καὶ πρωτοδίκως καὶ κατ' ἔφεσιν τὰς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, τῆς ὑψηλῆς πύλης προθύμως C ἀείποτε διαταξάσης τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχετικῶν αὐτοῦ ἀποφάσεων, εἰ ἡττώμενός τις ἐδυστρόπει· οὕτω δὲ καὶ τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μητροπολιτικὰ δικαστήρια ἐδίκαζον καὶ δικάζουσι πρωτοδίκως τὰς τοιαύτας διαφοράς. Καθὰ δὲ ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς τελευταίας τῆς ὑψηλῆς πύλης ἐγκυκλίου, δι' ἧς ἐπεχειρήθη ὅπως καὶ κατὰ τοῦτο ἀλλοιωθῇ τὸ καθεστώς, καὶ ἡ πλειονοψηφία τοῦ νομοθετικοῦ τμήματος τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ὅπερ συνῳδὰ τῷ 3 ἄρθρῳ τοῦ ἀπὸ 8 ζιλχιδζὲ 1284 ὀργανικοῦ αὐτοῦ κανονισμοῦ μόνον ἁρμόδιόν ἐστιν ἀποφαίνεσθαι ἐν περιπτώσει συγκρούσεως ἁρμοδιότητος δικαστηρίων „ποῖον τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον", ἀπεφήνατο ὅτι ἐν ταῖς ἀπὸ διαθηκῶν χριστιανῶν προκυπτούσαις δίκαις ἁρμόδιά εἰσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια κατὰ τὸν κανονισμὸν τῶν πατριαρχείων. Τὴν εἰδικὴν τέλος ἁρμοδιότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἐν ταῖς προκειμέναις διαφοραῖς ἀνωμολόγησε καὶ ἐβεβαίωσε καὶ ἡ σταθερὰ νομολογία τοῦ D ἀνωτάτου τῆς αὐτοκρατορίας δικαστηρίου, τοῦ ἀκυρωτικοῦ, καθὰ μαρτυρεῖ σὺν ἄλλαις καὶ ἡ ἀπὸ 28 ζιλχιδζὲ 1297 ἀπόφασις αὐτοῦ.

5. Πρώτη καὶ ἄμεσος ἀπόρροια τοῦ ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ βεβαιωθέντος καὶ κυρωθέντος ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ὁμολογουμένως ἐστὶν ἡ τοῦ θρησκεύματος ἡμῶν ἐλευθέρα ἐξάσκησις, ἣν ἀείποτε ἐβεβαίωσεν ἡ κραταιὰ βασιλεία. Ἀλλ' ἵνα τὸ θρήσκευμα ἐλευθέρως ἐξασκῆται, προσαπαιτεῖται καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς ἐπισκευῆς παλαιῶν καὶ ἀνεγέρσεως νέων ἱερῶν ἐκκλησιῶν. Τὴν ἐλευθερίαν ταύτην καὶ πρότερον μὲν ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις ἐβεβαίωσε, μετὰ δὲ τὸ τανζιμάτιον καὶ ἐπεξέτεινε. Καὶ ταῦτα διατρανοῦνται ἐν τῷ χάτι-χουμαγιοὺν ἀπὸ 18 φεβρουαρίου 1856 (11 τζεμαζῆ-οὐλ-ἀχὴρ-1272), ἐν τῷ ἀπὸ 30 νοεμβρίου 1875

question. L'affaire ayant été recommandée à qui de droit, vous êtes aussi prié d'exécuter la haute décision précitée."

La preuve que le gouvernement impérial a de tout temps reconnu que les différends dont il s'agit sont du ressort du patriarcat et des métropoles dans les provinces, c'est qu'il a, à plusieurs reprises, adressé au patriarcat des lettres, en y exprimant son désir de s'informer sur la validité ou non de tel ou tel testament. A cet effet, je dois rappeler que pour qu'une autorité, comme le patriarcat dans ce cas, puisse rendre un avis sur la validité ou non d'un testament quelconque, il est de toute nécessité qu'une instruction judiciaire ait préalablement lieu. Car, sans un procès et sans une sentence judiciaire, il n'est point permis à une autorité de prononcer sur la validité ou non d'un testament quelconque. Suivant le statut national, les différends concernant des testaments, différends considérés comme religieux, sont du ressort et de la juridiction du conseil mixte siégeant au patriarcat, ainsi qu'il appert de l'article 3 du 2me titre de la loi sur les attributions des membres de ce conseil. Il est notoire que le gouvernement impérial a affirmé et reconnu que le conseil en question est investi d'un pouvoir judiciaire spécial pour les procès qui dépendent des lois religieuses, tels que les différends concernant la dot, les testaments, etc., ainsi qu'il appert de plusieurs articles du règlement spécial de ce conseil. L'article 14 statue: „Les personnes qui intentent des procès mentionnés dans l'article 3 (c'est à dire des procès concernant la dot, les testaments etc.), doivent, avant le commencement de l'instruction, fournir caution pour les frais qui pourront en résulter pendant la durée du procès." Aux termes de ces dispositions le conseil en question, depuis sa création, a rendu, soit en première instance, soit comme cour d'appel pour les provinces, des jugements, en grand nombre, sur des affaires concernant des testaments. La Sublime Porte s'est empressée toujours d'exécuter les sentences rendues par le conseil, dans le cas où la personne qui succombait se montrait récalcitrante. C'est ainsi que les tribunaux des métropolitains dans les provinces jugeaient et jugent encore aujourd'hui en première instance les différends de cette nature. Suivant la dernière circulaire de la Sublime Porte, circulaire qui tend à altérer même en ce cas l'ordre de choses établi, la majorité de la section législative du conseil d'état qui, conformément à l'article 3 de son règlement organique promulgué le 8 zilhidjé 1284, a seul le droit de statuer sur les conflits de compétence soulevés entre les tribunaux, a rendu l'avis qu'aux termes du règlement du patriarcat, les procès concernant les testaments des chrétiens sont du ressort des tribunaux ecclésiastiques. La compétence spéciale de ces derniers à cet égard a été enfin affirmée et reconnue par la jurisprudence constante de la cour de cassation. Plusieurs sentences y relatives de ce tribunal suprême de l'empire, ainsi que celle rendue le 28 zilhidjé 1296, en font foi.

5° Le premier et immédiat résultat de la confirmation et de la ratification par le Conquérant du statu quo ecclésiastique est de l'aveu général, la liberté de pratiquer notre religion. Cette liberté a été, de tout temps, reconnue par le gouvernement impérial. Mais, pour que le culte puisse être pratiqué librement, il est nécessaire qu'il soit accompagné de la liberté de la construction de nouvelles églises et de la réparation des anciennes. Le gouvernement impérial a, à des époques précédentes, reconnu cette liberté; mais, après le Tanzimat, il lui a donné plus d'extension. Le Hatti-humayoun du 18 février 1856

(13 ζηλκαδὲ 1292) περὶ μεταρρυθμίσεων αὐτοκρατορικῷ φιρμανίῳ, καὶ τῷ ἀπὸ 15 μαΐου 1867 ὑπομνήματι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἔνθα τάδε δηλοῦνται· A

„Οὐδὲν κώλυμα παρεμβάλλεται εἰς τὴν οἰκοδομὴν νέων ἐκκλησιῶν ἢ τὴν ἐπισκευὴν παλαιῶν· οὐ μόνον δὲ οὐδὲν κώλυμα παρεμβάλλεται, ἀλλ' ὁ ἄναξ καὶ ἡ κυβέρνησις συνεχῶς βοηθοῦσι πρὸς οἰκοδομὴν τῶν ἱερῶν τούτων ἱδρυμάτων, εἴτε γήπεδα δωρούμενοι, εἴτε χρήματα χορηγοῦντες.“ Καὶ πράγματι μέχρις ἐσχάτων ἡ πρὸς ἀνέγερσιν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἄδεια ἐχορηγεῖτο ἅμα τῇ τοῦ πατριάρχου αἰτήσει πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην. Ἀλλὰ τελευταῖον θλίψει πολλῇ συνεσχέθημεν παρατηρήσαντες ὅτι αἰτήσεις νόμιμοι τοῦ πατριαρχείου πάντῃ παρεωράθησαν, προβαλλομένων λόγων, οἵτινες καὶ τῷ νόμῳ ἄγνωστοί εἰσι, καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς τέως κρατησάσης τάξεως ἀντιστρατεύονται καὶ μονονοῦ τὴν βεβαιωθεῖσαν ἐλευθερίαν B περιορίζουσιν.

6. Καὶ ἐν τῇ ἀνεγέρσει δὲ σχολῶν παρετηρήθη ἐσχάτως ὅτι παρεμβάλλονται κωλύματα παρὰ τὰ ἀνέκαθεν κρατήσαντα. Καὶ ταῦτα παρὰ τὰς ὑψηλὰς αὐτοκρατορικὰς διατάξεις καὶ τὰς τῆς Ὑψηλῆς Πύλης διαβεβαιώσεις ὅτι ἡ οἰκοδομὴ ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων παντὶ τρόπῳ εὐκολυνθήσεται, καθὰ δῆλον γίγνεται ἐκ ῥητῶν διατάξεων τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν καὶ τοῦ ἀπὸ 30 νοεμβρίου 1875 αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου, τάδε ὁρίζοντος· „Χορηγηθήσονται πᾶσαι αἱ εὐκολίαι πρὸς ἵδρυσιν καὶ κατασκευὴν τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν σχολείων καὶ τῶν ἄλλων ἐθνικῶν αὐτῶν ἱδρυμάτων.“ Ἀλλὰ καὶ παρεμβάσεις παρετηρήθησαν ἐσχάτως ἐν τῇ τακτικῇ καὶ κανονικῇ πορείᾳ τῶν σχολῶν ἡμῶν, ἥκιστα συνᾴδουσαι τῇ ἀνέκαθεν τάξει. Ὡς γνωστὸν C τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει, τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἀνέκαθεν ἐξασκεῖ τὴν εἰδικὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν σχολῶν τοῦ ὀρθοδόξου γένους, κοινωτικῶν ἢ ἐθνικῶν, ἐποπτείαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ δὲ μητροπολῖται ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Τὰ ἐκπαιδευτικὰ δὲ ἡμῶν καταστήματά εἰσιν ἐξαρτήματα, μᾶλλον δὲ προσαρτήματα τῶν κατὰ τόπους ἱερῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἀνεγείρονται καὶ συντηροῦνται πόροις ἐκκλησιαστικοῖς καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ἐμβατικίων τῶν ἱερέων καὶ ἀπὸ τῶν δίσκων συλλεγομένοις χρήμασιν, οἷς ἐνίοτε προστίθενται καὶ προαιρετικαὶ φιλομούσων συνδρομαί. Προσαρτήματα δ' ὄντα τὰ σχολεῖα τῶν ἐκκλησιῶν, διευθύνονται συνήθως καὶ ἐποπτεύονται ὑπὸ τῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἱερῶν ναῶν, αἵτινες καὶ κατὰ τοῦτο ὑπόκεινται τῷ ἐν τοῖς πατριαρχείοις μικτῷ συμβουλίῳ, ὅπερ τὴν ἐπὶ τῶν σχολῶν ἐποπτείαν ἐξασκεῖ τῇ ἀνωτάτῃ τοῦ πατριάρχου ἐγκρίσει διὰ τῆς κεντρικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, πολλῆς ἀείποτε φροντίδος γιγνομένης ὅπως καὶ δι- D δάσκαλοι πολιτεύωνται καὶ διδασκαλία γίνηται κατὰ τρόπον μὴ ἀπᾴδοντα πρὸς τὸ θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν καθεστώς. Ὅτι δὲ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐπόπτην τῶν σχολῶν ἀνέκαθεν ἀνεγνώρισε τὸ πατριαρχεῖον, δῆλον γίγνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πᾶσα πρὸς ἀνέγερσιν αὐτῶν ἄδεια τῇ αἰτήσει τοῦ πατριάρχου χορηγεῖται, καὶ ἐκ σαφεστάτων σχετικῶν ἄρθρων τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν. Καὶ ἐν μὲν τῷ 19ῳ ἄρθρῳ (τίτλου 3ου) τοῦ εἰδικοῦ περὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου νόμου τάδε ὁρίζονται· „Ἓν τῶν οὐσιωδῶν καθηκόντων τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τῶν προκρίτων τοῦ ἔθνους ὑπάρχει τὸ νὰ λάβωσι πρόνοιαν περὶ συστάσεως καταλλήλου ἐθνικοῦ παρθεναγωγείου, εἰς ὁποῖον μέρος ἐγκριθῇ, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ πατριάρχου, τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου.“ Ἐν δὲ τῷ 20ῳ τοῦ αὐτοῦ νόμου τάδε· „Ἐπίσης θέλει καταβάλλεσθαι ἡ δέουσα πρόνοια περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐθνικῶν κοινωφελῶν καταστημάτων, ἤγουν τῶν νοσοκο-

(11 djemasi-ul-ahir 1272), le firman impérial relatif aux réformes promulgué le 30 novembre 1875 (13 zilkadé 1292), ainsi que le mémoire de la Sublime Porte en date du 15 mai 1867, en sont la preuve.

Dans le cinquième paragraphe de ce dernier document la Sublime Porte déclare: „Aucun obstacle n'est apporté à la construction de nouvelles églises ou à la réparation des anciennes. Loin d'y mettre obstacle, le souverain et le gouvernement viennent souvent en aide à ces fondations pieuses, soit par des concessions gratuites de terrains, soit par des subventions pécuniaires.“ En effet, jusqu'à ces derniers temps, la permission de construire des églises était accordée, dès que le patriarche en faisait la demande à la Sublime Porte. Néanmoins, c'est avec beaucoup de regret que nous avons tout dernièrement constaté que des demandes légales du patriarcat ont été entièrement négligées. Il a été même donné des raisons inconnues à la loi, contraires à l'esprit de l'ordre de choses établi, et qui ne tendent qu'à restreindre la liberté déjà reconnue.

6° Il a été également observé, depuis quelque temps, que des obstacles contraires à l'usage établi sont apportés à la construction des écoles malgré les ordres impériaux et les assurances de la Sublime Porte qui a déclaré que la construction des établissements d'instruction publique sera facilitée par tous les moyens. Le Hatti-houmayoun et le Firman du 30 novembre 1875 en font foi. Il est dit dans ce dernier: „Nous accorderons toutes les facilités pour la création et la construction des églises, des écoles et de leurs autres établissements nationaux.“ En même temps, il a été signalé des ingérences dans la marche normale et régulière de nos écoles, ingérences qui ne sont pas en harmonie avec l'ordre de choses établi ab antiquo. Le gouvernement impérial n'ignore pas que le patriarcat œcuménique, quant à Constantinople, et les métropolitains, dans les provinces, exercent *ab antiquo* une surveillance spéciale sur les écoles de la nation orthodoxe, soit communales, soit nationales. Nos établissements d'instruction publique ne sont que des dépendances, ou plutôt des annexes des églises. Ils sont créés et entretenus par des revenus ecclésiastiques, par des bénéfices des prêtres et par des quêtes faites dans les églises, auxquelles se joignent quelquefois des donations pécuniaires des amis des lettres. En leur qualité d'annexes des églises, les écoles sont ordinairement dirigées et surveillées par les éphories de ces fondations pieuses. Les éphories se trouvent ainsi placées sous la dépendance du conseil mixte du patriarcat. Avec la haute autorisation du patriarche, le conseil en question exerce sa surveillance sur les écoles par l'intermédiaire de la commission centrale d'instruction publique; on y apporte un grand soin à ce que le corps enseignant se conduise et l'enseignement se fasse d'une manière qui ne soit pas contraire aux institutions religieuses et politiques. La preuve que le gouvernement impérial a de tout temps reconnu le droit du patriarcat concernant la surveillance des écoles, c'est que l'autorisation nécessaire pour leur construction est toujours accordée sur la demande du patriarche. D'ailleurs, les dispositions du statut national sont très explicites à cet égard. L'article 19 (titre 3) de la loi spéciale sur le saint synode statue: „Un des principaux devoirs du saint synode et des notables de la nation est d'aviser à ce qu'une école nationale de filles, appropriée aux circonstances, soit établie dans l'endroit qui serait jugé le plus convenable, sous la surveillance du patriarche, du saint synode et du

μείων, τῆς ἐν Φαναρίῳ ἐθνικῆς σχολῆς, τῶν ἐπαρχιακῶν καὶ ἐνοριακῶν σχολείων καὶ λοιπῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ διδασκαλία πρέπει νὰ γίνηται ὁμοιόμορφος.“ Ἐν δὲ τῷ 3ῳ ἄρθρῳ του Β' τίτλου τοῦ περὶ καθηκόντων τοῦ μικτοῦ συμβουλίου εἰδικοῦ νόμου τάδε ὁρίζονται· „Τὸ συμβούλιον ἐπιτηρεῖ καὶ ἐποπτεύει εἰς τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐθνικῶν σχολείων καὶ νοσοκομείων καὶ λοιπῶν κοινωφελῶν ἐθνικῶν καταστημάτων.“ Καὶ ἐν τῷ 5ῳ ἄρθρῳ τοῦ αὐτοῦ νόμου τάδε· „Πρὸς διεύθυνσιν τῶν ἐθνικῶν σχολείων καὶ λοιπῶν κοινοφελῶν καταστημάτων τὸ συμβούλιον διορίζει ἐπιτρόπους καὶ ἐφόρους τῇ γνώμῃ καὶ ἐγκρίσει τοῦ πατριάρχου.“ Ἐκ τῶν νόμων τούτων κατάδηλον γίγνεται ὅτι ἡ κραταιὰ βασιλεία ἐβεβαίωσε καὶ ἀνωμολόγησε τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκκλησίας ὅπως ἐποπτεύῃ ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν καὶ κοινωτικῶν ἡμῶν σχολῶν.

Πιστεύω ὅτι διὰ τῆς προηγηθείσης λεπτομεροῦς ἀναπτύξεως τρανῶς ἀποδέδεικται ὅτι ὁ Πορθητὴς ἕνεκα λόγων μεγίστης πολιτικῆς σπουδαιότητος, εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν συντήρησιν τοῦ ὑψηλοῦ κράτους ἀφορώντων, ἐκύρωσε καὶ ἐβεβαίωσε τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστώς· ὅτι ταῖς ἀρχαῖς ταύταις ἠκολούθησαν πάντες οἱ ἔνδοξοι αὐτοῦ διάδοχοι, ἀείποτε ἀνομολογηθέντος ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ὅτι αἱ τῆς ἐκκλησίας προνομίαι καὶ ἡ ἀκραιφνὴς τοῦ καθεστῶτος τούτου τήρησις σωτήριαί εἰσι καὶ τῷ ὑψηλῷ κράτει καὶ τοῖς λαοῖς· ὅτι τὸ καθεστὼς τοῦτο καὶ ἀπαραβίαστον καὶ μηδὲ μιᾶς ἀλλοιώσεως ἐπιδεκτικόν ἐστιν, ἅτε ἔνθεν μὲν περιπεφρουρημένον δημοσίαις τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως βεβαιώσεσι καὶ ἐγγυήσεσιν, ἔνθεν δὲ τὸ ἀπὸ ἐπισημοτάτων διεθνῶν πράξεων κῦρος περιβεβλημένον· ὅτι πάντα τὰ ζητήματα, περὶ ὧν ἐπραγματεύθην, ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διέπονται καὶ θρησκευτικά εἰσι, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀναμφισβήτητος ἡ εἰδικὴ ἐπὶ τούτων δικαστικὴ τῆς ἐκκλησίας ἐξουσία· ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη, καθ' ἣν δέον ὅπως αἱ μὲν μεταξὺ μουσουλμάνων διαφοραὶ αἱ ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι δικάζωνται κατὰ τὸ σερῆ, αἱ δὲ μεταξὺ χριστιανῶν τοιαῦται διεξάγωνται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὡς καὶ αἱ κατ' ἔθος, ἀνωμολογήθη ἀνέκαθεν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, καὶ ταύτῃ κῦρος διεθνὲς περιβλημένη ἠκολούθησεν ἐσχάτως καὶ πάλιν, προνοήσασα ὅπως αἱ μουσουλμάνων οἰκούντων ἐν αὐτονόμοις ἢ προνομιούχοις ἐπαρχίαις διαφοραὶ μεταξὺ μουσουλμάνων αἱ ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι δικάζωνται κατὰ τὸ σερῆ· καὶ ὅτι παρὰ πάντα ταῦτα ἐπεχειρήθη ἐσχάτως ὅπως ἀλλοιωθῇ καὶ ἀνατροπῇ τὸ καθεστώς, ἀπαραίτητον ὑπάρχον εἰς τὴν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ἐλευθέραν τῆς ἐκκλησίας ἐνέργειαν καὶ εἰς τὸν θρησκευτικὸν κοινωτικὸν βίον τοῦ ὑπ' αὐτῆς ποιμαινομένου λαοῦ.

Πεῖραν πολλάκις λαβόντες τῆς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὀρθοδόξου γένους μερίμνης τοῦ μεγαλειοτάτου καὶ φιλολάου ἡμῶν ἄνακτος· ἐρειδόμενοι ἐπὶ τὰ φιλοδίκαια αἰσθήματα τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος, καὶ στερρῶς ἀντεχόμενοι τῶν εὐμενείᾳ πολλῇ πολλάκις δοθεισῶν δημοσίων ἐπισημοτάτων βασιλικῶν καὶ κυβερνητικῶν ὑποσχέσεων καὶ βεβαιώσεων, πεποίθαμεν ὅτι ἡ κραταιὰ βασιλεία εὐδοκήσει ἐμπεδῶσαι καὶ αὖθις τὸ ἄρτι σφόδρα σαλευθὲν ἐκκλησιαστικὸν καθεστώς.

Καὶ ἐγὼ δὲ καὶ τὰ περὶ ἐμὲ δύο σώματα, νομίμως ἀντιπροσωπεύοντες τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν ὑπ' αὐτῆς ποιμαινόμενον λαόν, οὐ παυσόμεθα δεόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀμεταπτώτου ὑγείας τοῦ εὐεργετικωτάτου

A conseil mixte.“ Dans l'article 20 de la même loi il est statué: „Les établissements d'utilité publique qui se trouvent à Constantinople, soit les hôpitaux et l'école nationale du Phanar, ainsi que les écoles provinciales et paroissiales et autres, où l'enseignement doit être uniforme, seront l'objet de soins assidus.“ L'article 3 du deuxième titre de la loi sur les attributions du conseil mixte statue: „Le conseil inspecte et veille à la bonne administration des écoles nationales, des hôpitaux et des autres établissements nationaux d'utilité publique.“ Enfin, le cinquième article de la même loi statue: „De l'avis et sur l'autorisation du patriarche, le conseil nomme des épitropes et des éphores chargés de la direction des écoles nationales et des autres établissements d'utilité publique.“ Toutes ces lois prouvent, à l'évidence, que le gouvernement impérial a ratifié et reconnu le droit de
B l'église de surveiller les écoles, soit nationales, soit communales.

Je crois que, de l'examen minutieux qui précède, il a été clairement démontré que le Conquérant, pour des raisons d'état d'une haute importance, raisons qui touchaient à la grandeur et à la conservation de l'empire, a confirmé et ratifié le statu quo ecclésiastique; que tous ses illustres successeurs suivirent ses idées; que le gouvernement impérial a, de tout temps, reconnu que les privilèges de l'église et le maintien loyal du statu quo sont salutaires à l'empire et aux peuples; que ce statu quo ne peut être ni attaqué, ni altéré, attendu que, d'une part, il est placé sous la sauvegarde des assurances et des garanties solennellement données par le gouvernement impérial, et que, d'autre part, il est revêtu de la sanction formelle de conventions internationales; que toutes les questions, dont je me suis
C occupé dans ce travail, sont régies par des lois religieuses, qu'elles sont par leur nature religieuses, et, par conséquent, du ressort incontestable de l'église; que le gouvernement impérial a de tout temps reconnu le principe que les différends régis par des lois religieuses et qui s'élèvent entre musulmans, doivent être jugés selon le chéri, tandis que les différends de cette nature entre chrétiens, ainsi que certaines affaires spéciales, doivent appartenir à la juridiction de l'église; que ce principe a été revêtu d'une sanction internationale; qu'il a été tout récemment mis en pratique par le gouvernement impérial qui a eu soin d'exiger que les différends entre musulmans résidant dans des provinces autonomes ou privilégiées, différends régis par des lois religieuses, doivent être jugés selon le chéri; que, malgré tout ce qui précède, des tentatives ont été tout récemment faites dans le but d'altérer et
D d'abroger le statu quo, dont le maintien est indispensable à la liberté d'action de l'église dans l'empire et à la vie religieuse et communale du peuple placé sous la direction ecclésiastique.

Ayant eu souvent des preuves de la haute sollicitude de notre auguste et bien-aimé souverain en faveur de l'église et du peuple orthodoxe; confiants dans les sentiments de haute équité de sa majesté impériale, et fortement attachés aux promesses solennellement données et aux assurances gracieusement réitérées par les glorieux sultans et la Sublime Porte, nous sommes convaincus que le gouvernement impérial voudra bien raffermir de nouveau le statu quo ecclésiastique fort ébranlé dans ces derniers temps.

Quant à moi et aux deux corps qui m'entourent, en notre qualité de représentants légitimes de l'église et du peuple orthodoxe, nous ne cesserons de prier le ciel que la santé de sa majesté im-

καὶ κραταιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος καὶ τῆς ἐπὶ μή-κιστον διατηρήσεως ἐπὶ τὸν λαμπρὸν καὶ ἔνδοξον θρόνον αὐτοῦ.

Τῇ 14 ἰουλίου 1883, 22 ῥαμαζὰν 1300.

(ὑπογρ.) Ἰωακείμ.

A périale notre auguste et bien-aimé souverain soit toujours florissante, et que son règne soit long et glorieux.

Le 14 juillet 1883, 22 ramazan 1300.

(sign.) Joachim.

11. — 1883 novembris 12/24. — Ioachim patriarcha administro turcico significat, se non posse ab iis capitibus recedere, quae in relatione superius exhibita continentur, petitque sibi regium diploma concedi iis per omnia simile, quae praedecessores sui nacti sunt.

12. — 1883 decembris 9/21. — Ioachim patriarcha administro turcico notum facit, a munere se abdicasse coram sacra synodo et consilio mixto, cum expostulationes ab ipso factae surdas percusserint aures.

13. — 1883 decembris 9/21. — Sacra synodus consiliumque mixtum ab administro turcico petunt, ne patriarchae abdicationem admittat ratamque habeat.

14. — 1883 decembris 15/27. — Asim pascia Ioachim patriarcham hortatur, ut pergat patriarchalis illius ecclesiae regimen procurationemque gerere: eidemque spem iniicit causas dissidii brevi amotum iri.

15. — 1883 decembris 16/28. — Ioachim patriarcha administro turcico significat, se non vi coactus sed sponte patriarchatu abdicasse, suamque demissionem rursus renovat.

16. — 1883 decembris 19/31. — Asim pascia gravamina a patriarcha oblata singillatim et per partes expendit, ostenditque eadem nullo inniti fundamento. Monumentum huiusmodi, cum gravissimi sit momenti ad explorandas gubernii turcici sententias, per extensum exscribere iuvat. Est tenoris sequentis:

Τεσκερὲς τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 4826.

Πρὸς τὸν πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων.

Ἐν τῷ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 σεφὲρ 1301 τακριρίῳ ὑμῶν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἐδηλώθη ὅτι ἡ διάρκεια τῆς μεταξὺ τοῦ ὑπουργείου καὶ τοῦ πατριαρχείου ἕνεκα τῶν γνωστῶν πραγμάτων ὑπαρχούσης διαφωνίας προξενεῖ δυσχερείας καὶ ὅτι διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον ἠνάγκασαν ὑμᾶς εἰς παραίτησιν.

Καίτοι ἡ παραίτησις ὑμῶν συνεπέφερε χηρείαν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, διότι διορίζονται μὲν κατὰ τὸ ὑψηλὸν βεράτιον οἱ πατριάρχαι ἰσοβίως, ἐπιτρέπεται ὅμως ἐν ὡρισμέναις περιπτώσεσιν ἢ ἐν περιπτώσει παραιτήσεως ἡ ἀλλαγή· καίτοι τὸ πρῶτον ἄρθρον D τοῦ περὶ ἐκλογῆς κανονισμοῦ διαλαμβάνει ὅτι, ἐν περιπτώσει χηρείας τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον συνερχόμενα καὶ ἐκλέγοντα ὡς τοποτηρητὴν ἕνα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μητροπολιτῶν, κεκτημένον τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ὑποβάλλουσι διὰ μαζβατᾶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ τοποτηρητοῦ, συνῳδὰ δὲ τῷ ἐκδοθησομένῳ αὐτοκρατορικῷ διατάγματι ἀποστέλλεται διάταγμα (βουγιουρουλδῆ), διατάττον τόν τε διορισμὸν τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ τὴν συμφώνως τῷ κανονισμῷ ἐκλογὴν πατριάρχου· ἐν τούτοις, ἐπειδὴ τὸ ὁμοῦ μετὰ τῆς ὑμετέρας παραιτήσεως ληφθὲν τακρίριον τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου παρεκάλει τὴν μὴ παραδοχὴν τῆς παραιτήσεως, ἡ ὑψηλὴ πύλη, ἀφ᾽ ἑνὸς διατεθειμένη ἵνα ὑποστηρίξῃ πάσας τὰς νομίμους εὐχὰς τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου, καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου σεβομένη τὸ ἄτομον καὶ τὸ ἀξίωμα ὑμῶν, δὲν ἐθεώρησεν ἐπάναγκες νὰ σπεύσῃ προσκαλοῦσα τὴν σύνοδον τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον εἰς ἐκτέλεσιν τῆς διατάξεως τοῦ ῥηθέντος ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ, ἀπ᾽ ἐναντίας προυτίμησε καὶ ἐπέσπευσε τὴν ὑποστήριξιν τῆς γενομένης παρακλήσεως. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ἐν τῇ ἤδη ληφθείσῃ ἀπαντήσει ὑμῶν ἐπαναλαμβάνεται τοῦτο μὲν ὁ λόγος ὅτι ἡ ὑφισταμένη διαφωνία ἐξασθενίζει καὶ παραβλάπτει τὰ προνόμια τοῦ πατριαρχείου, τοῦτο δὲ ἡ περὶ παραιτήσεως αἴτησις· καὶ ἐπειδὴ ὅσον τὸ κράτος περὶ πολλοῦ ποιεῖται τὸ ἐμμεῖναι ἐν τῇ διατηρήσει τῶν διατάξεων τῶν τεθεμε-
B λιωμένων παραχωρήσεων, τόσον τὸ καθῆκον αὐτοῦ ἀπαιτεῖ νὰ φροντίσῃ εἰς διόρθωσιν τῶν περὶ τοῦ ἐναντίου φρονημάτων, ἅτινα αἰσθάνεται παρουσιαζόμενα· τέλος ἐπειδὴ ἡ ἀνάπτυξις αὖθις τοῦ ὑψηλοῦ συντηρητικοῦ πνεύματος τοῦ κράτους φαίνεται ἀναγκαιοτάτη πρὸς ἄρσιν τῶν ἐν τῷ τακριρίῳ ὑμῶν διαλαμβανομένων δυσχερειῶν καὶ πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ποθητῆς συνεννοήσεως· διὰ ταῦτα προάγομαι νὰ δώσω διασαφήσεις τινάς.

Ἐν τῷ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 ῥαμαζὰν 1300 ἐκτενεῖ τακριρίῳ τοῦ πατριαρχείου καὶ ἐν ταῖς πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ᾽ αὐτὸ γενομέναις συνετεύξεσι καὶ συνομιλίαις, ἐλέχθη ὅτι τὰ αἰτήματά εἰσιν ἓξ καὶ ὅτι, τούτων εἰσακουομένων, τὰ ἐπὶ ὑψηλῶν βερατίων ἐστηριγμένα προνόμια θέλουσιν ἐπανέλθει εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν κατάστασιν· ὡς ἐκ τούτου ἐδέησε κατὰ πρῶτον νὰ ὁρισθῇ καὶ ἐπαληθεύσῃ κεφαλαιωδῶς καὶ πρὸ πάντων τὸ ἑξῆς· Αἱ αἰτήσεις αὗται συνᾴδουσι ταῖς
C διατάξεσι τῶν ὑψηλῶν βερατίων, ἢ μήπως ἡ παραδοχὴ αὐτῶν θέλει προσθέσει εἰς τὰ προνόμια, ἅτινα κέκτηται τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἅτινα καὶ τὸ κράτος μέχρι σήμερον διετήρησε, νέας ἄλλας παραχωρήσεις, καὶ οὕτω θέλει προξενήσει τὴν παραχώρησιν εἰς τὸ πατριαρχεῖον νέων ἄλλων προνομίων ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων παραχωρήσεων; ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αὐτοψίας τῶν ῥηθέντων βερατίων καὶ τῆς ἀντιπαραθέσεως αὐτῶν μετὰ τῶν παρόντων αἰτημάτων. Δι᾽ ὃ ἀποστέλλω ἐπισυνημμένως τῷ παρόντι τεσκερὲ ἴσον ἐπίσημον τοῦ πρακτικοῦ τοῦ τὸν σκοπὸν τοῦτον πραγματοποιήσαντος ὑπουργικοῦ συμβουλίου, συνοδευόμενον ὑπὸ ἱκανῶν ἐντύπων ἀντιτύπων ἀνεπισήμου μεταφράσεως αὐτοῦ.

Τὸ πρῶτον τῶν αἰτημάτων τοῦ πατριαρχείου περιστρέφεται εἰς τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον τῶν συνήθων ἀστικῶν δικῶν, τῶν ἀφορωσῶν μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους. Μὴ ἐξετάζων ἐν τίνι δικαστηρίῳ τοῦ
D κράτους καὶ πῶς θέλει εἶναι σύμφωνον τῇ τάξει νὰ δικάζωνται αἱ δίκαι αὗται, ἀρκοῦμαι ὑπομιμνήσκων ὅτι ἡ περικοπή, ἣν τὸ πατριαρχεῖον κατὰ πρῶτον θεωρεῖ συζητήσιμον, δὲν εἶναι ἐκ τῶν προνομίων, ἅτινα οὕτως ἀπ᾽ αἰώνων καταχωρίζονται ἐν τοῖς βερατίοις, καὶ ὅτι αἱ περὶ τῶν συνήθων ἀστικῶν δικῶν διατάξεις ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἤδη ἐτῶν τετράκις ἐτροποποιήθησαν.

Τὸ δεύτερον εἶναι ἔνστασις κατὰ τῆς ἐκδικάσεως τῶν κοινῶν ἐγκλημάτων ἐν τοῖς ποινικοῖς δικαστηρίοις. Ὡς γνωστόν, αἱ περὶ ποινικῶν ἀντικειμένων κατὰ πνευματικῶν ἀρχηγῶν ποινικαὶ ἀγωγαὶ διαιροῦνται εἰς τρεῖς κατηγορίας. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὰ θρησκευτικὰ ἐγκλήματα, περὶ ὧν τὸ ὑψηλὸν βεράτιον διαλαμβάνει ὅτι, ἐὰν πταίσωσι θρησκευτικῶς οἱ ἐπίσκοποι, οἱ καλόγηροι, οἱ ἱερεῖς, αἱ καλογραῖαι καὶ οἱ ἡγούμενοι, σωφρονίζονται διὰ καταλλήλων ἐπιτιμήσεων. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐξουσία καὶ δικαιοδοσία τοῦ πατριαρχείου εἶναι πληρέστατα ἐν

ἐνεργείᾳ. Ἡ δευτέρα εἶναι ἡ ποινὴ ἡ προερχομένη A ἐκ παραπόνων τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων περὶ πραγμάτων ἀφορώντων εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν. Κατὰ τὸ 8 ἄρθρον τοῦ περὶ ἐπισκόπων κανονισμοῦ, ἐὰν οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τόπου τινὸς ἐγείρωσι παράπονα κατὰ τῶν ἐπισκόπων, δὲν ἦναι δὲ δυνατὸς ὁ συμβιβασμὸς διὰ συνδιαλλακτικῶν μέσων, πρέπει, ἐὰν μὲν τὰ παράπονα περιστρέφωνται εἰς πνευματικὰ ἀντικείμενα, ὁ κατηγορούμενος νὰ δικασθῇ ὑπὸ τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐν περιπτώσει ἀποδείξεως τῶν παραπόνων νὰ τιμωρηθῇ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας· ἐὰν δὲ τὰ παράπονα περιστρέφωνται εἰς κοινὰ πράγματα, πρέπει ἡ διαδικασία νὰ τελῆται ὑπὸ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου συνῳδὰ τοῖς νόμοις τοῦ κράτους· ἐὰν δὲ ἡ κατηγορία ἀποτελῇ κακούργημα, ἐπειδὴ θέλει ἀφαιρεῖσθαι τὸ πνευματικὸν ἀξίωμα τοῦ κακούργου, τούτου γενομένου, πρέπει νὰ τιμωρῆται κατὰ τοὺς κειμένους ποινικοὺς νόμους· εἶναι δὲ γνωστὸν ὑμῖν ὅτι ἡ σεβαστὴ κυβέρ- B νησις οὐδὲ κατ᾽ ἐλάχιστον παρενέβαλε πρόσκομμα εἰς τὴν ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐπισκόπους πλήρη ἐφαρμογὴν τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς δικαιοδοσίας ταύτης, οἵαν ὁ ῥηθεὶς κανονισμὸς ἐχορήγησε τῷ πατριαρχείῳ. Ἡ τρίτη κατηγορία δὲν ἀποβλέπει μήτε εἰς τὸ πνευματικὸν ἀξίωμα, μήτε εἰς τὸ τῆς θέσεως αὐτῶν, ἀλλ᾽ εἶναι πράγματα θεωρούμενα καθαρῶς προσωπικὰ ἐγκλήματα. Τοῦτο δὲ εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὸ πατριαρχεῖον ἐπ᾽ ἐσχάτων ἠθέλησεν ἵνα ἐξιδιασθῇ αὐτῷ καὶ τὸ ὁποῖον τὸ κράτος δικαίως φυσικῷ τῷ λόγῳ δὲν θέλει ἵνα παραχωρήσῃ· ἐπειδὴ δὲ καθὼς εἶναι ἐμπεπιστευμένον τοῖς πνευματικοῖς ἀρχηγοῖς τὸ δικάζειν καὶ τιμωρεῖν τὰ θρησκευτικὰ ἐγκλήματα, οὕτως εἶναι δικαίωμα τοῦ κράτους, ὅπερ εἶναι ὁ φύλαξ τοῦ δημοσίου δικαίου, τὸ καταδιώκειν τὰ ἐκ τοῦ δημοσίου δικαίου θεωρούμενα προσωπικὰ ἐγκλήματα, τὸ ἐγείρειν ἀγωγὴν κατὰ τῶν διαπραξάντων τοιαῦτα πλημμελήματα καὶ κακουργήματα καὶ τὸ τιμωρεῖν αὐτούς, διὰ C τοῦτο εἶναι πρόδηλον ὅτι δὲν θέλει εἶναι δυνατὸν νὰ παραχωρήσῃ τὸ ἀρχαῖον καὶ φυσικὸν τοῦτο δικαίωμα καὶ ὅτι τὸ κράτος ἔχει λόγους διὰ νὰ μὴ παραδεχθῇ τὴν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου αἴτησιν.

Τὸ τρίτον τῶν αἰτημάτων ἀφορᾷ τὰς διαθήκας. Τὸ τρίτον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ διαρκοῦς μικτοῦ συμβουλίου διαλαμβάνει ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦτο ἐξετάζει καὶ ἐξομαλίζει τὰς περὶ εἰσοδημάτων τῶν τῷ πατριαρχικῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ προσηρτημένων μονῶν καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν, ἀφιερωμάτων, τραχωμάτων καὶ προικὸς διενέξεις· ἐν περιπτώσει ὅμως, καθ᾽ ἣν ἤθελον ἀναφυῇ ζητήματα θίγοντα τοὺς περὶ ἐβκαφίων καὶ γαιῶν νόμους καὶ τοὺς λοιποὺς κοινοὺς θεσμούς, ταῦτα φυσικῶς θεωροῦνται, ὡς καὶ πρότερον, ἐν τοῖς ἁρμοδίοις τοῦ κράτους δικαστηρίοις καὶ συμβουλίοις. Ἐν δὲ τῷ 11 αὐτοῦ ἄρθρῳ περιέχεται ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦτο θεωρεῖ ἰδιαζούσας δίκας, οἷαι αἱ μεταξὺ δύο χριστιανῶν κληρονομικαί, D ὅταν κατ᾽ αἴτησιν τῶν ἐνδιαφερομένων ἀνατεθῶσι τῷ πατριαρχείῳ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ περὶ καταγραφῆς περιουσίας καὶ διαθηκῶν τηρητέοι κανόνες καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἱεροδικῶν ἐμπεριλαμβάνονται ἐν τῇ προλαβόντως παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἀποσταλείσῃ ἐγκυκλίῳ, ταύτης δὲ αἱ διατάξεις ἐγνωστοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου πᾶσι τοῖς μητροπολίταις καὶ τοῖς ἐπισκόποις, διὰ ταῦτα εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις ἤδη δὲν ἐθέσπισέ τι ἐκτὸς εἴτε τῶν εἰρημένων τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρων, εἴτε τῆς διατάξεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγκυκλίου.

Τὸ τέταρτον τῶν ἐν τῷ ἐκτενεῖ ταχριρίῳ μεταξὺ τῶν ὡς ἀντικείμενον παραπόνου συγκαταριθμηθέντων εἶναι τὸ ζήτημα τοῦ γάμου καὶ τοῦ διαζυγίου· εἶναι δὲ ἄγνωστος ἡ αἰτία, δι᾽ ἣν ἔγεινε τοῦτο ἀντικείμενον λόγου, ἐνῷ, προκειμένου περὶ συζεύξεως καὶ διαζεύξεως, οὐδ᾽ ἡ ἐλαχίστη προσβολὴ ἐπηνέχθη εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ δικαιοδοσίαν τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς περὶ διατροφῆς ἀγωγάς, ὡς γνωστὸν ὑμῖν καὶ ὡς ἐν τοῖς προλαβόντως τε καὶ ἐσχάτως γραφεῖσι φιλικοῖς μου γράμμασιν ἐδηλώθη, οὐδεὶς λόγος ἢ διάταξις ἀπαντᾷ, οὔτε ἐν τοῖς βερατίοις, οὔτε ἐν τῷ κανονισμῷ, ὅτι ἡ ἐκδίκασις τῶν περὶ διατροφῆς ἀγωγῶν εἶναι ἐκ τῶν προνομιῶν τοῦ πατριαρχείου. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐνῷ ἡ κυβέρνησις δὲν ἐκώλυσε τὸ πατριαρχεῖον καὶ τὰς μητροπόλεις ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρῶσι τοιαύτας ἀγωγάς· ἐνῷ ἡ κυβέρνησις δὲν λέγει μέν τι διὰ τὰς περὶ διατροφῆς δίκας τὰς τῇ συγκαταθέσει τῶν διαφερομένων ἐν τῷ πατριαρχείῳ καὶ ταῖς μητροπόλεσι διαλυομένας, ἐπειδὴ ὅμως ἄλλο ὁ γάμος καὶ τὸ διαζύγιον, καὶ ἄλλο ἡ ἐκ τοῦ διαζυγίου ἀπορρέουσα περὶ διατροφῆς ἀγωγή, καθὸ τοῦ κοινοῦ δικαίου, καὶ ἐπειδὴ ἐάν τις τῶν διαφερομένων, θεωρῶν ἑαυτὸν ζημιούμενον ἔκ τινος ἀποφάσεως, ἣν τὸ πατριαρχεῖον ἢ ἡ μητρόπολις ἐξέδωκεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καταφύγῃ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ζητήσῃ ἵνα ἡ δίκη αὐτοῦ θεωρηθῇ ἔν τινι κυβερνητικῷ δικαστηρίῳ, ἡ κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ κλείσῃ τοῖς τοιούτοις τὰ δικαστήρια τοῦ κράτους καὶ νὰ βιάσῃ αὐτοὺς ἑκόντας ἄκοντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς καθ᾽ ἧς παραπονοῦνται ἀποφάσεως, τοῦθ᾽ ὅπερ ἤθελεν εἶσθαι παραγνώρισις τοῦ κυβερνητικοῦ καθήκοντος, διὰ ταῦτα προλαβόντως τὸ μὲν ὑπουργεῖον ἐσκέφθη νὰ ὁρίσῃ τρόπον τινὰ ἐξετάσεως τῶν τοιούτων ἀποφάσεων ἐν περιπτώσει τοιαύτης αἰτήσεως ἑνὸς τῶν διαδίκων, τὸ δὲ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας νὰ θεσπίσῃ τάξιν τινὰ παρεμφερῆ· καὶ τέλος, ἐνῷ τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἶχε κοινοποιηθῇ ὑμῖν, ἐν τούτοις γίνεται ἔνστασις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ζητεῖται ἵνα αἱ περὶ διατροφῆς ἀγωγαὶ δικάζωνται καὶ κατ᾽ ἔφεσιν ἐν τῷ πατριαρχείῳ, ζητεῖται προνόμιον ἐκτὸς τοῦ ὑψηλοῦ φιρμανίου.

Τὸ πέμπτον τῶν αἰτημάτων εἶναι περὶ ἀνεγέρσεως ἐκκλησιῶν. Εἶναι πάντη περιττὸν νὰ εἴπῃ τις πόσον πρόθυμον δείκνυται τὸ κράτος προκειμένου περὶ ἱδρύσεως ναῶν. Καθὰ διαγορεύει τὸ ἐν ἔτει 1272 ἐκδοθὲν καὶ δι᾽ αὐτοκρατορικοῦ χατίου κοσμηθὲν ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμάνιον, ὅταν δεήσῃ ἡ ἐκ νέου ἀνέγερσις εὐκτηρίων οἴκων, πρέπει νὰ ὑποβάλληται τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ τὸ σχέδιον καὶ ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, πρέπει οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ μητροπολῖται νὰ ἐξαιτῶνται τὴν ἀπαιτουμένην ἄδειαν, καί, μὴ ὑπάρχοντος κυβερνητικοῦ τινος κωλύματος, νὰ παραχωρῆται ἡ ὑψηλὴ ἄδεια. Καὶ ἡ σημερινὴ δὲ πορεία τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὰς τοιαύτας οἰκοδομάς, οὐδαμῶς ἀντιβαίνει πρὸς τὸ ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμάνιον, ἀλλ᾽ εἶναι ἀκριβῶς καὶ κατὰ γράμμα σύμφωνος πρὸς αὐτό.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐποπτείαν τῶν σχολείων, ὅπερ ὂν τὸ ἕκτον τῶν αἰτημάτων ὑποστηρίζεται μετ᾽ ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος ἐν τῷ ἐκτενεῖ ταχριρίῳ, περικοπή τις τοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων ὑψηλοῦ φιρμανίου ὁρίζει ἵνα τὸ ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις διδακτικὸν σύστημα καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν διδασκάλων αὐτῶν ᾖ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ ἐξέλεγξιν μικτοῦ συμβουλίου τῆς παιδείας, οὗτινος τὰ μέλη διορίζονται παρὰ τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος. Ἑπομένως τὸ δικαίωμα τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως ἐν τῇ ἐποπτείᾳ τῶν σχολείων εἶναι ἐναργές, καὶ οὐδὲν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐκαινοτομήθη.

Πιστεύω ὅτι, συνῳδὰ τῇ ὁμολογουμένως διακεκριμένῃ συνέσει καὶ ὀρθοφροσύνῃ ὑμῶν, θέλετε ὁμολογήσει ὅτι, συμφώνως τῇ εὐσταθεῖ πορείᾳ, ἣν ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις βαδίζει, καὶ τοῖς πανθομολογουμένοις ὑψηλοῖς περὶ διατηρήσεως τῶν θρησκευτικῶν προνομιῶν τῶν διαφόρων τάξεων τῶν ὑπηκόων προστατευτικοῖς φρονήμασιν αὐτῆς, οὐδὲ κἂν τῆς διανοίας αὐτῆς διῆλθε νὰ παραβλάψῃ κἂν κατ᾽ ἐλάχιστον τὰ προνόμια, ὧν ἀπολαύει τὸ πατριαρχεῖον, καὶ ὅτι ἡ παραδεδεγμένη τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως πορεία εἶναι τὸ ἐνερ-

γεῖν συνῳδὰ ταῖς διατάξεσι τῶν ὑψηλῶν βερατίων καὶ A τοῦ δι' αὐτοκρατορικοῦ χατίου κεκοσμημένου ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου. Πιστεύω ὅτι τὰς ἐξηγήσεις καὶ διασαφήσεις μου ταύτας θέλετε θέσει ἐν τῇ πλάστιγγι τῆς ἐκτιμήσεως.

Ἐπαναλαμβάνω δὲ νὰ δηλώσω ὅτι θέλει προξενήσει εὐχαρίστησιν, ἐὰν ἡ ὑμετέρα παναγιότης εὐαρεστηθῇ νὰ ἀναλάβῃ ὡς καὶ πρότερον τὰ σπουδαῖα ὑψηλὰ αὐτῆς καθήκοντα.

1 ρεβιοὺλ-ἐββὲλ 1301, 19 δεκεμβρίου 1883 (1299).

(ὑπογρ.) Ἀσήμ.

(Προσάρτημα.)

Πρακτικὸν τῆς κατὰ τὴν 18 σεφὲρ 1301 συνεδριάσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου.

Τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτοῦ τῇ 13 ρεδζὲπ 1300, λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὸ παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων B διαβιβασθὲν ταχρίριον τοῦ πατριαρχείου, τὸ ἀφορῶν περικοπάς τινας τῶν εἰς τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους διδομένων βερατίων, ἀφοῦ ἐξήτασε καὶ συνεζήτησε τὴν ὑπόθεσιν, εἶχεν ἀποφασίσει ὅπως γραφῇ τῷ ῥηθέντι ὑπουργείῳ ἵνα κοινοποιήσῃ εἰς τὸ πατριαρχεῖον ὅτι, ἐπειδὴ ὁ περὶ καταργήσεως τῶν ἀρχαίων προνομίων ἰσχυρισμὸς εἶναι ἀβάσιμος, αἱ ἐν τῷ εἰρημένῳ πατριαρχικῷ ταχριρίῳ αἰτήσεις καὶ παρατηρήσεις μένουσιν ἄνευ ἀντικειμένου.

Τοῦ ῥηθέντος ὑπουργείου, διαβιβάσαντος ἤδη διὰ τεσκερὲ αὐτοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 σεβὰλ 1300, περιέχοντος καὶ τὰς σχετικὰς αὐτοῦ κρίσεις, τὸ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου πατριαρχείου εἰς ἀπάντησιν τῆς ὡς ἀνωτέρω κοινοποιήσεως ἀποσταλὲν ταχρίριον, ταῦτα ὁμοῦ μετὰ τῶν παρὰ τοῦ γραφείου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διβανίου ἐπικεκυρωμένων δύο ἐγγράφων ἐμελετήθησαν.

Ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων ἐγγράφων ἐξάγεται, τρία εἰσὶν ἐκεῖνα, δι' ἃ παραπονεῖται τὸ πατριαρχεῖον· C α') τὸ ἐν τοῖς βερατίοις περιεχόμενον ἄρθρον περὶ ἐκδικάσεως τῶν κοινῶν ἐγκλημάτων παρὰ τῶν ποινικῶν δικαστηρίων· β') τὸ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἄρθροις περὶ ἐκδικάσεως τῶν ἀστικῶν δικῶν τῶν μητροπολιτῶν καὶ λοιπῶν κληρικῶν παρὰ τῶν τοῦ σερῇ δικαστηρίων· καὶ γ') ἡ περὶ διαθηκῶν καὶ διατροφῶν ἀπόφασις τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους.

Διὰ τῶν δύο προμνημονευθέντων ἐγγράφων, τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διβανίου ὡς περιεχόντων τοὺς ὑπὸ συζήτησιν ὅρους δοθέντων καὶ ἐν τῷ τοῦ ὑπουργείου τεσκερὲ ἐπισυναφθέντων, ὡς καὶ διὰ τῶν ἐν τῷ τεσκερὲ διδομένων λεπτομερειῶν, ἀποδεικνύεται καὶ ἐμπεδοῦται ὅτι ὁ περὶ καταργήσεως τῶν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἀντικειμένοις ἀρχαίων προνομιῶν διϊσχυρισμὸς εἶναι οὐχὶ ἀληθής. Διότι τὰ θρησκευτικὰ ἐγκλήματα καὶ τὰ κοινά εἰσι δύο πράγματα ὅλως διάφορα ἀλλήλων· εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀρχηγοὺς δὲν παρεχωρήθη εἰμὴ τὸ δικαίωμα τοῦ τιμωρεῖν ἀπ' εὐθείας τοὺς D παραβαίνοντας τοὺς θρησκευτικοὺς κανόνας· ἐὰν δὲ ἤθελε συμβῇ προσωπικὸν ἔγκλημα καὶ κακούργημα τῶν κληρικῶν μηδεμίαν σχέσιν ἔχον πρὸς τὸν θρησκευτικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, ἡ ἐκδίκασις τούτου, συμφώνως πρὸς τοὺς γενικοὺς νόμους τοῦ κράτους, ἐν τοῖς κοινοῖς δικαστηρίοις ἀποτελεῖ δικαίωμα τοῦ κράτους· ἑπομένως ἡ ἐξουσία, ἣν ἐκέκτηντο τὸ πατριαρχεῖον καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ τιμωρεῖν τοὺς ῥωμαίους ἱερεῖς ἕνεκα θρησκευτικῶν παραπτωμάτων, οὐδόλως ἠλλοιώθη, διότι ὁ ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς βερατίοις ὑπάρχων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀρχαῖος ὅρος, ὅστις ἔχει ὡς ἑξῆς· „Ὁσάκις τιμωροῦνται μὲ τὰς δεούσας ἐπιτιμήσεις ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, μοναχοί, μοναχαὶ καὶ ἡγούμενοι ἕνεκα θρησκευτικῶν παραπτωμάτων, μηδεὶς κωλυέτω τὴν τιμωρίαν τούτων, μηδὲ ἀναμιγνυέσθω, τιμωρείτωσαν δὲ τοὺς ἱερεῖς ἢ τοὺς ἐπιτρόπους αὐτῶν, οἵτινες ἤθελον συνάψει παρανόμους γάμους ἄνευ τῆς ἀδείας τῶν μητροπολιτῶν," ἐγγράφεται εἰσέτι ἀπαραλλάκτως καὶ καθ' ὁλοκληρίαν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς βερατίοις.

Ἕτερος ἀρχαῖος ὅρος τῶν βερατίων ἐστὶν ὁ ἑξῆς· „Ὅταν τινὲς τῶν χριστιανῶν καταλείπωσι διὰ διαθήκης τὸ τρίτον τῆς περιουσίας αὐτῶν εἰς ἐκκλησίαν ἢ εἰς μονὴν ἢ εἰς πατριάρχην ἢ εἰς μητροπολίτην ἢ εἰς ἐπίσκοπον ἢ εἰς σχολὴν ἢ εἰς νοσοκομεῖον αὐτῶν, τὸ κληροδότημα λαμβανέσθω ἀδείᾳ τοῦ σερῇ, ἰζνι-σὲρ-ἰλέ, παρὰ τῶν κληρονόμων καὶ παραδιδόσθω. Ὅταν ἀδείᾳ τοῦ σερῇ δεήσῃ προσωποκρατηθῆναι ἐπίσκοπόν τινα, ἱερέα, μοναχὸν ἢ μοναχήν, κρατείσθω ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου. Ὅταν θεωρῶσι τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ἐπιτρόπων τῶν μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν τῶν καταχρωμένων τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν καὶ ὅταν παύωσι καὶ διορίζωσι τοὺς ἐπιτρόπους τούτους, μηδεὶς ἐναντιούσθω." Ἐν ᾧ ὡς ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης γίνεται καταφανὲς ὅτι διὰ τὴν ἕνεκα ἀστικῆς δίκης προσωποκράτησιν τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἱερέων ἄλλοτε ἐχρειάζετο ἀναποφεύκτως ἄδεια τοῦ σερί, ἡ λέξις ἰζνι-σὲρ-ἰλὲ ἀφῃρέθη τῇ 14 μουχαρρὲμ τοῦ 1290, καθὰ λέγει ὁ μουζακερὲς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διβανίου. Οὕτω δὲ οὐ μόνον ἡ ἀρχαία προνομία δὲν κατηργήθη, ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ εἰς ἕνα ὅρον, ἀπὸ αἰώνων ἐν ἰσχύϊ διατελοῦντα καὶ μίαν τῶν ἀληθῶν βάσεων τῶν βερατίων ἀποτελοῦντα, ἐδόθη ὁπωσδήποτε πρὸ δέκα ἐτῶν πλείων ἐπέκτασις.

Ὑπολείπεται νὰ ἐξετασθῇ ἡ περικοπή, ἥτις ἐν εἴδει ἐπεξηγήσεως προσετέθη ὑπὸ ἡμερομηνίαν 9 ρεβιοὺλ-ἐββὲλ 1296 εἰς τὰ βεράτια, ἔχουσα ὡς ἑξῆς·

„Ὅταν τις τῶν ἐπισκόπων, ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν κατηγορηθῇ ἐπὶ κακουργήματι, κρατείσθω ὑπὸ τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀνάκρισιν καὶ διαδικασίαν· ἀποδειχθείσης δὲ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, ἐκτελείσθω ἀπ' εὐθείας ἐν τῇ κυβερνητικῇ φυλακῇ ἡ κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένη αὐτῷ ποινή, ἀφοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἀφαιρεθῇ ἡ ἱερωσύνη αὐτοῦ." Ἡ προσθήκη αὕτη ἐγένετο ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἀποκροῦσαι ἀξιώσεις τινάς, ἐγερθείσας παρὰ τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν μερῶν τινων, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ παρουσιάσωσιν ἑαυτοὺς ὡς ἔχοντας ἁρμοδιότητα ἵνα δικάζωσι κοινὰ ἐγκλήματα, ἀναγόμενα εἰς τὴν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν νόμων τοῦ κράτους κειμένην δημοσίαν τάξιν. Δι' ὃ πρόδηλον ὅτι ἡ ἐπεξηγηματικὴ αὕτη περικοπὴ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς ἀρχαίας προνομίας.

Τὸ ἀπαλλοτριῶσαι τὰ δικαστήρια τοῦ δικαιώματος τοῦ δικάζειν τὰ προσωπικὰ ἐγκλήματα, ἀναθέσαι δὲ τὸ καθῆκον τοῦτο εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ἤθελεν ἀποτελέσει τὸν σχηματισμὸν κράτους ἐν κράτει, πρᾶγμα ὅπερ ὅλως παράνομόν ἐστι καὶ εἰς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου ἀντίκειται. Ἀλλὰ καὶ τούτου κατὰ μέρος τεθέντος, ἔκ τε τῆς πράξεως καὶ ἐκ τῶν ἐπισήμων ἀρχείων ἀποδεικνύεται ὅτι, ὁσάκις ἐδέησε νὰ ληφθῇ μέτρον τι κυβερνητικὸν ἢ νὰ ἐφαρμοσθῇ διάταξίς τις τοῦ νόμου κατὰ πνευματικῶν ἀρχηγῶν καὶ κληρικῶν, ἐκ παλαιτάτων χρόνων ἡ λῆψις τοῦ μέτρου καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου ἐγίνετο πάντοτε ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, μετὰ πόσης δὲ ὑποταγῆς καὶ πειθηνιότητος ἀνεγνώριζε τὸ πατριαρχεῖον τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως περὶ τὸ ἐξετάζειν τὰ εἰς τοὺς κληρικοὺς ἀποδιδόμενα ἐγκλήματα, τὰ ἄσχετα πρὸς τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα, καὶ τιμωρεῖν αὐτούς, τρανῶς καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀλληλογραφίας. Τὴν 19 δζεμαζῆ-οὐλ-ἐββὲλ 1283, τὸ πατριαρχεῖον, πληροφορηθὲν ὅτι πνευματικοί τινες ὑπάλληλοι προσεκλήθησαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς ἀστυνομίας καὶ ἐξωρίσθησαν ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, ἐπέδωκεν ἐπίσημον ταχρίριον, δι' οὗ ἐξῃτεῖτο ἵνα εἰς τὸ ἑξῆς, ὁσάκις ἕνεκα παρομοίων ἐγκλημάτων ἤθελον κρατηθῇ καὶ τιμωρηθῇ κληρικοί, γνωστοποιῆται τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ πατριαρχεῖον, διὰ νὰ ἐκλέγωνται ἄλλοι εἰς τὰς θέσεις των, τὸ δὲ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν, ὃ διηύθυνε τότε ὁ μακαρίτης Ἀαλῆ πασσᾶς καὶ εἰς ὃ ὑπήγοντο εἰσέτι αἱ

θρησκευτικαὶ ὑποθέσεις, ἀπήντησεν εἰς τὸ πατριαρχικὸν ταχρίριον διὰ τεσκερὲ ὅτι τὸ ὑπουργεῖον τῆς ἀστυνομίας διετάχθη ἵνα ἐνεργῇ συμφώνως πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ πατριαρχείου. A

Καθ᾽ ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀστικὰς δίκας, ἐν ᾧ ἀρχαῖος ὅρος εἶχεν οὕτω· „Πᾶσα σχετικὴ πρὸς τὸ σερῆ δίκη τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων μηδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀκουέσθω, ἀλλὰ παραπεμπέσθω εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν διβάνιον, ἵνα θεωρῆται ἐνώπιον τῶν περιφανῶν βεζίριδων καὶ καζασκέριδων," μετὰ τὴν προκήρυξιν τοῦ τανζιματίου περὶ τὰ μέσα τοῦ δζεμαζῆ-οὐλ-ἀχὴρ 1256 ἐτροποποιήθη ὡς ἑξῆς· „Πᾶσα σχετικὴ πρὸς τὸ σερῆ δίκη τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων μηδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀκουέσθω, ἀλλ᾽ ἐνώπιον τοῦ σεΐχ-οὐλ-ἰσλάμη παραπεμπέσθω πρὸς ἐκδίκασιν· ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ἡ ὑπόθεσις ἐκδικάζεται ἐν τῇ πρωτευούσῃ, μὴ κλητευέσθω εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ μηδεὶς κωλυέτω τοὺς ἱερεῖς, B οἵτινες διωρίσθησαν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ." Ἐξ οὗ ἐξάγεται, ὅπως ὑποδεικνύει τοῦτο ὁ τεσκερὲς τοῦ ὑπουργείου, ὅτι ἐπετράπη ἵνα αἱ δίκαι αἱ μὴ παραπεμπόμεναι ἐνώπιον τοῦ σεΐχ-οὐλ-ἰσλάμη θεωρῶνται ἐπιτοπίως. Μετὰ δὲ τὴν σύστασιν τοῦ διβάνι ἀχκιάμη ἀδλιγέ, τὴν 18 ζηλχιτζὲ 1289, ἡ περικοπὴ αὕτη τῶν βερατίων ἐτροποποιήθη ὡς ἕπεται· „Πᾶσα ἀστικὴ δίκη τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων παραπεμπέσθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἵνα θεωρῆται ἐν τῷ ἁρμοδίῳ δικαστηρίῳ"· κατὰ δὲ τὴν 19 ρεβὶ-οὐλ-ἐββὲλ 1296 ἡ περικοπὴ αὕτη διωρθώθη ὡς ἑξῆς· „Πᾶσα ἀστικὴ δίκη τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων θεωρείσθω ἐπιτοπίως ἐν τοῖς ἁρμοδίοις δικαστηρίοις τοῦ σερῆ."

Ἐκ τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς γενομένων τροποποιήσεων συνάγονται τὰ ἑπόμενα· ὅτι εἶναι ἀβάσιμος ὁ διϊσχυρισμὸς ὅτι ἤδη ἐτροποποιήθησαν οἱ ὅροι οὗτοι, C ἐν ᾧ ἐξηκολούθουν ἀναγραφόμενοι ἐν τοῖς ὑψηλοῖς βερατίοις καθ᾽ ὃν τρόπον καὶ ἀπ᾽ αἰώνων· δεύτερον ἡ ἀρχὴ ὅτι, προκειμένου περὶ νόμων καὶ γενικῶν διατάξεων, δέον ἵνα λαμβάνωνται ὑπ᾽ ὄψιν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν προνομίων, τοῦθ᾽ ὅπερ καὶ αὐτὸ τὸ πατριαρχεῖον πληρέστατα παρεδέξατο, κατὰ συνέπειαν δὲ τῆς παραδοχῆς τῆς ἀρχῆς τῶν τροποποιήσεων τετράκις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐτροποποιήθη ἡ εἰς τὰς ἀστικὰς δίκας ἀφορῶσα περικοπὴ τῶν βερατίων. Ἐνῷ δὲ ἡ τελευταία τροποποίησις σκοπὸν προὐτίθετο τὸ ἀπαλλάξαι τοὺς διαδίκους τοῦ κόπου τοῦ μεταβαίνειν ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἕνεκα τῆς ἐσχάτως καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις τοῦ σερῆ γενομένης παραδοχῆς τοῦ συστήματος τῆς ἐφέσεως καὶ ἀκυρώσεως ἐκ τῆς τροποποιήσεως ταύτης προῦκυψε καὶ ἕτερον ἀγαθόν, ἤτοι τὸ νὰ ἀπολαμβάνωσιν οἱ διάδικοι καὶ τὰς ὠφελείας τοῦ συστήματος τούτου· διότι ἂν D αἱ τοιαῦται δίκαι ἐδικάζοντο πρωτοδίκως ἐνώπιον τοῦ σεΐχ-οὐλ-ἰσλάμη, οἱ διάδικοι θὰ ἐστεροῦντο τοῦ δικαιώματος τῆς ἀκυρώσεως καὶ τῆς ἐφέσεως.

Καθ᾽ ὅσον ἀφορᾷ τὰς περὶ διατροφῶν καὶ διαθηκῶν ἀξιώσεις, τὸ ὑπουργεῖον παρατηρεῖ ὅτι τὸ τελευταῖον ταχρίριον τοῦ πατριάρχου ἀφιεροῖ μὲν σελίδας τινὰς πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ ὁρισμὸς διατροφῶν καὶ τὰ κατὰ τὰς διαθήκας ἀποτελοῦσι μέρος τῶν προνομιῶν τοῦ πατριαρχείου, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς βερατίοις οὐδεὶς ὅρος καὶ λόγος περὶ διατροφῆς ἀπαντᾷ· ἐξ ἐναντίας περὶ τῶν διαθηκῶν ὑπάρχουσιν εἰδικαὶ διατάξεις, ἐκτὸς τῶν βερατίων, ὁρίζουσαι σαφῶς ὅτι αὗται εἰσὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν δικαστηρίων τοῦ σερῆ. Καὶ πράγματι, περὶ διαθηκῶν οὐ μόνον ὑπάρχουσιν εἰδικαὶ σαφεῖς διατάξεις, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς βερατίοις εἰς τρία μέρη μνημονεύεται σαφῶς ὅτι τὰ τῶν διαθηκῶν κανονίζονται διὰ τῶν δικαστηρίων τοῦ σερῆ. Ἡ πρώτη σχετικὴ περικοπὴ τῶν βερατίων ἔχει ὡς ἀκολούθως· „Ὅταν κληρικὸς ἢ λαϊκός τις ἀποθνήσκων διαθέσῃ τι ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου, τῶν μητροπολιτῶν ἢ τῶν ἐπισκόπων, ἡ διαθήκη αὐτοῦ ἔστω ἔγκυρος, καὶ ἐπὶ τούτου ἀκουέσθωσαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις τοῦ σερῆ ρωμαῖοι μάρτυρες·" ἡ δὲ δευτέρα οὕτω· „Ὅταν τινὲς τῶν ρωμαίων ζῶντες διαθέσωσί τι ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου, τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπισκόπων, τῶν πτωχῶν τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, ἢ τῶν σχολείων καὶ νοσοκομείων αὐτῶν, λαμβανέσθω μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν τὸ διατεθὲν διὰ τοῦ σερῆ καὶ παραδιδόσθω·" ἡ δὲ τρίτη ἔχει ὧδε· „Ὅταν τινὲς τῶν χριστιανῶν διαθέσωσι τὸ τρίτον τῆς περιουσίας των ὑπὲρ ἐκκλησίας ἢ μονῆς τινος αὐτῶν, ἢ ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου, ἢ ὑπὲρ τῶν μητροπολιτῶν, ἢ τῶν ἐπισκόπων, ἢ ὑπὲρ τῶν σχολείων καὶ νοσοκομείων αὐτῶν, λαμβανέσθω τὸ διατεθὲν τῇ ἀδείᾳ τοῦ σερῆ καὶ παραδιδόσθω."

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ἐπισήμων τίτλων καὶ ἀκαταμαχήτων ἀποδείξεων στηριζόμενον τὸ συμβούλιον παραδέχεται παμψηφεὶ τὴν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὑπουργείου τῶν θρησκευμάτων ἐκπεφρασμένην γνώμην ὅτι οἱ ἰσχυρισμοί, οὓς τὸ πατριαρχεῖον αὐταπατώμενον προβάλλει, εἰσὶν ἀβάσιμοι, καὶ ἀποφασίζει ὅπως ἀνατεθῇ εἰς τὸ εἰρημένον ὑπουργεῖον ἵνα ἐξηγήσῃ καλῷ τρόπῳ τὰ ἀνωτέρω εἰς τὸν πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων.

Ἕπονται αἱ σφραγῖδες τῶν ὑπουργῶν

Σαΐδ, Ἀχμὲτ-Ἐσάδ, Ἐτχέμ, Ἀαριφῆ, Ὀσμάν, Χασάν, Ἀκήφ, Ἀσήμ, Ἀλῆ-Σαΐβ, Μουνήρ, Σουπχῆ, Κιαμίλ, Μουσταφᾶ, Χασὰν-Φεχμῆ.

17. — 1883 decembris 26 / 1884 ianuarii 7. — Tam sacra synodus quam consilium mixtum patriarchae abdicationem excipere detrectant.

18. — Ioachim patriarcha administro turcico privatim significat, qua ratione dissidium componi posset, inserendo nimirum in regiis diplomatibus nonnulla verba, quibus et gubernii et patriarchatus iura servari videbantur.

19. — 1883 decembris 29 / 1884 ianuarii 10. — Sacra synodus cum consilio mixto decernit, dandum esse a patriarcha responsum litteris administri turcici die 19/31 decembris datis, idemque ita esse concipiendum ut totius gentis iura integre serventur.

20. — 1883 decembris 29 / 1884 ianuarii 10. — Ioachim patriarcha ampliores explanationes dare renuit, ac tertio a munere se abdicat.

21. — 1884 februarii 15/27. — Tam sacra synodus quam consilium mixtum Ioachim patriarchae significant, multa ecclesiae universaeque genti damna illata fuisse ex ipsius abdicatione, atque propterea eundem rogant, ut quantocius in aedes patriarchales redeat suum munus obiturus, ne res in peius abeant. Interim responsum eidem mittunt, quo litterae administri turcici die 19/31 decembris 1883 datae singillatim confutantur, ut ipse patriarcha, postquam illud perlegerit et approbarit, ad gubernium transmitti curet.

22. — 1884 februarii 21 / martii 5. — Ioachim patriarcha Agathangelo metropolitae Ephesino ac sacrae synodi praesidi scribit, sibi non placere schema responsi gubernio exhibendi, nonnullaque eius capita satis acriter arguit.

23. — 1884 februarii 24 / martii 8. — Quatuor viri, duo scilicet metropolitae et duo laici, longum cum Ioachim patriarcha habent colloquium in privatis aedibus eiusdem patriarchae, ut collatis inter se consiliis relationem supradictam communi sententia reformarent, emendationes hinc inde propositas generali tam sacrae synodi quam consilii mixti congregationi postea relaturi.

24. — 1884 februarii 26 / martii 10. — Congregatio generalis in aedibus patriarchalibus tum a

sacro synodo tum a consilio mixto habita, in qua emendationes in illo colloquio propositae perpenduntur. Absoluto examine, relatio gubernio exhibenda exarata est prout sequitur, videlicet:

Ὑπόμνημα τῶν δύο σωμάτων.

Μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαβείας καὶ μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ ἐπιστασίας ἐμελετήθησαν ὅ τε ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 (1 ρεβὶ-οὐλ-ἐββὲλ 1301) ὑψηλὸς τεσκερὲς τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν, ὁ ἀπαντῶν εἰς τὸ ἀπὸ 21 σαφὲρ 1301 πατριαρχικὸν ταχρίριον, καὶ ἡ ἐπισυνημμένη αὐτῷ ἀνεπίσημος μετάφρασις τοῦ πρακτικοῦ τῆς κατὰ τὴν 18 σεφὲρ 1301 συνεδριάσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου.

Ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σπουδαιοτάτοις τούτοις ἐγγράφοις τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον κατεῖδε καὶ αὖθις τὴν μεγάλην καὶ πατροπαράδοτον πολιτικὴν τῶν περιδόξων σουλτάνων ἀπὸ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ, πολιτικὴν συνισταμένην εἰς τὴν ἀκλόνητον ἐμμονὴν ἐν τῇ διατηρήσει τῶν διατάξεων τῶν προνομίων, ἅπερ ἐκεῖνος κατεκύρου εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ εἰς τὸ ἔθνος τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ προσώπῳ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἅλωσιν πατριάρχου, πολιτικήν, ἣν ὁ ἀοίδιμος πατὴρ τοῦ νῦν εὐκλεῶς αὐτοκρατορεύοντος, ὁ σουλτάνος Ἀβδοὺλ Μεδζὴτ Χάν, αὐτοβούλως ηὐδόκει οὐ μόνον κατακυρῶσαι τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ ὑπηκόοις, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον πάσης τῆς Εὐρώπης ἀπαραβίαστον τοῦ λοιποῦ καὶ ἀναλλοίωτον ἀνακηρύξαι καὶ ἀποτελοῦσαν τὴν ἀσάλευτον βάσιν τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ. Τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμάνιον, τὸ δι' αὐτοκρατορικοῦ χατίου κεκοσμημένον, ὅπερ ἀνακοινωθὲν ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ὑψηλῆς πύλης ἐλέφθη ὑπὸ σημείωσιν ἐν τῷ Παρισινῷ συνεδρίῳ τοῦ 1856, ἀνεκήρυσσεν ἐπὶ λέξει τάδε· „Πάντα τὰ πνευματικὰ προνόμια καὶ δικαιώματα τὰ ἀνέκαθεν παρὰ τῶν προγόνων μου καὶ κατὰ μεταγενεστέρας ἐποχὰς χορηγηθέντα εἰς πάσας τὰς χριστιανικὰς ἢ ἄλλας μὴ μουσουλμανικὰς κοινότητας, τὰς ἐν τῷ κράτει μου ὑπὸ τὴν προστατευτικήν μου αἰγίδα ἐγκατεστημένας, ἐπικυροῦνται καὶ διατηροῦνται.“ Συνῳδὰ δὲ τῇ ὑψηλῇ αὐτοῦ θελήσει καὶ ταῖς γενναίαις καὶ πατρικαῖς αὐτοῦ προθέσεσιν, ἑκάστη χριστιανικὴ κοινότης προέβη ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας τῇ συμπράξει ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, καταρτισθείσης ἐπὶ τούτῳ ἐν τοῖς πατριαρχείοις τῇ ὑψηλῇ ἐπιδοκιμασίᾳ τῆς ὑψηλῆς πύλης, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν προνομίων καὶ δικαίων αὐτῆς, συνεζήτησε καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην τὰς ὑπὸ τῆς προόδου τῶν φώτων καὶ τοῦ χρόνου ἀπαιτουμένας μεταρρυθμίσεις καὶ οὕτως ἔθηκεν ἐν ἁρμονίᾳ τὰς χορηγηθείσας ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μωάμεθ τοῦ Β' καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ εἰς τοὺς πατριάρχας καὶ ἐπισκόπους τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων ἐξουσίας μετὰ τῆς νέας θέσεως, ἣν αἱ γενναῖαι καὶ εὐμενεῖς προθέσεις τοῦ σουλτάνου Ἀβδοὺλ Μεδζὴτ ἐξησφάλιζον τοῦ λοιποῦ εἰς τὰς κοινότητας ταύτας.

Τούτῳ τῷ τρόπῳ, ὡς οὐδένα βεβαίως λανθάνει, καθωρίσθη ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου πατρὸς τοῦ νῦν εὐκλεῶς αὐτοκρατορεύοντος τὸ πρὸς τὰς χριστιανικὰς κοινότητας δημόσιον δίκαιον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ καθωρίσθη οὕτω πρὸς ἐπίτευξιν καταστάσεως πραγμάτων, ὡς ἔλεγεν ἐν τῷ ὑψηλῷ αὐτοῦ χάτι χουμαγιούν, „συμφώνου πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ καὶ πρὸς τὴν θέσιν, ἣν αὕτη κατέχει μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν,“ καὶ πρὸς ἐγκαίνισιν νέας ἐποχῆς ἐσωτερικῆς εὐημερίας καὶ εὐδαιμονίας καὶ πλήρους ἰσότητος τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ἐποχῆς, ἥτις ἦν ἡ φυσικὴ συνέπεια „τῆς κυρώσεως τῶν δικαίων τοῦ κράτους, ἣν ταῦτα ἔλαβον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῶν ἀξιεπαίνων ἀγώνων πάντων αὐτοῦ τῶν ὑπηκόων καὶ διὰ τῆς εὐμενοῦς καὶ φιλικῆς συμπράξεως τῶν μεγάλων δυνάμεων“.

A Ὁ τεσκερὲς τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος καὶ ἡ ἐπισυνημμένη ἀνεπίσημος μετάφρασις τοῦ πρακτικοῦ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καταδεικνύουσιν ἀριδήλως ὅτι ἡ κυβέρνησις τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ γαληνοτάτου ἡμῶν ἄνακτος, ἀξίου υἱοῦ ἐνδόξου πατρός, ἐξακολουθεῖ πάντοτε ἐμφορουμένη τοῦ πνεύματος, ὅπερ ὑπηγόρευεν ἐκείνῳ τὸ ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμάνιον, καὶ πιστὴ εἰς τὰς πανδήμους ἐκείνου ἐπαγγελίας οὐδὲ κἂν διανοεῖται, καθὰ ὁμολογεῖ, νὰ παραβλάψῃ ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον τὰ προνόμια, ὧν ἀπολαύει τὸ πατριαρχεῖον, προνόμια, ὧν βάσεις ἀσαλεύτους θεωρεῖ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ὡς καὶ ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, τὰς διακελεύσεις τῶν ὑψηλῶν βερατίων, τὰς διατάξεις τοῦ δι' αὐτοκρατορικοῦ χατίου κεκοσμημένου ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου (τοῦ χάτι χουμαγιοὺν τοῦ 1272) καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ βάσει τούτου κατ' ἐντολὴν συνταγέντας ὑπὸ ἐθνικῆς συνελεύσεως καταρτισθείσης ἐπὶ B τούτῳ ἐν τοῖς πατριαρχείοις καὶ ἐπικυρωθέντας δι' αὐτοκρατορικοῦ ἰραδὲ κανονισμούς. Καθῆκον ἐπὶ τούτῳ ἀπαραίτητον ἡγεῖται τὸ πατριαρχεῖον νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ σουλτάνου διὰ τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πιστοῦ καὶ ἀφωσιωμένου ἔθνους τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τῇ ἀνακηρύξει ταύτῃ τῆς σεβαστῆς αὐτοῦ κυβερνήσεως, ἀνακηρύξει ἣν θεωρεῖ ὡς ἀσφαλέστατον ἐχέγγυον ὅτι εὐδοκήσει πάντως νὰ διατάξῃ τὴν ἄθικτον τήρησιν τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος.

Ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης κατανοεῖ βεβαίως ὅτι, ὡς προκύπτει ἐξ αὐτοῦ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου, τοῦ κεκοσμημένου δι' αὐτοκρατορικοῦ χατίου, καὶ τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τούτου συνταγέντων ἐθνικῶν κανονισμῶν, οὐδόλως ἐπιτρέπεται εἰς τὸ πατριαρχεῖον οὔτε περὶ τῆς φύσεως τῶν προνομίων συζητῆσαι, οὔτε προβῆναι C εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν, οὔτε κρῖναι περὶ τῶν ὑπὸ τῆς προόδου τῶν φώτων καὶ τοῦ χρόνου ἀπαιτουμένων μεταρρυθμίσεων. Τὸ ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμάνιον ἔθηκεν ἀπαρασαλεύτως τὴν ἀρχὴν ὅτι πᾶσα τοιαύτη συζήτησις, πᾶσα πρωτοβουλία καὶ πρότασις ὅπως τεθῶσιν ἐν ἁρμονίᾳ αἱ χορηγηθεῖσαι ὑπὸ τῶν σουλτάνων τοῖς πατριάρχαις καὶ ἐπισκόποις τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων ἐξουσίαι μετὰ τῆς νέας θέσεως, ἣν αἱ εὐμενεῖς καὶ γενναῖαι προθέσεις τῶν σουλτάνων ἐξασφαλίζουσιν εἰς τὰς κοινότητας ταύτας, ἀπόκειται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγομένην καὶ ὑποβάλλουσαν εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς ὑψηλῆς πύλης τὰς περὶ τούτου ἀποφάσεις αὐτῆς. Ἡ ἀρχὴ δ' αὕτη νέας ἔτυχε κυρώσεως, συνεπινευόντων τῶν ἀντιπροσώπων τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ σουλτάνου, διὰ τῆς ἐν τῷ 63 ἄρθρῳ τῆς Βερολινείου συνθήκης διατάξεως. Τὸ δὲ πατριαρχεῖον, ὑφιστάμενον καὶ ἐνεργοῦν νομίμως D ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, τοῦ ἀδιακόπου ἐθίμου, τῶν διατάξεων τῶν βερατίων, τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου καὶ τῶν κανονισμῶν, μίαν μόνην παρὰ τοῦ ἔθνους ἐντολὴν ἔχει καὶ ἓν ἀπαράγραπτον πρὸς τὴν κυβέρνησιν καθῆκον, τὴν ἀπαρασάλευτον καὶ ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν τούτοις περὶ τῶν προνομίων διατάξεων, οἷαι ὑφίσταντο καὶ κανονικῶς ἐλειτούργουν, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης αὐτῶν εἴτε ἐν τῷ γράμματι εἴτε ἐν τῷ πνεύματι παραλλαγῆς, καὶ ῥητὴ ἐδόθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου σουλτὰν Ἀβδοὺλ Μεδζὴδ διαταγή, διὰ τοῦ πρὸς τὸν πατριάρχην Γερμανὸν κατὰ μῆνα σαβὰν 1269 αὐτοκρατορικοῦ φιρμανίου αὐτοῦ, ὅπως ἀποστέργον πᾶσαν αὐτῶν ἀλλοίωσιν καταγγέλῃ πᾶσαν τοιαύτην εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν αὐτοῦ θρόνον. Ἐὰν ἄρα πρόκηται περὶ τοῦ δέοντος τῆς ὑπάρξεως ἢ τῆς τροποποιήσεως τῶν προνομίων ἢ περὶ εἰσαγωγῆς νέων περὶ τούτων διατάξεων, ὅπως τεθῶσιν ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τῆς νέας θέσεως, ἣν

αἱ εὐμενεῖς καὶ γενναῖαι προθέσεις τοῦ σουλτάνου A ἐξασφαλίζουσιν εἰς τὰς χριστιανικὰς κοινότητας, τοῦτο, ὡς κατανοεῖ καὶ ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, εἶναι ἔργον ἐθνικῆς συνελεύσεως, συγκαλουμένης νομίμως διὰ τῶν πατριαρχείων ἐξ ἁπασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Τοιαύτης ὅμως ἀνάγκης μὴ ὑπαρχούσης, τό γε νῦν, τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, πιστὸν εἴς τε τὴν ἐντολὴν καὶ εἰς τὴν εὐθύνην αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς τε αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ πιστοῦ καὶ ἀφοσιωμένου αὐτῇ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων, προσεπάθησεν ἐπὶ ἓν ἤδη ἔτος νὰ διαφωτίσῃ τὴν ὑψηλὴν πύλην περὶ τοῦ ἀπαραβάτου τούτου καθήκοντος καὶ νὰ καταδείξῃ αὐτῇ ὅτι πᾶσα παρὰ τοὺς κειμένους νόμους καὶ διατάξεις καὶ τὴν μέχρι τοῦδε ἐφαρμογὴν αὐτῶν νέα διάταξις, εἰσαγομένη παρὰ τὸν νόμιμον τύπον τὸν ὑπὸ τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν τοῦ 1272 διατυπωθέντα, ἤτοι τὸν διὰ τῆς ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, περιΐστησι τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας εἰς B τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀμετάθετον ἀνάγκην τοῦ νὰ παύσῃ ἡ κανονικὴ λειτουργία τῆς ἐκκλησίας· καθόσον, τῶν νομίμων βάσεων τῆς σχέσεως τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν μεταβαλλομένων, ἡ συνῳδὰ ταύταις ἐκλεγεῖσα ἀντιπροσωπεία τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους δὲν εἶχε πλέον λόγον ὑπάρξεως, οὔτε ἠδύνατο ἐνεργεῖν ἐντὸς τῶν νομίμων ὁρίων τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς. Ἀτυχῶς οἱ λόγοι καὶ τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ πείσωσι τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν, καὶ ἐπῆλθεν οὕτως ἡ ἐνεστῶσα οἰκτρὰ κατάστασις, ἐφ' ᾗ βεβαίως λυπεῖται καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ἥτις ἔσπευσε μὲν διὰ τοῦ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ ἁρμοδίου ὑπουργοῦ νὰ δηλώσῃ ἐπισήμως ὅτι οὔτε κἂν διανοεῖται κατ' ἐλάχιστον ν' ἀλλοιώσῃ ἢ νὰ μειώσῃ τὰ τῶν πατριαρχείων προνόμια, καὶ ν' ἀνακηρύξῃ ὅτι τρεῖς ὑπάρχουσι βάσεις αὐτῶν, αἱ διατάξεις τῶν βερατίων καὶ τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν καὶ τῶν κανονισμῶν τῶν C πατριαρχείων, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐθεώρησεν ὅτι „ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς τακριρίοις καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 22 ῥαμαζὰν 1301 πατριαρχικῷ ὑπομνήματι αἰτήσεων θέλει προσχέσει εἰς τὰ προνόμια, ἅπερ κέκτηται τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἅπερ τὸ κράτος διετήρησε μέχρι σήμερον, νέας ἄλλας παραχωρήσεις καὶ οὕτω θέλει προξενήσει τὴν εἰς τὸ πατριαρχεῖον παραχώρησιν νέων ἄλλων προνομίων ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων παραχωρήσεων".

Ἡ ἐν τῷ ὑψηλῷ τεσκερὲ αὕτη φράσις προάγει τὸ πατριαρχεῖον νὰ εἰκάσῃ ὅτι πρόκειται ἁπλῶς περὶ παρεννοήσεως ἁπλῆς μὲν καθ' ἑαυτήν, ἐχούσης ὅμως ὡς συνέπειαν τὴν ἔκδοσιν διαφόρων διαταγμάτων, δι' ὧν ἐπῆλθεν ἡ διατάραξις τῆς καθεστάσης τάξεως καὶ σύγχυσις καὶ ἀνωμαλία, ἥτις ἐκώλυσε τὴν νόμιμον λειτουργίαν αὐτοῦ, καὶ δυναμένης νὰ ἔχῃ ὀλεθρίας συνεπείας δι' αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐν Τουρκίᾳ ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης προάγεται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη, πει- D θομένη ὅτι δὲν πρόκειται περὶ παραχωρήσεως εἰς τὸ πατριαρχεῖον νέων ἄλλων ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων προνομίων — τοῦθ' ὅπερ, ἄλλως, ὁ ἄξιος υἱὸς τοῦ ἐνδόξου σουλτάνου Ἀβδοὺλ Μεδζὴτ δὲν θὰ ἠρνεῖτο, νομίζομεν, ἐὰν ἡ εὐημερίαν τῶν χριστιανῶν αὐτοῦ ὑπηκόων ἀπῄτει τοῦτο, — ἀλλ' ἁπλῶς περὶ διατηρήσεως ἀθίκτων τῶν ἤδη ὑφισταμένων καὶ κανονικῶς λειτουργούντων, θέλει εὐδοκήσει ἐξ ἅπαντος νὰ διατάξῃ τὴν ἁπλῆν καὶ καθαρὰν εἰς τὸ ἀρχαῖον καθεστὼς ἐπάνοδον.

Ἐπιτραπήτω ἄρα ἡ διὰ βραχέων ἐξέτασις τοῦ ζητήματος ἐκ μόνης τῆς ἀπόψεως ἐὰν τὰ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ὑπομνήματι τῆς 22 ῥαμαζὰν 1300 αἰτήματα συνεπάγωνται τὴν προσθήκην νέων προνομίων εἰς τὰ ἤδη κεχορηγημένα, ἢ ἐὰν ἁπλῶς ἐρείδωνται ἐπὶ τῆς ἀναλλοιώτου τηρήσεως τῶν ἤδη ὑφεστώτων καὶ νενομοθετημένων. Καὶ γενικώτερον μὲν περὶ τούτου ἐξέστω παρατηρῆσαι ὅτι οὐδ' ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀρνεῖται ὅτι αἱ πρὸ ὀλίγου εἰσαχθεῖσαι νέαι ἑρμηνευτικαὶ διατάξεις τέμνουσιν ἐν πολλοῖς νέαν ὁδὸν εἰς τὴν μέχρι τοῦδε ἐφαρμογὴν τῶν ἀνέκαθεν καθιερωμένων νόμων καὶ διατάξεων, καὶ ὅτι ὡς μόνον ἐπιχείρημα πρὸς τοῦτο προβάλλεται ἀρχαιοτέρας τροποποιήσεις, ὧν τινες μὲν ἐπῆλθον πρὸ τοῦ χάτι-χουμαγιούν, ὅπερ θεωρεῖται καὶ εἶναι ὁ χάρτης τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν δικαίων πάντων τῶν ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας, τινὲς δ' ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σωτηρίων ἐκείνου ἀρχῶν, αἵτινες διετυπώθησαν ἐν τοῖς νόμοις κατὰ τὸ β' ἄρθρον τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἐγγράφου· ἐπισκοπηθήτω δ' ἕκαστον τῶν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ὑπομνήματι αἰτημάτων ἵνα ἐκδηλότερον καταδειχθῇ ὅτι οὐδὲν ἕτερον ἢ ἡ καθιερωμένη ἐφαρμογὴ τῶν κειμένων νόμων καὶ διατάξεων ζητεῖται.

Α'. Προκειμένου περὶ τῶν ἀστικῶν δικῶν, τῶν ἀφορωσῶν μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους, ὁ τεσκερὲς τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος ἀρκεῖται ὑπομιμνήσκων ὅτι ἡ B περικοπή, ἣν τὸ πατριαρχεῖον κατὰ πρῶτον θεωρεῖ συζητήσιμον, δὲν εἶναι ἐκ τῶν προνομίων, ἅτινα οὕτως ἀπ' αἰώνων καταχωρίζονται ἐν τοῖς βερατίοις, καὶ ὅτι αἱ περὶ τῶν συνήθων ἀστικῶν δικῶν διατάξεις ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἤδη ἐτῶν τετράκις ἐτροποποιήθησαν. Ἐν δὲ τῇ ἐπισυνημμένῃ ἀνεπισήμῳ μεταφράσει τοῦ πρακτικοῦ τῆς ἀπὸ 18 σεφὲρ 1301 συνεδριάσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἀναγινώσκεται ὅτι ὁ ἀρχαῖος περὶ τούτου τύπος ἐτροποποιήθη κατὰ τὰ μέσα τοῦ δζεμαζῆ-οὺλ-ἀχὴρ τοῦ 1256, τὴν 18 ζιλχιτζὲ τοῦ 1289 μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου καὶ τελευταῖον κατὰ τὴν 19 ῥεβὶ-οὺλ-ἐββὲλ 1296. Τὸ πατριαρχεῖον, οὐδόλως ἐπιτρέπον ἑαυτῷ τὴν ἐξέτασιν τῶν λόγων, ἐξ ὧν προέκυψεν ἡ πρώτη τροποποίησις, ἤτοι ἡ τοῦ δζεμαζῆ-οὺλ-ἀχὴρ 1256, πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως δηλονότι τοῦ χάτι-χουμαγιούν, οὐδὲ κατὰ πόσον ἦτο δεδικαιολογημένη, παρατηρεῖ ἁπλῶς ὅτι ἔν τε τῇ προποποιήσει C τοῦ δζεμαζῆ-οὺλ-ἀχὴρ 1256 καὶ ἐν τῇ τοῦ ζιλχιτζὲ 1289, ἡ προποποίησις, οὐδαμῶς θίγουσα τὸ ἀρχαῖον μέρος τοῦ προνομίου, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐκδίκασις τῶν ἀστικῶν δικῶν τῶν μητροπολιτῶν, ἐπισκόπων, ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν — τοῦθ' ὅπερ ῥητῶς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς τροποποιήσεσι λέγεται — ἀναφέρεται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐκδικάσοντος δικαστηρίου. Περὶ δὲ τῆς ἁρμοδιότητος ταύτης προκειμένου, παρατηρητέον ὅτι ἡ προποποίησις τῆς 18 ζιλχιτζὲ 1289 προῆλθεν ἀκριβῶς ἐκ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς μεγάλης ἀρχῆς, ἣν ἔθηκε τὸ ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμάνιον, ἀρχῆς ἀποτελούσης νέον προνόμιον ἢ μᾶλλον τὸ ἐχέγγυον τῆς ἐγκαινισθείσης ἰσότητος, καθὸ ἐπιβαλλούσης τὴν ἄρσιν τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἱερῶν ἰσλαμικῶν δικαστηρίων ἐπὶ τῶν μὴ μουσουλμάνων ὑπηκόων τοῦ κράτους, ὑπαγομένων τοῦ λοιποῦ διὰ μὲν τὰς ἐκ τῶν θρησκευτικῶν νόμων ἀπορρεούσας καὶ ἐνδιαφερούσας ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν D χριστιανοὺς πρὸς ἀλλήλους δίκας εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτῶν δικαστήρια, διὰ δὲ πάσας τὰς λοιπὰς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν μικτῶν πολιτικῶν δικαστηρίων (χάτι-χουμαγιοὺν τοῦ 1855, ἄρθρον 11, 13, 14· ὑπόμνημα Φουὰτ πασσᾶ περὶ τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13/25 μαΐου 1867, ἄρθρον 11 καὶ 12). Τὴν ἀρχὴν ταύτην καθώρισεν ὁ ἀείμνηστος σουλτάνος Ἀβδοὺλ Ἀζὶζ διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13 ζιλκαδὲ 1292 (12 δεκεμβρίου 1875) αὐτοκρατορικοῦ ἰραδὲ πρὸς τὸν μέγαν βεζύρην Μαχμοὺτ-Νεδδὶμ πασσᾶν, ῥητῶς ἀνακηρύσσοντος τὴν κατάργησιν τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἰσλαμικῶν ἱεροδικείων ἐφ' οἱασδήποτε ὑποθέσεως χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ μουσουλμάνων πρὸς χριστιανούς. Συνῳδὰ τῇ ἀρχῇ ταύτῃ ὁ τύπος, ὅστις κατὰ μῆνα δζεμαζῆ-οὺλ-ἀχὴρ τοῦ 1256 διετυπώθη οὕτω· „Πᾶσα σχετικὴ πρὸς τὸ σερῆ δίκη τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων μηδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀκουέσθω, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ σεῒχ-οὺλ-ἰσλάμη παραπεμπέσθω πρὸς

ἐκδίκασιν· ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ἡ ὑπόθεσις ἐκδικάζεται ἐν τῇ πρωτευούσῃ μὴ κλητευέσθω εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καὶ μηδεὶς κωλυέτω τοὺς ἱερεῖς οἵτινες διωρίσθησαν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ," ἐτροποποιήθη μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν τοῦ 1272, τῇ 18 ζιλχιτζὲ 1289, ὡς ἕπεται· „Πᾶσα ἀστικὴ δίκη τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων παραπεμπέσθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἵνα θεωρῆται ἐν τῷ ἁρμοδίῳ δικαστηρίῳ." Ἐκ τῶν δύο τούτων τροποποιήσεων ἐξάγεται πασιφανῶς, νομίζομεν, ὅτι ἡ μὲν εἰς τὴν πρωτεύουσαν παραπομπή, ἥτις ἀπαρτίζει τὸ ἀρχαῖον πρὸς διατήρησιν τοῦ γοήτρου τοῦ κλήρου προνόμιον, τηρεῖται ἄθικτος καὶ ἀπαράλλακτος, συνῳδὰ δὲ τῇ γενικῇ ἀρχῇ περὶ καταργήσεως τῆς δικαιοδοσίας τοῦ σερῆ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων, ἀρχῇ, ἥτις ἀπαρτίζει νέον προνόμιον, ἀναγεγραμμένον ὑπὸ τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν τοῦ 1272, αἱ ἀστικαὶ δίκαι τοῦ κλήρου παραπέμπονται οὐχὶ πλέον εἰς τὸ σεϊχουλισλαμάτον, ἀλλ' εἰς τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον. Ἀλλ' ἡ τροποποίησις, ἥτις ὡς πρὸς τὰ ἡμέτερα βεράτια οὐχὶ τῇ 19 ῥεβὶ-οὺλ-ἐββὲλ 1296, ἀλλὰ πολλῷ ὕστερον ἐγένετο, ἅμα δὲ ἐγνώσθη οὐδαμῶς ἐγένετο δεκτή, ἡ τροποποίησις, λέγομεν, αὕτη οὐ μόνον αἴρει τὸ πανάρχαιον καὶ οὐδέποτε τροποποιηθὲν προνόμιον τῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν παραπομπῆς τῶν ἀστικῶν δικῶν τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ ἐπαναφέρει τὴν καταργηθεῖσαν δικαιοδοσίαν τοῦ σερῆ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων τοῦ κράτους.

Ἐπιτραπήτω ἄρα εἰς τὸ πατριαρχεῖον νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἡ τροποποίησις αὕτη· α) ἀνατρέπει ἄρδην τὴν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς βερατίοις ἀναγεγραμμένην καὶ οὐδέποτε τροποποιηθεῖσαν διάταξιν τῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν παραπομπῆς τῶν ἀστικῶν δικῶν τοῦ κλήρου, β) ἀντίκειται πασιφανῶς πρὸς τὸ χάτι-χουμαγιοὺν τοῦ 1272, πρὸς τὸ σχολιαστικὸν αὐτοῦ ὑπόμνημα τοῦ Φουὰτ πασσᾶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13/25 μαΐου 1867 καὶ πρὸς τὸν ἀπὸ 13 ζιλκαδὲ 1292 αὐτοκρατορικὸν ἰραδὲν τοῦ σουλτάνου Ἀβδοὺλ Ἀζήζ, καθὸ ἐγκαινίζουσα καὶ αὖθις τὴν ὑπ' αὐτῶν καταργηθεῖσαν δικαιοδοσίαν τοῦ σερῆ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν — καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀρχηγῶν. — Ἑπομένως πέποιθεν ὅτι, καθὸ ἀπαρτίζουσα διὰ τοὺς λόγους τούτους προφανῆ ἀλλοίωσιν, ἢ μᾶλλον ἀνατροπὴν τοῦ προνομίου τῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν παραπομπῆς τῶν ἀστικῶν δικῶν τοῦ κλήρου, προνομίου ἐφ' οὗ οὐδέποτε ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ ἀρχὴ τῆς τροποποιήσεως, πρὸς δὲ ἀθέτησιν γενικῆς ἀρχῆς τοῦ δημοσίου τῆς αὐτοκρατορίας, καταδικαστέα κριθήσεται ὑπ' αὐτῆς τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, διαταττούσης τὴν καθαρὰν καὶ ἁπλῆν εἰς τὸ ἀρχαῖον καθεστὼς ἐπάνοδον.

Β'. Περὶ τῶν ποινικῶν δικῶν τῶν μητροπολιτῶν, ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν ἐν γένει προκειμένου, τὸ ζήτημα ἀποβαίνει ἴσως σοβαρώτερον καὶ θίγον τὴν κανονικὴν νομοθεσίαν τῆς ἐκκλησίας, καθόσον, ὡς γνωστόν, ἡ ἱερωσύνη ἐστὶ παρ' ἡμῖν μυστήριον, καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ ἱερατικόν, οὗ ἡ προαφαίρεσις καθορίζεται ἐν τοῖς ἀλλοιωθεῖσι βερατίοις, ὅπως ὁ ἔνοχος ἐπὶ κακουργήματι ἢ πλημμελήματι κληρικὸς ὑποστῇ ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ κράτους τὴν ὑπὸ τῶν νόμων ὡρισμένην ποινήν, δὲν δύναται νὰ ἀφαιρεθῇ, εἰμὴ τῇ ἀποφάσει ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, συνῳδὰ πρὸς τοὺς περὶ τούτου κειμένους ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας. Τοῦτο κατανοοῦντες οἱ ἀείμνηστοι σουλτάνοι, ἀπὸ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ μέχρι τοῦ νῦν εὐκλεῶς αὐτοκρατορεύοντος, οὐδέποτε καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπέτρεψαν τὴν καὶ κατ' ἐλάχιστον παραλλαγὴν τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σπουδαιοτάτων ἀληθῶς ἐν τοῖς βερατίοις διατάξεων, αἵτινες ἀπαρτίζουσι πολυτιμότατον προνόμιον ἢ μᾶλλον ἐχέγγυον τοῦ ἀπαραβιάστου τῆς κανονικῆς νομοθεσίας τῆς ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ ὑψηλότεροι ἠθικοί, κοινωνικοὶ καὶ πολιτειακοὶ λόγοι ἔπεισαν τούς τε βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας χορηγῆσαι καὶ τοὺς ἀειμνήστους σουλτάνους κυρῶσαι ἐξαιρετικόν τινα διαδικασίας τύπον τῷ κλήρῳ, ὅστις, καθὸ φυσικὸς τῶν χριστιανῶν διδάσκαλος τῶν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν καθηκόντων αὐτῶν, μέχρι καὶ τοῦ διδόναι εὐθύνην ἐπὶ τούτῳ, φυσικὸς δ' αὐτῶν προστάτης πρὸς τὴν πολιτείαν κατὰ πάσης αὐτοδικίας τῶν ὑποδεεστέρων ἀρχῶν, ἔδει νὰ ἔχῃ ἐχέγγυά τινα τῆς τε εὐθύνης αὐτοῦ πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ κύρους παρὰ τοῖς χριστιανοῖς. Ὁ τύπος οὗτος τῆς ἐξαιρετικῆς διαδικασίας, οὐδαμῶς παραβλάπτων τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν γενικῶν νόμων τοῦ κράτους, οὐδὲ δημιουργῶν κράτος ἐν κράτει, ἐξησφάλιζε μόνον τὸ ἠθικὸν κῦρος τοῦ κλήρου καὶ τὸ ἀπαραβίαστον τῆς κανονικῆς νομοθεσίας τῆς ἐκκλησίας, παρέχων τῇ προϊσταμένῃ πνευματικῇ αὐτοῦ ἀρχῇ τὸ δικαίωμα τῆς προκαταρκτικῆς ἐξετάσεως, μέχρις οὗ καταδειχθῶσιν αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν εἰς δίκην παραπομπὴν αὐτοῦ ἀποδείξεις ἢ ἐνδείξεις. Παραπλήσιοι τύποι ἐξαιρετικῆς διαδικασίας, καὶ μείζονες ἔτι, διὰ τάξεις πολιτῶν ὑψηλότερα πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν κοινωνίαν ἐχούσας καθήκοντα ἀπαντῶσιν ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς νομοθεσίαις τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ τῆς αὐτοκρατορίας τῇ ἐγκαινισθείσῃ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν αἰγίδα τοῦ γαληνοτάτου ἡμῶν ἄνακτος, ἀφορῶντες δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ἄλλας τινὰς τάξεις ὑπηκόων.

Τούτων τεθέντων, λοιπὸν ἐστὶν ἐξετάσαι ἐὰν ἡ οὐσιώδης τροποποίησις, ἥτις, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς σιωπηρᾶς ὁμολογίας τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, πρώτην ταύτην φορὰν εἰσάγεται εἰς τὸ σχετικὸν τοῦ βερατίου ἄρθρον, συνάδῃ ἢ ἀνατρέπῃ ἄρδην τὰς σχετικὰς διατάξεις τῶν βερατίων, τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν κανονισμῶν τῶν πατριαρχείων, αὐτῆς τέλος τῆς νομοθεσίας τοῦ κράτους. Ἡ νεωστὶ εἰσαχθεῖσα εἰς τὰ ἀρχιερατικὰ βεράτια τροποποίησις ἔχει οὕτως· „Ὅταν τις τῶν ἐπισκόπων, ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν κατηγορηθῇ ἐπὶ κακουργήματι, κρατείσθω ὑπὸ τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀνάκρισιν καὶ διαδικασίαν· ἀποδειχθείσης δὲ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, ἐκτελείσθω ἀπ' εὐθείας ἐν τῇ κυβερνητικῇ φυλακῇ ἡ κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένη αὐτῷ ποινή, ἀφοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἀφαιρεθῇ ἡ ἱερωσύνη αὐτοῦ." Ἡ τροποποίησις αὕτη θίγουσα, ὡς εἴρηται, τὴν κανονικὴν νομοθεσίαν τῆς ἐκκλησίας, καθὸ ἐπιβάλλουσα τὴν ἔκδοσιν ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς δυνάμει ἀποφάσεως πολιτικοῦ δικαστηρίου καὶ δημιουργοῦσα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κράτος ἐν κράτει, ἀνατρέπει ἄρδην·

α) Τὴν διάταξιν τοῦ 36 ἄρθρου τοῦ πατριαρχικοῦ βερατίου ἔχοντος οὕτω· „Ὁσάκις τις τῶν μητροπολιτῶν ἢ τῶν καλογήρων πρόκειται νὰ κρατηθῇ, ἡ κράτησίς του θέλει ἐνεργεῖσθαι διὰ τοῦ εἰρημένου πατριάρχου."

β) Τὴν τοῦ 23 ἄρθρου τοῦ πατριαρχικοῦ βερατίου, ἔχοντος οὕτως· „Ὁσάκις πασσάδες ἢ κριταὶ ἢ ναΐπιδες καταγγείλωσί τινα τῶν ὑπὸ τὸν ῥηθέντα πατριάρχην διατελούντων μητροπολιτῶν ἢ ἀρχιεπισκόπων ἢ ἐπισκόπων καὶ ζητήσωσι τὴν παῦσιν ἢ ἐξορίαν του, ἡ αἴτησίς των δὲν εἰσακούεται, πρὶν ἢ ὁ πατριάρχης καὶ ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν ἀνακαλύψωσι τὴν ἀλήθειαν. Περὶ δὲ τούτου καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελεν ἐκδοθῇ ὁπωσδήποτε ὑψηλωνυμόν μου φιρμάνιον ἄνευ ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν μητροπολιτῶν, τοῦτο μηδεμίαν ἐχέτω ἰσχύν, οἱανδήποτε καὶ ἂν φέρῃ ἡμερομηνίαν, παλαιὰν ἢ νέαν."

γ) Τὸ ὄγδοον ἄρθρον τοῦ εἰδικοῦ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων νόμου ἐν τοῖς κανονισμοῖς τῶν πατριαρχείων, ἄρθρον ἑρμηνεῦον σαφῶς καὶ καθωρισμένως τὰς ἀνωτέρω διατάξεις καὶ ὁρίζον τὰ δικαστήρια, εἰς ἃ παραπέμπονται οἱ κληρικοὶ διὰ τὰς αἰτιάσεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὰς τρεῖς τῶν ἐγκλημάτων τάξεις, εἰς τὰς πνευματικάς, τὰς κοσμικὰς καὶ τὰς τοῦ κοι-

νοῦ δικαίου. Τὸ ἄρθρον τοῦτο παρετέθη ἤδη ἐν τῷ A ἀπὸ 22 ῥαμαζὰν 1300 πατριαρχικῷ ὑπομνήματι, ἔχει δὲ οὕτω· „Καθὰ ἐν τῷ ς΄ ἄρθρῳ εἴρηται, ἕκαστος τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερέων εἶναι ἰσόβιος εἰς ἣν ἐκλήθη ἐπαρχίαν· ἀλλ᾽ ἂν χριστιανοὶ ἐπαρχίας τινὸς παρουσιάσωσιν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἀρχιερέως των, τότε ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν, ἀφοῦ μετέλθῃ πρότερον ὅλους τοὺς διαλλακτικοὺς τρόπους μέχρις εὐλόγου τινὸς διαστήματος καὶ διὰ τῶν πλησιοχώρων ἀρχιερέων ἐξετάσασα τὸ πρᾶγμα φροντίσῃ κατὰ τὸ δέον ὑπὲρ τῆς εἰρηνοποιήσεως, ἐὰν οἱ κινήσαντες τὴν ἀγωγὴν ἐπιμείνωσιν ἀπαιτοῦντες τὴν διαδικασίαν, τότε θέλει μετακαλεῖσθαι ἐνταῦθα ὁ ἐγκαλούμενος ἀρχιερεύς· καὶ ἂν τὰ προτεινόμενα ἐγκλήματα ἦναι πνευματικά, ἡ δίκη θέλει γίνεσθαι ὑπὸ μόνης τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας· ἐὰν δὲ περιστρέφωνται εἰς ἀντικείμενα κοσμικά, τότε ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν διορίζει ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἐξ ὀκτὼ μελῶν τοῦ B μικτοῦ συμβουλίου, τῶν τεσσάρων ἀρχιερατικῶν καὶ τῶν τεσσάρων λαϊκῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ δὲ αὕτη, ἐξετάσασα τὰς καταθέσεις ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, θέλει σχηματίσει γνώμην καὶ θέλει ἀναφέρει ἐγγράφως (διὰ μαζβατᾶ) πρὸς τὸν πατριάρχην τὰς ἐξαχθείσας παρατηρήσεις, καὶ τότε θέλουν προσδιορίζεσθαι αἱ ἀναγκαῖαι ποιναί, συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς κραταιᾶς κυβερνήσεως, καὶ θέλουσιν ἀναφέρεσθαι εἰς τὴν ὑψηλὴν πύλην· καὶ ἂν τὸ ἔγκλημα τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου ἦναι ἐκ τῶν κακουργημάτων, ἀφοῦ πρῶτον τὸ πατριαρχεῖον τοῦ ἀφαιρέσῃ, κατὰ φυσικὸν λόγον, τὸν πνευματικὸν τίτλον τὸν ὁποῖον φέρει, θέλει τιμωρεῖσθαι καὶ κατὰ τοὺς θεσπισθέντας ποινικοὺς νόμους.“

δ΄) Τὴν νομολογίαν τοῦ κράτους, οἵα διετυπώθη ὑπὸ τῆς ἀπὸ 14 ζιλκαδὲ 1297 (6 ἀπριλίου 1880) ἐγκυκλίου τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν πρὸς τὸν γενικὸν εἰσαγγελέα τῆς νομ- C αρχίας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καθ᾽ ἣν τὸ αὐτοκρατορικὸν διβάνιον ἐπερωτηθὲν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀπεφήνατο ἐπισήμως ὅτι, „καθὰ ἐξάγεται ἐκ τῶν καϊδίων, εἰς ἃ ἀνέδραμε, τὸ μὲν ὑψηλὸν βεράτιον τὸ ἀπονεμηθὲν εἰς τοὺς μητροπολίτας διαλαμβάνει ὅτι, ἂν δεήσῃ νὰ κρατηθῇ ἐπίσκοπος, καλόγηρος ἢ καλογραῖα, κρατεῖται ἐν τῇ μητροπόλει, τὸ δὲ ὄγδοον ἄρθρον τοῦ περὶ προσόντων τῶν ἐκλεξίμων εἰς ἐπισκοπὴν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν κανονισμοῦ διαγορεύει ὅτι, ἐὰν μητροπολίτης ἢ ἐπίσκοπος κατηγορῆται ἐπὶ κακουργήματι, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τῶν τοιούτων τοῦ πνευματικοῦ ἀξιώματός των, θέλουσιν ὑφίστασθαι τὴν ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου ὁριζομένην ποινήν.“

Ἀποδεικνυομένου ἄρα τρανῶς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ἡ τροποποίησις ἡ εἰσαχθεῖσα τὸ πρῶτον τῇ 9 ῥεβὶοὺλ-ἐββὲλ 1296 ἀνατρέπει μὲν ἄρδην τοὺς κειμένους νόμους καὶ τὰς διατάξεις τῶν ὑψηλῶν βερατίων, θίγει D δὲ καὶ αὐτὴν τὴν κανονικὴν νομοθεσίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐπιβάλλουσα τὴν ἔκδοσιν ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς διὰ μόνης τῆς ἀποφάσεως πολιτικοῦ δικαστηρίου, τὸ πατριαρχεῖον πέποιθεν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει πάντως νὰ διατάξῃ τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν περὶ τούτου ῥητῶν νόμων καὶ διατάξεων τῶν βερατίων.

Γ΄. Προκειμένου περὶ διατροφῶν, ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ὡς μόνον λόγον τῆς εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια ἀπονομῆς τοῦ δικαιώματος τοῦ κατ᾽ ἔφεσιν δικάζειν ἐπὶ τούτων ἐπάγεται ἐν τῷ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ αὐτῆς ὅτι οὐδεὶς λόγος ἢ διάταξις ἀπαντᾷ οὔτε ἐν τοῖς βερατίοις, οὔτε ἐν τῷ κανονισμῷ, ὅτι ἡ ἐκδίκασις τῶν περὶ διατροφῶν ἀγωγῶν εἶναι ἐκ τῶν προνομίων τοῦ πατριάρχου. Τούτου οὕτως ἔχοντος, λέγει ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης, ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις οὐδὲν μὲν λέγει διὰ τὰς περὶ διατροφῆς δίκας τὰς τῇ συγκαταθέσει τῶν διαφερομένων ἐν τῷ πατριαρχείῳ καὶ ταῖς μητροπόλεσι διαλυομένας, ἐπειδὴ ὅμως ἄλλο ὁ γάμος καὶ τὸ διαζύγιον καὶ ἄλλο ἡ ἐκ τοῦ διαζυγίου ἀπορρέουσα περὶ διατροφῆς ἀγωγή, *καθὸ τοῦ κοινοῦ δικαίου*, δὲν δύναται νὰ κλείσῃ εἰς τοὺς ποιουμένους ἔφεσιν τὰ δικαστήρια τοῦ κράτους καὶ νὰ βιάσῃ αὐτοὺς ἄκοντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς καθ᾽ ἧς παραπονοῦνται ἀποφάσεως.

Κἂν τοῦτο ἀληθὲς ἦν, κἂν οὐδόλως ἐκ τῶν κειμένων νόμων καὶ διατάξεων τὸ ἀναμφισβήτητον δικαίωμα τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων εἰς τὸ δικάζειν τὰς τῶν διατροφῶν δίκας προέκυπτεν, ἐπειδὴ οὐδ᾽ ἐν τῷ ἀστικῷ κώδικι τοῦ κράτους ὁ ἐλάχιστος γίνεται λόγος εἴτε ἐγγύθεν εἴτε πόρρωθεν περὶ διατροφῶν, ἠδυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἔγκειται ἐν τῇ τηρήσει ἐθίμου καλῶς κρατήσαντος ἐπὶ πέντε ὅλους αἰῶνας καὶ οὐδέποτε ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἀθετηθέντος. Ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Τὸ περὶ διατροφῆς ζήτημα οὐδόλως ἐστὶν ἄσχετον πρὸς τὰς γενικὰς διατάξεις περὶ γάμων καὶ διαζεύξεων, ἀλλ᾽ ἀναποσπάστως μετὰ τούτων συνδέεται, διότι δὲν πρόκειται εἰμὴ περὶ ὑποθέσεως ὑφεστῶτος ἔτι τοῦ γάμου, οὐδὲ δύναται νὰ δικασθῇ ἀνεξαρτήτως τῆς λοιπῆς περὶ διαζεύξεως ἢ προσωρινοῦ χωρισμοῦ διαδικασίας, καὶ μάλιστα ὑπὸ δικαστηρίου οὔτε ἀναγνωρίζοντος, οὔτε δυναμένου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἰσχύουσαν ἐν τοῖς ἡμετέροις πνευματικοῖς δικαστηρίοις νομοθεσίαν. Γενική, νομίζομεν, ἀρχὴ τοῦ δικαίου εἶναι ὅτι οὐδεμία ἀπόφασις ἑνὸς δικαστηρίου δύναται νὰ ἐφεσιβληθῇ ἐνώπιον ἄλλου δικαστηρίου, μὴ ἔχοντος τὴν αὐτὴν νομοθεσίαν, ἣν τὸ πρωτοδίκως δικάσαν, πολλῷ δὲ ὀλιγώτερον οὐδεμίαν ἔχοντος νομοθεσίαν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καθὸ ἀδιασπάστως καὶ ἀδιαρρήκτως συνδεδεμένου μετὰ πάσης τῆς περὶ γάμων καὶ διαζεύξεων γενικῆς νομοθεσίας ἐν πάσαις ταῖς νομοθεσίαις τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν. Ὅτι δὲ τοιοῦτον ὄντως ὑπάρχει τὸ περὶ διατροφῆς ζήτημα καὶ ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ἐν τῷ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ αὐτοῦ ἀνομολογεῖ λέγων ὅτι „ἡ περὶ διατροφῆς ἀγωγὴ ἐκ τοῦ διαζυγίου ἀπορρέει“, τοῦθ᾽ ὅπερ τρανῶς ἐμφαίνει, νομίζομεν, ὅτι δὲν δύναται νὰ δικασθῇ ἀνεξαρτήτως τοῦ διαζυγίου, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν τοῦ τοπικοῦ χωρισμοῦ, καθ᾽ ὃν ὁ γάμος ἐξακολουθεῖ ἔτι ὑφιστάμενος, καὶ ἑπομένως οὐδεμία ἐπέμβασις, πλὴν τῆς τῶν πνευματικῶν ἀρχῶν, ὑπάρχει θεμιτή. Ἠδυνάμεθα ἐπὶ τούτοις παρατηρῆσαι ὅτι, τοῦ γάμου παρ᾽ ἡμῖν μυστηρίου ὄντος, πᾶσα οἱαδήποτε ἀνάμιξις ἄλλου, ἐκτὸς τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀρχῶν, εἰς τὰ συναφῆ πρὸς τὸν γάμον ζητήματα καὶ εἰς τὰς ἀπορρεούσας ἐκ τῶν γάμων, τοπικῶν χωρισμῶν καὶ διαζεύξεων ἀγωγὰς ἀποτελεῖ αὐτὸ τοῦτο ἐπέμβασιν εἰς τὸ δόγμα καὶ ἀθέτησιν τῆς ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἠδυνάμεθα ἐπιπαρατηρῆσαι ὅτι εἰς τὰς περὶ διατροφῶν ἀποφάσεις, ἐκδιδομένας ἐπὶ τῷ προσωρινῷ τοπικῷ χωρισμῷ καὶ ἀποσκοπούσας εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς οἰκογενειακῆς εἰρήνης, πολλὰ τὰ καθοδηγοῦντα παρ᾽ ἡμῖν τὴν συνείδησιν τοῦ πνευματικοῦ δικαστοῦ, ἅπερ συνδέονται μετ᾽ αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καὶ τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν περὶ τούτου διατάξεων, αἵτινες ὑπόκεινται παρ᾽ ἡμῖν βάσεις τῆς περὶ γάμου νομοθεσίας καὶ τὰς ὁποίας βεβαίως δὲν εἶναι ὑπόχρεα νὰ γινώσκωσι τὰ ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ταύτῃ πολιτικὰ δικαστήρια, εἰς ἅπερ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις νομίζει ὅτι δύναται νὰ ἀπονείμῃ τὸ δικαίωμα τοῦ κατ᾽ ἔφεσιν δικάζειν τὰς περὶ διατροφῶν ἀγωγάς. Ἠδυνάμεθα ἐπιπαρατηρῆσαι ὅτι καὶ παρὰ χριστιανικοῖς κράτεσιν, ὅπου ὑπάρχουσι μουσουλμάνοι πολῖται, ἕνεκα τῆς θεμελιώδους διαφορᾶς τῶν βάσεων τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου παρὰ μουσουλμάνοις καὶ χριστιανοῖς, αἱ μεταξὺ μουσουλμάνων ἐκ γάμων ἢ κληρονομιῶν διαφοραὶ δικάζονται ὑπὸ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀρχῶν. Τούτων πάντων ἕνεκα τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνεκκλήτως

καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναμίξεως δικάζειν πάσας ἀνεξαι- A
ρέτως τὰς συναφεῖς πρὸς τοὺς γάμους καὶ πρὸς τὰς
διαζεύξεις διαφορὰς ῥητῶς ἀναγέγραπται ἐν τοῖς
πατριαρχικοῖς βερατίοις, ἐν πλείστοις αὐτῶν πρὸς ἄρσιν
πάσης παρεννοήσεως ἐπαναληφθὲν ἄρθροις (10, 11,
12, 13, 14, 15, 31 καὶ 32), ἐξ ὧν ἐπιτραπήτω ἡμῖν
νὰ παραθέσωμεν τὸ ἑπόμενον ῥητόν, σαφὲς καὶ ἀνεπί-
δεκτον συζητήσεως· „Οὐδεὶς καδῆς ἢ ἀντιπρόσωπος
αὐτοῦ ἢ ἕτερός τις δύναται, παρὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα,
ὅπως ἀναμιγνύηται, ἐπιβάλλῃ πρόστιμον ἢ ἀπευθύνῃ
ἐπιπλήξεις ἐν περιπτώσει, καθ᾿ ἣν συνῳδὰ τοῖς θρη-
σκευτικοῖς αὐτῶν νόμοις οἱ μητροπολῖται, οἱ ἀρχι-
επίσκοποι, οἱ ἐπίσκοποι ἢ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν
ἐπιλαμβάνονται τῶν διαφορῶν δύο λαϊκῶν, ἀποβλε-
πουσῶν πρὸς τὸν γάμον ἢ τὸ διαζύγιον ἢ ἄλλο τι
(συναφές)." Τούτων ἕνεκα τεκμηριοῦσα τὸ ἀδιαμ-
φισβήτητον τοῦτο δικαίωμα ἡ μεγάλη βεζιρεία,
ἀπέστειλε τῇ 23 σεβὰλ 1291 (20 νοεμβρίου 1874)
ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς νομάρχας τοῦ κράτους, ἀπαγο- B
ρεύουσαν „πᾶσαν παρὰ τὸ νιζάμιον ἐπέμβασιν τῶν
ἱερῶν δικαστηρίων εἰς τὰς προικῴας καὶ συζυγικὰς
διαφοράς, εἰς ἃς οὐδεὶς ἄλλος πρέπει νὰ ἐπεμβαίνῃ,
καθόσον ἡ διαίτησις αὐτῶν ἀνήκει ἀνέκαθεν εἰς τοὺς
πνευματικοὺς ἀρχηγούς," καὶ καθιστῶσαν τοὺς νομ-
άρχας ὑπευθύνους διὰ πᾶσαν τοῦ οὐσουλίου τούτου
κακὴν χρῆσιν, „ἥτις ἤθελε παραβλάπτει τὰ καθεστῶτα
νιζάμια."

Ἀλλὰ καὶ τῶν ῥητῶν τούτων διατάξεων κατὰ μέρος
τιθεμένων, ὑπάρχει ἔν τε τῷ ζητήματι τούτῳ ὡς καὶ
ἐν τοῖς περὶ διαθηκῶν, περὶ οἰκοδομῆς ἐκκλησιῶν καὶ
περὶ τῆς ἐλευθέρας διευθύνσεως τῶν ἡμετέρων σχο-
λείων ὑψηλοτέρα τις θεωρία, ἣν ἐπιτραπήτω ἀναπ-
τύξαι ἐνταῦθα διὰ βραχέων. Πολὺς ἐν τοῖς ὑπουργι-
κοῖς ἐγγράφοις καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883
τεσκερὲ αὐτῆς λόγος γίνεται ὅτι αὕτη ἢ ἐκείνη ἡ
ἀστικὴ σχέσις ἐστὶ τοῦ κοινοῦ δικαίου καὶ ἑπομένως
ἡ κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ κλείσῃ εἰς τοὺς ποιου- C
μένους ἔφεσιν τὰ δικαστήρια τοῦ κράτους, τοῦθ᾿ ὅπερ
ἤθελεν εἶσθαι παραγνώρισις τοῦ κυβερνητικοῦ καθή-
κοντος. Καὶ πρῶτον νομίζομεν ὅτι, τῆς εἰδικῆς δι-
καιοδοσίας τῶν παρ᾿ ἡμῖν πνευματικῶν δικαστηρίων
καθορισθείσης, ἀναγνωρισθείσης καὶ κυρωθείσης ὑπό
τε τοῦ δημοσίου δικαίου καὶ τῶν κειμένων νόμων
τοῦ κράτους, εἶναι καὶ ταῦτα δικαστήρια τοῦ κράτους,
καὶ οὐδόλως οὔτε αἱ θύραι τῶν δικαστηρίων τοῦ κρά-
τους κλείονται, φρονοῦμεν, οὔτε τὸ κυβερνητικὸν καθή-
κον παραγνωρίζεται, ὅταν αἱ τῆς νομοθετημένης καὶ
κεκυρωμένης δικαιοδοσίας τῶν πνευματικῶν ἡμῶν
δικαστηρίων, δικαστηρίων καὶ τούτων τοῦ κράτους
ὄντων, ὑποθέσεις παραπέμπωνται ἐνώπιον αὐτῶν.
Τὸ ἐναντίον, τολμῶμεν εἰπεῖν, θὰ ἦτο εἰ μὴ παρα-
γνώρισις τοῦ κυβερνητικοῦ καθήκοντος, ἀλλὰ τοὐλάχι-
στον πρωτοφανὴς δικαιοδοσίας σύγχυσις. Εἰς τὴν
εἰδικὴν ταύτην δικαιοδοσίαν τῶν παρ᾿ ἡμῖν πνευματι-
κῶν δικαστηρίων ὑπήχθησαν καὶ ὑπάγονται, ὡς ὑπά- D
γονται καὶ παρὰ μουσουλμάνοις εἰς τὴν εἰδικὴν δι-
καιοδοσίαν τοῦ σερῆ, πᾶσαι αἱ εἰδικαὶ ἀστικαὶ δίκαι,
αἱ ἐκ τῶν θρησκευτικῶν νόμων καὶ σχέσεων ἀπορ-
ρέουσαι καὶ ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν ἐνδιαφέρουσαι
χριστιανοὺς πρὸς ἀλλήλους. Καὶ ἴσως μὲν αἱ δια-
φοραὶ καὶ ἀγωγαὶ αὗται θεωροῦνται ἀλλαχοῦ τῆς
Εὐρώπης τοῦ κοινοῦ δικαίου, ἀλλ᾿ ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ
ταύτῃ, ὅπου παραλλήλως βιοῦσιν ὑπὸ τὴν αἰγίδα
ἀνάκτων, τὴν πλήρη ἰσότητα τῶν ὑπηκόων αὐτῶν
ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας ποθούντων, μουσουλ-
μανικαὶ καὶ μὴ μουσουλμανικαὶ κοινότητες, τὸ κοινὸν
δίκαιον τῶν μετὰ τῶν θρησκευτικῶν νόμων συνδεο-
μένων ἀστικῶν σχέσεων διήρηται φυσικῶς καὶ ἀναπο-
δράστως εἰς κοινὸν δίκαιον ἰσλαμικὸν καὶ εἰς κοινὸν
δίκαιον μὴ ἰσλαμικόν. Ἡ διάκρισις αὕτη κατ᾿ ἀρχὴν
ἀνεγνωρίσθη ἐνώπιον πάσης τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τοῦ
ἀοιδίμου σουλτάνου Ἀβδοὺλ Μετζὴτ Χάν, καὶ διὰ τοῦ
13 ἄρθρου τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμα-
νίου, τοῦ κεκοσμημένου δι᾿ αὐτοκρατορικοῦ χατίου,
καθωρίσθη ὅτι „αἱ εἰδικαὶ ἀστικαὶ δίκαι, οἷαι αἱ
κληρονομικαὶ ἢ ἄλλαι παραπλήσιαι, μεταξὺ τῶν ὑπη-
κόων τοῦ αὐτοῦ χριστιανικοῦ θρησκεύματος, ἢ ἄλλου
μὴ μουσουλμανικοῦ, ἔσται δυνατὸν νὰ παραπεμφθῶσι
τῇ αἰτήσει τῶν ὑπηκόων τούτων ἐνώπιον τῶν συμ-
βουλίων τῶν πατριαρχείων". Ἡ μεγάλη αὕτη ἀρχή,
ἥτις ἦν ἁπλῶς ἀναγνώρισις τοῦ δικαίου τῆς ὑπάρξεως
καὶ αὐτοσυντηρησίας τῶν χριστιανῶν ἢ ἄλλων μὴ
μουσουλμανικῶν κοινοτήτων, ἐτέθη εἰς πλήρη ἐνέρ-
γειαν διὰ τῶν κανονισμῶν, οἵτινες συνετάγησαν συν-
ῳδὰ τῇ διατάξει τοῦ 2 ἄρθρου τοῦ ὑψηλοῦ περὶ
μεταρρυθμίσεων φιρμανίου, καὶ διὰ τῶν κανονισμῶν
τούτων καθωρίσθησαν ἅπαξ διὰ παντὸς αἱ εἰδικαὶ
ἀστικαὶ δίκαι καὶ εἰδικαὶ κοινοτικαὶ ὑποθέσεις, ἐφ᾿
ὧν ἀποκλειστικὴν καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς τινος ἀναμίξεως
δικαιοδοσίαν ἔχουσι τὰ συμβούλια τῶν πατριαρχείων
ἢ τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν, οἷαι αἱ περὶ
γάμων, διαζεύξεων καὶ συναφῶν τούτοις, αἱ περὶ δια-
θηκῶν, ἡ ἐπὶ τῆς χρήσεως καὶ διαθέσεως τῶν ἐκκλη-
σιαστικῶν καὶ κοινοτικῶν πόρων, ἡ κατ᾿ ἀναλογίαν
τούτων ἵδρυσις ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων πρὸς ἱκανο-
ποίησιν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν χριστιανῶν,
ἡ ἀνωτάτη ἐποπτεία ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῶν ἐκκλη-
σιῶν, τῶν σχολείων καὶ ἄλλων φιλανθρωπικῶν καθι-
δρυμάτων, ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης ἀναμίξεως, καὶ
ὅσα ἄλλα ἐν τοῖς κανονισμοῖς περιλαμβάνονται. Δι-
καίως ἄρα ὁ δεινὸς καὶ πολὺς σχολιαστὴς τοῦ χάτι-
χουμαγιοὺν Φουὰτ πασσᾶς, βλέπων τὰ ἀγαστὰ ἀπο-
τελέσματα τὰ προκύψαντα ἐκ τῆς μεγάλης ἀρχῆς, ἣν
προεκήρυξε τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔγγραφον „πρὸς ἐπίτευξιν
καταστάσεως πραγμάτων συμφώνου πρὸς τὴν ἀξιο-
πρέπειαν τοῦ κράτους καὶ πρὸς τὴν θέσιν ἣν κατέχει
μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν", ἔλεγεν ἐν τῷ
ὑπομνήματι τῆς 25 μαΐου 1877· „Κατ᾿ ἐποχὴν οὐ
πόρρω ἀφεστῶσαν, ἤτοι πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ
τανζιματίου, ὅπερ δύναται νὰ ἀποκληθῇ ὁ χάρτης
τῆς ἰσότητος, οἱ ὑπήκοοι τοῦ σουλτάνου διῄρηντο εἰς
δύο τάξεις, κεχωρισμένας ἀπ᾿ ἀλλήλων ἐκ προλήψεως
ἀκατανικήτου κατ᾿ ἐπίφασιν· εἰς τάξιν κρατοῦσαν,
ἐκπροσωπουμένην ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων, καὶ τάξιν
κατωτέραν, ὅλως ὑποτεταγμένην εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς
πρώτης καὶ ἐκπροσωπουμένην ὑπὸ τοῦ μὴ μουσουλ-
μανικοῦ λαοῦ. Ἡ ἀνισότης αὕτη, ἥτις εἶχε πᾶσαν
τὴν ἰσχὺν πολιτικοῦ δόγματος χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν
νομιμότητα αὐτοῦ, κατηργήθη διὰ τοῦ ἐγγράφου τοῦ
Γκιοὺλ-Χανέ, ὅπερ ἀνεκήρυξε τὴν πλήρη ἰσότητα
πάντων τῶν ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου ἀδιακρίτως φυλῆς
καὶ θρησκείας." Καὶ μία τῶν μεγίστων ἀποδείξεων
τοῦ ὅτι ἡ πρόληψις ἐξέλιπεν, ἡ μεταξὺ μουσουλμάνων
καὶ χριστιανῶν ἀνισότης ἐξηφανίσθη καὶ ἐπῆλθεν ἡ
πλήρης αὐτῶν ἰσότης, ἐχρησίμευε τῷ Φουὰτ πασσᾷ
τὸ ὅτι, συνῳδὰ ταῖς διατάξεσι τῶν κανονισμῶν, ἀπενε-
μήθη τοῖς πνευματικοῖς δικαστηρίοις τῶν χριστιανῶν,
τοῖς διεπομένοις ὑπὸ εἰδικῶν νόμων καὶ κανονισμῶν,
ἡ αὐτὴ καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀστικῶν δικῶν τῶν χρι-
στιανῶν ἀπόλυτος δικαιοδοσία, ἥτις ἀπονενεμημένη
ἀνέκαθεν ὑπῆρχε τοῖς ἱεροδικείοις τοῦ σερῆ διὰ τοὺς
μουσουλμάνους. Τοῦτο ῥητῶς λέγεται ἐν τῷ 13 ἄρθρῳ
τοῦ εἰρημένου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 25 μαΐου 1867 ὑπο-
μνήματος τοῦ Φουὰτ πασσᾶ, καὶ ἐν τῇ τάξει ταύτῃ
τῶν ἰδεῶν ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ὅτι πᾶσα
τροποποίησις τῆς διατάξεως ἐκείνης, καθιστῶσα τὰ
πνευματικὰ ἡμῶν δικαστήρια μειονεκτοῦντα κατὰ τὴν
δικαιοδοσίαν τῶν μουσουλμανικῶν ἱεροδικείων, καὶ
μάλιστα ὑποβάλλουσα ἔν τισι τὰς ἀποφάσεις τῶν
πρώτων εἰς τὴν ἔφεσιν τῶν δευτέρων, θὰ ἦτο ἐγκαί-
νισις τῆς πρώην ἀνισότητος. Οὐδόλως διαμφισβη-
τοῦμεν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ἐν ταῖς τελευ-
ταίαις αὐτῆς διατάξεσι περί τε τοῦ ναφακᾶ καὶ περὶ
ἄλλων, ὁρμᾶται ἐκ τῆς προθέσεως τοῦ ἐξασφαλίσαι
τοῖς χριστιανοῖς αὐτῆς ὑπηκόοις ἔτι πλέον τὴν ἀπο-
νομὴν τοῦ δικαίου, ἀλλὰ ληπτέον ὑπ᾿ ὄψει ὅτι, ἀφαι-

ρουμένης ἀπὸ τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων ἡμῶν τῆς δικαιοδοσίας, ἣν κέκτηνται ἄνευ ἀμφισβητήσεως τὰ ἰσλαμικὰ ἱεροδικεῖα, ἠδύνατο νὰ δοθῇ ἀφορμὴ εἰς τὴν σφαλερὰν πάντως ἑρμηνείαν, ἢ ὅτι ὁ ἱερὸς ἡμῶν νόμος δὲν παρέχει τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει τὰ αὐτὰ εἰς τὴν ἀπονομὴν τοῦ δικαίου ἐχέγγυα, ἅπερ ὁ ἱερὸς τῶν μουσουλμάνων νόμος, ἢ ὅτι ἐν τῇ στοργῇ καὶ μερίμνῃ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως τὸ χριστιανικὸν στοιχεῖον κέκτηται ὑπερέχουσαν τῆς τοῦ μουσουλμανικοῦ θέσιν· ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἀπαρτίζουσιν ἐγκαίνισιν τῆς πρώην ἀνισότητος.

Ἀποδεικνυομένου ἄρα ἐκ πάντων τούτων ὅτι ἡ ἐν τῇ ἀπὸ 19 μαΐου 1883 ἐγκυκλίῳ τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος νέα περὶ διατροφῶν διάταξις· α) θίγει αὐτὸ τὸ δόγμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τὴν νόμιμον αὐτῆς ἐλευθερίαν· β) ἀνατρέπει πάσας τὰς περὶ γάμων καὶ διαζεύξεων ῥητὰς διατάξεις τῶν βερατίων· γ) ἀντίκειται ἐκ διαμέτρου πρὸς τὰ ἐπὶ πέντε αἰῶνας καλῶς κρατήσαντα νόμιμα· δ) ἀντιστρατεύεται πρὸς τὰς πανταχοῦ παραδεδεγμένας ἀρχὰς τοῦ δικαίου τοῦ μὴ χωρίζεσθαι τὰ φυσικῶς ἀχώριστα, μηδὲ δικάζεσθαι ἐφεσιβλήτως κατ᾽ ἄλλην νομοθεσίαν τὰ πρωτοδίκως κατ᾽ ἄλλην δικασθέντα· ε) ἀπᾴδει ὅλως πρὸς τὴν μεγάλην ἀρχὴν καὶ ὑψηλὴν θεωρίαν τῆς ἰσότητος, τὴν τεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου, τοῦ κεκοσμημένου δι᾽ αὐτοκρατορικοῦ χατίου, τὸ πατριαρχεῖον οὐδόλως ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει ν᾽ ἄρῃ αὐτὴν διατάττουσα τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν καλῶς κρατήσασαν ἀρχαίαν τάξιν.

Δ'. Μεθ᾽ ὅσα ἀνωτέρω περὶ διατροφῶν ἐρρέθησαν καὶ περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν, αἵτινες διέπουσι τὰς εἰδικὰς ἀστικὰς σχέσεις τῶν χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους, ἀρκεῖ, προκειμένου περὶ διαθηκῶν, νὰ ὑπομνησθῶσιν αἱ ῥηταὶ διατάξεις καὶ νόμοι, οὓς ἀνατρέπει ἡ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 ἀπριλίου 1299 (1883) νεωτέρα διάταξις περὶ ἐκδικάσεως τῶν ἐκ διαθηκῶν προερχομένων διαφορῶν ἐν τοῖς κοινοῖς δικαστηρίοις. Ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ὁ ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῷ τεσκερὲ αὐτοῦ τῆς 19 δεκεμβρίου 1299 (1883) λέγει ὅτι „τὸ τρίτον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ διαρκοῦς μικτοῦ συμβουλίου διαλαμβάνει ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦτο ἐξετάζει καὶ ἐξομαλίζει τὰς περὶ εἰσοδημάτων τῶν τῷ πατριαρχικῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ προσηρτημένων μονῶν καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν, ἀφιερωμάτων, τραχωμάτων καὶ προικὸς διενέξεις· ἐν περιπτώσει ὅμως, καθ᾽ ἣν ἤθελον ἀναφυῇ ζητήματα θίγοντα τοὺς περὶ ἐβκαφίων καὶ γαιῶν νόμους καὶ τοὺς λοιποὺς κοινοὺς πολιτικοὺς θεσμούς, ταῦτα φυσικῶς θεωροῦνται ὡς καὶ πρότερον ἐν τοῖς ἁρμοδίοις τοῦ κράτους δικαστηρίοις καὶ συμβουλίοις. Ἐν δὲ τῷ 11 αὐτοῦ ἄρθρῳ περιέχεται ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦτο θεωρεῖ ἰδιαζούσας δίκας, οἷαι αἱ μεταξὺ δύο χριστιανῶν κληρονομικαί, ὅταν κατ᾽ αἴτησιν τῶν ἐνδιαφερομένων ἀνατεθῶσι τῷ πατριαρχείῳ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ περὶ καταγραφῆς περιουσίας καὶ διαθηκῶν τηρητέοι κανόνες καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἱεροδικῶν ἐμπεριλαμβάνονται ἐν τῇ προλαβόντως παρὰ τῆς ὑψηλῆς πύλης πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ ὑψηλοῦ κράτους ἀποσταλείσῃ ἐγκυκλίῳ, ταύτης δὲ αἱ διατάξεις ἐγνωστοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου πᾶσι τοῖς μητροπολίταις καὶ τοῖς ἐπισκόποις, διὰ ταῦτα εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις δὲν ἐθέσπισέ τι ἐκτὸς εἴτε τῶν εἰρημένων τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρων, εἴτε τῆς διατάξεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγκυκλίου". Ἐν τούτοις ἡ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ σχετικὴ περὶ διαθηκῶν διάταξις ἀναγνωρίζει πληρέστατα εἰς τοὺς χριστιανοὺς τὸ δικαίωμα τοῦ διατιθέναι ἀπολύτως ὅπου βούλονται τὰς ἑαυτῶν περιουσίας, πλὴν τῶν βακουφικῶν κτημάτων καὶ τῶν δημοσίων γαιῶν, ἐξ οὗ ἀριδήλως ἐξάγεται ὅτι οὔτε κἂν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι, ἅπαξ ἀναγνωρίσασα ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις τοῖς χριστιανοῖς τὸ δικαίωμα

A τοῦ ποιεῖν ἐλευθέρως τὰς διαθήκας αὐτῶν κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς αὐτῶν νόμους, ἤθελεν ἐπιφυλάξει εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδικάσεως τῶν περὶ διαθηκῶν διαφορῶν, ἐνῷ ταῦτα διέπονται ὑπὸ ἄλλων νόμων καὶ ἀγνοοῦσι τέλεον τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν. Ἐκτὸς τούτου τὸ 3 ἄρθρον τοῦ β' τίτλου τοῦ περὶ καθηκόντων τῶν μελῶν τοῦ ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου εἰδικοῦ νόμου, ὅστις συνετάχθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χάτι-χουμαγιούν, καθ᾽ ὅ, ὡς κάλλιστα φαίνεται ἐν τῷ 13 ἄρθρῳ τοῦ ἑρμηνευτικοῦ ὑπομνήματος τοῦ Φουὰτ πασσᾶ, οὐδεμία πλέον ὑπάρχει δικαιοδοσία τῶν ἱεροδικείων τοῦ σερῆ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν, εἴ τι δὲ ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ σερῆ διὰ τοὺς μουσουλμάνους, τοῦτο ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων διὰ τοὺς χριστιανούς, τὸ ἄρθρον, λέγομεν, τοῦτο ῥητῶς ὁρίζει ὅτι αἱ ἀπὸ διαθηκῶν διαφοραί, εἰς τὰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις ἀναγόμεναι, διεξάγονται καὶ
B ἐκδικάζονται ὑπὸ τοῦ εἰρημένου συμβουλίου. Ὥστε ἐκ τούτων καταφαίνεται πῶς ἡ διάταξις τῆς 4 ἀπριλίου 1883, ἥτις παραπέμπει τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐκ διαθηκῶν διαφορῶν εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια, δημιουργεῖ τάξιν πραγμάτων μὴ συνᾴδουσαν πρὸς τὴν εἰρημένην ἐγκύκλιον καὶ τοὺς κανονισμούς. Ὑπολείπεται νὰ ἐξετασθῇ ἡ ἑρμηνεία καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ εἰρημένου ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ. Πᾶσα ἡ νομολογία τοῦ ἀκυρωτικοῦ — καὶ ἀναφέρομεν ἐπὶ τούτου τὰς ἀποφάσεις ἀπὸ 18 ζιλχιδζὲ 1297, 22 δζεμαζῆ-οὐλ-ἀχὴρ 1298 καὶ 2 ῥεβὶ-οὐλ-ἀχὴρ 1300 — κατακυροῖ πανταχοῦ ὅτι ὁ καθορισμὸς τοῦ κύρους καὶ τῆς ἰσχύος τῶν διαθηκῶν εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ διαρκοῦς μικτοῦ πατριαρχικοῦ συμβουλίου τῶν Ῥωμαίων, μόνον δὲ περὶ τῶν διατάξεων τῶν διαθηκῶν τῶν ἀφορωσῶν βακούφια καὶ δημοσίας γαίας ἀποφαίνονται τὰ ἀστικὰ δικαστήρια· πρὸς τοὺς κειμένους δὲ νόμους καὶ πρὸς τὴν νομολογίαν ταύτην
C συνεμορφώθη αὐστηρῶς καὶ αὐτὴ ἡ πλειονοψηφία τοῦ νομοθετικοῦ σώματος τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ἀποφηναμένη καὶ αὕτη ὅτι μόνα τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήριά εἰσιν ἁρμόδια ἐν ταῖς ἀπὸ διαθηκῶν χριστιανῶν προκυπτούσαις δίκαις. Ἐφ᾽ ᾧ καὶ βεζιρικαὶ ἐγκύκλιοι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐξεδόθησαν, οἷαι τῇ 7 σεφὲρ 1278, τῇ 4 ῥετζὲπ 1285, τῇ 23 σεβὰλ 1291, αὐστηρῶς ἀπαγορεύουσαι πᾶσαν ἐπέμβασιν τῶν ἱεροδικείων, τῶν καδήδων, ἢ ἄλλου οἱουδήποτε εἰς τὰς ἐκ τῶν διαθηκῶν δίκας τῶν χριστιανῶν, καθὸ θρησκευτικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις καὶ ὑπαγομένας εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων· καὶ ἡ ὑψηλὴ πύλη δὲ διὰ τῆς ἀπὸ 18 μαρτίου 1878 ἀνυπογράφου διακοινώσεως τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ, λεγούσης ἐπὶ λέξει τάδε· „Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς λαμβάνει τὴν τιμὴν γνωστοποιῆσαι τῇ πρεσβείᾳ τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος... ὅτι, συνῳδὰ γνωμοδοτήσει τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους,
D ἡ νομιμότης δωρεᾶς μεταξὺ ζώντων ἢ κληροδοτήματος ἀπὸ διαθήκης, ἀφορώντων εἰς ἀκίνητα, κείμενα ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, οὐδαμῶς ὑποβάλλεται τῇ βεβαιώσει καὶ κυρώσει τῶν δικαστηρίων τοῦ σερῆ, ἐκτὸς ἐὰν τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν συνετάχθησαν κατὰ τὰς διατυπώσεις τὰς περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν ἐγγυωμένας, οἷαί εἰσιν ἡ παρουσία τῶν τοῦ ἔθνους προκρίτων καὶ ἡ πιστοποίησις τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ μητροπολίτου, ὅτι δὲ ἐν περιπτώσει, καθ᾽ ἣν οἱ ὅροι οὗτοι ἐπληρώθησαν καὶ πᾶσα ὑπόνοια δόλου ἢ κακῆς πίστεως οὕτως ἐξέλιπεν, αἱ δωρεαὶ καὶ τὰ κληροδοτήματα αὐτοδικαίως ἐξαιροῦνται ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῶν τοῦ σερῆ δικαστηρίων, τὰ δὲ ἀκίνητα, ἅτινά εἰσι τὸ ἀντικείμενον τῆς δωρεᾶς ἢ τοῦ κληροδοτήματος, μεταβιβάζονται εἰς τοὺς δωρεοδόχους καὶ κληροδόχους, μηδαμῶς ὑποβαλλομένους τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ σερῆ," ἔδωκε διαβεβαιώσεις περὶ τοῦ καθεστῶτος τούτου ταῖς ξέναις δυνάμεσιν. Ἐν τούτοις μόνη ἡ ῥηθεῖσα ὑπὸ χρονολογίαν 4 ἀπριλίου 1299

(1883) διάταξις, καὶ αὕτη δὲ στηριζομένη ἐπὶ τῆς A γνώμης τῆς μειονοψηφίας τοῦ νομοθετικοῦ τμήματος τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ἐρίζει τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐκ διαθηκῶν διαφορῶν ἐν τοῖς γενικοῖς δικαστηρίοις.

Ἀριδήλως ἄρα ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν διαθηκῶν ἡ τελευταία διάταξις τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἀντίκειται πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν μεγάλην ἀρχὴν τῆς ἰσότητος τῶν θρησκευμάτων εἰς τὰς εἰδικὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις, ἀντιστρατεύεται δὲ πρὸς τοὺς κειμένους νόμους, ἀθετεῖ πᾶσαν τὴν νομολογίαν τοῦ κράτους καὶ ἀπᾴδει πρὸς προηγουμένας ἐσωτερικὰς κυβερνητικὰς διατάξεις καὶ ἐπισήμους πρὸς τὰς ξένας δυνάμεις διαβεβαιώσεις. Ἑπομένως τὸ πατριαρχεῖον πέποιθεν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει νὰ ἄρῃ τὴν διάταξιν ταύτην καὶ νὰ διατάξῃ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ νόμιμον καθεστὼς καὶ εἰς τὴν τήρησιν τῶν B κειμένων νόμων.

Ε΄. Μετ᾽ εὐχαριστήσεως εἴδομεν ἐν τῷ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης ὅτι ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, προκειμένου περὶ ἀνεγέρσεως ἢ ἐπισκευῆς ἐκκλησιῶν, ἐννοεῖ νὰ συμμορφωθῇ αὐστηρῶς καὶ κατὰ γράμμα πρὸς τὸ ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμάνιον, τὸ ἐν ἔτει 1272 ἐκδοθὲν καὶ δι᾽ αὐτοκρατορικοῦ χατίου κοσμηθέν, καθ᾽ ὃ, τοῦ σχεδίου τῶν εὐκτηρίων οἴκων ὑποβαλλομένου τῇ ὑψηλῇ πύλῃ, αὕτη θὰ διατάττῃ ἀμέσως τὴν ἐκτέλεσιν δι᾽ ἐπὶ τούτῳ αὐτοκρατορικοῦ ἰραδέ, εἰ δὲ μή, θέλει κάμνει τὰς παρατηρήσεις αὐτῆς ἐντὸς ὡρισμένης προθεσμίας, καὶ καθ᾽ ὃ ἡ ἄδεια θὰ παραχωρῆται πάντοτε, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχωσι διοικητικὰ κωλύματα, οἷα ἐθεωρήθησαν ἡ γειτνίασις ἰσλαμικοῦ τεμένους ἢ μαυσωλείου καὶ ἡ βακουφικὴ φύσις τῶν γηπέδων. Περιττὸν λέγειν πρὸς εἰδότα ὅτι τὴν ὑψηλὴν ταύτην διάταξιν κατεκύρωσεν C ὁ αὐτοκρατορικὸς ἰραδὲς τῆς 12 δεκεμβρίου 1875, ῥητῶς διατάττων νὰ παρέχηται πᾶσα εὐκολία εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν σχολείων καὶ τῶν ἄλλων ἐθνικῶν καθιδρυμάτων· πόσον δ᾽ ἀκωλύτως ἡ ἐκτέλεσις τῆς περὶ τούτου διατάξεως τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου ἐγίνετο, καταδεικνύει ὁ ἐπίσημος αὐτοῦ σχολιαστὴς Φουὰτ πασσᾶς, λέγων ἐν τῷ ἀπὸ 25 μαΐου 1867 ὑπομνήματι αὐτοῦ ὅτι „οὐδὲν κώλυμα παρεμβάλλεται εἰς τὴν οἰκοδομὴν νέων ἐκκλησιῶν ἢ τὴν ἐπισκευὴν παλαιῶν“. Καὶ οὕτως ἀληθῶς μέχρι πρό τινος ἐγίνετο. Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, συνῳδὰ ταῖς διατάξεσι ταύταις, εἰς ἃς νέαν προσέθηκε κύρωσιν τὸ διεθνὲς Βερολίνειον συμβόλαιον, ἀναγράφον ἐν ἄρθρῳ 62 ὅτι „ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία πάντων τῶν θρησκευμάτων ἔσονται ἐξησφαλισμέναι εἰς πάντας“ καὶ ὅτι, „ἐπειδὴ ἡ ὑψηλὴ πύλη δηλοῖ τὴν πρόθεσιν αὐτῆς περὶ τοῦ διατηρῆσαι καὶ ἐπεκτεῖναι ὅσον τὸ δυνατὸν πλειότερον τὴν D θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν καὶ προστατεύειν αὐτήν, τὰ συμβαλλόμενα κράτη λαμβάνουσιν ὑπὸ σημείωσιν τὴν αὐθόρμητον ταύτην δήλωσιν,“ ἡ ὑψηλὴ πύλη ἐχορήγει τὴν πρὸς ἀνέγερσιν ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων ἄδειαν ἅμα τῇ αἰτήσει τῶν πατριαρχείων. Ἀλλὰ ἀπό τινος, ὡς καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 22 ῥαμαζὰν 1300 πατριαρχικῷ ὑπομνήματι παρετηρήθη, εἰς πολλὰς μὲν αἰτήσεις νομίμους τῶν πατριαρχείων διάφορα προσκόμματα παρενεβλήθησαν καὶ ἀναβολαί, ἐνίοτε δὲ καὶ λόγοι προεβλήθησαν, οἵτινες δικαίως ἐξέπληξαν ἡμᾶς, ἅτε δυνάμενοι θεωρηθῆναι ὅτι τὸ ἀναμφήριστον δικαίωμα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν ὅπως αὐτοὶ καὶ μόνοι κρίνωσι περὶ τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν εἰς τὸ θρήσκευμα αὐτῶν ὑπαγομένων, δικαίωμα, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας τῶν θρησκευμάτων, ἀποδιδόασιν εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἥτις φαίνεται τρόπον τινὰ κρίνουσα καὶ ἀποφασίζουσα περὶ τοῦ δέοντος ἢ μὴ τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν πνευματικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἀναγκῶν τῶν ὀρθοδόξων. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἐπιτραπήτω ὑπομνῆσαι τὸν ἀπὸ 22 ῥετζὲπ 1300 (11 μαΐου 1299 = 1883) τεσκερὲν τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος εἰς τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ἔχοντα οὕτω· „Συνεπείᾳ τακριρίου ὑμῶν περὶ παραχωρήσεως ἀδείας πρὸς ἀνέγερσιν ἐκ βάθρων ἐκκλησίας διὰ τοὺς ῥωμαίους κατοίκους ἐν τῇ παρὰ τὸ χωρίον Γκιὸζ Τεπὲ τοῦ καζᾶ Σμύρνης θέσει, τῇ καλουμένῃ Κοκὰρ-Γιαλῆ, προλαβόντως εἴχον ζητήσει πληροφορίας παρὰ τῆς νομαρχίας Ἀϊδινίου. Τῆς ἀπαντήσεως τῆς ῥηθείσης νομαρχίας μετὰ τῶν σχετικῶν ἐγγράφων παραπεμφθείσης εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διβανίου, ἐγράφη ἐκεῖθεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου μουκτεζᾶς, ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι, ἐπειδὴ οἱ διαρκῶς κατοικοῦντες ἐν τῇ θέσει ταύτῃ κάτοικοι συνίστανται εἰς 15 ψυχάς, ἀποτελούσας τέσσαρας οἰκίας, καὶ ἐπειδὴ συναθροίζονται μὲν κατὰ τὸ θέρος 30-40 περίπου ἐνοικιασταὶ (μουστεεδζήρ), ὑπάρχει ὅμως ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἐν τῷ 15 λεπτὰ ἀπέχοντι ἐκεῖθεν εἰρημένῳ χωρίῳ, διὰ ταῦτα δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἀνεγέρσεως ἄλλης ἐκκλησίας.“ Ὡς ἐκ τούτου καταφαίνεται, οὐδενὸς διοικητικοῦ κωλύματος προβαλλομένου, κρίσις καὶ ἀπόφασις γίνεται περὶ τῆς μὴ ἀνάγκης τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν ὀρθοδόξων, καθὸ δυναμένων ἄλλως ἱκανοποιηθῆναι, κρίσις καὶ ἀπόφασις, ἥτις ἀπόκειται ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ἧς ἀφαιρουμένης ἀπ᾽ αὐτῶν παύει ὑφισταμένη ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία τῶν θρησκευμάτων καὶ ἀθετοῦνται αἱ ὑψηλαὶ αὐτοκρατορικαὶ διατάξεις καὶ αἱ ἐν τοῖς διεθνέσι συμβολαίοις περὶ τούτου ἀναγεγραμμέναι. Καὶ περὶ σχολείων ὁμοίας φύσεως διετυπώθησαν λόγοι. Λαμβάνοντες ἄρα ὑπὸ σημείωσιν τὴν ἐν τῷ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος δήλωσιν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐννοεῖ κατὰ τοῦτο συμμορφωθῆναι αὐστηρῶς καὶ κατὰ γράμμα πρὸς τὰς διατάξεις ἐκείνας, πεποίθαμεν ὅτι ἐκλείψουσι μὲν αἱ ἐπ᾽ ἐσχάτων λυπηραὶ αὗται παρεννοήσεις, κρατήσει δ᾽ ἡ ἀρχαία τάξις, καθ᾽ ἣν οὐδὲν παρενεβάλλετο κώλυμα εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων καὶ ἄλλων ἐθνικῶν καθιδρυμάτων, ἡ τάξις, ἥτις μόνη ἐξασφαλίζει τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐξωτερικὴν λατρείαν τῶν θρησκευμάτων, ἣν αὐθορμήτως καὶ αὐτοβούλως ὅ τε ἔνδοξος πατὴρ καὶ ὁ γαληνότατος ἡμῶν ἄναξ ἔθηκαν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἀνακοινώσαντες ὁ μὲν εἰς τὸ Παρισινόν, ὁ δὲ εἰς τὸ Βερολίνειον συνέδριον τὰς ὑψηλὰς καὶ γενναίας αὐτῶν προθέσεις, αἵτινες καὶ ἐλήφθησαν ὑπὸ σημείωσιν.

ϛ΄. Περὶ τῆς ἐποπτείας τῶν ἡμετέρων σχολείων προκειμένου καὶ περὶ τῶν τελευταίων, παρὰ τὴν ἀνέκαθεν ὑφεστῶσαν τάξιν καὶ νομοθεσίαν, παρεμβάσεων εἰς τὴν ἐπ᾽ αὐτῶν ἀδιαφιλονίκητον μέχρι τοῦδε ἐποπτείαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινοτικῶν συμβουλίων, ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης ἀναφέρεται εἰς περικοπήν τινα τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου, ἐν ᾗ, λόγου γινομένου ὅτι ἐπιτρέπεται πάσῃ κοινότητι ἱδρύειν εἰδικὰς σχολὰς ἐπιστημῶν, τεχνῶν καὶ βιομηχανίας, ἐκτὸς τῶν κυβερνητικῶν, εἰς ἃς ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις τοῦ σουλτάνου, καθορίζεται ὅτι τὸ ἐν τοῖς σχολείοις τῆς κατηγορίας ταύτης διδακτικὸν σύστημα καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν καθηγητῶν ἔσονται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ ἐξέλεγξιν μικτοῦ συμβουλίου τῆς παιδείας, οὗ τὰ μέλη διορίζονται ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος. Ἀλλ᾽ ἡ μελέτη τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου καταδείκνυσι πληρέστατα ὅτι ἐν τῇ διατάξει, ἣν ἐπικαλεῖται ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης, πρόκειται οὐχὶ περὶ τῶν σχολείων, ἐν οἷς δίδοται ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀγωγὴ τῶν ὀρθοδόξων, σχολείων ἀπ᾽ αἰώνων ἱδρυθέντων καὶ ἀπ᾽ αἰώνων ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῶν πατριαρχείων διατελούντων, ἀλλὰ περὶ σχολῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν, τεχνῶν καὶ

βιομηχανίας, περὶ ὧν δίδοται νέα ἄδεια εἰς τὰς κοινότητας νὰ ἱδρύσωσιν ἐν τῷ μέλλοντι, ἐὰν βούλωνται καὶ τοὺς πόρους ἔχωσιν, ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω ὅρους· καὶ ὅτι πάντα τὰ λοιπὰ κοινοτικὰ σχολεῖα πανταχοῦ τοῦ φιρμανίου θεωροῦνται ὑπαγόμενα εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν, εἰς ἣν αἱ ἐκκλησίαι, τὰ νεκροταφεῖα καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα. Ὅτι δὲ οὕτως ἔχει, ἀπόδειξις ἡ ἐπίσημος ἑρμηνεία ἡ δοθεῖσα παρὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ συμβουλίων τῶν κοινοτήτων, τῶν συγκληθέντων τότε ἐπὶ τῇ ἐντολῇ τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου πρὸς ἐξέτασιν τῶν ὑφισταμένων προνομίων ἵνα τεθῶσι ταῦτα ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τῆς νέας θέσεως, ἣν αἱ γενναῖαι προθέσεις τοῦ σουλτάνου Ἀβδοὺλ Μετζὴτ ἐξησφάλιζον οὐ μόνον εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ἀλλ᾽ εἰς τὰς μὴ μουσουλμανικὰς ἐν γένει κοινότητας, ἐν τοῖς ὑπ᾽ αὐτῶν συνταχθεῖσι κανονισμοῖς καὶ ἡ ὑπὸ τῆς σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως ἐπικύρωσις τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν κανονισμῶν τῶν ἀποτελούντων τὸν ὀργανικὸν ἡμῶν νόμον. Κατὰ τοὺς κανονισμοὺς τούτους (εἰδικὸς νόμος περὶ τῶν σχέσεων πατριάρχου καὶ ἱερᾶς συνόδου τιτλ. γ', ἄρθρ. 19 καὶ 20, εἰδικὸς νόμος περὶ καθηκόντων μικτοῦ συμβουλίου τιτλ. β', ἄρθρ. 3 καὶ 5), ἡ ἵδρυσις, ἡ μέριμνα, ὁ διορισμὸς ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων, ἡ ἔγκρισις τοῦ διδακτικοῦ συστήματος καὶ ἐν γένει ἡ ἐπιτήρησις καὶ ἐποπτεία εἰς τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐθνικῶν σχολείων καὶ νοσοκομείων καὶ λοιπῶν κοινωφελῶν ἐθνικῶν καταστημάτων εἰσὶν ἐκ τῶν ἀναμφισβητήτων δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ δύο διοικητικῶν σωμάτων τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος. Δικαίως δὲ τοῦτο, διότι, ὡς ἐν παντὶ ἔθνει, οὕτω καὶ παρ᾽ ἡμῖν ἡ πρώτη καὶ μέση παίδευσις βασίζεται ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς, ἧς ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ταύτῃ φυσικοὶ κηδεμόνες καὶ ἐπόπται διὰ τὰς μὴ μουσουλμανικὰς κοινότητας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν ἄλλοι, ἐκτὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοσμικῶν συμβουλίων αὐτῶν τῶν κοινοτήτων, καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἀνώτατος ἐπόπτης, ἐκτὸς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ὅπερ, ἀνεγνωρισμένον ὡς καθεστηκυῖα ἀρχὴ τοῦ κράτους καὶ ὡς τοιοῦτον ὑπέχον εὐθύνας διὰ πάντα τὰ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ, ἅμα μὲν ἐξασφαλίζει τὴν κυβέρνησιν κατὰ πάσης διδασκαλίας ἀντιβαινούσης εἰς τὰ καθεστῶτα καὶ τοὺς κειμένους νόμους, ἅμα δὲ ἐξασφαλίζει καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις λαοῖς διδασκαλίαν σύμφωνον ταῖς θρησκευτικαῖς, ἠθικαῖς καὶ κοινωνικαῖς αὐτῶν ἀνάγκαις, προσέχον ἵνα μή τι εἰς αὐτὴν δεισιδαῖμον καὶ ἀγυρτικόν, πεπλανημένον καὶ ἑτερόδοξον παρεισφρήσῃ. Ἀπαράλλακτον δ᾽ ἑρμηνείαν εἴς τε τὰς διατάξεις τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τούτων περὶ τῶν κοινοτικῶν ἡμῶν σχολείων νομοθεσίαν δίδωσιν ὁ σχολιαστὴς τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν Φουὰτ πασσᾶς, λέγων ἐν τῷ 10 ἄρθρῳ τοῦ ὑπομνήματος τῆς 25 μαΐου τάδε· „Προκειμένου περὶ τῶν ἱδρυθέντων καὶ διευθυνομένων ὑπὸ τῶν κοινοτήτων σχολείων, πληρεστάτη ἐλευθερία ἀφέθη αὐταῖς ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἥτις οὐδέποτε ἐπεμβαίνει εἰ μὴ ὅπως κωλύσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὸ νὰ μὴ διαπιστευθῇ ἡ διεύθυνσις τῶν σχολείων τούτων εἰς πρόσωπα, ὧν αἱ ἀρχαὶ εἰσι πασιφανῶς ἐχθρικαὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς κυβερνήσεως ἢ ἐναντίαι εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν.“ Ἡ παρέμβασις ἄρα εἰς τὸ δικαίωμα καὶ καθῆκον τοῦτο, τὸ ἀπ᾽ αἰώνων ἀδιαμφισβήτητον διατελέσαν, τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ὅπερ ἀναγνωρίζεται ὡς ἐκ τῶν ἀνωτάτων καθεστηκυιῶν ἀρχῶν τοῦ κράτους, εἰς ἑτέραν ἀρχὴν ἐξασκοῦσαν τὴν ἐπὶ τούτου ἐποπτείαν δι᾽ ὑποδεεστέρων ὑπαλλήλων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐμφαίνουσα φανερὰν δυσπιστίαν ἀποτελεῖ προσβολὴν τοῦ τε πατριάρχου καὶ τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος, ἀντίκειται ὅλως πρός τε τὴν ἀπ᾽ αἰώνων κρατήσασαν τάξιν καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν κειμένην νομοθεσίαν, παρεμβάλλει δέ, τολμῶμεν εἰπεῖν, πρόσκομμα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν τῶν θρησκευ-

A μάτων, καθόσον ἡ τιμαλφεστάτη τούτων ἐλευθερία ἐστί, νομίζομεν, ἡ τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως. Διὸ πεπείσμεθα ὅτι καὶ ἐπὶ τούτου ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει νὰ διατάξῃ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ πανάρχαιον καὶ οὐδέποτε διαταραχθὲν καθεστὼς καὶ εἰς τὴν ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χάτι-χουμαγιοὺν τεθέντων νόμων.

Τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, μετὰ τὴν ἀνωτέρω μακρὰν μέν, ἀλλ᾽ ἀναγκαίαν πρὸς ἄρσιν πάσης παρεννοήσεως καὶ πρὸς πλήρη διαφώτισιν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἀνάλυσιν, ἐν ᾗ νομίζει ὅτι παρέθετο ἀναντιρρήτους καὶ ἀναμφισβητήτους ἀποδείξεις ὅτι οὐδὲν πλέον αἰτεῖται ἢ τὸ ἀπαρασάλευτον τῶν ἱερῶν κανόνων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, τοῦ ἀδιακόπου ἐθίμου, τῶν διακελεύσεων τῶν ὑψηλῶν βερατίων, τῶν διατάξεων τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου, τοῦ δι᾽ αὐτοκρατορικοῦ χατίου κεκοσμημένου, B καὶ τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τούτων συνταγέντων καὶ δι᾽ αὐτοκρατορικοῦ ἰραδὲ κυρωθέντων κανονισμῶν, πέποιθεν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει ν᾽ ἀνομολογήσῃ ὅτι ἡ ἀποδοχὴ „τῶν ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς τακριρίοις καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 22 ραμαζὰν 1300 πατριαρχικῷ ὑπομνήματι οὐδόλως θέλει προσθέσει εἰς τὰ προνόμια, ἅπερ κέκτηται τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἅπερ τὸ κράτος διετήρησε μέχρι τοῦδε, νέας ἄλλας παραχωρήσεις“, ἀλλ᾽ ἔσται ἁπλῶς καὶ καθαρῶς ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ καθεστώς, ὅπερ Μωάμεθ ὁ Πορθητὴς καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ἅμα μὲν ἐκ μεγάλης πολιτικῆς περινοίας, ἅμα δὲ ἐκ τῶν γενναίων αὐτῶν προθέσεων, τοῖς μὴ μουσουλμάνοις αὐτῶν ὑπηκόοις ἐκύρωσαν, ὁ δ᾽ ἔνδοξος πατὴρ τοῦ νῦν εὐκλεῶς αὐτοκρατορεύοντος ἔτι μᾶλλον ἐξησφάλισε, βάσιν μὲν τὰ προνόμια ταῦτα τοῦ δημοσίου δικαίου καὶ τῆς ἰσότητος τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας βαλών, αὐτοβούλως δὲ ταῦτα ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ διεθνοῦς δι- C καίου ὑποβαλὼν καὶ ἐπεκτείνας γενναίως ταῦτα πρὸς ἐξασφάλισιν νέας θέσεως εἰς τὰς χριστιανικὰς κοινότητας, θέσεως συμφώνου πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ καὶ πρὸς τὴν θέσιν, ἣν αὕτη κατέχει μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, καὶ ἐγκαινιζούσης νέαν ἐποχὴν εὐημερίας καὶ εὐδαιμονίας καὶ πλήρους ἰσότητος τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Τὴν ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τῶν ἀνέκαθεν κεκτημένων δικαίων αὐτοῦ καὶ τῶν μεγάλων ἀρχῶν, ἃς προεκήρυξε τὸ ὑψηλὸν τοῦ ἀειμνήστου σουλτάνου Ἀβδοὺλ Μετζὴτ Χὰν περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμάνιον, ἀπορρευσάντων θεσμῶν αἰτούμενον τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ἀκράδαντον ἔχει πεποίθησιν ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ ἐνδόξου υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ πατρὸς ἐπαξίως βαίνοντος καὶ μόνον, ὡς ἐκεῖνος, μέλημα ἔχοντος τῆς αὐτοκρατορίας τὴν δόξαν καὶ τῶν πιστῶν αὐτοῦ ὑπηκόων, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας, τὴν πλήρη ἰσότητα, τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐδαι- D μονίαν, οὐδέποτε ἀνεχθήσεται ὅπως ἔστω καὶ ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία ἀφαιρεθῇ τῆς μεγάλης σελίδος, ἣν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους προσέθηκε τὸ ὑψηλὸν ἐκείνου περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμάνιον, πολλῷ δὲ ἧττον διαγραφῇ τέλεον σχεδὸν ἡ σελὶς αὕτη, παραγνωριζομένης ὅλως τῆς ἀρχῆς τῆς πλήρους ἰσότητος καὶ ἀκυρουμένων παναρχαίων καὶ ἀδιαμφισβητήτων δικαίων, ἅπερ ἀναλλοίωτα τοῦ λοιποῦ ἀνεκηρύχθησαν. Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀνομολογήσει βεβαίως ὅτι τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, εὐλαβούμενον τὰς δυσχερείας καὶ περιπετείας τῆς αὐτοκρατορίας, ἧς θεωρεῖ ἑαυτὸ ἀναπόσπαστον μέλος, μετὰ πλείστου σεβασμοῦ ἐξῃτήσατο πάντοτε τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τῶν περὶ τῶν δικαίων αὐτοῦ καὶ τῆς μεγάλης ὀρθοδόξου κοινότητος κειμένων θεσμῶν· εἰ δέ ποτε καὶ κατὰ καιροὺς δίκαιά τινα αὐτοῦ παρεγνωρίσθησαν καὶ ἡ νόμιμος αὐτοῦ ἐξουσία ἐφάνη προσβαλλομένη ἢ περιφρονουμένη ὑπὸ τῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ὑπαγομένων καὶ ἐδικαιοῦτο, κατά τε τὰς

κειμένας διατάξεις τῶν βερατίων καὶ κατὰ τὰς διακελεύσεις τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φιρμανίου, ἐξαιτήσασθαι τὴν ἀρωγὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἔπραξε τοῦτο μετὰ τοσαύτης εὐλαβείας, ὥστε ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, μὴ θεωρήσασα βεβαίως ἐπείγουσαν τὴν αἴτησιν ταύτην, δὲν ηὐδόκησε νὰ παράσχῃ αὐτήν, ὡς ἐπ᾽ ἐσχάτων ἔτι ἐγένετο καὶ ἐξακολουθεῖ γινόμενον, ἀθετουμένης ὑπὸ ἀνταρτῶν μοναχῶν τῆς νομίμου ἐξουσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Ἀλλ᾽ ἡ προφανὴς ἀλλοίωσις τῶν μέχρι τοῦδε ἀδιαμφισβητήτων τούτων προνομίων, ἡ παντελὴς ἀνατροπὴ τῶν βάσεων τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πλήρους ἰσότητος τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, ἐφ᾽ ὧν τὴν κηδεμονίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἀνεγνώρισαν καὶ ἐκύρωσαν οἱ ἔνδοξοι σουλτάνοι, περιάγουσι τὸ οἰκουμενικὸν τοῦτο πατριαρχεῖον εἰς τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ δηλώσῃ σαφῶς καὶ πεπαρρησιασμένως ὅτι ἐν τοιαύτῃ πραγμάτων καταστάσει, μὴ δυνάμενον πλέον εἶναι φρουρὸς τῶν δικαίων, ἅπερ διεπιστεύθησαν αὐτῷ καὶ ἅπερ ἀνετέθησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, τῆς βασιλείας καὶ τοῦ ἔθνους, ἀπόλλυσι τὰς βάσεις τῆς νομίμου λειτουργίας αὐτοῦ. Δηλοῦν τοῦτο τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἐκφράζει καὶ αὖθις τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει, μὴ ἀνεχομένη τὴν παῦσιν τῆς νομίμου αὐτοῦ λειτουργίας καὶ τὴν ἐκ ταύτης προερχομένην βλάβην εἰς τὸ ὀρθόδοξον θρήσκευμα, ἵνα διατάξῃ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος, νέαν προστιθεῖσα ἔνδοξον σελίδα εἰς τὰ χρονικὰ τῆς αὐτοκρατορίας ταύτης καὶ νέους ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ὀρθοδόξων λαῶν τίτλους εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν γαληνότατον ἡμῶν ἄνακτα, τὸν ἄξιον υἱὸν τοῦ ἐγκαινίσαντος ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ νέαν ἐποχὴν εὐδαιμονίας καὶ πλήρους ἰσότητος τῶν ὑπηκόων αὐτῶν.

† ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος.
† ὁ Ἡρακλείας Γρηγόριος.
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος.
† ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος.
† ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου Μεθόδιος.
† ὁ Ἀγκύρας Γεράσιμος.
† ὁ Βιζύης Κωνστάντιος.
† ὁ Γρεβενῶν Κύριλλος.
† ὁ Χαλεπίου Δωρόθεος.
Γ. Καζανόβας.
Δ. Γενίδουνιας.
Β. Σαρακιώτης.
Δ. Πασπαλλῆς.
Τ. Καραθεοδωρῆ.

25. — 1884 februarii 21/martii 5. — Epistola Ioachim patriarchae, qua relationem supradictam cum administro turcico se communicaturum promittit. Huic nonnulla adiecta sunt, moventibus quatuor illis viris, qui cum patriarcha colloquium die 24 februarii/8 martii habuerant.

26. — 1884 martii 6/18. — Ioachim patriarcha Agathangelo metropolitae Ephesino, duorum consiliorum praesidi, significat, se non posse relationem illam gubernio exhibendam mittere ante aliquot dies propter aliquos eventus qui interim acciderant.

27. — 1884 martii 7/19. — Ambo patriarchatus consilia, re mature perpensa, decernunt expectandas esse inducias a patriarcha petitas, simulque significant eidem patriarchae, totum negotium esse pertractandum, salvis omnino iuribus tam ecclesiae quam gentis, idque non alia ratione ac ea quam utrumque consilium hucusque servaverat.

28. — 1884 martii 10/22. — Ioachim patriarcha Agathangelo Ephesino causas exponit cur tum notissimam illam relationem tum suam ipsius epistolam ad gubernium turcicum hucusque non trans-
A miserit, eademque minime esse transmittenda existimet; rem tamen dirimendam relinquit duobus consiliis.

29. — 1884 martii 11/23. — In congregatione generali a duobus consiliis habita decernitur, ut famosa illa documenta sine mora gubernio turcico tradantur. Quod eadem ipsa die factum est.

30. — 1884 martii 13/25. — Regium diploma Ioachim patriarchae tandem aliquando conceditur iis per omnia simile quae alii patriarchae hactenus habuerant; quia vero patriarchae missum est adiecta epistola *(teskeré)*, in qua dicebatur, concordiam intervenisse ex communi sententia tum gubernii tum patriarchatus, a duabus illis deputationibus, sacra videlicet synodo et consilio mixto, admitti non potuit, quippe quae certiores factae non fuerant de via ac ratione a patriarcha servata in negotio pertractando. Gravissimum illud monu-
B mentum ita se habebat:

Τεσκερὲς συνοδεύων τὸ αὐτοκρατορικὸν βεράτιον.

Ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 654.

Πρὸς τὸν πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων.

Ἐπελθούσης ἤδη συνεννοήσεως ἐν τῇ μεταξὺ τοῦ ἡμετέρου ὑπουργείου καὶ τοῦ πατριαρχείου ἀναφυείσῃ διαφορᾷ καὶ μεινάσης κατὰ μέρος τῆς ἐν τῷ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 δεκεμβρίου 1299 (1883) τακριρίῳ αὐτῆς ἐπαναληφθείσης παραιτήσεως αὐτῆς, ἀποστέλλεται αὐτῇ διὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ γραφείου τῶν θρησκευμάτων ἐξοχώτατος Σιβὲρ βέη τὸ ἐκδοθὲν ὑψηλὸν βεράτιον.

Ἐπειδὴ ἡ συζήτησις κυρίως ἐπήγασεν ἐκ τῶν κατωτέρω δηλουμένων δικαστικῶν καθηκόντων, τῶν
C ἐπιβαλλομένων προκειμένου περὶ τιμωρίας κληρικῶν, ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν ζητημάτων φυσικῷ τῷ λόγῳ θέλουσιν ἐφαρμόζεσθαι αἱ διατάξεις τοῦ ὑψηλοῦ πατριαρχικοῦ βερατίου, τοῦ δι᾽ αὐτοκρατορικοῦ χατίου κεκοσμημένου ὑψηλοῦ περὶ ἰσότητος φιρμανίου καὶ τοῦ δυνάμει αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμοῦ τῶν πατριαρχείων, καὶ ἐπειδή, ἀναστελλομένων τῶν περὶ διαθηκῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 ἀπριλίου 1299 (1883) καὶ περὶ συζυγικῶν διατροφῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 18 μαΐου 1299 (1883) ἐκδοθεισῶν δύο ἐγκυκλίων τοῦ ἡμετέρου ὑπουργείου, θέλει ἐξακολουθεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τούτων ἡ ἀνέκαθεν ἰσχύουσα τάξις· διὰ ταῦτα ἐνταῦθα ἐπεξηγοῦνται αἱ διατυπώσεις, αἵτινες θέλουσι τηρεῖσθαι, ὅταν οἱ κληρικοὶ κατηγορῶνται ἐπὶ ἐγκλήμασι τοῦ κοινοῦ δικαίου.

Ὅταν ἱερεύς, καλόγηρος ἢ καλογραῖα κατηγορηθῇ ἐπὶ ἐγκλήματι, θέλει κρατεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ὅπως ὑποστῇ ἀνάκρισιν καὶ δικασθῇ· ἀποδεικνυομένης δὲ
D τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, ἡ κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένη αὐτῷ ποινὴ θέλει ἐκτελεῖσθαι ἀμέσως ἐν τῇ κυβερνητικῇ φυλακῇ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πορείαν τὴν τηρηθησομένην ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ῥηθείσης διατυπώσεως, ἡ συνῳδὰ τῇ δικονομίᾳ γραφησομένη διὰ τὸν κατηγορούμενον ἱερέα κλῆσις θέλει κοινοποιεῖσθαι ἐν μὲν τῇ πρωτευούσῃ διὰ τοῦ πατριαρχείου, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ διὰ τοῦ μητροπολίτου καὶ τοῦ ἐπισκόπου. Τὸ πατριαρχεῖον, οἱ μητροπολῖται καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἅμα λάβωσι τὴν κλῆσιν ταύτην ὑποχρεοῦνται ἀμέσως νὰ παραδώσωσι τῇ ἀρχῇ τὸν κατηγορούμενον ἱερέα. Ἐὰν ἡ ὑποχρέωσις αὕτη δὲν ἐκπληρωθῇ, ἢ ἐὰν ὁ κλητευθεὶς ἱερεὺς δὲν συμμορφωθῇ τῇ κλήσει, τότε φυσικῷ τῷ λόγῳ θέλουσιν ἐνεργεῖσθαι τὰ τοῦ νόμου πρὸς κλήτευσιν αὐτοῦ. Ἕνεκα ὅμως τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος τῶν κληρικῶν καὶ ἐπειδὴ αἱ φυλακαὶ δὲν εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου διωργανωμέναι συνῳδὰ τῷ

νόμῳ καὶ κατὰ βαθμούς, διὰ ταῦτα, μέχρις οὗ ἀπο- A δειχθῇ ἡ ἐνοχὴ αὐτῶν καὶ καταδικασθῶσι, δὲν θέλουσι κρατεῖσθαι εἰς μέρη, ἔνθα κρατοῦνται οἱ τυχόντες, ἀλλὰ θέλουσι προσωποκρατεῖσθαι ἐν τῷ διοικητηρίῳ, ἐν δωματίῳ ἁρμόζοντι πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, ἤτοι ἐν τῷ δωματίῳ τῷ ἐξιδιασμένῳ δι' ἄτομα ἐξαιρετικῆς τάξεως (μερὶ-οὐλ-χατήρ). Ἐπίσης ἀποδεικνυομένης τῆς ἐνοχῆς τοῦ κληρικοῦ, ἐὰν μὲν αὕτη περιορίζηται εἰς βαθμὸν πταίσματος, ἐπειδὴ τότε δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἀφαίρεσις τοῦ πνευματικοῦ βαθμοῦ, ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ θέλουσιν ὑφίστασθαι τὴν ἐπιβληθησομένην αὐτοῖς ποινὴν τῆς φυλακίσεως. Ἐὰν δὲ τὸ ἔγκλημα τὸ προσαπτόμενον τῷ κληρικῷ ἦναι ἀνώτερον τοῦ πταίσματος καὶ εἰς βαθμὸν κακουργήματος, τότε, ἕως οὗ ἀποδειχθῇ ἡ ἐνοχὴ αὐτοῦ καὶ καταδικασθῇ, τὰ τῆς προσωποκρατήσεως καὶ ἀνακρίσεως θέλουσιν ἐνεργεῖσθαι κατὰ τὸν προδιαληφθέντα τρόπον, ἤτοι ὁ τοιοῦτος θέλει προσωποκρατεῖσθαι ἐν τῷ διοικητηρίῳ ἐν τῷ ῥηθέντι B δωματίῳ, ἀφοῦ δὲ ἀποδειχθῇ ἡ ἐνοχὴ αὐτοῦ καὶ καταδικασθῇ καὶ ἀφαιρεθῇ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τὸ πνευματικὸν ἀξίωμα τοῦ ἐγκληματίου κληρικοῦ, οὗτος ὑφίσταται τὴν κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένην αὐτῷ ποινὴν ἐν ταῖς κοιναῖς φυλακαῖς.

Ἀνάλογοι ὁδηγίαι ἐδόθησαν τοῖς δικαστικοῖς ὑπαλλήλοις. Ταῦτα ἀναγγέλλων αὐτῇ, δράττομαι τῆς περιστάσεως ὅπως ἀνανεώσω τὰ εἰλικρινῆ μου σεβάσματα.

Τῇ 27 δζεμαζῆ-οὐλ-ἐββὲλ 1301 (13 μαρτίου 1300 = 1884).

(ὑπογρ.) Ἀσήμ.

31. — 1884 martii 26 / aprilis 7. — Ioachim patriarcha coram duabus illis deputationibus fusius enarrat, quomodo regium diploma obtinuerit, simulque significat quid ipse sentiat de teskere seu epistola superius exhibita, qua negotium ad causas C clericorum criminales pertinens a gubernio fuerat absolutum.

32. — 1884 martii 29 / aprilis 10. — In congregatione generali a duabus deputationibus habita decernitur, ut patriarcha illam epistolam seu teskere omnino respuat et ad gubernium remittat, simulque eidem gubernio significet, rem totam in pristinum statum esse restituendam iuxta relationem superius sub numero 24 exhibitam.

33. — 1884 martii 30 / aprilis 11. — Ioachim patriarcha, cum sententiam a duobus consiliis latam ac sibi panditam admittere renuisset, suam a munere abdicationem definitivam sacrae synodo exhibet. Eadem die, consilia illa gubernio turcico significant, sedem oecumenicam vacuam esse atque in vicarium eiusdem electum fuisse Agathangelum metropolitam Ephesinum.

34. — 1884 aprilis 4/16. — Asim pascia rerum ad iustitiam religionemque pertinentium administer tam patriarchae abdicationem quam vicarii electionem scribit a gubernio acceptatam fuisse ratamque habitam: ac proinde ad novi patriarchae electionem iam esse deveniendum.

35. — 1884 aprilis 19 / maii 1. — Agathangelus vicarius patriarchalis administro turcico significat, famosum teskere die 13/25 martii proxime elapsi datum ab ecclesia non posse admitti ratumve haberi, ac negotium, de quo in eo agitur, esse omnino componendum iuxta relationem quae superius sub numero 24 repraesentatur.

36. — Asan Fehmi pascia novus administer vicario patriarchali significat, privilegia olim ecclesiae concessa religiosissime hactenus fuisse a gubernio servata; quod ad causas criminales clericorum attinet, eas ita esse tractandas, ut publica pax et tranquillitas nihil detrimenti capiat. Ceterum maturandam esse novi patriarchae electionem, ne diutius dissidia protrahantur.

37. — 1884 maii 12/24. — Agathangelus vicarius patriarchalis administro turcico notum facit, conventum eligendo patriarchae quantocius congregatum iri, ut ab eo clericorum iudicandorum causa dirimi possit.

38. — 1884 maii 12/24. — Litterae synodales, quibus excitantur metropolitae ad indicenda quamprimum per dioeceses collegia electorum, quorum nomine delecti viri in urbem regiam deputandi sint, partem in designando novo patriarcha habituri. Huic epistolae nomina subscripserunt antistites isti: Agathangelus Ephesi, — Gregorius Heracleae, — Philotheus Nicomediae, — Dionysius Nicaeae, — Sophronius Ioanninorum, — Methodius Didymotichi, — Gerasimus Ancyrae, — Constantius Bizyae, — Cyrillus Grebenorum, — Dorotheus Halepi, — Gerasimus Carpathi.

SYNODUS HIEROSOLYMITANA AD CREANDUM NOVUM PATRIARCHAM

1883 augusti 4/16.

Hierotheus patriarcha Hierosolymitanus, cum vespertinis horis diei 28 maii / 9 iunii 1882 ad monasterium Sanctae Crucis pergens ex equo cecidisset, brevi post, die scilicet 11/23 iunii, animam efflavit. Eadem die vicarius sedis patriarchalis D designatus est Nicephorus metropolita Petrae. Elapsis aliquot mensibus in defuncti locum suffectus est Photius Peroglus archimandrita, vir viginti annos natus, adeoque minime idoneus ad summam illam dignitatem capessendam. Quapropter, movente imprimis patriarcha Constantinopolitano, electio memorata a gubernio turcico irrita dicta est; inde irae, et disceptationes utrinque motae, quae per integrum fere annum perdurarunt. Coacta tandem aliquando altera synodo die 4/16 augusti 1883, patriarcha electus est Nicodemus Thaborii archiepiscopus, qui rerum hagiotaphiticarum procuratorem apud Russos agebat.

SYNODUS HIEROSOLYMITANA

a qua seminarium Sanctae Crucis instauratur

1884 augusti 23 / septembris 4.

Nicodemus patriarcha Hierosolymitanus recens creatus, cum adveniens in Sanctam Civitatem comperisset seminarium anno 1855 a Cyrillo patriarcha in aedibus monasterii Sanctae Crucis prope Hierosolyma erectum iam inde ab anno 1876 ob excitatos adversus institutorem tumultus non amplius florere, sed clausis ianuis in ruinam vergere, strenuam admovit manum ut eiusmodi schola erudiendis clericis perutilis rursus aperiretur et in pristinum statum restitueretur. Quo vero melius propositum finem assequeretur, consilia cum sacra synodo iniit, litterasque sigillatas edidit, quibus res ad praedictam instaurationem pertinentes satis luculenter exhibentur. Optimum itaque duxi illas referre, una cum aliis monumentis ad negotium illud spectantibus.

1.

ACTA SYNODALIA QUIBUS SEMINARII SANCTAE CRUCIS INSTAURATIO PRAECIPITUR

1884 augusti 23 / septembris 4.

Μηνὸς αὐγούστου κγ', προκαθημένου τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου πατρὸς καὶ πατριάρχου ἡμῶν κυρίου κυρίου Νικοδήμου τοῦ Α', συνεδριαζόντων τῇ αὐτοῦ θειοτάτῃ μακαριότητι τῶν ἱερωτάτων, τοῦ μητροπολίτου Πέτρας Νικηφόρου, τῶν ἀρχιεπισκόπων Λύδδης Γρηγορίου, Γάζης Ἰωάσαφ, Ἰορδάνου Ἐπιφανίου, Σεβαστείας Κυρίλλου καὶ τῶν ἀρχιμανδριτῶν Ἰωσήφ, Προκοπίου καὶ Εὐθυμίου, ἡ αὐτοῦ θειοτάτη μακαριότης προὐβάλετο τῇ ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ τὰ κατὰ τὴν πατριαρχικὴν θεολογικὴν σχολὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἀποφηναμένη ἵνα, συνῳδὰ τῇ κοινῇ καὶ ὁμοθύμῳ συνοδικῇ προθέσει, γένηται μὲν ἡ ἀνασύστασις τοῦ μνησθέντος μεγάλου ἱεροῦ ἐκπαιδευτικοῦ τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ τούτου θρόνου ἱδρύματος, ἐπιβραβευομένου αὐτῷ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγιλλιώδους γράμματος, ἐξασφαλίζοντος τὴν διηνεκῆ ὕπαρξιν αὐτοῦ, ἄρξηται δὲ λειτουργοῦν τακτικῶς καὶ εὐρύθμως ἀπὸ τῆς β' προσεχοῦς σεπτεμβρίου. Τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου ὁμοψήφῳ τῇ γνώμῃ συντεθείσης τοῖς ὑπὸ τῆς αὐτοῦ θειοτάτης μακαριότητος προβαλλομένοις, δέδοκται ἵνα ἀνασυστηθῇ A μὲν ἡ μνησθεῖσα πατριαρχικὴ θεολογικὴ σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἄρξηται δὲ λειτουργοῦσα ἀπὸ τῆς ἀνωτέρω ὁρισθείσης ἡμέρας.

Εἰς πίστωσιν οὖν τούτων καὶ μόνιμον τοῦ πράγματος παράστασιν ἐγένετο τὸ παρὸν πρακτικόν, ὑπογεγραμμένον ὑπό τε τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου.

† ὁ Ἱεροσολύμων Νικόδημος ἀποφαίνεται.
† ὁ Πέτρας Νικηφόρος.
† ὁ Λύδδης Γρηγόριος.
† ὁ Γάζης Ἰωάσαφ.
† ὁ Ἰορδάνου Ἐπιφάνιος.
† ὁ Σεβαστείας Κύριλλος.
B ὁ καμαράσης ἀρχιμανδρίτης Ἰωσήφ.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Προκόπιος.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐθύμιος.

Ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον τοῦ ἐν τῷ κώδικι τῶν πρακτικῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου κατεστρωμένου πρακτικοῦ.

ὁ ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἱερᾶς συνόδου Θεοφάνης.

2.

LITTERAE SIGILLATAE PRAEDICTO SEMINARIO A SACRA SYNODO CONCESSAE

1884 mense augusto.

Κάλλιστον καὶ τιμιώτατον, ὡς εἰκός, χρῆμα τὴν τῷ θεῷ τὸν ἄνθρωπον ἐξομοιοῦσαν παιδείαν οἰόμενοι οἱ ἀείμνηστοι ἡμῶν προκάτοχοι, μάλιστα δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ μακαρίου ἐκείνου Γερμανοῦ τὸν ἁγιώτατον, ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν τοῦ Ἀδελφοθέου θρόνον κατακοσμήσαντες καὶ λαμπρύναντες, οὐδέποτε ἐπαύσαντο, καίπερ πρὸς μυρίας θλίψεις καὶ κωλύματα προσπαλαίοντες, καλλιεργοῦντες τὸ ἱερὸν τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἔσω σοφίας γεώργιον καὶ πᾶσαν μέριμναν καὶ σπουδὴν καταβαλλόμενοι, ἵνα εὖ καὶ καλῶς ὁ σπόρος τῆς ἀκηράτου καὶ ἀθανάτου προγονικῆς ἡμῶν χριστιανικῆς σοφίας καρποφορῇ ἐν τοῖς ἁγίοις καὶ θεοβαδίστοις τούτοις τόποις, ἔνθεν τὰ τῆς θεογνωσίας βαθέα καὶ πελάγια χεύματα ἐξεχύθησαν ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, πνευματικῶς καταρδεύσαντα, καινουργήσαντα καὶ κατευφράναντα αὐτήν. Τοῖς ἴχνεσι τῶν περικλεῶν ἐκείνων καὶ ἀοιδίμων πατριαρχῶν, οἵτινες παντὶ σθένει καὶ πάσῃ δυνάμει προεφύλαξαν ἀπὸ τῆς τῶν ἐναντίων ἐπηρείας τὴν πρωτογενῆ καὶ ἁγιωτάτην τῶν ἐκκλησιῶν μητέρα, ἄσβεστον διετήρησαν τὸ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας φῶς ἐν τῇ ἁγίᾳ γῇ καὶ ἡρωϊκαῖς θυσίαις προὐστάτευσαν τῶν δικαίων σύμπαντος τοῦ εὐλογημένου εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν γένους, στοιχῶν καὶ ὁ ἀείμνηστος ἐν πατριάρχαις προκάτοχος ἡμῶν κυρὸς Κύριλλος ὁ Β', ἱδρύσατο ὁμοθύμῳ ζήλῳ τῆς γεραρᾶς χορείας τῶν ἁγιοταφιτῶν πατέρων, κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος 1855, ἀνώτερον ἱερὸν φροντιστήριον, προτιθέμενον ἐκθρέψαι τῷ τῆς εὐσεβείας γάλακτι καὶ ἄνδρας τήν τε ἔσω καὶ ἔξω προγονικὴν σοφίαν διαπρέποντας ἀναδεῖξαι κυρίως μὲν τοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου καὶ τοὺς ἐν τῇ χορείᾳ τῶν κληρικῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου, ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου καταλεγησομένους, ἅμα δὲ καὶ τὰ ἀγαπητὰ πνευματικὰ ἡμῶν τέκνα, τὰ ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν κλίματος ὁρμώμενα καὶ ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ὀρεγόμενα, ὡς καὶ τοὺς ἐκ παντὸς ἄλλου τόπου, ὑποκειμένου κλίματί τινι ἑτέρας ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, προσερχομένους. Ἅμα δὲ ὁ ἀοίδιμος ἡμῶν ἐκεῖνος προκάτοχος ὥρισεν, ἵνα ἡ ἐγγυτάτω τῆς ἁγίας πόλεως κειμένη ἱερὰ πατριαρχικὴ μονὴ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ μεταποιηθεῖσα διαμένῃ εἰς τὸ διηνεκὲς ἱερὸν ἀνώτατον τοῦ πατριαρχικοῦ τοῦδε θρόνου φροντιστήριον καὶ προσαγορεύηται πατριαρχικὴ θεολογικὴ σχολή, τῶν πρὸς συντήρησιν αὐτῆς δαπανῶν χορηγουμένων ἀπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς κεντρικοῦ ταμείου τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνου, ἤτοι τοῦ ἱεροῦ κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου. Εἰς δὲ διηνεκῆ ἀσφάλειαν καὶ μόνιμον παράστασιν τοῦ πράγματος ἐπεβραβεύσατο πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγιλλιῶδες γράμμα κατὰ μῆνα νοέμβριον τοῦ σωτηρίου C ἔτους 1858 καὶ ἐξέδοτο καὶ ἐκύρωσεν εἰδικὸν κανονισμόν, τὴν ὅλην οἰκονομίαν τοῦ εἰρημένου ἱεροῦ ἐκπαιδευτηρίου διατυποῦντα. Οὕτω τοίνυν, ἡ εἰς σεμνὸν μουσῶν ἐνδιαίτημα μεταποιηθεῖσα ἡ ἱερὰ αὕτη μονὴ διετέλει ἔκτοτε λειτουργοῦσα ὁπωσδήποτε μέχρι τοῦ 1876 σωτηρίου ἔτους, ὅτε τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν ἕνεκεν ἡ λειτουργία αὐτῆς, διαγνώμῃ συνοδικῇ, διεκόπη μέχρι τοῦ 1881. Καὶ ἤρξατο μὲν καὶ αὖθις μέχρις ἐσχάτων λειτουργοῦσα, ἀλλὰ πολλῶν λόγων καὶ τῶν περιστάσεων ἕνεκεν, ἐν αἷς ὁ ἁγιώτατος ἀποστολικὸς καὶ πατριαρχικὸς οὗτος θρόνος ἐνέπεσε, μάλιστα δὲ μετὰ τὴν πρὸς κύριον ἐκδημίαν τοῦ ἀοιδίμου ἡμῶν πατριάρχου κυροῦ Ἱεροθέου τοῦ Α', ἡ λειτουργία αὐτῆς ἥκιστα κανονικὴ καὶ εὔρυθμος ἦν· δι' ὃ δή, ὡς καὶ τὰ ἄλλα, οὕτω καὶ τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο φροντιστήριον κακῶς εἶχε καὶ ἐν ἀταξίᾳ καὶ συγχύσει πολλῇ ἦν, καὶ τὰ κατ' αὐτὸ ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἐγεγόνει διὰ τὰς τῶν ἐν αὐτῷ διδασκόντων καὶ δι- D δασκομένων παρεκτροπάς.

Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς ἐλέῳ καὶ εὐδοκίᾳ θεοῦ ἀναρρήσεως ἡμῶν ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον, ἀποστολικὸν καὶ πατριαρχικὸν τοῦτον θρόνον, κράτιστον καὶ πρώτιστον μέλημα ἐποιησάμεθα ἀγωνίσασθαι μέν, ὅση ἡμῖν δύναμις, ὑπὲρ εὐσταθείας τῆς ἁγιωτάτης ταύτης τῶν ἐκκλησιῶν μητρός, προνοήσασθαι δὲ ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω καταρτίσεως καὶ ἀγαθῆς καρποφορίας τῶν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ἡμῶν κλίματι ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων, δι' ὧν μάλιστα οἱ πιστοὶ προφυλάττονται ἀπὸ τῆς ψυχωλέθρου ἐπηρείας τῶν ἑτεροδόξων καὶ κακοδόξων παραφυάδων, οὐκ ἠδυνάμεθα ἢ ἐν τοῖς πρώτοις ἀποβλέψαι πρὸς τὴν πατριαρχικὴν θεολογικὴν ἡμῶν ταύτην σχολὴν καὶ τὰ δέοντα ἐπιτελέσαι πρὸς ῥιζικὴν ἀνοργάνωσιν καὶ κρείττονα οἰκονομίαν τῶν κατὰ τὴν σχολὴν ταύτην, ἵνα, ἀρίστης, ὅσον ἔνεστι, τάξεως τῶν τε διδασκόντων καὶ διδασκομένων εἰσαγομένης καὶ τῆς προσηκούσης εὐπρεπείας καὶ εὐκοσμίας ἐν αὐτῇ ἐμπεδουμένης, τὸ ἱερὸν τοῦτο φροντιστήριον

ἀποβῇ ἀληθὲς χρηστότητος καὶ εὐσεβείας καὶ ἀγαθῆς A παιδεύσεως ταμεῖον, εἰς καύχημα καὶ δόξαν τῆς ἁγιωτάτης ταύτης τῶν ἐκκλησιῶν μητρός. Ἔνθεν τοι, ποιήσαντες ἐπισκευασθῆναι καὶ καλλυνθῆναι τὰ τοῦ κτιρίου τῷ χρόνῳ πεπονηκότα, ἔγνωμεν μὲν ἀνασυστήσασθαι τὸ ἱερὸν τοῦτο φροντιστήριον, μεταπεμψάμενοι διδασκάλους τρόπων σεμνότητι καὶ ἠθῶν χρηστότητι καὶ πολιτείᾳ εὐσεβεῖ καὶ τῇ προσηκούσῃ παιδείᾳ κεκοσμημένους καὶ μαθητὰς χρηστὰς τὰς ἐλπίδας παρεχομένους ἐνοικίσαντες, προὐνοήσαμεν δὲ ἐπὶ τὸ βέλτιον ῥυθμίσαι τὰ κατὰ τὴν ὅλην τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ ἱδρύματος οἰκονομίαν, τὸ μὲν συμπληρώσαντες, τὸ δὲ καὶ βελτιώσαντες ἐν πολλοῖς τὸν κατὰ τὸ 1866 ἐπὶ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει προκατόχου ἡμῶν κυροῦ Κυρίλλου ἐκπονηθέντα καὶ ἐκδοθέντα κανονισμόν, τὸν κύκλον τῶν διδαχθησομένων μαθημάτων συστηματοποιήσαντες καὶ εὐρύναντες καὶ πρὸς τελειοτέραν ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν τῶν σπουδαζόντων ὁρίσαντες, ἵνα ἡ τῶν μαθημάτων σπουδὴ διανύηται ἐν ἑπτὰ ἔτεσι καὶ οὐχὶ ἐν ἕξ, ὡς τέως ὥριστο. Ταῦτα δὲ γνόντες, εὔκαιρον ἡγησάμεθα κατοχυρῶσαι καὶ κατασφαλίσαι τὴν ἐσαεὶ ὕπαρξιν καὶ συντήρησιν τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς θεολογικῆς ταύτης σχολῆς, ἐπιβραβευόμενοι αὐτῇ τὸ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγιλλιῶδες τόδε γράμμα, ἀνανεοῦν καὶ κρατύνον ἐν πᾶσι τὸ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κυροῦ Κυρίλλου ἀπολυθέν.

Καὶ δὴ γράφοντες μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς ἱερᾶς συνόδου τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ τῶν ὁσιολογιωτάτων ἀρχιμανδριτῶν, τέκνων ἡμῶν ἐν κυρίῳ περισπουδάστων, ἀποφαινόμεθα ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ἵνα ἡ ἱερὰ μονὴ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ διατελῇ εἰς τὸ διηνεκὲς ἀνώτατον ἱερὸν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐκπαιδευτήριόν τε καὶ φροντιστήριον καὶ προσαγορεύηται πατριαρχικὴ C θεολογικὴ σχολή, λειτουργοῦσα συνῳδὰ τῷ ἐπὶ τὰ κρείττω ῥυθμισθέντι καὶ ὑφ' ἡμῶν σήμερον κυρωθέντι κανονισμῷ. Ὁρίζομεν δ' ἅμα καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἡ πρὸς συντήρησιν ταύτης δαπάνη χορηγῆται ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ ταμείου τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου, τουτ' ἔστι, τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν κοινοῦ, ὑπάρχωσι δ' ἐσαεὶ ἐν αὐτῇ εἷς σχολάρχης, οἱ ἀναγκαιοῦντες καθηγηταί, εἷς βιβλιοφύλαξ, εἷς ἐφημέριος καὶ εἷς οἰκονόμος σὺν τοῖς ἐν τῷ κανονισμῷ ὁριζομένοις μαθηταῖς καὶ τοῖς λοιποῖς ὑποδεεστέροις ὑπαλλήλοις καὶ ὑπηρέταις, ἐκπληροῦντες ἅπαντες τὰ ἐν τῷ κανονισμῷ διαγεγραμμένα αὐτῶν χρέη. Ὁρίζοντες δὲ καὶ ἀποφαινόμενοι, ἵνα ἡ πατριαρχικὴ αὕτη θεολογικὴ σχολὴ ᾖ ἀναποσπάστως συνδεδεμένη τῷ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῳ ἀποστολικῷ καὶ πατριαρχικῷ θρόνῳ, παρ' οὗ κυβερνῶνται καὶ οἰκονομοῦνται καὶ πάντα τὰ ταύτῃ ἀνήκοντα νῦν κτήματα, ὡς καὶ τὰ ἐξ ἀφιερώσεων προσκτηθησόμενα, ἀξιοῦμεν καὶ παρακελευόμεθα τοῖς μεθ' ἡμᾶς διαδεξομένοις τὴν ἀποστολικὴν πατριαρχικὴν ταύτην καθέδραν καὶ πᾶσι τοῖς παροῦσι καὶ μέλλουσιν ἁγιοταφίταις πατράσι προστατεύειν καὶ ὑπερμαχεῖν ὅλῃ ψυχῇ τῆς ἱερᾶς πατριαρχικῆς ταύτης θεολογικῆς σχολῆς, ἵνα εἰς πλείονα ἐπίδοσιν καὶ προκοπὴν προβαίνουσα προάγῃ καρποὺς ἀγλαοὺς πρὸς δόξαν τῆς τε ἁγιωτάτης τῶν ἐκκλησιῶν B μητρὸς καὶ παντὸς τοῦ εὐσεβοῦς χριστεπωνύμου πληρώματος.

Εἰς οὖν βεβαίωσιν καὶ ἀσφάλειαν καὶ διηνεκῆ καὶ μόνιμον τοῦ πράγματος παράστασιν ἀπολέλυται τὸ παρὸν ἡμῶν πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγιλλιῶδες γράμμα, κατατεθὲν ἐν τῇ εἰρημένῃ ἱερᾷ μονῇ τοῦ τιμίου Σταυροῦ, καταστρωθὲν δὲ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδηκι τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ ἡμῶν θρόνου.

Ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει Ἱερουσαλήμ, ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωπδ', κατὰ μῆνα αὔγουστον.

† Νικόδημος ἐλέῳ θεοῦ πατριάρχης τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης ἀποφαίνεται.

† ὁ Πέτρας Νικηφόρος.
† ὁ Λύδδης Γρηγόριος.
† ὁ Γάζης Ἰωσήφ.
† ὁ Ἰορδάνου Ἐπιφάνιος.
† ὁ Σεβαστείας Κύριλλος.
† ὁ Θαβωρίου Σπυρίδων.
ὁ σκευοφύλαξ Σεραφείμ.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος.
ὁ καμαράσης ἀρχιμανδρίτης Ἰωσήφ.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Προκόπιος.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Δοσίθεος.
ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐθύμιος.

3.
SEMINARIUM PRAEDICTUM SOLEMNI RITU RURSUS APERITUR
1884 septembris 2/14.

Τῇ κυριακῇ, β' τοῦ μηνὸς σεπτεμβρίου ὁδεύοντος ἔτους 1884, συνῳδὰ τοῖς ὑπὸ τῆς αὐτοῦ θειοτάτης μακαριότητος τοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Νικοδήμου τοῦ Α' καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου θεσπισθεῖσιν, ἐγένετο πανηγυρικῶς ἡ τελετὴ τῆς D ἐνάρξεως τῶν τῆς πατριαρχικῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ μαθημάτων. Ἐπὶ τούτῳ ἡ μὲν αὐτοῦ θειοτάτη μακαριότης ὁ πατριάρχης μετέβη ἀπὸ τῆς προτεραίας εἰς τὴν ῥηθεῖσαν σχολήν, τῇ δὲ ἐπαύριον ἀπὸ πρωΐας ἠθροίσθησαν ἐν αὐτῇ ἅπαντες οἱ ἅγιοι συνοδικοὶ σὺν τῷ λοιπῷ κλήρῳ, ὁ διοικητὴς Ἱεροσολύμων ἐξοχώτατος Ῥεοὺφ πασσᾶς, ὁ καδῆς, οἱ πρόξενοι Ῥωσσίας, Ἑλλάδος, Ἰταλίας καὶ Ἰσπανίας, οἱ πρόκριτοι καὶ ἱκανὸν πλῆθος λαοῦ. Κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, τελεσθεῖσαν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς σχολῆς, ἐχοροστάτησεν ἡ αὐτοῦ θειοτάτη μακαριότης τελέσασα καὶ τὸν συνήθη ἁγιασμόν. Τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας πέρας λαβούσης, μετὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς καταλύμασι, πάντες οἱ παρόντες, προπορευομένης τῆς αὐτοῦ θειοτάτης μακαριότητος εἰσῆλθον εἰς τὴν μεγάλην τῶν ἐξετάσεων αἴθουσαν, ἔνθα μετὰ τὴν συνήθη ἱερὰν τελετὴν ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιγραμματέως τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ θρόνου εἰς ἐπήκοον πάντων πρῶτον τὸ συνοδικὸν πρακτικὸν τὸ τὴν ἀνασύστασιν τῆς μνησθείσης πατριαρχικῆς θεολογικῆς σχολῆς θεσπίζον, εἶτα δὲ τὸ πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν σιγιλλιῶδες γράμμα, τὸ ἐπιβραβευθὲν τῷ ἀνωτάτῳ τούτῳ ἐκπαιδευτικῷ ἱδρύματι. Τούτων ἀναγνωσθέντων, ἡ αὐτοῦ θειοτάτη μακαριότης ἀπήγγειλε λόγον βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἐμποιήσαντα, καὶ τούτου πέρας λαβόντος, ἀναστὰς ὁ σχολάρχης ἀρχιμανδρίτης κύριος Ἱερόθεος προσεφώνησε τὰ εἰκότα, καὶ μετ' αὐτὸν ἀραβιστὶ ὁ τῆς ἀραβικῆς φιλολογίας καθηγητὴς κύριος Θεόδωρος Σαρρούφ. Μετὰ ταῦτα ψαλέντος τοῦ πολυχρονισμοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τοῦ φιλολάου ἡμῶν ἄνακτος σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμὶτ Χάν, εἶτα δὲ τοῦ τῆς αὐτοῦ θειοτάτης μακαριότητος, εἴληφε πέρας ἡ σεμνοπρεπεστάτη καὶ σφόδρα χαρμόσυνος ἐκείνη τελετή, πάντων σὺν τῇ αὐτοῦ θειοτάτῃ μακαριότητι εὐφρανθέντων καὶ ἀγαλλιασαμένων τῷ πνεύματι, αἶνον εὐχαριστήριον ἀναπεμψάντων τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἐπὶ ἑδραιοτέρων βάσεων ἀναστάσει τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος πατριαρχικῆς θεολογικῆς σχολῆς καὶ εὐξαμένων αὐτῇ καρποφορίαν καλλίκαρπον καὶ καλλιστέφανον.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA
ad eligendum novum patriarcham
1884 octobris 1/13.

Postquam Ioachim III patriarcha sedem Constantinopolitanam volens nolens reliquisset die 30 martii/11 aprilis 1884, de successore eius eligendo mox cogitatum est, ut supra dictum est, col. 880. Res tamen longas traxit moras, ut ex nuda congregationum electioni peragendae habitarum enumeratione pronum erit intelligere. Harum prima quidem locum habuit in aedibus patriarchalibus die 1/13 iulii; nihil vero in ea actum est post acerrimam quinque horarum disceptationem, nisi id unum: ius videlicet ipsi congregationi reservatum inquirendi in validitatem electionis deputatorum. In altera congregatione, quae celebrata est die 6/18 eiusdem mensis, iterum mota est quaestio nondum soluta de norma in causis clericorum criminalibus servanda, atque delecti pluralitate suffragiorum septemviri qui relationem super gravissimo hoc argumento scriberent. Tertia congregatio habita est die 3/15 augusti; in ea examini subiecta est relatio a septemviris illis scripta super causis clericorum; idemque argumentum agitari continuatum est in congregatione quarta diei 10/22 augusti, ac tandem absolutum fuit in congregatione quinta, die 13/25 eiusdem mensis celebrata.

Monumentum eiusmodi, cum maximi sit momenti, integrum dabo una cum auctorum epistola ad vicarium sedis oecumenicae. Est autem tenoris sequentis:

Τῷ σεβασμιωτάτῳ τοποτηρητῇ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου μητροπολίτῃ Ἐφέσου κυρίῳ Ἀγαθαγγέλῳ, προέδρῳ τῆς ἐκλογικῆς συνελεύσεως.

Σεβασμιώτατε ἅγιε πρόεδρε.

Ἡ ἐκ τῶν ὑποφαινομένων ἀπαρτιζομένη ἑπταμελὴς ἐπιτροπή, ἡ παρὰ τῆς ἧς ἐπαξίως προΐσταται ἡ ὑμετέρα σεβασμιότης ἐκλογικῆς συνελεύσεως λαβοῦσα τὴν ἐντολὴν ἐκπονήσεως σχεδίου διακανονίσεως τοῦ ἐκ τοῦ προνομιακοῦ ζητήματος ἐκκρεμοῦς μείναντος θέματος τῆς διαδικασίας τῶν ἐγκληματούντων ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν, περατώσασα, θείᾳ συνάρσει, μετὰ λεπτομερεῖς ἐρεύνας καὶ ὥριμον σύσκεψιν, τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ σπουδαίαν καὶ λεπτεπίλεπτον ἐντολήν, ὑποβάλλει σήμερον τὴν ἐργασίαν αὐτῆς διὰ τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος τῇ σεβαστῇ καὶ μεγατίμῳ ἐκλογικῇ συνελεύσει.

Πρῶτον αὐτῆς καθῆκον ἡγήσατο ἡ ἐπιτροπὴ τὴν ἐξακρίβωσιν ἁπάντων τῶν στοιχείων, τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ ἡμέτερον ἐκκλησιαστικὸν προνόμιον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος· δεύτερον, τὴν καθιέρωσιν τῆς ἐκ παραλλήλου καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρτήτου διεκπεραιώσεως ἀμφοτέρων τῶν διαδικασιῶν, ἤτοι τῆς ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς διεξαχθησομένης πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἐκτελεσθησομένης πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ὁριζομένης ποινῆς· καὶ τρίτον, τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἐν τῷ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 μαΐου 1884 ὑψηλῷ ὑπουργικῷ τεσκερὲ διατυπουμένης δικαίας ἀξιώσεως ὅπως, τῆς διαδικασίας τῶν ἐγκληματούντων ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν ὑπαγομένης τῇ δημοσίᾳ ἡσυχίᾳ καὶ ἀσφαλείᾳ, τῆς δὲ ἄλλως πως ἐκτελέσεως ταύτης μὴ ἐπιτρεπομένης, ὡς δημιουργούσης ἐξαιρετικόν τι ὡς πρὸς τοῦτο σύστημα, συνδυασθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο μετὰ τῶν γενικῶν νόμων τοῦ κράτους, φυλαττομένου ἅμα καὶ τοῦ πρὸς τὸ ἱερατικὸν τοῦ κλήρου ἀξίωμα ὀφειλομένου σεβασμοῦ. Πρὸς ἐπιτέλεσιν δὲ ὅσον οἷόν A τε ἀκριβῆ καὶ πιστὴν τῶν τριῶν τούτων ἐπίσης σπουδαίων αὐτῆς καθηκόντων ἀνέδραμεν ἡ ἐπιτροπὴ εἴς τε τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ εἰς τὰ πατριαρχικὰ καὶ ἀρχιερατικὰ βεράτια, τὰ αὐτοκρατορικὰ χάττια, τοὺς κανονισμοὺς τῶν πατριαρχείων καὶ ἕτερα ἐπίσημα ἔγγραφα, τὰ συναπαρτίζοντα τὴν ἐπὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς θέματος νομολογίαν τοῦ ἡμετέρου κράτους καὶ τὸ νόμιμον καθεστώς.

Ἐκ τῆς μελέτης καὶ ἀντιπαραθέσεως τῶν αὐθεντικῶν τούτων κειμένων ἀριδήλως ἐξάγεται ὅτι κατὰ προνόμιον τεθεσπισμένον ἀνέκαθεν καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πρὸς ἰσχυροτέραν ἐμπέδωσιν πανδήμως ἐπικυρούμενον, ὁ ἐπὶ ἐγκλήματι κατηγορούμενος ἱερεύς, B καλόγηρος ἢ καλογραῖα κρατεῖται διὰ τοῦ πατριάρχου, τοῦ μητροπολίτου ἢ τοῦ ἐπισκόπου ἐν τοῖς πατριαρχείοις, ταῖς μητροπόλεσι καὶ ταῖς ἐπισκοπαῖς. Τοῦτο διετυπώθη ὅσον ἔνεστι σαφῶς καὶ πρακτικῶς καὶ ἐν ταῖς ἐννέα παραγράφοις τοῦ ἡμετέρου σχεδίου, ἔνθα, εἴτε περὶ συλλήψεως πρόκειται, εἴτε περὶ προφυλακίσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνακρίσεως καὶ τῆς διαδικασίας, εἴτε περὶ ὁριστικῆς φυλακίσεως μετὰ τὴν καταδίκην τοῦ κατηγορουμένου, ἡ κράτησις αὐτοῦ ὁρίζεται ἵνα ἐκτελῆται διὰ τῆς ἁρμοδίας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑπὸ ταύτης ἐξάσκησις τοῦ προνομιακοῦ τούτου δικαιώματος συνεπάγεται, φυσικῷ τῷ λόγῳ, καὶ καθήκοντα καὶ εὐθύνας ἀπέναντι τῆς δημοσίου ἀσφαλείας καὶ ἠθικῆς καὶ τῆς τούτων ἀγρύπνου φρουροῦ καὶ προστάτιδος σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως, διὰ τοῦτο ὥρισται ἵνα ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἐπικαλῆται ἐν ἀνάγκῃ τὴν ἀρωγὴν τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς κατὰ τὴν σύλληψιν, τὴν προφυλάκισιν C καὶ τὴν φυλάκισιν τοῦ κατηγορουμένου, ἢ πρὸς περιφρούρησιν τοῦ ἰδιαιτέρου μέρους, ὅπερ μητροπολίτης τις ἢ ἐπίσκοπος ὀφείλει ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἐξεύρῃ ἐν τῇ ἐξαιρετικῇ πάντη καὶ λίαν σπανίως παρουσιασθησομένῃ περιπτώσει ἐλλείψεως ἀσφαλοῦς μέρους ἐν τῇ ἑαυτοῦ μητροπόλει ἢ ἐπισκοπῇ. Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου, τοῦ ἐν σοβαραῖς περιπτώσεσι καθορίζοντος τὴν σύμπραξιν τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ δημοσίου συμφέροντος, νομίζομεν ὅτι καὶ αἱ δίκαιαι ἀξιώσεις τῆς πολιτείας ἱκανοποιοῦνται πληρέστατα, καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας προνόμιον διατηρεῖται ἀκέραιον, λειτουργήσει δὲ ἀπροσκόπτως παρέχον ἑκάστοτε νέα δείγματα τῆς συντόνου καὶ ἀποτελεσματικῆς φροντίδος, ἣν οὐδέποτε ἐπαύσατο καταβάλλουσα ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς καὶ ἀμέμπτου διαγωγῆς τοῦ ὑπ' αὐτὴν ἱερατείου.

Ἀλλὰ τὸ προνόμιον τοῦτο δὲν ὑπερβαίνει τὰ ὅρια D τῆς τοῦ κατηγορουμένου ἱερέως, καλογήρου ἢ καλογραίας συλλήψεως καὶ κρατήσεως· ἐφ' ᾧ καὶ καθωρίσθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ σχεδίῳ τὸ ἀναμφισβήτητον δικαίωμα τῆς πολιτείας τοῦ ἀνακρίνειν καὶ δικάζειν τὸν ἐγκληματοῦντα διὰ τῶν τακτικῶν ποινικῶν αὐτῆς δικαστηρίων. Τὰ δικαστήρια ταῦτα κέκτηνται τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθῆκον τῆς ἐξακριβώσεως τοῦ καταγγελθέντος αὐτοῖς ἐγκλήματος, ὡς καὶ τῆς τελεσιδίκου ἐπ' αὐτοῦ ἀποφάσεως. Συνάμα ὅμως ἡ σεβαστὴ ἡμῶν κυβέρνησις, ἀνομολογοῦσα τὴν ἐπίσης μεγάλην εὐθύνην, ἣν καὶ ἡ ἐκκλησία ὑπέχει ἐν περιπτώσει πράξεως ἐγκληματικῆς μέλους τινὸς τοῦ ὑπ' αὐτὴν ἱερατείου, ἣν ὕψιστον ἔχει καθῆκον καὶ συμφέρον νὰ πατάξῃ μετὰ τῆς δεούσης αὐστηρότητος, οὐδέποτε παρεγνώρισε τὸ ὅπερ κέκτηται ἡ ἐκκλησία δικαίωμα τῆς ἐξακριβώσεως καὶ τῆς τιμωρίας τοῦ ἐν λόγῳ ἐγκλήματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιβαλλομένην εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴν ποινήν. Ἀλλ'

ὅπως τὸ ἱερὸν τοῦτο καθῆκον δεόντως ἐκπληρώσῃ ἡ A ἐκκλησία, ἐπάναγκές ἐστιν ἵνα, μὴ ἐπιτρεπομένης ὑπὸ τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς ἐπιβολῆς ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς, βασιζομένης ἐπὶ ἀποφάσεως πολιτικοῦ δικαστηρίου, προβῇ, συνῳδὰ τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς δικονομίᾳ καὶ νομολογίᾳ, εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ ἐξενέγκῃ τὴν ἐτυμηγορίαν αὐτῆς κατὰ τὰς διακελεύσεις τῶν ἱερῶν κανόνων. Τοῦτο ἔχοντες καὶ ἡμεῖς ὑπ' ὄψει, διετυπώσαμεν ὅσον οἷόν τε πρακτικῶς τὸν τύπον τῆς διπλῆς ταύτης διαδικασίας, δι' οὗ νομίζομεν ὅτι καὶ ἡ πολιτεία ἐνεργεῖ ἀνεξαρτήτως τῶν ἐνδίκων μέσων, ἅπερ διατίθησιν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, καὶ ἡ ἐκκλησία μετ' ἴσης ἀνεξαρτησίας προβαίνει εἰς τὴν τακτικὴν αὐτῆς λειτουργίαν, ἐπωφελουμένη πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας καὶ ἐκ τῶν ἐρευνῶν τῶν ποινικῶν δικαστηρίων, διαβιβαζόντων αὐτῇ ἁρμοδίως τὴν σχετικὴν δικογραφίαν.

Καὶ οὐδεμία μὲν ὑφίσταται ἀμφιβολία ὅτι, τῆς τε πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς B ἐπίσης ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐξέτασιν καὶ τελείαν ἐξακρίβωσιν τῆς κατηγορίας, αἱ δικαστικαὶ ἑκατέρων ἔρευναι λήξουσιν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, καὶ ὁ κατηγορούμενος ἱερεύς, καλόγηρος ἢ καλογραῖα ἢ ἀθῳωθήσεται ἢ καταδικασθήσεται ὑπ' ἀμφοτέρων. Ἀλλὰ καθῆκον ἡμῶν ἀπαραίτητον ἡγησάμεθα ὅπως προΐδωμεν καὶ τὴν σπανιώτατα πάντως παρουσιασθησομένην περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ καταδικασθεὶς ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου δὲν θεωρηθῇ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καθαιρετέος ὑπὸ τῆς ἱερᾶς συνόδου, μάλιστα δὲ ἐν τῇ διακανονίσει τῆς συγκρούσεως ταύτης δύο ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἄνακτος δικαστικῶν ἀρχῶν πᾶσαν κατεβάλομεν προσπάθειαν, ὅπως ἱκανοποιήσωμεν τὴν ἐν τῷ προμνημονευθέντι ὑψηλῷ τεσκερὲ τοῦ ἐξοχωτάτου ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν διατυπουμένην δικαίαν ἀξίωσιν „νὰ συνδυασθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο μετὰ τῶν γενικῶν νόμων τοῦ κράτους, φυλαττομένου ἅμα καὶ τοῦ πρὸς C τὸ ἱερατικὸν τοῦ κλήρου ἀξίωμα ὀφειλομένου σεβασμοῦ". Καὶ δὴ τὸ ἡμέτερον σχέδιον, μετὰ τὴν διατύπωσιν ὅτι, ἐὰν τὸ ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, ἤτοι ἡ ἱερὰ σύνοδος, ἀποφανθῇ ὅτι, συνῳδὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσιν, ἐπιβάλλεται ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος, ἀφαιρεῖται τοῦτο καὶ ὁ καταδικασθεὶς παραδίδοται ὅπως ὑποστῇ τὴν ποινὴν αὐτοῦ καὶ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ κράτους, ὡς κοινὸς κακοῦργος — ἐπιφέρει ὅτι, ἐὰν ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος δὲν θεωρηθῇ ἐπιβαλλομένη κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ὁ καταδικασθεὶς συμπληροῖ τὴν ποινὴν αὐτοῦ ἐν τῷ τόπῳ τῆς προφυλακίσεως, ἤ, ἐν ἀνάγκῃ, ἐν μοναστηριακῷ τινι πύργῳ ὁριζομένῳ καὶ φρουρουμένῳ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἐν γνώσει τοῦ πατριαρχείου. Ἡ διατύπωσις αὕτη, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, τοῦτο μὲν ἐξασφαλίζει τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀπρόσκοπτον ἐφαρμογὴν τῶν ὑπὸ τῶν ποινικῶν δικαστηρίων συνῳδὰ τοῖς κειμένοις νόμοις ἐπιβαλλο- D μένων ποινῶν, τοῦτο δὲ διαφυλάττει τὸ πρὸς τὸν ἡμέτερον κλῆρον ὀφειλόμενον σέβας, καθότι ὁ καταδικασθεὶς ἱερεύς, καλόγηρος ἢ καλογραῖα ἀποτίνων τὴν ποινὴν αὐτοῦ ἐν ἰδιαιτέρᾳ εἱρκτῇ, δὲν ἐκτίθησι τὸ ἱερὸν αὐτοῦ ἀξίωμα εἰς τὴν μετὰ τῶν κοινῶν κακούργων ἐκφαυλιστικὴν συνεπαφὴν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ δημοσίου περιφρόνησιν καὶ ἐξύβρισιν. Διὰ τοῦ ὅρου τούτου φρονοῦμεν ὅτι ἐπιτυγχάνεται τὸ σκοπούμενον· εὐελπιστοῦμεν δὲ ὅτι ἥ τε ἐκκλησία καὶ ἡ πολιτεία παραδεχθήσονται αὐτόν, ἀναλογιζόμεναι ὅτι ὁ τὸ ἱερατικὸν περιβεβλημένος ἀξίωμα πολίτης μέν ἐστιν ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ὑπηκόων, ἀλλὰ καὶ λειτουργὸς τέτακται τοῦ Ὑψίστου καὶ διδάσκαλος τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν καθηκόντων τοῦ λαοῦ.

Αὗταί εἰσιν αἱ ἀρχαί, ἐφ' ὧν ᾠκοδόμηται τὸ σχέδιον ἡμῶν, ὅπερ καὶ καθυποβάλλομεν μετὰ τῆς παρούσης ἐπεξηγηματικῆς ἐκθέσεως τῇ πεφωτισμένῃ ἐκλογικῇ συνελεύσει, εὐχόμενοι ἵνα ἡ ἡμετέρα ἐργασία κριθῇ πιστὴ ἐκτέλεσις τῆς ἐμπιστευθείσης ἡμῖν διακονίας.

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις, τῇ 31 ἰουλίου 1884.

Τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ υἱοὶ κατὰ πνεῦμα πειθήνιοι

† ὁ Ἡρακλείας Γρηγόριος.
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος.
† ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος.
ὁ μέγας ῥήτωρ Κ. Καλλιάδης εἰσηγητής.
Μ. Ἰακώβου.
Γ. Καζανόβας.
Ι. Βιθυνός.

Περὶ διαδικασίας τῶν ἐγκληματούντων ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν.

α΄. Ὅταν ἱερεύς, καλόγηρος ἢ καλογραῖα κατηγορῆται ἐπὶ ἐγκλήματι τοῦ κοινοῦ δικαίου, ἡ κλῆσις καὶ τὰ ἐντάλματα συλλήψεως, προσωποκρατήσεως καὶ προφυλακίσεως θέλουσι διαβιβάζεσθαι ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας ἀρχῆς διὰ τεσκερὲ ἐν μὲν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις εἰς τὰς μητροπόλεις ἢ ἐπισκοπάς, καὶ ἐνεργεῖσθαι ἄνευ ἀναβολῆς παρ' αὐτῶν, ἐπικαλουμένων ἐν ἀνάγκῃ τὴν ἀρωγὴν τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς.

β΄. Ἡ [1] προφυλάκισις γίνεται ἐν τῷ πατριαρχείῳ, ταῖς μητροπόλεσιν ἢ ἐπισκοπαῖς, ἔνθα ὁ κατηγορούμενος φυλάσσεται φρουρούμενος ἐν ἀνάγκῃ [2] ὑπὸ φρουρῶν τῆς ἁρμοδίας πολιτικῆς ἀρχῆς.

γ΄. Ἐὰν μητρόπολις ἢ ἐπισκοπή τις στερῆται τυχὸν καταλλήλου ἀσφαλοῦς μέρους εἰς προφυλάκισιν τῶν ἐγκληματούντων ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν, ὁ μητροπολίτης ἢ ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἐξευρίσκῃ τοιοῦτο, ἐπικαλούμενος τὴν ἀρωγὴν τῆς ἁρμοδίας πολιτικῆς ἀρχῆς πρὸς περιφρούρησιν αὐτοῦ.

δ΄. Ὁ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐγκληματῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν συλλαμβανόμενος ἱερεύς, καλόγηρος ἢ καλογραῖα, μετὰ τὴν ἐπὶ τόπου προκαταρκτικὴν ἐξέτασιν, προσάγεται εἰς τὸ πατριαρχεῖον, εἰς τὰς μητροπόλεις ἢ ἐπισκοπάς, ὅπως προφυλακισθῇ κατὰ τὰς ἀνωτέρω β΄ καὶ γ΄ §§.

ε΄. Καθ' ἅπαν τὸ διάστημα τῆς ἀνακρίσεως καὶ τῆς διαδικασίας τοῦ κατηγορουμένου [3], οὗτος θέλει ἀποστέλλεσθαι ἑκάστοτε ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου, τῶν μητροπόλεων ἢ ἐπισκοπῶν [4] ἐπὶ ἐγγράφῳ προσκλήσει τῶν ἁρμοδίων πολιτικῶν ἀρχῶν.

ς΄. Διαρκούσης τῆς ἀνακρίσεως καὶ διαδικασίας τοῦ κατηγορουμένου, τὸ πατριαρχεῖον, αἱ μητροπόλεις ἢ ἐπισκοπαὶ θέλουσι καὶ αὗται προβαίνει τὸ καθ' ἑαυτὰς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων διαγορευομένην ἐξέτασιν καὶ ἐξακρίβωσιν τοῦ ἐφ' ᾧ κατηγορεῖται ἐγκλήματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιβαλλομένην εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἐγκλήματος ἐκκλησιαστικὴν ποινήν.

ζ΄. Μετὰ τὴν εἰς δίκην παραπομπὴν τοῦ κατηγορουμένου, ἐκδοθείσης τῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου [5], προκειμένου περὶ πλημμελήματος ἢ κακουργήματος, ἀνακοίνωσις αὐτῆς καὶ τῆς σχετικῆς δικογραφίας γίνεται ἁρμοδίως εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ὅπερ ἐντὸς τὸ πολὺ δύο μηνῶν ἐπιστρέφει τὸν φάκελλον.

η΄. Ἐὰν τὸ ἁρμόδιον ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, ἤτοι ἡ ἱερὰ σύνοδος ἀποφανθῇ ὅτι, συνῳδὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσιν, ἐπιβάλλεται ἡ ἀφαίρεσις τοῦ

[1] In congregatione generali additum est *προσωποκράτησις καί.*

[2] Additum est *τῇ προηγουμένῃ αἰτήσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς.*

[3] Additum *καθ' ἃς δέον ἵνα παρίσταται ἀντιπρόσωπος τοῦ πατριαρχείου, τῶν μητροπόλεων ἢ ἐπισκοπῶν.*

[4] Pro verbis *τοῦ πατριαρχείου, τῶν μητροπόλεων ἢ ἐπισκοπῶν* dictum est *τῶν ἀνωτέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν.*

[5] Loco periodi *ἐκδοθείσης — δικαστηρίου,* brevius dictum est *περατωθείσης τῆς διαδικασίας.*

ἱερατικοῦ ἀξιώματος, ἀφαιρεῖται τοῦτο, καὶ ὁ καταδικασθεὶς παραδίδοται ὅπως ὑποστῇ τὴν ποινὴν αὐτοῦ καὶ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ κράτους ὡς κοινὸς κακοῦργος. A

θ'. Ἐὰν ἡ ἀφαίρεσις τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος δὲν θεωρηθῇ ἐπιβαλλομένη κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας, ὁ καταδικασθεὶς συμπληροῖ τὴν ποινὴν αὐτοῦ ἐν τῷ τόπῳ τῆς προφυλακίσεως (κατὰ τὰς ἀνωτέρω β' καὶ γ' §§) ἢ, ἐν ἀνάγκῃ, ἐν μοναστηριακῷ πύργῳ, ὁριζομένῳ καὶ φρουρουμένῳ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἐν γνώσει τοῦ πατριαρχείου.

† ὁ Ἡρακλείας Γρηγόριος, πρόεδρος.
† ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος.
† ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος.
ὁ μέγας ῥήτωρ Κ. Καλλιάδης.
Μ. Ἰακώβου.
Γ. Καζανόβας.

Cui relationi sic respondit gubernium turcicum: B

Ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων.

Διεύθυνσις τῶν θρησκευμάτων.

Ἀριθμὸς 26.

Πρὸς τὴν αὐτοῦ σεβασμιότητα τὸν τοποτηρητὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου.

Ἐλήφθη καὶ ἐμελετήθη ὁ εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 24 ρεδζὲπ 1301 καὶ 8 μαΐου 1884 (1300) ἡμετέρου τεσκερὲ τεσκερὲς αὐτῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 ζηλκαδὲ 1301 καὶ 17 αὐγούστου 1884 (1300), ὡς καὶ τὸ ἐπισυνημμένον αὐτῷ ἔγγραφον.

Ὡς γνωστόν, εἶχον γράψει αὐτῇ ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις οὔτε κἂν διενοήθη νὰ μεταβάλῃ τὰς θρησκευτικὰς προνομίας καὶ τὰς τεθεσπισμένας παραχωρήσεις, ἃς τὸ ὑψηλὸν κράτος ἐχορήγησε τοῖς Ῥωμαίοις ὑπηκόοις αὐτοῦ, ὅτι εἶναι γνωστὸν πῶς C ἀνέκαθεν ἐξησκοῦντο αὗται, καὶ ὅτι μάλιστα καὶ τὸ ὑψηλὸν πατριαρχικὸν βεράτιον ἐδόθη ἀπαράλλακτον τῷ τοῦ πρώην πατριάρχου ἀποθανόντος Ἰωακείμ· συνάμα εἶχον γράψει αὐτῇ ὅτι, ἐπειδὴ εἶναι ἐπάναγκες ἵνα αἱ διατυπώσεις τῆς διαδικασίας τῶν ἐγκληματούντων κληρικῶν συνδυασθῶσι μετὰ τῶν γενικῶν ἀρχῶν, φυλαττομένου ἅμα τοῦ πρὸς τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα τῶν κληρικῶν προσήκοντος σεβασμοῦ, πρέπει νὰ δοθῇ τέρμα καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ἐν τούτοις, καθὰ ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ ῥηθέντος τεσκερὲ αὐτῆς ἐξάγεται, τὸ πατριαρχεῖον δὲν ἐνόησε τί ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἶχεν ὑποδείξει ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις καὶ παρεξέβη οὕτω τοῦ προκειμένου καὶ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς προλαβόντως τε καὶ ἐσχάτως διαβιβασθεῖσι πρὸς τὸ ἡμέτερον ὑπουργεῖον γράμμασι τοῦ πατριαρχείου ἐλέχθη καὶ ἐπανελήφθη ὅτι τὸ πατριαρχεῖον δὲν ζητεῖ ἄλλο ἢ τὸ καθεστὼς καὶ οὐδὲν νέον προνόμιον — ἐπειδὴ φυσικῷ τῷ λόγῳ δὲν ὑπάρχει λόγος παραχωρήσεως νέου προνομίου — ὅτι δὲ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εἶναι διατεθειμένη ὑπὲρ τῆς διαρκείας τοῦ καθεστῶτος, τοῦτο ἀπέδειξε καὶ διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ πατριαρχικοῦ βερατίου ἀπαραλλάκτου τῷ τοῦ ἀποθανόντος Ἰωακείμ· καὶ ἐπειδή, τούτων οὕτως ἐχόντων, φαίνεται συνᾷδον τῷ προκειμένῳ ἵνα ὁποῖαι διατυπώσεις ἦσαν ἀνέκαθεν ἐν ἰσχύϊ ἐν τοῖς ἁρμοδίοις δικαστηρίοις, προκειμένου περὶ ἐγκλημάτων τῶν ἱερέων καὶ κληρικῶν, πῶς οὗτοι ἐδικάζοντο καὶ πῶς ἐξετελοῦντο αἱ ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις, οὕτω καὶ τοῦ λοιποῦ ἐνεργῶνται, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν, αἱ αὐταὶ διατυπώσεις καὶ ἡ αὐτὴ διαδικασία ἐπὶ τῶν τοιούτων ἱερέων καὶ κληρικῶν καὶ ἐκτελῶνται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον αἱ περὶ τούτων ἀποφάσεις.

Διὰ ταῦτα, ἐπειδὴ δὲν ὑπολείπεται πλέον οὔτε αἰτία καὶ ἀφορμὴ εἰς οἱανδήποτε συζήτησιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου οὔτε κῦρός τι καὶ ἀξία φυσικῷ τῷ λόγῳ εἰς τὴν ἐπ' αὐτοῦ μέχρι τοῦδε διεξαχθεῖσαν ἀλληλογραφίαν, προάγομαι διὰ τῆς παρούσης ἀπαντήσεως ἵνα δηλώσω ὅτι ἀνάγκη νὰ προβῆτε ἐν τάχει εἰς τὴν ἐκλογὴν νέου πατριάρχου, συνῳδὰ τοῖς κειμένοις νόμοις, καὶ ἀποστείλητε κατὰ τὴν τάξιν τὸν κατάλογον τῶν ὑποψηφίων.

Τῇ 9 ζιλχιτζὲ 1301, 18 σεπτεμβρίου 1884.

(ὑπογρ.) Χασὰν Φεχμῆ.

In congregatione sexta, quae locum habuit die 21 augusti/2 septembris, post actas gubernio turcico gratias ob reddita genti graecae sua privilegia, index eligendorum digestus est gubernio exhibendus antequam ad ipsam electionem gradus fieret. Die 28 septembris/9 octobris habita est septima congregatio, in qua probatus est libellus gratulatorius summo Turcarum imperatori offerendus ob restituta ut supra privilegia; ac tandem aliquando die 1/13 octobris, feria secunda, celebrata est octava congregatio, in qua patriarcha Constantinopolitanus factus est Ioachim huius nominis quartus, metropolita Dercorum.

Typis G. Uschmann Vimariensis.

Détail de la Collection des Acta Sanctorum:

Janvier	3 vol.
Février	3 „
Mars	3 „
Avril	3 „
Mai	8 „
Juin	7 „
Juillet	7 „
Août	6 „
Septembre	8 „
Octobre	14 „
Novembre	4 „
	66 vol.

Mai comporte 7 vol. et 1 vol.: Propylaeum. Octobre a 13 tomes dont le VIe est divisé en 2 vol. De Novembre il a paru: T. I, II 1re partie, III, et 1 vol.: Propylaeum.

LE RECUEIL DES HISTORIENS

est aussi important pour l'Histoire de France que le sont pour l'Allemagne les

MONUMENTA GERMANIAE HISTORICA.

Prospectus spécial avec contenu détaillé de chaque volume à disposition.

L'Histoire Littéraire de la France

s'adresse à un public nombreux. Sans parler des Bibliothèques du monde entier, qui se font un honneur de posséder cet ouvrage fondamental, tout Ordre monastique studieux tient à le posséder afin de puiser, dans leurs sources mêmes, les documents de l'Histoire du moyen-âge.

Ce grand ouvrage est jusqu'au XIIe volume l'œuvre des Bénédictins; la suite est due à l'Institut de France. Le plan de l'Histoire littéraire est simple et facile à saisir. L'ordre chronologique est la base du monument. Les siècles sont étudiés l'un après l'autre. Avant de passer à l'analyse approfondie des productions, le résumé de l'influence littéraire de chaque siècle est présenté dans un discours sur l'état des lettres et des arts: excellente méthode, qui permet de comprendre l'esprit général dont furent animées les générations successives, sans avoir besoin d'en suivre les preuves dans tout leur détail. La plupart de ces Discours sur l'état des lettres et des arts sont autant de chefs-d'œuvre auxquels la critique moderne peut ajouter, mais ne saurait trouver à retrancher.

Tome I. 1re partie: Premier, second et troisième siècles.
2e partie: Quatrième siècle.
II. Cinquième siècle.
III. Sixième et septième siècles.
IV. Huitième et neuvième siècles de 800 à 840.
V. Fin du neuvième siècle de 840 à 900.
VI. Dixième siècle.
VII-VIII. Onzième siècle.
IX à XV. Douzième siècle.
XVbis. Tables générales des 15 premiers tomes.
XVI à XXIII. Treizième siècle.
XXIV à XXXIII. Quatorzième siècle.

DOCUMENTS INÉDITS CONCERNANT

L'HISTOIRE LITTÉRAIRE DE LA FRANCE.

Publiés par Ulysse ROBERT
Attaché aux manuscrits de la Bibliothèque nationale à Paris.
Un beau vol. in-4 de 180 p. Prix séparément 5 frs.

Editeur et Libraire-Commissionnaire
Verlag und Sortiment
Publisher and Export-Agent

H. WELTER, PARIS

LIBRAIRE UNIVERSITAIRE
4, rue Bernard-Palissy, 4

Librairie ancienne et moderne
Wissenschaftliches Antiquariat
Dealer in new and second-hand books

La Librairie ancienne H. Welter possède le plus important stock de Livres d'occasion actuellement existant en France. Son catalogue général, paru de 1900 à 1909, forme 9 volumes in-8 à 2 colonnes, d'ensemble près de 4000 pages. Il annonce près de 100 000 ouvrages, en plus de 300 000 volumes, systématiquement classés en 30 divisions principales. Prix des 9 volumes: 40 frs. (8 Doll., 32 Mk., 32 sh.). Ce prix sera remboursé sur toute commande d'ouvrages d'occasion annoncés, si la facture arrive à 400 frs. au moins. Or, faire un choix de cette importance est tout ce qu'il y a de plus facile, attendu que les ouvrages en magasin ont une valeur de plusieurs millions de francs. Un EXTRAIT de ce grand Catalogue, offrant très brièvement pour 450 000 francs d'ouvrages, sera envoyé gratis et franco sur demande.

2000 Francs au lieu de 3660 Francs

Paiement ad libitum

Nous mettons en vente, au prix exceptionnel de

2000 frs. net un exemplaire broché,
2300 frs. net un exemplaire relié en toile, et
2100 frs. net un exemplaire relié en demi-velin blanc (ce dernier est pour partie de l'édition de Venise, et une vingtaine de volumes ont des piqûres de vers dans le dos et dans la marge intérieure),

nos trois derniers exemplaires complets de la

Ganz vorübergehende Offerte.
Die drei letzten antiquarischen Exemplare, Seite für Seite collationiert, der **Acta Sanctorum,** 66 Bände in Folio, broschiert für **2000** frs. netto statt 3660 frs. Gebunden (antiquarisch) **2200** frs. in Ganzleinen.

The last, three, remaining copies, secondhand, of the celebrated **Acta Sanctorum,** offered, actually, and for a short time only, at **2000** frs. per set, complete in 66 volumes folio, unbound, or for **2200** frs. bound in cloth, secondhand.

Grande Collection Bollandienne

ACTA SANCTORUM

Composition de la collection:

PREMIÈRE SÉRIE. **Réimpression Palmé de l'édition originale d'Anvers.** — 54 volumes in-folio d'environ 1000 pages à 2 colonnes, avec les gravures de la 1re édition; papier vergé collé, beaux caractères, belles marges. — Prix: de **75** à **100** frs. chaque volume séparément.

DEUXIÈME SÉRIE, **par les nouveaux Bollandistes, continuant l'édition d'Anvers.** Tomes 55 à 65 (IIIe de novembre, inclusivement), et le *Propylaeum ad Acta Sanctorum Novembris.* — 11 tomes en 12 volumes in-folio de **75** à **125** frs. chaque volume, sauf le *Propylaeum novembris* qui est coté **60** frs. La reliure en pleine toile percaline noire, tranches ébarbées, se paie 7 frs. par volume. Belle et solide reliure demi-chagrin, tranches peigne, coins doublés, à 12 frs. le volume sur commande.

La collection entière, soit **66** volumes in-folio, brochés, Prix: **3660 frs.**, NET **2000 FRANCS**, ou reliés en toile, **2300 frs.**

Derniers exemplaires

RECUEIL DES HISTORIENS DES GAULES ET DE LA FRANCE

Rerum Gallicarum et Francicarum Scriptores

Connu sous le nom de: „*Dom Bouquet.*" — Vingt-cinq volumes in-folio. — 1869-1904.

Au lieu de **2210** frs. pour **800** frs. net. (Prix spécial pour les souscripteurs à Mansi, **700** frs.)

Nous possédons aussi des Collections dont 5 ou 6 volumes ont été un peu mouillés lors des inondations à Paris en janvier 1910. Nous les vendons **600** frs. net.

Ouvrage entièrement achevé dont l'Académie des Inscriptions vient de faire paraître les deux derniers volumes (Tome XXIV en 2 parties).

Nous possédons des Collections d'occasion reliées. La reliure des 25 volumes se paie en sus: en toile, **150** frs., en demi-chagrin, **250** frs. Nous vendons séparément les tomes 1 à 19, **50** frs. chacun; 20, **400** fr.; 21, **200** frs.; 22 et 23, **100** frs. chacun; 24, en 2 parties, **60** frs. ensemble.

HISTOIRE LITTÉRAIRE DE LA FRANCE

Commencée par les Religieux Bénédictins et continuée par les Membres de l'Institut de France.

Trente-quatre volumes in-4°.

Tomes I à XVI et Tables réédités par PALMÉ;

Tomes XVII à XXIX réédités par WELTER; XXX à XXXIII édités par l'INSTITUT DE FRANCE.

Au lieu de **1200** frs. pour **800** frs. net. (Prix spécial pour les souscripteurs à Mansi, **750** frs.)

Nous sommes seuls en mesure de fournir des collections complètes, les tomes XVII à XXIX n'ayant été réimprimés que par nous et ne se trouvant que chez nous. Nous mettons nos lecteurs en garde contre des offres de collections partielles, que nous ne nous chargerions pas de compléter. Nous vendons, dans la mesure du possible et jusqu'à nouvel ordre, séparément:

Les tomes XVII à XXIX (Edition Welter), **650** frs. pour . . . . net **325** frs.
Chacun des tomes I à XXIX . . . . **50** frs.
Les tomes XXX à XXXIII (propriété de l'Institut de France), pris ensemble, pour . . . . . . **125** frs.

CODEX LITURGICUS ECCLESIÆ UNIVERSÆ

IN QUO CONTINENTUR

LIBRI RITUALES, MISSALES, PONTIFICALES, OFFICIA, DYPTICHA, ECT., ECCLESIARUM OCCIDENTIS ET ORIENTIS

NUNC PRIMUM PRODIT **Joseph-Aloysius ASSEMANI**

AD MSS. CODD. VATICANOS, ALIOSQUE CASTIGAVIT, RECENSUIT, LATINE VERTIT, PRAEFATIONIBUS, COMMENTARIIS, ET VARIANTIBUS LECTIONIBUS ILLUSTRAVIT

13 volumes in-4° reliés, (1749-1766). *Editio iterata, ad editionis principis exemplum.* Paris, H. Welter, 1902.

Prix: **626** frs., net **550** fr., mais pour les souscripteurs à Mansi, **500** frs. net seulement.

OCCASION HORS LIGNE **REGESTA PONTIFICUM ROMANORUM** Inde ab a. p. Chr. n. 1198 ad a. 1304. Edidit A. POTTHAST. 2 v. in-4°. (102 fr. 50) net 35 fr. = 28 Mk. = 1 £ 8 = 7 Doll.

En vente les derniers exemplaires de la réimpression en fac-simile du:

GLOSSARIUM AD SCRIPTORES MEDIÆ ET INFIMÆ GRÆCITATIS

Par DU CANGE. — 2 vol. in-folio, reliés (Lugduni 1688). Paris et Leipzig, H. Welter 1905

Prix: **125** frs., net **112** fr. **50**; pour les souscripteurs à Mansi, **100** frs. net. — Il n'a été tiré de cette édition que 85 exemplaires. Nous prenons l'engagement de ne pas faire d'autre réimpression.

OCCASION HORS LIGNE **537 frs. 50 NET** Au lieu de 1237 frs. 50 **RABAIS ÉNORME**

QUELQUES COLLECTIONS COMPLÈTES

en 16 Volumes in-Folio
DE LA

GALLIA CHRISTIANA

IN PROVINCIAS ECCLESIASTICAS DISTRIBUTA

in qua series et historia Archiepiscoporum, episcoporum et abbatum Franciæ vicinarumque ditionum ab origine ecclesiarum ad nostra tempora deducitur et probatur ex authenticis instrumentis ad calcem appositis, opera et studio D. Dionysii Sammarthani presbyteri et monachi ordinis S. Benedicti e congregatione S. Mauri nec non monachorum ejusdem congregationis. Editio altera, labore et curis D. Pauli Piolin presbyteri et monachi ejusdem ordinis S. Benedicti e congregatione gallica recensita et aucta. Tomes I à V, XI et XIII (Parisiis, apud VICTOREM PALMÉ, 1870-1874, 7 vol. in-fol. avec cartes). — Et: Tomes VI à X et XII. (Opera et studio monachorum congregationis S. Mauri, ordinis S. Benedicti. Editio iterata, ad editionis principis exemplum. Parisiis, apud HUBERTUM WELTER, 1899. 6 vol. in-fol., avec cartes, brochés.) Tomes XIV, XV et XVI publiés par M. E. Hauréau et édités par l'Institut de France.

Le dessein de cet ouvrage fut conçu par J. CHENU, Paris, 1621, in-4, et étendu par Claude ROBERT, Paris, 1626, in-fol. Scévole et Louis de Sainte-Marthe travaillèrent à une nouvelle édition, qui fut publiée par les trois fils de Scévole. Paris, 1656, 4 vol. in-fol. Denis de Sainte-Marthe, de la même famille, et l'un des supérieurs généraux les plus recommandables de la Congrégation de Saint-Maur, entreprit, à la prière de l'Assemblée générale du clergé de France, la refonte de cet immense et utile Recueil. L'édition actuelle a été entièrement refondue. La disposition de l'ouvrage n'est plus la même: les histoires des suffragants ont été placées après celles de leur métropole, et les histoires des abbayes rangées à la suite des diocèses où elles sont situées. On y a joint aussi la suite des prévots, doyens ou chefs des chapitres des églises cathédrales. Ce recueil jette beaucoup de jour sur la géographie et sur l'histoire civile du moyen-âge. Les trois premiers volumes de cette édition parurent en 1715, 1720 et 1725: ils portent le nom de Sainte-Marthe. DD. Thiroux, Hodin, Duclou, Brice, Du Plessis, Henri, Taschereau, Leveau et l'abbé Prévost, qui quitta la Congrégation de Saint-Maur en 1729, ont donné les volumes suivants, jusqu'au 13e, imprimé en 1785. Un volume presque entier de ce grand ouvrage est le fruit du travail de l'abbé Prévost, quoique D. Tassin n'en parle pas dans son Histoire littéraire de la congrégation de Saint-Maur. Il aurait fallu encore trois volumes pour compléter cet ouvrage: un pour la province de Tours et ses suffragants, un pour la province de Besançon et un pour la province de Vienne. Les bénédictins avaient rassemblé beaucoup de matériaux pour la composition de ces trois volumes. Ces matériaux sont à la Bibliothèque Nationale, parmi les manuscrits de Saint-Germain-des-Prés, sauvés de l'incendie de la Bibliothèque des religieux de cette maison. Ces trois volumes ont été enfin publiés, de 1856 à 1865, par Barthélemy HAURÉAU, membre de l'Institut de France. J'en donne le contenu et le Tableau général dans la distribution de l'ouvrage, ci-dessous.

La partie relative à la Congrégation de l'Oratoire a été composée par le P. BONNET, de cette Congrégation.

DÉTAIL DE LA COLLECTION ET PRIX DES VOLUMES SÉPARÉS:

Tomus PRIMUS: 893 pages in-folio et une carte. (Archevêchés d'Albi, Aix, Arles, Avignon, Auch, avec leurs suffragants: Castres, Mende, Cahors, Rodez, Vabres; Apt, Riez, Fréjus, Gap, Sisteron; Marseille, Saint-Paul-Trois-Châteaux, Toulon, Orange; Carpentras, Vaison, Cavaillon; Dax, Lectoure, Comminges, Couserans, Aire, Bazas, Tarbes, Oléron, Lescar, Bayonne.) (75 frs.) 50 frs.

Tomus SECUNDUS: Complectens provincias Bituricensem et Burdigalensam. 1102 pages in-folio et 2 cartes. (Bourges et Bordeaux avec leurs suffragants: Québec, Clermont, Saint-Flour, Limoges, Le Puy, Tulle; Agen, Condom, Angoulême, Saintes, Poitiers, La Rochelle, Luçon, Périgueux, Sarlat.) 75 frs.

Tomus TERTIUS: Complectens provincias Cameracensem, Coloniensem et Ebredunensem. 857 pages in-folio et 2 cartes. (Cambrai, Cologne et Embrun avec leurs suffragants: Tournai, Arras, Saint-Omer, Namur; Liège; Digne, Grasse, Vence, Glandève, Senez, Nice.) (75 frs.) 50 frs.

Tomus QUARTUS: Complectens provinciam Lugdunensem. 779 pages in-folio. (Lyon et ses suffragants: Autun, Langres, Châlon-sur-Saône, Mâcon.) (75 frs.) 50 frs.

Dijon est un Siège érigé en 1731 seulement; on n'a pu en parler dans le 4e volume.

Tomus QUINTUS: Complectens provincias Mechliniensem et Moguntinensem. 684 pages in-folio et une carte. (Malines et Mayence avec leurs suffragants: Anvers, Bruges, Gand, Ruremonde, Ypres, Bois-le-Duc; Worms, Spire, Strasbourg, Constance.) (75 frs.) 50 frs.

Tomus SEXTUS: Ubi de provincia Narbonensi agitur. 870 pages in-folio et une carte. (Narbonne et ses suffragants: Béziers, Agde, Carcassonne, Nîmes, Alais, Montpellier, Lodève, Uzès, Saint-Pons, Perpignan, Alet.) 200 frs.

Ce volume, quoique réimprimé par M. Welter, est redevenu rare. Il ne sera pas vendu séparément à moins de 200 francs, car de lui dépend la formation des collections.

Tomus SEPTIMUS: In quo de Achiepiscopatu Parisiensi agitur. 690 pages in-folio avec une carte (Diocèses de Paris et de Versailles). (75 frs.) 50 frs.

Tomus OCTAVUS: In quo de quatuor Ecclesiis Parisiacæ suffraganeis. 553 pages in-folio et une carte. (Suffragants de Paris: Blois, Chartres, Meaux et Orléans.) (75 frs.) 50 frs.

Les Tomes VII et VIII ayant pagination continue et table commune sont vendus ensemble 90 francs.

Tomus NONUS: De provincia Remensi (I). 575 pages in-folio et une carte. (Reims et ses suffragants: Soissons, Laon, Beauvais, Chalons-sur-Marne, Noyon.) (75 frs.) 50 frs.

Tomus DECIMUS: De provincia Remensi (II). 558 pages in-folio et une carte. (Reims [supplément] et ses suffragants: Amiens, Senlis, Boulogne.) (75 frs.) 50 frs.

Les Tomes IX et X ayant pagination continue et table commune sont vendus ensemble 90 francs.

Tomus UNDECIMUS: Complectens provinciam Rotomagensem. 756 pages in-folio et une carte. (Rouen et ses suffragants: Bayeux, Avranches, Evreux, Séez, Lisieux, Coutances.) 75 frs.

Tomus DUODECIMUS: Ubi de provinciis Senonensi et Tarentasiensi agitur. 806 pages in-folio et une carte. (Sens et Tarantaise avec leurs suffragants; Troyes, Auxerre, Nevers; Aoste, Sion.) (75 frs.) 50 frs.

Tomus DECIMUS-TERTIUS: Complectens provincias Tolosanam et Trevirensem. 1046 pages in-folio et 2 cartes. (Toulouse et Trèves avec leurs suffragants: Pamiers, Montauban, Mirepoix, Lavaur, Rieux, Lombez, Saint-Papoul; Metz, Toul, Verdun, Nancy, Saint-Diez.) (75 frs.) 50 frs.

Tomus DECIMUS-QUARTUS: Ubi de provincia Turonensi agitur. 762 pages in-folio et une carte. (Tours et ses suffragants: Le Mans, Angers, Rennes, Nantes, Vannes, Saint-Pol-de-Léon, Saint-Malo, Dol, Saint-Brieuc, Tréguier, Cornouaille.) 50 frs.

Tomus DECIMUS-QUINTUS: Ubi de provincia Vesuntionensi agitur. 571 pages in-folio et une carte. (Besançon et ses suffragants: Lausanne, Bâle, Belley.) 50 frs.

Tomus DECIMUS-SEXTUS: Ubi de provincia Viennensi agitur. 562 pages in-folio et une carte. (Vienne et ses suffragants: Grenoble, Valence, Genève, Die, Viviers, Maurienne.) 87 frs. 50

Les derniers exemplaires du **TRÉSOR DE CHRONOLOGIE, D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE**

Par feu le comte de MAS-LATRIE, de son vivant professeur à l'École des chartes.

Un volume in-folio de 1200 pages (2400 col.). 1889. Prix fort 100 francs. **Prix net 85 francs.**

VOYAGE DANS LA HAUTE ÉGYPTE ENTRE LE CAIRE ET LA PREMIÈRE CATARACTE

Par Auguste MARIETTE BEY.

Deuxième édition. Texte en deux volumes in-folio *illustrés de 83 planches en héliogravure,* sur chine, montées sur bristol, d'après des vues photographiques prises sur les lieux, renfermés dans deux élégants cartons, avec coins et étiquettes. Paris, 1893. Prix 300 frs.
Remise: 40 %, soit *net* 180 frs.

Cet ouvrage ne s'adresse pas seulement aux Egyptologues et aux Bibliothèques, c'est aussi un livre qui fera excellente figure dans les salons; les 83 planches, merveilleusement gravées et imprimées par la maison Goupil et Cie., donnent en effet au *Voyage en Égypte* un charme tout particulier. C'est sans contredit le plus beau livre sur le pays des Pharaons. On sait d'ailleurs que la première édition, tirée à petit nombre, tout comme la deuxième, que nous avons publiée dans des conditions d'exécution absolument identiques, était devenue une rareté bibliographique cotée jusqu'à 1000 frs.

Afin que l'on puisse se rendre compte de la beauté des 83 planches, nous les avons fait reproduire sur cartes postales. Prix de la collection, en un joli étui: 10 frs.

Nous ouvrons aussi une souscription aux ouvrages suivants, que nous nous proposons de réimprimer en fac-similé successivement:

Brunet. Manuel du libraire et de l'amateur de livres, 5e éd. 6 vol. gr. in-8 (1860-1865), à 25 fr. le volume pour les souscripteurs.
Panzer. Annales typographici. 11 vol. in-4, à 25 fr. le volume.

BULAEUS. Historia Universitatis Parisiensis.	6 vol.	Format in-folio. Prix en souscription: 65 fr. par volume broché mais 75 fr. dès apparition.
LE QUIEN. Oriens christianus.	3 vol.	
FARLATI. Illyricum sacrum.	8 vol.	
BRÉQUIGNY. Table chronologique des Diplômes, Chartes, Titres et Actes concernant l'Histoire de France.	8 vol.	
Ordonnances des rois de France de la IIIe race.	22 vol.	

CODEX LITURGICUS ECCLESIAE UNIVERSAE.

NUNC PRIMUM PRODIT Joseph Aloysius Assemanus. Editio iterata, ad editionis principis exemplum.
Prix 626 frs., net 550 frs.
Clavis codicis liturgici in XIII tomos distribuiti.
I. De Catechumenis.
II. De Baptismo.
III. De Confirmatione.
IV. Missales romanum vetus.
V. Missale hierosolymitanum.
VI. Sacramentarium veronense vulgo leonianum.
VII. Missale alexandrinum.
VIII. Sacrae latinorum ordinationes.
IX. Syrorum Maronitarum ordinationes.
X. Syrorum Maronitarum sacrae ac maiores ordinationes.
XI. Sacrae Graecorum ordinationes.
XII. De Graecorum ordinationibus.
XIII. Syrorum Chaldaeorum, Nestorianorum et Malabarum ordinationes.

HISTOIRE DE LA LITTÉRATURE ESPAGNOLE.

Par G. Ticknor.
Traduite de l'anglais en français pour la première fois, avec les notes et additions des commentateurs espagnols D. Pascal de Gayangos et D. Henri de Vedia, par J.-G. MAGNABAL.
3 beaux volumes grand in-8. 1864-1872. Prix 27 frs.

W. Meyer-Lübke.

GRAMMAIRE DES LANGUES ROMANES.

Traduction française par E. RABIET, A. et G. DOUTREPONT.
4 vol. in-8, 1890-1906.
Prix de l'ouvrage complet, broché 125 frs.

Frédéric Godefroy.

LEXIQUE DE L'ANCIEN FRANÇAIS.

Publié par les soins de MM. J. BONNARD, Professeur à l'Université de Lausanne, et Am. SALMON, Professeur à University College, Reading.
Un vol. de près de 1600 colonnes, gr. in-8, chaque colonne contenant 80 lignes.
Le Lexique de Godefroy donne le sens ou l'équivalent actuel de 120 000 mots de l'ancienne langue française.
Prix 20 frs.
Relié en toile 22 frs. 50; demi chagrin 23 frs. 50; en demi-mar. 25 frs.

CHRESTOMATHIE DE L'ANCIEN FRANÇAIS.

(IXe-XVe Siècles.)
Précédée d'un Tableau sommaire de la Littérature française au Moyen Age. Suivie d'un glossaire étymologique détaillé. Troisième édition.
Par
L. Constans,
Professeur à l'Université d'Aix.
Ouvrage couronné par l'Académie française.
Prix 7 frs. 50.

PRÉCIS DE PRONONCIATION FRANÇAISE.

Avec exercices pratiques de lecture.
Par l'Abbé ROUSSELOT et FAUSTE LACLOTTE.
Un vol. in-8 avec 85 figures. Prix 7 frs. 50. La douzaine, pour les Écoles, 72 frs. net.

DICTIONNAIRE HISTORIQUE DES ARTS, MÉTIERS ET PROFESSIONS

exercés dans Paris depuis le XIIIe Siècle, par ALFRED FRANKLIN, ancien administrateur de la Bibliothèque Mazarine. Un vol. gr. in-8 de près de 1000 pages. Prix broché 25 fsr. Relié 30 frs.

PRIÈRE DE LIRE CECI ATTENTIVEMENT.

H. WELTER, Editeur, rue Bernard-Palissy, 4, PARIS.

AMPLISSIMA COLLECTIO CONCILIORUM (MANSI).

La réédition de l'**Amplissima Collectio Conciliorum**, de **Mansi**, a trouvé, dès sa première annonce en 1899, l'accueil le plus chaleureux.

En effet, j'ai eu le plaisir de recevoir des souscriptions non seulement de *114 bibliothèques* publiques ou universitaires, mais aussi de *20 Abbayes de Bénédictins,* de 19 autres *Congrégations religieuses,* de *33 Séminaires de théologie,* de *24 Collèges,* de *29 Académies ecclésiastiques* ou *Bibliothèques théologiques,* de *5 Sociétés savantes,* de *3 Facultés de droit,* et de *56 souscripteurs privés* parmi lesquels figurent, outre quelques libraires qui ne m'ont pas fait connaître les noms des véritables destinataires des exemplaires par eux souscrits, *1 cardinal, 2 archevêques,* et *4 évêques,* ainsi que Mr. *J. Pierpont Morgan,* fervent ami du livre, qui généreusement a souscrit *cinq exemplaires,* dont 3 se relient en plein maroquin. Les noms et adresses de ces **293 souscripteurs actuels se trouvent imprimés aux pages 4-5.**

Mais beaucoup d'autres grandes Bibliothèques, Séminaires de théologie, ordres religieux, presque tous les Prélats de l'église catholique et, sauf l'exception susmentionnée, tous les rois de la finance et de la fortune, n'ont pas encore secondé mes efforts, probablement parce que mes précédentes annonces et prospectus ne sont pas venus à leur connaissance. C'est pourquoi la bénédiction reçue du *Saint Père* m'est une agréable occasion de solliciter leur souscription et de donner sur la **Collection des Conciles** les renseignements ci-dessous:

L'ouvrage se composera de **76 volumes environ.** Si ce nombre est dépassé, il ne le sera que de quelques tomes que je fournirai gratuitement alors aux souscripteurs nouveaux qui payeront à forfait le prix de 4600 francs **comptant.** Le **format** est **in-folio.** Les volumes sont livrés soit *brochés,* soit *cartonnés en demi-toile,* non rognés, c'est-à-dire à toutes marges. Le **tirage** est de **350 exemplaires** *complets.* De tous les volumes ajoutés par moi à l'ancienne collection Mansi, quelques exemplaires supplémentaires ont été tirés et peuvent être obtenus par ceux qui possèdent tout ou partie des 31 premiers volumes, lesquels furent édités à Florence et à Venise de 1757 à 1798 et que j'ai réimprimé en fac-similé.

Le prix final de l'Œuvre sera de 7600 francs. Des souscriptions *à forfait* sont reçues actuellement encore *au prix net de* 4600 francs, *payables en une fois.* Dans ce cas, les volumes à paraître, quel qu'en soit leur nombre, seront livrés sans supplément de prix.

Mais personne n'est tenu à payer d'avance les volumes actuellement sous presse ou en préparation. On peut recevoir les 50 volumes déjà prêts dont le prix est de 5000 francs; ils seront livrés pour 3300 francs *net.* Je ne refuserai pas des délais pour le paiement en plusieurs fractions, quoique je préfère le paiement au comptant, car un capital considérable a été immobilisé dans cette entreprise. Chacun des volumes suivants sera livré aux souscripteurs pour 85 francs *net,* sauf à être fourni comme leur étant dû aux personnes qui ont payé la souscription *à forfait* pour 76 volumes, soit 4600 francs (voir plus haut).

Mon intention avait été d'abord de me borner à une reproduction en fac-similé des seuls tomes 1 à 31, parus à Florence et à Venise de 1757 à 1798, et devenus si rares qu'on ne les trouvait pas à moins de 6000 francs, il y a quelques années seulement. Mais ces volumes n'arrivaient qu'à l'an 1440 et s'arrêtaient, par suite de la mort de Mansi, au milieu du concile de Florence. Il aurait toujours été nécessaire de recourir, outre à Mansi, encore à *Coleti* (25 vol. in-folio), puis au *Supplément à Coleti,* donné par Mansi lui-même en *6 volumes in-folio,* puis à la *Collectio Lacensis* (7 vol. in-4) et à tous les ouvrages similaires parus depuis plus d'un siècle. Et encore, toutes ces sources réunies auraient présenté de nombreuses lacunes. C'est pourquoi je me décidai d'ajouter d'abord les tomes *0, 17bis, 18bis, 31bis, 32, 33, 34 et 35,* prenant les matériaux là où Mansi les aurait puisés lui-même, si la mort ne l'en avait empêché, à savoir: dans **Coleti** et dans le **Supplément à Coleti, par Mansi, sus-mentionnés.** Ces 8 volumes aussi sont reproduits en fac-similé. Nous voilà ainsi arrivés à l'an 1720. A cette date commence la continuation typographique, *à laquelle M. l'abbé Martin et le R. P. Petit consacrent, depuis 10 ans, toute leur laborieuse vie.* Les tomes *36 à 46* ont ainsi pu paraître déjà, portant le nombre des volumes supplémentaires à *dix-neuf* (0, 17bis, 18bis, 31bis, 32 à 46) dont le *prix actuel* est de 2700 francs, mais qui sont vendus aux souscripteurs possédant *l'ancien* Mansi *(31 volumes)* et qui ne désirent que nos suppléments, pour **1900 francs** *net.* Eux aussi ne paieront les volumes à paraître que 85 francs chacun.

Enfin, j'ai prévu le cas que d'autres, *possédant l'ancien Mansi, le Coleti et le Supplément à Coleti, par Mansi,* voudraient n'acheter que les *Continuations typographiques*, et pour ceux-là, une édition spéciale des tomes 36 et suivants de la Collection a été tirée comme **Collectio conciliorum recentiorum ecclesiae universae.** Les tomes 1 à 10 (même texte que les tomes 37 à 46 de la *Collectio amplissima)* sont en vente au prix de 100 francs chacun, mais 85 francs *net* pour les souscripteurs à cette seconde continuation, qui commence à l'an 1720. Les souscripteurs recevront au même prix de 85 francs notre tome 36^{A} (sous le titre spécial: *tomus praeliminaris),* contenant un **Conspectus** ou **Table** des tomes 1 à 46, avec renvoi aussi pour tous les Conciles et en tant qu'ils s'y trouvent, aux Collections antérieures. Cette Concordance montre bien combien notre Collection est plus complète que toutes celles parues antérieurement. Chacun des volumes à paraître (11 et suivants de la nouvelle serie, soit Mansi 47 et suivants) leur sera vendu 85 francs *net,* tout comme aux souscripteurs à l'œuvre entière ou à la totalité des suppléments.

Toutes circulaires précédemment publiées ne sont plus valables quant aux prix qui s'y trouvent indiqués, mais sont bonnes pour tous autres renseignements, historiques surtout, qui peuvent s'y trouver.

Je sollicite maintenant de nouvelles adhésions, heureux de toujours faciliter, par des délais pour le paiement, l'entrée dans la souscription. Quoiqu'en principe aucun des volumes de 0 à 35 ne se vende séparément, je fournirai exceptionellement, dans la mesure du possible, à 200 francs *net* chacun, tels de ces tomes qui pourraient être nécessaires pour compléter des collections de l'ancien Mansi se trouvant déjà, mais incomplètes, dans les bibliothèques, *à condition* cependant *que les suppléments et suites déjà édités par moi ou à paraître encore, soient commandés en même temps.*

Veuillez agréer, Monsieur, mes salutations empressées.

Paris, 4, rue Bernard-Palissy, décembre 1911.

H. WELTER.

Maintenant nous avons encore à publier: 2 volumes pour conduire la partie occidentale jusqu'à 1869, 4 volumes pour le Concile du Vatican d'après des documents secrets et restés inédits jusqu'ici, 3 volumes pour la période de 1870 à nos jours, 5 volumes pour les églises: maronite, syrienne, arménienne, chaldéenne, copte, russe et ruthène, 1 volume pour l'Inde, 1 volume pour la Chine et le Japon, 1 tome 35bis (Supplément pour la partie grecque de 1440 à 1720), 1 tome 36bis (Supplément pour les années 1569 à 1720, partie occidentale), puis 3 volumes contenant les suppléments latins de l'an 1 à 1545, 3 volumes pour la partie orientale au moyen-âge (grec, arménien, géorgien, nestorien, syrien et chaldéen), et enfin 2 volumes de Tables générales. De sorte que notre Collection aura en fin de compte 76 volumes. Elle sera indispensable aux Bibliothèques et aux Monastères et ne craindra ni la critique, ni la concurrence. Ce sera le monument le plus important de la librairie du vingtième siecle.

La souscription à forfait, payable entièrement d'avance, pour l'ouvrage complet en 76 volumes, coûte aujourd'hui **4600 francs net.** A partir de 1912 ce prix sera augmenté tous les ans de 250 francs jusqu'à l'achèvement de la Collection; il deviendra 7600 francs aussitôt que le dernier volume aura paru.

H. WELTER.

Typis G. Uschmann Vimariensis.

GTU LIBRARY
3 2400 00639 9301